Digitized by Google

Palatina L 24

n.i 590751

Digitized by Google

Digitized by Google

VENETIIS APVD NICOLAVM PEZZANA MDCCXXXII

NAPOLI

Biblioteca Nazionale NAPOLI V. E. III

RITROVATO
IL.31/05/05

Digitized by Google

BIBLIA SACRA

Vulgatæ Editionis,

SIXTI V. PONTIFICIS MAX.
JUSSU RECOGNITA,
ET CLEMENTIS VIII.
Auctoritate edita;

VERSICULIS DISTINCTA,
Et ad ſingula Capita Argumentis aucta;
Pluribuſque Imaginibus, ad Hiſtoriarum notitiam
politiſſimè elaboratis, ornata;
*Indiceque Epiſtolarum, & Evangeliorum
locupletata.*

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

VENETIIS, MDCCXXXII.
Apud Nicolaum Pezzana.

Digitized by Google

Biblioteca Nazionale
NAPOLI
V. E. III

Digitized by Google

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

IN multis, magniſque beneficiis, quæ per ſacram Tridentinam Synodum Eccleſiæ ſuæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quòd inter tot Latinas editiones Divinarum Scripturarum ſolam veterem, ac vulgatam, quæ longo tot ſæculorum uſu in Eccleſia probata fuerat, graviſſimo Decreto authenticam declaravit. Nam, ut illud omittamus, quòd ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreſes hujus temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipſa certè tanta verſionum varietas, atque diverſitas magnam in Eccleſia Dei confuſionem parere potuiſſet. Jam enim hac noſtra ætate illud ferè eveniſſe conſtat, quod ſanctus Hieronymus tempore ſuo accidiſſe teſtatus eſt, tot ſcilicet fuiſſe exemplaria, quot codices; cùm unuſquiſque pro arbitrio ſuo adderet, vel detraheret. Hujus autem veteris, ac vulgatæ Editionis tanta ſemper fuit auctoritas, tamque excellens præſtantia, ut eam cæteris omnibus Latinis editionibus longè anteferendam eſſe, apud æquos judices in dubium revocari non poſſet. Qui namque in ea libri continentur (ut à majoribus noſtris quaſi per manus traditum nobis eſt) partim ex ſancti Hieronymi tranſlatione, vel emendatione, ſuſcepti ſunt; partim retenti ex antiquiſſima quadam editione Latina, quam ſanctus Hieronymus communem, & Vulgatam, ſanctus Auguſtinus Italam, ſanctus Gregorius Veterem tranſlationem appellat. Ac de Veteris quidem hujus, ſive Italæ editionis ſinceritate, atque præſtantia, præclarum ſancti Auguſtini teſtimonium extat in ſecundo Libro de doctrina Chriſtiana, ubi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam cenſuit, quòd eſſet, ut ipſe loquitur, verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ. De ſancto verò Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia teſtimonia; cum enim ſanctus Auguſtinus hominem doctiſſimum, ac trium linguarum peritiſſimum vocat, atque ejus tranſlationem ipſorum quoque Hebræorum teſtimonio veracem eſſe confirmat. Eumdem ſanctus Gregorius ita prædicat, ut ejus tranſlationem, quam novam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta veriùs transfudiſſe dicat: atque idcircò digniſſimam eſſe, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Iſidorus non uno in loco Hieronymianam verſionem cæteris omnibus anteponit, eamque ab Eccleſiis Chriſtianis communiter recipi, ac probari affirmat, quòd ſit in verbis clarior, & veracior in ſententiis. Sophronius quoque, vir eruditiſſimus, ſancti Hieronymi tranſlationem non Latinis modò, ſed etiam Græcis valdè probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Pſalterium, & Prophetas ex Hieronymi verſione in Græcum eleganti ſermone tranſtulerit. Porrò qui ſecuti ſunt, viri doctiſſimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anſelmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonaventura, cæterique omnes, qui his nongentis annis in Eccleſia floruerunt, ſancti Hieronymi verſione ita ſunt uſi, ut cæteræ, quæ penè innumerabiles erant, quaſi lapſæ de manibus Theologorum penitus obſoleverint. Quare non immeritò Catholica Eccleſia ſanctum Hieronymum doctorem maximum, atque ad Scripturas ſacras interpretandas divinitùs excitatum, ita celebrat, ut jam difficile non ſit illorum omnium damnare judicium, qui vel tam eximii Doctoris lucubrationibus non acquieſcunt, vel etiam meliora, aut certè paria, præſtare ſe poſſe confidunt. Cæterùm ne tam fidelis tranſlatio, tamque in omnes partes Eccleſiæ utilis, vel injuria temporum, vel impreſſorum incuria, vel temerè emendantium audacia, ulla ex parte corrumperetur, eadem ſacroſancta Synodus Tridentina illud Decreto ſuo ſapienter adjecit, ut hæc ipſa vetus vulgata Editio emendatiſſimè, quoad fieri poſſet, imprimeretur: neque ulli liceret eam ſine facultate, & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto ſimul typographorum temeritati, ac licentiæ modum impoſuit, & Paſtorum Eccleſiæ in tanto bono quàm diligentiſſimè retinendo, & conſervando, vigilantiam, atque induſtriam excitavit. Et quamvis inſignium Academiarum Theologi in Editione vulgata priſtino ſuo nitori reſtituenda, magna cum laude laboraverint; quia tamen in tanta re nulla poteſt eſſe nimia diligentia, & codices manuſcripti complures, & vetuſtiores Summi Pontificis juſſu conquiſiti, atque in Urbem advecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipſa Scripturarum integritas, ac puritas ad curam Apoſtolicæ Sedis potiſſimùm pertinere cognoſcitur: ideò Pius IV. Pontifex Maximus, pro ſua in omnes Eccleſiæ partes incredibili vigilantia, lectiſſimis aliquot ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, aliiſque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritiſſimis viris, eam provinciam demandavit, ut vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquiſſimis codicibus manuſcriptis, inſpectis quoque Hebraicis, Græciſque Bibliorum fontibus, conſultis denique veterum Patrum commentariis, accuratiſſimè caſtigarent. Quod itidem inſtitutum S. Pius V. proſecutus eſt. Verùm Conventum illum, ob varias, graviſſimaſque Sedis Apoſtolicæ occupationes jamdudum intermiſſum,

Præf. in Joſue.

S. Hieron. in c. 49. Iſa.
S. Auguſt. lib. 2. Doctr. Chriſtianæ c. 15.
S. Gregorius Epiſt. Dedicat. ad Lean. cap. 5 in fin.
S. Auguſt. ubi ſuprà.
Libro 18. de Civit. Dei c. 43.
Libro 20. Moral. 24.
Lib. 6. Etym. cap. 4.
Lib. 1. de Divinis Offic. 12.

Sixti V. divina providentia ad ſummum Sacerdotium evocatus, ardentiſſimo ſtudio revocavit, & opus tandem confectum typis mandari juſſit. Quod cùm jam eſſet excuſum, & ut in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animadvertens non pauca in ſacra Biblia præli vitio irrepſiſſe, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus ſub incudem revocandum cenſuit, atque decrevit. Id verò cùm morte præventus præſtare non potuiſſet, Gregorius XIV. qui poſt Urbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto ſucceſſerat, ejus animi intentionem executus, perficere aggreſſus eſt; ampliſſimis aliquot Cardinalibus aliiſque doctiſſimis viris ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, & qui illi ſucceſſit, Innocentio IX. breviſſimo tempore de hac luce ſubtractis; tandem ſub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Eccleſiæ univerſæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo benè juvante perfectum eſt. Accipe igitur, Chriſtiane Lector, eodem Clemente ſummo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia, veterem, ac vulgatam ſacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia caſtigatam: quam quidem ſicut omnibus numeris abſolutam pro humana imbecillitate affirmare difficile eſt, ita cæteris omnibus, quæ ad hanc uſque diem prodierunt, emendatiorem, purioremque eſſe, minime dubitandum. Et verò quamvis in hac Bibliorum recognitione, in codicibus manuſcriptis, Hebræis, Græciſque fontibus, & ipſis veterum Patrum commentariis conferendis, non mediocre ſtudium adhibitum fuerit: in hac tamen pervulgata Lectione, ſicut nonnulla conſultò mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, conſultò immutata relicta ſunt; tum quòd ita faciendum eſſe, ad offenſionem populorum vitandam, ſanctus Hieronymus non ſemel admonuit: tum quòd facilè fieri poſſe credendum eſt, ut majores noſtri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum, & emendatiorum librorum habuerint, quàm ii, qui poſt illorum ætatem ad nos pervenerunt, qui fortaſsè, tam longo tempore identidem deſcribendo, minùs puri, atque integri evaſerunt: tum denique, quia ſacræ Congregationi Ampliſſimorum Cardinalium, aliiſque eruditiſſimis viris ad hoc opus à Sede Apoſtolica delectis, propoſitum non fuit novam aliquam editionem cudere, vel antiquum interpretem ulla ex parte corrigere, vel emendare: ſed ipſam veterem, ac vulgatam editionem Latinam, à mendis veterum librariorum, necnon pravam emendationem erroribus repurgatam, ſuæ priſtinæ integritati, ac puritati, quoad ejus fieri potuit, reſtituere: eaque reſtituta, ut quàm emendatiſſimè imprimeretur juxta Concilii Oecumenici Decretum, pro viribus operam dare. Porrò in hac Editione nihil non canonicum, nihil adſcititium, nihil extraneum apponere viſum eſt; atque ea cauſa fuit, cur Liber III. & IV. Eſdræ inſcripti, quos inter Canonicos libros ſacra Tridentina Synodus non annumeravit, ipſa etiam Manaſſe regis Oratio, quæ nec Hebraicè, neque Græcè quidem extat, neque in manuſcriptis antiquioribus invenitur, neque pars eſt ullius Canonici libri, extra Canonicæ ſcripturæ ſeriem poſita ſint; & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ poſthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conſpiciantur. Sed ſicut Apoſtolica Sedes induſtriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes Sancti Hieronymi, & alia id genus in aliis editionibus inſeruerunt: ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipſa Vaticana editione ejuſmodi adjumenta, pro ſtudioſorum commoditate, atque utilitate in poſterùm adjiciantur, ita tamen, ut lectiones variæ ad marginem ipſius Textus minimè annotentur.

Epiſt. ad Sunniam, & Fretellam Præfa. Evang. ad Damaſū.

C L E-

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

CUm ſacrorum Bibliorum vulgatæ editionis Textus ſummis laboribus, ac vigiliis reſtitutus, & quàm accuratiſſimè mendis expurgatus, benedicente Domino, ex noſtra Typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos, ut in poſterùm idem Textus incorruptus, ut decet, conſervetur, opportunè providere volentes, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium diſtrictiùs inhibemus, ne intra decem annos à data præſentium numerandos, tam citra, quàm ultra montes, alibi quàm in noſtra Vaticana Typographia à quoquam imprimatur. Elapſo autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, ut nemo hanc ſanctarum Scripturarum editionem typis mandare præſumat, niſi habito prius exemplari in Typographia Vaticana excuſo: cujus exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, niſi aliquid occurrat, quod Typographicæ incuriæ manifeſtè adſcribendum ſit, inviolabiliter obſervetur. Si quis verò Typographus in quibuſcumque Regnis, Civitatibus, Provinciis, & locis, tam noſtræ S. R. E. ditioni in temporalibus ſubjectis, quàm non ſubjectis, hanc eandem ſacrarum Scripturarum editionem intra decennium prædictum quoquo modo, elapſo autem decennio, aliter quàm juxta hujuſmodi exemplar, ut præfertur, imprimere, vendere, venales habere; aut aliàs edere, vel evulgare; aut ſi quis Bibliopola à ſe, vel ab aliis quibuſvis, poſt datam præſentium, hujus editionis impreſſos libros, ſeu imprimendos à præfato reſtituto, & correcto Textu in aliquo diſcrepantes, ſeu ab alio, quàm à Typographo Vaticano, intra decennium excuſos pariter vendere, venales proponere, vel evulgare præſumpſerit, ultra amiſſionem omnium librorum, & alias arbitrio noſtro infligendas pœnas temporales, etiam majoris excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrat: à qua niſi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo conſtitutus, abſolvi non poſſit. Mandamus itaque univerſis, & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum, & locorum etiam regularium Prælatis, ut præſentes litteras in ſuis quiſque Eccleſiis, & Juriſdictionibus ab omnibus inviolatè perpetuò obſervari curent, ac faciant. Contradictores per Cenſuras Eccleſiaſticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis; Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac in Generalibus, Provincialibus, vel Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus, ac quarumcumque Eccleſiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Univerſitatum, etiam ſtudiorum generalium juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, ac privilegiis, indultis, ac litteris Apoſtolicis in contrarium quomodocumque emanatis, & emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latiſſimè derogamus, ac derogatum eſſe decernimus. Volumus autem, ut præſentium tranſumptis etiam in ipſis voluminibus impreſſis eadem, in judicio, & extra, fides ubique adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die ix. Novembris M. D. XCII. Pontificatus Noſtri Anno I.

M. Veſtrius Barbianus.

Digitized by Google

DE CANONICIS SCRIPTURIS DECRETUM

Ex Concilio Tridentino, Seſſione quarta.

SAcroſancta Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, hoc ſibi perpetuò ante oculos proponens, ut ſublatis erroribus, puritas ipſa Evangelii in Eccleſia conſervetur.

Et infrà:

Sacrorum verò librorum Indicem huic Decreto adſcribendum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit, quinam ſint, qui ab ipſa Synodo ſuſcipiuntur. Sunt verò infraſcripti: Teſtamenti veteris, Quinque Moyſi, ideſt, Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Joſue, Judicum, Ruth: Quatuor Regum: Duo Paralipomenon: Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Judith, Eſther, Job, Pſalterium Davidicum centumquinquaginta Pſalmorum, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, ideſt, Oſee, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus, & ſecundus. Teſtamenti novi: Quatuor Evangelia, ſecundùm Mattheum, Marcum, Lucam, & Joannem: Actus Apoſtolorum à Luca Evangeliſta conſcripti: Quatuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli: ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apoſtoli duæ: Joannis Apoſtoli tres: Jacobi Apoſtoli una: Judæ Apoſtoli una: & Apocalypſis Joannis Apoſtoli. Si quis autem Libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt, & in veteri Vulgata Latina editione habentur, pro ſacris, & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas ſciens, & prudens contempſerit, anathema ſit.

HIERONYMI PROLOGUS GALEATUS.

Viginti & duas litteras eſſe apud Hebræos, Syrorum quoque lingua, & Chaldæorum teſtatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis eſt: nam & ipſi vigintiduo elementa habent eodem ſono, ſed diverſis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moyſi totidem litteris ſcriptitant, figuris tantùm, & apicibus diſcrepantes. Certumque eſt, Eſdram ſcribam, legiſque doctorem, poſt captam Jeroſolymam, & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias litteras reperiſſe, quibus nunc utimur: cùm ad illud uſque tempus iidem Samaritanorum, & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum hæc eadem ſupputatio, ſub Levitarum, ac ſacerdotum cenſu, myſticè oſtenditur. Et nomen Domini tetragrammaton, in quibuſdam Græcis voluminibus, uſque hodie antiquis expreſſum litteris invenimus. Sed & pſalmi trigeſimus ſextus, & centeſimus decimus, & centeſimus undecimus, & centeſimus decimus octavus, & centeſimus quadrageſimus quartus, quamquam diverſo ſcribantur metro, tamen ejuſdem numeri texuntur alphabeto. Et Jeremiæ lamentationes, & oratio ejus: Salomonis quoque in fine proverbia, ab eo loco, in quo ait, Mulierem fortem quis inveniet? iiſdem alphabetis, vel inciſionibus ſupputantur. Porrò quinque litteræ duplices apud Hebræos ſunt, Caph, Mem, Nun, Pe, Sade: aliter enim ſcribuntur per has principia, medietateſque verborum, aliter fines. Unde & quinque à pleriſque libri, duplices æſtimantur, Samuel, Melachim, Dibre hajamim, Eſdras, Jeremias cum Cinoth, id eſt, lamentationibus ſuis. Quomodo igitur vigintiduo elementa ſunt, per quæ ſcribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initiis vox humana comprehenditur: ita vigintiduo volumina ſupputantur, quibus quaſi litteris, & exordiis, in Dei doctrina, tenera adhuc, & lactens viri juſti eruditur infantia.

Primus apud eos liber, vocatur בראשית Bereſith: quem nos Geneſim dicimus.

Secundus, ואלה שמות Veelle ſemoth; qui Exodus appellatur.

Tertius, ויקרא Vaiicra, id eſt, Leviticus

Quartus, וידבר Vajedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, אלה הדברים Elle heddebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi ſunt quinque Libri Moyſi, quos proprie תורה Thora, id eſt, Legem appellant.

Secundum, prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Jeſu filio Nave; qui apud eos יהושע בן נון Jehoſue ben Nun dicitur.

Deinde ſubtexunt שופטים Sophetim, id eſt Judicum librum. Et in eundem compingunt Ruth: quia in diebus Judicum facta ejus narratur hiſtoria.

Tertius ſequitur שמוהל Samuel, quem nos Regum primum, & ſecundum dicimus.

Quartus, מלכים Melachim, id eſt Regum, qui tertio, & quarto Regum volumine continetur.

Meliuſque multò eſt מלכים Melachim, id eſt Regum, quàm ממלכות Mamlachot, id eſt, regnorum dicere. Non enim multarum gentium deſcribit regna, ſed unius Iſraelitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quintus eſt, ישעיה Iſaias.

Sextus, ירמיה Jeremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octavus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur תרי עשר There aſar.

Tertius ordo, Hagiographa poſſidet.

Et primus liber incipit à איוב Job.

Secundus à דוד David: quem quinque inciſionibus, & uno pſalmorum volumine comprehendunt.

Tertius eſt שלמן Salomon, tres libros habens: Proverbia, quæ illi משלי Miſle, id eſt, Parabolas appellant.

Quartus Eccleſiaſten, id eſt, קהלת Coheleth.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir haſirim prænotant.

Sextus eſt דניאל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre hajamim, id eſt, Verba dierum: quod ſignificantiùs, Chronicon totius divinæ hiſtoriæ poſſumus appellare, qui liber apud nos Paralipomenon primus, & ſecundus inſcribitur.

Octavus, עזרא Eſdras: qui & ipſe ſimiliter apud Græcos, & Latinos in duos Libros diviſus eſt.

Nonus, אסתר Eſther.

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri vigintiduo: id eſt, Moyſi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum novem. Quamquam nonnulli רות קינות Ruth, & Cinoth, inter Hagiographa ſcriptitent, & hos libros in ſuo putent numero ſupputandos: ac per hoc eſſe priſcæ legis libros vigintiquatuor: quos ſub numero vigintiquatuor ſeniorum Apocalypſis Joannis inducit adorantes Agnum, & coronas ſuas proſtratis vultibus offerentes: ſtantibus coram quatuor animalibus, oculatis antè, & retrò, id eſt in præteritum, & in futurum reſpicientibus, & indefeſſa voce clamantibus, San-

ctus,

ctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. Hic prologus, Scripturarum quaſi galeatum principium, omnibus libris, quos de Hebræo vertimus in Latinum, convenire poteſt, ut ſcire valeamus, quidquid extra hos eſt inter apocrypha eſſe ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgò Salomonis inſcribitur, & Jeſu filii Syrach liber, & Judith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in canone. Machabæorum primum librum, Hebraicum reperi. Secundus, Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cùm ita ſe habeant, obſecro te Lector, ne laborem meum reprehenſionem exiſtimes antiquorum. In templo Dei offert unuſquiſq; quod poteſt: alii aurum, argentum, & lapides pretioſos: alii byſſum, & purpuram & coccum offerunt, & hyacinthum: nobiſcum bene agitur, ſi obtulerimus pelles, & caprarum pilos. Et tamen Apoſtolus contemptibiliora noſtra magis neceſſaria judicat. Unde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies, Eccleſiæ præſentis, futuræque diſtinctio, pellibus tegitur, & ciliciis, ardoremque ſolis, & injuriam imbrium ea, quæ viliora ſunt, prohibent. Lege ergo primum Samuel, & Melachim meum: meum, inquam, meum. Quidquid enim crebriùs vertendo, & emendando ſolicitius & didicimus, & tenemus, noſtrum eſt. Et cùm intellexeris, quod anteà neſciebas, vel interpretem me æſtimato, ſi gratus es, vel Paraphraſten, ſi ingratus, quamquam mihi omninò conſcius non ſim, mutaſſe me quippiam de Hebraica veritate. Certe ſi incredulus es, lege Græcos codices, & Latinos, & confer cum iis opuſculis, quæ nuper emendavimus: & ubicumque diſcrepare inter ſe videris, interroga quemlibet Hebræorum, cui magis accommodare debeas fidem: & ſi noſtra firmaverit, puto quòd eum non æſtimes conjectorem, ut in eodem loco mecum ſimiliter divinarit. Sed & vos famulas Chriſti rogo (quæ Domini diſcumbentis pretioſiſſima fidei myrrha ungitis caput, quæ nequaquam Salvatorem quæritis in ſepulchro, quibus jam ad Patrem Chriſtus aſcendit) ut contra latrantes canes, qui adversùm me rabido ore deſæviunt, & circumeunt civitatem, atq; in eo ſe doctos arbitrantur, ſi aliis detrahant, orationum veſtrarum clypeos opponatis. Ego ſciens humilitatem meam, illius ſemper ſententiæ recordabor, Dixi, cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam, cùm conſiſteret peccator adversùm me. Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis. (Pſal. 38.)

HIERONYMUS PAULINO.

FRater Ambroſius tua mihi munuſcula perferens, detulit ſimul & ſuaviſſimas litteras, quæ à principio amicitiarum, fidem probatæ jam fidei, & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa neceſſitudo eſt, & Chriſti glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non præſentia tantùm corporum, non ſubdola, & palpans adulatio: ſed Dei timor, & Divinarum ſcripturarũ ſtudia conciliant. Legimus in veteribus hiſtoriis quoſdam luſtraſſe provincias, novos adiſſe populos, maria tranſiſſe, ut eos, quos ex libris noverant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, ſic Plato Ægyptum, & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laborioſiſſime peragravit, ut qui Athenis magiſter erat, & potens, cujuſq; doctrinam Academiæ gymnaſia perſonabant, fieret peregrinus, atque diſcipulus: malens aliena verecunde diſcere, quàm ſua impudenter ingerere. Denique dum litteras quaſi toto fugientes orbe perſequitur, captus à pyratis, & venundatus, etiam tyranno crudeliſſimo paruit, captivus, vinctus, & ſervus; tamen quia philoſophus, major emente ſe fuit. Ad Titum Livium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de ultimis Hiſpaniæ, Galliarumq; finibus quoſdam veniſſe nobiles legimus: & quos ad contemplationem ſui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus ſæculis, celebrandumque miraculum, ut urbem tantam ingreſſi, aliud extra urbem quærerent. Apollonius, ſive ille magus, ut vulgus loquitur, ſive philoſophus, ut Pythagorici tradunt, intravit Perſas, pertranſivit Caucaſum, Albanos, Scythas, Maſſagetas, opulentiſſima Indiæ regna penetravit: & ad extremum, latiſſimo Phiſon amne tranſmiſſo, pervenit ad Brachmanas, ut Hiarcham in throno ſedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos diſcipulos, de natura, de motibus ſiderum, ac dierum curſu audiret docentem. Inde per Ælamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Aſſyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæſtinos, reverſus Alexandriam, perrexit Æthiopiam, ut Gymnoſophiſtas, & famoſiſſimam Solis menſam videret in ſabulo. Invenit ille vir ubique quod diſceret, & ſemper proficiens, ſemper ſe melior fieret. Scripſit ſuper hoc pleniſſime octo voluminibus Philoſtratus. (II. Act. 9.) Quid loquar de ſæculi hominibus, cùm Apoſtolus Paulus, vas electionis, & magiſter Gentium, qui de conſcientia tanti in ſe hoſpitis loquebatur, (1 Cor. 13.) An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus? (Gal. 1.) poſt Damaſcum, Arabiamque luſtratam, aſcenderit Jeroſolymam, ut videret Petrum, & manſerit apud eum diebus quindecim? Hoc enim myſterio hebdomadis, & ogdoadis, futurus Gentium prædicator inſtruendus erat. (Gal. 2.) Rurſumque poſt annos quatuordecim, aſſumpto Barnaba, & Tito expoſuerit Apoſtolis Evangelium, ne forte in vacuum curreret, aut cucurriſſet. Habet enim neſcio quid latentis ἐνεργείας viva vox, & in aures diſcipuli, de auctoris ore transfuga, fortiùs ſonat. Unde & Æſchines cùm Rhodi exularet, &

lege-

legeretur illa Demoſthenis oratio, quam adversùs eum habuerat, mirantibus cunctis, atque laudantibus, ſuſpirans ait: Quid ſi ipſam audiſſetis beſtiam, ſua verba reſonantem? Hæc non dico, quòd ſit in me aliquid tale, quod vel poſſis à me audire, vel velis diſcere: ſed quòd ardor tuus, & diſcendi ſtudium etiam abſque nobis per ſe probari debeat. Ingenium docile, & ſine doctore laudabile eſt. Non quid invenias, ſed quid quæras, conſideramus. Mollis cera, & ad formandum facilis, etiam ſi artificis, & plaſtæ ceſſent manus: tamen virtute totum eſt, quidquid eſſe poteſt. Paulus Apoſtolus ad pedes Gamalielis legem Moyſi, & Prophetas didiciſſe ſe gloriatur, ut armatus ſpiritualibus telis, poſteà diceret confidenter: Arma noſtræ militiæ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo, ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe adversùs ſcientiam Dei, & captivantes omnem intellectum ad obediendum Chriſto, & parati ſubjugare omnem inobedientiam. Ad Timotheum ſcribit ab infantia ſacris litteris eruditum, & hortatur ad ſtudium lectionis, ne negligat gratiam, quæ data ſit ei per impoſitionem manus preſbyterii. Tito præcipit, ut inter cæteras virtutes epiſcopi, quem brevi ſermone depinxit, ſcientiam quoque in eo eligat Scripturarum: Obtinentem, inquit, eum, qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem: ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & contradicentes revincere. Sancta quippe ruſticitas ſolùm ſibi prodeſt: & quantum ædificat ex vitæ merito Eccleſiam Chriſti, tantum nocet, ſi deſtruentibus non reſiſtat. Malachias propheta, imò per Aggæum Dominus, Interroga, ait, ſacerdotes legem: in tantum ſacerdotis officium eſt interrogatum reſpondere de Lege. Et in Deuteronomio legimus: Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; ſeniores tuos, & dicent tibi. In Pſalmo quoque centeſimo decimooctavo, Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in deſcriptione juſti viri, cùm eum David arbori vitæ, quæ eſt in paradiſo, compararet, inter cæteras virtutes & hoc intulit: In lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die, ac nocte. Daniel in fine ſacratiſſimæ viſionis ait, juſtos fulgere ſicut ſtellas, & intelligentes, id eſt doctos, quaſi firmamentum. Vides quantum inter ſe diſtent, juſta ruſticitas, & docta juſtitia? Alii ſtellis, alii cœlo comparantur. Quamquam juxta Hebraicam veritatem utrumq; de eruditis poſſit intelligi. Ita enim apud eos legimus: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Apoſtolus vas electionis? Nempe quia legis, & Scripturarum ſanctarum erat armarium. Phariſæi ſtupent in doctrina Domini: & mirantur in Petro, & Joanne, quomodo legem ſciant, cùm litteras non didicerint. Quidquid enim aliis exercitatio, & quotidiana in lege meditatio tribuere ſolet, illis hoc Spiritus ſanctus ſuggerebat, & erant juxta quod ſcriptum eſt, θεοδίδακτοι. Duodecim annos Salvator impleverat, & in templo ſenes de quæſtionibus legis interrogans, magis docet, dum prudenter interrogat: Niſi fortè ruſticum Petrum, ruſticum dicimus Joannem: quorum uterque dicere poterat: Etſi imperitus ſermone, non tamen ſcientia. Joannes ruſticus, piſcator, indoctus? & unde illa vox, obſecro, In principio erat Verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum? λόγος enim Græce multa ſignificat, nam & verbum eſt, & ratio, & ſupputatio, & cauſa uniuſcujuſque rei, per quam ſunt ſingula, quæ ſubſiſtunt, quæ univerſa recte intelligimus in Chriſto. Hoc doctus Plato neſcivit, hoc Demoſthenes eloquens ignoravit. Perdam, inquit, ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vera ſapientia perdet falſam ſapientiam; & quamquam ſtultitia prædicationis in cruce ſit, tamen Paulus ſapientiam loquitur inter perfectos: ſapientiam autem non ſæculi hujus, nec principum ſæculi iſtius, quæ deſtruitur; ſed loquitur Dei ſapientiam in myſterio abſconditam, quam prædeſtinavit Deus ante ſæcula. Dei ſapientia, Chriſtus eſt; Chriſtus enim, Dei virtus, & Dei ſapientia. Hæc ſapientia in myſterio abſcondita eſt: de qua & noni Pſalmi titulus prænotatur, Pro occultis filii, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei abſconditi. Et qui in myſterio abſconditus erat, prædeſtinatus eſt ante ſæcula, prædeſtinatus autem, & præfiguratus in lege, & Prophetis. Unde & Prophetæ appellabantur videntes: quia videbant eum, quem cæteri non videbant. Abraham vidit diem ejus, & lætatus eſt. Aperiebantur cœli Ezechieli, qui populo peccatori clauſi erant. Revela, inquit David, oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. Lex enim ſpiritualis eſt, & revelatione opus eſt, ut intelligatur, ac revelata facie Dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalypſi ſeptem ſigillis ſignatus oſtenditur: quem ſi dederis homini ſcienti litteras ut legat, reſpondebit tibi, Non poſſum: ſignatus eſt enim. Quanti hodie putant ſe noſſe litteras, tenent ſignatum librum, nec aperire poſſunt, niſi ille reſeraverit, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit; claudit & nemo aperit. In actibus Apoſtolorum ſanctus Eunuchus, imò vir (ſic enim eum Scriptura cognominat) cùm legeret Iſaiam prophetam, interrogatus à Philippo, Putaſne intelligis, quæ legis? reſpondit: Quomodo poſſum, niſi aliquis me docuerit? Ego (ut de me loquar interim) nec ſanctior ſum hoc Eunucho, nec ſtudioſior, qui de Æthiopia, id eſt de extremis mundi finibus, venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator legis, divinæque ſcientiæ fuit, ut etiam in vehiculo legeret Litteras ſacras. Et tamen cùm librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis perſonaret, ignorabat eum, quem in libro neſciens venerabatur. Venit Philippus, oſtendit ei Jeſum, qui clauſus latebat in littera. O mira doctoris virtus! eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis, & ſanctus factus eſt; ac magiſter de diſcipulo, plus in de-

ſerto

Margin notes (left column): III. — Actor. 22. — 2 Cor. 10. — 2 Tim. 3. — 1 Tim. 4. — Tit. 1. — IV. — Agg. 2 — Deut. 32. — Pſ. 1. — Dan. 12. — Act. 9. — Iſ. 54. — Joan. 6 — Luc. 2.

Margin notes (right column): 2 Cor. 11. — Joa. 1 — V. — Abd. 1 — Iſ. 29. — 1 Cor. 1. — 1 Cor. 2. — Col. 2. — Joa. 8 — Ezec. 1. — Pſal. 118. — Rom 7. — 2 Cor. 3. — Apoc. 5. — Iſ. 29. — Apoc. 3. — Act. 8.

ſerto fonte Eccleſię, quàm in aurato ſynagogæ templo reperit. Hæc a me perſtricta ſunt breviter (neque enim epiſtolaris anguſtia evagari longiùs patiebatur) ut intelligeres, te in Scripturis ſacris ſine prævio, & monſtrante ſemitam non poſſe ingredi.

VI. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philoſophis, geometris, dialecticis, muſicis, aſtronomis, aſtrologis, medicis, quorum ſcientia mortalibus vel utiliſſima eſt, & in tres partes ſcinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu adminiſtrantur. Agricolæ, cæmentarii, fabri metallorum, lignorumque cæſores, lanarii quoque, & fullones, & cæteri, qui variam ſupellectilem, & vilia opuſcula fabricantur, abſque doctore eſſe non poſſunt, quod cupiunt. Quod medicorum eſt, promittunt medici: tractant fabrilia fabri, ſola ſcripturarum ars eſt, quam ſibi paſſim omnes vindicant. Scribimus indocti, doctique poemata paſſim. Hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc univerſi præſumunt, lacerant, docent antequam diſcant. Alii adducto ſupercilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de ſacris litteris philoſophantur. Alii diſcunt, proh pudor! à fęminis, quod viros doceant, & ne parum hoc ſit, quadam facilitate verborum, imò audacia, ediſſerunt aliis, quod ipſi non intelligunt. Taceo de mei ſimilibus, qui ſi forte ad Scripturas ſanctas poſt ſæculares litteras venerint, & ſermone compoſito aures populi mulſerint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant, nec ſcire dignantur, quid Prophetæ, quid Apoſtoli ſenſerint, ſed ad ſenſum ſuum incongrua aptant teſtimonia: quaſi grande ſit, & non vitioſiſſimum docendi genus, depravare ſententias, & ad voluntatem ſuam Scripturam trahere repugnantem. Quaſi non legerimus Homerocentonas, & Virgiliocentonas: ac non ſic etiam Maronem ſine Chriſto poſſimus dicere Chriſtianum, quia ſcripſerit: Jam redit & virgo, redeunt Saturnia regna, Jam nova progenies cœlo demittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium: Nate, meæ vires, mea magna potentia ſolus. Et poſt verba Salvatoris in cruce: Talia perſtabat memorans, fixuſque manebat. Puerilia ſunt hæc, & circulatorum ludo ſimilia, docere, quod ignores: imò, ut cum ſtomacho loquar, ne hoc quidem ſcire, quod neſcias.

VII. Gen. Videlicet manifeſtiſſima eſt Geneſis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diviſione terræ, de confuſione linguarum, & gentium, uſque ad exitum ſcribitur Hebræorum.

Exo. Patet Exodus cum decem plagis; cum decalogo, cum myſticis, diviniſque præceptis.

Lev. In promptu eſt Leviticus liber, in qua ſingula ſacrificia, imò ſingulæ penè ſyllabæ, & veſtes Aaron, & totus ordo Leviticus ſpirant cœleſtia ſacramenta.

Num. Numeri verò nonne totius arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum manſionum myſteria continent?

Deut. Deuteronomium quoque ſecunda lex, & Evangelicæ legis præfiguratio, nonne ſic ea habet, quæ priora ſunt, ut tamen nova ſint omnia de veteribus? Hucuſque Moyſes, hucuſque pentateuchus: quibus quinque verbis loqui ſe velle Apoſtolus in Eccleſia gloriatur. 1 Cor. 14.

Job exemplar patientiæ, quæ non myſteria ſuo ſermone complectitur? Proſa incipit, verſu labitur, pedeſtri ſermone finitur: omneſque leges Dialecticæ propoſitione, aſſumptione, confirmatione, concluſione determinat. Singula in eo verba plena ſunt ſenſibus. Et (ut de cæteris ſileam) reſurrectionem corporum ſic prophetat, ut nullus de ea vel manifeſtiùs, vel cautiùs ſcripſerit. Scio, inquit, quòd redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum: & rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Job.

Veniam ad Jeſum Nave, qui typum Domini non ſolùm geſtis, verùm etiam nomine præfert: tranſit Jordanem, hoſtium regna ſubvertit, dividit terram victori populo, & per ſingulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, Eccleſiæ, cæleſtiſque Jeruſalem ſpiritualia regna deſcribit. Ioſue ſive Jeſus Nave.

In Judicum libro, quot principes populi, tot figuræ ſunt. Libr. Judic.

Ruth Moabitis, Iſaiæ explet vaticinium, dicentis: Emitte agnum, Dñe, Dominatorem terræ de petra deſerti ad montem filiæ Sion. Ruth. II. 16.

Samuel in Heli mortuo, & occiſo Saul veterem legem abolitam monſtrat. Porrò in Sadoch, atque David, novi ſacerdotii, novique imperii ſacramenta teſtatur. Reg. I. & II.

Melachim, id eſt, tertius, & quartus Regum liber, à Salomone uſque ad Jechoniam, & à Jeroboam filio Nabat uſque ad Oſee, qui ductus eſt in Aſſyrios, regnum Juda, & regnum deſcribit Iſrael. Si hiſtoriam reſpicias, verba ſimplicia ſunt: ſi in litteris ſenſum latentem inſpexeris, Eccleſiæ paucitas, & hæreticorum contra Eccleſiam bella narrantur. Reg. III. & IV.

Duodecim prophetæ in unius voluminis anguſtia coarctati, multò aliud, quàm ſonet in littera, præfigurant.

Oſee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Joſeph, Jezrahel, & uxorē fornicariā, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clauſam mariti, multo tempore ſedere viduam, & ſub veſte lugubri vir ad ſe reditum præſtolari. Oſee

Joel filius Phatuel deſcribit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locuſta, rubigine vaſtante conſumptam; & poſt everſionē prioris populi, effuſum iri Spiritum ſanctum ſuper ſervos Dei, & ancillas, id eſt, ſuper centum viginti credentium nomina, & effuſum iri in cęnaculo Sion. Qui centum viginti, ab uno uſque ad quindecim paulatim, & per incrementa ſurgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in pſalterio myſticè continentur. Joel. Act. 2.

Amos paſtor, & ruſticus, & ruborū mora diſtringens, paucis verbis explicari non poteſt. Quis enim dignè exprimat tria, aut quatuor ſcelera Damaſci, & Gazę, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon, & Moab, & in ſeptimo, & octavo gradu Judæ, & Iſrael? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in Samarię monte, & ruituram domum majorē minoremq; teſtatur. Ipſe cernit fictorē locuſtę, & ſtantem Dominū ſuper murū litum, vel adamantinū, & uncinum Amos.

po-

pomorum, attrahentem ſupplicia peccatoribus, & famem in terram, non famem panis, nec ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Dei.

Abdias. Abdias, qui interpretatur ſervus Dei, pertonat contra Edom ſanguineum, terrenumque hominem: fratris quoque Jacob ſemper æmulum, haſta percutit ſpiritali.

Jonas. Jonas, columba pulcherrima, naufragio ſuo paſſionem Domini præfigurans mundum ad pœnitentiam revocat: & ſub nomine Ninive Gentibus ſalutem nuntiat.

Mich. Michæas de Moraſthi cohæres Chriſti, vaſtationem annunciat filiæ latronis, & obſidionem ponit contra eam: quia maxillam percuſſerit judicis Iſrael.

Nah. Nahum conſolator orbis increpat civitatem ſanguinum, & poſt everſionem illius loquitur: Ecce ſuper montes pedes evangelizantis, & annunciantis pacem.

Habac. Habacuc luctator fortis, & rigidus ſtat ſuper cuſtodiam ſuam, & figit gradum ſuper munitionem, ut Chriſtum in cruce contempletur, & dicat: Operuit cœlos gloria ejus, & laudis ejus plena eſt terra. Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus; ibi abſcondita eſt fortitudo ejus.

Soph. Sophonias ſpeculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem à Porta piſcium, & ejulatum à Secunda, & contritionē à collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaā, diſperierunt univerſi, qui involuti erant argento.

Agg. Aggæus feſtivus, & lætus, qui ſeminavit in lacrymis, ut in gaudio meteret; deſtructum templum ædificat, Deumque Patrem inducit loquentem: Adhuc unum modicum, & ego commovebo cœlum, & terram, & mare, & aridam, & movebo omnes gentes, & veniet deſideratus cunctis gentibus.

Zach. Zacharias memor Domini ſui, multiplex in prophetia, Jeſum veſtibus ſordidis indutum & lapidem oculorum ſeptem, candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis, duas quoque olivas à ſiniſtris lampadis cernit, & dextris: ut poſt equos nigros, rufos, albos, & varios, & diſſipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Jeruſalem, pauperem regem vaticinetur, & prædicet, ſedentem ſuper pullum filium aſinæ ſubjugalis.

Malachias. Malachias apertè, & in fine omnium prophetarum, de abjectione Iſrael, & vocatione Gentium: Non eſt mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Iſaias. Iſaiam, Jeremiam, Ezechielem, & Danielem quis poteſt vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, ſed Evangelium.

Jeremias. Secundus virgam nuceam, & ollam ſuccenſam à facie Aquilonis, & pardum ſpoliatum ſuis coloribus, & quaduplex diverſis metris neſtit alphabetum.

Ezechias. Tertius principia, & finem tantis habet obſcuritatibus involuta, ut apud Hebræos iſtæ partes cum exordio Geneſeos ante annos triginta non legantur.

Daniel. Quartus verò, qui & extremus inter quatuor prophetas, temporum conſcius, & totius mundi φιλίσωρ, lapidem præciſum de monte ſine manibus, & regna omnia ſubvertentem, claro ſermone pronunciat.

Dav. David, Simonides noſter, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus atq; Serenus, Chriſtum lyra perſonat, & in decachordo pſalterio ab inferis excitat reſurgentem.

Prov. Eccleſiaſtes Canticum. Salomon pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Eccleſiam jungit & Chriſtum, ſanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium.

Eſth. Eſther in Eccleſiæ typo, populum liberat de periculo; & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivii, & diem celebrem mittit in poſteros.

Paral. Paralipomenon liber, id eſt, Teſtamenti veteris ἐπιτομὴ, tantus, ac talis eſt, ut abſque illo ſi quis ſcientiam Scripturarum ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſingula quippe nomina, juncturaſque verborum, & prætermiſſæ in Regum libris tanguntur hiſtoriæ, & innumerabiles explicantur Evangelii quæſtiones.

Eſdr. Nehe. Eſdras, & Nehemias, adjutor videlicet, & conſolator à Domino, in unum volumen coarctantur, inſtaurant templum, muros extruunt civitatis, omniſque illa turba populi redeuntis in patriam, & deſcriptio ſacerdotum, Levitarum Iſraelis, proſelytorum, ac per ſingulas familias murorum, ac turrium opera diviſa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me Scripturarum amore raptum exceſſiſſe modum epiſtolæ, & tamen non impleſſe, quod volui. Audivimus tantùm quid noſſe, quid cupere debeamus, ut & nos quoque poſſimus dicere: Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore. (Pſal. 118.) Cœterum illud Socraticum impletur in nobis: Hoc tantùm ſcio, quod neſcio.

Tangam & novum breviter Teſtamentum.

Matt. Marc. Lucas Joan. Ezechiel. 1. Matthæus, Marcus, Lucas, & Joannes, quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur ſcientiæ multitudo, per totum corpus oculati ſunt, ſcintillæ emicant, diſcurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in ſublime tendentes, terga pennata, & ubique volitantia, tenent ſe mutuò, ſibique perplexi ſunt, & quaſi rota in rota volvuntur, & pergunt, quocumque eos flatus Spiritus ſancti perduxerit.

Paulus Apoſtolus. Paulus Apoſtolus ad ſeptem ſcribit eccleſias: octava enim ad Hebræos à pleriſque extra numerum ponitur. Timotheum inſtruit, ac Titum, & Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca ſcribere.

Actus Apoſt. 1 Cor. 8. Actus Apoſtolorum nudam quidem ſonare videntur hiſtoriam, & naſcentis Eccleſiæ infantiam texere: ſed ſi noverimus ſcriptorem eorum Lucam eſſe medicum, cujus laus eſt in Evangelio, animadvertemus pariter, omnia verba animæ languentis eſſe medicinam.

Jacobus. Petrus. Joan. Judas. Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, ſeptem epiſtolas ediderunt, tam myſticas, quàm ſuccinctas, & breves pariter, ac longas: breves in verbis, longas in ſententiis: ut rarus ſit, qui non earum lectione cæcutiat.

Apo-

Apocalypſis Joannis tot habet Sacramenta,
quot verba. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior eſt. In verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te, frater chariſſime, inter hæc vivere, iſta meditari, nihil aliud noſſe, nihil quærere. Nonne tibi videtur jam hic in terris regni cœleſtis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis ſanctis ſimplicitate, & quaſi vilitate verborum, quæ vel vitio interpretum, vel de induſtria ſic prolata ſunt, ut ruſticam concionem faciliùs inſtruerent, & in una, eademque ſententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non ſum tam petulans, & hebes, ut hæc me noſſe pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cœlo fixæ ſunt: ſed velle fa-
Matt. 7. teor. Sedenti me præfero, magiſtrum renuens,
Lucæ comitem ſpondeo. Petenti datur, pulſanti
11. aperitur, quærens invenit. Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobis perſeveret in cœlo. Obviis te manibus excipiam, & (ut inepte aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quidquid quæſieris, tecum ſcire conabor. Habes hic amantiſſimum tui fratrem Euſebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit, referens honeſtatem morum tuorum, contemptum ſæculi, fidem amicitiæ, amorem Chriſti. Nam prudentiam, & eloquii venuſtatem etiam abſque illo ipſa epiſtola præferebat. Feſtina, quæſo te, & hærentis in ſalo naviculæ funem magis præcide, quam ſolve. Nemo renunciaturus ſæculo bene poteſt vendere, quæ contempſit, ut vendideret. Quidquid in ſumptus de tuo tuleris,
pro lucro computa. Antiquum dictum eſt, VIII. Prov.
Avaro tam deeſt quod habet, quàm quod non 17.
habet. Credenti totus mundus divitiarum
eſt: infidelis autem etiam obolo indiget. 2 Cor.
Sic vivamus, tamquam nihil habentes, & 6.
omnia poſſidentes. Victus, & veſtitus di-
vitiæ Chriſtianorum ſunt. Si habes in pote- Matt.
ſtate rem tuam, vende: ſi non habes, proji- 5.
ce. Tollenti tunicam & pallium relinquendum eſt. Scilicet niſi tu, ſemper recraſtinans, & diem de die trahens, cautè, & pedetentim tuas poſſeſſiunculas vendideris,
non habet Chriſtus, unde alat pauperes ſuos. Matt.
Totum Deo dedit, qui ſeipſum obtulit. Apo- 4.
ſtoli navem tantùm, & retia reliquerunt. Vi- Marci
dua duo æra miſit in gazophylacium, & præ- 12.
fertur Crœſi divitiis. Facile contemnit om- Luc.
nia, qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum. 21.

PRÆFATIO SANCTI HIERONYMI PRESBYTERI IN PENTATEUCHUM MOYSI AD DESIDERIUM.

Desiderii mei deſideratas accepi epiſtolas, qui quodam præſagio futurorum, cum Daniele
Dan. ſortitus eſt nomen, obſecrantis, ut
9. translatum in latinam linguam de Hebræo ſermone Pentateuchum, noſtrorum auribus traderem. Periculoſum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me aſſerunt in Septuaginta interpretum ſuggillationem nova pro veteribus cudere, ita ingenium quaſi vinum probantes: cùm ego ſæpiſſimè teſtatus ſim, me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre, quæ poſſim, nec opes
Exo. alterius aliorum paupertate fœdari. Quod
25. ut auderem, Origenis me ſtudium provocavit, qui editioni antiquæ translationem Theodotionis miſcuit, aſteriſco, & obelo opus omne diſtinguens: dum, aut eluceſcere facit, quæ minùs antè fuerant; aut ſuperflua quæque jugulat, & confodit, maximè, quæ Evangeliſtarum, & Apoſtolorum auctoritas promulgavit. In quibus multa de veteri teſtamento legimus, quæ in noſtris codicibus non habentur: ut eſt illud, Ex Ægypto vocavi filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ: &, Quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus ſe: & multa alia, quæ proprium συνταγμα deſiderant. Interrogemus ergo eos, ubi hæc
ſcripta ſint: & cùm dicere non potuerint, Oſee
de libris Hebraicis proferamus. Primum 11.
teſtimonium eſt in Oſee, ſecundum in Iſaia, Iſa. 11.
tertium in Zacharia, quartum in Proverbiis, Zach.
quintum æquè in Iſaia. Quod multi ignoran- 12.
tes apocryphorum deliramenta ſectantur: Prov.
& Hiberas nænias libris authenticis præfe- 18.
runt. Cauſas erroris non eſt meum expone- 11. 64
re. Judæi prudenti factum dicunt eſſe conſilio, ne Ptolemæus unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem divinitatem deprehenderet. Quod maximè idcircò faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque ſacratum aliquid Scriptura teſtatur de Patre, & Filio, & Spiritu ſancto, aut aliter interpretati ſunt, aut omninò tacuerunt: ut & regi ſatisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et neſcio quis primus auctor ſeptuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit: quibus diviſi eadem ſcriptitarint: cum Ariſtæus ejuſdem Ptolemæi ὑπερασπιστὴς, & multo poſt tempore Joſephus, nihil tale retulerint: ſed in una baſilica congregatos contuliſſe ſcribant, non prophetaſſe. Aliud eſt enim vatem, aliud eſt eſſe interpretem: ibi Spiritus ventura prædicit: hic eruditio, & verborum copia, ea, quæ intelligit, transfert. Niſi fortè putandus eſt Tullius, Oeconomicum Xeno-

phon-

phontis, & Platonis Protagoram, & Demoſthenis pro Cteſiphonte orationem afflatus rhetorico ſpiritu tranſtuliſſe. Aut aliter de eiſdem libris per Septuaginta interpretes, aliter per Apoſtolos Spiritus ſanctus teſtimonia texuit: ut quod illi tacuerunt, hi ſcriptum eſſe mentiti ſint. Quid igitur? damnamus veteres? Minimè. Sed poſt priorum ſtudia, in domo Domini, quod poſſumus, laboramus. Illi interpretati ſunt ante adventum Chriſti, & quod neſciebant, dubiis protulere ſententiis: nos verò poſt paſſionem, & reſurrectionem ejus, non tam prophetiam quam hiſtoriam ſcribimus, aliter enim audita, aliter viſa narrantur, quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur, æmule, obtrectator, auſculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: ſed confidenter cunctis illis Apoſtolos præfero. Per iſtorum os mihi Chriſtus ſonat, quos ante prophetas inter ſpiritalia chariſmata poſitos lego: in quibus ultimum penè gradum Interpretes tenent. Quid livore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diverſarum urbium magiſtros conſule. Quod illi habent de Chriſto, tui codices non habent. Aliud eſt, ſi contra ſe poſteà ab Apoſtolis uſurpata teſtimonia probaverunt, & emendatiora ſunt exemplaria Latina, quàm Græca, & Græca quàm Hebraica. Verùm hæc contra invidos. Nunc te precor, Deſideri chariſſime, ut me, quia tantum opus ſubire feciſti, & à Geneſi exordium capere, orationibus iuves: quò poſſim eodem ſpiritu, quo ſcripti ſunt libri, in Latinum eos transferre ſermonem.

Ejuſdem in Joſue Præfatio.

Tandem finito Pentateucho Moyſi, velut grandi fœnore liberati, ad Jeſum filium Nave manum mittimus, quem Hebræi יהושע בן נון id eſt Joſue filium Num, vocant: & ad Judicum librum, quem שופטים appellant: ad Ruth quoque, & Eſther, quos eiſdem nominibus efferunt. Monemuſque lectorem, ut ſylvam Hebraicorum nominum, & diſtinctiones per membra diviſas diligens ſcriptor conſervet: ne & noſter labor, & illius ſtudium pereat. Et in primis, quod ſæpè teſtatus ſum, ſciat, me non in reprehenſionem veterum nova cudere, ſicut æmuli mei criminantur: ſed pro virili parte offerre linguæ meę hominibus (quos tamen noſtra delectant) ut pro Grœcorum ἑξαπλοῖς, quę & ſumptu, & labore maximo indigent, editionem noſtram habeant. Et ſicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes, inveniant, quod requirunt: maximè cùm apud Latinos tot ſint exemplaria, quot codices: & unuſquiſque pro arbitrio ſuo vel addiderit, vel ſubtraxerit, quod ei viſum eſt: & utique non poſſit verum eſſe, quod diſſonat. Unde ceſſet arcuato vulnere contra nos inſurgere ſcorpius, & ſanctum opus venenata carpere lingua, vel ſuſcipiens, ſi placet: vel contemnens, ſi diſplicet: memineritque illo-
Pſal. 47. rum verſuum, Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens adverſus fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum: hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti iniquè, quòd ero tui ſimilis: arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Quæ enim audientis, vel legentis utilitas eſt, nos laborando ſudare, & alios detrahendo laborare? dolere Judæos, quòd calumniandi eis, & irridendi Chriſtianos ſit ablata occaſio, & Eccleſiæ homines id deſpicere, imò lacerare, unde adverſarii torquentur? Quòd ſi vetus eis tantùm interpretatio placet, quæ & mihi non diſplicet, & nihil extra recipiendum putant; cur ea, quę ſub aſteriſcis, & obelis vel addita ſunt, vel amputata, legunt, & negligunt? Quare Danielem juxta Theodotionis translationem eccleſiæ ſuſceperunt? Cur Origenem mirantur, & Euſebium Pamphili, cunctas editiones ſimiliter differentes? Aut quæ fuit ſtultitia, poſtquam vera dixerint, proferre, quæ falſa ſunt? Unde autem in novo Teſtamento probare poterunt aſſumpta teſtimonia, quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omninò calumniantibus tacere videamur. Cæterùm poſt ſanctæ Paulæ dormitionem, cujus vita virtutis exemplum eſt, & hos libros quos Euſtochio virgini Chriſti negare non potui, decrevimus, dum ſpiritus hos regit artus, prophetarum explanationi incumbere, & omiſſum iam diù opus, quaſi quodam poſtliminio, repetere: præſertim cùm & admirabilis, ſanctuſque vir Pammachius, hoc idem litteris flagitet; & nos ad patriam feſtinantes, mortiferos Sirenarum cantus ſurda debeamus aure tranſire.

PRÆFATIONEM EJUSDEM ſancti Hieronymi in libros Regum ſuprà reperies, ideò in principio poſitam, quòd librorum ſacrorum ordinem contineat. Inſcribitur autem, Prologus galeatus.

Ejuſdem in librum Paralipomenon præfatio.

SI Septuaginta interpretum, pura, & ut ab eis in Græcum verſa eſt, editio permaneret, ſuperfluè me, Chromati epiſcoporum ſanctiſſime, atque doctiſſime, impelleres, ut Hebræa tibi volumina Latino ſermone transferrem. Quod enim ſemel aures hominum occupaverat, & naſcentis Eccleſiæ roboraverat fidem, juſtum erat etiam noſtro ſilentio comprobari. Nunc verò cùm pro varietate regionum diverſa ferantur exemplaria, & germana illa, antiquaque translatio corrupta ſit, atque violata; noſtri arbitrii putas, aut è pluribus judicare, quid verum ſit, aut novum opus in veteri opere cudere, illudentibuſque Judæis, cornicum, ut dicitur, oculos configere. Alexandria, & Ægyptus in Septuaginta ſuis Heſychium laudat auctorem. Conſtantinopolis uſque Antiochiam Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has provinciæ Palæſtinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Euſebius, & Pamphilus vulgaverunt: totuſque orbis hac inter ſe trifaria varietate compugnat. Et certè Origenes non ſolùm exemplaria compoſuit quatuor editionum è regione ſingula verba deſcribens, ut unus diſſentiens, ſtatim cæteris inter ſe conſentientibus arguatur: ſed, quod majoris audaciæ eſt, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miſcuit, aſteriſcis deſignans, quę

minùs

minùs fuerant, & virgulis quæ ex ſuperfluo videbantur appoſita. Si igitur aliis licuit non tenere, quod ſemel ſuſceperant; & poſt Septuaginta cellulas, quæ vulgò ſine auctore jactantur, ſingulas cellulas aperuere, hocque in eccleſiis legitur, quod Septuaginta neſcierunt: cur me non ſuſcipiant Latini mei, qui inviolata editione veteri ita novam condidi, ut laborem meum Hebræis, &, quod his majus eſt, Apoſtolis auctoribus comprobem? Scripſi nuper librum de optimo genere interpretandi, oſtendens illa de Evangelio, Ex

Matt. 2. Ægypto vocavi filium meum: &, Quoniam

Joan. 19. Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: & illud Apoſtoli, Quæ ocu-

1 Cor. 2. lus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus illum: cæteraque his ſimilia, in Hebræorum libris inveniri. Certè Apoſtoli, & Evangeliſtæ, Septuaginta interpretes noverant: & unde eis hæc, quæ in Septuaginta interpretibus non habentur? Chriſtus Dominus noſter utriuſque Teſtamenti conditor in

Joan. 7. Evangelio ſecundùm Joannem, Qui credit, inquit, in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Utique ſcriptum eſt, quod Salvator ſcriptum eſſe teſtatur. Ubi ſcriptum eſt? Septuaginta non habent: apocrypha neſcit Eccleſia. Ad Hebræos igitur revertendum eſt, unde & Dominus loquitur, & diſcipuli exempla præſumunt. Hæc pace veterum loquor, & obtrectatoribus meis tantum reſpondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, iidem & accuſatores, & defenſores, cùm in aliis probent, quod in me reprobant: quaſi virtus, & vitium non in rebus ſit, ſed cum auctore mutetur. Cæterùm memini, editionem Septuaginta tranſlatorum, olim de Græco emendatam tribuiſſe me noſtris: nec inimicum debere exiſtimari eorum, quos in conventu fratrum ſemper ediſſero. Et quod nunc דברי הימים, id eſt, Verba dierum, interpretatus ſum: idcircò feci, ut inextricabiles moras, & ſylvam nominum, quæ ſcriptorum confuſa ſunt vitio, ſenſuumque barbariem, apertiùs & per verſuum cola digererem, mihimetipſi, & meis juxta Iſmeniam, canens, ſi aures ſurdæ ſunt cæterorum.

Ad Domnionem, & Rogatianum, in eumdem præfatio ejuſdem.

QUomodo Græcorum hiſtorias magis intelligunt, qui Athenas viderint; & tertiũ Virgilii librum, qui à Troade per Leucaten, & Acroceraunia ad Siciliam, & inde ad oſtia Tiberis navigaverint, ita ſanctam Scripturam lucidiùs intuebitur, qui Judæam oculis contemplatus ſit, & antiquarum urbium memorias, locorumque, vel eadem vocabula, vel mutata cognoverit. Unde & nobis curæ fuit, cum eruditiſſimis Hebræorum hunc laborem ſubire: ut circumiremus provinciam, quam univerſæ Chriſti Eccleſiæ ſonant. Fateor enim, mi Domnion, & Rogatiane chariſſimi, numquam me in divinis voluminibus propriis viribus credidiſſe, nec habuiſſe opinionem meam, ſed ea etiam, de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſolitum, quantò magis de his, ſuper quibus anceps eram? Denique cùm à me nuper litteris flagitaſſetis, ut vobis librum Paralipomenon Latino ſermone transferrem, de Tiberiade quendam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumpſi: & contuli cum eo à vertice, ut ajunt, uſque ad extremum unguem: & ſic confirmatus, auſus ſum facere, quod jubebatis. Liberè enim vobis loquor, ita in Græcis, & Latinis codicibus hic nominum liber vitioſus eſt, ut non tam Hebræa, quàm Barbara quædam, & Sarmatica nomina conjecta arbitrandum ſit. Nec hoc Septuaginta interpretibus, qui Spiritu ſancto pleni, ea, quæ vera fuerunt, tranſtulerant, ſed ſcriptorum culpæ adſcribendum, dum de emendatis inemendata ſcriptitant: & ſæpè tria nomina, ſubtractis e medio ſyllabis, in unum vocabulum cogunt, vel e regione unum nomen, propter latitudinem ſuam, in duo, vel tria vocabula dividunt. Sed & ipſæ appellationes, non homines, ut plerique exiſtimant, ſed urbes, & regiones, & ſaltus, & provincias ſonant, & obliquè ſub interpretatione, & figura eorum, quædam narrantur hiſtoriæ: de quibus in Regum libro dicitur, Nonne ecce hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierum regum Juda? Quæ utique in noſtris codicibus non habentur. Hoc primùm ſciendum, quòd apud Hebræos, liber Paralipomenon, unus ſit: & apud illos vocatus דברי חימים, id eſt, Verba dierum: qui propter magnitudinem apud nos diviſus eſt, quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo, faciunt, ut eum in tres partes ſecent, cùm unus à ſuo auctore ſit editus. Deinde etiam illud attendendum, quòd frequenter nomina, non vocabula hominum, ſed rerum, ut dixi, ſignificantias ſonant. Ad extremum quòd omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur: & hiſtoriæ, quæ vel prætermiſſæ ſunt in ſuis locis, vel perſtrictæ leviter, hic per quædam verborum compendia explicentur. Orationum itaque veſtrarum adjutus auxilio, miſi librum benevolis placiturum, tamen invidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima enim quæque, ut ait Plinius, malunt contemnere plerique, quàm diſcere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem, textumque ſermonis: & tunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Ubicumque ergo aſteriſcos, id eſt, ſtellas radiare in hoc volumine videritis: ibi ſciatis de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur. Ubi verò obelus, tranſverſa ſcilicet virga præpoſita eſt, illic ſignatur, quid Septuaginta interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

Ejuſdem ad Domnionem, & Rogatianum in Eſdram, & Nehemiam præfatio.

UTrum difficilius ſit, facere, quod poſcitis, an negare, necdum ſtatui, nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere ſententię eſt: & magnitudo oneris impoſiti ita cervices premit, ut ante ſub faſce ruendum ſit, quàm

levandum. Accedunt ad hoc invidorum ſtudia, qui omne, quod ſcribimus, reprehendendum putant: & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publice lacerant, quod occulte legunt, in tantum, ut clamare compellar, & dicere: Domine, libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa. Tertius annus eſt, quòd ſemper ſcribitis, atque reſcribitis, ut Eſdræ librum, & Eſther vobis de Hebræo transferam: quaſi non habeatis Græca, & Latina volumina: aut quidquid illud eſt, quod à nobis vertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtra autem, ut ait quidam, niti, neque aliud fatigando niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos, mi Domnion, & Rogatiane chariſſimi, ut privata lectione cōtenti, libros non efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis, vitetiſque eorum ſupercilium, qui judicare tantùm de aliis, & ipſi facere nihil noverunt. Si qui autem fratrum ſunt, quibus noſtra non diſplicent, his tribuatis exemplar; admonentes ut Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtinctè, & per intervalla tranſcribant. Nihil enim proderit emendaſſe librum, niſi emendatio librariorum diligentia conſervetur. Nec quemquam moveat, quòd unus à nobis liber editus eſt: nec apocryphorum tertii, & quarti ſomniis delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ, Nehemiæque ſermones in unum volumen coarctantur, & quæ non habentur apud illos, nec de viginti quatuor ſenibus ſunt, procul abjicienda. Si quis autem Septuaginta vobis oppoſuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata, & inverſa demonſtrat; nec poteſt utique verum aſſeri quod diverſum eſt: mittite eum ad Evangelia: in quibus multa ponuntur quaſi de Veteri teſtamento, quæ apud Septuaginta interpretes non habentur, velut illud, quoniam Nazaræus vocabitur: &, Ex Ægypto vocavi filium meum: &, Videbunt, in quem compunxerunt: multaque alia, quæ latiori operi reſervamus: & quærite ab eo, ubi ſcripta ſint: cùmque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus, quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium veniam, certè quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt. Edidi aliquid, quod non habetur in Græco, aut aliter habetur, quàm à me verſum eſt? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipſis auctoribus, translationi meæ vel arrogent, vel derogent fidem. Porrò aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere & non imitantur Græcorum ſtudium, ac benevolentiam, qui poſt Septuaginta translatores, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæos, & Hebionitas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curioſè legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, eccleſiis dedicarunt. Quantò magis Latini grati eſſe deberent, quòd exultantem cernerent Græciam à ſe aliquid mutuari? Primùm enim magnorum ſumptuum eſt & infinitæ difficultatis; exemplaria poſſe haberi omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt, ignorantes, quis è multis veritus dixerit. Quod etiam ſapientiſſimo cuidam nuper apud Græcos accidit, ut interdum Scripturæ ſenſum relinquens, uniuſcujuſque interpretis ſequeretur errorem. Nos autem, qui Hebrææ linguæ ſaltem parvam habemus ſcientiam, & Latinus nobis utcumque ſermo non deeſt, & de aliis magis poſſumus judicare, & ea, quæ ipſi intelligimus, in noſtra lingua promere. Itaque licet hydra ſibilet, victorque Simon incendia jactet: numquam meum, juvante Chriſto, ſilebit elogium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant, qui volunt: qui nolunt abjiciant. Eventilent apices, litteras calumnientur: magis veſtra charitate provocabor ad ſtudium, quàm illorum detractione, & odio deterrebor.

Ejuſdem ad Chromatium, & Eliodorum in Tobiam præfatio.

MIrari non deſino exactionis veſtræ inſtantiam: exigitis enim, ut librum Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylum traham; librum utique Tobiæ, quem Hebrei de catalogo divinarum ſcripturarum ſecantes, his, quæ hagiographa memorant, manciparunt. Feci ſatis deſiderio veſtro; non tamen meo ſtudio. Arguunt & nos Hebræorum ſtudia: & imputant nobis contra ſuum canonem Latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe judicans Phariſæorum diſplicere judicio, & Epiſcoporum juſſionibus deſervire, inſtiti ut potui. Et quia vicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraico, utriuſque linguæ peritiſſimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui: & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expreſſit, hoc ego accito notario, ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedem hujus operis compenſabo, cùm gratum vobis didicero, me quod jubere eſtis dignati, compleſſe.

Ejuſdem præfatio in librum Judith.

APud Hebræos liber Judith inter hagiographa legitur: cujus auctoritas ad roboranda illa, quæ in contentionem veniunt, minus idonea judicatur. Chaldæo tamen ſermone conſcriptus, inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum ſynodus Nicæna in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquievi poſtulationi veſtræ, imò exactioni: & ſepoſitis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic unam lucubratiunculam dedi, magis ſenſum è ſenſu, quàm ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitioſiſſimam amputavi: ſola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis invenire potui, Latinis expreſſi. Accipite Judith viduam, caſtitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconiis declarate. Hanc enim non ſolùm feminis, ſed & viris imitabilem dedit, qui caſtitatis ejus remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret, & inſuperabilem ſuperaret.

Ejuſdem in librum Eſther præfatio.

LIbrum Eſther variis translatoribus conſtat eſſe vitiatum, quem ego de archiviis

Hebræorum revelans, verbum è verbo expreſſiùs tranſtuli. Quem librum editio vulgata, laciniosis hinc inde verborum finibus trahit, addens ea, quæ ex tempore dici poterant, & audiri; ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis, ſumpto themate, excogitare quibus verbis uti potuit, qui injuriam paſſus eſt, vel qui injuriam fecit. Vos autem, ò Paula, & Euſtochium, quoniam & bibliothecas Hebræorum ſtuduiſtis intrare, & interpretum certamina comprobaſtis, tenentes Eſther Hebraicum librum, per ſingula verba noſtram tranſlationem aſpicite; ut poſſitis agnoſcere me nihil etiam augmentaſſe addendo, ſed fideli teſtimonio ſimpliciter ſicut in Hebræo habetur, hiſtoriam Hebraicam Latinę linguę tradidiſſe. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expaveſcimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus: quoniam Deus diſſipat oſſa eorum, qui hominibus placere deſiderant: & ſecundùm Apoſtolum, Qui ejuſmodi ſunt, ſervi Chriſti eſſe non poſſunt. Rurſum, in libro Eſther alphabetum ex minio uſque ad Teth litteram fecimus diverſis in locis, volentes ſcilicet Septuaginta interpretum ordinem per hoc inſinuare ſtudioſo lectori. Nos enim juxta morem, Hebraicum ordinem proſequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

Ejuſdem in librum Job præfatio.

COgor per ſingulos ſcripturæ divinæ libros adverſariorum reſpondere maledictis, qui interpretationem meam, reprehenſionē Septuaginta interpretum criminantur: quaſi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum è verbo, vel ſenſum e ſenſu, vel ex utroque commixtum, & medie temperatum genus tranſlationis expreſſerint, & omnia Veteris inſtrumenti volumina Origenes obelis, aſteriſciſque diſtinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione ſumptos, tranſlationi antiquæ inſeruit, probans defuiſſe, quod additum eſt. Diſcant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus ſuſceperunt, aut interpretationem meam cum aſteriſcis ſuis radere. Neque enim fieri poteſt, ut quos plura intermiſiſſe ſuſceperint, non eoſdem etiam in quibuſdam erraſſe fateantur, præcipue in Job: cui ſi ea, quæ ſub aſteriſcis addita ſunt, ſubtraxeris, pars maxima detruncabitur, & hoc dumtaxat apud Græcos. Cæterum apud Latinos, ante eam tranſlationem, quam ſub aſteriſcis, & obelis nuper edidimus, ſeptingenti ferme, aut octingenti verſus deſunt: ut decurtatus, & laceratus, corroſuſque liber, fœditatem ſui publice legentibus præbeat. Hæc autem tranſlatio nullum de veteribus ſequitur interpretum: ſed ex ipſo Hebraico, Arabicoque ſermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc ſenſus, nunc ſimul utrumque reſonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur, & lubricus: & quod Græci rhetores vocant, ἐσχηματισμένος dum qui aliud loquitur, aliud agit: ut ſi velis anguillam, vel murenulam ſtrictis tenere manibus, quantò fortiùs preſſeris, tantò citiùs elabitur. Memini me ob intelligentiam hujus voluminis, Lyddæum quendam præceptorem, qui apud Hebręos primus haberi putabatur, non parvis redemiſſe nummis: cujus doctrina an aliquid profecerim, neſcio: hoc unum ſcio, non potuiſſe me interpretari, niſi quod ante intellexeram. Job 1 A principio itaque voluminis uſque ad verba Job, apud Hebręos proſa oratio eſt. Porrò à verbis Job, in quibus ait, Pereat dies, in qua natus ſum, & nox, in qua dictum eſt, conceptus eſt homo: uſque ad eum locum, ubi ante finem voluminis ſcriptum eſt, Idcircò ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla, & cinere: hexametri verſus ſunt, dactylo, ſpondeoque currentes: & propter linguæ idioma, crebrò recipientes & alios pedes, non earumdem ſyllabarum, ſed eorumdem temporum. Interdum quoque rhythmus ipſe dulcis, & tinnulus fertur numeris pedum ſolutis: quod metrici magis quàm ſimplex lector intelligunt. A ſupradicto autem verſu uſque ad finem libri, parvum comma quod remanet, proſa oratione contexitur. Quod ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri Flacci, Græcique Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Pſalterium, vel Lamentationes Jeremiæ, vel omnia fermè ſcripturarum cantica comprehendi: legat Philonem, Joſephum, Origenem, Cęſarienſem Euſebium, & eorum teſtimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcircò me in hoc volumine laboraſſe, non ut interpretationem antiquam reprehenderem, ſed ut ea, quæ in illa aut obſcura ſũt, aut omiſſa, aut certè ſcriptorum vitio depravata, manifeſtiora noſtra interpretatione fierent: qui Hebręorum ſermonem ex parte didicimus, & in Latino pene ab ipſis cunabulis inter Grammaticos & rhetores & philoſophos detriti ſumus. Quòd ſi apud Græcos, poſt Septuaginta editionem, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæus Aquila, & Symmachus, ac Theodotio Judaizantes hæretici, ſunt recepti, qui multa myſteria Salvatoris ſubdola interpretatione celarunt, & tamen in ἑξαπλοῖς habentur apud eccleſias, & explanantur ab eccleſiaſticis viris: quantò magis ego Chriſtianus, & de parentibus Chriſtianis natus, & vexillum crucis in mea fronte portans, cujus ſtudium fuit omiſſa repetere, depravata corrigere, & ſacramenta Eccleſiæ puro, & fideli aperire ſermone; vel à faſtidioſis, vel à malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant, qui volunt, veteres libros, vel in membranis purpureis auro, argentoque deſcriptos, vel uncialibus, ut vulgò ajunt, litteris onera magis exarata, quàm codices: dummodo mihi, meiſque permittant pauperes habere ſchedulas, & non tam pulchros codices, quàm emendatos. Utraque autem editio, & Septuaginta juxta Græcos, & mea juxta Hebræos, in Latinum meo labore tranſlata eſt. Eligat unuſquiſque, quod vult: & ſtudioſum me magis, quàm malevolum probet.

Alia ejuſdem præfatio.

SI aut fiſcellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in ſudore vultus mei comederem panē, & ventris opus ſollicita mente pertractarem: nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia juxta

ſen-

ſententiam Salvatoris, volo operari cibum, qui non perit, & antiquam divinorum voluminum viam ſentibus, virgultiſque purgare; error mihi geminus infligitur: correctſor vitiorum, falſarius dicor, & errores non auferre, ſed ſerere. Tanta eſt enim vetuſtatis conſuetudo, ut etiam confeſſa pleriſque vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quàm emendatos. Quapropter, ò fratres dilectiſſimi, unicum nobilitatis, & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis, ſportelliſque, munuſculis monachorum, ſpiritalia hæc, & manſura dona ſuſcipite: ac beatum Job, qui adhuc apud Latinos jacebat in ſtercore, & vermibus ſcatebat errorum, integrũ, immaculatumque gaudete. Quomodo enim poſt probationem, atque victoriam, duplicia ſunt ei univerſa reddita: ita ego in lingua noſtra, ut audacter loquar, feci eum habere, quæ amiſerat. Igitur & vos, & unumquemque lectorem ſolita præfatione commoneo, & in principiis librorum eadẽ ſemper annectens, rogo, ut ubicumque præcedentes virgulas videritis, ſciatis ea, quæ ſubjecta ſunt, in Hebraicis voluminibus non haberi. Porrò ubi ſtellæ imago præfulſerit, ex Hebræo in ſermone noſtro addita ſunt, necnon & illa, quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant, ut ſenſum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis utile quid ex otio meo eccleſiis Chriſti venturum ratus, quàm ex aliorum negotio.

Ejuſdem in Pſalterium, quod ſecundùm Septuaginta editionem correxit, præfatio.

PSalterium Romæ dudum poſitus emendaram: & juxta ſeptuaginta interpretes, licèt curſim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rurſum videtis, ò Paula, & Euſtochiũ, ſcriptorũ vitio depravatum, pluſque antiquum errorem, quàm novam emendationem valere: me cogitis, ut veluti quodam novali, ſciſſum jam arvum exerceam, & obliquis ſulcis renaſcentes ſpinas eradicem: æquum eſſe dicentes, ut quod crebrò male pullulat, crebriùs ſuccidatur. Unde conſueta præfatione commoneo tam vos, quibus fortè labor iſte deſudat, quàm eos, qui exemplaria iſtiuſmodi habere voluerint, ut, quæ diligenter emendavi, cum cura, & diligentia tranſcribantur. Notet ſibi unuſquiſque vel jacentem lineam, vel radiantia ſigna: ideſt obelos, vel aſteriſcos. Et ubicumque viderit virgulam præcedentem, ab eo uſque ad duo puncta, quæ impreſſimus, ſciat in Septuaginta translatoribus plus haberi. Ubi autem perſpexerit ſtellæ ſimilitudinem, de Hebræis voluminibus additum noverit æquè uſque ad duo puncta, juxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui ſimplicitate ſermonis à Septuaginta interpretibus non diſcordat. Hęc ergo & vobis, & ſtudioſo cuique feciſſe me ſciens, non ambigo multos fore, qui vel invidia, vel ſupercilio malint contemnere videri præclara, quàm diſcere: & de turbulento magis rivo, quàm de puriſſimo fonte potare.

Ejuſdem præfatio in libros Salomonis.

JUngat epiſtola, quos jungit ſacerdotium, imò charta non dividat, quos Chriſti nectit amor. Commentarios in Oſee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poſcitis, ſcripſiſſem, ſi licuiſſet præ valetudine. Mittitis ſolatia ſumptuum: notarios noſtros, & librarios ſuſtentatis, ut vobis potiſſimùm noſtrum deſudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diverſa poſcentium: quaſi aut æquum ſit, me, vobis eſurientibus, aliis laborare: aut in ratione dati, & accepti, cuiquam præter vos, obnoxius ſim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus eſſem, tridui opus nomini veſtro conſecravi, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum: שמלי, quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio proverbia vocat: קוהלת, quem Græcè Eccleſiaſten, Latinè concionatorem poſſumus dicere: שיר תשרים, quod in noſtra lingua vertitur, Canticum canticorum. Fertur & Panæretos Jeſu filii Sirach liber, & alius pſeudoepigraphus, qui Sapientia Salomonis inſcribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi: non Eccleſiaſticum, ut apud Latinos, ſed Parabolas prænotatum, cui juncti erant Eccleſiaſtes, & Canticum canticorum: ut ſimilitudinem Salomonis non ſolum librorum numero, ſed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nuſquam eſt, quin & ipſe ſtylus Græcam eloquentiam redolet: & nonnulli ſcriptorum veterum hunc eſſe Judæi Philonis affirmant. Sicut ergo Judith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Eccleſia, ſed eos inter canonicas ſcripturas non recipit: ſic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Eccleſiaſticorum dogmatum confirmandam. Si cui ſanè Septuaginta interpretum magis editio placet, habet eam à nobis olim emendatam. Neque enim nova ſic cudimus, ut vetera deſtruamus. Et tamen cùm diligentiſſimè legerit, ſciat magis noſtra ſcripta intelligi, quæ non in tertium vas transfuſa coacuerint, ſed ſtatim de prælo puriſſimæ commendata teſtæ, ſuum ſaporem ſervaverint.

Ad Paulam, & Euſtochium in tranſlationem Iſaiæ ex Hebraica veritate, ejuſdem præfatio.

NEmo cùm prophetas verſibus viderit eſſe deſcriptos, metro eos exiſtimet apud Hebræos ligari, & aliquid ſimile habere de Pſalmis, & operibus Salomonis: ſed quod in Demoſthene, & Tullio ſolet fieri, ut per cola ſcribantur, & commata, qui utique proſa, & non verſibus conſcripſerunt; Nos quoque utilitati legentium providentes, interpretationem novam, novo ſcribendi genere diſtinximus. Ac primum de Iſaia ſciendum, quòd in ſermone ſuo diſertus ſit: quippe ut vir nobilis, & urbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio ruſticitatis admiſtum. Unde accidit ut præ cæteris florem ſermonis ejus, translatio non potuerit conſervare. Deinde etiam hoc adjiciendum, quòd non tam propheta dicendus ſit, quàm evangeliſta. Ita enim univerſa Chriſti, Eccleſiæque myſteria ad liquidum proſecutus eſt, ut non putes eum de futuro vaticinari,

ſed de prætericis hiſtoria texere. Unde conjicio, noluiſſe tunc temporis Septuaginta interpretes fidei ſuæ ſacramenta perſpicue Ethnicis prodere: ne ſanctum canibus, & margaritas porcis darent: quæ, cùm hanc editionem legeritis, ab illis animadvertetis abſcondita. Nec ignoro, quanti laboris ſit, prophetas intelligere: nec facilè quempiam poſſe judicare de interpretatione, niſi intellexerit, antequam legerit: nos quoque patere morſibus plurimorum, qui ſtimulante invidia, quod conſequi non valent, deſpiciunt. Sciens ergo, & prudens in flammam mitto manum, & nihilominus hoc à faſtidioſis lectoribus precor, ut quomodo Græci poſt Septuaginta translatores Aquilam, & Symmachum & Theodotionem legunt, vel ob ſtudium doctrinæ ſuæ, vel ut Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: ſic & iſti ſaltem unū poſt priores habere dignētur interpretem. Legant priùs, & poſteà deſpiciant: ne videantur, non ex judicio, ſed ex odii præſumptione ignorata damnare. Prophetavit autem Iſaias in Jeruſalem, & in Judæa, necdum decem tribubus in captivitatem ductis: ac de utroque regno nunc commiſtim, nunc ſeparatim texit oraculum. Et cùm interdum ad præſentem reſpiciat hiſtoriam, & poſt Babyloniæ captivitatem reditum populi ſignificet in Judæam: tamen omnis ejus cura de vocatione Gentium, & adventu Chriſti eſt. Quem quantò plus amatis, ò Paula, & Euſtochium, tantò magis ab eo petite, ut pro obtrectatione præſenti, qua me indeſinenter æmuli laniant, ipſe mihi mercedem reſtituat in futuro: qui ſcit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione ſudaſſe, ne Judæi de falſitate Scripturarum eccleſiis ejus diutius inſultarent.

Ejuſdem in Jeremiam præfatio.

JEremias Propheta, cui hic prologus ſcribitur, ſermone quidem apud Hebræos Iſaia, & Oſee, & quibuſdam aliis prophetis videtur eſſe ruſticior, ſed ſenſibus par eſt: quippe qui eodem ſpiritu prophetaverit. Porrò ſimplicitas eloquii, à loco ei, in quo natus eſt, accidit. Fuit enim Anathotites, qui eſt uſque hodie viculus, tribus ab Jeroſolymis diſtans millibus, ſacerdos ex ſacerdotibus, & in matris utero ſanctificatus: virginitate ſua evangelicum virum Chriſti Eccleſiæ dedicans. Hic vaticinari exorſus eſt puer: & captivitatem urbis, atque Judææ non ſolùm ſpiritu, ſed & oculis carnis intuitus eſt. Jam decem tribus Iſrael Aſſyrii in Medos tranſtulerant: jam terras earum coloniæ Gentium poſſidebant. Unde in Juda tantùm, & in Benjamin prophetavit: & civitatis ſuæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos menſuræ metri, verſibuſque reddidimus. Prætereà ordinem viſionum, qui apud Græcos, & Latinos omninò confuſus eſt, ad priſtinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarii ejus, qui apud Hebræos nec legitur, nec habetur, prætermiſimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præſtolantes, quibus me neceſſe eſt per ſingula opuſcula reſpondere. Et hoc patior, quia vos me cogitis. Caeterùm ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum ſilentio meo ponere, quàm quotidie novi aliquid ſcriptitantem, invidorum inſaniam provocare.

Ejuſdem in Ezechielem præfatio.

EZechiel propheta cum Joachin rege Juda captivus ductus eſt in Babylonem: ibique iis, qui cum eo captivi fuerant, prophetavit, pœnitentibus quòd ad Jeremiæ vaticinium ſe ultrò adverſariis tradidiſſent, & viderēt adhuc urbem Jeroſolymam ſtare, quam ille caſuram eſſe prædixerat. Trigeſimo autem ætatis ſuæ anno, & captivitatis quinto, exorſus eſt ad concaptivos loqui. Et eodem tempore, licet poſterior, hic in Chaldæa. Jeremias in Judæa prophetaverunt. Sermo ejus nec ſatis diſertus, nec admodum ruſticus eſt: ſed ex utroque medìè temperatus. Sacerdos & ipſe fuit, ſicut Jeremias, principia voluminis, & finem magnis habens obſcuritatibus involuta. Sed & vulgata ejus editio non multùm diſtat ab Hebraico. Unde non ſatis miror, quid cauſæ extiterit, ut ſi eoſdem in univerſis libris habemus interpretes: in aliis eadem, in aliis diverſa tranſtulerint. Legite igitur & hunc juxta translationem noſtram: quoniam per cola ſcriptus, & commata, manifeſtiorem legentibus ſenſum tribuit. Si autem amici mei & hunc ſubſannaverint, dicite eis, quòd nemo eos compellat, ut ſcribant. Sed vereor ne illud eis eveniat, quod Græcè ſignificantiùs dicitur, ut vocentur φαγμό-δορες, quod eſt, manducantes ſannas.

Ejuſdem in Danielem præfatio.

DAnielem prophetam juxta Septuaginta interpretes, Domini Salvatoris Eccleſiæ non legunt, utentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit neſcio. Sive enim, quia ſermo Chaldaicus eſt, & quibuſdam proprietatibus à noſtro eloquio diſcrepat, noluerunt Septuaginta interpretes eaſdem linguæ lineas in translatione ſervare: ſive ſub nomine eorum ab alio neſcio quo, non ſatis Chaldæam linguam ſciente, editus eſt liber: ſive aliud quid cauſæ extiterit ignorans: hoc unum affirmare poſſum, quòd multùm à veritate diſcordet, & recto judicio repudiatus ſit. Sciendum quippe eſt, Danielem maximè, & Eſdram, Hebraicis quidem litteris, ſed Chaldæo ſermone conſcriptos, & unam Jeremiæ pericopen: Job quoque cum Arabica lingua plurimam habere ſocietatem. Denique & ego adoleſcentulus poſt Quintiliani, & Tullii lectionem, ac flores rhetoricos, cùm me in linguæ hujus priſtinum recluſiſſem: & multo ſudore, multoque tempore vix cœpiſſem anhelantia, ſtridentiaque verba reſonare, & quaſi per cryptam ambulans rarum deſuper lumen aſpicerem, impegi noviſſime in Danielem: & tanto tædio affectus ſum, ut deſperatione ſubita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verùm adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebriùs in ſua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit: & qui mihi videbar ſciolus, inter Hebræos cœpi rurſus eſſe diſcipulus Chaldaicus. Et ut verum fatear, uſque ad præſentem diem magis poſſum ſermonem Chaldaicum legere, & intel-

ligere,

ligere, quàm ſonare. Hæc idcircò refero, ut difficultatem vobis Danielis oſtenderem: qui apud Hebræos nec Suſannæ habet hiſtoriam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis, draconiſque fabulas: quas nos, quia in toto orbe diſperſæ ſunt, veru anteposito, eaſque jugulante, ſubjecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncaſſe. Audivi ego quemdam de præceptoribus Judæorum, cùm Suſannæ derideret hiſtoriam, & à Græco neſcio quo eam diceret eſſe confictam: illud opponere quod Origeni quoque Affricanus oppoſuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, de Græco ſermone deſcendere. Cujus rei nos intelligentiam noſtris hanc poſſumus dare: Ut verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixiſſe eum, illicò pereas: & à lentiſco, in lentem te comminuat angelus, vel non in lente pereas: aut lentus, ideſt, flexibilis ducaris ad mortem: ſive aliud quid ad arboris nomen conveniens. Deinde tantum fuiſſe otii tribus pueris cavillabatur: ut in camino æſtuantis incendii metro luderent: & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa provocarent: aut quod miraculum, divinæque aſpirationis indicium, vel draconem interfectum offa picis, vel ſacerdotum Belis machinas deprehenſas: quæ magis prudentia ſolertis viri, quàm prophetali eſſent ſpiritu prophetata? Cùm verò ad Habacuc veniret, & de Judæa in Chaldæam raptum diſcophorum lectitaret, quærebat exemplum, ubi legiſſemus in toto veteri teſtamento, quemquam ſanctorum gravi volaſſe corpore, & in puncto horæ tanta terrarum ſpatia tranſiſſe: cui cùm quidam è noſtris ſatis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxiſſet in medium, & diceret eum de Chaldæa in Judæam fuiſſe translatum: deriſit hominem, & ex ipſo volumine demonſtravit Ezechielem in ſpiritu ſe vidiſſe tranſpoſitum. Denique & Apoſtolum noſtrum, videlicet ut eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didiciſſet, non fuiſſe auſum affirmare ſe raptum in corpore, ſed dixiſſe: Sive in corpore, ſive extra corpus, neſcio, Deus ſcit. His, & talibus argumentis apocryphas in libro Eccleſiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio judicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter Prophetas, ſed inter eos, qui hagiographa conſcripſerunt. In tres ſiquidem partes omnis ab eis Scriptura dividitur: in legem, in prophetas, & in hagiographa, ideſt, in quinque, & octo, & in undecim libros: de quo non eſt hujus temporis diſſerere. Quæ autem ex hoc propheta, imò contra hunc librum, Porphyrius objiciat, teſtes ſunt Methodius, Euſebius, & Apollinarius, qui multis verſuum millibus ejus veſaniæ reſpondentes, neſcio an curioſo lectori ſatisfecerint. Unde obſecro vos, ò Paula, & Euſtochium, fundatis pro me ad Dominum preces: ut quamdiù in hoc corpuſculo ſum, ſcribam aliquid gratum vobis, utile Eccleſiæ, dignum poſteris. Præſentium quippè judiciis oblatrantium non ſatis moveor, qui in utramque partem aut amore labuntur, aut odio.

2 Cor. 12.

Ejuſdem in XII. Prophetas præfatio.

Non eſt idem ordo duodecim prophetarum apud Hebræos, qui eſt apud nos. Unde ſecundùm id, quod ibi legitur, hìc quoque diſpoſiti ſunt. Oſee commaticus eſt, & quaſi per ſententias loquens. Joel planus in principiis: in fine obſcurior. Et uſque ad Malachiam, habent ſinguli proprietates ſuas: quem Eſdram ſcribam, legiſque doctorem Hebræi autumant. Et quia longum eſt nunc de omnibus dicere: hoc tantùm vos, ò Paula, & Euſtochium, admonitas volo, unum librum eſſe duodecim prophetarum: & Oſee ſynchronon Iſaiæ: Malachiam verò Aggæi, & Zachariæ fuiſſe temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo: ſub illis eos regibus prophetaſſe, ſub quibus & hi, qui ante eos habent titulos, prophetaverunt.

Ejuſdem in Evangeliſtas ad Damaſum præfatio.

Novum opus me facere cogis ex veteri, ut poſt exemplaria Scripturarum toto orbe diſperſa, quaſi quidam arbiter ſedeam: & quia inter ſe variant, quæ ſint illa, quæ cum Græca conſentiant veritate, decernam. Pius labor, ſed periculoſa præſumptio, judicare de cæteris ipſum ab omnibus judicandum: ſenis mutare linguam, & caneſcentem jam mundum ad initia retrahere parvulorum. Quis enim doctus pariter, vel indoctus, cùm in manus volumen aſſumpſerit, & à ſaliva, quam ſemel imbibit, viderit diſcrepare, quod lectitat, non ſtatim erumpat in vocem, me falſarium, me clamitans eſſe ſacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Adversùs quam invidiam duplex cauſa me conſolatur: quod & tu, qui ſummus ſacerdos es, fieri jubes: & verum non eſſe, quod variat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides eſt adhibenda: reſpondeant quibus: tot enim ſunt exemplaria pæne quot codices. Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus: cur non ad Græcam originem revertentes, ea, quæ vel à vitioſis interpretibus male reddita, vel à præſumptoribus imperitis emendata perverſiùs, vel à librariis dormitantibus aut addita ſunt, aut mutata, corrigimus? Neque verò ego de Veteri diſputo teſtamento, quod à Septuaginta ſenioribus in Græcam linguam verſum, tertio gradu ad nos uſque pervenit. Non quæro, quid Aquila, quid Symmachus ſapiant, quare Theodotion inter novos, & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio, quam Apoſtoli probaverunt. De Novo nunc loquor teſtamento: quod Græcum eſſe, non dubium eſt, excepto Apoſtolo Matthæo, qui primus in Judæa Evangelium CHRISTI Hebraicis litteris edidit. Hoc certè cùm in noſtro ſermone diſcordat, & in diverſos rivulorum tramites ducit, uno de fonte quærendum eſt. Prætermitto eos codices, quos à Luciano, & Heſychio nuncupatos, paucorum hominum aſſerit perverſa contentio, quibus utique nec in toto Veteri teſtamento poſt Septuaginta interpretes emendare quid licuit, nec in Novo profuit emendaſſe: cum multarum gentium linguis Scriptura ante translata doceat, falſa eſſe, quæ addita ſunt.

Igitur hæc præſens præfatiuncula pollicetur quatuor tantùm Evangelia, quorum ordo eſt iſte, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes: codicum Græcorum emendata collatione, ſed veterum, quæ ne multùm à lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparent, ita calamo temperavimus, ut his tantùm, quæ ſenſum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur ut fuerant. Canones quoque, quos Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus Alexandrinus ſecutus Ammonium in decem numeros ordinavit, ſicut in Græco habentur, expreſſimus. Quòd ſi quis de curioſis voluerit noſſe, quæ in Evangeliis, vel eadem, vel vicina, vel ſola ſint, eorum diſtinctione cognoſcet. Magnus ſiquidem hic in noſtris codicibus error inolevit, dum quod in eadem re alius Evangeliſta plus dixit, in alio quia minùs putaverint, addiderunt. Vel dum eumdem ſenſum alius aliter expreſſit, ille, qui unum è quatuor primùm legerat, ad ejus exemplum cæteros quoque exiſtimaverit emendandos. Unde accidit ut apud nos mixta ſint omnia, & in Marco plura Lucæ, atque Matthæi; rurſum in Matthæo plura Joannis, & Marci & in cæteris reliquorum, quæ aliis propria ſunt, inveniantur. Cùm itaque canones legeris, qui ſubjecti ſunt, confuſionis errore ſublato, & ſimilia omnium ſcies, & ſingulis ſua quæque reſtitues. In canone primo concordant quatuor, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes. In ſecundo tres, Matthæus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthæus, Lucas, Joannes. In quarto tres, Matthæus, Marcus, Joannes. In quinto duo, Matthæus, Lucas. In ſexto duo, Matthæus, Marcus. In ſeptimo duo, Matthæus, Joannes. In octavo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Joannes. In decimo, propria cuique, quæ non habentur in aliis, ediderunt. Singulis verò Evangeliis, ab uno incipiens uſque ad finem librorum diſpar numerus accreſcit. Hic nigro colore deſcriptus, ſub ſe habet alium ex minio diſcolorem numerum, qui ad decem uſque procedens, indicat prior numerus, in quo ſit canone requirendus. Cùm ergo aperto codice, v. g. illud ſive illud capitulum ſcire volueris cujus canonis ſit, ſtatim ex ſubjecto numero doceberis, & recurrens ad principia, in quibus canonum eſt diſtincta congeries, eodemque ſtatim canone ex titulo frontis invento, illum, quem quærebas, numerum, ejuſdem Evangeliſtæ, qui & ipſe ex inſcriptione ſignatur, invenies, atque e vicino exterorum tramitibus inſpectis, quos numeros è regione habeant, annotabis, & cùm ſcieris, recurres ad volumina ſingulorum, & ſine mora repertis numeris, quos antè ſignaveras reperies, & loca, in quibus vel eadem, vel vicina dixerunt. Sciendum tamen, ne quis ignarum ex ſimilitudine numerorum error involvat, quòd ſicubi in ſubnotatione canonum diſtinctorum in canone quolibet tres Evangeliſtæ, bis, ter, vel quater, aut etiam ampliùs eumdem numerum per ordinem habuerint annotatum, & quartus è contrario, diſcrepantes, quod id tres illi in eo loco ſemel dixerint, quartus toties in corpore voluminis ſui ponat, quoties diverſi numeri in ejus canone poſiti ſtant contra prædictorum numerorum continuatas ſimilitudines. Item ſi in uno quolibet eorum, aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter, & quater, aut eo ampliùs reperiatur in ordine collocatus, & diſpares inveniantur in cæteris: dubium non erit, quin id, quod illius, illorumve canonis numerus bis, terque repetitum ab his in volumine ſemel dictum eſſe oſtendit, alter alterius eorum toties uno, atque eodem ſenſu loquantur, quoties prætulerint in numerorum annotatione diſtantiam. Et hoc in omnium novem canonum collatione ſervabitur. Cæterùm in decimo (quoniam propria ſingulorum tantummodò continentur) non poteſt contra id comparatio eſſe, quod ſolum eſt. Opto, ut in Chriſto valeas, & memineris mei, Papa beatiſſime.

Ejuſdem ex Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum.

Paulus Apoſtolus, qui antè Saulus, extra numerum duodecim Apoſtolorum, de tribu Benjamin, & oppido Judææ Giſchalis fuit, quo à Romanis capto, cum parentibus ſuis Tarſum Ciliciæ commigravit, à quibus ob ſtudia legis miſſus Jeroſolymam, à Gamaliel viro doctiſſimo, cujus Lucas meminit, eruditus eſt. Cùm autem interfuiſſet neci martyris Stephani, & acceptis à Pontifice templi epiſtolis, ad perſequendos eos, qui Chriſto crediderant, Damaſcum pergeret, revelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorum ſcribitur, in vas electionis de perſecutore tranſlatus eſt. Cùmque primùm ad prædicationem ejus Sergius Paulus Proconſul Cypri credidiſſet, ab eo, quòd eum Chriſti fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomen Paulus: & juncto ſibi Barnaba, multis urbibus peragratis, revertenſque Jeroſolymam, à Petro, Jacoboque, & Joanne, Gentium Apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſſimè de ejus converſione ſcriptum eſt, hoc tantùm dicam, quòd poſt paſſionem Domini vigeſimo quinto anno, id eſt, ſecundo Neronis, eo tempore, quo Feſtus procurator Judææ ſucceſſit Felici, Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens cuſtodia, adverſùs Judæos de adventu Chriſti quotidie diſputavit. Sciendum autem in prima ſatisfactione (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ) Paulum à Nerone dimiſſum, ut Evangelium Chriſti in Occidentis quoque partibus prædicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecunda epiſtola ad Timotheũ (eo tempore, quo & paſſus eſt, de vinculis dictat epiſtolam.) In prima mea ſatisfactione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur, Dominus autem mihi affuit, & confortavit me, ut per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes, & liberatus ſum de ore leonis, maniſeſtiſſimè leonem propter crudelitatẽ, Neronem ſignificans. Et in ſequentibus, Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim, Liberavit me Dominus ab omni opere malo, & ſalvavit me in regnũ ſuũ cœleſte, quòd ſcilicet, præſens ſibi ſentiret imminere martyrium. Nam & in eadẽ Epiſtola præmiſerat, Ego enim jam immolor, & tempus reſolutionis meę inſtat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die, quo Petrus, Romæ pro Chriſto capite truncatus: ſepultuſ-

que eſt in via Oſtienſi, anno poſt paſſionem Domini trigeſimoſeptimo. Scripſit autem novem ad ſeptem Eccleſias Epiſtolas; ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galatas unam, ad Epheſios unam, ad Philippenſes unam, ad Coloſſenſes unam, ad Theſſalonicenſes duas. Præterea ad diſcipulos ſuos, Timotheo duas, Tito unam, Philemoni unam. Epiſtola autem, quæ fertur ad Hebræos, non ejus creditur, propter ſtyli, ſermoniſque diſtantiam: ſed vel Barnabæ juxta Tertullianum: vel Lucæ Evangeliſtæ juxta quoſdam, vel Clementis, Romanæ poſtea Eccleſiæ Epiſcopi, quem ajunt ſententias Pauli proprio ordinaſſe, & ornaſſe ſermone: vel certe quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter invidiam ſui apud eos nominis, titulum in principio ſalutationis amputaverat, ſcripſerat ut Hebræus Hebræis Hebraice, id eſt, ſuo eloquio diſertiſſime, ut ea, quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentius verterentur in Græcum, & hanc cauſam eſſe, quòd à cæteris Pauli epiſtolis diſcrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

Ejuſdem ex Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum.

JAcobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Juſtus, ut nonnulli exiſtimant, Joſeph, ex alia uxore; ut autem mihi videtur, Mariæ ſororis matris Domini, cujus Joannes in libro ſuo meminit, filius, poſt paſſionem Domini, ſtatim ab Apoſtolis Jeroſolymorum Epiſcopus ordinatus, unam tantum ſcripſit epiſtolam, quæ de ſeptem catholicis eſt: quæ & ipſa ab alio quodam ſub nomine ejus edita aſſeritur, licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Egeſippus vicinus Apoſtolicorum temporum, in quinto commentariorum libro de Jacobo narrans, ait: Suſcepit Eccleſiam Jeroſolymæ, poſt Apoſtolos, frater Domini Jacobus, cognomento Juſtus, multi ſiquidem Jacobi vocabantur. Hic de utero matris ſanctus fuit, vinum, & ſiceram non bibit, carnem nullam comedit, numquam attonſus eſt, nec unctus unguento, nec uſus balneo: huic ſoli licitum erat ingredi Sancta ſanctorum: ſiquidem veſtibus laneis non utebatur, ſed lineis: ſoluſque ingrediebatur templum: & fixis genibus pro populo deprecabatur, in tantùm ut camelorum duritiem traxiſſe ejus genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum eſt. Sed & Joſephus in vigeſimo libro Antiquitatum refert, & Clemens in ſeptimo ὑποτυπώσεων, mortuo Feſto, qui Judæam regebat, miſſum à Nerone eſſe ſucceſſorem ejus Albinum: qui cùm necdum ad provinciam perveniſſet, Ananus, inquit, Pontifex adoleſcens, Anani filius, de genere Sacerdotali, accepta occaſione ἀναρχίας concilium congregavit, & compellens publice Jacobum, ut Chriſtum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari juſſit, qui cùm præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus adhuc ſemivivus tendens ad cœlum manus, diceret, *Domine*, ignoſce eis: quod enim faciunt, neſciunt: fullonis fuſte, quo uda veſtimenta extorqueri ſolent, in cerebro percuſſus interiit. Tradit item Joſephus, tantæ eum ſanctitatis fuiſſe, & celebritatis in populo, ut propter ejus necem, creditum ſit ſubverſam eſſe Jeroſolymam. Hic eſt, de quo Paulus Apoſtolus ſcribit ad Galatas, Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini. Et Apoſtolorum ſuper hoc crebriùs Acta teſtantur. Evangelium quoque, quod appellatur ſecundùm Hebræos, & à me nuper in Græcum, Latinumque ſermonem tranſlatum eſt, quo & Origenes ſæpè utitur, poſt reſurrectionem Salvatoris refert: Dominus autem cùm dediſſet ſindonem ſervo ſacerdotis, ivit ad Jacobum, & apparuit ei. Juraverat enim Jacobus, ſe non comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum reſurgentem à mortuis. Ruſuſque poſt paululùm, Afferte, ait Dominus, menſam, & panem. Statimque additur, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Jacobo Juſto, & dixit ei: Frater mi, comede panem tuum, quia reſurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annos Jeroſolymis rexit Eccleſiam, id eſt, uſque ad ſeptimum Neronis annum, & juxta templum, ubi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. Titulum uſque ad obſidionem Titi, & ultimam Hadriani notiſſimum habuit. Quidam e noſtris in monte Oliveti eum conditum putant; ſed falſa eorum opinio eſt.

Ejuſdem ex Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum.

SImon Petrus, filius Jonæ, provinciæ Galilææ, vico Bethſaida, frater Andreæ Apoſtoli, & princeps Apoſtolorum, poſt Epiſcopatum Antiochenſis Eccleſiæ, & prædicationem diſperſionis eorum, qui de circumciſione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, & Bithynia, ſecundo Claudii anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique vigintiquinque annis cathedrá ſacerdotalem tenuit, uſque ad ultimum annum Neronis, id eſt, decimumquartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt, capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus elevatis, aſſerens ſe indignum, ut ſic crucifigeretur ut Dominus ſuus. Scripſit duas epiſtolas, quæ catholicæ nominantur: quarum ſecunda à pleriſque ejus eſſe negatur, propter ſtyli cum priore diſſonantiam. Sed & Evangelium juxta Marcum, qui auditor ejus, & interpres fuit, hujus dicitur. Libri autem, e quibus unus Actorum ejus inſcribitur, alius Evangelii, tertius prædicationis, quartus Apocalypſis, quintus judicii, inter apocryphas ſcripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano juxta viam triumphalem, totius urbis veneratione celebratur.

Ejuſdem ex Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum.

JUdas frater Jacobi, parvam quidem, quæ de ſeptem catholicis eſt, epiſtolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt, in ea aſſumit teſtimonium, a pleriſque rejicitur: tamen auctoritatē vetuſtate jam & uſu meruit, & inter ſanctas ſcripturas cōputatur.

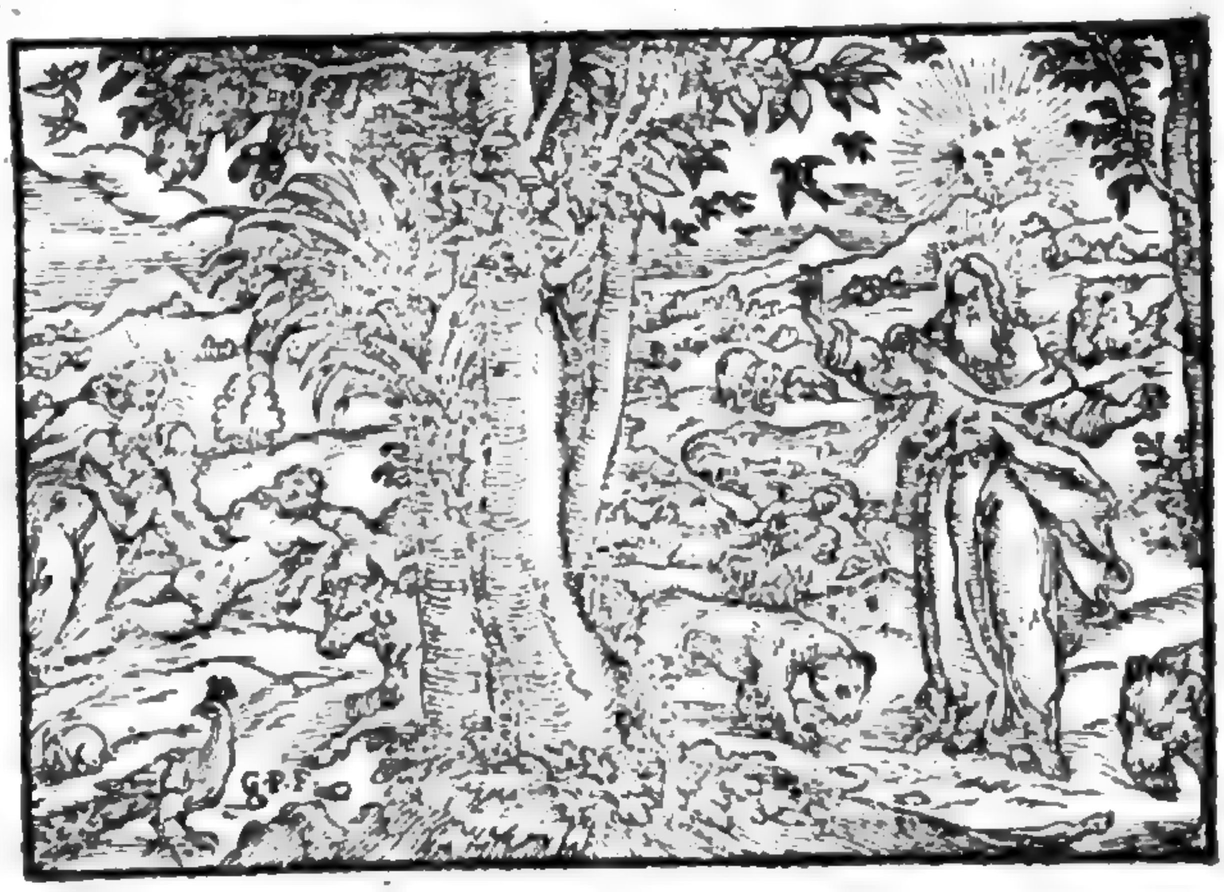
ORDO LIBRORUM
VETERIS TESTAMENTI.

Geneſis	fol. 1
Exodus	45
Leviticus	83
Numeri	104
Deuteronomium	133
Joſue	158
Liber Judicum	176
Ruth	195
Regum I.	198
Regum II.	224
Regum III.	245
Regum IV.	272
Paralipomenon I.	294
Paralipomenon II.	315
Eſdræ I.	340
Eſdræ II.	348
Tobias	358
Judith	366
Eſther	376
Job	385
Liber Pſalmorum	404
Proverbia Salomonis	448
Eccleſiaſtes	465
Canticum Canticorum	470
Liber Sapientiæ	473
Eccleſiaſticus	484
Iſaias Propheta	514
Jeremias	548
Baruch	591
Ezechiel	596
Daniel	632
Oſee	648
Joel	654
Amos	656
Abdias	661
Jonas	662
Michæas	664
Nahum	667
Habacuc	669
Sophonias	671
Aggæus	673
Zacharias	675
Malachias	681
Machabæorum I.	684
Machabæorum II.	707

ORDO LIBRORUM
NOVI TESTAMENTI.

Evangelium ſecundùm Matthæum	723
Evangelium ſecundùm Marcum	754
Evangelium ſecundùm Lucam	771
Evangelium ſecundùm Joannem	803
Actus Apoſtolorum	825
Pauli Epiſtola ad Romanos	850
Ad Corinthios I.	860
Ad Corinthios II.	870
Ad Galatas	876
Ad Epheſios	880
Ad Philippenſes	883
Ad Coloſſenſes	886
Ad Theſſalonicenſes I.	888
Ad Theſſalonicenſes II.	890
Ad Timotheum I.	892
Ad Timotheum II.	895
Ad Titum	897
Ad Philemonem	898
Ad Hebræos	899
Jacobi Epiſtola	906
Petri Epiſtola I.	909
Petri Epiſtola II.	912
Joannis Epiſtola I.	914
Joannis Epiſtola II.	917
Joannis Epiſtola III.	917
Judæ Epiſtola	918
Apocalypſis	919
Liber Eſdræ III.	935
Liber Eſdræ IV.	946

LIBER GENESIS,
* HEBRAICE BERESITH.

CAPUT PRIMUM.

De mundi creatione, rerum creatarum diſtinctione, & ornatu, deque hominis formatione, cui ſubjecit Deus omnia, quæ creaverat.

A Pſ. 32. 6. & 135. 5. Eccli. 18. 1. Act. 14. 14. 17. 24. * Heb. 11. 3.

1 IN principio creavit Deus
cęlum, & terram.
2 Terra autem erat inanis,&
vacua, & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi: & Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas.
3 Dixitque Deus:* Fiat lux. Et facta eſt lux.
4 Et vidit Deus lucem, quòd eſſet bona.
Et diviſit lucem à tenebris.
5 Appellavitque lucem diem, & tenebras
noctem; factumque eſt veſpere, & manè,
dies unus.
6 Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in
medio aquarum: & dividat aquas ab aquis.
7 Et fecit Deus firmamentum, diviſitque
aquas, quæ erant ſub firmamento ab his,*quæ
erant ſuper firmamentum. Et factum eſt ita.
8 Vocavitque Deus firmamentum, cœlum:
& factum eſt veſpere,& mane,dies ſecundus.
9 Dixit verò Deus: Congregentur aquæ,
quæ ſub cœlo ſunt, in locum unum: & appareat arida. Et factum eſt ita.
10 Et vocavit Deus aridam,* Terram,congregationeſque aquarum appellavit Maria.
Et vidit Deus, quòd eſſet bonum.
11 Et ait: Germinet terra herbam virentem, & facientem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus ſuum, cujus ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram.
Et factum eſt ita.
12 Et protulit terra herbam virentem, &
facientem ſemen juxta genus ſuum, lignumque faciens fructum, & habens unumquodque ſementem ſecundùm ſpeciem ſuam. Et vidit Deus, quòd eſſet bonum.
13 Et factum eſt veſpere, & manè, dies
tertius.
14 Dixit autem Deus: Fiant luminaria in
firmamento cœli, & dividant diem, ac noctem, & ſint * in ſigna, & tempora, & dies, & annos:
15 Ut luceant in firmamento cœli, & illuminent terram. Et factum eſt ita.
16 Fecitque Deus duo luminaria magna:
luminare majus, ut præeſſet diei: & luminare minus, ut præeſſet nocti: & ſtellas.
17 Et poſuit eas in firmamento cœli, ut
lucerent ſuper terram,
18 Et præeſſent diei, ac nocti, & dividerent lucem, ac tenebras. Et vidit Deus, quòd eſſet bonum.
19 Et factum eſt veſpere, & manè, dies
quartus.
20 Dixit etiam Deus: Producant aquæ
reptile animæ viventis, & volatile ſuper terram ſub firmamento cœli.
21 Creavitque Deus cete grandia, & omnem animam viventem, atque motabilem, quam produxerant aquæ in ſpecies ſuas, & omne volatile ſecundùm genus ſuum. Et vidit Deus, quòd eſſet bonum.
22 Benedixitque eis, dicens: Creſcite:
& multiplicamini, & replete aquas maris, aveſque multiplicentur ſuper terram.
23 Et factum eſt veſpere, & manè, dies
quintus.
24 Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere ſuo, jumenta, & re-

* Pſal. 135. 5. Jer. 10. 12. & 51. 15. Pſal. 148. 4.

B * Job 38. 4. Pſal. 32. 7. 88. 12. 135. 6.

* Pſal. 135. 7.

C

ptilia, & beſtias terræ ſecundùm ſpecies ſuas. Factumque eſt ita.

*Col. 3. 10. Infr. 9. 6. 1. Cor. 11. 7.

25 Et fecit Deus beſtias terræ juxta ſpecies ſuas, & jumenta, & omne reptile terræ in genere ſuo. Et vidit Deus, quòd eſſet bonum.

26 Et ait: Faciamus hominem ad * imaginem, & ſimilitudinem noſtram: & præſit piſcibus maris, & volatilibus cœli, & beſtiis, univerſæque terræ, omnique reptili, quod movetur in terra.

27 Et creavit Deus hominem ad imaginem ſuam: ad imaginem Dei creavit illum, * maſculum, & fœminam creavit eos.

D

*Sap. 1. 13. Matt. 19. 4. Eccli. 17. 1. Infr. 8. 17. 9. 1. * Infr. 9. 3.

28 Benedixitque illis Deus, & ait: Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubjicite eam, & dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & univerſis animantibus, quæ moventur ſuper terram.

29 Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram, & univerſa ligna, quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, * ut ſint vobis in eſcam:

30 Et cunctis animantibus terræ, omnique volucri cœli, & univerſis, quæ moventur in terra, & in quibus eſt anima vivens, ut habeant ad veſcendum. Et factum eſt ita.

*Eccli 39. 21. Mar. 7. 37.

31 * Viditque Deus cuncta, quæ fecerat: & erant valde bona. Et factum eſt veſpere, & manè, dies ſextus.

CAPUT II.

Deus, completo ſex diebus opificio, ſeptimo quieſcit, cui & benedixit: hominem in Paradiſum variis arboribus fructiferis, ac fluminibus inſignitum poſuit, cui Evam ex ipſius coſta in adjutorium formavit, ac matrimonium inſtituit.

A

1 IGitur perfecti ſunt cœli, & terra, & omnis ornatus eorum.

*Exod. 20. 11. 31. 17. Deut. 5. 14. Heb. 4. 4.

2 Complevitque Deus die ſeptimo opus ſuum, quod fecerat: & * requievit die ſeptimo ab univerſo opere, quod patrarat.

3 Et benedixit diei ſeptimo, & ſanctificavit illum: quia in ipſo ceſſaverat ab omni opere ſuo, quod creavit Deus, ut faceret.

4 Iſtæ ſunt generationes cœli, & terræ, quando creata ſunt, in die, quo fecit Dominus Deus cœlum, & terram.

5 Et omne virgultum agri, antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis, priuſquam germinaret: non enim pluerat Dominus Deus ſuper terram: & homo non erat, qui operaretur terram.

6 Sed fons aſcendebat è terra, irrigans univerſam ſuperficiem terræ.

*1. Cor. 15. 45.

7 Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & * factus eſt homo in animam viventem.

8 Plantaverat autem Dominus Deus paradiſum voluptatis à principio: in quo poſuit hominem, quem formaverat.

B

9 Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuave: lignum etiam vitæ in medio paradiſi, lignumque ſcientiæ boni, & mali.

10 Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum, qui inde dividitur in quatuor capita.

*Eccli. 24. 35.

11 Nomen * uni Phiſon: ipſe eſt, qui circuit omnem terram Hevilath, ubi naſcitur aurum.

12 Et aurum terræ illius optimum eſt: ibi invenitur bdellium, & lapis onychinus.

13 Et nomen fluvii ſecundi Gehon: ipſe eſt, qui circuit omnem terram Æthiopiæ.

C

14 Nomen verò fluminis tertii, Tigris: ipſe vadit contra Aſſyrios. Fluvius autem quartus, ipſe eſt Euphrates.

15 Tulit ergo Dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis, ut operaretur, & cuſtodiret illum.

16 Præcepitque ei dicens: Ex omni ligno paradiſi comede:

17 De ligno autem ſcientiæ boni, & mali ne comedas: in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.

18 Dixit quoque Dominus Deus: Non eſt bonum eſſe hominem ſolum: faciamus ei adjutorium ſimile ſibi.

19 Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & univerſis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea: omne enim, quod vocavit Adam animæ viventis, ipſum eſt nomen ejus.

D

20 Appellavitque Adam nominibus ſuis cuncta animantia, & univerſa volatilia cœli, & omnes beſtias terræ: Adæ verò non inveniebatur adjutor ſimilis ejus.

21 Immiſit ergo Dominus Deus ſoporem in Adam: cùmque obdormiſſet, tulit unam de coſtis ejus, & replevit carnem pro ea.

22 Et ædificavit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem: & adduxit eam ad Adam.

23 Dixitque Adam: * Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur Virago, quoniam de viro ſumpta eſt. *1. Cor. 11. 9.

24 Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: * & erunt duo in carne una. Matt. 19. 5. Marc. 10. 7. Eph. 5. 31. * 1. Cor. 6. 16.

25 Erat autem uterque nudus, Adam ſcilicet, & uxor ejus: & non erubeſcebant.

CAPUT III.

Serpentis aſtutia primi parentes Dei præceptum transgrediuntur. Meſſias orbi promittitur: atque indicta ſingulis pœna, è paradiſo pelluntur.

A

1 SEd & ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus: Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno paradiſi?

2 Cui reſpondit mulier: De fructu lignorum, quæ ſunt in paradiſo, veſcimur:

3 De fructu verò ligni, quod eſt in medio paradiſi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne fortè moriamur.

4 Dixit autem ſerpens ad mulierem: * Nequaquam morte moriemini. *2. Cor. 11. 3.

5 Scit enim Deus, quòd in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri: & eritis ſicut dii, ſcientes bonum, & malum.

6 Vidit igitur mulier, quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile: & tulit de fructu illius, & * comedit: deditque viro ſuo, qui comedit. *Eccli. 25. 33.

B

7 Et aperti ſunt oculi amborum: cùmque cognoviſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata. 1. Tim. 2. d. 14.

8 Et cùm audiſſent vocem Domini Dei de-

am-

ambulantis in paradiſo ad auram poſt meri-
diem, abſcondit ſe Adam, & uxor ejus à facie
Domini Dei in medio ligni paradiſi.
9 Vocavitque Dominus Deus Adam, &
dixit ei: Ubi es?
10 Qui ait: Vocem tuam audivi in para-
diſo: & timui, eò quòd nudus eſſem, &
abſcondi me.
11 Cui dixit Dñs: Quis enim indicavit tibi,
quòd nudus eſſes, niſi quòd ex ligno, de quo
præceperam tibi, ne comederes, comediſti?
12 Dixitque Adam: Mulier, quam dedi-
ſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, &
comedi.
C 13 Et dixit Dominus Deus ad mulierem:
Quare hoc feciſti? Quæ reſpondit: Ser-
pens decepit me, & comedi.
14 Et ait Dominus Deus ad ſerpentem: Quia
feciſti hoc, maledictus es inter omnia animā-
tia, & beſtias terræ: ſuper pectus tuū gradie-
ris, & terrā comedes cunctis diebus vitæ tuæ.
15 Inimicitias ponam inter te, & mulierem,
& ſemen tuum, & ſemen illius. ipſa conteret
caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo ejus.
16 Mulieri quoque dixit: Multiplicabo
ærumnas tuas, & conceptus tuos: in do-
lore paries filios, & ſub viri poteſtate
*1 Cor. 14.34. eris, * & ipſe dominabitur tui.
17 Adæ verò dixit: Quia audiſti vocem
uxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo
præceperam tibi, ne comederes, maledi-
cta terra in opere tuo: in laboribus co-
medes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ.
D 18 Spinas, & tribulos germinabit tibi,
& comedes herbam terræ.
19 In ſudore vultus tui veſceris pane, do-
nec revertaris in terram, de qua ſumptus es:
quia pulvis es, & in pulverem reverteris.
20 Et vocavit Adam nomen uxoris ſuæ,
Heva: eò quòd mater eſſet cunctorū viventiū.
21 Fecit quoque Dominus Deus Adæ, &
uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos.
22 Et ait: Ecce Adam quaſi unus ex nobis
factus eſt, ſciens bonum, & malum, nunc
ergo ne fortè mittat manum ſuam, & ſu-
mat etiam de ligno vitæ, & comedat, &
vivat in æternum.
23 Emiſit eum Dominus Deus de para-
diſo voluptatis, ut operaretur terram, de
qua ſumptus eſt.
24 Ejecitque Adam: & collocavit ante
paradiſum voluptatis Cherubim, & flam-
meum gladium, atque verſatilem, ad cu-
ſtodiendam viam ligni vitæ.

C A P U T IV.

Adam ex Eva gignit Cain, & Abel: impius Cain pium Abel fratrem occidit: & a Deo punitus, ac profugus vitam agens, Enoch genuit: ſed & Adam Seth generavit, cui natus eſt Enos.

1 ADam verò cognovit uxorem ſuam
Hevam: quæ concepit, & peperit
Cain, dicens: Poſſedi hominem per Deum.
2 Rurſumque peperit fratrem ejus Abel.
Fuit autem Abel paſtor ovium, & Cain
agricola.
3 Factum eſt autem poſt multos dies, ut
offerret Cain de fructibus terræ munera
Domino.
4 Abel quoque obtulit de primogenitis gre-
gis ſui, & de adipibus eorum: & reſpexit
Dominus ad Abel, & ad munera ejus.
5 Ad Cain verò, & ad munera illius non
reſpexit: iratuſque eſt Cain vehementer,
& concidit vultus ejus.
6 Dixitque Dominus ad eum: Quare ira-
tus es? & cur concidit facies tua?
7 Nonne ſi benè egeris, recipies: ſin au-
tem malè, ſtatim in foribus peccatum
aderit? ſed ſub te erit appetitus ejus, &
tu dominaberis illius.
8 Dixitque Cain ad Abel fratrem ſuum:
Egrediamur foras. Cùmque eſſent in agro,
conſurrexit Cain adversùs fratrem ſuum
Abel, & * interfecit eum.
9 Et ait Dominus ad Cain: Ubi eſt Abel
frater tuus? Qui reſpondit: Neſcio: Num
cuſtos fratris mei ſum ego?
10 Dixitque ad eum: Quid feciſti? vox ſan-

guinis fratris tui clamat ad me de terra.
11 Nunc igitur maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua.
12 Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos: vagus, & profugus eris ſuper terram.
C 13 Dixitque Cain ad Dominum: Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear.
14 Ecce ejicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abſcondar, & ero vagus, & profugus in terra: omnis igitur, qui invenerit me, occidet me.
15 Dixitque ei Dominus: Nequaquam ita fiet: ſed omnis, qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur. Poſuitque Dominus Cain ſignum, ut non interficeret eum omnis, qui inveniſſet eum.
16 Egreſſuſque Cain à facie Domini, habitavit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.
17 Cognovit autem Cain uxorem ſuam, quæ concepit, & peperit Henoch: & ædificavit civitatem, vocavitque nomen ejus ex nomine filii ſui, Henoch.
18 Porrò Henoch genuit Irad, & Irad genuit Maviael, & Maviael genuit Mathuſael, & Mathuſael genuit Lamech.
19 Qui accepit duas uxores, nomen uni Ada, & nomen alteri Sella.
20 Genuitque Ada Jabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis, atque paſtorum.
21 Et nomen fratris ejus Jubal: ipſe fuit pater canentium cithara, & organo.
D 22 Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit malleator, & faber in cuncta opera æris, & ferri. Soror verò Tubalcain, Noema.
23 Dixitque Lamech uxoribus ſuis Adæ, & Sellæ: Audite vocem meam uxores Lamech, auſcultate ſermonem meum; quoniam occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in livorem meum.
24 Septuplum ultio dabitur de Cain: de Lamech vero ſeptuagies ſepties.
25 Cognovit quoque adhuc Adam uxorem ſuam: & peperit filium, vocavitque nomen ejus Seth, dicens: Poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Cain.
26 Sed & Seth natus eſt filius, quem vocavit Enos: iſte cœpit invocare nomen Domini.

C A P U T V.

Texitur genealogia Adæ, ac poſterorum per Seth, annique vitæ ipſorum uſque ad Noe.

1 HIc eſt liber generationis Adam. In die, qua creavit Deus hominem, * ad ſimilitudinem Dei fecit illum. A * Sap. 2. 23. Eccli. 17. 1. Sap. 1. 27. Infrà 9. 6.
2 Maſculum, & fœminam creavit eos, & benedixit illis, & vocavit nomen eorum Adam, in die, quo creati ſunt.
3 Vixit autem Adam centum triginta annis: & genuit filium ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, vocavitque nomen ejus Seth.
4 Et facti ſunt dies * Adam, poſtquam genuit Seth, octingenti anni: genuitque filios, & filias. * 1. Par. 1. 1-3.
5 Et factum eſt omne tempus, quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus eſt.
6 Vixit quoque Seth centum quinque annis, & genuit Enos.
7 Vixitque Seth, poſtquam genuit Enos, octingentis ſeptem annis, genuitque filios & filias.
8 Et facti ſunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, & mortuus eſt. B
9 Vixit verò Enos nonaginta annis, & genuit Cainan.
10 Poſt cujus ortum vixit octingentis quindecim annis, & genuit filios, & filias.
11 Factique ſunt omnes dies Enos nongenti quinque anni, & mortuus eſt.
12 Vixit quoque Cainan ſeptuaginta annis, & genuit Malaleel.
13 Et vixit Cainan poſtquam genuit Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitque filios, & filias.
14 Et facti ſunt omnes dies Cainan nongenti decem anni, & mortuus eſt.

15 Vixit

15 Vixit autem Malaleel ſexaginta quinque annis, & genuit Jared.

16 Et vixit Malaleel, poſtquam genuit Jared, octingentis triginta annis, & genuit filios, & filias.

17 Et facti ſunt omnes dies Malaleel octingenti nonaginta quinq; anni, & mortuus eſt.

18 Vixitque Jared centum ſexaginta duobus annis, & genuit Henoch.

19 Et vixit Jared, poſtquam genuit Henoch, octingentis annis, & genuit filios, & filias.

C 20 *Et facti ſunt omnes dies Jared nongenti ſexaginta duo anni, & mortuus eſt.

21 Porrò Henoch vixit ſexaginta quinque annis, & genuit Mathuſalem.

*Eccl. 45. 15. Hebr. 11. 5. 22 Et ambulavit Henoch cum Deo: & vixit, poſtquam genuit Mathuſalem, trecentis annis, & genuit filios, & filias.

23 Et facti ſunt omnes dies Henoch trecenti ſexaginta quinque anni.

24 Ambulavitque cum Deo, & non apparuit: quia tulit eum Deus.

25 Vixit quoque Mathuſalem centum octoginta ſeptem annis, & genuit Lamech.

26 Et vixit Mathuſalem, poſtquam genuit Lamech, ſeptingentis octoginta duobus annis, & genuit filios, & filias.

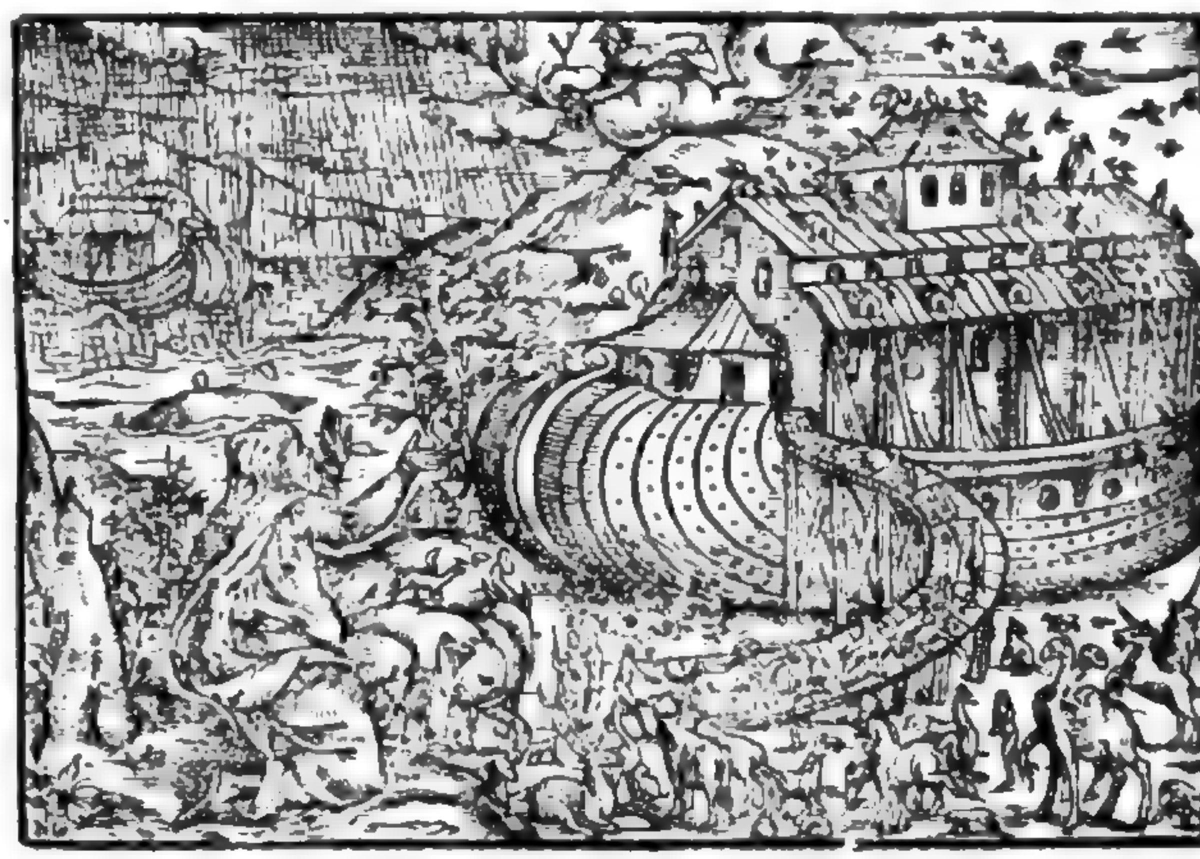
27 Et facti ſunt omnes dies Mathuſalem nongenti ſexaginta novem anni, & mortuus eſt.

28 Vixit autem Lamech centum octoginta duobus annis, & genuit filium.

29 Vocavitque nomen ejus Noe, dicens: Iſte conſolabitur nos ab operibus, & laboribus manuum noſtrarum, in terra, cui maledixit Dominus.

30 Vixitque Lamech, poſtquam genuit Noe, quingentis nonagintaquinque annis, & genuit filios, & filias.

31 Et facti ſunt omnes dies Lamech, ſeptingenti ſeptuaginta ſeptem anni, & mortuus eſt. Noe verò cùm quingentorum eſſet annorum, genuit Sem, Cham, & Japheth.

CAPUT VI.

Hominis peccata fuere diluvii cauſa: Noe tamen juſtus inventus eſt, cui arca fabricanda mandatur, in qua ipſe, & cunctorum animantium genera ſervantur.

A 1 Cumque cœpiſſent homines multiplicari ſuper terram, & filias procreaſſent,

2 Videntes filii Dei filias hominum, quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi uxores ex omnibus, quas elegerant.

3 Dixitque Deus: Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt: eruntque dies illius centum viginti annorum.

4 Gigantes autem erant ſuper terram in diebus illis: poſtquam enim ingreſſi ſunt filii Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, iſti ſunt potentes à ſæculo viri famoſi.

5 Videns autem Deus, quòd multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore,

6 Pœnituit eum, quòd hominem feciſſet in terra. Et tactus dolore cordis intrinſecùs,

7 *Delebo, inquit, hominem, quem creavi, à facie terræ, ab homine uſque ad animantia, à reptili uſque ad volucres cœli, pœnitet enim me feciſſe eos.

8 Noe verò invenit gratiam coram Domino.

9 Hæ ſunt generationes Noe: *Noe vir juſtus, atque perfectus fuit in generationibus ſuis, cum Deo ambulavit.

10 Et genuit tres filios, Sem, Cham, & Japheth.

11 Corrupta eſt autem terra coram Deo, & repleta eſt iniquitate.

12 Cùmque vidiſſet Deus terram eſſe corruptam (omnis quippè caro corruperat viam ſuam ſuper terram)

13 Dixit ad Noe: Finis univerſæ carnis venit corā me: repleta eſt terra iniquitate à facie eorum, & ego diſperdam eos cum terra.

14 Fac tibi arcam de lignis lævigatis: man-

ſiunculas in arca facies, & bitumine linies
intrinſecùs, & extrinſecùs.
15 Et ſic facies eam: Trecentorum cu-
bitorum erit longitudo arcæ, quinquaginta
cubitorum latitudo, & triginta cubitorum
altitudo illius.
16 Feneſtram in arca facies, & in cubi-
to conſummabis ſummitatem ejus; oſtium
autem arcæ pones ex latere: deorſum cœ-
nacula, & triſtega facies in ea.
D 17 Ecce ego adducam aquas diluvii ſuper
terram, ut interficiam omnem carnem, in
qua ſpiritus vitæ eſt ſubter cœlum: Univer-
ſa, quæ in terra ſunt, conſumentur.
18 Ponamque fœdus meum tecum, & in-
gredieris arcam tu, & filii tui, uxor tua,
& uxores filiorum tuorum tecum.
19 Et ex cunctis animantibus univerſæ
carnis bina induces in arcam, ut vivant te-
cum: maſculini ſexus, & fœminini.
20 De volucribus juxta genus ſuum, & de
jumentis in genere ſuo, & ex omni reptili
terræ ſecundùm genus ſuum; bina de omni-
bus ingredientur tecum, ut poſſint vivere.
21 Tolles igitur tecum ex omnibus eſcis,
quæ mandi poſſunt, & comportabis apud te,
& erunt tam tibi, quàm illis in cibum.
22 Fecit igitur Noe omnia, quæ præcepe-
rat illi Deus.

CAPUT VII.

Ingreſſo Noe cum ſuis in arcam, ſtatim aqua omnium montium cacumina 150. diebus ſuperavit, reliquaque animantia ſubmerſit.

A Hebr. 11. 7. 1. Pet. 2. 5. 1 DIxitque Dominus ad eum: Ingredere
tu, & omnis domus tua in arcam:
te enim vidi juſtum coram me in genera-
tione hac.
2 Ex omnibus animantibus mundis tolle
ſeptena, & ſeptena, maſculum, & fœmi-
nam; de animantibus verò immundis duo,
& duo, maſculum, & fęminam.
3 Sed & de volatilibus cęli ſeptena, & ſe-
ptena, maſculum, & fęminam: ut ſalvetur
ſemen ſuper faciem univerſæ terræ.
4 Adhuc enim, & poſt dies ſeptem ego plu-
am ſuper terram quadraginta diebus, & qua-
draginta noctibus, & delebo omnem ſubſtan-
tiam, quam feci, de ſuperficie terræ.
5 Fecit ergo Noe omnia, quæ mandave-
rat ei Dominus.
B 6 Eratque ſexcentorum annorum, quando
diluvii aquæ inundaverunt ſuper terram.
*Mat. 24. 11. Luc. 17. 26. 1. Pet. 3. 20. 7 Et * ingreſſus eſt Noe, & filii ejus, uxor
ejus, & uxores filiorum ejus cum eo, in
arcam propter aquas diluvii.
8 De animantibus quoque mundis, & im-
mundis, & de volucribus, ex omni, quod
movetur ſuper terram.
9 Duo & duo ingreſſa ſunt ad Noe in ar-
cam, maſculus, & fęmina, ſicut præce-
perat Dominus Noe.
10 Cùmque tranſiſſent ſeptem dies, aquæ
diluvii inundaverunt ſuper terram.
11 Anno ſexcenteſimo vitæ Noe, menſe
ſecundo, ſeptimodecimo die menſis, rupti
ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, & catara-
ctæ cœli apertæ ſunt.
12 Et facta eſt pluvia ſuper terram quadra-
ginta diebus, & quadraginta noctibus.
13 In articulo diei illius ingreſſus eſt Noe,
& Sem, & Cham, & Japheth, filii ejus;
uxor illius, & tres uxores filiorum ejus cum
eis, in arcam.
14 Ipſi, & omne animal ſecundùm genus ſu-
um; univerſaque jumenta in genere ſuo, &
omne, quod movetur ſuper terram in genere
ſuo, cunctumque volatile ſecundùm genus
ſuum, univerſæ aves, omneſque volucres.
15 Ingreſſæ ſunt ad Noe in arcam, bina, &
bina ex omni carne, in qua erat ſpiritus vitę.
16 Et quæ ingreſſa ſunt, maſculus, & fęmina
ex omni carne introierunt, ſicut præceperat
ei Deus, & incluſit eum Dominus de foris.
17 Factumque eſt diluvium quadraginta
diebus ſuper terram, & multiplicatæ ſunt
aquæ, & elevaverunt arcam in ſublime à
terra.
18 Vehementer enim inundaverunt, &
omnia repleverunt in ſuperficie terræ: por-
rò arca ferebatur ſuper aquas.
19 Et aquæ prævaluerunt nimis ſuper ter- D
ram: opertique ſunt omnes montes excelſi
ſub univerſo cœlo.
20 Quindecim cubitis altior fuit aqua ſu-
per montes, quos operuerat.
21 * Conſumptaq; eſt omnis caro, quæ mo-
vebatur ſuper terram, volucrum, animan- *Sap. 10. 4.
tium, beſtiarum, omniumque reptilium, quæ Eccli. 39. 13.
reptant ſuper terram: univerſi homines, 1. Pet.
22 Et cuncta, in quibus ſpiraculum vitæ 3. 20.
eſt in terra, mortua ſunt.
23 Et delevit Deus omnem ſubſtantiam,
quæ erat ſuper terram, ab homine uſque ad
pecus, tam reptile, quàm volucres cœli, &
deleta ſunt de terra, remanſit autem ſolus
Noe, & qui cum eo erant in arca.
24 Obtinueruntque aquæ terram centum
quinquaginta diebus.

CAPUT VIII.

Imminutis paulatim aquis diluvii, poſt corvi, ac columbæ emiſſionem, Noe cum univerſis, qui in arca continebantur, egreditur, & altari extructo, offert Deo in gratiarum actionem holocauſta, quibus placatus Deus promittit, numquam deinceps fore diluvium.

1 REcordatus autem Deus Noe, cuncto- A
rumque animantium, & omnium ju-
mentorum, quæ erant cum eo in arca, ad-
duxit ſpiritum ſuper terram, & imminutæ
ſunt aquæ.
2 Et clauſi ſunt fontes abyſſi, & cataractæ
cœli, & prohibitæ ſunt pluviæ de cœlo.
3 Reverſæque ſunt aquæ de terra euntes,
& redeuntes; & cœperunt minui poſt cen-
tum quinquaginta dies.
4 Requievitq; arca menſe ſeptimo, vigeſimo
ſeptimo die menſis, ſuper montes Armenię.
5 At verò aquæ ibant, & decreſcebant uſ-
que ad decimum menſem: decimo enim
menſe, prima die menſis, apparuerunt ca-
cumina montium.
6 Cùmque tranſiſſent quadraginta dies, B
aperiens Noe feneſtram arcæ, quam fece-
rat, dimiſit corvum:
7 Qui egrediebatur, & non revertebatur,
donec ſiccarentur aquæ ſuper terram.
8 Emiſit quoque columbã poſt eũ, ut vide-
ret, ſi jam ceſſaſſent aquę ſuper faciem terrę.

9 Quæ cùm non inveniſſet ubi requieſceret
pes ejus, reverſa eſt ad eum in arcam;
aquæ enim erant ſuper univerſam terram:
extenditque manum, & apprehenſam in-
tulit in arcam.
10 Expectatis autem ultrà ſeptem diebus
aliis, rurſum dimiſit columbam ex arca.
C 11 At illa venit ad eum ad veſperam,
portans ramum olivæ virentibus foliis in
ore ſuo; intellexit ergo Noe, quòd ceſſaſ-
ſent aquæ ſuper terram.
12 Expectavitque nihilominùs ſeptem alios
dies, & emiſit columbam, quæ non eſt
reverſa ultrà ad eum.
13 Igitur ſexcenteſimo primo anno, primo
menſe, prima die menſis, imminutæ ſunt
aquæ ſuper terram; & aperiens Noe te-
ctum arcæ, aſpexit, viditque, quòd exſic-
cata eſſet ſuperficies terræ.
14 Menſe ſecundo, ſeptimo, & vigeſi-
mo die menſis areſacta eſt terra.
15 Locutus eſt autem Deus ad Noe, dicens:
16 Egredere de arca tu, & uxor tua, filii
tui, & uxores filiorum tuorum tecum.
17 Cuncta animantia, quæ ſunt apud te,
ex omni carne, tam in volatilibus, quàm
in beſtiis, & univerſis reptilibus, quæ
reptant ſuper terram, educ tecum, & in-
gredimini ſuper terram: * creſcite, & mul-
tiplicamini ſuper eam.

D 18 Egreſſus eſt ergo Noe, & filii ejus, u-
xor illius, & uxores filiorum ejus cum eo.
19 Sed & omnia animantia, jumenta, &
reptilia, quæ reptant ſuper terram, ſecun-
dùm genus ſuum, egreſſa ſunt de arca.
20 Ædificavit autem Noe altare Domino,
& tollens de cunctis pecoribus, & volucribus
mundis, obtulit holocauſta ſuper altare.
21 Odoratuſque eſt Dominus odorem ſuavi-
tatis, & ait: Nequaquam ultrà maledicam ter-
* Sup. 6. 5. Matt. 15. 19. ræ propter homines: * ſenſus enim, & cogita-
tio humani cordis in malum prona ſunt ab
adoleſcentia ſua; non igitur ultrà percutiam
omnem animam viventem, ſicut feci.
22 Cunctis diebus terræ, ſementis, &
meſſis, frigus, & æſtus, & hyems, nox
& dies, non requieſcent.

CAPUT IX.

Deus Noe, ac filiis ejus benedicit, cunctaque animantia unà cum piſcibus in cibum tribuit, prohibito tamen illis ſanguine: fœdus inter Deum, & homines, de non inducendis ampliùs aquis diluvii, iride firmatur. Noe ebrium videns filius Cham, in Chanaam filio maledicitur: Sem verò, & Japheth benedicuntur.

A 1 BEnedixitque Deus Noe, & filiis ejus.
* Sup. 1. 22. 8. 17. Et dixit ad eos: * Creſcite, & multi-
plicamini, & replete terram.
2 Et terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta
animalia terræ, & ſuper omnes volucre
cœli, cum univerſis, quæ moventur ſu-
per terram: omnes piſces maris manu
veſtræ traditi ſunt.
3 Et omne, quod movetur, & vivit
erit vobis in cibum: quaſi olera virenti
tradidi vobis omnia.
4 Excepto, quòd carnem cum ſanguin
non comedetis. *
5 Sanguinem enim animarum veſtrarum re
quiram de manu cunctarum beſtiarum, & d
manu hominis, de manu viri, & de man
fratris ejus requiram animam hominis.
6 Quicumque * effuderit humanum ſan
guinem, fundetur ſanguis illius: * ad ima
ginem quippe Dei factus eſt homo.
7 * Vos autem creſcite, & multiplicamini, &
ingredimini ſuper terram, & implete eam.
8 Hæc quoque dixit Deus ad Noe, & a
filios ejus cum eo:
9 Ecce ego ſtatuam pactum meum vo
biſcum, & cum ſemine veſtro poſt vos
10 Et ad omnem animam viventem, quæ e
vobiſcum, tam in volucribus, quàm in jume
tis, & pecudibus terræ cunctis, quæ egre
ſunt de arca, & univerſis beſtiis terræ.
11 * Statuam pactum meum vobiſcum,
nequaquam ultrà interficietur omnis ca
aquis diluvii, neque erit deinceps dil
vium diſſipans terram.

12 Dixitque Deus : Hoc ſignum fœde-
ris, quod do inter me, & vos, & ad om-
nem animam viventem, quæ eſt vobiſcum
in generationes ſempiternas:
C 13 Arcum meum ponam in nubibus,& erit
ſignum fœderis inter me, & inter terram.
Eccl. 43. 12. 14 Cùmque obduxero nubibus cœlum,
apparebit arcus meus in nubibus.
15 Et recordabor fęderis mei, quod pepigi
vobiſcum, & cum omni anima vivente, quæ
carnem vegetat, & non erunt ultra aquę di-
luvii ad delendum univerſam carnem.
16 Eritque arcus meus in nubibus,& videbo
illum,& recordabor fęderis ſempiterni,quod
pactum eſt inter Deum, & omnē animam vi-
ventem univerſæ carnis,quę eſt ſuper terrā.
17 Dixitque Deus ad Noe: Hoc erit ſignum
fœderis, quod conſtitui inter me, & omnem
carnem ſuper terram.
18 Erant ergo filii Noe, qui egreſſi ſunt
de arca, Sem, Cham, & Japheth: porrò
Cham ipſe eſt pater Chanaan.
19 Tres iſti filii ſunt Noe, & ab his diſ-
ſeminatum eſt omne genus hominum ſuper
univerſam terram.
20 Cœpitque Noe vir agricola exercere
terram, & plantavit vineam:
21 Bibenſque vinum inebriatus eſt, & nu- D
datus jacuit in tabernaculo ſuo.
22 Quod cùm vidiſſet Cham pater Chana-
an, verenda ſcilicet patris ſui eſſe nudata,
nuntiavit duobus fratribus ſuis foras.

23 At verò Sem, & Japheth pallium im-
poſuerunt humeris ſuis, & incedentes re-
trorſum, operuerunt verenda patris ſui,
facieſque eorum averſæ erant, & patris
virilia non viderunt.
24 Evigilans autem Noe ex vino, cùm di-
diciſſet, quæ fecerat ei filius ſuus minor,
25 Ait: Maledictus Chanaan, ſervus ſer-
vorum erit fratribus ſuis.
26 Dixitque: Benedictus Dominus Deus
Sem, ſit Chanaan ſervus ejus.
27 Dilatet Deus Japheth, & habitet in ta-
bernaculis Sem, ſitque Chanaan ſervus ejus.
28 Vixit autem Noe poſt diluvium trecen-
tis quinquaginta annis.
29 Et impleti ſunt omnes dies ejus non-
gentorum quinquaginta annorum, & mor-
tuus eſt.

CAPUT X.

Genealogia filiorum Noe, à quibus diviſæ ſunt gentes poſt diluvium, & orti omnes mortales.

A 1. Paral. 1. 6 1 HÆ ſunt generationes filiorum Noe,
Sem, Cham, & Japheth: natique
ſunt eis filii poſt diluvium.
2 Filii Japheth Gomer,& Magog,& Madai,
& Javan,& Thubal, & Moſoch, & Tiras.
3 Porrò filii Gomer: Aſcenez,& Riphath,
& Thogorma.
4 Filii autem Javan: Eliſa, & Tharſis,
Cethim, & Dodanim.
5 Ab his diviſæ ſunt inſulæ gentium in
regionibus ſuis, unuſquiſque ſecundùm lin-
guam ſuam, & familias ſuas in nationibus
ſuis.
6 Filii autem Cham: Chus, & Meſraim,
& Phuth, & Chanaan.
7 Filii Chus: Saba, & Hevila, & Saba-
tha, & Regma & Sabatacha. Filii Regma,
Saba, & Dadan.
8 Porrò Chus genuit Nemrod: ipſe cœpit B
eſſe potens in terra.
9 Et erat robuſtus venator coram Domi-
no. Ob hoc exivit proverbium: Quaſi
Nemrod robuſtus venator coram Domi-
no.
10 Fuit autem principium regni ejus Ba-
bylon, & Arach, & Achad, & Chalan-
ne, in terra Senaar.
11 De terra illa egreſſus eſt Aſſur,& ædifi-
ficavit Niniven, & plateas civitatis, &
Chale.
12 Reſen quoque inter Niniven, & Cha-
le: hæc eſt civitas magna.
13 At verò Meſraim genuit Ludim, &
Anamim, & Laabim, & Nephthuim,
14 Et Phetruſim, & Chaſluim: de quibus
egreſſi ſunt Philiſthiim, & Caphtorim.

C 15 Chanaan autem genuit Sidonem pri-
mogenitum ſuum, Hethæum,
16 Et Jebuſæum, & Amorrhæum, &
Gergeſæum,
17 Et Hevæum, & Aracæum: Sinæum,
18 Et Aradiũ, Samaræũ, & Amathæũ: & per
hos diſſeminati ſunt populi Chananæorum.
19 Factique ſunt termini Chanaan venien-
tibus à Sidone Geraram uſque Gazam, donec
ingrediaris Sodomam, & Gomorrham, &
Adamam, & Seboim, uſque Leſa.
20 Hi ſunt filii Cham in cognationibus,
& linguis, & generationibus, terriſque,
& gentibus ſuis.
21 De Sem quoque nati ſunt, patre omnium
filiorum Heber, fratre Japheth majore.
1 Paral. 1. 7. 22 Filii Sem: Ælam, & Aſſur, & Ar-
phaxad, & Lud, & Aram.
23 Filii Aram: Us, & Hul, & Gether, & Mes.

24 At verò Arphaxad genuit Sale: de quo D
ortus eſt Heber.
25 Natique ſunt Heber filii duo: nomen uni
Phaleg, eò quòd in diebus ejus diviſa ſit ter-
ra: & nomen fratris ejus Jectan.
26 Qui Jectan genuit Elmodad, & Saleph,
& Aſarmoth, Jare,
27 Et Aduram, & Uzal, & Decla,
28 Et Ebal, & Abimael, Saba,
29 Et Ophir, & Hevila, & Jobab: om-
nes iſti, filii Jectan.
30 Et facta eſt habitatio eorum de Meſ-
ſa pergentibus uſque Sephar montem
orientalem.
31 Iſti ſunt filii Sem, ſecundùm cognatio-
nes, & linguas, & regiones in gentibus ſuis.
32 Hæ familiæ Noe juxta populos, & na-
tiones ſuas. Ab his diviſæ ſunt gentes in
terra poſt diluvium.

CAPUT XI.

*In turris Babel ædificatione ſuperborum fa-
ſtus, ac lingua confunditur. Sem ge-
nealogia uſque ad Abram texitur.*

1 ERat autem terra labii unius, & ſer-
monum eorumdem.
A Sap. 10. 5. 2 Cùmque proficiſcerentur de oriente,
invenerunt campum in terra Sennaar, &
habitaverunt in eo.
3 Dixitque alter ad proximum ſuum: Ve-
nite, faciamus lateres, & coquamus eos
igni. Habueruntque lateres pro ſaxis, &
bitumen pro cæmento:
4 Et dixerunt: Venite, faciamus nobis civi-
tatem, & turrim, cujus culmen pertingat ad
cœlum: & celebremus nomen noſtrum, ante-
quam dividamur in univerſas terras.
5 Deſcendit autem Dominus, ut videret
civitatem, & turrim, quam ædificabant
filii Adam.
6 Et dixit: Ecce, unus eſt populus, &
unum labium omnibus: cœperuntque hoc
facere, nec deſiſtent à cogitationibus ſuis,
donec eas opere compleant.
7 Venite igitur, deſcendamus, & con-
fundamus ibi linguam eorum, ut non au-
diat unuſquiſque vocem proximi ſui.
8 Atque ita diviſit eos Dominus ex illo
loco in univerſas terras, & ceſſaverunt B
ædificare civitatem.
9 Et idcircò vocatum eſt nomen ejus Ba-
bel, quia ibi confuſum eſt labium univerſæ
terræ: & inde diſperſit eos Dominus ſuper
faciem cunctarum regionum.
10 Hæ ſunt generationes Sem: * Sem erat
centum annorum, quando genuit Arphaxad, * 1 Par. 1 17.
biennio poſt diluvium.
11 Vixitque Sem, poſtquam genuit Ar-
phaxad, quingentis annis, & genuit fi-
lios, & filias.
12 Porrò Arphaxad vixit triginta quin-
que annis, & genuit Sale.
13 Vixitq; Arphaxad poſtquam genuit Sale,
trecẽtis tribus annis; & genuit filios & filias
14 Sale quoque vixit triginta annis, &
genuit Heber.
15 Vixitque Sale, poſtquam genuit He-
ber, quadringentis tribus annis; & genuit C
filios, & filias.
16 Vixit autem Heber triginta quatuor
annis, & genuit Phaleg.

17 Et

17 Et vixit Heber poſtquam genuit Pha-
leg, quadringentis triginta annis, & ge-
nuit filios, & filias.
18 Vixit quoque Phaleg triginta annis,
& genuit Reu.
1. Par. 19 Vixitq; Phaleg, poſtquam genuit Reu, du-
1. 19. centis novem annis, & genuit filios, & filias.
20 Vixit autem Reu triginta duobus an-
nis, & genuit Sarug.
21 Vixit quoq; Reu, poſtquam genuit Sarug,
ducentis ſeptẽ annis, & genuit filios, & filias.
22 Vixit quoque Sarug triginta annis, &
genuit Nachor.
23 Vixitq; Sarug, poſtquam genuit Nachor,
ducentis annis & genuit filios, & filias.
24 Vixit autem Nachor viginti novem an-
nis, & genuit Thare.
25 Vixitque Nachor, poſtquam genuit
Thare, centum decem & novem annis,
& genuit filios, & filias.
D 26 Vixitque Thare ſeptuaginta * annis,
* 1. & genuit Abram, & Nachor, & Aran.
Par. 1. 27 Hæ ſunt autem generationes Thare:
8. Inf. Thare genuit Abram, Nachor, & Aran.
24. 2. Porrò Aran genuit Lot.
28 Mortuuſq; eſt Arã ante Thare patrẽ ſuum
in terra nativitatis ſuæ in Ur Chaldæorum.
29 Duxerunt autem Abram, & Nachor
uxores: nomen uxoris Abram, Sarai; &
nomen uxoris Nachor, Melcha filia Aran,
patris Melchæ, & patris Jeſchæ.
30 Erat autem Sarai ſterilis, nec habe-
bat liberos.
Jo. 24 31 * Tulit itaq; Thare Abram filiũ ſuũ, & Lot
2. filium Aran, filium filii ſui, & Sarai nurũ ſuã,
Neh. 9 uxorem Abram filii ſui, & eduxit eos de Ur
7. Judit. Chaldæorum, ut irent in terram Chanaan: ve-
5. 6. neruntque uſque Haran, & habitaverunt ibi.
Act. 7. 32 Et facti ſunt dies Thare ducentorũ quin-
2. que annorum, & mortuus eſt in Haran.

CAPUT XII.

*Abram Dei mandato parens promiſſaq; ac-
cipiens, patria relicta, comitante Lot, pe-
regrinatur in Chanaam & Domino in Si-
chem, & Bethel ſacrificat. Inde propter
famem Ægyptum ingreſſus, uxorem ſuam
vocat ſororem, quam in domum regis Pha-
raonis ſublatam, poſteà recipit intactam.*

A 1 DIxit autem Dominus ad Abram: Egre-
Act. 7. dere de terra tua, & de cognatione
3. tua, & de domo patris tui, & veni in ter-
ram quam monſtrabo tibi.
2 Faciamque te in gentem magnam, & be-
nedicam tibi, & magnificabo nomen tuum,
eriſque benedictus.
3 Benedicam benedicentibus tibi, & male-
Gal. dicam maledicentibus tibi, atque * IN TE
3. 8. benedicentur univerſæ cognationes terræ.
Infr. 4 Egreſſus eſt itaque Abram, ſicut præce-
18. 18. perat ei Dominus, & ivit cum eo Lot: ſep-
B tuaginta quinque annorum erat Abram, cùm
Hebr. egrederetur de Haran.
11. 8. 5 Tulitque Sarai uxorem ſuam, & Lot fi-
lium fratris ſui, univerſamque ſubſtantiam,
quam poſſederant, & animas, quas fecerant
in Haran, & egreſſi ſunt, ut irent in terram
Chanaan. Cùmque veniſſent in eam,
6 Pertranſivit Abram terram uſque ad lo-
cum Sichem, uſque ad convallem illuſtrem:
Chananæus autem tunc erat in terra.

7 Apparuit autem Dominus Abram, & dixit
ei: * Semini tuo dabo terram hanc. Qui ædifi- * Infr.
cavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei. 13. 14.
8 Et inde tranſgrediens ad montem, qui erat 15. 8.
contra orientem Bethel, tetendit ibi taber- 26. 2.
naculum ſuum, ab occidente habens Bethel, Deut.
& ab oriente Hai: ædificavit quoque ibi alta- 34. 4.
re Domino, & invocavit nomen ejus.
9 Perrexitque Abram vadens, & ultrà
progrediens ad meridiem.
10 Facta eſt autem fames in terra: deſcen-
ditque Abram in Ægyptum, ut peregrina- C
retur ibi: prævaluerat enim fames in terra.
11 Cùmque prope eſſet, ut ingrederetur
Ægyptum, dixit Sarai uxori ſuæ: Novi,
quòd pulchra ſis mulier:
12 Et quòd cùm viderint te Ægyptii, di-
cturi ſunt: Uxor illius eſt, & interficient
me, & te reſervabunt.
13 * Dic ergo, obſecro te, quòd ſoror
mea ſis, ut benè ſit mihi propter te, & * Infr.
vivat anima mea ob gratiam tui. 20. 11.
14 Cùm itaque ingreſſus eſſet Abram Ægy-
ptum, viderunt Ægyptii mulierem, quòd
eſſet pulchra nimis:
15 Et nuntiaverunt Principes Pharaoni, &
laudaverunt eam apud illum, & ſublata eſt
mulier in domo Pharaonis.
16 Abram verò bene uſi ſunt propter illam:
fueruntque ei oves, & boves, & aſini, & D
ſervi, & famulæ, & aſinæ, & cameli.
17 Flagellavit autem Dominus Pharaonem
plagis maximis, & domum ejus, propter
Sarai uxorem Abram.
18 Vocavitque Pharao Abram, & dixit ei:
Quidnam eſt hoc, quod feciſti mihi? quare
non indicaſti mihi, quòd uxor tua eſſet?
19 Quam ob cauſam dixiſti eſſe ſororem
tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc
igitur, ecce conjux tua, accipe eam, & vade.
20 Præcepitque Pharao ſuper Abram viris,
& deduxerunt eum, & uxorem illius, & om-
nia, quæ habebat.

CAPUT XIII.

*Abram, & Lot Ægyptum egreſſi, præ ni-
mia opulentia ſeparantur: & Lot Jorda-
nis fines eligente, Abram habitat in ter-
ra Chanaam: ubi rurſum Dei promiſſio-
nes de multiplicando ſemine, terraque
poſſidenda accipit.*

1 AScendit ergo Abram de Ægypto, ipſe, A
& uxor ejus, & omnia, quæ habebat,
& Lot cum eo, ad Auſtralem plagam.
2 Erat autem dives valdè in poſſeſſione
auri, & argenti.
3 Reverſuſque eſt per iter, quo venerat, à
meridie in Bethel, uſque ad locum, ubi priùs
fixerat tabernaculum inter Bethel, & Hai:
4 In loco altaris * quod fecerat prius, & * Sup.
invocavit ibi nomen Domini. 12. 7.
5 Sed & Lot, qui erat cum Abram, fuerunt
greges ovium, & armenta, & tabernacula,
6 Nec poterat eos capere terra, ut habita-
rent ſimul: * erat quippe ſubſtantia eorum
multa, & nequibant habitare communiter. B
7 Unde & facta eſt rixa inter paſtores * Infr.
gregum Abram, & Lot. Eo autem tem- 36. 7.
pore Chananæus, & Pherezæus habitabant
in terra illa.
8 Dixit ergo Abrã ad Lot. Ne quæſo ſit jur-

gium

gium inter me & te, & inter paſtores meos,
& paſtores tuos : fratres enim ſumus.
9 Ecce univerſa terra coram te eſt : recede
à me, obſecro : ſi ad ſiniſtram ieris, ego
dexteram tenebo : ſi tu dexteram elegeris,
ego ad ſiniſtram pergam.
10 Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem
circa regionem Jordanis, quæ univerſa irri-
gabatur, antequam ſubverteret Dñs Sodo-
mam, & Gomorrham, ſicut paradiſus Domi-
C ni, & ſicut Ægyptus venientibus in Segor.
11 Elegitque ſibi Lot regionem circa Jor-
danem, & receſſit ab Oriente : diviſique
ſunt alterutrum a fratre ſuo.
12 Abram habitavit in terra Chanaan : Lot
verò moratus eſt in oppidis, quæ erant circa
Jordanem, & habitavit in Sodomis.
13 Homines autem Sodomitæ peſſimi erant,
D & peccatores coram Domino nimis.
14 Dixitque Dominus ad Abram, poſtquam
* Sap. 12. 7. Inf. 15. 18. 16. 4. Deut. 34. 4. diviſus eſt ab eo Lot : * Leva oculos tuos,
in directum, & vide à loco, in quo nunc
es, ad aquilonem, & meridiem, ad orien-
tem, & occidentem.
15 Omnem terram, quam conſpicis, tibi da-
bo, & ſemini tuo uſque in ſempiternum.
16 Faciamq; ſemen tuum ſicut pulverem ter-
ræ : ſi quis poteſt hominum numerare pulve-
rem terrę, ſemen quoq; tuũ numerare poterit.
17 Surge ergo, & perambula terram in
longitudine, & in latitudine sua : quia ti-
bi daturus ſum eam.
18 Movens igitur tabernaculum ſuum A-
bram, venit, & habitavit juxta conval-
lem Mambre, quæ eſt in Hebron : ædifi-
cavitque ibi altare Domino.

CAPUT XIV.

Devictis quinque regibus, ac ſpoliatis Sodomis, Lot cum pleriſque aliis captivus ducitur a quatuor regibus victoribus, quos Abram perſecutus, omnes captivos, ſpoliaque reduxit, latuſque pro victoria decimas dat Melchiſedecho, à quo benedictione accepta, cuncta Regi Sodomorum reddidit.

1 FActum eſt autem in illo tempore, ut A
Amraphel rex Sennaar, & Arioch
rex Ponti, & Chodorlahomor rex Elami-
tarum, & Thadal rex Gentium
2 Inirent bellum contra Bara regem So-
domorum, & contra Berſa regem Gomor-
rhæ, & contra Sennaab regem Adamæ, &
contra Semeber regem Seboim, contraque
regem Balæ : ipſa eſt Segor.
3 Omnes hi convenerunt in vallem Sil-
veſtrem, quæ nunc eſt mare ſalis.
4 Duodecim enim annis ſervierant Cho-
dorlahomor, & tertiodecimo anno receſ-
ſerunt ab eo.
5 Igitur quartodecimo anno venit Cho-
dorlahomor, & reges, qui erant cum eo:
percuſſeruntque Raphaim in Aſtaroth,
Carnaim, & Zuzim cum eis, & Emim in
Save Cariathaim.
6 Et Chorrhæos in montibus Seir, uſque ad
Campeſtria Pharam, quæ eſt in ſolitudine.
7 Reverſique ſunt, & venerunt ad fontem
Miſphat, ipſa eſt Cades, & percuſſerunt om-
nem regionem Amalecitarum, & Amorrhæo-
rum, qui habitabant in Aſaſonthamar.
8 Et egreſſi ſunt, rex Sodomorum, & rex
Gomorrhæ, rexque Adamæ, & rex Seboim, B
necnon & rex Balæ, quæ eſt Segor : & dire-
xerunt aciem contra eos in valle Silveſtri :
9 Scilicet adversùs Chodorlahomor regem
Elamitarum, & Thadal regem Gentium, &
Amraphel regem Sennaar, & Arioch regem
Ponti : quatuor reges adversùs quinque.
10 Vallis autem Silveſtris habebat puteos
multos bituminis. Itaque rex Sodomorum,
& rex Gomorrhæ terga verterunt, ceciderunt-
runtque ibi : & qui remanſerant, fugerunt
ad montem.
11 Tulerunt autem omnem ſubſtantiam So-
domorum, & Gomorrhæorum, & univer- C
ſa, quæ ad cibum pertinent, & abierunt :
12 Necnon & Lot, & ſubſtantiam ejus,
filium fratris Abram, qui habitabat in
Sodomis.
13 Et ecce unus, qui evaſerat, nuntiavit Abrã

He-

Hebræo, qui habitabat in convalle Mambre
Amorrhæi fratris Eſcol, & fratris Abner:
hi enim pepigerant fœdus cum Abram.
14 Quod cùm audiſſet Abram, captum vi-
delicet Lot fratrem ſuum, numeravit expe-
ditos vernaculos ſuos trecentos decem, &
octo; & perſecutus eſt uſque Dan.
15 Et diviſis ſociis, irruit ſuper eos no-
ƈte: percuſſitque eos, & perſecutus eſt
eos uſque Hoba, & Phœnicem, quæ eſt
ad lævam Damaſci.
16 Reduxitque omnem ſubſtantiam, &
Lot fratrem ſuum cum ſubſtantia illius,
mulieres quoque, & populum.
17 Egreſſus eſt autem rex Sodomorum in
occurſum ejus, poſtquam reverſus eſt à cæ-
de Chodorlahomor, & regum, qui cum eo
erant in valle Save, quæ eſt vallis regis.
18 * At verò Melchiſedech rex Salem, D
*Heb. 7.1. proferens panem, & vinum (erat enim
Sacerdos Dei altiſſimi)
19 Benedixit ei, & ait: Benedictus Abram
Deo excelſo, qui creavit cœlum, & terram:
20 Et benedictus Deus excelſus, quo
protegente, hoſtes in manibus tuis ſunt.
Et dedit ei decimas ex omnibus.
21 Dixit autem rex Sodomorum ad Abram:
Da mihi animas, cætera tolle tibi.
22 Qui reſpondit ei: Levo manum meam
ad Dominum Deum excelſum poſſeſſorem
cœli, & terræ,
23 Quòd à filo ſubtegminis uſque ad corri-
giam caligæ non accipiam ex omnibus, quæ
tua ſunt, ne dicas: Ego ditavi Abram:
24 Exceptis his, quæ comederunt juve-
nes, & partibus virorum, qui venerunt
mecum, Aner, Eſcol, & Mambre: iſti
accipient partes ſuas.

CAPUT XV.

Deus Abræ de poſteritate deſperanti filium promittit, cui credens Abram juſtificatur, & in ſignum promiſſæ terræ, præſcriptum à Domino offert ſacrificium, auditque ſuæ poſteritatis futuram peregrinationem.

A 1 His itaque tranſactis, factus eſt ſermo
Domini ad Abram per viſionem di-
cens: Noli timere Abram, ego protector
tuus ſum, & merces tua magna nimis.
2 Dixitque Abram: Domine Deus, quid
dabis mihi? ego vadam abſque liberis: &
filius procuratoris domus meæ iſte Damaſ-
cus Eliezer.
3 Addiditque Abram: Mihi autem non de-
diſti ſemen: & ecce vernaculus meus, hæ-
res meus erit.
B 4 Statimque ſermo Domini factus eſt ad
eum, dicens: Non erit hic hæres tuus:
ſed qui egredietur de utero tuo, ipſum
habebis hæredem.
5 Eduxitque eum foras, & ait illi: * Suſ-
*Ro. 4.18. pice cœlum, & numera ſtellas, ſi potes.
Et dixit ei: Sic erit ſemen tuum.
*Ro. 4.3. Gal.3 6. Jac.2 23. 6 * Credidit Abram Deo, & reputatum
eſt illi ad juſtitiam.
7 Dixitque ad eum: Ego Dominus, qui
eduxi te de Ur Chaldæorum, ut darem
tibi terram iſtam, & poſſideres eam.
8 At ille ait: Domine Deus, unde ſcire
poſſum, quòd poſſeſſurus ſim eam?
9 Et reſpondens Dominus: Sume, inquit,
mihi vaccam triennem, & capram trimam,
& arietem annorum trium, turturem quo-
que, & columbam.
10 Qui tollens univerſa hæc, * diviſit ea *Jer. 34.18.
per medium, & utraſque partes contra ſe al-
trinſecus poſuit: aves autem non diviſit.
11 Deſcenderuntque volucres ſuper cada- C
vera, & abigebat eas Abram.
12 Cùmque ſol occumberet, ſopor irruit
ſuper Abram, & horror magnus, & tene-
broſus invaſit eum.
13 Dictumque eſt ad eum: Scito prænoſcens *Act. 7.6.
quòd * peregrinum futurum ſit ſemen tuum
in terra non ſua, & ſubjicient eos ſervi-
tuti, & affligent quadringentis annis.
14 Verumtamen gentem, cui ſervituri ſunt,
ego judicabo: & poſt hæc egredientur cum
magna ſubſtantia.
15 Tu autem ibis ad patres tuos in pace,
ſepultus in ſenectute bona.
16 Generatione autem quarta revertentur
huc: necdum enim completæ ſunt iniquitates
Amorrhæorum uſque ad præſens tempus.
17 Cùm ergo occubuiſſet ſol, facta eſt caligo
tenebroſa, & apparuit clibanus fumans, &
lampas ignis tranſiens inter diviſiones illas.
18 In illo die * pepigit Dominus fœdus cum *Sup. 12.7.
Abram, dicens: Semini tuo dabo terram 13.17.
hanc à fluvio Ægypti uſque ad fluvium Infr.
magnum Euphratem, 26.4.
19 Cinæos, & Cenezæos, Cedmonæos, Deut.
20 Et Hethæos, & Pherezæos, Raphaim 34.4.
quoque, 2.Par.
21 Et Amorrhæos, & Chananæos, & Ger- 7.16.
geſæos, & Jebuſæos. 1.Reg. 4.20.

CAPUT XVI.

Agar à domina Sarai traditur Abræ uxor: quæ ubi concepiſſet, atque ob id dominam contemneret, ab illa afflicta, fugam iniit; ſed juſſu angeli eidem ſubmiſſa, parit Iſmaelem.

1 Igitur Sarai, uxor Abram, non ge- A
nuerat liberos: ſed habens ancillam
Ægyptiam nomine Agar,
2 Dixit marito ſuo: Ecce, concluſit me
Dominus, ne parerem: ingredere ad ancil-
lam meam, ſi forte ſaltem ex illa ſuſcipiam
filios. Cumque ille acquieſceret deprecanti,
3 Tulit Agar Ægyptiam ancillam ſuam,
poſt annos decem, quam habitare cœpe-
rant in terra Chanaan: & dedit eam vi-
ro ſuo uxorem.
4 Qui ingreſſus eſt ad eam. At illa conce-
piſſe ſe videns, deſpexit dominam ſuam.
5 Dixitq; Sarai ad Abram: Iniquè agis con- B
tra me: ego dedi ancillam meam in ſinum
tuum, quæ videns, quòd conceperit, deſpectui
me habet, judicet Dominus inter me, & te.
6 Cui reſpondens Abram: Ecce, ait, an-
cilla tua in manu tua eſt, utere ea ut libet.
Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit.
7 Cùmque inveniſſet eam angelus Domini
juxta fontem aquæ in ſolitudine, quæ eſt in
via Sur in deſerto,
8 Dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, un-
de venis? & quò vadis? quæ reſpondit: A
facie Sarai dominæ meæ ego fugio.
9 Dixitq; ei angelus Domini: Revertere ad C
dominam tuam, & humiliare ſub manu illius.

10 Et rurſum: Multiplicans, inquit, mul-
tiplicabo ſemen tuum, & non numerabi-
tur præ multitudine.
11 Ac deinceps: Ecce, ait, concepiſti, & pa-
ries filium: vocabiſque nomen ejus Iſmael, eò
quòd audierit Dominus afflictionem tuam.
D 12 Hic erit ferus homo, manus ejus con-
tra omnes, & manus omnium contra eum:
& è regione univerſorum fratrum ſuorum
figet tabernacula.
13 Vocavit autem Agar nomen Domini,
qui loquebatur ad eam: Tu Deus, qui
vidiſti me. Dixit enim: Profectò hic vi-
dit poſteriora videntis me. *
*Infr. 24.62. 14 Propterea appellavit puteum illum,
Puteum viventis, & videntis me. Ipſe eſt
inter Cades, & Barad.
15 Peperitque Agar Abræ filium: qui
vocavit nomen ejus Iſmael.
16 Octoginta, & ſex annorum erat Abram,
quando peperit ei Agar Iſmaelem.

CAPUT XVII.

Abræ repetuntur promiſſiones, ipſius, & Sarai nomina immutantur, circumciſio præcipitur in fœderis ſignum: filius ex Sara promittitur unà cum ſucceſſu Iſmaelis, & Abram circumciſionis præceptum exequitur.

1 POſtquam verò nonaginta, & novem an-
A norum eſſe cœperat, apparuit ei Domi-
nus: dixitque ad eum: Ego Deus omnipo-
tens: ambula coram me, & eſto perfectus.
2 Ponamque fœdus meum inter me, & te,
& multiplicabo te vehementer nimis.
3 Cecidit Abram pronus in faciem.
*Eccl. 44.20. Rom. 4.17. 4 Dixitque ei Deus: Ego ſum, & ponam
pactum meum tecum, * eriſque pater mul-
tarum gentium.
5 Nec ultrà vocabitur nomen tuum Abram,
ſed appellaberis Abraham: quia patrem
multarum gentium conſtitui te.
6 Faciamque te creſcere vehementiſſimè, & po-
nam te in gentibus, regeſque ex te egredientur.
7 Et ſtatuam pactum meum inter me,
& te, & inter ſemen tuum poſt te in ge-
nerationibus ſuis, fœdere ſempiterno: ut
ſim Deus tuus, & ſeminis tui poſt te.
8 Daboque tibi, & ſemini tuo terram pere-
grinationis tuæ, & omnem terram Chanaan in B
poſſeſſionem æternam, eroque Deus eorum.
9 Dixit iterùm Deus ad Abraham: * Et tu Act. 7. 8.
ergo cuſtodies pactum meum, & ſemen tuum
poſt te in generationibus ſuis.
10 Hoc eſt pactum meum, quod obſervabitis
inter me, & vos, & ſemen tuum poſt te: Cir-
cumcidetur ex vobis omne maſculinum:
11 Et circumcidetis carnem præputii veſtri,
ut ſit * in ſignum fœderis inter me, & vos. *Rom. 4.11.
12 Infans octo dierum circumcidetur in vo- Levit. 12.3.
bis, omne maſculinum in generationibus ve- Luca 2.21.
ſtris: tam vernaculus, quàm emptitius circumci-
detur, & quicumque non fuerit de ſtirpe veſtra.
13 Eritque pactum meum in carne veſtra
in fœdus æternum.
14 Maſculus, cujus præputii caro circum- C
ciſa non fuerit, delebitur anima illa de popu-
lo ſuo: quia pactum meum irritum fecit.
15 Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai
uxorem tuam non vocabis Sarai, ſed Saram.
16 Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi fi-
lium, cui benedicturus ſum, eritque in natio-
nes, & reges populorum orientur ex eo.
17 Cecidit Abraham in faciem ſuam, & ri-
ſit, dicens in corde ſuo: Putaſne centenario
naſcetur filius? & Sara nonagenaria pariet?
18 Dixitque ad Deum: Utinam Iſmael
vivat coram te.
19 Et ait Deus ad Abraham: *Sara uxor tua *Infr. 18.10.
pariet tibi filium, vocabiſque nomen ejus & 21. 2.
Iſaac, & conſtituam pactum meum illi in fœ-
dus ſempiternum, & ſemini ejus poſt eum.
20 Super Iſmael quoque exaudivi te: ecce,
benedicam ei, & augebo, & multiplicabo
eum valde: duodecim duces generabit, & fa-
ciam illum creſcere in gentem magnam.
21 Pactum verò meum ſtatuam ad Iſaac, quem D
pariet tibi Sara tempore iſto in anno altero.
22 Cùmque finitus eſſet ſermo loquentis
cum eo, aſcendit Deus ab Abraham.
23 Tulit autem Abraham Iſmael filium
ſuum, & omnes vernaculos domus ſuæ: uni-
verſoſque, quos emerat, & cunctos mares

ex

ex omnibus viris domus ſuæ: & circumcidit carnem præputii eorum ſtatim in ipſa die, ſicut præceperat ei Deus.

24 Abraham nonaginta, & novē erat annorum, quādo circumcidit carnem præputii ſui.

25 Et Iſmael filius tredecim annos impleverat tempore circumciſionis ſuæ.

26 Eadem die circumciſus eſt Abraham, & Iſmael filius ejus.

27 Et omnes viri domus illius, tam vernaculi, quam emptitii, & alienigenæ, pariter circumciſi ſunt.

CAPUT XVIII.

Angeli ab Abraham hoſpitio ſuſcepti, filium ex Sara promittunt: quæ ob id ridens, corripitur. Sodomorum everſio prædicitur, pro quibus Abraham ſæpiùs deprecatur.

A Hebr. 13. 2.

1 APparuit autem ei Dominus in convalle Mambre ſedenti in oſtio tabernaculi ſui in ipſo fervore diei.

2 Cùmque elevaſſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum: quos cùm vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui, & adoravit in terram.

3 Et dixit: Domine, ſi inveni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſervum tuum.

4 Sed afferam pauxillum aquæ, & lavate pedes veſtros, & requieſcite ſub arbore.

5 Ponamque buccellam panis, & confortate cor veſtrum, poſteà tranſibitis: idcircò enim declinaſtis ad ſervum veſtrum. Qui dixerunt: Fac, ut locutus es.

6 Feſtinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericios panes.

B

7 Ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum, & optimum, deditque puero; qui feſtinavit, & coxit illum.

8 Tulit quoque butyrum, & lac, & vitulum, quem coxerat, & poſuit coram eis: ipſe verò ſtabat juxta eos ſub arbore.

9 Cùmque comediſſent, dixerunt ad eum: Ubi eſt Sara uxor tua? ille reſpondit: Ecce in tabernaculo eſt.

10 Cui dixit: * Revertens veniam ad te tempore iſto, vita comite, & habebit filium Sara uxor tua. Quo audito, Sara riſit poſt oſtium tabernaculi. * Sup. 17. 19. Infr. 21. 1. Rom. 9. 9. 1. Pet. 3. 6.

11 Erant autem ambo ſenes, provectæque ætatis, & deſierant Saræ fieri muliebria.

12 Quæ riſit occulte, dicens: Poſtquam conſenui, & dominus meus vetulus eſt, voluptati operam dabo?

13 Dixit autem Dominus ad Abraham: Quare riſit Sara, dicens: Num vere paritura ſum anus?

14 Numquid Deo quidquam eſt difficile? Juxta condictum revertar ad te hoc eodem tempore, vita comite, & habebit Sara filium.

15 Negavit Sara dicens, Non riſi: timore perterrita. Dominus autem: Non eſt, inquit, ita, ſed riſiſti.

16 Cùm ergo ſurrexiſſent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam: & Abraham ſimul gradiebatur, deducens eos.

17 Dixitque Dominus: Num celare potero Abraham, quæ geſturus ſum, Sup. 12. 3. Infr. 22. 18.

18 Cùm futurus ſit in gentem magnam, ac robuſtiſſimam, & BENEDICENDÆ ſint in illo omnes nationes terræ? C

19 Scio enim, quòd præcepturus ſit filiis ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, ut cuſtodiant viam Domini, & faciant judicium, & juſtitiam: ut adducat Dominus propter Abraham omnia, quæ locutus eſt ad eum.

20 Dixit itaque Dominus: Clamor Sodo-

morum, & Gommorrhæorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggravatū eſt nimis.

21 Deſcendam, & videbo utrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleverint: an non eſt ita, ut ſciam.

22 Converterūtq; ſe inde, & abierunt Sodomam. Abraham verò adhuc ſtabat corā Dño.

23 Et appropinquans ait: Numquid perdes juſtum cum impio?

24 Si fuerint quinquaginta juſti in civitate, peribunt ſimul? & non parces loco illi propter quinquaginta juſtos, ſi fuerint in eo?

25 Abſit à te, ut rem hanc facias, & occidas juſtum cum impio, fiatque juſtus ſicut im-

pius,

Digitized by Google

pius : non eſt hoc tuum: qui judicas omnem
terram , nequacuam facies judicium hoc .
D 26 Dixitque Dominus ad eum: Si invenero
Sodomis quinquaginta juſtos in medio civi-
tatis, dimittam omni loco propter eos .
27 Reſpondenſque Abraham , ait : Quia
ſemel cæpi , loquar ad Dominum meum ,
cùm ſim pulvis , & cinis .
28 Quid ſi minùs quinquaginta juſtis quin-
que fuerint ? delebis propter quadraginta
quinque univerſam urbem ? Et ait : Non de-
lebo , ſi invenero ibi quadraginta quinque .
29 Rurſumque locutus eſt ad eum:Sin autē
quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies ?
Ait : Non percutiam propter quadraginta .
30 Ne quæſo, inquit, indigneris , Domi-
ne, ſi loquar : Quid ſi ibi inventi fuerint tri-
ginta ? Reſpondit : Non faciam , ſi invene-
ro ibi triginta .
31 Quia ſemel, ait, cæpi , loquar ad Domi-
num meum:Quid ſi ibi inventi fuerint vigin-
ti ? Ait : Non interficiam propter viginti .
32 Obſecro , inquit, ne iraſcaris , Domi-
ne , ſi loquar adhuc ſemel : Quid ſi inventi
fuerint ibi decem ? Et dixit : Non delebo
propter decem .
33 Abiitque Dñs, poſtquā ceſſavit loqui ad
Abraham: & ille reverſus eſt in locum ſuum.

CAPUT XIX.

*Lot , Angelis hoſpitio ſuſceptis , à Sodomi-
tis vim patitur , cum uxore , & utraque
filia à Sodomitico ereptus incendio uxo-
rem in via amiſit : tandemque inebria-
tus , cum utraque filia inceſtum ignorans
commiſit , unde ortum habuerunt Moabi-
tæ , & Ammonitæ .*

A Hebr. 13. 2. 1 VEneruntq; duo Angeli Sodomam ve-
ſpere, ſedente Lot in foribus civita-
tis . Qui cùm vidiſſet eos,ſurrexit, & ivit ob-
viàm eis ; adoravitque pronus in terram .
2 Et dixit, obſecro : domini, declinate in
domum pueri veſtri, & manete ibi : lavate
pedes veſtros , & manè proficiſcemini in
viam veſtram. Qui dixerunt ; Minimè , ſed
in platea manebimus.
3 Compulit illos oppidò , ut diverterent ad
eum : ingreſſiſque domum illius fecit convi-
vium , & coxit azyma, & comederunt.
4 Priùs autem quàm irent cubitum, viri
civitatis vallaverunt domum illius à puero
uſque ad ſenem, omnis populus ſimul .
5 Vocaveruntque Lot, & dixerunt ei : Ubi
ſunt viri , qui introierunt ad te nocte ? educ
illos huc , ut cognoſcamus eos .
6 Egreſſus ad eos Lot, poſt tergum occlu-
dens oſtium , ait :
7 Nolite , quæſo, fratres mei , nolite ma-
lum hoc facere .
B 8 Habeo duas filias, quæ necdum cogno-
verunt virum : educam eas ad vos , & abuti-
mini eis, ſicut vobis placuerit, dummodò
viris iſtis nihil mali faciatis, quia ingreſſi
ſunt ſub umbra culminis mei .
9 At illi dixerunt : Recede illuc . Et rurſus:
Ingreſſus es, inquiunt, ut advena,numquid ut
. Pet. . 8. judices? te ergo ipſum magis , quàm hos affli-
gemus. *Vimque faciebant Lot vehementiſſi-
mè. jamque propè erat,ut effringerent fores.
10 Et ecce miſerunt manum viri , & intro-
duxerunt ad ſe Lot , clauſeruntque oſtium ,

11 Et eos, qui foris erant , * percuſſerunt * Sap. 19. 10.
cæcitate à minimo uſque ad maximum , ita
ut oſtium invenire non poſſent.
12 Dixerunt autem ad Lot : Habes hìc C
quempiam tuorum ? generum , aut filios ,
aut filias , omnes , qui tui ſunt , educ de
urbe hac :
13 Delebimus enim locum iſtum , eò quòd
increverit clamor eorum coram Domino ,
qui miſit nos , ut perdamus illos .
14 Egreſſus itaque Lot locutus eſt ad gene-
ros ſuos , qui accepturi erant filias ejus , &
dixit : Surgite , & egredimini de loco iſto :
quia delebit Dominus civitatem hanc . Et
viſus eſt eis quaſi ludens loqui .
15 Cùmque eſſet mane, cogebant eum An-
geli dicentes: Surge , tolle uxorem tuam ,
& duas filias, quas habes : ne & tu pariter
pereas in ſcelere civitatis.
16 Diſſimulante illo , apprehenderunt ma- D
num ejus, & manum uxoris , ac duarum fi-
liarum ejus , eò quòd parceret Dominus illi.
17 *Eduxeruntque eum , & poſuerunt extra * Sap. 10. 6.
civitatem : ibique locuti ſunt ad eum , dicen-
tes : Salva animam tuam : noli reſpicere poſt
tergum,nec ſtes in omni circa regione: ſed in
monte ſalvum te fac , ne & tu ſimul pereas .
18 Dixitque Lot ad eos: Quæſo,Domine mi,
19 Quia invenit ſervus tuus gratiam coram
te,& magnificaſti miſericordiam tuam, quam
feciſti mecum, ut ſalvares animam meam,
nec poſſum in monte ſalvari, ne fortè ap-
prehendat me malum, & moriar.
20 Eſt civitas hæc juxtà , ad quam poſſum
fugere, parva , & ſalvabor in ea ; numquid
non modica eſt , & vivet anima mea ?
21 Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc E
ſuſcepi preces tuas , ut non ſubvertam ur-
bem , pro qua locutus es.
22 * Feſtina,& ſalvare ibi , quia non potero * Sap. 10. 6.
facere quidquam,donec ingrediaris illuc. Id-
circò vocatum eſt nomen urbis illius Segor .
23 Sol egreſſus eſt ſuper terram , & Lot in-
greſſus eſt Segor.
24 *Igitur Dominus pluit ſuper Sodomā, & *Deut. 29. 23. Iſa. 13. 19. Jere. 50. 40. Ezech. 16. 9. Oſee 11. 8
Gomorrham ſulphur, & ignē à Dño de cęlo :
25 Et ſubvertit civitates has , & omnem
circa regionem , univerſos habitatores ur-
bium, & cuncta terræ virentia .
26 * Reſpiciensque uxor ejus poſt ſe ,
verſa eſt in ſtatuam ſalis.
27 Abraham autem conſurgens manè, ubi
ſteterat priùs cum Domino,
28 Intuitus eſt Sodomā,& Gomorrhā,& uni- F Amos 4. 11. Luce 7. 19. Judæ 1. 7.
verſam terrā regionis illius: viditq; aſcenden-
tem favillam de terra quaſi fornacis fumum.
29 Cùm enim ſubverteret Deus civitates
regionis illius , recordatus Abrahæ , libe-
ravit Lot de ſubverſione urbium , in qui-
bus habitaverat .
30 Aſcenditque Lot de Segor , & manſit in
monte, duæ quoque filiæ ejus cum eo (timue-
rat enim manere in Segor) & manſit in ſpe-
lunca ipſe , & duæ filiæ ejus cum eo .
31 Dixitque major ad minorem : Pater no- *Lucæ 17. 31. Supr. 18. 2.
ſter ſenex eſt , & nullus virorum remanſit in
terra , qui poſſit ingredi ad nos juxta mo-
rem univerſæ terræ .
32 Veni, inebriemus eum vino, dormia-
muſque cum eo , ut ſervare poſſimus ex

patre non ſemen.
33 Dederunt itaq; patri ſuo bibere vinum
nocte illa: Et ingreſſa eſt major, dormivit-
que cum patre: at ille non ſenſit, nec quan-
do accubuit filia, nec quando ſurrexit.
G 34 Altera quoq; die dixit major ad minorē:
Ecce dormivi heri cum patre meo, demus ei
bibere vinum etiam hac nocte, & dormies
cum eo, ut ſalvemus ſemen de patre noſtro.
35 Dederunt etiam & illa nocte patri ſuo
bibere vinum, ingreſſaq; minor filia, dormi-
vit cum eo: & ne tunc quidem ſenſit, quando
concubuerit, vel quando illa ſurrexerit.
36 Conceperunt ergo duæ filiæ Loth de
patre ſuo.
37 Peperitque major filium, & vocavit
nomen ejus Moab: ipſe eſt pater Moabi-
tarum uſque in præſentem diem.
38 Minor quoque peperit filium, & vo-
cavit nomen ejus Ammon, id eſt, filius
populi mei: ipſe eſt pater Ammonitarum
uſque hodie.

CAPUT XX.

Abrahæ in Geraris peregrinanti uxor à rege tollitur, quæ ad Domini juſſum cum magnis donis intacta redditur, & Abraham orante ſalus domui regis reſtituitur.

A 1 PRofectus inde Abraham in terram au-
ſtralem habitavit inter Cades, & Sur:
& peregrinatus eſt in Geraris.
2 Dixitque de Sara uxore ſua: Soror mea
eſt. Miſit ergo Abimelech rex Geraræ,
& tulit eam.
3 Venit autem Deus ad Abimelech per ſō-
nium nocte, & ait illi: En morieris propter
mulierem, quam tuliſti: habet enim virum.
4 Abimelech verò non tetigerat eam, &
ait: Domine, num gentem ignorantem, &
juſtam interficies?
5 Nonne ipſe dixit mihi, Soror mea eſt:
& ipſa ait, Frater meus eſt? in ſimplicita-
te cordis mei, & munditia manuum mea-
rum feci hoc.
B 6 Dixitque ad eum Deus: Et ego ſcio, quòd
ſimplici corde feceris: & ideò cuſtodivi te, ne
peccares in me, & non dimiſi, ut tangeres ā.
7 Nunc ergo redde viro ſuo uxorem, quia
propheta eſt: & orabit pro te, & vives: ſi
autem nolueris reddere, ſcito, quòd morte
morieris tu, & omnia, quæ tua ſunt.
8 Statimque de nocte conſurgens Abime-
lech, vocavit omnes ſervos ſuos; & locutus
eſt univerſa verba hæc in auribus eorum,
timueruntque omnes viri valde.
C 9 Vocavit autem Abimelech etiam Abra-
ham, & dixit ei: Quid feciſti nobis? quid
peccavimus in te, quia induxiſti ſuper me,
& ſuper regnum meum peccatum grande?
quæ non debuiſti facere, feciſti nobis.
10 Rurſumque expoſtulans, ait: Quid vi-
diſti, ut hoc faceres?
11 Reſpondit Abraham: Cogitavi me-
cum, dicens: Forſitan non eſt timor Dei
in loco iſto: & interficient me propter
uxorem meam:
12 Aliàs autem & * verè ſoror mea eſt, *Sap. 12. 13.
filia patris mei, & non filia matris meæ,
& duxi eam in uxorem.
13 Poſtquam autem eduxit me Deus de
domo patris mei, dixi ad eam; Hanc mi-
ſericordiam facies mecum; In omni loco,
ad quem ingrediemur, dices, quòd frater
tuus ſim.
14 Tulit igitur Abimelech oves, & bo- D
ves, & ſervos, & ancillas, & dedit A-
braham: reddiditque illi Saram uxorem
ſuam,
15 Et ait: Terra coram vobis eſt, ubi-
cumque tibi placuerit, habita.
16 Saræ autem dixit: Ecce mille argen-
teos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in ve-
lamen oculorum ad omnes, qui tecum ſunt,
& quocumque perrexeris: mementoque te
deprehenſam.
17 Orante autem Abraham, ſanavit Deus
Abimelech & uxorem, ancillaſque ejus, &
pepererunt.
18 Concluſerat enim Dominus omnem
vulvam domus Abimelech propter Saram
uxorem Abrahæ.

CA-

CAPUT XXI.

Naſcitur Iſaac, circumciditur, & ablactatur: Iſmael verò cum matre domo pellitur in deſertis victurus. Abimelech cum Abraham fœdus medio juramento percuſſit.

A * Sup. 17. 19. & 18. 10. * Gal. 4. 23. Hebr. 11. 11. * Sup. 17. 10. Matt. 1. 2.

1 VIſitavit autem Dñs Saram, ſicut * promiſerat: & implevit, quæ locutus eſt.

2 Concepitque, & * peperit filium in ſenectute ſua, tempore, quo prædixerat ei Deus.

3 Vocavitque Abraham nomen filii ſui, quem genuit ei Sara, Iſaac:

4 Et circumcidit eum octavo die, ſicut * præceperat ei Deus.

5 Cùm centum eſſet annorum: hac quippe ætate patris, natus eſt Iſaac.

6 Dixitque Sara: Riſum fecit mihi Deus: & quicumque audierit, corridebit mihi.

7 Rurſumque ait: Quis auditurus crederet Abraham, quòd Sara lactaret filium, quem peperit ei jam ſeni?

8 Crevit igitur puer, & ablactatus eſt, fecitque Abraham grande convivium in die ablactationis ejus.

9 Cùmq; vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiç ludentē cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abrahā:

* Gal. 4. 30.

10 *Ejice ancillā hanc, & filiū ejus: nō enim erit hæres filius ancillç cum filio meo Iſaac.

11 Durè accepit hoc Abrahā pro filio ſuo.

B

12 Cui dixit Deus: Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua: omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus: quia * in Iſaac vocabitur tibi ſemen.

*Rom. 9. 7. Hebr. 11, 18.

13 Sed & filium ancillæ faciam in gentem magnam, quia ſemen tuum eſt.

14 Surrexit itaque Abrahā manè, & tollens panem, & utrem aquæ, impoſuit ſcapulç ejus, tradiditque puerum, & dimiſit eam. Quç cùm abiiſſet, errabat in ſolitudine Berſabee.

15 Cùmq; conſūpta eſſet aqua in utre, abjecit puerum ſubter unam arborē, quæ ibi erat.

16 Et abiit, ſeditque è regione procul quantum poteſt arcus jacere, dixit enim: Non videbo morientem puerum: & ſedens contrà, levavit vocem ſuam, & flevit.

17 Exaudivit autem Deus vocem pueri: vocavitque Angelus Dei Agar de cœlo, dicens: Quid agis, Agar? noli timere: exaudivit enim Deus vocem pueri de loco, in quo eſt.

C

18 Surge, tolle puerum, & tene manum illius: quia in gentem magnam faciam eum.

19 Aperuitque oculos ejus Deus: quæ videns puteum aquæ, abiit, & implevit utrem, deditque puero bibere.

20 Et fuit cum eo: qui crevit, & moratus eſt in ſolitudine, factuſq; eſt juvenis ſagittarius.

21 Habitavitque in deſerto Pharan, & accepit illi mater ſua uxorem de terra Ægypti.

22 Eodem tempore dixit Abimelech, & Phicol princeps exercitus ejus, ad Abraham: Deus tecum eſt in univerſis, quæ agis.

23 Jura ergo per Deum, ne noceas mihi, & poſteris meis, ſtirpique meæ: ſed juxta miſericordiam, * quam feci tibi, facies mihi, & terræ, in qua verſatus es advena.

* Sup. 20. 15.

24 Dixitque Abraham: Ego jurabo.

25 Et increpavit Abimelech propter puteum aquæ, quem vi abſtulerant ſervi ejus.

26 Reſponditque Abimelech: Neſcivi, quis fecerit hanc rem: ſed & tu non indicaſti mihi, & ego non audivi præter hodie.

27 Tulit itaque Abraham oves, & boves, & dedit Abimelech: percuſſeruntque ambo fœdus.

28 Et ſtatuit Abraham ſeptem agnas gregis ſeorſum.

29 Cui dixit Abimelech: Quid ſibi volunt ſeptem agnæ iſtæ, quas ſtare feciſti ſeorſum?

30 At ille: Septem, inquit, agnas accipies de manu mea: ut ſint mihi in teſtimonium, quoniam ego fodi puteum iſtum.

31 Idcircò vocatus eſt locus ille Berſabee: quia ibi uterque juravit.

32 Et inierunt fœdus pro puteo juramenti.

33 Surrexit autem Abimelech, & Phicol princeps exercitus ejus, reverſique ſunt in terram Palæſtinorum. Abraham verò plantavit nemus in Berſabee, & invocavit ibi nomen Domini Dei æterni.

34 Et fuit colonus terræ Palæſtinorum diebus multis.

CAPUT XXII.

Fides, & obedientia Abrahæ in filii ſui præcepta immolatione probatur, ſed ab ipſius immolatione prohibetur ab Angelo: promiſſioneſque ei denuò ob hanc inſignem obedientiam confirmantur: & filii Nachor fratris Abrahæ numerantur.

1 QUæ poſtquam geſta ſunt, * tentavit Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille reſpondit: Adſum.

2 Ait illi: Tolle filium tuum primogenitum, quem diligis Iſaac, & vade in terrā viſionis; atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper unum montium, quem monſtravero tibi.

3 Igitur Abraham de nocte conſurgens, ſtravit aſinum ſuum, ducens ſecum duos juvenes, & Iſaac filium ſuum. Cùmque concidiſſet ligna in holocauſtum, abiit ad locum, quem præceperat ei Deus.

4 Die autem tertio, elevatis oculis, vidit locum procul:

5 Dixitque ad pueros ſuos: Expectate hic cū aſino: ego, & puer illuc uſque properantes, poſtquam adoraverimus, revertemur ad vos.

6 Tulit quoque ligna holocauſti, & impoſuit ſuper Iſaac filium ſuum: ipſe verò portabat in manibus ignem, & gladium. Cùmque duo pergerent ſimul,

7 Dixit Iſaac Patri ſuo: Pater mi. At ille reſpondit: Quid vis, fili? Ecce, inquit, ignis, & ligna: ubi eſt victima holocauſti?

8 Dixit autem Abraham: Deus providebit ſibi victimam holocauſti, fili mi. Pergebant ergo pariter:

9 Et venerunt ad locum, quem oſtenderat ei Deus, in quo ædificavit altare, & deſuper ligna compoſuit: cùmque alligaſſet Iſaac filium ſuum, poſuit eum in altare ſuper ſtruem lignorum.

10 Extenditque manum, & arripuit gladium, ut immolaret filium ſuum.

11 Et ecce angelus Domini de cœlo clamavit, dicens, Abraham, Abraham. Qui reſpondit: Adſum.

12 Dixitque ei: Non extendas manum tuam ſuper puerum, neque facias illi quidquam: nunc cognovi, quòd times Deum, & non peperciſti unigenito filio tuo propter me.

Digitized by Google

13 Levavit Abrahã oculos ſuos, viditq; poſt
tergum arietẽ inter vepres hærentẽ cornibus,
quem aſſumens obtulit holocauſtũ pro filio.
14 Appellavitque nomen loci illius, Dominus videt. Unde uſque hodie dicitur: In
monte Dominus videbit.
15 Vocavit autem angelus Domini Abraham ſecundò de cœlo dicens:
16 * Per memetipſum juravi, dicit Dominus: quia feciſti hanc rem, & non pepercisti Filio tuo unigenito propter me:
17 Benedicam tibi, & multiplicabo ſemen
tuum ſicut ſtellas cœli, & velut arenam,
quæ eſt in litore maris: poſſidebit ſemen
tuum portas inimicorum ſuorum.

*Pſal. 104. 9. Eccl. 44. 1. Mach. 2. 52. Luc. 1. 73. Hebr. 6. 13

D

18 Et * BENEDICENTUR in ſemine tuo
omnes gentes terræ, quia obediſti voci meæ.
19 Reverſus eſt Abraham ad pueros ſuos,
abieruntque Berſabee ſimul, & habitavit ibi.
20 His ita geſtis, nunciatum eſt Abrahæ,
quòd Melcha quoque genuiſſet filios Nachor
fratri ſuo,
21 Hus primogenitum, & Buz fratrem ejus,
& Camuel patrem Syrorum,
22 Et Caſed, & Azau, Pheldas quoque,
& Jedlaph,
23 Ac Bathuel, de quo nata eſt Rebecca: octo
iſtos genuit Melcha Nachor fratri Abrahæ.
24 Côcubina verò illius, nomine Roma, peperit Tabee, & Gaham, & Tahas, & Maacha.

*Sup. 12. 3. 18. 18. Infra 26. 4 Eccli. 44. 25 Act. 3. 25.

CAPUT XXIII.

*Sara mortua plangitur, atque in ſpelunca * duplici, quam Abraham ab Ephron cum agro præſenti emit pecunia, ſepelitur.*

A 1 VIxit autem Sara centum vigintiſeptem annis.

2 Et mortua eſt in civitate Arbee, quæ eſt
Hebron, in terra Chanaan: venitque Abraham, ut plangeret, & fleret eam.
3 Cùmque ſurrexiſſet ab officio funeris,
locutus eſt ad filios Heth, dicens:
4 Advena ſum, & peregrinus apud vos:

date mihi jus ſepulchri vobiſcum, ut ſepeliam mortuum meum.
5 Reſponderunt filii Heth, dicentes:
6 Audi nos, Domine, princeps Dei es apud nos: in electis ſepulchris noſtris ſepeli mortuum tuum: nulluſque te prohibere poterit, quin in monumento ejus ſepelias mortuum tuum.
7 Surrexit Abraham, & adoravit populum terræ, filios videlicet Heth:
B 8 Dixitque ad eos: Si placet animæ veſtræ, ut ſepeliam mortuum meum, audite me, & intercedite pro me apud Ephrō filium Seor:
9 Ut det mihi ſpeluncam duplicem, quam habet in extrema parte agri ſui: pecunia digna tradat eam mihi coram vobis in poſſeſſionem ſepulchri.
10 Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth. Reſponditque Ephron ad Abraham cunctis audientibus, qui ingrediebantur portam civitatis illius, dicens:
11 Nequaquam ita fiet, Domine mi, ſed tu magis auſculta, quod loquor: Agrum trado tibi, & ſpeluncam, quæ in eo eſt, præſentibus filiis populi mei, ſepeli mortuum tuum.
C 12 Adoravit Abraham coram populo terræ,
13 Et locutus eſt ad Ephron circumſtante plebe: Quæſo, ut audias me: Dabo pecuniam pro agro: ſuſcipe eam, & ſic ſepeliam mortuum meum in agro.
14 Reſponditque Ephron.
15 Domine mi, audi me: Terra, quam poſtulas, quadringentos ſiclos argenti valet: iſtud eſt pretium inter me, & te: ſed quantum eſt hoc? ſepeli mortuum tuum.
16 Quod cùm audiſſet Abraham, appendit pecuniam, quam Ephron poſtulaverat audientibus filiis Heth, quadringentos ſiclos argenti probatæ monetæ publicæ.
D 17 Confirmatuſque eſt ager quondam Ephronis, in quo erat ſpelunca duplex reſpiciens Mambre, tam ipſe, quàm ſpelunca, & omnes arbores ejus in cunctis terminis ejus per circuitum,
18 Abrahæ in poſſeſſionem, videntibus filiis Heth, & cunctis, qui intrabant portam civitatis illius.
19 Atque ita ſepelivit Abraham Sarā uxorē ſuā in ſpelunca agri duplici, quæ reſpiciebat Mambre, hæc eſt Hebron in terra Chanaan.
20 Et confirmatus eſt ager, & antrum, quod erat in eo, Abrahæ in poſſeſſionem monumenti à filiis Heth.

CAPUT XXIV.

Servus Abrahæ ab ipſo adjuratus, & in Meſopotamiam ad quærendam uxorem Iſaac miſſus, ſigno a Domino petito, Rebeccam invenit, & habito parentum, ac fratris, ipſiuſque conſenſu adducit ad Iſaac: quam ille ducit in uxorem, & ita ſuper matris morte accipit conſolationem.

A 1 ERat autem Abraham ſenex, dierumque multorum: & Dominus in cunctis benedixerat ei.
2 Dixitque ad ſervum ſeniorem domus ſuæ, qui præerat omnibus, quæ habebat: * Pone manum tuam ſubter femur meum, (*Inf. 47.29.)
3 Ut adjurem te per Dominum Deum cœli, & terræ, ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, inter quos habito:
4 Sed ad terram, & cognationem meam proficiſcaris, & inde accipias uxorem filio meo Iſaac.
5 Reſpondit ſervus: Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, numquid reducere debeo filium tuum ad locum, de quo tu egreſſus es?
6 Dixitque Abraham: Cave, ne quando reducas filium meum illuc.
7 Dominus cœli, & terræ, qui tulit me de domo patris mei, & de terra nativitatis meæ, qui locutus eſt mihi, & juravit mihi, dicens: * Semini tuo dabo terram hanc; ipſe mittet angelum ſuum coram te, & accipies inde uxorem filio meo.
8 Sin autem mulier noluerit ſequi te, non teneberis juramento: filium meum tantum ne reducas illuc.
9 Poſuit ergo ſervus manum ſub femore Abraham domini ſui, & juravit illi ſuper ſermone hoc.
10 Tulitque decem camelos de grege domini ſui, & abiit, ex omnibus bonis ejus portans ſecum, profectuſque perrexit in Meſopotamiam ad urbem Nachor.
11 Cùmque camelos feciſſet accumbere extra oppidum juxta puteum aquæ veſpere, eo tempore, quo ſolent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit:
12 Domine Deus domini mei Abraham, occurre, obſecro, mihi hodie, & fac miſericordiam cum domino meo Abraham.
13 Ecce ego ſto prope fontem aquæ, & filiæ habitatorum hujus civitatis egredientur ad hauriendam aquam.
14 Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam, ut bibam: & illa reſponderit, Bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipſa eſt, quam præparaſti ſervo tuo Iſaac. & per hoc intelligam, quòd feceris miſericordiam cum domino meo Abraham.
15 Necdum intra ſe verba compleverat, & ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel, filii Melchæ uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in ſcapula ſua.
16 Puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incognita viro: deſcenderat autem ad fontem, & impleverat hydriam, ac revertebatur.
17 Occurritque ei ſervus, & ait: Pauxillum aquæ mihi ad bibendū præbe de hydria tua.
18 Quæ reſpondit: Bibe, domine mi: celeriterque depoſuit hydriam ſuper ulnam ſuam, & dedit ei potum.
19 Cùmque ille bibiſſet, adjecit: Quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant.
20 Effundenſque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum, ut hauriret aquam: & hauſtam omnibus camelis dedit.
21 Ipſe autem contemplabatur eam tacitus, ſcire volens, utrùm proſperum iter ſuum feciſſet Dominus, an non.
22 Poſtquam autē biberunt cameli, protulit vir inaures aureas, appendentes ſiclos duos, & armillas totidem pondo ſiclorum decem.
23 Dixitq; ad eā: Cujus es filia? indica mihi: eſt in domo patris tui locus ad manendum?
24 Quæ reſpondit: Filia ſum Bathuelis, filii Melchæ, quem peperit ipſi Nachor.
25 Et addidit, dicens: Palearum quoque,

ed by Google

& fœni plurimam eſt apud nos, & locus ſpatioſus ad manendum.

26 Inclinavit ſe homo, & adoravit Dominum,

27 Dicens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non abſtulit miſericordiam, & veritatem ſuam à domino meo, & recto itinere me perduxit in domum fratris domini mei.

28 Cucurrit itaque puella, & nunciavit in domum matris ſuæ omnia, quæ audierat.

D

29 Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui feſtinus egreſſus eſt ad hominem, ubi erat fons.

30 Cùmque vidiſſet inaures, & armillas in manibus ſororis ſuæ, & audiſſet cuncta verba referentis: Hæc locutus eſt mihi homo: venit ad virum, qui ſtabat juxta camelos, & propè fontem aquæ:

31 Dixitque ad eum: Ingredere, benedicte Domini: cur foris ſtas? præparavi domum, & locum camelis tuis.

32 Et introduxit eum in hoſpitium: ac deſtravit camelos, deditque paleas, & fœnum, & aquam ad lavandos pedes ejus, & virorum, qui venerant cum eo.

33 Et appoſitus eſt in conſpectu ejus panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar ſermones meos. Reſpondit ei: Loquere.

34 At ille: Servus, inquit, Abraham ſum:

35 Et Dominus benedixit domino meo valde, magnificatuſque eſt: & dedit ei oves, & boves, argentum, & aurum, ſervos, & ancillas, camelos, & aſinos.

36 Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in ſenectute ſua, deditque illi omnia, quæ habuerat.

37 Et adjuravit me dominus meus, dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, in quorum terra habito:

38 Sed ad domum patris mei perges, & de cognatione mea accipies uxorem filio meo.

39 Ego verò reſpondi domino meo: Quid ſi noluerit venire mecum mulier?

40 Dominus, ait, in cujus conſpectu ambulo, mittet angelum ſuum tecum, & diriget viam tuam: accipieſque uxorem filio meo de cognatione mea, & de domo patris mei.

41 Innocens eris à maledictione mea, cùm veneris ad propinquos meos, & non dederint tibi.

42 Veni ergo hodie ad fontem aquæ, & dixi: Domine Deus domini mei Abraham, ſi direxiſti viam meam, in qua nunc ambulo,

43 Ecce ſto juxta fontem aquæ, & virgo, quæ egredietur ad hauriendam aquam, audierit à me: Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum ex hydria tua:

44 Et dixerit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis hauriam, ipſa eſt mulier, quam præparavit Dominus filio domini mei.

45 Dumque hæc tacitus mecum volverem, apparuit Rebecca veniens cum hydria, quam portabat in ſcapula: deſcenditque ad fontem, & hauſit aquam. Et ajo ad eam: Da mihi paululùm bibere.

46 Quæ feſtinans depoſuit hydriam de humero, & dixit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis tribuam potum. Bibi, & adaquavit camelos.

47 Interrogavique eam, & dixi: Cujus es filia? Quæ reſpondit: Filia Bathuelis ſum, filii Nachor, quem peperit ei Melcha. Suſpendi itaque inaures ad ornandam faciem ejus, & armillas poſui in manibus ejus. F

48 Pronuſque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere, ut ſumerem filiam fratris domini mei filio ejus.

49 Quamobrem ſi facitis miſericordiam, & veritatem cum Domino meo, indicate mihi: ſin autem aliud placet, & hoc dicite mihi, ut vadam ad dexteram, ſive ad ſiniſtram.

50 Reſponderuntque Laban, & Bathuel: à Domino egreſſus eſt ſermo: non poſſumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tecum.

51 En Rebecca coram te eſt, tolle eam, & proficiſcere, & ſit uxor filii domini tui, ſicut locutus eſt Dominus.

52 Quod cùm audiſſet puer Abraham, procidens adoravit in terram Dominum.

53 Prolatiſque vaſis argenteis, & aureis, ac veſtibus, dedit ea Rebeccæ, pro munere, fratribus quoque ejus, & matri dona obtulit.

54 Inito convivio, veſcentes pariter, & bibentes manſerunt ibi. Surgens autem manè locutus eſt puer; Dimitte me, ut vadam ad dominum meum.

55 Reſponderuntque fratres ejus & mater: Maneat puella ſaltem decem dies apud nos, & poſteà proficiſcetur.

56 Nolite, ait, me retinere, quia Dominus direxit viam meam: dimittite me, ut pergam ad dominum meum.

57 Et dixerunt: Vocemus puellam, & quæramus ipſius voluntatem.

58 Cùmque vocata veniſſet, ſciſcitati ſunt: Vis ire cum homine iſto? Quæ ait: Vadam. G

59 Dimiſerunt ergo eam, & nutricem illius Deboram, ſervumque Abraham, & comites ejus,

60 Imprecantes proſpera ſorori ſuæ, atque dicentes: Soror noſtra es, creſcas in mille millia, & poſſideat ſemen tuum portas inimicorum ſuorum.

61 Igitur Rebecca, & puellæ illius aſcenſis camelis, ſecutæ ſunt virum: qui feſtinus revertebatur ad dominum ſuum.

62 Eo autem tempore deambulabat Iſaac per viam, quæ ducit ad puteum, cujus Supr.
nomen eſt Viventis, & videntis: habita- 16. 14.
bat enim in terra auſtrali:

63 Et egreſſus fuerat ad meditandum in agro, inclinata jam die: cùmque elevaſſet oculos, vidit camelos venientes procul.

64 Rebecca quoque, conſpecto Iſaac, deſcendit de camelo,

65 Et ait ad puerum: Quis eſt ille homo, qui venit per agrum in occurſum nobis? Dixitque ei: Ipſe eſt Dominus meus. At illa tollens citò pallium ſuum, operuit ſe.

66 Servus autem cuncta, quæ geſſerat, narravit domino ſuo Iſaac.

67 Qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris ſuæ, & accepit eam uxorem: & in tantum dilexit eam, ut dolorem, qui ex morte matris ejus acciderat, temperaret.

CAPUT XXV.

Abraham multis ex Cetura ſuſceptis filiis, quibus munera largitur, relicta Iſaac hæreditate, mortuus eſt: Iſmael quoque, poſtquam duodecim genuit duces, moritur. Iſaac pro uxore ſua ſterili precatus, geminos genuit Eſau, & Jacob, quorum major vendidit minori primogenita.

1 ABraham verò aliam duxit uxorem
nomine Ceturam:
2 Quæ peperit ei Zamran, & Jeſcan, &
Madan, & Madian, & Jesboc, & Sue.
3 Jeſcan quoque genuit Saba, & Dadan.
Filii Dadan fuerunt, Aſſurim, & Latuſim,
& Loomim.
4 At verò ex Madian ortus eſt Epha, &
Opher, & Henoch, & Abida, & Eldaa:
omnes hi filii Ceturæ.
5 Deditque Abraham cuncta, quæ poſſe-
derat, Iſaac:
6 Filiis autem concubinarum largitus eſt
munera, & ſeparavit eos ab Iſaac filio
ſuo, dum adhuc ipſe viveret, ad plagam
orientalem.
7 Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ, cen-
tum ſeptuaginta quinque anni.
8 Et deficiens mortuus eſt in ſenectute bo-
na, provectæque ætatis, & plenus dierum:
congregatuſque eſt ad populum ſuum.
9 Et ſepelierunt eum Iſaac, & Iſmael filii ſui
in ſpelunca duplici, quæ ſita eſt in agro E-
phron filii Seor Hethæi, e regione Mambre,
10 Quem emerat à filiis Heth: ibi ſepultus
eſt ipſe, & Sara uxor ejus.
11 Et poſt obitum illius benedixit Deus
Iſaac filio ejus, qui habitabat juxta pu-
teum nomine Viventis, & videntis.
12 Hæ ſunt generationes Iſmael filii Abrahę,
quem peperit ei Agar Ægyptia, famula Saræ:
13 Et hæc nomina filiorum ejus in vo-
cabulis, & generationibus ſuis. * Primo-
genitus Iſmaelis Nabajoth, deinde Cedar,
& Adbeel, & Mabſam,
14 Maſma quoque, & Duma, & Maſſa,
15 Hadar, & Thema, & Jethur, &
Naphis, & Cedma.
16 Iſti ſunt filii Iſmaelis: & hæc nomi-
na per caſtella, & oppida eorum, duo-
decim principes tribuum ſuarum.
17 Et facti ſunt anni vitæ Iſmaelis centum
triginta ſeptem, deficienſque mortuus eſt,
& appoſitus ad populum ſuum.
*18 Habitavit autem ab Hevila uſque Sur,
quæ reſpicit Ægyptum introeuntibus Aſſy-
rios: coram cunctis fratribus ſuis obiit.
19 Hæ quoque ſunt generationes Iſaac filii
Abraham: Abraham genuit Iſaac:
20 Qui cùm quadraginta eſſet annorum, du-
xit uxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri
de Meſopotamia, ſororem Laban.
21 Deprecatuſque eſt Iſaac Dominum pro
uxore ſua, eò quòd eſſet ſterilis, qui ex-
audivit eum, & dedit conceptum Rebeccæ.
22 Sed collidebantur in utero ejus par-
vuli; quæ ait: Si ſic mihi futurum erat,
quid neceſſe fuit concipere? Perrexitque,
ut conſuleret Dominum.
23 Qui reſpondens, ait: * Duæ gentes
ſunt in utero tuo, & duo populi ex ven-
tre tuo dividentur, populuſque populum
ſuperabit, & major ſerviet minori.
24 Jam tempus pariendi advenerat, &
ecce gemini in utero ejus reperti ſunt.
25 * Qui prior egreſſus eſt, rufus erat, &
totus in morem pellis hiſpidus: vocatumque
eſt nomen ejus Eſau. * Protinus alter egre-
diens, plantam fratris tenebat manu: & id-
circò appellavit eum Jacob.
26 Sexagenarius erat Iſaac, quando nati
ſunt ei parvuli.
27 Quibus adultis, factus eſt Eſau vir gna-
rus venandi, & homo agricola: Jacob au-
tem vir ſimplex habitabat in tabernaculis.
28 Iſaac amabat Eſau, eò quòd de ve-
nationibus illius veſceretur; & Rebecca
diligebat Jacob.
29 Coxit autem Jacob pulmentum, ad
quem cùm veniſſet Eſau de agro laſſus,
30 Ait: Da mihi de coctione hac rufa,
quia oppidò laſſus ſum. Quam ob cauſam
vocatum eſt nomen ejus * Edom.
31 Cui dixit Jacob: Vende mihi primo-
genita tua.
32 Ille reſpondit: En morior, quid mi-
hi proderunt primogenita?
33 Ait Jacob: Jura ergo mihi. Juravit
ei Eſau, & vendidit primogenita.
34 Et ſic accepto pane, & lentis edulio,
comedit, & bibit, & abiit; parvipendens
quòd primogenita vendidiſſet.

CAPUT XXVI.

Iſaac ob famem in Geraris peregrinatus poſt acceptam Terræ promiſſionem, & ſeminis benedictionem reprehenditur ab Abimelech, quòd Rebeccam dixerit ſuam eſſe ſororem: & paſtoribus ipſorum pro puteis jurgantibus, Abimelech cum Iſaac fœdus percuſſit. Eſau uxores accipit.

1 ORta autem fame ſuper terram, poſt
eam ſterilitatem, quæ acciderat in
diebus Abraham, abiit Iſaac ad Abime-
lech regem Palæſtinorum in Gerara.
2 Apparuitque ei Dominus, & ait: Ne
deſcendas in Ægyptum, ſed quieſce in
terra, quam dixero tibi,
3 Et peregrinare in ea, eroque tecum,
& benedicam tibi: tibi enim, & ſemini
tuo dabo univerſas regiones has, * com-
plens juramentum, quod ſpopondi Abra-
ham patri tuo.
4 Et multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas
cœli: daboque poſteris tuis univerſas regio-
nes has: * & BENEDICENTUR in ſemi-
ne tuo omnes gentes terræ.
5 Eò quòd obedierit Abraham voci meæ,
& cuſtodierit præcepta, & mandata mea,
& cæremonias, legeſque ſervaverit.
6 Manſit itaque Iſaac in Geraris.
7 Qui cùm interrogaretur à viris loci il-
lius ſuper uxore ſua, reſpondit: Soror
mea eſt: timuerat enim confiteri, quòd
ſibi eſſet ſociata conjugio, reputans ne
fortè interficerent eum propter illius pul-
chritudinem.
8 Cùmque pertranſiſſent dies plurimi, &
ibidem moraretur, proſpiciens Abimelech
rex Palæſtinorum per feneſtram, vidit
eum jocantem cum Rebecca uxore ſua.
9 Et accerſito eo, ait: Perſpicuum eſt, quòd
uxor tua ſit: cur mentitus es eam ſoro-

Margin: L. .r. 1. — B — Pa- . 1. — C — Rom. , 10. — D *Oſee 12. 3. *Mat. 1. 2 — *Heb. 12. 16. Abd. 1. 4. — A — * Sup. 12. 7. 15. 8. — B — * Sup. 12. 3. 18. 18. 22. 17. Infra 28. 14.

rem tuam eſſe? Reſpondit: Timui, ne moreter propter eam.

C 10 Dixitque Abimelech: Quare impoſuiſti nobis? potuit coire quiſpiam de populo cum uxore tua, & induxeras ſuper nos grande peccatum. Præcepitque omni populo, dicens:

11 Qui tetigerit hominis hujus uxorem, morte morietur.

12 Sevit autem Iſaac in terra illa, & invenit in ipſo anno centuplum: Benedixitque ei Dominus.

13 Et locupletatus eſt homo, & ibat proficiens, atque ſuccreſcens, donec magnus vehementer effectus eſt.

14 Habuit quoque poſſeſſiones ovium, & armentorum, & familiæ plurimum. Ob hoc invidentes ei Palæſtini,

D 15 Omnes puteos, quos foderant ſervi patris illius Abraham, illo tempore obſtruxerunt, implentes humo:

16 In tantum, ut ipſe Abimelech diceret ad Iſaac: Recede à nobis, quoniam potentior nobis factus es valde.

17 Et ille diſcedens, ut veniret ad torrentem Geraræ, habitaretque ibi,

18 Rurſum fodit alios puteos, quos foderant ſervi patris ſui Abraham, & quos, illo mortuo, olim obſtruxerant Philiſthiim: appellavitque eos eiſdem nominibus, quibus ante pater vocaverat.

19 Foderuntque in Torrente, & repererunt aquam vivam.

20 Sed & ibi jurgium fuit paſtorum Geraræ adverſus paſtores Iſaac, dicentium: Noſtra eſt aqua: quam ob rem nomen putei, ex eo quod acciderat, vocavit Calumniam.

E 21 Foderunt autem & alium: & pro illo quoque rixati ſunt, appellavitque eum, Inimicitias.

22 Profectus inde fodit alium puteum, pro quo non contenderunt: itaque vocavit nomen ejus, Latitudo, dicens: Nunc dilatavit nos Dominus, & fecit creſcere ſuper terram.

23 Aſcendit autem Iſaac ex illo loco in Berſabee,

24 Ubi apparuit ei Dominus in ipſa nocte, dicens: Ego ſum Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum ſum: benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum propter ſervum meum Abraham.

25 Itaque ædificavit ibi altare: & invocato nomine Domini, extendit tabernaculum: præcepitque ſervis ſuis, ut foderent puteum.

26 Ad quem locum cùm veniſſent de Geraris Abimelech, & Ochozath amicus illius, & Phicol dux militum,

27 Locutus eſt eis Iſaac: Quid veniſtis ad me, hominem quem odiſtis, & expuliſtis à vobis?

28 Qui reſponderunt: Vidimus tecum eſſe Dominum, & idcircò nos diximus: Sit juramentum inter nos, & ineamus fœdus,

29 Ut non facias nobis quidquam mali, ſicut & nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus quod te læderet: ſed cum pace dimiſimus auctum benedictione Domini.

30 Fecit ergo eis convivium, & poſt cibum, & potum,

G 31 Surgentes manè, juraverunt ſibi mutuò: dimiſitque eos Iſaac pacificè in locum ſuum.

32 Ecce autem venerunt in ipſo die ſervi Iſaac, annuntiantes ei de puteo, quem foderant, atque dicentes: Invenimus aquam.

33 Unde appellavit eum, Abundantiam: & nomen urbi impoſitum eſt Berſabee, uſque in præſentem diem.

34 Eſau verò quadragenarius duxit uxores duas, Judith filiam Beeri Hethæi, & Baſemath filiam Elon ejuſdem loci.

35 * Quæ ambæ offenderant animum Iſaac, & Rebeccæ. *Infra 27, 46.

CAPUT XXVII.

Jacob matris conſilio benedictionē loco Eſau accepit; ad cujus odium fugiendū monetur à matre, ut in Haran ad Laban concedat.

A 1 SEnuit autem Iſaac, & caligaverunt oculi ejus, & videre non poterat: vocavitque Eſau filium ſuum majorem, & dixit ei: Fili mi? Qui reſpondit: Adſum.

2 Cui pater: Vides, inquit, quòd ſenuerim, & ignorem diem mortis meæ:

3 Sume arma tua, pharetram, & arcum, & egredere foras: cùmque venatu aliquid apprehenderis,

4 Fac mihi inde pulmentum ſicut velle me noſti, & affer, ut comedam: & benedicat tibi anima mea, antequam moriar.

5 Quod cùm audiſſet Rebecca, & ille abiiſſet in agrum, ut juſſionem patris impleret,

6 Dixit filio ſuo Jacob: Audivi patrem tuū loquentē cum Eſau fratre tuo, & dicentem ei,

B 7 Affer mihi de venatione tua, & fac cibos, ut comedam, & benedicam tibi coram Domino, antequam moriar.

8 Nunc ergo, fili mi, acquieſce conſiliis meis:

9 Et pergens ad gregem, affer mihi duos hædos optimos, ut faciam ex eis eſcas patri tuo, quibus libenter veſcitur:

10 Quas cùm intuleris, & comederit, benedicat tibi, priuſquam moriatur.

11 Cui ille reſpondit: Noſti, quod Eſau frater meus homo piloſus ſit, & ego lenis:

12 Si attrectaverit me pater meus, & ſenſerit, timeo, ne putet, me ſibi voluiſſe illudere, & inducam ſuper me maledictionem pro benedictione.

13 Ad quem mater: In me ſit, ait, iſta maledictio, fili mi: tantùm audi vocem meam, & pergens affer, quæ dixi.

14 Abiit, & attulit, deditque matri. Paravit illa cibos, ſicut velle noverat patrem illius,

15 Et veſtibus Eſau valde bonis, quas apud ſe habebat domi, induit eum:

16 Pelliculaſque hœdorum circumdedit manibus: & colli nuda protexit,

17 Deditque pulmentum, & panes, quos coxerat, tradidit.

18 Quibus illatis, dixit: Pater mi? At ille reſpondit: Audio: Quis es tu, fili mi?

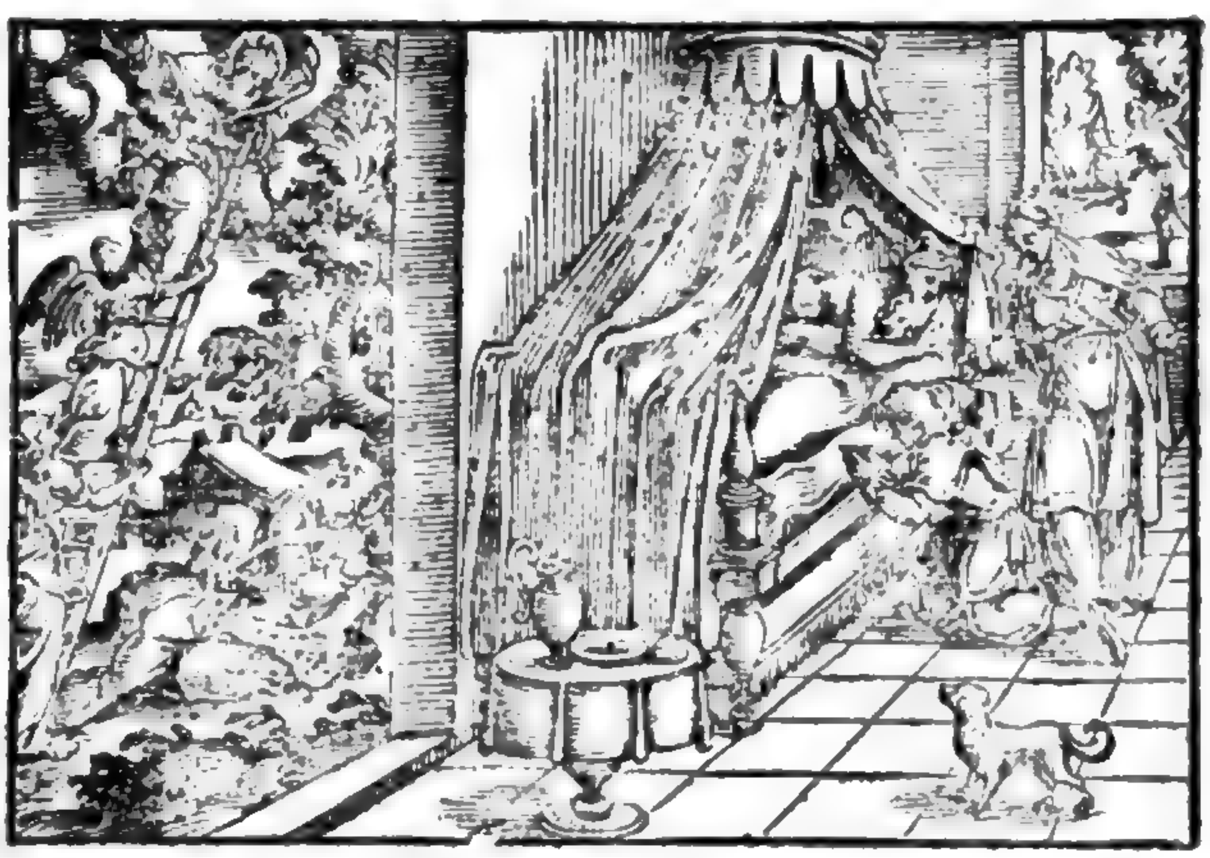
C 19 Dixitque Jacob: Ego ſum primogenitus tuus Eſau: feci ſicut præcepiſti mihi: ſurge, ſede, & comede de venatione mea, ut benedicat mihi anima tua.

20 Rurſumque Iſaac ad filium ſuum: Quomodo, inquit, tam citò invenire potuiſti, fili mi? Qui reſpondit: Voluntas Dei fuit, ut citò occurreret mihi, quod volebam.

21 Dixitque Iſaac: Accede huc, ut tangam te, fili mi, & probem, utrùm tu ſis filius meus Eſau, an non.

22 Acceſſit ille ad patrem, & palpato eo dixit Iſaac: Vox quidem, vox Jacob eſt:

ſed manus, manus ſunt Eſau.
23 Et non cognovit eum, quia piloſæ manus ſimilitudinem majoris expreſſerant: Benedicens ergo illi,
24 Ait: Tu es filius meus Eſau? Reſpondit, Ego ſum.
25 At ille: Affer mihi, inquit, cibos de venatione tua, fili mi, ut benedicat tibi anima mea. Quos cùm oblatos comediſſet, obtulit ei etiam vinum, quo hauſto,
26 Dixit ad eum: Accede ad me, & da mihi oſculum, fili mi.
27 Acceſſit, & oſculatus eſt eum. Statimque ut ſenſit veſtimentorum illius fragrantiam, benedicens illi, ait: Ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.
28 Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ, abundantiam frumenti, & vini.
29 Et ſerviant tibi populi, & adorent te tribus: eſto dominus fratrum tuorum, & incurventur ante te filii matris tuæ: qui maledixerit tibi, ſit ille maledictus: & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur.
30 Vix Iſaac ſermonem impleverat: & egreſſo Jacob foras, venit Eſau,
31 Coctoſq; de venatione cibos intulit patri, dicens: Surge, pater mi, & comede de venatione filii tui: ut benedicat mihi anima tua.
32 Dixitq; illi Iſaac: Quis enim es tu? Qui reſpondit. Ego ſũ filius tuus primogenitus Eſau.
33 Expavit Iſaac ſtupore vehementi: & ultra quam credi poteſt, admirans, ait: Quis igitur ille eſt, qui dudum captam venationem attulit mihi, & comedi ex omnibus, priuſquã tu venires? benedixiq; ei, & erit benedictus.
34 Auditis Eſau ſermonibus patris, irrugiit clamore magno: & conſternatus, ait: Benedic etiam & mihi, pater mi.
35 Qui ait: Venit germanus tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam. F
36 At ille ſubjunxit: Juſte vocatum eſt nomen ejus Jacob: ſupplantavit enim me en altera vice: * primogenita mea antè tulit, & nunc ſecũdò ſurripuit benedictionem meam. * Sup 25.34.
Rurſumque ad patrem: Numquid non reſervaſti, ait, & mihi benedictionem?
37 Reſpondit Iſaac: Dominum tuum illum conſtitui, & omnes fratres ejus ſervituti illius ſubjugavi: frumento, & vino ſtabilivi eum, & tibi poſt hæc, fili mi, ultrà quid faciam?
38 Cui Eſau: Num unam, inquit, tantùm benedictionem habes, pater? mihi quoq; obſecro, ut benedicas. Cumque ejulatu magno fleret,
39 Motus Iſaac, dixit ad eum: * In pinguedine terræ, & in rore cœli deſuper *Heb. 12.17.
40 Erit benedictio tua. Vives in gladio, & fratri tuo ſervies: tempuſq; veniet, cum excutias, & ſolvas jugum ejus de cervicibus tuis.
41 Oderat ergo ſemper Eſau Jacob pro benedictione, qua benedixerat ei pater: dixitq; in corde ſuo: * Venient dies luctus patris G
mei, & occidam Jacob fratrem meum. *Abd. 1.10.
42 Nuntiata ſunt hęc Rebeccę, quę mittens, & vocans Jacob filium ſuum, dixit ad eum: Ecce Eſau frater tuus minatur, ut occidat te.
43 Nunc ergo, fili mi, audi vocem meam, & cõſurgẽs fuge ad Laban fratrẽ meũ in Haran:
44 Habitabiſque cum eo dies paucos; donec requieſcat furor fratris tui,
45 Et ceſſet indignatio ejus, obliviſcaturque eorum, quæ feciſti in eum: poſteà mittam, & adducam te inde huc; cur utroque orbabor filio in uno die?
46 Dixitq; Rebecca ad Iſaac; Tędet me vitę meæ propter filias Heth; ſi acceperit Jacob uxorem de ſtirpe hujus terræ, nolo vivere. Supra 26.35.

CAPUT XXVIII.

Jacob accepta à patre benedictione in Meſopotamiam tranſiens, videt in ſomnis ſcalam, cui innitebatur Dominus: & accepta de terra, ac ſeminis multiplicatione promiſſione, expergefactus [illegible]

1 VOcavit itaque Iſaac Jacob, & benedixit eum, præcepitque ei dicens; Noli accipere conjugem de genere Chanaan; A
2 Sed vade, & proficiſcere in Meſopotamiam Syriæ, ad domum Bathuel patris matris tuæ, & accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tui.

3 Deus autem omnipotens benedicat tibi,
& creſcere te faciat, atque multiplicet; ut
ſis in turbas populorum.
4 Et det tibi benedictiones Abrahę, & ſemi-
ni tuo poſt te; ut poſſideas terram peregri-
nationis tuæ, quam pollicitus eſt avo tuo.
* Oſee 12. 12. 5 *Cùmque dimiſiſſet eum Iſaac, profectus
venit in Meſopotamiam Syriæ ad Laban filiũ
B Bathuel Syri, fratrem Rebeccæ matris ſuæ.
6 Videns autem Eſau, quòd benedixiſſet pa-
ter ſuus Jacob, & miſiſſet eum in Meſopota-
miam Syriæ, ut inde uxorem duceret, & quòd
poſt benedictionem præcepiſſet ei, dicens:
Non accipies uxorem de filiabus Chanaan:
7 Quòdque obediens Jacob parentibus
ſuis iſſet in Syriam:
8 Probans quoque, quòd non libenter
aſpiceret filias Chanaan pater ſuus:
9 Ivit ad Iſmaelem, & duxit uxorem, abſque
iis, quas priùs habebat, Maheleth filiam Iſ-
mael filii Abraham ſororem Nabaioth.
10 Igitur egreſſus Jacob de Berſabee,
pergebat Haran.
11 Cùmque veniſſet ad quemdam locum, &
vellet in eo requieſcere poſt ſolis occubi-
tum, tulit de lapidibus, qui jacebant, & ſup-
ponens capiti ſuo, dormivit in eodem loco.
12 Viditque in ſomnis ſcalam ſtantem ſu-
per terram, & cacumen illius tangens
C cœlum; angelos quoque Dei aſcendentes,
& deſcendentes per eam.
13 Et Dominum innixum ſcalæ dicentem
*Infra 35. 1. 48. 3. ſibi: *Ego ſum Dominus Deus Abraham
patris tui, & Deus Iſaac: Terram, in
qua dormis, tibi dabo, & ſemini tuo.
14 Eritq; ſemen tuũ quaſi pulvis terrę: *dila-
taberis ad Occidentem, & Orientẽ, & Septen-
* Deu. 12. 20. & 19. 14. Supr. 26. 4. trionem, & Meridiem: * & BENEDICENTUR
IN TE, & in ſemine tuo cunctæ tribus terrę.
15 Et ero cuſtos tuus quocumque perrexe-
ris, & reducam te in terram hanc; nec dimit-
tam, niſi complevero univerſa, quæ dixi.
D 16 Cùmque evigilaſſet Jacob de ſomno, ait:
Verè Dñs eſt in loco iſto, & ego neſciebam.
17 Pavenſque: Quàm terribilis eſt, in-
quit, locus iſte! non eſt hic aliud niſi
domus Dei, & porta cœli.
18 Surgens ergo Jacob manè, tulit lapi-
dem, quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit
*Infra 31. 13. in titulum, * fundens oleum deſuper.
19 Appellavitque nomen urbis Bethel, quæ
priùs Luza vocabatur.
20 Vovit etiam votum, dicens: Si fuerit Deus
mecum, & cuſtodierit me in via, per quam
ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſ-
cendum, & veſtimentum ad induendum,
21 Reverſuſque fuero proſperè ad domum
patris mei, erit mihi Dominus in Deum:
22 Et lapis iſte, quem erexi in titulum, vo-
cabitur domus Dei: cunctorumque, quæ de-
deris mihi, decimas offeram tibi.

CAPUT XXIX.

Jacob à Laban ſuſceptus, ſeptem annis illi pacto inito pro Rachel filia ſervivit; cui cùm ſuppoſita eſset Lia, ſeptem alios annos pro eadem implere coactus eſt: Rachele autem ſterili, Lia quatuor peperit filios.

1 PRofectus ergo Jacob venit in ter-
A ram Orientalem.
2 Et vidit puteum in agro, tres quoque gre-
ges ovium accubantes juxta eum: nam ex
illo adaquabantur pecora, & os ejus
grandi lapide claudebatur.
3 Moriſque erat, ut cunctis ovibus congre-
gatis devolverent lapidem, & refectis gregi-
bus rurſum ſuper os putei ponerent.
4 Dixitque ad paſtores: Fratres, unde eſtis?
Qui reſponderunt: De Haran.
5 Quos interrogans: Numquid, ait, noſtis La-
ban filium Nachor? Dixerunt: Novimus.
6 Sanuſne eſt? inquit. Valet, inquiunt: & ec-
ce Rachel filia ejus venit cum grege ſuo.
7 Dixitque Jacob: Adhuc multum diei ſu-
pereſt, nec eſt tempus, ut reducantur ad
caulas greges; date ante potum ovibus, &
ſic eas ad paſtum reducite.
8 Qui reſponderunt: Non poſſumus, donec B
omnia pecora congregentur, & amoveamus
lapidem de ore putei, ut adaquemus greges.
9 Adhuc loquebãtur, & ecce Rachel veniebat
cũ ovibus patris ſui; nam gregẽ ipſa paſcebat.
10 Quam cùm vidiſſet Jacob, & ſciret con-
ſobrinam ſuam, oveſque Laban avunculi ſui:
amovit lapidem, quo puteus claudebatur.
11 Et adaquato grege, oſculatus eſt eam,
& elevata voce flevit,
12 Et indicavit ei, quòd frater eſſet pa-
tris ſui, & filius Rebeccæ: at illa feſti-
nans nuntiavit patri ſuo.
13 Qui cùm audiſſet veniſſe Jacob filium
ſororis ſuæ, occurrit obviàm ei: comple-
xuſque eum, & in oſcula ruens, duxit in do-
mum ſuam. Auditis autem cauſis itineris,
14 Reſpondit: Os meum es, & caro mea.
Et poſtquam impleti ſunt dies menſis unius,
15 Dixit ei: Num quia frater meus es, gratis
ſervies mihi? dic, quid mercedis accipias.
16 Habebat verò duas filias, nomen majoris
Lia: minor verò appellabatur Rachel.
17 Sed Lia lippis erat oculis: Rachel deco-
ra facie, & venuſto aſpectu. C
18 Quam diligens Jacob, ait: Serviam tibi
pro Rachel filia tua minore ſeptem annis.
19 Reſpondit Laban: Melius eſt, ut tibi eam
dem, quàm alteri viro, mane apud me.
20 Servivit ergo Jacob pro Rachel ſep-
tem annis: & videbantur illi pauci dies
præ amoris magnitudine.
21 Dixitq; ad Labã: Da mihi uxorẽ meã: quia
jam tẽpus impletum eſt, ut ingrediar ad illã.
22 Qui vocatis multis amicorum turbis
ad convivium, fecit nuptias.
23 Et veſpere Liã filiã ſuã introduxit ad eũ,
24 Dans ancillam filiæ, Zelpham nomine.
Ad quam cùm ex more Jacob fuiſſet ingreſ-
ſus, facto mane vidit Liam:
25 Et dixit ad ſocerum ſuum: Quid eſt,
quod facere voluiſti? nonne pro Rachel ſer-
vivi tibi? quare impoſuiſti mihi?
26 Reſpondit Laban: Non eſt in loco
noſtro conſuetudinis, ut minores ante tra-
damus ad nuptias.
27 Imple hebdomadam dierum hujus co- D
pulæ: & hanc quoque dabo tibi pro opere,
quo ſerviturus es mihi ſeptem annis aliis.
28 Acquievit placito, & hebdomada tranſ-
acta, Rachel duxit uxorem:
29 Cui pater ſervam Balam tradiderat.
30 Tandemque potitus optatis nuptiis, amo-

rem ſequentis priori prætulit, ſerviens apud
eum ſeptem annis aliis.
31 Videns autem Dñs, quòd deſpiceret
Liam, aperuit vulvam ejus, ſorore ſterili
permanente.
32 Quæ conceptum genuit filium, vocavitque
nomẽ ejus Ruben, dicens: vidit Dominus
humilitatem meã, nunc amabit me vir meus.
33 Rurſumque concepit, & peperit filium,
& ait: Quoniam audivit me Dominus haberi
contemptui, dedit etiam iſtum mihi, vocavitque
nomen ejus Simeon.
34 Concepitq; tertiò, & genuit alium filiũ;
dixitq; Nunc quoque copulabitur mihi maritus
meus, eò quòd pepererim ei tres filios,
& idcircò appellavit nomen ejus, Levi.
35 Quartò concepit, & peperit filium, & ait:
Modò confitebor Domino: * & ob hoc vocavit
eum, Judam: ceſſavitque parere.

CAPUT XXX.

Rachel ſterilis, & Lia parere ceſſans ancillas ſuas marito tradunt, ex quibus ſingula binos ſuſcipiunt filios: præter quos Lia duos alios, & filiam parit, Rachel verò Joſeph: quibus natis, Laban de mercede paciſcitur cum Jacob, qui hoc modo plurimùm ditatus eſt.

1 CErnens autem Rachel, quòd infœcunda
eſſet, invidit ſorori ſuæ, & ait marito
ſuo: Da mihi liberos, alioquin moriar.
2 Cui iratus reſpondit Jacob: Num pro Deo
ego ſum, qui privavit te fructu ventris tui?
3 At illa: Habeo, inquit, famulam Balam:
ingredere ad illam, ut pariat ſuper genua
mea, & habeam ex illa filios.
4 Deditque illi Balam in conjugium: quæ,
5 Ingreſſo ad ſe viro, cõcepit, & peperit filiũ.
6 Dixitq; Rachel: Judicavit mihi Dominus,
& exaudivit vocem meam, dans mihi filium,
& idcircò appellavit nomen ejus, Dan.
7 Rurſumq; Bala cõcipiens peperit alterũ,
8 Pro quo ait Rachel: Comparavit me Do-
minus cum ſorore mea, & invalui: vocavit- B
que eum, Nephthali.
9 Sentiens Lia quòd parere deſiiſſet, Zelpham
ancillam ſuam marito tradidit.
10 Qua poſt conceptum edente filium,
11 Dixit: Feliciter, & idcircò vocavit
nomen ejus, Gad.
12 Peperit quoque Zelpha alterum.
13 Dixitque Lia: Hoc pro beatitudine mea:
Beatam quippe me dicent mulieres: proptereà
appellavit eum, Aſer.
14 Egreſſus autem Ruben tempore meſſis
triticeæ in agrum, reperit mandragoras,
quas matri Liæ detulit. Dixitque Rachel:
Da mihi partem de mandragoris filii tui.
15 Illa reſpõdit; Parumne tibi videtur, quòd C
præripueris maritum mihi, niſi etiam mãdragoras
filii mei tuleris? Ait Rachel: Dormiat

tecum hac nocte pro mandragoris filii tui.
16 Redeuntique ad veſperam Jacob de
agro, egreſſa eſt in occurſum ejus Lia, & ad
me, inquit, intrabis: quia mercede conduxi
te pro mandragoris filii mei. Dormivitque
cum ea nocte illa.
17 Et exaudivit Deus preces ejus: concepitque,
& peperit filium quintum,
18 Et ait: Dedit Deus mercedem mihi,
quia dedi ancillam meam viro meo, appellavitque
nomen ejus, Iſſachar.
19 Rurſum Lia cõcipiẽs, peperit ſextũ filiũ,
20 Et ait; Dotavit me Deus dote bona; etiam
hac vice mecum erit maritus meus, eò
quòd genuerim ei ſex filios, & idcircò
appellavit nomen ejus, Zabulon.
21 Poſt quem peperit filiam nomine Dinã. D
22 Recordatus quoque Dominus Rachelis,
exaudivit eam, & aperuit vulvam ejus.
23 Quæ concepit, & peperit filium, dicens:
Abſtulit Deus opprobrium meum.
24 Et vocavit nomen ejus, Joſeph, dicens:
Addat mihi Dominus filium alterum.
25 Nato autem Joſeph, dixit Jacob ſocero
ſuo: Dimitte me, ut revertar in patriam,
& ad terram meam.
26 Da mihi uxores, & liberos meos, pro
quibus ſervivi tibi, ut abeam: tu verò noſti
ſervitutem, qua ſervivi tibi.
27 Ait illi Laban; Inveniam gratiam in cõſ-

pectu tuo: experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te.

E 28 Conſtitue mercedē tuam, quam dem tibi.

29 At ille reſpondit: Tu noſti, quomodò ſervierim tibi, & quanta in manibus meis fuerit poſſeſſio tua.

30 Modicum habuiſti, antequam venirem ad te, & nunc dives effectus es: benedixitque tibi Dominus ad introitum meum. Juſtum eſt igitur, ut aliquando provideam etiam domui meæ.

31 Dixitque Laban: Quid tibi dabo? At ille ait: Nihil volo: ſed ſi feceris, quod poſtulo, iterùm paſcam, & cuſtodiam pecora tua.

32 Gyra omnes greges tuos, & ſepara cūctas oves varias, & ſparſo vellere: & quodcumq; furvum, & maculoſum, variumq; fuerit, tam in ovibus, quàm in capris, erit merces mea.

33 Reſpondebitque mihi cras juſtitia mea, quando placiti tempus advenerit coram te: & omnia, quæ non fuerint varia, & maculoſa, & furva, tam in ovibus quàm in capris, furti me arguent.

F 34 Dixitq; Laban: Gratū habeo, quod petis.

35 Et ſeparavit in die illa, capras, & oves, & hircos, & arietes varios, atq; maculoſos: cūctū autem gregem unicolorem, id eſt, albi, & nigri velleris, tradidit in manu filiorum ſuorum.

36 Et poſuit ſpatium itineris trium dierum inter ſe, & generum, qui paſcebat reliquos greges ejus.

37 Tollens ergo Jacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticavit eas; detractiſque corticibus, in his, quæ ſpoliata fuerant, candor apparuit, illa verò, quæ integra fuerant, viridia permanſerunt: atque in hunc modum color effectus eſt varius.

38 Poſuitque eas in canalibus, ubi effundebatur aqua: ut cùm veniſſent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aſpectu earum conciperent.

G 39 Factumque eſt, ut in ipſo calore coitus, oves intuerentur virgas, & parerent maculoſa, & varia, & diverſo colore reſperſa.

40 Diviſitque gregem Jacob, & poſuit virgas in canalibus ante oculos arietum: erant autem alba, & nigra quæque, Laban: cætera verò, Jacob, ſeparatis inter ſe gregibus.

41 Igitur quando primo tempore aſcendebantur oves, ponebat Jacob virgas in canalibus aquarum ante oculos arietum, & oviū, ut in earum contemplatione conciperent:

42 Quando verò ſerotina admiſſura erat, & conceptus extremus, non ponebat eas. Factaque ſunt ea, quæ erant ſerotina, Laban: & quæ primi temporis, Jacob.

43 Ditatuſque eſt homo ultra modum, & habuit greges multos, ancillas, & ſervos, camelos, & aſinos.

CAPUT XXXI.

Jacob, jubente Domino, ad patrem cum omnibus ſuis tacitus revertitur, quem Laban inſequitur; Rachel autem patris idolis ablatis, ipſum quærentem aſtu decipit, tandemque poſt varias querelas, & jurgia, & Jacob, & Laban inito fœdere ad propria quiſque diſcedit.

A 1 Poſtquam autem audivit verba filiorum Laban dicentium: Tulit Jacob omnia quæ fuerunt patris noſtri, & de illius facultate ditatus, factus eſt inclytus:

2 Animadvertit quoque faciem Laban, quòd non eſſet erga ſe ſicut heri, & nudiuſtertius.

3 Maxime dicente ſibi Domino: Revertere in terram patrum tuorum, & ad generationem tuam, eroque tecum.

4 Miſit, & vocavit Rachel, & Liam in agrum, ubi paſcebat greges.

5 Dixitque eis: Video faciem patris veſtri, quòd non ſit erga me ſicut heri, & nudiuſtertius; Deus autem patris mei fuit mecum.

6 Et ipſæ noſtis, quòd totis viribus meis ſervierim patri veſtro,

7 Sed & pater veſter circumvenit me, & mutavit mercedem meam decem vicibus; & tamen non dimiſit eum Deus, ut noceret mihi.

8 Si quando dixit: Variæ erunt mercedes tuæ, pariebant omnes oves varios fœtus: quando verò e contrario ait: Alba quæque accipies pro mercede: omnes greges alba pepererunt.

9 Tulitque Deus ſubſtantiam patris veſtri, & dedit mihi.

10 Poſtquam enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi oculos meos, & vidi in ſomnis aſcendentes mares ſuper fœminas, varios, & maculoſos, & diverſorum colorum. B

11 Dixitque angelus Dei ad me in ſomnis: Jacob? Et ego reſpondi: Adſum.

12 Qui ait: Leva oculos tuos, & vide univerſos maſculos aſcendentes ſuper fœminas, varios, maculoſos, atque reſperſos. Vidi enim omnia, quæ fecit tibi Laban.

13 Ego ſum Deus Bethel, * ubi unxiſti lapidem, & votum voviſti mihi. Nunc ergo ſurge, & egredere de terra hac, revertens in terram nativitatis tuæ. * Sup. 28. 18.

14 Reſponderuntque Rachel, & Lia: Numquid habemus reſidui quidquam in facultatibus, & hæreditate domus patris noſtri?

15 Nonne quaſi alienas reputavit nos, & vendidit, comeditque pretium noſtrum?

16 Sed Deus tulit opes patris noſtri, & eas tradidit nobis, ac filiis noſtris; unde omnia, quæ præcepit tibi Deus, fac.

17 Surrexit itaque Jacob, & impoſitis liberis, ac conjugibus ſuis ſuper camelos, abiit.

18 Tulitq; omnē ſubſtantiam ſuā, & greges, & quidquid in Meſopotamia acquiſierat, pergens ad Iſaac patrē ſuum in terram Chanaā.

19 Eo tempore ierat Laban ad tondendas oves, & Rachel furata eſt idola patris ſui. C

20 Noluitque Jacob confiteri ſocero ſuo, quòd fugeret.

21 Cùmque abiiſſet tam ipſe, quàm omnia quæ juris ſui erant, & amne tranſmiſſo pergeret contra montem Galaad,

22 Nuntiatum eſt Laban die tertio, quòd fugeret Jacob.

23 Qui, aſſumptis fratribus ſuis, perſecutus eſt eum diebus ſeptem, & comprehendit eum in monte Galaad. D

24 Viditq; in ſomnis dicentem ſibi Dñm. Cave, ne quidquā aſpere loquaris contra Jacob.

25 Jamque Jacob extenderat in monte tabernaculum: cùmque ille conſecutus fuiſſet eum cum fratribus ſuis, in eodem monte Galaad fixit tentorium.

26 Et dixit ad Jacob: Quare ita egiſti, ut clam

me

Digitized by Google

ne abigeres filias meas quaſi captivas gladio?

27 Cur ignorante me fugere voluiſti, nec indicare mihi, ut proſequerer te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & citharis?

28 Non es paſſus, ut oſcularer filios meos, & filias: ſtultè operatus es, & nunc quidem

29 Valet manus mea reddere tibi malum: ſed Deus patris tui heri dixit mihi: Cave, ne loquaris contra Jacob quidquam durius.

30 Eſto, ad tuos ire cupiebas, & deſiderio erat tibi domus patris tui: cur furatus es deos meos?

31 Reſpondit Jacob: Quòd inſcio te profectus ſũ, timui ne violenter auferres filias tuas.

E 32 Quòd autem furti me arguis: apud quemcumque inveneris deos tuos, necetur coram fratribus noſtris: ſcrutare; quidquid tuorum apud me inveneris, aufer: hæc dicens, ignorabat, quòd Rachel furata eſſet idola.

33 Ingreſſus itaque Laban tabernaculum Jacob, & Liæ, & utriuſque famulæ, non invenit. Cùmque intraſſet tentorium Rachelis,

34 Illa feſtinans abſcondit idola ſubter ſtramenta cameli, & ſedit deſuper: ſcrutantique omne tentorium, & nihil invenienti,

35 Ait: Ne iraſcatur dominus meus, quòd coram te aſſurgere nequeo: quia juxta conſuetudinem fœminarum nunc accidit mihi: ſic deluſa ſollicitudo quærentis eſt.

36 Tumenſque Jacob, cum jurgio ait: Quam ob culpam meam, & ob quod peccatum meum ſic exarſiſti poſt me?

37 Et ſcrutatus es omnem ſupellectilem meã? Quid inveniſti de cuncta ſubſtantia domus tuæ? pone hic coram fratribus meis, & fratribus tuis, & judicent inter me, & te.

38 Idcircò viginti annis fui tecum? oves tuæ, & capræ ſteriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi.

F 39 Nec captum à beſtia oſtendi tibi, ego damnum omne reddebam: quidquid furtim peribat, à me exigebas;

40 Die, noctuque æſtu urebar, & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis.

41 Sicque per viginti annos in domo tua ſervivi tibi, quatuordecim pro filiabus, & ſex pro gregibus tuis; immutaſti quoque mercedem meam decem vicibus.

42 Niſi Deus patris mei Abraham, & timor Iſaac affuiſſet mihi, forſitan modò nudum me dimiſiſſes: afflictionẽ meam, & laborem manuum mearũ reſpexit Deus, & arguit te heri.

43 Reſpondit ei Laban: Filiæ meæ, & filii, & greges tui, & omnia, quæ cernis, mea ſunt: quid poſſum facere filiis, & nepotibus meis?

44 Veni ergo, & ineamus fœdus: ut ſit in teſtimonium inter me, & te.

45 Tulit itaque Jacob lapidem, & erexit illum in titulum:

46 Dixitque fratribus ſuis: Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederuntque ſuper eum:

47 Quem vocavit Laban Tumulum teſtis: & Jacob, Acervum teſtimonii, uterque juxta proprietatem linguæ ſuæ.

G 48 Dixitque Laban: Tumulus iſte erit teſtis inter me & te hodie, & idcircò appellatum eſt nomen ejus Galaad, id eſt, Tumulus teſtis.

49 Intueatur, & judicet Dominus inter nos, quando receſſerimus à nobis,

50 Si afflixeris filias meas, & ſi introduxeris alias uxores ſuper eas: nullus ſermonis noſtri teſtis eſt abſq; Deo, qui præſens reſpicit.

51 Dixitque rurſus ad Jacob: En tumulus hic, & lapis, quem erexi inter me, & te,

52 Teſtis erit: tumulus, inquam, iſte, & lapis ſint in teſtimonium, ſi aut ego tranſiero illum pergens ad te, aut tu præterieris, malum mihi cogitans.

53 Deus Abraham, & Deus Nachor, judicet inter nos, Deus patris eorum. Juravit ergo Jacob per timorem patris ſui Iſaac:

54 Immolatiſque victimis in monte, vocavit fratres ſuos, ut ederent panem. Qui cùm comediſſent, manſerunt ibi.

55 Laban verò de nocte conſurgens, oſculatus eſt filios, & filias ſuas, & benedixit illis: reverſuſque eſt in locum ſuum.

CAPUT XXXII.

Jacob viſis angelis, nuntios, & munera ad fratrem ſuum Eſau territus mittit, interea cum angelo luctans, & benedictionem, ac nominis mutationem, tacto femoris nervo, accepit.

1 Jacob * quoque abiit itinere, quo cœperat: fueruntque ei obviam angeli Dei. A

* Infr. 48. 16.

2 Quos cùm vidiſſet, ait: Caſtra Dei ſunt hæc: & appellavit nomen loci illius Mahanaim, id eſt, Caſtra.

3 Miſit autem & nuntios ante ſe ad Eſau fratrem ſuum in terram Seir, in regionẽ Edom:

4 Præcepitque eis, dicens: Sic loquimini domino meo Eſau: Hæc dicit frater tuus Jacob: Apud Laban peregrinatus ſum, & fui uſque in præſentem diem:

5 Habeo boves, & aſinos, & oves, & ſervos, & ancillas: mittoque nunc legationem ad dominum meum, ut inveniam gratiam in conſpectu tuo.

6 Reverſiq; ſunt nuntii ad Jacob, dicentes: B Venimus ad Eſau fratrem tuum, & ecce properat tibi in occurſũ cum quadringentis viris.

7 Timuit Jacob valde: & perterritus diviſit populum, qui ſecum erat, greges quoq; & oves, & boves, & camelos, in duas turmas,

8 Dicens: Si venerit Eſau ad unam turmam, & percuſſerit eam, alia turma, quæ reliqua eſt, ſalvabitur.

9 Dixitq; Jacob: Deus patris mei Abraham, C & Deus patris mei Iſaac: Domine, qui dixiſti mihi: Revertere in terram tuam, & in locum nativitatis tuæ, & benefaciam tibi.

10 Minor ſum cunctis miſerationibus tuis, & veritate tua, quam explevisti ſervo tuo. In baculo meo tranſivi Jordanem iſtum: & nunc cum duabus turmis regredior.

11 Erue me de manu fratris mei Eſau, quia valdè eum timeo: ne fortè veniens percutiat matrem cum filiis.

12 Tu locutus es quòd benefaceres mihi, & D dilatares ſemen meum ſicut arenam maris, quæ præ multitudine numerari non poteſt.

13 Cùmque dormiſſet ibi nocte illa, ſeparavit de his, quæ habebat, munera Eſau fratri ſuo,

14 Capras ducentas, hircos viginti, oves ducentas, & arietes viginti.

15 Camelos fœtas cum pullis ſuis triginta, vaccas quadraginta, & tauros viginti, aſinas viginti, & pullos earum decem.

16 Et miſit per manus ſervorum ſuorum ſin-

gulos

Digitized by Google

gulos ſeorſum greges, dixitque pueris ſuis:
Antecedite me: & ſit ſpatium inter gregem,
& gregem.
17 Et præcepit priori dicens: Si obvium
habueris fratrem meum Eſau, & interroga-
verit te, Cujus es? aut, quò vadis? aut,
Cujus ſunt iſta, quæ ſequeris?
E 18 Reſpondebis: Servi tui Jacob, mune-
ra miſit domino meo Eſau: ipſe quoque
poſt nos venit.
19 Similiter dedit mandata ſecundo, &
tertio, & cunctis, qui ſequebantur greges
dicens: Iiſdem verbis loquimini ad Eſau,
cùm inveneritis eum.
20 Et addetis: Ipſe quoq; ſervus tuus Jacob
iter noſtrum inſequitur: dixit enim: Placabo
illum muneribus, quæ præcedunt, & poſteà
videbo illum, forſitan propitiabitur mihi.
21 Præceſſerunt itaque munera ante eum,
ipſe verò manſit nocte illa in caſtris.
F 22 Cùmque mature ſurrexiſſet, tulit duas
uxores ſuas, & totidem famulas cum unde-
cim filiis, & tranſivit vadum Jacob.
23 Traductiſque omnibus, quæ ad ſe per-
tinebant,
24 Manſit ſolus: & ecce vir luctabatur cum
eo uſque mane.
25 Qui cùm videret, quòd eum ſuperare
non poſſet, tetigit nervum femoris ejus,
& ſtatim emarcuit.
26 Dixitque ad eum: Dimitte me, jam
enim aſcendit aurora. Reſpondit: Non di-
mittam te, niſi benedixeris mihi.
27 Ait ergo: Quod nomen eſt tibi? Reſ-
pondit: Jacob.
28 At ille: Nequaquam, inquit, Jacob G
appellabitur nomen tuum, ſed Iſrael: quo-
niam ſi contra Deum fortis fuiſti, quantò
magis contra homines prævalebis?
29 Interrogavit eum Jacob: Dic mihi,
quo appellaris nomine? Reſpondit: Cur
quæris nomen meum? Et benedixit ei in
eodem loco.
30 Vocavitque Jacob nomen loci illius
Phanuel, dicens: Vidi Deum facie ad fa-
ciem, & ſalva facta eſt anima mea.
31 Ortuſque eſt ei ſtatim ſol, poſtquam
tranſgreſſus eſt Phanuel: ipſe verò claudi-
cabat pede.
32 Quam ob cauſam non comedunt ner-
vum filii Iſrael, qui emarcuit in femore
Jacob, uſque in præſentem diem: eò quod
tetigerit nervum femoris ejus, & obſtu-
puerit.

CAPUT XXXIII.

*Jacob ab Eſau occurrente beniene excipitur,
agreque adigit, ut munera accipiat, do-
mumque revertatur. Et ſic Jacob, eo ab
ſe dimiſſo, in Socoth primùm, deinde in
Salem profectus, agri partem emit: fi-
xiſque tabernaculis altare erexit.*

A 1 ELevans autem Jacob oculos ſuos, vidit
venientem Eſau, & cum eo quadrin-
gentos viros: diviſitque filios Liæ, & Ra-
chel, ambarumque famularum:
2 Et poſuit utramque ancillam, & liberos
earum, in principio: Liam verò, & filios
ejus, in ſecundo loco: Rachel autem, &
Joſeph noviſſimos.
3 Et ipſe progrediens adoravit pronus in
terram ſepties, donec appropinquaret fra-
ter ejus.
4 Currens itaque Eſau obviàm fratri ſuo,
amplexatus eſt eum: ſtringenſque collum
ejus, & oſculans flevit.
5 Levatiſque oculis, vidit mulieres, & par-
vulos earum, & ait: Quid ſibi volunt iſti? &
ſi ad te pertinent? Reſpondit: Parvuli ſunt,
quos donavit mihi Deus ſervo tuo.
6 Et appropinquantes ancillæ, & filii ea- B
rum, incurvati ſunt.
7 Acceſſit quoque Lia cum pueris ſuis: &
cùm ſimiliter adoraſſent, extremi Joſeph,
& Rachel adoraverunt.
8 Dixitque Eſau: Quænam ſunt iſtæ tur-
mæ, quas obviàm habui? Reſpondit: Ut
invenirem gratiam coram domino meò.
9 At ille ait: Habeo plurima, frater mi,
ſint tua tibi.
10 Dixitque Jacob: Noli ita, obſecro: ſed

ſi inveni gratiam in oculis tuis, accipe munuſculum de manibus meis: ſic enim vidi faciem tuam, quaſi viderim vultum Dei: eſto mihi propitius.

11 Et ſuſcipe benedictionem, quam attuli tibi, & quam donavit mihi Deus tribuens omnia. Vix, fratre compellente, ſuſcipiens,

12 Ait, Gradiamur ſimul, eroque ſocius itineris tui.

13 Dixitque Jacob: Noſti, domine mi, quòd parvulos habeam teneros, & oves, & boves fetas mecum; quas ſi plus in ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges.

14 Præcedat dominus meus ante ſervum ſuum; & ego ſequar paulatim veſtigia ejus, ſicut videro parvulos meos poſſe, donec veniam ad dominum meum in Seir.

15 Reſpondit Eſau: Oro te, ut de populo qui mecum eſt, ſaltem ſocii remaneant viæ tuæ. Non eſt, inquit, neceſſe: hoc uno tantùm indigeo, ut inveniam gratiam in conſpectu tuo, domine mi.

16 Reverſus eſt itaque illo die Eſau itinere, quo venerat in Seir.

17 Et Jacob venit in Socoth: ubi ædificata domo, & fixis tentoriis, appellavit nomen loci illius Socoth, id eſt, tabernacula.

18 Tranſivitque in Salem urbem Sichimorum, quæ eſt in terra Chanaan, poſtquam reverſus eſt de Meſopotamia Syriæ: & habitavit juxta oppidum.

19 Emitque partem agri, in qua fixerat tabernacula, à filiis Hemor patris Sichem, centum agnis.

20 Et erecto ibi altari, invocavit ſuper illud fortiſſimum Deum Iſrael.

C A P U T XXXIV.

Ob Dinæ raptum, ac ſtuprum a Sichem Sichemitarum principis, filios Sichemitæ priùs circumciſi, a Simeone, & Levi Dinæ fratribus perimuntur, atque à reliquis Jacob filiis urbs eorum vaſtatur: quapropter Simeon, & Levi à patre arguuntur.

1 EGreſſa eſt autem Dina filia Liæ, ut videret mulieres regionis illius.

2 Quam cùm vidiſſet Sichem filius Hemor Hevæi, princeps terræ illius, adamavit eam: & rapuit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginem.

3 Et conglutinata eſt anima ejus cum ea, triſtemque delinivit blanditiis.

4 Et pergens ad Hemor patrem ſuum: Accipe, inquit, mihi puellam hanc conjugem.

5 Quod cùm audiſſet Jacob, abſentibus filiis, & in paſtu pecorum occupatis, ſiluit, donec redirent.

6 Egreſſo autem Hemor patre Sichem, ut loqueretur ad Jacob,

7 Ecce filii ejus veniebant de agro: auditoque quod acciderat, irati ſunt valdè, eò quòd fœdam rem operatus eſſet in Iſrael, & violata filia Jacob, rem illicitam perpetraſſet.

8 Locutus eſt itaque Hemor ad eos: Sichem filii mei adhæſit anima filiæ veſtræ: date eam illi uxorem:

9 Et jungamus viciſſim connubia: filias veſtras tradite nobis, & filias noſtras accipite.

10 Et habitate nobiſcum: terra in poteſtate veſtra eſt, exercete, negotiamini, & poſſidete eam.

11 Sed & Sichem ad patrem, & ad fratres ejus ait: Inveniam gratiam coram vobis: & quæcumque ſtatueritis, dabo:

12 Augete dotem, & munera poſtulate, & libenter tribuam, quod petieritis: tantùm date mihi puellam hanc uxorem.

13 Reſponderunt filii Jacob Sichem, & patri ejus in dolo, ſævientes ob ſtuprum ſororis.

14 Non poſſumus facere, quod petitis, nec dare ſororem noſtram homini incircumciſo: quod illicitum, & nefarium eſt apud nos.

15 Sed in hoc valebimus fœderari, ſi volueritis eſſe ſimiles noſtri, & circumcidatur in vobis omnis maſculini ſexus:

16 Tunc dabimus, & accipiemus mutuò filias veſtras, ac noſtras: & habitabimus vobiſcum, erimuſque unus populus.

17 Si autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam noſtram, & recedemus. C

18 Placuit oblatio eorum Hemor, & Sichem filio ejus.

19 Nec diſtulit adoleſcens, quin ſtatim quod petebatur, expleret: amabat enim puellam valde, & ipſe erat inclytus in omni domo patris ſui.

20 Ingreſſique portam urbis, locuti ſunt ad populum:

21 Viri iſti pacifici ſunt, & volunt habitare nobiſcum: negotientur in terra, & exerceant eam, quæ ſpatioſa, & lata cultoribus indiget: filias eorum accipiemus uxores, & noſtras illis dabimus.

22 Unum eſt, quo differtur tantum bonum. Si circumcidamus maſculos noſtros, ritum gentis imitantes:

23 Et ſubſtantia eorum, & pecora, & cuncta, quæ poſſident, noſtra erunt: tantùm in hoc acquieſcamus, & habitantes ſimul, unum efficiemus populum.

24 Aſſenſique ſunt omnes, circumciſis cunctis maribus. D

25 Et ecce die tertio, quando graviſſimus vulnerum dolor eſt: arreptis, duo filii Jacob, Simeon, & Levi fratres Dinæ, gladiis ingreſſi ſunt urbem confidenter: * interfectiſque omnibus maſculis, *Infr. 49. 6.

26 Hemor, & Sichem pariter necaverunt, tollentes Dinam de domo Sichem ſororem ſuam.

27 Quibus egreſſis, irruerunt ſuper occiſos cæteri filii Jacob: & depopulati ſunt urbem in ultionem ſtupri,

28 Oves eorum, & armenta, & aſinos, cunctaque vaſtantes, quæ in domibus, & in agris erant;

29 Parvulos quoque eorum, & uxores duxerunt captivas.

30 Quibus patratis audacter, Jacob dixit ad Simeon, & Levi: Turbaſtis me, & odioſum feciſtis me Chananæis, & Pherezæis habitatoribus terræ hujus. Nos pauci ſumus: illi congregati percutient me, & delebor ego, & domus mea.

31 Reſponderunt: Numquid ut ſcorto abuti debuere ſorore noſtra?

CA-

C A P U T XXXV.

Cùm Jacob idola ſuorum juxta Sichem defodiſſet, jubente Domino aſcendit in Bethel, ubi ædificato altari Deo ſacrificavit, novaque Dei apparitione confortatus fuit, Debora moritur: naſcitur Benjamin cum morte matris Rachel: Ruben cum Bala inceſtum committit: numerantur filii Jacob, cujus pater Iſaac moritur.

A * Sup. 28. 13. 1 INtereà locutus eſt Deus ad Jacob: Surge, & aſcende Bethel, & habita ibi, facque altare Deo, qui * apparuit tibi, quando fugiebas Eſau fratrem tuum.

2 Jacob verò convocata omni domo ſua, ait: Abjicite deos alienos, qui in medio veſtri ſunt & mundamini, ac mutate veſtimenta veſtra.

3 Surgite, & aſcendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo: qui exaudivit me in die tribulationis meæ, & ſocius fuit itineris mei.

4 Dederunt ergo ei omnes deos alienos, quos habebant, & inaures, quæ erant in auribus eorum: at ille infodit eas ſubter terebinthum, quæ eſt poſt urbem Sichem.

5 Cùmque profecti eſſent, terror Dei invaſit omnes per circuitum civitates, & non ſunt auſi perſequi recedentes.

6 Venit igitur Jacob Luzam, quæ eſt in terra Chanaan, cognomento Bethel: ipſe, & omnis populus cum eo.

B * Sup. 28. 18. 7 Ædificavitq; ibi altare, & appellavit nomen loci illius, Domus Dei: ibi enim * apparuit ei Deus, cùm fugeret fratrem ſuum.

8 Eodem tempore mortua eſt Debora nutrix Rebeccæ, & ſepulta eſt ad radices Bethel ſubter quercum: vocatumque eſt nomen loci illius, Quercus fletus.

9 Apparuit autem iterùm Deus Jacob, poſtquam reverſus eſt de Meſopotamia Syriæ, benedixitque ei,

* Sup. 32. 28. 10 Dicens: * Non vocaberis ultrà Jacob, ſed Iſrael erit nomen tuū. Et appellavit eū Iſrael.

11 Dixitq; ei: Ego Deus omnipotens, creſce, & multiplicare: gētes, & populi nationum ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur:

12 Terramque, quam dedi Abraham, & Iſaac, dabo tibi, & ſemini tuo poſt te.

C 13 Et receſſit ab eo.

14 Ille verò erexit titulum lapideum in loco quo locutus fuerat ei Deus: libans ſuper eum libamina, & effundens oleum:

15 Vocanſque nomen loci illius, Bethel.

16 Egreſſus autem inde, venit verno tempore ad terram, quæ ducit Ephratam; in qua cùm parturiret Rachel,

17 Ob difficultatem partus periclitari cœpit. Dixitque ei obſtetrix: Noli timere, quia & hunc habebis filium.

18 Egrediente autem anima præ dolore, & imminente jam morte, vocavit nomē filii ſui Benoni, id eſt, filius doloris mei, pater verò appellavit eū Benjamin (id eſt, filius dexteræ.)

19 Mortua eſt ergo Rachel, & ſepulta eſt in via, quæ ducit Ephratam, hæc eſt Bethlehem.

* Infr. 48. 7. 20 Erexitque Jacob titulum ſuper ſepulchrum ejus: * Hic eſt titulus monumenti Rachel, uſque in præſentem diem.

D 21 Egreſſus inde, fixit tabernaculum trans turrem gregis.

22 * Cùmque habitaret in illa regione, abiit Ruben, & dormivit cum Bala concubina patris ſui: quòd illum minimè latuit. Erant autem filii Jacob duodecim. * Infr. 49. 4.

23 Filii Liæ: primogenitus Rubē, & Simeon, & Levi, & Judas, & Iſſachar, & Zabulon.

24 Filii Rachel: Joſeph, & Benjamin:

25 Filii Balæ ancillæ Rachelis: Dan, & Nephthali.

26 Filii Zelphæ ancillæ Liæ: Gad, & Aſer: hi ſunt filii Jacob, qui nati ſunt ei in Meſopotamia Syriæ.

27 Venit etiam ad Iſaac patrem ſuum in Mambre, civitatem Arbee: hæc eſt Hebron, in qua peregrinatus eſt Abraham, & Iſaac.

28 Et completi ſunt dies Iſaac centum octoginta annorum.

29 Conſumptuſque ætate mortuus eſt: & appoſitus eſt populo ſuo ſenex, & plenus dierū: & ſepelierunt eum Eſau, & Jacob filii ſui.

C A P U T XXXVI.

Eſau cum uxoribus, & filiis à fratre Jacob ob nimiam utriuſque opulentiam ſeparatur: filiorum Eſau genealogia cum habitatione deſcribitur.

1 HÆ ſunt autem generationes Eſau, ipſe eſt Edom. A

2 Eſau accepit uxores de filiabus Chanaan: Ada filiam Elon Hethæi, & Oolibama filiam Anæ filiæ Sebeon Hevæi:

3 Baſemath quoque filiam Iſmael ſororem Nabajoth.

4 * Peperit autem Ada, Eliphaz: Baſemath genuit Rahuel: * 1. Paral. 1. 35.

5 Oolibama genuit Jehus, & Ihelon, & Core, hi filii Eſau, qui nati ſūt ei in terra Chanaan.

6 Tulit autem Eſau uxores ſuas, & filios, & filias, & omnem animam domus ſuæ, & ſubſtantiam, & pecora, & cuncta, quæ habere poterat in terra Chanaan, & abiit in alteram regionem, receſſitque à fratre ſuo Jacob.

7 * Divites enim erant valdè, & ſimul habitare non poterāt: nec ſuſtinebat eos terra peregrinationis eorum præ multitudine gregū. * Sup. 13. 6.

8 Habitavitque Eſau in monte Seir, ipſe eſt Edom. * Joſ. 14. 4.

9 Hæ autem ſunt generationes Eſau patris Edom in monte Seir.

10 Et hæc nomina filiorum ejus: * Eliphaz filius Ada uxoris Eſau: Rahuel quoque filius Baſemath uxoris ejus. B * 1 Par. 1. 35.

11 Fueruntque Eliphaz filii: Themam, Omar, Sepho, & Gatham, & Cenez.

12 Erat autem Thamna, concubina Eliphaz filii Eſau: quæ peperit ei Amalech: hi ſunt filii Ada uxoris Eſau.

13 Filii autē Rahuel: Nahath, & Zara, Samma, & Meza: hi filii Baſemath uxoris Eſau.

14 Iſti quoque erant filii Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon, uxoris Eſau, quos genuit ei, Jehus, & Ihelon, & Core.

15 Hi duces filiorum Eſau: Filii Eliphaz primogeniti Eſau: dux Themam, dux Omar, dux Sepho, dux Cenez,

16 Dux Core, dux Gathan, dux Amalech: hi filii Eliphaz in terra Edom, & hi filii Ada.

17 Hi quoque filii Rahuel filii Eſau: dux Nahath, dux Zara, dux Samma, dux Meza: hi autem duces Rahuel in terra Edom: iſti filii Baſemath uxoris Eſau.

Digitized by Google

18 Hi autem filii Oolibama uxoris Eſau:
dux Jehus, dux Ihelon, dux Core: hi du-
ces Oolibama filiæ Anæ uxoris Eſau.
19 Iſti ſunt filii Eſau, & hi duces eo-
rum: ipſe eſt Edom.
20 * Iſti ſunt filii Seir Horræi habitatores
terræ: Lothan, & Sobal, & Sebeon, & Ana,
21 Et Diſon, & Eſer, & Diſan: hi duces
Horræi, filii Seir, in terra Edom.
22 Facti ſunt autem filii Lothan: Hori, &
Heman; erat autem ſoror Lotan, Thamna.
23 Et iſti filii Sobal: Alvan, & Manahat,
& Ebal, & Sepho, & Onam.
24 Et hi filii Sebeon: Aja, & Ana. Iſte
eſt Ana qui invenit aquas calidas in ſolitudi-
ne, cùm paſceret aſinas Sebeon patris ſui.
25 Habuitq; filiũ Diſon, & filiam Oolibama.
26 Et iſti filii Diſon: Hamdan, & Eſeban,
& Jethram, & Charan.
27 Hi quoque filii Eſer: Balaan, & Za-
van, & Acan.
28 Habuit autem filios Diſan: Hus, & Aram.
29 Hi duces Horræorum: dux Lotan, dux
Sobal, dux Sebeon, dux Ana,
30 Dux Diſon, dux Eſer, dux Diſan: iſti duces
Horræorum, qui imperaverunt in terra Seir.
31 Reges autem, qui regnaverunt in ter-
ra Edom, antequam haberent regem filii
Iſrael, fuerunt hi:
32 Bela filius Beor, nomenque urbis
ejus Denaba.
33 Mortuus eſt autem Bela, & regnavit
pro eo Jobab filius Zaræ de Boſra.
34 Cùmque mortuus eſſet Jobab, regna-
vit pro eo Huſam de terra Themanorum.
35 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo
Adad filius Badad, qui percuſſit Madian in
regione Moab: & nomen urbis ejus Avith.
36 Cùmque mortuus eſſet Adad, regna-
vit pro eo Semla de Maſreca.
37 Hoc quoque mortuo regnavit pro eo
Saul de fluvio Rohoboth.
38 Cùmque & hic obiiſſet, ſucceſſit in
regnum Balanan filius Achobor.
39 Iſto quoque mortuo, regnavit pro eo
Adar, nomenque urbis ejus Phau: & ap-
pellabatur uxor ejus Meetabel, filia Ma-
tred filiæ Mezaab.
40 Hæc ergo nomina ducum Eſau, in co-
gnationibus, & locis, & vocabulis ſuis:
dux Thamna, dux Alva, dux Jetheth,
41 Dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,
42 Dux Cenez, dux Theman, dux Mabſar,
43 Dux Magdiel, dux Hiram: hi duces
Edom habitantes in terra imperii ſui, ipſe
eſt Eſau pater Idumæorum.

CAPUT XXXVII.

Joſeph fratres apud patrem de crimine accu-ſans, viſaque ſomnia narrans, fratrum odium in ſe concitat, quare primùm volentes illum occidere, conſilio Ruben primi in ciſternam detruditur, deinde venditur Iſmaelitis inſcio Ruben: à patre autem exiſtimante eum à fera occiſum lugetur, interea Joſeph in Ægypto Putiphari venditur.

1 HAbitavit autem Jacob in terra Cha-
naan, in qua pater ſuus peregri-
natus eſt.
2 Et hæ ſunt generationes ejus: Joſeph cùm
ſexdecim eſſet annorũ, paſcebat gregem cum
fratribus ſuis adhuc puer: & erat cum filiis
Balæ, & Zelphæ uxorum patris ſui: accuſa-
vitque fratres ſuos apud patrem crimine
peſſimo.
3 Iſrael autem diligebat Joſeph ſuper om-
nes filios ſuos, eò quod in ſenectute genuiſſet
eum: fecitque ei tunicam polymitam.
4 Videntes autem fratres ejus, quod à patre
plùs cunctis filiis amaretur, oderant eum,
nec poterant ei quidquam pacifice loqui.
5 Accidit quoque, ut viſum ſomnium re- B
ferret fratribus ſuis: quæ cauſa majoris
odii ſeminarium fuit.
6 Dixitque ad eos: Audite ſomnium meum,
quod vidi.
7 Putabam nos ligare manipulos in agro,
& quaſi conſurgere manipulum meum, &
ſtare, veſtroſque manipulos circumſtantes
adorare manipulum meum.

8 Reſponderunt fratres ejus: Numquid rex noſter eris? aut ſubjiciemur ditioni tuæ? Hæc ergo cauſa ſomniorum, atque ſermonum, invidiæ, & odii fomitem miniſtravit.

9 Aliud quoq; vidit ſomnium, quod narrans fratribus, ait: Vidi per ſomnium, quaſi ſolem, & lunam, & ſtellas undecim adorare me.

C 10 Quod cùm patri ſuo, & fratribus retuliſſet, increpavit eum pater ſuus, & dixit: Quid ſibi vult hoc ſomnium, quod vidiſti? num ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te ſuper terram?

11 Invidebant ei igitur fratres ſui: pater verò rem tacitus conſiderabat.

12 Cùmque fratres illius in paſcendis gregibus patris morarentur in Sichem,

13 Dixit ad eum Iſrael: Fratres tui paſcunt oves in Sichimis: veni, mittam te ad eos. Quo reſpondente,

D 14 Præſtò ſum, ait ei: Vade, & vide ſi cuncta proſpera ſint erga fratres tuos, & pecora: & renuntia mihi, quid agatur. Miſſus de valle Hebron, venit in Sichem.

15 Invenitque eum vir errantem in agro, & interrogavit, quid quæreret.

16 At ille reſpondit: Fratres meos quæro, indica mihi, ubi paſcant greges.

17 Dixitque ei vir: Receſſerunt de loco iſto: audivi autem eos dicentes: Eamus in Dothain. Perrexit ergo Joſeph poſt fratres ſuos, & invenit eos in Dothain.

18 Qui cùm vidiſſent eũ procul, antequã accederet ad eos, cogitaverunt illum occidere.

19 Et mutuò loquebantur: Ecce ſomniator venit:

20 Venite, occidamus eum, & mittamus in ciſternam veterem; dicemuſque: fera peſſima devoravit eum: & tunc apparebit, quid illi proſint ſomnia ſua.

E *Infr. 42. 21. 21 *Audiens autem hoc Ruben, nitebatur liberare eum de manibus eorum, & dicebat:

22 Non interficiatis animã ejus, nec effundatis ſanguinẽ: ſed projicite eum in ciſternã hãc, quę eſt in ſolitudine, manuſq; veſtras ſervate innoxias: hoc autẽ dicebat, volẽs eripere eum de manibus eorum, & reddere patri ſuo.

23 Cõfeſtim igitur ut pervenit ad fratres ſuos, nudaverunt eũ tunica talari, & polymita,

24 Miſeruntque eum in ciſternam veterem quæ non habebat aquam.

25 Et ſedentes ut comederent panem, viderunt Iſmaelitas viatores venire de Galaad, & camelos eorum, portantes aromata, & reſinam, & ſtacten, in Ægyptum.

F 26 Dixit ergo Judas fratribus ſuis: Quid nobis prodeſt, ſi occiderimus fratrem noſtrum, & celaverimus ſanguinem ipſius?

27 Melius eſt, ut venumdetur Iſmaelitis, & manus noſtræ non polluantur: frater enim, & caro noſtra eſt. Acquieverunt fratres ſermonibus illius:

*Sap. 10. 13. 28 *Et prætereuntibus Madianitis negotiatoribus, extrahentes eum de ciſterna, vendiderunt eum Iſmaelitis, viginti argenteis: qui duxerunt eum in Ægyptum.

29 Reverſuſque Ruben ad ciſternam, non invenit puerum:

30 Et ſciſſis veſtibus pergens ad fratres ſuos, ait: Puer non comparet, & ego quò ibo?

31 Tulerunt autem tunicam ejus, & in ſanguine hædi, quem occiderant, tinxerunt:

32 Mittentes qui ferrent ad patrem, & dicerent: Hanc invenimus: vide utrùm tunica filii tui ſit, an non. G

33 Quam cùm agnoviſſet pater, ait: Tunica filii mei eſt, fera peſſima comedit eum, beſtia devoravit Joſeph.

34 Sciſſiſque veſtibus, indutus eſt cilicio, lugens filium ſuum multo tempore.

35 Congregatis autem cunctis liberis ejus, ut lenirent dolorem patris, noluit conſolationem accipere, ſed ait: Deſcendam ad filium meum lugens in infernum. Et illo perſeverante in fletu,

36 Madianitæ vendiderunt Joſeph in Ægypto Putiphari eunucho Pharaonis, magiſtro militum.

CAPUT XXXVIII.

Judas ex uxore Chananæa tribus filiis ſuſceptis, primum, & deinde ſecundum Thamar copulavit: quibus mortuis, eam inſcius pro ſcorto cognovit, quæ concubitu Phares, & Zaram genuit.

1 EOdem tempore deſcendens Judas à fratribus ſuis, divertit ad virum Odollamitem, nomine Hiram. A

2 * Viditque ibi filiam hominis Chananæi, vocabulo Sua: & accepta uxore, ingreſſus eſt ad eam. 1. Par. 2.

3 Quæ concepit, & peperit filium, & vocavit nomen ejus Her.

4 *Rurſumque concepto fœtu, natum filium vocavit Onan. *Num 26. 19.

5 Tertium quoque peperit, quem appellavit Sela, quo nato, parere ultrà ceſſavit.

6 Dedit autem Judas uxorem primogenito ſuo Her, nomine Thamar.

7 * Fuit quoque Her primogenitus Judæ, nequam in cõſpectu Dñi: & ab eo occiſus eſt. B *Num 26. 19.

8 Dixit ergo Judas ad Onam filium ſuum: Ingredere ad uxorem fratris tui, & ſociare illi, ut ſuſcites ſemen fratri tuo.

9 Ille ſciens non ſibi naſci filios, introiens ad uxorem fratris ſui, ſemen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine naſcerentur.

10 Et idcircò percuſſit eum Dominus, eò quòd rem deteſtabilem faceret.

11 Quam ob rem dixit Judas Thamar nurui ſuæ: Eſto vidua in domo patris tui, donec creſcat Sela filius meus: timebat enim, ne & ipſe moreretur, ſicut fratres ejus. Quæ abiit, & habitavit in domo patris ſui.

12 Evolutis autem multis diebus mortua eſt Sua uxor Judæ: qui poſt luctum conſolatione ſuſcepta, aſcendebat ad tonſores ovium ſuarum, ipſe, & Hiras opilio gregis Odollamites, in Thamnas. C

13 Nuntiatumq; eſt Thamar, quòd ſocer illius aſcẽderet in Thamnas ad tondẽdas oves.

14 Quæ, depoſitis viduitatis veſtibus, aſſumpſit theriſtrum: & mutato habitu, ſedit in bivio itineris, quod ducit Thamnam: eò quòd creviſſet Sela, & non eum accepiſſet maritum.

15 Quam cùm vidiſſet Judas, ſuſpicatus eſt eſſe meretricem: operuerat enim vultum ſuum, ne agnoſceretur. D

16 Ingrediensque ad eam, ait: Dimitte me, ut coeam tecum: neſciebat enim, quòd nu-

rus

Digitized by Google

rus ſua eſſet. Qua reſpondente: Quid dabis
mihi, ut fruaris concubitu meo?
17 Dixit: Mittam tibi hœdum de gregibus.
Rurſumque illa dicente: Patiar, quod vis,
ſi dederis mihi arrhabonem, donec mittas,
quod polliceris.
18 Ait Judas: Quid tibi vis pro arrhabone
dari? Reſpondit: Annulum tuum, & ar-
millam, & baculum, quem manu tenes.
Ad unum igitur coitum mulier concepit,
19 Et ſurgens abiit: depoſitoque habitu,
quē ſumpſerat, induta eſt viduitatis veſtibus.
20 Miſit autem Judas hœdum per paſtorem
ſuū Odollamitem, ut reciperet pignus, quod
dederat mulieri: qui cùm non inveniſſet eam,
21 Interrogavit homines loci illius: Ubi eſt
mulier, quæ ſedebat in bivio? Reſpondenti-
bus cunctis: Non fuit in loco iſto meretrix:
22 Reverſus eſt ad Judam, & dixit ei: Non
inveni eam, ſed & homines loci illius dixe-
runt mihi, numquam ſediſſe ibi ſcortum.
23 Ait Judas: Habeat ſibi, certè mendacii
arguere nos non poteſt: ego miſi hœdum,
quem promiſeram, & tu non inveniſti eam.
24 Ecce autē poſt tres menſes nunciaverunt
Judæ, dicentes: Fornicata eſt Thamar nurus
tua, & videtur uterus illius intumeſcere. Di-
xitque Judas: Producite eam, ut comburatur.
25 Quæ cùm duceretur ad pœnam, miſit ad
ſocerum ſuum, dicens: De viro cujus hæc
ſunt, concepi, cognoſce cujus ſit annulus,
& armilla, & baculus.
26 Qui, agnitis muneribus, ait: Juſtior me G
eſt: quia non tradidi eam Sela filio meo.
Attamen ultrà non cognovit eam.
27 * Inſtante autem partu, apparuerunt *Mat. 1. 3.
gemini in utero: atque ipſa effuſione in-
fantium, unus protulit manum, in qua ob-
ſtetrix ligavit coccinum, dicens:
28 Iſte egredietur prior.
29 Illo verò retrahente manum, egreſſus
eſt alter: dixitque mulier: Quare diviſa
eſt propter te maceria? & ob hanc cau-
ſam vocavit nomen ejus Phares.
30 * Poſteà egreſſus eſt frater ejus, in cujus *1. Paral. 2. 4.
manu erat coccinum: quem appellavit Zara

C A P U T XXXIX.

Cùm proſperè ageret Joſeph apud herum Putipharem, eique gratioſus totam adminiſtraret familiam, contemnens heram ſæpiùs de concubitu interpellantem accuſatur apud dominum, & in carcerem conjicitur: ubi cuſtodis gratiam promeretur, à quo omnium vinctorum curam accipit.

1 IGitur Joſeph ductus eſt in Ægyptum,
emitque eum Putiphar eunuchus Pha-
raonis, princeps exercitus ſui, vir Ægy-
ptius de manu Iſmaelitarum, à quibus per-
ductus erat.
2 Fuitque Dominus cum eo, & erat vir
in cunctis proſperè agens: habitavitque
in domo domini ſui,
3 Qui optimè noverat Dominum eſſe
cum eo, & omnia, quæ gereret, ab eo
dirigi in manu illius.
4 Invenitque Joſeph gratiam coram domi-
no ſuo, & miniſtrabat ei, à quo præpoſitus
omnibus gubernabat creditam ſibi domum,
& univerſa, quæ ei tradita fuerant. B
5 Benedixitque Dominus domui Ægyptii
propter Joſeph, & multiplicavit tam in
ædibus quàm in agris cunctam ejus ſub-
ſtantiam.
6 Nec quidquam aliud noverat, niſi pa-
nem, quo veſcebatur. Erat autem Joſeph
pulchra facie, & decorus aſpectu.
7 Poſt multos itaque dies injecit domina
ſua oculos ſuos in Joſeph, & ait: Dormi
mecum.
8 Qui nequaquam acquieſcens operi nefa-
rio, dixit ad eam: Ecce dominus meus,
omnibus mihi traditis, ignorat, quid ha-
beat in domo ſua:
9 Nec quidquam eſt, quod non in mea
ſit poteſtate, vel non tradiderit mihi, præ-
ter te, quæ uxor ejus es: quomodò ergo
poſſum hoc malum facere, & peccare in
Deum meum?
10 Hujuſcemodi verbis per ſingulos dies

& mulier moleſta erat adoleſcenti, & ille recuſabat ſtuprum.

C 11 Accidit autem quadam die, ut intraret Joſeph domum, & operis quidpiam abſque arbitris faceret:

12 Et illa apprehenſa lacinia veſtimenti ejus, diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu ejus pallio fugit, & egreſſus eſt foras.

13 Cùmque vidiſſet mulier veſtem in manibus ſuis, & ſe eſſe contemptam,

14 Vocavit ad ſe homines domus ſuæ, & ait ad eos: En introduxit virum Hebræum, ut illuderet nobis: ingreſſus eſt ad me, ut coiret mecum: cùmque ego ſuccla maſſem,

D 15 Et audiſſet vocem meam, reliquit pallium, quod tenebam, & fugit foras.

16 In argumentum ergo fidei retentum pallium oſtendit marito revertenti domum,

17 Et ait: Ingreſſus eſt ad me ſervus Hebræus, quem adduxiſti, ut illuderet mihi:

18 Cùmque audiſſet me clamare, reliquit pallium, quod tenebam, & fugit foras.

19 His auditis dominus, & nimium credulus verbis conjugis, iratus eſt valde:

* Pſal. 104. 18. 20 * Tradiditque Joſeph in carcerem, ubi vincti regis cuſtodiebantur, & erat ibi clauſus.

21 Fuit autem Dominus cum Joſeph, & miſertus eſt illius, & dedit ei gratiam in conſpectu principis carceris.

22 Qui tradidit in manu illius univerſos vinctos, qui in cuſtodia tenebantur: & quidquid fiebat, ſub ipſo erat.

23 Nec noverat aliquid, cunctis ei creditis: Dominus enim erat cum illo, & omnia opera ejus dirigebat.

CAPUT XL.

Eunuchorum Pharaonis in carcere Joſeph ſomnia interpretatus, alterum officio priſtino reſtituendum, alterum ſuſpendio finiendum prædixit: quæ omnia in Pharaonis natalitio evenerunt.

A 1 His ita geſtis, accidit, ut peccarent duo eunuchi, pincerna regis Ægypti, & piſtor, domino ſuo.

2 Iratuſque contra eos Pharao (nam alter pincernis præerat, alter piſtoribus)

3 Miſit eos in carcerem principis militum, in quo erat vinctus & Joſeph.

4 At cuſtos carceris tradidit eos Joſeph, qui & miniſtrabat eis. Aliquantulum temporis fluxerat, & illi in cuſtodia tenebantur.

5 Videruntque ambo ſomnium nocte una juxta interpretationem congruam ſibi:

6 Ad quos cùm introiſſet Joſeph manè, & vidiſſet eos triſtes,

7 Sciſcitatus eſt eos, dicens: Cur triſtior eſt hodie ſolito facies veſtra?

B 8 Qui reſponderunt: Somnium vidimus, & non eſt, qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Joſeph: Numquid non Dei eſt interpretatio? referte mihi, quid videritis.

9 Narravit prior, præpoſitus pincernarum, ſomnium ſuum: Videbam coram me vitem,

10 In qua erant tres propagines, creſcere paulatim in gemmas, & poſt flores uvas matureſcere.

11 Calicemque Pharaonis in manu mea: tuli ergo uvas, & expreſſi in calicem, quem tenebam, & tradidi poculum Pharaoni.

12 Reſpondit Joſeph: Hæc eſt interpretatio ſomnii: Tres propagines, tres adhuc dies ſunt:

13 Poſt quos recordabitur Pharao miniſterii tui, & reſtituet te in gradum priſtinum: dabiſque ei calicem juxta officium tuum, ſicut ante facere conſueveras.

14 Tantùm memento mei, cum benè tibi fuerit, & facias mecum miſericordiam: ut ſuggeras Pharaoni, ut educat me de iſto carcere:

15 Quia furto ſublatus ſum de terra Hebræorum, & hic innocens in lacum miſſus ſum. C

16 Videns piſtorum magiſter, quòd prudenter ſomnium diſſolviſſet, ait: Et ego vidi ſomnium, quod tria caniſtra farinæ haberem ſuper caput meum:

17 Et in uno caniſtro, quod erat excelſius, portare me putabam omnes cibos, qui fiunt arte piſtoria, aveſque comedere ex eo.

18 Reſpondit Joſeph: Hæc eſt interpretatio ſomnii: Tria caniſtra, tres adhuc dies ſunt:

19 Poſt quos auferet Pharao caput tuum, ac ſuſpendet te in cruce, & lacerabunt volucres carnes tuas. D

20 Exinde dies tertius natalitius Pharaonis erat: qui faciens grande convivium pueris ſuis, recordatus eſt inter epulas magiſtri pincernarum, & piſtorum principis.

21 Reſtituitque alterum in locum ſuum, ut porrigeret ei poculum:

22 Alterum ſuſpendit in patibulo, ut conjectoris veritas probaretur.

23 Et tamen ſuccedentibus proſperis, præpoſitus pincernarum oblitus eſt interpretis ſui.

CAPUT XLI.

Somnia Pharaonis de bobus, & ſpicis, cùm nemo alius valeret interpretari, unicus Joſeph interpretatur, ideoque toti Ægypto præficitur, & ex Aſeneth data ſibi à Pharaone uxore duos ſuſtulit filios ante ſeptem famis annos. Sterilitas tandem fertilitati ſuccedit.

1 Poſt duos annos vidit Pharao ſomnium. Putabat ſe ſtare ſuper fluvium, A

2 De quo aſcendebant ſeptem boves, pulchræ, & craſſæ nimis: & paſcebantur in locis paluſtribus.

3 Aliæ quoque ſeptem emergebant de flumine, fœdæ, confectæque macie, & paſcebantur in ipſa amnis ripa in locis virentibus.

4 Devoraveruntque eas, quarum mira ſpecies, & habitudo corporum erat. Expergefactus Pharao,

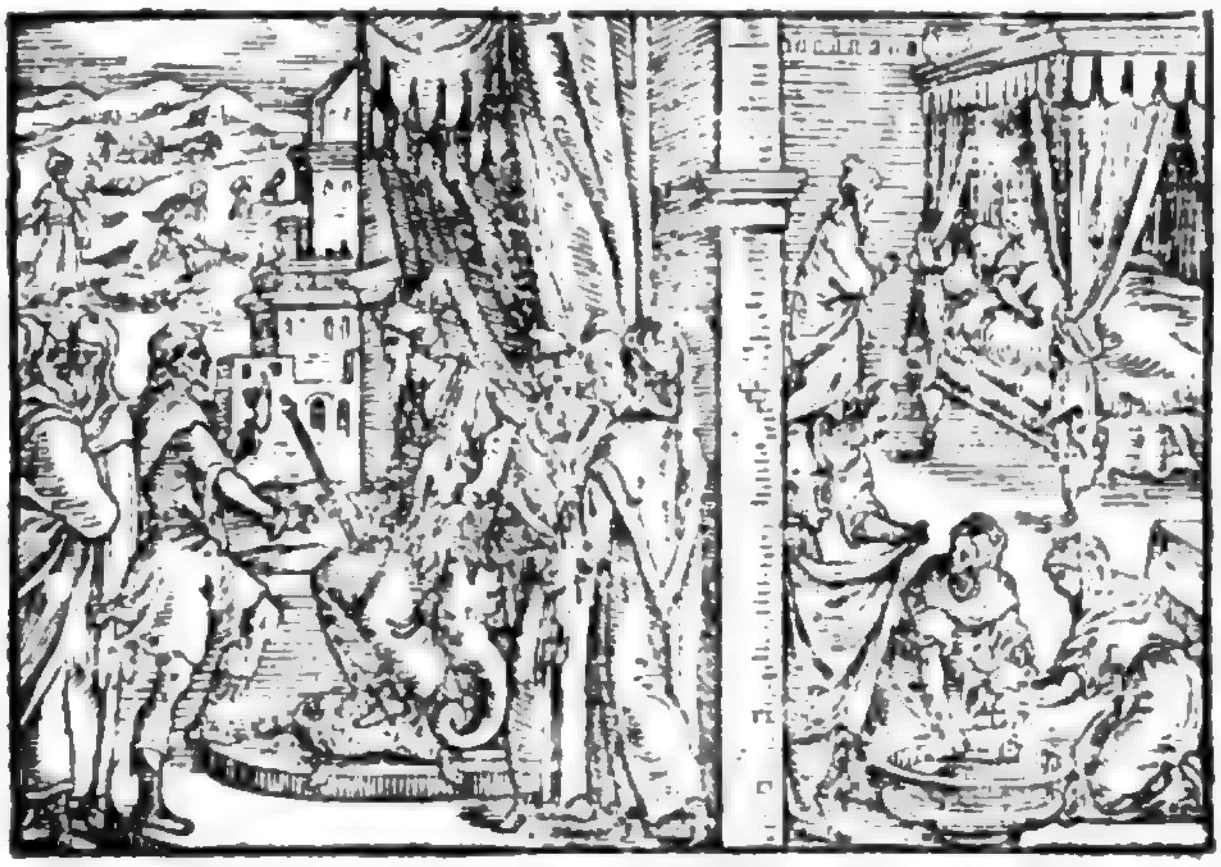
5 Rurſum dormivit, & vidit alterum ſomnium: Septem ſpicæ pullulabant in culmo uno plenæ, atque formoſæ:

6 Aliæ quoque totidem ſpicæ tenues, & percuſſæ uredine oriebantur,

7 Devorantes omnem priorum pulchritudinem. Evigilans Pharao poſt quietem,

8 Et facto manè, pavore perterritus, miſit ad omnes conjectores Ægypti, cunctoſque ſapientes: & acceſſitis narravit ſomnium, nec erat, qui interpretaretur.

9 Tunc demum reminiſcens pincernarum magiſter, ait: Confiteor peccatum meum: B

10 Iratus rex ſervis ſuis, me, & magi-
ſtrum piſtorum retrudi juſſit in carcerem
principis militum:
11 Ubi una nocte uterque vidimus ſom-
nium præſagum futurorum.
12 Erat ibi puer Hebræus, ejuſdem ducis
militum famulus: cui narrantes ſomnia,
13 Audivimus quidquid poſteà rei pro-
bavit eventus: ego enim redditus ſum offi-
cio meo: & ille ſuſpenſus eſt in cruce.
14 Protinus ad regis imperium eductum
de carcere Joſeph totonderunt: ac veſte
mutata, obtulerunt ei.
15 Cui ille ait: Vidi ſomnia, nec eſt,
cui ediſſerat: quæ audivi te ſapientiſſimè
conjicere.
16 Reſpondit Joſeph: Abſque me Deus
reſpondebit proſpera Pharaoni.
C 17 Narravit ergo Pharao, quod viderat:
Putabam me ſtare ſuper ripam fluminis,
18 Et ſeptem boves de amne conſcende-
re, pulchras nimis, & obeſis carnibus:
quæ in paſtu paludis vireta carpebant.
19 Et ecce, has ſequebantur aliæ ſeptem
boves in tantum deformes, & macilentæ, ut
nunquam tales in terra Ægypti viderim:
20 Quæ, devoratis, & conſumptis prioribus,
21 Nullum ſaturitatis dedere veſtigium:
ſed ſimili macie, & ſqualore torpebant.
Evigilans, rurſus ſopore depreſſus,
22 Vidi ſomnium: ſeptem ſpicæ pullulabant
in culmo uno, plenæ, atque pulcherrimæ.
23 Aliæ quoque ſeptem tenues, & percuſ-
ſæ uredine, oriebantur à ſtipula,
24 Quæ priorum pulchritudinem devora-
verunt. Narravi conjectoribus ſomnium,
& nemo eſt, qui ediſſerat.
25 Reſpondit Joſeph: Somnium regis unum
eſt: quæ facturus eſt Deus, oſtendit Pharaoni.
D 26 Septem boves pulchræ, & ſeptem ſpi-
cæ plenæ, ſeptem ubertatis anni ſunt: eam-
demque vim ſomnii comprehendunt.
27 Septem quoque boves tenues, atque ma-
cilentæ, quæ aſcenderunt poſt eas, & ſeptem
ſpicæ tenues, & vento urente percuſſæ: ſep-
tem anni venturæ ſunt famis,
28 Qui hoc ordine complebuntur:
29 Ecce ſeptem anni venient fertilitatis
magnæ in univerſa terra Ægypti,
30 Quos ſequentur ſeptem anni alii tantæ
ſterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta
retrò abundantia: conſumptura eſt enim
fames omnem terram,
31 Et ubertatis magnitudinem perditura
eſt inopiæ magnitudo.
32 Quod autem vidiſti ſecundò ad eam-
dem rem pertinens ſomnium, firmitatis in-
dicium eſt, eò quòd fiat ſermo Dei, &
velociùs impleatur.
33 Nunc ergo provideat rex virum ſa-
pientem, & induſtrium, & præficiat eum
terræ Ægypti:
34 Qui conſtituat præpoſitos per cunctas
regiones, & quintam partem fructuum per
ſeptem annos ſterilitatis,
35 Qui jam nunc futuri ſunt, congreget in
horrea: & omne frumentum ſub Pharaonis
poteſtate condatur, ſerveturque in urbibus.
36 Et præparetur futuræ ſeptem annorum E
fami, quæ oppreſſura eſt Ægyptum, & non
conſumetur terra inopia.
37 Placuit Pharaoni conſilium, & cun-
ctis miniſtris ejus:
38 Locutuſque eſt ad eos: Num invenire
poterimus talem virum, qui ſpiritu Dei
plenus ſit?
39 Dixit ergo ad Joſeph: Quia oſtendit tibi
Deus omnia, quæ locutus es, numquid ſapien-
tiorem, & conſimilem tui invenire potero?
40 * Tu eris ſuper domum meam, & ad tui * Pſal.
oris imperium cunctus populus obediet: 10[illegible] 2
uno tantùm regni ſolio te præcedam. 1 Ma[illegible]
41 Dixitque rurſus Pharao ad Joſeph: Ecce, 2. 5[illegible]
conſtitui te ſuper univerſam terram Ægypti. A[illegible]
42 Tulitque annulum de manu ſua, & dedit 10.
eum in manu ejus: veſtivitque eum ſtola byſ-
ſina, & collo torquem auream circumpoſuit.
43 Fecitque eum aſcendere ſuper currum
ſuum ſecundum, clamante præcone, ut om-
nes coram eo genu flecterent, & præpoſitum

eſſe ſcient univerſæ terræ Ægypti.
44 Dixit quoq; rex ad Joſeph: Ego ſum Pha-
rao: abſque tuo imperio non movebit quiſquam
manum, aut pedem in omni terra Ægypti.
45 Vertitque nomen ejus, & vocavit eum
lingua Ægyptiaca, Salvatorem mundi. De-
ditque illi uxorem Aſeneth filiam Putiphare
ſacerdotis Heliopoleos. Egreſſus eſt itaque
Joſeph ad terram Ægypti:
46 (Triginta autem annorum erat, quando
ſtetit in conſpectu regis Pharaonis) & cir-
cuivit omnes regiones Ægypti.
47 Venitque fertilitas ſeptem annorum: &
in manipulos redactę ſegetes congregatæ
ſunt in horrea Ægypti.
48 Omnis etiam frugum abundantia in ſin-
gulis urbibus condita eſt.
G 49 Tantaque fuit abundantia tritici, ut
arenæ maris coæquaretur, & copia men-
ſuram excederet.
50 * Nati ſunt autem Joſeph filii duo, ante-
quam veniret fames: quos peperit ei Aſeneth
filia Putiphare ſacerdotis Heliopoleos.

* Infr. 46. 20.

51 Vocavitque nomen primogeniti, Manaſ-
ſes, dicens: Oblivisci me fecit Deus omnium
laborum meorum, & domus patris mei.
52 Nomen quoque ſecundi appellavit Eph-
raim, dicens: Creſcere me fecit Deus in
terra paupertatis meæ.
53 Igitur tranſactis ſeptem ubertatis an-
nis, qui fuerant in Ægypto,
54 Cœperunt venire ſeptem anni inopiæ:
quos prædixerat Joſeph: & in univerſo
orbe fames prævaluit; in cuncta autem
terra Ægypti panis erat.
55 Qua eſuriente, clamavit populus ad
Pharaonem, alimenta petens, quibus ille
reſpondit: Ite ad Joſeph: & quidquid ip-
ſe vobis dixerit, facite.
56 Creſcebat autem quotidie fames in omni
terra, aperuitque Joſeph univerſa horrea,
& vendebat Ægyptiis: nam & illos op-
preſſerat fames.
57 Omneſque provinciæ veniebant in Æ-
gyptum, ut emerent eſcas, & malum ino-
piæ temperarent.

C A P U T XLII.

*Fratres Joſeph, urgente fame, in Ægy-
ptum pro emendis frumentis à patre
miſſi, ab eo cognoſcuntur, ac duriùs tra-
ctantur, & in carcerem conjiciuntur,
tandem Simeone in vinculis relicto, re-
vertuntur, ac pecuniam in ſaccum cu-
juſque inditam unà cum frumento inſcii
referunt.*

A 1 AUdiens autem Jacob quòd alimenta
venderentur in Ægypto, dixit filiis
ſuis: Quare negligitis?
2 Audivi, quod triticum venumdetur in
Ægypto: deſcendite, & emite nobis ne-
ceſſaria, ut poſſimus vivere, & non con-
ſumamur inopia.
3 Deſcendentes igitur fratres Joſeph de-
cem, ut emerent frumenta in Ægypto:
4 Benjamin domi retento à Jacob, qui di-
xerat fratribus ejus: Ne forte in itinere
quidquam patiatur mali,
5 Ingreſſi ſunt terram Ægypti cum aliis,
qui pergebant ad emendum. Erat autem
fames in terra Chanaan.
6 Et Joſeph erat princeps in terra Ægy- B
pti, atque ad ejus nutum frumenta popu-
lis vendebantur. Cùmque adoraſſent eum
fratres ſui,
7 Et agnoviſſet eos, quaſi ad alienos du-
riùs loquebatur, interrogans eos: Unde ve-
niſtis? Qui reſponderunt: De terra Cha-
naan, ut emamus victui neceſſaria.
8 Et tamen fratres ipſe cognoſcens, non
eſt cognitus ab eis.
9 Recordatuſque ſomniorum, quæ aliquan-
do viderat, ait ad eos: Exploratores eſtis: ut
videatis infirmiora terræ, veniſtis.
10 Qui dixerunt: Non eſt ita, domine, ſed C
ſervi tui venerunt, ut emerent cibos.
11 Omnes filii unius viri ſumus: pacifi-
ci venimus, nec quidquam famuli tui ma-
chinantur mali.
12 Quibus ille reſpondit: Aliter eſt: im-
munita terræ hujus conſiderare veniſtis.

13 At illi: Duodecim inquiunt, ſervi tui, fratres ſumus, filii viri unius in terra Chanaan: minimus cum patre noſtro eſt, alius eſt ſuper.

14 Hoc eſt, ait, quod locutus ſum: Exploratores eſtis.

15 Jam nunc experimentum veſtri capiam: per ſalutem Pharaonis non egrediemini hinc, donec veniat frater veſter minimus.

16 Mittite ex vobis unum, & adducat eũ: vos autẽ eritis in vinculis, donec probentur, quæ dixiſtis, utrùm vera, an falſa ſint: alioquin per ſalutem Pharaonis exploratores eſtis.

17 Tradidit ergo illos cuſtodiæ tribus diebus.

18 Die autẽ tertio eductis de carcere, ait: Facite, quæ dixi, & vivetis: Deum enim timeo.

D 19 Si pacifici eſtis, frater veſter unus ligetur in carcere: vos autem abite, & ferte frumenta, quæ emiſtis, in domos veſtras.

Infr. 43.5 20 * Et fratrem veſtrum minimum ad me adducite, ut poſſim veſtros probare ſermones, & non moriamini. Fecerunt, ut dixerat.

21 Et locuti ſunt ad invicem: Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum, videntes anguſtias animæ illius, dum deprecaretur nos, & non audivimus: idcircò venit ſuper nos iſta tribulatio.

22 Ex quibus unus Ruben, ait: Numquid non dixi vobis: * Nolite peccare in puerum: & non audiſtis me? en ſanguis ejus exquiritur. Sup. 37. 22.

23 Neſciebãt autẽ quòd intelligeret Joſeph, eò quòd per interpretem loqueretur ad eos.

24 Avertitque ſe parumper, & flevit: & reverſus locutus eſt ad eos.

25 Tollenſque Simeon, & ligans, illis præſentibus, juſſit miniſtris, ut implerent eorum ſaccos tritico, & reponerent pecunias ſingulorum in ſacculis ſuis, datis ſupra cibariis in viam: qui fecerunt ita.

26 At illi portantes frumenta in aſinis ſuis, profecti ſunt.

27 Apertoque unus ſacco, ut daret jumento pabulum in diverſorio, contemplatus pecuniam in ore ſacculi,

28 Dixit fratribus ſuis: Reddita eſt mihi pecunia, en habetur in ſacco. Et obſtupefacti, turbatique, mutuò dixerunt, quidnam eſt hoc quod fecit nobis Deus?

29 Veneruntque ad Jacob patrem ſuum in terra Chanaan, & narraverunt ei omnia, quæ accidiſſent ſibi, dicentes:

30 Locutus eſt nobis Dominus terræ durè, & putavit nos exploratores eſſe provinciæ.

31 Cui reſpondimus: Pacifici ſumus, nec ullas molimur inſidias.

32 Duodecim fratres uno patre geniti ſumus: unus non eſt ſuper, minimus cum patre noſtro eſt in terra Chanaan.

33 Qui ait nobis: Sic probabo, quòd pacifici ſitis: Fratrem veſtrum unum dimittite apud me, & cibaria domibus veſtris neceſſaria ſumite, & abite,

34 Fratremque veſtrum minimum adducite ad me, ut ſciam, quòd non ſitis exploratores: & iſtum, qui tenetur in vinculis, recipere poſſitis: ac deinceps quæ vultis, emendi habeatis licentiam.

35 His dictis, cùm frumenta effunderent, ſinguli repererunt in ore ſaccorum, ligatas pecunias: exterritiſque ſimul omnibus,

36 Dixit pater Jacob: Abſque liberis me eſſe feciſtis, Joſeph non eſt ſuper, Simeon tenetur in vinculis, & Benjamin aufereretis; in me hæc omnia mala reciderunt.

37 Cui reſpondit Ruben: Duos filios meos interfice, ſi non reduxero illum tibi: trade illum in manu mea, & ego eum tibi reſtituam.

38 At ille: Non deſcendet, inquit, filius meus vobiſcum: frater ejus mortuus eſt, & ipſe ſolus remanſit: ſi quid ei adverſi acciderit in terra, ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

CAPUT XLIII.

Ægrè impetrarunt fratres Joſeph à patre, ut in Ægyptum revertentes additis muneribus, ac duplici pecunia, Benjamin ſecum ducerent: qui, invitati ad convivium, educto Simeone de carcere, ſimul epulantur cum Joſeph.

1 INterim fames omnem terram vehementer premebat. A

2 Conſumptiſque cibis, quos ex Ægypto detulerant, dixit Jacob ad filios ſuos: Revertimini, & emite nobis pauxillum eſcarum.

3 Reſpondit Juda: Denuntiavit nobis vir ille ſub atteſtatione jurisjurandi dicens: Non videbitis faciem meam, niſi fratrem veſtrum minimum adduxeritis vobiſcum.

4 Si ergo vis eum mittere nobiſcum, pergemus pariter, & ememus tibi neceſſaria:

5 Sin autem non vis, non ibimus: vir enim, ut ſæpe diximus, denuntiavit nobis, dicens: * Non videbitis faciem meam abſque fratre veſtro minimo. * Sup. 42. 20.

6 Dixit eis Iſrael: In meam hoc feciſtis miſeriam, ut indicaretis ei & alium habere vos fratrem. B

7 At illi reſponderũt: Interrogavit nos homo per ordinem noſtram progeniem; ſi pater viveret: ſi haberemus fratrẽ: & nos reſpõdimus ei conſequẽter iuxta id, quod fuerat ſciſcitatus: numquid ſcire poteramus, quòd dicturus eſſet: Adducite fratrem veſtrum vobiſcum?

8 Judas quoque dixit patri ſuo: Mitte puerum mecum, ut proficiſcamur, & poſſimus vivere: ne moriamur nos, & parvuli noſtri.

9 * Ego ſuſcipio puerum: de manu mea require illum: niſi reduxero, & reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore. * Inf. 44. 32.

10 Si non interceſſiſſet dilatio, jam vice altera veniſſemus.

11 Igitur Iſrael pater eorum dixit ad eos: Si ſic neceſſe eſt, facite, quod vultis: ſumite de optimis terræ fructibus in vaſis veſtris, & deferte viro munera, modicũ reſinæ, & mellis, & ſtoracis, ſtactes, & terebinthi, & amygdalarũ. C

12 Pecuniam quoque duplicem ferte vobiſcum: & illam, quam inveniſtis in ſacculis, reportate, ne fortè errore factum ſit;

13 Sed & fratrem veſtrum tollite, & ite ad virum.

14 Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilẽ: & remittat vobiſcum fratrem veſtrum, quem tenet, & hunc Benjamin: ego autem quaſi orbatus abſque liberis ero.

15 Tulerunt ergo viri munera, & pecuniam duplicem, & Benjamin: deſcenderuntque in Ægyptum, & ſteterunt coram Joſeph.

16 Quos cùm ille vidiſſet, & Benjamin ſimul, præcepit diſpenſatori domus ſuæ, di-

cens: Introduc viros domum, & occide vi-
ctimas, & inſtrue convivium: quoniam ho-
die mecum ſunt comeſturi meridie.
17 Fecit ille, quod ſibi fuerat imperatum,
& introduxit viros domum.
18 Ibique exterriti, dixerunt mutuò: Pro-
pter pecuniam, quam retulimus prius in ſac-
cis noſtris introducti ſumus: ut devolvat in
nos calumniam, & violenter ſubjiciat ſervi-
tuti & nos, & aſinos noſtros.
19 Quamobrem in ipſis foribus acceden-
tes ad diſpenſatorem domus
* Sup. 42. 1. 20 Locuti ſunt: Oramus, Dñe, ut audias nos:
* Jam ante deſcendimus, ut emeremus eſcas.
E 21 Quibus emptis, cùm veniſſemus ad di-
verſorium, aperuimus ſaccos noſtros, & in-
venimus pecuniam in ore ſaccorum: quam
nunc eodem pondere reportavimus.
22 Sed & aliud attulimus argentum, ut
emamus, quæ nobis neceſſaria ſunt: non
eſt in noſtra conſcientia, quis poſuerit
eam in marſupiis noſtris.
23 At ille reſpondit: Pax vobiſcum, nolite
timere: Deus veſter, & Deus patris veſtri
dedit vobis theſauros in ſaccis veſtris, nam
pecuniam, quam dediſtis mihi, probatam
ego habeo. Eduxitque ad eos Simeon.
24 Et introductis domum, attulit aquam,
& laverunt pedes ſuos, deditque pabulum
aſinis eorum.
25 Illi verò parabant munera, donec in-
F grederetur Joſeph meridie: audierant enim,
quòd ibi comeſturi eſſent panem.
26 Igitur ingreſſus eſt Joſeph domum ſuam,
obtuleruntque ei munera, tenentes in mani-
bus ſuis: & adoraverunt proni in terram.
27 At ille clementer reſalutatis eis, interro-
gavit eos, dicens: Salvus ne eſt pater veſter
ſenex, de quo dixeratis mihi? Adhuc vivit?
28 Qui reſponderunt: Soſpes eſt ſervus tuus
pater noſter, adhuc vivit. Et incurvati,
adoraverunt eum.
29 Attollens autem Joſeph oculos, vidit
Benjamin fratrem ſuum uterinum, & ait:
Iſte eſt frater veſter parvulus, de quo dixe-
ratis mihi? Et rurſum: Deus, inquit, miſe-
reatur tui, fili mi.
30 Feſtinavitq; in domum, quia cōmota fue- O
rant viſcera ejus ſuper fratre ſuo, & erumpe-
bant lacrymæ: & introiens cubiculum, flevit.
31 Rurſumque lota facie egreſſus, conti-
nuit ſe, & ait: Ponite panes.
32 Quibus appoſitis, ſeorſum Joſeph, & ſeor-
ſum fratribus, Ægyptiis quoque, qui veſce-
bantur ſimul, ſeorſum (illicitum eſt enim
Ægyptiis comedere cum Hebræis, & profa-
num putant hujuſcemodi convivium)
33 Sederunt coram eo, primogenitus juxta
primogenita ſua, & minimus juxta ætatem
ſuam. Et mirabantur nimis,
34 Sumptis partibus, quas ab eo accepe-
rant: majorque pars venit Benjamin, ita
ut quinque partibus excederet. Biberunt-
que, & inebriati ſunt cum eo.

CAPUT XLIV.

*Joſeph jubet abſcondi ſcyphum ſuum in
ſacco Benjamin, & poſt eum inventum,
revocatos ab itinere fratres furti ar-
guit: Judas autem pro Benjamin ſe in
ſervitutem offert.*

1 PRecepit autem Joſeph diſpenſatori do- A
mus ſuæ, dicens: Imple ſaccos eorum
frumento, quantum poſſunt capere, & pone
pecuniam ſingulorum in ſummitate ſacci.
2 Scyphum autem meum argenteum, &
pretium, quod dedit tritici, pone in ore
ſacci junioris. Factumque eſt ita.
3 Et orto manè, dimiſſi ſunt cum aſinis
ſuis.
4 Jamque urbem exierant, & proceſſerant
paululùm: tunc Joſeph accerſito diſpenſa-
tore domus: Surge, inquit, & perſequere
viros: & apprehenſis dicito: Quare reddi-
diſtis malum pro bono?
5 Scyphus, quem furati eſtis, ipſe eſt, in quo B
bibit dominus meus, & in quo augurari ſolet:
peſſimam rem feciſtis.
6 Fecit ille, ut juſſerat. Et apprehenſis
per ordinem locutus eſt.
7 Qui reſponderunt: Quare ſic loquitur

domi-

dominus noſter, ut ſervi tui tantum flagi-
tii commiſerint?
8 Pecuniam, quam invenimus in ſummita-
te ſaccorum, reportavimus ad te de terra
Chanaan: & quomodò conſequens eſt, ut
furati ſimus de domo domini tui aurum,
vel argentum?
C 9 Apud quemcumque fuerit inventum ſer-
vorum tuorum, quod quæris, moriatur, &
nos erimus ſervi domini noſtri.
10 Qui dixit eis: Fiat juxta veſtram ſen-
tentiam: apud quemcumque fuerit inven-
tum, ipſe ſit ſervus meus, vos autem eri-
tis innoxii.
11 Itaque feſtinatò deponentes in terram
ſaccos, aperuerunt ſinguli.
12 Quos ſcrutatus, incipiens à majore,
uſque ad minimum, invenit ſcyphum in
ſacco Benjamin.
13 At illi, ſciſſis veſtibus, oneratiſque rur-
ſum aſinis, reverſi ſunt in oppidum.
14 Primuſque Judas cum fratribus ingreſ-
ſus eſt ad Joſeph (necdum enim de loco
abierat) omneſque ante eum pariter in ter-
ram corruerunt.
D 15 Quibus ille ait: Cur ſic agere volui-
ſtis? an ignoratis, quòd non ſit ſimilis
mei in augurandi ſcientia?
16 Cui Judas: Quid reſpondebimus, in-
quit, Domino meo? vel quid loquemur,
aut juſte poterimus obtendere? Deus in-
venit iniquitatem ſervorum tuorum: en
omnes ſervi ſumus domini mei, & nos,
& apud quem inventus eſt ſcyphus.
17 Reſpondit Joſeph: Abſit à me, ut ſic agã:
qui furatus eſt ſcyphum, ipſe ſit ſervus meus;
vos autem abite liberi ad patrem veſtrum.
E 18 Accedens autem propiùs Judas, confi-
denter ait: Oro, domine mi, loquatur ſervus
tuus verbum in auribus tuis, & ne iraſcaris
famulo tuo: tu es enim poſt Pharaonem
Sup. 42. 11. 19 Dominus meus. Interrogaſti priùs ſer-
vos tuos: Habetis patrem, aut fratrem?
20 Et nos reſpondimus tibi domino meo:
Eſt nobis pater ſenex, & puer parvulus, qui
in ſenectute illius natus eſt, cujus uterinus
frater mortuus eſt: & ipſum ſolum habet
mater ſua, pater verò tenerè diligit eum.
21 Dixiſtique ſervis tuis: Adducite eum
ad me, & ponam oculos meos ſuper illum. F
22 Suggeſſimus Domino meo: Non poteſt
puer relinquere patrem ſuum: ſi enim il-
lum dimiſerit, morietur.
23 * Et dixiſti ſervis tuis: Niſi venerit *Sup. 43. 3. 5
frater veſter minimus vobiſcum, non vide-
bitis ampliùs faciem meam.
24 Cùm ergo aſcendiſſemus ad famulum
tuum patrem noſtrum, narravimus ei om-
nia, quæ locutus eſt dominus meus.
25 Et dixit pater noſter: Revertimini, &
emite nobis parum tritici.
26 Cui diximus: Ire non poſſumus: ſi frater
noſter minimus deſcenderit nobiſcum, pro-
ficiſcemur ſimul: alioquin illo abſente,
non audemus videre faciem viri.
27 Ad quæ ille reſpondit: * Vos ſcitis, G
quòd duos filios genuerit mihi uxor mea. *Sup. 37. 23. 33.
28 Egreſſus eſt unus, & dixiſtis: Beſtia devo-
ravit eum: & huc uſque non comparet.
29 Si tuleritis & iſtum, & aliquid ei in
via contigerit, deducetis canos meos cum
mœrore ad inferos.
30 Igitur ſi intravero ad ſervum tuum pa-
trem noſtrum, & puer defuerit (cùm anima
illius ex hujus anima pendeat)
31 Videritque eum non eſſe nobiſcum, mo-
rietur, & deducent famuli tui canos ejus
cum dolore ad inferos.
32 Ego propriè ſervus tuus ſim, qui in me-
am hunc recepi fidem, & ſpopondi dicens:* *Sup. 43. 9.
Niſi reduxero eum, peccati reus ero in pa-
trem meum omni tempore.
33 Manebo itaque ſervus tuus pro puero
in miniſterio domini mei, & puer aſcen-
dat cum fratribus ſuis.
34 Non enim poſſum redire ad patrem
meum, abſente puero: ne calamitatis,
quæ oppreſſura eſt patrem meum, teſtis
aſſiſtam.

C A P U T XLV.

Joſeph ſe fratribus manifeſtat, eoſque territos cum oſculo amplexatur, quare Pharao unà cum tota domo ſua exultans, præcepit, ut advocaretur pater cum univerſa domo ſua in Ægyptum: idem multis verbis denuntiat Joſeph, fratreſque multis donatos muneribus ad patrem remittit.

A 1 NOn ſe poterat ultrà cohibere Joſeph multis coram aſtantibus: unde præcepit, ut egrederentur cuncti foras, & nullus intereſſet alienus agnitioni mutuæ.

2 Elevavitq; vocem cum fletu, quam audierunt Ægyptii, omniſque domus Pharaonis.

3 Et dixit fratribus ſuis: Ego ſum Joſeph; adhuc pater meus vivit? Non poterant reſpondere fratres nimio terrore perterriti.

B 4 Ad quos ille clementer: Accedite, inquit, ad me. Et cùm acceſſiſſent propè, * Ego ſum, ait, Joſeph, frater veſter, quem vendidiſtis in Ægyptum.

5 Nolite pavere, neque vobis durum eſſe videatur, quòd vendidiſtis me in his regionibus: * pro ſalute enim veſtra miſit me Deus ante vos in Ægyptum.

6 Biennium eſt enim, quòd cœpit fames eſſe in terra: & adhuc quinque anni reſtant, quibus nec arari poterit, nec meti.

C 7 Præmiſitque me Deus, ut reſervemini ſuper terram, & eſcas ad vivendum habere poſſitis.

8 Non veſtro conſilio, ſed Dei voluntate huc miſſus ſum: qui fecit me quaſi patrem Pharaonis, & dominum univerſæ domus ejus, ac principem in omni terra Ægypti.

9 Feſtinate, & aſcendite ad patrem meum, & dicetis ei: Hæc mandat filius tuus Joſeph: Deus fecit me dominum univerſę terræ Ægypti: deſcende ad me, ne moreris,

10 Et habitabis in terra Geſſen; eriſque juxta me tu, & filii tui, & filii filiorum tuorum, oves tuæ, & armenta tua, & univerſa, quæ poſſides.

D 11 Ibique te paſcam (adhuc enim quinque anni reſidui ſunt famis) ne & tu pereas, & domus tua, & omnia, quæ poſſides.

12 En oculi veſtri, & oculi fratris mei Benjamin vident, quòd os meum loquatur ad vos.

13 Nuntiate patri meo univerſam gloriam meam, & cuncta, quæ vidiſtis in Ægypto: feſtinate, & adducite eum ad me.

E 14 Cùmque amplexatus recidiſſet in collum Benjamin fratris ſui, flevit: illo quoque ſimiliter flente ſuper collum ejus.

15 Oſculatuſque eſt Joſeph omnes fratres ſuos, & ploravit ſuper ſingulos: poſt quæ auſi ſunt loqui ad eum.

16 Auditumque eſt, & celebri ſermone vulgatum in aula regis: Venerunt fratres Joſeph: & gaviſus eſt Pharao, atque omnis familia ejus.

17 Dixitque ad Joſeph, ut imperaret fratribus ſuis, dicens: Onerantes jumenta, ite in terram Chanaan,

18 Et tollite inde patrem veſtrum, & cognationem, & venite ad me: & ego dabo vobis omnia bona Ægypti, ut comedatis medullam terræ.

19 Præcipe etiam, ut tollant plauſtra de terra Ægypti, ad ſubvectionem parvulorum ſuorum, ac conjugum, & dicito: Tollite patrem veſtrum, & properate quantociùs venientes.

20 Nec dimittatis quidquam de ſupellectili veſtra: quia omnes opes Ægypti veſtrę erunt. F

21 Feceruntque filii Iſrael, ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit Joſeph plauſtra, ſecundùm Pharaonis imperium, & cibaria in itinere.

22 Singulis quoque proferri juſſit binas ſtolas: Benjamin verò dedit trecentos argenteos cum quinque ſtolis optimis:

23 Tantumdem pecuniæ, & veſtium mittens patri ſuo, addens & aſinos decem, qui ſubveherent ex omnibus divitiis Ægypti: & totidem aſinas, triticum in itinere, paneſque portantes.

24 Diviſit ergo fratres ſuos, & proficiſcentibus ait: Ne iraſcamini in via. G

25 Qui aſcendentes ex Ægypto, venerunt in terram Chanaan ad patrem ſuum Jacob.

26 Et nuntiaverunt ei, dicentes: Joſeph filius tuus vivit: & ipſe dominatur in omni terra Ægypti. Quo audito Jacob, quaſi de gravi ſomno evigilans, tamen non credebat eis.

27 Illi è contra referebant omnem ordinem rei: Cùmque vidiſſet plauſtra, & univerſa quæ miſerat, revixit ſpiritus ejus,

28 Et ait: Sufficit mihi, ſi adhuc Joſeph filius meus vivit: vadam, & videbo illum, antequam moriar.

C A P U T XLVI.

Jacob renovata Dei promiſſione cum univerſis filiis, ac nepotibus, quorum nomina recenſentur, in Ægyptum deſcendit: cui occurrens Joſeph, ſuadet, ut Pharaoni ſe eſſe paſtores ovium dicant.

1 PRofectuſque Iſrael cum omnibus, quæ habebat, venit ad puteum juramenti: & mactatis ibi victimis Deo patris ſui Iſaac, A

2 Audivit eum per viſionem noctis vocantem ſe, & dicentem ſibi: Jacob, Jacob: cui reſpondit: Ecce adſum.

3 Ait illi Deus: Ego ſum fortiſſimus Deus patris tui: noli timere, deſcende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi.

4 Ego deſcendam tecum illuc, & ego inde adducam te revertentem: Joſeph quoque ponet manus ſuas ſuper oculos tuos.

5 Surrexit autem Jacob à puteo juramenti: * tuleruntque eum filii cum parvulis, & uxoribus ſuis in plauſtris, quæ miſerat Pharao ad portandum ſenem, B

6 Et omnia, quæ poſſederat in terra Chanaan: * venitque in Ægyptum cum omni ſemine ſuo,

7 Filii ejus, & nepotes, filiæ, & cuncta ſimul progenies.

8 Hæc ſunt autem nomina filiorum Iſrael, qui ingreſſi ſunt in Ægyptum, ipſe cum liberis ſuis. * Primogenitus Ruben.

9 Filii Ruben: Henoch, & Phallu, & Heſron, & Charmi.

10 Filii Simeon: * Jamuel, & Jamin, & Ahod, & Jachin, & Sohar, & Saul filius Chananitidis.

11 Filii Levi: * Gerſon, & Caath, & Merari.

12 Filii Juda: * Her, & Onan, & Sela, &

Pha-

Phares, & Zara. Mortui ſunt autem Her,
& Onan in terra Chanaan. Natique ſunt
filii Phares : Heſron, & Hamul.
13 Filii Iſſachar : * Thola, & Phua, &
Job, & Semron.
14 Filii Zabulon: Sared,& Elon,& Jahelel.
15 Hi filii Liæ, quos genuit in Meſopota-
mia Syriæ cum Dina filia ſua : omnes animæ
filiorum ejus, & filiarum, triginta tres.
16 Filii Gad : Sephon, & Haggi, & Suni,
& Eſebon, & Heri, & Arodi, & Areli.
17 * Filii Aſer : Jamne, & Jeſua, & Jeſ-
ſui, & Beria, Sara quoque ſoror eorum.
Filii Beria : Heber, & Melchiel.
18 Hi filii Zelphæ, quam dedit Laban Liæ
filiæ ſuæ,& hos genuit Jacob ſedecim animas.
19 Filii Rachel uxoris Jacob : Joſeph,
& Benjamin.
20 * Natique ſunt Joſeph filii in terra
Ægypti, quos genuit ei Aſeneth filia Pu-
tipharis ſacerdotis Heliopoleos : Manaſ-
ſes, & Ephraim.
21 Filii Benjamin : * Bela, & Bechor, &
Asbel, & Gera, & Naaman, & Echi, &
Ros, & Mophim, & Ophim, & Ared.
22 Hi filii Rachel, quos genuit Jacob :
omnes animæ, quatuordecim.
23 Filii Dan : Huſim.
24 Filii Nephtali : Jaſiel, & Guni, &
Jeſer, & Sallem.
25 Hi fili Balæ, quam dedit Laban Ra-
cheli filiæ ſuæ : & hos genuit Jacob :
omnes animæ ſeptem.
26 Cunctæ animæ,quę ingreſſæ ſunt cum Ja-
cob in Ægyptum,& egreſſæ ſunt dè femore il-
lius abſq; uxoribus filiorũ ejus, ſexaginta ſex.
27 Filii autem Joſeph, qui nati ſunt ei in
terra Ægypti, animæ duæ. * Omnes ani-
mæ domus Jacob, quæ ingreſſæ ſunt in Æ-
gyptum, fuere ſeptuaginta.
28 Miſit autem Judam ante ſe ad Joſeph,
ut nuntiaret ei, & occurreret in Geſſen.
29 Quò cùm perveniſſet, juncto Joſeph cur-
ru ſuo, aſcendit obviam patri ſuo ad eundem
locum : videnſque eum, irruit ſuper collum
ejus, & inter amplexus flevit.
30 Dixitque pater ad Joſeph : Jam lætus
moriar, quia vidi faciem tuam, & ſuper-
ſtitem te relinquo.
31 At ille locutus eſt ad fratres ſuos, &
ad omnem domum patris ſui : Aſcendam,
& nuntiabo Pharaoni, dicamque ei : Fra-
tres mei, & domus patris mei, qui erant
in terra Chanaan, venerunt ad me :
32 Et ſunt viri paſtores ovium, curam-
que habent alendorum gregum : pecora
ſua, & armenta, & omnia, quæ habere
potuerunt, adduxerunt ſecum.
33 Cùmque vocaverit vos, & dixerit :
Quod eſt opus veſtrum?
34 Reſpondebitis : Viri paſtores ſumus ſer-
vi tui, ab infantia noſtra uſque in præſens, &
nos, & patres noſtri. Hæc autem dicetis, ut
habitare poſſitis in terra Geſſen : quia dete-
ſtantur Ægyptii omnes paſtores ovium.

CAPUT XLVII.

*Joſeph, adventu patris, & fratrum Pha-
raoni nuntiato, introducit Jacob cum fi-
liis ad Pharaonem : terra Geſſen conce-
ditur iis ad inhabitandum, famiſque
tempore eos alit : porrò fames tantum pre
mit Ægyptum ut, venditis pecoribus,
terram quoque vendere ſint coacti : quo
factum eſt ut quinta pars fructuum re-
gibus Ægypti perpetuò cedat, præter-
quam in poſſeſſionibus ſacerdotum. Poſt
annos ſeptemdecim Jacob plurimùm dita-
tus, & jam moriturus adjurat Joſeph
de ſua ſepultura in Terra Chanaan.*

1 INgreſſus ergo Joſeph nuntiavit Pharao- A
ni, dicens : Pater meus, & fratres, oves
eorum, & armenta, & cuncta, quæ poſ-
ſident, venerunt de terra Chanaan : &
ecce conſiſtunt in terra Geſſen.
2 Extremos quoque fratrum ſuorum quin-
que viros conſtituit coram rege :
3 Quos ille interrogavit : Quid habetis
operis? Reſponderunt : Paſtores ovium
ſumus ſervi tui, & nos, & patres noſtri.
4 Ad peregrinandum in terra tua venimus :

quoniam non eſt herba gregibus ſervorum
tuorum, ingraveſcente fame in terra Cha-
naan: petimuſque, ut eſſe nos jubeas ſer-
vos tuos in terra Geſſen.
B 5 Dixit itaque rex ad Joſeph: Pater tuus,
& fratres tui venerunt ad te.
6 Terra Ægypti in cõſpectu tuo eſt: in opti-
mo loco fac eos habitare, & trade eis terram
Geſſẽ. Quòd ſi noſti in eis eſſe viros induſtrios,
conſtitue illos magiſtros pecorum meorum.
7 Poſt hæc introduxit Joſeph patrem ſuum
ad Regem, & ſtatuit eum coram eo: qui
benedicens illi,
8 Et interrogatus ab eo: Quot ſunt dies
annorum vitæ tuæ?
9 Reſpondit: Dies peregrinationis meæ
centum triginta annorum ſunt: parvi, & ma-
li, & non pervenerunt uſque ad dies patrum
C meorum, quibus peregrinati ſunt.
10 Et benedicto rege, egreſſus eſt foras.
11 Joſeph verò patri, & fratribus ſuis de-
dit poſſeſſionem in Ægypto in optimo terræ
loco, Rameſſes, ut præceperat Pharao.
12 Et alebat eos, omnemque domum pa-
tris ſui, præbens cibaria ſingulis.
13 In toto enim orbe panis deerat, &
oppreſſerat fames terram, maximè Ægypti,
& Chanaan.
14 E quibus omnem pecuniam congrega-
vit pro venditione frumenti, & intulit eam
in ærarium regis.
D 15 Cùmque defeciſſet emptoribus pretium,
venit cuncta Ægyptus ad Joſeph, dicens:
Da nobis panes: quare morimur coram
te, deficiente pecunia?
16 Quibus ille reſpondit: Adducite pe-
cora veſtra, & dabo vobis pro eis cibos,
ſi pretium non habetis.
17 Quæ cùm adduxiſſent, dedit eis ali-
menta pro equis, & ovibus, & bobus,
& aſinis: ſuſtentavitque eos illo anno pro
commutatione pecorum.
18 Venerunt quoque anno ſecundo, & dixe-
runt ei: Non celabimus dominum noſtrum,
quòd deficiente pecunia, pecora ſimul de-
fecerunt; nec clam te eſt, quòd abſque
corporibus, & terra nihil habeamus.
19 Cur ergo moriemur te vidente? & nos,
& terra noſtra tui erimus: eme nos in ſervi-
tutem regiam, & præbe ſemina, ne pereun-
te cultore redigatur terra in ſolitudinem.
E 20 Emit igitur Joſeph omnem terrã Ægypti
vendẽtibus ſingulis poſſeſſiones ſuas præ ma-
gnitudine famis. Subjecitque eam Pharaoni,
21 Et cunctos populos ejus, à noviſſimis ter-
minis Ægypti uſque ad extremos fines ejus.
22 Præter terram ſacerdotum, quæ à rege
tradita fuerat eis: quibus & ſtatuta cibaria
ex horreis publicis præbebantur, & idcircò
non ſunt compulſi vendere poſſeſſiones ſuas.
23 Dixit ergo Joſeph ad populos: En ut
cernitis, & vos, & terram veſtram Pharao
poſſidet: accipite ſemina, & ſerite agros,
F 24 Ut fruges habere poſſitis. Quintam
partem regi dabitis: quatuor reliquas per-
mitto vobis in ſementem, & in cibum fa-
miliis, & liberis veſtris.
25 Qui reſponderunt: Salus noſtra in ma-
nu tua eſt, reſpiciat nos tantùm dominus
noſter, & læti ſerviemus regi.
26 Ex eo tempore uſque in præſentem
diem, in univerſa terra Ægypti, regibus
quinta pars ſolvitur, & factum eſt quaſi in
legem, abſque terra ſacerdotali, quæ li-
bera ab hac conditione fuit.
27 Habitavit ergo Iſrael in Ægypto, id
eſt, in terra Geſſen, & poſſedit eam: au-
ctuſque eſt, & multiplicatus nimis.
28 Et vixit in ea decem, & ſeptem annis:
factique ſunt omnes dies vitæ illius centum
quadraginta ſeptem annorum.
29 Cùmque appropinquare cerneret diem G
mortis ſuæ, vocavit filium ſuum Joſeph, &
dixit ad eum: Si inveni gratiam in conſpe-
ctu tuo, * pone manum tuam ſub femore * Sup. 24. 2.
meo: & facies mihi miſericordiam, & veri-
tatem, ut non ſepelias me in Ægypto.
30 Sed dormiam cum patribus meis, & au-
feras me de terra hac, condaſque in ſepul-
chro majorum meorum. Cui reſpondit Jo-
ſeph: Ego faciam, quod juſſiſti.
31 Et ille: Jura ergo, inquit, mihi. Quo
jurante, adoravit Iſrael Deum, converſus
ad lectuli caput.

CAPUT XLVIII.

*Iacob ægrotantem inviſit Joſeph, cujus fi-
lios Manaſſen, & Ephraim Jacob ſibi ado-
ptat, ac benedicit, minorem, contradicen-
te Joſeph, majori præponit, denique ſu-
pra fratres partem unam Joſeph tribuit.*

1 His ita tranſactis, nuntiatum eſt Jo- A
ſeph, quòd ægrotaret pater ſuus:
qui, aſſumptis duobus filiis Manaſſe, &
Ephraim, ire perrexit.
2 Dictumque eſt ſeni: Ecce filius tuus Joſeph
venit ad te. Qui confortatus ſedit in lectulo.
3 Et ingreſſo ad ſe ait: Deus omnipo-
tens * apparuit mihi in Luza, quæ eſt in * Sup. 28. 13.
terra Chanaan: benedixitque mihi.
4 Et ait: Ego te augebo, & multiplica-
bo, & faciam te in turbas populorum:
daboque tibi terram hanc, & ſemini tuo
poſt te, in poſſeſſionem ſempiternam.
5 Duo ergo filii tui, qui * nati ſunt tibi in * Sup. 41. 50.
terra Ægypti, antequam huc venirem ad te,
mei erunt: * Ephraim, & Manaſſes, ſicut * Joſ. 13. 7. 29.
Ruben, & Simeon reputabuntur mihi.
6 Reliquos autem, quos genueris poſt eos,
tui erunt, & nomine fratrum ſuorum vo-
cabuntur in poſſeſſionibus ſuis.
7 Mihi enim, quando veniebam de Me- B
ſopotamia, * mortua eſt Rachel in terra * Sup. 35. 19.
Chanaan, in ipſo itinere, eratque vernum
tempus: & ingrediebar Ephratam, & ſe-
pelivi eam juxta viam Ephratæ, quæ alio
nomine appellatur Bethlehem.
8 Videns autem filios ejus, dixit ad eum:
Qui ſunt iſti?
9 Reſpondit: Filii mei ſunt, quos donavit
mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit,
eos ad me, ut benedicam illis.
10 Oculi enim Iſrael caligabãt præ nimia ſe-
nectute, & clarè videre non poterat. Applici-
toſque ad ſe, deoſculatus, & circumplexus eos,
11 Dixit ad filium ſuum: Non ſum frau-
datus aſpectu tuo: inſuper oſtendit mihi
Deus ſemen tuum.
12 Cùmque tuliſſet eos Joſeph de gremio
patris, adoravit pronus in terram.
13 Et poſuit Ephraim ad dexteram ſuam,

id eſt,

Google

id eſt, ad ſiniſtram Iſrael: Manaſſen ve- D
rò in ſiniſtra ſua, ad dexteram ſcilicet pa-
tris, applicuitque ambos ad eum.
14 Qui extendens manum dexteram, poſuit
ſuper caput Ephraim minoris fratris: ſini-
ſtram autem ſuper caput Manaſſe, qui ma-
jor natu erat, commutans manus.
b. 15 *Benedixitque Jacob filiis Joſeph, & ait:
11. Deus, in cujus conſpectu ambulaverunt patres
mei Abraham, & Iſaac, Deus, qui paſcit me ab
adoleſcentia mea uſque in præſentem diem:
up. 16 * Angelus, qui eruit me de cunctis ma-
9. lis, benedicat pueris iſtis: & invocetur ſu-
per eos nomen meum, nomina quoque pa-
trum meorum Abraham & Iſaac, & cre-
ſcant in multitudinem ſuper terram.
17 Videns autem Joſeph, quòd poſuiſſet
pater ſuus dexteram manum ſuper caput
Ephraim, graviter accepit: & apprehenſam
manum patris levare conatus eſt de capite
Ephraim, & transferre ſuper caput Manaſſe.
18 Dixitque ad patrem: Non ita convenit,
pater: quia hic eſt primogenitus, pone
dexteram tuam ſuper caput ejus.
19 Qui renuens, ait: Scio, fili mi, ſcio:
& iſte quidem erit in populos, & multipli-
cabitur: ſed frater ejus minor, major erit
illo: & ſemen illius creſcet in gentes.
20 Benedixitque eis in tempore illo, dicens:
In te benedicetur Iſrael, atque dicetur: Fa-
ciat tibi Deus ſicut Ephraim, & ſicut Manaſ-
ſe. Conſtituitque Ephraim ante Manaſſen.
21 Et ait ad Joſeph filium ſuum: En ego
morior, & erit Deus vobiſcum, reducetque
vos ad terram patrum veſtrorum.
22 Do tibi * partem unam extra fratres * Joſ. 16. 1.
tuos, quam tuli de manu * Amorrhæi in * Joſ. 24. 8.
gladio, & arcu meo.

CAPUT XLIX.

Jacob moriturus ſingulis filiis ſuis benedicit, quorumdam tamen benedictione ob peccata in maledictionem, & acrem objurgationem verſa, futura illis prædicit, tandemque declarato ſepulturæ ſuæ loco, moritur.

A 1 VOcavit autem Jacob filios ſuos, & ait
eis: Congregamini, ut annuntiem,
quæ ventura ſunt vobis in diebus noviſſimis.
2 Congregamini, & audite filii Jacob,
audite Iſrael patrem veſtrum.
3 Ruben primogenitus meus, tu fortitudo
mea, & principium doloris mei: prior
in donis, major in imperio.
p. 4 Effuſus es ſicut aqua, non creſcas: * quia
11. aſcendiſti cubile patris tui, & maculaſti
Par. ſtratum ejus.
5 Simeon, & Levi fratres: vaſa iniqui-
tatis bellantia.
6 In conſilium eorum non veniat anima
mea, & in cœtu illorum non ſit gloria mea:
ap. * quia in furore ſuo occiderunt virum, & in
voluntate ſua ſuffoderunt murum.
Joſ. 7 Maledictus furor eorum, quia pertinax;
& indignatio eorum, quia dura: * dividam
eos in Jacob, & diſpergam eos in Iſrael. B
8 Juda, te laudabunt fratres tui: manus
tua in cervicibus inimicorum tuorum: ado-
rabunt te filii patris tui.
9 * Catulus leonis Juda: ad prædam, fili 1.Par.
mi, aſcendiſti: requieſcens accubuiſti ut 5. 2.
leo, & quaſi leæna, quis ſuſcitabit eum?
10 * NON AUFERETUR ſceptrum de Ju- *Mat.
da, & dux de femore ejus, donec veniat, qui 2. 6.
mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium. Jo. 1.
11 Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vi- 45.
tem, ò fili mi, aſinam ſuam. Lavabit in vino
ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum.
12 Pulchriores ſunt oculi ejus vino, &
dentes ejus lacte candidiores.
13 Zabulon in litore maris habitabit, & in
ſtatione navium pertingens uſq; ad Sidonem.
14 Iſſachar aſinus fortis accubans inter
terminos.
15 Vidit requiem, quòd eſſet bona: &
terram, quod optima: & ſuppoſuit hume-
rum ſuum ad portandum, factuſque eſt
tributis ſerviens.
16 Dan judicabit populum ſuum, ſicut &
alia tribus in Iſrael.
17 Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſe-
mita,

Digitized by Google

mita, mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor ejus retro.

18 SALUTARE tuum expectabo, Domine.

19 Gad, accinctus præliabitur ante eum: & ipſe accingetur retrorſum.

20 Aſer, pinguis panis ejus, & præbebit delicias regibus.

21 Nephtali, cervus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis.

*1Par. 5. 1. 22 * Filius accreſcens Joſeph, filius accreſcens, & decorus aſpectu: filiæ diſcurrerunt ſuper murum.

23 Sed exaſperaverunt eum, & jurgati ſunt, invideruntque illi habentes jacula.

24 Sedit in forti arcus ejus, & diſſoluta ſunt vincula brachiorum, & manuum illius per manus potentis Jacob: inde paſtor egreſſus eſt, lapis Iſrael.

25 Deus patris tui erit adjutor tuus, & omnipotens benedicet tibi benedictionibus cœli deſuper, benedictionibus abyſſi jacentis

D deorſum, benedictionibus uberum, & vulvæ.

26 Benedictiones patris tui confortatæ ſunt benedictionibus patrum ejus: donec veniret deſiderium collium æternorum: fiant in capite Joſeph, & in vertice Nazaræi inter fratres ſuos.

27 Benjamin lupus rapax, manè comedet prædam, & veſpere dividet ſpolia.

28 Omnes hi in tribubus Iſrael duodecim: hæc locutus eſt eis pater ſuus, benedixitque ſingulis, benedictionibus propriis.

29 Et præcepit eis dicens: Ego congregor ad populum meum: ſepelite me cum patribus meis in ſpelunca duplici, quæ eſt in agro Ephron Hethæi:

*Sup. 23.17. 30 Contra Mambre in terra Chanaan, * quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hethæo in poſſeſſionem ſepulchri.

31 Ibi ſepelierunt eum, & Saran uxorem ejus: ibi ſepultus eſt Iſaac cum Rebecca conjuge ſua: ibi & Lia condita jacet.

32 Finitiſque mandatis, quibus filios inſtruebat, collegit pedes ſuos ſuper lectulum, & obiit: appoſituſque eſt ad populum ſuum.

CAPUT L.

Joſeph corpus patris aromatibus conditum curans, & adhibito luctu funebri, cum ſenioribus Ægypti proficiſcitur, ut in terra Chanaan ſepeliat: quo magna ſolemnitate peracto, fratres, ob irrogatam illi injuriam ſibi timentes, benignè ſuſcepit, & conſolatur: qui, ubi mandatum dediſſet de ſuis oſſibus in terram Chanaan, cùm ex Ægypto ſint migraturi, deferendis, in pace quievit.

A 1 QUod cernens Joſeph, ruit ſuper faciem patris flens, & deoſculans eum.

2 Præcepitque ſervis ſuis medicis, ut aromatibus condirent patrem.

3 Quibus juſſa explentibus, tranſierunt quadraginta dies: iſte quippe mos erat cadaverum conditorum: flevitque eum Ægyptus ſeptuaginta diebus.

4 Et expleto planctus tempore, locutus eſt Joſeph ad familiam Pharaonis: Si inveni gratiam in conſpectu veſtro, loquimini in auribus Pharaonis:

*Sup. 47.31. 5 Eo quod pater meus adjuraverit me, dicens: En morior in ſepulchro meo, * quod fodi mihi in terra Chanaan, ſepelies me. Aſcendam igitur, & ſepeliam patrem meum, ac revertar.

6 Dixitque ei Pharao: Aſcende, & ſepeli patrem tuum, ſicut adjuratus es.

7 Quo aſcendente, ierunt cum eo omnes ſenes domus Pharaonis, cunctique majores B natu terræ Ægypti:

8 Domus Joſeph cum fratribus ſuis, abſque parvulis, & gregibus, atque armentis, quæ dereliquerant in terra Geſſen.

9 Habuit quoque in comitatu currus, & equites: & facta eſt turba non modica.

10 Veneruntque ad Aream Atad, quæ ſita eſt trans Jordanem: ubi celebrantes exequias planctu magno, atque vehementi, impleverunt ſeptem dies.

11 Quod cùm vidiſſent habitatores terræ Chanaan, dixerunt: Planctus magnus eſt iſte Ægyptiis. Et idcircò vocatum eſt nomen loci illius, Planctus Ægypti.

12 Fecerunt ergo filii Jacob ſicut præceperat eis:

13 Et portantes eum in terram Chanaan, * *Act. 7.16.
ſepelierunt eum in ſpelunca duplici, * quam
emerat Abraham cum agro in poſſeſſionem *Sup. 23.17.
ſepulchri ab Ephron Hethæo contra faciem Mambre.

14 Reverſuſque eſt Joſeph in Ægyptum cum fratribus ſuis, & omni comitatu, ſepulto patre.

15 Quo mortuo, timentes fratres ejus, & C mutuo colloquentes: Ne forte memor ſit injuriæ, quam paſſus eſt, & reddat nobis omne malum, quod fecimus,

16 Mandaverunt ei dicentes: Pater tuus præcepit nobis, antequam moreretur,

17 Ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obſecro, ut obliviſcaris ſceleris fratrum tuorum, & peccati, atque malitiæ, quam exercuerunt in te: nos quoque oramus, ut ſervis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit Joſeph.

18 Veneruntque ad eum fratres ſui: & proni adorantes in terram dixerunt: Servi tui ſumus.

19 Quibus ille reſpondit: Nolite timere: num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?

20 * Vos cogitaſtis de me malum: ſed Deus *Sup. 45.5
vertit illud in bonum, ut exaltaret me, ſicut in præſentiarum cernitis, & ſalvos fa- D
ceret multos populos.

21 Nolite timere: * ego paſcam vos, & *Sup. 47.12
parvulos veſtros: conſolatuſque eſt eos, & blande, ac leniter eſt locutus.

22 Et habitavit in Ægypto cum omni domo patris ſui, vixitque centum decem annis. Et vidit Ephraim filios uſque ad tertiam generationem. * Filii quoque Machir filii Ma- *Nu. 32.39.
naſſe nati ſunt in genibus Joſeph.

23 Quibus tranſactis, * locutus eſt fratribus *Heb. 11.22
ſuis: Poſt mortem meam Deus viſitabit vos, & aſcendere vos faciet de terra iſta ad terram, quam juravit Abraham, Iſaac, & Jacob.

24 Cumque adjuraſſet eos, atque dixiſſet: Deus viſitabit vos: * aſportate oſſa mea vo- *Exo. 13.19. Joſ. 24.32
biſcum de loco iſto:

25 Mortuus eſt, expletis centum decem vitæ ſuæ annis. Et conditus aromatibus, repoſitus eſt in loculo in Ægypto.

LIBER EXODI, HEBRAICE VEELLE-SEMOTH.

CAPUT PRIMUM.

Nomina filiorum Iſrael, qui Ægyptum ingreſſi ſunt, quorum multiplicationem novus Pharao fruſtra impedire nititur onerum impoſitione, maſculorum cæde, ac ſubmerſione: de obſtetricum miſeratione, & earum à Deo præmiatione.

A Gen. 46.8. 1 HÆc ſunt nomina filiorum
Iſrael, qui ingreſſi ſunt in
Ægyptum cum Jacob: ſinguli
cum domibus ſuis introierunt:
2 Ruben, Simeon, Levi,
Judas,
3 Iſſachar, Zabulon, & Benjamin,
4 Dan, & Nephtali, Gad, & Aſer.
5 Erant igitur omnes animæ eorum, qui
egreſſi ſunt de femore Jacob, ſeptuaginta:
Joſeph autem in Ægypto erat.
6 Quo mortuo, & univerſis fratribus ejus,
omnique cognatione illa,
* Act. 7. 17. 7 * Filii Iſrael creverunt, & quaſi germinantes
multiplicati ſunt: ac roborati nimis,
impleverunt terram.
B 8 Surrexit intereà rex novus ſuper Ægyptum,
qui ignorabat Joſeph,
9 Et ait ad populum ſuum: Ecce, populus
filiorum Iſrael multus, & fortior
nobis eſt.
10 Venite, ſapienter opprimamus eum, ne
forte multiplicetur: & ſi ingruerit contra nos
bellum, addatur inimicis noſtris, expugnatiſque
nobis egrediatur de terra.
11 Præpoſuit itaque eis magiſtros operum,
ut affligerent eos oneribus: ædificaveruntque
urbes tabernaculorum Pharaoni, Phitom,
& Rameſſes.
12 Quantòque opprimebant eos, tantò magis
multiplicabantur, & creſcebant.
13 Oderantque filios Iſrael Ægyptii, & affligebant
illudentes eis.
14 Atque ad amaritudinem perducebant
vitam eorum operibus duris luti, & lateris,
omnique famulatu, quo in terræ operibus C
premebantur.
15 Dixit autem rex Ægypti obſtetricibus
Hebræorum: quarum una vocabatur Sephora,
altera Phua,
16 Præcipiens eis: Quando obſtetricabitis
Hebræas, & partus tempus advenerit:
ſi maſculus fuerit, interficite eum, ſi fœmina,
reſervate.
17 Timuerunt autem obſtetrices Deum, &
non fecerunt juxta præceptum regis Ægypti,
ſed conſervabant mares.
18 Quibus ad ſe accerſitis, rex ait: Quidnam
eſt hoc, quod facere voluiſtis, ut pueros
ſervaretis? D
19 Quæ reſponderunt: Non ſunt Hebrææ
ſicut Ægyptiæ mulieres: ipſæ enim obſtetricandi
habent ſcientiam, & priuſquam
veniamus ad eas, pariunt.
20 Bene ergo fecit Deus obſtetricibus:
& crevit populus, confortatuſque eſt nimis.
21 Et quia timuerunt obſtetrices Deum,
ædificavit eis domos.
22 Præcepit ergo Pharao omni populo
ſuo, dicens: Quidquid maſculini ſexus
natum fuerit, in flumen projicite: quidquid
fœminini, reſervate.

Digitized by Google

CAPUT II.

Moyſes naſcitur, aquis expoſitus, & inde extractus, ac à matre ſua nutritus juſſu filiæ Pharaonis, quæ ipſum adoptavit, propter Ægyptii cædem in Madian metu regis fugit, ubi accepta uxore Sephora filia ſacerdotis, duos genuit filios, Gerſam, & Elieżer.

A

*Infr. 6.20. *Heb. 11.23.

1 EGreſſus eſt poſt hæc vir de domo Levi: * & accepit uxorem ſtirpis ſuæ.

2 Quæ concepit, & *peperit filium: & videns eum elegantem, abſcondit tribus menſibus.

3 Cùmque jam celare non poſſet, ſumpſit fiſcellam ſcirpeam, & linivit eam bitumine, ac pice: poſuitque intus infantulum, & expoſuit eum in carecto ripæ fluminis,

4 Stante procul ſorore ejus, & conſiderante eventum rei:

* Act. 7.21. Hebr. 11.23.

5 * Ecce autem deſcendebat filia Pharaonis, ut lavaretur in flumine: & puellæ ejus gradiebantur per crepidinem alvei. Quæ cùm vidiſſet fiſcellam in papyrione, miſit unam è famulabus ſuis: & allatam

6 Aperiens, cernenſque in ea parvulum vagientem, miſerta ejus, ait: De infantibus Hebræorum eſt hic.

7 Cui ſoror pueri: Vis, inquit, ut vadam, & vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire poſſit infantulum?

B

8 Reſpondit: Vade. Perrexit puella, & vocavit matrem ſuam.

9 Ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum iſtum, & nutri mihi: ego dabo tibi mercedem tuam. Suſcepit mulier, & nutrivit puerum: adultumque tradidit filiæ Pharaonis.

10 Quem illa adoptavit in locum filii, vocavitque nomen ejus Moyſes, dicens: Quia de aqua tuli eum.

*Heb. 11.24.

11 In diebus illis poſtquam creverat Moyſes, * egreſſus eſt ad fratres ſuos, viditque afflictionem eorum, & virum Ægyptium percutientem quemdam de Hebræis fratribus ſuis.

12 Cùmque circumſpexiſſet huc, atque illuc, & nullum adeſſe vidiſſet, percuſſum Ægyptium abſcondit ſabulo.

C

13 Et egreſſus die altero conſpexit duos Hebræos rixantes: dixitque ei, qui faciebat injuriam: Quare percutis proximum tuum?

14 Qui reſpondit: Quis te conſtituit principem, & judicem ſuper nos? num occidere me tu vis, ſicut heri occidiſti Ægyptium? Timuit Moyſes, & ait: Quomodo palam factum eſt verbum iſtud?

15 Audivitque Pharao ſermonem hunc, & quærebat occidere Moyſen: qui fugiens de conſpectu ejus, moratus eſt in terra Madian, & ſedit juxta puteum.

16 Erant autem ſacerdoti Madian ſeptem filiæ, quæ venerunt ad hauriendam aquam: & impletis canalibus adaquare cupiebant greges patris ſui.

17 Supervenere paſtores, & ejecerunt eas; ſurrexitque Moyſes, & defenſis puellis, adaquavit oves earum.

18 Quæ cùm reverteſſent ad Raguel patrem ſuum, dixit ad eas: Cur velocius veniſtis ſolito?

D

19 Reſponderunt: Vir Ægyptius liberavit nos de manu paſtorum: inſuper & hauſit aquam nobiſcum, potumque dedit ovibus.

20 At ille, Ubi eſt? inquit, Quare dimiſiſtis hominem? vocate eum, ut comedat panem.

21 Juravit ergo Moyſes, quòd habitaret cum eo: * Accepitque Sephoram filiam ejus uxorem.

*Inf. 18.2. 1. 4 23.15

22 Quæ peperit ei filium, quem vocavit Gerſam, dicens: Advena fui in terra aliena. Alterum verò peperit, quem vocavit Eliezer, dicens: Deus enim patris mei adjutor meus eripuit me de manu Pharaonis.

23 Poſt multum verò temporis mortuus eſt rex Ægypti: & ingemiſcentes filii Iſrael propter opera vociferati ſunt: aſcenditque clamor eorum ad Deum ab operibus.

24 Et audivit gemitum eorum, ac recordatus eſt fœderis, quod pepigit cum Abraham, Iſaac, & Jacob.

25 Et reſpexit Dominus filios Iſrael, & cognovit eos.

CA-

C A P U T III.

Dominus Moyſi, oves Jethro ſoceri paſcenti, in rubo ardente, & incombuſto apparens, mittit eum etiam renitentem ad filios Iſrael de manu Pharaonis liberandos ſpoliatis Ægyptiis.

A 1 MOyſes autem paſcebat oves Jethro
ſoceri ſui ſacerdotis Madian; cùmque minaſſet gregem ad interiora deſerti,
venit ad montem Dei Horeb.
* Act. 7. 30. 2 * Apparuitque ei Dominus in flamma
ignis de medio rubi: & videbat, quòd rubus arderet, & non combureretur.
3 Dixit ergo Moyſes: Vadã, & videbo viſionẽ
hanc magnam, quare non comburatur rubus.
4 Cernens autem Dñs, quòd pergeret ad videndum, vocavit eum de medio rubi, & ait:
Moyſes, Moyſes. Qui reſpondit: Adſum.
B 5 At ille: Ne appropies, inquit, huc:
ſolve calceamentum de pedibus tuis: locus
enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt.
* Matt. 22. 32. Marc. 12. 26. Luc. 20. 37. 6 Et ait: * Ego ſum Deus patris tui, Deus
Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob. Abſcondit Moyſes faciem ſuam: non enim audebat aſpicere contra Deum.
7 Cui ait Dominus: Vidi afflictionem populi
mei in Ægypto, & clamorem ejus audivi propter duritiam eorum, qui præſunt operibus.
8 Et ſciens dolorem ejus, deſcendi, ut liberem eum de manibus Ægyptiorum, & educam de terra illa in terram bonam, & ſpatioſam, in terram, quæ fluit lacte, & melle, ad
loca Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi,
& Pherezæi, & Hevæi, & Jebuſæi.
9 Clamor ergo filiorum Iſrael venit ad me:
vidique afflictionem eorum, qua ab Ægyptiis opprimuntur.
10 Sed veni, & mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum, filios
Iſrael, de Ægypto.
11 Dixitque Moyſes ad Deum: Quis
ſum ego, ut vadam ad Pharaonem, &
educam filios Iſrael de Ægypto?
D 12 Qui dixit ei: ego ero tecum: & hoc habebis ſignum, quod miſerim te: Cùm eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo ſuper montem iſtum.
13 Ait Moyſes ad Deum: Ecce ego vadam
ad filios Iſrael, & dicam eis: Deus patrum
veſtrorum miſit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod eſt nomen ejus? quid dicam eis?
14 Dixit Deus ad Moyſen: EGO SUM
QUI SUM. Ait: Sic dices filiis Iſrael:
QUI EST, miſit me ad vos. E
15 Dixitque iterùm Deus ad Moyſen: Hæc
dices filiis Iſrael: Dominus Deus patrum veſtrorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, &
Deus Jacob, miſit me ad vos: hoc nomen mihi eſt in æternum, & hoc memoriale meum
in generationem, & generationem.
16 Vade, & congrega ſeniores Iſrael,
& dices ad eos: Dominus Deus patrum
veſtrorum apparuit mihi, Deus Abraham,
Deus Iſaac, & Deus Jacob, dicens: Viſitans viſitavi vos, & vidi omnia, quæ
acciderunt vobis in Ægypto:
17 Et dixi, ut educam vos de afflictione Ægypti, in terram Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Jebuſæi, ad terram fluentem lacte, & melle. F
18 Et audient vocem tuam: ingredierisque tu, & ſeniores Iſrael, ad regem Ægypti, & dices ad eum: Dominus Deus
Hebræorum vocavit nos: ibimus viam
trium dierum in ſolitudinem, ut immolemus Domino Deo noſtro.
19 Sed ego ſcio, quòd non dimittet vos rex G
Ægypti, ut eatis, niſi per manum validam.
20 Extendam enim manum meam, & percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus
meis, quæ facturus ſum in medio eorum;
poſt hæc dimittet vos.
21 Daboque gratiam populo huic coram
Ægyptiis: * & cùm egrediemini, non * Inf. 11. 2. & 12. 35.
exibitis vacui:
22 Sed poſtulabit mulier à vicina ſua, &
ab hoſpita ſua, vaſa argentea, & aurea,
ac veſtes: ponetiſque eas ſuper filios, &
filias veſtras, & ſpoliabitis Ægyptum.

C A P U T IV.

Moyſes ſuæ miſſionis tribus ſignis à Deo acceptis, variè ſe excuſat ab hac miſſione: tandem acquieſcit, reditque in Ægyptum cum uxore, & filiis: angelus minatur Moyſi mortem: hinc uxor circumcidit filium, Aaron fratri Moyſi occurrit, ſimulque venerunt ad filios Iſrael.

A 1 RESpondens Moyſes ait: Non credent
mihi, neque audient vocem meam,
ſed dicent: Non apparuit tibi Dominus.
2 Dixit ergo ad eum: Quid eſt, quod te-
nes in manu tua? Reſpondit: Virga.
3 Dixitque Dominus: Projice eam in ter-
ram. Projecit, & verſa eſt in colubrum,
ita ut fugeret Moyſes.
4 Dixitque Dominus: Extende manum
tuam, & apprehende caudam ejus. Exten-
dit, & tenuit, verſaque eſt in virgam.
5 Ut credant, inquit, quòd apparuerit tibi
Dominus Deus patrum ſuorum, Deus Abra-
ham, Deus Iſaac, & Deus Jacob.
6 Dixitque Dominus rurſum: Mitte ma-
B num tuam in ſinum tuum. Quam cùm miſiſſet
in ſinum, protulit leproſam inſtar nivis.
7 Retrahe, ait, manum tuam in ſinum
tuum. Retraxit, & protulit iterum, &
erat ſimilis carni reliquæ.
8 Si non crediderint, inquit, tibi, neque
audierint ſermonem ſigni prioris, credent
verbo ſigni ſequentis.
9 Quòd ſi nec duobus quidem his ſignis
crediderint, neque audierint vocem tuam:
ſume aquam fluminis, & effunde eam ſuper
aridam, & quidquid hauſeris de fluvio,
vertetur in ſanguinem.
C 10 Ait Moyſes: Obſecro, Domine, non ſum
eloquens ab heri, & nudiuſtertius: ex quo
locutus es ad ſervum tuum, impeditioris,
& tardioris linguæ ſum.
11 Dixit Dominus ad eum: Quis fecit os
hominis? aut quis fabricatus eſt mutum &
ſurdum, videntem & cæcum? nonne ego?
*Ma. 10.[illegible] 12 Perge igitur, * & ego ero in ore tuo:
doceboque te, quid loquaris.
13 At ille: Obſecro, inquit, Domine,
mitte, quem miſſurus es.
14 Iratus Dominus in Moyſen, ait: Aaron
frater tuus Levites, ſcio, quod eloquens ſit:
ecce ipſe egreditur in occurſum tuum, vi-
denſque te lætabitur corde. D
15 Loquere ad eum, & pone verba mea
in ore ejus: & ego ero in ore tuo, & in *Infr.
ore illius, * & oſtendam vobis, quid age- 7.2.
re debeatis.
16 Ipſe loquetur pro te ad populum, &
erit os tuum: tu autem eris ei in his,
quæ ad Deum pertinent.
17 Virgam quoque hanc ſume in manu tua,
in qua facturus es ſigna.
18 Abiit Moyſes, & reverſus eſt ad Jethro
ſocerum ſuum, dixitque ei: Vadam, & rever-
tar ad fratres meos in Ægyptum, ut videam, ſi
adhuc vivant. Cui ait Jethro: Vade in pace.
19 Dixit ergo Dominus ad Moyſen in Ma-
dian: Vade, & revertere in Ægyptum:
Mortui ſunt enim omnes, qui quærebant
animam tuam.
20 Tulit ergo Moyſes uxorem ſuam, & fi- E
lios ſuos, & impoſuit eos ſuper aſinum, re-
verſuſque eſt in Ægyptum, portans virgam
Dei in manu ſua.
21 Dixitque ei Dominus revertenti in Ægy-
ptum: Vide, ut omnia oſtenta, quæ poſui in
manu tua, facias coram Pharaone: ego in-
durabo cor ejus, & non dimittet populum:
22 Diceſque ad eum: Hæc dicit Dominus,
Filius meus primogenitus Iſrael.
23 Dixi tibi: Dimitte filium meum, ut F
ſerviat mihi, & noluiſti dimittere eum: ecce
ego interficiam filium tuum primogenitum.
24 Cùmque eſſet in itinere, in diverſo-
rio occurrit ei Dominus, & volebat oc-
cidere eum.
25 Tulit illicò Sephora acutiſſimam pe-
tram, & circumcidit præputium filii ſui,
tetigitque pedes ejus, & ait: Sponſus
ſanguinum tu mihi es.
26 Et dimiſit eum, poſtquam dixerat: Spon-
ſus ſanguinum, ob circumciſionem.

27 Dixit

G 27 Dixit autem Dominus ad Aaron: Vade in occurſum Moyſi in deſertum. Qui perrexit obviàm ei in montem Dei, & oſculatus eſt eum.

28 Narravitque Moyſes Aaron omnia verba Domini, quibus miſerat eum, & ſigna, quæ mandaverat.

29 Veneruntque ſimul, & congregaverunt cunctos ſeniores filiorum Iſrael.

30 Locutuſque eſt Aaron omnia verba, quæ dixerat Dominus ad Moyſen, & fecit ſigna coram populo,

31 Et credidit populus. Audieruntque, quòd viſitaſſet Dominus filios Iſrael, & quòd reſpexiſſet afflictionem illorum, & proni adoraverunt.

CAPUT V.

Moyſes, & Aaron Pharaoni Dei mandata referunt, quæ ille contemnens graviùs Iſraelitas premit, negatis paleis: quod audiens Moyſes, orat pro eis Dominum.

A 1 Poſt hæc ingreſſi ſunt Moyſes, & Aaron, & dixerunt Pharaoni: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Dimitte populum meum, ut ſacrificet mihi in deſerto.

2 At ille reſpondit: Quis eſt Dominus, ut audiam vocem ejus, & dimittam Iſrael? neſcio Dominum, & Iſrael non dimittam.

3 Dixeruntque: Deus Hebræorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in ſolitudinem, & ſacrificemus Domino Deo noſtro: ne forte accidat nobis peſtis, aut gladius.

4 Ait ad eos rex Ægypti: Quare Moyſes & Aaron ſolicitatis populum ab operibus ſuis? ite ad onera veſtra.

5 Dixitque Pharao: Multus eſt populus terræ: videtis, quòd turba ſuccreverit: quantò magis ſi dederitis eis requiem ab operibus?

6 Præcepit ergo in die illo præfectis operum, & exactoribus populi, dicens:

B 7 Nequaquam ultrà dabitis paleas populo ad conficiendos lateres, ſicut priùs: ſed ipſi vadant, & colligant ſtipulas.

8 Et menſurã laterũ, quam priùs faciebant, imponetis ſuper eos, nec minuetis quidquam: vacant enim, & idcircò vociferantur, dicentes: Eamus, & ſacrificemus Deo noſtro.

9 Opprimantur operibus, & expleant ea: ut non acquieſcant verbis mendacibus.

10 Igitur egreſſi præfecti operum, & exactores, ad populum dixerunt: Sic dicit Pharao: Non do vobis paleas:

11 Ite, & colligite ſicubi invenire poteritis, nec minuetur quidquam de opere veſtro.

12 Diſperſuſque eſt populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas.

C 13 Præfecti quoque operũ inſtabant, dicentes: Complete opus veſtrum quotidie, ut priùs facere ſolebatis, quãdo dabantur vobis paleę.

14 Flagellatique ſunt, qui præerant operibus filiorum Iſrael, ab exactoribus Pharaonis, dicentibus: Quare non impletis menſuram laterum ſicut priùs, nec heri, nec hodie?

15 Veneruntque præpoſiti filiorum Iſrael, & vociferati ſunt ad Pharaonem, dicentes: Cur ita agis contra ſervos tuos?

16 Paleæ non dantur nobis, & lateres ſimiliter imperantur: en famuli tui flagellis cædimur, & injuſte agitur contra populum tuum.

17 Qui ait: Vacatis otio, & idcircò dicitis: Eamus, & ſacrificemus Domino.

18 Ite ergo, & operamini: paleæ non dabũtur vobis, & reddetis conſuetũ numerum laterũ. D

19 Videbantque ſe præpoſiti filiorum Iſrael in malo, eò quòd diceretur eis: Non minuetur quidquam de lateribus per ſingulos dies.

20 Occurreruntque Moyſi & Aaron, qui ſtabant ex adverſo, egredientibus à Pharaone:

21 Et dixerunt ad eos: Videat Dominus, & judicet, quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone, & ſervis ejus, & præbuiſtis ei gladium, ut occideret nos.

22 Reverſuſque eſt Moyſes ad Dominum, & ait: Domine, cur afflixiſti populum iſtum? quare miſiſti me?

23 Ex eo enim, quo ingreſſus ſum ad Pharaonem, ut loquerer in nomine tuo, afflixit populum tuum, & non liberaſti eos.

CAPUT VI.

Deus animat Moyſen, ei revelat nomen ſuum, Jehova, ſolaturque Iſraelitas per Moyſen terræ Chanaan promiſſione: recenſetur genealogia Ruben, Simeonis, & Levi uſque ad Moyſen, & Aaron.

1 Dixitque Dominus ad Moyſen: Nunc videbis, quæ facturus ſim Pharaoni: A per manum enim fortem dimittet eos, & in manu robuſta ejiciet illos de terra ſua.

2 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Ego Dominus,

3 Qui apparui Abraham, & Iſaac, & Jacob, in Deo omnipotente: & nomen meum ADONAI non indicavi eis.

4 Pepigique fœdus cum eis, ut darem eis terram Chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt advenæ.

5 Ego audivi gemitum filiorum Iſrael, quo Ægyptii oppreſſerunt eos, & recordatus ſum pacti mei.

6 Ideò dic filiis Iſrael: Ego Dominus, qui educam vos de ergaſtulo Ægyptiorum, & eruam de ſervitute: ac redimam in brachio excelſo, & judiciis magnis.

7 Et aſſumam vos mihi in populum, & ero veſter Deus: & ſcietis, quòd ego ſum Dominus Deus veſter, qui eduxerim vos de ergaſtulo Ægyptiorum: B

8 Et induxerim in terram, ſuper quam levavi manum meam, ut darem eam Abraham, Iſaac, & Jacob: daboque illam vobis poſſidendam, ego Dominus.

9 Narravit ergo Moyſes omnia filiis Iſrael: qui non acquieverunt ei, propter anguſtiam ſpiritus, & opus duriſſimum.

10 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

11 Ingredere, & loquere ad Pharaonẽ regẽ Ægypti, ut dimittat filios Iſrael de terra ſua.

12 Reſpondit Moyſes coram Domino: Ecce filii Iſrael non audiunt me: & quomodò audiet Pharao, præſertim cùm incircumciſus ſim labiis?

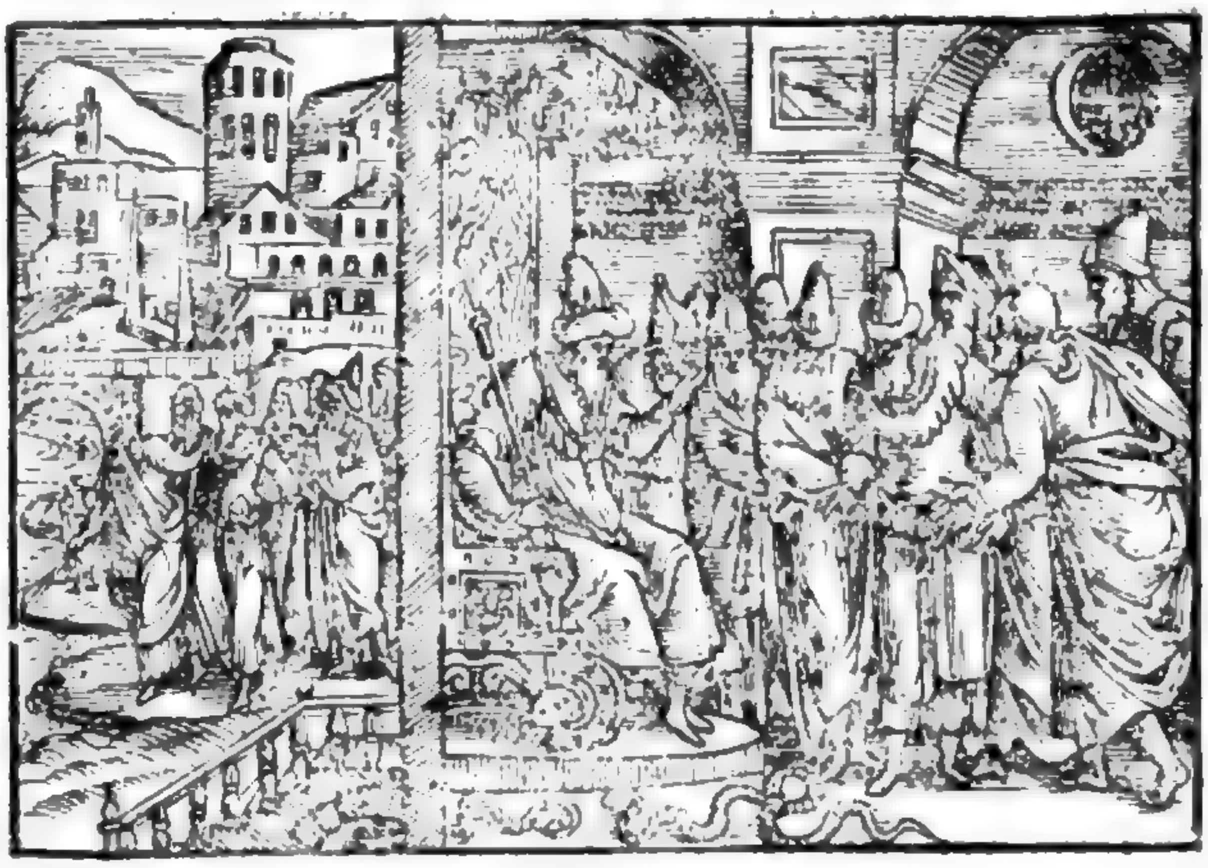
13 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron, & dedit mandatum ad filios Iſrael, & ad Pharaonem regem Ægypti, ut educerent filios Iſrael de terra Ægypti. C

14 *Iſti ſunt principes domorum per familias ſuas. Filii Ruben primogeniti Iſraelis: Henoch & Phallu, Heſron & Charmi.

15 Hæ cognationes Ruben. *Filii Simeon:

*Gen. 46. 9. Num. 26. 5. 1. Par. 5. 1. *1. Par. 4. 24.

Jamuel, & Jamin, & Ahod, & Jachin,
& Soar, & Saul filius Chananitidis. Hæ
progenies Simeon.
16 Et hæc nomina filiorum Levi per cogna-
tiones ſuas: Gerſon, & Caath, & Merari. Anni
autẽ vitæ Levi fuerunt centũ triginta ſeptem.
17 * Filii Gerſon: Lobni, & Semei,
*1.Par. 6.1. & 23.6. per cognationes ſuas.
18 * Filii Caath: Amram, & Iſaar, &
D Hebron, & Oziel: anni quoque vitæ
*Num. 3.19. Caath, centum triginta tres.
19 Filii Merari: Moholi, & Muſi: hæ
*Num. 26.58. 1.Par. 23.12. cognationes Levi per familias ſuas.
20 Accepit autem Amram uxorem Jocha-
bed patruelem ſuam: quæ peperit ei Aaron,
& Moyſen. Fueruntque anni vitæ Amram,
centum triginta ſeptem.
21 Filii quoque Iſaar: Core, & Nepheg,
& Zechri.
22 Filii quoque Oziel: Miſael, & Eliſa-
phan, & Sechri.
23 Accepit autem Aaron uxorem Eliſabeth,
filiam Aminadab, ſororem Nahaſſon, quæ
peperit ei Nadab, & Abiu, & Eleazar,
& Ithamar.
24 Filii quoque Core: Aſer, & Elcana, &
Abiaſaph: hæ ſunt cognationes Coritarum.
25 At verò Eleazar filius Aaron accepit
uxorem de filiabus Phutiel: quæ peperit
ei Phinees. Hi ſunt principes familiarum
Leviticarum per cognationes ſuas.
26 Iſte eſt Aaron, & Moyſes, quibus præ-
cepit Dominus, ut educerent filios Iſrael
de terra Ægypti per turmas ſuas.
27 Hi ſunt, qui loquuntur ad Pharaonem
regem Ægypti, ut educant filios Iſrael de
Ægypto: iſte eſt Moyſes, & Aaron.
28 In die, qua locutus eſt Dominus ad
Moyſen in terra Ægypti.
29 Et locutus eſt Dominus ad Moyſen: di-
cens: Ego Dominus: loquere ad Pharaonem
regem Ægypti, omnia, quæ ego loquor tibi.
30 Et ait Moyſes corã Dño: En incircumci-
ſus labiis ſum, quomodo audiet me Pharao?

CAPUT VII.

*Moyſes, & Aaron ad Pharaonem loquun-
tur, virgam vertunt in ſerpentem, &
aquam virga percuſſam in ſanguinem:
ſimilia faciunt magi Pharaonis ſuis in-
cantationibus, quam ob cauſam Pharao
induratur, ne dimittat Hebræos.*

1 DIxitque Dominus ad Moyſen: Ecce
A conſtitui te Deum Pharaonis; &
Aaron frater tuus erit propheta tuus.
2 * Tu loqueris ei omnia, quæ mando
*Sup. 4.15. tibi: & ille loquetur ad Pharaonem, ut
dimittat filios Iſrael de terra ſua.
3 Sed ego indurabo cor ejus, & multipli-
cabo ſigna, & oſtenta mea in terra Ægypti.
4 Et non audiet vos: immittamque ma-
num meam ſuper Ægyptum, & educam
exercitum, & populum meum filios Iſrael
de terra Ægypti per judicia maxima.
5 Et ſcient Ægyptii, quia ego ſum Do-
minus, qui extenderim manum meam ſu-
per Ægyptum, & eduxerim filios Iſrael
de medio eorum.
6 Fecit itaque Moyſes, & Aaron, ſicut
præceperat Dominus: ita egerunt.
7 Erat autem Moyſes octoginta annorum,
& Aaron octoginta trium, quando locuti
ſunt ad Pharaonem.
8 Dixitque Dominus ad Moyſen, & Aaron:
9 Cùm dixerit vobis Pharao: Oſtendite
ſigna: dices ad Aaron: Tolle virgam tuam,
& projice eam coram Pharaone, ac verte-
tur in colubrum. B
10 Ingreſſi itaque Moyſes, & Aaron ad Pha-
raonem, fecerunt ſicut præceperat Dominus,
tulitque Aaron virgam coram Pharaone, &
ſervis ejus, quæ verſa eſt in colubrum.
11 *Vocavit autem Pharao ſapientes, & ma-
leficos: & fecerunt etiam ipſi per incantatio- *2.Timoth. 3.8.
nes Ægyptiacas, & arcana quædam ſimiliter.
12 Projeceruntque ſinguli virgas ſuas, quæ
verſæ ſunt in dracones: ſed devoravit virga
Aaron virgas eorum.
13 Induratumque eſt cor Pharaonis, & non
audivit eos, ſicut præceperat Dominus.
14 Dixit autem Dominus ad Moyſen: In-

graʋatum eſt cor Pharaonis, non vult di-
mittere populum.
C 15 Vade ad eum manè, ecce egredietur ad
aquas: & ſtabis in occurſum ejus ſuper ri-
pam fluminis, & virgam, quæ converſa eſt
in draconem, tolles in manu tua,
16 Diceſque ad eum: Dominus Deus He-
bræorum miſit me ad te: dicens: Dimitte
populum meum, ut ſacrificet mihi in deſer-
to: & uſque ad præſens audire noluiſti.
17 Hæc igitur dicit Dominus: In hoc ſcies,
quòd ſim Dominus: ecce percutiam virga,
quæ in manu mea eſt, aquam fluminis, &
vertetur in ſanguinem.
18 Piſces quoque, qui ſunt in fluvio, mo-
rientur, & computreſcent aquæ, & affli-
gentur Ægyptii bibentes aquam fluminis.
19 Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Dic
ad Aaron: Tolle virgam tuam, & extende
manum tuam ſuper aquas Ægypti, & ſuper
fluvios eorum, & rivos, ac paludes, & om-
nes lacus aquarum, ut vertantur in ſan-
guinem: & ſit cruor in omni terra Ægypti,
tam in ligneis vaſis quam in ſaxeis.
20 Feceruntque Moyſes, & Aaron, ſicut D
præceperat Dominus: * & elevans vir- *Inf. 17. 5.
gam percuſſit aquam fluminis coram Pha- Ps. 77.
raone, & ſervis ejus: quæ verſa eſt in 44.
ſanguinem.
21 Et piſces, qui erant in flumine, mortui
ſunt: computruitque fluvius, & non pote-
rant Ægyptii bibere aquam fluminis, & fuit
ſanguis in tota terra Ægypti.
22 * Feceruntque ſimiliter malefici Ægy- * Sap.
ptiorum incantationibus ſuis, & induratum 17. 7.
eſt cor Pharaonis, nec audivit eos, ſicut
præceperat Dominus.
23 Avertitque ſe, & ingreſſus eſt domum
ſuam, nec apposuit cor etiam hac vice.
24 Foderunt autem omnes Ægyptii per cir-
cuitum fluminis aquam, ut biberent: non
enim poterant bibere de aqua fluminis.
25 Impletique ſunt ſeptem dies, poſtquam
percuſſit Dominus fluvium.

CAPUT VIII.

Secunda Ægypti plaga eſt ranarum: pro quarum ablatione promittit Pharao populum dimittere, nec fecit: quare additur tertia ſciniphum, & quarta muſcarum; propter quas rurſum promittit Pharao ſe filios Iſrael dimiſſurum, quod non facit.

1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen:
A Ingredere ad Pharaonem, & dices
ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte po-
pulum meum, ut ſacrificet mihi:
2 Sin autem nolueris dimittere, ecce ego
percutiam omnes terminos tuos ranis.
3 Et ebulliet fluvius ranas, quæ aſcendent,
& ingredientur domum tuam, & cubiculum
lectuli tui, & ſuper ſtratum tuum, & in domos
ſervorum tuorum, & in populum tuum, & in
ſervos tuos, & in reliquias ciborum tuorum:
4 Et ad te, & ad populum tuum, & ad om-
nes ſervos tuos intrabunt ranæ.
5 Dixitque Dominus ad Moyſen: Dic ad
Aaron: Extende manum tuam ſuper fluvios,
ac ſuper rivos, & paludes, & educ ranas
ſuper terram Ægypti.
6 Et extendit Aaron manum ſuper aquas
Ægypti, & aſcenderunt ranæ, operueruntque terram Ægypti. B
7 * Fecerunt autem & malefici per incan- * Sap.
tationes ſuas ſimiliter, eduxeruntque ranas 17. 7.
ſuper terram Ægypti.
8 Vocavit autem Pharao Moyſen, & Aaron,
& dixit eis: Orate Dominum, ut auferat
ranas à me, & à populo meo: & dimittam
populum, ut ſacrificet Domino.
9 Dixitq; Moyſes ad Pharaonem: Conſtitue
mihi, quando deprecer pro te, & pro ſervis
tuis, & pro populo tuo, ut abigantur ranæ
à te, & à domo tua, & à ſervis tuis, & à po-
pulo tuo, & tantùm in flumine remaneant.
10 Qui reſpondit: Cras. At ille: Juxta, C
inquit, verbum tuum faciam: ut ſcias, quo-
niam non eſt ſicut Dominus Deus noſter.
11 Et recedent ranæ à te, & à domo tua, &
à ſervis tuis, & à populo tuo: & tantum in
flumine remanebunt.

12 Egreſſiq; ſunt Moyſes, & Aaron à Pharao-
ne: & clamavit Moyſes ad Dominũ pro ſpon-
D ſione ranarum, quam condixerat Pharaoni.
13 Fecitque Dominus juxta verbum Moy-
ſi: & mortuæ ſunt ranæ de domibus, &
de villis, & de agris.
14 Congregaveruntque eas in immenſos
aggeres, & computruit terra.
15 Videns autem Pharao, quòd data eſſet
requies, ingravavit cor ſuum, & non audi-
vit eos, ſicut præceperat Dominus.
16 Dixitq; Dñs ad Moyſen: Loquere ad Aa-
ron: Extẽde virgã tuã, & percute pulverẽ ter-
ræ: & ſint ſciniphes in univerſa terra Ægypti.
17 Feceruntque ita. Et extendit Aaron ma-
num, virgam tenens: percuſſitque pulverem
terræ, & facti ſunt ſciniphes in hominibus,
& jumentis: omnis pulvis terræ verſus eſt in
ſciniphes per totam terram Ægypti.
18 Feceruntque ſimiliter malefici incan-
tationibus ſuis, ut educerent ſciniphes,
& non potuerunt, erantque ſciniphes tam
in hominibus quam in jumentis.
E 19 Et dixerunt malefici ad Pharaonẽ: Digi-
tus Dei eſt hic: induratumq; eſt cor Pharao-
nis, & non audivit eos, ſicut præceperat Dñs.
20 Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Con-
ſurge diluculo, & ſta coram Pharaone:
egredietur enim ad aquas, & dices ad
eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte po-
pulum meum, ut ſacrificet mihi.
21 Quòd ſi non dimiſeris eum, ecce ego im-
mittam in te, & in ſervos tuos, & in populum
tuum, & in domos tuas, omne genus muſcarũ,
& implebuntur domus Ægyptiorũ muſcis di-
verſi generis, & univerſa terra, in qua fuerint.
22 Faciamq; mirabile in die illa terram Geſ-
ſẽ, in qua populus meus eſt, ut nõ ſint ibi mu-
ſcæ: & ſcias, quoniã ego Dñs in medio terræ. F
23 Ponamque diviſionem inter populũ meũ
& populum tuum: cras erit ſignum iſtud.
24 Feceitque Dominus ita. * Et venit muſca *Supr. 1.9.
graviſſima in domos Pharaonis, & ſervorum
ejus, & in omnem terram Ægypti: corrup-
taque eſt terra ab hujuſcemodi muſcis.
25 Vocavitq; Pharao Moyſen, & Aaron, & ait G
eis: Ite, & ſacrificate Deo veſtro in terra hac.
26 Et ait Moyſes: Non poteſt ita fieri:
abominationes enim Ægyptiorum immola-
bimus Domino Deo noſtro? quòd ſi ma-
ctaverimus ea, quæ colunt Ægyptii coram
eis, lapidibus nos obruent.
27 Viam trium dierum pergemus in ſoli-
tudinem, & ſacrificabimus Domino Deo
noſtro, ſicut præcepit nobis.
28 Dixitq; Pharao: Ego dimittam vos, ut ſa- *Supr.
crificetis Domino Deo veſtro in deſerto: ve- 3.18.
rumtamen longiùs ne abeatis, rogate pro me.
29 Et ait Moyſes: Egreſſus à te, orabo Do-
minum: & recedet muſca à Pharaone, & à
ſervis ſuis, & à populo ejus cras: verumta-
men noli ultrà fallere, ut non dimittas po-
pulum ſacrificare Domino.
30 Egreſſuſque Moyſes à Pharaone, ora-
vit Dominum.
31 Qui fecit juxta verbum illius, & abſtulit
muſcas à Pharaone, & à ſervis ſuis, & à popu-
lo ejus: non ſuperfuit ne una quidem.
32 Et ingravatum eſt cor Pharaonis, ita ut
nec hac quidem vice dimitteret populum.

CAPUT IX.

Quinta plaga eſt peſtis in jumentis, ſexta ulcerum, ſeptima grandinis, tonitruorum, & fulminum: ob quam promittit Pharao ſe dimiſſurum populum, ſi ceſſet, verùm nec id complet, & rurſum ſe obdurat: nullus autem filiorum Iſrael in his malis ullum patitur damnum.

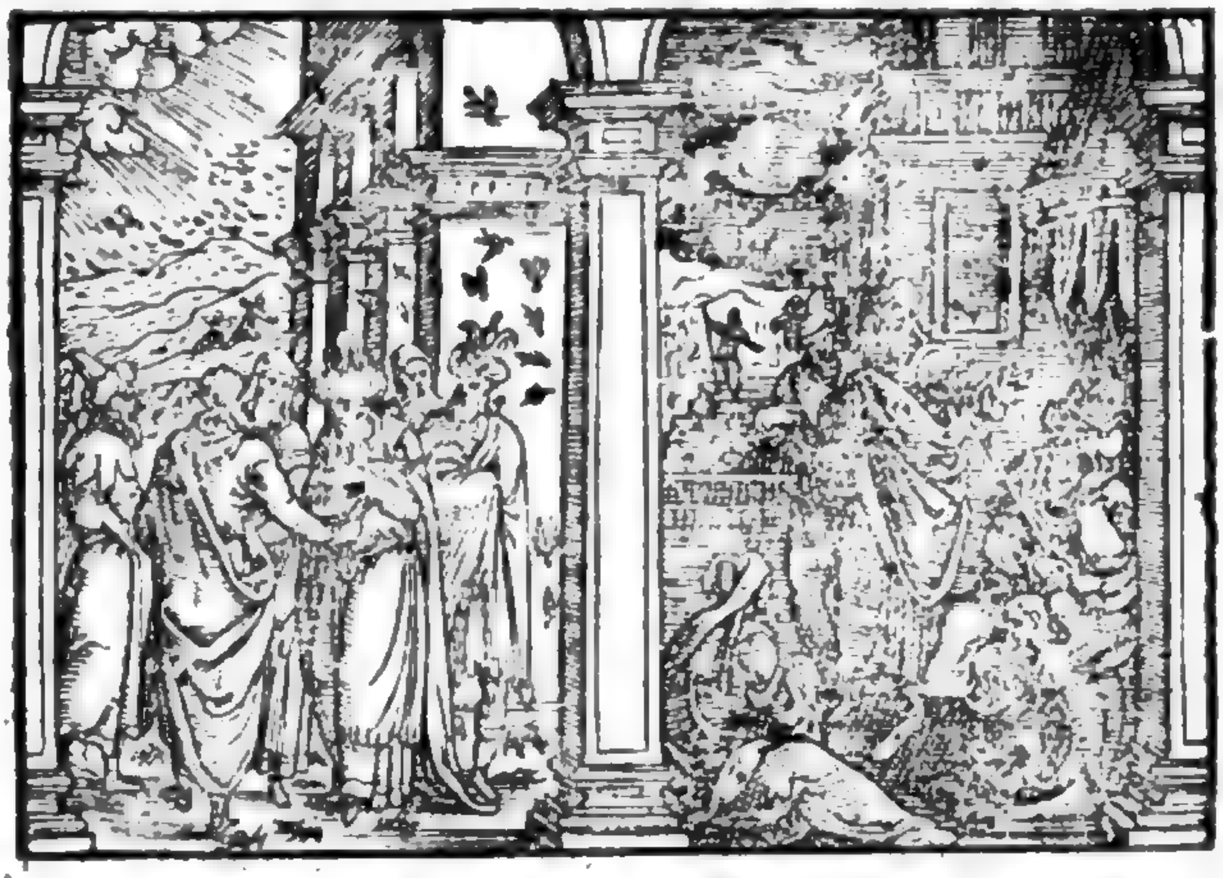
A 1 DIxit autem Dominus ad Moyſen: In-
gredere ad Pharaonem, & loquere ad
eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum:
Dimitte populum meum, ut ſacrificet mihi.
2 Quòd ſi adhuc renuis, & retines eos:
3 Ecce manus mea erit ſuper agros tuos:
& ſuper equos, & aſinos, & camelos,
& boves, & oves, peſtis valde gravis.
4 Et faciet Dominus mirabile, inter
poſſeſſiones Iſrael, & poſſeſſiones Ægy- B
ptiorum, ut nihil omninò pereat ex his,
quæ pertinent ad filios Iſrael.

5 Conſtituitque Dominus tempus, dicens:
Cras faciet Dominus verbum iſtud in terra.
6 Fecit ergo Dominus verbum hoc altera
die: mortuaque ſunt omnia animantia Ægy-
ptiorum: de animalibus verò filiorum Iſrael
nihil omninò periit.
7 Et miſit Pharao ad videndum: nec erat
quidquam mortuum de his, quæ poſſidebat
Iſrael. Ingravatumque eſt cor Pharaonis,
& non dimiſit populum.
8 Et dixit Dominus ad Moyſen, & Aaron:
Tollite plenas manus cineris de camino, &
ſpargat illũ Moyſes in cęlũ coram Pharaone.
9 Sitq; pulvis ſuper omnem terram Ægypti,
erunt enim in hominibus, & jumentis ulcera,
& veſicę turgentes in univerſa terra Ægypti.
C 10 Tuleruntque cinerem de camino, & ſte-
terunt coram Pharaone, & ſparſit illum Moy-
ſes in cœlum, factaque ſunt ulcera veſicarum
turgentium in hominibus, & jumentis.
11 Nec poterant malefici ſtare coram Moy-
ſe propter ulcera, quæ in illis erant, & in
omni terra Ægypti.
12 Induravitque Dominus cor Pharaonis,
& non audivit eos, ſicut locutus eſt Domi-
nus ad Moyſen.
13 Dixitq; Dominus ad Moyſen: Manè con-
ſurge, & ſta coram Pharaone, & dices ad
eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum:
Dimitte populum meum, ut ſacrificet mihi.
14 Quia in hac vice mittam omnes plagas
meas ſuper cor tuum, & ſuper ſervos tuos,
& ſuper populum tuum, ut ſcias, quòd non
ſit ſimilis mei in omni terra.
15 Nunc enim extendens manũ percutiã te,
& populum tuum peſte, peribiſque de terra.
D Rom. 9. 17. 16 *Idcircò autem poſui te, ut oſtendam in
te fortitudinem meam, & narretur nomen
meum in omni terra.
17 Adhuc retines populum meum: & non
vis dimittere eum?
18 En pluam cras hac ipſa hora grandinem
multam nimis, qualis non fuit in Ægypto, à
die, qua fundata eſt, uſque in præſens tempus.
19 Mitte ergo jam nunc, & congrega jumen-
ta tua, & omnia, quæ habes in agro: homines
enim, & jumenta, & univerſa, quæ inventa
fuerint foris, nec congregata de agris, ceci-
deritque ſuper ea grando, morientur.
20 Qui timuit verbum Domini de ſervis
Pharaonis, fecit conſurgere ſervos ſuos, &
jumenta in domos:
E 21 Qui autem neglexit ſermonem Domini,
dimiſit ſervos ſuos, & jumenta in agris.
22 Et dixit Dominus ad Moyſen: Exten-
de manum tuam in cœlum, ut fiat gran-
do in univerſa terra Ægypti, ſuper ho-
mines, & ſuper jumenta, & ſuper omnem
herbam agri in terra Ægypti.
Sap. 16. 19. 23 *Extenditq; Moyſes virgam in cœlum, &
Dominus dedit tonitrua, & grãdinem, ac diſ-
currentia fulgura ſuper terram: pluitque Do-
minus grandinem ſuper terram Ægypti.
24 Et grando, & ignis miſta pariter fereban-
tur: tantæque fuit magnitudinis, quanta ante
numquam apparuit in univerſa terra Ægy-
pti, ex quo gens illa condita eſt.
F 25 Et percuſſit grando in omni terra Ægy-
pti cuncta, quæ fuerunt in agris, ab homi-
ne uſque ad jumentum: cunctamque herbam
agri percuſſit grando, & omne lignum
regionis confregit.
26 Tantùm in terra Geſſen, ubi erant
filii Iſrael, grando non cecidit.
27 Miſitque Pharao, & vocavit Moy-
ſen, & Aaron, dicens ad eos: Peccavi
etiam nunc: Dominus juſtus: ego, &
populus meus, impii:
28 Orate Dominum, ut deſinant tonitrua
Dei, & grando: ut dimittam vos, & ne-
quaquam hic ultrà maneatis.
29 Ait Moyſes: Cùm egreſſus fuero de ur-
be, extendam palmas meas ad Dominum, &
ceſſabunt tonitrua, & grando non erit: ut
ſcias quia Domini eſt terra:
30 Novi autem, quòd & tu, & ſervi tui
necdum timeatis Dominum Deum. G
31 Linum ergo, & hordeum læſum eſt,
eò quòd hordeum eſſet virens, & linum
jam folliculos germinaret:
32 Triticum autem, & far non ſunt læ-
ſa, quia ſerotina erant.
33 Egreſſuſque Moyſes à Pharaone ex ur-
be tetendit manus ad Dominum: & ceſſa-
verunt tonitrua, & grando, nec ultrà ſtil-
lavit pluvia ſuper terram.
34 Videns autem Pharao quòd ceſſaſſet
pluvia, & grando, & tonitrua, auxit pec-
catum:
35 Et ingravatum eſt cor ejus, & ſervo-
rum illius, & induratum nimis: nec di-
miſit filios Iſrael, ſicut præceperat Domi-
nus per manum Moyſi.

CAPUT X.

Octavum ſignum, ſeu plaga, eſt locuſtarum: quibus ablatis, obduratus Pharao ne ſic quidem juxta condictum dimittit popu-lum: quapropter nonum additur, nempè tenebrarum denſiſſimarum, propter quas permittit Pharao ut exeant: ſed omnium, etiam pecorum miſſionem, urgente Moyſe, idem denegat, Moyſique minatur mortem.

1 ET dixit Dominus ad Moyſen: Ingre-
dere ad Pharaonem: ego enim in-
duravi cor ejus, & ſervorum illius: ut A
faciam ſigna mea hæc in eo:
2 Et narres in auribus filii tui, & nepo-
tum tuorum, quoties contriverim Ægy-
ptios, & ſigna mea fecerim in eis: &
ſciatis, quia ego Dominus.
3 Introierunt ergo Moyſes, & Aaron ad
Pharaonem, & dixerunt ei: Hæc dicit
Dominus Deus Hebræorum: Uſquequò
non vis ſubjici mihi? dimitte populum
meum, ut ſacrificet mihi.
4 * Sin autem reſiſtis, & non vis dimit- B
tere eum, ecce ego inducam cras locu- Sap. 16. 9.
ſtam in fines tuos:
5 Quæ operiat ſuperficiem terræ, ne quid-
quam ejus appareat, ſed comedatur, quod
reſiduum fuerit grandini: corrodet enim
omnia ligna, quæ germinant in agris.
6 Et implebunt domos tuas, & ſervorũ tuo-
rum, & omnium Ægyptiorum: quantam non
viderunt patres tui, & avi, ex quo orti ſunt
ſuper terram, uſque in præſentem diem. A-
vertitque ſe, & egreſſus eſt à Pharaone:
7 Dixerunt autem ſervi Pharaonis ad eum:
Uſquequò patiemur hoc ſcandalum: dimitte

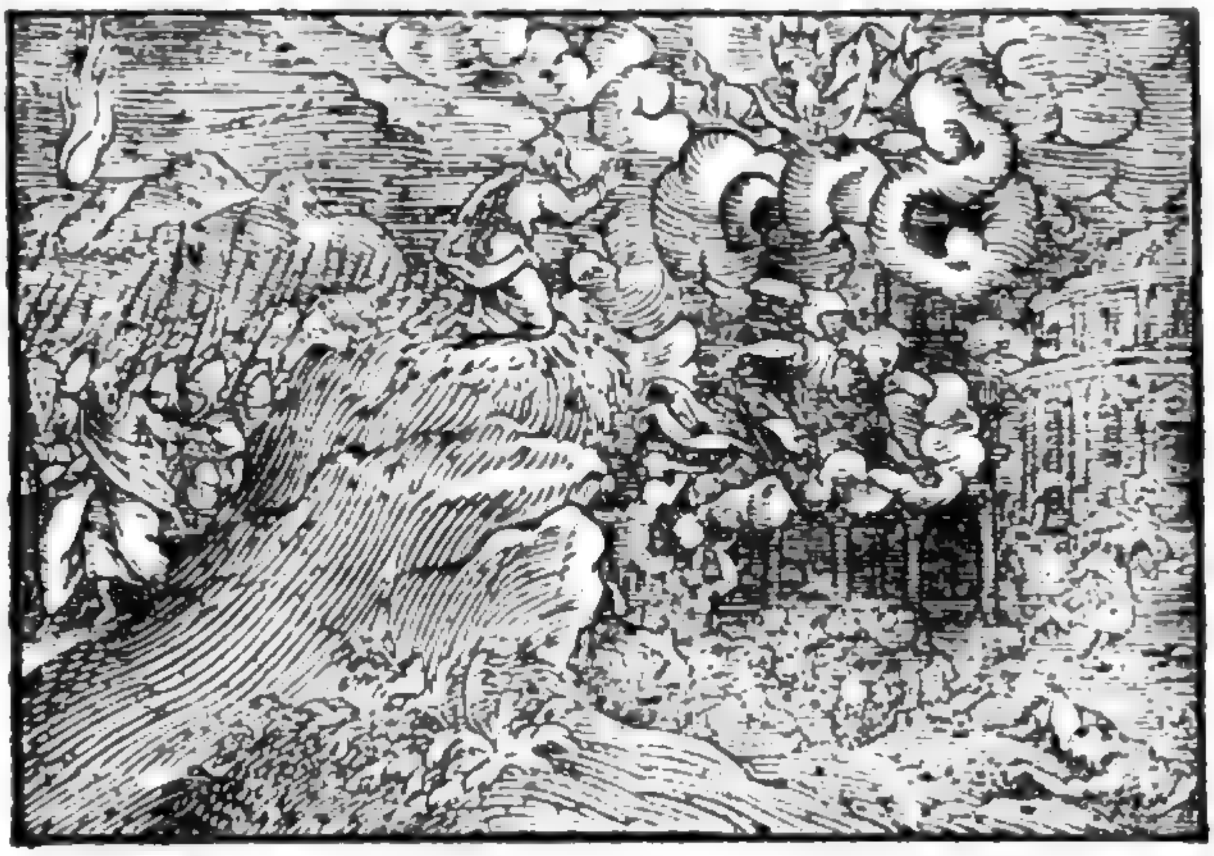

homines, ut ſacrificent Domino Deo ſuo:
nonne vides, quòd perierit Ægyptus?
C 8 Revocaveruntque Moyſen, & Aaron ad
Pharaonem, qui dixit eis: Ite, ſacrificate Dño
Deo veſtro: quinam ſunt, qui ituri ſunt?
9 Ait Moyſes: Cum parvulis noſtris, &
ſenioribus pergemus, cum filiis, & filia-
bus, cum ovibus, & armentis: eſt enim
ſolemnitas Domini Dei noſtri.
10 Et reſpondit Pharao: Sic Dominus
ſit vobiſcum, quomodo ego dimittam vos,
& parvulos veſtros: cui dubium eſt,
quòd peſſimè cogitetis?
D 11 Non fiet ita, ſed ite tantùm viri, & ſacri-
ficate Domino: hoc enim & ipſi petiſtis. Sta-
timque ejecti ſunt de conſpectu Pharaonis.
12 Dixit autem Dominus ad Moyſen:
Extende manum tuam ſuper terram Ægy-
pti ad locuſtam, ut aſcendat ſuper eam,
& devoret omnem herbam, quæ reſidua
fuerit grandini.
13 Et extendit Moyſes virgam ſuper terram
Ægypti: & Dominus induxit ventum uren-
tem tota die illa, & nocte: & manè facto,
ventus urens levavit locuſtas.
14 Quæ aſcēderunt ſuper univerſam terram
Ægypti: & ſederunt in cunctis finibus Ægy-
ptiorum innumerabiles, quales ante illud
tempus non fuerant, nec poſteà futuræ ſunt.
E 15 Operueruntque univerſam ſuperficiem
terræ, vaſtantes omnia. Devorata eſt igi-
tur herba terræ, & quidquid pomorum in
arboribus fuit, quæ grando dimiſerat: ni-
hilque omnino virens relictum eſt in lignis,
& in herbis terræ, in cuncta Ægypto.
16 Quamobrem feſtinus Pharao vocavit
Moyſen, & Aaron, & dixit eis: Peccavi in
Dominum Deum veſtrum, & in vos.
17 Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam
hac vice, & rogate Dominum Deum ve-
ſtrum, ut auferat à me mortem iſtam.
18 Egreſſuſque Moyſes de conſpectu Pha-
raonis, oravit Dominum.
19 Qui flare fecit ventum ab occidente ve-
hementiſſimum, & arreptam locuſtam pro-
jecit in mare rubrum: non remanſit ne una
quidem in cunctis finibus Ægypti.
20 Et induravit Dominus cor Pharaonis, F
nec dimiſit filios Iſrael.
21 Dixit autem Dominus ad Moyſen:
Extende manum tuam in cœlum: & ſint
tenebræ ſuper terram Ægypti, tam den-
ſæ, ut palpari queant.
22 Extenditque Moyſes manum in cœlum:
& factæ ſunt tenebræ horribiles in univerſa
terra Ægypti tribus diebus.
23 * Nemo vidit fratrem ſuum, nec movit G
ſe de loco, in quo erat: * ubicumque au- * Sap. 17. 2.
tem habitabant filii Iſrael, lux erat. * Sap. 18. 1.
24 Vocavitque Pharao Moyſen, & Aaron,
& dixit eis: Ite, ſacrificate Domino: oves
tantum veſtræ, & armenta remaneant, par-
vuli veſtri eant vobiſcum.
25 Ait Moyſes: Hoſtias quoque, & ho-
locauſta dabis nobis, quæ offeramus Do-
mino Deo noſtro.
26 Cuncti greges pergent nobiſcum: non
remanebit ex eis ungula: quæ neceſſaria ſunt
in cultum Domini Dei noſtri: præſertim cùm
ignoremus, quid debeat immolari, donec
ad ipſum locum perveniamus.
27 Induravit autem Dominus cor Pharao-
nis, & noluit dimittere eos.
28 Dixitque Pharao ad Moyſen: Recede à
me, & cave, ne ultrà videas faciem meam:
quocumque die apparueris mihi, morieris.
29 Reſpondit Moyſes: Ita fiat, ut locutus
es, non videbo ultrà faciem tuam.

C A P U T XI.

*Ante decimum ſignum (ſtragem primo-
genitorum) quod prædicit Dominus,
hortatur ad Ægypti ſpoliationem, quæ
poſt ſtragem peracta eſt.*

1 ET dixit Dominus ad Moyſen: Adhuc A
una plaga tangam Pharaonem, &
Ægyptum, & poſt hæc dimittet vos, &
exire compellet.
2 * Dices ergo omni plebi, ut poſtulet * Supr. 3. 22.
vir ab amico ſuo, & mulier à vicina ſua, Infra 12. 35.
vaſa argentea, & aurea.

3 Dabit autem Dominus gratiam populo
ſuo coram Ægyptis. * Fuitque Moyſes vir
magnus valde in terra Ægypti, coram ſervis
B Pharaonis, & omni populo.
4 Et ait: Hæc dicit Dominus: Media no-
cte egrediar in Ægyptum:
5 Et morietur omne primogenitum in terra
Ægyptiorum, à primogenito Pharaonis,
qui ſedet in ſolio ejus, uſque ad primoge-
nitum ancillæ, quæ eſt ad molam, & om-
nia primogenita jumentorum.
C 6 Eritque clamor magnus in univerſa ter-
ra Ægypti, qualis nec ante fuit, nec
poſteà futurus eſt.
7 Apud omnes autem filios Iſrael non
mutiet canis ab homine uſque ad pecus:
ut ſciatis, quanto miraculo dividat Do-
minus Ægyptios, & Iſrael.
D 8 Deſcendentque omnes ſervi tui iſti ad
me, & adorabunt me, dicentes: Egrede-
re tu, & omnis populus, qui ſubjectus
eſt tibi, poſt hæc egrediemur.
9 Et exivit a Pharaone iratus nimis. Di-
xit autem Dominus ad Moyſen: Non au-
diet vos Pharao, ut multa ſigna fiant in
terra Ægypti.
10 Moyſes autem, & Aaron fecerunt omnia
oſtenta, quæ ſcripta ſunt coram Pharaone.
Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec
dimiſit filios Iſrael de terra ſua.

C A P U T XII.

*Paſchalis agni immolandi, & comeden-
di ritu declarato, ac celebrato, ejuſ-
que ſanguine domorum ſuperliminari-
bus illito, angelus cæſis omnibus Ægy-
pti primogenitis, Iſraelitas intactos
relinquit, qui cum ſpoliis, & divitiis
Ægypti egrediuntur: de ritu Phaſe,
ac eſu azymorum, & tempore habita-
tionis Iſrael in Ægypto.*

A 1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen, &
Aaron in terra Ægypti:
2 Menſis iſte vobis principium menſium:
primus erit in menſibus anni.
3 Loquimini ad univerſum cœtum filiorum
Iſrael, & dicite eis: Decima die menſis
hujus tollat unuſquiſque agnum per fami-
lias, & domos ſuas.
4 Sin autem minor eſt numerus, ut ſuffi-
cere poſſit ad veſcendum agnum, aſſumet
vicinum ſuum, qui junctus eſt domui ſuæ,
juxta numerum animarum, quæ ſufficere
poſſunt ad eſum agni.
5 Erit autem agnus abſque macula, ma-
ſculus, anniculus: juxta quem ritum tol-
letis & hœdum.
6 Et ſervabitis eum uſque ad quartam decimā
diem menſis hujus: immolabitque eum univerſa
multitudo filiorum Iſrael ad veſperam.
7 Et ſument de ſanguine ejus, ac ponent ſu- B
per utrumque poſtem, & in ſuperliminaribus
domorum, in quibus comedent illum.
8 Et edent carnes nocte illa aſſas igni,
& azymos panes cum lactucis agreſtibus.
9 Non comedetis ex eo crudum quid, nec
coctum aqua, ſed tantùm aſſum igni: caput
cum pedibus ejus, & inteſtinis vorabitis.
10 Nec remanebit quidquam ex eo uſque mane:
ſi quid reſiduum fuerit, igne comburetis.
11 Sic autem comedetis illum: Renes ve-
ſtros accingetis, & calceamenta habebitis
in pedibus, tenentes baculos in manibus,
& comedetis feſtinanter: eſt enim Phaſe
(id eſt tranſitus) Domini.
12 Et tranſibo per terram Ægypti nocte illa
percutiamque omne primogenitum in terra
Ægypti, ab homine uſque ad pecus. & in cun-
ctis diis Ægypti faciam judicia, ego Dominus.
13 Erit autē ſanguis vobis in ſignum in ædi-
bus, in quibus eritis: & videbo ſanguinem, &
tranſibo vos: nec erit in vobis plaga diſper-
dens, quando percuſſero terram Ægypti. C
14 Habebitis autem hunc diem in monumē-
tum: & celebrabitis eum ſolemnem Domino
in generationibus veſtris cultu ſempiterno.
15 Septem diebus azyma comedetis: in die
primo non erit fermentum in domibus ve-
ſtris: quicumque comederit fermentatum,
peribit anima illa de Iſrael, à primo die
uſque ad diem ſeptimum.

* Eccl. 45. 1.

16 Dies prima erit ſancta, atque ſolemnis, & dies ſeptima eadem feſtivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad veſcendum pertinent.

17 Et obſervabitis azyma: in eadem enim ipſa die educam exercitum veſtrum de terra Ægypti, & cuſtodietis diem iſtum in generationes veſtras ritu perpetuo.

* Lev. 23. 5. Num. 28. 16.

18 * Primo menſe, quartadecima die menſis ad veſperam, comedetis azyma, uſque ad diem vigeſimam primam ejuſdem menſis ad veſperam.

19 Septem diebus fermentum non invenietur in domibus veſtris: qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Iſrael, tam de advenis, quam de indigenis terræ.

D

20 Omne fermentatum non comedetis: in cunctis habitaculis veſtris edetis azyma.

21 Vocavit autem Moyſes omnes ſeniores filiorum Iſrael, & dixit ad eos: Ite tollentes animal per familias veſtras, & immolate Phaſe.

* Heb. 11. 28

22 * Faſciculumque hyſſopi tingite in ſanguine, qui eſt in limine, & adſpergite ex eo ſuperliminare, & utrumque poſtem: nullus veſtrum egrediatur oſtium domus ſuæ uſque manè.

23 Tranſibit enim Dominus percutiens Ægyptios: cùmque viderit ſanguinem in ſuperliminari, & in utroque poſte, tranſcendet oſtium domus, & non ſinet percuſſorem ingredi domos veſtras, & lædere.

24 Cuſtodi verbum iſtud legitimum tibi, & filiis tuis uſque in æternum.

25 Cùmque introieritis terram, quam Dominus daturus eſt vobis, ut pollicitus eſt, obſervabitis cæremonias iſtas.

26 Et cùm dixerint vobis filii veſtri: Quæ eſt iſta religio?

27 Dicetis eis: Victima tranſitus Domini eſt, quando tranſivit ſuper domos filiorū Iſrael in Ægypto, percutiēs Ægyptios, & domos noſtras liberans. Incurvatuſque populus adoravit.

28 Et egreſſi filii Iſrael fecerunt ſicut præceperat Dominus Moyſi, & Aaron.

E

* Sap. 15. 5.

* Sap 18. 5.

29 Factum eſt autem in noctis medio, * percuſſit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui in ſolio ejus ſedebat, * uſque ad primogenitum captivæ, quæ erat in carcere, & omne primogenitum jumentorum.

30 Surrexitque Pharao nocte, & omnes ſervi ejus, cunctaque Ægyptus: & ortus eſt clamor magnus in Ægypto: neque enim erat domus, in qua non jaceret mortuus.

31 Vocatiſque Pharao Moyſe, & Aaron nocte, ait: Surgite, & egredimini à populo meo, vos, & filii Iſraelitæ: & immolate Domino ſicut dicitis.

32 Oves veſtras, & armenta aſſumite, ut petieratis, & abeuntes benedicite mihi.

33 Urgebantque Ægyptii populum de terra exire velociter, dicentes: Omnes moriemur.

34 Tulit igitur populus conſperſam farinam, antequam fermentaretur: & ligans in palliis, poſuit ſuper humeros ſuos.

* Sap. 11. 2.

35 Feceruntque filii Iſrael, * ſicut præceperat Moyſes: & petierunt ab Ægyptiis vaſa argentea, & aurea, veſtemque plurimam.

36 Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis, ut commodarent eis: & ſpoliaverunt Ægyptios.

37 Profectique ſunt filii Iſrael de Rameſſe in Socoth, ſexcenta ferè millia peditum virorum abſque parvulis. F

38 Sed & vulgus promiſcuum innumerabile aſcendit cum eis, oves, & armenta, & animantia diverſi generis multa nimis.

39 Coxeruntque farinam, quam dudum de Ægypto conſperſam tulerant: & fecerūt ſubcinericios panes azymos: neque enim poterant fermentari, cogentibus exire Ægyptiis, & nullam facere ſinentibus moram, nec pulmenti quidquam occurrerat præparare.

40 Habitatio autem filiorum Iſrael, qua manſerunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum.

41 Quibus expletis, eadem die egreſſus eſt omnis exercitus Domini de terra Ægypti.

42 Nox iſta eſt obſervabilis Domino, quando eduxit eos de terra Ægypti: hanc obſervare debent omnes filii Iſrael in generationibus ſuis.

43 Dixitque Dominus ad Moyſen, & Aaron: Hæc eſt religio Phaſe: Omnis alienigena non comedet ex eo. G

44 Omnis autem ſervus emptitius circumcidetur, & ſic comedet.

45 Advena, & mercenarius non edent ex eo.

46 * In una domo comedetur, nec efferetis de carnibus ejus foras, * nec os illius cōfringetis. * Num. 9. 12. * Joan 19. 36.

47 Omnis cœtus filiorum Iſrael faciet illud.

48 Quod ſi quis peregrinorum in veſtram voluerit tranſire coloniam, & facere Phaſe Domini, circumcidetur priùs omne maſculinum ejus, & tunc ritè celebrabit: eritque ſicut indigena terræ: ſi quis autem circumciſus non fuerit, non veſcetur ex eo.

49 Eadem lex erit indigenæ, & colono, qui peregrinatur apud vos.

50 Feceruntque omnes filii Iſrael, ſicut præceperat Dominus Moyſi, & Aaron.

51 Et eadem die eduxit Dominus filios Iſrael de terra Ægypti per turmas ſuas.

CAPUT XIII.

Jubet Deus ſibi offerri primogenita hominum, & pecorum, & liberationis ab Ægypto religione Phaſe, ac primogenitorum conſecratione meminiſſe. Inde Iſraelem educit Deus, non per Philiſthæum, ſed per deſertum: oſſa Joſeph ſecum defert, & columna ignis, ac nubis eſt dux itineris.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen dicens:

2 * Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulvam in filiis Iſrael, tam de hominibus, quàm de jumentis: mea ſunt enim omnia. * Infr. 34. 9. Lev. 27. 26 Num. 8. 16. Luc. 2. 23.

3 Et ait Moyſes ad populum: Mementote diei hujus, in qua egreſſi eſtis de Ægypto, & de domo ſervitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco iſto: ut non comedatis fermentatum panem.

4 Hodie egredimini menſe novarū frugum.

5 Cùmque introduxerit te Dominus in terram Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Hevæi, & Jebuſæi, quam juravit patribus tuis, ut daret tibi, terram fluentem lacte, & melle, celebrabis hunc morem ſacrorum menſe iſto.

6 Septem diebus veſceris azymis : & in die ſeptimo erit ſolemnitas Domini.

7 Azyma comedetis ſeotem diebus : non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis.

B 8 Narrabiſque filio tuo in die illo, dicens: Hoc eſt, quod fecit mihi Dominus, quando egreſſus ſum de Ægypto.

9 Et erit quaſi ſignum in manu tua, & quaſi monimentum ante oculos tuos : & ut lex Domini ſemper ſit in ore tuo, in manu enim forti eduxit te Dominus de Ægypto.

10 Cuſtodies hujuſcemodi cultum ſtatuto tempore à diebus in dies.

11 Cùmque introduxerit te Dominus in terram Chananæi, ſicut juravit tibi, & patribus tuis, & dederit tibi eam:

*Infr. 22. 29. & 34. 19. Ezech. 44. 30. 12 * Separabis omne, quod aperit vulvam, Domino, & quod primitivum eſt in pecoribus tuis : quidquid habueris maſculini ſexus, conſecrabis Domino.

C 13 Primogenitum aſini mutabis ove : quòd ſi non redemeris, interficies : Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis pretio redimes.

14 Cùmque interrogaverit te filius tuus cras, dicens; Quid eſt hoc? reſpondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de terra Ægypti, de domo ſervitutis.

15 Nã cùm induratus eſſet Pharao, & nollet nos dimittere, occidit Dñs omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito hominis uſq; ad primogenitum jumentorum: idcircò immolo Domino omne quod aperit vulvam maſculini ſexus, & omnia primogenita filiorum meorum redimo.

16 Erit igitur quaſi ſignum in manu tua, & quaſi appenſum quid, ob recordationem inter oculos tuos: eò quòd in manu forti eduxit nos Dominus de Ægypto.

17 Igitur cùm emiſiſſet Pharao populum, non eos duxit Deus per viam terræ Philiſthiim, quæ vicina eſt: reputans ne fortè pœniteret eum, ſi vidiſſet adversùm ſe bella conſurgere, & reverteretur in Ægyptum.

18 Sed circumduxit per viam deſerti, quæ eſt juxta mare rubrum : & armati aſcenderunt filii Iſrael de terra Ægypti. D

19 Tulit quoque Moyſes oſſa Joſeph ſecum: eò quòd adjuraſſet filios Iſrael, dicens: * Viſitabit vos Deus, efferte oſſa mea hinc vobiſcum. *Gen. 50. 24.

20 Profectique de Socoth, caſtrametati ſunt in Etham in extremis finibus ſolitudinis.

21 * Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, ut dux eſſet itineris utroque tempore. * Nu. 14. 14. Eſdr. 9. 12. & 19. 1. Cor. 10. 1.

22 Numquã defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem, corã populo.

C A P U T XIV.

Pharao cum ſuis Iſraelem perſequitur. Angelus in columna nubis medium ſe interponit. Moyſes dividit mare rubrum, quod ſicco pede tranſeunt Hebræi: Ægyptii tũ ab Angelo, tũ ab aquis recurrẽtibus cum univerſo equitatu, ac curribus ſubmergũtur.

A 1 LOcutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Loquere filiis Iſrael. Reverſi caſtrametentur è regione Phihahiroth, quæ eſt inter Magdalum, & mare contra Beelſephon : in conſpectu ejus caſtra ponetis ſuper mare.

3 Dicturuſque eſt Pharao ſuper filiis Iſrael: Coarctati ſunt in terra, cõcluſit eos deſertũ.

4 Et indurabo cor ejus, ac perſequetur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus : ſcientque Ægyptii, quia ego ſum Dominus. Feceruntque ita. B

5 Et nuntiatum eſt regi Ægyptiorum, quòd fugiſſet populus: immutatumque eſt cor Pharaonis, & ſervorum ejus ſuper populum, & dixerunt: Quid voluimus facere, ut dimitteremus Iſrael, ne ſerviret nobis?

6 Junxit ergo currum, & omnem populum ſuum aſſumpſit ſecum.

7 Tulitque ſexcentos currus electos, & quidquid in Ægypto curruum fuit : & duces totius exercitus.

8 Induravitque Dominus cor Pharaonis re-

ris Ægypti, & perſecutus eſt filios Iſrael: at illi egreſſi erant in manu excelſa.

Joſ. 16. 6. 1. Mac. 4. 9. 9 * Cùmque perſequerentur Ægyptii veſtigia præcedentium, repererunt eos in caſtris ſuper mare: omnis equitatus, & currus Pharaonis, & univerſus exercitus erant in Phihahiroth contra Beelſephon.

C 10 Cùmque appropinquaſſet Pharao, levantes filii Iſrael oculos, viderunt Ægyptios poſt ſe: & timuerunt valde, clamaveruntque ad Dominum,

11 Et dixerunt ad Moyſen: Forſitan non erant ſepulchra in Ægypto, ideò tuliſti nos, ut moreremur in ſolitudine: quid hoc facere voluiſti, ut educeres nos ex Ægypto?

12 Nonne iſte eſt ſermo, quem loquebamur ad te in Ægypto, dicentes: Recede à nobis, ut ſerviamus Ægyptiis? multò enim melius erat ſervire eis, quàm mori in ſolitudine.

13 Et ait Moyſes ad populum: Nolite timere: ſtate, & videte magnalia Domini, quæ facturus eſt hodie: Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultrà videbitis uſque in ſempiternum.

14 Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.

D 15 Dixitque Dominus ad Moyſen: Quid clamas ad me? Loquere filiis Iſrael, ut proficiſcantur.

16 Tu autem eleva virgam tuam, & extende manum tuam ſuper mare, & divide illud: ut gradiatur filii Iſrael in medio mari per ſiccū.

17 Ego autem indurabo cor Ægyptiorum, ut perſequantur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus, & in curribus, & in equitibus illius.

18 Et ſcient Ægyptii, quia ego ſum Dominus, cùm glorificatus fuero in Pharaone, & in curribus, atque in equitibus ejus.

19 Tollenſq; ſe angelus Dei, qui præcedebat caſtra Iſrael, abiit poſt eos: & cum eo pariter columna nubis, priora dimittens, poſt tergū

E 20 Stetit inter caſtra Ægyptiorum, & caſtra Iſrael: & erat nubes tenebroſa, & illuminans noctem, ita ut ad ſe invicem toto noctis tempore accedere non valerent.

21 Cùmque extendiſſet Moyſes manum ſuper mare, abſtulit illud Dominus flante vento vehementi, & urente tota nocte, & vertit in ſiccum: diviſaque eſt aqua.

* Pſal. 77. 13. & 104. 7. Pſal. 113. 3 Hebr. 11. 29. 22 * Et ingreſſi ſunt filii Iſrael per medium ſicci maris: erat enim aqua quaſi murus à dextera eorum, & læva.

23 Perſequentéſque Ægyptii ingreſſi ſunt poſt eos, & omnis equitatus Pharaonis, currus ejus, & equites, per medium maris.

* Sap. 18. 15. 24 Jamque advenerat vigilia matutina, * & ecce reſpiciens Dominus ſuper caſtra Ægyptiorum per columnam ignis, & nubis, interfecit exercitum eorum:

F 25 Et ſubvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Ægyptii: Fugiamus Iſraelem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos.

26 Et ait Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam ſuper mare, ut revertantur aquæ ad Ægyptios ſuper currus, & equites eorum.

27 Cùmque extendiſſet Moyſes manum contra mare, reverſum eſt primo diluculo ad priorem locum: fugientibúſque Ægyptiis occurrerunt aquæ, & involvit eos Dominus in mediis fluctibus.

28 Reverſæque ſunt aquæ, & operuerunt currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui ſequentes ingreſſi fuerant mare: nec unus quidem ſuperfuit ex eis. G

29 Filii autem Iſrael perrexerunt per medium ſicci maris, & aquæ eis erant quaſi pro muro à dextris, & à ſiniſtris:

30 Liberavitque Dominus in die illa Iſrael de manu Ægyptiorum.

31 Et viderunt Ægyptios mortuos ſuper litus maris, & manum magnam, quam exercuerat Dominus contra eos: timuitque populus Dominum, & crediderunt Domino, & Moyſi ſervo ejus.

CAPUT XV.

Moyſes, & Iſraelitæ, gratiis Deo cum cantu peractis, veniunt in Marath, ubi amaritudine aquarum à Moyſe verſa in dulcedinem, pergunt in Elim, ubi 12. fontes, & 70. palmæ erant.

1 TUnc * cecinit Moyſes, & filii Iſrael carmen hoc Domino, & dixerunt: Cantemus Domino: glorioſe enim magnificatus eſt, equum, & aſcenſorem dejecit in mare. A * Sap. 10. 21.

2 * Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem, iſte Deus meus, & glorificabo eum: Deus patris mei, & exaltabo eum. * Pſal. 117. 14. Iſa. 12. 2.

3 Dominus quaſi vir pugnator, omnipotens nomen ejus.

4 Currus Pharaonis, & exercitum ejus projecit in mare: electi principes ejus ſubmerſi ſunt in mari rubro.

5 Abyſſi operuerunt eos, deſcenderunt in profundum quaſi lapis.

6 Dextera tua, Dñe, magnificata eſt in fortitudine: dextera tua, Dñe, percuſſit inimicum.

7 Et in multitudine gloriæ tuæ depoſuiſti adverſarios tuos: miſiſti iram tuam, quæ devoravit eos ſicut ſtipulam.

8 Et in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt aquæ: ſtetit unda fluens, congregatæ ſunt abyſſi in medio mari.

9 Dixit inimicus: Perſequar, & comprehendam, dividam ſpolia, implebitur anima mea: evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. B

10 Flavit ſpiritus tuus, & operuit eos mare: ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus.

11 Quis ſimilis tui in fortibus Domine? quis ſimilis tui, magnificus in ſanctitate, terribilis, atque laudabilis, faciens mirabilia?

12 Extendiſti manū tuā, & devoravit eos terra.

13 Dux fuiſti in miſericordia tua populo, quem redemiſti: & portaſti eum in fortitudine tua ad habitaculum ſanctum tuum.

14 Aſcenderunt populi, & irati ſunt: dolores obtinuerunt habitatores Philiſthiim.

15 Tunc conturbati ſunt principes Edom, robuſtos Moab obtinuit tremor: obriguerunt omnes habitatores Chanaan.

16 Irruat ſuper eos formido, & pavor, in magnitudine brachii tui: fiant immobiles quaſi lapis, donec pertranſeat populus tuus, Domine, donec pertranſeat populus tuus iſte, quem poſſediſti.

17 Introduces eos, & plantabis in monte C

hære-

hæreditatis tuæ: firmiſſimo habitaculo tuo,
quod operatus es, Dñe: ſanctuarium tuum,
Domine, quod firmaverunt manus tuæ.
18 Dominus regnabit in æternum, & ultrà.
19 Ingreſſus eſt enim eques Pharao cũ cur-
ribus, & equitibus ejus in mare: & reduxit ſu-
per eos Dñs aquas maris: filii autem Iſrael
ambulaverunt per ſiccum in medio ejus.
20 Sumpſit ergo Maria prophetiſſa, ſoror
Aaron, tympanum in manu ſua: egreſſæ-
que ſunt omnes mulieres poſt eam cum
tympanis, & choris,
D 21 Quibus præcinebat, dicens: Cantemus
Domino, glorioſè enim magnificatus eſt,
equum, & aſcenſorem ejus dejecit in mare.
22 Tulit autem Moyſes Iſrael de mari ru-
bro, & egreſſi ſunt in deſertum Sur: am-
bulaveruntque tribus diebus per ſolitudi-
nem, & non inveniebant aquam.

23 Et venerunt in Mara, nec poterant bi-
bere aquas de Mara, eò quòd eſſent amaræ:
unde & congruum loco nomen impoſuit, vo-
cans illum Mara, id eſt, amaritudinem.
24 Et murmuravit populus contra Moy-
ſen, dicens: Quid bibemus?
25 At ille clamavit ad Dominum, qui oſten-
dit ei lignum: quod cùm miſiſſet in aquas, in
dulcedinem verſæ ſunt. * Ibi conſtituit ei
præcepta, atq; judicia, & ibi tentavit eum; * Judith. 5. 15. Eccl. 38. 5.
26 Dicens: Si audieris vocem Domini Dei
tui, & quod rectum eſt, coram eo feceris, &
obedieris mandatis ejus, cuſtodieriſque om-
nia præcepta illius, cunctum languorem,
quem poſui in Ægypto, non inducam ſu-
per te: ego enim Dominus ſanator tuus.
27 * Venerunt autem in Elim filii Iſrael, ubi * Num. 33. 9.
erant duodecim fontes aquarũ, & ſeptuagin-
ta palmæ: & caſtrametati ſunt juxta aquas.

CAPUT XVI.

Murmurantibus in deſerto Sin de ciborum inopia Iſraelitis, mittit Dominus coturnices, & pluit Manna ad ſaturitatem; juſſio Domini de Sabbato ſervando, & manna colligenda, & in monumentum reponenda, qui eos aluit quotidie per quadraginta annos.

A * Sap. 16. 2.
1 PRofectique ſunt de Elim, & venit om-
nis multitudo filiorum Iſrael in deſer-
tum Sin, quod eſt inter Elim, & Sinai: quin-
to decimo die menſis ſecundi, poſtquam
egreſſi ſunt de terra Ægypti.
2 Et murmuravit omnis congregatio filiorũ
Iſrael contra Moyſen, & Aaron in ſolitudine.
3 Dixeruntque filii Iſrael ad eos: Utinam
mortui eſſemus per manum Domini in terra
Ægypti, quando ſedebamus ſuper ollas car-
nium, & comedebamus panem in ſaturitate:
cur eduxiſtis nos in deſertum iſtud, ut occi-
B deretis omnem multitudinem fame?
4 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Ecce
ego pluam vobis panes de cœlo: egrediatur
populus, & colligat, quæ ſufficiunt per
ſingulos dies: ut tentem eum, utrùm am-
bulet in lege mea, an non.

5 Die autem ſexto parent, quod inferant:
& ſit duplum, quam colligere ſolebant per
ſingulos dies.
6 Dixeruntque Moyſes, & Aaron ad omnes
filios Iſrael: Veſpere ſcietis, quòd Domi-
nus eduxerit vos de terra Ægypti,
7 Et mane videbitis gloriam Domini: audi-
vit enim murmur veſtrum contra Dñm: nos
verò quid ſumus, quia muſſitaſtis contra nos?
8 Et ait Moyſes: Dabit vobis Dominus veſ-
pere carnes edere, & manè panes in ſaturita-
te: eò quòd audierit murmurationes veſtras,
quibus murmurati eſtis contra eum, nos
enim quid ſumus? nec contra nos eſt mur-
mur veſtrum, ſed contra Dominum.
9 Dixit quoque Moyſes ad Aaron: Dic uni- C
verſæ congregationi filiorũ Iſrael: Accedite
coram Dño: audivit enim murmur veſtrum.
10 Cùmque loqueretur Aaron ad omnem
cœtum filiorum Iſrael, reſpexerunt ad ſolitu-
dinẽ: ecce gloria Domini apparuit in nube.
11 Locutus eſt autẽ Dñs ad Moyſen, dicens.
12 * Audivi murmurationes filiorum Iſrael, * Eccl. 5. 8.
loquere ad eos: Veſpere comedetis carnes, &
manè ſaturabimini panibus: ſcietiſque,
quòd ego ſum Dominus Deus veſter.

13 Fa-

13 Factum eſt ergo veſpere, & aſcendens
coturnix, cooperuit caſtra: mane quoque
ros jacuit per circuitum caſtrorum.
D * Sap. 16, 20. * Nu. 11. 7 Pſal. 77 24. Ioan. 6 31. * 1Cor. 10 3.
14 Cùmq; operuiſſet ſuperficiem terræ,* apparuit in ſolitudine minutum, & quaſi pilo
tuſum, in ſimilitudinē pruinæ ſuper terram.
15 Quod cùm vidiſſent filii Iſrael, dixerunt ad invicem: Manhu? quod ſignificat:
Quid eſt hoc? Ignorabant enim, quid eſſet.
Quibus ait Moyſes: * Iſte eſt panis, quem
Dominus dedit vobis ad veſcendum.
16 Hic eſt ſermo, quem præcepit Dominus:
Colligat unuſquiſque ex eo quantum ſufficit
ad veſcendum: gomor per ſingula capita:
juxta numerum animarum veſtrarum, quæ
habitant in tabernaculo, ſic tolletis.
E
17 Feceruntque ita filii Iſrael: & collegerunt, alius plus, alius minus.
* 2Cor. 8. 15.
18 Et menſi ſunt ad menſuram gomor:* nec
qui plus collegerat, habuit ampliùs: nec qui
minus paraverat, reperit minus: ſed ſinguli
juxta id, quod edere poterant, cōgregaverūt.
19 Dixitque Moyſes ad eos: Nullus relinquat ex eo in manè.
20 Qui non audierunt eum, ſed dimiſerunt
quidam ex eis uſque manè, & ſcatere cœpit
vermibus, atque computruit: & iratus eſt
contra eos Moyſes.
21 Colligebant autem manè ſinguli, quantum ſufficere poterat ad veſcendum: cùmque incaluiſſet ſol, liquefiebat.
22 In die autem ſexta collegerunt cibos duplices, id eſt, duo gomor per ſingulos homines: venerunt autem omnes principes
multitudinis, & narraverunt Moyſi.
23 Qui ait eis: Hoc eſt, quod locutus eſt Dominus: Requies ſabbati ſanctificata eſt Domino cras: quodcumq; operandum eſt, facite
& quæ coquenda ſunt, coquite: quidquid autem reliquum fuerit, reponite uſque in manè.
24 Feceruntq; ita, ut præceperat Moyſes, & F
non cōputruit, neq; vermis inventus eſt in eo.
25 Dixitque Moyſes: Comedite illud hodie, quia ſabbatum eſt Domini: non invenietur hodie in agro.
26 Sex diebus colligite: in die autē ſeptimo
ſabbatum eſt Dñi, idcircò non invenietur.
27 Venitque ſeptima dies, & egreſſi de populo ut colligerent, non invenerunt.
28 Dixit autem Dñs ad Moyſen: Uſquequò nō
vultis cuſtodire mandata mea, & legē meam?
29 Videte, quòd dominus dederit vobis
ſabbatum, & propter hoc die ſexta tribuit
vobis cibos duplices: maneat unuſquiſque
apud ſemetipſum, nullus egrediatur de
loco ſuo die ſeptimo.
30 Et ſabbatizavit populus die ſeptimo:
31 Appellavitque domus Iſrael nomen ejus
Man: quod erat quaſi ſemen coriandri album, guſtuſque ejus quaſi ſimilæ cum melle.
32 Dixit autem Moyſes: Iſte eſt ſermo, quem G
præcepit Dominus: Imple gomor ex eo, &
cuſtodiatur in futuras retro generationes:
ut noverint panem, quo alui vos in ſolitudine, quando educti eſtis de terra Ægypti.
33 Dixitque Moyſes ad Aaron: Sume vas
unum, & mitte ibi Man, quantum poteſt
capere gomor: & repone coram Domino
ad ſervandum in generationes veſtras,
34 Sicut præcepit Dominus Moyſi. Poſuitq;
illud Aaron in tabernaculo reſervandum.
35 * Filii autem Iſrael comederunt Man * Neh 9. 21. Judit. 5. 15.
quadraginta annis, donec venirent in terram
habitabilem: hoc cibo aliti ſunt, uſquequò
tangerent fines terræ Chanaan.
36 Gomor autem decima pars eſt Ephi.

CAPUT XVII.

Rurſum murmurantibus in Raphidim ob aquæ penuriam filiis Iſrael, dat Dominus aquam de petra: Amalecitæ invadunt Hebræos, ſed pugnante Joſue, & in monte Moyſe extenſis manibus orante vincūtur.

A 1 IGitur profecta omnis multitudo filiorum Iſrael de deſerto Sin per manſiones ſuas, juxta ſermonem Domini, caſtrametati ſunt in Raphidim, ubi non erat
aqua ad bibendum populo.
2 * Qui jurgatus contra Moyſen, ait: * Nu. 20. 4
Da nobis aquam, ut bibamus. Quibus
reſpondit Moyſes: Quid jurgamini contra
me? cur tentatis Dominum?
3 Sitivit ergo ibi populus præ aquæ penu- B

ria,

ria, & murmuravit contra Moyſen dicens: Cur feciſti nos exire de Ægypto, ut occideres nos, & liberos noſtros, ac jumenta ſiti?

4 Clamavit autem Moyſes ad Dominum, dicens: Quid faciam populo huic? adhuc paululùm, & lapidabit me.

5 Et ait Dominus ad Moyſen: Antecede populum, & ſume tecum de ſenioribus Iſrael: & virgam, qua * percuſſiſti fluvium, tolle in manu tua, & vade.

* Sap. 11. 11. Pſalm. 77. 15. 1. Cor. 10. 4.

6 En ego ſtabo ibi coram te, ſuper petram Horeb: percutieſque petram, & exibit ex ea aqua, ut bibat populus. Fecit Moyſes ita coram ſenioribus Iſrael:

C

7 Et vocavit nomen loci illius, Tentatio, propter jurgium filiorum Iſrael, & quia tentaverunt Dominum, dicentes: Eſtne Dominus in nobis, an non?

* Deu. 25. 17. * Sap. 11. 3. Judit. 5. 3.

8 * Venit autem Amalec, & pugnabat contra Iſrael in Raphidim.

9 Dixitque Moyſes ad Joſue: Elige viros: & egreſſus, pugna contra Amalec: cras ego ſtabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea.

10 Fecit Joſue, ut locutus erat Moyſes, & pugnavit contra Amalec: Moyſes autē, & Aaron, & Hur aſcenderunt ſuper verticē collis.

11 Cùmque levaret Moyſes manus, vincebat Iſrael: ſin autem paululùm remiſiſſet, ſuperabat Amalec.

12 Manus autem Moyſi erant graves: ſumentes igitur lapidem, poſuerunt ſubter eum, in quo ſedit: Aaron autem, & Hur ſuſtentabant manus ejus ex utraque parte. Et factum eſt: ut manus illius non laſſarentur uſque ad occaſum ſolis.

D

13 Fugavitque Joſue Amalec, & populum ejus in ore gladii.

14 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Scribe hoc ob monimentum in libro, & trade auribus Joſue: delebo enim memoriam Amalec ſub cœlo.

15 Ædificavitque Moyſes altare: & vocavit nomen ejus, Dominus exultatio mea, dicens:

16 Quia manus ſolii Domini, & bellum Domini erit contra Amalec, à generatione in generationem.

CAPUT XVIII.

Jethro ſocer Moyſi uxorem cum filiis ad eum reducit: & auditis Dei operibus, cùm Dominum laudaſſet, eique ſacrificaſſet, ſanum conſilium Moyſi dedit in conſtituendis judiciorum magiſtratibus, qui minora dijudicent.

A

1 Cumque audiſſet Jethro, ſacerdos Madian, cognatus Moyſi, omnia, quæ fecerat Deus Moyſi, & Iſraeli populo ſuo, & quòd eduxiſſet Dominus Iſrael de Ægypto:

2 Tulit Sephoram uxorem Moyſi, quam remiſerat:

3 Et duos filios ejus, quorum unus vocabatur Gerſam, dicente patre: * Advena fui in terra aliena.

* Sup. 2. 22.

4 Alter verò Eliezer: Deus enim, ait, patris mei adjutor meus, & eruit me de gladio Pharaonis.

5 Venit ergo Jethro cognatus Moyſi, & filii ejus, & uxor ejus, ad Moyſen in deſertum, ubi erat caſtrametatus juxta montem Dei.

6 Et mandavit Moyſi, dicens: Ego Jethro cognatus tuus venio ad te, & uxor tua, & duo filii tui cum ea.

7 Qui egreſſus in occurſum cognati ſui, adoravit, & oſculatus eſt eum: ſalutaveruntque ſe mutuò verbis pacificis. Cùmque intraſſet tabernaculum, B

8 Narravit Moyſes cognato ſuo cuncta, quæ fecerat Dñs Pharaoni, & Ægyptiis propter Iſrael, univerſumque laborem, qui accidiſſet eis in itinere, & quòd liberaverat eos Dominus.

9 Lætatuſque eſt Jethro ſuper omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Iſraeli, eò quòd eruiſſet eum de manu Ægyptiorum,

10 Et ait: Benedictus Dñs, qui liberavit vos de manu Ægyptiorum, & de manu Pharaonis qui eruit populum ſuum de manu Ægypti.

11 Nunc cognovi, quia magnus Dominus ſuper omnes deos: eò quòd * ſuperbè egerint contra illos.

* Sup. 1. 11. 14. 5. 7. 10. 10. 14.

12 Obtulit ergo Jethro cognatus Moyſi holocauſta, & hoſtias Deo: veneruntque Aaron, & omnes ſeniores Iſrael, ut comederent panem cum eo coram Deo. C

13 Altera autem die ſedit Moyſes, ut judicaret populum, qui aſſiſtebat Moyſi à manè uſque ad veſperam.

14 Quod cùm vidiſſet cognatus ejus, omnia ſcilicet, quæ agebat in populo, ait: Quid eſt hoc, quod facis in plebe? cur ſolus ſedes, & omnis populus præſtolatur de manè uſque ad veſperam?

15 Cui reſpondit Moyſes: Venit ad me populus quærens ſententiam Dei.

16 Cùmque acciderit eis aliqua diſceptatio, veniunt ad me, ut judicem inter eos, & oſtendam præcepta Dei, & leges ejus.

17 At ille: Non bonam, inquit, rem facis:

18 Stulto labore conſumeris & tu, & populus iſte, qui tecum eſt: ultra vires tuas eſt negotium, * ſolus illud non poteris ſuſtinere.

19 Sed audi verba mea, atq; conſilia, & erit Deus tecū. Eſto tu populo in his, quę ad Deū pertinent, ut referas, quæ dicuntur ad eum:

20 Oſtendaſque populo cæremonias, & ritum colendi, viamque, per quam ingredi debeant, & opus, quod facere debeant.

21 Provide autem de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint avaritiam, & conſtitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. D

22 Qui judicent populum omni tempore: quidquid autem majus fuerit, referant ad te, & ipſi minora tantummodò judicent: leviuſque ſit tibi, partito in alios onere.

23 Si hoc feceris, implebis imperium Dei, & præcepta ejus poteris ſuſtentare: & omnis hic populus revertetur ad loca ſua cū pace.

24 Quibus auditis, Moyſes fecit omnia, quæ ille ſuggeſſerat:

25 Et electis viris ſtrenuis de cuncto Iſrael, conſtituit eos principes populi, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos.

26 Qui judicabant plebem omni tempore: quidquid autem gravius erat, referebant ad eum, faciliora tantummodò judicantes.

27 Dimiſitque cognatum ſuum: qui reverſus abiit in terram ſuam.

C A-

CAPUT XIX.

Iſraelitæ motis caſtris veniunt in Sina: Moyſes juſſu Dei aſcendit in montem, monita ejus refert ad populum, qui ſanctificari jubetur, ut deſcendat Dominus in fulgure, & tonitru, coram omni plebe Moyſi locuturus.

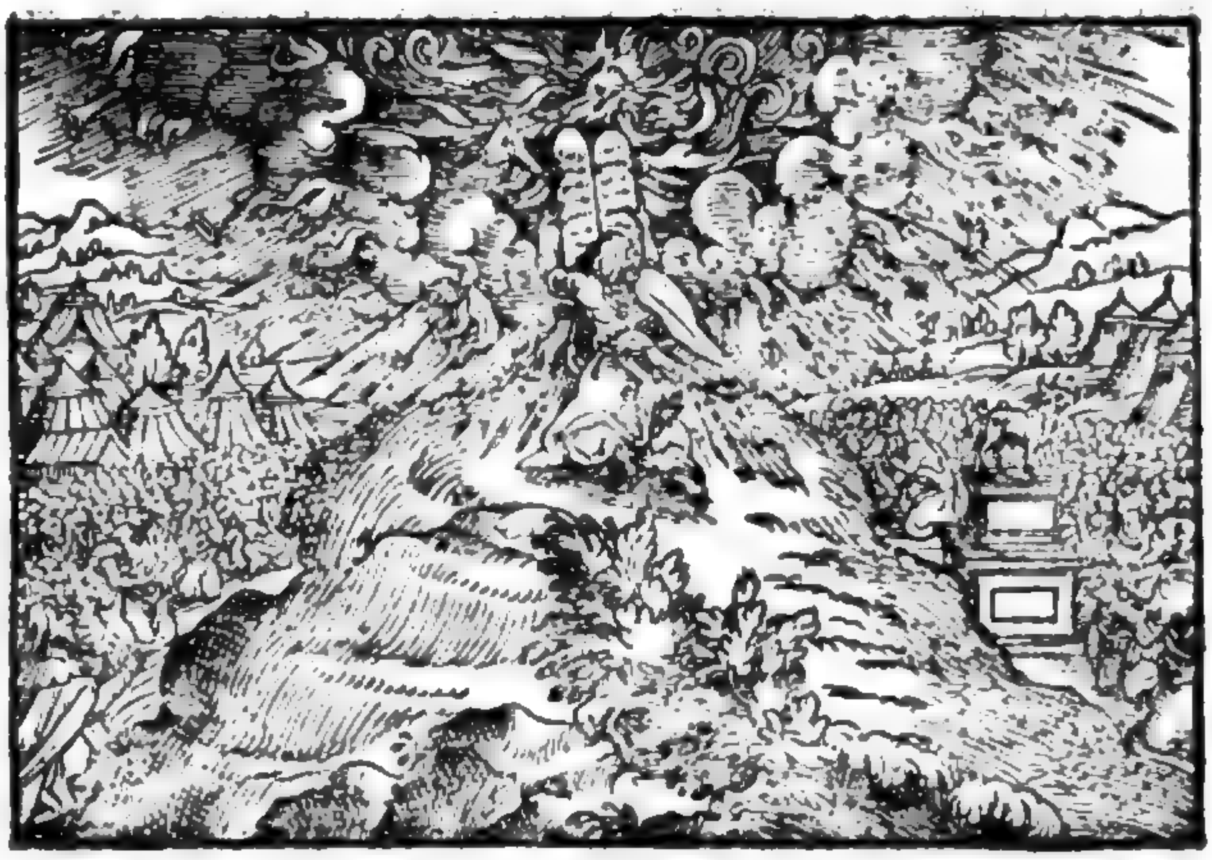
A Num. 33. 19.
1 Menſe tertio egreſſionis Iſrael de terra Ægypti, in die hac * venerunt in ſolitudinem Sinai.
2 Nam profecti de Raphidim, & pervenientes uſque in deſertum Sinai, caſtrametati ſunt in eodem loco; ibique Iſrael fixit tentoria è regione montis.
* Act. 7. 38.
3 * Moyſes autem aſcendit ad Deum, vocavitque eum Dominus de monte, & ait: Hæc dices domui Jacob, & annuntiabis filiis Iſrael:
4 Vos ipſi vidiſtis, quæ fecerim Ægyptiis, quomodo portaverim vos ſuper alas aquilarum, & aſſumpſerim mihi.
* Deut. 29. 2. B * Pſal. 23. 1. * 1. Pet. 2. 9.
5 * Si ergo audieritis vocem meam, & cuſtodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis: * mea eſt enim omnis terra.
6 * Et vos eritis mihi in regnum ſacerdotale, & gens ſancta: hæc ſunt verba, quæ loqueris ad filios Iſrael.
7 Venit Moyſes: & convocatis majoribus natu populi, expoſuit omnes ſermones, quos mandaverat Dominus.
8 Reſponditque omnis populus ſimul: Cuncta, quæ locutus eſt Dominus, faciemus. Cùmque retuliſſet Moyſes verba populi ad Dominum,
9 Ait ei Dominus: Jam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te: & ut credat tibi in perpetuū. Nuntiavit ergo Moyſes verba populi ad Dominū.
10 Qui dixit ei: Vade ad populum, & ſanctifica illos hodie, & cras, laventque veſtimenta ſua.
11 Et ſint parati in diem tertium: in die enim tertia deſcendet Dominus coram omni plebe ſuper montem Sinai.
C * Heb. 12. 18.
12 Conſtituéſque terminos populo per circuitum, & dices ad eos. Cavete, ne aſcendatis in montem, * nec tangatis fines illius: omnis, qui tetigerit montem, morte morietur.
13 Manus non tanget eum, ſed lapidibus opprimetur, aut cōfodietur jaculis: ſive jumentū fuerit, ſive homo, non vivet: cùm cœperit clangere buccina, tunc aſcendant in montem.
14 Deſcenditque Moyſes de monte ad populum, & ſanctificavit eum. Cùmque laviſſent veſtimenta ſua,
15 Ait ad eos: Eſtote parati in diem tertium, & ne appropinquetis uxoribus veſtris.
16 Jamque advenerat tertius dies, & mane inclaruerat: & ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes denſiſſima operire montem, clangorque buccinæ vehementiùs perſtrepebat: & timuit populus, qui erat in caſtris.
17 Cùmque eduxiſſet eos Moyſes in occurſum Dei de loco caſtrorum, ſteterunt ad radices montis.
D * Deut. 4. 11.
18 * Tunc autem mons Sinai fumabat: eò quòd deſcendiſſet Dominus ſuper eum in igne, & aſcenderet fumus ex eo quaſi de fornace: eratque omnis mons terribilis.
19 Et ſonitus buccinæ paulatim creſcebat in majus, & prolixiùs tendebatur: Moyſes loquebatur, & Deus reſpondebat ei.
20 Deſcenditq; Dominus ſuper montem Sinai in ipſo montis vertice, & vocavit Moyſen in cacumen ejus. Quò cùm aſcendiſſet,
21 Dixit ad eum: Deſcende, & conteſtare populum: ne fortè velit tranſcendere terminos ad videndum Dominum, & pereat ex eis plurima multitudo.
22 Sacerdotes quoque, qui accedunt ad Dominum, ſanctificentur, ne percutiat eos.
23 Dixitque Moyſes ad Dominum: Non poterit vulgus aſcendere in montem Sinai, tu enim teſtificatus es, & juſſiſti, dicens: Pone terminos circa montem, & ſanctifica illum.
24 Cui ait Dominus: Vade, deſcende: aſcendeſque tu, & Aaron tecum: ſacerdotes autem, & populus ne tranſeant terminos, nec aſcendant ad Dominum, ne fortè interficiat illos.
25 Deſcenditque Moyſes ad populum, & omnia narravit eis.

CAPUT XX.

Angelus vice Dei ex Sina monte decalogum promulgat toti populo, ſed is mavult Moyſe internuncio mandata Dei ſibi exponi: Moyſes ſolatur populum: ac terreum, aut lapideum de inſectis lapidibus altare facere jubetur, ad quod non ſit per gradus aſcendendum.

1 Locutuſque eſt Dominus cunctos ſermones hos: A
2 Ego * ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo ſervitutis. * Deut. 5. 6. Pſ. 80. 11.
3 Non habebis deos alienos coram me.
4 * Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem, quæ eſt in cœlo deſuper, & quæ in terra deorſum, nec eorum, quæ ſunt in aquis ſub terra. * Lev. 26. 1. Deut. 4. 15
5 Non adorabis ea, neque coles: ego ſum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, viſitans iniquitatem patrū in filios, in tertiā, & quartam generationem eorum, qui oderunt me: Joſ. 24. 14. Pſal. 96. 7.
6 Et faciens miſericordiam in millia his, qui diligunt me, & cuſtodiunt præcepta mea. B
7 * Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum: nec enim habebit inſontem Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtra. * Lev. 19. 12. Deut. 5. 11. Matt. 5. 33.
8 * Memento, ut diem ſabbati ſanctifices. * Infr. 31. 14 Deut. 5. 12.
9 Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua.
10 Septimo autem die ſabbatum Domini Dei tui eſt: non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus, & filia tua, ſervus tuus, & ancilla tua, jumentum tuum, & advena, qui eſt intra portas tuas. Ezech. 20. 12.
11 * Sex enim diebus fecit Dominus cœlum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis ſunt, & requievit in die ſeptimo, idcircò benedixit Dominus diei ſabbati, & ſanctificavit eum. * Gen. 2. 2. * Deut. 5. 16 Matt. 15. 4.
12 Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. C Epheſ. 6. 2.
13 * Non occides. * Matt. 5. 21.
14 * Non mœchaberis.
15 Non furtum facies.
16 Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium.

17 * Non

*Rom. 7. 9. 13. 9.
17 * Non concupiſces domum proximi tui,
nec deſiderabis uxorem ejus, non ſervum,
non ancillam, non bovem, non aſinum,
nec omnia, quæ illius ſunt.
18 Cunctus autem populus videbat voces,
& lampades, & ſonitum buccinæ, mon-
temque fumantem: & perterriti, ac pavo-
re concuſſi, ſteterunt procul,
19 Dicentes Moyſi: Loquere tu nobis; &
audiemus: non loquatur nobis Dominus,
nè forte moriamur.
20 Et ait Moyſes ad populum: Nolite time-
re: ut enim probaret vos, venit Deus, & ut
terror illius eſſet in vobis, & non peccaretis.
*Deut. 18. 16. Hebr. 12. 18.
21 Stetitque populus de longe.* Moyſes au-
tem acceſſit ad caliginem in qua erat Deus.
22 Dixit præterea Dominus ad Moyſen:
Hæc dices filiis Iſrael: Vos vidiſtis, quòd
D
de cœlo locutus ſum vobis.
23 Non facietis deos argenteos, nec deos
aureos facietis vobis.
*Infr. 27. 8. 38. 7.
24 * Altare de terra facietis mihi, & offe-
retis ſuper eo holocauſta, & pacifica veſtra,
oves veſtras, & boves; in omni loco in quo
memoria fuerit nominis mei: veniam ad
te, & benedicam tibi.
*Deut. 27. 5. Joſ. 8. 31.
25 *Quòd ſi altare lapideum feceris mihi:
non ædificabis illud de ſectis lapidibus, ſi
enim levaveris cultum ſuper eo, polluetur.
26 Non aſcendes per gradus ad altare
meum, ne reveletur turpitudo tua.

CAPUT XXI.

Præcepta judicialia quoad emptitios ſervos, & ancillas, furta, homicidia, parricidia, plagium, parentum maledicta, rixas, & talionis pœnas, atque cornupetam bovem.

A
1 HÆc ſunt judicia, quæ propones eis.
*Deut. 15. 12. Jerem. 34. 14.
2 Si * emeris ſervum Hebræum, ſex
annis ſerviet tibi: in ſeptimo egredietur
liber gratis.
3 Cum quali veſte intraverit, cum tali exeat:
ſi habens uxorem, & uxor egredietur ſimul.
4 Sin autem dominus dederit illi uxorem,
& pepererit filios, & filias: mulier, & li-
beri ejus erunt domini ſui, ipſe verò exi-
bit cum veſtitu ſuo.
5 Quòd ſi dixerit ſervus: Diligo domi-
num meum, & uxorem, ac liberos, non
egrediar liber:
6 Offeret eum dominus diis, & applicabitur
ad oſtium, & poſtes, perforabitque aurem
ejus ſubula: & erit ei ſervus in ſæculum.
7 Si quis vendiderit filiam ſuam in fa-
mulam, non egredietur, ſicut ancillæ exi-
B
re conſueverunt.
8 Si diſplicuerit oculis domini ſui, cui
tradita fuerat, dimittet eam: populo au-
tem alieno vendendi non habebit poteſta-
tem, ſi ſpreverit eam.
9 Sin autem filio ſuo deſponderit eam,
juxta morem filiarum faciet illi.
10 Quòd ſi alteram ei acceperit, provide-
C
bit puellæ nuptias, & veſtimenta, & pre-
tium pudicitiæ non negabit.
11 Si tria iſta non fecerit, egredietur gra-
tis abſque pecunia.
12 * Qui percuſſerit hominem volens oc- *Lev. 24. 17.
cidere, morte moriatur.
13 Qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus
illum tradidit in manus ejus: * conſtituam *Deut. 19. 3.
tibi locum, in quem fugere debeat.
14 Si quis per induſtriam occiderit proxi-
mum ſuum, & per inſidias: ab altari
meo evelles eum, ut moriatur.
15 Qui percuſſerit patrem ſuum, aut
matrem, morte moriatur.
16 Qui furatus fuerit hominem, & vendide-
rit eum, convictus noxæ, morte moriatur.
17 * Qui maledixerit patri ſuo, vel ma- *Lev. 20. 9. Prov. 20. 20.
tri, morte moriatur.
18 Si rixati fuerint viri, & percuſſerit alter
proximum ſuum lapide, vel pugno, & ille D
mortuus non fuerit, ſed jacuerit in lectulo: Matt. 15. 4.
19 Si ſurrexerit, & ambulaverit foris ſuper Marc. 7. 10.
baculum ſuum, innocens erit, qui percuſ-
ſerit; ita tamen ut operas ejus, & im-
penſas in medicos reſtituat.
20 Qui percuſſerit ſervum ſuum, vel an-
cillam virga, & mortui fuerint in manibus

ejus, criminis reus erit.

21 Sin autē uno die, vel duobus ſuper vixerit, nō ſubjacebit pœnæ, quia pecunia illius eſt.

22 Si rixati fuerint viri, & percuſſerit quis mulierem prægnantem, & abortivum quidem fecerit, ſed ipſa vixerit: ſubjacebit damno, quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverint.

23 Sin autem mors ejus fuerit ſubſecuta, reddet animam pro anima,

E

24 * Oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, [* Lev. 24. 20. Deut. 19. 21. Matt. 5. 38.]

25 Adustionem pro aduſtione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore.

26 Si percuſſerit quiſpiam oculum ſervi ſui, aut ancillæ, & luſcos eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo, quem eruit.

27 Dentem quoque ſi excuſſerit ſervo, vel ancillæ ſuæ, ſimiliter dimittet eos liberos.

28 Si bos cornu percuſſerit virum, aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obruetur: & non comedentur carnes ejus, dominus quoque bovis innocens erit.

29 Quòd ſi bos cornupeta fuerit ab heri, & nudiuſtertius, & conteſtati ſunt dominum ejus, nec recluſerit eum, occideritque virum, aut mulierem: & bos lapidibus obruetur, & dominum ejus occident.

F

30 Quòd ſi pretium fuerit ei impoſitum, dabit pro anima ſua quidquid fuerit poſtulatus.

31 Filium quoque, & filiam ſi cornu percuſſerit, ſimili ſententiæ ſubjacebit.

G

32 Si ſervum, ancillamque invaſerit, triginta ſiclos argenti domino dabit: bos verò lapidibus opprimetur.

33 Si quis aperuerit ciſternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos, aut aſinus in eam,

34 Reddet dominus ciſternæ pretiū jumentorum: quod autem mortuum eſt, ipſius erit.

35 Si bos alienus bovem alterius vulneraverit, & ille mortuus fuerit: vendent bovem vivum, & divident pretium: cadaver autem mortui inter ſe diſpertient.

36 Sin autem ſciebat, quòd bos cornupeta eſſet ab heri, & nudiuſtertius, & non cuſtodivit eum dominus ſuus: reddet bovem pro bove, & cadaver integrum accipiet.

CAPUT XXII.

Furti, damnique illati pœna: depoſiti, commodati, conducti, atque ſtupri lex: maleficorum, beſtialitatis, ſacrificii idololatrici ſupplicium: advenæ, viduæ, & pupillo nocentium pœna: mutui, uſuræ, & pignoris lex, ac obedientiæ, & decimarum, primitiarum, primogenitorum: de carne à beſtiis prægustata.

A

1 SI quis furatus fuerit bovem, aut ovem, & occiderit, vel vendiderit: quinque boves pro uno bove reſtituet, * & quatuor oves pro una ove. [* 2 Reg. 12. 6.]

2 Si effringens fur domum, ſive ſuffodiens fuerit inventus, & accepto vulnere mortuus fuerit: percuſſor non erit reus ſanguinis.

3 Quòd ſi orto ſole hoc fecerit, homicidium perpetravit, & ipſe morietur. Si nō habuerit, quod pro furto reddat, ipſe venundabitur.

4 Si inventum fuerit apud eum, quod furatus eſt, vivens, ſive bos, ſive aſinus, ſive ovis: duplum reſtituet.

5 Si læſerit quiſpiam agrum, vel vineam, & dimiſerit jumentum ſuum, ut depaſcatur aliena: quidquid optimum habuerit in agro ſuo, vel in vinea pro damni æſtimatione reſtituet.

B

6 Si egreſſus ignis invenerit ſpinas, & comprehenderit acervos frugum, ſive ſtantes ſegetes in agris, reddet damnum, qui ignem ſuccenderit.

7 Si quis commendaverit amico pecuniam, aut vas in cuſtodiam, & ab eo, qui ſuſceperat, furto ablata fuerint: ſi invenitur fur, duplum reddet.

8 Si latet fur, dominus domus applicabitur ad deos, & jurabit, quòd non extenderit manum in rem proximi ſui,

9 Ad perpetrandam fraudem, tam in bove, quàm in aſino, & ove, ac veſtimento, & quidquid damnum inferre poteſt: ad deos utriuſque cauſa perveniet: & ſi illi judicaverint, duplum reſtituet proximo ſuo.

10 Si quis commendaverit proximo ſuo aſinum, bovem, ovem, & omne jumentum ad cuſtodiam, & mortuum fuerit, aut debilitatum, vel captū ab hoſtibus, nulluſque hoc viderit:

11 Jusjurandū erit in medio, quòd non extēderit manū ad rem proximi ſui: * ſuſcipietque Dñs juramētum, & ille reddere non cogetur. [* Gen. 31. 39.]

C

12 Quòd ſi furto ablatum fuerit, reſtituet damnum domino.

13 Si comeſtum à beſtia, deferat ad eum, quod occiſum eſt, & non reſtituet.

14 Qui à proximo ſuo quidquam horum mutuò poſtulaverit, & debilitatum, aut mortuum fuerit Dño non præſente, reddere cōpelletur.

15 Quòd ſi impræſentiarum dominus fuerit, non reſtituet, maximè ſi conductum venerat pro mercede operis ſui.

16 * Si ſeduxerit quis virginem necdum deſponſatam, dormieritque cum ea: dotabit eam, & habebit eam uxorem. [* Deut. 22. 28.]

17 Si pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere conſueverunt.

18 Maleficos non patieris vivere.

19 Qui coierit cū jumento, morte moriatur.

20 * Qui immolat diis, occidetur, præterquam Domino ſoli. [* Lev. 19. 4.]

D

21 Advenā non cōtriſtabis, neq; affliges eū: advenæ enim & ipſi fuiſtis in terra Ægypti.

22 * Viduæ, & pupillo non nocebitis. [* Zach. 7. 10.]

23 Si læſeritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum:

24 Et indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt uxores veſtræ viduæ, & filii veſtri pupilli.

25 Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum quaſi exactor, nec uſuris opprimes.

26 * Si pignus à proximo tuo acceperis veſtimentum, ante ſolis occaſum reddes ei. [* Deut. 24. 12.]

27 Ipſum enim eſt ſolum, quo operitur, indumentum carnis ejus, nec habet aliud, in quo dormiat: ſi clamaverit ad me, exaudiam eum, quia miſericors ſum.

28 Diis non detrahes, & * principi populi tui non maledices. [* Act. 23. 5.]

29 Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere: * primogenitum filiorum tuorum dabis mihi. [* Sup. 13. 2. * Infr. 34. 19. Ezech. 44. 30.]

30 De bobus quoque, & ovibus ſimiliter

facies: ſeptem diebus ſit cum matre ſua,
die octava reddes illum mihi.
31 Viri ſancti eritis mihi: * carnem, quæ
* Lev. 22. 8. à beſtiis fuerit prægustata, non comedetis,
ſed projicietis canibus.

CAPUT XXIII.

Leges præfixæ judicibus: bos, & aſinus inimici ſervandus: non accipienda à judicibus munera: de anni, & diei ſeptimi quiete, tribuſque feſtis præcipuis: promittit Deus ſe populo Angelum in ducem itineris præmiſſurum, & præmium ſervantibus præcepta: de idololatria, & fœdere Chananæorum fugiendis, deque eis exterminandis.

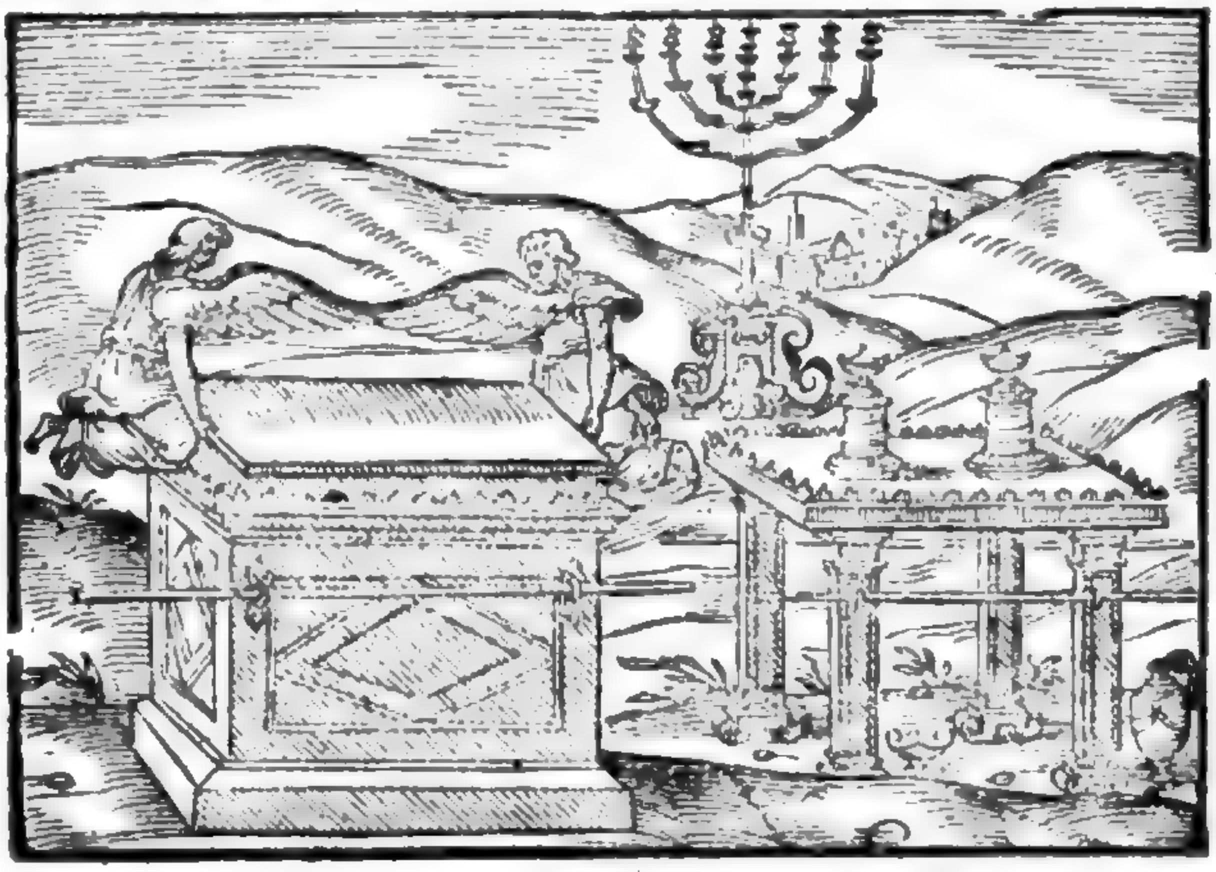
A 1 NOn ſuſcipies vocem mendacii: nec
jungesmanum tuam, ut pro impio
dicas falſum teſtimonium.
2 Non ſequeris turbam ad faciendum malum,
nec in judicio plurimorum requieſces
ſententiæ, ut à vero devies.
3 Pauperis quoq;non miſereberis in judicio.
4 * Si occurreris bovi inimici tui, aut aſi-
* Deut. 22. 1. no erranti, reduc ad eum.
5 Si videris aſinum odientis te jacere ſub o-
nere,non pertrãſibis, ſed ſublevabis cum eo.
6 Non declinabis in judicium pauperis.
7 Mendacium fugies: * inſontem, & ju-
ſtum non occides: quia averſor impium.
* Dan. 13. 53. 8 * Nec accipies munera, quæ etiam excæ-
* Deut. 16. 19. cant prudentes, & ſubvertunt verba juſtorũ.
9 Peregrino moleſtus non eris: ſcitis enim
Eccli. 20. 31. advenarum animas; quia & ipſi * peregri-
ni fuiſtis in terra Ægypti.
B 10 Sex annis ſeminabis terram tuam, &
* Gen. 46. 6. congregabis fruges ejus.
* Lev. 25. 4. 11 Anno autem ſeptimo * dimittes eam, & re-
quieſcere facies, ut comedant pauperes po-
puli tui, & quidquid reliquum fuerit, edant
beſtiæ agri: ita facies in vinea, * oliveto tuo.
12 Sex diebus operaberis: ſeptimo die ceſ-
ſabis, ut requieſcat bos, & aſinus tuus: & re-
frigeretur filius ancillæ tuæ, & advena.
13 Omnia, quæ dixi vobis, cuſtodite. Et
per nomen externorum deorum non jura-
bitis, neque audietur ex ore veſtro.
14 Tribus vicibus per ſingulos annos mi-
C hi feſta celebrabitis.
* Sup. 12. 3. Infra 34. 2. 15 Solemnitatem azymorum cuſtodies. Se-
ptem diebus comedes azyma, * ſicut præce-
pi tibi, tempore menſis novorum, quando
egreſſus es de Ægypto: * non apparebis
Deut. 16. 16. Eccli. 35. 6. in conſpectu meo vacuus.
16 Et ſolemnitatem meſſis primitivorum
operis tui, quæcumque ſeminaveris in agro,
ſolemnitatem quoque in exitu anni, quando
congregaveris omnes fruges tuas de agro.
* Infr. 34. 23. 17 * Ter in anno apparebit omne maſcu-
Deut. 16. 16. linum tuum coram Domino Deo tuo.
18 Non immolabis ſuper fermento ſangui-
nem victimæ meæ, nec remanebit adeps
ſolemnitatis meæ uſque mane.
Infr. 34. 26. 19 * Primitias frugum terræ tuæ deferes
Deut. 14. 21. in domum Domini Dei tui: * Non coques
hœdum in lacte matris ſuæ.
20 Ecce ego mittam angelum meum, qui
præcedat te, & cuſtodiat in via, & in-
troducat in locum, quem paravi.
21 Obſerva eum, & audi vocem ejus, nec
contemnendum putes: quia non dimittet,
cùm peccaveris, & eſt nomen meum in illo.
22 * Quod ſi audieris vocem ejus, & feceris * Deu 7. 11
omnia, quæ loquor, inimicus ero inimicis
tuis, & affligam affligentes te. D
23 * Præcedetque te angelus meus, & intro- * Infr. 33. 2. Joſ. 24. 11.
ducet te ad Amorrhæum, & Hethæum,
& Pherezæum, Chananæumque, & He-
væum, & Jebuſæum, quos ego conteram. * Deut 7. 25.
24 Non adorabis deos eorum, nec coles
eos: non facies opera eorum, * ſed de-
ſtrues eos, & confringes ſtatuas eorum.
25 Servietiſque Domino Deo veſtro, ut
benedicam panibus tuis, & aquis, & au-
feram infirmitatem de medio tui.
26 Non erit infœcunda, nec ſterilis in terra
tua: numerum dierum tuorum implebo.
27 Terrorem meum mittam in præcurſum
tuum, & occidam omnem populum, ad
quem ingredieris, cunctorumque inimico-
rum tuorum coram te terga vertam: * Deut 7. 20.
28 Emittens * crabrones priùs, qui fuga-
bunt Hevæum, & Chananæum, & He-
thæum, antequàm introeas.
29 Non ejiciam eos à facie tua anno uno,
ne terra in ſolitudinem redigatur, & creſ-
cant contra te beſtiæ.
30 Paulatim expellam eos de conſpectu
tuo, donec augearis, & poſſideas terram.
31 Ponã autẽ terminos tuos à mari rubro uſq;
ad mare Palæſtinorum, & à deſerto uſq; ad
fluvium: tradam in manibus veſtris habitato-
res terræ, & ejiciam eos de conſpectu veſtro.
32 * Non inibis cum eis fœdus, nec cum * Inf. 34. 15.
diis eorum. Deut. 7. 2.
33 Non habitent in terra tua, ne fortè pec-
care te faciant in me, ſi ſervieris diis eo-
rum: quod tibi certè erit in ſcandalum.

CAPUT XXIV.

Moyſes à Deo latas leges ad populum refert, populus eas acceptat: & fœdus ſancit inter Deum, & populum, oblatis Domino ſacrificiis, fœderiſque ſanguine in populum reſperſo. Moyſes, cæteris ad radicem montis manentibus, ſolus in montem aſcendit, ut tabulas legis accipiat, ubi cum Domino quadraginta diebus & noctibus permanſit.

1 MOyſi quoque dixit: Aſcende ad Do- A
minum tu, & Aaron, & Nadab, &
Abiu, & ſeptuaginta ſenes ex Iſrael, &
adorabitis procul.
2 Soluſque Moyſes aſcendet ad Dominum,
& illi non appropinquabunt: nec populus
aſcendet cum eo.
3 Venit ergo Moyſes, & narravit plebi om-
nia verba Domini, atque judicia; reſpon-
ditque omnis populus una voce: Omnia
verba Domini, quæ locutus eſt, faciemus.
4 Scripſit autem Moyſes univerſos ſermones
Domini; & manè conſurgens ædificavit alta-
re ad radices montis, & duodecim titulos
per duodecim Tribus Iſrael.
5 Miſitque juvenes de filiis Iſrael, & obtu- B
lerunt holocauſta, immolaveruntque Victi-
mas pacificas Domino, vitulos duodecim.
6 Tulit itaque Moyſes dimidiam partem
ſanguinis, & miſit in crateras: partem au-
tem reſiduam fudit ſuper altare.
7 Aſſumenſque volumen fœderis, legit
audiente populo, cui dixerunt: Omnia,

quæ locutus eſt Dominus, faciemus, & erimus obedientes.
Hebr. 9.20. 8 Ille verò ſumptum ſanguinem reſperſit in populum, & ait: Hic eſt ſanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiſcum ſuper cunctis ſermonibus his.
C 9 Aſcenderuntque Moyſes, & Aaron, Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta de ſenioribus Iſrael,
10 Et viderunt Deum Iſrael: & ſub pedibus ejus quaſi opus lapidis ſapphirini, & quaſi cœlum, cùm ſerenum eſt.
11 Nec ſuper eos, qui procul receſſerant de filiis Iſrael, miſit manum ſuam, videruntque Deum, & comederunt, ac biberunt.
12 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Aſcende ad me in montem, & eſto ibi: daboque tibi tabulas lapideas, & legem, ac mandata, quæ ſcripſi, ut doceas eos.
13 Surrexerunt Moyſes, & Joſue miniſter ejus: aſcendenſque Moyſes in montem Dei,
14 Senioribus ait: Expectate hic, donec revertamur ad vos. Habetis Aaron, & Hur vobiſcum; ſi quid natum fuerit quæſtionis, referetis ad eos. D
15 Cùmque aſcendiſſet Moyſes, operuit nubes montem.
16 Et habitavit gloria Domini ſuper Sinai, tegens illum nube ſex diebus: ſeptimo autem die vocavit eum Dominus de medio caliginis.
17 Erat autem ſpecies gloriæ Domini, quaſi ignis ardens ſuper verticem montis, in conſpectu filiorum Iſrael.
18 Ingreſſuſque Moyſes medium nebulæ, aſcendit in montem, * & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. *Deut. 9. 9.

C A P U T XXV.

Jubetur primitiarum, ac donorum oblatio ad Dei tabernaculum formandum, arcam fœderis, menſam panum propoſitionis, & ſepticeps candelabrum, cunctaque illi pertinentia, horum omnium monſtratur exemplar.

A 1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
2 Loquere filiis Iſrael, ut tollant mihi primitias: ab * omni homine, qui offeret ultroneus, accipietis ea. *Infra 35. 5.
3 Hæc ſunt autem, quæ accipere debetis: Aurum, & argentum, & æs,
4 Hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byſſum, pilos caprarum,
5 Et pelles arietum rubricatas, pelleſque janthinas, & ligna Setim:
6 Oleum ad luminaria concinnanda: aromata in unguentum, & thymiamata boni odoris:
7 Lapides onychinos, & gemmas ad ornandum ephod, ac rationale.
8 Facientque mihi ſanctuarium, & habitabo in medio eorum:
9 *Juxta omnem ſimilitudinē tabernaculi, quod oſtendam tibi: & omnium vaſorum, in cultum ejus: ſicque facietis illud: Hebr. 9. 2.
10 Arcam de lignis Setim compingite, cujus longitudo habeat duos, & ſemis cubitos: latitudo, cubitum, & dimidium: altitudo, cubitum ſimiliter, ac ſemiſſem.
11 Et deaurabis eam auro mundiſſimo intus, & foris; facieſque ſuprà coronam auream per circuitum:
12 Et quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor arcæ angulos: duo circuli ſint in latere uno, & duo in altero. B
13 Facies quoque vectes de lignis Setim, & operies eos auro,
14 Induceſque per circulos, qui ſunt in arcæ lateribus, ut portetur in eis:
15 Qui ſemper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis.
16 Poneſque in arca teſtificationem, quam dabo tibi.
17 Facies & propitiatoriū de auro mūdiſſimo: duos cubitos, & dimidium tenebit longitudo ejus, & cubitum, ac ſemiſſem latitudo.
18 Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies, ex utraque parte oraculi.
19 Cherubim unus ſit in latere uno, & alter in altero.

20 Utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas, & operientes oraculum, reſpiciantque ſe mutuò verſis vultibus in propitiatorium, quo operienda eſt arca.

21 In qua pones teſtimoniũ, quod dabo tibi.

C 22 Inde præcipiam, & loquar ad te ſupra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim, qui erunt ſuper arcam teſtimonii, cuncta, quæ mandabo per te filiis Iſrael.

23 Facies & menſam de lignis Setim, habentẽ duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitũ, ac ſemiſſem.

24 Et inaurabis eam auro puriſſimo: facieſque illi labium aureum per circuitum,

25 Et ipſi labio coronam interraſilem altam quatuor digitis: & ſuper illam, alteram coronam aureolam.

26 Quatuor quoque circulos aureos præparabis, & pones eos in quatuor angulis ejuſdem menſæ per ſingulos pedes.

27 Subter coronã erũt circuli aurei, ut mittantur vectes per eos, & poſſit menſa portari.

28 Ipſos quoque vectes facies de lignis Setim, & circũdabis auro ad ſubvehendam menſam.

29 Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cyathos, in quibus offerenda ſunt libamina, ex auro puriſſimo:

30 Et pones ſuper menſam panes propoſitionis in conſpectu meo ſemper.

D 31 Facies & candelabrum ductile de auro mundiſſimo, haſtile ejus, & calamos, ſcyphos, & ſphærulas, ac lilia ex ipſo procedentia.

32 Sex calami ingredientur de lateribus, tres ex uno latere, & tres ex altero.

33 Tres ſcyphi quaſi in nucis modum per calamos ſingulos, ſphærulaque ſimul, & lilium: & tres ſimiliter ſcyphi inſtar nucis in calamo altero, ſphærulaque ſimul & lilium; hoc erit opus ſex calamorum, qui producendi ſunt de haſtili.

34 In ipſo autem candelabro erunt quatuor ſcyphi in nucis modum, ſphærulæque per ſingulos, & lilia.

35 Sphærulæ ſub duobus calamis per tria loca, qui ſimul ſex fiunt, procedentes de haſtili uno.

36 Et ſpherulæ igitur, & calami ex ipſo erunt univerſa ductilia de auro puriſſimo.

37 Facies & lucernas ſeptem, & pones eas ſuper candelabrum, ut luceant ex adverſo.

38 Emunctoria quoque, & ubi quæ emuncta ſunt extinguantur, fiant de auro puriſſimo.

39 Omne pondus candelabri cum univerſis vaſis ſuis habebit talentum auri puriſſimi.

* Heb. 8. 5. Act. 7. 44.

40 * Inſpice, & fac ſecundùm exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt.

CAPUT XXVI.

Forma & conſtructio tabernaculi Moſaici, veli, arcæ, propitiatorii, menſæ, candelabri, & tentorii, juxta ſuas quæque menſuras.

A 1 TAbernaculum verò ita facies: Decem cortinas de byſſo retortas, & hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, variatas opere plumario facies.

2 Longitudo cortinæ unius habebit viginti octo cubitos: latitudo, quatuor cubitorum erit. Unius menſuræ fient univerſa tentoria.

3 Quinque cortinæ ſibi jungentur mutuò, & aliæ quinque nexu ſimili cohærebunt.

4 Anſulas hyacinthinas in lateribus, ac ſummitatibus facies cortinarum, ut poſſint invicem copulari.

5 Quinquagenas anſulas cortina habebit in utraque parte, ita inſertas, ut anſa contra anſam veniat, & altera alteri poſſit aptari.

6 Facies & quinquaginta circulos aureos, quibus cortinarum vela jungenda ſunt, ut unum tabernaculum fiat. B

7 Facies & ſaga cilicina undecim, ad operiendum tectum tabernaculi.

8 Longitudo ſagi unius habebit triginta cubitos: & latitudo quatuor; æqua erit menſura ſagorum omnium.

9 E quibus quinque junges ſeorſum, & ſex ſibi mutuò copulabis, ita ut ſextum ſagum in fronte tecti duplices.

10 Facies & quinquaginta anſas in ora ſagi unius, ut conjungi cum altero queat: & quinquaginta anſas in ora ſagi alterius, ut cum altero copuletur.

11 Facies & quinquaginta fibulas æneas, quibus jungantur anſæ, ut unum ex omnibus operimentum fiat.

12 Quod autem ſuperfuerit in ſagis, quæ parantur tecto, id eſt, unum ſagum, quod amplius eſt, ex medietate ejus operies poſteriora tabernaculi. C

13 Et cubitus ex una parte pendebit, & alter ex altera, qui plus eſt in ſagorum longitudine, utrumque latus tabernaculi protegens.

14 Facies & operimẽtum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis: & ſuper hoc rurſum aliud operimentum de ianthinis pellibus.

15 Facies & tabulas ſtantes tabernaculi de lignis Setim.

16 Quę ſingulę denos cubitos in longitudine habeãt, & in latitudine ſingulos, ac ſemiſſem.

17 In lateribus tabulæ, duæ incaſtraturæ fient, quibus tabula alteri tabulę cõnectatur, atq; in hũc modum cunctæ tabulę parabũtur. D

18 Quarum viginti erunt in latere meridiano, quod vergit ad Auſtrum.

19 Quibus quadraginta baſes argenteas fundes, ut binæ baſes ſingulis tabulis per duos angulos ſubjiciantur.

20 In latere quoq; ſecũdo tabernaculi, quod vergit ad aquilonem, viginti tabulæ erunt, E

21 Quadraginta habentes baſes argenteas: binæ baſes ſingulis tabulis ſupponentur.

22 Ad occidentalem verò plagam tabernacũli facies ſex tabulas,

23 Et rurſum alias duas, quæ in angulis erigantur poſt tergum tabernaculi.

24 Eruntque conjunctæ à deorſum uſque ſurſum, & una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis, quæ in angulis ponendæ ſunt, ſimilis junctura ſervabitur.

25 Et erunt ſimul tabulæ octo, baſes earum argenteæ ſedecim, duabus baſibus per unam tabulam ſupputatis.

26 Facies & vectes de lignis Setim quinq; ad cõtinendas tabulas in uno latere tabernaculi,

27 Et quinque alios in altero, & ejuſdem numeri ad occidentalem plagam,

28 Qui mittentur per medias tabulas à ſummo uſque ad ſummum. F

29 Ipſas quoque tabulas deaurabis, & fundes in eis annulos aureos, per quos vectes tabulata contineant: quos operies laminis aureis.

d by Google

* Sup. 25. 40. 30 Et eriges tabernaculum juxta exemplar quod tibi * in monte monſtratum eſt.

31 Facies & velū de hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere plumario, & pulchra varietate contextum:

32 Quod appendes ante quatuor columnas de lignis Setim, quæ ipſæ quidem deauratæ erunt, & habebunt capita aurea, ſed baſes argenteas.

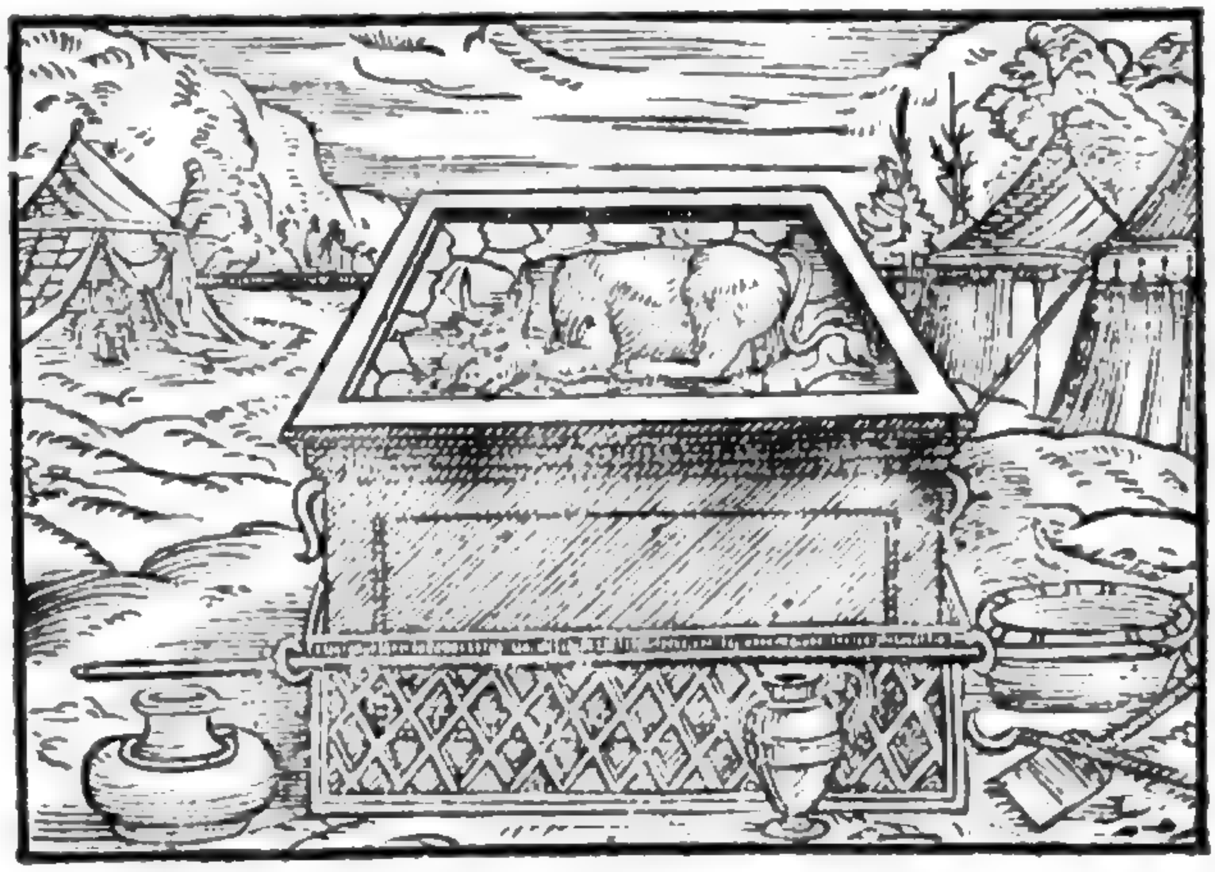
G 33 Inſeretur autem velum per circulos, intra quod pones arcam teſtimonii, quo & Sanctuarium, & Sanctuarii ſanctuaria dividentur.

34 Pones & propitiatorium ſuper arcam teſtimonii in Sancto ſanctorum:

35 Menſamque extra velum: & contra menſam candelabrum in latere tabernaculi meridiano: menſa enim ſtabit in parte Aquilonis.

36 Facies & tentorium in introitu tabernaculi de hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere plumarii.

37 Et quinque columnas deaurabis lignorum Setim, ante quas ducetur tentorium: quarum erunt capita aurea, & baſes æneæ.

CAPUT XXVII.

Altare holocauſtorum, & atrium tabernaculi, tentorium, columnæ, & oleum lucernarum parari jubentur, & earum accenſio.

A * Infra 38. b. 1 FAcies & altare de lignis * Setim, quod habebit quinque cubitos in longitudine, & totidem in latitudine, id eſt quadrum, & tres cubitos in altitudine.

2 Cornua autem per quatuor angulos ex ipſo erunt: & operies illud ære.

3 Facieſque in uſus ejus lebetes ad ſuſcipiendos cineres, & forcipes, atque fuſcinulas, & ignium receptacula; omnia vaſa ex ære fabricabis.

4 Craticulamque in modum retis æneam; per cujus quatuor angulos erunt quatuor annuli ænei.

5 Quos pones ſubter arulam altaris: eritque craticula uſque ad altaris medium.

B 6 Facies & vectes altaris de lignis Setim duos, quos operies laminis æneis:

7 Et induces per circulos, eruntque ex utroque latere altaris ad portandum.

* Sup. 20. 24. 8 * Non ſolidum, ſed inane, & cavum intrinſecùs facies illud, ſicut tibi in monte monſtratum eſt.

9 Facies & atrium tabernaculi, in cujus auſtrali plaga contra meridiem erunt tentoria de byſſo retorta: centum cubitos unum latus tenebit in longitudine.

10 Et columnas viginti cum baſibus totidem æneis, quæ capita cum cælaturis ſuis habebunt argentea.

11 Similiter & in latere Aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum, columnæ viginti, & baſes æneæ ejuſdem numeri, & capita earum cum cælaturis ſuis argentea.

12 In latitudine verò atrii, quod reſpicit ad occidentem, erunt tentoria per quinquaginta cubitos, & columnæ decem, baſeſque totidem. C

13 In ea quoque atrii latitudine, quæ reſpicit ad orientem, quinquaginta cubiti erunt,

14 In quibus quindecim cubitorum tentoria lateri uno deputabuntur, columnæque tres, & baſes totidem:

15 Et in latere altero erunt tentoria cubitos obtinentia quindecim, columnæ tres, & baſes totidem.

16 In introitu verò atrii fiet tentorium cubitorum viginti ex hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere plumarii: columnas habebit quatuor, cum baſibus totidem.

17 Omnes columnæ atrii per circuitum veſtitæ erunt argenteis laminis, capitibus argenteis, & baſibus æneis.

18 In longitudine occupabit atrium cubitos centum, in latitudine quadraginta, altitudo quinque cubitorum erit; fietque de byſſo retorta, & habebit baſes æneas. D

19 Cuncta vaſa tabernaculi in omnes uſus,

& cæremonias, tam paxillos ejus, quàm atrii, ex ære facies.

20 Præcipe filiis Iſrael, ut afferant tibi oleum de arboribus olivarum puriſſimum, piloque contuſum: ut ardeat lucerna ſemper

21 In tabernaculo teſtimonii, extra velum quod oppanſum eſt teſtimonio. Et collocabunt eam Aaron, & filii ejus, ut uſque manè luceat coram Domino. Perpetuus erit cultus per ſucceſſionem eorum à filiis Iſrael.

CAPUT XXVIII.

Pontificalia indumenta Aaronis, & filiorum ejus deſcribuntur.

A 1 APplica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum filiis ſuis de medio filiorum Iſrael, ut ſacerdotio fungantur mihi Aaron, Nadab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar.

2 Facieſque veſtem ſanctam Aaron fratri tuo in gloriam, & decorem.

3 Et loqueris cunctis ſapientibus corde, quos replevi ſpiritu prudentiæ, ut faciant veſtes Aaron, in quibus ſanctificatus miniſtret mihi.

4 Hæc autem erunt veſtimenta, quæ facient: Rationale, & ſuperhumerale, tunicam & lineam ſtrictam, cidarim, & balteum. Facient veſtimenta ſancta fratri tuo Aaron, & filiis ejus, ut ſacerdotio fungantur mihi.

5 Accipientque aurum, & hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byſſum.

6 Facient autem ſuperhumerale de auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere polymito. B

7 Duas oras junctas habebit in utroque latere ſummitatum, ut in unum redeant.

8 Ipſa quoque textura, & cuncta operis varietas erit ex auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta.

9 Sumeſque duos lapides onychinos, & ſculpes in eis nomina filiorum Iſrael:

10 Sex nomina in lapide uno, & ſex reliqua

in altero, juxta ordinem nativitatis eorum.
C 11 Opere ſculptoris, & cælatura gemmarii,
ſculpes eos nominibus filiorum Iſrael, incluſos auro, atque circumdatos:
12 Et pones in utroque latere ſuperhumeralis, memoriale filiis Iſrael. Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino ſuper utrumque humerum, ob recordationem.
13 Facies & uncinos ex auro,
14 Et duas catenulas ex auro puriſſimo ſibi invicem cohærentes, quas inſeres uncinis,
15 Rationale quoque judicii facies opere polymito juxta texturam ſuperhumeralis, ex auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta.
16 Quadranculum erit, & duplex: menſuram palmi habebit tam in longitudine, quam in latitudine.
17 Poneſque in eo quatuor ordines lapidum: in primo verſu erit lapis ſardius, & topazius, & ſmaragdus:
18 In ſecundo carbunculus, ſapphirus, & jaſpis:
19 In tertio ligurius, achates, & amethyſtus:
20 In quarto chryſolitus, onychinus, & beryllus: incluſi auro erunt per ordines ſuos.
21 Habebuntque nomina filiorum Iſrael: duodecim nominibus cælabuntur, ſinguli lapides nominibus ſingulorum per duodecim Tribus.
22 Facies in rationali catenas ſibi invicem cohærentes ex auro puriſſimo:
D 23 Et duos annulos aureos, quos pones in
utraque rationalis ſummitate:
24 Catenaſque aureas junges annulis, qui ſunt in marginibus ejus:
25 Et ipſarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere ſuperhumeralis, quod rationale reſpicit.
26 Facies & duos annulos aureos, quos pones in ſummitatibus rationalis, in oris, quæ è regione ſunt ſuperhumeralis, & poſteriora ejus aſpiciunt.
27 Nec non & alios duos annulos aureos, qui ponendi ſunt in utroque latere ſuperhumeralis deorſum, quod reſpicit contra faciem juncturæ inferioris, ut aptari poſſit cum ſuperhumerali.
28 Et ſtringatur rationale annulis ſuis cum annulis ſuperhumeralis vitta hyacinthina, ut maneat junctura fabrefacta, & à ſe invicem rationale, & ſuperhumerale nequeant ſeparari.
29 Portabitque Aaron nomina filiorum Iſ- E
rael in rationali judicii ſuper pectus ſuum, quando ingredietur Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum.
30 Pones autem in rationali judicii Doctrinam, & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino: & geſtabit judicium filiorum Iſrael in pectore ſuo, in conſpectu Domini ſemper.
31 Facies & tunicam ſuperhumeralis totam hyacinthinam.
32 In cujus medio ſuprà erit capitiũ, & ora per gyrum ejus textilis, ſicut fieri ſolet in extremis veſtium partibus, ne facile rumpatur.
33 Deorſum verò, ad pedes ejuſdem tunicæ, F
per circuitum, quaſi mala punica facies, ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis,
34 Ita ut tintinnabulum ſit aureum, & malum punicum, rurſumque tintinnabulum aliud aureum, & malum punicum.
35 * Et veſtietur ea Aaron in officio mini- *Eccl.
ſterii, ut audiatur ſonitus, quando ingredi- 35.11
tur, & egreditur Sanctuarium in conſpectu Domini, & non moriatur.
36 Facies & laminam de auro puriſſimo: in qua ſculpes opere cælatoris, Sanctũ Domino.
37 Ligabiſque eam vitta hyacinthina, & erit ſuper tiaram.
38 Imminens fronti pontificis. Portabitque Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt, & ſanctificaverunt filii Iſrael, in cũctis muneribus, & donariis ſuis. Erit autem lamina ſẽper in fronte ejus, ut placatus ſit eis Dominus.
39 Stringeſque tunicam byſſo, & tiaram byſ- G
ſinam facies, & baltheum opere plumarii.

40 Porrò filiis Aaron tunicas lineas parabis, & baltheos, ac tiaras in gloriam, & decorem:

41 Veſtieſque his omnibus Aaron fratrem tuum, & filios ejus cum eo. Et cunctorum conſecrabis manus, ſanctificabiſque illos, ut ſacerdotio fungantur mihi.

42 Facies & fœminalia linea, ut operiāt carnē turpitudinis ſuæ, à renibus uſque ad femora:

43 Et utētur eis Aaron, & filii ejus, quādo ingredietur tabernaculū teſtimonii, vel quando appropinquāt ad altare, ut miniſtrent in ſanctuario, ne iniquitatis rei moriātur. Legitimū ſēpiternū erit Aaron, & ſemini ejus poſt eū.

CAPUT XXIX.

Quæ fuerit ſacerdotum conſecratio, rituſque oblationis pro illis, & qui his oblationibus veſcentur: ac de duobus agnis anniculis quotidie offerendis.

A Lev. 9. 2. 1 SEd & hoc facies, ut mihi in ſacerdotio conſecrentur. Tolle vitulum de armento, & arietes duos immaculatos,

2 Paneſque azymos, & cruſtulam abſq; fermēto, quæ cōſperſa ſit oleo, lagana quoq; azyma oleo lita: de ſimila triticea cuncta facies.

3 Et poſita in caniſtro offeres: vitulum autem, & duos arietes.

4 Et Aaron, ac filios ejus applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonii. Cùmque laveris patrem cum filiis ſuis aqua,

5 Indues Aaron veſtimentis ſuis, ideſt, linea & tunica, & ſuperhumerali, & rationali: quod conſtringes balteo.

6 Et pones tiaram in capite ejus, & laminam ſanctam ſuper tiaram,

B 7 Et oleum unctionis fundes ſuper caput ejus: atque hoc ritu conſecrabitur.

8 Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingeſque balteo.

9 Aaron ſcilicet, & liberos ejus, & impones eis mitras: eruntq; ſacerdotes mihi religione perpetua. Poſtquam initiaveris manus eorū,

* Lev. 1. 3. 10 * Applicabis & vitulum coram tabernaculo teſtimonii. Imponentque Aaron, & filii ejus manus ſuper caput illius,

11 Et mactabis eum in conſpectu Domini, juxta oſtium tabernaculi teſtimonii.

12 Sumptumque de ſanguine vituli, pones ſuper cornua altaris digito tuo, reliquum autem ſanguinem fundes juxta baſim ejus.

* Lev. 3. 3. 13 * Sumes & adipem totum, qui operit inteſtina, & reticulum jecoris, ac duos renes, & adipem, qui ſuper eos eſt, & offeres incenſum ſuper altare.

14 Carnes verò vituli, & coriū, & fimū cōbures foris extra caſtra, eò quòd pro peccatis ſit.

C 15 Unum quoque arietem ſumes, ſuper cujus caput ponent Aaron, & filii ejus manus,

16 Quem cùm mactaveris, tolles de ſanguine ejus, & fundes circa altare.

17 Ipſum autem arietem ſecabis in fruſta, lotaque inteſtina ejus, ac pedes pones ſuper conciſas carnes, & ſuper caput illius,

18 Et offeres totum arietem in incenſum ſuper altare: oblatio eſt Domino, odor ſuaviſſimus victimæ Domini.

19 Tolles quoq; arietem alterum, ſuper cujus caput Aaron, & filii ejus ponent manus.

20 Quem cùm immolaveris, ſumes de ſanguine ejus, & pones ſuper extremum auriculæ dexteræ Aaron, & filiorum ejus, & ſuper pollices manus eorum, ac pedis dextri, fundeſq; ſanguinem ſuper altare per circuitum.

21 Cùmque tuleris de ſanguine, qui eſt ſuper altare, & de oleo unctionis, aſperges Aaron, & veſtes ejus, & filios, & veſtimenta eorum. Conſecratiſque ipſis, & veſtibus, D

22 Tolles adipem de ariete, & caudam, & arvinam, quæ operit vitalia, ac reticulum jecoris, & duos renes, atque adipem, qui ſuper eos eſt, armumque dextrum, eo quòd ſit aries conſecrationis:

23 Tortamque panis unius, cruſtulam conſperſam oleo, laganum de caniſtro azymorum, quod poſitum eſt in conſpectu Domini:

24 Poneſq; omnia ſuper manus Aarō, & filiorū ejus, & ſanctificabis eos elevans corā Dño.

25 Suſcipieſque univerſa de manibus eorū, & incendes ſuper altare in holocauſtum, odorem ſuaviſſimum in conſpectu Domini, quia oblatio ejus eſt.

26 Sumes quoq; pectuſculum de ariete, quo initiatus eſt Aaron, ſanctificabiſque illud elevatum coram Dño, & cedet in partem tuam. E

27 Sanctificabiſque & pectuſculum conſecratum, & armum, quem de ariete ſeparaſti,

28 Quo initiatus eſt Aaron, & filii ejus, cedentq; in partē Aaron, & filiorū ejus jure perpetuo à filiis Iſrael, quia primitiva ſūt, & initia de victimis eorū pacificis, quæ offerunt Dño.

29 Veſtem autem ſanctam, qua utetur Aaron, habebunt filii ejus poſt eum, ut ungantur in ea, & conſecrentur manus eorum.

30 Septem diebus utetur illa, qui pontifex pro eo fuerit conſtitutus de filiis ejus, & qui ingredietur tabernaculum teſtimonii, ut miniſtret in Sanctuario.

31 Arietem autem conſecrationis tolles, & coques carnes ejus in loco ſancto.

32 Quibus veſcetur Aaron, & filii ejus. * Panes quoque, qui ſunt in caniſtro, in veſtibulo tabernaculi teſtimonii comedent, * Lev. 8. 31. 24. 9. Matt. 12. 4.

33 Ut ſit placabile ſacrificium, & ſanctificentur offerentium manus. Alienigena non veſcetur ex eis, quia ſancti ſunt.

34 Quòd ſi remanſerit de carnibus conſecratis, ſive de panibus uſque manè, combures reliquias igni: non comedentur, quia ſanctificata ſunt.

35 Omnia, quæ præcepi tibi, facies ſuper Aaron, & filiis ejus: Septem diebus conſecrabis manus eorum. * Exo. 40. 11. Lev. 8. 12.

36 Et vitulum pro peccato offeres per ſingulos dies ad expiandum. Mundabiſque altare, cùm immolaveris expiationis hoſtiam, & unges illud in ſanctificationem.

37 Septem diebus expiabis altare, & ſanctificabis, & erit Sanctum ſanctorum: omnis, qui tetigerit illud, ſanctificabitur.

38 Hoc eſt, quod facies in altari: * Agnos anniculos duos per ſingulos dies jugiter, * Num. 28. 3. Dan. 8. 12. Apoc. 11. 8.

39 Unum agnum manè, & alterum veſpere,

40 Decimam partem ſimilæ conſperſæ oleo tuſo, quod habeat menſuram quartam partem hin, & vinum ad libandum ejuſdem menſuræ in agno uno.

41 Alterum verò Agnum offeres ad veſperam juxta ritum matutinæ oblationis & juxta ea, quæ diximus, in odorem ſuavitatis:

42 Sacrificium eſt Domino, oblatione perpetua in generationes veſtras, ad oſtium ta-

bernaculi teſtimonii coram Domino, ubi
conſtituam, ut loquar ad te.
43 Ibique præcipiam filiis Iſrael, & ſan-
ctificabitur altare in gloria mea.
44 Sanctificabo & tabernaculum teſtimo-
nii cum altari, & Aaron cum filiis ſuis,
ut ſacerdotio ſungantur mihi.
45 Et habitabo in medio filiorum Iſrael,
eroque ei Deus:
46 Et ſcient, quia ego Dominus Deus eorũ,
qui eduxi eos de terra Ægypti, ut manerem
inter illos, ego Dominus Deus ipſorum.

C A P U T XXX.

Inſtitutio altaris thymiamatis, & pecuniæ in uſus tabernaculi exigendæ, & labri ænei conſtruendi pro lotione ſacerdotum, unguenti ſacri pro ungendis ſacerdotibus, & vaſis templi, unctionis thymiamatis, & reliquorum, quæ ad tabernaculum ſpectant.

A 1 FAcies quoque altare ad adolendum
thymiama de lignis Setim.
2 Habens cubitum longitudinis, & alterum
latitudinis, ideſt, quadrangulum, & duos cu-
bitos in altitudine. Cornua ex ipſo procedẽt.
3 Veſtieſque illud auro puriſſimo, tam cra-
ticulam ejus, quàm parietes per circuitum,
& cornua. Facieſque ei coronam aureolam
per gyrum.
4 Et duos annulos aureos ſub corona per
ſingula latera, ut mittantur in eos vectes, &
altare portetur.
5 Ipſos quoque vectes facies de lignis Se-
tim, & inaurabis.
6 Poneſque altare contra velum, quod ante
arcam pendet teſtimonii coram propitiato-
rio, quo tegitur teſtimonium, ubi loquar tibi.
7 Et adolebit incenſum ſuper eo Aaron,
ſuave fragrans, mane. Quando componet
lucernas, incendet illud:
8 Et quando collocabit eas ad veſperum,
uret thymiama ſempiternum coram Domino
in generationes veſtras.
9 Non offeretis ſuper eo thymiama com-
poſitionis alterius, nec oblationem, & vi-
ctimam, nec libabitis libamina.
B 10 Et deprecabitur Aaron ſuper cornua
ejus ſemel per annum, in ſanguine, quod
oblatum eſt pro peccato, & placabit ſu-
per eo in generationibus veſtris. Sanctum
ſanctorum erit Domino.
11 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
12 * Quando tuleris ſummam filiorum Iſ- *Num. 1. 2.
rael juxta numerum, dabunt ſinguli pre-
tium pro animabus ſuis Domino, & non
erit plaga in eis, cùm fuerint recen-
ſiti.
13 Hoc autem dabit omnis, qui tranſit ad
nomen, dimidium ſicli, juxta menſuram
templi. * Siclus viginti obolos habet. Me- * Lev. 27. 25.
dia pars ſicli offeretur Domino. Num. 3. 47.
14 Qui habetur in numero, à viginti annis, Ez ch. 45. 12.
& ſuprà, dabit pretium.
15 Dives non addet ad medium ſicli, &
pauper nihil minuet.
16 Suſceptamque pecuniam, quæ collata eſt
à filiis Iſrael, trades in uſus tabernaculi te-
ſtimonii, ut ſit monimentum eorum coram
Domino, & propitietur animabus eorum.
17 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
18 Facies & labrum æneum cum baſi ſua C
ad lavandum: poneſque illud inter taber-
naculum teſtimonii, & altare. Et miſſa
aqua,
19 Lavabunt in ea Aaron, & filii ejus ma-
nus ſuas, ac pedes,
20 Quando ingreſſuri ſunt tabernaculum
teſtimonii, & quando acceſſuri ſunt ad alta-
re, ut offerant in eo thymiama Domino,
21 Ne forte moriantur: legitimum ſempiter-
num erit ipſi, & ſemini ejus per ſucceſſiones.
22 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
23 Dicens: Sume tibi aromata, primæ myr-
rhæ, & electæ quingentos ſiclos, & cinna-
momi medium, ideſt, ducentos quinquagin-
ta ſiclos, calami ſimiliter ducentos quinqua-
ginta.
24 Caſiæ autem quingentos ſiclos in pōdere

ſan-

ſanctuarii, olei de olivetis menſuram hin :

25 Facieſque unctionis oleum ſanctum, unguentum compoſitum opere unguentarii,

26 Et unges ex eo tabernaculum teſtimonii, & arcam teſtamenti,

27 Menſamque cum vaſis ſuis, candelabrum, & utenſilia ejus, altaria thymiamatis,

28 Et holocauſti, & univerſam ſupellectilem, quæ ad cultum eorum pertinet.

D 29 Sanctificabiſque omnia, & erunt Sancta ſanctorum : qui tetigerit ea, ſanctificabitur.

30 Aaron, & filios ejus unges, ſanctificabiſque eos, ut ſacerdotio fungantur mihi.

31 Filiis quoque Iſrael dices : Hoc oleum unctionis ſanctum erit mihi in generationes veſtras.

32 Caro hominis non ungetur ex eo, & juxta compoſitionem ejus non facietis aliud, quia ſanctificatum eſt, & ſanctum erit vobis.

33 Homo quicumque tale compoſuerit, & dederit ex eo, alieno, exterminabitur de populo ſuo.

34 Dixitque Dominus ad Moyſen : Sume tibi aromata, ſtacten, & onycha, galbanum boni odoris, & thus lucidiſſimum, æqualis ponderis erunt omnia :

35 Facieſque thymiama compoſitum opere unguentarii, mixtum diligenter, & purum, & ſanctificatione digniſſimum.

36 Cumque in tenuiſſimum pulverẽ univerſa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo teſtimonii, in quo loco apparebo tibi. Sanctum ſanctorum erit vobis in thymiama.

37 Talem compoſitionem non facietis in uſus veſtros, quia ſanctum eſt Domino.

38 Homo quicumque fecerit ſimile, ut odore illius perfruatur, peribit de populis ſuis.

C A P U T XXXI.

Deputatur à Domino Beſeleel, & Ooliab ad extructionem tabernaculi, ac cæterorum, quæ dicta ſunt : de ſabbati obſervatione, & de duabus lapideis tabulis legis à Domino Moyſi datis.

A 1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens :

2 Ecce, vocavi ex nomine Beſeleel filium Uri filii Hur de tribu Juda,

3 Et implevi eum ſpiritu Dei, ſapientia, & intelligentia, & ſcientia in omni opere.

4 Ad excogitandum quidquid fabrefieri poteſt ex auro, & argento, & ære,

5 Marmore, & gemmis, & diverſitate lignorum.

6 Dedique ei ſocium Ooliab filium Achiſamech de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi poſui ſapientiam : ut faciant cuncta, quæ præcepi tibi,

B 7 Tabernaculum fœderis, & arcam teſtimonii, & propitiatorium, quod ſuper eam eſt, & cuncta vaſa tabernaculi.

8 Menſamq; & vaſa ejus candelabrũ puriſſimum cum vaſis ſuis, & altaria thymiamatis,

9 Et holocauſti, & omnia vaſa eorum, labrum cum baſi ſua,

10 Veſtes ſanctas in miniſterio Aaron ſacerdoti, & filiis ejus, ut fungantur officio ſuo in ſacris.

11 Oleũ unctionis, & thymiama aromatum in Sanctuario, omnia quæ præcepi tibi, facient.

12 Et locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens :

13 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos * Videte, ut ſabbatum meũ cuſtodiatis: quia ſignũ eſt inter me, & vos in generationibus veſtris: ut ſciatis, quia ego Dñs, qui ſanctifico vos. C * Su. 20.8. Ezec. 20.12.

14 Cuſtodite ſabbatum meum, ſanctum eſt enim vobis : qui polluerit illud, morte morietur : qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi ſui.

15 Sex diebus facietis opus : in die ſeptimo ſabbatum eſt, requies ſancta Domino: omnis, qui fecerit opus in hac die, morietur.

16 Cuſtodiant filii Iſrael ſabbatum, & celebrent illud in generationibus ſuis. Pactum eſt ſempiternum D

17 Inter me, & filios Iſrael, ſignumq; perpetuum : * ſex enim diebus fecit Dominus cœlum, & terrã, & in ſeptimo ab opere ceſſavit. *Gen. 1.31. 2.2.

18 Deditque Dñs Moyſi, completis hujuſcemodi ſermonibus in monte Sinai, * duas tabulas teſtimonii lapideas, ſcriptas digito Dei. * Deu. 9.10.

C A P U T XXXII.

Moyſe abſente, populus vitulum aureum conflat, & adorat : ob vitulum adoratum Moyſes Deum precatur : de monte deſcendens tabulas frangit, vitulum comburit, & Aarone objurgato, idololatras occidi jubet, cæteriſque veniam impetrat iterùm conſcenſo monte.

1 VIdens autem populus, quòd moram faceret deſcendendi de monte Moyſes, congregatus adversùs Aaron, dixit : * Surge, fac nobis deos, qui nos præcedant : Moyſi enim huic viro, qui nos eduxit de terra Ægypti, ignoramus, quid acciderit. A * Act. 7.40.

2 Dixitque ad eos Aaron : Tollite inaures aureas de uxorum, filiorumque, & filiarum veſtrarum auribus, & afferte ad me.

3 Fecitque populus, quæ juſſerat, deferens inaures ad Aaron.

4 * Quas cùm ille accepiſſet, formavit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem, dixeruntque : Hi ſunt dii tui, Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti. * Pſal. 105.19

5 Quod cùm vidiſſet Aaron, ædificavit altare coram eo, & præconis voce clamavit dicens : Cras ſolemnitas Domini eſt.

6 Surgenteſq; mane, obtulerunt holocauſta, & hoſtias pacificas, & * ſedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere. B * 1 Cor. 10.7.

7 Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens : * Vade, deſcende : peccavit populus tuus, quem eduxiſti de terra Ægypti. * Deu. 9.12.

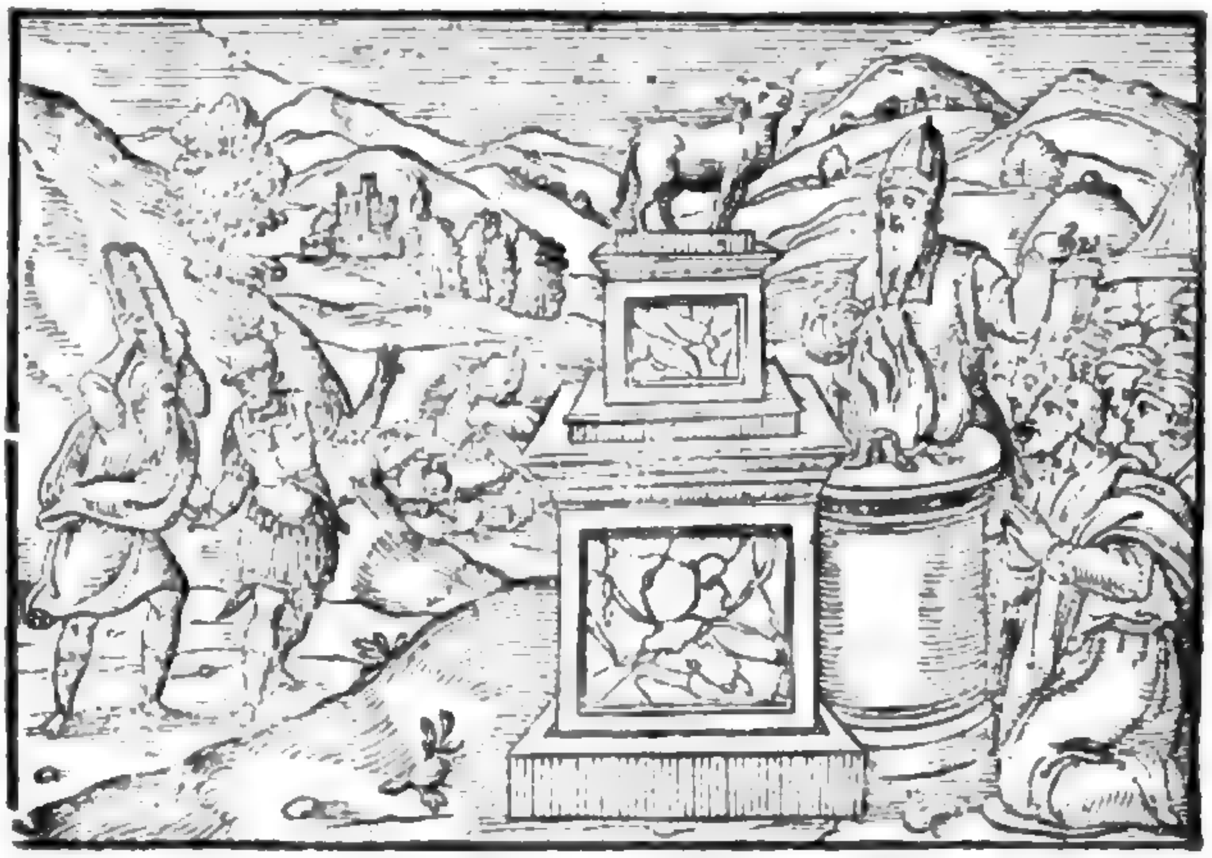
8 Receſſerunt cito de via, quam oſtendiſti eis : feceruntque ſibi vitulum conflatilem, & adoraverunt, atque immolantes ei hoſtias, dixerunt : * Iſti ſunt dii tui, Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti. * 3 Reg. 12.28.

9 Rurſumque ait Dominus ad Moyſen : * Cerno, quòd populus iſte duræ cervicis ſit : * Infr. 33.3. C Deut. 9.13.

10 Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam.

11 Moyſes autem orabat Dominum Deum ſuum, dicens : * Cur, Domine, iraſcitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxiſti de terra Ægypti, in fortitudine magna, & in manu robuſta? * Pſal. 105.23

12 Ne quæſo dicant Ægyptii: * Callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus, & de- * Num. 14.13.

leret è terra : quieſcat ira tua, & eſto placa-
bilis ſuper nequitia populi tui.
13 Recordare Abraham, Iſaac, & Iſrael,
ſervorum tuorum, quibus juraſti per temet-
ipſum, dicens : * Multiplicabo ſemen ve-
ſtrum ſicut ſtellas cœli : & univerſam terram
hanc, de qua locutus ſum, dabo ſemini ve-
ſtro, & poſſidebitis eam ſemper.

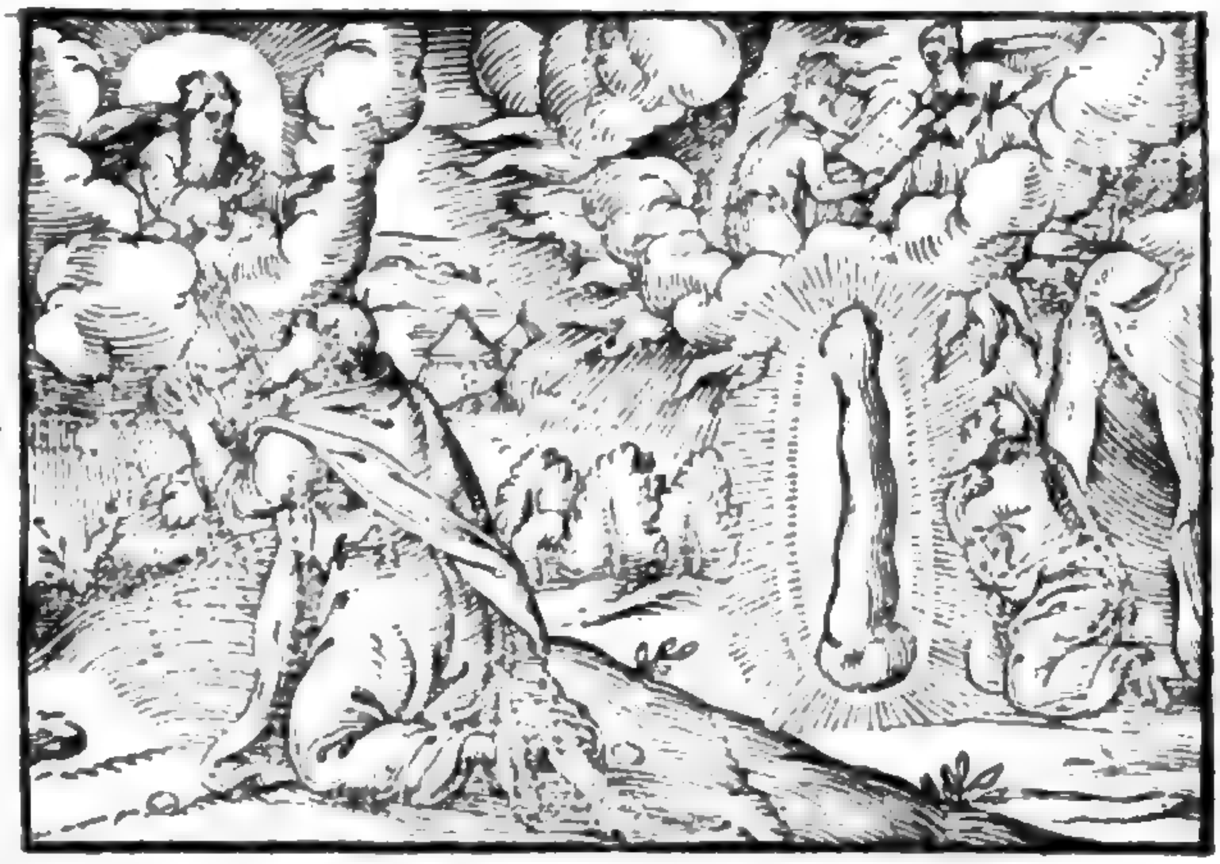
* Gen. 12. 7. & 15. 7. & 28. 8. 6.

D
14 Placatuſque eſt Dñs, ne faceret malum,
quod locutus fuerat adversùs populum ſuum.
15 Et reverſus eſt Moyſes de monte, por-
tans duas tabulas teſtimonii in manu ſua,
ſcriptas ex utraque parte,
16 Et factas opere Dei : ſcriptura quoque
Dei erat ſculpta in tabulis.
17 Audiens autem Joſue tumultum populi
vociferantis, dixit ad Moyſen : Ululatus pu-
gnæ auditur in caſtris.
18 Qui reſpondit : Non eſt clamor adhor-
tantium ad pugnam, neque vociferatio
compellentium ad fugam : ſed vocem can-
tantium ego audio.
19 Cùmque appropinquaſſet ad caſtra, vi-
dit vitulum, & choros : iratuſque valdè,
projecit de manu tabulas, & confregit eas
ad radicem montis :
E
20 Arripienſque vitulum, quem fecerant,
combuſſit, & contrivit uſque ad pulverem,
quem ſparſit in aquam, & dedit ex eo po-
tum filiis Iſrael.
21 Dixitque ad Aaron : Quid tibi fecit hic
populus, ut induceres ſuper eum peccatum
maximum ?
22 Cui ille reſpondit : Ne indignetur Do-
minus meus : tu enim noſti populum iſtum,
quòd pronus ſit ad malum :
23 Dixerunt mihi : Fac nobis deos, qui nos
præcedant : huic enim Moyſi, qui nos eduxit
de terra Ægypti, neſcimus, quid acciderit.
24 Quibus ego dixi : Quis veſtrum habet
aurum ? Tulerunt, & dederunt mihi : &
projeci illud in ignem, egreſſuſque eſt hic
vitulus.
25 Videns ergo Moyſes populum, quòd eſ-
ſet nudatus (ſpoliaverat enim eum Aaron
propter ignominiam ſordis, & inter hoſtes
nudum conſtituerat)
26 Et ſtans in porta caſtrorum, ait : Si quis F
eſt Domini, jungatur mihi. Congregatique
ſunt ad eum omnes filii Levi :
27 Quibus ait : Hæc dicit Dominus Deus Iſ-
rael : Ponat vir gladium ſuper femur ſuum :
ite, & redite de porta uſque ad portam per
medium caſtrorum, & occidat unuſquiſque
fratrem, & amicum, & proximum ſuum.
28 Feceruntque filii Levi juxta ſermonem
Moyſi, cecideruntque in die illa quaſi vi-
ginti tria millia hominum.
29 Et ait Moyſes : conſecraſtis manus ve-
ſtras hodie Domino, unuſquiſque in filio,
& in fratre ſuo, ut detur vobis benedictio.
30 Facto autem altero die, locutus eſt Moy-
ſes ad populum : Peccaſtis peccatum maxi- G
mum : aſcendam ad Dominum, ſi quo modo
quivero eum deprecari pro ſcelere veſtro.
31 Reverſuſque ad Dominum, ait : Obſe-
cro, peccavit populus iſte peccatum ma-
ximum, feceruntque ſibi deos aureos : aut
dimitte eis hanc noxam,
32 Aut ſi non facis, dele me de libro tuo
quem ſcripſiſti.
33 Cui reſpondit Dominus : Qui peccave-
rit mihi, delebo eum de libro meo :
34 Tu autem vade, & duc populum iſtum
quò locutus ſum tibi : angelus meus præce-
dat te. Ego autem in die ultionis viſitabo
& hoc peccatum eorum.
35 Percuſſit ergo Dominus populum pro
reatu vituli, quem fecerat Aaron.

C A P U T XXXIII.

*Minis Dei in populum ſedatis à Moyſe, po-
pulus deponit ornatum ſuum, & ſuum
luget delictum : placatur Deus, & lo-
quitur Dominus cum Moyſe facie ad fa-
ciem, qui cupit videre faciem, & glo-
riam Domini.*

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, A
dicens : Vade, aſcende de loco iſto tu,
& populus tuus, quem eduxiſti de terra Ægy-
pti, in terram, quam juravi Abraham, Iſaac,

Gen. 12. 7. cap. 26. 24. Deut. 34. 4.
& Jacob, dicens: * Semini tuo dabo eam:
2 Et * mittam præcurſorē tui angelum, ut eji-
ciam * Chananæū, & Amorrhæū, & Hethæum,
& Pherezæum, & Hevæum, & Jebuſæum:
3 Et intres in terram fluentē lacte, & melle.
Non enim aſcendā tecum, * quia populus du-
ræ cervicis es: ne forte diſperdam te in via.
4 Audienſque populus ſermonem hunc peſ-
ſimum, luxit: & nullus ex more indutus eſt
cultu ſuo.
5 Dixitque Dominus ad Moyſen: Loquere
filiis Iſrael: Populus duræ cervicis es, ſemel
aſcendā in medio tui, & delebo te. Jam nunc
depone ornatū tuū, ut ſciam, quid faciam tibi.
B. 6 Depoſuerunt ergo filii Iſrael ornatum
ſuum à monte Horeb.
7 Moyſes quoque tollens tabernaculum, te-
tendit extra caſtra procul, vocavitq; nomen
ejus, Tabernaculum fœderis. Et omnis popu-
lus, qui habebat aliquam quæſtionē, egredie-
batur ad tabernaculum fœderis extra caſtra.
8 Cùmque egrederetur Moyſes ad taberna-
culū, ſurgebat univerſa plebs, & ſtabat unuſ-
quiſq; in oſtio papilionis ſui, aſpiciebātq; ter-
gum Moyſi, donec ingrederetur tentorium.
9 Ingreſſo autem illo tabernaculum fœde-
ris, deſcendebat columna nubis, & ſtabat
ad oſtium, loquebaturque cum Moyſe:
10 Cernentibus univerſis, quod columna
nubis ſtaret ad oſtium tabernaculi. Stabant-
que ipſi, & adorabant per fores tabernacu-
lorum ſuorum.
11 Loquebatur autem Dominus ad Moyſen
facie ad faciem, ſicut ſolet loqui homo ad
amicum ſuum. Cùmque ille reverteretur in
caſtra, miniſter ejus Joſue filius Nun, puer,
non recedebat de tabernaculo.
12 Dixit autem Moyſes ad Dominum: Præ-
cipis, ut educam populum iſtum: & non in-
dicas mihi, quem miſſurus es mecum, præ-
ſertim cùm dixeris: Novi te ex nomine, &
inveniſti gratiam coram me.
13 Si ergo inveni gratiam in conſpectu tuo,
oſtende mihi faciem tuam, ut ſciam te, &
inveniam gratiam ante oculos tuos: reſ-
pice populum tuum gentem hanc.
14 Dixitque Dominus: Facies mea præce-
det te, & requiem dabo tibi.
15 Et ait Moyſes: Si non tu ipſe præce-
das, ne educas nos de loco iſto.
16 In quo enim ſcire poterimus ego, & po-
pulus tuus, inveniſſe nos gratiam in conſpe-
ctu tuo, niſi ambulaveris nobiſcum, ut glo-
rificemur ab omnibus populis, qui habitant
ſuper terram?
17 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Et
verbum iſtud, quod locutus es, faciam: in- D
veniſti enim gratiam coram me, & teipſum
novi ex nomine.
18 Qui ait: Oſtende mihi gloriam tuam.
19 Reſpondit: Ego oſtendam omne bonum
tibi, & vocabo in nomine Domini coram
te, & * miſerebor, cui voluero, & clemens
ero, in quem mihi placuerit. * Ro. 9. 15.
20 Rurſumq; ait: Non poteris videre faciem
meam: non enim videbit me homo, & vivet.
21 Et iterùm: Ecce, inquit, eſt locus apud
me, & ſtabis ſupra petram.
22 Cùmque tranſibit gloria mea, ponam te
in foramine petræ, & protegam dextera
mea, donec tranſeam:
23 Tollamque manum meam, & videbis
poſteriora mea: faciem autem meam vide-
re non poteris.

C A P U T XXXIV.

*Moyſes novis paratis tabulis redit in mon-
tem, ubi tergum Dei videt: prohibita-
que Gentium ſocietate, & idololatria,
datiſque præceptis de primogenitis, ſab-
bato, azymis, cæteriſque feſtis, poſt 40.
dierum jejunium cornutus de monte deſ-
cendit, ac velata facie populo loqui-
tur.*

1 AC deinceps: Præcide, ait, tibi duas A
tabulas lapideas inſtar priorum, &
ſcribam ſuper eas verba, quæ habuerunt ta-
bulæ, quas fregiſti.
2 Eſto paratus manè, ut aſcendas ſtatim
in montem Sinai, ſtabiſque mecum ſuper
verticem montis.

3 Nullus aſcendat tecum, nec videatur quiſpiam per totum montem: boves quoque, & oves non paſcantur è contrà.

4 Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales anteà fuerant: & de nocte conſurgens aſcendit in montem Sinai, ſicut præceperat ei Dominus, portans ſecum tabulas.

5 Cùmq; deſcendiſſet Dominus per nubem, ſtetit Moyſes cum eo, invocans nomen Dñi.

6 Quo tranſeunte coram eo, ait: Dominator Domine Deus, miſericors, & clemens, patiens, & multæ miſerationis, ac verax,

* Deu. 5. 10. * Jer. 32. 18. * Deu. 5. 9. Jere. 32. 18.

7 Qui * cuſtodis miſericordiam in millia: qui aufers iniquitatem, & ſcelera, atque peccata, *nulluſq; apud te per ſe innocens eſt. *Qui reddis iniquitatem patrum filiis, ac nepotibus, in tertiam, & quartam progeniem.

8 Feſtinuſque Moyſes, curvatus eſt pronus in terram, & adorans,

B

9 Ait: Si inveni gratiam in conſpectu tuo, Domine, obſecro, ut gradiaris nobiſcum (populus enim duræ cervicis eſt) & auferas iniquitates noſtras, atque peccata, noſque poſſideas.

*Deu. 5. 2. Jer. 32. 40.

10 Reſpondit Dñs: *Ego inibo pactum vidẽtibus cunctis, ſigna faciam, quæ numquam viſa ſunt ſuper terram, nec in ullis gentibus: ut cernat populus iſte, in cujus es medio, opus Domini terribile, quod facturus ſum.

11 Obſerva cuncta, quæ hodie mando tibi: ego ipſe ejiciam ante faciem tuam Amorrhæum, & Chananæum, & Hethæum, Phærezæum quoque, & Hevæum, & Jebuſæum.

12 Cave, ne umquam cũ habitatoribus terræ illius jungas amicitias, quæ ſint tibi in ruinã:

13 Sed aras eorum deſtrue, confringe ſtatuas, lucoſque ſuccide:

14 Noli adorare Deum alienum. Dominus zelotes nomen ejus, Deus eſt æmulator.

*Sup. 23. 32. Deut. 7. 2.

15 *Ne ineas pactum cum hominibus illarũ regionum: ne cùm fornicati fuerint cum diis ſuis, & adoraverint ſimulacra eorum, vocet te quiſpiam, ut comedas de immolatis.

*3 Reg. 11. 2. Deut. 7. 3.

16 *Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis: ne, poſtquam ipſæ fuerint fornicatæ, fornicari faciãt & filios tuos in deos ſuos.

C

17 Deos conflatiles non facies tibi.

18 Solemnitatem azymorum cuſtodies. Septem diebus veſceris azymis, ſicut præcepi tibi, in tempore menſis novorum: menſe enim verni temporis egreſſus es de Ægypto.

* Sup. 13. 2. 22. 29.

19 *Omne, quod aperit vulvam generis maſculini, meum erit, de cunctis animantibus, tàm de bobus, quàm de ovibus, meum erit.

*Eccl. 35. 6.

20 Primogenitum aſini redimes ove: ſin autem nec pretium pro eo dederis, occidetur. Primogenitum filiorum tuorum redimes: * nec apparebis in conſpectu meo vacuus.

21 Sex diebus operaberis, die ſeptimo ceſſabis arare, & metere.

* Sup. 23. 15.

22 * Solemnitatem hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum meſſis tuæ triticeæ, & ſolemnitatem, quando redeunte anni tempore cuncta conduntur.

* Sup. 23. 17. Deut. 16. 16.

23 *Tribus temporibus anni apparebit omne maſculinum tuum in conſpectu omnipotentis Domini Dei Iſrael.

24 Cùm enim tulero gentes à facie tua, & dilatavero terminos tuos, nullus inſidiabitur terræ tuæ aſcendente te, & apparente in conſpectu Domini Dei tui ter in anno.

*Sup. 23. 18. 19.

25 * Non immolabis ſuper fermento ſanguinem hoſtiæ meæ: neque reſidebit mane de victimis ſolemnitatis Phaſe.

D

*Sup. 23. 19. Deut. 14. 21.

26 Primitias frugum terræ tuæ offeres in domo Domini Dei tui. * Non coques hœdum in lacte matris ſuæ.

27 Dixitque Dominus ad Moyſen: Scribe tibi verba hæc, quibus & tecum, & cum Iſrael pepigi fœdus.

*Sup. 24. 18. Deut. 9. 9. * Deut. 4. 13.

28 Fuit ergo ibi cum Domino * quadraginta dies, & quadraginta noctes: panem non comedit, & aquam non bibit, & ſcripſit in tabulis * verba fœderis decem.

29 Cùmque deſcenderet Moyſes de monte Sinai, tenebat duas tabulas teſtimonii, & ignorabat, quòd cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermonis Domini.

30 Videntes autem Aaron, & filii Iſrael cornutã Moyſi faciẽ, timuerunt prope accedere.

31 Vocatique ab eo, reverſi ſunt tam Aaron, quam principes ſynagogæ. Et poſtquàm locutus eſt ad eos,

32 Venerunt ad eum etiam omnes filii Iſrael: quibus præcepit cuncta, quæ audierat à Domino in monte Sinai.

* 2. Cor. 3. 13. 33 Impletiſque ſermonibus, * poſuit velamen ſuper faciem ſuam.

34 Quod ingreſſus ad Dominum, & loquens cum eo, auferebat, donec exiret, & tunc loquebatur ad filios Iſrael omnia, quæ ſibi fuerant imperata.

35 Qui videbant faciem egredientis Moyſi eſſe cornutam, ſed operiebat ille rurſus faciem ſuam, ſi quando loquebatur ad eos.

CAPUT XXXV.

Præcipitur ſabbatum, petuntur primitiæ, & donaria, ac artifices ad conſtruenda omnia, quæ dicta ſunt, quibus deputati à Domino dicuntur Beſeleel & Ooliab.

A 1 Igitur congregata omni turba filiorum Iſrael, dixit ad eos: Hæc ſunt, quæ juſſit Dominus fieri.

2 Sex diebus facietis opus: ſeptimus dies erit vobis ſanctus, ſabbatum, & requies Domini: qui fecerit opus in eo, occidetur.

3 Non ſuccendetis ignem in omnibus habitaculis veſtris per diem ſabbati.

4 Et ait Moyſes ad omnem catervam filiorum Iſrael: iſte eſt ſermo, quem præcepit Dominus, dicens:

* Sup. 25. 2. 5 Separate apud vos primitias Domino. * Omnis voluntarius, & prono animo offerat eas Domino: aurum, & argentum, & æs,

6 Hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byſſum, pilos caprarum,

7 Pelleſque arietum rubricatas, & janthinas, ligna Setim,

8 Et oleum ad luminaria concinnanda, & ut conficiatur unguentum, & thymiama ſuaviſſimum,

9 Lapides onychinos, & gemmas ad ornatum ſuperhumeralis, & rationalis.

B 10 Quiſquis veſtrum ſapiens eſt, veniat, & faciat, quod Dominus imperavit:

11 Tabernaculum, ſcilicet, & tectum ejus, atque operimentum, annulos, & tabulata cum vectibus, paxillos & baſes:

12 Arcam, & vectes, propitiatorium, & velum, quod ante illud oppanditur:

13 Menſam cum vectibus, & vaſis, & propoſitionis panibus:

14 Candelabrum ad luminaria ſuſtentanda, vaſa illius, & lucernas, & oleum ad nutrimenta ignium:

15 Altare thymiamatis, & veſtes, & oleum unctionis, & thymiama ex aromatibus: Tentorium ad oſtium tabernaculi:

16 Altare holocauſti, & craticulam ejus æneam cum vectibus, & vaſis ſuis: labrum, & baſim ejus:

17 Cortinas atrii cum columnis, & baſibus, tentorium in foribus veſtibuli.

18 Paxillos tabernaculi, & atrii cum funiculis ſuis:

19 Veſtimenta, quorum uſus eſt in miniſterio ſanctuarii, veſtes Aaron pontificis, ac filiorum ejus, ut ſacerdotio fungantur mihi.

20 Egreſſaque omnis multitudo filiorum Iſrael de conſpectu Moyſi,

21 Obtulerunt mente promptiſſima, atque devota primitias Domino, ad faciendum opus tabernaculi teſtimonii. Quidquid ad cultum, & ad veſtes ſanctas neceſſarium erat,

22 Viri cum mulieribus præbuerunt armillas, & inaures, annulos, & dextralia: omne vas aureum in donaria Dñi ſeparatum eſt. C

23 Si quis habebat hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, byſſum, & pilos caprarum, pelles arietum rubricatas, & janthinas,

24 Argenti, æriſque metalla, obtulerunt Domino, lignaque Setim in varios uſus.

25 Sed & mulieres doctæ, quæ neverant, dederunt hyacinthum, purpuram, & vermiculum, ac byſſum,

26 Et pilos caprarum, ſponte propria cuncta tribuentes.

27 Principes verò obtulerunt lapides onychinos, & gemmas ad ſuperhumerale, & rationale,

28 Aromataque, & oleum ad luminaria concinnanda, & ad præparandum unguentum, ac thymiama odoris ſuaviſſimi componendum.

29 Omnes viri, & mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera, quæ juſſerat Dominus per manum Moyſi. Cuncti filii Iſrael voluntaria Domino dedicaverunt. D

30 Dixitque Moyſes ad filios Iſrael: * Ecce vocavit Dominus ex nomine Beſeleel filium Uri filii Hur de tribu Juda: * Sup. 31. 2.

31 Implevitque eum ſpiritu Dei, ſapientia, & intelligentia, & ſcientia, & omni doctrina,

32 Ad excogitandum, & faciendum opus in auro, & argento, & ære,

33 Sculpendiſque lapidibus, & opere carpentario. Quidquid fabre adinveniri poteſt,

34 Dedit in corde ejus: Ooliab quoque filium Achiſamech de tribu Dan:

35 Ambos erudivit ſapientia, ut faciant opera abietarii, polymitarii, ac plumarii de hyacintho ac purpura, coccoq; bis tincto, & byſſo & texant omnia, ac nova quæque reperiant.

CAPUT XXXVI.

Oblatis pluſquàm opus eſſet donariis, paratur tabernaculum juxta omnes partes ſuas, nempe cortinas, ſaga, opertoria, tabulata, vectes, velum, & tentorium.

1 Fecit ergo Beſeleel, & Ooliab, & omnis vir ſapiens, * quibus dedit Dominus ſapientiam, & intellectum, ut ſcirent fabre operari, quæ in uſus Sanctuarii neceſſaria ſunt, & quæ præcepit Dominus. A * Sup. 28. 3.

2 Cùmque vocaſſet eos Moyſes, & omnem eruditum virum, cui dederat Dominus ſapientiam, & qui ſponte ſua obtulerant ſe ad faciendum opus, 1. Par. 22. 15.

3 Tradidit eis univerſa donaria filiorum Iſrael. Qui cùm inſtarent operi, quotidie manè vota populus offerebat.

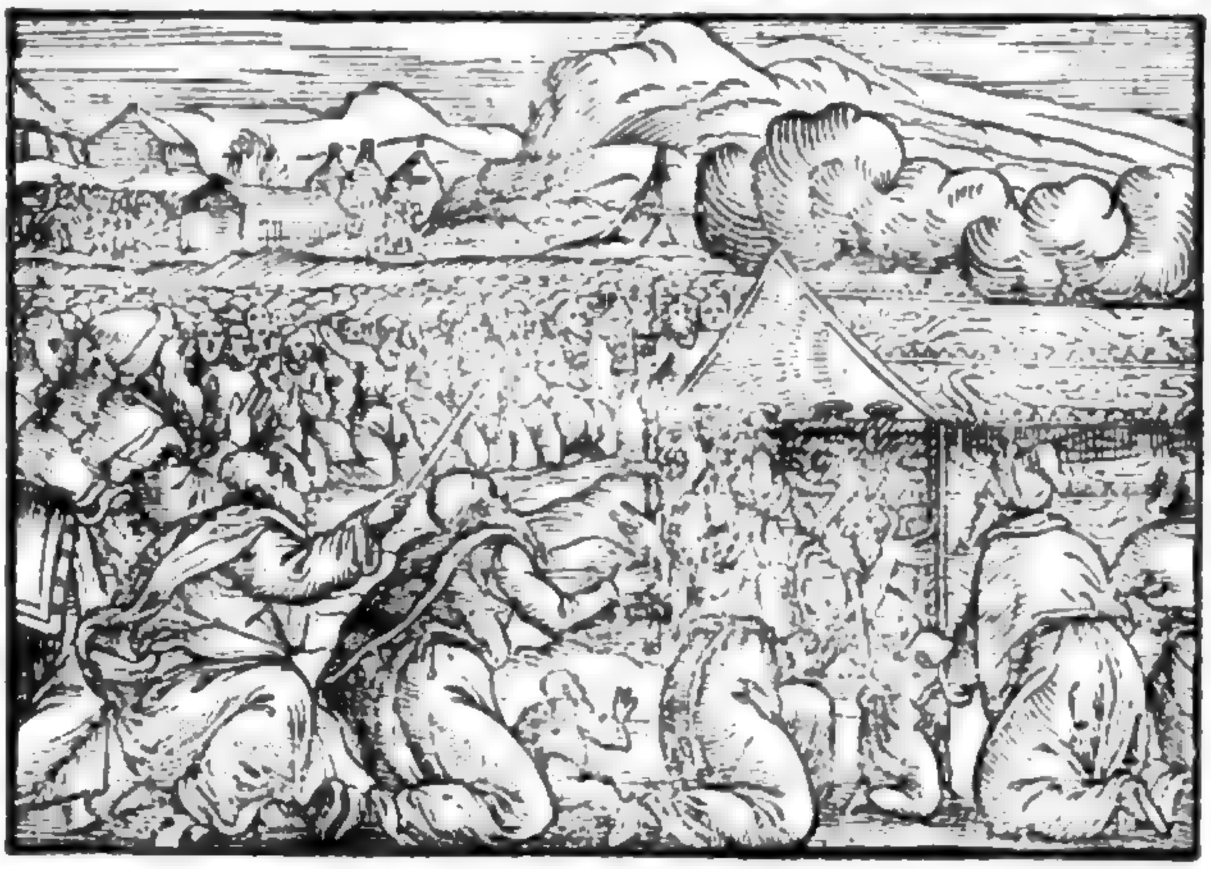
4 Unde artifices venire compulſi,

5 Dixerunt Moyſi: Plus offert populus quàm neceſſarium eſt.

6 Juſſit ergo Moyſes præconis voce cantari; Nec vir, nec mulier quidquam offerat ultrà in opere Sanctuarii. Sicque ceſſatum eſt à muneribus offerendis,

7 Eò quòd oblata ſufficerent, & ſuperabundarent.

8 Fece-

B 8 Feceruntq; omnes corde ſapientes ad explendum opus tabernaculi, cortinas decem de byſſo retorta, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, opere vario, & arte polymita:

9 Quarum una habebat in longitudine viginti octo cubitos, & in latitudine quatuor: una menſura erat omnium cortinarum.

10 Conjunxitque cortinas quinque, alteram alteri, & alias quinq; ſibi invicem copulavit.

11 Fecit & anſas hyacinthinas in ora cortinæ unius ex utroque latere, & in ora cortinæ alterius ſimiliter,

12 Ut contra ſe invicem venirent anſæ, & mutuò jungerentur.

13 Unde & quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent cortinarum anſas, & fieret unum tabernaculum.

14 Fecit & ſaga undecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi:

15 Unum ſagum in longitudine habebat cubitos triginta, & in latitudine cubitos quatuor, unius menſuræ erant omnia ſaga.

16 Quorum quinque junxit ſeorſum, & ſex alia ſeparatim.

17 Fecitque anſas quinquaginta in ora ſagi unius, & quinquaginta in ora ſagi alterius, ut ſibi invicem jungerentur.

18 Et fibulas æneas quinquaginta, quibus necteretur tectum, ut unum pallium ex omnibus ſagis fieret.

C 19 Fecit & opertorium tabernaculi de pellibus arietum rubricatis: aliudque deſuper velamentum de pellibus janthinis.

20 Fecit & tabulas tabernaculi de lignis Setim ſtantes.

21 Decem cubitorum erat longitudo tabulæ unius: & unum ac ſemis cubitum latitudo retinebat.

22 Binæ incaſtraturæ erant per ſingulas tabulas, ut altera alteri jungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis.

23 E quibus viginti ad plagam meridianam erant contra auſtrum, cum quadraginta baſibus argenteis.

24 Duæ baſes ſub una tabula ponebantur ex utraque parte angulorum, ubi incaſtraturæ laterum in angulis terminantur.

25 Ad plagam quoque tabernaculi, quæ reſpicit ad aquilonem, fecit viginti tabulas,

26 Cum quadraginta baſibus argenteis, duas baſes per ſingulas. D

27 Contra occidentem verò, id eſt, ad eam partem tabernaculi, quæ mare reſpicit, fecit ſex tabulas,

28 Et duas alias per ſingulos angulos tabernaculi retrò:

29 Quæ junctæ erant à deorſum uſque ſurſum, & in unam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte per angulos:

30 Ut octo eſſent ſimul tabulæ, & haberent baſes argenteas ſedecim, binas ſcilicet baſes ſub ſingulis tabulis.

31 Fecit & vectes de lignis Setim, quinque ad continendas tabulas unius lateris tabernaculi,

32 Et quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas, & extra hos quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare.

33 Fecit quoque vectem alium, qui per medias tabulas ab angulo uſque ad angulum perveniret.

34 Ipſa autem tabulata deauravit, fuſis baſibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci poſſent: quos & ipſos laminis aureis operuit.

35 Fecit & velum de hyacintho & purpura, vermiculo, ac byſſo retorta, opere polymitario, varium, atque diſtinctum.

36 Et quatuor columnas de lignis Setim, quas cum capitibus deauravit, fuſis baſibus earum argenteis.

37 Fecit & tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byſſoque retorta, opere plumarii:

38 Et columnas quinque cum capitibus ſuis, quas operuit auro, baſeſque earum fudit æneas.

CAPUT XXXVII.

Formatur arca, propitiatorium, Cherubim, menſa, candelabrum, lucernæ, altare thymiamatis, pro quo thymiama componitur.

A 1 FEcit autem Beſeleel & arcam de lignis Setim, habentem duos ſemis cubitos in longitudine, & cubitum, ac ſemiſſem in latitudine, altitudo quoque unius cubiti fuit, & dimidii: veſtivitque eam auro puriſſimo intus, ac foris.
2 Et fecit illi coronam auream per gyrum,
3 Conflans quatuor annulos aureos per quatuor angulos ejus: duos annulos in latere uno, & duos in altero.
4 Vectes quoque fecit de lignis Setim, quos veſtivit auro.
5 Et quos miſit in annulos, qui erant in lateribus arcæ ad portandum eam.
6 Fecit & propitiatorium, id eſt, oraculum, de auro mundiſſimo, duorum cubitorum & dimidii in longitudine, & cubiti ac ſemis in latitudine.
7 Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos poſuit ex utraque parte propitiatorii:
B 8 Cherub unum in ſummitate unius partis, & Cherub alterum in ſummitate partis alterius: duos Cherubim in ſingulis ſummitatibus propitiatorii,
9 Extendentes alas, & tegentes propitiatorium, ſeque mutuò, & illud reſpicientes.
10 Fecit & menſam de lignis Setim in longitudine duorum cubitorum, & in latitudine unius cubiti, quæ habebat in altitudine cubitum ac ſemiſſem.
11 Circumdeditque eam auro mundiſſimo, & fecit illi labium aureum per gyrum,
12 Ipſique labio coronam auream interraſilem quatuor digitorum, & ſuper eandem, alteram coronam auream.
13 Fudit & quatuor circulos aureos, quos poſuit in quatuor angulis per ſingulos pedes menſæ
14 Contra coronam: miſitque in eos vectes, ut poſſet menſa portari.
C 15 Ipſos quoque vectes fecit de lignis Setim, & circumdedit eos auro.
16 Et vaſa ad diverſos uſus menſæ, acetabula, phialas, & cyathos, & thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda ſunt libamina.
17 Fecit & candelabrum ductile de auro mundiſſimo. De cujus vecte calami ſcyphi, ſphærulæque, ac lilia procedebant:
18 Sex in utroque latere, tres calami ex parte una, & tres ex altera:
19 Tres ſcyphi in nucis modum per calamos ſingulos, ſphærulæq; ſimul, & lilia: & tres ſcyphi inſtar nucis in calamo altero, ſphærulæq; ſimul & lilia. Æquum erat opus ſex calamorum, qui procedebant de ſtipite candelabri.
20 In ipſo autem vecte erant quatuor ſcyphi in nucis modum, ſphærulæque per ſingulos ſimul, & lilia:
21 Et ſphærulæ ſub duobus calamis per loca tria, qui ſimul ſex fiunt calami, procedentes de vecte uno.
22 Et ſphærulæ igitur, & calami ex ipſo erant, univerſa ductilia ex auro puriſſimo.
D 23 Fecit & lucernas ſeptem cum emunctoriis ſuis, & vaſa, ubi ea, quæ emuncta ſunt, extinguantur, de auro puriſſimo.
24 Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vaſis ſuis.
25 Fecit & altare thymiamatis de lignis Setim, per quadrum ſingulos habens cubitos, & in latitudine duos: è cujus angulis procedebant cornua.
26 Veſtivitque illud auro puriſſimo cum craticula, ac parietibus, & cornibus.
27 Fecitque ei coronam aureolam per gyrum, & duos annulos aureos ſub corona per ſingula latera, ut mittantur in eos vectes, & poſſit altare portari.
28 Ipſos autem vectes fecit de lignis Setim, & operuit laminis aureis.
29 Compoſuit & oleum ad ſanctificationis unguentum, & thymiama de aromatibus mundiſſimis, opere pigmentarii.

CAPUT XXXVIII.

Fabricatur altare holocauſtorum cum labro æneo, & atrio, oblataque donaria recenſentur.

1 FEcit & altare holocauſti de lignis Setim, quinque cubitorum per quadrum, & trium in altitudine. A 2.par. 1. 5
2 Cujus cornua de angulis procedebant, operuitque illud laminis æneis.
3 Et in uſus ejus paravit ex ære vaſa diverſa, lebetes, forcipes, fuſcinulas, uncinos, & ignium receptacula.
4 Craticulamque ejus in modum retis fecit æneam, & ſubter eam in altaris medio arulã,
5 Fuſis quatuor annulis per totidem retiaculi ſummitates, ad immittendos vectes ad portandum:
6 Quos & ipſos fecit de lignis Setim, & operuit laminis æneis:
7 * Induxitque in circulos, qui in lateribus altaris eminebant. Ipſum autem altare non erat ſolidum, ſed cavum ex tabulis, & intus vacuum. * Sup. 27. 8.
8 Fecit & labrum æneum cum baſi ſua de ſpeculis mulierum, quæ excubabant in oſtio tabernaculi. B
9 Fecit & atriũ, in cujus auſtrali plaga erant tentoria de byſſo retorta, cubitorum centũ,
10 Columnæ æneæ viginti cum baſibus ſuis, capita columnarum, & tota operis cælatura, argentea.
11 Æquè ad ſeptentrionalem plagam tẽtoria, columnæ, baſeſq; & capita columnarum ejuſdem menſuræ, & operis, ac metalli, erant.
12 In ea verò plaga, quæ ad occidentem reſpicit, fuerunt tentoria cubitorum quinquaginta, columnæ decem cum baſibus ſuis æneæ, & capita columnarum, & tota operis cælatura, argentea.
13 Porrò contra orientem quinquaginta cubitorum paravit tentoria:
14 E quibus, quindecim cubitos columnarũ trium, cum baſibus ſuis, unum tenebat latus:
15 Et in parte altera (quia inter utraque introitum tabernaculi fecit) quindecim æque cubitorum erant tentoria, columnæque tres, & baſes totidem.
16 Cuncta atrii tentoria byſſus retorta texuerat.
17 Baſes columnarũ fuere æneæ, capita autem earũ cum cunctis cælaturis ſuis argenteis: ſed & ipſas columnas atrii veſtivit argento.

C 18 Et in introitu ejus opere plumario fecit tentorium ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac byſſo retorta, quod habebat viginti cubitos in longitudine, altitudo verò quinque cubitorum erat juxta menſuram, quam cuncta atrii tentoria habebant.

19 Columnæ autem in ingreſſu fuere quatuor cum baſibus æneis, capitaque earum, & cælaturæ argenteæ,

20 Paxillos quoque tabernaculi, & atrii per gyrum fecit æneos.

21 Hæc ſunt inſtrumenta tabernaculi teſtimonii, quæ enumerata ſunt juxta præceptum Moyſi in cæremoniis Levitarum per manum Ithamar filii Aaron ſacerdotis:

22 Quæ Beſeleel filius Uri filii Hur de tribu Juda, Domino per Moyſen jubente, compleverat,

23 Juncto ſibi ſocio Ooliab filio Achiſamech de tribu Dan: qui & ipſe artifex lignorum egregius fuit, & polymitarius, atque plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo, & byſſo.

24 Omne aurum, quod expenſum eſt in opere Sanctuarii, & quod oblatum eſt in donariis viginti novem talentorum fuit, & ſeptingentorum triginta ſiclorum, ad menſuram Sanctuarii.

25 Oblatum eſt autem ab his, qui tranſierunt ad numerum à viginti annis, & ſupra, de ſexcentis tribus millibus, & quingentis quinquaginta armatorum. D

26 Fuerunt præterea centum talenta argenti, e quibus conflatæ ſunt baſes Sanctuarii, & introitus, ubi velum pendet.

27 Centum baſes factæ ſunt de talentis centum, ſingulis talentis per baſes ſingulas ſupputatis.

28 De mille autem ſeptingentis, & ſeptuaginta quinque, fecit capita columnarum, quas & ipſas veſtivit argento.

29 Æris quoque oblata ſunt talenta ſeptuaginta duo millia, & quadringenti ſuprà ſicli,

30 Ex quibus fuſæ ſunt baſes in introitu tabernaculi teſtimonii, & altare æneum cum craticula ſua, omniaque vaſa, quæ ad uſum ejus pertinent.

31 Et baſes atrii tam in circuitu, quàm in ingreſſu ejus, & paxilli tabernaculi, atque atrii per gyrum.

CAPUT XXXIX.

Pontificalia, ſacerdotaliaque conficiuntur ornamenta, totumque injunctum opus perficitur: benedicit Moyſes populo.

1 DE hyacintho verò, & purpura, vermiculo, ac byſſo, fecit veſtes, quibus

A * Sup. 11. 6.

indueretur Aaron, quando miniſtrabat in ſanctis, * ſicut præcepit Dominus Moyſi.

2 Fecit igitur ſuperhumerale de auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta,

3 Opere polymitario, inciditque bracteas aureas, & extenuavit in fila, ut poſſent torqueri cum priorum colorum ſubtegmine,

4 Duaſque oras ſibi invicem copulatas in utroque latere ſummitatum,

5 Et balteum ex eiſdem coloribus, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

B 6 Paravit & duos lapides onychinos, aſtrictos, & incluſos auro, & ſculptos arte gemmaria nominibus filiorum Iſrael.

7 Poſuitque eos in lateribus ſuperhumeralis, in monimentum filiorum Iſrael, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

8 Fecit & rationale opere polymito juxta opus ſuperhumeralis, ex auro, hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta:

9 Quadrangulum, duplex, menſuræ palmi. C

10 Et poſuit in eo gemmarum ordines quatuor. In primo verſu erat ſardius, topazius, ſmaragdus.

11 In ſecundo, carbunculus, ſaphirus, & jaſpis.

12 In tertio, ligurius, achates, & amethyſtus.

13 In quarto, chryſolitus, onychinus, & beryllus, circumdati, & incluſi auro per ordines ſuos.

14 Ipſique lapides duodecim, ſculpti erant nominibus duodecim tribuum Iſrael, ſinguli per nomina ſingulorum.

15 Fecerunt in rationali & catenulas ſibi invicem cohærentes, de auro puriſſimo:

16 Et duos uncinos, totidemque annulos aureos. Porrò annulos poſuerunt in utroque latere rationalis,

17 E quibus penderent duæ catenæ aureæ, quas inſeruerunt uncinis, qui in ſuperhumeralis angulis eminebant.

18 Hæc & antè & retrò ita conveniebant ſibi, ut ſuperhumerale, & rationale mutuò necterentur, D

19 Stricta ad balteum, & annulis fortiùs copulata, quos jungebat vitta hyacinthina, ne laxa fluerent, & à ſe invicem moverentur, ſicut præcepit Dominus Moyſi.

20 Fecerunt quoque tunicam ſuperhumeralis totam hyacinthinam,

21 Et capitium in ſuperiori parte contra medium, oramque per gyrum capitii textilem:

22 Deorſum autem ad pedes mala punica ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac byſſo retorta:

23 Et tintinnabula de auro puriſſimo, quæ poſuerunt inter malogranata in extrema parte tunicæ per gyrum: E

24 Tintinnabulum autem aureum, & malum punicum, quibus ornatus incedebat pontifex, quando miniſterio fungebatur, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

25 Fecerunt & tunicas byſſinas opere textili Aaron, & filiis ejus:

26 Et mitras cum coronulis ſuis ex byſſo:

27 Feminalia quoque linea, byſſina:

28 Cingulum verò de byſſo retorta hyacintho, purpura, ac vermiculo bis tincto, arte plumaria, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

29 Fecerunt & laminam ſacræ venerationis de auro puriſſimo, ſcripſeruntque in ea opere gemmario, Sanctum Domini: F

30 Et ſtrinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthina, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

31 Perfectum eſt igitur omne opus tabernaculi, & tecti teſtimonii: feceruntque filii Iſrael cuncta, quæ præceperat Dominus Moyſi.

32 Et obtulerunt tabernaculum, & te-
ctum, & univerſam ſupellectilem, annu-
los, tabulas, vectes, columnas, ac baſes,
33 Opertorium de pellibus arietum ru-
bricatis? & aliud operimentum de janthi-
nis pellibus,
34 Velum, arcam, vectes, propitiato-
rium,
35 Menſam cum vaſis ſuis, & propoſi-
tionis panibus:
36 Candelabrum, lucernas, & utenſilia
earum cum oleo:
37 Altare aureum, & unguentum, &
thymiama ex aromatibus:
38 Et tentorium in introitu tabernaculi:

39 Altare æneum, retiaculum, vectes, G
& vaſa ejus omnia, labrum cum baſi ſua
tentoria atrii, & columnas cum baſibus
ſuis:
40 Tentorium in introitu atrii, funiculoſ-
que illius, & paxillos. Nihil ex vaſis de-
fuit, quæ in miniſterium tabernaculi, &
in tectum fœderis juſſa ſunt fieri.
41 Veſtes quoque, quibus ſacerdotes
utuntur in Sanctuario, Aaron ſcilicet, &
filii ejus,
42 Obtulerunt filii Iſrael, ſicut præce-
perat Dominus.
43 Quæ poſtquam Moyſes cuncta vidit
completa, benedixit eis.

CAPUT XL.

Primo menſe tabernaculum erigendum, & conſecrandum præcipitur, quo facto, majeſtate Dei repletur, nube tabernaculum continue operiente, niſi dum eſſet proficiſcendum.

A 1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
2 Menſe primo, prima die menſis, eri-
ges tabernaculum teſtimonii,
3 Et pones in eo arcam, dimitteſque an-
te illam velum:
4 Et illata menſa, pones ſuper eam,
quæ rite præcepta ſunt. Candelabrum ſta-
bit cum lucernis ſuis,
5 Et altare aureum, in quo adoletur in-
cenſum, coram arca teſtimonii. Tento-
rium in introitu tabernaculi pones.
6 Et ante illud altare holocauſti:
7 Labrum inter altare, & tabernaculum,
quod implebis aqua.
8 Circumdabiſque atrium tentoriis, &
ingreſſum ejus.
9 Et aſſumpto unctionis oleo unges ta-
bernaculum cum vaſis ſuis, ut ſanctificen-
tur:
10 Altare holocauſti, & omnia vaſa ejus:

11 Labrum cum baſi ſua: omnia unctio-
nis oleo conſecrabis, ut ſint Sancta ſan-
ctorum.
12 Applicabiſque Aaron, & filios ejus
ad fores tabernaculi teſtimonii, & lotos
aqua,
13 Indues ſanctis veſtibus, ut miniſtrent B
mihi, & unctio eorum in ſacerdotium ſem-
piternum proficiat.
14 Fecitque Moyſes omnia, quæ præce-
perat Dominus.
15 Igitur menſe primo anni ſecundi, prima
die menſis, collocatum eſt tabernaculum:
16 * Erexitque Moyſes illud, & poſuit *Num
tabulas, ac baſes, & vectes, ſtatuitque 7.1.
columnas,
17 Et expandit tectum ſuper tabernacu-
lum, impoſito deſuper operimento, ſicut
Dominus imperaverat.
18 Poſuit & teſtimonium in arca, ſubditis
infra vectibus, & oraculum deſuper.
19 Cùmque intuliſſet arcam in taberna-
culum, appendit ante eam velum, ut
expleret Domini juſſionem.
20 Poſuit & menſam in tabernaculum
teſtimonii ad plagam Septentrionalem ex-
tra velum,
21 Ordinatis coram propoſitionis panibus,
ſicut præceperat Dominus Moyſi.

Digitized by Google

C 22 Poſuit & candelabrum in tabernaculo teſtimonii è regione menſæ in parte auſtrali,

23 Locatis per ordinem lucernis, juxta præceptum Domini.

24 Poſuit & altare aureum ſub tecto teſtimonii contra velum,

25 Et adolevit ſuper eo incenſum aromatum, ſicut juſſerat Dominus Moyſi.

26 Poſuit & tentorium in introitu tabernaculi teſtimonii,

27 Et altare holocauſti in veſtibulo teſtimonii, offerens in eo holocauſtum, & ſacrificia, ut Dominus imperaverat.

28 Labrum quoque ſtatuit inter tabernaculum teſtimonii, & altare, implens illud aqua.

29 Laveruntque Moyſes, & Aaron, ac filii ejus manus ſuas, & pedes,

D 30 Cum ingrederentur tectum fœderis, & accederent ad altare, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

31 Erexit & atrium per gyrum tabernaculi & altaris, ducto in introitu ejus tentorio. Poſtquam omnia perfecta ſunt,

32 * Operuit nubes tabernaculum teſtimonii, & gloria Domini implevit illud. *Num. 9. 15. 3 Reg. 8. 10.

33 Nec poterat Moyſes ingredi tectum fœderis, nube operiente omnia, & majeſtate Domini coruſcante, quia cuncta nubes operuerat.

34 Si quando nubes tabernaculum deſerebat, proficiſcebantur filii Iſrael per turmas ſuas:

35 Si pendebat deſuper, manebant in eodem loco.

36 Nubes quippe Domini incubabat per diem tabernaculo, & ignis in nocte, videntibus cunctis populis Iſrael per cunctas manſiones ſuas.

LIBER LEVITICUS, HEBRAICE VAICRA.

CAPUT PRIMUM.

Varius ritus, ac modus armentorum, pecudum, & avium offerendarum in holocauſtum.

A 1 VOcavit autem Moyſen, & lo-
cutus eſt ei Dominus de ta-
bernaculo teſtimonii, dicens:
2 Loquere filiis Iſrael, & dices
ad eos: Homo, qui obtulerit
ex vobis hoſtiam Domino de
pecoribus, ideſt, de bobus, & ovibus of-
ferens victimas,
* Exo. 29.10. 3 * Si holocauſtum fuerit ejus oblatio,
ac de armento: maſculum immaculatum
offeret ad oſtium tabernaculi teſtimonii,
ad placandum ſibi Dominum:
4 Ponetque manum ſuper caput hoſtiæ,
B & acceptabilis erit, atque in expiationem
ejus proficiens.
5 Immolabitque vitulum coram Domino,
& offerent filii Aaron ſacerdotes ſangui-
nem ejus, fundentes per altaris circuitum,
quod eſt ante oſtium tabernaculi.
6 Detractaque pelle hoſtiæ, artus in fru-
ſta concident,
7 Et ſubjicient in altari ignem, ſtrue li-
gnorum antè compoſita:
8 Et membra, quæ ſunt cæſa, deſuper
ordinantes, caput videlicet, & cuncta,
quæ adhærent jecori,
C 9 Inteſtinis, & pedibus lotis aqua: ado-
lebitque ea ſacerdos ſuper altare in holo-
cauſtum & ſuavem odorem Domino.
10 Quòd ſi de pecoribus oblatio eſt, de
ovibus, ſive de capris holocauſtum, maſ-
culum abſque macula offeret:
11 Immolabitque ad latus altaris, quod
reſpicit ad aquilonem, coram Domino:
ſanguinem verò illius fundent ſuper altare
filii Aaron per circuitum:
12 Dividentque membra, caput, & om- D
nia, quæ adhærent jecori: & ponent ſuper
ligna, quibus ſubjiciendus eſt ignis:
13 Inteſtina verò, & pedes lavabunt
aqua. Et oblata omnia adolebit ſacerdos
ſuper altare in holocauſtum, & odorem
ſuaviſſimum Domino.
14 Si autem de avibus, holocauſti obla-
tio fuerit Domino, de turturibus, aut
pullis columbæ,
15 Offeret eam ſacerdos ad altare: &
retorto ad collum capite, ac rupto vul-
neris loco, decurrere faciet ſanguinem
ſuper crepidinem altaris.
16 Veſiculam verò gutturis, & plumas pro-
jiciet prope altare ad orientalem plagam,
in loco, in quo cineres effundi ſolent.
17 Confringetque aſcellas ejus, & non ſeca-
bit, neque ferro dividet eam, & adolebit ſuper
altare, lignis igne ſuppoſito. Holocauſtum
eſt, & oblatio ſuaviſſimi odoris Domino.

CAPUT II.

Ritus oblationis ſacrificiorum, ſimila oleo conſperſa, thuris, panum, laganorum, atque primitiarum, addito in omnibus ſale, nuſquam autem fermento, nec melle.

1 ANima cùm obtulerit oblationem ſa- A
crificii Domino, ſimila erit ejus
oblatio, fundetque ſuper eam oleum, &
ponet thus,
2 Ac deferet ad filios Aaron ſacerdotes: quo-
rum unus tollet pugillum plenum ſimilæ, &
olei, ac totum thus, & ponet memoriale ſuper
altare in odorem ſuaviſſimum Domino.

*Eccl. 7. 14.

3 * Quod autem reliquum fuerit de ſacrificio, erit Aaron, & filiorum ejus, Sanctum ſanctorum de oblationibus Domini.

B

4 Cùm autem obtuleris ſacrificium coctum in clibano: de ſimila, panes ſcilicet abſque fermento, conſperſos oleo, & lagana azyma oleo lita.

5 Si oblatio tua fuerit de ſartagine, ſimilæ conſperſæ oleo, & abſque fermento,

6 Divides eam minutatim, & fundes ſuper eam oleum.

7 Si autem de craticula fuerit ſacrificium, æquè ſimila oleo conſpergetur:

8 Quam offerens Domino, trades manibus ſacerdotis.

C

9 Qui cùm obtulerit eam, tollet memoriale de ſacrificio, & adolebit ſuper altare in odorem ſuavitatis Domino.

10 Quidquid autem reliquum eſt, erit Aaron, & filiorum ejus, Sanctum ſanctorum de oblationibus Domini.

11 Omnis oblatio, quæ offertur Domino, abſque fermento fiet, nec quidquam fermenti, ac mellis adolebitur in ſacrificio Domini.

12 Primitias tantùm eorum offeretis, ac munera: ſuper altare verò non imponentur in odorem ſuavitatis.

D *Marc. 9. 48.

13 Quidquid obtuleris ſacrificii,* ſale condies, nec auferes ſal fœderis Dei tui de ſacrificio tuo. In omni oblatione tua offeres ſal.

14 Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de ſpicis adhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in morem farris, & ſic offeres primitias tuas Domino,

15 Fundens ſuprà oleum, & thus imponens, quia oblatio Domini eſt.

16 De qua adolebit ſacerdos in memoriam muneris, partem farris fracti, & olei, ac totum thus.

C A P U T III.

Quo pacto offerantur hoſtiæ pacificorum, nempè de bobus, ovibus, agnis, & capris, adipem omnem & ſanguinem ſibi depoſcit Deus, eorumque vetatur uſus.

A

1 QUòd ſi hoſtia pacificorum fuerit ejus oblatio, & de bobus voluerit offerre, marem ſive fœminam, immaculata offeret coram Domino.

2 Ponetque manum ſuper caput victimæ ſuæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi teſtimonii, fundentque filii Aaron ſacerdotes ſanguinem per altaris circuitum.

*Exo. 29. 13.

3 Et offerent de hoſtia pacificorum in oblationem Domino, *adipem, qui operit vitalia, & quidquid pinguedinis eſt intrinſecùs:

4 Duos renes cum adipe, quo teguntur ilia, & reticulum jecoris cum renunculis.

B

5 Adolebuntque ea ſuper altare in holocauſtum, lignis igne ſuppoſito, in oblationem ſuaviſſimi odoris Domino.

6 Si verò de ovibus fuerit ejus oblatio, & pacificorum hoſtia, ſive maſculum obtulerit, ſive fœminam, immaculata erunt.

7 Si agnum obtulerit coram Domino,

8 Ponet manum ſuam ſuper caput victimæ ſuæ: quæ immolabitur in veſtibulo tabernaculi teſtimonii: fundentque filii Aaron ſanguinem ejus per circuitum altaris.

9 Et offerent de pacificorum hoſtia ſacrificium Domino: adipem, & caudam totam

C

10 Cum renibus, & pinguedinem, quæ operit ventrem, atque univerſa vitalia & utrumque renunculum cum adipe, qui eſt juxta ilia, reticulumque jecoris cum renunculis:

11 Et adolebit ea ſacerdos ſuper altare in pabulum ignis, & oblationis Domini.

12 Si capra fuerit ejus oblatio, & obtulerit eam Domino,

13 Ponet manum ſuam ſuper caput ejus: immolabitque eam in introitu tabernaculi teſtimonii. Et fundent filii Aaron ſanguinem ejus per altaris circuitum,

D

14 Tollentque ex ea in paſtum ignis Dominici, adipem, qui operit ventrem, & qui tegit univerſa vitalia:

15 Duos renunculos cum reticulo, quod eſt ſuper eos juxta ilia, & arvinam jecoris cum renunculis:

16 Adolebitque ea ſuper altare ſacerdos, in alimoniam ignis, & ſuaviſſimi odoris. Omnis adeps Domini erit.

17 Jure perpetuo in generationibus, & cunctis habitaculis veſtris nec ſanguinem, nec adipem omninò comedetis.

C A P U T IV.

Modus offerendi hoſtias pro peccato ſacerdotis, principis, & multitudinis per ignorantiam commiſſo.

A

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Loquere filiis Iſrael: Anima, quæ peccaverit per ignorantiam, & de univerſis mandatis Domini, quæ præcepit, ut non fierent, quippiam fecerit:

3 Si ſacerdos, qui unctus eſt, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato ſuo vitulum immaculatum Domino:

4 Et adducet illum ad oſtium tabernaculi teſtimonii coram Dño, ponetque manum ſuper caput ejus, & immolabit eum Domino.

5 Hauriet quoque de ſanguine vituli, inferens illum in tabernaculum teſtimonii.

B

6 Cùmque intinxerit digitum in ſanguine, aſperget eo ſepties coram Domino contra velum Sanctuarii.

7 Ponetque de eodem ſanguine ſuper cornua altaris thymiamatis gratiſſimi Domino, quod eſt in tabernaculo teſtimonii: omnem autem reliquum ſanguinem fundet in baſim altaris holocauſti in introitu tabernaculi.

8 Et adipem vituli auferet pro peccato, tam eum, qui vitalia operit, quàm omnia, quæ intrinſecùs ſunt:

9 Duos renunculos, & reticulum, quod eſt ſuper eos juxta ilia, & adipem jecoris cum renunculis,

C

10 Sicut aufertur de vitulo hoſtiæ pacificorum: & adolebit ea ſuper altare holocauſti.

11 Pellem verò, & omnes carnes, cum capite, & pedibus, & inteſtinis, & fimo,

12 Et reliquo corpore, efferet extra caſtra in locum mundũ, ubi cineres effundi ſolent: incendetque ea ſuper lignorum ſtruem, quæ in loco effuſorum cinerum cremabuntur.

13 Quòd ſi omnis turba Iſrael ignoraverit, & per imperitiam fecerit, quod contra mandatum Domini eſt,

14 Et poſteà intellexerit peccatum ſuum, offeret pro peccato ſuo vitulum, adducetque eum ad oſtium tabernaculi.

D
15 Et ponent ſeniores populi manus ſuper caput ejus coram Domino. Immolatoque vitulo in conſpectu Domini,
16 Inferet ſacerdos, qui unctus eſt, de ſanguine ejus in tabernaculum teſtimonii,
17 Tincto digito aſpergens ſepties contra velum.
18 Ponetque de eodem ſanguine in cornibus altaris, quod eſt coram Domino in tabernaculo teſtimonii: reliquum autem ſanguinem fundet juxta baſim altaris holocauſtorum, quod eſt in oſtio tabernaculi teſtimonii.
19 Omnemque ejus adipem tollet, & adolebit ſuper altare:
20 Sic faciens & de hoc vitulo, quomodo fecit & priùs: & rogante pro eis ſacerdote, propitius erit eis Dominus.
21 Ipſum autem vitulum efferet extra caſtra, atque comburet, ſicut & priorem vitulum: quia eſt pro peccato multitudinis.
22 Si peccaverit princeps, & fecerit unum e pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur,

E
23 Et poſteà intellexerit peccatum ſuum: offeret hoſtiam Domino, hircum de capris immaculatum.
24 Ponetque manum ſuam ſuper caput ejus: cùmque immolaverit eum in loco, ubi ſolet mactari holocauſtum coram Domino, quia pro peccato eſt,
25 Tinget ſacerdos digitum in ſanguine hoſtiæ pro peccato, tangens cornua altaris holocauſti, & reliquum ſanguinem fundens ad baſim ejus.
26 Adipem verò adolebit ſuprà, ſicut in victimis pacificorum fieri ſolet: rogabitque pro eo ſacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

F
27 Quòd ſi peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quidquam de his, quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat,
28 Et cognoverit peccatum ſuum, offeret capram immaculatam:
29 Ponetque manum ſuper caput hoſtiæ, quæ pro peccato eſt, & immolabit eam in loco holocauſti.
30 Tolletque ſacerdos de ſanguine in digito ſuo: & tangens cornua altaris holocauſti, reliquum fundet ad baſim ejus.

G
31 Omnem autem adipem auferens, ſicut auferri ſolet de victimis pacificorum, adolebit ſuper altare in odorem ſuavitatis Domino: rogabitque pro eo, & dimittetur ei.
32 Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ovem ſcilicet immaculatam:
33 Ponet manum ſuper caput ejus, & immolabit eam in loco, ubi ſolent cædi holocauſtorum hoſtiæ.
34 Sumetque Sacerdos de ſanguine ejus digito ſuo, & tangens cornua altaris holocauſti, reliquum fundet ad baſim ejus.
35 Omnem quoque adipem auferens, ſicut auferri ſolet adeps arietis, qui immolatur pro pacificis, cremabit ſuper altare in incenſum Domini: rogabitque pro eo, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

CAPUT V.

De hoſtiis pro peccatis ex ſilentio veritatis, immunditia, errore, juramento, ſacrorum abuſu, atque ignorantia.

A
1 SI peccaverit anima, & audierit vocem jurantis, teſtiſque fuerit, quòd aut ipſe vidit, aut conſcius eſt: niſi indicaverit, portabit iniquitatem ſuam.
2 Anima, quæ tetigerit aliquid immundum, ſive quod occiſum à beſtia eſt, aut per ſe mortuum, aut quodlibet aliud reptile: & oblita fuerit immunditiæ ſuæ, rea eſt, & deliquit:
3 Et ſi tetigerit quidquam de immunditia hominis, juxta omnem impuritatem, qua pollui ſolet, oblitaque cognoverit poſteà, ſubjacebit delicto.
4 Anima, quæ juraverit, & protulerit labiis ſuis, ut vel malè quid faceret, vel benè, & idipſum juramento, & ſermone firmaverit, oblitaque poſteà intellexerit delictum ſuum,

B
5 Agat pœnitentiam pro peccato.
6 Et offerat de gregibus agnam, ſive capram, orabitque pro ea ſacerdos, & pro peccato ejus.
7 Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat * duos turtures, vel duos pullos columbarum Domino, unum pro peccato, & alterum in holocauſtum,

* Infr. 12. 8. Luc. 2. 24.

8 Dabitque eos ſacerdoti: qui primum offerens pro peccato, retorquebit caput ejus ad pennulas, ita ut collo hæreat, & non penitus abrumpatur.
9 Et aſperget de ſanguine ejus parietem altaris: quidquid autem reliquum fuerit, faciet diſtillare ad fundamentum ejus, quia pro peccato eſt.
10 Alterum verò adolebit in holocauſtum, ut fieri ſolet, rogabitque pro eo ſacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

C
11 Quòd ſi non quiverit manus ejus duos offerre turtures, aut duos pullos columbarum, offeret pro peccato ſuo ſimilæ partem ephi decimam: non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato eſt.
12 Tradetque eam ſacerdoti: qui plenum ex ea pugillum hauriens, cremabit ſuper altare, in monimentum ejus, qui obtulerit,
13 Rogans pro illo, & expians, reliquam verò partem ipſe habebit in munere.
14 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

D
15 Anima, ſi prævaricans cæremonias, per errorem, in his, quæ Domino ſunt ſanctificata, peccaverit, offeret pro delicto ſuo arietem immaculatum de gregibus, qui emi poteſt duobus ſiclis, juxta pondus Sanctuarii:
16 Ipſumque quod intulit damni, reſtituet, & quintam partem ponet ſuprà, tradens ſacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem & dimittetur ei.
17 Anima ſi peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his, quæ Domini lege prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem ſuam,
18 Offeret arietem immaculatum de gregibus ſacerdoti, juxta menſuram, æſtimationemque peccati: qui orabit pro eo, quia neſciens fecerit: & dimittetur ei,
19 Quia per errorem deliquit in Dominum.

CAPUT VI.

Oblatio pro peccato ex certa ſcientia commiſſo: leges holocauſti, ignis perpetui, ſingulorum ſacrificiorum, & oblationum ſacerdotis in die unctionis ſuæ: & in genere de hoſtia pro peccato; quive, & quando bis veſci poſſint.

A 1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Anima, quæ peccaverit, & contempto Domino, negaverit proximo ſuo depoſitum, quod fidei ejus creditum fuerat: vel vi aliquid extorſerit, aut calumniam fecerit,

3 Sive rem perditã invenerit,& inficians inſuper pejeraverit, & quod libet aliud ex pluribus fecerit,in quibus ſolẽt peccare homines,

4 Convicta delicti, reddet

*Num. 5.7. 5 Omnia, quæ per fraudem voluit obtinere, & integra, * & quintam inſuper partem domino, cui damnum intulerat.

6 Pro peccato autem ſuo offeret arietẽ immaculatum de grege, & dabit eum ſacerdoti, juxta æſtimationem, menſuramque delicti:

7 Qui rogabit pro eo coram Dño,& dimittetur illi pro ſingulis, quæ faciendo peccavit.

B 8 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

9 Præcipe Aaron, & filiis ejus: Hæc eſt lex holocauſti: Cremabitur in altari tota nocte uſque manè: ignis ex eodem altari erit.

10 Veſtietur tunica ſacerdos, & fœminalibus lineis: tolletque cineres, quos vorans ignis exuſſit, & ponens juxta altare,

11 Spoliabitur prioribus veſtimentis, indutuſque aliis,efferet eos extra caſtra,& in loco mundiſſimo uſq; ad favillam conſumi faciet.

12 Ignis autem in altari ſemper ardebit, quem nutriet ſacerdos ſubjiciens ligna mane per ſingulos dies, & impoſito holocauſto, deſuper adolebit adipes pacificorum.

13 Ignis eſt iſte perpetuus, qui numquam deficiet in altari.

14 Hæc eſt lex ſacrificii, & libamentorum, quæ offerent filii Aaron coram Domino, & coram altari.

15 Tollet ſacerdos pugillũ ſimilæ, quæ conſperſa eſt oleo, & totũ thus, quod ſuper ſimilam poſitum eſt: adolebitque illud in altari, in monumentum odoris ſuaviſſimi Domino:

C 16 Reliquam autem partem ſimilæ comedet Aaron cum filiis ſuis, abſque fermento: & comedet in loco ſancto atrii tabernaculi.

17 Ideò autem non fermentabitur,quia pars ejus in Dñi offertur incenſum.Sanctũ ſanctorum erit, ſicut pro peccato, atque delicto.

18 Mares tantum ſtirpis Aaron comedent illud. Legitimum, ac ſempiternum erit in generationibus veſtris de ſacrificiis Domini: omnis, qui tetigerit illa, ſanctificabitur.

19 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

20 Hæc eſt oblatio Aaron, & filiorum ejus, quam offerre debent Domino in die unctionis ſuæ. Decimam partem ephi offerent ſimilæ in ſacrificio ſempiterno, medium ejus manè, & medium ejus veſpere:

21 Quæ in ſartagine oleo conſperſa frigetur. Offeret autem eam calidam in odorem ſuaviſſimum Domino

22 Sacerdos, qui jure patri ſucceſſerit, & tota cremabitur in altari.

D 23 Omne enim ſacrificium ſacerdotum igne conſumetur, nec quiſquam comedet ex eo.

24 Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens:

25 Loquere Aaron,& filiis ejus: Iſta eſt lex hoſtiæ pro peccato: In loco ubi offertur holocauſtum, immolabitur coram Domino. Sanctum ſanctorum eſt.

26 Sacerdos, qui offert, comedet eam in loco ſancto, in atrio tabernaculi.

27 Quidquid tetigerit carnes ejus, ſanctificabitur. Si de ſanguine illius veſtis fuerit aſperſa, lavabitur in loco ſancto.

28 Vas autem fictile, in quo cocta eſt, confringetur: quod ſi vas æneum fuerit, defricabitur, & lavabitur aqua.

29 Omnis maſculus de genere ſacerdotali veſcetur de carnibus ejus, quia Sanctum ſanctorum eſt.

30 Hoſtia enim, quæ cæditur pro peccato,* cujus ſanguis infertur in tabernaculum teſtimonii ad expiandum in Sanctuario, non comedetur, ſed comburetur igni. *Sup. 4.5. Hebr. 13.11.

CAPUT VII.

Ritus oblationis hoſtiæ pro delicto & hoſtiæ, ac victimæ pacificorum: adeps & ſanguis in univerſum comedi prohibentur.

1 HÆc quoque lex hoſtiæ pro delicto, Sancta ſanctorum eſt: A

2 Idcirco ubi immolabitur holocauſtum, mactabitur & victima pro delicto: ſanguis ejus per gyrum altaris fundetur.

3 Offerent ex ea caudam, & adipem, qui operit vitalia:

4 Duos renunculos,& pinguedinẽ,quę juxta illa eſt, reticulumq; jecoris cum renunculis.

5 Et adolebit ea ſacerdos ſuper altare: incenſum eſt Domini pro delicto.

6 Omnis maſculus de ſacerdotali genere, in loco ſancto veſcetur his carnibus, quia Sanctum ſanctorum eſt.

7 Sicut pro peccato offertur hoſtia, ita & pro delicto: utriuſque hoſtiæ lex una erit: ad ſacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit.

8 Sacerdos, qui offert holocauſti victimam, habebit pellem ejus.

9 Et omne ſacrificium ſimilæ, quod coquitur in clibano, & quidquid in craticula, vel in ſartagine præparatur, ejus erit ſacerdotis, à quo offertur:

10 Sive oleo conſperſa, ſive arida fuerint, cunctis filiis Aaron menſura æqua per ſingulos dividetur. B

11 Hæc eſt lex hoſtiæ pacificorum, quæ offertur Domino.

12 Si pro gratiarũ actione oblatio fuerit,offerent panes abſq; fermento conſperſos oleo, & lagana azyma uncta oleo, coctamque ſimilam,& collyridas olei admiſtione cõſperſas:

13 Panes quoque fermentatos cum hoſtia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis:

14 Ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, & erit Sacerdotis, qui fundet hoſtiæ ſanguinem,

15 Cujus carnes eadem comedentur die,nec remanebit ex eis quidquam uſque manè.

16 Si voto,vel ſponte quiſpiam obtulerit hoſtiam, eadẽ ſimiliter edetur die: ſed & ſi quid in craſtinum remanſerit, veſci licitum eſt:

17 Quidquid autem tertius invenerit dies, ignis abſumet.

18 Si quis de carnibus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potius quæcunque anima tali ſe edulio contaminaverit, prævaricationis rea erit.
19 Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, ſed comburetur igni: qui fuerit immundus, veſcetur ex ea.
20 Anima polluta, quæ ederit de carnibus hoſtiæ pacificorum, quæ oblata eſt Domino, peribit de populis ſuis.
21 Et quæ tetigerit immunditiam hominis, vel jumenti, ſive omnis rei, quæ polluere poteſt, & comederit de hujuſcemodi carnibus, interibit de populis ſuis.
22 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
23 Loquere filiis Iſrael: Adipem ovis, & bovis, & capræ non comedetis.
24 Adipem cadaveris morticini, & ejus animalis, quod à beſtia captum eſt, habebitis in varios uſus.
25 Si quis adipem, qui offerri debet in incenſum Dñi, comederit, peribit de populo ſuo.
26 Sanguinẽ quoq; omnis animalis nõ ſumetis in cibo, tam de avibus, quàm de pecoribus.
27 Omnis anima, quæ ederit ſanguinem, peribit de populis ſuis.
28 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
29 Loquere filiis Iſrael, dicens: Qui offert victimam pacificorum Domino, offerat ſimul & ſacrificium, ideſt, libamenta ejus.
30 Tenebit manibus adipem hoſtiæ, & pectuſculum: cùmque ambo oblata Domino conſecraverit, tradet ſacerdoti:
31 Qui adolebit adipem ſuper altare, pectuſculum autem erit Aaron, & filiorum ejus.
32 Armus quoque dexter de pacificorum hoſtiis cedet in primitias ſacerdotis.
33 Qui obtulerit ſanguinem, & adipem, filiorum Aaron, ipſe habebit & armum dextrum in portione ſua.
34 Pectuſculum enim elevationis, & armum ſeparationis tuli à filiis Iſrael de hoſtiis eorũ pacificis, & dedi Aaron ſacerdoti, & filiis ejus lege perpetua ab omni populo Iſrael.
35 Hæc eſt unctio Aaron, & filiorum ejus in cæremoniis Domini, die, qua obtulit eos Moyſes, ut ſacerdotio fungerentur,
36 Et quæ præcepit eis dari Dominus à filiis Iſrael religione perpetua in generationibus ſuis.
37 Iſta eſt lex holocauſti, & ſacrificii pro peccato, atque delicto, & pro conſecratione, & pacificorum victimis:
38 Quam conſtituit Dominus Moyſi in mõte Sinai, quando mandavit filiis Iſrael, ut offerrent oblationes ſuas Domino in deſerto Sinai.

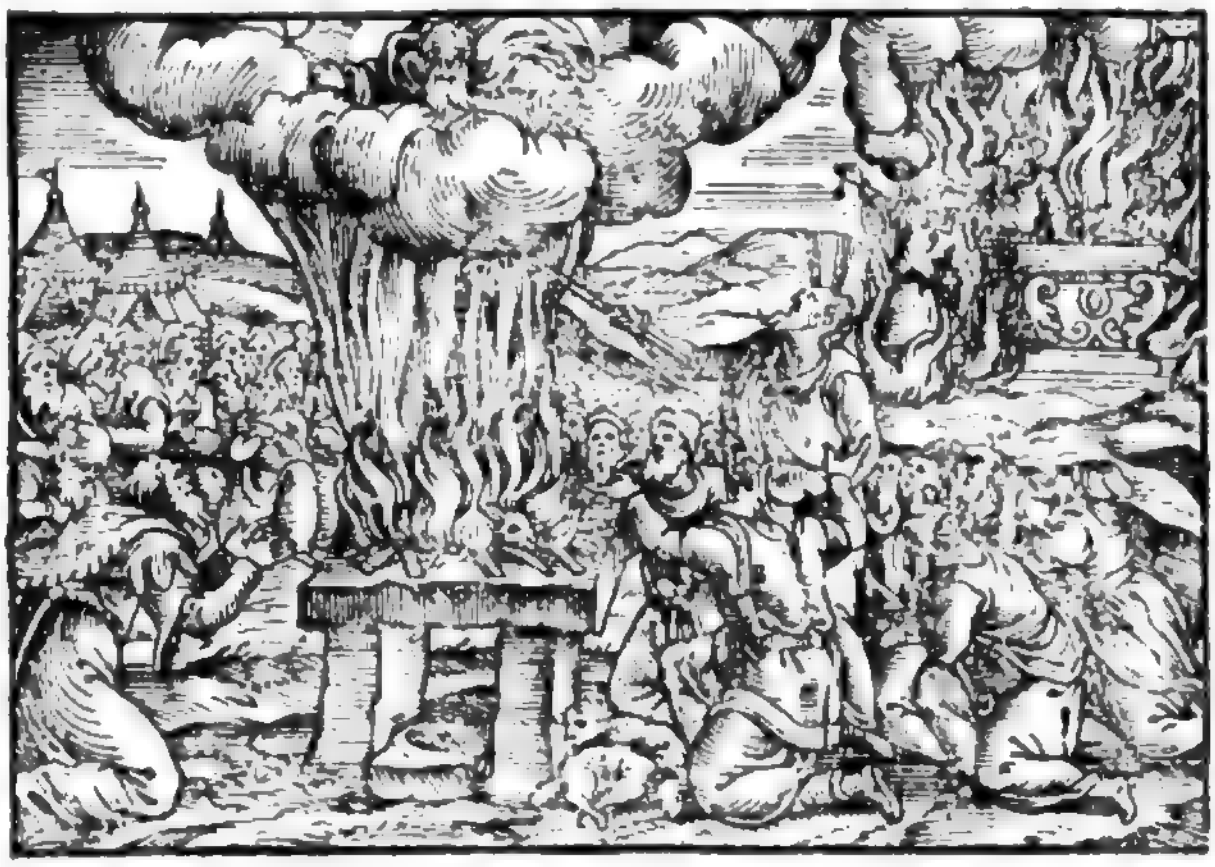
CAPUT VIII.

Aaronis in Pontificem, & filiorum ejus in Sacerdotes conſecratio, ac tabernaculi, ſupellectiliſque ejus unctio per Moyſen.

A 1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
Exo. 29. 1. & 40. 2 Tolle * Aaron cum filiis ſuis, veſtes eorum, & unctionis oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, caniſtrum cum azymis,
3 Et congregabis omnem cœtum ad oſtium tabernaculi.
4 Fecit Moyſes, ut Dñs imperaverat. Cõgregataque omni turba ante fores tabernaculi,
5 Ait: Iſte eſt ſermo, quem juſſit Dñs fieri.
6 Statimque obtulit Aaron, & filios ejus. Cùmque laviſſet eos:
7 Veſtivit Pontificem ſubucula linea, accingens eum balteo, & induens eum tunica hyacinthina, & deſuper humerale impoſuit, B
8 Quod aſtringens cingulo aptavit rationali, in quo erat Doctrina, & Veritas.
9 Cidari quoque texit caput: & ſuper eam, contra frontem, poſuit laminam auream conſecratam in ſanctificatione, ſicut præceperat ei Dominus.
10 Tulit & unctionis oleum, quo linivit tabernaculum cum omni ſupellectili ſua.
11 Cùmque ſanctificans aſperſiſſet altare ſeptem vicibus, unxit illud, & omnia vaſa ejus, labrumque cum baſi ſua ſanctificavit oleo;
12 * Quod fundens ſuper caput Aaron, unxit eum, & conſecravit: * Eccli. 45. 18.
13 Filios quoque ejus oblatos veſtivit tunicis lineis, & cinxit balteis, impoſuitque mitras, ut juſſerat Dominus.
14 Obtulit & vitulum pro peccato: cùmque ſuper caput ejus poſuiſſet Aaron, & filii ejus, manus ſuas,
15 Immolavit eum: hauriens ſanguinem, & tincto digito, tetigit cornua altaris per gyrum: quo expiato, & ſanctificato, fudit reliquum ſanguinem ad fundamenta ejus. C
16 Adipem verò, qui erat ſuper vitalia, & reticulum jecoris, duoſque renunculos cum arvinulis ſuis, adolevit ſuper altare:
17 Vitulum cum pelle, & carnibus, & fimo, cremans extra caſtra, ſicut præceperat Dñs.
18 Obtulit & arietem in holocauſtum: ſuper cujus caput cùm impoſuiſſent Aaron, & filii ejus manus ſuas,
19 Immolavit eum, & fudit ſanguinem ejus per circuitum altaris.
20 Ipſumq; arietem in fruſta concidens, caput ejus, & artus, & adipem adolevit igni,
21 Lotis priùs inteſtinis, & pedibus, totumque ſimul arietem incendit ſuper altare, eò quòd eſſet holocauſtum ſuaviſſimi odoris Domino, ſicut præceperat ei.
22 Obtulit & arietem ſecundum, in conſecratione ſacerdotum: poſueruntque ſuper caput ejus Aaron, & filii ejus, manus ſuas.
23 Quem cùm immolaſſet Moyſes, ſumens de ſanguine ejus, tetigit extremum auriculæ dextræ Aaron, & pollicem manus ejus dextræ, ſimiliter & pedis, D
24 Obtulit & filios Aaron: cùmque de ſanguine arietis immolati tetigiſſet extremum auriculæ ſingulorum dextræ, & pollices manus, ac pedis dextri, reliquum fudit ſuper altare per circuitum.
25 Adipem verò, & caudam, omnemque pinguedinem, quæ operit inteſtina, reticulumque jecoris, & duos renes cum adipibus ſuis, & armo dextro ſeparavit.
26 Tollẽs autem de caniſtro azymorum, quod erat coram Domino, panem abſque fermento, & collyridam conſperſam oleo, laganumque poſuit ſuper adipes, & armum dextrum,
27 Tradens ſimul omnia Aaron, & filiis ejus. Qui poſtquam levaverunt ea coram Domino,

Digitized by Google

F 28 Rurſum ſuſcepta de manibus eorum
adolevit ſuper altare holocauſti, eò quòd
conſecrationis eſſet oblatio, in odorem ſua-
vitatis, ſacrificii Domino.
29 Tulitque pectuſculum, elevans illud co-
ram Domino, de ariete conſecrationis in par-
tem ſuam, ſicut præceperat ei Dominus.
30 Aſſumenſque unguentum, & ſangui-
nem, qui erat in altari, aſperſit ſuper
Aaron, & veſtimenta ejus, & ſuper filios
G illius, ac veſtes eorum.
31 Cùmque ſanctificaſſet eos in veſtitu ſuo,
præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante fo-
res tabernaculi, & ibi comedite eas: panes
quoque cōſecrationis edite, qui poſiti ſunt in
caniſtro, ſicut præcepit mihi Dominus, di-
cens: * Aaron, & filii ejus comedent eos: * Exo. 29. 31. Infra 24. 9.
32 Quidquid autem reliquum fuerit de
carne, & panibus, ignis abſumet.
33 De oſtio quoque tabernaculi non exibi-
tis ſeptem diebus, uſque ad diem, quo com
plebitur tempus conſecrationis veſtræ, ſep-
tem enim diebus finitur conſecratio:
34 Sicut & impræſentiarum factum eſt, ut
ritus ſacrificii compleretur.
35 Die, ac nocte manebitis in tabernaculo
obſervantes cuſtodias Domini, ne moriami-
ni: ſic enim mihi præceptum eſt.
36 Feceruntque Aaron, & filii ejus cuncta
quæ locutus eſt Dominus per manum Moyſi.

C A P U T IX.

Inducitur Aaron conſecratus, ac primitiis ſacrificiorum pro ſe ipſo, ac populo Deo redditis, Aaron populo benedixit, gloria Domini apparuit, ignisque holocauſtum devoravit.

1 FActo autem octavo die, vocavit
Moyſes Aaron, & filios ejus, ac
A majores natu Iſrael, dixitque ad Aaron:
2 * Tolle de armento vitulum pro peccato,
* Exo. 29. 1. & arietem in holocauſtum, utrumque imma-
culatum, & offer illos coram Domino:
3 Et ad filios Iſrael loqueris: Tollite hircum
pro peccato, & vitulum, atque agnum anni-
culos, & ſine macula, in holocauſtum,
4 Bovem, & arietem pro pacificis; & immo-
late eos coram Domino, in ſacrificio ſingulo-
rum ſimilam conſperſam oleo offerentes: ho-
die enim Dominus apparebit vobis.
5 Tulerunt ergo cuncta, quæ juſſerat
B Moyſes ad oſtium tabernaculi: ubi cùm
omnis multitudo aſtaret,
6 Ait Moyſes: Iſte eſt ſermo, quem
præcepit Dominus: facite, & apparebit
vobis gloria ejus.
7 Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, &
immola pro peccato tuo: offer holocauſtum,
& deprecare pro te, & pro populo. Cùmque
mactaveris hoſtiam populi, ora pro eo, ſi-
cut præcepit Dominus.
8 Statimque Aaron accedens ad altare, im-
molavit vitulum pro peccato ſuo.
9 Cujus ſanguinem obtulerunt ei filii ſui: in
quo tingens digitum, tetigit cornua altaris,
& fudit reſiduum ad baſim ejus.
10 Adipemque, & renunculos, ac reticulum
jecoris, quæ ſunt pro peccato, adolevit ſuper
altare, ſicut præceperat Dominus Moyſi.
11 Carnes verò, & pellem ejus extra ca-
ſtra combuſſit igni.
12 Immolavit & holocauſti victimam:
obtuleruntque ei filii ſui ſanguinem ejus, C
quem fudit per altaris circuitum.
13 Ipſam etiam hoſtiam in fruſta conciſam,
cum capite, & membris ſingulis obtulerunt:
quæ omnia ſuper altare cremavit igni,
14 Lotis aqua priùs inteſtinis, & pedibus.
15 Et pro peccato populi offerens, ma-
ctavit hircum: expiatoque altari,
16 Fecit holocauſtum,
17 Addens in ſacrificio libamenta, quæ pa-
riter offeruntur, & adolens ea ſuper altare
abſque cæremoniis holocauſti matutini.
18 Immolavit & bovem, atq; arietē, hoſtias
pacificas populi: obtuleruntq; ei filii ſui ſan-
guinem, quem fudit ſuper altare in circuitū. D
19 Adipem autem bovis, & caudam arie-
tis, renunculoſque cum adipibus ſuis, &
reticulum jecoris
20 Poſuerunt ſuper pectora: cùmque cre-

mati

mati eſſent adipes ſuper altare,

21 Pectora eorum, & armos dextros ſeparavit Aaron, elevans coram Domino, ſicut præceperat Moyſes,

22 Et extendens manus ad populum, benedixit ei. Sicque completis hoſtiis pro peccato, & holocauſtis, & pacificis, deſcendit.

23 Ingreſſi autem Moyſes, & Aaron in tabernaculum teſtimonii, & deinceps egreſſi benedixerunt populo. * Apparuitque gloria Domini omni multitudini. *1. Mach. 2. 10.*

24 Et ecce egreſſus ignis a Domino devoravit holocauſtum, & adipes, qui erant ſuper altare. Quod cùm vidiſſent turbæ, laudaverunt Dominum, ruentes in facies ſuas:

CAPUT X.

Nadab, & Abiu thurificantes igne profano, igne cœleſti conſumpti planguntur à populo, non à ſacerdotibus: vini uſu, & ſicera ſacerdotibus interdicto, præcipitur ut reſiduum oblationis comedant.

A

1 ARreptiſque Nadab, & Abiu filii Aaron thuribulis, * poſuerunt ignẽ, & incenſum deſuper, offerentes coram Dño ignem alienum: quod eis præceptum non erat. *Num. 3. 4. 26. 61. 1. Par. 24. 2.*

2 Egreſſuſque ignis à Domino, devoravit eos, & mortui ſunt coram Domino.

3 Dixitque Moyſes ad Aaron: Hoc eſt, quod locutus eſt Dominus: Sanctificabor in iis, qui appropinquant mihi, & in conſpectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron.

4 Vocatis autem Moyſes Miſaele, & Eliſaphan filiis Oziel, patrui Aaron, ait ad eos: Ite & tollite fratres veſtros de conſpectu Sanctuarii, & aſportate extra caſtra.

5 Confeſtimque pergentes, tulerunt eos, ſicut jacebant, veſtitos lineis tunicis, & ejecerunt foras, ut ſibi fuerat imperatum.

6 Locutuſque eſt Moyſes ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar, filios ejus: Capita veſtra nolite nudare, & veſtimenta nolite ſcindere, ne fortè moriamini, & ſuper omnem cœtum oriatur indignatio. Fratres veſtri, & omnis domus Iſrael plangant incendium, quod Dominus ſuſcitavit:

B

7 Vos autem non egredimini fores tabernaculi, alioquin peribitis: oleum quippe ſanctæ unctionis eſt ſuper vos. Qui fecerunt omnia juxta præceptum Moyſi.

8 Dixit quoque Dominus ad Aaron:

9 Vinum, & omne, quod inebriare poteſt, non bibetis tu, & filii tui, quando intrabitis in tabernaculum teſtimonii, ne moriamini: quia præceptum ſempiternum eſt in generationes veſtras.

10 Et ut habeatis ſcientiam diſcernendi inter ſanctum, & profanum, inter pollutum, & mundum:

11 Doceatiſque filios Iſrael omnia legitima mea, quæ locutus eſt Dominus ad eos per manum Moyſi.

C

12 Locutuſque eſt Moyſes ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar filios ejus, qui erant reſidui: Tollite ſacrificium, quod remanſit de oblatione Domini, & comedite illud abſque fermento juxta altare, quia Sanctum ſanctorum eſt.

13 Comedetis autem in loco ſancto: quod datum eſt tibi, & filiis tuis de oblationibus Domini: ſicut præceptum eſt mihi.

14 Pectuſculum quoque, quod oblatum eſt, & armum, qui ſeparatus eſt, edetis in loco mundiſſimo tu, & filii tui, & filiæ tuæ tecum: tibi enim, ac liberis tuis repoſita ſunt de hoſtiis ſalutaribus filiorum Iſrael:

15 Eò quòd armum, & pectus, & adipes, qui cremantur in altari, elevaverunt coram Domino, & pertineant ad te, & ad filios tuos, lege perpetua, ſicut præcepit Dominus.

D

16 * Inter hæc, hircum, qui oblatus fuerat pro peccato, cum quæreret Moyſes, exuſtum reperit: iratuſque contra Eleazar, & Ithamar filios Aaron, qui remanſerant, ait: *2. Mach. 2. 11.*

17 Cur non comediſtis hoſtiam pro peccato in loco ſancto, quæ ſancta ſanctorum eſt, & data vobis, ut portetis iniquitatem multitudinis, & rogetis pro ea in conſpectu Domini,

18 Præſertim cùm de ſanguine illius non ſit illatum intra ſancta, & comedere debueritis eam in Sanctuario, ſicut preceptum eſt mihi?

19 Reſpondit Aaron: Oblata eſt hodie victima pro peccato, & holocauſtum coram Domino: mihi autem accidit, quod vides: quomodò potui comedere eam, aut placere Domino in cæremoniis mente lugubri?

20 Quod cùm audiſſet Moyſes, recepit ſatisfactionem.

CAPUT XI.

Animalium mundorum ab immundis ſeparatio, eorumque uſus, ut ſancti ſint filii Iſrael, ſicut & Dominus.

A

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron, dicens:

2 Dicite filiis Iſrael: * Hæc ſunt animalia, quæ comedere debetis de cunctis animantibus terræ: *Deut. 14. 3.*

3 Omne, quod habet diviſam ungulam, & ruminat in pecoribus, comedetis.

4 Quidquid autem ruminat quidem, & habet ungulam, ſed non dividit eam, ſicut camelus, & cætera, non comedetis illud, & inter immunda reputabitis.

5 Chœrogryllus qui ruminat, ungulamque non dividit, immundus eſt.

6 Lepus quoque: nam & ipſe ruminat, ſed ungulam non dividit,

7 * Et ſus: qui cùm ungulam dividat, non ruminat. *2. Mach. 6. 18.*

8 Horum carnibus non veſcemini, nec cadavera contingetis, quia immunda ſunt vobis.

B

9 Hæc ſunt, quæ gignuntur in aquis, & veſci licitum eſt. Omne, quod habet pinnulas, & ſquamas tam in mari, quàm in fluminibus, & ſtagnis, comedetis.

10 Quidquid autem pinnulas, & ſquamas non habet, eorum, quæ in aquis moventur, & vivunt, abominabile vobis,

11 Execrandumque erit, carnes eorum non comedetis, & morticina vitabitis.

12 Cuncta, quæ non habent pinnulas, & ſquamas in aquis, polluta erunt.

13 Hæc ſunt, quæ de avibus comedere non debetis, & vitanda ſunt vobis. Aquilam, & gryphem, & haliæetum,

14 Et milvum, ac vulturem juxta genus ſuum,

15 Et omne corvini generis in ſimilitudinem ſuam,

16 Struthionem, & noctuam, & larum, &

accipitrem juxta genus ſuum:

17 Bubonem, & mergulum, & ibin,

18 Et cygnum, & onocrotalum, & porphyrionem,

C 19 Herodionem, & charadrion juxta genus ſuum, upupam quoque, & veſpertilionem.

20 Omne de volucribus, quod graditur ſuper quatuor pedes, abominabile erit vobis.

21 Quidquid autem ambulat quidem ſuper quatuor pedes, ſed habet longiora retrò crura, per quæ ſalit ſuper terram,

22 Comedere debetis, ut eſt bruchus in genere ſuo, & attacus, atque ophiomachus, ac locuſta, ſingula juxta genus ſuum.

23 Quidquid autem ex volucribus quatuor tantùm habet pedes, execrabile erit vobis:

24 Et quicumq; morticina eorum tetigerit, polluetur, & erit immundus uſq;ad veſperũ:

D 25 Et ſi neceſſe fuerit, ut portet quippiam horum mortuum, lavabit veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad occaſum ſolis.

26 Omne animal, quod habet quidem ungulã, ſed non dividit eã, nec ruminat, immundũ erit: & qui tetigerit illud, contaminabitur.

27 Quod ambulat ſuper manus, ex cunctis animantibus, quæ incedunt quadrupedia, immundum erit: qui tetigerit morticina eorum, polluetur uſque ad veſperum.

28 Et qui portaverit hujuſcemodi cadavera, lavabit veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad veſperum: quia omnia hæc immunda ſunt vobis.

29 Hæc quoque inter polluta reputabuntur de his, quæ movẽtur in terra, muſtela, & mus,

E & crocodilus, ſingula juxta genus ſuum,

30 Mygale, & chamæleon, & ſtellio, & lacerta, & talpa.

31 Omnia hæc immunda ſunt: Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit uſque ad veſperum:

32 Et ſuper quod ceciderit quidquam de morticinis eorum, polluetur tam vas ligneum, & veſtimentum, quàm pelles, & cilicia: & in quocumque fit opus, tingentur aqua, & polluta erunt uſque ad veſperum, & ſic poſteà mundabuntur.

33 Vas autem fictile, in quod horum quidquam intrò ceciderit, polluetur, & idcircò frangendum eſt.

34 Omnis cibus, quem comedetis, ſi fuſa fuerit ſuper eum aqua, immundus erit:

F & omne liquens, quod bibitur de univerſo vaſe, immundum erit.

35 Et quidquid de morticinis hujuſcemodi ceciderit ſuper illud, immundum erit: ſive clibani, ſive chytropodes, deſtruentur, & immundi erunt.

36 Fontes verò, & ciſternæ, & omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur.

37 Si ceciderit ſuper ſementẽ, nõ polluet eã.

38 Si autem quiſpiam aqua ſementem perfuderit, & poſteà morticinis tacta fuerit, illicò polluetur.

39 Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis comedere, qui cadaver ejus tetigerit, immundus erit uſque ad veſperum.

40 Et qui comederit ex eo quippiam, ſive portaverit, lavabit veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad veſperum.

41 Omne, quod reptat ſuper terram, abominabile erit, nec aſſumetur in cibum. G

42 Quidquid ſuper pectus quadrupes graditur, & multos habet pedes, ſive per humũ trahitur, non comedetis, quia abominabile eſt.

43 Nolite contaminare animas veſtras, nec tangatis quidquam eorum, ne immundi ſitis.

44 Ego enim ſum Dominus Deus veſter: * ſancti eſtote, quia ego ſanctus ſum. Ne polluatis animas veſtras in omni reptili, quod movetur ſuper terram. * 1. Petr. 1. 16.

45 Ego enim ſum Dominus, qui eduxi vos de terra Ægypti, ut eſſem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego ſanctus ſum.

46 Iſta eſt lex animantium, ac volucrum, & omnis animæ viventis, quæ movetur in aqua, & reptat in terra,

47 Ut differentias noveritis mundi, & immundi, & ſciatis quid comedere, & quid reſpuere debeatis.

C A P U T XII.

Puerperæ munditia, & mundatio cum oblatione.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: A

2 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: * Mulier, ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum, immunda erit ſeptem diebus, juxta dies ſeparationis menſtruæ. *Lucę 2. 22.

3 * Et die octavo circumcidetur infantulus: *Lucę 2. 21. Joan. 7. 22.

4 Ipſa verò triginta tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Omne ſanctum non tanget, nec ingredietur in Sanctuarium, donec impleantur dies purificationis ſuæ. B

5 Sin autem fœminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus, juxta ritum fluxus menſtrui: & ſexaginta ſex diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. C

6 Cùmque expleti fuerint dies purificationis ſuæ, pro filio, ſive pro filia, deferet agnum anniculum in holocauſtum, & pullum columbæ, ſive turturem pro peccato, ad oſtium tabernaculi teſtimonii, & tradet ſacerdoti,

7 Qui offeret illa coram Dño, & orabit pro ea, & ſic mũdabitur à profluvio ſanguinis ſui: iſta eſt lex parientis maſculum, aut fœminam. D

8 Quòd ſi non invenerit manus ejus, nec potuerit offerre agnum, ſumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, unum in holocauſtum, & alterum pro peccato, orabitque pro ea ſacerdos, & ſic mundabitur.

C A P U T XIII.

Lex, & cognitio lepræ Sacerdotibus commiſſa in homine, & veſtimento, quæ præcipiantur leproſo.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron dicens: A

2 Homo, in cujus cute, & carne ortus fuerit diverſus color, ſive puſtula, aut quaſi lucens quippiam, ideſt plaga lepræ, adducetur ad Aaron ſacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus.

3 Qui cùm viderit lepram in cute, & pilos in album mutatos colorem, ipſamq; ſpeciem lepræ humiliorem cute, & carne reliqua, plaga lepræ eſt, & ad arbitrium ejus ſeparabitur.

4 Sin autẽ lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, & pili coloris priſtini, recludet eum ſacerdos ſeptem diebus,

5 Et conſiderabit die ſeptimo: & ſiquidem

lepra ultrà non creverit, nec tranſierit in
cute priores terminos , rurſum recludet
eum ſeptem diebus aliis.
6 Et die ſeptimo contemplabitur : ſi obſcu-
rior fuerit lepra , & non creverit in cute ,
mundabit eum , quia ſcabies eſt : lavabit-
que homo veſtimenta ſua, & mundus erit.
B 7 Quòd ſi poſt quam à ſacerdote viſus eſt ,
& redditus munditiæ, iterùm lepra creve-
rit , adducetur ad eum,
8 Et immunditiæ condemnabitur.
9 Plaga lepræ ſi fuerit in homine , ad-
ducetur ad ſacerdotem ,
10 Et videbit eum . Cùmque color albus in
cute fuerit, & capillorum mutaverit aſpe-
ctum, ipſa quoque caro viva apparuerit :
11 Lepra vetuſtiſſima judicabitur , atque
inolita cuti . Contaminabit itaque eum ſa-
cerdos, & non recludet, quia perſpicuæ
i mmunditiæ eſt.
12 Sin autem effloruerit diſcurrens lepra
in cute, & operuerit omnem cutem à ca-
pite uſque ad pedes , quidquid ſub aſpe-
ctum oculorum cadit,
13 Conſiderabit eũ ſacerdos,& teneri lepra
mundiſſima judicabit: eò quòd omnis in can-
dore verſa ſit,& idcircò homo mundus erit.
14 Quando verò caro vivens in eo appa-
ruerit,
15 Tunc ſacerdotis judicio polluetur, &
inter immundos reputabitur : caro enim
viva ſi lepra aſpergitur, immunda eſt.
16 Quòd ſi rurſum verſa fuerit in alborem,
& totum hominem operuerit,
17 Conſiderabit eum ſacerdos , & mun-
dum eſſe decernet.
18 Caro autem, & cutis , in qua ulcus
natum eſt, & ſanatum,
C 19 Et in loco ulceris cicatrix alba apparuerit
ſive ſubruſa, adducetur homo ad ſacerdotem:
20 Qui cùm viderit locum lepræ humilio-
rem carne reliqua, & pilos verſos in can-
dorem, contaminabit eum : plaga enim le-
præ orta eſt in ulcere.
21 Quòd ſi pilus coloris eſt priſtini,& cica-
trix ſubobſcura, & vicina carne non eſt hu-
milior, recludet eum ſeptem diebus.
22 Et ſi quidẽ creverit, adjudicabit eũ lepræ.
23 Sin autem ſteterit in loco ſuo, ulceris
eſt cicatrix, & homo mundus erit.
24 Caro autẽ,& cutis, quam ignis exuſſerit,
& ſanata albã, ſive ruſam habuerit cicatricẽ,
25 Conſiderabit eam ſacerdos,& ecce ſi ver-
ſa eſt in alborem , & locus ejus reliqua cu-
te eſt humilior : contaminabit eum , quia
plaga lepræ in cicatrice orta eſt .
D 26 Quòd ſi pilorum color non fuerit im-
mutatus, nec humilior plaga carne reliqua,
& ipſa lepræ ſpecies fuerit ſubobſcura; re-
cludet eum ſeptem diebus,
27 Et die ſeptimo contemplabitur : ſi cre-
verit in cute lepra, contaminabit eum.
28 Sin autem in loco ſuo candor ſteterit nõ
ſatis clarus, plaga combuſtionis eſt,& idcircò
mundabitur , quia cicatrix eſt combuſturæ.
29 Vir, ſive mulier, in cujus capite, vel bar-
ba germinaverit lepra, videbit eos ſacerdos.
30 Et ſi quidẽ humilior fuerit locus carne re-
liqua,& capillus flavus, ſolitoq; ſubtilior, cõ-
taminabit eos, quia lepra capitis, ac barbæ eſt
31 Sin autem viderit locum maculæ æqua-
lem vicinæ carni , & capillum nigrum .
recludet eum ſeptem diebus,
32 Et die ſeptimo intuebitur. Si non cre- E
verit macula , & capillus ſui coloris eſt ,
& locus plagæ carni reliquæ æqualis :
33 Radetur homo abſque loco maculæ,
& includetur ſeptem diebus aliis.
34 Si die ſeptimo viſa fuerit ſtetiſſe plaga in
loco ſuo, nec humilior carne reliqua, munda-
bit eum , lotiſque veſtibus ſuis mundus erit.
35 Sin autem poſt emundationem rurſus
creverit macula in cute,
36 Non quæret ampliùs , utrùm capillus
in flavum colorem ſit immutatus , quia
aperte immundus eſt.
37 Porrò ſi ſteterit macula, & capilli nigri
fuerint , noverit hominem ſanatum eſſe, &
confidenter eum pronunciet mundum.
38 Vir, ſive mulier, in cujus cute can-
dor apparuerit,
39 Intuebitur eos ſacerdos. Si deprehen-
derit ſubobſcurum alborem lucere in cute,
ſciat non eſſe lepram , ſed maculam colo-
ris candidi, & hominem mundum .
40 Vir, de cujus capite capilli fluunt ,
calvus, & mundus eſt :
41 Et ſi à fronte ceciderint pili, recal-
vaſter, & mundus eſt. F
42 Sin autem in calvitio, ſive in recalvatio-
ne albus, vel ruſus color fuerit exortus ,
43 Et hoc ſacerdos viderit, condemnabit eũ
haud dubiæ lepræ, quæ orta eſt in calvitio.
44 Quicumque ergo maculatus fuerit lepra,
& ſeparatus eſt ad arbitrium ſacerdotis,
45 Habebit veſtimenta diſſuta, caput nu-
dum, os veſte contectum, contaminatum,
ac ſordidum ſe clamabit.
46 Omni tempore, quo leproſus eſt,& im-
mundus, ſolus habitabit extra caſtra.
47 Veſtis lanea, ſive linea, quę leprã habuerit
48 In ſtamine, atque ſubtegmine , aut certè
pellis, vel quidquid ex pelle confectum eſt,
49 Si alba, vel ruſa macula fuerit infecta, le-
pra reputabitur, oſtendeturque ſacerdoti.
50 Qui conſideratã recludet ſeptem diebus:
51 Et die ſeptimo rurſus aſpiciens ſi depre-
henderit creviſſe , lepra perſeverans eſt :
pollutum judicabit veſtimentum , & omne,
in quo fuerit inventa :
52 Et idcircò comburetur flammis.
53 Quòd ſi eam viderit non creviſſe :
54 Præcipiet, & lavabunt id, in quo lepra G
eſt, recludetque illud ſeptem diebus aliis.
55 Et cùm viderit faciẽ quidem priſtinã nõ
reverſam, nec tamen creviſſe leprã, immundũ
judicabit,& igne cõburet, eò quod inſuſa ſit
in ſuperficie veſtimenti, vel per totum, lepra.
56 Sin autem obſcurior fuerit locus lepræ ,
poſtquam veſtis eſt lota, abrumpet eum, &
à ſolido dividet.
57 Quòd ſi ultrà apparuerit in his locis,
quæ priùs immaculata erant, lepra vola-
tilis, & vaga; debet igne comburi.
58 Si ceſſaverit , lavabit aqua ea, quæ
pura ſunt, ſecundò , & munda erunt.
59 Iſta eſt lex lepræ veſtimenti lanei,& li-
nei, & ſtaminis, atque ſubtegminis, omniſ-
que ſuppellectilis pelliceæ, quomodò mun-
da ri debeat, vel contaminari.

Digitized by Google

C A P U T XIV.

Lepra expianda ſacrificia pro homine, domo, ac veſtimento, lepra jam curata: ratiǫ lepræ domorum inveſtigandæ, curandæ, purificandæ.

A 1 LOcutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
2 Hic eſt ritus leproſi, quando mundandus eſt: * Adducetur ad ſacerdotem:

*Mat. 8. 4.

3 Qui egreſſus de caſtris, cùm invenerit lepram eſſe mundatam,

*Mar. 1. 44. Luca 5. 14.

4 * Præcipiet ei, qui purificatur, ut offerat duos paſſeres vivos pro ſe, quibus veſci licitum eſt, & lignum cedrinum, vermiculumque & hyſſopum.

5 Et unum ex paſſeribus immolare jubebit in vaſe fictili ſuper aquas viventes:

6 Alium autem vivum cum ligno cedrino, & cocco, & hyſſopo, tinget in ſanguine paſſeris immolati,

7 Quo aſperget illum, qui mundandus eſt, ſepties, ut jure purgetur: & dimittet paſſerem vivum, ut in agrum avolet.

8 Cùmq; laverit homo veſtimenta ſua, radet omnes pilos corporis, & lavabitur aqua: purificatuſq; ingredietur caſtra, ita dumtaxat, ut maneat extra tabernaculũ ſuũ ſeptẽ diebus:

9 Et die ſeptimo radet capillos capitis, barbamque, & ſupercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rurſum veſtibus, & corpore,

10 Die octavo aſſumet duos agnos immaculatos, & ovem anniculam abſque macula, & tres decimas ſimilæ in ſacrificium, quæ conſperſa ſit oleo, & ſeorſum olei ſextarium.

B 11 Cùmque ſacerdos purificans hominem, ſtatuerit eum, & hæc omnia coram Domino in oſtio tabernaculi teſtimonii,

12 Tollet agnũ, & offeret eũ pro delicto, oleique ſextarium: & oblatis ante Dñm omnibus,

13 Immolabit agnum, ubi ſolet immolari hoſtia pro peccato, & holocauſtum, id eſt, in loco ſancto. Sicut enim pro peccato, ita & pro delicto ad ſacerdotem pertinet hoſtia: Sancta ſanctorum eſt:

14 Aſſumenſq; ſacerdos de ſanguine hoſtiæ, quæ immolata eſt pro delicto, ponet ſuper extremum auriculæ dextræ ejus, qui mundatur, & ſuper pollices manus dextræ, & pedis:

15 Et de olei ſextario mittet in manum ſuam ſiniſtram,

16 Tingetque digitum dextrum in eo, & aſperget coram Domino ſepties.

C 17 Quod autem reliquum eſt olei in læva manu, fundet ſuper extremum auriculæ dextræ ejus, qui mundatur, & ſuper pollices manus, ac pedis dextri, & ſuper ſanguinem, qui effuſus eſt pro delicto,

18 Et ſuper caput ejus.

19 Rogabitque pro eo coram Domino, & faciet ſacrificium pro peccato: tunc immolabit holocauſtum.

20 Et ponet illud in altari cum libamentis ſuis, & homo rite mundabitur.

21 Quòd ſi pauper eſt, & non poteſt manus ejus invenire, quę dicta ſunt, pro delicto aſſumet agnum ad oblationem, ut roget pro eo ſacerdos, decimamque partem ſimilæ conſperſæ oleo in ſacrificium, & olei ſextarium,

* Sap. 5. 7. 11. 12. 8. Luca 2. 24.

22 * Duoſque turtures ſive duos pullos columbæ: quorum unus ſit pro peccato, & alter in holocauſtum.

23 Offeretque ea die octavo purificationis ſuæ ſacerdoti, ad oſtium tabernaculi teſtimonii coram Domino.

24 Qui ſuſcipiens agnum pro delicto, & ſextarium olei, levabit ſimul: D

25 Immolatoque agno, de ſanguine ejus ponet ſuper extremum auriculæ dexteræ illius, qui mundatur, & ſuper pollices manus ejus, ac pedis dextri:

26 Olei verò partem mittet in manum ſuam ſiniſtram,

27 In quo tingens digitum dexteræ manus aſperget ſepties coram Domino:

28 Tãgetq; extremũ dexteræ auriculę illius, qui mũdatur, & pollices manus, ac pedis dextri, in loco sãguinis, qui effuſus eſt pro delicto.

29 Reliquam autem partem olei, quæ eſt in ſiniſtra manu, mittet ſuper caput purificati, ut placet pro eo Dominum:

30 Et turturem, ſive pullũ columbæ offeret,

31 Unum pro delicto, & alterum in holocauſtum cum libamentis ſuis.

32 Hoc eſt ſacrificium leproſi, qui habere non poteſt omnia in emundationem ſui.

33 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron, dicens,

34 Cùm ingreſſi fueritis terram Chanaan, quam ego dabo vobis in poſſeſſionem, ſi fuerit plaga lepræ in ædibus,

35 Ibit, cujus eſt domus, nuntians ſacerdoti, & dicet: Quaſi plaga lepræ videtur mihi eſſe in domo mea. E

36 At ille præcipiet, ut efferant univerſa de domo, priuſquam ingrediatur eam, & videat, utrùm leproſa ſit, ne immunda fiant omnia, quæ in domo ſunt. Intrabitque poſtea, ut conſideret lepram domus:

37 Et cùm viderit in parietibus illius quaſi valliculas pallore, ſive rubore deformes, & humiliores ſuperficie reliqua,

38 Egredietur oſtium domus, & ſtatim claudet illam ſeptem diebus. F

39 Reverſuſque die ſeptimo, conſiderabit eam: ſi invenerit creviſſe lepram,

40 Jubebit erui lapides, in quibus lepra eſt, & projici eos extra civitatem in locum immundum:

41 Domum autem ipſam radi intrinſecùs per circuitum, & ſpargi pulverem raſuræ extra urbem in locum immundum,

42 Lapideſque alios reponi pro his, qui ablati fuerint, & luto alio linire domum.

43 Sin autem poſtquam eruti ſunt lapides, & pulvis eraſus, & alia terra lita,

44 Ingreſſus ſacerdos viderit reverſam lepram, & parietes reſperſos maculis, lepra eſt perſeverans, & immunda domus:

45 Quam ſtatim deſtruent, & lapides ejus, ac ligna, atque univerſum pulverem projicient extra oppidum in locum immundum.

46 Qui intraverit domum, quando clauſa eſt, immundus erit uſque ad veſperum:

47 Et qui dormierit in ea, & comederit quippiam, lavabit veſtimenta ſua.

48 Quòd ſi introiens ſacerdos viderit lepram non creviſſe in domo, poſtquam denuò lita fuerit, purificabit eam reddita ſanitate: G

49 Et in purificationem ejus ſumet duos paſſeres, lignumque cedrinum, & vermiculum, atque hyſſopum:

50 Et immolato uno paſſere in vaſe fictili ſuper aquas vivas,
51 Tollet lignum cedrinum,& hyſſopum,& coccum,& paſſerem vivum, & tinget omnia in ſanguine paſſeris immolati, atque in aquis viventibus, & aſperget domum ſepties:
52 Purificabitque eam tam in ſanguine paſſeris, quàm in aquis viventibus,& in paſſere vivo, lignoque cedrino,& hyſſopo,atq; vermiculo.
53 Cùmq; dimiſerit paſſerē avolare in agrū liberè,orabit pro domo,& jure mundabitur,
54 Iſta eſt lex omnis lepræ, & percuſſuræ,
55 Lepræ veſtium, & domorum,
56 Cicatricis & erumpentium papularum, lucentis maculæ, & in varias ſpecies, coloribus immutatis,
57 Ut poſſit ſciri, quo tempore mundum quid, vel immundum ſit.

CAPUT XV.

Seminifiui viri, concubantium, menſtruoſæ mulieris, & hæmorrhoiſſæ expiatio, ac purificatio.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron, dicens: [A]
2 Loquimini filiis Iſrael,& dicite eis: Vir, qui patitur fluxum ſeminis, immundus erit.
3 Et tunc judicabitur huic vitio ſubjacere, cùm per ſingula momenta adhæſerit carni ejus, atque concreverit fœdus humor.
4 Omne ſtratum, in quo dormierit, immundum erit, & ubicumque ſederit.
5 Si quis hominum tetigerit lectum ejus, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.
6 Si ſederit, ubi ille ſederat, & ipſe lavabit veſtimenta ſua: & lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.
7 Qui tetigerit carnem ejus, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperu[m].
8 Si ſalivā hujuſcemodi homo jecerit ſuper eum,qui mundus eſt,lavabit veſtimenta ſua, & lotus aqua,immundus erit uſq;ad veſperū.
9 Sagma,ſuper quo ſederit,immundum erit: [B]
10 Et quidquid ſub eo fuerit, qui fluxum ſeminis patitur, pollutum erit uſque ad veſperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.
11 Omnis, quem tetigerit qui talis eſt,non lotis antè manibus,lavabit veſtimenta ſua: & lotus aqua,immundus erit uſq; ad veſperum.
12 Vas fictile, quod tetigerit, confringetur: vas autem ligneum lavabitur aqua.
13 Si ſanatus fuerit, qui hujuſcemodi ſuſtinet paſſionem, numerabit ſeptem dies poſt emundationem ſui, & lotis veſtibus & toto corpore in aquis viventibus, erit mundus.
14 Die autem octavo ſumet duos turtures, aut duos pullos columbæ: & veniet in conſpectum Domini ad oſtium tabernaculi teſtimonii, dabitque eos ſacerdoti:
15 Qui faciet unum pro peccato,& alterum in holocauſtum: rogabitque pro eo coram Domino, ut emundetur à fluxu ſeminis ſui.
16 Vir, de quo egreditur ſemen coitus, lavabit aqua omne corpus ſuum: & immundus erit uſque ad veſperum. [C]
17 Veſtem,& pellem,quā habuerit, lavabit aqua, & immunda erit uſque ad veſperum.
18 Mulier, cum qua coierit, lavabitur aqua, & immunda erit uſque ad veſperum.
19 Mulier,quæ redeunte menſe patitur fluxum ſanguinis, ſeptem diebus ſeparabitur.
20 Omnis, qui tetigerit eam, immundus erit uſque ad veſperum:
21 Et in quo dormierit, vel ſederit diebus ſeparationis ſuæ, polluetur.
22 Qui tetigerit lectum ejus, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.
23 Omne vas,ſuper quo illa ſederit,quiſquis attigerit, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua,pollutus erit uſque ad veſperum.
24 Si coierit cum ea vir tempore ſanguinis menſtrualis,immundus erit ſeptem diebus & omne ſtratum, in quo dormierit,polluetur. [D]
25 Mulier,quę patitur multis diebus fluxum ſanguinis non in tempore menſtruali, vel quæ poſt menſtruum ſanguinem fluere non ceſſat, quamdiu ſubjacet huic paſſioni, immunda erit, quaſi ſit in tempore menſtruo.
26 Omne ſtratum, in quo dormierit, & vas in quo ſederit, pollutum erit.
27 Quicumque tetigerit ea, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.
28 Si ſteterit ſanguis, & fluere ceſſaverit, numerabit ſeptem dies purificationis ſuæ:
29 Et die octavo offeret pro ſe ſacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum, ad oſtium tabernaculi teſtimonii:
30 Qui unum faciet pro peccato,& alterum in holocauſtum, rogabitque pro ea coram Domino, & pro fluxu immunditiæ ejus.
31 Docebitis ergo filios Iſrael, ut caveant immunditiam, & non moriantur in ſordibus ſuis, cùm polluerint tabernaculum meum, quod eſt inter eos.
32 Iſta eſt lex ejus, qui patitur fluxum ſeminis, & qui polluitur coitu,
33 Et quæ menſtruis temporibus ſeparatur, vel quæ jugi fluit ſanguine, & hominis, qui dormierit cum ea.

CAPUT XVI.

Quando, & quomodò ſacerdos ingredi debeat ſanctuarium, ipſumque expiare unà cum tabernaculo, & altari, emiſſarium caprum abigere, & feſtum expiationum celebrare.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, poſt mortem duorum filiorum Aaron, quando * offerentes ignem alienum interfecti ſunt: [A] [* Sup. 10. 1.]
2 Et præcepit ei,dicens:Loquere ad Aaron fratrem tuum, * ne omni tempore ingrediatur Sanctuarium, quod eſt intra velum coram propitiatorio, quo tegitur arca, ut non moriatur (quia in nube apparebo ſuper oraculum) [* Exo. 10.10. Hebr. 9. 7.]
3 Niſi hæc antè fecerit: Vitulum pro peccato offeret, & arietem in holocauſtum.
4 Tunica linea veſtietur, fęminalibus lineis verenda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti: hæc enim veſtimenta ſunt ſancta: quibus cunctis, cùm lotus fuerit, induetur.
5 Suſcipietque ab univerſa multitudine filiorum Iſrael duos hircos pro peccato, & unum arietem in holocauſtum, [B]

6 Cùmque obtulerit vitulum, & oraverit pro ſe, & pro domo ſua,
7 Duos hircos ſtare faciet coram Domino in oſtio tabernaculi teſtimonii:
8 Mittenſque ſuper utrumque ſortem, unam Domino, & alteram capro emiſſario,
9 Cujus exierit ſors Domino, offeret illum pro peccato:
10 Cujus autem in caprum emiſſarium, ſtatuet eum vivum coram Dño, ut fundat preces ſuper eo, & emittat eum in ſolitudinem,
11 His ritè celebratis, offeret vitulum, & rogans pro ſe, & pro domo ſua, immolabit eum:
12 Aſſumptoque thuribulo, quod de prunis altaris impleverit, & hauriens manu compoſitum thymiama in incenſum, ultra velum intrabit in Sancta.
C 13 Ut poſitis ſuper ignem aromatibus, nebula eorum, & vapor operiat oraculum, quod eſt ſupra teſtimonium, & nõ moriatur.
14 Tollet quoque de ſanguine vituli, & aſperget digito ſepties contra propitiatorium ad orientem.
15 Cùmque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet ſanguinem ejus intra velum, ſicut præceptum eſt de ſanguine vituli, ut aſpergat è regione oraculi,
16 Et expiet Sanctuarium ab immunditiis filiorum Iſrael, & à prævaricationibus eorum, cunctiſque peccatis. Juxta hunc ritum faciet tabernaculo teſtimonii, quod fixum eſt inter eos, in medio ſordium habitationis eorum.
D *Lucæ 1. 10. 17 * Nullus hominum ſit in tabernaculo, quando pontifex Sanctuarium ingreditur, ut roget pro ſe, & pro domo ſua, & pro univerſo cœtu Iſrael, donec egrediatur.
18 Cùm autem exierit ad altare, quod corã Dño eſt, oret pro ſe, & ſumptũ ſanguinẽ vituli atq; hirci fundat ſuper cornua ejus per gyrũ:
19 Aſpergenſq; digito ſepties, expiet, & ſanctificet illud ab immunditiis filiorum Iſrael.
20 Poſtquam emundaverit Sanctuarium, & tabernaculum, & altare, tunc offerat hircum viventem:
21 Et poſita utraque manu ſuper caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Iſrael, & univerſa delicta, atque peccata eorum, quæ imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum, in deſertum.
E 22 Cùmque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram ſolitariam, & dimiſſus fuerit in deſerto,
23 Revertetur Aarõ in tabernaculũ teſtimonii, & depoſitis veſtibus, quibus priùs indutus erat, cùm intraret Sanctuarium, relictiſq; ibi,
24 Lavabit carnem ſuam in loco ſancto, indueturque veſtibus ſuis. Et poſtquam egreſſus obtulerit holocauſtum ſuum, ac plebis, rogabit tam pro ſe, quàm pro populo:
25 Et adipem, qui oblatus eſt pro peccatis, adolebit ſuper altare.
26 Ille verò, qui dimiſerit caprum emiſſarium, lavabit veſtimenta ſua, & corpus aqua, & ſic ingredietur in caſtra.
F *Heb. 13. 11. 27 Vitulũ autem, & hircum, qui pro peccato fuerant immolati, & quorũ ſanguis illatus eſt in Sanctuarium, ut expiatio compleretur, aſportabunt foras caſtra, * & cõburent igni, tam pelles, quàm carnes eorum, ac fimum:
28 Et quicumque combuſſerit ea, lavabit veſtimenta ſua, & carnem aqua, & ſic ingredietur in caſtra.
29 Eritque vobis hoc legitimum ſempiternum: * Menſe ſeptimo, decima die menſis, affligetis animas veſtras, nullumque opus facietis, ſive indigena, ſive advena, qui peregrinatur inter vos. *Infr. 23. 27. 28.
30 In hac die expiatio erit veſtri, atque mundatio ab omnibus peccatis veſtris: coram Domino mundabimini. G
31 Sabbatum enim requietionis eſt, & affligetis animas veſtras religione perpetua.
32 Expiabit autem ſacerdos, qui unctus fuerit, & cujus manus initiatæ ſunt, ut ſacerdotio fungatur pro patre ſuo: induceturque ſtola linea, & veſtibus ſanctis,
33 Et expiabit Sanctuarium, & tabernaculum teſtimonii, atque altare, ſacerdotes quoque, & univerſum populum.
34 Eritque vobis hoc legitimum ſempiternum, ut oretis pro filiis Iſrael, & pro cunctis peccatis eorum ſemel in anno. Fecit igitur ſicut præceperat Dominus Moyſi.

C A P U T XVII.

Jubentur Hebræi ſoli Deo ſacrificare, non dæmoni, hoc uſquam niſi ad oſtium tabernaculi: atque a ſanguinis, & morticini eſu abſtinendum.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: A
2 Loquere Aaron, & filiis ejus, & cunctis filiis Iſrael, dicens ad eos: Iſte eſt ſermo, quem mandavit Dominus, dicens:
3 Homo quilibet de domo Iſrael, ſi occiderit bovem, aut ovem, ſive capram, in caſtris, vel extra caſtra,
4 Et non obtulerit ad oſtium tabernaculi oblationem Domino, ſanguinis reus erit: quaſi ſi ſanguinem fuderit, ſic peribit de medio populi ſui.
5 Ideò ſacerdoti offerre debent filii Iſrael hoſtias ſuas, quas occident in agro, ut ſanctificentur Dño ante oſtium tabernaculi teſtimonii, & immolent eas hoſtias pacificas Dño.
6 Funderque ſacerdos ſanguinẽ ſuper altare Domini ad oſtium tabernaculi teſtimonii, & adolebit adipem in odorem ſuavitatis Dño: B
7 Et nequaquam ultrà immolabunt hoſtias ſuas dæmonibus, cũ quibus fornicati ſunt. Legitimũ ſempiternũ erit illis, & poſteris eorũ.
8 Et ad ipſos dices: Homo de domo Iſrael, & de advenis, qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocauſtum, ſive victimam,
9 Et ad oſtium tabernaculi teſtimonii non adduxerit eam, ut offeratur Domino, interibit de populo ſuo.
10 Homo quilibet de domo Iſrael, & de advenis, qui peregrinantur inter eos, ſi comederit ſanguinem, obfirmabo faciem meã contra animã illius, & diſperdam eã de populo ſuo. C
11 Quia anima carnis in ſanguine eſt: & ego dedi illum vobis, ut ſuper altare in eo expietis pro animabus veſtris, & ſanguis pro animæ piaculo ſit.
12 Idcircò dixi filiis Iſrael: Omnis anima ex vobis non comedet ſanguinem, nec ex advenis, qui peregrinantur apud vos.
13 Homo quicumque de filiis Iſrael, & de advenis, qui peregrinantur apud vos, ſi venatione, atque aucupio ceperit feram, vel

avem, quibus veſci licitum eſt, fundat ſanguinem ejus, & operiat illum terra.

D *Gen. 9. 4. Sup. 7. 26.

14 *Anima enim omnis carnis in ſãguine eſt: unde dixi filiis Iſrael: Sanguinẽ univerſæ carnis nõ comedetis: quia anima carnis in ſãguine eſt: & quicumq; comederit illũ, interibit,

15 Anima, quæ comederit morticinum, vel captum à beſtia, tam de indigenis, quàm de advenis, lavabit veſtimenta ſua, & ſemetipſum aqua, & contaminatus erit uſque ad veſperum: & hoc ordine mundus fiet.

16 Quòd ſi non laverit veſtimenta ſua, & corpus, portabit iniquitatem ſuam.

CAPUT XVIII.

Gradus conjugii illiciti, ad Gentium, & Chananæorum opera fugienda in varia carnali turpitudine.

A

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
2 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Ego Dominus Deus veſter:

3 Juxta conſuetudinem terræ Ægypti, in qua habitaſtis, non facietis: & juxta morem regionis Chanaan, ad quam ego introducturus ſum vos, non agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis.

4 Facietis judicia mea, & præcepta mea ſervabitis, & ambulabitis in eis: ego Dominus Deus veſter.

*Ezec. 20. 11. Rom. 10. 5. Galat. 3. 12.

5 *Cuſtodite leges meas, atque judicia, quæ faciens homo, vivet in eis. Ego Dominus.

6 Omnis homo ad proximum ſanguinis ſui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus. Ego Dominus.

7 Turpitudinem patris tui, & turpitudinem matris tuæ non diſcooperies: mater tua eſt: non revelabis turpitudinem ejus.

8 Turpitudinem uxoris patris tui non diſcooperies: turpitudo enim patris tui eſt.

B

9 Turpitudinem ſororis tuæ ex patre, ſive ex matre, quæ domi, vel foris genita eſt, non revelabis.

10 Turpitudinem filiæ filii tui, vel neptis ex filia non revelabis: quia turpitudo tua eſt.

11 Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, & eſt ſoror tua, non revelabis.

12 Turpitudinem ſororis patris tui non diſcooperies: quia caro eſt patris tui.

13 Turpitudinem ſororis matris tuæ non revelabis, eò quòd caro ſit matris tuæ.

14 Turpitudinem patris tui non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, quæ tibi affinitate conjungitur.

15 Turpitudinem nurus tuæ non revelabis, quia uxor filii tui eſt, nec diſcooperies ignominiam ejus.

16 Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis: quia turpitudo fratris tui eſt.

C

17 Turpitudinẽ uxoris tuæ, & filiæ ejus non revelabis. Filiam filii ejus, & filiam filiæ illius non ſumes, ut reveles ignominiam ejus: quia caro illius ſunt, & talis coitus inceſtus eſt.

18 Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus adhuc illa vivente.

19 Ad mulierem, quæ patitur menſtrua, non accedes, nec revelabis fœditatem ejus.

20 Cum uxore proximi tui non coibis, nec ſeminis commiſtione maculaberis.

*Infr. 20. 2.

21 *De ſemine tuo non dabis, ut conſecretur idolo Moloch, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus.

22 Cùm maſculo non commiſcearis coitu fœmineo, quia abominatio eſt.

23 Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. *Mulier non ſuccumbet jumento, nec miſcebitur ei: quia ſcelus eſt.

*Infr. 20. 16.

D

24 Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ ſunt univerſæ gentes, quas ego ejiciam ante conſpectum veſtrum,

25 Et quibus polluta eſt terra: cujus ego ſcelera viſitabo, ut evomat habitatores ſuos.

26 Cuſtodite legitima mea, atque judicia, & non faciatis ex omnibus abominationibus iſtis, tam indigena quàm colonus, qui peregrinantur apud vos.

27 Omnes enim execrationes iſtas fecerunt accolæ terræ, qui fuerunt ante vos, & polluerunt eam.

28 Cavete ergo, ne & vos ſimiliter evomat, cùm paria feceritis, ſicut evomuit gentem, quæ fuit ante vos.

29 Omnis anima, quæ fecerit de abominationibus his quippiam, peribit de medio populi ſui.

30 Cuſtodite mandata mea. Nolite facere, quæ fecerunt hi, qui fuerunt ante vos, & ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus veſter.

CAPUT XIX.

Varia præcepta moralia, & cæremonialia ante recenſita rurſus inculcantur, additis de novo aliis.

A

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Loquere ad omnem cœtum filiorum Iſrael, & dices ad eos: *Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter.

*Sup. 11. 44. 1. Pet. 1. 16.

3 Unuſquiſque patrem ſuum, & matrem ſuam timeat. Sabbata mea cuſtodite. Ego Dominus Deus veſter.

4 Nolite converti ad idola, nec deos conflatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus veſter.

5 Si immolaveritis hoſtiam pacificorum Domino, ut ſit placabilis,

6 Eo die, quo fuerit immolata, comedetis eam, & die altero: quidquid autem reſiduum fuerit in diem tertium, igne comburetis.

B

7 Si quis poſt biduum comederit ex ea, profanus erit, & impietatis reus:

8 Portabitque iniquitatem ſuam, quia ſanctum Domini polluit, & peribit anima illa de populo ſuo.

*Infr. 23. 22.

9 *Cùmque meſſueris ſegetes terræ tuæ, non tondebis uſque ad ſolum ſuperficiem terræ: nec remanentes ſpicas colliges.

C

10 Neque in vinea tua racemos, & grana decidentia congregabis, ſed pauperibus, & peregrinis carpenda dimittes. Ego Dominus Deus veſter.

11 Non facietis furtum. Non mentiemini, nec decipiet unuſquiſque proximum ſuum.

*Exo. 20. 7.

12 *Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus.

*Eccl. 10. 6. *Deu. 24. 14. Tob. 4. 15.

13 *Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. *Non morabitur opus mercenarii tui apud te uſque mane.

14 Non maledices ſurdo, nec coram cœco pones offendiculum: ſed timebis Dominum Deum tuum, quia ego ſum Dominus.

*Deu. 1. 17. 16. 19. Prov. 24. 23. Eccli. 2. 1. *Jac. 2. 1.

15 Non facies, quod iniquum eſt, nec iniuſte judicabis. * Non conſideres perſonam pauperis, nec honores vultum potentis. Juſte judica proximo tuo.

16 Non eris criminator, nec ſuſurro in populo. Non ſtabis contra ſanguinem proximi tui. Ego Dominus.

D

*Joa. 2. 11. & 1. 4. *Eccl. 10. 13. Matt. 8. 5. Luc. 7. 1. *Mat. 5. 41. 19. Luc. 6. 27. Rom. 13. 9.

17 * Non oderis fratrem tuum in corde tuo, * ſed publice argue eum, ne habeas ſuper illo peccatum.

18 Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. * Diliges amicum tuum ſicut teipſum. Ego Dominus.

19 Leges meas cuſtodite. Jumentum tuum non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum tuum non ſeres diverſo ſemine. Veſte, quæ ex duobus texta eſt, non indueris.

20 Homo ſi dormierit cum muliere coitu ſeminis, quæ ſit ancilla etiam nubilis, & tamen pretio non redempta, nec libertate donata: vapulabunt ambo, & non morientur, quia non fuit libera.

E

21 Pro delicto autem ſuo offeret Domino ad oſtium tabernaculi teſtimonii arietem:

22 Orabitque pro eo ſacerdos, & pro peccato ejus coram Domino, & repropitiabitur ei, dimittaturque peccatum.

23 Quando ingreſſi fueritis terram, & plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis.

24 Quarto autem anno omnis fructus eorum ſanctificabitur laudabilis Domino.

25 Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma, quæ proferunt. Ego Dominus Deus veſter.

26 Non comedetis cum ſanguine. Non augurabimini, nec obſervabitis ſomnia.

27 Neque in rotundum attondebitis comam: nec radetis barbam.

F

28 Et ſuper mortuo non incidetis carnem veſtram, neque figuras aliquas, aut ſtigmata facietis vobis. Ego Dominus.

29 Ne proſtituas filiam tuam, ne contaminetur terra, & impleatur piaculo.

30 Sabbata mea cuſtodite, & Sanctuarium meum metuite. Ego Dominus.

31 Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, ut polluamini per eos. Ego Dominus Deus veſter.

G

*Exo. 22. 21.

32 Coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis: & time Dominum Deum tuum. Ego ſum Dominus.

33 * Si habitaverit advena in terra veſtra, & moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei:

34 Sed ſit inter vos quaſi indigena: & diligetis eum quaſi voſmetipſos: fuiſtis enim & vos advenæ in terra Ægypti. Ego Dominus Deus veſter.

35 Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regula, in pondere, in menſura.

36 Statera juſta, & æqua ſint pondera, juſtus modius, æquuſque ſextarius. Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de terra Ægypti.

37 Cuſtodite omnia præcepta mea, & univerſa judicia, & facite ea. Ego Dominus.

CAPUT XX.

Morte plectendi ſunt, qui de ſemine ſuo Moloch efferunt, qui magos, aut ariolos conſulunt, qui parentibus maledicunt, qui varios exercent coitus illicitos.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Hæc loquere filiis Iſrael: Homo de filiis Iſrael, & de advenis, qui habitant in Iſrael, A
* ſi quis dederit de ſemine ſuo idolo Moloch, morte moriatur: populus terræ lapidabit eũ. *Sap. 18. 11.

3 Et ego ponam faciem meam contra illum: ſuccidamque eum de medio populi ſui, eò quòd dederit de ſemine ſuo Moloch, & contaminaverit Sanctuarium meum, ac pollueris nomen ſanctum meum.

4 Quod ſi negligens populus terræ, & quaſi parvipendens imperium meum, dimiſerit hominem, qui dedit de ſemine ſuo Moloch, nec voluerit eum occidere:

5 Ponam faciem meam ſuper hominem illũ, & ſuper cognationem ejus, ſuccidamque & ipſum, & omnes, qui conſenſerunt ei, ut fornicaretur cum Moloch, de medio populi ſui.

6 Anima, quæ declinaverit ad magos, & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi ſui.

7 * Sanctificamini, & eſtote ſancti, quia ego ſum Dominus Deus veſter. *1 Pet. 1. 16.

B

8 Cuſtodite præcepta mea, & facite ea: Ego Dominus, qui ſanctifico vos.

9 * Qui maledixerit patri ſuo, aut matri, morte moriatur: patri, matrique maledixit, ſanguis ejus ſit ſuper eum. *Exo. 21. 17. Prov. 20. 20. Matt. 15. 4. Marc. 7. 10.

10 * Si mœchatus quis fuerit cum uxore alterius, & adulterium perpetraverit cum conjuge proximi ſui, morte moriantur & mœchus, & adultera. *Deu. 22. 22. Joan. 8. 5.

11 Qui dormierit cum noverca ſua, & revelaverit ignominiam patris ſui, morte moriantur ambo, ſanguis eorum ſit ſuper eos.

12 Si quis dormierit cum nuru ſua, uterque moriatur, quia ſcelus operati ſunt: ſanguis eorum ſit ſuper eos.

13 Qui dormierit cum maſculo coitu fœmineo, uterque operatus eſt nefas, morte moriantur: ſit ſanguis eorum ſuper eos.

14 Qui ſupra uxorem filiam, duxerit matrem ejus, ſcelus operatus eſt; vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio veſtri. C

15 Qui cum jumento, & pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque occidite.

16 * Mulier, quæ ſuccubuerit cuilibet jumento, ſimul interficietur cum eo: ſanguis eorum ſit ſuper eos. *Sap. 18. 23.

17 Qui acceperit ſororem ſuam, filiam patris ſui, vel filiam matris ſuæ, & viderit turpitudinem ejus, illaque conſpexerit fratris ignominiam: nefariam rem operati ſunt: occidentur in conſpectu populi ſui, eò quòd turpitudinem ſuam mutuò revelaverint, & portabunt iniquitatem ſuam.

18 Qui coierit cum muliere in fluxu menſtruo, & revelaverit turpitudinem ejus, ipſaque aperuerit fontem ſanguinis ſui, interficientur ambo de medio populi ſui.

19 Turpitudinem materteræ, & amitæ tuæ non diſcooperies: qui hoc fecerit, ignomi- D

niam

Digitized by Google

niam carnis ſuæ nudavit, portabunt ambo iniquitatem ſuam.

20 Qui coierit cum uxore patrui, vel avunculi ſui, & revelaverit ignominiam cognationis ſuæ, portabunt ambo peccatum ſuum: abſque liberis morientur.

21 Qui duxerit uxorem fratris ſui, rem facit illicitam, turpitudinem fratris ſui revelavit: abſque liberis erunt.

22 Cuſtodite leges meas, atque judicia, & facite ea: ne & vos evomat terra, quam intraturi eſtis, & habitaturi.

23 Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulſurus ſum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt, & abominatus ſum eas.

E 24 Vobis autem loquor: Poſſidete terrã eorum, quam dabo vobis in hereditatem, terrã fluentem lacte, & melle. Ego Dominus Deus veſter, qui ſeparavi vos à cæteris populis.

25 Separate ergo & vos jumentum mundum ab immundo, & avem mundam ab immunda: ne polluatis animas veſtras in pecore, & avibus, & cunctis, quæ moventur in terra, & quæ vobis oſtendi eſſe polluta.

26 * Eritis mihi ſancti, quia ſanctus ſum ego Dominus, & ſeparavi vos à cæteris populis, ut eſſetis mei.

* 1 Pet. 1. 16.

27 * Vir, ſive mulier, in quibus Pythonicus, vel divinationis fuerit ſpiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos: ſanguis eorum ſit ſuper illos.

* Deu. 18. 11. 1. Reg. 28. 7.

CAPUT XXI.

Quibus funeribus intereſſe poſſint ſacerdotes, & quales ducere uxores, quive inepti ſint ad ſacerdotium: & de filia ſacerdotis fornicante.

A 1 Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Loquere ad ſacerdotes filios Aaron, & dices ad eos: Ne contaminetur ſacerdos in mortibus civium ſuorum.

2 Niſi tantùm in conſanguineis, ac propinquis, ideſt, ſuper patre, & matre, & filio, & filia, fratre quoque,

3 Et ſorore virgine, quæ non eſt nupta viro:

4 Sed nec in principe populi ſui contaminabitur.

5 * Non radent caput, nec barbam, neque in carnibus ſuis facient inciſuras.

* Sup. 19. 27. Ezec. 44. 20.

6 Sancti erunt Deo ſuo, & non polluent nomen ejus: incenſum enim Domini, & panes Dei ſui offerunt, & ideò ſancti erunt.

7 * Scortum, & vile proſtibulum non ducent uxorem, nec eam, quæ repudiata eſt à marito: quia conſecrati ſunt à Deo ſuo,

* Sup. 19. 29.

B 8 Et panes propoſitionis offerunt. Sint ergo ſancti, quia & ego ſanctus ſum, Dominus, qui ſanctifico eos.

9 Sacerdotis filia ſi deprehenſa fuerit in ſtupro, & violaverit nomen patris ſui, flammis exuretur.

10 Pontifex, ideſt, ſacerdos maximus inter fratres ſuos, ſuper cujus caput fuſum eſt unctionis oleum, & cujus manus in ſacerdotio conſecratæ ſunt, veſtituſque eſt ſanctis veſtibus, caput ſuum non diſcooperiet, veſtimenta non ſcindet:

11 Et ad omnem mortuum non ingredietur omninò: ſuper patre quoque ſuo, & matre non contaminabitur.

C 12 Nec egredietur de ſanctis, ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum ſanctæ unctionis Dei ſui ſuper eum eſt. Ego Dominus.

13 * Virginem ducet uxorem.

* Ezec. 44. 22.

14 Viduam autem, & repudiatam, & ſordidam, atque meretricem non accipiet, ſed puellam de populo ſuo:

15 Ne commiſceat ſtirpẽ generis ſui vulgo gentis ſuæ: quia ego Dñs, qui ſanctifico eum.

16 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

17 Loquere ad Aaron: Homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo,

18 Nec accedet ad miniſterium ejus: ſi cæcus fuerit, ſi claudus, ſi parvo, vel grandi, vel torto naſo,

19 Si fracto pede, ſi manu,

20 ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi jugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel hernioſus.

21 Omnis, qui habuerit maculam de ſemine Aaron ſacerdotis, non accedet offerre hoſtias Domino, nec panes Deo ſuo:

22 Veſcetur tamen panibus, qui offeruntur in Sanctuario,

23 Ita dumtaxat, ut intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare, quia maculam habet, & contaminare non debet Sanctuarium meum. Ego Dominus, qui ſanctifico eos. D

24 Locutus eſt ergo Moyſes ad Aaron, & ad filios ejus, & ad omnem Iſrael cuncta, quæ fuerant imperata.

CAPUT XXII.

Ab eſu ſanctificatorum, ſeu victimarum alienigenæ, & immundi abſtinere debent: deſcribuntur maculæ, ſeu vitia, quibus victimæ carere debeant, & quæ debeant offerri.

1 Locutus quoque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: A

2 Loquere ad Aaron, & ad filios ejus, ut caveant ab his, quæ conſecrata ſunt filiorum Iſrael, & non contaminent nomen ſanctificatorum mihi, quæ ipſi offerunt. Ego Dominus.

3 Dic ad eos, & ad poſteros eorum: Omnis homo, qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea, quæ conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filii Iſrael Domino, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino. Ego ſum Dominus.

4 Homo de ſemine Aaron, qui fuerit leproſus, aut patiens fluxum ſeminis, non veſcetur de his, quæ ſanctificata ſunt mihi, donec ſanetur. Qui tetigerit immundum ſuper mortuo, & ex quo egreditur ſemen quaſi coitus,

5 Et qui tangit reptile, & quodlibet immundum, cujus tactus eſt ſordidus,

6 Immundus erit uſque ad veſperum, & non veſcetur his, quæ ſanctificata ſunt: ſed cùm laverit carnem ſuam aqua,

7 Et occubuerit ſol, tunc mundatus veſcetur de ſanctificatis, quia cibus illius eſt.

8 * Morticinum, & captũ à beſtia non comedent, nec polluentur in eis. Ego ſũ Dominus.

* Sup. 17. 15. Exod. 22. 31. Deut. 14. 21.

9 Cuſtodiãt præcepta mea, ut non ſubjaceãt peccato, & moriãtur in Sanctuario, cùm polluerint illud. Ego Dominus, qui ſãctifico eos.

10 Omnis alienigena non comedet de ſanctificatis, inquilinus ſacerdotis, & mercenarius non veſcentur ex eis. B

Ezech 44.

11 Quẽ autẽ ſacerdos emerit, & qui vernaculus domus ejus fuerit, hi comedent ex eis.

12 Si filia ſacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de his, quæ ſanctificata ſunt, & de primitiis non veſcetur.

13 Sin autem vidua, vel repudiata, & abſque liberis reverſa fuerit ad domum patris ſui: ſicut puella conſueverat, aletur cibis patris ſui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet poteſtatem.

14 Qui comederit de ſanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem cum eo, quod comedit, & dabit ſacerdoti in ſanctuarium.

15 Nec contaminabunt ſanctificata filiorum Iſrael, quæ offerunt Domino:

C 16 Ne fortè ſuſtineant iniquitatem delicti ſui, cùm ſanctificata comederint. Ego Dominus, qui ſanctifico eos.

17 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

18 Loquere ad Aaron, & filios ejus, & ad omnes filios Iſrael, diceſque ad eos: Homo de domo Iſrael, & de advenis, qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem ſuam, vel vota ſolvens, vel ſponte offerens, quidquid illud obtulerit in holocauſtum Domini,

19 Ut offeratur per vos, maſculus immaculatus erit ex bobus, & ovibus, & ex capris:

20 Si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile.

*Deu. 15. 21. Eccli. 35. 14. 21 *Homo, qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota ſolvens, vel ſponte offerens, tam de bobus, quàm de ovibus, immaculatum offeret, ut acceptabile ſit: omnis macula non erit in eo.

22 Si cæcum fuerit, ſi fractum, ſi cicatricem habens, ſi papulas, aut ſcabiem, aut impetiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis ſuper altare Domini.

D 23 Bovem, & ovem, aure, & cauda amputatis, voluntarie offerre potes, votum autem ex eis ſolvi non poteſt.

24 Omne animal, quod vel contritis, vel tuſis, vel ſectis, ablatiſque teſticulis eſt, non offeretis Domino, & in terra veſtra hoc omnino ne faciatis.

25 De manu alienigenæ non offeretis panes Deo veſtro, & quidquid aliud dare voluerit: quia corrupta, & maculata ſunt omnia: non ſuſcipietis ea.

26 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

27 Bos, ovis, & capra, cùm genita fuerint, ſeptem diebus erunt ſub ubere matris ſuæ: die autem octavo, & deinceps offerri poterunt Domino.

28 Sive illa bos, ſive ovis, non immolabuntur una die cum fœtibus ſuis.

29 Si immolaveritis hoſtiam pro gratiarum actione Domino, ut poſſit eſſe placabilis,

30 Eodem die comedetis eam, non remanebit quidquam in manè alterius diei. Ego Dominus.

31 Cuſtodite mandata mea, & facite ea. Ego Dominus.

32 Ne polluatis nomen meum ſanctum, ut ſanctificer in medio filiorum Iſrael. Ego Dominus, qui ſanctifico vos,

33 Et eduxi de terra Ægypti, ut eſſem vobis in Deum. Ego Dominus.

CAPUT XXIII.

Solemnitates Sabbati, Paſchæ, Primitiarum, Hebdomadarum, Meſſis, Tubarum, Expiationis, ac Tabernaculorum, & quibus ritibus peragi debeant.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: A

2 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Hæ ſunt feriæ Domini, quas vocabitis ſanctas.

3 Sex diebus facietis opus: dies ſeptimus, quia ſabbati requies eſt, vocabitur ſanctus: omne opus non facietis in eo, ſabbatum Domini eſt in cunctis habitationibus veſtris.

4 Hæ ſunt ergo feriæ Domini ſanctæ, quas celebrare debetis temporibus ſuis.

5 *Menſe primo, quartadecima die menſis ad veſperum, Phaſe Domini eſt: *Exo. 12. 2. Num. 28. 16.

6 Et quintadecima die menſis hujus ſolemnitas azymorum Domini eſt. Septem diebus azyma comedetis.

7 Dies primus erit vobis celeberrimus, ſanctuſq; omne opus ſervile non facietis in eo: B

8 Sed offeretis ſacrificium in igne Domini ſeptem diebus: dies autem ſeptimus erit celebrior, & ſanctior: nullumque ſervile opus facietis in eo.

9 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

10 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Cùm ingreſſi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & meſſueritis ſegetem, feretis manipulos ſpicarum, primitias meſſis veſtræ, ad ſacerdotem,

11 Qui elevabit faſciculum coram Domino, ut acceptabile ſit pro vobis, altero die Sabbati, & ſanctificabit illum.

12 Atque in eodem die, quo manipulus conſecratur, cædetur agnus immaculatus anniculus in holocauſtum Domini.

13 Et libamenta offerentur cum eo, duæ decimæ ſimilæ conſperſæ oleo in incenſum Domini, odoremque ſuaviſſimum: liba quoque vini, quarta pars hin.

14 Panem, & polentā, & pultes non comedetis ex ſegete, uſque ad diē, quo offeretis ex ea Deo veſtro. Præceptum eſt ſempiternum in generationibus, cunctiſq; habitaculis veſtris. C

15 *Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtuliſtis manipulum primitiarum, ſeptem hebdomadas plenas, *Deu. 16. 9.

16 Uſque ad alteram diem expletionis hebdomadæ ſeptimæ, id eſt, quinquaginta dies: & ſic offeretis ſacrificium novum Domino.

17 *Ex omnibus habitaculis veſtris, panes primitiarum duos de duabus decimis ſimilæ fermentatæ, quos coquetis in primitias Domini.

18 Offeretiſque cum panibus ſeptem agnos immaculatos, anniculos, & vitulum de armento unum, & arietes duos, & erunt in holocauſtum cum libamentis ſuis, in odorem ſuaviſſimum Domino.

19 Facietis & hircum pro peccato, duoſque agnos anniculos hoſtias pacificorum. D

20 Cumque elevaverit eos ſacerdos cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in uſum ejus.

21 Et vocabitis hunc diem celeberrimum, atq; ſanctiſſimum: omne opus ſervile non facietis in eo. Legitimum ſempiternum erit in cunctis habitaculis, & generationibus veſtris. Sup. 19. 9.

22 *Poſtquam autem meſſueritis ſegetem

terræ

terræ veſtræ, non ſecabitis eam uſque ad ſo-
lum, nec remanentes ſpicas colligetis, ſed
pauperibus, & peregrinis dimittetis eas.
Ego ſum Dominus Deus veſter.
23 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
*Num. 29. 1. 24 *Loquere filiis Iſrael: Menſe ſeptimo, pri-
ma die menſis, erit vobis ſabbatum memoria-
le, clangentibus tubis, & vocabitur ſanctum:
25 Omne opus ſervile non facietis in eo,
& offeretis holocauſtum Domino.
E 26 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
*Sup. 16. 29. Num. 29. 7. 27 * Decimo die menſis hujus ſeptimi, dies
expiationum erit celeberrimus, & vocabitur
ſanctus: affligetiſque animas veſtras in eo,
& offeretis holocauſtum Domino.
28 Omne opus ſervile non facietis in tempo-
re diei hujus, quia dies propitiationis eſt, ut
propitietur vobis Dominus Deus veſter.
29 Omnis anima, quæ afflicta non fuerit
die hac, peribit de populis ſuis:
30 Et quæ operis quippiam fecerit, dele-
bo eam de populo ſuo.
31 Nihil ergo operis facietis in eo: legiti-
mum ſempiternum erit vobis in cunctis ge-
nerationibus, & habitationibus veſtris.
32 Sabbatum requietionis eſt, & affligetis
animas veſtras die nono menſis. A veſpera uſ-
que ad veſperam celebrabitis ſabbata veſtra.
33 Et locutus eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
F 34 Loquere filiis Iſrael: A quintodecimo
die menſis hujus ſeptimi erunt feriæ taber-
naculorum ſeptem diebus Domino.
Joan. 7. 37. 35 Dies primus vocabitur celeberrimus,
atque ſanctiſſimus: omne opus ſervile non
facietis in eo.
36 Et ſeptem diebus offeretis holocauſta
Domino, dies quoque octavus erit cele-
berrimus, atque ſanctiſſimus, & offeretis
holocauſtum Domino: eſt enim cœtus, at-
que collectæ: omne opus ſervile non fa-
cietis in eo.
37 Hæ ſunt feriæ Domini, quas vocabitis
celeberrimas, atque ſanctiſſimas, offeretiſque
in eis oblationes Domino, holocauſta, &
libamenta juxta ritum uniuſcujuſque diei:
38 Exceptis ſabbatis Domini, doniſque
veſtris, & quæ offeretis ex voto, vel quæ
ſponte tribuetis Domino.
39 A quintodecimo ergo die menſis ſepti-
mi, quando congregaveritis omnes fructus
terræ veſtræ, celebrabitis ferias Domini
ſeptem diebus, die primo, & die octavo
erit ſabbatum, ideſt requies.
40 Sumetiſque vobis die primo fructus ar-
boris pulcherrimæ, ſpatulaſque palmarum,
& ramos ligni denſarum frondium, & ſa-
lices de torrente, & lætabimini coram Do-
mino Deo veſtro.
41 Celebrabitiſque ſolemnitatem ejus ſep-
tem diebus per annum, legitimum ſempiter-
num erit in generationibus veſtris. Menſe
ſeptimo feſta celebrabitis,
42 Et habitabitis in umbraculis ſeptem
diebus. Omnis, qui de genere eſt Iſrael,
manebit in tabernaculis:
43 Ut diſcant poſteri veſtri, quòd in ta-
bernaculis habitare fecerim filios Iſrael,
cùm educerem eos de terra Ægypti. Ego
Dominus Deus veſter.
44 Locutuſque eſt Moyſes ſuper ſolemni-
tatem Domini ad filios Iſrael.

CAPUT XXIV.

*Ritus, & tempus concinnandarum lucer-
narum, panum propoſitionis: pœna blaſ-
phemorum, ac talionis.*

A 1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
2 Præcipe filiis Iſrael, ut afferant tibi o-
leum de olivis puriſſimum, ac lucidum,
ad concinnandas lucernas jugiter,
3 Extra velum teſtimonii in tabernaculo
fœderis. Ponetque eas Aaron à veſpere uſ-
que ad mane coram Domino, cultu, ritu-
que perpetuo in generationibus veſtris.
4 Super candelabrum mundiſſimum po-
nentur ſemper in conſpectu Domini.
5 Accipies quoque ſimilam, & coques ex
ea duodecim panes, qui ſinguli habebunt
duas decimas:

6 Quorum ſenos altrinſecus ſuper menſam puriſſimam coram Domino ſtatues:

B 7 Et pones ſuper eos thus luc1diſſimum, ut ſit panis in monimentum oblationis Domini.

8 Per ſingula ſabbata mutabuntur coram Domino ſuſcepti à filiis Iſrael fœdere ſempiterno:

9 Eruntque Aaron, & filiorum ejus, ut comedant eos in loco ſancto: quia Sanctum ſanctorum eſt de ſacrificiis Domini jure perpetuo.

10 Ecce autem egreſſus filius mulieris Iſraelitidis, quem pepererat de viro Ægyptio inter filios Iſrael, jurgatus eſt in caſtris cum viro Iſraelita.

11 Cùmque blaſphemaſſet nomen, & maledixiſſet ei, adductus eſt ad Moyſen. (Vocabatur autem mater ejus Salumith, filia Dabri de tribu Dan)

12 Miſeruntque eum in carcerem, donec noſſent, quid juberet Dominus.

C 13 Qui locutus eſt ad Moyſen,

14 Dicens: Educ blaſphemum extra caſtra, & ponant omnes, qui audierunt, manus ſuas ſuper caput ejus, & lapidet eum populus univerſus.

15 Et ad filios Iſrael loqueris: Homo, qui maledixerit Deo ſuo, portabit peccatū ſuum:

16 Et qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur: lapidibus opprimet eum omnis multitudo, ſive ille civis, ſive peregrinus fuerit. Qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur.

*Exo. 21.12. 17 * Qui percuſſerit, & occiderit hominem, morte moriatur.

18 Qui percuſſerit animal, reddet vicarium, ideſt, animam pro anima.

D 19 Qui irrogaverit maculam cuilibet civium ſuorum: ſicut fecit, ſic fiet ei:

*Exo. 21.24. Deut. 19.21. Matt. 5.38. 20 * Fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente reſtituet, qualem inflixerit maculam, talem ſuſtinere cogetur.

21 Qui percuſſerit jumentum, reddet aliud. Qui percuſſerit hominem, punietur.

22 Æquum judicium ſit inter vos, ſive peregrinus, ſive civis peccaverit: quia ego ſum Dominus Deus veſter.

23 Locutuſque eſt Moyſes ad filios Iſrael, & eduxerunt eum, qui blaſphemaverat, extra caſtra, ac lapidibus oppreſſerunt. Feceruntq; filii Iſrael, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

C A P U T XXV.

Septimi, ideſt Sabbatici, & quinquageſimi anni, ideſt, Jubilæi lex: non ſumenda à fratribus uſura, nec ipſi ſervitute perpetua opprimendi ſunt, ſed magis ab advenis potentibus redimendi.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen in

A monte Sinai, dicens:

2 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Quando ingreſſi fueritis terram, quam ego dabo vobis, ſabbatizes ſabbatum Domino.

*Exo. 23.10. 3 * Sex annis ſeres agrum tuum, & ſex annis putabis vineam tuam, colligeſq; fructus ejus.

4 Septimo autem anno ſabbatum erit terræ, requietionis Domini: agrum non ſeres, & vineam non putabis.

5 Quæ ſponte gignet humus, non metes: & uvas primitiarum tuarum non colliges quaſi vindemiā: annus enim requietionis terræ eſt.

6 Sed erunt vobis in cibum, tibi & ſervo tuo, ancillæ & mercenario tuo, & advenæ, qui peregrinantur apud te,

7 Jumentis tuis, & pecoribus, omnia quæ naſcuntur, præbebunt cibum.

8 Numerabis quoque tibi ſeptem hebdomadas annorum, ideſt, ſepties ſeptem, quæ ſimul faciunt annos quadraginta novem:

9 Et clanges buccina menſe ſeptimo, decima die menſis, propitiationis tempore in univerſa terra veſtra.

10 Sanctificabiſque annum quinquageſimū, & vocabis remiſſionem cunctis habitatoribus terræ tuæ: ipſe enim eſt jubilæus. Revertetur homo ad poſſeſſionem ſuam, & unuſquiſque redibit ad familiam priſtinam: B

11 Quia jubilæus eſt, & quinquageſimus annus. Non ſeretis, neque metetis ſponte in agro naſcentia, & primitias vindemiæ non colligetis,

12 Ob ſanctificationem jubilæi, ſed ſtatim oblata comedetis.

13 Anno jubilæi redient omnes ad poſſeſſiones ſuas.

14 Quando vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contriſtes fratrem tuum, ſed juxta numerum annorum jubilæi emes ab eo,

15 Et juxta ſupputationē frugū vendet tibi.

16 Quantò plures anni remanſerint poſt jubilæum, tantò creſcet & pretium: & quantò minus temporis numeraveris, tantò minoris & emptio conſtabit: tempus enim frugum vendet tibi.

17 Nolite affligere contribules veſtros, ſed timeat unuſquiſque Deum ſuum, quia ego Dominus Deus veſter.

18 Facite præcepta mea, & judicia cuſtodite, & implete ea, ut habitare poſſitis in terra abſque ullo pavore, C

19 Et gignat vobis humus fructus ſuos, quibus veſcamini uſque ad ſaturitatem, nullius impetum formidantes.

20 Quòd ſi dixeritis: Quid comedemus anno ſeptimo, ſi non ſeverimus, neque collegerimus fruges noſtras?

21 Dabo benedictionem meam vobis anno ſexto, & faciet fructus trium annorum:

22 Seretiſque anno octavo, & comedetis veteres fruges uſque ad nonum annum: donec nova naſcantur, edetis vetera.

23 Terra quoque non vendetur in perpetuum: quia mea eſt, & vos advenæ, & coloni mei eſtis.

24 Unde cuncta regio poſſeſſionis veſtræ ſub redemptionis conditione vendetur.

25 Si attenuatus frater tuus vendiderit poſſeſſiunculam ſuam, & voluerit propinquus ejus, poteſt redimere, quod ille vendiderat.

26 Sin autem non habuerit proximum, & ipſe pretium ad redimendum potuerit invenire:

27 Computabuntur fructus ex eo tempore, quo vendidit: & quod reliquum eſt, reddet emptori, ſicque recipiet poſſeſſionem ſuam. D

28 Quòd ſi non invenerit manus ejus, ut reddat pretium, habebit emptor, quod emerat, uſque ad annum jubilæum. In ipſo enim omnis venditio redibit ad dominum, & ad poſſeſſorem priſtinum.

29 Qui

Digitized by Google

29 Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus.

30 Si non redemerit, & anni circulus fuerit evolutus, emptor poſſidebit eam, & poſteri ejus in perpetuum, & redimi non poterit, etiam in jubilæo.

31 Sin autem in villa fuerit domus, quæ muros non habet, agrorum jure vendetur: ſi ante redempta non fuerit, in jubilæo revertetur ad dominum.

32 Ædes Levitarum, quæ in urbibus ſunt, ſemper poſſunt redimi:

E 33 Si redemptæ non fuerint, in jubilæo revertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarum pro poſſeſſionibus ſunt inter filios Iſrael.

34 Suburbana autem eorum non veneant, quia poſſeſſio ſempiterna eſt.

35 Si attenuatus fuerit frater tuus, & infirmus manu, & ſuſceperis eum quaſi advenam, & peregrinum, & vixerit tecum,

36 Ne accipias uſuras ab eo, nec ampliùs quàm dediſti: time Deum tuum, ut vivere poſſit frater tuus apud te.

37 Pecuniam tuam non dabis ei ad uſuram, & frugum ſuperabundantiam non exiges.

38 Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de terra Ægypti, ut darem vobis terram Chanaan, & eſſem veſter Deus.

F 39 Si paupertate compulſus vendiderit ſe tibi frater tuus, non eum opprimes ſervitute famulorum,

40 Sed quaſi mercenarius, & colonus erit: uſque ad annum jubilæum operabitur apud te,

41 Et poſteà egredietur cum liberis ſuis, & revertetur ad cognationem, & ad poſſeſſionem patrum ſuorum.

42 Mei enim ſervi ſunt, & ego eduxi eos de terra Ægypti: non veneant conditione ſervorum.

43 Ne affligas eum per potentiam, ſed metuito Deum tuum.

44 Servus, & ancilla ſint vobis de nationibus, quæ in circuitu veſtro ſunt.

45 Et de advenis, qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra veſtra, hos habebitis famulos:

46 Et hæreditario jure tranſmittetis ad poſteros, ac poſſidebitis in æternum: fratres autem veſtros filios Iſrael ne opprimatis per potentiam.

G 47 Si invaluerit apud vos manus advenæ, atque peregrini, & attenuatus frater tuus vendiderit ſe ei, aut cuiquam de ſtirpe ejus:

48 Poſt venditionem poteſt redimi. Qui voluerit ex fratribus ſuis, redimet eum,

49 Et patruus, & patruelis, & conſanguineus, & affinis. Sin autem & ipſe potuerit, redimet ſe,

50 Supputatis dumtaxat annis à tempore venditionis ſuæ uſque ad annum jubilæum: & pecunia, qua venditus fuerat, juxta annorum numerum, & rationem mercenarii ſupputata.

51 Si plures fuerint anni, qui remanent uſque ad jubilæum, ſecundùm hos reddet & pretium:

52 Si pauci, ponet rationem cum eo juxta annorum numerum, & reddet emptori, quod reliquum eſt annorum,

53 Quibus ante ſervivit mercedibus imputatis: non affliget eum violenter in conſpectu tuo.

54 Quòd ſi per hæc redimi non potuerit, anno jubilæo egredietur cum liberis ſuis.

55 Mei enim ſunt ſervi, filii Iſrael, quos eduxi de terra Ægypti.

CAPUT XXVI.

Dei præcepta ſervantibus bona promittuntur, non ſervantibus verò plurima mala.

1 EGo Dominus Deus veſter: * Non facietis vobis idolum, & ſculptile, nec titulos erigetis, nec inſignem lapidem ponetis in terra veſtra, ut adoretis eum: Ego enim ſum Dominus Deus veſter. A * Lev. 10. 4 Deut. 5. 8 Psal. 96. 7. *Deut. 28. 1.

2 Cuſtodite ſabbata mea: & pavete ad Sanctuarium meum. Ego Dominus.

3 * Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea cuſtodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus ſuis,

4 Et terra gignet germen ſuum, & pomis arbores replebuntur.

5 Apprehendet meſſium tritura vindemiam, & vindemia occupabit ſementem: & comedetis panem veſtrum in ſaturitate, & abſque pavore habitabitis in terra veſtra.

6 Dabo pacem in finibus veſtris: dormietis, & non erit, qui exterreat. Auferam malas beſtias: & gladius non tranſibit terminos veſtros. B

7 Perſequemini inimicos veſtros, & corruent coram vobis.

8 Perſequentur quinque de veſtris centum alienos, & centum de vobis decem millia: cadent inimici veſtri gladio in conſpectu veſtro.

9 Reſpiciam vos, & creſcere faciam: multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiſcum.

10 Comedetis vetuſtiſſima veterum, & vetera novis ſuperveníentibus projicietis.

11 Ponam tabernaculum meum in medio veſtri, & non abjiciet vos anima mea.

12 * Ambulabo inter vos, & ero Deus veſter, voſque eritis populus meus. * 2 Cor. 6. 16.

13 Ego Dominus Deus veſter: qui eduxi vos de terra Ægyptiorum, ne ſerviretis eis, & qui confregi catenas cervicum veſtrarum, ut incederetis erecti.

14 * Quòd ſi non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, * Deu. 28. 15. Thre. 2. 17.

15 Si ſpreveritis leges meas, & judicia mea contempſeritis, ut non faciatis ea, quæ à me conſtituta ſunt, & ad irritum perducatis pactum meum: C Malach. 2. 2.

16 Ego quoque hæc faciam vobis: Viſitabo vos velociter in egeſtate, & ardore, qui conficiat oculos veſtros, & conſumat animas veſtras. Fruſtra ſeretis ſementem, quæ ab hoſtibus devorabitur.

17 Ponam faciem meam contra vos, & corruetis coram hoſtibus veſtris, & ſubjiciemini his, qui oderunt vos: fugietis, nemine perſequente.

Google

18 Sin autem nec ſic obedieritis mihi, addam correptiones veſtras ſeptuplum propter peccata veſtra,

19 Et conteram ſuperbiam duritiæ veſtræ. Daboque vobis cœlum deſuper ſicut ferrum, & terram æneam.

D 20 Conſumetur incaſſum labor veſter, non proferet terra germen, nec arbores poma præbebunt.

21 Si ambulaveritis ex adverſo mihi, nec volueritis audire me, addam plagas veſtras in ſeptuplum propter peccata veſtra:

22 Immittamque in vos beſtias agri, quæ conſumant vos, & pecora veſtra, & ad paucitatem cuncta redigant, deſertæque fiant viæ veſtræ.

23 Quòd ſi nec ſic volueritis recipere diſciplinam, ſed ambulaveritis ex adverſo mihi:

24 Ego quoque contra vos adverſus incedam, & percutiam vos ſepties propter peccata veſtra.

25 Inducamque ſuper vos gladium ultorem fœderis mei. Cùmque confugeritis in urbes, mittam peſtilentiam in medio veſtri, & trademini in manibus hoſtium,

26 Poſtquam confregero baculum panis veſtri: ita ut decem mulieres in uno clibano coquant panes, & reddant eos ad pondus: & comedetis, & non ſaturabimini.

27 Sin autem nec per hæc audieritis me,

E ſed ambulaveritis contra me:

28 Et ego incedam adversùs vos in furore contrario, & corripiam vos ſeptem plagis propter peccata veſtra:

29 Ita ut comedatis carnes filiorum veſtrorum, & filiarum veſtrarum.

30 Deſtruam excelſa veſtra, & ſimulacra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum veſtrorum, & abominabitur vos anima mea,

31 In tantum ut urbes veſtras redigam in ſolitudinem, & deſerta faciam Sanctuaria veſtra, nec recipiam ultrà odorem ſuaviſſimum.

32 Diſperdamque terram veſtram, & ſtupebunt ſuper ea inimici veſtri, cùm habitatores illius fuerint.

33 Vos autem diſpergam in Gentes, & evaginabo poſt vos gladium, eritque terra veſtra deſerta, & civitates veſtræ dirutæ.

34 Tunc placebunt terræ ſabbata ſua cunctis diebus ſolitudinis ſuæ: quando fueritis

35 In terra hoſtili, ſabbatizabit, & requieſcet in ſabbatis ſolitudinis ſuæ, eò quòd non requieverit in ſabbatis veſtris, quando habitabatis in ea.

F 36 Et qui de vobis remanſerint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hoſtium: terrebit eos ſonitus folii volantis, & ita fugient quaſi gladium: cadent, nullo perſequente,

37 Et corruent ſinguli ſuper fratres ſuos quaſi bella fugientes, nemo veſtrum inimicis audebit reſiſtere:

38 Peribitis inter Gentes, & hoſtilis vos terra conſumet.

39 Quòd & ſi de iis aliqui remanſerint, tabeſcent in iniquitatibus ſuis, in terra inimicorum ſuorum & propter peccata patrum ſuorum, & ſua affligentur:

40 Donec confiteantur iniquitates ſuas, & majorum ſuorum, quibus prævaricati ſunt in me, & ambulaverunt ex adverſo mihi.

41 Ambulabo igitur & ego contra eos, & inducam illos in terram hoſtilem, donec erubeſcat incircumciſa mens eorum: tunc orabunt pro impietatibus ſuis. G

42 Et recordabor fœderis mei, quod pepigi cum Jacob, & Iſaac, & Abraham. Terræ quoque memor ero:

43 Quæ cùm relicta fuerit ab eis, complacebit ſibi in ſabbatis ſuis, patiens ſolitudinem propter illos. Ipſi verò rogabunt pro peccatis ſuis, eò quòd abjecerint judicia mea, & leges meas deſpexerint.

44 Et tamen etiam cùm eſſent in terra hoſtili, non penitus abjeci eos, neque ſic deſpexi, ut conſumerentur, & irritum facerem pactum meum cum eis. Ego enim ſum Dominus Deus eorum.

45 Et recordabor fœderis mei priſtini, quando eduxi eos de terra Ægypti in conſpectu Gentium, ut eſſem Deus eorum, ego Dominus. Hæc ſunt judicia, atque præcepta, & leges, quas dedit Dominus inter ſe, & filios Iſrael in monte Sinai per manum Moyſi.

CAPUT XXVII.

Variæ ſanciuntur leges de votis, ſeu rebus per votum oblatis Deo: & de illorum, ac decimarum perſolutione. A

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Homo qui votum fecerit, & ſpoponderit Deo animam ſuam, ſub æſtimatione dabit pretium.

3 Si fuerit maſculus à vigeſimo anno uſque ad ſexageſimum annum, dabit quinquaginta ſiclos argenti ad menſuram Sanctuarii:

4 Si mulier, triginta.

5 A quinto autem anno uſque ad vigeſimum, maſculus dabit viginti ſiclos: fœmina decem.

6 Ab uno menſe uſque ad annum quintum, pro maſculo dabuntur quinque ſicli: pro fœmina, tres.

7 Sexagenarius, & ultrà maſculus dabit quindecim ſiclos: fœmina decem.

8 Si pauper fuerit, & æſtimationem reddere non valebit, ſtabit coram ſacerdote: & quantum ille æſtimaverit, & viderit eum poſſe reddere, tantum dabit.

9 Animal autem, quod immolari poteſt Domino, ſi quis voverit, ſanctum erit,

10 Et mutari non poterit, ideſt, nec melius malo, nec pejus bono: quod ſi mutaverit, & ipſum, quod mutatum eſt, & illud, pro quo mutatum eſt, conſecratum erit Domino.

B 11 Animal immundum, quod immolari Domino non poteſt, ſi quis voverit, adducetur ante ſacerdotem:

12 Qui judicans utrùm bonum, an malum ſit, ſtatuet pretium.

13 Quod ſi dare voluerit is, qui offert, addet ſupra æſtimationem quintam partem.

14 Homo ſi voverit domum ſuam, & ſanctificaverit Domino, conſiderabit eam ſacerdos utrùm bona, an mala ſit, & juxta pre-

tium, quod ab eo fuerit conſtitutum, venumdabitur:

15 Sin autem ille, qui voverat, voluerit redimere eam, dabit quintam partem æſtimationis ſuprà, & habebit domum.

16 Quòd ſi agrum poſſeſſionis ſuæ voverit, & conſecraverit Domino: juxta menſuram ſementis æſtimabitur pretium: ſi triginta modiis hordei ſeritur terra, quinquaginta ſiclis venundetur argenti.

17 Si ſtatim ab anno incipientis jubilæi voverit agrum, quantum valere poteſt, tanto æſtimabitur.

18 Sin autem poſt aliquantum temporis: ſupputabit ſacerdos pecuniam juxta annorum, qui reliqui ſunt, numerum, uſque ad jubilæum, & detrahetur ex pretio.

C

19 Quòd ſi voluerit redimere agrum ille, qui voverat, addet quintam partem æſtimatæ pecuniæ, & poſſidebit eum.

20 Sin autem noluerit redimere, ſed alteri cuilibet fuerit venundatus, ultra eum qui voverat, redimere non poterit:

21 Quia cùm jubilæi venerit dies, ſanctificatus erit Domino, & poſſeſſio conſecrata ad jus pertinet ſacerdotum.

22 Si ager emptus eſt, & non de poſſeſſione majorum ſanctificatus fuerit Domino:

23 Supputabit ſacerdos juxtà annorum numerum uſque ad jubilæum, pretium: & dabit ille, qui voverat eum, Domino.

24 In jubilæo autem revertetur ad priorem dominum, qui vendiderat eum, & habuerat in ſorte poſſeſſionis ſuæ.

25 Omnis æſtimatio ſiclo ſanctuarii ponderabitur. * Siclus viginti obolos habet. * Exo. 30.13. Num. 3.47.

26 Primogenita, quæ ad Dominum pertinent, nemo ſanctificare poterit, & vovere: ſive bos, ſive ovis fuerit, Domini ſunt. D Ezec. 45.12.

27 Quòd ſi immundum eſt animal, redimet, qui obtulit, juxta æſtimationem tuam, & addet quintam partem pretii: ſi redimere noluerit, vendetur alteri quantocumque à te fuerit æſtimatum.

28 * Omne, quod Domino conſecratur, ſive homo fuerit, ſive animal, ſive ager, non vendetur, nec redimi poterit. Quidquid ſemel fuerit conſecratum, Sanctum ſanctorum erit Domino. * Joſ. 6.17. 19.

29 Et omnis conſecratio, quę offertur ab homine non redimetur, ſed morte morietur.

30 Omnes decimæ terræ, ſive de frugibus, ſive de pomis arborum, Domini ſunt, & illi ſanctificantur.

31 Si quis autem voluerit redimere decimas ſuas, addet quintam partem earum.

32 Omnium decimarum bovis, & ovis, & capræ, quæ ſub paſtoris virga tranſeunt, quidquid decimum venerit, ſanctificabitur Domino.

33 Non eligetur nec bonum, nec malum, nec altero commutabitur. Si quis mutaverit: & quod mutatum eſt, & pro quo mutatum eſt, ſanctificabitur Domino, & non redimetur.

34 Hæc ſunt præcepta, quæ mandavit Dominus Moyſi ad filios Iſrael in monte Sinai.

Digitized by Google

LIBER NUMERI,
HEBRAICE VAJEDABBER.

CAPUT PRIMUM

Numeratis duodecim tribuum bellicis viris, filii Levi ad deferendum tabernaculum inſtituuntur.

A 1 LOcutuſque eſt Dominus ad
Moyſen in deſerto Sinai in
tabernaculo fœderis, prima
die menſis ſecundi, anno
altero egreſſionis eorum ex
Ægypto, dicens:
*Exo. 30.12. 2 * Tollite ſummam univerſæ congrega-
tionis filiorum Iſrael per cognationes, &
domos ſuas, & nomina ſingulorum, quid-
quid ſexus eſt maſculini,
3 A vigeſimo anno & ſuprà, omnium vi-
rorum fortium ex Iſrael, & numerabitis
eos per turmas ſuas, tu & Aaron.
4 Eruntque vobiſcum principes tribuum,
ac domorum in cognationibus ſuis,
5 Quorum iſta ſunt nomina: De Ruben,
Eliſur filius Sedeur.
B 6 De Simeon, Salamiel filius Suriſaddai.
7 De Juda, Nahaſſon filius Aminadab.
8 De Iſſachar, Nathanael filius Suar.
9 De Zabulon, Eliab filius Helon.
10 Filiorum autem Joſeph, de Ephraim,
Eliſama filius Amiud. De Manaſſe, Gama-
liel filius Phadaſſur.
11 De Benjamin, Abidan filius Gedeonis.
12 De Dan, Ahiezer filius Amiſaddai.
13 De Aſer, Phegiel filius Ochram.
14 De Gad, Eliaſaph filius Duel.
15 De Nephthali, Ahira filius Enan.
16 Hi nobiliſſimi principes multitudinis
per tribus, & cognationes ſuas, & capita
exercitus Iſrael:
17 Quos tulerunt Moyſes, & Aaron cum
omni vulgi multitudine:
18 Et congregaverunt primo die menſis ſe-
cundi, recenſentes eos per cognationes, &
domos, ac familias, & capita, & nomina
ſingulorum, à vigeſimo anno & ſuprà.
19 Sicut præceperat Dominus Moyſi. C
Numeratique ſunt in deſerto Sinai.
20 De Ruben primogenito Iſraelis per ge-
nerationes, & familias, ac domos ſuas, &
nomina capitum ſingulorum, omne quod
ſexus eſt maſculini à vigeſimo anno & ſu-
prà, procedentium ad bellum,
21 Quadraginta ſex millia quingenti.
22 De filiis Simeon per generationes, &
familias, ac domos cognationum ſuarum
recenſiti ſunt per nomina, & capita ſin-
gulorum, omne quod ſexus eſt maſculini à
vigeſimo anno & ſuprà, & procedentium
ad bellum,
23 Quinquaginta novem millia trecenti.
24 De filiis Gad per generationes, & fa-
milias, ac domos cognationum ſuarum re-
cenſiti ſunt per nomina ſingulorum à vi-
ginti annis & ſuprà, omnes qui ad bella
procederent.
25 Quadraginta quinque millia ſexcenti
quinquaginta.
26 De filiis Juda per generationes, &
familias, ac domos cognationum ſuarum, D
per nomina ſingulorum à vigeſimo anno
& ſuprà, omnes qui poterant ad bella
procedere.
27 Recenſiti ſunt ſeptuaginta quatuor mil-
lia ſexcenti.
28 De filiis Iſſachar per generationes, & fa-
milias, ac domos cognationum ſuarum, per
nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſu-
prà, omnes qui ad bella procederent,
29 Recenſiti ſunt quinquaginta quatuor
millia quadringenti.

30 De filiis Zabulon per generationes, & familias, ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per omnia ſingulorum à vigeſimo anno, & ſuprà, omnes, qui poterant ad bella procedere,

E 31 Quinquaginta ſeptẽ millia quadringenti.

32 De filiis Joſeph, filiorum Ephraim per generationes, & familias, ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à vigeſimo anno, & ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere,

33 Quadraginta millia quingenti.

34 Porrò filiorum Manaſſe per generationes, & familias, ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à viginti annis & ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere,

35 Triginta duo millia ducenti.

36 De filiis Benjamin per generationes, & familias, ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt nominibus ſingulorum à vigeſimo anno & ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere,

37 Triginta quinque millia quadringenti.

38 De filiis Dan per generationes, & familias, ac domos cognationũ ſuarũ recẽſiti ſunt nominibus ſingulorum à vigeſimo anno & ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere,

F 39 Sexaginta duo millia ſeptingenti.

40 De filiis Aſer per generationes, & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorũ à vigeſimo anno & ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere,

41 Quadraginta millia, & mille quingenti.

42 De filiis Nephtali per generationes, & familias, ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt nominibus ſingulorum à vigeſimo anno & ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere,

43 Quinquaginta tria millia quadringenti.

44 Hi ſunt, quos numeraverunt Moyſes, & Aaron, & duodecim principes Iſrael, ſinguli per domos cognationum ſuarum.

45 Fueruntque omnis numerus filiorum Iſrael per domos, & familias ſuas à vigeſimo anno & ſuprà, qui poterant ad bella procedere,

46 Sexcenta tria millia virorum quingenti quinquaginta.

47 Levitæ autem in tribu familiarum ſuarum non ſunt enumerati cum eis.

48 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen dicens:

G 49 Tribum Levi noli numerare, neque pones ſummam eorum cum filiis Iſrael:

50 Sed conſtitue eos ſuper tabernaculum teſtimonii, & cuncta vaſa ejus, & quidquid ad cæremonias pertinet. Ipſi portabunt tabernaculum, & omnia utenſilia ejus: & erunt in miniſterio, ac per gyrum tabernaculi metabũtur.

51 Cùm proficiſcendũ fuerit, deponent Levitæ tabernaculum: cùm caſtrametadum, erigẽt: quiſquis externorũ acceſſerit, occidetur.

52 Metabuntur autem caſtra filii Iſrael unuſquiſque per turmas, & cuneos, atque exercitum ſuum.

53 Porrò Levitæ per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio ſuper multitudinem filiorum Iſrael, & excubabunt in cuſtodiis tabernaculi teſtimonii.

54 Fecerunt ergo filii Iſrael juxta omnia, quæ præceperat Dominus Moyſi.

CAPUT II.

Quæ Tribus circa tabernaculum in quatuor acies ad quamvis mundi plagam ordinentur, recenſitis familiarum principibus.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron, dicens: A

2 Singuli per turmas, ſigna, atque vexilla, & domos cognationum ſuarum, caſtrametabuntur filii Iſrael, per gyrum tabernaculi fœderis.

3 Ad orientem Judas figet tentoria per turmas exercitus ſui: eritque princeps filiorum ejus Nahaſſon filius Aminadab:

4 Et omnis de ſtirpe ejus ſumma pugnantium, ſeptuaginta quatuor millia ſexcenti.

5 Juxta eum caſtrametati ſunt de tribu Iſſachar, quorum princeps fuit Nathanael filius Suar:

6 Et omnis numerus pugnatorum ejus, quinquaginta quatuor millia quadringenti.

7 In tribu Zabulon princeps fuit Eliab filius Helon:

8 Omnis de ſtirpe ejus exercitus pugnatorũ, quinquaginta ſeptem millia quadringenti.

9 Univerſi, qui in caſtris Judæ annumerati ſunt, fuerunt centum octoginta ſex millia quadringenti: & per turmas ſuas primi egredientur.

10 In caſtris filiorum Ruben ad meridianam plagam erit princeps Eliſur filius Sedeur: B

11 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati ſunt, quadraginta ſex millia quingenti.

12 Juxta eum caſtrametati ſunt de tribu Simeon: quorum princeps fuit Salamiel filius Suriſaddai:

13 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati ſunt, quinquaginta novem millia trecenti.

14 In tribu Gad princeps fuit Eliaſaph filius Duel:

15 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati ſunt, quadraginta quinque millia ſexcenti quinquaginta.

16 Omnes, qui recenſiti ſunt in caſtris Ruben, centum quinquaginta millia, & mille quadringenti quinquaginta per turmas ſuas: in ſecundo loco proficiſcentur.

17 Levabitur autem tabernaculum teſtimonii per officia Levitarum, & turmas eorum, quomodò erigetur, ita & deponetur. Singuli per loca, & ordines ſuos proficiſcentur.

18 Ad occidentalem plagam erunt caſtra filiorum Ephraim, quorum princeps fuit Eliſama filius Ammiud. C

19 Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati ſunt, quadraginta millia quingenti.

20 Et cum eis tribus filiorum Manaſſe, quorum princeps fuit Gamaliel filius Phadaſſur:

21 Cunctuſque exercitus pugnatorum ejus, qui numerati ſunt, triginta duo millia ducenti.

22 In tribu filiorum Benjamin princeps fuit Abidan filius Gedeonis,

23 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui recenſiti ſunt, triginta quinque millia quadringenti.

24 Omnes, qui numerati ſunt in caſtris Ephraim, centum octo millia centum per turmas ſuas: tertii proficiſcentur.

25 Ad Aquilonis partem caſtrametati ſunt

filii Dan: quorum princeps fuit Ahiezer filius Ammiſaddai.

26 Cunctus exercitus pugnatorũ ejus, qui numerati ſunt, ſexaginta duo millia ſeptingẽti.

27 Juxta eum fixere tentoria de tribu Aſer: quorum princeps fuit Phegiel filius Ochran.

28 Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati ſunt, quadraginta millia, & mille quingenti.

29 De tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan.

30 Cunctus exercitus pugnatorum ejus quinquaginta tria millia quadringenti.

31 Omnes, qui numerati ſunt in caſtris Dan, fuerunt centum quinquaginta ſeptem millia ſexcenti: & noviſſimi proficiſcentur.

32 Hic numerus filiorum Iſrael, per domos cognationũ ſuarũ, & turmas diviſi exercitus, ſexcenta tria millia quingenti quinquaginta.

33 Levitæ autem non ſunt numerati inter filios Iſrael: ſic enim præceperat Dñs Moyſi.

34 Feceruntque filii Iſrael juxta omnia, quæ mandaverat Dominus. Caſtrametati ſunt per turmas ſuas, & profecti per familias, ac domos patrum ſuorum.

CAPUT III.

Levitæ in tabernaculi miniſterium aſſumpti numerantur, cum ſuis principibus, ac miniſteriis, & loco primogenitorum Iſrael ſuſcipiuntur, reliqua primogenita numerum Levitarum excedentia pretio redimuntur.

A 1 HÆc ſunt generationes Aaron, & Moyſi, in die, qua locutus eſt Dominus ad Moyſen in monte Sinai.

* Exo. 6. 23. 2 * Et hæc nomina filiorum Aaron: primogenitus ejus Nadab, deinde Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

3 Hæc nomina filiorum Aaron ſacerdotum, qui uncti ſunt, & quorum repletæ, & conſecratæ manus, ut ſacerdotio fungerentur.

* Lev. 10. 1. 1. Pa. 24. 2. 4 * Mortui ſunt enim Nadab, & Abiu, cùm offerrent ignem alienum in conſpectu Domini in deſerto Sinai, abſque liberis: functique ſunt ſacerdotio Eleazar, & Ithamar coram Aaron patre ſuo.

5 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

6 Applica tribum Levi, & fac ſtare in conſpectu Aaron ſacerdotes, ut miniſtrent ei, & excubent,

7 Et obſervent quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo teſtimonii,

8 Et cuſtodiant vaſa tabernaculi, ſervientes in miniſterio ejus.

B 9 Dabiſque dono Levitas

10 Aaron, & filiis ejus, qui traditi ſunt à filiis Iſrael. Aaron autem, & filios ejus conſtitues ſuper cultum ſacerdotii. Externus, qui ad miniſtrandum acceſſerit, morietur.

11 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

12 Ego tuli Levitas à filiis Iſrael pro omni primogenito, qui aperit vulvam in filiis Iſrael, eruntque Levitæ mei.

* Exo. 13. 2. Infr. 8. 16. 13 * Meum eſt enim omne primogenitum: ex quo percuſſi primogenitos in terra Ægypti: ſanctificavi mihi quidquid primum naſcitur in Iſrael ab homine uſque ad pecus, mei ſunt. Ego Dominus.

14 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen in deſerto Sinai, dicens:

15 Numera filios Levi per domos patrum ſuorum, & familias, omne maſculum ab uno menſe, & ſuprà.

16 Numeravit Moyſes, ut præceperat Dñs,

17 * Et inventi ſunt filii Levi per nomina ſua, Gerſon, & Caath, & Merari. * Exo. 6. 16.

18 Filii Gerſon: Lebni, & Semei.

19 Filii Caath: Amram, & Jeſaar, Hebron, & Oziel.

20 Filii Merari: Moholi, & Muſi.

21 De Gerſon fuere familiæ duæ, Lebnitica, & Semeitica:

22 Quarum numeratus eſt populus ſexus maſculini ab uno menſe, & ſuprà ſeptem millia quingenti.

23 Hi poſt tabernaculum caſtrametabuntur ad occidentem,

24 Sub principe Eliaſaph filio Lael.

25 Et habebunt excubias in tabernaculo fœderis,

26 Ipſum tabernaculum, & operimentum ejus, tentorium, quod trahitur ante fores tecti fœderis, & cortinas atrii: tentorium quoq; quod appenditur in introitu atrii tabernaculi, & quidquid ad ritum altaris pertinet, funes tabernaculi, & omnia utenſilia ejus.

27 Cognatio Caath habebit populos Amramitas, & Jeſaaritas, & Hebronitas, & Ozielitas. Hæ ſunt familiæ Caathitarum D
recenſitæ per nomina ſua:

28 Omnes generis maſculini ab uno menſe, & ſuprà, octo millia ſexcenti habebunt excubias Sanctuarii,

29 Et caſtrametabuntur ad meridianam plagam:

30 Princepſque eorum erit Eliſaphan filius Oziel:

31 Et cuſtodient arcam, menſamque, & candelabrum, altaria, & vaſa Sanctuarii, in quibus miniſtratur, & velum, cunctamque hujuſcemodi ſupellectilem.

32 Princeps autem principum Levitarum Eleazar filius Aaron ſacerdotis, erit ſuper excubitores cuſtodiæ Sanctuarii.

33 At verò de Merari erunt populi Moholitæ, & Muſitæ recenſiti per nomina ſua: E

34 Omnes generis maſculini ab uno menſe, & ſuprà ſex millia ducenti.

35 Princeps eorum Suriel filius Abihaiel: in plaga ſeptentrionali caſtrametabuntur.

36 Erunt ſub cuſtodia eorum tabulæ tabernaculi, & vectes, & columnæ, ac baſes earum, & omnia, quæ ad cultum hujuſcemodi pertinent:

37 Columnæque atrii per circuitum cum baſibus ſuis, & paxilli cum funibus.

38 Caſtrametabuntur ante tabernaculum fœderis, id eſt, ad orientalem plagam, Moyſes, & Aaron cum filiis ſuis, habentes cuſtodiam Sanctuarii in medio filiorum Iſrael: quiſquis alienus acceſſerit, morietur.

39 Omnes Levitæ, quos numeraverunt Moyſes, & Aaron, juxta præceptum Domini per familias ſuas in genere maſculino à menſe uno, & ſuprà, fuerunt viginti duo millia.

40 Et ait Dominus ad Moyſen: Numera primogenitos ſexus maſculini de filiis Iſrael ab uno menſe, & ſuprà, & habebis ſummã eorũ. F

41 Tolleſque Levitas mihi pro omni primogenito filiorum Iſrael, Ego ſum Dominus:

& pe-

& pecora eorum pro univerſis primogenitis pecorum filiorum Iſrael.

42 Recenſuit Moyſes, ſicut præceperat Dominus, primogenitos filiorum Iſrael:

43 Et fuerunt maſculi per nomina ſua, à menſe uno, & ſuprà, viginti duo millia ducenti ſeptuaginta tres.

44 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

45 Tolle Levitas pro primogenitis filiorum Iſrael, & pecora Levitarum pro pecoribus eorum, eruntque Levitæ mei: ego ſum Dñs.

G 46 In pretio autem ducentorum ſeptuaginta trium, qui excedunt numerum Levitarum de primogenitis filiorum Iſrael,

47 Accipies quinque ſiclos per ſingula capita ad menſuram Sanctuarii, * Siclus habet viginti obolos.

*Exo. 30.13. Levit. 27.25. Ez. ch. 45.12.

48 Dabiſque pecuniam Aaron, & filiis ejus, pretium eorum, qui ſuprà ſunt.

49 Tulit igitur Moyſes pecuniam eorum, qui fuerant ampliùs, & quos redemerant à Levitis,

50 Pro primogenitis filiorum Iſrael, mille trecentorum ſexagintaquinque ſiclorum juxta pondus Sanctuarii,

51 Et dedit eam Aaron, & filiis ejus juxta verbum, quod præceperat ſibi Dominus.

CAPUT IV.

Ritus, & officia Levitarum juxta cujuſque familiam diſtribuuntur.

A 1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron, dicens:

2 Tolle ſummam filiorum Caath de medio Levitarum per domos, & familias ſuas,

3 A trigeſimo anno, & ſuprà uſque ad quinquageſimũ annum, omnium, qui ingrediuntur, ut ſtent, & miniſtrent in tabernaculo fœderis.

4 Hic eſt cultus filiorum Caath: Tabernaculum fœderis, & Sanctum ſanctorum.

5 Ingredientur Aaron, & filii ejus, quando movenda ſunt caſtra, & deponent velum, quod pendet ante fores, involventque eo arcam teſtimonii,

6 Et operient rurſum velamine janthinarum pellium, extendentque deſuper pallium totum hyacinthinum, & inducent vectes.

7 Menſam quoque propoſitionis involvent hyacinthino pallio, & ponent cum ea thuribula, & mortariola, cyathos, & crateras ad liba fundenda: panes ſemper in ea erunt:

8 Extendentq; deſuper pallium coccineum, quod rurſum operient velamento janthinarum pellium, & inducent vectes.

9 Sument & pallium hyacinthinũ, quo operient candelabrũ cum lucernis, & forcipibus ſuis, & emunctoriis, & cunctis vaſis olei, quæ ad concinnandas lucernas neceſſaria ſunt:

10 Et ſuper omnia ponent operimentum janthinarum pellium, & inducent vectes.

B 11 Nec nõ & altare aureũ involvent hyacinthino veſtimẽto, & extendent deſuper operimẽtũ janthinarũ pellium, inducentq; vectes.

12 Omnia vaſa, quibus miniſtratur in Sanctuario, involvent hyacinthino pallio, & extendent deſuper operimentum janthinarum pellium, inducentque vectes.

13 Sed & altare mundabunt cinere, & involvent illud purpureo veſtimento.

14 Ponentque cum eo omnia vaſa, quibus in miniſterio ejus utuntur, id eſt, ignium receptacula, fuſcinulas, ac tridentes, uncinos, & batilla. Cuncta vaſa altaris operient ſimul velamine janthinarum pellium, & inducent vectes.

15 Cumque involverint Aaron, & filii ejus Sanctuarium, & omnia vaſa ejus in commotione caſtrorum, tunc intrabunt * filii Caath, ut portent involuta: & non tangent vaſa Sanctuarii, ne moriantur. Iſta ſunt onera filiorum Caath in tabernaculo fœderis:

*1 Par. 15.15

16 Super quos erit Eleazar filius Aaron ſacerdotis, ad cujus curam pertinet oleum ad concinnandas lucernas, & compoſitionis incenſum, & ſacrificium, quod ſemper offertur, & oleum unctionis, & quidquid ad cultum tabernaculi pertinet, omniumque vaſorum, quæ in Sanctuario ſunt.

17 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron, dicens:

18 Nolite perdere populum Caath de medio Levitarum:

19 Sed hoc facite eis, ut vivant, & non moriantur, ſi tetigerint Sancta ſanctorum. Aaron, & filii ejus intrabunt, ipſique diſponent onera ſingulorum, & divident, quid portare quis debeat.

20 Alii nulla curioſitate videant, quæ ſunt in Sanctuario, priuſquam involvantur, alioquin morientur.

21 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

22 Tolle ſummam etiam filiorum Gerſon per domos, ac familias, & cognationes ſuas, C

23 A triginta annis, & ſuprà uſque ad annos quinquaginta. Numera omnes, qui ingrediũtur, & miniſtrant in tabernaculo fœderis.

24 Hoc eſt officium familiæ Gerſonitarum,

25 Ut portent cortinas tabernaculi, & tectum fœderis operimentum aliud, & ſuper omnia velamen janthinum, tentoriumque, quod pendet in introitu tabernaculi fœderis,

26 Cortinas atrii, & velum in introitu, quod eſt ante tabernaculum. Omnia, quæ ad altare pertinent, funiculos & vaſa miniſterii,

27 Jubente Aaron, & filiis ejus, portabunt filii Gerſon: & ſcient ſinguli, cui debeant oneri mancipari.

28 Hic eſt cultus familiæ Gerſonitarum in tabernaculo fœderis, eruntque ſub manu Ithamar filii Aaron ſacerdotis,

29 Filios quoque Merari per familias, & domos patrum ſuorum recenſebis.

30 A triginta annis, & ſuprà uſque ad annos quinquaginta, omnes, qui ingrediuntur ad officium miniſterii ſui, & cultum fœderis teſtimonii.

31 Hæc ſunt onera eorum: Portabunt tabulas tabernaculi, & vectes ejus, columnas, ac baſes earum,

32 Columnas quoque atrii per circuitum cum baſibus, & paxillis, & funibus ſuis. Omnia vaſa, & ſupellectilem ad numerum accipient, ſicque portabunt.

33 Hoc eſt officium familiæ Meraritarum, & miniſterium in tabernaculo fœderis: eruntque ſub manu Ithamar filii Aaron ſacerdotis.

34 Recenſuerunt igitur Moyſes, & Aaron, & principes ſynagogæ filios Caath per cognationes, & domos patrum ſuorum,

35 A triginta annis, & ſuprà uſque ad annum quinquageſimum, omnes, qui ingrediuntur ad miniſterium tabernaculi fœderis: D

36 Et inventi ſunt duo millia ſeptingenti quinquaginta.

37 Hic eſt numerus populi Caath, qui intrant tabernaculum fœderis: hos numeravit Moyſes, & Aaron juxta ſermonem Domini per manum Moyſi.

38 Numerati ſunt & filii Gerſon per cognationes, & domos patrum ſuorum,

39 A triginta annis & ſuprà, uſque ad quinquageſimum annum, omnes qui ingrediuntur, ut miniſtrent in tabernaculo fœderis:

40 Et inventi ſunt duo millia ſexcenti triginta.

41 Hic eſt populus Gerſonitarum, quos numeraverunt Moyſes, & Aaron juxta verbum Domini.

42 Numerati ſunt & filii Merari per cognationes, & domos patrum ſuorum,

43 A triginta annis & ſuprà, uſque ad annum quinquageſimũ, omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi fœderis:

44 Et inventi ſunt tria millia ducenti.

45 Hic eſt numerus filiorum Merari, quos recenſuerunt Moyſes, & Aaron juxta imperium Domini per manum Moyſi.

46 Omnes, qui recenſiti ſunt de Levitis, & quos recenſeri fecit ad nomen Moyſes, & Aaron, & principes Iſrael, per cognationes, & domos patrum ſuorum.

47 A triginta annis & ſuprà, uſque ad annum quinquageſimum, ingredientes ad miniſterium tabernaculi, & onera portanda,

48 Fuerunt ſimul octo millia quingenti octoginta.

49 Juxta verbum Domini recenſuit eos Moyſes unumquemque juxta officium, & onera ſua, ſicut præceperat ei Dominus.

C A P U T V.

Qui immundi à caſtris arcendi: ſatisfactio tranſgreſſionis per negligentiam de primitiis, ac oblationibus, & lege zelotypiæ.

A 1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Præcipe filiis Iſrael, ut ejiciant de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit, pollutuſque eſt ſuper mortuo:

3 Tam maſculum, quàm fœminam ejicite de caſtris, ne contaminent ea, cùm habitaverim vobiſcum.

4 Feceruntq; ita filii Iſrael, & ejecerunt eos extra caſtra, ſicut locutus erat Dñs Moyſi.

5 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

6 Loquere ad filios Iſrael: Vir, ſive mulier, cùm fecerint ex omnibus peccatis, quæ ſolent hominibus accidere, & per negligentiam tranſgreſſi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint,

7 Confitebuntur peccatum ſuum, & reddent ipſum caput, quintamque partem deſuper ei, in quem peccaverint.

8 Sin autem non fuerit, qui recipiat, dabunt Dño, & erit ſacerdotis, excepto ariete, qui offertur pro expiatione, ut ſit placabilis hoſtia.

B 9 Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filii Iſrael, ad ſacerdotem pertinent:

10 Et quidquid in Sanctuarium offertur à ſingulis, & traditur manibus ſacerdotis, ipſius erit.

11 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

12 Loquere ad filios Iſrael, & dices ad eos: Vir, cujus uxor erraverit, maritumque contemnens

13 Dormierit cum altero viro, & hoc maritus deprehendere non quiverit, ſed latet adulterium, & teſtibus argui non poteſt, quia non eſt inventa in ſtupro:

14 Si ſpiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem ſuam, quæ vel polluta eſt, vel falſa ſuſpicione appetitur,

15 Adducet eam ad ſacerdotem, & offeret oblationem pro illa, decimam partem ſati farinæ hordeaceæ: non fundet ſuper eã oleum, nec imponet thus: quia ſacrificium zelotypiæ eſt, & oblatio inveſtigans adulterium.

16 Offeret igitur eam ſacerdos, & ſtatuet coram Domino.

17 Aſſumetque aquam ſanctam in vaſe fictili, & pauxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam. C

18 Cumq; ſteterit mulier in conſpectu Domini, diſcooperiet caput ejus, & ponet ſuper manus illius ſacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ: ipſe autem tenebit aquas amariſſimas, in quibus cum execratione maledicta congeſſit.

19 Adjurabitque eam, & dicet: Si non dormivit vir alienus tecum, & ſi non polluta es deſerto mariti thoro, non te nocebunt aquæ iſtæ amariſſimæ, in quas maledicta congeſſi,

20 Sin autem declinaſti à viro tuo, atque polluta es, & concubuiſti cum altero viro:

21 His maledictionibus ſubjacebis: Det te Dñs in maledictionem exemplumque cunctorum in populo ſuo: putreſcere faciat femur tuum, & tumens uterus tuus diſrumpatur.

22 Ingrediantur aquæ maledictę in ventrem tuum, & utero tumeſcente putreſcat femur. Et reſpondebit mulier, Amen, amen.

23 Scribetque ſacerdos in libello iſta maledicta, & delebit ea aquis amariſſimis, in quas maledicta congeſſit, D

24 Et dabit ei bibere. Quas cùm exhauſerit,

25 Tollet ſacerdos de manu ejus ſacrificium zelotypię, & elevabit illud corã Dño, imponetq; illud ſuper altare: Ita dũtaxat ut prius

26 Pugillum ſacrificii tollat de eo, quod offertur, & incendat ſuper altare: & ſic potum det mulieri aquas amariſſimas,

27 Quas cùm biberit, ſi polluta eſt, & contempto viro adulterii rea, pertranſibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computreſcet femur: eritque mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo.

28 Quod ſi polluta non fuerit, erit innoxia, & faciet liberos.

29 Iſta eſt lex zelotypiæ. Si declinaverit mulier à viro ſuo, & ſi polluta fuerit,

30 Marituſque zelotypiæ ſpiritu concitatus adduxerit eam in conſpectu Domini, & fecerit ei ſacerdos juxta omnia, quæ ſcripta ſunt:

31 Maritus abſque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem ſuam.

C A P U T VI.

Nazaræorum conſecratio, & oblatio, quibuſque verbis ſacerdotes populo benedicant, præſcribitur.

1 LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, dicens: A

2 Loquere ad filios Iſrael, & dices ad eos: Vir, ſive mulier, cùm fecerint votũ, ut ſanctifi-

centur, & ſe voluerint Domino conſecrare:
3 A vino, & omni quod inebriare poteſt, abſtinebunt. Acetum ex vino, & ex qualibet alia potione, & quidquid de uva exprimitur, non bibent: uvas recentes, ſiccaſque non comedent.
4 Cunctis diebus, quibus ex voto Domino conſecrantur, quidquid ex vinea eſſe poteſt ab uva paſſa uſque ad acinum non comedent.
* Iud. 13.5. 5 Omni tempore ſeparationis ſuæ *novacula non tranſibit per caput ejus, uſq; ad completum diem, quo Domino conſecratur. Sanctus erit, creſcente cæſarie capitis ejus.
B 6 Omni tempore conſecrationis ſuæ ſuper mortuum non ingredietur.
7 Nec ſuper patris quidem, & matris, & fratris, ſororiſque funere contaminabitur, quia conſecratio Dei ſuper caput ejus eſt.
8 Omnibus diebus ſeparationis ſuæ ſanctus erit Domino.
9 Sin autem mortuus fuerit ſubitò quiſpiam coram eo, polluetur caput conſecrationis ejus: quod radet illicò in eadem die purgationis ſuæ, & rurſum ſeptima.
10 In octava autem die offeret duos turtures, vel duos pullos columbæ, ſacerdoti in introitu fœderis teſtimonii,
11 Facietque ſacerdos unum pro peccato, & alterum in holocauſtum, & deprecabitur pro eo, quia peccavit ſuper mortuo: ſanctificabitque caput ejus in die illo,
12 Et conſecrabit Domino dies ſeparationis illius, offerens agnum anniculum pro peccato: ita tamen ut dies priores irriti fiant, quoniam polluta eſt ſanctificatio ejus.
13 Iſta eſt lex conſecrationis. Cùm dies quos ex voto decreverat, complebuntur: adducet eum ad oſtium tabernaculi fœderis,
C 14 Et offeret oblationem ejus Dño, agnum anniculum immaculatum in holocauſtum, & ovem anniculam immaculatam pro peccato, & arietem immaculatum, hoſtiam pacificam:
15 Caniſtrum quoq; panum azymorum, qui conſperſi ſint oleo, & lagana abſque fermento uncta oleo, ac libamina ſingulorum:
16 Quæ offeret ſacerdos coram Domino, & faciet tam pro peccato, quàm in holocauſtũ.
17 Arietem verò immolabit hoſtiam pacificam Domino, offerens ſimul caniſtrum azymorum, & libamenta, quæ ex more debentur.
18 *Tunc radetur nazaræus ante oſtium tabernaculi fœderis cæſarie conſecrationis ſuæ: * Act. 21.24. tolletque capillos ejus, & ponet ſuper ignem, qui eſt ſuppoſitus ſacrificio pacificorum.
19 Et armum coctum arietis, tortamque abſque fermento unam de caniſtro, & laganum azymum unum, & tradet in manus nazaræi, poſtquam raſum fuerit caput ejus. D
20 Suſceptaque rurſum ab eo, elevabit in conſpectu Domini: & ſanctificata ſacerdotis erunt, ſicut pectuſculum, quod ſeparari juſſum eſt, & femur: poſt hæc poteſt bibere nazaræus vinum.
21 Iſta eſt lex nazaræi, cùm voverit oblationem ſuam Domino tempore conſecrationis ſuæ, exceptis his, quæ invenerit manus ejus: juxta quod mente devoverat, ita faciat ad perfectionem ſanctificationis ſuæ.
22 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
23 Loquere Aaron, & filiis ejus: Sic benedicetis filiis Iſrael: & dicetis eis:
24 *Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te. *Eccl. 36.19.
25 Oſtendat Dominus faciem ſuam tibi, & miſereatur tui.
26 Convertat Dominus vultum ſuum ad te, & det tibi pacem.
27 Invocabuntque nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis.

CAPUT VII.

Oblationes principum duodecim tribuum in dedicationem tabernaculi, & altaris: Dominus Moyſi ſanctuarium ingreſſo loquitur de propitiatorio.

1 FActum eſt autem in die, qua complevit Moyſes tabernaculum, & A
*erexit illud: unxitque, & ſanctificavit * Exo. 40.16.
cum omnibus vaſis ſuis, altare ſimiliter, & omnia vaſa ejus.
2 Obtulerunt principes Iſrael, & capita familiarum, qui erant per ſingulas tribus, præfectique eorum, qui numerati fuerant,
3 Munera coram Domino, ſex plauſtra tecta cum duodecim bobus. Unum plauſtrum obtulere duo duces, & unum bovem ſinguli, obtuleruntque ea in conſpectu tabernaculi.
4 Ait autem Dominus ad Moyſen:
5 Suſcipe ab eis, ut ſerviant in miniſterio tabernaculi, & trades ea Levitis juxta ordinem miniſterii ſui.
6 Itaque cùm ſuſcepiſſet Moyſes plauſtra, & boves, tradidit eos Levitis.
7 Duo plauſtra, & quatuor boves dedit filiis Gerſon, juxta id quod habebãt neceſſarium.
8 Quatuor alia plauſtra, & octo boves dedit filiis Merari, ſecundùm officia, & cultum ſuũ, ſub manu Ithamar filii Aaron ſacerdotis.
9 Filiis autem Caath non dedit plauſtra, & boves: quia in Sanctuario ſerviunt, & onera propriis portant humeris.
10 Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris, die quà unctum eſt, oblationem ſuam ante altare.
11 Dixitque Dominus ad Moyſen: Singuli duces per ſingulos dies offerant munera B
in dedicationem altaris.
12 Primo die obtulit oblationem ſuam Nahaſſon filius Aminadab de tribu Juda:
13 Fueruntque in ea, acetabulum argenteum pondo centum triginta ſiclorum, phiala argentea habens ſeptuaginta ſiclos, juxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:
14 Mortariolum ex decem ſiclis aureis plenum incenſo:
15 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:
16 Hircumque pro peccato.
17 Et in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc eſt oblatio Nahaſſon filii Aminadab.
18 Secundo die obtulit Nathanael filius Suar, dux de tribu Iſſachar,
19 Acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, juxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:
20 Mortariolum aureum habens decem ſiclos, plenum incenſo:

Digitized by Google

21 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

22 Hircumque pro peccato:

23 Et in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Nathanael filii Suar.

24 Tertio die princeps filiorum Zabulon, Eliab filius Helon,

C

25 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

26 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

27 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

28 Hircumque pro peccato:

29 Et in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinq; hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc eſt oblatio Eliab filii Helon.

30 Die quarto princeps filiorum Ruben, Eliſur filius Sedeur,

31 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

32 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

33 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

34 Hircumque pro peccato:

35 Et in hoſtias pacificorũ boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Eliſur filii Sedeur.

36 Die quinto princeps filiorum Simeon, Salamiel filius Suriſaddai,

37 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

38 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

39 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

40 Hircumque pro peccato:

D

41 Et in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Salamiel filii Suriſaddai.

42 Die ſexto princeps filiorum Gad, Eliaſaph filius Duel,

43 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

44 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

45 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

46 Hircumque pro peccato:

47 Et in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Eliaſaph filii Duel.

48 Die ſeptimo princeps filiorum Ephraim, Eliſama filius Ammiud,

49 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

50 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

51 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

52 Hircumque pro peccato:

53 Et in hoſtias pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Eliſama filii Ammiud.

E

54 Die octavo princeps filiorum Manaſſe, Gamaliel filius Phadaſſur.

55 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

56 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

57 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

58 Hircumque pro peccato:

59 Et in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Gamaliel filii Phadaſſur.

60 Die nono princeps filiorum Benjamin, Abidan filius Gedeonis,

61 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

62 Et mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

63 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

64 Hircumque pro peccato:

C

65 Et in hoſtias pacificorũ boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinq; hæc fuit oblatio Abidã filii Gedeonis.

66 Die decimo princeps filiorum Dan, Ahiezer filius Ammiſaddai,

67 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

68 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

69 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

70 Hircumque pro peccato.

71 Et in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Ahiezer filii Ammiſaddai.

72 Die undecimo princeps filiorum Aſer, Phegiel filius Ochran,

73 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

74 Mortariolum aureum appendens decem

ſiclos plenum incenſo :
75 Bovem de armento, & arietem, &
agnum anniculum in holocauſtum :
76 Hircumque pro peccato :
77 Et in hoſtias pacificorum boves duos,
arietes quinque, hircos quinque, agnos
anniculos quinque : hæc fuit oblatio
Phegiel filii Ochran.
78 Die duodecimo princeps filiorum Ne-
phtali, Ahira filius Enan.
G 79 Obtulit acetabulum argenteum appen-
dens centum triginta ſiclos, phialam ar-
genteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad
pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſi-
mila oleo conſperſa in ſacrificium :
80 Mortariolum aureum appendens decem
ſiclos, plenum incenſo :
81 Bovem de armento, & arietem, &
agnum anniculum in holocauſtum :
82 Hircumque pro peccato :
83 Et in hoſtias pacificorũ boves duos, arie-
tes quinque, hircos quinque, agnos anniculos
quinque : hæc fuit oblatio Ahira filii Enan.
84 Hæc in dedicatione altaris oblata ſunt à
principibus Iſrael, in die, qua conſecratũ eſt.
Acetabula argentea duodecim : phialæ argẽ-
teæ duodecim : mortariola aurea duodecim :
85 Ita ut centum triginta ſiclos argenti
haberet unum acetabulum, & ſeptuaginta
ſiclos haberet una phiala : id eſt, in com-
mune vaſorum omnium ex argento ſicli duo
millia quadringenti, pondere Sanctuarii.
86 Mortariola aurea duodecim plena in-
cenſo, denos ſiclos appendentia pondere Sã-
ctuarii, id eſt, ſimul auri ſicli centum viginti :
87 Boves de armento in holocauſtum
duodecim, arietes duodecim, agni anni-
culi duodecim, & libamenta eorum : hir-
ci duodecim pro peccato.
88 In hoſtias pacificorum, boves viginti
quatuor, arietes ſexaginta, hirci ſexaginta,
agni anniculi ſexaginta. Hæc oblata ſunt in
dedicatione altaris, quando unctum eſt.
89 Cùmque ingrederetur Moyſes taberna-
culum fœderis, ut conſuleret oraculum, au-
diebat vocem loquentis ad ſe de propitiato-
rio, quod erat ſuper arcam teſtimonii inter
duos Cherubim, unde & loquebatur ei.

CAPUT VIII.

Candelabri, & lucernarum locus, ſitus, materia, ac forma : ætaſque, & conſecratio Levitarum.

A 1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens :
2 Loquere Aaron, & dices ad eum :
Cùm poſueris ſeptem lucernas, candela-
brum in auſtrali parte erigatur. Hoc igi-
tur præcipe, ut lucernæ contra boream è
regione reſpiciant ad menſam panum pro-
poſitionis, contra eam partem, quam can-
delabrum reſpicit, lucere debebunt.
3 Fecitq; Aaron, & impoſuit lucernas ſuper
candelabrũ, ut præceperat Dominus Moyſi.
4 Hæc autẽ erat factura candelabri, ex auro
ductili, tam medius ſtipes, quàm cuncta, quæ
ex utroque calamorum latere naſcebantur :
juxta exemplum, quod oſtendit Dominus
Moyſi, ita operatus eſt candelabrum.
5 Et locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs :
6 Tolle Levitas de medio filiorum Iſrael,
& purificabis eos
7 Juxta hunc ritum : Aſpergantur aqua B
luſtrationis, & radant omnes pilos carnis
ſuæ. Cùmque laverint veſtimenta ſua, &
mundati fuerint,
8 Tollent bovem de armentis, & libamentũ
ejus ſimilam oleo conſperſam : bovem autem
alterum de armento tu accipies pro peccato :
9 Et applicabis Levitas coram taberna-
culo fœderis, convocata omni multitudi-
ne filiorum Iſrael.
10 Cùmque Levitæ fuerint coram Domino,
ponent filii Iſrael manus ſuas ſuper eos.
11 Et offeret Aaron Levitas, munus in
conſpectu Domini à filiis Iſrael, ut ſer-
viant in miniſterio ejus.
12 Levitæ quoque ponent manus ſuas
ſuper capita boum, è quibus unum facies
pro peccato, & alterum in holocauſtum
Domini, ut depreceris pro eis.
13 Statueſque Levitas in conſpectu Aaron, &
filiorũ ejus, & conſecrabis oblatos Domino, C
14 Ac ſeparabis de medio filiorum Iſrael,
ut ſint mei.
15 Et poſteà ingredientur tabernaculum fœ-
deris, ut ſerviant mihi. Sicque purificabis, &
conſecrabis eos in oblationem Domini : quo-
niam dono donati ſunt mihi à filiis Iſrael. * Exo. 13.2.
16 * Pro primogenitis, quæ aperiunt om- Supr. 3.13.
nem vulvam in Iſrael, accepi eos. Luc. 2.23.
17 Mea ſunt enim omnia primogenita filio-
rum Iſrael, tam ex hominibus quàm ex ju-
mentis. Ex die, quo percuſſi omne primoge-
nitum in terra Ægypti, ſanctificavi eos mihi,
18 Et tuli Levitas pro cunctis primogenitis
filiorum Iſrael :
19 Tradidique eos dono Aaron, & filiis
ejus de medio populi, ut ſerviant mihi pro
Iſrael in tabernaculo fœderis, & orent pro
eis, ne ſit in populo plaga, ſi auſi fue-
rint accedere ad Sanctuarium.
20 Feceruntque Moyſes, & Aaron, & om- D
nis multitudo filiorum Iſrael ſuper Levitis,
quæ præceperat Dominus Moyſi :
21 Purificatique ſunt, & laverunt veſti-
menta ſua. Elevavitque eos Aaron in con-
ſpectu Domini, & oravit pro eis,
22 Ut purificati ingrederentur ad officia ſua
in tabernaculum fœderis coram Aaron, &
filiis ejus. Sicut præceperat Dominus Moyſi
de Levitis, ita factum eſt.
23 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens :
24 Hæc eſt lex Levitarum : A viginti quin-
que annis, & ſuprà, ingredientur, ut mi-
niſtrent in tabernaculo fœderis,
25 Cùmque quinquageſimum annum ætatis
impleverint, ſervire ceſſabunt :
26 Eruntque miniſtri fratrum ſuorum in
tabernaculo fœderis, ut cuſtodiant, quæ
ſibi fuerint commendata, opera autem ip-
ſa non faciant. Sic diſpones Levitas in
cuſtodiis ſuis.

CAPUT IX.

Quo tempore debeant mundi Phaſe celebrare, & quo immundi : nubes tabernaculum operiens per diem columna nubis, per noctem, ut ſpecies ignis ducis exercitum totis 40. annis.

1 LOcutus eſt Dñs ad Moyſen in deſerto
Sinai, anno ſecundo poſtquam egreſſi A
ſunt de terra Ægypti, menſe primo, dicens :

2 Fa-

*Exo. 12.12. 2 *Faciant filii Iſrael Phaſe in tempore ſuo.
3 Quarta decima die menſis hujus ad
veſperam, juxta omnes cæremonias, &
juſtificationes ejus.
4 Præcepitque Moyſes filiis Iſrael, ut
facerent Phaſe.
5 Qui fecerunt tempore ſuo: quartadecima
die menſis ad veſperam in monte Sinai. Juxta
omnia, quæ mandaverat Dominus Moyſi,
fecerunt filii Iſrael.
6 Ecce autem quidam immundi ſuper anima
hominis, qui non poterant facere Phaſe
in die illo, accedentes ad Moyſen, & Aaron,
7 Dixerunt eis: Immundi ſumus ſuper anima
hominis: quare fraudamur, ut non valeamus
oblationem offerre Domino in tempore
ſuo inter filios Iſrael?
8 Quibus reſpondit Moyſes: State, ut conſulam,
B quid præcipiat Dominus de vobis.
9 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
10 Loquere filiis Iſrael: Homo, qui fuerit
immundus ſuper anima, ſive in via procul in
gente veſtra, faciat Phaſe Domino
11 In menſe ſecundo, quartadecima die
menſis ad veſperam: cum azymis, & lactucis
agreſtibus comedent illud:
12 Non relinquent ex eo quippiam uſque
*Exo. 12.46. Joan. 19.36. manè, * & os ejus non confringent, omnem
ritum Phaſe obſervabunt.
13 Si quis autem mundus eſt, & in itinere
non fuit, & tamen non fecit Phaſe, exterminabitur
C anima illa de populis ſuis, quia
ſacrificium Domino non obtulit tempore
ſuo: peccatum ſuum ipſe portabit.
14 Peregrinus quoque, & advena ſi fuerint
apud vos, facient Phaſe Domino juxta cæremonias,
& juſtificationes ejus. Præceptū idem
erit apud vos tam advenæ quàm indigenæ.
*Exo. 40.16. 15 *Igitur die, qua erectū eſt tabernaculum,
operuit illud nubes. A veſpere autem ſuper
tentorium erat quaſi ſpecies ignis uſq; manè.
16 Sic fiebat jugiter: per diem operiebat illud
nubes, & per noctem quaſi ſpecies ignis.
17 Cùmque ablata fuiſſet nubes, quæ tabernaculum
protegebat, tunc proficiſcebantur
filii Iſrael: & in loco, ubi ſtetiſſet nubes,
ibi caſtrametabantur.
18 Ad imperium Domini proficiſcebantur,
*1Cor. 10.1. & ad imperium illius figebāt tabernaculum:
*Cunctis diebus, quibus ſtabat nubes ſupra
D tabernaculum, manebant in eodem loco:
19 Et ſi eveniſſet, ut multo tempore maneret
ſuper illud, erant filii Iſrael in excubiis
Domini, & non proficiſcebantur
20 Quot diebus fuiſſet nubes ſuper tabernaculum.
Ad imperium Domini erigebant tentoria,
& ad imperium illius deponebant.
21 Si fuiſſet nubes à veſpere uſque manè, &
ſtatim diluculò tabernaculum reliquiſſet,
proficiſcebantur: &, ſi poſt diem, &
noctem receſſiſſet, diſſipabant tentoria:
22 Si verò biduo, aut uno menſe, & longiori
tempore fuiſſet ſupra tabernaculum,
manebant filii Iſrael in eodem loco, & non
proficiſcebantur: ſtatim autem ut receſſiſſet,
movebant caſtra.
23 Per verbum Domini figebant tentoria,
& per verbum illius proficiſcebantur: erantque
in excubiis Domini juxta imperium ejus
per manum Moyſi.

C A P U T X.

Jubet Deus fieri duas tubas argenteas, docetque earum uſum: quo ordine mota ſint caſtra de deſerto Sinai: orat Moyſes cognatum Hobab, ut cum ipſis proficiſcatur: & verba, quæ loquebatur Moyſes cùm elevaretur, vel deponeretur arca.

1 LOcutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens: A
2 Fac tibi duas tubas argenteas ductiles,
quibus convocare poſſis multitudinem,
quando movenda ſunt caſtra.
3 Cùmq; increpueris tubis, cōgregabitur ad
te omnis turba ad oſtiū tabernaculi fœderis.
4 Si ſemel clangueris, venient ad te principes,
& capita multitudinis Iſrael.
5 Si autem prolixior, atque conciſus clangor
increpuerit, movebunt caſtra primi,
qui ſunt ad orientalem plagam.
6 In ſecundo autem ſonitu, & pari ululatu
tubæ, levabunt tentoria, qui habitant ad
meridiem, & juxta hunc modum reliqui facient,
ululantibus tubis in profectionem.
7 Quando autem congregandus eſt populus,
ſimplex tubarum clangor erit, &
non conciſe ululabunt.
8 Filii autem Aaron ſacerdotes clangent
tubis: eritque hoc legitimum ſempiternum
in generationibus veſtris.
9 Si exieritis ad bellum de terra veſtra contra B
hoſtes, qui dimicant adversùm vos, clangetis
ululantibus tubis, & erit recordatio veſtri
coram Domino Deo veſtro, ut eruamini
de manibus inimicorum veſtrorum.
10 Si quando habebitis epulū, & dies feſtos,
& calendas, canetis tubis ſuper holocauſtis,
& pacificis victimis, ut ſint vobis in recordationem
Dei veſtri. Ego Dominus Deus veſter.
11 Anno ſecundo, menſe ſecundo, vigeſima
die menſis, elevata eſt nubes de tabernaculo
fœderis:
12 Profectique ſunt filii Iſrael per turmas
ſuas de deſerto Sinai, & recubuit nubes
in ſolitudine Pharan.
13 Moveruntque caſtra primi juxta imperium
Domini in manu Moyſi.
14 * Filii Juda per turmas ſuas: quorum *Sup. 1.7.
princeps erat Nahaſſon filius Aminadab.
15 In tribu filiorum Iſſachar fuit princeps
Nathanael filius Suar.
16 In tribu Zabulon erat princeps Eliab
filius Helon.
17 Depoſitumque eſt tabernaculum, quod C
portantes egreſſi ſunt filii Gerſon, & Merari.
18 Profectique ſunt & filii Ruben, per turmas,
& ordinem ſuum: quorum princeps
erat Heliſur filius Sedeur.
19 In tribu autem filiorum Simeon, princeps
fuit Salamiel filius Suriſaddai.
20 Porrò in tribu Gad erat princeps
Eliaſaph filius Duel.
21 Profectique ſunt & Caathitæ portantes
Sanctuarium. Tamdiù tabernaculum portabatur,
donec venirent ad erectionis locum.
22 Moverunt caſtra & filii Ephraim per
turmas ſuas, in quorum exercitu princeps
erat Eliſama filius Ammiud.
23 In tribu autem filiorum Manaſſe princeps
fuit Gamaliel filius Phadaſſur.
24 Et in tribu Benjamin erat dux Abidan
filius Gedeonis.

25 No-

25 Noviſſimi caſtrorum omnium profecti
ſunt filii Dan per turmas ſuas, in quorũ exer-
citu princeps fuit Ajezer filius Amiſaddai.
26 In tribu autem filiorum Aſer erat prin-
ceps Phegiel filius Ochran.
27 Et in tribu filiorum Nephthali prin-
ceps fuit Ahira filius Enan.
28 Hæc ſunt caſtra, & profectiones filiorum
Iſrael per turmas ſuas, quãdo egrediebantur.
D 29 Dixitque Moyſes Hobab filio Raguel
Madianitæ, cognato ſuo: Proficiſcimur ad
locum, quem Dominus daturus eſt nobis,
veni nobiſcum, ut benefaciamus tibi: quia
Dominus bona promiſit Iſraeli.
30 Cui ille reſpondit: Non vadam tecũ, ſed
revertar in terram meam, in qua natus ſum.
31 Et ille: Noli, inquit, nos relinquere: tu
enim noſti, in quibus locis per deſertum ca-
ſtra ponere debeamus, & eris ductor noſter.
32 Cùmque nobiſcum veneris, quidquid
optimum fuerit ex opibus, quas nobis tra-
diturus eſt Dominus, dabimus tibi.
33 Profecti ſunt ergo de monte Domini
viam trium dierum, arcaque fœderis Do-
mini præcedebat eos, per dies tres provi-
dens caſtrorum locum.
34 Nubes quoque Domini ſuper eos erat
per diem, cùm incederent.
35 Cùmque elevaretur arca, dicebat Moy-
*Pſal. 67. 2. ſes: * Surge, Domine, & diſſipentur inimici
tui, & fugiant, qui oderunt te, à facie tua.
36 Cũ autẽ deponeretur, ajebat: Revertere,
Domine ad multitudinem exercitus Iſrael.

CAPUT XI.

*Murmurant Hebræi primùm ex defatiga-
tione: dein petunt carnes, cæpas, al-
lia Ægypti: turbatoque Moyſi ſpiritu,
Deus illius onus in ſeptuaginta ſeniores
partitur, qui omnes prophetant: dan-
tur coturnices, puniturque populus pro-
pter carnium concupiſcentiam.*

A *Pſal. 77. 19. 1 INtereà ortum eſt * murmur populi quaſi
dolentium pro labore contra Domi-
*Pſal. 77. 21. num. Quod cùm audiſſet Dominus, iratus
eſt. Et * accenſus in eos ignis Domini de-
voravit extremam caſtrorum partem.
2 Cùmque clamaſſet populus ad Moyſen,
oravit Moyſes ad Dominum, & abſorptus
eſt ignis.
3 Vocavitque nomen loci illius, Incenſio:
eò quòd incenſus fuiſſet contra eos ignis Dñi.
4 Vulgus quippe promiſcuum, quod aſcen-
derat cum eis, flagravit deſiderio, ſedens, &
flens, junctis ſibi pariter filiis Iſrael, & ait:
*1. Cor. 10. 3. * Quis dabit nobis ad veſcendum carnes?
5 Recordamur piſcium, quos comedeba-
B mus in Ægypto gratis: in mentem nobis
veniunt cucumeres, & pepones, porri-
que, & cæpæ, & allia.
6 Anima noſtra arida eſt, nihil aliud re-
ſpiciunt oculi noſtri niſi Man.
*Exo. 16. 14. 7 * Erat autem Man quaſi ſemen corian-
dri, & coloris bdellii.
Pſal. 77. 24. 8 Circuibatque populus, & colligens il-
lud, frangebat mola, ſive terebat in mor-
Sap. 16. 20. tario, coquens in ollas, & faciens ex eo
tortulas ſaporis quaſi panis oleati.
Joan. 6. 31. 9 Cùmque deſcenderet nocte ſuper caſtra
ros, deſcendebat pariter & Man.
10 Audivit ergo Moyſes flentem populum
per familias, ſingulos per oſtia tentorii
ſui. Iratuſque eſt furor Domini valde:
ſed & Moyſi intoleranda res viſa eſt.
11 Et ait ad Dominum: Cur afflixiſti C
ſervum tuum? quare non invenio gra-
tiam coram te? & cur impoſuiſti pondus
univerſi populi hujus ſuper me?
12 Numquid ego concepi omnem hanc
multitudinem, vel genui eam, ut dicas
mihi: Porta eos in ſinu tuo ſicut portare
ſolet nutrix infantulum, & defer in ter-
ram, pro qua juraſti patribus eorum?
13 Unde mihi carnes, ut dem tantæ mul-
titudini? flent contra me, dicentes: Da
nobis carnes, ut comedamus.
14 Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hunc
populum, quia gravis eſt mihi.
15 Sin aliter tibi videtur, obſecro, ut in-
terficias me, & inveniam gratiam in ocu-
lis tuis, ne tantis afficiar malis.
16 Et dixit Dominus ad Moyſen: Congrega
mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael,
quos tu noſti, quòd ſenes populi ſint, ac ma-
giſtri: & duces eos ad oſtium tabernaculi
fœderis, facieſque ibi ſtare tecum,
17 Ut deſcendam, & loquar tibi: & auferam D
de ſpiritu tuo, tradamque eis, ut ſuſtentent
tecum onus populi, & non tu ſolus graveris.
18 Populo quoque dices: Sanctificamini:
cras comedetis carnes, ego enim audivi vos
dicere: Quis dabit nobis eſcas carnium? be-
nè nobis erat in Ægypto. Ut det vobis Do-
minus carnes, & comedatis:
19 Non uno die, nec duobus, vel quin-
que, aut decem, nec viginti quidem,
20 Sed uſque ad menſem dierum, donec
exeat per nares veſtras, & vertatur in nau-
ſeam, eò quòd repuleritis Dominum, qui in
medio veſtri eſt, & fleveritis coram eo, di-
centes: Quare egreſſi ſumus ex Ægypto?
21 Et ait Moyſes: Sexcenta millia pedi- E
tum hujus populi ſunt, & tu dicis: Dabo
eis eſum carnium menſe integro?
22 * Numquid ovium, & boum multitu- *Joan. 6. 10.
do cædetur, ut poſſit ſufficere ad cibum?
vel omnes piſces maris in unum congrega-
buntur, ut eos ſatient?
23 Cui reſpondit Dominus: * Numquid *Iſaiæ 59. 1.
manus Domini invalida eſt? Jam nunc vi-
debis utrùm meus ſermo opere compleatur.
24 Venit igitur Moyſes, & narravit po- F
pulo verba Domini, congregans ſeptuagin-
ta viros de ſenibus Iſrael, quos ſtare fe-
cit circa tabernaculum.
25 Deſcenditque Dominus per nubem, &
locutus eſt ad eum, auferens de ſpiritu, qui
erat in Moyſe, & dans ſeptuaginta viris.
Cùmque requieviſſet in eis Spiritus, pro-
phetaverunt, nec ultrà ceſſaverunt.
26 Remanſerãt autẽ in caſtris duo viri, quo-
rum unus vocabatur Eldad, & alter Medad,
ſuper quos requievit Spiritus: nam & ipſi de-
ſcripti fuerãt, & non exierãt ad tabernaculũ.
27 Cùmque prophetarent in caſtris, cucur-
rit puer, & nunciavit Moyſi, dicens: Eldad,
& Medad prophetant in caſtris.
28 Statim Joſue filius Nun, miniſter Moy-
ſi, & electus è pluribus, ait: Domine mi
Moyſes, prohibe eos.
29 At ille: Quid, inquit, æmularis pro

me? quis tribuat, ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus ſpiritum ſuum?

C 30 Reverſuſque eſt Moyſes, & majores natu Iſrael in caſtra.

31 * Ventus autem egrediens à Domino, * Pſal. 77.26. arreptans trans mare coturnices detulit, & demiſit in caſtra itinere quantum uno die confici poteſt, ex omni parte caſtrorum per circuitum, volabantque in aere duobus cubitis altitudine ſuper terram.

32 Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, ac die altero, congregavit coturnicum, qui parum, decem coros: & ſiccaverunt eas per gyrum caſtrorum.

33 * Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuſcemodi cibus: & * Pſal. 77.30. ecce furor Domini concitatus in populum, percuſſit eum plaga magna nimis.

34 Vocatuſque eſt ille locus, Sepulchra concupiſcentiæ: ibi enim ſepelierunt populum, qui deſideraverat. Egreſſi autem de ſepulchris concupiſcentiæ, venerunt in Haſeroth, & manſerunt ibi.

CAPUT XII.

Aaron, & Maria in mitiſſimum Moyſen murmurant, apud quos Deus Moyſen laudat à familiaritate erga Dominum. Maria lepra percuſſa, & ſeptem diebus a populo ſeparata, ſanitati reſtituitur, orante pro ea Moyſe.

A 1 Locutaque eſt Maria, & Aaron contra Moyſen propter uxorē ejus Æthiopiſſā,

2 Et dixerunt: Num per ſolum Moyſen locutus eſt Dominus? nonne & nobis ſimiliter eſt locutus? Quod cùm audiſſet Dominus,

3 (Erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines, qui morabantur in terra)

4 Statim locutus eſt ad eum, & ad Aaron, & Mariam. Egredimini vos tantū tres ad tabernaculum fœderis. Cùmque fuiſſent egreſſi,

B 5 Deſcendit Dominus in columna nubis, & ſtetit in introitu tabernaculi vocans Aaron, & Mariam. Qui cùm iſſent,

6 Dixit ad eos: Audite ſermones meos: Si quis fuerit inter vos propheta Dñi, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illū.

7 At non talis ſervus meus Moyſes, * qui * Heb. 3.2. in omni domo mea fideliſſimus eſt:

8 * Ore enim ad os loquor ei: & pa- * Exo. 33.11. làm, & non per ænigmata, & figuras Dominum videt. Quare ergo non timuiſtis detrahere ſervo meo Moyſi?

9 Iratuſque contra eos abiit:

C 10 Nubes quoque receſſit, quæ erat ſuper tabernaculum: & ecce Maria apparuit * can- * Deu. 24.9. dens lepra quaſi nix. Cùmque reſpexiſſet eam Aaron, & vidiſſet perfuſam lepra,

11 Ait ad Moyſen: Obſecro, Domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum, quod ſtultè commiſimus,

D 12 Ne fiat hæc quaſi mortua, & ut abortivū quod projicitur de vulva matris ſuæ, ecce jā medium carnis ejus devoratum eſt à lepra.

13 Clamavitque Moyſes ad Dominum, dicens: Deus, obſecro, ſana eam:

14 Cui reſpondit Dñs: Si pater ejus ſpuiſſet in faciem illius, nonne debuerat ſaltem ſeptē diebus rubore ſuffundi? Separetur ſeptem diebus extra caſtra, & poſteà revocabitur.

15 Excluſa eſt itaque Maria extra caſtra ſeptem diebus: & populus non eſt motus de loco illo, donec revocata eſt Maria.

CAPUT XIII.

Miſſi à Moyſe 12. exploratores ad conſiderandam terram promiſſionis, palmitem cum botro, aliiſque fructibus in fertilitatis ſignum poſt 40. dies referunt: qui tamen univerſi præter Caleb, & Joſue, murmur in populo concitant.

1 Profectuſque eſt populus de Haſeroth, fixis tentoriis in deſerto Pharan, A

2 Ibique locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

3 Mitte viros, qui conſiderent terram Chanaan, quam daturus ſum filiis Iſrael, ſingulos de ſingulis tribubus, ex principibus.

4 Fecit Moyſes, quod Dominus imperaverat, de deſerto Pharan mittens principes viros, quorum iſta ſunt nomina.

5 De tribu Ruben, Sammha filium Zechur. B

6 De tribu Simeon, Saphat filium Huri.

7 De tribu Juda, Caleb filium Jephone.

8 De tribu Iſſachar, Igal filium Joſeph.

9 De tribu Ephraim, Oſee filium Nun.

10 De tribu Benjamin, Phalti filium Raphu.

11 De tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi.

12 De tribu Joſeph, ſceptri Manaſſe, Gaddi filium Suſi.

13 De tribu Dan, Ammiel filium Gemalli.

14 De tribu Aſer, Sthur filium Michael.

15 De tribu Nephthali, Nahabi filiū Vapſi.

16 De tribu Gad, Guel filium Machi.

17 Hæc ſunt nomina virorum, quos mi- C ſit Moyſes ad conſiderandam terram: vocavitque Oſee filium Nun, Joſue.

18 Miſit ergo eos Moyſes ad conſiderandam terram Chanaan, & dixit ad eos: Aſcendite per meridianam plagam. Cùmque veneritis ad montes,

19 Conſiderate terram, qualis ſit: & populum, qui habitator eſt ejus, utrùm fortis ſit, an infirmus: ſi pauci numero, an plures:

20 Ipſa terra, bona, an mala: urbes quales, muratæ, an abſque muris:

21 Humus, pinguis, an ſterilis, nemoroſa, an abſque arboribus. Confortamini, & afferte nobis de fructibus terræ. Erat autem tempus, quando jam præcoquę uvæ veſci poſſunt.

22 Cùmque aſcendiſſent, exploraverunt terram à deſerto Sin uſque Rohob intran- D tibus Emath.

23 Aſcenderuntque ad meridiem, & venerunt in Hebron, ubi erant * Achiman, & Siſai, * Joſ. 15.14. & Tolmai filii Enac: nam Hebron ſeptem annis ante Tanim urbem Ægypti condita eſt.

24 * Pergenteſque uſque ad Torrentem botri, * Deu. 1.24. abſciderunt palmitem cum uva ſua, quē portaverunt in vecte duo viri. De malis quoque granatis, & de ficis loci illius tulerunt:

25 Qui appellatus eſt Nehelescol, id eſt, E Torrens botri, eò quòd botrum portaſſent inde filii Iſrael.

26 Reverſique exploratores terrę poſt quadraginta dies, omni regione circuita,

27 Venerunt ad Moyſen, & Aaron, & ad omnem cœtum filiorum Iſrael in deſertum Pharan, quod eſt in Cades. Locutique eis, & om- F ni multitudini oſtenderunt fructus terræ:

28 Et narraverūt, dicentes: Venimus in terram, ad quā miſiſti nos, quæ reverà fluit lacte,

& mel-

& melle, ut ex his fructibus cognoſci poteſt :
29 Sed cultores fortiſſimos habet, & urbes
grãdes,atq;muratas. Stirpẽ Enac vidimus ibi.
30 Amalec habitat in meridie; Hethæus,
& Jebuſæus, & Amorrhæus in montanis :
Chananæus verò moratur juxta mare, &
circa fluenta Jordanis.
G 31 Inter hæc Caleb compeſcens murmur
populi, qui oriebatur contra Moyſen,
ait : Aſcendamus, & poſſideamus terram,
quoniam poterimus obtinere eam.
32 Alii verò,qui fuerant cum eo, dicebant:
Nequaquam ad hunc populum valemus
aſcendere, quia fortior nobis eſt.
33 Detraxeruntque terræ, quam inſpexerant,apud
filios Iſrael,dicentes: Terra,quam
luſtravimus, devorat habitatores ſuos: populus,
quem aſpeximus, proceræ ſtaturæ eſt.
34 Ibi vidimus monſtra quædam filiorum
Enac de genere giganteo quibus comparati,
quaſi locuſtæ videbamur.

CAPUT XIV.

Murmur populi, auditis exploratoribus, fruſtra ſedare conantur Joſue, & Caleb : iratum Dominum placat Moyſes: omnes morti in deſerto addicuntur præter Caleb, ac Joſue, & pugnantes Iſraelitæ contra Domini voluntatem caduntur ab hoſtibus.

A 1 IGitur vociferans omnis turba flevit
nocte illa,
2 Et murmurati ſunt contra Moyſen, &
Aaron cuncti filii Iſrael, dicentes:
3 Utinam mortui eſſemus in Ægypto: &
in hac vaſta ſolitudine utinam pereamus,
& non inducat nos Dominus in terram
iſtam, ne cadamus gladio, & uxores, ac
liberi noſtri ducantur captivi. Nonne
melius eſt reverti in Ægyptum?
4 Dixeruntque alter ad alterum: Conſtituamus
nobis ducem, & revertamur in Ægyptũ.
5 Quo audito Moyſes, & Aaron, ceciderunt
proni in terram coram omni multitudine
filiorum Iſrael.
*Eccl. 46. 9. 1 Mac. 2. 55. 56. 6 * At verò Joſue filius Nun, & Caleb
filius Jephone, qui & ipſi luſtraverant
terram, ſciderunt veſtimenta ſua,
7 Et ad omnem multitudinem filiorum
B Iſrael locuti ſunt: Terra, quam circuivimus,
valde bona eſt.
8 Si propitius fuerit Dominus, inducet
nos in eam, & tradet humum lacte, &
melle manantem.
9 Nolite rebelles eſſe contra Dominum :
neque timeatis populum terræ hujus,
quia ſicut panem ita eos poſſumus devorare
: receſſit ab eis omne præſidium : Dominus
nobiſcum eſt, nolite metuere.
10 Cùmque clamaret omnis multitudo,
& lapidibus eos vellet opprimere, apparuit
gloria Domini ſuper tectum fœderis
cunctis filiis Iſrael.
11 Et dixit Dñs ad Moyſen: Uſquequò detrahet
mihi populus iſte? Quouſque non credent
mihi, in omnibus ſignis, quæ feci coram eis?
12 Feriam igitur eos peſtilentia, atque conſumam
: te autem faciam principem ſuper
gentem magnam, & fortiorem quàm hæc eſt.
C 13 Et ait Moyſes ad Dñm: Ut audiant Ægyptii,
de quorum medio eduxiſti populũ iſtum,
14 Et habitatores terræ hujus, qui audierunt,
quòd tu, Domine, in populo iſto ſis, & facie
videaris ad faciem,* & nubes tua protegat
illos, & in columna nubis præcedas eos per *Exo. 13. 21.
diem, & in columna ignis per noctem :
15 Quòd occideris tantam multitudinem
quaſi unum hominem, & dicant:
16 Non poterat introducere populum in
terram, pro qua juraverat : * idcircò occidit
eos in ſolitudine. *Exo. 32. 8.
17 Magnificetur ergo fortitudo Domini
ſicut juraſti, dicens:
18 * Dominus patiens, & multæ miſericordiæ,
* auferens iniquitatem, & ſcelera, *Pſal. 102. 8.
nullumque innoxium derelinquens, * qui *Ex. 34. 6.
viſitas peccata patrum in filios in tertiam, *Exo. 20. 5.
& quartam generationem :
19 Dimitte, obſecro, peccatum populi hujus
ſecundùm magnitudinem miſericordiæ D
tuæ, ſicut propitius fuiſti egredientibus de
Ægypto uſque ad locum iſtum.
20 Dixitque Dominus : Dimiſi juxta
verbum tuum.
21 Vivo ego : & implebitur gloria Domini
univerſa terra.
22 Attamen omnes homines, qui viderunt
majeſtatem meam, & ſigna, quæ feci in Ægypto,
& in ſolitudine, & tentaverunt me jam
per decem vices, nec obedierunt voci meæ, *Deu. 1. 35.
23 * Non videbunt terram, pro qua juravi
patribus eorum, nec quiſpiam ex illis, qui
detraxit mihi, intuebitur eam. *Joſ. 14. 6.
24 *Servum meum Caleb, qui plenus alio
ſpiritu ſecutus eſt me, inducã in terram hanc,
quam circuivit: & ſemen ejus poſſidebit eam. E
25 Quoniã Amalecites, & Chananæus habitant
in vallibus. Cras movete caſtra, & revertimini
in ſolitudinem per viam maris rubri.
26 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
& Aaron, dicens :
27 Uſquequò multitudo hæc peſſima murmurat
cõtra me? querelas filiorum Iſrael audivi.
28 Dic ergo eis: Vivo ego, ait Dominus: ſicut
locuti eſtis audiente me, ſic faciam vobis. *Pſal. 105. 26.
29 * In ſolitudine hac jacebunt cadavera
veſtra. Omnes, qui numerati eſtis à viginti *Deu. 1. 41.
annis, & ſuprà, & murmuraſtis contra me.
30 *Non intrabitis terrã, ſuper quam levavi
manũ meam, ut habitare vos facerem, præter
Caleb filium Jephone, & Joſue filium Nun.
31 Parvulos autem veſtros, de quibus dixiſtis,
quòd prædę hoſtibus forent, introducam:
ut videant terram, quæ vobis diſplicuit.
32 Veſtra cadavera jacebunt in ſolitudine.
33 Filii veſtri erũt vagi in deſerto annis quadraginta,
& portabunt fornicationẽ veſtram,
donec conſumatur cadavera patrũ in deſerto,
34 Juxta numerũ quadraginta dierum, qui- F
bus conſideraſtis terram: *annus pro die im- *Eze. 4. 6.
putabitur. * Et quadraginta annis recipietis *Pſal. 94. 10.
iniquitates veſtras, & ſcietis ultionem meam:
35 Quoniam ſicut locutus ſum, ita faciam
omni multitudini huic peſſimæ, quæ *Judith 8. 24.
conſurrexit adverſum me : in ſolitudine 1 Cor. 10. 10.
hac deficiet, & morietur. Hebr. 3. 17.
36 *Igitur omnes viri, quos miſerat Moyſes Judæ 5.
ad contẽplandam terram, & qui reverſi murmurare
fecerant cõtra eum omnem multitudinem,
detrahentes terræ, quòd eſſet mala,
37 Mortui ſunt, atque percuſſi in cõſpectu Dñi.

38 Joſue autem filius Nun, & Caleb filius
Jephone vixerunt ex omnibus, qui perre-
xerant ad conſiderandam terram.
39 Locutusq; eſt Moyſes univerſa verba hęc
ad omnes filios Iſrael, & luxit populus nimis.
G 40 Et ecce mane primo ſurgentes aſcende-
runt verticem montis, atque dixerunt: Pa-
rati ſumus aſcendere ad locum, de quo Do-
minus locutus eſt: quia peccavimus.
41 Quibus Moyſes: Cur, inquit, tranſ-
gredimini verbum Domini, quod vobis
non cedet in proſperum?
*Deut. 1. 42. 42 * Nolite aſcendere: non enim eſt Dñs vo-
biſcum: ne corruatis coram inimicis veſtris.
43 Amalecites, & Chananæus ante vos ſunt,
quorum gladio corruetis, eò quòd nolueritis
acquieſcere Dño, nec erit Dominus vobiſcum.
44 At illi contenebrati aſcenderunt in ver-
ticem montis. Arca autem teſtamenti Domi-
ni, & Moyſes non receſſerunt de caſtris.
45 Deſcenditq; Amalecites, & Chananęus, qui
habitabat in monte: & percutiens eos, atque
concidens, perſecutus eſt eos uſque Horma.

C A P U T XV.

*Quæ libamenta ingreſſis terram offerenda
ſint, ac primitiæ ſeparandæ: pœna pec-
cati per ignorantiam, aut ſuperbiam
commiſſi: lapidatur, qui Sabbato ligna
collegit, fimbriæ: ac vittæ ab Hebræis
per quatuor angulos palliorum ponen-
dæ, quæ moneant eos legis Dei.*

A 1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, di-
cens:
2 Loquere ad filios Iſrael, & dices ad eos:
Cùm ingreſſi fueritis terram habitationis ve-
ſtræ, quam ego dabo vobis,
3 Et feceritis oblationem Domino in ho-
locauſtum, aut victimam, vota ſolventes,
vel ſponte offerentes munera, aut in ſolemni-
tatibus veſtris adolentes odorem ſuavitatis
Domino, de bobus, ſive de ovibus:
4 Offeret quicumque immolaverit victi-
mam, ſacrificium ſimilæ, decimam partem
ephi, conſperſæ oleo, quod menſuram ha-
bebit quartam partem hin:
5 Et vinum ad liba fundenda eiuſdem men-
ſuræ dabit in holocauſtum, ſive in victimam.
Per agnos ſingulos,
6 Et arietes erit ſacrificiũ ſimilæ duarũ deci-
marũ, quæ cõſperſa ſit oleo tertię partis hin:
7 Et vinũ ad libamentũ tertiæ partis eiuſdē
menſuræ offeret in odorem ſuavitatis Dño.
8 Quando vero de bobus feceris holocau-
ſtum, aut hoſtiam, ut impleas votum, vel
pacificas victimas,
B 9 Dabis per ſingulos boves ſimilæ tres de-
cimas conſperſæ oleo, quod habeat me-
dium menſuræ hin:
10 Et vinum ad liba fundenda eiuſdem men-
ſuræ in oblationem ſuaviſſimi odoris Dño.
11 Sic facies
12 Per ſingulos boves, & arietes, & agnos,
& hædos.
13 Tam indigenæ, quàm peregrini
14 Eodem ritu offerent ſacrificia.
15 Unum præceptum erit, atque judicium
tam vobis, quàm advenis terræ.
16 Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
17 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos:
18 Cùm veneritis in terram, quã dabo vobis,
19 Et comederitis de panibus regionis il-
lius, ſeparabitis primitias Domino
20 De cibis veſtris. Sicut de areis pri-
mitias ſeparatis,
21 Ita & de pulmẽtis dabitis primitiva Dño.
22 Quòd ſi per ignorantiã pręterieritis quid-
quam horum, quę locutus eſt Dñs ad Moyſen,
23 Et mandavit per eum ad vos, à die, qua
cœpit jubere, & ultrà,
24 Oblitaque fuerit facere multitudo: of- C
feret vitulum de armento, holocauſtum in
odorem ſuaviſſimum Domino, & ſacrificium
eius, ac liba, ut cæremoniæ poſtulant, hir-
cumque pro peccato:
25 Et rogabit ſacerdos pro omni multitu-
dine filiorum Iſrael: & dimittetur eis, quo-
niam non ſponte peccaverunt, nihilominùs
offerentes incenſum Domino pro ſe, & pro
peccato, atque errore ſuo:
26 Et dimittetur univerſę plebi filiorum Iſ-
rael, & advenis, qui peregrinantur inter eos:
quoniã culpa eſt omnis populi per ignorãtiã.
27 Quòd ſi anima una neſciens peccaverit,
offeret capram anniculam pro peccato ſuo:
28 Et deprecabitur pro ea ſacerdos, quòd
inſcia peccaverit coram Domino, impetra-
bitque ei veniam, & dimittetur illi.
29 Tam indigenis, quàm advenis una lex
erit omnium, qui peccaverint ignorantes.
30 Anima verò, quæ per ſuperbiam aliquid
commiſerit, ſive civis ſit ille, ſive peregri-
nus, (quoniam adverſùs Dominum rebel-
lis fuit) peribit de populo ſuo.
31 Verbum enim Domini contempſit, & D
præceptum illius fecit irritum: idcircò de-
lebitur, & portabit iniquitatem ſuam.
32 Factum eſt autem, cùm eſſent filii Iſrael
in ſolitudine, & inveniſſent hominem col-
ligentem ligna in die Sabbati,
33 Obtulerunt eum Moyſi, & Aaron, &
univerſæ multitudini.
34 Qui recluſerunt eum in carcerem, ne-
ſcientes quid ſuper eo facere deberent.
35 Dixitque Dominus ad Moyſen: Morte
moriatur homo iſte, obruat eum lapidibus
omnis turba extra caſtra.
36 Cũq; eduxiſſent eũ foras, obruerũt eũ la-
pidibus, & mortuus eſt, ſicut præceperat Dñs.
37 Dixit quoque Dominus ad Moyſen:
38 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos * ut *Deut. 22. 12.
faciant ſibi fimbrias per angulos palliorum Matt.
ponentes in eis vittas hyacinthinas: 23. 5.
39 Quas cùm viderint, recordentur omnium
mandatorum Dñi, nec ſequantur cogitatio-
nes ſuas, & oculos per res varias fornicantes,
40 Sed magis memores præceptorum Do-
mini faciant ea, ſintque ſancti Deo ſuo.
41 Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi
vos de terra Ægypti, ut eſſem Deus veſter.

C A P U T XVI.

*Core, Dathan, & Abiron ſeditionem movent
contra Moyſen, & Aaron, ambiuntq; prin-
cipatum, & ſacerdotium, unde eos vivos
terra abſorbet, & ignis interficit 250. vi-
ros offerentes incenſum, & alios 14700.
murmurantes conſumpſit incendium,
quod oratione ſua Aaron compeſcuit.*

1 ECce autẽ Core filius Iſaar, filii Caath, fi- A
lii Levi, & Dathan, atque Abiron filii
Eliab, Hon quoq; filius Pheleth de filiis Rubẽ,

2 Sur-

2 Surrexerunt contra Moyſen, aliique filio-
rum Iſrael ducenti quinquaginta viri proce-
res ſynagogæ, & qui tempore concilii per
nomina vocabantur.
*Eccl. 45. 22. 1. Cor. 10. 10. Judæ 1. 11. 3 * Cùmque ſtetiſſent adversùs Moyſen, &
Aaron, dixerunt: Sufficiat vobis, quia omnis
multitudo ſanctorum eſt, & in ipſis eſt Domi-
nus: Cur elevamini ſuper populum Domini?
4 Quod cùm audiſſet Moyſes, cecidit
pronus in faciem:
5 Locutuſque ad Core, & ad omnem multi-
tudinem: Manè, inquit, notum faciet Domi-
nus, qui ad ſe pertineant, & ſanctos applicabit
ſibi: & quos elegerit, appropinquabunt ei.
B 6 Hoc igitur facite: Tollat unuſquiſq; thuri-
bula ſua, tu Core, & omne concilium tuum:
7 Et hauſto cras igne, ponite deſuper thy-
miama coram Dño: & quemcumq; elegerit,
ipſe erit ſanctus: multùm erigimini filii Levi.
8 Dixitq; rurſum ad Core: Audite, filii Levi:
9 Num parum vobis eſt, quòd ſeparavit vos
Deus Iſrael ab omni populo, & junxit ſibi, ut
ſerviretis ei in cultu tabernaculi, & ſtaretis
coram frequentia populi, & miniſtraretis eis?
10 Idcircò ad ſe fecit accedere te, & omnes
fratres tuos filios Levi, ut vobis etiam ſacer-
dotium vindicetis,
11 Et omnis globus tuus ſtet contra Do-
minum? quid eſt enim Aaron, ut mur-
muretis contra eum?
12 Miſit ergo Moyſes, ut vocaret Da-
than, & Abiron filios Eliab. Qui reſpon-
derunt: Non venimus.
13 Numquid parum eſt tibi, quòd edu-
xiſti nos de terra, quæ lacte, & melle
manabat, ut occideres in deſerto, niſi &
dominatus fueris noſtri?
14 Reverà induxiſti nos in terram, quæ fluit
rivis lactis, & mellis, & dediſti nobis poſ-
ſeſſiones agrorum, & vinearum: an & ocu-
los noſtros vis eruere? non venimus.
15 Iratuſque Moyſes valde, ait ad Domi-
C num: Ne reſpicias ſacrificia eorum: tu ſcis,
quòd ne aſellum quidem umquam accepe-
rim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum.

16 Dixitque ad Core: Tu, & omnis congre-
gatio tua ſtate ſeorſum coram Domino, &
Aaron die craſtino ſeparatim.
17 Tollite ſinguli thuribula veſtra, & po-
nite ſuper ea incenſum, offerentes Domino
ducenta quinquaginta thuribula: Aaron quo-
que teneat thuribulum ſuum.
18 Quod cùm feciſſent, ſtantibus Moyſe,
& Aaron,
19 Et coacervaſſent adversùm eos omnem
multitudinem ad oſtium tabernaculi, appa-
ruit cunctis gloria Domini.
20 Locutuſque Dominus ad Moyſen, &
Aaron, ait:
21 Separamini de medio congregationis
hujus, ut eos repentè diſperdam.
22 Qui ceciderunt proni in faciem, at-
que dixerunt: Fortiſſime Deus ſpirituum
universæ carnis, num uno peccante, con- D
tra omnes ira tua deſæviet?
23 Et ait Dominus ad Moyſen:
24 Præcipe univerſo populo, ut ſeparetur à
tabernaculis Core, & Dathan, & Abiron.
25 Surrexitque Moyſes, & abiit ad Da-
than, & Abiron, & ſequentibus eum ſe-
nioribus Iſrael,
26 Dixit ad turbam: Recedite à taber-
naculis hominum impiorum, & nolite
tangere, quæ ad eos pertinent, ne invol-
vamini in peccatis eorum.
27 Cùmque receſſiſſent à tentoriis eorum
per circuitum, Dathan, & Abiron egreſſi ſta-
bant in introitu papilionum ſuorum, cum
uxoribus & liberis, omnique frequentia,
28 Et ait Moyſes: In hoc ſcietis, quòd Dominus
miſerit me, ut facerem univerſa, quæ cerni-
tis, & non ex proprio ea corde protulerim:
29 Si conſueta hominum morte interierint, E
& viſitaverit eos plaga, qua & cæteri vi-
ſitari ſolent: non miſit me Dominus:
30 Sin autem novam rem fecerit Dominus,
ut aperiens terra os ſuum deglutiat eos, &
omnia, quæ ad illos pertinent, deſcende-
rintque viventes in infernum, ſcietis
quòd blaſphemaverint Dominum.

* Deu. 11. 6. Pſal. 105. 17.

31 * Confeſtim igitur, ut ceſſavit loqui,
dirupta eſt terra ſub pedibus eorum:
32 Et aperiens os ſuum, devoravit illos cum
tabernaculis ſuis, & univerſa ſubſtantia eorũ.
33 Deſcenderuntq; vivi in infernum operti
humo, & perierunt de medio multitudinis.
34 At verò omnis Iſrael, qui ſtabat per gy-
rum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens:
Ne forte & nos terra deglutiat.
35 Sed & ignis egreſſus à Domino, in-
terfecit ducentos quinquaginta viros, qui
offerebant incenſum.
36 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
37 Præcipe Eleazaro filio Aaron ſacerdoti,
ut tollat thuribula, quæ jacent in incendio,
& ignem huc, illucque diſpergat: quoniam
ſanctificata ſunt
38 In mortibus peccatorum: producatque
F ea in laminas, & affigat altari, eò quod
oblatum ſit in eis incenſum Domino, &
ſanctificata ſunt, ut cernant ea pro ſigno, &
monimento filii Iſrael.
39 Tulit ergo Eleazar ſacerdos thuribula
ænea, in quibus obtulerant hi, quos in-
cendium devoravit, & produxit eas in la-
minas, affigens altari:
40 Ut haberent poſteà filii Iſrael, quibus
commonerentur, ne quis accedat alienigena,
& qui non eſt de ſemine Aaron, ad offeren-
dum incenſum Domino, ne patiatur ſicut
paſſus eſt Core, & omnis congregatio ejus,
loquente Domino ad Moyſen.
41 Murmuravit autẽ omnis multitudo filio-
rum Iſrael ſequenti die cõtra Moyſen, & Aa-
ron, dicens: Vos interfeciſtis populum Dñi.
42 Cùmque oriretur ſeditio, & tumultus
increſceret,
43 Moyſes, & Aaron fugerunt ad tabernacu-
lum fœderis. Quod, poſtquam ingreſſi ſunt,
operuit nubes, & apparuit gloria Domini.
44 Dixitque Dominus ad Moyſen:
45 Recedite de medio hujus multitudinis,
G etiã nũc delebo eos. Cùmq; jacerent in terra,
46 Dixit Moyſes ad Aaron: Tolle thuribu-
lum, & hauſto igne de altari, mitte incen-
ſum deſuper, pergens citò ad populum, ut
roges pro eis: * jam enim egreſſa eſt ira à
* Sup. 16.22. Domino, & plaga deſævit.
47 Quod cùm feciſſet Aaron, & cucurriſſet
ad mediam multitudinem, quam jam vaſta-
bat incendium, obtulit thymiama:
48 Et ſtans inter mortuos, ac viventes, pro
populo deprecatus eſt, & plaga ceſſavit.
49 Fuerunt autem, qui percuſſi ſunt quatuor-
decim millia hominum, & ſeptingenti, abſ-
que his, qui perierant in ſeditione Core.
50 Reverſuſque eſt Aaron ad Moyſen ad
oſtium tabernaculi fœderis poſtquam quie-
vit interitus.

C A P U T XVII.

Sumptis 12. virgis à duodecim tribuum principibus, ſola Aaronis virga floruit, ac fructum produxit, hoc miraculo, & indicio Sacerdotium illi à Deo confirmatur: ſervataque eſt in tabernaculo teſtimonii.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen,
A dicens:
2 Loquere ad filios Iſrael, & accipe ab eis
virgas ſingulas per cognationes ſuas, à cunctis
principibus tribuum, virgas duodecim, &
uniuſcujuſque nomen ſuperſcribes virgæ ſuæ.
3 Nomen autem Aaron erit in tribu Levi, &
una virga cunctas ſeorsũ familias continebit.
4 Poneſque eas in tabernaculo fœderis co-
ram teſtimonio, ubi loquar ad te.
5 Quem ex his elegero, germinabit virga
ejus: & cohibebo à me querimonias filiorum
Iſrael, quibus contra vos murmurant.
6 Locutuſque eſt Moyſes ad filios Iſrael: &
dederunt ei omnes principes virgas per ſin-
gulas tribus: fueruntque virgæ duodecim
abſque virga Aaron.
7 Quas cùm poſuiſſet Moyſes coram Domi- C
no in tabernaculo teſtimonii:
8 Sequenti die regreſſus invenit germinaſſe
virgam Aaron in domo Levi: & turgentibus
gemmis eruperant flores, qui, foliis dilata-
tis, in amygdalas deformati ſunt.
9 Protulit ergo Moyſes omnes virgas de
conſpectu Domini ad cunctos filios Iſrael: vi-
deruntque, & receperunt ſinguli virgas ſuas.
10 Dixitque Dñs ad Moyſen: Refer virgam D
Aaron in tabernaculum teſtimonii, ut ſerve- * Heb. 9. 4.
tur ibi in ſignum rebellium filiorum Iſrael, &
quieſcant querelæ eorum à me, ne moriantur.
11 Fecitque Moyſes ſicut præceperat Dñs.
12 Dixerunt autem filii Iſrael ad Moyſen:
Ecce conſumpti ſumus, omnes perivimus.
13 Quicumque accedit ad tabernaculum
Domini, moritur. Num uſque ad interne-
cionem cuncti delendi ſumus?

C A P U T XVIII.

De oneribus ſacerdotum, & excubiis Levitarum: loco ſortis hæreditariæ, primitiæ, & oblationes, ac ſacrificia ſacerdotibus, decimæ autem Levitis aſſignantur, qui earum decimam rurſum dabant Aaron.

1 DIxitq; Dominus ad Aaron: Tu, & filii A
tui, & domus patris tui tecum, por-
tabitis iniquitatem Sanctuarii: & tu, & filii tui
ſimul ſuſtinebitis peccata ſacerdotii veſtri.
2 Sed & fratres tuos de tribu Levi, & ſce-
ptrum patris tui ſume tecum, præſtoque ſint,
& miniſtrent tibi: tu autem, & filii tui mini-
ſtrabitis in tabernaculo teſtimonii.
3 Excubabuntque Levitæ ad præcepta tua,
& ad cuncta opera tabernaculi: ita dumtaxat,
ut ad vaſa Sanctuarii, & ad altare non acce-
dant, ne & illi moriatur, & vos pereatis ſimul.
4 Sint autem tecum, & excubent in cuſtodiis
tabernaculi, & in omnibus cæremoniis ejus.
Alienigena non miſcebitur vobis.
5 Excubate in cuſtodia Sanctuarii, & in
miniſterio altaris: ne oriatur indignatio
ſuper filios Iſrael.
6 Ego dedi vobis fratres veſtros Levitas de
medio filiorum Iſrael, & tradidi donum Dño,
ut ſerviant in miniſteriis tabernaculi ejus.
7 Tu autem, & filii tui cuſtodite ſacer- B
dotium veſtrum: & omnia, quæ ad cultum
altaris pertinent, & intra velum ſunt,
per ſacerdotes adminiſtrabuntur. Si quis
externus acceſſerit, occidetur.
8 Locutuſque eſt Dominus ad Aaron: Ecce
dedi tibi cuſtodiam primitiarum mearum.
Omnia, quæ ſanctificantur à filiis Iſrael,
tradidi tibi, & filiis tuis pro officio ſacer-
dotali legitima ſempiterna.

Digitized by Google

9 Hæc ergo accipies de his, quæ ſanctificantur, & oblata ſunt Domino. Omnis oblatio, & ſacrificium, & quidquid pro peccato, atque delicto redditur mihi, & cedit in ſancta ſanctorum, tuum erit, & filiorum tuorum:

10 In ſanctuario comedes illud: mares tantùm edent ex eo, quia conſecratum eſt tibi.

11 Primitias autem, quas voverint, & obtulerint filii Iſrael, tibi dedi, & filiis tuis, ac filiabus tuis, jure perpetuo: qui mundus eſt in domo tua, veſcetur eis.

12 Omnem medullam olei, & vini, ac frumenti, quidquid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi.

13 Univerſa frugum initia, quas gignit humus, & Dño deportantur, cedent in uſus tuos: qui mundus eſt in domo tua, veſcetur eis.

14 Omne, quod ex voto reddiderint filii Iſrael, tuum erit.

C

15 Quidquid primum erumpit è vulva cunctæ carnis, quam offerunt Domino, ſive ex hominibus, ſive de pecoribus fuerit, tui juris erit: ita duntaxat, ut pro hominis primogenito pretium accipias, & omne animal, quod immundum eſt, redimi facias.

16 Cujus redemptio erit poſt unum menſem, ſiclis argenti quinque, pondere Sanctuarii * Siclus viginti obolos habet.

*Exo. 30. 13. Levit. 27. 25. Num. 3. 47. Ezech. 45. 12.

17 Primogenitum autem bovis, & ovis, & capræ non facies redimi, quia ſanctificata ſunt Domino, ſanguinem tantùm eorum fundes ſuper altare, & adipes adolebis in ſuaviſſimum odorem Domino.

18 Carnes verò in uſum tuum cedent, ſicut pectuſculum conſecratum, & armus dexter, tua erunt.

19 Omnes primitias Sanctuarii, quas offerunt filii Iſrael Domino, tibi dedi, & filiis, ac filiabus tuis, jure perpetuo. Pactum ſalis eſt ſempiternum coram Domino, tibi, ac filiis tuis.

20 Dixitque Dominus ad Aaron: In terra eorum nihil poſſidebitis, nec habebitis partem inter eos: ego pars, & hæreditas tua in medio filiorum Iſrael.

21 Filiis autem Levi dedi omnes decimas Iſraelis in poſſeſſionem, pro miniſterio, quo ſerviunt mihi in tabernaculo fœderis:

22 Ut non accedât ultrà filii Iſrael ad tabernaculum, nec committant peccatũ mortiferũ,

D

23 Solis filiis Levi mihi in tabernaculo ſervientibus, & portantibus peccata populi: legitimum ſempiternum erit in generationibus veſtris. * Nihil aliud poſſidebunt,

*Deu. 18. 1.

24 Decimarum oblatione contenti, quas in uſus eorum, & neceſſaria ſeparavi.

25 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

26 Præcipe Levitis, atque denuntia: Cùm acceperitis à filiis Iſrael decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id eſt, decimam partem decimæ.

27 Ut reputetur vobis in oblationem primitivorum, tam de areis, quàm de torcularibus:

28 Et in univerſis, quorũ accipitis primitias, offerte Domino, & date Aaron ſacerdoti.

29 Omnia, quę offeretis ex decimis & in donaria Dñi ſeparabitis, optima, & electa erunt.

30 Dicеſque ad eos: Si præclara, & meliora quæque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis quaſi de area, & torculari dederitis primitias:

31 Et comedetis eas in omnibus locis veſtris tam vos, quàm familiæ veſtræ: quia pretium eſt pro miniſterio, quo ſervitis in tabernaculo teſtimonii:

32 Et non peccabitis ſuper hoc, egregia vobis, & pinguia reſervantes, ne polluatis oblationes filiorum Iſrael, & moriamini.

CAPUT XIX.

Ex cinere vaccæ ruſæ fiebat aqua expiationis, qua variæ immunditiæ abluebantur: ac moriente in tabernaculo, & vaſe non habente operculum, ac tangente cadaver hominis.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron dicens: A

2 Iſta eſt religio victimæ, quam conſtituit Dominus. Præcipe filiis Iſrael, ut adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua nulla ſit macula, nec portaverit jugum:

3 Tradetiſque eam Eleazaro ſacerdoti, * qui eductam extra caſtra immolabit in conſpectu omnium: *Heb. 13. 11.

4 Et tingens digitum in ſanguine ejus, aſperget contra fores tabernaculi ſeptem vicibus,

5 Comburetque eam cunctis videntibus, tam pelle, & carnibus ejus, quàm ſanguine, & fimo flammæ traditis.

6 Lignum quoque cedrinum, & hyſſopum, coccumque bis tinctum, ſacerdos mittet in flammam, quæ vaccam vorat.

7 Et tunc demum, lotis veſtibus, & corpore ſuo, ingredietur in caſtra, commaculatuſque erit uſque ad veſperum. B

8 Sed & ille, qui combuſſerit eam, lavabit veſtimenta ſua, & corpus: & immundus erit uſque ad veſperum.

9 Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, & effundet eos extra caſtra in loco puriſſimo, ut ſint multitudini filiorum Iſrael in cuſtodiam, & in aquam aſperſionis: quia pro peccato vacca combuſta eſt.

10 Cùmque laverit, qui vaccę portaverat cineres, veſtimenta ſua, immundus erit uſque ad veſperum. Habebũt hoc filii Iſrael, & advenę qui habitant inter eos ſanctum jure perpetuo.

11 Qui tetigerit cadaver hominis, & propter hoc ſeptem diebus fuerit immundus:

12 Aſpergetur ex hac aqua die tertio, & ſeptimo, & ſic mundabitur. Si die tertio aſperſus non fuerit, ſeptimo non poterit emundari. C

13 Omnis, qui tetigerit humanæ animæ morticinum, & aſperſus hac commiſtione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, & peribit ex Iſrael: quia aqua expiationis non eſt aſperſus, immundus erit, & manebit ſpurcitia ejus ſuper eum.

14 Iſta eſt lex hominis, qui moritur in tabernaculo: Omnes, qui ingrediuntur tentorium illius, & univerſa vaſa, quæ ibi ſunt, polluta erunt ſeptem diebus.

15 Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam deſuper, immundum erit.

16 Si quis in agro tetigerit cadaver occiſi hominis, aut per ſe mortui, ſive os illius, vel ſepulchrum, immundus erit ſeptem diebus.

17 Tollentque de cineribus combuſtionis, atque peccati, & mittent aquas vivas ſuper eos in vas:

18 In quibus cùm homo mundus tinxerit D

Digitized by Google

hyſſopum, aſperget ex eo omne tentorium, & cunctam ſupellectilem, & homines hujuſcemodi contagione pollutos:

19 Atque hoc modo mundus luſtrabit immundum tertio, & ſeptimo die: expiatuſque die ſeptimo, lavabit & ſe, & veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad veſperum.

20 Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio eccleſiæ, quia ſanctuarium Domini polluit, & non eſt aqua luſtrationis aſperſus.

21 Erit hoc præceptum legitimum ſempiternum. Ipſe quoque, qui aſpergit aquas, lavabit veſtimenta ſua. Omnis, qui tetigerit aquas expiationis, immundus erit uſque ad veſperum.

22 Quidquid tetigerit immundus, immundum faciet: & anima, quæ horum quippiam tetigerit, immunda erit uſque ad veſperum.

CAPUT XX.

Maria moritur; murmuranti populo aqua è petra fluit: Moyſes, & Aaron offendunt Deum ad aquas contradictionis, ideò privantur ingreſſu terræ promiſſæ; negantque tranſitum Edom, diſcedunt ad montem Horeb: ubi conſecrato in ſummum ſacerdotem Eleazaro, moritur Aaron pater ipſius.

A 1 VEneruntque filii Iſrael, & omnis multitudo in deſertum Sin, menſe primo: & manſit populus in Cades. Mortuaque eſt ibi Maria, & ſepulta in eodem loco.

2 Cùmque indigeret aqua populus, convenerunt adverſum Moyſen, & Aaron:

3 Et verſi in ſeditionem, dixerunt: Utinam periiſſemus inter fratres noſtros coram Dño.

* Exo. 17.1. 4 *Cur eduxiſtis Eccleſiam Dñi in ſolitudinem, ut & nos, & noſtra jumenta moriamur?

5 Quare nos feciſtis aſcendere de Ægypto, & adduxiſtis in locum iſtum peſſimum, qui ſeri non poteſt, qui nec ficum gignit, nec vineas, nec malogranata, inſuper & aquam non habet ad bibendum?

6 Ingreſſuſque Moyſes, & Aaron, dimiſſa multitudine, tabernaculum fœderis, corruerunt proni in terram, clamaveruntque ad Dominum, atque dixerunt: Domine Deus, B audi clamorem hujus populi, & aperi eis theſaurum tuum in fontem aquæ vivæ: ut ſatiati, ceſſet murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini ſuper eos.

7 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

8 Tolle virgam, & congrega populum tu, & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas. Cùmque eduxeris aquam de petra, bibet omnis multitudo, & jumenta ejus.

* Exo. 17.5.6. * Pſal. 77.15. 1.Cor. 10.4. 9 * Tulit igitur Moyſes virgam, quæ erat in conſpectu Domini, ſicut præceperat ei,

10 Congregata multitudine ante petram, dixitq; eis: Audite rebelles, & increduli: *Num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere?

11 Cùmque elevaſſet Moyſes manum, percutiens virga bis ſilicem, egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.

* Deu. 1.37. 12 Dixitque Dominus ad Moyſen, & Aaron: *Quia non credidiſtis mihi, ut ſanctificaretis me coram filiis Iſrael, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis.

13 Hæc eſt aqua contradictionis, ubi jurgati ſunt filii Iſrael contra Dominum, & ſanctificatus eſt in eis.

14 Miſit intereà nuntios Moyſes de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Iſrael: Noſti omnem laborem, qui apprehendit nos, C

15 Quomodò deſcenderunt patres noſtri in Ægyptū, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixeruntq; nos Ægyptii, & patres noſtros:

16 Et quomodò clamaverimus ad Dominum, & exaudierit nos, miſeritque angelum, qui eduxerit nos de Ægypto. Ecce in urbe Cades, quæ eſt in extremis finibus tuis, poſiti;

17 Obſecramus, ut nobis tranſire liceat per terram tuam. Non ibimus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, ſed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram declinantes, donec tranſeamus terminos tuos.

18 Cui reſpondit Edom: Non tranſibis per me, alioquin armatus occurram tibi.

19 Dixeruntque filii Iſrael: Per tritam gradiemur viam: & ſi biberimus aquas tuas nos, & pecora noſtra; dabimus, quod juſtum eſt: nulla erit in pretio difficultas, tantùm velociter tranſeamus.

20 At ille reſpondit: Non tranſibis. Statimque egreſſus eſt obvius cum infinita multitudine, & manu forti. D

21 Nec voluit acquieſcere deprecanti, ut concederet tranſitum per fines ſuos, quam ob rem divertit ab eo Iſrael.

22 Cùmque caſtra moviſſent de Cades, venerunt in montem Hor, qui eſt in finibus terræ Edom:

23 Ubi locutus eſt Dominus ad Moyſen:

24 Pergat, inquit, Aaron ad populos ſuos: non enim intrabit terram, quam dedi filiis Iſrael, eò quòd incredulus fuerit ori meo ad aquas contradictionis.

25 * Tolle Aaron, & filium ejus cum eo, & duces eos in montem Hor. * Infr. 33.38. Deut. 32.50.

26 Cùmque nudaveris patrem veſte ſua, indues ea Eleazarum filium ejus: Aaron colligetur, & morietur ibi.

27 Fecit Moyſes, ut præceperat Dominus: & aſcenderunt in montem Hor coram omni multitudine.

28 Cùmque Aaron ſpoliaſſet veſtibus ſuis, induit eis Eleazarum filium ejus.

29 Illo mortuo in montis ſupercilio, deſcendit cum Eleazaro.

30 Omnis autem multitudo videns occubuiſſe Aaron, flevit ſuper eo triginta diebus per cunctas familias ſuas.

CAPUT XXI.

Vincitur ab Iſrael rex Chananæus: ſerpentes in populum, ob itineris tædium, aquæ penuriam, mannæ nauſeam murmurantem, immittuntur, quorum morſibus erectus ſerpens æneus medetur: Sehon, & Og reges vincuntur.

1 QUod cùm audiſſet Chananæus rex *Arad, qui habitabat ad meridiem, veniſſe ſcilicet Iſrael per exploratorum viam, pugnavit contra illum, & victor exiſtens, duxit ex eo prædam. A * Infr. 33.40.

2 At Iſrael voto ſe Domino obligans ait: Si tradideris populum iſtum in manu mea, delebo urbes ejus.

3 Exaudivitque Dominus preces Iſrael, & tradidit Chananæum, quem ille interfecit ſubverſis urbibus ejus: & vocavit nomen loci illius Horma, id eſt, anathema.

B

4 Profecti ſunt autem & de monte Hor, per viam, quæ ducit ad mare rubrum, ut circumirent terram Edom. Et tædere cœpit populum itineris, ac laboris:

5 Locutuſque contra Deum, & Moyſen, ait: Cur eduxiſti nos de Ægypto, ut moreremur in ſolitudine? Deeſt panis, non ſunt aquæ: anima noſtra jam nauſeat ſuper cibo iſto leviſſimo.

* Jud. 5. 15. Sap. 16. 5. 1. Cor. 10. 9.

6 * Quamobrem miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes; ad quorum plagas & mortes plurimorum,

7 Venerunt ad Moyſen, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti ſumus contra Dominum, & te: ora, ut tollat à nobis ſerpentes. Oravitque Moyſes pro populo;

C

8 Et locutus eſt Dominus ad eum: fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno: qui percuſſus aſpexerit eum, vivet.

* Joa. 3. 14.

9 * Fecit ergo Moyſes SERPENTEM ÆNEUM, & poſuit eum pro ſigno: quem cùm percuſſi aſpicerent, ſanabantur.

10 Profectique filii Iſrael caſtrametati ſunt in Oboth.

11 Unde egreſſi fixere tentoria in Jeabarim, in ſolitudine, quæ reſpicit Moab contra orientalem plagam.

12 Et inde moventes, venerunt ad torrentem Zared.

* Deu. 2. 9. * Deu. 2. 14. Jud. 11. 18.

13 Quem * relinquentes caſtrametati ſunt contra Arnon, quæ eſt in deſerto, & prominet in finibus Amorrhæi: * ſiquidem Arnon terminus eſt Moab, dividens Moabitas, & Amorrhæos.

D

14 Unde dicitur in libro bellorum Domini: Sicut fecit in mari rubro, ſic faciet in torrentibus Arnon.

15 Scopuli torrentium inclinati ſunt, ut requieſcerent in Ar, & recumberent in finibus Moabitarum:

16 Ex eo loco apparuit puteus, ſuper quo locutus eſt Dominus ad Moyſen: Congrega populum, & dabo ei aquam.

17 Tunc cecinit Iſrael carmen iſtud: Aſcendat puteus. Concinebant:

18 Puteus, quem foderunt principes, & paraverunt duces multitudinis in datore legis, & in baculis ſuis. De ſolitudine, Matthana.

19 De Matthana in Nahaliel: de Nahaliel in Bamoth.

E

20 De Bamoth, vallis eſt in regione Moab, in vertice Phaſga, quod reſpicit contra deſertum.

* Deu. 2. 26. Judic. 11. 19.

21 * Miſit autem Iſrael nuntios ad Sehon regem Amorrhæorum, dicens:

22 Obſecro, ut tranſire mihi liceat per terrã tuam: non declinabimus in agros, & vineas, non bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, donec tranſeamus terminos tuos.

23 Qui concedere noluit, ut tranſiret Iſrael per fines ſuos: quin potiùs exercitu congregato, egreſſus eſt obviàm in deſertum, & venit in Jaſa, pugnavitque contra eum.

* Pſal. 134. 11. Amo. 2. 9.

24 * A quo percuſſus eſt in ore gladii, & poſſeſſa eſt terra ejus ab Arnon uſq; Jeboc, & filios Ammon: quia forti præſidio tenebantur termini Ammonitarum.

F

25 Tulit ergo Iſrael omnes civitates ejus, & habitavit in urbibus Amorrhæi, in Heſebon ſcilicet, & viculis ejus.

26 Urbs Heſebon fuit Sehon regis Amorrhæi, qui pugnavit contra regem Moab: & tulit omnem terram, quæ ditionis illius fuerat, uſque Arnon.

27 Idcircò dicitur in Proverbio: Venite in Heſebon, ædificetur, & conſtruatur civitas Sehon:

28 Ignis egreſſus eſt de Heſebon, flamma de oppido Sehon, & devoravit Ar Moabitarum, & habitatores excelſorum Arnon.

* Jud. 11. 24. 3 Reg. 11. 7.

29 * Væ tibi Moab, periſti popule Chamos. Dedit filios ejus in fugam, & filias in captivitatem regi Amorrhæorum Sehon.

30 Jugum ipſorum diſperiit ab Heſebon, uſque Dibon, laſſi pervenerunt in Nophe, & uſque Medaba.

31 Habitavit itaque Iſrael in terra Amorrhæi.

G

32 Miſitq; Moyſes, qui explorarẽt Jazer: cujus ceperũt viculos, & poſſederũt habitatores.

* Deu. 3. 1. 29. 7.

33 * Verteruntque ſe, & aſcenderunt per viam Baſan, & occurrit eis Og rex Baſan cum omni populo ſuo, pugnaturus in Edraï.

34 Dixitque Dominus ad Moyſen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum, & omnem populum, ac terram ejus: facieſque illi ſicut feciſti Sehon regi Amorrhæorum habitatori Heſebon.

35 Percuſſerunt igitur & hunc cum filiis ſuis, univerſumq; populum ejus uſque ad internecionem, & poſſederunt terram illius.

CAPUT XXII.

Bis vocatur Balaam ariolus à Balac rege Moab, ut Iſraelitis malediceret: quem Angelus, aſina loquente, corripit.

A

1 PRofectique caſtrametati ſunt in campeſtribus Moab, ubi trans Jordanem Jericho ſita eſt.

2 Videns autem Balac filius Sephor omnia, quæ fecerat Iſrael Amorrhæo,

3 Et quòd pertimuiſſent eum Moabitæ, & impetum ejus ferre non poſſent,

4 Dixit ad majores natu Madian: Ita delebit hic populus omnes, qui in noſtris finibus commorantur, quomodò ſolet bos herbas uſque ad radices carpere. Ipſe erat eo tempore rex in Moab.

B

* Joſ. 24. 9.

5 * Miſit ergo nuncios ad Balaam filium Beor ariolum, qui habitabat ſuper flumen terræ filiorum Ammon, ut vocarent eum, & dicerent: Ecce egreſſus eſt populus ex Ægypto, qui operuit ſuperficiem terræ, ſedens contra me.

6 Veni igitur, & maledic populo huic, quia fortior me eſt: ſi quomodò poſſim percutere, & ejicere eum de terra mea: novi enim, quòd benedictus ſit, cui benedixeris; & maledictus, in quem maledicta congeſſeris.

7 Perrexeruntque ſeniores Moab, & majores natu Madian, habentes divinationis pretium in manibus. Cùmque veniſſent ad Balaam, & narraſſent ei omnia verba Balac:

C

8 Ille reſpondit: Manete hìc nocte, & reſpondebo quidquid mihi dixerit Dominus. Manentibus autem illis apud Balaam, venit Deus, & ait ad eum:

9 Quid ſibi volunt homines iſti apud te?

10 Reſpondit: Balac filius Sephor, rex
Moabitarum miſit ad me,
11 Dicens: Ecce populus, qui egreſſus eſt
de Ægypto, operuit ſuperficiem terræ:
veni, & maledic ei, ſi quo modo poſſim
pugnans abigere eum.
12 Dixitq; Deus ad Balaam: Noli ire cum eis,
neq; maledicas populo: quia benedictus eſt.
13 Qui mane conſurgens dixit ad princi-
pes: Ite in terram veſtram, quia prohibuit
me Dominus venire vobiſcum.
14 Reverſi principes dixerunt ad Balac:
Noluit Balaam venire nobiſcum.
15 Rurſum ille multò plures, & nobilio-
res quàm ante miſerat, miſit.
16 Qui cùm veniſſent ad Balaam, dixe-
runt: Sic dicit Balac filius Sephor: Ne
cuncteris venire ad me:
D 17 Paratus ſum honorare te, & quidquid vo-
* Infr. 24. 13 lueris, dabo tibi: veni, & maledic populo iſti,
18 Reſpondit Balaam: * Si dederit mihi
Balac plenam domum ſuam argenti, & auri,
non potero immutare verbum Domini Dei
mei: ut vel plus, vel minus loquar.
19 Obſecro, ut hic maneatis etiam hac no-
cte, & ſcire queam, quid mihi rurſum re-
ſpondeat Dominus.
20 Venit ergo Deus ad Balaam nocte, & ait
ei: Si vocare te venerunt homines iſti,
ſurge, & vade cum eis: ita dumtaxat,
ut quod tibi præcepero, facias.
21 Surrexit Balaam mane, & ſtrata aſina
ſua profectus eſt cum eis.
* 2 Petr. 2. 15 22 * Et iratus eſt Deus. Stetitque angelus
Domini in via contra Balaam, qui inſidebat
aſinæ, & duos pueros habebat ſecum.
E 23 Cernens aſina angelum ſtantem in via,
evaginato gladio, avertit ſe de itinere, &
ibat per agrum. Quam cùm verberaret Ba-
laam, & vellet ad ſemitam reducere,
24 Stetit angelus in anguſtiis duarum ma-
ceriarum, quibus vineæ cingebantur:
25 Quem videns aſina, junxit ſe parieti,
& attrivit ſedentis pedem. At ille iterùm
verberabat eam:
26 Et nihilominùs angelus ad locum angu-
ſtum tranſiens, ubi nec ad dexteram, nec ad
ſiniſtram poterat deviare, obvius ſtetit.
27 Cùmque vidiſſet aſina ſtantem angelum,
concidit ſub pedibus ſedentis: qui iratus,
vehementius cædebat fuſte latera ejus.
28 Aperuitque Dñs os aſinæ, & locuta eſt:
Quid feci tibi? cur percutis me ecce jã tertiò? F
29 Reſpondit Balaam, Quia commeruiſti,
& illuſiſti mihi: utinam haberem gladium,
ut te percuterem.
30 Dixit aſina: Nonne animal tuum ſum,
cui ſemper ſedere conſueviſti uſque in præ-
ſentem diem? dic, quid ſimile unquam
fecerim tibi. At ille ait: Numquam.
31 Protinus aperuit Dñs oculos Balaam, &
vidit angelum ſtantem in via evaginato gla-
dio, adoravitque eum pronus in terram.
32 Cui angelus: Cur, inquit, tertiò verbe-
ras aſinam tuam? Ego veni, ut adverſarer tibi,
quia perverſa eſt via tua, mihique contraria,
33 Et niſi aſina declinaſſet de via, dans lo-
cum reſiſtenti, te occidiſſem, & illa viveret.
34 Dixit Balaam: Peccavi, neſciens quòd
tu ſtares contra me: & nunc ſi diſplicet
tibi, ut vadam, revertar.
35 Ait angelus: Vade cum iſtis, & cave,
ne aliud, quàm præcepero tibi, loquaris.
Ivit igitur cum principibus.
36 Quod cùm audiſſet Balac, egreſſus eſt
in occurſum ejus, in oppido Moabitarum, G
quod ſitum eſt in extremis finibus Arnon.
37 Dixitque ad Balaam: Miſi nuntios, ut
vocarem te, cur non ſtatim veniſti ad me? an
quia mercedẽ adventui tuo reddere nequeo?
38 Cui ille reſpondit: Ecce adſum: Num-
quid loqui potero aliud, niſi quod Deus
poſuerit in ore meo?
39 Perrexerũt ergo ſimul, & venerunt in ur-
bem, quæ in extremis regni ejus finibus erat.
40 Cùmque occidiſſet Balac boves, &
oves, miſit ad Balaam, & principes, qui
cum eo erant, munera.
41 Manè autem facto duxit eum ad excelſa
Baal, & intuitus eſt extremam partẽ populi.

CAPUT XXIII.

Balaam, extructis aris parat ſe ad maledicendum Hebræis, ſed loco maledictionis benedicit ſemel, ac iterum populo Iſrael: multa de illo vaticinatur.

A 1 DIxitque Balaam ad Balac: Ædifica
mihi hic ſeptem aras, & para totidem vitulos, eiuſdemque numeri arietes.
2 Cùmq; feciſſet juxta ſermonē Balaā, impoſuerunt ſimul vitulū, & arietem ſuper arā.
3 Dixitque Balaam ad Balac: Sta pauliſper juxta holocauſtum tuum, donec vadam, ſi forte occurrat mihi Dominus, & quodcumque imperaverit, loquar tibi.
4 Cùmq; abiiſſet velociter, occurrit illi Deus, locutuſq; ad eum Balaam: Septem, inquit aras erexi, & impoſui vitulū, & arietem deſuper.
5 Dominus autem poſuit verbū in ore ejus, & ait: Revertere ad Balac, & hæc loqueris.
6 Reverſus invenit ſtantem Balac juxta holocauſtū ſuū, & omnes principes Moabitarū:
7 Aſſumptaque parabola ſua, dixit: De
Aram adduxit me Balac rex Moabitarum, de montibus Orientis: Veni, inquit, & male-
B dic Jacob: propera, & deteſtare Iſrael.
8 Quo modo maledicam, cui non maledixit Deus? Qua ratione deteſter, quem Dominus non deteſtatur?
9 De ſummis ſilicibus videbo eum, & de collibus conſiderabo illum. Populus ſolus habitabit, & inter gentes non reputabitur.
10 Quis dinumerare poſſit pulverem Jacob & noſſe numerum ſtirpis Iſrael? Moriatur anima mea morte juſtorum, & fiant noviſſima mea horum ſimilia.
11 Dixitque Balac ad Balaam: Quid eſt hoc, quod agis? Ut maledicceres inimicis meis, vocavi te: & tu è contrario benedicis eis.
12 Cui ille reſpondit: Num aliud poſſum loqui, niſi quod juſſerit Dominus?
13 Dixit ergo Balac: Veni mecum in alterum locum, unde partem Iſrael videas, & totum videre non poſſis, inde maledicito ei.
14 Cùmque duxiſſet eum in locum ſublimem, ſuper verticem montis Phaſga, ædificavit Balaam ſeptem aras, & impoſitis ſuprà vitulo, atque ariete,
C 15 Dixit ad Balac: Sta hic juxta holocauſtum tuum, donec ego obvius pergam.
16 Cui cùm Dominus occurriſſet, poſuiſſetque verbum in ore ejus, ait: Revertere ad Balac, & hæc loqueris ei.
17 Reverſus invenit eum ſtantem juxta holocauſtum ſuum, & princeps Moabitarum cum eo. Ad quem Balac: Quid, inquit, locutus eſt Dominus?
18 At ille aſſumpta parabola ſua, ait: Sta Balac, & auſculta, audi, fili Sephor:
19 Non eſt Deus quaſi homo, ut mentiatur: nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo, & non faciet: locutus eſt, & non implebit?
20 Ad benedicendum adductus ſum, benedictionem prohibere non valeo.
21 Non eſt idolum in Jacob, nec videtur ſimulacrum in Iſrael: Dominus Deus ejus cum eo eſt, & clangor victoriæ regis in illo.
D 22 * Deus eduxit illum de Ægypto, cu-
* Infr. 24. 8. jus fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis.
23 Non eſt augurium in Jacob, nec divinatio in Iſrael. Temporibus ſuis dicetur Jacob,
& Iſraeli, quid operatus ſit Deus.
24 Ecce populus ut leæna conſurget, & quaſi leo erigetur: non accubabit, donec devoret prædam, & occiſorum ſanguinem bibat.
25 Dixitque Balac ad Balaam: Nec maledicas ei, nec benedicas.
26 Et ille ait: Nonne dixi tibi, quòd quidquid mihi Deus imperaret, hoc facerem?
27 Et ait Balac ad eum: Veni, & ducam te ad alium locum: ſi forte placeat Deo, ut inde maledicas eis.
28 Cumque duxiſſet eum ſuper verticem montis Phogor, qui reſpicit ſolitudinem,
29 Dixit ei Balaam: Ædifica mihi hic ſeptem aras, & para totidem vitulos, ejuſdemque numeri arietes.
30 Fecit Balac, ut Balaam dixerat: impoſuitque vitulos, & arietes per ſingulas aras.

CAPUT XXIV.

Balaam tertiò benedicit, & proſpera vaticinatur de Iſrael, & de Chriſto: item de Amalecitis, Cinæis, & Romanis vaſtandis, ac perdendis.

1 CUmque vidiſſet Balaam, quòd placeret Domino, ut benediceret Iſraeli, A
nequaquam abiit, ut antè perrexerat, ut augurium quæreret: ſed dirigens contra deſertum vultum ſuum,
2 Et elevans oculos, vidit Iſrael in tentoriis commorantem per tribus ſuas: & irruente in ſe ſpiritu Dei,
3 Aſſumpta parabola, ait: Dixit Balaā filius Beor: dixit homo, cujus obturatus eſt oculus:
4 Dixit auditor ſermonum Dei, qui viſionem omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi ejus:
5 Quàm pulchra tabernacula tua, Jacob, & tentoria tua, Iſrael!
6 Ut valles nemoroſæ, ut horti juxta fluvios irrigui, ut tabernacula, quæ fixit Dominus, quaſi cedri prope aquas.
7 Fluet aqua de ſitula ejus, & ſemen illius erit in aquas multas. Tolletur propter Agag, rex ejus, & auferetur regnum illius. B
8 Deus eduxit illum de Ægypto, * cujus fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis. Devorabunt gentes hoſtes illius, oſſaque eorum * Sup. 23. 22.
confringent, & perforabunt ſagittis.
9 Accubans dormivit ut leo, & quaſi leæna, quam ſuſcitare nullus audebit. Qui benedixerit tibi, erit & ipſe benedictus: qui maledixerit, in maledictione reputabitur.
10 Iratuſque Balac contra Balaam, complosis manibus ait: Ad maledicendum inimicis meis vocavi te, quibus è contrario tertiò benedixiſti:
11 Revertere ad locum tuum. Decreveram quidem magnifice honorare te, ſed Dominus privavit te honore diſpoſito.
12 Reſpondit Balaam ad Balac: Nonne nuntiis tuis, quos miſiſti ad me, dixi:
13 * Si dederit mihi Balac plenam domum C * Sup. 22. 18.
ſuam argenti, & auri, non potero præterire ſermonem Domini Dei mei, ut vel boni quid, vel mali proferam ex corde meo: ſed quidquid Dominus dixerit, hoc loquar?
14 Verumtamen pergens ad populum meum, dabo conſilium, quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore.
15 Sumpta igitur parabola, rurſum ait:

Dixit Balaam filius Beor: Dixit homo, cu-
jus obturatus eſt oculus:
16 Dixit auditor ſermonum Dei, cui novit
doctrinam Altiſſimi, & viſiones omnipoten-
tis videt, qui cadens apertos habet oculos,
*Mat. 2. 2. 17 Videbo eum, ſed non modò: intuebor
illum, ſed non prope. * ORIETUR
STELLA ex Jacob, & conſurget virga
de Iſrael: & percutiet duces Moab, vaſta-
bitque omnes filios Seth.
D 18 Et erit Idumæa poſſeſſio ejus: hæreditas
Seir cedet inimicis ſuis: Iſrael verò forti-
ter aget.
19 De Jacob erit, qui dominetur, &
perdat reliquias civitatis.
20 Cùmque vidiſſet Amalec, aſſumens pa-
rabolam, ait: Principium gentium Ama-
lec, cujus extrema perdentur.
21 Vidit quoque Cinæum: & aſſumpta para-
bola, ait: Robuſtum quidem eſt habitaculum
tuum: ſed ſi in petra poſueris nidum tuum:
22 Et fueris electus de ſtirpe Cin, quamdiù
poteris permanere? Aſſur enim capiet te.
23 Aſſumptaque parabola iterùm locutus
eſt: Heu, quis victurus eſt, quando iſta
faciet Deus?
*Deu. 31. 30. 24 * Venient in trieribus de Italia, ſupera-
bunt Aſſyrios, vaſtabuntque Hebræos, &
ad extremum etiam ipſi peribunt.
25 Surrexitque Balaam, & reverſus eſt in
locum ſuum: Balac quoque via, qua vene-
rat, rediit.

CAPUT XXV.

Ob fornicationem Iſrael cum Moabitis, & Madianitis jubet Deus principes ſuſpendi, & pereunt de plebe 24. millia: ipſique Phinees dat pro mercede perpetuum ſacerdotium, eò quòd divino zelo Zambri, & Cozbi pugione confodiſſet.

A 1 MOrabatur autem eo tempore Iſrael
in Setim, & fornicatus eſt popu-
lus cum filiabus Moab,
2 Quæ vocaverunt eos ad ſacrificia ſua. At
illi comederunt, & adoraverunt deos earum.
*Joſ. 22. 17. 3 * Initiatuſque eſt Iſrael Beelphegor, &
iratus Dominus,
*Deu. 4. 3. 4 Ait ad Moyſen: * Tolle cunctos principes
populi, & ſuſpende eos contra ſolem in pa-
tibulis: ut avertatur furor meus ab Iſrael.
B 5 Dixitque Moyſes ad Judices Iſrael: * Oc-
*Exo. 32. 27. cidat unuſquiſque proximos ſuos, qui initia-
ti ſunt Beelphegor.
6 Et ecce unus de filiis Iſrael intravit coram
fratribus ſuis ad ſcortum Madianitidem, vi-
dente Moyſe, & omni turba filiorum Iſrael,
qui flebant ante fores tabernaculi.
*Pſal. 105. 30. 7 * Quod cùm vidiſſet Phinees filius Elea-
1Mac. 2. 26. zari filii Aaron ſacerdotis, ſurrexit de me-
dio multitudinis, & arrepto pugione,
8 Ingreſſus eſt poſt virum Iſraelitem in
C lupanar, & perfodit ambos ſimul, virum
1. Cor. 10. 8. ſcilicet, & mulierem in locis genitalibus.
Ceſſavitque plaga à filiis Iſrael:
9 Et occiſi sũt vigintiquatuor millia hominũ.
10 Dixitque Dominus ad Moyſen:
11 Phinees filius Eleazari filii Aaron ſacer-
dotis avertit iram meam à filiis Iſrael: quia
*Eccl. 45. 30. zelo meo commotus eſt contra eos, ut non
1Mac. 2. 54. ipſe delerem filios Iſrael in zelo meo.
12 Idcircò loquere ad eum: * Ecce do ei
pacem fœderis mei,
13 Et erit tam ipſi, quàm ſemini ejus pactum
ſacerdotii ſempiternum, quia zelatus eſt pro
Deo ſuo, & expiavit ſcelus filiorum Iſrael.
14 Erat autem nomen viri Iſraelitæ, qui oc-
ciſus eſt cum Madianitide, Zambri filius Sa-
lu, dux de cognatione, & tribu Simeonis.
15 Porrò mulier Madianitis, quæ pariter D
interfecta eſt, vocabatur Cozbi, filia Sur
principis nobiliſſimi Madianitarum.
16 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
17 * Hoſtes vos ſentiant Madianitæ, & *Infr. 31. 2.
percutite eos:
18 Quia & ipſi hoſtiliter egerunt contra
vos, & decepere inſidiis per idolum Pho-
gor, & Cozbi filiam ducis Madian ſororem
ſuam, quæ percuſſa eſt in die plagæ pro
ſacrilegio Phogor.

CAPUT XXVI.

Numerantur Iſraelitæ per ſingulas tribus, qui bello apti, ſunt terram promiſſionis ingreſſuri: & juxta hanc dinumerationem jubetur illis terra dividi.

1 POſtquàm noxiorum ſanguis effuſus eſt, A
dixit Dominus ad Moyſen, & Eleaza-
rum filium Aaron ſacerdotem:
2 * Numerate omnem ſummam filiorum
Iſrael à viginti annis, & ſuprà, per do- *Sup. 1. 2. 3.
mos, & cognationes ſuas, cunctos, qui
poſſunt ad bella procedere.
3 Locuti ſunt itaque Moyſes, & Eleazar ſa-
cerdos in campeſtribus Moab ſuper Jorda-
nem contra Jericho, ad eos, qui erant
4 A viginti annis & ſuprà, ſicut Dominus
imperaverat, quorum iſte eſt numerus.
5 Ruben primogenitus Iſrael: * hujus fi- *Gen. 46. 9.
lius Henoch, à quo familia Henochitarum: Exod. 6. 14.
& Phallu, à quo familia Phalluitarum: 1. Par. 5. 1.
6 Et Heſron, à quo familia Heſronitarum,
& Charmi, à quo familia Charmitarum.
7 Hæ ſunt familiæ de ſtirpe Ruben: qua-
rum numerus inventus eſt, quadraginta tria
millia, & ſeptingenti triginta.
8 Filius Phallu, Eliab.
9 Hujus filii, Namuel, & Dathan, & Abi-
ron: iſti ſunt Dathan, & Abiron principes
populi, * qui ſurrexerunt contra Moyſen, *Sup. 16. 2.
& Aaron in ſeditione Core, quando adver-
sùs Dominum rebellaverunt,
10 Et aperiens terra os ſuum devoravit Co- B
re, morientibus plurimis, quando combuſ-
ſit ignis ducentos quinquaginta viros. Et
factum eſt grande miraculum,
11 Ut, Core pereunte, filii illius nõ perirent.
12 Filii Simeon per cognationes ſuas: Na-
muel, ab hoc familia Namuelitarum: Ja-
min, ab hoc familia Jaminitarum: Ja-
chin, ab hoc familia Jachinitarum.
13 Zare, ab hoc familia Zareitarum:
Saul, ab hoc familia Saulitarum.
14 Hæ ſunt familiæ de ſtirpe Simeon,
quarum omnis numerus fuit, viginti duo
millia ducenti.
15 Filii Gad per cognationes ſuas: Se-
phon, ab hoc familia Sephonitarum: Ag-
gi, ab hoc familia Aggitarum: Suni, ab
hoc familia Sunitarum:
16 Ozni, ab hoc familia Oznitarum: Her,
ab hoc familia Heritarum:
17 Arod, ab hoc familia Aroditarum:

Ariel, ab hoc familia Arielitarum.

18 Iſtæ ſunt familiæ Gad, quarum omnis numerus fuit, quadraginta millia quingenti.

* Gen. 38. 1. 19* Filii Juda, Her, & Onan, qui ambo mortui ſunt in terra Chanaan.

C 20 Fueruntque filii Juda, per cognationes ſuas: Sela, à quo familia Selaitarum: Phares, à quo familia Phareſitarum: Zare, à quo familia Zareitarum.

21 Porrò filii Phares: Heſron, à quo familia Heſronitarum: & Hamul, à quo familia Hamulitarum.

22 Iſtę ſunt familię Juda, quarum omnis numerus fuit, ſeptuaginta ſex millia quingenti.

23 Filii Iſſachar per cognationes ſuas: Thola, à quo familia Tholaitarum: Phua, à quo familia Phuaitarum:

24 Jaſub, à quo familia Jaſubitarum: Semram, à quo familia Semranitarum.

25 Hæ ſunt cognationes Iſſachar, quarũ numerus fuit, ſexaginta quatuor millia trecenti.

26 Filii Zabulon per cognationes ſuas: Sared à quo familia Sareditarũ: Elon, à quo familia Elonitarum: Jalel, à quo familia Jalelitarum.

27 Hæ ſunt cognationes Zabulon, quarum numerus fuit, ſexaginta millia quingenti.

D 28 Filii Joſeph per cognationes ſuas, Manaſſe, & Ephraim.

* Joſ. 17. 1. 29 De Manaſſe ortus eſt Machir, à quo familia Machiritarum. * Machir genuit Galaad, à quo familia Galaaditarum.

30 Galaad habuit filios: Jezer, à quo familia Jezeritarũ: & Helec, à quo familia Helecitarũ

31 Et Aſriel, à quo familia Aſrielitarum: & Sechem, à quo familia Sechemitarum:

* Inf. 27. 1. 32 Et Semida, à quo familia Semidarum: * & Hepher, à quo familia Hepheritarum.

33 Fuit autem Hepher pater Salphaad, qui filios non habebat, ſed tantùm filias, quarum iſta ſunt nomina: * Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa. * Inf. 27. 1.

34 Hæ ſunt familiæ Manaſſe, & numerus earum, quinquaginta duo millia ſeptingenti.

35 Filii autem Ephraim per cognationes ſuas, fuerũt hi: Suthala, à quo familia Suthalaitarum: Becher, à quo familia Becheritarum: Theben, à quo familia Thebenitarum.

36 Porrò filius Suthala fuit Heran, à quo familia Heranitarum.

E 37 Hæ ſunt cognationes filiorum Ephraim, quarum numerus fuit, triginta duo millia quingenti.

38 Iſti ſũt filii Joſeph per familias ſuas. Filii Benjamin in cognationibus ſuis: Bela, à quo familia Belaitarũ: Aſbel, à quo familia Aſbelitarũ: Ahiram, à quo familia Ahiramitarum:

39 Supham, à quo familia Suphamitarum: Hupham, à quo familia Huphamitarum.

40 Filii Bela, Hered, & Noeman: De Hered, familia Hereditarum: de Noeman, familia Noemanitarum.

41 Hi ſunt filii Benjamin per cognationes ſuas, quorum numerus fuit, quadraginta quinque millia ſexcenti.

42 Filii Dan per cognationes ſuas: Suham, à quo familia Suhamitarum. Hæ ſunt cognationes Dan per familias ſuas.

43 Omnes fuere Suhamitæ, quorum numerus erat, ſexaginta quatuor millia quadringenti.

44 Filii Aſer per cognationes ſuas, Jemna, à quo familia Jemnaitarũ: Jeſſui, à quo familia Jeſſuitarum: Brie, à quo familia Brieitarum.

45 Filii Brie, Heber, à quo familia Heberitarũ: & Melchiel, à quo familia Melchielitarũ.

46 Nomen autem filiæ Aſer, fuit Sara.

47 Hæ cognationes filiorũ Aſer, & numerus eorum, quinquaginta tria millia quadringẽti.

48 Filii Nephtali per cognationes ſuas: Jeſiel, à quo familia Jeſielitarum: Guni, à quo familia Gunitarum: F

49 Jeſer, à quo familia Jeſeritarum: Sellem, à quo familia Sellemitarum.

50 Hæ ſunt cognationes filiorum Nephtali per familias ſuas: quorum numerus, quadraginta quinque millia quadringenti.

51 Iſta eſt ſumma filiorum Iſrael, qui recenſiti ſunt, ſexcenta millia, & mille ſeptingenti triginta.

52 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

53 Iſtis dividetur terra juxta numerum vocabulorum in poſſeſſiones ſuas.

54 Pluribus majorem partem dabis, & paucioribus minorem: ſingulis, ſicut nunc recenſiti ſunt, tradetur poſſeſſio:

55 Ita duntaxat, ut ſors terram tribubus dividat, & familiis.

56 Quidquid ſorte contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pauciores.

57 * Hic quoque eſt numerus filiorum Levi per familias ſuas: Gerſon, à quo familia Gerſonitarum: Caath, à quo familia Caathitarum: Merari, à quo familia Meraritarum. * Exo 6. 16.

58 Hæ ſunt familiæ Levi: Familia Lobni, familia Hebroni, familia Moholi, familia Muſi, familia Core. At verò Caath genuit Amram,

59 Qui habuit uxorem Jochabed filiam Levi, quæ nata eſt ei in Ægypto: hæc genuit Amram viro ſuo filios, Aaron, & Moyſen, & Mariam ſororem eorum. G

60 De Aaron orti ſunt Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar:

61 * Quorum Nadab, & Abiu mortui ſunt, cùm obtuliſſent ignem alienum coram Dño. * Lev. 10. 1. Suprà 3. 4. 1. Par. 24. 2.

62 Fueruntque omnes, qui numerati ſunt, viginti tria millia generis maſculini, ab uno menſe & ſuprà: quia non ſunt recẽſiti inter filios Iſrael, nec eis cũ cæteris data poſſeſſio eſt.

63 Hic eſt numerus filiorum Iſrael, qui deſcripti ſunt à Moyſe, & Eleazaro ſacerdote, in campeſtribus Moab ſupra Jordanem contra Jericho.

64 * Inter quos, nullus fuit eorũ, qui antè numerati ſunt à Moyſe, & Aarõ in deſerto Sinai. * 1. Cor. 10. 5.

65 * Prædixerat enim Dominus, quòd omnes morerentur in ſolitudine: Nulluſque remanſit ex eis, niſi Caleb filius Jephone, & Joſue filius Nun. * Sup. 14. 23. 28.

CAPUT XXVII.

Filiæ Salphaad, deficiente prole maſcula, patri ſuccedunt in hæreditatem: dicit Dominus Moyſen moriturum, ubi ex monte Abarim terram promiſſionis conſpexerit, ſibique in ducatu populi ſubſtituerit Joſue.

1 ACceſſerunt* autem filiæ Salphaad, filii Hepher, filii Galaad, filii Machir, filii Manaſſe, qui fuit filius Joſeph: quarum ſunt nomina, Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa, A * Sup. 26. 33. Infr. 36. 1. Joſ. 17. 3.

2 Steteruntq; coram Moyſe,& Eleazaro ſa-
cerdote, & cunctis principibus populi, ad
oſtium tabernaculi fœderis, atque dixerunt:
* Sup. 16. 1. 3 Pater noſter mortuus eſt in deſerto, nec
fuit in ſeditione, quæ * concitata eſt contra
Dominum ſub Core, ſed in peccato ſuo mor-
tuus eſt: hic non habuit mares filios. Cur
tollitur nomen illius de familia ſua, quia
non habuit filium? Date nobis poſſeſſio-
nem inter cognatos patris noſtri.
B 4 Retulitque Moyſes cauſam earum ad
judicium Domini.
5 Qui dixit ad eum:
6 Juſtam rem poſtulant filiæ Salphaad: da
eis poſſeſſionem inter cognatos patris ſui,
& ei in hæreditatem ſuccedant.
7 Ad filios autem Iſrael loqueris hæc:
8 Homo, cùm mortuus fuerit abſque filio,
ad filiam ejus tranſibit hæreditas.
9 Si filiam non habuerit, habebit ſucceſ-
ſores fratres ſuos.
10 Quòd ſi & fratres non fuerint, dabi-
tis hæreditatem fratribus patris ejus.
11 Sin autem nec patruos habuerit, dabitur
hæreditas his, qui ei proximi ſunt, eritque
hoc filiis Iſrael ſanctum lege perpetua, ſi-
cut præcepit Dominus Moyſi.
12 Dixitquoque Dñs ad Moyſen: * Aſcende
C in montem iſtum Abarim, & contemplare
* Deut 32. 49. inde terram, quam daturus ſum filiis Iſrael.
13 Cùmque videris eam, ibis & tu ad po-
pulum tuum, ſicut ivit frater tuus Aaron,
* Sup. 20. 12. Deut. 32. 51. 14 * Quia offendiſtis me in deſerto Sin in
contradictione multitudinis, nec ſanctificare
me voluiſtis coram ea ſuper aquas: hæ ſunt
aquæ contradictionis in Cades deſerti Sin.
15 Cui reſpondit Moyſes:
16 Provideat Dominus Deus ſpirituum
omnis carnis hominem, qui ſit ſuper
multitudinem hanc:
17 Et poſſit exire, & intrare ante eos, &
educere eos, vel introducere: ne ſit popu-
D lus Domini ſicut oves abſque paſtore.
* Deut 3. 21. 18 Dixitque Dominus ad eum: * Tolle Jo-
ſue filium Nun, virum, in quo eſt Spiri-
tus, & pone manum tuam ſuper eum.
19 Qui ſtabit coram Eleazaro ſacerdote,
& omni multitudine:
20 Et dabis ei præcepta cunctis videnti-
bus, & partem gloriæ tuæ, ut audiat eum
omnis ſynagoga filiorum Iſrael.
21 Pro hoc, ſi quid agendum erit, Eleazar
ſacerdos conſulet Dominum. Ad verbum
ejus egredietur, & ingredietur ipſe, & omnes
filii Iſrael cum eo, & cætera multitudo.
22 Fecit Moyſes, ut præceperat Dñs. Cùm-
que tuliſſet Joſue, ſtatuit eum coram Elea-
zaro ſacerdote, & omni frequentia populi.
23 Et impoſitis capiti ejus manibus, cun-
cta replicavit, quæ mandaverat Dominus.

CAPUT XXVIII.

Sacrificia quotidiana, & diei ſeptimi, ac calendarum: & de duobus ſolemnitatibus Azymorum, & Hebdomadarum.

A 1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen:
2 Præcipe filiis Iſrael, & dices ad eos:
Oblationem meam, & panes, & incenſum
odoris ſuaviſſimi offerte per tempora ſua.
3 Hæc ſunt ſacrificia, quæ offerre debetis:
Agnos anniculos immaculatos duos quoti-
die in holocauſtum ſempiternum:
4 Unum offeretis mane, & alterum ad
veſperum:
5 Decimam partem ephi ſimilæ, quæ con-
ſperſa ſit oleo puriſſimo, & habeat quar-
tam partem hin.
6 Holocauſtum juge eſt, quod obtuliſtis
in monte Sinai in odorem ſuaviſſimum in-
cenſi Domini.
7 Et libabitis vini quartam partem hin per
agnos ſingulos in Sanctuario Domini.
8 Alterumque agnum ſimiliter offeretis ad
veſperam, juxta omnem ritum ſacrificii ma-
tutini, & libamentorum ejus, oblationem
ſuaviſſimi odoris Domino. B
9 * Die autem ſabbati offeretis duos agnos * Mat. 12. 5.
anniculos immaculatos, & duas decimas
ſimilæ oleo conſperſæ in ſacrificio, & liba,
10 Quæ ritè funduntur per ſingula ſabba-
ta in holocauſtum ſempiternum.
11 In calendis autem offeretis holocau-
ſtum Domino, vitulos de armento duos,
arietem unum, agnos anniculos ſeptem im-
maculatos,
12 Et tres decimas ſimilæ oleo conſperſæ
in ſacrificio per ſingulos vitulos: & duas
decimas ſimilæ oleo conſperſæ per ſingu-
los arietes:
13 Et decimam decimæ ſimilæ ex oleo in
ſacrificio per agnos ſingulos: holocauſtum
ſuaviſſimi odoris, atque incenſi eſt Do-
mino.
14 Libamenta autem vini, quæ per ſin-
gulas fundenda ſunt victimas, iſta erunt:
media pars hin per ſingulos vitulos, ter-
tia per arietem, quarta per agnum: hoc
erit holocauſtum per omnes menſes, qui
ſibi anno vertente ſuccedunt. C
15 Hircus quoque offeretur Domino pro
peccatis in holocauſtum ſempiternum cum
libamentis ſuis.
16 * Menſe autem primo, quartadecima * Exo. 12. 18.
die menſis, Phaſe Domini erit, Levit.
17 Et quintadecima die ſolemnitas: ſeptem 23. 5.
diebus veſcentur azymis.
18 Quarum dies prima venerabilis, & ſan-
cta erit: omne opus ſervile non facietis in ea.
19 Offeretiſque incenſum holocauſtum Do-
mino, vitulos de armento duos, arietem
unum, agnos anniculos immaculatos ſeptem:
20 Et ſacrificia ſingulorum ex ſimila, quæ
conſperſa ſit oleo, tres decimas per ſingu-
los vitulos, & duas decimas per arietem:
21 Et decimam decimæ per agnos ſingu-
los: id eſt, per ſeptem agnos.
22 Et hircum pro peccato unum, ut ex-
pietur pro vobis,
23 Præter holocauſtum matutinum, quod
ſemper offeretis.
24 Ita facietis per ſingulos dies ſeptem D
dierum in fomitem ignis, & in odorem
ſuaviſſimum Domino, qui ſurget de holo-
cauſto, & de libationibus ſingulorum.
25 Dies quoque ſeptimus celeberrimus,
& ſanctus erit vobis: omne opus ſervile
non facietis in eo.
26 Dies etiam primitivorum, quando of-
feretis novas fruges Domino, expletis heb-
domadibus, venerabilis, & ſancta erit:
omne opus ſervile non facietis in ea.

27 Offeretiſque holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, & agnos anniculos immaculatos ſeptem:

28 Atque in ſacrificiis eorum, ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos, per arietes duas,

29 Per agnos decimam decimæ, qui ſimul ſunt agni ſeptem, hircum quoque:

30 Qui mactatur pro expiatione: præter holocauſtum ſempiternum, & liba ejus.

31 Immaculata offeretis omnia cum libationibus ſuis.

CAPUT XXIX.

Solemnitates menſis ſeptimi, & quid in eis offerendum ſit: nempè ſolemnitas tubarum, expiationis, & tabernaculorum, quæ octo diebus varias habent oblationes.

A 1 MEnſis etiam ſeptimi prima dies venerabilis, & ſancta erit vobis: omne opus ſervile non facietis in ea, quia dies clangoris eſt, & tubarum.

2 Offeretiſque holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, vitulum de armento unum, arietem unum, & agnos anniculos immaculatos ſeptem:

3 Et in ſacrificiis eorum, ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos, duas decimas per arietem,

4 Unam decimam per agnum, qui ſimul ſunt agni ſeptem:

5 Et hircum pro peccato, qui offertur in expiationem populi,

6 Præter holocauſtum calendarum cum ſacrificiis ſuis, & holocauſtum ſempiternum cũ libationibus ſolitis. Eiſdem ceremoniis offeretis in odorem ſuaviſſimum incenſum Dño.

*Lev. 16. 29. & 23. 24.

7 * Decima quoque dies menſis hujus ſeptimi erit vobis ſancta, atque venerabilis, & affligetis animas veſtras: Omne opus ſervile non facietis in ea.

8 Offeretiſque holocauſtum Domino in odorem ſuaviſſimum, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos im-
B maculatos ſeptem:

9 Et in ſacrificiis eorum, ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos, duas decimas per arietem,

10 Decimam decimæ per agnos ſingulos, qui ſunt ſimul agni ſeptem:

11 Et hircum pro peccato, abſque his, quæ offerri pro delicto ſolent in expiationem, & holocauſtum ſempiternum, cum ſacrificio, & libaminibus eorum.

12 Quintadecima verò die menſis ſeptimi, quæ vobis ſancta erit, atque venerabilis, omne opus ſervile non facietis in ea, ſed celebrabitis ſolemnitatem Domino ſeptem diebus.

13 Offeretiſque holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, vitulos de armento tredecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

14 Et in libamentis eorum, ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per vitulos ſingulos, qui ſunt ſimul vituli tredecim: & duas decimas arieti uno, id eſt, ſimul arietibus duobus.

15 Et decimam decimæ agnis ſingulis, qui ſunt ſimul agni quatuordecim:

16 Et hircum pro peccato, atque holocauſto ſempiterno, & ſacrificio, & libamine ejus.

17 In die altero offeretis vitulos de armento duodecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim: C

18 Sacrificiaque, & libamina ſingulorum per vitulos, & arietes, & agnos rite celebrabitis:

19 Et hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque, & libamine ejus.

20 Die tertio offeretis vitulos undecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

21 Sacrificiaque, & libamina ſingulorum per vitulos, & arietes, & agnos rite celebrabitis:

22 Et hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque, & libamine ejus.

23 Die quarto offeretis vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

24 Sacrificiaque, & libamina ſingulorum per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabitis:

25 Et hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus, & libamine.

26 Die quinto offeretis vitulos novem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

27 Sacrificiaque, & libamina ſingulorum per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabitis:

28 Et hircum pro peccato, abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus, & libamine.

29 Die ſexto offeretis vitulos octo, arietes duos; agnos anniculos immaculatos quatuordecim: D

30 Sacrificiaque, & libamina ſingulorum per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabitis:

31 Et hircum pro peccato, abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus, & libamine.

32 Die ſeptimo offeretis vitulos ſeptem, & arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

33 Sacrificiaque, & libamina ſingulorum per vitulos, & arietes, & agnos rite celebrabitis:

34 Et hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus, & libamine.

35 Die octavo, qui eſt celeberrimus, omne opus ſervile non facietis,

36 Offerentes holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, vitulum unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos ſeptem:

37 Sacrificiaque, & libamina ſingulorum per vitulos, & arietes, & agnos rite celebrabitis:

38 Et hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus, & libamine.

39 Hæc offeretis Domino in ſolemnitatibus veſtris: præter vota, & oblationes ſpontaneas in holocauſto, in ſacrificio, in libamine, & in hoſtiis pacificis.

CAPUT XXX.

De voto, ac juramento virorum, & quando puellarum, & uxorum vota, ſeu juramenta rata ſint, vel irrita.

A 1 NArravitque Moyſes filiis Iſrael omnia, quæ ei Dominus imperarat:

2 Et locutus eſt ad principes tribuum filiorum Iſrael: Iſte eſt ſermo, quem præcepit Dñs:

3 Si quis virorum votum Domino voverit, aut ſe conſtrinxerit juramento: non faciet irritum verbum ſuum, ſed omne, quod promiſit, implebit.

4 Mulier ſi quippiam voverit, & ſe conſtrinxerit juramento, quæ eſt in domo patris ſui, & in ætate adhuc puellari: ſi cognoverit pater votum, quod pollicita eſt, & juramentum, quo obligavit animam ſuam, & tacuerit, voti rea erit:

5 Quidquid pollicita eſt, & juravit, opere complebit.

B 6 Sin autem, ſtatim ut audierit, contradixerit pater: & vota, & juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni, eò quòd contradixerit pater.

7 Si maritum habuerit, & voverit aliquid, & ſemel de ore ejus verbum egrediens animam ejus obligaverit juramento,

8 Quo die audierit vir, & non contradixerit, voti rea erit, reddetque, quodcumque promiſerat.

C 9 Sin autem audiens ſtatim contradixerit, & irritas fecerit pollicitationes ejus, verbaque, quibus obſtrinxerat animam ſuam: propitius erit ei Dominus.

10 Vidua, & repudiata quidquid voverint, reddent.

11 Uxor in domo viri cùm ſe voto conſtrinxerit, & juramento,

12 Si audierit vir, & tacuerit, nec contradixerit ſponſioni, reddet, quodcumque promiſerat.

13 Sin autem extemplò contradixerit, non tenebitur promiſſionis rea: quia maritus contradixit, & Dominus ei propitius erit.

D 14 Si voverit, & juramento ſe conſtrinxerit, ut per jejunium, vel cæterarum rerum abſtinentiam affligat animam ſuam, in arbitrio viri erit, ut faciat, ſive non faciat.

15 Quòd ſi audiens vir tacuerit, & in alteram diem diſtulerit ſententiam: quidquid voverat, atque promiſerat, reddet: quia ſtatim ut audivit, tacuit.

16 Sin autem contradixerit, poſtquam reſcivit, portabit ipſe iniquitatem ejus.

17 Iſtæ ſunt leges, quas conſtituit Dominus Moyſi, inter virum, & uxorem, inter patrem, & filiam, quæ in puellari adhuc ætate eſt, vel quæ manet in parentis domo.

CAPUT XXXI.

Cæſis Madianitis juſſu Dei, virgines ſolæ reſervantur: ſubſtantia ex æquo dividitur pugnantibus, & plebi: primitiæ Sacerdoti, ac Levitis traduntur: gratiæ Deo cum donariis offeruntur, quòd nullus Hebræorum occubuit.

A 1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Ulciſcere priùs filios Iſrael de Madianitis, & ſic colligeris ad populum tuum.

* Sup. 25. 17. 3 Statimque Moyſes, * Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui poſſint ultionem Domini expetere de Madianitis.

4 Mille viri de ſingulis tribubus eligantur ex Iſrael, qui mittantur ad bellum.

5 Dederuntque millenos de ſingulis tribubus, id eſt, duodecim millia expeditorum ad pugnam:

6 Quos miſit Moyſes cum Phinees filio Eleazari ſacerdotis, vaſa quoque ſancta, & tubas ad clangendum tradidit ei.

7 Cùmque pugnaſſent contra Madianitas, atque viciſſent, omnes mares occiderunt,

8 * Et reges eorum, Evi, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe, quinque principes gentis: Balaam quoque filium Beor interfecerunt gladio. B * Joſ. 13. 21.

9 Ceperuntque mulieres eorum, & parvulos, omniaque pecora, & cunctam ſupellectilem, quidquid habere potuerant depopulati ſunt:

10 Tam urbes quàm viculos, & caſtella flamma conſumpſit.

11 Et tulerunt prædam, & univerſa, quæ ceperant, tam ex hominibus quam ex jumentis,

12 Et adduxerunt ad Moyſen, & Eleazarum ſacerdotem, & ad omnem multitudinem filiorum Iſrael: reliqua autem utenſilia portaverunt ad caſtra in campeſtribus Moab juxta Jordanem contra Jericho.

13 Egreſſi ſunt autem Moyſes, & Eleazar ſacerdos, & omnes principes ſynagogæ, in occurſum eorum extra caſtra.

14 Iratuſque Moyſes principibus exercitus, tribunis, & centurionibus, qui venerant de bello, C

15 Ait: cur fœminas reſervaſtis?

16 * Nonne iſtæ ſunt, quæ deceperunt filios Iſrael ad ſuggeſtionem Balaam, & prævaricari vos fecerunt in Domino ſuper peccato Phogor, unde & percuſſus eſt populus? * Sup. 25. 18.

17 * Ergo cunctos interficite, quidquid eſt generis maſculini, etiam in parvulis: & mulieres, quæ noverunt viros in coitu, jugulate. * Jud. 21. 11.

18 Puellas autem, & omnes fœminas virgines reſervate vobis:

19 Et manete extra caſtra ſeptem diebus: Qui occiderit hominem, vel occiſum tetigerit, luſtrabitur die tertio, & ſeptimo.

20 Et de omni præda, ſive veſtimentum fuerit, ſive vas, & aliquid in utenſilia præparatum, de caprarum pellibus, & pilis, & ligno, expiabitur. D

21 Eleazar quoque ſacerdos, ad viros exercitus, qui pugnaverant, ſic locutus eſt: Hoc eſt præceptum legis, * quod mandavit Dominus Moyſi: * Lev. 6. 28. & 11. 33. & 15. 12.

22 Aurum, & argentum, & æs, & ferrum & plumbum, & ſtannum,

23 Et omne, quod poteſt tranſire per flammas, igne purgabitur, quidquid autem ignem non poteſt ſuſtinere, aqua expiationis ſanctificabitur:

24 Et lavabitis veſtimenta veſtra die ſeptimo, & purificati poſteà caſtra intrabitis.

25 Dixit quoque Dominus ad Moyſen:

26 Tollite ſummam eorum, quæ capta ſunt, ab homine uſque ad pecus, tu, & Eleazar ſacerdos, & principes vulgi:

27 Divideſque ex æquo prædam, inter eos,

qui pugnaverunt, egreſſique ſunt ad bellum, & inter omnem reliquam multitudinem:
28 Et ſeparabis partem Domini ab his, qui pugnaverunt, & fuerunt in bello, unam animam de quingentis, tam ex hominibus, quàm ex bobus, & aſinis, & ovibus,
E 29 Et dabis eam Eleazaro ſacerdoti, quia primitiæ Domini ſunt.
30 Ex media quoque parte filiorum Iſrael accipies quinquageſimum caput hominum, & boum, & aſinorum, & ovium, cunctorum animantium, & dabis ea Levitis, qui excubant in cuſtodiis tabernaculi Domini.
31 Feceruntque Moyſes, & Eleazar, ſicut præceperat Dominus.
32 Fuit autē præda, quam exercitus ceperat, ovium ſexcenta ſeptuaginta quinque millia,
33 Boum ſeptuaginta duo millia,
34 Aſinorum ſexaginta millia, & mille:
35 Animæ hominum ſexus fœminei, quæ non cognoverunt viros, triginta duo millia.
36 Dataque eſt media pars his, qui in prælio fuerant, ovium trecenta triginta ſeptem millia quingentæ:
F 37 E quibus in partem Domini ſupputatæ ſunt oves ſexcentæ ſeptuaginta quinque.
38 Et de bobus triginta ſex millibus, boves ſeptuaginta, & duo:
39 De aſinis triginta millibus quingentis, aſini ſexaginta unus:
40 De animabus hominum ſedecim millibus ceſſerunt in partem Domini triginta duo animæ.
41 Tradiditque Moyſes numerum primitiarum Domini Eleazaro ſacerdoti, ſicut fuerat ei imperatum,
42 Ex media parte filiorum Iſrael, quam ſeparaverat his, qui in prælio fuerant:
43 De media verò parte, quæ contigerat reliquæ multitudini, ideſt, de ovibus trecentis triginta ſeptem millibus quingentis,
G 44 Et de bobus triginta ſex millibus,
45 Et de aſinis triginta millibus quingentis,
46 Et de hominibus ſedecim millibus:
47 Tulit Moyſes quinquageſimum caput, & dedit Levitis, qui excubabant in tabernaculo Domini, ſicut præceperat Dominus.
48 Cùmque acceſſiſſent principes exercitus ad Moyſes, & tribuni, centurioneſque, dixerunt:
49 Nos ſervi tui recenſuimus numerum pugnatorum: quos habuimus ſub manu noſtra: & ne unus quidem defuit.
50 Ob hanc cauſam offerimus in donariis Domini ſinguli, quod in præda auri potuimus invenire, periſcelides, & armillas, annulos, & dextralia, ac murenulas, ut depreceris pro nobis Dominum.
51 Suſceperuntque Moyſes, & Eleazar ſacerdos omne aurum in diverſis ſpeciebus,
52 Pondo ſedecim millia, ſeptingentos quinquaginta ſiclos, à tribunis, & centurionibus.
53 Unuſquiſque enim, quod in præda rapuerat, ſuum erat.
54 Et ſuſceptum intulerunt in tabernaculum teſtimonii, in monimentum filiorum Iſrael coram Domino.

CAPUT XXXII.

Filiis Ruben, & Gad, & dimidiæ tribui Manaſſe, quòd pecoribus abundarent, portio datur trans Jordanem: modò fratres ſuos in terram promiſſionis armati præcedant.

1 FIlii autem Ruben, & Gad habebant pecora multa, & erat illis in jumentis in- A
finita ſubſtantia. Cùmque vidiſſent Jazer, & Galaad aptas animalibus alendis terras,
2 Venerūt ad Moyſen, & ad Eleazarū ſacerdotē, & principes multitudinis, atq; dixerunt:
3 Ataroth, & Dibon, & Jazer, & Nemra, Heſebon, & Eleale, & Saban, & Nebo, & Beon.
4 Terra, quam percuſſit Dominus in conſpectu filiorum Iſrael, regio uberrima eſt ad paſtum animalium: & nos ſervi tui habemus jumenta plurima:
5 Precamurque ſi invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in poſſeſſionem, nec facias nos tranſire Jordanem.
6 Quibus reſpondit Moyſes: Nūquid fratres B
veſtri ibunt ad pugnam, & vos hic ſedebitis?
7 Cur ſubvertitis mentes filiorum Iſrael, ne tranſire audeant in locum, quem eis daturus eſt Dominus?
8 Nonne ita egerunt patres veſtri, quando
miſi de Cadesbarne ad explorandam terram? * Sap. 13. 14.
9 * Cùmque veniſſent uſque ad vallem botri, luſtrata omni regione, ſubverterunt cor filiorum Iſrael, ut non intrarent fines, quos eis Dominus dedit.
10 * Qui iratus juravit, dicens:
11 Si videbunt homines iſti, qui aſcenderunt * Sap. 14. 29.
ex Ægypto, à viginti annis & ſuprà, terram, quam ſub juramento pollicitus ſum Abraham, Iſaac, & Jacob: & noluerunt ſequi me,
12 Preter Caleb filium Jephone Cene- C
zæum, & Joſue filium Nun: iſti impleverunt voluntatem meam.
13 Iratuſque Dominus adversùm Iſrael, circumduxit eum per deſertum quadraginta annis, donec conſumeretur univerſa generatio, quæ fecerat malum in conſpectu ejus.
14 Et ecce, inquit, vos ſurrexiſtis pro patribus veſtris, incrementa, & alumni hominum peccatorum, ut augeretis furorem Domini contra Iſrael.
15 Quòd ſi nolueritis ſequi eum, in ſolitudine populum derelinquet, & vos cauſa eritis necis omnium.
16 At illi prope accedentes, dixerunt: Cau- D
las ovium fabricavimus, & ſtabulas jumentorum, parvulis quoque noſtris urbes munitas:
17 Nos autem ipſi armati, & accincti pergemus ad prælium ante filios Iſrael, donec introducamus eos ad loca ſua. Parvuli noſtri, & quidquid habere poſſumus, erunt in urbibus muratis, propter habitatorum inſidias.
18 Non revertemur in domos noſtras, uſque dum poſſideant filii Iſrael hereditatem ſuā:
19 Nec quidquam quæremus trans Jordanem, quia jam habemus noſtram poſſeſſionem in orientali ejus plaga.
20 Quibus Moyſes ait: * Si facitis, quod * Joſ. 1. 14.
promittitis, expediti pergite coram Domino ad pugnam:
21 Et omnis vir bellator armatus Jordanem tranſeat, donec ſubvertat Dn̄s inimicos ſuos,
22 Et ſubjiciatur ei omnis terra: tunc eritis

inculpabiles apud Dominum, & apud Iſ-
rael, & obtinebitis regiones, quas vultis,
coram Domino. E
23 Sin autem, quod dicitis, non feceri-
tis, nulli dubium eſt, quin peccetis in
Deum & ſcitote, quoniam peccatum ve-
ſtrum apprehendet vos.
24 Ædificate ergo urbes parvulis veſtris,
& caulas, & ſtabula ovibus, ac jumentis:
& quod polliciti eſtis, implete.
* Joſ. 4. 12. 25 * Dixeruntque filii Gad, & Ruben ad
Moyſen: Servi tui ſumus, faciemus, quod
jubet dominus noſter.
26 Parvulos noſtros, & mulieres, & pecora,
ac jumenta relinquemus in urbibus Galaad:
27 Nos autẽ famuli tui omnes expediti per-
gemus ad bellum, ſicut tu, Domine, loqueris.
F 28 Præcepit ergo Moyſes Eleazaro ſacer-
doti, & Joſue filio Nun, & principibus fa-
miliarum per tribus Iſrael, & dixit ad eos:
* Deu. 3. 12. Joſ. 13. 8. & 22. 4. 29 * Si tranſierint filii Gad, & filii Ruben
vobiſcum Jordanem omnes armati ad bellum
coram Domino, & vobis fuerit terra ſubje-
cta: date eis Galaad in poſſeſſionem.
30 Sin autem noluerint tranſire armati
vobiſcum in terram Chanaan, inter vos
habitandi accipiant loca.
31 Reſponderuntque filii Gad, & filii
Ruben: Sicut locutus eſt dominus ſervis
ſuis, ita faciemus:
32 Ipſi armati pergemus coram Domino in
terram Chanaan, poſſeſſionem jam ſuſce-
piſſe nos confitemur trans Jordanem:
* Joſ. 12. 6. 33 * Dedit itaq; Moyſes filiis Gad, & Ruben,
& dimidię tribui Manaſſe filii Joſeph, re-
gnum Sehon regis Amorrhæi, & regnum
Og regis Baſan, & terram eorum cum ur-
bibus ſuis per circuitum.
34 Igitur extruxerunt filii Gad, Dibon,
G & Ataroth, & Aroer,
35 Et Ethroth, & Sophã, & Jazer, & Jegbaa,
36 Et Bethnemra, & Betharan, urbes mu-
nitas, & caulas pecoribus ſuis.
37 Filii verò Ruben ædificaverunt Heſe-
bon, & Eleale, & Cariathaim,
38 Et Nabo, & Baalmeon verſis nomini-
bus, Sabama quoque: imponentes vocabu-
la urbibus, quas extruxerant.
* Gen. 50. 22 39 * Porrò filii Machir, filii Manaſſe per-
rexerunt in Galaad, & vaſtaverunt eam in-
terfecto Amorrhæo habitatore ejus.
40 Dedit ergo Moyſes terram Galaad Ma-
chir filio Manaſſe, qui habitavit in ea.
41 Jair autem filius Manaſſe abiit, & oc-
cupavit vicos ejus, quos appellavit Havoth
Jair, id eſt, Villas Jair.
42 Nobe quoque perrexit, & apprehendit
Chanath cum viculis ſuis: vocavitque eam
ex nomine ſuo Nobe.

CAPUT XXXIII.

Manſionibus 42. filiorum Iſrael per varia loca in deſerto recenſitis, Chananæi à Domino jubentur interimi.

A 1 HÆ ſunt manſiones filiorum Iſrael,
qui egreſſi ſunt de Ægypto per tur-
mas ſuas in manu Moyſi, & Aaron,
2 Quas deſcripſit Moyſes juxta caſtrorum
loca, quæ Domini juſſione mutabant.
3 Profecti igitur de Rameſſe menſe primo,
quintadecima die menſis primi, altera die
Phaſe, filii Iſrael in manu excelſa, viden-
tibus cunctis Ægyptiis,
4 Et ſepelientibus primogenitos, quos per-
cuſſerat Dominus (nam & in diis eorum
exercuerat ultionem)
5 Caſtrametati ſunt in Socoth.
6 Et de Socoth venerunt in Etham, quæ
eſt in extremis finibus ſolitudinis. B
7 * Inde egreſſi venerunt contra Phihahi- * Exo. 14. 2.
roth, quæ reſpicit Beelſephon, & caſtra-
metati ſunt ante Magdalum.
8 Profectique de Phihahiroth, tranſierunt
per medium mare in ſolitudinem: * & am- * Exo. 15. 22. 23.
bulantes tribus diebus per deſertum E-
tham, caſtrametati ſunt in Mara. * Exo. 15. 27.
9 * Profectique de Mara venerunt in Elim,
ubi erant duodecim fontes aquarum, & pal-
mæ ſeptuaginta: ibique caſtrametati ſunt.
10 Sed & inde egreſſi, fixerunt tentoria ſuper
mare rubrum. Profectique de mari rubro,
11 Caſtrametati ſunt in deſerto Sin.
12 Unde egreſſi, venerunt in Daphca:
13 Profectique de Daphca, caſtrametati
ſunt in Alus.
14 Egreſſiq; de Alus, in Raphidim fixere tẽ-
toria, * ubi populo defuit aqua ad bibendum. C
15 profectique de Raphidim, caſtrametati * Exo. 17. 1.
ſunt in deſerto Sinai.
16 Sed & de ſolitudine * Sinai egreſſi,
venerunt ad ſepulchra concupiſcentiæ:
17 * Profectique de ſepulchris concupi- * Exo. 19. 1.
ſcentiæ, caſtrametati ſunt in Haſeroth. * Sup. 11. 34.
18 * Et de Haſeroth venerunt in Rethma: * Sup. 12. 1.
19 Profectique de Rethma, caſtrametati
ſunt in Remmomphares.
20 Unde egreſſi, venerunt in Lebna.
21 De Lebna, caſtrametati ſunt in Reſſa:
22 Egreſſique de Reſſa venerunt in Cee-
latha:
23 Unde profecti, caſtrametati ſunt in
monte Sepher.
24 Egreſſi de monte Sepher, venerunt in
Arada:
25 Inde proficiſcentes, caſtrametati ſunt
in Maceloth.
26 Profectique de Maceloth, venerunt
in Thahath:
27 De Thahath, caſtrametati ſunt in Thare
28 Unde egreſſi, fixere tentoria in Methca,
29 Et de Methca, caſtrametati ſunt in D
Heſmona.
30 Profectique de Heſmona, venerunt in
Moſeroth:
31 Et de Moſeroth, caſtrametati ſunt in
Benejaacan:
32 * Profectique de Benejaacan, venerunt * Deu. 10. 7.
in montem Gadgad:
33 Unde profecti, caſtrametati ſunt in
Jetebatha:
34 Et de Jetebatha venerunt in Hebrona.
35 Egreſſique de Hebrona, caſtrametati
ſunt in Aſiongaber.
36 * Inde profecti, venerunt in deſer- * Sup. 20. 1.
tum Sin, hæc eſt Cades.
37 Egreſſiq; de Cades, caſtrametati ſunt in E
monte Hor, in extremis finibus terrę Edom.
38 * Aſcenditque Aaron ſacerdos in montem * Sup. 20. 25. Deut. 32. 50.
Hor, jubẽte Domino: & ibi mortuus eſt anno
quadrageſimo egreſſionis filiorum Iſrael ex
Ægypto, menſe quinto, prima die menſis,

39 Cùm eſſet annorum centum viginti trium.
40 Audivitque Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, in terram Chanaan veniſſe filios Iſrael:
41 Et profecti de monte Hor, caſtrametati ſunt in Salmona.
42 Unde egreſſi, venerunt in Phunon:
43 Profectique de Phunon, caſtrametati ſunt in Oboth.
F 44 Et de Oboth venerunt in Jeabarim, quæ eſt in finibus Moabitarum:
45 Profectique de Jeabarim, fixere tentoria in Dibongad.
46 Unde egreſſi, caſtrametati ſunt in Helmondeblathaim:
47 Egreſſique de Helmondeblathaim, venerunt ad montes Abarim contra Nabo.
48 Profectique de montibus Abarim, tranſierunt ad campeſtria Moab, ſupra Jordanem contra Jericho.
49 Ibique caſtrametati ſunt de Bethſimoth uſque ad Abelſatim in planioribus locis Moabitarum;
50 Ubi locutus eſt Dominus ad Moyſen:
51 Præcipe filiis Iſrael, & dic ad eos:
G Quando tranſieritis Jordanem: intrantes terram Chanaan,
52 Diſperdite cunctos habitatores terræ illius: * confringite titulos, & ſtatuas comminuite, atque omnia excelſa vaſtate,
* Deu. 7. 5. Judic. 2. 2.
53 Mundantes terram, & habitantes in ea; ego enim dedi vobis illam in poſſeſſionem,
54 Quam dividetis vobis ſorte. Pluribus dabitis latiorem, & paucis anguſtiorem. Singulis ut ſors ceciderit, ita tribuetur hæreditas. Per tribus, & familias poſſeſſio dividetur.
55 Sin autem nolueritis interficere habitatores terræ: qui remanſerint, erunt vobis quaſi clavi in oculis, & lanceæ in lateribus, & adverſabuntur vobis in terra habitationis veſtræ,
56 Et quidquid illis cogitaveram facere, vobis faciam.

CAPUT XXXIV.

Terra promiſſionis ſitus, & limites juxta 4. orbis plagas, eaque ſorte dividenda præcipitur, additis illorum nominibus, qui eam dividant.

A 1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
2 Præcipe filiis Iſrael, & dices ad eos: Cùm ingreſſi fueritis terram Chanaan, & in poſſeſſionem vobis ſorte ceciderit, his finibus terminabitur:
3 * Pars meridiana incipiet à ſolitudine Sin, quæ eſt juxta Edom: & habebit terminos contra orientem mare ſalſiſſimum.
* Joſ. 15. 1.
4 Qui circuibunt auſtralē plagam per aſcenſum Scorpionis, ita ut tranſeant in Senna, & perveniant à meridie uſque ad Cadesbarne: unde egredientur confinia ad villam nomine Adar, & tendent uſque ad Aſemona.
B 5 Ibitque per gyrum terminus ab Aſemona uſque ad torrentem Ægypti, & maris magni littore finietur.
6 Plaga autem occidentalis à mari magno incipiet, & ab ipſo fine claudetur.
7 Porrò ad ſeptentrionalem plagam à mari magno termini incipient, pervenientes uſque ad montem altiſſimum,
8 A quo venient in Emath uſque ad terminos Sedada:
9 Ibuntque confinia uſque ad Zephrona, & villā Enan: hi erunt termini in parte Aquilonis.
10 Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Enan uſque Sephama,
11 Et de Sephama deſcendent termini in Rebla contra fontem Daphnim: inde pervenient contra orientem ad mare Cenereth, G
12 Et tendent uſque ad Jordanem: & ad ultimum ſalſiſſimo claudentur mari. Hanc habebitis terram per fines ſuos in circuitu.
13 Præcepitque Moyſes filiis Iſrael dicens: Hæc erit terra, quam poſſidebitis ſorte, & quam juſſit Dominus dari novem tribubus, & dimidiæ tribui.
14 Tribus enim filiorum Ruben per familias ſuas, & tribus filiorum Gad juxta cognationum numerum, media quoq; tribus Manaſſe,
15 Id eſt, duæ ſemis tribus, acceperunt partem ſuam trans Jordanem contra Jericho ad orientalem plagam.
16 Et ait Dominus ad Moyſen:
17 * Hæc ſunt nomina virorum, qui terram vobis divident, Eleazar ſacerdos, & Joſue filius Nun,
* Joſ. 14. 1.
18 Et ſinguli principes de tribubus ſingulis,
19 Quorum iſta ſunt vocabula: De tribu Juda, Caleb filius Jephone. D
20 De tribu Simeon, Samuel filius Ammiud.
21 De tribu Benjamin, Elidad filius Chaſelō.
22 De tribu filiorum Dan, Bocci filius Jogli.
23 Filiorum Joſeph de tribu Manaſſe, Hanniel filius Ephod.
24 De tribu Ephraim, Camuel filius Sephthan.
25 De tribu Zabulon, Eliſaphan filius Pharnach.
26 De tribu Iſſachar, dux Phaltiel filius Ozan.
27 De tribu Aſer, Abiud filius Salomi.
28 De tribu Nephthali, Phedael filius Ammiud.
29 Hi ſunt, quibus præcepit Dominus, ut dividerent filiis Iſrael terram Chanaan.

CAPUT XXXV.

Aſſignari jubentur urbes 48. & ſuburbana Levitis, & ex iis urbs 6. refugii pro homicidio non voluntario: lex homicidii voluntarii, & non voluntarii, & unius teſtimonio nemo puniendus.

1 Hæc quoque locutus eſt Dominus ad Moyſen in campeſtribus Moab ſupra Jordanem contra Jericho: A
2 * Præcipe filiis Iſrael, ut dent Levitis de poſſeſſionibus ſuis
* Joſ. 21. 2.
3 Urbes ad habitandum, & ſuburbana earū per circuitum: ut ipſi in oppidis maneant, & ſuburbana ſint pecoribus, ac jumentis:
4 Quæ à muris civitatum forinſecùs, per circuitum, mille paſſuum ſpatio tendentur.
5 Contra orientem duo millia erunt cubiti, & contra meridiem ſimiliter erunt duo millia: ad mare quoque, quod reſpicit ad occidentem, eadem menſura erit, & ſeptentrionalis plaga æquali termino finietur, eruntque urbes in medio, & foris ſuburbana.
6 * De ipſis autem oppidis, quę Levitis dabitis, ſex erunt in fugitivorum auxilia ſeparata, ut fugiat ad ea, qui fuderit ſanguinem: & exceptis his, alia quadraginta duo oppida,
* Deu. 19. 2. Joſ. 20. 2.

Google

B 7 Ideſt, ſimul quadraginta octo cum ſuburbanis ſuis.

8 Ipſæque urbes, quæ dabuntur de poſſeſſionibus filiorum Iſrael, ab his, qui plus habent, plures auferentur: & qui minus, pauciores: ſinguli juxta menſuram hæreditatis ſuæ dabunt oppida Levitis.

*Deu. 19. 2. Joſue 20. 2. 9 Ait Dominus ad Moyſen:

10 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: * Quando tranſgreſſi fueritis Jordanem in terra Chanaan,

11 Decernite, quæ urbes eſſe debeant in præſidia fugitivorum, qui nolentes ſanguinem fuderint:

12 In quibus cùm fuerit profugus, cognatus occiſi non poterit eum occidere, donec ſtet in conſpectu multitudinis, & cauſa illius judicetur.

*Deu. 4. 41. Joſue 20. 7. 8 13 * De ipſis autem urbibus, quæ ad fugitivorum ſubſidia ſeparantur,

14 Tres erunt trans Jordanem, & tres in terra Chanaan,

15 Tam filiis Iſrael, quàm advenis, atque peregrinis, ut confugiat ad eas, qui nolens ſanguinem fuderit.

16 Si quis ferro percuſſerit, & mortuus fuerit, qui percuſſus eſt: reus erit homicidii, & ipſe morietur. C

17 Si lapidem jecerit, & ictus occubuerit: ſimiliter punietur.

18 Si ligno percuſſus interierit: percuſſoris ſanguine vindicabitur.

19 Propinquus occiſi homicidã interficiet: ſtatim ut apprehenderit eum, interficiet.

*Deu. 19. 11. 20 * Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per inſidias:

21 Aut cùm eſſet inimicus, manu percuſſerit, & ille mortuus fuerit: percuſſor, homicidii reus erit. Cognatus occiſi, ſtatim ut invenerit eum, jugulabit.

22 Quòd ſi fortuitò, & abſque odio,

23 Et inimicitiis quidquam horum fecerit,

24 Et hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percuſſorem, & propinquum ſanguinis quæſtio ventilata:

D 25 Liberabitur innocens de ultoris manu, & reducetur per ſententiam in urbem, ad quam confugerat, manebitque ibi, donec ſacerdos magnus, qui oleo ſancto unctus eſt, moriatur.

26 Si interfector extra fines urbium, quæ exulibus deputatæ ſunt,

27 Fuerit inventus, & percuſſus ab eo, cui ultor eſt ſanguinis: abſque noxa erit, qui eum occiderit.

28 Debuerat enim profugus uſque ad mortem Pontificis in urbe reſidere. Poſtquam autem ille obierit, homicida revertetur in terram ſuam.

29 Hæc ſempiterna erunt, & legitima in cunctis habitationibus veſtris.

30 Homicida ſub teſtibus punietur: ad unius teſtimonium nullus condemnabitur.

31 Non accipietis pretium ab eo, qui reus eſt ſanguinis, ſtatim & ipſe morietur.

32 Exules, & profugi ante mortem Pontificis nullo modo in urbes ſuas reverti poterunt:

33 Ne polluatis terram habitationis veſtrę, quæ inſontium cruore maculatur. Nec aliter expiari poteſt, niſi per ejus ſanguinem, qui alterius ſanguinem fuderit.

34 Atque ita emundabitur veſtra poſſeſſio, me commorante vobiſcum: ego enim ſum Dominus, qui habito inter filios Iſrael.

C A P U T XXXVI.

Lex fertur, ut filiæ paternam hereditatem adeuntes nubant contribulibus ſuis, ne tribus per connubia miſceantur; & poſſeſſiones confundantur.

1 ACceſſerunt * autem & principes familiarum Galaad filii Machir, filii Manaſſe, de ſtirpe filiorum Joſeph: locutique ſunt Moyſi coram principibus Iſrael, atque dixerunt: A *Sup. 27. 1.

2 Tibi Domino noſtro præcepit Dominus, ut terram ſorte divideres filiis Iſrael, & ut filiabus Salphaad fratris noſtri dares poſſeſſionem debitam patri:

3 Quas ſi alterius tribus homines uxores acceperint, ſequetur poſſeſſio ſua, & trãslata ad aliam tribum, de noſtra hereditate minuetur.

4 Atque ita fiet, ut cùm jubilæus, ideſt, quinquageſimus annus remiſſionis advenerit, confundatur ſortium diſtributio, & aliorum poſſeſſio ad alios tranſeat. B

5 Reſpondit Moyſes filiis Iſrael, & Domino præcipiente, ait: Recte tribus filiorum Joſeph locuta eſt.

6 Et hæc lex ſuper filiabus Salphaad à Domino promulgata eſt: * Nubant, quibus volunt, tantum ut ſuæ tribus hominibus: C *Tob. 7. 14.

7 Ne commiſceatur poſſeſſio filiorum Iſrael de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu, & cognatione ſua:

8 Et cunctæ fœminæ de eadem tribu maritos accipient: ut hereditas permaneat in familiis,

9 Nec ſibi miſceantur tribus, ſed ita maneãt,

10 Ut à Domino ſeparatæ ſunt. Feceruntque filiæ Salphaad, ut fuerat imperatum.

11 Et nupſerunt, Maala, & Therſa, & Hegla, & Melcha, & Noa, filiis patrui ſui

12 De familia Manaſſe, qui fuit filius Joſeph: & poſſeſſio, quæ illis fuerat attributa, manſit in tribu, & familia patris earum. D

13 Hæc ſunt mandata, atque judicia, quæ mandavit Dominus per manum Moyſi ad filios Iſrael, in campeſtribus Moab ſupra Jordanem contra Jericho.

LIBER DEUTERONOMII, HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

CAPUT PRIMUM.

Brevis repetitio eorum, quæ Iſraeli in deſerto contigerant: pœnaque infideli populo inflicta, vel mortis, vel peregrinationis per 40 annos.

A 1 HÆc ſunt verba, quæ locutus
eſt Moyſes ad omnem Iſrael
trans Jordanem in ſolitudi-
ne campeſtri, contra mare
rubrum, inter Pharan, &
Thophel, & Laban, & Ha-
ſeroth, ubi auri eſt plurimum:
2 Undecim diebus de Horeb per viam mon-
tis Seir uſque ad Cadesbarne.
3 Quadrageſimo anno, undecimo menſe,
primo die menſis, locutus eſt Moyſes ad fi-
lios Iſrael omnia, quæ præceperat illi Do-
minus, ut diceret eis:
B * Nu. 21. 24. 4 * Poſtquam percuſſit Sehon regem Amor-
rhæorum, qui habitavit in Heſebon: &
Og regem Baſan, qui manſit in Aſtaroth,
& in Edrai,
5 Trans Jordanem in terra Moab. Cœpit-
que Moyſes explanare legem, & dicere:
6 Dominus Deus noſter locutus eſt ad nos
in Horeb, dicens: Sufficit vobis, quòd in
hoc monte manſiſtis:
7 Revertimini, & venite ad montem Amor-
rhæorum, & ad cætera, quæ ei proxima ſunt
campeſtria, atque montana, & humiliora
loca contra meridiem, & juxta litus maris,
terram Chananæorum, & Libani, uſque
ad flumen magnum Euphratem.
8 En, inquit, tradidi vobis: ingredimini, &
poſſidete eam, ſuper qua juravit Dominus pa-
tribus veſtris, Abraham, Iſaac, & Jacob, ut
daret illam eis, & ſemini eorum poſt eos.
9 Dixitque vobis in illo tempore:
* Exo. 18. 18. 10 * Non poſſum ſolus ſuſtinere vos: quia
C Dominus Deus veſter multiplicavit vos, &
eſtis hodie ſicut ſtellæ cœli, plurimi.
11 (Dominus Deus patrum veſtrorum ad-
dat ad hunc numerum multa millia, & be-
nedicat vobis, ſicut locutus eſt)
12 Non valeo ſolus negotia veſtra ſuſti-
nere, & pondus, ac jurgia.
13 Date ex vobis viros ſapientes, & gnaros,
& quorum converſatio ſit probata in tribu-
bus veſtris, ut ponam eos vobis principes.
14 Tunc reſpondiſtis mihi: Bona res eſt,
* Joſ. quam vis facere.
7. 24. 15 Tulique de tribubus veſtris viros ſapien-
* Lev. tes, & nobiles, & conſtitui eos principes, tri-
19. 15. bunos, & centuriones, & quinquagenarios,
Infra ac decanos, qui docerent vos ſingula.
16. 19. 16 Præcepique eis, dicens: Audite illos,
Prov. & * quod juſtum eſt, judicate: ſive civis
24. 23. ſit ille, ſive peregrinus.
Eccli. 42. 1 17 * Nulla erit diſtantia perſonarum, ita
Jacobi 2. 1 parvum audietis ut magnum, nec accipietis
cujuſquam perſonam, quia Dei judicium
eſt. Quod ſi difficile vobis viſum aliquid
fuerit, referte ad me, & ego audiam. D
18 Præcepique omnia, quæ facere deberetis,
19 Profecti autem de Horeb, tranſivimus
per eremum * terribilem, & maximam, quam * Nu. 10. 12.
vidiſtis per viam montis Amorrhæi ſicut præ-
ceperat Dominus Deus noſter nobis. Cùm-
que veniſſemus in Cadesbarne,
20 Dixi vobis: Veniſtis ad montẽ Amorrhæi,
quẽ Dominus Deus noſter daturus eſt nobis.
21 Vide terram, quam Dominus Deus tuus
dabit tibi: aſcende, & poſſide eam, ſicut lo-
cutus eſt Dominus Deus noſter patribus
tuis: noli timere, nec quidquam paveas.
22 * Et acceſſiſtis ad me omnes, atque dixi- * Nu.
ſtis: Mittamus viros, qui conſiderent terram: 13.
& renuntient, per quod iter debeamus aſcen- 18. 8.
dere, & ad quas pergere civitates.
23 Cùmque mihi ſermo placuiſſet, miſi
ex vobis duodecim viros, ſingulos de tri-
bubus ſuis.
24 Qui cùm perrexiſſent, & aſcendiſſent
in montana, venerunt uſque ad vallem
botri: & conſiderata terra,
25 Sumentes de fructibus ejus, ut oſtende-
rent ubertatem, attulerunt ad nos, atque
dixerunt: Bona eſt terra, quam Dominus
Deus noſter daturus eſt nobis.
26 Et noluiſtis aſcendere, ſed increduli E
ad ſermonem Domini Dei noſtri
27 Murmuraſtis in tabernaculis veſtris, at-
que dixiſtis: Odit nos Dominus, & idcirco
eduxit nos de terra Ægypti, ut traderet nos
in manu Amorrhæi, atque deleret.
28 Quò aſcendemus? nuncii terruerunt cor
noſtrum, dicentes; Maxima multitudo eſt,
& nobis ſtatura procerior: urbes magnæ,
& ad cœlum uſque munitæ, filios Enacim
vidimus ibi.
29 Et dixi vobis: Nolite metuere, ne ti-
meatis eos:
30 Dominus Deus, qui ductor eſt veſter,
pro vobis ipſe pugnabit, ſicut fecit in Æ-
gypto cunctis videntibus.
31 Et in ſolitudine (ipſe vidiſti) portavit te
Dominus Deus tuus, ut ſolet homo geſtare
parvulum filium ſuum, in omni via, per quam
ambulaſtis, donec veniretis ad locum iſtum,
32 Et nec ſic quidem credidiſtis Domino
Deo veſtro,
33 * Qui præceſſit vos in via, & metatus
eſt locum, in quo tentoria figere debere- * Exo. 13. 21.
tis, nocte oſtendens vobis iter per ignem, Num. 14. 14.
& die per columnam nubis.
34 Cùmque audiſſet Dominus vocem ſer-
monum veſtrorum, iratus juravit, & ait: * Num. 14. 23.
35 * Non videbit quiſpiam de hominibus ge-
nerationis hujus peſſimæ Terrã bonã, quã ſub Ps. 94. 11.
juramento pollicitus ſum patribus veſtris. F

26 Præter Caleb filium Jephone. Ipſe enim
videbit eam, & ipſi dabo terram, quam calca-
vit, & filiis ejus, quia ſecutus eſt Dominum.
37 Nec miranda indignatio in populum,
cum mihi quoque iratus Dominus propter
vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc:
38 Sed Joſue filius Nun miniſter tuus, ipſe
intrabit pro te: hunc exhortare, & robora,
& ipſe ſorte terram dividet Iſraeli.
39 Parvuli veſtri, de quibus dixiſtis, quòd
captivi ducerentur, & filii, qui hodie boni, ac
mali ignorant diſtantiam, ipſi ingredientur:
G & ipſis dabo terram, & poſſidebunt eam.
40 Vos autem revertimini, & abite in ſoli-
tudinem per viam maris rubri.
* Nu. 14.40. 41 * Et reſpondiſtis mihi: Peccavimus Do-
mino: aſcendemus, & pugnabimus, ſicut
præcepit Dominus Deus noſter. Cùmque in-
ſtructi armis pergeretis in montem,
* Nu. 14.42. 42 Ait mihi Dominus: Dic ad eos: * Nolite
aſcendere, neque pugnetis, non enim ſum vo-
biſcum: ne cadatis coram inimicis veſtris.
43 Locutus ſum, & non audiſtis: ſed ad-
verſantes imperio Domini, & tumentes
ſuperbia, aſcendiſtis in montem.
44 Itaque egreſſus Amorrhæus, qui habi-
tabat in montibus, & obviam veniens,
perſecutus eſt vos, ſicut ſolent apes per-
ſequi: & cecidit de Seir uſque Horma.
45 Cùmque reverſi ploraretis coram Do-
mino, non audivit vos, nec voci veſtræ
voluit acquieſcere.
46 Sediſtis ergo in Cadeſbarne multo
tempore.

CAPUT II.

Beneficiorum populo exhibitorum repetitio, pugnæ contra Moab & Ammon prohibitio: regiſq; Sehon & terræ ipſius expugnatio.

A 1 PRofectique inde venimus in ſolitudi-
nem, quæ ducit ad mare rubrum, ſi-
cut mihi dixerat Dominus: & circuivimus
montem Seir longo tempore.
2 Dixitque Dominus ad me:
3 Sufficit vobis circuire montem iſtum:
ite contra Aquilonem:
4 Et populo præcipe, dicens: Tranſibitis per
terminos fratrum veſtrorum filiorum Eſau,
qui habitant in Seir, & timebunt vos.
5 Videte ergo diligenter, ne moveamini cō-
tra eos. Neque enim dabo vobis de terra eorū
quantum poteſt unius pedis calcare veſtigiū,
quia in poſſeſſionem Eſau dedi montem Seir.
6 Cibos emetis ab eis pecunia, & comede-
tis: aquam emptam haurietis, & bibetis.
B 7 Dominus Deus tuus benedixit tibi in omni
opere manuum tuarum: novit iter tuum, quo-
modò tranſieris ſolitudinem hanc magnam,
per quadraginta annos habitans tecum Do-
minus Deus tuus, & nihil tibi defuit.
8 Cùmque tranſiſſemus fratres noſtros filios
Eſau, qui habitabant in Seir, per viam cāpe-
ſtrem de Elath, & de Aſiongaber, venimus
ad iter, quod ducit in deſertum Moab.
9 Dixitq; Dominus ad me: Non pugnes con-
tra Moabitas, nec ineas adverſùs eos prœliū:
non enim dabo tibi quidquam de terra eorū
quia filiis Lot tradidi Ar in poſſeſſionem.
10 Emim primi fuerunt habitatores ejus,
populus magnus, & validus, & tam ex-
celſus ut de Enacim ſtirpe,
11 Quaſi gigantes crederentur, & eſſent
ſimiles filiorum Enacim. Denique Moabi-
tæ appellant eos Emim.
12 In Seir autem priùs habitaverunt Hor-
rhæi: quibus expulſis, atque deletis, habitave- C
runt filii Eſau, ſicut fecit Iſrael in terra poſ-
ſeſſionis ſuæ, quam dedit illi Dominus.
13 Surgentes ergo ut tranſiremus torren-
tem Zared, venimus ad eum.
14 Tempus autem, quo ambulavimus de Ca-
deſbarne uſque ad tranſitum torrentis Zared,
triginta & octo annorum fuit: donec conſu-
meretur omnis generatio hominum bellato-
rum de caſtris, ſicut juraverat Dominus:
15 Cujus manus fuit adversùm eos, ut
interirent de caſtrorum medio.
16 Poſtquam autem univerſi ceciderunt
pugnatores,
17 Locutus eſt Dominus ad me, dicens:
18 Tu tranſibis hodie terminos Moab, ur-
bem nomine Ar:
19 Et accedens in vicina filiorum Ammon
cave, ne pugnes contra eos, nec movearis ad D
prælium: non enim dabo tibi de terra filiorū
Ammon, quia filiis Lot dedi eā in poſſeſſionē.
20 Terra gigantum reputata eſt: & in ipſa
olim habitaverunt gigantes, quos Ammo-
nitæ vocant Zomzommim,
21 Populus magnus, & multus, & proceræ
lōgitudinis, ſicut Enacim, quos delevit Dñs à
facie eorum: & fecit illos habitare pro eis,
22 Sicut fecerat filiis Eſau, qui habitant in
Seir, delens Horrhæos, & terram eorum illis
tradens, quam poſſident uſque in præſens. E
23 Hevæos quoque, qui habitabant in Ha-
ſerim uſque Gazan, Cappadoces expulerunt:
qui egreſſi de Cappadocia deleverunt eos,
& habitaverunt pro illis.
24 Surgite, & tranſite torrentem Arnon: ecce
tradidi in manu tua Sehon regem Heſebon
Amorrhæum, & terram ejus incipe poſſi-
dere, & committe adversùs eum prælium.
25 Hodie incipiam mittere terrorem, atque
formidinem tuam in populos, qui habitant
ſub omni cœlo: ut audito nomine tuo pa-
veant, & in morem parturientium con-
tremiſcant, & dolore teneantur.
26 * Miſi ergo nūtios de ſolitudine Cademoth
ad Sehō regē Heſebon verbis pacificis, dicēs: * Nu. 21.21.
27 Tranſibimus per terram tuam, publica
gradiemur via: non declinabimus neque
ad dexteram, neque ad ſiniſtram:
28 Alimenta pretio vende nobis, ut veſca-
mur: aquam pecunia tribue, & ſic bibemus.
Tantùm eſt, ut nobis concedas tranſitum,
29 Sicut fecerunt filii Eſau, qui habitant in F
Seir, & Moabitæ, qui morātur in Ar: donec ve-
niamus ad Jordanem, & tranſeamus ad terrā,
quā Dominus Deus noſter daturus eſt nobis.
30 Noluitq; Sehon rex Heſebon dare nobis
tranſitum: quia induraverat Dominus Deus
tuus ſpiritum ejus, & obfirmaverat cor illius,
ut traderetur in manus tuas, ſicut nunc vides.
31 Dixitque Dñs ad me: * Ecce cœpi tibi tra- * [illegible]
dere Sehon, & terrā ejus, incipe poſſidere eā.
32 Egreſſuſque eſt Sehon obviàm nobis cum 1. 9.
omni populo ſuo ad prælium in Jaſa.
33 Et tradidit eum Dominus Deus noſter
nobis: percuſſimuſque eum cum filiis ſuis,
& omni populo ſuo.

C

34 Cunctaſque urbes in tempore illo cepimus, interfectis habitatoribus earum, viris, ac mulieribus, & parvulis. Non reliquimus in eis quidquam.

35 Abſque jumentis, quæ in partem venere prædantium & ſpoliis urbium, quas cepimus

36 Ab Aroer, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon, oppido quod in valle ſitum eſt, uſque Galaad. Non fuit vicus, & civitas, quæ noſtras effugeret manus: omnes tradidit Dominus Deus noſter nobis,

37 Abſque terra filiorum Ammon, ad quam non acceſſimus: & cunctis, quæ adjacent torrenti Jeboc, & urbibus montanis, univerſiſque locis, à quibus nos prohibuit Dominus Deus noſter.

CAPUT III.

Pugna contra Og regem Baſan, & cædes ejus, atque ſors duarum tribuum, & ſemis citra Jordanem: precatur Moyſes, ut liceat ei terram promiſſam ingredi, ſed Deus id illi negat: Joſue ad cæteros Chananæos debellandos roborat.

A

1 Itaque converſi aſcendimus per iter Baſan: * egreſſuſque eſt Og rex Baſan in occurſum nobis cum populo ſuo ad bellandum in Edrai.

* Numer. 21. 33. Infr. 29. 7.

2 Dixitque Dominus ad me: Ne timeas eum: quia in manu tua traditus eſt cum omni populo, ac terra ſua: facieſque ei * ſicut feciſti Sehon regi Amorrhæorum: qui habitavit in Heſebon.

* Numer. 21. 24.

3 * Tradidit ergo Dominus Deus noſter in manibus noſtris etiam Og regem Baſan, & univerſum populum ejus: percuſſimuſque eos uſque ad internecionem,

* Numer. 21. 35.

4 Vaſtantes cunctas civitates illius uno tempore. Non fuit oppidum, quod nos effugeret: ſexaginta urbes, omnem regionem Argob regni Og in Baſan.

5 Cunctæ urbes erant munitæ muris altiſſimis, portiſque, & vectibus, abſque oppidis innumeris, quæ non habebant muros.

B

6 Et delevimus eos, ſicut feceramus Sehon regi Heſebon, diſperdentes omnem civitatem, viroſque, ac mulieres, & parvulos:

7 Jumenta autem, & ſpolia urbium diripuimus.

8 Tulimuſque illo in tempore terram de manu duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Jordanem: à torrente Arnon uſque ad montem Hermon,

9 Quem Sidonii Sarion vocant, & Amorrhæi Sanir:

10 Omnes civitates, quę ſitę ſunt in planitie, & univerſam terram Galaad, & Baſan uſq; ad Selcha, & Edrai civitates regni Og in Baſan.

11 Solus quippe Og rex Baſan reſtiterat de ſtirpe gigantum. Monſtratur lectus ejus ferreus, qui eſt in Rabbath filiorum Ammon novem cubitos habens longitudinis, & quatuor latitudinis ad menſuram cubiti virilis manus.

12 Terramque poſſedimus tempore illo ab Aroer, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon, uſque ad mediam partem montis Galaad: & civitates illius * dedi Ruben, & Gad.

* Numer. 32. 29.

13 Reliquam autem partem Galaad, & omnem Baſan regni Og tradidi mediæ tribui Manaſſe, omnem regionem Argob: cunctaque Baſan vocatur terra gigantum.

C

14 Jair filius Manaſſe poſſedit omnem regionem Argob uſque ad terminos Geſſuri, & Machati. Vocavitque ex nomine ſuo Baſan, Havoth Jair, ideſt, Villas Jair, uſque in præſentem diem.

15 Machir quoque dedi Galaad.

16 Et tribubus Ruben, & Gad dedi de terra Galaad uſque ad torrentem Arnon medium torrentis, & confinium, uſque ad torrentem Jeboc, qui eſt terminus filiorum Ammon:

17 Et planitiem ſolitudinis, atque Jordanem, & terminos Cenereth, uſque ad mare deſerti, quod eſt ſalſiſſimum, ad radices montis Phaſga contra orientem.

18 Præcepiq; vobis in tempore illo, dicens: Dominus Deus veſter dat vobis terram hanc in hæreditatem, expediti præcedite fratres veſtros filios Iſrael omnes viri robuſti,

19 Abſque uxoribus, & parvulis, atque jumentis. Novi enim, quòd plura habeatis pecora, & in urbibus remanere debebunt, quas tradidi vobis,

20 Donec requiem tribuat Dominus fratribus veſtris, ſicut vobis tribuit: & poſſideant ipſi etiam Terram, quam daturus eſt eis trans Jordanem: tunc revertetur unuſquiſque in poſſeſſionem ſuam, quam dedi vobis.

D

21 * Joſue quoque in tempore illo præcepi dicens: Oculi tui viderunt, quæ fecit Dominus Deus veſter duobus his regibus: ſic faciet omnibus regnis, ad quæ tranſiturus es.

* Numer. 27. 18.

22 Ne timeas eos: Dominus enim Deus veſter pugnabit pro vobis.

23 Precatuſque ſum Dominum in tempore illo, dicens:

24 Domine Deus, tu cœpiſti oſtendere ſervo tuo magnitudinem tuam, manumque fortiſſimam. Neque enim eſt alius Deus, vel in cœlo, vel in terra, qui poſſit facere opera tua, & comparari fortitudini tuæ.

25 Tranſibo igitur, & videbo terram hanc optimam trans Jordanem, & montem iſtum egregium, & Libanum.

26 Iratuſque eſt Dominus mihi propter vos, nec exaudivit me, ſed dixit mihi: Sufficit tibi: nequaquam ultrà loquaris de hac re ad me.

27 Aſcende cacumen Phaſga, & oculos tuos circumfer ad occidentem, & ad aquilonem, auſtrumque, & orientem, & aſpice. * Nec enim tranſibis Jordanem iſtum.

* Infr. 31. 2. & 34. 4.

28 Præcipe Joſue, & corrobora eum, atque conforta: quia ipſe præcedet populum iſtum, & dividet eis terram, quam viſurus es:

29 Manſimuſq; in valle contra fanũ Phogor.

CAPUT VI.

Exhortatur Moyſes ad ſervanda Dei præcepta, tum beneficiis Dei, tum eorum laudibus: comminando tranſgreſſoribus, prohibet omnem imaginem, quæ ad idololatriam induceret: ſuam prædicit mortem: treſq; urbes refugii ſeparat trans Jordanē pro homicidiis involũtariis, & caſualibus.

A

1 Et nunc Iſrael audi pręcepta, & judicia, quæ ego doceo te: ut faciens ea, vivas, & ingrediens poſſideas terram, quam Dominus Deus patrum veſtrorũ daturus eſt vobis.

2 Non addetis ad verbum, quod vobis loquor nec auferetis ex eo: cuſtodite mandata Domini Dei veſtri, quæ ego præcipio vobis.

3 * Oculi veſtri viderunt omnia, quæ fecit

* Numer. 25. 4.

Dominus contra Beelphegor, quomodò contriverit omnes cultores ejus de medio veſtri.

4 Vos autem, qui adhæretis Domino Deo veſtro, vivitis univerſi uſque in præſentem diem.

5 Scitis, quòd docuerim vos præcepta, atque juſtitias, ſicut mandavit mihi Dominus Deus meus: ſic facietis ea in terra, quam poſſeſſuri eſtis:

6 Et obſervabitis, & implebitis opere. Hæc eſt enim veſtra ſapientia, & intellectus coram populis, ut audientes univerſa præcepta hæc, dicant: En populus ſapiens, & intelligens, gens magna.

B 7 Nec eſt alia natio tam grandis, quę habeat deos appropinquãtes ſibi, ſicut Dominus Deus noſter adeſt cunctis obſecrationibus noſtris.

8 Quæ eſt enim alia gens ſic inclyta, ut habeat cæremonias, juſtaque judicia, & univerſam legem, quam ego proponam hodie ante oculos veſtros?

9 Cuſtodi igitur temetipſum, & animam tuam ſollicitè. Ne obliviſcaris verborum, quæ viderunt oculi tui, & ne excidant de corde tuo cunctis diebus vitæ tuæ. Docebis ea filios, ac nepotes tuos,

10 A die, in quo ſtetiſti coram Domino Deo tuo in Horeb, quando Dominus locutus eſt mihi, dicens: Congrega ad me populum, ut audiant ſermones meos, & diſcant timere me omni tempore, quo vivunt in terra, doceantque filios ſuos.

11 Et acceſſiſtis ad radices montis, qui ardebat uſque ad cœlum: erantque in eo tenebræ, & nubes, & caligo.

12 Locutuſque eſt Dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborum ejus audiſtis, & formam penitus non vidiſtis.

13 Et oſtendit vobis pactum ſuum, quod præcepit, ut faceretis, & decem verba, quæ ſcripſit in duabus tabulis lapideis.

C 14 Mihique mandavit in illo tempore, ut docerem vos cæremonias, & judicia, quæ facere deberetis in terra, quam poſſeſſuri eſtis.

15 Cuſtodite igitur ſollicitè animas veſtras. * Non vidiſtis aliquam ſimilitudinem, in die, qua locutus eſt vobis Dominus in Horeb de medio ignis:

* Exo. 14. 10.

16 Ne fortè decepti faciatis vobis ſculptam ſimilitudinem, aut imaginem maſculi, vel fœminæ,

17 Similitudinẽ omniũ jumentorũ, quę ſunt ſuper terram, vel avium ſub cœlo volantium,

18 Atque reptilium, quæ moventur in terra, ſive piſcium, qui ſub terra morantur in aquis:

19 Ne fortè elevatis oculis ad cęlum, videas Solem, & Lunam, & omnia aſtra cœli, & errore deceptus adores ea, & colas, quæ creavit Dominus Deus tuus in miniſterium cunctis gentibus, quæ ſub cœlo ſunt.

20 Vos autem tulit Dominus, & eduxit de fornace ferrea Ægypti, ut haberet populum hæreditarium, ſicut eſt in præſenti die.

21 * Iratuſque eſt Dominus contra me propter ſermones veſtros, & juravit, ut non tranſirem Jordanem, nec ingrederer terram optimam, quam daturus eſt vobis.

* Sup. 1. 37.

D 22 Ecce morior in hac humo, non tranſibo Jordanem: vos tranſibitis, & poſſidebitis terram egregiam.

23 Cave, ne quando obliviſcaris pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecum: & facias tibi ſculptam ſimilitudinem eorum, quæ fieri Dominus prohibuit:

24 * Quia Dominus Deus tuus ignis conſumens eſt, Deus æmulator.

* Heb. 12. 29.

25 Si genueritis filios, ac nepotes, & morati fueritis in terra, deceptique feceritis vobis aliquam ſimilitudinem, patrantes malum coram Domino Deo veſtro, ut eum ad iracundiam provocetis:

26 Teſtes invoco hodie cęlum, & terram, citò perituros vos eſſe de terra, quam tranſito Jordane poſſeſſuri eſtis: non habitabitis in ea longo tempore, ſed delebit vos Dominus,

27 Atque diſperget in omnes gentes, & remanebitis pauci in nationibus, ad quas vos ducturus eſt Dominus,

28 Ibique ſervietis diis, qui hominum manu fabricati ſunt, ligno, & lapidi, qui non vidẽt, nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur.

29 Cùmque quæſieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: ſi tamen toto corde quæſieris, & tota tribulatione animæ tuæ. E

30 Poſtquam te invenerint omnia, quæ prædicta ſunt, noviſſimo tempore reverteris ad Dominum Deum tuum, & audies vocem ejus.

31 Quia Deus miſericors, Dominus Deus tuus eſt: non dimittet te, nec omninò delebit, neque obliviſcetur pacti, in quo juravit patribus tuis.

32 Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te ex die, quo creavit Deus hominem ſuper terram, à ſummo cœlo uſque ad ſummum ejus, ſi facta eſt aliquando hujuſcemodi res, aut umquam cognitum eſt.

33 Ut audiret populus vocem Dei loquentis de medio ignis, ſicut tu audiſti, & vixiſti:

34 Si fecit Deus, ut ingrederetur, & tolleret ſibi gentem de medio nationum, per tentationes, ſigna, atque portenta, per pugnam, & robuſtam manum, extentumque brachium, & horribiles viſiones, juxta omnia, quæ fecit pro vobis Dominus Deus veſter in Ægypto, videntibus oculis tuis: F

35 Ut ſcires, quoniam Dominus ipſe eſt Deus, & non eſt alius præter eum.

36 De cœlo te fecit audire vocem ſuam, ut doceret te, & in terra oſtendit tibi ignem ſuum maximum, & audiſti verba illius de medio ignis,

37 Quia dilexit patres tuos, & elegit ſemen eorum poſt eos. * Eduxitque te præcedens in virtute ſua magna ex Ægypto,

* Exo. 13. 21.

38 Ut deleret nationes maximas, & fortiores te in introitu tuo: & introduceret te, daretque tibi terram earum in poſſeſſionem, ſicut cernis in præſenti die.

39 Scito ergo hodie, & cogitato in corde tuo, quòd Dominus ipſe ſit Deus in cœlo ſurſum, & in terra deorſum, & non ſit alius.

40 Cuſtodi præcepta ejus, atque mandata, quæ ego præcipio tibi: ut bene ſit tibi, & filiis tuis poſt te, & permaneas multo tempore ſuper terram, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi.

41 * Tunc ſeparavit Moyſes tres civitates trans Jordanem ad orientalem plagam, G

* Numer. 35. 14.

42 Ut confugiat ad eas, qui occiderit nolens proximum ſuum, nec ſibi fuerit inimicus ante unum & alterum diem, & ad harum

by Google

aliquam urbium poſſit evadere:
* Joſ. 20. 8.
43 * Boſor in ſolitudine, quæ ſita eſt in ter-
ra campeſtri de tribu Ruben: & Ramoth in
Galaad, quæ eſt in tribu Gad: & Golan in
Baſan, quæ eſt in tribu Manaſſe.
44 Iſta eſt lex, quam propoſuit Moyſes
coram filiis Iſrael,
45 Et hæc teſtimonia, & cæremoniæ, at-
que judicia, quæ locutus eſt ad filios Iſrael,
quando egreſſi ſunt de Ægypto,
46 Trans Jordanem in valle contra fanum
Phogor in terra Sehon regis Amorrhæi, qui
habitavit in Heſebon, quem percuſſit Moy-
ſes. Filii quoque Iſrael egreſſi ex Ægypto
47 Poſſederunt terram ejus, & terram Og
regis Baſan, duorum regum Amorrhæorum,
qui erant trans Jordanum ad ſolis ortum:
48 Ab Aroer, quæ ſita eſt ſuper ripam
torrentis Arnon, uſque ad montem Sion,
qui eſt & Hermon,
49 Omnem planitiem trans Jordanem ad
orientalem plagam uſque ad mare ſolitudi-
nis, & uſque ad radices montis Phaſga.

CAPUT V.

Præceptorum decalogi repetitio, & explanatio: & de timore filiorum Iſrael, cùm Dei vocem audiſsent, & montem ardere vidiſsent ad legis promulgationem.

A
1 VOcavitq; Moyſes omnem Iſraelem, &
dixit ad eum: Audi Iſrael cæremonias
atque judicia, quæ ego loquor in auribus ve-
ſtris hodie: diſcite ea, & opere complete.
2 Dominus Deus noſter pepigit nobiſ-
cum fœdus in Horeb.
3 Non cum patribus noſtris iniit pa-
ctum, ſed nobiſcum, qui in præſentiarum
ſumus, & vivimus.
4 Facie ad faciem locutus eſt nobis in
monte de medio ignis.
5 Ego ſequeſter, & medius fui inter Domi-
num, & vos in tempore illo, ut annunciarem
vobis verba ejus: timuiſtis enim ignem, &
non aſcendiſtis in montem, & ait:
* Exo. 20. 2. Levit. 26. 1. Pſal. 80. 11.
6 * Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te
de terra Ægypti, de domo ſervitutis:
7 * Nō habebis deos alienos in cōſpectu meo.
* Exo. 20. 4. Pſal. 8 . 10.
8 * Non facies tibi ſculptile, nec ſimili-
tudinem omnium, quæ in cœlo ſunt deſu-
per, & quæ in terra deorſum, & quæ
verſantur in aquis ſub terra.
* Exo. 20. 4. Levit. 26. . Pſal. 96. 7. * Exo. 34. 14.
9 * Non adorabis ea, & non coles: Ego
enim ſum Dominus Deus tuus: Deus æmu-
lator: reddens iniquitatem patrum ſuper
filios in tertiam, & quartam generatio-
nem his, qui oderunt me,
10 Et faciens miſericordiam in multa
millia diligentibus me, & cuſtodientibus
præcepta mea.
B
* Exo. 20. 7. Levit. 19. 12. Matt. 5. 33.
11 * Non uſurpabis nomen Domini Dei tui
fruſtra: quia non erit impunitus, qui ſuper
re vana nomen ejus aſſumpſerit.
12 Obſerva diem ſabbati, ut ſanctifices eum,
ſicut præcepit tibi Dominus Deus tuus.
13 Sex diebus operaberis, & facies om-
nia opera tua.
* Gen. 2. 2. * Exo. 20. 10. Hebr. 4. 4.
14 * Septimus dies ſabbati eſt, id eſt, requies
Domini Dei tui. Non faci s in eo quidquam
operis tu, & filius tuus, & filia, ſervus, & ancil-
la, & bos, & aſinus, & omne jumentum tuum,
& peregrinus, qui eſt intra portas tuas: ut re-
quieſcat ſervus tuus, & ancilla tua, ſicut & tu.
15 Memento, quòd & ipſe ſervieris in Ægy-
pto, & eduxerit te inde Dominus Deus tuus
in manu forti, & brachio extento. Idcirco
præcepit tibi, ut obſervares diem ſabbati.
C
* Exo. 20. 12. Eccli. 3. 9. Matt. 15. 4. Marci 7. 10. Epheſ. 6. 2.
16 * Honora patrem tuum, & matrem, ſi-
cut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut lon-
go vivas tempore, & benè ſit tibi in terra,
quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi.
17 Non occides.
18 Neque mœchaberis.
19 Furtumque non facies.
20 Non loqueris contra proximum tuum
falſum teſtimonium.
* Matt. 5. 28. Rom. 7. 7.
21 * Non concupiſces uxorem proximi tui:
non domum, non agrum, non ſervum, non
ancillam, non bovem, non aſinum, &
univerſa, quæ illius ſunt.
22 Hæc verba locutus eſt Dominus ad om-
nem multitudinem veſtram in monte de me-
dio ignis, & nubis, & caliginis, voce magna,
nihil addens ampliùs: & ſcripſit ea in dua-
bus tabulis lapideis, quas tradidit mihi.
23 Vos autem poſtquam audiſtis vocem de
medio tenebrarum, & montem ardere vidi-
ſtis, & acceſſiſtis ad me omnes principes tri-
buum, & majores natu, atque dixiſtis:
24 Ecce oſtendit nobis Dominus Deus no-
ſter majeſtatem, & magnitudinem ſuam,
vocem ejus audivimus de medio ignis, &
probavimus hodie, quòd loquente Deo
cum homine, vixerit homo.
25 Cur ergo moriemur? & d vorabit nos
ignis hic maximus? Si enim audierimus ultrà
vocem Dei noſtri, moriemur.
D
26 Quid eſt omnis caro, ut audiat vocem
Dei viventis, qui de medio ignis loquitur,
ſicut nos audivimus, & poſſit vivere?
27 Tu magis accede: & audi cuncta, quæ
dixerit Dominus Deus noſter tibi: loqueriſ-
que ad nos, & audientes faciemus ea.
28 Quod cùm audiſſet Dominus, ait ad me:
Audivi vocem verborum populi hujus, quæ
locuti ſunt tibi: bene omnia ſunt locuti.
29 Quis det talem eos habere mentem, ut
timeant me, & cuſtodiant univerſa manda-
ta mea in omni tempore, ut benè ſit eis, &
filiis eorum in ſempiternum?
30 Vade, & dic eis: Revertimini in
tentoria veſtra.
31 Tu verò hic ſta mecum, & loquar tibi
omnia mandata mea, & cæremonias, atque
judicia: quæ docebis eos, ut faciant ea in
terra, quam dabo illis in poſſeſſionem.
32 Cuſtodite igitur, & facite, quæ præcepit
Dominus Deus vobis: non declinabitis ne-
que ad dexteram, neque ad ſiniſtram:
33 Sed per viam, quam præcepit Dominus
Deus veſter, ambulabitis, ut vivatis, &
bene ſit vobis, & protelentur dies in ter-
ra poſſeſſionis veſtræ.

CAPUT VI.

Dominus ex toto corde diligendus, ejuſque mandata ſolicitè ſervanda, & poſteris inculcanda.

A
1 HÆc ſunt præcepta, & cæremoniæ, atq;
judicia, quæ mandavit Dominus De-
us veſter, ut docerē vos, & faciatis ea in ter-
ra, ad quam tranſgredimini poſſidendam:
2 Ut timeas Dominum Deum tuum, & cu-

ſtodias

ſtodias omnia mandata, & præcepta ejus,
quæ ego præcipio tibi, & filiis, ac nepo-
tibus tuis, cunctis diebus vitæ tuæ, ut pro-
longentur dies tui.
3 Audi, Iſrael, & obſerva, ut facias, quæ
præcepit tibi Dominus, & benè ſit tibi, &
multipliceris ampliùs, ſicut pollicitus eſt
Dominus Deus patrum tuorum tibi terram
lacte, & melle manantem.
4 Audi, Iſrael: Dominus Deus noſter,
B Dominus unus eſt.
* Inf. 11. 13. * Mat. 22. 37. Marci 12. 30. Lucæ 10. 27. 5 * Diliges Dominum Deum tuum ex toto
corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota
fortitudine tua.
6 Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio
tibi hodie, in corde tuo:
7 Et narrabis ea filiis tuis, & meditaberis
in eis ſedens in domo tua, & ambulans in
itinere, dormiens, atque conſurgens.
8 Et ligabis ea quaſi ſignum in manu tua,
eruntque, & movebuntur inter oculos tuos,
9 Scribeſq; ea in limine, & oſtiis domus tuæ.
10 Cùmque introduxerit te Dominus Deus
tuus in terram, pro qua juravit patribus tuis,
Abraham, Iſaac, & Jacob: & dederit ti-
bi civitates magnas, & optimas, quas non
ædificaſti:
11 Domos plenas cunctarum opum, quas
non extruxiſti: ciſternas, quas non fodiſti:
vineta, & oliveta, quæ non plantaſti,
12 Et comederis, & ſaturatus fueris:
13 Cave diligenter, ne obliviſcaris Domini,
C qui eduxit te de terra Ægypti, de domo ſer-
* Inf. 10. 20. Mat. 4. 10. Lucæ 4. 8. vitutis. * Dominum Deum tuum timebis, &
illi ſoli ſervies, ac per nomen illius jurabis.
14 Non ibitis poſt deos alienos cunctarum
gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt:
15 Quoniam Deus æmulator, Dominus Deus
tuus in medio tui: nequando iraſcatur furor
Domini Dei tui contra te, & auferat te de
ſuperficie terræ.
* Mat. 4. 7. Luc. 4. 12. 16 * Non tentabis Dominum Deum tuum,
ſicut tentaſti in loco tentationis.
17 Cuſtodi præcepta Domini Dei tui, ac te-
ſtimonia, & cæremonias, quas præcepit tibi.
18 Et fac, quod placitum eſt, & bonum
in conſpectu Domini, ut benè ſit tibi: &
ingreſſus poſſideas terram optimam, de
qua juravit Dominus patribus tuis,
19 Ut deleret omnes inimicos tuos coram
te, ſicut locutus eſt.
20 Cùmque interrogaverit te filius tuus
cras, dicens: Quid ſibi volunt teſtimonia
hæc, & cæremoniæ, atque judicia, quæ
præcepit Dominus Deus noſter nobis?
D 21 Dices ei: Servi eramus Pharaonis in
Ægypto, & eduxit nos Dominus de Ægy-
pto in manu forti:
22 Fecitque ſigna, atque prodigia magna, &
peſſima in Ægypto contra Pharaonem, &
omnem domum illius, in conſpectu noſtro:
23 Et eduxit nos inde, ut introductis daret
terram, ſuper qua juravit patribus noſtris.
24 Præcepitque nobis Dominus, ut facia-
mus omnia legitima hæc, & timeamus Domi-
num Deum noſtrum, ut benè ſit nobis cun-
ctis diebus vitæ noſtræ, ſicut eſt hodie.
25 Eritque noſtri miſericors, ſi cuſtodieri-
mus, & fecerimus omnia præcepta ejus coram
Domino Deo noſtro, ſicut mandavit nobis.

CAPUT VII.

Nulla cum gentibus ſocietas contrahen-da, ſed earum aræ, luci, ac ſimula-cra delenda: memoratis Dei beneficiis promittit in omnibus auxilium, & uber-tatem, modò ejus præcepta obſervent.

1 CUm introduxerit te Dominus Deus A
tuus in terram, quam poſſeſſurus in-
gredieris, & deleverit gentes multas corā te,
* Hethæum, & Gergezæum, & Amorrhæum, * Exo. 23. 23. & 33. 2
Chananæum, & Pherezæum, & Hevæum,
& Jebuſæum, ſeptem gentes multò majoris
numeri quàm tu es, & robuſtiores te:
2 Tradideritque eas Dominus Deus tuus
tibi, percuties eas uſque ad internecio- * Exo. 33. 2. & 34. 15. 16.
nem. * Non inibis cum eis fœdus, nec
miſereberis earum,
3 Neque ſociabis cum eis conjugia. Filiam
tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius
accipies filio tuo.
4 Quia ſeducet filium tuum, ne ſequatur
me, & ut magis ſerviat diis alienis: iraſce-
turque furor Domini, & delebit te citò.
5 Quin potius hæc facietis eis: * Aras eo- * Exo. 23. 24. Inf. 12. 3. 16. 22.
rum ſubvertite, & confringite ſtatuas, lu-
coſque ſuccidite, & ſculptilia comburite.
6 * Quia populus ſanctus es Domino Deo B
tuo. * Te elegit Dominus Deus tuus, ut * Inf. 14. 2. * Inf. 26. 18.
ſis ei populus peculiaris de cunctis popu-
lis, qui ſunt ſuper terram.
7 Non quia cunctas gentes numero vince-
batis, vobis junctus eſt Dominus, & elegit
vos, cùm omnibus ſitis populis pauciores:
8 Sed quia dilexit vos Dominus, & cuſtodi-
vit juramētū, quod juravit patribus veſtris: e-
duxitq; vos in manu forti, & redemit de domo
ſervitutis, de manu Pharaonis regis Ægypti.
9 Et ſcies, quia Dominus Deus tuus, ipſe eſt
Deus fortis, & fidelis, cuſtodiens pactum, &
miſericordiam diligentibus ſe, & his, qui cu-
ſtodiūt præcepta ejus in mille generationes:
10 Et reddens odientibus ſe ſtatim, ita ut
diſperdat eos, & ultrà non differat, proti-
nus eis reſtituens, quod merentur.
11 Cuſtodi ergo præcepta, & cæremonias, atq;
judicia, quæ ego mando tibi hodie, ut facias.
12 Si poſtquam audieris hæc judicia, cu-
ſtodieris ea, & feceris, cuſtodiet Dominus
Deus tuus pactum tibi, & miſericordiam,
quam juravit patribus tuis:
13 Et diliget te, ac multiplicabit, benedicetq; C
fructui ventris tui, & fructui terræ tuæ, fru-
mento tuo, atque vindemiæ, oleo, & armen-
tis, gregibus ovium tuarum ſuper terram, pro
qua juravit patribus tuis, ut daret eam tibi.
14 Benedictus eris inter omnes populos. * * Exo. 23. 26.
Non erit apud te ſterilis utriuſque ſexus,
tam in hominibus, quàm in gregibus tuis.
15 Auferet Dn̄s à te omnem languorem, &
infirmitates Ægypti peſſimas, quas noviſti,
non inferet tibi, ſed cunctis hoſtibus tuis.
16 Devorabis omnes populos, quos Do-
minus Deus tuus daturus eſt tibi. Non
parcet eis oculus tuus, nec ſervies diis eo-
rum, ne ſint in ruinam tui.
17 Si dixeris in corde tuo: plures ſunt gentes
iſtæ quàm ego, quomodò potero delere eas?
18 Noli metuere, ſed recordare, quæ fecerit
Dn̄s Deus tuus Pharaoni, & cunctis Ægyptiis,
19 Plagas maximas, quas viderunt oculi

tui, & ſigna, atque portenta, manumque
robuſtam & extentum brachium, ut edu-
ceret te Dominus Deus tuus: ſic faciet
D cunctis populis, quos metuis.
* Exo. 23. 28 20 * Inſuper & crabrones mittet Dominus
Jos. 24. 12 Deus tuus in eos, donec deleat omnes, atque
diſperdat, qui te fugerint, & latere potuerint.
21 Non timebis eos, quia Dñs Deus tuus
in medio tui eſt, Deus magnus, & terribilis.
22 Ipſe conſumet nationes has in conſpe-
ctu tuo paulatim, atque per partes. Non
poteris eas delere pariter: ne fortè multi-
plicentur contra te beſtiæ terræ.
23 Dabitque eos Dominus Deus tuus in
conſpectu tuo: & interficiet illos, donec
penitus deleantur.
24 Tradetque reges eorum in manus tuas, &
diſperdes nomina eorum ſub cœlo: nullus
poterit reſiſtere tibi, donec conteras eos.
* 2. Mach. 12. 40. 25 * Sculptilia eorum igne combures: non
concupiſces argentum, & aurum, de qui-
bus facta ſunt, neque aſſumes ex eis tibi
quidquam, ne offendas, propterea quia
abominatio eſt Domini Dei tui.
26 Nec inferes quippiam ex idolo in do-
mum tuam: ne fias anathema, ſicut & il-
lud eſt. Quaſi ſpurcitiam deteſtaberis, &
velut inquinamentum, ac ſordes abomina-
tioni habebis, quia anathema eſt.

CAPUT VIII.

Commemorantur beneficia, & afflictiones, quæ Dominus eis in deſerto immiſerat, ne illorum, & Dei ſui fiant immemores.

A 1 OMne mandatum, quod ego præcipio
tibi hodie, cave diligenter, ut fa-
cias: ut poſſitis vivere, & multiplicemini,
ingreſſique poſſideatis terram, pro qua ju-
ravit Dominus patribus veſtris.
2 Et recordaberis cuncti itineris, per quod
adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta
annis per deſertum, ut affligeret te, atq; ten-
taret, & nota fierent, quæ in tuo animo verſa-
bãtur, utrũ cuſtodires mandata illius, an non.
3 Afflixit te penuria, & dedit tibi cibũ Man-
na, quod ignorabas tu, & patres tui: ut oſtẽde-
* Mat. 4. 4. ret tibi, quòd non * in ſolo pane vivat homo,
Luc. 4. 4. ſed in omni verbo, quod egreditur de ore Dei.
4 Veſtimentum tuum, quo operiebaris, ne-
B quaquam vetuſtate defecit, & pes tuus non
eſt ſubtritus, en quadrageſimus annus eſt.
5 Ut recogites in corde tuo, quia ſicut eru-
dit filium ſuum homo, ſic Dominus Deus
tuus erudivit te,
6 Ut cuſtodias mandata Domini Dei tui,
& ambules in viis ejus, & timeas eum.
7 Dominus enim Deus tuus introducet te
in terram bonam, terram rivorum, aqua-
rumque, & fontium: in cujus campis, &
montibus erumpunt fluviorum abyſſi:
8 Terram frumenti, hordei, ac vinearum,
in qua ficus, & malogranata, & oliveta
naſcuntur: terram olei, ac mellis.
9 Ubi abſque ulla penuria comedes panem
tuum, & rerum omnium abundantia per-
frueris: cujus lapides ferrum ſunt, & de
montibus ejus æris metalla fodiuntur.
C 10 Ut cùm comederis, & ſatiatus fueris,
benedicas Domino Deo tuo pro terra opti-
ma, quam dedit tibi.
11 Obſerva, & cave, nequando oblivi-
ſcaris Domini Dei tui, & negligas manda-
ta ejus, atque judicia, & cæremonias,
quas ego præcipio tibi hodie:
12 Ne poſtquam comederis, & ſatiatus fue-
ris, domos pulchras ædificaveris, & habi-
taveris in eis,
13 Habuerisque armenta boum, & ovium
greges, argenti, & auri, cunctarumque
rerum copiam,
14 Elevetur cor tuum, & non reminiſca-
ris Domini Dei tui, qui eduxit te de ter-
ra Ægypti, de domo ſervitutis:
15 Et ductor tuus fuit in ſolitudine magna,
atq; terribili, * in qua erat ſerpens flatu adu- * Num. 21. 6.
rens, & ſcorpio, ac dipſas, & nullæ omninò
aquæ: * qui eduxit rivos de petra duriſſima, * Exo. 17. 6.
16 Et * cibavit te manna in ſolitudine, quod * Exo. 16. 14.
neſcierunt patres tui. Et poſtquam afflixit,
ac probavit, ad extremum miſertus eſt tui, D
17 Ne diceres in corde tuo: Fortitudo
mea, & robur manus meæ, hæc mihi omnia
præſtiterunt.
18 Sed recorderis Domini Dei tui, quòd
ipſe vires tibi præbuerit, ut impleret pa-
ctum ſuum, ſuper quo juravit patribus
tuis, ſicut præſens indicat dies.
19 Sin autem oblitus Domini Dei tui, ſe-
cutus fueris deos alienos, colueriſque il-
los, & adoraveris: ecce nunc prædico ti-
bi, quòd omninò diſpereas.
20 Sicut gentes, quas delevit Dominus in
introitu tuo, ita & vos peribitis, ſi inobe-
dientes fueritis voci Domini Dei veſtri.

CAPUT IX.

Reprimitur elatio, ne futuras victorias ſibi, ſed ſoli Domino adſcribant, refricat Moyſes populo ſua murmura, & peccata in deſerto, & ſuam pro populo interceſſionem.

1 AUdi, Iſrael: Tu tranſgredieris ho- A
die Jordanem, ut poſſideas nationes
maximas, & fortiores te, civitates ingen-
tes, & ad cœlum uſque muratas,
2 Populum magnum, atque ſublimem, fi-
lios Enacim, quos ipſe vidiſti, & audiſti,
quibus nullus poteſt ex adverſo reſiſtere.
3 Scies ergo hodie, quòd Dominus Deus
tuus ipſe tranſibit ante te, ignis devorans,
atque conſumens, qui conterat eos, & de-
leat, atque diſperdat ante faciem tuam ve-
lociter, ſicut locutus eſt tibi.
4 Ne dicas in corde tuo, cùm deleverit eos
Dominus Deus tuus in conſpectu tuo: Pro-
pter juſtitiam meã introduxit me Dominus,
ut terram hanc poſſiderem, cùm propter
impietates ſuas iſtæ deletæ ſint nationes.
5 Neq; enim propter juſtitias tuas, & æqui-
tatem cordis tui ingredieris, ut poſſideas ter-
ras earum: ſed quia illæ egerunt impiè, intro-
euntе te deletæ ſunt: & ut compleret verbum
ſuũ Dominus, quod ſub juramento pollicitus
eſt patribus tuis, Abraham, Iſaac, & Jacob.
6 Scito ergo, quòd non propter juſtitias B
tuas Dominus Deus tuus dederit tibi terram
hanc optimam in poſſeſſionem, cùm duriſ-
ſimæ cervicis ſis populus.
7 Memento, & ne obliviſcaris, quomodò ad
iracundiam provocaveris Dominum Deum
tuum in ſolitudine. Ex eo die, quo egreſſu-
s ex Ægypto uſque ad locum iſtum, ſemper

adverſùm Dominum contendiſti.
*Exo. 17. 6. 19. 5. 8 * Nam & in Horeb provocaſti eum,
& iratus delere te voluit,
9 Quando aſcendi in montem, ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti, quod
pepigit vobiſcum Dominus: & perſeveravi in
monte quadraginta diebus, ac noctibus, panem non comedens, & aquam non bibens.
*Exo. 31. 18. 32. 15. 10 * Deditq; mihi Dñs duas tabulas lapideas
ſcriptas digito Dei, & continentes omnia verba, quæ vobis locutus eſt in monte de medio
ignis, quando concio populi congregata eſt.
11 Cùmque tranſiſſent quadraginta dies,
& totidem noctes, dedit mihi Dominus
duas tabulas lapideas, tabulas fœderis,
C 12 Dixitque mihi: * Surge, & deſcende hinc
*Exo. 32. 7. citò quia populus tuus, quem eduxiſti de Ægypto, deſeruerunt velociter viam, quam demonſtraſti eis, feceruntque ſibi conflatile.
13 Rurſumque ait Dominus ad me: Cerno, quòd populus iſte duræ cervicis ſit:
14 Dimitte me, ut conteram eum, & deleam
nomen ejus de ſub cœlo & conſtituam te ſuper gentem, quæ hac major, & fortior ſit.
15 Cùmq; de monte ardente deſcenderem, &
duas tabulas fœderis utraque tenerem manu,
16 Vidiſſemque vos peccaſſe Domino Deo
veſtro, & feciſſe vobis vitulum conflatilem,
ac deſeruiſſe velociter viam ejus, quam vobis oſtenderat:
17 Projeci tabulas de manibus meis, confregique eas in conſpectu veſtro.
18 Et procidi ante Dominũ ſicut priùs, quadraginta diebus, & noctibus panem non comedens, & aquam non bibens, propter omnia peccata veſtra, quæ geſſiſtis contra Dominum, & eum ad iracundiam provocaſtis:
19 Timui enim indignationẽ, & iram illius,
qua adverſùm vos concitatus, delere vos voluit. Et exaudivit me Dominus etiã hac vice.
20 Adverſùm Aaron quoque vehementer
iratus, voluit eum conterere, & pro illo ſimiliter deprecatus ſum.
21 Peccatum autem veſtrum, quod feceratis, id eſt vitulum, arripiens, igne combuſſi, & in fruſta comminuens, omninoque in pulverem redigens, projeci in torrentem, qui de monte deſcendit.
D 22 * In incendio quoq; & in tentatione, & in
*Nu. 11. 1. 16. 1. 11. 5. Sepulchris concupiſcentiæ provocaſtis Dñm:
23 Et quando miſit vos de Cadesbarne, dicens: Aſcendite, & poſſidete terram, quam
dedi vobis, & contempſiſtis imperium Domini Dei veſtri, & non credidiſtis ei, neque vocem ejus audire voluiſtis:
24 Sed ſemper fuiſtis rebelles à die, qua
noſſe vos cœpi.
25 Et jacui coram Domino quadraginta diebus, ac noctibus, quibus eũ ſuppliciter deprecabar ne deleret vos, ut fuerat comminatus:
26 Et orans dixi: Domine Deus, ne diſperdas populum tuum, & hæreditatem tuam,
quam redemiſti in magnitudine tua, quos
eduxiſti de Ægypto in manu forti.
27 Recordare ſervorum tuorum Abraham,
Iſaac, & Jacob: ne aſpicias duritiam populi hujus, & impietatem, atque peccatum:
28 Ne forte dicant habitatores terræ, de
qua eduxiſti nos: Non poterat Dominus introducere eos in terram, quam pollicitus
eſt eis, & oderat illos: idcircò eduxit, ut
interficeret eos in ſolitudine.
29 Qui ſunt populus tuus, & hæreditas
tua, quos eduxiſti in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento.

CAPUT X.

Tabularum ſecundarum inſtauratio: Levitarum officia: timor, & dilectio Dei ad ſervanda præcepta movere debent: præputium cordis circumcidendum, peregrini amandi, & per Dei nomen jurandum.

1 IN * tempore illo dixit Dominus ad me: A
Dola tibi duas tabulas lapideas, ſicut *Exo. 34. 1.
priores fuerunt, & aſcende ad me in montem, facieſque arcam ligneam,
2 Et ſcribam in tabulis verba, quæ fuerunt
in his, quas ante confregiſti, poneſque eas
in arca.
3 Feci igitur arcam de lignis Setim. Cùmque
dolaſſem duas tabulas lapideas inſtar priorũ,
aſcendi in montem, habens eas in manibus.
4 Scripſitque in tabulis, juxta id, quod priùs
ſcripſerat, verba decem, quæ locutus eſt Dñs
ad vos in monte de medio ignis, quando populus congregatus eſt: & dedit eas mihi.
5 Reverſuſque de monte, deſcendi, & poſui
tabulas in arcam, quam feceram, quæ hucuſque ibi ſunt, ſicut mihi præcepit Dominus.
6 * Filii autem Iſrael moverunt caſtra ex B
Beroth filiorum Jacan in Moſera, ubi * Aaron mortuus, ac ſepultus eſt, pro quo ſacerdotio functus eſt Eleazar filius ejus. *Nu. 33. 31. *Nu. 20. 28.
7 Inde venerunt in Gadgad: de quo loco profecti, caſtramentati ſunt in Jetebatha, in terra aquarum, atque torrentium.
8 Eo tempore ſeparavit tribum Levi, ut
portaret arcam fœderis Domini, & ſtaret
coram eo in miniſterio, ac benediceret in
nomine illius uſque in præſentem diem.
9 Quam ob rem non habuit Levi partem,
neque poſſeſſionem cum fratribus ſuis: quia
ipſe Dominus poſſeſſio ejus eſt, ſicut promiſit ei Dominus Deus tuus. C
10 Ego autem ſteti in mõte, ſicut priùs, quadraginta diebus, ac noctibus: exaudivitq; me
Dominus etiã hac vice, & te perdere noluit.
11 Dixitq; mihi: Vade, & præcede populum,
ut ingrediatur, & poſſideat terram, quam
juravi patribus eorum, ut traderem eis.
12 Et nunc, Iſrael, quid Dominus Deus
tuus petit à te, niſi ut timeas Dominum
Deum tuum, & ambules in viis ejus, & diligas eum, ac ſervias Domino Deo tuo in
toto corde tuo, & in tota anima tua:
13 Cuſtodiaſque mandata Domini, & ceremonias ejus, quas ego hodie præcipio
tibi, ut bene ſit tibi?
14 En Domini Dei tui cœlum eſt, & cœlum D
cœli, terra, & omnia, quæ in ea ſunt: *2 Par. 19. 7. Job 34. 19. Sap. 6. 8. Eccli. 35. 15. Actor. 10. 34. Rom. 2. 11. Gal. 2. 6.
15 Et tamen patribus tuis conglutinatus eſt
Dominus, & amavit eos, elegitque ſemen
eorum poſt eos, id eſt vos, de cunctis gentibus, ſicut hodie comprobatur.
16 Circumcidite igitur præputiũ cordis veſtri, & cervicem veſtrã ne induretis ampliùs:
17 Quia Dominus Deus veſter, ipſe eſt Deus
deorum, & Dominus dominantium, Deus
magnus, & potens, & terribilis, * qui
perſonam non accipit, nec munera.
18 Facit judicium pupillo, & viduæ, amat

zed by Google

peregrinum,& datei victum,atque veſtitum.
19 Et vos ergo amate peregrinos, quia &
ipſi fuiſtis advenæ in terra Ægypti.
* Sup. 6. 13. Matt. 4. 10. Luc. 4. 8. 20 * Dominum Deum tuum timebis, &
ei ſoli ſervies: ipſi adhærebis, jurabiſque
in nomine illius.
21 Ipſe eſt laus tua, & Deus tuus, qui
fecit tibi hæc magnalia, & terribilia, &
viderunt oculi tui.
* Gen. 46. 27. Exod. 1. 5. 22 * In ſeptuaginta animabus deſcenderunt
patres tui in Ægyptum: & ecce nunc multi-
plicavit te Dñs Deus tuus ſicut aſtra cœli.

CAPUT XI.

Recenſentur varia Dei beneficia, multaque bona promittuntur ſervantibus ejus præcepta, mala autem non ſervantibus, hoc eſt, benedictio, & maledictio ſuper montes Garizim, & Hebal ponenda.

A 1 AMa itaque Dominum Deum tuum, &
obſerva præcepta ejus,& cæremonias,
judicia, atque mandata, omni tempore.
2 Cognoſcite hodie, quæ ignorant filii ve-
ſtri, qui non viderunt diſciplinam Domini
Dei veſtri, magnalia ejus, & robuſtam ma-
num, extentumque brachium,
3 Signa, & opera, quæ fecit in medio Ægy-
pti Pharaoni regi, & univerſæ terræ ejus,
4 Omnique exercitui Ægyptiorum & equis,
ac curribus: quo modo operuerint eos aquæ
maris rubri, cùm vos perſequerentur,& dele-
verit eos Dominus uſque in præſentem diem:
5 Vobiſque quæ fecerit in ſolitudine,
donec veniretis ad hunc locum:
* Num. 16. 1. * Num. 16. 32. 6 Et * Dathan, atque Abiron filiis Eliab,
qui fuit filius Ruben: quos * aperto ore ſuo
terra abſorbuit, cum domibus, & taberna-
culis, & univerſa ſubſtantia eorum, quam
habebant in medio Iſrael.
7 Oculi veſtri viderunt omnia opera Do-
mini magna, quæ fecit.
B 8 Ut cuſtodiatis univerſa mandata il-
lius, quæ ego hodie præcipio vobis, &
poſſitis introire, & poſſidere terram, ad
quam ingredimini,
9 Multoque in ea vivatis tempore: quam
ſub juramento pollicitus eſt Dominus pa-
tribus veſtris, & ſemini eorum, lacte, &
melle manantem.
10 Terra enim, ad quam ingrederis poſ-
ſidendam, non eſt ſicut terra Ægypti, de
qua exiſti, ubi jacto ſemine in hortorum
morem aquæ ducuntur irriguæ:
11 Sed montuoſa eſt, & campeſtris, de
cœlo expectans pluvias.
12 Quam Dominus Deus tuus ſemper in-
viſit, & oculi illius in ea ſunt à principio
anni uſque ad finem ejus.
* Sup. 10. 12. 13 * Si ergo obedieritis mandatis meis,quæ
ego hodie præcipio vobis, ut diligatis Do-
minum Deum veſtrum, & ſerviatis ei in toto
corde veſtro, & in tota anima veſtra:
14 Dabit pluviam terræ veſtræ tempora-
neam, & ſerotinam, ut colligatis frumen-
tum, & vinum, & oleum,
15 Fœnumque ex agris ad paſcenda jumen-
ta, & ut ipſi comedatis, ac ſaturemini.
16 Cavete, ne fortè decipiatur cor ve-
ſtrum, & recedatis à Domino, ſerviatiſque
diis alienis, & adoretis eos:
17 Iratuſque Dominus claudat cœlum, &
pluviæ non deſcendant, nec terra det ger-
men ſuum, pereatiſque velociter de terra
optima, quam Dominus daturus eſt vobis.
18 * Ponite hæc verba mea in cordibus, & ... Sup. 6. 6.
in animis veſtris, & ſuſpendite ea pro ſigno
in manibus,& inter oculos veſtros collocate.
19 Docete filios veſtros, ut illa meditentur,
quando ſederis in domo tua, & ambulaveris
in via, & accubueris, atque ſurrexeris.
20 Scribes ea ſuper poſtes, & januas do-
mus tuæ:
21 Ut multiplicentur dies tui, & filiorum
tuorum in terra, quam juravit Dominus
patribus tuis, ut daret eis, quamdiu cœ-
lum imminet terræ.
22 Si enim cuſtodieritis mandata, quæ ego
præcipio vobis, & feceritis ea, ut diligatis
Dominum Deum veſtrum, & ambuletis in
omnibus viis ejus, adhærentes ei,
23 Diſperdet Dominus omnes gentes iſtas
ante faciem veſtram, & poſſidebitis eas,quæ
majores, & fortiores vobis ſunt.
24 * Omnis locus, quem calcaverit pes ve-
ſter, veſter erit. A deſerto, & à Libano, à * Joſue 1. 3.
flumine magno Euphrate uſque ad mare oc-
cidentale erunt termini veſtri.
25 Nullus ſtabit contra vos: terrorem ve-
ſtrum, & formidinem dabit Dominus Deus D
veſter ſuper omnem terram, quam calcatu-
ri eſtis, ſicut locutus eſt vobis.
26 Et propono in conſpectu veſtro hodie
benedictionem, & maledictionem:
27 Benedictioné,ſi obedieritis mandatis Dñi
Dei veſtri, quæ ego hodie præcipio vobis.
28 Maledictionem, ſi non obedieritis man-
datis Domini Dei veſtri, ſed receſſeritis de
via, quam ego nunc oſtendo vobis,& ambu-
laveritis poſt deos alienos, quos ignoratis.
29 Cùm verò introduxerit te Dominus Deus
tuus in terram,ad quam pergis habitandam,
pones benedictionem ſuper montem Gari-
zim, maledictionem ſuper montem Hebal:
30 Qui ſunt trans Jordanem, poſt viam,
quæ vergit ad ſolis occubitum, in terra Cha-
nanæi, qui habitat in campeſtribus contra
Galgalam, quæ eſt juxta vallem tenden-
tem, & intrantem procul.
31 Vos enim tranſibitis Jordanem,ut poſſi-
deatis terram, quam Dñs Deus veſter datu-
rus eſt vobis,ut habeatis,& poſſideatis illam.
32 Videte ergo, ut impleatis cæremo-
nias, atque judicia, quæ ego hodie po-
nam in conſpectu veſtro.

CAPUT XII.

Præcipit exterminari idololatriam, decimas, ac primitias reddi, ſacrificia certo loco exolvi, & comedi: à ſanguine, & omni cibo immundo abſtineri.

1 HÆc ſunt præcepta, atque judicia, A
quæ facere debetis in terra, quam
Dominus Deus patrum tuorum daturus
eſt tibi, ut poſſideas eam cunctis diebus,
quibus ſuper humum gradieris.
2 Subvertite omnia loca, in quibus colue-
runt gentes, quas poſſeſſuri eſtis, deos ſuos
ſuper montes excelſos, & colles, & ſubter
omne lignum frondoſum.
3 * Diſſipate aras eorum, & confringite ſta- * Sup. 7. 5.
tuas, lucos igne comburite, & idola commi- 1 Mac.
nuite: diſperdite nomina eorum de locis illis. 13. 49.

4 Non

4 Non facietis ita Domino Deo veſtro :

5 Sed ad locū,quem elegerit Dominus Deus veſter de cunctis tribubus veſtris , ut ponat nomen ſuum ibi , & habitet in eo, venietis :

B

6 Et offeretis in loco illo holocauſta , & victimas veſtras , decimas , & primitias manuum veſtrarum, & vota , atque donaria , primogenita boum , & ovium .

7 Et comedetis ibi in conſpectu Domini Dei veſtri : ac lætabimini in cunctis , ad quæ miſeritis manum vos , & domus veſtræ , in quibus benedixerit vobis Dominus Deus veſter .

8 Non facietis ibi , quæ nos hic facimus hodie, ſinguli quod ſibi rectum videtur .

9 Neque enim uſque in præſens tempus veniſtis ad requiem, & poſſeſſionem , quam Dominus Deus veſter daturus eſt vobis .

10 Tranſibitis Jordanem , & habitabitis in terram, quam Dominus Deus veſter daturus eſt vobis, ut requieſcatis à cunctis hoſtibus per circuitum & abſque ullo timore habitetis:

11 In loco , quem elegerit Dominus Deus veſter , ut ſit nomen ejus in eo: illuc omnia, quæ præcipio , conferetis , holocauſta , & hoſtias, ac decimas , & primitias manuum veſtrarum : & quidquid præcipuum eſt in muneribus, quæ vovebitis Domino .

12 Ibi epulabimini coram Domino Deo veſtro, vos, & filii, ac filiæ veſtræ, famuli, & famulæ, atque Levites , qui in urbibus veſtris commorantur : neque enim habet aliam partem , & poſſeſſionem inter vos .

13 Cave, ne offeras holocauſta tua in omni loco , quem videris :

14 Sed in eo, quem elegerit Dominus, in una tribuum tuarum offeres hoſtias, & facies, quæcumque præcipio tibi.

15 Sin autem comedere volueris , & te eſus carniū delectaverit, occide, & comede juxta benedictionem Domini Dei tui , quam dedit tibi in urbibus tuis : ſive immundum fuerit, hoc eſt,maculatum, & debile : ſive mundum, hoc eſt,integrum, & ſine macula, quod offerre licet, ſicut capream , & cervum, comedes,

C

16 Abſque eſu dumtaxat ſanguinis , quem ſuper terram quaſi aquam effundes.

17 Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti, & vini,& olei tui, primogenita armentorum , & pecorum , & omnia , quæ voveris, & ſponte offerre volueris , & primitias manuum tuarum,

18 Sed coram Dño Deo tuo comedes ea, in loco,quem elegerit Dominus Deus tuus, tu,& filius tuus,& filia tua, & ſervus,& famula, atque Levites, qui manet in urbibus tuis : & lætaberis, & reficieris coram Domino Deo tuo, in cunctis , ad quæ extenderis manum tuam.

19 Cave , ne derelinquas Levitem in omni tempore , quo verſaris in terra.

20 *Quando dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, ſicut locutus eſt tibi, & volueris veſci carnibus , quas deſiderat anima tua:

21 Locus autem , quem elegerit Dominus Deus tuus , ut ſit nomen ejus ibi, ſi procul fuerit, occides de armentis , & pecoribus , quæ habueris , ſicut præcepi tibi , & comedes in oppidis tuis , ut tibi placet.

*Gen. 28.14. Exod. 34.24. Infr. 19.8.

22 Sicut comeditur caprea, & cervus , ita veſceris eis : & mundus, & immundus in commune veſcentur .

D

23 Hoc ſolùm cave,ne ſanguinem comedas: ſanguis enim eorum pro anima eſt:& idcirco non debes animam comedere cum carnibus :

24 Sed ſuper terram fundes quaſi aquam :

25 Ut benè ſit tibi, & filiis tuis poſt te, cùm feceris , quod placet in conſpectu Domini .

26 Quæ autem ſanctificaveris , & voveris Domino , tolles , & venies ad locum , quem elegerit Dominus:

27 Et offeres oblationes tuas carnem , & ſanguinem ſuper altare Domini Dei tui : ſanguinem hoſtiarum fundes in altari : carnibus autem ipſe veſceris.

28 Obſerva, & audi omnia , quæ ego præcipio tibi,ut bene ſit tibi, & filiis tuis poſt te in ſempiternum , cùm feceris,quod bonum eſt, & placitum in conſpectu Domini Dei tui .

29 * Quando diſperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes , ad quas ingredieris poſſidendas , & poſſederis eas , atque habitaveris in terra earum: *Infr. 19.1.

30 Cave , ne imiteris eas , poſtquam te fuerint introeunte ſubverſæ , & requiras cæremonias earum , dicens : Sicut coluerunt gentes iſtæ deos ſuos , ita & ego colam .

31 Non facies ſimiliter Domino Deo tuo . Omnes enim abominationes , quas averſatur Dominus, fecerunt diis ſuis offerentes filios, & filias , & comburentes igni .

32 Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino : nec addas quidquam,nec minuas .

CAPUT XIII.

Pſeudopropheta à Deo avertens occidi debet, quantumvis propinquus ſit , vel amicus , imò & urbs vaſtari funditus , cujus habitatores id facere conati fuerint .

1 SI ſurrexit in medio tui prophetes , aut qui ſomnium vidiſſe ſe dicat , & prædixerit ſignum , atque portentum , A

2 Et evenerit , quod locutus eſt, & dixerit tibi : Eamus, & ſequamur deos alienos , quos ignoras , & ſerviamus ei :

3 Non audies verba prophetæ illius, aut ſomniatoris : quia tentat vos Dominus Deus veſter , ut palam fiat utrùm diligatis eum an non , in toto corde , & in tota anima veſtra.

4 Dñm Deum veſtrum ſequimini , & ipſum timete, & mandata illius cuſtodite , & audite vocem ejus:ipſi ſervietis, & ipſi adhærebitis.

5 Propheta autem ille aut fictor ſomniorum interficietur : quia locutus eſt , ut vos averteret à Domino Deo veſtro , qui eduxit vos de terra Ægypti , & redemit vos de domo ſervitutis : ut errare te faceret de via , quam tibi præcepit Dominus Deus tuus : & auferes malum de medio tui . B

6 Si tibi voluerit perſuadere frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus, vel filia,ſive uxor, quæ eſt in ſinu tuo,aut amicus,quem diligis ut animam tuam,clam dicens : Eamus,& ſerviamus diis alienis,quos ignoras tu,& patres tui,

7 Cunctarum in circuitu gentium,quæ juxta, vel procul ſunt, ab initio uſque ad finem terræ,

8 Non acquieſcas ei,nec audias,neque parcat ei oculus tuus,ut miſerearis, & occultes eum,

9 Sed ſtatim interficies : * ſit primùm manus tua ſuper eum , & poſteà omnis populus mittat manum. *Infr. 17.7.

10 Lapidibus obrutus necabitur : quia voluit te abſtrahere à Domino Deo tuo, qui edu- C

xit te de terra Ægypti, de domo ſervitutis:
11 Ut omnis Iſrael audiens timeat, & nequa-
quam ultrà faciat quippiam hujus rei ſimile.
12 Si audieris in una urbium tuarum, quas
Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitan-
dum, dicentes aliquos:
13 Egreſſi ſunt filii Belial de medio tui,
& averterunt habitatores urbis ſuæ, atque
dixerunt: Eamus, & ſerviamus diis alie-
nis, quos ignoratis:
14 Quære ſolicitè, & diligenter, rei veri-
tate perſpecta, ſi inveneris certum eſſe,
quod dicitur, & abominationem hanc
opere perpetratam,
D 15 Statim percuties habitatores urbis il-
lius in ore gladii, & delebis eam, ac om-
nia, quæ in illa ſunt, uſque ad pecora.
16 Quidquid etiam ſupellectilis fuerit, con-
gregabis in medio platearum ejus, & cum
ipſa civitate ſuccendes, ita ut univerſa con-
ſumas Domino Deo tuo, & ſit tumulus ſem-
piternus: non ædificabitur ampliùs,
17 Et non adhærebit de illo anathemate
quidquam in manu tua, ut avertatur Domi-
nus ab ira furoris ſui, & miſereatur tui, mul-
tiplicetque te, ſicut juravit patribus tuis,
18 Quando audieris vocem Domini Dei
tui, cuſtodiens omnia præcepta ejus, quæ
ego præcipio tibi hodie, ut facias, quod
placitum eſt in conſpectu Domini Dei tui.

CAPUT XIV.

Gentium ritus ſuper mortuo fugiendus; animalium mundorum, & immundorum diſcretio: & decimas eſſe ſolvendas.

A 1 FIlii eſtote Domini Dei veſtri: non
vos incidetis, nec facietis calvitium
ſuper mortuo:
*Sup. 7. 6. 2 *Quoniã populus ſanctus es Domino Deo
Inf. tuo: & te elegit, ut ſis ei in populum peculia-
26. 8. rem de cũctis gentibus, quæ ſunt ſuper terrã.
*Lev. 3 * Ne comedatis, quæ immunda ſunt.
11. 4. 4 Hoc eſt animal, quod comedere debetis,
bovem, & ovem, & capram,
5 Cervum, & capream, bubalum, tragela-
phũ, pygargum, orygem, camelopardalum.
6 Omne animal, quod in duas partes findit
ungulam, & ruminat, comedetis.
7 De his autẽ, quæ ruminant, & ungulã non
findunt, comedere non debetis: ut camelum,
leporẽ, chœrogryllum: hæc quia ruminant, &
non dividunt ungulã, immunda erunt vobis.
B 8 Sus quoque, quoniam dividit ungulam, &
non ruminat, immunda erit, carnibus eorum
non veſcemini, & cadavera non tangetis.
9 Hæc comedetis ex omnibus, quæ mo-
rantur in aquis: Quæ habent pinnulas, &
ſquammas comedite:
10 Quæ abſque pinnulis, & ſquammis ſunt,
ne comedatis, quia immunda ſunt.
11 Omnes aves mundas comedite.
12 Immundas ne comedatis: aquilam ſci-
licet, & gryphem, & haliæetum,
13 Ixion, & vulturem, ac milvum jux-
ta genus ſuum:
14 Et omne corvini generis,
15 Et ſtruthionem, ac noctuam, & larum,
atque accipitrem juxta genus ſuum:
16 Herodium, ac cygnum, & ibin,
17 Ac mergulum, porphyrionem, & ny-
cticoracem,

18 Onocrotalum, & charadrium, ſingula in C
genere ſuo: upupam quoque, & veſpertilionẽ:
19 Et omne, quod reptat, & pennulas habet,
immundum erit, & non comedetur.
20 Omne, quod mundum eſt, comedite.
21 Quidquid autem morticinum eſt, ne
veſcamini ex eo. Peregrino, qui intra portas
tuas eſt, da, ut comedat, aut vende ei: quia
tu populus ſanctus Domini Dei tui es. *Non *Exo. 23. 19.
coques hœdum in lacte matris ſuæ. 34. 26.
22 Decimam partem ſeparabis de cunctis
fructibus tuis, qui naſcuntur in terra per
annos ſingulos,
23 Et comedes in conſpectu Domini Dei
tui, in loco, quem elegerit, ut in eo nomen
illius invocetur, decimam frumenti tui, &
vini, & olei, & primogenita de armentis,
& ovibus tuis; ut diſcas timere Dominum
Deum tuum omni tempore.
24 Cùm autem longior fuerit via, & lo-
cus quem elegerit Dominus Deus tuus, D
tibique benedixerit, nec potueris ad eum
hæc cuncta portare,
25 Vendes omnia, & in pretium rediges,
portabiſque manu tua, & proficiſceris ad
locum, quem elegerit Dominus Deus tuus:
26 Et emes ex eadem pecunia quidquid tibi
placuerit, ſive ex armentis, ſive ex ovibus, vi-
num quoque, & ſiceram, & omne, quod deſi-
derat anima tua: & comedes coram Domino
Deo tuo, & epulaberis tu, & domus tua:
27 Et Levites, qui intrà portas tuas eſt;
cave, ne derelinquas eum, quia non habet
aliam partem in poſſeſſione tua.
28 Anno tertio ſeparabis aliam decimam
ex omnibus, quæ naſcuntur tibi eo tem-
pore: & repones intra januas tuas.
29 Venietque Levites, qui aliam non habet
partem, nec poſſeſſionem tecum, & peregri-
nus, ac pupillus, & vidua, qui intra portas
tuas ſunt, & comedent, & ſaturabuntur, ut
benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis
operibus manuum tuarum, quæ feceris.

CAPUT XV.

Lex remiſſionis ſeptimi anni iu quo exerceatur: de ſervo Hebræo, qui noluerit manumitti: de primogenitis Domino ſanctificandis, & comedendis.

1 SEptimo anno facies remiſſionem, A
2 Quæ hoc ordine celebrabitur. Cui
debetur aliquid ab amico, vel proximo,
ac fratre ſuo: repetere non poterit, quia
annus remiſſionis eſt Domini.
3 A peregrino, & advena exiges: ci-
vem, & propinquum repetendi non ha-
bebis poteſtatem.
4 Et omninò indigens, & mendicus non
erit inter vos: ut benedicat tibi Dominus
Deus tuus, in terra, quam traditurus eſt
tibi in poſſeſſionem.
5 Si tamen audieris vocem Domini Dei
tui, & cuſtodieris univerſa, quæ juſſit, &
quæ ego hodie præcipio tibi, benedicet
tibi, ut pollicitus eſt.
6 Fœnerabis gentibus multis, & ipſe à nullo
accipies mutuum. Dominaberis nationibus
plurimis, & tui nemo dominabitur.
7 Si unus de fratribus tuis, qui moran- B
tur intra portas civitatis tuæ, in terra,
quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi,

ad paupertatem venerit: non obdurabis
cor tuum, nec contrahes manum,
*Matt. 5. 42. Luc. 6. 34. 8 Sed aperies eam pauperi, * & dabis mu-
tuum, quo eum indigere perſpexeris.
9 Cave, ne forte ſubrepat tibi impia cogita-
tio, & dicas in corde tuo: Appropinquat ſe-
ptimus annus remiſſionis, & avertas oculos
tuos a paupere fratre tuo, nolens ei, quod po-
ſtulat, mutuum commodare: ne clamet con-
tra te ad Dominum, & ſit tibi in peccatum.
10 Sed dabis ei: nec ages quippiam callide
in ejus neceſſitatibus ſublevandis: ut benedi-
cat tibi Dominus Deus tuus in omni tempo-
re: & in cunctis, ad quæ manum miſeris.
*Matt. 26. 11. 11 * Non deerunt pauperes in terra habi a-
tionis tuæ: idcircò ego præcipio tibi, ut
aperias manum fratri tuo egeno, & paupe-
ri, qui tecum verſatur in terra.
C *Exo. 21. 2. Jerem. 34. 14. 12 * Cùm tibi venditus fuerit frater tuus
Hebræus, aut Hebræa, & ſex annis ſerviverit
tibi, in ſeptimo anno dimittes eum liberum:
13 Et quem libertate donaveris, nequa-
quam vacuum abire patieris:
14 Sed dabis viaticum de gregibus, &
de area, & torculari tuo, quibus Domi-
nus Deus tuus benedixerit tibi.
15 Memento, quòd & ipſe ſervieris in ter-
ra Ægypti, & liberavit te Dominus Deus
tuus, & idcircò ego nunc præcipio tibi.
16 Sin autem dixerit: Nolo egredi: eò
quòd diligat te, & domum tuam, & be-
ne ſibi apud te eſſe ſentiat.
17 Aſſumes ſubulam, & perforabis aurem
ejus in janua domus tuæ, & ſerviet tibi uſque
in æternum: ancillæ quoque ſimiliter facies.
18 Non avertas ab eis oculos tuos, quando
dimiſeris eos liberos: quoniam juxta mer-
cedem mercenarii per ſex annos ſervivit
tibi: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus
in cunctis operibus, quæ agis.
D 19 De primogenitis, quæ naſcuntur in ar-
mentis, & in ovibus tuis, quidquid eſt ſexus
maſculini, ſanctificabis Domino Deo tuo.
Non operaberis in primogenito bovis, &
non tondebis primogenita ovium.
20 In conſpectu Domini Dei tui comedes
ea per annos ſingulos, in loco, quem ele-
gerit Dominus, tu, & domus tua.
*Lev. 22. 20. Eccli. 35. 14. 21 * Sin autem habuerit maculam, vel
claudum fuerit, vel cæcum, aut in aliqua
parte deforme, vel debile, non immola-
bitur Domino Deo tuo,
22 Sed intra portas urbis tuæ comedes
illud: tam mundus, quàm immundus ſimi-
liter veſcentur eis, quaſi caprea, & cervo.
23 Hoc ſolum obſervabis, ut ſãguinem eorũ
nõ comedas, ſed effundes in terrã quaſi aquã.

CAPUT XVI.

Tres præcipuæ anni ſolemnitates, Azymorum, Hebdomadarum, & Tabernaculorum: de juſtis judicibus conſtituendis, & de cavendo ab occaſionibus idololatriæ.

A 1 OBſerva mẽſem novarum frugũ, & ver-
ni primum temporis, ut facias Phaſe
Domino Deo tuo quoniam in iſto menſe edu-
xit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte.
2 Immolabiſque Phaſe Domino Deo tuo de
ovibus, & de bobus, in loco, quẽ elegerit Do-
minus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi.
3 Non comedes in eo panem fermentatum:
Septem diebus comedes abſque fermento af-
flictionis panem, quoniam in pavore egreſſus
es de Ægypto: ut memineris diei egreſſionis
tuæ de Ægypto, omnibus diebus vitæ tuæ.
4 Non apparebit fermentum in omnibus
terminis tuis ſeptem diebus, & non rema-
nebit de carnibus ejus, quod immolatum
eſt veſpere in die ſeptimo uſque manè.
5 Non poteris immolare Phaſe in quali-
bet urbium tuarum, quas Dominus Deus
tuus daturus eſt tibi:
6 Sed in loco, quem elegerit Dominus
Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi: im- B
molabis Phaſe veſpere ad ſolis occaſum,
quando egreſſus es de Ægypto.
7 Et coques, & comedes in loco, quem
elegerit Dominus Deus tuus, maneque
conſurgens vades in tabernacula tua.
8 Sex diebus comedes azyma: & in die
ſeptima, quia collecta eſt Domini Dei tui,
non facies opus.
9 Septem hebdomadas numerabis tibi ab
ea die, qua falcem in ſegetem miſeris.
10 Et celebrabis diem feſtum hebdomada-
rum Domino Deo tuo, oblationem ſpon-
taneam manus tuæ, quam offeres juxta be-
nedictionem Domini Dei tui:
11 Et epulaberis coram Domino Deo tuo
tu, filius tuus, & filia tua, ſervus tuus, &
ancilla tua, & Levites, qui eſt intra portas
tuas, advena, ac pupillus, & vidua, qui mo-
rantur vobiſcum: in loco, quem elegerit Do-
minus Deus tuus: ut habitet nomen ejus ibi. C
12 Et recordaberis, quoniam ſervus fue-
ris in Ægypto: cuſtodieſque, ac facies,
quæ præcepta ſunt.
13 Solemnitatem quoque tabernaculorum
celebrabis per ſeptem dies, quando colle-
geris de area, & torculari fruges tuas:
14 Et epulaberis in feſtivitate tua, tu,
filius tuus, & filia, ſervus tuus, & ancil-
la, Levites quoque, & advena, pupillus,
ac vidua, qui intra portas tuas ſunt.
15 Septem diebus Domino Deo tuo feſta
celebrabis, in loco, quem elegerit Dominus:
benedicetque tibi Dominus Deus tuus in
cunctis frugibus tuis: & in omni opere ma-
nuum tuarum, eriſque in lętitia.
16 Tribus vicibus per annum apparebit D
omne maſculinum tuum in conſpectu Domi-
ni Dei tui, in loco, quem elegerit: in ſolem-
nitate azymorum, in ſolemnitate hebdoma-
darum, & ſolemnitate tabernaculorum. *
Non apparebit ante Dominum vacuus. *Exo. 23. 15. 34. 20. Eccli. 35. 6.
17 Sed offeret unuſquiſque ſecundùm
quod habuerit juxta benedictionem Domi-
ni Dei ſui, quam dederit ei.
18 Judices, & magiſtros conſtitues in om-
nibus portis tuis: quas Dominus Deus tuus
dederit tibi, per ſingulas tribus tuas: ut
judicent populum juſto judicio,
19 Nec in alteram partem declinent. *
Non accipies perſonam, nec munera: *Exo. 23. 8. Levit. 19. 15. ſupra 1. 17. Eccli. 20. 31.
quia munera excæcant oculos ſapientum,
& mutant verba juſtorum.
20 Juſte, quod juſtum eſt perſequeris,
ut vivas, & poſſideas terram, quam Do-
minus Deus tuus dederit tibi.
21 Non plantabis lucum, & omnem ar-
borem juxta altare Domini Dei tui.

22 Nec facies tibi, neque conſtitues ſtatuam: quæ odit Dominus Deus tuus.

CAPUT XVII.

Hoſtia deligenda, idololatria punienda: in gravi difficultate ad ſummum ſacerdotem, ejuſque conſilium recurrendum, & quæ regi eligendo ſint obſervanda.

A 1 NOn immolabis Domino Deo tuo ovem, & bovem, in quo eſt macula, aut quidpiam vitii: quia abominatio eſt Domino Deo tuo.

2 Cùm reperti fuerint apud te, intra unam portarum tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir, aut mulier, qui faciant malum in conſpectu Domini Dei tui, & tranſgrediantur pactum illius,

3 Ut vadant, & ſerviant diis alienis, & adorent eos, ſolem, & lunam, & omnem militiam cœli, quæ non præcepi.

4 Et hoc tibi fuerit nunciatum, audienſque inquiſieris diligenter, & verum eſſe reperis, & abominatio facta eſt in Iſrael:

5 Educes virum, ac mulierem, qui rem ſceleratiſſimam perpetrarunt, ad portas civitatis tuæ, & lapidibus obruentur.

B 6 * In ore duorum, aut trium teſtium peribit, qui interficietur. Nemo occidatur, uno contra ſe dicente teſtimonium.

*Iosue 19. 15. Matt. 18. 16. 2. Cor. 13. 1. *Sup. 13. 9.

7 Manus teſtium prima interficiet eum, * & manus reliqui populi extrema mittetur: ut auferas malum de medio tui.

8 Si difficile, & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem, & ſanguinem, cauſam, & cauſam, lepram, & lepram: & judicium intra portas tuas videris verba variari: ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus,

9 * Veniſque ad ſacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem.

*2 Par. 19. 8.

C 10 Et facies, quodcumque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te

11 Juxta legem ejus: ſequeriſque ſententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad ſiniſtram.

12 Qui autem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, & decreto judicis, morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael:

13 Cunctuſque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumeſcat ſuperbia.

14 Cùm ingreſſus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & poſſederis eam, habitaveriſque in illa, & dixeris: Conſtituam ſuper me regem, ſicut habent omnes per circuitum nationes:

15 Eum conſtitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non ſit frater tuus.

D 16 Cùmque fuerit conſtitutus, non multiplicabit ſibi equos, nec reducet populum in Ægyptum, equitatus numero ſublevatus, præſertim cùm Dominus præceperit vobis, ut nequaquam ampliùs per eamdem viam revertamini.

17 Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animum ejus, neque argenti, & auri immenſa pondera.

18 Poſtquam autem ſederit in ſolio regni ſui, deſcribet ſibi Deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar à ſacerdotibus Leviticæ tribus,

19 Et habebit ſecum, legetque illud omnibus diebus vitæ ſuæ, ut diſcat timere Dominum Deum ſuum, & cuſtodire verba, & cæremonias ejus, quæ in lege præcepta ſunt.

20 Nec elevetur cor ejus in ſuperbiam ſuper fratres ſuos, neque declinet in partem dexteram, vel ſiniſtram, ut longo tempore regnet ipſe, & filii ejus ſuper Iſrael.

CAPUT XVIII.

Sacerdotibus, & Levitis pro poſſeſſione cedunt oblationes, ac ſacrificia: cavenda omnis ſuperſtitio: de vero propheta ſuſcitando, & falſo propheta interficiendo: quomodò verus à falſo diſcernendus.

1 NOn * habebunt ſacerdotes, & Levitæ, & omnes, qui de eadem tribu ſunt, partem, & hæreditatem cum reliquo Iſrael, quia ſacrificia Domini, & oblationes ejus comedent, A

*Num 18. 20. 1. Cor. 9. 13. Supr. 10. 9.

2 Et nihil aliud accipient de poſſeſſione fratrum ſuorum: Dominus enim ipſe eſt hæreditas eorum, ſicut locutus eſt illis.

3 Hoc erit judicium ſacerdotum à populo, & ab his, qui offerunt victimas: ſive bovem, ſive ovem immolaverint, dabunt ſacerdoti armum, ac ventriculum:

4 * Primitias frumenti, & vini, & olei, & lanarum partem ex ovium tonſione.

*Num 18. 12

5 Ipſum enim elegit Dominus Deus tuus de cunctis tribubus tuis, ut ſtet, & miniſtret nomini Domini ipſe, & filii ejus in ſempiternum. B

6 Si exierit Levites ex una urbium tuarum ex omni Iſrael, in qua habitat, & voluerit venire, deſiderans locum, quem elegerit Dominus,

7 Miniſtrabit in nomine Domini Dei ſui, ſicut omnes fratres ejus Levitæ, qui ſtabunt eo tempore coram Domino.

8 Partem ciborum eamdem accipiet, quam & cæteri: excepto eo, quod in urbe ſua ex paterna ei ſucceſſione debetur.

9 Quando ingreſſus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave, ne imitari velis abominationes illarum gentium,

10 *Nec inveniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſervet ſomnia, atque auguria, nec ſit maleficus,

*Lev. 20. 27.

11 Nec incantator, nec qui pythones conſulat, nec divinos, * aut quærat à mortuis veritatem.

*1 Reg 28. 7.

12 Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo. C

13 Perfectus eris, & abſque macula cum Domino Deo tuo.

14 Gentes iſtæ, quarum poſſidebis terram, augures, & divinos audiunt: tu autem à Domino Deo tuo aliter inſtitutus es.

15 * PROPHETAM de gente tua, & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus: ipſum audies,

*Jo. 1. 45. Act. 3. 22.

16 Ut petiſti à Domino Deo tuo * in Ho-

*Exo. 20. 21

reb, quando concio congregata eſt, atque
dixiſti: Ultrà non audiam vocem Domini
Dei mei, & ignem hunc maximum am-
pliùs non videbo, ne moriar.
17 Et ait Dominus mihi: Benè omnia
D ſunt locuti,
* Jo. 1. 45. 18 * Prophetam ſuſcitabo eis de medio
fratrum ſuorum ſimilem tui: & ponam
verba mea in ore ejus, loqueturque ad
eos omnia, quæ præcepero illi.
19 Qui autem verba ejus, quæ loquetur
in nomine meo, audire noluerit, ego
ultor exiſtam.
20 Propheta autem, qui arrogantia depra-
vatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego
non præcepi illi, ut diceret, aut ex nomine
alienorum deorum, interficietur.
21 Quòd ſi tacita cogitatione reſponderis:
Quomodò poſſum intelligere verbum, quod
Dominus non eſt locutus?
22 Hoc habebis ſignum: Quòd in nomine
Domini propheta ille prædixerit, & non eve-
nerit: hoc Dominus non eſt locutus, ſed per
tumorem animi ſui propheta confinxit: &
idcircò non timebis eum.

CAPUT XIX.

Separandæ ſex urbes refugii: & qui ad eas tutè confugient, & qui non: de veris, falſiſque teſtibus, & de terminis non transferendis.

A 1 CUm diſperdiderit Dominus Deus tuus
gentes, quarum tibi traditurus eſt ter-
ram, & poſſederis eam, habitaverìſque in
urbibus ejus, & in ædibus:
* Nu. 35. 10. Joſue 20. 1. 2 * Tres civitates ſeparabis tibi in me-
dio terræ: quam Dominus Deus tuus da-
bit tibi in poſſeſſionem,
3 Sternens diligenter viam: & in tres æqua-
liter partes totam terræ tuæ provinciam di-
vides: ut habeat è vicino, qui propter homi-
cidium profugus eſt, quò poſſit evadere.
4 Hæc erit lex homicidæ fugientis, cujus vita
ſervanda eſt: Qui percuſſerit proximum ſuum
neſciens, & qui heri, & nudiuſtertius nullum
contra eum odium habuiſſe comprobatur:
5 Sed abiiſſe cum eo ſimpliciter in ſilvam
ad ligna cædenda, & in ſucciſione lignorum
ſecuris fugerit manu, ferrumque lapſum de
manubrio amicum ejus percuſſerit, & occi-
derit: hic ad unam ſupradictarum urbium
B confugiet, & vivet:
6 Ne forſitan proximus ejus, cujus effuſus
eſt ſanguis, dolore ſtimulatus, perſequatur, &
apprehendat eum, ſi longior via fuerit, &
percutiat animam ejus, qui non eſt reus mor-
tis, quia nullum contra eum, qui occiſus eſt
odium priùs habuiſſe monſtratur.
7 Idcircò præcipio tibi, ut tres civitates
* Gen. 28. 14. Exod. 31. 14. Supr. 12. 20. æqualis inter ſe ſpatii dividas.
8 * Cùm autem dilataverit Dominus Deus
tuus terminos tuos, ſicut juravit patribus
tuis, & dederit tibi cunctam Terram,
quam ei pollicitus eſt,
9 (Si tamen cuſtodieris mandata ejus, &
feceris, quæ hodie præcipio tibi, ut diligas
Dominum Deum tuum, & ambules in viis
ejus omni tempore) addes tibi tres alias
civitates, & ſupradictarum trium urbium
numerum duplicabis:
C 10 Ut non effundatur ſanguis innoxius in
medio Terræ, quam Dominus Deus tuus da-
bit tibi poſſidendam, ne ſis ſanguinis reus.
11 * Si quis autem odio habens proximum * Num. 35. 20.
ſuum, inſidiatus fuerit vitæ ejus, ſurgenſque
percuſſerit illum, & mortuus fuerit, fuge-
ritque ad unam de ſupradictis urbibus,
12 Mittent ſeniores civitatis illius, & arripient
eum de loco effugii, tradentque in manu pro-
ximi, cujus ſanguis effuſus eſt, & morietur.
13 Non miſereberis ejus, & auferes innoxi-
um ſanguinem de Iſrael, ut benè ſit tibi.
14 Non aſſumes, & transferes terminos pro-
ximi tui, quos fixerunt priores in poſſeſſione
tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in
Terra, quam acceperis poſſidendam.
15 Non * ſtabit teſtis unus contra aliquem D
quidquid illud peccati, & facinoris fuerit. * Sap. 17. 6.
ſed in ore duorum, aut trium teſtium ſta- Matt. 18. 16.
bit omne verbum. 2. Cor. 13. 1.
16 Si ſteterit teſtis mendax contra homi-
nem, accuſans eum prævaricationis,
17 Stabunt ambo, quorum cauſa eſt, ante
Dominum in conſpectu ſacerdotum, & judi-
cum, qui fuerint in diebus illis:
18 * Cùmque diligentiſſimè perſcrutantes,
invenerint falſum teſtem dixiſſe contra fra-
trem ſuum mendacium: * Dan. 13. 62.
19 Reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogita-
vit, & auferes malum de medio tui:
20 Ut audientes cæteri timorem habeant,
& nequaquam talia audeant facere.
21 Non miſereberis ejus, * ſed animam pro
anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, * Exo. 21. 23. 24.
manum pro manu, pedem pro pede exiges. Levit. 24. 20. Matt. 5. 8.

CAPUT XX.

Qui tempore pugnæ ſint domum remittendi: jura belli quomodò ſervanda, quæ arbores cædendæ ad machinas inſtituendas, quæ relinquenda.

1 SI exieris ad bellum contra hoſtes A
tuos, & videris equitatus, & currus,
& majorem quàm tu habeas adverſarii exer-
citus multitudinem, non timebis eos:
quia Dominus Deus tuus tecum eſt, qui
eduxit te de Terra Ægypti.
2 Appropinquante autē jam prælio ſtabit ſa-
cerdos ante faciem, & ſic loquetur ad populū:
3 Audi, Iſrael, vos hodie contra inimi-
cos veſtros pugnam committitis, non perti-
meſcat cor veſtrum, nolite metuere, nolite
cedere, nec formidetis eos.
4 Quia Dominus Deus veſter in medio ve-
ſtri eſt, & pro vobis contra adverſarios di-
micabit, ut eruat vos de periculo.
5 Duces quoque per ſingulas turmas, audiente
exercitu, proclamabunt. * Quis eſt homo, qui * 1 Mach. 3. 56.
ædificavit domum novam, & non dedicavit
eam? vadat, & revertatur in domum ſuam, ne
fortè moriatur in bello, & alius dedicet eam.
6 Quis eſt homo, qui plantavit vineam, & B
necdum fecit eam eſſe communem, de qua
veſci omnibus liceat? vadat, & revertatur in
domum ſuam: ne fortè moriatur in bello, &
alius homo ejus fungatur officio.
7 Quis eſt homo, qui deſpondit uxorem, &
non accepit eam? vadat, & revertatur in do-
mum ſuam, ne forte moriatur in bello,
& alius homo accipiat eam.
8 His dictis addent reliqua, & loquentur ad
populum: * Quis eſt homo formidoloſus, & * Judic. 7. 3.

cor-

corde pavido? vadat, & revertatur in domum ſuam, ne pavere faciat corda fratrum ſuorum, ſicut ipſe timore perterritus eſt.

9 Cùmque ſiluerint duces exercitus, & finem loquendi fecerint, unuſquiſque ſuos ad bellandum cuneos præparabit.

10 Si quando acceſſeris ad expugnandam
C civitatem, offeres ei primùm pacem.

11 Si receperit, & aperuerit tibi portas, cunctus populus, qui in ea eſt, ſalvabitur, & ſerviet tibi ſub tributo.

12 Sin autem fœdus inire noluerit, & cœperit contra te bellum, oppugnabis eam.

13 Cumque tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua, percuties omne, quod in ea generis maſculini eſt, & in ore gladii,

14 Abſque mulieribus, & infantibus, jumentis, & cæteris, quæ in civitate ſunt: Omnem prædam exercitui divides, & comedes de ſpoliis hoſtium tuorum, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi.

15 Sic facies cunctis civitatibus, quæ à te procul valde ſunt, & non ſunt de his urbibus, quas in poſſeſſionem accepturus es.

D 16 De his autem civitatibus, quæ dabuntur tibi, nullum omninò permittes vivere:

17 Sed interficies in ore gladii, Hethæum videlicet, & Amorrhæum, & Chananæum, Pherezæum, & Hevæum, & Jebuſæum, ſicut præcepit tibi Dominus Deus tuus:

18 Ne fortè doceant vos facere cunctas abominationes, quas ipſi operati ſunt diis ſuis, & peccetis in Dominum Deum veſtrum.

19 Quando obſederis civitatem multo tempore, & munitionibus circumdederis, ut expugnes eam, non ſuccides arbores, de quibus veſci poteſt, nec ſecuribus per circuitum debes vaſtare regionem, quoniam lignum eſt, & non homo, nec poteſt bellantium contra te augere numerum.

20 Si qua autem ligna non ſunt pomifera, ſed agreſtia, & in cæteros apta uſus, ſuccide, & inſtrue machinas, donec capias civitatem, quæ contra te dimicat.

CAPUT XXI.

Cautio ſuper homicidio occulto: de muliere in bello capta, de filio odioſæ primogenito, filio contumace, & eo, qui ſuſpenſus eſt in ligno.

A 1 QUando inventum fuerit in terra, quam Dñs Deus tuus daturus eſt tibi, hominis cadaver occiſi, & ignorabitur cædis reus,

2 Egredientur majores natu, & judices tui, & metientur à loco cadaveris ſingularum per circuitum ſpatia civitatum:

3 Et quam viciniorem cæteris eſſe perſpexerint, ſeniores civitatis illius tollent vitulam de armento, quæ non traxit jugum, nec terram ſcidit vomere:

4 Et ducent eam ad vallem aſperam, atque ſaxoſam, quæ numquam arata eſt, nec ſementem recepit: & cædent in ea cervices vitulæ:

5 Accedentque ſacerdotes filii Levi, quos elegerit Dominus Deus tuus, ut miniſtrent ei, & benedicant in nomine ejus, & ad verbum eorum, omne negotium, & quidquid mundum, vel immundum eſt, judicetur.

B 6 Et venient majores natu civitatis illius ad interfectum, lavabuntque manus ſuas ſuper vitulam, quæ in valle percuſſa eſt,

7 Et dicent: Manus noſtræ non effuderunt ſanguinem hunc, nec oculi viderunt.

8 Propitius eſto populo tuo Iſrael, quem redemiſti, Domine, & ne reputes ſanguinem innocentem in medio populi tui Iſrael. Et auferetur ab eis reatus ſanguinis:

9 Tu autem alienus eris ab innocentis cruore, qui fuſus eſt, cùm feceris, quod præcepit Dominus.

10 Si egreſſus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, & tradiderit eos Dominus Deus tuus in manu tua, captivoſque duxeris,

11 Et videris in numero captivorum mulierem pulchram, & adamaveris eam, volueriſque habere uxorem,

12 Introduces eam in domum tuam: quæ radet cæſariem, & circumcidet ungues,

13 Et deponet veſtem, in qua capta eſt: ſedenſque in domo tua, flebit patrem, & matrem ſuam uno menſe: & poſteà intrabis ad eam, dormieſque cum illa, & erit uxor tua. C

14 Si autem poſteà non ſederit animo tuo, dimittes eam liberam, nec vendere poteris pecunia: nec opprimere per potentiam: quia humiliaſti eam.

15 Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odioſam, genuerintque ex eo liberos, & fuerit filius odioſæ primogenitus,

16 Volueritque ſubſtantiam inter filios ſuos dividere: non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odioſæ:

17 * Sed filium odioſæ agnoſcet primogenitum, dabitque ei de his, quæ habuerit cuncta duplicia: iſte eſt enim principium liberorum ejus, & huic debentur primogenita. * 1. Paral. 5. 1.

18 Si genuerit homo filium contumacem, & protervum, qui non audiat patris, aut matris imperium, & coercitus obedire contempſerit:

19 Apprehendent eum, & ducent ad ſeniores civitatis illius, & portam judicii, D

20 Dicentque ad eos: Filius noſter iſte protervus, & contumax eſt, monita noſtra audire contemnit, comeſſationibus vacat, & luxuriæ, atque conviviis:

21 Lapidibus eum obruet populus civitatis, & morietur, ut auferatis malum de medio veſtri, & univerſus Iſrael audiens pertimeſcat.

22 Quando peccaverit homo, quod morte plectendum eſt, & adjudicatus morti appenſus fuerit in patibulo:

23 Non permanebit cadaver ejus in ligno, ſed in eadem die ſepelietur: quia* maledictus à Deo eſt, qui pendet in ligno: nequaquam contaminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in poſſeſſionem. * Gal. 3. 13.

CAPUT XXII.

Pietas in rem proximi exercenda: de veſte alterius ſexus, de invento nido, de circumdando tecto domus, de non commiſcendis rebus diverſi generis, de fimbriis, de ſignis virginitatis, de adulterio, de corrupta in urbe, vel in agro, de uxore patris non ducenda.

1 NOn * videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, & præteribis: ſed reduces fratri tuo. A * Exo. 23. 4.

2 Etiamſi nô eſt propinquus frater tuus, nec noſti eum: duces in domû tuam, & erunt apud te quamdiù quærat ea frater tuus, & recipiat.

3 Similiter facies de aſino, & de veſtimento, & de omni re fratris tui, quæ perierit: ſi inveneris eam, ne negligas quaſi alienam.

4 Si videris aſinum fratris tui, aut bovem cecidiſſe in via, non deſpicies, ſed ſublevabis cum eo.

5 Non induetur mulier veſte virili, nec vir utetur veſte fœminea: abominabilis enim apud Deum eſt, qui facit hæc.

6 Si ambulans per viam, in arbore, vel in terra nidum avis inveneris, & matrem pullis, vel ovis deſuper incubantem: non tenebis eam cum filiis:

7 Sed abire patieris, captos tenens filios: ut bene ſit tibi, & longo vivas tempore.

B 8 Cùm ædificaveris domum novam, facies murum tecti per circuitum: ne effundatur ſanguis in domo tua, & ſis reus labente alio, & in præceps ruente.

9 Non ſeres vineam tuam altero ſemine: ne & ſementis quam ſeviſti, & quæ naſcuntur ex vinea, pariter ſanctificentur.

10 Non arabis in bove ſimul, & aſino.

11 Non indueris veſtimento, quod ex lana, linoque contextum eſt.

*Num. 15. 38. 12 *Funiculos in fimbriis facies per quatuor angulos pallii tui, quo operieris.

13 Si duxerit vir uxorem, & poſteà odio habuerit eam,

14 Quæſieritque occaſiones, quibus dimittat eam, objiciens ei nomen peſſimum, & dixerit: Uxorem hanc accepi, & ingreſſus ad eam non inveni virginem:

15 Tollent eam pater, & mater ejus, & ferent ſecum ſigna virginitatis ejus ad ſeniores urbis, qui in porta ſunt,

16 Et dicet pater: Filiam meam dedi huic uxorem: quam quia odit,

C 17 Imponit ei nomen peſſimum, ut dicat: Non inveni filiam tuam virginem, & ecce hæc ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ. Expandet veſtimentum coram ſenioribus civitatis:

18 Apprehendentque ſenes urbis illius virum, & verberabunt illum,

19 Condemnantes inſuper centum ſiclis argenti, quos dabit patri puellæ: quoniam diffamavit nomen peſſimum ſuper virginem Iſrael: habebitque eam uxorem, & non poterit dimittere eam omnibus diebus vitæ ſuæ.

20 Quod ſi verum eſt, quod objicit, & non eſt in puella inventa virginitas:

21 Ejicient eam extra fores domus patris ſui, & lapidibus obruent viri civitatis illius & morietur: quoniam fecit nefas in Iſrael, ut fornicaretur in domo patris ſui. Et auferes malum de medio tui.

*Lev. 20. 10. 22 * Si dormierit vir cum uxore alterius uterque morietur, ideſt, adulter, & adultera. Et auferes malum de Iſrael.

23 Si puellam virginem deſponderit vir, & invenerit eam aliquis in civitate, & concubuerit cum ea,

D 24 Educes utrumque ad portam civitatis illius, & lapidibus obruentur: puella, quia non clamavit, cùm eſſet in civitate: vir, quia humiliavit uxorem proximi ſui. Et auferes malum de medio tui.

25 Sin autem in agro repererit vir puellam, quæ deſponſata eſt, & apprehendens concubuerit cum ea, ipſe morietur ſolus.

26 Puella nihil patietur, nec eſt rea mortis: quoniam ſicut latro conſurgit contra fratrem ſuum, & occidit animam ejus, ita & puella perpeſſa eſt.

27 Sola erat in agro: clamavit, & nullus affuit, qui liberaret eam.

28 Si invenerit vir puellam virginem, quæ non habet ſponſum, & apprehendens concubuerit cum illa, & res ad judicium venerit:

29 *Dabit, qui dormivit cum ea, patri puellæ quinquaginta ſiclos argenti, & habebit eam uxorem, quia humiliavit illam: non poterit dimittere eam cunctis diebus vitæ ſuæ. *Exo. 22. 16.

30 Non accipiet homo uxorem patris ſui, nec revelabit operimentum ejus.

CAPUT XXIII.

De his, qui ab eccleſia Dei arcendi ſunt, vel admittendi: Idumæus, & Ægyptius non ſunt abjiciendi: de pollutione nocturna, & de loco ad neceſſaria naturæ deputando: de ſervo fugitivo, de mercede proſtibuli, fugienda uſura erga fratres, de voto, de vinea, & ſegete proximi.

1 NOn intrabit eunuchus, attritis, vel amputatis teſticulis, & abſciſſo veretro, eccleſiam Domini. A

2 Non ingredietur mamzer, hoc eſt, de ſcorto natus, in eccleſiam Domini, uſque ad decimam generationem.

3 * Ammonites, & Moabites etiam poſt decimam generationem non intrabunt eccleſiam Domini, in æternum: *Neh. 13. 1.

4 * Quia noluerunt vobis occurrere cum pane, & aqua in via, quando egreſſi eſtis de Ægypto: & quia * conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Meſopotamia Syriæ, ut malediceret tibi: *Neh. 13. 2. *Num. 22. 5. Jos. 24. 9.

5 Et noluit Dominus Deus tuus audire Balaam, vertitque maledictionem ejus in benedictionem tuam, eò quòd diligeret te.

6 Non facies cum eis pacem, nec quæres eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in ſempiternum. B

7 Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus eſt: nec Ægyptium, quia advena fuiſti in terra ejus.

8 Qui nati fuerint ex eis, tertia generatione intrabunt in eccleſiam Domini.

9 Quando egreſſus fueris adversus hoſtes tuos in pugnam, cuſtodies te ab omni re mala.

10 Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus ſit ſomnio, egredietur extra caſtra,

11 Et non revertetur, priuſquam ad veſperam lavetur aqua: & poſt ſolis occaſum regredietur in caſtra.

12 Habebis locum extra caſtra, ad quem egrediaris ad requiſita naturæ,

13 Gerens paxillum in balteo. Cùmque ſederis, fodies per circuitum, & egeſta humo operies, C

14 Quo revelatus es (Dominus enim Deus tuus ambulat in medio caſtrorum) ut eruat te, & tradat tibi inimicos tuos, & ſint caſtra tua ſancta, & nihil in eis appareat fœditatis, ne derelinquat te.

15 Non trades ſervum domino ſuo, qui ad te confugerit:

16 Habitabit tecum in loco, qui ei pla-

cue-

cuerit, & in una urbium tuarum requieſcet: ne contriſtes eum.
17 Non erit meretrix de filiabus Iſrael, nec ſcortator de filiis Iſrael.
18 Non offeres mercedem proſtibuli: nec pretium canis in domo Domini Dei tui, quidquid illud eſt, quod voveris: quia abominatio eſt utrumque apud Dominum Deum tuum.
D 19 Non fœnerabis fratri tuo ad uſuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem,
20 Sed alieno. Fratri autem tuo abſque uſura, id quod indiget, commodabis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in terra, ad quam ingredieris poſſidendam.
21 Cùm votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus. Et ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.
22 Si nolueris polliceri, abſq; peccato eris.
23 Quod autem ſemel egreſſum eſt de labiis tuis, obſervabis, & facies ſicut promiſiſti Domino Deo tuo, & propria voluntate, & ore tuo locutus es.
24 Ingreſſus vineam proximi tui, comede uvas, quantum tibi placuerit: foras autem ne efferas tecum.
25 Si intraveris in ſegetem amici tui, franges ſpicas, & manu conteres: falce autem non metes.

CAPUT XXIV.

Libellus repudii permittitur: miſericordia in debitores pauperes: non neganda merces: de judicio advenæ, & pupilli: reliquiæ meſſis, ac vindemiæ pauperibus relinquendæ.

A 1 SI * acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem: ſcribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo ſua. (* Mat. 5.31. & 19.7. Marc. 10.4.)
2 Cùmq; egreſſa alterum maritum duxerit,
3 Et ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, & dimiſerit de domo ſua, vel certè mortuus fuerit:
4 Non poterit prior maritus recipere eam in uxorem: quia polluta eſt, & abominabilis facta eſt coram Domino: ne peccare facias terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradiderit tibi poſſidendam.
B 5 Cùm acceperit homo nuper uxorem, non procedet ad bellum, nec ei quippiam neceſſitatis injungetur publicæ, ſed vacabit abſque culpa domi ſuæ, ut uno anno lætetur cum uxore ſua.
6 Non accipies loco pignoris inferiorem, & ſuperiorem molam: quia animam ſuam oppoſuit tibi.
7 Si deprehenſus fuerit homo ſolicitans fratrem ſuum de filiis Iſrael, & vendito eo acceperit pretium, interficietur, & auferes malum de medio tui.
8 Obſerva diligenter, ne incurras plagam lepræ, ſed facies quæcumque docuerint te Sacerdotes Levitici generis juxta id, quod præcepi eis, & imple ſolicitè.
9 * Mementote, quæ fecerit Dominus Deus veſter Mariæ in via, cùm egrederemini de Ægypto. (* Num. 12.10.)
C 10 Cùm repetes à proximo tuo rem aliquam, quam debet tibi, non ingredieris domum ejus, ut pignus auferas:
11 * Sed ſtabis foris, & ille tibi proferet, quod habuerit. (* Exo. 22.26.)
12 Sin autem pauper eſt, non pernoctabit apud te pignus,
13 Sed ſtatim reddes ei ante ſolis occaſum, ut dormiens in veſtimento ſuo, benedicat tibi, & habeas juſtitiam coram Domino Deo tuo.
14 * Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, ſive advenæ, qui tecum moratur in terra, & intra portas tuas eſt: (* Lev. 19.13. Tob. 4.15.)
15 Sed eadem die reddes ei pretium laboris ſui ante ſolis occaſum, quia pauper eſt, & ex eo ſuſtentat animam ſuam: ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.
16 * Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus, ſed unuſquiſque pro peccato ſuo morietur. (* 4 Reg. 14.6. 2 Par. 25.4. Ezech. 18.20.)
D 17 Non perverres judicium advenæ, & pupilli, nec auferes pignoris loco viduæ veſtimentum.
18 Memento, quòd ſervieris in Ægypto, & eruerit te Dominus Deus tuus inde. Idcircò præcipio tibi, ut facias hanc rem.
19 Quando meſſueris ſegetem in agro tuo, & oblitus manipulum reliqueris, non reverteris, ut tollas illum, ſed advenam, & pupillum, & viduam auferre patieris, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum.
20 Si fruges collegeris olivarum, quidquid remanſerit in arboribus, non reverteris, ut colligas: ſed relinques advenæ, pupillo, ac viduæ.
21 Si vindemiaveris vineam tuam, non colliges remanentes racemos: ſed cedent in uſus advenæ, pupilli, ac viduæ.
22 Memento quòd & tu ſervieris in Ægypto, & idcircò præcipio tibi, ut facias hanc rem.

CAPUT XXV.

Judices juſtè judicent: quot plagis reus cædendus: bovi trituranti os non alligandum: ſemen fratris ſuſcitandum: pœna mulieris verenda apprehendentis: non committenda in pondere, & menſura injuſtitia: Amalecitæ delendi.

1 SI fuerit cauſa inter aliquos, & interpellaverint judices: quem juſtum eſſe perſpexerint, illi juſtitiæ palmam dabunt: quem impium, condemnabunt impietatis. A
2 Sin autem eum, qui peccavit, dignum viderint plagis: proſternent, & coram ſe facient verberari. Pro menſura peccati erit & plagarum modus:
3 Ita duntaxat, * ut quadragenarium numerum non excedant: ne fœdè laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus. (* 2 Corinth. 11.24.)
4 * Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas. (* 1 Cor. 9.9. 1 Tim. 5.18.)
5 * Quando habitaverint fratres ſimul, & unus ex eis abſque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri: ſed accipiet eam frater ejus, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui: (* Mat. 22.24. B Marc. 12.19. Luc. 20.28.)
6 Et primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, ut non deleatur nomen ejus ex Iſrael.

Digitized by Google

7 Sin autem noluerit accipere uxorem fratris ſui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam civitatis, & interpellabit majores natu, dicetque: * Non vult frater viri mei ſuſcitare nomen fratris ſui in Iſrael: nec me in conjugem ſumere.

*Ruth 4. 5.

8 Statimque accerſiri eum facient, & interrogabunt. Si reſponderit: Nolo eam uxorem accipere:

C

9 Accedet mulier ad eum coram ſenioribus, & tollet calceamentum de pede ejus, ſpuetque in faciem illius, & dicet: Sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris ſui:

10 Et vocabitur nomen illius in Iſrael, Domus diſcalceati.

11 Si habuerint inter ſe jurgium viri duo, & unus contra alterum rixari cœperit, voleņſque uxor alterius eruere virum ſuum de manu fortioris, miſeritque manum, & apprehenderit verenda ejus:

12 Abſcindes manum illius, nec flecteris ſuper eam ulla miſericordia.

13 Non habebis in ſacculo diverſa pondera, majus, & minus:

14 Nec erit in domo tua modius major, & minor.

15 Pondus habebis juſtum, & verum, & modius æqualis, & verus erit tibi: ut multo vivas tempore ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi.

D

16 Abominatur enim Dominus Deus tuus eum, qui facit hæc, & averſatur omnem injuſtitiam.

17 * Memento, quæ fecerit tibi Amalec in via, quando egrediebaris ex Ægypto.

*Exo. 7. 8.

18 Quomodò occurrerit tibi: & extremos agminis tui, qui laſſi reſidebant, ceciderit, quando tu eras fame, & labore confectus, & non timuerit Deum.

19 Cùm ergo Dominus Deus tuus dederit tibi requiem, & ſubjecerit cunctas per circuitum nationes, in Terra, quam tibi pollicitus eſt: delebis nomen ejus ſub cœlo. Cave, ne obliviſcaris.

CAPUT XXVI.

Primitiæ, ac decimæ ubi, & quibus exolvenda, & ſub qua verborum forma.

A

1 Cumque intraveris Terram, quam Dominus Deus tuus tibi daturus eſt poſſidendam, & obtinueris eam, atque habitaveris in ea:

2 Tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo, pergeſque ad locum, quem Dominus Deus tuus elegerit, ut ibi invocetur nomen ejus:

3 Accedeſque ad ſacerdotem, qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quòd ingreſſus ſum in terram, pro qua juravit patribus noſtris, ut daret eam nobis.

4 Suſcipienſque ſacerdos cartallum de manu tua, ponet ante altare Domini Dei tui:

5 Et loqueris in conſpectu Domini Dei tui: Syrus perſequebatur patrem meum, qui deſcendit in Ægyptum, & ibi peregrinatus eſt in pauciſſimo numero: crevitque in gentem magnam, ac robuſtam, & infinitæ multitudinis.

B

6 Aſflixeruntque nos Ægyptii, & perſecuti ſunt imponentes onera graviſſima:

7 Et clamavimus ad Dominum Deum patrum noſtrorum: qui exaudivit nos, & reſpexit humilitatem noſtram, & laborem, atque anguſtiam:

8 Et eduxit nos de Ægypto in manu forti, & brachio extento, in ingenti pavore, in ſignis, atque portentis:

9 Et introduxit ad locum iſtum, & tradidit nobis terram lacte, & melle manantem.

10 Et idcircò nunc offero primitias frugum Terræ, quam Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conſpectu Domini Dei tui, & adorato Domino Deo tuo.

11 Et epulaberis in omnibus bonis, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi, & domui tuæ, tu, & Levites, & advena, qui tecum eſt.

12 Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tertio, dabis Levitæ, & advenæ, & pupillo, & viduæ, ut comedant intra portas tuas, & ſaturentur: C

13 Loquerisque in conſpectu Domini Dei tui: Abſtuli quod ſanctificatum eſt de domo mea, * & dedi illud Levitæ, & advenæ, & pupillo, ac viduæ, ſicut juſſiſti mihi: non præterivi mandata tua, nec ſum oblitus imperii tui. *Sup. 14. 29.

14 Non comedi ex eis in luctu meo, nec ſeparavi ea in qualibet immunditia, nec expendi ex his quidquam in re funebri. Obedivi voci Domini Dei mei, & feci omnia, ſicut præcepiſti mihi.

15 * Reſpice de ſanctuario tuo, & de excelſo cœlorum habitaculo, & benedic populo tuo Iſrael, & terræ, quam dediſti nobis, ſicut juraſti patribus noſtris, terræ lacte, & melle mananti. *Iſaia 63. 15. D Bar. 2. 16.

16 Hodie Dominus Deus tuus præcepit tibi, ut facias mandata hæc, atque judicia: & cuſtodias, & impleas ex toto corde tuo, & ex tota anima tua.

17 Dominum elegiſti hodie, ut ſit tibi Deus, & ambules in viis ejus, & cuſtodias cæremonias illius, & mandata, atque judicia, & obedias ejus imperio.

18 *Et Dominus elegit te hodie, ut ſis ei populus peculiaris, ſicut locutus eſt tibi, & cuſtodias omnia præcepta illius: *Sup. 7. 6.

19 Et faciat te excelſiorem cunctis gentibus, quas creavit, in laudem, & nomen, & gloriam ſuam: ut ſis populus ſanctus Domini Dei tui, ſicut locutus eſt.

CAPUT XXVII.

Tranſito Jordane, altare lapideum erigendum, lexque lapidibus inſcribenda: benedictionis piorum, & maledictionis impiorum ritus, & formula.

1 Præcepit autem Moyſes, & ſeniores Iſrael populo dicentes: Cuſtodite omne mandatum, quod præcipio vobis hodie. A

2 Cùmque tranſieritis Jordanem in terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes lapides, & calce levigabis eos,

3 Ut poſſis in eis ſcribere omnia verba legis hujus, Jordane tranſmiſſo: ut introeas terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte, & melle manantem, ſicut juravit patribus tuis.

4 Quan-

4 Quando ergo tranſieritis Jordanem, erigite lapides, quos ego hodie præcipio vobis, in monte Hebal, & levigabis eos calce :

* Exo. 20. 25. B Joſ. 8. 31.

5 Et ædificabis ibi altare Domino Deo tuo,* de lapidibus, quos ferrum non tetigit,

6 Et de ſaxis informibus & impolitis : & offeres ſuper eo holocauſta Domino Deo tuo,

7 Et immolabis hoſtias pacificas, comedeſque ibi, & epulaberis coram Domino Deo tuo,

8 Et ſcribes ſuper lapides omnia verba legis hujus plane, & lucidè.

9 Dixeruntque Moyſes, & ſacerdotes Levitici generis ad omnem Iſraelem : Attende, & audi Iſrael : hodie factus es populus Domini Dei tui :

10 Audies vocem ejus, & facies mandata, atque juſtitias, quas ego præcipio tibi.

11 Præcepitque Moyſes populo in die illo, dicens :

12 Hi ſtabunt ad benedicendum populum ſuper montem Garizim, Jordane tranſmiſſo : Simeon, Levi, Judas, Iſſachar, Joſeph, & Benjamin.

C

13 Et è regione iſti ſtabunt ad maledicendum in monte Hebal : Ruben, Gad, & Azer, & Zabulon, Dan, & Nephthali.

* Dan. 9. 11.

14 * Et pronuntiabunt Levitæ, dicentque ad omnes viros Iſrael excelſa voce :

15 Maledictus homo, qui facit ſculptile, & conflatile, abominationem Domini, opus manuum artificum, ponetque illud in abſcondito. Et reſpondebit omnis populus, & dicet : Amen.

16 Maledictus, qui non honorat patrẽ ſuum, & matrem. Et dicet omnis populus : Amen.

17 Maledictus, qui transfert terminos proximi ſui. Et dicet omnis populus : Amen.

18 Maledictus, qui errare facit cœcum in itinere. Et dicet omnis populus : Amen.

19 Maledictus, qui pervertit judicium advenæ, pupilli, & viduæ. Et dicet omnis populus : Amen.

20 Maledictus, qui dormit cum uxore patris ſui, & revelat operimentum lectuli ejus. Et dicet omnis populus : Amen.

21 Maledictus, qui dormit cum omni jumento. Et dicet omnis populus : Amen.

22 Maledictus, qui dormit cum ſorore ſua, filia patris ſui, vel matris ſuæ. Et dicet omnis populus : Amen.

23 Maledictus, qui dormit cum ſocru ſua. Et dicet omnis populus : Amen.

D

24 Maledictus, qui clam percuſſerit proximum ſuum. Et dicet omnis populus : Amen.

25 Maledictus, qui dormit cum uxore proximi ſui. Et dicet omnis populus : Amen.

26 Maledictus, qui accipit munera, ut percutiat animam ſanguinis innocentis. Et dicet omnis populus : Amen.

27 Maledictus, qui non permanet in ſermonibus legis hujus, nec eos opere perficit. Et dicet omnis populus : Amen.

CAPUT XXVIII.

Multiplex promittitur obſervantibus legem benedictio, & tranſgredientibus maledictio.

A

1 SI autem audieris vocem Domini Dei tui, ut facias, atque cuſtodias omnia mandata ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te Dominus Deus tuus excelſiorem cunctis gentibus, quæ verſantur in terra.

2 Venientque ſuper te univerſæ benedictiones iſtæ, & apprehendent te : ſi tamen præcepta ejus audieris.

3 Benedictus tu in civitate, & benedictus in agro.

4 Benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, fructuſque jumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, & caulæ ovium tuarum.

5 Benedicta horrea tua, & benedictæ reliquiæ tuæ.

6 Benedictus eris tu ingrediens, & egrediẽs.

7 Dabit Dominus inimicos tuos, qui conſurgunt adversùm te, corruentes in conſpectu tuo : per unam viam venient contra te, & per ſeptem fugient à facie tua.

8 Emittet Dominus benedictionem ſuper cellaria tua, & ſuper omnia opera manuum tuarum. Benedicetque tibi in terra, quam acceperis.

9 Suſcitabit te Dominus ſibi in populum ſanctum, ſicut juravit tibi : ſi cuſtodieris mandata Domini Dei tui, & ambulaveris in viis ejus.

10 Videbuntque omnes terrarum populi, quòd nomen Domini invocatum ſit ſuper te, & timebunt te.

11 Abundare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu uteri tui, & fructu jumentorum tuorum, fructu terræ tuæ, quam juravit Dominus patribus tuis, ut daret tibi. B

12 Aperiet Dominus theſaurum ſuum optimum, cœlum, ut tribuat pluviam terræ tuæ in tempore ſuo : benedicetque cunctis operibus manuum tuarum. Et fœnerabis gentibus multis, & ipſe à nullo fœnus accipies.

13 Conſtituet te Dominus in caput, & non in caudam : & eris ſemper ſuprà, & non ſubter : ſi tamen audieris mandata Domini Dei tui, quæ ego præcipio tibi hodie, & cuſtodieris, & feceris,

14 Ac non declinaveris ab eis, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram, nec ſecutus fueris deos alienos, neque colueris eos.

15 * Quòd ſi audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut cuſtodias, & facias omnia mandata ejus, & cæremonias, quas ego præcipio tibi hodie, venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & apprehendent te.

* Lev. 26. 14. Thrẽ. 2. 17. Baruc. 1. 20. Malach. 2. 2

16 Maledictus eris in civitate, maledictus in agro.

17 Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ.

18 Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ovium tuarum.

19 Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens.

20 Mittet Dominus ſuper te famem, & eſuriem, & increpationem in omni opera tua, quæ tu facies : donec conterat te, & perdat velociter, propter adinventiones tuas peſſimas, in quibus reliquiſti me. C

21 Adjungat tibi Dominus peſtilentiam, donec conſumat te de terra, ad quam ingredieris poſſidendam.

22 Percutiat te Dominus egeſtate, febri, & frigore, ardore, & æſtu, & aere corrupto,

ac rubigine, & perſequatur, donec pereas.

23 Sit cœlum, quod ſupra te eſt, æneum, & terra, quam calcas, ferrea.

24 Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, & de cœlo deſcendat ſuper te cinis, donec conteraris.

25 Tradat te Dominus corruentem ante hoſtes tuos: per unam viam egrediaris contra eos, & per ſeptem fugias, & diſpergaris per omnia regna terræ.

26 Sitque cadaver tuum in eſcam cunctis volatilibus cœli, & beſtiis terræ: & non ſit, qui abigat.

27 Percutiat te Dominus ulcere Ægypti, & partem corporis, per quam ſtercora egeruntur, ſcabie quoque, & prurigine: ita ut curari nequeas.

28 Percutiat te Dominus amentia, & cæcitate, ac furore mentis,

29 Et palpes in meridie, ſicut palpare ſolet cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas. Omnique tempore calumniam ſuſtineas, & opprimaris violentia, nec habeas, qui liberet te.

30 Uxorem accipias, & alius dormiat cum ea. Domum ædifices, & non habites in ea. Plantes vineam, & non vindemies eam.

D 31 Bos tuus immoletur coram te, & non comedas ex eo. Aſinus tuus rapiatur in conſpectu tuo, & non reddatur tibi. Oves tuæ dentur inimicis tuis, & non ſit, qui te adjuvet.

32 Filii tui, & filiæ tuæ tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, & deficientibus ad conſpectum eorum tota die, & non ſit fortitudo in manu tua.

33 Fructus terræ tuæ, & omnes labores tuos comedat populus, quem ignoras: & ſis ſemper calumniam ſuſtinens, & oppreſſus cunctis diebus,

34 Et ſtupens ad terrorem eorum, quæ videbunt oculi tui.

35 Percutiat te Dominus ulcere peſſimo in genibus, & in ſuris, ſanarique non poſſis à planta pedis uſque ad verticem tuum.

36 Ducet te Dominus, & regem tuum, quem conſtitueris ſuper te, in gentem, quam ignoras tu, & patres tui: & ſervies ibi diis alienis, ligno, & lapidi.

37 Et eris perditus in proverbium, ac fabulam omnibus populis, ad quos te introduxerit Dominus.

* Mich. 6. 15. Agg. 1. 6. 38 * Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis: quia locuſtæ devorabunt omnia.

39 Vineam plantabis, & fodies: & vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam: quoniam vaſtabitur vermibus.

40 Olivas habebis in omnibus terminis tuis, & non ungeris oleo: quia defluent, & peribunt.

E 41 Filios generabis, & filias, & non frueris eis: quoniam ducentur in captivitatem.

42 Omnes arbores tuas, & fruges terræ tuæ rubigo conſumet.

43 Advena, qui tecum verſatur in terra, aſcendet ſuper te, eritque ſublimior: tu autem deſcendes, & eris inferior.

44 Ipſe fœnerabit tibi, & tu non fœnerabis ei. Ipſe erit in caput, & tu eris in caudam.

45 Et venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & perſequentes apprehendent te, donec intereas: quia non audiſti vocem Domini Dei tui, nec ſervaſti mandata ejus, & cæremonias, quas præcepit tibi.

46 Et erunt in te ſigna, atque prodigia, & in ſemine tuo uſque in ſempiternum:

47 Eò quòd non ſervieris Domino Deo tuo in gaudio, cordiſque lætitia, propter rerum omnium abundantiam:

48 Servies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus, in fame, & ſiti, & nuditate, & omni penuria. & ponet jugum ferreum ſuper cervicem tuam, donec te conterat.

49 Adducet Dominus ſuper te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus, in ſimilitudinem aquilæ volantis cum impetu: cujus linguam intelligere non poſſis:

50 Gentem procaciſſimam, quæ non deferat ſeni, nec miſereatur parvuli,

51 Et devoret fructum jumentorum tuorum, ac fruges terræ tuæ, donec intereas, & non relinquat tibi triticum, vinum, & oleum, armenta boum, & greges ovium, donec te diſperdat,

52 Et conterat in cunctis urbibus tuis, & F
deſtruantur muri tui firmi, atque ſublimes, in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Obſideberis intra portas tuas in omni terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus:

53 * Et comedes fructum uteri tui, & carnes filiorum tuorum, & filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus in anguſtia, & vaſtitate, qua opprimet te hoſtis tuus. *Thren. 4. 10. Bar. 2. 3.

54 Homo delicatus in te, & luxurioſus valde invidebit fratri ſuo, & uxori, quæ cubat in ſinu ſuo,

55 Ne det eis de carnibus filiorum ſuorum, quas comedet, eò quòd nihil aliud habeat in obſidione, & penuria, qua vaſtaverint te inimici tui intra omnes portas tuas.

56 Tenera mulier, & delicata, quæ ſuper terram ingredi non valebat, nec pedis veſtigium figere, propter mollitiem, & teneritudinem nimiam, invidebit viro ſuo, qui cubat in ſinu ejus, ſuper filii, & filiæ carnibus,

57 Et illuvie ſecundarum, quæ egrediuntur de medio feminum ejus, & ſuper liberis, qui eadem hora nati ſunt: comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam in obſidione, & vaſtitate, qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas.

58 Niſi cuſtodieris, & feceris omnia verba legis hujus, quæ ſcripta ſunt in hoc volumine, & timueris nomen ejus glorioſum, & terribile, hoc eſt, Dominum Deum tuum:

59 Augebit Dominus plagas tuas, & plagas ſeminis tui, plagas magnas, & perſeverantes, infirmitates peſſimas, & perpetuas.

60 Et convertet in te omnes afflictiones Ægypti, quas timuiſti, & adhærebunt tibi.

61 Inſuper & univerſos languores, & plagas, quæ non ſunt ſcriptæ in volumine legis hujus, inducet Dominus ſuper te, donec te conterat: G

62 Et remanebitis pauci numero, qui priùs eratis ſicut aſtra cœli præ multitudine, quoniam non audiſti vocem Domini Dei tui.

63 Et ſicut ante lætatus eſt Dominus ſuper vos, bene vobis faciens, voſque multipli-

cans:

cans: ſic lætabitur diſperdens vos, atque ſubvertens, ut auferamini de terra, ad quam ingredieris poſſidendam.

64 Diſperget te Dominus in omnes populos, à ſummitate terræ uſque ad terminos ejus: & ſervies ibi diis alienis, quos & tu ignoras, & patres tui, lignis, & lapidibus.

65 In gentibus quoq; illis non quieſces, neque erit requies veſtigio pedis tui. Dabit enim tibi Dñs ibi cor pavidum,& deficientes oculos, & animam conſumptam mœrore:

66 Et erit vita tua quaſi pendens ante te. Timebis nocte,& die, & non credes vitę tuę.

67 Manè dices: Quis mihi det veſperum?& veſpere: Quis mihi det manè? propter cordis tui formidinem, qua terreberis, & propter ea, quæ tuis videbis oculis.

68 Reducet te Dominus claſſibus in Ægyptum per viam,de qua dixit tibi, ut eam ampliùs non videres. Ibi venderis inimicis tuis in ſervos,& ancillas, & non erit, qui emat.

CAPUT XXIX.

Fœdus, & juramentum Iſraelitarum cum Domino juxta Dei beneficia, & comminatio adversùs fœdifragos.

A 1 HÆc ſunt verba fœderis, quod præcepit Dominus Moyſi, ut feriret cum filiis Iſrael in terra Moab: præter illud fœdus, quod cum eis pepigit in Horeb.

2 Vocavitque Moyſes omnem Iſrael, & dixit ad eos: * Vos vidiſtis univerſa, quæ fecit Dominus coram vobis in terra Ægypti Pharaoni, & omnibus ſervis ejus, univerſæque terræ illius,

*Exo. 19. 4.

3 Tentationes magnas, quas viderunt oculi tui, ſigna illa, portentaque ingentia.

4 Et non dedit vobis Dominus cor intelligens, & oculos videntes, & aures,quæ poſſunt audire, uſque in præſentem diem.

5 * Adduxit vos quadraginta annis per deſertum: non ſunt attrita veſtimenta veſtra, nec calceamenta pedum veſtrorum vetuſtate conſumpta ſunt.

*Sup. 8. 2.

6 Panem non comediſtis, vinum, & ſiceram non bibiſtis: ut ſciretis, quia ego ſum Dominus Deus veſter.

7 Et veniſtis ad hunc locum:* egreſſuſq; eſt Sehon rex Heſebon, & Og rex Baſan,occurrentes nobis ad pugnam,& percuſſimus eos,

*Sup. 3. 1.

B 8 Et tulimus terram eorum, ac tradidimus poſſidendam * Ruben, & Gad, & dimidiæ tribui Manaſſe.

*Sup. 2. 36. Num. 32. 33. Joſ. 13. 7. 22. 4

9 Cuſtodite ergo verba pacti hujus, & implete ea: ut intelligatis univerſa, quæ facitis.

10 Vos ſtatis hodie cuncti coram Dño Deo veſtro,principes veſtri,& tribus, ac majores natu, atque doctores,omnis populus Iſrael,

11 Liberi,& uxores veſtræ, & advena, qui tecum moratur in caſtris, exceptis lignorum cæſoribus, & his,qui comportant aquas:

12 Ut tranſeas in fœdere Domini Dei tui, & in jurejurando, quod hodie Dominus Deus tuus percutit tecum:

13 Ut ſuſcitet te ſibi in populum, & ipſe ſit Deus tuus,ſicut locutus eſt tibi,& ſicut juravit patribus tuis, Abraham, Iſaac, & Jacob.

14 Nec vobis ſolis ego hoc fœdus ferio, & hæc juramenta confirmo,

15 Sed cunctis præſentibus, & abſentibus.

16 Vos enim noſtis, quo modo habitaverimus in terra Ægypti, & quo modo tranſierimus per medium nationum, quas tranſeuntes

17 Vidiſtis abominationes, & ſordes, id eſt, idola eorum, lignum, & lapidem, argentum, & aurum, quæ colebant.

18 Ne fortè ſit inter vos vir, aut mulier, familia, aut tribus, cujus cor averſum eſt hodie à Domino Deo noſtro: ut vadat, & ſerviat diis illarum gentium, & ſit inter vos radix germinans fel, & amaritudinem.

19 Cùmque audierit verba juramenti hujus, benedicat ſibi in corde ſuo,dicens: Pax erit mihi, & ambulabo in pravitate cordis mei: & abſumat ebria ſitientem,

20 Et Dominus non ignoſcat ei: ſed tunc quàm maximè furor ejus fumet, & zelus contra hominem illum, & ſedeant ſuper eum omnia maledicta, quæ ſcripta ſunt in hoc volumine: & deleat Dominus nomen ejus ſub cœlo,

21 Et conſumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Iſrael, juxta maledictiones, quæ in libro legis hujus, ac fœderis continentur.

22 Dicetque ſequens generatio,& filii, qui naſcentur deinceps,& peregrini,qui de longe venerint,videntes plagas Terræ illius, & infirmitates, quibus eam afflixerit Dominus, D

23 Sulphure,& ſalis ardore comburens, ita ut ultrà non ſeratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum * ſubverſionis Sodomæ,& Gomorrhæ, Adamæ, & Seboim, quas ſubvertit Dominus in ira, & furore ſuo.

*Gen. 19. 24.

24 Et dicent omnes gentes: * Quare ſic fecit Dominus Terræ huic? quæ eſt hæc ira furoris ejus immenſa?

*3. Reg. 9. 8. Jer. 22. 8.

25 Et reſpondebunt: Quia dereliquerunt pactum Domini, quod pepigit cum patribus eorum,quando eduxit eos de Terra Ægypti:

26 Et ſervierunt diis alienis, & adoraverunt eos, quos neſciebant, & quibus non fuerant attributi:

27 Idcircò iratus eſt furor Domini contra Terram iſtam, ut induceret ſuper eam omnia maledicta, quæ in hoc volumine ſcripta ſunt:

28 Et ejecit eos de terra ſua in ira,& in furore,& in indignatione maxima,projecitque in terram alienam, ſicut hodie comprobatur.

29 Abſcondita, Domino Deo noſtro: quæ manifeſta ſunt, nobis, & filiis noſtris uſque in ſempiternum, ut faciamus univerſa verba legis hujus.

CAPUT XXX.

Lapſos hortatur Moyſes ad pœnitentiam: vera enim pœnitentia Deum placat: preceptum nobis datum, non longè à nobis ſeparatur: in ejus impletione, vel neglectu proponitur bonum, & malum, ut ultrò bonum eligentes, vivamus: & non pereamus, malo adhærentes.

1 CUm ergo venerint ſuper te omnes ſermones iſti, benedictio, ſive maledictio, quam propoſui in conſpectu tuo: & ductus pœnitudine cordis tui in univerſis gentibus, in quas diſperſerit te Dominus Deus tuus, A

2 Et reverſus fueris ad eum, & obedieris

Digitized by Google

eius imperiis, ſicut ego hodie præcipio tibi, cum filiis tuis, in toto corde tuo, & in tota anima tua:

3 Reducet Dñs Deus tuus captivitatẽ tuam, ac miſerebitur tui, & rurſum congregabit te de cunctis populis, in quos te ante diſperſit.

B

4 Si ad cardines cœli fueris diſſipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus,

5 Et * aſſumet, atque introducet in terram, quam poſſederunt patres tui, & obtinebis eam: & benedicens tibi, majoris numeri te eſſe faciet, quam fuerunt patres tui.

* 2. Mach. 1. 29.

6 Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, & cor ſeminis tui: ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, ut poſſis vivere.

7 Omnes autem maledictiones has convertet ſuper inimicos tuos, & eos, qui oderunt te, & perſequuntur.

8 Tu autem reverteris, & audies vocem Domini Dei tui: faciesque univerſa mandata, quæ ego præcipio tibi hodie:

9 Et abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, in ſobole uteri tui, & in fructu jumentorum tuorum, in ubertate terræ tuæ, & in rerum omnium largitate. Revertetur enim Dominus, ut gaudeat ſuper te in omnibus bonis, ſicut gaviſus eſt in patribus tuis:

C

10 Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & cuſtodieris præcepta eius, & cæremonias, quæ in hac lege conſcripta ſunt, & revertaris ad Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua.

11 Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neq; procul poſitum,

12 Nec in cœlo ſitum, ut poſſis dicere: * Quis noſtrum valet ad cœlum aſcendere, ut deferat illud ad nos, & audiamus, atque opera compleamus?

* Ro. 10. 6.

13 Neque trans mare poſitum: ut cauſeris, & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos uſque deferre: ut poſſimus audire, & facere, quod præceptum eſt?

14 Sed juxta te eſt ſermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum.

15 Conſidera, quòd hodie propoſuerim in conſpectu tuo vitam, & bonum, & è contrario mortem, & malum:

D

16 Ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & cuſtodias mandata illius, ac cæremonias, atque judicia: & vivas, atque multiplicet te, benedicatque tibi in Terra, ad quam ingredieris poſſidendam.

17 Si autem averſum fuerit cor tuum, & audire nolueris, atque errore deceptus adoraveris deos alienos, & ſervieris eis:

18 Prædico tibi hodie, quòd pereas, & parvo tempore moreris in Terra, ad quam, Jordane tranſmiſſo, ingredieris poſſidendam.

19 Teſtes invoco hodie cœlum, & terram, quòd propoſuerim vobis vitam, & mortem, benedictionem, & maledictionem. Elige ergo vitam, ut & tu vivas, & ſemen tuum:

20 Et diligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci ejus, & illi adhæreas (ipſe eſt enim vita tua, & longitudo dierum tuorum) ut habites in terra, pro qua juravit Dominus patribus tuis, Abraham, Iſaac, & Jacob, ut daret eam illis.

CAPUT XXXI.

Moyſes Joſue ſibi ſufficit in ducem: Deuteronomium ſcribit, jubetque illud populo perlegi ſeptimo anno remiſſionis, & in latere arcæ adſervari.

A

1 ABiit itaque Moyſes, & locutus eſt omnia verba hæc ad univerſum Iſrael,

2 Et dixit ad eos: Centum viginti annorum ſum hodie, non poſſum ultrà egredi, & ingredi, præſertim cùm & Dominus dixerit mihi: * Non tranſibis Jordanem iſtum.

* Sup. 3. 27. Num. 27. 13.

3 Dominus ergo Deus tuus tranſibit ante te: ipſe delebit omnes gentes has in conſpectu tuo, & poſſidebis eas: & Joſue iſte tranſibit ante te, ſicut locutus eſt Dominus.

4 Facietque Dominus eis, * ſicut fecit Sehon, & Og regibus Amorrhæorum, & terræ eorum, delebitque eos.

* Nu. 21. 24.

5 Cùm ergo & hos tradiderit vobis, ſimiliter facietis eis, ſicut præcepi vobis.

B

6 * Viriliter agite, & confortamini: nolite timere, nec paveatis ad conſpectum eorum: quia Dominus Deus tuus ipſe eſt ductor tuus, & non dimittet, nec relinquet te.

* Sup. 7.

7 Vocavitque Moyſes Joſue, & dixit ei coram omni Iſrael: * Confortare, & eſto robuſtus: tu enim introduces populum iſtum in Terram, quam daturum ſe patribus eorum juravit Dominus, & tu eam ſorte divides.

* Joſ. 1. 6. 3. Re. 2. 2.

8 Et Dominus, qui ductor eſt veſter, ipſe erit tecum: non dimittet, nec derelinquet te: noli timere, nec paveas.

9 Scripſit itaque Moyſes legem hanc, & tradidit eam ſacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam fœderis Domini, & cunctis ſenioribus Iſrael.

C

10 Præcepitque eis, dicens: Poſt ſeptem annos, anno remiſſionis, in ſolemnitate tabernaculorum,

11 Convenientibus cunctis ex Iſrael, ut appareãt in conſpectu Domini Dei tui, in loco, quem elegerit Dominus, leges verba legis hujus coram omni Iſrael, audientibus eis,

12 Et in unum omni populo congregato, tam viris, quàm mulieribus, parvulis, & advenis, qui ſunt intra portas tuas: ut audientes diſcant, & timeant Dominum Deum veſtrum, & cuſtodiant, impleantque omnes ſermones legis hujus.

13 Filii quoque eorum, qui nunc ignorant, ut audire poſſint, & timeant Dominum Deum ſuum cunctis diebus, quibus verſantur in terra, ad quam vos, Jordane tranſmiſſo, pergitis obtinendam.

D

14 Et ait Dominus ad Moyſen: Ecce propè ſunt dies mortis tuæ: voca Joſue, & ſtate in tabernaculo teſtimonii, ut præcipiam ei. Abierunt ergo Moyſes, & Joſue, & ſteterunt in tabernaculo teſtimonii.

15 Apparuitque Dominus ibi in columna nubis, quæ ſtetit in introitu tabernaculi.

16 Dixitque Dominus ad Moyſen: Ecce tu dormies cum patribus tuis, & populus iſte conſurgens fornicabitur poſt deos alienos in Terra, ad quam ingreditur, ut habitet in ea: ibi derelinquet me, & irritum faciet fœdus, quod pepigi cum eo.

17 Et iraſcetur furor meus contra eum in die illo: & derelinquam eum, & abſcondam

faciem

faciem meam ab eo, & erit in devorationem:
invenient eum omnia mala, & afflictiones,
ita ut dicat in illo die: Verè, quia non eſt
Deus mecum, invenerunt me hæc mala.
E 18 Ego autem abſcondam, & celabo faciem
meam in die illo, propter omnia mala,
quæ fecit, quia ſecutus eſt deos alienos.
19 Nunc itaque ſcribite vobis canticum
iſtud, & docete filios Iſrael: ut memoriter
teneant, & ore decantent, & ſit mihi car-
men iſtud pro teſtimonio inter filios Iſrael.
20 Introducam enim eum in terram, pro
qua juravi patribus ejus, lacte, & melle ma-
nantem. Cùmque comederint, & ſaturati,
craſſique fuerint, avertentur ad deos alie-
nos, & ſervient eis: detrahentque mihi, &
irritum facient pactum meum.
21 Poſtquam invenerint eum mala multa, &
F afflictiones, reſpondebit ei canticum iſtud
pro teſtimonio, quod nulla delebit oblivio
ex ore ſeminis ſui. Scio enim cogitationes
ejus, quæ facturus ſit hodie, antequam intro-
ducam eum in terram, quā ei pollicitus ſum.
22 Scripſit ergo Moyſes canticum, & do-
cuit filios Iſrael.
23 Præcepitque Dominus Joſue filio Nun,
& ait: confortare, & eſto robuſtus: tu
enim introduces filios Iſrael in terram,
quam pollicitus ſum, & ego ero tecum.
24 Poſtquam ergo ſcripſit Moyſes verba le-
gis hujus in volumine, atque complevit:
25 Præcepit Levitis, qui portabant ar-
cam fœderis Domini, dicens:
G 26 Tollite librum iſtum, & ponite eum
in latere arcæ fœderis Domini Dei veſtri,
ut ſit ibi contra te in teſtimonium.
27 Ego enim ſcio contentionem tuam, &
cervicem tuam duriſſimam. Adhuc vivente
me, & ingrediente vobiſcum, ſemper con-
tentiosè egiſtis contra Dominum: quantò
magis cùm mortuus fuero?
28 Congregate ad me omnes majores natu
per tribus veſtras, atque doctores, & loquar
audientibus eis ſermones iſtos, & invoca-
bo contra eos cœlum, & terram.
29 Novi enim, quòd poſt mortem meam
iniquè agetis, & declinabitis citò de via,
quam præcepi vobis: & occurrent vobis ma-
la in extremo tempore, quando feceritis
malum in conſpectu Domini, ut irritetis
eum per opera manuum veſtrarum.
30 Locutus eſt ergo Moyſes, audiente
univerſo cœtu Iſrael, verba carminis hu-
jus, & ad finem uſque complevit.

CAPUT XXXII.

*Canticum Moyſi, quo Dei refert beneficia,
populique ingratitudinem ſæpiùs à Domi-
no caſtigatam: jubetur Moyſes montem
Abarim aſcendere, ut promiſſam ter-
ram contempletur.*

A 1 AUdite cœli, quæ loquor, audiat ter-
ra verba oris mei.
2 Concreſcat ut pluvia doctrina mea, fluat
ut ros eloquium meum, quaſi imber ſuper
herbam, & quaſi ſtillæ ſuper gramina.
3 Quia nomen Domini invocabo: date
magnificentiam Deo noſtro.
4 Dei perfecta ſunt opera, & omnes viæ
ejus judicia: Deus fidelis, & abſque ulla
iniquitate, juſtus, & rectus.
5 Peccaverunt ei, & non filii ejus in ſordi-
bus: generatio prava, atque perverſa,
6 Hæccine reddis Domino, popule ſtulte,
& inſipiens? numquid non ipſe eſt pater
tuus, qui poſſedit te, & fecit, & creavit te? * Job. 8. 8.
7 * Memento dierum antiquorum, cogita
generationes ſingulas: interroga patrem
tuum, & annuntiabit tibi; majores tuos,
& dicent tibi: B
8 Quando dividebat Altiſſimus gentes:
quando ſeparabat filios Adam, conſtituit
terminos populorum juxta numerum filio-
rum Iſrael.
9 Pars autem Domini, populus ejus: Ja-
cob funiculus hæreditatis ejus.
10 Invenit eum in terra deſerta, in loco
horroris, & vaſtæ ſolitudinis, circumduxit
eum, & docuit: & cuſtodivit quaſi pupil-
lam oculi ſui.
11 Sicut aquila provocans ad volandum
pullos ſuos, & ſuper eos volitans, expan-
dit alas ſuas, & aſſumpſit eum, atque
portavit in humeris ſuis.
12 Dominus ſolus dux ejus fuit: & non
erat cum eo Deus alienus.
13 Conſtituit eum ſuper excelſam terram:
ut comederet fructus agrorum, & ſugeret
mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo.
14 Butyrum de armento, & lac de ovibus
cum adipe agnorum, & arietum filiorum
Baſan: & hircos cum medulla tritici, & C
ſanguinem uvæ biberet meraciſſimum.
15 Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitra-
vit: incraſſatus, impinguatus, dilatatus,
dereliquit Deum factorem ſuum, & receſ-
ſit à Deo ſalutari ſuo.
16 Provocaverunt eum in diis alienis, &
in abominationibus ad iracundiam concita-
verunt.
17 Immolaverunt dæmoniis, & non Deo,
diis, quos ignorabant: novi, recenteſque ve-
nerunt, quos non coluerunt patres eorum.
18 Deum, qui te genuit, dereliquiſti, &
oblitus es Domini creatoris tui.
19 Vidit Dominus, & ad iracundiam
concitatus eſt: quia provocaverunt eum
filii ſui, & filiæ,
20 Et ait: Abſcondam faciem meam ab
eis, & conſiderabo noviſſima eorum: gene- D
ratio enim perverſa eſt, & infideles filii.
21 Ipſi me provocaverunt in eo, qui non
erat Deus, & irritaverunt in vanitatibus ſuis:
& * ego provocabo eos in eo, qui non eſt po-
pulus, & in gente ſtulta irritabo illos. * Jer. 15.14. Rom. 10.15.
22 Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ar-
debit uſque ad inferni noviſſima, devorabit-
que terram cum germine ſuo, & montium
fundamenta comburet.
23 Congregabo ſuper eos mala, & ſagit-
tas meas complebo in eis.
24 Conſumentur fame, & devorabunt eos
aves morſu amariſſimo: dentes beſtiarum
immittam in eos, cum furore trahentium
ſuper terram, atque ſerpentium.
25 Foris vaſtabit eos gladius, & intus pa-
vor, juvenem ſimul, ac virginem, lacten-
tem cum homine ſene.
26 Dixit: Ubinam ſunt? ceſſare faciam
ex hominibus memoriam eorum.
27 Sed propter iram inimicorum diſtuli: ne

Digitized by Google

forte ſuperbirent hoſtes eorum,& dicerent : Manus noſtra excelſa , & non Dominus , fecit hæc omnia.

28 Gens abſque conſilio eſt, & ſine prudentia .

* Jer. 9. 12. 29 * Utinam ſaperent, & intelligerent , ac noviſſima providerent.

30 Quo modò perſequatur unus mille , & duo fugent decem millia ? nonne ideò , quia Deus ſuus vendidit eos, & Dominus concluſit illos?

E 31 Non enim eſt Deus noſter,ut dii eorum : & inimici noſtri ſunt judices.

32 De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de ſuburbanis Gomorrhæ : uva eorum uva fellis, & botri amariſſimi.

33 Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile.

34 Nonne hæc condita ſunt apud me , & ſignata in theſauris meis?

*Eccl. 28. 1. Rom. 12. 19. Hebr. 10. 30. 35 * Mea eſt ultio, & ego retribuam in tempore, ut labatur pes eorum : juxtà eſt dies perditionis , & adeſſe feſtinant tempora.

36 Judicabit Dominus populum ſuum, & in ſervis ſuis miſerebitur : videbit, quòd infirmata ſit manus, & clauſi quoque defecerunt, reſiduique conſumpti ſunt.

* Jer. 2. 28. 37 Et dicet: * Ubi ſunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam?

F 38 De quorum victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum : ſurgant, & opitulentur vobis , & in neceſſitate vos protegant.

* 1. Reg. 2. 6. Tob. 13. 2. Sap. 16. 13. * Job 10. 7. Sap. 16. 15. 39 * Videte, quòd ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus præter me : ego occidam, & ego vivere faciam : percutiam , & ego ſanabo, * & non eſt, qui de manu mea poſſit eruere.

40 Levabo ad cœlum manum meam, & dicam : Vivo ego in æternum.

41 Si acuero ut fulgur gladium meum , & arripuerit judicium manus mea : reddam ultionem hoſtibus meis, & his , qui oderunt me retribuam.

42 Inebriabo ſagittas meas ſanguine , & gladius meus devorabit carnes , de cruore occiſorum , & de captivitate , nudati inimicorum capitis.

* 1. Mach. 7. 6. 43 * Laudate gentes populum ejus, quia ſanguinem ſervorum ſuorum ulciſcetur : & vindictam retribuet in hoſtes eorum, & propitius erit terræ populi ſui.

G 44 Venit ergo Moyſes, & locutus eſt omnia verba cantici hujus in auribus populi, ipſe, & Joſue filius Nun.

45 Complevitque omnes ſermones iſtos , loquens ad univerſum Iſrael :

46 Et dixit ad eos : Ponite corda veſtra in omnia verba , quæ ego teſtificor vobis hodie : ut mandetis ea filiis veſtris cuſtodire, & facere , & implere univerſa , quæ ſcripta ſunt legis hujus:

47 Quia non incaſſum præcepta ſunt vobis, ſed ut ſinguli eis viverent : quæ facientes longo perſeveretis tempore in terra, ad quam , Jordane tranſmiſſo, ingredimini poſſidendam.

48 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen in eadem die, dicens:

49 Aſcende in montem iſtum Abarim , id eſt,tranſituum , in montem Nebo , qui eſt in terra Moab contra Jericho : & vide terram Chanaan , quam ego tradam filiis Iſrael obtinendam, & morere in monte.

50 Quem conſcendens jungeris populis tuis , * ſicut mortuus eſt Aaron frater tuus in monte Hor, & appoſitus populis ſuis : * Num. 20. 25. * Num. 20. 12. & 27. 14.

51 * Quia prævaricati eſtis contra me , in medio filiorum Iſrael ad aquas contradictionis in Cades deſerti Sin : & non ſanctificaſtis me inter filios Iſrael.

52 E contrà videbis terram , & non ingredieris in eam, quam ego dabo filiis Iſrael .

CAPUT XXXIII.

Benedicit Moyſes moriturus duodecim tribubus Iſrael , eiſque olim obventura prædicit .

1 HÆc eſt benedictio, qua benedixit Moyſes , homo Dei , filiis Iſrael ante mortem ſuam. A

2 Et ait: Dominus de Sinai venit , & de Seir ortus eſt nobis : apparuit de monte Pharan , & cum eo Sanctorum millia. In dextera ejus ignea lex.

3 Dilexit populos , * omnes ſancti in manu illius ſunt : & qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius. * Sap. 3. 1.

4 Legem præcepit nobis Moyſes , hæreditatem multitudinis Jacob.

5 Erit apud rectiſſimum rex , congregatis principibus populi cum tribubus Iſrael.

6 Vivat Ruben , & non moriatur , & ſit parvus in numero.

7 Hæc eſt Judæ benedictio: Audi,Domine, vocem Judæ , & ad populum ſuum introduc eum: manus ejus pugnabunt pro eo,& adjutor illius contra adverſarios ejus erit. B

8 Levi quoque ait : Perfectio tua,& doctrina tua viro ſancto tuo , quem probaſti in tentatione, & judicaſti ad Aquas contradictionis.

9 Qui dixit patri ſuo, & matri ſuæ : Neſcio vos; & fratribus ſuis : Ignoro vos:& neſcierunt filios ſuos. Hi cuſtodierunt eloquium tuum, & pactum tuum ſervaverunt,

10 Judicia tua , ò Jacob, & legem tuam, ò Iſrael: ponent thymiama in furore tuo , & holocauſtum ſuper altare tuum.

11 Benedic Domine, fortitudini ejus, & opera manuum illius ſuſcipe . Percute dorſa inimicorum ejus : & qui oderunt eum , non conſurgant .

12 Et Benjamin ait : Amantiſſimus Domini habitabit confidenter in eo : quaſi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requieſcet .

13 Joſeph quoque ait: De benedictione Domini terra ejus, de pomis cœli, & rore, atque abyſſo ſubjacente. C

14 De pomis fructuum ſolis, ac lunæ,

15 De vertice antiquorum montium , de pomis collium æternorum :

16 Et de frugibus terræ, & de plenitudine ejus. Benedictio illius * qui apparuit in rubo, veniat ſuper caput Joſeph , & ſuper verticem nazaræi inter fratres ſuos. * Ex. 3. 2.

17 Quaſi primogeniti tauri pulchritudo ejus, cornua rhinocerotis cornua illius : in ipſis ventilabit gentes uſque ad terminos terræ :

17. Hæ ſunt multitudines Ephraim : & hæc
millia Manaſſe.
18 Et Zabulon ait : Lætare Zabulon in
exitu tuo, & Iſſachar in tabernaculis
tuis.
19 Populos vocabunt ad montem: ibi im-
molabunt victimas juſtitiæ. Qui inunda-
tionem maris quaſi lac ſugent, & theſau-
ros abſconditos arenarum.
20 Et Gad ait : Benedictus in latitudine
Gad: quaſi leo requievit, cepitque bra-
chium, & verticem,
D 21 Et vidit principatum ſuum, quòd
in parte ſua doctor eſſet repoſitus : qui
fuit cum principibus populi, & fecit ju-
ſtitias Domini, & judicium ſuum cum Iſ-
rael.
22 Dan quoque ait : Dan catulus leonis,
fluet largiter de Baſan.
23 Et Nephthali dixit : Nephthali abun-
dantia perfruetur, & plenus erit benedi-
ctionibus Domini: mare, & meridiem poſ-
ſidebit.
24 Aſer quoque ait : Benedictus in filiis
Aſer, ſit placens fratribus ſuis, & tingat
in oleo pedem ſuum,
25 Ferrum, & æs calceamentum ejus.
Sicut dies juventutis tuæ, ita & ſenectus
tua.
26 Non eſt deus alius, ut Deus rectiſſi-
mi : aſcenſor cœli auxiliator tuus. Magni-
ficentia ejus diſcurrunt nubes,
27 Habitaculum ejus ſurſum, & ſubter
brachia ſempiterna : ejiciet à facie tua ini-
micum, dicetque : Conterere.
28 Habitabit Iſraël confidenter, & ſolus.
Oculus Jacob in terra frumenti, & vini,
cœlique caligabunt rore.
29 Beatus es tu, Iſrael: quis ſimilis tui,
popule, qui ſalvaris in Domino? ſcutum
auxilii tui, & gladius gloriæ tuæ : nega-
bunt te inimici tui, & tu eorum colla
calcabis.

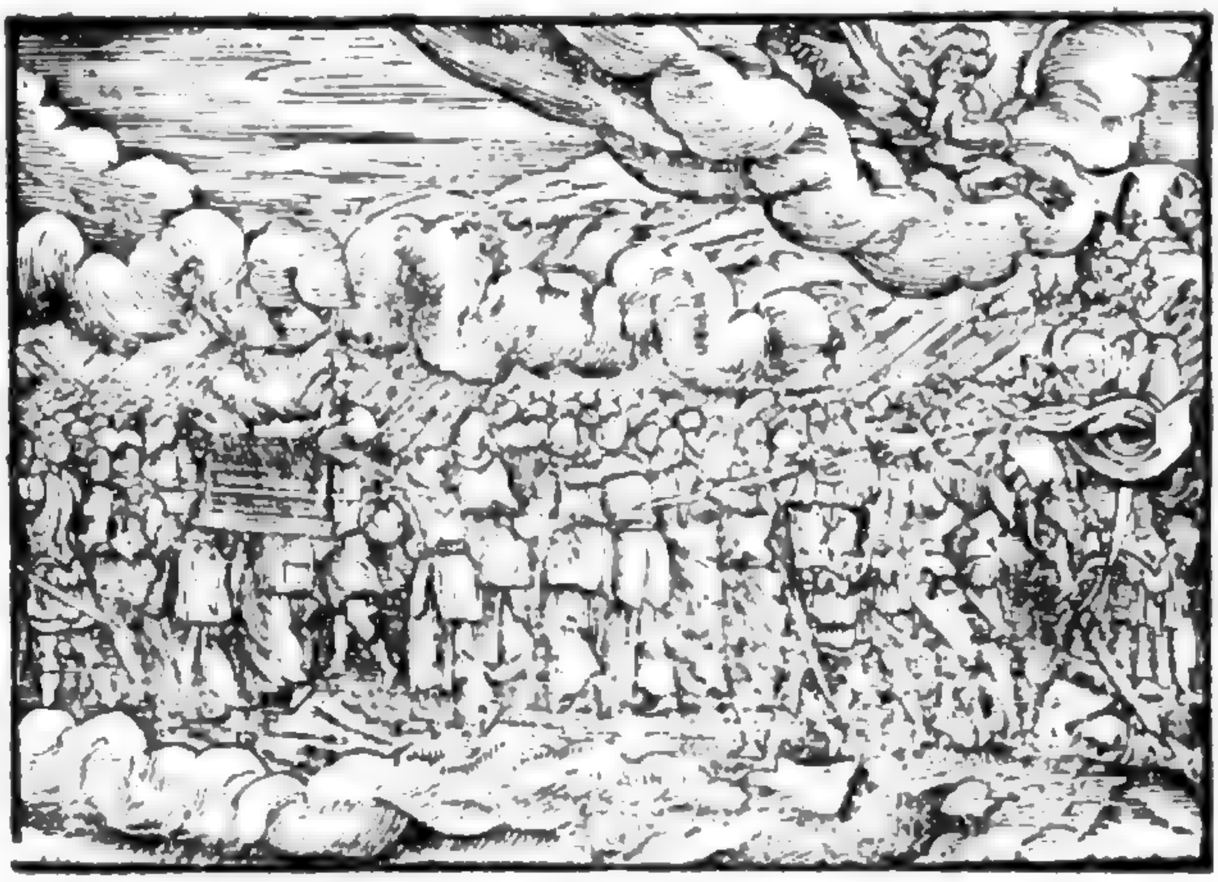
CAPUT XXXIV.

Contemplata Terra moritur Moyſes, & occultè à Deo ſepultus fletur à populo, illique Joſue ſubſtituitur : commendatur propheta Moyſes a Dei familiaritate, & factis per ipſum ſignis.

1 ASCendit * ergo Moyſes de cāpeſtribus A
Moab ſuper montem Nebo, in verticē * Sup.
Phaſga contra Jericho : oſtenditq; ei Domi- 3. 17.
nus omnem terram Galaad uſque Dan, 2Mac. 2. 4.
2 Et univerſum Nephthali, terramque E-
phraim, & Manaſſe, & omnem terram
Juda uſque ad mare noviſſimum,
3 Et auſtralem partèm, & latitudinem cam-
pi Jericho civitatis palmarum uſque Segor.
4 Dixitque Dominus ad eum. * Hæc eſt Ter- B
ra, pro qua juravi Abraham, Iſaac, & Jacob * Gen
dicens : Semini tuo dabo eam. Vidiſti eam 12. 7.
oculis tuis, & non tranſibis ad illam. & 15. 18.
5 Mortuuſque eſt ibi Moyſes ſervus Domi-
ni in terra Moab, jubente Domino:
6 Et ſepelivit eum in valle Terræ Moab
contra Phogor: & non cognovit homo ſe-
pulchrum ejus uſque in præſentem diem.
7 Moyſes centum & viginti annorum erat
quando mortuus eſt : non caligavit oculus
ejus, nec dentes illius moti ſunt.
8 Fleveruntq; eum filii Iſrael in campeſtri- C
bus Moab triginta diebus : & completi
ſunt dies planctus lugentium Moyſen.
9 Joſue verò filius Nun repletus eſt Spiritu
ſapientiæ, quia Moyſes poſuit ſuper eum ma-
nus ſuas. Et obedierunt ei filii Iſrael, fece-
runtque ſicut præcepit Dominus Moyſi.
10 Et nō ſurrexit ultrà propheta in Iſrael ſi-
cut Moyſes, quem noſſet Dñs facie ad faciem,
11 In omnibus ſignis, atque portentis, quæ
miſit per eum, ut faceret in Terra Ægy- D
pti Pharaoni, & omnibus ſervis ejus, uni-
verſæque terræ illius,
12 Et cunctam manum robuſtam, magna-
que mirabilia, quæ fecit Moyſes coram
univerſo Iſrael.

Digitized by Google

LIBER JOSUE, HEBRAICE JEHOSUA.

CAPUT PRIMUM.

Confortatus Joſue à Domino monet populum, ut ſe ad Jordanis tranſitum præparet in diem tertium: tribus autem Ruben, & Gad, & dimidia Manaſſe, ut fratres ad promiſſam Terram armati ex condicto præcedant.

A 1 ET factum eſt poſt mortem
Moyſi ſervi Domini, ut lo-
queretur Dominus ad Jo-
ſue filium Nun, miniſtrum
Moyſi, & diceret ei:
2 Moyſes ſervus meus mor-
tuus eſt, ſurge, & tranſi Jordanem iſtum
tu, & omnis populus tecum, in Terram,
quam ego dabo filiis Iſrael.
*Deu. 11.24. 3 * Omnem locum, quem calcaverit ve-
ſtigium pedis veſtri, vobis tradam, ſicut
locutus ſum Moyſi.
4 A deſerto, & Libano uſque ad fluvium
magnum Euphratem, omnis terra Hethæo-
rum uſque ad mare magnum contra ſolis
occaſum erit terminus veſter.
5 Nullus poterit vobis reſiſtere cunctis die-
*Infr. 3. 7. Hebr. 13. 5 bus vitæ tuæ: * ſicut fui cum Moyſe, ita ero
tecum: non dimittam, nec derelinquam te.
*Deu. 31. 7 & 23. 6 * Confortare, & eſto robuſtus: tu enim
ſorte divides populo huic Terram, pro qua
juravi patribus ſuis, ut traderem eam illis.
B 7 Confortare igitur, & eſto robuſtus valde:
3 Reg. 2. 2. ut cuſtodias, & facias omnem legem, quam
præcepit tibi Moyſes ſervus meus: ne decli-
nes ab ea ad dexteram, vel ad ſiniſtram,
ut intelligas cuncta, quæ agis.
8 Non recedat volumen legis hujus ab
ore tuo: ſed meditaberis in eo diebus, ac
noctibus, ut cuſtodias, & facias omnia
quæ ſcripta ſunt in eo: tunc diriges viam
tuam, & intelliges eam. C
9 Ecce præcipio tibi, confortare, & eſto
robuſtus. Noli metuere, & noli timere:
quoniam tecum eſt Dominus Deus tuus in
omnibus, ad quæcunque perrexeris.
10 Præcepitque Joſue principibus popu-
li, dicens: Tranſite per medium caſtro-
rum, & imperate populo, ac dicite:
11 Præparate vobis cibaria: quoniam poſt
diem tertium tranſibitis Jordanem, & intra-
bitis ad poſſidendam Terram, quam Do-
minus Deus veſter daturus eſt vobis.
12 Rubenitis quoque, & Gaditis, & di-
midiæ tribu Manaſſe ait:
13 Mementote ſermonis, quem præcepit
vobis Moyſes famulus Domini, dicens:
Dominus Deus veſter dedit vobis requiem,
& omnem terram.
14 * Uxores veſtræ, & filii, ac jumen- *Num. 32. 20.
ta manebunt in Terra, quam tradidit vo-
bis Moyſes trans Jordanem: vos autem
tranſite armati ante fratres veſtros, om-
nes fortes manu, & pugnate pro eis,
15 Donec det Dominus requiem fratribus
veſtris, ſicut & vobis dedit, & poſſideant D
ipſi quoque Terram, quam Dominus Deus
veſter daturus eſt eis: & ſic revertemini
in Terram poſſeſſionis veſtræ, & habitabi-
tis in ea, quam vobis dedit Moyſes famulus
Domini trans Jordanem contra ſolis ortum.
16 Reſponderuntque ad Joſue, atque di-
xerunt: Omnia, quæ præcepiſti nobis, fa-
ciemus: & quocumque miſeris, ibimus.
17 Sicut obedivimus in cunctis Moyſi,
ita obediemus & tibi: tantùm ſit Dominus
Deus tuus tecum, ſicut fuit cum Moyſe.
18 Qui contradixerit ori tuo, & nõ obedierit
cunctis ſermonibus, quos præceperis ei, mo-
riatur, tu tantum confortare, & viriliter age.

C A P U T II.

Miſſi exploratores in urbem Jericho, à Rabab meretrice occultantur: promiſſa illi, omnique illius familiæ miſericordia, incolumes redeunt in caſtra.

A 1 M Iſit igitur Joſue filius Nun de Setim
duos viros exploratores in abſcon-
dito: & dixit eis: Ite, & conſiderate ter-
*Hebr. 11.31. Jac. 2.25. ram, urbemque Jericho. * Qui pergentes
ingreſſi ſunt domum mulieris meretricis,
nomine Rahab, & quieverunt apud eam.
2 Nuntiatumque eſt regi Jericho, & di-
ctum: Ecce viri ingreſſi ſunt huc per noctem
de filiis Iſrael, ut explorarent terram.
3 Miſitque rex Jericho ad Rahab dicens:
Educ viros, qui venerunt ad te, & ingreſſi
ſunt domum tuam: exploratores quippe ſunt,
& omnem terram conſiderare venerunt.
*Infr. 6. 17. 4 * Tollenſque mulier viros, abſcondit;
& ait: Fateor, venerunt ad me, ſed ne-
ſciebam, unde eſſent:
5 Cùmque porta clauderetur in tenebris, &
illi pariter exierunt, neſcio, quò abierunt:
perſequimini citò, & comprehendetis eos.
6 Ipſa autem fecit aſcendere viros in ſo-
larium domus ſuæ, operuitque eos ſtipula
B lini, quæ ibi erat.
7 Hi autem, qui miſſi fuerant, ſecuti ſunt
eos per viam, quæ ducit ad vadum Jorda-
nis: illiſque egreſſis ſtatim porta clauſa eſt.
8 Necdum obdormierant, qui latebant,
& ecce mulier aſcendit ad eos, & ait:
9 Novi, quòd Dominus tradiderit vobis
terram: etenim irruit in nos terror veſter,
& elanguerunt omnes habitatores terræ.
*Exo. 14. 21. 10 Audivimus, quòd * ſiccaverit Dominus
aquas maris rubri ad veſtrũ introitum, quan-
*Nu. 21. 24. do egreſſi eſtis ex Ægypto: * & quæ feceritis
duobus Amorrhæorũ regibus, qui erant trans
Jordanem, Sehon, & Og, quos interfeciſtis.
11 Et hæc audientes pertimuimus, & elan-
guit cor noſtrum, nec remanſit in nobis ſpi-
ritus ad introitum veſtrum: Dominus enim
Deus veſter, ipſe eſt Deus in cœlo ſurſum,
& in terra deorſum.
*Inf. 6. 22. 12 * Nunc ergo jurate mihi per Domi-
num, ut quomodò ego miſericordiam feci
vobiſcum, ita & vos faciatis cum domo
patris mei: detiſque mihi verum ſignum,
13 Ut ſalvetis patrem meum, & matrem,
C fratres, ac ſorores meas, & omnia, quæ illo-
rum ſunt, & eruatis animas noſtras à morte.
14 Qui reſponderunt ei: Anima noſtra ſit
pro vobis in mortem, ſi tamen non pro-
dideris nos: cùmque tradiderit nobis Do-
minus terram, faciemus in te miſericor-
diam, & veritatem.
15 Dimiſit ergo eos per funem de fene-
ſtra: domus enim ejus hærebat muro:
16 Dixitque ad eos: Ad montana conſcen-
dite, ne fortè occurrant vobis revertentes,
ibique latitate tribus diebus, donec re-
deant, & ſic ibitis per viam veſtram.
17 Qui dixerunt ad eam: Innoxii erimus
à juramento hoc, quo adjuraſti nos:
18 Si ingredientibus nobis terram, ſignum
fuerit funiculus iſte coccineus, & ligaveris
eum in feneſtra, per quam demiſiſti nos: &
patrem tuum, ac matrem, fratreſque, &
omnem cognationem tuam congregaveris
in domum tuam. D
19 Qui oſtium domus tuæ egreſſus fuerit,
ſanguis ipſius erit in caput ejus, & nos eri-
mus alieni. Cunctorum autem ſanguis, qui
tecum in domo fuerint, redundabit in ca-
put noſtrum, ſi eos aliquis tetigerit.
20 Quòd ſi nos prodere volueris, & ſermo-
nem iſtum proferre in medium, erimus mun-
di ab hoc juramento, quo adjuraſti nos.
21 Et illa reſpondit: Sicut locuti eſtis, ita
fiat, dimittenſque eos, ut pergerent, ap-
pendit funiculum coccineum in feneſtra.
22 Illi verò ambulantes pervenerunt ad
montana, & manſerunt ibi tres dies, donec
reverterentur, qui fuerant perſecuti: quæren-
tes enim per omnẽ viam, non repererunt eos.
23 Quibus urbẽ ingreſſis, reverſi ſunt, & de-
ſcenderũt exploratores de monte: & trãmiſ-
ſo Jordane, venerunt ad Joſue filiũ Nun, nar-
raveruntque ei omnia, quæ acciderant ſibi,
24 Atque dixerunt: Tradidit Dominus om-
nem terram hanc in manus noſtras, & timo-
re proſtrati ſunt cuncti habitatores ejus.

C A P U T III.

Siccatum Dei miraculo Jordanem, præeunte arca, populus tranſit.

1 I Gitur Joſue de nocte conſurgens mo- A
vit caſtra: egredienteſque de Setim,
venerunt ad Jordanem ipſe, & omnes filii
Iſrael, & morati ſunt ibi tres dies.
2 Quibus evolutis, tranſierunt præcones
per caſtrorum medium,
3 Et clamare cœperunt: Quando videritis
arcam fęderis Domini Dei veſtri, & ſacer-
dotes ſtirpis Leviticæ portantes eam, vos quo-
que conſurgite, & ſequimini præcedentes:
4 Sitque inter vos, & arcam ſpatium cu-
bitorum duum millium: ut procul videre
poſſitis, & noſſe, per quam viam ingredia-
mini: quia priùs non ambulaſtis per eam:
& cavete, ne appropinquetis ad arcam.
5 Dixitque Joſue ad populum: Sanctificami- B
ni: cras enim faciet Dñs inter vos mirabilia.
6 Et ait ad ſacerdotes: Tollite arcam fęde-
ris, & præcedite populum. Qui juſſa complen-
tes, tulerunt, & ambulaverunt ante eos.
7 Dixitque Dominus ad Joſue: Hodie inci-
piam exaltare te coram omni Iſrael: ut ſciant,
quòd * ſicut cum Moyſe fui, ita & tecum ſim. *Sap 1, 5.
8 Tu autem præcipe ſacerdotibus, qui por-
tant arcam fœderis, & dic eis: Cùm ingreſſi
fueritis partem aquæ Jordanis, ſtate in ea.
9 Dixitque Joſue ad filios Iſrael: Accedite
huc, & audite verbum Domini Dei veſtri.
10 Et rurſum: In hoc, inquit, ſcietis, quòd C
Dominus Deus vivens in medio veſtri eſt, &
diſperdet in conſpectu veſtro Chananæum, &
Hethæum, Hevæum, & Pherezæum, Gerge-
ſæum quoque, & Jebuſæum, & Amorrhæum.
11 * Ecce arca fœderis Domini omnis
terræ antecedet vos per Jordanem. *Act. 7. 4.
12 Parate duodecim viros de tribubus Iſ-
rael, ſingulos per ſingulas tribus:
13 Et cùm poſuerint veſtigia pedum ſuo-
rum ſacerdotes, qui portant arcam Domi-
ni Dei univerſæ terræ in aquis Jordanis,
aquæ, quæ inferiores ſunt, decurrent,
atque deficient: quæ autem deſuper ve-
niunt, in una mole conſiſtent.
14 Igitur egreſſus eſt populus de tabernacu-

lis

y Google

lis ſuis, ut tranſiret Jordanẽ: & ſacerdotes, qui
portabāt arcam fœderis, pergebant ante eũ.
15 Ingreſſiſque eis Jordanem, & pedibus
eorum in parte aquæ tinctis (Jordanis autem
* Eccl. 24. 36. ripas * alvei ſui tempore meſſis impleverat)
16 Steterunt aquæ deſcendentes in loco uno,
& ad inſtar montis intumeſcentes appare-
bant procul, ab urbe, quæ vocatur Adom,
uſque ad locum Sarthan: quæ autem inferio-
res erant, in mare ſolitudinis (quod nunc
vocatur mortuum) deſcenderunt, uſquequò
omnino deficerent.
17 Populus autem incedebat contra Jeri-
cho: & ſacerdotes, qui portabant arcam
fœderis Domini, ſtabant ſuper ſiccam hu-
mum in medio Jordanis accincti, omniſque
populus per arentem alveum tranſibat.

C A P U T IV.

Duodecim lapides de Jordane ſiccato ad poſterorum memoriam colliguntur, aliique duodecim in ipſo Jordanis alveo ſtatuuntur.

A 1 QUibus tranſgreſſis, dixit Dominus
ad Joſue:
2 Elige duodecim viros ſingulos per ſin-
gulas tribus:
3 Et præcipe eis, ut tollant de medio Jor-
danis alveo, ubi ſteterunt pedes ſacerdo-
tum, duodecim duriſſimos lapides, quos
ponetis in loco caſtrorum, ubi fixeritis
hac nocte tentoria:
4 Vocavitque Joſue duodecim viros, quos
elegerat de filiis Iſrael, ſingulos de ſingu-
lis tribubus,
5 Et ait ad eos: Ite ante arcam Domini
Dei veſtri ad Jordanis medium, & porta-
te inde ſinguli ſingulos lapides in humeris
veſtris, juxta numerum filiorum Iſrael,
6 Ut ſit ſignum inter vos: & quando in-
terrogaverint vos filii veſtri cras, dicentes:
Quid ſibi volunt iſti lapides?
B 7 Reſpondebitis eis: Defecerunt aquæ Jor-
danis ante arcam fœderis Dñi, cùm tranſiret
eum, idcircò poſiti ſunt lapides iſti in moni-
mentum filiorum Iſrael uſque in æternum.
8 Fecerunt ergo filii Iſrael, ſicut præce-
pit eis Joſue, portantes de medio Jorda-
nis alveo duodecim lapides, ut Dominus
ei imperarat, juxta numerum filiorum
Iſrael, uſque ad locum, in quo caſtrame-
tati ſunt, ibique poſuerunt eos.
9 Alios quoque duodecim lapides poſuit
Joſue in medio Jordanis alveo, ubi ſtete-
runt ſacerdotes, qui portabant arcam fœ-
deris: & ſunt ibi uſque in præſentem diem.
10 Sacerdotes autem, qui portabant arcam,
ſtabant in Jordanis medio, donec omnia
complerentur, quæ Joſue, ut loqueretur ad
populum, præceperat Dominus, & dixerat ei
Moyſes. Feſtinavitque populus, & tranſiit.
C 11 Cùmq; trãſiſſent omnes, tranſivit & arca
Dñi, ſacerdoteſque pergebant ante populum.
12 Filii quoque Ruben, & Gad, & dimidia
tribus Manaſſe, armati præcedebant filios
* Nu. 32. 28. Iſrael, * ſicut ei præceperat Moyſes.
13 Et quadraginta pugnatorum millia per
turmas, & cuneos, incedebant per plana,
atque campeſtria urbis Jericho.
14 In die illo magnificavit Dominus Joſue
coram omni Iſrael, ut timerent eum, ſicut
timuerant Moyſen, dum adhuc viveret.
15 Dixitque ad eum:
16 Præcipe ſacerdotibus, qui portant ar-
cam fœderis, ut aſcendant de Jordane.
17 Qui præcepit eis, dicens: Aſcendite D
de Jordane.
18 Cumque aſcendiſſent portantes arcam
fœderis Domini, & ſiccam humum calca-
re cœpiſſent, reverſæ ſunt aquæ in alveum
ſuum, & fluebant, ſicut ante conſueverant.
19 Populus autem aſcendit de Jordane,
decimo die menſis primi, & caſtrametati
ſunt in Galgalis contra Orientalem plagam
urbis Jericho.
20 Duodecim quoq; lapides, quos de Jorda-
nis alveo ſumpſerãt, poſuit Joſue in Galgalis,
21 Et dixit ad filios Iſrael: Quando inter-
rogaverint filii veſtri cras patres ſuos, & di-
xerint eis: Quid ſibi volunt lapides iſti?
22 Docebitis eos, atque dicetis: Per aren-
tem alveum tranſivit Iſrael Jordanem iſtum,
23 Siccante Domino Deo veſtro aquas ejus
in conſpectu veſtro, donec tranſiretis:
24 * Sicut fecerat prius in mari rubro, * Exo. 14. 21.
quod ſiccavit, donec tranſiremus.
25 Ut diſcant omnes terrarum populi for-
tiſſimam Domini manum, ut & vos timeatis
Dominum Deum veſtrum omni tempore.

C A P U T V.

Terrentur Chananæi: circumciſio fit in Galgalis, & Phaſe celebratur: deficit manna, ubi de fructibus terræ edunt, & angelus Domini Joſue apparet.

1 POſtquam ergo audierunt omnes reges A
Amorrhæorum, qui habitabant trans
Jordanem ad occidentalem plagam, & cun-
cti reges Chanaan, qui propinqua poſſide-
bant magni maris loca, quòd ſiccaſſet Do-
minus fluenta Jordanis coram filiis Iſrael,
donec tranſirent, diſſolutum eſt cor eo-
rum, & non remanſit in eis ſpiritus, ti-
mentium introitum filiorum Iſrael.
2 Eo tempore ait Dominus ad Joſue:
Fac tibi cultros lapideos, & circumcide
ſecundò filios Iſrael.
3 Fecit, quod juſſerat Dominus, & circum-
cidit filios Iſrael in colle præputiorum.
4 Hæc autem cauſa eſt ſecundæ circumci- B
ſionis: Omnis populus, qui egreſſus eſt de
Ægypto generis maſculini, univerſi bella-
tores viri, mortui ſunt in deſerto per lon-
giſſimos viæ circuitus,
5 Qui omnes circumciſi erant. Populus
autem, qui natus eſt in deſerto,
6 Per quadraginta annos itineris latiſſimæ
ſolitudinis, incircumciſus fuit: donec con-
ſumerentur, qui non audierant vocem Domi-
ni, & quibus ante juraverat, ut non oſtende-
ret eis Terram lacte, & melle manantem.
7 Horum filii in locum ſucceſſerunt pa- C
trum, & circumciſi ſunt à Joſue: quia ſi-
cut nati fuerant, in præputio erant, nec
eos in via aliquis circumciderat.
8 Poſtquam autem omnes circumciſi ſunt,
manſerunt in eodem caſtrorum loco, do-
nec ſanarentur.
9 Dixitque Dominus ad Joſue: Hodie ab-
ſtuli opprobrium Ægypti à vobis. Voca-
tumque eſt nomen loci illius Galgala, uſ-
que in præſentem diem.

D 10 Manſeruntque filii Iſrael in Galgalis,
& fecerunt Phaſe, quartadecima die menſis ad veſperum in campeſtribus Jericho
11 Et comederunt de frugibus terræ die altero, azymos panes, & polentam ejuſdẽ anni.
12 Defecitque manna, poſtquam comederunt de frugibus terræ, nec uſi ſunt ultrà cibo illo filii Iſrael, ſed comederunt de frugibus præſentis anni terræ Chanaan.
13 Cùm autem eſſet Joſue in agro urbis Jericho, levavit oculos, & vidit virum ſtantem contra ſe, evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum: & ait: Noſter es, an adverſariorum?
14 Qui reſpondit: Nequaquam: ſed ſum princeps exercitus Domini, & nunc venio.
15 Cecidit Joſue pronus in terram. Et adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad ſervum ſuum?
16 * Solve, inquit, calceamentum tuum de pedibus tuis: locus enim, in quo ſtas, ſanctus eſt. Fecitque Joſue, ut ſibi fuerat imperatum. *Exo. 3. 5. Act. 7. 33.

CAPUT VI.

Poſt varios ſeptem dierum circuitus cum arca, Jericho capta funditùs deletur: ſola ſervatur Rahab cum ſuis: reædificatori urbis maledicitur.

A 1 JEricho autem clauſa erat, atque munita, timore filiorum Iſrael, & nullus egredi audebat, aut ingredi.
2 Dixitque Dominus ad Joſue: Ecce dedi in manu tua Jericho, & regem ejus, omneſque fortes viros.
3 Circuite urbem cuncti bellatores ſemel per diem: ſic facietis ſex diebus.
4 Septimo autem die ſacerdotes tollant ſeptem buccinas, quarum uſus eſt in jubilæo, & præcedant arcam fœderis: ſeptieſque circuibitis civitatem, & ſacerdotes clangent buccinis.
5 Cùmque inſonuerit vox tubæ longior, atque conciſior, & in auribus veſtris increpuerit: conclamabit omnis populus vociferatione maxima, & muri funditùs corruent civitatis, ingredienturque ſinguli per locum, contra quem ſteterint.
6 Vocavit ergo Joſue filius Nun ſacerdotes, & dixit ad eos: Tollite arcam fœderis: & ſeptem alii ſacerdotes tollant ſeptem jubilæorum buccinas, & incedant ante arcã Domini.
7 Ad populum quoque ait: Ite, & circuite civitatẽ, armati præcedentes arcam Domini.
B 8 Cùmque Joſue verba finiſſet, & ſeptem ſacerdotes ſeptem buccinis clangerent ante arcam fœderis Domini,
9 Omniſque præcederet armatus exercitus, reliquum vulgus arcam ſequebatur, ac buccinis omnia concrepabant.
10 Præceperat autem Joſue populo, dicens: Non clamabitis, nec audietur vox veſtra, neque ullus ſermo ex ore veſtro egredietur: donec veniat dies in quo dicam vobis: Clamate, & vociferamini.
11 Circuivit ergo arca Domini civitatem ſemel per diem, & reverſa in caſtra manſit ibi.
12 Igitur Joſue de nocte conſurgente, tulerunt ſacerdotes arcam Domini,
13 Et ſeptem ex eis ſeptem buccinas, quarum in jubilæo uſus eſt: præcedebantque arcam Domini ambulantes, atque clangentes: & armatus populus ibat ante eos, vulgus autem reliquum ſequebatur arcam, & buccinis perſonabat.
14 Circuieruntque civitatem ſecundo die ſemel, & reverſi ſunt in caſtra. Sic fecerunt ſex diebus.
15 Die autem ſeptimo, diluculò conſurgentes, circuierunt urbem, ſicut diſpoſitum erat, ſepties.
16 Cùmque ſeptimo circuitu clangerent buccinis ſacerdotes, dixit Joſue ad omnem Iſrael: Vociferamini: tradidit enim vobis Dominus civitatem: C
17 Sitque civitas hæc anathema: & omnia, quæ in ea ſunt, Domino, ſola Rahab meretrix vivat, cum univerſis, qui cum ea in domo ſũt: * abſcondit enim nuntios, quos direximus. * Sup. 2. 4. Hebr. 11. 31.
18 Vos autem cavete, ne de his, quæ præcepta ſunt, quippiam contingatis, & ſitis prævaricationis rei, & omnia caſtra Iſrael

ſub peccato ſint, atque turbentur.
19 Quidquid autem auri, & argenti fuerit,
& vaſorum æneorum, ac ferri, Domino con-
ſecretur, repoſitum in theſauris ejus.
Heb. 11. 30. 20 Igitur omni populo vociferante, & clan-
gentibus tubis, poſtquam in aures multitudi-
nis vox, ſonituſque increpuit, muri illico cor-
ruerunt: & aſcendit unuſquiſque per locum,
qui contra ſe erat: * ceperuntque civitatem, *1 Mach. 11. 15.
21 Et interfecerunt omnia, quæ erant in ea
à viro uſque ad mulierem, ab infante uſque
ad ſenem. Boves quoque, & oves, & aſi-
nos in ore gladii percuſſerunt.
D *Sup 2. 1. 22 Duobus autẽ viris, *qui exploratores miſ-
ſi fuerat, dixit Joſue: Ingredimini domũ mu-
lieris meretricis, & producite eam, & omnia,
quæ illius ſunt, ſicut juramento firmaſtis.
*Heb. 11. 31. 23 * Ingreſſique juvenes, eduxerunt Rahab,
& parentes ejus, fratres quoque, & cunctam
ſupellectilem, ac cognationem illius, & ex-
tra caſtra Iſrael manere fecerunt.
24 * Urbem autem, & omnia, quæ erant *Infr. 8. 2.
in ea, ſuccenderunt: abſque auro, & ar-
gento, & vaſis æneis, ac ferro, quæ in
ærarium Domini conſecrarunt.
25 Rahab verò meretricem, & domum pa-
tris ejus, & omnia, quæ habebat, fecit Jo-
ſue vivere, & habitaverunt in medio Iſrael
uſque in præſentem diem, eo quòd abſcon-
derit nuntios, quos miſerat, ut explorarent
Jericho. In tempore illo imprecatus eſt
Joſue, dicens:
26 * Maledictus vir coram Domino, qui ſu- *3 Reg. 16. 34.
ſcitaverit, & ædificaverit civitatem Jericho.
In primogenito ſuo fundamenta illius jaciat,
& in noviſſimo liberorum ponat portas ejus.
27 Fuit ergo Dominus cum Joſue, & no-
men ejus vulgatum eſt in omni terra.

CAPUT VII.

*Explorata urbe Hai, cedit populus Iſrael ho-
ſtibus propter furtũ de anathemate Jeri-
cho: quapropter poſt Joſue lamentationem
miſſa ſorte Achan lapidatur juſſu Domini.*

A *Joſr. 22. 20. *1. Paral. 2. 7. 1 FIlii * autem Iſrael prævaricati ſunt
mandatum, & uſurpaverunt de ana-
themate. * Nam Achan filius Charmi, fi-
lii Zabdi, filii Zare de tribu Juda, tulit
aliquid de anathemate: iratuſque eſt Do-
minus contra filios Iſrael.
2 Cùmque mitteret Joſue de Jericho viros
contra Hai, quæ eſt juxta Bethaven, ad
orientalem plagam oppidi Bethel, dixit eis:
Aſcendite, & explorate terram. Qui præce-
B pta complentes exploraverunt Hai.
3 Et reverſi dixerunt ei: Non aſcendat om-
nis populus, ſed duo, vel tria millia viro-
rum pergant, & deleant civitatem: quare
omnis populus fruſtra vexabitur contra
hoſtes pauciſſimos?
4 Aſcenderunt ergo tria millia pugnato-
rum. Qui ſtatim terga vertentes,
5 Percuſſi ſunt à viris urbis Hai, & corrue-
runt ex eis triginta ſex homines: perſecuti-
que ſunt eos adverſarii de porta uſque ad Sa-
barim, & ceciderunt per prona fugientes:
pertimuitque cor populi, & inſtar aquæ
liquefactum eſt.
6 Joſue verò ſcidit veſtimenta ſua, &
pronus cecidit in terram coram arca Do-
mini uſque ad veſperam, tam ipſe, quàm
omnes ſenes Iſrael: miſeruntque pulverem
ſuper capita ſua,
7 Et dixit Joſue: Heu: Domine Deus,
quid voluiſti traducere populum iſtum Jor- B
danem fluvium, ut traderes nos in manus
Amorrhæi, & perdere? utinam, ut cœpi-
mus, manſiſſemus trans Jordanem.
8 Mi Domine Deus, quid dicam, videns
Iſraelem hoſtibus ſuis terga vertentem?
9 Audient Chananæi, & omnes habitatores
Terræ, & pariter conglobati circumdabunt
nos, atque delebunt nomen noſtrum de ter-
ra: & quid facies magno nomini tuo?
10 Dixitque Dominus ad Joſue: Surge,
cur jaces pronus in terra?
11 Peccavit Iſrael, & prævaricatus eſt pactũ
meum: tuleruntq; de anathemate, & furati sũt
atq; mentiti, & abſconderunt inter vaſa ſua.
12 Nec poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos,
eoſque fugiet: quia pollutus eſt anathemate,

non ero ultra vobiſcum, donec conteratis eum, qui hujus ſceleris reus eſt.

13 Surge, ſanctifica populum, & dic eis: * Sanctificamini in craſtinum: hæc enim dicit Dominus Deus Iſrael. Anathema in medio tui eſt Iſrael: non poteris ſtare coram hoſtibus tuis, donec deleatur ex te, qui hoc contaminatus eſt ſcelere.

* Lev. 20. 7. Num. 11. 18. Supr. 3. 5.

G

1 Reg. 19. 5.

14 Accedetiſque mane ſinguli per tribus veſtras: & quamcumque tribum ſors invenerit, accedet per cognationes ſuas, & cognatio per domos, domuſque per viros.

15 Et quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehenſus, comburetur igni cum omni ſubſtantia ſua: quoniam prævaricatus eſt pactum Domini, & fecit nefas in Iſrael.

16 Surgens itaque Joſue manè, applicuit Iſrael per tribus ſuas, & invēta eſt tribus Juda.

17 Quæ cùm juxta familias ſuas eſſet oblata, inventa eſt familia Zare. Illam quoque per domos offerens, reperit Zabdi:

18 Cujus domum in ſingulos dividens viros, invenit Achan filium Charmi, filii Zabdi, filii Zare de tribu Juda.

19 Et ait Joſue ad Achan: Fili mi, da gloriam Domino Deo Iſrael, & confitere, atque indica mihi, quod feceris, ne abſcondas.

20 Reſponditque Achan Joſue, & dixit ei: Vere ego peccavi Domino Deo Iſrael, & ſic, & ſic feci.

21 Vidi enim inter ſpolia pallium coccineū valde bonum, & ducentos ſiclos argenti, regulamque auream quinquaginta ſiclorum: & concupiſcens abſtuli, & abſcondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque foſſa humo operui.

22 Miſit ergo Joſue miniſtros: qui currentes ad tabernaculum illius, repererunt cuncta abſcondita in eodem loco, & argētum ſimul.

23 Auferenteſque de tentorio, tulerunt ea ad Joſue, & ad omnes filios Iſrael, projeceruntque ante Dominum.

* 1. Reg. 18. 17.

24 * Tollens itaque Joſue Achan filium Zare, argentumque, & pallium, & auream regulam, filios quoque, & filias ejus, boves, & aſinos, & oves, ipſumque tabernaculum, & cunctam ſupellectilem (& omnis Iſrael cum eo) duxeruntque eos ad vallem Achor:

25 Ubi dixit Joſue: Quia turbaſti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidavitque eum omnis Iſrael: & cuncta, quæ illius erant, igne conſumpta ſunt.

26 Congregaveruntque ſuper eum acervum magnum lapidum, qui permanet uſque in præſentem diem. Et averſus eſt furor Domini ab eis. Vocatumque eſt nomen loci illius, Vallis Achor, uſque hodie.

CAPUT VIII.

Expugnata Hai, rex ejus ſuſpenditur, erecto altari lapideo. Deuteronomium ſuper lapides ſcribitur, & populo benedicitur.

A

1 DIxit autem Dominus ad Joſue: Ne timeas, neque formides: tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, & conſurgens aſcende in oppidum Hai, ecce tradidi in manu tua regem ejus, & populum, urbemque, & terram.

* Sup. 6. 24.

2 Facieſque urbi Hai, & regi ejus, * ſicut feciſti Jericho, & regi illius: prædam verò, & omnia animantia diripietis vobis: pone inſidias urbi poſt eam.

3 Surrexitque Joſue, & omnis exercitus bellatorum cum eo, ut aſcenderet in Hai: & electa triginta millia virorum fortium miſit nocte.

4 Præcepitque eis, dicens: Ponite inſidias poſt civitatem: nec longiùs recedatis, & eritis omnes parati.

B

* Sup. 7. 4.

5 * Ego autem, & reliqua multitudo, quæ mecum eſt, accedemus ex adverſo contra urbem. Cùmque exierint contra nos ſicut ante fecimus, fugiemus, & terga vertemus:

6 Donec perſequētes ab urbe lōgiùs protrahamur: putabunt enim nos fugere ſicut prius.

7 Nobis ergo fugientibus, & illis perſequentibus, conſurgetis de inſidiis, & vaſtabitis civitatem: tradetque eam Dominus Deus veſter in manus veſtras.

8 Cùmque ceperitis, ſuccendite eam, & ſic omnia facietis, ut juſſi.

9 Dimiſitque eos, & perrexerunt ad locum inſidiarum, ſederuntque inter Bethel, & Hai, ad occidentalem plagam urbis Hai. Joſue autem nocte illa in medio manſit populi,

10 Surgenſque diluculò recenſuit ſocios, & aſcendit cum ſenioribus in fronte exercitus, vallatus auxilio pugnatorum.

C

11 Cùmq; veniſsēt, & aſcēdiſſent ex adverſo civitatis, ſteterunt ad ſeptentrionalem urbis plagam, inter quam, & eos erat vallis media.

12 Quinque autem millia viros elegerat, & poſuerat in inſidiis inter Bethel, & Hai, ex occidentali parte ejuſdem civitatis:

13 Omnis verò reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat, ita ut noviſſimi illius multitudinis occidentalem plagam urbis attingerent. Abiit ergo Joſue nocte illa, & ſtetit in vallis medio.

14 Quod cùm vidiſſet rex Hai, feſtinavit manè, & egreſſus eſt cum omni exercitu civitatis, direxitque aciem contra deſertum, ignorans, quòd poſt tergum laterent inſidiæ.

15 Joſue verò, & omnis Iſrael ceſſerunt loco, ſimulantes metum, & fugientes per ſolitudinis viam.

D

16 At illi vociferantes pariter, & ſe mutuò cohortantes, perſecuti ſunt eos. Cùmque receſſiſſent à civitate,

17 Et ne unus quidem in urbe Hai, & Bethel remāſiſſet, qui non perſequeretur Iſrael (ſicut eruperant aperta oppida relinquentes,)

18 Dixit Dominus ad Joſue: Leva clypeum, qui in manu tua eſt, contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam.

19 Cùmque elevaſſet clypeum ex adverſo civitatis, inſidiæ, quæ latebant, ſurrexerunt confeſtim: & pergentes ad civitatem, ceperunt, & ſuccenderunt eam.

E

20 Viri autem civitatis, qui perſequebantur Joſue, reſpicientes, & videntes fumum urbis ad cœlum uſque conſcendere, non potuerunt ultrà huc, illucque diffugere: præſertim cùm hi, qui ſimulaverant fugam, & tendebant ad ſolitudinem, contra perſequentes fortiſſime reſtitiſſent.

21 Videnſque Joſue, & omnis Iſrael, quòd capta eſſet civitas, & fumus urbis aſcenderet, reverſus percuſſit viros Hai.

22 Siquidem & illi, qui ceperant, & ſuccēderant civitatem, egreſſi ex urbe contra ſuos,

medios hoſtium ferire cœperunt. Cùm ergo ex utraque parte adverſarii cæderentur, ita ut nullus de tanta multitudine ſalvaretur,

23 Regem quoque urbis Hai apprehenderunt viventem, & obtulerunt Joſue.

24 Igitur omnibus interfectis, qui Iſraelẽ ad deſerta tendentem fuerant perſecuti, & in eodem loco gladio corruentibus, reverſi filii Iſrael percuſſerunt civitatem.

25 Erant autem, qui in eodem die conciderant, à viro uſque ad mulierem, duodecim millia hominum, omnes urbis Hai.

F 26 Joſue verò non contraxit manum, quam in ſublime porrexerat, tenens clypeum, donec interficerentur omnes habitatores Hai.

27 Jumenta autem, & prædam civitatis diviſerunt ſibi filii Iſrael, ſicut præceperat Dominus Joſue.

28 Qui ſuccendit urbem, & fecit eam tumulum ſempiternum.

29 Regem quoq; ejus ſuſpendit in patibulo uſq; ad veſperam, & ſolis occaſum. Præcepitque Joſue, & depoſuerũt cadaver ejus de cruce: projeceruntque in ipſo introitu civitatis, congeſto ſuper eum magno acervo lapidum, qui permanet uſque in præſentem diem.

30 Tunc ædificavit Joſue altare Domino Deo Iſrael in monte Hebal:

* Exo. 20. 25. Deut. 27. 5. 31 * Sicut præceperat Moyſes famulus Domini filiis Iſrael, & ſcriptum eſt in volumine legis Moyſi: altare verò de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit: & obtulit ſuper eo holocauſta Domino, immolavitque pacificas victimas.

G 32 Et ſcripſit ſuper lapides Deuteronomium legis Moyſi, quod ille digeſſerat coram filiis Iſrael.

33 Omnis autem populus, & majores natu, duceſque ac judices ſtabant ex utraque parte arcæ in conſpectu ſacerdotum, qui portabant arcam fœderis Domini, ut advena, ita & indigena. Media pars eorum juxta montem Garizim, & media juxta montem Hebal, ſicut præceperat Moyſes famulus Domini. Et primùm quidem benedixit populo Iſrael.

34 Poſt hæc legit omnia verba benedictionis, & maledictionis, & cuncta, quæ ſcripta erant in legis volumine.

35 Nihil ex his, quę Moyſes juſſerat, reliquit intactum, ſed univerſa replicavit coram omni multitudine Iſrael, mulieribus, ac parvulis, & advenis, qui inter eos morabantur.

C A P U T IX.

Gabaonitæ ſimulatione longi itineris imponentes Joſue, & principibus Iſraelitarum, interpoſito juramento ſalvantur, inſecuto tamen murmure, perpetuo famulitio aſtringuntur.

A 1 QUibus auditis, cuncti reges trans Jordanem, qui verſabantur in montanis, & campeſtribus, in maritimis, ac litore magni maris, hi quoque, qui habitabant juxta Libanum, Hethæus, & Amorrhæus, Chananæus, Pherezæus, & Hevæus, & Jebuſæus,

2 Congregati ſunt pariter, ut pugnarent contra Joſue, & Iſrael uno animo, eademque ſententia.

3 At hi, qui habitabant in Gabaon, audiẽtes cuncta, quæ fecerat Joſue Jericho, & Hai,

4 Et callide cogitantes, tulerunt ſibi cibaria, ſaccos veteres aſinis imponentes, & utres vinarios ſciſſos, atque conſutos,

5 Calceamentaque perantiqua, quæ ad indicium vetuſtatis pittaciis conſuta erant, induti veteribus veſtimentis: panes quoque, quos portabant ob viaticum, duri erant, & in fruſta comminuti:

6 Perrexerũtq; ad Joſue, qui tũc morabatur in caſtris Galgalæ, & dixerunt ei atque ſimul omni Iſraeli: De terra lõginqua venimus, pacem vobiſcum facere cupientes. Reſponderuntque viri Iſrael ad eos, atque dixerunt:

7 Ne forte in terra, quę nobis ſorte debetur, habitetis, & non poſſimus fœdus inire vobiſcũ. B

8 At illi ad Joſue: Servi, inquiunt, tui ſumus. Quibus Joſue, ait: Quinam eſtis vos? & unde veniſtis?

9 Reſponderunt: De terra longinqua valdè venerunt ſervi tui in nomine Domini Dei tui. Audivimus enim famam potentiæ ejus, cuncta, quæ fecit in Ægypto,

10 * Et duobus regibus Amorrhæorum, qui fuerũt trans Jordanem, Sehon regi Heſebon, & Og regi Baſan, qui erant in Aſtaroth: * Numer. 21. 13.

11 Dixeruntque nobis ſeniores, & omnes habitatores terræ noſtræ: Tollite in manibus cibaria ob longiſſimam viam, & occurrite eis, & dicite: ſervi veſtri ſumus, fœdus inite nobiſcum.

12 En panes, quando egreſſi ſumus de domibus noſtris, ut veniremus ad vos, calidos ſumpſimus: nunc ſicci facti ſunt, & vetuſtate nimia comminuti.

13 Utres vini novos implevimus, nunc rupti ſunt, & ſoluti: veſtes, & calceamenta, quibus induimur, & quæ habemus in pedibus, ob longitudinem longioris viæ trita ſunt, & pene conſumpta.

14 Suſceperunt igitur de cibariis eorum, & os Domini non interrogaverunt. C

15 * Fecitque Joſue cum eis pacem, & inito fœdere pollicitus eſt, quòd non occiderentur: principes quoq; multitudinis juraverunt eis. * 2. Reg. 21. 2.

16 Poſt dies autem tres initi fœderis, audierunt, quòd in vicino habitarent, & inter eos futuri eſſent.

17 Moveruntque caſtra filii Iſrael, & venerunt in civitates eorum die tertio, quarum hæc vocabula ſunt: Gabaon, & Caphira, & Beroth, & Cariathiarim.

18 Et non percuſſerunt eos, eò quòd juraſſent eis principes multitudinis in nomine Domini Dei Iſrael. Murmuravit itaque omne vulgus contra principes Iſrael.

19 Qui reſponderunt eis: Juravimus illis in nomine Domini Dei Iſrael, & idcircò non poſſumus eos contingere.

20 Sed hoc faciemus eis: Reſerventur quidem, ut vivant, ne contra nos ira Domini concitetur, ſi pejeraverimus: D

21 Sed ſic vivant, ut in uſus univerſæ multitudinis ligna cædant, aquaſque comportent. Quibus hæc loquentibus,

22 Vocavit Gabaonitas Joſue, & dixit eis: Cur nos decipere fraude voluiſtis, ut diceretis: Procul valde habitamus à vobis, cùm in medio noſtri ſitis?

23 Itaque ſub maledictione eritis, & non deficiet de ſtirpe veſtra ligna cædens, aquaſque comportans in domum Dei mei.

24 Qui reſponderunt: Nuntiatum eſt no-
bis ſervis tuis, quod promiſiſſet Dominus
Deus tuus Moyſi ſervo ſuo, ut traderet vo-
bis omnem Terram, & diſperderet cunctos
habitatores ejus. Timuimus igitur valde,
& providimus animabus noſtris, veſtro
terrore compulſi, & hoc conſilium inivi-
mus:
25 Nunc autem in manu tua ſumus: quod
tibi bonum, & rectum videtur, fac nobis.
26 Fecit ergo Joſue, ut dixerat, & libe-
ravit eos de manu filiorum Iſrael, ut non
occiderentur.
27 Decrevitque in illo die eos eſſe in mi-
niſterio cuncti populi, & altaris Domini,
cædentes ligna, & aquas comportantes,
uſque in præſens tempus, in loco, quem
Dominus elegiſſet.

C A P U T X.

Quinque reges oppugnantes urbem Gabaon, immoto ſole unius diei ſpatio vincuntur, & ex ſpelunca extracti ſuſpenduntur, pluresque alii reges, & civitates exſcinduntur.

A 1 QUæ cùm audiſſet Adoniſedec rex Je-
ruſalem, quod ſcilicet cœpiſſet Joſue
Hai, & ſubvertiſſet eam (ſicut enim
fecerat Jericho, & regi ejus, ſic fecit Hai, &
regi illius) & quod transfugiſſent Gabaoni-
tæ ad Iſrael, & eſſent fœderati eorum,
2 Timuit valde. Urbs enim magna erat Ga-
baon & una civitatum regalium, & major op-
pido Hai, omneſque bellatores ejus fortiſſimi.
3 Miſit ergo Adoniſedec rex Jeruſalem ad
Oham regem Hebron, & ad Pharan regem
Jerimoth, ad Japhia quoque regem Lachis,
& ad Dabir regem Eglon, dicens:
4 Ad me aſcendite, & ferte præſidium,
ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit
ad Joſue, & ad filios Iſrael.
5 Congregati igitur aſcenderunt quinque
reges Amorrhæorum, rex Jeruſalem, rex He-
bron, rex Jerimoth, rex Lachis, rex Eglon,
ſimul cum exercitibus ſuis, & caſtrametati
ſunt circa Gabaon, oppugnantes eam.
B 6 Habitatores autem Gabaon urbis obſeſſæ
miſerunt ad Joſue, qui tunc morabatur in ca-
ſtris apud Galgalam, & dixerunt ei: Ne re-
trahas manus tuas ab auxilio ſervorum tuo-
rum: aſcende citò, & libera nos, ferque
præſidium: convenerunt enim adversùm
nos omnes reges Amorrhæorum, qui ha-
bitant in montanis.
7 Aſcenditque Joſue de Galgalis, & omnis
exercitus bellatorum cum eo, viri fortiſſimi.
8 Dixitque Dominus ad Joſue: Ne ti-
meas eos: in manus enim tuas tradidi il-
los: nullus ex eis tibi reſiſtere poterit.
9 Irruit itaque Joſue ſuper eos repentè,
tota nocte aſcendens de Galgalis:
10 Et conturbavit eos Dominus à facie Iſ-
rael: contrivitque plaga magna in Gabaon, ac
perſecutus eſt eos per viam aſcenſus Beth-ho-
ron, & percuſſit uſque Azeca, & Maceda. C
11 Cumque fugerent filios Iſrael, & eſſent
in deſcenſu Beth-horon, Dominus miſit
ſuper eos lapides magnos de cœlo uſque
ad Azeca: & mortui ſunt multò plures la-
pidibus grandinis, quam quos gladio per-
cuſſerant filii Iſrael.
12 Tunc locutus eſt Joſue Domino, in
die, qua tradidit Amorrhæum in conſpe-
ctu filiorum Iſrael, dixitque coram eis:
Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna
contra vallem Ajalon.
13 Steteruntque * Sol, & Luna, donec ulci-
ſceretur ſe gens de inimicis ſuis. Nonne ſcri-
ptum eſt hoc in libro juſtorum? Stetit itaque *Eccl. 46. c. Iſaiæ 28. 21.
Sol in medio cœli, & non feſtinavit occum-
bere ſpatio unius diei.
14 Non fuit anteà, nec poſteà tam longa
dies, obediente Domino voci hominis, &
pugnante pro Iſrael.
15 Reverſuſque eſt Joſue cum omni Iſ-
rael in caſtra Galgalæ.
16 Fugerant enim quinque reges, & ſe
abſconderant in ſpelunca urbis Maceda.
17 Nuntiatumque eſt Joſue, quod inven-
ti eſſent quinque reges latentes in ſpelun-
ca urbis Maceda.

D 18 Qui præcepit ſociis, & ait: Volvite ſaxa
ingentia ad os ſpeluncæ, & ponite viros in-
duſtrios, qui clauſos cuſtodiant:
19 Vos autem nolite ſtare, ſed perſequimini
hoſtes, & extremos quoſque fugientium cæ-
dite: nec dimittatis eos urbium ſuarum in-
trare præſidia, quos tradidit Dominus
Deus in manus veſtras.
20 Cæſis ergo adverſariis plaga magna, &
uſque ad internecionem pene conſumptis,
hi, qui Iſrael effugere potuerunt, ingreſſi
ſunt civitates munitas.
21 Reverſuſque eſt omnis exercitus ad Joſue
in Maceda, ubi tunc erant caſtra, ſani,
& integro numero: nulluſque contra filios
Iſrael mutire auſus eſt.
22 Præcepitque Joſue, dicens: Aperite
os ſpeluncæ, & producite ad me quinque
reges, qui in ea latitant.
23 Feceruntque miniſtri, ut ſibi fuerat impe-
ratum & eduxerunt ad eum quinque reges de
ſpelunca, regem Jeruſalem, regem Hebron,
regem Jerimoth, regem Lachis, regem Eglon.
24 Cùmque educti eſſent ad eum, vocavit
E omnes viros Iſrael, & ait ad principes exer-
citus, qui ſecu erãt: Ite, & ponite pedes ſuper
colla regum iſtorum. Qui cùm perrexiſſent,
& ſubjectorum colla pedibus calcarent,
25 Rurſum ait ad eos: Nolite timere,
nec paveatis, confortamini, & eſtote ro-
buſti: ſic enim faciet Dominus cunctis ho-
ſtibus veſtris, adverſùm quos dimicatis.
26 Percuſſitque Joſue, & interfecit eos,
atque ſuſpendit ſuper quinque ſtipites: fue-
runtque ſuſpenſi uſque ad veſperum.
*Deu. 21.23. 27 * Cùmque occumberet ſol, præcepit ſo-
ciis, ut deponerent eos de patibulis. Qui de-
poſitos projecerunt in ſpeluncam, in qua la-
tuerant, & poſuerunt ſuper os ejus ſaxa in-
gentia, quæ permanent uſque in præſens.
28 Eodem quoq; die Macedam cepit Joſue,
F & percuſſit eam in ore gladii, regemq; illius
interfecit, & omnes habitatores ejus: non di-
miſit in ea ſaltem parvas reliquias. Fecitque
regi Maceda, ſicut fecerat regi Jericho.
29 Tranſivit autem cum omni Iſrael de Ma-
ceda in Lebna, & pugnabat contra eam:
30 Quam tradidit Dominus cum rege ſuo in
manus Iſrael: percuſſeruntque urbem in ore
gladii, & omnes habitatores ejus. Non dimi-
ſerunt in ea ullas reliquias. Feceruntque re-
* Sup. 6. b. gi Lebna, * ſicut fecerant regi Jericho.
31 De Lebna tranſivit in Lachis cum omni
Iſrael: & exercitu per gyrum diſpoſito
oppugnabat eam.
32 Tradiditque Dominus Lachis in manus
Iſrael, & cepit eam die altero, atque per-
cuſſit in ore gladii, omnemque animam,
quæ fuerat in ea, ſicut fecerat Lebna.
33 Eo tempore aſcendit Horam rex Gazer,
ut auxiliaretur Lachis: quem percuſſit Joſue
cum omni populo ejus uſq; ad internecionẽ.
34 Tranſivitque de Lachis in Eglon, &
circumdedit,
35 Atque expugnavit eam eadem die: per-
cuſſitque in ore gladii omnes animas, quæ
erant in ea, juxta omnia, quæ fecerat Lachis.
36 Aſcendit quoq; cum omni Iſrael de Eglon
in Hebron, & pugnavit contra eam.
G 37 Cepit eam, & percuſſit in ore gladii, regẽ
quoque ejus, & omnia oppida regionis illius,
univerſaſque animas, quæ in ea fuerant com-
moratæ: non reliquit in ea ullas reliquias:
ſicut fecerat Eglon, ſic fecit & Hebron,
cuncta, quæ in ea reperit, conſumens gladio.
38 Inde reverſus in Dabir,
39 Cepit eam atque vaſtavit: regem quoque
ejus, atque omnia per circuitum oppida per-
cuſſit in ore gladii: nõ dimiſit in ea ullas reli-
quias, ſicut fecerat Hebron, & Lebna, & regi-
bus earum, ſic fecit Dabir, & regi illius.
40 Percuſſit itaque Joſue omnem Terram
montanam, & meridianam, atque campe-
ſtrem, & Aſedoth cum regibus ſuis: non
dimiſit in ea ullas reliquias, ſed omne,
quod ſpirare poterat, interfecit, ſicut præ-
ceperat ei Dominus Deus Iſrael,
41 A Cadesbarne uſque Gazam. Omnem
terram Goſen uſque Gabaon,
42 Univerſoſque reges, & regiones eo-
rum, uno impetu cepit, atque vaſtavit;
Dominus enim Deus Iſrael pugnavit pro eo.
43 Reverſuſque eſt cum omni Iſrael ad
locum caſtrorum in Galgala.

C A P U T XI.

*Expugnat Joſue regem Jabin cum aliis plu-
rimis regibus, ac populis, omnia ſervans,
quæ Dominus Moyſi præceperat.*

1 QUæ cùm audiſſet Jabin rex Aſor, mi- A
ſit ad Jobab regem Madon, & ad re-
gem Semeron, atque ad regem Achſaph:
2 Ad reges quoque Aquilonis, qui habita-
bant in montanis, & in planitie contra me-
ridiem Ceneroth, in campeſtribus quoque,
& in regionibus Dor juxta mare:
3 Chananæum quoque ab Oriente, & Oc-
cidente, & Amorrhæum, atque Hethæum,
ac Pherezæum, & Jebuſæum in montanis:
Hevæum quoque, qui habitabat ad radi-
ces Hermon in terra Maſpha.
4 Egreſſique ſunt omnes cum turmis ſuis, B
populus multus nimis ſicut arena, quæ eſt
in littore maris, equi quoque, & currus
immenſæ multitudinis.
5 Conveneruntque omnes reges iſti in unum
ad aquas Merom, ut pugnarent contra Iſrael.
6 Dixitque Dominus ad Joſue: Ne timeas
eos: cras enim hac eadem hora ego tradam
omnes iſtos vulnerandos in conſpectu Iſ-
rael: equos eorum ſubnervabis, & currus
igne combures.
7 Venitque Joſue, & omnis exercitus
cum eo adverſus illos ad Aquas Merom
ſubitò, & irruerunt ſuper eos,
8 Tradiditque illos Dominus in manus Iſ-
rael. Qui percuſſerunt eos, & perſecuti ſunt
uſque ad Sidonem magnam, & Aquas Maſe-
rephod, campumque Maſphe, qui eſt ad
Orientalem illius partem. Ita percuſſit om-
nes, ut nullas dimitteret ex eis reliquias.
9 Fecitq; ſicut præceperat ei Dñs, equos eo-
rum ſubnervavit, curruſque combuſſit igni.
10 Reverſuſque ſtatim cepit Aſor, & regem
ejus percuſſit gladio. Aſor enim antiquitus
inter omnia regna hæc principatũ tenebat. C
11 Percuſſitque omnes animas, quæ ibidem
morabantur: non dimiſit in ea ullas reliquias,
ſed uſque ad internecionem univerſa vaſta-
vit, ipſamque urbem peremit incendio.
12 Et omnes per circuitum civitates, regeſ-

que

Digitized by Google

* Deu. 7. b

quæ earum cepit, percuſſit, atque delevit, * ſicut præceperat ei Moyſes famulus Domini.

13 Abſque urbibus, quæ erant in collibus & in tumulis ſitæ, cęteras ſuccendit Iſrael: unā tantùm Aſor munitiſſimā flamma cōſumpſit.

14 Omnemque prædam iſtarum urbium, ac jumenta diviſerunt ſibi filii Iſrael, cunctis hominibus interfectis.

* Exo. 34. 11 * Deu. 7. b

15 * Sicut præceperat Dominus Moyſi ſervo ſuo, ita præcepit Moyſes Joſue, & ille univerſa complevit: non præteriit de univerſis mandatis nec unum quidem verbum, quod juſſerat Dominus Moyſi.

16 Cepit itaque Joſue omnem Terram montanam, & meridianam, terramque Goſen, & planitiem, & Occidentalem plagam, montemque Iſrael, & campeſtria ejus:

D

17 Et partem montis, quæ aſcendit Seir uſque Baalgad per planitiem Libani ſubter montem Hermon: omnes reges eorum cepit, percuſſit, & occidit.

18 Multo tempore pugnavit Joſue contra reges iſtos:

19 Non fuit civitas, quæ ſe traderet filiis Iſrael, præter Hevæum, qui habitabat in Gabaon: omnes enim bellando cepit.

20 Domini enim ſententia fuerat, ut indurarentur corda eorum, & pugnarent contra Iſrael, & caderent: & non mererentur ullam clementiam, ac perirent, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

21 In illo tempore venit Joſue, & interfecit Enacim de montanis Hebron, & Dabir, & Anab, & de omni monte Juda, & Iſrael, urbeſque eorum delevit.

22 Non reliquit ullum de ſtirpe Enacim, in Terra filiorum Iſrael: abſq; civitatibus Gaza, & Geth, & Azoto, in quibus ſolis relicti ſunt.

23 Cepit ergo Joſue omnem terram, ſicut locutus eſt Dominus ad Moyſen, & tradidit eā in poſſeſſionem filiis Iſrael ſecundùm partes, & tribus ſuas: quievitque terra à præliis.

CAPUT XII.

Numerantur reges 31. circa, & ultra Jordanem, quos percuſſerunt Moyſes, & Joſue.

A

1 HI ſunt reges, quos percuſſerunt filii Iſrael, & poſſederunt terram eorū trans Jordanem ad ſolis ortum, à torrente Arnon uſque ad montem Hermon, & omnem orientalem plagam, quæ reſpicit ſolitudinem.

2 Sehon rex Amorrhæorum, qui habitavit in Heſebon, dominatus eſt ab Aroer, quæ ſita eſt ſuper ripam torrentis Arnon, & mediæ partis in valle, dimidiæque Galaad, uſque ad torrentem Jacob, qui eſt terminus filiorum Ammon.

B

3 Et à ſolitudine uſque ad mare Ceneroth contra Orientem, & uſque ad mare deſerti, quod eſt mare ſalſiſſimum, ad orientalē plagā per viam, quę ducit Bethſimoth: & ab auſtrali parte, quę ſubjacet Aſedoth, uſq; Phaſga.

C

4 Terminus Og regis Baſan, de reliquiis Raphaim, qui habitavit in Aſtaroth, & in Edrai, & dominatus eſt in monte Hermon, & in Salecha, atque in univerſa Baſan, uſque ad terminos.

5 Geſſuri, & Machati, & dimidiæ partis Galaad, terminos Sehon regis Heſebon.

6 Moyſes famulus Domini, & filii Iſrael percuſſerunt eos, tradiditque terram eorum Moyſes in poſſeſſionem Rubenitis, & Gaditis, & dimidiæ tribui Manaſſe.

7 Hi ſunt reges terræ, quos percuſſit Joſue, & filii Iſrael, trans Jordanem ad occidentalem plagam, à Baalgad in campo Libani, uſque ad montem, cujus pars aſcendit in Seir: tradiditque eam Joſue in poſſeſſionem tribubus Iſrael, ſingulis partes ſuas,

8 Tam in montanis, quàm in planis, atq; campeſtribus. In Aſedoth, & in ſolitudine, ac in meridie Hethæus fuit, & Amorrhæus, Chananæus, & Pherezæus, Hevæus, & Jebuſæus.

D

9 Rex Jericho unus: rex Hai, quæ eſt ex latere Bethel, unus:

10 Rex Jeruſalem unus, rex Hebron unus,

11 Rex Jerimoth unus, rex Lachis unus,

12 Rex Eglon unus, rex Gazer unus,

13 Rex Dabir unus, rex Gader unus,

14 Rex Herma unus, rex Hered unus,

15 Rex Lebna unus, rex Odullam unus,

16 Rex Maceda unus, rex Bethel unus,

17 Rex Taphna unus, rex Opher unus,

18 Rex Aphec unus, rex Saron unus,

19 Rex Madon unus, rex Aſor unus,

20 Rex Semeron unus, rex Achſaph unus,

21 Rex Thenac unus, rex Mageddo unus,

22 Rex Cades unus, rex Jachanan Carmeli unus,

23 Rex Dor, & provinciæ Dor unus, rex Gentium Galgal unus,

24 Rex Therſa unus: omnes reges triginta unus.

CAPUT XIII.

Jubet Dominus Joſue, ut terram occupatam Iſraelitis dividat: recenſentur jam antè aſſignatæ portiones Ruben, Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe trans Jordanem.

A

1 JOſue ſenex, provectæque ætatis erat, & dixit Dominus ad eum: Senuiſti, & longævus es, terraque latiſſima derelicta eſt, quæ necdum ſorte diviſa eſt.

2 Omnis videlicet Galilæa, Philiſthiim, & univerſa Geſſuri.

3 A fluvio turbido, qui irrigat Ægyptum, uſque ad terminos Accaron cōtra Aquilonem: Terra Chanaan, quæ in quinque regulos Philiſthiim dividitur, Gazæos, & Azotios, Aſcalonitas, Gethæos, & Accaronitas.

4 Ad meridiem verò ſunt Hevæi, omnis terra Chanaan, & Maara Sidoniorum, uſque Apheca, & terminos Amorrhæi,

5 Ejuſque confinia. Libani quoque regio contra orientem, à Baalgad ſub monte Hermon, donec ingrediaris Emath.

6 Omnium, qui habitant in monte, Libano uſque ad aquas Maſerephot, univerſique Sidonii. Ego ſum qui delebo eos à facie filiorum Iſrael. Veniat ergo in partem hæreditatis Iſrael, ſicut præcepi tibi.

B

7 Et nunc divide terram in poſſeſſionē novem tribubus, & dimidiæ tribui Manaſſe,

8 Cum qua Ruben, & Gad poſſederūt terrā, * quam tradidit eis Moyſes famulus Domini trans fluenta Jordanis ad orientalem plagā. * Num 32. 33.

9 Ab Aroer, quæ ſita eſt in ripa torrentis Arnon, & in vallis medio, univerſaque campeſtria Medaba, uſque Dibon:

10 Et cunctas civitates Sehon regis Amorrhæi, qui regnavit in Heſebon, uſque ad terminos filiorum Ammon.

Digitized by Google

11 Et Galaad, ac terminum Geſſuri, & Ma-
chati, & omnem montem Hermon, & uni-
verſam Baſan, uſque ad Salecha,
12 Omne regnum Og in Baſan, qui regnavit
in Aſtaroth, & Edrai, ipſe fuit de reliquis Ra-
phaim: percuſſitque eos Moyſes, atq; delevit.
13 Nolueruntque diſperdere filii Iſrael
Geſſuri, & Machati: & habitaverunt in me-
dio Iſrael uſque in præſentem diem.
*Num 18.20. 14 * Tribui autem Levi non dedit poſſeſſio-
nem, ſed ſacrificia, & victimæ Domini
Dei Iſrael, ipſa eſt ejus hæreditas, ſicut
locutus eſt illi.
15 Dedit ergo Moyſes poſſeſſionem tribui
filiorum Ruben juxta cognationes ſuas.
C 16 Fuitque terminus eorum ab Aroer, quæ
ſita eſt in ripa torrentis Arnon, & in valle
ejuſdem torrentis media: univerſam pla-
nitiem, quæ ducit Medaba,
17 Et Heſebon, cunctoſque viculos earum,
qui ſunt in campeſtribus: Dibon quoque, &
Bamothbaal, & oppidum Baalmaon,
18 Et Jaſſa, & Cedimoth, & Mephaath,
19 Et Cariathaim, & Sabama, & Saratha-
ſar in monte convallis.
20 Bethphogor, & Aſedoth, Phaſga, &
Bethieſimoth,
21 Et omnes urbes campeſtres, univerſaque
regna Sehon regis Amorrhæi, qui regnavit in
Num 31. 8. Heſebon, quem percuſſit Moyſes cum prin-
cipibus Madian: Hevæum, & Recem, & Sur,
& Hur, & Rebe duces Sehō habitatores terræ.
22 Et Balaam filium Beor ariolum occide-
runt filii Iſrael gladio cum cęteris interfectis.
23 Factuſq; eſt terminus filiorū Ruben Jor-
danis fluvius. Hæc eſt poſſeſſio Rubenitarum
per cognationes ſuas urbium, & viculorum.
24 Deditque Moyſes tribui Gad, & filiis
ejus per cognationes ſuas poſſeſſionem,
cujus hæc diviſio eſt.
D 25 Terminus Jaſer, & omnes civitates Ga-
laad, & dimidiam partem terræ filiorum Am-
mon, uſque ad Aroer, quæ eſt contra Rabba:
26 Et ab Heſebon uſque Ramoth, Maſphe,
& Betonim: & à Manaim uſque ad ter-
minos Dabir:
27 In valle quoque Betharam, & Bethnem-
ra, & Socoth, & Saphon reliquam partem
regni Sehon regis Heſebon: hujus quoque
finis, Jordanis eſt, uſque ad extremam
partem maris Cenereth trans Jordanem ad
orientalem plagam.
28 Hæc eſt poſſeſſio filiorum Gad per fa-
milias ſuas, civitates, & villæ earum.
29 Dedit & dimidiæ tribui Manaſſe, filiiſ-
que ejus juxta cognationes ſuas poſſeſſionē,
30 Cujus hoc principium eſt: à Manaim
univerſam Baſan, & cuncta regna Og regis
Baſan, omneſque vicos Jair, qui ſunt in
Baſan, ſexaginta oppida.
31 Et dimidiam partem Galaad, & Aſta-
roth, & Edrai, urbes regni Og in Baſan: fi-
liis Machir, filii Manaſſe, dimidiæ parti
filiorum Machir juxta cognationes ſuas.
32 Hanc poſſeſſionem diviſit Moyſes in
campeſtribus Moab trans Jordanem contra
Jericho ad orientalem plagam.
*Num 18.20. 33 * Tribui autem Levi non dedit poſſeſ-
ſionem: quoniam Dominus Deus Iſrael ip-
ſe eſt poſſeſſio ejus, ut locutus eſt illi.

C A P U T XIV.

*Caleb accipit Hebron in hæreditatem ſibi
a Deo promiſſam, eò quòd aliis explo-
ratoribus detrahentibus terræ promiſ-
ſæ, ipſe ſequutus ſit Dominus.*

1 HOc eſt, quod poſſederunt filii Iſrael
in terra Chanaan, quam dederunt eis A
Eleazar ſacerdos, & Joſue filius Nun, &
principes familiarum per tribus Iſrael:
2 Sorte omnia dividentes, * ſicut præce- *Num 34.13.
perat Dominus in manu Moyſi, novem
tribubus, & dimidiæ tribui.
3 Duabus enim tribubus, & dimidiæ de-
derat Moyſes trans Jordanem poſſeſſionem:
abſque Levitis, qui nihil terræ acceperunt
inter fratres ſuos:
4 Sed in eorum ſucceſſerunt locum filii B
Joſeph in duas diviſi tribus, Manaſſe, &
Ephraim: nec acceperunt Levitæ aliam in
terra partem, niſi urbes ad habitandum,
& ſuburbana earum ad alenda jumenta,
& pecora ſua.
5 Sicut præceperat Dominus Moyſi, ita fe-
cerunt filii Iſrael, & diviſerunt terram.
6 Acceſſerunt itaque filii Juda ad Joſue in
Galgala, locutuſque eſt ad eum Caleb, fi-
lius Jephone Cenezæus: * Noſti, quid *Num 14.24.
locutus ſit Dominus ad Moyſen hominem
Dei de me, & te in Cadesbarne.
7 Quadraginta annorum eram, quando mi-
ſit me Moyſes famulus Domini de Cadesbar-
ne, ut conſiderarem terram, nuntiavit-
que ei, quod mihi verum videbatur.
8 Fratres autem mei, qui aſcenderant me- C
cum, diſſolverunt cor populi: & nihilominus
ego ſecutus ſum Dominum Deum meum.
9 Juravitque Moyſes in die illo, dicens:
Terra, quam calcavit pes tuus, erit poſſeſ-
ſio tua, & filiorum tuorum in æternum:
quia ſecutus ei Dominum Deum meum.
10 Conceſſit ergo Dominus vitam mihi, ſi-
cut pollicitus eſt uſque in præſentem diem:
Quadraginta, & quinq; anni ſunt, ex quo lo-
cutus eſt Dominus verbum iſtud ad Moyſen,
quando ambulabat Iſrael per ſolitudinem:
hodie octoginta quinque annorum ſum,
11 Sic valens, ut eo valebam tempore, quan- *Eccl. 46.11.
do ad explorandum miſſus ſum:* illius in me
temporis fortitudo uſque hodie perſeverat, D
tam ad bellandum, quàm ad gradiendum.
12 Da ergo mihi montem iſtum, quem pol-
licitus eſt Dominus, te quoque audiente, in
quo Enacim ſunt, & urbes magnæ, atque mu-
nitæ: ſi forte ſit Dominus mecum, & po-
tuero delere eos, ſicut promiſit mihi.
13 Benedixitque ei Joſue: & tradidit ei
Hebron in poſſeſſionem.
14 Atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Je-
phone Cenezæo uſque in præſentem diem:
quia ſecutus eſt Dominum Deum Iſrael.
15 Nomen Hebron ante vocabatur Cariath
Arbe: Adam maximus ibi inter Eliacim ſi-
tus eſt: & Terra ceſſavit à præliis.

C A P U T XV.

*Sors tribus Judæ, civitates, & villæ ea-
rum, Othoniel accipit Axam filiam Ca-
leb, eò quòd obtinuerit Cariath Sepher,
additurque ei terra irrigua.*

1 IGitur * ſors filiorum Judæ per cogna- A
tiones ſuas iſta fuit: A termino Edom, *Num 34. 3.

deſer-

deſertum Sin contra meridiem, & uſque ad extremam partem Auſtralis plagæ.

2 Initium ejus à ſummitate maris ſalſiſſimi, & à lingua ejus, quæ reſpicit Meridiem:

3 Egrediturque contra Aſcenſum Scorpionis, & pertranſit in Sinai: aſcenditque in Cadesbarne, & provenit in Eſron, aſcendens ad Addar, & circuiens Carcaa,

4 Atque inde pertranſiens in Aſemona, & perveniens ad Torrentem Ægypti: eruntque termini ejus mare magnum: hic erit finis meridianæ plagæ.

B 5 Ab Oriente verò erit initium, mare ſalſiſſimum uſque ad extrema Jordanis: & ea, quæ reſpiciunt ad Aquilonem, à lingua maris, uſque ad eundem Jordanis fluvium.

6 Aſcenditque terminus in Beth Hagla, & tranſit ab Aquilone in Beth Araba: aſcendens ad lapidem Boen filii Ruben.

7 Et tendens uſque ad terminos Debera de Valle Achor, contra Aquilonem reſpiciens Galgala, quæ eſt ex adverſo Aſcenſionis Adommim, ab auſtrali parte torrentis: tranſitque aquas, quæ vocantur Fons ſolis: & erunt exitus ejus ad Fontem Rogel.

8 Aſcenditque per convallem filii Ennon ex latere Jebuſæi ad Meridiem, hæc eſt Jeruſalem: & inde ſe erigens ad verticem montis, qui eſt contra Geennom ad Occidentem in ſummitate vallis Raphaim contra Aquilonē.

C 9 Pertranſitque à vertice montis uſque ad fontem aquæ Nephtoa: & pervenit uſque ad vicos montis Ephron: inclinaturque in Baala, quæ eſt Cariathiarim, id eſt, urbs ſilvarum:

10 Et circuit de Baala contra Occidentem, uſque ad montem Seir: tranſitque juxta latus montis Jarim ad Aquilonem in Cheſlon, & deſcendit in Bethſames, tranſitque in Thamna:

11 Et pervenit contra Aquilonem partis Accaron ex latere: inclinaturque Sechrona, & tranſit montem Baala: pervenitque in Jebneel, & magni maris contra Occidentem fine concluditur.

12 Hi ſunt termini filiorum Juda per circuitum in cognationibus ſuis.

D 13 Caleb verò filio Jephone dedit partem in medio filiorum Juda, ſicut præceperat ei Dominus: Cariath Arbe patris Enac, ipſa eſt Hebron.

14* Delevitq; ex ea Caleb tres filios Enac, Seſai, & Ahimam, & Tholmai de ſtirpe Enac.

* Judic. 1. 10.

15 Atque inde conſcendens venit ad habitatores Dabir, quæ priùs vocabatur Cariath Sepher, id eſt, civitas litterarum.

16 Dixitque Caleb: Qui percuſſerit Cariath Sepher, & ceperit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.

17 Cepitque eam Othoniel filius Cenez frater Caleb junior: deditque ei Axam filiam ſuam uxorem.

18 Quæ, cùm pergerent ſimul, ſuaſa eſt à viro ſuo, ut peteret à patre ſuo agrum, ſuſpiravitque ut ſedebat in aſino. Cui Caleb: Quid habes, inquit?

19 At illa reſpondit: Da mihi benedictionem: Terram Auſtralem, & arentem dediſti mihi, junge & irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum ſuperius, & inferius.

20 Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorum Juda per cognationes ſuas.

21 Erantque civitates ab extremis partibus filiorum Juda juxta terminos Edom à Meridie: Cabſeel, & Eder, & Jagur, E

22 Et Cyna, & Dimona, & Adada,

23 Et Cades, & Aſor, & Jethnam,

24 Ziph, & Telem, & Baloth,

25 Aſor nova, & Carioth, Heſron, hæc eſt Aſor,

26 Amam, Sama, & Molada,

27 Et Aſergadda, & Haſſemon, & Bethphelet,

28 Et Haſerſual, & Berſabee, & Baziothia,

29 Et Baala, & Jim, & Eſem,

30 Et Eltholad, & Ceſil, & Harma,

31 Et Siceleg, & Medemena, & Senſenna,

32 Lebaoth, & Selim, & Aen, & Remon. Omnes civitates viginti novem, & villæ earum.

33 In campeſtribus verò: Eſtaol, & Sarea, & Aſena,

34 Et Zanoe, & Engannim, & Taphua, & Enaim, F

35 Et Jerimoth, & Adullā, Socho, & Azeca,

36 Et Saraim, & Adithaim, & Gedera, & Gederothaim: urbes quatuordecim, & villæ earum.

37 Sanam, & Hadaſſa, & Magdalgad,

38 Delean, & Maſepha, & Jecthel,

39 Lachis, & Baſcath, & Eglon,

40 Chebbon, & Leheman, & Cethlis,

41 Et Gideroth, & Bethdagon, & Naama, & Maceda: civitates ſedecim, & villæ earum.

42 Labana, & Ether, & Aſan,

43 Jephtha, & Eſna, & Neſib,

44 Et Ceila, & Achzib, & Mareſa: civitates novem, & villæ earum.

45 Accaron cum vicis, & villulis ſuis.

46 Ab Accaron uſque ad mare: omnia quæ vergunt ad Azotum, & viculos ejus.

47 Azotus cum vicis, & villulis ſuis. Gaza cum vicis, & villulis ſuis, uſque ad torrentem Ægypti, & mare magnum terminus ejus.

48 Et in monte: Samir, & Jether, & Socoth,

49 Et Danna, & Cariathſenna, hæc eſt Dabir: G

50 Et Anab, & Iſthemo, & Anim,

51 Goſem, & Olon, & Gilo: civitates undecim, & villæ earum.

52 Arab, & Ruma, & Eſaan,

53 Et Janum, & Beththaphua, & Apheca.

54 Athmatha, & Cariatharbe, hæc eſt Hebron, & Sior: civitates novem, & villæ earum.

55 Maon, & Carmel, & Ziph, & Jota,

56 Jezrael, & Jucadam, & Zanoe,

57 Accain, Gabaa, & Thamna: civitates decem, & villæ earum.

58 Halhul, & Beſſur, & Gedor,

59 Mareth, & Bethanoth, & Eltecon: civitates ſex, & villæ earum,

60 Cariathbaal, hæc eſt Cariathiarim urbs ſilvarum, & Arebba: civitates duæ, & villæ earum.

61 In deſerto Betharaba, Meddin, & Sachacha,

62 Et Nebſan, & civitas ſalis, & Engaddi civitates ſex, & villæ earum.

63 Jebuſæum autem habitatorem Jeruſalem non potuerunt filii Juda delere: habitavitque Jebuſæus cum filiis Juda in Jeruſalem uſque in præſentem diem.

CA-

CAPUT XVI.

Sors Ephraim, urbes, & viculi eorum, manſitque inter hos Chananæus tributarius.

A 1 CEcidit quoque ſors filiorum Joſeph,
ab Jordane contra Jericho, & aquas
ejus; ab Oriente, ſolitudo, quæ aſcendit
de Jericho ad montem Bethel:
2 Et egreditur de Bethel Luza: tranſit-
B que terminum Archi, & Atharoth:
3 Et deſcendit ad Occidentem juxta ter-
minum Jephleti, uſque ad terminos Beth-
horon inferioris, & Gazer: finiunturque
regiones ejus mari magno;
4 Poſſederuntque filii Joſeph Manaſſe,
& Ephraim.
5 Et factus eſt terminus filiorum Ephraim
per cognationes ſuas: & poſſeſſio eorum
contra Orientem Ataroth-addar uſque Beth-
horon ſuperiorem.
C 6 Egrediunturque confinia in mare: Mach-
methath verò Aquilonem reſpicit, & cir-
cuit terminos contra Orientem in Thanath-
ſelo: & pertranſit ab oriente Janoe.
7 Deſcenditque de Janoe in Ataroth, &
Naarath: & pervenit in Jericho, egredi-
turque ad Jordanem.
D 8 De Taphua pertranſit contra mare in
Vallem arundineti, ſuntque egreſſus ejus in
mare ſalſiſſimum: hæc eſt poſſeſſio tribus
filiorum Ephraim per familias ſuas.
9 Urbeſque ſeparatæ ſunt filiis Ephraim
in medio poſſeſſionis filiorum Manaſſe, &
villæ earum.
10 Et non interfecerunt filii Ephraim Cha-
nanæum, qui habitabat in Gazer: habita-
vitque Chananæus in medio Ephraim uſque
in diem hanc tributarius.

CAPUT XVII.

Mediæ tribui Manaſſe, & filiabus Salphaad ſortes aſſignantur, & augetur ſors filiorum Joſeph.

A 1 CEcidit autem ſors tribui Manaſſe:
(ipſe enim eſt primogenitus Joſeph)
Machir primogenito Manaſſe patri Galaad,
qui fuit vir pugnator, habuitque poſſeſſio-
nem Galaad, & Baſan:
2 *Et reliquis filiorum Manaſſe juxta fami-
* Nu. 26. 30. lias ſuas, filiis Abiezer, & filiis Helec, & fi-
liis Eſriel, & filiis Sechem, & filiis Hepher,
& filiis Semida: iſti ſunt filii Manaſſe, filii
* Nu. 27. 1. & 36. 11. Joſeph, mares, per cognationes ſuas.
3 *Salphaad verò filio Hepher, filii Galaad
filii Machir, filii Manaſſe, non erant filii, ſed
ſolæ filiæ: quarum iſta ſunt nomina, Maala,
& Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa.
4 Veneruntque in conſpectu Eleazari ſacer-
dotis, & Joſue filii Nun, & principū, dicentes:
Dominus præcepit per manum Moyſi, ut da-
retur nobis poſſeſſio in medio fratrum no-
ſtrorum. Deditq; eis juxta imperium Domini
poſſeſſionem in medio fratrum patris earum.
B 5 Et ceciderunt funiculi Manaſſe, decem,
abſq; Terra Galaad, & Baſan trans Jordanē.
6 Filiæ enim Manaſſe poſſederunt hære-
ditatem in medio filiorum ejus; Terra
autem Galaad cecidit in ſortem filiorum
Manaſſe, qui reliqui erant.
7 Fuitque terminus Manaſſe ab Aſer, Mach-
methath, quę reſpicit Sichem. & egreditur ad
dexteram juxta habitatores fontis Taphuæ.
8 Etenim in ſorte Manaſſe ceciderat
Terra Taphuæ, quæ eſt juxta terminos
Manaſſe filiorum Ephraim.
9 Deſcenditque terminus Vallis arundine-
ti in meridiem torrentis civitatum Ephra-
im, quæ in medio ſunt urbium Manaſſe:
terminus Manaſſe ab Aquilone torrentis,
& exitus ejus pergit ad mare:
10 Ita ut poſſeſſio Ephraim ſit ab Auſtro, & C
ab Aquilone Manaſſe, & utramque claudat
mare, & conjungantur ſibi in tribu Aſer ab
Aquilone, & in tribu Iſſachar ab Oriente.
11 Fuitq; hæreditas Manaſſe in Iſſachar, & in
Aſer, Bethſan, & viculi ejus, & Jeblaam cum
viculis ſuis, & habitatores Dor cum oppidis
ſuis, habitatores quoque Endor cum viculis
ſuis: ſimiliterque habitatores Thenac cum
viculis ſuis, & habitatores Mageddo cum vi-
culis ſuis, & tertia pars urbis Nophet.
12 Nec potuerunt filii Manaſſe has civi-
tates ſubvertere, ſed cœpit Chananæus ha-
bitare in terra ſua.
13 Poſtquam autem convaluerunt filii Iſ-
rael, ſubjecerunt Chananæos, & fecerunt D
ſibi tributarios, nec interfecerunt eos.
14 Locutique ſunt filii Joſeph ad Joſue, &
dixerunt: Quare dediſti mihi poſſeſſionem
ſortis, & funiculi unius, cùm ſim tantæ mul-
titudinis, & benedixerit mihi Dominus?
15 Ad quos Joſue ait: Si populus multus
es, aſcende in ſilvam, & ſuccide tibi ſpatia
in Terra Pherezæi, & Raphaim: quia augu-
ſta eſt tibi poſſeſſio montis Ephraim.
16 Cui reſponderunt filii Joſeph: Non
poterimus ad montana conſcendere, cùm
ferreis curribus utantur Chananæi, qui ha-
bitant in terra campeſtri, in qua ſitæ
ſunt Bethſan cum viculis ſuis, & Jezrael
mediam poſſidens vallem.
17 Dixitq; Joſue ad domum Joſeph, Ephra-
im, & Manaſſe: Populus multus es, & magnæ
fortitudinis, non habebis ſortem unam,
18 Sed tranſibis ad montem, & ſuccides ti-
bi, atque purgabis ad habitandum ſpatia:
& poteris ultra procedere, cum ſubverte-
ris Chananæum, quem dicis ferreos habe-
re currus, & eſſe fortiſſimum.

CAPUT XVIII.

Mittuntur, qui deſcribant terram reliquarū ſeptem tribuū, & aſſignatur ſors Benjamin.

1 COngregatique ſunt omnes filii Iſrael A
in Silo, ibique fixerunt tabernacu-
lum teſtimonii, & fuit eis Terra ſubjecta.
2 Remanſerant autem filiorum Iſrael ſe-
ptem tribus, quæ necdum acceperant poſ-
ſeſſiones ſuas.
3 Ad quos Joſue ait: Uſquequò marcetis igna-
via, & non intratis ad poſſidendā Terrā, quā
Dominus Deus patrum veſtrorū dedit vobis?
4 Eligite de ſingulis tribubus ternos viros,
ut mittam eos, & pergant, atque circumeant
Terram, & deſcribant eam juxta numerum
uniuſcujuſque multitudinis: referantque ad
me, quod deſcripſerint.
5 Dividite vobis Terram in ſeptem partes:
Judas ſit in terminis ſuis ab auſtrali plaga,
& domus Joſeph ab Aquilone.
6 Mediam inter hos Terram in ſeptē partes
deſcribite: & huc venietis ad me, ut coram
Domino Deo veſtro mittam vobis hic ſortē:

7 Quia

B 7 Quia non eſt inter vos pars Levitarum, ſed ſacerdotium Domini eſt eorum hæreditas. Gad autem, & Ruben, & dimidia tribus Manaſſe, jam acceperant poſſeſſiones ſuas trans Jordanem ad orientalem plagam: quas dedit eis Moyſes famulus Domini.

8 Cùmque ſurrexiſſent viri, ut pergerent ad deſcribendam terram, præcepit eis Joſue, dicens: Circuite Terram, & deſcribite eam, ac revertimini ad me: ut hic coram Domino, in Silo, mittam vobis ſortem.

9 Itaque perrexerunt: & luſtrantes eam, in ſeptē partes diviſerunt, ſcribentes in volumine. Reverſique ſunt ad Joſue in caſtra Silo.

10 Qui miſit ſortes coram Dño in Silo, diviſitque terram filiis Iſrael in ſeptem partes.

11 Et aſcendit ſors prima filiorum Benjamin per familias ſuas, ut poſſiderent Terram inter filios Juda, & filios Joſeph.

12 Fuitque terminus eorum contra Aquilonem à Jordane: pergens juxta latus Jericho ſeptentrionalis plagæ, & inde contra Occidentem ad montana conſcendens, & perveniens ad ſolitudinem Bethaven,

C 13 Atque pertranſiens juxta * Luzam ad meridiem, ipſa eſt Bethel: deſcenditque in Ataroth-addar, in montem qui eſt ad meridiem Beth-horon inferioris:

* Gen. 28,19.

14 Et inclinatur circuiens contra mare ad meridiem montis, qui reſpicit Beth-horon contra Africum: ſuntque exitus ejus in Cariath-baal, quæ vocatur & Cariathiarim, urbem filiorum Juda: hæc eſt plaga contra mare, ad Occidentem.

15 A Meridie autem ex parte Cariathiarim egreditur terminus contra mare, & pervenit uſque ad fontem aquarum Nephtoa.

16 Deſcenditque in partem montis, qui reſpicit vallem filiorum Ennom: & eſt contra ſeptentrionalem plagam in extrema parte vallis Raphaim. Deſcenditque in Geennom (id eſt, vallem Ennom) juxta latus Jebuſæi ad Auſtrum: & pervenit ad fontem Rogel,

D 17 Tranſiens ad Aquilonem, & egrediens ad Enſemes, id eſt, fontem ſolis:

18 Et pertranſit uſque ad tumulos, qui ſunt è regione aſcenſus Adommim: deſcenditque ad Abenboen, id eſt, lapidem Boen filii Ruben: & pertranſit ex latere Aquilonis ad campeſtria: deſcenditque in planitiem,

19 Et prætergreditur contra Aquilonem Beth-hagla: ſuntque exitus ejus contra linguam maris ſalſiſſimi ab Aquilone in fine Jordanis ad auſtralem plagam:

20 Qui eſt terminus illius ab oriente: hæc eſt poſſeſſio filiorum Benjamin per terminos ſuos in circuitu, & familias ſuas.

21 Fueruntque civitates ejus, Jericho, & Beth-hagla, & Vallis Caſis,

22 Beth Araba, & Samaraim, & Bethel,

23 Et Avim, & Aphra, & Ophera,

24 Villa Emona, & Ephni, & Gabee: civitates duodecim, & villæ earum.

25 Gabaon, & Rama, & Beroth,

26 Et Meſphe, & Chaphara, & Amoſa,

27 Et Recem, Jarephel, & Tharela,

28 Et Sela, Eleph, & Jebus, quæ eſt Jeruſalem, Gabaath, & Cariath: civitates quatuordecim, & villæ earum. Hæc eſt poſſeſſio filiorum Benjamin juxta familias ſuas.

CAPUT XIX.

Aſſignantur ſortes ſex tribubus Simeon, Zabulon, Iſſachar, Aſer, Nephtali, Dan & Joſue.

1 ET egreſſa eſt ſors ſecunda filiorum Simeon per cognationes ſuas: fuitque hæreditas A

2 Eorum in medio poſſeſſionis filiorum Juda: Berſabee, & Sabee, & Molada,

3 Et Haſerſual, Bala, & Aſem,

4 Et Eltholad, Bethul, & Harma,

5 Et Siceleg, & Bethmarchaboth, & Haſerſuſa,

6 Et Bethlebaoth, & Sarohen: civitates tredecim, & villæ earum.

7 Ain, & Remmon, & Athar, & Aſan: civitates quatuor, & villæ earum:

8 Omnes viculi per circuitum urbium iſtarum uſque ad Baalath Beer Ramath contra auſtralem plagam. Hæc eſt hæreditas filiorum Simeon juxta cognationes ſuas,

9 In poſſeſſione, & funiculo filiorum Juda: quia major erat: & idcircò filii Simeon poſſederunt in medio hæreditatis eorum.

10 Ceciditque ſors tertia filiorum Zabulon per cognationes ſuas: & factus eſt terminus poſſeſſionis eorum uſque Sarid.

11 Aſcenditque de Mari, & Merala, & pervenit in Debbaſeth, uſque ad torrentem, qui eſt contra Jeconam.

12 Et revertitur de Sared contra orientem in fines Ceſeleththabor: & egreditur ad Dabereth, aſcenditque contra Japhie.

13 Et inde pertranſit uſque ad orientalem plagam Gethhepher, & Thacaſin: & egreditur in Remmon, Amthar, & Noa.

14 Et circuit ad Aquilonem Hanathon: ſuntque egreſſus ejus vallis Jephtahel, B

15 Et Cathet, & Naalol, & Semerō, & Jedala & Bethlehē: civitates duodecim, & villæ earū.

16 Hæc eſt hæreditas tribus filiorū Zabulon per cognationes ſuas, urbes, & viculi earum.

17 Iſſachar egreſſa eſt ſors quarta per cognationes ſuas.

18 Fuitque ejus hæreditas, Jezrael, & Caſaloth, & Sunem,

19 Et Hapharaim, & Seon, & Anaharath,

20 Et Rabboth, & Ceſion, Abes,

21 Et Rameth, & Engannim, & Enhadda, & Bethpheſes.

22 Et pervenit terminus ejus uſque Thabor, & Seheſima, & Bethſames: eruntq; exitus ejus Jordanis: civitates ſedecim, & villæ earum.

23 Hæc eſt poſſeſſio filiorum Iſſachar per cognationes ſuas, urbes, & viculi earum.

24 Ceciditque ſors quinta tribui filiorum Aſer per cognationes ſuas:

25 Fuitque terminus eorum Halcath, & Chali, & Beten, & Axaph,

26 Et Elmelech, & Ammad, & Meſſal: & pervenit uſque ad Carmelum maris, & Sihor, & Labanath.

27 Ac revertitur contra orientem Bethdagon: & pertranſit uſque Zabulon, & vallem Jephthael contra Aquilonem in Bethemec, & Nehiel. Egrediturque ad lævam Cabul, C

28 Et Abran, & Rohob, & Hamon, & Cana, uſque ad Sidonem magnam.

29 Revertiturq; in Horma uſq; ad civitatem munitiſſimam Tyrum, & uſq; Hoſa: eruntque exitus ejus in mare de funiculo Achziba:

30 Et Amma, & Aphec, & Rohob: civitates viginti duæ, & villæ earum.

31 Hæc eſt poſſeſſio filiorum Aſer per cognationes ſuas, urbeſque, & viculi earum.

32 Filiorum Nephthali ſexta ſors cecidit per familias ſuas:

33 Et cœpit terminus de Heleph, & Elon in Saananim, & Adami, quæ eſt Neceb, & Jebnael uſque Lecum: & egreſſus eorum uſque ad Jordanem:

34 Revertiturq; terminus contra Occidentem in Azanotthabor, atq; inde egreditur in Hucuca, & pertranſit in Zabulon contra Meridiem, & in Aſer contra Occidentem, & in Juda ad Jordanem contra ortum ſolis:

35 Civitates munitiſſimæ, Aſſedim, Ser, & Emath, & Reccat, & Cenerete,

36 Et Edema, & Arama, Aſor

37 Et Cedes, & Edrai, Enhaſor,

38 Et Jeron, & Magdalel, Horem, & Bethanath, & Bethſames: civitates decem & novem, & villæ earum.

39 Hęc eſt poſſeſſio tribus filiorũ Nephthali per cognationes ſuas, urbes, & viculi earum.

40 Tribui filiorum Dan per familias ſuas egreſſa eſt ſors ſeptima:

D 41 Et fuit terminus poſſeſſionis ejus Sara, & Eſthaol, & Hirſemes, id eſt, civitas ſolis.

42 Selebin, & Ajalon, & Jethela,

43 Elon, & Themna, & Acron,

44 Elthece, Gebbethon, & Balaath,

45 Et Jud, & Bane, & Barach, & Gethremmõ,

46 Et Mejarcon, & Arecon, cum termino qui reſpicit Joppen,

47 Et ipſo fine concluditur. Aſcenderuntque filii Dan, & pugnaverunt contra Leſem, ceperuntque eam: & percuſſerunt eam in ore gladii, & poſſederunt, & habitaverunt in ea, vocantes nomen ejus Leſem Dan, ex nomine Dan patris ſui.

48 Hęc eſt poſſeſſio tribus filiorum Dan, per cognationes ſuas, urbes, & viculi earum.

49 Cùmq; compleſſet ſorte dividere terram ſingulis per tribus ſuas, dederunt filii Iſrael poſſeſſionem Joſue filio Nun in medio ſui,

50 Juxta præceptum Dñi, urbem, quam poſtulavit, Thamnath Saraa in monte Ephraim: & ædificavit civitatem, habitavitque in ea.

51 Hæ ſunt poſſeſſiones, quas ſorte diviſerunt Eleazar ſacerdos, & Joſue filius Nun, & principes familiarum, ac tribuum filiorum Iſrael, in Silo, coram Domino ad oſtium tabernaculi teſtimonii, partitique ſunt terram.

CAPUT XX.

Sex refugii civitates eis, & trans Jordanem, & qui ad eas poſſint confugere: & quamdiu ibi remanere debeant.

A 1 ET locutus eſt Dominus ad Joſue, dicens: Loquere filiis Iſrael, & dic eis:

* Nu. 35. 10. Deut. 19. 2. 2 Separate urbes fugitivorum, * de quibus locutus ſum ad vos per manum Moyſi,

3 Ut confugiat ad eas quicunque animam percuſſerit neſcius: & poſſit evadere iram proximi, qui ultor eſt ſanguinis.

B 4 Cùm ad unam harum confugerit civitatum, ſtabit ante portam civitatis, & loquetur ſenioribus urbis illius ea, quæ ſe comprobent innocentem: ſicque ſuſcipient eum, & dabunt ei locum ad habitandum.

5 Cùmque ultor ſanguinis eum fuerit perſecutus, non tradent in manu ejus: quia ignorans percuſſit proximum ejus, nec ante biduum, triduumve ejus probatur inimicus.

6 Et habitabit in civitate illa, donec ſtet ante judicium cauſam reddens facti ſui, & moriatur ſacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore: tunc revertetur homicida, & ingredietur civitatem, & domum ſuam, de qua fugerat. C

7 Decreveruntque Cedes in Galilæa montis Nephthali, & Sichen in monte Ephraim, & Cariath arbe, ipſa eſt Hebron in monte Juda.

8 Et trans Jordanem contra orientalem plagam Jericho, * ſtatuerunt Boſor, quæ ſita eſt in campeſtri ſolitudine, de tribu Ruben. & Ramoth in Galaad de tribu God, & Gaulon in Baſan de tribu Manaſſe. * Deu. 4. 43.

9 Hæ civitates cõſtitutæ ſunt in cunctis filiis Iſrael, & advenis, qui habitabant inter eos: ut fugeret ad eas, qui animam neſcius percuſſiſſet, & non moreretur in manu proximi, effuſum ſanguinẽ vindicare cupientis, donec ſtaret ante populum expoſiturus cauſam ſuam. D

CAPUT XXI.

Levitis aſſignantur civitates quadraginta octo cum ſuburbanis: & completa Dei promiſſione olim Patriarchis facta, pax, & requies datur filiis Iſrael.

1 ACceſſeruntque principes familiarum Levi ad Eleazarum ſacerdotem, & Joſue filium Nun, & ad duces cognationum per ſingulas tribus filiorum Iſrael: A

2 Locutique ſunt ad eos in Silo terræ Chanaan, atque dixerunt: * Dominus præcepit per manum Moyſi, ut darentur nobis urbes ad habitandum, & ſuburbana earum ad alenda jumenta. * Nu. 35. 2.

3 Dederuntque filii Iſrael de poſſeſſionibus ſuis juxta imperium Domini, civitates, & ſuburbana earum.

4 Egreſſaque eſt ſors in familiam Caath filiorum Aaron ſacerdotis, de tribubus Juda, & Simeon, & Benjamin, civitates tredecim:

5 Et reliquis filiorũ Caath, id eſt, Levitis, qui ſuperfuerant, de tribubus Ephraim, & Dan, & dimidia tribu Manaſſe, civitates decem.

6 Porrò filiis Gerſon egreſſa eſt ſors, ut acciperent de tribubus Iſſachar, & Aſer, & Nephthali, dimidiaque tribu Manaſſe in Baſan, civitates numero tredecim.

7 Et filiis Merari per cognationes ſuas, de tribubus Ruben, & Gad, & Zabulon, urbes duodecim.

8 Dederuntque filii Iſrael Levitis civitates, & ſuburbana earum, ſicut præcepit Dominus per manum Moyſi, ſingulis ſorte tribuentes.

9 De tribubus filiorũ Juda, & Simeon dedit Joſue civitates: * quarum iſta ſunt nomina. B * 1. Paral. 6. 2.

10 Filiis Aaron per familias Caath Levitici generis (prima enim ſors illis egreſſa eſt)

11 Cariatharbe patris Enac, quæ vocatur Hebron, in monte Juda, & ſuburbana ejus per circuitum.

12 * Agros verò, & villas ejus dederat Caleb filio Jephone ad poſſidendum. * Sup. 14. 14.

13 Dedit ergo filiis Aaron ſacerdotis Hebron confugii civitatem, ac ſuburbana ejus, & Lobnam cum ſuburbanis ſuis:

14 Et Jether, & Eſthemo,

15 Et Holon, & Dabir,

16 Et Ain, & Jeta, & Bethſames, cum ſuburbanis ſuis: civitates novem de tribubus, ut dictum eſt, duabus.

17 De tribu autem filiorum Benjamin, Gabaon, & Gabae,

18 Et Anathoth, & Almon, cum ſuburbanis ſuis, civitates quatuor.

19 Omnes ſimul civitates filiorum Aaron ſacerdotis, tredecim, cum ſuburbanis ſuis.

20 Reliquis verò per familias filiorum Caath Levitici generis, hæc eſt data poſſeſſio.

21 De tribu Ephraim urbes confugii, Sichem cum ſuburbanis ſuis in monte Ephraim & Gazer,

22 Et Cibſaim, & Beth-horon, cum ſuburbanis ſuis, civitates quatuor.

23 De tribu quoq; Dã, Eltheco, & Gabathõ,

C 24 Et Ajalon, & Gethremmon, cum ſuburbanis ſuis, civitates quatuor.

25 Porrò de dimidia tribu Manaſſe, Tahnach, & Gethremmon, cum ſuburbanis ſuis, civitates duæ.

26 Omnes civitates decem, & ſuburbana earum, datæ ſunt filiis Caath inferioris gradus.

27 Filiis quoque Gerſon Levitici generis dedit de dimidia tribu Manaſſe confugii civitates, Gaulon in Baſan, & Boſram, cum ſuburbanis ſuis, civitates duas.

28 Porrò de tribu Iſſachar, Geſion, & Dabereth,

29 Et Jaramoth, & Engannim, cum ſuburbanis ſuis, civitates quatuor.

30 De tribu autem Aſer, Maſal, & Abdon,

31 Et Helchat, & Rohob, cum ſuburbanis ſuis, civitates quatuor.

32 De tribu quoque Nephthali civitates confugii, Cades in Galilæa, & Hammoth Dor, & Carthan, cum ſuburbanis ſuis, civitates tres.

33 Omnes urbes familiarum Gerſon, tredecim, cum ſuburbanis ſuis.

34 Filiis autem Merari Levitis inferioris gradus per familias ſuas data eſt de tribu Zabulon, Jecnam, & Cartha,

35 Et Damna, & Naalol, civitates quatuor cum ſuburbanis ſuis.

D 36 De tribu Ruben ultra Jordanem contra Jericho civitates refugii, Boſor in ſolitudine, Miſor, & Jaſer, & Jethſon, & Mephaath, civitates quatuor cum ſuburbanis ſuis.

37 De tribu Gad civitates confugii, Ramoth in Galaad, & Manaim, & Heſebon, & Jazer, civitates quatuor cum ſuburbanis ſuis.

38 Omnes urbes filiorum Merari per familias, & cognationes ſuas, duodecim.

39 Itaque civitates univerſæ Levitarum in medio poſſeſſionis filiorum Iſrael fuerunt quadraginta octo

40 Cum ſuburbanis ſuis, ſingulæ per familias diſtributæ.

41 Deditq; Dñs Deus Iſraeli omnem terram quam traditurũ ſe patribus eorum juraverat: & poſſederunt illam, atq; habitaverunt in ea.

42 Dataq; eſt ab eo pax in omnes per circuitũ nationes: nullusq; eis hoſtiũ reſiſtere auſus eſt, ſed cuncti in eorum ditione redacti ſunt.

43 Ne unum quidem verbum, quod illis præſtiturum ſe eſſe promiſerat, irritum fuit, ſed rebus expleta ſunt omnia.

CAPUT XXII.

Remiſſæ ad ſuam poſſeſſionem trans Jordanem tribus Ruben, & Gad, & dimidia Manaſſe ſuſpicionem movent cæteris tribubus propter extructum ad Jordanem altare: ſed miſſi legati ſuſcipiunt juſtam eorum excuſationem.

A 1 EOdem tempore vocavit Joſue Rubenitas, & Gaditas, & dimidiam tribum Manaſſe,

2 Dixitque ad eos: Feciſtis omnia, quæ præcepit vobis Moyſes famulus Domini: mihi quoque in omnibus obediſtis,

3 Nec reliquiſtis fratres veſtros longo tempore, uſque in præſentem diem, cuſtodientes imperium Domini Dei veſtri.

4 Quia igitur dedit Dñs Deus veſter fratribus veſtris quietem, & pacem, ſicut pollicitus eſt: revertimini, & ite in tabernacula veſtra, & in terram poſſeſſionis, * quam tradidit vobis Moyſes famulus Domini trans Jordanem. * Nu. 32.33. Supra 13.8.

5 Ita dumtaxat, ut cuſtodiatis attente, & opere compleatis mandatum, & legem, quam præcepit vobis Moyſes famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum veſtrum, & ambuletis in omnibus viis ejus, & obſervetis mandata illius, adhæreatiſque ei, ac ſerviatis in omni corde, & in omni anima veſtra.

6 Benedixitque eis Joſue, & dimiſit eos. Qui reverſi ſunt in tabernacula ſua.

B 7 Dimidiæ autem tribui Manaſſe poſſeſſionem Moyſes dederat in Baſan: & idcircò mediæ, quæ ſuperfuit, dedit Joſue ſortem inter cæteros fratres ſuos trans Jordanem ad Occidentalem plagam. Cumque dimitteret eos in tabernacula ſua, & benedixiſſet eis,

8 Dixit ad eos: In multa ſubſtantia, atq; divitiis revertimini ad ſedes veſtras, cũ argẽto, & auro, ære, ac ferro, & veſte multiplici: dividite prædam hoſtium cum fratribus veſtris.

9 Reverſique ſunt, & abierunt filii Ruben, & filii Gad, & dimidia tribus Manaſſe à filiis Iſrael de Silo, quæ ſita eſt in Chanaan, ut intrarent Galaad Terrã poſſeſſionis ſuæ, quã obtinuerant juxta imperium Dñi in manu Moyſi.

C 10 Cùmque veniſſent ad tumulos Jordanis in Terram Chanaan, ædificaverunt juxta Jordanem altare infinitæ magnitudinis.

11 Quod cùm audiſſent filii Iſrael, & ad eos certi nuntii detuliſſent, ædificaſſe filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe altare in Terra Chanaan, ſuper Jordanis tumulos, contra filios Iſrael:

12 Convenerunt omnes in Silo, ut aſcenderent, & dimicarent contra eos.

13 Et interim miſerunt ad illos in Terram Galaad Phinees filium Eleazari ſacerdotis,

14 Et decem principes cum eo, ſingulos de ſingulis tribubus.

15 Qui venerunt ad filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, in terram Galaad, dixeruntque ad eos:

16 Hæc mandat omnis populus Domini: Quæ eſt iſta tranſgreſſio? Cur reliquiſtis Dominum Deum Iſrael ædificantes altare ſacrilegum, & à cultu illius recedentes? D

17 An parum vobis eſt, * quòd peccaſtis in Beelphegor, & uſque in præſentem diem * Nu. 25.3. Deut. 4.3.

macula hujus ſceleris in vobis permanet? multique de populo corruerunt.

18 Et vos hodie reliquiſtis Dominum, & cras in univerſum Iſrael ira ejus deſæviet.

19 Quòd ſi putatis immundam eſſe terram poſſeſſionis veſtræ, tranſite ad Terram, in qua tabernaculum Domini eſt, & habitate inter nos: tantum, ut a Domino, & a noſtro conſortio non recedatis, ædificato altari præter altare Domini Dei noſtri.

Supr. 7. 1.

20 * Nonne Achā filius Zare præteriit mandatum Domini, & ſuper omnem populum Iſrael ira ejus incubuit? Et ille erat unus homo, atque utinam ſolus periiſſet in ſcelere ſuo.

21 Reſponderuntque filii Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manaſſe, principibus legationis Iſrael:

E

22 Fortiſſimus Deus Dominus, ipſe novit, & Iſrael ſimul intelliget: ſi prævaricationis animo hoc altare conſtruximus, non cuſtodiat nos, ſed puniat nos in præſenti:

23 Et ſi ea mente fecimus, ut holocauſta, & ſacrificium, & pacificas victimas ſuper eo imponeremus, ipſe quærat, & judicet:

24 Et non ea magis cogitatione, atque tractatu, ut diceremus: Cras dicent filii veſtri filiis noſtris: quid vobis, & Domino Deo Iſrael?

25 Terminum poſuit Dominus inter nos, & vos, ò filii Ruben, & filii Gad, Jordanem fluvium: & idcircò partem non habetis in Domino. Et per hanc occaſionem avertent filii veſtri filios noſtros à timore Domini. Putavimus itaque melius,

F

26 Et diximus: Extruamus nobis altare, non in holocauſta, neque ad victimas offerendas,

27 Sed in teſtimonium inter nos, & vos, & ſobolem noſtram, veſtramque progeniem, ut ſerviamus Domino, & juris noſtri ſit offerre & holocauſta, & victimas, & pacificas hoſtias: & nequaquam dicant cras filii veſtri filiis noſtris: Non eſt vobis pars in Domino.

28 Quòd ſi voluerint dicere, reſpondebunt eis: Ecce altare Domini, quod fecerunt patres noſtri, nō in holocauſta, neque in ſacrificium, ſed in teſtimonium noſtrum, ac veſtrum.

29 Abſit à nobis hoc ſcelus, ut recedamus à Dño, & ejus veſtigia relinquamus, extructo altari ad holocauſta, & ſacrificia, & victimas offerendas, præter altare Domini Dei noſtri, quod extructum eſt ante Tabernaculum ejus.

G

30 Quibus auditis, Phinees ſacerdos, & principes legationis Iſrael, qui erant cum eo, placati ſunt, & verba filiorum Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, libentiſſime ſuſceperunt.

31 Dixitque Phinees filius Eleazari ſacerdos ad eos: Nunc ſcimus, quòd nobiſcum ſit Dominus, quoniam alieni eſtis à prævaricatione hac, & liberaſtis filios Iſrael de manu Dñi.

32 Reverſuſque eſt cum principibus a filiis Ruben, & Gad, de Terra Galaad, finium Chanaan ad filios Iſrael, & retulit eis.

33 Placuitque ſermo cunctis audientibus. Et laudaverunt Deū filii Iſrael, & nequaquā ultrà dixerunt, ut aſcenderent contra eos, atque pugnarēt, & delerent Terrā poſſeſſionis eorū.

34 Vocaveruntque filii Ruben, & filii Gad, altare, quod extruxerant, Teſtimonium noſtrum, quòd Dominus ipſe ſit Deus.

CAPUT XXIII.

Joſue ſenex, jamque moribundus exhortatur filios Iſrael ad ſervanda Dei præcepta, & cavendam ſocietatem cum Gentibus.

1 Evoluto autem multo tempore, poſtquam pacem dederat Dominus Iſraeli, ſubjectis in gyro nationibus univerſis, & Joſue jam longævo, & perſenilis ætatis: A

2 Vocavit Joſue omnem Iſraelem, majoreſque natu, & principes, ac duces, & magiſtros, dixitque ad eos: Ego ſenui, & progreſſioris ætatis ſum:

3 Voſque cernitis omnia, quæ fecerit Dominus Deus veſter cunctis per circuitum nationibus, quomodo pro vobis ipſe pugnaverit.

4 Et nunc quia vobis ſorte diviſit omnē Terram, ab Oriētali parte Jordanis uſq; ad mare magnum, multæq; adhuc ſuperſunt nationes:

5 Dominus Deus veſter diſperdet eas, & auferet à facie veſtra, poſſidebitis terram, ſicut vobis pollicitus eſt. B

6 Tantùm confortamini, & eſtote ſoliciti, ut cuſtodiatis cuncta, quæ ſcripta ſunt in volumine legis Moyſi: & non declinetis ab eis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram:

7 Ne poſtquam intraveritis ad Gentes, quæ inter vos futuræ ſunt, juretis in nomine deorum earum, & ſerviatis eis, & adoretis illos:

8 Sed adhæreatis Domino Deo veſtro: quod feciſtis uſque in diem hanc.

9 Et tunc auferet Dominus Deus in conſpectu veſtro gentes magnas, & robuſtiſſimas, & nullus vobis reſiſtere poterit:

10 Unus e vobis perſequetur hoſtium mille viros: quia Dominus Deus veſter pro vobis ipſe pugnabit, ſicut pollicitus eſt.

11 Hoc tantùm diligentiſſime præcavete, ut diligatis Dominum Deum veſtrum.

12 Quòd ſi volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere, & cum eis miſcere connubia, atque amicitias copulare: C

13 Jam nunc ſcitote, quòd Dominus Deus veſter non eas deleat ante faciem veſtram, ſed ſint vobis in foveam, ac laqueum, & offendiculum ex latere veſtro, & ſudes in oculis veſtris, donec vos auferat, atque diſperdat de Terra hac optima, quam tradidit vobis.

14 * En ego hodie ingredior viam univerſæ terræ, & toto animo cognoſcetis, quòd de omnibus verbis, quæ ſe Dominus præſtiturum vobis eſſe pollicitus eſt, unum non præterierit incaſſum. D 3. Reg. 2. 2.

15 Sicut ergo implevit opere, quod promiſit, & proſpera cuncta venerunt: ſic adducet ſuper vos, quidquid malorum comminatus eſt, donec vos auferat, atque diſperdat de Terra hac optima, quam tradidit vobis,

16 Eo quòd præterieritis pactū Domini Dei veſtri, quod pepigit vobiſcū, & ſervieritis diis alienis, & adoraveritis eos: citò atque velociter conſurget in vos furor Dñi, & auferemini ab hac Terra optima, quam tradidit vobis.

CAPUT XXIV.

Commemorantur beneficia Iſraelitis à Deo exhibita, fœdus populi cum Domino, mors Joſue, ſepultura oſſium Joſeph, & mors Eleazari ſacerdotis.

1 Congregavitque Joſue omnes tribus Iſrael in Sichem, & vocavit majores na- A

tu,

tu, ac principes, & judices, & magiſtros:
ſteteruntque in conſpectu Domini.
2 Et ad populum ſic locutus eſt: Hæc dicit
Dominus Deus Iſrael: Trans fluvium ha-
bitaverunt patres veſtri ab initio, Tha-
* Gen. 11. 26. re pater Abraham, & Nachor: ſervie-
runtque diis alienis.
* Gen. 11. 31. 3 * Tuli ergo patrem veſtrum Abraham de
Meſopotamiæ finibus: & adduxi eum in ter-
* Gen. 21. 2. ram Chanaan: multiplicavique ſemen ejus,
4 * Et dedi ei Iſaac: * Illique rurſum dedi
* Gen. 25. 25. Jacob, & Eſau. * E quibus, Eſau dedi mon-
B tem Seir ad poſſidendum: * Jacob verò, &
* Gen. 36. 8. filii ejus deſcenderunt in Ægyptum.
* Gen. 46. 6. 5 * Miſique Moyſen, & Aaron, & percuſſi
Ægyptum multis ſignis, atque portentis.
* Exo. 3. 10. 6 * Eduxique vos, & patres veſtros de Ægy-
* Exo. 12. 37. pto, & veniſtis ad mare: perſecutique ſunt
Ægyptii patres veſtros cum curribus, &
equitatu, uſque ad Mare rubrum.
7 Clamaverunt autem ad Dominum filii Iſ-
* Exo. 14. 9. rael: * qui poſuit tenebras inter vos, &
Ægyptios, & adduxit ſuper eos mare, &
operuit eos. Viderunt oculi veſtri cuncta,
quæ in Ægypto fecerim, & habitaſtis in
ſolitudine multo tempore:
8 Et introduxi vos in Terram Amorrhæi,
* Nu. 21. 29. qui habitabat trans Jordanem. * Cùmque
pugnarent contra vos, tradidi eos in ma-
nus veſtras, & poſſediſtis Terram eorum,
atque interfeciſtis eos.
* Nu. 22. 5. 9 * Surrexit autem Balac filius Sephor
rex Moab, & pugnavit contra Iſraelem.
C Miſitque & vocavit Balaam filium Beor,
ut malediceret vobis.
10 Et ego nolui audire eum, ſed è con-
trario per illum benedixi vobis, & libe-
ravi vos de manu ejus.
* Sup. 3. 14. & 6. 1. 11 * Tranſiſtiſque Jordanem, & veniſtis ad
Jericho. Pugnaveruntque contra vos viri
civitatis ejus, Amorrhæus, & Pherezæus,
& Chananæus, & Hethæus, & Gergezæus,
& Hevæus, & Jebuſæus: & tradidi illos
in manus veſtras.
* Exo. 23. 28. Deut. 7. 20. 12 * Miſique ante vos crabrones: & ejeci
eos de locis ſuis, duos reges Amorrhæorum,
non in gladio, nec in arcu tuo.
* Supr. 11. 20. 13 Dedique vobis Terram, in qua non
laboraſtis, & urbes, quas non ædificaſtis,
ut habitaretis in eis: vineas, & oliveta,
quæ non plantaſtis.
* Reg. 7. 3. 14 * Nunc ergo timete Dominum, & ſervite
ei perfecto corde, atque veriſſimo: & auferte
D deos, quibus ſervierunt patres veſtri in Me-
Tob. 14. 10. ſopotamia, & in Ægypto, ac ſervite Domino.
15 Sin autem malum vobis videtur: ut Do-
mino ſerviatis, optio vobis datur: eligite ho-
die, quod placet, cui ſervire potiſſimùm de-
beatis, utrùm diis, quibus ſervierunt patres
veſtri in Meſopotamia, an diis Amorrhæo-
rum, in quorum Terra habitatis, ego autem,
& domus mea ſerviemus Domino.
16 Reſponditque populus, & ait: Abſit
à nobis, ut relinquamus Dominum, &
ſerviamus diis alienis.
17 Dominus Deus noſter ipſe eduxit nos,
& patres noſtros de Terra Ægypti, de domo
ſervitutis: fecitque videntibus nobis ſigna
ingentia, & cuſtodivit nos in omni via, per
quam ambulavimus, & in cunctis populis,
per quos tranſivimus.
18 Et ejecit univerſas gentes, Amor- E
rhæum habitatorem Terræ, quam nos in-
travimus. Serviemus igitur Domino, quia
ipſe eſt Deus noſter.
19 Dixitque Joſue ad populum: Non po-
teritis ſervire Domino: Deus enim ſanctus,
& fortis æmulator eſt, nec ignoſcet ſceleri-
bus veſtris, atque peccatis.
20 Si dimiſeritis Dominum, & ſervieritis
diis alienis, convertet ſe, & affliget vos, atque
ſubvertet, poſtquam vobis præſtiterit bona.
21 Dixitque populus ad Joſue; Nequaquam,
ita ut loqueris, erit, ſed Domino ſerviemus.
22 Et Joſue ad populum, Teſtes, inquit, vos
eſtis, quia ipſi elegeritis vobis Dominum, ut
ſerviatis ei. Reſponderunt: Teſtes.
23 Nunc ergo, ait, auferte deos alienos
de medio veſtri, & inclinate corda veſtra
ad Dominum Deum Iſrael.
24 Dixitque populus ad Joſue: Domino F
Deo noſtro ſerviemus, & obedientes eri-
mus præceptis ejus.
25 Percuſſit ergo Joſue in die illo fœdus,
& propoſuit populo præcepta, atque ju-
dicia in Sichem.
26 Scripſit quoque omnia verba hæc in vo-
lumine legis Domini: & tulit lapidem per-
grandem, poſuitque eum ſubter quercum,
quæ erat in ſanctuario Domini:
27 Et dixit ad omnem populum: En lapis
iſte erit vobis in teſtimonium, quòd audie-
rit omnia verba Domini, quæ locutus eſt vo-
bis: ne fortè poſteà negare velitis, & men-
tiri Domino Deo veſtro.
28 Dimiſitque populum, ſingulos in poſ-
ſeſſionem ſuam.
29 Et poſt hæc mortuus eſt Joſue filius Nun
ſervus Domini, centum, & decem annorum:
30 Sepelieruntque eum in finibus poſſeſ- G
ſionis ſuæ in Thamnathſare, quæ eſt ſita
in monte Ephraim, à Septentrionali par-
te montis Gaas.
31 Servivitque Iſrael Domino cunctis die-
bus Joſue, & ſeniorum, qui longo vixerunt
tempore poſt Joſue, & qui noverunt omnia
opera Domini, quæ fecerat in Iſrael.
32 * Oſſa quoque Joſeph, quæ tulerant fi-
lii Iſrael de Ægypto, ſepelierunt in Sichem, * Gen. 50. 24. Exod. 13. 19.
in parte agri, * quem emerat Jacob à filiis
Hemor patris Sichem centum novellis ovi-
bus, & fuit in poſſeſſionem filiorum Joſeph. * Gen. 33. 19.
33 Eleazar quoque filius Aaron mortuus
eſt: & ſepelierunt eum in Gabaath Phi-
nees filii ejus, quæ data eſt ei in monte
Ephraim.

Digitized by Google

LIBER JUDICUM,
HEBRAICE SOPHETIM.

CAPUT PRIMUM.

Juda duce, unà cum fratre ipſius Simeone plurimæ gentium civitates expugnantur: Othoniel obtenta Cariath Sepher ducit Axam filiam Caleb, addita terra irrigua: Chananæi tributarii ſervantur.

A 1 POſt mortem Joſue conſuluerunt filii Iſrael Dominum dicentes: Quis aſcendet ante nos contra Chananæum, & erit dux belli?
2 Dixitque Dominus: Judas aſcendet: ecce tradidi Terram in manus ejus.
3 Et ait Judas Simeoni fratri ſuo: Aſcende mecum in ſortem meam, & pugna contra Chananæum, ut & ego pergam tecum in ſortem tuam. Et abiit cum eo Simeon.
4 Aſcenditque Judas, & tradidit Dominus Chananæum, ac Pherezæum in manus eorum: & percuſſerunt in Bezec decem millia virorum.
B 5 Inveneruntque Adonibezech in Bezec, & pugnaverunt contra eum, ac percuſſerunt Chananæum, & Pherezæum,
6 Fugit autem Adonibezech: quem perſecuti comprehenderunt, cæſis ſummitatibus manuum ejus, ac pedum.
7 Dixitque Adonibezec: Septuaginta reges, amputatis manuum, ac pedum ſummitatibus, colligebant ſub menſa mea ciborum reliquias: ſicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxeruntque eum in Jeruſalem, & ibi mortuus eſt.
8 Oppugnantes ergo filii Juda Jeruſalem, ceperunt eam, & percuſſerunt in ore gladii, tradentes cunctam incendio civitatem.
9 Et poſteà deſcendentes pugnaverunt contra Chananæum, qui habitabat in montanis, & ad Meridiem, & in campeſtribus.
10 * Pergenſque Judas contra Chananæum, qui habitabat in Hebron, (cujus nomen fuit antiquitùs Chariath Arbe) percuſſit Seſai, & Ahiman, & Tholmai: C * Joſ. 15.14
11 Atque inde profectus abiit ad habitatores Dabir, cujus nomen vetus erat Cariath Sepher, id eſt, civitas litterarum.
12 Dixitque Caleb: Qui percuſſerit Cariath Sepher, & vaſtaverit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.
13 Cùmque cepiſſet eam Othoniel filius Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam filiam ſuam conjugem.
14 Quam pergentem in itinere monuit vir ſuus, ut peteret à patre ſuo agrum. Quæ cùm ſuſpiraſſet ſedens in Aſino, dixit ei Caleb: Quid habes? D
15 At illa reſpondit: Da mihi benedictionem, quia terram arentem dediſti mihi: da & irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum ſuperius, & irriguum inferius.
16 Filii autem Cinæi cognati Moyſi, aſcenderunt de civitate palmarum, cum filiis Juda, in deſertum ſortis ejus, quod eſt ad Meridiem Arad, & habitaverunt cum eo.
17 Abiit autem Judas cum Simeone fratre ſuo, & percuſſerunt ſimul Chananæum, qui habitabat in Sephaath, & interfecerunt eum. Vocatumque eſt nomen urbis, Horma, id eſt, anathema.
18 Cepitque Judas Gazam cum finibus ſuis, & Aſcalonem, atque Accaron cum terminis ſuis.
19 Fuitque Dominus cum Juda, & montana poſſedit: nec potuit delere habitatores E

vallis

* Num. 14. 24. Joſue 15. 14.

vallis quia falcatis curribus abundabant.

20 Dederuntque Caleb Hebron* ſicut dixerat Moyſes, qui delevit ex ea tres filios Enac.

21 Jebuſæum autem habitatorem Jeruſalem, non deleverunt filii Benjamin: habitavitque Jebuſæus cum filiis Benjamin in Jeruſalem, uſque in præſentem diem.

22 Domus quoque Joſeph aſcendit in Bethel, fuitque Dominus cum eis.

23 Nam cùm obſiderent urbem, quæ priùs Luza vocabatur,

24 Viderunt hominem egredientem de civitate, dixeruntque ad eum: Oſtende nobis introitum civitatis, & faciemus tecum miſericordiam.

25 Qui cùm oſtendiſſet eis, percuſſerunt urbem in ore gladii: hominem autem illum, & omnem cognationem ejus dimiſerunt.

F 26 Qui dimiſſus abiit in Terram Hethim, & ædificavit ibi civitatem, vocavitque eam Luzam: quæ ita appellatur uſque in præſentem diem.

27 Manaſſes quoque non delevit Bethſan, & Thanac cum viculis ſuis, & habitatores Dor, & Jeblaam, & Mageddo cum viculis ſuis, cœpitque Chananæus habitare cum eis.

28 Poſtquam autem confortatus eſt Iſrael, fecit eos tributarios, & delere noluit.

29 Ephraim etiam non interfecit Chananæũ, qui habitabat in Gazer, ſed habitavit cũ eo.

30 Zabulon non delevit habitatores Cetron, & Naalol: ſed habitavit Chananæus in medio ejus, factuſque eſt ei tributarius.

G 31 Aſer quoque non delevit habitatores Accho, & Sidonis, Ahalab, & Achazib, & Helba, & Aphec, & Rohob:

32 Habitavitque in medio Chananæi habitatoris illius terræ, nec interfecit eum,

33 Nephthali quoque non delevit habitatores Bethſames, & Bethanath: & habitavit inter Chananæum habitatorem terræ, fueruntque ei Bethſamitæ, & Bethanitæ tributarii.

34 Arctavitque Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locum, ut ad planiora deſcenderent:

35 Habitavitque in monte Hares, quod interpretatur teſtaceo, in Ajalon, & Salebim. Et aggravata eſt manus domus Joſeph, factuſque eſt ei tributarius.

36 Fuit autem terminus Amorrhæi ab Aſcenſu Scorpionis, Petra, & ſuperiora loca.

CAPUT II.

Angelus Dei beneficia refert: quo audito, flet populus; poſt mortem tamen Joſue, & coævorum, Iſrael frequenter liberatus ſemper in pejora recidit.

A 1 ASceditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium, & ait: Eduxi vos de Ægypto, & introduxi in terram, pro qua juravi patribus veſtris: & pollicitus ſum, ut non facerem irritum pactum meum vobiſcum in ſempiternum:

2 Ita dumtaxat ut non feriretis fœdus cum habitatoribus Terræ hujus, ſed aras eorum ſubverteretis: & noluiſtis audire vocem meam: cur hoc feciſtis?

3 Quam ob rem nolui delere eos à facie veſtra: ut habeatis hoſtes, & dii eorum ſint vobis in ruinam.

4 Cùmque loqueretur Angelus Domini hæc verba ad omnes filios Iſrael: elevaverunt ipſi vocem ſuam, & fleverunt.

5 Et vocatum eſt nomen loci illius: Locus flentium, ſive lacrymarum: immolaveruntque ibi hoſtias Domino. B

6 * Dimiſit ergo Joſue populum, & abierunt filii Iſrael unuſquiſque in poſſeſſionem ſuam, ut obtinerent eam: * Joſ. 24. 28.

7 Servieruntque Domino cunctis diebus ejus, & ſeniorum, qui longo poſt eum vixerunt tempore, & noverant omnia opera Domini, quæ fecerat cum Iſrael.

8 Mortuus eſt autem Joſue filius Nun, famulus Domini, centum, & decem annorum,

9 Et ſepelierunt eum in finibus poſſeſſionis ſuæ in Thamnathſare in monte Ephraim, à Septentrionali plaga montis Gaas.

10 Omniſque illa generatio congregata eſt ad patres ſuos: & ſurrexerunt alii, qui non noverant Dominum, & opera, quæ fecerat cum Iſrael. C

11 Feceruntque filii Iſrael malum in conſpectu Domini, & ſervierunt Baalim.

12 Ac dimiſerunt Dominum Deum patrum ſuorum, qui eduxerat eos de Terra Ægypti: & ſecuti ſunt deos alienos, deoſque populorum, qui habitabant in circuitu eorum, & adoraverunt eos: & ad iracundiam concitaverunt Dominum,

13 Dimittentes eum, & ſervientes Baal, & Aſtaroth.

14 Iratuſque Dominus contra Iſrael, tradidit eos in manus diripientium, qui ceperunt eos, & vendiderunt hoſtibus, qui habitabant per gyrum: nec potuerunt reſiſtere adverſariis ſuis:

15 Sed quocumque pergere voluiſſent, manus Domini ſuper eos erat, ſicut locutus eſt, & juravit eis: & vehementer afflicti ſunt.

16 Suſcitavitque Dominus judices, qui liberarent eos de vaſtantium manibus: ſed nec eos audire voluerunt,

17 Fornicantes cum diis alienis, & adorantes eos. Citò deſeruerunt viam, per quam ingreſſi fuerant patres eorum: & audientes mandata Domini, omnia fecere contraria.

18 Cùmque Dominus judices ſuſcitaret, in diebus eorum flectebatur miſericordia, & audiebat afflictorum gemitus, & liberabat eos de cæde vaſtantium. D

19 Poſtquam autem mortuus eſſet judex, revertebantur, & multò faciebant pejora, quàm fecerant patres eorum, ſequentes deos alienos, ſervientes eis, & adorantes illos. Non dimiſerunt adinventiones ſuas, & viam duriſſimam, per quam ambulare conſueverunt.

20 Iratuſque eſt furor Domini in Iſrael, & ait: Quia irritum fecit gens iſta pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, & vocem meam audire contempſit:

21 Et ego non delebo gentes, quas dimiſit Joſue, & mortuus eſt:

22 Ut in ipſis experiar Iſrael, utrùm cuſtodiant viam Domini, & ambulent in ea, ſicut cuſtodierunt patres eorum, an non.

23 Dimiſit ergo Dominus omnes nationes has, & citò ſubvertere noluit, nec tradidit in manu Joſue.

Google

CAPUT III.

Iſrael dum ſociatur gentibus à Domino derelictis ad ipſius exercitationem, earum ſceleribus contaminatur: ideò ſæpius per extraneos reges affligitur, ſed reſipiſcens, per Othoniel, Aod, & Samgar liberatur.

1 HÆ ſunt gentes, quas Dominus dereli-
quit, ut erudiret in eis Iſraelem, &
A omnes, qui non noverant bella Chananæorũ:
2 Ut poſteà diſcerent filii eorũ certare cum
hoſtibus, & habere cõſuetudinem præliandi:
3 Quinq; ſatrapas Philiſthinorum, omnem-
que Chananæum, & Sidonium, atq; Hevæum,
qui habitabat in monte Libano, de monte
Baal Hermon, uſque ad introitum Emath.
4 Dimiſitque eos, ut in ipſis experiretur Iſ-
raelem, utrùm audiret mandata Domini,
quæ præceperat patribus eorum per manum
Moyſi, aut non.
5 Itaque filii Iſrael habitaverunt in medio
Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, &
Pherezæi, & Hevæi, & Jebuſæi:
6 Et duxerunt uxores filias eorum, ipſi-
que filias ſuas filiis eorum tradiderunt, &
ſervierunt diis eorum.
7 Feceruntque malum in conſpectu Do-
mini, & obliti ſunt Dei ſui, ſervientes
Baalim, & Aſtaroth.
8 Iratuſque contra Iſrael Dominus, tradidit
eos in manus Chuſan Raſathaim regis Meſo-
potamiæ, ſervieruntque ei octo annis.
B 9 Et clamaverunt ad Dominum: qui ſuſcita-
vit eis ſalvatorem, & liberavit eos, Othoniel
videlicet filiũ Cenez, fratrẽ Caleb minorem.
10 Fuitque in eo Spiritus Domini, & judica-
vit Iſrael. Egreſſuſque eſt ad pugnam, & tra-
didit Dominus in manus ejus Cuſan Raſa-
thaim regem Syriæ, & oppreſſit eum.
11 Quievitque terra quadraginta annis, &
mortuus eſt Othoniel filius Cenez.
12 Addiderunt autem filii Iſrael facere ma-
lum in conſpectu Domini, qui confortavit
adversùm eos Eglon regem Moab: quia fe-
cerunt malum in conſpectu ejus.
13 Et copulavit ei filios Ammon, & Ama-
lec: abiitque, & percuſſit Iſrael, atque
poſſedit urbem palmarum.
14 Servieruntque filii Iſrael Eglon regi
Moab decem, & octo annis.
15 Et poſtea clamaverunt ad Dominum: qui
ſuſcitavit eis ſalvatorem vocabulo Aod, filiu
Gera, filii Jemini, qui utraque manu pro
dextera utebatur. Miſeruntque filii Iſrael per
illum munera Eglon regi Moab.
16 Qui fecit ſibi gladium ancipitem, habentẽ
C in medio capulũ lõgitudinis palmæ manus, &
accinctus eſt eo ſubter ſagũ in dextro femore:
17 Obtulitque munera Eglon regi Moab.
Erat autem Eglon craſſus nimis.
18 Cùmque obtuliſſet ei munera, proſecu-
tus eſt ſocios, qui cum eo venerant.
19 Et reverſus de Galgalis, ubi erant idola,
dixit ad regem: Verbum ſecretum habeo ad
te, ò Rex. Et ille imperavit ſilentium, egreſ-
ſiſque omnibus, qui circa eum erant,
20 Ingreſſus eſt Aod ad eum: ſedebat autem
in æſtivo cœnaculo ſolus: dixitque: Verbũ Dei
habeo ad te. Qui ſtatim ſurrexit de throno.
21 Extenditque Aod ſiniſtram manum, &
tulit ſicam de dextero femore ſuo, infixit-
que eam in ventre ejus
22 Tam valide, ut capulus ſequeretur fer-
rum in vulnere, ac pinguiſſimo adipe ſtringe-
retur. Nec eduxit gladium, ſed ita ut percuſ-
ſerat, reliquit in corpore: ſtatimque per ſe-
creta naturæ alvi ſtercora proruperunt.
23 Aod autem clauſis diligentiſſime oſtiis
cœnaculi, & obfirmatis ſera,
24 Per poſticum egreſſus eſt. Servique re-
gis ingreſſi viderunt clauſas fores cœnaculi, D
atque dixerunt: Forſitan purgat alvum in
æſtivo cubiculo.
25 Expectanteſque diù donec erubeſcerent,
& videntes, quòd nullus aperiret, tulerunt
clavem: & aperientes invenerunt dominum
ſuum in terra jacentem mortuum.
26 Aod autem, dum illi turbarentur, effu-
git, & pertranſiit locum idolorum, unde re-
verſus fuerat. Venitque in Seirath:
27 Et ſtatim inſonuit buccina in monte E-
phraim: deſcenderuntque cum eo filii Iſrael,
ipſo in fronte gradiente.
28 Qui dixit ad eos: Sequimini me: tra-
didit enim Dominus inimicos noſtros Moa-
bitas in manus noſtras. Deſcenderuntque
poſt eum, & occupaverunt vada Jordanis,
quæ tranſmittunt in Moab: & non dimiſe-
runt tranſire quemquam:
29 Sed percuſſerunt Moabitas in tempore il-
lo, circiter decem millia, omnes robuſtos, &
fortes viros: nullus eorum evadere potuit.
30 Humiliatuſq; eſt Moab in die illo ſub ma-
nu Iſrael: & quievit terra octoginta annis.
31 Poſt hunc fuit Samgar filius Anath, qui
percuſſit de Philiſthiim ſexcentos viros vo-
mere: & ipſe quoque defendit Iſrael.

CAPUT IV.

Debbora prophetiſſa, & Barac adversùs Siſaram principem militiæ regis Jabin feliciter dimicant, quem profugum occidit Jahel uxor Haber Cinæi.

1 ADdideruntque filii Iſrael facere malum A
in conſpectu Domini poſt mortẽ Aod,
2* Et tradidit illos Dominus in manus Jabin
regis Chanaan, qui regnavit in Aſor: habuit-
que ducem exercitus ſui nomine Siſaram, ipſe
autem habitabat in Haroſeth gentium.
3 Clamaveruntque filii Iſrael ad Dominum: *1 Reg 12. 9.
nongentos enim habebat falcatos currus, &
per viginti annos vehemẽter oppreſſerat eos.
4 Erat autem Debbora prophetiſſa uxor
Lapidoth, quæ judicabat populum in il-
lo tempore:
5 Et ſedebat ſub palma, quæ nomine illius
vocabatur, inter Rama, & Bethel, in mon-
te Ephraim: aſcendebantque ad eam filii
Iſrael in omne judicium.
6 Quæ miſit, & vocavit Barac filium Abi- B
noem de Cedes Nephthali, dixitque ad eum:
Præcepit tibi Dominus Deus Iſrael, vade, &
duc exercitum in montem Thabor, tolleſque
tecum decem millia pugnatorum de filiis
Nephthali, & de filiis Zabulon:
7 Ego autem adducam ad te in loco torren-
tis Ciſon, Siſaram principem exercitus Ja-
bin, & currus ejus, atque omnem multitu-
dinem, & tradam eos in manu tua.
8 Dixitq; ad eam Barac: Si venis mecum, va-
dam: ſi nolueris venire mecum, non pergam.
9 Quæ dixit ad eum: Ibo quidẽ tecum, ſed in

hac

hac vice victoria non reputabitur tibi,quia in
manu mulieris tradetur Siſara. Surrexit itaq;
Debbora, & perrexit cum Barac in Cedes.
10 Qui, accitis Zabulon, & Nephthali,
aſcendit cum decem millibus pugnatorum
habens Debboram in comitatu ſuo.
11 Haber autem Cinæus receſſerat quondam
à cæteris Cinæis fratribus ſuis filiis
Hobab, cognati Moyſi: & tetenderat tabernacula
uſque ad vallem, quæ vocatur
Sennim, & erat juxta Cedes.
12 Nuntiatumque eſt Siſaræ, quòd aſcendiſſet
Barac filius Abinoem in montem Thabor:
13 Et congregavit nongentos falcatos currus,
& omnem exercitum de Haroſeth gentium
ad torrentem Ciſon.
C 14 Dixitque Debbora ad Barac: Surge,hæc
eſt enim dies, in qua tradidit Dominus Siſaram
in manus tuas: en ipſe ductor eſt tuus.
Deſcendit itaque Barac de monte Thabor,
& decem millia pugnatorum cum eo.
* Pſal. 81.10. 15 * Perterruitque Dominus Siſaram, &
omnes currus ejus, univerſamque multitudinem
in ore gladii, ad conſpectum Barac,
in tantum, ut Siſara de curru deſiliens pedibus
fugeret,
16 Et Barac perſequeretur fugientes currus,
& exercitum, uſque ad Haroſeth gentium,
& omnis hoſtium multitudo uſque ad
internecionem caderet.
17 Siſara aute fugiens pervenit ad tentorium
Jahel uxoris Haber Cinæi: erat enim pax inter
Jabin regem Azor, & domum Haber Cinæi.
18 Egreſſa igitur Jahel in occurſum Siſaræ,
dixit ad eum: Intra ad me, domine mi: intra,
ne timeas. Qui ingreſſus tabernaculum ejus,
& opertus ab ea pallio,
19 Dixit ad eam: Da mihi,obſecro, paululũ
aquæ, quia ſitio valde. Quæ aperuit utrem
lactis, & dedit ei bibere, & operuit illum.
20 Dixitque Siſara ad eam: Sta ante oſtium
D tabernaculi, & cùm venerit aliquis interrogans
te, & dicens: Numquid hic eſt aliquis?
Reſpondebis: Nullus eſt.
21 Tulit itaq; Jahel uxor Haber clavum tabernaculi,
aſſumens pariter & malleum: & ingreſſa
abſcõdite, & cum ſilentio, poſuit ſupra
tẽpus capitis ejus clavũ, percuſſumq; malleo
defixit in cerebrum uſq; ad terram: qui ſoporem
morti conſocians defecit,& mortuus eſt.
22 Et ecce Barac ſequens Siſaram veniebat:
egreſſaque Jahel in occurſum ejus dixit ei:
Veni, & oſtendam tibi virum, quem quæris.
Qui cùm intraſſet ad eã,vidit Siſaram jacentẽ
mortuũ, & clavum infixum in tempore ejus.
23 Humiliavit ergo Deus in die illo Jabin
regem Chanaan coram filiis Iſrael:
24 Qui creſcebant quotidie, & forti manu
opprimebant Jabin regem Chanaan, donec
delerent eum.

CAPUT V.

Canticum triumphale, & gratiarum actiones Debboræ, & Barac poſt victoriam.

1 CEcineruntque Debbora,& Barac filius A
Abinoem in illo die, dicentes:
2 Qui ſponte obtuliſtis de Iſrael animas veſtras
ad periculum, benedicite Domino.
3 Audite reges, auribus percipite principes:
Ego ſum,ego ſum, quæ Domino canam,
pſallam Domino Deo Iſrael.
4 Domine, cùm exires de Seir, & tranſires
per regiones Edom, terra mota eſt,cœlique,
ac nubes diſtillaverunt aquis.
5 Montes fluxerunt à facie Domini,& Sinai
à facie Domini Dei Iſrael.
6 In diebus Samgar filii Anath, in diebus
Jahel, quieverunt ſemitæ:& qui ingrediebantur
per eas,ambulaverunt per calles devios.
7 Ceſſaverunt fortes in Iſrael, & quieverunt:
donec ſurgeret Debbora, ſurgeret
mater in Iſrael.
8 Nova bella elegit Dominus,& portas hoſtium
ipſe ſubvertit: clypeus, & haſta ſi apparuerint
in quadraginta millibus Iſrael.
9 Cor meum diligit principes Iſrael:
quia propria voluntate obtuliſtis vos diſcrimini, B
benedicite Domino.
10 Qui aſcenditis ſuper nitentes aſinos,
& ſedetis in judicio, & ambulatis in via,
loquimini.

11 Ubi colliſi ſunt currus, & hoſtium ſuffocatus eſt exercitus, ibi narrentur juſtitiæ Domini, & clementia in fortes Iſrael: tunc deſcendit populus Domini ad portas, & obtinuit principatum.

12 Surge, ſurge Debbora, ſurge, ſurge, & loquere canticum: ſurge Barac, & apprehende captivos tuos, fili Abinoem.

13 Salvatæ ſunt reliquiæ populi, Dominus in fortibus dimicavit.

14 Ex Ephraim delevit eos in Amalec, & poſt eum ex Benjamin in populos tuos, ò Amalec: de Machir principes deſcenderunt, & de Zabulon, qui exercitum ducerent ad bellandum.

15 Duces Iſſachar fuere cum Debbora, & Barac veſtigia ſunt ſecuti, qui quaſi in præceps, ac barathrum ſe diſcrimini dedit. diviſo contra ſe Ruben, magnanimorum reperta eſt contentio.

C 16 Quare habitas inter duos terminos, ut audias ſibilos gregum? diviſo contra ſe Ruben, magnanimorum reperta eſt contentio,

17 Galaad trans Jordanem quieſcebat, & Dan vacabat navibus: Aſer habitabat in litore maris, & in portubus morabatur.

18 Zabulon verò, & Nephthali obtulerunt animas ſuas morti in regione Merome.

19 Venerunt reges, & pugnaverunt, pugnaverunt reges Chanaan in Tanach juxta aquas Mageddo, & tamen nihil tulere prædantes.

20 De cœlo dimicatum eſt contra eos: ſtellæ manentes in ordine, & curſu ſuo adverſus Siſaram pugnaverunt.

21 Torrens Ciſon traxit cadavera eorum, torrens Cadumim, torrens Ciſon: conculca anima mea robuſtos.

22 Ungulæ equorum ceciderunt, fugientibus impetu, & per præceps ruentibus fortiſſimis hoſtium.

23 Maledicite terræ Meroz, dicit Angelus Domini: maledicite habitatoribus ejus, quia non venerunt ad auxilium Domini, in adjutorium fortiſſimorum ejus.

24 Benedicta inter mulieres Jahel uxor Haber Cinæi, & benedicatur in tabernaculo ſuo. D

25 Aquam petenti lac dedit, & in phiala principum obtulit butyrum.

26 Siniſtram manum miſit ad clavum, & dexteram ad fabrorum malleos: percuſſitque Siſaram quærens in capite vulneri locum, & tempus valide perforans.

27 Inter pedes ejus ruit: defecit, & mortuus eſt: volvebatur ante pedes ejus, & jacebat exanimis, & miſerabilis.

28 Per feneſtram reſpiciens, ululabat mater ejus: & de cœnaculo loquebatur: Cur moratur regredi currus ejus? quare tardaverunt pedes quadrigarum illius?

29 Una ſapientior cæteris uxoribus ejus, hæc ſocrui verba reſpondit:

30 Forſitan nunc dividit ſpolia, & pulcherrima fœminarum eligitur ei: veſtes diverſorum colorum Siſaræ traduntur in prædam, & ſupellex varia ad ornanda colla congeritur.

31 Sic pereant omnes inimici tui, Domine; qui autem diligunt te, ſicut ſol in ortu ſuo ſplendet, ita rutilent.

32 Quievitq; terra per quadraginta annos.

CAPUT VI.

Iſraelitis à Madian oppreſſis Gedeon multis ſignis auxilio deſignatur, qui poſt ſacrificium, & altare Deo erectum, deſtruxit aram Baal, eique rurſum datur ſignum in vellere.

A 1 Fecerunt autem filii Iſrael malum in conſpectu Domini: qui tradidit illos in manu Madian ſeptem annis,

2 Et oppreſſi ſunt valdè ab eis. Feceruntque ſibi antra, & ſpeluncas in montibus, & munitiſſima ad repugnandum loca.

3 Cumq; ſeviſſet Iſrael, aſcendebat Madian, & Amalec, cæteriq; Orientalium nationum:

4 Et apud eos figentes tentoria, ſicut erant in herbis cuncta, vaſtabant uſque ad introitum Gazæ: nihilque omninò ad vitam pertinens relinquebant in Iſrael, non oves, non boves, non aſinos.

5 Ipſi enim, & univerſi greges eorum veniebant cum tabernaculis ſuis, & inſtar locuſtarum univerſa complebant, innumera

mul-

multitudo hominum & camelorum, quidquid tetigerant devaſtantes.

6 Humiliatuſque eſt Iſrael valdè in conſpectu Madian.

7 Et clamavit ad Dominum poſtulans auxilium contra Madianitas.

B 8 Qui miſit ad eos virum prophetam, & locutus eſt: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ego vos feci conſcendere de Ægypto, & eduxi vos de domo ſervitutis,

9 Et liberavi de manu Ægyptiorum,& omnium inimicorum, qui affligebant vos: ejecique eos ad introitum veſtrum, & tradidi vobis terram eorum.

10 Et dixi: Ego Dominus Deus veſter, ne timeatis deos Amorrhæorum, in quorum terra habitatis. Et noluiſtis audire vocem meam.

11 Venit autem Angelus Domini, & ſedit ſub quercu, quæ erat in Ephra, & pertinebat ad Joas patrem familiæ Ezri. Cùmq; Gedeon filius ejus excuteret, atque purgaret frumenta in torculari, ut fugeret Madian,

C 12 Apparuit ei Angelus Domini, & ait: Dominus tecum, virorum fortiſſime.

13 Dixitque ei Gedeon: Obſecro, mi domine, ſi dominus nobiſcum eſt, cur apprehenderunt nos hæc omnia? ubi ſunt mirabilia ejus, quæ narraverunt patres noſtri, atque dixerunt: De Ægypto eduxit nos Dominus? nunc autem dereliquit nos Dominus, & tradidit in manu Madian.

* 2. Reg. 12. 11. 14 Reſpexitque ad eum Dominus, & ait: * Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Iſrael de manu Madian: ſcito, quòd miſerim te.

15 Qui reſpondens ait: Obſecro, mi domine, in quo liberabo Iſrael? ecce familia mea infima eſt in Manaſſe, & ego minimus in domo patris mei.

D 16 Dixitque ei Dominus: Ego ero tecum, & percuties Madian quaſi unum virum.

17 Et ille: Si inveni, inquit, gratiā corā te, da mihi ſignum, quòd tu ſis, qui loqueris ad me.

18 Nec recedas hinc, donec revertar ad te portans ſacrificium, & offerens tibi. Qui reſpondit: Ego præſtolabor adventum tuum.

19 Ingreſſus eſt itaq; Gedeon, & coxit hœdū, & de farinæ modio azymos panes: carneſque ponens in caniſtro, & jus carnium mittens in ollam, tulit omnia ſub quercu, & obtulit ei.

20 Cui dixit Angelus Domini: Tolle carnes, & azymos panes, & pone ſupra petram illā, & jus deſuper funde. Cùmque feciſſet ita,

21 Extendit Angelus Dñi ſummitatem virgæ, quam tenebat in manu, & tetigit carnes, & panes azymos: aſcenditque ignis de petra, & carnes, azymoſque panes conſumpſit: Angelus autem Domini evanuit ex oculis ejus.

22 Videnſque Gedeon quòd eſſet Angelus Domini, ait: Heu mi, Domine Deus: quia vidi Angelum Domini facie ad faciem.

23 Dixitque ei Dominus: Pax tecum, ne timeas, non morieris.

E 24 Ædificavit ergo ibi Gedeon altare Domino, vocavitque illud, Domini pax, uſque in præſentem diem. Cùmque adhuc eſſet in Ephra, quæ eſt familiæ Ezri,

25 Nocte illa dixit Dñs ad eum: Tolle taurū patris tui, & alterum taurum annorum ſeptem, deſtrueſque aram Baal, quæ eſt patris tui: & nemus, quod circa aram eſt, ſuccides:

26 Et ædificabis altare Domino Deo tuo in ſummitate petræ hujus, ſuper quam ante ſacrificium poſuiſti: tolleſque taurum ſecundum, & offeres holocauſtum ſuper ſtruem lignorum, quæ de nemore ſucciderıs.

27 Aſſumptis ergo Gedeon decem viris de ſervis ſuis, fecit, ſicut præceperat ei Dominus. Timens autem domum patris ſui, & homines illius civitatis, per diem noluit id facere, ſed omnia nocte complevit.

28 Cùmque ſurrexiſſent viri oppidi ejus manè, viderunt deſtructam aram Baal, lucumq; ſucciſum, & taurum alterum impoſitū ſuper altare, quod tunc ædificatum erat. F

29 Dixeruntque ad invicem: Quis hoc fecit? Cùmque perquirerent auctorem facti, dictum eſt: Gedeon filius Joas fecit hæc omnia.

30 Et dixerunt ad Joas: Produc filium tuum huc, ut moriatur: quia deſtruxit aram Baal, & ſuccidit nemus.

31 Quibus ille reſpondit: Numquid ultores eſtis Baal, ut pugnetis pro eo? qui adverſarius eſt ejus, moriatur antequam lux craſtina veniat: ſi Deus eſt, vindicet ſe de eo, qui ſuffodit aram ejus.

32 Ex illo die vocatus eſt Gedeon, Jerobaal, eò quòd dixiſſet Joas: Ulciſcatur ſe de eo Baal, qui ſuffodit aram ejus.

33 Igitur omnis Madiā, & Amalec, & Orientales populi cōgregati ſunt ſimul: & tranſeūtes Jordanem, caſtrametati ſunt in valle Jezrael.

34 Spiritus autem Domini induit Gedeon, qui clangens buccina convocavit domum Abiezer, ut ſequeretur ſe. G

35 Miſitq; nuntios in univerſū Manaſſen, qui & ipſe ſecutus eſt eū: & alios nuntios in Azer, & Zabulon, & Nephthali, qui occurrerunt ei.

36 Dixitq; Gedeon ad Deum: Si ſalvum facis per manum meam Iſrael, ſicut locutus es,

37 Ponam hoc vellus lanæ in area: ſi ros in ſolo vellere fuerit, & in omni terra ſiccitas, ſciam, quòd per manum meam, ſicut locutus es, liberabis Iſrael.

38 Factumq; eſt ita. Et de nocte conſurgens expreſſo vellere, concham rore implevit.

39 Dixitque rurſus ad Deum: Ne iraſcatur furor tuus contra me, ſi adhuc ſemel tentavero, ſignum quærens in vellere. Oro, ut ſolum vellus ſiccum ſit, & omnis terra rore madens.

40 Fecitq; Deus nocte illa, ut poſtulaverat: & fuit ſiccitas in ſolo vellere, & ros in omni terra.

CAPUT VII.

Probatis ad aquas his, qui ad bellum eſſent progreſſuri, Gedeon audito unius è caſtris Madianitarum ſomnio, in eos irruit, tubis, lagenis, ac lucernis armatus, quos cum Oreb, & Zeb principibus eorum devicit.

A 1 Igitur Jerobaal, qui & Gedeon, de nocte conſurgens, & omnis populus cum eo, venit ad fontem, qui vocatur Harad. Erant autem caſtra Madian in valle ad Septentrionalem plagam collis excelſi.

2 Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus tecum eſt populus, nec tradetur Madian in manus ejus: ne glorietur contra me Iſrael, & dicat: Meis viribus liberatus ſum.

3 Loquere ad populū, & cunctis audiētibus prædica: * Qui formidoloſus, & timidus eſt, revertatur. Receſſeruntq; de monte Galaad

*Deut. 20. 8. 1. Mach. 3. 56.

& reverſi ſunt de populo viginti duo millia
virorum,& tantum decem millia remanſerunt.
4 Dixitque Dñs ad Gedeon:Adhuc populus
B multus eſt, duc eos ad aquas, & ibi probabo
illos: & de quo dixero tibi, ut tecum vadat,
ipſe pergat:quem ire prohibuero,revertatur.
5 Cùmque deſcendiſſet populus ad aquas,
dixit Dominus ad Gedeon: Qui lingua lambuerint
aquas, ſicut ſolent canes lambere,
ſeparabis eos ſeorſum: qui autem curvatis
genibus biberint, in altera parte erunt.
6 Fuit itaque numerus eorum, qui manu
ad os projicientes lambuerant aquas, trecenti
viri: omnis autem reliqua multitudo
flexo poplite biberat.
C 7 Et ait Dominus ad Gedeon: In trecentis
viris, qui lambuerunt aquas, liberabo vos, &
tradam in manu tua Madian:omnis autem reliqua
multitudo revertatur in locum ſuum.
8 Sumptis itaque pro numero cibariis, &
tubis, omnem reliquam multitudinem abire
præcepit ad tabernacula ſua: & ipſe cum trecentis
viris ſe certamini dedit. Caſtra autem
Madian erant ſubter in valle.
9 Eadē nocte dixit Dñs ad eum:Surge & deſcēde
in caſtra:quia tradidi eos in manu tua.
10 Sin autem ſolus ire formidas, deſcendat
tecum Phara puer tuus:
11 Et cùm audieris, quid loquantur, tunc
confortabuntur manus tuæ, & ſecurior ad
hoſtium caſtra deſcendes. Deſcendit ergo
ipſe, & Phara puer ejus in partem caſtrorum,
ubi erant armatorum vigiliæ.
D 12 Madian autē,& Amalec,& omnes Orientales
populi fuſi jacebant in valle,ut locuſtarum
multitudo: cameli quoq;innumerabiles
erant, ſicut arena, quæ jacet in litore maris.
13 Cùmque veniſſet Gedeon, narrabat aliquis
ſomnium proximo ſuo: & in hunc modum
referebat, quod viderat: Vidi ſomnium,
& videbatur mihi quaſi ſubcinericius panis
ex hordeo volvi, & in caſtra Madian deſcendere:
cùmque perveniſſet ad tabernaculum,
percuſſit illud, atque ſubvertit, &
terræ funditùs coæquavit.
14 Reſpondit is, cui loquebatur: Non eſt
hoc aliud, niſi gladius Gedeonis filii Joas
viri Iſraelitæ: tradidit enim Dominus in manus
ejus Madian, & omnia caſtra ejus.
E 15 Cùmq; audiſſet Gedeon ſomnium, & interpretationem
ejus,adoravit: & reverſus eſt
ad caſtra Iſrael,& ait: Surgite,tradidit enim
Dominus in manus noſtras caſtra Madian.
16 Diviſitque trecentos viros in tres partes,
& dedit tubas in manibus eorum, lagenaſque
vacuas, ac lampades in medio lagenarum,
17 Et dixit ad eos: Quod me facere videritis,
hoc facite: ingrediar partem caſtrorum,
F & quod fecero, ſectamini.
18 Quando perſonuerit tuba in manu mea,
vos quoque per caſtrorum circuitum clangite,
& conclamate, Domino, & Gedeoni.
19 Ingreſſuſque eſt Gedeon, & trecenti viri,
qui erant cum eo, in partem caſtrorum,
incipientibus vigiliis noctis mediæ, & cuſtodibus
ſuſcitatis, cœperunt buccinis clangere,
& complodere inter ſe lagenas.
20 Cùmque per gyrum caſtrorum in tribus
perſonarent locis, & hydrias confregiſſent,
tenuerunt ſiniſtris manibus lampades,& dextris
ſonantes tubas, clamaveruntque: Gladius
Domini, & Gedeonis:
21 Stantes ſinguli in loco ſuo per circuitum
caſtrorū hoſtilium: Omnia itaq;caſtra turbata
ſunt, & vociferantes, ululanteſque fugerunt:
22 Et nihilominùs inſiſtebāt trecēti viri buccinis
perſonātes. * Immiſitq; Dñs gladium in * Pſal.
omnibus caſtris,& mutua ſe cęde truncabant, 81. 10.
23 Fugientes uſque ad Bethſetta,& crepidinem G
Abelmehula in Tebbath. Conclamantes
autem viri Iſrael de Nephthali, & Aſer, &
omni Manaſſe, perſequebantur Madian.
24 Miſitque Gedeon nuncios in omnem
montem Ephraim, dicens: Deſcendite in
occurſum Madian, & occupate aquas uſque
Bethbera, atque Jordanem. Clamavitque
omnis Ephraim, & præoccupavit aquas,
atque Jordanem uſque Bethbera.
25 * Apprehenſoſque duos viros Madian, * Pſal.
Oreb, & Zeb, interfecit Oreb in petra Oreb, 81. 12.
Zeb verò in Torculari Zeb. Et perſecuti ſunt Iſaiæ
Madian, capita Oreb, & Zeb portantes ad 10. 26.
Gedeon trans fluenta Jordanis.

CAPUT VIII.

Tribus Ephraim inſurgit adversùs Gedeon, quod putaret ſe contemptam, quam blandis verbis compeſcit, & devictis Zebee, & Salmana, viros Soccoth, & Phanuel perdidit, & ex inauribus, aliiſque populi donis fecit Ephod, quod domui ſuæ, & Iſraeli fuit in ruinam: poſtquam autem quadraginta annis præfuit, generatis ſeptuaginta filiis ex uxoribus, & uno Abimelech ex concubina, mortuus eſt, rediitque Iſrael ad idololatriam.

1 DIxeruntque ad eum viri Ephraim: A
Quid eſt hoc, quod facere voluiſti,
ut nos non vocares, cùm ad pugnam pergeres
contra Madian? jurgantes fortiter, &
prope vim inferentes.
2 Quibus ille reſpondit: Quid enim tale facere
potui, quale vos feciſtis? nonne melior
eſt racemus Ephraim vindemiis Abiezer?
3 In manus veſtras Dominus tradidit principes
Madian, Oreb, & Zeb: quid tale facere
potui, quale vos feciſtis? Quod cùm locutus
eſſet, requievit ſpiritus eorum, quo
tumebant contra eum.
4 Cùmq;veniſſet Gedeon ad Jordanē,tranſivit
eum cum trecētis viris, qui ſecū erant: &
præ laſſitudine fugiētes perſequi non poterāt.
5 Dixitque ad viros Soccoth: Date, obſecro, B
panes populo, qui mecum eſt, quia
valdè defecerunt: ut poſſimus perſequi Zebee,
& Salmana reges Madian.
6 Reſponderunt principes Soccoth: Forſitan
palmæ manuum Zebee, & Salmana
in manu tua ſunt, & idcircò poſtulas, ut
demus exercitui tuo panes.
7 Quibus ille ait:Cū ergo tradiderit Dñs Zebee,&
Salmana in manus meas,cōteram carnes
veſtras cum ſpinis, tribuliſque deſerti.
8 Et inde conſcendens, venit in Phanuel:
locutuſque eſt ad viros loci illius ſimilia.
Cui & illi reſponderunt, ſicut reſponderant
viri Soccoth.
9 Dixit itaque & eis: Cùm reverſus fuero C
victor in pace, deſtruam turrim hanc.
10 Zebee autem, & Salmana requieſcebant
cum omni exercitu ſuo.Quindecim enim mil-

lia viri remanſerant ex omnibus turmis orientalium populorum, cæſis centum viginti millibus bellatorum educentium gladium.

*Oſee 10.14.

11 * Aſcendenſque Gedeon per viam eorum, qui in tabernaculis morabantur, ad Orientalem partem Nobe, & Jegbaa, percuſſit caſtra hoſtium, qui ſecuri erant, & nihil adverſi ſuſpicabantur.

12 Fugeruntque Zebee, & Salmana, quos perſequens Gedeon comprehendit, turbato omni exercitu eorum.

13 Revertenſque de bello ante ſolis ortum,

14 Apprehẽdit puerũ de viris Soccoth: interrogavitq; eũ nomina principũ, & ſeniorũ Soccoth, & deſcripſit ſeptuaginta ſeptem viros.

15 Venitque ad Soccoth, & dixit eis: En Zebee, & Salmana, ſuper quibus exprobraſtis mihi, dicẽtes: Forſitan manus Zebee, & Salmana in manibus tuis ſunt, & idcircò poſtulas, ut demus viris, qui laſſi ſunt, & defecerũt, panes.

16 Tulit ergo ſeniores civitatis, & ſpinas deſerti, ac tribulos, & contrivit cum eis, atque comminuit viros Soccoth.

17 Turrim quoque Phanuel ſubvertit, occiſis habitatoribus civitatis.

18 Dixitque ad Zebee, & Salmana: Quales fuerunt viri, quos occidiſtis in Thabor? Qui reſponderunt: Similes tui, & unus ex eis quaſi filius regis.

19 Quibus ille reſpondit: Fratres mei fuerunt filii matris meæ. Vivit Dominus, quia ſi ſervaſſetis eos, non vos occiderem.

20 Dixitque Jether primogenito ſuo: Surge & interfice eos. Qui non eduxit gladium: timebat enim, quia adhuc puer erat.

*Pſal. 82.12.

21 Dixeruntq; Zebee, & Salmana: Tu ſurge, & irrue in nos: quia juxta ætatẽ robur eſt hominis. Surrexit Gedeon, & interfecit Zebee, & Salmana, & tulit ornamenta ac bullas, quibus colla regalium camelorum decorari ſolent.

22 Dixeruntq; omnes viri Iſrael ad Gedeon: Dominare noſtri tu, & filius tuus, & filius filii tui: quia liberaſti nos de manu Madian.

23 Quibus ille ait: Non dominabor veſtri, nec dominabitur in vos filius meus, ſed dominabitur vobis Dominus.

24 Dixitque ad eos: Unam petitionem poſtulo à vobis: Date mihi inaures ex præda veſtra. Inaures enim aureas Iſmaelitæ habere conſueverant.

25 Qui reſponderunt: Libentiſſimè dabimus. Expandenteſque ſuper terram pallium, projecerunt in eo inaures de præda:

26 Et fuit pondus poſtulatarum inaurium, mille ſeptingenti auri ſicli, abſque ornamentis, & monilibus, & veſte purpurea, quibus reges Madian uti ſoliti erant, & præter torques aureas camelorum.

27 Fecitque ex eo Gedeon Ephod, & poſuit illud in civitate ſua Ephra. Fornicatuſque eſt omnis Iſrael in eo, & factum eſt Gedeon, & omni domui ejus in ruinam.

28 Humiliatus eſt autem Madian coram filiis Iſrael, nec potuerunt ultrà cervices elevare: ſed quievit terra per quadraginta annos, quibus Gedeon præfuit.

29 Abiit itaque Jerobaal filius Joas, & habitavit in domo ſua:

30 Habuitq; ſeptuaginta filios, qui egreſſi ſũt de femore ejus: eò quòd plures haberet uxores.

31 Concubina autem illius, quam habebat in Sichem, genuit ei filium nomine Abimelech.

32 Mortuuſque eſt Gedeon filius Joas in ſenectute bona, & ſepultus eſt in ſepulchro Joas patris ſui in Ephra de familia Ezri.

33 Poſtquam autem mortuus eſt Gedeon, averſi ſunt filii Iſrael, & fornicati ſunt cum Baalin. Percuſſeruntque cum Baal fœdus, ut eſſet eis in deum:

34 Nec recordati ſunt Domini Dei ſui, qui eruit eos de manibus inimicorum ſuorum omnium per circuitum:

35 Nec fecerunt miſericordiam cum domo Jerobaal Gedeon, juxta omnia bona, quæ fecerat Iſraeli.

CAPUT IX.

Abimelech, occiſis 70. fratribus ſuis, imperium ſibi tyrannicè uſurpat, qui poſt parabolam Joatham fratris ejus, qui ſervatus erat, exercitum Gaal devicit, turrimque Sichem exuſſit, & à muliere tandem fragmine molæ oppreſſus eſt.

1 Abiit autem Abimelech filius Jerobaal in Sichem ad fratres matris ſuæ, & locutus eſt ad eos, & ad omnem cognationem domus patris matris ſuæ, dicens:

2 Loquimini ad omnes viros Sichem: Quid vobis eſt melius, ut dominentur veſtri ſeptuaginta viri omnes filii Jerobaal, an ut dominetur unus vir? ſimulque conſiderate, quòd os veſtrum, & caro veſtra ſum.

3 Locutique ſunt fratres matris ejus de eo ad omnes viros Sichem univerſos ſermones iſtos, & inclinaverunt cor eorum poſt Abimelech, dicentes: Frater noſter eſt.

4 Dederuntq; illi ſeptuaginta pondo argenti de fano Baalberit. Qui conduxit ſibi ex eo viros inopes, & vagos, ſecutique ſunt eum.

5 Et venit in domum patris ſui in Ephra, & occidit fratres ſuos filios Jerobaal ſeptuaginta viros, ſuper lapidem unum: remanſitque Joatham filius Jerobaal minimus, & abſconditus eſt.

6 Congregati ſunt autem omnes viri Sichem, & univerſæ familiæ urbis Mello: abieruntque, & conſtituerunt regem Abimelech, juxta quercum, quæ ſtabat in Sichem.

7 Quod cùm nuntiatum eſſet Joatham, ivit, & ſtetit in vertice montis Garizim: elevataque voce, clamavit, & dixit: Audite me, viri Sichem, ita audiat vos Deus.

8 Ierunt ligna, ut ungerent ſuper ſe regem: dixeruntque olivæ: Impera nobis.

9 Quæ reſpondit: Numquid poſſum deſerere pinguedinem meam, qua & dii utuntur, & homines, & venire ut inter ligna promovear?

10 Dixeruntque ligna ad arborem ficum: Veni, & ſuper nos regnum accipe.

11 Quæ reſpondit eis: Numquid poſſum deſerere dulcedinem meam, fructuſque ſuaviſſimos, & ire, ut inter cætera ligna promovear?

12 Locutaque ſunt ligna ad vitem: Veni, & impera nobis.

13 Quæ reſpondit eis: Numquid poſſum deſerere vinum meum, quod lætificat Deum, & homines: & inter ligna cætera promoveri?

14 Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum: Veni, & impera ſuper nos.

15 Quæ reſpondit eis: Si verè me regem vobis conſtituitis, venite, & ſub umbra mea

requieſcite : ſi autem non vultis, egrediatur
ignis de rhamno, & devoret cedros Libani.
C 16 Nunc igitur, ſi recte, & abſque peccato
conſtituiſtis ſuper vos regem Abimelech, &
bene egiſtis cum Jerobaal, & cum domo
ejus, & reddidiſtis vicem beneficiis ejus, qui
pugnavit pro vobis,
17 Et animam ſuam dedit periculis, ut
erueret vos de manu Madian,
18 Qui nunc ſurrexiſtis contra domũ patris
mei, & interfeciſtis filios ejus ſeptuaginta vi-
ros ſuper unum lapidem, & conſtituiſtis re-
gem Abimelech filium ancillæ ejus ſuper ha-
bitatores Sichem, eò quòd frater veſter ſit?
19 Si ergo recte, & abſque vitio egiſtis cum
Jerobaal, & domo ejus, hodie lætamini in
Abimelech, & ille lætetur in vobis.
20 Sin autem perverſe: egrediatur ignis ex
eo, & cõſumat habitatores Sichem, & oppidũ
Mello: egrediaturque ignis de viris Sichem,
& de oppido Mello, & devoret Abimelech.
21 Quæ cùm dixiſſet, fugit, & abiit in Bera:
habitavitq; ibi ob metũ Abimelech fratris ſui.
22 Regnavit itaque Abimelech ſuper
Iſrael tribus annis.
23 Miſitque Dominus ſpiritum peſſimum
inter Abimelech, & habitatores Sichem:
qui cœperunt eum deteſtari,
24 Et ſcelus interfectionis ſeptuaginta filiorũ
Jerobaal, & effuſionem ſanguinis eorum con-
ferre in Abimelech fratrẽ ſuum, & in cęteros
Sichimorum principes, qui eum adjuverant.
D 25 Poſueruntque inſidias adversùs eum in
ſummitate montium, & dum illius præſtola-
bantur adventum, exercebant latrocinia,
agentes prædas de prætereuntibus: nuntia-
tumque eſt Abimelech.
26 Venit autem Gaal filius Obed cum fra-
tribus ſuis, & tranſivit in Sichimam. Ad cu-
jus adventum erecti habitatores Sichem,
27 Egreſſi ſunt in agros, vaſtantes vineas,
uvaſque calcantes: & factis cantantium cho-
ris, ingreſſi ſunt fanum Dei ſui, & inter epu-
las, & pocula maledicebant Abimelech,
28 Clamante Gaal filio Obed: Quis eſt Abi-
melech, & quæ eſt Sichem, ut ſerviamus ei?
numquid non eſt filius Jerobaal, & conſtituit
principem Zebul ſervum ſuum ſuper viros
Emor patris Sichem? Cur ergo ſerviemus ei?
29 Utinam daret aliquis populum iſtum ſub
manu mea, ut auferrem de medio Abime-
lech. Dictumque eſt Abimelech: Congrega
exercitus multitudinem, & veni.
30 Zebul enim princeps civitatis, auditis
ſermonibus Gaal filii Obed, iratus eſt valdè,
E 31 Et miſit clam ad Abimelech nuntios, di-
cens: Ecce, Gaal filius Obed, venit in Si-
chimam cum fratribus ſuis, & oppugnat
adversùm te civitatem.
32 Surge itaque nocte cum populo, qui te-
cum eſt, & latita in agro:
33 Et primo manè oriente ſole, irrue ſuper
civitatem. Illo autem egrediente adversùm
te cum populo ſuo, fac ei, quod potueris.
34 Surrexit itaque Abimelech cum omni
exercitu ſuo nocte, & tetendit inſidias juxta
Sichimam in quatuor locis.
35 Egreſſuſque eſt Gaal filius Obed, &
ſtetit in introitu portæ civitatis. Surrexit
autem Abimelech, & omnis exercitus
cum eo de inſidiarum loco.
36 Cùmque vidiſſet populum Gaal, dixit ad
Zebul: Ecce de montibus multitudo deſcẽdit.
Cui ille reſpondit: Umbras montiũ vides qua-
ſi capita hominum, & hoc errore deciperis.
37 Rurſumque Gaal ait: Ecce populus de
umbilico terræ deſcendit, & unus cuneus ve-
nit per viam, quæ reſpicit quercum.
38 Cui dixit Zebul: Ubi eſt nunc os tuum,
quo loquebaris? Quis eſt Abimelech ut ſer-
viamus ei? Nonne hic populus eſt, quem de-
ſpiciebas? Egredere, & pugna contra eum.
39 Abiit ergo Gaal, ſpectante Sichimorum
populo, & pugnavit contra Abimelech,
40 Qui perſecutus eſt eum fugientem, & in
urbem compulit: cecideruntque ex parte
ejus plurimi, uſque ad portam civitatis:
41 Et Abimelech ſedit in Ruma: Zebul au- F
tem, Gaal & ſocios ejus expulit de urbe,
nec in ea paſſus eſt commorari.
42 Sequenti ergo die egreſſus eſt populus in
campũ. Quod cùm nuntiatũ eſſet Abimelech,
43 Tulit exercitum ſuum, & diviſit in tres
turmas tendens inſidias in agris. Videnſque
quòd egrederetur populus de civitate, ſur-
rexit, & irruit in eos
44 Cum cuneo ſuo, oppugnans, & obſidens
civitatem: duæ autem turmæ palantes per
campum adverſarios perſequebantur.
45 Porrò Abimelech omni die illo op-
pugnabat urbem: quam cepit, interfectis
habitatoribus ejus, ipſaque deſtructa, ita
ut ſal in ea diſpergeret.
46 Quod cùm audiſſent, qui habitabant in
turre Sichimorum, ingreſſi ſunt fanum dei ſui
Berith, ubi fœdus cũ eo pepigerãt, & ex eo lo-
cus nomen acceperat, qui erat munitus valdè.
47 Abimelech quoque audiens viros turris
Sichimorum pariter conglobatos,
48 Aſcendit in montẽ Selmon cum omni po-
pulo ſuo: & arrepta ſecuri, præcidit arboris
ramum, impoſitumq; ferens humero, dixit ad
ſocios: Quod me videtis facere, citò facite.
49 Igitur certatim ramos de arboribus præ- G
cidentes, ſequebantur ducem. Qui circum-
dantes præſidium, ſuccenderunt: atque ita
factum eſt, ut fumo, & igne mille homines
necarentur, viri pariter, & mulieres, ha-
bitatorum turris Sichem.
50 Abimelech autem inde proficiſcens
venit ad oppidum Thebes, quod circum-
dans obſidebat exercitu.
51 Erat autem turris excelſa in media civi-
tate, ad quam confugerant ſimul viri, ac
mulieres, & omnes principes civitatis, clau-
ſa firmiſſimè janua, & ſuper turris tectum
ſtantes per propugnacula.
52 Accedenſque Abimelech juxta turrim,
pugnabat fortiter: & appropinquans oſtio,
ignem ſupponere nitebatur:
53 * Et ecce una mulier fragmen molæ de- *2.Reg 11.21.
ſuper jaciens, illiſit capiti Abimelech, &
confregit cerebrum ejus.
54 *Qui vocavit citò armigerum ſuum, & ait *1.Reg 31.4. *1.Par. 10.4.
ad eum: Evagina gladium tuum, & percute
me: ne forte dicatur, quòd à fœmina interfe-
ctus ſim. Qui juſſa perficiens, interfecit eum.
55 Illoque mortuo, omnes, qui cum eo
erant de Iſrael, reverſi ſunt in ſedes ſuas.
56 Et reddidit Deus malum, quod fecerat

Abimelech contra patrem ſuum, interfectis ſeptuaginta fratribus ſuis.

57 Sichimitis quoque, quod operati erant, retributum eſt, & venit ſuper eos maledictio Joathan filii Jerobaal.

CAPUT X.

Thola dux creatur, huic vita functo Jair ſuccedit: Iſraelitæ verò in idololatriam lapſi traduntur Philiſtæis, & Ammonitis, quibus pœnitentibus, Dominus ingratitudinem improperat, tandemque eorum miſeretur.

A 1 Poſt Abimelech ſurrexit dux in Iſrael Thola filius Phua patrui Abimelech, vir de Iſſachar, qui habitavit in Samir montis Ephraim:

2 Et judicavit Iſraelem viginti, & tribus annis, mortuuſque eſt, ac ſepultus in Samir.

3 Huic ſucceſſit Jair Galaadites, qui judicavit Iſraelem per viginti, & duos annos,

4 Habens triginta filios ſedentes ſuper triginta pullos aſinarum, & principes triginta civitatum: quæ ex nomine ejus ſunt appellatæ Havoth Jair, id eſt, oppida Jair, uſque in præſentem diem, in terra Galaad.

5 Mortuuſque eſt Jair, ac ſepultus in loco, cui eſt vocabulum Camon.

B 6 Filii autem Iſrael peccatis veteribus jungentes nova, fecerunt malum in conſpectu Domini & ſervierunt idolis, Baalim, & Aſtaroth, & diis Syriæ, ac Sidonis, & Moab, & filiorum Ammon, & Philiſthiim: dimiſeruntque Dominum, & non coluerunt eum.

7 Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philiſthiim, & filiorum Ammon.

8 Afflictique ſunt, & vehementer oppreſſi per annos decem & octo, omnes, qui habitabant trans Jordanem in terra Amorrhæi, qui eſt in Galaad:

C 9 In tantum, ut filii Ammon Jordane tranſmiſſo, vaſtarent Judam, & Beniamin, & Ephraim: afflictuſque eſt Iſrael nimis.

10 Et clamantes ad Dominum, dixerunt: Peccavimus tibi, quia dereliquimus Dominum Deum noſtrum, & ſervivimus Baalim.

11 Quibus locutus eſt Dominus: Numquid non Ægyptii, & Amorrhæi, filiique Ammon, & Philiſthiim,

12 Sidonii quoque, & Amalech, & Chanaan, oppreſſerunt vos, & clamaſtis ad me, & erui vos de manu eorum?

13 Et tamen reliquiſtis me, & coluiſtis deos alienos: idcircò non addam, ut ultrà vos liberem:

14 Ite, & invocate deos, quos elegiſtis: ipſi vos liberent in tempore anguſtiæ.

15 Dixeruntque filii Iſrael ad Dominum: Peccavimus, redde tu nobis quidquid tibi
D placet: tantùm nunc libera nos.

16 Quæ dicentes, omnia de finibus ſuis alienorum deorum idola projecerunt, & ſervierunt Domino Deo: qui doluit ſuper miſeriis eorum.

17 Itaque filii Ammon conclamantes in Galaad fixere tentoria: contra quos congregati filii Iſrael, in Maſpha caſtrametati ſunt.

18 Dixeruntque principes Galaad ſinguli ad proximos ſuos: Qui primus ex nobis contra filios Ammon cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAPUT XI.

Jephte judex factus, Dei ſpiritu accenſus, primùm rationem agit cum rege Ammonitarum: deinde ubi eos vicisset, ob votum temerè factum filiam ſuam unicam Deo ſacrificat.

1 Fuit illo tempore Jephte Galaadites vir fortiſſimus, atque pugnator, filius mulieris meretricis, qui natus eſt de Galaad. A

2 Habuit autẽ Galaad uxorem, de qua ſuſcepit filios, qui poſtquã creverant, ejecerunt Jephte, dicẽtes: Hæres in domo patris noſtri eſſe non poteris, quia de altera matre natus es.

3 Quos ille fugiens, atque devitans, habitavit in Terra Tob: congregatique ſunt ad eum viri inopes, & latrocinantes, & quaſi principem ſequebantur.

4 In illis diebus pugnabant filii Ammon contra Iſrael.

5 Quibus acriter inſtantibus, perrexerunt majores natu de Galaad, ut tollerent in auxilium ſui Jephte de terra Tob: B

6 Dixeruntque ad eum: Veni, & eſto princeps noſter, & pugna contra filios Ammon. *Gen. 26.27.

7 Quibus ille reſpondit: * Nonne vos eſtis, qui odiſtis me, & ejeciſtis de domo patris mei & nunc veniſtis ad me neceſſitate compulſi?

8 Dixeruntque principes Galaad ad Jephte: Ob hanc igitur cauſam nunc ad te venimus, ut proficiſcaris nobiſcum, & pugnes contra filios Ammon, ſiſque dux omnium, qui habitant in Galaad.

9 Jephte quoque dixit eis: Si verè veniſtis ad me, ut pugnem pro vobis contra filios Ammon, tradideritque eos Dominus in manus meas, ego ero veſter princeps?

10 Qui reſponderunt ei: Dominus, qui hæc audit, ipſe mediator, ac teſtis eſt, quòd noſtra promiſſa faciemus.

11 Abiit itaque Jephte cum principibus Galaad, fecitque eum omnis populus principem ſui. Locutuſque eſt Jephte omnes ſermones ſuos coram Domino in Maſpha.

12 Et miſit nuntios ad regem filiorum Ammon, qui ex perſona ſua dicerent: Quid mihi, & tibi eſt, quia veniſti contra me, ut vaſtares terram meam?

13 Quibus ille reſpondit: * Quia tulit Iſrael terram meam, quando aſcendit de Ægypto, à finibus Arnon uſque Jaboc, atque Jordanem: nunc ergo cum pace redde mihi eam. C * Nu. 21.13.

14 Per quos rurſum mandavit Jephte, & imperavit eis, ut dicerent regi Ammon:

15 Hæc dicit Jephte: Non tulit Iſrael Terram Moab, nec Terram filiorum Ammon:

16 Sed quando de Ægypto conſcenderunt, ambulavit per ſolitudinem uſque ad Mare rubrum, & venit in Cades.

17 * Miſitq; nuntios ad regem Edom, dicens: Dimitte me, ut tranſeam per terrã tuam. Qui noluit acquieſcere precibus ejus. Miſit quoq; ad regem Moab, qui & ipſe tranſitum præbere contempſit. Manſit itaque in Cades, * Nu. 20.14. D

18 Et circuivit ex latere Terram Edom, & Terram Moab: venitq; contra Orientalem plagam terræ Moab, & caſtrametatus eſt trans Arnon: * Nec voluit intrare terminos Moab: Arnon quippe confinium eſt Terræ Moab. * Nu. 21.13.

19 Miſit itaque Iſrael nuntios ad Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Heſebon,

bon,

bon, & dixerunt ei: Dimitte, ut tranſeam
per terram tuam uſque ad fluvium.
20 Qui & ipſe Iſrael verba deſpiciens, non
dimiſit eum tranſire per terminos ſuos: ſed
infinita multitudine congregata, egreſſus eſt
contra eum in Jaſa, & fortiter reſiſtebat.
21 Tradiditque eum Dominus in manus Iſ-
rael cum omni exercitu ſuo, qui percuſſit
eum, & poſſedit omnem Terram Amorrhæi
habitatoris regionis illius,
22 Et univerſos fines ejus, de Arnon uſque
Jaboc, & de ſolitudine uſque ad Jordanem.
23 Dominus ergo Deus Iſrael ſubvertit A-
morrhæum pugnante contra illū populo ſuo
Iſrael, & tu nunc vis poſſidere terram ejus?
E 24 Nonne ea, quæ poſſidet Chamos deus
tuus, tibi jure debentur? Quæ autem Do-
minus Deus noſter victor obtinuit, in no-
ſtram cedent poſſeſſionem:
* Nu. 22. 2. 25 * Niſi forte melior es Balac filio Sephor
rege Moab: aut docere potes, quòd jurgatus
ſit contra Iſrael, & pugnaverit contra eum,
26 Quando habitavit in Heſebon, & vicu-
lis ejus, & in Aroer, & villis illius, vel in
cunctis civitatibus juxta Jordanem, per tre-
centos annos. Quare tanto tempore nihil
ſuper hac repetitione tentaſti?
27 Igitur non ego pecco in te, ſed tu con-
tra me male agis, indicens mihi bella non ju-
ſta. Judicet Dominus arbiter hujus diei, in-
ter Iſrael, & inter filios Ammon.
28 Noluitq; acquieſcere rex filiorū Ammon
verbis Jephte, quæ per nuntios mandaverat.
29 Factus eſt ergo ſuper Jephte Spiritus Dñi
& circuiens Galaad, & Manaſſe, Maſpha quo-
que Galaad, & inde trāſiens ad filios Ammon,
30 Votum vovit Domino, dicens: Si tra-
dideris filios Ammon in manus meas,
F 31 Quicumque primus fuerit egreſſus de fo-
ribus domus meæ, mihique occurrerit re-
vertenti cum pace à filiis Ammon, eum ho-
locauſtum offeram Domino.
32 Tranſivitque Jephte ad filios Ammon,
ut pugnaret contra eos: quos tradidit Domi-
nus in manus ejus.
33 Percuſſitque ab Aroer uſq; dum venias in
Mennith, viginti civitates, & uſque ad Abel,
quæ eſt vineis conſita, plaga magna nimis,
humiliatique ſunt filii Ammon à filiis Iſrael.
34 Revertente autē Jephte in Maſpha domū
ſuā, occurrit ei unigenita filia ſua cū tympanis
& choris: non enim habebat alios liberos.
35 Qua viſa, ſcidit veſtimenta ſua, & ait:
Heu me, filia mea, decepiſti me, & ipſa
decepta es: aperui enim os meum ad Domi-
num, & aliud facere non potero,
G 36 Cui illa reſpondit: Pater mi, ſi aperui-
ſti os tuum ad Dominum, fac mihi quod-
cumque pollicitus es, conceſſa tibi ultione
atque victoria de hoſtibus tuis.
37 Dixitque ad patrem: Hoc ſolùm mihi
præſta, quod deprecor: Dimitte me, ut duo-
bus menſibus circumeam montes, & plangam
virginitatem meam cum ſodalibus meis.
38 Cui ille reſpondit: Vade. Et dimiſit eam
duobus menſibus. Cùmque abiiſſet cum ſociis
ac ſodalibus ſuis, flebat virginitatem ſuam
in montibus.
39 Expletiſque duobus menſibus, reverſa
eſt ad patrem ſuum, & fecit ei, ſicut vove-
rat, quæ ignorabat virum. Exinde mos incre-
buit in Iſrael, & conſuetudo ſervata eſt:
40 Ut poſt anni circulum conveniant in
unum filiæ Iſrael, & plangant filiam Jephte
Galaaditæ diebus quatuor.

C A P U T XII.

*Ephrathæi injuſtè adversùs Jephte inſurgen-
tes ad vada Jordanis ad quadraginta duo
millia occiduntur, cùm vocem Scibboleth
proferre non poſſent: quo vita functo ſucce-
dunt duces Abeſan, Ahialon, & Abdon.*
1 ECce autem in Ephraim orta eſt ſeditio: A
nam tranſeuntes contra Aquilonem,
dixerunt ad Jephte: Quare vadens ad pu-
gnam contra filios Ammon, vocare nos no-
luiſti, ut pergeremus tecum? Igitur incen-
demus domum tuam.
2 Quibus ille reſpondit: Diſceptatio erat
mihi, & populo meo contra filios Ammon
vehemens: vocavique vos, ut præberetis
mihi auxilium, & facere noluiſtis:
3 Quod cernens poſui animam meam in ma-
nibus meis, tranſivique ad filios Ammon, &
tradidit eos Dñs in manus meas. Quid comme-
rui, ut adversùm me conſurgatis in prælium?
4 Vocatis itaque ad ſe cunctis viris Galaad, B
pugnabat contra Ephraim: percuſſeruntque
viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugi-
tivus eſt Galaad de Ephraim, & habitat in
medio Ephraim, & Manaſſe.
5 Occupaveruntque Galaaditæ vada Jorda-
nis, per quæ Ephraim reverſurus erat. Cùm-
que veniſſet ad ea de Ephraim numero, fu-
giens, atque dixiſſet: Obſecro, ut me tranſire
permittatis; dicebant ei Galaaditæ: Num-
quid Ephrathæus es? quo dicente: Non ſum: C
6 Interrogabant eum: Dic ergo Scibboleth,
quod interpretatur Spica. Qui reſpondebat,
Sibboleth: eadem littera ſpicam exprimere
non valens. Statimq; apprehenſum jugulabant
in ipſo Jordanis trāſitu. Et ceciderunt in illo
tempore de Ephraim quadraginta duo millia.
7 Judicavit itaque Jephte Galaadites Iſrael
ſex annis: & mortuus eſt, ac ſepultus in civi-
tate ſua Galaad.
8 Poſt hunc judicavit Iſrael Abeſan de Be- D
thlehem:
9 Qui habuit triginta filios, & totidem fi-
lias, quas emittens foras, maritis dedit, &
ejuſdem numeri filiis ſuis accepit uxores, in-
troducens in domum ſuam. Qui ſeptem annis
judicavit Iſrael:
10 Mortuuſq; eſt, ac ſepultus in Bethlehem.
11 Cui ſucceſſit Ahialon Zabulonites: &
judicavit Iſrael decem annis:
12 Mortuuſque eſt, ac ſepultus in Zabulon.
13 Poſt hunc judicavit Iſrael Abdon, filius
Iſrael, Pharathonites:
14 Qui habuit quadraginta filios, & triginta
ex eis nepotes, aſcendentes ſuper ſeptuaginta
pullos aſinarū, & judicavit Iſrael octo annis:
15 Mortuuſque eſt, ac ſepultus in Phara-
thon terræ Ephraim, in monte Amalech.

C A P U T XIII.

*Iſraelitę rurſum in idololatriam lapſi Phi-
liſthæis traduntur: Samſon naſciturus ab
Angelo prædicitur matri, & deinde pa-
tri, natuſque à Domino benedicitur.*
1 RUrſumque * filii Iſrael fecerunt ma- A
lum in conſpectu Dñi, qui tradidit eos * Sup. 10.6

in manus Philiſthinorum quadraginta annis.

2 Erat autem quidã vir de Saraa, & de ſtirpe Dan, nomine Manue, habens uxorẽ ſterilẽ.

*Gen. 16.11. 1 Reg 1.20. Luce 1.31. 3 Cui apparuit Angelus Domini, & dixit ad eam: Sterilis es, & abſque liberis: * ſed concipies, & paries filium:

*Nu. 6.4. 4 * Cave ergo, ne bibas vinum, ac ſiceram, nec immundum quidquam comedas,

5 Quia concipies, & paries filium, cujus nõ tãget caput novacula: erit enim nazaręus Dei ab infãtia ſua, & ex matris utero, & ipſe incipiet liberare Iſrael de manu Philiſthinorum.

B 6 Quæ cùm veniſſet ad maritum ſuum, dixit ei: Vir Dei venit ad me, habens vultum angelicum, terribilis nimis. Quem cùm interrogaſſem, quis eſſet, & unde veniſſet, & quo nomine vocaretur? noluit mihi dicere:

7 Sed hoc reſpondit: Ecce concipies, & paries filium; cave, ne vinum bibas, nec ſiceram, & ne aliquo veſcaris immundo: erit enim puer navarxus Dei ab infantia ſua, ex utero matris ſuæ uſcue od diem mortis ſuæ.

8 Oravit itacue Manue Dominum, & ait: Obſecro, Domine, ut vir Dei, quem miſiſti, veniat iterum, & doceat nos, quid debeamus facere de puero, qui naſciturus eſt.

9 Exaudivitque Dominus deprecantẽ Manue, & apparuit rursũ Angelus Dei uxori ejus ſedenti in agro. Manue autem maritus ejus non erat cum ea. Quæ cùm vidiſſet Angelum,

10 Feſtinavit, & cucurrit ad virum ſuum: nuntiavitque ei dicens: Ecce apparuit mihi vir, quem ante videram.

11 Qui ſurrexit, & ſecutus eſt uxorem ſuam: veniensque ad virum, dixit ei: Tu es, qui locutus es mulieri? Et ille reſpondit: Ego ſum.

C 12 Cui Manue: Quando, inquit, ſermo tuus fuerit expletus, quid vis, ut faciat puer? aut à quo ſe obſervare debebit?

13 Dixitq; Angelus Dñi ad Manue: Ab omnibus, quę locutus ſum uxori tuę abſtineat ſe:

14 Et quidquid ex vinea naſcitur, non comedat: vinum, & ſiceram non bibat, nullo veſcatur immundo: & quod ei præcepi, impleat, atque cuſtodiat.

15 Dixitque Manue ad Angelum Domini: Obſecro te, ut acquieſcas precibus meis, & faciamus tibi hœdum de capris.

16 Cui reſpondit Angelus: Si me cogis, non comedam panes tuos: ſi autem vis holocauſtum facere, offer illud Domino. Et neſciebat Manue, quod Angelus Domini eſſet.

17 Dixitq; ad eum: Quod eſt tibi nomen, ut, ſi ſermo tuus fuerit expletus, honoremus te? D

18 Cui ille reſpondit: * Cur quæris nomen meum, quod eſt mirabile? *Gen. 32.29.

19 Tulit itacue Manue hœdum de capris, & libamenta, & poſuit ſuper petram, offerens Domino, qui facit mirabilia: ipſe autem & uxor ejus intuebantur.

20 Cùmque aſcenderet flamma altaris in cœlum, angelus Domiui pariter in flamma aſcendit. Quod cùm vidiſſent Manue, & uxor ejus, proni ceciderunt in terram,

21 Et ultrà eis non apparuit Angelus Dñi. Statimq; intellexit Manue Angelũ Dñi eſſe,

22 Et dixit ad uxorem ſuam: Morte moriemur, quia vidimus Deum.

23 Cui reſpondit mulier: Si Dominus nos vellet occidere, de manibus noſtris holocauſtum, & libamenta non ſuſcepiſſet, nec oſtendiſſet nobis hæc omnia, neque ea, quæ ſunt ventura, dixiſſet.

24 Peperit itaq; filium, & vocavit nomẽ ejus Samſon. Crevitq; puer, & benedixit ei Dñs.

25 Cœpitque Spiritus Domini eſſe cum eo in caſtris Dan inter Saraa, & Eſthaol.

CAPUT XIV.

Samſon uxorem ducit Philiſthæam, quam cùm viſeret, leonem laceravit, in cujus ore poſtmodùm reperto melle ſumpſit ab eo parabolam: qua ſodalibus propoſita, illi interpretationem per Samſonis uxorem intellexerunt.

1 DEſcendit ergo Samſon in Thamnatha: videnſque ibi mulierem de filiabus Philiſthiim, A

2 Aſcendit, & nuntiavit patri ſuo, & matri ſuæ, dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philiſthinorum: quam, quæ-

ſo,

ſo, ut mihi accipiatis uxorem.

3 Cui dixerunt pater, & mater ſua: Numquid non eſt mulier in filiabus fratrum tuorum, & in omni populo meo, quia vis accipere uxorem de Philiſthiim, qui incircumciſi ſunt? Dixitque Samſon ad patrem ſuum: Hanc mihi accipe: quia placuit oculis meis.

4 Parentes autem ejus neſciebant, quod res à Domino fieret, & quæreret occaſionem contra Philiſthiim: eo enim tempore Philiſthiim dominabantur Iſraeli.

5 Deſcendit itaque Samſon cum patre ſuo, & matre in Thamnatha. Cùmque veniſſent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis ſævus, & rugiens, & occurrit ei.

B 6 Irruit autem Spiritus Domini in Samſon, & dilaceravit leonem, quaſi hædum in fruſta diſcerpens, nihil omnino habens in manu: & hoc patri, & matri noluit indicare.

7 Deſcenditque, & locutus eſt mulieri, quæ placuerat oculis ejus.

8 Et poſt aliquot dies revertens, ut acciperet eam, declinavit, ut videret cadaver leonis, & ecce examen apum in ore leonis erat, ac favus mellis.

9 Quem cùm ſumpſiſſet in manibus, comedebat in via, veniénſque ad patrem ſuum, & matrem, dedit eis partem, qui & ipſi comederunt: nec tamen eis voluit indicare, quòd mel de corpore leonis aſſumpſerat.

10 Deſcendit itaque pater ejus ad mulierem, & fecit filio ſuo Samſon convivium: ſic enim juvenes facere conſueverant.

C 11 Cùm ergo cives loci illius vidiſſent eum, dederũt ei ſodales triginta, ut eſſent cum eo.

12 Quibus locutus eſt Samſon: Proponam vobis problema: quod ſi ſolveritis mihi intra ſeptem dies convivii, dabo vobis triginta ſindones, & totidem tunicas:

13 Sin autem non potueritis ſolvere, vos dabitis mihi triginta ſindones, & ejuſdem numeri tunicas. Qui reſponderunt ei: Propone problema, ut audiamus.

14 Dixitque eis: De comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo: nec potuerunt per tres dies propoſitionem ſolvere.

15 Cùmque adeſſet dies ſeptimus, dixerunt ad uxorem Samſon: Blandire viro tuo, & ſuade ei ut indicet tibi, quid ſignificet problema: quod ſi facere nolueris, incendemus te, & domum patris tui: an idcircò vocaſtis nos ad nuptias, ut ſpoliaretis?

D 16 Quæ fundebat apud Samſon lacrymas, & querebatur dicens: Odiſti me, & non diligis: idcircò problema, quod propoſuiſti filiis populi mei, non vis mihi exponere. At ille reſpondit: Patri meo, & matri nolui dicere: tibi indicare potero?

17 Septem igitur diebus convivii flebat ante eum: tandemq; die ſeptimo cũ ei eſſet moleſta, expoſuit. Quæ ſtatim indicavit civibus ſuis.

18 Et illi dixerunt ei die ſeptimo ante ſolis occubitũ: Quid dulcius melle, & quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si non araſſetis in vitula mea, non inveniſſetis propoſitionẽ meam.

19 Irruit itaque in eum ſpiritus Domini, deſcenditque Aſcalonem, & percuſſit ibi triginta viros, quorum ablatas veſtes dedit iis, qui problema ſolverant. Iratuſque nimis aſcendit in domum patris ſui:

20 Uxor autem ejus accepit maritum unum de amicis ejus, & pronubis.

CAPUT XV.

Trecentis vulpibus, & facibus Samſon Philiſthæorum ſegetes incendit, & fractis funibus, quibus ligatus erat, mille Philiſthæos aſini maxilla proſtravit, è cujus dente molari aqua ſitienti fluxerunt.

1 POſt aliquantulum autem temporis cùm dies triticeæ meſſis inſtarent, venit Samſon, inviſere volens uxorem ſuam, & attulit ei hædum de capris. Cùmque cubiculum ejus ſolitò vellet intrare, prohibuit eum pater illius, dicens: A

2 Putavi, quòd odiſſes eam, & ideò tradidi illam amico tuo, ſed habet ſororem, quæ junior, & pulchrior illa eſt, ſit tibi pro ea uxor.

3 Cui Samſon reſpondit: Ab hac die non erit culpa in me contra Philiſthæos: faciam enim vobis mala.

4 Perrexitque, & cepit trecentas vulpes: caudaſque earum junxit ad caudas, & faces ligavit in medio:

5 Quas igne ſuccẽdens, dimiſit, ut huc illucque diſcurrerent. Quæ ſtatim perrexerunt in ſegetes Philiſthinorum. Quibus ſuccenſis, & comportatæ jam fruges, & adhuc ſtantes in ſtipula, concrematæ ſunt, in tantum, ut vineas quoque, & oliveta flamma conſumeret. B

6 Dixeruntque Philiſthiim: Quis fecit hanc rem? Quibus dictum eſt: Samſon gener Thamnathæi: quia tulit uxorem ejus, & alteri tradidit, hæc operatus eſt. Aſcenderuntque Philiſthiim, & combuſſerunt tam mulierem, quàm patrem ejus.

7 Quibus ait Samſon: Licet hæc feceritis, tamen adhuc ex vobis expetam ultionem, & tunc quieſcam.

8 Percuſſitque eos ingenti plaga, ita ut ſtupentes ſuram femori imponerent. Et deſcendens habitavit in ſpelunca petræ Etam.

9 Igitur aſcendentes Philiſthiim in terram Juda, caſtrametati ſunt in loco, qui poſteà vocatus eſt Lechi, id eſt, maxilla, ubi eorum effuſus eſt exercitus. C

10 Dixeruntque ad eos de tribu Juda: Cur aſcendiſtis adversùm nos? Qui reſponderunt: Ut ligemus Samſon, venimus, & reddamus ei, quæ in nos operatus eſt.

11 Deſcenderunt ergo tria millia virorum de Juda, ad ſpecum ſilicis Etam, dixeruntque ad Samſon: Neſcis, quòd Philiſthiim imperent nobis? quare hoc facere voluiſti? Quibus ille ait: Sicut fecerunt mihi, ſic feci eis.

12 Ligare, inquiunt, te venimus, & tradere in manus Philiſthinorum. Quibus Sãſon: Jurate, ait, & ſpondete mihi, quòd non occidatis me.

13 Dixerunt: Non te occidemus, ſed vinctum trademus. Ligaveruntque eum duobus novis funibus, & tulerunt eum de petra Etam.

14 Qui cum veniſſet ad locum maxillæ, & Philiſthiim vociferantes occurriſſent ei, irruit Spiritus Dñi in eum: & ſicut ſolent ad ardorem ignis lina conſumi, ita vincula, quibus ligatus erat, diſſipata ſunt, & ſoluta.

15 Inventamque maxillam, id eſt, mandibulam aſini, quæ jacebat, arripiens, interfecit in ea mille viros. D

16 Et ait: In maxilla aſini, in mandibula pulli aſinarum, delevi eos, & percuſſi mille viros.

17 Cùmque hæc verba canens complevisset, projecit mandibulam de manu, & vocavit nomen loci illius Ramathlechi, quod interpretatur elevatio maxillæ.

18 Sitiensque valde, clamavit ad Dominum, & ait: Tu dediſti in manu ſervi tui ſalutem hanc maximam, atque victoriam: en ſiti morior, incidamq; in manus incircumciſorum.

19 Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla aſini, & egreſſæ ſunt ex eo aquæ. Quibus hauſtis, refocillavit ſpiritum, & vires recepit. Idcircò appellatum eſt nomen loci illius, Fons invocantis de maxilla, uſque in præſentem diem.

20 Judicavitque Iſrael in diebus Philiſthiim viginti annis.

CAPUT XVI.

Samſon, obſervantibus eum cuſtodibus, portas Gazæ urbis in montem detulit: à Dalila autem, cui ſæpiùs illuſerat, cognita cauſa fortitudinis, detonſus illuditur, & excæcatur ab hoſtibus: quos tandem unà ſecum interemit, videlicet trium millium Philiſthæorum.

A 1 ABiit quoque in Gazam, & vidit ibi mulierem meretricẽ, ingreſſuſq; eſt ad eã.

2 Quod cùm audiſſent Philiſthiim, & percrebuiſſet apud eos, intraſſe urbem Samſon, circũdederunt eum, poſitis in porta civitatis cuſtodibus: & ibi tota nocte cum ſilẽtio præſtolantes, ut facto mane exeuntem occiderẽt.

3 Dormivit autem Samſon uſq; ad medium noctis: & inde conſurgens, apprehendit ambas portæ fores cum poſtibus ſuis, & ſera, impoſitaſque humeris ſuis portavit ad verticem montis, qui reſpicit Hebron.

4 Poſt hæc amavit mulierem, quæ habitabat in Valle Sorec, & vocabatur Dalila.

5 Veneruntque ad eam principes Philiſthinorum, atq; dixerunt: Decipe eum, & diſce ab illo, in quo habeat tantam fortitudinem, & quomodo eum ſuperare valeamus, & vinctum affligere: Quod ſi feceris, dabimus tibi ſinguli mille, & centum argenteos.

B 6 Locuta eſt ergo Dalila ad Samſon: Dic mihi, obſecro, in quo ſit tua maxima fortitudo, & quid ſit, quo ligatus erumpere nequeas?

7 Cui reſpondit Samſon: Si ſeptem nerviceis funibus, necdũ ſiccis, & adhuc humentibus ligatus fuero, infirmus ero ut cæteri homines.

8 Attuleruntque ad eam ſatrapæ Philiſthinorum ſeptem funes, ut dixerat: quibus vinxit eum,

9 Latentibus apud ſe inſidiis, & in cubiculo finem rei expectantibus, clamavitque ad eum: Philiſthiim ſuper te, Samſon. Qui rupit vincula, quomodò ſi rumpat quis filum de ſtuppæ tortum putamine, cùm ardorem ignis acceperit: & non eſt cognitum, in quo eſſet fortitudo ejus.

10 Dixitque ad eum Dalila: Ecce illuſiſti mihi, & falſum locutus es: ſaltem nunc indica mihi, quo ligari debeas.

11 Cui ille reſpondit: Si ligatus fuero novis funibus, qui numquam fuerunt in opere, infirmus ero, & aliorum hominum ſimilis. C

12 Quibus rurſum Dalila vinxit eum, & clamavit: Philiſthiim ſuper te, Samſon, in cubiculo inſidiis præparatis: Qui ita rupit vincula quaſi fila telarum.

13 Dixitque Dalila rurſum ad eum: Uſquequò decipis me, & falſum loqueris? oſtende, quo vinciri debeas. Cui reſpondit Samſon: Si ſeptem crines capitis mei cum licio plexueris, & clavum his circumligatum terræ fixeris, infirmus ero.

14 Quod cùm feciſſet Dalila, dixit ad eum: D
Philiſthiim ſuper te, Sãſon. Qui cõſurgens de ſomno extraxit clavum cũ crinibus, & licio.

15 Dixitq; ad eum Dalila: Quomodò dicis, quòd amas me, cùm animus tuus non ſit mecũ? Per tres vices mentitus es mihi: & noluiſti dicere, in quo ſit maxima fortitudo tua.

16 Cùmque moleſta eſſet ei, & per multos dies jugiter adhæreret, ſpatium ad quietem non tribuens, defecit anima ejus, & ad mortem uſque laſſata eſt.

17 Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad eam: Ferrum numquam aſcendit ſuper caput meum, quia nazaræus, id eſt, conſecratus

Deo

Deo ſum de utero matris meæ : ſi raſum fue-
rit caput meum,recedet à me fortitudo mea ,
& deficiam , eroque ſicut cęteri homines.
18 Videnſq; illa,quod confeſſus ei eſſet om-
nem animum ſuum , miſit ad Principes Phili-
ſthinorum,ac mandavit: Aſcendite adhuc ſe-
mel,quia nunc mihi aperuit cor ſuum. Qui
E aſcēderūt,aſſumpta pecunia,quā promiſerāt.
19 At illa dormire eum fecit ſuper genua
ſua,& in ſinu ſuo reclinare caput . Vocavit-
que tonſorem,& raſit ſeptem crines ejus , &
cœpit abigere eum , & à ſe repellere : ſta-
tim enim ab eo fortitudo diſceſſit :
20 Dixitque : Philiſthiim ſuper te,Samſon.
Qui de ſomno conſurgens,dixit in animo ſuo:
Egrediar ſicut ante feci, & me excutiam ,
neſciens , quòd receſſiſſet ab eo Dominus.
21 Quem cùm apprehendiſſent Philiſthiim,
ſtatim eruerunt oculos ejus , & duxerunt
Gazam vinctum catenis , & clauſum in car-
cere molere fecerunt.
22 Jamque capilli ejus renaſci cœperant :
F 23 Et principes Philiſthinorū cōvenerunt in
unū, ut immolarēt hoſtias magnificas Dagon
deo ſuo,& epularētur,dicentes: Tradidit deus
noſter inimicū noſtrū Sāſon in manus noſtras.
24 Quod etiā populus videns,laudabat deum
ſuum,eademq; dicebat : Tradidit deus noſter
adverſarium noſtrum in manus noſtras , qui
delevit terram noſtram,& occidit plurimos.
25 Lætanteſque per convivia , ſumptis jam
epulis, præceperunt , ut vocarent Samſon,
& ante eos luderet. Qui adductus de carce-
re ludebat ante eos , feceruntque eum ſta-
re inter duas columnas.
26 Qui dixit puero regenti greſſus ſuos :
Dimitte me , ut tangam columnas, quibus
omnis imminet domus , & reclinet ſuper
eas , & paululùm requieſcam.
27 Domus autem erat plena virorum,ac mu-
lierū, & erant ibi omnes principes Philiſthi-
norū,ac de tecto , & ſolario circiter tria mil-
lia utriuſq; ſexus ſpectantes ludentē Samſon .
G 28 At ille invocato Domino ait : Domine
Deus,memento mei, & redde mihi nunc for-
titudinem priſtinam, Deus meus, ut ulciſcar
me de hoſtibus meis , & pro amiſſione duo-
rum luminum unam ultionem recipiam.
29 Et apprehendens ambas columnas, qui-
bus innitebatur domus, alteramque earum
dextera, & alteram læva tenens,
30 Ait : Moriatur anima mea cū Philiſthiim:
concuſſiſq; fortiter columnis, cecidit domus
ſuper omnes principes,& cęteram multitudi-
nem, quæ ibi erat : multoque plures interfe-
cit moriens , quàm ante vivus occiderat.
31 Deſcendentes autē fratres ejus,& univer-
ſa cognatio tulerūt corpus ejus, & ſepelierūt
inter Saraa,& Eſthaol in ſepulchro patris ſui
Manue : judicavitque Iſrael viginti annis .

CAPUT XVII.

*Mater Michæ conflavit ipſi de ſervato ar-
gento idolum, cui ille primò filium ſuum ,
deinde Levitem Bethlemitem præfecit
ſacerdotem.*

A 1 FUit eo tempore vir quidam de monte
Ephraim nomine Michas,
2 Qui dixit matri ſuæ : Mille, & centum ar-
genteos, quos ſeparaveras tibi, & ſuper qui-
bus me audiente juraveras , ecce ego habeo,
& apud me ſunt. Cui illa reſpondit : Bene-
dictus filius meus Domino.
3 Reddidit ergo eos matri ſuæ, quæ dixerat
ei:Conſecravi,& vovi hoc argentū Dño,ut de
manu mea ſuſcipiat filius meus,& faciat ſcul-
ptile,atq;conflatile:& nunc trado illud tibi :
4 Reddidit igitur eos matri ſuæ : quæ tulit B
ducentos argenteos , & dedit eos argenta-
rio , ut faceret ex eis ſculptile , atque con-
flatile, quod fuit in domo Michæ :
5 Qui ædiculam quoq; in ea Deo ſeparavit,
& fecit ephod,theraphim,id eſt, veſtē ſacer-
dotalem,& idola:implevitque unius filiorum
ſuorum manum , & factus eſt ei ſacerdos.
6 In diebus illis non erat rex in Iſrael, ſed C
unuſquiſque , quod ſibi rectum videbatur,
hoc faciebat.
7 Fuit quoque alter adoleſcens de Beth-
lehem Juda , ex cognatione ejus: eratque
ipſe Levites, & habitabat ibi.
8 Egreſſuſque de civitate Bethlehem, pe-
regrinari voluit, ubicumque ſibi commo-
dum reperiſſet. Cùmque veniſſet in mon-
tem Ephraim , iter faciens, & declinaſſet
parumper in domum Michæ,
9 Interrogatus eſt ab eo , unde veniſſet.
Qui reſpondit : Levita ſum de Bethlehem D
Juda , & vado, ut habitem, ubi potuero ,
& utile mihi eſſe perſpexero.
10 Dixitque Michas: Mane apud me,& eſto
mihi parens , ac ſacerdos : daboque tibi per
annos ſingulos decem argenteos , ac veſtem
duplicem,& quæ ad victum ſunt neceſſaria.
11 Acquievit, & manſit apud hominem,
fuitque illi quaſi unus de filiis.
12 Implevitque Michas manum ejus, &
habuit puerum ſacerdotem apud ſe .
13 Nunc ſcio,dicens,quòd benefaciet mihi
Deus habenti Levitici generis ſacerdotem.

CAPUT XVIII.

*Miſſis primùm exploratoribus , ſecuti poſteà
ſunt ſexcenti viri de tribu Dan , quærен-
tes ſibi poſſeſſionem : & ablato Michæ
idolo cum ſacerdote , urbem Lais vi
capientes inhabitaverunt.*

1 IN diebus illis non erat rex in Iſrael, &
tribus Dan quærebat poſſeſſionem ſibi,
ut habitaret in ea: uſque ad illum enim diem A
inter cæteras tribus ſortem non acceperat.
2 Miſerunt ergo filii Dan,ſtirpis,& familiæ
ſuæ quinque viros fortiſſimos de Saraa,& Eſt-
haol , ut explorarēt terrā, & diligēter inſpi-
cerēt,dixeruntq; eis:Ite,& conſiderate terrā.
Qui cū pergētes veniſſent in montē Ephraim
& intraſſent domum Michæ, requieverūt ibi:
3 Et agnoſcentes vocem adoleſcentis Levi-
tæ , utenteſque illius diverſorio,dixerunt ad
eum : Quis te huc adduxit, quid hic agis ?
quam ob cauſam huc venire voluiſti?
4 Qui reſpondit eis : Hæc, & hæc præ-
ſtitit mihi Michas , & me mercede condu- B
xit , ut ſim ei ſacerdos.
5 Rogaverunt autem eum, ut conſuleret
Dominum , ut ſcire poſſent , an proſpero
itinere pergerent, & res haberet effectum.
6 Qui reſpondit eis : Ite in pace, Dominus
reſpicit viam veſtram , & iter, quò pergitis.
7 Euntes igitur quinque viri venerunt
Lais : videruntque populum habitantem in
ea abſque ullo timore juxta conſuetudinem

Sidoniorum, ſecurum, & quietum, nullo
ei penitus reſiſtente, magnarumque opum,
& procul à Sidone, atque à cunctis homi-
nibus ſeparatum.
8 Reverſique ad fratres ſuos in Saraa, &
C Eſthaol, & quid egiſſent ſciſcitantibus,
reſponderunt:
9 Surgite, aſcendamus ad eos: vidimus
enim Terram valdè opulentam, & uberem:
nolite negligere, nolite ceſſare, eamus,
& poſſideamus eam, nullus erit labor.
10 Intrabimus ad ſecuros, in regionem
latiſſimam, tradetque nobis Dominus lo-
cum, in quo nullius rei eſt penuria, eo-
rum, quæ gignuntur in terra.
11 Profecti igitur ſunt de cognatione Dan,
id eſt, de Saraa, & Eſthaol, ſexcenti viri
accincti armis bellicis.
12 Aſcendenteſque manſerunt in Caria-
thiarim Judæ, qui locus, ex eo tempore,
Caſtrorum Dan nomen accepit, & eſt poſt
tergum Cariathiarim.
D 13 Inde tranſierunt in montem Ephraim.
Cùmque veniſſent ad domum Michæ,
14 Dixerunt quinque viri, qui priùs miſſi
fuerant ad conſiderandam Terram Lais, cæ-
teris fratribus ſuis: Noſtis, quòd in domibus
iſtis ſit ephod, & theraphim, & ſculptile, at-
que conflatile: videte, quid vobis placeat.
15 Et cùm paululùm declinaſſent, ingreſſi
ſunt domũ adoleſcẽtis Levitæ, qui erat in do-
mo Michę: ſalutaveruntq; eũ verbis pacificis.
16 Sexcenti autem viri ita ut erant arma-
ti, ſtabant ante oſtium.
17 At illi, qui ingreſſi fuerant domum juve-
nis, ſculptile, & ephod, & theraphim, atque
conflatile tollere nitebantur, & ſacerdos
ſtabat ante oſtium, ſexcentis viris fortiſſi-
mis haud procul expectantibus.
E 18 Tulerunt igitur, qui intraverant, ſcul-
ptile, ephod, & idola, atque conflatile.
Quibus dixit ſacerdos: Quid facitis?
19 Cui reſponderunt: Tace, & pone digi-
tum ſuper os tuum, venique nobiſcum, ut
habeamus te patrem, ac ſacerdotem. Quid
tibi melius eſt, ut ſis ſacerdos in domo unius
viri, an in una tribu, & familia in Iſrael?
20 Quod cùm audiſſet, acquievit ſermo-
nibus eorum, & tulit ephod, & idola, ac
ſculptile, & profectus eſt cum eis.
21 Qui cùm pergerent, & ante ſe ire fe-
ciſſent parvulos, ac jumenta, & omne,
quod erat pretioſum,
22 Et jam à Domo Michæ eſſent procul
viri, qui habitabant in ædibus Michæ,
conclamantes ſecuti ſunt,
23 Et poſt tergum clamare cœperunt.
Qui cùm reſpexiſſent, dixerunt ad Micham:
Quid tibi vis? cur clamas?
F 24 Qui reſpondit: Deos meos, quos mihi
feci, tuliſtis, & ſacerdotem, & omnia,
quæ habeo, & dicitis: Quid tibi eſt?
25 Dixeruntq; ei filii Dan: Cave, ne ultrà lo-
quaris ad nos, & veniant ad te viri animo
concitati, & ipſe cum omni domo tua pereas.
26 Et ſic cœpto itinere perrexerunt. Videns
autem Michas, quòd fortiores ſe eſſent,
reverſus eſt in domum ſuam.
27 Sexcenti autem viri tulerunt ſacerdo-
tem, & quæ ſupra diximus: Veneruntque
in Lais ad populum quieſcentem, atque ſe-
curum, & percuſſerunt eos in ore gladii:
urbemque incendio tradiderunt,
28 Nullo penitus ferente præſidium, eò G
quòd procul habitarent à Sidone, & cum
nullo hominum haberent quidquam ſocie-
tatis, ac negotii. Erat autem civitas ſita
in regione Rohob: quam rurſum extruen-
tes habitaverunt in ea,
29 Vocato nomine civitatis Dan, juxta vo-
cabulum patris ſui, quem genuerat Iſrael,
quæ priùs Lais dicebatur.
30 Poſueruntque ſibi ſculptile, & Jona-
tham filium Gerſan filii Moyſi, ac filios
ejus ſacerdotes in tribu Dan, uſque ad
diem captivitatis ſuæ.
31 Manſitque apud eos idolum Michæ om-
ni tempore, quo fuit domus Dei in Silo: in
diebus illis non erat rex in Iſrael.

CAPUT XIX.

*Cùm Levita ſuam uxorem à parentum do-
mo reduceret, ipſa à Gabaonitis, qui tri-
bus erant Benjamin, prodigioſa libidi-
ne extincta, maritus in duodecim par-
tes corpore ſecto ad ſingulas tribus ſingu-
las portiones miſit, ad infandum ſcelus
ulciſcendum reliquas tribus evocans.*

1 Fuit quidam vir Levites habitans in A
latere montis Ephraim, qui accepit
uxorem de Bethlehem Juda:
2 Quæ reliquit eum, & reverſa eſt in do-
mum patris ſui in Bethlehem, manſitque
apud eum quatuor menſibus.
3 Secutuſque eſt eam vir ſuus, volens recon-
ciliari ei, atque blandiri, & ſecum reducere
habens in comitatu puerum, & duos aſinos,
quæ ſuſcepit eum, & introduxit in domum
patris ſui. Quod cùm audiſſet ſocer ejus,
eumque vidiſſet, occurrit ei lætus,
4 Et amplexatus eſt hominem. Manſitque
gener in domo ſoceri tribus diebus, come-
dens cum eo, & bibens familiariter.
5 Die autem quarto de nocte conſurgens,
proficiſci voluit, quem tenuit ſocer, & ait
ad eum: Guſta priùs pauxillum panis, & con-
forta ſtomachum, & ſic proficiſceris.
6 Sederuntq; ſimul, ac comederunt, & bibe- B
runt. Dixitq; pater puellæ ad generũ ſuũ: Quæ-
ſo te, ut hodie maneas, pariterque lætemur.
7 At ille conſurgens, cœpit velle profici-
ſci. Et nihilominus obnixe eum ſocer te-
nuit, & apud ſe fecit manere.
8 Manè autem facto, parabat Levites iter.
Cui ſocer rurſum: Oro te, inquit, ut pau-
lulùm cibi capias, & aſſumptis viribus,
donec increſcat dies, poſteà proficiſcaris.
Comederunt ergo ſimul.
9 Surrexitque adoleſcens, ut pergeret cum
uxore ſua, & puero. Cui rurſũ locutus eſt ſo-
cer: Conſidera, quòd dies ad occaſum decli-
vior ſit, & propinquat ad veſperum: mane
apud me etiam hodie, & duc lætum diem, &
cras proficiſceris, ut vadas in domum tuam.
10 Noluit gener acquieſcere ſermonibus C
ejus, ſed ſtatim perrexit, & venit cõra Jebus,
quę altero nomine vocatur Jeruſalẽ, ducens
ſecum duos aſinos onuſtos, & concubinam.
11 Jamque erant juxta Jebus, & dies mu-
tabatur in noctem, dixitque puer ad domi-
num ſuum: Veni, obſecro, declinemus ad

D urbem Jebuſæorum, & maneamus in ea.
12 Cui reſpondit dominus: Non ingrediar
oppidum gentis alienæ, quæ non eſt de filiis
Iſrael, ſed tranſibo uſque Gabaa:
13 Et cùm illuc pervenero, manebimus
in ea, aut certè in urbe Rama.
14 Tranſierunt ergo Jebus, & cœptum car-
pebant iter, occubuitque eis ſol juxta Gabaa,
quæ eſt in tribu Beniamin:
15 Diverterunt q; ad eam, ut manerent ibi.
Quò cùm intraſſent, ſedebant in platea civi-
tatis, & nullus eos recipere voluit hoſpitio.
16 Et ecce, apparuit homo ſenex, revertens
de agro, & de opere ſuo veſperi, qui & ip-
ſe de monte erat Ephraim, & peregrinus
habitabat in Gabaa (homines autem regio-
E nis illius erant filii Jemini)
17 Elevatiſq; oculis, vidit ſenex ſedentem
hominē cum ſarcinulis ſuis in platea civitatis
& dixit ad eum: Unde venis? & quò vadis?
18 Qui reſpondit ei: Profecti ſumus de Beth-
lehem Juda, & pergimus ad locum noſtrum,
qui eſt in latere mōtis Ephraim, unde ieramus
in Bethlehē: & nunc vadimus ad domū Dei,
nulluſq; ſub tectum ſuum nos vult recipere,
19 Habentes paleas, & fœnum in aſinorum
pabulum, & panem, ac vinum in meos,
& ancillæ tuæ uſus, & pueri, qui mecum
eſt: nulla re indigemus niſi hoſpitio.
20 Cui reſpondit ſenex: Pax tecum ſit,
ego præbebo omnia, quæ neceſſaria ſunt:
tantùm, quæſo, ne in platea maneas.
21 Introduxitq; eum in domum ſuam, & pa-
bulum aſinis præbuit: ac poſtquam laverunt
pedes ſuos, recepit eos in convivium.
22 Illis epulantibus, & poſt laborem iti-
neris, cibo, & potu reficientibus corpora,
venerunt viri civitatis illius, filii Belial (id
eſt, abſque jugo) & circumdantes domum
ſenis, fores pulſare cœperunt, clamantes ad
*Gen. dominum domus, atque dicentes: * Educ
19. 5. virum, qui ingreſſus eſt domum tuam, ut
abutamur eo.
F 23 Egreſſuſque eſt ad eos ſenex, & ait:
Nolite, fratres: nolite facere malum hoc:
quia ingreſſus eſt homo hoſpitium meum,
& ceſſate ab hac ſtultitia:
24 Habeo filiam virginem, & hic homo ha-
bet concubinam, educam eas ad vos, ut hu-
milietis eas, & veſtram libidinem complea-
tis: tantum, obſecro, ne ſcelus hoc contra
naturam operemini in virum.
25 Nolebant acquieſcere ſermonibus illius:
quod cernens homo, eduxit ad eos concubinā
ſuam, & eis tradidit illudendam: qua cùm to-
ta nocte abuſi eſſent, dimiſerunt eam manè.
26 At mulier, recedentibus tenebris, ve-
nit ad oſtium domus, ubi manebat domi-
nus ſuus, & ibi corruit.
27 Mane facto, ſurrexit homo, & ape- G
ruit oſtium, ut cœptam expleret viam: &
ecce concubina ejus jacebat ante oſtium
ſparſis in limine manibus.
28 Cui ille, putans, eam quieſcere, loqueba-
tur: Surge, & ambulemus. Qua nihil reſpondē-
te, intelligens quòd erat mortua: tulit eam, &
impoſuit aſino, reverſuſq; eſt in domū ſuam,
29 Quam cùm eſſet ingreſſus, arripuit gla-
dium, & cadaver uxoris cum oſſibus ſuis
in duodecim partes, ac fruſta concidens,
miſit in omnes terminos Iſrael.
30 Quod cùm vidiſſent ſinguli, conclama-
bant: Numquam res talis facta eſt in Iſrael,
ex eo die, quo aſcenderunt patres noſtri de
Ægypto, uſq; in præſens tēpus: ferte ſententiā,
& in commune decernite, quid facto opus ſit.

C A P U T XX.

*Ob hoc ſcelus pugnantes reliquæ tribus ad-
verſus Benjamin, ſemel, atque iterùm
bello inferiores, tertioque committentes
juſſu Domini prælium, tribum illam,
præter ſexcentos, qui in ſolitudinem
fugerant, penitus deleverunt.*

1 EGreſſi itaque ſunt omnes filii Iſrael, & A
pariter congregati, quaſi vir unus, * *Oſee
de Dan uſque Berſabee, & terra Galaad, 9. 8.
ad Dominum in Maſpha:
2 Omneſq; anguli populorum, & cunctæ tri-
bus Iſrael in eccleſiam populi Dei convene-
runt, quadringenta millia peditū pugnatorū.

3 (Nec latuit filios Benjamin, quòd aſcen-
diſſent filii Iſrael in Maſpha.) Interrogatuſ-
que Levita, maritus mulieris interfectæ, quo-
modò tantum ſcelus perpetratum eſſet,
4 Reſpondit: Veni in Gabaa Benjamin
cum uxore mea, illucque diverti:
5 Et ecce homines civitatis illius circũdede-
runt nocte domum, in qua manebam, volen-
tes me occidere, & uxorem meam incredibili
furore libidinis vexantes, deniq; mortua eſt.
6 Quam arreptam, in fruſta concidi, miſiſ-
que partes in omnes terminos poſſeſſionis
veſtræ: quia numquam tantum nefas, &
tam grande piaculum factum eſt in Iſrael.
7 Adeſtis omnes filii Iſrael, decernite,
quid facere debeatis.
8 Stanſque omnis populus, quaſi unius
B hominis ſermone reſpondit: Non recede-
mus in tabernacula noſtra, nec ſuam quiſ-
piam intrabit domum:
9 Sed hoc contra Gabaa in commune fa-
ciamus.
10 Decem viri eligantur è centum ex omni-
bus tribubus Iſrael, & centum de mille, &
mille de decem millibus, ut comportent
exercitui cibaria, & poſſimus pugnare con-
tra Gabaa Benjamin, & reddere ei pro
ſcelere, quod meretur.
11 Convenitque univerſus Iſrael ad civi-
tatem, quaſi homo unus, eadem mente,
unoque conſilio.
12 Et miſerunt nuntios ad omnem tribum
Benjamin, qui dicerent: Cur tantum ne-
fas in vobis repertum eſt?
13 Tradite homines de Gabaa, qui hoc fla-
gitium perpetrarunt, ut moriantur, & aufera-
tur malum de Iſrael. Qui noluerunt fratrum
ſuorum filiorum Iſrael audire mandatum:
14 Sed ex cunctis urbibus, quæ ſortis ſuæ
erant, convenerunt in Gabaa, ut illis fer-
rent auxilium, & contra univerſum popu-
lum Iſrael dimicarent.
C 15 Inventique ſunt viginti quinque mil-
lia de Benjamin educentium gladium,
præter habitatores Gabaa,
16 Qui ſeptingenti erant viri fortiſſimi, ita
ſiniſtra ut dextera prœliantes: & ſic fundis
lapides ad certum jacientes, ut capillum
quoque poſſent percutere, & nequaquam
in alteram partem ictus lapidis deferretur.
17 Virorum quoque Iſrael, abſque filiis Ben-
jamin, inventa ſunt quadringenta millia edu-
centium gladios, & paratorum ad pugnam.
18 Qui ſurgentes venerunt in domum Dei,
hoc eſt, in Silo: conſuluerantque Deum, atq;
dixerunt: Quis erit in exercitu noſtro prin-
ceps certaminis contra filios Benjamin? Qui-
bus reſpondit Dominus: Juda ſit dux veſter.
19 Statimque filii Iſrael ſurgentes manè,
caſtrametati ſunt juxta Gabaa:
20 Et inde procedentes ad pugnam contra
Benjamin, urbem oppugnare cœperunt.
21 Egreſſique filii Benjamin de Gabaa,
occiderunt de filiis Iſrael die illo viginti
duo millia virorum.
22 Rurſum filii Iſrael, & fortitudine, & nu-
mero confidentes, in eodem loco, in quo
priùs certaverant, aciem direxerunt.
23 Ita tamen, ut priùs aſcenderent, & flerẽt
D coram Domino uſque ad noctem: conſule-
rentque eum, & dicerent: Debeo ultrà proce-
dere ad dimicandum contra filios Benjamin
fratres meos, an non? Quibus ille reſpondit:
Aſcendite ad eos, & inite certamen.
24 Cùmque filii Iſrael altera die contra fi-
lios Benjamin ad prœlium proceſſiſſent,
25 Eruperunt filii Benjamin de portis Ga-
baa: & occurrentes eis, tanta in illos cæde
bacchati ſunt, ut decem, & octo millia viro-
rum educentium gladium proſternerent.
26 Quamobrem omnes filii Iſrael venerunt
in domum Dei, & ſedentes flebant coram
Domino: jejunaveruntque die illo uſque ad
veſperam, & obtulerunt ei holocauſta,
atque pacificas victimas,
27 Et ſuper ſtatu ſuo interrogaverunt.
Eo tempore ibi erat arca fœderis Dei,
28 Et Phinees filius Eleazari filii Aarõ pre-
poſitus domus. Conſuluerunt igitur Dominũ,
atque dixerunt: Exire ultrà debemus ad pu-
gnam contra filios Benjamin fratres noſtros,
an quieſcere? Quibus ait Dominus: Aſcendi-
te, cras enim tradam eos in manus veſtras.
29 Poſueruntque filii Iſrael inſidias per
circuitum urbis Gabaa:
30 Et tertia vice, ſicut ſemel, & bis, con-
tra Benjamin exercitum produxerunt.
31 Sed & filii Benjamin audacter eruperunt E
de civitate, & fugientes adverſarios longiùs
perſecuti ſunt, ita ut vulnerarent ex eis ſicut
primo die, & ſecundo, & cæderent per duas
ſemitas vertentes terga, quarum una fereba-
tur in Bethel, & altera in Gabaa, atque
proſternerent triginta circiter viros:
32 Putaverunt enim ſolito eos more cedere.
Qui fugam arte ſimulantes, inierunt conſi-
lium, ut abſtraherent eos de civitate, & quaſi
fugientes ad ſupradictas ſemitas perducerẽt:
33 Omnes itaque filii Iſrael ſurgentes de ſe-
dibus ſuis, tetenderunt aciem in loco, qui vo-
catur Baalthamar. Inſidiæ quoque, quę circa
urbem erant, paulatim ſe aperire cœperunt,
34 Et ab Occidentali urbis parte procede-
re. Sed & alia decem millia virorum de uni-
verſo Iſrael, habitatores urbis ad certamina
provocabant. Ingravatumque eſt bellum cõ-
tra filios Benjamin: & non intellexerunt,
quòd ex omni parte illis inſtaret interitus.
35 Percuſſitque eos Dominus in cõſpectu fi-
liorum Iſrael: & interfecerunt ex eis in illo F
die vigintiquinque millia, & centum viros,
omnes bellatores, & educentes gladium.
36 Filii autem Benjamin, cùm ſe inferiores
eſſe vidiſſent, cœperunt fugere. Quod cer-
nentes filii Iſrael, dederunt eis ad fugiendum
locum, ut ad præparatas inſidias devenirent,
quas juxta urbem poſuerant.
37 Qui cùm repente de latibulis ſurrexiſsẽt,
& Benjamin terga cædentibus daret, ingreſſi
ſunt civitatẽ, & percuſſerunt eã in ore gladii.
38 Signũ autem dederant filii Iſrael his, quos
in inſidiis collocaverant, ut poſtquam urbem
cepiſſent, ignem accenderent: ut aſcendente
in altum fumo, captam urbem demonſtrarẽt.
39 Quod cùm cernerent filii Iſrael in ipſo
certamine poſiti(putaverunt enim filii Ben-
jamin eos fugere, & inſtantiùs perſequeban-
tur, cæſis de exercitu eorum triginta viris)
40 Et viderent quaſi columnam fumi de ci-
vitate conſcendere: Benjamin quoque aſpi-

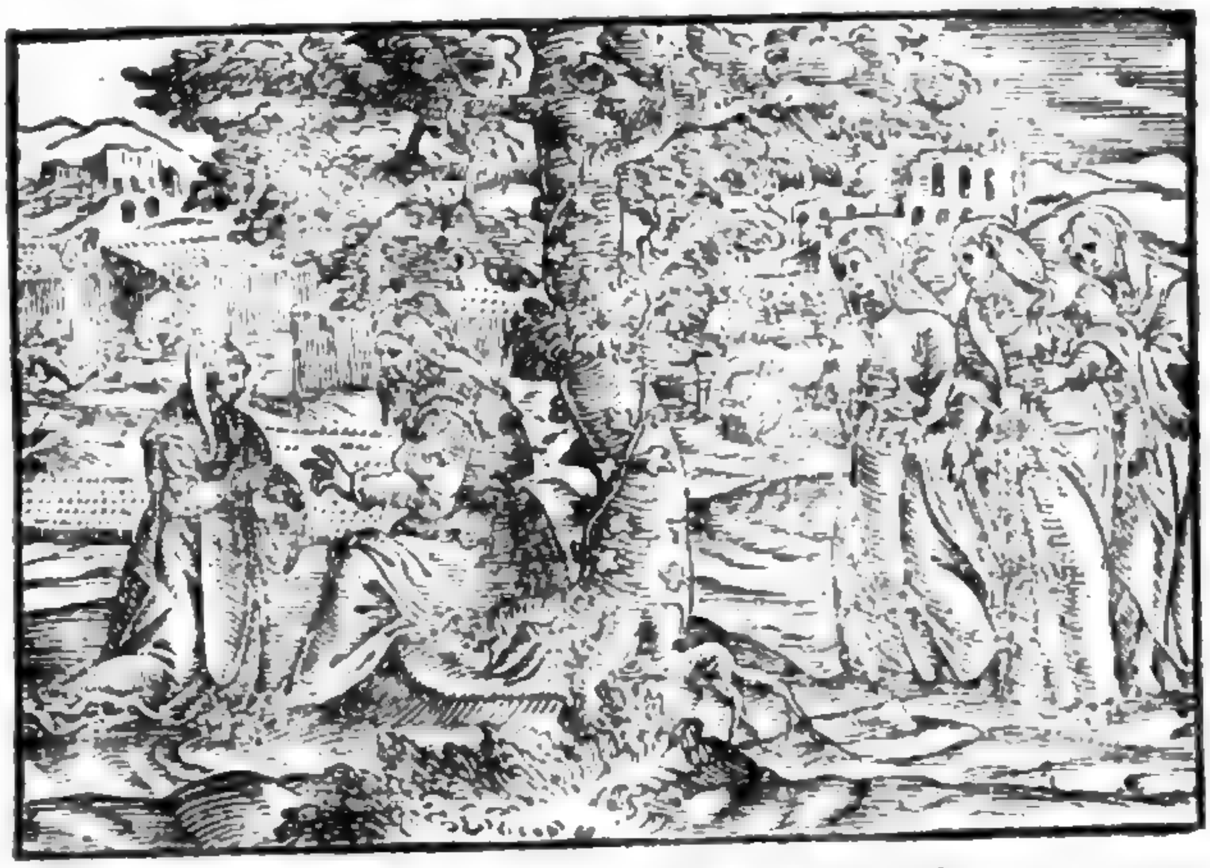
ciens retrò, cùm captam cerneret civita-
tem, & flammas in ſublime ferri:
41 Qui priùs ſimulaverant fugam, verſa fa-
cie fortiùs reſiſtebant. Quod cùm vidiſſent
G filij Benjamin, in fugam verſi ſunt.
42 Et ad viam deſerti ire cœperunt, illuc
quoq; eos adverſariis perſequentibus: ſed &
hi qui urbem ſuccenderant, occurrerunt eis.
43 Atque ita factum eſt, ut ex utraque parte
ab hoſtibus cęderentur, nec erat ulla requies
morientium: Ceciderunt, atque proſtrati ſunt
ad Orientalem plagam urbis Gabaa.
44 Fuerunt autem, qui in eodem loco inter-
fecti ſunt, decem, & octo millia virorum,
omnes robuſtiſſimi pugnatores.
45 Quod cùm vidiſſent, qui remanſerunt de
Benjamin, fugerunt in ſolitudinem: & perge-
bant ad petram, cujus vocabulum eſt Rem-
mon. In illa quoq; fuga palantes, & in diver-
ſa tendentes, occiderunt quinque millia viro-
rum. Et cùm ultrà tenderent, perſecuti ſunt
eos, & interfecerunt etiam alia duo millia.
46 Et ſic factum eſt, ut omnes, qui ce-
ciderant de Benjamin in diverſis locis,
eſſent viginti quinque millia pugnatores ad
bella promptiſſimi.
47 Remanſerunt itaque de omni numero
Benjamin, qui evadere, & fugere in ſoli-
tudinem potuerunt, ſexcenti viri: ſederunt-
que in Petra Remmon menſibus quatuor.
48 Regreſſi autem filii Iſrael, omnes reli-
quias civitatis, à viris uſque ad jumenta, gla-
dio percuſſerunt: cunctaſque urbes, & vicu-
los Benjamin vorax flamma conſumpſit.

C A P U T X X I.

Inſtauratur tribus Benjamin ex quadringentis virginibus in cæde habitatorum Jabes Galaad reſervatis, & ex raptis ducentium choros in Silo virginibus.

A 1 JUraverunt quoque filii Iſrael in Maſ-
pha, & dixerunt: Nullus noſtrum dabit
filiis Benjamin de filiabus ſuis uxorem.
2 Veneruntque omnes ad domum Dei in Si-
lo, & in conſpectu ejus ſedentes uſque ad
veſperam, levaverunt vocem, & magno
ululatu cœperunt flere, dicentes:
3 Quare, Domine Deus Iſrael, factum
eſt hoc malum in populo tuo, ut hodie
una tribus auferretur ex nobis?
4 Altera autem die diluculò conſurgentes,
extruxerunt altare: obtuleruntque ibi holo-
cauſta, & pacificas victimas, & dixerunt:
5 Quis non aſcendit in exercitu Domini de
univerſis tribubus Iſrael? Grandi enim jura-
mento ſe conſtrinxerant, cùm eſſent in
Maſpha, interfici eos, qui defuiſſent.
B 6 Ductique pœnitentia filii Iſrael ſuper
fratre ſuo Benjamin, cœperunt dicere:
Ablata eſt tribus una de Iſrael,
7 Unde uxores accipient? omnes enim
in commune juravimus, non daturos nos
his filias noſtras.
8 Idcircò dixerunt: Quis eſt de univerſis tri-
bubus Iſrael, qui non aſcendit ad Dominum
in Maſpha? Et ecce inventi ſunt habitatores
Jabes Galaad in illo exercitu non fuiſſe.
9 (Eo quoque tempore cùm eſſent in Silo,
nullus ex eis ibi repertus eſt.)
10 Miſerunt itaque decem millia viros ro-
buſtiſſimos, & præceperunt eis: Ite, & per-
cutite habitatores Jabes Galaad in ore gla-
dii, tam uxores quam parvulos eorum.
11 Et hoc erit, quod obſervare debebitis:
* Omne generis maſculini, & mulieres, *Num 31.17.
quæ cognoverunt viros, interficite, virgi-
nes autem reſervate.
12 Inventæque ſunt de Jabes Galaad qua-
dringentæ virgines, quæ neſcierunt viri
thorum, & adduxerunt eas ad caſtra in
Silo, in terram Chanaan.
13 Miſeruntque nuntios ad filios Benja- C
min, qui erant in Petra Remmon, & præ-
ceperunt eis, ut eos ſuſciperent in pace.
14 Veneruntque filii Benjamin in illo tem-
pore, & datæ ſunt eis uxores de filiabus
Jabes Galaad: alias autem non repere-
runt, quas ſimili modo traderent.
15 Univerſuſque Iſrael valdè doluit, &
egit pœnitentiam ſuper interfectione unius
tribus ex Iſrael:
16 Dixeruntque majores natu: Quid facie-
mus reliquis, qui non acceperunt uxores?
omnes in Benjamin fœminæ conciderunt,
17 Et magna nobis cura, ingentiq; ſtudio pro-
vidēdum eſt, ne una tribus deleatur ex Iſrael:
18 Filias enim noſtras eis dare non poſſu- D
mus, conſtricti juramento, & maledictio-
ne, qua diximus: Maledictus, qui dederit
de filiabus ſuis uxorem Benjamin.
19 Ceperuntque conſilium, atque dixerunt:
Ecce ſolemnitas Domini eſt in Silo anniver-
ſaria, quæ ſita eſt ad Septentrionalem ur-
bis Bethel, & ad Orientalem plagam viæ,
quæ de Bethel tendit ad Sichimam, & ad
meridiem oppidi Lebona.
20 Præceperuntque filiis Benjamin, atque
dixerunt: Ite, & latitate in vineis.
21 Cùmque videritis filias Silo ad ducendos
choros ex more procedere, exite rēpente
de vineis, & rapite ex eis ſinguli uxores ſin-
gulas, & pergite in terram Benjamin.
22 Cùmque venerint patres earum, ac fra-
tres, & adverſùm vos queri cœperint, atque
jurgari, dicemus eis: Miſeremini eorum, non
enim rapuerunt eas jure bellantium, atque
victorum, ſed rogantibus, ut acciperent, non
dediſtis, & à veſtra parte peccatum eſt.
23 Feceruntque filii Benjamin, ut ſibi fuerat
imperatum, & juxta numerum ſuum, rapue-
runt ſibi de his, quæ ducebant choros, uxores
ſingulas: abieruntque in poſſeſſionem ſuam,
ædificantes urbes, & habitantes in eis.
24 Filii quoq; Iſrael reverſi ſunt per tribus,
& familias in tabernacula ſua. In diebus illis
non erat rex in Iſrael: ſed unuſquiſque, quod
ſibi rectum videbatur, hoc faciebat.

LIBER RUTH.

CAPUT PRIMUM.

Elimelech Bethlehemita, præ nimia fame cum uxore Noemi, ac duobus filiis in terram Moab concedit: quo una cum filiis mortuo, Noemi cum Ruth nuru ſua in Bethlehem revertens, non vult vocari Noemi, ſed Mara.

A 1 IN diebus unius judicis, quando judices præerant, facta eſt fames in terra. Abiitque homo de Bethlehem Juda, ut peregrinaretur in regione Moabitide cum uxore ſua, ac duobus liberis.

2 Ipſe vocabatur Elimelech, & uxor ejus Noemi: & duo filii, alter Mahalon, & alter Chelion, Ephrathæi de Bethlehem Juda. Ingreſſique regionem Moabitidem, morabantur ibi.

3 Et mortuus eſt Elimelech maritus Noemi: remanſitque ipſa cum filiis.

4 Qui acceperunt uxores Moabitidas, quarum una vocabatur Orpha, altera verò Ruth. Manſeruntque ibi decem annis,

5 Et ambo mortui ſunt, Mahalon videlicet, & Chelion: remanſitque mulier orbata duobus liberis, ac marito.

6 Et ſurrexit, ut in patriam pergeret cum utraque nuru ſua de regione Moabitide: audierat enim, quòd reſpexiſſet Dominus
B populum ſuum, & dediſſet eis eſcas.

7 Egreſſa eſt itaque de loco peregrinationis ſuæ cum utraque nuru: & jam in via revertendi poſita in terram Juda,

8 Dixit ad eas: Ite in domum matris veſtræ, faciat vobiſcum Dominus miſericordiam, ſicut feciſtis cum mortuis, & mecum.

9 Det vobis invenire requiem in domibus virorum, quos ſortituræ eſtis. Et oſculata eſt eas. Quæ, elevata voce, flere cœperunt,

10 Et dicere: Tecum pergemus ad populum tuum.

11 Quibus illa reſpondit: Revertimini filiæ meæ, cur venitis mecum? non ultrà habeo filios in utero meo, ut viros ex me ſperare poſſitis?

12 Revertimini filiæ meæ, & abite: jam enim ſenectute confecta ſum, nec apta vinculo conjugali. Etiam ſi poſſem hac nocte concipere, & parere filios,

13 Si eos expectare velitis, donec creſcant,
& annos pubertatis impleant, antè eritis vetulæ, quàm nubatis. Noli te, quæſo, filiæ meæ: quia veſtra anguſtia magis me premit, & egreſſa eſt manus Domini contra me. C

14 Elevata igitur voce, rurſum flere cœperunt: Orpha oſculata eſt ſocrum, ac reverſa eſt: Ruth adhæſit ſocrui ſuæ.

15 Cui dixit Noemi: En reverſa eſt cognata tua ad populum ſuum, & ad deos ſuos, vade cum ea.

16 Quæ reſpondit: Ne adverſeris mihi, ut relinquam te, & abeam: quocumque enim perrexeris, pergam: ubi morata fueris, & ego pariter morabor. Populus tuus populus meus, & Deus tuus Deus meus.

17 Quæ te terra morientem ſuſceperit, in ea moriar: ibique locum accipiam ſepulturæ. Hæc mihi faciat Dominus, & hæc addat,
ſi non ſola mors me, & te ſeparaverit. D

18 Videns ergo Noemi, quòd obſtinato animo Ruth decreviſſet ſecum pergere, adverſari noluit, nec ad ſuos ultrà reditū perſuadere:

19 Profectæque ſunt ſimul, & venerunt in Bethlehem. Quibus urbem ingreſſis, velox apud cunctos fama percrebuit: dicebantque mulieres: Hæc eſt illa Noemi.

20 Quibus ait: Ne vocetis me Noemi (id eſt, pulchram) ſed vocate me Mara (id eſt, amaram) quia amaritudine valdè replevit me Omnipotens.

21 Egreſſa ſum plena, & vacuam reduxit me Dominus. Cur ergo vocatis me Noemi, quam Dominus humiliavit, & afflixit Omnipotens?

22 Venit ergo Noemi cum Ruth Moabitide nuru ſua, de terra peregrinationis ſuæ, ac reverſa eſt in Bethlehem, quando primùm hordea metebantur.

CAPUT II.

Ruth preſſa fame, ſpicas in agro Booz affinis ſui colligens, gratiam apud eum invenit, & læta veſperi ad ſocrum reverſa, multum frumenti, & de ciborum reliquiis ei offert.

A 1 Erat autem viro Elimelech conſanguineus, homo potens, & magnarum opum, nomine Booz.

2 Dixitque Ruth Moabitis ad ſocrum ſuam: Si jubes, vadam in agrum, & colligam ſpicas, quæ fugerint manus metentium, ubicumque clementis in me patrisfamilias reperero gratiam. Cui illa reſpondit: Vade, filia mea.

3 Abiit itaque, & colligebat ſpicas poſt terga metentium. Accidit autem, ut ager ille haberet dominum nomine Booz, qui erat de cognatione Elimelech.

4 Et ecce, ipſe veniebat de Bethlehem, dixitque meſſoribus: Dominus vobiſcum. Qui reſponderunt ei: Benedicat tibi Dominus.

5 Dixitque Booz juveni, qui meſſoribus præerat: Cujus eſt hæc puella?

6 Cui reſpondit: Hæc eſt Moabitis, quæ venit cum Noemi, de regione Moabitide,

B 7 Et rogavit, ut ſpicas colligeret remanentes, ſequens meſſorum veſtigia: & de mane uſque nunc ſtat in agro, & ne ad momentum quidem domum reverſa eſt.

8 Et ait Booz ad Ruth: Audi, filia, ne vadas in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc loco: ſed jungere puellis meis,

9 Et ubi meſſuerint, ſequere. Mandavi enim pueris meis, ut nemo moleſtus ſit tibi, ſed etiam ſi ſitieris, vade ad ſarcinulas, & bibe aquas, de quibus & pueri bibunt.

10 Quæ cadens in faciem ſuam, & adorans ſuper terram, dixit ad eum: Unde mihi hoc, ut invenirem gratiam ante oculos tuos, & noſſe me dignareris peregrinam mulierem?

11 Cui ille reſpondit: Nuntiata ſunt mihi omnia, quæ feceris ſocrui tuæ poſt mortem viri tui: & quòd reliqueris parentes tuos, & terram, in qua nata es, & veneris ad populum, quem anteà neſciebas.

C 12 Reddat tibi Dominus pro opere tuo, & plenam mercedem recipias à Domino Deo Iſraël, ad quem veniſti, & ſub cujus confugiſti alas.

13 Quæ ait: Inveni gratiam apud oculos tuos, domine mi, qui conſolatus es me, & locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non ſum ſimilis unius puellarum tuarum.

14 Dixitque ad eam Booz: Quando hora veſcendi fuerit, veni huc, & comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad meſſorum latus, & congeſſit polentam ſibi, comeditque, & ſaturata eſt, & tulit reliquias.

15 Atque inde ſurrexit, ut ſpicas ex more colligeret. Præcepit autem Booz pueris ſuis, dicens: Etiamſi vobiſcum metere voluerit, ne prohibeatis eam:

16 Et de veſtris quoque manipulis projicite de induſtria, & remanere permittite, ut abſq; rubore colligat, & colligentē nemo corripiat.

D 17 Collegit ergo in agro uſque ad veſperam: & quæ collegerat virga cædens, & excutiens, invenit hordei quaſi ephi menſuram, id eſt, tres modios.

18 Quos portans reverſa eſt in civitatem, & oſtendit ſocrui ſuæ: inſuper protulit, & dedit ei de reliquiis cibi ſui, quo ſaturata fuerat.

19 Dixitque ei ſocrus ſua: Ubi hodie collegiſti, & ubi feciſti opus? ſit benedictus, qui miſertus eſt tui. Indicavitque ei, apud quem fuiſſet operata: & nomen dixit viri, quòd Booz vocaretur.

20 Cui reſpondit Noemi: Benedictus ſit à Domino: quoniam eamdem gratiam, quam præbuerat vivis, ſervavit & mortuis. Rurſumque ait: Propinquus noſter eſt homo.

21 Et Ruth: Hoc quoque, inquit, præcepit mihi, ut tamdiu meſſoribus ejus jungerer, donec omnes ſegetes meterentur.

22 Cui dixit ſocrus: Melius eſt, filia mea, ut cum puellis ejus exeas ad metendum, ne in alieno agro quiſpiam reſiſtat tibi.

23 Juncta eſt itaque puellis Booz: & tamdiu cum eis meſſuit, donec hordea, & triticum in horreis conderentur.

CAPUT III.

Ruth ſocrus ſuæ conſilio obſecuta ad pedes Booz dormientis recumbens nuptias verecundè poſtulat: accepto læto reſponſo, ſex hordei modios ad ſocrum defert.

A 1 Poſtquam autem reverſa eſt ad ſocrum ſuam, audivit ab ea: Filia mea, quæram tibi requiem, & providebo, ut benè ſit tibi.

2 Booz iſte, cujus puellis in agro juncta es, propinquus noſter eſt, & hac nocte aream hordei ventilat.

3 Lava igitur, & ungere, & induere cultioribus veſtimentis, & deſcende in aream. Non te videat homo, donec eſum, potumq; finierit.

4 Quando autem ierit ad dormiendum, nota locum, in quo dormiat: veniesque, & diſcooperies pallium, quo operitur à parte pedum, & projicies te, & ibi jacebis: ipſe autem dicet tibi quid agere debeas.

5 Quæ reſpondit: Quidquid præceperis, faciam.

6 Deſcenditque in aream, & fecit omnia, quæ ſibi imperaverat ſocrus.

B 7 Cùmque comediſſet Booz, & bibiſſet, & factus eſſet hilarior, iſſetque ad dormiendum juxta acervum manipulorum, venit abſcondite, & diſcooperto pallio à pedibus ejus, ſe projecit.

8 Et ecce, nocte jam media expavit homo, & conturbatus eſt: viditque mulierem jacentem ad pedes ſuos.

9 Et ait illi: Quæ es? Illaque reſpondit: Ego ſum Ruth ancilla tua: expande pallium tuum ſuper famulam tuam, quia propinquus es.

10 Et ille: Benedicta, inquit, es à Domino, filia, & priorem miſericordiam poſteriore ſuperaſti: quia non es ſecuta juvenes pauperes, ſive divites.

C 11 Noli ergo metuere, ſed quidquid dixeris mihi, faciam tibi. Scit enim omnis populus, qui habitat intra portas urbis meæ, mulierem te eſſe virtutis.

12 Nec abnuo me propinquum, ſed eſt alius me propinquior.

13 Quieſce hac nocte: & facto manè, ſi te

volue-

voluerit propinquitatis jure retinere, benè
res acta eſt: ſin autem ille noluerit, ego
te abſque ulla dubitatione ſuſcipiam, vi-
vit Dominus, dormi uſque manè.
14 Dormivit itaque ad pedes ejus uſque
ad noctis abſceſſum. Surrexit itaque, an-
tequam homines ſe cognoſcerent mutuò,
& dixit Booz: Cave, ne quis noverit,
D quòd huc veneris.
15 Et rurſum: Expande, inquit, pallium
tuum, quo operiris, & tene utraque manu.
Qua extendente, & tenente, menſus eſt
ſex modios hordei, & poſuit ſuper eam.
Quæ portans ingreſſa eſt civitatem,
16 Et venit ad ſocrum ſuam. Quæ dixit
ei: Quid egiſti, filia? Narravitque ei om-
nia, quæ ſibi feciſſet homo.
17 Et ait: Ecce ſex modios hordei dedit
mihi, & ait: Nolo vacuam te reverti ad
ſocrum tuam.
18 Dixitque Noemi: Expecta, filia, do-
nec videamus, quem res exitum habeat.
Neque enim ceſſabit homo, niſi comple-
verit, quod locutus eſt.

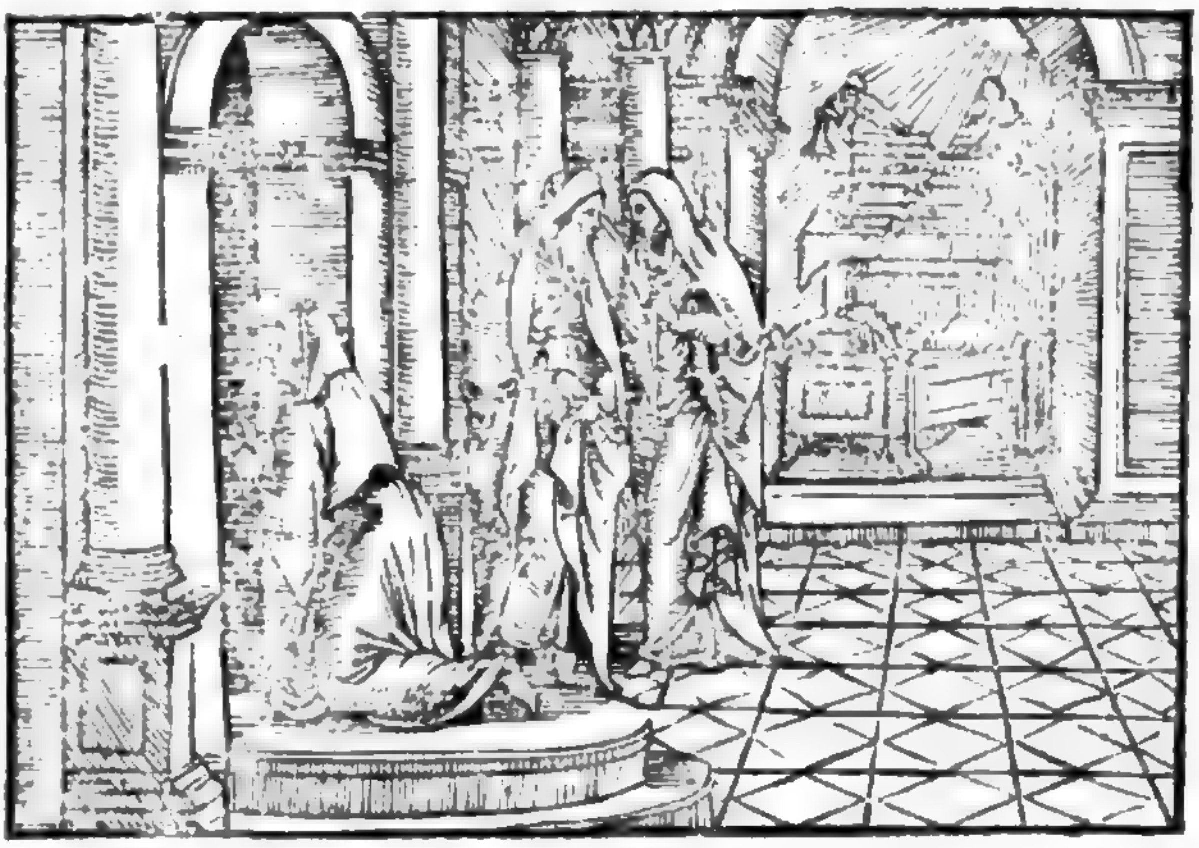
C A P U T IV.

*Booz coram ſenioribus civitatis accipit poſ-
ſeſſionem Elimelech, & Ruth nurum de-
functi in uxorem (cedente alio propin-
quiore juri propinquitatis) ex qua ge-
nuit Obed avum Davidis regis.*

A 1 ASCENDIT ergo Booz ad portam, & ſe-
dit ibi: Cùmque vidiſſet propinquum
præterire, de quo priùs ſermo habitus eſt,
dixit ad eum: Declina paulìſper, & ſede
hic: vocans eum nomine ſuo. Qui diver-
tit, & ſedit.
2 Tollens autem Booz decem viros de ſe-
nioribus civitatis, dixit ad eos: Sedete hic.
3 Quibus ſedentibus, locutus eſt ad pro-
pinquum: Partem agri fratris noſtri Elime-
lech vendet Noemi, quæ reverſa eſt de
regione Moabitide.
4 Quod audire te volui, & tibi dicere co-
ram cunctis ſedentibus, & majoribus natu
de populo meo. Si vis poſſidere jure pro-
pinquitatis: eme, & poſſide. Sin autem
diſplicet tibi, hoc ipſum indica mihi, ut
ſciam, quid facere debeam, nullus enim
eſt propinquus, excepto te, qui prior es:
& me, qui ſecundus ſum. At ille reſpon-
dit: ego agrum emam.
B 5 Cui dixit Booz: Quando emeris agrum
de manu mulieris, Ruth quoque Moabiti-
dem, quæ uxor defuncti fuit, debes acci-
pere, ut ſuſcites nomen propinqui tui in
hæreditate ſua.
6 Qui reſpondit: Cedo juri propinquita-
tis: neque enim poſteritatem familiæ meæ
delere debeo. Tu meo utere privilegio,
quo me libenter carere profiteor.
7 * Hic autem erat mos antiquus in Iſrael
inter propinquos, ut ſi quando alter alteri *Deu.
ſuo juri cedebat: ut eſſet firma conceſ- 25. 7.
ſio, ſolvebat homo calceamentum ſuum,
& dabat proximo ſuo: Hoc erat teſtimo-
nium ceſſionis in Iſrael.
8 Dixit ergo propinquo ſuo Booz: Tolle
calceamentum tuum. Quod ſtatim ſolvit
de pede ſuo.
9 At ille majoribus natu, & univerſo po- C
pulo: Teſtes vos, inquit, eſtis hodie,
quòd poſſederim omnia, quæ fuerunt Eli-
melech, & Chelion, & Mahalon, tra-
dente Noemi:
10 Et Ruth Moabitidem, uxorem Maha-
lon, in conjugium ſumpſerim, ut ſuſcitem
nomen defuncti in hæreditate ſua, ne vo-
cabulum ejus de familia ſua, ac fratribus,
& populo deleatur. Vos, inquam, hujus
rei teſtes eſtis.
11 Reſpondit omnis populus, qui erat in
porta, & majores natu: Nos teſtes ſu-
mus: faciat Dominus hanc mulierem, quæ
ingreditur domum tuam, ſicut Rachel,
& Liam, quæ ædificaverunt domum Iſ-
rael: ut ſit exemplum virtutis in Ephra-
ta, & habeat celebre nomen in Bethle-
hem:
12 Fiatque domus tua ſicut domus Pha- *Gen
res, * quem Thamar peperit Judæ, de 38. 29.
ſemine, quod tibi dederit Dominus ex hac
puella.
13 Tulit itaque Booz Ruth, & accepit uxo- D
rem: ingreſſuſque eſt ad eam, & dedit illi
Dominus ut conciperet, & pareret filium.
14 Dixeruntque mulieres ad Noemi: Be-
nedictus Dominus, qui non eſt paſſus, ut
deficeret ſucceſſor familiæ tuæ, & voca-
retur nomen ejus in Iſrael:
15 Et habeas, qui conſoletur animam tuam,
& enutriat ſenectutem. De nuru enim tua
natus eſt, quæ te diligit: & multò tibi me-
lior eſt, quam ſi ſeptem haberes filios.
16 Suſceptumque Noemi puerum, poſuit
in ſinu ſuo, & nutricis, ac gerulæ funge-
batur officio.
17 Vicinæ autem mulieres congratulantes
ei, & dicentes: Natus eſt filius Noemi:
vocaverunt nomen ejus Obed: hic eſt pa-
ter Iſai, patris David.
18 Hæ ſunt generationes Phares: * Pha- * 1.
res genuit Eſron, Par.
19 Eſron genuit Aram, Aram genuit 4. &
Aminadab, 4. 1.
20 Aminadab genuit Nahaſſon, Nahaſ- Mat.
ſon genuit Salmon, 1. 3.
21 Salmon genuit Booz, Booz genuit
Obed,
22 Obed genuit Iſai, Iſai genuit David.

Digitized by Google

LIBER PRIMUS SAMUELIS,
Quem nos PRIMUM REGUM DICIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Elcana habuit uxores Annam, & Phenennam: quarum Anna diù ſterilis, & æmulæ improperio triſtis, fuſa in Silo coram Heli oratione ad Dominum, genuit Samuelem, quem ablactatum Domino obtulit, ut voverat.

A 1 F Uit vir unus de Ramathaim-
ſophim, de monte Ephra-
im, & nomen ejus Elcana,
filius Jeroham, filii Eliu,
filii Thohu, filii Suph,
Ephrathæus:
2 Et habuit duas uxores, nomen uni Anna, &
nomen ſecundæ Phenenna. Fueruntque Phe-
nennæ filii: Annæ autem non erant liberi.
3 Et aſcendebat vir ille de civitate ſua ſta-
tutis diebus, ut adoraret, & ſacrificaret
Domino exercituum in Silo. Erant autem
ibi duo filii Heli, Ophni, & Phinees,
ſacerdotes Domini.
4 Venit ergo dies, & immolavit Elcana,
deditque Phenennæ uxori ſuæ, & cunctis
filiis ejus, & filiabus partes:
5 Annæ autem dedit partem unam triſ-
tis, quia Annam diligebat. Dominus au-
tem concluſerat vulvam ejus.
6 Affligebat quoque eam æmula ejus, & ve-
hementer angebat, in tantum, ut exprobra-
ret, quod Dominus concluſiſſet vulvam ejus.
7 Sicque faciebat per ſingulos annos, cùm
B rediunte tempore aſcenderent ad templum
Domini: & ſic provocabat eam: porrò
illa flebat, & non capiebat cibum.
8 Dixit ergo ei Elcana vir ſuus: Anna, cur
fles? & quare non comedis? & quam ob
rem affligitur cor tuum? numquid non ego
melior tibi ſum, quam decem filii?
9 Surrexit autem Anna, poſtquam comede-
rat, & biberat in Silo. Et Heli ſacerdote ſedē-
te ſuper ſellam ante poſtes templi Domini,
10 Cùm eſſet Anna amaro animo, oravit
ad Dominum, flens largiter,
11 Et votum vovit, dicens: Domine exer-
cituum, ſi reſpiciens videris afflictionem fa-
mulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec
oblitus ancillæ tuæ, dederiſque ſervæ tuæ
ſexum virilem: dabo eum Domino omnibus
diebus vitæ ejus, & novacula non aſcen-
det ſuper caput ejus.
12 Factum eſt autem, cùm illa multipli-
caret preces coram Domino, ut Heli ob-
ſervaret os ejus.
13 Porrò Anna loquebatur in corde ſuo,
tantùmque labia illius movebantur, & vox C
penitus non audiebatur. Æſtimavit ergo
eam Heli temulentam,
14 Dixitque ei: Uſquequò ebria eris? di-
gere pauliſper vinum, quo mades.
15 Reſpondens Anna: Nequaquam, inquit,
domine mi: nam mulier infelix nimis ego
ſum, vinumque, & omne, quod inebria-
re poteſt, non bibi, ſed effudi animam
meam in conſpectu Domini.

16 Ne reputes ancillam tuam quaſi unã de
filiabus Belial: quia ex multitudine doloris,
& mœroris mei, locuta ſum uſque in præſens.
17 Tunc Heli ait ei: Vade in pace, & Deus Iſ-
rael det tibi petitionẽ tuam, quam rogaſti eũ.
18 Et illa dixit: Utinam inveniat ancilla
tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in
viam ſuam, & comedit, vultuſque illius non
ſunt ampliùs in diverſa mutati.
19 Et ſurrexerunt manè, & adoraverunt
coram Domino: reverſique ſunt, & venerunt
in domum ſuam Ramatha. Cognovit autem
Elcana Annam uxorem ſuam: & recordatus
eſt ejus Dominus.
20 Et factũ eſt poſt circulum dierũ, concepit
Anna: & peperit filium, vocavitq; nomen ejus
Samuel: eò quòd à Domino poſtulaſſet eum.
D 21 Aſcendit autem vir ejus Elcana, & omnis
domus ejus, ut immolaret Domino hoſtiam
ſolemnem, & votum ſuum,
22 Et Anna non aſcendit: dixit enim viro
ſuo: Non vadam, donec ablactetur infans,
& ducam eum, ut appareat ante conſpectum
Domini, & maneat ibi jugiter.
23 Et ait ei Elcana vir ſuus: Fac, quod bo-
num tibi videtur, & mane, donec ablactes
eum: precorque, ut impleat Dominus ver-
bum ſuum. Manſit ergo mulier, & lactavit
filium ſuum, donec amoveret eum à lacte.
24 Et adduxit eum ſecum, poſtquam ablacta-
verat, in vitulis tribus, & tribus modiis farinę,
& amphora vini, & adduxit eum ad domum
Dñi in Silo. Puer autẽ erat adhuc infantulus.
25 Et immolaverunt vitulum, & obtulerunt
puerum Heli.
26 Et ait Anna: Obſecro, mi domine, vivit
anima tua, domine: ego ſum illa mulier, quæ
ſteti coram te hìc orans Dominum.
27 Pro puero iſto oravi, & dedit mihi Domi-
nus petitionem meam, quam poſtulavi eum.
28 Idcircò, & ego cõmodavi eum Dño, cun-
ctis diebus quibus fuerit cõmodatus Dño. Et
adoraverunt ibi Dñm. Et oravit Anna, & ait:

CAPUT II.

Annæ canticum in gratiarum actionem: quæ rursũ tres filios, & duas filias generavit: ob peccata autem filiorum Heli, & nimiam patris indulgentiam, fit illi, & domui ejus comminatio, ac mors filiorum prædicitur.

A 1 EXultavit cor meum in Domino, & ex-
altatum eſt cornu meum in Deo meo:
dilatatum eſt os meum ſuper inimicos meos:
quia lætata ſum in ſalutari tuo.
2 Non eſt ſanctus, ut eſt Dñs: neque enim eſt
alius extra te, & nõ eſt fortis ſicut Deus noſter.
3 Nolite multiplicare loqui ſublimia, glo-
riantes: recedant vetera de ore veſtro: quia
Deus ſcientiarum, Dominus eſt, & ipſi præ-
parantur cogitationes.
B 4 Arcus fortium ſuperatus eſt, & infirmi
accincti ſunt robore.
5 Repleti priùs, pro panibus ſe locaverunt:
& famelici ſaturati ſunt, donec ſterilis pe-
peret plurimos: & quæ multos habebat fi-
lios, infirmata eſt.
6 * Dominus mortificat, & vivificat: de-
ducit ad inferos, & reducit.
7 Dominus pauperem facit, & ditat: hu-
miliat, & ſublevat.
8 Suſcitat de pulvere egenum, & de ſtercore
elevat pauperem: ut ſedeat cum principibus,
& ſolium gloriæ teneat. Domini enim ſunt
cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem.
9 Pedes ſanctorum ſuorum ſervabit, & impii
in tenebris conticeſcent: quia non in forti-
tudine ſua roborabitur vir.
10 Dominum formidabunt adverſarii ejus: C
& ſuper ipſos in cœlis tonabit: Dominus ju-
dicabit fines terræ, & dabit imperium regi
ſuo, & ſublimabit cornu Chriſti ſui.
11 Et abiit Elcana in Ramatha, in domum
ſuam, puer autem erat miniſter in conſpectu
Domini ante faciem Heli ſacerdotis.
12 Porrò filii Heli, filii Belial, neſciẽtes Dñm,
13 Neque officium ſacerdotum ad populum:
ſed quicumq; immolaſſet victimam, veniebat
puer ſacerdotis, dum coquerentur carnes, &
habebat fuſcinulam tridentem in manu ſua,
14 Et mittebat eam in lebetem, vel in calda-
riã, aut in ollã, ſive in cacabũ, & omne, quod
levabat fuſcinula, tollebat ſacerdos ſibi. Sic
faciebant univerſo Iſraeli veniẽtium in Silo.
15 Etiam antequã adolerent adipẽ, veniebat D
puer ſacerdotis, & dicebat immolanti: Da
mihi carnem, ut coquam ſacerdoti: non enim
accipiam à te carnem coctam, ſed crudam.
16 Dicebatque illi immolans: Incendatur
primùm juxta morem hodie adeps, & tolle
tibi quantumcumque deſiderat anima tua.
Qui reſpondens aiebat ei: Nequaquam: nunc
enim dabis, alioquin tollam vi.
17 Erat ergo peccatum puerorum grande
nimis coram Domino: quia retrahebant ho-
mines à ſacrificio Domini.
18 Samuel autem miniſtrabat ante faciem
Domini, puer, accinctus ephod lineo.
19 Et tunicam parvam faciebat ei mater ſua,
quã afferebat ſtatutis diebus, aſcendens cum
viro ſuo, ut immolaret hoſtiam ſolemnem.
20 Et benedixit Heli Elcanæ, & uxori ejus:
dixitque ei: Reddat tibi Dominus ſemen de
muliere hac, pro fœnore, quod commodaſti
Domino. Et abierunt in locum ſuum.
21 Viſitavit ergo Dñs Annam, & concepit, E
& peperit tres filios, & duas filias: & magni-
ficatus eſt puer Samuel apud Dominum.
22 Heli autem erat ſenex valdè, & audivit
omnia, quę faciebant filii ſui univerſo Iſraeli:
& quomodò dormiebant cum mulieribus,
quæ obſervabant ad oſtium tabernaculi.
23 Et dixit eis: Quare facitis res hujuſce-
modi, quas ego audio, res peſſimas, ab om-
ni populo?
24 Nolite, filii mei: non enim eſt bona fa-
ma, quam ego audio, ut tranſgredi faciatis
populum Domini.
25 Si peccaverit vir in virum, placari ei po-
teſt Deus: ſi autem in Dominum peccaverit
vir, quis orabit pro eo? Et non audierunt vo-
cem patris ſui: quia voluit Dñs occidere eos.
26 Puer autem Samuel proficiebat, atque F
creſcebat, & placebat tam Domino, quàm
hominibus.
27 Venit autem vir Dei ad Heli, & ait ad
eum: Hæc dicit Dominus: Numquid non
apertè revelatus ſum domui patris tui, cùm
eſſent in Ægypto in domo Pharaonis?
28 Et elegi eum ex omnibus tribubus Iſrael
mihi in ſacerdotem, ut aſcenderet ad altare
meum, & adoleret mihi incenſum: & por-

taret ephod coram me: & dedi domui patris tui omnia de ſacrificiis filiorum Iſrael?

29 Quare calce abjeciſtis victimam meam, & munera mea, quæ præcepi, ut offerrentur in templo: & magis honoraſti filios tuos quàm me, ut comederetis primitias omnis ſacrificii Iſrael populi mei?

* 3. Reg. 2. 27. 30 Propterea ait Dominus Deus Iſrael: * Loquens locutus ſum, ut domus tua, & domus patris tui miniſtraret in conſpectu meo, uſque in ſempiternum. Nunc autem dicit Dominus: Abſit hoc à me: ſed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.

G 31 Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui, ut non ſit ſenex in domo tua.

32 Et videbis æmulum tuum in templo, in univerſis proſperis Iſrael: & non erit ſenex in domo tua omnibus diebus.

33 Verumtamen non auferam penitus virũ ex te ab altari meo: ſed ut deficiant oculi tui, & tabeſcat anima tua: & pars magna domus tuę morietur, cùm ad virilem ætatem venerit.

34 Hoc autem erit tibi ſignum, quod venturum eſt duobus filiis tuis, Ophni, & Phinees: * In die uno morientur ambo.

* Inf. 4. 11. 35 Et ſuſcitabo mihi ſacerdotem fidelem, qui juxta cor meum, & animam meam faciet: & ædificabo ei domum fidelem, & ambulabit coram Chriſto meo cunctis diebus.

36 Futurum eſt autem, ut quicumq; remanſerit in domo tua, veniat, ut oretur pro eo, & offerat nummum argenteum, & tortam panis, dicatque: Dimitte me obſecro ad unã partem ſacerdotalem, ut comedam buccellam panis.

CAPUT III.

Samuel quater à Domino vocatus, revelationem ſibi adversùm Heli factam ei refert, & paulatim toti Iſraeli ſuis prophetiis innoteſcit.

A 1 PUer autem Samuel miniſtrabat Domino coram Heli, & ſermo Domini erat pretioſus in diebus illis, non erat viſio manifeſta.

2 Factum eſt ergo in die quadam, Heli jacebat in loco ſuo, & oculi ejus caligaverant, nec poterat videre:

3 Lucerna Dei antequam extingueretur. Samuel autem dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei.

4 Et vocavit Dominus Samuel. Qui reſpondens, ait: Ecce ego.

5 Et cucurrit ad Heli, & dixit: Ecce ego: vocaſti enim me. Qui dixit: non vocavi: revertere, & dormi. Et abiit, & dormivit.

6 Et adjecit Dñs rurſum vocare Samuelem. Conſurgenſque Samuel, abiit ad Heli, & dixit: Ecce ego: quia vocaſti me. Qui reſpondit: B Non vocavi te, fili mi: revertere, & dormi.

7 Porrò Samuel necdum ſciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei ſermo Domini.

8 Et adjecit Dominus, & vocavit adhuc Samuelem tertiò. Qui conſurgens abiit ad Heli,

9 Et ait: Ecce ego: quia vocaſti me. Intellexit ergo Heli, quia Dominus vocaret puerum: & ait ad Samuelem: Vade, & dormi: & ſi deinceps vocaverit te, dices: Loquere, Domine, quia audit ſervus tuus. Abiit ergo Samuel, & dormivit in loco ſuo.

10 Et venit Dominus, & ſtetit: & vocavit, ſicut vocaverat ſecundò, Samuel, Samuel. Et ait Samuel: Loquere, Domine, quia audit ſervus tuus.

11 Et dixit Dominus ad Samuelem: Ecce C ego facio verbum in Iſrael: quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures ejus.

12 In die illa ſuſcitabo adversùm Heli omnia, quæ locutus ſum ſuper domum ejus: incipiam, & complebo.

13 Prædixi enim ei, quòd judicaturus eſſem domum ejus in æternum propter iniquitatem, eò quòd noverat indigne agere filios ſuos, & non corripuerit eos.

14 Idcircò juravi domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus ejus victimis, & muneribus uſque in æternum.

15 Dormivit autem Samuel uſque manè, aperuitque oſtia domus Domini. Et Samuel timebat indicare viſionem Heli.

16 Vocavit ergo Heli Samuelẽ, & dixit: Samuel fili mi? Qui reſpondens, ait: Præſtò ſum.

17 Et interrogavit eum: Quis eſt ſermo, D quem locutus eſt Dominus ad te? oro te ne celaveris me, hæc faciat tibi Deus, & hæc addat, ſi abſconderis à me ſermonem, ex omnibus verbis, quæ dicta ſunt tibi.

18 Indicavit itaque ei Samuel univerſos ſermones, & non abſcondit ab eo. Et ille reſpondit: Dominus eſt: quod bonum eſt in oculis ſuis, faciat.

19 Crevit autem Samuel, & Dominus erat cum eo, & non cecidit ex omnibus verbis ejus in terram.

20 Et cognovit univerſus Iſrael, à Dan uſque Berſabee, quòd fidelis Samuel propheta eſſet Domini.

21 Et addidit Dominus, ut appareret in Silo, quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo, juxta verbum Domini. Et evenit ſermo Samuelis univerſo Iſraeli.

CAPUT IV.

Caduntur Iſraelitæ à Philiſtæis, rurſumque, adducta in caſtra arca, caduntur, captaque arca duo filii Heli occiduntur: quibus auditis, Heli corruens occumbit, & nurus ejus in partu moritur.

1 ET factum eſt in diebus illis, convenerunt Philiſthiim in pugnam: & egreſſus eſt Iſrael obviam Philiſthiim in prælium, A & caſtrametatus eſt juxta lapidem adjutorii. Porrò Philiſthiim venerunt in Aphec,

2 Et inſtruxerunt aciem contra Iſrael. Inito autem certamine, terga vertit Iſrael Philiſthæis: & cæſa ſunt in illo certamine paſſim per agros, quaſi quatuor millia virorum.

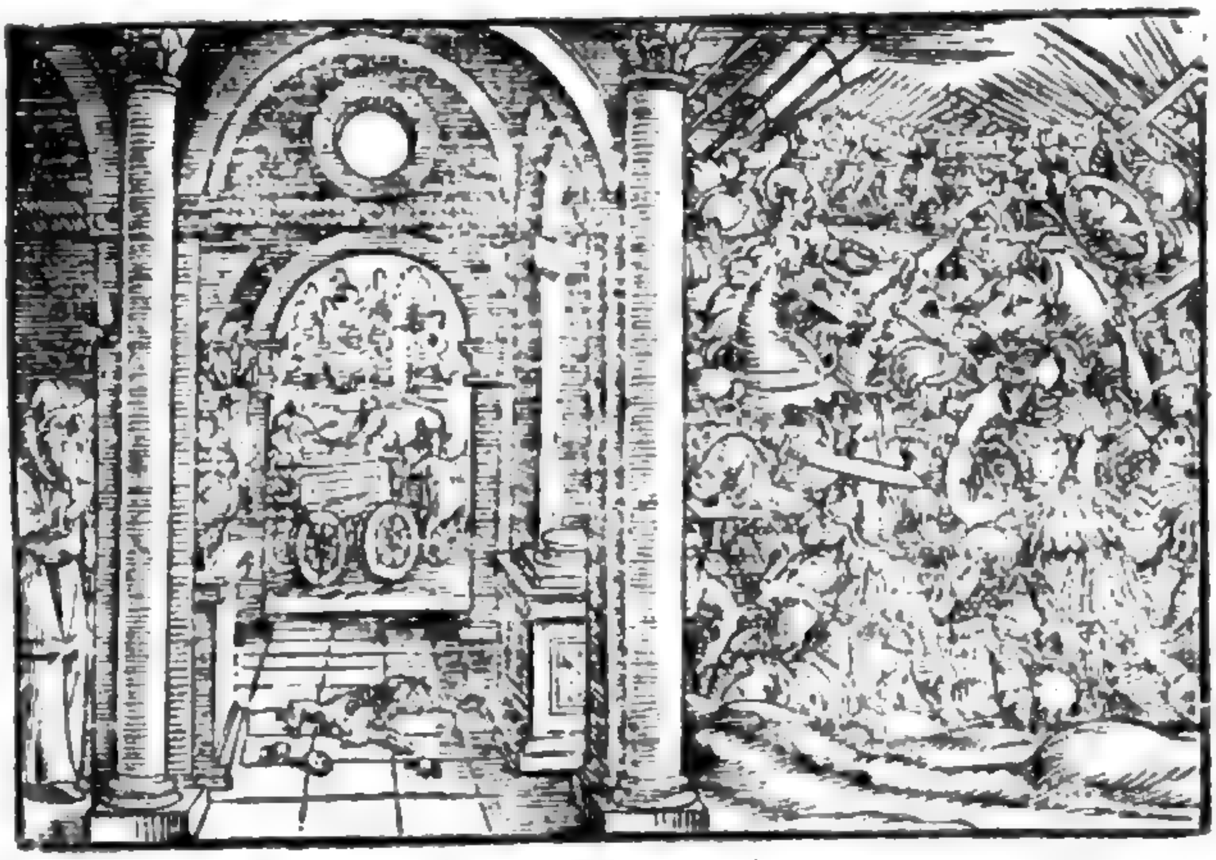
3 Et reverſus eſt populus ad caſtra: dixeruntque majores natu de Iſrael: Quare percuſſit nos Dominus hodie coram Philiſthiim? Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, & veniat in medium noſtri, ut ſalvet nos de manu inimicorum noſtrorum.

4 Miſit ergo populus in Silo, & tulerunt inde arcam fœderis Domini exercituum ſedentis ſuper Cherubim: erantque duo filii Heli cum arca fœderis Dei, Ophni, & Phinees.

5 Cùmque veniſſet arca fœderis Domini B in caſtra, vociferatus eſt omnis Iſrael clamore grandi, & perſonuit terra.

6 Et audierunt Philiſthiim vocem clamoris,

dixe-

dixeruntque: Quænam eſt hæc vox clamoris
magni in caſtris Hebræorum? Et cognove-
runt, quòd arca Domini veniſſet in caſtra.
7 Timueruntq; Philiſthiim, dicentes: Venit
Deus in caſtra. Et ingemuerunt, dicentes:
8 Væ nobis: nõ enim fuit tãta exultatio heri, &
nudiuſtertius: væ nobis. Quis nos ſalvabit de
manu Deorũ ſublimium iſtorũ? hi ſunt Dii, qui
percuſſerunt Ægyptũ omni plaga, in deſerto.
9 Confortamini, & eſtote viri, Philiſthiim:
ne ſerviatis Hebræis, ſicut & illi ſervierunt
vobis: confortamini, & bellate.
10 Pugnaverunt ergo Philiſthiim, & cæſus
eſt Iſrael, & fugit unuſquiſque in tabernacu-
lum ſuum: & facta eſt plaga magna nimis: &
ceciderunt de Iſrael triginta millia peditum.
C 11 Et arca Dei capta eſt: duo quoque filii
Heli mortui ſunt, Ophni, & Phinees.
12 Currens autem vir de Benjamin ex acie,
venit in Silo in die illa, ſciſſa veſte, &
conſperſus pulvere caput.
13 Cùmque ille veniſſet, Heli ſedebat ſuper
ſellam contra viam ſpectans. Erat enim cor
ejus pavens pro arca Dei. Vir autem ille
poſtquam ingreſſus eſt, nuntiavit urbi: &
ululavit omnis civitas.
14 Et audivit Heli ſonitum clamoris, dixit-
que: Quis eſt hic ſonitus tumultus hujus? At
ille feſtinavit, & venit, & nuntiavit Heli.
15 Heli autẽ erat nonaginta, & octo annorũ,
& oculi ejus caligaverãt, & videre nõ poterat.
16 Et dixit ad Heli: Ego ſum, qui veni de
prælio, & ego, qui de acie fugi hodie. Cui
ille ait: Quid actum eſt, fili mi?
17 Reſpondens autem ille, qui nuntiabat:
D Fugit, inquit, Iſrael coram Philiſthiim, &
ruina magna facta eſt in populo: inſuper &
duo filii tui mortui ſunt, Ophni, & Phinees:
& arca Dei capta eſt.
18 Cùmque ille nominaſſet arcam Dei, ce-
cidit de ſella retrorſum juxta oſtium, & fra-
ctis cervicibus mortuus eſt. Senex enim erat
vir, & grandævus: & ipſe judicavit Iſrael
quadraginta annis.
19 Nurus autem ejus, uxor Phinees, præ-
gnans erat, vicinaq; partui: & audito nuntio,
quòd capta eſſet arca Dei, & mortuus eſſet
ſocer ſuus, & vir ſuus, incurvavit ſe, & pepe-
rit: irruerant enim in eam dolores ſubiti.
20 In ipſo autem momento mortis ejus, di-
xerunt ei, quæ ſtabant circa eam: Ne ti-
meas: quia filium peperiſti. Quæ non reſ-
pondit eis, neque animadvertit.
21 Et vocavit puerum, Ichabod, dicens:
Tranſlata eſt gloria de Iſrael, quia capta eſt
arca Dei, & pro ſocero ſuo, & pro viro ſuo,
22 Et ait: Tranſlata eſt gloria ab Iſrael,
eò quòd capta eſſet arca Dei.

CAPUT V.

*Dagon coram arca ſemel, ac iterùm corruit,
abſciſſis in limine capite, & manibus:
Philiſthæi quoque mariſcis, & muribus
percuſſi, arcam à ſe repellunt.*

1 PHiliſthiim autem tulerunt arcam A
Dei, & aſportaverunt eam à lapi-
de adjutorii Azotum.
2 Tuleruntque Philiſthiim arcam Dei,
& intulerunt eam in templum Dagon, &
ſtatuerunt eam juxta Dagon.
3 Cùmque ſurrexiſſent diluculò Azotii al-
tera die, ecce Dagon jacebat pronus in ter-
ra ante arcam Domini: & tulerunt Dagon,
& reſtituerunt eum in locum ſuum.
4 Ruriumque manè die altera conſurgen-
tes, invenerunt Dagon jacentem ſuper fa-
ciem ſuam in terra coram arca Domini: ca-
put autem Dagon, & duæ palmæ manuum
ejus abſciſſæ ſunt ſuper limen: B
5 Porrò Dagon ſolus truncus remanſerat in
loco ſuo. Propter hanc cauſam non calcant
ſacerdotes Dagon, & omnes, qui ingrediun-
tur templum ejus, ſuper limen Dagon in
Azoto, uſque in hodiernum diem.
6 Aggravata eſt autem manus Domini ſu- * Pſal.
per Azotios & demolitus eſt eos: *& percuſ- 77 66.
ſit in ſecretiori parte natium Azotum, & fi-
nes ejus. Et ebullierunt villæ, & agri in me-
dio regionis illius, & nati ſunt mures, & fa-
cta eſt confuſio mortis magnæ in civitate.
7 Videntes autem viri Azotii hujuſcemodi C

plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei Iſrael apud nos: quoniam dura eſt manus ejus ſuper nos, & ſuper Dagon deum noſtrum.

8 Et mittentes congregaverunt omnes ſatrapas Philiſthinorum ad ſe, & dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Iſrael? Responderuntque Gethæi: Circumducatur arca Dei Iſrael. Et circumduxerunt arcam Dei Iſrael.

9 Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per ſingulas civitates interfectionis magnæ nimis: & percutiebat viros uniuſcujuſque urbis, à parvo uſque ad majorem, & computreſcebant prominentes extales eorum. Inieruntque Gethæi conſilium, & fecerunt ſibi ſedes pelliceas.

10 Miſerunt ergo arcam Dei in Accaron.
D Cumque veniſſet arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronitæ, dicentes: Adduxerunt ad nos arcam Dei Iſrael, ut interficiat nos, & populum noſtrum.

11 Miſerunt itaque, & congregaverunt omnes ſatrapas Philiſthinorum, qui dixerunt: Dimittite arcam Dei Iſrael, & revertatur in locum ſuum, & non interficiat nos cum populo noſtro.

12 Fiebat enim pavor mortis in ſingulis urbibus, & graviſſima valdè manus Dei: viri quoq; qui mortui non fuerant, percutiebantur in ſecretiori parte natium: & aſcendebat ululatus uniuſcujuſque civitatis in cœlum.

CAPUT VI.

Philiſthæi arcam cum votivis donariis, muribus, & anis aureis, ſuorum ſacerdotum conſilio, à ſe remittunt per vaccas lactantes, & novum plauſtrum uſque Bethſames: ubi vaccas ſuper ligna plauſtri Bethſamitæ immolaverunt, plurimis de populo, ac plebe à Domino interemptis, quòd arcã Dei non ſat reverenter conſpexiſſent.

A 1 FUit ergo arca Domini in regione Philiſthinorum ſeptem menſibus.

2 Et vocaverunt Philiſthiim ſacerdotes, & divinos, dicentes: Quid faciemus de arca Domini? indicate nobis, quomodò remittamus eam in locum ſuum. Qui dixerunt:

3 Si remittitis arcam Dei Iſrael, nolite dimittere eam vacuam, ſed quod debetis, reddite ei pro peccato, & tunc curabimini: & ſcietis, quare non recedat manus ejus à vobis.

4 Qui dixerunt: Quid eſt, quod pro delicto reddere debeamus ei? Responderuntq; illi:

5 Juxta numerum provinciarum Philiſthinorum, quinq; anos aureos facietis, & quinque mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis, & ſatrapis veſtris. Facietisq; ſimilitudinem anorum veſtrorũ, & ſimilitudines murium, qui demoliti ſunt terram, & dabitis Deo Iſrael gloriam, ſi fortè relevet manum ſuam à vobis, & à diis veſtris, & à terra veſtra.

6 Quare aggravatis corda veſtra, ſicut aggravavit Ægyptus & Pharao cor ſuum?
* Exo. 12. B * nonne poſtquam percuſſus eſt, tunc dimiſit eos, & abierunt?

7 Nunc ergo arripite, & facite plauſtrum novum unum: & duas vaccas fœtas, quibus non eſt impoſitum jugum, jungite in plauſtro, & recludite vitulos earum domi.

8 Tolletiſque arcam Domini, & ponetis in plauſtro: & vaſa aurea, quæ exſolviſtis ei pro delicto, ponetis in capſellam ad latus ejus: & dimittite eam, ut vadat.

9 Et aſpicietis: & ſiquidem per viam finium ſuorum aſcenderit contra Bethſames, ipſe fecit nobis hoc malum grande: ſin autem, minimè: ſciemus, quia nequaquam manus ejus tetigit nos, ſed caſu accidit.

10 Fecerunt ergo illi hoc modo: & tollentes duas vaccas, quæ lactabant vitulos, junxerunt ad plauſtrum, vituloſque earum concluſerunt domi.

11 Et poſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrum, & capſellam, quæ habebat mures aureos, & ſimilitudines anorum.

12 Ibant autem in directum vaccæ, per viam quæ ducit Bethſames, & itinere uno gradiebantur, pergentes, & mugientes: & non declinabant, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram: ſed & ſatrapæ Philiſthiim ſequebantur uſque ad terminos Bethſames. C

13 Porrò Bethſamitæ metebant triticum in valle: & elevantes oculos ſuos, viderunt arcam, & gaviſi ſunt, cùm vidiſſent.

14 Et plauſtrum venit in agrũ Joſue Bethſamitæ, & ſtetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, & conciderunt ligna plauſtri, vaccaſque impoſuerunt ſuper ea holocauſtum Domino.

15 Levitæ autem depoſuerunt arcam Dei, & capſellam, quæ erat juxta ea, in qua erant vaſa aurea, & poſuerunt ſuper lapidem grandem. Viri autẽ Bethſamitæ obtulerunt holocauſta, & immolaverunt victimas in die illa Dño.

16 Et quinque ſatrapæ Philiſthinorum viderunt, & reverſi ſunt in Accaron in die illa. D

17 Hi ſunt autem ani aurei, quos reddiderunt Philiſthiim pro delicto Domino: Azotus unum, Gaza unum, Aſcalon unum, Geth unum, Accaron unum:

18 Et mures aureos ſecundùm numerum urbium Philiſthiim, quinque provinciarum, ab urbe murata uſque ad villam, quæ erat abſque muro, & uſque ad Abel magnum, ſuper quem poſuerunt arcam Domini, quæ erat uſque in illum diem in agro Joſue Bethſamitis.

19 Percuſſit autem de viris Bethſamitibus, eò quòd vidiſſent arcam Domini: & percuſſit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis. Luxitque populus, eò quòd Dominus percuſſiſſet plebem plaga magna.

20 Et dixerunt viri Bethſamitæ: Quis poterit ſtare in conſpectu Domini Dei ſancti hujus? & ad quem aſcendet à nobis?

21 Miſeruntque nuntios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt Philiſthiim arcam Domini, deſcendite, & reducite eam ad vos.

CAPUT VII.

Reducitur arca in domum Abinadab in Gabaa, & Samuelis hortatu Iſraelitæ ad Dominum converſi, Philiſthæos vicerunt, orante pro ipſis Samuele.

1 VEnerunt ergo viri Cariathiarim, & reduxerunt arcam Domini, & intulerunt eam in domũ Abinadab in Gabaa: Eleazarum autem filium ejus ſanctificaverunt, ut cuſtodiret arcam Domini. A

2 Et factum eſt, ex qua die manſit arca Domini in Cariathiarim, multiplicati ſunt dies (erat quippe jam annus viceſimus) & requievit omnis domus Iſrael poſt Dominum.

3 Ait autem Samuel ad univerſam domum

* Deu. 13.3. Matt. 4.10. Iſrael,dicens : *Si in toto corde veſtro rever-
timini ad Dominum, auferte deos alienos de
medio veſtri, Baalim, & Aſtaroth : & præ-
parate corda veſtra Domino, & ſervite ei
ſoli, & eruet vos de manu Philiſthiim.
4 Abſtulerunt ergo filii Iſrael Baalim, &
Aſtaroth, & ſervierunt Domino ſoli.
5 Dixit autem Samuel: Congregate univerſũ
B Iſrael in Maſphath, ut orem pro vobis Dñm.
6 Et convenerunt in Maſphath : hauſerunt-
que aquam, & effuderunt in conſpectu Do-
mini, & jejunaverunt in die illa, atque dixe-
runt ibi : Peccavimus Domino. Judicavit-
que Samuel filios Iſrael in Maſphath.
7 Et audierunt Philiſthiim, quòd congre-
gati eſſent filii Iſrael in Maſphath, & aſcen-
derunt ſatrapæ Philiſthinorum ad Iſrael.
Quod cùm audiſſent filii Iſrael, timuerunt
C à facie Philiſthinorum.
8 Dixeruntque ad Samuelem: Ne ceſſes pro
nobis clamare ad Dominum Deum noſtrum,
ut ſalvet nos de manu Philiſthinorum.
9 Tulit autem Samuel agnum lactentem
unum, & obtulit illum holocauſtum integrum
Domino: & clamavit Samuel ad Dominum
pro Iſrael, & exaudivit eum Dominus.
10 Factum eſt autem, cùm Samuel offerret
holocauſtum, Philiſthiim inire prælium
contra Iſrael : intonuit autem Dominus fra-
gore magno in die illa ſuper Philiſthiim, &
exterruit eos, & cæſi ſunt à facie Iſrael.
* Eccl. 46.19. 11 *Egreſſique viri Iſrael de Maſphath, per-
ſecuti ſunt Philiſthæos, & percuſſerunt eos,
uſque ad locum, qui erat ſubter Bethchar.
12 Tulit autem Samuel lapidem unũ, & po-
ſuit eũ inter Maſphath, & inter Sen: & voca-
vit nomen loci illius, Lapis adjutorii. Dixit-
D que: Huc uſque auxiliatus eſt nobis Dominus.
13 Et humiliati ſunt Philiſthiim, nec appo-
ſuerunt ultra, ut venirent in terminos Iſrael.
Facta eſt itaque manus Domini ſuper Phili-
ſthæos, cunctis diebus Samuelis.
14 Et redditæ ſunt urbes, quas tulerant
Philiſthiim ab Iſrael, Iſraeli, ab Accaron
uſque Geth, & terminos ſuos : liberavit-
que Iſrael de manu Philiſthinorum, erat-
que pax inter Iſrael, & Amorrhæum.
15 Judicabat quoque Samuel Iſraelem
cunctis diebus vitæ ſuæ.
16 Et ibat per ſingulos annos circuiens Be-
thel, & Galgala, & Maſphath, & judica-
bat Iſraelem in ſupradictis locis.
17 Revertebaturque in Ramatha : ibi enim
erat domus ejus, & ibi judicabat Iſraelem:
ædificavit etiam ibi altare Domino.

CAPUT VIII.

*Filiis Samuelis ad avaritiam declinanti-
bus petit populus ſibi regem more Genti-
lium; quibus Samuel jubente Domino, du-
rum jus regis prædicit, ſed non auditur.*

A 1 FActum eſt autem, cùm ſenuiſſet Samuel,
poſuit filios ſuos judices in Iſrael.
2 Fuitque nomen filii ejus primogeniti Joel:
& nomen ſecundi Abia, judicum in Berſabee.
3 Et nõ ambulaverunt filii illius in viis ejus,
ſed declinaverunt poſt avaritiam, accepe-
runtque munera, & perverterunt judicium.
4 Congregati ergo univerſi majores natu Iſ-
rael, venerunt ad Samuelem in Ramatha.
5 Dixeruntque ei : Ecce tu ſenuiſti, & filii
tui non ambulant in viis tuis : * conſtitue * Oſee 13.10.
nobis regem, ut judicet nos, ſicut & uni-
verſę habent nationes. B Act. 13.21.
6 Diſplicuit ſermo in oculis Samuelis, eò
quòd dixiſſent : Da nobis regem ut judicet
nos. Et oravit Samuel ad Dominum.
7 Dixit autem Dominus ad Samuelem: Au-
di vocem populi in omnibus, quæ loquun-
tur tibi : non enim te abjecerunt, ſed me,
ne regnem ſuper eos.
8 Juxta omnia opera ſua, quæ fecerunt à
die, qua eduxi eos de Ægypto uſque ad diem
hanc : ſicut dereliquerunt me, & ſervierunt
diis alienis, ſic faciunt etiam tibi.
9 Nunc ergo vocem eorum audi : verumta-
men conteſtare eos, & prædic eis jus regis,
qui regnaturus eſt ſuper eos.
10 Dixit itaque Samuel omnia verba Do- C
mini ad populum, qui petierat à ſe regem,
11 Et ait : Hoc erit jus regis, qui imperatu-
rus eſt vobis: Filios veſtros tollet, & ponet
in curribus ſuis, facietque ſibi equites, &
præcurſores quadrigarum ſuarum.
12 Et conſtituet ſibi tribunos, & cẽturiones,
& aratores agrorũ ſuorum, & meſſores ſege-
tum, & fabros armorum, & curruum ſuorum:
13 Filias quoque veſtras faciet ſibi unguen-
tarias, & focarias, & panificas :
14 Agros quoque veſtros, & vineas, & oli-
veta optima tollet, & dabit ſervis ſuis.
15 Sed & ſegetes veſtras, & vinearũ reditus
addecimabit, ut det eunuchis, & famulis ſuis.
16 Servos etiam veſtros, & ancillas, &
juvenes optimos, & aſinos auferet, &
ponet in opere ſuo.
17 Greges quoque veſtros addecimabit,
voſque eritis ei ſervi. D
18 Et clamabitis in die illa à facie regis ve-
ſtri, quem elegiſtis vobis: & non exaudiet vos
Dñs in die illa, quia petiſtis vobis regem.
19 Noluit autem populus audire vocem
Samuelis, ſed dixerunt : Nequaquam :
rex enim erit ſuper nos,
20 Et erimus nos quoque ſicut omnes gen-
tes: & judicabit nos rex noſter, & egredietur
ante nos, & pugnabit bella noſtra pro nobis.
21 Et audivit Samuel omnia verba populi,
& locutus eſt ea in auribus Domini.
22 Dixit autem Dominus ad Samuelem :
Audi vocem eorum, & conſtitue ſuper eos
regem. Et ait Samuel ad viros Iſrael : Va-
dat unuſquiſque in civitatem ſuam.

CAPUT IX.

*Stirps Saulis, qui quærendo patris aſinas
pervenit ad Samuelem, cui revelatur
ungendus rex, cum quo pranſus eſt,
ac nocte hoſpitio receptus.*

1 ET erat vir de Benjamin nomine Cis, fi- A
lius Abiel, filii Seror, filii Bechorath,
filii Aphia, filii viri Jemini, fortis robore.
2 Et erat ei filius vocabulo Saul, electus,
& bonus : & non erat vir de filiis Iſrael
melior illo : ab humero, & ſurſum emi-
nebat ſuper omnem populum.
3 Perierant autem aſinæ Cis patris Saul,
& dixit Cis ad Saul filium ſuum : Tolle
tecum unum de pueris, & conſurgens va-
de, & quære aſinas. Qui cùm tranſiſſent
per montem Ephraim,
4 Et per terram Salila, & non inveniſſent,

Digitized by Google

tranſierunt etiam per Terram Salim, & non erant: ſed & per Terram Jemini, & minimè repererunt.

5 Cùm autem veniſſent in terram Suph, dixit Saul ad puerum, qui erat cum eo: Veni, & revertamur, ne forte dimiſerit pater meus aſinas, & ſollicitus ſit pro nobis.

6 Qui ait ei: Ecce vir Dei eſt in civitate hac, vir nobilis: omne, quod loquitur, ſine ambiguitate venit: nunc ergo eamus illuc ſi forte indicet nobis de via noſtra, propter quam venimus.

7 Dixitque Saul ad puerum ſuum: Ecce ibimus: quid feremus ad virum Dei? panis defecit in ſitarciis noſtris: & ſportulam non habemus, ut demus homini Dei, nec quidquam aliud.

B 8 Rurſum puer reſpondit Sauli, & ait: Ecce inventa eſt in manu mea quarta pars ſtateris argenti, demus homini Dei, ut indicet nobis viam noſtram.

9 (Olim in Iſrael ſic loquebatur unuſquiſque vadens conſulere Deum: Venite, & eamus ad Videntem. Qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim Videns.)

10 Et dixit Saul ad puerum ſuum: Optimus ſermo tuus. Veni, eamus. Et ierunt in civitatem, in qua erat vir Dei.

11 Cùmq; aſcenderent clivum civitatis, invenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, & dixerunt eis: Num hic eſt Videns?

12 Quæ reſpondentes, dixerunt illis: Hic eſt: ecce ante te, feſtina nunc: hodie enim venit in civitatem, quia ſacrificium eſt hodie populo in excelſo.

13 Ingredientes urbem, ſtatim invenietis eum, antequam aſcendat excelſum ad veſcendum: neque enim comeſurus eſt populus, donec ille veniat: quia ipſe benedicit hoſtiæ, & deinceps comedunt, qui vocati ſunt. Nunc ergo conſcendite, quia hodie reperietis eum.

C 14 Et aſcenderunt in civitatem. Cumque illi ambularent in medio urbis, apparuit Samuel egrediens obviam eis, ut aſcenderet in excelſum.

* Act. 13.21. 15 * Dominus autem revelaverat auriculam Samuelis ante unam diem, quàm veniret Saul, dicens:

16 Hac ipſa hora, quæ nunc eſt, cras mittam virum ad te de Terra Benjamin, & unges eum ducem ſuper populum meum Iſrael: & ſalvabit populum meum de manu Philiſthinorum: quia reſpexi populum meum, venit enim clamor eorum ad me.

17 Cùmque aſpexiſſet Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce vir, quem dixeram tibi, iſte dominabitur populo meo.

18 Acceſſit autem Saul ad Samuelem in medio portæ, & ait: Indica, oro, mihi, ubi eſt domus Videntis?

19 Et reſpondit Samuel Sauli dicens: Ego ſũ Videns: aſcende ante me in excelſum, ut comedatis mecum hodie, & dimittam te mane, & omnia, quę ſunt in corde tuo, indicabo tibi.

20 Et de aſinis, quas nudiuſtertius perdidiſti, ne ſolicitus ſis, quia inventæ ſunt. Et cujus erunt optima quæque Iſrael? nonne tibi, & omni domui patris tui?

21 Reſpondens autem Saul, ait: Numquid non filius Jemini ego ſum, de minima tribu Iſrael, & cognatio mea noviſſima inter omnes familias de tribu Benjamin? quare ergo locutus es mihi ſermonem iſtum?

22 Aſſumens itaque Samuel Saulem, & puerum ejus, introduxit eos in triclinium, & dedit eis locum in capite eorum, qui fuerant invitati: erant enim quaſi triginta viri. D

23 Dixitque Samuel coco: Da partem, quam dedi tibi, & præcepi, ut reponeres ſeorſum apud te.

24 Levavit autem cocus armum, & poſuit ante Saul. Dixitque Samuel: Ecce quod remanſit, pone ante te, & comede: quia de induſtria ſervatum eſt tibi, quando populum vocavi. Et comedit Saul cũ Samuele in die illa.

25 Et deſcenderunt de excelſo in oppidum, & locutus eſt cum Saule in ſolario: ſtravitque Saul in ſolario, & dormivit.

26 Cùmque mane ſurrexiſſent, & jam eluceſceret, vocavit Samuel Saulem in ſolario, dicens: Surge, & dimittam te. Et ſurrexit Saul: egreſſiq; ſunt ambo, ipſe videlicet, & Samuel.

27 Cùmque deſcenderent in extrema parte civitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero, ut antecedat nos, & tranſeat: Tu autem ſubſiſte paulìſper, ut indicem tibi verbum Domini.

C A P U T X.

Ungitur Saul in regem à Samuele, datis, ac ſuccedentibus ſignis, prophetat inter prophetas, & miſſis ſortibus a Samuele confirmatur in regem: lex regni in libro ſcripta coram Domino reponitur.

1 TUlit * autem Samuel lenticulam olei, & effudit ſuper caput ejus, & deoſculatus eſt eum, & ait: Ecce, unxit te Dominus ſuper hæreditatem ſuam in principem, & liberabis populum ſuum de manibus inimicorum ejus, qui in circuitu ejus ſunt. Et hoc tibi ſignum, quia unxit te Deus in principem. A * Act. 13.21.

2 Cum abieris hodie à me, invenies duos viros juxta ſepulchrum Rachel in finibus Benjamin, in Meridie, dicentque tibi: Inventæ ſunt aſinæ, ad quas ieras perquirendas: & intermiſſis pater tuus aſinis, ſolicitus eſt pro vobis, & dicit: Quid faciam de filio meo?

3 Cùmque abieris inde, & ultrà tranſieris, & veneris ad quercum Thabor, invenient te ibi tres viri aſcendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres hœdos, & alius tres tortas panis, & alius portans lagenam vini.

4 Cumque te ſalutaverint, dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum.

5 Poſt hæc venies in collem Dei, ubi eſt ſtatio Philiſthinorum: & cùm ingreſſus fueris ibi urbem, obvium habebis gregem prophetarum deſcendentium de excelſo, & ante eos pſalterium, & tympanum, & tibiam, & citharam, ipſoſque prophetantes.

6 Et inſiliet in te Spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium.

7 Quando ergo evenerint ſigna hæc omnia tibi, fac quæcumque invenerit manus tua, quia Dominus tecum eſt: B

8 Et deſcendes ante me in Galgala (ego quippe deſcendam ad te) ut offeras oblationem, & immoles victimas pacificas: ſeptem diebus expectabis, donec veniam ad te, & oſtendam tibi, quid facias.

9 Itaque cùm avertiſſet humerum ſuum, ut

abiret à Samuele, immutavit ei Deus cor aliud
& venerunt omnia ſigna hæc in die illa.
10 Veneruntque ad prædictum collem, &
ecce cuneus prophetarum obvius ei: &
inſiliit ſuper eum Spiritus Domini, &
prophetavit in medio eorum.
11 Videntes autem omnes, qui noverant
eum heri, & nudiuſtertius, quòd eſſet
cum prophetis, & prophetaret, dixerunt
ad invicem: Quænam res accidit filio Cis?
num & Saul inter prophetas?
12 Reſponditque alius ad alterum, di-
C cens: Et quis pater eorum? Propterea
verſum eſt in proverbium: * Num & Saul
inter prophetas?
* Infr. 19. 24. 13 Ceſſavit autem prophetare, & venit
ad excelſum.
14 Dixitque patruus Saul ad eum, & ad
puerum ejus: Quò abiſtis? Qui reſponde-
runt: Quærere aſinas: quas cùm non re-
periſſemus, venimus ad Samuelem.
15 Et dixit ei patruus ſuus: Indica mihi,
quid dixerit tibi Samuel.
16 Et ait Saul ad patruum ſuum: Indica-
vit nobis, quia inventæ eſſent aſinæ. De
ſermone autem regni non indicavit ei,
quem locutus fuerat ei Samuel.
17 Et convocavit Samuel populum ad
Dominum in Maſpha:
18 Et ait ad filios Iſrael: Hæc dicit Dominus
Deus Iſrael: Ego eduxi Iſrael de Ægypto, &
erui vos de manu Ægyptiorum, & de manu
omnium regum, qui affligebant vos.
19 Vos autem hodie projeciſtis Deum ve-
ſtrum, qui ſolus ſalvavit vos de univerſis
malis, & tribulationibus veſtris: & dixi-
* Supr. 8. 19. ſtis: * Nequaquam: ſed regem conſtitue
ſuper nos. Nunc ergo ſtate coram Domino
D per tribus veſtras, & per familias.
20 Et applicuit Samuel omnes tribus Iſrael
& cecidit ſors tribus Benjamin.
21 Et applicuit tribum Benjamin, & co-
gnationes ejus, & cecidit cognatio Metri,
& pervenit uſque ad Saul filium Cis. Quæ-
ſierunt ergo eum, & non eſt inventus.

22 Et conſuluerunt poſt hæc Dominum,
utrumnam venturus eſſet illuc? Reſpondit-
que Dominus: Ecce abſconditus eſt domi.
23 Cucurrerunt itaque, & tulerunt eum
inde: ſtetitque in medio populi, & altior
fuit univerſo populo ab humero, & ſurſum.
24 Et ait Samuel ad omnem populum:
Certe videtis, quem elegit Dominus, quo-
niã non ſit ſimilis illi in omni populo. Et cla-
mavit omnis populus, & ait: Vivat Rex.
25 Locutus eſt autem Samuel ad populum
legem regni, & ſcripſit in libro, & repoſuit
coram Domino: & dimiſit Samuel omnem
populum, ſingulos in domum ſuam.
26 Sed & Saul abiit in domum ſuam in
Gabaa: & abiit cum eo pars exercitus,
quorum tetigerat Deus corda.
27 Filii verò Belial dixerunt: Num ſalva-
re nos poterit iſte? Et deſpexerunt eum,
& non attulerunt ei munera: ille verò
diſſimulabat ſe audire.

C A P U T XI.

*Saul, irruente in ipſum Spiritu Domini,
diviſiſque ſuis bobus populum ad bellum
convocat, vincitque Naas regem Ammo-
nitarum, liberatis viris Jabes Galaad,
& regnum ejus inſtaurat in Galgala.*

1 ET factum eſt quaſi poſt menſem, aſcen- A
dit Naas Ammonites, & pugnare cœ-
pit adverſum Jabes Galaad. Dixeruntque
omnes viri Jabes ad Naas: Habeto nos
fœderatos, & ſerviemus tibi.
2 Et reſpondit ad eos Naas Ammonites:
In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam
omnium veſtrum oculos dextros, ponam-
que vos opprobrium in univerſo Iſrael.
3 Et dixerunt ad eum ſeniores Jabes: Con-
cede nobis ſeptem dies: ut mittamus nuntios
ad univerſos terminos Iſrael: & ſi non fuerit
qui defendat nos, egrediemur ad te.
4 Venerunt ergo nuntii in Gabaa Saulis: & B
locuti ſunt verba hæc audiente populo: &
levavit omnis populus vocem ſuam, & flevit.
5 Et ecce Saul veniebat, ſequens boves de
agro, & ait: Quid habet populus, quòd plo-

rat?

rat? Et narraverunt ei verba virorum Jabes.
6 Et inſiliit Spiritus Dñi in Saul, cum au-
diſſet verba hæc, & iratus eſt furor ejus nimis.
C 7 Et aſſumens utrumque bovem, concidit
in fruſta, miſitque in omnes terminos Iſrael
per manum nuntiorum, dicens: Quicumque
non exierit, & ſecutus fuerit Saul, & Samuel,
ſic fiet bobus ejus. Invaſit ergo timor Domi-
ni populum, & egreſſi ſunt quaſi vir unus.
8 Et recenſuit eos in Bezech: fueruntque
filiorum Iſrael trecenta millia: virorum
autem Juda triginta millia.
9 Et dixerunt nuntiis, qui venerant: Sic
dicetis viris, qui ſunt in Jabes Galaad:
Cras erit vobis ſalus, cùm incaluerit ſol.
Venerunt ergo nuntii, & annuntiaverunt
viris Jabes: qui lætati ſunt,
D 10 Et dixerunt: Mane exibimus ad vos: &
facietis nobis omne, quod placuerit vobis.
11 Et factum eſt, cùm dies craſtinus veniſ-
ſet, conſtituit Saul populum in tres partes:
& ingreſſus eſt media caſtra in vigilia matu-
tina, & percuſſit Ammon, uſque dum inca-
leſceret dies: reliqui autem diſperſi ſunt, ita
ut non relinquerentur in eis duo pariter.
* Sap. 10 17. 12 Et ait populus ad Samuelem: * Quis eſt
iſte, qui dixit: Saul non regnabit ſuper nos?
Date viros, & interficiemus eos.
13 Et ait Saul: Non occidetur quiſquam
in die hac, quia hodie fecit Dominus ſa-
lutem in Iſrael.
14 Dixit autem Samuel ad populum:
Venite, & eamus in Galgala, & innove-
mus ibi regnum.
15 Et perrexit omnis populus in Galgala,
& fecerunt ibi regem Saul coram Domino
in Galgala, & immolaverunt ibi victimas
pacificas coram Domino. Et lætatus eſt ibi
Saul, & cuncti viri Iſrael nimis.

CAPUT XII.

Samuel populi judicio probatus innocens. Iſraelem ingratitudinis erga Deum arguit, datis è cœlo ſignis dicta ſua confirmat, hortaturque, ut Domino adhæreant, non ceſsans pro ipſis orare.

A DIxit autem Samuel ad univerſum Iſ-
rael: Ecce audivi vocem veſtram,
juxta omnia, quæ locuti eſtis ad me, &
conſtitui ſuper vos regem.
2 Et nunc rex graditur ante vos: ego
autem ſenui, & incanui: porrò filii mei
vobiſcum ſunt: itaque converſatus coram
vobis ab adoleſcentia mea uſque ad hanc
diem, ecce præſtò ſum.
3 * Loquimini de me coram Domino, & co-
* Eccl. 6. 22. ram Chriſto ejus, utrùm bovem cujuſquam
tulerim, aut aſinum: ſi quempiam calum-
niatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de ma-
nu cujuſquam munus accepi: & contem-
nam illud hodie, reſtituamque vobis.
4 Et dixerunt: Non es calumniatus nos,
neque oppreſſiſti, neque tuliſti de manu
alicujus quippiam.
5 Dixitque ad eos: Teſtis eſt Dominus
adversùm vos, teſtis Chriſtus ejus in die
hac, quia non inveneritis in manu mea
quippiam. Et dixerunt: Teſtis.
6 Et ait Samuel ad populum: Dominus,
qui fecit Moyſen, & Aaron, & eduxit
patres noſtros de terra Ægypti.
7 Nunc ergo ſtate, ut judicio contendam
adverſum vos coram Domino, de omni-
bus miſericordiis Domini, quas fecit vo-
biſcum, & cum patribus veſtris: B
8 * Quo modo Jacob ingreſſus eſt in Æ-
gyptum, & clamaverunt patres veſtri ad
Dominum: & miſit Dominus Moyſen, & * Gen. 46 5.
Aaron: & eduxit patres veſtros de Ægypto,
& collocavit eos in loco hoc.
9 Qui obliti ſunt Domini Dei ſui, * & tradi- * Jud. 4. 2.
dit eos in manu Siſaræ magiſtri militiæ Ha-
ſor, & in manu Philiſthinorum, & in manu
regis Moab, & pugnaverunt adversùm eos.
10 Poſteà autem clamaverunt ad Domi-
num, & dixerunt: Peccavimus, quia dere-
liquimus Dominum, & ſervivimus Baalim,
& Aſtaroth: nunc ergo erue nos de manu
inimicorum noſtrorum, & ſerviemus tibi.
11 * Et miſit Dominus Jerobaal, & Ba- * Jud. 6. 4.
dan, & Jephte, & Samuel, & eruit vos
de manu inimicorum veſtrorum per circui-
tum, & habitaſtis confidenter.
12 Videntes autem, quòd Naas rex filiorum C
Ammon veniſſet adversùm vos, dixiſtis mihi:
* Nequaquam, ſed rex imperabit nobis: cùm * Sap. 8 9. & 10. 19.
Dominus Deus veſter regnaret in vobis.
13 Nunc ergo præſto eſt rex veſter,
quem elegiſtis, & petiſtis: ecce dedit
vobis Dominus regem.
14 Si timueritis Dominum, & ſervieritis ei,
& audieritis vocem ejus, & non exaſperaveri-
tis os Domini: eritis & vos, & rex, qui imperat
vobis, ſequentes Dominum Deum veſtrum.
15 Si autem non audieritis vocem Domini,
ſed exaſperaveritis ſermones ejus, erit manus
Domini ſuper vos, & ſuper patres veſtros.
16 Sed & nunc ſtate, & videte rem iſtam
grandem, quam facturus eſt Dominus in
conſpectu veſtro.
17 Numquid non meſſis tritici eſt hodie?
invocabo Dominum, & dabit voces, &
pluvias: & ſcietis, & videbitis, quia gran-
de malum feceritis vobis in conſpectu Domi-
ni, petentes ſuper vos regem.
18 Et clamavit Samuel ad Dominum, & de- D
dit Dominus voces, & pluvias in illa die.
19 Et timuit omnis populus nimis Domi-
num, & Samuelem: & dixit univerſus po-
pulus ad Samuelem: Ora pro ſervis tuis ad
Dominum Deum tuum, ut non moriamur:
addidimus enim univerſis peccatis noſtris
malum, ut peteremus nobis regem.
20 Dixit autem Samuel ad populum: Nolite
timere, vos feciſtis univerſum malum hoc:
veruntamen nolite recedere à tergo Domini,
ſed ſervite Domino in omni corde veſtro.
21 Et nolite declinare poſt vana, quæ
non proderunt vobis, neque eruent vos,
quia vana ſunt.
22 Et non derelinquet Dominus populum
ſuum propter nomen ſuum magnum: quia
juravit Dominus facere vos ſibi populum.
23 Abſit autem à me hoc peccatum in Do-
minum, ut ceſſem orare pro vobis, & do-
cebo vos viam bonam, & rectam.
24 Igitur timete Dominum, & ſervite ei
in veritate, & ex toto corde veſtro; vidiſtis
enim magnifica, quæ in vobis geſſerit,
25 Quod ſi perſeveraveritis in malitia: &
vos, & rex veſter pariter peribitis.

CAPUT XIII.

*Victi à Saule Philiſthæi maximo appara-
tu adversùs Iſraelem armantur: territi
Hebræi in antris latitant: & Saul quia
non expectato Samuelis adventu obtulit
holocauſtum, reprobatus à Domino dici-
tur: de cautela Philiſthinorum, ut Iſ-
raelitæ armis ſpoliarentur.*

1 FIlius unius anni erat Saul, cùm re-
gnare cœpiſſet, duobus autem annis
A regnavit ſuper Iſrael.
2 Et elegit ſibi Saul tria millia de Iſrael: &
erant cum Saul duo millia in Machmas, & in
monte Bethel: mille autem cum Jonatha in
Gabaa Beniamin: Porrò cæterum populum
remiſit, unumquemque in tabernacula ſua.
3 Et percuſſit Jonathas ſtationem Phili-
ſthinorum, quæ erat in Gabaa. Quod cùm au-
diſſent Philiſthiim, Saul cecinit buccina in
omni terra, dicens: Audiant Hebræi.
4 Et univerſus Iſrael audivit huiuſcemodi
famam: Percuſſit Saul ſtationem Philiſthino-
rum, & erexit ſe Iſrael adversùs Philiſthiim.
Clamavit ergo populus poſt Saul in Galgala.
5 Et Philiſthiim congregati ſunt ad præ-
liandum contra Iſrael, triginta millia cur-
ruum, & ſex millia equitum, & reliquum
vulgus, ſicut arena, quæ eſt in litore maris
plurima. Et aſcendentes caſtrametati ſunt in
Machmas ad Orientem Bethaven.
B 6 Quod cùm vidiſſent viri Iſrael ſe in arcto
poſitos (afflictus enim erat populus) abſcon-
derunt ſe in ſpeluncis, & in abditis, in petris
quoque, & in antris, & in ciſternis.
7 Hebræi autem tranſierunt Jordanem in
Terram Gad, & Galaad. Cùmque adhuc
eſſet Saul in Galgala, univerſus populus
perterritus eſt, qui ſequebatur eum.
8 Et expectavit ſeptem diebus juxta pla-
* Sup. 10. 8. citum Samuelis, * & non venit Samuel in
Galgala, dilapſuſque eſt populus ab eo.
9 Ait ergo Saul: Afferte mihi holocau-
ſtum, & pacifica. Et obtulit holocauſtum.
10 Cùmque compleſſet offerens holocau-
ſtum, ecce Samuel veniebat: & egreſſus eſt
Saul obviam ei, ut ſalutaret eum.
11 Locutuſque eſt ad eum Samuel: Quid
feciſti? Reſpondit Saul: Quia vidi, quòd
populus dilaberetur à me, & tu non vene-
ras juxta placitos dies, porrò Philiſthiim
congregati fuerant in Machmas,
C 12 Dixi: Nunc deſcendent Philiſthiim ad
me in Galgala, & faciem Dñi non placavi.
Neceſſitate compulſus, obtuli holocauſtum.
*Infr. 15.22. 13 Dixitq; Samuel ad Saul: *Stultè egiſti,
nec cuſtodiſti mandata Domini Dei tui, quæ
præcepit tibi. Quod ſi non feciſſes, jam nunc
præparaſſet Dominus regnum tuum ſuper Iſ-
rael in ſempiternum.
14 Sed nequaquam regnum tuum ultrà con-
* Act. 13.22. ſurget. * Quæſivit Dominus ſibi virum jux-
ta cor ſuum: & præcepit ei Dominus, ut eſ-
ſet dux ſuper populum ſuum, eò quòd non
ſervaveris, quæ præcepit Dominus.
15 Surrexit autem Samuel, & aſcẽdit de Gal-
galis in Gabaa Benjamin. Et reliqui populi
aſcenderũt poſt Saul obviam populo, qui ex-
pugnabãt eos veniẽtes de Galgala in Gabaa,
in colle Benjamin. Et recẽſuit Saul populum,
qui invẽti fuerãt cum eo, quaſi ſexcẽtos viros.
16 Et Saul, & Jonathas filius ejus, po-
puluſque, qui inventus fuerat cum eis, erat
in Gabaa Beniamin: porrò Philiſthiim con-
ſederant in Machmas.
17 Et egreſſi ſunt ad præliandum de caſtris D
Philiſthinorum tres cunei. Unus cuneus per-
gebat contra viam Ephra ad terram Saul.
18 Porrò alius ingrediebatur, per viam
Bethhoron: tertius autem verterat ſe ad iter
termini imminentis valli Seboim contra
deſertum.
19 Porrò faber ferrarius non invenieba-
tur in omni terra Iſrael: caverant enim Phi-
liſthiim, ne forte facerent Hebræi gladium,
aut lanceam.
20 Deſcendebat ergo omnis Iſrael ad Phi-
liſthiim, ut exacueret unuſquiſque vomerem
ſuum, & ligonem, & ſecurim, & ſarculum.
21 Retuſa itaque erant acies vomerum, &
ligonum, & tridentum, & ſecurium, uſque
ad ſtimulum corrigendum.
22 Cùmque veniſſet dies prælii, non eſt in-
ventus enſis, & lancea in manu totius po-
puli, qui erat cum Saule, & Jonatha,
excepto Saul, & Jonatha filio ejus.
23 Egreſſa eſt autem ſtatio Philiſthiim,
ut tranſcenderet in Machmas.

CAPUT XIV.

*Jonathas Domino fidens, cum armigero ſuo
Philiſthæos diſperſit: verùm, poſt victo-
riam melle guſtato, contra patris prohi-
bitionem, quam ignorabat, populi au-
xilio vix mortem evaſit.*

1 ET accidit quadam die, ut diceret A
Jonathas filius Saul ad adoleſcen-
tem armigerum ſuum: Veni, & tranſea-
mus ad ſtationem Philiſthinorum, quæ eſt
trans locum illum. Patri autem ſuo hoc
ipſum non indicavit.
2 Porrò Saul morabatur in extrema parte
Gabaa, ſub malogranato, quæ erat in Ma-
gron: & erat populus cum eo quaſi ſex-
centorum virorum.
3 Et Achias filius Achitob fratris Ichabod * Sup. 4. 21.
filii Phinees, * qui ortus fuerat ex Heli ſacer-
dote Domini in Silo, portabat ephod. Sed
& populus ignorabat, quò iſſet Jonathas,
4 Erant autem inter aſcenſus, per quos
nitebatur Jonathas tranſire ad ſtationem
Philiſthinorum, eminentes petræ ex utra-
que parte, & quaſi in modum dentium ſco-
puli hinc & inde prærupti, nomen uni Boſes,
& nomen alteri Sene:
5 Unus ſcopulus prominens ad Aquilonem
ex adverſo Machmas, & alter ad meridiem
contra Gabaa.
6 Dixit autem Jonathas ad adoleſcentem B
armigerum ſuum: Veni, tranſeamus ad ſtatio-
nem incircumciſorum horum: ſi fortè faciat
Dominus pro nobis: quia non eſt Domino
difficile ſalvare vel in multis, vel in paucis.
7 Dixitque ei armiger ſuus: Fac omnia,
quæ placent animo tuo: perge, quò cupis,
& ero tecum, ubicumque volueris.
8 Et ait Jonathas: Ecce nos tranſimus ad
viros iſtos. Cùmque apparuerimus eis,
9 Si taliter locuti fuerint ad nos: Manete,
donec veniamus ad vos: ſtemus in loco
noſtro, nec aſcendamus ad eos.
10 Si autem dixerint: Aſcendite ad nos:

aſcen-

aſcendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus noſtris: hoc erit nobis ſignum.

11 Apparuit igitur uterque ſtationi Philiſthinorum: dixeruntque Philiſthiim: En Hebræi egrediuntur de cavernis, in quibus abſconditi fuerant.

12 Et locuti ſunt viri de ſtatione ad Jonatham, & ad armigerum ejus, dixeruntque: Aſcendite ad nos, & oſtendemus vobis rem. Et ait Jonathas ad armigerum ſuum: Aſcendamus, ſequere me: * tradidit enim Dominus eos in manu Iſrael.

* 1. Mach. 4. 30.

13 Aſcendit autem Jonathas manibus, & pedibus reptans, & armiger ejus poſt eum. Itaque alii cadebant ante Jonatham, alios armiger ejus interficiebat ſequens eum.

C

14 Et facta eſt plaga prima, qua percuſſit Jonathas, & armiger ejus, quaſi viginti virorum, in media parte jugeri, quam par boum in die arare conſuevit.

15 Et factum eſt miraculum in caſtris per agros: ſed & omnis populus ſtationis eorum, qui ierant ad prædandum, obſtupuit, & conturbata eſt terra: & accidit quaſi miraculum à Deo.

16 Et reſpexerunt ſpeculatores Saul, qui erant in Gabaa Benjamin, & ecce multitudo proſtrata, & huc, illucque diffugiens.

17 Et ait Saul populo, qui erat cum eo: Requirite, & videte, quis abierit ex nobis. Cùmque requiſiſſent, repertum eſt non adeſſe Jonatham, & armigerum ejus.

18 Et ait Saul ad Achiam: Applica arcam Dei. (Erat enim ibi arca Dei in die illa cum filiis Iſrael)

19 Cùmque loqueretur Saul ad ſacerdotem, tumultus magnus exortus eſt in caſtris Philiſthinorum: creſcebatque paulatim, & clariùs reſonabat. Et ait Saul ad ſacerdotem: Contrahe manum tuam.

20 Conclamavit ergo Saul, & omnis populus qui erat cum eo, & venerunt uſque ad locum certaminis, & ecce verſus fuerat gladius uniuſcujuſque ad proximum ſuum, & cædes magna nimis.

D

21 Sed & Hebræi, qui fuerant cum Philiſthiim heri, & nudiuſtertius, aſcenderantque cum eis in caſtris, reverſi ſunt, ut eſſent cum Iſrael, qui erant cum Saul, & Jonatha.

22 Omnes quoq; Iſraelitæ, qui ſe abſconderant in monte Ephraim, audientes, quòd fugiſſent Philiſthæi, ſociaverunt ſe cum ſuis in prælio. Et erant cum Saul quaſi decē millia virorum.

23 Et ſalvavit Dominus in die illa Iſrael: pugna autem pervenit uſque ad Bethaven.

24 Et viri Iſrael ſociati ſunt ſibi in die illa: adjuravit autem Saul populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem uſque ad veſperā, donec ulciſcar de inimicis meis. Et non manducavit univerſus populus panem:

25 Omneque terræ vulgus venit in ſaltum, in quo erat mel ſuper faciem agri.

26 Ingreſſus eſt itaq; populus ſaltum, & apparuit fluens mel, nulluſq; applicuit manū ad os ſuum: timebat enim populus juramētum.

27 Porrò Jonathas non audierat, cùm adjuraret pater ejus populum: extenditque ſummitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in favum mellis: & convertit manum ſuā ad os ſuum, & illuminati ſunt oculi ejus.

28 Reſpondenſque unus de populo, ait: Jurejurando conſtrinxit pater tuus populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem hodie (defecerat autem populus.)

29 Dixitque Jonathas: Turbavit pater meus terrā: vidiſtis ipſi, quia illuminati ſunt oculi mei, eò quòd guſtaverim paululūde melle iſto: E

30 Quantò magis ſi comediſſet populus de præda inimicorū ſuorū, quam reperit? nonne major plaga facta fuiſſet in Philiſthiim?

31 Percuſſerunt ergo in die illa Philiſthæos à Machmis uſque in Aialon. Defatigatus eſt autem populus nimis:

32 Et verſus ad prædam, tulit oves, & boves, & vitulos, & mactaverunt in terra: comeditque populus cum ſanguine.

33 Nuntiaverunt autem Sauli dicentes: quòd populus peccaſſet Domino, comedens cum ſanguine. Qui ait: Prævaricati eſtis: volvite ad me jam nunc ſaxum grande.

34 Et dixit Saul: Diſpergimini in vulgus, & dicite eis, ut adducat ad me unuſquiſque bovem ſuum, & arietem, & occidite ſuper iſtud, & veſcimini, & non peccabitis Domino comedentes cum ſanguine. Adduxit itaque omnis populus, unuſquiſque bovem in manu ſua uſque ad noctem, & occiderunt ibi.

35 Ædificavit autem Saul altare Dño, tuncque primùm cœpit ædificare altare Domino.

36 Et dixit Saul: Irruamus ſuper Philiſthæos nocte, & vaſtemus eos uſque dum illuceſcat manè, nec relinquamus ex eis virum. Dixitque populus: Omne, quod bonum videtur in oculis tuis, fac. Et ait ſacerdos: Accedamus huc ad Deum. F

37 Et conſuluit Saul Dominum: Num perſequar Philiſthiim? ſi trades eos in manus Iſrael? Et non reſpondit ei in die illa.

38 Dixitque Saul: Applicate huc univerſos angulos populi: & ſcitote, & videte, per quem acciderit peccatum hoc hodie.

39 Vivit Dominus ſalvator Iſrael, quia ſi per Jonathan filium meum factum eſt, abſque retractatione morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo.

40 Et ait ad univerſum Iſrael: Separamini vos in partem unam, & ego cum Jonatha filio meo ero in parte altera. Reſponditque populus ad Saul: Quod bonum videtur in oculis tuis, fac.

41 Et dixit Saul ad Dominum Deum Iſrael: Dñe Deus Iſrael, da indicium: quid eſt, quòd nō reſponderis ſervo tuo hodie? Si in me, aut in Jonatha filio meo eſt iniquitas hæc, da oſtenſionem: aut ſi hæc iniquitas eſt in populo tuo, da ſanctitatem. Et deprehenſus eſt Jonathas, & Saul, populus autem exivit.

42 Et ait Saul: Mittite ſortem inter me, & inter Jonatham filium meum. Et captus eſt Jonathas.

43 Dixit autem Saul ad Jonatham: Indica mihi, quid feceris? Et indicavit ei Jonathas, & ait: Guſtans guſtavi in ſummitate virgæ, quæ erat in manu mea paululum mellis, & ecce ego morior.

44 Et ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia morte morieris, Jonatha. G

45 Dixitque populus ad Saul: Ergone Jonathas morietur: qui fecit ſalutem hanc magnam in Iſrael? hoc nefas eſt: vivit Dominus,

ſi ce-

ſi ceciderit capillus de capite ejus in terram,
quia cum Deo operatus eſt hodie. Liberavit
ergo populus Jonatham, ut non moreretur.
46 Receſſitq; Saul, nec perſecutus eſt Phili-
ſthiim: porrò Philiſthiim abierũt in loca ſua.
47 Et Saul, confirmato regno ſuper Iſrael,
pugnabat per circuitum adversùs omnes ini-
micos ejus, contra Moab, & filios Ammon,
& Edom, & reges Soba, & Philiſthæos: &
quocumque ſe verterat, ſuperabat.
48 Congregatoque exercitu, percuſſit Ama-
lec, & eruit Iſrael de manu vaſtatorum ejus.
49 Fuerunt autem filii Saul, Jonathas,
& Jeſſui, & Melchiſua: & nomina dua-
rum filiarum ejus, nomen primogenitæ
Merob, & nomen minoris Michol.
50 Et nomen uxoris Saul, Achinoam filia
Achimaas: & nomen principis militiæ ejus
Abner, filius Ner, patruelis Saul.
51 Porrò Cis fuit pater Saul, & Ner pater
Abner, filius Abiel.
52 Erat autem bellum potens adversùm Phi-
liſthæos omnibus diebus Saul. Nam quem-
cumque viderat Saul virum fortem, & aptum
ad prælium, ſociabat eum ſibi.

CAPUT XV.

*Saul miſſus à Domino ad delendum fun-
ditus Amalec, Agag eorum regem,
multamque prædam reſervans, inobe-
dientiæ arguitur, commendata obedien-
tia, ideòque ſecundò reprobatus à regno
rejicitur: interfectoque Agag, Saul re-
probatus à Samuele lugetur.*

1 ET dixit Samuel ad Saul: Me miſit Domi-
nus, ut ungerẽ te in regem ſuper popu-
A lum ejus Iſrael: nunc ergo audi vocẽ Domini:
2 Hæc dicit Dominus exercituum: Recenſui
quæcumque fecit Amalec Iſraeli, * quomodò
* Exo. 17. 8. reſtitit ei in via, cùm aſcenderet de Ægypto.
3 Nunc ergo vade, & percute Amalec, &
demolire univerſa ejus: non parcas ei, &
non concupiſcas ex rebus ipſius aliquid: ſed
interfice à viro uſque ad mulierem, & par-
vulum, atque lactentem, bovem, & ovem,
camelum, & aſinum.
4 Præcepit itaque Saul populo, & recenſuit
eos quaſi agnos: ducenta millia peditum,
& decem millia virorum Juda.
5 Cùmque veniſſet uſque ad civitatem A-
B malec, tetendit inſidias in torrente.
6 Dixitque Saul Cinæo: Abite, recedite, at-
que deſcendite ab Amalec, ne fortè involvam
te cum eo: tu enim feciſti miſericordiam cum
omnibus filiis Iſrael, cùm aſcenderent de Æ-
gypto. Et receſſit Cinæus de medio Amalec.
7 Percuſſitque Saul Amalec, ab Hevila, do-
nec venias ad Sur, quæ eſt è regione Ægypti.
8 Et apprehendit Agag regẽ Amalec vivum:
omne autem vulgus interfecit in ore gladii.
9 Et pepercit Saul, & populus, Agag, & op-
timis gregibus oviũ, & armẽtorũ, & veſtibus,
& arietibus, & univerſis, quæ pulchra erant,
nec voluerunt diſperdere ea: quidquid verò
vile fuit, & reprobum, hoc demoliti ſunt.
10 Factum eſt autem verbum Domini ad
Samuel, dicens:
C 11 Pœnitet me, quòd conſtituerim Saul re-
gem: quia dereliquit me, & verba mea opere
non implevit. Contriſtatuſque eſt Samuel,
& clamavit ad Dominum /ota nocte.
12 Cùmque de nocte ſurrexiſſet Samuel, ut
iret ad Saul manè, nuntiatum eſt Samueli,
eò quòd veniſſet Saul in Carmelum, & ere-
xiſſet ſibi fornicem triumphalem, & reverſus
tranſiſſet, deſcendiſſetque in Galgala. Ve-
nit ergo Samuel, & Saul offerebat holocau-
ſtum Domino, de initiis prædarum, quæ at-
tulerat ex Amalec.
13 Et cùm veniſſet Samuel ad Saul, di-
xit ei Saul: Benedictus tu Domino, im-
plevi verbum Domini.
14 Dixitque Samuel: Et quæ eſt h͡ec vox
gregum, quæ reſonat in auribus meis, & D
armentorum, quam ego audio?
15 Et ait Saul: De Amalec adduxerunt ea:
pepercit enim populus melioribus ovibus, &
armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo:
reliqua vero occidimus.
16 Ait autem Samuel ad Saul: Sine me, &
indicabo tibi, quæ locutus ſit Dominus ad
me nocte. Dixitque ei: Loquere.
17 Et ait Samuel: Nonne cum parvulus eſſes
in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus
es? unxitq; te Dominus in regem ſuper Iſrael,
18 Et miſit te Dominus in viam, & ait: Vade,
& interfice peccatores Amalec, & pugnabis
contra eos uſque ad internecionem eorum.
19 Quare ergo non audiſti vocem Domi-
ni: ſed verſus ad prædam es, & feciſti
malum in oculis Domini?
20 Et ait Saul ad Samuelem: Imò audivi E
vocem Domini, & ambulavi in via, per quam
miſit me Dominus, & adduxi Agag regem
Amalec, & Amalec interfeci.
21 Tulit autem de præda populus oves, &
boves, primitias eorum, quæ cæſa ſunt, ut
immolet Domino Deo ſuo in Galgalis.
22 Et ait Samuel: *Numquid vult Dominus *Eccl.
holocauſta, & victimas, & non potiùs ut 4. 17.
obediatur voci Domini? MELIOR eſt enim Oſee
obedientia, quàm victimæ: & auſcultare ma- 6. 6.
gis quàm offerre adipem arietum. Matt.
23 Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt, 9. 13.
repugnare: & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle & 12.
acquieſcere. Pro eo ergo quòd abjeciſti ſer- 7.
monem Dñi, abjecit te Dominus, ne ſis rex.
24 Dixitq; Saul ad Samuelem: Peccavi, quia
prævaricatus ſum ſermonẽ Dñi, & verba tua,
timens populum, & obediens voci eorum.
25 Sed nunc porta, quæſo peccatum meum,
& revertere mecum, ut adorem Dominum.
26 Et ait Samuel ad Saul: Non revertar te-
cum, quia projeciſti ſermonem Domini, &
projecit te Dominus, ne ſis rex ſuper Iſrael.
27 Et converſus eſt Samuel, ut abiret:
Ille autem apprehendit ſummitatem pallii
ejus, quæ & ſciſſa eſt.
28 Et ait ad eum Samuel: * Scidit Domi-
nus regnum Iſrael à te hodie, & tradidit *Infr.
illud proximo tuo meliori te. 28. 17.
29 Porrò Triumphator in Iſrael non par-
cet, & pœnitudine non flectetur: neque enim
homo eſt, ut agat pœnitentiam.
30 At ille ait: Peccavi: ſed nunc honora
me coram ſenioribus populi mei, & coram
Iſrael & revertere mecum, ut adorem Do-
minum Deum tuum.
31 Reverſus ergo Samuel ſecutus eſt Sau-
lem: & adoravit Saul Dominum.
32 Dixitque Samuel: Adducite ad me Agag

regem Amalec. Et oblatus eſt ei Agag pin-
guiſſimus, & tremens. Et dixit Agag: Sic-
G cine ſeparat amara mors?
33 Et ait Samuel: Sicut fecit abſque liberis
mulieres gladius tuus, ſic abſque liberis erit
inter mulieres mater tua. Et in fruſta conci-
dit eum Samuel coram Domino in Galgalis.
34 Abiit autem Samuel in Ramatha: Saul
verò aſcendit in domum ſuam in Gabaa.
35 Et non vidit Samuel ultrà Saul uſque ad
diem mortis ſuæ: verumtamen lugebat Sa-
muel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat,
quòd conſtituiſſet eum regem ſuper Iſrael.

CAPUT XVI.

*Reprobato Saule, David inter fratres mi-
nimus in regem ungitur: quo cithara
pſallente coram Saule, cùm agitaretur
ſpiritu malo, ille leviùs habebat.*

A 1 DIxitque Dominus ad Samuelem: Uſ-
quequò tu luges Saul, cùm ego pro-
jecerim eum, ne regnet ſuper Iſrael? Imple
cornu tuum oleo, & veni, ut mittam te ad
Iſai Bethlehemitem: providi enim in filiis
ejus mihi regem.
2 Et ait Samuel: Quomodò vadam? audiet
enim Saul, & interficiet me. Et ait Dominus:
Vitulum de armento tolles in manu tua &
dices: Ad immolandum Domino veni.
3 Et vocabis Iſai ad victimam, & ego oſten-
dam tibi, quid facias, & unges quemcum-
que monſtravero tibi.
4 Fecit ergo Samuel, ſicut locutus eſt ei Do-
minus. Venitque in Bethlehem: & admirati
ſunt ſeniores civitatis, occurrentes ei, dixe-
runtque: Pacificuſne eſt ingreſſus tuus?
B 5 Et ait: Pacificus: ad immolandum Domi-
no veni, ſanctificamini, & venite mecum,
ut immolem. Sanctificavit ergo Iſai, & filios
ejus & vocavit eos ad ſacrificium.
6 Cùmque ingreſſi eſſent, vidit Eliab, & ait:
Num coram Domino eſt Chriſtus ejus?
7 Et dixit Dominus ad Samuelem. Ne reſpi-
cias vultum ejus, neque altitudinem ſtaturæ
ejus: quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum
*Pſal. hominis ego judico: homo enim videt ea, quæ
7.10. parent, * Dominus autem intuetur cor.
8 Et vocavit Iſai Abinadab, & adduxit
eum coram Samuele. Qui dixit: Nec
hunc elegit Dominus.
9 Adduxit autem Iſai Sammá, de quo ait:
Etiam hunc non elegit Dominus.
10 Adduxit itaque Iſai ſeptem filios ſuos co-
ram Samuele: & ait Samuel ad Iſai: Non ele-
git Dominus ex iſtis.
C 11 Dixitque Samuel ad Iſai: Numquid jam
completi ſunt filii? qui reſpondit: Adhuc re-
liquus eſt parvulus, & paſcit oves. Et ait Sa-
muel ad Iſai: Mitte, & adduc eum: nec enim
diſcumbemus priùs, quàm huc ille veniat.
12 Miſit ergo, & adduxit eum. Erat autem
rufus, & pulcher aſpectu, decoraque facie. Et
ait Dominus: Surge, unge eum, ipſe eſt enim.
*1 Reg 13 Tulit ergo Samuel cornu olei, & unxit
7. 8. eum in medio fratrum ejus: & * directus eſt
Pſal. Spiritus Domini à die illa in David, & dein-
77.70. ceps: Surgenſque Samuel abiit in Ramatha.
88.21. 14 Spiritus autem Domini receſſit à Saul, &
Act. 7. exagitabat eum ſpiritus nequam, à Domino.
16. & 15 Dixeruntque ſervi Saul ad eum: Ecce
13.22. ſpiritus Dei malus exagitat te.

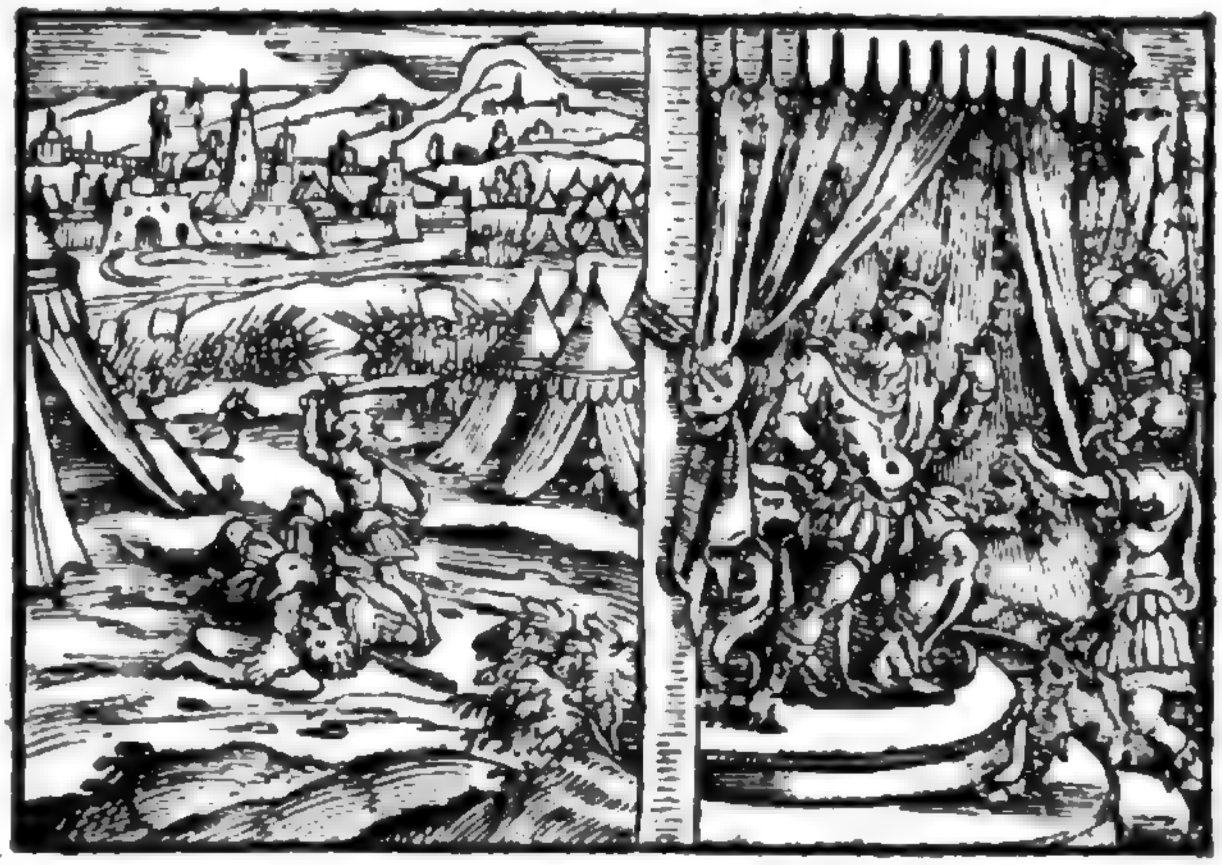
16 Jubeat Dominus noſter: & ſervi tui, qui
coram te ſunt, quærent hominem ſcientem
pſallere cithara, ut quando arripuerit te
ſpiritus Domini malus, pſallat manu ſua,
& leviùs feras.
17 Et ait Saul ad ſervos ſuos: Providete
ergo mihi aliquem benè pſallentem, &
adducite eum ad me.
18 Et reſpondens unus de pueris, ait: Ecce
vidi filium Iſai Bethlehemitem ſcientem D
pſallere, & fortiſſimum robore, & virum bel-
licoſum, & prudentem in verbis, & virum
pulchrum: & Dominus eſt cum eo.
19 Miſit ergo Saul nuntios ad Iſai, di-
cens: Mitte ad me David filium tuum,
qui eſt in paſcuis.
20 Tulit itaque Iſai aſinum plenum panibus,
& lagenam vini, & hœdum de capris unum,
& miſit per manum David filii ſui Sauli.
21 Et venit David ad Saul, & ſtetit corā eo: at
ille dilexit eū nimis, & factus eſt ejus armiger.
22 Miſitque Saul ad Iſai dicens: Stet
David in conſpectu meo: invenit enim
gratiam in oculis meis.
23 Igitur quandocumque ſpiritus Domini
malus arripiebat Saul, David tollebat ci-
tharam, & percutiebat manu ſua, & refo-
cillabatur Saul, & leviùs habebat. Recede-
bat enim ab eo ſpiritus malus.

CAPUT XVII.

*Philiſthæis contra Iſraelem ad pugnam con-
gregatis, Goliath gigantem in armis, &
fortitudine confidentem, ſola funda Da-
vid occidit, præciſumque caput, diffuſis
Philiſthæis, ad Saulem tulit.*

1 COngregantes autem Philiſthiim agmi- A
na ſua in prælium, convenerunt in So-
cho Judæ: & caſtrametati ſunt inter Socho,
& Azeca, in finibus Dommim.
2 Porrò Saul, & filii Iſrael congregati vene-
runt in Vallem terebinthi, & direxerunt a-
ciem ad pugnandum contra Philiſthiim.
3 Et Philiſthiim ſtabant ſuper montem ex
parte hac, & Iſrael ſtabat ſuper montem ex
altera parte: vallíſque erat inter eos.
4 Et egreſſus eſt vir ſpurius de caſtris Phili-
ſthinorum, nomine Goliath, de Geth, altitu-
dinis ſex cubitorum, & palmi:
5 Et caſſis ærea ſuper caput ejus, & lorica
ſquammata induebatur. Porrò pondus loricæ
ejus, quinque millia ſiclorum æris erat:
6 Et ocreas æreas habebat in cruribus: &
clypeus æreus tegebat humeros ejus.
7 Haſtile autem haſtæ ejus erat quaſi licia-
torium texentium. Ipſum autem ferrum ha-
ſtæ ejus ſexcentos ſiclos habebat ferri: & ar-
miger ejus antecedebat eum.
8 Stanſq; clamabat adversùm phalangas Iſ-
rael, & dicebat eis: Quare veniſtis parati ad
prælium? Numquid ego non ſum Philiſthæus,
& vos ſervi Saul? Eligite ex vobis virum, &
deſcendat ad ſingulare certamen.
9 Si quiverit pugnare mecum, & percuſ- B
ſerit me, erimus vobis ſervi: ſi autem
ego prævaluero, & percuſſero eum, vos
ſervi eritis, & ſervietis nobis.
10 Et ajebat Philiſthæus: Ego exprobravi
agminibus Iſrael hodie: Date mihi virum,
& ineat mecum ſingulare certamen.
11 Audiens autem Saul, & omnes Iſraelitæ,

ſermo-

ſermones Philiſthæi hujuſcemodi, ſtupebant,
& metuebant nimis.
12 David autem erat filius viri Ephrathæi, * Sup. 16. 1.
de quo ſuprà dictum eſt, de Bethlehem Ju-
da: cui nomen erat Iſai, qui habebat octo
filios, & erat vir in diebus Saul ſenex, &
grandævus inter viros.
13 Abierunt autẽ tres filii ejus majores poſt
Saul in prælium: & nomina trium filiorũ ejus,
qui perrexerunt ad bellum, Eliab primogeni-
tus, & ſecundus Abinadab, tertiuſq; Samma.
14 David autem erat minimus. Tribus er-
go majoribus ſecutis Saulem,
15 Abiit David, & reverſus eſt à Saul, ut
paſceret gregem patris ſui in Bethlehem.
16 Procedebat vero Philiſthæus mane, &
veſpere, & ſtabat quadraginta diebus.
17 Dixit autem Iſai ad David filium ſuum:
Accipe fratribus tuis ephi polentæ, & decem
panes iſtos: & curre in caſtra ad fratres tuos,
18 Et decem formellas caſei has deferes ad
C tribunum: & fratres tuos viſitabis, ſi rectè
agant & cum quibus ordinati ſunt, diſce.
19 Saul autem, & illi, & omnes filii
Iſrael in Valle terebinthi pugnabant ad-
versùm Philiſthiim.
20 Surrexit itaque David manè, & com-
mendavit gregem cuſtodi: & onuſtus abiit,
ſicut præceperat ei Iſai. Et venit ad locum
Magala, & ad exercitum, qui egreſſus ad
pugnam vociferatus erat in certamine.
21 Direxerat enim aciem Iſrael, ſed & Phi-
liſthiim ex adverſo fuerant præparati.
22 Derelinquens ergo David vaſa, quæ attu-
lerat, ſub manu cuſtodis ad ſarcinas, cucurrit
ad locum certaminis, & interrogabat, ſi om-
nia rectè agerentur erga fratres ſuos.
23 Cùmque adhuc ille loqueretur eis, ap-
paruit vir ille ſpurius aſcendens, Goliath
nomine, Philiſthæus, de Geth, de caſtris
Philiſthinorum: & loquente eo hæc ea-
dem verba audivit David.
24 Omnes autẽ Iſraelitæ, cùm vidiſſent virũ,
fugerunt à facie ejus, timentes eum valdè.
25 Et dixit unus quiſpiam de Iſrael: Num
vidiſtis virum hunc, qui aſcendit? ad expro-
brandum enim Iſraeli aſcendit. Virum ergo,
qui percuſſerit eum, ditabit rex divitiis ma-
gnis, & filiam ſuam dabit ei: & domum pa-
tris ejus faciet abſque tributo in Iſrael.
26 Et ait David ad viros, qui ſtabant ſecum,
dicens: Quid dabitur viro, qui percuſſerit D
Philiſthæum hunc, & tulerit opprobrium de
Iſrael? quis enim eſt hic Philiſthæus incir-
cumciſus, qui exprobravit acies Dei viventis?
27 Referebat autem ei populus eundem
ſermonem, dicens: Hæc dabuntur viro,
qui percuſſerit eum.
28 Quod cũ audiſſet Eliab frater ejus major,
loquente eo cum aliis, iratus eſt contra Da-
vid, & ait: Quare veniſti, & quare dereliquiſti
paucculas oves illas in deſerto? ego novi ſu-
perbiam tuam, & nequitiam cordis tui: quia,
ut videres prælium, deſcendiſti.
29 Et dixit David: Quid feci? numquid
non verbum eſt?
30 Et declinavit paululùm ab eo ad alium,
dixitque eundem ſermonem. Et reſpondit ei
populus verbum ſicut priùs.
31 Audita ſunt autem verba, quæ locutus
eſt David, & annuntiata in conſpectu Saul.
32 Ad quem cùm fuiſſet adductus, locu-
tus eſt ei: Non concidat cor cujuſquam in
eo: ego ſervus tuus vadam, & pugnabo
adversùs Philiſthæum,
33 Et ait Saul ad David: Non vales re-
ſiſtere Philiſthæo iſti, nec pugnare ad-
versùs eum, quia puer es: hic autem vir
bellator eſt ab adoleſcentia ſua.
34 Dixitque David ad Saul: * Paſcebat ſer- E
vus tuus patris ſui gregẽ, & veniebat leo, vel * Eccl. 47. 3.
urſus, & tollebat arietem de medio gregis:
35 Et perſequebar eos, & percutiebam, erue-
bamq; de ore eorum: & illi conſurgebant ad-
versùm me, & apprehendebam mentum eo-
rum, & ſuffocabam, interficiebamque eos.
36 Nam & leonem, & urſũ interfeci ego ſer-
vus tuus: erit igitur & Philiſthæus hic incir-
cumciſus, quaſi unus ex eis. Nunc vadam, &
auferam opprobrium populi: quoniam quis

eſt iſte Philiſthæus incircumciſus, qui auſus eſt maledicere exercitui Dei viventis?

37 Et ait David: Dñs, qui eripuit me de manu leonis, & de manu urſi, ipſe me liberabit de manu Philiſthæi hujus. Dixit autem Saul ad David: Vade, & Dominus tecum ſit.

38 Et induit Saul David veſtimentis ſuis, & impoſuit galeam æream ſuper caput ejus, & veſtivit eum lorica.

39 Accinctus ergo David gladio ejus ſuper veſtem ſuam, cœpit tentare ſi armatus poſſet incedere: non enim habebat conſuetudinem. Dixitq; David ad Saul: Non poſſum ſic incedere, quia uſum non habeo. Et depoſuit ea,

40 Et tulit baculum ſuum, quem ſemper habebat in manibus: & elegit ſibi quinque limpidiſſimos lapides de torrente, & miſit eos in peram paſtoralem, quam habebat ſecum, & fundam manu tulit: & proceſſit adverſum Philiſthæum.

41 Ibat autem Philiſthæus incedens, &
F appropinquans adverſum David, & armiger ejus ante eum.

42 Cùmque inſpexiſſet Philiſthæus, & vidiſſet David, deſpexit eum. Erat enim adoleſcens, rufus, & pulcher aſpectu.

43 Et dixit Philiſthæus ad David: Numquid ego canis ſum, quod tu venis ad me cum baculo? Et maledixit Philiſthæus David in diis ſuis:

44 Dixitque ad David: Veni ad me, & dabo carnes tuas volatilibus cœli, & beſtiis terræ.

45 Dixit autem David ad Philiſthæum: Tu venis ad me cũ gladio, & haſta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Dñi exercituũ, Dei agminum Iſrael, quibus exprobraſti

46 Hodie, & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum à te: & dabo cadavera caſtrorum Philiſthiim hodie volatilibus cœli, & beſtiis terræ: ut ſciat omnis terra, quia eſt Deus in Iſrael,

47 Et noverit univerſa eccleſia hæc, quia non in gladio, nec in haſta ſalvat Dominus: Ipſius enim eſt bellum, & tradet vos in manus noſtras.

48 Cùm ergo ſurrexiſſet Philiſthæus, & veniret, & appropinquaret contra David, feſtinavit David, & cucurrit ad pugnam ex adverſo Philiſthæi.

G 49 Et miſit manum ſuam in peram, tulitque unum lapidem, & funda jecit, & circumducens percuſſit Philiſthæum in fronte: & infixus eſt lapis in fronte ejus, & cecidit in faciem ſuam ſuper terram.

*Eccl. 47.4. 1 Mach. 4.30. 50 * Prævaluitque David adverſùm Philiſthæum in funda, & lapide, percuſſumque Philiſthæum interfecit. Cùmque gladium non haberet in manu David,

51 Cucurrit, & ſtetit ſuper Philiſthæum, & tulit gladium ejus, & eduxit eum de vagina ſua, & interfecit eum, præciditque caput ejus. Videntes autem Philiſthiim, quòd mortuus eſſet fortiſſimus eorum, fugerunt.

52 Et conſurgentes viri Iſrael, & Juda vociferati ſunt, & perſecuti ſunt Philiſthæos uſque dum venirent in vallem, & uſque ad portas Accaron, cecideruntque vulnerati de Philiſthiim in via Saraim, & uſque ad Geth, & uſque ad Accaron.

53 Et revertentes filii Iſrael poſtquam perſecuti fuerant Philiſthæos, invaſerunt caſtra eorum.

54 Aſſumens autem David caput Philiſthæi, attulit illud in Jeruſalem: arma verò ejus poſuit in tabernaculo ſuo.

55 Eo autem tempore, quo viderat Saul David egredientem contra Philiſthæum, ait ad Abner principem militiæ: De qua ſtirpe deſcendit hic adoleſcens, Abner? Dixitque Abner: Vivit anima tua, rex, ſi novi.

56 Et ait rex: Interroga tu, cujus filius ſit iſte puer.

57 Cùmque regreſſus eſſet David, percuſſo Philiſthæo, tulit eum Abner, & introduxit coram Saule, caput Philiſthæi habentem in manu.

58 Et ait ad eum Saul: De qua progenie es, ò adoleſcens? Dixitque David: filius ſervi tui Iſai Bethlehemitæ ego ſum.

C A P U T XVIII.

Jonathas Davidi arctiſſimo jungitur fœdere: Saul audita ſui, & David comparatione, peſſimè illum odit, unde malo ſpiritu agitatus nititur David configere, & Merob filiam, quam erat Davidi pollicitus, tradit alteri: Michol verò juniorem callidè mediantibus centum præputiis Philiſthæorum deſpondet David in uxorem.

1 ET factum eſt, cùm compleſſet loqui ad Saul: anima Jonathæ conglutinata eſt animæ David, & dilexit eum Jonathas quaſi animam ſuam. A

2 Tulitque eum Saul in die illa, & non conceſſit ei, ut reverteretur in domum patris ſui.

3 Inierunt autem David, & Jonathas fœdus: diligebat enim eum quaſi animam ſuam.

4 Nam expoliavit ſe Jonathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam David, & reliqua veſtimenta ſua, uſque ad gladium, & arcum ſuum, & uſque ad balteum.

5 Egrediebatur quoq; David ad omnia, quæcumq; miſiſſet eum Saul, & prudenter ſe agebat: poſuitque eum Saul ſuper viros belli, & acceptus erat in oculis univerſi populi, maximeque in conſpectu famulorum Saul. B

6 Porrò cùm reverteretur percuſſo Philiſthæo David, egreſſæ ſunt mulieres de univerſis urbibus Iſrael, cantantes, choroſque ducentes in occurſum Saul regis, in tympanis lætitiæ, & in ſiſtris.

7 Et præcinebant mulieres ludentes, atque dicentes: * Percuſſit Saul mille, & *Eccl. 47.7.
David decem millia. C

8 Iratus eſt autem Saul nimis, & diſplicuit in oculis ejus ſermo iſte: dixitque: Dederunt David decem millia, & mihi mille dederunt: quid ei ſupereſt niſi ſolum regnum?

9 Non rectis ergo oculis Saul aſpiciebat David à die illa, & deinceps.

10 Poſt diem autem alteram, invaſit ſpiritus Dei malus Saul, & prophetabat in medio domus ſuæ: David autem pſallebat manu ſua, ſicut per ſingulos dies, tenebatq; Saul lanceam,

11 Et miſit eam, putans quòd configere poſſet David cum pariete, & declinavit David à facie ejus ſecundò.

12 Et timuit Saul David, eò quòd Dominus eſſet cum eo, & à ſe receſſiſſet.

13 Amovit ergo eum Saul à ſe, & fecit eum D

tribu-

tribunum ſuper mille viros: & egrediebatur,
& intrabat in conſpectu populi.
14 In omnibus quoque viis ſuis David prudenter agebat, & Dominus erat cum eo.
15 Vidit itaque Saul, quòd prudens eſſet
nimis, & cœpit cavere eum.
16 Omnis autem Iſrael, & Juda diligebat David: ipſe enim ingrediebatur, &
egrediebatur ante eos.
17 Dixitque Saul ad David: Ecce filia mea
major Merob, ipſam dabo tibi uxorem: tantummodo eſto vir fortis: & præliare bella
Domini. Saul autem reputabat, dicens:
Non ſit manus mea in eum, ſed ſit ſuper
eum manus Philiſthinorum.
18 Ait autem David ad Saul: Quis ego ſum,
aut quæ eſt vita mea, aut cognatio patris mei
in Iſrael, ut fiam gener regis?
19 Factum eſt autem tempus, cùm deberet
E dari Merob filia Saul David, data eſt Hadrieli Molathitæ uxor.
20 Dilexit autem David Michol filia Saul
altera. Et nuntiatum eſt Saul, & placuit ei.
21 Dixitque Saul: Dabo eam illi, ut fiat ei
in ſcandalum, & ſit ſuper eum manus Philiſthinorum. Dixitque Saul ad David: in
duabus rebus gener meus eris hodie.
22 Et mandavit Saul ſervis ſuis: Loquimini
ad David clam me, dicentes: Ecce places
regi, & omnes ſervi ejus diligunt te. Nunc
ergo eſto gener regis.
23 Et locuti ſunt ſervi Saul in auribus David omnia verba hæc. Et ait David: Non parum videtur vobis, generum eſſe regis? Ego F
autem ſum vir pauper, & tenuis.
24 Et renuntiaverunt ſervi Saul, dicentes:
Hujuſcemodi verba locutus eſt David.
25 Dixit autem Saul: Sic loquimini ad David: non habet rex ſponſalia neceſſe, niſi tantùm centum præputia Philiſthinorum: ut fiat
ultio de inimicis regis. Porrò Saul cogitabat
tradere David in manus Philiſthinorum.
26 Cùmque renuntiaſſent ſervi ejus David
verba, quæ dixerat Saul, placuit ſermo in
oculis David, ut fieret gener regis.
27 Et poſt paucos dies ſurgens David, abiit G
cum viris, qui ſub eo erant. Et percuſſit
ex Philiſthiim ducentos viros, & attulit
eorum præputia, & annumeravit ea regi,
ut eſſet gener ejus. Dedit itaque Saul ei
Michol filiam ſuam uxorem.
28 Et vidit Saul, & intellexit, quòd
Dominus eſſet cum David. Michol autem
filia Saul diligebat eum.
29 Et Saul magis cœpit timere David, factuſque eſt Saul inimicus David cunctis diebus.
30 Et egreſſi ſunt principes Philiſthinorum.
A principio autem egreſſionis eorum, prudentius ſe gerebat David quam omnes ſervi Saul,
& celebre factum eſt nomen ejus nimis.

CAPUT XIX.

Saul David occidere volens, voce Jonathæ placatur: quem coram ſe citharizantem iterùm transfigere tentat, & fugientem induſtria Michol in Najoth apud Samuelem perſecutus, poſt ternos nuntios prophetantes etiam ipſe prophetat.

1 LOcutus eſt autem Saul ad Jonathan
A filium ſuum, & ad omnes ſervos
ſuos, ut occiderent David. Porrò Jonathas filius Saul diligebat David valdè.
2 Et indicavit Jonathas David, dicens:
Quærit Saul pater meus occidere te: quapropter obſerva te, quæſo, manè, & manebis clàm, & abſconderis.
3 Ego autem egrediens ſtabo juxta patrem
meum, in agro ubicumque fueris: & ego
loquar de te ad patrem meum: & quodcumque videro, nuntiabo tibi.
4 Locutus eſt ergo Jonathas de David bona
ad Saul patrem ſuum: dixitque ad eum: Ne pecces, rex, in ſervum tuum David, quia non peccavit tibi, & opera ejus bona ſunt tibi valde.
5 Et poſuit animam ſuam in manu ſua, &
percuſſit Philiſthæum, & fecit Dñs ſalutem B
magnam univerſo Iſraeli: vidiſti, & lætatus
es. Quare ergo peccas in ſanguine innoxio,
interficiens David, qui eſt abſque culpa?
6 Quod cù audiſſet Saul, placatus voce Jonathæ, juravit: Vivit Dñs, quia non occidetur.

7 Vocavit itaque Jonathas David, & indicavit ei omnia verba hæc: & introduxit Jonathas David ad Saul, & fuit ante eum, ſicut fuerat heri, & nudiuſtertius.

8 Motum eſt autem rurſum bellum: & egreſſus David, pugnavit adverſum Philiſthiim: percuſſitque eos plaga magna, & fugerunt à facie ejus.

9 Et factus eſt ſpiritus Domini malus in Saul, ſedebat autem in domo ſua, & tenebat lanceam: porrò David pſallebat manu ſua.

10 Niſuſque eſt Saul configere David lancea in pariete, & declinavit David à facie Saul: lancea autem caſſo vulnere perlata eſt in parietem, & David fugit, & ſalvatus eſt nocte illa.

11 Miſit ergo Saul ſatellites ſuos in domum David, ut cuſtodirent eum, & interficeretur manè. Quod cùm annuntiaſſet David Michol uxor ſua, dicens: Niſi ſalvaveris te nocte hac, cras morieris:

12 Depoſuit eum per feneſtram. Porrò ille
C abiit, & aufugit, atque ſalvatus eſt.

13 Tulit autē Michol ſtatuam, & poſuit eam ſuper lectum: & pellem piloſam caprarū poſuit ad caput ejus, & operuit eam veſtimentis.

14 Miſit autem Saul apparitores, qui raperent David; & reſponſum eſt, quòd ægrotaret.

15 Rurſumque miſit Saul nuntios, ut viderent David, dicens: Afferte eum ad me in lecto, ut occidatur.

16 Cùmque veniſſent nuntii, inventum eſt ſimulacrum ſuper lectum, & pellis caprarum ad caput ejus.

17 Dixitque Saul ad Michol: Quare ſic illuſiſti mihi, & dimiſiſti inimicum meum, ut fugeret? Et reſpondit Michol ad Saul: Quia ipſe locutus eſt mihi: Dimitte me, alioquin interficiam te.

18 David autem fugiens, ſalvatus eſt, & venit ad Samuel in Ramatha, & nuntiavit ei omnia, quæ fecerat ſibi Saul: & abierunt ipſe, & Samuel, & morati ſunt in Najoth.

19 Nuntiatum eſt autem Sauli à dicentibus:
D Ecce David in Najoth in Ramatha.

20 Miſit ergo Saul lictores, ut raperent David: qui cùm vidiſſent cuneum prophetarum vaticinantium, & Samuelem ſtantem ſuper eos, factus eſt etiam Spiritus Domini in illis, & prophetare cœperunt etiam ipſi.

21 Quod cùm nuntiatum eſſet Sauli, miſit, & alios nuntios: prophetaverunt autem & illi. Et rurſum miſit Saul tertios nuntios: qui & ipſi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul,

22 Abiit etiam ipſe in Ramatha, & venit uſque ad ciſternam magnam, quæ eſt in Socho, & interrogavit, & dixit: In quo loco ſunt Samuel, & David? Dictumque eſt ei: Ecce in Najoth ſunt in Ramatha.

23 Et abiit in Najoth in Ramatha, & factus eſt etiam ſuper eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & prophetabat, uſque dum veniret in Najoth in Ramatha.

24 Et expoliavit etiam ipſe ſe veſtimentis ſuis, & prophetavit cum cæteris coram Samuele, & cecidit nudus tota die illa, & nocte. Unde & exivit proverbium: * Num & Saul inter prophetas?

* Sup. 10.11.

CAPUT XX.

Jonathas poſt repetitum cum Davide fœdus, ipſum cum patre reconciliare fruſtra conatur, illum tamen è manibus ejus trium ſagittarum ſigno liberat.

1 Fugit autem David de Najoth, quæ eſt in Ramatha: veniensque locutus eſt A
coram Jonatha: Quid feci? quæ eſt iniquitas mea, & quod peccatum meum in patrem tuum, quia quærit animam meam?

2 Qui dixit ei: Abſit, non morieris: neque enim faciet pater meus quidquam grande, vel parvum, niſi priùs indicaverit mihi: hunc ergo celavit me pater meus ſermonem tantummodò? nequaquam erit iſtud.

3 Et juravit rurſum Davidi. Et ille ait: Scit profectò pater tuus, quia inveni gratiam in oculis tuis, & dicet: Neſciat hoc Jonathas, ne forte triſtetur. Quinimò vivit Dominus, & vivit anima tua, quia uno tantùm (ut ita dicam) gradu, ego, morſque dividimur.

4 Et ait Jonathas ad David: Quodcumque dixerit mihi anima tua, faciam tibi.

5 Dixit autem David ad Jonatham: Ecce calendæ ſunt craſtino, & ego ex more ſedere ſoleo juxta regem ad veſcendum: dimitte ergo me, ut abſcondar in agro, uſque ad veſperam diei tertiæ.

6 Si reſpiciens requiſierit me pater tuus, reſpōdebis ei: Rogavit me David, ut iret celeriter in Bethlehē civitatem ſuam: quia victimæ B
ſolemnes ibi ſunt univerſis contribulibus ſuis.

7 Si dixerit: Benè: pax erit ſervo tuo, ſi autem fuerit iratus, ſcito, quia completa eſt malitia ejus.

8 Fac ergo miſericordiā in ſervū tuum: quia fœdus Dñi me famulum tuum tecum inire feciſti: ſi autem eſt iniquitas aliqua in me, tu me interfice, & ad patrē tuum ne introducas me.

9 Et ait Jonathas: Abſit hoc à te: neque enim fieri poteſt, ut ſi certè cognovero completam eſſe patris mei malitiam contra te, non annuntiem tibi.

10 Reſponditque David ad Jonatham: Quis renuntiabit mihi, ſi quid fortè reſponderit tibi pater tuus durè de me?

11 Et ait Jonathas ad David: Veni, & egrediamur foras in agrum. Cùmque exiſſent ambo in agrum, C

12 Ait Jonathas ad David: Domine Deus Iſrael, ſi inveſtigavero ſententiam patris mei craſtino, vel perendie: & aliquid boni fuerit ſuper David, & non ſtatim miſero ad te, & notum tibi fecero,

13 Hæc faciat Dominus Jonathæ, & hæc addat. Si autem perſeveraverit patris mei malitia adverſùm te, revelabo aurem tuam, & dimittam te, ut vadas in pace, & ſit Dominus tecum, ſicut fuit cum patre meo.

14 Et ſi vixero, facies mihi miſericordiam Domini: ſi verò mortuus fuero,

15 Non auferes miſericordiam tuam à domo mea uſque in ſempiternum, quando eradicaverit Dominus inimicos David, unumquemq; de terra: auferat Jonatham de domo ſua, & requirat Dominus de manu inimicorum David. D

16 Pepigit ergo Jonathas fœdus cum domo David: & requiſivit Dominus de manu inimicorum David.

17 Et addidit Jonathas dejerare David, eò

quòd

quòd diligeret illum: ſicut enim animam ſuam, ita diligebat eum.

18 Dixitque ad eum Jonathas: Cras calendæ ſunt, & requireris:

19 Requiretur enim ſeſſio tua uſque perendie. Deſcendes ergo feſtinus, & venies in locum, ubi celandus es in die, qua operari licet, & ſedebis juxta lapidem, cui nomen eſt Ezel.

20 Et ego tres ſagittas mittam juxta eum, & jaciam quaſi exercens me ad ſignum.

21 Mittam quoque & puerum, dicens ei: Vade, & affer mihi ſagittas.

22 Si dixero puero: Ecce ſagittæ intra te ſunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi eſt, & nihil eſt mali, vivit Dominus. Si autem ſic locutus fuero puero: Ecce ſagittæ ultra te ſunt: Vade in pace, quia dimiſit te Dominus.

23 De verbo autem, quod locuti ſumus ego & tu, ſit Dominus inter me, & te uſque in ſempiternum.

E 24 Abſconditus eſt ergo David in agro, & venerunt calendæ, & ſedit rex ad comedendum panem.

25 Cùmque ſediſſet rex ſuper cathedrã ſuam (ſecundùm cõſuetudinem) quæ erat juxta parietẽ, ſurrexit Jonathas, & ſedit Abner ex latere Saul, vacuuſque apparuit locus David.

26 Et non eſt locutus Saul quidquam in die illa: cogitabat enim, quòd forte eveniſſet ei, ut non eſſet mundus, nec purificatus.

27 Cùmque illuxiſſet dies ſecunda poſt calendas, rurſus apparuit vacuus locus David. Dixitque Saul ad Jonatham filium ſuum: Cur non venit filius Iſai, nec heri, nec hodie, ad veſcendum?

28 Reſponditque Jonathas Sauli: Rogavit me obnixe, ut iret in Bethlehem,

29 Et ait: Dimitte me, quoniã ſacrificiũ ſolemne eſt in civitate mea, unus de fratribus meis accerſivit me: nunc ergo ſi inveni gratiam in oculis tuis, vadã citò, & videbo fratres meos. Ob hanc cauſam non venit ad menſam regis.

F 30 Iratus autem Saul adverſùm Jonatham, dixit ei: Fili mulieris virum ultrò rapientis, numquid ignoro, quia diligis filium Iſai, in confuſionem tuam, & in confuſionem ignominioſæ matris tuæ?

31 Omnibus enim diebus, quibus filius Iſai vixerit ſuper terram, non ſtabilieris tu, neque regnum tuum. Itaque jam nunc mitte, & adduc eum ad me: quia filius mortis eſt.

32 Reſpondens autem Jonathas Sauli patri ſuo, ait: Quare morietur? quid fecit?

33 Et arripuit Saul lanceam, ut percuteret eum. Et intellexit Jonathas, quòd definitum eſſet à patre ſuo, ut interficeret David.

34 Surrexit ergo Jonathas à menſa in ira furoris, & non comedit in die calendarum ſecunda panem. Contriſtatus eſt enim ſuper David, eò quòd confudiſſet eum pater ſuus.

35 Cùmque illuxiſſet manè, venit Jonathas in agrum juxta placitum David, & puer parvulus cum eo,

G 36 Et ait ad puerum ſuum: Vade, & affer mihi ſagittas, quas ego jacio. Cùmque puer cucurriſſet, jecit aliam ſagittam trans puerum.

37 Venit itaque puer ad locum jaculi, quod miſerat Jonathas: & clamavit Jonathas poſt tergum pueri, & ait: Ecce ibi eſt ſagitta porrò ultra te.

38 Clamavitque iterùm Jonathas poſt tergum pueri, dicens: Feſtina velociter, ne ſteteris. Collegit autem puer Jonathæ ſagittas, & attulit ad dominum ſuum:

39 Et quid ageretur, penitus ignorabat: tantummodò enim Jonathas, & David rem noverant.

40 Dedit ergo Jonathas arma ſua puero, & dixit ei: Vade, & defer in civitatem.

41 Cùmque abiiſſet puer, ſurrexit David de loco, qui vergebat ad Auſtrum, & cadens pronus in terram, adoravit tertiò: & oſculantes ſe alterutrum, fleverunt pariter, David autem ampliùs.

42 Dixit ergo Jonathas ad David: Vade in pace: quæcumque juravimus ambo in nomine Domini, dicentes, Dominus ſit inter me, & te, & inter ſemen meum, & ſemen tuum uſque in ſempiternum.

43 Et ſurrexit David, & abiit: ſed & Jonathas ingreſſus eſt civitatem.

CAPUT XXI.

Profugus David in Nobe urbem ſacerdotalem, fame compulſus panes ſanctificatos comedit datos ab Achimelech, præſente ibi etiam Doeg Idumæo; & Goliath gladio accepto, apud Achis regem Geth dementiam præ timore ſimulat.

1 VEnit autẽ David in Nobe ad Achimelech ſacerdotem: & obſtupuit Achimelech, eò quòd veniſſet David. Et dixit ei: Quare tu ſolus, & nullus eſt tecum? A

2 Et ait David ad Achimelech ſacerdotem: Rex præcepit mihi ſermonem, & dixit: Nemo ſciat rem, propter quam miſſus es à me, & cujuſmodi præcepta tibi dederim, nam & pueris condixi in illum, & illum locum.

3 Nunc ergo ſi quid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi, aut quidquid inveneris:

4 Et reſpondens ſacerdos ad David, ait illi: Non habeo laicos panes ad manum, ſed tantùm panem ſanctum: ſi mundi ſunt pueri, maximè à mulieribus?

5 Et reſpondit David ſacerdoti, & dixit ei: Equidem, ſi de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri, & nudiuſtertius, quando egrediebamur, & fuerunt vaſa puerorum ſancta. Porrò via hæc polluta eſt, ſed & ipſa hodie ſanctificabitur in vaſis. B

6* Dedit ergo ei ſacerdos ſanctificatum panem: neque enim erat ibi panis, niſi tantùm panes propoſitionis, qui ſublati fuerant à facie Domini, ut ponerentur panes calidi. *Matt. 12. 3.

7 Erat autem ibi vir quidam de ſervis Saul, in die illa, intus in tabernaculo Domini: & nomen ejus Doeg Idumæus, potentiſſimus paſtorum Saul.

8 Dixit autem David ad Achimelech: Si habes hic ad manum haſtam, aut gladium? quia gladium meum, & arma mea non tuli mecum: ſermo enim regis urgebat. C

9 Et dixit ſacerdos: Ecce hic gladius Goliath Philiſthæi, quem percuſſiſti in Valle terebinthi, eſt involutus pallio poſt Ephod: ſi iſtum vis tollere, tolle, neque enim hic eſt alius abſque eo. Et ait David: Non eſt huic alter ſimilis, da mihi eum.

10 Surrexit itaque David, & fugit in die illa à facie Saul: & venit ad Achis regem Geth:

11 Dixeruntque ſervi Achis ad eum, cùm
vidiſſent David: Numquid non iſte eſt Da-
vid rex terræ? Nonne huic cantabant per
choros, dicentes: * Percuſſit Saul mille,
& David decem millia?

* Sup. 18. 7 Eccli. 47. 7

D

12 Poſuit autē David ſermones iſtos in corde
ſuo, & extimuit valdè à facie Achis regis Geth.
13 Et immutavit os ſuū coram eis, & collabe-
batur inter manus eorū, & impingebat in o-
ſtia portæ, defluebātq; ſalivæ ejus in barbam.
14 Et ait Achis ad ſervos ſuos: Vidiſtis ho-
minē inſanum: quare adduxiſtis eum ad me?
15 An deſunt nobis furioſi, quòd introdu-
xiſtis iſtum, ut fureret me præſente? hicci-
ne ingredietur domum meam?

CAPUT XXII.

*David plurimos ad ſe in ſpeluncam Odol-
lam ſuſcipit: inde ad regem Moab pro-
ficiſcitur, unde conſilio Gad prophetæ in
terram Juda revertitur. Saul verò om-
nes ſacerdotes Nobe, præter Abiatar,
qui ad David confugit, per Doeg Idu-
mæum juſſit interimi.*

A

1 ABiit ergo David inde, & fugit in ſpe-
luncam Odollam. Quod cùm audiſ-
ſent fratres ejus, & omnis domus patris
ejus, deſcenderunt ad eum illuc.
2 Et convenerunt ad eum omnes, qui erant
in anguſtia cōſtituti, & oppreſſi ære alieno,
& amaro animo: & factus eſt eorū princeps,
fueruntque cum eo quaſi quadringenti viri.
3 Et profectus eſt David inde in Maſpha,
quæ eſt Moab, & dixit ad regem Moab: Ma-
neat, oro, pater meus, & mater mea vobiſ-
cum donec ſciam, quid faciat mihi Deus.
4 Et reliquit eos ante faciem regis Moab:
manſeruntque apud eum cunctis diebus, qui-
bus David fuit in præſidio,
5 Dixitque Gad propheta ad David: Noli
manere in præſidio, proficiſcere, & vade
in terram Juda. Et profectus eſt David,
& venit in ſaltum Haret.
6 Et audivit Saul, quòd apparuiſſet David,
& viri, qui erant cum eo. Saul autem cùm
maneret in Gabaa, & eſſet in nemore, quod

B

eſt in Rama, haſtam manu tenens, cuncti-
que ſervi ejus circumſtarent eum,
7 Ait ad ſervos ſuos, qui aſſiſtebant ei: Au-
dite nunc filii Jemini: numquid omnibus
vobis dabit filius Iſai agros, & vineas, & uni-
verſos vos faciet tribunos, & centuriones:
8 Quoniam conjuraſtis omnes adversùm
me, & non eſt, qui mihi renuntiet, maximè
cùm & filius meus fœdus inierit cum filio
Iſai? Non eſt, qui vicem meam doleat ex vo-
bis, nec qui annuntiet mihi, eò quod ſuſcita-
verit filius meus ſervum meum adverſum me,
inſidiantem mihi uſque hodie.
9 Reſpondens autem Doeg Idumæus, qui
aſſiſtebat & erat primus inter ſervos Saul:
Vidi, inquit, filium Iſai in Nobe, apud A-
chimelech filium Achitob ſacerdotem.
10 Qui conſuluit pro eo Dominum, & ci-
baria dedit ei: ſed & gladium Goliath Phi-
liſthæi dedit illi.
11 Miſit ergo rex ad acerſendum Achime-
lech ſacerdotem filium Achitob, & omnem
domum patris ejus, ſacerdotum, qui erant

C

in Nobe, qui univerſi venerunt ad regem.
12 Et ait Saul ad Achimelech: Audi fili A-
chitob. Qui reſpondit: Præſto ſum, Domine.
13 Dixitque ad eum Saul: Quare conjura-
ſtis adverſùm me tu, & filius Iſai, & dediſti
ei panes, & gladium, & conſuluiſti pro eo
Deum, ut conſurgeret adverſùm me, inſi-
diator uſque hodie permanens?
14 Reſpondenſque Achimelech regi, ait:
Et quis in omnibus ſervis tuis ſicut David fi-
delis, & gener regis, & pergens ad impe-
rium tuum, glorioſus in domo tua?
15 Num hodie cœpi pro eo conſulere De-
um? abſit hoc à me: ne ſuſpicetur rex ad-
versùs ſervum ſuum rem hujuſcemodi, in
univerſa domo patris mei: non enim ſcivit
ſervus tuus quidquam ſuper hoc negotio,
vel modicum, vel grande.
16 Dixitque rex: Morte morieris, Achi-
melech, tu, & omnis domus patris tui.
17 Et ait rex emiſſariis, qui circumſtabant D
eum: convertimini, & interficite ſacerdo-
tes Domini: nam manus eorum cum David
eſt: ſcientes quòd fugiſſet, & non indicave-
runt mihi. Noluerunt autem ſervi regis ex-
tendere manus ſuas in ſacerdotes Domini.
18 Et ait rex ad Doeg: Convertere tu, &
irrue in ſacerdotes. Converſuſque Doeg
Idumæus, irruit in ſacerdotes, & trucidavit
in die illa octogintaquinque viros veſtitos
ephod lineo,
19 Nobe autem civitatem ſacerdotum per-
cuſſit in ore gladii, viros, & mulieres, &
parvulos, & lactentes, bovemque, & aſi-
num, & ovem in ore gladii.
20 Evadens autem unus filius Achimelech,
filii Achitob, cujus nomen erat Abiathar,
fugit ad David;
21 Et annuntiavit ei, quòd occidiſſet Saul
ſacerdotes Domini.
22 Et ait David ad Abiathar: Sciebam in
die illa, quòd cùm ibi eſſet Doeg Idumæus,
proculdubio annuntiaret Sauli: ego ſum
reus omnium animarum patris tui.
23 Mane mecum, ne timeas: ſi quis quæ-
ſierit animam meam, quæret & animam
tuam, mecumque ſervaberis.

CAPUT XXIII.

*Cùm David Ceilam à Philiſthæis liberaſ-
ſet, ne in manus Saul à viris Ceila
traderetur, profugus in deſertum Ziph
proditur à Ziphæis: fœdere autem inter
David, & Jonatham renovato, Saul
eum perſequitur, ſed propter ſubitam
Philiſthæorum irruptionem liberatur.*

1 ET annuntiaverunt David, dicentes: A
Ecce Philiſthiim oppugnant Ceilam,
& diripiunt areas.
2 Conſuluit ergo David Dominum, dicens:
Num vadam, & percutiam Philiſtæos iſtos?
Et ait Dominus ad David: Vade, & percu-
ties Philiſthæos, & Ceilam ſalvabis.
3 Et dixerunt viri, qui erant cum David,
ad eum: Ecce nos hic in Judæa conſiſtentes
timemus: quanto magis ſi ierimus in Ceilam
adversùs agmina Philiſthinorum?
4 Rurſum ergo David conſuluit Dominum.
Qui reſpondens, ait ei: Surge, & vade in
Ceilam: ego enim tradam Philiſthæos in
manu tua.
5 Abiit ergo David, & viri ejus in Ceilam,
& pugnavit adversùm Philiſthæos, & abegit

jumenta eorum, & percuſſit eos plaga magna: & ſalvavit David habitatores Ceilæ.

6 Porro eo tempore, quo fugiebat Abiathar, filius Achimelech ad David in Ceilam, ephod ſecum habens deſcenderat.

B 7 Nuntiatum eſt autem Sauli, quòd veniſſet David in Ceilam, & ait Saul: Tradidit eum Deus in manus meas, concluſuſque eſt ingreſſus urbem, in qua portæ, & ſeræ ſunt.

8 Et præcepit Saul omni populo, ut ad pugnam deſcenderet in Ceilam: & obſideret David, & viros ejus.

9 Quod cùm David reſciſſet, quia præpararet ei Saul clàm malum, dixit ad Abiathar ſacerdotem: Applica ephod.

10 Et ait David: Domine Deus Iſrael, audivit famã ſervus tuus, quòd diſponat Saul venire in Ceilam, ut evertat urbem propter me.

11 Si tradent me viri Ceilæ in manus ejus? & ſi deſcendet Saul, ſicut audivit ſervus tuus? Domine Deus Iſrael indica ſervo tuo. Et ait Dominus: Deſcendet.

12 Dixitque David: Si tradent me viri Ceilæ, & viros, qui ſunt mecum in manus Saul? Et dixit Dominus: Tradent.

13 Surrexit ergo David, & viri ejus quaſi ſexcenti, & egreſſi de Ceila, huc, atque illuc vagabantur incerti: nuntiatumque eſt Sauli, quòd fugiſſet David de Ceila, & ſalvatus eſſet: quamobrem diſſimulavit exire.

C 14 Morabatur autem David in deſerto in locis firmiſſimis, manſitque in monte ſolitudinis Ziph in monte opaco: quærebat eum tamen Saul cunctis diebus: & non tradidit eum Deus in manus ejus.

15 Et vidit David, quòd egreſſus eſſet Saul, ut quæreret animam ejus. Porrò David erat in deſerto Ziph in ſilva.

16 Et ſurrexit Jonathas filius Saul, & abiit ad David in ſilvam, & confortavit manus ejus in Deo, dixitque ei:

17 Ne timeas: neque enim inveniet te manus Saul patris mei, & tu regnabis ſuper Iſrael, & ego ero tibi ſecundus, ſed & Saul pater meus ſcit hoc.

18 Percuſſit ergo uterque fœdus coram Domino: manſitque David in ſilva: Jonathas autem reverſus eſt in domum ſuam.

*Infr. 26. 1. 19 * Aſcenderunt autem Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Nonne ecce David latitat apud nos in locis tutiſſimis ſilvæ, in colle Hachila, quę eſt ad dexteram deſerti?

20 Nunc ergo ſicut deſideravit anima tua, ut deſcenderes, deſcende: noſtrum autem erit, ut tradamus eum in manus regis.

21 Dixitque Saul: Benedicti vos à Domino, quia doluiſtis vicem meam.

22 Abite ergo, oro, & diligentiùs præparate, & curioſiùs agite, & conſiderate locum, ubi ſit pes ejus, vel quis viderit eum ibi: recogitat enim de me, quòd callidè inſidier ei.

D 23 Conſiderate, & videte omnia latibula ejus, in quibus abſconditur: & revertimini ad me ad rem certam, ut vadam vobiſcum: quòd ſi etiam in terram ſe abſtruſerit, perſcrutabor eum in cunctis millibus Juda.

24 At illi ſurgentes abierunt in Ziph ante Saul: David autem, & viri ejus erant in deſerto Maon, in campeſtribus, ad dexteram Jeſimon.

25 Ivit ergo Saul, & ſocii ejus ad quærendum eum: & nuntiatum eſt David, ſtatimque deſcendit ad petram, & verſabatur in deſerto Maon. Quod cùm audiſſet Saul, perſecutus eſt David in deſerto Maon.

26 Et ibat Saul ad latus montis ex parte una: David autem, & viri ejus erant in latere montis ex parte altera: porrò David deſperabat ſe poſſe evadere à facie Saul: itaque Saul, & viri ejus, in modum coronæ cingebant David, & viros ejus, ut caperent eos.

27 Et nuntius venit ad Saul, dicens: Feſtina, & veni, quoniam infuderunt ſe Philiſthiim ſuper terram.

28 Reverſus eſt ergo Saul deſiſtens perſequi David, & perrexit in occurſum Philiſthinorum: propter hoc vocaverunt locum illum, petram dividentem.

CAPUT XXIV.

David in ſpelunca Engaddi latitans oram chlamydis Saul perſequentis abſcidit, & ne occideretur, ipſum liberavit: quare Saul culpam agnoſcit, & ſciens David regnaturum ſuſcepto ab ipſo juramento de non excindenda Saulis familia ei reconciliatur.

1 AScendit ergo David inde: & habitavit in locis tutiſſimis Engaddi. A

2 Cùmque reverſus eſſet Saul, poſtquam perſecutus eſt Philiſthæos, nuntiaverunt ei, dicentes: Ecce, David in deſerto eſt Engaddi.

3 Aſſumens ergo Saul tria millia electorum virorũ ex omni Iſrael, perrexit ad inveſtigãdum David, & viros ejus, etiã ſuper abruptiſſimas petras, quæ ſolis ibicibus perviæ ſunt.

4 Et venit ad caulas oviũ, quæ ſe offerebant vianti: eratque ibi ſpelunca, quam ingreſſus eſt Saul, ut purgaret ventrem: porrò David, & viri ejus in interiore parte ſpeluncæ latebant.

5 Et dixerunt ſervi David ad eum: Ecce dies, de qua locutus eſt Dñs ad te: Ego tradã tibi inimicum tuum, ut facias ei, ſicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David, & præcidit oram chlamydis Saul ſilenter. B

6 Poſt hæc percuſſit cor ſuum David, eò quòd abſcidiſſet oram chlamydis Saul.

7 Dixitque ad viros ſuos: Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo, chriſto Domini, ut mittam manum meam in eum, quia chriſtus Domini eſt.

8 Et confregit David viros ſuos ſermonibus, & non permiſit eos, ut conſurgerent in Saul: porrò Saul exurgens de ſpelunca, pergebat cœpto itinere.

9 Surrexit autem & David poſt eum: & egreſſus de ſpelunca clamavit poſt tergum Saul, dicens: Domine mi rex. Et reſpexit Saul poſt ſe: & inclinans ſe David pronus in terram, adoravit,

10 Dixitque ad Saul: Quare audis verba hominũ loquentiũ: David quærit malũ adverſum te?

11 Ecce hodie viderunt oculi tui, quod tradiderit te Dominus in manu mea in ſpelũca: & cogitavi, ut occiderem te, ſed pepercit tibi oculus meus, dixi enim: Non extendam manũ meam in dominũ meũ, quia chriſtus Dñi eſt. C

12 Quin potiùs pater mi, vide, & cognoſce orã chlamydis tuæ in manu mea: quoniã cùm præſcinderem ſummitatem chlamydis tuæ, nolui extendere manum in eam in te: animad-

verte, & vide, quoniam non eſt in manu mea malum: neq; iniquitas, neque peccavi in te: tu autem inſidiaris animæ meæ, ut auferas eam.

13 Judicet Dñs inter me, & te, & ulciſcatur me Dñs ex te: manus autem mea non ſit in te.

14 Sicut & in proverbio antiquo dicitur: AB IMPIIS egredietur impietas: manus ergo mea non ſit in te.

15 Quem perſequeris, rex Iſrael? quem perſequeris? canem mortuum perſequeris, & pulicem unum.

16 Sit Dominus judex, & judicet inter me, & te: & videat, & judicet cauſam meam, & eruat me de manu tua.

D 17 Cùm autem compleſſet David loquens ſermones hujuſcemodi ad Saul, dixit Saul: Numquid vox hæc tua eſt, fili mi David? Et levavit Saul vocem ſuam, & flevit.

18 Dixitque ad David: Juſtior tu es quàm ego: tu enim tribuiſti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala.

19 Et tu indicaſti hodie, quæ feceris mihi bona: quomodò tradiderit me Dominus in manum tuam, & non occideris me.

20 Quis enim cùm invenerit inimicum ſuum, dimittet eum in via bona? Sed Dominus reddat tibi viciſſitudinem hanc, pro eo quod hodie operatus es in me.

21 Et nũc quia ſcio, quòd certiſſimè regnaturus ſis, & habiturus in manu tua regnũ Iſrael:

22 Jura mihi in Domino, ne deleas ſemen meum poſt me, neque auferas nomen meum de domo patris mei.

23 Et juravit David Sauli. Abiit ergo Saul in domum ſuam: & David, & viri ejus aſcenderunt ad tutiora loca.

CAPUT XXV.

Mortuus Samuel plangitur: David Nabal victum neganti mortem minatus, egregia Abigail oratione placatur, quam, mortuo Nabal, in connubium accipit, ſimul & Achinoam: Saul verò filiam Michol Phalti tradit.

A

* Inf. 28. 3. Eccli. 46. 23.

1 Mortuus * eſt autem Samuel, & congregatus eſt univerſus Iſrael, & planxerunt eum: & ſepelierunt eum in domo ſua in Ramatha. Conſurgenſque David deſcendit in deſertum Pharan.

2 Erat autem vir quiſpiam in ſolitudine Maon, & poſſeſſio ejus in Carmelo, & homo ille magnus nimis: erantque ei oves tria millia, & mille capræ: & accidit, ut tonderetur grex ejus in Carmelo.

3 Nomen autem viri illius erat Nabal, & nomen uxoris ejus Abigail: eratque mulier illa prudentiſſima, & ſpecioſa: porrò vir ejus durus, & peſſimus, & malitioſus: erat autem de genere Caleb.

4 Cùm ergo audiſſet David in deſerto, quòd tonderet Nabal gregem ſuum,

5 Miſit decem juvenes, & dixit eis: Aſcendite in Carmelum, & venietis ad Nabal, & ſalutabitis eum ex nomine meo pacificè,

B 6 Et dicetis: Sit fratribus meis, & tibi pax, & domui tuæ pax, & omnibus, quæcumque habes, ſit pax.

7 Audivi, quòd tonderent paſtores tui, qui erant nobiſcum in deſerto: numquam eis moleſti fuimus, nec aliquando defuit quidquam eis de grege, omni tempore, quo fuerunt nobiſcum in Carmelo.

8 Interroga pueros tuos, & indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis: in die enim bona venimus: quodcumque invenerit manus tua, da ſervis tuis, & filio tuo David.

9 Cùmque veniſſent pueri David, locuti ſunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine David: & ſiluerunt.

10 Reſpondens autem Nabal pueris David, ait: Quis eſt David? & quis eſt filius Iſai? hodie increverunt ſervi, qui fugiunt dominos ſuos.

11 Tollam ergo panes meos, & aquas meas, & carnes pecorum, quæ occidi tonſoribus meis, & dabo viris, quos neſcio, unde ſint?

12 Regreſſi ſunt itaque pueri David per viam ſuam, & reverſi venerunt & nuntiaverunt ei omnia verba, quæ dixerat.

13 Tunc ait David pueris ſuis: Accingatur unuſquiſq; gladio ſuo. Et accincti ſunt ſinguli C
gladiis ſuis, accinctuſq; eſt & David enſe ſuo: & ſecuti ſunt David quaſi quadringenti viri: porrò ducenti remanſerunt ad ſarcinas.

14 Abigail autem uxori Nabal nuntiavit unus de pueris ſuis, dicens: Ecce David miſit nuntios de deſerto, ut benedicerent domino noſtro: & averſatus eſt eos.

15 Homines iſti, boni ſatis fuerunt nobis, & non moleſti: nec quicquam aliquando periit omni tempore, quo fuimus converſati cum eis in deſerto.

16 Pro muro erant nobis tam in nocte, quàm in die, omnibus diebus, quibus pavimus apud eos greges.

17 Quam ob rem cõſidera, & recogita, quid facias: quoniam completa eſt malitia adverſùm virũ tuum, & adverſùm domũ tuã, & ipſe eſt filius Belial, ita ut nemo poſſit ei loqui.

18 Feſtinavit igitur Abigail, & tulit ducentos panes, & duos utres vini, & quinque D
arietes coctos, & quinque ſata polentæ, & centum ligaturas uvæ paſſæ, & ducentas maſſas caricarum, & poſuit ſuper aſinos:

19 Dixitque pueris ſuis: Præcedite me: ecce, ego poſt tergum ſequar vos: viro autem ſuo Nabal non indicavit.

20 Cùm ergo aſcendiſſet aſinum, & deſcenderet ad radices montis, David, & viri ejus deſcendebant in occurſum ejus: quibus & illa occurrit.

21 Et ait David: Verè fruſtrà ſervavi omnia, quæ hujus erant in deſerto, & non periit quicquam de cunctis, quæ ad eum pertinebant: & reddidit mihi malum pro bono.

22 Hæc faciat Deus inimicis David, & hæc addat, ſi reliquero de omnibus, quæ ad ipſum pertinent uſq; manè, mingẽtem ad parietem.

23 Cùm autem vidiſſet Abigail David, feſtinavit, & deſcendit de aſino, & procidit coram David ſuper faciem ſuam, & adoravit ſuper terram,

24 Et cecidit ad pedes ejus, & dixit: In me ſit, domine mi, hæc iniquitas: loquatur, obſecro, ancilla tua in auribus tuis: & audi verba famulæ tuæ.

25 Ne ponat, oro, dominus meus rex cor ſuum ſuper virum iſtum iniquum Nabal: quoniam ſecundũ nomen ſuum ſtultus eſt, & ſtultitia eſt cum eo: ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos, domine mi, quos miſiſti.

E 26 Nunc ergo, domine mi, vivit Dominus,
& vivit anima tua, qui prohibuit te, ne venires
in ſanguinem, & ſalvavit manum tuam
tibi: & nunc fiant ſicut Nabal inimici tui,
& qui quærunt domino meo malum.
27 Qua propter ſuſcipe benedictionẽ hanc
quam attulit ancilla tua tibi domino meo: &
da pueris, qui ſequuntur te dominum meum.
28 Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens
enim faciet Dominus tibi domino meo domum
fidelem, quia prælia Domini, domine
mi, tu præliaris: malitia ergo non inveniatur
in te omnibus diebus vitæ tuæ.
29 Si enim ſurrexerit aliquando homo perſequens
te, & quærens animam tuam, erit
anima domini mei cuſtodita quaſi in faſciculo
viventium, apud Dominum Deum tuum:
porrò inimicorum tuorum anima rotabitur,
quaſi in impetu, & circulo fundæ.
30 Cùm ergo fecerit Dominus tibi domino
meo omnia, quæ locutus eſt bona de te, &
conſtituerit te ducem ſuper Iſrael,
31 Non erit tibi hoc in ſingultum, & in
ſcrupulum cordis domino meo, quòd effuderis
ſanguinem innoxium, aut ipſe te ultus
fueris: & cùm benefecerit Dominus domino
meo, recordaberis ancillæ tuæ.
F 32 Et ait David ad Abigail: Benedictus Dominus
Deus Iſrael, qui miſit hodie te in occurſum
meum, & benedictum eloquium tuum:
33 Et benedicta tu, quæ prohibuiſti me
hodie, ne irem ad ſanguinem, & ulciſcerer
me manu mea.
34 Alioquin vivit Dominus Deus Iſrael,
qui prohibuit me, ne malum facerem tibi;
niſi citò veniſſes in occurſum mihi, non remanſiſſet
Nabal uſque ad lucem matutinam,
mingens ad parietem.
35 Suſcepit ergo David de manu ejus omnia,
quæ attulerat ei, dixitque ei: Vade
pacificè in domum tuam, ecce audivi vocem
tuam, & honoravi faciem tuam.
36 Venit autem Abigail ad Nabal: & ecce
erat ei convivium in domo ejus, quaſi convivium
regis, & cor Nabal jucundum: erat
enim ebrius nimis: & non indicavit ei verbum
puſillum, aut grande uſque manè.
37 Diluculo autem cùm digeſſiſſet vinum
Nabal, indicavit ei uxor ſua verba hæc, G
& emortuum eſt cor ejus intrinſecùs, &
factus eſt quaſi lapis.
38 Cùmque pertranſiſſent decem dies, percuſſit
Dominus Nabal, & mortuus eſt.
39 Quod cùm audiſſet David mortuum Nabal,
ait: Benedictus Dominus, qui judicavit
cauſam opprobrii mei de manu Nabal,
& ſervum ſuum cuſtodivit à malo, & malitiam
Nabal reddidit Dominus in caput ejus.
Miſit ergo David, & locutus eſt ad Abigail,
ut ſumeret eam ſibi in uxorem.
40 Et venerunt pueri David ad Abigail in
Carmelũ, & locuti ſunt ad eã, dicentes: David
miſit nos ad te, ut accipiat te ſibi in uxorem.
41 Quæ conſurgens adoravit prona in terram,
& ait: Ecce famula tua ſit in ancillam,
ut lavet pedes ſervorum domini mei.
42 Et feſtinavit, & ſurrexit Abigail, &
aſcendit ſuper aſinum, & quinque puellæ
ierunt cum ea, pediſſequæ ejus, & ſecuta
eſt nuntios David: & facta eſt illi uxor.
43 Sed & Achinoam accepit David de
Jezrahel: & fuit utraque uxor ejus.
44 Saul autem dedit Michol filiam ſuã, uxorẽ
David, Phalti filio Lais, qui erat de Gallim.

CAPUT XXVI.

David iterùm à Ziphæis apud Saul proditus, haſtam, & ſcyphum dormienti Saul abſtulit: quod agnoſcens Saul, culpam fatetur, revocatoque David ſecuritatem pollicetur.

A
* Sup. 23 19.
1 ET * venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa,
dicentes: Ecce, David abſconditus
eſt in colle Hachila, quæ eſt ex adverſo
ſolitudinis.
2 Et ſurrexit Saul, & deſcendit in deſertum
Ziph, & cum eo tria millia virorum de electis
Iſrael, ut quæreret David in deſerto Ziph.
3 Et caſtrametatus eſt Saul in Gabaa Hachila,
quæ erat ex adverſo ſolitudinis in via. David
autem habitabat in deſerto. Videns au-

tem,

tem, quòd veniſſet Saul poſt ſe in deſertum,

4 Miſit exploratores, & didicit, quòd illuc veniſſet certiſſimè.

5 Et ſurrexit David clam, & venit ad locum ubi erat Saul: Cúmque vidiſſet locum, in quo dormiebat Saul, & Abner filius Ner, princeps militiæ ejus, & Saulem dormientem in tentorio, & reliquum vulgus per circuitum ejus,

6 Ait David ad Achimelech Hethæum, & Abiſai filium Sarviæ, fratrem Joab, dicens: Quis deſcendet mecum ad Saul in caſtra? Dixitque Abiſai: Ego deſcendam tecum.

7 Venerunt ergo David, & Abiſai ad populum nocte, & invenerunt Saul jacentem, & dormientem in tentorio, & haſtam fixam in terra ad caput ejus: Abner autem, & populum dormientes in circuitu ejus.

B 8 Dixitque Abiſai ad David: Concluſit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas, nunc ergo perfodiam eum lancea in terra ſemel, & ſecundò opus non erit.

9 Et dixit David ad Abiſai: Ne interficias eum: quis enim extendet manum ſuam in chriſtum Domini, & innocens erit?

10 Et dixit David: Vivit Dominus, quia niſi Dominus percuſſerit eum, aut dies ejus venerit, ut moriatur, aut in prælium deſcendens perierit:

11 Propitius ſit mihi Dominus, ne extendam manum meam in chriſtum Domini: nunc igitur tolle haſtam, quæ eſt ad caput ejus, & ſcyphum aquæ, & abeamus.

12 Tulit igitur David haſtam, & ſcyphum aquæ, qui erat ad caput Saul, & abierunt: & non erat quiſquam, qui videret, & intelligeret, & evigilaret, ſed omnes dormiebant, quia ſopor Domini irruerat ſuper eos.

13 Cúmque tranſiſſet David ex adverſo, & ſtetiſſet in vertice montis de longè, & eſſet grande intervallum inter eos,

14 Clamavit David ad populum, & ad Abner filium Ner, dicens: Nonne reſpondebis Abner? Et reſpondens Abner, ait: Quis es
C tu, qui clamas, & inquietas regem?

15 Et ait David ad Abner: Numquid non vir tu es? & quis alius ſimilis tui in Iſrael, quare ergo non cuſtodiſti dominum tuum regem? ingreſſus eſt enim unus de turba, ut interficeret regem, dominum tuum.

16 Non eſt bonum hoc, quod feciſti: vivit Dominus, quoniam filii mortis eſtis vos, qui non cuſtodiſtis dominum veſtrum, chriſtum Domini: nunc ergo vide, ubi ſit haſta regis, & ubi ſit ſcyphus aquæ, qui erat ad caput ejus.

17 Cognovit autem Saul vocem David, & dixit: Numquid vox hæc tua, fili mi David? & ait David: Vox mea, domine mi rex.

18 Et ait: Quam ob cauſam dominus meus perſequitur ſervum ſuum? Quid feci? aut
D quod eſt malum in manu mea?

19 Nunc ergo audi, oro, domine mi rex, verba ſervi tui: Si Dominus incitat te adverſùm me, odoretur ſacrificium: ſi autem filii hominum, maledicti ſunt in conſpectu Domini: quia ejecerunt me hodie, ut non habitem in hæreditate Domini, dicentes: Vade, ſervi diis alienis.

20 Et nunc non effundatur ſanguis meus in terram coram Domino: quia egreſſus eſt rex Iſrael, ut quærat pulicem unum, ſicut perſequitur perdix in montibus.

21 Et ait Saul: Peccavi, revertere fili mi David: nequaquam enim ultrà tibi malefaciam, eò quòd pretioſa fuerit anima mea in oculis tuis hodie: apparet enim, quòd ſtultè egerim, & ignoraverim multa nimis.

22 Et reſpondens David, ait: Ecce haſta regis: tranſeat unus de pueris regis, & tollat eam.

23 Dominus autem retribuet unicuique ſecundùm juſtitiam ſuã, & fidem: tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, & nolui extendere manum meam in chriſtum Dñi.

24 Et ſicut magnificata eſt anima tua hodie in oculis meis, ſic magnificetur anima mea in oculis Dñi, & liberet me de omni anguſtia.

25 Ait ergo Saul ad David: Benedictus tu, fili mi David: & quidem faciens facies, & potens poteris. Abiit autem David in viam ſuam, & Saul reverſus eſt in locum ſuum.

CAPUT XXVII.

David inconſtantiæ Saulis fidere non auſus, apud Achis profugus, ab illo urbem Siceleg obtinuit, quæ ex eo facta eſt in hæreditatem regum Juda, unde plurimas ex Amalecitis, & vicinis locis agebat prædas, imponens regi Achis.

1 ET ait David in corde ſuo: Aliquando A
incidam una die in manus Saul: nonne melius eſt, ut fugiam, & ſalver in Terra Philiſthinorum, ut deſperet Saul, ceſſetque me quærere in cunctis finibus Iſrael? fugiam ergo manus ejus.

2 Et ſurrexit David, & abiit ipſe, & ſexcenti viri cum eo, ad Achis filium Maoch regem Geth.

3 Et habitavit David cum Achis in Geth, ipſe, & viri ejus; vir, & domus ejus; & David, & duæ uxores ejus, Achinoam Jezrahelitis, & Abigail uxor Nabal Carmeli.

4 Et nuntiatum eſt Sauli, quòd fugiſſet David in Geth, & non addidit ultra quærere eum. B

5 Dixit autem David ad Achis: Si inveni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urbiũ regionis hujus, ut habitem ibi: cur enim manet ſervus tuus in civitate regis tecũ?

6 Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg: propter quam cauſam facta eſt Siceleg regum Juda, uſque in diem hanc.

7 Fuit autem numerus dierum, quibus C
habitavit David in regione Philiſthinorum, quatuor menſium.

8 Et aſcendit David, & viri ejus, & agebant prædas de Geſſuri, & de Gerzi, & de Amalecitis: hi enim pagi habitabantur in Terra antiquitus, euntibus Sur uſque ad Terram Ægypti,

9 Et percutiebat David omnem terram, nec relinquebat viventem virum, & mulierem: tollenſque oves, & boves, & aſinos, & camelos, & veſtes, revertebatur, & veniebat ad Achis.

10 Dicebat autem ei Achis: In quem irruiſti hodie? Reſpondebat David: Contra D
meridiem Judæ, & contra meridiem Jerameel, & contra meridiem Ceni.

11 Virum, & mulierem non vivificabat David, nec adducebat in Geth, dicens: Ne forte loquantur adverſùm nos. Hæc fecit David: & hoc erat decretum illi omnibus diebus, quibus habitavit in regione Philiſthinorum.

12 Cre-

Digiti

12 Credidit ergo Achis David, dicens: Multa mala operatus eſt contra populum ſuum Iſrael: erit igitur mihi ſervus ſempiternus.

CAPUT XXVIII.

Philiſthæi contra Saul armantur, ad quod bellum David pollicetur fidem regi Achis. Saul, occiſis Magis, Pythoniſſam conſulit ſuſcitare jubens Samuelem, à quo ſuam ſuorũq; proximam mortem didicit.

A 1 FActum eſt autem in diebus illis, congregaverunt Philiſthiim agmina ſua, ut præpararētur ad bellum contra Iſrael: dixitque Achis ad David: Sciens nũc ſcito, quoniã mecum egredieris in caſtris tu, & viri tui.

2 Dixitque David ad Achis: Nunc ſcies, quæ facturus eſt ſervus tuus. Et ait Achis ad David: Et ego cuſtodem capitis mei ponam te cunctis diebus:

* Sup. 25. 1. Eccl. 6. 23. 3 * Samuel autem mortuus eſt, planxitque eum omnis Iſrael, & ſepelierunt eum in Ramatha urbe ſua. Et Saul abſtulit magos, & hariolos de terra.

4 Congregatique ſunt Philiſthiim, & venerunt, & caſtrametati ſunt in Sunam: congregavit autem & Saul univerſum Iſrael, & venit in Gelboe.

5 Et vidit Saul caſtra Philiſthiim, & timuit, & expavit cor ejus nimis.

B 6 Conſuluitque Dominum, & non reſpondit ei, neque per ſomnia, neque per ſacerdotes, neque per prophetas.

* Lev. 20. 27. Deut. 18. 11. Act. 16. 16. 7 Dixitq; Saul ſervis ſuis: Quærite mihi mulierem habentem * pythonem, & vadã ad eã, & ſciſcitabor per illã. Et dixerunt ſervi ejus ad eũ: Eſt mulier pythonē habens in Endor.

8 Mutavit ergo habitum ſuum, veſtituſque eſt aliis veſtimentis, & abiit ipſe, & duo viri cum eo, veneruntque ad mulierem nocte, & ait illi: Divina mihi in pythone, & ſuſcita mihi, quem dixero tibi.

9 Et ait mulier ad eum: Ecce, tu noſti, quanta fecerit Saul, & quo modo eraſerit magos, & hariolos de terra: quare ergo inſidiaris animæ meæ, ut occidar?

10 Et juravit ei Saul in Domino, dicens: Vivit Dominus, quia non eveniet tibi quidquam mali propter hanc rem.

11 Dixitque ei mulier: Quem ſuſcitabo tibi? Qui ait: Samuelem mihi ſuſcita.

12 Cùm autem vidiſſet mulier Samuelem, exclamavit voce magna, & dixit ad Saul: Quare impoſuiſti mihi? Tu es enim Saul.

13 Dixitque ei rex: Noli timere: quid vidiſti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi aſcendentes de terra.

C 14 Dixitque ei: Qualis eſt forma ejus? Quæ ait: Vir ſenex aſcendit, & ipſe amictus eſt pallio. Et intellexit Saul, quòd Samuel eſſet, & inclinavit ſe ſuper faciem ſuam in terra, & adoravit,

* Eccl. 46. 23. 15 Dixit autem Samuel ad Saul: * Quare inquietaſti me, ut ſuſcitarer? Et ait Saul: Coarctor nimis: ſiquidem Philiſthiim pugnant adversùm me, & Deus receſſit à me, & exaudire me noluit, neque in manu prophetarum, neque per ſomnia: vocavi ergo te, ut oſtenderes mihi, quid faciam.

16 Et ait Samuel: Quid interrogas me, cùm Dominus receſſerit à te, & tranſierit ad æmulum tuum?

17 Faciet enim tibi Dominus ſicut locutus eſt in manu mea, & ſcindet regnum tuum de manu tua, & dabit illud proximo tuo David:

18 Quia non obediſti voci Domini, neque feciſti iram furoris ejus in Amalec. Idcircò, quod pateris, fecit tibi Dominus hodie.

19 Et dabit Dominus etiam Iſrael tecum in manus Philiſthiim: cras autem tu, & filii tui mecum eritis: ſed & caſtra Iſrael tradet Dominus in manus Philiſthiim. D

20 Statimque Saul cecidit porrectus in terram: extimuerat enim verba Samuelis, & robur non erat in eo, quia non comederat panem tota die illa.

21 Ingreſſa eſt itaque mulier illa ad Saul (conturbatus enim erat valde) dixitque ad eum: Ecce obedivit ancilla tua voci tuæ, & poſui animam meam in manu mea: & audivi ſermones tuos, quos locutus es ad me.

22 Nunc igitur audi & tu vocem ancillę tuę, & pone coram te buccellam panis, ut comedens convaleſcas, & poſſis iter agere.

23 Qui renuit, & ait: Non comedam. Coegerunt autem eum ſervi ſui, & mulier, & tandem audita voce eorum ſurrexit de terra, & ſedit ſuper lectum.

24 Mulier autem illa habebat vitulum paſcualem in domo, & feſtinavit, & occidit eum: tollenſque farinam, miſcuit eam, & coxit azyma,

25 Et poſuit ante Saul, & ante ſervos ejus. Qui cùm comediſſent, ſurrexerunt, & ambulaverunt per totam noctem illam.

CAPUT XXIX.

David cum Philiſthæis adversùs Iſrael proficiſcens, remittitur, quia metuebant principes, ne in prælio fieret ipſis adverſarius, jubeturque in Siceleg reverti.

1 COngregata ſunt ergo Philiſthiim univerſa agmina in Aphec: ſed & Iſrael caſtrametatus eſt ſuper fontem, qui erat in Jezrahel. A

2 Et ſatrapæ quidem Philiſthiim incedebant in centuriis, & millibus: David autem, & viri ejus erant in noviſſimo agmine cum Achis.

3 Dixeruntque Principes Philiſthiim ad Achis: Quid ſibi volunt Hebræi iſti? Et ait Achis ad principes Philiſthiim: Num ignoratis David, qui fuit ſervus Saul regis Iſrael, & eſt apud me multis diebus, vel annis, & non inveni in eo quidquam, ex die, qua transfugit ad me, uſque ad diem hanc?

4 * Irati ſunt autem adversùm eum principes Philiſthiim, & dixerunt ei: Revertatur vir iſte, & ſedeat in loco ſuo, in quo conſtituiſti eum, & non deſcendat nobiſcum in prælium, ne fiat nobis adverſarius, cùm præliari cœperimus: quomodò enim aliter poterit placare dominum ſuum niſi in capitibus noſtris? B * 1. Paral. 12. 19.

5 Nonne iſte eſt David, cui cantabant in choris, dicentes: Percuſſit Saul in millibus ſuis, & David in decem millibus ſuis?

6 Vocavit ergo Achis David, & ait ei: Vivit Dominus, quia rectus es tu, & bonus in conſpectu meo: & exitus tuus, & introitus tuus mecum eſt in caſtris: & non inveni in te quidquam mali, ex die, qua veniſti ad me, uſque in diem hanc: ſed ſatrapis non places.

7 Revertere ergo, & vade in pace, & non offendas oculos ſatraparum Philiſthiim.

8 Dixitque David ad Achis: Quid enim feci, & quid inveniſti in me ſervo tuo, à die, qua fui in conſpectu tuo uſque in diem hanc, ut non veniam, & pugnem contra inimicos domini mei regis?

9 Reſpondens autem Achis, locutus eſt ad David: Scio, quia bonus es tu in oculis meis, ſicut Angelus Dei: ſed principes Philiſthinorum dixerunt: Non aſcendet nobiſcum in prælium. D

10 Igitur conſurge manè tu, & ſervi domini tui, qui venerunt tecum: & cùm de nocte ſurrexeritis, & cœperit diluceſcere, pergite.

11 Surrexit itaque de nocte David ipſe, & viri ejus, ut proficiſcerentur manè, & reverterentur ad terram Philiſthiim: Philiſthiim autem aſcenderunt in Jezrahel.

CAPUT XXX.

Abſente cum ſuis David, Amalecitæ Siceleg incenderunt ablata præda, quos David perſequens occidit recepta præda, quam ſingulis ſociis ex æquo diviſit, etiam iis, qui ad ſarcinas laſſi remanſerant.

A 1 Cumque, * veniſſent David, & viri ejus in Siceleg die tertia, Amalecitæ impetum fecerant ex parte auſtrali in Siceleg, & percuſſerant Siceleg, & ſuccenderant eam igni.

* 1. Paral. 12.20.

2 Et captivas duxerant mulieres ex ea, à minimo uſque ad magnum: & non interfecerant quemquam, ſed ſecum duxerant, & pergebant itinere ſuo.

3 Cùm ergo veniſſent David, & viri ejus ad civitatem, & inveniſſent eam ſuccenſam igni, & uxores ſuas, & filios ſuos, & filias ductas eſſe captivas,

4 Levaverunt David, & populus, qui erat cum eo voces ſuas, & planxerunt, B donec deficerent in eis lacrymæ.

5 Siquidem & duæ uxores David captivæ ductæ fuerant, Achinoam Jezrahelites, & Abigail uxor Nabal Carmeli.

6 Et contriſtatus eſt David valdè: volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima uniuſcujuſque viri ſuper filiis ſuis, & filiabus: confortatus eſt autem David in Domino Deo ſuo.

7 Et ait ad Abiathar ſacerdotem filium Achimelech: Applica ad me ephod. Et applicavit Abiathar ephod ad David,

8 Et conſuluit David Dominum, dicens: Perſequar latrunculos hos, & comprehendam eos, an non? Dixitque ei Dominus: Perſequere: abſque dubio enim comprehendes eos, & excuties prædam.

C 9 Abiit ergo David ipſe, & ſexcenti viri, qui erant cum eo, & venerunt uſque ad torrentem Beſor: & laſſi quidam ſubſtiterunt.

10 Perſecutus eſt autem David ipſe, & quadringenti viri: ſubſtiterant enim ducenti, cui laſſi tranſire non poterant torrentem Beſor.

11 Et invenerunt virum Ægyptium in agro, & adduxerunt eum ad David: dederuntque ei panem, ut comederet, & biberet aquam,

12 Sed & fragmen maſſæ caricarum, & duas ligaturas uvæ paſſæ. Quæ cùm comediſſet, reverſus eſt ſpiritus ejus, & refocillatus eſt: non enim comederat panem, neque biberat aquam, tribus diebus, & tribus noctibus.

13 Dixit itaque ei David: Cujus es tu? vel unde? & quò pergis? Qui ait: Puer Ægyptius ego ſum, ſervus viri Amalecitæ: dereliquit autem me dominus meus, quia ægrotare cœpi nudiuſtertius. D

14 Siquidem nos erupimus ad auſtralem plagam Cerethi, & contra Judam, & ad meridiem Caleb, & Siceleg ſuccendimus igni.

15 Dixitque ei David: Potes me ducere ad cuneum iſtum? Qui ait: Jura mihi per Deum, quòd non occidas me, & non tradas me in manus domini mei, & ego ducam te ad cuneum iſtum. Et juravit ei David.

16 Qui cùm duxiſſet eum, ecce illi diſcumbebant ſuper faciem univerſæ terræ, comedentes, & bibentes, & quaſi feſtum celebrantes diem, pro cuncta præda, & ſpoliis, quæ ceperant de Terra Philiſthiim, & de Terra Juda.

17 Et percuſſit eos David à veſpere uſque ad veſperam alterius diei, & non evaſit ex eis quiſquam, niſi quadringenti viri adoleſcentes, qui aſcenderant camelos, & fugerant. E

18 Eruit ergo David omnia, quæ tulerant Amalecitæ, & duas uxores ſuas eruit.

19 Nec defuit quidquam à parvo uſque ad magnum, tam de filiis, quàm de filiabus, & de ſpoliis, & quæcumque rapuerant, omnia reduxit David.

20 Et tulit univerſos greges, & armenta, & minavit ante faciem ſuam: dixeruntque: Hæc eſt præda David.

21 Venit autem David ad ducentos viros, qui laſſi ſubſtiterant, nec ſequi potuerant David, & reſidere eos juſſerat in torrente Beſor, qui egreſſi ſunt obviàm David, & populo, qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, ſalutavit eos pacificè.

22 Reſpondenſque omnis vir peſſimus, & iniquus, de viris, qui ierant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiſcum, non dabimus eis quidquam de præda, quam eruimus: ſed ſufficiat unicuique uxor ſua, & filii: quos cùm acceperint, recedant. F

23 Dixit autem David: Non ſic facietis, fratres mei, de his, quæ tradidit nobis Dominus, & cuſtodivit nos, & dedit latrunculos, qui eruperant adverſum nos, in manus noſtras:

24 Nec audiet vos quiſquam ſuper ſermone hoc: æqua enim pars erit deſcendentis ad prælium, & remanentis ad ſarcinas, & ſimiliter divident.

25 Et factum eſt hoc ex die illa, & deinceps conſtitutum, & præfinitum, & quaſi lex in Iſrael uſque in diem hanc. G

26 Venit ergo David in Siceleg, & miſit dona de præda ſenioribus Juda proximis

ſuis,

Digitized by Google

ſuis, dicens: Accipite benedictionem de
præda hoſtium Domini:
27 His, qui erant in Bethel, & qui in Ra-
moth ad meridiem, & qui in Jether,
28 Et qui in Aroer, & qui in Sephamoth,
& qui in Eſthamo,
29 Et qui in Rachal, & qui in urbibus
Jerameel, & qui in urbibus Ceni,
30 Et qui in Arama, & qui in lacu Aſan,
& qui in Athach,
31 Et qui in Hebron, & reliquis, qui
erant in his locis, in quibus commoratus
fuerat David, ipſe, & viri ejus.

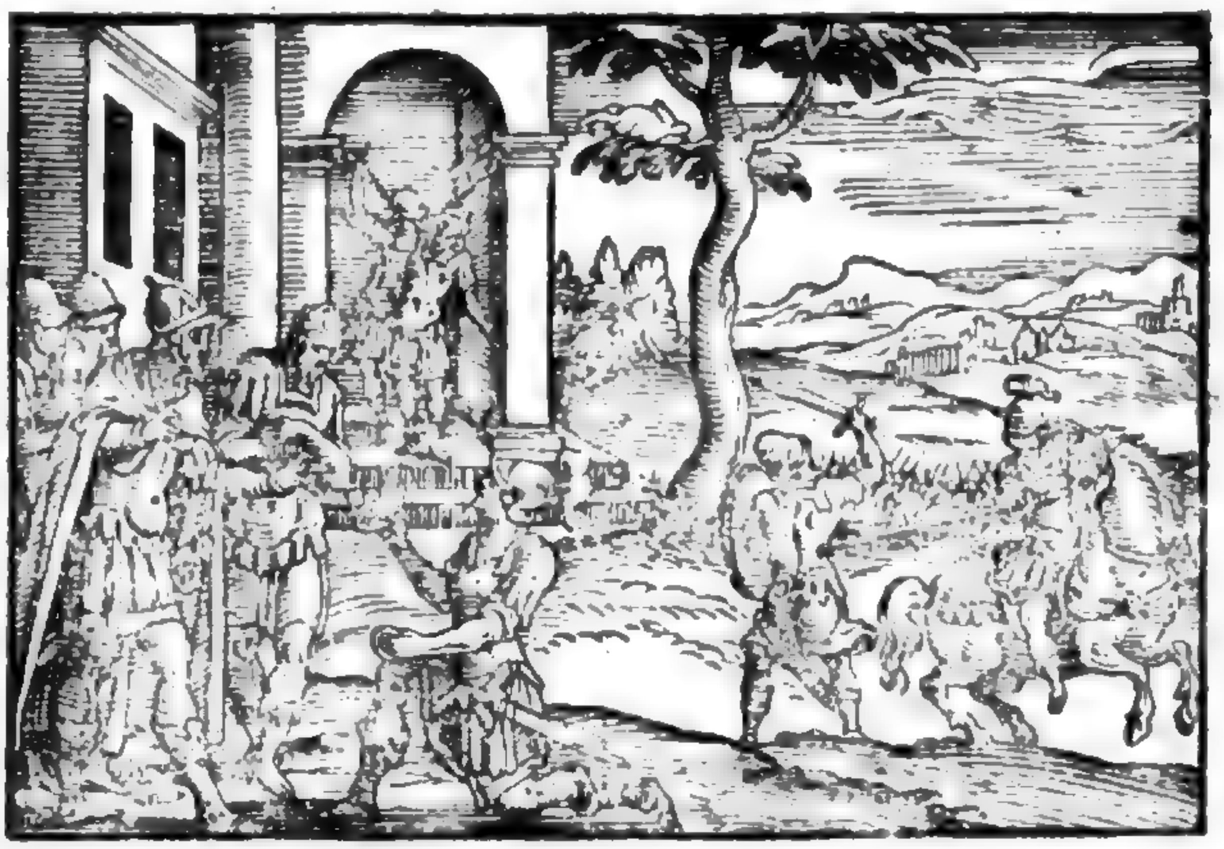
CAPUT XXXI.

Saulis cum filiis in pugna caſi corpus truncato capite, in muro Bethſan ſuſpenditur, armaque ejus in templo Aſtaroth: viri autem Jabes, ablatis Saul, ac filiorum ejus corporibus, juxta Jabes ea ſepelierunt.

A 1 PHiliſthiim autem pugnabant adver-
ſùm Iſrael: & fugerunt viri Iſrael
ante faciem Philiſthiim, & ceciderunt in-
terfecti in monte Gelboe.
* 1. Paral. 10. 1. 2 Irrueruntque Philiſthiim in Saul, & in
filios ejus, & percuſſerunt Jonatham, &
Abinadab, & Melchiſua, filios Saul,
3 Totumque pondus prælii verſum eſt in
Saul: & conſecuti ſunt eum viri ſagitta-
rii, & vulneratus eſt vehementer à ſagitta-
riis.
* 1. Paral. 10. 4. 4 * Dixitque Saul ad armigerum ſuum:
Evagina gladium tuum, & percute me: ne
fortè veniant incircumciſi iſti, & interfi-
ciant me, illudentes mihi. Et noluit ar-
miger ejus: fuerat enim nimio terrore per-
territus. Arripuit itaque Saul gladium, &
irruit ſuper eum.
5 Quod cùm vidiſſet armiger ejus, vi-
delicet, quòd mortuus eſſet Saul, irruit
etiam ipſe ſuper gladium ſuum, & mor- B
tuus eſt cum eo.
6 Mortuus eſt ergo Saul, & tres filii ejus,
& armiger illius, & univerſi viri ejus in
die illa pariter.
7 Videntes autem viri Iſrael, qui erant
trans vallem, & trans Jordanem, quòd
fugiſſent viri Iſraelitæ, & quòd mortuus
eſſet Saul, & filii ejus, reliquerunt civi-
tates ſuas, & fugerunt: veneruntque Phi-
liſthiim, & habitaverunt ibi.
8 Facta autem die altera, venerunt Phi- C
liſthiim, ut ſpoliarent interfectos, & in-
venerunt Saul, & tres filios ejus jacentes
in monte Gelboe.
9 Et præciderunt caput Saul, & ſpolia-
verunt eum armis, & miſerunt in terram
Philiſthinorum per circuitum, ut annun-
tiaretur in templo idolorum, & in popu-
lis.
10 Et poſuerunt arma ejus in templo Aſt-
haroth, corpus verò ejus ſuſpenderunt in
muro Bethſan.
11 * Quod cùm audiſſent habitatores Ja- D
bes Galaad, quæcumque fecerant Philiſth- * 2. Reg. 2. 4
iim Saul,
12 Surrexerunt omnes viri fortiſſimi, &
ambulaverunt tota nocte, & tulerunt ca-
daver Saul, & cadavera filiorum ejus, de
muro Bethſan: veneruntque Jabes Galaad,
& combuſſerunt ea ibi:
13 Et tulerunt oſſa eorum, & ſepelierunt
in nemore Jabes, & jejunaverunt ſeptem
diebus.

LIBER

LIBER SECUNDUS SAMUELIS, Quem nos SECUNDUM REGUM DICIMUS.

CAPUT PRIMUM.

David occiſo nuntio, qui ſe Saulem occidiſse dicebat, ſciſſis veſtibus deflet eum cum cæteris occiſis, jejunans, ac præcipiens, ut filios Juda docerent arcum.

A 1 Factum eſt autem, poſtquam
mortuus eſt Saul, ut David
reverteretur à cæde Amalec,
& maneret in Siceleg
duos dies.
2 In die autem tertia apparuit
homo veniens de caſtris Saul, veſte
conſciſſa, & pulvere conſperſus caput: &
ut venit ad David, cecidit ſuper faciem
ſuam, & adoravit.
3 Dixitque ad eum David: Unde venis?
Qui ait ad eum: De caſtris Iſrael fugi.
4 Et dixit ad eum David: Quod eſt
verbum, quod factum eſt? indica mihi.
Qui ait: Fugit populus ex prælio,
& multi corruentes è populo mortui ſunt:
ſed & Saul, & Jonathas filius ejus interierunt.
5 Dixitque David ad adoleſcentem, qui
nuntiabat ei: Unde ſcis, quia mortuus
eſt Saul, & Jonathas filius ejus?
6 Et ait adoleſcens, qui nuntiabat ei:
Caſu veni in montem Gelboe, & Saul incumbebat
ſuper haſtam ſuam: porrò currus,
B & equites appropinquabant ei,
7 Et converſus poſt tergum ſuum, videnſque
me vocavit. Cui cùm reſpondiſſem:
Adſum:
8 Dixit mihi: Quiſnam es tu? Et ajo ad
eum: Amalecites ego ſum.
9 Et locutus eſt mihi: Sta ſuper me, & interfice
me: quoniam tenent me anguſtiæ,
& adhuc tota anima mea in me eſt.
10 Stanſque ſuper eum, occidi illum: ſciebam
enim, quòd vivere non poterat poſt
ruinam: & tuli diadema, quod erat in capite
ejus, & armillam de brachio illius, &
attuli ad te dominum meum huc.
11 Apprehendens autem David veſtimenta
ſua ſcidit, omneſque viri, qui erant
cum eo,
12 Et planxerunt, & fleverunt, & jejunaverunt
uſque ad veſperam ſuper Saul, &
ſuper Jonatham filium ejus, & ſuper populum
Domini, & ſuper domum Iſrael,
eò quòd corruiſſent gladio.
13 Dixitque David ad juvenem, qui nuntiaverat
ei: Unde es tu? Qui reſpondit: Filius
hominis advenæ Amalecitæ ego ſum.
14 Et ait ad eum David: * Quare non *Pſal. 104. 15
timuiſti mittere manum tuam, ut occideres
chriſtum Domini?
15 Vocanſque David unum de pueris ſuis,
ait: Accedens irrue in eum. Qui percuſſit
illum, & mortuus eſt.
16 Et ait ad eũ David: Sanguis tuus ſuper caput
tuum: os enim tuum locutum eſt adversũ
te, dicens: Ego interfeci Chriſtum Domini.

17 Plan-

17 Planxit autem David planctum hujuſce-
modi ſuper Saul,& ſuper Jonathā filium ejus,
18 (Et præcepit ut docerent filios Juda ar-
cum , ſicut ſcriptum eſt in libro juſtorum)Et
ait: Conſidera Iſrael , pro his , qui mortui
ſunt ſuper excelſa tua vulnerati.
19 Inclyti Iſrael ſuper montes tuos interfe-
cti ſunt: quomodò ceciderunt fortes ?
D 20 Nolite annuntiare in Geth , neque an-
nuntietis in compitis Aſcalonis : ne forte
lætentur filiæ Philiſthiim , ne exultent fi-
liæ incircumciſorum.
21 Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia ve-
niant ſuper vos, neque ſint agri primitia-
rum : quia ibi abjectus eſt clypeus fortium,
clypeus Saul , quaſi non eſſet unctus oleo .
22 A ſanguine interfectorum, ab adipe for-
tium, ſagitta Jonathæ nunquam rediit retror-
ſum , & gladius Saul non eſt reverſus inanis.
23 Saul , & Jonathas amabiles,& decori in
vita ſua , in morte quoque non ſunt diviſi :
aquilis velociores, leonibus fortiores.
24 Filiæ Iſrael ſuper Saul flete , qui veſtie-
bat vos coccino in deliciis , qui præbebat or-
namenta aurea cultui veſtro.
25 Quomodò ceciderunt fortes in prælio?
Jonathas in excelſis tuis occiſus eſt?
26 Doleo ſuper te , frater mi Jonatha de-
core nimis, & amabilis ſuper amorem mu-
lierum . Sicut mater unicum amat filium
ſuum, ita ego te diligebam.
27 Quomodò ceciderunt robuſti , & pe-
rierunt arma bellica?

C A P U T II.

David Dei oraculo juſſus aſcendere in Hebron , ibi ſuper Juda in regem unctus viros Jabes Galaad ob Saulis ſepulturam commendat . Isboſeth verò in regem ſuper Iſrael unctio gravem peperit ſeditionem , ac pugnam inter utramque domum.

A 1 IGitur poſt hæc conſuluit David Domi-
num, dicens : Num aſcendam in unam
de civitatibus Juda? Et ait Dominus ad eum:
Aſcende . Dixitque David : Quò aſcendam?
Et reſpondit ei : In Hebron.
2 Aſcendit ergo David, & duæ uxores ejus,
Achinoam Jezraelites , & Abigail uxor Na-
bal Carmeli :
3 Sed & viros , qui erant cum eo , duxit
David ſingulos cum domo ſua : & manſe-
runt in oppidis Hebron.
* 1. Mach. 2. 57. 4 * Veneruntque viri Juda , & unxerunt ibi
David , ut regnaret ſuper domum Juda . Et
nuntiatum eſt David , quòd viri Jabes Ga-
laad ſepeliſſent Saul.
5 Miſit ergo David nuntios ad viros Jabes
Galaad , dixitque ad eos: Benedicti vos à
Domino , qui feciſtis miſericordiam hanc
cum domino veſtro Saul, & ſepeliſtis eum .
B 6 Et nunc retribuet vobis quidem Domi-
nus miſericordiam , & veritatem : ſed &
ego reddam gratiam , eò quòd feciſtis ver-
bum iſtud.
7 Confortentur manus veſtræ , & eſtote fi-
lii fortitudinis: licèt enim mortuus ſit do-
minus veſter Saul, tamen me unxit domus
Juda in regem ſibi.
8 Abner autem filius Ner, princeps exer-
citus Saul , tulit Isboſeth filium Saul , &
circumduxit eum per caſtra .
9 Regemq; conſtituit ſuper Galaad,& ſuper
Geſſuri,& ſuper Jezrael,& ſuper Ephraim,&
ſuper Benjamin , & ſuper Iſrael univerſum.
10 Quadraginta annorum erat Isboſeth fi- C
lius Saul, cùm regnare cœpiſſet ſuper Iſrael,
& duobus annis regnavit : ſola autem do-
mus Juda ſequebatur David.
11 Et fuit numerus dierum, quos commora-
tus eſt David, imperans in Hebron ſuper do-
mum Juda, ſeptem annorum,& ſex menſium.
12 Egreſſuſque eſt Abner filius Ner,& pueri
Isboſeth filius Saul , de caſtris in Gabaon .
13 Porrò Joab filius Sarviæ, & pueri David
egreſſi ſunt , & occurrerunt eis juxta piſci-
nam Gabaon . Et cùm in unum conveniſſent,
e regione ſederunt : hi ex una parte piſcinæ:
& illi ex altera .
14 Dixitque Abner ad Joab : Surgant pue-
ri , & ludant coram nobis : Et reſpondit
Joab : Surgant .
15 Surrexerunt ergo,& tranſierunt numero
duodecim de Benjamin , ex parte Isboſeth
filii Saül , & duodecim de pueris David .
16 Apprehenſoq; unuſquiſque capite com- D
paris ſui,defixit gladium in latus contrarii, &
ceciderunt ſimul : vocatumque eſt nomen lo-
ci illius : Ager robuſtorum , in Gabaon .
17 Et ortum eſt bellum durum ſatis in die
illa : fugatuſque eſt Abner , & viri Iſrael , à
pueris David .
18 Erant autem ibi tres filii Sarviæ , Joab,
& Abiſai , & Aſael : porrò Aſael curſor ve-
lociſſimus fuit , quaſi unus de capreis , quæ
morantur in ſilvis .
19 Perſequebatur autem Aſael Abner : &
non declinavit ad dexteram , neque ad ſini-
ſtram omittens perſequi Abner .
20 Reſpexit itaque Abner poſt tergum ſu-
um , & ait : Tune es Aſael? Qui reſpondit :
Ego ſum .
21 Dixitq;ei Abner:Vade ad dexteram,ſive E
ad ſiniſtram, & apprehende unum de adole-
ſcentibus , & tolle tibi ſpolia ejus. Noluit
autem Aſael omittere , quin urgeret eum .
22 Rurſumque locutus eſt Abner ad Aſael :
Recede , noli me ſequi , ne compellar con-
fodere te in terram , & levare non potero
faciem meam ad Joab fratrem tuum .
23 Qui audire contempſit , & noluit decli-
nare:percuſſit ergo eum Abner averſa haſta
in inguine , & transfodit , & mortuus eſt in
eodem loco : omneſque , qui tranſibant per
locum illum , in quo ceciderat Aſael , &
mortuus erat , ſubſiſtebant. F
24 Perſequentibus autem Joab , & Abiſai
fugientem Abner , ſol occubuit : & venerunt
uſque ad collem aquæductus , qui eſt ex ad-
verſo vallis itineris deſerti in Gabaon .
25 Congregatique ſunt filii Benjamin ad
Abner : & conglobati in unum cuneum, ſte-
terunt in ſummitate tumuli unius .
26 Et exclamavit Abner ad Joab , & ait:
Num uſque ad internecionem tuus mucro
deſæviet ? an ignoras , quòd periculoſa ſit
deſperatio ? uſquequò non dicis populo , ut
omittat perſequi fratres ſuos?
27 Et ait Joab : Vivit Dominus , ſi locutus
fuiſſes , manè receſſiſſet populus perſequens
fratrem ſuum .

28 Inſonuit ergo Joab buccina, & ſtetit omnis exercitus, nec perſecuti ſunt ultrà Iſrael, neque inire certamen.
29 Abner autem, & viri ejus abierunt per campeſtria, tota nocte illa: & tranſierunt Jordanem, & luſtrata omni Beth-horon venerunt ad caſtra.
30 Porrò Joab reverſus, omiſſo Abner, congregavit omnē populum: & defuerunt de pueris David decē, & novē viri, excepto Aſaele.
31 Servi autem David percuſſerunt de Benjamin, & de viris, qui erant cum Abner, trecentos ſexaginta, qui & mortui ſunt.
32 Tuleruntque Aſael, & ſepelierunt eū in ſepulchro patris ſui in Bethlehē: & ambulaverūt tota nocte Joab, & viri qui erant cū eo, & in ipſo crepuſculo pervenerunt in Hebron.

CAPUT III.

Abner reprehenſus ob concubinam iratus regi Isboſeth fœdus init cum David, & reducta Michol, dum congregaret Iſraelitas ad David, occiditur à Joab, cui David iratus amarè deflet Abner.

1 Facta eſt ergo longa concertatio inter domum Saul, & inter domum David: David proficiſcens, & ſemper ſe ipſo robuſtior, domus autem Saul decreſcens quotidie.
* 1. Paral. 3. 1.
2 * Natique ſunt filii David in Hebron, fuitque primogenitus ejus Amnon de Achinoam Jezraelitide.
3 Et poſt eum Cheleab de Abigail uxore Nabal Carmeli: porrò tertius Abſalom, filius Maacha filiæ Tholmai regis Geſſur.
4 Quartus autem Adonias, filius Haggith: & quintus Saphathia, filius Abital.
5 Sextus quoque Jethraam, de Egla uxore David: hi nati ſunt David in Hebron.
6 Cùm ergo eſſet prælium inter domum Saul, & domum David, Abner filius Ner regebat domum Saul.
7 Fuerat autem Sauli cōcubina nomine Reſpha, filia Aja. Dixitque Isboſeth ad Abner:
8 Quare ingreſſus es ad concubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba Isboſeth ait: Numquid caput canis ego ſum adverſùm Judam hodie, qui fecerim miſericordiam ſuper domum Saul patris tui, & ſuper fratres, & proximos ejus, & non tradidi te in manus David, & tu requiſiſti in me, quod argueres pro muliere hodie?
9 Hæc faciat Deus Abner, & hæc addat ei, niſi quomodò juravit Dominus David, ſic faciam cum eo.
10 Ut transferatur regnum de domo Saul, & elevetur thronus David ſuper Iſrael, & ſuper Judam, à Dan uſque Berſabee.
11 Et non potuit reſpondere ei quidquam, quia metuebat illum.
12 Miſit ergo Abner nuntios ad David pro ſe dicentes: Cujus eſt terra? Et ut loquerētur: Fac mecum amicitias, & erit manus mea tecum, & reducam ad te univerſum Iſrael.
13 Qui ait: Optime: ego faciam tecum amicitias: ſed unam rem peto à te, dicens: Nō videbis faciem meam, antequam adduxeris Michol filiam Saul: & ſic venies, & videbis me.
* 1. Regū 18. 27.
14 Miſit autē David nuntios ad Isboſeth filiū Saul dicēs: * Redde uxorē meam Michol, quā deſpondi mihi centum præputiis Philiſthiim.
15 Miſit ergo Isboſeth, & tulit eam à viro ſuo Phaltiel, filio Lais.
16 Sequebaturque eam vir ſuus, plorans uſque Bahurim: & dixit ad eum Abner: Vade, & revertere. Qui reverſus eſt.
17 Sermonem quoq; intulit Abner ad ſeniores Iſrael, dicens: Tam heri, quàm nudiuſtertius quærebatis David, ut regnaret ſuper vos.
18 Nunc ergo facite: quoniam Dñs locutus eſt ad David, dicens: In manu ſervi mei David ſalvabo populum meum Iſrael de manu Philiſthiim, & omnium inimicorum ejus.
19 Locutus eſt autem Abner etiam ad Benjamin. Et abiit ut loqueretur ad David in Hebron, omnia, quæ placuerunt Iſraeli, & univerſo Benjamin.
20 Venitque ad David in Hebron cum viginti viris: & fecit David Abner, & viris ejus qui venerunt cum eo, convivium.
21 Et dixit Abner ad David: Surgam, ut cōgregem ad te dominum meum regem omnem Iſrael, & ineam tecum fœdus, & imperes omnibus, ſicut deſiderat anima tua. Cū ergo deduxiſſet David Abner, & ille iſſet in pace,
22 Statim pueri David, & Joab venerūt, cæſis latronibus, cū præda magna nimis: Abner autem non erat cum David in Hebron, quia jam dimiſerat eū, & profectus fuerat in pace.
23 Et Joab, & omnis exercitus, qui erat cum eo, poſteà venerunt: nuntiatum eſt itaque Joab à narrantibus: Venit Abner filius Ner ad regem, & dimiſit eum, & abiit in pace.
24 Et ingreſſus eſt Joab ad regem, & ait: Quid feciſti? Ecce venit Abner ad te: quare dimiſiſti eum, & abiit, & receſſit?
25 Ignoras Abner filiū Ner, quoniā ad hoc venit ad te, ut deciperet te, & ſciret exitū tuū, & introitum tuum, & noſſet omnia, quæ agis?
26 Egreſſus itaque Joab à David, miſit nuntios poſt Abner, & reduxit eum à ciſterna Sira, ignorante David.
* 3. Regum 2. 5.
27 Cùmque rediiſſet * Abner in Hebron, ſeorſum adduxit eum Joab ad medium portæ, ut loqueretur ei in dolo: & percuſſit illum ibi in inguine, & mortuus eſt in ultionem ſanguinis Aſael fratris ejus.
28 Quod cùm audiſſet David rem jam geſtam, ait: Mundus ego ſum, & regnum meum apud Dominum, uſque in ſempiternum, à ſanguine Abner filii Ner,
29 Et veniat ſuper caput Joab, & ſuper omnem domū patris ejus: nec deficiat de domo Joab fluxū ſeminis ſuſtinēs, & leproſus, & tenens fuſum, & cadens gladio, & indigēs pane.
30 Igitur Joab, & Abiſai frater ejus interfecerunt Abner, eò quòd occidiſſet Aſael fratrem eorum in Gabaon, in prælio.
31 Dixit autem David ad Joab, & ad omnem populum, qui erat cum eo: Scindite veſtimenta veſtra, & accingimini ſaccis, & plangite ante exequias Abner: porrò rex David ſequebatur feretrum.
32 Cùmq; ſepeliſſent Abner in Hebron, levavit rex David vocem ſuam, & flevit ſuper tumulū Abner: flevit autē & omnis populus.
33 Plangenſque rex, & lugens Abner, ait: Nequaquam ut mori ſolent ignavi, mortuus eſt Abner.
34 Manus tuæ ligatæ non ſunt, & pedes tui non ſunt compedibus aggravati: ſed ſicut ſolent cadere coram filiis iniquitatis, ſic corruiſti.

ruiſti. Congeminanſque omnis populus fle-
vit ſuper eum.
G 35 Cùmque veniſſet univerſa multitudo ci-
bum capere cum David, clara adhuc die
juravit David, dicens: Hæc faciat mihi
Deus, & hæc addat, ſi ante occaſum ſolis
guſtavero panem, vel aliud quidquam.
36 Omniſque populus audivit, & placue-
runt eis cuncta, quæ fecit rex in conſpe-
ctu totius populi.
37 Et cognovit omne vulgus, & univerſus
Iſrael in die illa, quoniam non actum fuiſſet
à rege, ut occideretur Abner filius Ner.
38 Dixitque quoque rex ad ſervos ſuos: Num
ignoratis, quoniam princeps, & maximus
cecidit hodie in Iſrael?
39 Ego autem adhuc delicatus, & unctus
rex: porrò viri iſti filii Sarviæ duri ſunt
mihi: retribuat Dominus facienti malum
juxta malitiam ſuam.

CAPUT IV.

Baana, & Rechab militum præfecti caput Isboſeth, quem dormientem occiderant, ad David attulerant, quos pro mercede juſſit interimi.

A 1 AUdivit autem Isboſeth filius Saul,
quòd cecidiſſet Abner in Hebron:
& diſſolutæ ſunt manus ejus, omniſque
Iſrael perturbatus eſt.
2 Duo autem viri principes latronum erant
filio Saul, nomen uni Baana, & nomen
alteri Rechab, filii Remmon Berothitæ de
filiis Benjamin: ſiquidem & Beroth repu-
tata eſt in Benjamin.
3 Et fugerunt Berothitæ in Gethaim, fue-
runtque ibi advenæ uſque ad tempus illud.
4 Erat autem Jonathæ filio Saul filius debilis
pedibus: quinquennis enim fuit, quando venit
nũtius de Saul, & Jonatha ex Jezrahel. Tollẽs
itaque eum nutrix ſua, fugit: cùmque feſtina-
ret, ut fugeret, cecidit, & claudus effectus
eſt: habuitque vocabulum Miphiboſeth.
5 Venientes igitur filii Remmon Berothi-
tæ, Rechab, & Baana, ingreſſi ſunt ferven-
te die domum Isboſeth: qui dormiebat ſu-
per ſtratum ſuum meridie. Et oſtiaria do-
mus purgans triticum, obdormivit.
6 Ingreſſi ſunt autẽ domũ latenter aſſumen-
tes ſpicas tritici, & percuſſerunt eũ in ingui-
ne Rechab, & Baana frater ejus, & fugerunt.
7 Cùm autem ingreſſi fuiſſent domum, ille
dormiebat ſuper lectum ſuum in conclavi, &
percutientes interfecerunt eum: ſublatoq; ca-
pite ejus, abierunt per viã deſerti tota nocte,
8 Et attulerunt caput Isboſeth ad David in
Hebron: dixeruntq; ad regem: Ecce caput Iſ-
boſeth filii Saul inimici tui, qui quærebat ani-
mam tuam & dedit Dñs domino meo regi ul-
tionem hodie de Saul, & de ſemine ejus.
9 Reſpondens autem David Rechab, &
Baana fratri ejus, filiis Remmon Berothi-
tæ, dixit ad eos: Vivit Dominus, qui eruit
animam meam de omni anguſtia,
10 * Quoniam eum, qui annuntiaverat mihi,
& dixerat: Mortuus eſt Saul: qui putabat ſe
proſpera nuntiare, tenui, & occidi eũ in Sice-
leg, cui oportebat mercedẽ dare pro nuntio:
11 Quantò magis nunc, cùm homines impii
interfecerunt virum innoxium, in domo ſua,
ſuper lectum ſuum, non quæram ſanguinem
ejus de manu veſtra, & auferam vos de terra?
12 Præcepit itaque David pueris ſuis, & in-
terfecerunt eos: præcidenteſq; manus, & pe-
des eorum, ſuſpenderunt eos ſuper piſcinam
in Hebron: caput autem Isboſeth tulerunt, &
ſepelierunt in ſepulchro Abner in Hebron.

CAPUT V.

David unctus ſuper totum Iſrael, pulſis Jebuſæis, arcem Sion cepit: ubi extructa domo habitavit, alias ſuperinducens uxores, filioſque procreans, & Philiſthæos bis proſternens.

1 ET venerunt univerſæ tribus Iſrael ad A
David in Hebron, dicentes: * Ecce * 1. Paral. 11. 1.
nos, os tuum, & caro tua ſumus.
2 Sed & heri, & nudiuſtertius, cùm eſſet Saul
rex ſuper nos, tu eras educens, & reducens Iſ-
rael: dixit autẽ Dominus ad te: Tu paſces po-
pulũ meum Iſrael, & tu eris dux ſuper Iſrael.
3 Venerunt quoque & ſeniores Iſrael ad re-
gem in Hebron, & percuſſit cum eis rex Da- * Sup. 2. 4.
vid fœdus in Hebron coram Domino: * un-
xeruntque David in regem ſuper Iſrael:
4 Filius triginta annorum erat David, * 3. Regum. 2. 11.
cùm regnare cœpiſſet, * & quadraginta an-
nis regnavit.
5 In Hebron regnavit ſupra Judam ſeptem
annis, & ſex menſibus: in Jeruſalem autem
regnavit triginta tribus annis ſuper omnem
Iſrael, & Judam.
6 Et abiit rex, & omnes viri, qui erant cum B
eo, in Jeruſalem, ad Jebuſæum habitatorem
terræ: dictumque eſt David ab eis: Non in-
gredieris huc, niſi abſtuleris cæcos, & clau-
dos dicentes: Non ingredietur David huc.
7 Cepit autem David arcem Sion, hæc eſt
civitas David.
8 Propoſuerat enim David in die illa præ-
mium, qui percuſſiſſet Jebuſæum, & tetigiſ-
ſet domatum fiſtulas, & abſtuliſſet cæcos, &
claudos odientes animam David. Idcircò
dicitur in proverbio: Cæcus, & claudus
non intrabunt in templum.
9 Habitavit * autem David in arce, & vo- * 1. Paral. 11. 7. 8.
cavit eam, Civitatem David. Et ædifica-
vit per gyrum à Mello, & intrinſecùs.
10 Et ingrediebatur proficiens, atq; ſuccre-
ſcens, & Dñs Deus exercituum erat cum eo.
11 * Miſit quoque Hiram rex Tyri nuntios * 1. Paral. 14. 1.
ad David, & ligna cedrina, & artifices li-
gnorum, artificeſque lapidum ad parietes:
& ædificaverunt domum David.
12 Et cognovit David, quoniam cõfirmaſſet C
eum Dñs regem ſuper Iſrael, & quoniã exal-
taſſet regnũ eius ſuper populum ſuum Iſrael.
13 * Accepit ergo David adhuc concubinas * 1. Par. 3. 8. 2.
& uxores de Jeruſalem, poſt quam venerat de
Hebron: natiq; ſunt David & alii filii, & filiæ.
14 Et hæc nomina eorum, qui nati ſunt
ei in Jeruſalem, Samua, & Sobab, &
Nathan, & Salomon,
15 Et Jebahar, & Eliſua, & Nepheg.
16 Et Japhia, & Eliſama, & Elioda, &
Eliphaleth.
17 Audierunt ergo Philiſthiim, quòd unxiſ-
ſent David in regem ſuper Iſrael: & aſcende-
runt univerſi, ut quærerent David: quod cùm
audiſſet David, deſcendit in præſidium.
18 * Philiſthiim autem venientes diffuſi * 1. Par. 14. 10.
ſunt in valle Raphaim,

19 Et conſuluit David Dominum, dicens:
Si aſcendam ad Philiſthiim? & ſi dabis eos
in manu mea? Et dixit Dominus ad Da-
vid: Aſcende, quia tradens dabo Phili-
ſthiim in manu tua.
D *Iſai. 28. 21. *1. Par. 14. 11. *1. Par. 14. 11.
20 * Venit ergo David in Baal Pharaſim:
& percuſſit eos ibi, & dixit: * Diviſit Do-
minus inimicos meos coram me, ſicut di-
viduntur aquæ. Propterea vocatum eſt no-
men loci illius, Baal Pharaſim.
21 * Et reliquerunt ibi ſculptilia ſua: quæ
tulit David, & viri ejus.
22 Et addiderunt adhuc Philiſthiim, ut
aſcenderent, & diffuſi ſunt in valle Raphaim.
23 Conſuluit autem David Dominum: Si
aſcendam contra Philiſthæos, & tradas eos
in manus meas? Qui reſpondit: Non aſcen-
das contra eos, ſed gyra poſt tergum eorum,
& venies ad eos ex adverſo pyrorum.
24 Et cùm audieris ſonitum gradientis in
cacumine pyrorum, tunc inibis prælium:
quia tunc egredietur Dominus ante faciem
tuam, ut percutiat caſtra Philiſthiim.
25 Fecit itaque David ſicut præceperat ei
Dominus, & percuſſit Philiſthiim, de Ga-
baa, uſque dum venias Gezer.

CAPUT VI.

Reducente David arcam à domo Abinadab, Oza à Domino occiſus eſt, quòd illam attigiſſet: quare eam in domo Obededom reliquit: poſtmodùm verò in Jeruſalem reducens, & ante eam ludens, à Michol uxore ridetur, in cujus pœnam numquam illa deinceps peperit.

A
1 Congregavit autem rurſum David om-
nes electos ex Iſrael triginta millia.
*1. Par. 13. 5.
2 * Surrexitque David, & abiit, & univer-
ſus populus, qui erat cum eo de viris Juda,
ut adducerent arcam Dei, ſuper quam invo-
catum eſt nomen Domini exercituum, ſeden-
tis in cherubim ſuper eam.
3 Et impoſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrũ
novum: tuleruntque eam de domo Abina-
dab, qui erat in Gabaa: Oza autem, & Ahio
filii Abinadab minabant plauſtrum novum.
*1. Reg. 7. 2.
4 * Cùmque tuliſſent eam de domo Abina-
dab, qui erat in Gabaa, cuſtodiens arcam
Dei Ahio præcedebat arcam.
5 David autem, & omnis Iſrael ludebant
coram Domino, in omnibus lignis fabre-
factis, & citharis, & lyris, & tympanis,
& ſiſtris, & cymbalis.
6 Poſtquam autem venerunt ad aream Na-
chon, extendit Oza manum ad arcam Dei,
& tenuit eam: quoniam calcitrabant bo-
ves, & declinaverunt eam.
B
7 Iratuſque eſt indignatione Dominus con-
tra Ozam, & percuſſit eum ſuper temerita-
te: qui mortuus eſt ibi juxta arcam Dei.
8 * Contriſtatus eſt autem David, eò quòd *1. Paral. 13. 11.
percuſſiſſet Dominus Ozam, & vocatum eſt
nomen loci illius, Percuſſio Ozæ, uſque
in diem hanc.
9 Et extimuit David Dominum in die illa,
dicens: Quomodò ingredietur ad me arca
Domini?
10 Et noluit divertere ad ſe arcam Domi-
ni in civitatem David: ſed divertit eam in
domum Obededom Gethæi.
11 Et habitavit arca Domini in domo
Obededom Gethæi tribus menſibus, & be-
nedixit Dominus Obededom, & omnem
domum ejus.
12 * Nuntiatumque eſt regi David, quòd be- *1. Paral. 15. 25.
nedixiſſet Dominus Obededom, & omnia
ejus, propter arcam Dei. Abiit ergo David, &
adduxit arcam Dei de domo Obededom in
civitatem David cum gaudio: & erant cum
David ſeptem chori, & victima vituli.
13 * Cùmque tranſcendiſſent qui porta- C *1. Paral. 15. 25.
bant arcam Domini ſex paſſus, immola-
bat bovem, & arietem.
14 Et David ſaltabat totis viribus ante Dñm.
Porrò David erat accinctus ephod lineo.
15 Et David, & omnis domus Iſrael du-
cebant arcam teſtamenti Domini, in jubi-
lo, & in clangore buccinæ.
16 Cùmque intraſſet arca Domini in civi-
tatem David, Michol filia Saul proſpiciens
per feneſtram, vidit regem David ſubſilien-

tem,

tem, atque ſaltantem coram Domino: & deſpexit eum in corde ſuo.

17 Et introduxerunt arcam Dñi, & impoſuerunt eam in loco ſuo, in medio tabernaculi, quod tetenderat ei David: & obtulit David holocauſta, & pacifica coram Domino.

18 Cumque compleſſet offerens holocauſta, & pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum.

D 19 Et partitus eſt univerſæ multitudini Iſrael, tam viro, quàm mulieri, ſingulis collyridam panis unam, & aſſaturam bubulæ carnis unam, & ſimilam frixam oleo: & abiit omnis populus, unuſquiſque in domum ſuam.

20 Reverſuſque eſt David, ut benediceret domui ſuæ: & egreſſa Michol filia Saul in occurſum David, ait: Quàm glorioſus fuit hodie rex Iſrael, diſcooperiens ſe ante ancillas ſervorum ſuorum, & nudatus eſt, quaſi ſi nudetur unus de ſcurris.

21 Dixitque David ad Michol: Ante Dñm, qui elegit me potiùs quàm patrem tuum, & quam omnem domũ ejus, & præcepit mihi ut eſſem dux ſuper populum Domini in Iſrael,

22 Et ludam, & vilior fiam plus quàm factus ſum: & ero humilis in oculis meis: & cũ ancillis, de quibus locuta es, glorioſior apparebo.

23 Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus filius uſque in diem mortis ſuæ.

CAPUT VII.

David proponens ædificare domum Domino, a Nathan propheta primùm collaudatur, poſtmodùm jubente Domino prohibetur, ſed filius ei promittitur illam ædificaturus, unde Domino gratias agit.

A 1 FActum eſt autem, cùm ſediſſet rex in domo ſua, & Dominus dediſſet ei requiem undique ab univerſis inimicis ſuis,

2 Dixit ad Nathan prophetam: * Videſne, quòd ego habitem in domo cedrina, & arca Dei poſita ſit in medio pellium? Pa- .7.

3 Dixitq; Nathan ad regem: Omne, quod eſt in corde tuo, vade, fac: quia Dñs tecum eſt.

4 Factum eſt autem in illa nocte: & ecce ſermo Domini ad Nathan, dicens:

5 Vade, & loquere ad ſervum meum David: Hæc dicit Dominus: Numquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum?

6 Neque enim habitavi in domo, ex die illa, qua eduxi filios Iſrael de terra Ægypti, uſque in diem hanc: ſed ambulabam in tabernaculo, & in tentorio.

7 Per cuncta loca, quæ tranſivi cum omnibus filiis Iſrael, numquid loquens locutus ſum ad unam de tribubus Iſrael, cui præcepi, ut paſceret populum meum Iſrael dicens: Quare non ædificaſtis mihi domum cedrinam?

8 Et nunc hæc dices ſervo meo David: Hæc dicit Dominus exercituum: * Ego tuli te de paſcuis ſequentem greges, ut eſſes dux ſuper populum meum Iſrael: 1. 7.

9 Et fui tecum in omnibus, ubicumque ambulaſti, & interfeci univerſos inimicos tuos à facie tua: fecique tibi nomen grande, juxta nomen magnorum, qui ſunt in terra.

10 Et ponam locum populo meo Iſrael, & plantabo eum, & habitabit ſub eo, & non turbabitur ampliùs: nec addent filii iniquitatis, ut affligant eum ſicut priùs,

11 Ex die, qua conſtitui judices ſuper populum meum Iſrael: & requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis, prædicitque tibi Dominus, quòd domum faciat tibi Dominus.

12 * Cùmque completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod egredietur de utero tuo, & firmabo regnum ejus. * 3. Reg. 8, 19.

13 * Ipſe ædificabit domum nomini meo, & ſtabiliam thronum regni ejus uſque in ſempiternum. * 3. Reg. 5. 6.

14 * Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium: qui ſi iniquè aliquid geſſerit, arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum. * 1. Paral. 22. 10.

15 * Miſericordiam autem meam non auferam ab eo, ſicut abſtuli à Saul, quem amovi à facie mea. * Pſal. 88. 4. 17.

C 16 Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum uſque in æternum ante faciem tuam, & * thronus tuus erit firmus jugiter. * Heb. 1. 5.

17 Secundùm omnia verba hæc, & juxta univerſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad David.

18 Ingreſſus eſt autem rex David, & ſedit coram Domino, & dixit: Quis ego ſum, Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxiſti me hucuſque?

19 Sed & hoc parum viſum eſt in conſpectu tuo, Domine Deus, niſi loquereris etiam de domo ſervi tui in longinquum: iſta enim eſt lex Adam, Domine Deus.

20 Quid ergo addere poterit adhuc David, ut loquatur ad te? tu enim ſcis ſervum tuum, Domine Deus.

21 Propter verbum tuum, & ſecundùm cor tuum feciſti omnia magnalia hæc, ita ut notum faceres ſervo tuo.

22 Idcircò magnificatus es, Domine Deus, quia non eſt ſimilis tui, neque eſt Deus extra te, in omnibus, quæ audivimus auribus noſtris.

23 Quæ eſt autẽ, ut populus tuus Iſrael, gens in terra, propter quam ivit Deus, ut redimeret eam ſibi in populum, & poneret ſibi nomen, faceretque eis magnalia, & horribilia ſuper terram, à facie populi tui, quem redemiſti tibi ex Ægypto, gentem, & Deum ejus? D

24 Firmaſti enim tibi populum tuum Iſrael in populum ſempiternum: & tu, Domine Deus, factus es eis in Deum.

25 Nunc ergo, Domine Deus, verbum, quod locutus es ſuper ſervum tuum, & ſuper domum ejus, ſuſcita in ſempiternum: & fac ſicut locutus es,

26 Ut magnificetur nomen tuum uſque in ſempiternum, atque dicatur: Dominus exercituum, Deus ſuper Iſrael. Et domus ſervi tui David erit ſtabilita coram Domino.

27 Quia tu, Domine exercituum Deus Iſrael, revelaſti aurem ſervi tui, dicens: Domum ædificabo tibi: proptereà invenit ſervus tuus cor ſuum, ut oraret te oratione hac.

28 Nunc ergo, Domine Deus, tu es Deus, & verba tua erunt vera: locutus es enim ad ſervum tuum bona hæc.

29 Incipe ergo, & benedic domui ſervi tui, ut ſit in ſempiternũ coram te: quia tu, Domine Deus, locutus es, & benedictione tua benedicetur domus ſervi tui in ſempiternum.

C A P U T VIII.

Victoria varia Davidis, qui multos fecit tributarios, quibus ſolebant Iſraëlitæ pendere tributa: congratulatio Thou regis Emath de rege Adarezer devicto, à quo multa ſpolia David abſtulit: officiarii, quos habebat David, recenſentur.

A 1 FActum eſt autem poſt hæc, percuſſit
David Philiſthiim, & humiliavit eos:
* & tulit David frænum tributi de manu
1. Par. 18. 1. Philiſthiim.
2 Et percuſſit Moab, & menſus eſt eos fu-
niculo, coæquans terræ: menſus eſt autem
duos funiculos, unum ad occidendum, &
unum ad vivificandum: factuſque eſt Moab
David ſerviens ſub tributo.
3 Et percuſſit David Adarezer filium Ro-
1. Par. 15. 3. hob regem Soba, quando profectus eſt, ut
dominaretur ſuper flumen * Euphratem.
4 Et captis David ex parte ejus mille ſeptin-
gentis equitibus, & viginti millibus pedi-
tum, ſubnervavit omnes jugales curruum;
dereliquit autem ex eis centum currus.
5 Venit quoque Syria Damaſci, ut præſi-
B dium ferret Adarezer regi Soba, & per-
cuſſit David de Syria viginti duo millia
virorum.
6 Et poſuit David præſidium in Syria Da-
maſci: factaque eſt Syria David ſerviens ſub
tributo: ſervavitque Dominus David in om-
nibus, ad quæcumque profectus eſt.
7 Et tulit David arma aurea, quæ habebant
ſervi Adarezer, & detulit ea in Jeruſalem.
8 Et de Bete, & de Beroth, civitatibus Ada-
rezer tulit rex David æs multum nimis.
9 Audivit autem Thou rex Emath, quòd
percuſſiſſet David omne robur Adarezer,
C 10 Et miſit Thou Joram filium ſuum ad
regem David, ut ſalutaret eum congratu-
lans, & gratias ageret: eò quòd expugnaſ-
ſet Adarezer, & percuſſiſſet eum. Hoſtis
quippe erat Thou Adarezer, & in manu
ejus erant vaſa aurea, & vaſa argentea, &
vaſa ærea:
11 Quæ ipſa ſanctificavit rex David Do-
mino cum argento, & auro, quæ ſanctifica-
verat de univerſis gentibus, quas ſubegerat,
12 De Syria, & Moab, & filiis Ammon,
& Philiſthiim, & Amalec, & de manibus
Adarezer filii Rohob regis Soba,
13 Fecit quoque ſibi David nomen, cùm
reverteretur capta Syria in valle Salina-
rum, cæſis decem, & octo millibus;
D 14 Et poſuit in Idumæa cuſtodes, ſtatuitque
præſidium, & facta eſt univerſa Idumæa ſer-
viens David, & ſervavit Dominus David in
omnibus, ad quæcumque profectus eſt.
15 Et regnavit David ſuper omnem Iſrael:
faciebat quoque David judicium, & juſti-
tiam omni populo ſuo.
16 Joab autem filius Sarviæ erat ſuper
exercitum; porrò Joſaphat filius Ahilud
erat à commentariis:
17 Et Sadoc filius Achitob, & Achime-
lech filius Abiathar, erant ſacerdotes: &
Saraias, ſcriba:
18 Banajas autem filius Jojadæ, ſuper
Cerethi, & Phelethi: filii autem David
ſacerdotes erant.

C A P U T IX.

Quantum pietatis exhibuerit David Miphiboſeth filio Jonathæ claudo, redditis omnibus agris Saul, quos colebat Siba cum filiis, ac ſervis ſuis, Miphiboſeth ad menſam David recepto.

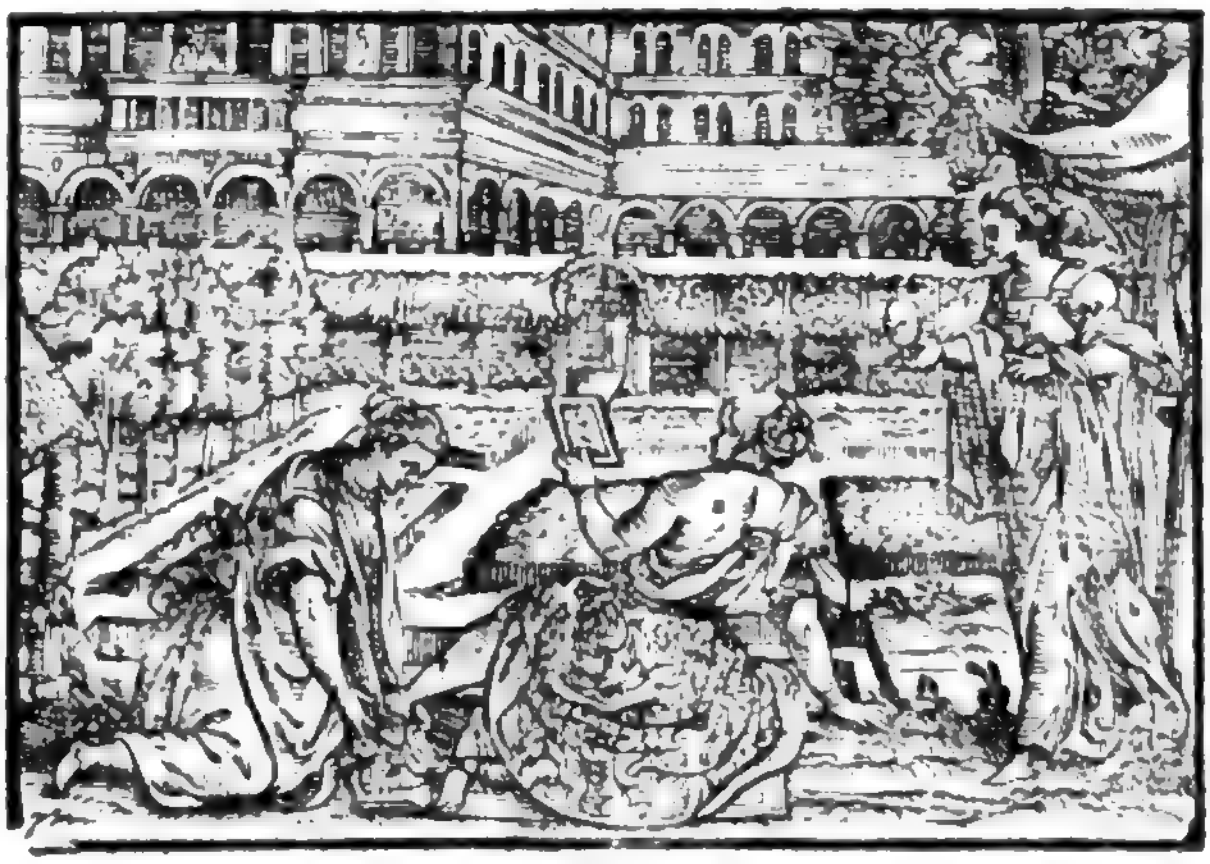
1 ET dixit David: Putaſne eſt aliquis, qui A
remanſerit de Domo Saul, ut faciam
cum eo miſericordiam propter Jonatham?
2 Erat autem de domo Saul, ſervus nomine
Siba: quẽ cũ vocaſſet rex ad ſe, dixit ei: Tune
es Siba? & ille reſpondit: Ego ſum ſervus tuus.
3 Et ait rex: Numquid ſupereſt aliquis de
domo Saul, ut faciam cum eo miſericor-
diam Dei? Dixitque Siba regi: Supereſt
filius Jonathæ, debilis pedibus.
4 Ubi, inquit, eſt? Et Siba ad regem: Ec- B
ce, ait, in domo eſt Machir filii Ammiel,
in Lodabar.
5 Miſit ergo rex David, & tulit eum de do-
mo Machir filii Ammiel, de Lodabar.
6 Cùm autem veniſſet Miphiboſeth filius
Jonathæ filii Saul ad David, corruit in faciẽ
ſuam, & adoravit. Dixitque David: Miphibo-
ſeth? Qui reſpondit: Adſum ſervus tuus.
7 Et ait ei David: Ne timeas, quia faciens
faciam in te miſericordiam propter Jona- C
tham patrem tuum, & reſtituam tibi omnes
agros Saul patris tui, & tu comedes panem
in menſa mea ſemper.
8 Qui adorans eum, dixit: Quis ego ſum
ſervus tuus, quoniam reſpexiſti ſuper ca-
nem mortuum ſimilem mei?
9 Vocavit itaque rex Sibam puerum Saul, &
dixit ei: Omnia quæcumque fuerunt Saul, &
univerſam domum ejus, dedi filio domini tui.
10 Operare igitur ei terram, tu & filii tui, & D
ſervi tui: & inferes filio domini tui cibos, ut
alatur: Miphiboſeth autẽ filius domini tui co-
medet ſemper panẽ ſuper menſam meã. Erant
autem Sibæ quindecim filii, & viginti ſervi.
11 Dixitque Siba ad regem: Sicut juſſiſti,
domine mi rex, ſervo tuo, ſic faciet ſer-
vus tuus: & Miphiboſeth comedet ſuper
menſam meam, quaſi unus de filiis regis.
12 Habebat autem Miphiboſeth filium par-
vulum nomine Micha: omnis verò cognatio
domus Sibæ ſerviebat Miphiboſeth.
13 Porrò Miphiboſeth habitabat in Jeru-
ſalem: quia de menſa regis jugiter veſce-
batur: & erat claudus utroque pede.

C A P U T X.

Hanon rex Ammonitarum, poſt illatam legatis David injuriam, quos ad conſolandum de patris morte miſerat: contractis quinque regum Syriæ copiis adversùs Davidem, ab eo profligatur ſemel, ac iterùm.

1 FActum eſt autem poſt hæc, ut morere- A
tur rex filiorum Ammon, & regnavit 1. Par.
Hanon filius ejus pro eo. 19. 1.
2 Dixitque David: Faciam miſericordiam
cum Hanon filio Naas, ſicut fecit pater ejus
mecum miſericordiam. Miſit ergo David con-
ſolans eum per ſervos ſuos ſuper patris inte-
ritu. Cùm autem veniſſent ſervi David in
terram filiorum Ammon,
3 Dixerunt principes filiorum Ammon ad
Hanon dominum ſuum: Putas, quòd pro-
pter honorem patris tui miſerit David ad te,

conſolatores, & non ideò ut inveſtigaret,
& exploraret civitatem, & everteret eam,
miſit David ſervos ſuos ad te?
4 Tulit itaq; Hanon ſervos David, raſitq; di-
midiam partē barbæ eorū, & præſcidit veſtes
eorum medias uſque ad nates, & dimiſit eos.
B 5 Quod cùm nuntiatum eſſet David, miſit in
occurſum eorum: erant enim viri confuſi
turpiter valdè, & mandavit eis David: Ma-
nete in Jericho, donec creſcat barba veſtra,
& tunc revertimini.
6 Videntes autem filii Ammon, quòd injuriā
feciſſent David, miſerunt, & conduxerunt
mercede Syrum Rohob, & Syrum Soba, vi-
ginti millia peditum, & à rege Maacha mille
viros, & ab Iſtob duodecim millia virorum.
7 Quod cùm audiſſet David, miſit Joab,
& omnem exercitum bellatorum.
8 Egreſſi ſunt ergo filii Ammon, & direxe-
runt aciem ante ipſum introitum portæ: Sy-
rus autem Soba, & Rohob, & Iſtob, &
Maacha, ſeorſum erat in campo.
9 Videns igitur Joab, quòd præparatum
eſſet adversùm ſe prælium, & ex adverſo,
& poſt tergum, elegit ex omnibus electis Iſ-
rael, & inſtruxit aciem contra Syrum.
C 10 Reliquam autem partem populi tradidit
Abiſai fratri ſuo, qui direxit aciem adver-
sùs filios Ammon.
11 Et ait Joab: Si prævaluerint adversùm me
Syri, eris mihi in adjutoriū: ſi autem filii Am-
mō prævaluerint adverſùm te, auxiliabor tibi.
12 Eſto vir fortis, & pugnemus pro populo
noſtro, & civitate Dei noſtri: Dominus au-
tem faciet, quod bonum eſt in conſpectu ſuo.
13 Iniit itaque Joab, & populus, qui erat
cum eo, certamen contra Syros, qui ſtatim
fugerunt à facie ejus.
14 Filii autem Ammon videntes, quia fugiſ-
ſent Syri, fugerunt & ipſi à facie Abiſai, &
ingreſſi ſunt civitatem: reverſuſque eſt Joab
à filiis Ammon, & venit Jeruſalem.
15 Videntes igitur Syri quoniam corruiſſent
coram Iſrael, congregati ſunt pariter.
16 Miſitque Adarezer, & eduxit Syros, qui D
erant trans fluvium, & adduxit eorum exer-
citum: Sobach autem, magiſter militiæ A-
darezer, erat princeps eorum.
17 Quod cùm nuntiatū eſſet David, contra-
xit omnem Iſraelem, & tranſivit Jordanē, ve-
nitq; in Helam: & direxerunt aciem Syri ex
adverſo David, & pugnaverunt contra eum.
18 Fugeruntque Syri a facie Iſrael, & occidit
David de Syris ſeptingentos currus, & qua-
draginta millia equitum: & Sobach princi-
pem militiæ percuſſit qui ſtatim mortuus eſt.
15 Videntes autem univerſi reges, qui erant
in præſidio Adarezer, ſe victos eſſe ab Iſrael,
expaverunt, & fugerunt quinquaginta &
octo millia coram Iſrael. Et fecerunt pacem
cum Iſrael, & ſervierunt eis, timueruntque
Syri auxilium præbere ultra filiis Ammon.

CAPUT XI.

Dum Joab obſidet Rabba civitatem Ammonitarum, David domi reſidens adulterio Bethſabee adjunxit ad id celandum homicidium viri illius Uriæ, acceptaque illa in uxorem, & nato ex ea filio, Dominum commovit ad iram.

1 FActum eſt autem, vertente anno, eo
tempore, quo ſolent reges ad bella
procedere: miſit David Joab, & ſervos ſuos
cum eo, & univerſum Iſrael, & vaſtaverunt
filios Ammon, & obſederunt Rabba: David
autem remanſit in Jeruſalem.
2 Dum hæc agerentur, accidit, ut ſurgeret
David de ſtrato ſuo poſt meridiem, & deam-
bularet in ſolario domus regiæ: viditque mu-
lierem ſe lavantem, ex adverſo ſuper ſolariū
ſuum: erat autem mulier pulchra valdè.
3 Miſit ergo rex, & requiſivit, quæ eſſet mu-
lier. Nuntiatumque eſt ei, quòd ipſa eſſet
Bethſabee filia Eliam, uxor Uriæ Hethæi.
4 Miſſis itaque David nuntiis, tulit eam; quæ
cùm ingreſſa eſſet ad illum, dormivit cum ea:
* ſtatimque ſanctificata eſt ab immunditia ſua, * Lev. 15, 18.
5 Et reverſa eſt in domum ſuam concepto
pto fœtu, Mittenſque nunciavit David, &
ait: Concepi.
6 Miſit autem David ad Joab, dicens: Mitte

ad me Uriam Hethæum. Miſitque Joab
Uriam ad David.
B 7 Et venit Urias ad David. Quæſivitque
David, quàm rectè ageret Joab, & popu-
lus, & quomodo adminiſtraretur bellum.
8 Et dixit David ad Uriam: Vade in domum
tuam, & lava pedes tuos. Et egreſſus eſt Urias
de domo regis, ſecutuſq; eſt eum cibus regius.
9 Dormivit autem Urias ante portam do-
mus regiæ cum aliis ſervis domini ſui, &
non deſcendit ad domum ſuam.
10 Nuntiatumque eſt David à dicentibus:
Non ivit Urias in domum ſuam. Et ait Da-
vid ad Uriam: Numquid non de via veniſti?
quare non deſcendiſti in domum tuam?
11 Et ait Urias ad David: Arca Dei, & Iſ-
rael, & Juda habitant in papilionibus, & do-
minus meus Joab, & ſervi domini mei ſuper
faciem terræ manent: & ego ingrediar domũ
meam, ut comedam & bibam, & dormiam
cum uxore mea? per ſalutem tuam, & per
ſalutem animæ tuæ, non faciam rem hanc.
12 Ait ergo David ad Uriam: Mane hìc
etiam hodie, & cras dimittam te. Manſit
Urias in Jeruſalem in die illa, & altera:
C 13 Et vocavit eum David, ut comederet co-
ram ſe, & biberet, & inebriavit eũ: qui egreſ-
ſus veſpere, dormivit in ſtrato ſuo cum ſervis
domini ſui, & in domum ſuam non deſcendit.
14 Factum eſt ergo manè, & ſcripſit David
epiſtolam ad Joab: miſitq; per manum Uriæ,
15 Scribens in epiſtola: Ponite Uriam ex
adverſo belli, ubi fortiſſimum eſt prælium:
& derelinquite eum, ut percuſſus intereat.
16 Igitur cũ Joab obſideret urbẽ, poſuit U-
riã in loco, ubi ſciebat viros eſſe fortiſſimos.
17 Egreſſique viri de civitate, bellabant ad-
verſùm Joab, & ceciderunt de populo ſervo-
rũ David, & mortuus eſt etiã Urias Hethæus.
18 Miſit itaque Joab, & nuntiavit Da-
vid omnia verba prælii.
19 Præcepitque nuntio, dicens: Cùm com-
pleveris univerſos ſermones belli ad regem,
20 Si eum videris indignari, & dixerit:
Quare acceſſiſtis ad murum, ut præliaremi-
ni? an ignorabatis, quòd multa deſuper
ex muro tela mittantur?
D 21 Quis percuſſit Abimelech filium Jero-
* Jud. 9. 53. baal? * nonne mulier miſit ſuper eum fragmen
mole de muro, & interfecit eum in Thebes?
quare juxta murum acceſſiſtis? dices: Etiam
ſervus tuus Urias Hethæus occubuit.
22 Abiit ergo nuntius, & venit, & narravit
David omnia, quæ ei præceperat Joab.
23 Et dixit nuntius ad David: Prævalue-
runt adverſùm nos viri, & egreſſi ſunt ad nos
in agrum: nos autem facto impetu perſecu-
ti eos ſumus uſque ad portam civitatis.
24 Et direxerunt jacula ſagittarii ad ſervos
tuos ex muro deſuper: mortuique ſunt de
ſervis regis, quin etiam ſervus tuus Urias
Hethæus mortuus eſt.
25 Et dixit David ad nuntium: Hæc dices
Joab: Non te frangat iſta res: varius enim
eventus eſt belli: nunc hunc, & nunc il-
lum conſumit gladius: conforta bellatores
tuos adverſùs urbem, ut deſtruas eam, &
exhortare eos.
26 Audivit autem uxor Uriæ, quòd mor-
tuus eſſet Urias vir ſuus, & planxit eum.
27 Tranſacto autem luctu, miſit David, &
introduxit eam in domum ſuam, & facta eſt ei
uxor, peperitque ei filium: & diſplicuit verbum
hoc, quod fecerat David, coram Domino.

CAPUT XII.

David ſub parabola à Nathan propoſita correptus, in ſeipſum tulit ſententiam: unde Nathan multa illi minatur incommoda, quibus compunctus culpa condonatur, manente pœna: & mortuo puero naſcitur Salomon, ac civitas Rabbath cum magna ultione diruitur, accepto diademate pretioſiſſimo regis ipſius in Ammonitas graviter advertitur.

1 Miſit ergo Dominus Nathan ad Da- A
vid, qui cùm veniſſet ad eum, di-
xit ei: Duo viri erant in civitate una,
unus dives, & alter pauper:
2 Dives habebat oves, & boves plurimos
valdè.
3 Pauper autem nihil habebat omninò,
præter ovem unam parvulam, quam eme-
rat, & nutrierat, & quæ creverat apud eũ
cum filiis ejus ſimul, de pane illius come-
dens, & de calice ejus bibens, & in ſinu
illius dormiens: eratque illi ſicut filia.
4 Cùm autem peregrinus quidam veniſſet
ad divitem, parcens ille ſumere de ovibus,
& de bobus ſuis, ut exhiberet convivium
peregrino illi, qui venerat ad ſe, tulit
ovem viri pauperis, & præparavit cibos
homini, qui venerat ad ſe.
5 Iratus autem indignatione David adver- B
ſùs hominem illum nimis, dixit ad Na-
than: Vivit Dominus, quoniam filius mor-
tis eſt vir, qui fecit hoc.
6 * Ovem reddet in quadruplum, eò quòd * Exo. 22. 1.
fecerit verbum iſtud, & non pepercerit:
7 Dixit autẽ Nathã ad David: Tu es ille vir.
Hæc dicit Dñs Deus Iſrael: Ego unxi te in re-
gem ſuper Iſrael, & ego erui te de manu Saul,
8 Et dedi tibi domum domini tui, & uxo-
res domini tui in ſinu tuo, dedique tibi
domum Iſrael, & Juda: & ſi parva ſunt
iſta, adjiciam tibi multò majora.
6 Quare ergo contempſiſti verbum Domini, C
ut faceres malum in conſpectu meo? Uriam
Hethæum percuſſiſti gladio, & uxorem il-
lius accepiſti in uxorem tibi, & interfeciſti
eum gladio filiorum Ammon.
10 Quam ob rem non recedet gladius de
domo tuo uſque in ſempiternum, eò quòd
deſpexeris me, & tuleris uxorem Uriæ
Hethæi, ut eſſet uxor tua.
11 Itaque hæc dicit Dominus: Ecce, ego
ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua, &
tollam uxores tuas de oculis tuis, & * *Infr. 16. 21.
dabo proximo tuo, & dormiet cum uxori-
bus tuis in oculis Solis hujus.
12 Tu enim feciſti abſcondite: ego au-
tem faciam verbum iſtud in conſpectu om-
nis Iſrael, & in conſpectu Solis.
13 Et dixit David ad Nathan: Peccavi Dño.
Dixitque Nathan ad David: * Dominus quo- *Eccl. 47. 13
que tranſtulit peccatum tuum: non morieris.
15 Verumtamen quoniam blaſphemare fe-
ciſti inimicos Domini, propter verbum hoc,
filius, qui natus eſt tibi, morte morietur. D
15 Et reverſus eſt Nathan in domum ſuam.
Percuſſit quoque Dominus parvulum, quem pe-

peterat uxor Uriæ David. & deſperatus eſt.
16 Deprecatuſque eſt David Dominum pro
parvulo : & jejunavit David jejunio, & in-
greſſus ſeorſum, jacuit ſuper terram.
17 Venerunt autem ſeniores domus ejus,
cogentes eum, ut ſurgeret de terra : qui no-
luit, nec comedit cum eis cibum.
18 Accidit autem die ſeptima, ut moreretur
tur infans : timueruntque ſervi David nun-
tiare ei, quòd mortuus eſſet parvulus : di-
xerunt enim : Ecce cùm parvulus adhuc vi-
veret, loquebamur ad eum, & non audie-
bat vocem noſtram : quantò magis, ſi dixe-
E rimus : Mortuus eſt puer, ſe affliget?
19 Cùm ergo David vidiſſet ſervos ſuos muſ-
ſitantes, intellexit, quòd mortuus eſſet infan-
tulus : dixitque ad ſervos ſuos : Num mortuus
eſt puer? Qui reſponderunt ei : Mortuus eſt.
20 Surrexit ergo David de terra, & lotus,
unctuſque eſt : cùmque mutaſſet veſtem, in-
greſſus eſt domum Domini, & adoravit, &
venit in domum ſuam, petivitque, ut po-
nerent ei panem, & comedit.
F 21 Dixerunt autem ei ſervi ſui : Quis eſt ſer-
mo, quem feciſti? propter infantem, cùm
adhuc viveret, jejunaſti, & flebas : mortuo
autè puero, ſurrexiſti, & comediſti panem.
22 Qui ait : Propter infantem, dum ad-
huc viveret, jejunavi, & flevi : dicebam
enim : Quis ſcit, ſi fortè donet eum mihi
Dominus, & vivat infans?
23 Nunc autem quia mortuus eſt, quare
jejunem? Numquid potero revocare eum
ampliùs? ego vadam magis ad eum : ille ve-
rò non revertetur ad me.
24 Et conſolatus eſt David Bethſabee uxo-
rem ſuam, ingreſſuſque ad eam, dormivit
cum ea : quæ genuit filium, & vocavit nomen
ejus Salomon, & Dominus dilexit eum.
25 Miſitque in manu Nathan prophetæ, &
vocavit nomen ejus, Amabilis Domino, eò
quòd diligeret eum Dominus.
26 * Igitur pugnabat Joab contra Rabbath * 1.
filiorũ Ammon, & expugnabat urbem regiã. Paral.
27 Miſitque Joab nuntios ad David, di- 20. 1.
cens : Dimicavi adversùm Rabbath, & ca-
pienda eſt Urbs aquarum. G
28 Nunc igitur congrega reliquam partem
populi, & obſide civitatem, & cape eam :
ne, cùm à me vaſtata fuerit urbs, nomini
meo aſcribatur victoria.
29 Congregavit itaque David omnem po-
pulum, & profectus eſt adversùm Rabbath :
cùmque dimicaſſet, cepit eam.
30 Et tulit diadema regis eorũ de capite ejus,
pondo auri talentũ, habens gẽmas pretioſiſſi-
mas, & impoſitum eſt ſuper caput David. Sed
& prædam civitatis aſportavit multã valde :
31 Populum quoque ejus adducens ſerva-
vit, & circumegit ſuper eos ferrata carpen-
ta : diviſitque cultris, & traduxit in typo
laterum : ſic fecit univerſis civitatibus filio-
rum Ammon. Et reverſus eſt David, & om-
nis exercitus in Jeruſalem.

CAPUT XIII.

Abſalom propter inceſtum cum ſorore Thamar fratrem Amnon inter epulas occidit : iratoque patre, profugus ad regem Geſsur tribus annis ibi permanſit.

A 1 FActum eſt autem poſt hæc, ut Abſa-
lom filii David ſororem ſpecioſiſſi-
mam, vocabulo Thamar, adamaret Am-
non filius David,
2 Et deperiret eam valdè, ita ut propter
amorem ejus ægrotaret : quia cùm eſſet
virgo, difficile ei videbatur, ut quippiam
inhoneſte ageret cum ea.
3 Erat autem Amnon amicus, nomine
Jonadab, filius Semmaa fratris David,
vir prudens valdè.
4 Qui dixit ad eum : Quare ſic attenuaris
macie, fili regis, per ſingulos dies? cur non
indicas mihi? Dixitque ei Amnon : Thamar
ſororem fratris mei Abſalom amo.
5 Cui reſpondit Jonadab : Cuba ſuper lectum
tuum, & languorem ſimula : cùmque venerit
pater tuus ut viſitet, dic ei : Veniat, oro,
Thamar ſoror mea, ut det mihi cibum, & fa- B
ciat pulmentum, ut comedam de manu ejus.
6 Accubuit itaque Amnon, & quaſi ægro-

tare cœpit : cùmque veniſſet rex ad viſi-
tandum eum , ait Amnon ad regem : Ve-
niat, obſecro, Thamar ſoror mea, ut fa-
ciat in oculis meis duas ſorbitiunculas , &
cibum capiam de manu ejus.
7 Miſit ergo David ad Thamar domum ,
dicens : Veni in domum Amnon fratris tui,
& fac ei pulmentum.
8 Venitque Thamar in domum Amnon fra-
tris ſui : ille autem jacebat : quæ tollens fa-
rinam commiſcuit : & liqueſaciens , in ocu-
lis ejus coxit ſorbitiunculas.
9 Tollenſque quod coxerat, effudit , & po-
ſuit coram eo , & noluit comedere : di-
xitque Amnon : Ejicite univerſos à me .
Cùmque ejeciſſent omnes,
C 10 Dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum in
conclave, ut veſcar de manu tua . Tulit ergo
Thamar ſorbitiunculas, quas fecerat, & intu-
lit ad Amnon fratrem ſuum in conclave .
11 Cùmque obtuliſſet ei cibum, apprehen-
dit eam, & ait: Veni, cuba mecum, ſoror mea.
12 Quæ reſpondit ei : Noli, frater mi , noli
opprimere me , neque enim hoc fas eſt in Iſ-
rael : noli facere ſtultitiam hanc ,
13 Ego enim ferre non potero opprobrium
meum , & tu eris quaſi unus de inſipientibus
in Iſrael : quin potius loquere ad regem , &
non negabit me tibi.
14 Noluit autem acquieſcere precibus
ejus, ſed prævalens viribus oppreſſit eam,
& cubavit cum ea.
15 Et exoſam eam habuit Amnon odio ma-
gno nimis : ita ut majus eſſet odium, quo
oderat eam, amore, quo ante dilexerat .
Dixitque ei Amnon : Surge , & vade.
16 Quæ reſpondit ei: Majus eſt hoc malum,
quod nunc agis adverſum me, quàm quod an-
te feciſti, expellens me. Et noluit audire eam:
17 Sed vocato puero , qui miniſtrabat
D ei , dixit : Ejice hanc à me foras , &
claude oſtium poſt eam.
18 Quæ induta erat talari tunica : hujuſce-
modi enim filiæ regis virgines veſtibus ute-
bantur. Ejecit itaque eam miniſter illius fo-
ras : clauſitque fores poſt eam.
19 Quæ aſpergens cinerem capiti ſuo , ſciſ-
ſa talari tunica , impoſitiſque manibus ſuper
caput ſuum, ibat ingrediens, & clamans.
20 Dixit autem ei Abſalom frater ſuus: Num-
quid Amnon frater tuus concubuit tecū? ſed
nunc ſoror tace, frater tuus eſt : neque affligas
cor tuum pro hac re. Manſit itaque Thamar
contabeſcens in domo Abſalom fratris ſui.
21 Cum autem audiſſet rex David verba
hæc , contriſtatus eſt valdè , & noluit contri-
ſtare ſpiritum Amnon filii ſui , quoniam di-
ligebat eum , quia primogenitus erat ei.
E 22 Porrò non eſt locutus Abſalom ad Amnō
nec malū, nec bonū: oderat enim Abſalō Am-
non, eò quòd violaſſet Thamar ſororem ſuā.
23 Factum eſt autem poſt tempus biennii,
ut tonderentur oves Abſalom in Baalha-
ſor , quæ eſt juxta Ephraim : & vocavit
Abſalom omnes filios regis.
24 Venitque ad regem , & ait ad eum : Ec-
ce tondentur oves ſervi tui : veniat , oro ,
rex cum ſervis ſuis ad ſervum ſuum.
25 Dixitque rex ad Abſalom : Noli , fili
mi , noli rogare , ut veniamus omnes, &
gravemus te. Cùm autem cogeret eum, &
noluiſſet ire, benedixit ei.
26 Et ait Abſalom : Si non vis venire , ve-
niat , obſecro , nobiſcum ſaltem Amnon
frater meus. Dixitque ad eum rex : Non
eſt neceſſe, ut vadat tecum.
27 Coegit itaque Abſalom eum, & dimiſit F
cum eo Amnon , & univerſos filios regis.
Feceratque Abſalom convivium quaſi con-
vivium regis.
28 Præceperat autē Abſalom pueris ſuis, di-
cens: Obſervate, cùm temulentus fuerit Amnō
vino , & dixero vobis : Percutite eum, & in-
terficite: nolite timere: ego enim ſū, qui præ-
cipio vobis: roboramini, & eſtote viri fortes.
29 Fecerunt ergo pueri Abſalom adversùm
Amnon , ſicut præceperat eis Abſalom .
Surgenteſque omnes filii regis aſcenderunt
ſinguli mulas ſuas, & fugerunt.
30 Cùmque adhuc pergerent in itinere ,
fama pervenit ad David , dicens : Percuſ-
ſit Abſalom omnes filios regis , & non re-
manſit ex eis ſaltem unus.
31 Surrexit itaque rex , & ſcidit veſtimenta
ſua: & cecidit ſuper terram, & omnes ſervi il-
lius, qui aſſiſtebant ei, ſciderunt veſtimēta ſua.
32 Reſpondens autem Jonathas filius Sem-
maa fratris David , dixit : Ne æſtimet domi-
nus meus rex, quòd omnes pueri filii regis
occiſi ſint: Amnon ſolus mortuus eſt , quo-
niam in ore Abſalom erat poſitus , ex die ,
qua oppreſſit Thamar ſororem ejus.
33 Nunc ergo ne ponat dominus meus G
rex ſuper cor ſuum verbum iſtud, dicens:
Omnes filii regis occiſi ſunt : quoniam
Amnon ſolus mortuus eſt.
34 Fugit autem Abſalom : & elevavit
puer ſpeculator oculos ſuos, & aſpexit : &
ecce populus multus veniebat per iter de-
vium ex latere montis.
35 Dixit autē Jonadab ad regē: Ecce filii re-
gis adſunt : juxta verbū ſervi tui ſic factū eſt.
36 Cùmque ceſſaſſet loqui , apparuerunt &
filiis regis : & intrantes levaverunt vocem
ſuam , & fleverunt : ſed & rex, & omnes ſer-
vi ejus fleverunt ploratu magno nimis.
37 Porrò Abſalom fugiens , abiit ad Tho-
lomai filium Ammiud regem Geſſur. Luxit
ergo David filium ſuum cunctis diebus.
38 Abſalom autem cùm fugiſſet, & veniſ-
ſet in Geſſur, fuit tibi tribus annis.
39 Ceſſavitque rex David perſequi Abſa-
lom, eò quod conſolatus eſſet ſuper Am-
non interitu.

CAPUT XIV.

Abſalom mulieris Thecuitæ ſolertia revocari curat Joab à Geſſur in Jeruſalem: de pulchritudine, & filiis Abſalom, qui biennio poſt reditum faciem patris non vidit, donec meſſem Joab incendi juſſit.

1 Intelligens autem Joab filius Sarviæ , A
quòd cor regis verſum eſſet ad Abſalom,
2 Miſit Thecuam, & tulit inde mulierem
ſapientem : dixitque ad eam : Lugere te
ſimula , & induere veſte lugubri , & ne
ungaris oleo, ut ſis quaſi mulier jam plu-
rimo tempore lugens mortuum :
3 Et ingredieris ad regem & loqueris ad
eum ſermones hujuſcemodi. Poſuit autem
Joab verba in ore ejus.

4 Itaque cùm ingreſſa fuiſſet mulier Thecuitis ad regem, cecidit coram eo ſuper terram, & adoravit, & dixit: Serva me, rex.

5 Et ait ad eam rex: Quid cauſæ habes? Quæ reſpondit: Heu, mulier vidua ego ſum: mortuus eſt enim vir meus:

B 6 Et ancillæ tuæ erant duo filii: qui rixati ſunt adversùm ſe in agro, nulluſque erat, qui eos prohibere poſſet: & percuſſit alter alterum, & interfecit eum.

7 Et ecce conſurgens univerſa cognatio adversùm ancillam tuam, dicit: Trade eum, qui percuſſit fratrẽ ſuum, ut occidamus eum pro anima fratris ſui, quem interfecit, & deleamus hæredem: & quærunt extinguere ſcintillam meam, quæ relicta eſt, ut non ſuperſit viro meo nomen, & reliquiæ ſuper terram.

8 Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam, & ego jubebo pro te.

9 Dixitque mulier Thecuitis ad regem: In me, domine mi rex, ſit iniquitas, & in domum patris mei: rex autem, &
C thronus ejus ſit innocens.

10 Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, & ultrà non addet, ut tangat te.

11 Quæ ait: Recordetur rex Domini Dei ſui, ut non multiplicentur proximi ſanguinis ad ulciſcendum, & nequaquam interficiant filium meum. Qui ait: Vivit Dominus, quia non cadet de capillis filii tui ſuper terram.

12 Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad dñm meũ regem verbum. Et ait: Loquere.

13 Dixitque mulier: Quare cogitaſti hujuſcemodi rem contra populum Dei, & locutus eſt rex verbum iſtud, ut peccet, & non reducat ejectum ſuum?

14 Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur: * nec vult Deus perire animam, ſed retractat cogitans ne penitus pereat, qui abjectus eſt.

Ezec. 18. 32. & 33. 11.

D 15 Nunc igitur veni, ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc, præſente populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, ſi quo modo faciat rex verbum ancillæ ſuæ.

16 Et audivit rex, ut liberaret ancillam ſuam de manu omnium, qui volebant de hæreditate Dei delere me, & filium meum ſimul.

17 Dicat ergo ancilla tua, ut fiat verbum Domini mei regis ſicut ſacrificiũ. Sicut enim Angelus Dei, ſic eſt dominus meus rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur: unde & Dominus Deus tuus eſt tecum.

18 Et reſpondens rex, dixit ad mulierem: Ne abſcondas à me verbum, quod te interrogo.
E Dixitque ei mulier: Loquere, domine mi rex.

19 Et ait rex: Numquid manus Joab tecũ eſt in omnibus iſtis? Reſpondit mulier, & ait: Per ſalutem animæ tuæ, domine mi rex, nec ad ſiniſtram, nec ad dexteram eſt, ex omnibus his, quæ locutus eſt dominus meus rex: ſervus enim tuus Joab, ipſe præcepit mihi, & ipſe poſuit in os ancillæ tuæ omnia verba hæc.

20 Ut verterẽ figuram ſermonis hujus, ſervus tuus Joab præcepit iſtud. tu autẽ domine mi rex, ſapiens es, ſicut habet ſapientiam Angelus Dei, ut intelligas omnia ſuper terram.

21 Et ait rex ad Joab: Ecce placatus feci verbũ tuũ: vade ergo, & revoca puerũ Abſalom.

F 22 Cadenſque Joab ſuper faciem ſuam in terram, adoravit, & benedixit regi: & dixit Joab: Hodie intellexit ſervus tuus, quia inveni gratiam in oculis tuis, domine mi rex: feciſti enim ſermonem ſervi tui.

23 Surrexit ergo Joab, & abiit in Geſſur, & adduxit Abſalom in Jeruſalem.

24 Dixit autem rex: Revertatur in domum ſuam, & faciem meam non videat. Reverſus eſt itaque Abſalom in domum ſuam, & faciem regis non vidit.

25 Porrò ſicut Abſalom vir nõ erat pulcher in omni Iſrael, & decorus nimis: à veſtigio pedis uſq; ad vertice nõ erat in eo ulla macula.

26 Et quando tondebatur capillum (ſemel autem in anno tondebatur, quia gravabat eum cæſaries) ponderabat capillos capitis ſui ducentis ſiclis, pondere publico.

27 Nati ſunt autem Abſalom filii tres: & filia una nomine Thamar, elegantis formæ.

28 Manſitque Abſalom in Jeruſalem duobus annis, & faciem regis non vidit.

29 Miſit itaque ad Joab, ut mitteret eum ad regem: qui noluit venire ad eum. Cùmque ſecundò miſiſſet, & ille noluiſſet venire ad eũ, G

30 Dixit ſervis ſuis: Scitis agrum Joab juxta agrum meum, habentem meſſem hordei: ite igitur, & ſuccendite eum igni. Succenderunt ergo ſervi Abſalom ſegetem igni. Et venientes ſervi Joab, ſciſſis veſtibus ſuis, dixerunt, Succenderunt ſervi Abſalom partẽ agri igni.

31 Surrexitque Joab, & venit ad Abſalom in domum ejus, & dixit: Quare ſuccenderunt ſervi tui ſegetem meam igni?

32 Et reſpondit Abſalom ad Joab: Miſi ad te obſecrans, ut venires ad me, & mitterem te ad regem, & diceres ei: Quare veni de Geſſur? melius mihi erat ibi eſſe: obſecro ergo, ut videam faciem regis: quòd ſi memor eſt iniquitatis meæ, interficiat me.

33 Ingreſſus itaque Joab ad regem, nuntiavit ei omnia: vocatuſq; eſt Abſalom, & intravit ad regem, & adoravit ſuper faciem terræ coram eo: oſculatuſque eſt rex Abſalom.

CAPUT XV.

Abſalom, conciliato ſibi populi favore, adversùs patrem conjurat in Hebron, quem pater fugit, paucis eum arca remiſſis, & inter alios Chuſai remittitur, diſſipaturus conſilium Achitophel.

1 IGitur poſt hæc fecit ſibi Abſalom currus, & equites, & quinquaginta viros, qui præcederent eum. A

2 Et mane conſurgens Abſalom ſtabat juxta introitum portæ, & omnem virum, qui habebat negotium, ut veniret ad regis judicium, vocabat Abſalom ad ſe, & dicebat: De qua civitate es tu? Qui reſpondens ajebat: Ex una tribu Iſrael ego ſum ſervus tuus.

3 Reſpondebatque ei Abſalom: Videntur mihi ſermones tui boni, & juſti. Sed non eſt qui te audiat conſtitutus à rege. Dicebatque Abſalom:

4 Quis me conſtituat judicem ſuper terram, ut ad me veniant omnes, qui habent negotium, & juſte judicem? B

5 Sed & cùm accederet ad eum homo, ut ſalutaret illum, extendebat manum ſuam, & apprehendens, oſculabatur eum.

6 Faciebatque hoc omni Iſrael venienti ad judicium, ut audiretur à rege, & ſollicitabat corda virorum Iſrael.

7 Poſt quadraginta autem annos, dixit Ab-
ſalom ad regem David : Vadam, & reddam
vota mea, quæ vovi Domino in Hebron.
8 Vovens enim vovit ſervus tuus, cùm eſſet
in Geſſur Syriæ, dicens : Si reduxerit me Do-
minus in Jeruſalem, ſacrificabo Domino.
9 Dixitque ei rex David : Vade in pace.
Et ſurrexit, & abiit in Hebron.
10 Miſit autem Abſalom exploratores in
univerſas tribus Iſrael, dicens : Statim ut
audieritis clangorem buccinæ, dicite : Re-
C gnavit Abſalom in Hebron.
11 Porrò cùm Abſalom ierunt ducenti viri
de Jeruſalem vocati, euntes ſimplici corde,
& cauſam penitùs ignorantes.
12 Accerſivit quoque Abſalom Achitophel
Gilonitem conſiliarium David, de civitate
ſua Gilo. Cùmque immolaret victimas, fa-
cta eſt conjuratio valida, populuſque con-
currens augebatur cum Abſalom.
13 Venit igitur nuntius ad David, dicẽs : To-
to corde univerſus Iſrael ſequitur Abſalom.
14 Et ait David ſervis ſuis, qui erant cum
eo in Jeruſalem : Surgite, fugiamus ; neque
enim erit nobis effugium à facie Abſalom :
feſtinate egredi, ne fortè veniens occupet
nos, & impellat ſuper nos ruinam, & per-
cutiat civitatem in ore gladii.
15 Dixeruntque ſervi regis ad eum : Om-
nia, quæcumque præceperit Dominus noſter
rex, libenter exequemur ſervi tui.
D 16 Egreſſus eſt ergo rex, & univerſa domus
ejus, pedibus ſuis : & dereliquit rex decem
mulieres concubinas ad cuſtodiendã domum.
17 Egreſſuſque rex, & omnis Iſrael pe-
dibus ſuis, ſtetit procul à domo.
18 Et univerſi ſervi ejus ambulabant juxta
eum, & legiones Cerethi, & Phelethi, &
omnes Gethæi, pugnatores validi, ſexcenti
viri qui ſecuti eum fuerant de Geth pedites,
præcedebant regem.
19 Dixit autem rex ad Ethai Gethæum : Cur
venis nobiſcũ? revertere, & habita cum rege :
quia peregrinus es, & egreſſus es de loco tuo.
20 Heri veniſti, & hodie compelleris nobiſ-
cum egredi? ego autẽ vadam, quò iturus ſum :
revertere, & reduc tecum fratres tuos, & Do-
minus faciet tecum miſericordiam, & verita-
tem, quia oſtendiſti gratiam, & fidem.
21 Et reſpondit Ethai regi, dicens : Vivit Do-
minus, & vivit Dominus meus rex : quoniam
in quocumque loco fueris, domine mi rex, ſi-
E ve in morte, ſive in vita, ibi erit ſervus tuus.
22 Et ait David Ethai : Veni, & tranſi. Et
tranſivit Ethai Gethæus, & omnes viri, qui
cum eo erant, & reliqua multitudo.
23 Omneſque flebant voce magna, &
univerſus populus tranſibat : rex quoque
tranſgrediebatur torrentem Cedron, &
cunctus populus incedebat contra viam,
quæ reſpicit ad deſertum.
24 Venit autem & Sadoc ſacerdos, & uni-
verſi Levitæ cum eo portantes arcam fœderis
Dei, & depoſuerunt arcam Dei : & aſcendit
Abiathar, donec expletus eſſet omnis popu-
lus, qui egreſſus fuerat de civitate.
25 Et dixit rex ad Sadoc : Reporta arcam
Dei in urbem : ſi invenero gratiam in oculis
Domini, reducet me, & oſtendet mihi eam,
& tabernaculum ſuum.
26 Si autem dixerit mihi : Non places : præ-
ſtò ſum, faciat, quod bonum eſt coram ſe.
27 Et dixit rex ad Sadoc ſacerdotem : O
Videns, revertere in civitatem in pace : & F
Achimaas filius tuus, & Jonathas filius A-
biathar, duo filii veſtri, ſint vobiſcum.
28 Ecce ego abſcondar in cãpeſtribus deſer-
ti, donec veniat ſermo à vobis indicans mihi.
29 Reportaverunt ergo Sadoc, & Abiathar
arcam Dei in Jeruſalem : & manſerunt ibi.
30 Porrò David aſcendebat Clivum olivarũ,
ſcandens, & flens, nudis pedibus incedens, &
operto capite, ſed & omnis populus, qui erat
cum eo, operto capite aſcendebat plorans.
31 Nuntiatum eſt autem David, quòd &
Achitophel eſſet in conjuratione cum Ab-
ſalom, dixitque David : Infatua, quæſo,
Domine, conſilium Achitophel.
32 Cùmque aſcenderet David ſummitatem G
montis, in quo adoraturus erat Dominum
ecce occurrit ei Chuſai Arachites, ſciſſa ve-
ſte, & terra pleno capite.
33 Et dixit ei David : Si veneris mecum,
eris mihi oneri :
34 Si autem in civitatem revertaris, & di-
xeris Abſalom : Servus tuus ſum, rex : ſicut
fui ſervus patris tui, ſic ero ſervus tuus : diſ-
ſipabis conſilium Achitophel.
35 Habes autem tecum Sadoch, & Abia-
thar ſacerdotes : & omne verbum, quod-
cumque audieris de domo regis, indicabis
Sadoc, & Abiathar Sacerdotibus.
36 Sunt autem cum eis duo filii eorum,
Achimaas filius Sadoc, & Jonathas filius
Abiathar, & mittetis per eos ad me om-
ne verbum, quod audieritis.
37 Veniente ergo Chuſai amico David in ci-
vitatẽ, Abſalom quoq; ingreſſus eſt Jeruſalem.

C A P U T XVI.

*Sibæ cibaria adferenti, ac detractori con-
fert bona Miphiboſeth. Semei maledicen-
tem occidi vetat. Abſalom Jeruſalem in-
greſſus, conſilio Achitophel ad concubi-
nas patris ſui publicè ingreditur.*

1 CUmque David tranſiſſet paululùm A
montis verticem, apparuit Siba puer
Miphiboſeth in occurſum ejus cum duobus
aſinis, qui onerati erant ducentis panibus,
& centum alligaturis uvæ paſſæ, & centum
maſſis palatharum, & utre vini.
2 Et dixit rex Sibæ : Quid ſibi volunt hæc?
Reſponditque Siba : Aſini, domeſticis re-
gis, ut ſedeant : panes, & palathæ, ad
veſcendum pueris tuis : vinum autem ut
bibat, ſi quis defecerit in deſerto.
3 Et ait rex : Ubi eſt filius domini tui?
* Reſponditque Siba Regi : Remanſit in * Infr. 9 a.
Jeruſalem, dicens : Hodie reſtituet mihi
domus Iſrael regnum patris mei.
4 Et ait rex Sibæ : Tua ſint omnia, quæ fue-
runt Miphiboſeth. Dixitque Siba : Oro, ut
inveniam gratiam coram te, domine mi rex.
5 Venit ergo rex David uſque Bahurim : &
ecce egrediebatur inde vir de cognatione
domus Saul, nomine Semei, filius Gera, pro-
cedebatque egrediens, * & maledicebat, * 3. Reg. 2.
6 Mittebatque lapides contra David, &
contra univerſos ſervos regis David : omnis
autem populus, & univerſi bellatores, à
dextero, & à ſiniſtro latere regis incedebant.

7 Ita autem loquebatur Semei, cùm malediceret regi: Egredere, egredere, vir ſanguinum, & vir Belial.

8 Reddidit tibi Dominus univerſum ſanguinem domus Saul: quoniam invaſiſti regnum pro eo, & dedit Dominus regnum in manu Abſalom filii tui: & ecce premunt te mala tua, quoniam vir ſanguinum es.

9 Dixit autem Abiſai filius Sarviæ regi: Quare maledicit canis hic mortuus domino meo regi? vadam, & amputabo caput ejus.

10 Et ait rex: Quid mihi, & vobis eſt, filii Sarviæ? dimittite eũ, ut maledicat. Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David: & quis eſt, qui audeat dicere, quare ſic fecerit?

C 11 Et ait rex Abiſai, & univerſis ſervis ſuis: Ecce filius meus, qui egreſſus eſt de utero meo, quærit animam meam: quantò magis nunc filius Jemini? dimittite eum, ut maledicat juxta præceptum Domini:

12 Si fortè reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna.

13 Ambulabat itaque David, & ſocii ejus per viam cum eo. Semei autem per jugum montis ex latere, contra illum gradiebatur, maledicens, & mittens lapides adverſùm eum, terramque ſpargens.

14 Venit itaque rex, & univerſus populus cum eo laſſus, & refocillati ſunt ibi.

15 Abſalom autem, & omnis populus ejus ingreſſi ſunt Jeruſalẽ, ſed & Achitophel cũ eo.

16 Cùm autem veniſſet Chuſai Arachites amicus David ad Abſalom, locutus eſt ad eum: Salve rex, ſalve rex.

D 17 Ad quem Abſalom: Hæc eſt, inquit, gratia tua ad amicum tuum? quare non iviſti cum amico tuo?

18 Reſponditque Chuſai ad Abſalom: Nequaquam: quia illius ero, quem elegit Dominus, & omnis hic populus, & univerſus Iſrael, & cum eo manebo.

19 Sed ut & hoc inferam, cui ergo ſerviturus ſum? nonne filio regis? ſicut parui patri tuo, ita parebo & tibi.

20 Dixit autem Abſalom ad Achitophel: Inite conſilium, quid agere debeamus.

21 Et ait Achitophel ad Abſalom: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimiſit ad cuſtodiendam domum: ut cùm audierit omnis Iſrael, quòd fœdaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum.

* Sup. 12,11. 22 * Tetenderunt ergo Abſalom tabernaculum in ſolario, ingreſſuſque eſt ad concubinas patris ſui coram univerſo Iſrael.

23 Conſilium autẽ Achitophel, quod dabat in diebus illis, quaſi ſi quis conſuleret Deum: ſic erat omne conſilium Achitophel, & cùm eſſet cum David, & cùm eſſet cum Abſalom.

CAPUT XVII.

Chuſai diſſipat conſilium Achitophelis, de obruendo ſtatim Davide, idque per nuntios indicat Davidi, qui conſilio Chuſai tranſit Jordanẽ, quare ſe ſuſpendit Achitophel: tres amici David munera adferũt, ne ejus populus neceſſariis egens deficeret.

A 1 DIxit ergo Achitophel ad Abſalom: Eligam mihi duodecim millia virorum, & conſurgens perſequar David hac nocte.

2 Et irruens ſuper eum (quippe qui laſſus eſt, & ſolutis manibus) percutiam eum: cùmque fugerit omnis populus, qui cum eo eſt, percutiam regem deſolatum.

3 Et reducam univerſum populum, quomodò unus homo reverti ſolet: unum enim virum tu quæris, & omnis populus erit in pace.

4 Placuitque ſermo ejus Abſalom, & cunctis majoribus natu Iſrael.

5 Ait autem Abſalom: Vocate Chuſai Arachitem, & audiamus, quid etiam ipſe dicat.

6 Cùmque veniſſet Chuſai ad Abſalom, ait Abſalom ad eum: Hujuſcemodi ſermonem locutus eſt Achitophel: facere debemus, an non? quod das conſilium? B

7 Et dixit Chuſai ad Abſalom: Non eſt bonũ conſilium, quod dedit Achitophel hac vice.

8 Et rurſum intulit Chuſai: Tu noſti patrem tuum, & viros, qui cum eo ſunt, eſſe fortiſſimos, & amaro animo, veluti ſi urſa raptis catulis in ſaltu ſæviat: ſed & pater tuus vir bellator eſt, nec morabitur cum populo.

9 Forſitan nunc latitat in foveis, aut in uno, quo voluerit, loco: & cùm ceciderit unus quilibet in principio, audiet quicumque audierit, & dicet: Facta eſt plaga in populo, qui ſequebatur Abſalom.

10 Et fortiſſimus quiſque, cujus cor eſt quaſi leonis, pavore ſolvetur: ſcit enim omnis populus Iſrael fortem eſſe patrem tuum, & robuſtos omnes, qui cum eo ſunt.

11 Sed hoc mihi videtur rectum eſſe conſilium: Congregetur ad te univerſus Iſrael, à Dan uſque Berſabee, quaſi arena maris innumerabilis: & tu eris in medio eorum. C

12 Et irruemus ſuper eum in quocumque loco inventus fuerit: & operiemus eũ, ſicut cadere ſolet ros ſuper terrã, & non relinquemus de viris, qui cum eo ſunt, ne unum quidem.

13 Quod ſi urbem aliquam fuerit ingreſſus, circumdabit omnis Iſrael civitati illi funes, & trahemus eam in torrentem, ut non reperiatur ne calculus quidem ex ea.

14 Dixitque Abſalom, & omnes viri Iſrael: Melius eſt conſilium Cuſai Arachitæ conſilio Achitophel: Domini autem nutu diſſipatum eſt conſilium Achitophel utile, ut induceret Dominus ſuper Abſalom malum. D

15 Et ait Chuſai Sadoc, & Abiathar ſacerdotibus: Hoc, & hoc modo conſilium dedit Achitophel Abſalom, & ſenioribus Iſrael: & ego tale, & tale dedi conſilium.

16 Nunc ergo mittite citò, & nuntiate David, dicentes: Ne moreris nocte hac in campeſtribus deſerti, ſed abſque dilatione tranſgredere: ne fortè abſorbeatur rex, & omnis populus, qui cum eo eſt.

17 Jonathas autem, & Achimaas ſtabant juxta fontem Rogel: abiit ancilla, & nuntiavit eis: & illi profecti ſunt, ut referrent ad regem David nuntium: non enim poterant videri, aut introire, civitatem. E

18 Vidit autem eos quidam puer, & indicavit Abſalom: illi verò concito gradu ingreſſi ſunt domum cujuſdam viri in Bahurim, qui habebat puteum in veſtibulo ſuo, & deſcenderunt in eum.

19 Tulit autem mulier, & expandit velamen ſuper os putei, quaſi ſiccans ptiſanas, & ſic latuit res.

20 Cùmque veniſſent ſervi Abſalom in do-

F muri, ad mulierem dixerunt: Ubi eſt Achimaas, & Jonathas? Et reſpondit eis mulier: Tranſierunt feſtinanter, guſtata paululùm aqua. At hi, qui quærebant, cùm non repeiiſſent, reverſi ſunt in Jeruſalem.

21 Cùmque abiiſſent, aſcenderunt illi de puteo, & pergentes nuntiaverunt regi David, & dixerunt: Surgite, & tranſite citò fluvium: quoniam hujuſcemodi dedit conſilium contra vos Achitophel.

22 Surrexit ergo David, & omnis populus, qui cum eo erat, & tranſierunt Jordanem, donec diluceſceret: & ne unus quidem reſiduus fuit, qui non tranſiſſet fluvium.

23 Porrò Achitophel videns, quòd nõ fuiſſet factũ conſilium ſuum, ſtravit aſinũ ſuum, ſurrexitq; & abiit in domum ſuam, & in civitatem ſuam: & diſpoſita domo ſua, ſuſpendio interiit, & ſepultus eſt in ſepulchro patris ſui.

24 David autem venit in caſtra, & Abſalom tranſivit Jordanem, ipſe, & omnes viri Iſrael cum eo.

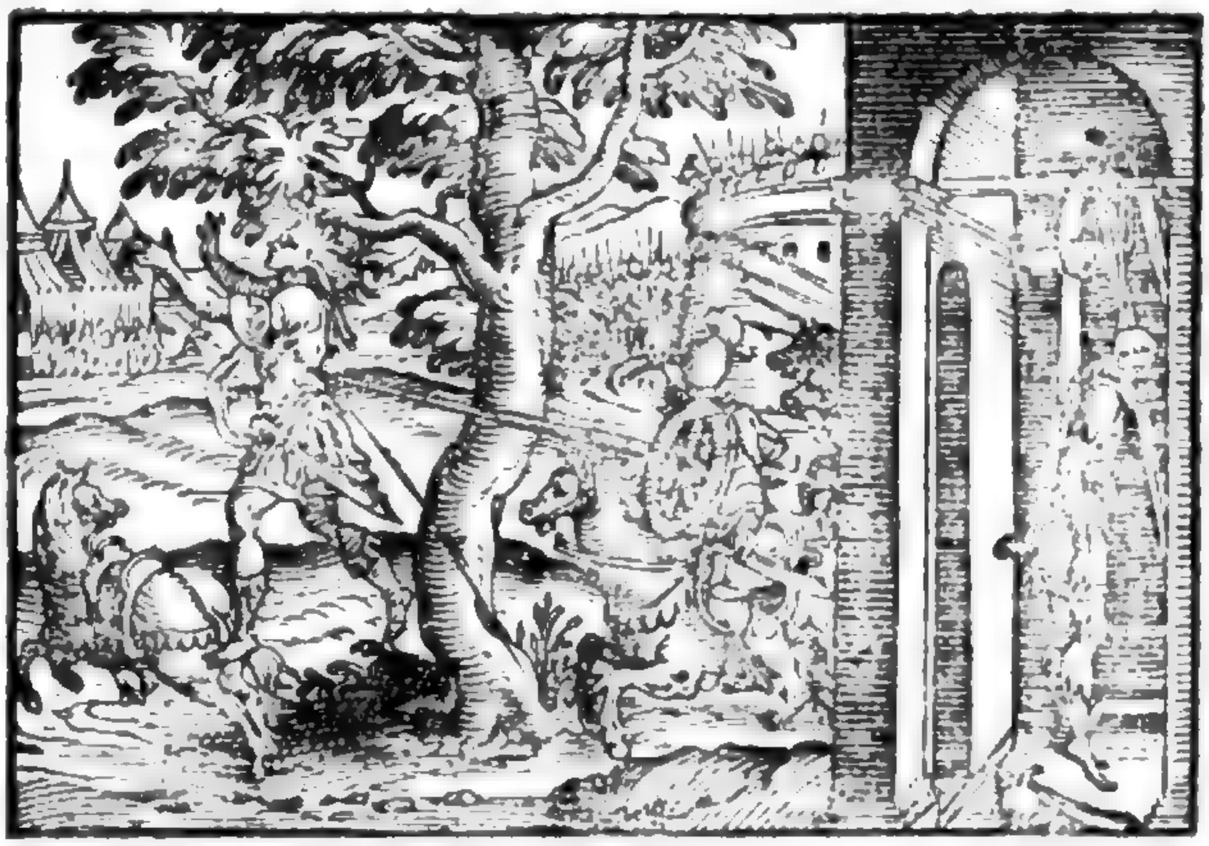
25 Amaſam verò conſtituit Abſalom pro Joab ſuper exercitum. Amaſa autem erat filius viri, qui vocabatur Jetra de Jeſraeli, qui ingreſſus eſt ad Abigail filiam Naas, ſororem Sarviæ, quæ fuit mater Joab. G

26 Et caſtrametatus eſt Iſrael cum Abſalom in Terra Galaad.

27 Cùmque veniſſet David in Caſtra, Sobi filius Naas de Rabbath filiorum Ammon, & Machir filius Ammihel de Lodabar, & Berzellai Galaadites de Rogelim,

28 Obtulerunt ei ſtratoria, & tapetia, & vaſa fictilia, frumentum, & hordeum, & farinam, & polentã, & fabam, & lentem, & frixum cicer,

29 Et mel, & butyrum, oves, & pingues vitulos, dederuntq; David, & populo, qui cum eo erat, ad veſcendum: ſuſpicati enim ſunt, populum fame, & ſiti fatigari in deſerto.

CAPUT XVIII.

Abſalom victus prælio, & de quercu pendens ab Joab transfoditur, quod audiens David, amarè eum flevit.

A 1 IGitur conſiderato David populo ſuo cõſtituit ſuper eos tribunos, & centuriones,

2 Et dedit populi tertiam partem ſub manu Joab, & tertiam partem ſub manu Abiſai filii Sarviæ fratris Joab, & tertiam partem ſub manu Ethai, qui erat de Geth: dixitque rex ad populum: Egrediar & ego vobiſcum.

3 Et reſpondit populus: Non exibis: ſive enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit: ſive media pars ceciderit e nobis non ſatis curabunt: quia tu unus pro decem millibus computaris: melius eſt igitur, ut ſis nobis in urbe præſidio.

4 Ad quos rex ait: Quod vobis videtur rectum, hoc faciam. Stetit ergo rex juxta portam: egrediebaturque populus per turmas ſuas, centeni, & milleni.

B 5 Et præcepit rex Joab, & Abiſai, & Ethai, dicens: Servate mihi puerum Abſalom. Et omnis populus audiebat præcipientem regem cunctis principibus pro Abſalom.

6 Itaque egreſſus eſt populus in campum contra Iſrael, & factum eſt prælium in ſaltu Ephraim.

7 Et cæſus eſt ibi populus Iſrael ab exercitu David, factaque eſt plaga magna in die illa, viginti millium.

8 Fuit autem ibi prælium diſperſum ſuper faciem omnis terræ, & multo plures erant, quos ſaltus conſumpſerat de populo, quàm hi, quos voraverat gladius in die illa.

9 Accidit autem, ut occurreret Abſalom ſervis David, ſedens mulo: cùmque ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum & magnam, adhæſit caput ejus quercui: & illo ſuſpenſo inter cœlum, & terram, mulus, cui inſederat, pertranſivit.

10 Vidit autem hoc quiſpiam, & nuntiavit Joab, dicẽs: Vidi Abſalõ pendere de quercu. C

11 Et ait Joab viro, qui nuntiaverat ei: Si vidiſti, quare non confodiſti eum cum terra, & ego dediſſem tibi decem argenti ſiclos, & unum balteum?

12 Qui dixit ad Joab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium regis:

audientibus enim nobis præcepit rex tibi, & Abiſai, & Ethai, dicens: Cuſtodite mihi puerum Abſalom.

13 Sed & ſi feciſſem contra animam meam audacter, nequaquam hoc regem latere potuiſſet, & tu ſtares ex adverſo.

D 14 Et ait Joab: Non ſicut tu vis, ſed aggrediar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu ſua, & infixit eas in corde Abſalom: cùmque adhuc palpitaret hærens in quercu,

15 Cucurrerunt decem juvenes armigeri Joab, & percutientes interfecerunt eum.

16 Cecinit autem Joab buccina, & retinuit populum, ne perſequeretur fugientem Iſrael, volens parcere multitudini.

17 Et tulerunt Abſalom, & projecerunt eum in ſaltu, in foveam grandem, & comportaverunt ſuper eum acervũ lapidũ magnũ nimis: omnis autem Iſrael fugit in tabernacula ſua.

18 Porrò Abſalom erexerat ſibi, cùm adhuc viveret, titulum, qui eſt in Valle regis: dixerat enim: Non habeo filium, & hoc erit monimentum nominis mei. Vocavitque titulum nomine ſuo, & appellatur Manus Abſalom, uſque ad hanc diem.

E 19 Achimaas autem filius Sadoc, ait: Curram, & nuntiabo regi, quia judicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum ejus.

20 Ad quem Joab dixit: Non eris nuntius in hac die, ſed nuntiabis in alia; hodie nolo te nuntiare, filius enim regis eſt mortuus.

21 Et ait Joab Chuſi: Vade, & nũtia regi, quæ vidiſti. Adoravit Chuſi Joab, & cucurrit.

22 Rurſus autem Achimaas filius Sadoc dixit ad Joab: Quid impedit, ſi etiam ego curram poſt Chuſi? Dixitque ei Joab: Quid vis currere, fili mi? non eris boni nuntii bajulus.

23 Qui reſpondit: Quid enim ſi cucurrero? Et ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendii, tranſivit Chuſi.

24 David autem ſedebat inter duas portas: ſpeculator verò, qui erat in faſtigio portæ ſuper murum, elevans oculos, vidit hominem currentem ſolum.

25 Et exclamans indicavit regi: dixitque rex: Si ſolus eſt, bonus eſt nuntius in ore ejus. Properante autẽ illo, & accedente propiùs,

F 26 Vidit ſpeculator hominem alterum currentem, & vociferans in culmine, ait: Apparet mihi alter homo currens ſolus. Dixitque rex: Et iſte bonus eſt nuntius.

27 Speculator autem: Contemplor, ait, curſum prioris, quaſi curſum Achimaas filii Sadoc. Et ait rex: Vir bonus eſt, & nuntium portans bonum venit.

28 Clamans autem Achimaas, dixit ad regẽ: Salve, rex. Et adorans regẽ coram eo pronus in terram, ait: Benedictus Dominus Deus tuus, qui concluſit homines, qui levaverunt manus ſuas contra dominum meum regem.

G 29 Et ait rex: Eſtne pax puero Abſalom? Dixitque Achimaas: Vidi tumultum magnum, cùm mitteret Joab ſervus tuus, ô rex, me ſervum tuum: neſcio aliud.

30 Ad quem rex: Tranſi, ait, & ſta hìc. Cùmque ille tranſiſſet, & ſtaret,

31 Apparuit Chuſi, & veniens ait: Bonum apporto nuntium, domine mi rex: judicavit enim pro te Dominus hodie de manu omnium, qui ſurrexerunt contra te.

32 Dixit autem rex ad Chuſi: Eſtne pax puero Abſalom? cui reſpondens Chuſi: Fiant, inquit, ſicut puer inimici domini mei regis, & univerſi, qui conſurgunt adverſus eum in malum.

33 Contriſtatus itaque rex, aſcendit cœnaculum portæ, & flevit: Et ſic loquebatur vadens: * Fili mi Abſalom, Abſalom fili mi: quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te, Abſalom fili mi, fili mi Abſalom? *Infra 19. 4

CAPUT XIX.

David Joab verbis commotus ceſſat plangere Abſalom, & ſuos conſpiratores ſibi reconciliat, & à viris Juda in Jeruſalem reducitur, ac Semei veniam precanti ignoſcit, & Mephiboſeth recipit, jubens, ut agros cum Siba dividat: vale dicit ipſi Berzellai retinens ſecum Chamaam. Iſrael autem cum Juda pro Davide acriter contendit.

1 Nuntiatum eſt autem Joab, quòd rex fleret, & lugeret filium ſuum: A

2 Et verſa eſt victoria in luctum in die illa omni populo: audivit enim populus in die illa dici: Dolet rex ſuper filio ſuo.

3 Et declinavit populus in die illa ingredi civitatem, quomodò declinare ſolet populus verſus, & fugiens de prælio.

4 Porrò rex operuit caput ſuum, & clamabat voce magna: Fili mi Abſalom, Abſalom fili mi.

5 Ingreſſus ergo Joab ad regem in domum, dixit: Confudiſti hodie vultus omnium ſervorum tuorum, qui ſalvam fecerunt animam tuam, & animam filiorum tuorum, & filiarum tuarum, & animam uxorum tuarum, & animam concubinarum tuarum.

6 Diligis odientes te, & odio habes diligentes te: & oſtendiſti hodie, quia non curas de ducibus tuis, & de ſervis tuis: & verè cognovi modò, quia ſi Abſalom viveret, & omnes nos occubuiſſemus, tunc placeret tibi.

7 Nunc igitur ſurge, & procede, & alloquens ſatisfac ſervis tuis: juro enim tibi per Dominum, quòd ſi non exieris, ne unus quidem remanſurus ſit tecũ nocte hac: & pejus erit hoc tibi, quàm omnia mala, quæ venerunt ſuper te, ab adoleſcentia tua uſque in præſens. B

8 Surrexit ergo rex, & ſedit in porta: & omni populo nuntiatum eſt, quòd rex ſederet in porta: venitque univerſa multitudo coram rege: Iſrael autem fugit in tabernacula ſua.

9 Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Iſrael, dicens: Rex liberavit nos de manu inimicorum noſtrorum, ipſe ſalvavit nos de manu Philiſthinorum: & nunc fugit de terra propter Abſalom.

10 Abſalom autem, quem unximus ſuper nos, mortuus eſt in bello: uſquequò ſiletis & non reducitis regem?

11 Rex verò David miſit ad Sadoc, & Abiathar ſacerdotes, dicens: Loquimini ad majores natu Juda, dicentes: Cur venitis noviſſimi ad reducendum regem in domum ſuam. (Sermo autem omnis Iſrael pervenerat ad regem in domo ejus.) C

12 Fratres mei vos, os meum, & caro mea vos, quare noviſſimi reducitis regem?

13 Et Amaſæ dicite: Nonne os meum, & caro mea es? Hæc faciat mihi Deus, & hæc

addat,

addat, ſi non magiſter militiæ fueris coram me omni tempore pro Joab.

14 Et inclinavit cor omnium virorum Juda, quaſi viri unius: miſeruntque ad regem, dicentes: Revertere tu, & omnes ſervi tui.

15 Et reverſus eſt rex: & venit uſque ad Jordanem, & omnis Juda venit uſque in Galgalam, ut occurreret regi, & traduceret eum Jordanem.

* 3. Reg. 2. 8.

16 * Feſtinavit autem Semei filius Gera filii Jemini de Bahurim, & deſcendit cum viris Juda in occurſum regis David

D

17 Cum mille viris de Benjamin, & Siba puer de domo Saul: & quindecim filii ejus, ac viginti ſervi erant cum eo: & irrumpentes Jordanem, ante regem

18 Tranſierunt vada, ut traducerent domum regis, & facerent juxta juſſionem ejus: Semei autem filius Gera proſtratus coram rege, cùm jam tranſiſſet Jordanem

19 Dixit ad eum: Ne reputes mihi, Domine mi, iniquitatem, neque memineris injuriarum ſervi tui in die, qua egreſſus es, domine mi rex, de Jeruſalē, neque ponas rex in corde tuo.

20 Agnoſco enim ſervus tuus peccatum meum: & idcircò hodie primus veni de omni domo Joſeph, deſcendique in occurſum domini mei regis.

21 Reſpondens verò Abiſai filius Sarviæ, dixit: Numquid pro his verbis non occidetur Semei: quia maledixit chriſto Domini?

22 Et ait David: Quid mihi, & vobis, filii Sarviæ? cur efficimini mihi hodie in ſathan? ergo ne hodie interficietur vir in Iſrael? an ignoro hodie me factum regem ſuper Iſrael?

E

23 Et ait rex Semei: Non morieris. Juravitque ei.

24 Miphiboſeth quoque filius Saul deſcendit in occurſum regis, illotis pedibus, & intonſa barba: veſteſque ſuas non laverat à die, qua egreſſus fuerat rex, uſque ad diem reverſionis ejus in pace.

25 Cùmq; Jeruſalem occurriſſet regi, dixit ei rex: Quare non veniſti mecum, Miphiboſeth?

26 Et reſpondens ait: Domine mi rex, ſervus meus contempſit me: dixique ei ego famulus tuus, ut ſterneret mihi aſinum, & aſcendens abirem cum rege: claudus enim ſum ſervus tuus.

* Sup. 16. 3.

27 * Inſuper & accuſavit me ſervum tuum ad te dominum meum regem: tu autem, domine mi rex, ſicut angelus Dei es, fac, quod placitum eſt tibi.

28 Neque enim fuit domus patris mei, niſi morti obnoxia domino meo regi: tu autem poſuiſti me ſervum tuum inter convivas menſæ tuæ: quid ergo habeo juſtæ querelæ? aut quid poſſum ultrà vociferari ad regem?

29 Ait ergo ei rex: Quid ultrà loqueris? fixum eſt, quod locutus ſum: tu, & Siba dividite poſſeſſiones.

F

30 Reſponditque Miphiboſeth regi: Etiam cuncta accipiat, poſtquam reverſus eſt dominus meus rex pacificè in domum ſuam.

31 Berzellai quoque Galaadites, deſcendens de Rogelim, traduxit regem Jordanem, paratus etiam ultra fluvium proſequi eum.

* 3. Reg. 2. 7.

32 * Erat autem Berzellai Galaadites ſenex valde, id eſt, octogenarius, & ipſe præbuit alimenta regi, cùm moraretur in caſtris: fuit quippe vir dives nimis.

33 Dixit itaq; rex ad Berzellai: Veni mecum, ut requieſcas ſecurus mecum in Jeruſalem.

34 Et ait Berzellai ad regem: Quot ſunt dies annorum vitæ meæ, ut aſcendam cum rege in Jeruſalem?

35 * Octogenarius ſum hodie: numquid vigent ſenſus mei ad diſcernendum ſuave, aut amarum? aut delectare poteſt ſervum tuum cibus, & potus? vel audire poſſum ultrà vocem cantorum, atque cantatricum? quare ſervus tuus ſit oneri domino meo regi? * Pſ. 89. 10.

36 Paululùm procedam famulus tuus ab Jordane tecum: non indigeo hac viciſſitudine:

37 Sed obſecro, ut revertar ſervus tuus, & moriar in civitate mea & ſepeliar juxta ſepulchrū patris mei & matris meę. Eſt autē ſervus tuus Chamaam, ipſe vadat tecum, domine mi rex, & fac ei, quidquid tibi bonum videtur.

38 Dixit itaque ei rex: Mecum tranſeat Chamaam, & ego faciam ei, quidquid tibi placuerit, & omne, quod petieris à me, impetrabis. G

39 Cùmque tranſiſſet univerſus populus, & rex Jordanem, oſculatus eſt rex Berzellai, & benedixit ei: & ille reverſus eſt in locū ſuum.

40 Tranſivit ergo rex in Galgalam, & Chamaam cum eo: omnis autem populus Juda traduxerat regem, & media tantùm pars adfuerat de populo Iſrael.

41 Itaque omnes viri Iſrael concurrentes ad regem dixerunt ei: Quare te furati ſunt fratres noſtri viri Juda, & traduxerunt regem, & domum ejus Jordanem, omneſque viros David cum eo?

42 Et reſpondit omnis vir Juda ad viros Iſrael: Quia mihi propior eſt rex: cur iraſceris ſuper hac re? numquid comedimus aliquid ex rege, aut munera nobis data ſunt?

43 Et reſpōdit vir Iſrael ad viros Juda, & ait: Decem partibus major ego ſum apud regem, magiſque ad me pertinet David quàm ad te: cur feciſti mihi injuriam, & nō mihi nuntiatū eſt priori, ut reducerem regem meum? Duriùs autem reſponderunt viri Juda viris Iſrael.

CAPUT XX.

Joab cum fratre Abiſai perſequens Sebam filium Bochri moventem contra David ſeditionem in Iſrael, Amaſam in via occidit, tandemque ab obſidione Abelæ, miſſo Sebæ per murum capite, diſcedit.

1 Accedit quoque, ut ibi eſſet vir Belial, nomine Seba, filius Bochri, vir Jemineus: & cecinit buccina, & ait: Non eſt nobis pars in David, neque hæreditas in filio Iſai: revertere in tabernacula tua, Iſrael. A

2 Et ſeparatus eſt omnis Iſrael à David, ſecutuſq; eſt Seba filium Bochri: viri autē Juda adhæſerūt regi ſuo à Jordane ſuper Jeruſalē.

3 Cùmq; veniſſet rex in domum ſuam in Jeruſalem, tulit decē mulieres concubinas, quas dereliquerat ad cuſtodiēdam domum, & tradidit eas in cuſtodiam, alimenta eis præbens: & non eſt ingreſſus ad eas, ſed erant clauſæ uſq; in diem mortis ſuæ in viduitate viventes.

4 Dixit autem rex Amaſæ: Convoca mihi omnes viros Juda in diem tertium, & tu adeſto præſens. B

5 Abiit ergo Amaſa, ut convocaret Judam, & moratus eſt extra placitum, quod ei conſtituerat rex.

6 Ait

6 Ait autem David ad Abiſai: Nunc magis
afflicturus eſt nos Seba filius Bochri quam
Abſalon: tolle igitur ſervos domini tui, &
perſequere eum, ne forte inveniat civitates
munitas, & effugiat nos.
7 Egreſſi ſunt ergo cum eo viri Joab, Ce-
rethi quoque, & Phelethi: & omnes robu-
ſti exierunt de Jeruſalem ad perſequendum
Seba filium Bochri.
C 8 Cùmque illi eſſent juxta lapidem gran-
dem, qui eſt in Gabaon, Amaſa veniens oc-
currit eis. Porrò Joab veſtitus erat tunica
ſtricta ad menſuram habitus ſui, & deſuper
accinctus gladio dependente uſque ad ilia,
in vagina, qui fabricatus levi motu egredi
poterat, & percutere.
9 Dixit itaque Joab ad Amaſam: Salve, mi
* 3 Regum 2. 5. frater. * Et tenuit manu dextera mentum
Amaſæ, quaſi oſculans eum.
10 Porrò Amaſa non obſervavit gladium,
quem habebat Joab, qui percuſſit eum in la-
tere, & effudit inteſtina ejus in terram, nec
ſecundum vulnus appoſuit, & mortuus eſt.
Joab autem, & Abiſai frater ejus, perſecuti
ſunt Seba filium Bochri.
D 11 Intereà quidam viri, cùm ſtetiſſent juxta
cadaver Amaſæ, de ſociis Joab, dixerunt: Ec-
ce, qui eſſe voluit pro Joab comes David.
12 Amaſa autem conſperſus ſanguine, jace-
bat in media via. Vidit hoc quidam vir,
quòd ſubſiſteret omnis populus ad viden-
dum eum, & amovit Amaſam de via in
agrum, operuitque eum veſtimento, ne
ſubſiſterent tranſeuntes propter eum.
13 Amoto ergo illo de via, tranſibat
omnis vir ſequens Joab ad perſequendum
Seba filium Bochri.
14 Porrò ille tranſierat per omnes tribus
Iſrael in Abelam, & Bethmaacha: omneſ-
que viri electi congregati fuerant ad eum.
E 15 Venerunt itaque, & oppugnabant eum
in Abela, & in Bethmaacha, & circumdede-
runt munitionibus civitatem, & obſeſſa eſt
urbs: omnis autem turba, quæ erat cum Joab,
moliebatur deſtruere muros.
16 Et exclamavit mulier ſapiens de civi-
tate: Audite, audite, dicite Joab: Ap-
propinqua huc, & loquar tecum.
17 Qui cùm acceſſiſſet ad eam, ait illi:
Tu es Joab? Et ille reſpondit: Ego. Ad
quem ſic locuta eſt: Audi ſermones an-
F cillæ tuæ. Qui reſpondit: Audio.
18 Rurſumque illa: Sermo, inquit, diceba-
tur in veteri proverbio: Qui interrogant,
interrogent in Abela: & ſic perficiebant.
19 Nonne ego ſum, quæ reſpondeo verita-
tem in Iſrael, & tu quæris ſubvertere civita-
tem, & evertere matrem in Iſrael? Quare
præcipitas hæreditatem Domini?
20 Reſpondenſque Joab, ait: Abſit, abſit
hoc à me: non præcipito, neque demolior.
21 Non ſic ſe habet res, ſed homo de mon-
te Ephraim Seba, filius Bochri cognomine,
levavit manum ſuam contra regem David:
tradite illum ſolum, & recedemus à civita-
te. Et ait mulier ad Joab: Ecce caput ejus
mittetur ad te per murum.
G 22 Ingreſſa eſt ergo ad omnem populum, &
locuta eſt eis ſapienter: qui abſciſſum caput
Seba filii Bochri projecerunt ad Joab, & ille
cecinit tuba, & receſſerunt ab urbe,
unuſquiſque in tabernacula ſua: Joab au-
tem reverſus eſt Jeruſalem ad regem.
23 * Fuit ergo Joab ſuper omnem exerci- * Sup. 8. 16.
tum Iſrael: Banajas autem filius Jojadæ ſu-
per Cerethæos, & Phelethæos.
24 Aduram verò ſuper tributa: porrò Jo-
ſaphat filius Ahilud à commentariis.
25 Siva autem, ſcriba: Sadoc verò, &
Abiathar, ſacerdotes.
26 Ira autem Jairites erat ſacerdos David.

CAPUT XXI.

*Immiſſa propter Saulis in Gabaonitas in-
juſtam ſævitiam fame triennali, ad il-
lorum petitionem David Saulis reli-
quias, præter Miphiboſeth tradit, ut
crucifigerentur, quarum oſſa unà cum
Saulis, & Jonathæ oſſibus jubet ſepul-
turæ tradi: narrantur & quatuor bel-
la Davidis adverſùs Philiſthæos.*

1 FActa eſt quoque fames in diebus David A
tribus annis jugiter: & conſuluit Da-
vid oraculum Domini. Dixitque Dominus:
Propter Saul, & domum ejus ſanguinum,
quia occidit Gabaonitas.
2 Vocatis ergo Gabaonitis rex, dixit ad eos:
(Porrò Gabaonitæ non erant de filiis Iſrael,
ſed reliquiæ Amorrhæorum: *filii quippe Iſ-
rael juraverant eis, & voluit Saul percutere * Joſ. 9. 16.
eos zelo, quaſi pro filiis Iſrael, & Juda.)
3 Dixit ergo David ad Gabaonitas: Quid
faciam vobis? & quod erit veſtri piaculum,
ut benedicatis hæreditati Domini?
4 Dixeruntque ei Gabaonitæ: Non eſt nobis
ſuper argento, & auro quæſtio, ſed contra
Saul, & contra domum ejus: neque volumus,
ut interficiatur homo de Iſrael. Ad quos rex
ait: Quid ergo vultis, ut faciam vobis?
5 Qui dixerunt regi: Virum, qui attrivit
nos, & oppreſſit iniquè, ita delere debemus,
ut ne unus quidem reſiduus ſit de ſtirpe ejus
in cunctis finibus Iſrael.
6 Dentur nobis ſeptem viri de filiis ejus,
ut crucifigamus eos Domino in Gabaa Saul,
quondam electi Domini. Et ait rex: Ego dabo.
7 *Pepercitque rex Miphiboſeth filio Jonathæ B
filii Saul, propter jusjurandum Dñi, quod fue- * 1 Reg 18. 3.
rat inter David, & inter Jonathan filium Saul.
8 Tulit itaque rex duos filios Reſpha fi-
liæ Aja, quos peperit Sauli, Armoni, &
Miphiboſeth: & quinque filios Michol
filiæ Saul, quos genuerat Hadrieli filio
Berzellai, qui fuit de Molathi,
9 Et dedit eos in manus Gabaonitarum: qui
crucifixerunt eos in monte coram Domino: &
ceciderunt hi ſeptem, ſimul occiſi in diebus
meſſis primis, incipiente meſſione hordei.
10 Tollens autem Reſpha filia Aja cili-
cium, ſubſtravit ſibi ſupra petram, ab ini-
tio meſſis, donec ſtillaret aqua ſuper eos
de cœlo: & non dimiſit aves lacerare eos
per diem, neque beſtias per noctem:
11 Et nuntiata ſunt David, quæ fecerat C
Reſpha, filia Aja, concubina Saul:
12 Et abiit David, & tulit oſſa Saul, & oſ-
ſa Jonathæ filii ejus, à viris Jabes Galaad:
* qui furati fuerant ea de platea Bethſan, in * 1 Reg 31. 12.
qua ſuſpenderant eos Philiſthiim, cùm in-
terfeciſſent Saul in Gelboe:
13 Et aſportavit inde oſſa Saul, & oſſa Jo-

nathæ filii ejus : & colligentes oſſa eorum,
qui affixi fuerant ,
14 Sepelierunt ea cum oſſibus Saul , & Jo-
nathæ filii ejus in terra Benjamin , in latere
in ſepulchro Cis patris ejus : feceruntque
omnia , quæ præceperat rex , & propitia-
tus eſt Deus terræ poſt hæc .
15 Factum eſt autem rurſum prælium Phili-
ſthinorum adverſum Iſrael, & deſcendit Da-
vid , & ſervi ejus cum eo , & pugnabant con-
tra Philiſthiim . Deficiente autem David ,
16 Jeſbibenob , qui fuit de genere Ara-
pha , * cujus ferrum haſtæ trecentas un-
*1Reg. 17.7. cias appendebat , & accinctus erat enſe
D novo , niſus eſt percutere David .
17 Præſidioque ei fuit Abiſai filius Sarviæ,
& percuſſum Philiſthæum interfecit. Tunc
juraverunt viri David , dicentes : Jam
non egredieris nobiſcum in bellum , ne ex-
tinguas lucernam Iſrael .
*1Par. 20.4. 18 *Secundũ quoq; bellũ fuit in Gob contra
Philiſthæos:tũc percuſſit Sobochai de Huſathi,
Saph de ſtirpe Arapha de genere gigantum .
19 Tertium quoque fuit bellum in Gob con-
tra Philiſthæos, in quo percuſſit Adeodatus
filius Saltus polymitarius Bethlehemites Go-
liath Gethæum , cujus haſtile haſtæ erat qua-
ſi liciatorium texentium .
20 Quartum bellum fuit in Geth : in quo
vir fuit excelſus , qui ſenos in manibus , pe-
dibuſque habebat digitos , ideſt , viginti-
quatuor , & erat de origine Arapha .
21 Et blaſphemavit Iſrael : percuſſit autem
eum Jonathan filius Samaa fratris David .
22 Hi quatuor nati ſunt de Arapha in Geth,
& ceciderũt in manu David,& ſervorũ ejus .

CAPUT XXII.

Canticum gratiarum actionis David pro ſua ab omnibus inimicis liberatione.

A 1 LOcutus eſt autem David Domino ver-
ba carminis hujus , in die qua libe-
ravit eum Dominus de manu omnium inimi-
corum ſuorum , & de manu Saul ,
*Pſal. 17.1. 2 Et ait : * Dominus petra mea , & ro-
bur meum , & ſalvator meus .
3 Deus fortis meus, ſperabo in eum : ſcu-
tum meum , & cornu ſalutis meæ , elevator
meus , & refugium meum : ſalvator meus ,
de iniquitate liberabis me .
*Pſal. 17.4. 4 * Laudabilem invocabo Dominum : &
ab inimicis meis ſalvus ero .
5 Quia circumdederunt me contritiones
mortis : torrentes Belial terruerunt me .
6 Funes inferni circumdederunt me :
prævenerunt me laquei mortis .
7 In tribulatione mea invocabo Domi-
num , & ad Deum meum clamabo : &
exaudiet de templo ſuo vocem meam , &
clamor meus veniet ad aures ejus .
8 Commota eſt , & contremuit terra : fun-
damenta montium concuſſa ſunt, & conquaſ-
ſata , quoniam iratus eſt eis .
B 9 Aſcendit fumus de naribus ejus,& ignis de
ore ejus vorabit:carbones ſuccenſi ſunt ab eo.
10 Inclinavit cœlos , & deſcendit : &
caligo ſub pedibus ejus .
11 Et aſcendit ſuper cherubim , & volavit,
& lapſus eſt ſuper pennas venti .
12 Poſuit tenebras in circuitu ſuo latibu-
lum : cribans aquas de nubibus cœlorum .
13 Præ fulgore in conſpectu ejus , ſuccen-
ſi ſunt carbones ignis .
14 Tonabit de cœlo Dominus : & excel-
ſus dabit vocem ſuam .
15 Miſit ſagittas , & diſſipavit eos : ful-
gur , & conſumpſit eos.
16 Et apparuerunt effuſiones maris,& reve-
lata ſunt fundamenta orbis , ab increpatione
Domini,ab increpatione ſpiritus furoris ejus.
17 Miſit de excelſo , & aſſumpſit me : &
extraxit me de aquis multis,
18 Liberavit me ab inimico meo poten-
tiſſimo , & ab his, qui oderant me : quo-
niam robuſtiores me erant.
19 Prævenit me in die afflictionis meæ , &
factus eſt Dominus firmamentum meum .
20 Et eduxit me in latitudinem : libera-
vit me , quia complacui ei .
21 Retribuet mihi Dominus ſecundùm ju-
ſtitiam meam : & ſecundum munditiam ma-
nuum mearum reddet mihi .
22 Quia cuſtodivi vias Domini , & non
egi impiè à Deo meo .
23 Omnia enim judicia ejus in conſpectu C
meo : & præcepta ejus non amovi à me .
24 Et ero perfectus cum eo : & cuſto-
diam me ab iniquitate mea .
25 Et reſtituet mihi Dñs ſecundùm juſtitiam
meam : & ſecundùm munditiam manuum
mearum , in conſpectu oculorum ſuorum .
26 Cum ſancto ſanctus eris : & cum ro-
buſto perfectus .
27 Cum electo electus eris : & cum per-
verſo perverteris .
28 Et populum pauperem ſalvum facies ,
oculiſque tuis excelſos humiliabis .
29 Quia tu lucerna mea, Domine : & tu,
Domine , illuminabis tenebras meas .
30 In te enim curram accinctus: in Deo
meo tranſiliam murum .
31 Deus , immaculata via ejus , eloquium
Domini igne examinatum : ſcutum eſt om-
nium ſperantium in ſe .
32 Quis eſt Deus præter Dominum : &
quis fortis præter Deum noſtrum ?
33 Deus, qui accinxit me fortitudine : &
complanavit perfectam viam meam .
34 Coæquans pedes meos cervis , & ſuper
excelſa mea ſtatuens me .
35 * Docens manus meas ad prælium,& cõ- *Pſal. 143.1.
ponens quaſi arcum æreum brachia mea . D
36 Dediſti mihi clypeum ſalutis tuæ : &
manſuetudo tua multiplicavit me .
37 Dilatabis greſſus meos ſubtus me : &
non deficient tali mei .
38 Perſequar inimicos meos , & conteram :
& non convertar , donec conſumam eos .
39 Conſumam eos , & confringam , ut non
conſurgant : cadent ſub pedibus meis .
40 Accinxiſti me fortitudine ad prælium :
incurvaſti reſiſtentes mihi ſubtus me .
41 Inimicos meos dediſti mihi dorſum :
odientes me , & diſperdam eos .
42 Clamabunt , & non erit , qui ſalvet :
ad Dominum , & non exaudiet eos .
43 Delebo eos,ut pulverẽ terræ:quaſi lutum
platearum comminuam eos, atq; confringam.
44 Salvabis me à contradictionibus populi
mei : cuſtodies me in caput gentium : popu-
lus , quem ignoro , ſerviet mihi .

45 Filii

45 Filii alieni reſiſtent mihi, auditu au-
ris obedient mihi.
46 Filii alieni defluxerunt, & contrahen-
tur in anguſtiis ſuis.
47 Vivit Dominus, & benedictus Deus me-
us: & exaltabitur Deus fortis ſalutis meæ.
48 Deus, qui das vindictas mihi, & de-
jicis populos ſub me.
49 Qui educis me ab inimicis meis, &
*Pſal. à reſiſtentibus mihi elevas me: * à viro
17.49. iniquo liberabis me.
*Rom. 50 * Propterea confitebor tibi, Domine,
15.9. in gentibus: & nomini tuo cantabo.
51 Magnificans ſalutes regis ſui, & fa-
ciens miſericordiam Chriſto ſuo David, &
ſemini ejus in ſempiternum.

CAPUT XXIII.

Verba noviſſima David, & catalogus virorum ipſius illuſtrium.

A 1 HÆc autem ſunt verba David noviſ-
ſima. Dixit David filius Iſai: Di-
xit vir, cui conſtitutum eſt de Chriſto
Dei Jacob, egregius pſaltes Iſrael:
2 Spiritus Domini locutus eſt per me, &
ſermo ejus per linguam meam.
3 Dixit Deus Iſrael mihi, locutus eſt for-
tis Iſrael, Dominator hominum, juſtus
dominator in timore Dei.
4 Sicut lux auroræ, oriente ſole, manè
abſque nubibus rutilat, & ſicut pluviis
germinat herba de terra.
5 Nec tanta eſt domus mea apud Deum,
ut pactum æternum iniret mecum, firmum
in omnibus, atque munitum. Cuncta enim
ſalus mea, & omnis voluntas, nec eſt
quidquam ex ea, quod non germinet.
6 Prævaricatores autem quaſi ſpinæ evel-
lentur univerſi: quæ non tolluntur ma-
nibus.
7 Et ſi quis tangere voluerit eas, armabi-
tur ferro, & ligno lanceato, igneque ſuc-
cenſæ comburentur uſque ad nihilum.
*1Par. 8 * Hæc nomina fortium David. Sedens
11.10. in cathedra ſapientiſſimus princeps inter
B tres, ipſe eſt quaſi teneriimus ligni ver-
miculus, qui octingentos interfecit impe-
tu uno.
9 Poſt hunc Eleazar filius patrui ejus Aho-
hites inter tres fortes, qui erant cum Da-
vid, quando exprobraverunt Philiſthiim,
& congregati ſunt illuc in prælium.
10 Cùmque aſcendiſſent viri Iſrael, ipſe
ſtetit, & percuſſit Philiſthæos, donec de-
ficeret manus ejus, & obrigeſceret cum
gladio: fecitque Dominus ſalutem magnam
in die illa: & populus, qui fugerat, re-
verſus eſt ad cæſorum ſpolia detrahenda.
11 Et poſt hunc, Semma filius Age de Ara-
ri, & congregati ſunt Philiſthiim in ſtatio-
ne: erat quippe ibi ager lente plenus. Cùm-
que fugiſſet populus à facie Philiſthiim,
12 Stetit ille in medio agri, & tuitus eſt
eum, percuſſitque Philiſthæos: & fecit
Dominus ſalutem magnam.
13 Necnon & ante deſcenderant tres, qui
erant principes inter triginta, & venerant
tempore meſſis ad David in ſpeluncam O-
dollam: caſtra autem Philiſthinorum erant
poſita in Valle gigantum.
14 Et David erat in præſidio: porrò ſta-
tio Philiſthinorum tunc erat in Bethle-
hem.
15 Deſideravit ergo David, & ait: O ſi
quis mihi daret potum aquæ, de ciſterna,
quæ eſt in Bethlehem juxta portam!
16 Irruperunt ergo tres fortes caſtra Phi- C
liſthinorum, & hauſerunt aquam de ci-
ſterna Bethlehem, quæ erat juxta portam,
& attulerunt ad David: at ille noluit bi-
bere, ſed libavit eam Domino,
17 Dicens: Propitius ſit mihi Dominus,
ne faciam hoc: num ſanguinem hominum
iſtorum, qui profecti ſunt, & animarum
periculum bibam? Noluit ergo bibere.
Hæc fecerunt tres robuſtiſſimi.
18 Abiſai quoque frater Joab filius Sar-
viæ, princeps erat de tribus: ipſe eſt,
qui levavit haſtam ſuam contra trecentos,
quos interfecit, nominatus in tribus,
19 Et inter tres nobilior, eratque eorum
princeps, ſed uſque ad tres primos non
pervenerat.
20 Et Banajas filius Jojadæ viri fortiſſi-
mi, magnorum operum, de Cabſeel: ipſe
percuſſit duos leones Moab, & ipſe deſ-
cendit, & percuſſit leonem in media ci-
ſterna in diebus nivis.
21 Ipſe quoque interfecit virum Ægyp-
tium, virum dignum ſpectaculo, haben-
tem in manu haſtam: itaque cùm deſcen-
diſſet ad eum in virga, vi extorſit haſtam
de manu Ægyptii, & interfecit eum ha-
ſta ſua.
22 Hæc fecit Banajas filius Jojadæ.
23 Et ipſe nominatus inter tres robuſtos, D
qui erant inter triginta nobiliores: ve-
rumtamen uſque ad tres non pervenerat.
fecitque eum ſibi David auricularium, à
ſecreto.
24 Aſael frater Joab inter triginta, Eleha-
nan filius patrui ejus de Bethlehem,
25 Semma de Harodi, Elica de Harodi,
26 Heles de Phalti, Hira filius Acces de
Thecua.
27 Abiezer de Anatoth, Mobonnai de
Huſati,
28 Selmon Ahohites, Maharai Netopha-
thites,
29 Heled filius Baana, & ipſe Netopha-
thites, Ithai filius Ribai de Gabaath filio-
rum Benjamin,
30 Banaja Pharathonites, Heddai de tor-
rente Gaas,
31 Abialbon Arbathites, Azmaveth de
Beromi,
32 Eliaba de Salaboni. Filii Jaſſen, Jo-
nathan,
33 Semma de Orori, Ajam filius Sarar
Arorites,
34 Eliphelet filius Aasbai filii Machati,
Eliam filius Achitophel Gelonites,
35 Heſrai de Carmelo, Pharai de Arbi,
36 Igaal filius Nathan de Soba, Bonni
de Gadi,
37 Selec de Ammoni, Naharai Berothi-
tes armiger Joab filii Sarviæ,
38 Ira Jethrites, Gareb & ipſe Jethri-
tes.
39 Urias Hethæus. Omnes triginta ſep-
tem.

Digitized by Google

CAPUT XXIV.

David ob numeratum populum à Gad propheta correptus, ex tribus flagellis oblatis peſtem triduanam elegit: qua in populum ſæviente, ac ſeptuaginta millia interemptis, orat David Dominum: & à Gad propheta admonitus, in area Areuna, dato pretio, altare erigit, ceſſatque peſtis.

1 ET * addidit furor Domini iraſci contra
Iſrael, commovitque David in eis di- A *1 Par. 21. 1.
centem: Vade, numera Iſrael, & Judam.
2 Dixitque rex ad Joab principem exer-
citus ſui: Perambula omnes tribus Iſrael à
Dan uſque Berſabee, & numerate popu-
lum, ut ſciam numerum ejus.
3 Dixitque Joab regi: Adaugeat Dominus
Deus tuus ad populum tuum, quantus nunc
eſt, iterumque centuplicet in conſpectu do-
mini mei regis: ſed quid ſibi, dominus meus
rex, vult in re hujuſcemodi?
4 Obtinuit autem ſermo regis verba Joab,
& principum exercitus: egreſſuſque eſt Joab,
& principes militum, à facie regis, ut nu-
merarent populum Iſrael.
5 Cumque pertranſiſſent Jordanem, ve-
nerunt in Aroer ad dexteram urbis, quæ
eſt in valle Gad:
6 Et per Jazer tranſierunt in Galaad, &
in terram inferiorem Hodſi, & venerunt
in Dan ſilveſtria. Circumeunteſque juxta
Sidonem,
7 Tranſierunt propè mœnia Tyri, & om-
nem terram Hevæi, & Chananæi, venerunt-
que ad meridiem Juda in Berſabee:
B 8 Et luſtrata univerſa terra, affuerunt poſt
novem menſes, & viginti dies in Jeruſalem.
9 Dedit ergo Joab numerum deſcriptio-
nis populi regi, & inventa ſunt de Iſrael
octingenta millia virorum fortium, qui
educerent gladium: & de Juda quingen-
ta millia pugnatorum.
10 Percuſſit autem cor David eum, poſtquam
numeratus eſt populus, & dixit David ad Do-
minum: Peccavi valdè in hoc facto: ſed pre-
cor, Domine, ut transferas iniquitatem ſer-
vitui, quia ſtultè egi nimis.
11 Surrexit itaque David manè, & ſer-
mo Domini factus eſt ad Gad prophetam
& videntem David, dicens:
12 Vade, & loquere ad David: Hæc dicit
Dominus: Trium tibi datur optio, elige
unum quod volueris ex his, ut faciam tibi.
13 Cumque veniſſet Gad ad David, nuntia-
vit ei, dicens: Aut ſeptem annis veniet tibi
fames in terra tua: aut tribus menſibus fugies
adverſarios tuos, & illi te perſequentur: aut
certe tribus diebus erit peſtilentia in terra
tua. Nunc ergo delibera, & vide, quem
reſpondeam ei, qui me miſit, ſermonem.
14 Dixit autem David ad Gad: Coarctor
nimis: * ſed melius eſt, ut incidam in C
manus Domini (multæ enim miſericordiæ *1 Par. 21. 13.
ejus ſunt) quàm in manus hominum. Dan. 13. 23.
15 Immiſitque Dominus peſtilentiam in Iſ-
rael, de mane uſque ad tempus conſtitutum,
& mortui ſunt ex populo, à Dan uſque
ad Berſabee, ſeptuaginta millia virorum.
16 Cumque extendiſſet manum ſuam An-
gelus Domini ſuper Jeruſalem, ut diſper-
deret eam, miſertus eſt Dominus ſuper af-
flictione, & ait Angelo percutienti popu-
lum: Sufficit, nunc contine manum tuam:
erat autem Angelus Domini juxta aream
Areuna Jebuſæi.
17 Dixitque David ad Dominum, cùm
vidiſſet Angelum cædentem populum: Ego
ſum, qui peccavi, ego inique egi: iſti,
qui oves ſunt, quid fecerunt? vertatur,
obſecro, manus tua contra me, & contra
domum patris mei.
18 Venit autem Gad ad David in die illa,
& dixit ei: Aſcende, & conſtitue altare D
Domino in area Areuna Jebuſæi,
19 Et aſcendit David juxta ſermonem
Gad, quem præceperat ei Dominus.
20 Conſpicienſque Areuna, animadvertit
regem, & ſervos ejus tranſire ad ſe:
21 Et egreſſus adoravit regem prono vultu
in terram, & ait: Quid cauſæ eſt, ut ve-
niat dominus meus rex ad ſervum ſuum?
Cui David ait: Ut emam à te aream, &
ædificem altare Domino, & ceſſet interfe-
ctio, quæ graſſatur in populo.
22 Et ait Areuna ad David: Accipiat, &
offerat dominus meus rex, ſicut placet ei:
habes boves in holocauſtum, & plauſtrum,
& juga boum in uſum lignorum.
23 Omnia dedit Areuna regi: dixitque
Areuna ad regem: Dominus Deus tuus
ſuſcipiat votum tuum.
24 Cui reſpondens rex, ait: Nequaquam
ut vis, ſed emam pretio à te, & non of-
feram Domino Deo meo holocauſta gra-
tuita. Emit ergo David aream, & boves
argenti ſiclis quinquaginta:
25 Et ædificavit ibi David altare Domi-
no, & obtulit holocauſta, & pacifica: &
propitiatus eſt Dominus terræ, & cohibi-
ta eſt plaga ab Iſrael.

Digitized by Google

LIBER TERTIUS REGUM, SECUNDUM HEBRÆOS PRIMUS MALACHIM.

CAPUT PRIMUM.

David ſenio confectum puella Abiſag calefacit, caſta manens: Adonia verò regnum occupante, Bethſabee directa conſilio Nathan impetravit à David ungi Salomonem in regem, quo audito, fugit Adonias.

A 1 ET rex David ſenuerat, habebatque ætatis plurimos dies:
cùmque operiretur veſtibus,
non caleſiebat.
2 Dixerunt ergo ei ſervi ſui:
Quæramus Domino noſtro regi adoleſcentulam virginem, & ſtet coram rege, & foveat eum, dormiatque in ſinu ſuo,
& caleſaciat dominum noſtrum regem.
3 Quæſierunt igitur adoleſcentulam ſpecioſam in omnibus finibus Iſrael, & invenerunt Abiſag Sunamitidem, & adduxerunt eam ad regem.
4 Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum rege, & miniſtrabat ei,
rex verò non cognovit eam.
5 Adonias autem filius Haggith elevabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque ſibi currus, & equites, & quinquaginta viros,
qui currerent ante eum.
6 Nec corripuit eum pater ſuus aliquando,
dicens: Quare hoc feciſti? erat autem & ipſe pulcher valde, ſecundus natu poſt Abſalom.
7 Et ſermo ei cum Joab filio Sarviæ, &
B cum Abiathar ſacerdote, qui adjuvabant partes Adoniæ.
8 Sadoc verò ſacerdos, & Banajas filius Jojadæ, & Nathan propheta, & Semei, & Rei, & robur exercitus David non erat cum Adonia.
9 Immolatis ergo Adonias arietibus, & vitulis, & univerſis pinguibus, juxta Lapidem Zoheleth, qui erat vicinus Fonti Rogel, vocavit univerſos fratres ſuos filios regis, & omnes viros Juda ſervos regis.
10 Nathan autem prophetam, & Banajam & robuſtos quoſque, & Salomonem fratrem ſuum non vocavit.
11 Dixit itaque Nathan ad Bethſabee matrem Salomonis: Non audiſti, quòd regnaverit Adonias filius Haggith, & dominus noſter David hoc ignorat?
12 Nunc ergo veni, accipe conſilium à me, &
ſalva animam tuam, filiique tui Salomonis.
13 Vade, & ingredere ad regem David, & dic ei: Nonne tu, domine mi rex, juraſti mihi ancillæ tuæ, dicens: Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſedebit in ſolio meo? quare ergo regnat Adonias?
14 Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego
C veniam poſt te, & complebo ſermones tuos.
15 Ingreſſa eſt itaque Bethſabee ad regem in cubiculum: rex autem ſenuerat nimis, & Abiſag Sunamitis miniſtrabat ei.
16 Inclinavit ſe Bethſabee, & adoravit regem. Ad quam rex: Quid tibi, inquit, vis?
17 Quæ reſpondens, ait: Domine mi, tu juraſti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ, Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſedebit in ſolio meo.
18 Et ecce nunc Adonias regnat, te, domine mi rex, ignorante.
19 Mactavit boves, & pinguia quæque, & arietes plurimos, & vocavit omnes filios regis, Abiathar quoque ſacerdotem, & Joab principem militiæ: Salomonem autem ſervum tuum non vocavit.
20 Verumtamen, domine mi rex, in te oculi reſpiciunt totius Iſrael, ut indices eis, qui ſedere debeat in ſolio tuo, domine mi rex, poſt te.
21 Eritque, cùm dormierit dominus meus rex cum patribus ſuis, erimus ego, & filius meus Salomon, peccatores.
22 Adhuc illa loquente cum rege, Nathan propheta venit.
23 Et nuntiaverunt regi dicentes: Adeſt Nathan propheta. Cùmque introiſſet in conſpectu regis, & adoraſſet eum pronus in terram,
24 Dixit Nathan: Domine mi rex, tu dixiſti: Adonias regnet poſt me, & ipſe
ſedeat ſuper thronum meum? D
25 Quia deſcendit hodie, & immolavit boves, & pinguia, & arietes plurimos, & vocavit univerſos filios regis, & principes exercitus, Abiathar quoque ſacerdotem: illiſque veſcentibus, & bibentibus coram eo, & dicentibus: Vivat rex Adonias.
26 Me ſervum tuum, & Sadoc ſacerdotem, & Banajam filium Jojadæ, & Salomonem famulum tuum, non vocavit.
27 Numquid à domino meo rege exivit hoc verbum, & mihi non indicaſti ſervo tuo, quis ſeſſurus eſſet ſuper thronum domini mei regis poſt eum?
28 Et reſpondit rex David, dicens: Vocate ad me Bethſabee. Quæ cùm fuiſſet ingreſſa coram rege, & ſtetiſſet ante eum,
29 Juravit rex, & ait: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni anguſtia,
30 Quia ſicut juravi tibi per Dominum Deum Iſrael, dicens: Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſedebit ſuper ſolium meum pro me: ſic faciam hodie.
31 Summiſſoque Bethſabee in terram vul-
tu, adoravit regem, dicens: Vivat dominus meus David in æternum. E
32 Dixit quoque rex David: Vocate mihi Sadoc ſacerdotem, & Nathan prophetam, & Banajam filium Jojadæ. Qui cùm ingreſſi fuiſſent coram rege,
33 Dixit ad eos: Tollite vobiſcum ſervos domini veſtri, & imponite Salomonem fi-

lium meum ſuper mulam meam : & ducite
eum in Gihon .
34 Et ungat eum ibi Sadoc ſacerdos , &
Nathan propheta , in regem ſuper Iſraël :
& canetis buccina , atque dicetis : Vivat
rex Salomon .
35 Et aſcendetis poſt eum , & veniet, &
ſedebit ſuper ſolium meum , & ipſe regnabit
pro me : illique præcipiam, ut ſit dux ſuper
Iſraël , & ſuper Judam .
36 Et reſpondit Banajas filius Jojadæ ,
regi dicens : Amen : ſic loquatur Dominus
Deus domini mei regis .
37 Quomodò fuit Dominus cū domino meo
rege,ſic ſit cum Salomone,& ſublimius faciat
ſolium ejus à ſolio domini mei regis David .
38 Deſcendit ergo Sadoc ſacerdos , & Na-
than propheta , & Banajas filius Jojadæ , &
Cerethi , & Phelethi : & impoſuerunt Salo-
monem ſuper mulam regis David , & addu-
xerunt eum in Gihon .
39 Sumpſitque Sadoc ſacerdos cornu olei
de tabernaculo , & unxit Salomonem : &
cecinerunt buccina , & dixit omnis popu-
lus : Vivat rex Salomon .
F 40 Et aſcendit univerſa multitudo poſt
eum , & populus canentium tibiis , & læ-
tantium gaudio magno , & inſonuit terra
à clamore eorum .
41 Audivit autem Adonias , & omnes ,
qui invitati fuerant ab eo , jamque convi-
vium finitum erat : ſed & Joab , audita
voce tubæ , ait : Quid ſibi vult clamor ci-
vitatis tumultuantis ?
42 Adhuc illo loquente , Jonathas filius
Abiathar ſacerdotis venit : cui dixit Ado-
nias : Ingredere , quia vir fortis es , &
bona nuntians .
43 Reſponditque Jonathas Adoniæ : Ne-
quaquam : Dominus enim noſter rex David
regem conſtituit Salomonem :
44 Miſitque cum eo Sadoc ſacerdotem , &
Nathan prophetam , & Banajam filium Jo-
jadæ , & Cerethi , & Phelethi , & impoſue-
runt eum ſuper mulam regis .
45 Unxeruntque eum Sadoc ſacerdos , &
Nathan propheta regem in Gihon : & aſcen-
derunt inde lætantes , & inſonuit civitas :
hæc eſt vox , quam audiſtis .
G 46 Sed & Salomon ſedet ſuper ſolium regni.
47 Et ingreſſi ſervi regis benedixerunt do-
mino noſtro regi David,dicentes: Amplificet
Deus nomen Salomonis ſuper nomen tuum ,
& magnificet thronum ejus ſuper thronum
tuum . Et adoravit rex in lectulo ſuo .
48 Et locutus eſt: Benedictus Dominus Deus
Iſraël,qui dedit hodie ſedentem in ſolio meo,
videntibus oculis meis .
49 Territi ſunt ergo , & ſurrexerunt omnes,
qui invitati fuerant ab Adonia , & ivit unuſ-
quiſque in viam ſuam .
50 Adonias autem timens Salomonem, ſur-
rexit , & abiit, tenuitque cornu altaris .
51 Et nuntiaverunt Salomoni , dicentes:
Ecce Adonias timens regem Salomonem ,
tenuit cornu altaris dicens : Juret mihi rex
Salomon hodie , quòd non interficiat ſer-
vum ſuum gladio .
52 Dixitque Salomon : Si fuerit vir bo-
nus , non cadet ne unus quidem capillus
ejus in terram : ſin autem malum inven-
tum fuerit in eo , morietur .
53 Miſit ergo rex Salomon , & eduxit
eum ab Altari : & ingreſſus adoravit re-
gem Salomonem : dixitque ei Salomon :
Vade in domum tuam .

CAPUT II.

David datis Salomoni variis præceptis moritur . Adonias petens Abiſag in uxorem , ob affectatum eo dolo regnum, occidi à Salomone jubetur : Abiathar ſacerdotio privatur , & tandem Joab in tabernaculo interficitur : Semei quoque , quia contra præſcriptum egreſſus eſt Jeruſalem , triennio poſt occiditur.

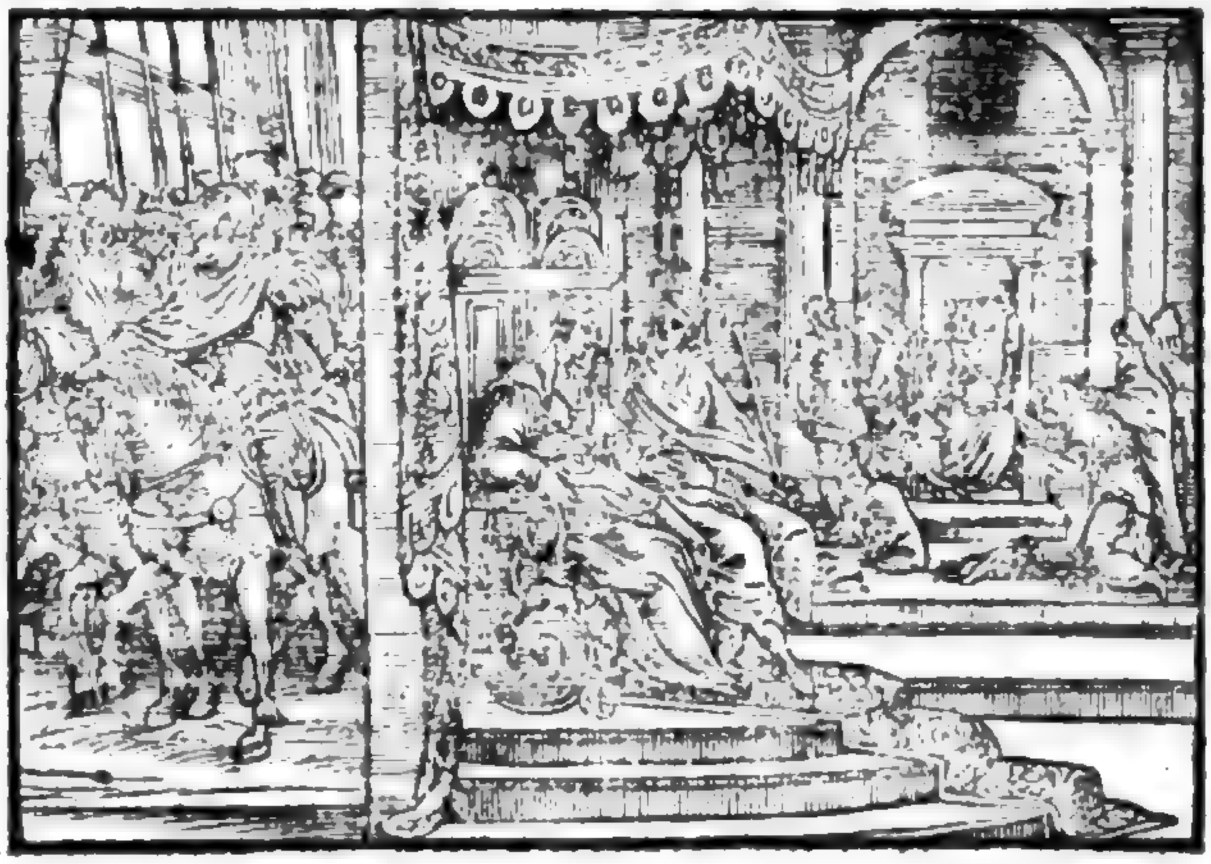
1 APpropinquaverunt autem dies David, A
ut moreretur, præcepitque Salomo-
ni filio ſuo , dicens:
2 Ego ingredior viam univerſæ terræ :
confortare , & eſto vir .
3 Et obſerva cuſtodias Domini Dei tui , ut
ambules in viis ejus, ut cuſtodias cæremo-
nias ejus , & præcepta ejus , & judicia ,
& teſtimonia , * ſicut ſcriptum eſt in lege *Deut
Moyſi : ut intelligas univerſa , quæ facis , 17.19.
& quocumque te verteris :
4 Ut confirmet Dominus ſermones ſuos ,
quos locutus eſt de me , dicens : Si cuſto-
dierint filii tui vias ſuas , & ambulaverint
coram me in veritate , in omni corde ſuo,
& in omni anima ſua , non auferetur tibi
vir de ſolio Iſraël .
5 Tu quoque noſti , quæ fecerit mihi B
Joab filius Sarviæ , quæ fecerit duobus
principibus exercitus Iſraël, * Abner filio
Ner , & * Amaſæ filio Jether : quos occi- *2Reg 3.27.
dit , & effudit ſanguinem belli in pace , *2Reg 20.10.
& poſuit cruorem prælii in balteo ſuo ,
qui erat circa lumbos ejus, & in calcea-
mento ſuo , quod erat in pedibus ejus .
6 Facies ergo juxta ſapientiam tuam,& non
deduces canitiem ejus pacificè ad inferos .
7 Sed & filiis Berzellai Galaaditis reddes
gratiam , eruntque comedentes in menſa tua:
* occurrerunt enim mihi quando fugiebam à
facie Abſalom fratris tui . *2Reg 19.31
8 * Habes quoq;apud te Semei filium Gera *2Reg 16. 5. & 19. 19.
filii Jemini de Bahurim, qui maledixit mihi
maledictione peſſima, quādo ibam ad caſtra:
ſed quia deſcendit mihi in occurſum , cùm
tranſirem Jordanem , & juravi ei per Domi-
num, dicens: Non te interficiam gladio ,
9 Tu noli pati eum eſſe innoxium . Vir au-
tem ſapiens es, ut ſcias, quæ facies ei , dedu-
ceſque canos ejus cum ſanguine ad inferos .
10 * Dormivit igitur David cum patribus *Act. 2.29 1.Par. 29.27.
ſuis, & ſepultus eſt in civitate David.
11 Dies autem , quibus regnavit David
ſuper Iſraël , quadraginta anni ſunt : in
Hebron regnavit ſeptem annis : in Jeru-
ſalem triginta tribus .
12 Salomon autem ſedit ſuper thronum
David patris ſui , & firmatum eſt regnum
ejus nimis .
13 Et ingreſſus eſt Adonias filius Hag- C
gith ad Bethſabee matrem Salomonis .
Quæ dixit ei : Pacificuſne eſt ingreſſus
tuus? Qui reſpondit : Pacificus .
14 Addiditque : Sermo mihi eſt ad te .
Cui ait : Loquere . Et ille :

15 Tu, inquit, noſti, quia meum erat
regnum, & me præpoſuerat omnis Iſrael
ſibi in regem: ſed tranſlatum eſt regnum,
& factum eſt fratris mei: à Domino enim
conſtitutum eſt ei.
16 Nunc ergo petitionem unam precor à
te: ne confundas faciem meam. Quæ di-
xit ad eum: Loquere.
17 Et ille ait: Precor, ut dicas Salomoni re-
gi (neque enim negare tibi quidquam poteſt)
ut det mihi Abiſag Sunamitidem uxorem.
18 Et ait Bethſabee: Benè, ego loquar
pro te regi.
19 Venit ergo Bethſabee ad regem Salomo-
nem, ut loqueretur ei pro Adonia: & ſurrexit
rex in occurſum ejus, adoravitque eam, & ſe-
dit ſuper thronum ſuum: poſituſque eſt thro-
nus matri regis, quæ ſedit ad dexteram ejus.
D 20 Dixitque ei: Petitionem unam parvu-
lam ego deprecor à te; ne confundas faciem
meam. Et dixit ei rex: Pete, mater mea: ne-
que enim fas eſt, ut avertam faciem tuam.
21 Quæ ait: Detur Abiſag Sunamitis
Adoniæ fratri tuo uxor.
22 Reſponditque rex Salomon, & dixit ma-
tri ſuæ: Quare poſtulas Abiſag Sunamitidem
Adoniæ? poſtula ei & regnum: ipſe eſt enim
frater meus major me, & habet Abiathar ſa-
cerdotem, & Joab filium Sarviæ.
23 Juravit itaque rex Salomon per Domi-
num, dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc
addat, quia contra animam ſuam locutus eſt
Adonias verbum hoc.
24 Et nunc vivit Dominus, qui firmavit me,
& collocavit me ſuper ſolium David patris
mei, & qui fecit mihi domum, ſicut locutus
eſt, quia hodie occidetur Adonias.
25 Miſitque rex Salomon per manum Ba-
najæ filii Jojadæ, qui interfecit eum, &
mortuus eſt.
E 26 Abiathar quoque ſacerdoti dixit rex:
Vade in Anathoth ad agrum tuum, equidem
vir mortis es: ſed hodie te non interficiam,
quia portaſti arcam Domini Dei coram Da-
vid patre meo, & ſuſtinuiſti laborem in om-
nibus, in quibus laboravit pater meus.
*1 Reg 2. 31. 27 Ejecit ergo Salomon Abiathar, ut non
eſſet Sacerdos Domini, * ut impleretur
ſermo Domini, quem locutus eſt ſuper do-
mum Heli in Silo.
28 Venit autem nuntius ad Salomonem,
quòd Joab declinaſſet poſt Adoniam, &
poſt Salomonem non declinaſſet: fugit er-
go Joab in tabernaculum Domini, & ap-
prehendit cornu altaris.
29 Nuntiatumque eſt regi Salomoni, quòd
fugiſſet Joab in tabernaculum Domini, & eſ-
ſet juxta altare: miſitque Salomon Banajam
filium Jojadæ, dicens: Vade, interfice eum.
30 Et venit Banajas ad tabernaculum Do-
mini, & dixit ei: Hæc dicit rex: Egredere. Qui
ait: Non egrediar, ſed hic moriar. Renun-
tiavit Banajas regi ſermonem, dicens: Hæc
locutus eſt Joab, & hæc reſpondit mihi.
31 Dixitque ei rex: Fac ſicut locutus eſt: &
interfice eum, & ſepeli, & amovebis ſan-
guinem innocentem, qui effuſus eſt à Joab,
à me, & à domo patris mei.
32 Et reddet Dominus ſanguinem ejus ſu-
per caput ejus, quia interfecit duos viros ju-
ſtos, melioreſque ſe: & occidit eos gladio,
patre meo David ignorante, * Abner filium *2 Regum 3. 27.
Ner principem militiæ Iſrael, & * Amaſam *2 Reg 20. 10.
filium Jether principem exercitus Juda:
33 Et revertetur ſanguis illorum in caput
Joab, & in caput ſeminis ejus in ſempi-
ternum. David autem, & ſemini ejus, &
domui, & throno illius ſit pax uſque in
æternum à Domino.
34 Aſcendit itaque Banajas filius Jojadæ,
& aggreſſus eum interfecit: ſepultuſque eſt
in domo ſua in deſerto.
35 Et conſtituit rex Banajam filium Jojadæ,
pro eo ſuper exercitum, & Sadoc ſacerdo-
tem poſuit pro Abiathar.
36 Miſit quoq; rex, & vocavit Semei, dixitq;
ei: Ædifica tibi domũ in Jeruſalem, & habita
ibi: & non egredieris inde huc, atque illuc.
37 Quacumque autem die egreſſus fueris, &
tranſieris torrentem Cedron, ſcito te interfi-
ciendum: ſanguis tuus erit ſuper caput tuum.
38 Dixitque Semei regi: Bonus ſermo: ſicut
locutus eſt dominus meus rex, ſic faciet
ſervus tuus. Habitavit itaque Semei in Je-
ruſalem diebus multis.
39 Factum eſt autem poſt annos tres, ut fu-
gerent ſervi Semei ad Achis filium Maacha
regem Geth: nuntiatumque eſt Semei, quòd
ſervi ejus iſſent in Geth.
40 Et ſurrexit Semei, & ſtravit aſinum
ſuum: ivitque ad Achis in Geth ad requiren-
dum ſervos ſuos, & adduxit eos de Geth.
41 Nuntiatum eſt autem Salomoni, quòd
iſſet Semei in Geth de Jeruſalem, & rediiſſet.
42 Et mittens vocavit eum, dixitque illi:
Nonne teſtificatus ſum tibi per Dominum, &
prædixi tibi: Quacumque die egreſſus, ieris
huc, & illuc, ſcito te eſſe moriturum? Et reſ-
pondiſti mihi: Bonus ſermo, quem audivi.
43 Quare ergo non cuſtodiſti jusjurandum
Dñi, & præceptum, quod præceperam tibi?
44 Dixitque rex ad Semei: Tu noſti omne
malum, cujus tibi conſcium eſt cor tuum,
quod feciſti David patri meo: reddidit Do-
minus malitiam tuam in caput tuum.
45 Et rex Salomon benedictus, & thro-
nus David erit ſtabilis coram Domino uſ-
que in ſempiternum.
46 Juſſit itaque rex Banajæ filio Jojadę: qui
egreſſus, percuſſit eum, & mortuus eſt.

CAPUT III.

*Salomon, accepta in uxorem filia Pha-
raonis, ſapientiam in ſomno petit,
quam una cum divitiis, & gloria ac-
cipit, & primùm in meretricum diri-
menda lite oſtendit.*

1 CONfirmatum eſt igitur regnum in A
manu Salomonis, & affinitate con-
junctus eſt Pharaoni regi Ægypti: accepit
namque filiam ejus, & adduxit in civita-
tem David, donec compleret * ædificans *2 Par. 8. 11.
domum ſuam, & domum Domini, & mu-
rum Jeruſalem per circuitum.
2 Attamen populus immolabat in excel-
ſis: non enim ædificatum erat templum
nomini Domini uſque in diem illum.
3 Dilexit autem Salomon Dominum, am-
bulans in præceptis David patris ſui, ex-
cepto quòd in excelſis immolabat, & ac-
cendebat thymiama.

4 Abiit itaque in Gabaon, ut immolaret
ibi: illud quippe erat excelſum maximum:
mille hoſtias in holocauſtum obtulit Salo-
mon ſuper altare illud in Gabaon.
5 Apparuit autem Dominus Salomoni per
ſomnium nocte, dicens: Poſtula, quod
vis, ut dem tibi.
6 Et ait Salomon: Tu feciſti cum ſervo tuo
David patre meo miſericordiam magnam,
ſicut ambulavit in conſpectu tuo in verita-
te, & juſtitia, & recto corde tecum: cu-
ſtodiſti ei miſericordiam tuam grandem,
& dediſti ei filium ſedentem ſuper thro-
num ejus, ſicut eſt hodie.
B 7 Et nunc, Domine Deus, tu regnare fe-
ciſti ſervum tuum pro David patre meo: ego
autem ſum puer parvulus, & ignorans egreſ-
ſum, & introitum meum.
8 Et ſervus tuus in medio eſt populi, quem
elegiſti, populi infiniti, qui numerari, &
ſupputari non poteſt præ multitudine.
*2. Paral. 1. 10. 9 * Dabis ergo ſervo tuo cor docile, ut
populum tuum judicare poſſit, & diſcer-
nere inter bonum, & malum: quis enim
poterit judicare populum iſtum, populum
tuum hunc multum?
10 Placuit ergo ſermo coram Domino, quòd
Salomon poſtulaſſet hujuſcemodi rem.
11 Et dixit Dominus Salomoni: Quia po-
ſtulaſti verbum hoc, & non petiſti tibi
dies multos, nec divitias, aut animas ini-
micorum tuorum, ſed poſtulaſti tibi ſa-
pientiam ad diſcernendum judicium:
12 Ecce feci tibi ſecundum ſermones tuos,
& dedi tibi cor ſapiens, & intelligens,
in tantum, ut nullus ante te ſimilis tui
C fuerit, nec poſt te ſurrecturus ſit.
*Sap. 7.11. Matt. 6.29. 13 * Sed & hæc, quæ non poſtulaſti,
dedi tibi: divitias ſcilicet, & gloriam, ut
nemo fuerit ſimilis tui in regibus cunctis
retrò diebus.
14 Si autem ambulaveris in viis meis,
& cuſtodieris præcepta mea, & mandata
mea, ſicut ambulavit pater tuus, longos
faciam dies tuos.
15 Igitur evigilavit Salomon, & intellexit,
quòd eſſet ſomnium: cùmque veniſſet Jeruſa-
lem, ſtetit coram arca fœderis Domini, & ob-
tulit holocauſta, & fecit victimas pacificas,
& grande convivium univerſis famulis ſuis.
16 Tunc venerunt duæ mulieres meretrices
ad regem, ſteteruntque coram eo,
17 Quarum una ait: Obſecro, mi domine:
ego, & mulier hæc habitabamus in domo
una, & peperi apud eam in cubiculo.
18 Tertia autem die poſtquam ego peperi,
peperit & hæc: & eramus ſimul, nulluſq; alius
nobiſcum in domo, exceptis nobis duabus.
19 Mortuus eſt autem filius mulieris hujus
nocte: dormiens quippe oppreſſit eum.
20 Et conſurgens intempeſtæ noctis ſilen-
tio, tulit filium meum de latere meo an-
cillæ tuæ dormientis, & collocavit in ſinu
ſuo: ſuum autem filium, qui erat mortuus,
poſuit in ſinu meo.
21 Cùmque ſurrexiſſem manè, ut darem lac
filio meo, apparuit mortuus: quem diligen-
tiùs intuens clara luce; deprehendi non eſſe
meum, quem genueram.
22 Reſponditque altera mulier: Non eſt ita D
ut dicis, ſed filius tuus mortuus eſt, meus au-
tem vivit. E contrario illa dicebat: Menti-
ris: filius quippe meus vivit, & filius tuus
mortuus eſt. Atque in hunc modum con-
tendebant coram rege.
23 Tunc rex ait: Hæc dicit, Filius meus
vivit, & filius tuus mortuus eſt. Et iſta
reſpondit, Non, ſed filius tuus mortuus
eſt, meus autem vivit.
24 Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium.
Cùmque attuliſſent gladium coram rege,
25 Dividite, inquit, infantem vivum in
duas partes, & date dimidiam partem
uni, & dimidiam partem alteri.
26 Dixit autem mulier, cujus filius erat vi-
vus, ad regem (commota ſunt quippe viſce-
ra ejus ſuper filio ſuo) Obſecro, domine,
date illi infantem vivum, & nolite interfi-
cere eum. E contrario illa dicebat: Nec
mihi, nec tibi ſit, ſed dividatur.

27 Reſpondit rex, & ait: Date huic infan-
tem vivum, & non occidatur: hæc eſt enim
mater ejus.
28 Audivit itaq; omnis Iſrael judicium, quod
judicaſſet rex, & timuerunt regẽ, videntes ſa-
pientiam Dei eſſe in eo ad faciendũ judiciũ.

CAPUT IV.

*Numerantur principes, & præfecti Salo-
monis, apparatus ciborum, ipſius opes,
ſapientia, paciſque ſecuritas eo regnan-
te, & numerus parabolarum, atque
carminum ejus.*

A 1 ERat autem rex Salomon regnans ſu-
per omnem Iſrael:
2 Et hi principes, quos habebat: Aza-
rias filius Sadoc ſacerdotis:
3 Elihoreph, & Ahia filii Siſa ſcribæ: Jo-
ſaphat filius Ahilud à commentariis:
4 Banajas filius Jojadæ ſuper exercitum:
Sadoc autem, & Abiathar ſacerdotes.
5 Azarias filius Nathan, ſuper eos, qui
aſſiſtebant regi: Zabud filius Nathan ſa-
cerdos, amicus regis:
6 Et Ahiſar præpoſitus domus: & Ado-
niram filius Abda ſuper tributa.
7 Habebat autem Salomon duodecim præ-
fectos ſuper omnem Iſrael, qui præbebant
annonam regi, & domui ejus: per ſingu-
los enim menſes in anno, ſinguli neceſſa-
ria miniſtrabant:
8 Et hæc nomina eorum: Benhur, in
monte Ephraim.
9 Bendecar, in Macces, & in Salebim, &
in Bethſames, & in Elon, & in Bethanan.
10 Benheſed in Aruboth: ipſius enim erat
B Socho, & omnis terra Epher.
11 Benabinadab, cujus omnis Nephathdor,
Tapheth filiam Salomonis habebat uxorem.
12 Bana filius Ahilud regebat Thanac, &
Mageddo, & univerſam Bethſan, quæ eſt
juxta Sarthana ſubter Jezrahel, à Bethſan
uſque Abelmehula è regione Jecmaan.
13 Bengaber in Ramoth Galaad: habebat
Avothjair filii Manaſſe in Galaad, ipſe præ-
erat in omni regione Argob, quæ eſt in Ba-
ſan, ſexaginta civitatibus magnis atque mu-
ratis, quæ habebant ſeras æreas.
14 Abinadab filius Addo præerat in Ma-
naim.
15 Achimaas in Nephthali: ſed & ipſe habe-
bat Baſemath filiam Salomonis in conjugio.
16 Baana filius Huſi, in Aſer, & in Baloth.
17 Joſaphat filius Pharue, in Iſſachar.
18 Semei filius Ela, in Benjamin.
19 Gaber filius Uri, in Terra Galaad, in
Terra Sehon regis Amorrhæi, & Og regis Ba-
ſan, ſuper omnia, quæ erant in illa terra.
C 20 Juda, & Iſrael numerabiles, ſicut
arena maris in multitudine: comedentes,
bibentes, atque lætantes.
*Eccl. 47. 15 21 * Salomon autem erat in ditione ſua,
habens omnia regna à flumine terræ Phili-
ſthiim uſque ad terminum Ægypti: offe-
rentium ſibi munera, & ſervientium ei cun-
ctis diebus vitæ ejus.
22 Erat autem cibus Salomonis per dies
ſingulos, triginta cori ſimilæ, & ſexaginta
cori farinæ.
23 Decem boves pingues, & viginti boves
paſcuales, & centum arietes, excepta vena-
tione cervorum, caprearum, atque buba-
lorum, & avium altilium.
24 Ipſe enim obtinebat omnem regionem,
quæ erat trans flumen, à Thaphſa uſq; ad Ga-
zan, & cunctos reges illarum regionum: &
habebat pacem ex omni parte in circuitu.
25 Habitabatque Juda, & Iſrael abſque ti-
more ullo, unuſquiſque ſub vite ſua, &
ſub ficu ſua, à Dan uſque Berſabee, cun-
ctis diebus Salomonis.
26 * Et habebat Salomon quadraginta *2 Par. 9. 25.
millia præſepia equorum currilium, & duo-
decim millia equeſtrium.
27 Nutriebantque eos ſupradicti regis præ- D
fecti: ſed & neceſſaria menſæ regis Salomonis
cum ingenti cura præbebant in tempore ſuo.
28 Hordeum quoque, & paleas equorum,
& jumentorum, deferebant in locum, ubi
erat rex, juxta conſtitutum ſibi.
29 Dedit quoq; Deus ſapientiam Salomoni,
& prudentiam multam nimis, & latitudinem
cordis, quaſi arenam, quæ eſt in litore maris.
30 Et præcedebat ſapientia Salomonis ſa-
pientiam omnium orientaliũ, & Ægyptiorũ,
31 * Et erat ſapientior cunctis hominibus: *Eccl. 47. 6
ſapientior Ethan Ezrahita, & Heman, &
Chalcol, & Dorda, filiis Mahol: & erat no-
minatus in univerſis gentibus per circuitum.
32 Locutus eſt quoque Salomon tria millia
parabolas: & fuerunt carmina ejus quin-
que, & mille.
33 Et diſputavit ſuper lignis, à cedro, quæ
eſt in Libano, uſque ad hyſſopum, quę egre-
ditur de pariete: & diſſeruit de jumentis, &
volucribus, & reptilibus, & piſcibus.
34 Et veniebant de cũctis populis ad audiẽ-
dam ſapientiam Salomonis, & ab univerſis
regibus terrę, qui audiebant ſapientiam ejus.

CAPUT V.

*Concedit Hiram Salomoni ad templi ædifi-
cationem cæſores lignorum, quibus Salo-
mon tribuit cibaria: numerus cæſorum,
portantium onera, latomorum, & præ-
fectorum eorum.*

1 MIſit quoque Hiram rex Tyri ſervos A
ſuos ad Salomonem: audivit enim,
quòd ipſum unxiſſent regem pro patre ejus:
quia amicus fuerat Hiram David omni tem-
pore.
2 Miſit autem Salomon ad Hiram, dicens:
3 Tu ſcis voluntatem David patris mei, &
quia non potuerit ædificare domum nomini
Domini Dei ſui propter bella imminentia
per circuitum, donec daret Dominus eos
ſub veſtigio pedum ejus.
4 Nunc autem requiem dedit Dominus
Deus meus mihi per circuitum: & non
eſt ſatan, neque occurſus malus.
5 * Quamobrem cogito ædificare templum B *2. Reg. 7. 13. 1 Par. 22. 10.
nomini Domini Dei mei, ſicut locutus eſt
Dominus David patri meo, dicens: Filius
tuus, quem dabo pro te ſuper ſolium tuum,
ipſe ædificabit domum nomini meo.
6 Præcipe igitur, ut præcidant mihi ſervi tui
cedros de Libano, & ſervi mei ſint cum ſer-
vis tuis: mercedem autem ſervorum tuorum
dabo tibi quamcumque petieris: ſcis enim,
quomodò non eſt in populo meo vir, qui
noverit ligna cædere ſicut Sidonii.
7 Cùm ergo audiſſet Hiram verba Salomo-

nis,

Google

nis, lætatus eſt valdè, & ait: Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit David filium ſapientiſſimum ſuper populum hunc plurimum.

8 Et miſit Hiram ad Salomonem, dicens: Audivi quæcumque mandaſti mihi: ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis, & abiegnis.

C

9 Servi mei deponent ea de Libano ad mare: & ego componam ea in ratibus in mari, uſque ad locum, quem ſignificaveris mihi, & applicabo ea ibi, & tu tolles ea: præbebiſque neceſſaria mihi, ut detur cibus domui meæ.

10 Itaque Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, & ligna abiegna, juxta omnem voluntatem ejus.

11 Salomon autem præbebat Hiram coros tritici viginti millia, in cibum domui ejus, & viginti coros puriſſimi olei: hæc tribuebat Salomon Hiram per ſingulos annos.

* Sup. 3. 12.

12 * Dedit quoque Dominus ſapientiam Salomoni, ſicut locutus eſt ei: & erat pax inter Hiram, & Salomonem, & percuſſerunt ambo fœdus.

13 Elegitque rex Salomon, operarios de omni Iſrael, & erat indictio triginta millia virorum. D

14 Mittebatque eos in Libanum, decem millia per menſes ſingulos viciſſim, ita ut duobus menſibus eſſent in domibus ſuis: & Adoniram erat ſuper hujuſcemodi indictione.

15 Fuerunt Salomoni ſeptuaginta millia eorum, qui onera portabant, & octoginta millia latomorum in monte:

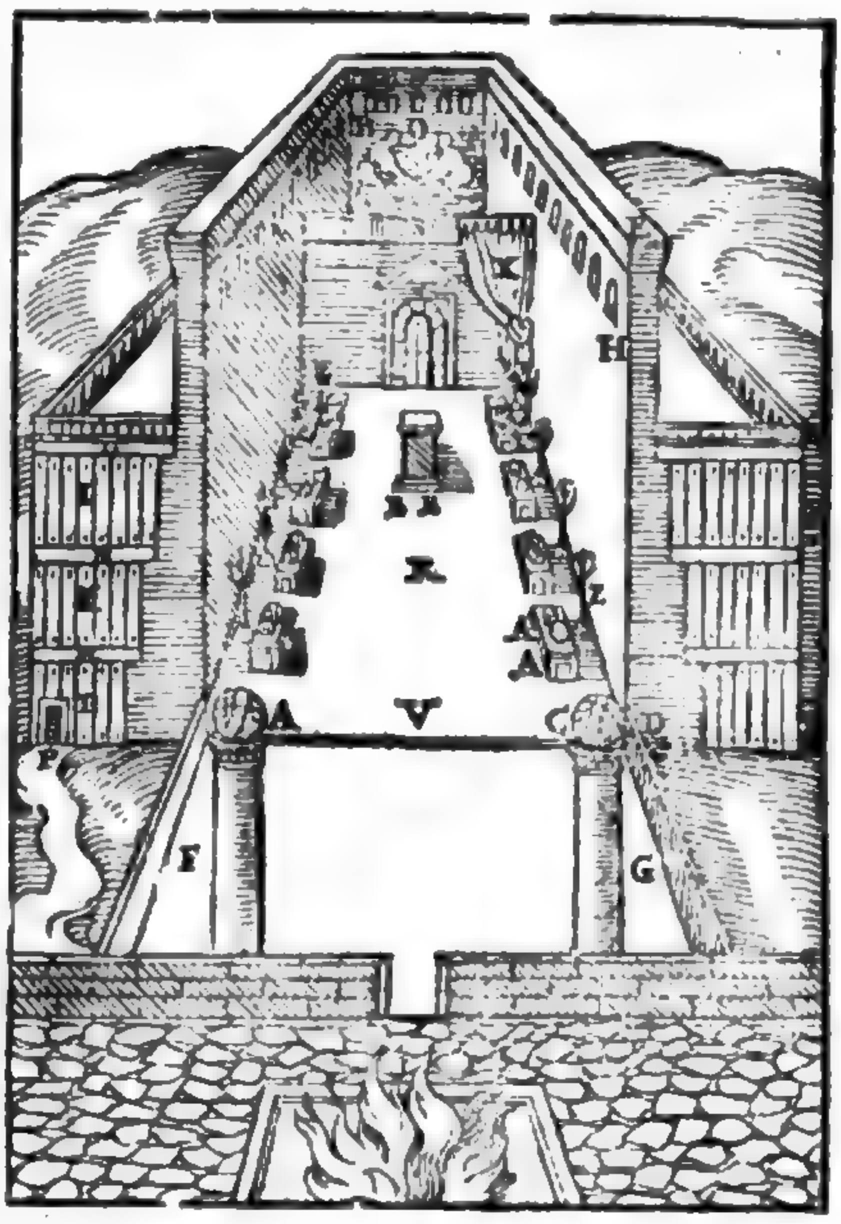
16 Abſque præpoſitis, qui præerant ſingulis operibus, numero trium millium, & trecentorum, præcipientium populo, & his, qui faciebant opus.

17 Præcepitque rex, ut tollerent lapides grandes, lapides pretioſos, in fundamentum templi, & quadrarent eos:

18 Quos dolaverunt cæmentarii Salomonis, & cæmentarii Hiram: porrò Giblii præparaverunt ligna, & lapides ad ædificandam domum.

TEMPLUM SINE TECTO

cum porticu ſua.

ab Longitudo L X. cubitorum.
ac Latitudo X X. cubitorum.
de Altitudo X X X. cubitorum.
fg Porticus ante templum X X. cubitorum longitudinis, & X. cubitorum latitudinis.
h Feneſtræ obliquæ, ſive laxiores intrinſecùs, & extrinſecùs arctæ.
k Tabulata per gyrum tria, ſive appendices: quarum una quinque cubitos latitudinis habebat, media ſex, ſuprema ſeptem, ſingula altitudinis quinque cubitorum.
mno Retractationes, ſive reductiones in muro templi, quibus innitebantur capita trabium. Vocamus Gallicè *retraictes*. Pro quibus trabes vertit Interpres.
p Cochlea.
q Sanctum ſanctorum, ſive oraculũ, cujus longitudo & latitudo erant X X. cubitorum, altitudo autem cubitorum X X. quod dum dicimus, eam partem altitudinis intelligimus, quæ ſolo auro erat tecta: nam alij decem cubiti erant tecti lapillis pretioſis, & auro.
r Templum, ſive Sanctum, pro foribus oraculi X L. cubitorum longitudinis.
ſ Arca fœderis.
t Cherubim duo X. cubitorum altitudinis.

v Oſtiola, ſive valvæ in introitu oraculi.
x Velum, quo diſtinguebatur Sanctum à Sancto ſanctorum, 2. Par. 3. Matt. 27.
y Locus oſtii templi: quod ideò non expreſſit pictor, ne reliquæ picturæ officeret.
z Candelabra decem, quinque ad dexteram, & quinque ad ſiniſtram. 2. Paral. 4.
aa Menſæ decem.
bb Altare Thymiamatis.

Digitized by Google

TEMPLUM TECTUM CUM PORTICU SUA,

atrio Sacerdotum, & atrio Populi,

a Atrium interius, quod & atrium ſacerdotum dicitur.
b Altare holocauſti, longitudinis & altitudinis, viginti cubitorum, & decem altitudinis.
c Labra, ſive luteres, 2. Paral. 4.
d Mare. 2. Paral. 4.
e Atrium populi, quod baſilica, ſive baſilica grandis, 1. Paralip. 4. & 6. dicitur: & Act. 3. Porticus Salomonis. Hoc atrium nomine templi ſæpè intelligitur in Novo teſtamento, ut Matt. 21. Act. 3. In hoc atrio concionabatur CHRISTUS, & ex eo vendentes, & ementes ejecit.
f Baſis ænea, ſive ſuggeſtum, longitudinis, & latitudinis quinque cubitorum, & altitudinis trium. 2. Paral. 6.
g Porta Orientalis, quæ porta Sur, 4. Reg. 2. & porta fundamenti, 2. Paral. 23. dicitur. Hanc nonnulli putant eſſe, quæ Actorum tertio dicitur Porta ſpecioſa, quòd omnium portarum Orientalis eſſet pulcherrima.
h Porta Meridionalis.
i Porta Septentrionalis.

CAPUT VI.

Figura, & Fabrica templi quoad præcipuas ejus partes interiores & exteriores.

A * 3. Paral. 3. 1. 1 FActum eſt ergo * quadringenteſimo, & octogeſimo anno egreſſionis filiorum Iſrael de terra Ægypti, in anno quarto, menſe Zio (ipſe eſt menſis ſecundus) regni Salomonis ſuper Iſrael, ædificari cœpit domus Domino.

2 Domus autem, quam ædificabat rex Salomon Domino, habebat ſexaginta cubitos in longitudine, & viginti cubitos in latitudine, & triginta cubitos in altitudine.

3 Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis, juxta menſuram latitudinis templi: & habebat decem cubitos latitudinis ante faciem templi.

4 Fecitque in templo feneſtras obliquas.

5 Et ædificavit ſuper parietem templi tabulata per gyrum, in parietibus domus per circuitum templi, & oraculi, & fecit latera in circuitu.

6 Tabulatum, quod ſubter erat, quinque cubitos habebat latitudinis, & medium tabulatum ſex cubitorum latitudinis, & tertium tabulatum ſeptem habens cubitos latitudinis. Trabes autem poſuit in domo per circuitum forinſecùs, ut non hærerent muris templi.

7 Domus autem cùm ædificaretur, de lapidibus dolatis, atque perfectis ædificata eſt: & malleus, & ſecuris, & omne ferramentum non ſunt audita in domo, cùm ædificaretur.

8 Oſtium lateris medii in parte erat domus dexteræ: & per cochleam aſcendebant in medium cœnaculum, & à medio in tertium.

9 Et ædificavit domum, & conſummavit eā: texit quoque domum laquearibus cedrinis.

10 Et ædificavit tabulatum ſuper omnem domum quinque cubitis altitudinis, & operuit domum lignis cedrinis.

11 Et factus eſt ſermo Domini ad Salomonem, dicens:

12 Domus hæc, quam ædificas, ſi ambulaveris in præceptis meis, & judicia mea feceris, & cuſtodieris omnia mandata mea, gradiens per ea: firmabo ſermonem meum tibi, * quem locutus ſum ad David patrem tuum.

13 * Et habitabo in medio filiorum Iſrael, & non derelinquam populum meum Iſrael. * 2. Reg. 7. 16. * 1. Paral. 22. 9.

14 Igitur ædificavit Salomon domum, & conſummavit eam.

15 Et ædificavit parietes domus intrinſecùs tabulatis cedrinis, à pavimento domus uſque ad ſummitatem parietum, & uſque ad laquearia, operuit lignis cedrinis intrinſecùs: & texit pavimentum domus tabulis abiegnis.

16 Ædificavitque viginti cubitorum ad poſteriorem partem templi tabulata cedrina, à pavimento uſque ad ſuperiora: & fecit inte-

riorem domum oraculi in Sanctum ſanctorũ.

C 17 Porrò quadraginta cubitorum erat ipſum temrlum pro foribus oraculi.

18 Et cedro omnis domus intrinſecùs veſtiebatur, habens tornaturas, & juncturas ſuas fabrefactas, & cælaturas eminentes: omnia cedrinis tabulis veſtiebantur: nec omnino lapis apparere poterat in pariete.

19 Oraculum autem in medio domus, in interiori parte fecerat, ut poneret ibi arcam fœderis Domini.

20 Porrò oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos latitudinis, & viginti cubitos altitudinis: & operuit illud, atque veſtivit auro puriſſimo: ſed & altare veſtivit cedro.

21 Domum quoq; ante oraculũ operuit auro puriſſimo, & affixit laminas clavis aureis.

22 Nihilque erat in templo, quod non auro tegeretur: ſed & totum altare oraculi texit auro.

23 Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis olivarum, decem cubitorum altitudinis.

24 Quinque cubitorum ala cherub una, & quinque cubitorum ala cherub altera: id eſt, decem cubitos habentes, à ſummitate alæ unius uſque ad alæ alterius ſummitatem.

25 Decem quoque cubitorum erat cherub ſecundus: in menſura pari, & opus unum erat in duobus cherubim,

26 Id eſt, altitudinem habebat unus cherub decẽ cubitorũ, & ſimiliter cherub ſecundus.

D 27 Poſuitque cherubim in medio templi interioris: extendebant autem alas ſuas cherubim, & tangebat ala una parietem, & ala cherub ſecundi tangebat parietem alterum: alæ autem alteræ in media parte templi ſe invicem contingebant.

28 Texit quoque cherubim auro.

29 Et omnes parietes templi per circuitum ſculpſit variis cælaturis, & torno: & fecit in eis cherubim, & palmas, & picturas varias, quaſi prominentes de pariete, & egredientes.

30 Sed & pavimentum domus texit auro intrinſecùs, & extrinſecùs.

31 Et in ingreſſu oraculi fecit oſtiola de lignis olivarum, poſteſq; angulorum quinque.

32 Et duo oſtia de lignis olivarum, & ſculpſit in eis picturam cherubim, & palmarum ſpecies, & anaglypha valde prominentia: & texit ea auro: & operuit tam cherubim, quàm palmas, & cætera, auro.

33 Fecitque in introitu templi poſtes de lignis olivarum quadrangulatos:

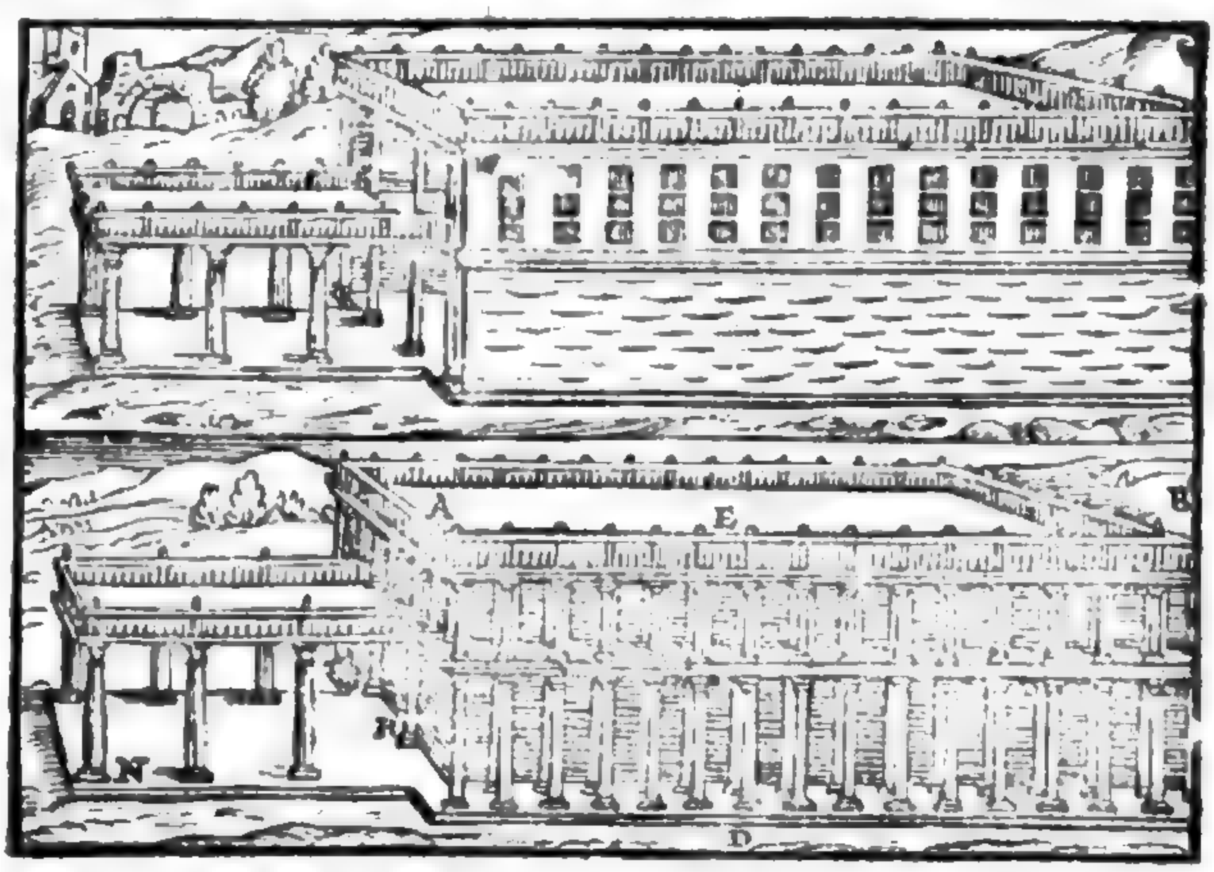
34 Et duo oſtia de lignis abiegnis altrinſecùs: & utrumque oſtium duplex erat, & ſe invicem t-nens aperiebatur.

35 Et ſculpſit cherubim, & palmas, & cælaturas valde eminentes: operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad regulam.

36 Et ędificavit atriũ interius tribus ordinibus lapidũ politorũ, & uno ordine lignorũ cedri.

37 Anno quarto fundata eſt domus Domini in menſe Zio:

38 Et in anno undecimo, menſe Bur (ipſe eſt menſis octavus) perfecta eſt domus in omni opere ſuo, & in univerſis utenſilibus ſuis: ædificavitque eam annis ſeptem.

C A P U T VII.

Palatium Salomonis, domus ſaltus Libani, atque uxoris ejus, varia, & ſumptuoſiſſima templi ſuppellex.

A 1 DOmum autem ſuam ædificavit Salomon tredecim annis, & ad perfectum uſque perduxit.

* Infr. 9. 10. 2 * Ædificavit quoque domum ſaltus Libani centum cubitorum longitudinis, & quinquaginta cubitorum latitudinis, & triginta cubitorum altitudinis: & quatuor deambulacra inter columnas cedrinas: ligna quippe cedrina exciderat in columnas.

3 Et tabulatis cedrinis veſtivit totam cameram, quæ quadraginta quinque columnis ſuſtentabatur. Unus autem ordo habebat columnas quindecim

4 Contra ſe invicem poſitas,

5 Et e regione ſe reſpicientes, æquali ſpatio inter columnas, & ſuper columnas quadrangulata ligna in cunctis æqualia.

6 Et porticum columnarum fecit quin-

cuaginta cubitorum longitudinis, & triginta cubitorum latitudinis: & alteram porticum in facie majoris porticus, & columnas, & epiſtylia ſuper columnas.

7 Porticum quoque ſolii, in qua tribunal eſt, fecit: & texit lignis cedrinis à pavimento uſque ad ſummitatem.

8 Et domuncula, in qua ſedebatur ad judicandum, erat in media porticu, ſimili opere. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis (* quam uxorem duxerat Salomon) tali opere, quali & hanc porticum.

* Sup. 3. 1.

B 9 Omnia lapidibus pretioſis, qui ad normam quamdam, atque menſuram tam intrinſecùs quàm extrinſecùs ſerrati erant: à fundamentis uſque ad ſummitatem parietum, & extrinſecùs uſque ad atrium majus.

10 Fundamenta autem de lapidibus pretioſis, lapidibus magnis decem ſive octo cubitorum.

11 Et deſuper lapides pretioſi æqualis menſuræ ſecti erant, ſimiliterque de cedro.

12 Et atrium majus rotundum, trium ordinum de lapidibus ſectis, & unius ordinis de dolata cedro: necnon & in atrio domus Domini interiori, & in porticu domus.

13 Miſit quoque rex Salomon, & tulit Hiram de Tyro,

14 Filium mulieris viduæ de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem ærarium, & plenum ſapientia, & intelligentia, & doctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cùm veniſſet ad regem Salomonem, fecit omne opus ejus.

C 15 Et finxit duas columnas æreas, decem, & octo cubitorum altitudinis columnam unam * & linea duodecim cubitorum ambiebat columnam utramque.

* Jer. 52. 21.

16 Duo quoque capitella fecit, quæ ponerentur ſuper capita columnarum, fuſilia ex ære: quinque cubitorum altitudinis capitellum unum, & quinque cubitorum altitudinis capitellum alterum:

17 Et quaſi in modum retis, & catenarum ſibi invicem miro opere contextarum. Utrumque capitellum columnarum fuſile erat: ſeptena verſuum retiacula in capitello uno, & ſeptena retiacula in capitello altero.

18 Et perfecit columnas, & duos ordines per circuitum retiaculorum ſingulorum, ut tegerent capitella, quæ erant ſuper ſummitatem malogranatorum: eodem modo fecit & capitello ſecundo.

19 Capitella autem, quæ erant ſuper capita columnarum, quaſi opere lilii fabricata erant in porticu quatuor cubitorum.

20 Et rurſum alia capitella in ſummitate columnarum deſuper juxta menſuram columnæ contra retiacula: malogranatorum autem ducenti ordines erant in circuitu capitelli ſecundi.

21 Et ſtatuit duas columnas in porticu templi: cùmque ſtatuiſſet columnam dexteram, vocavit eam nomine Jachin: ſimiliter erexit columnam ſecundam, & vocavit nomen ejus Booz. D

22 Et ſuper capita columnarum opus in modum lilii poſuit: perfectumque eſt opus columnarum.

23 * Fecit quoque mare fuſile decem cubitorum à labio uſque ad labium, rotundum in circuitu: quinque cubitorum altitudo ejus, & reſticula triginta cubitorum cingebat illud per circuitum.

* 2. Par 4. 2.

24 Et ſculptura ſubter labium circuibat illud decem cubitis ambiens mare: duo ordines ſculpturarum ſtriatarum erant fuſiles.

25 Et ſtabat ſuper duodecim boves, è quibus tres reſpiciebant ad Aquilonem, & tres ad Occidentem, & tres ad Meridiem, & tres ad Orientem, & mare ſuper eos deſuper erat: quorum poſteriora univerſa intrinſecùs latitabant.

26 Groſſitudo autem luteris, trium unciarum erat: labiumque ejus, quaſi labium calicis, & folium repandi lilii: duo millia batos capiebat.

27 Et fecit decem baſes æneas, quatuor

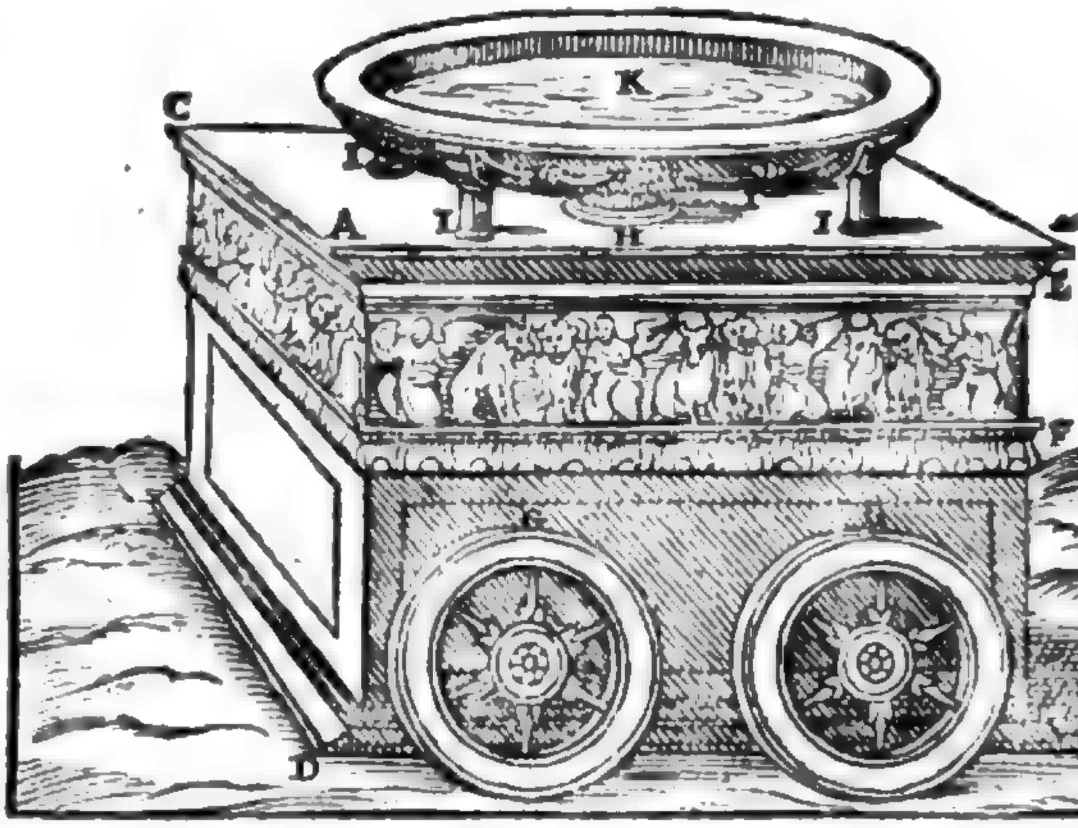
cubi-

cubitorum longitudinis baſes ſingulas, & quatuor cubitorum latitudinis, & trium cubitorum altitudinis.

28 Et ipſum opus baſium, interraſile erat: & ſculpturæ inter juncturas.

29 Et inter coronulas, & plectas, leones, & boves, & cherubim: & in juncturis ſimiliter deſuper, & ſubter leones, & boves, quaſi lora ex ære dependentia.

30 Et quatuor rotæ per baſes ſingulas,

& axes ærei, & per quatuor partes quaſi humeruli ſubter luterem fuſiles, contra ſe invicem reſpectantes.

E 31 Os quoque luteris intrinſecùs erat in capitis ſummitate: & quod forinſecùs apparebat, unius cubiti erat totum rotundum, pariterque habebat unum cubitum, & dimidium: in angulis autem columnarum variæ cęlaturæ erant: & media intercolumnia, quadrata non rotunda.

32 Quatuor quoque rotæ, quæ per quatuor angulos baſis erant, cohærebant ſibi ſubter baſim: una rota habebat altitudinis cubitum & ſemis.

33 Tales autem rotæ erant, quales ſolent in curru fieri: & axes earum, & radii, & canthi, & medioli, omnia fuſilia.

34 Nam & humeruli illi quatuor per ſingulos angulos baſis unius, ex ipſa baſi fuſiles, & conjuncti erant.

35 In ſummitate autem baſis erat quædam rotunditas dimidii cubiti, ita fabrefacta, ut luter deſuper poſſet imponi, habens cælaturas ſuas: variaſque ſculpturas ex ſemetipſa.

F 36 Sculpſit quoque in tabulatis illis, quæ erant ex ære, & in angulis, cherubim, & leones, & palmas, quaſi in ſimilitudinem hominis ſtantis, ut non cælata, ſed appoſita per circuitum viderentur.

37 In hunc modum fecit decem baſes, fuſura una, & menſura, ſculpturaque conſimili.

38 Fecit quoque decem luteres æneos, quadraginta batos capiebat luter unus, eratque quatuor cubitorum: ſingulos quoque luteres per ſingulas, ideſt, decem baſes poſuit.

39 Et conſtituit decem baſes, quinque ad dexteram partem templi, & quinque ad ſiniſtram: mare autem poſuit ad dexteram partem templi contra Orientem ad Meridiem.

40 Fecit ergo Hiram lebetes, & ſcutras, & hamulas, & perfecit omne opus regis Salomonis in templo Domini.

41 Columnas duas, & funiculos capitellorum ſuper capitella columnarum duos: & retiacula duo, ut operirent duos funiculos, qui erant ſuper capita columnarum.

42 Et malogranata quadringenta in duobus retiaculis: duos verſus malogranatorum in retiaculis ſingulis, ad operiendos funiculos capitellorum, qui erant ſuper capita columnarum.

43 Et baſes decē, & luteres decē ſuper baſes.

44 Et mare unum, & boves duodecim ſubter mare.

45 Et lebetes, & ſcutras, & hamulas: omnia vaſa, quæ fecit Hiram regi Salomoni in domo Domini, de auricalco erant. G

46 In campeſtri regione Jordanis fudit ea rex in argilloſa terra, inter Sochoth, & Sartham.

47 Et poſuit Salomon omnia vaſa: propter multitudinem autem nimiam non erat pondus æris.

48 Fecitque Salomon omnia vaſa in domo Dñi: altare aureum, & menſam, ſuper quam ponerentur panes propoſitionis, auream:

49 Et candelabra aurea, quinque ad dexteram, & quinque ad ſiniſtram contra oraculū, ex auro puro: & quaſi lilii flores, & lucernas deſuper aureas, & forcipes aureos.

50 Et hydrias, & fuſcinulas, & phialas, & mortariola, & thuribula, de auro puriſſimo, & cardines oſtiorum domus interioris Sancti ſanctorum, & oſtiorum domus templi, ex auro erant.

51 * Et perfecit omne opus, quod faciebat Salomon in domo Domini, & intulit, quæ ſanctificaverat David pater ſuus, argentum, & aurum, & vaſa, repoſuitque in theſauris domus Domini. * 2 Para. 5. 1.

CAPUT VIII.

Templum, introducta in ipſum arca, dedicatur, nebula illud implente. Salomon poſt longam orationem populo benedicit: numerus boum, & ovium immolatarum hac celebri feſtivitate.

A * 1. Paral. 5. 2.

1 TUnc * congregati ſunt omnes majores natu Iſrael cum principibus tribuum & duces familiarum filiorum Iſrael, ad regem Salomonem in Jeruſalem, ut deferrent arcam fœderis Domini de civitate David, id eſt, de Sion.

2 Convenitque ad regem Salomonem univerſus Iſrael in menſe Ethanim, in ſolemni die, ipſe eſt menſis ſeptimus.

3 Veneruntque cuncti ſenes de Iſrael, & tulerunt arcam ſacerdotes,

4 Et portaverunt arcam Domini, & tabernaculum fœderis, & omnia vaſa Sanctuarii, quæ erant in tabernaculo: & ferebant ea ſacerdotes, & Levitæ.

5 Rex autem Salomon, & omnis multitudo Iſrael, quæ convenerat ad eum, gradiebatur cum illo ante arcam, & immolabant oves, & boves abſque æſtimatione, & numero.

6 Et intulerunt ſacerdotes arcam fœderis Domini in locum ſuum, in oraculum templi, in Sanctum ſanctorum, ſubter alas cherubim.

7 Si quidem Cherubim expandebant alas ſuper locum arcæ, & protegebant arcam, & vectes ejus deſuper.

8 Cùmque eminerent vectes, & apparerent ſummitates eorum foris Sanctuariũ ante oraculum, non apparebant ultrà extrinſecùs, qui & fuerunt ibi uſque in præſentem diem.

* 2. Paral. 5. 10. Hebr. 9. 4.

9 In arca autem non erat aliud, * niſi duę tabulæ lapideæ, quas poſuerat in ea Moyſes in Horeb, quando pepigit Dñs fœdus cum filiis Iſrael, cùm egrederentur de terra Ægypti.

B

10 Factum eſt autem, cùm exiſſent ſacerdotes de Sanctuario, nebula implevit domum Domini,

11 Et non poterant ſacerdotes ſtare, & miniſtrare propter nebulam: impleverat enim gloria Domini domum Domini.

* 2. Paral. 6. 1.

12 Tunc ait Salomon: * Dominus dixit, ut habitaret in nebula.

13 Ædificans ædificavi domum in habitaculum tuum, firmiſſimum ſolium tuum in ſempiternum.

14 Convertitque rex faciem ſuam, & benedixit omni eccleſiæ Iſrael, omnis enim eccleſia Iſrael ſtabat.

15 Et ait Salomon: Benedictus Dñs Deus Iſrael, qui locutus eſt ore ſuo ad David patrem meum, & in manibus ejus perfecit, dicens:

16 A die, qua eduxi populum meum Iſrael de Ægypto, non elegi civitatem de univerſis tribubus Iſrael, ut ædificaretur domus, & eſſet nomen meum ibi: ſed elegi David: ut eſſet ſuper populum meum Iſrael.

* 2. Reg. 7. 2.

17 * Voluitque David pater meus ædificare domum nomini Domini Dei Iſrael.

18 Et ait Dominus ad David patrem meum: Quod cogitaſti in corde tuo ædificare domum nomini meo, benè feciſti, hoc ipſum mente tractans.

19 Verumtamen tu non ædificabis mihi domum, ſed filius tuus, qui egredietur de renibus tuis, ipſe ædificabit domum nomini meo.

20 Confirmavit Dominus ſermonem ſuum, quem locutus eſt: ſtetique pro David patre meo, & ſedi ſuper thronum Iſrael, ſicut locutus eſt Dominus: & ædificavi domum nomini Domini Dei Iſrael.

21 Et conſtitui ibi locum arcæ, in qua fędus Domini eſt, quod percuſſit cum patribus noſtris, quando egreſſi ſunt de terra Ægypti.

22 Stetit autem Salomon ante altare Domini in conſpectu eccleſiæ Iſrael, & expandit manus ſuas in cœlum, C

23 Et ait: Domine Deus Iſrael, non eſt ſimilis tui, Deus, in cœlo deſuper, & ſuper terram deorſum: qui cuſtodis pactum, & miſericordiam ſervis tuis, qui ambulant coram te in toto corde ſuo.

24 Qui cuſtodiſti ſervo tuo David patri meo quæ locutus es ei: ore locutus es, & manibus perfeciſti, ut hæc dies probat.

25 Nunc igitur, Domine Deus Iſrael, conſerva famulo tuo David patri meo, quæ locutus es ei, dicens: * Non auferetur de te vir coram me, qui ſedeat ſuper thronum Iſrael: ita tamen ſi cuſtodierint filii tui viam ſuam, ut ambulent coram me, ſicut tu ambulaſti in conſpectu meo.

* 2 Regum 7. 12.

26 Et nunc, Domine Deus Iſrael firmentur verba tua, quæ locutus es ſervo tuo David patri meo.

27 Ergone putandum eſt, quòd verè Deus habitet ſuper terram? ſi enim cœlum, & cęli cœlorum te capere non poſſunt, quantò magis domus hæc, quam ædificavi?

28 Sed reſpice ad orationem ſervi tui, & ad preces ejus, Domine Deus meus: audi hymnum, & orationem, quam ſervus tuus orat coram te hodie:

29 Ut ſint oculi tui aperti ſuper domum hanc nocte, ac die: ſuper domum, de qua dixiſti: * Erit nomen meum ibi: ut exaudias orationem, quam orat in loco iſto ad te ſervus tuus.

* Deut. 12. 11.

30 Ut exaudias deprecationem ſervi tui, & populi tui Iſrael, quodcumque oraverint in loco iſto: & exaudies in loco habitaculi tui in cœlo, & cùm exaudieris, propitius eris.

31 Si peccaverit homo in proximum ſuum, & habuerit aliquod juramentum, quo teneatur aſtrictus, & venerit propter juramentum coram altari tuo in domum tuam, D

32 Tu exaudies in cœlo, & facies, & judicabis ſervos tuos, condemnans impium, & reddens viam ſuam ſuper caput ejus, juſtificanſq; juſtũ, & retribuens ei ſecundũ juſtitiã ſuam.

33 Si fugerit populus tuus Iſrael inimicos ſuos (quia peccaturus eſt tibi) & agentes pęnitentiã, & confitentes nomini tuo venerint, & oraverint & deprecati te fuerint in domo hac:

34 Exaudi in cœlo, & dimitte peccatum populi tui Iſrael, & reduces eos in terram, quam dediſti patribus eorum.

35 Si clauſum fuerit cœlum, & non pluerit propter peccata eorum, & orantes in loco iſto, pœnitentiam egerint nomini tuo, & à peccatis ſuis converſi fuerint propter afflictionem ſuam:

36 Exaudi eos in cœlo, & dimitte peccata ſervorum tuorum, & populi tui Iſrael: & oſtende eis viam bonam, per quam ambulent, & da pluviam ſuper terram tuam, quam dediſti populo tuo in poſſeſſionem.

37 Fames

37 Fames ſi oborta fuerit in terra, aut peſtilentia, aut corruptus aer, aut ærugo, aut locuſta, vel rubigo, & afflixerit eum inimicus ejus portas obſidens, omnia plaga, univerſa infirmitas,

38 Cuncta devoratio, & imprecatio, quæ acciderit omni homini de populo tuo Iſrael: ſi quis cognoverit plagam cordis ſui, & expanderit manus ſuas in domo hac,

E

39 Tu exaudies in cœlo in loco habitationis tuæ, & repropitiaberis, & facies, ut des unicuique ſecundùm omnes vias ſuas, ſicut videris cor ejus (quia tu noſti ſolus cor omnium filiorum hominum)

40 Ut timeant te cunctis diebus, quibus vivunt ſuper faciem terræ, quam dediſti patribus noſtris.

41 Inſuper & alienigena, qui non eſt de populo tuo Iſrael, cùm venerit de terra longinqua propter nomen tuum (audietur enim nomen tuum magnum, & manus tua fortis, & brachium tuum

42 Extentum, ubique) cùm venerit ergo, & oraverit in hoc loco,

43 Tu exaudies in cœlo, in firmamento habitaculi tui, & facies omnia, pro quibus invocaverit te alienigena: ut diſcant univerſi populi terrarum nomen tuum timere, ſicut populus tuus Iſrael, & probent, quia nomen tuum invocatum eſt ſuper domum hanc, quam ædificavi.

44 Si egreſſus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos ſuos, ſuper viam, quocumque miſeris eos, orabunt contra viam civitatis, quam elegiſti, & contra domum, quam ædificavi nomini tuo.

45 Et exaudies in cœlo orationes eorum, & preces eorum, & facies judicium eorum.

*2Par. 6. 36. Eccli. 7. 21. 1. Joa. 1. 8.

46 Quòd ſi peccaverint tibi (* non eſt enim homo, qui non peccet) & iratus tradideris eos inimicis ſuis, & captivi ducti fuerint in terram inimicorum longè, vel propè,

47 Et egerint pœnitentiam in corde ſuo in loco captivitatis, & converſi deprecati te fuerint in captivitate ſua, dicentes: Peccavimus, iniquè egimus, impiè geſſimus:

F

48 Et reverſi fuerint ad te in univerſo corde ſuo, & tota anima ſua, in terra inimicorum ſuorum, ad quam captivi ducti fuerint: & oraverint te contra viam terræ ſuæ, quam dediſti patribus eorum, & civitatis, quam elegiſti, & templi, quod ædificavi nomini tuo:

49 Exaudies in cœlo, in firmamento ſolii tui, orationes eorum, & preces eorum, & facies judicium eorum:

50 Et propitiaberis populo tuo, qui peccavit tibi, & omnibus iniquitatibus eorum, quibus prævaricati ſunt in te: & dabis miſericordiam coram eis, qui eos captivos habuerint, ut miſereantur eis.

51 Populus enim tuus eſt, & hæreditas tua, quos eduxiſti de terra Ægypti, de medio fornacis ferreæ.

52 Ut ſint oculi tui aperti ad deprecationem ſervi tui, & populi tui Iſrael, & exaudies eos in univerſis, pro quibus invocaverint te.

53 Tu enim ſeparaſti eos tibi in hæreditatem de univerſis populis terræ, ſicut locutus es per Moyſen ſervum tuum, quando eduxiſti patres noſtros de Ægypto, Domine Deus.

54 Factum eſt autem, cùm compleſſet Salomon orans Dominum omnem orationem, & deprecationem hanc, ſurrexit de conſpectu altaris Domini: utrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in cęlum.

55 Stetit ergo, & benedixit omni eccleſiæ Iſrael voce magna, dicens:

56 Benedictus Dominus, qui dedit requiem populo ſuo Iſrael, juxta omnia, quæ locutus eſt: non cecidit ne unus quidem ſermo, ex omnibus bonis, quæ locutus eſt per Moyſen ſervum ſuum.

57 Sit Dominus Deus noſter nobiſcum, ſicut fuit cum patribus noſtris, non derelinquens nos, neque projiciens.

58 Sed inclinet corda noſtra ad ſe, ut ambulemus in univerſis viis ejus, & cuſtodiamus mandata ejus, & cęremonias ejus, & judicia, quæcumque mandavit patribus noſtris.

G

59 Et ſint ſermones mei iſti, quibus deprecatus ſum coram Domino, appropinquantes Domino Deo noſtro die, ac nocte, ut faciat judicium cum ſervo ſuo, & populo ſuo Iſrael per ſingulos dies:

60 Ut ſciant omnes populi terræ, quia Dominus ipſe eſt Deus, & non eſt ultrà abſq; eo.

61 Sit quoque cor noſtrum perfectum cum Domino Deo noſtro, ut ambulemus in decretis ejus, & cuſtodiamus mandata ejus, ſicut & hodie.

62 Igitur rex, & omnis Iſrael cum eo, immolabant victimas coram Domino.

63 Mactavitque Salomon hoſtias pacificas, quas immolavit Domino, boum viginti duo millia, & ovium centum viginti millia: & dedicaverunt templum Domini rex, & filii Iſrael.

64 In die illa ſanctificavit rex medium atrii, quod erat ante domum Domini: fecit quippe holocauſtum ibi, & ſacrificium, & adipem pacificorum: quoniam altare æreum, quod erat coram Domino, minus erat, & capere non poterat holocauſtum, & ſacrificium, & adipem pacificorum.

65 Fecit ergo Salomon in tempore illo feſtivitatem celebrem, & omnis Iſrael cum eo, multitudo magna ab introitu Emath uſque ad Rivum Ægypti, coram Domino Deo noſtro, ſeptem diebus, & ſeptem diebus, id eſt, quatuordecim diebus.

66 Et in die octava dimiſit populos, qui benedicentes regi, profecti ſunt in tabernacula ſua lætantes, & alacri corde ſuper omnibus bonis, quæ fecerat Dominus David ſervo ſuo, & Iſrael populo ſuo.

C A P U T IX.

Dominus Salomoni ſecundò apparens, jubet ſua ſervare præcepta, addita comminatione, niſi ſervata fuerint. Salomon plures ædificat civitates, gentes ſibi facit tributarias, & claſſe in Ophir miſſa, plurimum auri recipit.

A

1 FActum eſt autem, cùm perfeciſſet Salomon ædificium domus Domini, & ædificium regis, & omne, quod optaverat, & voluerat facere,

*Sup. 3. 5. 2. Par. 7. 12.

2 Apparuit ei Dominus ſecundò, * ſicut apparuerat ei in Gabaon.

3 Dixitque Dominus ad eum: Exaudivi orationem tuam, & deprecationem tuam,

quam

quam deprecatus es coram me: ſanctificavi
domum hanc, quam ædificaſti, ut ponerem
nomen meum ibi in ſempiternum, & erunt
oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus.
4 Tu quoque ſi ambulaveris coram me,
ſicut ambulavit pater tuus, in ſimplicitate
cordis, & in æquitate: & feceris omnia,
quæ præcepi tibi, & legitima mea, & ju-
*2. Re- dicia mea ſervaveris,
gum 7.16. 5 * Ponam thronum regni tui ſuper Iſrael
in ſempiternum, ſicut locutus ſum David
patri tuo, dicens: Non auferetur vir de
genere tuo de ſolio Iſrael.
6 Si autem averſione averſi fueritis vos, &
filii veſtri, non ſequentes me, nec cuſtodien-
tes mandata mea, & cæremonias meas, quas
propoſui vobis, ſed abieritis, & colueritis
B deos alienos, & adoraveritis eos:
7 Auferam Iſrael de ſuperficie terræ,
quam dedi eis: & templum, quod ſancti-
ficavi nomini meo, projiciam à conſpectu
meo, eritque Iſrael in proverbium, & in
fabulam cunctis populis.
8 Et domus hæc erit in exemplum: om-
nis, qui tranſierit per eam, ſtupebit, &
*Deut. 29.24. ſibilabit, & dicet: * Quare fecit Domi-
Jer. 22.8. nus ſic terræ huic, & domui huic?
9 Et reſpondebunt: Quia dereliquerunt Do-
minum Deum ſuum, qui eduxit patres eorum,
de terra Ægypti, & ſecuti ſunt deos alienos,
& adoraverunt eos, & coluerunt eos: idcircò
induxit Dominus ſuper eos omne malũ hoc.
*2. Pa- 10 * Expletis autem annis viginti poſtquam
ral. 8. 1. ædificaverat Salomon duas domos, id eſt,
domum Domini, & domum regis,
11 (Hiram rege Tyri præbente Salomoni li-
gna cedrina, & abiegna, & aurum juxta omne
quod opus habuerat) tunc dedit Salomon
Hiram viginti oppida in terra Galilææ.
12 Et egreſſus eſt Hiram de Tyro, ut vi-
deret oppida, quæ dederat ei Salomon,
& non placuerunt ei,
C 13 Et ait: Hæccine ſunt civitates, quas de-
diſti mihi, frater? Et appellavit eas ter-
ram chabul, uſque in diem hanc.
14 Miſit quoque Hiram ad regem Salomo-
nem centum viginti talenta auri.
15 Hæc eſt ſumma expenſarum, quam obtu-
lit rex Salomon ad ædificandam domum Do-
mini, & domum ſuam, & Mello, & murum Je-
ruſalem, & Heſer, & Mageddo, & Gazer.
16 Pharao rex Ægypti aſcendit, & cepit Ga-
zer, ſuccenditque eam igni: & Chananæum,
qui habitabat in civitate, interfecit, & dedit
eam in dotem filiæ ſuæ uxori Salomonis.
17 Ædificavit ergo Salomon Gazer, &
Bethoron inferiorem,
18 Et Baalath, & Palmiram in Terra ſo-
litudinis.
19 Et omnes vicos, qui ad ſe pertinebant, &
erant abſque muro, munivit, & civitates cur-
ruum, & civitates equitum, & quodcumque
ei placuit, ut ædificaret in Jeruſalem, & in
Libano, & in omni terra poteſtatis ſuæ.
20 Univerſum populum, qui remanſerat
de Amorrhæis, & Hethæis, & Pherezæis,
& Hevæis, & Jebuſæis, qui non ſunt de
D filiis Iſrael:
21 Horum filios, qui remanſerant in ter-
ra, quos ſcilicet non potuerant filii Iſrael
exterminare, fecit Salomon tributarios uſ-
que in diem hanc.
22 De filiis autem Iſrael non conſtituit Sa-
lomon ſervire quemquam, ſed erant viri
bellatores, & miniſtri ejus, & principes, &
duces, & præfecti curruum, & equorum.
23 Erant autem principes ſuper omnia
opera Salomonis præpoſiti quingenti quin-
quaginta, qui habebant ſubjectum popu-
lum, & ſtatutis operibus imperabant.
24 * Filia autem Pharaonis aſcendit de ci- *2. Paral.
vitate David in domum ſuam, quam ædifica- 8. 11.
verat ei Salomon: tunc ædificavit Mello.
25 Offerebat quoque Salomon tribus vici-
bus per annos ſingulos holocauſta, & paci-
ficas victimas, ſuper altare, quod ædifica-
verat Domino, & adolebat thymiama co-
ram Domino: perfectumque eſt templum.
26 Claſſem quoque fecit rex Salomon in
Aſiongaber, quæ eſt juxta Ailath in litore
Maris rubri, in Terra Idumææ.
27 Miſitque Hiram in claſſe illa ſervos
ſuos viros nauticos, & gnaros maris cum
ſervis Salomonis.
28 Qui cùm veniſſent in Ophir, ſumptum
inde aurum quadringentorum viginti talen-
torum, detulerunt ad regem Salomonem.

CAPUT X.

*Venit Regina Saba ad regem Salomonem:
quæ ejus mirata ſapientiam, magnificen-
tiam, & gubernationem, datis accep-
tiſque amplis muneribus, diſceſſit: Salo-
mon multum tributum, ac aurum aliunde
accipit, vaſa, & ſcuta, magnificumque
thronum conſtruit, multam, ac pretioſam
habet ſupellectilem in vaſis, curribus, &
equis in abundantia argenti ac cedrorum.*

1 Sed * & Regina Saba, audita fama Sa- A *2. Pa-
lomonis in nomine Domini, venit ral. 9. 1.
tentare eum in ænigmatibus. Matt. 12. 42.
2 Et ingreſſa Jeruſalem multo cum comita- Luc. 11. 31.
tu, & divitiis, camelis portantibus aromata,
& aurum infinitum nimis, & gemmas pretio-
ſas, venit ad regem Salomonem, & locuta
eſt ei univerſa, quæ habebat in corde ſuo.
3 Et docuit eam Salomon omnia verba,
quæ propoſuerat: non fuit ſermo, qui regem
poſſet latere, & non reſponderet ei.
4 Videns autem regina Saba omnem ſa-
pientiam Salomonis, & domum, quam æ-
dificaverat;
5 Et cibos menſæ ejus, & habitacula ſervorũ,
& ordines miniſtrantium, veſteſque eorum,
& pincernas, & holocauſta, quæ offerebat in
domo Domini: non habebat ultrà ſpiritum.
6 Dixitque ad regem: Verus eſt ſermo,
quem audivi in terra mea
7 Super ſermonibus tuis, & ſuper ſapien-
tia tua: & non credebam narrantibus mihi,
donec ipſa veni, & vidi oculis meis, &
probavi quòd media pars mihi nuntiata
non fuerit: major eſt ſapientia, & opera
tua, quàm rumor, quem audivi.
8 Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui ſtant B
coram te ſemper, & audiunt ſapientiam tuã.
9 Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui
complacuiſti, & poſuit te ſuper thronum Iſ-
rael, eò quòd dilexerit Dominus Iſrael in
ſempiternum, & conſtituit te regem, ut fa-
ceres judicium, & juſtitiam.

Google

10 Dedit ergo regi centum viginti talenta
auri, & aromata multa nimis, & gemmas
pretioſas : non ſunt allata ultrà aromata
tam multa, quàm ea, quæ dedit regina Sa-
ba regi Salomoni.
11 (Sed & * claſſis Hiram, quæ portabat
*1Par. 9. 10. aurum de Ophir, attulit ex Ophir ligna thyi-
na multa nimis, & gemmas pretioſas.
12 Fecitque rex de lignis thyinis fulcra do-
mus Domini, & domus regiæ, & cytharas,
lyraſque cantoribus : non ſunt allata huiuſ-
cemodi ligna thyina, neque viſa uſque in
præſentem diem)
13 Rex autem Salomon dedit reginæ Saba
omnia, quæ voluit, & petivit ab eo : exce-
ptis his, quæ ultro obtulerat ei munere
regio. Quæ reverſa eſt, & abiit in terram
C ſuam cum ſervis ſuis.
14 Erat autem pondus auri, quod affere-
batur Salomoni per annos ſingulos ſexcen-
torum ſexaginta ſex talentorum auri :
15 Excepto eo, quod afferebant viri, qui
ſuper vectigalia erant, & negotiatores, uni-
verſique ſcruta vendentes, & omnes reges
Arabiæ, ducesque terræ.
16 Fecit quoque rex Salomon ducenta ſcu-
ta de auro puriſſimo, ſexcentos auri ſiclos
dedit in laminas ſcuti unius.
17 Et trecentas peltas ex auro probato: tre-
cente minæ auri unam peltam veſtiebant :
poſuitque eas rex in domo ſaltus Libani.
18 Fecit etiam rex Salomon thronũ de ebore
grandem : & veſtivit eum auro fulvo nimis,
19 Qui habebat ſex gradus : & ſummitas
throni rotunda erat in parte poſteriori : &
duæ manus hinc, atque inde, tenentes ſedile:
& duo leones ſtabant juxta manus ſingulas.
20 Et duodecim leunculi ſtantes ſuper ſex
gradus hinc, atque inde : non eſt factum
tale opus in univerſis regnis.
21 Sed & omnia vaſa, de quibus potabat
rex Salomon, erant aurea : & univerſa ſupel-
lex domus ſaltus Libani de auro puriſſimo:
non erat argentum, nec alicujus pretii pu-
tabatur in diebus Salomonis,

22 Quia claſſis regis per mare cum claſſe D
Hiram ſemel per tres annos ibat in Tharſis,
deferens inde aurum, & argentum, & dentes
elephantorum, & ſimias, & pavos.
23 Magnificatus eſt ergo rex Salomon ſu-
per omnes reges terræ divitiis, & ſapientia.
24 Et univerſa terra deſiderabat vultum Sa-
lomonis, ut audiret ſapientiam ejus, quam
dederat Deus in corde ejus.
25 Et ſinguli deferebãt ei munera, vaſa argẽ-
tea, & aurea, veſtes, & arma bellica, aromata
quoq; & equos, & mulos, per annos ſingulos.
26 * Congregavitque Salomon currus, &
equites, & facti ſunt ei mille quadringenti *1Par. 1. 14.
currus, & duodecim millia equitum : & diſ-
poſuit eos per civitates munitas, & cum
rege in Jeruſalem.
27 Fecitq; ut tanta eſſet abundantia argenti
in Jeruſalem, quanta & lapidum : & cedro-
rum præbuit multitudinem, quaſi ſycomo-
ros, quæ naſcuntur in campeſtribus.
28 Et educebantur equi Salomoni de Ægy-
pto, & de Coa. Negotiatores enim regis eme-
bant de Coa, & ſtatuto pretio perducebant.
19 Egrediebatur autem quadriga ex Ægypto
ſexcentis ſiclis argenti, & equus centum quin-
quaginta. Atque in hunc modum cuncti reges
Hethæorum, & Syriæ equos venundabant.

C A P U T XI.

*Salomon plurimis jungitur mulieribus alie-
nigenis, & ab ipſis infatuatus ad ipſa-
rum idola convertitur: in quem iratus
Dominus ſuſcitat ei adverſarios Adad,
Razon, & Jeroboam: cui per prophe-
tam Ahiam promittit regnum Iſrael,
ſervata una tribu Salomonis filio: mo-
ritur Salomon poſt quadraginta regni an-
nos, cui ſuccedit filius Roboam.*

1 REx autem Salomon * adamavit mulie- A
res alienigenas multas, filiam quoque *Deut. 17. 17.
Pharaonis, & Moabitidas, & Ammonitidas, Eccli.
Idumæas, & Sidonias, & Hethæas: 47. 21.
2 De gentibus, ſuper quibus dixit Dominus Exo.
filiis Iſrael : * Non ingrediemini ad eas, ne- 34. 16.
que de illis ingredientur ad veſtras: certiſſi-

mè enim avertent corda veſtra, ut ſequamini deos earum. His itaque copulatus eſt Salomon ardentiſſimo amore.

3 Fueruntque ei uxores quaſi reginę ſeptingentæ, & concubinæ trecentæ: & averterunt mulieres cor ejus.

4 Cùmque jam eſſet ſenex, depravatum eſt cor ejus per mulieres, ut ſequeretur deos alienos: nec erat cor ejus perfectum cum Domino Deo ſuo, ſicut cor David patris ejus,

5 Sed colebat Salomon Aſtarthen deam Sidoniorum, & Moloch idolum Ammonitarũ.

6 Fecitque Salomon, quod non placuerat coram Domino, & non adimplevit, ut ſequeretur Dominum, ſicut David pater ejus.

B 7 Tunc ædificavit Salomon fanum Chamos idolo Moab, in monte, qui eſt contra Jeruſalem, & Moloch idolo filiorum Ammon.

8 Atque in hunc modum fecit univerſis uxoribus ſuis alienigenis, quæ adolebant thura, & immolabant diis ſuis.

9 Igitur iratus eſt Dominus Salomoni, quòd averſa eſſet mens ejus à Domino Deo Iſrael,
* Sup. 9. 2. qui * apparuerat ei ſecundò.

10 Et præceperat de verbo hoc, ne ſequeretur deos alienos, & non cuſtodivit, quæ mandavit ei Dominus.

11 Dixit itaque Dominus Salomoni: Quia habuiſti hoc apud te, & non cuſtodiſti pactum meum, & præcepta mea, quæ mandavi tibi, diſrumpens ſcindam regnum tuum, & dabo illud ſervo tuo.

* Infr. 12. 15. 12 * Verumtamen in diebus tuis non faciam, propter David patrem tuum: de manu filii tui ſcindam illud,

C 13 Nec totum regnum auferam, ſed tribum unam dabo filio tuo, propter David ſervum meum, & Jeruſalem quam elegi.

14 Suſcitavit autem Dominus adverſarium Salomoni, Adad Idumæum de ſemine regio, qui erat in Edom.

* 3. Reg. 8. 14. 15 * Cùm enim eſſet David in Idumæa, & aſcendiſſet Joab princeps militiæ ad ſepeliendum eos, qui fuerant interfecti, & occidiſſet omne maſculinum in Idumæa:

16 (Sex enim menſibus ibi moratus eſt Joab, & omnis Iſrael, donec interimeret omne maſculinum in Idumæa)

17 Fugit Adad ipſe, & viri Idumæi de ſervis patris ejus cum eo, ut ingrederetur Ægyptum: erat autem Adad puer parvulus.

18 Cùmque ſurrexiſſent de Madian, venerant in Pharan, tuleruntque ſecum viros de Pharan, & introierunt Ægyptum ad Pharaonem regem Ægypti: qui dedit ei domum, & cibos conſtituit, & terram delegavit.

19 Et invenit Adad gratiam coram Pharaone valdè, in tantum, ut daret ei uxorem, ſororem uxoris ſuæ germanam Taphnes reginæ. D

20 Genuitque ei ſoror Taphnes Genubath filium, & nutrivit eum Taphnes in domo Pharaonis. Eratque Genubath habitans apud Pharaonem cum filiis ejus.

21 Cùmque audiſſet Adad in Ægypto dormiſſe David cum patribus ſuis, & mortuum eſſe Joab principem militiæ, dixit Pharaoni: Dimitte me, ut vadam in terram meam.

22 Dixitque ei Pharao: Qua enim re apud me indiges, ut quæras ire ad terram tuam? At ille reſpondit: Nulla: ſed obſecro te, ut dimittas me.

23 Suſcitavit quoque ei Deus adverſarium Razon filium Eliada, qui fugerat ad Adarezer regem Soba dominum ſuum.

24 Et congregavit contra eum viros, & factus eſt princeps latronum, cùm interficeret eos David: abieruntque Damaſcum, & habitaverunt ibi, & conſtituerunt eum regem in Damaſco. E

25 Eratque adverſarius Iſraeli cunctis diebus Salomonis: & hoc eſt malum Adad, & odium contra Iſrael, regnavitque in Syria.

26 * Jeroboam quoque filius Nabat, Ephrathæus, de Sareda, ſervus Salomonis, cujus mater erat nomine Sarva, mulier vidua, levavit manum contra regem. * 2. Paral. 13.

27 Et hæc eſt cauſa rebellionis adversùs eũ, quia Salomon ædificavit Mello, & coęquavit voraginem civitatis David patris ſui.

28 Erat autẽ Jeroboam vir fortis, & potens:

videnſque Salomon adoleſcētem bonæ indolis, & induſtrium, conſtituerat eum præfectum ſuper tributa univerſæ domus Joſeph.

* 2. Paral. 10. 3. 29 * Factum eſt igitur in tempore illo, ut Jeroboam egrederetur de Jeruſalem, & inveniret eum Ahias Silonites propheta in via, opertus pallio novo: erant autem duo tantùm in agro.

30 Apprehendenſque Ahias pallium ſuum novum, quo coopertus erat, ſcidit in duodecim partes.

F 31 Et ait ad Jeroboam: Tolle tibi decem ſciſſuras: hæc enim dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce ego ſcindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus.

32 Porrò una tribus manebit ei, propter ſervum meum David, & Jeruſalem civitatem, quam elegi ex omnibus tribubus Iſrael:

33 Eò quòd dereliquerit me, & adoraverit Aſtarthen deam Sidoniorum, & Chamos deum Moab, & Moloch deum filiorum Ammon: & non ambulaverit in viis meis, ut faceret juſtitiam coram me, & præcepta mea, & judicia, ſicut David pater ejus.

34 Nec auferam omne regnum de manu ejus, ſed ducem ponam eum cunctis diebus vitæ ſuę, propter David ſervum meum, quem elegi, qui cuſtodivit mādata mea, & præcepta mea.

35 Auferam autem regnum de manu filii ejus, & dabo tibi decem tribus:

36 Filio autem ejus dabo tribum unam, ut remaneat lucerna David ſervo meo cunctis diebus coram me in Jeruſalem civitate, quam elegi, ut eſſet nomen meum ibi.

G 37 Te autem aſſumam, & regnabis ſuper omnia, quæ deſiderat anima tua, eriſque rex ſuper Iſrael.

38 Si igitur audieris omnia, quæ præcepero tibi, & ambulaveris in viis meis, & feceris, quod rectum eſt coram me, cuſtodiens mandata mea, & præcepta mea, ſicut fecit David ſervus meus, ero tecum, & ædificabo tibi domum fidelem, quomodò ædificavi David domum, & tradam tibi Iſrael:

39 Et affligam ſemen David ſuper hoc, verumtamen non cunctis diebus.

40 Voluit ergo Salomon interficere Jeroboam: qui ſurrexit, & aufugit in Ægyptum ad Seſac regem Ægypti, & fuit in Ægypto uſque ad mortem Salomonis.

41 Reliquum autem verborum Salomonis, & omnia quæ fecit, & ſapientia ejus: ecce univerſa ſcripta ſunt in libro verborum dierum Salomonis.

42 Dies autem, quos regnavit Salomon in Jeruſalem ſuper omnem Iſrael, quadraginta anni ſunt.

43 Dormivitq; Salomon cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in civitate David patris ſui: regnavitque Roboam filius ejus pro eo.

CAPUT XII.

Roboam juvenum ſecutus conſilium patitur regni diviſionem, & Jeroboam rex ſuper decem tribus conſtituitur, exercitum quoque Roboam adversùs Jeroboam Dominus per Semejam prophetam diſſipat. Jeroboam verò aureos erexit vitulos in Dan, & Bethel adorandos, conſtitutis ſolemnitate, altari, ac ſacerdotibus.

A * 2. Paral. 10. 1. 1 VEnit autem Roboam in Sichem: illuc enim congregatus erat omnis Iſrael ad conſtituendum eum regem.

2 At verò Jeroboam filius Nabat, cùm adhuc eſſet in Ægypto profugus à facie regis Salomonis, audita morte ejus, reverſus eſt de Ægypto.

3 Miſeruntque, & vocaverunt eum: venit ergo Jeroboam, & omnis multitudo Iſrael, & locuti ſunt ad Roboam, dicentes:

4 Pater tuus duriſſimū jugū impoſuit nobis: tu itaque nunc imminue paululùm de imperio patris tui duriſſimo, & de jugo graviſſimo, quod impoſuit nobis, & ſerviemus tibi.

5 Qui ait eis: Ite uſque ad tertium diem, & revertimini ad me. Cùmque abiiſſet populus,

6 Iniit conſilium rex Roboam cum ſenioribus, qui aſſiſtebant coram Salomone patre ejus, cùm adhuc viveret, & ait: Quod datis mihi conſilium, ut reſpondeam populo huic?

B 7 Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris populo huic, & ſervieris, & petitioni eorum ceſſeris, locutuſque fueris ad eos verba lenia, erunt tibi ſervi cunctis diebus.

8 Qui dereliquit conſilium ſenum, quod dederant ei, & adhibuit adoleſcentes, qui nutriti fuerant cum eo, & aſſiſtebant illi,

9 Dixitque ad eos: Quod mihi datis conſilium, ut reſpondeam populo huic, qui dixerunt mihi: Levius fac jugum, quod impoſuit pater tuus ſuper nos?

C 10 Et dixerunt ei juvenes, qui nutriti fuerant cum eo: Sic loqueris populo huic, qui locuti ſunt ad te, dicentes: Pater tuus aggravavit jugum noſtrum, tu releva nos. Sic loqueris ad eos: Minimus digitus meus groſſior eſt dorſo patris mei.

11 Et nunc pater meus poſuit ſuper vos jugum grave, ego autem addam ſuper jugum veſtrum: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus.

12 Venit ergo Jeroboam, & omnis populus ad Roboam die tertia, ſicut locutus fuerat rex, dicens: Revertimini die tertia.

13 Reſponditque rex populo dura, derelicto conſilio ſeniorum, quod ei dederant,

14 Et locutus eſt eis ſecundùm conſilium juvenum dicens: Pater meus aggravavit jugum veſtrum, ego autem addam jugo veſtro: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus.

D 15 Et non acquievit rex populo: quoniam averſatus fuerat eum Dominus, ut ſuſcitaret verbum ſuum, * quod locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ ad Jeroboam filium Nabat. * Sap. 11. 32.

16 Videns itaq; populus, quòd noluiſſet eos audire rex, reſpondit ei dicēs: Quę nobis pars in David? vel quę hereditas in filio Iſai? Vade in tabernacula tua, Iſrael, nunc vide domum tuā David. Et abiit Iſrael in tabernacula ſua.

17 Super filios autem Iſrael, quicumq; habitabant in civitatibus Juda, regnavit Roboā.

18 Miſit ergo rex Roboam Aduram, qui erat ſuper tributa, & lapidavit eum omnis Iſrael, & mortuus eſt. Porrò rex Roboam feſtinus aſcendit currum, & fugit in Jeruſalem:

E 19 Receſſitque Iſrael à domo David, uſque in præſentem diem.

20 Factum eſt autem, cùm audiſſet omnis Iſrael, quòd reverſus eſſet Jeroboam, miſe-

runt,

runt, & vocaverunt eum congregato cœtu,
& conſtituerunt eum regem ſuper omnem Iſ-
rael: nec ſecutus eſt quiſquam domum Da-
vid præter tribum Judam ſolam.
21 Venit autem Roboam Jeruſalem, & con-
gregavit univerſam domum Juda, & tribum
Benjamin, centum octoginta millia electo-
rum virorum bellatorum, ut pugnarent con-
tra domum Iſrael, & reducerent regnum
Roboam filio Salomonis.
* 2. Paral. 11. 2. 22 * Factus eſt autem ſermo Domini ad
Semejam virum Dei, dicens:
23 Loquere ad Roboam filium Salomonis re-
F gem Juda, & ad omnem domum Juda, & Ben-
jamin, & reliquos de populo, dicens:
24 Hæc dicit Dominus: Non aſcendetis,
neque bellabitis contra fratres veſtros filios
Iſrael: revertatur vir in domum ſuam, à me
enim factum eſt verbum hoc. Audierunt ſer-
monem Domini, & reverſi ſunt de itinere,
ſicut eis præceperat Dominus.
25 Ædificavit autem Jeroboam Sichem in
monte Ephraim, & habitavit ibi, & egreſ-
ſus inde ædificavit Phanuel.
26 Dixitque Jeroboam in corde ſuo: Nunc
revertetur regnum ad domum David,
27 Si aſcenderit populus iſte, ut faciat ſa-
crificia in domo Domini in Jeruſalem: &
convertetur cor populi hujus ad dominum
ſuum Roboam regem Juda, interficientque
*Tob. 1. 5. me, & revertentur ad eum.
28 * Et excogitato conſilio fecit duos vitu-
G los aureos, & dixit eis: Nolite ultrà aſcen-
* Exo. 32. 8. dere in Jeruſalem: * Ecce dii tui, Iſrael,
qui te eduxerunt de terra Ægypti.
29 Poſuitque unum in Bethel, & alterum
in Dan:
30 Et factum eſt verbum hoc in pecca-
tum: ibat enim populus ad adorandum vi-
tulum uſque in Dan.
* 2. Paral. 11. 15. 31 Et fecit fana in excelſis, &* ſacerdotes de
extremis populi, qui non erant de filiis Levi.
32 Conſtituitque diem ſolemnem in menſe
octavo, quintadecima die menſis, in ſimili-
tudinem ſolemnitatis, quæ celebrabatur in
Juda. Et aſcendens altare, ſimiliter fecit in
Bethel, ut immolaret vitulis, quos fabri-
catus fuerat: conſtituitque in Bethel ſacer-
dotes excelſorum, quæ fecerat.
33 Et aſcendit ſuper altare quod extruxerat
in Bethel, quintadecima die menſis octa-
vi, quem finxerat de corde ſuo: & fecit
ſolemnitatem filiis Iſrael, & aſcendit ſu-
per altare, ut adoleret incenſum.

CAPUT XIII.

*Miſſus propheta de Juda ad Jeroboam, de
altaris ſubverſione, & nativitate Joſiæ
regis prophetat, quo orante, manus Je-
roboam, quæ exaruerat, ſanitati reſti-
tuitur, rediens autem propheta a leone
occiditur, quòd Dei verbo inobediens fuiſ-
ſet, & Jeroboam ſuam auget impietatem.*

A 1 ET ecce vir Dei venit de Juda in ſermo-
* 4. Reg. 23. 16. ne Domini in Bethel, Jeroboam ſtan-
te ſuper altare, & thus faciente.
2 Et exclamavit contra altare in ſermone
Dñi, & ait: Altare, altare, hæc dicit Domi-
nus: * Ecce filius naſcetur domui David, Jo-
ſias nomine, & immolabit ſuper te ſacerdotes
excelſorum, qui nunc in te thura ſuccendunt,
& oſſa hominum ſuper te incendet.
3 Deditque in illa die ſignum, dicens:
Hoc erit ſignum quod locutus eſt Domi-
nus: Ecce altare ſcindetur, & effundetur,
qui in eo eſt.
4 Cùmque audiſſet rex ſermonem hominis
Dei, quem inclamaverat contra altare in
Bethel, extendit manum ſuam de altari,
dicens: Apprehendite eum. Et exaruit
manus ejus, quam extenderat contra eum:
nec valuit retrahere eam ad ſe.
5 Altare quoque ſciſſum eſt, & effuſus eſt B
cinis de altari, juxta ſignum, quod prædi-
xerat vir Dei in ſermone Domini.
6 Et ait rex ad virum Dei: Deprecare fa-
ciem Domini Dei tui, & ora pro me, ut re-
ſtituatur manus mea mihi. Oravitque vir
Dei faciem Domini, & reverſa eſt manus re-
gis ad eum, & facta eſt ſicut priùs fuerat.
7 Locutus eſt autem rex ad virum Dei:
Veni mecum domum, ut prandeas, & da-
bo tibi munera.
8 Reſponditque vir Dei ad regem: Si dede-
ris mihi mediam partem domus tuæ, non
veniam tecum, nec comedam panem, ne-
que bibam aquam in loco iſto:
9 Sic enim mandatum eſt mihi in ſermone C
Domini præcipientis: Non comedes pa-
nem, neque bibes aquam, nec reverteris
per viam, qua veniſti.
10 Abiit ergo per aliam viam, & non eſt re-
verſus per iter, quo venerat in Bethel.
11 Prophetes autem quidam ſenex habitabat
in Bethel, ad quem venerunt filii ſui, & nar-
raverunt ei omnia opera, quæ fecerat vir Dei
illa die in Bethel: & verba, quæ locutus
fuerat ad regem, narraverunt patri ſuo.
12 Et dixit eis pater eorum: Per quam viam
abiit? Oſtenderunt ei filii ſui viam, per quam
abierat vir Dei, qui venerat de Juda.
13 Et ait filiis ſuis: Sternite mihi aſinam.
Qui cùm ſtraviſſent, aſcendit.
14 Et abiit poſt virum Dei, & invenit eum D
ſedentem ſubtus terebinthum, & ait illi:
Tune es vir Dei, qui veniſti de Juda?
Reſpondit ille. Ego ſum.
15 Dixitque ad eum: Veni mecum do-
mum, ut comedas panem.
16 Qui ait: Non poſſum reverti, neque
venire tecum, nec comedam panem, ne-
que bibam aquam in loco iſto:
17 Quia locutus eſt Dominus ad me in ſer-
mone Domini, dicens: Non comedes pa-
nem, & non bibes aquam ibi, nec rever-
teris per viam, qua ieris.
18 Qui ait illi: Et ego propheta ſum ſimilis
tui: & angelus locutus eſt mihi in ſermone
Domini, dicens: Reduc eum tecum in do-
mum tuam, ut comedat panem, & bibat
aquam. Fefellit eum,
19 Et reduxit ſecum: comedit ergo pa-
nem in domo ejus, & bibit aquam.
20 Cùmque ſederent ad menſam, factus eſt
ſermo Dñi ad prophetam, qui reduxerat eum:
21 Et exclamavit ad virum Dei, qui venerat
de Juda, dicens: Hæc dicit Dominus: Quia E
non obediens fuiſti ori Domini, & non cu-
ſtodiſti mandatum, quod præcepit tibi
Dominus Deus tuus,
22 Et reverſus es, & comediſti panem, &

bibiſti aquam, in loco, in quo præcepit
tibi, ne comederes panem, neque biberes
aquam, non inferetur cadaver tuum in ſe-
pulchrum patrum tuorum.
23 Cùmque comediſſet, & bibiſſet, ſtravit
aſinum ſuum prophetæ, quem reduxerat.
24 Qui cùm abiiſſet, invenit eum leo in via,
& occidit, & erat cadaver eius proiectum
in itinere: aſinus autem ſtabat juxta il-
lum, & leo ſtabat juxta cadaver.
25 Et ecce, viri tranſeũtes viderunt cadaver
projectum in via, & leonem ſtantē juxta ca-
daver. Et venerunt, & divulgaverunt in civi-
tate, in qua prophetes ille ſenex habitabat.
26 Quod cùm audiſſet propheta ille, qui re-
duxerat eum de via, ait: Vir Dei eſt, qui ino-
bediens fuit ori Domini, & tradidit eum Do-
minus leoni, & confregit eum, & occidit jux-
ta verbum Domini, quod locutus eſt ei.
27 Dixitque ad filios ſuos: Sternite mihi
aſinum. Qui cùm ſtraviſſent,
28 Et ille abiiſſet, invenit cadaver eius
projectum in via: & aſinum, & leonem ſtan-
tes juxta cadaver: non comedit leo de
cadavere, nec læſit aſinum.
29 Tulit ergo prophetes cadaver viri Dei, &
poſuit illud ſuper aſinum, & reverſus intulit
in civitatem prophetæ ſenis, ut plangeret eũ.
30 Et poſuit cadaver eius in ſepulchro ſuo,
& planxerunt eum: Heu, heu, mi frater.
31 Cumque planxiſſent eum, dixit ad filios F
ſuos: Cum mortuus fuero, ſepelite me in ſe-
pulchro, in quo vir Dei ſepultus eſt: juxta
oſſa ejus ponite oſſa mea.
32 Profectò enim veniet ſermo, quem præ-
dixit in ſermone Domini contra altare, quod
eſt in Bethel, & contra omnia fana excel-
ſorum, quæ ſunt in urbibus Samariæ.
33 Poſt verba hæc non eſt reverſus Jero-
boam de via ſua peſſima, ſed è contrario fe-
cit de noviſſimis populi ſacerdotes excelſo-
rum: quicumque volebat, implebat ma-
num ſuam, & fiebat ſacerdos excelſorum.
34 Et propter hanc cauſam peccavit do-
mus Jeroboam, & everſa eſt, & deleta de
ſuperficie terræ.

CAPUT XIV.

*Ahias propheta ab uxore Jeroboam ſuper fi-
lio Abia ægrotante interrogatus prædi-
cit filium moriturum, & domum Jero-
boam penitus evertendam, quo mortuo,
ſuccedit filius Nadab: rex autem Ægypti
diripit domum Domini in Jeruſalem, &
mortuo Roboam, ſuccedit filius Abia.*

A 1 IN tempore illo ægrotavit Abia filius
Jeroboam.
2 Dixitque Jeroboam uxori ſuæ: Surge,
& commuta habitum, ne cognoſcaris, quòd
ſis uxor Jeroboam: & vade in Silo, ubi eſt
Ahias propheta, * qui locutus eſt mihi, quòd
regnaturus eſſem ſuper populum hunc.
* Sup. 11, 31.
3 Tolle quoque in manu tua decem panes,
& cruſtulam, & vas mellis, & vade ad il-
lum: ipſe enim indicabit tibi, quid even-
turum ſit puero huic.
4 Fecit, ut dixerat, uxor Jeroboam: & con-
ſurgens abiit in Silo, & venit in domum
Ahiæ: at ille non poterat videre, quia cali-
gaverant oculi eius præ ſenectute. B
5 Dixit autem Dominus ad Ahiam: Ecce
uxor Jeroboam ingreditur, ut conſulat te
ſuper filio ſuo, qui ægrotat. Hæc & hæc
loqueris ei. Cum ergo illa intraret, & diſ-
ſimularet ſe eſſe, quæ erat,
6 Audivit Ahias ſonitum pedum ejus intro-
euntis per oſtium, & ait: Ingredere, uxor
Jeroboam, quare aliam te eſſe ſimulas? ego
autem miſſus ſum ad te durus nuntius.
7 Vade, & dic Jeroboam: Hæc dicit Do-
minus Deus Iſrael: Quia exaltavi te de
medio populi, & dedi te ducem ſuper po-
pulum meum Iſrael,
8 Et ſcidi regnum domus David, & dedi il-
lud tibi, & non fuiſti ſicut ſervus meus Da-
vid, qui cuſtodivit mandata mea, & ſecu-
tus eſt me in toto corde ſuo, faciens quod
placitum eſſet in conſpectu meo:
9 Sed operatus es mala ſuper omnes, qui
fuerunt ante te, & feciſti tibi deos alienos,
& conflatiles, ut me ad iracundiam provoca-

res, me autem projeciſti poſt corpus tuum:
10 Idcircò ecce ego inducam mala ſuper
domum Jeroboam, & * percutiam de Jero-
* Inf. 15. 29. boam mingentem ad parietem, & clauſum,
& noviſſimum in Iſrael: & mundabo reli-
quias domus Jeroboam, ſicut mundari ſolet
fimus uſque ad purum.
11 Qui mortui fuerint de Jeroboam in civi-
tate, comedent eos canes: qui autem mor-
tui fuerint in agro, vorabunt eos aves cœli;
quia Dominus locutus eſt.
12 Tu igitur ſurge, & vade in domum
tuam, & in ipſo introitu pedum tuorum in
urbem, morietur puer.
D 13 Et planget eum omnis Iſrael, & ſepe-
liet: iſte enim ſolus inferetur de Jeroboam
in ſepulchrum, quia inventus eſt ſuper eo
ſermo bonus à Domino Deo Iſrael, in do-
mo Jeroboam.
14 Conſtituet autem ſibi Dominus regem
ſuper Iſrael, qui percutiet domum Jero-
boam in hac die, & in hoc tempore.
15 Et percutiet Dominus Deus Iſrael, ſicut
moveri ſolet arundo in aqua: & evellet Iſrael
de terra bona hac, quam dedit patribus eo-
rum, & ventilabit eos trans flumen: quia
fecerunt ſibi lucos, ut irritarent Dominum.
16 Et tradet Dominus Iſrael propter pec-
cata Jeroboam, qui peccavit, & peccare
E fecit Iſrael.
17 Surrexit itaque uxor Jeroboam, & abiit,
& venit in Therſa: cumque illa ingredere-
tur limen domus, puer mortuus eſt,
18 Et ſepelierunt eum. Et planxit eum om-
nis Iſrael juxta ſermonem Domini, quem lo-
cutus eſt in manu ſervi Ahiæ prophetæ.
19 Reliqua autem verborum Jeroboam,
quomodo pugnaverit, & quomodo regna-
verit, ecce ſcripta ſunt in Libro verborum
dierum regum Iſrael.
20 Dies autem, quibus regnavit Jeroboam,
viginti duo anni ſunt: & dormivit cum patri-
bus ſuis: regnavitque Nadab filius ejus pro eo.
21 * Porrò Roboam filius Salomonis regna-
* 2. Par. 12. 13. vit in Juda. Quadraginta & unius anni erat
Roboam, cùm regnare cœpiſſet: decem &
ſeptem annos regnavit in Jeruſalem civitate,
quam elegit Dominus, ut poneret nomen
ſuum ibi, ex omnibus tribubus Iſrael. No-
men autem matris ejus Naama Ammanitis.
22 Et fecit Judas malum coram Domino,
F & irritaverunt eum ſuper omnibus, quæ fe-
cerant patres eorum in peccatis ſuis, quæ
peccaverunt.
23 Ædificaverunt enim & ipſi ſibi aras, &
ſtatuas, & lucos ſuper omnem collem excel-
ſum, & ſubter omnem arborem frondoſam:
24 Sed & effeminati fuerunt in terra, fece-
runtque omnes abominationes gentium, quas
attrivit Dominus ante faciem filiorum Iſrael.
25 In quinto autem anno regni Roboam,
aſcendit Seſac rex Ægypti in Jeruſalem,
26 Et tulit theſauros domus Domini, &
theſauros regios, & univerſa diripuit: ſcu-
* Sup. 10. 16. ta quoque aurea, * quæ fecerat Salomon:
27 Pro quibus fecit rex Roboam ſcuta ærea,
& tradidit ea in manum ducum ſcutariorum,
& eorum, qui excubabant ante oſtium do-
mus regis.
G 28 Cumque ingrederetur rex in domum
Domini, portabant ea, qui præeundi ha-
bebant officium: & poſteà reportabant ad
armamentarium ſcutariorum.
29 Reliqua autem ſermonum Roboam, &
omnia, quæ fecit, ecce ſcripta ſunt in Libro
ſermonum dierum regum Juda.
30 Fuitque bellum inter Roboam, & Jero-
boam cunctis diebus.
31 Dormivitque Roboam cum patribus ſuis,
& ſepultus eſt cum eis in civitate David:
nomen autem matris ejus Naama Ammani-
tis: & regnavit Abiam filius ejus pro eo.

CAPUT XV.

Impio Abiæ regi Judæ ſuccedit pius filius Aſa, qui adversùs Baaſan regem Iſrael præliatur, impetrato à Benadad rege Syriæ auxilio. Aſa morienti ſuccedit filius Joſaphat: at Baaſa, Nadab filium Jeroboam cum univerſa cognatione occidit, & pro eo regnat ſuper Iſrael viginti quatuor annis, impius poſt impium.

1 IGitur in octavo decimo anno regni Je- A
roboam filii Nabat, regnavit Abiam ſu-
per Judam.
2 Tribus annis regnavit in Jeruſalem: * no- * 2. Par. 13. 2.
men matris ejus Maacha filia Abeſſalom.
3 Ambulavitque in omnibus peccatis patris
ſui, quæ fecerat ante eum, nec erat cor ejus
perfectum cum Domino Deo ſuo, ſicut cor
David patris ejus.
4 Sed propter David dedit ei Dominus Deus B
ſuus lucernam in Jeruſalem, ut ſuſcitaret fi-
lium ejus poſt eum, & ſtatueret Jeruſalem:
5 Eò quòd feciſſet David rectum in oculis
Domini, & non declinaſſet ab omnibus, quæ
præceperat ei cunctis diebus vitæ ſuæ, * ex-
cepto ſermone Uriæ Hethæi. * 2. Reg. 11. 4
6 Attamen bellum fuit inter Roboam, &
Jeroboam omni tempore vitæ ejus.
7 Reliqua autem ſermonum Abiam, & om-
nia quæ fecit, nonne hæc * ſcripta ſunt in Li- * 2. Par. 13. 2.
bro verborum dierum regum Juda? Fuitque
prælium inter Abiam, & inter Jeroboam.
8 Et dormivit Abiam cum patribus ſuis, &
ſepelierunt eum in civitate David: * regna- * 2. Par. 14. 1.
vitque Aſa filius ejus pro eo.
9 In anno ergo vigeſimo Jeroboam regis
Iſrael regnavit Aſa rex Juda.
10 Et quadraginta & uno anno regnavit in
Jeruſalem. Nomen matris ejus Maacha,
filia Abeſſalom.
11 Et fecit Aſa rectum ante conſpectum
Domini, ſicut David pater ejus:
12 Et abſtulit effeminatos de terra, purga- C
vitque univerſas ſordes idolorum, quæ fe-
cerant patres ejus.
13 Inſuper & Maacham matrem ſuam amo-
vit, ne eſſet princeps in ſacris Priapi, & in lu-
co ejus, quem conſecraverat: ſubvertitque
ſpecum ejus, & confregit ſimulacrum turpiſ-
ſimum, & combuſſit in torrente Cedron:
14 Excelſa autem non abſtulit. Verumta-
men cor Aſa perfectum erat cum Domino
cunctis diebus ſuis:
15 Et intulit ea, quæ ſanctificaverat pa-
ter ſuus, & voverat, in domum Domini,
argentum, & aurum, & vaſa.
16 Bellum autem erat inter Aſa, & Baaſa
regem Iſrael, cunctis diebus eorum.
17 * Aſcendit quoque Baaſa rex Iſrael in * 2. Par. 16. 1

Digitized by Google

Juda, & ædificavit Rhama, ut non poſſet
quiſpiam egredi, vel ingredi de parte Aſa
regis Juda.
D 18 Tollens itaque Aſa omne argentum, &
aurum, quod remanſerat in theſauris do-
mus Domini, & in theſauris domus regiæ,
dedit illud in manus ſervorum ſuorum: &
miſit ad Benadad filium Tabremon filii
Hezion, regem Syriæ, qui habitabat in
Damaſco, dicens:
19 Fœdus eſt inter me, & te, & inter patrem
meum, & patrem tuum: ideò miſi tibi mu-
nera, argentum, & aurum: & peto, ut
venias, & irritum facias fœdus, quod ha-
bes cum Baaſa rege Iſrael, & recedat à me.
20 Acquieſcens Benadad regi Aſa, miſit
principes exercitus ſui in civitates Iſrael, &
percuſſerunt Ahion, & Dan, & Abel do-
mum Maacha, & univerſam Cenneroth,
omnem ſcilicet terram Nephthali.
E 21 Quod cùm audiſſet Baaſa, intermiſit æ-
dificare Rhama, & reverſus eſt in Therſa.
22 Rex autem Aſa nuntium miſit in omnem
Judam, dicens: Nemo ſit excuſatus. Et tule-
runt lapides de Rhama, & ligna ejus, qui-
bus ædificaverat Baaſa: & extruxit de eis
rex Aſa Gabaa Benjamin, & Maſpha.
23 Reliqua autem omnium ſermonum Aſa,
& univerſæ fortitudines ejus, & cuncta, quæ
fecit, & civitates, quas extruxit, nonne
hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum
regum Juda? Veruntamen in tempore ſe-
nectutis ſuæ doluit pedes.
*2. Pa- 24 Et dormivit cum patribus ſuis, & ſepul-
ral. 17. tus eſt cum eis in civitate David patris ſui:*
1. regnavitque Joſaphat filius ejus pro eo.
F 25 Nadab verò filius Jeroboam regnavit
ſuper Iſrael anno ſecundo Aſa regis Juda:
regnavitque ſuper Iſrael duobus annis.
26 Et fecit quod malum eſt in conſpectu
Domini, & ambulavit in viis patris ſui, &
in peccatis ejus, quibus peccare fecit Iſrael.
27 Inſidiatus eſt autem ei Baaſa filius Ahiæ
de domo Iſſachar, & percuſſit eum in Geb-
bethon, quæ eſt urbs Philiſthinorum: ſi-
quidem Nadab, & omnis Iſrael obſidebant
Gebbethon.
28 Interfecit ergo illum Baaſa in anno ter-
tio Aſa regis Juda, & regnavit pro eo.
*Infr. 29 Cùmque regnaſſet, * percuſſit omnem
21. 22. domum Jeroboam: non dimiſit ne unam
quidem animam de ſemine ejus, donec
* Sup. deleret eum, juxta verbum Domini, * quod
14. 10. locutus fuerat in manu ſervi ſui Ahiæ Si-
lonitis,
G 30 Propter peccata Jeroboam, quæ pec-
caverat, & quibus peccare fecerat Iſrael,
& propter delictum, quo irritaverat Do-
minum Deum Iſrael.
31 Reliqua autem ſermonum Nadab, & om-
nia, quæ operatus eſt, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro verborum dierum regum Iſrael?
32 Fuitque bellum inter Aſa, & Baaſa re-
gem Iſrael, cunctis diebus eorum.
33 Anno tertio Aſa regis Juda, regnavit
Baaſa filius Ahiæ, ſuper omnem Iſrael, in
Therſa viginti quatuor annis.
34 Et fecit malum coram Domino, am-
bulavitque in via Jeroboam, & in pecca-
tis ejus, quibus peccare fecit Iſrael.

CAPUT XVI.

Jehu propheta prædicit regis Baaſa, & domus ipſius ſubverſionem, cui mortuo ſuccedit filius Ela, quem impius Zambri occidit, eoque regnum invadente, eligit Iſrael Amri, quo impio regnum obtinente, Zambri ſe cum domo regis ſuccendit: Mortuo autem Amri ſuccedit filius impiiſſimus Acab, qui Jezabel duxit uxorem, & ejus tempore readificatur Jericho, ſed non impunè.

1 FActus eſt autem ſermo Domini ad Jehu A
filium Hanani contra Baaſa, dicens:
2 Pro eo quòd exaltavi te de pulvere, &
poſui te ducem ſuper populum meum Iſrael,
tu autem ambulaſti in via Jeroboam, & pec-
care feciſti populum meum Iſrael, ut me
irritares in peccatis eorum:
3 Ecce, ego demetam poſteriora Baaſa, &
poſteriora domus ejus: & faciam domum
tuam ſicut domum Jeroboam filii Nabat.
4 * Qui mortuus fuerit de Baaſa in civita- * Sup.
te, comedent eum canes: & qui mortuus 14. 11.
fuerit ex eo in regione, comedent eum vo-
lucres cœli.
5 * Reliqua autem ſermonum Baaſa, & *2. Pa-
quæcumque fecit, & prælia ejus, nonne ral. 16.
hæc ſcripta ſunt in Libro verborum die- 1.
rum regum Iſrael?
6 Dormivit ergo Baaſa cum patribus ſuis,
ſepultuſque eſt in Therſa: & regnavit Ela
filius ejus pro eo.
7 Cùm autem in manu Jehu filii Hanani B
prophetæ verbum Domini factum eſſet con-
tra Baaſa, & contra domum ejus, & contra
omne malum, quod fecerat coram Domino,
ad irritandum eum in operibus manuum
ſuarum, ut fieret ſicut domus Jeroboam:
ob hanc cauſam occidit eum, hoc eſt,
Jehu filium Hanani prophetam.
8 Anno vigeſimo ſexto Aſa regis Juda,
regnavit Ela filius Baaſa ſuper Iſrael in
Therſa duobus annis.
9 Et rebellavit contra eum ſervus ſuus
Zambri, dux mediæ partis equitum: erat
autem Ela in Therſa bibens, & temulentus,
in domo Aſa præfecti Therſa.
10 * Irruens ergo Zambri, percuſſit, & C
occidit eum, anno vigeſimo ſeptimo Aſa * 4. Reg.
regis Juda, & regnavit pro eo. 9. 31.
11 Cùmque regnaſſet, & ſediſſet ſuper ſo-
lium ejus, percuſſit omnem domum Baaſa,
& non dereliquit ex ea mingentem ad pa-
rietem, & propinquos, & amicos ejus.
12 Delevitque Zambri omnem domum Baa-
ſa, juxta verbum Domini, quod locutus
fuerat ad Baaſa in manu Jehu prophetæ,
13 Propter univerſa peccata Baaſa, &
peccata Ela filii ejus, qui peccaverunt, &
peccare fecerunt Iſrael, provocantes Do-
minum Deum Iſrael in vanitatibus ſuis.
14 Reliqua autem ſermonum Ela, & om- D
nia quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in
Libro verborum dierum regum Iſrael?
15 Anno vigeſimo ſeptimo Aſa regis Ju-
da, regnavit Zambri ſeptem diebus in
Therſa: porrò exercitus obſidebat Geb-
bethon urbem Philiſthinorum.
16 Cùmque audiſſet rebellaſſe Zambri, &
occidiſſe regem, fecit ſibi regem omnis Iſ-

rael Amri, qui erat princeps militiæ ſuper Iſrael in die illa in caſtris.
17 Aſcendit ergo Amri, & omnis Iſrael cum eo de Gebbethon, & obſidebant Therſa.
18 Videns autem Zambri, quòd expugnanda eſſet civitas, ingreſſus eſt palatium, & ſuccendit ſe cum domo regia: & mortuus eſt
19 In peccatis ſuis, quæ peccaverat faciens malum coram Domino, & ambulans in via
E Jeroboam, & in peccato ejus, quo fecit peccare Iſrael.
20 Reliqua autem ſermonum Zambri, & inſidiarum ejus, & tyrannidis, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierũ regũ Iſrael?
21 Tunc diviſus eſt populus Iſrael in duas partes: media pars populi ſequebatur Tebni filium Gineth, ut conſtitueret eum regem: & media pars Amri.
22 Prævaluit autē populus, qui erat cũ Amri, populo, qui ſequebatur Tebni filium Gineth: mortuuſque eſt Tebni, & regnavit Amri.
23 Anno trigeſimo primo Aſa regis Juda, regnavit Amri ſuper Iſrael, duodecim annis: in Therſa regnavit ſex annis.
24 Emitque montem Samariæ à Somer duobus talentis argenti: & ædificavit eum, & vocavit nomen civitatis, quam extruxerat, nomine Semer domini montis, Samariam.
F 25 Fecit autem Amri malum in conſpectu Domini, & operatus eſt nequiter, ſuper omnes qui fuerunt ante eum.

26 Ambulavitque in omni via Jeroboam filii Nabat, & in peccatis ejus, quibus peccare fecerat Iſrael: ut irritaret Dominum Deum Iſrael in vanitatibus ſuis.
27 Reliqua autem ſermonum Amri, & prælia ejus, quæ geſſit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Iſrael?
28 Dormivitque Amri cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in Samaria: regnavitque Achab filius ejus pro eo.
29 Achab verò filius Amri regnavit ſuper Iſrael anno trigeſimo octavo Aſa regis Juda. Et regnavit Achab filius Amri ſuper Iſrael in Samaria viginti, & duobus annis.
30 Et fecit Achab filius Amri malum in conſpectu Domini, ſuper omnes, qui fuerunt ante eum. G
31 Nec ſuffecit ei, ut ambularet in peccatis Jeroboam filii Nabat: inſuper duxit uxorem Jezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum. Et abiit, & ſervivit Baal, & adoravit eum.
32 Et poſuit aram Baal in templo Baal, quod ædificaverat in Samaria:
33 Et plantavit lucum: & addidit Achab in opere ſuo, irritans Dominum Deum Iſrael ſuper omnes reges Iſrael, qui fuerunt ante eum.
34 In diebus ejus ædificavit Hiel de Bethel, Jericho: in Abiram primitivo ſuo fundavit eam, & in Segub noviſſimo ſuo poſuit portas ejus: *juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Joſue filii Nun. *Joſ. 6.26.

CAPUT XVII.

Elias cælum triennio claudit, primùmque paſcitur à corvis, deinde à muliere Sareptana, cujus hydria farinæ, & lecythus olei non minuuntur; filius autem ipſius oratione Eliæ reſuſcitatur.

A 1 ET dixit Elias Theſbites de habitatoribus Galaad ad Achab: Vivit Dominus Deus Iſrael, in cujus conſpectu ſto, ſi erit annis his ros, & pluvia, niſi juxta oris mei verba.
*Eccl. 48.1. Jac. 5.17.
2 Et factum eſt verbum Dñi ad eum, dicens:
3 Recede hinc, & vade contra Orientem, & abſcondere in torrente Carith, qui eſt contra Jordanem,
4 Et ibi de torrente bibes: corviſque præcepi, ut paſcant te ibi.
5 Abiit ergo, & fecit juxta verbum Domini: cùmque abiiſſet, ſedit in torrente Carith, qui eſt contra Jordanem.
6 Corvi quoque deferebant ei panem, & carnes mane: ſimiliter panem, & carnes veſperi, & bibebat de torrente.
7 Poſt dies autem ſiccatus eſt torrens: non enim pluerat ſuper terram. B
8 Factus eſt ergo ſermo Dñi ad eum, dicens:
9 Surge, & vade in Sarephta Sidoniorum, & manebis ibi: præcepi enim ibi mulieri viduæ, ut paſcat te.

10 * Sur-

ed by Google

*Lucæ 4.26. 10 * Surrexit, & abiit in Sarephta. Cùm-
que veniſſet ad portam civitatis, apparuit
ei mulier vidua colligens ligna, & vocavit
eam, dixitque ei: Da mihi paululùm aquæ
in vaſe, ut bibam.
11 Cùmque illa pergeret, ut afferret, clama-
vit poſt tergum ejus, dicens: Affer mihi, ob-
ſecro, & buccellam panis in manu tua.
12 Quæ reſpondit: Vivit Dominus Deus
tuus, quia non habeo panem, niſi quantum
pugillus capere poteſt farinæ in hydria, &
paululùm olei in lecytho: en colligo duo li-
gna, ut ingrediar, & faciam illum mihi, &
C filio meo, ut comedamus, & moriamur.
13 Ad quam Elias ait: Noli timere, ſed va-
de, & fac ſicut dixiſti: verumtamen mihi
primùm fac de ipſa farinula ſubcinericium
panem parvulum, & affer ad me: tibi
autem, & filio tuo facies poſteà.
14 Hæc autem dicit Dominus Deus Iſrael:
Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei
minuetur, uſque ad diem, in qua Dominus
daturus eſt pluviam ſuper faciem terræ.
15 Quæ abiit, & fecit juxta verbum
Eliæ: & comedit ipſe, & illa, & domus
ejus: & ex illa die
16 Hydria farinæ non defecit, & lecythus
olei non eſt imminutus, juxta verbum Do-
mini, quod locutus fuerat in manu Eliæ.
17 Factum eſt autem poſt hæc, ægrotavit fi-
lius mulieris matris familias, & erat languor
fortiſſimus, ita ut nõ remaneret in eo halitus.
D 18 Dixit ergo ad Eliam: Quid mihi, & ti-
bi vir Dei? ingreſſus es ad me, ut rememo-
rarentur iniquitates meæ, & interficeres fi-
lium meum?
19 Et ait ad eam Elias: Da mihi filium
tuum. Tulitque eum de ſinu ejus, & por-
tavit in cœnaculum, ubi ipſe manebat, &
poſuit ſuper lectulum ſuum.
20 Et clamavit ad Dominum, & dixit:
Domine Deus meus, etiamne viduam, apud
quam ego utcumque ſuſtentor, afflixiſti, ut
interficeres filium ejus?
21 Et expandit ſe, atque menſus eſt ſuper
puerum tribus vicibus, & clamavit ad Domi-
num, & ait: Domine Deus meus, revertatur
obſecro anima pueri hujus in viſcera ejus.
22 Et exaudivit Dominus vocem Eliæ: & re-
verſa eſt anima pueri intra eum, & revixit.
23 Tulitque Elias puerum, & depoſuit
eum de cœnaculo in inferiorem domum,
& tradidit matri ſuæ, & ait illi: En vi-
vit filius tuus.
24 Dixitque mulier ad Eliam: Nunc in iſto
cognovi, quoniam vir Dei es tu, & verbum
Domini in ore tuo verum eſt.

CAPUT XVIII.

*Increſcente fame Elias Abdiæ herbam pe-
coribus quærenti occurrit, cui ægre per-
ſuadet, ut nuntiet Achab ſe adeſſe,
qui occurrens Eliæ ab ipſo corripitur:
Dei zelo Elias octingentos, & quin-
quaginta pſeudoprophetas occidi jubet,
dato de cœlo igne ad conſummationem
holocauſti, & pluviam à Deo impetrat.*

A 1 POſt dies multos factum eſt verbum
Domini ad Eliam, in anno tertio
dicens: Vade, & oſtende te Achab, ut
dem pluviam ſuper faciem terræ.
2 Ivit ergo Elias, ut oſtenderet ſe Achab:
erat autem fames vehemens in Samaria.
3 Vocavitque Achab Abdiam diſpenſato-
rem domus ſuæ: Abdias autem timebat
Dominum valde.
4 Nam cùm interficeret Jezabel prophetas
Domini, tulit ille centum prophetas, & ab-
ſcondit eos quinquagenos, & quinquagenos
in ſpeluncis, & pavit eos pane, & aqua.
5 Dixit ergo Achab ad Abdiam: Vade in
terram ad univerſos fontes aquarum, & in
cunctas valles, ſi fortè poſſimus invenire
herbam, & ſalvare equos, & mulos, &
non penitus jumenta intereant.
6 Diviſeruntque ſibi regiones, ut circui- B
rent eas: Achab ibat per viam unam, &
Abdias per viam alteram ſeorſum.
7 Cùmque eſſet Abdias in via, Elias oc-
currit ei: qui cùm cognoviſſet eum, ce-
cidit ſuper faciem ſuam, & ait: Num tu
es, domine mi Elias?
8 Cui ille reſpondit: Ego. Vade, & dic
domino tuo: Adeſt Elias.
9 Et ille, Quid peccavi, inquit, quo-
niam tradis me ſervum tuum in manu
Achab, ut interficiat me?
10 Vivit Dominus Deus tuus, quia non eſt
gens, aut regnum, quò non miſerit dominus
meus te requirens: & reſpondentibus cun-
ctis: Non eſt hic: adjuravit regna ſingula,
& gentes, eò quòd minimè repertus eris.
11 Et nunc tu dicis mihi: Vade, & dic
domino tuo: Adeſt Elias.
12 Cùmque receſſero à te, Spiritus Domi-
ni aſportabit te in locum, quem ego ignoro:
& ingreſſus nuntiabo Achab, & non inve-
niens te, interficiet me: ſervus autem tuus
timet Dominum ab infantia ſua.
13 Numquid non indicatum eſt tibi domino
meo, quid fecerim, cùm interficeret Jezabel C
prophetas Dñi, quòd abſconderim de pro-
phetis Domini centum viros, quinquagenos,
& quinquagenos in ſpeluncis, & paverim
eos pane, & aqua?
14 Et nunc tu dicis: Vade, & dic domino
tuo: Adeſt Elias: ut interficiat me?
15 Et dixit Elias: Vivit Dominus exer-
cituum, ante cujus vultum ſto, quia ho-
die apparebo ei.
16 Abiit ergo Abdias in occurſum Achab,
& indicavit ei: venitque Achab in occur-
ſum Eliæ.
17 Et cùm vidiſſet eum, ait: Tune es ille,
qui conturbas Iſrael?
18 Et ille ait: Non ego turbavi Iſrael, ſed
tu, & domus patris tui, qui dereliquiſtis
mandata Domini, & ſecuti eſtis Baalim.
19 Verumtamen nunc mitte, & congrega
ad me univerſum Iſrael in monte Carmeli,
& prophetas Baal quadringentos quinqua-
ginta, prophetaſque lucorum quadringen-
tos, qui comedunt de menſa Jezabel.
20 Miſit Achab ad omnes filios Iſrael, & D
congregavit prophetas in monte Carmeli.
21 Accedens autem Elias ad omnem popu-
lum, ait: Uſquequò claudicatis in duas
partes? ſi Dominus eſt Deus, ſequimini
eum: ſi autem Baal, ſequimini illum. Et
non reſpondit ei populus verbum.
22 Et ait rurſus Elias ad populum: Ego re-

manſi

manſi propheta Domini ſolus: prophetæ
autem Baal quadringenti & quinquaginta
viri ſunt.
23 Dentur nobis duo boves, & illi eligant
ſibi bovem unum, & in fruſta cædentes, po-
nant ſuper ligna, ignem autem non ſupponant:
& ego faciam bovem alterum, & imponam
ſuper ligna, ignem autem non ſupponam.
24 Invocate nomina deorum veſtrorum,
& ego invocabo nomen Domini mei: &
Deus qui exaudierit per ignem, ipſe ſit
Deus. Reſpondens omnis populus ait:
Optima propoſitio.
E 25 Dixit ergo Elias prophetis Baal: Eligite
vobis bovem unum, & facite primi, quia vos
plures eſtis: & invocate nomina deorum
veſtrorum, ignemque non ſupponatis.
26 Qui cùm tuliſſent bovem, quem dederat
eis, fecerunt: & invocabant nomen Baal de
manè uſq; ad meridiem, dicentes: Baal, exau-
di nos. Et non erat vox, nec qui reſponde-
ret: tranſiliebantque altare, quod fecerant.
27 Cumque eſſet jam merides, illudebat
illis Elias, dicens: Clamate voce majore:
Deus enim eſt, & forſitan loquitur, aut in
diverſorio eſt, aut in itinere, aut certe dor-
mit, ut excitetur.
28 Clamabant ergo voce magna, & inci-
debant ſe juxta ritum ſuum cultris, & lan-
ceolis: donec perfunderentur ſanguine.
29 Poſtquam autem tranſiit meridies, & illis
prophetantibus venerat tempus, quo ſacrifi-
cium offerri ſolet, nec audiebatur vox, nec a-
liquis reſpondebat, nec attendebat orantes:
30 Dixit Elias omni populo: Venite ad
me. Et accedente ad ſe populo, curavit al-
tare Domini, quod deſtructum fuerat.
*Gen. 32.28. 31 Et tulit duodecim lapides juxta nume-
rum tribuum filiorum Jacob, ad quem fa-
ctus eſt ſermo Domini, dicens: * Iſrael
erit nomen tuum.
32 Et ædificavit de lapidibus altare in no-
mine Domini: fecitque aquæductum, quaſi
F per duas aratiunculas, in circuitu altaris,
33 Et compoſuit ligna: diviſitque per
membra bovem, & poſuit ſuper ligna,
34 Et ait: Implete quatuor hydrias aqua, &
fundite ſuper holocauſtum, & ſuper ligna.
Rurſumque dixit: Etiam ſecundò hoc facite.
Qui cùm feciſſent ſecundò, ait: Etiam ter-
tiò idipſum facite. Feceruntque tertiò,
35 Et currebant aquæ circum altare, &
foſſa aquæductus repleta eſt.
36 Cùmque jam tempus eſſet, ut offerretur
holocauſtum, accedens Elias propheta,
ait: Domine Deus Abraham, & Iſaac, &
Iſrael, oſtende hodie, quia tu es Deus Iſ-
rael, & ego ſervus tuus, & juxta præceptum
tuum feci omnia verba hæc.
37 Exaudi me Domine, exaudi me, ut
diſcat populus iſte, quia tu es Dominus
Deus, & tu convertiſti cor eorum iterum.
38 Cecidit autem ignis Domini, & vora-
vit holocauſtum, & ligna, & lapides, pul-
verem quoque, & aquam, quæ erat in a-
quæductu lambens.
39 Quod cùm vidiſſet omnis populus, ce-
cidit in faciem ſuam, & ait: Dominus ipſe
eſt Deus, Dominus ipſe eſt Deus.
G 40 Dixitque Elias ad eos: Apprehendite
prophetas Baal, & ne unus quidem effu-
giat ex eis. Quos cùm apprehendiſſent,
duxit eos Elias ad torrentem Ciſon, & in-
terfecit eos ibi.
41 Et ait Elias ad Achab: Aſcende, come-
de, & bibe: quia ſonus multæ pluviæ eſt.
42 Aſcendit Achab, ut comederet, & bi-
beret: Elias autem aſcendit in verticem Car-
meli, & pronus in terram poſuit faciem
ſuam inter genua ſua,
43 Et dixit ad puerum ſuum: Aſcende, &
proſpice contra mare. Qui cùm aſcendiſſet,
& contemplatus eſſet, ait: Non eſt quidquam.
Et rurſum ait illi: Revertere ſeptem vicibus.
44 In ſeptima autem vice, Ecce nubecu-
la parva quaſi veſtigium hominis aſcende-
bat de mari. Qui ait: Aſcende, & dic
Achab: Junge currum tuum, & deſcende,
ne occupet te pluvia.
45 Cùm ſe verteret huc, atque illuc, ec-
ce cœli contenebrati ſunt, & nubes, & ven-
tus, & facta eſt pluvia grandis. Aſcendens
itaque Achab abiit in Jezrahel.
46 Et manus Domini facta eſt ſuper Eliam,
accinctiſque lumbis currebat ante Achab,
donec veniret in Jezrahel.

CAPUT XIX.

*Elias fugiens Jezabel in deſerto, a ſomno
excitatus, panem divinitus miſſum edit,
aquamque bibit, & ita ad montem Ho-
reb pervenit; ibique in ſpelunca que-
rens ſe ſolum Domini prophetam reli-
ctum, audit ſeptem millia eſſe reli-
cta, mittiturque ad ungendum Hazael
in regem Syriæ, & Jehu in regem Iſ-
rael, & Eliſeum in prophetam.*

1 NUntiavit autem Achab Jezabel om-
nia, quæ fecerat Elias, & quo modo A
occidiſſet univerſos prophetas gladio.
2 Miſitque Jezabel nuntium ad Eliam, di-
cens: Hæc mihi faciant dii, & hæc addant,
niſi hac hora cras poſuero animam tuam ſi-
cut animam unius ex illis.
3 Timuit ergo Elias, & ſurgens abiit, quo-
cumque eum ferebat voluntas: venitque in
Berſabee Juda, & dimiſit ibi puerum ſuum.
4 Et perrexit in deſertum, viam unius diei.
Cùmque veniſſet, & ſederet ſubter unam ju-
niperum: petivit animæ ſuæ, ut morere-
tur, & ait: Sufficit mihi, Domine, tolle
animam meam, neque enim melior ſum
quàm patres mei.
5 Projecitque ſe, & obdormivit in umbra
juniperi: & ecce Angelus Domini tetigit
eum, & dixit illi: Surge, & comede.
6 Reſpexit, & ecce ad caput ſuum ſubci- B
nericius panis, & vas aquæ: comedit ergo,
& bibit, & rurſum obdormivit.
7 Reverſuſque eſt angelus Domini ſecun-
dò, & tetigit eum, dixitque illi: Surge,
comede: grandis enim tibi reſtat via.
8 Qui cùm ſurrexiſſet, comedit, & bibit,
& ambulavit in fortitudine cibi illius, qua-
draginta diebus, & quadraginta noctibus,
uſque ad montem Dei Horeb.
9 Cùmque veniſſet illuc, manſit in ſpelun-
ca: & ecce ſermo Domini ad eum, dixitque
illi: Quid hic agis, Elia?
10 At ille reſpondit: Zelo zelatus ſum pro
Domino Deo exercituum, quia dereliquе-

runt

runt pactum tuum filii Iſrael: altaria tua deſtruxerunt, prophetas tuos occiderunt gla-
C dio, derelictus ſum ego ſolus, & quærunt animam meam: ut auferant eam.

11 Et ait ei: Egredere, & ſta in monte coram Domino: & ecce Dominus tranſit, & ſpiritus grandis, & fortis ſubvertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in ſpiritu Dominus, & poſt ſpiritum commotio: non in commotione Dominus.

12 Et poſt commotionem ignis: non in igne Dominus, & poſt ignem ſibilus auræ tenuis.

13 Quod cùm audiſſet Elias, operuit vultum ſuum pallio, & egreſſus ſtetit in oſtio ſpeluncæ, & ecce vox ad eum dicens: Quid hic agis, Elia? Et ille reſpondit:

*Rom 11,3.

14 Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum: * quia dereliquerunt pactum tuum filii Iſrael: altaria tua deſtruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus ſum ego ſolus, & quærunt animam meam, ut auferant eam.

15 Et ait Dominus ad eum: Vade, & revertere in viam tuam per deſertum in Damaſcum: cùmque perveneris illuc, unges Ha-
D zael regem ſuper Syriam,

*4 Reg 9. 1.

16 *Et Jehu filium Namſi unges regem ſuper Iſrael: Eliſeum autem filium Saphat, qui eſt de Abelmehula, unges prophetam pro te.

17 Et erit, quicumque fugerit gladium Hazael, occidet eum Jehu: & quicumque fugerit gladium Jehu, interficiet eum Eliſeus.

*Rom 11,4.

18 * Et derelinquam mihi in Iſrael ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt incurvata ante Baal, & omne os, quod non adoravit eum oſculans manus.

19 Profectus ergo inde Elias, reperit Eliſeum filium Saphat, arantem in duodecim jugis boum: & ipſe in duodecim jugis boum arantibus unus erat: cùmque veniſſet Elias ad eum, miſit pallium ſuum ſuper illum.

20 Qui ſtatim relictis bobus cucurrit poſt Eliam, & ait: Oſculer, oro, patrem meum, & matrem meam, & ſic ſequar te. Dixitque ei: Vade, & revertere: quod enim meum erat, feci tibi.

21 Reverſus autem ab eo, tulit par boum, & mactavit illud, & in aratro boum coxit carnes, & dedit populo, & comederunt: conſurgenſque abiit, & ſecutus eſt Eliam, & miniſtrabat ei.

CAPUT XX.

Syri Samariam obſidentes cæduntur à pueris principum provinciarum, rurſumque anno altero in campeſtribus cæduntur: rex autem Achab à propheta reprehenditur, quòd fœdus cum Benadad rege Syriæ inierit, illumque vivum dimiſerit.

A 1 Porrò Benadad rex Syriæ congregavit omnem exercitum ſuum, & triginta duos reges ſecum, & equos, & currus; & aſcendens pugnabat contra Samariam, & obſidebat eam.

2 Mittenſque nuntios ad Achab regem Iſrael in civitatem, ait:

3 Hæc dicit Benadad: Argentum tuum, & aurum tuum meum eſt: & uxores tuæ, & filii tui optimi, mei ſunt.

4 Reſponditque rex Iſrael: Juxta verbũ tuum, domine mi rex, tuus ſum ego, & omnia mea.

5 Revertenteſque nuntii, dixerunt: Hæc dicit Benadad, qui miſit nos ad te: Argentum tuum, & aurum tuum, & uxores tuas, & filios tuos dabis mihi.

6 Cras igitur hac eadem hora mittam ſervos meos ad te, & ſcrutabuntur domum tuam, & domum ſervorum tuorum: & omne, quod eis placuerit, ponent in manibus ſuis, & auferent. B

7 Vocavit autem rex Iſrael omnes ſeniores terræ, & ait: Animadvertite, & videte, quoniam inſidietur nobis: miſit enim ad me pro uxoribus meis, & filiis, & pro argento, & auro: & non abnui.

8 Dixeruntque omnes majores natu, & univerſus populus ad eum: Non audias, neque acquieſcas illi.

9 Reſpondit itaque nuntiis Benadad: Dicite domino meo regi: Omnia, propter quæ miſiſti ad me ſervum tuum in initio, faciam: hanc autem rem facere non poſſum.

10 Reverſique nuntii retulerunt ei. Qui remiſit, & ait: Hæc faciant mihi dii, & hæc addant, ſi ſuffecerit pulvis Samariæ pugillis omnis populi, qui ſequitur me.

11 Et reſpondens rex Iſrael, ait: Dicite ei: Ne glorietur accinctus æque ut diſcinctus:

12 Factum eſt autem, cùm audiſſet Benadad verbum iſtud, bibebat ipſe, & reges in umbraculis, & ait ſervis ſuis: Circumdate civitatem. Et circumdederunt eam.

13 Et ecce propheta unus accedens ad Achab regem Iſrael, ait ei: Hæc dicit Dominus: Certe vidiſti omnem multitudinem hanc nimiam? Ecce, ego tradam eam in manu tua hodie: ut ſcias, quia ego ſum Dominus.

14 Et ait Achab: Per quem? Dixitque ei:
Hæc dicit Dominus: Per pediſſequos prin- C
cipum provinciarum. Et ait: Quis incipiet præliari? Et ille dixit: Tu.

15 Recenſuit ergo pueros principum provinciarum, & reperit numerum ducentorum triginta duorum: & recenſuit poſt eos populum, omnes filios Iſrael, ſeptem millia:

16 Et egreſſi ſunt meridie. Benadad autem bibebat temulentus in umbraculo ſuo, & reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium ejus venerant.

17 Egreſſi ſunt autem pueri principum provinciarum in prima fronte. Miſit itaque Benadad. Qui nuntiaverunt ei, dicentes: Viri egreſſi ſunt de Samaria.

18 Et ille ait: Sive pro pace veniunt, apprehendite eos vivos: ſive, ut prælientur, vivos eos capite.

19 Egreſſi ſunt ergo pueri principũ provin- D
ciarum, ac reliquus exercitus ſequebatur:

20 Et percuſſit unuſquiſque virum, qui contra ſe veniebat: fugeruntque Syri, & perſecutus eſt eos Iſrael. Fugit quoque Benadad rex Syriæ in equo cum equitibus ſuis.

21 Necnon egreſſus rex Iſrael percuſſit equos & currus, & percuſſit Syriam plaga magna.

22 (Accedens autem propheta ad regem Iſrael, dixit ei: Vade, & confortare, & ſcito, & vide quid facias: ſequenti enim anno rex Syriæ aſcendet contra te.)

23 Servi verò regis Syriæ dixerunt ei: Dii montium ſunt dii eorum, ideò ſuperaverunt nos: ſed melius eſt, ut pugnemus contra eos

in

in campeſtribus, & obtinebimus eos.

24 Tu ergo verbum hoc fac. Amove reges ſingulos ab exercitu tuo, & pone principes pro eis:

25 Et inſtaura numerum militum, qui ceciderunt de tuis, & equos ſecundùm equos priſtinos, & currus ſecundùm currus, quos ante habuiſti: & pugnabimus contra eos in campeſtribus, & videbis, quòd obtinebimus eos. Credidit conſilio eorum, & fecit ita.

E 26 Igitur poſtquam annus tranſierat, recenſuit Benadad Syros, & aſcendit in Aphec, ut pugnaret contra Iſrael.

27 Porrò filii Iſrael recenſiti ſunt, & acceptis cibariis profecti ex adverſo, caſtraque metati ſunt contra eos, quaſi duo parvi greges caprarum: Syri autem repleverunt terrã.

28 (Et accedens unus vir Dei, dixit ad regem Iſrael: Hæc dicit Dominus: Quia dixerunt Syri: Deus montium eſt Dominus, & non eſt Deus vallium: dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua, & ſcietis, quia ego ſum Dominus.)

29 Dirigebantque ſeptem diebus ex adverſo hi, atq; illi acies, ſeptima autem die commiſſum eſt bellum: percuſſeruntque filii Iſrael de Syris centum millia peditum in die una.

30 Fugerunt autẽ, qui remanſerãt in Aphec, in civitatem: & cecidit murus ſuper viginti ſeptem millia hominum, qui remanſerant. Porrò Benadad fugiens ingreſſus eſt civitatẽ, in cubiculum, quod erat intra cubiculum.

F 31 Dixeruntq; ei ſervi ſui: Ecce, audivimus, quòd reges domus Iſrael clementes ſint: ponamus itaq; ſaccos in lumbis noſtris, & funiculos in capitibus noſtris, & egrediamur ad regem Iſrael: forſitan ſalvabit animas noſtras.

32 Accinxerũt ſaccis lumbos ſuos, & poſuerunt funiculos in capitibus ſuis, veneruntque ad regem Iſrael, & dixerunt ei: Servus tuus Benadad dicit: Vivat, oro te, anima mea. Et ille ait: Si adhuc vivit, frater meus eſt.

33 Quod acceperunt viri pro omine, & feſtinantes rapuerunt verbum ex ore ejus, atque dixerunt: Frater tuus Benadad. Et dixit eis: Ite, & adducite eum ad me. Egreſſus eſt ergo ad eum Benadad, & levavit eum in currum ſuum.

34 Qui dixit ei: Civitates, quas tulit pater meus à patre tuo, reddam, & plateas fac tibi in Damaſco, ſicut fecit pater meus in Samaria, & ego fœderatus recedam à te. Pepigit ergo fœdus, & dimiſit eum.

35 Tunc vir quidam de filiis prophetarum dixit ad ſocium ſuum in ſermone Domini: Percute me. At ille noluit percutere.

G 36 Cui ait: Quia noluiſti audire vocem Domini, ecce recedes à me, & percutiet te leo. Cùmque paululùm receſſiſſet ab eo, invenit eum leo, atque percuſſit.

37 Sed & alterum inveniens virum, dixit ad eum: Percute me. Qui percuſſit eum, & vulneravit.

38 Abiit ergo propheta, & occurrit regi in via, & mutavit aſperſione pulveris os, & oculos ſuos.

39 Cùmq; rex tranſiſſet, clamavit ad regem, & ait: Servus tuus egreſſus eſt ad præliandũ cominus, cùmque fugiſſet vir unus, adduxit eum quidam ad me, & ait: Cuſtodi virum iſtum: qui ſi lapſus fuerit, erit anima tua pro anima ejus, aut talentum argenti appendes.

40 Dum autem ego turbatus huc, illucque me verterem, ſubitò non comparuit. Et ait rex Iſrael ad eum: Hoc eſt judicium tuum, quod ipſe decreviſti.

41 At ille ſtatim abſterſit pulverem de facie ſua, & cognovit eum rex Iſrael, quòd eſſet de prophetis.

42 Qui ait ad eum: Hæc dicit Dominus: * Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus. *Iſa. 22. 18.

43 Reverſus eſt igitur rex Iſrael in domum ſuam, audire contemnens, & furibundus venit in Samariam.

CAPUT XXI.

Naboth ob negatam regi Achab vineam à falſis teſtibus juſſu Jezabel accuſatus lapidatur: quo facto, ipſi Achab ad occupandam vineam properanti Elias plurima comminatur mala, quæ tamen Achab ſe humiliando evadit.

1 POſt verba autem hæc, tempore illo vinea erat Naboth Jezrahelitæ, qui erat in Jezrahel, juxta palatium Achab regis Samariæ. A

2 Locutus eſt ergo Achab ad Naboth, dicens: Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum, quia vicina eſt, & prope domum meam, daboque tibi pro ea vineam meliorem: aut ſi commodius tibi putas, argenti pretium, quanto digna eſt.

3 Cui reſpondit Naboth: Propitius ſit mihi Dominus, ne dem hæreditatem patrum meorum tibi.

4 Venit ergo Achab in domum ſuam indignans, & frendens ſuper verbo, quod locutus fuerat ad eum Naboth Jezrahelites, dicens: Non dabo tibi hæreditatem patrum meorum. Et projiciens ſe in lectulum ſuum, avertit faciem ſuam ad parietem, & non comedit panem.

5 Ingreſſa eſt autem ad eum Jezabel uxor ſua, dixitque ei: Quid eſt hoc, unde anima tua contriſtata eſt? & quare non comedis panem? B

6 Qui reſpondit ei: Locutus ſum Naboth Jezrahelitæ, & dixi ei: Da mihi vineam tuam, accepta pecunia: aut, ſi tibi placet, dabo tibi vineam meliorem pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam.

7 Dixit ergo ad eum Jezabel uxor ejus: Grandis auctoritatis es, & benè regis regnum Iſrael. Surge, & comede panem, & æquo animo eſto, ego dabo tibi vineam Naboth Jezrahelitæ:

8 Scripſit itaque litteras ex nomine Achab, & ſignavit eas annulo ejus, & miſit ad majores natu, & optimates, qui erant in civitate ejus, & habitabant cum Naboth. C

9 Litterarum autem hæc erat ſententia: Prædicate jejunium, & ſedere facite Naboth inter primos populi.

10 Et ſubmittite duos viros filios Belial contra eum, & falſum teſtimonium dicant: Benedixit Deum, & regem: & educite eum, & lapidate, ſicque moriatur.

11 Fecerunt ergo cives ejus majores natu, & optimates, qui habitabant cum eo in urbe,

ſicut

ſicut præceperat eis Jezabel, & ſicut ſcriptum erat in litteris, quas miſerat ad eos:

12 Prædicaverunt jejunium, & ſedere fecerunt Naboth inter primos populi.

13 Et adductis duobus viris filiis diaboli, fecerunt eos ſedere contra eum: at illi, ſcilicet ut viri diabolici, dixerunt contra eum teſtimonium coram multitudine: Benedixit Naboth Deum, & regem: quam ob rem eduxerunt eum extra civitatem, & lapidibus interfecerunt.

14 Miſeruntque ad Jezabel, dicentes:
D Lapidatus eſt Naboth, & mortuus eſt.

15 Factum eſt autem, cùm audiſſet Jezabel lapidatum Naboth, & mortuum, locuta eſt ad Achab: Surge, & poſſide vineam Naboth Jezrahelitæ, qui noluit tibi acquieſcere, & dare eam accepta pecunia: non enim vivit Naboth, ſed mortuus eſt.

16 Quod cùm audiſſet Achab, mortuum videlicet Naboth, ſurrexit, & deſcendebat in vineam Naboth Jezrahelitæ, ut poſſideret eam.

17 Factus eſt igitur ſermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens:

18 Surge, & deſcende in occurſum Achab regis Iſrael, qui eſt in Samaria: ecce ad vineam Naboth deſcendit, ut poſſideat eam:
E

19 Et loqueris ad eum, dicens: Hæc dicit Dominus: Occidiſti, inſuper & poſſediſti. Et poſt hæc addes: Hæc dicit Dominus:
* Inf. 22. 38. * In hoc loco, in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoque ſanguinem tuum.

20 Et ait Achab ad Eliam: Num inveniſti me inimicum tibi? Qui dixit: Inveni, eò quòd venundatus ſis, ut faceres malum in conſpectu Domini.

* 4. Reg. 9. 8. 21 * Ecce ego inducam ſuper te malum, & demetam poſteriora tua, & interficiam de Achab mingentem ad parietem, & clauſum, & ultimum in Iſrael.

F * Sup. 15. 29. * Sup. 16. 3. 22 Et dabo domum tuam ſicut * domum Jeroboam filii Nabat, & ſicut domum * Baaſa filii Achia: quia egiſti, ut me ad iracundiam provocares, & peccare feciſti Iſrael.

* 4. Reg. 9. 36. 23 * Sed & de Jezabel locutus eſt Dominus, dicens: Canes comedent Jezabel in agro Jezrahel.

24 Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes: ſi autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres cœli.

25 Igitur non fuit alter talis ſicut Achab, qui venundatus eſt, ut faceret malum in conſpectu Domini: concitavit enim eum Jezabel uxor ſua.

26 Et abominabilis factus eſt, in tantùm, ut ſequeretur idola, quæ fecerant Amorrhæi, quos conſumpſit Dominus à facie filiorum Iſrael.

27 Itaque cùm audiſſet Achab ſermones iſtos, ſcidit veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam, jejunavitque, & dormivit in ſacco, & ambulavit demiſſo capite.

28 Et factus eſt ſermo Domini ad Eliam Thesbyten, dicens:

29 Nonne vidiſti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, non
* 4. Reg. 9. 26. inducam malum in diebus ejus, * ſed in diebus filii ſui inferam malum domui ejus.

CAPUT XXII.

Achab, & Joſaphat reges, pſeudoprophetarum vaticinio decepti, ad pugnam procedunt adversùs Syros pro Ramoth Galaad, ac vincuntur, occiſo Achab, qui Michæam vera prophetantem carcere incluſerat: impio Achab ſuccedit filius impius Ochozias, pio autem Joſaphat ſuccedit impius filius Joram.

1 TRanſierunt igitur tres anni abſque bello inter Syriam, & Iſrael. A 1. Par. 8. 1.

2 In anno autem tertio deſcendit Joſaphat rex Juda ad regem Iſrael.

3 (Dixitque rex Iſrael ad ſervos ſuos: Ignoratis, quòd noſtra ſit Ramoth Galaad, & negligimus tollere eam de manu regis Syriæ?)

4 Et ait ad Joſaphat: Venieſne mecum ad præliandum in Ramoth Galaad?

5 Dixitque Joſaphat ad regem Iſrael: Sicut ego ſum, ita & tu: populus meus, & populus tuus, unum ſunt: & equites mei, equites tui. Dixitque Joſaphat ad regem Iſrael: Quære, oro te, hodie ſermonem Domini.

6 Congregavit ergo rex Iſrael prophetas, quadringentos circiter viros, & ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quieſcere? Qui reſponderunt: Aſcende, & dabit eam Dominus in manu Regis.

7 Dixit autem Joſaphat: Non eſt hìc propheta Domini quiſpiam, ut interrogemus B
per eum?

8 Et ait Rex Iſrael ad Joſaphat: Remanſit vir unus, per quem poſſumus interrogare Dominum: ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum, Michæas filius Jemla; Cui Joſaphat ait: Ne loquaris ita, rex.

9 Vocavit ergo rex Iſrael eunuchum quemdam, & dixit ei: Feſtina adducere Michæam filium Jemla.

10 Rex autem Iſrael, & Joſaphat Rex Juda, ſedebant unuſquiſque in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio, in area juxta oſtium portæ Samariæ, & univerſi prophetæ prophetabant in conſpectu eorum.

11 Fecit quoque ſibi Sedechias filius Chanaana cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec deleas eam.

12 Omneſque prophetæ ſimiliter prophetabant, dicentes: Aſcende in Ramoth Galaad, & vade proſperè, & tradet Dominus in manus Regis.

13 Nuncius verò, qui ierat, ut vocaret Michæam, locutus eſt ad eum, dicens: Ecce ſermones prophetarum ore uno regi bona prædicant; ſit ergo ſermo tuus ſimilis eorum, & loquere bona.

14 Cui Michæas ait: Vivit Dominus, quia quodcunque dixerit mihi Dominus, hoc loquar.

15 Venit itaque ad regem, & ait illi rex, Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an ceſſare? Cui ille reſpondit: Aſcende, & vade proſpere, & tradet eam Dominus in manus regis.

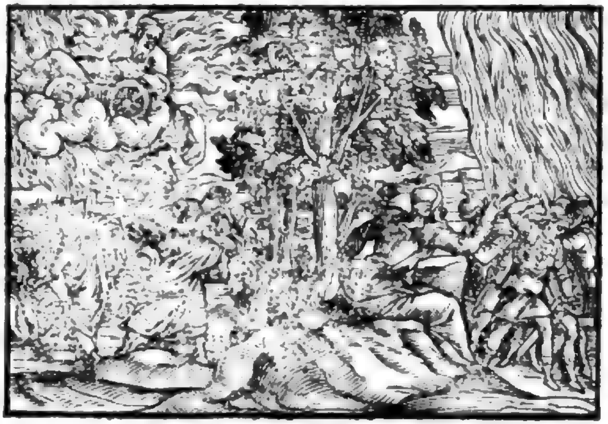
16 Dixit autem rex ad eum: iterum, atque iterum adjuro te, ut non loquaris mihi, niſi quod verum eſt, in nomine Domini.

17 Et

17 Et ille ait : Vidi cunctum Iſrael diſ-
perſum in montibus, quaſi oves non ha-
bentes Paſtorem : & ait Dominus : Non
habent iſti dominum : revertatur unuſquiſ-
que in domum ſuam in pace.
18 (Dixit ergo rex Iſrael ad Joſaphat :
Numquid non dixi tibi, quia non prophe-
tat mihi bonum, ſed ſemper malum?)
19 Ille verò addens, ait : Propterea audi
ſermonem Domini : Vidi Dominum ſeden-
tem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum
cœli, aſſiſtentem ei à dextris, & à ſiniſtris :
20 Et ait Dominus : Quis decipiet Achab
regem Iſrael, ut aſcendat, & cadat in
Ramoth Galaad? Et dixit unus verba hu-
juſcemodi, & alius aliter.
21 Egreſſus eſt autem ſpiritus, & ſtetit co-
ram Domino, & ait : Ego decipiam illum.
Cui locutus eſt Dominus : In quo?
D 22 Et ille ait : Egrediar, & ero ſpiritus
mendax in ore omnium prophetarum ejus.
Et dixit Dominus : Decipies, & prævale-
bis : egredere, & fac ita.
23 Nunc igitur ecce dedit Dominus ſpi-
ritum mendacii in ore omnium propheta-
rum tuorum, qui hic ſunt, & Dominus
locutus eſt contra te malum.
24 Acceſſit autem Sedecias filius Cha-
naana, & percuſſit Michæam in maxillam,
& dixit : Me ne ergo dimiſit Spiritus Do-
mini, & locutus eſt tibi?
25 Et ait Michæas : Viſurus es in die il-
la, quando ingredieris cubiculum, intra
cubiculum ut abſcondaris,
26 Et ait rex Iſrael : Tollite Michæam,
& maneat apud Amon principem civitatis,
& apud Joas filium Amelech,
27 Et dicite eis : Hæc dicit rex : Mittite
virum iſtum in carcerem, & ſuſtentate
eum pane tribulationis, & aqua anguſtiæ,
donec revertar in pace.
28 Dixitque Michæas : Si reverſus fueris
in pace, non eſt locutus in me Dominus.
Et ait : Audite, populi omnes.
29 Aſcendit itaque rex Iſrael, & Joſa-
phat rex Juda, in Ramoth Galaad.
30 Dixit itaque rex Iſrael ad Joſaphat : Su-
me arma, & ingredere prælium, & induere
veſtibus tuis : porrò rex Iſrael mutavit habi-
tum ſuum, & ingreſſus eſt bellum.
E 31 Rex autem Syriæ præceperat principi-
bus curruum triginta duobus, dicens : Non
pugnabitis contra minorem, & majorem
quempiam niſi contra regem Iſrael ſolum.
32 Cùm ergo vidiſſent principes curruum
Joſaphat, ſuſpicati ſunt, quòd ipſe eſſet rex
Iſrael, & impetu facto pugnabant contra
eum : & exclamavit Joſaphat.
33 Intellexeruntq; principes curruum, quòd
non eſſet rex Iſrael, & ceſſaverunt ab eo.
34 Vir autem quidam tetendit arcum, in
incertum ſagittam dirigens, & caſu per-
cuſſit regem Iſrael inter pulmonem, &
ſtomachum. At ille dixit aurigæ ſuo : Ver-
te manum tuam, & ejice me de exercitu,
quia graviter vulneratus ſum.

35 Commiſſum eſt ergo prælium in die illa,
& rex Iſrael ſtabat in curru ſuo contra Syros,
& mortuus eſt veſpere : fluebat autem ſan-
guis plagæ in ſinum currus.
36 Et præco inſonuit in univerſo exercitu,
antequam ſol occumberet, dicens : Unuſquiſq;
revertatur in civitatem, & in terram ſuam.
37 Mortuus eſt autem rex, & perlatus F
eſt in Samariam : ſepelieruntque regem in
Samaria,
38 Et * laverunt currum ejus in piſcina Sa- * Sup.
mariæ, & linxerunt canes ſanguinem ejus, 21.19.
& habenas laverunt, juxta verbum Domini,
quod locutus fuerat.
39 Reliqua autem ſermonum Achab, &
univerſa, quæ fecit, & domus eburnea,
quam ædificavit, cunctarumque urbium, quas
extruxit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro
ſermonum dierum regum Iſrael?
40 Dormivit ergo Achab cum patribus ſuis,
& regnavit Ochozias filius ejus pro eo.
41 Joſaphat verò filius Aſa regnare cœ-
perat ſuper Judam anno quarto Achab
regis Iſrael.
42 Triginta quinque annorum erat, cùm
regnare cœpiſſet, & viginti quinque annis
regnavit in Jeruſalem : nomen matris ejus
Azuba filia Salai.
43 Et ambulavit in omni via Aſa patris ſui,
& non declinavit ex ea : fecitque, quod re-
ctum erat in conſpectu Domini.
44 Verumtamen excelſa non abſtulit : ad-
huc enim populus ſacrificabat, & adole-
bat incenſum in excelſis.
45 Pacemque habuit Joſaphat cum rege G
Iſrael.
46 Reliqua autem verborum Joſaphat, &
opera ejus, quæ geſſit, & prælia, nonne
hæc ſcripta ſunt in Libro verborum die-
rum regum Juda?
47 Sed & reliquias effœminatorum, qui
remanſerant in diebus Aſa patris ejus,
abſtulit de terra.
48 Nec erat tunc rex conſtitutus in Edom.
49 Rex verò Joſaphat fecerat claſſes in
mari, quæ navigarent in Ophir propter
aurum : & ire non potuerunt, quia con-
fractæ ſunt in Aſiongaber.
50 Tunc ait Ochozias filius Achab ad
Joſaphat : Vadant ſervi mei cum ſervis tuis
in navibus. Et noluit Joſaphat.
51 Dormivitque Joſaphat cum patribus
ſuis, & ſepultus eſt cum eis in civitate
David patris ſui : regnavitque Joram fi-
lius ejus pro eo.
52 Ochozias autem filius Achab regnare
cœperat ſuper Iſrael in Samaria, anno ſe-
ptimodecimo Joſaphat regis Juda, regna-
vitque ſuper Iſrael duobus annis.
53 Et fecit malum in conſpectu Domini,
& ambulavit in via patris ſui, & matris
ſuæ, & in via Jeroboam filii Nabat, qui
peccare fecit Iſrael.
54 Servivit quoque Baal, & adoravit eum,
& irritavit Dominum Deum Iſrael, juxta
omnia, quæ fecerat pater ejus.

LIBER QUARTUS REGUM, SECUNDUM HEBRÆOS MALACHIM SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

Ochozias rex Iſrael ſuper ægritudine ſua Beelzebub conſulere volens ab Elia increpatur, ac moriturus prædicitur: duos quinquagenarios principes ad Eliam miſſos ignis cœleſtis devorat cum ipſorum militibus, tertio principe ſua modeſtia ſervato, cum quo Elias ad Ochoziam deſcendit: cui mortuo ſuccedit frater Joram.

A 1 PRævaricatus eſt autem Moab
in Iſrael, poſtquam mortuus
eſt Achab.
2 Ceciditque Ochozias per
cancellos cœnaculi ſui, quod
habebat in Samaria, & ægro-
tavit: miſitque nuntios, dicens ad eos: Ite,
conſulite Beelzebub deum Accaron, utrùm
vivere queam de infirmitate mea hac.
3 Angelus autem Domini locutus eſt ad
Eliam Theſbiten, dicens: Surge, & aſcen-
de in occurſum nuntiorum regis Samariæ,
& dices ad eos: Numquid non eſt Deus in
Iſrael, ut eatis ad conſulendum Beelzebub
deum Accaron?
4 Quam ob rem hæc dicit Dominus: De le-
ctulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcen-
B des, ſed morte morieris. Et abiit Elias.
5 Reverſique ſunt nuntii ad Ochoziam.
Qui dixit eis: Quare reverſi eſtis?
6 At illi reſponderunt ei: Vir occurrit no-
bis, & dixit ad nos: Ite, & revertimini ad
regem, qui miſit vos, & dicetis ei: Hæc di-
cit Dominus: Numquid, quia non erat Deus
in Iſrael, mittis, ut conſulatur Beelzebub
deus Accaron? Idcircò de lectulo, ſuper quem
aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.
7 Qui dixit eis: Cujus figuræ, & habitus
eſt vir ille, qui occurrit vobis, & locutus
eſt verba hæc?
8 At illi dixerunt: Vir piloſus, & zona
pellicea accinctus renibus. Qui ait: Elias
Theſbites eſt.
9 Miſitque ad eum quinquagenarium princi-
pem, & quinquaginta, qui erant ſub eo. Qui
aſcendit ad eum: ſedentique in vertice mon-
tis, ait: Homo Dei, rex præcepit, ut deſcendas. C
10 Reſpondenſque Elias, dixit quinquagena-
rio: Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de cœ-
lo, & devoret te, & quinquaginta tuos. Deſ-
cendit itaque ignis de cœlo, & devoravit
eum, & quinquaginta, qui erant cum eo.
11 Rurſumque miſit ad eum principem quin-
quagenarium alterum, & quinquaginta cum
eo. Qui locutus eſt illi: Homo Dei, hæc
dicit rex: Feſtina, deſcende.
12 Reſpondens Elias ait: Si homo Dei
ego ſum, deſcendat ignis de cœlo, & de-
voret te, & quinquaginta tuos. Deſcendit
ergo ignis de cœlo, & devoravit illum,
& quinquaginta ejus.
13 Iterùm miſit principem quinquagena-
rium tertium, & quinquaginta, qui erant cum
eo. Qui cùm veniſſet, curvavit genua contra
Eliam, & precatus eſt eum, & ait: Homo Dei,
noli deſpicere animam meam, & animas ſer-
vorum tuorum, qui mecum ſunt.
14 Ecce deſcendit ignis de cœlo, & devora-
vit duos principes quinquagenarios primos, D
& quinquagenos, qui cum eis erant: ſed nunc
obſecro, ut miſerearis animæ meæ.
15 Locutus eſt autem Angelus Domini ad
Eliam, dicens: Deſcende cum eo, ne timeas.

Surrexit igitur, & deſcendit cum eo ad regẽ,
16 Et locutus eſt ei : Hæc dicit Dominus :
Quia miſiſti nuntios ad conſulendum Beelze-
bub deum Accaron, quaſi non eſſet Deus in
Iſrael, à quo poſſes interrogare ſermonem,
ideò de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non
deſcendes, ſed morte morieris.
17 Mortuus eſt ergo juxta ſermonem Do-
mini : quem locutus eſt Elias, & regnavit
Joram frater ejus pro eo, anno ſecundo
Joram filii Joſaphat regis Juda : non enim
habebat filium.
18 Reliqua autem verborum Ochoziæ,
quæ operatus eſt, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

C A P U T II.

Eliſeus individuus Eliæ comes Jordanem, aqua Elia pallio diviſa, cum illo tranſit : Elia autem in cælum igneo curru rapto, duplicem ejus ſpiritum accipit, ac pallio Eliæ rurſum Jordanis aquas dividit, ac per ſiccum tranſit. Elias quæſitus non invenitur : aquæ Jericho, ac terræ ſterilitas immiſſo per Eliſeum ſale ſanantur : pueri quadraginta duo Eliſeum irridentes ab urſis lacerantur.

A 1 FActum eſt autem, cùm levare vellet
Dominus Eliam per turbinem in cæ-
lum, ibant Elias, & Eliſeus de Galgalis.
2 Dixitque Elias ad Eliſeum : Sede hic,
quia Dominus miſit me uſque in Bethel. Cui
ait Eliſeus : Vivit Dominus, & vivit ani-
ma tua, quia non derelinquam te. Cùm-
que deſcendiſſent Bethel,
3 Egreſſi ſunt filii prophetarum, qui erant in
Bethel, ad Eliſeum, & dixerunt ei : Numquid
noſti, quia hodie Dominus tollet dominum
tuum à te? Qui reſpondit: Et ego novi: ſilete.
4 Dixit autem Elias ad Eliſeum : Sede hic,
quia Dñs miſit me in Jericho. Et ille ait: Vivit
Dominus, & vivit anima tua, quia non dere-
linquam te. Cùmque veniſſent Jericho,
5 Acceſſerunt filii prophetarum, qui erant
in Jericho, ad Eliſeum, & dixerunt ei : Num-
quid noſti, quia Dominus hodie tollet domi-
B num tuum à te? Et ait : Et ego novi : ſilete.
6 Dixit autem ei Elias : Sede hic, quia Dñs
miſit me uſque ad Jordanem. Qui ait : Vivit
Dominus, & vivit anima tua, quia non dere-
liquam te. Ierunt igitur ambo pariter,
7 Et quinquaginta viri de filiis prophetarum
ſecuti ſunt eos, qui & ſteterunt è contrà lon-
gè: illi autem ambo ſtabant ſuper Jordanem.
8 Tulitque Elias pallium ſuum, & invol-
vit illud, & percuſſit aquas, quæ diviſæ
ſunt in utramque partem, & tranſierunt
ambo per ſiccum.
9 Cùmque tranſiſſent, Elias dixit ad Eliſe-
um : Poſtula quod vis, ut faciam tibi, ante-
quam tollar à te. Dixitque Eliſeus : Obſe-
cro, ut fiat in me duplex ſpiritus tuus.
10 Qui reſpõdit: Rem difficilem poſtulaſti:
attamen ſi videris me, quando tollar à te, erit
tibi, quod petiiſti: ſi autẽ non videris, non erit.
11 Cùmque pergerent, & incedentes ſer-
*Eccl. 48. 11. 1Mac. 2. 58. mocinarentur, ecce currus igneus, & equi
ignei diviſerunt utrumque : & * aſcendit
Elias per turbinem in cœlum,
12 Eliſeus autem videbat, & clamabat : Pa-
C ter mi, pater mi, currus Iſrael, & auriga ejus.
Et non vidit eum ampliùs : apprehenditque
veſtimenta ſua, & ſcidit illa in duas partes.
13 Et levavit pallium Eliæ, quod ceciderat
ei : reverſuſque ſtetit ſuper ripam Jordanis,
14 Et pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percuſ-
ſit aquas, & non ſunt diviſæ : & dixit : Ubi eſt
Deus Eliæ etiam nunc? Percuſſitque aquas, &
diviſæ ſunt huc, atq; illuc, & tranſiit Eliſeus.
15 Videntes autẽ filii prophetarũ, qui erant
in Jericho e cõtrà, dixerunt: Requievit ſpiri-
tus Eliæ ſuper Eliſeum. Et venientes in occur-
ſum ejus, adoraverunt eum proni in terram,
16 Dixeruntque illi : Ecce, cum ſervis tuis
ſunt quinquaginta viri fortes, qui poſſent ire,
& quærere dominum tuum, ne forte tulerit
eum ſpiritus Domini, & projecerit eum in
unum montium, aut in unam vallium.
Qui ait : Nolite mittere.
17 Coegeruntque eum, donec acquieſce-
ret, & diceret : Mittite. Et miſerunt
quinquaginta viros: qui cùm quæſiſſent tri-
bus diebus, non invenerunt.
18 Et reverſi ſunt ad eum : at ille habi- D
tabat in Jericho, & dixit eis : Numquid
non dixi vobis: Nolite mittere?
19 Dixerunt quoque viri civitatis ad Eli-
ſeum : Ecce habitatio civitatis hujus optima
eſt, ſicut tu ipſe, domine, perſpicis : ſed
aquæ peſſimæ ſunt, & terra ſterilis.
20 At ille ait : Afferte mihi vas novum, &
mittite in illud ſal. Quod cum attuliſſent,
21 Egreſſus ad fontem aquarum, miſit in illũ
ſal, & ait: Hæc dicit Dñs: Sanavi aquas has, &
non erit ultrà in eis mors, neque ſterilitas.
22 Sanatæ ſunt ergo aquæ uſque in diem
hanc, juxta verbum Eliſei, quod locutus eſt.
23 Aſcendit autem inde in Bethel : cùmque
aſcenderet per viam, pueri parvi egreſſi
ſunt de civitate, & illudebant ei, dicentes :
Aſcende, calve : aſcende, calve.
24 Qui cùm reſpexiſſet, vidit eos, & ma-
ledixit eis in nomine Domini : egreſſique
ſunt duo urſi de ſaltu, & laceraverunt ex
eis quadraginta duos pueros.
25 Abiit autem inde in montem Carmeli,
& inde reverſus eſt in Samariam.

C A P U T III.

Ob prævaricatum à rege Moab fœdus, quod cum rege Iſrael habebat, aſcendunt adverſùm illum rex Iſrael, rex Juda, & rex Edom, quibus ſiti penè enectis Dominus per Eliſeum aquam ſine pluvia promittit, & victoriam de rege Moab, qui ſuo primogenito immolato urbis excidium arcet.

1 JOram verò filius Achab regnavit ſu- A
per Iſrael in Samaria anno decimo
octavo Joſaphat regis Juda. Regnavitque
duodecim annis.
2 Et fecit malum coram Domino, ſed non
ſicut pater ſuus, & mater : tulit enim ſtatuas
Baal, quas fecerat pater ejus.
3 Verumtamen in peccatis Jeroboam filii
Nabat, qui peccare fecit Iſrael, adhæſit,
nec receſſit ab eis.
4 Porrò Meſa rex Moab, nutriebat pe-
cora multa, & ſolvebat regi Iſrael centum
millia agnorum, & centum millia arietum,
cum velleribus ſuis.
5 Cùmq; mortuus fuiſſet Achab, prævaricatus
eſt fœdus, quod habebat cum rege Iſrael.

6 Egreſſus eſt igitur rex Joram in die illa de
Samaria, & recenſuit univerſum Iſrael.
7 Miſitque ad Joſaphat regem Juda, dicens:
Rex Moab receſſit à me, veni mecum contra
eum ad prælium. Qui reſpondit: Aſcendam,
qui meus eſt, tuus eſt: populus meus, popu-
lus tuus; & equi mei, equi tui.
8 Dixitque: Per quam viam aſcendemus?
At ille reſpondit: Per deſertum Idumææ.
B 9 Perrexerunt igitur rex Iſrael, & rex Ju-
da, & rex Edom, & circuierunt per viam
ſeptem dierum, nec erat aqua exercitui, &
jumentis, quæ ſequebantur eos.
10 Dixitque rex Iſrael: Heu, heu, heu,
congregavit nos Dominus tres reges, ut tra-
deret in manus Moab.
11 Et ait Joſaphat: Eſtne hìc propheta Dñi,
ut deprecemur Dñm per eũ? Et reſpõdit unus
de ſervis regis Iſrael. Eſt hìc Eliſeus filius Sa-
phat, qui fundebat aquam ſuper manus Eliæ.
12 Et ait Joſaphat: Eſt apud eum ſermo Do-
mini. Deſcenditque ad eum rex Iſrael, &
Joſaphat rex Juda, & rex Edom.
13 Dixit autem Eliſeus ad regem Iſrael:
Quid mihi, & tibi eſt? vade ad prophetas pa-
tris tui, & matris tuæ. Et ait illi rex Iſrael:
Quare congregavit Dominus tres reges hos,
ut traderet eos in manus Moab?
14 Dixitque ad eum Eliſeus: Vivit Dominus
exercituum, in cujus conſpectu ſto, quòd ſi
non vultum Joſaphat regis Judæ erubeſcerẽ,
non attendiſſem quidem te, nec reſpexiſſem.
15 Nunc autem adducite mihi pſaltem.
C Cùmque caneret pſaltes, facta eſt ſuper eum
manus Domini, & ait:
16 Hæc dicit Dominus: Facite alveum tor-
rentis hujus foſſas, & foſſas.
17 Hæc enim dicit Dominus: Non videbi-
tis ventum, neque pluviam: & alveus iſte
replebitur aquis, & bibetis vos, & familiæ
veſtræ, & jumenta veſtra.
18 Parumque eſt hoc in conſpectu Domini:
inſuper tradet etiam Moab in manus veſtras.
19 Et percutietis omnem civitatem muni-
tam, & omnem urbem electam, & univerſum
lignum fructiferum ſuccidetis, cunctoſque
fontes aquarum obturabitis, & omnem a-
grum egregium operietis lapidibus.
20 Factum eſt igitur manè, quando ſacrifi-
cium offerri ſolet, & ecce aquæ veniebant
per viam Edom, & repleta eſt terra aquis.
21 Univerſi autem Moabitæ, audientes quòd
aſcendiſſent reges, ut pugnarent adversum
eos, convocaverunt omnes, qui accincti erant
balteo deſuper, & ſteterunt in terminis.
22 Primoque manè ſurgentes, & orto jam
ſole ex adverſo aquarum, viderunt Moabitæ
è contrà aquas rubras quaſi ſanguinem,
D 23 Dixeruntque: Sanguis gladii eſt: pu-
gnaverunt reges contra ſe, & cæſi ſunt mu-
tuò: nunc perge ad prædam Moab.
24 Perrexeruntque in caſtra Iſrael: porrò
conſurgens Iſrael, percuſſit Moab: at illi
fugerunt coram eis. Venerunt igitur, qui
vicerant, & percuſſerunt Moab,
25 Et civitates deſtruxerunt: & omnem
agrum optimum, mittentes ſinguli lapides,
repleverunt: & univerſos fontes aquarum ob-
turaverunt: & omnia ligna fructifera ſucci-
derunt, ita ut muri tantùm fictiles remane-
rent: & circumdata eſt civitas à fundibula-
riis, & magna ex parte percuſſa.
26 Quod cùm vidiſſet rex Moab, prævaluiſ-
ſe ſcilicet hoſtes, tulit ſecum ſeptingentos
viros educentes gladium, ut irrumperent ad
regem Edom: & non potuerunt.
27 Arripienſque filium ſuum primogenitum,
qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocau-
ſtum ſuper murum: & facta eſt indignatio
magna in Iſrael, ſtatimque receſſerunt ab
eo, & reverſi ſunt in terram ſuam.

CAPUT IV.

Eliſeus viduæ debitis oppreſſæ oleum impe-
trat, quo ſolvat creditoribus; Sunami-
tidi hoſpitæ ſuæ filium, quem poſtea
mortuum ſuſcitat; farina quoque pul-
mento infuſa, ipſius aufert amaritudi-
nem, & paucis panibus multos ſatiat.

1 MUlier autem quædam de uxoribus
prophetarum clamabat ad Eliſeum, A
dicens: Servus tuus vir meus mortuus eſt, &
tu noſti, quia ſervus tuus fuit timens Domi-
num: & ecce creditor venit, ut tollat duos
filios meos ad ſerviendum ſibi.
2 Cui dixit Eliſeus: Quid vis, ut faciam tibi?
Dic mihi, quod habes in domo tua? At illa re-
ſpondit: Non habeo ancilla tua quidquam in
domo mea, niſi parum olei, quo ungar.
3 Cui ait: Vade, pete mutuo ab omnibus
vicinis tuis vaſa vacua non pauca.
4 Et ingredere, & claude oſtium tuum, cùm
intrinſecus fueris tu, & filii tui: & mitte inde
in omnia vaſa hæc: & cũ plena fuerint, tolles.
5 Ivit itaque mulier, & clauſit oſtium ſuper
ſe, & ſuper filios ſuos: illi offerebant vaſa,
& illa infundebat.
6 Cùmque plena fuiſſent vaſa, dixit ad filium
ſuum: Affer mihi adhuc vas. Et ille reſpon-
dit: Non habeo. Stetitque oleum.
7 Venit autẽ illa, & indicavit homini Dei. Et B
ille: Vade, inquit, vende oleũ, & redde credi-
tori tuo: tu autẽ, & filii tui vivite de reliquo.
8 Facta eſt autem quædam dies, & tranſibat
Eliſeus per Sunam: erat autem ibi mulier ma-
gna, quæ tenuit eum, ut comederet panem:
cùmque frequenter inde tranſiret, diverte-
bat ad eam, ut comederet panem.
9 Quæ dixit ad virum ſuum: Animadverte,
quòd vir Dei ſanctus eſt iſte, qui tranſit per
nos frequenter.
10 Faciamus ergo ei cœnaculum parvum,
& ponamus ei in eo lectulum, & menſam, &
ſellam, & candelabrum, ut cùm venerit ad
nos, maneat ibi.
11 Facta eſt ergo dies quædam, & veniens
divertit in cœnaculum, & requievit ibi.
12 Dixitque ad Giezi puerum ſuum: Voca
Sunamitidem iſtam. Qui cùm vocaſſet eam,
& illa ſtetiſſet coram eo,
13 Dixit ad puerũ ſuũ: Loquere ad eã: Ecce, C
ſedulè in omnibus miniſtraſti nobis, quid vis
ut faciam tibi? numquid habes negotium, &
vis ut loquar regi, ſive principi militiæ? Quæ
reſpondit: In medio populi mei habito.
14 Et ait: Quid ergo vult, ut faciam ei? Di-
xitque Giezi: Ne quæras: filium enim non
habet, & vir ejus ſenex eſt.
15 Præcepit itaque ut vocaret eam: quę cùm
vocata fuiſſet, & ſtetiſſet ante oſtium,
16 Dixit ad eã: In tempore iſto, & in hac ea-

dem hora, ſi vita comes fuerit, habebis in utero filium. At illa reſpondit: Noli quæſo, domine mi, vir Dei, noli mentiri ancillæ tuæ.

17 Et concepit mulier, & peperit filiũ in tẽpore, & in hora eadem, qua dixerat Eliſeus.

18 Crevit autem puer. Et cũ eſſet quedã dies, & egreſſus iſſet ad patrem ſuum, ad meſſores,

19 Ait patri ſuo: Caput meum doleo, caput meum doleo. At ille dixit puero: Tolle, & duc eum ad matrem ſuam.

D 20 Qui cùm tuliſſet, & duxiſſet eum ad matrem ſuam, poſuit eum illa ſuper genua ſua uſque ad meridiem: & mortuus eſt.

21 Aſcendit autẽ, & collocavit eũ ſuper lectulũ hominis Dei, & clauſit oſtium: & egreſſa

22 Vocavit virum ſuũ, & ait: Mitte mecum, obſecro, unum de pueris, & aſinam, ut excurram uſque ad hominem Dei, & revertar.

23 Qui ait illi: Quam ob cauſam vadis ad eum? hodie non ſunt Calendæ, neque Sabbatum. Quæ reſpondit: Vadam.

24 Stravitque aſinam, & præcepit puero: Mina, & propera, ne mihi moram facias in eundo: & hoc age, quod præcipio tibi.

25 Profecta eſt igitur, & venit ad virum Dei in montem Carmeli: cùmque vidiſſet eam vir Dei è contrà, ait ad Giezi puerum ſuum: Ecce Sunamitis illa.

26 Vade ergo in occurſum ejus, & dic ei: Rectene agitur circa te, & circa virum tuum, & circa filium tuum? Quæ reſpondit: Recte.

27 Cùmque veniſſet ad virũ Dei in montem,
E apprehendit pedes ejus: & acceſſit Giezi, ut amoveret eam. Et ait homo Dei: Dimitte illam: anima enim ejus in amaritudine eſt, & Dominus celavit à me, & non indicavit mihi.

28 Quæ dixit illi: Numquid petivi filium à domino meo? numquid non dixi tibi: Ne illudas me?

29 At ille ait ad Giezi: Accinge lũbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua, & vade. Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum; & ſi ſalutaverit te quiſpiam, non reſpondeas illi: & pones baculum meum ſuper faciem pueri.

30 Porrò mater pueri ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, non dimittam te. Surrexit ergo, & ſecutus eſt eam.

31 Giezi autẽ præceſſerat ante eos, & poſuerat baculũ ſuper faciẽ pueri, & non erat vox, neq; ſenſus: reverſuſque eſt in occurſum ejus, & nuntiavit ei, dicens: Non ſurrexit puer.

32 Ingreſſus eſt ergo Eliſeus domum, & ecce puer mortuus jacebat in lectulo ejus,

33 Ingreſſuſque clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper puerum: & oravit ad Dominum.

F 34 Et aſcendit, & incubuit ſuper puerum: poſuitq; os ſuum ſuper os ejus, & oculos ſuos ſuper oculos ejus, & manus ſuas ſuper manus ejus: & incurvavit ſe ſuper eum, & calefacta eſt caro pueri.

35 At ille reverſus, deambulavit in domo, ſemel huc, atque illuc: & aſcendit, & incubuit ſuper eum: & oſcitavit puer ſepties, aperuitque oculos.

36 At ille vocavit Giezi, & dixit ei: Voca Sunamitidem hanc. Quæ vocata, ingreſſa eſt ad eum. Qui ait: Tolle filium tuum.

37 Venit illa, & corruit ad pedes ejus, & adoravit ſuper terram: tulitque filium ſuum, & egreſſa eſt.

38 Et Eliſeus reverſus eſt in Galgala. Erat autem fames in terra, & filii prophetarum habitabant coram eo. Dixitque uni de pueris ſuis: Pone ollam grandem, & coque pulmentum filiis prophetarum.

39 Et egreſſus eſt unus in agrũ, ut colligeret
G herbas agreſtes: invenitque quaſi vitem ſilveſtrem, & collegit ex ea colocynthidas agri, & implevit pallium ſuum: & reverſus concidit in ollam pulmenti: neſciebat enim quid eſſet.

40 Infuderunt ergo ſociis, ut comederent: cùmque guſtaſſent de coctione, clamaverunt, dicentes: Mors in olla, vir Dei. Et non potuerunt comedere.

41 At ille: Afferte, inquit, farinam. Cùmque tuliſſent, miſit in ollam, & ait: Infunde turbæ, ut comedant. Et non fuit amplius quidquam amaritudinis in olla.

42 Vir autem quidam venit de Baal ſaliſa deferens viro Dei panes primitiarum, viginti panes hordeaceos, & frumentũ novum in pera ſua. At ille dixit: Da populo, ut comedat.

43 Reſponditque ei miniſter ejus: Quantum eſt hoc, ut apponam centum viris? Rurſum ille ait: Da populo, ut comedat; hæc enim dicit Dominus: Comedent, & ſupererit.

44 Poſuit itaque coram eis: qui comederunt, & ſuperfuit juxta verbum Domini.

CAPUT V.

Scidit rex Iſrael veſtimenta ſua, quòd juſſiſſet rex Syriæ, ut Naaman leproſum curaret, quem Eliſeus ſeptena in Jordane lotione mundat à lepra, quæ Giezi propter munera mendacio extorta, ab Eliſeo ſpreta, perpetuò adhæſit.

A 1 NAaman princeps militiæ regis Syriæ, erat vir magnus apud dominum ſuum, & honoratus. Per illum enim dedit Dominus ſalutem Syriæ: erat autem vir fortis, & dives, ſed leproſus.

2 Porrò de Syria egreſſi fuerant latrũculi, & captivã duxerant de terra Iſrael puellã parvulam, quæ erat in obſequio uxoris Naaman,

3 Quæ ait ad dominam ſuã: Utinã fuiſſet dominus meus ad prophetã, qui eſt in Samaria; profectò curaſſet eum à lepra, quam habet.

4 Ingreſſus eſt itaque Naaman ad dominum ſuum, & nuntiavit ei, dicens: Sic, & ſic locuta eſt puella de terra Iſrael.

5 Dixitq; ei rex Syriæ: Vade, & mittã litteras
B ad regẽ Iſrael. Qui cùm profectus eſſet, & tuliſſet ſecũ decem talẽta argenti, & ſex millia aureos, & decem mutatoria veſtimentorum,

6 Detulit litteras ad regem Iſrael, in hæc verba: Cùm acceperis epiſtolam hanc, ſcito, quòd miſerim ad te Naaman ſervum meum, ut cures eum à lepra ſua.

7 Cùmque legiſſet rex Iſrael litteras, ſcidit veſtimenta ſua, & ait: Numquid Deus ego ſum, ut occidere poſſim, & vivificare, quia iſte miſit ad me, ut curem hominem à lepra ſua? animadvertite, & videte, quòd occaſiones quærat adverſum me.

8 Quod cùm audiſſet Eliſeus vir Dei, ſcidiſſe
C videlicet regẽ Iſrael veſtimenta ſua, miſit ad eũ, dicens: Quare ſcidiſti veſtimenta tua? veniat ad me, & ſciat eſſe prophetam in Iſrael.

9 Venit ergo Naaman cum equis, & curribus, & ſtetit ad oſtium domus Eliſei.

10 Miſitq; ad eum Eliſeus nuntium, dicens:

Digitized by Google

Vade, & lavare ſepties in Jordane, & recipiet ſanitatem caro tua, atque mundaberis.

11 Iratus Naaman recedebat, dicens: Putabam, quòd egrederetur ad me, & ſtans invocaret nomen Domini Dei ſui, & tangeret manu ſua locum lepræ, & curaret me.

D 12 Numquid non meliores ſunt Abana, & Pharphar, fluvii Damaſci, omnibus aquis Iſrael, ut laver in eis, & munder? Cùm ergo vertiſſet ſe, & abiret indignans,

13 Acceſſerunt ad eum ſervi ſui, & locuti ſunt ei: Pater, & ſi rem grandem dixiſſet tibi propheta, certe facere debueras: quantò magis quia nunc dixit tibi: Lavare, & mundaberis?

*Luc. 4. 27. 14 * Deſcendit, & lavit in Jordane ſepties juxta ſermonem viri Dei, & reſtituta eſt caro ejus, ſicut caro pueri parvuli, & mundatus eſt.

15 Reverſuſque ad virum Dei cum univerſo comitatu ſuo, venit, & ſtetit coram eo, & ait: Vere ſcio, quòd non ſit alius Deus in univerſa terra, niſi tantum in Iſrael. Obſecro itaque, ut accipias benedictionem à ſervo tuo.

E 16 At ille reſpondit: Vivit Dominus, ante quem ſto, quia non accipiam. Cùmque vim faceret, penitus non acquievit.

17 Dixitque Naaman: Ut vis: ſed, obſecro, concede mihi ſervo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra: non enim faciet ultrà ſervus tuus holocauſtum, aut victimam diis alienis, niſi Domino.

18 Hoc autem ſolum eſt, de quo depreceris Dñm pro ſervo tuo, quando ingredietur dñs meus tẽplum Remmon, ut adoret: & illo innitente ſuper manũ meam, ſi adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoſcat mihi Dominus ſervo tuo pro hac re.

19 Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo terræ tempore.

F 20 Dixitq; Giezi puer viri Dei: Pepercit dominus meus Naaman Syro iſti, ut non acciperet ab eo, quæ attulit: vivit Dominus, quia curram poſt eum, & accipiam ab eo aliquid.

21 Et ſecutus eſt Giezi poſt tergum Naaman: quem cùm vidiſſet ille currentem ad ſe, deſiliit de curru in occurſum ejus, & ait: Rectene ſunt omnia?

22 Et ille ait: Recte. Dominus meus miſit me ad te, dicens: Modò venerunt ad me duo adoleſcentes de monte Ephraim, ex filiis prophetarum: da eis talentum argenti, & veſtes mutatorias duplices.

23 Dixitque Naaman: Melius eſt ut accipias duo talenta. Et coegit eum, ligavitque duo talenta argenti in duobus ſaccis, & duplicia veſtimenta, & impoſuit duobus pueris ſuis, qui & portaverunt coram eo.

G 24 Cùmque veniſſet jam veſperi, tulit de manu eorum, & repoſuit in domo, dimiſitque viros, & abierunt.

25 Ipſe autem ingreſſus, ſtetit coram domino ſuo. Et dixit Eliſeus: Unde venis, Giezi? Qui reſpondit: Non ivit ſervus tuus quoquã.

26 At ille ait: Nonne cor meum in præſenti erat, quãdo reverſus eſt homo de curru ſuo in occurſum tui? Nunc igitur accepiſti argentũ, & accepiſti veſtes, ut emas oliveta, & vineas, & oves, & boves, & ſervos, & ancillas.

27 Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo uſque in ſempiternum. Et egreſſus eſt ab eo leproſus quaſi nix.

CAPUT VI.

Eliſeus ferrum ſecuris natare facit, regis Syriæ milites ducuntur quaſi excæcati in Samariam ab Eliſeo, quem ob regis ſui ſecreta regi Iſrael patefacta capere nitebantur; ac poſtmodùm Syris obſidentibus Samariam, matres ob inediam filios ſuos comedunt, propter quod Eliſeus à rege ſub ſe occidi.

A 1 Dixerunt autem filii prophetarum ad Eliſeum: Ecce locus, in quo habitamus coram te, anguſtus eſt nobis.

2 Eamus uſq; ad Jordanem, & tollant ſinguli de ſylva materias ſingulas, ut ædificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite.

3 Et ait unus ex illis: Veni ergo & tu cum ſervis tuis. Reſpondit: Ego veniam.

4 Et abiit cum eis. Cùmque veniſſent ad Jordanem, cædebant ligna.

5 Accidit autem, ut cùm unus materiam ſuccidiſſet, caderet ferrum ſecuris in aquam: exclamavit ille, & ait: Heu, heu, heu, domine mi, & hoc ipſum mutuo acceperam.

B 6 Dixit autem homo Dei: Ubi cecidit? At ille monſtravit ei locum. Præcidit ergo lignum, & miſit illuc: natavitque ferrum,

7 Et ait: Tolle. Qui extendit manum, & tulit illud.

8 Rex autem Syriæ pugnabat contra Iſrael, conſiliumque iniit cum ſervis ſuis, dicens: In loco illo, & illo ponamus inſidias.

9 Miſit itaque vir Dei ad regem Iſrael, dicens: Cave, ne tranſeas in locum illum, quia ibi Syri in inſidiis ſunt.

10 Miſit itaque rex Iſrael ad locum, quem dixerat ei vir Dei, & præoccupavit eum, & obſervavit ſe ibi non ſemel, neque bis.

11 Conturbatumque eſt cor regis Syriæ pro hac re: & convocatis ſervis ſuis, ait: Quare non indicatis mihi, quis proditor mei ſit apud regem Iſrael?

C 12 Dixitq; unus ſervorum ejus: Nequaquam, domine mi rex, ſed Eliſeus propheta, qui eſt in Iſrael, indicat regi Iſrael omnia verba, quæcumque locutus fueris in conclavi tuo.

13 Dixitque eis: Ite, & videte ubi ſit, ut mittam, & capiam eum. Annuntiaveruntque ei dicentes: Ecce in Dothan.

14 Miſit ergo illuc equos, & currus, & robur exercitus: qui cùm veniſſent nocte, circumdederunt civitatem.

15 Conſurgens autem diluculò miniſter viri Dei, egreſſus vidit exercitum in circuitu civitatis, & equos, & currus, nuntiavitque ei, dicens: Heu, heu, heu, domine mi, quid faciemus?

16 At ille reſpondit: Noli timere: plures enim nobiſcum ſunt, quàm cum illis.

D 17 Cùmque oraſſet Eliſeus, ait: Domine, aperi oculos hujus, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit: & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum, in circuitu Eliſei.

18 Hoſtes verò deſcenderunt ad eum: porrò Eliſeus oravit ad Dominum, dicens: Percute, obſecro, gentem hanc cæcitate. Percuſſitque eos Dñs, ne viderent, juxta verbum Eliſei.

19 Dixit autem ad eos Eliſeus: Non eſt hæc via, neque iſta eſt civitas: ſequimini me, & oſtendam vobis virum, quem quæ-

ritis. Duxit ergo eos in Samariam.
20 Cùmque ingreſſi fuiſſent in Samariam,
dixit Eliſeus: Domine, aperi oculos iſtorum,
ut videant. Aperuitque Dominus oculos eorum,
& viderunt ſe eſſe in medio Samariæ.
21 Dixitq; rex Iſrael ad Eliſeum, cùm vidiſſet
eos: Numquid percutiam eos, pater mi?
E 22 At ille ait: Non percuties: neque enim cepiſti
eos gladio, & arcu tuo, ut percutias: ſed
pone panem, & aquam coram eis, ut comedant,
& bibant, & vadant ad dominum ſuum.
23 Appoſitaq; eſt eis ciborum magna præparatio,
& comederunt, & biberunt, & dimiſit
eos, abieruntque ad dominum ſuum, & ultrà
non venerunt latrones Syriæ in terram Iſrael.
24 Factum eſt autem poſt hæc, congregavit
Benadad rex Syriæ univerſum exercitū ſuum,
& aſcendit, & obſidebat Samariam.
25 Factaque eſt fames magna in Samaria: &
tamdiu obſeſſa eſt, donec venundaretur caput
aſini octoginta argenteis, & quarta pars cabi
ſtercoris columbarum quinque argenteis.
F 26 Cùmque rex Iſrael tranſiret per murum,
mulier quædam exclamavit ad eum,
dicens: Salva me, domine mi rex.
27 Qui ait: Non te ſalvat Dominus, unde te
poſſum ſalvare? de area, vel de torculari? Dixitq;
ad eam rex: Quid tibi vis? Quæ reſpōdit:
28 Mulier iſta dixit mihi: Da filium
tuum, ut comedamus eum hodie, & filium
meum comedemus cras.
29 Coximus ergo filium meum, & comedimus.
Dixique ei die altera: Da filium tuum, ut
comedamus eum. Quæ abſcondit filium ſuum.
30 Quod cùm audiſſet rex, ſcidit veſtimenta
ſua, & tranſibat per murum. Viditque
omnis populus cilicium, quo veſtitus
erat ad carnem intrinſecùs.
G 31 Et ait rex: Hæc mihi faciat Deus, &
hæc addat, ſi ſteterit caput Eliſei filii Saphat
ſuper ipſum hodie.
32 Eliſeus autem ſedebat in domo ſua, & ſenes
ſedebant cum eo. Præmiſit itaque virum:
& antequam veniret nuntius ille, dixit ad ſenes:
Numquid ſcitis, quòd miſerit filius homicidæ
hic, ut præcidatur caput meum? videte
ergo, cùm venerit nuntius, claudite oſtium,
& non ſinatis eum introire: ecce enim ſonitus
pedum domini ejus poſt eum eſt.
33 Adhuc illo loquente eis, apparuit
nuntius, qui veniebat ad eum. Et ait:
Ecce, tantum malum à Domino eſt: quid
ampliùs expectabo à Domino?

CAPUT VII.

Eliſeus in Samaria prædicit fore frumenti abundantiam: quam leproſi quatuor in Samaria annuntiant, territis à Deo Syris, ac omnibus relictis obſidionem ſolventibus: dux autem Eliſei verbo incredulus à turba conculcatur in porta Samariæ.

A 1 DIxit autem Eliſeus: Audite verbum Domini:
Hæc dicit Dominus: in tempore
hoc cras modius ſimilę uno ſtatere erit, & duo
modii hordei ſtatere uno in porta Samariæ.
2 Reſpondens unus de ducibus, ſuper cujus
manum rex incumbebat, homini Dei, ait: Si
Dominus fecerit etiam cataractas in cœlo,
numquid poterit eſſe quod loqueris? Qui ait:
videbis oculis tuis, & inde non comedes.
3 Quatuor ergo viri erant leproſi juxta introitum
portæ, qui dixerunt ad invicem: Quid
hic eſſe volumus, donec moriamur?
4 Sive ingredi voluerimus civitatem, fame
moriemur, ſive manſerimus hic, moriendum
nobis eſt: venite ergo, & transfugiamus B
ad caſtra Syriæ, ſi pepercerint nobis,
vivemus: ſi autem occidere voluerint, nihilominùs
moriemur.
5 Surrexerunt ergo veſperi, ut venirent ad
caſtra Syriæ. Cùmq; veniſſent ad principium
caſtrorum Syriæ, nullum ibidem repererunt.
6 Siquidem Dominus ſonitum audiri fecerat
in caſtris Syriæ curruum, & equorum,
& exercitus plurimi: dixeruntque ad invicem:
Ecce mercede conduxit adversùm
nos rex Iſrael reges Hethæorum, & Ægyptiorum,
& venerunt ſuper nos.
7 Surrexerunt ergo, & fugerunt in tenebris,
& dereliquerunt tentoria ſua, &
equos, & aſinos, in caſtris, fugeruntque,
animas tantùm ſuas ſalvare cupientes.
8 Igitur cùm veniſſent leproſi illi ad principium
caſtrorum, ingreſſi ſunt unum tabernaculum,
& comederunt, & biberunt: tuleruntque
inde argentum, & aurum, & veſtes,
& abierunt, & abſconderunt, & rurſum
reverſi ſunt ad aliud tabernaculum, & inde
ſimiliter auferentes abſconderunt.
9 Dixeruntque ad invicem: Non rectè facimus:
hæc enim dies boni nuntii eſt. Si C
tacuerimus, & noluerimus nuntiare uſque
manè, ſceleris arguemur: venite, eamus,
& nuntiemus in aula regis.
10 Cumque veniſſent ad portam civitatis,
narraverunt eis, dicentes: Ivimus ad caſtra
Syrię, & nullum ibidem reperimus hominem,
niſi equos, & aſinos alligatos, & fixa tentoria.
11 Ierunt ergo portarii, & annuntiaverunt
in palatio regis intrinſecùs.
12 Qui ſurrexit nocte, & ait ad ſervos ſuos:
Dico vobis quid fecerint nobis Syri: Sciunt
quia fame laboramus, & idcircò egreſſi ſunt
de caſtris, & latitant in agris, dicentes: Cùm
egreſſi fuerint de civitate, capiemus eos vivos,
& tunc civitatem ingredi poterimus.
13 Reſpondit autem unus ſervorum ejus:
Tollamus quinque equos, qui remanſerunt in
urbe (quia ipſi tantùm ſunt in univerſa multitudine
Iſrael, alii enim conſumpti ſunt) &
mittentes explorare poterimus.
14 Adduxerunt ergo duos equos, miſitque
rex in caſtra Syrorum, dicens: Ite, & videte.
15 Qui abierunt poſt eos uſque ad Jordanem: D
ecce autem omnis via plena erat veſtibus,
& vaſis, quæ projecerant Syri, cùm turbarentur:
reverſique nuntii indicaverunt regi.
16 Et egreſſus populus diripuit caſtra Syrię:
factuſq; eſt modius ſimilæ ſtatere uno, & duo
modii hordei ſtatere uno, juxta verbum Dñi.
17 Porrò rex ducem illum, in cujus manu
incumbebat, conſtituit ad portam: quem
conculcavit turba in introitu portæ, & mortuus
eſt, juxta quod locutus fuerat vir Dei,
quando deſcenderat rex ad eum.
18 Factumque eſt ſecundùm ſermonem viri
Dei, quem dixerat regi, quando ait: Duo
modii hordei ſtatere uno erunt, & modius
ſimilæ ſtatere uno, hoc eodem tempore cras
in porta Samariæ:
19 Quando reſponderat dux ille viro Dei, &

Digitized by Google

dixerat: Etiamſi Dominus fecerit cataractas in cœlo, numquid poterit fieri, quod loqueris? Et dixit ei: Videbis oculis tuis, & inde non comedes.

20 Evenit ergo ei ſicut prædictũ fuerat, & cõculcavit eũ populus in porta, & mortuus eſt.

CAPUT VIII.

Poſt ſeptennem famem ab Eliſeo prædictam, Sunamitis, quæ ipſius conſilio peregrinata erat, reverſa ſuos agros cum fructibus recuperat. Eliſeus Benadad ægrotantem prædicit moriturum; & impium Hazael regnaturum: Joram rex Juda percuſſit Idumæos, quòd à ſe receſſiſſent: cui impio ſuccedit Ochozias filius impius.

A 1 Eliſeus autem locutus eſt ad mulierem * cujus vivere fecerat filium, dicens: Surge, vade tu, & domus tua, & peregrinare, ubicumque reperreris: vocavit enim Dominus famem, & veniet ſuper terram ſeptem annis.

* Sup. 4.35.

2 Quæ ſurrexit, & fecit juxta verbum hominis Dei: & vadens cum domo ſua, peregrinata eſt in terra Philiſthiim diebus multis.

3 Cùmque finiti eſſent anni ſeptem reverſa eſt mulier de terra Philiſthiim: & egreſſa eſt, ut interpellaret regem pro domo ſua, & pro agris ſuis.

4 Rex autem loquebatur cum Giezi puero viri Dei, dicens: Narra mihi omnia magnalia, quæ fecit Eliſeus.

B 5 Cùmque ille narraret regi, quo modo mortuum ſuſcitaſſet, apparuit mulier, cujus vivificaverat filium, clamans ad regem pro domo ſua, & pro agris ſuis. Dixitque Giezi: Domine mi rex, hæc eſt mulier, & hic eſt filius ejus, quem ſuſcitavit Eliſeus.

6 Et interrogavit rex mulierem: quæ narravit ei. Deditque ei rex eunuchum unum, dicens: Reſtitue ei omnia, quæ ſua ſunt, & univerſos redditus agrorum, à die, qua reliquit terram, uſque ad præſens.

7 Venit quoque Eliſeus Damaſcum, & Benadad rex Syriæ ægrotabat: nuntiaveruntque ei, dicentes: Venit vir Dei huc.

8 Et ait rex ad Hazael: Tolle tecum munera, & vade in occurſum viri Dei, & conſule Dominum per eum, dicens: Si evadere potero de infirmitate mea hac?

C 9 Ivit igitur Hazael in occurſum ejus, habens ſecum munera, & omnia bona Damaſci, onera quadraginta camelorum. Cùmque ſtetiſſet coram eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriæ miſit me ad te, dicens: Si ſanari potero de infirmitate mea hac?

10 Dixitque ei Eliſeus: Vade, dic ei: Sanaberis: porrò oſtendit mihi Dominus, quia morte morietur.

11 Stetitque cum eo, & conturbatus eſt uſque ad ſuffuſionem vultus: flevitque vir Dei.

D 12 Cui Hazael ait: Quare dominus meus flet? At ille dixit: Quia ſcio, quæ facturus ſis filiis Iſrael mala. Civitates eorum munitas igne ſuccendes, & juvenes eorum interficies gladio, & parvulos eorum elides, & prægnantes divides.

13 Dixitque Hazael: Quid enim ſum ſervus tuus canis, ut faciam rem iſtam magnam? Et ait Eliſeus: Oſtendit mihi Dominus te regem Syriæ fore.

14 Qui cùm receſſiſſet ab Eliſeo, venit ad dominũ ſuũ. Qui ait ei: Quid dixit tibi Eliſeus? At ille reſpondit: Dixit mihi: Recipies ſanitatẽ.

15 Cùmque veniſſet dies altera, tulit ſtragulum, & infundit aquam, & expandit ſuper faciẽ ejus: quo mortuo, regnavit Hazael pro eo.

16 Anno quinto Joram filii Achab regis Iſrael, & Joſaphat regis Juda, regnavit Joram filius Joſaphat rex Juda.

17 * Triginta duorum annorum erat, cùm regnare cœpiſſet, & octo annis regnavit in Jeruſalem. * 2. Par. 21.5.

18 Ambulavitque in viis regum Iſrael, ſicut ambulaverat domus Achab: filia enim Achab erat uxor ejus: & fecit, quod malum eſt in conſpectu Domini.

19 * Noluit autem Dominus diſperdere Judam, propter David ſervum ſuum, ſicut promiſerat ei, ut daret illi lucernam, & filiis ejus cunctis diebus. * 2. Regum 7.16.

20 * In diebus ejus receſſit Edom, ne eſſet ſub Juda, & conſtituit ſibi regem. * 2. Par. 21.8.

F 21 Venitque Joram Seira, & omnes currus cum eo: & ſurrexit nocte, percuſſitque Idumæos, qui eum circumdederant, & principes curruum, populus autem fugit in tabernacula ſua.

22 Receſſit ergo Edom, ne eſſet ſub Juda, uſque ad diem hanc. Tunc receſſit & Lobna in tempore illo.

23 Reliqua autem ſermonum Joram, & univerſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda?

24 Et dormivit Joram cum patribus ſuis, ſepultuſque eſt cum eis in civitate David, & regnavit Ochozias filius ejus pro eo.

25 * Anno duodecimo Joram filii Achab regis Iſrael, regnavit Ochozias filius Joram regis Judæ. * 2. Par. 22.1.

G 26 Viginti duorum annorum erat Ochozias, cùm regnare cœpiſſet, & uno anno regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Athalia filia Amri regis Iſrael.

27 Et ambulavit in viis domus Achab: & fecit, quod malum eſt coram Domino, ſicut domus Achab: gener enim domus Achab fuit.

28 Abiit quoq; cum Jorã filio Achab ad prœliandum contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad, & vulneraverunt Syri Joram:

29 Qui reverſus eſt, ut curaretur, in Jezrahel: quia vulneraverant eum Syri in Ramoth, prœliantem contra Hazael regem Syriæ. Porrò Ochozias filius Joram rex Juda, deſcendit inviſere Joram filium Achab in Jezrahel, quia ægrotabat ibi.

CAPUT IX.

Jehu in regem Iſrael uncto per prophetam mandat Dominus, ut deleat domum Achab: occidit ergo Joram unà cum Ochozia rege Juda, & corpus Jezabel à feneſtra ipſius juſſu præcipitatæ canes devorant juxta Eliæ vaticinium.

1 Eliſeus autem propheta vocavit unum de filiis prophetarum, & ait illi: Accinge lumbos tuos, & tolle lenticulam olei hanc in manu tua, & vade in Ramoth Galaad. A

2 * Cùmque veneris illuc, videbis Jehu filium Joſaphat filii Namſi: & ingreſſus ſuſcitabis eum de medio fratrum ſuorum, & introduces in interius cubiculum. * 3. Reg. 19.16.

3 Tenenſque lenticulam olei, fundes ſuper

caput ejus, & dices: Hæc dicit Dominus:
Unxi te regem ſuper Iſrael. Aperieſque o-
ſtium, & fugies, & non ibi ſubſiſtes.
4 Abiit ergo adoleſcens puer prophetæ in
Ramoth Galaad.
5 Et ingreſſus eſt illuc: ecce autem prin-
cipes exercitus ſedebant, & ait: Verbum
mihi ad te, ò princeps: Dixitque Jehu:
Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit:
B Ad te, ò princeps.
6 Et ſurrexit, & ingreſſus eſt cubiculum,
at ille fudit oleum ſuper caput ejus, & ait:
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Unxi te
regem ſuper populum Domini Iſrael.
7 Et percuties domum Achab domini tui,
& ulciſcar ſanguinem ſervorum meorum
prophetarum, & ſanguinem omnium ſervo-
* 3 Regum 21. 21. rum Domini, de manu Jezabel.
8 * Perdamque omnem domum Achab: &
interficiam de Achab mingentem ad parie-
tem, & clauſum, & noviſſimum in Iſrael.
* 3 Regum 15. 29. 9 Et dabo domum Achab, ſicut * domum
Jeroboam filii Nabat, & ſicut domum
* 3 Regum 16. 3. * Baaſa, filii Ahia.
10 Jezabel quoque comedent canes in a-
gro Jezrahel, nec erit qui ſepeliat eam.
Aperuitque oſtium, & fugit.
11 Jehu autem egreſſus eſt ad ſervos domi-
ni ſui: qui dixerunt ei: Rectène ſunt omnia?
quid venit inſanus iſte ad te? Qui ait eis:
C Noſtis hominem, & quid locutus ſit?
12 At illi reſponderunt: Falſum eſt, ſed
magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc, & hæc
locutus eſt mihi: & ait: Hæc dicit Domi-
nus: Unxi te regem ſuper Iſrael.
13 Feſtinaverunt itaque, & unuſquiſque
tollens pallium ſuum poſuerunt ſub pedibus
ejus in ſimilitudinem tribunalis, & cecine-
runt tuba, atque dixerunt: Regnavit Jehu.
* Sup. 8. 28. 14 Conjuravit ergo Jehu filius Joſaphat fi-
lii Namſi contra Joram: * porrò Joram
obſederat Ramoth Galaad, ipſe, & omnis
Iſrael, contra Hazael regem Syriæ:
15 Et reverſus fuerat, ut curaretur in Jez-
rahel propter vulnera, quia percuſſerant
eum Syri, prælíantem contra Hazael regem
Syriæ. Dixitque Jehu: Si placet vobis, ne-
mo egrediatur profugus de civitate, ne va-
dat, & nuntiet in Jezrahel.
16 Et aſcendit, & profectus eſt in Jezrahel:
Joram enim ægrotabat ibi, & Ochozias rex
D Juda deſcenderat ad viſitandum Joram.
17 Igitur ſpeculator, qui ſtabat ſuper tur-
rim Jezrahel, vidit globum Jehu venientis,
& ait: Video ego globum. Dixitque Joram:
Tolle currum, & mitte in occurſum eorum,
& dicat vadens: Rectène ſunt omnia?
18 Abiit ergo, qui aſcenderat currum, in
occurſum ejus, & ait: Hæc dicit rex: Paca-
ta ne ſunt omnia? Dixitque Jehu: Quid ti-
bi, & paci? tranſi, & ſequere me. Nuntia-
vit quoque ſpeculator, dicens: Venit nun-
tius ad eos, & non revertitur.
19 Miſit etiam currum equorum ſecundum:
venitque ad eos, & ait: Hæc dixit rex:
Numquid pax eſt? Et ait Jehu: Quid tibi,
& paci? tranſi, & ſequere me.
20 Nuntiavit autem ſpeculator, dicens:
Venit uſque ad eos, & non revertitur; eſt
autem inceſſus quaſi inceſſus Jehu filii Nam-
ſi, præceps enim graditur.
21 Et ait Joram; Junge currum. Junxe- E
runtque currum ejus, & egreſſus eſt Jo-
ram rex Iſrael, & Ochozias rex Juda, ſin-
guli in curribus ſuis, egreſſique ſunt in
occurſum Jehu, & invenerunt eum in agro
Naboth Jezrahelitæ.
22 Cùmque vidiſſet Joram Jehu, dixit:
Pax eſt Jehu? At ille reſpondit: Quæ pax?
adhuc fornicationes Jezabel matris tuæ,
& veneficia ejus multa vigent.
23 Convertit autem Joram manum ſuam, &
fugiens ait ad Ochoziam: Inſidiæ, Ochozia.
24 Porrò Jehu tetendit arcum manu,
& percuſſit Joram inter ſcapulas: & egreſ-
ſa eſt ſagitta per cor ejus, ſtatimque cor-
ruit in curru ſuo. F
25 Dixitque Jehu ad Badacer ducem:
Tolle, projice eum in agro Naboth Jez-
rahelitæ: memini enim, quando ego, &
tu ſedentes in curru ſequebamur Achab
patrem hujus, quòd Dominus onus hoc le-
vaverit ſuper eum dicens:
26 * Si non pro ſanguine Naboth, & pro * 3. Reg. 21. 19.
ſanguine filiorum ejus, quem vidi heri,
ait Dominus, reddam tibi in agro iſto,
dicit Dominus. Nunc ergo tolle, & pro-
jice eum in agrum, juxta verbum Domini.
27 Ochozias autem rex Juda videns hoc,
fugit per viam domus horti: perſecutuſque
eſt eum Jehu, & ait: Etiam hunc percu-
tite in curru ſuo: & percuſſerunt eum in
aſcenſu Gaver, qui eſt juxta Jeblaam:
qui fugit in Mageddo, & mortuus eſt ibi.
28 Et impoſuerunt eum ſervi ejus ſuper
currum ſuum, & tulerunt in Jeruſalem:
ſepelieruntque eum in ſepulchro cum pa-
tribus ſuis in civitate David.
29 Anno undecimo Joram filii Achab,
regnavit Ochozias ſuper Judam,
30 Venitque Jehu in Jezrahel. Porrò
Jezabel, introitu ejus audito, depinxit
oculos ſuos ſtibio, & ornavit caput ſuum,
& reſpexit per feneſtram
31 Ingredientem Jehu per portam, &
ait: * Numquid pax poteſt eſſe Zambri, * 3. Reg. 16. 10.
qui interfecit dominum ſuum?
32 Levavitque Jehu faciem ſuam ad fe- G
neſtram, & ait: Quæ eſt iſta? & incli-
naverunt ſe ad eum duo, vel tres eunuchi.
33 At ille dixit eis: Præcipitate eam
deorſum, & præcipitaverunt eam, aſper-
ſuſque eſt ſanguine paries, & equorum un-
gulæ conculcaverunt eam.
34 Cùmque introgreſſus eſſet, ut come-
deret, biberetque, ait: Ite, & videte,
maledictam illam, & ſepelite eam: quia
filia regis eſt.
35 Cùmque iſſent, ut ſepelirent eam,
non invenerunt niſi calvariam, & pedes,
& ſummas manus.
36 Reverſique nuntiaverunt ei. Et ait
Jehu: * Sermo Domini eſt, quem locu- * 3. Reg. 21. 23.
tus eſt per ſervum ſuum Eliam Theſbiten,
dicens: In agro Jezrahel comedent canes
carnes Jezabel,
37 Et erunt carnes Jezabel ſicut ſtercus
ſuper faciem terræ in agro Jezrahel, ita
ut prætereuntes dicant: Hæccine eſt illa
Jezabel?

CAPUT X.

Jehu ſeptuaginta filios Achab, & quadraginta duo fratres Ochoziæ necari jubet, totamque Achab progeniem delet, & omnes ſacerdotes Baal callidè convocatos occidit, exuſta illius ſtatua, & templo in cloacam verſo: attamen in cultu vitulorum aureorum perſeverat Jehu, ideò vehementer cæſus eſt Iſrael ab Hazael: mortuo autem Jehu, ſuccedit filius ejus Joachaz.

A
1 ERant autem Achab ſeptuaginta filii in
Samaria: ſcripſit ergo Jehu litteras, &
miſit in Samariā ad optimates civitatis, & ad
majores natu, & ad nutritios Achab, dicens:
2 Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini veſtri, & currus, & equos, & civitates firmas, & arma,
3 Eligite meliorē, & eum, qui vobis placuerit de filiis domini veſtri, & eū ponite ſuper ſoliū patris ſui, & pugnate pro domo domini veſtri.
4 Timuerunt illi vehementer, & dixerunt: Ecce duo reges non potuerunt ſtare coram eo, & quomodò nos valebimus reſiſtere?
5 Miſerunt ergo præpoſiti domus, & præfecti civitatis, & majores natu, & nutritii ad Jehu, dicentes: Servi tui ſumus, quæcumque juſſeris, faciemus, nec conſtituemus nobis regem: quæcumque tibi placent, fac.
B
6 Reſcripſit autem eis litteras ſecundò, dicens: Si mei eſtis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum domini veſtri, & venite ad me hac eadem hora cras in Jezrahel. Porrò filii regis, ſeptuaginta viri, apud optimates civitatis nutriebantur.
7 Cùmque veniſſent litteræ ad eos, tulerunt filios regis, & occiderunt ſeptuaginta viros, & poſuerunt capita eorum in cophinis, & miſerunt ad eum in Jezrahel.
8 Venit autem nuntius, & indicavit ei, dicens: Attulerunt capita filiorum regis. Qui reſpondit: Ponite ea ad duos acervos juxta introitum portæ uſque manè.
9 Cùmque diluxiſſet, egreſſus eſt, & ſtans dixit ad omnem populum: Juſti eſtis: ſi ego conjuravi contra dominum meum, & interfeci eum, quis percuſſit omnes hos?
* 3. Regum 21. 29.
10 * Videte ergo nunc, quoniam non cecidit de ſermonibus Dñi in terram: quos locutus eſt Dominus ſuper domum Achab, & Dominus fecit, quod locutus eſt in manu ſervi ſui Eliæ.
C
11 Percuſſit igitur Jehu omnes, qui reliqui erant de domo Achab in Jezrahel, & univerſos optimates ejus, & notos, & ſacerdotes, donec non remanerent ex eo reliquiæ.
12 Et ſurrexit, & venit in Samariam: cùmque veniſſet ad Cameram paſtorum in via,
13 Invenit fratres Ochoziæ regis Juda, dixitque ad eos: Quinam eſtis vos? Qui reſponderunt: Fratres Ochoziæ ſumus, & deſcendimus ad ſalutandos filios regis, & filios reginę.
14 Qui ait: Comprehendite eos vivos. Quos cùm comprehendiſſent vivos, jugulaverunt eos in ciſterna juxta Cameram, quadraginta duos viros, & non reliquit ex eis quemquam.
15 Cùmque abiiſſet inde, invenit Jonadab filium Rechab in occurſum ſibi, & benedixit ei. Et ait ad eum: Numquid eſt cor tuum rectum, ſicut cor meum cum corde tuo? Et ait Jonadab: Eſt. Si eſt, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum ſuam. At ille levavit eum ad ſe in currum:
16 Dixitq; ad eum: Veni mecum: & vide zeli meum pro Domino. Et impoſitū in curru ſuo
17 Duxit in Samariam. Et percuſſit omnes, qui reliqui fuerant de Achab in Samaria uſque ad unum, juxta verbum Domini, quod locutus eſt per Eliam. D
18 Congregavit ergo Jehu omnem populum & dixit ad eos: * Achab coluit Baal parum, ego autem colam eum ampliùs. * 3. Reg. 16. 31.
19 Nunc igitur omnes prophetas Baal, & univerſos ſervos ejus, & cunctos ſacerdotes illius vocate ad me: nullus ſit, qui non veniat, ſacrificium enim grande eſt mihi Baal: quicumque defuerit, non vivet. Porrò Jehu faciebat hoc inſidiosè, ut diſperderet cultores Baal.
20 Et dixit: Sanctificate diem ſolemnem Baal. Vocavitque,
21 Et miſit in univerſos terminos Iſrael, & venerunt cuncti ſervi Baal, non fuit reſiduus ne unus quidem, qui non veniret. Et ingreſſi ſunt templum Baal, & repleta eſt domus Baal, à ſummo uſque ad ſummum. E
22 Dixitque his, qui erant ſuper veſtes: Proferte veſtimenta univerſis ſervis Baal. Et protulerunt eis veſtes.
23 Ingreſſuſque Jehu, & Jonadab filius Rechab, templum Baal: ait cultoribus Baal: Perquirite, & videte, ne quis fortè vobiſcum ſit de ſervis Domini, ſed ut ſint ſervi Baal ſoli.
24 Ingreſſi ſunt igitur, ut facerent victimas, & holocauſta: Jehu autem præparaverat ſibi foris octoginta viros, & dixerat eis: Quicumque fugerit de hominibus his, quos ergo adduxero in manus veſtras, anima ejus erit pro anima illius.
25 Factum eſt autem, cùm completum eſſet holocauſtum, præcepit Jehu militibus, & ducibus ſuis: Ingredimini, & percutite eos, nullus evadat. Percuſſeruntque eos in ore gladii, & projecerunt milites, & duces: & ierunt in civitatem templi Baal. F
26 Et protulerunt ſtatuam de fano Baal, & combuſſerunt,
27 Et comminuerunt eam. Deſtruxerunt quoque ædem Baal, & fecerunt pro ea latrinas uſque in diem hanc.
28 Delevit itaque Jehu Baal de Iſrael.
29 Verumtamen à peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael, non receſſit, nec dereliquit vitulos aureos, qui erant in Bethel, & in Dan.
30 Dixit autem Dominus ad Jehu: Quia ſtudiosè egiſti, quod rectum erat, & placebat in oculis meis, & omnia, quæ erant in corde meo feciſti contra domum Achab: * filii tui uſque ad quartam generationem ſedebunt ſuper thronum Iſrael: * Infr. 15. 12.
31 Porrò Jehu non cuſtodivit, ut ambularet in lege Domini Dei Iſrael in toto corde ſuo: non enim receſſit à peccatis Jeroboam, qui peccare fecerat Iſrael. G
32 In diebus illis cœpit Dominus tædere ſuper Iſrael: percuſſitque eos Hazael in univerſis finibus Iſrael,
33 A Jordane contra Orientalem plagam, omnem terram Galaad, & Gad, & Ruben, & Manaſſe, ab Aroer, quæ eſt ſuper torrentem Arnon, & Galaad, & Baſan.

34 Reliqua autem verborũ Jehu, & univer-
ſa, quæ fecit, & fortitudo ejus, nonne hæc ſcri-
pta ſunt in Libro verborũ dierũ regũ Iſrael?
35 Et dormivit Jehu cum patribus ſuis, ſe-
pelieruntque eum in Samaria: & regnavit
Joachaz filius ejus pro eo.
36 Dies autem, quos regnavit Jehu ſuper
Iſrael, viginti & octo anni ſunt in Samaria.

CAPUT XI.

Athalia, audita filii morte, omne ſemen regium præter Joas ferro extinguit, & regnum ſibi uſurpat, ſed præcipiente Jojada ſacerdote, occiditur, & Joas rex Juda conſtituitur, deſtructis aris, & imaginibus Baal.

A 1.Par. 22.10. 1 ATHALIA verò mater Ochoziæ, videns,
mortuum filium ſuum, ſurrexit, &
interfecit omne ſemen regium.
2 Tollens autem Joſaba filia regis Joram, ſo-
ror Ochoziæ, Joas filium Ochoziæ, furata eſt
eum de medio filiorũ regis, qui interficieban-
tur, & nutricem ejus de triclinio: & abſcondit
eum à facie Athaliæ, ut non interficeretur.
3 Eratq; cum ea ſex annis clam in domo Do-
mini: porrò Athalia regnavit ſuper terram.
* 2. Paral. 23. 1. 4 * Anno autem ſeptimo miſit Jojada, &
aſſumens centuriones, & milites, introdu-
xit ad ſe in templum Domini, pepigitque
cum eis fœdus: & adjurans eos in domo Do-
mini, oſtendit eis filium regis:
5 Et præcepit illis, dicens: Iſte eſt ſermo,
quem facere debetis.
B 6 Tertia pars veſtrum introeat ſabbato, &
obſervet excubias domus regis. Tertia au-
tem pars ſit ad portam Sur: & tertia pars ſit
ad portam, quæ eſt poſt habitaculum ſcuta-
riorum: & cuſtodietis excubias domus Meſſa.
7 Duæ verò partes è vobis, omnes egre-
dientes ſabbato, cuſtodiant excubias domus
Domini circa regem.
8 Et vallabitis eum, habentes arma in ma-
nibus veſtris: ſi quis autem ingreſſus fuerit
ſeptum templi, interficiatur: eritiſque cum
rege introeunte, & egrediente.
9 Et fecerunt centuriones juxta omnia, quæ
præceperat eis Jojada ſacerdos: & aſſumen-
tes ſinguli viros ſuos, qui ingrediebantur
ſabbatum, cum his qui egrediebantur ſabba-
to venerunt ad Jojadam ſacerdotem.
10 Qui dedit eis haſtas, & arma regis Da-
vid, quæ erant in domo Domini.
C 11 Et ſteterunt ſinguli habentes arma in ma-
nu ſua, à parte templi dextera, uſque ad par-
tem ſiniſtram altaris, & ædis circum regem.
12 Produxitque filium regis, & poſuit ſu-
per eum diadema, & teſtimonium: feceruntque
que eum regem, & unxerunt: & plaudentes
manu, dixerunt: Vivat rex.
13 Audivit autem Athalia vocem populi cur-
rentis, & ingreſſa ad turbas in templum Dñi,
14 Vidit regem ſtantem ſuper tribunal jux-
ta morem, & cantores, & tubas propè eum,
omnemque populum terræ lætantem, & ca-
nentem tubis, & ſcidit veſtimenta ſua, cla-
mavitque: Conjuratio, conjuratio.
15 Præcepit autem Jojada centurionibus, qui
erant ſuper exercitum, & ait eis: Educite eam
extra ſepta templi, & quicumque eam ſecu-
tus fuerit, feriatur gladio. Dixerat enim ſa-
cerdos: Non occidatur in templo Domini.
16 Impoſueruntque ei manus, & impege-
runt eam per viam introitus equorum, juxta
palatium, & interfecta eſt ibi. D
17 Pepigit ergo Jojada fœdus inter Dominũ,
& inter regem, & inter populum, ut eſſet po-
pulus Domini, & inter regem, & populum.
18 Ingreſſuſq; eſt omnis populus terræ tem-
plum Baal, & deſtruxerunt aras ejus, & ima-
gines contriverunt valdè: Mathan quoq; ſa-
cerdotem Baal occiderunt coram altari. Et
poſuit ſacerdos cuſtodias in domo Domini.
19 Tulitque centuriones, & Cerethi, & Phe-
lethi legiones, & omnem populum terræ, de-
duxeruntque regem de domo Domini: & ve-
nerunt per viam portæ ſcutariorum in pala-
tium, & ſedit ſuper thronum regum.
20 Lætatuſque eſt omnis populus terræ, &
civitas conquievit: Athalia autem occiſa eſt
gladio in domo regis.
21 Septemque annorum erat Joas, cùm re-
gnare cœpiſſet.

CAPUT XII.

Joas gazophilacii pecuniam ad ſartatecta templi inſtauranda expendit, Hazaeli autem regi Syriæ bellum contra Jeruſalem paranti mittit omnes templi, & palatii theſauros, tandemque à ſervis ſuis occiditur, cui ſuccedit filius ejus Amaſias. A

1 ANNO ſeptimo Jehu, regnavit Joas: &
quadraginta annis regnavit in Jeruſa-
lem, nomen matris ejus Sebia de Berſabee.
2 Fecitque Joas rectum coram Dño cunctis
diebus, quibus docuit eum Jojada ſacerdos.
3 Veruntamen excelſa non abſtulit: adhuc
enim populus immolabat, & adolebat in
excelſis incenſum.
4 Dixitque Joas ad ſacerdotes: Omnem pe-
cuniam ſanctorum, quæ illata fuerit in tem-
plum Domini à prætereuntibus, quæ offertur
pro pretio animæ, & quam ſpontè, & arbi-
trio cordis ſui inferunt in templum Domini;
5 Accipiant illam ſacerdotes juxta ordi-
nem ſuum, & inſtaurent ſartatecta domus,
ſiquidem neceſſarium viderint inſtauratione.
6 Igitur uſque ad vigeſimum tertium an-
num regis Joas non inſtauraverunt ſacerdo-
tes ſartatecta templi.
7 Vocavitque rex Joas Jojadam pontificem B
& ſacerdotes, dicens eis: Quare ſartatecta
non inſtauratis templi? nolite ergo ampliùs
accipere pecuniam juxta ordinem veſtrum,
ſed ad inſtaurationem templi reddite eam.
8 Prohibitique ſunt ſacerdotes ultrà acci-
pere pecuniam à populo, & inſtaurare ſar-
tatecta domus.
9 Et tulit Jojada pontifex gazophylacium
unum, aperuitque foramen deſuper, & poſuit
illud juxta altare ad dexteram ingredien-
tium domum Dñi, mittebantque in eo ſacer-
dotes, qui cuſtodiebant oſtia, omnem pecu-
niam, quæ deferebatur ad templum Dñi.
10 Cùmque viderent nimiam pecuniam eſſe
in gazophylacio, aſcendebat ſcriba regis, &
pontifex, effundebantq; & numerabant pecu-
niam, quæ inveniebatur in domo Domini.
11 Et dabant eam juxta numerum, atque
menſuram, in manu eorum, qui præerant
cæmentariis domus Domini: qui impende-
bant eam in fabris lignorum, & in cæmenta-
riis iis, qui operabantur in domo Domini.

12 * Et

12 * Et ſartatecta faciebant : & in iis, qui cædebant ſaxa, & ut emerent ligna, & lapides, qui excidebantur, ita ut impleretur inſtauratio domus Domini : in univerſis, quæ indigebant expenſa ad muniendam domum.

13 Verumtamen non fiebant ex eadem pecunia hydriæ templi Domini, & fuſcinulæ, & thuribula, & tubæ, & omne vas aureum, & argenteum, de pecunia, quæ inferebatur in templum Domini.

14 Iis enim, qui faciebant opus, dabatur, ut inſtauraretur templum Domini.

15 Ita non fiebat ratio iis hominibus, qui accipiebant pecuniam, ut diſtribuerent eam artificibus, ſed in fide tractabant eam.

16 Pecuniam verò pro delicto, & pecuniam pro peccatis non inferebant in templum Domini, quia ſacerdotum erat.

D 17 Tunc aſcendit Hazael rex Syriæ, & pugnabat contra Geth, cepitque eam, & direxit faciem ſuam, ut aſcenderet in Jeruſalem.

18 Quamob rem tulit Joas rex Juda omnia ſanctificata, quæ conſecraverant Joſaphat, & Joram, & Ochozias, patres ejus reges Juda, & quæ ipſe obtulerat : & univerſum argentum, quod inveniri potuit in theſauris templi Domini, & palatio regis : miſitque Hazaeli regi Syriæ, & receſſit ab Jeruſalem.

19 Reliqua autem ſermonum Joas, & univerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda?

20 Surrexerunt autem ſervi ejus, & conjuraverunt inter ſe, percuſſeruntque Joas in domo Mello in deſcenſu Sella.

21 Joſachar namque filius Semaath, & Jozabad filius Somer, ſervi ejus, percuſſerunt eum, & mortuus eſt : & ſepelierunt eum cum patribus ſuis in civitate David, regnavitque Amaſias filius ejus pro eo.

C A P U T XIII.

Joachaz rex Iſrael propter peccata ſua graviſſimè afflictus à rege Syriæ, converſus ad Dominum liberatur; cui mortuo ſuccedit filius Joas, qui juxta Eliſei morientis vaticinium Syros ter devicit: mortui autem Eliſei ſepulchro injectus quidam mortuus ſuſcitatur.

A 1 ANno vigeſimo tertio Joas filii Ochoziæ regis Juda, regnavit Joachaz filius Jehu ſuper Iſrael in Samaria decem, & ſeptem annis.

2 Et fecit malum coram Domino, ſecutuſque eſt peccata Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael, & non declinavit ab eis.

3 Iratuſque eſt furor Dñi contra Iſrael, & tradidit eos in manu Hazael regis Syriæ, & in manu Benadad filii Hazael, cunctis diebus.

4 Deprecatus eſt autem Joachaz faciem Domini, & audivit eum Dominus : vidit enim anguſtiam Iſrael, quia attriverat eos rex Syriæ :

5 Et dedit Dominus ſalvatorem Iſraeli, & liberatus eſt de manu regis Syriæ : habitaveruntque filii Iſrael in tabernaculis ſuis ſicut heri, & nudiuſtertius.

B 6 Verumtamen non receſſerunt à peccatis domus Jeroboam, qui peccare fecit Iſrael, ſed in ipſis ambulaverunt, ſiquidem & lucus permanſit in Samaria.

7 Et non ſunt derelicti Joachaz de populo niſi quinquaginta equites, & decem currus, & decem millia peditum : interfecerat enim eos rex Syriæ, & redegerat quaſi pulverem in tritura areæ.

8 Reliqua autem ſermonum Joachaz, & univerſa, quæ fecit, & fortitudo ejus, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

9 Dormivitque Joachaz cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in Samaria : regnavitque Joas filius ejus pro eo.

10 Anno trigeſimo ſeptimo Joas regis Juda, regnavit Joas filius Joachaz ſuper Iſrael in Samaria ſedecim annis.

11 Et fecit, quod malum eſt in conſpectu Domini : non declinavit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael, ſed in ipſis ambulavit.

12 Reliqua autem ſermonum Joas, & univerſa, quæ fecit, & fortitudo ejus, quomodò pugnaverit contra Amaſiam regem Juda, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Iſrael?

13 Et dormivit Joas cum patribus ſuis : C Jeroboam autem ſedit ſuper ſolium ejus. Porrò Joas ſepultus eſt in Samaria cum regibus Iſrael.

14 Eliſeus autem ægrotabat infirmitate, qua & mortuus eſt : deſcenditque ad eum Joas rex Iſrael, & flebat coram eo, dicebatque : Pater mi, pater mi : currus Iſrael, & auriga ejus.

15 Et ait illi Eliſeus : Affer arcum, & ſagittas. Cùmque attuliſſet ad eum arcum, & ſagittas,

16 Dixit ad regem Iſrael : Pone manum tuam ſuper arcum. Et cùm poſuiſſet ille manum ſuam, ſuperpoſuit Eliſeus manus ſuas manibus regis,

17 Et ait : Aperi feneſtram Orientalem. Cùmque aperuiſſet, dixit Eliſeus : Jace ſagittam. Et jecit. Et ait Eliſeus : Sagitta ſalutis Domini, & ſagitta ſalutis contra Syriam : percutieſque Syriam in Aphec, donec conſumas eam.

18 Et ait : Tolle ſagittas. Qui cùm tuliſſet, rurſum dixit ei : Percute jaculo terram. Et cùm percuſſiſſet tribus vicibus, & ſtetiſſet,

19 Iratus eſt vir Dei contra eum, & ait : Si percuſſiſſes quinquies, aut ſexies, ſive ſepties, percuſſiſſes Syriam uſq; ad conſumptionem : nunc autem tribus vicibus percuties eam.

20 Mortuus eſt ergo Eliſeus, & ſepelierunt eum. Latrunculi autem de Moab venerunt in terram in ipſo anno. D

21 Quidam autem ſepelientes hominem, viderunt latrunculos, & projecerũt cadaver in ſepulchro Eliſei. * Quod cùm tetigiſſet oſſa Eliſei, revixit homo, & ſtetit ſuper pedes ſuos. *Eccl. 48. [illegible]

22 Igitur Hazael rex Syriæ afflixit Iſrael cunctis diebus Joachaz :

23 Et miſertus eſt Dominus eorum, & reverſus eſt ad eos propter pactum ſuum, quod habebat cum Abraham, & Iſaac, & Jacob, & noluit diſperdere eos, neque projicere penitus, uſque in præſens tempus.

24 Mortuus eſt autem Hazael rex Syriæ, & regnavit Benadad filius ejus pro eo.

25 Porrò Joas filius Joachaz tulit urbes de manu Benadad filii Hazael, quas tulerat de manu Joachaz patris ſui jure prælii, tribus vicibus percuſſit eum Joas, & reddidit civitates Iſrael.

CA-

C A P U T XIV.

Amaſias, interfectis occiſoribus patris
ſui Joas, percutit Edom: ſed hac victo-
ria factus elatior, provocans ad bellum
Joas regem Iſrael, ab eo capitur, & Je-
ruſalem diripitur: at Joas regi Iſrael
ſuccedit filius Jeroboam, qui ab anguſtiis
liberat Iſrael, cui ſuccedit filius Zacha-
rias: porrò facta conjuratione adversùs
Amaſiam regem Juda à ſuis occiditur,
cui ſuccedit filius Azarias impius.

A 1 IN anno ſecundo Joas filii Joachaz regis
Iſrael, regnavit Amaſias filius Joas
regis Juda.
*2.Par. 25. 1. 2 * Viginti quinque annorum erat, cùm
regnare cœpiſſet: viginti autem, & novem
annis regnavit in Jeruſalem, nomen ma-
tris ejus Joadan de Jeruſalem.
3 Et fecit rectum coram Domino, verum-
tamen non ut David pater ejus. Juxta om-
nia, quæ fecit Joas pater ſuus, fecit:
4 Niſi hoc tantùm, quòd excelſa non ab-
B ſtulit: adhuc enim populus immolabat, &
adolebat incenſum in excelſis.
5 Cùmque obtinuiſſet regnum, percuſſit ſer-
vos ſuos, qui interfecerant regem patrem ſuũ:
6 Filios autem eorum, qui occiderant,
non occidit, juxta quod ſcriptum eſt in li-
*Deut. 24. 16. Ezech. 18. 20. bro legis Moyſi, ſicut præcepit Dominus,
dicens: * Non morientur patres pro filiis,
neque filii morientur pro patribus: ſed
unuſquiſque in peccato ſuo morietur.
7 Ipſe percuſſit Edom in valle Salinarum
decem millia, & apprehendit petram in
prælio, vocavitque nomen ejus Jectehel,
uſque in præſentem diem.
8 Tunc miſit Amaſias nuntios ad Joas fi-
lium Joachaz, filii Jehu regis Iſrael, di-
C cens: Veni, & videamus nos.
9 Remiſitque Joas rex Iſrael ad Amaſiam
regem Juda, dicens: Carduus Libani miſit
ad cedrum, quæ eſt in Libano, dicens: Da
filiam tuam filio meo uxorem. Tranſierunt-
que beſtiæ ſaltus, quæ ſunt in Libano, &
conculcaverunt carduum.
10 Percutiens invaluiſti ſuper Edom, &
ſublevavit te cor tuum: contentus eſto glo-
ria, & ſede in domo tua: quare provocas
malum, ut cadas tu, & Judas tecum?
11 Et non acquievit Amaſias: aſcenditque
Joas rex Iſrael, & viderunt ſe ipſe, & Ama-
ſias rex Juda in Bethſames oppido Judæ.
12 Percuſſuſque eſt Juda coram Iſrael, &
fugerunt unuſquiſque in tabernacula ſua.
D 13 Amaſiam verò regem Juda filium Joas fi-
lii Ochoziæ, cepit Joas rex Iſrael in Bethſa-
mes, & adduxit eum in Jeruſalem: & interru-
pit murum Jeruſalem, à porta Ephraim, uſq;
ad portam anguli, quadringentis cubitis.
14 Tulitque omne aurum, & argentum,
& univerſa vaſa, quæ inventa ſunt in do-
mo Domini, & in theſauris regis, & obſi-
des, & reverſus eſt in Samariam.
15 Reliqua autem verborum Joas, quę fecit,
& fortitudo ejus, qua pugnavit contra Ama-
ſiam regem Juda, nonne hæc ſcripta ſunt in
Libro ſermonum dierum regum Iſrael?
16 Dormivitque Joas cum patribus ſuis, &
ſepultus eſt in Samaria cum regibus Iſrael:
& regnavit Jeroboam filius ejus pro eo.
17 Vixit autem Amaſias, filius Joas, rex E
Juda, poſtquam mortuus eſt Joas filius Joa-
chaz regis Iſrael, quindecim annis.
18 Reliqua autem ſermonum Amaſiæ,
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum
dierum regum Juda?
19 Factaq; eſt contra eum conjuratio in Je-
ruſalem: at ille fugit in Lachis. Miſeruntque
poſt eum in Lachis, & interfecerunt eum ibi.
20 Et aſportaverunt in equis, ſepultuſq; eſt in
Jeruſalem cũ patribus ſuis in civitate David. *2.Par. 26. 1.
21 * Tulit autem univerſus populus Judæ
Azariam annos natum ſedecim, & conſtitue- F
runt eum regem pro patre ejus Amaſia.
22 Ipſe edificavit Ælath, & reſtituit eam Ju-
dæ, poſtquã dormivit rex cum patribus ſuis.
23 Anno quintodecimo Amaſiæ filii Joas
regis Juda, regnavit Jeroboã filius Joas regis
Iſrael in Samaria, quadraginta, & uno anno.
24 Et fecit, quod malum eſt coram Domino.
Non receſſit ab omnibus peccatis Jeroboam
filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael.
25 Ipſe reſtituit terminos Iſrael, ab in- G
troitu Emath uſque ad mare ſolitudinis,
juxta ſermonem Domini Dei Iſrael, quem
locutus eſt per ſervum ſuum * Jonam fi- *Jon. 1. 1.
lium Amathi prophetam, qui erat de Geth,
quæ eſt in Opher.
26 Vidit enim Dominus afflictionem Iſrael
amaram nimis, & quòd conſumpti eſſent
uſque ad clauſos carcere, & extremos, &
non eſſet, qui auxiliaretur Iſraeli.
27 Nec locutus eſt Dominus, ut deleret
nomen Iſrael de ſub cœlo, ſed ſalvavit
eos in manu Jeroboam filii Joas.
28 Reliqua autem ſermonum Jeroboam, &
univerſa, quæ fecit, & fortitudo ejus, qua præ-
liatus eſt, & quomodò reſtituit Damaſcum &
Emath Judæ in Iſrael nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?
29 Dormivitque Jeroboam cum patribus
ſuis regibus Iſrael, & regnavit Zacharias
filius ejus pro eo.

C A P U T XV.

Azariæ leproſo ſuccedit filius Joathan in
Juda: Zachariæ autem in Iſrael ſuccedit
Sellum, & huic Manahen, qui fit tribu-
tarius regi Aſſyriorum, & huic Pha-
ceja, cujus temporibus Theglathphalaſar
devictam magnam partem Iſraelitarum
tranſtulit in Aſſyrios: huic ſuccedit Oſee:
in Juda autem mortuo Joathan ſuccedit
filius Achaz.

1 ANno vigeſimoſeptimo Jeroboam re- A
gis Iſrael, regnavit Azarias filius
Amaſiæ regis Juda.
2 Sedecim annorum erat, cùm regnare
cœpiſſet, & quinquaginta duobus annis
regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus
Jechelia de Jeruſalem.
3 Fecitque, quod erat placitum coram Dño,
juxta omnia, quæ fecit Amaſias pater ejus.
4 Verumtamen excelſa non eſt demoli-
tus: adhuc populus ſacrificabat, & adole-
bat incenſum in excelſis.
5 * Percuſſit autem Dominus regem, & *2.Par. 26. 21.
fuit leproſus uſque in diem mortis ſuæ, &
habitabat in domo libera ſeorſum: Joa-
than verò filius regis gubernabat palatium,
& judicabat populum terræ.

6 Reliqua autem ſermonum Azariæ, & univerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda?

B 7 Et dormivit Azarias cum patribus ſuis: ſepelieruntque eum cũ majoribus ſuis in civitate David, & regnavit Joathã filius ejus pro eo.

8 Anno trigeſimo octavo Azariæ regis Juda, regnavit Zacharias filius Jeroboam ſuper Iſrael in Samaria ſex menſibus.

9 Et fecit, quod malum eſt coram Domino, ſicut fecerant patres ejus: non receſſit à peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael.

10 Conjuravit autem contra eum Sellum filius Jabes: percuſſitque eum palàm, & interfecit, regnavitque pro eo.

11 Reliqua autem verborum Zachariæ, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

*Sup. 10. 30. C 12 * Iſte eſt ſermo Domini, quem locutus eſt ad Jehu dicens: Filii tui uſque ad quartam generationem ſedebunt ſuper thronum Iſrael. Factumque eſt ita.

13 Sellum filius Jabes regnavit trigeſimo nono anno Azariæ regis Juda: regnavit autem uno menſe in Samaria.

14 Et aſcendit Manahem filius Gadi de Therſa: venitque in Samariam, & percuſſit Sellum filium Jabes in Samaria, & interfecit eum, regnavitque pro eo.

15 Reliqua autem verborum Sellum, & conjuratio ejus, per quam tetendit inſidias, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

16 Tunc percuſſit Manahem Thapſam, & omnes, qui erant in ea, & terminos ejus de Therſa: noluerant enim aperire ei: & interfecit omnes prægnantes ejus, & ſcidit eas.

D 17 Anno trigeſimo nono Azariæ regis Juda, regnavit Manahem filius Gadi ſuper Iſrael decem annis in Samaria.

18 Fecitque, quod erat malum coram Dño: non receſſit à peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael cunctis diebus ejus.

19 Veniebat Phul rex Aſſyriorum in terram, & dabat Manahem Phul mille talenta argenti, ut eſſet ei in auxilium, & firmaret regnum ejus.

20 Indixitque ei Manahem argentum ſuper Iſrael cunctis potentibus, & divitibus, ut daret regi Aſſyriorum, quinquaginta ſiclos argenti per ſingulos: reverſuſque eſt rex Aſſyriorum, & non eſt moratus in terra.

21 Reliqua autem ſermonum Manahem, & univerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

E 22 Et dormivit Manahem cum patribus ſuis: regnavitque Phaceja filius ejus pro eo.

23 Anno quinquageſimo Azariæ regis Juda, regnavit Phaceja filius Manahem ſuper Iſrael in Samaria biennio.

24 Et fecit, quod erat malum coram Domino: non receſſit à peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael.

25 Conjuravit autem adversùs eum Phacee filius Romeliæ, dux ejus, & percuſſit eum in Samaria in turre domus regiæ, juxta Argob, & juxta Arie, & cum eo quinquaginta viros de filiis Galaaditarum, & interfecit eum, regnavitque pro eo.

F 26 Reliqua autem ſermonum Phaceja, & univerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

27 Anno quinquageſimo ſecundo Azariæ regis Juda, regnavit Phacee filius Romeliæ ſuper Iſrael in Samaria viginti annis.

28 Et fecit, quod erat malum coram Domino: non receſſit à peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael.

29 In diebus Phacee regis Iſrael venit Teglathphalaſar rex Aſſur, & cepit Aion, & Abel domum Maacha, & Janoe, & Cedes, & Aſor, & Galaad, & Galilæam, & univerſam terram Nephthali: & tranſtulit eos in Aſſyrios.

30 Conjuravit autem, & tetendit inſidias Oſee filius Ela contra Phacee filium Romeliæ, & percuſſit eum, & interfecit: regnavitque pro eo vigeſimo anno Joathã filii Oziæ.

31 Reliqua autem ſermonum Phacee, & univerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

32 * Anno ſecundo Phacee, filii Romeliæ regis Iſrael, regnavit Joatham filius Oziæ regis Juda. *2. Par. 27. 1. G

33 Viginti quinque annorum erat, cùm regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnavit in Jeruſalẽ: nomẽ matris ejus Jeruſa, filia Sadoc.

34 Fecitque, quod erat placitum coram Domino: juxta omnia, quæ fecerat Ozias pater ſuus, operatus eſt.

35 Verumtamen excelſa non abſtulit: adhuc populus immolabat, & adolebat incenſum in excelſis: ipſe ædificavit portam domus Domini ſublimiſſimam.

36 Reliqua autem ſermonum Joatham, & univerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda?

37 In diebus illis cœpit Dominus mittere in Judam, Raſin regem Syriæ, & Phacee filium Romeliæ.

38 Et dormivit Joatham cum patribus ſuis, ſepultuſque eſt cum eis in civitate David patris ſui, & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

C A P U T XVI.

Achaz filium ſuum per ignem conſecrat idolis, regibus quoque Iſrael & Syriæ Jeruſalem obſidentibus, auxilium à rege Aſſyriorum miſſis muneribus obtinet, in cujus gratiam ablato Dei cultu diis Aſſyriorum ſacrificat, cui ſuccedit pius filius Ezechias.

A 1 ANno decimo ſeptimo Phacee filii Romeliæ, regnavit Achaz filius Joatham regis Juda.

2 * Viginti annorum erat Achaz, cùm regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnavit in Jeruſalẽ: non fecit, quod erat placitum in conſpectu Domini Dei ſui, ſicut David pater ejus. *2. Par. 28. 1.

3 Sed ambulavit in via regum Iſrael: inſuper & filium ſuum conſecravit, transferens per ignem ſecundum idola gentium: quæ diſſipavit Dominus coram filiis Iſrael.

4 Immolabat quoque victimas, & adolebat incenſum in excelſis, & in collibus, & ſub omni ligno frondoſo.

5 * Tunc aſcendit Raſin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex Iſrael, in Jeruſalem ad prœliandum: cùmque obſiderent Achaz, non valuerunt ſuperare eum. *Iſa. 7. 1.

6 In tempore illo reſtituit Raſin rex Syriæ Ailam Syriæ, & ejecit Judæos de Aila: &

Idumæi venerunt in Ailam, & habitave-
runt ibi uſque in diem hanc.
7 Miſit autem Achaz nuntios ad Theglath-
phalaſar regem Aſſyriorum, dicens: Servus
tuus, & filius tuus ego ſum: aſcende, & ſalvum
me fac de manu regis Syriæ, & de manu re-
gis Iſrael, qui conſurrexerunt adversùm me.
8 Et cùm collegiſſet argentum, & aurum,
quod inveniri potuit in domo Domini, & in
theſauris regis, miſit regi Aſſyriorum munera.
9 Qui & acquievit voluntati ejus: aſcendit
enim rex Aſſyriorum in Damaſcum, & va-
ſtavit eam: & tranſtulit habitatores ejus
Cyrenen, Raſin autem interfecit.
10 Perrexitque rex Achaz in occurſum
Theglathphalaſar regis Aſſyriorũ in Damaſ-
cum: cùmque vidiſſet altare Damaſci, miſit
rex Achaz ad Uriam ſacerdotem exemplar
ejus, & ſimilitudinem juxta omne opus ejus.
C 11 Extruxitque Urias ſacerdos altare:
juxta omnia, quæ præceperat rex Achaz de
Damaſco, ita fecit ſacerdos Urias, donec
veniret rex Achaz de Damaſco.
12 Cùmque veniſſet rex de Damaſco, vidit
altare, & veneratus eſt illud: aſcenditque, &
immolavit holocauſta, & ſacrificium ſuum.
13 Et libavit libamina, & fudit ſanguinem
pacificorum, quæ obtulerat ſuper altare.
14 Porrò altare æreum, quod erat coram
Domino, tranſtulit de facie templi, & de lo-
co altaris, & de loco templi Domini, poſuit-
que illud ex latere altaris ad aquilonem.
D 15 Præcepit quoque rex Achaz Uriæ ſacer-
doti, dicens: Super altare majus offer ho-
locauſtum matutinum, & ſacrificium veſ-
pertinum, & holocauſtum regis, & ſacri-
ficium ejus, & holocauſtum univerſi po-
puli terræ, & ſacrificia eorum, & libami-
na eorum: & omnem ſanguinem holocau-
ſti, & univerſum ſanguinem victimę ſuper
illud effundes, altare verò æreum erit pa-
ratum ad voluntatem meam.
16 Fecit igitur Urias ſacerdos juxta om-
nia, quæ præceperat rex Achaz.
17 Tulit autem rex Achaz cęlatas baſes, &
luterem, qui erat deſuper: & mare depoſuit
de bobus æreis, qui ſuſtentabant illud, &
poſuit ſuper pavimentum ſtratum lapide.
18 Muſach quoque ſabbati, quod ædifica-
verat in templo, & ingreſſum regis exte-
rius convertit in templum Domini, pro-
pter regem Aſſyriorum.
19 Reliqua autem verborum Achaz, quæ
fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſer-
monum dierum Juda?
20 Dormivitque Achaz cum patribus ſuis,
& ſepultus eſt cum eis in civitate David, &
regnavit Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XVII.

*Poſt multa filiorum Iſrael, quæ commemo-
rantur, facinora, Salmanaſar ſub Oſee
recuſante antiquum Aſſyrio pendere tri-
butum, transfert Iſrael in Aſſyrios, &
quia Aſſyrii in Samariam miſſi cultum
Dei ignorantes devorabantur à leonibus,
mittitur eis ſacerdos Iſraeliticus, qui
ipſos inſtituat: ſicque factum eſt, ut &
Deo, & idolis ſervirent.*

E 1 Anno duodecimo Achaz regis Juda,
regnavit Oſee filius Ela in Samaria
ſuper Iſrael novem annis.
2 Fecitque malum coram Domino: ſed non
ſicut reges Iſrael, qui ante eum fuerant.
3 * Contra hunc aſcendit Salmanaſar rex * Inf. 18. 9. Tob. 1. 2.
Aſſyriorum, & factus eſt ei Oſee ſervus,
reddebatque illi tributa.
4 Cùmque deprehendiſſet rex Aſſyriorum
Oſee, quòd rebellare nitens miſiſſet nuntios
ad Sua regem Ægypti, ne præſtaret tributa
regi Aſſyriorum, ſicut ſingulis annis ſolitus
erat, obſedit eum, & vinctum miſit in carcerẽ.
5 Pervagatuſque eſt omnem terrã: & aſcen-
dens Samariam, obſedit eam tribus annis.
6 * Anno autem nono Oſee, cepit rex Aſſy- * Infr. 18. 10.
riorum Samariam, & tranſtulit Iſrael in Aſſy-
rios: poſuitque eos in Hala, & in Habor, jux-
ta fluvium Gozan, in civitatibus Medorum.
7 Factum eſt enim, cùm peccaſſent filii B
Iſrael Domino Deo ſuo, qui eduxerat eos
de terra Ægypti de manu Pharaonis regis
Ægypti, coluerunt deos alienos.
8 Et ambulaverunt juxta ritum gentium,
quas conſumpſerat Dominus in conſpectu
filiorum Iſrael, & regum Iſrael: quia ſi-
militer fecerant.
9 Et offenderunt filii Iſrael verbis non re-
ctis Dominum Deum ſuum: & ædificaverunt
ſibi excelſa in cunctis urbibus ſuis, à Turre
cuſtodum uſque ad Civitatem munitam.
10 Feceruntque ſibi ſtatuas, & lucos in
omni colle ſublimi, & ſubter omne lignum
nemoroſum:
11 Et adolebant ibi incenſum ſuper aras
in morem gentium, quas tranſtulerat Do-
minus à facie eorum: feceruntque verba
peſſima irritantes Dominum.
12 Et coluerunt immunditias, de quibus præ- C
cepit eis Dominus, ne facerent verbum hoc.
13 Et teſtificatus eſt Dominus in Iſrael, & * Jer. 25. 5.
in Juda, per manum omnium Prophetarum,
& Videntium, dicens: * Revertimini à viis
veſtris peſſimis, & cuſtodite præcepta mea,
& cæremonias, juxta omnem legem, quam
præcepi patribus veſtris: & ſicut miſi ad vos
in manu ſervorum meorum Prophetarum.
14 Qui non audierunt, ſed induraverunt
cervicem ſuam juxta cervicem patrum ſuo-
rum, qui noluerunt obedire Domino Deo ſuo.
15 Et abjecerunt legitima ejus, & pactum,
quod pepigit cum patribus eorum, & teſtifi-
cationes, quibus conteſtatus eſt eos, ſecuti-
que ſunt vanitates, & vanè egerunt: & ſe-
cuti ſunt gentes, quæ erant per circuitum eo-
rum, ſuper quibus præceperat Dominus eis,
ut non facerent ſicut & illæ faciebant.
16 Et dereliquerunt omnia præcepta Domi-
ni Dei ſui: feceruntque ſibi conflatiles duos
vitulos, & lucos, & adoraverunt univerſam
militiam cœli: ſervieruntque Baal.
17 Et conſecraverunt filios ſuos, & filias ſuas
per ignem: & divinationibus inſerviebant,
& auguriis: & tradiderunt ſe, ut facerent
malum coram Domino, ut irritarent eum.
18 Iratuſque eſt Dominus vehementer Iſ-
raeli, & abſtulit eos à conſpectu ſuo, & non
remanſit niſi tribus Juda tantummodò.
19 Sed nec ipſe Juda cuſtodivit mandata
Domini Dei ſui: verùm ambulavit in erro-
ribus Iſrael, quos operatus fuerat.
20 Projecitque Dominus omne ſemen Iſrael: D

& afflixit eos, & tradidit eos in manu diripientium, donec projiceret eos à facie ſua:

21 * Ex eo jam tempore, quo ſciſſus eſt Iſrael à domo David, & conſtituerunt ſibi regem Jeroboam filium Nabat: ſeparavit enim Jeroboam Iſrael à Domino, & peccare eos fecit peccatum magnum.

* 3. Reg. 12. 19.

22 Et ambulaverunt filii Iſrael in univerſis peccatis Jeroboam, quæ fecerat: & non receſſerunt ab eis,

23 * Uſquequò Dominus auferret Iſrael à facie ſua, ſicut locutus fuerat in manu omnium ſervorum ſuorum Prophetarum, tranſlatuſque eſt Iſrael de terra ſua in Aſſyrios, uſque in diem hanc.

* Jer. 25. 9.

24 Adduxit autẽ rex Aſſyriorũ viros de Babylone, & de Cutha, & de Avath, & de Emath, & de Sepharvaim: & collocavit eos in civitatibus Samariæ pro filiis Iſrael, qui poſſederunt Samariam, & habitaverunt in urbibus ejus.

25 Cùmque ibi habitare cœpiſſent, non timebant Dominum: & immiſit in eos Dominus leones, qui interficiebant eos.

E 26 Nuntiatumque eſt regi Aſſyriorum, & dictum: Gentes, quas tranſtuliſti, & habitare feciſti in civitatibus Samariæ, ignorant legitima Dei terræ: & immiſit in eos Dominus leones, & ecce interficiunt eos, eò quòd ignorent ritum Dei terræ.

27 Præcepit autem rex Aſſyriorum, dicens: Ducite illuc unum de ſacerdotibus, quos inde captivos adduxiſtis, & vadat, & habitet cum eis: & doceat eos legitima Dei terræ.

28 Igitur cùm veniſſet unus de ſacerdotibus his, qui captivi ducti fuerant de Samaria, habitavit in Bethel, & docebat eos, quomodò colerent Dominum.

29 Et unaquæque gens fabricata eſt deum ſuum: poſueruntque eos in fanis excelſis, quæ fecerant Samaritæ, Gens, & Gens in urbibus ſuis, in quibus habitabant.

30 Viri enim Babylonis fecerunt Sochothbenoth: viri autem Chutæi fecerunt Nergel: & viri de Emath fecerunt Aſima.

F 31 Porrò Hevæi fecerunt Nebahaz, & Tharthac. Hi autem, qui erant de Sepharvaim, comburebant filios igni, Adramelech, & Anamelech diis Sepharvaim,

32 Et nihilominùs colebant Dñm. Fecerunt autem ſibi de noviſſimis ſacerdotes excelſorum, & ponebant eos in fanis ſublimibus.

33 Et cùm Dominum colerent, diis quoque ſuis ſerviebant juxta conſuetudinem gentium, de quibus tranſlati fuerant Samariam:

34 Uſq; in præſentem diem morem ſequuntur antiquum: non timent Dominum, neque cuſtodiunt cæremonias ejus, judicia, & legem, & mandatum, quod præceperat Dominus filiis Jacob, * quem cognominavit Iſrael:

* Gen. 32. 28.

35 Et percuſſerat cum eis pactum, & mandaverat eis, dicens: Nolite timere deos alienos, & non adoretis eos, neque colatis eos, & non immoletis eis:

G 36 Sed Dominum Deum veſtrum, qui eduxit vos de Terra Ægypti in fortitudine magna, & in brachio extento, ipſum timete, & illum adorate, & ipſi immolate:

37 Cæremonias quoque, & judicia, & legem, & mandatum, quod ſcripſit vobis, cuſtodite, ut faciatis cunctis diebus: & non timeatis deos alienos.

38 Et pactum, quod percuſſit vobiſcum, nolite oblivіſci: nec colatis deos alienos,

39 Sed Dominum Deum veſtrum timete, & ipſe eruet vos de manu omnium inimicorum veſtrorum.

40 Illi verò non audierunt, ſed juxta conſuetudinem ſuam priſtinam perpetrabant.

41 Fuerunt igitur Gentes iſtæ timentes quidem Dominum, ſed nihilominùs & idolis ſuis ſervientes: nam & filii eorum, & nepotes, ſicut fecerunt patres ſui, ita faciunt uſque in præſentem diem.

CAPUT XVIII.

Ezechias pietate eximius, diſſipatis idolorum delubris, ac æneo Moyſi ſerpente confracto percuſſit Edom: & cũ ab Aſſyriis rebellaſſet, rex Aſſyriorum expugnatis civitatibus Juda, Ezechiæ veniam precanti, magnam pecuniæ vim imponit: miſſa quoque manu valida Jeruſalem obſidet, multis probris in Ezechiam, & blaſphemiis in Deum per Rabſacen jactatis.

1 ANno * tertio Oſee filii Ela regis Iſrael, regnavit Ezechias filius Achaz regis Juda. A

* 2. Par. 28. 27. & 29. 1.

2 Viginti quinque annorum erat, cùm regnare cœpiſſet: & viginti novem annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Abi filia Zachariæ.

3 Fecitque, quod erat bonum coram Domino, juxta omnia, quæ fecerat David pater ejus.

4 Ipſe diſſipavit excelſa, & contrivit ſtatuas, & ſuccidit lucos, confregitque ſerpentem æneum, * quem fecerat Moyſes: ſiquidem uſque ad illud tempus filii Iſrael adolebant ei incenſum: vocavitque nomen ejus Noheſtan.

* Num. 21. 9.

5 In Domino Deo Iſrael ſperavit: itaque poſt eum non fuit ſimilis ei de cunctis regibus Juda, ſed neque in his, qui ante eum fuerunt.

6 Et adhæſit Domino, & non receſſit à veſtigiis ejus, fecitque mandata ejus, quæ præceperat Dominus Moyſi. B

7 Unde & erat Dominus cum eo, & in cunctis, ad quæ procedebat, ſapienter ſe agebat. Rebellavit quoque contra regem Aſſyriorum & non ſervivit ei.

8 Ipſe percuſſit Philiſthæos uſque ad Gazam, & omnes terminos eorum, à Turre cuſtodum uſque ad Civitatem munitam.

* Sup. 17. 6. Tob. 1. 2.

9 * Anno quarto regis Ezechiæ, qui erat annus ſeptimus Oſee filii Ela regis Iſrael, aſcendit Salmanaſar rex Aſſyriorum in Samariam, & oppugnavit eam,

10 Et cepit. Nam poſt annos tres, anno ſexto Ezechiæ, id eſt nono anno Oſee regis Iſrael, capta eſt Samaria.

11 Et tranſtulit rex Aſſyriorum Iſrael in Aſſyrios, collocavitq; eos in Hala, & in Habor fluviis Gozan in civitatibus Medorum.

12 Quia non audierunt vocem Domini Dei ſui, ſed prætergreſſi ſunt pactum ejus: omnia, quæ præceperat Moyſes ſervus Domini, non audierunt, neque fecerunt. C

13 * Anno quartodecimo regis Ezechiæ, aſcẽdit Sennacherib rex Aſſyriorũ ad univerſas civitates Juda munitas: & cepit eas.

* 2. Par. 32. 1. Eccli. 48. 20. Iſai. 36. 1.

14 Tunc

14 Tunc miſit Ezechias rex Juda nuntios
ad regem Aſſyriorum in Lachis, dicens:
Peccavi, recede à me: & omne, quod
impoſueris mihi, feram. Indixit itaque rex
Aſſyriorum Ezechiæ regi Judæ trecenta ta-
lenta argenti, & triginta talenta auri.
15 Deditque Ezechias omne argentum,
quod repertum fuerat in domo Domini,
& in theſauris regis.
16 In tempore illo confregit Ezechias val-
vas templi Domini, & laminas auri, quas
ipſe affixerat, & dedit eas regi Aſſyriorum.
D 17 Miſit autem rex Aſſyriorum Thartan,
& Rabſaris, & Rabſacen, de Lachis ad re-
gem Ezechiam, cum manu valida, Jeruſa-
lem: qui cùm aſcendiſſent, venerunt Jeru-
ſalem, & ſteterunt juxta aquæductum piſci-
næ ſuperioris, quæ eſt in via Agri fullonis.
18 Vocaveruntque regem: egreſſus eſt au-
tem ad eos Eliacim filius Helciæ, præpoſi-
tus domus, & Sobna ſcriba, & Joahe filius
Aſaph à commentariis.
19 Dixitque ad eos Rabſaces: Loquimini
Ezechiæ: Hæc dicit rex magnus, rex Aſſy-
riorum: Quæ eſt iſta fiducia, qua niteris?
20 Forſitan iniſti conſilium, ut præpares
te ad prælium. In quo confidis, ut audeas
rebellare?
21 An ſperas in baculo arundineo, atque
confracto Ægypto, ſuper quem ſi incubuerit
homo, comminutus ingredietur manum
ejus, & perforabit eam? ſic eſt Pharao Rex
Ægypti, omnibus, qui confidunt in ſe.
E 22 Quòd ſi dixeritis mihi: In Domino Deo
noſtro habemus fiduciam: nonne iſte eſt,
cujus abſtulit Ezechias excelſa, & altaria:
& præcepit Judæ, & Jeruſalem: Ante al-
tare hoc adorabitis in Jeruſalem?
23 Nunc igitur tranſite ad dominum me-
um regem Aſſyriorum, & dabo vobis duo
millia equorum, & videte, an habere va-
leatis aſcenſores eorum.
24 Et quomodò poteſtis reſiſtere ante
unum ſatrapam de ſervis domini mei mi-
nimis? An fiduciam habes in Ægypto
propter currus, & equites?
25 Numquid ſine Domini voluntate aſcen-
di ad locum iſtum, ut demolirer eum? Do-
minus dixit mihi: Aſcende ad terram hanc,
& demolire eam.
26 Dixerunt autem Eliacim filius Helciæ,
& Sobna, & Joahe Rabſaci: Precamur, ut
loquaris nobis ſervis tuis Syriacè, ſiquidem
intelligimus hanc linguam: & non loqua-
ris nobis Judaicè, audiente populo, qui
eſt ſuper murum.
27 Reſponditque eis Rabſaces, dicens: F
Numquid ad dominum tuum, & ad te miſit
me dominus meus, ut loquerer ſermones
hos, & non potiùs ad viros, qui ſedent
ſuper murum, ut comedant ſtercora ſua,
& bibant urinam ſuam vobiſcum?
28 Stetit itaque Rabſaces, & exclamavit
voce magna Judaicè, & ait: Audite ver-
ba regis magni, regis Aſſyriorum.
29 Hæc dicit rex: Non vos ſeducat Ezechi-
as: nō enim poterit eruere vos de manu mea.
30 Neque fiduciam vobis tribuat ſuper
Dominum, dicens: Eruens liberabit nos
Dominus, & non tradetur civitas hæc in
manu regis Aſſyriorum.
31 Nolite audire Ezechiam. Hæc enim di-
cit rex Aſſyriorum. Facite mecum, quod
vobis eſt utile, & egredimini ad me: & co-
medet unuſquiſque de vinea ſua, & de ficu
ſua: & bibetis aquas de ciſternis veſtris,
32 Donec veniam, & transferam vos in G
terram, quæ ſimilis eſt terræ veſtræ, in ter-
ram fructiferam, & fertilem vini: terram
panis, & vinearum, terram olivarum, &
olei, ac mellis, & vivetis, & non morie-
mini. Nolite audire Ezechiam, qui vos de-
cipit, dicens: Dominus liberabit nos.
33 Numquid liberaverunt dii gentium ter-
ram ſuam de manu regis Aſſyriorum?
34 Ubi eſt deus Emath, & Arphad? ubi eſt
deus Sepharvaim, Ana, & Ava? numquid
liberaverunt Samariam de manu mea?
35 Quinā illi ſunt in univerſis diis terrarū,
qui eruerunt regionem ſuam de manu mea, ut

poſſit eruere Dñs Jeruſalem de manu mea?

36 Tacuit itaque populus, & non reſpondit ei quidquam: ſiquidem præceptum regis acceperant, ut non reſponderent ei.

37 Venitq; Eliacim filius Helciæ, præpoſitus domus, & Sobna ſcriba, & Joahe filius Aſaph à commentariis ad Ezechiam, ſciſſis veſtibus, & nuntiaverunt ei verba Rabſacis.

CAPUT XIX.

Ezechia, & Iſaia converſis ad Dominum, & pro liberatione precantibus propter Rabſacis blaſphemias, percutit Angelus Domini centum octoginta quinque millia Aſſyriorum, quare fugiens Sennacherib in templo idolorum à filiis ſuis occiditur.

A * Iſai. 37. 1. 1 QUæ cùm audiſſet Ezechias rex, ſcidit veſtimenta ſua, & opertus eſt ſacco, ingreſſuſque eſt domum Domini.

2 Et miſit Eliacim præpoſitũ domus, & Sobnam ſcribam, & ſenes de ſacerdotibus, opertos ſaccis, ad Iſaiam prophetam filium Amos.

3 Qui dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, & increpationis: & blaſphemiæ, dies iſte: venerunt filii uſque ad partum, & vires non habet parturiens.

4 Si fortè audiat Dominus Deus tuus univerſa verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyriorum dominus ſuus, ut exprobraret Deum viventem, & argueret verbis, quæ audivit Dominus Deus tuus: & fac orationem pro reliquiis, quæ repertæ ſunt.

5 Venerunt ergo ſervi regis Ezechiæ ad Iſaiam.

B 6 Dixitq; eis Iſaias: Hæc dicetis domino veſtro: Hæc dicit Dominus: Noli timere à facie ſermonum, quos audiſti, quibus blaſphemaverunt pueri regis Aſſyriorum me.

7 Ecce ego immittam ei ſpiritum, & audiet nuntium, & revertetur in terram ſuam, & dejiciam eum gladio in terra ſua.

8 Reverſus eſt ergo Rabſaces, & invenit regem Aſſyriorum expugnantem Lobnam: Audierat enim, quòd receſſiſſet de Lachis.

9 Cùmque audiſſet de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Ecce, egreſſus eſt, ut pugnet adversùm te: & iret contra eum, miſit nuntios ad Ezechiam, dicens:

C 10 Hæc dicite Ezechiæ regi Juda: Non te ſeducat Deus tuus, in quo habes fiduciam; neque dicas: Non tradetur Jeruſalem in manus regis Aſſyriorum.

11 Tu enim ipſe audiſti, quæ fecerunt reges Aſſyriorum univerſis terris, quo modo vaſtaverunt eas: num ergo ſolus poteris liberari?

12 Numquid liberaverunt dii gentium ſingulos, quos vaſtaverunt patres mei, Gozan videlicet, & Haran, & Reſeph, & filios Eden, qui erant in Thelaſſar?

13 Ubi eſt rex Emath, & rex Arphad, & rex civitatis Sepharvaim, Ana, & Ava?

14 Itaq; cùm accepiſſet Ezechias litteras de manu nuntiorum, & legiſſet eas, aſcendit in domum Dñi, & expandit eas coram Domino,

15 Et oravit in conſpectu ejus, dicens: Domine Deus Iſrael, qui ſedes ſuper cherubim, tu es Deus ſolus regum omnium terræ, tu feciſti cœlum, & terram.

16 Inclina aurem tuam, & audi: aperi, Domine, oculos tuos, & vide: audi omnia verba Sennacherib, qui miſit, ut exprobraret nobis Deum viventem.

17 Verè, Domine, diſſipaverunt reges Aſſyriorum gentes, & terras omnium.

D 18 Et miſerunt deos eorum in ignem: non enim erant dii, ſed opera manuum hominum ex ligno, & lapide, & perdiderunt eos.

19 Nunc igitur, Domine Deus noſter, ſalvos nos fac de manu ejus, ut ſciant omnia regna terræ, quia tu es Dominus Deus ſolus.

20 Miſit autem Iſaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Quæ deprecatus es me ſuper Sennacherib rege Aſſyriorum, audivi.

21 Iſte eſt ſermo, quem locutus eſt Dominus de eo: Sprevit te, & ſubſannavit te, virgo filia Sion: poſt tergum tuum caput movit, filia Jeruſalem.

E 22 Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti? cõtra quem exaltaſti vocem tuã, & elevaſti in excelſum oculos tuos? contra ſanctum Iſrael.

23 Per manum ſervorum tuorum exprobraſti Dño, & dixiſti: In multitudine curruum meorum aſcendi excelſa montium in ſummitate Libani, & ſuccidi ſublimes cedros ejus, & electas abietes illius. Et ingreſſus ſum uſque ad terminos ejus, & ſaltum Carmeli ejus

24 Ego ſuccidi. Et bibi aquas alienas, & ſiccavi veſtigiis pedum meorum omnes aquas clauſas.

25 Numquid non audiſti, quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plaſmavi illud, & nunc adduxi: eruntque in ruinam collium pugnantium civitates munitæ.

26 Et qui ſedent in eis, humiles manu, contremuerunt, & confuſi ſunt, facti ſunt velut fœnum agri, & virens herba tectorum, quæ arefacta eſt, antequam veniret ad maturitatem.

F 27 Habitaculum tuum, & egreſſum tuum, & introitum tuum, & viam tuam ego præſcivi, & furorem tuum contra me.

28 Inſaniſti in me, & ſuperbia tua aſcendit in aures meas: ponam itaque circulum in naribus tuis, & camum in labiis tuis, & reducam te in viam, per quam veniſti.

29 Tibi autem, Ezechia, hoc erit ſignum: Comede hoc anno, quæ repereris: in ſecundo autem anno, quæ ſpontè naſcuntur: porrò in tertio anno ſeminate, & metite, plantate vineas, & comedite fructum earum.

30 Et quodcumque reliquum fuerit de domo Juda, mittet radicem deorſum, & faciet fructum ſurſum.

31 De Jeruſalem quippe egredientur reliquiæ, & quod ſalvetur de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet hoc.

32 Quamobrem hæc dicit Dominus de rege Aſſyriorum: Non ingredietur urbem hanc, nec mittet in eam ſagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio.

G 33 Per viam, qua venit, revertetur & civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus.

34 Protegamq; urbem hanc, & ſalvabo eam propter me, & propter David ſervum meum.

35 * Factum eſt igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia. Cùmque diluculo ſurrexiſſet, vidit omnia corpora mortuorum: & recedens abiit. * Tob. 1. 21. Eccli 48. 24. Iſai. 37. 36. 1. Machab. 7. 41. 2. Machab. 8. 19.

36 Et reverſus eſt Sennacherib rex Aſſyriorum, & manſit in Ninive.

37 * Cùm-

*Tob. 1. 24.
17 * Cùmque adoraret in templo Neſroch deum ſuum, Adramelech, & Saraſar filii ejus percuſſerunt eum gladio, fugeruntque in terram Armeniorum, & regnavit Aſarhaddon filius ejus pro eo.

CAPUT XX.

Iſaias ægrotantē Ezechiam moriturum denuntiat, at ille ſua oratione ſanitatem cum prorogatione vitæ ad quindecim annos à Deo impetrat, dato ſanitatis ſigno per Solis regreſſum: Aſſyriis autem munera deferentibus theſauros oſtēdit, & ob id per Iſaiā reprehenſo, captivitas Babylonica denuntiatur, cui impius ſuccedit filius Manaſſes.

A
2. Par. 32. 24. Iſai. 38. 1.
1 IN diebus illis ægrotavit Ezechias uſque ad mortem: & venit ad eum Iſaias filius Amos propheta, dixitque ei: Hæc dicit Dominus Deus: Præcipe domui tuæ: morieris enim tu, & non vives.

2 Qui convertit faciem ſuam ad parietem, & oravit Dominum, dicens:

3 Obſecro, Dñe, memento, quæſo, quomodò ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum eſt coram te fecerim. Flevit itaque Ezechias fletu magno.

4 Et antequam egrederetur Iſaias mediam partem atrii, factus eſt ſermo Domini ad eum, dicens,

5 Revertere, & dic Ezechiæ duci populi mei: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: & ecce ſanavi te, die tertio aſcendes templum Domini.

6 Et addam diebus tuis quindecim annos, ſed & de manu regis Aſſyriorum liberabo te, & civitatem hanc, & protegam urbem iſtam, propter me, & propter David ſervum meum.

7 Dixitque Iſaias: Afferte maſſam ficorum. Quam cùm attuliſſent, & poſuiſſent ſuper ulcus ejus, curatus eſt.

8 Dixerat autem Ezechias ad Iſaiam: Quod erit ſignum, quia Dominus me ſanabit, & quia aſcenſurus ſum die tertia templum Domini?

9 Cui ait Iſaias: Hoc erit ſignum à Domino, quod facturus ſit Dominus ſermonem, quem locutus eſt: Vis, ut aſcendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus?

10 Et ait Ezechias: Facile eſt umbram creſcere decem lineis: nec hoc volo, ut fiat, ſed ut revertatur retrorſum decem gradibus.

11 Invocavit itaque Iſaias propheta Dominum, & reduxit umbram per lineas, quibus jam deſcenderat in horologio Achaz, retrorſum decem gradibus.

C
*Iſaiæ 39. 1.
12 * In tempore illo miſit Berodach Baladan, filius Baladan, rex Babyloniorum, litteras, & munera ad Ezechiam: audierat enim, quod ægrotaſſet Ezechias.

13 Lętatus eſt autem in adventu eorum Ezechias, & oſtendit eis domum aromatum, & aurum, & argentum, & pigmenta varia, unguenta quoque, & domum vaſorum ſuorum, & omnia, quæ habere poterat in theſauris ſuis. Non fuit, quod non monſtraret eis Ezechias in domo ſua, & in omni poteſtate ſua.

14 Venit autē Iſaias propheta ad regē Ezechiam, dixitque ei: Quid dixerunt viri iſti? aut unde venerūt ad te? Cui ait Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.

D
15 At ille reſpondit: Quid viderunt in domo tua? Ait Ezechias: Omnia, quæcumque ſunt in domo mea, viderunt: nihil eſt, quod non monſtraverim eis in theſauris meis.

16 Dixit itaque Iſaias Ezechiæ: Audi ſermonem Domini:

17 Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ ſunt in domo tua, & quæ condiderunt patres tui uſque in diem hanc, in Babylonem: non remanebit quidquam, ait Dominus.

18 Sed & de filiis tuis, qui egredientur ex te, quos generabis, tollentur, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.

19 Dixit Ezechias ad Iſaiam: Bonus ſermo Domini, quem locutus es: ſit pax, & veritas in diebus meis.

20 Reliqua autem ſermonum Ezechiæ, & omnis fortitudo ejus, & quomodò fecerit piſcinam, & aquæductum, & introduxerit aquas in civitatem, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Juda?

21 Dormivitque Ezechias cum patribus ſuis, & regnavit Manaſſes filius ejus pro eo.

CAPUT XXI.

Propter abominandam Manaſſis impietatē, prædicit Dominus ſe Judam, ac Jeruſalem deleturum: cui mortuo ſuccedit impius filius Amon: & hoc à ſervis occiſo, regnat ſuper Judam pius filius Joſias.

1 DUodecim annorum erat Manaſſes, cùm regnare cœpiſſet, & quinquaginta quinque annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Haphſiba, — A 2. Par. 33. 1.

2 Fecitque malum in conſpectu Domini, juxta idola gentium, quas delevit Dominus à facie filiorum Iſrael.

3 * Converſuſque eſt, & ædificavit excelſa, quæ diſſipaverat Ezechias pater ejus: & erexit aras Baal, & fecit lucos, ſicut fecerat Achab rex Iſrael, & adoravit omnem militiam cœli, & coluit eam. — *2. Paral. 33. 3.

4 Extruxitque aras in domo Dñi, de qua dixit Dñs:* In Jeruſalem ponam nomen meum.

5 Et extruxit altaria univerſæ militiæ cœli in duobus atriis templi Domini. — *2. Reg. 7. 10.

6 Et traduxit filiū ſuum per ignem: & ariolatus eſt, & obſervavit auguria, & fecit pythones, & aruſpices multiplicavit, ut faceret malum coram Domino, & irritaret eum.

7 Poſuit quoque idolum luci, quem fecerat, in templo Domini: * ſuper quod locutus eſt Dominus ad David, & ad Salomonem filium ejus: In templo hoc, & in Jeruſalem, quam elegi de cunctis tribubus Iſrael, ponam nomen meum in ſempiternum. — B *2. Reg. 7. 16. *3. Reg. 8. 16. 9. 3.

8 Et ultrà non faciam commoveri pedem Iſrael de terra, quam dedi patribus eorum: ſi tamen cuſtodierint opera omnia, quæ præcepi eis, & univerſam legem, quam mandavit eis ſervus meus Moyſes.

9 Illi verò non audierunt: ſed ſeducti ſunt à Manaſſe, ut facerent malum, ſuper gentes, quas contrivit Dñs à facie filiorum Iſrael.

10 Locutuſque eſt Dominus in manu ſervorum ſuorum Prophetarum, dicens:

11 * Quia fecit Manaſſes rex Juda abominationes iſtas peſſimas, ſuper omnia, quæ fecerunt Amorrhæi ante eum, & peccare fecerit etiam Judam in immunditiis ſuis: — *Jer. 15. 4.

12 Propterea hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce ego inducam mala ſuper Jeruſa-

lem, & Judam : ut quicumque audierit,
tinniant ambæ aures ejus.
13 Et extendam ſuper Jeruſalem funiculum
Samariæ, & pondus domus Achab : & dele-
bo Jeruſalem, ſicut deleri ſolent tabulæ : &
delens vertam, & ducam crebriùs ſtylum
ſuper faciem ejus.
14 Dimittam verò reliquias hæreditatis
meæ, & tradam eas in manus inimicorum
ejus : eruntque in vaſtitatem, & in rapi-
nam cunctis adverſariis ſuis:
15 Eò quòd fecerint malũ coram me,& per-
ſeveraverint irritantes me,ex die, qua egreſſi
sũt patres eorũ ex Ægypto,uſq; ad hanc diẽ.
16 Inſuper & ſanguinem innoxium fudit
Manaſſes multum nimis, donec impleret
Jeruſalem uſque ad os, abſque peccatis
ſuis, quibus peccare fecit Judam, ut fa-
ceret malum coram Domino.
17 Reliqua autem ſermonum Manaſſe, &
univerſa, quæ fecit, & peccatum ejus,
quod peccavit, nonne hæc ſcripta ſunt in
Libro ſermonum dierum regum Juda?
18 Dormivitque Manaſſes cũ patribus ſuis,
& ſepultus eſt in horto domus ſuæ, in horto
Oza : & regnavit Amon filius ejus pro eo.
D 19 Viginti duorum annorum erat Amon,
cùm regnare cœpiſſet : duobus quoque annis
regnavit in Jeruſalem. Nomen matris ejus
Meſſalemeth filia Harus de Jeteba.
20 Fecitque malum in conſpectu Domini,
ſicut fecerat Manaſſes pater ejus.
21 Et ambulavit in omni via,per quam am-
bulaverat pater ejus: ſervivitq; immunditiis,
quibus ſervierat pater ejus,& adoravit eas,
22 Et dereliquit Dominum Deum patrum
ſuorum, & non ambulavit in via Domini.
23 Tetenderuntque ei inſidias ſervi ſui, &
interfecerunt regem in domo ſua.
24 Percuſſit autem populus terræ omnes,qui
conjuraverant contra regem Amon : & con-
ſtituerunt ſibi regem Joſiam filiũ ejus pro eo.
25 Reliqua autem ſermonum Amon, quæ
fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſer-
monum dierum regum Juda?
26 Sepelieruntque eum in ſepulchro ſuo,in
horto Oza:& regnavit Joſias filius ejus pro eo.

CAPUT XXII.

*Joſias templũ, ac Dei cultum inſtaurat: Do-
minũ ſuper reperto Deuteronomii libro con-
ſulens, prædictis in eo minis, & pœnis exter-
ritus, reſponſum ex prophetide accipit, in-
ducenda ſuper Judam ſcripta in eo mala
propter neglectum à patribus Dei cultum,
ipſum tamen priùs in pace moriturum.*

A 1. Paral. 34
1 OCto annorum erat Joſias, cùm re-
gnare cœpiſſet, triginta, & uno an-
no regnavit in Jeruſalem : nomen matris
ejus Idida, filia Hadaja de Beſecath.
2 Fecitque quod placitũ erat corã Domino,
& ambulavit per omnes vias David patris ſui:
non declinavit ad dexteram,ſive ad ſiniſtrã.
3 Anno autem octavodecimo regis Joſiæ,
miſit rex Saphan filium Aſlia filii Meſſulam,
ſcribam templi Domini, dicens ei :
4 Vade ad Helciam ſacerdotẽ magnũ,ut cõ-
fletur pecunia,quę illata eſt in templum Dñi,
quam collegerunt janitores templi à populo,
5 Deturque fabris per præpoſitos domus
Domini : qui & diſtribuant eam his, qui
operantur in templo Domini, ad inſtauran-
da ſartatecta templi:
6 Tignariis videlicet, & cæmentariis, & B
iis, qui interrupta componunt : & ut eman-
tur ligna, & lapides de lapidicinis, ad in-
ſtaurandum templum Domini.
7 Verumtamen non ſupputetur eis argen-
tum, quod accipiunt, ſed in poteſtate ha-
beant, & in fide.
8 Dixit autem Helcias pontifex ad Saphan
ſcribam : Librum Legis reperi in domo Do-
mini: deditque Helcias volumen Saphan,
qui & legit illud.
9 Venit quoque Saphan ſcriba ad regem,&
renuntiavit ei, quod præceperat, & ait: Con-
flaverunt ſervi tui pecuniam, quæ reperta eſt
in domo Dñi : & dederunt, ut diſtribueretur
fabris à præfectis operum templi Domini.
10 Narravit quoque Saphan ſcriba regi,di-
cens : Librum dedit mihi Helcias ſacerdos.
Quem cùm legiſſet Saphan coram rege,
11 Et audiſſet rex verba Libri legis Domi-
ni, ſcidit veſtimenta ſua.
12 Et præcepit Helciæ ſacerdoti, & Ahicam
filio Saphan, & Achobor filio Micha,& Sa-
phan ſcribæ, & Aſaiæ ſervo regis, dicens : C
13 Ite, & conſulite Dominum ſuper me, &
ſuper populo, & ſuper omni Juda,de verbis
voluminis iſtius, quod inventum eſt : magna
enim ira Dñi ſuccenſa eſt contra nos : quia
nõ audierunt patres noſtri verba libri hujus,
ut facerent omne, quod ſcriptum eſt nobis.
14 Ierunt itaq; Helcias ſacerdos,& Ahicam,
& Achobor, & Saphan,& Aſaja, ad Holdam
prophetidem,uxorem Sellum, filii Thecuæ,
filii Araas cuſtodis veſtium,quæ habitabat in
Jeruſalem in Secunda: locutique ſunt ad eã.
15 Et illa reſpondit eis: Hæc dicit Dominus
Deus Iſrael: Dicite viro,qui miſit vos ad me:
16 Hæc dicit Dominus : Ecce ego adducam
mala ſuper locum iſtum, & ſuper habitatores
ejus,omnia verba Legis, quæ legit rex Juda :
17 Quia dereliquerunt me,& ſacrificaverunt D
diis alienis, irritantes me in cunctis operi-
bus manuum ſuarum:& ſuccendetur indigna-
tio mea in loco hoc, & non extinguetur.
18 Regi autem Juda, qui miſit vos, ut con-
ſuleretis Dominum, ſic dicetis : Hæc dicit
Dominus Deus Iſrael : Pro eo quòd audi-
ſti verba voluminis,
19 Et perterritum eſt cor tuum, & humilia-
tus es coram Domino, auditis ſermonibus
contra locum iſtum,& habitatores ejus,quòd
videlicet fieret in ſtuporem, & in maledi-
ctum : & ſcidiſti veſtimenta tua, & fleviſti
coram me, & ego audivi, ait Dominus :
20 Idcircò colligam te ad patres tuos, &
colligeris ad ſepulchrum tuum in pace, ut
non videant oculi tui omnia mala, quæ in-
ducturus ſum ſuper locum iſtum.

CAPUT XXIII.

*Joſias Deuteronomiũ corã populo legit, per-
cuſſoque cum Domino fœdere, ac deſtructis
abominationibus, præcipit Paſcha celebrari:
quo in Mageddo occiſo ſuccedit impius filius
Joachaz, quem Pharao captum ducit in Æ-
gyptum, ſubſtituto Eliacim, quem Joakim
nominat, & ei gravem mulctam imponit.*

1 ET renuntiaverunt regi, quod dixerat. A 2. Par. 34
Qui miſit : & congregati ſunt ad eum

omnes

omnes ſenes Juda, & Jeruſalem.

2 Aſcenditque rex templum Domini, & omnes viri Juda, univerſique, qui habitabant in Jeruſalem cum eo ſacerdotes, & prophetæ, & omnis populus, a parvo, uſque ad magnum: legitque cunctis audientibus omnia verba libri fœderis, qui inventus eſt in domo Domini.

3 Stetitque rex ſuper gradum: & fœdus percuſſit coram Domino, ut ambularent poſt Dominum, & cuſtodirent præcepta ejus, & teſtimonia, & cæremonias, in omni corde, & in tota anima, & ſuſcitarent verba fœderis hujus, quæ ſcripta erant in libro illo: acquievitque populus pacto.

4 Et præcepit rex Helciæ pontifici, & ſacerdotibus ſecundi ordinis: & janitoribus,* ut projicerent de templo Domini omnia vaſa, quæ facta fuerant Baal, & in luco, & univerſæ militiæ cœli: & combuſſit ea foris Jeruſalem in convalle Cedron, & tulit pulverem eorum in Bethel.

*Eccli 49. 5 B

5 Et delevit aruſpices, quos poſuerant reges Juda ad ſacrificandum in excelſis per civitates Juda, & in circuitu Jeruſalem: & eos, qui adolebant incenſum Baal, & Soli, & Lunæ, & duodecim ſignis, & omni militiæ cœli.

6 Et efferri fecit lucum de domo Domini foras Jeruſalem in convalle Cedron, & combuſſit eum ibi, & redegit in pulverem, & projecit ſuper ſepulchra vulgi.

7 Deſtruxit quoque ædiculas effœminatorum, quæ erant in domo Domini, pro quibus mulieres texebant quaſi domunculas luci.

C 8 Congregavitque omnes ſacerdotes de civitatibus Juda: & contaminavit excelſa, ubi ſacrificabant ſacerdotes, de Gabaa uſque Berſabee: & deſtruxit aras portarum in introitu oſtii Joſue principis civitatis, quod erat ad ſiniſtram portæ civitatis.

9 Verumtamen non aſcendebant ſacerdotes excelſorum ad altare Domini in Jeruſalem; ſed tantùm comedebant azyma in medio fratrum ſuorum.

10 Contaminavit quoque Topheth, quod eſt in convalle filii Ennom: ut nemo conſecraret filium ſuum, aut filiam per ignem, Moloch.

11 Abſtulit quoque equos, quos dederant reges Juda Soli, in introitu templi Domini juxta exedram Nathan-melech eunuchi, qui erat in Pharurim: currus autem Solis combuſſit igni.

12 Altaria quoque, quæ erant ſuper tecta cœnaculi Achaz, quæ fecerant reges Juda, & altaria, quæ fecerat Manaſſes in duobus atriis templi Domini, deſtruxit rex: & cucurrit inde, & diſperſit cinerem eorum in torrentem Cedron.

13 Excelſa quoque, quæ erant in Jeruſalem, ad dexteram partem montis offenſionis,* quæ ædificaverat Salomon rex Iſrael Aſtaroth idolo Sidoniorum, & Chamos offenſioni Moab, & Melchom abominationi filiorum Ammon, polluit rex.

*3 Regum 11. 7.

14 Et contrivit ſtatuas, & ſuccidit lucos, replevitque loca eorum oſſibus mortuorum.

D *3 Regum 12. 31.

15 * Inſuper & altare, quod erat in Bethel, & excelſum, quod fecerat Jeroboam filius Nabat, qui peccare fecit Iſrael: & altare illud, & excelſum deſtruxit, atque combuſſit, & comminuit in pulverem, ſuccenditque etiam lucum.

16 Et converſus Joſias, vidit ibi ſepulchra, quæ erant in monte: miſitque, & tulit oſſa de ſepulchris, & combuſſit ea ſuper altare, & polluit illud juxta verbum Domini, quod locutus eſt vir Dei, qui prædixerat verba hæc.

17 * Et ait: Quis eſt titulus ille, quem video? Reſponderuntque ei cives urbis illius: Sepulchrum eſt hominis Dei, qui venit de Juda, & prædixit verba hæc, quæ feciſti ſuper altare Bethel. *3 Reg. 13. 2.

18 Et ait: Dimitte eum, nemo commoveat oſſa ejus. Et intacta manſerunt oſſa illius cum oſſibus prophetæ, qui venerat de Samaria.

19 Inſuper & omnia fana excelſorum, quæ erant in civitatibus Samariæ, quæ fecerant reges Iſrael ad irritandum Dominum, abſtulit Joſias: & fecit eis, ſecundùm omnia opera, quæ fecerat in Bethel.

20 Et occidit univerſos ſacerdotes excelſorum, qui erant ibi ſuper altaria, & combuſſit oſſa humana ſuper ea: reverſuſque eſt Jeruſalem.

21 * Et præcepit omni populo, dicens: Facite Phaſe Domino Deo veſtro, ſecundùm quod ſcriptum eſt in libro fœderis hujus. E *2 Paral. 35. 1.

22 Nec enim factum eſt Phaſe tale à diebus Judicum, qui judicaverunt Iſrael, & omnium dierum regum Iſrael, & regum Juda,

23 Sicut in octavo decimo anno regis Joſiæ, factum eſt Phaſe illud Domino in Jeruſalem.

24 Sed & pythones, & ariolos, & figuras idolorum, & immunditias, & abominationes, quæ fuerant in terra Juda, & Jeruſalem, abſtulit Joſias: ut ſtatueret verba legis, quæ ſcripta ſunt in libro, quem invenit Helcias ſacerdos in templo Domini.

25 Similis illi non fuit ante eum rex, qui reverteretur ad Dominum in omni corde ſuo, & in tota anima ſua, & in univerſa virtute ſua, juxta omnem legem Moyſi: neque poſt eum ſurrexit ſimilis illi.

26 Verumtamen non eſt averſus Dominus ab ira furoris ſui magni, quo iratus eſt furor ejus contra Judam: propter irritationes, quibus provocaverat eum Manaſſes. F

27 * Dixit itaque Dominus: Etiam Judam auferam à facie mea, ſicut abſtuli Iſrael: & projiciam civitatem hanc, quam elegi, Jeruſalem, & domum, de qua dixi: Erit nomen meum ibi. *4 Reg. 21. 13.

28 Reliqua autem ſermonum Joſiæ, & univerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierum regum Juda?

29 * In diebus ejus aſcendit Pharao Nechao rex Ægypti contra regem Aſſiriorum ad flumen Euphratem: & abiit Joſias rex in occurſum ejus: & occiſus eſt in Mageddo, cùm vidiſſet eum. *2 Par. 35. 20.

30 Et portaverunt eum ſervi ſui mortuum de Mageddo: & pertulerunt in Jeruſalē, & ſepelierunt eum in ſepulchro ſuo. Tulitque populus terræ Joachaz filium Joſiæ: & unxerunt eum, & conſtituerunt eū regem pro patre ſuo.

31 * Viginti trium annorum erat Joachaz, cùm regnare cœpiſſet, & tribus menſibus regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Amital, filia Jeremiæ, de Lobna. *2 Paral. 36. 2.

32 Et fecit malum coram Domino, juxta omnia, quæ fecerant patres ejus.

33 Vinxitque eum Pharao Nechao in Rebla, G

quæ eſt in terra Emath, ne regnaret in Je-
ruſalem: & impoſuit mulctam terræ, cen-
tum talentis argenti, & talento auri.
34 Regemque conſtituit Pharao Nechao Elia-
cim filium Joſiæ pro Joſia patre ejus: vertit-
que nomen ejus Joakim. Porro Joachaz tulit,
& duxit in Ægyptum, & mortuus eſt ibi.
35 Argentum autem, & aurum dedit Joa-
kim Pharaoni, cum indixiſſet terræ per ſin-
gulos, ut conferretur juxta præceptum Pha-
raonis: & unumquemque juxta vires ſuas
exegit, tam argentum, quam aurum de po-
pulo terræ, ut daret Pharaoni Nechao.
36 Viginti quinque annorum erat Joakim
cum regnare cœpiſſet: & undecim annis re-
gnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Ze-
bida filia Phadaia de Ruma.
37 Et fecit malum coram Domino, juxta
omnia, quæ fecerant patres ejus.

CAPUT XXIV.

*Joakim triennio ſervit regi Babylonis: de-
inde varios patitur latrunculos: quo
mortuo, ſuccedit filius Joachin: quem
cum theſauris templi, ac domus regiæ,
univerſoque robore habitatorum Jeruſa-
lem ducit Nabuchodonoſor in Babylonem,
ſuffecto in regem illius patruo Mattha-
nia, quem vocavit Sedeciam.*

A 1 IN diebus ejus aſcendit Nabuchodonoſor
rex Babylonis, & factus eſt ei Joakim ſer-
vus tribus annis: & rursũ rebellavit cõtra eũ.
2 Immiſitque ei Dominus latrunculos Chal-
dæorum: & latrunculos Syriæ, & latruncu-
los Moab, & latrunculos filiorum Ammon:
& immiſit eos in Judam, ut diſperderent
* Sup. 21. 12. eum, * juxta verbum Domini, quod locu-
tus fuerat per ſervos ſuos prophetas.
3 Factum eſt autem hoc per verbum Domini
contra Judam, ut auferret eum coram ſe,
propter peccata Manaſſe univerſa quæ fecit,
4 Et propter ſanguinem innoxium, quem
effudit, & implevit Jeruſalem cruore inno-
centium: & ob hanc rem noluit Dominus
propitiari.
B 5 Reliqua autem ſermonum Joakim, & uni-
verſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in
libro ſermonum dierum regum Juda? Et
dormivit Joakim cum patribus ſuis.
6 Et regnavit Joachin filius ejus pro eo.
7 Et ultra non addidit rex Ægypti, ut egre-
deretur de terra ſua: tulerat enim rex Baby-
lonis: à rivo Ægypti, uſque ad fluvium Eu-
phratem, omnia, quæ fuerant regis Ægypti.
8 Decem, & octo annorum erat Joachin
cùm regnare cœpiſſet, & tribus menſibus
regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus
Neheſta, filia Elnathan de Jeruſalem.
9 Et fecit malum coram Domino, juxta om-
nia, quæ fecerat pater ejus.
* Dan. 1. 1. 10 * In tempore illo aſcenderunt ſervi Na-
buchodonoſor regis Babylonis in Jeruſalem,
& circumdata eſt urbs munitionibus.
11 Venitque Nabuchodonoſor rex Babylonis
C ad civitatem cum ſervis ſuis, ut oppugna-
rent eam.
12 Egreſſuſque eſt Joachin rex Juda ad regem
Babylonis, ipſe, & mater ejus, & ſervi ejus,
& principes ejus, & eunuchi ejus, & ſuſcepit
eum rex Babylonis anno octavo regni ſui.
13 Et protulit inde omnes theſauros domus
Domini, & theſauros domus regiæ: & concidit
univerſa vaſa aurea, quæ fecerat Salomon rex
Iſrael in templo Dñi juxta verbum Domini.* * Iſaie 39. 6.
14 Et tranſtulit omnem Jeruſalem, & uni-
verſos principes, & omnes fortes exercitus,
decem millia, in captivitatem; & omnem
artificem, & cluſorem: nihilque relictum
eſt, exceptis pauperibus populi terræ.
15 Tranſtulit * quoque Joachin in Babylo- D
nem, & matrem regis, & uxores regis, & eu- * 2. Paralip.
nuchos ejus: & judices terræ duxit in capti- 36. 10.
vitatem de Jeruſalem in Babylonem. Eſth.
16 Et omnes viros robuſtos, ſeptem millia, 2. 6.
& artifices, & cluſores mille, omnes viros 1. 4.
fortes, & bellatores: duxitque eos rex Ba- Jerẽ.
bylonis captivos in Babylonem. 24. 1.
17 * Et conſtituit Matthaniam patruum ejus 39. 1.
pro eo: impoſuitque nomen ei Sedeciam. Jer. 37. 1.
18 Viceſimum & primum annũ ætatis habe- & 52. 1.
bat Sedecias cum regnare cœpiſſet, & undecim
annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris e-
jus erat Amital, filia Jeremiæ, de Lobna.
19 Et fecit malum coram Domino, juxta
omnia, quæ fecerat Joakim,
20 Iraſcebatur enim Dñs contra Jeruſalem,
& contra Judam, donec projiceret eos à facie
ſua: receſſitque Sedecias a rege Babylonis.

CAPUT XXV.

*Obſeſſa à Nabuchodonoſor Jeruſalem, Se-
decias cæcus, ac vinctus, necatis coram
ſe filiis, in Babylonem ducitur cum reli-
quo populo: quibuſdam tamen ad exer-
cendam terram relictis: poſt exuſta unà
cum templo omnia magnifica ædificia,
præficit Nabuchodonoſor Godoliam: quo
ab Iſmaele interempto, fugit populus in
Babylonem, Joachin autem in captivi-
tate ſublimatur à rege Babylonis.*

1 FActum eſt autem anno nono regni ejus,
menſe decimo, decima die menſis, ve- A
nit Nabuchodonoſor rex Babylonis, ipſe & Jerẽ. 39. 1.
omnis exercitus ejus in Jeruſalem, & cir-
cumdederunt eam: & extruxerunt in cir-
cuitu ejus munitiones.
2 Et clauſa eſt civitas, atque vallata, uſque
ad undecimum annum regis Sedeciæ,
3 Nona die menſis: prævaluitque fames in
civitate, nec erat panis populo terræ.
4 Et interrupta eſt civitas: & omnes viri bel-
latores nocte fugerunt per viam portæ, quæ
eſt inter duplicem murum ad hortum regis,
(porro Chaldæi obſidebant in circuitu civi-
tatem) fugit itaque Sedecias per viam, quæ
ducit ad campeſtria ſolitudinis.
5 Et perſecutus eſt exercitus Chaldæorum B
regem, comprehenditque eum in plani-
tie Jericho: & omnes bellatores, qui e-
rant cum eo, diſperſi ſunt, & reliquerunt
eum.
6 Apprehenſum ergo regem duxerunt ad
regem Babylonis in Reblatha: qui locutus
eſt cum eo judicium.
7 Filios autem Sedeciæ occidit coram eo,
& oculos ejus effodit, vinxitque eum cate-
nis, & adduxit in Babylonem.
8 Menſe quinto, ſeptima die menſis, ipſe
eſt annus nonus decimus regis Babylonis:
venit Nabuzardan princeps exercitus, ſer-
vus regis Babylonis, in Jeruſalem.
9 * Et ſuccendit domum Domini, & do- * Pſal. 73. 7.

C mum regis: & domos Jeruſalem, omnemque domum combuſſit igni.

10 Et muros Jeruſalem in circuitu deſtruxit omnis exercitus Chaldæorum, qui erat cum principe militum.

11 Reliquam autem populi partem, quæ remanſerat in civitate, & perfugas, qui transfugerant ad regem Babylonis, & reliquum vulgus, tranſtulit Nabuzardan princeps militiæ.

12 Et de pauperibus terræ reliquit vinitores, & agricolas.

* Jer. 27. 19.

13 * Columnas autem æreas, quæ erant in templo Domini, & baſes, & mare æreum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & tranſtulerunt æs omne in Babylonem.

14 Ollas quoque æreas & trullas, & tridentes, & ſchyphos, & mortariola, & omnia vaſa ærea, in quibus miniſtrabant, tulerunt:

D 15 Necnon & thuribula, & phialas, quæ aurea, aurea: & quæ argentea, argentea, tulit princeps militiæ:

16 Id eſt, columnas duas, mare unum, & baſes, quas fecerat Salomon in templo Domini: non erat pondus æris omnium vaſorũ.

* 3. Regum 7. 15. 2. Par. 3. 15. Jer. 52. 21.

17 * Decem, & octo cubitos altitudinis habebat columna una: & capitellum æreum ſuper ſe altitudinis trium cubitorum: & retiaculum, & malogranata ſuper capitellum columnæ, omnia ærea: ſimilem & columna ſecunda habebat ornatum.

18 Tulit quoque princeps militiæ Saraiam ſacerdotem primum, & Sophoniam ſacerdotem ſecundum, & tres janitores.

E 19 Et de civitate eunuchum unum, qui erat præfectus ſuper bellatores viros: & quinque viros de his, qui ſteterunt coram rege, quos reperit in civitate, & Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones de populo terræ: & ſexaginta viros e vulgo, qui inventi fuerant in civitate.

20 Quos tollens Nabuzardan princeps militum, duxit ad regem Babylonis in Reblatha.

21 Percuſſitque eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & tranſlatus eſt Juda de terra ſua.

22 Populo autem, qui relictus erat in terra Juda, quem dimiſerat Nabuchodonoſor rex Babylonis, præfecit Godoliam filium Ahicam filii Saphan.

23 Quod cùm audiſſent omnes duces militum, ipſi, & viri, qui erant cum eis, videlicet quod conſtituiſſet rex Babylonis Godoliam, venerunt ad Godoliam in Maſpha, Iſmahel filius Nathaniæ, & Johanan filius Caree, & Saraja filius Thanehumeth Netophatites, & Jezonias filius Maachathi, ipſi, & ſocii eorum. F

24 Juravitque Godolias ipſis, & ſociis eorum, dicens: Nolite timere ſervire Chaldæis: manete in terra, & ſervite regi Babylonis, & bene erit vobis.

25 Factum eſt autem in menſe ſeptimo, venit Iſmahel filius Nathaniæ, filii Eliſama de ſemine regio, & decem viri cum eo: percuſſeruntque Godoliam, qui & mortuus eſt: ſed & Judæos, & Chaldæos, qui erant cum eo in Maſpha.

26 Conſurgenſque omnis populus à parvo, uſque ad magnum, & principes militum, venerunt in Ægyptum, timentes Chaldæos.

27 Factum eſt verò in anno trigeſimo ſeptimo tranſmigrationis Joachin regis Juda, menſe duodecimo, vigeſima ſeptima die menſis, ſublevavit Evilmerodach rex Babylonis, anno quo regnare cœperat, caput Joachin regis Juda de carcere. G

28 Et locutus eſt ei benigne: & poſuit thronum ejus ſuper thronum regum, qui erant cum eo in Babylone.

29 Et mutavit veſtes ejus, quas habuerat in carcere, & comedebat panem ſemper in conſpectu ejus cunctis diebus vitæ ſuæ.

30 Annonam quoque conſtituit ei ſine intermiſſione, quæ & dabatur ei à rege per ſingulos dies, omnibus diebus vitæ ſuæ.

LIBER PRIMUS PARALIPOMENON,

HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

CAPUT PRIMUM.

Genealogia ab Adam uſque ad Abraham, & generationes filiorum Abrahæ una cum filiis, ac poſteris Eſau, & regibus, ac ducibus terræ Edom, antequam eſſent reges ſuper filios Iſrael.

1 ADam, Seth, Enos,
2 Cainan, Malaleel, Jared,
3 Henoch, Mathuſale, Lamech,
4 Noe, Sem, Cham, & Japheth.
A *Gen. 10. 2. 5. 6. 7.
5 Filii Japheth: Gomer, & Magog, & Madai, & Javan, Thubal, Moſoch, Tiras.
6 Porrò filii Gomer: Aſcenez, & Riphath, & Thogorma.
7 Filii autem Javan: Eliſa, & Tharſis, Cethim, & Dodanim.
8 Filii Cham: Chus, & Meſraim, & Phut, & Chanaan.
9 Filii autem Chus: Saba, & Hevila, Sabatha, & Regma, & Sabathacha. Porrò filii Regma Saba, & Dadan.
*Gen. 10. 8. 10 Chus autem genuit * Nemrod: iſte cœpit eſſe potens in terra.
11 Meſraim verò genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, & Nephthuim,
12 Phetruſim quoque, & Caſluim: de quibus egreſſi ſunt Philiſthiim, & Caphtorim.
B 13 Chanaan verò genuit Sidonem primogenitum ſuum, Hethæum quoque,
14 Et Jebuſæum, & Amorrhæum, & Gergeſæum,
15 Hevæumque, & Aracæum, & Sinæum,
16 Aradium quoque, & Samaræum, & Amathæum.
17 Filii * Sem: Ælam, & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, & Aram, & Hus, & Hul, & Gether, & Moſoch. *Gen. 11. 10.
18 Arphaxad autem genuit Sale, qui & ipſe genuit Heber.
19 Porrò Heber nati ſunt duo filii, nomen uni Phaleg, quia in diebus ejus diviſa eſt terra: & nomen fratris ejus Jectan.
20 Jectan autem genuit Elmodad, & Saleph, & Aſarmoth, & Jare,
21 Adoram quoque, & Huzal, & Decla,
22 Hebal etiam, & Abimael, & Saba, necnon
23 Et Ophir, & Evila, & Jobab: omnes iſti filii Jectan:
24 Sem, Arphaxad, Sale,
25 Heber, Phaleg, Ragau,
26 Serug, Nachor, Tare,
27 Abram, iſte eſt Abraham.
28 Filii * autem Abraham, Iſaac, & Iſmahel.
29 Et hæ generationes eorum. Primogenitus * Iſmahelis, Nabajoth, & Cedar, & Abdeel, & Mabſam, *Gen. 16. 11. 21. 10.
30 Et Maſma, & Duma, Maſſa, Hadad, & Thema, * Gen. 25. 13.
31 Jethur, Naphis, Cedma: hi ſunt filii Iſmaelis.
32 Filii autem Ceturæ concubinæ Abraham, quos genuit: Zamran, Jecſan, Madan, Madian, Jeſboc, & Sue. Porrò filii Jecſan: Saba, & Dadan. Filii autem Dadan: C

Aſſu-

Aſurim, & Latuſſim, & Laomim.

*Gen. 25. 4
33 Filii * autem Madian. Epha, & Epher, & Henoch, & Abida, & Eldaa: omnes hi filii Ceturæ.

*Gen. 25. 19.
34 Genuit* autem Abraham Iſaac: cujus fuerunt filii, Eſau, & Iſrael.

*Gen. 36. 11.
35 Filii * Eſau: Eliphaz, Rahuel, Jehus Ihelom, & Core.

36 Filii Eliphaz: Theman, Omar, Sephi, Gathan, Cenez, Thamna, Amalec.

37 Filii Rahuel: Nahath, Zara, Samma, Meza.

38 Filii Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Diſon, Eſer, Diſan.

39 Filii Lotan: Hori, Homam. Soror autem Lotan fuit Thamna.

40 Filii Sobal: Alian, & Manahath, & Ebal, Sephi, & Onam. Filii Sebeon: Aia, & Ana. Filii Ana: Diſon.

41 Filii Diſon: Hamram, & Eſeban, & Jethran, & Charan,

42 Filii Eſer: Balaam, & Zavan, & Jacan. Filii Diſan: Hus, & Aran.

D

43 Iſti ſunt reges, qui imperaverunt in terra Edom, antequam eſſet rex ſuper filios Iſrael: Bale filius Beor: & nomen civitatis ejus, Denaba,

44 Mortuus eſt autem Bale, & regnavit pro eo Jobab filius Zare de Boſra.

45 Cùmque & Jobab fuiſſet mortuus, regnavit pro eo Huſam de terra Themanorum.

46 Obiit quoque & Huſam, & regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percuſſit Madian in terra Moab: & nomen civitatis ejus Avith.

47 Cùmque & Adad fuiſſet mortuus, regnavit pro eo Semla de Maſreca.

48 Sed & Semla mortuus eſt, & regnavit pro eo Saul de Rohoboth, quæ juxta amnem ſita eſt.

49 Mortuo quoque Saul, regnavit pro eo Balanan filius Achobor.

50 Sed & hic mortuus eſt, & regnavit pro eo Adad: cujus urbis nomen fuit Phau, & appellata eſt uxor ejus Meetabel filia Matred filiæ Mezaab.

51 Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom eſſe cœperunt: dux Thamna, dux Alva, dux Jetheth.

52 Dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,

53 Dux Cenez, dux Theman, dux Mabſar,

54 Dux Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom.

CAPUT II.

Genealogia Judæ Patriarchæ uſque ad Iſai patrem David, fratrumque, ac ſororum ejus.

A

*Gen. 35. 23. & 46. 8.

1 Filii autem Iſrael: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Iſſachar, & Zabulon,

2 Dan, Joſeph, Benjamin, Nephthali, Gad, & Aſer.

*Gen. 38. 3. & 46. 12. Infra 4. 1. Matt. 1. 3.

3 Filii * Juda: Her, Onan, & Sela, hi tres nati ſunt ei de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her primogenitus Juda, malus coram Domino, & occidit eum.

4 Thamar autem nurus ejus peperit ei Phares, & Zara: omnes ergo filii Juda, quinque.

5 Filii autem Phares: Heſron, & Hamul.

6 Filii quoq; Zare: Zamri, & Ethã, & Eman, Chalchal quoque, & Dara, ſimul quinque.

*Joſ. 7. 1.
7 Filii * Charmi: Achar, qui turbavit Iſrael, & peccavit in furto anathematis.

8 Filii Ethan: Azarias.

*Ruth 4. 19.
9 Filii * autem Heſron qui nati ſunt ei: Jerameel, & Ram, & Calubi.

B

10 Porrò Ram genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naaſſon principem filiorum Juda.

11 Nahaſſon quoque genuit Salma, de quo ortus eſt Booz.

12 Booz verò genuit Obed, qui & ipſe genuit Iſai.

*1. Reg. 16. 10. 17. 12.
13 * Iſai autem genuit primogenitum Eliab, ſecundum Abinadab, tertium Simmaa,

14 Quartum Nathanael, quintum Raddai,

15 Sextum Aſom, ſeptimum David.

C

16 Quorum ſorores fuerunt, Sarvia, & Abigail. Filii Sarviæ, Abiſai, Joab, & Aſael, tres.

17 Abigail autem genuit Amaſa, cujus pater fuit Jether Iſmahelites.

18 Caleb verò filius Heſron accepit uxorẽ nomine Azuba, de qua genuit Jerioth: fueruntque filii ejus, Jaſer, & Sobab, & Ardon.

19 Cùmque mortua fuiſſet Azuba, accepit uxorem Caleb, Ephrata: quæ peperit ei Hur,

20 Porrò Hur genuit Uri: & Uri genuit Beſeleel.

21 Poſt hæc ingreſſus eſt Heſron ad filiam Machir patris Galaad, & accepit eam cùm eſſet annorum ſexaginta: quæ peperit ei Segub.

22 Sed & Segub genuit Jair, & poſſedit viginti tres civitates in terra Galaad.

23 Cepitque Geſſur, & Aram, oppida Jair, & Canath, & viculos ejus ſexaginta civitatum: omnes iſti, filii Machir patris Galaad.

D

24 Cùm autem mortuus eſſet Heſron, ingreſſus eſt Caleb ad Ephrata. Habuit quoque Heſron uxorem Abia, quæ peperit ei Aſhur patrem Thecuæ.

25 Nati ſunt autem filii Jerameel primogeniti Heſron, Ram primogenitus ejus, & Buna, & Aram, & Aſom, & Achia.

26 Duxit quoque uxorem alteram Jerameel nomine Atara, quæ fuit mater Onam.

27 Sed & filii Ram primogeniti Jerameel, fuerunt Moos, Jamin, & Achar.

28 Onam autem habuit filios, Semei, & Jada. Filii autem Semei: Nadab, & Abiſur.

29 Nomen verò uxoris Abiſur, Abihail: quæ peperit ei Ahobbam, & Molid.

30 Filii autem Nadab fuerunt Saled, & Apphaim. Mortuus eſt autem Saled abſq; liberis.

31 Filius verò Apphaim, Jeſi: qui Jeſi genuit Seſan. Porrò Seſan genuit Oholai.

32 Filii autem Jada fratris Semei: Jether, & Jonathan. Sed & Jether mortuus eſt abſque liberis.

E

33 Porrò Jonathan genuit Phaleth, & Ziza. Iſti fuerunt filii Jerameel.

34 Seſan autem non habuit filios, ſed filias, & ſervum Ægyptium nomine Jeraa.

35 Deditque ei filiam ſuam uxorem: quæ peperit ei Ethei.

36 Ethei autem genuit Nathan, & Nathan genuit Zabad.

37 Zabad quoque genuit Ophlal, & Ophlal genuit Obed.

38 Obed genuit Jehu, Jehu genuit Azariam.

39 Azarias genuit Helles, & Helles genuit Elaſa,
40 Elaſa genuit Siſamoi, Siſamoi genuit Sellum,
41 Sellum genuit Icamiam, Icamia autem genuit Eliſama.
42 Filii autem Caleb fratris Jerameel: Meſa primogenitus ejus, ipſe eſt pater Ziph: & filii Mareſa patris Hebron.
43 Porrò filii Hebron, Core, & Taphua, & Recem, & Samma.
44 Samma autem genuit Raham, patrem Jercaam, & Recem genuit Sammai.
45 Filius Sammai, Maon: & Maon pater Bethſur.
46 Epha autem concubina Caleb peperit Haran, & Moſa, & Gezez. Porrò Haran genuit Gezez.
47 Filii autem Jahaddai, Regom, & Joathan, & Geſan, & Phaleth, & Epha, & Saaph.
48 Concubina Caleb Maacha, peperit Saber, & Tharana.
49 Genuit autem Saaph pater Madmena, Sue patrem Machbena, & patrem Gabaa. Filia verò Caleb, fuit Achſa.
G 50 Hi erant filii Caleb, filii Hur, primogeniti Ephrata, Sobal pater Cariathiarim.
51 Salma pater Bethlehem, & Hariph pater Bethgader.
52 Fuerunt autem filii Sobal patris Cariathiarim, qui videbat dimidium requietionum.
53 Et de cognatione Cariathiarim, Jethrei, & Aphuthei, & Semathei, & Maſerei. Ex his egreſſi ſunt Saraitæ, & Eſthaolitæ.
54 Filii Salma, Bethlehem, & Netophathi, Coronæ domus Joab, & dimidium requietionis Saraï.
55 Cognationes quoque ſcribarum habitantium in Jabes, canentes, atque reſonantes, & in tabernaculis commorantes. Hi ſunt Cinei, qui venerũt de Calore patris domus Rechab.

CAPUT III.

Generationes David, & regum Juda ex progenie David cum filiis, ac filiabus eorum.

A *2. Reg. 3. 2.
1 DAvid verò hos habuit filios, qui ei nati ſunt in Hebron, primogenitum Amnon ex Achinoam Jezrahelitide, ſecundum Daniel de Abigail Carmelitide,
2 Tertium Abſalom filiũ Maacha filiæ Tholmai regis Geſſur, quartũ Adoniã filiũ Aggith,
3 Quintum Saphatiam ex Abital, ſextum Jethraham de Egla uxore ſua.
4 Sex ergo nati ſunt ei in Hebron, ubi regnavit ſeptem annis, & ſex menſibus. Triginta autem, & tribus annis regnavit in Jeruſalem.
B *2. Reg. 5. 14.
5 * Porrò in Jeruſalem nati ſunt ei filii Simmaa, & Sobab, & Nathan, & Salomon, quatuor de Bethſabee filia Ammiel,
6 Jebaar quoque, & Eliſama,
7 Et Eliphaleth, & Noge, & Nepheg, & Japhia
8 Necnon Eliſama, & Eliada, & Eliphaleth, novem:
9 Omnes hi, filii David, abſque filiis concubinarum: habueruntque ſororem Thamar.
10 Filius autem Salomonis, Roboam: cujus Abia filius genuit Aſa. De hoc quoque natus eſt Joſaphat
11 Pater Joram: qui Joram genuit Ochoziam, ex quo ortus eſt Joas:
12 Et hujus Amaſias filius genuit Azariam. Porrò Azariæ filius Joathan
13 Procreavit Achaz patrem Ezechiæ, de quo natus eſt Manaſſes.
14 Sed & Manaſſes genuit Amõ patrẽ Joſiæ. C
15 Filii autem Joſiæ fuerunt, primogenitus Johanan, ſecundus Joakim, tertius Sedecias, quartus Sellum.
16 * De Joakim natus eſt Jechonias, & Sedecias. *Mat. 1. 11.
17 Filii Jechoniæ fuerunt, Aſir, Salathiel,
18 Melchiram, Phadaja, Senneſer, & Jecemia, Sama, & Nadabia.
19 De Phadaja orti ſunt Zorobabel, & Semei. Zorobabel genuit Moſollam, Hananiam, & Salomith ſororem eorum:
20 Haſaban quoque, & Ohol, & Barachian, & Haſadian, Joſabheſed, quinque.
21 Filius autem Hananiæ, Phaltias pater Jeſejæ, cujus filius Raphaia: hujus quoque filius, Arnan, de quo natus eſt Obdia, cujus filius fuit Sechenias. D
22 Filius Secheniæ, Semeja: cujus filii, Hattus, & Jegaal, & Baria, & Naaria, & Saphat, & Seſa ſex numero.
23 Filius Naariæ, Elioenai, & Ezechias, & Ezricam, tres.
24 Filii Elioenai, Oduia, & Eliaſub, & Pheleja, & Accub, & Johanan, & Dalaja, & Anani, ſeptem.

CAPUT IV.

Rurſum poſteritas Juda, ac Simeonis, & habitationes eorum; ſtirps Cham deletur à filiis Simeonis, Amalecitæ quoque ab ipſis percutiuntur.

1 FIlii Juda: Phares, Heſron, & Charmi, & Hur, & Sobal. A Gen. 38. 1. 46. 12. 25. 12. Supra 2. 4.
2 Raia verò filius Sobal genuit Jahath, de quo nati ſunt Ahumai, & Laad: hæ cognationes Sarathi.
3 Iſta quoque ſtirps Etam: Jezrahel, & Jeſema, & Jedebos. Nomen quoque ſororis eorum, Aſalelphuni.
4 Phanuel autem pater Gedor, & Ezer pater Hoſa: iſti ſunt filii Hur primogeniti Ephrata patris Bethlehem.
5 Aſſur verò patri Thecuæ erant duæ uxores, Halaa, & Naara.
6 Peperit autem ei Naara Oozam, & Hepher, & Themani, & Ahaſthari: iſti ſunt filii Naara.
7 Porrò filii Halaa, Sereth, Iſaar, & Ethnan. B
8 Cos autem genuit Anob, & Soboba, & cognationem Aharehel filii Arum.
9 Fuit autem Jabes inclytus præ fratribus ſuis, & mater ejus vocavit nomen illius Jabes, dicens: Quia peperi eum in dolore.
10 Invocavit verò Jabes Deum Iſrael, dicens: Si benedicens benedixeris mihi, & dilataveris terminos meos, & fuerit manus tua mecum, & feceris me à malitia non opprimi. Et præſtitit Deus, quæ precatus eſt.
11 Caleb autem frater Sua genuit Mahir, qui fuit pater Eſthon.
12 Porrò Eſthon genuit Bethrapha, & Phaſſe, & Tehinna patrem urbis Naas: hi ſunt viri Recha.
13 Filii autem Cenez, Othoniel, & Saraia. Porrò filii Othoniel, Hathath, & Maonathi: C
14 Maonathi genuit Ophra. Saraia autem

genuit

genuit Joab patrem Vallis artificum: ibi quippe artifices erant.

15 Filii verò Caleb filii Jephone, Hir, & Ela, & Naham. Filii quoque Ela: Cenez.

16 Filii quoque Jaleleel: Ziph, & Zipha, & Thiria, & Aſrael.

17 Et filii Ezra, Jether, & Mered, & Epher, & Jalon, genuitque Mariam, & Sammai, & Jesba patrem Eſthamo.

18 Uxor quoque ejus Judaja peperit Jared patrem Gedor, & Heber patrem Socho, & Jeuthiel patrem Zanoe: hi autem filii Bethiæ filiæ Pharaonis, quam accepit Mered.

D 19 Et filius uxoris Odajæ ſororis Naham patris Ceila, Garmi, & Eſthamo, qui fuit de Machathi.

20 Filii quoque Simon, Amnon, & Rinna filius Hanan, & Thilon. Et filii Jeſi, Zoheth, & Benzoheth.

Gen. 38.5. 21 Filii Sela, filii Juda: Her pater Lecha, & Laada pater Mareſa, & cognationes domus operantium byſſum in domo juramenti.

22 Et qui ſtare fecit Solem, virique Mendacii, & Securus, & Incendens, qui principes fuerunt in Moab, & qui reverſi ſunt in Lahem: hæc autem verba vetera.

23 Hi ſunt figuli habitantes in Plantationibus, & in Sepibus, apud regem in operibus ejus, commoratique ſunt ibi.

*Gen. 46. 24 Filii * Simeon: Namuel, & Jamin, Jarib, Zara, Saul.

E 25 Sellum filius ejus, Mapſam filius ejus, Maſmai filius ejus.

26 Filii Maſma: Hamuel filius ejus, Zachur filius ejus, Semei filius ejus.

27 Filii Semei ſedecim, & filiæ ſex: fratres autem ejus non habuerunt filios multos, & universa cognatio non potuit adæquare ſummam filiorum Juda.

28 Habitaverunt autem in Berſabee, & Molada, & Haſarſuhal,

29 Et in Bala, & in Aſom, & in Tholad,

30 Et in Bathuel, & in Horma, & in Siceleg,

31 Et in Bethmarchaboth, & in Haſarſuſim, & in Bethberai, & in Saarim: hæ civitates eorum uſque ad regem David.

F 32 Villæ quoque eorũ: Etam, & Aen, & Remmon, & Tochen, & Aſen, civitates quinque.

33 Et universi viculi eorum per circuitum civitatum iſtarum uſque ad Baal: hæc eſt habitatio eorum, & ſedium diſtributio.

34 Moſobab quoque, & Jemelech, & Joſa filius Amaſiæ,

35 Et Joel, & Jehu filius Joſabiæ filii Sarajæ filii Aſiel,

36 Et Elioenai, & Jacoba, & Iſuhaja, & Aſaja, & Adiel, & Iſmiel, & Banaja,

37 Ziza quoque filius Sephei filii Allon, filii Idaja, filii Semri, filii Samaja.

38 Iſti ſunt nominati principes in cognationibus ſuis, & in domo affinitatum ſuarum multiplicati ſunt vehementer.

39 Et profecti ſunt, ut ingrederentur in Gador uſque ad Orientem vallis, & ut quærerent paſcua gregibus ſuis.

G 40 Inveneruntque paſcuas uberes, & valdè bonas, & terram latiſſimam, & quietam, & fertilem, in qua antè habitaverant de ſtirpe Cham.

41 Hi ergo venerunt, quos ſupra deſcripſimus nominatim, in diebus Ezechiæ regis Juda: & percuſſerunt tabernacula eorum, & habitatores, qui inventi fuerant ibi, & deleverunt eos uſque in præſentem diem: habitaveruntque pro eis, quoniam uberrimas paſcuas ibidem repererunt.

42 De filiis quoque Simeon abierunt in montem Seir viri quingenti, habentes principes Phaltiam, & Naariam, & Raphajam, & Oziel filios Jeſi.

43 Et percuſſerunt reliquias, quæ evadere potuerant, Amalecitarum, & habitaverunt ibi pro eis uſque ad diem hanc.

CAPUT V.

Catalogus filiorum Ruben, Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, & habitatio eorum, qui percuſſerunt Agarenos, ſed tandem ducti ſunt ab Aſſyriis ob idololatriam ipſorum in captivitatem.

1 Filii quoque Ruben primogeniti Iſrael (ipſe quoque fuit primogenitus ejus: A *Gen. 35.22. 49.4.
ſed cùm violaſſet thorum patris ſui, data ſunt primogenita ejus filiis Joſeph, filii Iſrael, & non eſt ille reputatus in primogenitum.

2 Porrò Judas, qui erat fortiſſimus inter fratres ſuos, de ſtirpe ejus principes germinati ſunt: primogenita autẽ reputata ſunt Joſeph.)

3 Filii * ergo Ruben primogeniti Iſrael: Enoch, & Phallu, Eſron, & Carmi. *Gen. 46.9. Exod. 6.14. Num. 26.5.

4 Filii Joel: Samaja filius ejus, Gog filius ejus, Semei filius ejus,

5 Micha filius ejus, Reja filius ejus, Baal filius ejus,

6 Beera filius ejus, quem captivum duxit Thelgathphalaſar rex Aſſyriorum, & fuit princeps in tribu Ruben.

7 Fratres autem ejus, & universa cognatio ejus, quando numerabantur per familias ſuas habuerunt principes Jehiel, & Zachariam. B

8 Porrò Bala filius Azaz, filii Samma, filii Joel, ipſe habitavit in Aroer uſque ad Nebo, & Beelmeon.

9 Contra Orientalem quoque plagam habitavit uſque ad introitum eremi, & flumen Euphratem. Multum quippe jumentorum numerum poſſidebant in Terra Galaad.

10 In diebus autem Saul præliati ſunt contra Agarenos, & interfecerunt illos, habitaveruntque pro eis in tabernaculis eorum, in omni plaga, quæ reſpicit ad Orientem Galaad.

11 Filii verò Gad è regione eorum habitaverunt in Terra Baſan uſque Selcha:

12 Joel in capite, & Saphan ſecundus: Janai autem, & Saphat in Baſan.

13 Fratres verò eorum ſecundùm domos cognationũ ſuarũ, Michael, & Moſollã, & Sebe, & Jorai, & Jachan, & Zie, & Heber, ſeptem.

14 Hi filii Abihail, filii Huri, filii Jara, filii Galaad, filii Michael, filii Jeſeſi, filii Jeddo, filii Buz.

15 Fratres quoque filii Abdiel, filii Guni, princeps domus in familiis ſuis.

16 Et habitaverunt in Galaad, & in Baſan, & in viculis ejus, & in cunctis ſuburbanis Saron, uſque ad terminos.

17 Omnes hi numerati ſunt in diebus Joathã regis Juda, & in diebus Jeroboam regis Iſrael. C

18 Filii Rubẽ, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, viri bellatores, ſcuta portantes, & gladios, & tendentes arcum, eruditique ad prælia,

lia, quadraginta quatuor millia, & ſeptingenti ſexaginta, procedentes ad pugnam.

19 Dimicaverunt contra Agarenos: Ituræi verò, & Naphis, & Nodab

20 Præbuerunt eis auxilium. Traditique ſunt in manus eorum Agareni, & univerſi, qui fuerant cum eis, quia Deum invocaverunt, cùm præliarentur: & exaudivit eos, eò quod crediddiſſent in eum.

21 Ceperuntq; omnia, quæ poſſederant, camelorum quinquaginta millia, & ovium ducenta quinquaginta millia, & aſinos duo millia, & animas hominum centum millia.

D 22 Vulnerati autem multi corruerunt: fuit enim bellum Domini. Habitaveruntque pro eis uſque ad tranſmigrationem.

23 Filii quoque dimidiæ Tribus Manaſſe, poſſederunt terram à finibus Baſan uſque Baal, Hermon, & Sanir, & montem Hermon, ingens quippe numerus erat.

24 Et hi fuerũt principes domus cognationis eorum, Epher, & Jeſi, & Eliel, & Ezriel, & Jeremia, & Odaja, & Jediel, viri fortiſſimi, & potentes, & nominati duces in familiis ſuis.

25 Reliquerunt autem Deum patrum ſuorum, & fornicati ſunt poſt deos populorum terræ, quos abſtulit Deus coram eis.

26 Et ſuſcitavit Deus Iſrael ſpiritum Phul regis Aſſyriorum, & ſpiritum Theglathphalnaſar regis Aſſur: & tranſtulit Ruben, & Gad, & dimidiam tribum Manaſſe, & adduxit eos in Lahela, & in Habor, & Ara, & fluvium Gozan, uſque ad diem hanc.

C A P U T VI.

Genealogia filiorum Levi, & quos ex eis conſtituerit David cantores, ac miniſtros in domo Domini: item generatio filiorum Aaron cum urbibus ſuis in ſingulis tribubus Iſrael, & quæ fuerint civitates refugii.

1 FIlii Levi: Gerſon, Caath, & Merari.
A 2 *Filii Caath: Amram, Iſaar, Hebron, & Oziel.
*Gen. 46. 11. Infr. 23. 12.

3 Filii Amram Aarõ, Moyſes, & Maria. Filii Aaron: Nadab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar.

4 Eleazar genuit Phinees, & Phinees genuit Abiſue.

5 Abiſue verò genuit Bocci, & Bocci genuit Ozi.

6 Ozi genuit Zarajam, & Zarajas genuit Merajoth.

7 Porrò Merajoth genuit Amariam, & Amarias genuit Achitob.

8 Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Achimaas.

9 Achimaas genuit Azariam, Azarias genuit Johanan.

10 Johanan genuit Azariam: ipſe eſt, qui ſacerdotio functus eſt, in domo, quam ædificavit Salomon in Jeruſalem.

11 Genuit autem Azarias Amariam, & Amarias genuit Achitob.

12 Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Sellum.

13 Sellum genuit Helciam, & Helcias genuit Azariam.

B 14 Azarias genuit Sarajam, & Sarajas genuit Joſedech.

15 Porrò Joſedech egreſſus eſt, quando tranſtulit Dominus Judam, & Jeruſalem per manus Nabuchodonoſor.

16 Filii * ergo Levi: Gerſon, & Caath, & Merari. *Exo. 6. 16.

17 Et hæc nomina filiorum Gerſon: Lobni, & Semei.

18 Filii Caath: Amram, & Iſaar, & Hebron, & Oziel.

19 Filii Merari: Moholi, & Muſi. Hæ autem cognationes Levi ſecundum familias eorum.

20 Gerſom, Lobni filius ejus, Jahath filius ejus, Zamma filius ejus.

21 Joah filius ejus, Addo filius ejus, Zara filius ejus, Jethrai filius ejus.

22 Filii Caath, Aminadab filius ejus, Core filius ejus, Aſir filius ejus.

23 Elcana filius ejus, Abiaſaph filius ejus, Aſir filius ejus.

24 Thahath filius ejus, Uriel filius ejus, Ozias filius ejus, Saul filius ejus.

25 Filii Elcana: Amaſai, & Achimoth,

26 Et Elcana: Filii Elcana: Sophai filius ejus, Nahath filius ejus.

27 Eliab filius ejus, Jeroboam filius ejus, Elcana filius ejus.

28 Filii Samuel: primogenitus Vaſſeni, & Abia. C

29 Filii autem Merari, Moholi: Lobni filius ejus, Semei filius ejus, Oza filius ejus.

30 Sammaa filius ejus, Haggia filius ejus, Aſaja filius ejus.

31 Iſti ſunt, quos conſtituit David ſuper cantores domus Dñi, ex quo collocata eſt arca.

32 Et miniſtrabant coram tabernaculo teſtimonii, canentes, donec ædificaret Salomon domum Domini in Jeruſalem: ſtabant autem juxta ordinem ſuum in miniſterio.

33 Hi verò ſunt, qui aſſiſtebant cum filiis ſuis, de filiis Caath, Heman cantor filius Johel, filii Samuel,

34 Filii Elcana, filii Jeroham, filii Eliel, filii Thohu,

35 Filii Suph, filii Elcana, filii Mahath, filii Amaſai,

36 Filii Elcana, filii Johel, filii Azariæ, filii Sophoniæ,

37 Filii Thahath, filii Aſir, filii Abiaſaph, filii Core,

38 Filii Iſaar, filii Caath, filii Levi, filii Iſrael.

39 Et frater ejus Aſaph, qui ſtabat à dextris ejus, Aſaph filius Barachiæ, filii Samaa,

40 Filii Michael, filii Baaſiæ, filii Melchiæ,

41 Filii Athanai, filii Zara, filii Adaja,

42 Filii Ethan, filii Zamma, filii Semei,

43 Filii Jeth, filii Gerſon, filii Levi. D

44 Filii autẽ Merari fratres eorum, ad ſiniſtrã, Ethan filius Cuſi, filii Abdi, filii Maloch,

45 Filii Haſabiæ, filii Amaſiæ, filii Helciæ,

46 Filii Amaſai, filii Boni, filii Somer,

47 Filii Moholi, filii Muſi, filii Merari, filii Levi.

48 Fratres quoque eorum Levitæ, qui ordinati ſunt in cunctum miniſterium tabernaculi domus Domini.

49 Aaron verò, & filii ejus adolebant incenſum ſuper altare holocauſti, & ſuper altare thymiamatis, in omne opus Sancti ſanctorum: & ut precarentur pro Iſrael juxta omnia, quæ præceperat Moyſes ſervus Dei.

50 Hi ſunt autem filii Aaron: Eleazar filius ejus, Phinees filius ejus, Abiſue filius ejus,

51 Bocci filius ejus, Ozi filius ejus, Zarahia filius ejus,

52 Mera-

52 Meraioth filius ejus, Amarias filius ejus, Achitob filius ejus,

E

53 Sadoc filius ejus, Achimaas filius ejus,

54 Et hæc habitacula eorum per vicos, atque confinia, filiorum ſcilicet Aaron, juxta cognationes Caathitarum: ipſis enim ſorte contigerant.

55 Dederant igitur eis Hebron in terra Juda, & ſuburbana ejus per circuitum:

* Joſ. 21.12.

56 * Agros autem civitatis, & villas, Caleb filio Jephone.

57 Porrò filiis Aaron dederunt civitates ad confugiendum, Hebron, & Lobna, & ſuburbana ejus.

58 Jether quoque, & Eſthemo cum ſuburbanis ſuis, ſed & Helon, & Dabir cum ſuburbanis ſuis,

59 Aſan quoque, & Bethſemes, & ſuburbana earum.

60 De tribu autem Benjamin, Gabee, & ſuburbana ejus, & Almath cum ſuburbanis ſuis, Anathoth quoque cum ſuburbanis ſuis: omnes civitates tredecim, per cognationes ſuas.

61 Filiis autem Caath reſiduis de cognatione ſua, dederunt ex dimidia tribu Manaſſe in poſſeſſionem, urbes decem.

62 Porrò filiis Gerſom per cognationes ſuas, & de tribu Iſſachar, & de tribu Aſer, & de tribu Nephthali, & de tribu Manaſſe in Baſan, urbes tredecim.

63 Filiis autem Merari per cognationes ſuas, de tribu Ruben, & de tribu Gad, & de tribu Zabulon, dederunt ſorte civitates duodecim.

F

64 Dederunt quoque filii Iſrael Levitis civitates, & ſuburbana earum:

65 Dederuntque per ſortem, ex tribu filiorum Juda, & ex tribu filiorum Simeon, & ex tribu filiorum Benjamin, urbes has, quas vocaverunt nominibus ſuis,

* Joſ. 21.21.

66 Et his, qui erant de cognatione filiorum Caath, * fueruntque civitates in terminos eorum de tribu Ephraim.

67 Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum, Sichem cum ſuburbanis ſuis in monte Ephraim, & Gazer cum ſuburbanis ſuis,

68 Jecmaan quoque cum ſuburbanis ſuis, & Bethoron ſimiliter,

69 Neconon & Helon cum ſuburbanis ſuis, & Gethremmon in eundem modum.

70 Porrò ex dimidia tribu Manaſſe, Aner, & ſuburbana ejus, Baalam, & ſuburbana ejus: his videlicet, qui de cognatione filiorum Caath reliqui erant.

71 Filiis autem Gerſom, de cognatione dimidiæ tribus Manaſſe, Gaulon in Baſan, & ſuburbana ejus, & Aſtharoth cum ſuburbanis ſuis.

G

72 De tribu Iſſachar, Cedes, & ſuburbana ejus, & Dabereth cum ſuburbanis ſuis,

73 Ramoth quoque, & ſuburbana ejus & Anem cum ſuburbanis ſuis.

74 De tribu vero Aſer: Maſal cum ſuburbanis ſuis, & Abdon ſimiliter,

75 Hucac quoque, & ſuburbana ejus, & Rohob cum ſuburbanis ſuis.

76 Porrò de tribu Nephthali, Cedes in Galilæa, & ſuburbana ejus, Hamon cum ſuburbanis ſuis, & Cariathaim, & ſuburbana ejus.

77 Filiis autem Merari reſiduis: de tribu Zabulon, Remmono, & ſuburbana ejus, & Thabor cum ſuburbanis ſuis:

78 Trans Jordanem quoque ex adverſo Jericho contra Orientem Jordanis, de tribu Ruben, Boſor in ſolitudine cum ſuburbanis ſuis, & Jaſſa cum ſuburbanis ſuis.

79 Cademoth quoque, & ſuburbana ejus, & Mephaat cum ſuburbanis ſuis.

80 Necnon & de tribu Gad, Ramoth in Galaad, & ſuburbana ejus, & Manaim cum ſuburbanis ſuis,

81 Sed & Heſebon cum ſuburbanis ſuis, & Jezer cum ſuburbanis ſuis.

CAPUT VII.

Poſteri Iſsachar, Beniamin, Nephthali, Manaſſe, Ephraim, & Aſer.

A

* Gen. 46.13.

1 Porrò filii Iſſachar: Thola, & Phua, Jaſub, & Simeron, quatuor.

2 Filii Thola: Ozi, & Raphaja, & Jeriel, & Jemai, & Jebſem, & Samuel: principes per domos cognationum ſuarum. De ſtirpe Thola viri fortiſſimi numerati ſunt in diebus David, viginti duo millia ſexcenti.

3 Filii Ozi: Izrahia, de quo nati ſunt Michael, & Obadia, & Johel, & Jeſia, quinque omnes principes.

B

4 Cumque eis per familias, & populos ſuos, accincti ad prælium, viri fortiſſimi, triginta ſex millia: multas enim habuerunt uxores & filios.

5 Fratres quoque eorum per omnem cognationem Iſſachar, robuſtiſſimi ad pugnandum octoginta ſeptem millia numerati ſunt.

* Gen. 46.21.

6 * Filii Benjamin: Bela, & Bechor, & Jadiel, tres.

7 Filii Bela: Eſbon, & Ozi, & Oziel, & Jerimoth, & Urai, quinque principes familiarum, & ad pugnandum robuſtiſſimi: numerus autem eorum, viginti duo millia, & triginta quatuor.

8 Porrò filii Bechor: Zamira, & Joas, & Eliezer, & Elioenai, & Amri, & Jerimoth, & Abia, & Anathoth, & Almath: omnes hi, filii Bechor.

9 Numerati ſunt autem per familias ſuas principes cognationum ſuarum, ad bella fortiſſimi, viginti millia, & ducenti.

10 Porrò filii Jadihel: Balan. Filii autem Balan: Jehus, & Benjamin, & Aod, & Chanana, & Zethan, & Tharſis, Ahiſahar.

C

11 Omnes hi filii Jadihel, principes cognationum ſuarum, viri fortiſſimi, decem & ſeptem millia & ducenti ad prælium procedentes.

12 Sepham quoque, & Hapham filii Hir: & Haſim filii Aher.

13 Filii autem Nephthali: Jaſiel, & Guni, & Jeſer, & Sellum filii Bala.

14 Porrò filius Manaſſe, Eſriel concubinaque ejus Syra peperit Machir patrem Galaad.

15 Machir autem accepit uxores filiis ſuis Happhim, & Saphan: & habuit ſororem nomine Maacha: nomen autem ſecundi, Salphaad, natæque ſunt Salphaad filiæ.

D

16 Et peperit Maacha uxor Machir filium, vocavitque nomen ejus Phares: porrò nomen fratris ejus, Sares: & filii ejus Ulam, & Recem.

17 Filius autem Ulam, Badan: hi ſunt filii Galaad, filii Machir, filii Manaſſe.

18 Soror autem ejus Regina peperit Virum decorum, & Abiezer, & Mohola.

19 Erant

Digitized by Google

19 Erant autem filii Semida, Ahin, & Sechem, & Leci, & Aniam.
20 Filii autem Ephraim: Suthala, Bared filius ejus, Thahath filius ejus, Elada filius ejus, Thahath filius ejus, hujus filius Zabad,
E 21 Et hujus filius Suthala, & hujus filius Ezer, & Eldad: occiderunt autem eos viri Geth indigenæ, quia deſcenderant, ut invaderent poſſeſſionem eorum.
22 Luxit igitur Ephraim pater eorum multis diebus, & venerunt fratres ejus, ut conſolarentur eum.
23 Ingreſſuſque eſt ad uxorem ſuam: quæ concepit, & peperit filium, & vocavit nomen ejus Beria, eo quod in malis domus ejus ortus eſſet:
24 Filia autem ejus fuit Sara, quæ ædificavit Bethoron inferiorem, & ſuperiorem, & Ozenſara.
25 Porrò filius ejus Rapha, & Reſeph, & Thale, de quo natus eſt Thaan,
26 Qui genuit Laadan: hujus quoque filius Ammiud, qui genuit Eliſama,
27 De quo ortus eſt Nun, qui habuit filium Joſue.
F 28 Poſſeſſio autem eorum, & habitatio, Bethel cum filiabus ſuis, & contra Orientem Noran, ac Occidentalem plagam Gazer, & filiæ ejus, Sichem quoque cum filiabus ſuis, uſque ad Aſa cum filiabus ejus.
29 Juxta filios quoque Manaſſe, Bethſan & filias ejus, Thanach & filias ejus, Mageddo & filias ejus, Dor & filias ejus: in his habitaverunt filii Joſeph, filii Iſrael.
*Gen. 46.17. 30 Filii * Aſer: Jemna, & Jeſua, & Jeſſui, & Baria, & Sara ſoror eorum.
31 Filii autem Baria: Heber, & Melchiel: ipſe eſt pater Barſaith.
G 32 Heber autem genuit Jephlat, & Somer, & Hotham, & Suaa ſororem eorum.
33 Filii Jephlat, Phoſech, & Chamaal, & Aſoth. hi filii Jephlat.
34 Porrò filii Somer: Ahi, & Roaga, & Haba, & Aram.
35 Filii autem Helem fratris ejus: Supha, & Jemna, & Selles, & Amal.
36 Filii Supha: Sue, Harnapher, & Sual, & Beri, & Jamra,
37 Boſor, & Hod, & Samma, & Saluſa, & Jethran, & Bera.
38 Filii Jether: Jephone, & Phaſpha, & Ara.
39 Filii autẽ Olla: Aree, & Haniel, & Reſia.
40 Omnes hi filii Aſer, principes cognationum, electi, atque fortiſſimi duces ducum: numerus autem eorum ætatis, quæ apta eſſet ad bellum, viginti ſex millia.

CAPUT VIII.

Rurſum genealogia Benjamin, & Saul, filiorumque ipſius.

A *Gen. 46.21. Sap. 7.6. 1 BEnjamin autem genuit Bale primogenitum ſuum, Aſbel ſecundum, Ahara tertium,
2 Nohaa quartum, & Rapha quintum.
3 Fueruntque filii Bale: Addar, & Gera, & Abiud,
4 Abiſue quoque, & Naaman, & Ahoe,
5 Sed & Gera, & Sephuphan, & Huram.
6 Hi ſunt filii Ahod, principes cognationum habitantium in Gabaa, qui tranſlati ſunt in Manahath.
7 Naaman autem, & Achia, & Gera ipſe tranſtulit eos, & genuit Oza, & Ahiud.
8 Porrò Saharaim genuit in regione Moab, poſtquam dimiſit Huſim & Bara uxores ſuas.
9 Genuit autem de Hodes uxore ſua Jobab, & Sebia, & Moſa, & Molchom. B
10 Jehus quoque, & Sechia, & Marma: hi ſunt filii ejus, principes in familiis ſuis.
11 Mehuſim verò genuit Abitob, & Elphaal.
12 Porrò filii Elphaal: Heber, & Miſaam, & Samad: hic ædificavit Ono, & Lod, & filias ejus.
13 Baria autem, & Sama principes cognationum habitantium in Ajalon, hi fugaverunt habitatores Geth.
14 Et Ahio, & Seſach, & Jerimoth,
15 Et Zabadia, & Arod, & Heder,
16 Michael quoque, & Jeſpha, & Joha, filii Baria,
17 Et Zabadia, & Moſollam, & Hezeci, & Heber,
18 Et Jeſamari, & Jezlia, & Jobab, filii Elphaal.
19 Et Jacim, & Zechri, & Zabdi,
20 Et Elioenai, & Selethai, & Eliel,
21 Et Adaia, & Baraia, & Samarath, filii Semei.
22 Et Jeſpham, & Heber, & Eliel,
23 Et Abdon, & Zechri, & Hanan,
24 Et Hanania, & Ælam, & Anathothia, C
25 Et Jephdaja, & Phanuel, filii Seſac.
26 Et Samſari, & Sohoria, & Otholia,
27 Et Jerſia, & Elia, & Zechri, filii Jeroham.
28 Hi patriarchæ, & cognationum principes, qui habitaverunt in Jeruſalem.
29 In * Gabaon autem habitaverunt Abigabaon, & nomen uxoris ejus Maacha: *Infr. 9.35.
30 Filiuſque ejus primogenitus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Nadab.
31 Gedor quoque, & Ahio, & Zacher, & Macelloth:
32 Et Macelloth genuit Samaa: habitaveruntque ex adverſo fratrum ſuorum in Jeruſalem cum fratribus ſuis.
33 * Ner autem genuit Cis, & Cis genuit Saul: Porrò Saul genuit Jonathan, & Melchiſua, & Abinadab, & Esbaal. *1 Reg. 14.51. Infr. 9.39.
34 Filius autem Jonathan, Meribbaal: & Meribbaal genuit Micha.
35 Filii Micha, Phiton, & Melech, & Tharaa, & Ahaz.
36 Et Ahaz genuit Joada: & Joada genuit Alamath, & Azmoth, & Zamri: porro Zamri genuit Moſa, D
37 Et Moſa genuit Banaa, cujus filius fuit Rapha, de quo ortus eſt Elaſa, qui genuit Aſel.
38 Porrò Aſel ſex filii fuerunt his nominibus, Ezricam, Bochru, Iſmael, Saria, Obdia, & Hanan, omnes hi filii Aſel.
39 Filii autem Eſec fratris ejus, Ulam primogenitus, & Jehus ſecundus, & Eliphalet tertius.
40 Fueruntque filii Ulam viri robuſtiſſimi, & magno robore tendentes arcum, & multos habentes filios, ac nepotes, uſque ad centum quinquaginta. Omnes hi, filii Benjamin.

CA-

C A P U T IX.

Qui primi filiorum Iſrael habitaverint in Jeruſalem, & officia ſacerdotum, ac Levitarum, generationes quoque Saul, ac filiorum ejus repetuntur.

A 1 UNiverſus ergo Iſrael dinumeratus eſt, & ſumma eorum ſcripta eſt in Libro regum Iſrael, & Juda: translatique ſunt in Babylonem propter delictum ſuum.

2 Qui autem habitaverunt primi in poſſeſſionibus, & in urbibus ſuis: Iſrael, & Sacerdotes, & Levitæ, & Nathinæi.

3 Commorati ſunt in Jeruſalem de filiis Juda, & de filiis Beniamin, de filiis quoque Ephraim, & Manaſſe.

4 Othei filius Ammiud, filii Amri, filii Omrai, filii Bonni, de filiis Phares filii Juda.

5 Et de Siloni: Ataja primogenitus, & filii ejus.

B 6 De filiis autem Zara: Jehuel, & fratres eorum, ſexcenti nonaginta.

7 Porrò de filiis Beniamin: Salo filius Moſollam, filii Oduja, filii Aſana.

8 Et Jobania filius Jeroham: & Ela filius Ozi, filii Mochori: & Moſollam filius Saphatiæ, filii Rahuel, filii Jebaniæ,

9 Et fratres eorum per familias ſuas, nongenti quinquaginta ſex: Omnes hi, principes cognationum per domos patrum ſuorum.

10 De ſacerdotibus autem: Jedaja, Jojarib, & Jachin:

11 Azarias quoque filius Helciæ, filii Moſollam, filii Sadoc, filii Marajoth, filii Achitob, pontifex domus Dei.

12 Porrò Adajas filius Jeroboam, filii Phaſſur, filii Melchiæ, & Maaſai filius Adiel filii Jezra, filii Moſollam, filii Moſollamith, filii Emmer.

C 13 Fratres quoque eorum principes per familias ſuas, mille ſeptingenti ſexaginta, fortiſſimi robore ad faciendum opus miniſterii in domo Dei.

14 De Levitis autem: Semeia filius Haſſub, filii Ezricam, filii Haſebia, de filiis Merari.

15 Bacbacar quoque carpentarius, & Galal, & Mathania filius Micha, filii Zechri, filii Aſaph.

16 Et Obdia filius Semejæ, filii Galal, filii Idithun: & Barachia filius Aſa, filii Elcana, qui habitavit in atriis Netophati.

17 Janitores autem: Sellum, & Accub, & Telmon, & Ahimam, & frater eorum Sellum princeps.

18 Uſque ad illud tempus in porta regis ad Orientem, obſervabant per vices ſuas de filiis Levi.

D 19 Sellum verò filius Core, filii Abiaſaph, filii Core cum fratribus ſuis, & domo patris ſui, hi ſunt Coritæ ſuper opera miniſterii: cuſtodes veſtibulorum tabernaculi: & familiæ eorum per vices caſtrorum Domini cuſtodientes introitum.

20 Phinees autem, filius Eleazari, erat dux eorum coram Domino.

21 Porrò Zacharias filius Moſollamia, janitor portæ tabernaculi teſtimonii.

22 Omnes hi electi in oſtiarios per portas, ducenti duodecim: & deſcripti in villis propriis: quos conſtituerunt David, & Samuel Videns, in fide ſua

23 Tam ipſos, quam filios eorum, in oſtiis domus Dñi, & in tabernaculo, vicibus ſuis.

24 Per quatuor ventos erant oſtiarii: id eſt ad Orientem, & ad Occidentem, & ad Aquilonem, & ad Auſtrum.

25 Fratres autem eorum in viculis morabantur, & veniebant in ſabbatis ſuis de tempore uſque ad tempus.

26 His quatuor Levitis creditus erat omnis numerus janitorum, & erant ſuper exedras, & theſauros domus Domini. E

27 Per gyrum quoque templi Domini morabantur in cuſtodiis ſuis: ut cùm tempus fuiſſet, ipſi mane aperirent fores.

28 De horum genere erant & ſuper vaſa miniſterii: ad numerum enim & inferebantur vaſa, & efferebantur.

29 De ipſis, & qui credita habebant utenſilia ſanctuarii, præerant ſimilæ, & vino, & oleo, & thuri, & aromatibus.

30 Filii autem ſacerdotum unguenta ex aromatibus conficiebant.

31 Et Mathathias Levites primogenitus Sellum Coritæ, præfectus erat eorum, quæ in ſartagine frigebantur.

32 Porrò de filiis Caath fratribus eorum ſuper paneserant propoſitionis, ut ſemper novos per ſingula ſabbata præpararent. F

33 Hi ſunt principes cantorum per familias Levitarum, qui in exedris morabantur, ut die, ac nocte jugiter ſuo miniſterio deſervirent.

34 Capita Levitarum, per familias ſuas principes, manſerunt in Jeruſalem.

35 In *Gabaon autem commorati ſunt pater Gabaon Jehiel, & nomē uxoris ejus Maacha. * Sup. 8. 27.

36 Filius primogenitus ejus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Ner, & Nadab,

37 Gedor quoque, & Ahio, & Zacharias, & Macelloth.

38 Porrò Macelloth genuit Samaan: iſti habitaverunt è regione fratrum ſuorum in Jeruſalem, cum fratribus ſuis. G

39 * Ner autem genuit Cis: & Cis genuit Saul: & Saul genuit Jonathan, & Melchiſua, & Abinadab, & Esbaal. * Sup. 8. 33.

40 Filius autem Jonathan, Meribbaal: & Meribbaal genuit Micha.

41 Porrò filii Micha, Phithon & Melech, & Tharaa, & Ahaz.

42 Ahaz autem genuit Jara, & Jara genuit Alamath, & Azmoth, & Zamri: Zamri autem genuit Moſa.

43 Moſa verò genuit Banaa: cujus filius Raphaia, genuit Elaſa, de quo ortus eſt Aſel.

44 Porrò Aſel ſex filios habuit his nominibus, Ezricam, Bocru, Iſmael, Saria, Obdia, Hanan: hi ſunt filii Aſel.

C A P U T X.

Saul reprobatus à Deo propter varias iniquitates a Philiſthæis occiditur cum filiis, ejuſque capite a Philiſthæis amputato, reliquum corpus cum filiis ſepelitur à viris Jabes Galaad.

1 PHiliſthiim autem pugnabant contra Iſrael, fugeruntque viri Iſrael Palæſthinos, & ceciderūt vulnerati in monte Gelboe. A 1 Reg. 31. 1.

2 Cùmq; appropinquaſſent Philiſthæi perſequentes Saul, & filios ejus, percuſſerunt Jonathan, & Abinadab, & Melchiſua, filios Saul.

3 Et aggravatum eſt prælium contra Saul.

Digitized by Google

inveneruntque eum ſagittarii, & vulneraverunt jaculis.

B 4 Et dixit Saul ad armigerum ſuum: Evagina gladium tuũ, & interfice me: ne forte veniant incircumciſi iſti, & illudant mihi. Noluit autem armiger ejus hoc facere, timore perterritus: arripuit ergo Saul enſem, & irruit in eum.

5 Quod cùm vidiſſet armiger ejus, videlicet mortuum eſſe Saul; irruit etiam ipſe in gladium ſuum, & mortuus eſt.

6 Interiit ergo Saul, & tres filii ejus, & omnis domus illius pariter concidit.

7 Quod cùm vidiſſent viri Iſrael, qui habitabant in campeſtribus, fugerunt: & Saul, ac filiis ejus mortuis, dereliquerunt urbes ſuas, & huc, illucque diſperſi ſunt: veneruntque Philiſthiim, & habitaverunt in eis.

C 8 Die igitur altero detrahentes Philiſthiim ſpolia cæſorum, invenerunt Saul, & filios ejus jacentes in monte Gelboe.

9 Cumque ſpoliaſſent eum, & amputaſſent caput, armiſque nudaſſent, miſerunt in terram ſuam, ut circumferretur, & oſtenderetur idolorum templis, & populis:

10 Arma autem ejus conſecraverunt in fano dei ſui, & caput affixerunt in templo Dagon.

11 Hoc cùm audiſſent viri Jabes Galaad, omnia ſcilicet, quæ Philiſthiim fecerant ſuper Saul,

D 12 Conſurrexerunt ſinguli virorum fortium, & tulerunt cadavera Saul, & filiorum ejus: tuleruntque ea in Jabes, & ſepelierunt oſſa eorum ſubter quercum, quæ erat in Jabes, & jejunaverunt ſeptem diebus.

* Exo. 17. 14. 1. Reg. 15. 1. Reg. 28. 8. 13 Mortuus eſt ergo Saul propter iniquitates ſuas, eò quòd prævaricatus ſit * mandatum Domini, quod præceperat, & non cuſtodierit illud: ſed * inſuper etiam pythoniſſam conſuluerit.

14 Nec ſperaverit in Domino: propter quod interfecit eum, & tranſtulit regnum ejus ad David filium Iſai.

C A P U T XI.

Unctus David in regem, expulſis ex arce Sionis Jebuſæis, habitavit in Jeruſalem ſtipatus potentiſſimis, ac ſtrenuiſſimis militibus, quorum heroica geſta narrantur: noluit David deſideratam bibere aquam, eò quòd cum fortium ſuorum periculo allata eſſet.

A * 1. Reg. 5. 1. 1 COngregatus eſt igitur omnis Iſrael ad David in Hebron, dicens: Os tuum ſumus, & caro tua.

2 Heri quoque, & nudiuſtertius, cùm adhuc regnaret Saul, tu eras, qui educebas, & introducebas Iſrael: tibi enim dixit Dominus Deus tuus: Tu paſces populum meum Iſrael, & tu eris princeps ſuper eum.

3 Venerunt ergo omnes majores natu Iſrael ad regem in Hebron: & iniit David cum eis fœdus coram Domino: unxeruntque eum regem ſuper Iſrael, juxta ſermonem Domini, quem locutus eſt in manu Samuel.

4 Abiit quoque David, & omnis Iſrael, in Jeruſalem: hæc eſt Jebus, ubi erant Jebuſæi habitatores terræ.

B 5 Dixeruntque, qui habitabant in Jebus ad David: Non ingredieris huc. Porrò David cepit arcem Sion, quæ eſt civitas David,

6 Dixitque: Omnis, qui percuſſerit Jebuſæum in primis, erit princeps, & dux. Aſcendit igitur primus Joab filius Sarviæ, & factus eſt princeps.

7 Habitavit autem David in arce, & idcircò appellata eſt civitas David.

8 Ædificavitque urbem in circuitu à Mello uſque ad gyrum. Joab autem reliqua urbis extruxit.

9 Proficiebatque David vadens, & creſcens, & Dominus exercituum erat cum eo.

10 * Hi principes virorum fortium David, qui adjuverunt eum, ut rex fieret ſuper omnem Iſrael, juxta verbum Domini, quod locutus eſt ad Iſrael. * 2. Reg. 23. 8.

11 Et iſte numerus robuſtorum David: Jesbaam filius Hachamoni princeps inter triginta: iſte levavit haſtam ſuam ſuper trecentos vulneratos una vice. C

12 Et poſt eum Eleazar filius patrui ejus Ahohites, qui erat inter tres potentes.

13 Iſte fuit cum David in Pheſdomim, quando Philiſthiim congregati ſunt ad locum illum in prælium: & erat ager regionis illius plenus hordeo, fugeratque populus à facie Philiſthinorum.

14 Hi ſteterunt in medio agri, & defenderunt eum: cùmque percuſſiſſent Philiſthæos, dedit Dominus ſalutem magnam populo ſuo.

15 Deſcenderunt * autem tres de triginta principibus ad petram, in qua erat David, ad ſpeluncam Odollam, quando Philiſthiim fuerant caſtrametati in valle Raphaim. * 2. Reg. 23. 13.

16 Porrò David erat in præſidio, & ſtatio Philiſthinorum in Bethlehem.

17 Deſideravit igitur David, & dixit: O ſi quis daret mihi aquam de ciſterna Bethlehem, quæ eſt in porta.

18 Tres ergo iſti per media caſtra Philiſthinorum perrexerunt, & hauſerunt aquam de ciſterna Bethlehem, quæ erat in porta, & attulerunt ad David, ut biberet: qui noluit, ſed magis libavit illam Domino, D

19 Dicens: Abſit, ut in conſpectu Dei mei hoc faciam, & ſanguinem iſtorum virorum bibam: quia in periculo animarum ſuarum attulerunt mihi aquam. Et ob hanc cauſam noluit bibere: hæc fecerunt tres robuſtiſſimi.

20 Abiſai quoque frater Joab ipſe erat princeps trium, & ipſe levavit haſtam ſuam contra trecentos vulneratos, & ipſe erat inter tres nominatiſſimus,

21 Et inter tres ſecundos inclitus, & princeps eorum: verumtamen uſque ad tres primos non pervenerat. E

22 Banajas filius Jojadæ viri robuſtiſſimi, qui multa opera perpetrarat, de Cabſeel: ipſe percuſſit duos Ariel Moab: & ipſe deſcendit, & interfecit leonem in media ciſterna tempore nivis.

23 Et ipſe percuſſit virum Ægyptium, cujus ſtatura erat quinque cubitorum, & habebat lanceam, ut liciatorium texentium: deſcendit igitur ad eum cum virga, & rapuit haſtã, quam tenebat manu, & interfecit eum haſta ſua.

24 Hæc fecit Banajas filius Jojadæ, qui erat inter tres robuſtos nominatiſſimus,

25 Inter triginta primus, verumtamen ad tres uſque non pervenerat: poſuit autem eum David ad auriculam ſuam.

26 Porrò fortiſſimi viri in exercitu, Aſahel F

frater

frater Joab, & Elchanan filius patrui ejus de Bethlehem,

27 Sammoth Arorites, Helles Phalonites:

28 Ira filius Acces Thecuites, Abiezer Anathothites;

29 Sobbochai Huſathites, Ilai Ahohites,

30 Maharai Netophathites, Heled filius Baana Netophathites,

31 Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin, Banaja Pharatonites,

32 Hurai de torrente Gaas, Abiel Arbathites, Azmoth Bauramites, Eliaba Salabonites.

33 Filii Aſſem Gezonites, Jonathan filius Sage Ararites,

G 34 Ahiam filius Sachar Ararites,

35 Eliphal filius Ur,

36 Hepher Mecherathites, Ahia Phelonites,

37 Heſro Carmelites, Naarai filius Asbai,

38 Joel frater Nathã, Mibahar filius Agarai.

39 Salec Ammonites, Naarai Berothites armiger Joab filii Sarviæ.

40 Ira Jethræus, Gareb Jethræus.

41 Urias Hethæus, Zabad filius Oholi,

42 Adina filius Siza Rubenites princeps Rubenitarum, & cum eo triginta:

43 Hanan filius Maacha, & Joſaphat Mathanites,

44 Ozia Aſtarothites, Samma, & Jehiel filii Hotham Arorites,

45 Jedihel filius Samri, & Joha frater ejus Thoſaites,

46 Eliel Mahumites, & Jeribai, & Joſaia filii Elneam, & Jethma Moabites, Eliel, & Obed, & Jaſiel de Maſobia,

C A P U T XII.

Qui David fuerãt ſequuti, cùm fugeret Saulem: & qui poſteà ex omnibus tribubus venerunt, ut eũ regẽ conſtituerent in Hebron.

A 1 HI quoque venerunt ad David in Siceleg, cùm adhuc fugeret Saul, filium Cis, qui erãt fortiſſimi, & egregii pugnatores,

2 Tendentes arcum, & utraque manu fundis ſaxa jacientes, & dirigentes ſagittas: de fratribus Saul ex Benjamin.

3 Principes Ahiezer, & Joas, filii Samaa, Gabaathites, & Jaziel, & Phallet filii Azmoth, & Baracha, & Jehu Anathotites.

4 Samajas quoq; Gabaonites fortiſſimus inter triginta, & ſuper triginta. Jeremias, & Jeheziel, & Johanam, & Jezabad Gaderothites.

5 Et Eluzai, & Jerimuth, & Baalia, & Samaria, & Saphatia Haruphites.

6 Elcana, & Jeſia, & Azareel, & Joezer, & Jesbaam de Carehim:

7 Joela quoque, & Zabadia, & filii Jeroham de Gedor.

B 8 Sed & de Gaddi transfugerunt ad David, cùm lateret in deſerto, viri robuſtiſſimi, & pugnatores optimi, tenentes clypeum, & haſtam: facies eorum quaſi facies leonis, & veloces quaſi capreæ in montibus.

9 Ezer princeps, Obdias ſecundus, Eliab tertius,

10 Maſmana quartus, Jeremias quintus,

11 Ethi ſextus, Eliel ſeptimus,

12 Johanan octavus, Elzebad nonus,

13 Jeremias decimus, Machbanai ũdecimus.

14 Hi de filiis Gad principes exercitus: noviſſimus centum militibus præerat, & maximus mille.

15 Iſti ſunt, qui tranſierunt Jordanem menſe primo, quando inundare conſuevit ſuper ripas ſuas; & omnes fugaverunt, qui morabantur in vallibus ad Orientalem plagam, & Occidentalem,

C 16 Venerunt autẽ & de Benjamin, & de Juda ad præſidium, in quo morabatur David.

17 Egreſſuſque eſt David obviam eis, & ait: Si pacificè veniſtis ad me, ut auxiliemini mihi, cor meum jungatur vobis; ſi autem inſidiamini mihi pro adverſariis meis, cum ego iniquitatem in manibus non habeam, videat Deus patrum noſtrorum, & judicet.

18 Spiritus verò induit Amaſai principem inter triginta, & ait: Tui ſumus, ò David, & tecum fili Iſai: pax, pax tibi, & pax adjutoribus tuis: te enim adjuvat Deus tuus. Suſcepit ergo eos David, & conſtituit principes turmæ.

19 Porrò de Manaſſe transfugerunt ad David, quando veniebat cum Philiſthiim adversùs Saul, ut pugnaret: & non dimicavit cum eis: * quia inito conſilio remiſerunt eum principes Philiſthinorum, dicentes: Periculo capitis noſtri revertetur ad dominum ſuum Saul. *1 Reg 29 4.

D 20 Quando igitur reverſus eſt in Siceleg, transfugerunt ad eum de Manaſſe Ednas, & Jozabad, & Jedihel, & Michael, & Ednas, & Jozabad, & Eliu, & Salathi, principes millium in Manaſſe.

21 Hi præbuerunt auxilium David adversùs latrunculos: omnes enim erant viri fortiſſimi; & facti ſunt principes in exercitu.

22 Sed & per ſingulos dies veniebant ad David ad auxiliandum ei, uſque dum fieret grandis numerus, quaſi exercitus Dei.

23 Iſte quoque eſt numerus principum exercitus, qui venerunt ad David, cùm eſſet in Hebron, ut transferrent regnum Saul ad eum juxta verbum Domini.

E 24 Filii Juda portantes clypeum, & haſtam ſex millia octingenti expediti ad prælium.

25 De filiis Simeon, virorum fortiſſimorum ad pugnandum ſeptem millia centum.

26 De filiis Levi, quatuor millia ſexcenti.

27 Jojada quoque princeps de ſtirpe Aaron & cum eo tria millia ſeptingenti.

28 Sadoc etiam puer egregiæ indolis, & domus patris ejus, principes viginti duo.

29 De filiis autem Benjamin fratribus Saul, tria millia: magna enim pars eorum adhuc ſequebatur domum Saul.

30 Porrò de filiis Ephraim viginti millia octingenti, fortiſſimi robore, viri nominati in cognationibus ſuis.

31 Et ex dimidia tribu Manaſſe, decem & octo millia, ſinguli per nomina ſua venerunt, ut conſtituerent regem David.

32 De filiis quoque Iſſachar viri eruditi, qui noverant ſingula tempora ad præcipiendum, quid facere deberet Iſrael, principes ducenti: omnis autem reliqua tribus eorum conſilium ſequebatur.

F 33 Porrò de Zabulon, qui egrediebantur ad prælium, & ſtabant in acie inſtructi armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxilium, non in corde duplici.

34 Et de Nephthali, principes mille: & cum eis inſtructi clypeo, & haſta, triginta & ſeptem millia.

35 De

35 De Dan etiam præparati ad prælium,
viginti octo millia ſexcenti,
36 Et de Aſer egredientes ad pugnam, & in
acie provocantes, quadraginta millia.
37 Trans Jordanem auté de filiis Ruben,&
de Gad, & dimidia parte tribus Manaſſe, in-
ſtructi armis bellicis, centum viginti millia.
G 38 Omnes iſti viri bellatores expediti ad
pugnandum, corde perfecto venerunt in He-
bron, ut conſtituerent regem David ſuper
univerſum Iſrael: ſed & omnes reliqui ex Iſ-
rael uno corde erant, ut rex fieret David.
39 Fueruntque ibi apud David tribus die-
bus comedentes, & bibentes: præparave-
rant enim eis fratres ſui.
40 Sed & qui juxta eos erant, uſque ad Iſſa-
char, & Zabulon, & Nephthali, afferebant
panes in aſinis,& camelis,& mulis, & bobus,
ad veſcendum: farinam, palathas,uvam paſ-
ſam, vinum, oleum,boves, arietes,ad omnem
copiam: gaudium quippe erat in Iſrael.

CAPUT XIII.

A Cariathiarim reducitur arca Domini de domo Abinadab, omni Iſrael cum David ante eam ludentibus: ſed quia Oza arcam contingens à Domino percuſſus eſt, avertit eam David in domum Obededom, cui & eo tempore benedixit Dominus.

A 1 INiit autem conſilium David cum tri-
bunis, & centurionibus, & univerſis
principibus,
2 Et ait ad omnem cœtum Iſrael: Si placet
vobis, & à Domino Deo noſtro egreditur
ſermo, quem loquor: mittamus ad fratres no-
ſtros reliquos in univerſas regiones Iſrael, &
ad Sacerdotes,& Levitas,qui habitant in ſub-
urbanis urbium, ut congregentur ad nos,
B 3 Et reducamus arcam Dei noſtri ad nos:
non enim requiſivimus eam in diebus Saul.
4 Et reſpondit univerſa multitudo, ut ita
fieret: placuerat enim ſermo omni populo.
5 Congregavit ergo David cunctū Iſrael, à
*1 Reg 6. 2. Sihor Ægypti, uſque dum ingrediaris Emath,
* ut adduceret arcam Dei de Cariathiarim.
6 Et aſcendit David, & omnis vir Iſrael ad
collem Cariathiarim,qui eſt in Juda,ut affer-
ret inde arcam Domini Dei ſedentis ſuper
cherubim, ubi invocatum eſt nomen ejus.
7 Impoſueruntque arcam Dei ſuper plau-
ſtrum novum, de domo Abinadab: Oza au-
tem, & frater ejus minabant plauſtrum.
C 8 Porrò David, & univerſus Iſrael, lude-
bant coram Deo omni virtute in canticis, &
in citharis, & pſalteriis, & tympanis, &
cymbalis, & tubis.
9 Cùm autem perveniſſent ad aream Chi-
don, tetendit Oza manum ſuam, ut ſuſten-
taret arcam: bos quippe laſciviens paululùm
inclinaverat eam.
10 Iratus eſt itaque Dominus contra Ozam,
& percuſſit eum, eò quòd tetigiſſet arcam:
& mortuus eſt ibi coram Domino.
D 11 Contriſtatuſque eſt David, eò quòd divi-
ſiſſet Dominus Ozam: vocavitque locum il-
lum: Diviſio Ozæ, uſque in præſentem diem.
12 Et timuit Deum tunc temporis, dicens:
Quomodò poſsū ad me introducere arcā Dei?
13 Et ob hanc cauſam non adduxit eam ad
ſe, hoc eſt, in civitatem David, ſed aver-
tit in domum Obededom Gethæi.
14 Manſit ergo arca Dei in domo Obede-
dom tribus menſibus: & benedixit Dominus
domui ejus, & omnibus, quæ habebat.

CAPUT XIV.

David acceptis à rege Tyri lignis, & artificibus ad extruendam ſibi domū, alias ducit uxores, ac multos genuit liberos, & conſulto Domino bis cædit Philiſthæos.

1 MIſit quoque Hiram rex Tyri nuntios A
ad David, & ligna cedrina, & 2 Reg.
artifices parietum, lignorumque: ut ædifi- 5. 11.
carent ei domum:
2 Cognovitq; David, quòd confirmaſſet eum
Dñs in regem ſuper Iſrael, & ſublevatum eſ-
ſet regnum ſuum ſuper populum ejus Iſrael.
3 * Accepit quoque David alias uxores in
Jeruſalem: genuitque filios, & filias. *2 Reg 5. 13.
4 Et hæc nomina eorum, qui nati ſunt ei B
in Jeruſalem: Samua, & Sobad, Nathan,
& Salomon,
5 Jebahar, & Eliſua, & Eliphalet,
6 Noga quoque, & Napheg, & Japhia,
7 Eliſama, & Baaliada, & Eliphalet.
8 * Audientes auté Philiſthiim eò quòd un- *2 Reg 5. 17.
ctus eſſet David in regem ſuper univerſum Iſ-
rael, aſcenderunt omnes, ut quærerēt eū: quod
cùm audiſſet David, egreſſus eſt obviam eis.
9 Porrò Philiſthiim venientes, diffuſi ſunt
in valle Raphaim.
10 Conſuluitque David Dominum, dicens: C
Si aſcendam ad Philiſthæos, & ſi trades eos
in manu mea? Et dixit ei Dominus: Aſcen-
de, & tradam eos in manu tua.
11 Cùmque illi aſcendiſſent in Baalphara-
ſim, percuſſit eos ibi David, & dixit: Divi-
ſit Deus inimicos meos per manum meam,
ſicut dividuntur aquæ: & idcircò vocatum
eſt nomen illius loci Baalpharaſim.
12 Dereliqueruntque ibi deos ſuos, quos
David juſſit exuri.
13 Alia etiam vice Philiſthiim irruerunt,
& diffuſi ſunt in valle.
14 Conſuluitque rurſum David Deum,& di- D
xit ei Deus: Non aſcendas poſt eos, recede ab
eis, & venies contra illos ex adverſo pyrorū.
15 Cùmque audieris ſonitum gradientis in
cacumine pyrorum, tunc egredieris ad
bellum. Egreſſus eſt enim Deus ante te,
ut percutiat caſtra Philiſthiim.
16 Fecit ergo David ſicut præceperat ei
Deus, & percuſſit caſtra Philiſthinorum,
de Gabaon uſque Gazera.
17 Divulgatumque eſt nomen David in uni-
verſis regionibus, & Dominus dedit pavo-
rem ejus ſuper omnes gentes.

CAPUT XV.

Parato tabernaculo, deducitur magno cum apparatu arca Dei in Jeruſalem, comitante omni Iſrael, ſacerdotibus verò, ac Levitis, juxta ſua officia miniſtrantibus: & Michol deſpicit David coram arca ſaltantem, indutum ſtola byſſina, & ephod lineo.

1 FEcit quoque ſibi domos in civitate Da-
vid: & ædificavit locum arcæ Dei, A
tetenditque ei tabernaculum.
2 Tunc dixit David: Illicitum eſt, ut à
quocumque portetur arca Dei niſi à Levitis,
quos elegit Dominus ad portandum eam, &
ad miniſtrandum ſibi uſque in æternum,

3 Congregavitque univerſum Iſrael in Jeruſalem, ut afferretur arca Dei in locum ſuum, quem præparaverat ei.

4 Necnon & filios Aaron, & Levitas.

5 De filiis Caath, Uriel princeps fuit, & fratres ejus centumviginti.

6 De filiis Merari, Aſaia princeps, & fratres ejus ducenti viginti.

7 De filiis Gerſom, Joel princeps, & fratres ejus centumtriginta.

8 De filiis Eliſaphan, Semejas princeps; & fratres ejus ducenti.

9 De filiis Hebron, Eliel princeps, & fratres ejus octoginta.

10 De filiis Oziel, Aminadab princeps; & fratres ejus centum duodecim.

B

11 Vocavitque David Sadoc, & Abiathar Sacerdotes, & Levitas, Uriel, Aſajam, Joel, Semejam, Eliel, & Aminadab.

12 Et dixit ad eos: Vos, qui eſtis principes familiarum Leviticarum, ſanctificamini cum fratribus veſtris, & afferte arcam Domini Dei Iſrael ad locum, qui ei præparatus eſt:

* Sap. 13.10.

13 * Ne ut à principio, quia non eratis præſentes, percuſſit nos Dominus; ſic & nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus.

14 Sanctificati ſunt ergo Sacerdotes, & Levitæ, ut portarent arcam Domini Dei Iſrael.

* Num. 5.15.6.

15 * Et tulerunt filii Levi arcam Dei, ſicut præceperat Moyſes juxta verbum Domini, humeris ſuis, in vectibus.

16 Dixitque David principibus Levitarum, ut conſtituerent de fratribus ſuis cantores in organis muſicorum, nablis videlicet, & lyris, & cymbalis, ut reſonaret in excelſis ſonitus lætitiæ.

17 Conſtitueruntque Levitas: Hemam filium Joel, & de fratribus ejus, Aſaph filium Barachiæ: de filiis verò Merari, fratribus eorum, Ethan filium Caſajæ.

C

18 Et cum eis fratres eorum: In ſecundo ordine, Zachariam, & Ben, & Jaziel, & Semiramoth, & Jahiel, & Ani, Eliab, & Benjamin, & Maaſiam, & Mathathiam, & Eliphalu, & Maceniam, & Obededom, & Jehiel, janitores.

19 Porrò cantores, Heman, Aſaph, & Ethan in cymbalis æneis concrepantes.

20 Zacharias autem, & Oziel, & Semiramoth, & Jahiel, & Ani, & Eliab, & Maaſias, & Banajas, in nablis cantabant.

21 Porrò Mathathias, & Eliphalu, & Macenias, & Obededom, & Jehiel, & Ozazin, in citharis pro octava canebant epinicion.

22 Chonenias autem princeps Levitarum prophetiæ præerat, ad præcinendam melodiam: erat quippe valde ſapiens.

23 Et Barachias, & Elcana, janitores arcæ.

24 Porrò Sebenias, & Joſaphat, & Nathanael, & Amaſai, & Zacharias, & Banajas, & Eliezer ſacerdotes clangebant tubis coram arca Dei: & Obededom, & Jehias, erant janitores arcæ.

D

* 2. Reg. 6. c. 18.

25 * Igitur David, & omnes majores natu Iſrael, & tribuni ierunt ad deportandam arcam fœderis Domini de domo Obededom, cum lætitia.

26 Cùmque adjuviſſet Deus Levitas, qui portabant arcam fœderis Domini, immolabantur ſeptem tauri, & ſeptem arietes.

27 Porrò David erat indutus ſtola byſſina, & univerſi Levitæ, qui portabant arcam, cantoreſque, & Chonenias princeps prophetiæ inter cantores: David autem etiam indutus erat ephod lineo.

28 Univerſuſque Iſrael deducebant arcam fœderis Domini in jubilo, & ſonitu buccinæ, & tubis, & cymbalis, & nablis, & citharis concrepantes.

29 Cùmque perveniſſet arca fœderis Domini uſque ad civitatem David, Michol filia Saul proſpiciens per feneſtram, vidit regem David ſaltantem, atque ludentem, & deſpexit eum in corde ſuo.

CAPUT XVI.

Conſtituta arca in tabernaculo fœderis, oblatiſque victimis, & populo a David benedicto, ordinantur varia Levitarum miniſteria coram arca, interpoſito cantico divinæ laudis.

1 Attulerunt igitur arcam Dei, & conſtituerunt eam in medio tabernaculi, quod tetenderat ei David: & obtulerunt holocauſta, & pacifica coram Deo. A * 2. Reg. 6.17.

2 Cùmque compleſſet David offerens holocauſta, & pacifica, benedixit populo in nomine Domini.

3 Et diviſit univerſis per ſingulos, à viro uſque ad mulierem, tortam panis, & partem aſſæ carnis bubulæ, & frixam oleo ſimilam.

4 Conſtituitque coram arca Domini de Levitis, qui miniſtrarent, & recordarentur operum ejus, & glorificarent, atque laudarent Dominum Deum Iſrael:

5 Aſaph principem: & ſecundum ejus Zachariam: Porrò Jahiel, & Semiramoth, & Jehiel, & Mathathiam, & Eliab, & Banajam, & Obededom: Jehiel ſuper organa pſalterii, & lyras: Aſaph autem, ut cymbalis perſonaret:

6 Banajam verò, & Jaziel ſacerdotes, canere tuba, jugiter coram arca fœderis Domini.

7 In illo die fecit David principem ad confitendum Domino Aſaph, & fratres ejus.

8 * Confitemini Domino, & invocate nomen ejus: notas facite in populis adinventiones ejus. * Pſal. 104.1. Iſa. 12. 4.

9 Cantate ei, & pſallite ei: & narrate omnia mirabilia ejus.

10 Laudate nomen ſanctum ejus: lætetur cor quærentium Dominum.

11 Quærite Dominum, & virtutem ejus: quærite faciem ejus ſemper. B

12 Recordamini mirabilium ejus, quæ fecit: ſignorum illius, & judiciorum oris ejus.

13 Semen Iſrael ſervi ejus: filii Jacob electi ejus.

14 Ipſe Dominus Deus noſter: in univerſa terra judicia ejus.

15 Recordamini in ſempiternum pacti ejus: ſermonis, quem præcepit in mille generationes.

16 Quem pepigit cum Abraham: & juramenti illius cum Iſaac.

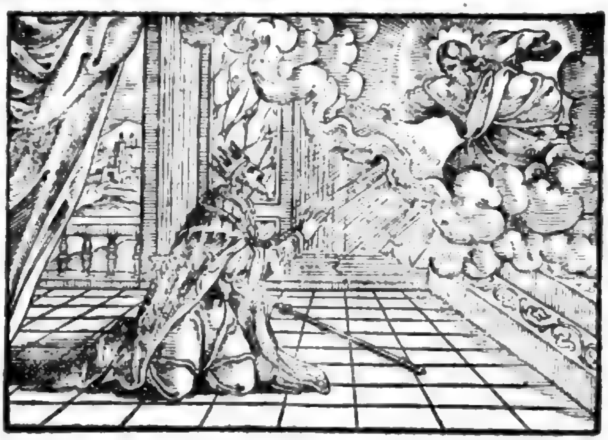
17 Et conſtituit illud Jacob in præceptum: & Iſrael in pactum ſempiternum,

18 Dicens: Tibi dabo terram Chanaan: funiculum hæreditatis veſtræ.

19 Cùm eſſent pauci numero, parvi & coloni ejus.

20 Et tranſierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum.

C 21 Non dimiſit quemquam calumniari eos,
ſed increpavit pro eis reges.
22 Nolite tangere Chriſtos meos : & in pro-
phetis meis nolite malignari.
23 Cantate Domino omnis terra : annun-
tiate ex die in diem ſalutare ejus.
24 Narrate in gentibus gloriam ejus : in
cunctis populis mirabilia ejus.
25 Quia magnus Dominus, & laudabilis
nimis : & horribilis ſuper omnes deos.
26 Omnes enim dii populorum, idola :
Dominus autem cœlos fecit.
27 Confeſſio, & magnificentia coram eo :
fortitudo, & gaudium in loco ejus.
28 Afferte Domino familiæ populorum: af-
ferte Domino gloriam, & imperium.
29 Date Domino gloriam nomini ejus, leva-
te ſacrificium, & venite in conſpectu ejus : &
adorate Dominum in decore ſancto.
30 Commoveatur à facie ejus omnis terra :
ipſe enim fundavit orbem immobilem.
31 Lætentur cœli, & exultet terra : & dicant
in nationibus, Dominus regnavit.
32 Tonet mare, & plenitudo ejus : exultent
agri, & omnia, quæ in eis ſunt.
33 Tunc laudabunt ligna ſaltus coram Do-
mino : quia venit judicare terram.
D 34 Confitemini Domino, quoniam bonus :
quoniam in æternum miſericordia ejus.
35 Et dicite : Salva nos, Deus ſalvator
noſter : & congrega nos, & erue de gen-
tibus, ut confiteamur nomini ſancto tuo,
& exultemus in carminibus tuis.
36 Benedictus Dominus Deus Iſrael ab æ-
terno uſque in æternum : & dicat omnis po-
pulus : Amen, & hymnum Domino.
37 Reliquit itaq; ibi coram arca fœderis Dñi
Aſaph, & fratres ejus, ut miniſtrarẽt in cõſpe-
ctu arcæ jugiter, per ſingulos dies, & vices ſuas.
38 Porrò Obededom, & fratres ejus ſexa-
ginta octo ; & Obededom filium Idithun, &
Hoſa, conſtituit janitores.
39 Sadoc autem Sacerdotem, & fratres ejus
ſacerdotes, coram tabernaculo Domini in
excelſo, quod erat in Gabaon,
40 Ut offerrent holocauſta Domino ſuper
altare holocautomatis jugiter, mane, & ve-
ſpere, juxta omnia, quæ ſcripta ſunt in lege
Domini, quam præcepit Iſraeli.
41 Et poſt eum Heman, & Idithum, & reli-
quos electos, unumquemque vocabulo ſuo,
ad confitendum Domino : Quoniam in æter-
num miſericordia ejus.
42 Heman quoque, & Idithun canentes tu-
ba, & quatientes cymbala, & omnia muſi-
corum organa, ad canendum Deo : filios au-
tem Idithun fecit eſſe portarios.
43 Reverſuſque eſt omnis populus in do-
mum ſuam : & David, ut benediceret
etiam domui ſuæ.

CAPUT XVII.

*Cogitanti David ædificare domum Domi-
no promittitur filius, qui illam ſit ædi-
ficaturus : unde David gratias agit,
Dei erga ſe bonitatem extollens.*

A 1 CUm autem habitaret David in domo
3 Reg. ſua, dixit ad Nathan prophetam : Ecce
7. 1. ego habito in domo cedrina : arca autem
fœderis Domini ſub pellibus eſt.
2 Et ait Nathan ad David : Omnia, quæ in
corde tuo ſunt, fac : Deus enim tecum eſt.
3 Igitur nocte illa factus eſt ſermo Dei
ad Nathan, dicens :
4 Vade, & loquere David ſervo meo : Hæc
dicit Dominus : Non ædificabis tu mihi
domum ad habitandum.
5 Neque enim manſi in domo, ex eo
tempore quo eduxi Iſrael, uſque ad diem
hanc : ſed fui ſemper mutans loca taber-
naculi, & in tentorio
6 Manens cum omni Iſrael. Numquid B
locutus ſum ſaltem uni judicum Iſrael,
quibus præceperam, ut paſcerent popu-
lum meum, & dixi : Quare non ædifica-
ſtis mihi domum cedrinam?
7 Nunc itaque ſic loqueris ad ſervum meum
David : Hæc dicit Dominus exercituum :
Ego tuli te, cùm in paſcuis ſequereris gre-
gem, ut eſſes dux populi mei Iſrael.
8 Et fui tecum, quocumque perrexiſti : &

inter-

interfeci omnes inimicos tuos coram te, feciqueque tibi nomen quaſi unius magnorum, qui celebrantur in terra.

9 Et dedi locum populo meo Iſrael: plantabitur; & habitabit in eo, & ultrà non commovebitur: nec filii iniquitatis atterent eos, ſicut a principio,

10 Ex diebus, quibus dedi judices populo meo Iſrael, & humiliavi univerſos inimicos tuos. Annuntio ergo tibi, quòd ædificaturus ſit tibi Dominus domum.

11 Cùmque impleveris dies tuos, ut vadas ad patres tuos, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod erit de filiis tuis: & ſtabiliam regnum ejus.

12 Ipſe ædificabit mihi domum, & firmabo ſolium ejus uſque in æternum.

13 Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium: & miſericordiam meam non auferam ab eo, ſicut abſtuli ab eo,

C qui ante te fuit.

14 Et ſtatuam eum in domo mea, & in regno meo uſque in ſempiternum: & thronus ejus erit firmiſſimus in perpetuum.

15 Juxta omnia verba hæc, & juxta univerſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad David.

16 Cùmque veniſſet rex David, & ſediſſet coram Domino, dixit: Quis ego ſum, Domine Deus, & quæ domus mea, ut præſtares mihi talia?

17 Sed & hoc parum viſum eſt in conſpectu tuo; ideòque locutus es ſuper domum ſervi tui etiam in futurum: & feciſti me ſpectabilem ſuper omnes homines, Domine Deus.

18 Quid ultrà addere poteſt David, cùm ita glorificaveris ſervum tuum, & cognoveris eum?

19 Domine, propter famulum tuum, juxta cor tuum feciſti omnem magnificẽtiam hanc, & nota eſſe voluiſti univerſa magnalia.

20 Domine, non eſt ſimilis tui; & non eſt alius Deus abſque te, ex omnibus, quos au-

D divimus auribus noſtris.

21 Quis enim eſt alius, ut populus tuus Iſrael; gens una in terra, ad quam perrexit Deus, ut liberaret, & faceret populum ſibi, & magnitudine ſua, atque terroribus ejiceret nationes à facie ejus, quem de Ægypto liberarat?

22 Et poſuiſti populum tuum Iſrael tibi in populum uſque in æternum, & tu, Domine factus es Deus ejus.

23 Nunc igitur, Domine, ſermo, quem locutus es famulo tuo, & ſuper domum ejus, confirmetur in perpetuum, & fac ſicut locutus es.

24 Permaneatque, & magnificetur nomen tuum uſque in ſempiternum, & dicatur: Dominus exercituum Deus Iſrael, & domus David ſervi ejus permanens coram eo.

25 Tu enim, Domine Deus meus, revelaſti auriculam ſervi tui, ut ædificares ei domum: & idcircò invenit ſervus tuus fiduciam, ut oret coram te.

26 Nunc ergo, Domine, tu es Deus: & locutus es ad ſervum tuum tanta beneficia.

27 Et cœpiſti benedicere domui ſervi tui, ut ſit ſemper coram te: te enim, Domine, benedicente benedicta erit in perpetuum.

CAPUT XVIII.

Prælia, & victoriæ David, & tributa gentibus impoſita, atque officiarii ejus.

1 FActum eſt autem poſt hæc, ut percuteret David Philiſthiim, & humiliaret eos, & tolleret Geth, & filias ejus, de manu Philiſthiim, A 2 Reg. 8. 1.

2 Percuteretque Moab, & fierent Moabitæ ſervi David, offerentes ei munera.

3 Eo tempore percuſſit David etiam Adarezer regem Soba regionis Hemath, quando perrexit, ut dilataret imperium ſuum uſque ad flumen Euphraten.

4 Cepit ergo David mille quadrigas ejus, & ſeptem millia equitum, ac viginti millia virorum peditum, ſubnervavitque omnes equos curruum, exceptis centum quadrigis, quas reſervavit ſibi.

5 Supervenit autem & Syrus Damaſcenus, B ut auxilium præberet Adarezer regi Soba, ſed & hujus percuſſit David viginti duo millia virorum.

6 Et poſuit milites in Damaſco, ut Syria quoque ſerviret ſibi, & offerret munera. Adjuvitque eum Dominus in cunctis, ad quæ perrexerat.

7 Tulit quoque David pharetras aureas, quas habuerunt ſervi Adarezer, & attulit eas in Jeruſalem.

8 Necnon de Thebath, & Chun, urbibus Adarezer, æris plurimum, de quo fecit Salomon mare æneum, & columnas, & vaſa ænea.

9 Quod cùm audiſſet Thou rex Hemath, C percuſſiſſe videlicet David omnem exercitum Adarezer regis Soba,

10 Miſit Adoram filium ſuum ad regem David, ut poſtularet ab eo pacem, & congratularetur ei, quòd percuſſiſſet, & expugnaſſet Adarezer: adverſarius quippe erat Thou Adarezer.

11 Sed & omnia vaſa aurea, & argentea, & ænea conſecravit David rex Domino, cum argento, & auro, quod tulerat ex univerſis gentibus, tam de Idumæa, & Moab, & filiis Ammon, quàm de Philiſthiim, & Amalec,

12 Abiſai verò filius Sarviæ percuſſit Edom in valle Salinarum, decem, & octo millia:

13 Et conſtituit in Edom præſidium, ut ſerviret Idumæa David: ſalvavitque Dominus D David in cunctis, ad quæ perrexerat.

14 Regnavit ergo David ſuper univerſum Iſraël, & faciebat judicium, atque juſtitiam cuncto populo ſuo.

15 Porrò Joab filius Sarviæ erat ſuper exercitũ, & Joſaphat filius Ahilud à commẽtariis.

16 Sadoc autem filius Achitob, & Ahimelec filius Abiathar, ſacerdotes: & Suſa, ſcriba:

17 Banajas quoque filius Jojadæ ſuper legiones Cerethi, & Phelethi: porrò filii David, primi ad manum regis.

CAPUT XIX.

Hanon rex Ammon, ſervis David, qui ad conſolandum de patris morte venerant contumelia affectis, à David invaditur, ac vincitur unà cum Syris auxiliaribus.

1 ACcidit autem ut moreretur Naas rex filiorum Ammon, & regnaret filius A 2 Reg. 10. 1.

ejus pro eo.

2 Dixitq; David: Faciam miſericordiam cũ

Hanon filio Naas : præſtitit enim mihi pater
ejus gratiam. Miſitque David nuntios ad con-
ſolandum eum ſuper morte patris ſui . Qui
cùm perveniſſent in terram filiorum Am-
mon , ut conſolarentur Hanon ,
3 Dixerunt principes filiorum Ammon ad
Hanon : Tu fortitan putas , quòd David ho-
noris cauſa in patrem tuum miſerit , qui con-
ſolentur te : nec animadvertis , quòd ut ex-
plorent , & inveſtigent, & ſcrutentur ter-
ram tuam , venerint ad te ſervi ejus.
4 Igitur Hanon pueros David decalvavit ,
& raſit , & præcidit tunicas eorum à natibus
uſque ad pedes , & dimiſit eos.
B 5 Qui cùm abiiſſent, & hoc mandaſſent Da-
vid, miſit in occurſum eorum (grandem enim
contumeliam ſuſtinuerant) & præcepit , ut
manerent in Jericho , donec creſceret bar-
ba eorum , & tunc reverterentur .
6 Videntes autem filii Ammon , quòd inju-
riam feciſſent David, tam Hanon, quàm reli-
quus populus, miſerunt mille talenta argenti,
ut conducerent ſibi de Meſopotamia , & de
Syria Maacha, & de Soba, currus, & equites .
7 Conduxeruntque triginta duo millia cur-
ruum, & regem Maacha cum populo ejus. Qui
cùm veniſſent , caſtrametati ſunt è regione
Medaba . Filii quoque Ammon congregati
de urbibus ſuis venerunt ad bellum .
C 8 Quod cùm audiſſet David , miſit Joab, &
omnem exercitum virorum fortium :
9 Egreſſique filii Ammon , direxerunt
aciem juxta portam civitatis : reges autem,
qui ad auxilium ejus venerant , ſeparatum
in agro ſteterunt.
10 Igitur Joab , intelligens bellum ex
adverſo, & poſt tergum contra ſe fieri ,
elegit viros fortiſſimos de univerſo Iſrael ,
& perrexit contra Syrum.
11 Reliquam autem partem populi dedit
ſub manu Abiſai fratris ſui, & perrexe-
runt contra filios Ammon .
12 Dixitque . Si vicerit me Syrus , auxilio
eris mihi : Si autem ſuperaverint te filii Am-
mon , ero tibi in præſidium .
13 Cõfortare, & agamus viriliter pro popu-
lo noſtro, & pro urbibus Dei noſtri : Dñs au-
tem, quod in conſpectu ſuo bonum eſt, faciet.
D 14 Perrexit ergo Joab, & populus, qui cũ eo
erat, contra Syrum ad prælium : & fugavit eos.
15 Porrò filii Ammon videntes, quòd fugiſ-
ſet Syrus , ipſi quoque fugerunt Abiſai fra-
trem ejus, & ingreſſi ſunt civitatem : rever-
ſuſque eſt etiam Joab in Jeruſalem .
16 Videns autem Syrus , quòd cecidiſſet co-
ram Iſrael , miſit nuntios , & adduxit Syrum ,
qui erat trans fluvium : Sophac autem prin-
ceps militiæ Adarezer , erat dux eorum .
17 Quod cùm nuntiatum eſſet David , con-
gregavit univerſum Iſrael , & tranſivit Jorda-
nem , irruitque in eos , & direxit ex adverſo
aciem , illis contrà pugnantibus .
18 Fugit autem Syrus Iſrael : & interfe-
cit David de Syris ſeptem millia curruum,
& quadraginta millia peditum , & Sophac
exercitus principem.
19 Videntes autem ſervi Adarezer ſe ab Iſ-
rael eſſe ſuperatos , transfugerunt ad David
& ſervierunt ei : noluitque ultrà Syria auxi-
lium præbere filiis Ammon .

CAPUT XX.

Bella à David proſpere acta adversùm Ammonitas, ac Philiſthæos : & in his occiduntur prodigioſi gigantes.

1 FActum eſt autem poſt anni circulum, eo A
tempore , quo ſolent reges ad bella 2 Reg.
procedere , congregavit Joab exercitum , & 10. 7.
robur militiæ , & vaſtavit terram filiorũ Am- 12. 1.
mon : perrexitque , & obſedit Rabba : porrò
David manebat in Jeruſalem , quando Joab
percuſſit Rabba , & deſtruxit eam .
2 Tulit autem David coronam Melchon B
de capite ejus , & invenit in ea auri pon-
do talentum , & pretioſiſſimas gemmas ,
fecitque ſibi inde diadema : manubias quo-
que urbis plurimas tulit .
3 Populum autem , qui erat in ea, eduxit :
& fecit ſuper eos tribulas , & trahas , & fer-
rata carpenta tranſire , ita ut diſſecarentur ,
& contererentur : ſic fecit David cunctis urbi-
bus filiorum Ammon : & reverſus eſt cum
omni populo ſuo in Jeruſalem .
4 *Poſt hæc initum eſt bellum in Gazer ad- C
verſum Philiſthæos : in quo percuſſit Sobo- *2 Reg.
chai Huſathites, Saphai de genere Rapham, 21. 18.
& humiliavit eos.
5 Aliud quoque bellum geſtum eſt adverſus
Philiſthæos : in quo percuſſit Adeodatus fi-
lius Saltus Bethlehemites fratrem Goliath
Gethæi , cujus haſta lignum erat quaſi licia-
torium texentium .
6 Sed & aliud bellum accidit in Geth , in D
quo fuit homo longiſſimus , ſenos habens
digitos , id eſt , ſimul vigintiquatuor : qui &
ipſe de Rapha fuerat ſtirpe generatus .
7 Hic blaſphemavit Iſrael : & percuſſit eum
Jonathan filius Saama fratris David. Hi ſunt
filii Rapha in Geth , qui ceciderunt in manu
David , & ſervorum ejus .

CAPUT XXI.

David populum numerando Deum offendit , peſte , quam ex tribus elegerat , percutiuntur plurima millia , donec Deum oratione placaret , & altare in area Ornam Jebuſæi erigeret .

1 COnſurrexit autem Satan contra Iſrael :
& cõcitavit David, ut numeraret Iſrael.
2 Dixitque David ad Joab, & ad principes A
populi . Ite, & numerate Iſrael à Berſabee uſq; 2 Reg.
Dan : & afferte mihi numerum , ut ſciam . 24. 1.
3 Reſponditque Joab : Augeat Dominus po- Infra
pulum ſuum centuplum, quàm ſunt : nonne, 27. 24.
domine mi rex , omnes ſervi tui ſunt? quare
hoc quærit dominus meus , quod in pecca-
tum reputetur Iſrael?
4 Sed ſermo regis magis prævaluit : egreſ-
ſuſque eſt Joab , & circuivit univerſum Iſ-
rael : & reverſus eſt Jeruſalem .
5 Deditque David numerum eorum , quos
circuierat : & inventus eſt omnis numerus Iſ-
rael , mille millia , & centum millia virorum
educentium gladium : de Juda autem qua-
dringenta ſeptuaginta millia bellatorum .
6 Nam Levi , & Benjamin non numera-
vit : eò quod Joab invitus exequeretur re-
gis imperium .
7 Diſplicuit autem Deo , quod juſſum
erat : & percuſſit Iſrael .
8 Dixitque David ad Deum : Peccavi nimis,
ut hoc facerem : obſecro , aufer iniquitatem

Digitized by Google

ſervi tui, quia inſipienter egi.
B 9 Et locutus eſt Dominus ad Gad Videntem Davidis, dicens:
10 Vade, & loquere ad David, & dic ei: Hęc dicit Dominus: Trium tibi optionem do: unum, quod volueris, elige, & faciam tibi.
*2 Regum 24. 1. 11 Cùmque veniſſet Gad ad David, * dixit ei: Hæc dicit Dominus: Elige, quod volueris:
12 Aut tribus annis famem: aut tribus menſibus te fugere hoſtes tuos, & gladium eorum non poſſe evadere: aut tribus diebus gladium Dñi, & peſtilentiam verſari in terra, & angelũ Dñi interficere in univerſis finibus Iſrael: nũc igitur vide, quid reſpondeam ei qui miſit me.
13 Et dixit David ad Gad: Ex omni parte me anguſtię premunt, ſed melius mihi eſt, ut incidam in manus Domini, quia multæ ſunt miſerationes ejus, quàm in manus hominum.
14 Miſit ergo Dominus peſtilentiam in Iſrael: & ceciderunt de Iſrael ſeptuaginta millia virorum.
15 Miſit quoque angelum in Jeruſalem, ut percuteret eam: cùmque percuteretur, vidit Dñs, & miſertus eſt ſuper magnitudine mali. & imperavit angelo, qui percutiebat: Sufficit, jam ceſſet manus tua. Porrò angelus Domini ſtabat juxta aream Ornan Jebuſæi.
C 16 Levanſque David oculos ſuos vidit angelum Domini ſtantem inter cœlum, & terram, & evaginatum gladium in manu ejus, & verſum contra Jeruſalem: & ceciderunt, tam ipſe quàm majores natu veſtiti ciliciis, proni in terram.
17 Dixitq; David ad Deum: Nonne ego ſum, qui juſſi, ut numeraretur populus? Ego, qui peccavi: ego, qui malum feci: iſte grex quid commeruit? Domine Deus meus, vertatur obſecro, manus tua in me, & in domum patris mei: populus autem tuus non percutiatur.
18 Angelus autem Domini pręcepit Gad, ut diceret Davidi, ut aſcenderet, extrueretque altare Domino Deo in area Ornan Jebuſæi.
19 Aſcendit ergo David juxta ſermonẽ Gad quem locutus ei fuerat ex nomine Domini.
20 Porrò Ornan cùm ſuſpexiſſet, & vidiſſet angelum, quatuorque filii ejus cum eo, abſconderunt ſe: nam eo tempore terebat in area triticum.
21 Igitur cùm veniret David, ad Ornan conſpexit eum Ornan, & proceſſit ei obviàm de area, & adoravit eum pronus in terram.
22 Dixitque ei David: Da mihi locum areæ tuæ, ut ædificem in ea altare Domino, ita ut quantum valeat argenti accipias, & ceſſet plaga à populo.
D 23 Dixit autem Ornan ad David: Tolle, & faciat dominus meus rex quodcumque ei placet: ſed & boves do in holocauſtum, & tribulas in ligna, & triticum in ſacrificium: omnia libens præbebo.
24 Dixitque ei rex David: Nequaquam ita fiet, ſed argentum dabo quantum valet: Neque enim tibi auferre debeo, & ſic offerre Domino holocauſta gratuita.
25 Dedit ergo David Ornan pro loco ſiclos auri juſtiſſimi ponderis ſexcentos.
*2. Paral. 3. 1. 26 * Et ædificavit ibi altare Domino: obtulitque holocauſta, & pacifica, & invocavit Dominum, & exaudivit eum in igne de cœlo ſuper altare holocauſti.
27 Præcepitque Dominus angelo: & convertit gladium ſuum in vaginam.
28 Protinus ergo David, videns quòd exaudiſſet eum Dominus in area Ornan Jebuſæi, immolavit ibi victimas.
29 Tabernaculum autem Domini, * quod fecerat Moyſes in deſerto, & altare holocauſtorum, ea tempeſtate erat in excelſo Gabaon. *Exo. 36. 2
30 Et non prævaluit David ire ad altare, ut ibi obſecraret Deum: nimio enim fuerat timore perterritus, videns gladium angeli Domini.

CAPUT XXII.

Præparat David neceſſaria ad ædificandum templum Domini, quod Salomoni præcepit ut extruat, Deumque ſemper ſedulò colat, exhortans principes, ut illi ſint auxilio.

1 DIxitque David: Hæc eſt domus Dei, & hoc altare in holocauſtum Iſrael. A 2. Par. 3. 1.
2 Et præcepit, ut congregarentur omnes proſelyti de terra Iſrael, & conſtituit ex eis latomos ad cædendos lapides, & poliendos, ut ædificaretur domus Dei.
3 Ferrum quoq; plurimum ad clavos januarum, & ad commiſſuras, atq; juncturas præparavit David: & æris pondus innumerabile.
4 Ligna quoq; cedrina nõ poterant æſtimari, quæ Sidonii, & Tyrii deportaverũt ad David.
5 Et dixit David: Salomon filius meus puer parvulus eſt, & delicatus, domus autem, quam ædificari volo Domino, talis eſſe debet, ut in cunctis regionibus nominetur: præparabo ergo ei neceſſaria. Et ob hanc cauſam ante mortem ſuam omnes præparavit impenſas.
6 Vocavitque Salomonem filium ſuum: & præcepit ei, ut ædificaret domum Domino Deo Iſrael. B
7 Dixitque David ad Salomonem: Fili mi, voluntatis meæ fuit, ut ædificarem domum nomini Domini Dei mei.
8 Sed factus eſt ſermo Domini ad me dicens: Multum ſanguinem effudiſti, & plurima bella bellaſti: non poteris ędificare domum nomini meo, tanto effuſo ſanguine coram me.
9 Filius, qui naſcetur tibi, erit vir quietiſſimus: faciam enim eum requieſcere ab omnibus inimicis ſuis per circuitum: & ob hanc cauſam Pacificus vocabitur: & pacem, & otium dabo in Iſrael cunctis diebus ejus.
10 * Ipſe ædificabit domum nomini meo, & ipſe erit mihi in filium, & ego ero illi in patrem: firmaboque ſolium regni ejus ſuper Iſrael in æternum.
11 Nunc ergo, fili mi, ſit Dominus tecum, & proſperare, & ædifica domum Domino Deo tuo, ſicut locutus eſt de te. *2. Reg. 7. 13. 3. Reg. 5. 5. Hebr. 1. 5.
12 Det quoque tibi Dominus prudentiam, & ſenſum, ut regere poſſis Iſrael, & cuſtodire legem Domini Dei tui.
13 Tunc enim proficere poteris, ſi cuſtodieris mandata, & judicia, quæ præcepit Dominus Moyſi, ut doceret Iſrael: confortare, & viriliter age, ne timeas, neque paveas. C
14 Ecce ego in paupertate mea præparavi impenſas domus domini, auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum: æris verò, & ferri non eſt pondus, vincitur enim numerus magnitudine: ligna, & lapides præparavi ad univerſa impendia.

D 15 Habes quoque plurimos artifices, latomos, & cæmentarios, artificeſque lignorum, & omnium artium ad faciendum opus prudentiſſimos,
16 In auro, & argento, & ære, & ferro, cujus non eſt numerus. Surge igitur, & fac, & erit Dominus tecum.
17 Præcepit quoque David cunctis principibus Iſrael, ut adjuvarent Salomonem filium ſuum.
18 Cernitis, inquiens, quòd Dominus Deus veſter vobiſcum ſit, & dederit vobis requiem per circuitum, & tradiderit omnes inimicos veſtros in manus veſtras, & ſubjecta ſit terra coram Domino, & coram populo ejus.
19 Præbete igitur corda veſtra, & animas veſtras, ut quæratis Dominum Deum veſtrum, & conſurgite, & ædificate ſanctuarium Domino Deo, ut introducatur arca fœderis Domini, & vaſa Domino conſecrata, in domum, quæ ædificatur nomini Domini.

CAPUT XXIII.

David ſenex, Salomone rege deſignato, numeratorum Levitarum officia deſignat; Moyſique filii Levitis annumerantur.

A 1 IGitur David ſenex, & plenus dierum, regem conſtituit Salomonem filium ſuum ſuper Iſrael.
2 Et congregavit omnes principes Iſrael, & ſacerdotes, atque Levitas.
3 Numeratique ſunt Levitæ à triginta annis, & ſupra: & inventa ſunt triginta octo millia virorum.
4 Ex his electi ſunt, & diſtributi in miniſterium domus Domini, viginti quatuor millia: præpoſitorum autem, & judicum, ſex millia.
5 Porro quatuor millia janitores: & totidem pſaltes canentes Domino in organis, quæ fecerat ad canendum.
* Sup. 6. 1. 6 * Et diſtribuit eos David per vices filiorum Levi, Gerſon videlicet, & Caath, & Merari.
7 Filii Gerſon: Leedan, & Semei.
8 Filii Leedan: princeps Jahiel, & Zethan, & Joel, tres.
B 9 Filii Semei: Salomith, & Hoſiel, & Aran, tres: iſti principes familiarum Leedan.
10 Porrò filii Semei, Leheth, & Ziza, & Jaus, & Baria: iſti filii Semei, quatuor.
11 Erat autem Leheth prior, Ziza ſecundus: porrò Jaus, & Baria non habuerunt plurimos filios, & idcircò in una familia, unaque domo computati ſunt.
12 Filii Caath: Amram, & Iſaar, Hebron, & Oziel, quatuor.
* Sup. 6. 3. Heb. 5. 4. 13 * Filii Amram: Aaron, & Moyſes. * Separatuſque eſt Aaron, ut miniſtraret in Sancto ſanctorum, ipſe, & filii ejus in ſempiternum, & adoleret incenſum Domino ſecundum ritum ſuum, ac benediceret nomini ejus in perpetuum.
14 Moyſi quoque hominis Dei filii annumerati ſunt in tribu Levi.
* Exo. 2. 22 15 Filii * Moyſi: Gerſom, & Eliezer.
16 Filii Gerſom: Subuel primus.
C 17 Fuerunt autem filii Eliezer: Rohobia primus: & non erant Eliezer filii alii. Porrò filii Rohobia multiplicati ſunt nimis.
18 Filii Iſaar: Salomith primus.
19 Filii Hebron: Jeriau primus, Amarias ſecundus, Jahaziel tertius, Jecmaan quartus.
20 Filii Oziel: Micha primus, Jeſia ſecundus.
21 Filii Merari: Moholi, & Muſi. Filii Moholi: Eleazar, & Cis.
22 Mortuus eſt autem Eleazar, & non habuit filios, ſed filias: acceperuntque eas filii Cis fratres earum.
23 Filii Muſi: Moholi, & Eder, & Jerimoth tres.
24 Hi filii Levi in cognationibus, & familiis ſuis, principes per vices, & numerum capitum ſingulorum: qui faciebant opera miniſterii domus Domini, à viginti annis, & ſupra.
25 Dixit enim David: Requiem dedit Dominus Deus Iſrael populo ſuo, & habitationem Jeruſalem uſque in æternum.
26 Nec erit officii Levitarum, ut ultra portent tabernaculum, & omnia vaſa ejus ad miniſtrandum.
27 Juxta præcepta quoque David noviſſima, ſupputabitur numerus filiorum Levi à viginti annis, & ſupra.
28 Et erunt ſub manu filiorum Aaron in cultum domus Domini, in veſtibulis, & in exedris, & in loco purificationis, & in ſanctuario, & in univerſis operibus miniſterii templi Domini. D
29 Sacerdotes autem, ſuper panes propoſitionis, & ad ſimilæ ſacrificium, & ad lagana azyma, & ſartaginem, & ad torrendum, & ſuper omne pondus, atque menſuram.
30 Levitæ verò, ut ſtent manè ad confitendum, & canendum Domino: ſimiliterque ad veſperam,
31 Tam in oblatione holocauſtorum Domini, quàm in ſabbatis, & Calendis, & ſolemnitatibus reliquis, juxta numerum, & cæremonias uniuſcujuſque rei, jugiter coram Domino.
32 Et cuſtodiant obſervationes tabernaculi fœderis, & ritum ſanctuarii, & obſervationem filiorum Aaron fratrum ſuorum: ut miniſtrent in domo Domini.

CAPUT XXIV.

Familiarum Eleazar, & Ithamar claſſes, ſeu vices viginti quatuor in miniſterio Domini à David deſtinantur, reliquarumque Levitarum familiæ ſimiliter ſorte diſtribuuntur.

1 POrrò filii Aaron hæ partitiones erant: filii Aaron: Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar. A
2 *Mortui ſunt autem Nadab, & Abiu ante patrem ſuum abſque liberis: ſacerdotioque functus eſt Eleazar, & Ithamar. * Lev. 10. 1. Num. 3. 4.
3 Et diviſit eos David, id eſt, Sadoc de filiis Eleazari, & Ahimelech de filiis Ithamar, ſecundum vices ſuas, & miniſterium.
4 Inventique ſunt multò plures filii Eleazar in principibus viris, quam filii Ithamar. Diviſit autem eis, hoc eſt filiis Eleazar, principes per familias ſedecim: & filiis Ithamar per familias, & domos ſuas octo.
5 Porrò diviſit utraſque inter ſe familias ſortibus: erant enim principes ſanctuarii, &

Digitized by Google

principes Dei, tam de filiis Eleazar, quàm de filiis Ithamar.

B 6 Deſcripſitque eos Semejas filius Nathanael ſcriba Levites, coram rege, & principibus, & Sadoc ſacerdote, & Ahimelech filio Abiathar, principibus quoque familiarum ſacerdotalium, & Leviticarum: unam domum, quæ cæteris præerat, Eleazar: & alteram domum, quæ ſub ſe habebat cæteros, Ithamar.

7 Exivit autem ſors prima Jojarib, ſecunda Jedei,

8 Tertia Harim, quarta Seorim,

9 Quinta Melchia, ſexta Maiman,

10 Septima Accos, octava Abia,

11 Nona Jeſua, decima Sechenia,

12 Undecima Eliaſib, duodecima Jacim,

13 Tertiadecima Hoppha, decimaquarta Isbaab,

14 Decimaquinta Belga, decimaſexta Emmer,

15 Decimaſeptima Hezir, decimaoctava Aphſes,

16 Decimanona Pheteja, vigeſima Hezechiel,

17 Vigeſimaprima Jachin, vigeſimaſecunda Gamul,

C 18 Vigeſimatertia Dalajau, vigeſimaquarta Maaziau.

19 Hę vices eorum ſecundùm miniſteria ſua, ut ingrediantur domum Domini, & juxta ritum ſuum ſub manu Aaron patris eorum, ſicut præceperat Dominus Deus Iſrael.

20 Porrò filiorum Levi, qui reliqui fuerant, de filiis Amran erat Subael, & de filiis Subael, Jehedeja.

21 De filiis quoq; Rohobiæ princeps Jeſias.

22 Iſaari verò filius Salemoth, filiuſque Salemoth Jahath:

23 Filiuſque ejus Jeriau primus, Amarias ſecundus, Jahaziel tertius, Jecmaan quartus.

24 Filius Oziel, Micha: filius Micha, Samir.

D 25 Frater Micha, Jeſia: filiuſque Jeſiæ, Zacharias.

26 Filii Merari: Moholi, & Muſi. Filius Oziau: Benno.

27 Filius quoque Merari: Oziau, & Soam, & Zachur, & Hebri.

28 Porrò Moholi filius Eleazar, qui non habebat liberos.

29 Filius verò Cis, Jerameel.

30 Filii Muſi: Moholi, Eder, & Jerimoth: iſti filii Levi ſecundum domos familiarum ſuarum.

31 Miſeruntque & ipſi ſortes contra fratres ſuos filios Aaron, coram David rege, & Sadoc & Ahimelech, & principibus familiarum Sacerdotalium, & Leviticarum, tam majores, quàm minores: omnes ſors ęqualiter dividebat.

CAPUT XXV.

Ex filiis Aſaph, Heman, & Idithun cantoribus, pſaltis, ac citharœdis viginti quatuor familiæ, ac vices ſorte diſtribuuntur.

A 1 IGitur David, & magiſtratus exercitus, ſegregaverunt in miniſterium filios Aſaph, & Heman, & Idithun: qui prophetarent in citharis, & pſalteriis, & cymbalis, ſecundùm numerũ ſuum dedicato ſibi officio ſervientes.

2 De filiis Aſaph: Zacchur, & Joſeph, & Nathania, & Aſarela filii Aſaph: ſub manu Aſaph prophetantis juxta regem.

3 Porrò Idithun: filii Idithun, Godolias, Sori, Jeſejas, & Haſabias, & Mathathias ſex ſub manu patris ſui Idithũ, qui in cithara prophetabat ſuper confitentes, & laudantes Dñm.

4 Heman quoq; filii Hemã, Bocciau, Mathaniau, Oziel, Subuel, & Jerimoth, Hananias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, & Romemthiezer & Jeſbacaſſa, Mellothi, Othir, Mahazioth: B

5 Omnes iſti filii Heman Videntis regis in ſermonibus Dei, ut exaltaret cornu: deditque Deus Heman filios quatuordecim, & filias tres.

6 Univerſi ſub manu patris ſui ad cantandum in templo Domini diſtributi erant, in cymbalis, & pſalteriis, & citharis, in miniſteria domus Domini juxta regem: Aſaph videlicet, & Idithun, & Heman.

7 Fuit autem numerus eorum cum fratribus ſuis, qui erudiebant canticum Domini, cuncti doctores, ducenti octoginta octo.

8 Miſeruntque ſortes per vices ſuas, ex æquo tam major, quàm minor, doctus pariter, & indoctus.

9 Egreſſaque eſt ſors prima Joſeph, qui erat de Aſaph. Secunda Godoliæ, ipſi, & filiis ejus, & fratribus ejus duodecim. C

10 Tertia Zachur, filiis, & fratribus ejus duodecim.

11 Quarta Iſari, filiis, & fratribus ejus duodecim.

12 Quinta Nathaniæ, filiis, & fratribus ejus duodecim.

13 Sexta Bocciau, filiis, & fratribus ejus duodecim.

14 Septima Iſreela, filiis, & fratribus ejus duodecim.

15 Octava Jeſajæ, filiis, & fratribus ejus duodecim.

16 Nona Mathaniæ, filiis, & fratribus ejus duodecim.

17 Decima Semejæ, filiis, & fratribus ejus duodecim.

18 Undecima Azareel, filiis, & fratribus ejus duodecim.

19 Duodecima Haſabiæ, filiis, & fratribus ejus duodecim.

20 Tertiadecima Subael, filiis, & fratribus ejus duodecim.

21 Quartadecima Mathathiæ, filiis, & fratribus ejus duodecim. D

22 Quintadecima Jerimoth, filiis, & fratribus ejus duodecim.

23 Sextadecima Hananiæ, filiis, & fratribus ejus duodecim.

24 Septimadecima Jeſbacaſſe, filiis, & fratribus ejus duodecim.

25 Octavadecima Hanani, filiis, & fratribus ejus duodecim.

26 Nonadecima Mellothi, filiis, & fratribus ejus duodecim.

27 Vigeſima Eliatha, filiis, & fratribus ejus duodecim.

28 Vigeſimaprima Othir, filiis, & fratribus ejus duodecim.

29 Vigeſimaſecunda Geddelthi, filiis, & fratribus ejus duodecim.

30 Vigeſimatertia Mahazioth, filiis, & fratribus ejus duodecim.

31 Vigeſimaquarta Romemthiezer, filiis, & fratribus ejus duodecim.

Digitized by Google

C A P U T XXVI.

Templi janitores ex Levitis variæ claſses deſignantur, & quæ porta a qua familia ſit cuſtodienda ſorte diſponitur, item qui theſauros, & vaſa ſacra cuſtodiant.

A 1 DIviſiones autem janitorum: de Coritis Meſelemia, filius Core, de filiis
Aſaph.
2 Filii Meſelemiæ: Zacharias primogenitus, Jadihel ſecundus, Zabadias tertius,
Jathanael quartus,
3 Ælam quintus, Johanan ſextus, Elioenai ſeptimus.
4 Filii autem Obededom: Semeias primogenitus, Jozabad ſecundus, Joaha tertius,
Sachar quartus, Nathanael quintus,
5 Ammiel ſextus, Iſſachar ſeptimus, Phollathi octavus: quia benedixit illi Dominus.
6 Semei autem filio ejus nati ſunt filii, præfecti familiarũ ſuarũ: erant enim viri fortiſſimi.
7 Filii ergo Semejæ: Othni, & Raphael, & Obed, Elzabad, fratres ejus viri fortiſſimi:
Eliu quoque, & Samachias.
8 Omnes hi de filiis Obededom: ipſi, & filii, & fratres eorum fortiſſimi ad miniſtrandum, ſexaginta duo de Obededom.
9 Porrò Meſelemiæ filii, & fratres eorum robuſtiſſimi, decem & octo.
B 10 De Hoſa autem, id eſt, de filiis Merari: Semri princeps (non enim habuerat primogenitum, & idcircò poſuerat eum pater ejus in principem)
11 Helcias ſecundus, Tabelias tertius, Zacharias quartus: omnes hi filii & fratres Hoſa, tredecim.
12 Hi diviſi ſunt in janitores, ut ſemper principes cuſtodiarum, ſicut & fratres eorum, miniſtrarent in domo Domini.
13 Miſſæ ſunt ergo ſortes ex æquo, & parvis, & magnis, per familias ſuas in unamquamque portarum.
14 Cecidit ergo ſors orientalis, Selemiæ. Porrò Zachariæ filio ejus, viro prudentiſſimo, & erudito, ſortitò obtigit plaga Septentrionalis.
15 Obededom verò, & filiis ejus ad Auſtrum: in qua parte domus erat ſeniorum concilium.
16 Sephim, & Hoſa ad Occidentem, juxta portam, quæ ducit ad viam aſcenſionis: cuſtodia contra cuſtodiam.
17 Ad Orientem verò Levitæ ſex: & ad Aquilonem quatuor per diem: atque ad Meridiem ſimiliter in die quatuor: & ubi erat concilium, bini, & bini.
18 In cellulis quoque janitorum ad Occi-
C dentem quatuor in via, binique per cellulas.
19 Hæ ſunt diviſiones janitorum, filiorum Core, & Merari.
20 Porrò Achias erat ſuper theſauros domus Dei, & vaſa ſanctorum.
21 Filii Ledan, filii Gerſonni: de Ledã principes familiarum, Ledã, & Gerſonni, Jehieli.
22 Filii Jehieli: Zathan, & Joel fratres ejus, ſuper theſauros domus Domini,
23 Amramitis, & Iſaaritis, & Hebronitis, & Ozihelitis.
24 Subael autem filius Gerſom, filii Moyſi, præpoſitus theſauris.
25 Fratres quoque ejus Eliezer, cujus filius Rahabia, & hujus filius Iſaias, & hujus filius Joram, hujus quoque filius Zechri, & hujus filius Selemith.
26 Ipſe Selemith, & fratres ejus, ſuper theſauros ſanctorum, quæ ſanctificavit David rex, & principes familiarum, & tribuni, & centuriones, & duces exercitus
27 De bellis, & manubiis præliorum, quæ conſecraverant ad inſtaurationem, & ſupellectilem templi Domini. D
28 Hæc autem univerſa ſanctificavit Samuel Videns, & Saul filius Cis, & Abner filius Ner, & Joab filius Sarviæ: omnes, qui ſanctificaverant ea per manum Selemith, & fratrum ejus.
29 Iſaaritis verò præerat Chonenias, & filii ejus, ad opera forinſecùs ſuper Iſrael, ad docendum, & judicandum eos.
30 Porrò de Hebronitis Haſabias, & fratres ejus viri fortiſſimi, mille ſeptingenti præerant Iſraeli trans Jordanem contra Occidentem, in cunctis operibus Domini, & in miniſterium regis.
31 Hebronitarum autem princeps fuit Jeria, ſecundùm familias, & cognationes eorũ. Quadrageſimo anno regni David recenſiti ſunt, & inventi ſunt viri fortiſſimi in Jazer Galaad,
32 Fratreſq; ejus robuſtioris ætatis, duo millia ſeptingenti principes familiarum. Præpoſuit autem eos David rex Rubenitis, & Gaditis, & dimidiæ tribui Manaſſe, in omne miniſterium Dei, & regis.

C A P U T XXVII.

Recenſentur duodecim principes, quorum ſinguli ſuo menſe viginti quatuor millibus præerant: ad hæc principes, ſeu præfecti tribuum, theſaurorum, reliquæque ſubſtantiæ regis recenſentur.

1 FIlii autem Iſrael ſecundùm numerum A
ſuum, principes familiarum, tribuni, & centuriones, & præfecti, qui miniſtrabant regi juxta turmas ſuas, ingredientes, & egredientes per ſingulos menſes in anno, vigintiquatuor millibus ſinguli præerant.
2 Primæ turmæ in primo menſe Jesboam præerat filius Zabdiel, & ſub eo vigintiquatuor millia.
3 De filiis Phares, princeps cunctorum principum in exercitu menſe primo.
4 Secundi menſis habebat turmam Dudia Ahohithes, & poſt ſe alter nomine Macelloth, qui regebat partem exercitus vigintiquatuor millium.
5 Dux quoque turmæ tertiæ in menſe tertio erat Banajas filius Jojadæ ſacerdos: & in diviſione ſua vintiquatuor millia.
6 Ipſe eſt Banajas fortiſſimus inter triginta & ſuper triginta: præerat autem turmæ ipſius Amizabad filius ejus. B
7 Quartus, menſe quarto, Aſahel frater Joab, & Zabadias filius ejus poſt eum: & in turma ejus vigintiquatuor millia.
8 Quintus, mẽſe quinto, princeps Samaoth Jezerites: & in turma ejus vigintiquatuor millia.
9 Sextus, menſe ſexto, Hira filius Acces Thecuites: & in turma ejus vigintiquatuor millia.
10 Septimus, menſe ſeptimo, Helles Phallonites de filiis Ephraim: & in turma ejus vigintiquatuor millia.
11 Octavus, menſe octavo, Sobochai Huſathites de ſtirpe Zarahi: & in turma ejus vigintiquatuor millia.
12 Nonus, menſe nono, Abiezer Anathothi-

tes de filiis Jemini : & in turma ejus vigintiquatuor millia.

13 Decimus, menſe decimo, Marai, & ipſe Netophathites de ſtirpe Zarahi : & in turma ejus vigintiquatuor millia.

14 Undecimus, menſe undecimo, Banajas Pharathonites de filiis Ephraim : & in turma ejus vigintiquatuor millia.

15 Duodecimus, menſe duodecimo, Holdai Nethophatites, de ſtirpe Gothoniel : & in turma ejus vigintiquatuor millia.

C 16 Porrò tribubus præerant Iſrael, Rubenitis, dux Eliezer filius Zechri : Simeonitis, dux Saphatias filius Maacha :

17 Levitis, Haſabias filius Camuel : Aaronitis, Sadoc :

18 Juda, Eliu frater David : Iſſachar, Amri filius Michael :

19 Zabulonitis Jeſmajas filius Abdiæ : Nephtalitibus, Jerimoth filius Ozriel :

20 Filiis Ephraim, Oſee filius Ozaziu : dimidiæ tribui Manaſſe, Joel filius Phadajæ :

21 Et dimidiæ tribui Manaſſe in Galaad, Jaddo filius Zachariæ : Benjamin autem, Jaſiel filius Abner :

22 Dan verò, Ezrihel filius Jeroham : hi principes filiorum Iſrael.

23 Noluit autem David numerare eos à viginti annis inferiùs : quia dixerat Dominus, ut multiplicaret Iſrael quaſi ſtellas cœli.

* Sup. 21. 2. 24 * Joab filius Sarviæ cœperat numerare, nec cõplevit : quia ſuper hoc ira irruerat in Iſrael & idcircò numerus eorum, qui fuerant recenſiti, non eſt relatus in faſtos regis David.

D 25 Super theſauros autem regis fuit Azmoth filius Adiel : his autem theſauris, qui erant in urbibus, & in vicis, & in turribus, præſidebat Jonathan filius Oziæ.

26 Operi autem ruſtico, & agricolis, qui exercebant terram, præerat Ezri filius Chelub :

27 Vinearũq; cultoribus, Semejas Romathites : cellis autem vinariis, Zabdias Aphonites.

28 Nam ſuper oliveta, & ficeta, quæ erant in campeſtribus, Balanan Gederites : ſuper apothecas autem olei, Joas.

29 Porrò armentis, quæ paſcebantur in Saron, præpoſitus fuit Setrai Saronites : & ſuper boves in vallibus, Saphat filius Adli :

30 Super camelos verò, Ubil Iſmahelites, & ſuper aſinos, Jadias Meronathites :

31 Super oves quoque Jaziz Agareus : omnes hi, principes ſubſtantiæ regis David.

32 Jonathan autem patruus David, conſiliarius, vir prudens, & litteratus ipſe, & Jahiel filius Hachamoni erant cum filiis regis :

33 Achitophel etiam conſiliarius regis, & Chuſai Arachites amicus regis.

34 Poſt Achitophel fuit Jojada filius Banajæ, & Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat Joab.

CAPUT XXVIII.

David præparatis ad templi ædificationem omnibus neceſſariis, Salomonem, univerſoſque principes convocatos exhortatur ad mandata Dei cuſtodienda, præſcribitque traditam ſibi à Deo formam templi ædificandi.

A 1 Convocavit igitur David omnes principes Iſrael, duces tribuum, & præpoſitos turmarum, qui miniſtrabant regi : tribunos quoque, & centuriones, & qui præerant ſubſtantiæ, & poſſeſſionibus regis, filioſque ſuos cum eunuchis, & potentes, & robuſtiſſimos quoſque in exercitu Jeruſalem.

2 Cùmque ſurrexiſſet rex, & ſtetiſſet, ait : Audite me, fratres mei, & populus meus : Cogitavi ut ædificarem domum, in qua requieſceret arca fœderis Domini, & ſcabellum pedum Dei noſtri : & ad ædificandum, omnia præparavi.

3 Deus autem dixit mihi : * Non ædificabis domum nomini meo, eò quòd ſis vir bellator, & ſanguinem fuderis. * 2. Reg. 7. 13.

4 Sed elegit Dominus Deus Iſrael me de univerſa domo patris mei, ut eſſem rex ſuper Iſrael in ſempiternum : de Juda enim elegit principes : porrò de domo Juda domum patris mei, & de filiis patris mei, placuit ei, ut me eligeret regem ſuper cunctum Iſrael.

5 * Sed & de filiis meis (filios enim mihi multos dedit Dominus) elegit Salomonem filium meum, ut ſederet in throno regni Domini ſuper Iſrael, B * Sap. 9. 7.

6 Dixitq; mihi : Salomon filius tuus ædificabit domum meam, & atria mea : ipſum enim elegi mihi in filium, & ego ero ei in patrem.

7 Et firmabo regnum ejus uſque in æternum, ſi perſeveraverit facere præcepta mea, & judicia, ſicut & hodie.

8 Nunc ergo coram univerſo cœtu Iſrael, audiente Deo noſtro, cuſtodite, & perquirite cuncta mandata Domini Dei noſtri : ut poſſideatis terram bonam, & relinquatis eam filiis veſtris poſt vos uſque in ſempiternum.

9 Tu autem, Salomon fili mi, ſcito Deum patris tui, & ſervito ei corde perfecto, & animo voluntario : * omnia enim corda ſcrutatur Dñs, & univerſas mentium cogitationes intelligit. Si quæſieris eum, invenies : ſi autem dereliqueris eum, projiciet te in æternum. * Pſal. 7. 10.

10 Nunc ergo quia elegit te Dñs, ut ædificares domum Sanctuarii, confortare, & perfice.

11 Dedit autem David Salomoni filio ſuo deſcriptionem porticus, & templi, & cellariorum, & cœnaculi, & cubiculorum in adytis, & domus propitiationis, C

12 Necnon & omnium quæ cogitaverat atriorum, & exedrarum per circuitum in theſauros domus Domini, & in theſauros ſanctorum,

13 Diviſionumque ſacerdotalium, & Leviticarum, in omnia opera domus Domini, & in univerſa vaſa miniſterii templi Domini.

14 Aurum in pondere per ſingula vaſa miniſterii. Argenti quoque pondus pro vaſorum, & operum diverſitate.

15 Sed & in candelabra aurea, & ad lucernas eorum aurum pro menſura uniuſcujuſque candelabri, & lucernarum. Similiter & in candelabra argentea, & lucernas eorum, pro diverſitate menſuræ, pondus argenti tradidit.

16 Aurum quoque dedit in menſas propoſitionis pro diverſitate menſarum : ſimiliter & argentum in alias menſas argenteas.

17 Ad fuſcinulas quoq; & phialas & thuribula, ex auro puriſſimo, & leunculos aureos, pro qualitate mẽſuræ pondus diſtribuit in leunculum, & leunculum. Similiter, & in leones argenteos diverſũ argenti pondus ſeparavit. D

18 Abi-

18 Altari autem, in quo adoletur incenſum,
aurum puriſſimum dedit : ut ex ipſo fieret ſi-
militudo quadrigæ cherubim extendentium
alas, & velantium arcam fœderis Domini.
19 Omnia, inquit, venerunt ſcripta manu
Domini ad me, ut intelligerem univerſa
opera exemplaris.
20 Dixit quoque David Salomoni filio ſuo :
Viriliter age, & confortare, & fac : ne timeas
& ne paveas: Dñs enim Deus meus tecum erit,
& nõ dimittet te, nec derelinquet, donec per-
ficias omne opus miniſterii domus Domini.
21 Ecce diviſiones ſacerdotum, & Levitarũ,
in omne miniſterium domus Domini aſſiſtunt
tibi, & parati ſunt, & noverunt tam principes
quam populus facere omnia præcepta tua.

C A P U T XXIX.

Recenſentur impenſæ à David in ædificium templi præparata, quibus principes, ac populus plurima adjiciunt donaria : David benedicens Dominum orat pro Salomone, ac populo : & ſacrificiis cum ingenti lætitia oblatis, ungitur ſecundò Salomon in regem pro patre David, qui anno regni quadrageſimo in pace quievit.

A 1 LOcutuſque eſt David rex ad omnem
eccleſiam : Salomonem filium meum
unum elegit Deus, adhuc puerum, & tenel-
lum : opus namque grande eſt, neque enim
homini præparatur habitatio, ſed Deo.
2 Ego autem totis viribus meis præparavi
impenſas domus Dei mei. Aurum ad vaſa au-
rea, & argentum in argentea, æs in ænea,
ferrum in ferrea, ligna ad lignea : & lapides
onychinos, & quaſi ſtibinos, diverſorum
colorum, omnemque pretioſum lapidem,
& marmor Parium abundantiſſimè :
3 Et ſuper hæc, quæ obtuli in domum Dei
mei de peculio meo aurum, & argentum,
do in templum Dei mei, exceptis his, quæ
præparavi in ædem ſanctam,
4 Tria millia talenta auri de auro Ophir : &
ſeptem millia talentorum argenti probatiſſi-
mi, ad deaurandos parietes templi.
B 5 Et ubicumque opus eſt aurum de auro, &
ubicumque opus eſt argentum de argento,
opera fiant per manus artificum : & ſi quis
ſponte offert, impleat manum ſuam hodie,
& offerat quod voluerit Domino.
6 Polliciti ſunt itaq; principes familiarũ, &
proceres tribuum Iſrael, tribuni quoque, &
centuriones, & principes poſſeſſionum regis.
7 Dederuntque in opera domus Dei auri
talenta quinque millia, & ſolidos decem
millia : argenti talenta decem millia, & æris
talenta decem, & octo millia : ferri quo-
que centum millia talentorum.
8 Et apud quemcumque inventi ſunt la-
pides, dederunt in theſauros domus Do-
C mini, per manum Jahiel Gerſonitis.
9 Lætatuſque eſt populus, cum vota ſpon-
te promitterent : quia corde toto offere-
bant ea Domino : ſed & David rex læta-
tus eſt gaudio magno.
10 Et benedixit Dño coram univerſa mul-
titudine, & ait : Benedictus es, Domine
Deus Iſrael patris noſtri, ab æterno in æ-
ternum.
11 Tua eſt, Dñe, magnificentia, & poten-
tia, & gloria, atque victoria : & tibi laus.
cuncta enim, quæ in cœlo ſunt, & in terra,
tua ſunt : tuum Domine, regnum, & tu es
ſuper omnes principes.
12 Tuæ divitiæ, & tua eſt gloria: tu domina-
ris omnium, in manu tua virtus, & potẽtia: in
manu tua magnitudo, & imperium omniũ.
13 Nunc igitur, Deus noſter, confitemur
tibi, & laudamus nomen tuum inclytum.
14 Quis ego, & quis populus meus, ut poſſimus D
hæc tibi univerſa promittere? tua ſunt omnia :
& quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.
15 Peregrini enim ſumus coram te, & adve-
næ, ſicut omnes patres noſtri. * Dies noſtri * Sap.
quaſi umbra ſuper terram, & nulla eſt mora. 2. 5.
16 Domine Deus noſter, omnis hæc co-
pia, quam paravimus, ut ædificaretur do-
mus nomini ſancto tuo, de manu tua eſt,
& tua ſunt omnia.
17 Scio, Deus meus, quòd probes corda, &
ſimplicitatem diligas, unde & ego in ſimpli-
citate cordis mei lætus obtuli univerſa hæc :
& populum tuum, qui hic repertus eſt, vidi
cum ingenti gaudio tibi offerre donaria.
18 Domine Deus Abraham, & Iſaac, & Iſ- E
rael, patrum noſtrorum, cuſtodi in æternũ
hanc voluntatem cordis eorum, & ſemper in
venerationem tui mens iſta permaneat.
19 Salomoni quoque filio meo da cor perfe-
ctum, ut cuſtodiat mandata tua, teſtimonia
tua, & cæremonias tuas, & faciat univerſa :
& ædificet ædem, cujus impenſas paravi.
20 Præcepit autem David univerſæ eccle-
ſiæ : Benedicite Domino Deo noſtro. Et
benedixit omnis eccleſia Domino Deo pa-
trum ſuorum : & inclinaverunt ſe, & ado-
raverunt Deum, & deinde regem.
21 Immolaveruntq; victimas Dño, & obtule- F
runt holocauſta die ſequẽti, tauros mille, arie-
tes mille, agnos mille, cum libaminibus ſuis &
univerſo ritu abundantiſſime in omnẽ Iſrael.
22 Et comederunt, & biberunt coram Do-
mino in die illo cum grandi lætitia. * Et un-
xerunt ſecundò Salomonem filium David. * 3.
Unxerunt autem eum Domino in princi- Reg.
pem, & Sadoc in pontificem. 1. 34.
23 Seditque Salomon ſuper ſolium Domini
in regem pro David patre ſuo, & cunctis
placuit : & paruit illi omnis Iſrael.
24 Sed & univerſi principes, & potentes,
& cuncti filii regis David dederunt manum,
& ſubjecti fuerunt Salomoni regi.
25 Magnificavit ergo Dñs Salomonem ſuper
omnem Iſrael : & dedit illi gloriam regni,
qualem nullus habuit ante eum rex Iſrael.
26 Igitur David filius Iſai regnavit ſuper G
univerſum Iſrael.
27 * Et dies, quibus regnavit ſuper Iſ-
rael, fuerunt quadraginta anni : in Hebron * 3.
regnavit ſeptem annis, & in Jeruſalem an- Reg.
nis triginta tribus. 2. 11.
28 Et mortuus eſt in ſenectute bona, ple-
nus dierum, & divitiis, & gloria, & re-
gnavit Salomon filius ejus pro eo.
29 Geſta autem David regis priora, &
noviſſima, ſcripta ſunt in libro Samuelis Vi-
dentis, & in libro Nathan prophetæ, at-
que in volumine Gad Videntis :
30 Univerſique regni ejus, & fortitudinis,
& temporum, quæ tranſierunt ſub eo, ſive in
Iſrael, ſive in cunctis regnis terrarum.

LIBER SECUNDUS PARALIPOMENON,

HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

CAPUT PRIMUM.

Oblatis mille hoſtiis à Salomone in Gabaon, Dominus illi nocte apparens dat ei petitam ſapientiam, additis divitiis, & gloria: poſt quæ, currus, & equites congregat.

A 1 Reg. 3. 1.

1 CONfortatus eſt ergo Salomon filius David in regno ſuo, & Dominus Deus ejus erat cum eo, & magnificavit eum in excelſum.

2 Præcepitque Salomon univerſo Iſraeli, tribunis, & centurionibus, & ducibus, & judicibus omnis Iſrael, & principibus familiarum:

3 Et abiit cum univerſa multitudine in excelſum Gabaon, ubi erat tabernaculum fœderis Dei, quod fecit Moyſes famulus Dei in ſolitudine.

4 Arcam autem Dei adduxerat David de Cariathiarim in locum, quem præparaverat ei, & ubi fixerat illi tabernaculum, hoc eſt in Jeruſalem.

* Exo. 38. 1. B

5 Altare quoque æneum, * quod fabricatus fuerat Beſeleel filius Uri filii Hur, ibi erat coram tabernaculo Domini: quod & requiſivit Salomon, & omnis eccleſia.

6 Aſcenditque Salomon ad altare æneum, coram tabernaculo fœderis Domini, & obtulit in eo mille hoſtias.

7 Ecce autem in ipſa nocte apparuit ei Deus dicens: Poſtula, quod vis, ut dem tibi.

8 Dixitque Salomon Deo: Tu feciſti cum David patre meo miſericordiam magnam: & conſtituiſti me regem pro eo.

* Sap. 9. 10.

9 * Nunc ergo, Domine Deus, impleatur ſermo tuus, & quem pollicitus es David patri meo: tu enim me feciſti regem ſuper populum tuum multum, qui tam innumerabilis eſt, quàm pulvis terræ,

C

10 Da mihi ſapientiam, & intelligentiam, ut ingrediar, & egrediar coram populo tuo: quis enim poteſt hunc populum tuum digne, qui tam grandis eſt, judicare?

11 Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo, & non poſtulaſti divitias, & ſubſtantiam, & gloriam, neque animas eorum, qui te oderant, ſed nec dies vitæ plurimos: petiſti autem ſapientiam, & ſcientiam, ut judicare poſſis populum meum, ſuper quem conſtitui te regem.

12 Sapientia, & ſcientia data ſunt tibi: divitias autem, & ſubſtantiam, & gloriam dabo tibi, ita ut nullus in regibus nec ante te, nec poſt te fuerit ſimilis tui.

13 Venit ergo Salomon ab excelſo Gabaon in Jeruſalem coram tabernaculo fœderis, & regnavit ſuper Iſrael.

* 3. Reg. 10. 26. D

14 * Congregavitque ſibi currus, & equites, & facti ſunt ei mille quadringenti currus, & duodecim millia equitum: & fecit eos eſſe in urbibus quadrigarum, & cũ rege Jeruſalem.

15 Præbuitq; rex argẽtum, & aurũ in Jeruſalẽ quaſi lapides, & cedros quaſi ſycomoros, quæ naſcũtur in cãpeſtribus multitudine magna.

16 Adducebantur autem ei equi de Ægypto, & de Coa, à negotiatoribus regis, qui ibant, & emebant pretio,

17 Quadrigam equorum ſexcentis argenteis & equitum centum quinquaginta: ſimiliter de univerſis regnis Hethæorum, & à regibus Syriæ emptio celebrabatur.

CAPUT II.

Ordinatis pro templo ædificando architectis & operariis, Salomon cum rege Hiram convenit de mittendo erudito artifice, lignisque ad templi ſtructuram cædendis.

1 DEcrevit autem Salomon ædificare domum nomini Domini, & palatii ſibi, A

2 Et numeravit ſeptuaginta millia virorum portantium humeris, & octoginta millia, qui cæderent lapides in montibus, præpoſitoſque eorum tria millia ſexcentos.

* 3. Reg. 5. 3.

3 * Miſit quoque ad Hiram regem Tyri, dicens: Sicut egiſti cum David patre meo, & miſiſti ei ligna cedrina, ut ædificaret ſibi domum, in qua & habitavit:

4 Sic fac mecũ, ut ædificẽ domũ nomini Dñi Dei mei, ut conſecrẽ eã ad adolendum incenſum coram illo, & fumiganda aromata, & ad propoſitionẽ panum ſempiternã, & ad holocautomata manè, & veſpere, ſabbatis quoque & neomeniis, & ſolemnitatibus Dñi Dei noſtri in ſempiternũ, quæ mandata ſunt Iſraeli.

5 Domus enim, quam ædificare cupio, magna eſt: magnus eſt enim Deus noſter ſuper omnes Deos. B

6 Quis ergo poterit prævalere, ut ędificet ei dignam domum? ſi cœlum, & cœli cœlorum capere eum nequeunt: quantus ego ſum, ut poſſim ædificare ei domum? ſed ad hoc tantùm, ut adoleatur incenſum coram illo.

7 Mitte ergo mihi virum eruditum, qui noverit operari in auro, & argento, ære, & ferro, & purpura, coccino, & hyacintho, & qui ſciat ſculpere cęlaturas, cum his artificibus, quos mecum habeo in Judæa, & Jeruſalem, quos præparavit David pater meus.

8 Sed & ligna cedrina mitte mihi, & arceuthina, & pinea de Libano: ſcio enim, quòd ſervi tui noverint cædere ligna de Libano, & erunt ſervi mei cum ſervis tuis,

9 Ut parentur mihi ligna plurima: Domus enim, quam cupio ædificare, magna eſt nimis, & inclyta. C

10 Præterea operariis, qui cęſuri ſunt ligna, ſervis tuis dabo in cibaria tritici coros viginti millia, & hordei coros totidem, & vini viginti millia metretas, olei quoque ſata viginti millia.

11 Dixit autem Hiram rex Tyri per literas, quas miſerat Salomoni: Quia dile- D

xit

xit Dominus populum ſuum, idcircò te regnare fecit ſuper eum.

12 Et addidit, dicens: Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui fecit cœlum, & terram, qui dedit David regi filium ſapientem, & eruditum, & ſenſatum, atque prudentem, ut ædificaret domum Domino, & palatium ſibi.

13 Miſi ergo tibi virum prudentem, & ſcientiſſimum Hiram, patrem meum,

14 Filiũ mulieris de filiabus Dan, cujus pater fuit Tyrius, qui novit operari in auro, & argento, ære, & ferro, & marmore, & lignis; in purpura quoque, & hyacintho, & byſſo, & coccino: & qui ſcit cælare omnem ſculpturam, & adinvenire prudenter quodcumq; in opere neceſſarium eſt, cum artificibus tuis, & cum artificibus domini mei David patris tui.

D 15 Triticum ergo, & hordeum, & oleum, & vinum, quæ pollicitus es, domine mi, mitte ſervis tuis.

16 Nos autem cædemus ligna de Libano, quot neceſſaria habueris, & applicabimus ea ratibus per mare in Joppe: tuum autem erit transferre ea in Jeruſalem.

17 Numeravit igitur Salomon omnes viros proſelytos, qui erant in terra Iſrael, poſt dinumerationem, quam dinumeravit David pater ejus, & inventi ſunt centum quinquaginta millia, & tria millia ſexcenti.

18 Fecitque ex eis ſeptuaginta millia, qui humeris onera portarent, & octoginta millia, qui lapides in montibus cæderent: tria autem millia, & ſexcentos præpoſitos operum Templi.

CAPUT III.

Templum extruitur cum porticu, velo, & duabus columnis æneis ante fores templi.

A 1 ET cœpit Salomon ædificare domum Domini in Jeruſalem in monte Moria, qui demonſtratus fuerat David patri ejus, in loco, quem paraverat David in * area Ornan Jebuſæi.

* 1. Reg. 24 25.

2 Cœpit autem ædificare menſe ſecundo, anno quarto regni ſui.

3 Et hæc ſunt fundamenta, quæ fecit Salomon, ut ædificaret domum Dei longitudinis cubitos in menſura prima ſexaginta, latitudinis cubitos viginti.

4 Porticum verò ante frontem, quæ tendebatur in longum juxta menſuram latitudinis domus, cubitorum viginti: porrò altitudo centum viginti cubitorum erat: & deauravit eam intrinſecùs auro mundiſſimo.

5 Domum quoque majorem texit tabulis ligneis abiegnis, & laminas auri obrizi affixit per totum, ſculpſitque in ea palmas, & quaſi catenulas ſe invicem complectentes.

6 Stravit quoque pavimentum templi pretioſiſſimo marmore, decore multo.

7 Porrò aurum erat probatiſſimum, de cujus laminis texit domum, & trabes ejus, & poſtes, & parietes, & oſtia: & cælavit cherubim in parietibus.

8 Fecit quoque domum Sancti ſanctorum: longitudinem juxta latitudinem domus: cubitorum viginti: & latitudinem ſimiliter viginti cubitorum: & laminis aureis texit eam, quaſi talentis ſexcentis.

9 Sed & clavos fecit aureos, ita ut ſinguli clavi ſiclos quinquagenos appenderent: cœnacula quoque texit auro.

10 Fecit etiam in domo Sancti ſanctorum cherubim duos, opere ſtatuario: & texit eos auro.

11 Alæ cherubim viginti cubitis extendebantur, ita ut una ala haberet cubitos quinque, & tangeret parietem domus: & altera quinque cubitos habens, alam tangeret alterius cherub. C

12 Similiter cherub alterius ala quinque habebat cubitos, & tangebat parietem: & ala ejus altera quinque cubitorum, alam cherub alterius contingebat.

13 Igitur alæ utriuſque cherubim expanſæ erant, & extendebantur per cubitos viginti: ipſi autem ſtabant erectis pedibus, & facies eorum erant verſæ ad exteriorem domum.

14 * Fecit quoque velum ex hyacintho, purpura, cocco, & byſſo, & intexuit ei cherubim. * Ma. 27. 51.

15 * Ante fores etiam templi duas columnas, quæ triginta, & quinque cubitos habebant altitudinis: porrò capita earum, quinque cubitorum. * Je. 51. 2.

16 Necnon & quaſi catenulas in oraculo, & ſuperpoſuit eas capitibus columnarum: malogranata etiam centum, quæ catenulis interpoſuit.

17 Ipſas quoque columnas poſuit in veſtibulo templi, unam à dextris, & alteram à ſiniſtris: eam, quæ à dextris erat, vocavit Jachin; & quæ ad lævam, Booz.

CAPUT IV.

Conſtructio altaris ænei, maris fuſilis, decem concharum, candelabrorum aureorum, menſarum, phialarum, ac cæterorum, quæ ad templum, ejuſque ornatum pertinebant.

1 FEcit quoque altare æneum viginti cubitorũ longitudinis, & viginti cubitorum latitudinis, & decem cubitorum altitudinis. A

2 * Mare etiam fuſile decem cubitis à labio uſque ad labium, rotundũ per circuitũ, quinque cubitos habebat altitudinis, & funiculus triginta cubitorum ambiebat gyrum ejus. * 3. Reg. 7. 2

3 Similitudo quoque boum erat ſubter illud, & decem cubitis quædam extrinſecùs cælaturæ, quaſi duobus verſibus alvum maris circuibant. Boves autem erant fuſiles:

4 Et ipſum mare ſuper duodecim boves impoſitum erat, quorum tres reſpiciebant ad Aquilonem, & alii tres ad Occidentem: porrò tres alii Meridiem, & tres, qui reliqui erant, Orientem, habentes mare ſuperpoſitũ: poſteriora autẽ boum erant intrinſecùs ſub mari.

5 Porrò vaſtitas ejus habebat menſuram palmi, & labium illius erat quaſi labium calicis, vel repandi lilii: capiebatque tria millia metretas. B

6 Fecit quoque conchas decem: & poſuit quinque à dextris, & quinque à ſiniſtris, ut lavarent in eis omnia, quæ in holocauſtum oblaturi erant: porrò in mari ſacerdotes lavabantur.

7 Fecit autem & candelabra aurea decem, ſecundùm ſpeciem, qua juſſa erant fieri: & poſuit ea in templo, quinque à dextris, & quinque à ſiniſtris.

8 Necnon & menſas decem: & poſuit eas in templo, quinque à dextris, & quinque à ſiniſtris: phialas quoque aureas centum.

ized by Goo

C

9 Fecit etiam atrium ſacerdotum, & baſilicam grandem: & oſtia in baſilica, quæ texit ære.

10 Porrò mare poſuit in latere dextro contra Orientem ad Meridiem.

11 Fecit autem Hiram lebetes, & creagras, & phialas: & complevit omne opus regis in domo Dei:

12 Hoc eſt, columnas duas, & epiſtylia, & capita, & quaſi quædam retiacula, quæ capita tegerent ſuper epiſtylia.

13 Malogranata quoque quadringenta, & retiacula duo, ita ut bini ordines malogranatorum ſingulis retiaculis jungerentur, quæ protegerent epiſtylia, & capita columnarum.

14 Baſes etiam fecit, & conchas, quas ſuperpoſuit baſibus:

15 Mare unum, boves quoque duodecim ſub mari.

16 Et lebetes, & creagras, & phialas. Omnia vaſa fecit Salomoni Hiram pater ejus in domo Domini ex ære mundiſſimo.

D

17 In regione Jordanis fudit ea rex in argilloſa terra, inter Sochot, & Saredatha.

18 Erat autem multitudo vaſorum innumerabilis, ita ut ignoraretur pondus æris.

19 Fecitq; Salomon omnia vaſa domus Dei, & altare aureum, & menſas, & ſuper eas panes propoſitionis:

20 Candelabra quoque cum lucernis ſuis, ut lucerent ante oraculum juxta ritum ex auro puriſſimo:

21 Et florentia quædam, & lucernas, & forcipes aureos: omnia de auro mundiſſimo facta ſunt.

22 Thymiateria quoque, & thuribula, & phialas, & mortariola, ex auro puriſſimo. Et oſtia cælavit templi interioris, id eſt, in Sancta Sanctorum: & oſtia templi forinſecùs aurea. Sicque completum eſt omne opus, quod fecit Salomon in domo Domini.

CAPUT V.

Illatis in templum vaſis ſacris, & oblatis plurimis donariis, arca continens tabulas Moyſi in oraculum inducitur, unde gloria Domini implet templum.

A
3 Reg. 7. 51. & 8. 1.

1 INtulit igitur Salomon omnia, quæ voverat David pater ſuus, argentum, & aurum, & univerſa vaſa poſuit in theſauris domus Dei.

2 Poſt quæ congregavit majores natu Iſrael, & cunctos principes tribuum, & capita familiarum de filiis Iſrael in Jeruſalem, ut adducerent arcam fœderis Domini de civitate David, quæ eſt Sion.

3 Venerunt itaque ad regem omnes viri Iſrael in die ſolemni menſis ſeptimi.

4 Cùmque veniſſent cuncti ſeniorum Iſrael, portaverunt Levitæ arcam,

5 Et intulerunt eam, & omnem paraturam tabernaculi. Porrò vaſa ſanctuarii, quæ erant in tabernaculo, portaverunt ſacerdotes cum Levitis.

B

6 Rex autem Salomon, & univerſus cætus Iſrael, & omnes, qui fuerunt congregati ante arcam, immolabant arietes, & boves abſque ullo numero: tanta enim erat multitudo victimarum:

7 Et intulerunt ſacerdotes arcam fœderis Dñi in locum ſuum, id eſt, ad oraculum templi, in Sancta Sanctorũ ſubter alas cherubim:

8 Ita ut cherubim expanderent alas ſuas ſuper locum, in quo poſita erat arca, & ipſam arcam tegerent cum vectibus ſuis.

C

9 Vectium autem, quibus portabatur arca, quia paululùm longiores erant, capita parebant ante oraculum: ſi verò quis paululùm fuiſſet extrinſecùs, eos videre non poterat. Fuit itaque arca ibi uſque in præſentem diem.

10 Nihilque erat aliud in arca, niſi duæ tabulæ, quas poſuerat Moyſes in Horeb, quando legem dedit Dominus filiis Iſrael egredientibus ex Ægypto.

11 Egreſſis autem ſacerdotibus de ſanctuario (omnes enim ſacerdotes, qui ibi potuerant inveniri, ſanctificati ſunt: nec adhuc in illo tempore vices, & miniſteriorum ordo inter eos diviſus erat)

D

12 Tam Levitæ, quàm cantores, id eſt, & qui ſub Aſaph erant, & qui ſub Eman, & qui ſub Idithum, filii, & fratres eorum, veſtiti byſſinis, cymbalis, & pſalteriis, & citharis concrepabant, ſtantes ad Orientalem plagam altaris, & cum eis ſacerdotes centum viginti canentes tubis.

13 Igitur cunctis pariter, & tubis, & voce, & cymbalis, & organis, & diverſi generis muſicorum concinentibus, & vocem in ſublime tollentibus, longe ſonitus audiebatur, ita ut cùm Dominum laudare cœpiſſent, & dicere: Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in æternum miſericordia ejus; impleretur domus Dei nube,

14 Nec poſſent ſacerdotes ſtare, & miniſtrare, propter caliginem. Compleverat enim gloria Domini domum Dei.

CAPUT VI.

Benedicit Salomon populo Iſrael, & gratias Deo agit de impletione promiſſionis factæ Davidi, oratque ſupplex coram multitudine, ut orantium in eo templo vota Deus exaudiat.

A
3 Reg. 8. 12.

1 TUnc Salomon ait: Dominus pollicitus eſt ut habitaret in caligine:

2 Ego autem ædificavi domum nomini ejus, ut habitaret ibi in perpetuum.

3 Et convertit rex faciem ſuam, & benedixit univerſæ multitudini Iſrael (nam omnis turba ſtabat intenta) & ait:

4 Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui quod locutus eſt David patri meo, opere complevit, dicens:

5 A die, qua eduxi populum meum de Terra Ægypti, non elegi civitatem de cunctis tribubus Iſrael, ut ædificaretur in ea domus nomini meo, neque elegi quemquam alium virum, ut eſſet dux in populo meo Iſrael,

6 Sed elegi Jeruſalem, ut ſit nomen meum in ea, & elegi David, ut conſtituerem eum ſuper populum meum Iſrael.

7 Cùmque fuiſſet voluntas David patris mei: ut ædificaret domum nomini Dñi Dei Iſrael,

8 Dixit Dominus ad eum: Quia hæc fuit voluntas tua, ut ædificares domum nomini meo, bene quidem feciſti hujuſcemodi habere voluntatem:

B

9 Sed non tu ædificabis domum, verùm filius tuus, qui egredietur de lumbis tuis, ipſe ædificabit domum nomini meo.

10 Complevit ergo Dominus ſermonem

Digitized by Google

ſuum, quem locutus fuerat: & ego ſurrexi pro David patre meo, & ſedi ſuper thronum Iſrael, ſicut locutus eſt Dominus: & ædificavi domum nomini Domini Dei Iſrael.

11 Et poſui in ea arcam, in qua eſt pactum Domini, quod pepigit cum filiis Iſrael.

12 Stetit ergo coram altare Domini ex adverſo univerſæ multitudinis Iſrael, & extendit manus ſuas.

13 Siquidem fecerat Salomon baſim æneã, & poſuerat eam in medio baſilicæ, habentem quinque cubitos longitudinis, & quinque cubitos latitudinis, & tres cubitos altitudinis: ſtetitque ſuper eam, & deinceps flexis genibus contra univerſam multitudinem Iſrael, & palmis in cœlum levatis,

* 2. Mach. 2. 8.
14 Ait: * Domine Deus Iſrael, non eſt ſimilis tui Deus in cœlo, & in terra: qui cuſtodis pactum: & miſericordiam cum ſervis tuis, qui ambulant coram te in toto corde ſuo.

C

15 Qui præſtitiſti ſervo tuo David patri meo quæcumque locutus fueras ei: & quæ ore promiſeras, opere complesti, ſicut & præſens tempus probat.

16 Nunc ergo, Dñe Deus Iſrael, imple ſervo tuo patri meo David, quæcumque locutus es, dicens: Non deficiet ex te vir coram me, qui ſedeat ſuper thronum Iſrael: ita tamen ſi cuſtodierint filii tui vias ſuas, & ambulaverint in lege mea, ſicut & tu ambulaſti coram me.

17 Et nunc, Domine Deus Iſrael, firmetur ſermo tuus, quem locutus es ſervo tuo David.

18 Ergone credibile eſt, ut habitet Deus cum hominibus ſuper terram? Si cœlum, & cœli cœlorum non te capiunt; quantò magis domus iſta, quam ædificavi?

19 Sed ad hoc tantùm facta eſt, ut reſpicias orationem ſervi tui, & obſecrationem ejus, Domine Deus meus: & audias preces, quas fundit famulus tuus coram te:

D

20 Ut aperias oculos tuos ſuper domum iſtam diebus, ac noctibus, ſuper locum, in quo pollicitus es, ut invocaretur nomen tuum,

21 Et exaudires orationem, quam ſervus tuus orat in eo, & exaudias preces famuli tui, & populi tui Iſrael. Quicumque oraverit in loco iſto, exaudi de habitaculo tuo, id eſt, de cœlis, & propitiare.

22 Si peccaverit quiſpiam in proximum ſuum, & jurare contra eum paratus venerit, ſeque maledicto conſtrinxerit coram altare in domo iſta:

23 Tu audies de cœlo, & facies judicium ſervorum tuorum; ita ut reddas iniquo viam ſuam in caput proprium, & ulciſcaris juſtum, retribuens eis ſecundùm juſtitiam ſuam.

24 Si ſuperatus fuerit populus tuus Iſrael ab inimicis (peccabunt enim tibi) & converſi egerint pœnitentiam, & obſecraverint nomen tuum, & fuerint deprecati in loco iſto:

25 Tu exaudies de cœlo, & propitiare peccato populi tui Iſrael, & reduc eos in terram, quam dediſti eis, & patribus eorum.

E

26 Si clauſo cœlo pluvia non fluxerit propter peccata populi, & deprecati te fuerint in loco iſto, & confeſſi nomini tuo, & converſi à peccatis ſuis, cùm eos afflixeris:

27 Exaudi de cœlo, Domine, & dimitte peccata ſervis tuis, & populi tui Iſrael, & doce eos viam bonam, per quam ingrediantur: & da pluviam terræ, quam dediſti populo tuo ad poſſidendum.

28 * Fames ſi orta fuerit in terra, & peſtilentia, ærugo, & aurugo, & locuſta, & bruchus, & hoſtes, vaſtatis regionibus, portas obſederint civitatis, omniſque plaga & infirmitas preſſerit: * Infr. 20. 9.

29 Si quis de populo tuo Iſrael fuerit deprecatus, cognoſcens plagam, & infirmitatem ſuam, & expanderit manus ſuas in domo hac:

30 Tu exaudies de cœlo, de ſublimi ſcilicet habitaculo tuo, & propitiare, & redde unicuique ſecundùm vias ſuas, quas noſti eum habere in corde ſuo (tu enim ſolus noſti corda filiorum hominum)

31 Ut timeant te, & ambulent in viis tuis cunctis diebus, quibus vivunt ſuper faciem terræ, quam dediſti patribus noſtris. F

32 Externum quoque, qui non eſt de populo tuo Iſrael, ſi venerit de terra longinqua, propter nomen tuum magnum, & propter manum tuam robuſtam, & brachium tuum extentum, & adoraverit in loco iſto:

33 Tu exaudies de cœlo firmiſſimo habitaculo tuo; & facies cuncta, pro quibus invocaverit te ille peregrinus: ut ſciant omnes populi terræ nomen tuum, & timeant te ſicut populus tuus Iſrael, & cognoſcant, quia nomen tuum invocatum eſt ſuper domum hanc, quam ædificavi.

34 Si egreſſus fuerit populus tuus ad bellum contra adverſarios ſuos per viam, in qua miſeris eos, adorabunt te contra viam, in qua civitas hæc eſt, quam elegiſti, & domus, quam ædificavi nomini tuo:

35 Tu exaudies de cœlo preces eorum, & obſecrationem, & ulciſcaris.

36 Si autem peccaverint tibi (* neque enim eſt homo, qui non peccet) & iratus fueris eis, & tradideris hoſtibus, & captivos duxerint eos in terram longinquam, vel certe, quæ juxta eſt, * 3. Reg. 8. 46. Eccle. 7. 21. 1. Joan. 1. 8.

37 Et converſi in corde ſuo, in terra, ad quam captivi ducti fuerant, egerint pœnitentiam, & deprecati te fuerint in terra captivitatis ſuæ, dicentes: Peccavimus, iniquè fecimus, injuſtè egimus: G

38 Et reverſi fuerint ad te in toto corde ſuo, & in tota anima ſua, in terra captivitatis ſuæ, ad quam ducti ſunt, adorabunt te contra viam terræ ſuæ, quam dediſti patribus eorum, & urbis, quam elegiſti, & domus, quam ædificavi nomini tuo:

39 Tu exaudies de cœlo, hoc eſt, de firmo habitaculo tuo, preces eorum, & facias judicium & dimittas populo tuo, quamvis peccatori:

40 Tu es enim Deus meus: * aperiantur, quæſo, oculi tui, & aures tuæ intentæ ſint ad orationem, quæ fit in loco iſto. * Pſal. 131. 8.

41 Nunc igitur conſurge, Domine Deus, in requiem tuam, tu, & arca fortitudinis tuæ: ſacerdotes tui, Domine Deus, induantur ſalutem, & Sancti tui lætentur in bonis.

42 Domine Deus, ne averteris faciem chriſti tui: memento miſericordiarum David ſervi tui.

C A-

Digitized by Google

CAPUT VII.

Poſt devorata cœleſti igne ſacrificia, Dei majeſtas templum implet, & plurimis immolatis hoſtiis, templi dedicatio ſeptem diebus celebratur, dieque octavo fit collecta: Dominus autem Salomoni revelat, ſe ipſius orationem exaudiſſe.

A 1 CUmque compleſſet Salomon fundens
preces, ignis deſcendit de cœlo, & de-
voravit holocauſta, & victimas, & majeſtas
Domini implevit domum.
* 2. Mach. 1. 8. 2 * Nec poterant ſacerdotes ingredi tem-
plum Domini, eò quòd impleſſet majeſtas
Domini templum Domini.
3 Sed & omnes filii Iſrael videbant deſcen-
dentem ignem, & gloriam Domini ſuper do-
mum: & corruentes proni in terrâ ſuper pa-
vimentum ſtratum lapide adoraverunt, &
laudaverunt Dominum: Quoniam bonus,
quoniam in ſæculum miſericordia ejus.
4 Rex autem, & omnis populus, immo-
labant victimas coram Domino.
* 3. Reg. 8. 63. 5 * Mactavit igitur rex Salomon hoſtias,
boum viginti duo millia, arietum centum
viginti millia: & dedicavit domum Dei rex,
& univerſus populus.
B 6 Sacerdotes autem ſtabant in officiis ſuis:
& Levitæ in organis carminum Domini, quæ
fecit David rex ad laudandum Dominum:
Quoniam in æternum miſericordia ejus,
hymnos David canentes per manus ſuas:
porro Sacerdotes canebant tubis ante eos,
cunctuſque Iſrael ſtabat.
7 Sanctificavit quoque Salomon medium
atrii ante templum Domini: obtulerat enim
ibi holocauſta, & adipes pacificorum: quia
altare æneum, quod fecerat, non poterat ſu-
ſtinere holocauſta, & ſacrificia, & adipes.
8 Fecit ergo Salomon ſolemnitatem in tem-
pore illo ſeptem diebus, & omnis Iſrael cum
eo, eccleſia magna valde, ab introitu E-
math, uſque ad torrentem Ægypti.
9 Fecitque die octavo collectam, eò quòd
dedicaſſet altare ſeptem diebus, & ſolemni-
tatem celebraſſet diebus ſeptem.
10 Igitur in die vigeſimotertio menſis ſepti-
mi dimiſit populos ad tabernacula ſua, læ-
tantes, atque gaudentes ſuper bono, quod
feceràt Dominus Davidi, & Salomoni, &
Iſraeli populo ſuo.
* 3. Reg. 9. 1. 11 * Complevitque Salomon domum Do-
mini, & domum regis, & omnia, quæ diſpo-
ſuerat in corde ſuo, ut faceret in domo Do-
mini, & in domo ſua, & proſperatus eſt.
12 Apparuit autem ei Dominus nocte, &
C ait: Audivi orationem tuam, & elegi lo-
cum iſtum mihi in domum ſacrificii.
13 Si clauſero cęlum, & pluvia non fluxerit,
& mādavero & præcepero locuſtę, ut devoret
terrā, & miſero peſtilentiam in populū meū:
14 Converſus autem populus meus, ſuper
quos invocatum eſt nomē meum, deprecatus
me fuerit, & exquiſierit faciem meam, &
egerit pœnitentiam à viis ſuis peſſimis: &
ego exaudiam de cœlo, & propitius ero pec-
catis eorum, & ſanabo terram eorum.
15 Oculi quoque mei erunt aperti, &
aures meæ erectæ ad orationem ejus, qui
in loco iſto oraverit.
16 Elegi enim, & ſanctificavi locum iſtum,
ut ſit nomen meum ibi in ſempiternum,
& permaneant oculi mei, & cor meum ibi
cunctis diebus.
17 Tu quoque ſi ambulaveris coram me, ſi- D
cut ambulavit David pater tuus, & feceris
juxta omnia, quæ præcepi tibi, & juſtitias
meas, judiciaque ſervaveris:
18 Suſcitabo thronum regni tui, ſicut pol-
licitus ſum David patri tuo, dicens: Non
auferetur de ſtirpe tua vir, qui ſit prin-
ceps in Iſrael.
19 Si autem averſi fueritis, & dereliqueri-
tis juſtitias meas, & præcepta mea, quæ
propoſui vobis, & abeuntes ſervieritis diis
alienis, & adoraveritis eos:
20 Evellam vos de terra mea, quā dedi vo-
bis: domū hanc, quam ſanctificavi nomini
meo, projiciam a facie mea, & tradam eam in
parabolam, & in exemplum cunctis populis.
21 Et domus iſta erit in proverbium univer-
ſis tranſeuntibus, & dicent ſtupentes: Quare
fecit Dominus ſic terræ huic, & domui huic?
22 Reſpondebuntque: Quia dereliquerunt
Dñm Deum patrum ſuorum, qui eduxit eos
de terra Ægypti, & apprehenderunt deos a-
lienos, & adoraverunt eos, & coluerunt: ideir-
cò venerunt ſuper eos univerſa hæc mala.

CAPUT VIII.

Ædificatis à Salomone variis civitatibus, reliquias gentium ſibi facit tributarias: offert holocauſta, & Sacerdotum, ac Levitarū miniſteria juxta diſpoſitionem David conſtituit: miſſaque claſſe plurimum auri ex Ophir refertur ad Salomonem.

1 EXpletis autem viginti annis, poſtquam A
ædificavit Salomon domum Domini, 3. Reg. 9. 10.
& domum ſuam:
2 Civitates, quas dederat Hiram Salomoni,
ædificavit, & habitare ibi fecit filios Iſrael.
3 Abiit quoq; in Emath Suba, & obtinuit eā.
4 Ædificavit Palmiram in deſerto, & alias
civitates munitiſſimas ædificavit in Emath.
5 Extruxitque Bethoron ſuperiorem, & Be-
thoron inferiorem, civitates muratas, ha-
bentes portas, & vectes, & ſeras:
6 Balaath etiam, & omnes urbes firmiſſi-
mas, quæ fuerunt Salomonis, cunctaſque ur-
bes quadrigarum, & urbes equitum: omnia,
quæcumque voluit Salomon, atque diſpo-
ſuit, ædificavit in Jeruſalem, & in Liba-
no, & in univerſa terra poteſtatis ſuæ. B
7 Omnem populum, qui derelictus fuerat de
Hethæis, & Amorrhæis, & Pherezæis, & Hevæ-
is, & Jebuſæis, qui non erant de ſtirpe Iſrael:
8 De filiis eorum, & de poſteris, quos non
interfecerant filii Iſrael, ſubjugavit Salomon
in tributarios, uſque in diem hanc.
9 Porrò de filiis Iſrael non poſuit, ut ſervi-
rent operibus regis: ipſi enim erant viri bel-
latores, & duces primi, & principes qua-
drigarum, & equitum ejus.
10 Omnes autem principes exercitus regis
Salomonis fuerunt ducenti quinquaginta,
qui erudiebant populum.
11 Filiam verò Pharaonis tranſtulit de ci- C
vitate David, in domū, quam ædificaverat ei.
Dixit enim rex: Non habitabit uxor mea in
domo David regis Iſrael, eò quòd ſanctifica-
ta ſit: quia ingreſſa eſt in eam arca Domini.
12 Tunc obtulit Salomon holocauſta Do-

mino ſuper altare Domini, quod extruxerat ante porticum.

13 Ut per ſingulos dies offerretur in eo juxta præceptū Moyſi in ſabbatis, & in calendis, & in feſtis diebus, ter per annū, id eſt, in ſolemnitate azymorum, & in ſolemnitate hebdomadarum, & in ſolemnitate tabernaculorum.

14 Et conſtituit juxta diſpoſitionem David patris ſui officia ſacerdotum in miniſteriis ſuis: & Levitas in ordine ſuo, ut laudarent, & miniſtrarent coram ſacerdotibus, juxta ritum uniuſcujuſque diei: & janitores in diviſionibus ſuis per portam, & portam: ſic enim præceperat David homo Dei.

D 15 Nec prætergreſſi ſunt de mandatis regis tam ſacerdotes, quam Levitæ, ex omnibus, quæ præceperat, & in cuſtodiis theſaurorum.

16 Omnes impenſas præparatas habuit Salomon, ex eo die, quo fundavit domum Domini, uſque in diem, quo perfecit eam.

17 Tunc abiit Salomon in Aſiongaber, & in Ailath, ad oram maris rubri, quæ eſt in terra Edom.

18 Miſit autem ei Hiram per manus ſervorū ſuorum naves, & nautas gnaros maris, & abierunt cum ſervis Salomonis in Ophir, tuleruntque inde quadringenta quinquaginta talenta auri, & attulerunt ad regem Salomonem.

C A P U T IX.

Regina Saba Salomonis admirata ſapientiam, datis, acceptiſque muneribus diſceſſit: auri pondus, quod Salomoni quotannis adferebatur: haſtas, ſcuta, omniaque convivii vaſa aurea, & ſolium eburneum auro veſtitum extruxit: deſcribitur quoque amplitudo divitiarum ſapientiæ, & poteſtatis Salomonis, qui anno regni ſui quadrageſimo moritur, ſuccedente filio Roboā.

A 3 Reg. 10. 1. Matt. 12. 42. Luc. 11. 31.

1 Regina quoque Saba, cùm audiſſet famam Salomonis, venit, ut tentaret eum in ænigmatibus in Jeruſalem, cum magnis opibus, & camelis, qui portabant aromata, & auri plurimum, gemmaſque pretioſas. Cùmque veniſſet ad Salomonem, locuta eſt ei, quæcumque erant in corde ſuo.

2 Et expoſuit ei Salomon omnia, quæ propoſuerat: nec quidquam fuit, quod non perſpicuum ei fecerit.

3 Quæ poſtquam vidit, ſapientiam ſcilicet Salomonis, & domum, quam ædificaverat,

4 Necnō & cibaria menſæ ejus, & habitacula ſervorū, & officia miniſtrorum ejus, & veſtimenta eorum, pincernas quoq; & veſtes eorū, & victimas, quas immolabat in domo Domini: non erat præ ſtupore ultra in ea ſpiritus.

B 5 Dixitque ad regem: Verus eſt ſermo, quem audieram in terra mea de virtutibus, & ſapientia tua.

6 Non credebā narrantibus, donec ipſa veniſſem, & vidiſſent oculi mei, & probaſſem, vix medietatem ſapientiæ tuæ mihi fuiſſe narratam: viciſti famam virtutibus tuis.

7 Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui aſſiſtunt coram te omni tempore, & audiunt ſapientiam tuam.

8 Sit Dñs Deus tuus benedictus, qui voluit te ordinare ſuper thronum ſuum, regem Domini Dei tui. Quia diligit Deus Iſrael, & vult ſervare eum in æternum, idcircò poſuit te ſuper eum regem, ut facias judicia, atque juſtitiam.

9 Dedit autem regi centum viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretioſiſſimas: non fuerunt aromata talia ut hæc, quæ dedit regina Saba regi Salomoni.

10 Sed & ſervi Hiram cum ſervis Salomonis attulerunt aurum de Ophir, & ligna thyina, & gemmas pretioſiſſimas: C

11 De quibus fecit rex, de lignis ſcilicet thyinis, gradus in domo Dñi, & in domo regia, citharas quoque, & pſalteria cantoribus: numquam viſa ſunt in Terra Juda ligna talia.

12 Rex autem Salomon dedit reginæ Saba cuncta, quæ voluit, & quæ poſtulavit, & multo plura, quam attulerat ad eum: quæ reverſa, abiit in terram ſuam cum ſervis ſuis.

13 Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per ſingulos annos, ſexcenta ſexaginta ſex talenta auri:

14 Excepta ea ſumma, quam legati diverſarum gentium, & negotiatores afferre conſueverant, omneſque reges Arabiæ, & ſatrapæ terrarum, qui comportabant aurum, & argentum Salomoni. D

15 Fecit igitur rex Salomon ducentas haſtas aureas de ſumma ſexcentorum aureorum, qui in ſingulis haſtis expendebantur:

16 Trecenta quoque ſcuta aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur ſingula ſcuta: poſuitque ea rex in armamentario, quod erat conſitum nemore.

17 Fecit quoque rex ſolium eburneum grande, & veſtivit illud auro mundiſſimo.

18 Sex quoque gradus, quibus aſcendebatur ad ſolium, & ſcabellum aureum, & brachiola duo altrinſecus: & duos leones ſtantes juxta brachiola, E

19 Sed & alios duodecim leunculos ſtantes ſuper ſex gradus ex utraque parte: non fuit tale ſolium in univerſis regnis.

20 Omnia quoque vaſa convivii regis erant aurea, & vaſa domus ſaltus Libani ex auro puriſſimo. Argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur.

21 Siquidem naves regis ibant in Tharſis cum ſervis Hiram, ſemel in annis tribus: & deferebant inde aurum, & argentum, & ebur, & ſimias, & pavos.

22 Magnificatus eſt igitur Salomon ſuper omnes reges terræ pro divitiis, & gloria. F

23 Omneſque reges terrarum deſiderabant videre faciem Salomonis, ut audirent ſapientiam, quam dederat Deus in corde ejus:

24 Et deferebant ei munera, vaſa argentea, & aurea, & veſtes, & arma, & aromata, equos, & mulos, per ſingulos annos.

25 Habuit quoq; Salomon quadraginta millia equorum in ſtabulis, & curruū, equitumq; duodecim millia, conſtituitque eos in urbibus quadrigarum, & ubi erat rex in Jeruſalem.

26 Exercuit etiam poteſtatem ſuper cunctos reges, a flumine Euphrate uſq; ad terram Philiſthinorum, & uſque ad terminos Ægypti.

27 Tantamque copiam præbuit argenti in Jeruſalem quaſi lapidum: & cedrorum tantam multitudinem velut ſycomororum, quæ gignuntur in campeſtribus. G

28 Adducebantur autem ei equi de Ægypto, cunctiſque regionibus.

29 Reliqua autem operum Salomonis priorum, & noviſſimorum, ſcripta ſunt in ver-

bis Na-

ized by Google

bis Nathan Prophetæ, & in libris Ahiæ Si-
lonitis, in viſione quoque Addo Videntis,
contra Jeroboam filium Nabat.
30 Regnavit autem Salomon in Jeruſalem
ſuper omnem Iſrael quadraginta annis.
31 Dormivitque cum patribus ſuis, & ſe-
pelierunt eum in civitate David: regnavit-
que Roboam filius ejus pro eo.

CAPUT X.

*Roboam, ſpreto ſeniorum conſilio, & juvenili-
le ſecutus, ſcidit regnum in duo: ipſe
duabus, Jeroboã decem tribubus imperat.*

A * 3. Reg. 12. 1. 1 PRofectus eſt autem Roboam in Si-
chem: illuc enim cunctus Iſrael con-
venerat, ut conſtituerent eum regem.
2 Quod cùm audiſſet Jeroboam filius Na-
bat, qui erat in Ægypto (fugerat quippe il-
luc ante Salomonem) ſtatim reverſus eſt.
3 Vocaveruntq; eum, & venit cum univerſo
Iſrael, & locuti ſunt ad Roboam, dicentes:
4 Pater tuus duriſſimo jugo nos preſſit, tu
leviora impera patre tuo, qui nobis impo-
ſuit gravem ſervitutem, & paululùm de one-
re ſubleva, ut ſerviamus tibi.
5 Qui ait: Poſt tres dies revertimini ad
B me. Cùmque abiiſſet populus,
6 Iniit conſilium cum ſenibus, qui ſteterant
corã patre ejus Salomone, dũ adhuc viveret,
dicẽs: Quid datis cõſilii, ut reſpõdeã populo?
7 Qui dixerunt ei: Si placueris populo
huic, & leniveris eos verbis clementibus,
ſervient tibi omni tempore.
8 At ille reliquit conſilium ſenum, & cum
juvenibus tractare cœpit, qui cum eo nutri-
ti fuerant, & erant in comitatu illius.
9 Dixitque ad eos: Quid vobis videtur?
vel reſpondere quid debeo populo huic,
qui dixit mihi: Subleva jugum, quod im-
poſuit nobis pater tuus?
C 10 At illi reſponderunt ut juvenes, & nu-
triti cum eo in deliciis, atque dixerunt: Sic
loqueris populo, qui dixit tibi: Pater tuus
aggravavit jugum noſtrum, tu ſubleva: &
ſic reſpondebis ei: Minimus digitus meus
groſſior eſt lumbis patris mei.
11 Pater meus impoſuit vobis grave ju-
gum, & ego majus pondus apponam: pa-
ter meus cecidit vos flagellis, ego verò
cædam vos ſcorpionibus.
12 Venit ergo Jeroboam, & univerſus popu-
lus ad Roboã die tertio, ſicut præceperat eis.
13 Reſponditque rex dura, derelicto con-
ſilio ſeniorum.
14 Locutuſq; eſt juxta juvenum voluntatẽ:
Pater meus grave vobis impoſuit jugũ, quod
ego gravius faciam: pater meus cecidit vos
D flagellis, ego verò cædam vos ſcorpionibus.
* 3. Reg. 11. 29. 15 Et non acquievit populi precibus: erat
enim voluntatis Dei, ut compleretur ſermo
ejus, * quem locutus fuerat per manum A-
hiæ Silonitis ad Jeroboam filium Nabat.
16 Populus autem univerſus, rege duriora
dicente, ſic locutus eſt ad eum: Non eſt no-
bis pars in David, neque hæreditas in filio
Iſai. Revertere in tabernacula tua Iſrael,
tu autem paſce domum tuam David. Et
abiit Iſrael in tabernacula ſua.
17 Super filios autem Iſrael, qui habitabant
in civitatibus Juda, regnavit Roboam.
18 Miſitq; Rex Roboã Aduram, qui præerat
tributis, & lapidaverunt eum filii Iſrael, &
mortuus eſt. Porrò rex Roboam currum fe-
ſtinavit aſcendere, & fugit in Jeruſalem.
19 Receſſitque Iſrael à domo David, uſ-
que ad diem hanc.

CAPUT XI.

*Roboam, dum vult armis integrum re-
gnum paternum recuperare, per Seme-
jam præcipit Deus, ne pugnet contra Iſ-
rael: extructis autem à Roboam multis
civitatibus, confluunt ad eum Levitæ,
ac ſacerdotes abjecti a Jeroboam, cæte-
rique Dei cultores. Roboam autem mul-
tas duxit uxores, ac concubinas.*

1 VEnit autem Roboam in Jeruſalem, & A
convocavit univerſam domum Juda, 3 Reg 12, 21.
& Benjamin, centum octoginta millia electo-
rum, atque bellantium, ut dimicaret contra
Iſrael, & converteret ad ſe regnum ſuum.
2 Factuſque eſt ſermo Domini ad Semejam
hominem Dei, dicens:
3 Loquere ad Roboam filium Salomonis
regem Juda, & ad univerſum Iſrael, qui
eſt in Juda, & Benjamin:
4 Hæc dicit Dominus: Non aſcendetis,
neque pugnabitis contra fratres veſtros: re-
vertatur unuſquiſque in domum ſuam, quia
mea hoc geſtum eſt voluntate. Qui cùm au-
diſſent ſermonem Domini, reverſi ſunt, nec
perrexerunt contra Jeroboam.
5 Habitavit autem Roboam in Jeruſalem, B
& ædificavit civitates muratas in Juda.
6 Extruxitque Bethlehem, & Etam, &
Thecue,
7 Bethſur quoque, & Socho, & Odollam,
8 Necnon & Geth, & Mareſa, & Ziph,
9 Sed & Aduram, & Lachis, & Azeca,
10 Saara quoque, & Ajalon, & Hebron,
quæ erant in Juda, & Benjamin, civita-
tes munitiſſimas.
11 Cùmque clauſiſſet eas muris, poſuit in
eis principes, ciborumque horrea, hoc
eſt, olei, & vini.
12 Sed & in ſingulis urbibus fecit arma-
mentarium ſcutorum, & haſtarum, firma-
vitque eas ſumma diligentia, & imperavit
ſuper Judam, & Benjamin.
13 Sacerdotes autem, & Levitæ, qui C
erant in univerſo Iſrael, venerunt ad eum
de cunctis ſedibus ſuis,
14 Relinquentes ſuburbana, & poſſeſſiones
ſuas, & tranſeuntes ad Judam, & Jeruſalem:
eò quòd abjeciſſet eos Jeroboam, & poſteri
ejus, ne ſacerdotio Domini fungerentur.
15 Qui cõſtituit ſibi ſacerdotes excelſorum,
& dæmoniorum, vitulorumque, quos fecerat.
16 Sed & de cunctis tribubus Iſrael, qui-
cumque dederunt cor ſuum, ut quærerent
Dominum Deum Iſrael, venerunt in Jeru-
ſalem ad immolandum victimas ſuas coram
Domino Deo patrum ſuorum.
17 Et roboraverunt regnum Juda, & confir-
maverunt Roboam filium Salomonis per tres
annos: ambulaverunt enim in viis David,
& Salomonis, annis tantùm tribus.
18 Duxit autem Roboam uxorem Maha-
lath, filiam Jerimoth, filii David: Abigail D
quoque filiam Eliab, filii Iſai,
19 Quæ peperit ei filios, Jehus, & So-
moriam, & Zoom.

20 Poſt hanc quoque accepit Maacha filiam Abſalom, quæ peperit ei Abia, & Ethai, & Ziza, & Salomith.

21 Amavit autem Roboam Maacha filiam Abſalom, ſuper omnes uxores ſuas, & concubinas: nam uxores decem, & octo duxerat, concubinas autem ſexaginta: & genuit viginti octo filios, & ſexaginta filias.

22 Conſtituit verò in capite, Abiam filium Maacha, ducem ſuper omnes fratres ſuos: ipſum enim regem facere cogitabat,

23 Quia ſapientior fuit, & potentior ſuper omnes filios ejus, & in cunctis finibus Juda, & Benjamin, & in univerſis civitatibus muratis; præbuitque eis eſcas plurimas, & multas petivit uxores.

C A P U T XII.

Propter peccata Roboam, ac populi Juda, quinto anno regni ejus tradidit illos Deus Seſac regi Ægypti: qui captis munitiſſimis civitatibus Juda, diripit Jeruſalem, ſublato regis, ac templi theſauro, ſcutis quoque aureis, & argenteis, pro quibus ænea fecit Roboam, quo mortuo, ſuccedit filius Abia.

A 1 Cumque roboratum fuiſſet regnum Roboam, & confortatum, dereliquit legem Domini, & omnis Iſrael cum eo.

2 Anno autem quinto regni Roboam, aſcendit Seſac rex Ægypti in Jeruſalem (quia peccaverunt Domino)

3 Cum mille ducentis curribus, & ſexaginta millibus equitum: nec erat numerus vulgi, quod venerat cum eo ex Ægypto, Lybies ſcilicet, & Troglodytæ, & Æthiopes.

4 Cepitque civitates munitiſſimas in Juda, & venit uſque in Jeruſalem.

5 Semejas autem propheta ingreſſus eſt ad Roboam, & principes Juda, qui congregati fuerant in Jeruſalem, fugientes Seſac, dixitque ad eos: Hæc dicit Dominus: Vos reliquiſtis me, & ego reliqui vos in manu Seſac.

B 6 Conſternatique principes Iſrael, & rex dixerunt: Juſtus eſt Dominus.

7 Cùmque vidiſſet Dominus, quòd humiliati eſſent, factus eſt ſermo Domini ad Semejam, dicens: Quia humiliati ſunt, non diſperdam eos, daboque eis pauxillum auxilii, & non ſtillabit furor meus ſuper Jeruſalem per manum Seſac.

8 Verumtamen ſervient ei, ut ſciant diſtantiam ſervitutis meæ, & ſervitutis regni terrarum.

9 Receſſit itaque Seſac rex Ægypti ab Jeruſalem, ſublatis theſauris domus Domini, & domus regis, omniaque ſecum tulit, & clypeos aureos, quos fecerat Salomon,

C 10 Pro quibus fecit rex æneos, & tradidit illos principibus ſcutariorum, qui cuſtodiebant veſtibulum palatii.

11 Cùmque introiret rex domum Domini, veniebant ſcutarii, & tollebant eos, iterùmque referebant eos ad armamentarium ſuum.

12 Verumtamen quia humiliati ſunt, averſa eſt ab eis ira Domini, nec deleti ſunt penitus: ſiquidem & in Juda inventa ſunt opera bona.

* 3. Reg. 14. 21. 13 * Confortatus eſt ergo rex Roboam in Jeruſalem, atque regnavit: quadraginta autem & unius anni erat, cùm regnare cœpiſſet, & decem & ſeptem annis regnavit in Jeruſalem, urbe, quam elegit Dominus, ut confirmaret nomen ſuum ibi, de cunctis tribubus Iſrael: nomẽ autem matris ejus Naama Ammanitis.

D 14 Fecit autem malum, & non præparavit cor ſuum, ut quæreret Dominum.

15 Opera verò Roboam prima, & noviſſima, ſcripta ſunt in libris Semejæ prophetæ, & Addo Videntis, & diligenter expoſita: pugnaveruntque adverſum ſe Roboam, & Jeroboam cunctis diebus.

16 Et dormivit Roboam cum patribus ſuis, ſepultuſque eſt in civitate David. Et regnavit Abia filius ejus pro eo.

C A P U T XIII.

Abia ad bellum contra Jeroboam accedens, dehortatur exercitum Jeroboam à bello contra ſe, cùm Deum haberent ducem, quem illi abjecerant, & ſperans in Domino victor evadit, ac diverſas capit civitates, & ex quatuordecim uxoribus procreat liberos triginta octo.

A 1 Anno octavodecimo regis Jeroboam, regnavit Abia ſuper Judam.

2 Tribus annis regnavit in Jeruſalẽ, nomenque matris ejus Michaia, filia Uriel de Gabaa, & erat bellum inter Abiam, & Jeroboam:

* 3. Reg. 15. 1. * 3. Reg. 15. 7. 3 * Cùmque iniiſſet Abia certamen, & haberet bellicoſiſſimos viros, & electorum quadringenta millia: * Jeroboam inſtruxit e contrà aciem octingenta millia virorum, qui & ipſi electi erant, & ad bella fortiſſimi.

4 Stetit ergo Abia ſuper montem Semeron, qui erat in Ephraim, & ait: Audi, Jeroboam, & omnis Iſrael.

5 Nũ ignoratis, quòd Dominus Deus Iſrael dederit regnum David ſuper Iſrael in ſempiternum, ipſi, & filiis ejus in pactum ſalis?

* 3. Reg. 11. 26. 6 Et ſurrexit Jeroboam filius Nabat, ſervus Salomonis filii David: * & rebellavit contra dominum ſuum.

B 7 Congregatique ſunt ad eum viri vaniſſimi, & filii Belial: & prævaluerunt contra Roboã filium Salomonis: porrò Roboam erat rudis, & corde pavido, nec potuit reſiſtere eis.

8 Nunc ergo vos dicitis, quòd reſiſtere poſſitis regno Domini, quod poſſidet per filios David, habetiſque grandem populi multitudinem, atque vitulos aureos, quos fecit vobis Jeroboam in deos.

* 3. Reg. 12. 2. 9 * Et ejeciſtis ſacerdotes Domini, filios Aaron, atque Levitas: & feciſtis vobis ſacerdotes ſicut omnes populi terrarum: quicumque venerit, & initiaverit manum ſuam in tauro de bobus, & in arietibus ſeptem, fit ſacerdos eorum, qui non ſunt dii.

10 Noſter autẽ Dominus, Deus eſt, quem non relinquimus, ſacerdoteſque miniſtrant Domino, de filiis Aaron, & Levitæ ſunt in ordine ſuo.

11 Holocauſta quoque offerunt Domino per ſingulos dies mane, & veſpere, & thymiama juxta legis præcepta cõfectum, & proponuntur panes in menſa mundiſſima, eſtque apud nos candelabrum aureum, & lucernæ ejus, ut accendantur ſemper ad veſperam: nos quippe cuſtodimus præcepta Domini Dei noſtri, quem vos reliquiſtis.

C 12 Ergo in exercitu noſtro dux Deus eſt, & ſacerdotes ejus, qui clangunt tubis, & reſonant contra vos: filii Iſrael nolite pugnare

con-

Digitized by Google

contra Dominum Deum patrum veſtrorum,
quia non vobis expedit.
13 Hæc illo loquente, Jeroboam retrò molie-
batur inſidias. Cumq; ex adverſo hoſtium ſta-
ret, ignorantē Judam ſuo ambiebat exercitu.
14 Reſpiciensq; Judas vidit inſtare bellum
ex adverſo, & poſt tergū, & clamavit ad Do-
minum, ac ſacerdotes tubis canere cœperunt,
15 Omneſque viri Juda vociferati ſunt: &
ecce illis clamantibus, perterruit Deus Je-
roboam, & omnem Iſrael, qui ſtabat ex ad-
verſo Abia, & Juda.
16 Fugeruntque filii Iſrael Judam, &
tradidit eos Deus in manus eorum.
D 17 Percuſſit ergo eos Abia, & populus ejus
plaga magna: & corruerunt vulnerati ex Iſ-
rael quinquaginta millia virorum fortium.
18 Humiliatique ſunt filii Iſrael in tempore
illo, & vehementiſſimè confortati filii Juda,
eò quòd ſperaſſent in Dño Deo patrū ſuorū.
19 Perſecutus eſt autem Abia fugientem Je-
roboam, & cepit civitates ejus, Bethel, &
filias ejus, & Jeſana cum filiabus ſuis, E-
phron quoque, & filias ejus:
20 Nec valuit ultrà reſiſtere Jeroboā in die-
bus Abia: quem percuſſit Dñs, & mortuus eſt.
21 Igitur Abia, confortato imperio ſuo, ac-
cepit uxores quatuordecim: procreavitque
viginti duos filios, & ſedecim filias.
22 Reliqua autem ſermonum Abia, viarum-
que, & operum ejus, ſcripta ſunt diligen-
tiſſimè in Libro Addo Prophetæ.

C A P U T XIV.

Abiæ ſuccedit filius Aſa, qui pace à Deo conceſſa, idolorum cultum ſubvertit, & civitates Juda ædificat, ac munit, Zaramque regem Æthiopum cum exercitu mille millium divino auxilio concidit ad internecionem

A 1 DOrmivit autem Abia cum patribus
ſuis, & ſepelierunt eum in civitate
David: regnavitque Aſa filius ejus pro eo,
in cujus diebus quievit terra annis decem.
2 Fecit autem Aſa, quod bonum, & placi-
tum erat in conſpectu Dei ſui, & ſubvertit
altaria peregrini cultus, & excelſa,
3 Et confregit ſtatuas, lucoſque ſuccidit:
4 Et præcepit Judæ, ut quæreret Domi-
num Deum patrum ſuorum, & faceret le-
gem, & univerſa mandata:
5 Et abſtulit de cunctis urbibus Juda a-
ras, & fana, & regnavit in pace.
6 Ædificavit quoq; urbes munitas in Juda,
quia quietus erat, & nulla temporibus ejus
bella ſurrexerant, pacem Domino largiente.
B 7 Dixit autem Judæ: Ædificemus civitates
iſtas, & vallemus muris, & roboremus turri-
bus, & portis, & ſeris, donec à bellis quieta
ſunt omnia, eò quòd quæſierimus Dominum
Deum patrum noſtrorum, & dederit nobis
pacem per gyrum. Ædificaverunt igitur, &
nullum in extruendo impedimentum fuit.
8 Habuit autem Aſa in exercitu ſuo por-
tantium ſcuta, & haſtas de Juda trecenta
millia, de Benjamin verò ſcutariorum, &
ſagittariorum ducenta octoginta millia, om-
nes iſti viri fortiſſimi.
C 9 Egreſſus eſt autē contra eos Zara Æthiops
cum exercitu ſuo, decies centena millia, &
curribus trecentis, & venit uſque Mareſa.
10 Porrò Aſa perrexit obviam ei, & in-
ſtruxit aciem ad bellum in valle Sephata,
quæ eſt juxta Mareſa.
11 Et invocavit Dominum Deum, & ait: *
Domine, non eſt apud te ulla diſtantia, utrùm
in paucis auxilieris, an in pluribus: adjuva
nos, Domine Deus noſter: in te enim, & in
tuo nomine habentes fiduciam, venimus con-
tra hanc multitudinem. Domine Deus no-
ſter tu es, non prævaleat contra te homo.
12 Exterruit itaque Dominus Æthiopes co-
ram Aſa, & Juda: fugeruntque Æthiopes.
13 Et perſecutus eſt eos Aſa, & populus, qui
cum eo erat, uſque Gerara: & ruerunt Æthio-
pes uſque ad internecionem, quia Domino
cædente contriti ſunt, & exercitu illius præ-
liante. Tulerunt ergo ſpolia multa,
14 Et percuſſerunt civitates omnes per cir-
cuitum Geraræ: grandis quippe cunctos ter-
ror invaſerat: & diripuerunt urbes, &
multam prædam aſportaverunt.
15 Sed & caulas ovium deſtruentes, tule-
runt pecorum infinitam multitudinem, & ca-
melorum: reverſique ſunt in Jeruſalem.

* 3. Reg. 14. 6.

D

C A P U T XV.

Azarias prophetat Iſraelem futurum multo tempore abſque Dei veri cultu, ſacerdotio, & lege, cujus prophetæ exhortatione confortatus Aſa, aufert ſordes idolorum, ſuamq; matrē idololatram imperio privat, populus autem jurat ſe Deo ſervitur um.

1 AZarias autem filius Obed, facto in
ſe ſpiritu Dei, A
2 Egreſſus eſt in occurſum Aſa, & dixit ei:
Audite me Aſa, & omnis Juda, & Benjamin:
Dominus vobiſcum, quia fuiſtis cum eo. Si
quæſieritis eum, invenietis: ſi autem dere-
liqueritis eum, derelinquet vos.
3 Tranſibunt autem multi dies in Iſrael abſ-
que Deo vero, & abſque ſacerdote docto-
re, & abſque lege.
4 Cùmque reverſi fuerint in anguſtia ſua ad
Dominum Deum Iſrael, & quæſierint eum,
reperient eum.
5 In tempore illo non erit pax egredienti,
& ingredienti, ſed terrores undique in
cunctis habitatoribus terrarum.
6 Pugnabit enim gens contra gentem, & B
civitas contra civitatem, quia Dominus con-
turbabit eos in omni anguſtia.
7 Vos ergo confortamini, & non diſſolvātur
manus veſtræ: erit enim merces operi veſtro.
8 Quod cùm audiſſet Aſa, verba ſcilicet, &
prophetiam Azariæ filii Obed prophetæ, cō-
fortatus eſt, & abſtulit idola de omni terra
Juda, & de Benjamin, & ex urbibus, quas ce-
perat, montis Ephraim, & dedicavit altare
Domini, quod erat ante porticum Domini.
9 Congregavitque univerſum Judam, &
Benjamin, & advenas cum eis de Ephraim,
& de Manaſſe, & de Simeon: plures enim
ad eum confugerant ex Iſrael, videntes,
quòd Dominus Deus illius eſſet cum eo.
10 Cùmque veniſſent in Jeruſalem men- C
ſe tertio, anno decimoquinto regni Aſa,
11 Immolaverunt Domino in die illa, de
manubiis, & præda, quam adduxerant, bo-
ves ſeptingentos, & arietes ſeptem millia.
12 Et intravit ex more ad corroborandum
fœdus, ut quærerent Dominum Deum patrum

ſuorum in toto corde, & in tota anima ſua.

13 Si quis autem, inquit, non quæſierit Dominum Deum Iſrael, moriatur, à minimo uſque ad maximum, à viro uſque ad mulierem.

14 Juraveruntque Domino voce magna in jubilo, & in clangore tubæ, & in ſonitu buccinarum.

15 Omnes, qui erant in Juda cũ execratione: in omni enim corde ſuo juraverunt, & in tota voluntate quæſierunt eum, & invenerũt: præſtititq; ei Dominus requiem per circuitum.

16 Sed & Maachã matrẽ Aſa regis ex auguſto depoſuit imperio, eo quòd feciſſet in luco ſimulacrum Priapi: quod omne contrivit, & in fruſta cõminuens cõbuſſit in torrẽte Cedron.

17 Excelſa autẽ derelicta ſunt in Iſrael: attamen cor Aſa erat perfectũ cũctis diebus ejus.

18 Eaque, quæ voverat pater ſuus, & ipſe, intulit in domum Domini, argentum, & aurum, vaſorumque diverſam ſupellectilem.

19 Bellum verò non fuit uſque ad trigeſimum quintum annum regni Aſa.

CAPUT XVI.

Pugnante Baaſa rege Iſrael contra Aſa, vocavit Aſa Benadad regem Syriæ in auxilium, & Hanani prophetam, ipſum ob id increpantem, in nervum conjecit, ac dolore pedum cruciatus, in medicorum arte ſpem ponens, anno regni ſui quadrageſimo primo moritur.

1 ANno autem trigeſimo ſexto regni ejus, aſcendit Baaſa rex Iſrael in Judam, & muro circumdabat Rhama, ut nullus tutè poſſet egredi, & ingredi de regno Aſa.

2 Protulit ergo Aſa argentum, & aurum de theſauris domus Domini, & de theſauris regis, miſitque ad Benadad regem Syriæ, qui habitabat in Damaſco, dicens:

3 Fœdus inter me, & te eſt, pater quoque meus, & pater tuus habuere concordiam: quam ob rem miſi tibi argentum, & aurũ, ut rupto fœdere, quod habes cum Baaſa rege Iſrael, facias eum à me recedere.

4 Quo comperto, Benadad miſit principes exercituum ſuorum ad urbes Iſrael: qui percuſſerunt Ahion, & Dan, & Abelmaim, & univerſas urbes Nephthali muratas.

5 Quod cùm audiſſet Baaſa, deſiit ædificare Rhama, & intermiſit opus ſuum.

6 Porrò Aſa rex aſſumpſit univerſum Judam, & tulerunt lapides de Rhama, & ligna, quę ædificationi præparaverat Baaſa, ædificavitque ex eis Gabaa, & Maſpha.

7 In tempore illo venit Hanani propheta ad Aſa regẽ Juda, & dixit ei: Quia habuiſti fiduciã in rege Syriæ, & nõ in Dño Deo tuo, idcircò evaſit Syriæ regis exercitus de manu tua.

*Sup. 14. 9. 8 * Nonne Æthiopes, & Libyes multò plures erant, quadrigis, & equitibus, & multitudine nimia: quos, cùm Domino crediſſes, tradidit in manu tua?

9 Oculi enim Domini contemplantur univerſam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Stultè igitur egiſti, & propter hoc ex præſenti tempore adversùm te bella conſurgent.

10 Iratuſque Aſa adverſus Videntem, juſſit eum mitti in nervum: valde quippe ſuper hoc fuerat indignatus: & interfecit de populo in tempore illo plurimos.

11 Opera autem Aſa prima, & noviſſima, ſcripta ſunt in Libro regum Juda, & Iſrael.

12 Ægrotavit etiam Aſa anno trigeſimo nono regni ſui, dolore pedum vehementiſſimo, & nec in infirmitate ſua quæſivit Dominum, ſed magis in medicorum arte confiſus eſt.

13 Dormivitque cum patribus ſuis: & mortuus eſt anno quadrageſimo primo regni ſui.

14 Et ſepelierunt eum in ſepulchro ſuo, quod foderat ſibi in civitate David: poſueruntque eum ſuper lectum ſuum, plenum aromatibus, & unguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum arte confecta, & combuſſerunt ſuper eum ambitione nimia.

CAPUT XVII.

Pius Joſaphat patri Aſa ſuccedens divitiis potens, & armis, mittit doctores legis Dei per univerſum Judam cujus principes recenſentur cum numero ſubjectorũ militũ.

1 REgnavit autem Joſaphat filius ejus pro eo, & invaluit contra Iſrael.

2 Conſtituitque militum numeros in cunctis urbibus Juda, quæ erant vallatæ muris. Præſidiaque diſpoſuit in terra Juda, & in civitatibus Ephraim, quas ceperat Aſa pater ejus.

3 Et fuit Dominus cum Joſaphat, quia ambulavit in viis David patris ſui primis: & non ſperavit in Baalim.

4 Sed in Deo patris ſui, & perrexit in pręceptis illius, & non juxta peccata Iſrael.

5 Confirmavitq; Dñs regnum in manu ejus, & dedit omnis Juda munera Joſaphat: factæque ſunt ei infinitæ divitiæ, & multa gloria.

6 Cumque ſumpſiſſet cor ejus audaciam propter vias Domini, etiam excelſa, & lucos de Juda abſtulit.

7 Tertio autem anno regni ſui, miſit de principibus ſuis Benhail, & Obdiam, & Zachariam, & Nathanael, & Michæam, ut docerent in civitatibus Juda:

8 Et cum eis Levitas, Semejam, & Nathaniam, & Zabadiam, Aſael quoque, & Semiramoth, & Jonathan, Adoniamque, & Thobiam, & Thobadoniam, Levitas, & cum eis Eliſama, & Joran ſacerdotes:

9 Docebantque populum in Juda, habentes librum legis Domini, & circuibant cunctas urbes Juda, atque erudiebant populum.

10 Itaq; factus eſt pavor Domini ſuper omnia regna terrarum, quæ erant per gyrum Juda, nec audebant bellare contra Joſaphat.

11 Sed & Philiſthæi Joſaphat munera deferebant, & vectigal argenti: Arabes quoque adducebant pecora, arietum ſeptem millia ſeptingenta, & hircorum totidem.

12 Crevit ergo Joſaphat, & magnificatus eſt uſque in ſublime: atque ædificavit in Juda domos ad inſtar turrium, urbeſque muratas.

13 Et multa opera paravit in urbibus Juda: viri quoque bellatores, & robuſti erant in Jeruſalem.

14 Quorum iſte numerus per domos, atque familias ſingulorum: in Juda principes exercitus, Ednas dux, & cum eo robuſtiſſimi viri trecenta millia.

15 Poſt hunc Johanan princeps, & cum eo ducenta octoginta millia.

16 Poſt iſtum quoque Amaſias filius Zechri, conſecratus Domino, & cum eo du-

centa millia virorum fortium.

17 Hunc ſequebatur robuſtus ad prælia Eliada, & cum eo tenentium arcum, & clypeum ducenta millia.

18 Poſt iſtum etiam Jozabad: & cum eo centum octoginta millia expeditorum militum.

19 Hi omnes erant ad manum regis, exceptis aliis, quos poſuerat in urbibus muratis, in univerſo Juda.

CAPUT XVIII.

Joſaphat impio Achab affinitate junctus, ſumpta filio Joram in uxorem filia Achabi, aſcendit cum eo contra Ramoth Galaad, quadringentis pſeudoprophetis victoriam promittentibus: Michæas autem contrarium prophetans incarceratur, ſed Achab juxta Michææ prophetiam in bello occiditur.

A 1 FUit ergo Joſaphat dives, & inclytus multùm, & affinitate conjunctus eſt Achab.

2 Deſcenditque poſt annos ad eum in Samariam: ad cujus adventum mactavit Achab arietes, & boves plurimos, ipſi, & populo, qui venerat cum eo: perſuaſitque illi, ut aſcenderet in Ramoth Galaad.

3 Dixitque Achab rex Iſrael ad Joſaphat regem Juda: Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille reſpondit: Ut ego, & tu: ſicut populus tuus, ſic & populus meus: tecumque erimus in bello.

4 Dixitq; Joſaphat ad regem Iſrael: Conſule obſecro impræſentiarum ſermonem Dñi.

B 5 Congregavit igitur rex Iſrael prophetarum quadringentos viros, & dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus, an quieſcere? At illi, Aſcende, inquiunt, & tradet Deus in manu regis.

6 Dixitque Joſaphat: Numquid non eſt hic propheta Dñi, ut ab illo etiam requiramus?

7 Et ait rex Iſrael ad Joſaphat: Eſt vir unus, à quo poſſumus quærere Domini voluntatē, ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum omni tempore: eſt autem Michæas filius Jemla. Dixitque Joſaphat: Ne loquaris rex hoc modo.

C 8 Vocavit ergo rex Iſrael unū de eunuchis, & dixit ei: Voca citò Michæam filium Jemla.

9 Porrò rex Iſrael, & Joſaphat rex Juda uterq; ſedebant in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio: ſedebant autē in area juxta portam Samariæ, omneſque prophetæ vaticinabantur corā eis.

10 Sedecias verò filius Chanaana fecit ſibi cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec conteras eam.

11 Omneſque prophetæ ſimiliter prophetabant, atque dicebant: Aſcende in Ramoth Galaad, & proſperaberis, & tradent eos Dominus in manu regis.

12 Nuntius autem, qui ierat ad vocandum Michæam, ait illi: En verba omnium prophetarum uno ore bona regi annuntiant: quæſo ergo te, ut & ſermo tuus ab eis non diſſentiat, loquariſque proſpera.

13 Cui reſpondit Michæas: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Deus meus, hoc loquar.

D 14 Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quieſcere? Cui ille reſpondit: Aſcendite: cuncta enim proſpera evenient, & tradentur hoſtes in manus veſtras.

15 Dixitque rex: Iterùm, atque iterùm te adjuro, ut mihi non loquaris, niſi quod verum eſt, in nomine Domini.

16 At ille ait: Vidi univerſum Iſrael diſperſum in montibus, ſicut oves abſque paſtore, & dixit Dominus: Non habent iſti dominos: revertatur unuſquiſq; in domum ſuam in pace.

17 Et ait rex Iſrael ad Joſaphat: Nonne dixi tibi, quòd non prophetaret iſte mihi quidquam boni, ſed ea, quæ mala ſunt?

18 At ille, Idcircò, ait, audite verbum Domini: Vidi Dominum ſedentem in ſolio ſuo, & omnem exercitum cœli aſſiſtentem ei à dextris, & à ſiniſtris.

19 Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab regem Iſrael, ut aſcendat, & corruat in Ramoth Galaad? Cùmque diceret unus hoc modo, & alter alio: E

20 Proceſſit ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus, In quo, inquit, decipies?

21 At ille reſpondit: Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Dixitque Dominus: Decipies, & prævalebis: egredere, & fac ita.

22 Nunc igitur, ecce Dominus dedit ſpiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, & Dominus locutus eſt de te mala.

23 Acceſſit autem Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Michææ maxillam, & ait: Per quam viam tranſivit ſpiritus Domini à me, ut loqueretur tibi?

24 Dixitque Michæas: Tu ipſe videbis in die illo, quando ingreſſus fueris cubiculum de cubiculo, ut abſcondaris.

25 Præcepit autem rex Iſrael, dicens: Tollite Michæam, & ducite eum ad Amon principem civitatis, & ad Joas filium Amelech.

26 Et dicetis: Hæc dicit rex: Mittite hunc in carcerem, & date ei panis modicum, & aquę pauxillum, donec revertar in pace. F

27 Dixitque Michæas: Si reverſus fueris in pace, non eſt locutus Dominus in me. Et ait: Audite omnes populi.

28 Igitur aſcenderunt rex Iſrael, & Joſaphat rex Juda in Ramoth Galaad.

29 Dixitque rex Iſrael ad Joſaphat: Mutabo habitum, & ſic ad pugnam vadam, tu autem induere veſtibus tuis. Mutatoque rex Iſrael habitu, venit ad bellum.

30 Rex autem Syriæ præceperat ducibus equitatus ſui, dicens: Ne pugnetis contra minimum, aut contra maximum, niſi contra ſolum regem Iſrael. G

31 Itaque cùm vidiſſent principes equitatus Joſaphat, dixerunt: Rex Iſrael eſt iſte. Et circumdederunt eum dimicantes: at ille clamavit ad Dominum, & auxiliatus eſt ei, atque avertit eos ab illo.

32 Cùm enim vidiſſent duces equitatus, quòd non eſſet rex Iſrael, reliquerunt eum.

33 Accidit autem, ut unus è populo ſagittam in incertum jaceret, & percuteret regem Iſrael inter cervicem, & ſcapulas: at ille aurigæ ſuo ait: Converte manum tuam, & educ me de acie, quia vulneratus ſum.

34 Et finita eſt pugna in die illo: porrò rex Iſrael ſtabat in curru ſuo contra Syros uſque ad veſperam, & mortuus eſt occidente ſole.

C A P U T XIX.

Joſaphat ex infelici prælio reverſus, à Jehu propheta corripitur de præſtito auxilio Achab, conſtitutos à ſe judices admonet de ſervanda juſtitia, ſacerdotes, & Levitas de promovendo cultu divino, populoque rectè inſtituendo.

A 1 REverſus eſt autem Joſaphat rex Juda
in domum ſuam pacificè in Jeruſalem.
2 Cui occurrit Jehu filius Hanani Videns,
& ait ad eum: Impio præbes auxilium, & his,
qui oderunt Dominum, amicitia jungeris, &
idcircò iram quidem Domini merebaris:
3 Sed bona opera inventa ſunt in te, eò
quòd abſtuleris lucos de terra Juda, & præparaveris cor tuum, ut requireres Dominum
Deum patrum tuorum.
B 4 Habitavit ergo Joſaphat in Jeruſalem,
rurſumque egreſſus eſt ad populum de Berſabee uſque ad montem Ephraim, & revocavit
eos ad Dominum Deum patrum ſuorum.
5 Conſtituitque judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per ſingula loca,
6 Et præcipiens judicibus, Videte, ait, quid
faciatis: non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini: & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit.
C 7 Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite: non eſt enim apud Dominum Deum noſtrum iniquitas, * nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum.
8 In Jeruſalem quoque conſtituit Joſaphat
Levitas, & Sacerdotes, & principes familiarum ex Iſrael, ut judicium, & cauſam Domini judicarent habitatoribus ejus.
9 Præcepitque eis, dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter, & corde perfecto.
10 Omnem cauſam, quæ venerit ad vos,
fratrum veſtrorum, qui habitant in urbibus
ſuis inter cognationem, & cognationem,
ubicumque quæſtio eſt de lege, de mandato,
de cæremoniis, de juſtificationibus: oſtendite eis, ut non peccent in Dominum, & ne
D veniat ira ſuper vos, & ſuper fratres veſtros: ſic ergo agentes non peccabitis.
11 Amarias autem ſacerdos, & pontifex
veſter, in his, quæ ad Deum pertinent, præſidebit: porrò Zabadias filius Iſmahel, qui
eſt dux in domo Juda, ſuper ea opera erit,
quæ ad regis officium pertinent, habetiſque
magiſtros Levitas coram vobis: confortamini, & agite diligenter, & erit Dominus
vobiſcum in bonis.

* Deut. 10. 17. Sap. 6. 8. Eccl. 35. 15. Act. 10. 34. Rom. 2. 11. Galat. 2. 6. Coloſ. 3. 25. 1. Pet. 1. 17.

C A P U T XX.

Ammonitis, Moabitis, ac Syris contra Joſaphat inſurgentibus, ipſe prædicato jejunio una cum populo ſuo ſupplex ad Deum confugit, ſicque ab eis ſe mutuò cædentibus liberatus ſpolia colligit; verùm ob fœdus cum impio Ochozia initum à propheta corripitur, & punitur à Deo.

A 1 POſt hæc congregati ſunt filii Moab, &
filii Ammon, & cum eis de Ammonitis ad Joſaphat, ut pugnarent contra eum.
2 Veneruntque nuntii, & indicaverunt Joſaphat, dicentes: Venit contra te multitudo
magna de his locis, quæ trans mare ſunt, &
de Syria, & ecce conſiſtunt in Aſaſonthamar, quæ eſt Engaddi.
3 Joſaphat autem timore perterritus, totum ſe contulit ad rogandum Dominum, &
prædicavit jejunium univerſo Juda.
4 Congregatuſque eſt Judas ad deprecandum Dominum: ſed & omnes de urbibus
ſuis venerunt ad obſecrandum eum.
5 Cùmque ſtetiſſet Joſaphat in medio cœtu
Juda, & Jeruſalem, in domo Domini ante
atrium novum,
6 Ait: Domine Deus patrum noſtrorum, tu
es Deus in cœlo, & dominaris cunctis regnis
gentium, in manu tua eſt fortitudo, & potentia, nec quiſquam tibi poteſt reſiſtere.
7 Nonne tu Deus noſter interfeciſti omnes B
habitatores terræ hujus coram populo tuo
Iſrael, & dediſti eam ſemini Abraham amici tui in ſempiternum?
8 Habitaveruntque in ea, & extruxerunt in
illa ſanctuarium nomini tuo, dicentes:
9 Si irruerint ſuper nos mala, gladius judicii, peſtilentia, & fames, ſtabimus coram
domo hac in conſpectu tuo, in qua invocatum eſt nomen tuum: & clamabimus ad te
in tribulationibus noſtris, & exaudies, ſalvoſque facies.
10 Nunc igitur ecce filii Ammon, & Moab,
& mons Seir, * per quos non conceſſiſti Iſrael, ut tranſirent, quando egrediebantur
de Ægypto, ſed declinaverunt ab eis, &
non interfecerunt illos:
11 E contrario agunt, & nituntur ejicere
nos de poſſeſſione, quam tradidiſti nobis.
12 Deus noſter, ergo non judicabis eos? C
In nobis quidem non eſt tanta fortitudo, ut
poſſimus huic multitudini reſiſtere, quæ irruit ſuper nos. Sed cùm ignoremus, quid
agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad te.
13 Omnis verò Juda ſtabat coram Domino,
cum parvulis, & uxoribus, & liberis ſuis.
14 Erat autem Jahaziel filius Zachariæ, filii Banajæ, filii Jehiel, filii Mathaniæ, Levites de filiis Aſaph, ſuper quem factus eſt
ſpiritus Domini in medio turbæ,
15 Et ait: Attendite omnis Juda, & qui
habitatis Jeruſalem, & tu rex Joſaphat: Hæc
dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec
paveatis hanc multitudinem: non eſt enim
veſtra pugna, ſed Dei.
16 Cras deſcendetis contra eos: aſcenſuri D
enim ſunt per clivum nomine Sis, & invenietis illos in ſummitate torrentis, qui eſt
contra ſolitudinem Jeruel.
17 Non eritis vos, qui dimicabitis, ſed tantummodò confidenter ſtate, & videbitis auxilium Dñi ſuper vos, ò Juda, & Jeruſalem:
nolite timere, nec paveatis: cras egredimini contra eos, & Dominus erit vobiſcum.
18 Joſaphat ergo, & Juda, & omnes habitatores Jeruſalem, ceciderunt proni in terram coram Domino, & adoraverunt eum.
19 Porrò Levitæ de filiis Caath, & de filiis
Core, laudabant Dominum Deum Iſrael voce magna, in excelſum.
20 Cùmque manè ſurrexiſſent, egreſſi ſunt
per deſertum Thecue: profectiſque eis, ſtans
Joſaphat in medio eorum, dixit: Audite
me, viri Juda, & omnes habitatores Jeruſalem: credite in Domino Deo veſtro, &
ſecuri eritis: credite prophetis ejus, & cuncta evenient proſpera.

* Deut. 2. 5.

21 De-

E 21 Deditque conſilium populo, & ſtatuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis ſuis & antecederent exercitum, ac voce conſona dicerent: * Confitemini Domino, quoniam in æternum miſericordia ejus. (* Pſal. 135. 1.)

22 Cumque cœpiſſent laudes canere, vertit Dominus inſidias eorum in ſemetipſos, filiorum ſcilicet Ammon, & Moab, & montis Seir, qui egreſſi fuerant, ut pugnarent contra Judam, & percuſſi ſunt.

23 Namque filii Ammon, & Moab, conſurrexerunt adverſum habitatores montis Seir, ut interficerent, & delerent eos, cùmque hoc opere perpetraſſent, etiam in ſemetipſos verſi, mutuis concidere vulneribus.

24 Porrò Juda cùm veniſſet ad ſpeculam, quæ reſpicit ſolitudinem, vidit procul omnem late regionem plenam cadaveribus, nec ſupereſſe quemquam, qui necem potuiſſet evadere.

25 Venit ergo Joſaphat, & omnis populus cum eo, ad detrahenda ſpolia mortuorum: inveneruntque inter cadavera variam ſupellectilem, veſtes quoque, & vaſa pretioſiſſima, & diripuerunt, ita ut omnia portare non poſſent, nec per tres dies ſpolia auferre præ prædæ magnitudine.

F 26 Die autem quarto congregati ſunt in valle Benedictionis: etenim quoniam ibi benedixerant Domino, vocaverunt locum illum vallis Benedictionis uſque in præſentem diem.

27 Reverſuſque eſt omnis vir Juda, & habitatores Jeruſalem, & Joſaphat ante eos, in Jeruſalem cum lætitia magna, eò quòd dediſſet eis Dominus gaudium de inimicis ſuis.

28 Ingreſſique ſunt in Jeruſalem cum pſalteriis, & citharis, & tubis in domum Domini.

29 Irruit autem pavor Domini ſuper univerſa regna terrarum, cùm audiſſent, quòd pugnaſſet Dominus contra inimicos Iſrael.

30 Quievitque regnum Joſaphat, & præbuit ei Deus pacem per circuitum.

31 Regnavit igitur Joſaphat ſuper Judam, & erat triginta quinque annorum, cùm regnare cœpiſſet: viginti autem, & quinque annis regnavit in Jeruſalem, & nomen matris ejus Azuba filia Selahi.

G 32 Et ambulavit in via patris ſui Aſa, nec declinavit ab ea, faciens, quæ placita erant coram Domino.

33 Verumtamen excelſa non abſtulit, & adhuc populus non direxerat cor ſuum ad Dominum Deum patrum ſuorum.

34 Reliqua autem geſtorum Joſaphat priorum, & noviſſimorum, ſcripta ſunt in verbis Jehu filii Hanani, quæ digeſſit in Libros regum Iſrael.

35 Poſt hæc iniit amicitias Joſaphat rex Juda cum Ochozia rege Iſrael, cujus opera fuerunt impiiſſima.

36 Et particeps fuit, ut facerent naves, quæ irent in Tharſis: feceruntque claſſem in Aſiongaber.

37 Prophetavit autem Eliezer filius Dodau de Mareſa ad Joſaphat dicens: Quia habuiſti fœdus cum Ochozia, percuſſit Dominus opera tua, contritæque ſunt naves, nec potuerunt ire in Tharſis.

CAPUT XXI.

Impius Joram filius Joſaphat occidit fratres ſuos, & quoſdam principes Juda, cui Elias per litteras peſſimam ægritudinem, ac mortem, & domus ſuæ, ac regni direptionem prædicit, quæ tandem ſubſequuta ſunt.

A 1 DOrmivit autem Joſaphat cũ patribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in civitate David, regnavitque Joram filius ejus pro eo. (* 3. Reg. 22. 51.)

2 Qui habuit fratres filios Joſaphat, Azariam, & Jahiel, & Zachariam, & Azariam, & Michael, & Saphatiam, omnes hi filii Joſaphat regis Juda.

3 Deditque eis pater ſuus multa munera argenti, & auri, & penſitationes, cum civitatibus munitiſſimis in Juda: regnum autem tradidit Joram, eò quòd eſſet primogenitus.

4 Surrexit ergo Joram ſuper regnum patris ſui: cùmque ſe confirmaſſet, occidit omnes fratres ſuos gladio, & quoſdam de principibus Iſrael.

5 Triginta duorum annorum erat Joram, cùm regnare cœpiſſet: & octo annis regnavit in Jeruſalem.

6 Ambulavitque in viis regum Iſrael, ſicut egerat domus Achab: filia quippe Achab erat uxor ejus, & fecit malum in conſpectu Dñi.

B 7 Noluit autem Dominus diſperdere domum David, propter pactum, quod inierat cum eo: & quia promiſerat, ut daret ei lucernam, & filiis ejus omni tempore.

8 In diebus illis rebellavit Edom, ne eſſet ſubditus Judæ, & conſtituit ſibi regem.

9 Cumque tranſiiſſet Joram cum principibus ſuis, & cuncto equitatu, qui erat ſecum, ſurrexit nocte, & percuſſit Edom, qui ſe circumdederat, & omnes duces equitatus ejus.

10 Attamen rebellavit Edom, ne eſſet ſub ditione Juda, uſque ad hanc diem: eo tempore & Lobna receſſit, ne eſſet ſub manu illius. Dereliquerat enim Dñm Deum patrum ſuorum.

11 Inſuper & excelſa fabricatus eſt in urbibus Juda, & fornicari fecit habitatores Jeruſalem, & prævaricari Judam.

C 12 Allatæ ſunt autem ei litteræ ab Elia propheta, in quibus ſcriptum erat: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Quoniam non ambulaſti in viis Joſaphat patris tui, & in viis Aſa regis Juda:

13 Sed inceſſiſti per iter regum Iſrael, & fornicari feciſti Judam, & habitatores Jeruſalem, imitatus fornicationem domus Achab: inſuper & fratres tuos, domum patris tui, meliores te occidiſti:

14 Ecce Dominus percutiet te plaga magna, cum populo tuo, & filiis, & uxoribus tuis, univerſaque ſubſtantia tua.

15 Tu autem ægrotabis peſſimo languore uteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per ſingulos dies.

16 Suſcitavit ergo Dominus contra Joram ſpiritum Philiſthiinorum, & Arabum, qui confines ſunt Æthiopibus.

D 17 Et aſcenderunt in terram Juda, & vaſtaverunt eam, diripueruntque cunctam ſubſtantiam, quæ inventa eſt in domo regis, inſuper & filios ejus, & uxores: nec remanſit ei filius, niſi Joachaz, qui minimus natu erat.

18 Et ſuper hæc omnia percuſſit eum Do-

minus alvi languore inſanabili.
19 Cùmque diei ſuccederet dies, & tempo-
rum ſpatia volverentur, duorum annorum
expletus eſt circulus: & ſic longa conſum-
ptus tabe, ita ut egereret etiam viſcera ſua,
languore pariter, & vita caruit. Mortuuſ-
que eſt in infirmitate peſſima, & non fecit ei
populus ſecundùm morem combuſtionis,
exequias, ſicut fecerat majoribus ejus.
20 Triginta duorum annorum fuit, cùm re-
gnare cœpiſſet, & octo annis regnavit in Je-
ruſalem. Ambulavitque non rectè, & ſepe-
lierunt eum in civitate David: veruntamen
non in ſepulchro regum.

CAPUT XXII.

*Impium Ochoziam filium Joram regem Ju-
da occidit Jehu, ſimul & Joram regem
Iſrael: cùm occideret autem Athalia
filios regis, ſervavit Joſabeth Joas na-
tu minimum.*

A 4 Reg. 8. 24. 1 CONſtituerunt autem habitatores Jeru-
ſalem Ochoziam filium ejus mini-
mum, regem pro eo: omnes enim majores na-
tu, qui ante eum fuerant, interfecerant latro-
nes Arabum, qui irruerant in caſtra: regna-
vitque Ochozias filius Joram regis Juda.
4 Reg. 8. 26. 2 Quadraginta duorum annorum erat O-
chozias, cùm regnare cœpiſſet, & uno an-
no regnavit in Jeruſalem, & nomen matris
ejus Athalia filia Amri.
B 3 Sed & ipſe ingreſſus eſt per vias domus
Achab: mater enim ejus impulit eum, ut
impie ageret.
4 Fecit igitur malum in conſpectu Dñi, ſicut
domus Achab: ipſi enim fuerunt ei conſilia-
rii poſt mortem patris ſui, in interitum ejus.
5 Ambulavitque in conſiliis eorum. Et per-
rexit cum Joram filio Achab rege Iſrael, in
bellum contra Hazael regem Syriæ in Ra-
moth Galaad: vulneraveruntque Syri Joram.
C 6 Qui reverſus eſt, ut curaretur in Jezra-
hel, multas enim plagas acceperat in ſupra-
dicto certamine. Igitur Ochozias filius Jorã,
rex Juda, deſcendit, ut inviſeret Joram fi-
lium Achab in Jezrahel ægrotantem.
7 Voluntatis quippe fuit Dei adversùs O-
choziam, ut veniret ad Joram: & cum ve-
niſſet, & egrederetur cum eo adversùm Jehu
filium Namſi, quem unxit Dominus, ut de-
leret domum Achab.
8 Cùm ergo everteret Jehu domum Achab,
invenit principes Juda, & filios fratrũ Ocho-
ziæ, qui miniſtrabant ei, & interfecit illos.
D 9 Ipſum quoque perquirens Ochoziam, cõ-
prehendit latitantem in Samaria: adductum-
que ad ſe occidit, & ſepelierunt eum: eò quòd
eſſet filius Joſaphat, qui quæſierat Dominum
in toto corde ſuo, nec erat ultrà ſpes aliqua,
ut de ſtirpe quis regnaret Ochoziæ.
* 4. Reg. 11. 1. 10 * Siquidem Athalia mater ejus, videns
quòd mortuus eſſet filius ſuus, ſurrexit, & in-
terfecit omnem ſtirpem regiã domus Joram.
11 Porrò Joſabeth filia regis tulit Joas filiũ
Ochoziæ, & furata eſt eum de medio filiorum
regis, cùm interficerentur: abſconditque eum
cũ nutrice ſua in cubiculo lectulorum: Joſa-
beth autem, quæ abſconderat eũ, erat filia re-
gis Joram, uxor Jojadæ põtificis, ſoror Ocho-
ziæ, & idcircò Athalia non interfecit eum.
12 Fuit ergo cum eis in domo Dei abſcon-
ditus ſex annis, quibus regnavit Athalia ſu-
per terram.

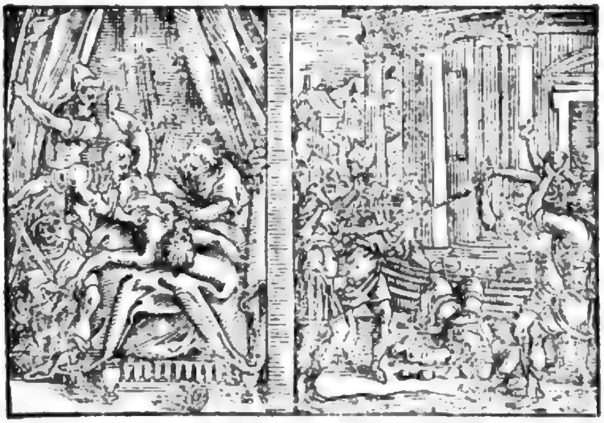
CAPUT XXIII.

*Jojada pontifex unxit Joas ſeptennem in
regem Juda, curavitque, ut Athalia
occideretur, & cultus Dei reſtitueretur,
populus autem deſtruit domum, alta-
ria, ac ſimulacra Baal.*

1 ANno autem ſeptimo confortatus Joja- A
da, aſſumpſit centuriones, Azariam 4 Reg. 11. 4.
videlicet filium Jeroboam, & Iſmael filium
Johanan, Azariam quoque filium Obed, &
Maaſiam filium Adaiæ, & Eliſaphat filium
Zechri: & iniit cum eis fœdus.
2 Qui circumeuntes Judam congregave-
runt Levitas de cunctis urbibus Juda, &
principes familiarum Iſrael, veneruntque
in Jeruſalem.
3 Iniit ergo omnis multitudo pactum in do-
mo Dei cum rege: dixitque ad eos Jojada: Ec-
ce filius regis regnabit, ſicut locutus eſt Do-
minus ſuper filios David.
4 Iſte eſt ergo ſermo, quem facietis:
5 Tertia pars veſtrûm, qui veniunt ad ſab-
batum, ſacerdotum, & Levitarum, & jani-
torum, erit in portis: tertia verò pars ad
domum regis: & tertia ad portam, quæ ap-
pellatur Fundamenti: omne verò reliquum
vulgus ſit in atriis domus Domini.
6 Nec quiſpiam alius ingrediatur domum B
Domini, niſi ſacerdotes, & qui miniſtrant
de Levitis: ipſi tantummodo ingrediantur,
quia ſanctificati ſunt: & omne reliquum vul-
gus obſervet cuſtodias Domini.
7 Levitæ autem circumdent regem, haben-
tes ſinguli arma ſua (& ſi quis alius ingreſſus
fuerit templum, interficiatur) ſintque cum
rege, & intrante, & egrediente.
8 Fecerunt ergo Levitæ, & univerſus Juda,
juxta omnia, quæ præceperat Jojada ponti-
fex: & aſſumpſerunt ſinguli viros, qui ſub
ſe erant, & veniebant per ordinem ſabbati,
cum his, qui impleverant ſabbatum, & egreſ-
ſuri erant: ſiquidem Jojada pontifex non
dimiſerat abire turmas, quæ ſibi per ſingulas
hebdomadas ſuccedere conſueverant.
9 Deditque Jojada ſacerdos centurionibus
lanceas, clypeoſque, & peltas regis David,
quas conſecraverat in domo Domini.
10 Conſtituitque omnem populum tenen-
tium pugiones, à parte templi dextra, uſque
ad partem templi ſiniſtram coram altari, &
templo per circuitum regis.
11 Et eduxerunt filium regis, & impoſue- C
runt ei diadema, & teſtimonium, dederunt-
que in manu ejus tenendam legem, & con-
ſtituerunt eum regem: unxit quoque illum
Jojada pontifex, & filii ejus: imprecatique
ſunt ei, atque dixerunt: Vivat rex.
12 Quod cùm audiſſet Athalia, vocem ſcili-
cet currentium, atque laudantium regem, in-
greſſa eſt ad populum in templum Domini.
13 Cùmque vidiſſet regem ſtantem ſuper
gradum in introitu, & principes, turmaſ-
que circa eum, omnemque populum terræ
gaudentem, atque clangentem tubis, & di-
verſi generis organis concinentem, vocem-
que laudantium, ſcidit veſtimenta ſua, &
ait: Inſidiæ, inſidiæ.
14 Egreſſus autem Jojada pontifex ad cen-

turio-

turiones, & principes exercitus, dixit eis:
Educite illam extra ſepta templi, & interfi-
ciatur foris gladio. Præcepitque ſacerdos,
ne occideretur in domo Domini.
15 Et impoſuerunt cervicibus ejus manus:
cumque intraſſet portam equorum domus
regis, interfecerunt eam ibi.
16 Pepigit autẽ Jojada fœdus inter ſe, univer-
D ſumq; populum, & regem, ut eſſet populus Dñi.
17 Itaq; ingreſſus eſt omnis populus domum
Baal, & deſtruxerunt eam, & altaria, ac ſimu-
lacra illius confregerunt: Mathan quoque
ſacerdotem Baal interfecerunt ante aras.
18 Conſtituit autem Jojada præpoſitos in
domo Domini, ſub manibus ſacerdotum, &
Levitarum, quos diſtribuit David in domo
Domini, ut offerrent holocauſta Domino,
ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi, in gaudio, &
canticis, juxta diſpoſitionem David.
19 Conſtituit quoque janitores in portis
domus Domini, ut non ingrederetur eam
immundus in omni re.
20 Aſſumpſitque centuriones, & fortiſſi-
mos viros, ac principes populi, & omne
vulgus terræ, & fecerunt deſcendere regem
de domo Domini, & introire per medium
portæ ſuperioris in domum regis, & collo-
caverunt eum in ſolio regali.
21 Lætatusq; eſt omnis populus terræ, & urbs
quievit: porro Athalia interfecta eſt gladio.

CAPUT XXIV.

Joas vivente Jojada bonus, ac pius, juſſit ad ſartatecta templi congregari pecuniam; deinde, eo mortuo, factus impius, jubet occidi Zachariam filium Jojadæ: anno ſequenti Juda & Jeruſalem a Syris diripiũtur, & Joas a ſervis ſuis occiditur.

1 SEptem annorum erat Joas cùm regna-
A re cœpiſſet: & quadraginta annis re-
4. Reg. 11. 21. & 12. 1 gnavit in Jeruſalem, nomen matris ejus
Sebia de Berſabee.
2 Fecitque, quod bonum eſt coram Domi-
no cunctis diebus Jojadæ ſacerdotis.
3 Accepit autem ei Jojada uxores duas, è
quibus genuit filios, & filias.
4 Poſt quæ placuit Joas, ut inſtauraret
domum Domini,
5 Congregavitq; ſacerdotes, & Levitas, & di-
xit eis: Egredimini ad civitates Juda, & colli-
gite de univerſo Iſrael pecuniã ad ſartatecta
tẽpli Dei veſtri, per ſingulos annos, feſtinatóq;
hoc facite: porrò Levitæ egere negligentius.
6 Vocavitque rex Jojadam principem, &
dixit ei: Quare tibi non fuit curæ, ut coge-
res Levitas inferre de Juda, & de Jeruſalem
pecuniam, quæ conſtituta eſt à Moyſe ſervo
Domini, ut inferret eam omnis multitudo
Iſrael in tabernaculum teſtimonii?
7 Athalia enim impiiſſima, & filii ejus,
deſtruxerunt domum Dei, & de univerſis,
quæ ſanctificata fuerant in templo Domini,
ornaverunt fanum Baalim.
8 Præcepit ergo rex, & fecerunt arcam:
poſueruntque eam juxta portam domus
Domini forinſecùs.
9 Et prædicatum eſt in Juda, & Jeruſalem,
ut deferrent ſinguli pretium Domino, * C
quod conſtituit Moyſes ſervus Dei ſuper * Exod. 30. 12.
omnem Iſrael in deſerto.
10 Lætatique ſunt cuncti principes, & om-
nis populus: & ingreſſi contulerunt in arcam
Domini, atque miſerunt, ita ut impleretur.
11 Cumque tempus eſſet, ut deferrent ar-
cam coram rege per manus Levitarum (vide-
bant enim multam pecuniam) ingrediebatur
ſcriba regis, & quem primus ſacerdos con-
ſtituerat: effundebantque pecuniam, quæ
erat in arca: porro arcam reportabant ad
locum ſuum: ſicque faciebant per ſingulos
dies, & congregata eſt infinita pecunia,
12 Quam dederunt rex, & Jojada his, qui
præerant operibus domus Domini: at illi
conducebant ex ea cæſores lapidum, & arti-
fices operum ſingulorum, ut inſtaurarent
domum domini: fabros quoque ferri, & æris,
ut quod cadere cœperat, fulciretur.
13 Egeruntq; hi, qui operabãtur induſtriè, & D
obducebatur parietũ cicatrix per manus eo-
rum, ac ſuſcitaverunt domum Domini in ſta-
tum priſtinum, & firmiter eam ſtare fecerũt.

14 Cùm-

14 Cumque compleſſent omnia opera, detulerunt coram rege & Joiada reliquam partem pecuniæ: de qua facta ſunt vaſa templi in miniſterium, & ad holocauſta, phialæ quoque, & cætera vaſa aurea, & argentea: & offerebantur holocauſta in domo Domini jugiter cunctis diebus Joiadæ.

E 15 Senuit autem Joiada plenus dierū, & mortuus eſt, cum eſſet centum triginta annorum.

16 Sepelieruntque eum in civitate David cum regibus, eo quod feciſſet bonum cum Iſrael, & cum domo ejus.

17 Poſtquam autem obiit Joiada, ingreſſi ſunt principes Juda, & adoraverunt regē: qui delinitus obſequiis eorum, acquievit eis.

18 Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum ſuorum, ſervieruntque lucis, & ſculptilibus, & facta eſt ira contra Judam, & Jeruſalem propter hoc peccatum.

19 Mittebatque eis prophetas, ut reverterentur ad Dominum, quos proteſtantes, illi audire nolebant.

F 20 Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Joiadæ ſacerdotem, & ſtetit in conſpectu populi, & dixit eis: Hæc dicit Dominus Deus: Quare tranſgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, & dereliquiſtis Dominum, ut derelinqueret vos?

21 Qui congregati adverſus eū miſerunt lapides juxta regis imperium in atrio domus Dñi.

22 Et non eſt recordatus Joas rex miſericordiæ, quam fecerat Joiada pater illius ſecum, *ſed interfecit filium ejus. Qui cum moreretur, ait: Videat Dominus, & requirat.

* Matt. 23. 35.

23 Cumque evolutus eſſet annus, aſcendit contra eum exercitus Syriæ: venitque in Judam, & Jeruſalem, & interfecit cunctos principes populi, atque univerſam prædam miſerunt regi in Damaſcum.

G 24 Et certe cum permodicus veniſſet numerus Syrorū, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eò quod dereliquiſſent Dominum Deum patrum ſuorum: in Joas quoque ignominioſa exercuere judicia.

25 Et abeuntes dimiſerunt eum in languoribus magnis: ſurrexerunt autem contra eum ſervi ſui, in ultionem ſanguinis filii Joiadæ ſacerdotis, & occiderunt eum in lectulo ſuo, & mortuus eſt: ſepelieruntque eum in civitate David, ſed non in ſepulchris regum.

26 Inſidiati verò ſunt ei, Zabad filius Semmaath Ammanitidis, & Jozabad filius Semarith Moabitidis.

27 Porro filii ejus, ac ſumma pecuniæ, quæ adunata fuerat ſub eo, & inſtauratio domus Dei, ſcripta ſunt diligentiùs in Libro regum. regnavit autem Amaſias filius ejus pro eo.

CAPUT XXV.

Amaſias patri Joas ſuccedens interficit eos, qui patrem occiderant; & poſt habitam de Idumæis victoriam, adoravit deos illorum, & ob id capitur à Joas rege Iſrael, quem ad prælium provocaverat; ac Jeruſalem diripitur, tandemque in Lachis fugiens occiditur.

A 4 Reg. 14. 1. 1 Viginti quinque annorum erat Amaſias, cum regnare cœpiſſet, & viginti novem annis regnavit in Jeruſalem, nomen matris ejus Joadan de Jeruſalem.

2 Fecitque bonum in conſpectu Domini: verumtamen non in corde perfecto.

3 Cumque roboratum ſibi videret imperium, jugulavit ſervos, qui occiderant regem patrem ſuum,

4 Sed filios eorum non interfecit, ſicut ſcriptum eſt in Libro legis Moyſi, ubi præcepit Dominus, dicens: * Non occidentur patres pro filiis, neque filii pro patribus ſuis, ſed unuſquiſque in ſuo peccato morietur.

* Deu. 24. 16. 4 Reg. 14. 6. B Ezec. 18. 20.

5 Congregavit igitur Amaſias Judā: & conſtituit eos per familias, tribunoſque, & centuriones in univerſo Juda, & Benjamin: & recenſuit à viginti annis ſuprà, invenitque trecenta millia juvenum, qui egrederentur ad pugnam, & tenerent haſtam, & clypeum.

6 Mercede quoq; conduxit de Iſrael centum millia robuſtorum, centum talentis argenti.

7 Venit autem homo Dei ad illum, & ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Iſrael: non eſt enim Dominus cum Iſrael, & cunctis filiis Ephraim:

8 Quod ſi putas in robore exercitus bella cōſiſtere, ſuperari te faciet Deus ab hoſtibus: Dei quippe eſt adjuvare, & in fugam convertere.

9 Dixitque Amaſias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Iſrael? Et reſpondit ei homo Dei: Habet Dñs, unde tibi dare poſſit multò his plura. C

10 Separavit itaque Amaſias exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteretur in locum ſuum: at illi contra Judam vehementer irati reverſi ſunt in regionem ſuam.

11 Porro Amaſias confidenter eduxit populum ſuum, & abiit in vallem Salinarum, percuſſitque filios Seir decem millia.

12 Et alia decem millia virorum ceperunt filii Juda, & adduxerunt ad præruptum cujuſdam petræ, præcipitaveruntque eos de ſummo in præceps, qui univerſi crepuerunt.

13 At ille exercitus, quem remiſerat Amaſias, ne ſecum iret ad prælium, diffuſus eſt in D civitatibus Juda, à Samaria uſque ad Bethoron, & interfectis tribus millibus, diripuit prædam magnam.

14 Amaſias verò poſt cædem Idumæorum, & allatos deos filiorum Seir, ſtatuit illos in deos ſibi, & adorabat eos, & illis adolebat incenſu.

15 Quam ob rem iratus Dominus contra Amaſiam, miſit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur adoraſti deos, qui non liberaverunt populum ſuum de manu tua?

16 Cumque hæc ille loqueretur, reſpondit ei: Num conſiliarius regis es? quieſce, ne E interficiam te. Diſcedenſque propheta, Scio, inquit, quòd cogitaverit Deus occidere te, quia feciſti hoc malum, & inſuper non acquieviſti conſilio meo.

17 Igitur Amaſias rex Juda, inito peſſimo cōſilio, miſit ad Joas filium Joachaz filii Jehu regem Iſrael, dicēs: Veni, videamus nos mutuò.

18 At ille remiſit nuntios, dicens: Carduus, qui eſt in Libano, miſit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem: & ecce beſtiæ, quæ erant in ſilva Libani, tranſierunt, & conculcaverunt carduum.

19 Dixiſti: Percuſſi Edom, & idcirco erigitur cor tuum in ſuperbiam: ſede in domo F tua, cur malum adverſum te provocas, ut cadas & tu, & Juda tecum?

20 Noluit audire Amaſias, eò quòd Domini

eſſet

Digitized by Google

eſſet voluntas, ut traderetur in manus hoſtium propter deos Edom.

21 Aſcendit igitur Joas rex Iſrael, & mutuos ſibi præbuere conſpectus: Amaſias autem rex Juda erat in Bethſames Juda:

22 Corruitque Juda coram Iſrael, & fugit in tabernacula ſua.

23 Porrò Amaſiam regem Juda, filium Joas filii Joachaz, cepit Joas rex Iſrael in Bethſames, & adduxit in Jeruſalem: deſtruxitque murum ejus à porta Ephraim uſque ad portam anguli quadringentis cubitis.

24 Omne quoque aurum, & argentum, & univerſa vaſa, quæ repererat in domo Dei, & apud Obededom, in theſauris etiam domus regiæ, necnon & filios obſidum, reduxit in Samariam.

25 Vixit autem Amaſias filius Joas rex Juda, poſtquam mortuus eſt Joas filius Joachaz rex Iſrael, quindecim annis.

26 Reliqua autem ſermonum Amaſiæ priorum, & noviſſimorum, ſcripta ſunt in Libro regum Juda, & Iſrael.

27 Qui poſtquam receſſit à Domino, tetenderũt ei inſidias in Jeruſalẽ. Cumque fugiſſet in Lachis, miſerunt, & interfecerunt eum ibi.

28 Reportanteſque ſuper equos, ſepelierunt eum cum patribus ſuis in Civitate David.

CAPUT XXVI.

Ozia, ſeu Azariæ filii Amaſiæ pietas commendatur; qui de Philiſthiim, Arabibus, & Ammonitis triumphat, multaſque extruit civitates: at poſtmodùm ob nimiam felicitatem elatus præſumpſit incenſum adolere, quam ob rem ad diem uſque mortis à Domino lepra percuſſus eſt, gubernante regnum filio Joatham, qui ſucceſſit in regnum.

A 4 Reg. 14. 21.

1 OMnis autem populus Juda filium ejus Oziam annorum ſedecim, conſtituit regem pro Amaſia patre ſuo.

2 Ipſe ædificavit Ailath, & reſtituit eam ditioni Juda, poſtquam dormivit rex cum patribus ſuis.

3 Sedecim annorum erat Ozias, cùm regnare cœpiſſet, & quinquaginta duobus annis regnavit in Jeruſalem, nomen matris ejus Jechelia de Jeruſalem.

4 Fecitque quod erat rectum in oculis Dñi juxta omnia, quæ fecerat Amaſias pater ejus.

5 Et exquiſivit Dñm in diebus Zachariæ intelligentis, & videntis Deum: cùmque requireret Dominum, direxit eum in omnibus.

6 Denique egreſſus eſt, & pugnavit contra Philiſthiim, & deſtruxit murum Geth, & murum Jabniæ, murumque Azoti: ædificavit quoque oppida in Azoto, & Philiſthiim.

7 Et adjuvit eum Deus contra Philiſthiim, & contra Arabes, qui habitabant in Gurbaal, & contra Ammonitas.

B

8 Appendebantq; Ammonitæ munera Oziæ: & divulgatum eſt nomen ejus uſque ad introitum Ægypti propter crebras victorias.

9 Ædificavitque Ozias turres in Jeruſalem ſuper portam anguli, & ſuper portam vallis, & reliquas in eodem muri latere, firmavitque eas.

10 Extruxit etiam turres in ſolitudine, & effodit ciſternas plurimas, eò quòd haberet multa pecora, tam in campeſtribus, quam in eremi vaſtitate: vineas quoque habuit, & vinitores in montibus, & in Carmelo: erat quippe homo agriculturæ deditus.

11 Fuit autem exercitus bellatorum ejus, qui procedebant ad prælia, ſub manu Jehiel ſcribæ, Maaſiæque doctoris, & ſub manu Hananiæ, qui erat de ducibus regis.

12 Omniſque numerus principum per familias virorum fortium, duorum millium ſexcentorum.

C

13 Et ſub eis univerſus exercitus, trecentorum, & ſeptem millium quingentorum: qui erant apti ad bella, & pro rege contra adverſarios dimicabant.

14 Præparavit quoque eis Ozias, id eſt, cuncto exercitui, clypeos, & haſtas, & galeas, & loricas, arcuſque, & fundas ad jaciendos lapides.

15 Et fecit in Jeruſalem diverſi generis machinas, quas in turribus collocavit, & in angulis murorum, ut mitterent ſagittas, & ſaxa grandia: egreſſumque eſt nomen ejus procul, eò quòd auxiliaretur ei Dominus, & corroboraſſet illum.

16 Sed cùm roboratus eſſet, elevatum eſt cor ejus in interitum ſuum, & neglexit Dominum Deum ſuum: ingreſſuſque templum Domini, adolere voluit incenſum ſuper altare thymiamatis.

17 Statimque ingreſſus poſt eum Azarias ſacerdos, & cum eo ſacerdotes Domini octoginta, viri fortiſſimi,

18 Reſtiterunt regi, atque dixerunt: Non eſt tui officii, Ozia, ut adoleas incenſum Domino, ſed ſacerdotum, hoc eſt, filiorum Aaron, qui conſecrati ſunt ad hujuſcemodi miniſterium: egredere de ſanctuario, ne contempſeris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo.

D

19 Iratuſque Ozias, tenens in manu thuribulum, ut adoleret incenſum, minabatur ſacerdotibus. Statimque orta eſt lepra in fronte ejus coram ſacerdotibus, in domo Domini ſuper altare thymiamatis.

20 Cùmque reſpexiſſet eum Azarias pontifex, & omnes reliqui ſacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, & feſtinato expulerunt eum. Sed & ipſe perterritus, acceleravit egredi, eò quòd ſenſiſſet illicò plagam Domini.

21 * Fuit igitur Ozias rex leproſus uſque ad diem mortis ſuæ, & habitavit in domo ſeparata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porrò Joatham filius ejus rexit domum regis, & judicabat populum terræ. *4 Reg. 15. 5.

22 Reliqua autem ſermonum Oziæ priorum, & noviſſimorum, ſcripſit Iſaias filius Amos, propheta.

23 Dormivitque Ozias cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in agro regalium ſepulchrorum, eò quod eſſet leproſus: regnavitque Joatham filius ejus pro eo.

CAPUT XXVII.

Joatham pietas commendatur, qui devicto rege Ammon magnam ab eo mulctam accepit, cui ſuccedit impius filius Achaz.

A 4 Reg. 15. 33.

1 VIginti quinque annorum erat Joatham cùm regnare cœpiſſet, & ſexdecim annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Jeruſa filia Sadoc.

2 Fecitque quod rectum erat coram Domino,

juxta omnia, quæ fecerat Ozias pater ſuus,
excepto, quòd non eſt ingreſſus templum
B Domini, & adhuc populus delinquebat.
3 Ipſe ædificavit portam domus Domini ex-
celſam, & in muro Ophel multa conſtruxit.
4 Urbes quoque ædificavit in montibus Ju-
da, & in ſaltibus caſtella, & turres.
5 Ipſe pugnavit contra regem filiorum
Ammon, & vicit eos, dederuntque ei filii
Ammon in tempore illo centum talenta ar-
genti, & decem millia coros tritici, ac
totidem coros hordei: hæc ei præbuerunt
C filii Ammon, in anno ſecundo, & tertio.
6 Corroboratuſque eſt Joatham, eò quòd
direxiſſet vias ſuas coram Domino Deo ſuo.
7 Reliqua autem ſermonum Joatham, &
omnes pugnæ ejus, & opera ſcripta ſunt
in Libro regum Iſrael, & Juda.
D 8 Vigintiquinque annorum erat, cùm re-
gnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnavit
in Jeruſalem.
9 Dormivitque Joatham cum patribus ſuis,
& ſepelierunt eum in civitate David: & re-
gnavit Achaz filius ejus pro eo.

CAPUT XXVIII.

*Propter ſcelera Achaz multipliciter affligi-
tur Juda, primùm ab Aſſyriis, deinde à
filiis Iſrael (quibus ob crudelitatis arguti
à Propheta remittunt Judæos captivos
cum præda) rurſum etiam ab Idumæis,
& Philiſthæis: Achaz tamen poſt omnem
plagam adhuc auget impietatem, cui
pius ſuccedit filius Ezechias.*

A 4 Reg. 16. 2. 1 VIginti annorum erat Achaz, cùm
regnare cœpiſſet, & ſedecim annis
regnavit in Jeruſalem: non fecit rectum in
conſpectu Domini ſicut David pater ejus.
2 Sed ambulavit in viis regum Iſrael, in-
ſuper & ſtatuas fudit Baalim.
3 Ipſe eſt, qui adolevit incenſum in valle
Benennom, & luſtravit filios ſuos in igne,
juxta ritum gentium, quas interfecit Do-
minus in adventu filiorum Iſrael.
4 Sacrificabat quoque, & thymiama ſuc-
cendebat in excelſis, & in collibus, &
ſub omni ligno frondoſo.
5 Tradiditque eum Dominus Deus ejus in
manu regis Syriæ, qui percuſſit eum, ma-
gnamque prædam cepit de ejus imperio, &
adduxit in Damaſcum: manibus quoque regis
Iſrael traditus eſt, & percuſſus plaga grandi.
6 Occiditque Phacee, filius Romeliæ, de
Juda centum viginti millia in die uno, om-
nes viros bellatores: eo quòd reliquiſſent
Dominum Deum patrum ſuorum.
7 Eodem tempore occidit Zechri, vir po-
tens ex Ephraim, Maaſiam filium regis,
& Ezricam ducem domus ejus, Elcanam
quoque ſecundum à rege.
8 Ceperuntque filii Iſrael de fratribus ſuis
ducenta millia mulierum, puerorum, &
puellarum, & infinitam prædam, pertule-
runtque eam in Samariam.
B 9 Ea tempeſtate erat ibi propheta Domini,
nomine Obed; qui egreſſus obviàm exerci-
tui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce
iratus Dominus Deus patrum veſtrorum con-
tra Judam, tradidit eos in manibus veſtris,
& occidiſtis eos atrociter, ita ut ad cœlum
pertingeret veſtra crudelitas.
10 Inſuper filios Juda, & Jeruſalem vultis
vobis ſubjicere in ſervos, & ancillas, quod
nequaquam facto opus eſt: peccaſtis enim
ſuper hoc Domino Deo veſtro.
11 Sed audite conſilium meum, & reducite
captivos, quos adduxiſtis de fratribus veſtris,
quia magnus furor Domini imminet vobis.
12 Steterunt itaq; viri de principibus filio-
rum Ephraim, Azarias filius Johanan, Ba-
rachias filius Moſollamoth, Ezechias filius
Sellum, & Amaſa filius Adali, contra eos,
qui veniebant de prælio,
13 Et dixerunt eis: Non introducetis huc
captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis
adjicere ſuper peccata noſtra, & vetera cu-
mulare delicta? grande quippe peccatum eſt,
& ira furoris Domini imminet ſuper Iſrael.
14 Dimiſeruntque viri bellatores prædam, C
& univerſa, quæ ceperant, coram principi-
bus, & omni multitudine.
15 Steteruntque viri, quos ſuprà memoravi-
mus, & apprehendentes captivos, omneſque
qui nudi erant, veſtierunt de ſpoliis: cumque
veſtiſſent eos, & calceaſſent, & refeciſſent ci-
bo, ac potu, unxiſſentque propter laborem, &
adhibuiſſent eis curam: quicumque ambula-
re non poterant, & erant imbecillo corpore,
impoſuerunt eos jumentis, & adduxerunt Je-
richo Civitatem palmarum ad fratres eorum,
ipſique reverſi ſunt in Samariam.
16 Tempore illo miſit rex Achaz ad regem
Aſſyriorum poſtulans auxilium.
17 Veneruntque Idumæi, & percuſſerunt
multos ex Juda, & ceperunt prædã magnam.
18 Philiſthiim quoque diffuſi ſunt per ur-
bes campeſtres, & ad Meridiem Juda: cepe-
runtque Bethſames, & Ajalon, & Gaderoth,
Socho quoque, & Thamnan, & Gamzo cum
viculis ſuis, & habitaverunt in eis.
19 Humiliaverat enim Dominus Judam pro-
pter Achaz regẽ Juda, eò quòd nudaſſet eum
auxilio, & contemptui habuiſſet Dominum.
20 Adduxitque contra eum Thelgathphal- D
naſar regem Aſſyriorum, qui & afflixit eum,
& nullo reſiſtente vaſtavit.
21 Igitur Achaz, ſpoliata domo Domini, &
domo regum, ac principum, dedit regi Aſſy-
riorum munera, & tamen nihil ei profuit.
22 Inſuper & tempore anguſtiæ ſuæ auxit
contemptum in Dñm, ipſe per ſe, rex Achaz
23 Immolavit diis Damaſci victimas per-
cuſſoribus ſuis, & dixit: Dii regum Syriæ
auxiliantur eis, quos ego placabo hoſtiis,
& aderunt mihi, cùm e contrario ipſi fue-
rint ruinæ ei, & univerſo Iſrael.
24 Direptis itaque Achaz omnibus vaſis
domus Dei, atque confractis, clauſit januas
templi Dei, & fecit ſibi altaria in uni-
verſis angulis Jeruſalem.
25 In omnibus quoq; urbibus Juda extruxit
aras ad cremandum thus, atque ad iracundiã
provocavit Dominum Deum patrum ſuorum.
26 Reliqua autem ſermonum ejus, & omniũ
operum ſuorum priorum, & noviſſimorum,
ſcripta ſunt in Libro regum Juda, & Iſrael.
27 Dormivitque Achaz cum patribus ſuis,
& ſepelierunt eum in civitate Jeruſalem,
neque enim receperunt eum in ſepulchra
regum Iſrael. Regnavitque Ezechias filius
ejus pro eo.

Digitized by Google

CAPUT XXIX.

Ezechias abolitum Dei cultum, aperto templo, reſtitutiſque ſacerdotibus, Levitis, & cantoribus, inſtaurat; oblatis plurimis holocauſtis, & ſacrificiis cum ingenti lætitia.

1 IGitur Ezechias regnare cœpit, cùm viginti quinque eſſet annorum, & viginti-
A — 4 Reg. 18. 1. novem annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Abia, filia Zachariæ.

2 Fecitque quod erat placitum in conſpectu Domini, juxta omnia, quæ fecerat David pater ejus.

3 Ipſe anno, & menſe primo regni ſui, aperuit valvas domus Domini, & inſtauravit eas.

4 Adduxitque ſacerdotes, atque Levitas, & congregavit eos in plateam Orientalem,

5 Dixitque ad eos: Audite me Levitæ, & ſanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum veſtrorum, & auferte omnem immunditiam de ſanctuario.

6 Peccaverunt patres noſtri, & fecerunt malum in conſpectu Domini Dei noſtri, derelinquentes eum: averterunt facies ſuas à tabernaculo Domini, & præbuerunt dorſum.

7 Clauſerunt oſtia, quæ erant in porticu,
B & extinxerunt lucernas, incenſumque non adoleverunt, & holocauſta non obtulerunt in ſanctuario Deo Iſrael.

8 Concitatus eſt itaque furor Domini ſuper Judam, & Jeruſalem, tradiditque eos in commotionem, & in interitum, & in ſibilum, ſicut ipſi cernitis oculis veſtris.

9 En, corruerunt patres noſtri gladiis, filii noſtri, & filiæ noſtræ, & conjuges captivæ ductæ ſunt propter hoc ſcelus.

10 Nunc ergo placet mihi, ut ineamus fœdus cum Domino Deo Iſrael, & avertet à nobis furorem iræ ſuæ.

11 Filii mei, nolite negligere, vos elegit Dominus, ut ſtetis coram eo, & miniſtretis illi, colatiſq; eum, & cremetis ei incenſum.

12 Surrexerunt ergo Levitæ: Mahath filius
C Amaſai, & Joel filius Azariæ, de filiis Caath: Porro de filiis Merari, Cis filius Abdi, & Azarias filius Jalaleel. De filiis autem Gerſon, Joha filius Zemma, & Eden filius Joha.

13 At verò de filiis Eliſaphan, Samri, & Jahiel. De filiis quoque Aſaph, Zacharias, & Mathanias:

14 Necnon de filiis Heman, Jahiel, & Semei: Sed & de filiis Idithun, Semejas, & Oziel.

15 Congregaveruntque fratres ſuos, & ſanctificati ſunt, & ingreſſi ſunt juxta mandatum regis, & imperium Domini, ut expiarent domum Dei.

16 Sacerdotes quoque ingreſſi templum Domini, ut ſanctificarent illud, extulerunt omnē immunditiam, quam intrò repererant in veſtibulo domus Dñi, quam tulerunt Levitæ, & aſportaverunt ad Torrentem Cedron foras:

17 Cœperunt autem prima die menſis pri-
D mi mundare, & in die octavo ejuſdem menſis ingreſſi ſunt porticum templi Domini, expiaveruntque templum diebus octo, & in die ſextadecima menſis ejuſdem, quod cœperant, impleverunt.

18 Ingreſſi quoque ſunt ad Ezechiam regem, & dixerunt ei: Sanctificavimus omnem domum Domini, & altare holocauſti, vaſaque ejus, necnon & menſam propoſitionis cum omnibus vaſis ſuis,

19 Cunctamque templi ſupellectilem, quam polluerat rex Achaz in regno ſuo, poſtquam prævaricatus eſt: & ecce expoſita ſunt omnia coram altare Domini.

20 Conſurgenſque diluculò Ezechias rex, adunavit omnes principes civitatis, & aſcendit in domum Domini.

21 Obtuleruntque ſimul tauros ſeptem, & arietes ſeptem, agnos ſeptem, & hircos ſeptem pro peccato, pro regno, pro ſanctuario, pro Juda, dixitque ſacerdotibus filiis Aaron, ut offerrent ſuper altare Domini.

22 Mactaverunt igitur tauros, & ſuſceperunt ſanguinem ſacerdotes, & fuderunt illum ſuper altare, mactaverunt etiam arietes, & illorum ſanguinem ſuper altare fuderunt, immolaveruntque agnos, & fuderunt ſuper altare ſanguinem: E

23 Applicuerunt hircos pro peccato, coram rege, & univerſa multitudine, impoſueruntque manus ſuas ſuper eos.

24 Et immolaverunt illos ſacerdotes, & aſperſerunt ſanguinem eorum coram altare pro piaculo univerſi Iſraelis: pro omni quippe Iſrael præceperat rex, ut holocauſtum fieret, & pro peccato.

25 Conſtituit quoq; Levitas in domo Dñi, cū cymbalis, & pſalteriis, & citharis, ſecundum diſpoſitionem David regis, & Gad Videntis, & Nathan Prophetæ: ſiquidem Domini præceptum fuit per manum prophetarum ejus.

26 Steteruntque Levitæ tenentes organa David, & ſacerdotes tubas. F

27 Et juſſit Ezechias, ut offerrent holocauſta ſuper altare: cùmq; offerrentur holocauſta, cœperunt laudes canere Domino, & clangere tubis, atque in diverſis organis, quæ David rex Iſrael præparaverat, concrepare.

28 Omni autem turba adorante, cantores, & ii, qui tenebant tubas, erant in officio ſuo, donec compleretur holocauſtum.

29 Cùmque finita eſſet oblatio, incurvatus eſt rex, & omnes, qui erant cum eo, & adoraverunt.

30 Præcepitque Ezechias, & principes Levitis, ut laudarent Dñm ſermonibus David, & Aſaph Videntis; qui laudaverunt eum magna lætitia, & incurvato genu adoraverunt.

31 Ezechias autem etiam hæc addidit: Impleſtis manus veſtras Domino, accedite, G & offerte victimas, & laudes in domo Domini. Obtulit ergo univerſa multitudo hoſtias, & laudes, & holocauſta mente devota.

32 Porrò numerus holocauſtorum, quæ obtulit multitudo, hic fuit: Tauros ſeptuaginta, arietes centum, agnos ducentos.

33 Sanctificaveruntque Domino boves ſexcentos, & oves tria millia.

34 Sacerdotes vero pauci erant, nec poterant ſufficere, ut pelles holocauſtorum detraherent: unde & Levitæ fratres eorum adjuverunt eos, donec impleretur opus, & ſanctificarentur antiſtites. Levitæ quippe faciliori ritu ſanctificantur, quàm ſacerdotes,

35 Fuerunt ergo holocauſta plurima, adipes pacificorum, & libamina holocauſtorum: & completus eſt cultus domus Domini.

36 Lætatuſque eſt Ezechias, & omnis popu-

lus, eo quòd miniſterium Domini eſſet expletum. De repente quippe hoc fieri placuerat.

CAPUT XXX.

Ezechias miſſis in omnem Iſrael, & Judam nuntiis, populum convocat, & ſua oratione exhortatur ad immolandum Phaſe, quo facto celebrarunt ſolemnitatem azymorum ſeptem, & ſeptem dierum cum ingenti lætitia, plurimis oblatis victimis.

A 1 MIſit quoque Ezechias ad omnem Iſrael, & Judam: ſcripſitque epiſtolas ad Ephraim, & Manaſſen, ut venirent ad domum Domini in Jeruſalem, & facerent Phaſe Domino Deo Iſrael.

2 Inito ergo conſilio regis, & principum, & univerſi cœtus Jeruſalem: decreverunt, ut facerent Phaſe menſe ſecundo.

3 Non enim potuerant facere in tempore ſuo, quia ſacerdotes, qui poſſent ſufficere, ſanctificati non fuerant, & populus nondum congregatus fuerat in Jeruſalem.

4 Placuitque ſermo regi, & omni multitudini.

5 Et decreverunt, ut mitterent nuntios in univerſum Iſrael, de Berſabee uſque Dan, ut venirent, & facerent Phaſe Domino Deo Iſrael in Jeruſalem: multi enim non fecerant, ſicut lege præſcriptum eſt.

6 Perrexeruntque curſores cum epiſtolis ex regis imperio, & principum ejus, in univerſum Iſrael, & Judam, juxta id, quod rex juſſerat, prædicantes: Filii Iſrael revertimini ad Dominum Deum Abraham, & Iſaac, & Iſrael: & revertetur ad reliquias, quæ effugerunt manus regis Aſſyriorum.

7 Nolite fieri ſicut patres veſtri, & fratres, qui receſſerunt à Dño Deo patrum ſuorum, qui tradidit eos in interitum, ut ipſi cernitis.

B 8 Nolite indurare cervices veſtras, ſicut patres veſtri: tradite manus Domino, & venite ad ſanctuarium ejus, quod ſanctificavit in æternum: ſervite Domino Deo patrum veſtrorum, & avertetur à vobis ira furoris ejus:

9 Si enim vos reverſi fueritis ad Dominum: fratres veſtri, & filii habebunt miſericordiam coram dominis ſuis, qui illos duxerunt captivos, & revertentur in terram hanc: pius enim, & clemens eſt Dominus Deus veſter, & non avertet faciem ſuam a vobis, ſi reverſi fueritis ad eum.

10 Igitur curſores pergebant velociter de civitate in civitatem, per terram Ephraim, & Manaſſe uſque ad Zabulon, illis irridentibus, & ſubſannantibus eos.

11 Attamen quidam viri ex Aſer, & Manaſſe, & Zabulon, acquieſcentes conſilio, venerunt Jeruſalem.

12 In Juda verò facta eſt manus Domini, ut daret eis cor unum, ut facerent juxta præceptum regis, & principum, verbum Domini.

13 Congregatique ſunt in Jeruſalem populi multi, ut facerent ſolemnitatem azymorum,
C rum, in menſe ſecundo:

14 Et ſurgentes deſtruxerunt altaria, quæ erant in Jeruſalem, atque univerſa, in quibus idolis adolebatur incenſum, ſubvertentes, projecerunt in Torrentem Cedron.

15 Immolaverunt autem Phaſe quartadecima die menſis ſecundi. Sacerdotes quoque, atque Levitæ tandem ſanctificati, obtulerunt holocauſta in domo Domini.

16 Surrexeruntque in ordine ſuo, juxta diſpoſitionem, & legem Moyſi hominis Dei: Sacerdotes verò ſuſcipiebant effundendum ſanguinem de manibus Levitarum,

17 Eò quòd multa turba ſanctificata non eſſet: & idcircò immolarent Levitæ Phaſe his, qui non occurrerant ſanctificari Domino.

18 Magna etiam pars populi de Ephraim, & Manaſſe, & Iſſachar, & Zabulon, quæ ſanctificata non fuerat, comedit Phaſe, non juxta quod ſcriptum eſt: & oravit pro eis Ezechias, dicens: Dominus bonus propitiabitur

19 Cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum ſuorum: & non imputabit eis, quòd minus ſanctificati ſunt.

20 Quem exaudivit Dominus, & placatus eſt populo.

21 Feceruntq; filii Iſrael, qui inventi ſunt in Jeruſalem, ſolemnitatem azymorum ſeptem diebus in lætitia magna, laudantes Dominum per ſingulos dies: Levitæ quoque, & ſacerdotes, per organa, quæ ſuo officio congruebant.

22 Et locutus eſt Ezechias ad cor omnium D
Levitarum, qui habebant intelligentiam bonam ſuper Dño: & comederunt ſeptem diebus ſolemnitatis, immolantes victimas pacificorum, & laudantes Dñm Deum patrum ſuorũ.

23 Placuitque univerſæ multitudini, ut celebrarent etiam alios dies ſeptem: quod & fecerunt cum ingenti gaudio.

24 Ezechias enim rex Juda præbuerat multitudini mille tauros, & ſeptem millia ovium: principes verò dederant populo tauros mille, & oves decem millia: ſanctificata eſt ergo ſacerdotum plurima multitudo.

25 Et hilaritate perfuſa omnis turba Juda, tam ſacerdotum, & Levitarum, quàm univerſæ frequentiæ, quæ venerat ex Iſrael: proſelytorum quoque de Terra Iſrael, & habitantium in Juda.

26 Factaque eſt grandis celebritas in Jeruſalem, qualis à diebus Salomonis filii David regis Iſrael in ea urbe non fuerat.

27 Surrexerunt autem ſacerdotes, atque Levitæ benedicentes populo: & exaudita eſt vox eorum: pervenitque oratio in habitaculum ſanctum cœli.

CAPUT XXXI.

Populus idola, lucoſque in Juda, & Ephraim demolitur: Ezechias ſacerdotes, & Levitas componit in ordinem miniſterii: populo autem abundantiſſime offerente, conſtituuntur, factis horreis, qui ſervarent, ac diſtribuerent Levitico generi, quæ oblata erant.

1 CUmque hæc fuiſſent ritè celebrata, A
egreſſus eſt omnis Iſrael, qui inventus fuerat in urbibus Juda, & fregerunt ſimulacra, ſucciderunt que lucos, demoliti ſunt excelſa, & altaria deſtruxerunt, non ſolùm de univerſis Juda, & Benjamin, ſed & de Ephraim quoque, & Manaſſe, donec penitus everterent: reverſique ſunt omnes filii Iſrael in poſſeſſiones & civitates ſuas.

2 Ezechias autem conſtituit turmas ſacerdotales, & Leviticas per diviſiones ſuas, unumquemque in officio proprio, tam ſacerdotum videlicet, quàm Levitarum, ad holocauſta, & pacifica, ut miniſtrarent, & confiterentur,

cane-

cantentque in portis caſtrorum Domini.

3 Pars autem regis erat, ut de propria ejus ſubſtantia offerretur holocauſtum, mane ſemper, & veſpere. Sabbatis quoque, & calendis, & ſolemnitatibus cæteris, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi.

4 Præcepit etiam populo habitantium Jeruſalem, ut darent partes ſacerdotibus, & Levitis, ut poſſent vacare legi Domini.

B

5 Quod cùm percrebuiſſet in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filii Iſrael frumenti, vini, & olei, mellis quoque, & omniũ, quę gignit humus, decimas obtulerunt.

6 Sed & filii Iſrael, & Juda, qui habitabant in urbibus Juda, obtulerunt decimas boum, & ovium, decimaſque ſanctorum, quæ voverant Domino Deo ſuo: atque univerſa portantes, fecerunt acervos plurimos.

7 Menſe tertio cœperunt acervorum jacere fũdaměta, & menſe ſeptimo cõpleverunt eos.

8 Cumq; ingreſſi fuiſſent Ezechias, & principes ejus, viderunt acervos, & benedixerunt Domino, ac populo Iſrael.

9 Interrogavitque Ezechias ſacerdotes, & Levitas, cur ita jacerent acervi?

10 Reſpondit illi Azarias ſacerdos primus de ſtirpe Sadoc, dicens: Ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo Domini, comedimus, & ſaturati ſumus, & remanſerunt plurima, eò quòd benedixerit Dominus populo ſuo: reliquiarum autem copia eſt iſta, quam cernis.

C

11 Præcepit igitur Ezechias, ut præpararent horrea in domo Domini. Quod cùm feciſſent,

12 Intulerunt tam primitias, quàm decimas, & quæcumque voverant, fideliter. Fuit autem præfectus eorum Chonenias Levita, & Semei frater ejus, ſecundus,

13 Poſt quem Jahiel, & Azarias, & Nahath, & Aſael, & Jerimoth, Jozabad quoque, & Eliel, & Jeſmachias, & Mahath, & Banajas: præpoſiti ſub manibus Chonenię, & Semei fratris ejus, ex imperio Ezechiæ regis, & Azariæ pontificis domus Dei, ad quos omnia pertinebant.

14 Core verò filius Jemna Levites, & janitor Orientalis portæ, præpoſitus erat iis, quæ ſponte offerebantur Domino, primitiiſque, & conſecratis in Sancta ſanctorum.

15 Et ſub cura ejus Eden, & Benjamin, Jeſue & Semejas; Amarias quoque, & Sechenias, in civitatibus ſacerdotum, ut fideliter diſtribuerent fratribus ſuis partes, minoribus, atque majoribus:

D

16 Exceptis maribus ab annis tribus, & ſuprà: cunctis qui ingrediebantur templum Domini, & quidquid per ſingulos dies conducebat in miniſterio, atque obſervationibus juxta diviſiones ſuas,

17 Sacerdotibus per familias, & Levitis à vigeſimo anno, & ſuprà, per ordines, & turmas ſuas,

18 Univerſæque multitudini, tam uxoribus, quã liberis eorũ utriuſq; ſexus, fideliter cibi, de his, quæ ſanctificata fuerant, præbebantur.

19 Sed & filiorum Aaron per agros, & ſuburbana urbium ſingularum, diſpoſiti erant viri, qui partes diſtribuerent univerſo ſexui maſculino de ſacerdotibus, & Levitis.

20 Fecit ergo Ezechias univerſa, quæ diximus, in omni Juda: operatuſque eſt bonum, & rectum, & verum coram Domino Deo ſuo,

21 In univerſa cultura miniſterii domus Domini, juxta legem, & cęremonias, volens requirere Deum ſuum in toto corde ſuo: fecitque, & proſperatus eſt.

CAPUT XXXII.

Sennacherib Judæam invadente, & Deum cœli blaſphemante, Ezechias populum hortatur fidere in Domino, a quo illę minas, & blaſphemias nititur eum avertere: orantibus autem Ezechia, & Iſaia, Angelus diſſipat exercitum Sennacherib, qui fugiens a filiis occiditur: porrò Ezechias nimia felicitate elatus Deum offendit, cui impius filius Manaſſes ſuccedit.

1 POſt quæ, & hujuſcemodi veritatem, venit Sennacherib rex Aſſyriorum, & ingreſſus Judam, obſedit civitates munitas, volens eas capere. A 4 Reg. 18. 13. Eccli. 48. 20. Iſai. 36. 1.

2 Quod cùm vidiſſet Ezechias, veniſſe ſcilicet Sennacherib, & totum belli impetum verti contra Jeruſalem,

3 Inito cum principibus conſilio, viriſque fortiſſimis, ut obturarent capita fontium, qui erant extra urbem, & hoc omnium decernente ſententia,

4 Congregavit plurimam multitudinem, & obturaverunt cunctos fontes, & rivũ, qui fluebat in medio terrę dicentes: Ne veniant reges Aſſyriorũ, & inveniant aquarum abundantiã.

5 Ædificavit quoque agens induſtriè, omnẽ murum, qui fuerat diſſipatus, & extruxit turres deſuper, & forinſecùs alterum murum: inſtauravitque Mello in civitate David, & fecit univerſi generis armaturam, & clypeos:

6 Conſtituitq; principes bellatorũ in exercitu: & convocavit univerſos in platea portę civitatis, ac locutus eſt ad cor eorum dicens: B

7 Viriliter agite, & confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Aſſyriorum, & univerſam multitudinem, quæ eſt cum eo: multò enim plures nobiſcum ſunt, quàm cum illo.

8 Cum illo enim eſt brachiũ carneũ; nobiſcũ Dñs Deus noſter, qui auxiliator eſt noſter, pugnatque pro nobis. Confortatuſq; eſt populus hujuſcemodi verbis Ezechiæ regis Juda.

9 Quę poſtquam geſta ſunt, miſit Sennacherib rex Aſſyriorum ſervos ſuos in Jeruſalem (ipſe enim cum univerſo exercitu obſidebat Lachis) ad Ezechiam regem Juda, & ad omnem populum, qui erat in urbe, dicens:

10 Hæc dicit Sennacherib rex Aſſyriorum: In quo habentes fiduciam ſedetis obſeſſi in Jeruſalem?

11 Nũ Ezechias decipit vos, ut tradat morti in fame, & ſiti, affirmans, quod Dominus Deus veſter liberet vos de manu regis Aſſyriorum? C

12 Numquid non eſt iſte Ezechias, qui deſtruxit excelſa illius, & altaria, & præcepit Juda, & Jeruſalem, dicens. Coram altari uno adorabitis, & in ipſo comburetis incenſum?

13 An ignoratis, quæ ego fecerim, & patres mei cunctis terrarum populis? numquid prævaluerunt Dii gentium, omniumq; terrarum, liberare regionem ſuam de manu mea?

14 Quis eſt de univerſis diis gentium, quas vaſtaverunt patres mei, qui potuerit eruere populum ſuum de manu mea, ut poſſit etiam Deus veſter eruere vos de hac manu?

15 Non vos ergo decipiat Ezechias, nec vana

D perſuaſione deludat, neque credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunctarum gentium, atque regnorum liberare populum ſuum de manu mea, & de manu patrum meorum, conſequenter nec Deus veſter poterit eruere vos de manu mea.

16 Sed & alia multa locuti ſunt ſervi ejus contra Dominum Deum, & contra Ezechiam ſervum ejus.

17 Epiſtolas quoq; ſcripſit plenas blaſphemiæ in Dominum Deum Iſrael, & locutus eſt adverſus eum: Sicut dii gentium cæterarum non potuerunt liberare populum ſuum de manu mea, ſic & Deus Ezechiæ eruere non poterit populum ſuum de manu iſta.

18 Inſuper & clamore magno lingua Judaica, cōtra populū, qui ſedebat in muris Jeruſalē perſonabat, ut terreret eos, & caperet civitatē.

E 19 Locutuſque eſt contra Deum Jeruſalem, ſicut adverſùm deos populorum terræ, opera manuum hominum.

20 Oraverunt igitur Ezechias rex, & Iſaias filius Amos prophetes, adverſùm hanc blaſphemiam, ac vociferati ſunt uſque in cœlum.

*Tob. 1. 21. 21 * Et miſit Dominus Angelum, qui percuſſit omnem virum robuſtum, & bellatorem, & principem exercitus regis Aſſyriorum: reverſuſque eſt cum ignominia in terram ſuam. Cùmque ingreſſus eſſet domum dei ſui, filii, qui egreſſi fuerant de utero ejus, interfecerunt eum gladio.

22 Salvavitque Dominus Ezechiam, & habitatores Jeruſalem de manu Sennacherib regis Aſſyriorum, & de manu omnium, & præſtitit eis quietem per circuitum.

23 Multi etiam deferebant hoſtias, & ſacrificia Domino in Jeruſalem, & munera Ezechiæ regi Juda: qui exaltatus eſt poſt hæc coram cunctis gentibus.

F * 4. Reg. 20. 1. Iſai. 38. 1. 24 * In diebus illis ægrotavit Ezechias uſque ad mortem, & oravit Dominum: exaudivitque eum, & dedit ei ſignum.

25 Sed non juxta beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia elevatū eſt cor ejus: & facta eſt contra eum ira, & contra Judam, & Jeruſalē.

26 Humiliatuſque eſt poſteà, eò quòd exaltatum fuiſſet cor ejus, tam ipſe, quàm habitatores Jeruſalem: & idcircò non venit ſuper eos ira Domini in diebus Ezechiæ.

27 Fuit autē Ezechias dives, & inclytus valde, & theſauros ſibi plurimos congregavit argenti & auri, & lapidis pretioſi, aromatum, & armorum univerſi generis, & vaſorum magni pretii.

28 Apothecas quoque frumenti, vini, & olei, & præſepia omnium jumentorum, caulaſque pecorum,

29 Et urbes ædificavit ſibi: habebat quippe greges ovium, & armentorum innumerabiles, eò quòd dediſſet ei Dominus ſubſtantiam multam nimis.

G 30 Ipſe eſt Ezechias, qui obturavit ſuperiorem fontem aquarum Gihon, & avertit eas ſubter ad Occidentem urbis David: in omnibus operibus ſuis fecit proſpere, quæ voluit.

31 Attamen in legatione principum Babylonis, qui miſſi fuerant ad eum, ut interrogarent de portento, quod acciderat ſuper terrā, dereliquit eum Deus, ut tentaretur, & nota fierent omnia, quæ erant in corde ejus.

32 Reliqua autem ſermonum Ezechiæ, & miſericordiarum ejus, ſcripta ſunt in viſione Iſaiæ filii Amos prophetæ, & in Libro regum Juda, & Iſrael.

33 Dormivitq; Ezechias cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum ſuper ſepulchra filiorum David: & celebravit ejus exequias univerſus Juda, & omnes habitatores Jeruſalem: regnavitque Manaſſes filius ejus pro eo.

CAPUT XXXIII.

Manaſſes ob ſuas impietates captivus in Babylonem ducitur, in qua afflictione ad Deum converſus, ſuo regno reſtituitur, & idolis abjectis, Dei cultum reſtaurat: cui impius filius Ammon ſuccedit: & hoc à ſuis interfecto, regnat pius ejus filius Joſias.

A 4 Reg. 21. 1. 1 DUodecim annorum erat Manaſſes, cùm regnare cœpiſſet, & quinquaginta quinque annis regnavit in Jeruſalem.

2 Fecit autem malum coram Domino, juxta abominationes gentium, quas ſubvertit Dominus coram filiis Iſrael:

3 Et converſus inſtauravit excelſa, quæ demolitus fuerat Ezechias pater ejus: conſtruxitque aras Baalim, & fecit lucos, & adoravit omnem militiam cœli, & coluit eam.

* 2 Reg. 7. 10. 4 Ædificavit quoque altaria in domo Domini, de qua dixerat Dominus: * In Jeruſalem erit nomen meum in æternum.

5 Ædificavit autem ea cuncto exercitui cœli, in duobus atriis domus Domini:

6 Tranſireque fecit filios ſuos per ignem in valle Benennon: obſervabat ſomnia, ſectabatur auguria, maleficis artibus inſerviebat, habebat ſecum magos, & incantatores: multaque mala operatus eſt coram Domino, ut irritaret eum.

B * 3 Reg. 8. 16. 7 Sculptile quoque, & conflatile ſignum poſuit in domo Dei, * de qua locutus eſt Deus ad David, & ad Salomonem filium ejus, dicens: In domo hac, & in Jeruſalem, quam elegi de cunctis tribubus Iſrael, ponam nomen meum in ſempiternum,

8 Et moveri non faciam pedem Iſrael de terra, quam tradidi patribus eorum: ita duntaxat ſi cuſtodierint facere, quæ præcepi eis, cunctamque legem, & cæremonias, atque judicia per manum Moyſi.

9 Igitur Manaſſes ſeduxit Judam, & habitatores Jeruſalem, ut facerent malum ſuper omnes gentes, quas ſubverterat Dominus à facie filiorum Iſrael.

10 Locutuſque eſt Dominus ad eum, & ad populum illius, & attendere noluerunt.

11 Idcircò ſuperinduxit eis principes exercitus regis Aſſyriorum: ceperuntque Manaſſen, & vinctum catenis, atque compedibus duxerunt in Babylonem.

12 Qui poſtquam coangustatus eſt, oravit Dominum Deum ſuum: & egit pœnitentiam valde coram Deo patrum ſuorum.

13 Deprecatuſque eſt eum, & obſecravit intentè: & exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jeruſalem in regnum ſuum, & cognovit Manaſſes, quod Dominus ipſe eſſet Deus.

C 14 Poſt hæc ædificavit murum extra civitatem David, ad Occidentem Gihon in convalle, ab introitu portæ piſcium per circulum uſque ad Ophel, & exaltavit illum vehementer:

ter:

ter : conſtituitque principes exercitus in cunctis civitatibus Juda munitis :

15 Et abſtulit deos alienos, & ſimulacrum de domo Domini, aras quoque quas fecerat in monte domus Domini, & in Jeruſalem, & projecit omnia extra urbem.

16 Porrò inſtauravit altare Domini, & immolavit ſuper illud victimas, & pacifica, & laudem : præcepitque Judæ, ut ſerviret Domino Deo Iſrael.

17 Attamen adhuc populus immolabat in excelſis Domino Deo ſuo.

18 Reliqua autem geſtorum Manaſſe : & obſecratio ejus ad Deum ſuum : verba quoque Videntium, qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Iſrael, continentur in ſermonibus regum Iſrael.

D 19 Oratio quoque ejus, & exauditio, & cuncta peccata, atque contemptus, loca etiam, in quibus ædificavit excelſa, & fecit lucos, & ſtatuas, antequam ageret pœnitentiam, ſcripta ſunt in ſermonibus Hozai.

20 Dormivit ergo Manaſſes cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in domo ſua : regnavitque pro eo filius ejus Ammon.

21 Vigintiduorum annorum erat Ammon, cùm regnare cœpiſſet : & duobus annis regnavit in Jeruſalem.

22 Fecitque malum in conſpectu Domini, ſicut fecerat Manaſſes pater ejus : & cunctis idolis, quæ Manaſſes fuerat fabricatus, immolavit, atque ſervivit.

23 Et non eſt reveritus faciem Domini, ſicut reveritus eſt Manaſſes pater ejus : & multò majora deliquit.

24 Cùmque conjuraſſent adversùs eum ſervi ſui, interfecerunt eum in domo ſua.

25 Porrò reliqua populi multitudo, cæſis iis, qui Ammon percuſſerant, conſtituit regem Joſiam filium ejus pro eo.

CAPUT XXXIV.

Joſias, idolorum cultu ſublato, templum inſtaurat, repertoque legis libro conterritus eſt, ex illius præſcripto omnia conſtituit, & convocato populo, lectoque libro, fœdus cum Domino percuſſit.

A 1 OCto annorum erat Joſias, cùm regnare cœpiſſet, & triginta & uno anno
4 Reg. 22, 1. regnavit in Jeruſalem.

2 Fecitque quod erat rectum in conſpectu Domini, & ambulavit in viis David patris ſui : non declinavit neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.

3 Octavo autem anno regni ſui, cùm adhuc eſſet puer, cœpit quærere Deum patris ſui David : & duodecimo anno poſtquàm regnare cœperat, mundavit Judam, & Jeruſalem ab excelſis, & lucis, ſimulacriſque, & ſculptilibus.

4 Deſtruxeruntque coram eo aras Baalim : & ſimulacra, quæ ſuperpoſita fuerant, demoliti ſunt : lucos etiam, & ſculptilia ſuccidit, atque comminuit : & ſuper tumulos eorum, qui eis immolare conſueverant, fragmenta diſperſit.

B 5 Oſſa præterea ſacerdotum combuſſit in altaribus idolorum, mundavitque Judam, & Jeruſalem.

6 Sed & in urbibus Manaſſe, & Ephraim, & Simeon, uſque Nephthali, cuncta ſubvertit.

7 Cùmque altaria diſſipaſſet, & lucos, & ſculptilia contriviſſet in fruſta, cunctaque delubra demolitus eſſet de univerſa terra Iſrael, reverſus eſt in Jeruſalem.

8 Igitur anno octavodecimo regni ſui, mundata jam terra, & templo Domini, miſit Saphan filium Eſeliæ, & Maaſiam principem civitatis, & Joha filium Joachaz à commentariis, ut inſtaurarent domum Domini Dei ſui.

9 Qui venerunt ad Helciam ſacerdotem magnum : acceptamque ab eo pecuniam, quæ illata fuerat in domum Domini, & quam congregaverant Levitæ, & janitores de Manaſſe, & Ephraim, & univerſis reliquiis Iſrael, ab omni quoque Juda, & Benjamin, & habitatoribus Jeruſalem,

10 Tradiderunt in manibus eorum, qui præerant operariis in domo Domini, ut inſtaurarent templum, & infirma quæque ſarcirent. C

11 At illi dederunt eam artificibus, & cæmentariis, ut emerent lapides de lapidicinis, & ligna ad commiſſuras ædificii, & ad contignationem domorum, quas deſtruxerant reges Juda.

12 Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem præpoſiti operantium, Jahath, & Abdias de filiis Merari, Zacharias, & Moſollam de filiis Caath, qui urgebant opus : omnes Levitæ ſcientes organis canere.

13 Super eos verò, qui ad diverſos uſus onera portabant, erant ſcribæ, & magiſtri de Levitis janitores.

14 Cùmque efferrent pecuniam, quæ illata fuerat in templum Dñi, reperit Helcias ſacerdos Librum legis Domini per manum Moyſi. D

15 Et ait ad Saphan ſcribam : Librum legis inveni in domo Domini. Et tradidit ei.

16 At ille intulit volumen ad regem, & nuntiavit ei, dicens : Omnia, quæ dediſti in manu ſervorum tuorum, ecce complentur.

17 Argentum, quod repertum eſt in domo Domini conflaverunt : datumque eſt præfectis artificum, & diverſa opera fabricantium.

18 Præterea tradidit mihi Helcias ſacerdos hunc librũ. Quẽ cùm rege præſente recitaſſet,

19 Audiſſetque ille verba legis, ſcidit veſtimenta ſua :

20 Et præcepit Helciæ, & Ahicam filio Saphan, & Abdon filio Micha, Saphan quoque ſcribæ, & Aſaa ſervo regis, dicens :

21 Ite, & orate Dominum pro me, & pro reliquiis Iſrael, & Juda, ſuper univerſis ſermonibus Libri iſtius, qui repertus eſt : magnus enim furor Domini ſtillavit ſuper nos, eò quod non cuſtodierint patres noſtri verba Domini, ut facerent omnia, quæ ſcripta ſunt in iſto volumine. E

22 Abiit ergo Helcias, & hi, qui ſimul à rege miſſi fuerant, ad Oldam prophetidem, uxorem Sellum filii Thecuath, filii Haſra cuſtodis veſtium : quæ habitabat in Jeruſalem in ſecunda, & locuti ſunt ei verba, quæ ſuprà narravimus.

23 At illa reſpondit eis : Hæc dicit Dominus Deus Iſrael : Dicite viro, qui miſit vos ad me :

24 Hæc dicit Dominus : Ecce ego inducam mala ſuper locum iſtum, & ſuper habitatores ejus, cunctaque maledicta, quæ ſcripta ſunt in Libro hoc, quem legerunt coram rege Juda.

25 Quia dereliquerunt me, & ſacrificaverunt diis alienis, ut me ad iracundiam provoca-

rent in cunctis operibus manuum ſuarum, idcircò ſtillabit furor meus ſuper locum iſtum, & non extinguetur.

F 26 Ad regem autem Juda, qui miſit vos pro Domino deprecando, ſic loquimini: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Quoniam audiſti verba voluminis,

27 Atque emollitum eſt cor tuum, & humiliatus es in conſpectu Dei, ſuper his, quæ dicta ſunt contra locum hunc, & habitatores Jeruſalem, reverituſque faciem meam, ſcidiſti veſtimenta tua, & fleviſti coram me: ego quoque exaudivi te, dicit Dominus.

28 Jam enim colligam te ad patres tuos, & infereris in ſepulchrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui omne malum, quod ego inducturus ſum ſuper locum iſtum, & ſuper habitatores ejus.

*4 Reg. 22. 20. * Retulerunt itaque regi cuncta, quæ dixerat.

29 At ille convocatis univerſis majoribus

G natu Juda, & Jeruſalem,

30 Aſcendit in domum Domini, unàque omnes viri Juda, & habitatores Jeruſalem, ſacerdotes, & Levitæ, & cunctus populus, à minimo uſque ad maximum. Quibus audientibus in domo Domini, legit rex omnia verba voluminis:

31 Et ſtans in tribunali ſuo, percuſſit fœdus coram Domino, ut ambularet poſt eum, & cuſtodiret præcepta, & teſtimonia, & juſtificationes ejus in toto corde ſuo, & in tota anima ſua, faceretque, quæ ſcripta ſunt in volumine illo, quod legerat.

32 Adjuravit quoque ſuper hoc omnes, qui reperti fuerant in Jeruſalem, & Benjamin: & fecerunt habitatores Jeruſalem juxta pactum Domini Dei patrum ſuorum.

33 Abſtulit ergo Joſias cunctas abominationes de univerſis regionibus filiorum Iſrael: & fecit omnes, qui reſidui erant in Iſrael, ſervire Domino Deo ſuo. Cunctis diebus ejus non receſſerunt à Domino Deo patrum ſuorum.

CAPUT XXXV.

Immolato Phaſe maxima cum ſolemnitate, plurimiſque victimis, Joſias feſtum azymorum ſeptem diebus celebravit: deinde contra regem Ægypti pugnare tentans, graviterque vulneratus, moritur cum ingenti omnium luctu, & præſertim Jeremiæ prophetæ.

A 1 FEcit autem Joſias in Jeruſalem Phaſe Domino, quod immolatum eſt

4 Reg. 23. 21. quartadecima die menſis primi:

2 Et conſtituit ſacerdotes in officiis ſuis, hortatuſque eſt eos, ut miniſtrarent in domo Domini.

3 Levitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Iſrael ſanctificabatur Domino, locutus eſt: Ponite arcam in ſanctuario templi, quod ædificavit Salomon filius David, rex Iſrael, nequaquam enim eam ultrà portabitis: nunc autem miniſtrate Domino Deo veſtro, & populo ejus Iſrael.

4 Et præparate vos per domos, & cognationes veſtras in diviſionibus ſingulorum, ſicut præcepit David rex Iſrael, & deſcripſit Salomon filius ejus.

5 Et miniſtrate in ſanctuario per familias, turmaſque Leviticas,

6 Et ſanctificati immolate Phaſe: fratres etiam veſtros, ut poſſint juxta verba, quæ locutus eſt Dominus in manu Moyſi facere, præparate.

7 Dedit prætereà Joſias omni populo, qui ibi fuerat inventus in ſolemnitate Phaſe, agnos, & hœdos de gregibus, & reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia: hæc de regis univerſa ſubſtantia.

8 Duces quoque ejus, ſponte quod voverant, obtulerunt, tam populo, quam ſacerdotibus, & Levitis. Porrò Helcias, & Zacharias, & Jahiel, principes domus Domini, dederunt ſacerdotibus ad faciendum Phaſe pecora commixtim duo millia ſexcenta, & boves trecentos. B

9 Chonenias autem, & Semejas, etiam Nathanael, fratres ejus, necnon Haſabias, & Jehiel, & Jozabad, principes Levitarum, dederunt cæteris Levitis ad celebrandum Phaſe quinque millia pecorum, & boves quingentos.

10 Præparatumque eſt miniſterium, & ſteterunt ſacerdotes in officio ſuo: Levitæ quoque in turmis, juxta regis imperium.

11 Et immolatum eſt Phaſe: aſperſeruntque ſacerdotes manu ſua ſanguinem, & Levitæ detraxerunt pelles holocauſtorum:

12 Et ſeparaverunt ea, ut darent per domos, & familias ſingulorum, & offerrentur Domino, ſicut ſcriptum eſt in Libro Moyſi: de bobus quoque fecerunt ſimiliter.

13 Et aſſaverunt Phaſe ſuper ignem, juxta quod in lege ſcriptum eſt: pacificas verò hoſtias coxerunt in lebetibus, & cacabis, & ollis, & feſtinato diſtribuerunt univerſæ plebi.

14 Sibi autem, & ſacerdotibus poſteà paraverunt: nam in oblatione holocauſtorum, & adipum uſque ad noctem ſacerdotes fuerunt occupati: unde Levitæ ſibi, & ſacerdotibus filiis Aaron paraverunt noviſſimis.

15 Porrò cantores filii Aſaph ſtabant in ordine ſuo, juxta præceptum David, & Aſaph, & Heman, & Idithum, prophetarum regis: Janitores verò per portas ſingulas obſervabant, ita ut nec puncto quidem diſcederent à miniſterio: quam ob rem & fratres eorum Levitæ paraverunt eis cibos. C

16 Omnis igitur cultura Domini ritè completa eſt in die illa, ut facerent Phaſe, & offerrent holocauſta ſuper altare Domino, juxta præceptum regis Joſiæ.

17 Feceruntque filii Iſrael, qui reperti fuerant ibi, Phaſe in tempore illo, & ſolemnitatem azymorum ſeptem diebus.

18 Non fuit Phaſe ſimile huic in Iſrael à diebus Samuelis Prophetæ: ſed nec quiſquam de cunctis regibus Iſrael fecit Phaſe ſicut Joſias, ſacerdotibus, & Levitis, & omni Judæ, & Iſrael qui repertus fuerat, & habitantibus in Jeruſalem.

19 Octavodecimo anno regni Joſiæ hoc Phaſe celebratum eſt.

20 * Poſtquam inſtauraverat Joſias templum, aſcendit Nechao rex Ægypti ad pugnandum in Charcamis juxta Euphratem: *4 Reg. 23. 29.

& proceſſit in occurſum ejus Joſias. D

21 At ille, miſſis ad eum nuntiis, ait: Quid mihi, & tibi eſt, rex Juda? non adverſùm

te

te hodie venio, ſed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus feſtinatò ire præcepit: deſine adverſùm Deum facere, qui mecum eſt, ne interficiat te.

22 Noluit Joſias reverti, ſed præparavit contra eum bellum, nec acquievit ſermonibus Nechao ex ore Dei: * verùm pertexit, ut

* Zac. 12. 11. dimicaret in campo Mageddo.

23 Ibique vulneratus à ſagittariis, dixit pueris ſuis: Educite me de prælio, quia oppidò vulneratus ſum.

24 Qui tranſtulerunt eum de curru in alterum currum, qui ſequebantur eum more regio, & aſportaverunt eum in Jeruſalem, mortuuſque eſt, & ſepultus in mauſoleo patrum ſuorum: & univerſus Juda, & Jeruſalem luxerunt eum,

25 Jeremias maximè: cujus omnes cantores, atque cantatrices, uſque in præſentem diem lamentationes ſuper Joſiam replicant; & quaſi lex obtinuit in Iſrael: Ecce ſcriptum fertur in lamentationibus.

26 Reliqua autem ſermonum Joſiæ, & miſericordiarum ejus, quæ lege præcepta ſunt Domini,

27 Opera quoque illius prima, & noviſſima, ſcripta ſunt in libro regum Juda, & Iſrael.

CAPUT XXXVI.

Joſiæ ſuccedit ejus filius Joachaz, quem Nechao rex Ægypti transfert in Ægyptum, fratremque Eliacim, quem Joakim nominat, ſubſtituit: quo in Babylonem ducto à Nabuchodonoſor regnat filius Joachin, & hunc rex Aſſyriorum unà cum vaſis templi in Babylonem adducit, patruumque illius impium Sedeciam ſubſtituit, qui Aſſyriis rebellans, templo, ac Jeruſalem incenſis, transfertur unà cum populo in Babylonem, propter regum, & populi peccata; donec per Cyrum regem Perſarum primo anno regni ejus redeundi datur facultas.

A 4. Reg. 23. 30. 1 Tulit ergo populus terræ Joachaz filium Joſiæ, & conſtituit regem pro patre ſuo in Jeruſalem.

2 Vigintitrium annorum erat Joachaz, cùm regnare cœpiſſet, & tribus menſibus regnavit in Jeruſalem.

3 Amovit autem eum rex Ægypti, cùm veniſſet in Jeruſalem, & condemnavit terram centum talentis argenti, & talento auri.

*Mat. 1. 11. 4 Conſtituitque pro eo regem, * Eliacim fratrem ejus, ſuper Judam, & Jeruſalem: & vertit nomen ejus Joakim: ipſum verò Joachaz tulit ſecum, & abduxit in Ægyptum.

5 Viginti quinque annorum erat Joakim cùm regnare cœpiſſet, & undecim annis regnavit in Jeruſalem: fecitque malum coram Domino Deo ſuo.

B 6 Contra hunc aſcendit Nabuchodonoſor rex Chaldæorum, & vinctum catenis duxit in Babylonem.

7 Ad quam & vaſa Domini tranſtulit, & poſuit ea in templo ſuo.

8 Reliqua autem verborum Joakim, & abominationum ejus, quas operatus eſt, & quæ inventa ſunt in eo, continentur in Libro regum Juda, & Iſrael. Regnavit autem Joachin filius ejus pro eo.

9 Octo annorum erat Joachin, cùm regnare cœpiſſet, & tribus menſibus, ac decem diebus regnavit in Jeruſalem, fecitque malum in conſpectu Domini.

10 Cùmque anni circulus volveretur, miſit Nabuchodonoſor rex, qui adduxerunt eum in Babylonem, aſportatis ſimul pretioſiſſimis vaſis domus Domini. * Regem verò conſtituit Sedeciam patruum ejus ſuper Judam, & Jeruſalem. * 4. Reg. 24. 17. Jere. 37. 1.

11 Viginti, & unius anni erat Sedecias, cùm regnare cœpiſſet, & undecim annis regnavit in Jeruſalem. C

12 Fecitque malum in oculis Domini Dei ſui, nec erubuit faciem Jeremiæ prophetæ, loquentis ad ſe ex ore Domini.

13 A rege quoque Nabuchodonoſor receſſit, qui adjuraverat eum per Deum: & induravit cervicem ſuam, & cor, ut non reverteretur ad Dominum Deum Iſrael.

14 Sed & univerſi principes ſacerdotum, & populus prævaricati ſunt iniquè juxta univerſas abominationes gentium, & polluerunt domum Domini, quam ſanctificaverat ſibi in Jeruſalem.

15 Mittebat autem Dñs Deus patrum ſuorũ ad illos per manum nuntiorum ſuorum, de nocte conſurgens, & quotidie commonens: eò quòd parceret populo, & habitaculo ſuo.

16 At illi ſubſannabant nuntios Dei, & parvi pendebant ſermones ejus, illudebantque prophetis, donec aſcenderet furor Domini in populum ejus, & eſſet nulla curatio.

17 Adduxit enim ſuper eos regem Chaldæorum, & interfecit juvenes eorum gladio in domo ſanctuarii ſui: non eſt miſertus adoleſcentis, & virginis, & ſenis, nec decrepiti quidem, ſed omnes tradidit in manibus ejus.

18 Univerſaq; vaſa domus Domini, tam majora, quàm minora, & theſauros templi, & regis, & principum, tranſtulit in Babylonem. D

19 Incenderunt hoſtes domum Dei, deſtruxeruntque murum Jeruſalem, univerſas turres combuſſerunt, & quidquid pretioſum fuerat, demoliti ſunt.

20 Siquis evaſerat gladium, ductus in Babylonem ſervivit regi, & filiis ejus, donec imperaret rex Perſarum,

21 Et compleretur ſermo Domini ex ore Jeremiæ, & celebraret terra ſabbata ſua: cunctis enim diebus deſolationis egit ſabbatum, uſque dum complerentur ſeptuaginta anni.

22 * Anno autem primo Cyri regis Perſarum, ad explendum ſermonem Domini, quem locutus fuerat per os Jeremiæ, ſuſcitavit Dominus ſpiritum Cyri regis Perſarum: qui juſſit prædicari in univerſo regno ſuo, etiam per ſcripturam, dicens: * Eſd. 1. 1. & 6. 3. Jere. 25. 12. & 29. 10.

23 Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli, & ipſe præcepit mihi, ut ædificarem ei domum in Jeruſalem, quæ eſt in Judæa: quis ex vobis eſt in omni populo ejus? ſit Dominus Deus ſuus cum eo, & aſcendat.

Digitized by Google

LIBER PRIMUS ESDRÆ.

CAPUT PRIMUM.

Cyrus, completis ſeptuaginta captivitatis Babylonicæ annis, divinitùs inſpiratus, redditis vaſis templi Salomonis quinque millia quadringentis, captivitatem Iſraelitis relaxat, concedens templi reædificationem.

A 1. Par. 36. 21. 1 IN anno primo Cyri regis Per-
ſarum, ut compleretur ver-
bum Domini ex ore Jeremiæ,
ſuſcitavit Dominus ſpiritum
Jere. 25. 12. & 29. 10. Cyri regis Perſarum: & tra-
duxit vocem in omni regno
ſuo, etiam per ſcripturam, dicens:
2 Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Omnia re-
gna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli, &
B ipſe præcepit mihi, ut ædificarem ei domum
in Jeruſalem, quæ eſt in Judæa.
3 Quis eſt in vobis de univerſo populo ejus?
Sit Deus illius cum ipſo. Aſcendat in Je-
ruſalem, quæ eſt in Judæa, & ædificet
domum Domini Dei Iſrael, ipſe eſt Deus,
qui eſt in Jeruſalem.
4 Et omnes reliqui in cunctis locis, ubicum-
que habitant, adjuvent eum viri de loco ſuo,
argento, & auro, & ſubſtantia, & pecoribus,
excepto quod voluntarie offerunt templo
C Dei, quod eſt in Jeruſalem.
5 Et ſurrexerunt principes patrum de Ju-
da, & Benjamin, & ſacerdotes, & Levitæ,
& omnis, cujus Deus ſuſcitavit ſpiritum, ut
aſcenderent ad ædificandum templum Do-
mini, quod erat in Jeruſalem.
6 Univerſique, qui erant in circuitu, adju-
verunt manus eorum in vaſis argenteis, &
aureis, in ſubſtantia, & jumentis, in ſu-
pellectili, exceptis his, quæ ſponte obtu-
lerant.
7 Rex quoque Cyrus protulit vaſa templi
Domini, quæ tulerat Nabuchodonoſor de
Jeruſalem, & poſuerat ea in templo Dei
ſui.
8 Protulit autem ea Cyrus rex Perſarum per D
manum Mithridatis filii Gazbar, & an-
numeravit ea Saſſabaſar principi Juda.
9 Et hic eſt numerus eorum: Phialæ aureæ
triginta, phialæ argenteæ mille, cultri vi-
gintinovem, ſciphi aurei triginta,
10 Scyphi argentei ſecundi, quadringenti
decem: vaſa alia, mille.
11 Omnia vaſa aurea, & argentea, quinque
millia quadringenta: univerſa tulit Saſſaba-
ſar, cum his, qui aſcendebant de tranſmi-
gratione Babylonis in Jeruſalem.

CAPUT II.

Numerus revertentium duce Zorobabel è captivitate Babylonica in Jeruſalem, ac donorum, in reædificationem templi oblatorum.

1 HI ſunt autem provinciæ filii, qui A 1. Eſd. 7. 6.
aſcenderunt de captivitate, quam
tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis in Babylonem, & reverſi ſunt in Jeru-
ſalem, & Judam, unuſquiſque in civita-
tem ſuam.
2 Qui venerunt cum Zorobabel, Joſue, Ne-
hemia, Saraja, Rahelaja, Mardochai, Bel-
ſan, Meſphar, Beguai, Rehum, Baana. Nu-
merus virorum populi Iſrael:
3 Filii Pharos, duo millia centum ſeptua-
gintaduo.
4 Filii Sephatia, trecenti ſeptuagintaduo.
5 Filii Area, ſeptingenti ſeptuaginta-
quinque.
6 Filii Phahath-Moab, filiorum Joſue: Joab,
duo millia octingenti duodecim.

Digitized by Google

7 Filii Ælam, mille ducenti quinquagintaquatuor.

8 Filii Zethua, nongenti quadragintaquinq;

9 Filii Zachai, ſeptingenti ſexaginta.

10 Filii Bani, ſexcenti quadragintaduo.

11 Filii Bebai, ſexcenti vigintitres.

12 Filii Azgad, mille ducenti vigintiduo.

13 Filii Adonicam, ſexcenti ſexagintaſex.

14 Filii Beguai, duo millia quinquagintaſex.

15 Filii Adin, quadringenti quinquagintaquatuor.

16 Filii Ather, qui erant ex Ezechia, nonagintaocto.

17 Filii Beſai, trecenti vigintitres.

B 18 Filii Jora, centum duodecim.

19 Filii Haſum, ducenti vigintitres.

20 Filii Gebbar, nonagintaquinque.

21 Filii Bethlehem, centum vigintitres.

22 Viri Netupha, quinquagintaſex.

23 Viri Anathoth, centum vigintiocto.

24 Filii Azmaveth, quadragintaduo.

25 Filii Cariathiarim, Cephira, & Beroth, ſeptingenti quadragintatres.

26 Filii Rhama, & Gabaa, ſexcenti vigintiunus.

27 Viri Machmas, centum vigintiduo.

28 Viri Bethel, & Hai, ducenti vigintitres.

29 Filii Nebo, quinquagintaduo.

30 Filii Megbis, centum quinquagintaſex.

31 Filii Ælam alterius, mille ducenti quinquagintaquatuor.

32 Filii Harim, trecenti viginti.

33 Filii Lod, Hadid, & Ono, ſeptingenti vigintiquinque.

34 Filii Jericho, trecenti quadragintaquinque.

35 Filii Senaa, tria millia ſexcenti triginta,

36 Sacerdotes: Filii Jadaja in domo Joſue, nongenti ſeptuagintatres.

37 Filii Emmer, mille quinquagintaduo.

38 Filii Pheshur, mille ducenti quadragintaſeptem.

39 Filii Harim, mille decem, & ſeptem.

40 Levitæ: Filii Joſue, & Cedmihel filiorum Odoviæ, ſeptuagintaquatuor.

C 41 Cantores: Filii Aſaph centū vigintiocto.

42 Filii Janitorum: filii Sellum, filii Ater, filii Thelmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai: univerſi centum trigintanovem.

43 Nathinæi: filii Siba, filii Haſupha, filii Tabbaoth.

44 Filii Ceros, filii Siaa, filii Phadon,

45 Filii Lebana, filii Hagaba, filii Accub,

46 Filii Hagab, filii Semlai, filii Hanan,

47 Filii Gaddel, filii Gaher, filii Raaja,

48 Filii Raſin, filii Necoda, filii Gazam,

49 Filii Aza, filii Phaſea, filii Beſee,

50 Filii Aſena, filii Munim, filii Nephuſim,

51 Filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,

52 Filii Besluth, filii Mahida, filii Harſa,

53 Filii Bercos, filii Siſara, filii Thema,

54 Filii Naſia, filii Hatipha,

55 Filii ſervorum Salomonis, filii Sotai, filii Sopheret, filii Pharuda,

56 Filii Jala, filii Dercon, filii Geddel,

57 Filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui erant de Aſebaim, filii Ami.

58 Omnes Nathinæi, & filii ſervorum Salomonis, trecenti nonagintaduo.

59 Et hi, qui aſcenderunt de Thelmala, Thelharſa, Cherub, & Adon, & Emer: & non potuerunt indicare domum patrum ſuorum, & ſemen ſuum, utrùm ex Iſrael eſſent.

60 Filii Dalaja, filii Tobia, filii Necoda, ſexcenti quinquagintaduo.

61 Et de filiis Sacerdotum: filii Hobia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis uxorem, & vocatus eſt nomine eorum.

62 Hi quæſierunt ſcripturam genealogiæ ſuæ, & non invenerunt, & ejecti ſunt de ſacerdotio. D

63 Et dixit Atherſatha eis, ut non comederent de ſancto ſanctorum, donec ſurgeret ſacerdos doctus, atque perfectus.

64 Omnis multitudo quaſi unus, quadragintaduo millia trecenti ſexaginta:

65 Exceptis ſervis eorum, & ancillis, qui erant ſeptem millia trecenti trigintaſeptem: & in ipſis cantores, atq; cantatrices ducenti.

66 Equi eorum ſeptingenti triginta ſex, muli eorum, ducenti quadragintaquinque.

67 Cameli eorum, quadringenti trigintaquinque, aſini eorum ſex millia ſeptingenti viginti.

68 Et de principibus patrum, cùm ingrederentur templum Domini, quod eſt in Jeruſalem, ſponte obtulerunt in domum Dei ad extruendam eam in loco ſuo.

69 Secundùm vires ſuas dederunt impenſas operis, auri ſolidos ſexaginta millia, & mille: argenti mnas quinque millia, & veſtes ſacerdotales centum.

70 Habitaverunt ergo ſacerdotes, & Levitæ, & de populo, & cantores, & janitores, & Nathinæi, in urbibus ſuis, univerſuſque Iſrael in civitatibus ſuis.

C A P U T III.

Convocato populo in Jeruſalem, extruitur altare, ſuper quo victimæ offeruntur: celebratur quoque ſeptem diebus feſtum tabernaculorum; & ſecundo reverſionis anno templum fundatur, populo vociferante, partim ex gaudio, partim ex fletu.

1 JAmque venerat menſis ſeptimus, & erant filii Iſrael in civitatibus ſuis: congregatus eſt ergo populus quaſi vir unus in Jeruſalem: A

2 Et ſurrexit Joſue filius Joſedec, & fratres ejus ſacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel, & fratres ejus, & ædificaverunt altare Dei Iſrael, ut offerrent in eo holocautomata, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi viri Dei.

3 Collocaverunt autem altare Dei ſuper baſes ſuas, deterrentibus eos per circuitum populis terrarum, & obtulerunt ſuper illud holocauſtum Domino mane, & veſpere:

4 Feceruntque ſolemnitatem tabernaculorum, ſicut ſcriptum eſt, & holocauſtum diebus ſingulis per ordinem, ſecundùm præceptum, opus diei in die ſuo.

5 Et poſt hæc holocauſtum juge, tam in calendis, quam in univerſis ſolemnitatibus Domini, quæ erant conſecratæ, & in omnibus, in quibus ultrò offerebatur munus Domino, B

6 A primo die menſis ſeptimi cœperunt offerre holocauſtum Domino: porrò templum Dei nondùm fundatum erat.

7 Dederunt autem pecunias latomis, & cæmentariis: cibum quoque, & potum, & oleum, Sidoniis, Tyriiſque, ut deferrent ligna cedrina de Libano ad mare Joppe, juxta quod præceperat Cyrus rex Perſarum eis.

8 Anno autem ſecundo adventus eorum ad templum Dei in Jeruſalem, menſe ſecundo cœperunt Zorobabel filius Salathiel, & Joſue filius Joſedec, & reliqui de fratribus eorum ſacerdotes, & Levitæ, & omnes, qui venerant de captivitate in Jeruſalem, & conſtituerunt Levitas à viginti annis, & ſuprà, ut urgerent opus Domini.

9 Stetitque Joſue, & filii ejus, & fratres ejus Cedmiel, & filii ejus, & filii Juda, quaſi vir unus, ut inſtarent ſuper eos, qui faciebant opus in templo Dei: filii Henadad, & filii eorum, & fratres eorum Levitæ.

10 Fundato igitur à cæmentariis templo Domini, ſteterunt ſacerdotes in ornatu ſuo cum tubis: & Levitæ filii Aſaph in cymbalis, ut laudarent Deum per manus David regis Iſrael.

11 Et concinebant in hymnis, & confeſſione Domino: Quoniam bonus, quoniam in æternum miſericordia ejus ſuper Iſrael. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando Dominum, eò quod fundatum eſſet templum Domini.

12 Plurimi etiam de ſacerdotibus, & Levitis, & principes patrum, & ſeniores, qui viderant templum prius, cùm fundatum eſſet, & hoc templum in oculis eorum, flebant voce magna: & multi vociferantes in lætitia, elevabant vocem.

13 Nec poterat quiſquam agnoſcere vocem clamoris lætantium, & vocem fletus populi: commixtim enim populus vociferabatur clamore magno, & vox audiebatur procul.

CAPUT IV.

Iſraelis hoſtes Samaritani, qui ab Aſſur miſſi fuerant ad inhabitandas urbes Samariæ, impediunt templi, & urbis inſtaurationem, quòd non admitterentur, ut ſimul ædificarent, & uſque ad ſecundum Darii annum intermitti procurant.

1 Audierunt autem hoſtes Judæ, & Benjamin, quia filii captivitatis ædificarent templum Domino Deo Iſrael.

2 Et accedentes ad Zorobabel, & ad principes patrum dixerunt eis: Ædificemus vobiſcum, quia ita ut vos, quærimus Deum veſtrum: ecce nos immolavimus victimas à diebus Aſor Haddan regis Aſſur, qui adduxit nos huc.

3 Et dixit eis Zorobabel, & Joſue, & reliqui principes patrum Iſrael: non eſt vobis, & nobis ut ædificemus domum Deo noſtro, ſed nos ipſi ſoli ædificabimus Domino Deo noſtro, ſicut præcepit nobis Cyrus rex Perſarum.

4 Factum eſt igitur, ut populus terræ impediret manus populi Judæ, & turbaret eos in ædificando.

5 Conduxerunt autem adversùs eos conſiliatores, ut deſtruerent conſilium eorum omnibus diebus Cyri regis Perſarum, & uſque ad regnum Darii regis Perſarum.

6 In regno autem Aſſueri, in principio regni ejus, ſcripſerunt accuſationem adversùs habitatores Judæ, & Jeruſalem.

7 Et in diebus Artaxerxis ſcripſit Beſelam Mithridates, & Thabeel, & reliqui, qui erant in conſilio eorum, ad Artaxerxem regem Perſarum: epiſtola autem accuſationis ſcripta erat Syriace, & legebatur ſermone Syrio.

8 Reum Beelteem, & Samſai ſcriba, ſcripſerunt epiſtolam unam de Jeruſalem Artaxerxi regi hujuſcemodi:

9 Reum Beelteem, & Samſai ſcriba, & reliqui conſiliatores eorum, Dinæi, & Apharſatachæi, Therphalæi, Apharſæi, Archuæi, Babylonii, Suſanechæi, Dievi, & Ælamitæ,

10 Et cæteri de gentibus, quas tranſtulit Aſenaphar magnus, & glorioſus: & habitare eas fecit in civitatibus Samariæ, & in reliquis regionibus trans flumen in pace.

11 (Hoc eſt exemplar epiſtolæ, quam miſerunt ad eum) Artaxerxi regi, ſervi tui, viri qui ſunt trans fluvium, ſalutem dicunt.

12 Notum ſit regi, quia Judæi, qui aſcenderunt à te ad nos, venerunt in Jeruſalem civitatem rebellem, & peſſimam, quam ædificant, extruentes muros ejus, & parietes componentes.

13 Nunc igitur notum ſit regi, quia ſi civitas illa ædificata fuerit, & muri ejus inſtaurati, tributum, & vectigal, & annuos redditus non dabunt, & uſque ad reges hæc noxa perveniet.

14 Nos autem memores ſalis, quod in palatio comedimus, & quia læſiones regis videre nefas ducimus, idcircò miſimus, & nuntiavimus regi,

15 Ut recenſeas in libris hiſtoriarum patrum tuorum, & invenies ſcriptum in commentariis: & ſcies, quoniam urbs illa, urbs rebellis eſt, & nocens regibus, & provinciis, & bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quam ob rem & civitas ipſa deſtructa eſt.

16 Nuntiamus nos regi, quoniam ſi civitas illa ædificata fuerit, & muri ipſius inſtaurati, poſſeſſionem trans fluvium non habebis.

17 Verbum miſit rex ad Reum Beelteem, & Samſai ſcribam, & ad reliquos, qui erant in conſilio eorum habitatores Samariæ, & cæteris trans fluvium, ſalutem dicens, & pacem.

18 Accuſatio, quam miſiſtis ad nos, manifeſte lecta eſt coram me.

19 Et à me præceptum eſt: & recenſuerunt, inveneruntque, quoniam civitas illa à diebus antiquis adversùm reges rebellat, & ſeditiones, & prælia concitantur in ea:

20 Nam & reges fortiſſimi fuerunt in Jeruſalem, qui & dominati ſunt omni regioni, quæ trans fluvium eſt: tributum quoque, & vectigal, & redditus accipiebant.

21 Nunc ergo audite ſententiam: Prohibeatis viros illos, ut urbs illa non ædificetur, donec ſi fortè à me juſſum fuerit.

22 Videte, ne negligenter hoc impleatis, & paulatim creſcat malum contra reges.

23 Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum eſt coram Reum Beelteem, & Samſai ſcriba, & conſiliariis eorum: & abierunt feſtini in Jeruſalem ad Judæos, & prohibuerunt eos in brachio, & robore.

24 Tunc intermiſſum eſt opus domus Domini in Jeruſalem, & non fiebat uſque ad annum ſecundum regni Darii regis Perſarum.

C A P U T V.

Aggæi, & Zachariæ prophetarum exhortatione, templi ædificatio repetitur, fruſtrà conantibus hoc impedire principibus, qui trans flumen in Samaria conſtituti erant à rege Aſſyriorum.

A 1 PRophetaverunt autem Aggæus propheta, & Zacharias filius Addo, prophetantes ad Judæos, qui erant in Judæa, & Jeruſalem in nomine Dei Iſrael.

2 Tunc ſurrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Joſue filius Joſedech, & cœperunt ædificare templum Dei in Jeruſalem, & cum eis prophetæ Dei adjuvantes eos.

3 In ipſo autem tempore venit ad eos Thathanai, qui erat dux trans flumen, & Stharbuzanai, & conſiliarii eorum: ſicque dixerunt eis: Quis dedit vobis conſilium, ut domum hanc ædificaretis, & muros ejus inſtauraretis?

4 Ad quod reſpondimus eis, quæ eſſent nomina hominum auctorum ædificationis illius.

5 Oculus autem Dei eorum factus eſt ſuper ſenes Judæorum, & non potuerunt inhibere eos. Placuitque ut res ad Darium referretur, & tunc ſatisfacerent adversùs accuſationem illam.

B 6 Exemplar epiſtolæ, quam miſit Thathanai dux regionis trans flumen, & Stharbuzanai, & conſiliatores ejus Apharſachæi, qui erant trans flumen, ad Darium regem.

7 Sermo, quem miſerant ei, ſic ſcriptus erat: Dario regi pax omnis.

8 Notum ſit regi, iſſe nos ad Judæam provinciam, ad domum Dei magni, quæ ædificatur lapide impolito, & ligna ponuntur in parietibus: opuſque illud diligenter extruitur, & creſcit in manibus eorum.

9 Interrogavimus ergo ſenes illos, & ita diximus eis: Quis dedit vobis poteſtatem, ut domum hanc ædificaretis, & muros hos inſtauraretis?

C 10 Sed & nomina eorum quæſivimus ab eis, ut nuntiaremus tibi: ſcripſimuſque nomina eorum virorum, qui ſunt principes in eis.

11 Hujuſcemodi autem ſermonem reſponderunt nobis, dicentes: Nos ſumus ſervi Dei cœli, & terræ, & ædificamus templum, quod erat extructum ante hos annos multos, quodq; rex Iſrael magnus ædificaverat, & extruxerat.

12 Poſtquam autem ad iracundiam provocaverunt patres noſtri Deum cœli, tradidit eos in manus Nabuchodonoſor regis Babylonis Chaldæi, domum quoque hanc deſtruxit, & populum ejus tranſtulit in Babylonem.

13 Anno autem primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex propoſuit edictum, ut domus Dei hæc ædificaretur.

D 14 Nam & vaſa templi Dei aurea, & argentea, quæ Nabuchodonoſor tulerat de templo, quod erat in Jeruſalem, & aſportaverat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex de templo Babylonis, & data ſunt Saſſabaſar vocabulo, quem & principem conſtituit,

15 Dixitque ei: Hæc vaſa tolle, & vade, & pone ea in templo, quod eſt in Jeruſalem, & domus Dei ædificetur in loco ſuo.

16 Tunc itaque Saſſabaſar ille venit, & poſuit fundamenta templi Dei in Jeruſalem, & ex eo tempore uſque nunc ædificatur, & necdum completum eſt.

17 Nunc ergo, ſi videtur regi bonum, recenſeat in bibliotheca regis, quæ eſt in Babylone, utrumnam à Cyro rege juſſum fuerit, ut ædificaretur domus Dei in Jeruſalem, & voluntatem regis ſuper hac re mittat ad nos.

C A P U T VI.

Darius Cyri decretum de templo extruendo in bibliotheca ſua inventum jubet compleri, ſuppeditato ſumptu; templum autem ſexto Darii anno abſolutum, cum ingenti lætitia, pluribuſque victimis dedicatur, ac Paſcha ſeptem diebus celebratur.

A 1 TUnc Darius rex præcepit: & recenſuerunt in bibliotheca librorum, qui erant repoſiti in Babylone.

2 Et inventum eſt in Ecbatanis, quod eſt caſtrum in Medena provincia, volumen unum, taliſque ſcriptus erat in eo commentarius:

3 Anno primo Cyri regis: Cyrus rex decrevit, ut domus Dei ædificaretur, quæ eſt in Jeruſalem, in loco, ubi immolent hoſtias, & ut ponant fundamenta ſupportantia altitudinem cubitorum ſexaginta, & latitudinem cubitorum ſexaginta,

4 Ordines de lapidibus impolitis tres, & ſic ordines de lignis novis: ſumptus autem de domo regis dabuntur.

5 Sed & vaſa templi Dei aurea, & argentea, quæ Nabuchodonoſor tulerat de templo Jeruſalem, & attulerat ea in Babylonem, reddantur, & referantur in templum in Jeruſalem in locum ſuum, quæ & poſita ſunt in templo Dei.

B 6 Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ eſt trans flumen, Stharbuzanai, & conſiliarii veſtri Apharſachæi, qui eſtis trans flumen, procul recedite ab illis,

7 Et dimittite fieri templum Dei illud à duce Judæorum, & à ſenioribus eorum, ut domum Dei illam ædificent in loco ſuo.

8 Sed & à me præceptum eſt, quid oporteat fieri à presbyteris Judæorum illis, ut ædificetur domus Dei, ſcilicet ut de arca regis, id eſt de tributis, quæ dantur de regione trans flumen, ſtudioſe ſumptus dentur viris illis, ne impediatur opus.

9 Quòd ſi neceſſe fuerit, & vitulos, & agnos, & hœdos in holocauſtum Deo cœli, frumentum, ſal, vinum, & oleum, ſecundùm ritum ſacerdotum, qui ſunt in Jeruſalem, detur eis per ſingulos dies, ne ſit in aliquo querimonia.

10 Et offerant oblationes Deo cœli: orentque pro vita regis, & filiorum ejus.

11 A me ergo poſitum eſt decretum: Ut omnis homo, qui hanc mutaverit juſſionem, tollatur lignum de domo ipſius, & erigatur, & configatur in eo, domus autem ejus publicetur.

C 12 Deus autem, qui habitare fecit nomen ſuum ibi, diſſipet omnia regna, & populum qui extenderit manum ſuam, ut repugnet, & diſſipet domum Dei illam, quæ eſt in Jeruſalem. Ego Darius ſtatui decretum, quod ſtudioſe impleri volo.

13 Igitur Thathanai dux regionis trans flumen, & Stharbuzanai, & conſiliarii ejus, ſecundùm quod præceperat Darius rex, ſic diligenter executi ſunt.

14 Seniores autem Judæorum ædificabant, & proſperabantur juxta prophetiam Aggæi prophetæ, & Zachariæ filii Addo: & ædificave-

runt & conſtruxerunt, jubente Deo Iſrael,& jubente Cyro, & Dario, & Artaxerxe, regibus Perſarum:

15 Et compleverunt domum Dei iſtam, uſque ad diem tertium menſis Adar, qui eſt annus ſextus regni Darii regis.

D 16 Fecerunt autem filii Iſrael, ſacerdotes, & Levitæ, & reliqui filiorum tranſmigrationis, dedicationem domus Dei in gaudio.

17 Et obtulerunt in dedicationem domus Dei vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius Iſrael duodecim, juxta numerum tribuum Iſrael.

18 Et ſtatuerunt ſacerdotes in ordinibus ſuis, & Levitas in vicibus ſuis, ſuper opera Dei in Jeruſalem, * ſicut ſcriptum eſt in Libro Moyſi.

* Numer. 3. 6. & 8. 9.

19 Fecerunt autem filii Iſrael tranſmigrationis, Paſcha, quartadecima die menſis primi.

20 Purificati enim fuerant ſacerdotes, & Levitæ quaſi unus: omnes mundi ad immolandum Paſcha univerſis filiis tranſmigrationis, & fratribus ſuis ſacerdotibus, & ſibi.

21 Et comederunt filii Iſrael, qui reverſi fuerant de tranſmigratione, & omnes, qui ſe ſeparaverant à coinquinatione gentium terræ ad eos, ut quærerent Dominum Deum Iſrael.

22 Et fecerunt ſolemnitatem azymorum ſeptem diebus in lætitia, quoniam lætificaverat eos Dominus, & converterat cor regis Aſſur ad eos, ut adjuvaret manus eorum in opere domus Domini Dei Iſrael.

C A P U T VII.

Eſdras ſcriba, aſſumptis comitibus, Jeruſalem aſcendit cum edicto regis, magniſque muneribus, legem Dei docturus, populumque recturus, & refertur regis edictum.

A 1 POſt hæc autem verba, in regno Artaxerxis regis Perſarum, Eſdras filius Saraiæ, filii Azariæ, filii Helciæ,

2 Filii Sellum, filii Sadoch, filii Achitob,

3 Filii Amariæ, filii Azariæ, filii Marajoth,

4 Filii Zarahiæ, filii Ozi, filii Bocci,

5 Filii Abiſue, filii Phinees, filii Eleazar, filii Aaron ſacerdotis ab initio.

6 Ipſe Eſdras aſcendit de Babylone, & ipſe ſcriba velox in lege Moyſi, quam Dominus Deus dedit Iſrael: & dedit ei rex, ſecundùm manum Domini Dei ejus ſuper eum, omnem petitionem ejus.

7 Et aſcenderunt de filiis Iſrael, & de filiis ſacerdotum, & de filiis Levitarum, & de cantoribus, & de janitoribus, & de Nathinæis, in Jeruſalem, anno ſeptimo Artaxerxis regis.

8 Et venerunt in Jeruſalem menſe quinto, ipſe eſt annus ſeptimus regis.

9 Quia in primo die menſis primi cœpit aſcendere de Babylone, & in primo die menſis quinti venit in Jeruſalem, juxta manum Dei ſui bonam ſuper ſe.

10 Eſdras enim paravit cor ſuum, ut inveſtigaret legem Domini, & faceret, & doceret in Iſrael præceptum, & judicium.

11 Hoc eſt autem exemplar epiſtolæ edicti, quod dedit rex Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ erudito in ſermonibus, & præceptis Domini, & cæremoniis ejus in Iſrael.

12 Artaxerxes rex regum Eſdræ ſacerdoti, ſcribę legis Dei cœli doctiſſimo, ſalutem.

13 A me decretum eſt, ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Iſrael, & de ſacerdotibus ejus, & de Levitis, ire in Jeruſalem, tecum vadat.

14 A facie enim regis, & ſeptem conſiliatorum ejus miſſus es, ut viſites Judæam, & Jeruſalem in lege Dei tui, quæ eſt in manu tua:

15 Et ut feras argentum, & aurum, quod rex & conſiliatores ejus ſponte obtulerunt Deo Iſrael, cujus in Jeruſalem tabernaculum eſt.

16 Et omne argentum, & aurum quodcumque inveneris in univerſa provincia Babylonis, & populus offerre voluerit, & de ſacerdotibus, qui ſponte obtulerint domui Dei ſui, quæ eſt in Jeruſalem,

17 Liberè accipe, & ſtudioſè eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos, & ſacrificia, & libamina eorum, & offer ea ſuper altare templi Dei veſtri, quod eſt in Jeruſalem. C

18 Sed & ſi quid tibi, & fratribus tuis placuerit, de reliquo argento, & auro ut faciatis, juxta voluntatem Dei veſtri facite.

19 Vaſa quoque, quæ dantur tibi in miniſterium Domus Dei tui, trade in conſpectu Dei in Jeruſalem.

20 Sed & cætera, quibus opus fuerit in domum Dei tui, quantumcumque neceſſe eſt, ut expendas, dabitur de theſauro, & de fiſco regis,

21 Et à me. Ego Artaxerxes rex ſtatui, atque decrevi omnibus cuſtodibus arcæ publicæ, qui ſunt trans Flumen, ut quodcumque petierit à vobis Eſdras ſacerdos, ſcriba legis Dei cœli, abſque mora detis

22 Uſque ad argenti talenta centum, & uſque ad frumenti coros centum, & uſque ad vini batos centum, & uſque ad batos olei centum, ſal verò abſque menſura.

23 Omne, quod ad ritum Dei cœli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cœli: D
ne forte iraſcatur contra regnum regis, & filiorum ejus.

24 Vobis quoque notum facimus de univerſis ſacerdotibus, & Levitis, & cantoribus, & janitoribus, Nathinæis, & miniſtris domus Dei hujus, ut vectigal, & tributum, & annonas non habeatis poteſtatem imponendi ſuper eos.

25 Tu autem Eſdra ſecundùm ſapientiam Dei tui, quæ eſt in manu tua, conſtitue judices, & præſides, ut judicent omni populo, qui eſt trans Flumen, his videlicet, qui noverunt legem Dei tui, ſed & imperitos doce liberè.

26 Et omnis, qui non fecerit legem Dei tui, & legem regis diligenter, judicium erit de eo, ſive in mortem, ſive in exilium, ſive in condemnationem ſubſtantiæ ejus, vel certè in carcerem.

27 Benedictus Dominus Deus patrum noſtrorum, qui dedit hoc in corde regis, ut glorificaret domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem,

28 Et in me inclinavit miſericordiam ſuam coram rege, & conſiliatoribus ejus, & univerſis principibus regis potentibus: & ego confortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in me, congregavi de Iſrael principes, qui aſcenderent mecum.

C A P U T VIII.

Recenſentur, qui de Babylone aſcenderant cum Eſdra: qui indicto jejunio pro directione itineris Deum precantes, proſperè perveniunt in Jeruſalem, ac vaſa, quæ ſecum attulerant, in templum adferunt cum victimis.

A 1 HI ſunt ergo principes familiarum,
& genealogia eorum, qui aſcende-
runt mecum in regno Artaxerxis regis de
Babylone.
2 De filiis Phinees, Gerſon. De filiis Ithamar, Daniel. De filiis David, Hattus.
3 De filiis Secheniæ, & de filiis Pharos,
Zacharias: & cum eo numerati ſunt viri
centum quinquaginta.
4 De filiis Phahath Moab, Elioenai filius
Zarehe, & cum eo ducenti viri.
5 De filiis Secheniæ, filius Ezechiel, &
cum eo trecenti viri.
6 De filiis Adan, Abed filius Jonathan,
& cum eo quinquaginta viri.
7 De filiis Alam, Iſaias filius Athaliæ,
& cum eo ſeptuaginta viri.
8 De filiis Saphatiæ, Zebedia filius Mi-
chael, & cum eo octoginta viri.
B 9 De filiis Joab, Obedia filius Jahiel,
& cum eo ducenti decem & octo viri.
10 De filiis Selomith, filius Joſphiæ, &
cum eo centum ſexaginta viri.
11 De filiis Bebai, Zacharias filius Be-
bai, & cum eo viginti octo viri.
12 De filiis Azgad, Johanan filius Ecce-
tan, & cum eo centum, & decem viri.
13 De filiis Adonicam, qui erant noviſſimi:
& hæc nomina eorum: Elipheleth, & Je-
hiel, & Samajas, & cum eis ſexaginta viri.
14 De filiis Begui, Uthai, & Zachur, &
cum eis ſeptuaginta viri.
15 Congregavi autem eos ad fluvium, qui
decurrit de Ahava, & manſimus ibi tribus
diebus: quæſivique in populo, & in ſacer-
dotibus de filiis Levi, & non inveni ibi.
C 16 Itaque miſi Eliezer, & Ariel, & Semejam
& Elnathan, & Jarib, & alterum Elnathan, &
Nathan, & Zachariam, & Moſollam princi-
pes: & Jojarib, & Elnathan ſapientes:
17 Et miſi eos ad Eddo, qui eſt primus in
Chaſphiæ loco, & poſui in ore eorum verba,
quæ loquerentur ad Eddo, & fratres ejus
Nathinæos, in loco Chaſphæ, ut adduce-
rent nobis miniſtros domus Dei noſtri.
18 Et adduxerunt nobis per manum Dei no-
ſtri bonam ſuper nos, virum doctiſſimum de
filiis Moholi, filii Levi, filii Iſrael, & Sarabiā,
& filios ejus, & fratres ejus decem, & octo.
19 Et Haſabiam, & cum eo Iſaiam de filiis
Merari, fratreſque ejus, & filios ejus viginti:
D 20 Et de Nathinæis, quos dederat David,
& principes ad miniſteria Levitarum Na-
thinæos ducentos viginti: omnes hi ſuis
nominibus vocabantur.
21 Et prædicavi ibi jejunium juxta fluvium
Ahava, ut affligeremur coram Domino Deo
noſtro, & peteremus ab eo viam rectam
nobis, & filiis noſtris, univerſæque ſub-
ſtantiæ noſtræ.
22 Erubui enim petere à rege auxilium, &
equites, qui defenderent nos ab inimico in
via: quia dixeramus regi: Manus Dei noſtri
eſt ſuper omnes, qui quærunt eum in bonita-
te: & imperium ejus, & fortitudo ejus, &
furor ſuper omnes, qui derelinquunt eum.
23 Jejunavimus autem, & rogavimus Deum E
noſtrum per hoc: & evenit nobis proſperè.
24 Et ſeparavi de principibus ſacerdotum
duodecim, Sarabiam, & Haſabiam, & cum
eis de fratribus eorum decem.
25 Appendique eis argentum, & aurum, & vaſa
conſecrata domus Dei noſtri, quæ obtulerat
rex, & cōſiliatores ejus, & principes ejus, uni-
verſuſque Iſrael eorum, qui inventi fuerant:
26 Et appendi in manibus eorum argenti ta-
lenta ſexcenta quinquaginta, & vaſa argen-
tea centum, auri centum talenta:
27 Et crateres aureos viginti, qui habe-
bant ſolidos millenos, & vaſa æris fulgen-
tis optimi duo, pulchra ut aurum.
28 Et dixi eis: Vos ſancti Domini, & vaſa F
ſancta, & argentum, & aurum, quod ſponte
oblatum eſt Domino Deo patrum noſtrorum:
29 Vigilate, & cuſtodite, donec appenda-
tis coram principibus ſacerdotum, & Levi-
tarum, & ducibus familiarum Iſrael in Je-
ruſalem, in theſaurum domus Domini.
30 Suſceperunt autem ſacerdotes, & Levitæ
pondus argenti, & auri, & vaſorum, ut de-
ferrent Jeruſalem in domum Dei noſtri.
31 Promovimus ergo à flumine Ahava duo-
decimo die menſis primi, ut pergeremus
Jeruſalem: & manus Dei noſtri fuit ſuper
nos, & liberavit nos de manu inimici, &
inſidiatoris in via.
32 Et venimus Jeruſalem, & manſimus
ibi tribus diebus.
33 Die autem quarta appenſum eſt argen- G
tum, & aurum, & vaſa in domo Dei noſtri,
per manum Meremoth filii Uriæ ſacerdotis,
& cum eo Eleazar filius Phinees, cumque
eis Jozabed filius Joſue, & Noadaja filius
Bennoi Levitæ,
34 Juxta numerum, & pondus omnium: deſ-
criptumque eſt omne pondus in tempore illo.
35 Sed & qui venerant de captivitate filii
tranſmigrationis, obtulerunt holocautoma-
ta Deo Iſrael, vitulos duodecim pro omni
populo Iſrael, arietes nonaginta ſex, agnos
ſeptuaginta ſeptem, hircos pro peccato duo-
decim: omnia in holocauſtum Domino.
36 Dederunt autem edicta regis ſatrapis,
qui erant de conſpectu regis, & ducibus
trans Flumen, & elevaverunt populum,
domum Dei.

C A P U T IX.

Audiens Eſdras Judæos matrimonia contraxiſſe cum gentibus, ſcindit veſtimenta ſua, & populi peccata confitetur, lugetque coram Domino.

1 POſtquam autem hæc completa ſunt, A
acceſſerunt ad me principes, dicentes:
Non eſt ſeparatus populus Iſrael, ſacerdotes
& Levitæ, à populis terrarum, & abomina-
tionibus eorum, Chananæi videlicet, & He-
thæi, & Pherezæi, & Jebuſæi, & Ammo-
nitarum, & Moabitarum, & Ægyptiorum,
& Amorrhæorum.
2 Tulerunt enim de filiabus eorū ſibi, & filiis
ſuis, & commiſcuerunt ſemen ſanctum cum
populis terrarum: manus etiam principum, &
magiſtratuū fuit in tranſgreſſione hac prima.

B 3 Cùmque audiſſem ſermonem iſtum, ſcidi
pallium meum, & tunicam, & evelli capil-
los capitis mei, & barbæ, & ſedi mœrens.
4 Convenerunt autem ad me omnes, qui
timebant verbum Dei Iſrael, pro tranſgreſ-
ſione eorum qui de captivitate venerant,
& ego ſedebam triſtis uſque ad ſacrificium
veſpertinum.
5 Et in ſacrificio veſpertino ſurrexi de af-
flictione mea, & ſciſſo pallio & tunica,
curvavi genua mea, & expandi manus
meas ad Dominum Deum meum.
6 Et dixi: Deus meus, confundor, &
erubeſco levare faciem meam ad te: quo-
niam iniquitates noſtræ multiplicatæ ſunt
ſuper caput noſtrum, & delicta noſtra
creverunt uſque ad cœlum
7 A diebus patrum noſtrorum: ſed & nos
ipſi peccavimus graviter uſq; ad diem hanc,
& in iniquitatibus noſtris traditi ſumus ipſi,
& reges noſtri, & ſacerdotes noſtri, in ma-
num regum terrarum, & in gladium, & in
captivitatem, & in rapinam, & in con-
fuſionem vultus, ſicut & die hac.
C 8 Et nunc quaſi parum, & ad momentum
facta eſt deprecatio noſtra apud Dominum
Deum noſtrum, ut dimitterentur nobis reli-
quiæ, & daretur nobis paxillus in loco
ſancto ejus, & illuminaret oculos noſtros
Deus noſter, & daret nobis vitam modi-
cam in ſervitute noſtra,
9 Quia ſervi ſumus, & in ſervitute noſtra
non dereliquit nos Deus noſter, ſed incli-
navit ſuper nos miſericordiam coram rege
Perſarum, ut daret nobis vitam, & ſubli-
maret domum Dei noſtri, & extrueret ſo-
litudines ejus, & daret nobis ſepem in
Juda, & Jeruſalem.
10 Et nunc quid dicemus, Deus noſter,
poſt hæc? quia dereliquimus mandata tua,
11 Quæ præcepiſti in manu ſervorum tuo-
rum prophetarum, dicens: Terra, ad
quam vos ingredimini, ut poſſideatis eam,
terra immunda eſt, juxta immunditiam po-
pulorum, cæterarumque terrarum, cum
abominationibus eorum, qui repleverunt
eam ab ore uſque ad os in coinquinatio-
ne ſua.
D *Deut 7. 3. 12 * Nunc ergo filias veſtras ne detis filiis
eorum, & filias eorum ne accipiatis filiis
veſtris, & non quæratis pacem eorum, &
proſperitatem eorum, uſque in æternum:
ut confortemini, & comedatis, quæ bo-
na ſunt terræ, & habeatis filios veſtros
uſque in ſæculum.
13 Et poſt omnia, quæ venerunt ſuper
nos in operibus noſtris peſſimis, & in de-
licto noſtro magno, quia tu Deus noſter
liberaſti nos de iniquitate noſtra, & dedi-
ſti nobis ſalutem ſicut eſt hodie,
14 Ut non converteremur, & irrita face-
remus mandata tua, neque matrimonia jun-
geremus cum populis abominationum iſta-
rum. Numquid iratus es nobis uſque ad
conſummationem, ne dimitteres nobis re-
liquias ad ſalutem?
15 Domine Deus Iſrael, juſtus es tu: quoniã
derelicti ſumus, qui ſalvaremur ſicut die
hac. Ecce coram te ſumus in delicto noſtro,
non enim ſtari poteſt coram te ſuper hoc.

C A P U T X.

*Eſdras, convocatis filiis univerſis tranſmi-
grationis, præcepit repudiari uxores alie-
nigenas: quod cùm ſe facturos ſpopon-
diſſent, recenſentur, qui huic operi præ-
ſunt, & qui hujuſcemodi matrimonia
contraxerant.*

1 SIc ergo orante Eſdra, & implorante eo, A
& flente, & jacente ante templum Dei,
collectus eſt ad eum de Iſrael cœtus gran-
dis nimis virorum, & mulierum, & pue-
rorum, & flevit populus fletu multo.
2 Et reſpondit Sechenias filius Jehiel de
filiis Ælam, & dixit Eſdræ: Nos prævarica-
ti ſumus in Deum noſtrum, & duximus uxo-
res alienigenas de populis terræ: & nunc,
ſi eſt pœnitentia in Iſrael ſuper hoc,
3 Percutiamus fœdus cum Domino Deo no-
ſtro, ut projiciamus univerſas uxores, &
eos, qui de his nati ſunt, juxta voluntatem
Domini, & eorum, qui timent præceptum
Domini Dei noſtri: ſecundum legem fiat.
4 Surge, tuum eſt decernere, noſque
erimus tecum: confortare, & fac.
5 Surrexit ergo Eſdras, & adjuravit prin-
cipes ſacerdotum, & Levitarum, & omnem
Iſrael, ut facerent ſecundum verbum hoc,
& juraverunt.
6 Et ſurrexit Eſdras ante domum Dei, &
abiit ad cubiculum Johanan filii Eliaſib, &
ingreſſus eſt illuc, panem non comedit, &
aquam non bibit: lugebat enim tranſgreſſio-
nem eorum, qui venerant de captivitate.
7 Et miſſa eſt vox in Juda, & in Jeruſa- B
lem omnibus filiis tranſmigrationis, ut
congregarentur in Jeruſalem.
8 Et omnis, qui non venerit in tribus die-
bus juxta conſilium principum, & ſeniorum,
auferetur univerſa ſubſtantia ejus, & ipſe
abjicietur de cœtu tranſmigrationis.
9 Convenerunt igitur omnes viri Juda, &
Benjamin in Jeruſalem tribus diebus, ipſe
eſt menſis nonus, vigeſimo die menſis: &
ſedit omnis populus in platea domus Dei,
trementes pro peccato, & pluviis.
10 Et ſurrexit Eſdras ſacerdos, & dixit ad
eos: Vos tranſgreſſi eſtis, & eduxiſtis uxo-
res alienigenas, ut adderetis ſuper deli-
ctum Iſrael.
11 Et nunc date confeſſionem Domino Deo
patrum veſtrorum, & facite placitum ejus,
& ſeparamini à populis terræ, & ab uxo-
ribus alienigenis.
12 Et reſpondit univerſa multitudo, di-
xitque voce magna: Juxta verbum tuum
ad nos, ſic fiat.
13 Veruntamen quia populus multus eſt, &
tempus pluviæ, & non ſuſtinemus ſtare foris,
& opus non eſt diei unius vel duorum (vehe-
menter quippe peccavimus in ſermone iſto)
14 Conſtituantur principes in univerſa
multitudine: & omnes in civitatibus noſtris,
qui duxerunt uxores alienigenas, veniant
in temporibus ſtatutis, & cum his ſeniores
per civitatem, & civitatem, & judices
ejus, donec avertatur ira Dei noſtri à no-
bis ſuper peccato hoc.
15 Igitur Jonathan filius Azael, & Jaaſia C
filius Thecue, ſteterunt ſuper hoc, & Meſol-
lam, & Sebethai Levites adjuverunt eos:

16 Fece-

16 Feceruntque ſic filii tranſmigrationis. Et abierunt Eſdras ſacerdos, & viri principes familiarum, in domos patrum ſuorum, & omnes per nomina ſua, & ſederunt in die primo menſis decimi, ut quærerent rem.

17 Et conſummati ſunt omnes viri, qui duxerunt uxores alienigenas, uſque ad diem primam menſis primi.

18 Et inventi ſunt de filiis ſacerdotum, qui duxerant uxores alienigenas. De filiis Joſue filius Joſedec, & fratres ejus, Maaſia, & Eliezer, & Jarib, & Godolia.

19 Et dederunt manus ſuas, ut ejicerent uxores ſuas, & pro delicto ſuo arietem de ovibus offerrent.

20 Et de filiis Emmer, Hanani, & Zebedia.

21 Et de filiis Harim, Maaſia, & Elia, & Semeja, & Jehiel, & Ozias.

22 Et de filiis Pheshur, Elioenai, Maaſia, Iſmael, Nathanael, Jozabed, & Elaſa.

23 Et de filiis Levitarum, Jozabed, & Semei, & Celaja, ipſe eſt Calita, Phataja, Juda, & Eliezer.

24 Et de cantoribus, Eliaſib: Et de janitoribus, Sellum, & Thelem, & Uri.

D 25 Et ex Iſrael, de filiis Pharos, Remeia, & Jezia, & Melchia, & Miamia, & Eliezer, & Melchia, & Banea.

26 Et de filiis Ælam, Mathania, Zacharias, & Jehiel, & Abdi, & Jerimoth, & Elia.

27 Et de filiis Zethua, Elioenai, Eliaſib, Mathania, & Jerimuth, & Zabad, & Aziza.

28 Et de filiis Bebai, Johanan, Hanania, Zabbai, Athalai.

29 Et de filiis Bani, Moſollam, & Melluch, & Adaja, Jaſub, & Saal, & Ramoth.

30 Et de filiis Phahath, Moab, Edna, & Chalal, Banajas, & Maaſias, Mathanias, Beſeleel, Bennui, & Manaſſe.

31 Et de filiis Herem, Eliezer, Joſue, Melchias, Semejas, Simeon,

32 Benjamin, Maloch, Samarias.

33 Et de filiis Haſom, Mathanai, Mathata, Zabad, Elipheleth, Jermai, Manaſſe, Semei.

34 De filiis Bani, Maaddi, Amram, & Uel,

35 Baneas, & Badajas, Cheliau,

36 Vania, Marimuth, & Eliaſib,

37 Mathanias, Mathanai, & Jaſi,

38 Et Bani, & Bennui, Semei,

39 Et Salmias, & Nathan, & Adajas,

40 Et Mechnedebai, Siſai, Sarai,

41 Ezrel, & Selemiau, Semeria,

42 Sellum, Amaria, Joſeph.

43 De filiis Nebo, Jehiel, Mathathias, Zabad, Zabina, Jeddu, & Joel, & Banaja.

44 Omnes hi acceperunt uxores alienigenas, & fuerunt ex eis mulieres, quæ pepererant filios.

LIBER NEHEMIÆ, QUI ET ESDRÆ SECUNDUS DICITUR.

CAPUT PRIMUM.

Nehemias Artaxerxis pincerna, audita Judæorum, qui à captivitate reſidui erant, afflictione, flet, ac multis diebus jejunat, populi peccata confitens, & miſericordiam à Deo petens.

A 1 VErba Nehemiæ filii Helchiæ.
Et factum eſt in menſe Caſleu, anno vigeſimo, & ego
eram in Suſis caſtro.
2 Et venit Hanani unus de fratribus meis, ipſe, & viri ex
Juda: & interrogavi eos de Judæis, qui
remanſerant, & ſupererant de captivitate,
& Jeruſalem,
3 Et dixerunt mihi: Qui remanſerunt,
& relicti ſunt de captivitate ibi in provincia,
in afflictione magna ſunt, & in opprobrio:
& murus Jeruſalem diſſipatus eſt,
& portæ ejus combuſtæ ſunt igni.
B 4 Cùmque audiſſem verba hujuſcemodi,
ſedi, & flevi, & luxi diebus multis: jejunabam,
& orabam ante faciem Dei cœli.
*Dan. 9. 4. 5 Et dixi: * Quæſo, Domine Deus cœli,
fortis, magne, atque terribilis, qui
cuſtodis pactum, & miſericordiam cum
his, qui te diligunt, & cuſtodiunt mandata
tua:
C 6 Fiant aures tuæ auſcultantes, & oculi
tui aperti, ut audias orationem ſervi tui,
quam ego oro coram te hodie, nocte &
die, pro filiis Iſrael ſervis tuis: & confiteor
pro peccatis filiorum Iſrael, quibus
peccaverunt tibi: ego, & domus patris
mei peccavimus,
7 Vanitate ſeducti ſumus, & non cuſtodivimus
mandatum tuum, & cæremonias,
& judicia, quæ præcepiſti Moyſi famulo
tuo.
8 Memento verbi, quod mandaſti Moyſi
ſervo tuo, dicens: Cùm tranſgreſſi fueritis,
ego diſpergam vos in populos:
9 Et ſi revertamini ad me, & cuſtodiatis
D præcepta mea, & faciatis ea: etiamſi
abducti fueritis ad extrema cœli, inde
congregabo vos, & reducam in locum,
quem elegi, ut habitaret nomen meum
ibi.
10 Et ipſi ſervi tui, & populus tuus:
quos redemiſti in fortitudine tua magna,
& in manu tua valida.
11 Obſecro, Domine, ſit auris tua attendens
ad orationem ſervi tui, & ad orationem
ſervorum tuorum, qui volunt timere
nomen tuum: & dirige ſervum tuum hodie,
& da ei miſericordiam ante virum hunc:
ego enim eram pincerna regis.

CAPUT II.

Nehemias impetratis à rege litteris venit Jeroſolymam, & ad murorum inſtaurationem hortatur, & incumbit, fruſtra frementibus hoſtibus.

1 FActum eſt autem in menſe Niſan, anno A
vigeſimo Artaxerxis regis: & vinum
erat ante eum, & levavi vinum, & dedi regi:
& eram quaſi languidus ante faciem ejus.
2 Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus
triſtis eſt, cùm te ægrotum non videam? non
eſt hoc fruſtra, ſed malum neſcio quod in
corde tuo eſt. Et timui valdè, ac nimis,
3 Et dixi regi: Rex, in æternum vive:
quare non mœreat vultus meus, quia civitas
domus ſepulchrorum patris mei deſerta
eſt, & portæ ejus combuſtæ ſunt igni?
4 Et ait mihi rex: Pro qua re poſtulas?
Et oravi Deum cœli,
5 Et dixi ad regem: Si videtur regi bonum,
& ſi placet ſervus tuus ante faciem tuam, ut
mittas me in Judæam, ad civitatem ſepulchri
patris mei, & ædificabo eam.
6 Dixitque mihi rex, & regina, quæ ſedebat B
juxta eum: Uſque ad quod tempus erit
iter tuum, & quando reverteris? Et placuit
ante vultum regis, & miſit me: &
conſtitui ei tempus.
7 Et dixi regi: Si regi videtur bonũ, epiſtolas
det mihi ad duces regionis trans Flumen,
ut traducant me, donec veniam in Judæam:
8 Et epiſtolam ad Aſaph cuſtodem ſaltus
regis, ut det mihi ligna, ut tegere poſſim
portas turris domus, & muros civitatis, &
domum, quam ingreſſus fuero. Et dedit mihi
rex juxta manum Dei mei bonam mecum.
9 Et veni ad duces regionis trans Flumen,
dedique eis epiſtolas regis. Miſerat autem
rex mecum principes militum, & equites.
10 Et audierunt, Sanaballat Horonites, &
Tobias ſervus Ammanites: & contriſtati ſunt
afflictione magna, quòd veniſſet homo, qui
quæreret proſperitatem filiorum Iſrael.
11 Et veni Jeruſalem, & eram ibi tribus C
diebus:
12 Et ſurrexi nocte ego, & viri pauci mecum,
& non indicavi cuiquam, quid Deus
dediſſet in corde meo, ut facerem in Jeruſalem,
& jumentum non erat mecum,
niſi animal, cui ſedebam.
13 Et egreſſus ſum per portam vallis nocte,
& ante fontem draconis, & ad portam ſtercoris,
& conſiderabam murum Jeruſalem
diſſipatum, & portas ejus conſumptas igni:
14 Et tranſivi ad portam fontis, & ad
aquæductum regis, & non erat locus jumento,
cui ſedebam, ut tranſiret.
15 Et aſcendi per torrentem nocte, & con-

ſidera-

Digitized by Google

ſiderabam murum, & reverſus veni ad portam vallis, & redii.

16 Magiſtratus autem neſciebant, quò abiiſſem, aut quid ego facerem: ſed & Judæis, & ſacerdotibus, & optimatibus, & magiſtratibus, & reliquis, qui faciebant opus uſque ad id loci nihil indicaveram.

17 Et dixi eis: Vos noſtis afflictionem, in qua ſumus; quia Jeruſalem deſerta eſt, & portæ ejus conſumptæ ſunt igni: venite, & ædificemus muros Jeruſalem, & non ſimus ultra opprobrium.

D 18 Et indicavi eis manum Dei mei, quòd eſſet bona mecum, & verba regis, quæ locutus eſſet mihi, & ajo: Surgamus, & ædificemus. Et confortatæ ſunt manus eorum in bono.

19 Audierunt autem Sanaballat Horonites, & Tobias ſervus Ammanites, & Goſem Arabs, & ſubſannaverunt nos, & deſpexerunt, dixeruntque: Quæ eſt hæc res, quam facitis? numquid contra regem vos rebellatis?

20 Et reddidi eis ſermonem, dixique ad eos: Deus cœli ipſe nos juvat, & nos ſervi ejus ſumus: ſurgamus, & ædificemus: vobis autē non eſt pars, & juſtitia, & memoria in Jeruſalem.

CAPUT III.

Jeruſalem in muris, turribus, ac portis ædificatur à variis, qui hîc recenſentur.

A 1 ET ſurrexit Eliaſib ſacerdos magnus, & fratres ejus ſacerdotes, & ædificaverunt portam gregis: ipſi ſanctificaverunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & uſque ad turrim centum cubitorum ſanctificaverunt eam, uſque ad turrim Hananeel.

2 Et juxta eum ædificaverunt viri Jericho, & juxta eum ædificavit Zachur filius Amri.

3 Portam autem piſcium ædificaverunt filii Aſnaa, ipſi texerunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras, & vectes: Et juxta eos ædificavit Marimuth filius Uriæ, filii Accus:

B 4 Et juxta eum ædificavit Moſollam filius Barachiæ, filii Meſezebel: & juxta eos ædificavit Sadoc filius Baana:

5 Et juxta eos ædificaverunt Thecueni: optimates autem eorum non ſuppoſuerunt colla ſua in opere Domini ſui.

6 Et portam veterem ædificaverunt Jojada filius Phaſea, & Moſollam filius Beſodia: ipſi texerunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras, & vectes:

7 Et juxta eos ædificaverunt Meltias Gabaonites, & Jadon Meronathites, viri de Gabaon, & Maſpha, pro duce, qui erat in regione trans Flumen.

8 Et juxta eum ædificavit Eziel filius Araja aurifex: & juxta eum ædificavit Ananias filius pigmentarii: & dimiſerunt Jeruſalem

C uſque ad murum plateæ latioris.

9 Et juxta eum ædificavit Raphaja filius Hur, princeps vici Jeruſalem.

10 Et juxta eum ædificavit Jedaja filius Haromaph contra domum ſuam: & juxta eum ædificavit Hattus filius Haſeboniæ.

11 Mediam partem vici ædificavit Melchias filius Herem, & Haſub filius Phahath Moab, & turrim furnorum.

12 Et juxta eum ædificavit Sellum filius Alohes princeps mediæ partis vici Jeruſalem, ipſe, & filiæ ejus.

13 Et portam vallis ædificavit Hanum, & habitatores Zanoe: ipſi ædificaverunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras, & vectes, & mille cubitos in muro uſque ad portam ſterquilinii.

14 Et portam ſterquilinii ædificavit Melchias filius Rechab, princeps vici Bethacharam: ipſe ædificavit eam, & ſtatuit valvas ejus, & ſeras, & vectes. D

15 Et portam fontis ædificavit Sellum filius Cholhoza, princeps pagi Maſpha: ipſe ædificavit eam, & texit, & ſtatuit valvas ejus, & ſeras, & vectes, & muros piſcinæ Siloe in hortum regis, & uſque ad gradus, qui deſcendunt de civitate David.

16 Poſt eum ædificavit Nehemias filius Azboc, princeps dimidiæ partis vici Bethſur, uſque contra ſepulchrum David, & uſque ad piſcinam, quæ grandi opere conſtructa eſt, & uſque ad domum fortium.

17 Poſt eum ædificaverunt Levitæ, Rehum filius Benni: poſt eū ędificavit Haſebias princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico ſuo.

18 Poſt eū ædificaverunt fratres eorū, Bavai filius Enadad, princeps dimidię partis Ceilę.

19 Et ædificavit juxta eum Azer filius Joſue princeps Maſpha, menſuram ſecundam, E contra aſcenſum firmiſſimi anguli.

20 Poſt eum in monte ædificavit Baruch filius Zachai menſuram ſecundam, ab angulo uſque ad portam domus Eliaſib ſacerdotis magni.

21 Poſt eū ædificavit Merimuth filius Uriæ filii Haccus, menſuram ſecundam, à porta domus Eliaſib, donec extēderetur domus Eliaſib.

22 Et poſt eum ædificaverunt ſacerdotes, viri de campeſtribus Jordanis.

23 Poſt eum ædificavit Benjamin, & Haſub contra domum ſuam: & poſt eum ædificavit Azarias filius Maaſiæ filii Ananiæ contra domum ſuam.

24 Poſt eum ædificavit Bennui filius Henadad menſuram ſecundam, à domo Azariæ uſque ad flexuram, & uſque ad angulum.

25 Phalel filius Ozi contra flexurā, & turrim F quæ eminet de domo regis excelſa, id eſt, in atrio carceris: poſt eū Phadaja filius Pharos.

26 Nathinæi autem habitabant in Ophel uſque contra portam aquarum ad Orientem, & turrim, quæ prominebat.

27 Poſt eum ædificaverunt Thecueni menſuram ſecundam è regione, à turre magna, & eminente uſque ad murum templi.

28 Surſum autem à porta equorum ædificaverunt ſacerdotes, unuſquiſque contra domum ſuam.

29 Poſt eos ædificavit Sadoc filius Emmer contra domum ſuam.

30 Et poſt eum ædificavit Semajas filius Secheniæ, cuſtos portæ orientalis. G

31 Poſt eum ædificavit Hanania filius Selemiæ, & Hannun filius Seleph ſextus, menſuram ſecundam: poſt eum ædificavit Moſollam filius Barachiæ, contra gazophylacium ſuum. Poſt eum ædificavit Melchias filius aurificis uſque ad domum Nathinæorum, & ſcuta vendentium contra portam judicialem, & uſque ad cœnaculum anguli.

32 Et inter Cęnaculum anguli in porta gregis ædificaverunt aurifices, & negotiatores.

C A-

C A P U T IV.

Adverſantibus Sanaballat, & Tobia cum cæteris gentibus, Judæi altera manu ædificant, altera gladium tenent, & Nehemia contra illorum ſubſannationes, & inſidias Deum orante, opus perficitur.

1 FActum eſt autem, cùm audiſſet Sanaballat, quòd ædificaremus murum, iratus eſt valdè: & motus nimis ſubſannavit Judæos,

2 Et dixit coram fratribus ſuis, & frequentia Samaritanorum: Quid Judæi faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes? Num ſacrificabunt, & complebunt in una die? Numquid ædificare poterunt lapides de acervis pulveris, qui combuſti ſunt?

3 Sed & Tobias Ammanites proximus ejus, ait: Ædificent: ſi aſcenderit vulpes, tranſiliet murum eorum lapideum.

4 Audi Deus noſter, quia facti ſumus deſpectui: converte opprobriũ ſuper caput eorũ, & da eos in deſpectionem in terra captivitatis.

5 Ne operias iniquitatem eorum, & peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriſerunt ædificantes.

6 Itaque ædificavimus murum, & conjunximus totum uſque ad partem dimidiam: & provocatum eſt cor populi ad operandum.

7 Factum eſt autem, cùm audiſſet Sanaballat, & Tobias, & Arabes, & Ammanitæ, & Azotii, quòd obducta eſſet cicatrix muri Jeruſalem, & quòd cœpiſſent interrupta concludi, irati ſunt nimis.

8 Et congregati ſunt omnes pariter, ut venirent, & pugnarent contra Jeruſalem, & molirentur inſidias.

9 Et oravimus Deũ noſtrum, & poſuimus cuſtodes ſuper murum die, ac nocte contra eos.

10 Dixit autem Judas: Debilitata eſt fortitudo portantis, & humus nimia eſt, & nos non poterimus ædificare murum.

11 Et dixerunt hoſtes noſtri: Neſciant, & ignorent, donec veniamus in mediũ eorũ, & interficiamus eos, & ceſſare faciamus opus.

12 Factum eſt autem, venientibus Judæis, qui habitabant juxta eos: & dicentibus nobis per decem vices, & omnibus locis, quibus venerant ad nos,

13 Statui in loco poſt murum per circuitum populum in ordinem cum gladiis ſuis, & lanceis, & arcubus.

14 Et perſpexi, atque ſurrexi: & ajo ad optimates, & magiſtratus, & ad reliquam partem vulgi: Nolite timere à facie eorum. Domini magni, & terribilis memẽtote, & pugnate pro fratribus veſtris, filiis veſtris, & filiabus veſtris, & uxoribus veſtris, & domibus veſtris.

15 Factum eſt autem, cùm audiſſent inimici noſtri nuntiatum eſſe nobis, diſſipavit Deus conſilium eorum. Et reverſi ſumus omnes ad muros, unuſquiſque ad opus ſuum.

16 Et factum eſt à die illa, media pars Juvenum eorũ faciebat opus, & media parata erat ad bellum, & lanceæ, & ſcuta, & arcus, & loricæ, & principes poſt eos in omni domo Juda

17 Ædificantium in muro, & portantium onera, & imponentium: una manu ſua faciebat opus, & altera tenebat gladium:

18 Ædificantium enim unuſquiſque gladio erat accinctus renes. Et ædificabant, & clangebant buccina juxta me.

19 Et dixi ad optimates, & ad magiſtratus, & ad reliquam partem vulgi: Opus grande eſt, & latum, & nos ſeparati ſumus in muro procul alter ab altero:

20 In loco quocumque audieritis clangorem tubæ, illuc concurrite ad nos: Deus noſter pugnabit pro nobis.

21 Et nos ipſi faciamus opus: & media pars noſtrum teneat lanceas, ab aſcenſu auroræ, donec egrediantur aſtra.

22 In tempore quoque illo dixi populo: Unuſquiſque cum puero ſuo maneat in medio Jeruſalem, & ſint nobis vices per noctem, & diem, ad operandum.

23 Ego autem, & fratres mei, & pueri mei, & cuſtodes, qui erant poſt me, non deponebamus veſtimenta noſtra: unuſquiſque tantùm nudabatur ad baptiſmum.

C A P U T V.

In magna inopia Nehemias divites avaros increpat, uſuraſque prohibet, ſua indigentibus ſponte elargiens: itaque hanc operis remoram ſubmovet.

1 ET factus eſt clamor populi, & uxorũ ejus magnus, adverſus fratres ſuos Judæos.

2 Et erãt, qui dicerẽt: Filii noſtri, & filiæ noſtræ multæ ſunt nimis: accipiamus pro pretio eorum frumentũ, & comedamus, & vivamus.

3 Et erant qui dicerent: Agros noſtros, & vineas, & domos noſtras opponamus, & accipiamus frumentum in fame.

4 Et alii dicebant: Mutuo ſumamus pecunias in tributa regis, demuſque agros noſtros, & vineas:

5 Et nunc ſicut carnes fratrum noſtrorum, ſic carnes noſtræ ſunt: & ſicut filii eorum, ita & filii noſtri: ecce nos ſubjugamus filios noſtros, & filias noſtras in ſervitutem, & de filiabus noſtris ſunt famulæ, nec habemus unde poſſint redimi, & agros noſtros, & vineas noſtras alii poſſident.

6 Et iratus ſum nimis, cùm audiſſem clamorem eorum ſecundùm verba hæc:

7 Cogitavitq; cor meum mecum: & increpavi optimates, & magiſtratus, & dixi eis: Uſuraſne ſinguli à fratribus veſtris exigitis? Et congregavi adversùm eos concionem magnam,

8 Et dixi eis: Nos ut ſcitis, redemimus fratres noſtros Judæos, qui venditi fuerãt gẽtibus ſecundùm poſſibilitatem noſtrã: & vos igitur vendetis fratres veſtros, & redimemus eos? Et ſiluerunt, nec invenerunt quid reſponderent.

9 Dixique ad eos: Non eſt bona res, quam facitis: quare non in timore Dei noſtri ambulatis, ne exprobretur nobis à gentibus inimicis noſtris?

10 Et ego, & fratres mei, & pueri mei, commodavimus plurimis pecuniam, & frumentum. non repetamus in commune iſtud, æs alienum concedamus, quod debetur nobis.

11 Reddite eis hodie agros ſuos, & vineas ſuas, & oliveta ſua, & domos ſuas: quin potius & centeſimam pecuniæ, frumenti, vini, & olei, quam exigere ſoletis ab eis, date pro illis.

12 Et dixerunt: Reddemus, & ab eis nihil quæremus: ſicque faciemus ut loqueris. Et vocavi ſacerdotes, & adjuravi eos, ut facerent juxta quod dixeram.

13 Inſuper excuſſi ſinum meum, & dixi: Sic

Digitized by Google

excutiat Deus omnem virum, qui non cōpleverit verbum iſtud de domo ſua, & de laboribus ſuis: ſic excutiatur, & vacuus fiat. Et dixit univerſa multitudo: Amen. Et laudaverunt Deum. Fecit ergo populus ſicut erat dictum.

14 A die autem illa, qua præceperat rex mihi, ut eſſem dux in Terra Juda, ab anno vigeſimo uſque ad annum trigeſimum ſecundum Artaxerxis regis, per annos duodecim, ego, & fratres mei annonas, quæ ducibus debebantur, non comedimus.

15 Duces autem primi, qui fuerant ante me, gravaverunt populum, & acceperunt ab eis, in pane, & vino, & pecunia, quotidie ſiclos quadraginta: ſed & miniſtri eorum depreſſerunt populum. Ego autem non feci ita, propter timorem Dei.

D 16 Quin potiùs in opere muri ædificavi, & agrum non emi, & omnes pueri mei congregati ad opus erant.

17 Judæi quoque, & magiſtratus, centum quinquaginta viri, & qui veniebant ad nos de gentibus, quæ in circuitu noſtro ſunt, in menſa mea erant.

18 Parabatur autē mihi per dies ſingulos bos unus, arietes ſex electi, exceptis volatilibus, & inter dies decē vina diverſa, & alia multa tribuebam: inſuper & annonas ducatus mei non quæſivi: valdè enim attenuatus erat populus.

19 Memento mei, Deus meus, in bonum, ſecundùm omnia, quæ feci populo huic.

CAPUT VI.

Sanaballat cum ſociis Nehemiam ad fœdus inſidioſis litteris invitans, minatur accuſationem de affectato regno, ac ſic ædificationem impedire nitens, non terret, nec immutat propoſitum Nehemiæ: completoque muro, timuerunt omnes finitimæ gētes.

A 1 FActum eſt autem, cùm audiſſet Sanaballat, & Tobia, & Goſſem Arabs, & cæteri inimici noſtri, quòd ædificaſſem ego murum, & non eſſet in ipſo reſidua interruptio (uſque ad tempus autem illud valvas non poſueram in portis)

2 Miſerunt Sanaballat, & Goſſem ad me dicentes: Veni, & percutiamus fœdus pariter in viculis in campo Ono. Ipſi autem cogitabant, ut facerent mihi malum.

3 Miſi ergo ad eos nuntios, dicens: Opus grande ego facio, & non poſſum deſcendere: ne fortè negligatur cùm venero, & deſcendero ad vos.

4 Miſerunt autem ad me ſecundùm verbum hoc per quatuor vices: & reſpondi eis juxta ſermonem priorem.

B 5 Et miſit ad me Sanaballat juxta verbum prius quinta vice puerum ſuum, & epiſtolam habebat in manu ſua ſcriptam hoc modo:

6 IN GENTIBUS auditum eſt, & Goſſem dixit, quòd tu, & Judæi cogitetis rebellare, & propterea ædifices murum, & levare te velis ſuper eos regem: propter quam cauſam

7 Et prophetas poſueris, qui prædicent de te in Jeruſalem, dicentes: Rex in Judæa eſt. Auditurus eſt rex verba hæc: idcircò nunc veni, ut ineamus conſilium pariter.

8 Et miſi ad eos, dicens: Non eſt factum ſecundùm verba hæc, quæ tu loqueris: de corde enim tuo tu componis hæc.

9 Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes quòd ceſſarent manus noſtræ ab opere, & quieſceremus. Quam ob cauſam magis confortavi manus meas: C

10 Et ingreſſus ſum domum Semeiæ filii Dalajæ filii Metabeel ſecretò. Qui ait: Tractemus nobiſcum in domo Dei in medio templi, & claudamus portas ædis, quia venturi ſunt, ut interficiant te, & nocte venturi ſunt ad occidendum te.

11 Et dixi: Num quiſquam ſimilis mei fugit? & quis ut ego ingredietur templum, & vivet? non ingrediar.

12 Et intellexi, quòd Deus non miſiſſet eum, ſed quaſi vaticinans locutus eſſet ad me, & Tobias, & Sanaballat conduxiſſent eum.

13 Acceperat enim pretium, ut territus facerem, & peccarem, & haberent malum, quod exprobrarent mihi.

14 Memento mei Domine, pro Tobia, & Sanaballat, juxta opera eorum talia: ſed & Noadiæ prophetæ, & cæterorum prophetarum, qui terrebant me.

15 Cōpletus eſt autē murus vigeſimoquinto die menſis Elul, quinquaginta duobus diebus.

16 Factum eſt ergo cùm audiſſent omnes inimici noſtri, ut timerent univerſæ gentes, quæ erant in circuitu noſtro, & conciderent intra ſemetipſos, & ſcirent, quòd à Deo factum eſſet opus hoc. D

17 Sed & in diebus illis, multæ optimatum Judæorum Epiſtolæ mittebantur ad Tobiam, & à Tobia veniebant ad eos.

18 Multi enim erant in Judæa habentes juramentum ejus, quia gener erat Secheniæ filii Area, & Johanan filius ejus acceperat filiam Moſollam filii Barachiæ:

19 Sed & laudabant eum coram me, & verba mea nuntiabant ei: & Tobias mittebat epiſtolas, ut terreret me.

CAPUT VII.

Per Nehemiam conſtituuntur cuſtodes in Jeruſalem, deinde convocato populo recenſentur hi, qui primùm aſcenderant Jeruſalem, una cum jumentis ipſorum, danturque munera ad opus ædificationis.

1 POſtquam autem ædificatus eſt murus, A
& poſui valvas, & recenſui janitores, Eccli. 49. 15.
& cantores, & Levitas:

2 Præcepi Hanani fratri meo, & Hananiæ principi domus de Jeruſalem (ipſe enim quaſi vir verax, & timēs Deū plus cæteris videbatur)

3 Et dixi eis: Non aperiantur portæ Jeruſalem uſque ad calorem ſolis. Cùmque adhuc aſſiſterent, clauſæ portæ ſunt, & oppilatæ: & poſui cuſtodes de habitatoribus Jeruſalem, ſingulos per vices ſuas, & unumquemque contra domum ſuam.

4 Civitas autem erat lata nimis, & grandis, & populus parvus in medio ejus, & non erant domus ædificatæ.

5 Deus autem dedit in corde meo, & congregavi optimates, & magiſtratus, & vulgus, ut recenſerem eos: & inveni librum cenſus eorum, qui aſcenderant primùm, & inventum eſt ſcriptum in eo.

6 * Iſti filii provinciæ, qui aſcenderunt de
captivitate migrantium, quos tranſtulerat *1. Eſd.
Nabuchodonoſor rex Babylonis, & reverſi 2. 1.
ſunt in Jeruſalem, & in Judæam, unuſ- B
quiſque in civitatem ſuam.

7 Qui venerunt cũ Zorobabel, Joſue, Nehemias, Azarias, Raamias, Nahamani, Mardochæus, Belſam, Meſpharat, Begoai, Nahum, Baana. Numerus virorum populi Iſrael:
8 Filii Pharos, duo millia centum ſeptuaginta duo:
9 Filii Saphatia, trecenti ſeptuaginta duo:
C 10 Filii Area, ſexcenti quinquaginta duo:
11 Filii Phahathmoab filiorum Joſue, & Joab, duo millia octingenti decem, & octo.
12 Filii Ælam, mille ducenti quinquagintaquatuor.
13 Filii Zechua, octingenti quadragintaquinque:
14 Filii Zachai, ſeptingenti ſexaginta:
15 Filii Bannui, ſexcenti quadraginta octo:
16 Filii Bebai, ſexcenti vigintiocto:
17 Filii Azgad, duo millia trecẽti vigintiduo.
18 Filii Adonicã, ſexcenti ſexaginta ſeptem:
19 Filii Beguai, duo millia ſexaginta ſeptẽ:
20 Filii Adin, ſexcenti quinquagintaquinq;
21 Filii Ater, filii Hezeciæ, nonagintaocto:
22 Filii Haſem, trecenti vigintiocto:
23 Filii Beſai, trecenti vigintiquatuor:
24 Filii Hareph, centum duodecim:
25 Filii Gabaon, nonagintaquinque:
26 Filii Bethlehem, & Netupha, centum octoginta octo.
27 Viri Anathoth, centum viginti octo.
28 Viri Betharmoth, quadraginta duo.
D 29 Viri Cariathiarim, Cephira, & Beroth, ſeptingenti quadraginta tres.
30 Viri Rhama, & Geba, ſexcẽti viginti unus.
31 Viri Machmas, centum vigintiduo.
32 Viri Bethel, & Hai centum vigintitres.
33 Viri Nebo alterius, quinquagintaduo.
34 Viri Ælam alterius, mille ducentiquinquagintaquatuor.
35 Filii Harem, trecenti viginti.
36 Filii Jericho trecenti quadragintaquinq;
37 Filii Lod, Hadid, & Ono, ſeptingenti vigintiunus.
38 Filii Senaa, tria millia nongenti triginta.
39 Sacerdotes: Filii Idaja in domo Joſue, nongenti ſeptuaginta tres.
40 Filii Emmer, mille quinquagintaduo.
41 Filii Phashur, mille ducenti quadraginta ſeptem.
42 Filii Arem, mille decẽ & ſeptẽ. Levitæ:
43 Filii Joſue, & Cedmihel filiorum
44 Odviæ, ſeptuaginta quatuor. Cantores:
45 Filii Aſaph, centum quadraginta octo.
E 46 Janitores: Filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai, centum trigintaocto.
47 Nathinæi: filii Soha, filii Haſupha, filii Tebbaoth,
48 Filii Ceros, filii Siaa, filii Phadon, filii Lebana, filii Hagaba, filii Selmai,
49 Filii Hanan, filii Geddel, filii Gaher,
50 Filii Raaja, filii Raſim, filii Necoda,
51 Filii Geſem, filii Aſa, filii Phaſea,
52 Filii Beſai, filii Munim, filii Nephuſſim,
53 Filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,
54 Filii Beſloth, filii Mahida, filii Harſa,
55 Filii Bercos, filii Siſara, filii Thema,
56 Filii Naſia, filii Hatipha,
57 Filii ſervorum Salomonis, filii Sothai, filii Sophereth, filii Pharida,
58 Filii Jahala, filii Darcon, filii Jeddel,
59 Filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui erat ortus ex Sabaim, filio Amon.
60 Omnes Nathinæi, & filii ſervorum Salomonis, trecenti nonagintaduo.
61 Hi ſunt autem, qui aſcenderunt de Thelmela, Thelharſa, Cherub, Addon, & Emmer: & non potuerunt indicare domũ patrum ſuorum: & ſemen ſuum, utrùm ex Iſrael eſſent.
62 Filii Dalaja, filii Tobia, filii Necoda, ſexcenti quadraginta duo. F
63 Et de ſacerdotibus, filii Habia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis uxorem: & vocatus eſt nomine eorum.
64 Hi quæſierunt ſcripturã ſuam in cenſu, & non invenerunt: & ejecti ſunt de ſacerdotio.
65 Dixitque Atherſatha eis, ut non manducarent de Sanctis ſanctorum, donec ſtaret ſacerdos doctus, & eruditus.
66 Omnis multitudo quaſi vir unus, quadragintaduo millia trecenti ſexaginta,
67 Abſque ſervis, & ancillis eorum, qui erant ſeptem millia trecenti triginta ſeptem, & inter eos cantores, & cantatrices, ducenti quadraginta quinque.
68 Equi eorum, ſeptingenti trigintaſex: muli eorum, ducenti quadragintaquinque:
69 Cameli eorum, quadringenti triginta quinque: aſini ſex millia ſeptingenti viginti.
Hucuſq; refertur quid in commentario ſcriptum fuerit, exin Nehemiæ hiſtoria texitur.
70 Nonnulli autem de principibus familiarum dederunt in opus. Atherſatha dedit in G
theſaurum auri drachmas mille, phialas quinquaginta, tunicas ſacerdotales quingentas triginta.
71 Et de principibus familiarum dederunt in theſaurum operis, auri drachmas viginti millia, & argenti mnas duo millia ducentas.
72 Et quod dedit reliquus populus, auri drachmas viginti millia, & argenti mnas duo millia, & tunicas ſacerdotales ſexaginta ſeptem.
73 Habitaverunt autem ſacerdotes, & Levitæ, & janitores, & cantores, & reliquum vulgus, & Nathinæi, & omnis Iſrael, in civitatibus ſuis.

CAPUT VIII.

Eſdras diſtinctè populo verba Legis recitat, explicatque, facto per Levitas ſilentio, & contriſtatum populum Nehemias conſolatur, allatiſque frondibus celebrant ſeptem diebus feſtum tabernaculorum, legente ſingulis diebus Eſdra in Libro Legis.

1 ET venerat menſis ſeptimus: filii autem Iſrael erant in civitatibus ſuis. A
Congregatuſque eſt omnis populus quaſi vir unus, ad plateam, quæ eſt ante portam aquarum: & dixerunt Eſdræ ſcribæ, ut afferret librum legis Moyſi, quam præceperat Dominus Iſraeli.
2 Attulit ergo Eſdras ſacerdos legem coram multitudine virorum, & mulierum, cunctiſque, qui poterant intelligere, in die prima menſis ſeptimi.
3 Et legit in eo apertè in platea, quæ erat ante portam aquarum, de mane uſque ad mediam diem, in conſpectu virorum, & mulierum, & ſapientium: & aures omnis populi erant erectæ ad librum.

4 Stetit autem Eſdras ſcriba ſuper gradum ligneum, quem fecerat ad loquendum: & ſteterunt juxta eum, Mathathias, & Semeja, & Ania, & Uria, & Helcia, & Maaſia, ad dexteram ejus: & ad ſiniſtram Phadaia, Miſael, & Melchia, & Haſum, & Hasbadana, Zacharia, & Moſollam.

B 5 Et aperuit Eſdras librum coram omni populo: ſuper univerſū quippe populū eminebat, & cùm aperuiſſet eum, ſtetit omnis populus.

6 Et benedixit Eſdras Domino Deo magno: & reſpondit omnis populus: Amen, Amen: elevans manus ſuas, & incurvati ſunt, & adoraverunt Deum proni in terram.

7 Porrò Joſue, & Bani, & Serebia, Jamin, Accub, Septhai, Odia, Maaſia, Celita, Azarias, Jozabed, Hanan, Phalaja, Levitæ ſilentium faciebant in populo ad audiendam legem: populus autem ſtabat in gradu ſuo.

8 Et legerunt in Libro legis Dei diſtinctè, & apertè ad intelligendum: & intellexerunt cùm legeretur.

C 9 Dixit autem Nehemias (ipſe eſt Atherſatha) & Eſdras ſacerdos & ſcriba, & Levitæ interpretantes univerſo populo: Dies ſanctificatus eſt Domino Deo noſtro, nolite lugere, & nolite flere. Flebat enim omnis populus, cùm audiret verba legis.

10 Et dixit eis: Ite, comedite pinguia, & bibite mulſum, & mittite partes his, qui non præparaverunt ſibi: quia ſanctus dies Domini eſt: & nolite contriſtari: gaudium etenim Domini eſt fortitudo noſtra.

11 Levitæ autem ſilentium faciebant in omni populo, dicentes: Tacete, quia dies ſanctus eſt, & nolite dolere.

12 Abiit itaque omnis populus, ut comederet, & biberet, & mitteret partes, & faceret lætitiam magnam: quia intellexerant verba, quæ docuerat eos.

13 Et in die ſecundo congregati ſunt principes familiarum univerſi populi, ſacerdotes, & Levitæ, ad Eſdram ſcribam, ut interpretaretur eis verba Legis.

D 14 Et invenerunt ſcriptum in Lege, præcepiſſe Dominum in manu Moyſi, ut habitent filii Iſrael in tabernaculis, in die ſolemni, menſe ſeptimo:

15 Et ut prædicent, & divulgent vocem in univerſis urbibus ſuis, & in Jeruſalem, dicentes: Egredimini in montem, & afferte frondes olivæ, & frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, & ramos palmarum, & frondes ligni nemoroſi, ut fiant tabernacula, ſicut ſcriptum eſt.

16 Et ingreſſus eſt populus, & attulerunt. Feceruntque ſibi tabernacula unuſquiſque in domate ſuo, & in atriis ſuis, & in atriis domus Dei, & in platea portæ aquarum, & in platea portæ Ephraim.

17 Fecit ergo univerſa Eccleſia eorum qui redierant de captivitate, tabernacula, & habitaverunt in tabernaculis: non enim fecerant à diebus Joſue filii Nun taliter filii Iſrael uſque ad diem illum. Et fuit lætitia magna nimis.

18 Legit autem in Libro legis Dei per dies ſingulos, à die primo uſque ad diem noviſſimum, & fecerunt ſolemnitatem ſeptem diebus, & in die octavo collectam juxta ritum.

CAPUT IX.

Populus in jejunio, & ſaccis pœnitens, ſeparat ſe ab alienigenis: Levitæ confitentur Dei beneficia, Iſraelitarumque ſcelera, & pro populo orant, ac ita fœdus cum Domino feriunt.

1 IN die autem vigeſimoquarto menſis hujus, convenerunt filii Iſrael in jejunio, & in ſaccis, & humus ſuper eos. A

2 Et ſeparatum eſt ſemen filiorum Iſrael ab omni filio alienigena: & ſteterunt, & confitebātur peccata ſua, & iniquitates patrū ſuorū.

3 Et conſurrexerunt ad ſtandum: & legerunt in volumine legis Domini Dei ſui, quater in die, & quater confitebantur, & adorabant Dominum Deum ſuum.

4 Surrexerūt autē ſuper gradum Levitarum Joſue, & Bani, & Cedmihel, Sabaniæ, Bonni, Sarebias, Bani, & Chanani: & clamaverunt voce magna ad Dominum Deum ſuum.

5 Et dixerunt Levitæ, Joſue, & Cedmihel, Bonni, Haſebnia, Serebia, Odaja, Sebnia, Phathahia: Surgite, benedicite Domino Deo veſtro ab æterno uſque in æternum: & benedicant nomini gloriæ tuæ excelſo, in omni benedictione, & laude.

6 Tu ipſe Domine, ſolus, tu feciſti cœlum: & cœlum cœlorum, & omnem exercitum eorum: terram, & univerſa, quæ in ea ſunt: maria, & omnia quæ in eis ſunt: & tu vivificas omnia hæc, & exercitus cœli te adorat. B

7 Tu ipſe, Domine Deus, qui elegiſti Abram & *eduxiſti eum de igne Chaldæorum, & poſuiſti nomen ejus Abraham. *Gen. 11, 31.

8 Et inveniſti cor ejus fidele coram te: & percuſſiſti cum eo fœdus, ut dares ei terram Chananæi, Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Jebuſæi, & Gergeſæi, ut dares ſemini ejus: & impleſti verba tua, quoniam juſtus es.

9 Et vidiſti afflictionem patrum noſtrorum in Ægypto: clamoremque eorum audiſti ſuper mare rubrum.

10 Et dediſti ſigna atque portenta in Pharaone, & in univerſis ſervis ejus, & in omni populo terræ illius: cognoviſti enim, quia ſuperbè egerant contra eos: & feciſti tibi nomen, ſicut & in hac die.

11 Et mare diviſiſti ante eos, & tranſierunt per medium maris in ſicco: perſecutores autem eorum projeciſti in profundum, quaſi lapidem in aquas validas.

12 Et in columna nubis ductor eorum fuiſti per diem, & in columna ignis per noctem, ut appareret eis via, per quam ingrediebantur. C

13 Ad montem quoque Sinai deſcendiſti, & locutus es cum eis de cœlo, & dediſti eis judicia recta, & legem veritatis, cæremonias, & præcepta bona:

14 Et ſabbatum ſanctificatum tuum oſtendiſti eis, & mandata, & cæremonias, & legem præcepiſti eis in manu Moyſi ſervi tui.

15 Panem quoque de cœlo dediſti eis in fame eorum, & aquam de petra eduxiſti eis ſitientibus, & dixiſti eis, ut ingrederentur, & poſſiderent terram ſuper quam levaſti manum tuam, ut traderes eis.

16 Ipſi verò, & patres noſtri ſuperbè egerunt, & induraverunt cervices ſuas, & non audierunt mandata tua.

17 Et noluerunt audire, & non ſunt recordati

mirabilium tuorum, quę feceras eis. Et indura-
verunt cervices ſuas, & dederũt caput, ut cõ-
verterentur ad ſervitutem ſuam, quaſi per
contentionem. Tu autem Deus propitius, &
clemens, & miſericors, & longanimis, & mul-
tæ miſerationis, non dereliquiſti eos,
D 18 Et quidem cùm feciſſent ſibi vitulum
conflatilem, & dixiſſent: Iſte eſt Deus
tuus, qui eduxit te de Ægypto: feceruntque
que blaſphemias magnas.
19 Tu autem in miſericordiis tuis multis nõ
dimiſiſti eos in deſerto: columna nubis non
receſſit ab eis per diem, ut duceret eos in
viam, & columna ignis per noctem, ut oſten-
deret eis iter, per quod ingrederentur.
20 Et ſpiritum tuum bonum dediſti, qui do-
ceret eos, & manna tuum non prohibuiſti ab
ore eorum, & aquam dediſti eis in ſiti.
21 Quadraginta annis paviſti eos in deſer-
to, nihilque eis defuit, veſtimenta eorum
non inveteraverunt, & pedes eorum non
ſunt attriti.
22 Et dediſti eis regna, & populos, & partitus
es eis ſortes: & poſſederunt terrã Sehon, &
terrã regis Heſebon, & terrã Og regis Baſan.
23 Et multiplicaſti filios eorum ſicut ſtel-
las cœli, & adduxiſti eos ad terram de qua
dixeras patribus eorum, ut ingrederentur,
& poſſiderent.
24 Et venerunt filii, & poſſederunt terram,
E & humiliaſti coram eis habitatores terræ
Chananæos, & dediſti eos in manu eo-
rum, & reges eorum, & populos terræ, ut
facerent eis, ſicut placebat illis.
25 Ceperunt itaq; urbes munitas, & humum
pinguem, & poſſederũt domos plenas cunctis
bonis, ciſternas ab aliis fabricatas, vineas, &
oliveta, & ligna pomifera multa: & comede-
runt, & ſaturati ſunt, & impinguati ſunt, & a-
bundaverunt deliciis in bonitate tua magna.
26 Provocaverunt autem te ad iracundiam,
& receſſerunt à te, & projecerunt legem tuã
poſt terga ſua: & prophetas tuos occiderunt,
qui conteſtabantur eos, ut reverterentur ad
te: feceruntque blaſphemias grandes.
27 Et dediſti eos in manu hoſtium ſuorum,
& afflixerunt eos. Et in tempore tribulatio-
nis ſuæ clamaverunt ad te, & tu de cœlo au-
diſti, & ſecundùm miſerationes tuas multas
dediſti eis ſalvatores, qui ſalvarent eos de
manu hoſtium ſuorum.
F 28 Cùmque requieviſſent, reverſi ſunt, ut
facerent malum in conſpectu tuo: & dereli-
quiſti eos in manu inimicorum ſuorum, &
poſſederunt eos. Converſique ſunt, & cla-
maverunt ad te: tu autem de cœlo exaudi-
ſti, & liberaſti eos in miſericordiis tuis,
multis temporibus.
29 Et conteſtatus es eos, ut reverterentur ad
legem tuam. Ipſi verò ſuperbè egerunt, & non
audierunt mandata tua, & in judiciis tuis
peccaverunt, quæ faciet homo, & vivet in eis:
& dederunt humerum recedentem, & cervi-
cem ſuam induraverunt, nec audierunt.
30 Et protraxiſti ſuper eos annos multos, &
conteſtatus es eos in ſpiritu tuo per manum
prophetarum tuorum: & non audierunt, &
tradidiſti eos in manu populorum terrarum.
31 In miſericordiis autem tuis plurimis
non feciſti eos in conſumptionem, nec dere-
liquiſti eos: quoniam Deus miſerationum, &
clemens es tu.
32 Nunc itaq; Deus noſter magne, fortis, &
terribilis, cuſtodiens pactũ, & miſericordiam,
ne avertas à facie tua omnẽ laborem, qui in-
venit nos, reges noſtros, & principes noſtros,
& ſacerdotes noſtros, & prophetas noſtros, &
patres noſtros, & omnem populum tuum, à
diebus regis Aſſur uſque in diem hanc.
33 Et tu juſtus es in omnibus, quæ vene-
runt ſuper nos: quia veritatem feciſti, nos G
autem impie egimus.
34 Reges noſtri, principes noſtri, ſacerdotes
noſtri, & patres noſtri non fecerunt legem
tuam, & non attenderunt mandata tua, &
teſtimonia tua, quæ teſtificatus es in eis.
35 Et ipſi in regnis ſuis, & in bonitate tua
multa, quam dederas eis, & in terra latiſſi-
ma, & pingui, quam tradideras in conſpe-
ctu eorum, non ſervierunt tibi, nec reverſi
ſunt à ſtudiis ſuis peſſimis.
36 Ecce nos ipſi hodie ſervi ſumus: &
terra quam dediſti patribus noſtris, ut co-
mederent panem ejus, & quæ bona ſunt
ejus, & nos ipſi ſervi ſumus in ea.
37 Et fruges ejus multiplicantur regibus,
quos poſuiſti ſuper nos propter peccata no-
ſtra, & corporibus noſtris dominantur, &
jumentis noſtris ſecundùm voluntatem
ſuam, & in tribulatione magna ſumus.
38 Super omnibus ergo his nos ipſi percuti-
mus fœdus & ſcribimus, & ſignant principes
noſtri, Levitæ noſtri, & ſacerdotes noſtri.

CAPUT X.

*Recenſentur, qui fœdus cum Deo initum ſi-
gnarunt, quo pollicentur ſe ſervaturos
univerſa Dei præcepta, maximè de non
commiſcendo cum alienigenis, de ſervan-
dis ſabbato, anno ſeptimo, oblationi-
bus, primitiis, ac decimis.*

1 SIgnatores autem fuerunt, Nehemias, A
Atherſatha filius Hachelai, & Sede-
cias,
2 Saraſas, Azarias, Jeremias,
3 Pheshur, Amarias, Melchias,
4 Hattus, Sebenia, Melluch,
5 Harem, Merimuth, Obdias,
6 Daniel, Genthon, Baruch,
7 Moſollam, Abia, Miamim,
8 Maazia, Belgai, Semeja: hi ſacerdotes.
9 Porrò Levitæ, Joſue filius Azaniæ, Ben-
nui de filiis Henadad, Cedmihel,
10 Et fratres eorum, Sebenia, Odaja,
Celita, Phalaja, Hanan,
11 Micha, Rohob, Haſebia,
12 Zachur, Serebia, Sabania,
13 Odaia, Bani, Baninu.
14 Capita populi, Pharos, Phahathmoab,
Ælam, Zethu, Bani,
15 Bonni, Azgad, Bebai,
16 Adonia, Begoai, Adin, B
17 Ater, Hezecia, Azur,
18 Odaja, Haſum, Beſai,
19 Hareph, Anathoth, Nebai,
20 Megphias, Moſollam, Haſir,
21 Meſizabel, Sadoc, Jeddua,
22 Pheltia, Hanan, Anaja,
23 Oſee, Hanania, Haſub,
24 Alohes, Phalea, Sobec,
25 Rehum, Haſebna, Maaſia,

Digitized by Google

26 Echaja, Hanan, Anan,

27 Melluch, Haran, Baana:

28 Et reliqui de populo, ſacerdotes, Levitæ, janitores, & cantores, Nathinæi, & omnes, qui ſe ſeparaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores eorum, filii eorum, & filiæ eorum,

29 Omnes, qui poterant ſapere ſpondentes pro fratribus ſuis, optimates eorum, & qui veniebant ad pollicendum, & jurandum, ut ambularent in lege Dei, quam dederat in manu Moyſi ſervi Dei, ut facerent & cuſtodirent univerſa mandata Domini Dei noſtri, & judicia ejus, & cæremonias ejus,

30 Et ut non daremus filias noſtras populo terræ, & filias eorum non acciperemus filiis noſtris.

31 Populi quoque terræ, qui importantvenalia, & omnia ad uſum, per diem ſabbati, ut vendant, non accipiemus ab eis in ſabbato, & in die ſanctificato. Et dimittemus annum ſeptimum, & exactionem univerſæ manus.

C 32 Et ſtatuemus ſuper nos præcepta, ut demus tertiam partem ſicli per annum ad opus domus Dei noſtri,

33 Ad panes propoſitionis, & ad ſacrificium ſempiternum, & in holocauſtum ſempiternum in ſabbatis, in calendis, in ſolemnitatibus, & in ſanctificatis, & pro peccato: ut exoretur pro Iſrael, & in omnem uſum domus Dei noſtri.

34 Sortes ergo miſimus ſuper oblationem lignorum, inter ſacerdotes, & Levitas, & populum, ut inferrentur in domum Dei noſtri per domos patrum noſtrorum, per tempora, à temporibus anni uſque ad annum: ut arderent ſuper altare Domini Dei noſtri, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi:

35 Et ut afferremus primogenita terræ noſtræ, & primitiva univerſi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Domini.

D 36 Et primitiva filiorum noſtrorum, & pecorum noſtrorum, ſicut ſcriptum eſt in lege, & primitiva boum noſtrorum, & ovium noſtrarum, ut offerrentur in domo Dei noſtri, ſacerdotibus, qui miniſtrant in domo Dei noſtri:

37 Et primitias ciborum noſtrorum, & libaminum noſtrorum, & poma omnis ligni, vindemiæ quoque, & olei, afferemus ſacerdotibus ad gazophylacium Dei noſtri, & decimam partem terræ noſtræ Levitis. Ipſi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum noſtrorum.

38 Erit autem ſacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum, & Levitæ offerent decimam partē decimæ ſuæ in domo Dei noſtri, ad gazophylacium in domum theſauri:

39 Ad gazophylacium enim deportabunt filii Iſrael, & filii Levi, primitias frumenti, vini, & olei: & ibi erunt vaſa ſanctificata, & ſacerdotes, & cantores, & janitores, & miniſtri, & non dimittemus domum Dei noſtri.

C A P U T XI.

Recenſentur incolæ Jeruſalem, & civitatum Juda poſt inſtaurationem.

A 1 HAbitaverūt autem principes populi in Jeruſalem: reliqua verò plebs miſit ſortem, ut tollerent unam partem de decem, qui habitaturi eſſent in Jeruſalem civitate ſanctâ, novem verò partes in civitatibus.

2 Benedixit autem populus omnibus viris, qui ſe ſponte obtulerant, ut habitarent in Jeruſalem.

3 Hi ſunt itaque principes provinciæ qui habitaverunt in Jeruſalem, & in civitatibus Juda. Habitavit autem unuſquiſque in poſſeſſione ſua, in urbibus ſuis, Iſrael, ſacerdotes, Levitæ, Nathinæi, & filii ſervorum Salomonis.

4 Et in Jeruſalē habitaverunt de filiis Juda, & de filiis Benjamin: de filiis Juda, Athajas, filius Aziam, filii Zachariæ, filii Amariæ, filii Saphatiæ, filii Malaleel: de filiis Phares,

5 Maaſia filius Baruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaja, filius Jojarib, filius Zachariæ, filius Silonitis.

6 Omnes hi filii Phares, qui habitaverunt in Jeruſalem, quadringenti ſexagintaocto viri fortes.

7 Hi ſunt autem filii Benjamin: Sellum filius Moſollam, filius Joed, filius Phadaja, filius Colaja, filius Maſia, filius Etheel, filius Iſaia, B

8 Et poſt eum Gebbai, Sellai, nongenti vigintiocto,

9 Et Joel filius Zechri præpoſitus eorum, & Judas filius Senua ſuper civitatem ſecundus.

10 Et de ſacerdotibus, Idaja filius Jojarib, Jachin,

11 Saraja filius Helciæ, filius Moſollam, filius Sadoc, filius Meraioth, filius Achitob, princeps domus Dei,

12 Et fratres eorum facientes opera templi: octingenti vigintiduo. Et Adaja filius Jeroham, filius Phelelia, filius Amſi, filius Zachariæ, filius Pheſhur, filius Melchiæ,

13 Et fratres ejus principes patrum: ducenti quadragintaduo. Et Amaſſai filius Azreel, filius Ahazi, filius Moſollamoth, filius Emmer,

14 Et fratres eorum potentes nimis: centum vigintiocto, & præpoſitus eorum Zabdiel filius potentium.

15 Et de Levitis Semeia filius Haſub, filius Azaricam, filius Haſabia, filius Boni,

16 Et Sabathai, & Jozabed: ſuper omnia opera, quæ erant forinſecùs in domo Dei, à principibus Levitarum. C

17 Et Mathania filius Micha, filius Zebedei, filius Aſaph, princeps ad laudandum, & ad confitendum in oratione, & Becbecia ſecundus de fratribus ejus, & Abda filius Samua, filius Galal, filius Idithum:

18 Omnes Levitæ in civitate ſancta ducenti octogintaquatuor.

19 Et janitores, Accub, Telmon, & fratres eorum, qui cuſtodiebant oſtia: centum ſeptuagintaduo.

20 Et reliqui ex Iſrael ſacerdotes, & Levitæ, in univerſis civitatibus Juda, unuſquiſque in poſſeſſione ſua.

21 Et Nathinæi, qui habitabant in Ophel, & Siaha, & Gaſpha de Nathinæis.

22 Et epiſcopus Levitarum in Jeruſalem, Azzi filius Bani, filius Haſabiæ, filius Mathaniæ, filius Michæ. De filiis Aſaph cantores in miniſterio domus Dei.

23 Præceptum quippe regis ſuper eos erat, & ordo in cantoribus per dies ſingulos, D

24 Et Phathahia filius Meſezebel, de filiis

Digitized by Google

Zara filii Juda in manu regis, juxta omne verbum populi,

25 Et in domibus per omnes regiones eorum. De filiis Juda habitaverunt in Cariatharbe, & in filiabus ejus: & in Dibon, & in filiabus ejus: & in Cabſeel, & in viculis ejus,

26 Et in Jeſue, & in Molada & in Bethphalet,

27 Et in Haſerſual, & in Berſabee, & in filiabus ejus:

28 Et in Siceleg, & in Mochona, & in filiabus ejus:

29 Et in Remmō, & in Saara, & in Jerimuth,

30 Zanoa, Odollam, & in villis earum: Lachis, & regionibus ejus: & Azeca, & filiabus ejus. Et manſerunt in Berſabee uſque ad vallem Ennom.

31 Filii autem Benjamin, à Geba, Mechmas, & Hai, & Bethel, & filiabus ejus:

32 Anathoth, Nob, Anania,

33 Aſor, Rhama, Gethaim,

34 Hadid, Seboim, & Neballat, Lod,

35 Et Ono valle artificum.

36 Et de Levitis portiones Judę, & Benjamin.

C A P U T XII.

Nomina, & officia ſacerdotum, ac Levitarum, qui cum Zorobabel in Jeruſalem aſcenderant, & cuſtodes theſaurorum: magna ſolemnitate convocatis undique Levitis, celebrant dedicationem muri Jeruſalem.

A 1 HI ſunt autem ſacerdotes, & Levitę qui aſcenderunt cum Zorobabel filio Salathiel, & Joſue: Saraja, Jeremias, Eſdras,

2 Amaria, Melluch, Hattus,

3 Sebenias, Rheum, Merimuth,

4 Addo, Genthon, Abia,

5 Miamin, Media, Belga,

6 Semeia, & Jojarib, Idaja, Sellum, Amoc, Helcias,

7 Idaja. Iſti principes ſacerdotum, & fratres eorum, in diebus Joſue.

8 Porrò Levitæ, Jeſua, Bennui, Cedmihel, Sarebia, Juda, Mathanias, ſuper hymnos ipſi, & fratres eorum:

9 Et Becbecia, atque Hanni, & fratres eorum, unuſquiſque in officio ſuo.

10 Joſue autem genuit Joacim, & Joacim genuit Eliaſib, & Eliaſib genuit Jojada,

11 Et Jojada genuit Jonathan, & Jonathan genuit Jeddoa.

12 In diebus autem Joacim erant ſacerdotes: & principes familiarum: Sarajæ, Maraja: Jeremiæ, Hanania:

13 Eſdræ, Moſollam: Amariæ, Johanan:

14 Milicho, Jonathan: Sebeniæ, Joſeph:

15 Haram, Edna: Marajoth, Helci:

16 Adajæ, Zacharia: Genthon, Moſollam:

17 Abiæ, Zechri: Miamin, & Moadiæ, Phelti:

18 Belgæ, Sammua: Semaiæ, Jonathan:

19 Jojarib, Mathanai: Jojadæ, Azzi.

B 20 Sellai, Celai: Amoc, Heber:

21 Helciæ, Haſebia: Idajæ, Nathanael.

22 Levitæ in diebus Eliaſib, & Jojada, & Johanan, & Jeddoa, ſcripti principes familiarum, & ſacerdotes in regno Darii Perſæ.

23 Filii Levi principes familiarum, ſcripti in Libro verborum dierum, & uſque ad dies Jonathan, filii Eliaſib.

24 Et principes Levitarum, Haſebia, Serebia, & Joſue filius Cedmihel: & fratres eorū per vices ſuas, ut laudarent, & confiterentur juxta præceptum David viri Dei, & obſervarent æque per ordinem.

25 Mathania, & Becbecia, Obedia, Moſollam, Thelmon, Acub, cuſtodes portarum, & veſtibulorum ante portas.

26 Hi in diebus Joacim filii Joſue, filii Joſedec, & in diebus Nehemiæ ducis, & Eſdræ ſacerdotis, ſcribæque.

27 In dedicatione autem muri Jeruſalē requiſierunt Levitas de omnibus locis ſuis, ut adducerent eos in Jeruſalē, & facerēt dedicationem, & lætitiam in actione gratiarum, & cantico, & in cymbalis, pſalteriis, & citharis.

28 Congregati ſunt autem filii cantorum de campeſtribus circa Jeruſalem, & de villis Nethuphati,

29 Et de domo Galgal, & de regionibus Geba, & Azmaveth: quoniam villas ædificaverunt ſibi cantores in circuitu Jeruſalem.

30 Et mundati ſunt ſacerdotes, & Levitæ, & mundaverunt populum, & portas, & murum. C

31 Aſcendere autem feci principes Juda ſuper murum, & ſtatui duos magnos choros laudantium. Et ierunt ad dexteram ſuper murum ad portam ſterquilinii.

32 Et ivit poſt eos Oſajas, & media pars principum Juda,

33 Et Azarias, Eſdras, & Moſollam, Judas, & Benjamin, & Semeja, & Jeremias.

34 Et de filiis ſacerdotum in tubis, Zacharias filius Jonathan, filius Semei, filius Mathaniæ, filius Michajæ, filius Zechur, filius Aſaph,

35 Et fratres ejus, Semeia, & Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanael, & Judas, & Hanani, in vaſis cantici David viri Dei: & Eſdras ſcriba ante eos in porta Fontis.

36 Et contra eos aſcenderunt in gradibus civitatis David, in aſcenſu muri ſuper domum David, & uſque ad portam Aquarum ad Orientem.

37 Et chorus ſecundus gratias referentium ibat ex adverſo, & ego poſt eum, & media pars populi ſuper murum, & ſuper turrim furnorum, & uſque ad murum latiſſimum,

38 Et ſuper portam Ephraim, & ſuper portā antiquam, & ſuper portam piſcium, & turrim Hananeel, & turrim Emath, & uſque ad portam gregis: & ſteterunt in porta cuſtodiæ,

39 Steteruntque duo chori laudantium in domo Dei, & ego, & dimidia pars magiſtratuum mecum.

40 Et ſacerdotes, Eliachim, Maaſia, Miamin, Michea, Elioenai, Zacharia, Hanania in tubis,

41 Et Maaſia, & Semeia, & Eleazar, & Azzi, & Johanan, & Melchia, & Ælam, & Ezer. Et clare cecinerunt cantores, & Jezraja præpoſitus:

42 Et immolaverunt in die illa victimas magnas, & lętati ſūt: Deus enim lętificaverat eos D lętitia magna: ſed & uxores eorū, & liberi gaviſi ſunt, & audita eſt lætitia Jeruſalē procul.

43 Recenſuerūt quoq; in die illa viros ſuper gazophylacia theſauri ad libamina, & ad primitias, & ad decimas, ut introferrent per eos principes civitatis in decore gratiarū actionis ſacerdotes, & Levitas: quia lætificatus eſt Juda in ſacerdotibus, & Levitis aſtantibus.

44 Et cuſtodierunt obſervationem Dei ſui,

& ob-

Digitized by Google

& obſervationem expiationis, & cantores,
& janitores juxta præceptum David, &
Salomonis filii ejus:
45 Quia in diebus David, & Aſaph ab exor-
dio erant principes conſtituti cantorum, in
carmine laudantium, & confitentium Deo.
46 Et omnis Iſrael, in diebus Zorobabel,
& in diebus Nehemiæ, dabant partes canto-
ribus & janitoribus per dies ſingulos, &
ſanctificabant Levitas, & Levitæ ſanctifica-
bant filios Aaron.

CAPUT XIII.

Lecto Deuteronomio ejiciuntur alienigenæ: partes Levitis aſſignantur, è quo tamen gazophylacio vaſa domus Tobiæ projiciuntur, & ſabbati violatores puniuntur: increpat Nehemias Judæos, qui uxores duxerant alienigenas.

A *Deut. 23. 3.
1 IN die autem illo lectum eſt in volumine
Moyſi audiente populo: & inventum
ſcriptum in eo, quòd non debeant introi-
re Ammonites, & Moabites in eccleſiam
Dei uſque in æternum:
2 Eò quòd non occurrerint filiis Iſrael cum
pane, & aqua: & conduxerint adverſùm eos
Balaam, ad maledicendum eis: & convertit
Deus noſter maledictionem in benedictionē.
3 Factum eſt autem, cùm audiſſent legem,
ſeparaverunt omnem alienigenam ab Iſrael.
4 Et ſuper hoc erat Eliaſib ſacerdos, qui
fuerat præpoſitus in gazophylacio domus
Dei noſtri, & proximus Tobiæ,
5 Fecit ergo ſibi gazophylacium grande, &
ibi erant ante eum reponentes munera, &
thus, & vaſa, & decimam frumenti, vini,
& olei, partes Levitarum, & cantorum, &
janitorum, & primitias ſacerdotales.
6 In omnibus autem his non fui in Jeruſa-
lem, quia anno triceſimo ſecundo Arta-
xerxis regis Babylonis veni ad regem, &
in fine dierum rogavi regem.
7 Et veni in Jeruſalem, & intellexi ma-
lum, quod fecerat Eliaſib Tobiæ, ut face-
ret ei theſaurum in veſtibulis domus Dei.
B 8 Et malum mihi viſum eſt valdè. Et projeci
vaſa domus Tobiæ foras de gazophylacio:
9 Præcepique, & emundaverunt gazo-
phylacia: & retuli ibi vaſa domus Dei ſa-
crificium, & thus.
10 Et cognovi, quòd partes Levitarum non
fuiſſent datæ: & fugiſſet unuſquiſque in re-
gionem ſuam de Levitis, & cantoribus, &
de his, qui miniſtrabant:
11 Et egi cauſam adverſùs magiſtratus,
& dixi: Quare dereliquimus domum Dei?
Et congregavi eos, & feci ſtare in ſtatio-
nibus ſuis.
12 Et omnis Juda apportabat decimam
frumenti, vini, & olei, in horrea.
13 Et conſtituimus ſuper horrea Selemiam
ſacerdotem, & Sadoc ſcribam, & Phadajam
de Levitis, & juxta eos Hanan filium Za-
chur, filium Mathaniæ: quoniam fideles
comprobati ſunt, & ipſis credita ſunt par-
tes fratrum ſuorum.
14 Memento mei, Deus meus, pro hoc, &
ne deleas miſerationes meas, quas feci in
domo Dei mei, & in cæremoniis ejus.
15 In diebus illis vidi in Juda calcantes tor-
cularia in ſabbato, portantes acervos, &
onerantes ſuper aſinos vinum, & uvas, & fi-
cus, & omne onus, & inferentes in Jeruſa-
lem die ſabbati. Et conteſtatus ſum, ut in
die, qua vendere liceret, venderent.
16 Et Tyrii habitaverunt in ea, inferentes
piſces, & omnia venalia: & vendebant in
ſabbatis filiis Juda in Jeruſalem.
17 Et objurgavi optimates Juda, & dixi C
eis: Quæ eſt hæc res mala, quam vos faci-
tis, & profanatis diem ſabbati?
18 Numquid non hæc fecerunt patres no-
ſtri, & adduxit Deus noſter ſuper nos omne
malum hoc, & ſuper civitatem hanc? Et
vos additis iracundiam ſuper Iſrael violan-
do ſabbatum.
19 Factum eſt autem, cùm quieviſſent portæ
Jeruſalem in die ſabbati, dixi: & clauſerunt
januas, & præcepi, ut non aperirent eas uſque
poſt ſabbatū: & de pueris meis conſtitui ſuper
portas, ut nullus inferret onus in die ſabbati.
20 Et manſerunt negotiatores, & vendentes
univerſa venalia, foris Jeruſalem ſemel, & bis.
21 Et conteſtatus ſum eos, & dixi eis: Qua-
re manetis ex adverſo muri? ſi ſecundò hoc
feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex
tempore illo non venerunt in ſabbato.
22 Dixi quoque Levitis, ut mundarentur, & D
venirent ad cuſtodiendas portas, & ſanctifi-
candam diem ſabbati: & pro hoc ergo me-
mento mei, Deus meus, & parce mihi ſecun-
dùm multitudinem miſerationum tuarum.
23 Sed & in diebus illis vidi Judæos du-
centes uxores Azotidas, Ammonitidas, &
Moabitidas.
24 Et filii eorum ex media parte loqueban-
tur Azoticè, & neſciebant loqui Judaicè, & lo-
quebantur juxta linguam populi, & populi:
25 Et objurgavi eos, & maledixi. Et cecidi
ex eis viros, & decalvavi eos, & adjuravi
in Deo, ut non darent filias ſuas filiis eorum,
& non acciperent de filiabus eorum filiis
ſuis, & ſibimetipſis, dicens:
26 * Numquid non in hujuſcemodi re pec- *3. Reg. 3. 13.
cavit Salomon rex Iſrael? & certè in genti-
bus multis non erat rex ſimilis ei, & dilectus
Deo ſuo erat, & poſuit eum Deus regem ſu-
per omnem Iſrael: & * ipſum ergo duxe- *3. Reg. 11. 4.
runt ad peccatum mulieres alienigenæ.
27 Numquid & nos inobedientes faciemus
omne malum grande hoc, ut prævaricemus in
Deo noſtro, & ducamus uxores peregrinas?
28 De filiis autem Jojada filii Eliaſib ſa-
cerdotis magni, gener erat Sanaballat Ho-
ronites, quem fugavi à me.
29 Recordare, Domine Deus meus, ad-
verſùm eos, qui polluunt ſacerdotium,
juſque ſacerdotale, & Leviticum.
30 Igitur mundavi eos ab omnibus alie-
nigenis, & conſtitui ordines ſacerdotum,
& Levitarum, unumquemque in miniſte-
rio ſuo.
31 Et in oblatione lignorum in tempori-
bus conſtitutis, & in primitivis: memento
mei, Deus meus, in bonum. Amen.

LIBER TOBIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Tobias in captivitate conſtitutus, à lege Dei non recedit, & filium Tobiam, ex Anna uxore ſuſceptum, Deum timere docet: gratus regi Salmanaſar, pergit quocumque vult: confratres captivos conſolatur, & juvat eleemoſyna. Gabelo dat mutuo decem argenti talenta: Sennacherib, quòd occiſos ſepeliret, eum perſequ·tur.

A 1 TObias ex tribu, & civitate
Nephthali (quæ eſt in ſuperioribusGalilææ ſupra Naaſſon, poſt viam, quæ ducit ad Occidentem, in ſiniſtro habens civitatem Sephet)
2 * Cùm captus eſſet in diebus Salmanaſar
regis Aſſyriorum, in captivitate tamen poſitus, viam veritatis non deſeruit,
3 Ita ut omnia, quæ habere poterat, quo-
tidie concaptivis fratribus, qui erant ex ejus genere, impertiret.
4 Cùmque eſſet junior omnibus in tribu
Nephthali, nihil tamen puerile geſſit in opere.
5 Denique cùm irent omnes ad vitulos au-
reos, quos Jeroboam fecerat rex Iſrael, hic ſolus fugiebat conſortia omnium,
B 6 Sed pergebat in Jeruſalem ad templum
Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Iſrael, omnia primitiva ſua, & decimas ſuas fideliter offerens.
7 Ita ut in tertio anno proſelytis, & adve-
nis miniſtraret omnem decimationem.
8 Hæc, & his ſimilia ſecundum legem
Dei puerulus obſervabat.
9 Cùm verò factus eſſet vir, accepit uxo-
rem Annam de tribu ſua, genuitque ex ea filium, nomen ſuum imponens ei,
10 Quem ab infantia timere Deum do-
cuit, & abſtinere ab omni peccato.
11 Igitur, cùm per captivitatem deveniſſet
cum uxore ſua, & filio, in civitatem Niniven cum omni tribu ſua,
12 (Cùm omnes ederent ex cibis gentilium)
iſte cuſtodivit animam ſuam, & numquam contaminatus eſt in eſcis eorum.
13 Et quoniam memor fuit Domini in to-
to corde ſuo, dedit illi Deus gratiam in C
conſpectu Salmanaſar regis,
14 Et dedit illi poteſtatem quocumque
vellet ire, habens libertatem quæcumque facere voluiſſet.
15 Pergebat ergo ad omnes, qui erant in
captivitate, & monita ſalutis dabat eis.
16 Cùm autem veniſſet in Rages civita-
tem Medorum, & ex his, quibus honoratus fuerat à rege, habuiſſet decem talenta argenti:
17 Et cùm in multa turba generis ſui Ga-
belum egentem videret, qui erat ex tribu ejus, ſub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti.
18 Poſt multum verò temporis, mortuo
Salmanaſar rege, cùm regnaret Sennacherib filius ejus pro eo, & filios Iſrael exoſos haberet in conſpectu ſuo:
19 Tobias quotidie pergebat per omnem D
cognationem ſuam, & conſolabatur eos, dividebatque unicuique, prout poterat, de facultatibus ſuis:
20 Eſurientes alebat, nudiſque veſtimen-
ta præbebat, & mortuis, atque occiſis, ſepulturam ſolicitus exhibebat.
21 * Denique cùm reverſus eſſet rex Senna-
cherib, fugiens à Judæa plagam, quam circa eum fecerat Deus propter blaſphemiam ſuam, & iratus multos occideret ex filiis Iſ-

rael,

* 4. Reg. 17. 3. & 18. 9.

* 3. Reg. 12. 28.

* 4. Reg. 19. 35. Eccli. 48. 24.

rael, Tobias ſepeliebat corpora eorum.

22 At ubi nuntiatum eſt regi, juſſit eum occidi, & tulit omnem ſubſtantiam ejus.

23 Tobias verò cum filio ſuo, & cum uxore fugiens, nudus latuit, quia multi diligebant eum.

* 4. Reg. 19. 37. 2. Par. 32. 21. Iſaie 37. 38.

24 * Poſt dies verò quadragintaquinque occiderunt regem filii ipſius,

25 Et reverſus eſt Tobias in domum ſuam, omniſque facultas ejus reſtituta eſt ei.

CAPUT II.

Tobias ex mortuorum defatigatus ſepultura, hirundinis ſtercore in patientiæ probationem excæcatur, & ab uxore, ac amicis ipſum irridentibus affectus opprobrio, patientiſſimè tolerat, inſtar Job.

A

1 POſt hæc verò, cùm eſſet dies feſtus Domini, & factum eſſet prandium bonum in domo Tobiæ,

2 Dixit filio ſuo: Vade & adduc aliquos de tribu noſtra, timentes Deum, ut epulentur nobiſcum.

3 Cùmque abiiſſet, reverſus nuntiavit ei, unum ex filiis Iſrael jugulatum jacere in platea. Statimque exiliens de accubitu ſuo, relinquens prandium, jejunus pervenit ad corpus:

4 Tollenſque illud portavit ad domum ſuam occultè, ut, dum ſol occubuiſſet, cautè ſepeliret eum:

5 Cùmque occultaſſet corpus, manducavit panem cum luctu, & tremore,

B

* Amos 8. 10. 1. Mac. 1. 41.

6 Memorans illum ſermonem, quem dixit Dominus * per Amos prophetam: Dies feſti veſtri convertentur in lamentationem, & luctum.

7 Cùm verò ſol occubuiſſet, abiit, & ſepelivit eum.

8 Arguebant autem eum omnes proximi ejus, dicentes: Jam hujus rei cauſa interfici juſſus es, & vix effugiſti mortis imperium, & iterum ſepelis mortuos?

* Sup. 1. 21.

9 * Sed Tobias plus timens Deum, quàm regem, rapiebat corpora occiſorum, & occultabat in domo ſua, & mediis noctibus ſepeliebat ea.

10 Contigit autem, ut quadam die fatigatus à ſepultura, veniens in domum ſuam; jactaſſet ſe juxta parietem, & obdormiſſet,

11 Et ex nido hirundinum dormienti illi calida ſtercora inciderent ſuper oculos ejus, fieretque cæcus.

12 Hanc autem tentationem ideò permiſit Dominus evenire illi, ut poſteris daretur exemplum patientiæ ejus, ſicut & ſancti Job.

C

13 Nam cùm ab infantia ſua ſemper Deum timuerit, & mandata ejus cuſtodierit, non eſt contriſtatus contra Deum, quod plaga cæcitatis evenerit ei,

14 Sed immobilis in Dei timore permanſit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ ſuæ.

15 Nam ſicut beato Job inſultabant reges, ita iſti parentes, & cognati ejus irridebant vitam ejus, dicentes:

16 Ubi eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas, & ſepulturas faciebas?

17 Tobias verò increpabat eos, dicens: Nolite ita loqui,

18 Quoniam filii Sanctorum ſumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam nunquam mutant ab eo.

D

19 Anna verò uxor ejus ibat ad opus textrinum quotidie, & de labore manuum ſuarum victum, quem conſequi poterat, deferebat.

20 Unde factum eſt, ut hædum caprarum accipiens detuliſſet domi:

* Deut. 22. 1.

21 Cujus cùm vocem balantis vir ejus audiſſet, dixit: * Videte, ne fortè furtivus ſit, reddite eum dominis ſuis, quia non licet nobis, aut edere ex furto aliquid, aut contingere.

* Job 2. 9.

22 * Ad hæc uxor ejus irata reſpondit: Manifeſtè vana facta eſt ſpes tua, & eleemoſynæ tuæ modò apparuerunt.

23 Atque his, & aliis hujuſcemodi verbis exprobrabat ei.

CAPUT III.

Tobiæ ob uxoris convicium mori petentis oratio ad Deum, & Sara filia Raguelis humilis cum triduano jejunio oratio, ob ancillæ improperium de ſeptem ipſius maritis à dæmonio interemptis; utriuſque autem preces exaudiuntur, Angelo Raphaele ad eos curandos miſſo.

A

1 TUnc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum lachrymis,

2 Dicens: Juſtus es, Domine, & omnia judicia tua juſta ſunt, & omnes viæ tuæ, miſericordia, & veritas, & judicium.

3 Et nunc, Domine, memor eſto mei, & ne vindictam ſumas de peccatis meis, neq; reminiſcaris delicta mea, vel parentum meorum.

* Deut. 28. 15.

4 * Quoniam non obedivimus præceptis tuis, ideò traditi ſumus in direptionem, & captivitatem, & mortem, & in fabulam, & in improperium omnibus nationibus, in quibus diſperſiſti nos.

5 Et nunc, Domine, magna judicia tua, quia non egimus ſecundùm præcepta tua, & non ambulavimus ſinceriter coram te.

6 Et nunc, Domine, ſecundùm voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi ſpiritum meum: expedit enim mihi mori, magis quàm vivere.

B

7 Eadem itaq; die contigit, ut Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorũ, & ipſa audiret improperiũ ab una ex ancillis Patris ſui,

8 Quoniam tradita fuerat ſeptem viris, & dæmonium nomine Aſmodæus occiderat eos, mox ut ingreſſi fuiſſent ad eam,

9 Ergo cùm pro culpa ſua increparet puellam, reſpondit ei, dicens: Ampliùs ex te non videamus filium, aut filiam ſuper terram, interfectrix virorum tuorum.

10 Nunquid & occidere me vis, ſicut jam occidiſti ſeptem viros? Ad hanc vocem perrexit in ſuperius cubiculum domus ſuæ: & tribus diebus, & tribus noctibus non manducavit, neque bibit:

11 Sed in oratione perſiſtens, cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab iſto improperio liberaret eam.

12 Factum eſt autem die tertia, dum compleret orationem, benedicens Dominum,

C

13 Dixit: Benedictum eſt nomen tuum, Deus patrum noſtrorum: qui cùm iratus fueris miſericordiam facies, & in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui invocant te.

14 Ad te, Domine, faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo.

15 Peto, Domine, ut de vinculo improperii hujus abſolvas me, aut certè deſuper terram eripias me.

16 Tu ſcis, Domine, quia nunquam concupivi virum, & mundam ſervavi animam meam ab omni concupiſcentia.

17 Numquam cum ludentibus miſcui me: neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui.

18 Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea conſenſi ſuſcipere.

19 Et, aut ego indigna fui illis, aut illi forſitan me non fuerunt digni: quia forſitan viro alii conſervaſti me.

20 Non eſt enim in hominis poteſtate conſilium tuum.

D

21 Hoc autem pro certo habet omnis, qui te colit, quòd vita ejus, ſi in probatione fuerit, coronabitur: ſi autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & ſi in correptione fuerit, ad miſericordiam tuam venire licebit.

22 Non enim delectaris in perditionibus noſtris: quia poſt tempeſtatem, tranquillum facis: & poſt lacrymationem, & fletum, exultationem infundis.

23 Sit nomen tuum, Deus Iſrael, benedictum in ſæcula.

24 In illo tempore exauditæ ſunt preces amborum in conſpectu gloriæ ſummi Dei.

25 Et miſſus eſt Angelus Domini ſanctus Raphael, ut curaret eos ambos, quorum uno tempore ſunt orationes in conſpectu Domini recitatæ.

C A P U T IV.

Tobias cùm ſe brevi putaret moriturum, filio piiſſima ſalutis monita inculcat, eleemoſynæ virtutem declarat, & de decem argenti talentis Gabelo mutuo datis indicat.

A

1 Igitur cùm Tobias putaret orationem ſuam exaudiri, ut mori potuiſſet, vocavit ad ſe Tobiam filium ſuum,

2 Dixitque ei: Audi, fili mi, verba oris mei, & ea in corde tuo, quaſi fundamentū cōſtrue.

3 Cùmque acceperit Deus animam meam, corpus meum ſepeli: * & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus.

Exo. 20. 12. Eccli. 7. 29.

4 Memor enim eſſe debes, quæ, & quanta pericula paſſa ſit propter te in utero ſuo.

5 Cùm autem & ipſa compleverit tempus vitæ ſuæ, ſepelias eam circa me.

6 Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum: & cave, ne aliquando peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei noſtri.

B

7 * Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Dñi.

Prov. 3. 9. Eccl. 4. 1. & 14. 13. Lucæ 14. 13.

8 Quo modo potueris, ita eſto miſericors.

9 Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: ſi exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri ſtude.

10 Præmium enim bonum tibi theſaurizas in die neceſſitatis.

11 * Quoniam eleemoſyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.

Eccl. 29. 15.

12 Fiducia magna erit coram ſummo Deo, eleemoſyna omnibus facientibus eam.

C

13 * Attende tibi, fili mi, ab omni fornicationo, & præter uxorem tuam numquam patiaris crimen ſcire:

1. Theſſ. 4. 3.

14 Superbiam numquam in tuo ſenſu, aut in tuo verbo dominari permittas: * in ipſa enim initium ſumpſit omnis perditio.

Gen. 3. 5.

15 * Quicumq; tibi aliquod operatus fuerit, ſtatim ei mercedem reſtitue, & merces mercenarii tui apud te omninò non remaneat.

Lev. 19. 13. Deut. 24. 14.

16 * Quod ab alio oderis fieri tibi, vide, ne tu aliquando alteri facias.

Mat. 7. 12. Lucæ 6. 31.

17 * Panem tuum cum eſurientibus, & egenis comede, & de veſtimentis tuis nudos tege.

Luc. 14. 13.

18 Panem tuum, & vinum tuum ſuper ſepulturam juſti conſtitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus.

D

19 Conſilium ſemper à ſapiente perquire.

20 Omni tempore benedic Deum: & pete ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia conſilia tua in ipſo permaneant.

21 Indico etiam tibi, fili mi, dediſſe me decem talenta argenti, dum adhuc infantulus eſſes, Gabelo, in Rages civitate Medorum, & chirographum ejus apud me habeo.

22 Et ideò perquire, quo modo ad eum pervenias, & recipias ab eo ſuprà memoratū pōdus argenti, & reſtituas ei chirographū ſuum.

23 Noli timere, fili mi, pauperem quidem vitam gerimus, ſed * multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum, & receſſerimus ab omni peccato, & fecerimus benè.

Romans. 8. 17.

C A P U T V.

Tobiæ ſocium, ac ducem itineris in Rages Medorum quærenti Raphael Angelus ignotus occurrit: cui pater filium committit, quibus profectis, mater filii deflet abſentiam.

A

1 Tunc reſpondit Tobias patri ſuo, & dixit: Omnia, quæcumque præcepiſti mihi, faciam, pater.

2 Quo modo autem pecuniam hanc requiram, ignoro: ille me neſcit, & ego eum ignoro: quod ſignum dabo ei? Sed neque viam, per quam pergatur illuc, aliquando cognovi.

3 Tunc pater ſuus reſpondit illi, & dixit: Chirographum quidē illius penes me habeo: quod dum illi oſtenderis, ſtatim reſtituet.

4 Sed perge nunc, & inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum ſalva mercede ſua, ut, dum adhuc vivo, recipias eam.

5 Tunc egreſſus Tobias, invenit juvenem ſplendidum, ſtantem præcinctum, & quaſi paratum ad ambulandum.

6 Et ignorans quòd Angelus Dei eſſet, ſalutavit eum, & dixit: Unde te habemus, bone juvenis?

7 At ille reſpondit: Ex filiis Iſrael. Et Tobias dixit ei: Noſti viam, quæ ducit in regionem Medorum?

B

8 Cui reſpondit: Novi, & omnia itinera ejus frequenter ambulavi, & manſi apud Gabelum fratrem noſtrum: qui moratur in Rages civitate Medorum, quæ poſita eſt in monte Ecbatanis.

9 Cui Tobias ait: Suſtine me obſecro, donec hæc ipſa nuntiem patri meo.

10 Tunc ingreſſus Tobias, indicavit univerſa hæc patri ſuo. Super quæ admiratus pater, rogavit, ut introiret ad eum.

11 In-

11 Ingreſſus itaque ſalutavit eum, & dixit:
Gaudium tibi ſit ſemper.
12 Et ait Tobias: Quale gaudium mihi
erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cœ-
li non video?
13 Cui ait juvenis: Forti animo eſto, in
proximo eſt, ut à Deo cureris.
C 14 Dixit itaque illi Tobias: Numquid po-
teris perducere filium meum ad Gabelum in
Rages civitatem Medorum? & cùm redieris,
reſtituam tibi mercedem tuam.
15 Et dixit ei Angelus: Ego ducam, & re-
ducam eum ad te.
16 Cui Tobias reſpondit: Rogo te, indica
mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu?
17 Cui Raphael Angelus dixit: Genus quæ-
ris mercenarii, an ipſum mercenarium, qui
cum filio tuo eat?
18 Sed ne forte ſolicitum te reddam, ego
ſum Azarias Ananiæ magni filius.
19 Et Tobias reſpondit: Ex magno genere
es tu. Sed peto, ne iraſcaris, quòd volue-
D rim cognoſcere genus tuum.
20 Dixit autem illi Angelus: Ego ſanum
ducam, & ſanum tibi reducam filium
tuum.
21 Reſpondens autem Tobias, ait: Benè
ambuletis, & ſit Deus in itinere veſtro, &
Angelus ejus comitetur vobiſcum.
22 Tunc paratis omnibus, quæ erant in via
portanda, fecit Tobias vale patri ſuo, & ma-
tri ſuæ, & ambulaverunt ambo ſimul.
23 * Cùmque profecti eſſent, cœpit mater
*Infr. 10. 4. ejus flere, & dicere: Baculum ſenectutis no-
ſtræ tuliſti, & tranſmiſiſti à nobis.
24 Numquam fuiſſet ipſa pecunia, pro
qua miſiſti eum.
25 Sufficiebat enim nobis paupertas noſtra,
ut divitias computaremus hoc, quòd vide-
bamus filium noſtrum.
26 Dixitque ei Tobias: Noli flere, ſalvus
perveniet filius noſter, & ſalvus revertetur
ad nos, & oculi tui videbunt illum.
27 Credo enim, quòd Angelus Dei bonus
comitetur ei, & benè diſponat omnia, quæ
circa eum geruntur, ita ut cum gaudio re-
vertatur ad nos.
28 Ad hanc vocem ceſſavit mater ejus
flere, & tacuit.

CAPUT VI.

Angeli hortatu Tobias invadentem piſcem apprehendit, & exenterat, cor ejus, fel, & jecur ad medicamenta reſervans; & ad Raguelem divertunt, ut juſſu Angeli petat in uxorem illius filiam Saram, cujus ſeptem viros occiderat dæmonium, diſcens ab Angelo, quo fine ſuſcipiendum, ac ſervandum ſit conjugium.

A 1 PRofectus eſt autem Tobias, & canis ſe-
cutus eſt eum, & manſit prima man-
ſione juxta fluvium Tigris.
2 Et exivit, ut lavaret pedes ſuos, & ecce
piſcis immanis exivit ad devorandum eum.
3 Quem expaveſcens Tobias clamavit voce
magna, dicens: Domine, invadit me.
4 Et dixit ei Angelus: Apprehende bran-
chiam ejus, & trahe eum ad te. Quod cùm
feciſſet, attraxit eum in ſiccum, & palpi-
tare cœpit ante pedes ejus.
5 Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc pi-
ſcem, & cor ejus, & fel, & jecur repone
tibi: ſunt enim hæc neceſſaria ad medica-
menta utiliter.
6 Quod cùm feciſſet, aſſavit carnes ejus,
& ſecum tulerunt in via: cætera ſalierunt,
quæ ſufficerent eis, quouſque pervenirent in
Rages civitatem Medorum. B
7 Tunc interrogavit Tobias Angelum, &
dixit ei: Obſecro te, Azaria frater, ut di-
cas mihi, quod remedium habebunt iſta,
quæ de piſce ſervare juſſiſti?
8 Et reſpondens Angelus, dixit ei: Cordis
ejus particulam ſi ſuper carbones ponas, fu-
mus ejus extricat omne genus dæmoniorum,
ſive à viro, ſive à muliere, ita ut ultrà non
accedat ad eos.
9 Et fel valet ad ungendos oculos, in qui-
bus fuerit albugo, & ſanabuntur.
10 Et dixit ei Tobias: Ubi vis, ut maneamus?
11 Reſpondenſque Angelus, ait: Eſt hic
Raguel nomine, vir propinquus de tribu
tua, & hic habet filiam nomine Saram, ſed
neque maſculum, neque fœminam ullam
habet aliam præter eam.
12 * Tibi debetur omnis ſubſtantia ejus, & C
oportet eam te accipere conjugem. *Num. 27. 8. & 36. 8.
13 Pete ergo eam à patre ejus, & dabit ti-
bi eam in uxorem.
14 Tunc reſpondit Tobias, & dixit: Au-
dio, quia tradita eſt ſeptem viris, & mortui
ſunt: ſed & hoc audivi, quia dæmonium
occidit illos.
15 Timeo ergò, ne fortè & mihi hæc eve-
niant: & cùm ſim unicus parentibus meis,
deponam ſenectutem illorum cum triſtitia
ad inferos.
16 Tunc Angelus Raphael dixit ei: Audi
me, & oſtendam tibi, qui ſunt, quibus præ-
valere poteſt dæmonium.
17 Hi namque, qui conjugium ita ſuſci-
piunt, ut Deum à ſe, & à ſua mente exclu-
dant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut equus,
& mulus, quibus non eſt intellectus: habet
poteſtatem dæmonium ſuper eos.
18 Tu autem cùm acceperis eam, ingreſſus
cubiculum, per tres dies continens eſto ab ea, D
& nihil aliud, niſi orationibus vacabis cũ ea.
19 Ipſa autem nocte, incenſo jecore piſcis,
fugabitur dæmonium.
20 Secunda verò nocte, in copulatione ſan-
ctorum patriarcharum admitteris.
21 Tertia autem nocte benedictionem conſe-
queris, ut filii ex vobis procreëtur incolumes.
22 Tranſacta autem tertia nocte, accipies
virginem cum timore Dñi, amore filiorum
magis quàm libidine ductus, ut in ſemine A-
brahæ benedictionem in filiis conſequaris.

CAPUT VII.

Raguel petitam à Tobia Saram filiam in uxorem tradit conſilio Raphaelis, & ſcriptis conjugii tabulis, nuptiæ celebrantur.

1 INgreſſi ſunt autem ad Raguelem, & ſu- A
ſcepit eos Raguel cum gaudio.
2 Intuenſque Tobiam Raguel, dixit Annæ
uxori ſuæ: Quàm ſimilis eſt juvenis iſte con-
ſobrino meo!
3 Et cùm hæc dixiſſet, ait: Unde eſtis, juve-
nes fratres noſtri? At illi dixerunt: Ex tribu
Nephtali ſumus ex captivitate Ninive.

4 Di-

4 Dixitque illis Raguel: Noſtis Tobiam fra-
trem meum? Qui dixerunt: Novimus.
5 Cumque multa bona loqueretur de eo, di-
xit Angelus ad Raguelem: Tobias, de quo in-
terrogas, pater iſtius eſt.
B 6 Et miſit ſe Raguel, & cum lacrymis oſcu-
latus eſt eum, & plorans ſupra collum ejus,
7 Dixit: Benedictio ſit tibi, fili mi, quia
boni & optimi viri filius es.
8 Et Anna uxor ejus, & Sara ipſorum
filia, lacrymatæ ſunt.
9 Poſtquam autem locuti ſunt, præcepit
Raguel occidi arietem, & parari convivium.
Cumq; hortaretur eos diſcúbere ad prandium,
10 Tobias dixit: Hic ego hodie non man-
ducabo, neque bibam, niſi priùs petitionem
meam confirmes, & promittas mihi dare
Saram filiam tuam.
11 Quo audito verbo Raguel, expavit, ſciens
quid evenerit illis ſeptem viris, qui ingreſſi
ſunt ad eam: & timere cœpit, ne forte &
huic ſimiliter contingeret: & cùm nutaret,
& non daret petenti ullum reſponſum,
12 Dixit ei Angelus: Noli timere dare eam
C iſti, quoniam huic timenti Deum debetur
conjux filia tua: propterea alius non po-
tuit habere illam.
13 Tunc dixit Raguel: Non dubito,
quòd Deus preces, & lacrymas meas in
conſpectu ſuo admiſerit.
14 Et credo, quoniam ideò fecit vos venire
ad me, ut iſta conjungeretur cognationi ſuæ
*Num. 36. 6. *ſecundùm legem Moyſi: & nunc noli du-
D bium gerere, quòd tibi eam tradam.
15 Et apprehendens dexteram filiæ ſuæ,
dextræ Tobiæ tradidit, dicens: Deus A-
braham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob vo-
biſcum ſit, & ipſe conjungat vos, impleat-
que benedictionem ſuam in vobis.
16 Et accepta charta, fecerunt conſcrip-
tionem conjugii.
17 Et poſt hæc epulati ſunt, benedicen-
tes Deum.
18 Vocavitque Raguel ad ſe Annam uxo-
rem ſuam, & præcepit ei, ut præpararet
alterum cubiculum.
19 Et introduxit illuc Saram filiam ſuam,
& lacrymata eſt,
20 Dixitque ei: Forti animo eſto, filia
mea: Dominus cœli det tibi gaudium pro
tædio, quod perpeſſa es.

CAPUT VIII.

Tobias thalamum ingreſſus partem jecoris piſcis adſat: & dæmonio à Raphaele ligato, Tobias, & Sara ſimul orantes noctem tranſigunt incolumes: quapropter repleto, quod paratum erat, ſepulchro, actiſque Deo gratiis à Saræ parentibus, lætum apparatur convivium, & pro dote medietas bonorum aſſignatur, cedente, & reliqua medietate poſt parentum obitum.

A 1 POſtquam verò cœnaverunt, introdu-
xerunt juvenem ad eam.
2 Recordatus itaque Tobias ſermonum An-
geli, protulit de caſſidili ſuo partem jecoris,
poſuitque eam ſuper carbones vivos.
3 Tunc Raphael Angelus apprehendit
dæmonium, & religavit illud in deſerto
ſuperioris Ægypti.
4 Tunc hortatus eſt virginem Tobias, di-
xitque ei: Sara, exurge, & deprecemur
Deum hodie, & cras, & ſecundum cras:
quia his tribus noctibus Deo jungimur:
tertia autem tranſacta nocte, in noſtro eri-
mus conjugio.
5 Filii quippe Sanctorum ſumus, & non
poſſumus ita conjungi, ſicut gentes, quæ
ignorant Deum.
6 Surgentes autem pariter, inſtanter ora-
bant ambo ſimul, ut ſanitas daretur eis.
7 Dixitque Tobias: Domine Deus patrum
noſtrorum, benedicant te cœli, & terræ, B
mareque, & fontes, & flumina, & omnes
creaturæ tuæ, quæ in eis ſunt.
8 * Tu feciſti Adam de limo terræ, de- *Gen. 2. 7.
diſtique ei adjutorium Hevam.
9 Et nunc, Domine, tu ſcis, quia non
luxuriæ cauſa accipio ſororem meam con-
jugem, ſed ſola poſteritatis dilectione, in
qua benedicatur nomen tuum in ſæcula
ſæculorum.
10 Dixit quoque Sara: Miſerere nobis,
Domine, miſerere nobis, & conſeneſca-
mus ambo pariter ſani.
11 Et factum eſt circa pullorum cantum,
accerſiri juſſit Raguel ſervos ſuos, & abie-
runt cum eo pariter, ut foderent ſepul-
chrum.
12 Dicebat enim: Ne forte ſimili modo
evenerit ei, quo & cæteris illis ſeptem vi-
ris, qui ſunt ingreſſi ad eam.
13 Cùmque paraſſent foſſam, reverſus C
Raguel ad uxorem ſuam, dixit ei:
14 Mitte unam ex ancillis tuis, & videat,
ſi mortuus eſt, ut ſepeliam eum, ante-
quam illuceſcat dies.
15 At illa miſit unam ex ancillis ſuis. Quæ
ingreſſa cubiculum, reperit eos ſalvos, & in-
columes, ſecum pariter dormientes.
16 Et reverſa nuntiavit bonum nuntium: &
benedixerunt Dominum, Raguel videlicet,
& Anna uxor ejus,
17 Et dixerunt: Benedicimus te, Domi-
ne Deus Iſrael, quia non contigit, quem-
admodum putabamus.
18 Feciſti enim nobiſcum miſericordiam
tuam, & excluſiſti à nobis inimicum per-
ſequentem nos.
19 Miſertus es autem duobus unicis. Fac D
eos, Domine, pleniùs benedicere te: & ſa-
crificium tibi laudis tuæ, & ſuæ ſanitatis of-
ferre, ut cognoſcat univerſitas gentium,
quia tu es Deus ſolus in univerſa terra.
20 Statimque præcepit ſervis ſuis Raguel,
ut replerent foſſam, quam fecerant, priuſ-
quam eluceſceret.
21 Uxori autem ſuæ dixit, ut inſtrueret
convivium, & præpararet omnia, quæ in
cibos erant iter agentibus neceſſaria.
22 Duas quoque pingues vaccas, & quatuor
arietes occidi fecit, & parari epulas omni-
bus vicinis ſuis, cunctiſque amicis.
23 Et adjuravit Raguel Tobiam, ut duas
hebdomadas moraretur apud ſe.
24 De omnibus autem, quæ poſſidebat
Raguel, dimidiam partem dedit Tobiæ,
& fecit ſcripturam, ut pars dimidia, quæ
ſupererat poſt obitum eorum, Tobiæ do-
minio deveniret.

C A-

CAPUT IX.

Raphael Tobiæ rogatu ad Gabelum pergit; quem recepta pecunia ad Tobiæ nuptias adducit: ille autem Tobiam, ac Saram benedicit.

A 1 TUnc vocavit Tobias Angelum ad ſe,
quem quidem hominem exiſtimabat,
dixitque ei: Azaria frater, peto, ut auſcultes verba mea.
2 Si me ipſum tradam tibi ſervum, non
ero condignus providentiæ tuæ.
3 Tamen obſecro te, ut aſſumas tibi animalia,
ſive ſervitia, & vadas ad Gabelum
in Rages civitatem Medorum: reddaſque
ei chirographum ſuum, & recipias ab eo
pecuniam, & roges eum venire ad nuptias
meas.
B 4 Scis enim ipſe quoniam numerat pater
meus dies: & ſi tardavero una die plus,
contriſtatur anima ejus.
5 Et certè vides quomodò adjuravit me Raguel,
cujus adjuramētum ſpernere non poſſū.
6 Tunc Raphael aſſumens quatuor ex ſervis
Raguelis, & duos camelos, in Rages civitatem
Medorum perrexit, & inveniens Gabelum,
reddidit ei chirographum ſuum, &
recepit ab eo omnem pecuniam,
C 7 Indicavitque ei de Tobia filio Tobiæ,
omnia, quæ geſta ſunt: fecitque eum ſecum
venire ad nuptias.
8 Cùmque ingreſſus eſſet domum Raguelis,
invenit Tobiam diſcumbentem, & exiliens,
oſculati ſunt ſe invicem: & flevit Gabelus,
D benedixitque Deum,
9 Et dixit: Benedicat te Deus Iſrael, quia
filius es optimi viri, & juſti, & timentis
Deum, & eleemoſynas facientis:
10 Et dicatur benedictio ſuper uxorem tuam
& ſuper parentes veſtros:
11 Et videatis filios veſtros, & filios filiorum
veſtrorum, uſque in tertiam, &
quartam generationem: & ſit ſemen veſtrum
benedictum à Deo Iſrael, qui regnat
in ſecula ſeculorum.
12 Cùmque omnes dixiſſent, Amen, acceſſerunt
ad convivium: ſed & cum timore Domini
nuptiarum convivium exercebant.

CAPUT X.

Parentes Tobiæ longam ejus moram anxiè queruntur; ille autem ægrè obtinet, ut à Raguele dimittatur, accepta dote, & uxore: porrò Raguel illis benè precando admonet filiam de officio matrisfamilias.

A 1 CUm verò moras faceret Tobias, cauſa
nuptiarum, ſollicitus erat pater ejus
Tobias, dicens: Putas, quare moratur filius
meus, aut quare detentus eſt ibi?
2 Putaſne Gabelus mortuus eſt, & nemo
reddet illi pecuniam?
3 Cœpit autem contriſtari nimis ipſe, &
Anna uxor ejus cum eo: & cœperunt ambo
ſimul flere: eò quòd die ſtatuto minimè
reverteretur filius eorum ad eos.
B 4 Flebat igitur mater ejus irremediabilibus
lacrymis, atque dicebat: Heu, heu me,
fili mi, ut quid te miſimus peregrinari,
lumen oculorum noſtrorum, baculum ſenectutis
noſtræ, ſolatium vitæ noſtræ,
ſpem poſteritatis noſtræ?
5 Omnia ſimul in te uno habentes, te non
debuimus dimittere à nobis.
6 Cui dicebat Tobias: Tace, & noli turbari,
ſanus eſt filius noſter: ſatis fidelis eſt
vir ille, cum quo miſimus eum.
7 Illa autem nullo modo conſolari poterat,
ſed quotidie exiliens circumſpiciebat, & circuibat
vias omnes, per quas ſpes remeandi
videbatur, ut procul videret eum, ſi fieri
poſſet, venientem.
8 At verò Raguel dicebat ad generum ſuum:
Mane hic, & ego mittam nuntium ſalutis C
de te ad Tobiam patrem tuum.
9 Cui Tobias ait: Ego novi, quia pater
meus, & mater mea modò dies computant,
& cruciatur ſpiritus eorum in ipſis.
10 Cùmque verbis multis rogaret Raguel
Tobiam, & ille eum nulla ratione vellet
audire, tradidit ei Saram, & dimidiam
partem omnis ſubſtantiæ ſuæ in pueris, in
puellis, in pecudibus, in camelis, & in
vaccis, & in pecunia multa: & ſalvum,
atque gaudentem dimiſit eum à ſe,
11 Dicens: Angelus Domini ſanctus ſit in
itinere veſtro, perducatque vos incolumes, D
& inveniatis omnia rectè circa parentes veſtros,
& videant oculi mei filios veſtros,
priuſquam moriar.
12 Et apprehendentes parentes filiam ſuam,
oſculati ſunt eam, & dimiſerunt ire:
13 Monentes eam honorare ſoceros, diligere
maritum, regere familiam, & gubernare
domum, & ſe ipſam irreprehenſibilem
exhibere.

CAPUT XI.

Relictis in itinere Sara, reliquaque familia, Tobias, & Raphael præcedentes, lætè à parentibus Tobiæ excipiuntur: filio patris oculos felle jecoris liniente ille viſum recipit: quapropter actis Deo gratiis, poſt adventum Saræ, ac familia ſeptem diebus læti epulantur.

1 CUmque reverterentur, pervenerunt
ad Charan, quæ eſt in medio itinere A
contra Niniven, undecimo die.
2 Dixitque Angelus: Tobia frater, ſcis
quemadmodùm reliquiſti patrem tuum.
3 Si placet itaque tibi, præcedamus, &
lento gradu ſequantur iter noſtrum familiæ,
ſimul cum conjuge tua, & cum animalibus.
4 Cùmque hoc placuiſſet, ut irent, dixit
Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex felle
piſcis: erit enim neceſſarium. Tulit itaque
Tobias ex felle illo, & abierunt.
5 Anna autem ſedebat ſecus viam, quotidie
in ſupercilio montis, unde reſpicere
poterat de longinquo.
6 Et dum ex eodem loco ſpecularetur adventum
ejus, vidit à longe, & illicò agnovit
venientem filium ſuum, currenſque nuntiavit B
viro ſuo, dicens: Ecce venit filius tuus.
7 Dixitque Raphael ad Tobiam: At ubi
introieris domum tuam, ſtatim adora Dominum
Deum tuum: & gratias agens ei, accede
ad patrem tuum, & oſculare eum.
8 Statìmque lini ſuper oculos ejus ex felle
iſto piſcis, quod portas tecum, ſcias
enim, quoniam mox aperientur oculi ejus,
& videbit pater tuus lumen cœli, & in
aſpectu tuo gaudebit.

by Google

9 Tunc præcucurrit canis, qui ſimul fuerat in via: & quaſi nuntius adveniens, blandimento ſuæ caudæ gaudebat.
10 Et conſurgens cæcus pater ejus, cœpit offendens pedibus currere, & data manu puero occurrit obviam filio ſuo.
11 Et ſuſcipiens oſculatus eſt eum cum uxore ſua, & cœperunt ambo flere præ gaudio.
12 Cumque adoraſſent Deum, & gratias egiſſent, conſederunt.
13 Tunc ſumens Tobias de felle piſcis linivit oculos patris ſui.
14 Et ſuſtinuit quaſi dimidiam ferè horam: & cœpit albugo ex oculis ejus, quaſi membrana ovi, egredi.
15 Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis ejus, ſtatimque viſum recepit.
16 Et glorificabant Deum, ipſe videlicet, & uxor ejus, & omnes qui ſciebant eum.
17 Dicebatque Tobias: Benedico te, Domine Deus Iſrael, quia tu caſtigaſti me, & tu ſalvaſti me: & ecce ego video Tobiam filium meum.
18 Ingreſſa eſt etiam poſt ſeptem dies Sara uxor filii ejus, & omnis familia ſana, & pecora, & cameli, & pecunia multa uxoris: ſed & illa pecunia quam receperat à Gabelo:
19 Et narravit parentibus ſuis omnia beneficia Dei, quæ feciſſet circa eum per hominem, qui eum duxerat.
20 Veneruntque Achior, & Nabath conſobrini Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, & congratulantes ei de omnibus bonis, quæ circa illum oſtenderat Deus.
21 Et per ſeptem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gaviſi ſunt.

CAPUT XII.

Tobias cum filio de mercede Raphaelis conſultans, auditiſque, quæ ſibi, ac filio præſtiterat, beneficiis, medietatem offert omnium, quæ attulerant: at ille ſe Dei Angelum declarat, & poſt revelata alia myſteria in cœlum ſublevatur: quo facto illi in terram proni ruentes, Deum benedicunt.

1 TUnc vocavit ad ſe Tobias filium ſuum, dixitque ei: Quid poſſumus dare viro iſti ſancto, qui venit tecum?
2 Reſpondens Tobias, dixit patri ſuo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit eſſe beneficiis ejus?
3 Me duxit, & reduxit ſanum, pecuniam à Gabelo ipſe recepit, uxorem ipſe me habere fecit, & dæmonium ab ea ipſe compeſcuit, gaudium parentibus ejus fecit, meipſum à devoratione piſcis eripuit, te quoque videre fecit lumen cœli, & bonis omnibus per eum repleti ſumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare?
4 Sed peto te, pater mi, ut roges eum, ſi forte dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata ſunt, ſibi aſſumere.
5 Et vocantes eum, pater ſcilicet, & filius, tulerunt eum in partem: & rogare cœperunt, ut dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerant, acceptam habere.
6 Tunc dixit eis occulte: Benedicite Deum cœli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiſcum miſericordiã ſuam.
7 Etenim ſacramentum regis abſcondere bonum eſt: opera autem Dei revelare, & confiteri, honorificum eſt.
8 Bona eſt oratio cum jejunio, & eleemoſyna magis quàm theſauros auri recondere:
9 Quoniam eleemoſyna à morte liberat, & ipſa eſt, quæ purgat peccata, & facit invenire miſericordiam, & vitam æternam.
10 Qui autem faciunt peccatum, & iniquitatem, hoſtes ſunt animæ ſuæ.
11 Manifeſto ergo vobis veritatem, & non abſcondam à vobis occultum ſermonem.
12 Quando orabas cum lacrymis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abſcondebas per diem in domo tua, & nocte ſepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino:
13 Et quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit ut tentatio probaret te.
14 Et nunc miſit me Dominus, ut curarem te, & Saram uxorem filii tui à dæmonio liberarem.
15 Ego enim ſum Raphael Angelus, unus ex ſeptem, qui aſtamus ante Dominum.
16 Cumque hæc audiſſent, turbati ſunt, & trementes ceciderunt ſuper terram in faciem ſuam.
17 Dixitque eis Angelus: Pax vobis, nolite timere.
18 Etenim cùm eſſem vobiſcum, per voluntatem Dei eram: ipſum benedicite, & cantate illi.
19 Videbar quidem vobiſcum manducare, & bibere: ſed ego cibo inviſibili, & potu, qui ab hominibus videri non poteſt, utor.
20 Tempus eſt ergo, ut revertar ad eum, qui me miſit: vos autem benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia ejus.
21 Et cùm hæc dixiſſet, ab aſpectu eorum ablatus eſt, & ultrà eum videre non potuerunt.
22 Tunc proſtrati per horas tres in faciem, benedixerunt Deum: & exurgentes narraverunt omnia mirabilia ejus.

CAPUT XIII.

Tobias ſenior benedicit, ac gratias agit Domino, & univerſos ad idipſum hortatur: prophetat quoque de reſtitutione, & magna felicitate futura Jeruſalem.

1 APeriens autem Tobias ſenior os ſuum, benedixit Dominum, & dixit: Magnus es, Domine, in æternum, & in omnia ſæcula regnum tuum:
2 * Quoniam tu flagellas, & ſalvas: deducis ad inferos, & reducis: & non eſt qui effugiat manum tuam.
3 Confitemini Domino filii Iſrael, & in conſpectu gentium laudate eum:
4 Quoniam ideo diſperſit vos inter gentes, quæ ignorant eum, ut vos enarretis mirabilia ejus, & faciatis ſcire eos, quia non eſt alius Deus omnipotens præter eum.
5 Ipſe caſtigavit nos propter iniquitates noſtras: & ipſe ſalvabit nos propter miſericordiam ſuam.
6 Aſpicite ergo, quæ fecit nobiſcum, & cum timore, & tremore confitemini illi: regemque ſæculorum exaltate in operibus veſtris.
7 Ego autem in terra captivitatis meæ con-

* Deut. 32. 39. 1 Reg. 2. 6. Sap. 16. 13.

fitebor

fitebor illi : quoniam oſtendit majeſtatem
ſuam in gentem peccatricem.
8 Convertimini itaque peccatores, & faci-
te juſtitiam coram Deo, credentes, quod
faciet vobiſcum miſericordiam ſuam.
9 Ego autem, & anima mea in eo læta-
bimur.
10 Benedicite Dominum omnes electi ejus:
agite dies lætitiæ, & confitemini illi.
11 Jeruſalem civitas Dei, caſtigavit te
Dominus in operibus manuum tuarum.
12 Confitere Domino in bonis tuis, &
C benedic Deum ſæculorum, ut reædificet
te in tabernaculum ſuum, & revocet ad
te omnes captivos, & gaudeas in omnia
ſæcula ſæculorum.
13 Luce ſplendida fulgebis: & omnes fi-
nes terræ adorabunt te.
Iſai. 60.5. 14 * Nationes ex longinquo ad te ve-
nient : & munera deferentes, adorabunt
in te Dominum, & terram tuam in ſancti-
ficationem habebunt.
15 Nomen enim magnum invocabunt in te.
16 Maledicti erunt, qui contempſerint
te : & condemnati erunt omnes, qui blaſ-
phemaverint te : benedictique erunt, qui
D ædificaverint te.
17 Tu autem lætaberis in filiis tuis, quo-
niam omnes benedicentur, & congrega-
buntur ad Dominum.
18 Beati omnes qui diligunt te, & qui
gaudent ſuper pace tua.
19 Anima mea, benedic Dominum, quoniam
liberavit Jeruſalem civitatem ſuam à cunctis
tribulationibus ejus, Dominus Deus noſter.
20 Beatus ero, ſi fuerint reliquiæ ſeminis
mei ad videndam claritatem Jeruſalem.
Apo. 21.18. 21 * Portæ Jeruſalem ex ſapphiro, & ſma-
ragdo ædificabuntur : & ex lapide pretioſo
omnis circuitus murorum ejus.
22 Ex lapide candido, & mundo omnes
plateæ ejus ſternentur : & per vicos ejus
alleluja cantabitur.
23 Benedictus Dominus, qui exaltavit
eam, & ſit regnum ejus in ſæcula ſæculo-
rum ſuper eam. Amen.

CAPUT XIV.

Tobias ſenior moriturus, completis centum duobus ætatis ſuæ annis, filium, ac nepotes ad pietatem hortatur, utque ſepultis parentibus, Ninive migrent, quam evertendam dicit, & Jeruſalem inſtaurandam: quod filius obſervans, tandem ad ſoceros revertitur, ibique completis nonaginta novem annis, moritur.

A 1 ET conſummati ſunt ſermones Tobiæ.
Et poſtquam illuminatus eſt Tobias,
vixit annis quadraginta duobus, & vidit
filios nepotum ſuorum.
2 Completis itaque annis centum duobus
ſepultus eſt honorifice in Ninive.
3 Quinquaginta namque, & ſex annorum
lumen oculorum amiſit, ſexagenarius verò
recepit.
4 Reliquum verò vitæ ſuæ in gaudio fuit,
& cum bono profectu timoris Dei perre-
xit in pace.
5 In hora autem mortis ſuæ vocavit ad
ſe Tobiam filium ſuum, & ſeptem juvenes
filios ejus nepotes ſuos, dixitque eis :
6 Propè erit interitus Ninive : non enim
excidit verbum Domini : & * fratres no- *1.Eſd. 1.8.
ſtri, qui diſperſi ſunt à terra Iſrael, re-
vertentur ad eam. B
7 Omnis autem deſerta terra ejus replebi-
tur, & domus Dei, quæ in ea incenſa eſt,
iterum reædificabitur : ibique revertentur
omnes timentes Deum,
8 Et relinquent gentes idola ſua, & venient
in Jeruſalem, & inhabitabunt in ea,
9 Et gaudebunt in ea omnes reges terræ,
adorantes regem Iſrael.
10 Audite ergo, filii mei, patrem veſtrum:
Servite Domino in veritate, & inquirite, ut
faciatis, quæ placita ſunt illi:
11 Et filiis veſtris mandate, ut faciant ju- C
ſtitias, & eleemoſynas, ut ſint memores Dei,
& benedicant eum in omni tempore in veri-
tate, & in tota virtute ſua.
12 Nunc ergo, filii, audite me, & noli-
te manere hic; ſed quacumque die ſepe-
lieritis matrem veſtram circa me in uno
ſepulchro, ex eo dirigite greſſus veſtros,
ut exeatis hinc.
13 Video enim, quia iniquitas ejus finem
dabit ei.
14 Factum eſt autem poſt obitum matris
ſuæ, Tobias abſceſſit ex Ninive cum uxo-
re ſua, & filiis, & filiorum filiis, & re-
verſus eſt ad ſoceros ſuos :
15 Invenitque eos incolumes in ſenectute D
bona: & curam eorum geſſit, & ipſe clau-
ſit oculos eorum : & omnem hæreditatem
domus Raguelis ipſe percepit : viditque
quintam generationem, filios filiorum ſuo-
rum.
16 Et completis anni nonagintanovem in
timore Domini, cum gaudio ſepelierunt
eum.
17 Omnis autem cognatio ejus, & omnis
generatio ejus, in bona vita, & in ſancta
converſatione permanſit, ita ut accepti eſ-
ſent tam Deo, quam hominibus, & cun-
ctis habitantibus in terra.

LIBER JUDITH.

CAPUT PRIMUM.

*Nabuchodonoſor victo rege Medorum,
cunctis regnis imperare cupiens, nuntios ad ea mittit; quibus abſque honore
remiſſis, indignatus jurat ſe id ulturum.*

1 ARphaxad itaque, rex Medo-
rum, ſubjugaverat multas
A gentes imperio ſuo, & ipſe
ædificavit civitatem poten-
tiſſimam, quam appellavit
Ecbatanis,
2 Ex lapidibus quadratis, & ſectis fecit
muros ejus: in latitudinem cubitorum ſe-
ptuaginta, & in altitudinem cubitorum
triginta, turres verò ejus poſuit in altitu-
dinem cubitorum centum.
B 3 Per quadrum verò earum, latus utrumq;
vicenorum pedum ſpatio tendebatur, poſuit-
que portas ejus in altitudinem turrium:
4 Et gloriabatur quaſi potens in potentia
exercitus ſui, & in gloria quadrigarum
ſuarum.
5 Anno igitur duodecimo regni ſui: Na-
buchodonoſor rex Aſſyriorum, qui regna-
bat in Ninive civitate magna, pugnavit
contra Arphaxad, & obtinuit eum.
6 In campo magno, qui appellatur Ragau,
C circa Euphraten, & Tigrin, & Jadaſon,
in campo Erioch regis Elicorum.
7 Tunc exaltatum eſt regnum Nabuchodo-
noſor, & cor ejus elevatum eſt: & miſit ad
omnes, qui habitabant in Cilicia, & Da-
maſco, & Libano,
8 Et ad gentes, quæ ſunt in Carmelo, &
Cedar, & inhabitantes Galilæam in cam-
po magno Eſdrelon,
9 Et ad omnes qui erant in Samaria, &
trans flumen Jordanem uſque ad Jeruſalem,
& omnem terram Jeſſe, quouſque perve-
D niatur ad terminos Æthiopiæ.
10 Ad hos omnes miſit nuntios Nabucho-
donoſor rex Aſſyriorum:
11 Qui omnes uno animo contradixerunt,
& remiſerunt eos vacuos, & ſine honore
abjecerunt.
12 Tunc indignatus Nabuchodonoſor rex
adverſus omnem terram illam, juravit per
thronum, & regnum ſuum, quòd defende-
ret ſe de omnibus regionibus his.

CAPUT II.

*Holofernes à Nabuchodonoſor mittitur omnia regna, & populos vaſtaturus: de-
ſcribitur potentia exercitus ipſius; multiſque locis per ipſum expugnatis, vehe-
mens timor univerſos invaſit.*

A 1 ANno tertiodecimo Nabuchodonoſor
regis, vigeſima, & ſecunda die menſis
primi, factum eſt verbum in domo Nabucho-
donoſor regis Aſſyriorum, ut defenderet ſe.
2 Vocavitque omnes majores natu, omneſ-
que duces, & bellatores ſuos, & habuit
cum eis myſterium conſilii ſui:
3 Dixitque cogitationem ſuam in eo eſ-
ſe, ut omnem terram ſuo ſubjugaret im-
perio.
4 Quod dictum cùm placuiſſet omnibus,
vocavit Nabuchodonoſor rex Holofernem
principem militiæ ſuæ,
5 Et dixit ei: Egredere adversùs omne re- B
gnum Occidentis, & contra eos præcipue,
qui contempſerunt imperium meum.
6 Non parcet oculus tuus ulli regno, om-
nemque urbem munitam ſubjugabis mihi.
7 Tunc Holofernes vocavit duces, & magi-
ſtratus virtutis Aſſyriorum, & dinumera-
vit viros in expeditionem, ſicut præcepit
ei rex, centum viginti millia peditum pu-
gnatorum, & equitum ſagittariorum duo-
decim millia,
8 Omnemque expeditionem ſuam fecit præ-
ire in multitudine innumerabilium camelo-
rum, cum his, quæ exercitibus ſufficerent
copioſe, boum quoque armenta, gregeſque
ovium, quorum non erat numerus.
9 Frumentum ex omni Syria in tranſitu ſuo
parari conſtituit.
10 Aurum verò, & argentum, de domo C
regis aſſumpſit multum nimis.
11 Et profectus eſt ipſe, & omnis exer-
citus, cum quadrigis, & equitibus, &
ſagittariis, qui cooperuerunt faciem terræ
ſicut locuſtæ.
12 Cùmque pertranſiſſet fines Aſſyriorum,
venit ad magnos montes Ange, qui ſunt à
ſiniſtro Ciliciæ, aſcenditque omnia caſtella
eorum, & obtinuit omnem munitionem.
13 Effregit autem civitatem opinatiſſimam
Melothi, prædavitque omnes filios Tharſis,
& filios Iſmael, qui erant contra faciem de-
ſerti, & ad auſtrum terræ Cellon.
14 Et tranſivit Euphratem, & venit in Me- D
ſopotamiam: & fregit omnes civitates excel-
ſas, quæ erant ibi, à torrente Mambre uſ-
quequò perveniatur ad mare.
15 Et occupavit terminos ejus, à Cilicia uſq;
ad fines Japheth, qui ſunt ad auſtrum.
16 Abduxitque omnes filios Madian, & præ-
davit omnem locupletationem eorum: om-
neſque reſiſtentes ſibi occidit in ore gladii.
17 Et poſt hæc deſcendit in campos Dama-
ſci in diebus meſſis, & ſuccendit omnia ſata,
omneſque arbores, & vineas fecit incidi:
18 Et cecidit timor illius ſuper omnes in-
habitantes terram.

CAPUT III.

*Holoferni ſe ultrò dedunt tantis copiis territi univerſarum urbium, ac provincia-
rum principes, ex quibus auxiliares ipſe ſibi aſſumit: & tamen ipſorum ci-
vitates, ac deos deſtruit, quò ſolus Nabuchodonoſor deus habeatur.*

1 TUnc miſerunt legatos ſuos univerſa- A
rum urbium, ac provinciarum reges,
ac principes, Syriæ ſcilicet Meſopotamiæ,
& Syriæ Sobal, & Lybiæ, atque Ciliciæ, qui
venientes ad Holofernem, dixerunt:
2 Deſinat indignatio tua circa nos: Melius
eſt enim, ut viventes ſerviamus Nabucho-
donoſor regi magno, & ſubditi ſimus tibi,
quàm morientes cum interitu noſtro ipſi
ſervitutis noſtræ damna patiamur.

3 Om-

B 3 Omnis civitas noſtra, omniſque poſſeſ-
ſio omnes montes, & colles, & campi, &
armenta boum, gregeſque ovium, & ca-
prarum, equorumque, & camelorum, &
univerſæ facultates noſtræ, atque familiæ,
in conſpectu tuo ſunt:
4 Sint omnia noſtra ſub lege tua.
5 Nos, & filii noſtri, ſervi tui ſumus.
6 Veni nobis pacificus dominus, & utere
ſervitio noſtro, ſicut placuerit tibi.
7 Tunc deſcendit in montibus cum equiti-
bus in virtute magna, & obtinuit omnem ci-
vitatem, & omnem inhabitantem terram.
8 De univerſis autem urbibus aſſumpſit
C ſibi auxiliarios viros fortes, & electos ad
bellum.
9 Tantuſque metus provinciis illis incu-
buit, ut univerſarum urbium habitatores
principes & honorati ſimul cum populis,
exirent obviam venienti;
10 Excipientes eum cum coronis, & lampa-
dibus, ducentes choros in tympanis, & tibiis.
11 Nec iſta tamen facientes, ferocitatem
ejus pectoris mitigare potuerunt:
12 Nam & civitates eorum deſtruxit, &
lucos eorum excidit.
13 Præceperat enim illi Nabuchodonoſor
rex, ut omnes deos terræ exterminaret,
videlicet, ut ipſe ſolus diceretur deus ab
D his nationibus, quæ potuiſſent Holofernis
potentia ſubjugari.
14 Pertranſiens autem Syriam Sobal, &
omnem Apameam, omnemque Meſopota-
miam, venit ad Idumæos in terra Gabaa,
15 Accepitque civitates eorum, & ſedit ibi
per triginta dies, in quibus diebus adunari
præcepit univerſum exercitum virtutis ſuæ.

CAPUT IV.

*Filii Iſrael vehementer Holofernem metuen-
tes, hortatu Eliachim ſacerdotis ſeſe
muniunt humana induſtria, & jejuniis,
ac oratione humiliant, & affligunt,
auxiliumque à Domino implorant.*

A 1 TUnc audientes hæc filii Iſrael, qui
habitabant in terra Juda, timue-
runt valdè à facie ejus.
2 Tremor, & horror invaſit ſenſus eorum, ne
hoc faceret Jeruſalē, & templo Domini, quod
fecerat cæteris civitatibus, & templis earum.
3 Et miſerunt in omnem Samariam per
circuitum, uſque Jericho, & præoccupa-
verunt omnes vertices montium:
4 Et muris circumdederunt vicos ſuos,
& congregaverunt frumenta in præparatio-
nem pugnæ.
B 5 Sacerdos etiam Eliachim, ſcripſit ad uni-
verſos, qui erant cōtra Eſdrelon, quæ eſt con-
tra faciem campi magni, juxta Dothain, &
univerſos, per quos viæ tranſitus eſſe poterat,
6 Ut obtinerent aſcenſus montium, per
quos via eſſe poterat ad Jeruſalem, & illic
cuſtodirent, ubi anguſtum iter eſſe pote-
rat inter montes.
7 Et fecerunt filii Iſrael ſecundùm quod
conſtituerat eis ſacerdos Domini Eliachim.
8 Et clamavit omnis populus ad Domi-
num inſtantia magna, & humiliaverunt
animas ſuas in jejuniis, & orationibus,
ipſi & mulieres eorum.
9 Et induerunt ſe ſacerdotes ciliciis, & infan-
tes proſtraverunt contra faciem templi Do-
mini, & altare Domini operuerunt cilicio:
10 Et clamaverunt ad Dominum Deum Iſ- C
rael unanimiter, ne darentur in prædam in-
fantes eorum, & uxores eorum in diviſio-
nem, & civitates eorum in exterminium, &
ſancta eorum in pollutionem, & fierent op-
probrium gentibus.
11 Tunc Eliachim, ſacerdos Domini ma-
gnus, circuivit omnem Iſrael; allocutuſ-
que eſt eos,
12 Dicens: Scitote, quoniam exaudiet Dn̄s
preces veſtras, ſi manentes permanſeritis in
jejuniis, & orationibus in conſpectu Domini. D
13 * Memores eſtote Moyſi ſervi Domini,
qui Amalec confidentem in virtute ſua, & * Exo.
in potentia ſua, & in exercitu ſuo, & in 17. 12.
clypeis ſuis, & in curribus ſuis, & in equi-
tibus ſuis, non ferro pugnando, ſed preci-
bus ſanctis orando dejecit:
14 Sic erunt univerſi hoſtes Iſrael: ſi per-
ſeveraveritis in hoc opere, quod cœpiſtis.
15 Ad hanc igitur exhortationem ejus de-
precantes Dominum, permanebant in conſ-
pectu Domini,
16 Ita ut etiam hi, qui offerebant Dn̄o holo-
cauſta, præcincti ciliciis offerrent ſacrificia
Domino, & erat cinis ſuper capita eorum.
17 Et ex toto corde ſuo omnes orabant
Deum, ut viſitaret populum ſuum Iſrael.

CAPUT V.

*Rogatus ab Holoferne Achior dux Ammo-
nitarum de genere Iſraelitarum, enar-
rat Dei mirabilia circa populum Iſrae-
liticum, monetque, ne temerè contra
illos pugnet; quibus auditis indignan-
tur ipſi Achior principes Holofernis.*

1 NUntiatumque eſt Holoferni principi A
militiæ Aſſyriorum, quòd filii Iſrael
præpararent ſe ad reſiſtendum, ac mon-
tium itinera concluſiſſent,
2 Et furore nimio exarſit in iracundia
magna, vocavitque omnes principes Moab,
& duces Ammon,
3 Et dixit eis: Dicite mihi, quis ſit popu-
lus iſte qui montana obſidet: aut quæ, &
quales, & quantæ ſint civitates eorum:
quæ etiam ſit virtus eorum, aut quæ ſit mul-
titudo eorum, vel quis rex militiæ illorum:
4 Et quare præ omnibus, qui habitant O-
rientē, iſti contempſerunt nos, & non exierūt
obviam nobis, ut ſuſciperent nos cum pace?
5 Tunc Achior dux omnium filiorum Am-
mon reſpondens, ait: Si digneris audire, do-
mine mi, dicam veritatem in conſpectu tuo,
de populo iſto, quia in montanis habitat, &
non egredietur verbum falſum ex ore meo.
6 Populus iſte ex progenie Chaldæorum eſt.
7 * Hic primùm in Meſopotamia habitavit, * Gen.
quoniam noluerunt ſequi deos patrum ſuo- 11. 31.
rum, qui erant in terra Chaldæorum.
8 Deſerentes itaque cæremonias patrum
ſuorum, quæ in multitudine deorum erant, * Gen.
9 Unum Deum cœli coluerunt * qui & præ- 12. 1.
cepit eis, ut exirēt inde, & habitarent in Cha- B
ran. Cùmq; operuiſſet omnem terram fames, * Gen.
* deſcenderunt in Ægyptum, illicque per 46. 6.
quadringentos annos ſic multiplicati ſunt, ut
dinumerari eorum non poſſet exercitus.
10 Cùmque gravaret eos rex Ægypti,

atque in ædificationibus urbium ſuarum in luto, & latere ſubjugaſſet eos, clamaverunt ad Dominum ſuum, & percuſſit totam terram Ægypti plagis variis.

*Exo. 12.33. 11 * Cumque ejeciſſent eos Ægyptii à ſe, & ceſſaſſet plaga ab eis, & iterum eos vellent capere, & ad ſuum ſervitium revocare,

*Exo. 14.19. 12 * Fugientibus his Deus cœli mare aperuit, ita ut hinc inde aquæ quaſi murus ſolidarentur, & iſti pede ſicco fundum maris perambulando tranſirent.

13 In quo loco dum innumerabilis exercitus Ægyptiorum eos perſequeretur, ita aquis coopertus eſt, ut non remaneret vel unus, qui factum poſteris nuntiaret.

14 Egreſſi vero Mare rubrum, deſerta Sina montis occupaverunt, in quibus numquam homo habitare potuit, vel filius hominis requievit.

C 15 Illic fontes amari obdulcati ſunt eis ad bibendum, & per annos quadraginta annonam de cœlo conſecuti ſunt.

16 Ubicumque ingreſſi ſunt ſine arcu, & ſagitta, & abſque ſcuto, & gladio, Deus eorum pugnavit pro eis, & vicit.

17 Et non fuit, qui inſultaret populo iſti, niſi quando receſſit à cultu Domini Dei ſui.

18 Quotieſcumque autem præter ipſum Deum ſuum alterum coluerunt, dati ſunt in prædam, & in gladium, & in opprobrium.

19 Quotieſcumque autem pœnituerunt ſe receſſiſſe à cultu Dei ſui, dedit eis Deus cœli virtutem reſiſtendi.

20 Denique Chananæum regem, & Jebuſæum, & Pheretæum, & Hethæum, & Hevæum, & Amorrhæum, & omnes potentes in Heſebon proſtraverunt, & terras eorum, & civitates eorum ipſi poſſederunt:

21 Et uſque dum non peccarent in conſpectu Dei ſui, erant cum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem.

22 Nam & ante hos annos, cùm receſſiſſent à via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati ſunt prœliis à multis nationibus, & plurimi eorum captivi abducti ſunt in terram non ſuam.

D 23 Nuper autem reverſi ad Dominum Deum ſuum, ex diſperſione, qua diſperſi fuerant, adunati ſunt, & aſcenderunt montana hæc omnia, & iterùm poſſident Jeruſalem, ubi ſunt Sancta eorum.

24 Nunc ergo, mi domine, perquire, ſi eſt aliqua iniquitas eorum in conſpectu Dei eorum: aſcendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, & ſubjugati erunt ſub jugo potentiæ tuæ.

25 Si verò non eſt offenſio populi hujus coram Deo ſuo, non poterimus reſiſtere illis: quoniam Deus eorum defendet illos, & erimus in opprobrium univerſæ terræ:

26 Et factum eſt, cùm ceſſaſſet loqui Achior verba hæc, irati ſunt omnes magnates Holofernis, & cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum:

27 Quis eſt iſte, qui filios Iſrael poſſe dicat reſiſtere regi Nabuchodonoſor, & exercitibus ejus, homines inermes, & ſine virtute, & ſine peritia artis pugnæ?

28 Ut ergo agnoſcat Achior, quoniam fallit nos, aſcendamus in montana: & cùm capti fuerint potentes eorum, tunc cum eiſdem gladio tranſverberabitur:

29 Ut ſciat omnis gens, quoniam Nabuchodonoſor deus terræ eſt, & præter ipſum alius non eſt.

CAPUT VI.

Iratus Holofernes jubet Achior duci in Bethuliam, ut ea devicta ſimul puniatur: at ſervi à fundibulariis repulſi, eum arbori alligant: quem ſolutum filii Iſrael cognita cauſa benignè conſolantur, Deum humiliter implorantes.

1 FActum eſt autem, cùm ceſſaſſent loqui, indignatus Holofernes vehementer, dixit ad Achior: A

2 Quoniam prophetaſti nobis dicens, quòd gens Iſrael defendatur à Deo ſuo, ut oſtendam tibi quoniam non eſt Deus, niſi Nabuchodonoſor:

3 Cùm percuſſerimus eos omnes, ſicut hominem unum, tunc & ipſe cum illis Aſſyriorum gladio interibis, & omnis Iſrael tecum perditione diſperiet:

4 Et probabis, quoniam Nabuchodonoſor dominus ſit univerſæ terræ: tuncque gladius militiæ meæ tranſiet per latera tua, & confixus cades inter vulneratos Iſrael, & non reſpirabis ultrà, donec extermineris cum illis.

5 Porrò autem ſi prophetiam tuam veram exiſtimas, non concidat vultus tuus, & pallor, qui faciem tuam obtinet, abſcedat à te, ſi verba mea hæc putas impleri non poſſe.

6 Ut autem noveris, quia ſimul cum illis hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo ſociaberis, ut dum dignas mei gladii pœnas exceperint, ipſe ſimul ultioni ſubjaceas. B

7 Tunc Holofernes præcepit ſervis ſuis, ut comprehenderent Achior, & perducerent eum in Bethuliam, & traderent eum in manus filiorum Iſrael.

8 Et accipientes eum ſervi Holofernis, profecti ſunt per campeſtria: ſed cum appropinquaſſent ad montana, exierunt contra eos fundibularii.

9 Illi autem divertentes à latere montis, ligaverunt Achior ad arborem manibus, & pedibus, & ſic vinctum reſtibus dimiſerunt eum, & reverſi ſunt ad dominum ſuum.

10 Porrò filii Iſrael deſcendentes de Bethulia, venerunt ad eum: Quem ſolventes duxerunt ad Bethuliam, atque in medium populi illum ſtatuentes percontati ſunt, quid rerum eſſet, quòd illum vinctũ Aſſyrii reliquiſſent?

11 In diebus illis erant illic principes, Ozias filius Micha de tribu Simeon, & Charmi, qui & Gothoniel. C

12 In medio itaque ſeniorum, & in conſpectu omnium Achior dixit omnia, quæ locutus ipſe fuerat ab Holoferne interrogatus: & qualiter populus Holofernis voluiſſet propter hoc verbum interficere eum:

13 Et quemadmodum ipſe Holofernes iratus juſſerit eum Iſraelitis hac de cauſa tradi: ut dum vicerit filios Iſrael, tunc & ipſum Achior diverſis jubeat interire ſuppliciis, propter hoc, quod dixiſſet: Deus cœli defenſor eorum eſt.

14 * Cùmque Achior univerſa hæc expoſuiſſet, omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, & communi lamen- *Sup. 5. 6.

tatione,

tatione, & fletu, unanimes preces ſuas Do-
mino effuderunt,
15 Dicentes: Domine Deus cœli, & terræ,
intuere ſuperbiam eorum, & reſpice ad no-
ſtram humilitatem, & faciem Sanctorum
tuorum attende, & oſtende, quoniam non de-
relinquis præſumentes de te: & præſumentes
D de ſe, & de ſua virtute gloriantes, humilias.
16 Finito itaque fletu, & per totam diem
oratione populorum completa, conſolati
ſunt Achior,
17 Dicentes: Deus patrum noſtrorum,
cujus tu virtutem prædicaſti, ipſe tibi hanc
dabit viciſſitudinem, ut eorum magis tu
interitum videas.
18 Cum verò Dominus Deus noſter dederit
hanc libertatem ſervis ſuis, ſit & tecum Deus
in medio noſtri: ut ſicut placuerit tibi, ita
cum tuis omnibus converſeris nobiſcum.
19 Tunc Ozias, finito conſilio, ſuſcepit eum
in domum ſuam, & fecit ei cœnam magnam.
20 Et vocatis omnibus presbyteris, ſimul
expleto jejunio refecerunt:
21 Poſteà verò convocatus eſt omnis po-
pulus, & per totam noctem intra eccleſiam
oraverunt, petentes auxilium à Deo Iſrael.

CAPUT VII.

Holofernes Bethuliam obſidet, ac præciſo aquæductu jubet fontes omnes cuſtodiri: quapropter cives ſiti cruciati civitatem tradere cupiunt: Ozias tamen princeps populi perſuadet, ut ad quinque dies hoc differatur.

A 1 HOlofernes autem altera die præcepit
exercitibus ſuis, ut aſcenderent con-
tra Bethuliam.
2 Erant autem pedites bellatorum centum
viginti millia, & equites viginti duo millia,
præter præparationes virorum illorum, quos
occupaverat captivitas, & abducti fuerant de
provinciis, & urbibus univerſæ juventutis.
3 Omnes paraverunt ſe pariter ad pugnam
contra filios Iſrael, & venerunt per crepi-
dinem montis uſque ad apicem, qui reſpicit
ſuper Dothain, à loco, cui dicitur Belma,
uſque ad Chelmon, qui eſt contra Eſdrelon.
4 Filii autem Iſrael, ut viderunt multitudi-
nem illorum, proſtraverunt ſe ſuper terram,
mittentes cinerem ſuper capita ſua, unani-
mes orantes, ut Deus Iſrael miſericordiam
ſuam oſtenderet ſuper populum ſuum.
5 Et aſſumentes arma ſua bellica, ſederunt
per loca, quæ ad anguſti itineris tramitem
dirigunt inter montoſa, & erant cuſtodien-
tes ea tota die, & nocte.
6 Porrò Holofernes, dum circuit per gy-
rum, & reperit, quòd fons, qui influebat,
B aquæductum illorum à parte auſtrali extra ci-
vitatem dirigeret: & incidi præcepit aquæ-
ductum illorum.
7 Erant tamen non longè à muris fontes, ex
quibus furtim videbantur haurire aquam, ad
refocillandum potiùs, quàm ad potandum.
8 Sed filii Ammon, & Moab acceſſerunt ad
Holofernem, dicentes: Filii Iſrael, non in
lancea, nec in ſagitta confidunt, ſed montes
defendunt illos, & muniunt illos colles in
præcipitio conſtituti.
9 Ut ergo ſine congreſſione pugnæ poſſis
ſuperare eos, pone cuſtodes fontium, ut
non hauriant aquam ex eis, & ſine gladio
interficies eos, vel certè fatigati tradent
civitatem ſuam, quam putant in montibus
poſitam ſuperari non poſſe.
10 Et placuerunt verba hæc coram Holo-
ferne, & coram ſatellitibus ejus, & conſti-
tuit per gyrum centenarios per ſingulos fontes.
11 Cùmque iſta cuſtodia per dies viginti
ſuiſſet expleta, defecerunt ciſternæ, & col-
lectiones aquarum omnibus habitantibus
Bethuliam, ita ut non eſſet intra civitatem, C
unde ſatiarentur vel una die, quoniam ad
menſuram dabatur populis aqua quotidie.
12 Tunc ad Oziam congregati omnes viri,
fœminæque, juvenes, & parvuli, omnes
ſimul una voce
13 Dixerunt: * Judicet Deus inter nos,
& te, quoniam feciſti in nos mala, nolens * Exo.
loqui pacificè cum Aſſyriis, & propter hoc 5. 21.
vendidit nos Deus in manibus eorum.
14 Et ideò non eſt, qui adjuvet, cùm pro-
ſternamur ante oculos eorum in ſiti, &
perditione magna.
15 Et nunc congregate univerſos, qui in
civitate ſunt, ut ſponte tradamus nos om-
nes populo Holofernis.
16 Melius eſt enim, ut captivi benedica-
mus Dominum, viventes, quàm moria-
mur, & ſimus opprobrium omni carni,
cùm viderimus uxores noſtras, & infantes
noſtros mori ante oculos noſtros.
17 Conteſtamur hodie cœlum, & terram, D
& Deum patrum noſtrorum, qui ulciſcitur
nos ſecundùm peccata noſtra, ut jam trada-
tis civitatem in manu militiæ Holofernis, &
ſit finis noſter brevis in ore gladii, qui longior
efficitur in ariditate ſitis.
18 Et cùm hæc dixiſſent, factus eſt fletus,
& ululatus magnus in eccleſia, ab omnibus,
& per multas horas una voce clamaverunt
ad Deum, dicentes:
19 * Peccavimus cum patribus noſtris,
injuſtè egimus, iniquitatem fecimus. * Pſal.
20 Tu, quia pius es, miſerere noſtri, aut in tuo 105. 6.
flagello vindica iniquitates noſtras, & noli
tradere confitentes te populo, qui ignorat te,
21 Ut non dicat inter gentes: Ubi eſt
Deus eorum?
22 Et cùm fatigati his clamoribus, & his
fletibus laſſati ſiluiſſent,
23 Exurgens Ozias infuſus lacrymis, di-
xit: Æquo animo eſtote, fratres, & hos
quinque dies expectemus à Domino miſe-
ricordiam:
24 Forſitan enim indignationem ſuam ab-
ſcindet, & dabit gloriam nomini ſuo.
25 Si autem tranſactis quinque diebus non
venerit adjutorium, faciemus hæc verba,
quæ locuti eſtis.

CAPUT VIII.

Judith, cujus ſtirps, & laus deſcribitur, vacillantes presbyteros, & præ anguſtia deditionem quinto die meditantes objurgat, quòd tempus Domini miſerationis præſcripſerint: eoſque hortatur, ut patrum exemplo populum ad patientiam animent, ac pro ſe Deum precentur, nec factum ſuum ſcrutentur.

1 ET factum eſt, cùm audiſſet hæc verba
Judith vidua, quæ erat filia Merari, filii A

Digitized by Google

Idox, filii Joſeph, filii Oziæ, filii Elai, filii Jamnor, filii Gedeon, filii Raphaim, filii Achitob, filii Melchiæ, filii Enan, filii Nathaniæ, filii Salathiel, filii Simeon, filii Ruben:

2 Et vir ejus fuit Manaſſes, qui mortuus eſt in diebus meſſis hordeaceæ:

3 Inſtabat enim ſuper alligantes manipulos in campo, & venit æſtus ſuper caput ejus, & mortuus eſt in Bethulia civitate ſua, & ſepultus eſt illic cum patribus ſuis.

4 Erat autem Judith relicta ejus vidua jam annis tribus, & menſibus ſex.

5 Et in ſuperioribus domus ſuæ fecit ſibi ſecretum cubiculum, in quo cum puellis ſuis clauſa morabatur,

6 Et habens ſuper lumbos ſuos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ ſuæ, præter ſabbata, & neomenias, & feſta domus Iſrael.

7 Erat autem eleganti aſpectu nimis, cui vir ſuus reliquerat divitias multas, & familiam copioſam, ac poſſeſſiones, armentis boum, & gregibus ovium plenas.

8 Et erat hæc in omnibus famoſiſſima, quoniam timebat Dominum valdè, nec erat, qui loqueretur de illa verbum malum.

9 Hæc itaque cùm audiſſet, quoniam Ozias promiſiſſet, quòd tranſacto quinto die traderet civitatem, miſit ad presbyteros Chabri, & Charmi.

B 10 Et venerunt ad illam, & dixit illis: Quod eſt hoc verbum, in quo conſenſit Ozias, ut tradat civitatem Aſſyriis, ſi intra quinque dies non venerit vobis adjutorium?

11 Et qui eſtis vos, qui tentatis Dominum?

12 Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam provocet, ſed potius qui iram excitet, & furorem accendat.

13 Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini, & in arbitrium veſtrum diem conſtituiſtis ei.

14 Sed quia patiens Dominus eſt, in hoc ipſo pœniteamus, & indulgentiam ejus fuſis lacrymis poſtulemus.

15 Non enim quaſi homo, ſic Deus comminabitur, neque ſicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur.

16 Et ideò humiliemus illi animas noſtras, & in ſpiritu conſtituti humiliato, ſervientes illi,

17 Dicamus flentes Domino, ut ſecundùm voluntatem ſuam ſic faciat nobiſcum miſericordiam ſuam: ut ſicut conturbatum eſt cor noſtrum in ſuperbia eorum, ita etiam de noſtra humilitate gloriemur:

18 Quoniam non ſumus ſecuti peccata patrum noſtrorum, qui dereliquerunt Deum ſuum, & adoraverunt deos alienos.

C 19 Pro quo ſcelere dati ſunt in gladium, & in rapinam, & in confuſionem inimicis ſuis: nos autem alterum Deum neſcimus præter ipſum.

20 Expectemus humiles conſolationem ejus, & exquiret ſanguinem noſtrum de afflictionibus inimicorum noſtrorum, & humiliabit omnes gentes, quæcumque inſurgent contra nos, & faciet illas ſine honore Dominus Deus noſter,

21 Et nunc, fratres, quoniam vos eſtis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium veſtrum corda eorum erigite: ut memores ſint, quia tentati ſunt patres noſtri, ut probarentur, ſi verè colerent Deum ſuum.

22 * Memores eſſe debent, quomodò pater noſter Abraham tentatus eſt, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus eſt. *Gen. 22. 1.

23 Sic Iſaac, ſic Jacob, ſic Moyſes, & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes tranſierunt fideles.

24 Illi autem, qui tentationes non ſuſceperunt cum timore Domini, & impatientiam ſuam, & improperium murmurationis ſuæ contra Dominum protulerunt,

25 * Exterminati ſunt ab exterminatore, & à ſerpentibus perierunt. *1Cor. 10. 9.

26 Et nos ergo non ulciſcamur nos pro his, quæ patimur,

D 27 Sed reputantes peccatis noſtris hæc ipſa ſupplicia minora eſſe, flagella Domini, quibus quaſi ſervi corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem noſtram eveniſſe credamus.

28 Et dixerunt illi Ozias, & presbyteri: Omnia quæ locuta es, vera ſunt, & non eſt in ſermonibus tuis ulla reprehenſio.

29 Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier ſancta es, & timens Deum.

30 Et dixit illis Judith: Sicut quod potui loqui, Dei eſſe cognoſcitis:

31 Ita quod facere diſpoſui, probate ſi ex Deo eſt, & orate, ut firmum faciat Deus conſilium meum.

32 Stabitis vos ad portam nocte iſta, & ego exeam cum Abra mea: & orate, ut ſicut dixiſtis, in diebus quinque reſpiciat Dominus populum ſuum Iſrael.

33 Vos autem nolo, ut ſcrutemini actum meum, & uſque dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat, niſi oratio pro me ad Dominum Deum noſtrum.

34 Et dixit ad eam Ozias princeps Juda: Vade in pace, & Dominus ſit tecum in ultionem inimicorum noſtrorum. Et revertentes abierunt.

CAPUT IX.

Judith ſeſe affligens, ac humilians, pro populi liberatione proſtrata precatur, utque ſibi virtus detur evertendi Holofernem.

A 1 QUibus abſcedentibus, Judith ingreſſa eſt oratorium ſuum: & induens ſe cilicio, poſuit cinerem ſuper caput ſuum: & proſternens ſe Domino, clamabat ad Dominum, dicens:

2 Domine Deus patris mei Simeon, * qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione ſua, & denudaverunt femur virginis in confuſionem: *Gen. 34. 2.

3 Et dediſti mulieres illorum in prædam, & filias illorum in captivitatem, & omnem prædam in diviſionem ſervis tuis, qui zelaverunt zelum tuum: ſubveni, quæſo te, Domine Deus meus, mihi viduæ.

B 4 Tu enim feciſti priora, & illa poſt illa cogitaſti: & hoc factum eſt, quod ipſe voluiſti.

5 Omnes enim viæ tuæ paratæ ſunt, & tua judicia in tua providentia poſuiſti.

6 * Reſpice caſtra Aſſyriorum nunc, ſicut tunc caſtra Ægyptiorum videre dignatus es, *Exo. 14. 9.

quan-

quando poſt ſervos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis, & in equitatu ſuo, & in multitudine bellatorum.

7 Sed aſpexiſti ſuper caſtra eorum: & tenebræ fatigaverunt eos.

8 Tenuit pedes eorum abyſſus, & aquæ operuerunt eos.

C 9 Sic fiant & iſti, Domine, qui confidunt in multitudine ſua, & in curribus ſuis, & in contis, & in ſcutis, & in ſagittis ſuis, & in lanceis gloriantur,

10 Et neſciunt, quia tu ipſe es Deus noſter, qui conteris bella ab initio, & Dominus nomen eſt tibi.

11 Erige brachium tuum ſicut ab initio, & allide virtutem illorum in virtute tua: cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt ſe violare Sancta tua, & polluere tabernaculum nominis tui, & dejicere gladio ſuo cornu altaris tui.

12 Fac, Domine, ut gladio proprio ejus ſuperbia amputetur:

13 Capiatur laqueo oculorum ſuorum in me, & percuties eum ex labiis charitatis meæ.

14 Da mihi in animo conſtantiam, ut contemnam illum, & virtutem, ut evertam illum.

D 15 *Erit enim hoc memoriale nominis tui, cùm manus fœminæ dejecerit eum.

* Jud. 4. 11. & 5. 16.

16 Non enim in multitudine eſt virtus tua, Domine, neque in equorum viribus voluntas tua eſt, nec ſuperbi ab initio placuerunt tibi: ſed humilium, & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio.

17 Deus cœlorum, creator aquarum, & Dñs totius creaturæ, exaudi me miſeram deprecantem, & de tua miſericordia præſumentem.

18 Memento, Domine, teſtamenti tui, & da verbum in ore meo, & in corde meo conſilium corrobora, ut domus tua in ſanctificatione tua permaneat:

19 Et omnes gentes agnoſcant, quia tu es Deus, & non eſt alius præter te.

CAPUT X.

Judith pulcherrima, aptiſſimè ornata, Bethuliam cum ſua ancilla egreditur, & ab exploratoribus deprehenſa ducitur ad Holofernem, qui mox ejus capitur pulchritudine.

A 1 FActum eſt autem, cùm ceſſaſſet clamare ad Dominum, ſurrexit de loco, in quo jacuerat proſtrata ad Dominum.

2 Vocavitque Abram ſuam, & deſcendens in domum ſuam, abſtulit à ſe cilicium, & exuit ſe veſtimentis viduitatis ſuæ,

3 Et lavit corpus ſuum, & unxit ſe myro optimo, & diſcriminavit crinem capitis ſui, & impoſuit mitram ſuper caput ſuum, & induit ſe veſtimentis jucunditatis ſuæ, induitque ſandalia pedibus ſuis, aſſumpſitque dextraliola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamentis ſuis ornavit ſe.

4 Cui etiam Dominus contulit ſplendorem: quoniam omnis iſta compoſitio non ex libidine, ſed ex virtute pendebat: & ideò Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret.

B 5 Impoſuit itaque Abræ ſuæ aſcoperam vini, & vas olei, & polentam, & palathas, & panes, & caſeum, & profecta eſt.

6 Cumque veniſſent ad portam civitatis, invenerunt expectantem Oziam, & presbyteros civitatis.

7 Qui cùm vidiſſent eam, ſtupentes mirati ſunt nimis pulchritudinem ejus.

8 Nihil tamen interrogantes eam, dimiſerunt tranſire, dicentes: Deus patrum noſtrorum det tibi gratiam, & omne conſilium tui cordis ſua virtute corroboret, ut glorietur ſuper te Jeruſalem, & ſit nomen tuum in numero Sanctorum, & juſtorum.

9 Et dixerunt hi, qui illic erant, omnes una voce: Fiat, fiat.

10 Judith verò orans Dominum, tranſivit per portas ipſa, & Abra ejus.

11 Factum eſt autem, cùm deſcenderet montem, circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Aſſyriorum, & tenuerunt eam, dicentes: Unde venis? aut quò vadis?

12 Quæ reſpondit: Filia ſum Hebræorum, ideò ego fugi à facie eorum, quoniam futurum agnovi, quòd dentur vobis in deprædationem, pro eo quòd contemnentes vos, noluerunt ultrò tradere ſeipſos, ut invenirent miſericordiam in conſpectu veſtro. C

13 Hac de cauſa cogitavi mecum, dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis, ut indicem illi ſecreta illorum, & oſtendam illi, quo aditu poſſit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exercitu ejus.

14 Et cùm audiſſent viri illi verba ejus, conſiderabant faciem ejus, & erat in oculis eorum ſtupor, quoniam pulchritudinem ejus mirabantur nimis.

15 Et dixerunt ad eam: Conſervaſti animam tuam eò quòd tale reperiſti conſilium, ut deſcenderes ad dominum noſtrum.

16 Hoc autem ſcias, quoniam cùm ſteteris in conſpectu ejus, benè tibi faciet, & eris gratiſſima in corde ejus. Duxeruntque illam ad tabernaculum Holofernis, annuntiantes eam. D

17 Cùmque intraſſet ante faciem ejus, ſtatim captus eſt in ſuis oculis Holofernes.

18 Dixeruntque ad eum ſatellites ejus: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his meritò pugnare contra eos debeamus?

19 Videns itaq; Judith Holofernem ſedentẽ in conopeo, quod erat ex purpura, & auro, & ſmaragdo, & lapidibus pretioſis intextum:

20 Et cùm in faciem ejus intendiſſet, adoravit eum, proſternens ſe ſuper terram. Et elevaverunt eam ſervi Holofernis, jubente domino ſuo.

CAPUT XI.

Judith ab Holoferne ſuper cauſa fugæ ſuæ interrogata imponit illi, ſpecioſam pollicens victoriam.

1 TUnc Holofernes dixit ei: Æquo animo eſto, & noli pavere in corde tuo: quoniam ego numquam nocui viro, qui voluit ſervire Nabuchodonoſor regi. A

2 Populus autem tuus, ſi non contempſiſſet me, non levaſſem lanceam meam ſuper eum.

3 Nunc autem dic mihi, qua ex cauſa receſſiſti ab illis, & placuit tibi ut venires ad nos?

4 Et dixit illi Judith: Sume verba ancillæ tuæ, quoniam ſi ſecutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum.

5 Vivit enim Nabuchodonoſor rex terræ, &

vivit virtus ejus, quæ eſt in te, ad correptio-
nem omnium animarum errantium: quoniam
B non ſolùm homines ſerviunt illi per te, ſed
& beſtiæ agri obtemperant illi.
6 Nuntiatur enim animi tui induſtria uni-
verſis gentibus, & indicatum eſt omni ſæcu-
lo, quoniam tu ſolus bonus, & potens es in
omni regno ejus, & diſciplina tua omnibus
provinciis prædicatur.
* Sup. 5. 7 * Nec hoc latet, quod locutus eſt Achior,
nec illud ignoratur, quod ei juſſeris evenire.
8 Conſtat enim, Deum noſtrum ſic pec-
catis offenſum, ut mandaverit per prophe-
tas ſuos ad populum, quòd tradat eum
pro peccatis ſuis.
9 Et quoniam ſciunt ſe offendiſſe Deum ſuū
filii Iſrael, tremor tuus ſuper ipſos eſt.
10 Inſuper etiam fames invaſit eos, & ab ari-
ditate aquæ jam inter mortuos computantur.
11 Denique hoc ordinant, ut interficiant
C pecora ſua, & bibant ſanguinem eorum:
12 Et ſancta Domini Dei ſui, quæ præcepit
Deus non contingi, in frumento, vino & oleo,
hæc cogitaverunt impendere, & volunt con-
ſumere, quæ nec manibus deberent contin-
gere: ergo quoniam hæc faciunt, certum eſt,
quòd in perditionem dabuntur.
13 Quod ego ancilla tua cognoſcens, fu-
gi ab illis, & miſit me Dominus hæc ipſa
nuntiare tibi.
14 Ego enim ancilla tua Deum colo,
etiam nunc apud te: & exiet ancilla tua,
D & orabo Deum,
15 Et dicet mihi, quando eis reddat pec-
catum ſuum, & veniens nuntiabo tibi, ita
ut ego adducam te per mediam Jeruſalem,
& habebis omnem populum Iſrael, ſicut
oves quibus non eſt paſtor, & non latrabit
vel unus canis contra te:
16 Quoniam hæc mihi dicta ſunt per pro-
videntiam Dei.
17 Et quoniam iratus eſt illis Deus, hæc ip-
ſa miſſa ſum nuntiare tibi.
18 Placuerunt autem omnia verba hæc co-
ram Holoferne, & coram pueris ejus, & mi-
rabantur ſapientiam ejus, & dicebant alter
ad alterum:
19 Non eſt talis mulier ſuper terram in
aſpectu, in pulchritudine, & in ſenſu
verborum.
20 Et dixit ad illam Holofernes: Benè fe-
cit Deus, qui miſit te ante populum, ut des
illum tu in manibus noſtris:
21 Et quoniam bona eſt promiſſio tua, ſi fe-
cerit mihi hoc Deus tuus, erit & Deus meus,
& tu in domo Nabuchodonoſor magna eris,
& nomẽ tuum nominabitur in univerſa terra.

CAPUT XII.

Judith in locum theſaurorum Holofernis introducta, facultatem obtinet propriis veſcendi cibis, noctuque ad orationem egrediendi: quarto autem die in convivium inducta, coram Holoferne comedit, & bibit, qui ejus concupiſcentia ardens, vehementer inebriatur.

A 1 TUnc juſſit eam introire, ubi repoſiti
erant theſauri ejus, & juſſit illic ma-
nere eam, & conſtituit, quid daretur illi
de convivio ſuo.
2 Cui reſpondit Judith, & dixit: Nunc non
potero manducare ex his, quæ mihi præcipis
tribui, ne veniat ſuper me offenſio: ex his au-
tem, quæ mihi detuli, manducabo.
3 Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi iſta,
quæ tecum detuliſti, quid faciemus tibi?
4 Et dixit Judith: Vivit anima tua, domine
meus, quoniam non expendet omnia hæc an-
cilla tua, donec faciat Deus in manu mea hęc,
quæ cogitavi. Et induxerunt illam ſervi ejus
in tabernaculum, quod præceperat.
5 Et petiit, dum introiret, ut daretur ei
copia nocte, & ante lucem egrediendi foras B
ad orationem, & deprecandi Dominum.
6 Et præcepit cubiculariis ſuis, ut ſicut pla-
ceret illi, exiret, & introiret ad adorandum
Deum ſuum, per triduum:
7 Et exibat noctibus in vallem Bethuliæ, &
baptizabat ſe in fonte aquæ.
8 Et ut aſcendebat, orabat Dominum De-
um Iſrael, ut dirigeret viam ejus ad libera-
tionem populi ſui.
9 Et introiens, munda manebat in taber-
naculo, uſque dum acciperet eſcam ſuam in
veſpere.
10 Et factum eſt, in quarto die Holo-
fernes fecit cœnam ſervis ſuis, & dixit ad C
Vagao eunuchum ſuum: Vade, & ſuade
Hebræam illam, ut ſponte conſentiat ha-
bitare mecum:
11 Fœdum eſt enim apud Aſſyrios, ſi
fœmina irrideat virum, agendo ut immu-
nis ab eo tranſeat.
12 Tunc introivit Vagao ad Judith, & di-
xit: Non vereatur bona puella introire ad
dominum meum, ut honorificetur ante fa-
ciem ejus, ut manducet cum eo, & bibat vi-
num in jucunditate.
13 Cui Judith reſpondit: Quæ ego ſum, ut
contradicam domino meo?
14 Omne, quod erit ante oculos ejus bo-
num, & optimum, faciam. Quidquid au-
tem illi placuerit, hoc mihi erit optimum
omnibus diebus vitæ meæ.
15 Et ſurrexit, & ornavit ſe veſtimento ſuo, D
& ingreſſa ſtetit ante faciem ejus.
16 Cor autem Holofernis concuſſum eſt,
erat enim ardens in concupiſcentia ejus.
17 Et dixit ad eam Holofernes: Bibe nunc,
& accumbe in jucunditate, quoniam inveni-
ſti gratiam coram me.
18 Et dixit Judith: Bibam, domine, quo-
niam magnificata eſt anima mea hodie præ
omnibus diebus meis.
19 Et accepit, & manducavit, & bibit co-
ram ipſo ea, quæ paraverat illi ancilla ejus.
20 Et jucundus factus eſt Holofernes ad
eam, bibitque vinum multum nimis, quan-
tum nunquam biberat in vita ſua.

CAPUT XIII.

Judith facta ad Deum oratione, præſcidit caput ebrii Holofernis: quod ad concives Bethuliæ deferens, eos ad gratiarum actionem hortatur, ipſa verò ab omnibus benedicitur, & Achior, viſo Holofernis capite, obſtupeſcit.

1 UT autem ſerò factum eſt, feſtinave- A
runt ſervi illius ad hoſpitia ſua, &
concluſit Vagao oſtia cubiculi, & abiit.
2 Erant autem omnes fatigati à vino:
3 Eratque Judith ſola in cubiculo.

4 Porrò Holoſernes jacebat in lecto, nimia
ebrietate ſopitus.
5 Dixitque Judith puellæ ſuæ, ut ſtaret fo-
ris ante cubiculum, & obſervaret.
6 Stetitque Judith ante lectum, orans cum
lacrymis, & labiorum motu in ſilentio,
7 Dicens: Confirma me, Domine Deus Iſ-
rael, & reſpice in hac hora ad opera ma-
nuum mearum, ut, ſicut promiſiſti, Jeruſa-
lem civitatem tuam erigas: & hoc, quod cre-
dens per te poſſe fieri cogitavi, perficiam.
8 Et cùm hæc dixiſſet, acceſſit ad co-
lumnam, quæ erat ad caput lectuli ejus,
& pugionem ejus, qui in ea ligatus pen-
debat, exolvit.
9 Cùmque evaginaſſet illum, apprehendit
comam capitis ejus, & ait: Confirma me,
Domine Deus, in hac hora.
10 Et percuſſit bis in cervicem ejus, & ab-
ſcidit caput ejus, & abſtulit conopœum ejus
à columnis, & evolvit corpus ejus truncum.
11 Et poſt puſillum exivit, & tradidit ca-
put Holoſernis ancillæ ſuæ, & juſſit, ut mit-
teret illud in peram ſuam.
B 12 Et exierunt duæ, ſecundùm conſuetudi-
nem ſuam, quaſi ad orationem, & tranſie-
runt caſtra, & gyrantes vallem, venerunt
ad portam civitatis.
13 Et dixit Judith à longè cuſtodibus mu-
rorum: Aperite portas, quoniam nobiſcum
eſt Deus, qui fecit virtutem in Iſrael.
14 Et factum eſt, cùm audiſſent viri vocem
ejus, vocaverunt presbyteros civitatis.
15 Et concurrerunt ad eam omnes, à mini-
mo uſque ad maximum: quoniam ſperabant
eam jam non eſſe venturam.
16 Et accendentes luminaria congyraverunt
circa eam univerſi: illa autem aſcendens in
eminentiorem locum, juſſit fieri ſilentium.
Cùmque omnes tacuiſſent,
17 Dixit Judith: Laudate Dominum
Deum noſtrum, qui non deſeruit ſperan-
tes in ſe:
18 Et in me ancilla ſua adimplevit miſeri-
cordiam ſuam, quam promiſit domui Iſrael:
& interſecit in manu mea hoſtem populi
ſui hac nocte.
19 Et proferens de pera caput Holoſer-
nis, oſtendit illis, dicens: Ecce caput
Holoſernis principis militiæ Aſſyriorum,
& ecce conopœum illius, in quo recum-
bebat in ebrietate ſua, ubi per manum
fœminæ percuſſit illum Dominus Deus
noſter.
20 Vivit autem ipſe Dominus, quoniam C
cuſtodivit me Angelus ejus, & hinc euntem,
& ibi commorantem, & inde huc reverten-
tem, & non permiſit me Dominus ancillam
ſuam coinquinari, ſed ſine pollutione pec-
cati revocavit me vobis, gaudentem in vi-
ctoria ſua, in evaſione mea, & in liberatio-
ne veſtra.
21 *Confitemini illi omnes, quoniam bonus, * Pſal. 105. 1.
quoniam in ſæculum miſericordia ejus. & 106. 1.
22 Univerſi autem adorantes Dominum di-
xerunt ad eam: Benedixit te Dominus in
virtute ſua, quia per te ad nihilum redegit
inimicos noſtros.
23 Porrò Ozias princeps populi Iſrael, di-
xit ad eam: Benedicta es tu filia à Domino
Deo excelſo, præ omnibus mulieribus ſuper
terram.
24 Benedictus Dominus, qui creavit cœlum,
& terram, qui te direxit in vulnera capitis
principis inimicorum noſtrorum:
25 Quia hodie nomen tuum ita magnifica- D
vit, ut non recedat laus tua de ore hominum,
qui memores fuerint virtutis Domini in æter-
num, pro quibus non pepercisti animæ tuæ,
propter anguſtias, & tribulationem generis
tui, ſed ſubveniſti ruinæ ante conſpectum
Dei noſtri.
26 Et dixit omnis populus: fiat, fiat.
27 Porrò Achior vocatus venit, & dixit ei
Judith: Deus Iſrael, cui tu teſtimonium dedi-
ſti, quòd ulciſcatur ſe de inimicis ſuis, ipſe
caput omnium incredulorum incidit hac no-
cte in manu mea.

28 Et ut probes, quia ita eſt, ecce caput Ho-
lofernis, qui in contemptu ſuperbiæ ſuæ Deum
Iſrael contempſit, & tibi interitum minaba-
tur, dicens: Cùm captus fuerit populus Iſ-
rael, gladio perforari præcipiam latera ejus.
29 Videns autem Achior caput Holofernis,
anguſtiatus præ pavore, cecidit in faciem
ſuam ſuper terram, & æſtuavit anima ejus.
30 Poſteà verò quàm reſumpto ſpiritu re-
creatus eſt, procidit ad pedes ejus, & ado-
ravit eam, & dixit:
31 Benedicta tu à Deo tuo in omni taberna-
culo Jacob, quoniam in omni gente, quæ
audierit nomen tuum, magnificabitur ſuper
te Deus Iſrael.

CAPUT XIV.

Holofernis capite de muro Bethuliæ ſuſpenſo, Achiorque circumciſo, Judæi in Aſſyrios irruunt, qui Holofernem excitantes, mortuumque invenientes vehementi timore concutiuntur.

A 1 DIxit autem Judith ad omnem popu-
lum: Audite me, fratres, ſuſpen-
dite caput hoc ſuper muros noſtros:
2 Et erit, cùm exierit Sol, accipiat unuſ-
quiſque arma ſua, & exite cum impetu,
non ut deſcendatis deorſum, ſed quaſi
impetum facientes.
3 Tunc exploratores neceſſe erit, ut fu-
giant ad principem ſuum excitandum ad
pugnam.
4 Cumque duces eorum cucurrerint ad ta-
bernaculum Holofernis, & invenerint eum
truncum in ſuo ſanguine volutatum, deci-
det ſuper eos timor.
5 Cumque cognoveritis fugere eos, ite
poſt illos ſecuri, quoniam Dominus conte-
ret eos ſub pedibus veſtris.
B 6 Tunc Achior videns virtutem, quam fecit
Deus Iſrael, relicto gentilitatis ritu, credidit
Deo, & circumcidit carnem præputii ſui, &
appoſitus eſt ad populum Iſrael, & omnis ſuc-
ceſſio generis ejus uſque in hodiernum diem.
7 Mox autem ut ortus eſt dies, ſuſpende-
runt ſuper muros caput Holofernis, accepit-
que unuſquiſque vir arma ſua, & egreſſi ſunt
cum grandi ſtrepitu, & ululatu.
8 Quod videntes exploratores, ad taber-
naculum Holofernis cucurrerunt.
9 Porrò hi, qui in tabernaculo erant, ve-
nientes, & ante ingreſſum cubiculi perſtre-
pentes, excitandi gratia, inquietudinem ar-
te moliebantur, ut non ab excitantibus, ſed
à ſonantibus Holofernes evigilaret.
10 Nullus enim audebat cubiculum virtutis
Aſſyriorum pulſando, aut intrando aperire.
11 Sed cùm veniſſent ejus duces, ac tribu-
ni, & univerſi majores exercitus regis Aſſy-
riorum, dixerunt cubiculariis:
C 12 Intrate, & excitate illum, quoniam e-
greſſi mures de cavernis ſuis, auſi ſunt pro-
vocare nos ad prælium.
13 Tunc ingreſſus Vagao cubiculum ejus,
ſtetit ante cortinam, & plauſum fecit mani-
bus ſuis: ſuſpicabatur enim illum cum Ju-
dith dormire.
14 Sed cùm nullum motum jacentis ſenſu
aurium caperet, acceſſit proximans ad corti-
nam, & elevans eam, videnſque cadaver abſ-
que capite Holofernis in ſuo ſanguine tabefa-
ctum jacere ſuper terram, exclamavit voce
magna cum fletu, & ſcidit veſtimenta ſua.
15 Et ingreſſus tabernaculum Judith, non
invenit eam, & exiliit foras ad populum, D
16 Et dixit: Una mulier Hebræa fecit con-
fuſionem in domo regis Nabuchodonoſor:
ecce enim Holofernes jacet in terra, & ca-
put ejus non eſt in illo.
17 Quod cùm audiſſent principes virtutis
Aſſyriorum, ſciderunt omnes veſtimenta ſua,
& intolerabilis timor, & tremor cecidit ſu-
per eos, & turbati ſunt animi eorum valde.
18 Et factus eſt clamor incomparabilis in
medio caſtrorum eorum.

CAPUT XV.

Aſſyrii cæde ducis ſui perculſi, omnibus relictis fugiunt: at Judæi eos perſequuntur, & cædunt, & ſpoliis collectis plurimùm ditati ſunt: Judith autem à pontifice, & à populo benedicitur, & quæ Holofernis propria fuerant, ipſi traduntur.

1 CUmque omnis exercitus decollatum A
Holofernem audiſſet, fugit mens, &
conſilium ab eis, & ſolo tremore, & metu
agitati fugæ præſidium ſumunt,
2 Ita ut nullus loqueretur cum proximo
ſuo, ſed inclinato capite, relictis omnibus,
evadere feſtinabant Hebræos, quos armatos
ſuper ſe venire audiebant, fugientes per vias
camporum, & ſemitas collium.
3 Videntes itaque filii Iſrael fugientes, ſe-
cuti ſunt illos. Deſcenderuntque clangentes
tubis, & ululantes poſt ipſos.
4 Et quoniam Aſſyrii non adunati, in fu-
gam ibant præcipites: filii autem Iſrael uno
agmine perſequentes, debilitabant omnes,
quos invenire potuiſſent.
5 Miſit itaque Ozias nuntios per omnes ci-
vitates, & regiones Iſrael.
6 Omnis itaque regio, omniſque urbs ele-
ctam juventutem armatam miſit poſt eos, & B
perſecuti ſunt eos in ore gladii, quouſque per-
venirent ad extremitatem finium ſuorum.
7 Reliqui autem, qui erant in Bethulia, in-
greſſi ſunt caſtra Aſſyriorum, & prædam,
quam fugientes Aſſyrii reliquerant, abſtule-
runt, & onuſtati ſunt valde.
8 Hi verò, qui victores reverſi ſunt ad
Bethuliam, omnia, quæ erant illorum, at-
tulerunt ſecum, ita ut non eſſet numerus
in pecoribus, & jumentis, & univerſis
mobilibus eorum, ut à minimo uſque ad
maximum omnes divites fierent de præda-
tionibus eorum.
9 Joacim autem ſummus pontifex de Jeru-
ſalem venit in Bethuliam cum univerſis preſ-
byteris ſuis, ut videret Judith.
10 Quæ cùm exiſſet ad illum, benedixerunt
eam omnes una voce, dicentes: Tu gloria C
Jeruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificen-
tia populi noſtri,
11 Qui feciſti viriliter, & confortatum eſt
cor tuum, eò quòd caſtitatem amaveris, &
poſt virum tuum, alterum neſcieris: ideo &
manus Domini confortavit te, & ideò eris
benedicta in æternum.
12 Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.
13 Per dies autem triginta, vix collecta ſunt
ſpolia Aſſyriorum à populo Iſrael.

14 Porrò autem univerſa, quæ Holofernis peculiaria fuiſſe probata ſunt, dederunt Judith in auro, & argento, & veſtibus, & gemmis, & omni ſupellectili, & tradita ſunt omnia illi à populo.

15 Et omnes populi gaudebant cum mulieribus, & virginibus, & juvenibus, in organis, & citharis.

CAPUT XVI.

Canticum Judith ob victoriam: venit populus Jeruſalem holocauſta cum gratiarum actionibus oblaturus: tandemque Judith plena dierum moritur; & dies hujus victoriæ perpetuò apud Judæos in numero ſanctorum dierum celebratur.

A 1 TUnc cantavit canticum hoc Domino Judith, dicens:

2 Incipite Domino in tympanis, cãtate Domino in cymbalis, modulamini illi pſalmum novum, exaltate, & invocate nomen ejus.

3 Dominus conterens bella, Dominus nomen eſt illi.

4 Qui poſuit caſtra ſua in medio populi ſui, ut eriperet nos de manu omnium inimicorum noſtrorum.

5 Venit Aſſur ex montibus ab Aquilone in multitudine fortitudinis ſuæ: cujus multitudo obturavit torrentes, & equi eorum cooperuerunt valles.

6 Dixit ſe incenſurum fines meos, & juvenes meos occiſurum gladio, infantes meos dare in prædam, & virgines in captivitatem.

7 Dominus autem omnipotens nocuit eum, & tradidit eum in manus fœminæ, & confodit eum,

8 Non enim cecidit potens eorum à juvenibus,
B nec filii Titan percuſſerunt eum, nec excelſi gigantes oppoſuerunt ſe illi, ſed Judith filia Merari in ſpecie faciei ſuæ diſſolvit eum.

9 Exuit enim ſe veſtimento viduitatis, & induit ſe veſtimepto lætitiæ in exultatione filiorum Iſrael.

10 Unxit faciem ſuam unguento, & colligavit cincinnos ſuos mitra, accepit ſtolam novam ad decipiendum illum.

11 Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus, pulchritudo ejus captivam fecit animam ejus, amputavit pugione cervicem ejus.

12 Horruerunt Periæ conſtantiam ejus, & Medi audaciam ejus.

13 Tunc ululaverunt caſtra Aſſyriorum, quando apparuerunt humiles mei, areſcentes in ſiti.

14 Filii puellarum compunxerunt eos, & ſicut pueros fugientes occiderunt eos: perierunt in prælio à facie Domini Dei mei.

15 Hymnum cantemus Domino, hymnum novum cantemus Deo noſtro.

16 Adonai Domine, magnus es tu, & præclarus in virtute tua, & quem ſuperare nemo poteſt. C

17 Tibi ſerviat omnis creatura tua: * quia dixiſti, & facta ſunt: miſiſti ſpiritum tuum, & creata ſunt, & non eſt, qui reſiſtat voci tuæ.

* Geneſ. 1. Pſalm. 32. 9.

18 Montes à fundamentis movebuntur cum aquis; petræ, ſicut cera, liqueſcent ante faciem tuam.

19 Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia.

20 Væ genti inſurgenti ſuper genus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in die judicii viſitabit illos.

21 Dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & ſentiant uſque in ſempiternum,

22 Et factum eſt poſt hæc, omnis populus poſt victoriam venit in Jeruſalem adorare Dominum: & mox ut purificati ſunt, obtulerunt omnes holocauſta, & vota, & repromiſſiones ſuas.

23 Porrò Judith, univerſa vaſa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, & conopeum, quod ipſa ſuſtulerat de cubili ipſius, obtulit in anathema oblivionis.

24 Erat autem populus jucundus ſecundùm D
faciem ſanctorum, & per tres menſes gaudiũ hujus victoriæ celebratum eſt cum Judith.

25 Poſt dies autem illos unuſquiſque rediit in domum ſuam, & Judith magna facta eſt in Bethulia, & præclarior erat univerſæ terræ Iſrael.

26 Erat etiam virtuti caſtitas adjuncta, ita ut non cognoſceret virum omnibus diebus vitæ ſuæ, ex quo defunctus eſt Manaſſes vir ejus.

27 Erat autem diebus feſtis procedens cum magna gloria.

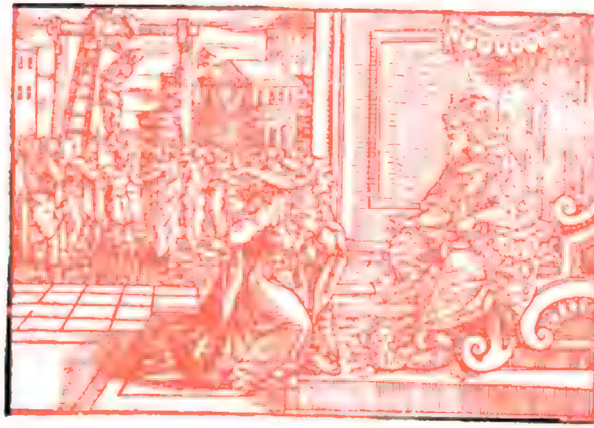
28 Manſit autem in domo viri ſui annos centum quinque, & dimiſit Abram ſuam liberam, & defuncta eſt, ac ſepulta cum viro ſuo in Bethulia.

29 Luxitque illam omnis populus diebus ſeptem.

30 In omni autem ſpatio vitæ ejus non fuit, qui perturbaret Iſrael, & poſt mortem ejus annis multis.

31 Dies autem victoriæ hujus feſtivitatis, ab Hebræis in numero ſanctorum dierum accipitur, & colitur à Judæis ex illo tempore uſque in præſentem diem.

LIBER ESTHER.

CAPUT PRIMUM.

Aſſuero ad potentiæ, & gloriæ ſuæ oſtentationem toto ſemeſtri ſplendidum celebrante convivium, regina Vaſthi accerſita venire recuſat, ideòque repudiatur: & ſapientum conſilio edictum promulgatur, ut uxores maritis deferant honorem.

A 1 IN diebus Aſſueri, qui regnavit ab India, uſque Æthiopiam, ſuper centum viginti ſeptem provincias:
2 Quando ſedit in ſolio regni ſui, Suſan civitas regni ejus exordium fuit.

3 Tertio igitur anno imperii ſui fecit grande convivium cunctis principibus, & pueris ſuis, fortiſſimis Perſarum, & Medorum inclytis, & præfectis provinciarum coram ſe,

4 Ut oſtenderet divitias gloriæ regni ſui, ac magnitudinem, atque jactantiam potentiæ ſuæ, multo tempore, centum videlicet, & octoginta diebus.

5 Cùmque implerentur dies convivii, invitavit omnem populum, qui inventus eſt in Suſan, a maximo uſque ad minimum: & juſſit ſeptem diebus convivium præparari in veſtibulo horti, & nemoris, quod regio
B cultu, & manu conſitum erat.

6 Et pendebant ex omni parte tentoria aerii coloris, & carbaſini, ac hyacinthini, ſuſtentata funibus byſſinis, atque purpureis, qui eburneis circulis inſerti erant, & columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei, & argentei ſuper pavimentum, ſmaragdino, & pario ſtratum lapide, diſpoſiti erant: quod mira varietate pictura decorabat.

7 Bibebant autem, qui invitati erant, aureis poculis, & aliis, atque aliis vaſis cibi inferebantur. Vinum quoque, ut magnificentia regia dignum erat, abundans, & præcipuum ponebatur.

8 Nec erat, qui nolentes cogeret ad bibendum, ſed ſicut rex ſtatuerat, præponens menſis ſingulos de principibus ſuis, ut ſumeret unuſquiſque, quod vellet.

9 Vaſthi quoque regina fecit convivium fœminarum in palatio, ubi rex Aſſuerus manere conſueverat.

10 Itaque die ſeptimo, cùm rex eſſet hilarior, & poſt nimiam potationem incaluiſſet mero, præcepit Mauman, & Bazatha, & Harbona, & Bagatha, & Abgatha, & Zethar, & Charchas, ſeptem eunuchis, qui in conſpectu ejus miniſtrabant, C

11 Ut introducerent reginam Vaſthi coram rege, poſito ſuper caput ejus diademate, ut oſtenderet cunctis populis, & principibus pulchritudinem illius: erat enim pulchra valde.

12 Quæ renuit, & ad regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, venire contempſit. Unde iratus rex, & nimio furore ſuccenſus,

13 Interrogavit ſapientes, qui ex more regio ſemper ei aderant, & illorum faciebat cuncta conſilio, ſcientium leges, ac jura majorum:

14 (Erant autem primi, & proximi, Charſena, & Sethar, & Admatha, & Tharſis, & Mares, & Marſana, & Mamuchan, ſeptem duces Perſarum, atque Medorum, qui videbant faciem regis, & primi poſt eum reſidere ſoliti erant)

15 Cui ſententiæ Vaſthi regina ſubiaceret, quæ Aſſueri regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, facere noluiſſet.

16 Reſponditque Mamuchan, audiente rege, atque principibus: Non ſolùm regem læſit regina Vaſthi, ſed & omnes populos, & principes, qui ſunt in cunctis provinciis regis Aſſueri.

17 Egre-

D 17 Egredietur enim ſermo reginæ ad omnes mulieres, ut contemnant viros ſuos, & dicant: Rex Aſſuerus juſſit, ut regina Vaſthi intraret ad eum, & illa noluit.

18 Atque hoc exemplo omnes principum conjuges Perſarum, atque Medorum parvipendent imperia maritorum: unde regis juſta eſt indignatio.

19 Si ergo tibi placet, egrediatur edictum à facie tua, & ſcribatur juxta legem Perſarum, atque Medorum: quam præteriri illicitum eſt, ut nequaquam ultrà Vaſthi ingrediatur ad regem, ſed regnum illius altera, quæ melior eſt illa, accipiat.

20 Et hoc in omne (quod latiſſimum eſt) provinciarum tuarum divulgetur imperium, & cunctæ uxores tam majorum, quàm minorum deferant maritis ſuis honorem.

21 Placuit conſilium ejus regi, & principibus: fecitque rex juxta conſilium Mamuchan,

22 Et miſit epiſtolas ad univerſas provincias regni ſui, ut quæque gens audire, & legere poterat, diverſis linguis, & litteris, eſſe viros principes, ac majores in domibus ſuis: & hoc per cunctos populos divulgari.

CAPUT II.

Præ cæteris virginibus Aſſuero quæſitis Eſther neptis occulta Mardochæi Judæi placens, regina loco Vaſthi facta eſt, celebrato nuptiarum magnifico convivio, ac datis muneribus. Porrò Mardochæus ad oſtium palatii manens eunuchos regi inſidiantes prodit, quod factum Mardochæi annalibus inſcribitur.

A 1 HIs ita geſtis, poſtquam regis Aſſueri indignatio deferbuerat, recordatus eſt Vaſthi, & quæ feciſſet, vel quæ paſſa eſſet.

2 Dixeruntque pueri regis, ac miniſtri ejus: Quærantur regi puellæ virgines, ac ſpecioſæ,

3 Et mittantur, qui conſiderent per univerſas provincias puellas ſpecioſas, & virgines: & adducant eas ad civitatem Suſan, & tradant eas in domum fœminarum ſub manu Egei eunuchi, qui eſt præpoſitus, & cuſtos mulierum regiarum: & accipiant mundum muliebrem, & cætera ad uſus neceſſaria.

4 Et quæcumque inter omnes oculis regis placuerit, ipſa regnet pro Vaſthi. Placuit ſermo regi: & ita, ut ſuggeſſerant, juſſit fieri.

5 Erat vir Judæus in Suſan civitate, vocabulo Mardochæus, filius Jair, filii Semei, filii Cis, de ſtirpe Jemini,

* 4. Reg. 24. 15. Infrà 11. 4. 6 * Qui tranſlatus fuerat de Jeruſalem eo tempore, quo Jechoniam regem Juda Nabuchodonoſor rex Babylonis tranſtulerat,

7 Qui fuit nutritius filiæ fratris ſui Ediſſæ, quæ altero nomine vocabatur Eſther, & utrúque parentem amiſerat: pulchra nimis, & decora facie. Mortuiſque patre ejus, ac matre, Mardochæus ſibi eam adoptavit in filiam.

8 Cùmque percrebuiſſet regis imperium, & juxta mandatum illius multæ pulchræ virgines adducerentur Suſan, & Egeo traderentur eunucho: Eſther quoque inter cæteras puellas ei tradita eſt, ut ſervaretur in numero fœminarum.

B 9 Quæ placuit ei, & invenit gratiam in conſpectu illius. Et præcepit eunucho, ut acceleraret mundum muliebrem, & traderet ei partes ſuas, & ſeptem puellas ſpecioſiſſimas de domo regis, & tam ipſam, quàm pediſſequas ejus ornaret, atque excoleret.

10 Quæ noluit indicare ei populum, & patriam ſuam: Mardochæus enim præceperat ei, ut de hac re omnino reticeret:

11 Qui deambulabat quotidie ante veſtibulum domus, in qua electæ virgines ſervabantur, curam agens ſalutis Eſther, & ſcire volens quid ei accideret.

12 Cùm autem veniſſet tempus ſingularum per ordinem puellarum, ut intrarent ad regem, expletis omnibus, quæ ad cultum muliebrem pertinebant, menſis duodecimus vertebatur: ita dumtaxat, ut ſex menſibus oleo ungerentur myrrhino, & aliis ſex quibuſdam pigmentis, & aromatibus uterentur.

C 13 Ingredienteſque ad regem, quidquid poſtulaſſent ad ornatum pertinens, accipiebant, & ut eis placuerat, compoſitæ de triclinio fœminarum ad regis cubiculum tranſibant.

14 Et quæ intraverat veſperè, egrediebatur manè, atq; inde in ſecūdas ædes deducebatur, quæ ſub manu Suſagazi eunuchi erant, qui concubinis regis præſidebat: nec habebat poteſtatem ad regem ultrà redeundi, niſi voluiſſet rex, & eam venire juſſiſſet ex nomine.

15 Evoluto autem tempore per ordinem inſtabat dies, quo Eſther filia Abihail fratris Mardochæi, quam ſibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ non quæſivit muliebrem cultum, ſed quæcumque voluit Egeus eunuchus cuſtos virginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formoſa valdè, & incredibili pulchritudine, omnium oculis gratioſa, & amabilis videbatur.

16 Ducta eſt itaque ad cubiculum regis Aſſueri menſe decimo, qui vocatur Tebeth, ſeptimo anno regni ejus.

17 Et adamavit eam rex plus quàm omnes mulieres, habuitque gratiam, & miſericordiam coram eo ſuper omnes mulieres, & poſuit diadema regni in capite ejus, fecitque eam regnare in loco Vaſthi.

D 18 Et juſſit convivium præparari permagnificum cunctis principibus, & ſervis ſuis, pro conjunctione, & nuptiis Eſther. Et dedit requiem univerſis provinciis, ac dona largitus eſt juxta magnificentiam principalem.

19 Cùmque ſecundò quærerentur virgines, & congregarentur, Mardochæus manebat ad januam regis:

20 Necdum prodiderat Eſther patriam, & populum ſuum, juxta mandatum ejus. Quidquid enim ille præcipiebat, obſervabat Eſther: & ita cuncta faciebat, ut eo tempore ſolita erat, quo eam parvulam nutriebat.

21 Eo igitur tēpore, quo Mardochæus ad regis januam morabatur, irati ſunt Bagathan, & Thares duo eunuchi regis, qui janitores erāt, & in primo palatii limine præſidebant: volueruntq; inſurgere in regem, & occidere eum.

22 Quod Mardochæum non latuit, ſtatimq; nuntiavit reginæ Eſther, & illa regi, ex nomine Mardochæi, qui ad ſe rem detulerat.

23 Quæſitum eſt, & inventum: & appenſus eſt uterque eorum in patibulo. Mandatumque eſt hiſtoriis, & annalibus traditum coram rege.

C A P U T III.

Aman a rege ſublimatus, indignatur, quòd ſolus Mardochæus Judæus ipſum non adoret: qua propter omnium Judæorum interitum ab Aſſuero impetrat, mittitque ad univerſas provincias litteras regis annulo ſignatas, ut tertiodecimo die menſis duodecimi univerſi ubique Judæi occidantur.

A 1 POſt hæc rex Aſſuerus exaltavit Aman filium Amadathi, qui erat de ſtirpe Agag: & poſuit ſolium ejus ſuper omnes principes, quos habebat.

2 Cunctique ſervi regis, qui in foribus palatii verſabantur, flectebant genua, & adorabant Aman: ſic enim præceperat eis Imperator. Solus Mardochæus non flectebat genu, neque adorabat eum.

3 Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatii præſidebant: Cur præter cæteros non obſervas mandatum regis?

4 Cumque hoc crebriùs dicerent, & ille nollet audire, nuntiaverunt Aman, ſcire cupientes utrùm perſeveraret in ſententia: dixerat enim eis, ſe eſſe Judæum.

5 Quod cùm audiſſet Aman, & experimento probaſſet, quòd Mardochæus non flecteret ſibi genu, nec ſe adoraret, iratus eſt valdè,

B 6 Et pro nihilo duxit in unum Mardochæum mittere manus ſuas: audierat enim, quòd eſſet gentis Judææ, magiſque voluit omnem Judæorum, qui erant in regno Aſſueri, perdere nationem.

7 Menſe primo (cujus vocabulum eſt Niſan) anno duodecimo regni Aſſueri, miſſa eſt ſors in urnam, quæ Hebraicè dicitur phur, coram Aman, quo die, & quo menſe gens Judæorum deberet interfici: & exivit menſis duodecimus, qui vocatur Adar.

8 Dixitque Aman regi Aſſuero: Eſt populus per omnes provincias regni tui diſperſus, & à ſe mutuò, ſeparatus, novis utens legibus, & cæremoniis, inſuper & regis ſcita contemnens. Et optimè noſti, quòd non expediat regno tuo, ut inſoleſcat per licentiam.

C 9 Si tibi placet, decerne, ut pereat, & decem millia talentorum appendam arcariis gazæ tuæ.

10 Tulit ergo rex annulum, quo utebatur, de manu ſua, & dedit eum Aman filio Amadathi, de progenie Agag, hoſti Judæorũ,

11 Dixitque ad eum: Argentum, quod tu polliceris, tuum ſit. De populo age, quod tibi placet.

12 Vocatique ſunt ſcribæ regis menſe primo Niſan, tertiadecima die ejuſdem menſis, & ſcriptum eſt, ut juſſerat Aman, ad omnes ſatrapas regis, & judices provinciarum, diverſarumque gentium, ut quæque gens legere poterat, & audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Aſſueri: & litteræ

D ſignatæ ipſius annulo

13 Miſſæ ſunt per curſores regis ad univerſas provincias, ut occiderent, atque delerent omnes Judæos, à puero uſque ad ſenem, parvulos, & mulieres uno die, hoc eſt, tertiodecimo menſis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent.

14 Summa autem epiſtolarum hæc fuit, ut omnes provinciæ ſcirent, & pararent ſe ad prædictam diem.

15 Feſtinabant curſores, qui miſſi erant regis imperium explere. Statimque in Suſan pependit edictum, rege, & Aman celebrante convivium, & cunctis Judæis, qui in urbe erant, flentibus.

C A P U T IV.

Luctus Mardochæi, ac reliquorum Judæorum ob paratum ipſis interitum. Eſther autem ut juſſu Mardochæi Judæorum neci occurrat, & non vocata ad regem ingrediatur, jubet eum jejunio pro ſe triduo orare, idem ipſa faciente cum ſuo gynæceo.

A 1 QUæ cùm audiſſet Mardochæus, ſcidit veſtimenta ſua, & indutus eſt ſacco, ſpargens cinerem capiti: & in platea mediæ civitatis voce magna clamabat, oſtendens amaritudinem animi ſui,

2 Et hoc ejulatu uſque ad fores palatii gradiens. Non enim erat licitum indutum ſacco aulam regis intrare.

3 In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Judæos, jejunium, ululatus, & fletus, ſacco, & cinere multis proſtrato utentibus.

4 Ingreſſæ autem ſunt puellæ Eſther, & eunuchi, nuntiaveruntque ei. Quod audiens conſternata eſt, & veſtem miſit, ut ablato ſacco induerent eum: quam accipere noluit.

B 5 Accitoque Athach eunucho, quem rex miniſtrum ei dederat, præcepit ei, ut iret ad Mardochæum, & diſceret ab eo, cur hoc faceret.

6 Egreſſuſq; Athach, ivit ad Mardochæum ſtantẽ in platea civitatis, ante oſtium palatii:

7 Qui indicavit ei omnia, quæ acciderant, quomodò Aman promiſiſſet, ut in theſauros regis pro Judæorum nece inferret argentum.

8 Exemplar quoque edicti, quod pendebat in Suſan, dedit ei, ut reginæ oſtenderet, & moneret eam, ut intraret ad regem, & deprecaretur eum pro populo ſuo.

C 9 Regreſſus Athach, nuntiavit Eſther omnia, quæ Mardochæus dixerat.

10 Quæ reſpondit ei, & juſſit, ut diceret Mardochæo:

11 Omnes ſervi regis, & cunctę, quæ ſub ditione ejus ſunt, norunt provinciæ, quòd ſive vir, ſive mulier, non vocatus, interius atrium regis intraverit, abſque ulla cunctatione ſtatim interficiatur: niſi fortè rex auream virgam ad eum tetenderit pro ſigno clementiæ, atque ita poſſit vivere. Ego igitur quo modo ad regem intrare potero, quæ triginta jam diebus non ſum vocata ad eum?

12 Quod cùm audiſſet Mardochæus,

13 Rurſum mandavit Eſther, dicens: Ne putes, quòd animam tuam tantùm liberes, quia in domo regis es præ cunctis Judæis.

D 14 Si enim nunc ſilueris, per aliam occaſionem liberabuntur Judæi: & tu, & domus patris tui, peribitis. Et quis novit, utrùm idcircò ad regem veneris, ut in tali tempore parareris?

15 Rurſumque Eſther hæc Mardochæo verba mandavit:

16 Vade, & congrega omnes Judæos, quos in Suſan repereris, & orate pro me. Non comedatis,

datis,

datis, & nõ bibatis tribus diebus, & tribus no-
ctibus: & ego cum ancillis meis ſimiliter je-
junabo, & tunc ingrediar ad regem, contra
legem faciens, non vocata, tradenſque
me morti, & periculo.
17 Ivit itaque Mardochæus, & fecit om-
nia, quæ ei Eſther præceperat.

CAPUT V.

Eſther contempto vitæ periculo ad regem ingreſſa poſtulat, ut cum Aman ad ſuum veniat convivium, in quo ab exhilarato rege de ſua petitione interrogata, rurſum utrumque ad ſequentis diei convivium invitat: interea Aman indignatus ſe à Mardochæo non honorari, crucem illi parat.

A 1 DIe autem tertio induta eſt Eſther re-
galibus veſtimentis, & ſtetit in atrio
domus regiæ, quod erat interius, contra
baſilicam regis: at ille ſedebat ſuper ſo-
lium ſuum in conſiſtorio palatii contra
oſtium domus.
2 Cùmque vidiſſet Eſther reginam ſtantem,
placuit oculis ejus, & extendit contra eam
virgam auream, quam tenebat manu. Quæ ac-
cedens, oſculata eſt ſummitatem virgæ ejus.
3 Dixitque ad eam rex: Quid vis Eſther
regina? quæ eſt petitio tua? etiam ſi dimi-
diam partem regni petieris, dabitur tibi.
4 At illa reſpondit: Si regi placet, obſe-
cro, ut venias ad me hodie, & Aman te-
cum, ad convivium quod paravi.
5 Statimque rex: Vocate, inquit, citò
B Aman, ut Eſther obediat voluntati. Ve-
nerunt itaque rex, & Aman ad convivium,
quod eis regina paraverat.
6 Dixitque ei rex, poſtquam vinum bibe-
rat abundanter: Quid petis, ut detur tibi?
& pro qua re poſtulas? etiam ſi dimidiam
partem regni mei petieris, impetrabis.
7 Cui reſpondit Eſther: Petitio mea, &
preces ſunt iſtæ:
8 Si inveni in conſpectu regis gratiam, &
ſi regi placet, ut det mihi quod poſtulo, &
meam impleat petitionem, veniat rex, &
Aman ad convivium quod paravi eis, &
cras aperiam regi voluntatem meam.
9 Egreſſus eſt itaque illo die Aman lætus,
C & alacer. Cùmque vidiſſet Mardochæum ſe-
dentem ante fores palatii, & non ſolùm non
aſſurrexiſſe ſibi, ſed nec motum quidem de
loco ſeſſionis ſuæ, indignatus eſt valdè:
10 Et diſſimulata ira, reverſus in domum
ſuam, convocavit ad ſe amicos ſuos, &
Zares uxorem ſuam:
11 Et expoſuit illis magnitudinem divitia-
rum ſuarum, filiorumque turbam, & quan-
ta eum gloria ſuper omnes principes, &
ſervos ſuos rex elevaſſet.
12 Et poſt hæc ait: Regina quoque Eſther
nullum alium vocavit ad convivium cum
rege, præter me: apud quam etiam cras
cum rege pranſurus ſum.
13 Et cùm hæc omnia habeam, nihil me
D habere puto, quamdiù videro Mardochæum
Judæum ſedentem ante fores regias.
14 Reſponderuntque ei Zares, uxor ejus,
& cæteri amici: Jube parari excelſam tra-
bem, habentem altitudinis quinquaginta
cubitos, & dic manè regi, ut appendatur
ſuper eam Mardochæus, & ſic ibis cum re-
ge lætus ad convivium. Placuit ei conſi-
lium, & juſſit excelſam parari crucem.

CAPUT VI.

Rex in lectis ſibi nocte annalibus Mardochæi fidelitatem in detectis adversùs regem eunuchorum inſidiis reperiens, jubet ipſum, ut ſecundum à rege, per Aman capitalem ipſius hoſtem honorari.

1 NOctem illam duxit rex inſomnem, A
juſſitque ſibi afferri hiſtorias, &
annales priorum temporum. Quæ cùm il-
lo præſente legerentur,
2 Ventum eſt ad illum locum, ubi ſcriptum
erat, quo modo nuntiaſſet Mardochæus in-
ſidias Bagathan, & Thares eunuchorum,
regem Aſſuerum jugulare cupientium.
3 Quod cùm audiſſet rex, ait: Quid pro hac
fide honoris, ac præmii Mardochæus con-
ſecutus eſt? Dixerunt ei ſervi illius, ac mini-
ſtri: Nihil omninò mercedis accepit.
4 Statimque rex, Quis eſt, inquit, in atrio?
Aman quippe interius atrium domus regiæ
intraverat, ut ſuggereret regi, & juberet B
Mardochæum affigi patibulo, quod ei fue-
rat præparatum.
5 Reſponderunt pueri: Aman ſtat in atrio.
Dixitque rex: Ingrediatur.
6 Cùmque eſſet ingreſſus, ait illi: Quid
debet fieri viro, quem rex honorare deſi-
derat? Cogitans autem in corde ſuo Aman,
& reputans, quòd nullum alium rex, niſi
ſe vellet honorare,
7 Reſpondit: Homo, quẽ rex honorare cupit,
8 Debet indui veſtibus regiis, & imponi C
ſuper equum, qui de ſella regis eſt, & acci-
pere regium diadema ſuper caput ſuum,
9 Et primus de regiis principibus, ac tyran-
nis teneat equum ejus, & per plateam civi-
tatis incedens clamet, & dicat: Sic honora-
bitur quemcumque voluerit rex honorare.
10 Dixitque ei rex: Feſtina, & ſumpta ſto-
la, & equo, fac ut locutus es, Mardochæo
Judæo, qui ſedet ante fores palatii: Cave, ne
quidquã de his, quę locutus es, prætermittas.
11 Tulit itaque Aman ſtolam, & equum,
indutumque Mardochæum in platea civita-
tis, & impoſitum equo præcedebat, atque
clamabat: Hoc honore condignus eſt,
quemcumque rex voluerit honorare.
12 Reverſuſque eſt Mardochæus ad januam
palatii: & Aman feſtinavit ire in domum D
ſuam, lugens, & operto capite:
13 Narravitque Zares uxori ſuæ, & amicis,
omnia, quæ eveniſſent ſibi. Cui reſponderũt
ſapientes, quos habebat in conſilio, & uxor
ejus: Si de ſemine Judæorũ eſt Mardochęus,
ante quem cadere cœpiſti, non poteris ei
reſiſtere, ſed cades in conſpectu ejus.
14 Adhuc illis loquentibus venerunt eunu-
chi regis, & citò eum ad convivium, quod
regina paraverat, pergere compulerunt.

CAPUT VII.

Eſther in convivio regem jam exhilaratum pro ſua, & populi ſui vita precatur, & Aman Judæorum adverſarium accuſat, quem rex in cruce ab illo parata Mardochæo ſuſpendi jubet.

1 INtravit itaque rex, & Aman, ut bibe-
rent cum regina. A

2 Dixitque ei rex etiam ſecunda die, poſtquam vino incaluerat: Quæ eſt petitio tua, Eſther, ut detur tibi? & quid vis fieri? etiam ſi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.

3 Ad quem illa reſpondit: Si inveni gratiam in oculis tuis, ò rex, & ſi tibi placet, dona mihi animam meam, pro qua rogo, & populum meum, pro quo obſecro.

B

4 Traditi enim ſumus ego, & populus meus, ut conteramur, jugulemur, & pereamus. Atque utinam in ſervos, & famulos venderemur: eſſet tolerabile malum, & gemens tacerem: nunc autem hoſtis noſter eſt, cujus crudelitas redundat in regem.

5 Reſpondenſque rex Aſſuerus ait: Quis eſt iſte, & cujus potentiæ, ut hæc audeat facere?

6 Dixitque Eſther: Hoſtis, & inimicus noſter peſſimus iſte eſt Aman. Quod ille audiens, illicò obſtupuit, vultum regis, ac reginæ ferre non ſuſtinens.

C

7 Rex autem iratus ſurrexit, & de loco convivii intravit in hortum arboribus conſitum. Aman quoque ſurrexit, ut rogaret Eſther reginam pro anima ſua, intellexit enim à rege ſibi paratum malum.

8 Qui cùm reverſus eſſet de horto nemoribus conſito, & intraſſet convivii locum, reperit Aman ſuper lectulum corruiſſe, in quo jacebat Eſther, & ait: Etiam reginam vult opprimere, me præſente, in domo mea. Necdum verbum de ore regis exierat, & ſtatim operuerunt faciem ejus.

D

9 Dixitque Harbona, unus de eunuchis qui ſtabant in miniſterio regis: En lignum, quod paraverat Mardochæo, qui locutus eſt pro rege, ſtat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo.

10 Suſpenſus eſt itaque Aman in patibulo, quod paraverat Mardochæo: & regis ira quievit.

C A P U T VIII.

Eſther ſuffecto Mardochæo in locum Aman, impetrat à rege, ut ferales, & veteres Aman litteras novis irritet, Judæis ſecuritatem impetrat, & ut ſe de ſuis inimicis ulciſcantur, unde maxima ubique lætitia exoritur.

A

1 Die illo dedit rex Aſſuerus Eſther reginæ domum Aman adverſarii Judæorum, & Mardochæus ingreſſus eſt ante faciem regis. Confeſſa eſt enim ei Eſther, quòd eſſet patruus ſuus.

2 Tulitque rex annulum, quem ab Aman recipi juſſerat, & tradidit Mardochæo. Eſther autem conſtituit Mardochæum ſuper domum ſuam.

3 Nec his contenta, procidit ad pedes regis, flevitque, & locuta ad eum oravit, ut malitiam Aman Agagitæ, & machinationes ejus peſſimas, quas excogitaverat contra Judæos, juberet irritas fieri.

4 At ille ex more ſceptrum aureum protendit manu, quo ſignum clementiæ monſtrabatur: illaque conſurgens ſtetit ante eum,

5 Et ait: Si placet regi, & ſi inveni gratiam in oculis ejus, & deprecatio mea non ei videtur eſſe contraria, obſecro, ut novis epiſtolis, veteres Aman litteræ, inſidiatoris, & hoſtis Judæorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire præceperat, corrigantur.

6 Quo modo enim potero ſuſtinere necem, & interfectionem populi mei?

7 Reſponditque rex Aſſuerus Eſther reginæ, & Mardochæo Judæo: Domum Aman conceſſi Eſther, & ipſum juſſi affigi cruci, quia auſus eſt manum mittere in Judæos. B

8 Scribite ergo Judæis, ſicut vobis placet, regis nomine, ſignantes litteras annulo meo. Hæc enim conſuetudo erat, ut epiſtolis, quæ ex regio nomine mittebantur, & illius annulo ſignatæ erant, nemo auderet contradicere.

9 Accitiſque ſcribis, & librariis regis (erat autem tempus tertii menſis, qui appellatur Siban) vigeſima, & tertia die illius, ſcriptæ ſunt epiſtolæ, ut Mardochæus voluerat, ad Judæos, & ad principes, procuratoreſque, & judices, qui centum viginti ſeptem provinciis ab India uſque ad Æthiopiam præſidebant; provinciæ, atque provinciæ, populo, & populo, juxta linguas, & litteras ſuas, & Judæis, prout legere poterant, & audire.

C

10 Ipſæque epiſtolæ, quæ regis nomine mittebantur, annulo ipſius obſignatæ ſunt, & miſſæ per veredarios: qui per omnes provincias diſcurrentes, veteres litteras novis nuntiis prævenirent.

11 Quibus imperavit rex, ut convenirent Judæos per ſingulas civitates, & in unum præciperent congregari, ut ſtarent pro animabus ſuis: & omnes inimicos ſuos, cum conjugibus, ac liberis, & univerſis domibus interficerent, atque delerent, & ſpolia eorum diriperent.

12 Et conſtituta eſt per omnes provincias una ultionis dies, id eſt, tertia decima menſis duodecimi Adar.

13 Summaque epiſtolæ hæc fuit, ut in omnibus terris, ac populis, qui regis Aſſueri ſubjacebant imperio, notum fieret, paratos eſſe Judæos ad capiendam vindictam de hoſtibus ſuis.

14 Egreſſique ſunt veredarii celeres nuntia perferentes, & edictum regis pependit in Suſan. D

15 Mardochæus autem de palatio, & de conſpectu regis egrediens, fulgebat veſtibus regiis, hyacinthinis videlicet, & aereis, coronam auream portans in capite, & amictus ſerico pallio, atque purpureo. Omniſque civitas exultavit, atque læta eſt.

16 Judæis autem nova lux oriri viſa eſt, gaudium, honor, & tripudium.

17 Apud omnes populos, urbes, atque provincias, quocumque regis juſſa veniebant, mira exultatio, epulæ, atque convivia, & feſtus dies: in tantum, ut plures alterius gentis, & ſectæ, eorum religioni, & cæremoniis jungerentur. Grandis enim cunctos Judaici nominis terror invaſerat.

C A P U T IX.

Judæi paſſim hoſtes ſuos eodem die, quem ipſi Judæorum cædi conſtituerant, trucidant, & ſuſpenſis decem filiis Aman, diem Phurim, hoc eſt Sortium, perpetuò ſolemnem Mardochæus inſtituit.

1 Igitur duodecimi menſis, quem Adar vocari antè jam diximus, tertiadecima A

die,

die, quando cunctis Judæis interfectio parabatur, & hoſtes eorum inhiabant ſanguini, verſa vice Judæi ſuperiores eſſe cœperunt, & ſe de adverſariis vindicare.

2 Congregatique ſunt per ſingulas civitates, oppida, & loca, ut extenderent manum contra inimicos, & perſecutores ſuos. Nulluſque auſus eſt reſiſtere, eò quòd omnes populos magnitudinis eorum formido penetrarat.

3 Nam & provinciarum judices, & duces, & procuratores, omniſque dignitas, quæ ſingulis locis, ac operibus præerat, extollebant Judæos timore Mardochæi:

4 Quem principem eſſe palatii, & plurimùm poſſe cognoverant: fama quoque nominis ejus creſcebat quotidie, & per cunctorum ora volitabat.

B 5 Itaque percuſſerunt Judæi inimicos ſuos plaga magna, & occiderunt eos, reddentes eis quod ſibi paraverant facere:

6 In tantum, ut etiam in Suſan quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagitæ hoſtis Judæorum: quorum iſta ſunt nomina:

7 Pharſandatha, & Delphon, & Eſphatha,

8 Et Phoratha, & Adalia, & Aridatha,

9 Et Phermeſta, & Ariſai, & Aridai, & Jezatha.

10 Quos cùm occidiſſent, prædas de ſubſtantiis eorum tangere noluerunt.

11 Statimque numerus eorum, qui occiſi erant in Suſan, ad regem relatus eſt.

12 Qui dixit reginæ: In urbe Suſan interfecerunt Judæi quingentos viros, & alios decem filios Aman: quantam putas eos exercere cædem in univerſis provinciis? Quid ultrà poſtulas, & quid vis, ut fieri jubeam?

13 Cui illa reſpondit: Si regi placet, detur poteſtas Judæis, ut ſicut fecerunt hodie in Suſan, ſic & cras faciant, & decem filii Aman in patibulis ſuſpendantur.

C 14 Præcepitque rex, ut ita fieret. Statimque in Suſan pependit edictum, & decem filii Aman ſuſpenſi ſunt.

15 Congregatis Judæis quartadecima die menſis Adar, interfecti ſunt in Suſan trecenti viri: nec eorum ab illis direpta ſubſtantia eſt.

16 Sed & per omnes provincias, quæ ditioni regis ſubjacebant, pro animabus ſuis ſteterunt Judæi, interfectis hoſtibus, ac perſecutoribus ſuis: in tantum, ut ſeptuagintaquinque millia occiſorum implerentur, & nullus de ſubſtantiis eorum quidquam contingeret.

17 Dies autem tertiuſdecimus menſis Adar, primus apud omnes interfectionis fuit, & quartadecima die cædere deſierunt. Quem conſtituerunt eſſe ſolemnem, ut in eo omni tempore deinceps vacarent epulis, gaudio, atque conviviis.

18 At hi, qui in urbe Suſan cædem exercuerant, tertiodecimo, & quartodecimo die ejuſdem menſis in cæde verſati ſunt: quintodecimo autem die percutere deſierunt. Et idcircò eumdem diem conſtituerunt ſolemnem epularum, atque lætitiæ.

D 19 Hi verò Judæi, qui in oppidis non muratis, ac villis morabantur, quartumdecimum diem menſis Adar conviviorum, & gaudii decreverunt, ita ut exultent in eo, & mittant ſibi mutuò partes epularum, & ciborum.

20 Scripſit itaque Mardochæus omnia hæc, & litteris comprehenſa miſit ad Judæos, qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in vicino poſitis, quàm procul,

21 Ut quartamdecimam, & quintamdecimam diem menſis Adar pro feſtis ſuſciperent, & revertente ſemper anno ſolemni celebrarent honore: E

22 Quia in ipſis diebus ſe ulti ſunt Judæi de inimicis ſuis, & luctus, atque triſtitia in hilaritatem, gaudiumque converſa ſunt, eſſentque dies iſti epularum, atque lætitiæ, & mitterent ſibi invicem ciborum partes, & pauperibus munuſcula largirentur.

23 Suſceperuntque Judæi in ſolemnem ritum cuncta, quæ eo tempore facere cœperant, & quæ Mardochæus litteris facienda mandaverat.

24 Aman enim filius Amadathi ſtirpis Agag, hoſtis, & adverſarius Judæorum, cogitavit contra eos malum, ut occideret illos, atque deleret: & miſit phur, quod noſtra lingua vertitur in ſortem.

25 Et poſteà ingreſſa eſt Eſther ad regem, obſecrans, ut conatus ejus litteris regis irriti fierent: & malum, quod contra Judæos cogitaverat, reverteretur in caput ejus. Deniquè & ipſum, & filios ejus affixerunt cruci, F

26 Atque ex illo tempore dies iſti appellati ſunt phurim, id eſt, ſortium: eo quod phur, id eſt ſors, in urnam miſſa fuerit. Et cuncta, quæ geſta ſunt, epiſtolæ, id eſt libri hujus, volumine continentur.

27 Quæque ſuſtinuerunt, & quæ deinceps immutata ſunt, ſuſceperunt Judæi ſuper ſe, & ſemen ſuum, & ſuper cunctos, qui religioni eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat duos hos dies abſque ſolemnitate tranſigere: quos ſcriptura teſtatur, & certa expetunt tempora, annis ſibi jugiter ſuccedentibus.

28 Iſti ſunt dies, quos nulla umquam delebit oblivio: & per ſingulas generationes cunctæ in toto orbe provinciæ celebrabunt: nec eſt ulla civitas, in qua dies phurim, id eſt ſortium, non obſerventur à Judæis, & ab eorum progenie, quæ his cęremoniis obligata eſt. G

29 Scripſeruntque Eſther regina filia Abihail, & Mardochæus Judæus, etiam ſecundam epiſtolam, ut omni ſtudio dies iſta ſolemnis ſanciretur in poſterum.

30 Et miſerunt ad omnes Judæos, qui in centum viginti ſeptem provinciis regis Aſſueri verſabantur, ut haberent pacem, & ſuſciperent veritatem,

31 Obſervantes dies ſortium, & ſuo tempore cum gaudio celebrarent: ſicut conſtituerant Mardochæus, & Eſther, & illi obſervanda ſuſceperunt à ſe, & à ſemine ſuo, jejunia, & clamores, & Sortium dies,

32 Et omnia, quæ libri hujus, qui vocatur Eſther, hiſtoria continentur.

CAPUT X.

Somnii Mardochæi declaratio, de reducto Judæorum populo in libertatem.

1 REx verò Aſſuerus, omnem terram, & cunctas maris inſulas fecit tributarias: A

2 Cujus fortitudo, & imperiũ, & dignitas atque ſublimitas, quâ exaltavit Mardochæum, ſcripta ſunt in libris Medorum, atq; Perſarũ:

B 3 Et quo modo Mardochæus Judaici generis ſecundus a rege Aſſuero fuerit, & magnus apud Judæos, & acceptabilis plebi fratrum ſuorum, quærens bona populo ſuo, & loquens ea, quæ ad pacem ſeminis ſui pertinerent.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expreſſi. Hæc autem, quæ ſequuntur, ſcripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua, & litteris continentur, & interim poſt finem libri hoc capitulum ferebatur: quod juxta conſuetudinem noſtram obelo, id eſt veru, prænotavimus.

4 Dixitque Mardochæus: A Deo facta ſunt iſta.

5 Recordatus ſum ſomnii, quod videram, hæc eadem ſignificantis: nec eorum quidquam irritum fuit.

6 Parvus fons, qui crevit in fluvium, & in lucem, ſolemque converſus eſt, & in aquas plurimas redundavit: Eſther eſt, quam rex accepit uxorem, & voluit eſſe reginam.

7 Duo autem dracones: ego ſum, & Aman.

8 Gentes, quæ convenerant: hi ſunt, qui conati ſunt delere nomen Judæorum.

C 9 Gens autem mea: Iſrael eſt, quæ clamavit ad Dominum; & ſalvum fecit Dominus populum ſuum: liberavitque nos ab omnibus malis, & fecit ſigna magna, atque portenta inter gentes:

10 Et duas ſortes eſſe præcepit, unam populi Dei, & alteram cunctarum gentium.

11 Venitque utraque ſors in ſtatutum ex illo jam tempore diem coram Deo univerſis gentibus:

D 12 Et recordatus eſt Dominus populi ſui, ac miſertus hæreditatis ſuæ.

13 Et obſervabuntur dies iſti in menſe Adar quartadecima, & quintadecima die ejuſdem menſis, cum omni ſtudio, & gaudio in unum cœtum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Iſrael.

CAPUT XI.

Somnium Mardochæi.

A 1 ANno quarto, regnantibus Ptolemæo, & Cleopatra, attulerunt Doſitheus, qui ſe ſacerdotem, & Levitici generis ferebat, & Ptolemæus filius ejus, hanc epiſtolam phurim, quam dixerunt interpretatum eſſe Lyſimachum Ptolemæi filium in Jeruſalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud ullum fertur interpretum.

B 2 Anno ſecundo, regnante Artaxerxe maximo, prima die menſis Niſan, vidit ſomnium Mardochæus filius Jairi, filii Semei, filii Cis, de tribu Benjamin:

3 Homo Judæus, qui habitabat in urbe Suſis, vir magnus, & inter primos aulæ regiæ.

* 4. Reg. 24. 15. Sup. 2. 6. 4 * Erat autem de eo numero captivorum, quos tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylonis de Jeruſalem cum Jechonia rege Juda:

C 5 Et hoc ejus ſomnium fuit: Apparuerunt voces, & tumultus, & tonitrua, & terræmotus, & conturbatio ſuper terram:

6 Et ecce duo dracones magni, paratique contra ſe in prælium.

7 Ad quorum clamorem cunctæ concitatæ ſunt nationes, ut pugnarent contra gentem juſtorum.

8 Fuitque dies illa tenebrarum, & diſcriminis, tribulationis, & anguſtiæ, & ingens formido ſuper terram.

D 9 Conturbataque eſt gens juſtorum timentium mala ſua, & præparata ad mortem.

10 Clamaveruntque ad Deum: & illis vociferantibus, fons parvus crevit in fluvium maximum, & in aquas plurimas redundavit.

11 Lux, & ſol ortus eſt, & humiles exaltati ſunt, & devoraverunt inclytos.

12 Quod cùm vidiſſet Mardochæus, & ſurrexiſſet de ſtrato, cogitabat, quid Deus facere vellet: & fixum habebat in animo, ſcire cupiens, quid ſignificaret ſomnium.

CAPUT XII.

Manifeſtatio inſidiarum eunuchorum in regem à Mardochæo, ex ſecundo capite repetita.

A Sup. 2. 21. & 6. 2. 1 MOrabatur autem eo tempore in aula regis cum Bagatha, & Thara eunuchis regis, qui janitores erant palatii.

B 2 Cùmque intellexiſſet cogitationes eorum, & curas diligentiùs pervidiſſet, didicit, quòd conarentur in regem Artaxerxem manus mittere, & nuntiavit ſuper eo regi.

3 Qui de utroque habita quæſtione, confeſſos juſſit duci ad mortem.

C 4 Rex autem, quod geſtum erat, ſcripſit in commentariis: ſed & Mardochæus rei memoriam litteris tradidit.

5 Præcepitque ei rex, ut in aula palatii moraretur; datis ei pro delatione muneribus.

D 6 Aman verò filius Amadathi Bugæus, erat glorioſiſſimus coram rege, & voluit nocere Mardochæo, & populo ejus, pro duobus eunuchis regis, qui fuerant interfecti.

Huc uſque proœmium.

Quæ ſequuntur, in eo loco poſita erant ubi ſcriptum eſt in volumine.

Et diripuerunt bona, vel ſubſtantias eorum.

Quæ in ſola vulgata editione reperimus.

Epiſtolæ autem hoc exemplar fuit.

CAPUT XIII.

Exemplar epiſtolæ regiæ, quam miſit Aman ad principes provinciarum ſuper cæde Judæorum, & Mardochæi oratio pro eorum liberatione.

A 1 REx maximus Artaxerxes ab India uſque Æthiopiam, centum viginti ſeptem provinciarum principibus, & ducibus, qui ejus imperio ſubjecti ſunt, ſalutem.

2 Cùm plurimis gentibus imperarem, & univerſum orbem meæ ditioni ſubjugaſſem, volui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, ſed clementia, & lenitate gubernare ſubjectos, ut abſque ullo terrore vitam ſilentio tranſigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur.

3 Quærente autem me à conſiliariis meis, quomodò poſſet hoc impleri, unus, qui ſapientia, & fide cæteros præcellebat, & erat poſt regem ſecundus, Aman nomine,

4 Indicavit mihi in toto orbe terrarum populum eſſe diſperſum, qui novis uteretur legibus, & contra omnium gentium conſuetudinem faciens, regum juſſa contemneret, & univerſarum concordiam nationum ſua diſſenſione violaret.

B 5 Quod cùm didiciſſemus, videntes unam gentem rebellem adversùs omne hominũ genus

nus perverſis uti legibus, noſtriſq; juſſionibus
contraire, & turbare ſubjectarum nobis pro-
vinciarum pacem, atque concordiam,
6 Juſſimus, ut quoſcumque Aman, qui om-
nibus provinciis præpoſitus eſt, & ſecundus
à rege, & quem patris loco colimus; mon-
ſtraverit, cum conjugibus, ac liberis dele-
antur ab inimicis ſuis, nulluſque eorum mi-
ſereatur, quartadecima die duodecimi men-
C ſis Adar anni præſentis:
7 Ut nefarii homines uno die ad inferos de-
ſcendentes; reddant imperio noſtro pacem,
quam turbaverant.

Hucuſque exemplar epiſtolæ.

Quæ ſequuntur, poſt eum locum ſcripta reperi, ubi legitur.

Pergenſque Mardochæus, fecit omnia, quæ
ei mandaverat Eſther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

8 Mardochæus autem deprecatus eſt Do-
minum, memor omnium operum ejus,
9 Et dixit: Domine, Domine, rex omnipo-
tens, in ditione enim tua cuncta ſunt poſi-
ta, & non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere volun-
tati. ſi decreveris ſalvare Iſrael.
10 Tu feciſti cœlum, & terram, & quid-
quid cœli ambitu continetur.
11 Dominus omnium es, nec eſt qui reſiſtat
majeſtati tuæ,
12 Cuncta noſti, & ſcis, quia non pro ſu-
perbia, & contumelia, & aliqua gloriæ cu-
piditate fecerim hoc, ut non adorarem A-
man ſuperbiſſimum,
D 13 (Libenter enim pro ſalute Iſrael etiā ve-
ſtigia pedum ejus deoſculari paratus eſſem)
14 Sed timui, ne honorem Dei mei tranſ-
ferrem ad hominem, & ne quemquam ado-
rarem, excepto Deo meo.
15 Et nunc, Domine rex Deus Abraham, mi-
ſerere populi tui, quia volunt nos inimici no-
ſtri perdere, & hæreditatem tuam delere.
16 Ne deſpicias partem tuam, quam re-
demiſti tibi de Ægypto.
17 Exaudi deprecationem meam, & propi-
tius eſto forti, & funiculo tuo, & converte
luctum noſtrum in gaudium, ut viventes lau-
demus nomen tuum Domine, & ne claudas
ora te canentium.
18 Omnis quoque Iſrael pari mente, & ob-
ſecratione clamavit ad Dominum, eo quòd
eis certa mors impenderet.

CAPUT XIV.

Plangit Eſther, Deum in ſpiritu humilitatis obſecrans.

1 ESther quoque regina confugit ad Do-
A minum, pavens periculum, quod
imminebat.
2 Cùmq; depoſuiſſet veſtes regias, fletibus,
& luctui apta indumenta ſuſcepit, & pro un-
guentis variis, cinere, & ſtercore implevit ca-
put, & corpus ſuum humiliavit jejuniis: om-
niaque loca, in quibus antea lætari conſue-
verat, crinium laceratione complevit.
3 Et deprecabatur Dominum Deum Iſrael,
dicens: Domine mi, qui rex noſter es ſolus,
adjuva me ſolitariam, & cujus præter te
nullus eſt auxiliator alius:
4 Periculum meum in manibus meis eſt.
*Deu. 4. 1. 5 * Audivi à patre meo, quòd tu, Domine,
tuliſſes Iſrael de cunctis gentibus, & patres
noſtros ex omnibus retrò majoribus ſuis, ut
poſſideres hæreditatem ſempiternam, feci-
ſtique eis ſicut locutus es.
6 Peccavimus in conſpectu tuo, & idcircò B
tradidiſti nos in manus inimicorum no-
ſtrorum:
7 Coluimus enim deos eorum. Juſtus es,
Domine:
8 Et nunc non eis ſufficit, quòd duriſſima
nos opprimunt ſervitute, ſed robur manuum
ſuarum; idolorum potentiæ deputantes,
9 Volunt tua mutare promiſſa, & delere hæ-
reditatem tuam, & claudere ora laudantiū te,
atq; extinguere gloriam templi, & altaris tui,
10 Ut aperiant ora gentium, & laudent ido-
lorum fortitudinem, & prædicent carnalem
regem in ſempiternum.
11 Ne tradas, Domine, ſceptrum tuum his, C
qui non ſunt, ne rideant ad ruinam noſtram:
ſed converte conſilium eorum ſuper eos, &
eum, qui in nos cœpit ſævire, diſperde.
12 Memento, Dñe, & oſtende te nobis in tē-
pore tribulationis noſtræ, & da mihi fiduciā,
Domine rex deorum, & univerſæ poteſtatis:
13 Tribue ſermonem compoſitum in ore
meo in conſpectu leonis, & transfer cor illius
in odium hoſtis noſtri, ut & ipſe pereat, &
cæteri, qui ei conſentiunt.
14 Nos autem libera manu tua, & adjuva
me, nullum aliud auxilium habentem, niſi te
Domine, qui habes omnium ſcientiam.
15 Et noſti, quia oderim gloriam iniquo-
rum, & deteſter cubile incircumciſorum, &
omnis alienigenæ.
16 Tu ſcis neceſſitatem meam, quòd abomi- D
ner ſignum ſuperbiæ, & gloriæ meæ, quod eſt
ſuper caput meum in diebus oſtentationis
meæ, & deteſter illud quaſi pannum menſtru-
atæ, & non portem in diebus ſilentii mei,
17 Et quòd non comederim in menſa Aman,
nec mihi placuerit convivium regis, & non
biberim vinum libaminum.
18 Et numquam lætata ſit ancilla tua, ex
quo huc translata ſum uſque in præſentem
diem: niſi in te, Domine Deus Abraham.
19 Deus fortis ſuper omnes, exaudi vocem
eorum, qui nullam aliam ſpem habent, &
libera nos de manu iniquorum, & erue me
à timore meo.

CAPUT XV.

Mandante Mardochæo, intrat Eſther ad regem, vultu illius exterrita.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

1 ET mādavit ei (haud dubium quin Eſther
Mardochæus) ut ingrederetur ad regem, A
& rogaret pro populo ſuo, & pro patria ſua.
2 Memorare (inquit) dierum humilitatis
tuæ, quomodo nutrita ſis in manu mea, quia
Aman ſecundus à rege locutus eſt contra nos
in mortem.
3 Et tu invoca Dominum, & loquere regi
pro nobis, & libera nos de morte.

Necnon & iſta, quæ ſubdita ſunt.

4 Die autem tertio depoſuit veſtimenta or-
natus ſui, & circumdata eſt gloria ſua.
5 Cùmque regio fulgeret habitu, & invo-
caſſet omnium rectorem, & ſalvatorem
Deum, aſſumpſit duas famulas,

6 Et ſuper unam quidem innitebatur, quaſi præ deliciis, & nimia teneritudine corpus ſuum ferre non ſuſtinens:

7 Altera autem famularum ſequebatur dominam, defluentia in humum indumenta ſuſtentans.

8 Ipſa autem roſeo colore vultum perfuſa, & gratis, ac nitentibus oculis, triſtem celabat animum, & nimio timore contractum.

9 Ingreſſa igitur cuncta per ordinem oſtia, ſtetit contra regem, ubi ille reſidebat ſuper ſolium regni ſui, indutus veſtibus regiis, auroque fulgens, & pretioſis lapidibus, eratque terribilis aſpectu.

C

10 Cùmque elevaſſet faciem, & ardentibus oculis furorem pectoris indicaſſet, regina corruit, & in pallorem colore mutato, laſſum ſuper ancillulam reclinavit caput.

11 Convertitque Deus ſpiritum regis in manſuetudinem, & feſtinus, ac metuens exilivit de ſolio, & ſuſtentans eam ulnis ſuis, donec rediret ad ſe, his verbis blandiebatur:

12 Quid habes, Eſther? Ego ſum frater tuus, noli metuere.

D

13 Non morieris: non enim pro te, ſed pro omnibus hæc lex conſtituta eſt.

14 Accede igitur, & tange ſceptrum.

15 Cùmque illa reticeret, tulit auream virgam, & poſuit ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eam, & ait: Cur mihi non loqueris?

16 Quæ reſpondit: Vidi te, domine, quaſi Angelum Dei, & conturbatum eſt cor meum præ timore gloriæ tuæ.

17 Valde enim mirabilis es, domine, & facies tua plena eſt gratiarum.

18 Cùmque loqueretur, rurſus corruit, & pene exanimata eſt.

19 Rex autem turbabatur, & omnes miniſtri ejus conſolabantur eam.

CAPUT XVI.

Aſſueri epiſtola pro Judæorum ſalute cum inimicorum ſuorum interemptione, ad ſingulas regni provincias, irritando epiſtolam miſſam ab Aman.

Exemplar epiſtolæ regis Artaxerxis, quam pro Judæis ad totas regni ſui provincias miſit: quod & ipſum in Hebraico volumine non habetur.

A Sup. 11. 3.

1 REx magnus Artaxerxes ab India uſque Æthiopiam centum viginti ſeptem provinciarum ducibus, ac principibus, qui noſtræ juſſioni obediunt, ſalutem dicit.

2 Multi bonitate principum, & honore, qui in eos collatus eſt, abuſi ſunt in ſuperbiam:

3 Et non ſolùm ſubjectos regibus nituntur opprimere, ſed datam ſibi gloriam non ferentes, in ipſos, qui dederunt, moliuntur inſidias.

4 Nec contenti ſunt gratias non agere beneficiis, & humanitatis in ſe jura violare, ſed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur ſe poſſe fugere ſententiam.

5 Et in tantum veſaniæ proruperunt, ut eos qui credita ſibi officia diligenter obſervant, & ita cuncta agunt, ut omnium laude digni ſint, mendaciorum cuniculis conentur ſubvertere,

6 Dum aures principum ſimplices, & ex ſua natura alios æſtimantes, callida fraude decipiunt.

B

7 Quæ res & ex veteribus probatur hiſtoriis, & ex his, quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorundam ſuggeſtionibus regum ſtudia depraventur.

8 Unde providendum eſt paci omnium provinciarum.

9 Nec putare debetis, ſi diverſa jubeamus, ex animi noſtri venire levitate: ſed pro qualitate, & neceſſitate temporum, ut reipublicæ poſcit utilitas, ferre ſententiam.

* Sup. 3. 1.

10 Et ut manifeſtiùs, quod dicimus, intelligatis, * Aman filius Amadathi, & animo, & gente Macedo, alienuſque à Perſarum ſanguine, & pietatem noſtram ſua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis ſuſceptus eſt:

11 Et tantam in ſe expertus humanitatem, ut pater noſter vocaretur, & adoraretur ab omnibus poſt regem ſecundus:

12 Qui in tantum arrogantiæ tumorem ſublatus eſt, ut regno privare nos niteretur, & ſpiritu.

C

13 Nam Mardochæum, cujus fide, & beneficiis vivimus, & conſortem regni noſtri Eſther cum omni gente ſua, novis quibuſdam, atque inauditis machinis expetivit in mortem:

14 Hoc cogitans, ut illis interfectis, inſidiaretur noſtræ ſolitudini, & regnum Perſarum transferret in Macedonas.

15 Nos autem, à peſſimo mortalium Judæos neci deſtinatos, in nulla penitus culpa reperimus, ſed è contrario juſtis utentes legibus,

16 Et filios altiſſimi, & maximi, ſemperque viventis Dei, cujus beneficio & patribus noſtris, & nobis regnum eſt traditum, & uſque hodie cuſtoditur.

17 Unde eas litteras, quas ſub nomine noſtro ille direxerat, ſciatis eſſe irritas.

18 Pro quo ſcelere ante portas hujus urbis, id eſt Suſan, & ipſe qui machinatus eſt, & omnis cognatio ejus pendet in patibulis: non nobis, ſed Deo reddente ei, quod meruit.

D

19 Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Judæis uti legibus ſuis.

20 Quibus debetis eſſe adminiculo, ut eos, qui ſe ad necem eorum paraverant, poſſint interficere tertia decima die menſis duodecimi, qui vocatur Adar.

21 Hanc enim diem Deus omnipotens mœroris, & luctus, eis vertit in gaudium.

22 Unde & vos, inter cæteros feſtos dies, hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni lætitia, ut & in poſterum cognoſcatur,

23 Omnes, qui fideliter Perſis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem inſidiantur regno eorum, perire pro ſcelere.

24 Omnis autem provincia, & civitas, quæ noluerit ſolemnitatis hujus eſſe particeps, gladio, & igne pereat, & ſic deleatur, ut non ſolùm hominibus, ſed etiam beſtiis invia ſit in ſempiternum, pro exemplo contemptus, & inobedientiæ.

LIBER JOB.

CAPUT PRIMUM.

Job ſanctus, & dives, pro filiis viciſſim convivia celebrantibus, Domino ſacrificat, cujus poſſeſſiones petenti Satanæ Dominus diripiendas exponit, per quem perdita omni illius ſubſtantia, interemptiſque filiis, ipſe cum ſignis mœſtitiæ patiens, in Dei laudes prorumpit.

A 1 V Ir erat in terra Hus, nomine
Job, & erat vir ille ſimplex,
& rectus, ac timens Deum,
& recedens à malo:
2 Natique ſunt ei ſeptem filii, & tres filiæ.
3 Et fuit poſſeſſio ejus ſeptem millia ovium,
& tria millia camelorum, quingenta quoque juga boum, & quingentæ aſinæ, ac
familia multa nimis: eratque vir ille magnus inter omnes Orientales.
4 Et ibant filii ejus, & faciebant convivium
per domos, unuſquiſque in die ſuo. Et mittentes vocabant tres ſorores ſuas, ut comederent, & biberent cum eis.
5 Cùmque in orbem tranſiſſent dies convivii, mittebat ad eos Job, & ſanctificabat illos, conſurgenſque diluculò offerebat
holocauſta pro ſingulis. Dicebat enim:
Ne fortè peccaverint filii mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis. Sic faciebat
Job cunctis diebus.
B 6 Quadam autem die, cùm veniſſent filii Dei ut aſſiſterent coram Domino, affuit inter eos etiam Satan.
7 Cui dixit Dominus: Unde venis? Qui
reſpondens, ait: Circuivi terram, & perambulavi eam.
8 Dixitque Dominus ad eum: Numquid
conſideraſti ſervum meum Job, quòd non ſit
ei ſimilis in terra, homo ſimplex, & rectus,
ac timens Deum, & recedens à malo?
9 Cui reſpondens Satan, ait: Numquid
Job fruſtra timet Deum?
10 Nonne tu vallaſti eum, ac domum ejus,
univerſamque ſubſtantiam per circuitum,
operibus manuum ejus benedixiſti, & poſſeſſio ejus crevit in terra?
11 Sed extende paululùm manum tuam, &
tange cuncta, quæ poſſidet, niſi in faciem
benedixerit tibi.
12 Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce univerſa quæ habet, in manu tua ſunt: tantùm C
in eum ne extendas manum tuam. Egreſſuſque eſt Satan à facie Domini.
13 Cùm autem quadam die filii, & filiæ
ejus comederent, & biberent vinum in domo fratris ſui primogeniti,
14 Nuntius venit ad Job, qui diceret:
Boves arabant, & aſinæ paſcebantur juxta eos,
15 Et irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia,
& pueros percuſſerunt gladio, & evaſi ego
ſolus, ut nuntiarem tibi.
16 Cùmque ille adhuc loqueretur, venit
alter, & dixit: Ignis Dei cecidit è cœlo, &
tactas oves, puerosque conſumpſit, & effugi ego ſolus, ut nuntiarem tibi.
17 Sed & illo adhuc loquente, venit alius,
& dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & D
invaſerunt camelos, & tulerunt eos, necnon & pueros percuſſerunt gladio, & ego
fugi ſolus, ut nuntiarem tibi.
18 Adhuc loquebatur ille, & ecce alius
intravit, & dixit: Filiis tuis, & filiabus
veſcentibus, & bibentibus vinum in domo
fratris ſui primogeniti,
19 Repentè ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos
tuos, & mortui ſunt: & effugi ego ſolus,
ut nuntiarem tibi.
20 Tunc ſurrexit Job, & ſcidit veſtimenta ſua, & tonſo capite, corruens in terram, adoravit,
21 Et dixit: Nudus egreſſus ſum de utero ma-

tris meæ, & nudus revertar illuc: Dominus
dedit, Dominus abſtulit : ſicut Domino
placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini
benedictum.
*Eccl. 5. 14. 1 Tim. 6. 7. 22 * In omnibus his non peccavit Job
labiis ſuis, neque ſtultum quid contra Deum
locutus eſt.

CAPUT II.

Satanas, obtenta à Deo facultate, percutit Job ulcere peſſimo; cui etiam propria uxor inſultat: tres autem ipſius amici eum viſitantes, ſeptem diebus compatientes in terra cum eo taciti ſedent.

A 1 FActum eſt autem, cùm quadam die ve-
niſſent filii Dei, & ſtarent coram Do-
mino, veniſſet quoque Satan inter eos, &
ſtaret in conſpectu ejus,
2 Ut diceret Dominus ad Satan: Unde
venis? Qui reſpondens ait: Circuivi ter-
ram, & perambulavi eam.
3 Et dixit Dominus ad Satan: Numquid con-
ſideraſti ſervum meum Job, quòd non ſit ei
ſimilis in terra, vir ſimplex, & rectus, ac ti-
mens Deum, & recedens à malo, & adhuc re-
tinens innocentiam? Tu autem commoviſti
B me adverſus eum, ut affligerem eum fruſtra.
4 Cui reſpondens Satan, ait: Pellem pro
pelle, & cuncta, quæ habet homo, dabit
pro anima ſua:
5 Alioquin mitte manum tuam, & tange
os ejus, & carnem, & tunc videbis, quòd
in faciem benedicat tibi.
6 Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce in ma-
nu tua eſt, verumtamen animam illius ſerva.
7 Egreſſus igitur Satan a facie Domini, per-
cuſſit Job ulcere peſſimo, à planta pedis
uſque ad verticem ejus:
8 Qui teſta ſaniem radebat, ſedens in
ſterquilinio.
9 Dixit autem illi uxor ſua: Adhuc tu per-
C manes in ſimplicitate tua? benedic Deo,
& morere.
10 Qui ait ad illam: Quaſi una de ſtultis mu-
lieribus locuta es: ſi bona ſuſcepimus de ma-
nu Dei, mala quare non ſuſcipiamus? In om-
nibus his non peccavit Job labiis ſuis.
11 Igitur audientes tres amici Job omne
malum, quod accidiſſet ei, venerunt ſinguli
de loco ſuo, Eliphaz Themanites, & Baldad
Suhites, & Sophar Naamathites. Condixe-
rant enim, ut pariter venientes viſitarent
eum, & conſolarentur.
D 12 Cùmque elevaſſent procul oculos ſuos,
non cognoverunt eum, & exclamantes plo-
raverunt, ſciſſiſque veſtibus, ſparſerunt
pulverem ſuper caput ſuum in cœlum.
13 Et ſederunt cum eo in terra ſeptem die-
bus, & ſeptem noctibus, & nemo loque-
batur ei verbum: videbant enim dolorem
eſſe vehementem.

CAPUT III.

Job, laxatis naturæ habenis, maledicit diei nativitatis ſuæ, præſentique vitæ, oſtendens mortalium miſerias, & a quot malis liberatur, qui hac luce ſtatim privatus eſt.

A 1 POſt hæc aperuit Job os ſuum, & ma-
ledixit diei ſuo,
2 Et locutus eſt:
*Jere. 20. 14. 3 * Pereat dies in qua natus ſum, & nox, in
qua dictum eſt: Conceptus eſt homo.
4 Dies ille vertatur in tenebras, non requi-
rat eũ Deus deſuper, & nõ illuſtretur lumine.
5 Obſcurent eum tenebræ, & umbra mor-
tis, occupet eum caligo, & involvatur
amaritudine.
6 Noctem illam tenebroſus turbo poſſi- B
deat, non computetur in diebus anni, nec
numeretur in menſibus.
7 Sit nox illa ſolitaria, nec laude digna:
8 Maledicant ei, qui maledicunt diei,
qui parati ſunt ſuſcitare Leviathan.
9 Obtenebrentur ſtellæ caligine ejus: ex-
pectet lucem, & non videat, nec ortum
ſurgentis auroræ.
10 Quia non concluſit oſtia ventris, qui por-
tavit me, nec abſtulit mala ab oculis meis.
11 Quare non in vulva mortuus ſum, egreſ-
ſus ex utero non ſtatim perii?
12 Quare exceptus genibus? cur lactatus
uberibus?
13 Nunc enim dormiens ſilerem, & ſom-
no meo requieſcerem.
14 Cùm regibus, & conſulibus terræ, qui C
ædificant ſibi ſolitudines:
15 Aut cum principibus, qui poſſident au-
rum, & replent domos ſuas argento:
16 Aut ſicut abortivũ abſconditum non ſub-
ſiſterem, vel qui cõcepti non viderunt lucem.
17 Ibi impii ceſſaverunt à tumultu, & ibi
requieverunt feſſi robore.
18 Et quondam vincti pariter ſine moleſtia,
non audierunt vocem exactoris.
19 Parvus, & magnus ibi ſunt, & ſervus
liber à domino ſuo.
20 Quare miſero data eſt lux, & vita his, D
qui in amaritudine animæ ſunt?
21 Qui expectant mortem, & non venit,
quaſi effodientes theſaurum:
22 Gaudentque vehementer, cùm invene-
rint ſepulchrum.
23 Viro cujus abſcondita eſt via, & cir-
cumdedit eum Deus tenebris?
24 Antequam comedam, ſuſpiro: & tam-
quam inundantes aquæ, ſic rugitus meus:
25 Quia timor, quem timebam, evenit
mihi: & quod verebar, accidit.
26 Nonne diſſimulavi? nonne ſilui? non-
ne quievi? & venit ſuper me indignatio.

CAPUT IV.

Eliphaz arguit Job impatientiæ, conaturque ei perſuadere, quòd propter peccata ſua flagelletur à Deo, qui innocenti adverſa non immittit.

1 REſpõdẽs autẽ Eliphaz Themanites dixit: A
2 Si cœperimus loqui tibi, forſitan mo-
leſtè accipies, ſed conceptum ſermonem
tenere quis poterit?
3 Ecce docuiſti multos, & manus laſſas
roboraſti:
4 Vacillantes confirmaverunt ſermones tui,
& genua trementia confortaſti:
5 Nunc autem venit ſuper te plaga, & de-
feciſti: tetigit te, & conturbatus es.
6 Ubi eſt timor tuus, fortitudo tua, patien- B
tia tua, & perfectio viarum tuarum?
7 Recordare, obſecro te, quis umquam in-
nocens periit? aut quando recti deleti ſunt?
8 Quin potiùs vidi eos qui operantur iniqui-
tatem, & ſeminant dolores, & metunt eos,

9 Flan-

9 Flante Deo periiſſe, & ſpiritu iræ ejus eſſe conſumptos.

10 Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes catulorum leonum contriti ſunt.

11 Tigris periit, eò quòd non haberet prædam, & catuli leonis diſſipati ſunt.

C 12 Porrò ad me dictum eſt verbum abſconditum, & quaſi furtive ſuſcepit auris mea venas ſuſurri ejus.

13 In horrore viſionis nocturnæ, quando ſolet ſopor occupare homines,

14 Pavor tenuit me, & tremor, & omnia oſſa mea perterrita ſunt.

15 Et cùm ſpiritus me præſente tranſiret, inhorruerunt pili carnis meæ.

16 Stetit quidam, cujus non agnoſcebam vultum, imago coram oculis meis, & vocem quaſi auræ lenis audivi.

D 17 * Numquid homo Dei comparatione juſtificabitur, aut factore ſuo purior erit vir?

18 * Ecce, qui ſerviunt ei, non ſunt ſtabiles, & in angelis ſuis reperit pravitatem:

* Infr. 25. 4. * Infr. 25. 15. 2. Pet. 2. 4.

19 Quantò magis hi, qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, conſumentur velut à tinea?

20 De manè uſque ad veſperã ſuccidentur: & quia nullus intelligit, in æternum peribunt.

21 Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis: morientur, & non in ſapientia.

CAPUT V.

Eliphaz rurſum arguit Job iniquitatis, quòd nemo ſine culpa ſua à Deo punitur: ideòque hortatur Job, ut ad Deum convertatur, & ita cuncta fore illi proſpera pollicetur, ac divina providentiæ opera circa creaturas extollit.

A 1 VOca ergo, ſi eſt qui tibi reſpondeat, & ad aliquem ſanctorum convertere.

2 Verè ſtultum interficit iracundia, & parvulum occidit invidia.

3 Ego vidi ſtultum firma radice, & maledixi pulchritudini ejus ſtatim.

4 Longè fient filii ejus à ſalute, & conterentur in porta, & non erit, qui eruat.

5 Cujus meſsẽ famelicus comedet, & ipsũ rapiet armatus, & bibent ſitientes divitias ejus.

B 6 Nihil in terra ſine cauſa fit, & de humo non orietur dolor.

7 Homo naſcitur ad laborem, & avis ad volatum.

8 Quamobrem ego deprecabor Dominum, & ad Deum ponam eloquium meum:

9 Qui facit magna, & inſcrutabilia, & mirabilia abſque numero:

10 Qui dat pluviam ſuper faciem terræ, & irrigat aquis univerſa:

11 Qui ponit humiles in ſublime, & mœrentes erigit ſoſpitate:

12 Quid diſſipat cogitationes malignorum, ne poſſint implere manus eorum, quod cœperãt:

C 13 * Qui apprehendit ſapientes in aſtutia eorum, & conſilium pravorum diſſipat.

* 1. Cor. 3. 19.

14 Per diem incurrent tenebras, & quaſi in nocte ſic palpabunt in meridie.

15 Porrò ſalvum faciet egenum à gladio oris eorum, & de manu violenti pauperem.

16 Et erit egeno ſpes, iniquitas autem contrahet os ſuum.

17 Beatus homo, qui corripitur à Deo: increpationem ergo Domini ne reprobes:

18 Quia ipſe vulnerat, & medetur: percutit, & manus ejus ſanabunt.

19 In ſex tribulationibus liberabit te, & in ſeptima non tanget te malum.

20 In fame eruet te de morte, & in bello, de manu gladii.

21 A flagello linguæ abſconderis, & non timebis calamitatem, cùm venerit.

D 22 In vaſtitate, & fame ridebis, & beſtias terræ non formidabis.

23 Sed cum lapidibus regionum pactum tuum, & beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi.

24 Et ſcies, quòd pacem habeat tabernaculum tuum, & viſitans ſpeciem tuam, non peccabis.

25 Scies quoq; quoniam multiplex erit ſemẽ tuum, & progenies tua quaſi herba terræ.

26 Ingredieris in abundantia ſepulchrum, ſicut infertur acervus tritici in tempore ſuo.

27 Ecce hoc, ut inveſtigavimus, ita eſt: quod auditum, mente pertracta.

CAPUT VI.

Oſtendit Job, ſe longè graviora pati, quàm meritus ſit, conquerens ſe ab amicis deſeri, graviter arguens & hos tres, qui ad ſe venerant ipſum conſolaturi, ac ſe quoque patienter audiri petit.

A 1 REſpondens autem Job, dixit:

2 Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui: & calamitas, quam patior, in ſtatera.

3 Quaſi arena maris hæc gravior appareret: unde & verba mea dolore ſunt plena:

4 Quia ſagittæ Domini in me ſunt, quarum indignatio ebibit ſpiritum meum, & terrores Domini militant contra me.

5 Numquid rugiet onager, cùm habuerit herbam? aut mugiet bos, cùm ante præſepe plenum ſteterit?

B 6 Aut poterit comedi inſulſum, quod non eſt ſale conditum? aut poteſt aliquis guſtare, quod guſtatum affert mortem?

7 Quæ prius nolebat tangere anima mea, nunc præ anguſtia, cibi mei ſunt.

8 Quis det, ut veniat petitio mea: & quod expecto, tribuat mihi Deus?

9 Et qui cœpit, ipſe me conterat: ſolvat manum ſuam, & ſuccidat me?

10 Et hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens me dolore, non parcat, nec contradicam ſermonibus Sancti.

11 Quæ eſt enim fortitudo mea, ut ſuſtineã? aut quis finis meus, ut patienter agam?

12 Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea eſt.

C 13 Ecce, non eſt auxilium mihi in me, & neceſſarii quoque mei receſſerunt à me.

14 Qui tollit ab amico ſuo miſericordiam, timorem Domini derelinquit.

15 Fratres mei prætetierunt me, ſicut torrens, qui raptim tranſit in convallibus.

16 Qui timent pruinam, irruet ſuper eos nix.

17 Tempore, quo fuerint diſſipati, peribũt: & ut incaluerit, ſolventur de loco ſuo.

18 Involutæ ſunt ſemitæ greſſuum eorum: ambulabunt in vacuum, & peribunt.

19 Conſiderate ſemitas Thema, itinera Saba, & expectate pauliſper.

20 Confuſi ſunt, quia ſperavi: venerunt quoque uſque ad me, & pudore cooperti ſunt.

Digitized by Google

21 Nunc veniſtis : & modò videntes pla-
gam meam timetis.
22 Numquid dixi : Afferte mihi , & de
ſubſtantia veſtra donate mihi?
23 Vel, liberate me de manu hoſtis , &
de manu robuſtorum eruite me?
D 24 Docete me , & ego tacebo : & ſi quid
forte ignoravi, inſtruite me.
25 Quare detraxiſtis ſermonibus veritatis,
cùm e vobis nullus ſit,qui poſſit arguere me?
26 Ad increpandum tantùm eloquia con-
cinnatis , & in ventum verba profertis .
27 Super pupillum irruitis , & ſubvertere
nitimini amicum veſtrum .
28 Veruntamen , quod cœpiſtis , explete :
præbete aurem , & videte , an mentiar.
29 Reſpondete , obſecro,abſque contentio-
ne : & loquentes id,quod juſtum eſt,judicate.
30 Et non invenietis in lingua mea iniquita-
tem,nec in faucibus meis ſtultitia perſonabit.

C A P U T VII.

*Job humana vita , ſuaſque calamitates
varias explicat , nec reditum ſibi fore
veriſimilem ad præſentis vitæ felicita-
tem : petit quoque à Deo liberari a mi-
ſeriis , admirans Dei erga miſerum ho-
minem providentiam.*

A 1 MIlitia eſt vita hominis ſuper terram:
& ſicut dies mercenarii , dies ejus .
2 Sicut ſervus deſiderat umbram, & ſicut
mercenarius præſtolatur finem operis ſui:
3 Sic & ego habui menſes vacuos , & no-
ctes laborioſas enumeravi mihi .
4 Si dormiero, dicam : Quando conſurgam ?
& rurſum expectabo veſperam , & replebor
doloribus uſque ad tenebras .
5 Induta eſt caro mea putredine,& ſordibus
pulveris cutis mea aruit , & contracta eſt :
B 6 Dies mei velocius tranſierunt , quàm à
texente tela ſucciditur , & conſumpti ſunt
abſque ulla ſpe .
7 Memento,quia ventus eſt vita mea,& non
revertetur oculus meus , ut videat bona .
8 Nec aſpiciet me viſus hominis : oculi tui
in me , & non ſubſiſtam .
9 Sicut conſumitur nubes, & pertranſit:ſic
qui deſcenderit ad inferos , non aſcendet .
10 Nec revertetur ultrà in domum ſuam ,
neque cognoſcet eum ampliùs locus ejus .
11 Quapropter & ego non parcam ori meo,
loquar in tribulatione ſpiritus mei : confa-
bulabor cum amaritudine animæ meæ .
12 Numquid mare ego ſum , aut cetus ,
C quia circumdediſti me carcere ?
13 Si dixero:Conſolabitur me lectulus meus,
& relevabor loquens mecum in ſtrato meo :
14 Terrebis me per ſomnia , & per viſio-
nes horrore concuties.
15 Quamobrem elegit ſuſpendium anima
mea , & mortem oſſa mea .
16 Deſperavi,nequaquam ultrà jam vivam:
parce mihi , nihil enim ſunt dies mei .
D 17 Quid eſt homo,quia magnificas eum?aut
quid apponis erga eum cor tuum ?
18 Viſitas eũ diluculò,& ſubitò probas illũ.
19 Uſquequò non parcis mihi, nec dimittis
me , ut glutiam ſalivam meam ?
20 Peccavi , quid faciam tibi , ò cuſtos ho-
minum ? quare poſuiſti me contrarium tibi,
& factus ſum mihimetipſi gravis ?
21 Cur non tollis peccatum meum,& quare
non aufers iniquitatem meam ? ecce nunc in
pulvere dormiam : & ſi manè me quæſie-
ris , non ſubſiſtam .

C A P U T VIII.

*Baldad Job quaſi de impio ſermone ar-
guit, & eum , ut ad Deum , melioremque
vitam ſe convertat , hortatur , atque ita
fore omnia illi feliciora promittit : ex-
plicat etiam , quàm ſit vana ſpes hypo-
critarum , afferens Deum bonis bona , &
malis mala tantùm tribuere.*

1 REſpondens autẽ Baldad Suhites,dixit: A
2 Uſquequò loqueris talia , & ſpiritus
multiplex ſermonis oris tui ?
3 Numquid Deus ſupplantat judicium? aut
Omnipotens ſubvertit , quod juſtum eſt ?
4 Etiam ſi filii tui peccaverunt ei, & di-
miſit eos in manu iniquitatis ſuæ:
5 Tu tamen ſi diluculo conſurrexeris ad
Deum , & omnipotentem fueris deprecatus: B
6 Si mundus , & rectus inceſſeris , ſtatim
evigilabit ad te , & pacatum reddet habita-
culum juſtitiæ tuæ :
7 In tantum, ut ſi priora tua fuerint parva,
& noviſſima tua multiplicentur nimis .
8 Interroga enim generationem priſtinam,
& diligenter inveſtiga patrum memoriam, *Infr. 14. 2.
9*(Heſterni quippe ſumus,& ignoramus quo- *Pſal. 43. 4.
niã ſicut umbra dies noſtri ſunt ſuper terrã)
10 Et ipſi docebunt te : loquentur tibi , & C
de corde ſuo proferent eloquia.
11 Numquid virere poteſt ſcirpus abſque
humore ? aut creſcere carectum ſine aqua ?
12 Cùm adhuc ſit in flore, nec carpatur
manu , ante omnes herbas areſcit :
13 Sic viæ omnium , qui obliviſcuntur
Deum , & ſpes hypocritæ peribit :
14 Non ei placebit vecordia ſua , & ſi-
cut tela aranearum fiducia ejus .
15 Innitetur ſuper domum ſuam , & non
ſtabit : fulciet eam , & non conſurget:
16 Humectus videtur antequam veniat Sol ,
& in ortu ſuo germen ejus egredietur.
17 Super acervum petrarũ radices ejus dẽ-
ſabuntur , & inter lapides commorabitur. D
18 Si abſorbuerit eum de loco ſuo , negabit
eum , & dicet : Non novi te.
19 Hæc eſt enim lætitia viæ ejus , ut rur-
ſum de terra alii germinentur .
20 Deus non projiciet ſimplicem , nec
porriget manum malignis:
21 Donec impleatur riſu os tuum , & la-
bia tua jubilo .
22 Qui oderunt te, induentur confuſione :
& tabernaculum impiorum non ſubſiſtet .

C A P U T IX.

*Admittit Job , Deum per omnia juſtum eſ-
ſe , nec poſſe hominem convincere Deum
injuſtitiæ : homo, inquit Job , compara-
tus Deo non poteſt juſtificari : divina
potentia , ac ſapientia magnitudo oſten-
ditur , ut nemo ei reſiſtere , aut reſpon-
dere valeat : porrò Deus & impium per-
cutit , & innocentem , ſuam quoque in-
nocentiam contra amicos tuetur , comme-
morans ſuam afflictionem .*

1 ET reſpondens Job , ait : A
2 Vere ſcio , quòd ita ſit, & quòd
non juſtificetur homo compoſitus Deo .

3 Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei reſpondere unum pro mille.

4 Sapiens corde eſt, & fortis robore: quis reſtitit ei, & pacem habuit?

5 Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi, quos ſubvertit in furore ſuo.

6 Qui commovet terram de loco ſuo, & columnæ ejus concutiuntur.

7 Qui præcipit Soli, & non oritur: & ſtellas claudit quaſi ſub ſignaculo.

8 Qui extendit cœlos ſolus, & graditur ſuper fluctus maris.

9 Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & interiora Auſtri.

10 Qui facit magna, & incomprehenſibilia, & mirabilia, quorum non eſt numerus.

11 Si venerit ad me, non videbo eum: ſi abierit, non intelligam.

12 Si repentè interroget, quis reſpondebit ei? vel quis dicere poteſt: Cur ita facis?

13 Deus, cujus iræ nemo reſiſtere poteſt, & ſub quo curvantur, qui portant orbem.

14 Quantus ergo ſum ego, ut reſpondeam ei, & loquar verbis meis cum eo?

15 Qui etiã ſi habuero quippiam juſtum, non reſpondebo, ſed meum judicem deprecabor.

16 Et cùm invocantem exaudierit me, non credo, quòd audierit vocem meam.

17 In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam ſine cauſa.

18 Non concedit requieſcere ſpiritum meum, & implet me amaritudinibus.

19 Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus eſt: ſi æquitas judicii, nemo audet pro me teſtimonium dicere.

20 Si juſtificare me voluero, os meum condemnabit me: ſi innocentem oſtendero, pravum me comprobabit.

21 Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorabit anima mea, & tædebit me vitæ meæ,

22 Unum eſt, quod locutus ſum, & innocentem, & impium ipſe conſumit.

23 Si flagellat, occidat ſemel, & non de pœnis innocentum rideat,

24 Terra data eſt in manus impii, vultum judicum ejus operit: quòd ſi non ille eſt, quis ergo eſt?

25 Dies mei velociores fuerunt curſore: fugerunt, & non viderunt bonum.

26 Pertranſierunt quaſi naves poma portantes, ſicut aquila volans ad eſcam.

27 Cùm dixero: Nequaquã ita loquar: commuto faciem meam, & dolore torqueor.

28 Verebar omnia opera mea, ſciens quòd non parceres delinquenti.

29 Si autem & ſic impius ſum, quare fruſtra laboravi?

30 Si lotus fuero quaſi aquis nivis, & fulſerint velut mundiſſimæ manus meæ:

31 Tamen ſordibus intinges me, & abominabuntur me veſtimenta mea.

32 Neque enim viro, qui ſimilis mei eſt, reſpondebo: nec, qui mecum in judicio ex æquo poſſit audiri.

33 Non eſt, qui utrumque valeat arguere, & ponere manum ſuam in ambobus.

34 Auferat à me virgam ſuam, & pavor ejus non me terreat.

35 Loquar, & non timebo eum: neque enim poſſum metuens reſpondere.

C A P U T X.

Job ſuam afflictionem lamentatur, illius cauſam à Deo inquirens: quam oſtendit non fuiſse ſuam malitiam, neque Dei ignorantiam, qui creatum à ſe hominem exactè novit; rurſumque propter pœnarum exuberantiam plangit ſe natum:

1 TÆdet animam meam vitæ meæ, dimittam adversùm me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ.

2 Dicam Deo: Noli me condemnare: indica mihi, cur me ita judices?

3 Numquid bonum tibi videtur, ſi calumnieris me, & opprimas me opus manuum tuarum, & conſilium impiorum adjuves?

4 Numquid oculi carnei tibi ſunt: aut ſicut videt homo, & tu videbis?

5 Numquid ſicut dies hominis dies tui, & anni tui ſicut humana ſunt tempora,

6 Ut quæras iniquitatem meam, & peccatum meum ſcruteris?

7 Et ſcias, quia nihil impium fecerim, cùm ſit nemo, qui de manu tua poſſit eruere.

8 Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me totum in circuitu: & ſic repentè præcipitas me?

9 Memento, quæſo, quòd ſicut lutum feceris me, & in pulverem reduces me.

10 Nonne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti?

11 Pelle, & carnibus veſtiſti me: oſſibus, & nervis compegiſti me:

12 Vitam, & miſericordiam tribuiſti mihi, & viſitatio tua cuſtodivit ſpiritum meum.

13 Licet hæc celes in corde tuo tamen ſcio, quia univerſorum memineris.

14 Si peccavi, & ad horam pepercisti mihi: cur ab iniquitate mea mundum me eſſe non pateris?

15 Et ſi impius fuero, væ mihi eſt: & ſi juſtus, non levabo caput, ſaturatus afflictione, & miſeria.

16 Et propter ſuperbiam quaſi leænam capies me, reverſuſque mirabiliter me crucias.

17 Inſtauras teſtes tuos contra me, & multiplicas iram tuam adversùm me, & pœnæ militant in me:

18 Quare de vulva eduxiſti me? qui utinam conſumptus eſſem, ne oculus me videret.

19 Fuiſſem quaſi non eſſem, de utero tranſlatus ad tumulum.

20 Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? dimitte ergo me, ut plangam paululùm dolorem meum:

21 Antequam vadam, & non revertar, ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine:

22 Terram miſeriæ, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.

C A P U T XI.

Sophar iniquè aſſerit Job propter multa ipſius peccata, quæ recenſet, fuiſſe à Deo percuſſum, oſtendens Deum incomprehenſibilem: reſipiſcenti tamen Job, feliciſſima quæque pollicetur.

1 RESpondens autem Sophar Naamathites, dixit:

2 Numquid qui multa loquitur, non & au-

dicet ? aut vir verboſus juſtificabitur ?

3 Tibi ſoli tacebunt homines ? & cùm cæteros irriſeris, à nullo confutaberis?

4 Dixiſti enim : Purus eſt ſermo meus, & mundus ſum in conſpectu tuo.

5 Atque utinam Deus loqueretur tecum, & aperiret labia ſua tibi.

B 6 Ut oſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ, & quòd multiplex eſſet lex ejus, & intelligeres, quòd multo minora exigaris ab eo, quàm meretur iniquitas tua.

7 Forſitan veſtigia Dei comprehendes, & uſque ad perfectum Omnipotentem reperies ?

8 Excelſior cœlo eſt, & quid facies ? profundior inferno, & unde cognoſces?

9 Longior terra menſura ejus, & latior mari.

10 Si ſubverterit omnia, vel in unum coarctaverit, quis contradicet ei?

C 11 Ipſe enim novit hominum vanitatem, & videns iniquitatem, nonne conſiderat ?

12 Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tamquam pullum onagri ſe liberum natum putat.

13 Tu autem firmaſti cor tuum, & expandiſti ad eum manus tuas.

14 Si iniquitatem, quæ eſt in manu tua, abſtuleris à te, & non manſerit in tabernaculo tuo injuſtitia:

15 Tunc levare poteris faciem tuam abſque macula, & eris ſtabilis, & non timebis.

D 16 Miſeriæ quoque oblivisceris, & quaſi aquarum, quæ præterierunt, recordaberis.

17 Et quaſi meridianus fulgor conſurget tibi ad veſperam: & cum te conſumptum putaveris, orieris ut lucifer.

18 Et habebis fiduciam, propoſita tibi ſpe, & defoſſus ſecurus dormies.

19 Requieſces, & non erit, qui te exterreat : & deprecabuntur faciem tuam plurimi.

* Lev. 26. 5. 20 * Oculi autem impiorum deficient, & effugium peribit ab eis, & ſpes illorum abominatio animæ.

C A P U T XII.

Job ut amicorum confundat jactantiam, aſſerit, neminem ignorare Dei potentiam, ac ſapientiam ex creaturarum gubernatione, quarum ſtatus pro ſuo variat arbitrio.

A 1 RESpondens autem Job, dixit:

2 Ergo vos eſtis ſoli homines, & vobiſcum morietur ſapientia?

* Infr. 13. 2. 3 * Et mihi eſt cor, ſicut & vobis, nec inferior veſtri ſum: quis enim hæc, quæ noſtis, ignorat?

* Prov. 14. 2. 4 * Qui deridetur ab amico ſuo ſicut ego, invocabit Deum, & exaudiet eum: deridetur enim juſti ſimplicitas.

5 Lampas contempta apud cogitationes divitum, parata ad tempus ſtatutum.

6 Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant Deum, cùm ipſe dederit omnia in manus eorum.

B 7 Nimirum interroga jumenta, & docebunt te, & volatilia cœli, & indicabunt tibi.

8 Loquere terræ, & reſpondebit tibi: & narrabunt piſces maris.

9 Quis ignorat, quòd omnia hæc manus Domini fecerit?

10 In cujus manu anima omnis viventis, & ſpiritus univerſæ carnis hominis.

* Infr. 34. 3. 11 * Nonne auris verba dijudicat, & fauces comedentis, ſaporem?

12 In antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia.

13 Apud ipſum eſt ſapientia, & fortitudo, ipſe habet conſilium, & intelligentiam. C

14 * Si deſtruxerit, nemo eſt, qui ædificet: ſi incluſerit hominem, nullus eſt, qui aperiat. * Iſaiæ 22. 22. Apoc. 3. 7.

15 Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur: & ſi emiſerit eas, ſubvertent terram.

16 Apud ipſum eſt fortitudo & ſapientia: ipſe novit & decipientem, & eum, qui decipitur.

17 Adducit conſiliarios in ſtultum finem, & judices in ſtuporem.

18 Balteum regum diſſolvit, & præcingit fune renes eorum.

19 Ducit ſacerdotes inglorios, & optimates ſupplantat: D

20 Commutans labium veracium, & doctrinam ſenum auferens.

21 Effundit deſpectionem ſuper principes, eos, qui oppreſſi fuerant, revelans.

22 Qui revelat profunda de tenebris, & producit in lucem umbram mortis.

23 Qui multiplicat gentes, & perdit eas, & ſubverſas in integrum reſtituit.

24 Qui immutat cor principum populi terræ, & decipit eos, ut fruſtra incedant per invium:

25 Palpabunt quaſi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet quaſi ebrios.

C A P U T XIII.

Job amicos ſuos ex ipſorum verbis confutans, à Deo arguendos aſſerit: ſuam quoque juſtitiam, ac patientiam contra amicos tuetur, quærens à Deo propter quæ peccata tam graviter affligatur.

1 ECce omnia hæc vidit oculus meus, & audivit auris mea, & intellexi ſingula. A

2 Secundùm ſcientiam veſtram & ego novi: nec inferior veſtri ſum.

3 Sed tamen ad Omnipotentem loquar, & diſputare cum Deo cupio.

4 Priùs vos oſtendens fabricatores mendacii, & cultores perverſorum dogmatum.

5 Atque utinam taceretis, ut putaremini eſſe ſapientes.

6 Audite ergo correptionem meam, & judicium labiorum meorum attendite.

7 Numquid Deus indiget veſtro mendacio, ut pro illo loquamini dolos? B

8 Numquid faciem ejus accipitis, & pro Deo judicare nitimini?

9 Aut placebit ei, quem celare nihil poteſt ? aut decipietur ut homo veſtris fraudulentiis ?

10 Ipſe vos arguet, quoniam in abſcondito faciem ejus accipitis.

11 Statim ut ſe commoverit, turbabit vos, & terror ejus irruet ſuper vos:

12 Memoria veſtra comparabitur cineri, & redigentur in lutum cervices veſtræ.

13 Tacete paulisper, ut loquar quodcumque mihi mens ſuggeſſerit.

14 Quare lacero carnes meas dentibus meis, & animam meam porto in manibus meis? C

15 Etiam ſi occiderit me, in ipſo ſperabo: verumtamen vias meas in conſpectu ejus arguam.

16 Et ipſe erit ſalvator meus: non enim veniet in conſpectu ejus omnis hypocrita.

17 Audite ſermonem meum, & ænigmata percipite auribus veſtris.

18 Si fuero judicatus, ſcio, quòd juſtus inveniar.

19 Quis eſt, qui judicetur mecum? veniat: quare tacens conſumor?

20 Duo tantùm ne facias mihi, & tunc à facie tua non abſcondar.

21 Manum tuam longe fac à me, & formido tua non me terreat.

22 Voca me, & ego reſpondebo tibi: aut certè loquar, & tu reſponde mihi.

D 23 Quantas habeo iniquitates, & peccata, ſcelera mea, & delicta oſtende mihi.

24 Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris me inimicum tuum?

25 Contra folium, quod vento rapitur, oſtendis potentiam tuam, & ſtipulam ſiccam perſequeris.

26 Scribis enim contra me amaritudines, & conſumere me vis peccatis adoleſcentiæ meæ.

27 Poſuiſti in nervo pedem meum, & obſervaſti omnes ſemitas meas, & veſtigia pedum meorum conſideraſti.

28 Qui quaſi putredo conſumendus ſum, & quaſi veſtimentum, quod comeditur à tinea.

CAPUT XIV.

Job, conſiderata fragilitate humana, admiratur Dei in hominem providentiam, quòd poſt hanc vitam expectet aliam, & corporum vaticinatur reſurrectionem.

A 1 Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis.

*Sup. 8. 9. Pſal. 101. 4. 2 * Qui quaſi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra, & numquam in eodem ſtatu permanet.

3 Et dignum ducis ſuper hujuſcemodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in judicium?

*Pſal. 50. 4. 4 * Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? nonne tu, qui ſolus es?

5 Breves dies hominis ſunt, numerus menſium ejus apud te eſt: conſtituiſti terminos ejus, qui præteriri non poterunt.

B 6 Recede paululùm ab eo ut quieſcat, donec optata veniat, ſicut mercenarii dies ejus.

7 Lignum habet ſpem: ſi præciſum fuerit, rurſum vireſcit, & rami ejus pullulant.

8 Si ſenuerit in terra radix ejus, & in pulvere emortuus fuerit truncus illius,

9 Ad odorem aquę germinabit, & faciet comam, quaſi cùm primùm plantatum eſt:

10 Homo verò cùm mortuus fuerit, & nudatus, atque conſumptus, ubi quæſo eſt?

11 Quomodò ſi recedant aquæ de mari, & fluvius vacuefactus areſcat:

C 12 Sic homo cùm dormierit, non reſurget; donec atteratur cœlum, non evigilabit, nec conſurget de ſomno ſuo.

13 Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abſcondas me, donec pertranſeat furor tuus, & conſtituas mihi tempus, in quo recorderis mei?

14 Putaſne mortuus homo rurſum vivat? cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto, donec veniat immutatio mea.

15 Vocabis me, & ego reſpondebo tibi, operi manuum tuarum porriges dexteram.

16 * Tu quidem greſſus meos dinumeraſti, ſed parce peccatis meis. *Prov. 5. 21

17 Signaſti quaſi in ſacculo delicta mea, ſed curaſti iniquitatem meam. D

18 Mons cadens defluit, & ſaxum transfertur de loco ſuo.

19 Lapides excavant aquæ, & alluvione paulatim terra conſumitur: & hominem ergo ſimiliter perdes.

20 Roboraſti eum paululùm, ut in perpetuum tranſiret? immutabis faciem ejus, & emittes eum.

21 Sive nobiles fuerint filii ejus, ſive ignobiles, non intelliget.

22 Attamen caro ejus, dum vivit, dolebit, & anima illius ſuper ſemetipſo lugebit.

CAPUT XV.

Eliphaz Job arguit jactantia, impatientia, & blaſphemia in Deum: apud quem dicit neminem mundum inveniri, deſcribens impiorum, ac hypocritarum maledictionem.

1 Reſpondens autem Eliphaz Themanites, dixit: A

2 Numquid ſapiens reſpondebit quaſi in ventum loquens, & implebit ardore ſtomachum ſuum?

3 Arguis verbis eum, qui non eſt æqualis tibi, & loqueris, quod tibi non expedit.

4 Quantum in te eſt, evacuaſti timorem, & tuliſti preces coram Deo.

5 Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imitaris linguam blaſphemantium.

6 Condemnabit te os tuum, & non ego: & labia tua reſpondebunt tibi.

7 Numquid primus homo tu natus es, & ante colles formatus?

8 Numquid conſilium Dei audiſti, & inferior te erit ejus ſapientia?

9 Quid noſti, quod ignoremus? quid intelligis, quod neſciamus? B

10 * Et ſenes, & antiqui ſunt in nobis, multò vetuſtiores quàm patres tui, *Eccl. 18. 8.

11 Numquid grande eſt, ut conſoletur te Deus? ſed verba tua prava hoc prohibent.

12 Quid te elevat cor tuum, & quaſi magna cogitans, attonitos habes oculos?

13 Quid tumet contra Deum ſpiritus tuus, ut proferas de ore tuo hujuſcemodi ſermones?

14 Quid eſt homo, ut immaculatus ſit, & ut juſtus appareat natus de muliere? *Sup. 4. 18.

15 * Ecce inter ſanctos ejus nemo immutabilis: & cœli non ſunt mundi in conſpectu ejus.

16 Quantò magis abominabilis, & inutilis homo, qui bibit quaſi aquam iniquitatem? C

17 Oſtendam tibi, audi me: quod vidi, narrabo tibi.

18 Sapientes confitentur, & non abſcondunt patres ſuos.

19 Quibus ſolis data eſt terra, & non tranſivit alienus per eos.

20 Cunctis diebus ſuis impius ſuperabit, & numerus annorum incertus eſt tyrannidis ejus.

21 Sonitus terroris ſemper in auribus illius: & cùm pax ſit, illic ſemper inſidias ſuſpicatur.

22 Non credit, quòd reverti poſſit de tene-

Digitized by Google

briſ ad lucem, circumſpectans undiq; gladiũ.
23 Cùm ſe moverit ad quærendum panem,
novit quòd paratus ſit in manu ejus tenebra-
rum dies.
24 Terrebit eum tribulatio, & anguſtia
vallabit eum, ſicut regem qui præparatur
ad prælium.
25 Tetendit enim adversùs Deum manum
ſuam, & contra Omnipotentem roboratus eſt.
26 Cucurrit adversùs eum erecto collo, &
pingui cervice armatus eſt.
27 Operuit faciem ejus craſſitudo, & de la-
D teribus ejus arvina dependet.
28 Habitavit in civitatibus deſolatis, & in
domibus deſertis, quæ in tumulos sũt redactæ.
29 Non ditabitur, nec perſeverabit ſubſtan-
tia ejus, nec mittet in terra radicem ſuam.
30 Non recedet de tenebris: ramos ejus are-
faciet flamma, & auferetur ſpiritu oris ſui.
31 Non credet fruſtra errore deceptus,
quòd aliquo pretio redimendus ſit.
32 Antequam dies ejus impleantur, peri-
bit: & manus ejus areſcent.
33 Lędetur quaſi vinea in primo flore botrus
ejus, & quaſi oliva projiciens florem ſuum.
34 Congregatio enim hypocritæ ſterilis, &
ignis devorabit tabernacula eorum, qui
*Pſal. 7. 15. Iſa. 59. 4. munera libenter accipiunt.
35 * Concepit dolorem, & peperit iniqui-
tatem, & uterus ejus præparat dolos.

C A P U T XVI.

*Job amicorum auſteritate commotus, dolo-
rem ſuum plangit, calamitatis magni-
tudinem oſtendens, ſeque pati citra ini-
quitatem, cujus conſcium eſſe Deum
A aſſerit.*

1 RESpondens autem Job, dixit:
2 Audivi frequenter talia, conſolato-
res oneroſi omnes vos eſtis.
3 Numquid habebunt finem verba ventoſa?
aut aliquid tibi moleſtum eſt, ſi loquaris?
4 Poteram & ego ſimilia veſtri loqui: atque
utinam eſſet anima veſtra pro anima mea:
5 Conſolarer & ego vos ſermonibus, &
moverem caput meum ſuper vos:
6 Roborarem vos ore meo: & moverem
B labia mea, quaſi parcens vobis.
7 Sed quid agam? ſi locutus fuero, non quie-
ſcet dolor meus: & ſi tacuero, nõ recedet à me.
8 Nunc autem oppreſſit me dolor meus, &
in nihilum redacti ſunt omnes artus mei.
9 Rugæ meæ teſtimonium dicunt contra me,
& ſuſcitatur falſiloquus adversus faciem me-
am contradicens mihi.
10 Colligit furorem ſuum in me, & commi-
nans mihi, infremuit contra me dentibus ſuis:
hoſtis meus terribilibus oculis me intuitus eſt.
11 Aperuerunt ſuper me ora ſua, & expro-
brantes percuſſerunt maxillam meam, ſa-
C tiati ſunt pœnis meis.
12 Concluſit me Deus apud iniquum, &
manibus impiorum me tradidit.
13 Ego ille quondam opulentus, repentè
contritus ſum: tenuit cervicem meam, confre-
git me, & poſuit me ſibi quaſi in ſignum.
14 Circumdedit me lanceis ſuis, convul-
neravit lumbos meos, non pepercit, & ef-
fudit in terra viſcera mea.
15 Concidit me vulnere ſuper vulnus, ir-
ruit in me quaſi gigas.
16 Saccum conſui ſuper cutem meam, &
operui cinere carnem meam.
17 Facies mea intumuit à fletu, & palpe-
bræ meæ caligaverunt.
18 Hæc paſſus ſum abſque iniquitate manus D
meæ, cùm haberem mundas ad Deum preces.
19 Terra ne operias ſanguinem meum, neq;
inveniat in te locum latendi clamor meus.
20 Ecce enim in cœlo teſtis meus, & con-
ſcius meus in excelſis.
21 Verboſi amici mei: ad Deum ſtillat
oculus meus.
22 Atque utinam ſic judicaretur vir cum
Deo, quomodò judicatur filius hominis
cum collega ſuo.
23 Ecce enim breves anni tranſeunt, & ſe-
mitam, per quam non revertar, ambulo.

C A P U T XVII.

*Job ex afflictionis ſuę magnitudine ſibi
hic nihil pręter mortem reſtare conten-
dit, & amicos præſentem tantùm re-
munerationem ſtatuentes inſipientię ar-
guens, ipſe futuram requiem pręſtolatur.*

1 SPiritus meus attenuabitur, dies mei A
breviabuntur, & ſolum mihi ſupereſt
ſepulchrum.
2 Non peccavi, & in amaritudinibus mo-
ratur oculus meus.
3 Libera me, Domine, & pone me juxta
te, & cujuſvis manus pugnet contra me.
4 Cor eorum longè feciſti à diſciplina,
proptereà non exaltabuntur.
5 Prædam pollicetur ſociis, & oculi fi-
liorum ejus deficient. B
6 Poſuit me quaſi in proverbium vulgi,
& exemplum ſum coram eis.
7 Caligavit ab indignatione oculus meus, &
membra mea quaſi in nihilum redacta ſunt.
8 Stupebunt juſti ſuper hoc, & innocens
contra hypocritam ſuſcitabitur.
9 Et tenebit juſtus viam ſuam, & mundis C
manibus addet fortitudinem.
10 Igitur omnes vos convertimini, & venite,
& non inveniam in vobis ullum ſapientem.
11 Dies mei tranſierunt, cogitationes meæ
diſſipatæ ſunt, torquentes cor meum.
12 Noctem verterunt in diem, & rurſum
poſt tenebras ſpero lucem.
13 Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt, D
& in tenebris ſtravi lectulum meum.
14 Putredini dixi: Pater meus es; ma-
ter mea, & ſoror mea, vermibus.
15 Ubi eſt ergo nunc præſtolatio mea, &
patientiam meam quis conſiderat?
16 In profundiſſimũ infernũ deſcẽdent om-
nia mea: putaſne ſaltem ibi erit requies mihi?

C A P U T XVIII.

*Baldad arguens Job jactantię, & impa-
tientię, deſcribit impiorum maledictio-
nes, ut ſuam contra Job ſententiam
ſtatuat, nempè ipſum tantùm propter
peccata ſua puniri.*

1 RESpondens autem Baldad Suhites, A
dixit:
2 Uſque ad quem finem verba jactabitis?
intelligite priùs, & ſic loquamur.
3 Quare reputati ſumus ut jumenta, &
ſorduimus coram vobis?
4 Qui perdis animam tuam in furore tuo,
numquid propter te derelinquetur terra, &

tranſ-

transferentur rupes de loco ſuo?
5 Nonne lux impii extinguetur, nec ſplendebit flamma ignis ejus?
6 Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius, & lucerna, quæ ſuper eum eſt, extinguetur.
7 Arctabuntur greſſus virtutis ejus: & præcipitabit eum conſilium ſuum.
8 Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in maculis ejus ambulat.
9 Tenebitur planta illius laqueo, & exardeſcet contra eum ſitis.
10 Abſcondita eſt in terra pedica ejus, & decipula illius ſuper ſemitam.
11 Undique terrebunt eum formidines, & involvent pedes ejus.
12 Attenuetur fame robur ejus, & inedia invadat coſtas illius.
13 Devoret pulchritudinem cutis ejus, conſumat brachia illius primogenita mors.
14 Avellatur de tabernaculo ſuo fiducia ejus, & calcet ſuper eum, quaſi rex, interitus.
15 Habitent in tabernaculo illius ſocii ejus, qui non eſt, aſpergatur in tabernaculo ejus ſulphur.
16 Deorſum radices ejus ſiccentur, ſurſum autem atteratur meſſis ejus.
17 * Memoria illius pereat de terra, & non celebretur nomen ejus in plateis.

*Prov. 2. 22.

18 Expellet eum de luce in tenebras, & de orbe transferet eum.
19 Non erit ſemen ejus, neq; progenies in populo ſuo, nec ullæ reliquiæ in regionibus ejus.
20 In die ejus ſtupebunt noviſſimi, & primos invadet horror.
21 Hæc ſunt ergo tabernacula iniqui, & iſte locus ejus, qui ignorat Deum.

CAPUT XIX.

Job crudelitatis amicos arguens, ſe à Deo flagellari dicit immeritò, non ob ſua flagitia, ſed ob alias juſtas cauſas, oſtendens afflictionis acerbitatem, & ſe ab amicis deſtitutum, unde ſuper futura reſurrectione ſeipſum conſolatur.

1 RESpondens autem Job, dixit:
2 Uſquequò affligitis animam meam, & atteritis me ſermonibus?
3 En, decies confunditis me, & non erubeſcitis opprimentes me.
4 Nempe, etſi ignoravi, mecum erit ignorantia mea.
5 At vos contra me erigimini, & arguitis me opprobriis meis.
6 Saltē nūc intelligite, quia Deus nō æquo judicio afflixerit me, & flagellis ſuis me cinxerit.
7 Ecce clamabo vim patiens, & nemo audiet: vociferabor, & non eſt, qui judicet.
8 Semitam meam circumſepſit, & tranſire non poſſum, & in calle meo tenebras poſuit.
9 Spoliavit me gloria mea, & abſtulit coronam de capite meo.
10 Deſtruxit me undique, & pereo, & quaſi evulſæ arbori abſtulit ſpem meam.
11 Iratus eſt contra me furor ejus, & ſic me habuit quaſi hoſtem ſuum.
12 Simul venerunt latrones ejus, & fecerunt ſibi viam per me, & obſederunt in gyro tabernaculum meum.
13 Fratres meos longe fecit à me, & noti mei quaſi alieni receſſerunt à me.
14 Dereliquerunt me propinqui mei: & qui me noverant, obliti ſunt mei.
15 Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ, ſicut alienum habuerunt me, & quaſi peregrinus fui in oculis eorum.
16 Servum meum vocavi, & non reſpondit, ore proprio deprecabar illum.
17 Halitum meum exhorruit uxor mea, & orabam filios uteri mei.
18 Stulti quoque deſpiciebant me, & cùm ab eis receſſiſſem, detrahebant mihi.
19 Abominati ſunt me quōdā cōſiliarii mei: & quem maxime diligebam, averſatus eſt me.
20 Pelli meæ, conſumptis carnibus, adhæſit os meum, & derelicta ſunt tantummodò labia circa dentes meos.
21 Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.
22 Quare perſequimini me ſicut Deus, & carnibus meis ſaturamini?
23 Quis mihi tribuat, ut ſcribantur ſermones mei? quis mihi det, ut exarentur in libro
24 Stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte ſculpantur in ſilice?
25 Scio enim, quòd Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum:
26 Et rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum.
27 Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius: repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.
28 Quare ergo nūc dicitis: Perſequamur eū, & radicem verbi inveniamus contra eum?
29 Fugite ergo à facie gladii, quoniam ultor iniquitatū gladius eſt: & ſcitote eſſe judicium.

CAPUT XX.

Sophar verbis Job motus, correptionem ipſius ſe dicit auditurum, & quæ ſit apud Deū pars impii, multis verbis proſequitur.

1 RESpondens autem Sophar Naamathites, dixit:
2 Idcircò cogitationes meæ variæ ſuccedunt ſibi, & mens in diverſa rapitur.
3 Doctrinam, qua me arguis, audiam, & ſpiritus intelligentiæ meæ reſpondebit mihi.
4 Hoc ſcio à principio, ex quo poſitus eſt homo ſuper terram,
5 Quòd laus impiorum brevis ſit, & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti.
6 Si aſcenderit uſque ad cælum ſuperbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit:
7 Quaſi ſterquilinium in fine perdetur: & qui eum viderant, dicent: Ubi eſt?
8 Velut ſomnium avolans non invenietur, tranſiet ſicut viſio nocturna.
9 Oculus, qui eum viderat, non videbit, neque ultrà intuebitur eum locus ſuus.
10 Filii ejus atterentur egeſtate, & manus illius reddent ei dolorem ſuum.
11 Oſſa ejus implebuntur vitiis adoleſcentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient.
12 Cum enim dulce fuerit in ore ejus malum, abſcondet illud ſub lingua ſua.
13 Parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture ſuo.
14 Panis ejus in utero illius vertetur in fel aſpidum intrinſecùs.
15 Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet eas Deus.
16 Caput aſpidum suget, & occidet eum lingua viperæ.

C 17 (Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, & butyri:)

18 Luet, quæ fecit omnia, nec tamen conſumetur: juxta multitudinem adinventionum ſuarum, ſic & ſuſtinebit.

19 Quoniam confringens nudavit pauperes: domum rapuit, & non ædificavit eam.

*Eccl. 5. 4. 20 * Nec eſt ſatiatus venter ejus: & cùm habuerit, quæ cōcupierat, poſſidere non poterit.

21 Non remanſit de cibo ejus: & propterea nihil permanebit de bonis ejus.

22 Cum ſatiatus fuerit, arctabitur, æſtuabit, & omnis dolor irruet ſuper eum.

23 Utinam impleatur venter tuus, ut emittat in eum iram furoris ſui, & pluat ſuper illum bellum ſuum.

24 Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum.

D 25 Eductus, & egrediens de vagina ſua, & fulgurans in amaritudine ſua: vadent, & venient ſuper eum horribiles.

26 Omnes tenebræ abſconditę ſunt in occultis ejus: devorabit eum ignis, qui non ſuccenditur, affligetur relictus in tabernaculo ſuo.

27 Revelabunt cœli iniquitatem ejus, & terra conſurget adversùs eum.

28 Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei.

29 Hæc eſt pars hominis impii à Deo, & hæreditas verborum ejus à Domino.

C A P U T XXI.

Job patienter ab amicis audiri poſtulans, cauſam inquirit, quare impiorum nonnulli in finem uſque vita proſperentur, pii contrà adverſis cædantur, & reſpondit impiū in diem perditionis à Deo ſervari, falſam amicorum conſolationē per hoc convellens.

A 1 RESpondens autem Job, dixit:

2 Audite, quæſo, ſermones meos, & agite pœnitentiam.

3 Suſtinete me, & ego loquar, & poſt mea, ſi videbitur, verba ridete.

4 Numquid contra hominem diſputatio mea eſt, ut meritò non debeam contriſtari?

5 Attendite me, & obſtupeſcite, & ſuperponite digitum ori veſtro:

6 Et ego, quando recordatus fuero, pertimeſco, & concutit carnem meam tremor.

*Jer. 12. 1. Habac. 1. 3. 7 * Quare ergo impii vivunt, ſublevāti ſunt, confortatique divitiis?

8 Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba, & nepotum in conſpectu eorū.

B 9 Domus eorum ſecuræ ſunt, & pacatæ, & non eſt virga Dei ſuper illos.

10 Bos eorum concepit, & non abortivit: vacca peperit, & non eſt privata fœtu ſuo.

11 Egrediuntur quaſi greges parvuli eorum, & infantes eorum exultant luſibus.

12 Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad ſonitum organi.

13 Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.

14 Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, & ſcientiam viarum tuarum nolumus.

*Mal. 3. 14. 15 * Quis eſt Omnipotens, ut ſerviamus ei? & quid nobis prodeſt, ſi oraverimus illum?

16 Veruntamen quia non ſunt in manu eorū bona ſua, conſilium impiorum longe ſit à me.

C 17 Quoties lucerna impiorum extinguetur, & ſuperveniet eis inundatio, & dolores dividet furoris ſui?

18 Erunt ſicut paleæ ante faciem venti, & ſicut favilla, quam turbo diſpergit.

19 Deus ſervabit filiis illius dolorem patris: & cùm reddiderit, tunc ſciet.

20 Videbunt oculi ejus interfectionem ſuam, & de furore Omnipotentis bibet.

21 Quid enim ad eum pertinet de domo ſua poſt ſe? & ſi numerus menſiū ejus dimidietur?

22 Numquid Deum docebit quiſpiam ſcientiam, qui excelſos judicat?

23 Iſte moritur robuſtus, & ſanus, dives, & felix.

24 Viſcera ejus plena ſunt adipe, & medullis oſſa illius irrigantur.

25 Alius verò moritur in amaritudine animæ abſque ullis opibus.

26 Et tamen ſimul in pulvere dormient, & vermes operient eos. D

27 Certe novi cogitationes veſtras, & ſententias contra me iniquas.

28 Dicitis enim: Ubi eſt domus principis? & ubi tabernacula impiorum?

29 Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoſcetis.

30 Quia in diem perditionis ſervatur malus, & ad diem furoris ducetur.

31 Quis arguet coram eo viam ejus? & quæ fecit, quis reddet illi?

32 Ipſe ad ſepulchra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit.

33 Dulcis fuit glareis Cocyti, & poſt ſe omnē hominem trahet, & ante ſe innumerabiles.

34 Quomodo igitur conſolamini me fruſtra, cùm reſponſio veſtra repugnare oſtenſa ſit veritati?

C A P U T XXII.

Eliphaz arguit Job immiſericordiæ in pauperum oppreſſione, & aliorum facinorum: oſtendens ipſum de divina providentia non rectè ſentire, ac pœnitenti bona promittens.

1 RESpondens autem Eliphaz Themanites, dixit: A

2 Numquid Deo poteſt comparari homo, etiam cùm perfectæ fuerit ſcientiæ?

3 Quid prodeſt Deo, ſi juſtus fueris? aut quid ei confert, ſi immaculata fuerit via tua?

4 Numquid timens arguet te, & veniet tecum in judicium,

5 Et non propter malitiam tuam plurimam, & infinitas iniquitates tuas?

6 Abſtuliſti enim pignus fratrum tuorum ſine cauſa, & nudos ſpoliaſti veſtibus.

7 Aquam laſſo non dediſti, & eſurienti ſubtraxiſti panem.

8 In fortitudine brachii tui poſſidebas terram, & potentiſſimus obtinebas eam. B

9 Viduas dimiſiſti vacuas, & lacertos pupillorum comminuiſti.

10 Propterea circumdatus es laqueis, & conturbat te formido ſubita.

11 Et putabas, te tenebras non viſurū, & impetu aquarū inundantium non oppreſſum iri:

12 An nō cogitas, quod Deus excelſior cœlo ſit, & ſuper ſtellarum verticem ſublimetur?

13 Et dices: Quid enim novit Deus? & quaſi per caliginem judicat.

14 Nubes latibulum ejus, nec noſtra conſiderat, & circa cardines cœli perambulat.

15 Num-

C 15 Numquid ſemitam ſæculorum cuſtodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui?

16 Qui ſublati ſunt ante tempus ſuum, & fluvius ſubvertit fundamentum eorum:

17 Qui dicebant Deo: Recede à nobis: & quaſi nihil poſſet facere Omnipotens, æſtimabant eum:

18 Cùm ille impleſſet domos eorum bonis: quorum ſententia procul ſit à me.

*Pſal. 106. 42 19 * Videbunt juſti, & lætabuntur, & innocens ſubſannabit eos.

20 Nonne ſucciſa eſt erectio eorum, & reliquias eorum devoravit ignis?

21 Acquieſce igitur ei, & habeto pacem; & per hæc habebis fructus optimos.

22 Suſcipe ex ore illius legem, & pone ſermones ejus in corde tuo.

D 23 Si reverſus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, & longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo.

24 Dabit pro terra ſilicem, & pro ſilice torrentes aureos.

25 Eritque Omnipotens contra hoſtes tuos, & argentum coacervabitur tibi.

26 Tunc ſuper Omnipotentem deliciis afflues, & elevabis ad Deum faciem tuam.

27 Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes.

28 Decernes rem, & veniet tibi, & in viis tuis ſplendebit lumen.

29 Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinaverit oculos, ipſe ſalvabitur.

30 Salvabitur innocens, ſalvabitur autem in munditia manuum ſuarum.

CAPUT XXIII.

Job divinum judicium humiliter invocans oſtendit ſe non puniri propter peccata ſua, rectèque ſentire de providentia Dei incomprehenſibilis, omnia pro ſua voluntate facientis.

A 1 Reſpondens autem Job, ait:

2 Nunc quoque in amaritudine eſt ſermo meus, & manus plagæ meæ aggravata eſt ſuper gemitum meum.

3 Quis mihi tribuat, ut cognoſcam, & inveniam illum, & veniam uſque ad ſolium ejus?

4 Ponam coram eo judicium, & os meum replebo increpationibus.

5 Ut ſciam verba, quæ mihi reſpondeat, & intelligam, quid loquatur mihi.

B 6 Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis ſuæ mole me premat.

7 Proponat æquitatem contra me, & perveniat ad victoriam judicium meum.

C 8 Si ad orientem iero, non apparet: ſi ad Occidentem, non intelligam eum.

9 Si ad ſiniſtram, quid agam? non apprehendam eum: ſi me vertam ad dexteram, non videbo illum.

10 Ipſe verò ſcit viam meam, & probavit me quaſi aurum, quod per ignem tranſit.

11 Veſtigia ejus ſecutus eſt pes meus, viam ejus cuſtodivi, & non declinavi ex ea.

12 A mandatis labiorum ejus non receſſi, & in ſinu meo abſcondi verba oris ejus.

D 13 Ipſe enim ſolus eſt, & nemo avertere poteſt cogitationem ejus: & anima ejus quodcumque voluit, hoc fecit.

14 Cùm expleverit in me voluntatem ſuam, & alia multa ſimilia præſtò ſunt ei.

15 Et idcircò à facie ejus turbatus ſum, & conſiderans eum, timore ſolicitor.

16 Deus mollivit cor meum, & Omnipotens conturbavit me.

17 Non enim perii propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAPUT XXIV.

Job, ut rectè ſe ſentire oſtendat de divina providentia, dicit Deo nota eſſe tempora, & hominum varias recenſet iniquitates ab ipſo puniendas.

1 Ab Omnipotente non ſunt abſcondita tempora: qui autem noverunt eum, ignorant dies illius. A

2 Alii terminos tranſtulerunt, diripuerunt greges, & paverunt eos.

3 Aſinum pupillorum abegerunt, & abſtulerunt pro pignore bovem viduæ.

4 Subverterunt pauperum viam, & oppreſſerunt pariter manſuetos terræ.

5 Alii quaſi onagri in deſerto egrediuntur ad opus ſuum: vigilantes ad prædam, præparant panem liberis.

6 Agrum non ſuum demetunt: & vineam ejus, quem vi oppreſſerint, vindemiant. B

7 Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non eſt operimentū in frigore:

8 Quos imbres montium rigant: & non habentes velamen, amplexantur lapides.

9 Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgum pauperum ſpoliaverunt.

10 Nudis, & incedentibus abſque veſtitu, & eſurientibus tulerunt ſpicas.

11 Inter acervos eorum meridiati ſunt, qui calcatis torcularibus ſitiunt.

12 De civitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamavit, & Deus inultum abire non patitur.

13 Ipſi fuerunt rebelles lumini, neſcierunt vias ejus, nec reverſi ſunt per ſemitas ejus. C

14 Mane primo conſurgit homicida, interficit egenum, & pauperem: per noctem verò erit quaſi fur.

15 Oculus adulteri obſervat caliginem, dicens: Non me videbit oculus: & operiet vultum ſuum.

16 Perfodit in tenebris domos, ſicut in die condixerunt ſibi, & ignoraverunt lucem.

17 Si ſubitò apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: & ſic in tenebris quaſi in luce ambulant.

18 Levis eſt ſuper faciem aquæ: maledicta ſit pars ejus in terra, nec ambulet per viam vinearum. D

19 Ad nimium calorem tranſeat ab aquis nivium, & uſque ad inferos peccatum illius.

20 Obliviſcatur ejus miſericordia: dulcedo illius vermes: non ſit in recordatione, ſed conteratur quaſi lignum infructuoſum.

21 Pavit enim ſterilem, quæ non parit, & viduæ bene non fecit.

22 Detraxit fortes in fortitudine ſua: & cùm ſteterit, non credet vitæ ſuæ.

23 * Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in ſuperbiam: oculi autem ejus ſunt in viis illius. *Apoc. 2. 21

24 Elevati ſunt ad modicum, & non ſubſiſtent, & humiliabuntur ſicut omnia, & auferentur, & ſicut ſummitates ſpicarum conterentur.

25 Quòd ſi nõ ita eſt, quis me poteſt arguere
eſſe mentitũ, & ponere ante Deũ verba mea?

C A P U T XXV.

Baldad ex Dei ſublimitate, & hominis humilitate negat hominem Deo comparatum juſtificari poſſe.

1 RESpondens autẽ Baldad Suhites, dixit:
A 2 Poteſtas, & terror apud eum eſt, qui
facit concordiam in ſublimibus ſuis.
3 Numquid eſt numerus militum ejus? &
ſuper quem non ſurget lumen illius?
4 Nũquid juſtificari poteſt homo cõparatus
Deo, aut apparere mundus natus de muliere?
5 Ecce luna etiam non ſplendet: & ſtellę
non ſunt mundæ in conſpectu ejus:
6 Quantò magis homo putredo, & filius
hominis vermis?

C A P U T XXVI.

Job dicit nullum Deo ab homine auxilium præſtari poſſe, Dei incomprehenſibilem potentiam ex ipſius operibus demonſtrans.

1 RESpondens autem Job, dixit:
A 2 Cujus adjutor es? Numquid imbe-
cillis? & ſuſtentas brachium ejus, qui non
eſt fortis?
3 Cui dediſti conſilium? forſitan illi,
qui non habet ſapientiam, & prudentiam
tuam oſtendiſti plurimam?
4 Quem docere voluiſti? nonne eum, qui
fecit ſpiramentum?
B 5 Ecce gigantes gemunt ſub aquis, & qui
habitant cum eis.
6 Nudus eſt infernus coram illo, & nul-
lum eſt operimentum perditioni.
7 Qui extendit Aquilonem ſuper vacuum,
& appendit terram ſuper nihilum.
8 Qui ligat aquas in nubibus ſuis, ut non
erumpant pariter deorſum.
9 Qui tenet vultum ſolii ſui, & expandit
C ſuper illud nebulam ſuam.
10 Terminum circumdedit aquis, uſque
dum finiantur lux, & tenebræ.
11 Columnæ cœli contremiſcunt, & pa-
vent ad nutum ejus.
12 In fortitudine illius repentè maria
congregata ſunt, & prudentia ejus percuſ-
ſit ſuperbum.
13 Spiritus ejus ornavit cęlos: & obſtetrican-
te manu ejus, eductus eſt coluber tortuoſus.
D 14 Ecce, hæc ex parte dicta ſunt viarum
ejus: & cùm vix parvam ſtillam ſermonis
ejus audierimus, quis poterit tonitruum
magnitudinis illius intueri?

C A P U T XXVII.

Job perpetuò conſtans in ſui juſtificatione, rejecta amicorum calumnia, oſtendit, cur innocentiæ ſtuduerit, quòd impii ex præſentis vitæ brevi proſperitate in mortem rapiantur à Deo ad ſupplicia.

1 ADdidit quoque Job, aſſumens para-
A bolam ſuam, & dixit:
2 Vivit Deus, qui abſtulit judicium me-
um, & Omnipotens, qui ad amaritudi-
nem adduxit animam meam:
3 Quia donec ſupereſt halitus in me, &
ſpiritus Dei in naribus meis,
4 Non loquentur labia mea iniquitatem,
nec lingua mea meditabitur mendacium.
5 Abſit à me, ut juſtos vos eſſe judicẽ: donec
deficiam, non recedam ab innocentia mea.
6 Juſtificationem meam, quam cępi tenere,
non deſeram: neque enim reprehendit me
cor meum in omni vita mea.
7 Sit ut impius, inimicus meus, & ad- B
verſarius meus quaſi iniquus.
8 Quæ eſt enim ſpes hypocritæ ſi avarè ra-
piat, & non liberet Deus animam ejus?
9 Numquid Deus audiet clamorem ejus,
cùm venerit ſuper eum anguſtia?
10 Aut poterit in Omnipotente delectari,
& invocare Deum omni tempore?
11 Docebo vos per manum Dei, quæ Om-
nipotens habeat, nec abſcondam.
12 Ecce vos omnes noſtis, & quid ſine
cauſa vana loquimini?
13 Hæc eſt pars hominis impii apud Deum, C
& hæreditas violentorum, quam ab Omni-
potente ſuſcipient.
14 Si multiplicati fuerint filii ejus, in
gladio erunt, & nepotes ejus non ſatura-
buntur pane.
15 Qui reliqui fuerint ex eo, ſepelientur in
interitu, & viduæ illius non plorabunt.
16 Si comportaverit quaſi terram argen-
tum, & ſicut lutum præparaverit veſtimenta:
17 Præparabit quidem, ſed juſtus veſtie-
tur illis: & argentum innocens dividet.
18 Ædificavit ſicut tinea domum ſuam, &
ſicut cuſtos fecit umbraculum. D
19 * Dives cùm dormierit, nihil ſecum au-
feret, aperiet oculos ſuos, & nihil inveniet. * Pſal. 48. 8
20 Apprehendet eum quaſi aqua inopia,
nocte opprimet eum tempeſtas.
21 Tollet eum ventus urens, & auferet,
& velut turbo rapiet eum de loco ſuo.
22 Et mittet ſuper eum, & non parcet:
de manu ejus fugiens fugiet.
23 Stringet ſuper eum manus ſuas, & ſibi-
labit ſuper illum, intuens locum ejus.

C A P U T XXVIII.

Job etiam innocentiæ ſtuduit, quòd hæc ſit unica via obtinendæ ſapientiæ, quam oſtendit auro longè eſſe præſtantiorem, tum origine, tum rei dignitate: Deo autem perſpecta eſſe quæque occultiſſima naturæ, & ſapientiam è cœlo dari, non aurè emi: cujus ſapientiæ particula quædam communicatur per Dei timorem.

1 HAbet argentum venarum ſuarum prin- A
cipia, & auro locus eſt, in quo cõflatur.
2 Ferrum de terra tollitur: & lapis ſolu-
tus calore, in æs vertitur.
3 Tempus poſuit tenebris, & univerſo-
rum finem ipſe conſiderat, lapidem quo-
que caliginis, & umbram mortis.
4 Dividit torrens à populo peregrinante,
eos quos oblitus eſt pes egentis hominis,
& invios.
5 Terra, de qua oriebatur panis in loco
ſuo, igni ſubverſa eſt.
6 Locus ſapphiri lapides ejus, & glebæ
illius aurum.
7 Semitam ignoravit avis, nec intuitus
eſt eam oculus vulturis.
8 Non calcaverunt eam filii inſtitorum,
nec pertranſivit per eam leæna. B
9 Ad ſilicem extendit manum ſuam, ſub-
vertit à radicibus montes.
10 In petris rivos excidit, & omne pre-
tioſum vidit oculus ejus.

11 Profunda quoque fluviorum ſcrutatus eſt, & abſcondita in lucem produxit.
12 Sapientia verò ubi invenitur? & quis eſt locus intelligentiæ?
13 Neſcit homo pretium ejus, nec invenitur in terra ſuaviter viventium.
C 14 Abyſſus dicit: Non eſt in me: & mare loquitur: Non eſt mecum.
* Sap. 7. 9 15 * Non dabitur aurum obrizū pro ea, nec appendetur argentum in commutatione ejus.
16 Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi ſardonyco pretioſiſſimo, vel ſapphiro.
17 Non adæquabitur ei aurum, vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vaſa auri:
18 Excelſa, & eminentia non memorabuntur comparatione ejus: trahitur autem ſapientia de occultis.
19 Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundiſſimæ componetur.
20 Unde ergo ſapientia venit? & quis eſt locus intelligentiæ?
21 Abſcondita eſt ab oculis omnium viventium, volucres quoque cœli latet.
D 22 Perditio, & mors dixerunt: Auribus noſtris audivimus famam ejus.
23 Deus intelligit viam ejus, & ipſe novit locum illius.
24 Ipſe enim fines mundi intuetur: & omnia, quæ ſub cœlo ſunt, reſpicit.
25 Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in menſura.
26 Quando ponebat pluviis legem, & viam procellis ſonantibus:
27 Tunc vidit illam, & enarravit, & præparavit, & inveſtigavit.
28 Et dixit homini: Ecce timor Dñi, ipſa eſt ſapientia: & recedere à malo, intelligentia.

CAPUT XXIX.

Job priſtinæ cupiens reſtitui felicitati, multis verbis illam enarrat, unà cum bonis ſuis operibus, quò ſe de contraria amicorum calumnia vindicet.

A 1 ADdidit quoque Job, aſſumens parabolam ſuam, & dixit:
2 Quis mihi tribuat, ut ſim juxta menſes priſtinos, ſecundùm dies, quibus Deus cuſtodiebat me?
3 Quando ſplendebat lucerna ejus ſuper caput meum, & ad lumen ejus ambulabam in tenebris?
4 Sicut fui in diebus adoleſcentiæ meæ, quādo ſecretò Deus erat in tabernaculo meo?
5 Quando erat Omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei?
6 Quando lavabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi rivos olei?
7 Quando procedebam ad portam civitatis, & in platea parabant cathedram mihi?
B 8 Videbant me juvenes, & abſcondebantur: & ſenes aſſurgentes ſtabant.
9 Principes ceſſabant loqui, & digitum ſuperponebant ori ſuo.
10 Vocem ſuam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi ſuo adhærebat.
11 Auris audiens beatificabat me, & oculus videns teſtimonium reddebat mihi.
12 Eò quòd liberaſſem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non eſſet adjutor.
C 13 Benedictio perituri ſuper me veniebat, & cor viduæ conſolatus ſum.
14 Juſtitia indutus ſum: & veſtivi me, ſicut veſtimento, & diademate, judicio meo.
15 Oculus fui cæco, & pes claudo.
16 Pater eram pauperum: & cauſam, quam neſciebam, diligentiſſime inveſtigabam.
17 Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.
18 Dicebamque: In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies.
19 Radix mea aperta eſt ſecus aquas, & ros morabitur in meſſione mea.
20 Gloria mea ſemper innovabitur, & arcus meus in manu mea inſtaurabitur. D
21 Qui me audiebant, expectabant ſententiam, & intenti tacebant ad conſilium meum.
22 Verbis meis addere nihil audebant, & ſuper illos ſtillabat eloquium meum:
23 Expectabant me ſicut pluviam, & os ſuum aperiebant quaſi ad imbrem ſerotinum.
24 Si quando ridebā ad eos, non credebant, & lux vultus mei non cadebat in terram.
25 Si voluiſſem ire ad eos, ſedebam primus: cùmque ſederē quaſi rex, circumſtante exercitu, eram tamen mœrentium conſolator.

CAPUT XXX.

Plangit Job priſtinam illam felicitatem, verſam ſibi, permittente Deo, in ſummam calamitatem.

1 NUnc autem derident me juniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei: A
2 Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, & vita ipſa putabantur indigni.
3 Egeſtate, & fame ſteriles, qui rodebant in ſolitudine, ſqualentes calamitate, & miſeria.
4 Et mandebant herbas, & arborum cortices, & radix juniperorum erat cibus eorum.
5 Qui de convallibus iſta rapientes, cùm ſingula reperiſſent, ad ea cū clamore currebant.
6 In deſertis habitabant torrentium, & in cavernis terræ, vel ſuper glaream.
7 Qui inter hujuſcemodi lætabantur, & eſſe ſub ſentibus delicias computabant.
8 Filii ſtultorum, & ignobilium, & in terra penitus non parentes.
9 Nunc in eorum canticum verſus ſum, & factus ſum eis in proverbium.
10 Abominantur me, & longè fugiunt à me, & faciem meam conſpuere non verentur.
11 Pharetram enim ſuam aperuit, & afflixit me, & frænum poſuit in os meum.
12 Ad dexteram Orientis calamitates meæ illicò ſurrexerunt: pedes meos ſubverterunt, & oppreſſerunt quaſi fluctibus ſemitis ſuis.
13 Diſſipaverunt itinera mea, inſidiati ſunt mihi, & prævaluerunt, & non fuit, qui ferret auxilium.
14 Quaſi rupto muro, & aperta janua, irruerūt ſuper me, & ad meas miſerias devoluti ſunt.
15 Redactus ſum in nihilum: abſtuliſti quaſi ventus deſiderium meum: & velut nubes pertranſiit ſalus mea. C
16 Nunc autem in memetipſo marceſcit anima mea, & poſſident me dies afflictionis.
17 Nocte os meum perforatur doloribus: & qui me comedunt, non dormiunt.
18 In multitudine eorum conſumitur veſtimentum meum, & quaſi capitio tunicæ ſuccinxerunt me.

Digitized by Google

19 Comparatus ſum luto, & aſſimilatus ſum favillæ, & cineri.

20 Clamo ad te, & non exaudis me: ſto, & non reſpicis me.

21 Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adverſaris mihi.

22 Elevaſti me, & quaſi ſuper ventum ponens eliſiſti me valide.

23 Scio, quia morti trades me, ubi conſtituta eſt domus omni viventi.

24 Verumtamen non ad conſumptionem eorum emittis manum tuam: & ſi corruerint, ipſe ſalvabis.

25 Flebam quondam ſuper eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.

26 Expectabam bona, & venerunt mihi mala: præſtolabar lucem, & eruperunt tenebræ.

27 Interiora mea efferbuerunt abſque ulla requie, prævenerunt me dies afflictionis.

28 Mœrens incedebam, ſine furore; conſurgens, in turba clamabam.

29 Frater fui draconũ, & ſocius ſtruthionum.

30 Cutis mea denigrata eſt ſuper me, & oſſa mea aruerunt præ caumate.

31 Verſa eſt in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium.

CAPUT XXXI.

Job ut de amicorum calumnia ſe purget, ſummum judicem innocentiæ ſuæ teſtem invocans, ſuas enarrat virtutes, quibus à puero aſſuevit.

1 PEpigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine.

2 Quã enim partẽ haberet in me Deus deſuper, & hæreditatem Omnipotens de excelſis?

3 Numquid non perditio eſt iniquo, & alienatio operantibus injuſtitiam?

4 Nonne ipſe conſiderat vias meas, & cunctos greſſus meos dinumerat?

5 Si ambulavi in vanitate, & feſtinavit in dolo pes meus:

6 Appendat me in ſtatera juſta, & ſciat Deus ſimplicitatem meam.

7 Si declinavit greſſus meus de via, & ſi ſecutum eſt oculos meos cor meum, & ſi in manibus meis adhæſit macula:

8 Seram, & alius comedat, & progenies mea eradicetur.

9 Si deceptum eſt cor meum ſuper muliere, & ſi ad oſtium amici mei inſidiatus ſum:

10 Scortum alterius ſit uxor mea, & ſuper illam incurventur alii.

11 Hoc enim nefas eſt, & iniquitas maxima.

12 Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina.

13 Si contempſi ſubire judiciũ cũ ſervo meo & ancilla mea, cũ diſceptarent adverſùm me.

14 Quid enim faciam, cùm ſurrexerit ad judicandum Deus? & cùm quæſierit, quid reſpondebo illi?

15 Nũquid non in utero fecit me, qui & illũ operatus eſt: & formavit me in vulva unus?

16 Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci:

17 Si comedi buccellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea:

18 (Quia ab infantia mea crevit mecũ miſeratio: & de utero matris meæ egreſſa eſt mecũ)

19 Si deſpexi pereuntem, eò quòd non habuerit indumentum, & abſque operimento pauperem:

20 Si non benedixerunt mihi latera ejus, & de velleribus ovium mearum calefactus eſt:

21 Si levavi ſuper pupillum manum meam, etiam cùm viderem me in porta ſuperiorem:

22 Humerus meus à junctura ſua cadat, & brachium meũ cum ſuis oſſibus cõfringatur.

23 Semper enim quaſi tumẽ es ſuper me fluctus timui Deũ, & põdus ejus ferre non potui.

24 Si putavi aurum robur meum, & obrizo dixi: Fiducia mea.

25 Si lætatus ſum ſuper multis divitiis meis, & quia plurima reperit manus mea.

26 Si vidi ſolem, cùm fulgeret, & lunam incedentem clare:

27 Et lætatum eſt in abſcondito cor meum, & oſculatus ſum manum meam ore meo.

28 Quæ eſt iniquitas maxima, & negatio contra Deum altiſſimum.

29 Si gaviſus ſum ad ruinã ejus, qui me oderat, & exultavi, quod inveniſſet eum malum.

30 Non enim dedi ad peccandum guttur meũ, ut expeterem maledicens animam ejus.

31 Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus ejus, ut ſaturemur?

32 Foris non manſit peregrinus, oſtium meum viatori patuit.

33 Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celavi in ſinu meo iniquitatem meam.

34 Si expavi ad multitudinem nimiam, & deſpectio propinquorum terruit me: & non magis tacui, nec egreſſus ſum oſtium.

35 Quis mihi tribuat auditorem, ut deſiderium meum audiat Omnipotens: & librum ſcribat ipſe, qui judicat,

36 Ut in humero meo portem illum, & circumdem illum quaſi coronam mihi?

37 Per ſingulos gradus meos pronuntiabo illum, & quaſi principi offeram eum.

38 Si adverſùm me terra mea clamat, & cum ipſa ſulci ejus deflent:

39 Si fructus ejus comedi abſque pecunia, & animam agricolarum ejus afflixi.

40 Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo ſpina.

Finita ſunt verba Job.

CAPUT XXXII.

Job ſilentio amicis impoſito, arguitur una cum illis inſipientiæ ab Eliu, qui ſuam jactat ſapientiam.

1 OMiſerunt autẽ tres viri iſti reſpondere Job, eò quòd juſtus ſibi videretur.

2 Et iratus, indignatuſque eſt Eliu filius Barachel Buzites, de cognatione Ram: iratus eſt autem adverſùm Job, eò quòd juſtum ſe eſſe diceret coram Deo.

3 Porrò adverſũ amicos ejus indignatus eſt, eo quòd non inveniſſent reſponſionẽ rationabilem, ſed tantummodò condemnaſſent Job.

4 Igitur Eliu expectavit Job loquentem: eò quòd ſeniores eſſent, qui loquebantur.

5 Cùm autem vidiſſet, quòd tres reſpondere non potuiſſent, iratus eſt vehementer.

6 Reſpondenſque Eliu filius Barachel Buzites, dixit:

Junior ſum tempore, vos autem antiquiores, idcircò demiſſo capite, veritus ſum vobis indicare meam ſententiam.

7 Sperabã enim, quòd ætas prolixior loqueretur, & annorũ multitudo doceret ſapientiã.

8 Sed, ut video, Spiritus eſt in hominibus, & inſpiratio Omnipotentis dat intelligentiam.
9 Non ſunt longævi ſapientes, nec ſenes intelligunt judicium.
C 10 Ideò dicam: Audite me, oſtendam vobis etiam ego meam ſapientiam.
11 Expectavi enim ſermones veſtros, audivi prudentiam veſtram, donec diſceptaremini ſermonibus.
12 Et donec putabam vos aliquid dicere, conſiderabam: ſed, ut video, non eſt, qui poſſit arguere Job, & reſpondere ex vobis ſermonibus ejus.
13 Ne fortè dicatis: Invenimus ſapientiam, Deus projecit eum, non homo.
14 Nihil locutus eſt mihi, & ego non ſecundùm ſermones veſtros reſpondebo illi.
15 Extimuerunt, nec reſponderunt ultrà, abſtuleruntque à ſe eloquia.
D 16 Quoniam igitur expectavi, & non ſunt locuti, ſteterunt, nec ultrà reſponderunt:
17 Reſpondebo & ego partem meam, & oſtendam ſcientiam meam.
18 Plenus ſum enim ſermonibus, & coarctat me ſpiritus uteri mei.
19 En venter meus quaſi muſtum abſq; ſpiraculo, quod lagunculas novas dirumpit.
20 Loquar, & reſpirabo paululùm: aperiam labia mea, & reſpondebo.
21 Non accipiam perſonam viri, & Deum homini non æquabo.
22 Neſcio enim, quamdiù ſubſiſtam, & ſi poſt modicum tollat me Factor meus.

CAPUT XXXIII.

Eliu ex ſermonibus Job oſtendere nititur, eum non eſſe juſtum, dicens quomodò Deus hominibus loquatur, ut erudiat, & increpet, ac reſipiſcenti propitietur.

A 1 Audi igitur, Job, eloquia mea, & omnes ſermones meos auſculta.
2 Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis.
3 Simplici corde meo ſermones mei, & ſententiam puram labia mea loquentur.
4 Spiritus Dei fecit me, & ſpiraculum Omnipotentis vivificavit me.
5 Si potes, reſponde mihi, & adversùs faciem meam conſiſte.
6 Ecce & me, ſicut & te, fecit Deus, & de eodem luto ego quoque formatus ſum.
7 Verumtamen miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non ſit tibi gravis.
8 Dixiſti ergo in auribus meis, & vocem verborum tuorum audivi:
9 Mundus ſum ego, & abſque delicto, immaculatus, & non eſt iniquitas in me.
10 Quia querelas in me reperit, ideò arbitratus eſt me inimicum ſibi.
11 Poſuit in nervo pedes meos, cuſtodivit omnes ſemitas meas.
12 Hoc eſt ergo, in quo non es juſtificatus: reſpondebo tibi, quia major ſit Deus homine.
13 Adversùs eum contendis, quòd non ad omnia verba reſponderit tibi.
14 Semel loquitur Deus, & ſecundò idipſum non repetit.
15 Per ſomnium in viſione nocturna, quando irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo:
16 Tunc aperit aures virorum, & erudiens eos inſtruit diſciplina,
17 Ut avertat hominem ab his, quæ facit, & liberet eum de ſuperbia:
18 Eruens animam ejus à corruptione: & vitam illius, ut non tranſeat in gladium.
19 Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia oſſa ejus marceſcere facit.
20 Abominabilis ei fit in vita ſua panis, & animæ illius cibus antè deſiderabilis.
21 Tabeſcet caro ejus, & oſſa, quæ tecta fuerant, nudabuntur.
22 Appropinquavit corruptioni anima ejus, & vita illius mortiferis.
23 Si fuerit pro eo Angelus loquens, unus de millibus, ut annuntiet hominis æquitatem:
24 Miſerebitur ejus, & dicet: Libera eum, ut non deſcendat in corruptionem: inveni, in quo ei propitier.
25 Conſumpta eſt caro ejus à ſuppliciis, revertatur ad dies adoleſcentiæ ſuæ.
26 Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit: & videbit faciem ejus in jubilo, & reddet homini juſtitiam ſuam. D
27 Reſpiciet homines, & dicet: Peccavi, & verè deliqui, & ut eram dignus, non recepi.
28 Liberavit animam ſuam, ne pergeret in interitum, ſed vivens lucem videret.
29 Ecce hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per ſingulos.
30 Ut revocet animas eorum à corruptione, & illuminet luce viventium.
31 Attende Job, & audi me: & tace, dum ego loquor.
32 Si autem habes, quod loquaris, reſponde mihi, loquere: volo enim, te apparere juſtum.
33 Quòd ſi non habes, audi me: tace, & docebo te ſapientiam.

CAPUT XXXIV.

Eliu rurſum ex verbis Job accuſat eum blaſphemiæ, aliorumque criminum: æquitatem oſtendens divini judicii, ejus quoque potentiæ, & notitiæ cuncta ſubeſſe.

1 Pronuntians itaque Eliu, etiam hæc locutus eſt: A Sap. 12.4.
2 Audite, ſapientes, verba mea, & eruditi auſcultate me:
3 Auris enim verba probat, & guttur eſcas guſtu dijudicat.
4 Judicium eligamus nobis, & inter nos videamus, quid ſit melius.
5 Quia dixit Job: Juſtus ſum, & Deus ſubvertit judicium meum.
6 In judicando enim me, mendacium eſt: violenta ſagitta mea abſque ullo peccato.
7 Quis eſt vir, ut eſt Job, qui bibit ſubſannationem quaſi aquam?
8 Qui graditur cum operantibus iniquitatem, & ambulat cum viris impiis?
9 Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam ſi cucurrerit cum eo.
10 Ideò viri cordati audite me: abſit à Deo impietas, & ab Omnipotente iniquitas.
11 Opus enim hominis reddet ei, & juxta vias ſingulorum reſtituet eis.
12 Vere enim Deus non condemnabit fruſtra, nec Omnipotens ſubvertet judicium: B
13 Quem conſtituit alium ſuper terram? aut quem poſuit ſuper orbem, quem fabricatus eſt?
14 Si direxerit ad eum cor ſuum, ſpiritum illius, & flatum ad ſe trahet.

15 Deficiet omnis caro ſimul, & homo in
cinerem revertetur.
16 Si habes ergo intellectum, audi quod
dicitur, & auſculta vocem eloquii mei.
17 Numquid, qui non amat judicium, ſa-
nari poteſt? & quomodò tu eum, qui juſtus
eſt, in tantum condemnas?
18 Qui dicit regi, apoſtata: qui vocat du-
ces, impios:
19 *Qui non accipit perſonas principũ: nec
cognovit tyrannum, cùm diſceptaret contra
pauperẽ: opus enim manuũ ejus ſunt univerſi.
20 Subitò morientur, & in media nocte tur-
babuntur populi, & pertranſibunt, & aufe-
rent violentum abſque manu.
21 Oculi enim ejus ſuper vias hominum, &
omnes greſſus eorum conſiderat.
22 Nõ ſunt tenebræ, & nõ eſt umbra mortis,
ut abſcõdantur ibi, qui operantur iniquitatẽ.
23 Neque enim ultrà in hominis poteſtate
eſt, ut veniat ad Deum in judicium.
24 Conteret multos, & innumerabiles, &
ſtare faciet alios pro eis.
25 Novit enim opera eorum: & idcircò in-
ducet noctem, & conterentur.
26 Quaſi impios percuſſit eos in loco vidẽtiũ.
27 Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo,
& omnes vias ejus intelligere noluerunt:
28 Ut pervenire facerent ad eum clamorem
egeni, & audiret vocem pauperum.
29 Ipſo enim concedente pacem, quis eſt,
qui condemnet? ex quo abſconderit vultum,
quis eſt, qui contempletur eum, & ſuper
gentes, & ſuper omnes homines?
D
30 Qui regnare facit hominem hypocritam
propter peccata populi.
31 Quia ergo ego locutus ſum ad Deum, te
quoque non prohibebo.
32 Si erravi, tu doce me: ſi iniquitatem lo-
cutus ſum, ultrà non addam.
33 Numquid à te Deus expetit eam, quia
diſplicuit tibi? tu enim cœpiſti loqui, & non
ego: quòd ſi quid noſti melius, loquere.
34 Viri intelligentes loquantur mihi, & vir
ſapiens audiat me.
35 Job autem ſtultè locutus eſt, & verba il-
lius non ſonant diſciplinam.
36 Pater mi, probetur Job uſque ad finem:
ne deſinas ab homine iniquitatis.
37 Quia addit ſuper peccata ſua blaſphemiã,
inter nos interim conſtringatur: & tunc ad
judicium provocet ſermonibus ſuis Deum.

*Deut. 10. 17. 2. Par. 19. 7. Sap. 6. 8. C Eccli. 35. 15. Rom. 2. 11. Galat. 2. 6. Epheſ. 6. 9. Coloſ. 3. 25. Actor. 10. 34. 1. Pet. 1. 17.

CAPUT XXXV.

*Eliu falsò colligens Job dixiſſe Deo non pla-
cere quod rectum eſt, oſtendit, non Deo,
ſed homini & pietatem prodeſſe, & im-
pietatem obeſſe.*

A
1 Igitur Eliu hæc rurſum locutus eſt:
2 Numquid æqua tibi videtur tua cogita-
tio, ut diceres: Juſtior ſum Deo?
3 Dixiſti enim: Non tibi placet, quod rectũ
eſt: vel quid tibi proderit, ſi ego peccavero?
4 Itaque ego reſpondebo ſermonibus tuis,
& amicis tuis tecum.
B
5 Suſpice cœlum, & intuere, & contem-
plare æthera, quòd altior te ſit.
6 Si peccaveris, quid ei nocebis? & ſi mul-
tiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies
contra eum?
7 Porrò ſi juſtè egeris, quid donabis ei, aut
quid de manu tua accipiet?
8 Homini, qui ſimilis tui eſt, nocebit impietas
tua: & filium hominis adjuvabit juſtitia tua.
9 Propter multitudinem calumniatorum C
clamabunt: & ejulabunt propter vim bra-
chii tyrannorum.
10 Et non dixit: Ubi eſt Deus, qui fecit
me: qui dedit carmina in nocte?
11 Qui docet nos ſuper jumenta terræ, &
ſuper volucres cœli erudit nos.
12 Ibi clamabunt, & non exaudiet, pro-
pter ſuperbiam malorum.
13 Non ergo fruſtra audiet Deus, & omni- D
potens cauſas ſingulorum intuebitur.
14 Etiam cùm dixeris: Non conſiderat: ju-
dicare coram illo, & expecta eum.
15 Nunc enim non infert furorem ſuum,
nec ulciſcitur ſcelus valdè.
16 Ergo Job fruſtra aperit os ſuum, & abſ-
que ſcientia verba multiplicat.

CAPUT XXXVI.

*Eliu æquitatem divini judicii tuetur, qui
percutit, ut erudiat; loquitur, ut ad ſe
redeant; redeuntes à flagellis liberat:
hortatur itaque Job ad reſipiſcentiam,
promittens cuncta proſpera.*

1 Addens quoque Eliu, hæc locutus eſt: A
2 Suſtine me paululùm, & indicabo ti-
bi: adhuc enim habeo, quod pro Deo loquar.
3 Repetam ſcientiam meam à principio, &
operatorem meum probabo juſtum.
4 Verè enim abſque mendacio ſermones mei,
& perfecta ſcientia probabitur tibi.
5 Deus potentes non abjicit, cùm & ipſe ſit
potens.
6 Sed non ſalvat impios, & judicium pau-
peribus tribuit.
7 Nõ auferet à juſto oculos ſuos, & reges in B
ſolio collocat in perpetuum, & illi eriguntur.
8 Et ſi fuerint in catenis, & vinciantur fu-
nibus paupertatis:
9 Indicabit eis opera eorum, & ſcelera eo-
rum, quia violenti fuerunt.
10 Revelabit quoque aurem eorum, ut corri-
piat: & loquetur, ut revertantur ab iniquitate.
11 Si audierint, & obſervaverint, cõplebunt
dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria.
12 Si autem non audierint, tranſibunt per
gladium, & conſumentur in ſtultitia.
13 Simulatores, & callidi provocant iram
Dei, neque clamabunt, cùm vincti fuerint.
14 Morietur in tempeſtate anima eorum, &
vita eorum inter effeminatos.
15 Eripiet de anguſtia ſua pauperem, & re-
velabit in tribulatione aurem ejus.
16 Igitur ſalvabit te de ore anguſto latiſſi-
mè, & non habente fundamentũ ſubter ſe: re-
quies autẽ menſæ tuæ erit plena pinguedine.
17 Cauſa tua quaſi impii judicata eſt, cau- C
ſam, judiciumque recipies.
18 Non te ergo ſuperet ira, ut aliquẽ oppri-
mas: nec multitudo donorum inclinet te.
19 Depone magnitudinem tuam abſque tri-
bulatione, & omnes robuſtos fortitudine.
20 Ne protrahas noctem, ut aſcendant po-
puli pro eis.
21 Cave, ne declines ad iniquitatem: hanc
enim cœpiſti ſequi poſt miſeriam.
22 Ecce, Deus excelſus in fortitudine ſua,
& nullus ei ſimilis in legiſlatoribus.

23 Quis poterit ſcrutari vias ejus? aut quis poteſt ei dicere: Operatus es iniquitatem?
24 Memento, quòd ignores opus ejus, de quo cecinerunt viri.
25 Omnes homines vident eum, unuſquiſque intuetur procul.
26 Ecce, Deus magnus vincens ſcientiam noſtram: numerus annorum ejus inæſtimabilis.
27 Qui aufert ſtillas pluviæ, & effundit imbres ad inſtar gurgitum.
28 Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt cuncta deſuper.
29 Si voluerit extendere nubes, quaſi tentorium ſuum,
30 Et fulgurare lumine ſuo deſuper, cardines quoque maris operiet.
31 Per hæc enim judicat populos, & dat eſcas multis mortalibus.
32 In manibus abſcondit lucem, & præcipit ei, ut rurſus adveniat.
33 Annuntiat de ea amico ſuo, quòd poſſeſſio ejus ſit, & ad eam poſſit aſcendere.

CAPUT XXXVII.

Eliu ex mirabilibus Dei operibus concludit Dei ſapientiam, potentiam, ac juſtitiam, & inſcrutabile judicium ipſius: quibus vult Job detraxiſſe: unde monet Job, ut ſe nutui divino penitus ſubjiciat.

1 SUper hoc expavit cor meum, & emotum eſt de loco ſuo.
2 Audite auditionem in terrore vocis ejus, & ſonum de ore illius procedentem.
3 Subter omnes cœlos ipſe conſiderat, & lumen illius ſuper terminos terræ.
4 Poſt eum rugiet ſonitus, tonabit voce magnitudinis ſuæ: & non inveſtigabitur, cùm audita fuerit vox ejus.
5 Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter, qui facit magna, & inſcrutabilia.
6 Qui præcipit nivi, ut deſcendat in terram, & hyemis pluviis, & imbri fortitudinis ſuæ.
7 Qui in manu omnium hominum ſignat, ut noverint ſinguli opera ſua.
8 Ingredietur beſtia latibulum, & in antro ſuo morabitur.
9 Ab interioribus egredietur tempeſtas, & ab Arcturo frigus.
10 Flante Deo concreſcit gelu, & rurſum latiſſimæ funduntur aquæ.
11 Frumentum deſiderat nubes, & nubes ſpargunt lumen ſuum.
12 Quæ luſtrant per circuitũ, quocumq; eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne, quod præceperit illis ſuper faciem orbis terrarum:
13 Sive in una tribu, ſive in terra ſua, ſive in quocumque loco miſericordiæ ſuæ eas juſſerit inveniri.
14 Auſculta hæc Job: ſta, & conſidera mirabilia Dei.
15 Numquid ſcis, quando præceperit Deus pluviis, ut oſtenderent lucem nubium ejus?
16 Numquid noſti ſemitas nubium magnas, & perfectas ſcientias?
17 Nonne veſtimenta tua calida ſunt, cùm perflata fuerit terra Auſtro?
18 Tu forſitan cum eo fabricatus es cœlos, qui ſolidiſſimi quaſi ære fuſi ſunt?
19 Oſtende nobis, quid dicamus illi: nos quippè involvimur tenebris.
20 Quis narrabit ei, quæ loquor? etiam ſi locutus fuerit homo, devorabitur.
21 At nunc non vident lucem: ſubitò aer cogetur in nubes, & ventus tranſiens fugabit eas.
22 Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum formidoloſa laudatio.
23 Digne eum invenire non poſſumus: magnus fortitudine, & judicio, & juſtitia, & enarrari non poteſt.
24 Ideò timebũt eũ viri, & nõ audebunt contẽplari omnes, qui ſibi videntur eſſe ſapientes.

CAPUT XXXVIII.

Deus ipſe diſputationi ſe interponit, & Eliu ſilere juſſo, arguit Job, oſtendens ex conditis à ſe operibus, non poſſe illum divinam potentiam, ac ſapientiam comprehendere.

1 REſpondens autem Dominus Job de turbine, dixit:
2 Quis eſt iſte involvens ſententias ſermonibus imperitis?
3 Accinge ſicut vir lumbos tuos: interrogabo te, & reſponde mihi.
4 Ubi eras, quando ponebam fundamenta terræ? Indica mihi, ſi habes intelligentiam.
5 Quis poſuit menſuram ejus, ſi noſti? vel quis tetendit ſuper eam lineam?
6 Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt, aut quis demiſit lapidem angularem ejus:
7 Cùm me laudarent ſimul aſtra matutina, & jubilarent omnes filii Dei?
8 Quis concluſit oſtiis mare, quando erumpebat quaſi de vulva procedens:
9 Cùm ponerẽ nubẽ veſtimentũ ejus, & caligine illud quaſi pannis infantiæ obvolverem?
10 Circumdedi illud terminis meis, & poſui vectem, & oſtia,
11 Et dixi: Uſque huc venies, & non procedes ampliùs, & hìc confringes tumentes fluctus tuos.
12 Numquid poſt ortum tuum præcepiſti diluculo, & oſtendiſti auroræ locum ſuum?
13 Et tenuiſti concutiens extrema terræ, & excuſſiſti impios ex ea?
14 Reſtituetur ut lutum ſignaculum, & ſtabit ſicut veſtimentum:
15 Auferetur ab impiis lux ſua, & brachium excelſum confringetur.
16 Numquid ingreſſus es profunda maris, & in noviſſimis abyſſi deambulaſti?
17 Numquid apertæ ſunt tibi portæ mortis, & oſtia tenebroſa vidiſti?
18 Numquid conſideraſti latitudinem terræ? indica mihi, ſi noſti, omnia.
19 In qua via lux habitet, & tenebrarum quis locus ſit:
20 Ut ducas unumquodque ad terminos ſuos, & intelligas ſemitas domus ejus.
21 Sciebas tunc, quòd naſciturus eſſes? & numerum dierum tuorum noveras?
22 Numquid ingreſſus es theſauros nivis, aut theſauros grandinis aſpexiſti?
23 Quæ præparavi in tempus hoſtis, in diem pugnæ, & belli?
24 Per quam viam ſpargitur lux, dividitur æſtus ſuper terram?
25 Quis dedit vehementiſſimo imbri curſum, & viam ſonantis tonitrui:
26 Ut plueret ſuper terram abſq; homine in deſerto, ubi nullus mortalium commoratur:
27 Ut impleret inviam, & deſolatam, &

producerct herbas virentes ?
28 Quis eſt pluviæ pater? vel quis genuit
ſtillas roris?
29 De cujus utero egreſſa eſt glacies? &
gelu de cœlo quis genuit?
D 30 In ſimilitudinem lapidis aquæ durantur,
& ſuperficies abyſſi conſtringitur.
31 Nũquid conjungere valebis micantes ſtel-
las Plejadas, aut gyrũ Arcturi poteris diſſipare?
32 Nũquid producis Luciferũ in tẽpore ſuo,
& Veſperũ ſuper filios terræ conſurgere facis?
33 Numquid noſti ordinem cœli, & pones
rationem ejus in terra?
34 Numquid elevabis in nebula vocem tu-
am, & impetus aquarum operiet te?
35 Numquid mittes fulgura, & ibunt, & re-
vertentia dicent tibi: Adſumus?
36 Quis poſuit in viſceribus hominis ſapien-
tiam: vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 Quis enarrabit cœlorum rationem, &
concentum cœli quis dormire faciet?
38 Quando fundebatur pulvis in terra,
& glebę compingebantur?
39 Numquid capies leænæ prædam, & ani-
mam catulorum ejus implebis,
40 Quando cubant in antris, & in ſpecu-
bus inſidiantur?
* Pſal. 146.9. 41 * Quis pręparat corvo eſcam ſuam, quan-
do pulli ejus clamant ad Deum, vagantes,
eò quòd non habeant cibos?

CAPUT XXXIX.

Deus ipſi Job oſtendit mirabilia opera ſua etiam in ibicibus, onagro, rhinocerote, ſtruthione, equo, & aquila, arguens eum, quòd cum ipſo contendere voluerit: quibus Job commotus, agnoſcit ſe temerè locutum.

A 1 NUmquid noſti tempus partus ibi-
cum in petris, vel parturientes cer-
vas obſervaſti?
2 Dinumeraſti menſes conceptus earum, &
ſciſti tempus partus earum?
3 Incurvantur ad fœtum, & pariunt, &
rugitus emittunt.
4 Separantur filii earum, & pergunt ad pa-
ſtum: egrediuntur, & non revertuntur ad eas.
5 Quis dimiſit onagrum liberum, & vincu-
la ejus quis ſolvit?
6 Cui dedi in ſolitudine domum, & taber-
nacula ejus in terra ſalſuginis.
7 Contemnit multitudinem civitatis, cla-
morem exactoris non audit.
8 Circumſpicit montes paſcuæ ſuæ, & vi-
rentia quæque perquirit.
9 Numquid volet rhinoceros ſervire tibi,
aut morabitur ad præſepe tuum?
B 10 Numquid alligabis rhinocerota ad a-
randum loro tuo? aut confringet glebas
vallium poſt te?
11 Numquid fiduciã habebis in magna for-
titudine ejus, & derelinques ei labores tuos?
12 Numquid credes illi, quòd ſementem
reddat tibi, & aream tuam congreget?
13 Penna ſtruthionis ſimilis eſt pennis
herodii, & accipitris.
14 Quando derelinquit ova ſua in terra, tu
forſitan in pulvere calefacies ea?
15 Obliviſcitur, quòd pes conculcet ea,
aut beſtia agri conterat.
16 Duratur ad filios ſuos quaſi non ſint ſui,
fruſtra laboravit nullo timore cogente.
17 Privavit enim eam Deus ſapientia, nec
dedit illi intelligentiam.
18 Cùm tempus fuerit, in altum alas eri-
git: deridet equum, & aſcenſorem ejus.
19 Numquid præbebis equo fortitudinem,
aut circumdabis collo ejus hinnitum? C
20 Numquid ſuſcitabis eum quaſi locuſtas?
gloria narium ejus terror.
21 Terram ungula fodit, exultat audacter:
in occurſum pergit armatis.
22 Contemnit pavorem, nec cedit gladio.
23 Super ipſum ſonabit pharetra, vibrabit
haſta, & clypeus.
24 Fervens, & fremens ſorbet terram, nec
reputat tubæ ſonare clangorem.
25 Ubi audierit buccinam, dicit: Vah,
procul odoratur bellum, exhortationem du-
cum, & ululatum exercitus.
26 Numquid per ſapientiam tuam plumeſcit
accipiter, expandens alas ſuas ad Auſtrum?
27 Numquid ad præceptum tuum elevabi-
tur aquila, & in arduis ponet nidum ſuum?
28 In petris manet, & in prærruptis ſilicibus
commoratur, atque inacceſſis rupibus.
29 Inde contemplatur eſcam, & de longè D
oculi ejus proſpiciunt.
30 Pulli ejus lambent ſanguinem: & ubi-
cumque cadaver fuerit, ſtatim adeſt.
31 Et adjecit Dñs, & locutus eſt ad Job:
32 Numquid, qui contendit cum Deo, tam
facile conquieſcit? utique, qui arguit Deum,
debet reſpondere ei.
33 Reſpondens autem Job Domino, dixit:
34 Qui leviter locutus ſum, reſpondere quid
poſſum? manum meam ponam ſuper os meũ.
35 Unum locutus ſum, quòd utinam non di-
xiſſem, & alterum, quibus ultrà non addam.

CAPUT XL.

Deus arguens Job, quòd viſus ſit juſtitiæ ipſius detraxiſſe, oſtendit ei ſuam potentiam in Behemoth, & Leviathan, ſilentium ei imponens.

1 REſpondens autem Dominus Job de A
turbine, dixit:
2 Accinge ſicut vir lumbos tuos: interro-
gabo te, & indica mihi.
3 Numquid irritum facies judicium meum:
& condemnabis me, ut tu juſtificeris?
4 Et ſi habes brachium ſicut Deus, & ſi
voce ſimili tonas?
5 Circũda tibi decorẽ, & in ſublime erigere,
& eſto glorioſus, & ſpecioſis induere veſtibus.
6 Diſperge ſuperbos in furore tuo, & reſpi-
ciens omnem arrogantem humilia.
7 Reſpice cunctos ſuperbos, & confunde B
eos, & contere impios in loco ſuo.
8 Abſconde eos in pulvere ſimul, & fa-
cies eorum demerge in foveam:
9 Et ego confitebor, quòd ſalvare te
poſſit dextera tua.
10 Ecce Behemoth, quem feci tecum,
fœnum quaſi bos comedet:
11 Fortitudo ejus in lumbis ejus, & virtus
illius in umbilico ventris ejus.
12 Stringit caudam ſuam quaſi cedrum,
nervi teſticulorum ejus perplexi ſunt.
13 Oſſa ejus velut fiſtulæ æris, cartilago
illius quaſi laminæ ferreæ.
14 Ipſe eſt principium viarum Dei, qui fe- C
cit eum, applicabit gladium ejus.

15 Huic

15 Huic montes herbas ferunt: omnes beſtiæ agri ludent ibi.
16 Sub umbra dormit in ſecreto calami, & in locis humentibus.
17 Protegunt umbræ umbram ejus, circumdabunt eum ſalices torrentis.
18 Ecce abſorbebit fluviũ, & nõ mirabitur, & habet fiduciã, quòd influat Jordanis in os ejus.
19 In oculis ejus quaſi hamo capiet eum, & in ſudibus perforabit nares ejus.
20 An extrahere poteris Leviathan hamo, & fune ligabis linguam ejus?
21 Numquid pones circulum in naribus ejus, aut armilla perforabis maxillam ejus?
22 Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?
23 Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum ſervum ſempiternum?
24 Numquid illudes ei quaſi avi, aut ligabis eum ancillis tuis?
25 Concident eum amici, divident illum negotiatores?
26 Numquid implebis ſagenas pelle ejus, & gurguſtium piſcium capite illius?
27 Pone ſuper eum manum tuam: memento belli, nec ultrà addas loqui.
28 Ecce, ſpes ejus fruſtrabitur eum, & videntibus cunctis præcipitabitur.

CAPUT XLI.

Malitia Behemoth explicatur fuſiùs juxta illius membra, duritiam, & ſuperbiam.

1 NOn quaſi crudelis ſuſcitabo eum: quis enim reſiſtere poteſt vultui meo?
2 Quis antè dedit mihi, ut reddam ei? omnia, quæ ſub cœlo ſunt, mea ſunt.
3 Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad deprecandum compoſitis.
4 Quis revelabit faciem indumenti ejus? & in medium oris ejus quis intrabit?
5 Portas vultus ejus quis aperiet? per gyrum dentium ejus formido.
6 Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, compactum ſquamis ſe prementibus.
7 Una uni conjungitur, & ne ſpiraculum quidem incedit per eas:
8 Una alteri adhærebit, & tenentes ſe nequaquam ſeparabuntur.
9 Sternutatio ejus ſplendor ignis, & oculi ejus, ut palpebræ diluculi.
10 De ore ejus lampades procedunt, ſicut tedæ ignis accenſæ.
11 De naribus ejus procedit fumus, ſicut ollæ ſuccenſæ, atque ferventis.
12 Halitus ejus prunas ardere facit, & flamma de ore ejus egreditur.
13 In collo ejus morabitur fortitudo, & faciem ejus præcedit egeſtas.
14 Membra carnium ejus cohærentia ſibi: mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur.
15 Cor ejus indurabitur tamquam lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus.
16 Cùm ſublatus fuerit, timebunt angeli, & territi purgabuntur.
17 Cùm apprehenderit eum gladius, ſubſiſtere non poterit neque haſta, neque thorax:
18 Reputabit enim quaſi paleas ferrum, & quaſi lignum putridum, æs.
19 Non fugabit eum vir ſagittarius, in ſtipulam verſi ſunt ei lapides fundæ.
20 Quaſi ſtipulam æſtimabit malleum, & deridebit vibrantem haſtam.
21 Sub ipſo erunt radii ſolis, & ſternet ſibi aurum quaſi lutum.
22 Fervéſcere faciet quaſi ollam profundum mare, & ponet, quaſi cùm unguenta bulliunt.
23 Poſt eum lucebit ſemita, æſtimabit abyſſum quaſi ſeneſcentem.
24 Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei, qui factus eſt, ut nullum timeret.
25 Omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper univerſos filios ſuperbiæ.

CAPUT XLII.

Agnoſcit Job ſe inſipienter locutum, & à Domino præfertur amicis, ac pro illis orat, duplicia recipiens eorum, quæ amiſerat; tandemque plenus dierum in pace quievit.

1 REſpondens autem Job Domino, dixit:
2 Scio, quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio.
3 Quis eſt iſte, qui celat conſilium abſque ſcientia? ideò inſipienter locutus ſum, & quæ ultra modum excederent ſcientiam meam.
4 Audi, & ego loquar: interrogabo te, & reſponde mihi.
5 Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te.
6 Idcircò ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla, & cinere.
7 Poſtquam autem locutus eſt Dominus verba hæc ad Job, dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus eſt furor meus in te, & in duos amicos tuos, quoniam non eſtis locuti coram me rectum, ſicut ſervus meus Job.
8 Sumite ergo vobis ſeptem tauros, & ſeptem arietes, & ite ad ſervum meum Job, & offerte holocauſtum pro vobis. Job autẽ ſervus meus orabit pro vobis: faciem ejus ſuſcipiam ut nõ vobis imputetur ſtultitia: neque enim locuti eſtis ad me recta, ſicut ſervus meus Job.
9 Abierunt ergo, Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites, & fecerunt ſicut locutus fuerat Dominus ad eos, & ſuſcepit Dominus faciem Job.
10 Dominus quoque converſus eſt ad pœnitentiam Job, cùm oraret ille pro amicis ſuis. Et addidit Dominus omnia, quæcunque fuerant Job, duplicia.
11 Venerunt autẽ ad eum omnes fratres ſui, & univerſæ ſorores ſuæ, & cuncti, qui noverant eum priùs, & comederunt cum eo panem in domo ejus: & moverunt ſuper eum caput, & conſolati ſunt eum ſuper omni malo, quod intulerat Dñs ſuper eum: & dederunt ei unuſquiſq; ovem unam, & inaurem auream unam.
12 Dominus autem benedixit noviſſimis Job magis, quã principio ejus. Et facta ſũt ei quatuordecim millia ovium, & ſex millia camelorum, & mille juga boum, & mille aſinæ.
13 Et fuerunt ei ſeptem filii, & tres filiæ.
14 Et vocavit nomen unius Diem, & nomen ſecundę Caſſiam, & nomen tertiæ Cornuſtibii.
15 Non ſunt autem inventę mulieres ſpecioſę ſicut filię Job in univerſa terra: deditq; eis pater ſuus hæreditatem inter fratres earum.
16 Vixit autem Job poſt hæc, centũ quadraginta annis, & vidit filios ſuos, & filios filiorum ſuorum uſque ad quartam generationem, & mortuus eſt ſenex, & plenus dierum.

LIBER PSALMORUM.

PSALMUS I.

A 1 BEatus vir, qui non abiit in
conſilio impiorum, & in via
peccatorum non ſtetit: & in
cathedra peſtilētiæ non ſedit:
2 *Sed in lege Domini volun-
* Joſ. 1. 8. taſ ejus, & in lege ejus medi-
tabitur die, ac nocte.
* Jer. 17. 8. 3 * Et erit tamquam lignum, quod planta-
tum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fru-
ctum ſuum dabit in tempore ſuo.
4 Et folium ejus non defluet & omnia, quæ-
cumque faciet, proſperabuntur.
5 Non ſic impii, non ſic: ſed tamquam pul-
vis, quem projicit ventus à facie terræ.
B 6 Ideò non reſurgent impii in judicio: ne-
que peccatores in concilio juſtorum.
7 Quoniam novit Dominus viam juſtorum:
& iter impiorum peribit.

Pſalmus II.

* A 1 QUare fremuerunt gentes, & populi
Act. 4. meditati ſunt inania?
25. 2 Aſtiterunt reges terræ, & principes con-
venerunt in unum, adversùs Dominum, &
adversùs Chriſtum ejus.
3 Dirumpamus vincula eorum: & projicia-
mus à nobis jugum ipſorum.
4 Qui habitat in cœlis irridebit eos: & Do-
minus ſubſannabit eos.
B 5 Tunc loquetur ad eos in ira ſua, & in fu-
rore ſuo conturbabit eos.
6 Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſu-
per Sion montem ſanctum ejus: prædicans
* Act. præceptum ejus.
13. 33. 7 * Dominus dixit ad me: Filius meus es
C tu, ego hodie genui te.
Heb. 1. 8 Poſtula à me: & dabo tibi gentes hæredita-
& 5. 5. tem tuam, & poſſeſſionē tuam terminos terræ.
9 Reges eos in virga ferrea: & tamquam * Apoc. 2.
vas figuli confringes eos. 27. &
10 * Et nunc reges intelligite: erudimini, 19. 15.
qui judicatis terram.
11 Servite Domino in timore: & exultate
ei cum tremore.
12 Apprehendite diſciplinam, nequando
iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta.
13 Cùm exarſerit in brevi ira ejus: beati
omnes, qui confidunt in eo.

1 Pſalmus David, cùm fugeret à facie
Abſalom filii ſui.
(2. *Reg.* 15. 14.) III.

2 DOmine, quid multiplicati ſunt, qui A
tribulant me? multi inſurgunt ad-
versùm me.
3 Multi dicunt animæ meæ: Non eſt ſa-
lus ipſi in Deo ejus.
4 Tu autem, Domine, ſuſceptor meus es,
gloria mea, & exaltans caput meum.
5 Voce mea ad Dominum clamavi: & exau-
divit me de monte ſancto ſuo.
6 Ego dormivi, & ſoporatus ſum: & exur-
rexi, quia Dominus ſuſcepit me.
7 Non timebo millia populi circumdantis B
me: exurge, Dñe, ſalvum me fac, Deus meus.
8 Quoniam tu percuſſiſti omnes adver-
ſantes mihi ſine cauſa: dentes peccato-
rum contriviſti.
9 Domini eſt ſalus: & ſuper populum tuum
benedictio tua.

1 In finem in carminibus, Pſalmus
David. IV.

2 CUm invocarē, exaudivit me Deus juſti-
tiæ meæ, in tribulatione dilataſti mihi.
Miſerere mei, & exaudi orationem meam.
3 Filii hominū, uſquequò gravi corde? ut quid
diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?

4 Et ſcitote, quoniam mirificavit Dominus Sanctum ſuum: Dominus exaudiet me, cùm clamavero ad eum.

* Eph. 4.26. 5 * Iraſcimini, & nolite peccare: quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini.

B 6 Sacrificate ſacrificiū juſtitiæ, & ſperate in Dño: multi dicunt: Quis oſtendit nobis bona?

7 Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui, Domine: dediſti lætitiam in corde meo.

8 A fructu frumenti, vini, & olei ſui, multiplicati ſunt.

9 In pace in idipſum dormiam, & requieſcā.

10 Quoniam tu, Domine, ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.

1 In finem pro ea, quæ hæreditatem conſequitur, Pſalmus David. V.

A 2 VErba mea auribus percipe, Domine, intellige clamorem meum.

3 Intende voci orationis meæ, rex meus, & Deus meus.

4 Quoniam ad te orabo: Domine, manè exaudies vocem meam.

5 Manè aſtabo tibi, & videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.

6 Neque habitabit juxta te malignus: neque permanebunt injuſti ante oculos tuos.

B 7 Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium.

8 Virum ſanguinum, & doloſum abominabitur Dominus: ego autem in multitudine miſericordiæ tuæ

Introibo in domum tuam: adorabo ad templum ſanctum tuum in timore tuo.

C 9 Dñe, deduc me in juſtitia tua: propter inimicos meos dirige in conſpectu tuo viā meā.

10 Quoniam non eſt in ore eorum veritas: cor eorum vanum eſt.

* Infr. 13.3. Rom. 3.13. 11 * Sepulchrum patens eſt guttur eorū, linguis ſuis doloſè agebant, judica illos Deus.

Decidant à cogitationibus ſuis, ſecundùm multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritaverunt te Domine.

12 Et lætentur omnes, qui ſperant in te, in æternum exultabunt: & habitabis in eis.

13 Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum, quoniam tu benedices juſto.

Domine, ut ſcuto bonæ voluntatis tuæ, coronaſti nos.

1 In finem in carminibus, Pſalmus David, pro octava. VI.

A 2 DOmine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

3 Miſerere mei, Domine, quoniam infirmus ſum: ſana me, Domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea.

4 Et anima mea turbata eſt valdè: ſed tu, Domine, uſquequò?

5 Convertere, Dñe, & eripe animam meam: ſalvum me fac propter miſericordiam tuam.

B 6 Quoniam non eſt in morte, qui memor ſit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?

7 Laboravi in gemitu meo, lavabo per ſingulas noctes lectum meum: lacrymis meis ſtratum meum rigabo.

8 Turbatus eſt à furore oculus meus: inveteravi inter omnes inimicos meos.

* Mat. 7. 23. & 25. 41. 9 * Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem: quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.

Luc. 13.27. 10 Exaudivit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meam ſuſcepit.

11 Erubeſcant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei: convertantur, & erubeſcant valdè velociter.

1 Pſalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chuſi filii Jemini.

(2. Reg. 16.) VII.

A 2 DOmine Deus meus, in te ſperavi: ſalvum me fac ex omnibus perſequentibus me, & libera me.

3 Ne quando rapiat ut leo animam meam, dum non eſt qui redimat, neque qui ſalvum faciat.

4 Domine Deus meus, ſi feci iſtud, ſi eſt iniquitas in manibus meis:

5 Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis.

6 Perſequatur inimicus animam meam, & comprehendat, & conculcet in terra vitam meam, & gloriā meam in pulverem deducat.

7 Exurge, Domine, in ira tua: & exaltare in finibus inimicorum meorum.

8 Et exurge, Domine Deus meus, in præcepto, quod mandaſti: & ſynagoga populorum circumdabit te.

B 9 Et propter hanc in altum regredere: Dominus judicat populos.

10 Judica me, Domine, ſecundùm juſtitiam meā, & ſecundùm innocentiā meā ſuper me.

11 Conſumetur nequitia peccatorum, & diriges juſtum, * ſcrutans corda, & renes, Deus.

* 1. Paral. 28. 9. Jere. 11.20. & 17. 10. & 20.12. Juſtum adjutorium meum à Domino, qui ſalvos facit rectos corde.

12 Deus judex juſtus, fortis, & patiens: numquid iraſcitur per ſingulos dies?

13 Niſi converſi fueritis, gladiū ſuum vibrabit: arcum ſuum tetendit, & paravit illum.

C 14 Et in eo paravit vaſa mortis, ſagittas ſuas ardentibus effecit.

* Job. 15.35. Iſai. 59.4. 15 * Ecce parturiit injuſtitiam: concepit dolorem, & peperit iniquitatem.

16 Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foveam, quam fecit.

17 Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet.

18 Confitebor Domino ſecundùm juſtitiam ejus: & pſallam nomini Domini altiſſimi.

1 In finem pro torcularibus, Pſalmus David. VIII.

A 2 DOmine Dñs noſter, quàm admirabile eſt nomen tuum in univerſa terra!

3 Quoniam elevata eſt magnificentia tua ſuper cœlos.

4 Ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem propter inimicos tuos, ut deſtruas inimicum, & ultorem.

5 Quoniā videbo cęlos tuos, opera digitorū tuorum: lunam, & ſtellas, quæ tu fundaſti.

6 Quid eſt homo, quòd memor es ejus? aut filius hominis, quoniam viſitas eum?

* Heb. 2. 7. 7 * Minuiſti eum paulò minùs ab angelis, gloria, & honore coronaſti eum: & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.

B

* Gen. 1.28. 1. Cor. 15. 27. 8 * Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves, & boves univerſas: inſuper & pecora campi.

9 Volucres cœli, & piſces maris: qui perambulant ſemitas maris.

10 Domine Dominus noſter: quàm admirabile eſt nomen tuum in univerſa terra!

1 In finem pro occultis filii, Pſalmus David. IX.

A 2 Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo: narrabo omnia mirabilia tua.

3 Lætabor, & exultabo in te: pſallam nomini tuo, Altiſſime.

4 In convertendo inimicum meum retrorſum, infirmabuntur, & peribunt a facie tua.

5 Quoniam feciſti judicium meum, & cauſam meam: ſediſti ſuper thronum, qui judicas juſtitiam.

6 Increpaſti gentes, & periit impius: nomen eorum deleſti in æternum, & in ſæculum ſæculi.

7 Inimici defecerunt frameæ in finem: & civitates eorum deſtruxiſti.

8 Periit memoria eorum cum ſonitu: & Dominus in æternum permanet.

B 9 Paravit in judicio thronum ſuum: & ipſe judicabit orbem terræ in æquitate, judicabit populos in juſtitia.

10 Et factus eſt Dñs refugium pauperi: adjutor in opportunitatibus, in tribulatione.

11 Et ſperent in te, qui noverunt nomen tuum: quoniam non dereliquiſti quærentes te, Domine.

12 Pſallite Domino, qui habitat in Sion: annuntiate inter gentes ſtudia ejus.

13 Quoniam requirens ſanguinem eorum recordatus eſt: non eſt oblitus clamorem pauperum.

C 14 Miſerere mei, Domine: vide humilitatem meam de inimicis meis,

15 Qui exaltas me de portis mortis, ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.

16 Exultabo in ſalutari tuo: infixæ ſunt gentes in interitu, quem fecerunt.

In laqueo iſto, quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum.

17 Cognoſcetur Dominus judicia faciens: in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator.

18 Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes, quę obliviſcuntur Deum.

19 Quoniã non in finem oblivio erit pauperis: patientia pauperum non peribit in finem.

20 Exurge, Domine, non confortetur homo: judicentur gentes in conſpectu tuo.

21 Conſtitue, Domine, legiſlatorem ſuper eos: ut ſciant gentes, quoniam homines ſunt.

Pſalm. X. ſecundùm Hebræos.

A 1 Ut quid, Domine, receſſiſti longe, deſpicis in opportunitatibus, in tribulatione?

2 Dum ſuperbit impius, incenditur pauper: comprehenduntur in conſiliis quibus cogitant.

3 Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur.

4 Exacerbavit Dominum peccator, ſecundùm multitudinem iræ ſuæ non quæret.

B 5 Non eſt Deus in conſpectu ejus: inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore.

Auferuntur judicia tua à facie ejus: omnium inimicorum ſuorum dominabitur.

6 Dixit enim in corde ſuo: Non movebor à generatione in generationem, ſine malo.

* Infr. 13. 3. Rom. 3. 14. 7 * Cujus maledictione os plenum eſt, & amaritudine, & dolo: ſub lingua ejus labor, & dolor.

8 Sedet in inſidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem.

9 Oculi ejus in pauperem reſpiciunt: inſidiatur in abſcondito, quaſi leo in ſpelunca ſua. C

Inſidiatur, ut rapiat pauperem: rapere pauperem dum attrahit eum.

10 In laqueo ſuo humiliabit eum, inclinabit ſe, & cadet, cum dominatus fuerit pauperum.

11 Dixit enim in corde ſuo: Oblitus eſt Deus, avertit faciem ſuam, ne videat in finem.

12 Exurge, Domine Deus, exaltetur manus tua: ne obliviſcaris pauperum.

13 Propter quid irritavit impius Deum? dixit enim in corde ſuo: Non requiret. D

14 Vides, quoniam tu laborem, & dolorem conſideras: ut tradas eos in manus tuas.

Tibi derelictus eſt pauper: orphano tu eris adjutor.

15 Contere brachiũ peccatoris, & maligni: quæretur peccatum illius, & non invenietur.

16 Dominus regnabit in æternum, & in ſæculum ſæculi: peribitis gentes de terra illius.

17 Deſiderium pauperum exaudivit Dominus: præparationem cordis eorum audivit auris tua.

18 Judicare pupillo, & humili, ut non apponat ultra magnificare ſe homo ſuper terram.

1 In finem, Pſalmus David. X.

2 In Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ: Tranſmigra in montem ſicut paſſer? A

3 Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt ſagittas ſuas in pharetra: ut ſagittent in obſcuro rectos corde.

4 Quoniam quæ perfeciſti, deſtruxerunt: juſtus autem quid fecit?

5 * Dominus in templo ſancto ſuo, Dominus in cœlo ſedes ejus. * Hab. 2. 20. B

Oculi ejus in pauperem reſpiciunt: palpebræ ejus interrogant filios hominum.

6 Dominus interrogat juſtum, & impium: qui autem diligit iniquitatẽ, odit animam ſuam.

7 Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars calicis eorum.

8 Quoniam juſtus Dominus, & juſtitias dilexit: æquitatem vidit vultus ejus.

1 In finem pro Octava, Pſalmus David. XI.

2 Salvum me fac, Domine, quoniam defecit ſanctus: quoniam diminutæ ſunt veritates a filiis hominum. A

3 Vana locuti ſunt unuſquiſque ad proximum ſuum: labia doloſa, in corde, & corde locuti ſunt.

4 Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa, & linguam magniloquam.

5 Qui dixerunt: Linguam noſtram magnificabimus, labia noſtra a nobis ſunt, quis noſter Dominus eſt?

6 Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus. B

Ponam in ſalutari: fiducialiter agam in eo.

7 * Eloquia Domini, eloquia caſta: argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum ſeptuplum. * Prov. 30. 5.

8 Tu, Domine, ſervabis nos: & cuſtodies nos à generatione hac in æternum.

9 In circuitu impii ambulant: ſecundùm altitudinem tuam multiplicaſti filios hominum.

A 1 In finem, Pſalmus David. XII.
USquequò, Dñe, oblivíſceris me in finē? Uſquequò avertis faciem tuam à me?
2 Quamdiù ponam conſilia in anima mea, dolorem in corde meo per diem?
Uſquequò exaltabitur inimicus meus ſuper me?
Reſpice, & exaudi me, Dñe Deus meus.
5 Illumina oculos meos, ne umquam obdormiam in morte: ne quando dicat inimicus meus: Prævalui adversùs eum.
6 Qui tribulant me, exultabunt ſi motus fuero: ego autem in miſericordia tua ſperavi.
Exultabit cor meum in ſalutari tuo: cantabo Domino, qui bona tribuit mihi, & pſallam nomini Domini altiſſimi.
A 1 In finem, Pſalmus David. XIII.
DIxit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus:
Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis: non eſt, qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.
2 Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat, ſi eſt intelligens, aut requirens Deum.
3 Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt: non eſt, qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.
Sepulchrum patens eſt guttur eorum: linguis ſuis dolosè agebant, venenum aſpidum ſub labiis eorum.
Quorum os maledictione, & amaritudine plenum eſt: veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem.
Contritio, & infelicitas in viis eorum, &
B viam pacis non cognoverunt: non eſt timor Dei ante oculos eorum.
4 Nonne cognoſcent omnes, qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam ſicut eſcam panis?
5 Dominum non invocaverunt, illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.
6 Quoniam Dominus in generatione juſta eſt, conſilium inopis confudiſtis: quoniam Dominus ſpes ejus eſt.
7 Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael? cùm averterit Dominus captivitatem plebis ſuæ, exultabit Jacob, & lætabitur Iſrael.
A 1 Pſalmus David. XIV.
DOmine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?
2 Qui ingreditur ſine macula, & operatur juſtitiam:
3 Qui loquitur veritatem in corde ſuo, qui non egit dolum in lingua ſua:
Nec fecit proximo ſuo malum, & opprobrium non accepit adversùs proximos ſuos.
B 4 Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus: timentes autem Dñm glorificat:
5 Qui jurat proximo ſuo, & non decipit, qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram, & munera ſuper innocentem non accepit.
Qui facit hæc, non movebitur in æternum.
A 1 Tituli inſcriptio ipſi David. XV.
2 COnſerva me, Domine, quoniam ſperavi in te. Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.
3 Sanctis, qui ſunt in terra ejus, mirificavit omnes voluntates meas in eis.
4 Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum: poſteà acceleraverunt.
Non congregabo conventicula eorum de ſanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea.
5 Dñs pars hæreditatis meæ, & calicis mei: tu es, qui reſtitues hæreditatem meam mihi.
6 Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hæreditas mea præclara eſt mihi.
7 Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum: inſuper & uſque ad noctem increpuerunt me tenes mei. B
8 * Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper: quoniam à dextris eſt mihi, ne commovear. * Act. 2. 25.
9 Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exultavit lingua mea: inſuper & caro mea requieſcet in ſpe.
10 * Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem. * Act. 2. 31. & 13. 35.
Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua uſoue in finem.
1 Oratio David. XVI.
EXaudi, Domine, juſtitiam meam: intende deprecationem meam. A
Auribus percipe orationem meam, non in labiis doloſis.
2 De vultu tuo judicium meum prodeat: oculi tui videant æquitates.
3 Probaſti cor meũ, & viſitaſti nocte: igne me examinaſti, & nõ eſt inventa in me iniquitas.
4 Ut non loquatur os meum opera hominum: propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras.
5 Perfice greſſus meos in ſemitis tuis: ut non moveantur veſtigia mea. B
6 Ego clamavi, quoniã exaudiſti me Deus: inclina aurē tuam mihi, & exaudi verba mea.
7 Mirifica miſericordias tuas, qui ſalvos facis ſperantes in te.
8 A reſiſtentibus dexteræ tuæ cuſtodi me, ut pupillam oculi.
9 Sub umbra alarum tuarum protege me: à facie impiorum, qui me afflixerunt.
10 Inimici mei animam meam circumdederunt, adipem ſuum concluſerunt: os eorum locutum eſt ſuperbiam. C
11 Projicientes me nunc circũdederunt me: oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram.
12 Suſceperunt me ſicut leo paratus ad prædã: & ſicut catulus leonis habitans in abditis.
13 Exurge, Domine, præveni eum, & ſupplanta eum: eripe animam meam ab impio, frameam tuam ab inimicis manus tuæ.
14 Domine, à paucis de terra divide eos in vita eorum: de abſconditis tuis adimpletus eſt venter eorum.
Saturati ſunt filiis: & dimiſerunt reliquias ſuas parvulis ſuis,
15 Ego autem in juſtitia apparebo conſpectui tuo: ſatiabor cùm apparuerit gloria tua.
1 *In finem puero Domini David, qui locutus eſt Domino verba cantici hujus, in die, qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, & de manu Saul, & dixit* (2. Reg. 22. 2.) XVII.
2 DIligam te, Domine, fortitudo mea:
3 Dominus firmamentum meum, & A

refugium meum, & liberator meus.

* Heb. 2.13 * Deus meus adjutor meus, & ſperabo in eũ.

Protector meus, & cornu ſalutis meæ, & ſuſceptor meus.

4 Laudans invocabo Dominum: & ab inimicis meis ſalvus ero.

5 Circumdederunt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis conturbaverunt me.

6 Dolores inferni circumdederunt me: præoccupaverunt me laquei mortis.

7 In tribulatione mea invocavi Dominum, & ad Deum meum clamavi:

Et exaudivit de templo ſancto ſuo vocem meam: & clamor meus in conſpectu ejus, introivit in aures ejus.

8 Commota eſt, & contremuit terra: fundamenta montium conturbata ſunt, & commota ſunt, quoniam iratus eſt eis.

9 Aſcendit fumus in ira ejus, & ignis à facie ejus exarſit: carbones ſuccenſi ſunt ab eo.

10 Inclinavit cœlos, & deſcendit: & caligo ſub pedibus ejus.

11 Et aſcendit ſuper cherubim, & volavit: volavit ſuper pennas ventorum.

B 12 Et poſuit tenebras latibulum ſuum, in circuitu ejus tabernaculum ejus: tenebroſa aqua in nubibus aeris.

13 Præ fulgore in conſpectu ejus nubes tranſierunt, grando, & carbones ignis.

14 Et intonuit de cœlo Dñs, & altiſſimus dedit vocem ſuam: grando, & carbones ignis.

15 Et miſit ſagittas ſuas, & diſſipavit eos: fulgura multiplicavit, & conturbavit eos.

16 Et apparuerunt fontes aquarum, & revelata ſunt fundamenta orbis terrarum.

Ab increpatione tua, Domine, ab inſpiratione ſpiritus iræ tuæ.

17 Miſit de ſummo, & accepit me: & aſſumpſit me de aquis multis.

18 Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis, & ab his, qui oderunt me: quoniam confortati ſunt ſuper me.

19 Prævenerunt me in die afflictionis meæ: & factus eſt Dominus protector meus.

20 Et eduxit me in latitudinem: ſalvum me fecit, quoniam voluit me.

21 Et retribuet mihi Dominus ſecundùm juſtitiam meam, & ſecundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi:

C 22 Quia cuſtodivi vias Domini, nec impiè geſſi à Deo meo.

23 Quoniam omnia judicia ejus in conſpectu meo: & juſtitias ejus non repuli à me.

24 Et ero immaculatus cum eo: & obſervabo me ab iniquitate mea.

25 Et retribuet mihi Dominus ſecundùm juſtitiam meam: & ſecundùm puritatem manuum mearum in conſpectu oculorum ejus.

26 Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris:

27 Et cum electo electus eris: & cum perverſo perverteris.

28 Quoniam tu populum humilem ſalvum facies: & oculos ſuperborum humiliabis.

29 Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine: Deus meus, illumina tenebras meas.

30 Quoniam in te eripiar à tentatione, & in Deo meo tranſgrediar murum.

31 Deus meus impolluta via ejus: eloquia Domini igne examinata: protector eſt omnium ſperantium in ſe.

32 Quoniam quis Deus præter Dominum? aut quis Deus præter Deum noſtrum?

33 Deus, qui præcinxit me virtute: & poſuit immaculatam viam meam.

34 * Qui perfecit pedes meos tamquam cervorum, & ſuper excelſa ſtatuens me. * 2. Reg. 22. 34.

35 * Qui docet manus meas ad prælium: & poſuiſti, ut arcum æreum, brachia mea. * 2. Reg. 22. 35.

36 Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ: & dextera tua ſuſcepit me:

Et diſciplina tua correxit me in finem: & diſciplina tua ipſa me docebit.

37 Dilataſti greſſus meos ſubtus me: & non ſunt infirmata veſtigia mea. D

38 Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos: & non convertar donec deficiant.

39 Confringam illos, nec poterunt ſtare: cadent ſubtus pedes meos.

40 Et præcinxiſti me virtute ad bellum: & ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus me.

41 Et inimicos meos dediſti mihi dorſum, & odientes me diſperdidiſti.

42 Clamaverunt, nec erat, qui ſalvos faceret ad Dominum: nec exaudivit eos.

43 Et comminuam eos ut pulverem ante faciem venti: ut lutum platearum delebo eos.

44 Eripies me de contradictionibus populi: conſtitues me in caput gentium.

45 Populus, quem non cognovi, ſervivit mihi: in auditu auris obedivit mihi.

46 Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni inveterati ſunt, & claudicaverũt à ſemitis ſuis.

47 Vivit Dominus, & benedictus Deus meus, & exaltetur Deus ſalutis meæ.

48 Deus qui das vindictam mihi, & ſubdis populos ſub me, liberator meus de inimicis meis iracundis.

49 Et ab inſurgentibus in me exaltabis me: à viro iniquo eripies me.

50 * Propterea confitebor tibi in nationibus Domine: & nomini tuo pſalmum dicam. * 2. Reg. 22. 50. & Rom. 15. 9.

51 Magnificans ſalutes regis ejus, & faciens miſericordiam Chriſto ſuo David, & ſemini ejus uſque in ſæculum.

1 In finem, Pſalmus David. XVIII.

2 COeli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum. A

3 Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam.

4 Non ſunt loquelæ, neque ſermones, quorum non audiantur voces eorum.

5 * In omnem terram exivit ſonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum. *Rom. 10. 18.

6 In ſole poſuit tabernaculum ſuum: * & ipſe tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. * Luc. 21. 46

Exultavit ut gigas ad currendam viam, & ſummo cœlo egreſſio ejus: B

7 Et occurſus ejus uſque ad ſummum ejus: nec eſt qui ſe abſcondat à calore ejus.

8 Lex Domini immaculata convertens animas: teſtimonium Domini fidele, ſapientiam præſtans parvulis.

9 Juſtitiæ Domini rectæ, lætificantes corda, præceptum Dñi lucidum, illuminans oculos.

10 Timor Domini ſanctus, permanens in ſæculum ſæculi: judicia Domini vera, juſtificata in ſemetipſa.

11 Deſiderabilia ſuper aurum, & lapidẽ pretioſum multũ: & dulciora ſuper mel, & favum.

C 12 Etenim ſervus tuus cuſtodit ea, in cuſtodiendis illis retributio multa.

13 Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me: & ab alienis parce ſervo tuo.

14 Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero: & emundabor à delicto maximo.

15 Et erũt ut cõplaceant eloquia oris mei: & meditatio cordis mei in cõſpectu tuo ſemper.

Domine adjutor meus, & redemptor meus.

1 In finem, Pſalmus David. XIX.

A 2 Exaudiat te dominus in die tribulationis: protegat te nomen Dei Jacob.

3 Mittat tibi auxilium de ſancto: & de Sion tueatur te.

4 Memor ſit omnis ſacrificii tui: & holocauſtum tuum pingue fiat.

5 Tribuat tibi ſecundùm cor tuum: & omne conſilium tuum confirmet.

B 6 Lætabimur in ſalutari tuo: & in nomine Dei noſtri magnificabimur.

7 Impleat Dominus omnes petitiones tuas: nunc cognovi quoniam ſalvum fecit Dominus CHRISTUM ſuum.

Exaudiet illum de cęlo ſancto ſuo: in potentatibus ſalus dexteræ ejus.

8 Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Domini Dei noſtri invocabimus.

9 Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt: nos autem ſurreximus, & erecti ſumus.

10 Domine, ſalvum fac regem: & exaudi nos in die, qua invocaverimus te.

1 In finem, Pſalmus David. XX.

A 2 Domine, in virtute tua lætabitur rex: & ſuper ſalutare tuum exultabit vehementer.

3 Deſiderium cordis ejus tribuiſti ei: & voluntate labiorum ejus non fraudaſti eum.

4 Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis: poſuiſti in capite ejus coronam de lapide pretioſo.

5 Vitam petiit à te: & tribuiſti ei longitudinem dierum in ſęculum, & in ſęculum ſæculi.

B 6 Magna eſt gloria ejus in ſalutari tuo: gloriam, & magnũ decorem impones ſuper eum.

7 Quoniã dabis eũ in benedictionẽ in ſęculũ ſæculi: lætificabis eum in gaudio cũ vultu tuo.

8 Quoniam rex ſperat in Domino: & in miſericordia Altiſſimi non commovebitur.

C 9 Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt.

10 Pones eos, ut clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus in ira ſua conturbabit eos, & devorabit eos ignis.

11 Fructum eorum de terra perdes: & ſemen eorum à filiis hominum.

12 Quoniam declinaverunt in te mala: cogitaverunt conſilia, quæ nõ potuerunt ſtabilire,

13 Quoniam pones eos dorſum: in reliquiis tuis præparabis vultum eorum.

14 Exaltare, Domine, in virtute tua: cantabimus, & pſallemus virtutes tuas.

1 In finem pro ſuſceptione matutina, Pſalmus David. XXI.

A Matt. 27.46. Marci 15.34. 2 Deus, Deus meus, reſpice in me: quare me dereliquiſti? longè à ſalute mea verba delictorum meorum.

3 Deus meus, clamabo per diẽ, & non exaudies: & nocte, & non ad inſipientiam mihi.

4 Tu autem in ſancto habitas, Laus Iſrael.

5 In te ſperaverunt patres noſtri: ſperaverunt, & liberaſti eos.

6 Ad te clamaverunt, & ſalvi facti ſunt: in te ſperaverunt, & non ſunt confuſi.

7 Ego autem ſum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abjectio plebis. *Mat. 27.39.

8 * Omnes videntes me, deriſerunt me: locuti ſunt labiis, & moverunt caput. Marc. 15.29.

9 * Speravit in Domino, eripiat eum: ſalvum faciat eum, quoniam vult eum. B *Mat. 27.43.

10 Quoniam tu es, qui extraxiſti me de ventre: ſpes mea ab uberibus matris meæ.

11 In te projectus sũ ex utero: de ventre matris meæ Deus meus es tu, ne diſceſſeris à me.

12 Quoniam tribulatio proxima eſt: quoniam non eſt qui adjuvet.

13 Circumdederunt me vituli multi: tauri pingues obſederunt me.

14 Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut leo rapiens, & rugiens.

15 Sicut aqua effuſus ſum: & diſperſa ſunt omnia oſſa mea.

Factum eſt cor meum tamquam cera liqueſcens in medio ventris mei.

16 Aruit tamquam teſta virtus mea, & lingua mea adhæſit faucibus meis: & in pulverem mortis deduxiſti me.

17 Quoniam circumdederunt me canes multi: concilium malignantium obſedit me. C

18 Foderunt manus meas, & pedes meos: dinumeraverunt omnia oſſa mea.

19 Ipſi verò conſideraverunt, & inſpexerunt me: * diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. *Mat. 27.35. Joa. 19.23, 24.

20 Tu autem, Dñe, ne elongaveris auxiliũ tuum à me: ad defenſionem meam conſpice.

21 Erue à framea, Deus, animam meam: & de manu canis unicam meam.

22 Salva me ex ore leonis: & à cornibus unicornium humilitatem meam.

23 * Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio eccleſiæ laudabo te. *Heb. 2. 12

24 Qui timetis Dominum, laudate eum: univerſum ſemen Jacob glorificate eum:

25 Timeat eũ omne ſemen Iſrael: quoniã non ſprevit, neq; deſpexit deprecationẽ pauperis:

Nec avertit faciem ſuam à me: & cùm clamarem ad eum, exaudivit me.

26 Apud te laus mea in eccleſia magna: vota mea reddam in conſpectu timentium eum. D

27 Edent pauperes, & ſaturabuntur: & laudabunt Dominum, qui requirunt eum, vivent corda eorum in ſæculum ſæculi.

28 Reminiſcentur, & convertentur ad Dominum univerſi fines terræ.

Et adorabunt in conſpectu ejus univerſæ familiæ gentium.

29 Quoniam Domini eſt regnum: & ipſe dominabitur Gentium.

30 Manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ: in conſpectu ejus cadent omnes, qui deſcendunt in terram.

31 Et anima mea illi vivet: & ſemen meum ſerviet ipſi.

32 Annuntiabitur Dño generatio ventura: & annuntiabunt cęli juſtitiam ejus populo, qui naſcetur, quem fecit Dominus.

1 Pſalmus David. XXII.

2 Dominus regit me, & nihil mihi deerit: * in loco paſcuæ ibi me collocavit. A *Ezec. 34.14.

3 Su-

Jere. 3 Super aquam refectionis educavit me :
23. 4 animam meam convertit.
Ezec. Deduxit me ſuper ſemitas juſtitiæ, pro-
4.11. pter nomen ſuum.
B 4 Nam & ſi ambulavero in medio umbræ
1.Pet. mortis,nõ timebo mala:quoniam tu mecũ es.
2. 25. Virga tua, & baculus tuus, ipſa me con-
& 5. 4. ſolata ſunt.
5 Paraſti in conſpectu meo menſam, ad-
verſus eos, qui tribulant me,
Impinguaſti in oleo caput meum : & calix
meus inebrians quàm præclarus eſt !
6 Et miſericordia tua ſubſequetur me, om-
nibus diebus vitæ meæ.
7 Et ut inhabitem in domo Domini, in
longitudinem dierum.
A 1 Prima ſabbati, Pſalmus David. XXIII.
Pſal. DOmini eſt terra, & plenitudo ejus:
49. 12. orbis terrarum, & univerſi, qui ha-
1Cor. bitant in eo.
10.26. 2 Quia ipſe ſuper maria fundavit eum :
& ſuper flumina præparavit eum.
3 Quis aſcendet in montem Domini : aut
quis ſtabit in loco ſancto ejus?
4 Innocens manibus, & mundo corde,
qui non accepit in vano animam ſuam,
nec juravit in dolo proximo ſuo.
5 Hic accipiet benedictionem à Domino,
& miſericordiam à Deo ſalutari ſuo.
6 Hæc eſt generatio quærentium eum,
quærentium faciem Dei Jacob.
7 Attollite portas,principes,veſtras,&eleva-
mini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
8 Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus fortis, &
potens : Dominus potens in prælio.
9 Attollite portas,principes,veſtras, & eleva-
mini portæ æternales:& introibit rex gloriæ.
10 Quis eſt iſte rex gloriæ ? Dominus vir-
A tutum ipſe eſt rex gloriæ.
1 In finem, Pſalmus David. XXIV.
2 AD te,Dñe,levavi animam meam: Deus
meus,in te confido, non erubeſcam :
3 Neque irrideant me inimici mei : etenim
univerſi, qui ſuſtinent te, non confundentur.
4 Confundantur omnes iniqua agentes, ſu-
pervacuè.
Vias tuas, Domine, demonſtra mihi: &
ſemitas tuas edoce me.
5 Dirige me in veritate tua, & doce me :
quia tu es Deus ſalvator meus, & te ſuſti-
nui tota die.
6 Reminiſcere miſerationum tuarum, Do-
mine, & miſericordiarum tuarum, quæ à
ſæculo ſunt.
B 7 Delicta juventutis meæ, & ignorantias
meas ne memineris.
Secundùm miſericordiam tuam memento
mei tu : propter bonitatem tuam, Domine.
8 Dulcis, & rectus Dominus : propter hoc
legem dabit delinquentibus in via.
9 Diriget manſuetos in judicio : doce-
bit mites vias ſuas.
10 Univerſæ viæ Domini, miſericordia,
& veritas, requirentibus teſtamentum ejus,
C & teſtimonia ejus.
11 Propter nomen tuum,Domine,propitia-
beris peccato meo: multum eſt enim.
12 Quis eſt homo, qui timet Dominum? le-
gem ſtatuit ei in via, quam elegit.
13 Anima ejus in bonis demorabitur : & ſe-
men ejus hæreditabit terram.
14 Firmamentum eſt Dñs timentibus eum ·
& teſtamentum ipſius, ut manifeſtetur illis.
15 Oculi mei ſemper ad Dominum : quo-
niam ipſe evellet de laqueo pedes meos.
16 Reſpice in me, & miſerere mei : quia
unicus, & pauper ſum ego.
17 Tribulationes cordis mei multiplicatæ D
ſunt : de neceſſitatibus meis erue me.
18 Vide humilitatem meam, & laborem
meum : & dimitte univerſa delicta mea.
19 Reſpice inimicos meos, quoniam multi-
plicati ſunt, & * odio iniquo oderunt me.
20 Cuſtodi animam meam, & erue me : * Joã.
non erubeſcam, quoniam ſperavi in te. 15.25.
21 Innocentes, & recti adhæſerunt mihi :
quia ſuſtinui te.
22 Libera, Deus, Iſrael, ex omnibus tri-
bulationibus ſuis.
1 In finem, Pſalmus David. XXV.
JUdica me, Domine, quoniam ego in in- A
nocentia mea ingreſſus ſum : & in Do-
mino ſperans non infirmabor.
2 Proba me, Domine, & tenta me : ure
renes meos, & cor meum.
3 Quoniam miſericordia tua ante oculos
meos eſt : & complacui in veritate tua.
4 Non ſedi cum concilio vanitatis : & cum B
iniqua gerentibus non introibo.
5 Odivi eccleſiam malignantium : & cum
impiis non ſedebo.
6 Lavabo inter innocentes manus meas: &
circumdabo altare tuum, Domine :
7 Ut audiam vocem laudis, & enarrem
univerſa mirabilia tua.
8 Domine dilexi decorem domus tuæ, &
locum habitationis gloriæ tuæ.
9 Ne perdas cum impiis, Deus, animam
meam, & cum viris ſanguinum vitam meam.
10 In quorum manibus iniquitates ſunt :
dextera eorum repleta eſt muneribus. C
11 Ego autem in innocentia mea ingreſ-
ſus ſum : redime me, & miſerere mei.
12 Pes meus ſtetit in directo : in eccleſiis
benedicam te, Domine.
1 Pſalmus David priuſquam liniretur. XXVI.
DOminus illuminatio mea, & ſalus
mea, quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ, à quo tre- A
pidabo?
2 Dum appropiant ſuper me nocentes,
ut edant carnes meas :
Qui tribulant me inimici mei, ipſi infir-
mati ſunt, & ceciderunt.
3 Si conſiſtant adversùm me caſtra, non
timebit cor meum.
Si exurgat adversùm me prælium, in
hoc ego ſperabo. B
4 Unam petii à Domino, hanc requiram,
ut inhabitem in domo Domini omnibus
diebus vitæ meæ.
Ut videam voluptatem Domini, & viſi-
tem templum ejus.
5 Quoniam abſcondit me in tabernaculo
ſuo : in die malorum protexit me in ab-
ſcondito tabernaculi ſui.
6 In petra exaltavit me : & nunc exaltavit
caput meum ſuper inimicos meos.
Circuivi, & immolavi in tabernaculo C
ejus hoſtiam vociferationis : cantabo, &

pſa-

pſalmum dicam Domino.
7 Exaudi, Domine, vocem meam, qua clamavi ad te: miſerere mei, & exaudi me.
8 Tibi dixit cor meum, exquiſivit te facies mea: faciem tuam, Domine, requiram.
9 Ne avertas faciem tuam à me: ne declines in ira à ſervo tuo.
Adjutor meus eſto: ne derelinquas me, neque deſpicias me, Deus ſalutaris meus.
10 Quoniam pater meus, & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem aſſumpſit me.
D 11 Legem pone mihi, Domine, in via tua: & dirige me in ſemitam rectam propter inimicos meos.
12 Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam inſurrexerunt in me teſtes iniqui, & mentita eſt iniquitas ſibi.
13 Credo videre bona Domini in terra viventium.
14 Expecta Dominum, viriliter age: & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.

A 1 Pſalmus ipſi David. XXVII.

AD te, Domine, clamabo, Deus meus, ne ſileas à me: ne quando taceas à me, & aſſimilabor deſcendentibus in lacum.
2 Exaudi, Domine, vocem deprecationis meæ, dum oro ad te: dum extollo manus meas ad templum ſanctum tuum.
3 Ne ſimul trahas me cum peccatoribus: & cum operantibus iniquitatem, ne perdas me:
Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum.
4 Da illis ſecundùm opera eorum, & ſecundùm nequitiam adinventionum ipſorum.
Secundùm opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipſis.
5 Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum ejus deſtrues illos, & non ædificabis eos.
6 Benedictus Dominus: quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ.
7 Dominus adjutor meus, & protector meus, in ipſo ſperavit cor meum, & adjutus ſum.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea confitebor ei.
8 Dominus fortitudo plebis ſuæ: & protector ſalvationum Chriſti ſui eſt.
9 Salvum fac populum tuum, Domine, & benedic hæreditati tuæ: & rege eos, & extolle illos uſque in æternum.

1 Pſalmus David, in conſummatione tabernaculi. XXVIII.

A AFferte Domino filii Dei: afferte Domino filios arietum.
2 Afferte Domino gloriam, & honorem, afferte Domino gloriam nomini ejus: adorate Dominum in atrio ſancto ejus.
3 Vox Domini ſuper aquas, Deus maieſtatis
B intonuit: Dominus ſuper aquas multas.
4 Vox Domini in virtute: vox Domini in magnificentia.
5 Vox Domini confringentis cedros: & confringet Dominus cedros Libani.
6 Et comminuet eas tamquã vitulum Libani: & dilectus quemadmodùm filius unicornium.
7 Vox Domini intercidentis flammam ignis:
8 Vox Domini concutientis deſertum: & commovebit Dominus deſertum Cades.
C 9 Vox Domini præparantis cervos, & revelabit condenſa: & in templo ejus omnes dicent gloriam.
10 Dominus diluvium inhabitare facit, & ſedebit Dominus rex in æternum.
11 Dominus virtutem populo ſuo dabit: Dominus benedicet populo ſuo in pace.

1 Pſalmus Cantici, in dedicatione domus David. XXIX.

2 EXaltabo te, Domine, quoniam ſuſcepiſti me: nec delectaſti inimicos meos ſuper me. A
3 Domine Deus meus, clamavi ad te, & ſanaſti me.
4 Domine eduxiſti ab inferno animam meã, ſalvaſti me à deſcendentibus in lacum.
5 Pſallite Domino Sancti ejus: & confitemini memoriæ ſanctitatis ejus.
6 Quoniam ira in indignatione ejus: & B
vita in voluntate ejus.
Ad veſperum demorabitur fletus: & ad matutinum lætitia.
7 Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum.
8 Domine, in voluntate tua, præſtitiſti decori meo virtutem.
Avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus.
9 Ad te, Domine, clamabo: & ad Deum C
meum deprecabor.
10 Quæ utilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?
11 Audivit Dominus, & miſertus eſt mei: Dominus factus eſt adjutor meus.
12 Convertiſti planctum meum in gaudium mihi: conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia:
13 Ut cantet tibi gloria mea, & non compungar: Domine Deus meus, in æternum confitebor tibi.

1 In finem, Pſalmus David, pro extaſi. XXX.

2 IN te, Domine, ſperavi, non confundar in æternum: in iuſtitia tua libera me. A
3 Inclina ad me aurem tuam, accelera, ut eruas me.
Eſto mihi in Deum protectorem, & in domum refugii, ut ſalvum me facias.
4 Quoniam fortitudo mea, & refugium meum es tu: & propter nomen tuum deduces me, & enutries me.
5 Educes me de laqueo hoc, quem abſconderunt mihi: quoniam tu es protector meus.
6 * In manus tuas commendo ſpiritum meum: redemiſti me, Domine Deus veritatis. * Luc. 23.46.
7 Odiſti obſervantes vanitates, ſupervacuè.
8 Ego autem in Domino ſperavi: exultabo, & lætabor in miſericordia tua.
Quoniam reſpexiſti humilitatem meam: B
ſalvaſti de neceſſitatibus animam meam.
9 Nec concluſiſti me in manibus inimici: ſtatuiſti in loco ſpatioſo pedes meos.
10 Miſerere mei, Domine, quoniam tribulor: conturbatus eſt in ira oculus meus, anima mea, & venter meus:
11 Quoniam defecit in dolore vita mea: & anni mei in gemitibus.
Infirmata eſt in paupertate virtus mea: & oſſa mea conturbata ſunt.
12 Super omnes inimicos meos factus ſum

opprobrium, & vicinis meis valdè : & ti-
mor notis meis.
C 13 Qui videbant me, foras fugerunt à
me, oblivioni datus ſum, tamquam mortuus
à corde.
Factus ſum tamquam vas perditum :
14 Quoniam audivi vituperationem mul-
torum commorantium in circuitu.
In eo dum convenirent ſimul adversùm
me, accipere animam meam conſiliati ſunt.
15 Ego autem in te ſperavi, Domine: Dixi:
16 Deus meus es tu : in manibus tuis ſortes
meæ.
Eripe me de manu inimicorum meorum,
& à perſequentibus me.
17 Illumina faciem tuam ſuper ſervum tuum,
ſalvum me fac in miſericordia tua :
18 Domine, non confundar, quoniam in-
vocavi te.
Erubeſcant impii, & deducantur in infer-
num : muta fiant labia doloſa.
19 Quæ loquuntur adversùs juſtum iniqui-
tatem : in ſuperbia, & abuſione.
D 20 Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ,
Domine, quam abſcondiſti timentibus te!
Perfeciſti eis, qui ſperant in te, in conſpe-
ctu filiorum hominum.
21 Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ
à conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo à contra-
dictione linguarum.
22 Benedictus Dominus: quoniã mirificavit
miſericordiam ſuam mihi in civitate munita.
23 Ego autem dixi in exceſſu mentis meæ:
Projectus ſum à facie oculorum tuorum.
Ideò exaudiſti vocem orationis meæ, dum
clamarem ad te.
24 Diligite Dominum omnes Sancti ejus,
quoniam veritatem requiret Dominus, & re-
tribuet abundanter facientibus ſuperbiam.
25 Viriliter agite, & confortetur cor ve-
ſtrum, omnes, qui ſperatis in Domino.

Ipſi David intellectus. XXXI.

A Rom. 4.7. 1 BEati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates:
& quorum tecta ſunt peccata.
2 Beatus vir, cui non imputavit Dominus
peccatum, nec eſt in ſpiritu ejus dolus.
3 Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa
mea, dum clamarem tota die.
4 Quoniam die, ac nocte gravata eſt ſuper
me manus tua : converſus ſum in ærumna
mea, dum configitur ſpina.
B 5 Delictum meum cognitum tibi feci : &
injuſtitiam meam non abſcondi.
*Iſaiæ 65.24. * Dixi : Confitebor adversùm me injuſti-
tiam meam Domino : & tu remiſiſti impie-
tatem peccati mei.
6 Pro hac orabit ad te omnis ſanctus, in
tempore opportuno.
C Verumtamen in diluvio aquarum multa-
rum, ad eum non approximabunt.
7 Tu es refugium meum à tribulatione, quæ
circumdedit me : exultatio mea erue me à
circumdantibus me.
8 Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in
via hac, qua gradieris : firmabo ſuper te
oculos meos.
D 9 Nolite fieri ſicut equus, & mulus, qui-
bus non eſt intellectus.
In camo & fræno maxillas eorum con-
ſtringe, qui non approximant ad te.
10 Multa flagella peccatoris, ſperantem
autem in Domino miſericordia circumda-
bit.
11 Lætamini in Domino, & exultate juſti,
& gloriamini omnes recti corde.

Pſalmus David. XXXII.

1 EXultate juſti in Domino : rectos decet A
collaudatio.
2 Confitemini Domino in cithara : in pſal-
terio decem chordarum pſallite illi.
3 Cantate ei canticum novum : benè pſal-
lite ei in vociferatione.
4 Quia rectum eſt verbum Domini, & om-
nia opera ejus in fide.
5 Diligit miſericordiam, & judicium : mi-
ſericordia Domini plena eſt terra.
6 Verbo Domini cœli firmati ſunt : & ſpiri- B
tu oris ejus omnis virtus eorum.
7 Congregans ſicut in utre aquas maris :
ponens in theſauris abyſſos.
8 Timeat Dominum omnis terra: ab eo autẽ
commoveantur omnes inhabitantes orbem.
9 * Quoniam ipſe dixit, & facta ſunt : ip- *Gen. 1. 3.
ſe mandavit, & creata ſunt.
10 Dominus diſſipat conſilia gentium : re-
probat autem cogitationes populorum, &
reprobat conſilia principum.
11 Conſilium autem Domini in æternum C
manet : cogitationes cordis ejus in genera-
tione, & generationem.
12 Beata gens, cujus eſt Dominus, Deus
ejus: populus, quem elegit in hæreditatẽ ſibi.
13 De cœlo reſpexit Dominus : vidit omnes
filios hominum.
14 De præparato habitaculo ſuo reſpexit
ſuper omnes, qui habitant terram.
15 Qui finxit ſingillatim corda eorum : qui
intelligit omnia opera eorum.
16 Non ſalvatur rex per multam virtutem :
& gigas non ſalvabitur in multitudine virtu-
tis ſuæ.
17 Fallax equus ad ſalutem : in abundantia D
autem virtutis ſuæ non ſalvabitur.
18 Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum :
& in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.
19 Ut eruat à morte animas eorum : & alat
eos in fame.
20 Anima noſtra ſuſtinet Dominum : quo-
niam adjutor, & protector noſter eſt.
21 Quia in eo lætabitur cor noſtrum : &
in nomine ſancto ejus ſperavimus.
22 Fiat miſericordia tua, Domine, ſuper
nos : quemadmodùm ſperavimus in te.

1 Davidi, cùm immutavit vultum ſuum co-
ram Achimelech, & dimiſit eum, & abiit.
(1. Reg. 21.) XXXIII.

2 BEnedicam Dominum in omni tempore : A
ſemper laus ejus in ore meo.
3 In Domino laudabitur anima mea : au-
diant manſueti, & lætentur.
4 Magnificate Dominum mecum : & exalte-
mus nomen ejus in idipſum.
5 Exquiſivi Dominum, & exaudivit me : &
ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.
6 Accedite ad eum, & illuminamini : &
facies veſtræ non confundentur.
7 Iſte pauper clamavit, & Dominus exau-
divit eum : & de omnibus tribulationibus
ejus ſalvabit eum.

8 Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum: & eripiet eos.

9 Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus: beatus vir, qui ſperat in eo.

10 Timete Dominum omnes Sancti ejus: quoniam non eſt inopia timentibus eum.

*Luc. 1. 53. 11 * Divites eguerunt, & eſurierunt: inquirentes autem Dominum non minuentur

C omni bono.

12 Venite, filii, audite me: timorem Domini docebo vos.

*1 Pet. 3. 10. 13 * Quis eſt homo, qui vult vitam: diligit dies videre bonos?

14 Prohibe linguam tuam à malo: & labia tua ne loquantur dolum.

15 Diverte à malo, & fac bonum: inquire pacem, & perſequere eam.

16 Oculi Domini ſuper juſtos: & aures

*Eccl. 15. 20. ejus in preces eorum.

17 * Vultus autem Domini ſuper facientes

D Hebr. 4. 13. mala: ut perdat de terra memoriam eorum.

18 Clamaverunt juſti, & Dominus exaudivit eos: & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos.

19 Juxtà eſt Dominus iis, qui tribulato ſunt corde: & humiles ſpiritu ſalvabit.

20 Multæ tribulationes juſtorum: & de omnibus his liberabit eos Dominus.

21 Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum: unum ex his non conteretur.

22 Mors peccatorum peſſima: & qui oderunt juſtum delinquent.

23 Redimet Dñs animas ſervorum ſuorum: & non delinquent omnes, qui ſperant in eo.

A 1 Ipſi David. XXXIV.

JUdica, Domine, nocentes me, expugna impugnantes me.

2 Apprehende arma, & ſcutum: & exurge in adjutorium mihi.

3 Effunde frameam, & conclude adverſùs eos, qui perſequuntur me: dic animæ meæ: Salus tua ego ſum.

4 Confundantur, & revereantur, quærentes animam meam.

Avertantur retrorſum, & confundantur cogitantes mihi mala.

5 Fiant tamquam pulvis ante faciem venti: & Angelus Domini coarctans eos,

6 Fiat via illorum tenebræ, & lubricum: & Angelus Domini perſequens eos.

B 7 Quoniam gratis abſconderunt mihi interitum laquei ſui: & ſupervacuè exprobraverunt animam meam,

8 Veniat illi laqueus, quem ignorat: & captio quam abſcondit, apprehendat eum: & in laqueum cadat in ipſum.

9 Anima autem mea exultabit in Domino: & delectabitur ſuper ſalutari ſuo.

10 Omnia oſſa mea dicent: Domine, quis ſimilis tibi?

Eripiens inopem de manu fortiorum ejus: egenum, & pauperem à diripientibus eum.

11 Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me.

12 Retribuebant mihi mala pro bonis: ſterilitatem animæ meæ.

C 13 Ego autem, cùm mihi moleſti eſſent, induebar cilicio.

Humiliabam in jejunio animam meam: & oratio mea in ſinu meo convertetur.

14 Quaſi proximum, & quaſi fratrem noſtrum ſic complacebam: quaſi lugens, & contriſtatus ſic humiliabar.

15 Et adverſũ me lætati ſunt, & convenerũt: cõgregata ſunt ſuper me flagella, & ignoravi.

16 Diſſipati ſunt, nec compuncti, tentaverunt me, ſubſannaverunt me ſubſannatione: frenduerunt ſuper me dentibus ſuis.

17 Domine, quando reſpicies? reſtitue animam meam à malignitate eorum, à leonibus unicam meam.

18 Confitebor tibi in eccleſia magna, in populo gravi laudabo te.

19 Non ſupergaudeant mihi, qui adver-
ſantur mihi iniquè: * qui oderunt me gratis, & annuunt oculis. *Joa. 15. 25.

20 Quoniam mihi quidem pacificè loquebantur: & in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant.

21 Et dilataverunt ſuper me os ſuum: dixerunt: Euge, euge, viderunt oculi noſtri.

22 Vidiſti, Domine, ne ſileas: Domine, ne diſcedas à me.

23 Exurge, & intende judicio meo: Deus meus, & Dominus meus, in cauſam meam. D

24 Judica me ſecundùm juſtitiam tuam, Domine Deus meus, & non ſupergaudeant mihi.

25 Non dicant in cordibus ſuis: Euge, euge, animæ noſtræ: nec dicant: Devoravimus eum.

26 Erubeſcant, & revereantur ſimul, qui gratulantur malis meis.

Induantur confuſione, & reverentia, qui magna loquuntur ſuper me.

27 Exultent, & lætentur, qui volunt juſtitiam meam, & dicant ſemper: Magnificetur Dominus, qui volunt pacem ſervi ejus.

28 Et lingua mea meditabitur juſtitiam tuam, tota die laudem tuam.

1 In finem, ſervo Domini ipſi David. XXXV. A

2 DIxit injuſtus, ut delinquat in ſemetipſo: Non eſt timor Dei ante oculos ejus.

3 * Quoniam doloſè egit in conſpectu ejus: *Sap. 13. 3.
ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.

4 Verba oris ejus iniquitas, & dolus: noluit intelligere, ut benè ageret.

5 Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo: aſtitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odivit.

6 Domine in cœlo miſericordia tua: & veritas tua uſque ad nubes.

7 Juſtitia tua ſicut montes Dei: judicia tua abyſſus multa.

8 Homines, & jumenta ſalvabis Domine: quemadmodùm multiplicaſti miſericordiam tuam, Deus.

Filii autem hominum, in tegmine alarum tuarum ſperabunt. B

9 Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: & torrente voluptatis tuæ potabis eos.

10 Quoniam apud te eſt fons vitæ: & in lumine tuo videbimus lumen.

11 Prætende miſericordiam tuam ſcientibus te, & juſtitiam tuam his, qui recto ſunt corde. C

12 Non veniat mihi pes ſuperbiæ: & manus peccatoris non moveat me.

Google

13 Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem: expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare.

1 Pſalmus ipſi David. XXXVI.

A NOli æmulari in malignantibus: neque zelaveris facientes iniquitatem.

2 Quoniam tamquam fœnum velociter areſcent: & quemadmodùm olera herbarum citò decident.

3 Spera in Domino, & fac bonitatem, & inhabita terram, & paſceris in divitiis ejus.

4 Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.

5 Revela Domino viam tuam, & ſpera in eo: & ipſe faciet.

6 Et educet quaſi lumen juſtitiam tuam, & judicium tuum tamquam meridiem: ſubditus eſto Domino, & ora eum.

7 Noli æmulari in eo, qui proſperatur in via ſua: in homine faciente injuſtitias.

8 Deſine ab ira, & derelinque furorem: noli æmulari, ut maligneris.

9 Quoniam, qui malignantur, exterminabuntur: ſuſtinentes autem Dominum, ipſi hæreditabunt terram.

10 Et adhuc puſillum, & non erit peccator: & quæres locum ejus, & non invenies.

*Matt. 5. 4. 11 * Manſueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.

B 12 Obſervabit peccator juſtum: & ſtridebit ſuper eum dentibus ſuis.

13 Dominus autem irridebit eum: quoniam proſpicit, quòd veniet dies ejus.

14 Gladium evaginaverunt peccatores: intenderunt arcum ſuum,

Ut dejiciant pauperem, & inopem: ut trucident rectos corde.

15 Gladius eorum intret in corda ipſorum: & arcus eorum confringatur.

16 Melius eſt modicum juſto, ſuper divitias peccatorum multas.

17 Quoniam brachia peccatorum conterentur: confirmat autem juſtos Dominus.

18 Novit Dominus dies immaculatorum: & hæreditas eorum in æternum erit.

19 Non confundentur in tempore malo, & in diebus famis ſaturabuntur: quia peccatores peribunt.

C 20 Inimici verò Domini mox ut honorificati fuerint, & exaltati: deficientes, quemadmodùm fumus deficient.

21 Mutuabitur peccator, & non ſolvet: juſtus autem miſeretur, & tribuet.

22 Quia benedicentes ei hæreditabunt terram: maledicentes autem diſperibunt.

23 Apud Dominum greſſus hominis dirigentur: & viam ejus volet.

24 Cùm ceciderit, non collidetur: quia Dominus ſupponit manum ſuam.

25 Junior fui, etenim ſenui: & non vidi juſtū derelictum, nec ſemen ejus quærens panem.

26 Tota die miſeretur, & commodat: & ſemen illius in benedictione erit.

27 Declina à malo, & fac bonum: & inhabita in ſæculum ſæculi.

28 Quia Dominus amat judicium, & non derelinquet Sanctos ſuos: in æternum conſervabuntur.

D Injuſti punientur: & ſemen impiorū peribit.

29 Juſti autem hæreditabunt terram: & inhabitabunt in ſeculum ſæculi ſuper eam.

30 * Os juſti meditabitur ſapientiam: & lingua ejus loquetur judicium. *Prov. 31. 26.

31 * Lex Dei ejus in corde ipſius: & non ſupplantabuntur greſſus ejus. *Iſai. 51. 7.

32 Conſiderat peccator juſtum: & quærit mortificare eum.

33 Dominus autem non derelinquet eum in manibus ejus: nec damnabit eum, cùm judicabitur illi.

34 Expecta Dominum, & cuſtodi viam ejus: & exaltabit te, ut hæreditate capias terram: cùm perierint peccatores, videbis.

35 Vidi impium ſuperexaltatum, & elevatum ſicut cedros Libani.

36 Et tranſivi, & ecce non erat: & quæſivi eum, & non eſt inventus locus ejus.

37 Cuſtodi innocentiam, & vide æquitatem: quoniam ſunt reliquiæ homini pacifico.

38 Injuſti autem diſperibunt ſimul: reliquiæ impiorum interibunt.

39 Salus autem juſtorum à Domino: & protector eorum in tempore tribulationis.

40 Et adjuvabit eos Dominus, & liberabit eos: & eruet eos à peccatoribus, & ſalvabit eos, quia ſperaverunt in eo.

1 Pſalmus David, in rememorationem de ſabbato. XXXVII.

2 DOmine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. A

3 Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi: & confirmaſti ſuper me manum tuam. Supr. 6. 2.

4 Non eſt ſanitas in carne mea à facie iræ tuæ: non eſt pax oſſibus meis à facie peccatorum meorum.

5 Quoniam iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum: & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me.

6 Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ, à facie inſipientiæ meæ.

7 Miſer factus ſum, & curvatus ſum uſque in finem: tota die contriſtatus ingrediebar.

8 Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus: & non eſt ſanitas in carne mea. B

9 Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis: rugiebam à gemitu cordis mei.

10 Domine, ante te omne deſiderium meum: & gemitus meus à te non eſt abſconditus.

11 Cor meum conturbatum eſt, dereliquit me virtus mea: & lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum.

12 Amici mei, & proximi mei, adversùm me appropinquaverunt, & ſteterunt.

13 Et qui juxta me erant, de longe ſteterunt: & vim faciebant, qui quærebant animā meā. C

Et qui inquirebant mala mihi, locuti ſunt vanitates: & dolos tota die meditabantur.

14 Ego autem tamquam ſurdus non audiebam: & ſicut mutus non aperiens os ſuum.

15 Et factus ſum ſicut homo non audiens: & non habens in ore ſuo redargutiones.

16 Quoniam in te, Domine, ſperavi: tu exaudies me, Domine Deus meus.

17 Quia dixi: Nequando ſupergaudeant mihi inimici mei: & dum commoventur pedes mei, ſuper me magna locuti ſunt.

18 Quoniam ego in flagella paratus ſum: & dolor meus in conſpectu meo ſemper. D

19 Quoniam iniquitatem meam annuntiabo: & cogitabo pro peccato meo.

20 Inimici autem mei vivunt, & confir-
mati ſunt ſuper me: & multiplicati ſunt,
qui oderunt me iniquè.
21 Qui retribuunt mala pro bonis, detra-
hebant mihi: quoniam ſequebar bonitatem.
22 Ne derelinquas me, Domine Deus
meus: ne diſceſſeris à me.
23 Intende in adjutorium meum, Domi-
ne Deus ſalutis meæ.
1 In finem, ipſi Idithum, Canticum David.
XXXVIII.
A 2 DIxi: Cuſtodiam vias meas: ut non
delinquam in lingua mea.
Poſui ori meo cuſtodiam, cùm conſiſte-
ret peccator adversùm me.
3 Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui a
bonis: & dolor meus renovatus eſt.
4 Concaluit cor meum intra me: & in me-
ditatione mea exardeſcet ignis.
5 Locutus ſum in lingua mea: Notum fac
mihi, Domine, finem meum.
Et numerum dierum meorum quis eſt:
ut ſciam, quid deſit mihi.
B 6 Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos:
& ſubſtantia mea tamquam nihilum ante te.
Verumtamen univerſa vanitas, omnis ho-
mo vivens.
7 Verumtamen in imagine pertranſit ho-
mo: ſed & fruſtrà conturbatur.
Theſaurizat, & ignorat, cui congregabit ea.
8 Et nunc, quæ eſt expectatio mea? nonne
Dominus? & ſubſtantia mea apud te eſt.
C 9 Ab omnibus iniquitatibus meis erue me:
opprobrium inſipienti dediſti me.
10 Obmutui, & non aperui os meum, quo-
niam tu feciſti: amove à me plagas tuas.
11 A fortitudine manus tuæ ego defeci in
increpationibus: propter iniquitatem cor-
ripuiſti hominem.
12 Et tabeſcere feciſti ſicut araneam ani-
mam ejus: verumtamen vanè conturbatur
omnis homo.
13 Exaudi orationem meam, Domine, &
deprecationem meam: auribus percipe la-
crymas meas.
Ne ſileas: quoniam advena ego ſum apud
te, & peregrinus, ſicut omnes patres mei.
14 Remitte mihi, ut refrigerer, priuſquam
abeam, & ampliùs non ero.
1 In finem, Pſalmus ipſi David. XXXIX.
A 2 EXpectans expectavi Dominum, &
intendit mihi.
3 Et exaudivit preces meas: & eduxit me
de lacu miſeriæ, & de luto fæcis:
Et ſtatuit ſuper petram pedes meos: &
direxit greſſus meos.
4 Et immiſit in os meum canticum no-
vum, carmen Deo noſtro.
Videbunt multi, & timebunt: & ſpera-
bunt in Domino.
5 Beatus vir, cujus eſt nomen Domini
ſpes ejus: & non reſpexit in vanitates, &
inſanias falſas.
B 6 Multa feciſti tu, Domine Deus meus,
mirabilia tua: & cogitationibus tuis non
eſt qui ſimilis ſit tibi.
Annuntiavi, & locutus ſum: multiplica-
ti ſunt ſuper numerum.
*Heb. 10. 5. 7 * Sacrificium, & oblationem noluiſti:
aures autem perfeciſti mihi.
8 Holocauſtum & pro peccato non poſtu-
laſti: tunc dixi: Ecce venio.
9 In capite libri ſcriptum eſt de me, ut fa-
cerem voluntatem tuam: Deus meus, vo-
lui, & legem tuam in medio cordis mei.
10 Annuntiavi juſtitiam tuam in eccleſia
magna, ecce labia mea non prohibebo:
Domine, tu ſciſti.
11 Juſtitiam tuam non abſcondi in corde C
meo: veritatem tuam, & ſalutare tuum dixi.
Non abſcondi miſericordiam tuam, &
veritatem tuam, à concilio multo.
12 Tu autem, Domine, ne longe facias mi-
ſerationes tuas à me: miſericordia tua, &
veritas tua ſemper ſuſceperunt me.
13 Quoniam circumdederunt me mala, quo-
rum non eſt numerus: comprehenderunt me
iniquitates meæ, & non potui, ut viderem.
Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis
mei: & cor meum dereliquit me.
14 Complaceat tibi, Domine, ut eruas me:
* Domine, ad adjuvandum me reſpice.
15 * Confundantur, & revereantur ſimul, qui
quærunt animam meam, ut auferant eam. *Infr. 69. 2.
Convertantur retrorſum, & revereantur,
qui volunt mihi mala. D
16 Ferant confeſtim confuſionem ſuam, * Sap. 14. 4
qui dicunt mihi: Euge, euge.
17 Exultent, & lætentur ſuper te omnes quæ-
rentes te, & dicant ſemper: Magnificetur Do-
minus, qui diligunt ſalutare tuum.
18 Ego autem mendicus ſum, & pauper:
Dominus ſolicitus eſt mei.
Adjutor meus, & protector meus tu es:
Deus meus, ne tardaveris.
1 In finem, Pſalmus ipſi David. XL.
2 BEatus, qui intelligit ſuper egenum, A
& pauperem: in die mala liberabit
eum Dominus.
3 Dominus conſervet eum, & vivificet eum,
& beatum faciat eum in terra: & non tradat
eum in animam inimicorum ejus.
4 Dominus opem ferat illi ſuper lectum
doloris ejus: univerſum ſtratum ejus ver-
ſaſti in infirmitate ejus.
5 Ego dixi: Domine, miſerere mei: ſana
animam meam, quia peccavi tibi.
6 Inimici mei dixerunt mala mihi: quan-
do morietur, & peribit nomen ejus?
7 Et ſi ingrediebatur, ut videret, vana loque-
batur, cor ejus congregavit iniquitatem ſibi. B
8 Egrediebatur foras, & loquebatur in id-
ipſum.
Adversùm me ſuſurrabant omnes inimici
mei: adversùm me cogitabant mala mihi.
9 Verbum iniquum conſtituerunt adversùm
me: Numquid qui dormit, non adjiciet,
ut reſurgat?
10 Etenim homo pacis meæ, in quo ſpe-
ravi: qui edebat panes meos, magnifica-
vit ſuper me ſupplantationem.
11 Tu autem, Domine, miſerere mei, &
reſuſcita me: & retribuam eis. C
12 * In hoc cognovi, quoniam voluiſti
me: quoniam non gaudebit inimicus meus * Act. 1, 16.
ſuper me.
13 Me autē propter innocentiam ſuſcepiſti:
& confirmaſti me in conſpectu tuo in æternū.
14 Benedictus Dominus Deus Iſrael, à ſæ-
culo, & uſque in ſæculum, fiat, fiat.

1 In

In finem,
1 Intellectus filiis Core. XLI.
A 2 QUemadmodum deſiderat cervus ad
fontes aquarum: ita deſiderat anima
mea ad te, Deus.
3 Sitivit anima mea ad Deum fortem vi-
vum: quando veniam, & apparebo ante fa-
ciem Dei?
4 Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die,
ac nocte: dum dicitur mihi quotidie: Ubi
eſt Deus tuus?
5 Hæc recordatus ſum, & effudi in me ani-
mam meam: quoniam tranſibo in locum ta-
bernaculi admirabilis, uſque ad domum Dei.
B In voce exultationis, & confeſſionis: ſo-
nus epulantis.
6 Quare triſtis es, anima mea: & quare
conturbas me?
7 Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.
Ad me ipſum anima mea conturbata eſt:
propterea memor ero tui de terra Jordanis,
& Hermoniim à monte modico.
8 Abyſſus abyſſum invocat, in voce cata-
ractarum tuarum.
Omnia excelſa tua, & fluctus tui, ſuper
me tranſierunt.
C 9 In die mandavit Dominus miſericordiam
ſuam: & nocte canticum ejus.
10 Apud me oratio Deo vitæ meæ, dicam
Deo: Suſceptor meus es,
Quare oblitus es mei? & quare contriſtatus
incedo, dum affligit me inimicus?
11 Dum confringuntur oſſa mea, exprobra-
verunt mihi, qui tribulant me inimici mei.
12 Dum dicunt mihi per ſingulos dies: Ubi
eſt Deus tuus? quare triſtis es, anima mea?
& quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

Pſalmus David. XLII.

A 1 JUdica me, Deus, & diſcerne cauſam
meam de gente non ſancta, ab homine
iniquo, & doloſo erue me.
2 Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me
repuliſti? & quare triſtis incedo, dum affli-
git me inimicus?
B 3 Emitte lucem tuam, & veritatem tuam:
ipſa me deduxerunt, & adduxerunt in mon-
tem ſanctum tuum, & in tabernacula tua.
4 Et introibo ad altare Dei: ad Deum, qui
lætificat juventutem meam.
5 Confitebor tibi in cithara, Deus, Deus
meus; quare triſtis es, anima mea? & quare
conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

1 In finem, Filiis Core ad intellectum.
XLIII.

A 2 DEus, auribus noſtris audivimus: pa-
tres noſtri annuntiaverunt nobis
Opus, quod operatus es in diebus eorum,
& in diebus antiquis.
3 Manus tua gentes diſperdidit, & planta-
ſti eos: afflixiſti populos, & expuliſti eos:
4 Nec enim in gladio ſuo poſſederunt ter-
ram, & brachium eorum non ſalvabit eos:
Sed dextera tua, & brachium tuum, &
illuminatio vultus tui: quoniam complacuiſti
in eis.
5 Tu es ipſe rex meus, & Deus meus: qui
mandas ſalutes Jacob.
6 In te inimicos noſtros ventilabimus cor-
nu, & in nomine tuo ſpernemus inſurgentes
in nobis.
7 Non enim in arcu meo ſperabo: & gla- B
dius meus non ſalvabit me.
8 Salvaſti enim nos de affligentibus nos:
& odientes nos confudiſti.
9 In Deo laudabimur tota die: & in nomi-
ne tuo confitebimur in ſeculum.
10 Nunc autem repuliſti, & confudiſti nos:
& non egredieris Deus in virtutibus noſtris.
11 Avertiſti nos retrorſum poſt inimicos no-
ſtros: & qui oderunt nos, diripiebant ſibi.
12 Dediſti nos tamquam oves eſcarum: &
in gentibus diſperſiſti nos.
13 Vendidiſti populum tuum ſine pretio:
& non fuit multitudo in commutationibus
eorum.
14 Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris,
ſubſannationem, & deriſum his, qui ſunt in
circuitu noſtro.
15 Poſuiſti nos in ſimilitudinem gentibus: C
commotionem capitis in populis:
16 Tota die verecundia mea contra me eſt,
& confuſio faciei meæ cooperuit me.
17 A voce exprobrantis, & obloquentis: à
facie inimici, & perſequentis.
18 Hæc omnia venerunt ſuper nos, nec ob-
liti ſumus te: & inique non egimus in teſta-
mento tuo.
19 Et non receſſit retrò cor noſtrum: & de-
clinaſti ſemitas noſtras à via tua.
20 Quoniam humiliaſti nos in loco afflictio-
nis, & cooperuit nos umbra mortis.
21 Si obliti ſumus nomen Dei noſtri, & ſi ex- D
pandimus manus noſtras ad deum alienum:
22 Nonne Deus requiret iſta? ipſe enim
novit abſcondita cordis.
* Quoniam propter te mortificamur tota *Rom. 8. 36.
die: æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis.
23 Exurge, quare obdormis, Domine?
exurge, & ne repellas in finem.
24 Quare faciem tuam avertis, obliviſceris
inopiæ noſtræ, & tribulationis noſtræ?
25 Quoniam humiliata eſt in pulvere anima
noſtra: cōglutinatus eſt in terra venter noſter.
26 Exurge, Domine, adjuva nos; & redi-
me nos propter nomen tuum.

1 In finem, pro iis, qui commutabuntur, filiis
Core ad intellectum, Canticum pro
dilecto. XLIV.

2 ERuctavit cor meum verbum bonum: di- A
co ego opera mea regi.
Lingua mea calamus ſcribæ, velociter ſcri-
bentis.
3 Specioſus forma præ filiis hominum, dif-
fuſa eſt gratia in labiis tuis: propterea bene-
dixit te Deus in æternum.
4 Accingere gladio tuo ſuper femur tuum,
potentiſſime.
5 Specie tua, & pulchritudine tua, inten- B
de, proſpere procede, & regna.
Propter veritatem, & manſuetudinem, & ju-
ſtitiam, & deducet te mirabiliter dextera tua.
6 Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te cadent,
in corda inimicorum regis.
7 * Sedes tua, Deus, in ſeculum ſeculi: *Heb. 1. 8.
virga directionis virga regni tui.

8 Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ, præ conſortibus tuis.
9 Myrrha, & gutta, & caſia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis: ex quibus delectaverunt te filiæ regum in honore tuo.
C 10 Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato: circumdata varietate.
11 Audi, filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui.
12 Et concupiſcet rex decorem tuum: quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.
13 Et filiæ Tyri in muneribus, vultum tuum deprecabuntur, omnes divites plebis.
D 14 Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.
15 Adducentur regi virgines poſt eam: proximæ ejus afferentur tibi.
16 Afferentur in lætitia, & exultatione: adducentur in templum regis.
17 Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii: conſtitues eos principes ſuper omnem terram.
18 Memores erunt nominis tui, in omni generatione, & generationem.
Propterea populi confitebuntur tibi in æternum: & in ſæculum ſæculi.

1 In finem, filiis Core, pro arcanis, Pſalmus XLV.

A 2 DEus noſter refugium, & virtus: adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.
3 Propterea non timebimus, dũ turbabitur terra: & transferentur montes in cor maris.
4 Sonuerunt, & turbatæ ſunt aquæ eorum: conturbati ſunt montes in fortitudine ejus.
5 Fluminis impetus lætificat civitatem Dei: ſanctificavit tabernaculum ſuum Altiſſimus.
6 Deus in medio ejus, non commovebitur: adjuvabit eam Deus mane diluculò.
B 7 Conturbatæ ſunt gentes, & inclinata ſunt regna: dedit vocem ſuam, mota eſt terra.
8 Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor noſter Deus Jacob.
9 Venite, & videte opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terram: auferens bella uſque ad finem terræ.
10 Arcum conteret, & confringet arma: & ſcuta comburet igni.
11 Vacate, & videte, quoniã ego ſum Deus: exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.
12 Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor noſter Deus Jacob.

1 In finem, pro filiis Core Pſalmus. XLVI.

A 2 OMnes gentes plaudite manibus: jubilate Deo in voce exultationis.
3 Quoniam Dominus excelſus, terribilis: Rex magnus ſuper omnem terram.
4 Subjecit populos nobis, & gentes ſub pedibus noſtris.
5 Elegit nobis hæreditatem ſuam, ſpeciem Jacob, quam dilexit.
*2 Reg 6. 15. B — 6 * Aſcendit Deus in jubilo: & Dominus in voce tubæ.
7 Pſallite Deo noſtro, pſallite: pſallite Regi noſtro, pſallite.
8 Quoniam Rex omnis terræ Deus: pſallite ſapienter.
9 Regnabit Deus ſuper gentes: Deus ſedet ſuper ſedem ſanctam ſuam.
10 Principes populorum congregati ſunt cum Deo Abraham: quoniam dii fortes terræ vehementer elevati ſunt.

1 Pſalmus Cantici filiis Core ſecunda Sabbati. XLVII.

2 MAgnus Dominus, & laudabilis nimis, in civitate Dei noſtri, in monte ſancto ejus. A
3 Fundatur exultatione univerſę terrę mons Sion, latera Aquilonis, civitas Regis magni.
4 Deus in domibus ejus cognoſcetur, cùm ſuſcipiet eam.
5 Quoniam ecce reges terræ congregati ſunt: convenerunt in unum.
6 Ipſi videntes ſic admirati ſunt, conturbati ſunt, commoti ſunt:
7 Tremor apprehendit eos.
8 Ibi dolores ut parturientis, in ſpiritu vehementi, conteres naves Tharſis.
9 Sicut audivimus, ſic vidimus, in civitate Domini virtutum, in civitate Dei noſtri: Deus fundavit eam in æternum. B
10 Suſcepimus, Deus, miſericordiam tuam, in medio templi tui.
11 Secundùm nomen tuum, Deus, ſic & laus tua in fines terræ: juſtitia plena eſt dextera tua.
12 Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Judæ, propter judicia tua, Domine.
13 Circumdate Sion, & complectimini eam: narrate in turribus ejus.
14 Ponite corda veſtra in virtute ejus, & diſtribuite domos ejus, ut enarretis in progenie altera.
15 Quoniam hic eſt Deus, Deus noſter in æternum, & in ſæculum ſæculi: ipſe reget nos in ſæcula.

1 In finem, filiis Core Pſalmus. XLVIII.

2 AUdite hæc omnes gentes: auribus percipite omnes, qui habitatis orbem. A
3 Quique terrigenæ, & filii hominum: ſimul in unum dives, & pauper.
4 Os meum loquetur ſapientiam: & meditatio cordis mei prudentiam.
5 * Inclinabo in parabolam aurem meam: aperiam in pſalterio propoſitionem meam. *Pſal. 77. 2 Mat. 13. 35.
6 Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me.
7 Qui confidunt in virtute ſua: & in multitudine divitiarum ſuarum gloriantur.
8 Frater non redimit, redimet homo: non dabit Deo placationem ſuam. B
9 Et pretium redemptionis animæ ſuæ: & laborabit in æternum,
10 Et vivet adhuc in finem.
11 Non videbit interitum, cùm viderit ſapientes morientes: ſimul inſipiens, & ſtultus peribunt.
12 Et relinquent alienis divitias ſuas: & ſepulchra eorum domus illorum in æternum.
Tabernacula eorum in progenie, & progenie: vocaverunt nomina ſua in terris ſuis.
13 Et homo, cùm in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. C
14 Hæc via illorum ſcandalum ipſis: & poſteà in ore ſuo complacebunt.
15 Sicut oves in inferno poſiti ſunt: mors depaſcet eos.

Digitized by Google

Et dominabuntur eorum juſti in matutino:
& auxilium eorum veteraſcet in inferno à
gloria eorum.
16 Verumtamen Deus redimet animam me-
am de manu inferi, cùm acceperit me.
D 17 Ne timueris, cùm dives factus fuerit
homo: & cùm multiplicata fuerit gloria
domus ejus.
18 Quoniam cùm interierit, non ſumet om-
nia: neque deſcendet cum eo gloria ejus.
19 Quia anima ejus in vita ipſius bene-
dicetur: confitebitur tibi, cùm benefece-
ris ei.
20 Introibit uſque in progenies patrum
ſuorum: & uſque in æternum non videbit
lumen.
21 Homo, cùm in honore eſſet, non in-
tellexit: comparatus eſt jumentis inſipien-
tibus, & ſimilis factus eſt illis.

1 Pſalmus Aſaph. XLIX.

A DEus deorum Dominus locutus eſt: &
vocavit terram,
2 A ſolis ortu uſque ad occaſum: ex Sion
ſpecies decoris ejus.
3 Deus manifeſte veniet: Deus noſter,
& non ſilebit.
Ignis in conſpectu ejus exardeſcet: & in
circuitu ejus tempeſtas valida.
4 Advocabit cœlum deſurſum: & terram
diſcernere populum ſuum.
5 Congregate illi Sanctos ejus: qui ordinant
teſtamentum ejus ſuper ſacrificia.
B 6 Et annuntiabunt cœli juſtitiam ejus:
quoniam Deus judex eſt.
7 Audi, populus meus, & loquar: Iſrael, &
teſtificabor tibi: Deus, Deus tuus ego ſum.
8 Non in ſacrificiis tuis arguam te: holocau-
ſta autem tua in conſpectu meo ſunt ſemper.
9 Non accipiam de domo tua vitulos: ne-
que de gregibus tuis hircos.
10 Quoniam meæ ſunt omnes feræ ſilva-
rum, jumenta in montibus, & boves.
11 Cognovi omnia volatilia cœli: & pul-
chritudo agri mecum eſt.
C 12 Si eſuriero, non dicam tibi: meus eſt
enim orbis terræ, & plenitudo ejus.
13 Numquid manducabo carnes taurorum?
aut ſanguinem hircorum potabo?
14 Immola Deo ſacrificium laudis: &
redde Altiſſimo vota tua.
15 Et invoca me in die tribulationis: eruam
te, & honorificabis me.
16 Peccatori autem dixit Deus: Quare tu
enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamen-
tum meum per os tuum?
17 Tu verò odiſti diſciplinam: & proje-
ciſti ſermones meos retrorſum.
18 Si videbas furem, currebas cum eo:
& cum adulteris portionem tuam ponebas.
D 19 Os tuum abundavit malitia: & lingua
tua concinnabat dolos.
20 Sedens adversùs fratrem tuum loqueba-
ris, & adversùs filium matris tuæ ponebas
ſcandalum: hæc feciſti, & tacui.
21 Exiſtimaſti iniquè, quòd ero tui ſimilis:
arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam.
22 Intelligite hæc, qui obliviſcimini Deum,
nequando rapiat, & non ſit, qui eripiat.
23 Sacrificium laudis honorificabit me: &
illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei.

1 In finem, Pſalmus David,
2 Cùm venit ad eum Nathan Propheta,
quando intravit ad Bethſabee.
(2. Reg. 12.) L.

3 MIſerere mei, Deus, ſecundùm ma- A
gnam miſericordiam tuam.
Et ſecundùm multitudinem miſerationum
tuarum, dele iniquitatem meam.
4 Ampliùs lava me ab iniquitate mea: & à
peccato meo munda me.
5 Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco:
& peccatum meum contra me eſt ſemper.
6 Tibi ſoli peccavi, & malum coram te fe-
ci: * ut juſtificeris in ſermonibus tuis, &
vincas, cùm judicaris. *Rom. 3. 4.
7 Ecce enim in iniquitatibus conceptus
ſum: & in peccatis concepit me mater mea.
8 Ecce enim veritatem dilexiſti: incerta, & B
occulta ſapientiæ tuæ, manifeſtaſti mihi.
9 * Aſperges me hyſſopo, & mundabor: la-
vabis me, & ſuper nivem dealbabor. *Lev. 14. Num. 19.
10 Auditui meo dabis gaudium, & læti-
tiam: & exultabunt oſſa humiliata.
11 Averte faciem tuam à peccatis meis: &
omnes iniquitates meas dele.
12 Cor mundum crea in me Deus: & ſpiri- C
tum rectum innova in viſceribus meis.
13 Ne projicias me à facie tua: & ſpiritum
ſanctum tuum ne auferas à me.
14 Redde mihi lætitiam ſalutaris tui: &
ſpiritu principali confirma me.
15 Docebo iniquos vias tuas: & impii ad
te convertentur.
16 Libera me de ſanguinibus, Deus, Deus
ſalutis meæ: & exultabit lingua mea juſti-
tiam tuam.
17 Domine, labia mea aperies: & os meum
annuntiabit laudem tuam.
18 Quoniam ſi voluiſſes ſacrificium, dediſ- D
ſem utique: holocauſtis non delectaberis.
19 Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus:
cor contritum, & humiliatum, Deus non
deſpicies.
20 Benigne fac, Domine, in bona voluntate
tua Sion: ut ædificentur muri Jeruſalem.
21 Tunc acceptabis ſacrificium juſtitiæ,
oblationes, & holocauſta: tunc imponent
ſuper altare tuum vitulos.

1 In finem, intellectus David,
2 Cùm venit Doeg Idumæus, & nuntiavit
Sauli: Venit David in domum Achimelech.
(1. Reg. 22. 9.) LI.

3 QUid gloriaris in malitia, qui potens A
es in iniquitate?
4 Tota die injuſtitiam cogitavit lingua tua:
ſicut novacula acuta feciſti dolum.
5 Dilexiſti malitiam ſuper benignitatem:
iniquitatem magis, quàm loqui æquitatem.
6 Dilexiſti omnia verba præcipitationis,
lingua doloſa.
7 Propterea Deus deſtruet te in finem, evel- B
let te, & emigrabit te de tabernaculo tuo:
& radicem tuam de terra viventium.
8 Videbunt juſti, & timebunt, & ſuper
eum ridebunt, & dicent:
9 Ecce homo, qui non poſuit Deum ad-
jutorem ſuum.
Sed ſperavit in multitudine divitiarum
ſuarum: & prævaluit in vanitate ſua.
10 Ego autem, ſicut oliva fructifera in do- C

mo

mo Dei, ſperavi in miſericordia Dei in æternum, & in ſæculum ſæculi.

11 Confitebor tibi in ſæculum, quia feciſti: & expectabo nomen tuum, quoniam bonum eſt in conſpectu Sanctorum tuorum.

1 In finem, pro Maeleth intelligentiæ David. LII.

A DIxit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus.

2 Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in iniquitatibus: non eſt, qui faciat bonum.

*Pſal. 13. 1.

3 * Deus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat, ſi eſt intelligens, aut requirens Deum.

*Rom 3. 12.

4 * Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt: non eſt, qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.

5 Nonne ſcient omnes, qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam ut cibum panis?

B 6 Deum non invocaverunt: illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.

Quoniam Deus diſſipavit oſſa eorum, qui hominibus placent: confuſi ſunt, quoniam Deus ſprevit eos.

7 Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael? cùm converterit Deus captivitatem plebis ſuæ, exultabit Jacob, & lætabitur Iſrael.

In finem,

1 In carminibus intellectus David,

2 Cùm veniſſent Ziphæi, & dixiſſent ad Saul: Nonne David abſconditus eſt apud nos?

(1. *Reg.* 23. 19. & 26. 1.) LIII.

A 3 DEus in nomine tuo ſalvum me fac: & in virtute tua judica me.

4 Deus, exaudi orationem meam: auribus percipe verba oris mei.

5 Quoniam alieni inſurrexerunt adverſùm me, & fortes quæſierunt animam meam: & non propoſuerunt Deum ante conſpectum ſuum.

B 6 Ecce enim Deus adjuvat me: & Dominus ſuſceptor eſt animæ meæ.

7 Averte mala inimicis meis: & in veritate tua diſperde illos.

8 Voluntarie ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, Domine: quoniam bonum eſt.

9 Quoniã ex omni tribulatione eripuiſti me: & ſuper inimicos meos deſpexit oculus meus.

1 In finem, in carminibus intellectus David. LIV.

A 2 EXaudi, Deus, orationem meam, & ne deſpexeris deprecationem meam: intende mihi, & exaudi me.

3 Contriſtatus ſum in exercitatione mea: & conturbatus ſum à voce inimici, & à tribulatione peccatoris.

4 Quoniam declinaverunt in me iniquitates: & in ira moleſti erant mihi.

5 Cor meum conturbatum eſt in me: & formido mortis cecidit ſuper me.

6 Timor, & tremor venerunt ſuper me: contexerunt me tenebræ.

B 7 Et dixi: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?

8 Ecce elongavi fugiens: & manſi in ſolitudine.

9 Expectabam eum, qui ſalvum me fecit à puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate.

10 Præcipita, Domine, divide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in civitate.

11 Die ac nocte circumdabit eam ſuper muros ejus iniquitas: & labor in medio ejus, & injuſtitia.

12 Et non defecit de plateis ejus uſura, & dolus.

13 Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique.

C Et ſi is, qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet: abſcondiſſem me forſitan ab eo.

14 Tu verò homo unanimis, dux meus, & notus meus,

15 Qui ſimul mecum dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulavimus cum conſenſu.

16 Veniat mors ſuper illos: & deſcendant in infernum viventes.

Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum: in medio eorum.

17 Ego autem ad Deum clamavi: & Dominus ſalvabit me.

18 Veſpere, & manè, & meridie narrabo, & annuntiabo: & exaudiet vocem meam.

19 Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi: quoniam inter multos erant mecum.

D 20 Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui eſt ante ſæcula.

21 Non enim eſt illis commutatio, & non timuerunt Deum: extendit manum ſuam in retribuendo.

22 Contaminaverunt teſtamentum ejus, diviſi ſunt ab ira vultus ejus: & appropinquavit cor illius.

Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum: & ipſi ſunt jacula.

23 * Jacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet: non dabit in æternum fluctuationem juſto.

*Matt. 6. 25. Luc. 12. 22. 1. Pet. 5. 7.

24 Tu verò Deus, deduces eos in puteum interitus.

Viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabunt dies ſuos: ego autem ſperabo in te, Domine.

In finem,

1 Pro populo, qui à Sanctis longè factus eſt, David in tituli inſcriptionem, cùm tenuerunt eum Allophyli in Geth.

(1. *Reg.* 21. 12.) LV.

2 MIſerere mei, Deus, quoniam conculcavit me homo: tota die impugnans tribulavit me.

A 3 Conculcaverunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes adverſùm me.

4 Ab altitudine diei timebo: ego verò in te ſperabo.

5 In Deo laudabo ſermones meos, in Deo ſperavi: non timebo, quid faciat mihi caro.

6 Tota die verba mea execrabantur: adverſùm me omnes cogitationes eorum, in malũ.

B 7 Inhabitabunt, & abſcondent: ipſi calcaneum meum obſervabunt.

8 Sicut ſuſtinuerunt animam meam, pro nihilo ſalvos facies illos: in ira populos confringes.

9 Deus, vitam meam annuntiavi tibi: poſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo.

10 Sicut & in promiſſione tua: tunc convertentur inimici mei retrorſum.

C In quacumque die invocavero te: ecce cognovi, quoniam Deus meus es.

11 In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo ſermonem:

12 In Deo ſperavi, non timebo, quid faciat mihi homo.

13 In me ſunt, Deus, vota tua, quæ reddam, laudationes tibi.

14 Quoniam eripuiſti animam meam de morte, & pedes meos de lapſu: ut placeam coram Deo in lumine viventium.

In finem,

1 Ne diſperdas, David in tituli inſcriptionē, cùm fugeret à facie Saul in Speluncam.

(2. *Reg.* 22. 1. & 24. 4.) LVI.

A 2 MIſerere mei, Deus, miſerere mei: quoniam in te confidit anima mea.

Et in umbra alarum tuarum ſperabo, donec tranſeat iniquitas.

3 Clamabo ad Deum altiſſimum: Deum, qui benefecit mihi.

4 Miſit de cœlo, & liberavit me: dedit in opprobrium conculcantes me.

5 Miſit Deus miſericordiam ſuam, & veritatem ſuam, & eripuit animam meam de medio catulorum leonum: dormivi conturbatus.

B Filii hominum dentes eorum arma, & ſagittæ: & lingua eorum gladius acutus.

6 Exaltare ſuper cœlos, Deus: & in omnem terram gloria tua.

7 Laqueum paraverunt pedibus meis, & incurvaverunt animam meam.

Foderunt ante faciem meam foveam, & inciderunt in eam.

8 Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum: cantabo, & pſalmum dicam.

9 Exurge, gloria mea, exurge pſalterium, & cithara: exurgam diluculò.

10 Confitebor tibi in populis, Domine & pſalmum dicam tibi in gentibus.

11 Quoniam magnificata eſt uſque ad cœlos miſericordia tua, & uſque ad nubes veritas tua.

12 Exaltare ſuper cœlos, Deus: & ſuper omnem terram gloria tua.

In finem,

1 Ne diſperdas, David in tituli inſcriptionem. LVII.

A 2 SI verè utique juſtitiam loquimini: recta judicate filii hominum.

3 Etenim in corde iniquitates operamini: in terra injuſtitias manus veſtræ concinnant.

4 Alienati ſunt peccatores à vulva, erraverunt ab utero: locuti ſunt falſa.

5 Furor illis ſecundùm ſimilitudinem ſerpentis: ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas.

6 Quæ non exaudiet vocem incantantium: & venefici incantantis ſapienter.

B 7 Deus conteret dentes eorum in ore ipſorum: molas leonum confringet Dominus.

8 Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens: intendit arcum ſuum, donec infirmentur.

9 Sicut cera, quæ fluit, auferentur: ſupercecidit ignis, & non viderunt ſolem.

10 Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ rhamnum: ſicut viventes, ſic in ira abſorbet eos.

11 Lætabitur juſtus, cùm viderit vindictam: manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris.

12 Et dicet homo: Si utique eſt fructus juſto: utique eſt Deus judicans eos in terra.

In finem,

1 Ne diſperdas, David in tituli inſcriptionem, quando miſit Saul, & cuſtodivit domum ejus, ut eum interficeret.

(1. *Reg.* 19. 11.) LVIII.

A 2 ERipe me de inimicis meis, Deus meus: & ab inſurgentibus in me libera me.

3 Eripe me de operantibus iniquitatem: & de viris ſanguinum ſalva me.

4 Quia ecce ceperunt animam meam: irruerunt in me fortes.

5 Neque iniquitas mea, neque peccatum meum, Domine: ſine iniquitate cucurri & direxi.

B 6 Exurge in occurſum meum, & vide: & tu, Domine Deus virtutum, Deus Iſrael.

Intende ad viſitandas omnes gentes: non miſerearis omnibus, qui operantur iniquitatem.

7 Convertentur ad veſperam: & famem patientur ut canes: & circuibunt civitatem.

8 Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in labiis eorum: quoniam quis audivit?

9 Et tu, Domine, deridebis eos: ad nihilum deduces omnes gentes.

10 Fortitudinem meam ad te cuſtodiam, quia Deus ſuſceptor meus es.

11 Deus meus, miſericordia ejus præveniet me.

C 12 Deus oſtendet mihi ſuper inimicos meos, ne occidas eos: nequando obliviſcantur populi mei.

Diſperge illos in virtute tua: & depone eos protector meus, Domine.

13 Delictum oris eorum, ſermonem labiorum ipſorum: & comprehendantur in ſuperbia ſua.

14 Et de execratione, & mendacio, annuntiabuntur in conſummatione: in ira conſummationis, & non erunt.

Et ſcient, quia Deus dominabitur Jacob: & finium terræ.

D 15 Convertentur ad veſperam, & famem patientur ut canes: & circuibunt civitatem.

16 Ipſi diſpergentur ad manducandum: ſi verò non fuerint ſaturati, & murmurabunt.

17 Ego autem cantabo fortitudinem tuam: & exultabo manè miſericordiam tuam.

18 Quia factus es ſuſceptor meus, & refugium meum, in die tribulationis meæ.

19 Adjutor meus tibi pſallam, quia Deus ſuſceptor meus es: Deus meus, miſericordia mea.

In finem,

1 Pro his, qui immutabuntur, in tituli inſcriptionem ipſi David in doctrinam,

2 Cùm ſuccendit Meſopotamiam Syriæ, & Sobal, & convertit Joab, & percuſſit Idumæam in valle Salinarum duodecim millia.

(2. *Reg.* 8. 1. & 10. 7. & 1. *Par.* 18. 1.) LIX.

A 3 DEus repuliſti nos, & deſtruxiſti nos: iratus es, & miſertus es nobis.

4 Commoviſti terram, & conturbaſti eam: ſana contritiones ejus, quia commota eſt.

5 Oſtendiſti populo tuo dura: potaſti nos vino compunctionis.

B 6 Dediſti metuentibus te ſignificationem: ut fugiant à facie arcus:

7 Ut liberentur dilecti tui: ſalvum fac dextera tua, & exaudi me.

8 Deus locutus eſt in ſancto ſuo: Lætabor,
& partibor Sichimam, & convallem taber-
naculorum metibor.
9 Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes:
& Ephraim fortitudo capitis mei.
C 10 Juda rex meus: Moab olla ſpei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum
meum: mihi alienigenæ ſubditi ſunt.
11 Quis deducet me in civitatem munitam?
quis deducet me uſque in Idumæam?
12 Nonne tu, Deus, qui repuliſti nos: &
non egredieris Deus in virtutibus noſtris?
13 Da nobis auxilium de tribulatione:
quia vana ſalus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad
nihilum deducet tribulantes nos.

In finem,
1 In Hymnis David. LX.

A 2 EXaudi, Deus, deprecationem meam:
intende orationi meæ.
3 A finibus terræ ad te clamavi: dum
anxiaretur cor meum, in petra exaltaſti
me.
4 Deduxiſti me, quia factus es ſpes mea:
turris fortitudinis à facie inimici.
5 Inhabitabo in tabernaculo tuo in ſæcula:
protegar in velamento alarum tuarum.
B 6 Quoniam tu Deus meus exaudiſti oratio-
nem meam: dediſti hereditatem timenti-
bus nomen tuum.
7 Dies ſuper dies regis adjicies: annos
ejus uſque in diem generationis, & gene-
rationis.
8 Permanet in æternum in conſpectu Dei:
miſericordiam, & veritatem ejus quis re-
quiret?
9 Sic pſalmum dicam nomini tuo in ſæcu-
lum ſæculi: ut reddam vota mea de die in
diem.

In finem,
1 Pro Idithum, Pſalmus David. LXI.

Á 2 NOnne Deo ſubjecta erit anima mea?
ab ipſo enim ſalutare meum.
3 Nam & ipſe Deus meus, & ſalutaris meus:
ſuſceptor meus, non movebor ampliùs.
4 Quouſque irruitis in hominem: interfi-
citis univerſi vos: tamquam parieti incli-
nato, & maceriæ depulſæ?
5 Verumtamen pretium meum cogitave-
runt repellere, cucurri in ſiti: ore ſuo be-
nedicebant, & corde ſuo maledicebant.
6 Verumtamen Deo ſubjecta eſto anima
mea: quoniam ab ipſo patientia mea.
B 7 Quia ipſe Deus meus, & ſalvator meus:
adjutor meus, non emigrabo.
8 In Deo ſalutare meum, & gloria mea:
Deus auxilii mei, & ſpes mea in Deo eſt.
9 Sperate in eo omnis congregatio populi,
effundite coram illo corda veſtra: Deus
adjutor noſter in æternum.
10 Verumtamen vani filii hominum, men-
daces filii hominum in ſtateris: ut decipiant
ipſi de vanitate in idipſum.
* Mat. 16. 7. Rom. 2. 6. 1. Cor. 3. 8. Gal. 6. 5.
11 Nolite ſperare in iniquitate, & rapinas
nolite concupiſcere: divitiæ ſi affluant,
nolite cor apponere.
12 Semel locutus eſt Deus, duo hæc au-
divi, quia poteſtas Dei eſt, & tibi, Domi-
ne, miſericordia: * quia tu reddes uni-
cuique juxta opera ſua.

Pſalmus David,
1 Cùm eſſet in deſerto Idumææ.
(1. Reg. 22. 5.) LXII.

2 DEus, Deus meus, ad te de luce vigilo. A
Sitivit in te anima mea, quàm multi-
pliciter tibi caro mea.
3 In terra deſerta, & invia, & inaquoſa:
ſic in ſancto apparui tibi, ut viderem virtu-
tem tuam, & gloriam tuam.
4 Quoniam melior eſt miſericordia tua ſu-
per vitas: labia mea laudabunt te.
5 Sic benedicam te in vita mea, & in
nomine tuo levabo manus meas.
6 Sicut adipe, & pinguedine repleatur
anima mea: & labiis exultationis laudabit
os meum.
7 Si memor fui tui ſuper ſtratum meum,
in matutinis meditabor in te:
8 Quia fuiſti adjutor meus.
9 Et in velamento alarum tuarum exulta- B
bo, adhæſit anima mea poſt te: me ſuſce-
pit dextera tua.
10 Ipſi verò in vanum quæſierunt animam
meam, introibunt in inferiora terræ:
11 Tradentur in manus gladii, partes vul-
pium erunt.
12 Rex verò lætabitur in Deo, laudabun-
tur omnes qui jurant in eo: quia obſtru-
ctum eſt os loquentium iniqua.

In finem,
1 Pſalmus David. LXIII.

2 EXaudi, Deus, orationem meam, cùm A
deprecor: à timore inimici eripe ani-
mam meam.
3 Protexiſti me à conventu malignantium:
à multitudine operantium iniquitatem.
4 Quia exacuerunt ut gladium linguas ſuas:
intenderunt arcum rem amaram, ut ſagit-
tent in occultis immaculatum.
5 Subitò ſagittabunt eum, & non timebunt:
firmaverunt ſibi ſermonem nequam.
6 Narraverunt ut abſconderent laqueos:
dixerunt: Quis videbit eos?
7 Scrutati ſunt iniquitates: defecerunt
ſcrutantes ſcrutinio. E
8 Accedet homo ad cor altum: & exal-
tabitur Deus.
9 Sagittæ parvulorum factæ ſunt plagæ
eorum: & infirmatæ ſunt contra eos linguæ
eorum.
10 Conturbati ſunt omnes, qui videbant
eos: & timuit omnis homo.
Et annuntiaverunt opera Dei: & facta
ejus intellexerunt.
11 Lætabitur juſtus in Domino, & ſperabit
in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

In finem, Pſalmus David,
1 Canticum Jeremiæ, & Ezechielis populo
tranſmigrationis, cùm inciperent exire.
LXIV.

2 TE decet hymnus, Deus, in Sion: & Á
tibi reddetur votum in Jeruſalem.
3 Exaudi orationem meam: ad te omnis
caro veniet.
4 Verba iniquorum prævaluerunt ſuper nos:
& impietatibus noſtris tu propitiaberis.
5 Beatus, quem elegiſti, & aſſumpſiſti:
inhabitabit in atriis tuis.
6 Replebimur in bonis domus tuæ: ſanctum
eſt templum tuum, mirabile in æquitate.

Digitized by Google

B 7 Exaudi nos, Deus ſalutaris noſter, ſpes omnium finium terræ, & in mari longe.

8 Præparans montes in virtute tua, accinctus potentia: qui conturbas profundum maris, ſonum fluctuum ejus.

9 Turbabuntur gentes, & timebunt qui habitant terminos à ſignis tuis: exitus matutini, & veſpere delectabis.

10 Viſitaſti terram, & inebriaſti eam: multi-
C plicaſti locupletare eam.

Flumen Dei repletum eſt aquis, paraſti cibum illorum: quoniam ita eſt præparatio ejus.

11 Rivos ejus inebria, multiplica genimina ejus: in ſtillicidiis ejus lætabitur germinans.

12 Benedices coronæ anni benignitatis tuæ: & campi tui replebuntur ubertate.

13 Pingueſcent ſpecioſa deſerti: & exultatione colles accingentur.

14 Induti ſunt arietes ovium, & valles abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent.

In finem,

1 Canticum Pſalmi reſurrectionis.

LXV.

A 2 JUbilate Deo omnis terra, pſalmum dicite nomini ejus: date gloriam laudi ejus.

3 Dicite Deo, quàm terribilia ſunt opera tua, Domine: in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.

4 Omnis terra adoret te, & pſallat tibi: pſalmum dicat nomini tuo.

5 Venite, & videte opera Dei: terribilis in conſiliis ſuper filios hominum.

6 Qui convertit mare in aridam, in flumine pertranſibunt pede: ibi lætabimur in ipſo.

B 7 Qui dominatur in virtute ſua in æternum, oculi ejus ſuper gentes reſpiciunt: qui exaſperant, non exaltentur in ſemetipſis.

8 Benedicite gentes Deum noſtrum: & auditam facite vocem laudis ejus.

9 Qui poſuit animam meam ad vitam: & non dedit in commotionem pedes meos.

10 Quoniam probaſti nos, Deus: igne nos examinaſti, ſicut examinatur argentum.

C 11 Induxiſti nos in laqueum, poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro: impoſuiſti homines ſuper capita noſtra.

12 Tranſivimus per ignem, & aquam: & eduxiſti nos in refrigerium.

13 Introibo in domum tuam in holocauſtis: reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea.

14 Et locutum eſt os meum, in tribulatione mea.

15 Holocauſta medullata offeram tibi cum incenſo arietum: offeram tibi boves cum
D hircis.

16 Venite, audite, & narrabo, omnes, qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ.

17 Ad ipſum ore meo clamavi, & exaltavi ſub lingua mea.

18 Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus.

19 Propterea exaudivit Deus, & attendit voci deprecationis meæ.

20 Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam, & miſericordiam ſuam à me.

In finem,

1 In hymnis, Pſalmus Cantici David.

LXVI.

2 DEus miſereatur noſtri, & benedicat nobis: illuminet vultum ſuum ſuper nos, & miſereatur noſtri. A

3 Ut cognoſcamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus ſalutare tuum.

4 Confiteantur tibi populi, Deus: confiteantur tibi populi omnes.

5 Lætentur, & exultent gentes: quoniam judicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis.

6 Confiteantur tibi populi, Deus: confiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum ſuum.

7 Benedicat nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus: & metuant eum omnes fines terræ.

In finem,

1 Pſalmus Cantici ipſi David.

LXVII.

2 EXurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus: & fugiant, qui oderunt eum, à facie ejus. A

3 Sicut deficit fumus, deficiant: ſicut fluit cera à facie ignis, ſic pereant peccatores à facie Dei.

4 Et juſti epulentur, & exultent in conſpectu Dei: & delectentur in lætitia.

5 Cantate Deo, pſalmum dicite nomini ejus: iter facite ei, qui aſcendit ſuper occaſum: Dominus nomen illi.

6 Exultate in conſpectu ejus, turbabuntur à facie ejus, patris orphanorum, & judicis viduarum.

7 Deus in loco ſancto ſuo: Deus qui inhabitare facit unius moris in domo:

8 Qui educit vinctos in fortitudine, ſimiliter eos, qui exaſperant, qui habitant in ſepulchris.

9 Deus, cùm egredereris in conſpectu populi tui, cùm pertranſires in deſerto: B

10 Terra mota eſt, etenim cœli diſtillaverunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Iſrael.

11 Pluviam voluntariam ſegregabis, Deus, hæreditati tuæ: & infirmata eſt, tu verò perfeciſti eam.

12 Animalia tua habitabunt in ea: paraſti in dulcedine tua pauperi, Deus.

13 Dominus dabit verbum evangelizantibus, virtute multa.

14 Rex virtutum dilecti, dilecti: & ſpeciei domus dividere ſpolia.

15 Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi ejus in pallore auri.

16 Dum diſcernit cœleſtis reges ſuper eam, nive dealbabuntur in Selmon: mons Dei, mons pinguis.

17 Mons coagulatus, mons pinguis: ut quid ſuſpicamini montes coagulatos?

Mons, in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo; etenim Dominus habitabit in finem.

18 Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium: Dñs in eis in Sina in ſancto.

19 Aſcendiſti in altum, cepiſti captivitatem: accepiſti dona in hominibus. C

Etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum.

20 Bene-

ed by Google

20 Benedictus Dominus die quotidie : proſperum iter faciet nobis Deus ſalutarium noſtrorum.

21 Deus noſter, Deus ſalvos faciendi : & Domini, Domini exitus mortis.

22 Verumtamen Deus confringet capita inimicorum ſuorum : verticem capilli perambulantium in delictis ſuis.

23 Dixit Dominus : Ex Baſan convertam, convertam in profundum maris.

24 Ut intingatur pes tuus in ſanguine : lingua canum tuorum ex inimicis, ab ipſo.

25 Viderunt ingreſſus tuos, Deus, ingreſſus Dei mei : regis mei, qui eſt in ſancto.

26 Prævenerunt principes conjuncti pſallentibus in medio juvencularum tympaniſtriarum.

27 In eccleſiis benedicite Deo Domino, de fontibus Iſrael.

D 28 Ibi Benjamin adoleſcentulus, in mentis exceſſu.

Principes Juda, duces eorum : principes Zabulon, principes Nephthali.

29 Manda, Deus, virtuti tuæ : confirma hoc, Deus, quod operatus es in nobis.

30 A templo tuo in Jeruſalem, tibi offerent reges munera.

31 Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum : ut excludant eos, qui probati ſunt argento.

32 Diſſipa gentes, quæ bella volunt : venient legati ex Ægypto : Æthiopia præveniet manus ejus Deo.

33 Regna terræ, cantate Deo : pſallite Domino : pſallite Deo,

34 Qui aſcendit ſuper cælum cœli, ad Orientem.

Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis.

35 Date gloriam Deo ſuper Iſrael, magnificentia ejus, & virtus ejus in nubibus.

36 Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, Deus Iſrael ipſe dabit virtutem : & fortitudinem plebi ſuæ, benedictus Deus.

1 In finem, pro iis, qui commutabuntur, David. LXVIII.

A 2 Salvum me fac, Deus : quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam.

3 Infixus ſum in limo profundi : & non eſt ſubſtantia.

Veni in altitudinem maris : & tempeſtas demerſit me.

4 Laboravi clamans, raucæ factæ ſunt fauces meæ : defecerunt oculi mei, dum ſpero in Deum meum.

5 Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.

Confortati ſunt, qui perſecuti ſunt me inimici mei injuſte : quæ non rapui, tunc exſolvebam.

6 Deus, tu ſcis inſipientiam meam : & delicta mea à te non ſunt abſcondita.

7 Non erubeſcant in me, qui expectant te, Domine, Domine virtutum.

Non confundantur ſuper me, qui quærunt te, Deus Iſrael.

8 Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium : operuit confuſio faciem meam.

B 9 Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ.

10 Quoniam zelus domus tuæ comedit me : & * opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt ſuper me. * Joh. 2. 17 Rom. 15. 3.

11 Et operui in jejunio animam meam : & factum eſt in opprobrium mihi.

12 Et poſui veſtimentum meum cilicium : & factus ſum illis in parabolam.

13 Adverſùm me loquebantur, qui ſedebant in porta : & in me pſallebant, qui bibebant vinum.

14 Ego verò orationem meam ad te, Domine : tempus beneplaciti Deus.

In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi me, in veritate ſalutis tuæ.

15 Eripe me de luto, ut non infigar : libera me ab iis, qui oderunt me, & de profundis aquarum.

16 Non me demergat tempeſtas aquæ, neque abſorbeat me profundum : neque urgeat ſuper me puteus os ſuum.

17 Exaudi me, Domine, quoniam benigna eſt miſericordia tua : ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum reſpice in me.

18 Et ne avertas faciem tuam à puero tuo : quoniam tribulor, velociter exaudi me.

19 Intende animæ meæ, & libera eam : propter inimicos meos eripe me. C

20 Tu ſcis improperium meum, & confuſionem meam, & reverentiam meam.

21 In conſpectu tuo ſunt omnes, qui tribulant me, improperium expectavit cor meum, & miſeriam.

Et ſuſtinui, qui ſimul contriſtaretur, & non fuit : & qui conſolaretur, & non inveni.

22 * Et dederunt in eſcam meam fel : & in ſiti mea potaverunt me aceto. * Matt. 27. 48.

23 Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum, & in retributiones, & in ſcandalum.

24 Obſcurentur oculi eorum ne videant : & dorſum eorum ſemper incurva.

25 Effunde ſuper eos iram tuam : & furor iræ tuæ comprehendat eos.

26 * Fiat habitatio eorum deſerta : & in tabernaculis eorum non ſit, qui inhabitet. * Act. 1. 20.

27 Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecuti ſunt : & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt.

28 Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, & non intrent in juſtitiam tuam.

29 Deleantur de Libro viventium : & cum juſtis non ſcribantur. D

30 Ego ſum pauper, & dolens : ſalus tua, Deus, ſuſcepit me.

31 Laudabo nomen Dei cum cantico : & magnificabo eum in laude.

32 Et placebit Deo ſuper vitulum novellum, cornua producentem, & ungulas.

33 Videant pauperes, & lætentur : quærite Deum, & vivet anima veſtra.

34 Quoniam exaudivit pauperes Dominus : & vinctos ſuos non deſpexit.

35 Laudent illum cœli, & terra, mare, & omnia reptilia in eis.

36 Quoniam Deus ſalvam faciet Sion : & ædificabuntur civitates Juda.

Et inhabitabunt ibi, & hæreditate acquirent eam.

37 Et ſemen ſervorum ejus poſſidebit eam, & qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea.

1 In ſinem, Pſalmus David,
In rememorationem, quòd ſalvum fecerit
eum Dominus. L X I X.

A 2 DEus, in adjutorium meum intende:
Domine, ad adjuvandum me feſtina.
3 Confundantur, & revereantur, qui quærunt animam meam.
4 Avertantur retrorſum, & erubeſcant, qui volunt mihi mala:
Avertantur ſtatim erubeſcentes, qui dicunt mihi: Euge, euge.
5 Exultent, & lætentur in te omnes, cui quærunt te, & dicant ſemper: Magnificetur Dominus: qui diligunt ſalutare tuum.
6 Ego verò egenus, & pauper ſum: Deus, adjuva me.
Adjutor meus, & liberator meus es tu: Domine, ne moreris.

Pſalmus David,
1 Filiorum Jonadab, & priorum
captivorum. L X X.

A 2 IN te, Domine, ſperavi, non confundar in æternum: in juſtitia tua libera me, & eripe me.
Inclina ad me aurem tuam, & ſalva me.
3 Eſto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum: ut ſalvum me facias:
Quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu.
4 Deus meus eripe me de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis, & iniqui:
5 Quoniam tu es patientia mea, Domine: Domine, ſpes mea à juventute mea.
B 6 In te confirmatus ſum ex utero: de ventre matris meæ tu es protector meus.
7 In te cantatio mea ſemper: tamquam prodigium factus ſum multis: & tu adjutor fortis.
8 Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam.
9 Ne projicias me in tempore ſenectutis: cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
10 Quia dixerunt inimici mei mihi, & qui cuſtodiebant animam meam, conſilium fecerunt in unum,
11 Dicentes: Deus dereliquit eum, perſequimini, & comprehendite eum: quia non eſt, qui eripiat.
12 Deus, ne elongeris à me: Deus meus, in auxilium meum reſpice.
C 13 Confundantur, & deficiant detrahentes animæ meæ: operiantur confuſione, & pudore, qui quærunt mala mihi.
14 Ego autem ſemper ſperabo: & adjiciam ſuper omnem laudem tuam.
15 Os meum annuntiabit juſtitiam tuam, tota die ſalutare tuum.
16 Quoniam non cognovi litteraturam, introibo in potentias Domini: Domine, memorabor juſtitiæ tuæ ſolius.
17 Deus, docuiſti me à juventute mea; & uſque nunc pronuntiabo mirabilia tua.
18 Et uſque in ſenectam, & ſenium: Deus, ne derelinquas me.
Donec annuntiem brachium tuum generationi omni, quæ ventura eſt.
D 19 Potentiam tuam, & juſtitiam tuam, Deus, uſque in altiſſima, quæ feciſti magnalia: Deus, quis ſimilis tibi?
20 Quantas oſtendiſti mihi tribulationes multas, & malas: & converſus vivificaſti me: & de abyſſis terræ iterùm reduxiſti me.
21 Multiplicaſti magnificentiam tuam: & converſus conſolatus es me.
22 Nam & ego confitebor tibi in vaſis pſalmi veritatem tuam: Deus, pſallam tibi in cithara, ſanctus Iſrael.
23 Exultabunt labia mea, cùm cantavero tibi: & anima mea, quam redemiſti.
24 Sed & lingua mea tota die meditabitur juſtitiam tuam: cùm confuſi, & reveriti fuerint, qui quærunt mala mihi.

1 Pſalmus,
In Salomonem. L X X I.

2 DEus, judicium tuum regi da: & juſtitiam tuam filio regis: A
Judicare populum tuum in juſtitia, & pauperes tuos in judicio.
3 Suſcipiant montes pacem populo, & colles juſtitiam.
4 Judicabit pauperes populi, & ſalvos faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorem.
5 Et permanebit cum ſole, & ante lunam, in generatione, & generationem.
6 Deſcendet ſicut pluvia in vellus: & ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram. B
7 Orietur in diebus ejus juſtitia, & abundantia pacis: donec auferatur luna.
8 Et dominabitur à mari uſque ad mare: & à flumine uſque ad terminos orbis terrarum.
9 Coram illo procident Æthiopes: & inimici ejus terram lingent.
10 Reges Tharſis, & inſulæ munera offerent: reges Arabum, & Saba dona adducent.
11 Et adorabunt eum omnes reges terræ: C
omnes gentes ſervient ei:
12 Quia liberabit pauperem à potente: & pauperem, cui non erat adjutor.
13 Parcet pauperi, & inopi: & animas pauperum ſalvas faciet.
14 Ex uſuris, & iniquitate redimet animas eorum: & honorabile nomen eorum coram illo.
15 Et vivet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipſo ſemper: tota die benedicent ei.
16 Et erit firmamentum in terra in ſummis montium, ſuperextolletur ſuper Libanum D
fructus ejus: & florebunt de civitate ſicut fœnum terræ.
17 Sit nomen ejus benedictum in ſæcula: ante ſolem permanet nomen ejus.
Et benedicentur in ipſo omnes tribus terræ; omnes gentes magnificabunt eum.
18 Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui facit mirabilia ſolus.
19 Et benedictum nomen majeſtatis ejus in æternum: & replebitur majeſtate ejus omnis terra: fiat, fiat.
20 Defecerunt laudes David filii Jeſſe.

1 Pſalmus Aſaph. L X X I I.

QUàm bonus Iſrael Deus his, qui recto ſunt corde! A
2 Mei autem penè moti ſunt pedes: penè effuſi ſunt greſſus mei.
3 Quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns.
4 Quia non eſt reſpectus morti eorum: & firmamentum in plaga eorum.
5 In labore hominum non ſunt, & cum ho-

Digitized by

B minibus non flagellabuntur.
6 Ideò tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate, & impietate ſua.
7 Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum: tranſierunt in affectum cordis.
8 Cogitaverunt, & locuti ſunt nequitiam: iniquitatem in excelſo locuti ſunt.
9 Poſuerunt in cœlum os ſuum: & lingua eorum tranſivit in terra.
10 Ideò convertetur populus meus hic: & dies pleni invenientur in eis.
11 Et dixerunt: Quomodò ſcit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo?
12 Ecce ipſi peccatores, & abundantes in ſæculo, obtinuerunt divitias.
13 Et dixi: Ergò ſine cauſa juſtificavi cor
C meum, & lavi inter innocentes manus meas:
14 Et fui flagellatus tota die, & caſtigatio mea in matutinis.
15 Si dicebam: Narrabo ſic: ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.
16 Exiſtimabam, ut cognoſcerem hoc, labor eſt ante me:
17 Donec intrem in ſanctuarium Dei: & intelligam in noviſſimis eorum.
18 Verumtamen propter dolos poſuiſti eis: dejeciſti eos, dum allevarentur.
19 Quomodò facti ſunt in deſolationem, ſubitò defecerunt: perierunt propter iniquitatem ſuam.
20 Velut ſomnium ſurgentium, Domine, in civitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges,
21 Quia inflammatum eſt cor meum, & renes mei commutati ſunt: & ego ad nihilum redactus ſum, & neſcivi.
22 Ut jumentum factus ſum apud te: & ego ſemper tecum.
23 Tenuiſti manum dexteram meam: & in voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria
D ſuſcepiſti me.
24 Quid enim mihi eſt in cœlo? & à te quid volui ſuper terram?
25 Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.
26 Quia ecce, qui elongant ſe à te, peribunt: perdidiſti omnes, qui fornicantur abs te.
27 Mihi autem adhærere Deo bonum eſt: ponere in Domino Deo ſpem meam.
28 Ut annuntiem omnes prædicationes tuas, in portis filiæ Sion.

A 1 Intellectus Aſaph. LXXIII.

UT quid, Deus repuliſti in finem: iratus eſt furor tuus ſuper oves paſcuæ tuæ?
2 Memor eſto congregationis tuæ, quam poſſediſti ab initio:
Redemiſti virgam hæreditatis tuæ: mons Sion, in quo habitaſti in eo.
3 Leva manus tuas in ſuperbias eorum in finem: quanta malignatus eſt inimicus in ſancto!
4 Et gloriati ſunt, qui oderunt te, in
B medio ſolemnitatis tuæ.
5 Poſuerunt ſigna ſua, ſigna: & non cognoverunt ſicut in exitu ſuper ſummum.
6 Quaſi in ſilva lignorum ſecuribus exciderunt januas ejus in idipſum: in ſecuri, & aſcia dejecerunt eam.
7 * Incenderunt igni ſanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernaculum nominis tui.

* 4. Reg. 25. 9.

8 Dixerunt in corde ſuo cognatio eorum ſimul: Quieſcere faciamus omnes dies feſtos Dei à terra.
9 Signa noſtra non vidimus, jam non eſt propheta: & nos non cognoſcet ampliùs. C
10 Uſquequò Deus improperabit inimicus: irritat adverſarius nomen tuum in finem?
11 Ut quid avertis manum tuam, & dexteram tuam, de medio ſinu tuo in finem?
12 *. Deus autem rex noſter ante ſæcula, operatus eſt ſalutem in medio terræ.

* Luc. 1. 68.

13 Tu confirmaſti in virtute tua mare: contribulaſti capita draconum in aquis.
14 Tu confregiſti capita draconis: dediſti eum eſcam populis Æthiopum.
15 Tu dirupiſti fontes, & torrentes: tu ſiccaſti fluvios Ethan.
16 Tuus eſt dies, & tua eſt nox: tu fabricatus es auroram, & ſolem.
17 Tu feciſti omnes terminos terræ: æſtatem, & ver tu plaſmaſti ea.
18 Memor eſto hujus, inimicus improperavit Domino: & populus inſipiens incitavit nomen tuum.
19 Ne tradas beſtiis animas confitentes tibi, & animas pauperum tuorum ne obliviſcaris in finem. D
20 Reſpice in teſtamentum tuum: quia repleti ſunt, qui obſcurati ſunt terræ domibus iniquitatum.
21 Ne avertatur humilis factus confuſus: pauper, & inops laudabunt nomen tuum.
22 Exurge, Deus, judica cauſam tuam, memor eſto improperiorum tuorum, eorum, quæ ab inſipiente ſunt tota die.
23 Ne obliviſcaris voces inimicorum tuorum: ſuperbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper.

1 In finem, Ne corrumpas, Pſalmus Cantici Aſaph. LXXIV.

2 CONfitebimur tibi, Deus: confitebimur, & invocabimus nomen tuum. A
3 Narrabimus mirabilia tua: cùm accepero tempus, ego juſtitias judicabo.
4 Liquefacta eſt terra, & omnes, qui habitant in ea: ego confirmavi columnas ejus.
5 Dixi iniquis: Nolite inique agere: & delinquentibus: Nolite exaltare cornu.
6 Nolite extollere in altum cornu veſtrum: nolite loqui adversùs Deum iniquitatem.
7 Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque à deſertis montibus: quoniam Deus judex eſt.
8 Hunc humiliat, & hunc exaltat: quia calix in manu Domini vini meri plenus miſto.
9 Et inclinavit ex hoc in hoc: verumtamen fæx ejus non eſt exinanita: bibent omnes peccatores terræ.
10 Ego autem annuntiabo in ſæculum: cantabo Deo Jacob.
11 Et omnia cornua peccatorum confringam: & exaltabuntur cornua juſti.

1 In finem, in Laudibus, Pſalmus Aſaph, Canticum ad Aſſyrios. LXXV.

2 NOtus in Judæa Deus: in Iſrael magnum nomen ejus. A
3 Et factus eſt in pace locus ejus: & habitatio ejus in Sion.

4 Ibi

4 Ibi confregit potentias arcuum, ſcutum, gladium, & bellum.
B 5 Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis: Turbati ſunt omnes inſipientes corde.
6 Dormierunt ſomnum ſuum: & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis.
7 Ab increpatione tua, Deus Jacob, dormitaverunt, qui aſcenderunt equos.
8 Tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi? ex tunc ira tua.
9 De cœlo auditum feciſti judicium: terra
C tremuit, & quievit.
10 Cùm exurgeret in judicium Deus, ut ſalvos faceret omnes manſuetos terræ.
11 Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi: & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi.
12 Vovete, & reddite Domino Deo veſtro, omnes, qui in circuitu ejus affertis munera.
13 Terribili & ei, qui aufert ſpiritum principum, terribili apud reges terræ.

1 In finem, pro Idithun, Pſalmus
A Aſaph. LXXVI.

2 VOce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Deum, & intendit mihi.
3 In die tribulationis meæ Deum exquiſivi, manibus meis nocte contra eum: & non ſum deceptus.
4 Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſum: & defecit ſpiritus meus.
5 Anticipaverunt vigilias oculi mei: turbatus ſum, & non ſum locutus.
6 Cogitavi dies antiquos: & annos æternos
B in mente habui.
7 Et meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum.
8 Numquid in æternum projiciet Deus: aut non apponet, ut complacitior ſit adhuc?
9 Aut in finem miſericordiam ſuam abſcindet, à generatione in generationem?
A 10 Aut obliviſcetur miſereri Deus? aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas?
11 Et dixi: Nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ excelſi.
C 12 Memor fui operum Domini: quia memor ero ab initio mirabilium tuorum.
13 Et meditabor in omnibus operibus tuis: & in adinventionibus tuis exercebor.
14 Deus, in ſancto via tua: quis Deus magnus ſicut Deus noſter? tu es Deus, qui facis mirabilia.
15 Notam feciſti in populis virtutem tuam:
16 Redemiſti in brachio tuo populum tuum, filios Jacob, & Joſeph.
17 Viderunt te aquæ, Deus, viderunt te
D aquæ: & timuerunt, & turbatæ ſunt abyſſi.
18 Multitudo ſonitus aquarum: vocem dederunt nubes.
19 Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt: vox tonitrui tui in rota.
Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ: commota eſt, & contremuit terra.
20 In mari via tua, & ſemitæ tuæ in aquis multis: & veſtigia tua non cognoſcentur.
* Exo. 14. 19. 21 * Deduxiſti ſicut oves populum tuum, in manu Moyſi, & Aaron.

1 Intellectus Aſaph. LXXVII.

A ATtendite, popule meus, legẽ meam: inclinate aurem veſtrã in verba oris mei.
2 Aperiam in parabolis os meum: loquar propoſitiones ab initio.
3 Quanta audivimus, & cognovimus ea: & patres noſtri narraverunt nobis.
4 Non ſunt occultata à filiis eorum, in generatione altera.
Narrantes laudes Domini, & virtutes ejus, & mirabilia ejus, quæ fecit.
5 Et ſuſcitavit teſtimonium in Jacob: & legem poſuit in Iſrael.
6 Quanta mandavit patribus noſtris nota facere ea filiis ſuis: ut cognoſcat generatio altera.
Filii, qui naſcentur, & exurgent, & narrabunt filiis ſuis:
7 Ut ponant in Deo ſpem ſuam, & non obliviſcantur operum Dei: & mandata ejus exquirant.
8 Ne fiant ſicut patres eorum: generatio prava, & exaſperans.
Generatio, quæ non direxit cor ſuum: & non eſt creditus cum Deo ſpiritus ejus.
9 Filii Ephrem intendentes, & mittentes arcum: converſi ſunt in die belli. B
10 Non cuſtodierunt teſtamentum Dei, & in lege ejus noluerunt ambulare.
11 Et obliti ſunt benefactorum ejus, & mirabilium ejus, quæ oſtendit eis.
12 Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Ægypti, in campo Taneos.
13 * Interrupit mare, & perduxit eos: & ſtatuit aquas quaſi in utre. * Exo. 14. 21.
14 Et deduxit eos in nube diei: & tota nocte in illuminatione ignis.
15 * Interrupit petram in eremo: & adaquavit eos velut in abyſſo multa. * Exo. 17. 6. Pſal. 104. 41.
16 Et eduxit aquam de petra: & deduxit tamquam flumina aquas.
17 Et appoſuerunt adhuc peccare ei: in iram excitaverunt Excelſum in inaquoſo.
18 Et tentaverunt Deum in cordibus ſuis: ut peterent eſcas animabus ſuis.
19 Et male locuti ſunt de Deo, dixerunt: Nũquid poterit Deus parare menſam in deſerto? C
20 Quoniam percuſſit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundaverunt.
Numquid & panem poterit dare, aut parare menſam populo ſuo?
21 * Ideò audivit Dominus, & diſtulit: & ignis accenſus eſt in Jacob, & ira aſcendit in Iſrael. * Nu. 11. 1.
22 Quia non crediderunt in Deo, nec ſperaverunt in ſalutari ejus:
23 Et mandavit nubibus deſuper, & januas cœli aperuit.
24 * Et pluit illis manna ad manducandum, & panem cœli dedit eis. * Exo. 16. 4. Num. 11. 7.
25 * Panem Angelorum manducavit homo: cibaria miſit eis in abundantia. * Joa. 6. 31. 1. Cor. 10. 3.
26 * Tranſtulit Auſtrum de cœlo: & induxit in virtute ſua Africum. * Nu. 11. 31.
27 Et pluit ſuper eos ſicut pulverem carnes: & ſicut arenam maris volatilia pennata.
28 Et ceciderunt in medio caſtrorum eorum: circa tabernacula eorum.
29 Et manducaverunt, & ſaturati ſunt nimis, & deſiderium eorum attulit eis.
30 Non ſunt fraudati à deſiderio ſuo. D
* Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, * Nu. 11. 33.
31 Et ira Dei aſcendit ſuper eos.

Et occidit pingues eorum, & electos Iſrael impedivit.

32 In omnibus his peccaverunt adhuc, & non crediderunt in mirabilibus ejus.

33 Et defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorum cum feſtinatione.

34 Cùm occideret eos, quærebant eum, & revertebantur, & diluculò veniebant ad eum.

35 Et rememorati ſunt, quia Deus adjutor eſt eorum, & Deus excelſus redemptor eorum eſt.

36 Et dilexerunt eum in ore ſuo, & lingua ſua mentiti ſunt ei.

37 Cor autem eorum non erat rectum cum eo: nec fideles habiti ſunt in teſtamento ejus.

38 Ipſe autem eſt miſericors, & propitius fiet peccatis eorum: & non diſperdet eos.

Et abundavit, ut averteret iram ſuam, & non accendit omnem iram ſuam.

39 Et recordatus eſt, quia caro ſunt: ſpiritus vadens, & non rediens.

E 40 Quoties exacerbaverunt eum in deſerto? in iram concitaverunt eum in inaquoſo?

41 Et converſi ſunt, & tentaverunt Deum, & ſanctum Iſrael exacerbaverunt.

42 Non ſunt recordati manus ejus die, qua redemit eos de manu tribulantis.

43 Sicut poſuit in Ægypto ſigna ſua, & prodigia ſua in campo Taneos.

* Exo. 7. 20 44 * Et convertit in ſanguinem flumina eorum, & imbres eorum, ne biberent.

* Exo. 8. 24 45 * Miſit in eos cœnomyiam, & comedit eos, * & ranam, & diſperdidit eos.

* Exo. 8. 6 46 * Et dedit ærugini fructus eorum, & labores eorum locuſtæ.

* Exo. 10. 15. 47 * Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina.

* Exo. 8. 15. 48 Et tradidit grandini jumenta eorum, & poſſeſſionem eorum igni.

49 Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem, & iram, & tribulationem: immiſſiones per angelos malos.

F 50 Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, non pepercit à morte animabus eorum, & jumenta eorum in morte concluſit.

* Exo 12. 29. 51 * Et percuſſit omne primogenitum in terra Ægypti: primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham.

52 Et abſtulit ſicut oves populum ſuum, & perduxit eos tamquam gregem in deſerto.

* Exo. 14 27. 53 * Et deduxit eos in ſpe, & non timuerunt: & inimicos eorum operuit mare.

54 Et induxit eos in montem ſanctificationis ſuæ, montem, quem acquiſivit dextera ejus.

* Joſ. 13. 7 * Et ejecit à facie eorum gentes: & ſorte diviſit eis terram in funiculo diſtributionis.

55 Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Iſrael.

56 Et tentaverunt, & exacerbaverunt Deum excelſum, & teſtimonia ejus non cuſtodierunt.

57 Et averterunt ſe, & non ſervaverunt pactum: quemadmodum patres eorum, converſi ſunt in arcum pravum.

58 In iram concitaverunt eum in collibus ſuis, & in ſculptilibus ſuis ad æmulationem eum provocaverunt.

59 Audivit Deus, & ſprevit, & ad nihilum redegit valdè Iſrael.

G * 1. Reg. 4 60 * Et repulit tabernaculum Silo, tabernaculum ſuum, ubi habitavit in hominibus.

* Jer. 7. 12. 61 Et tradidit in captivitatẽ virtutem eorũ, & pulchritudinem eorum in manus inimici.

62 Et concluſit in gladio populum ſuum: & hæreditatem ſuam ſprevit.

63 Juvenes eorum comedit ignis: & virgines eorum non ſunt lamentatæ.

64 Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: & viduæ eorum non plorabantur.

65 Et excitatus eſt tamquam dormiens Dominus, tamquam potens crapulatus à vino.

66 Et percuſſit inimicos ſuos in poſteriora: opprobrium ſempiternum dedit illis.

67 Et repulit tabernaculum Joſeph, & tribum Ephraim non elegit:

68 Sed elegit tribum Juda, montem Sion, quem dilexit.

69 Et ædificavit ſicut unicornium ſanctificium ſuum in terra, quam fundavit in ſæcula:

70 Et elegit David ſervum ſuum, & ſuſtulit eum de gregibus ovium: de poſt fœtantes accepit eum.

71 Paſcere Jacob ſervum ſuum, & Iſrael hæreditatem ſuam.

72 Et pavit eos in innocentia cordis ſui, & in intellectibus manuum ſuarum deduxit eos.

1 Pſalmus Aſaph. LXXVIII.

A DEus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum: poſuerunt Jeruſalem in pomorum cuſtodiam.

2 Poſuerunt morticina ſervorum tuorum, eſcas volatilibus cœli: carnes Sanctorum tuorum beſtiis terræ.

3 Effuderunt ſanguinem eorum tamquam aquam in circuitu Jeruſalem: & non erat, qui ſepeliret.

B 4 Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris: ſubſannatio, & illuſio his, qui in circuitu noſtro ſunt.

5 Uſquequò, Domine, iraſceris in finem: accendetur velut ignis zelus tuus?

* Jer 10. 25 6 * Effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt: & in regna, quæ nomen tuum non invocaverunt.

7 Quia comederunt Jacob, & locum ejus deſolaverunt.

C * Iſaiæ 64 9 8 * Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum, citò anticipent nos miſericordiæ tuæ: quia pauperes facti ſumus nimis.

9 Adjuva nos, Deus ſalutaris noſter, & propter gloriam nominis tui, Domine, libera nos: & propitius eſto peccatis noſtris, propter nomen tuum.

10 Ne fortè dicant in gentibus: Ubi eſt Deus eorum? & innoteſcat in nationibus coram oculis noſtris.

11 Ultio ſanguinis ſervorum tuorum, qui effuſus eſt: introeat in conſpectu tuo gemitus compeditorum.

Secundùm magnitudinem brachii tui, poſſide filios mortificatorum.

12 Et redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu eorum: improperium ipſorum, quod exprobraverunt tibi, Domine.

13 Nos autem populus tuus, & oves paſcuæ tuæ, confitebimur tibi in ſæculum.

In generationem, & generationem annuntiabimus laudem tuam.

1 In finem, pro his, qui commutabuntur, teſtimonium Aſaph. Pſalm. LXXIX.

A 2 QUi regis Iſrael, intende: qui deducis velut ovem Joſeph.

3 Qui ſedes ſuper cherubim, manifeſtare coram Ephraim, Benjamin, & Manaſſe.

Excita potentiam tuam, & veni, ut ſalvos facias nos.

4 Deus, converte nos: & oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus.

5 Domine Deus virtutum, quouſque iraſceris ſuper orationem ſervi tui?

B 6 Cibabis nos pane lacrymarum: & potum dabis nobis in lacrymis in menſura?

7 Poſuiſti nos in contradictionem vicinis noſtris: & inimici noſtri ſubſannaverunt nos.

8 Deus virtutum, converte nos: & oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus.

9 Vineam de Ægypto tranſtuliſti: ejeciſti gentes, & plantaſti eam.

10 Dux itineris fuiſti in conſpectu ejus: plantaſti radices ejus, & implevit terram.

11 Operuit montes umbra ejus: & arbuſta ejus cedros Dei.

C 12 Extendit palmites ſuos uſque ad mare: & uſque ad flumen propagines ejus.

13 Ut quid deſtruxiſti maceriam ejus: & vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam.

14 Exterminavit eam aper de ſilva: & ſingularis ferus depaſtus eſt eam.

15 Deus virtutum, convertere: reſpice de cœlo, & vide, & viſita vineam iſtam.

D 16 Et perfice eam, quam plantavit dextera tua: & ſuper filium hominis, quem confirmaſti tibi.

17 Incenſa igni, & ſuffoſſa ab increpatione vultus tui peribunt.

18 Fiat manus tua ſuper virum dexteræ tuæ: & ſuper filium hominis, quem confirmaſti tibi.

19 Et non diſcedimus à te, vivificabis nos: & nomen tuum invocabimus.

20 Domine Deus virtutum, converte nos: & oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus.

1 In finem, pro torcularibus, Pſalmus ipſi Aſaph. LXXX.

A 2 EXultate Deo adjutori noſtro: jubilate Deo Jacob.

3 Sumite pſalmum, & date tympanum: pſalterium jucundum cum cithara.

4 Buccinate in Neomenia tuba, in inſigni die ſolemnitatis veſtræ,

5 Quia præceptum in Iſrael eſt, & judicium Deo Jacob.

*Gen. 41. 15. 6 * Teſtimonium in Joſeph poſuit illud, cùm exiret de terra Ægypti: linguam, quam non noverat, audivit.

B 7 Divertit ab oneribus dorſum ejus: manus ejus in cophino ſervierunt.

8 In tribulatione invocaſti me, & liberavi te: exaudivi te in abſcondito tempeſtatis: probavi te apud aquam contradictionis.

*Exo. 17. 5. 9 * Audi populus meus, & conteſtabor te,

*Exo. 20. 3. 10 Iſrael, ſi audieris me, * non erit in te deus recens, neque adorabis deum alienum.

C 11 Ego enim ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti: dilata os tuum, & implebo illud.

12 Et non audivit populus meus vocem meam: & Iſrael non intendit mihi.

13 * Et dimiſi eos ſecundùm deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis. *Act. 14. 15

14 * Si populus meus audiſſet me: Iſrael ſi in viis meis ambulaſſet: *Baru. 3. 13. D

15 Pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliaſſem: & ſuper tribulantes eos miſiſſem manum meam.

16 Inimici Domini mentiti ſunt ei: & erit tempus eorum in ſæcula.

17 Et cibavit eos ex adipe frumenti: & de petra, melle ſaturavit eos.

1 Pſalmus Aſaph. LXXXI.

DEus ſtetit in ſynagoga deorum: in medio autem deos dijudicat. A

2 Uſquequò judicatis iniquitatem: & facies peccatorum ſumitis?

3 Judicate egeno, & pupillo: humilem, & pauperem juſtificate.

4 * Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate. *Prov. 24. 11.

5 Neſcierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant: movebuntur omnia fundamenta terræ. B

6 Ego dixi: Dii eſtis, & filii Excelſi omnes.

7 Vos autem ſicut homines moriemini: & ſicut unus de principibus cadetis.

8 Surge, Deus, judica terram: quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus.

1 Canticum Pſalmi Aſaph. LXXXII.

2 DEus, quis ſimilis erit tibi? ne taceas, neque compeſcaris, Deus. A

3 Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt: & qui oderunt te, extulerunt caput.

4 Super populum tuum malignaverunt conſilium, & cogitaverunt adversùs Sanctos tuos.

5 Dixerunt: Venite, & diſperdamus eos de gente: & non memoretur nomen Iſrael ultrà.

6 Quoniam cogitaverunt unanimiter: ſimul adversùm te teſtamentum diſpoſuerunt, B

7 Tabernacula Idumæorum, & Iſmahelitæ:

8 Moab, & Agareni, Gebal, & Ammon, & Amalec: alienigenæ cum habitantibus Tyrum.

9 Etenim Aſſur venit cum illis: facti ſunt in adjutorium filiis Lot.

10 Fac illis ſicut Madian, * & Siſaræ, ſicut Jabin in torrente Ciſſon. *Jud. 7. 22. Judic. 4. 15.

11 Diſperierunt in Endor: facti ſunt ut ſtercus terræ. C

12 * Pone principes eorum, ſicut Oreb, & Zeb, & Zebee, & Salmana; *Jud. 7. 25.

13 Omnes principes eorum: qui dixerunt: Hæreditate poſſideamus Sanctuarium Dei.

14 Deus meus, pone illos ut rotam: & ſicut ſtipulam ante faciem venti.

15 Sicut ignis, qui comburit ſilvam, & ſicut flamma comburens montes:

16 Ita perſequeris illos in tempeſtate tua: & in ira tua turbabis eos.

17 Imple facies eorum ignominia: & quærent nomen tuum, Domine. D

18 Erubeſcant, & conturbentur in ſæculum ſæculi: & confundantur, & pereant.

19 Et cognoſcant, quia nomen tibi Dominus: tu ſolus Altiſſimus in omni terra.

1 In finem, pro torcularibus filiis Core, Pſalmus. LXXXIII.

A 2 QUàm dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini.

3 Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum.

4 Etenim paſſer invenit ſibi domum, & **B** turtur nidum ſibi, ubi ponat pullos ſuos.

Altaria tua, Domine virtutum: rex meus, & Deus meus.

5 Beati, qui habitant in domo tua, Domine: in ſæcula ſæculorum laudabunt te.

6 Beatus vir, cujus eſt auxilium abs te:

7 Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, in valle lacrymarum in loco, quem poſuit.

C 8 Etenim benedictionem dabit legiſlator, ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion.

9 Domine Deus virtutum, exaudi orationem meam: auribus percipe, Deus Jacob.

10 Protector noſter aſpice Deus, & reſpice in faciem Chriſti tui.

D 11 Quia melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia.

Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei: magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum.

12 Quia miſericordiam, & veritatem diligit Deus: gratiam, & gloriam dabit Dominus.

13 Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia: Domine virtutum, beatus **A** homo, qui ſperat in te.

1 In finem, filiis Core, Pſalmus LXXXIV.

2 BEnedixiſti, Domine, terram tuam: avertiſti captivitatem Jacob.

3 Remiſiſti iniquitatem plebis tuæ: operuiſti omnia peccata eorum.

4 Mitigaſti omnem iram tuam: avertiſti ab ira indignationis tuæ.

5 Converte nos, Deus ſalutaris noſter: & averte iram tuam à nobis.

B 6 Numquid in æternum iraſceris nobis? aut extendes iram tuam à generatione in generationem?

7 Deus, tu converſus vivificabis nos, & plebs tua lætabitur in te.

8 Oſtende nobis, Domine, miſericordiam tuam: & ſalutare tuum da nobis.

9 Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus: quoniam loquetur pacem in plebem ſuam,

C Et ſuper Sanctos ſuos, & in eos, qui convertuntur ad cor.

10 Verumtamen propè timentes eum ſalutare ipſius: ut inhabitet gloria in terra noſtra.

11 Miſericordia, & veritas obviaverunt ſibi: juſtitia, & pax oſculatæ ſunt.

12 Veritas de terra orta eſt: & juſtitia de cœlo proſpexit.

D 13 Etenim Dominus dabit benignitatem: & terra noſtra dabit fructum ſuum.

14 Juſtitia ante eum ambulabit: & ponet in via greſſus ſuos.

Oratio ipſi David. LXXXV.

A 1 INclina, Domine, aurem tuam, & exaudi me: quoniam inops, & pauper ſum ego.

2 Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus ſum: ſalvum fac ſervum tuum, Deus meus, ſperantem in te.

3 Miſerere mei, Dñe, quoniam ad te clamavi

4 tota die: lætifica animam ſervi tui, quoniam ad te, Domine, animam meam levavi.

5 * Quoniam tu, Dñe, ſuavis, & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus invocantibus te. * Joel. 2. 13.

6 Auribus percipe, Domine, orationem meam, & intende voci deprecationis meæ.

7 In die tribulationis meæ clamavi ad te: quia exaudiſti me. **B**

8 Non eſt ſimilis tui in diis, Domine, & non eſt ſecundùm opera tua.

9 Omnes gentes, quaſcumque feciſti, venient, & adorabunt coram te, Domine: & glorificabunt nomen tuum.

10 Quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia: tu es Deus ſolus.

11 Deduc me, Domine, in via tua, & ingrediar in veritate tua: lætetur cor meum, **C** ut timeat nomen tuum.

12 Confitebor tibi, Domine Deus meus, in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum:

13 Quia miſericordia tua magna eſt ſuper me: & eruiſti animam meam ex inferno inferiori.

14 Deus, iniqui inſurrexerunt ſuper me, & ſynagoga potentium quæſierunt animam meam: & non propoſuerunt te in conſpectu ſuo.

15 Et tu, Domine Deus, miſerator, & miſericors, & patiẽs, & multę miſericordię, & verax, **D**

16 Reſpice in me, & miſerere mei, da imperium tuum puero tuo: & ſalvum fac filium ancillæ tuæ.

17 Fac mecum ſignum in bonum, ut videant qui oderunt me, & confundantur: quoniam tu, Domine, adjuviſti me, & conſolatus es me.

1 Filiis Core, Pſalmus Cantici. LXXXVI.

2 FUndamenta ejus in montibus ſanctis: diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Jacob. **A**

3 Glorioſa dicta ſunt de te, civitas Dei.

4 Memor ero Rahab, & Babylonis ſcientium me.

Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic.

5 Numquid Sion dicet: Homo, & homo natus eſt in ea, & ipſe fundavit eam Altiſſimus?

6 Dominus narrabit in ſcripturis populorum, & principum, horum, qui fuerunt in ea. **B**

7 Sicut lætantium omniũ habitatio eſt in te.

Canticum Pſalmi,

1 Filiis Core, in finem, pro Maheleth ad reſpondendum, intellectus Eman Ezrahitæ.

LXXXVII.

2 DOmine Deus ſalutis meæ, in die clamavi, & nocte coram te. **A**

3 Intret in conſpectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam ad precem meam.

4 Quia repleta eſt malis anima mea: & vita mea inferno appropinquavit.

5 Æſtimatus ſum cũ deſcendentibus in lacũ:

6 Factus ſum ſicut homo ſine adjutorio, inter mortuos liber.

Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris, quorum non es memor amplius: & ipſi de manu tua repulſi ſunt.

7 Poſuerunt me in lacu inferiori: in tenebroſis, & in umbra mortis. **B**

8 Super me confirmatus eſt furor tuus: & omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me.

9 Longè feciſti notos meos à me : poſue-
runt me abominationem ſibi.
10 Traditus ſum, & non egrediebar :
oculi mei languerunt præ inopia.
Clamavi ad te, Domine, tota die : ex-
pandi ad te manus meas.
11 Numquid mortuis facies mirabilia : aut
C medici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi?
12 Numquid narrabit aliquis in ſepulchro
miſericordiam tuam, & veritatem tuam in
perditione?
13 Numquid cognoſcentur in tenebris mira-
bilia tua : & juſtitia tua in terra oblivionis?
14 Et ego ad te, Domine, clamavi : &
manè oratio mea præveniet te.
15 Ut quid, Domine, repellis orationem
meam : avertis faciem tuam à me?
D 16 Pauper ſum ego, & in laboribus à
juventute mea : exaltatus autem, humilia-
tus ſum, & conturbatus.
17 In me tranſierunt iræ tuæ, & terrores
tui conturbaverunt me.
18 Circumdederunt me ſicut aqua tota
die : circumdederunt me ſimul.
19 Elongaſti à me amicum, & proximum,
& notos meos à miſeria.
A 1 Intellectus Ethan Ezrahitæ. LXXXVIII.
2 Miſericordias Dñi in æternum cantabo.
In generationem, & generationem
annuntiabo veritatem tuam in ore meo.
3 Quoniam dixiſti : In æternum miſeri-
cordia ædificabitur in cœlis : præparabi-
tur veritas tua in eis.
4 Diſpoſui teſtamentum electis meis : *
*2 Reg. 7. 8. juravi David ſervo meo : uſque in æter-
num præparabo ſemen tuum.
5 Et ædificabo in generationem, & gene-
rationem ſemen tuum.
6 Confitebuntur cœli mirabilia tua, Dñe :
etenim veritatem tuam in eccleſia Sanctorũ.
B 7 Quoniam quis in nubibus æquabitur Do-
mino : ſimilis erit Deo in filiis Dei?
8 Deus, qui glorificatur in conſilio Sancto-
rum : magnus, & terribilis ſuper omnes, qui
in circuitu ejus ſunt.
9 Domine Deus virtutum, quis ſimilis tibi?
potens es, Dñe, & veritas tua in circuitu tuo.
10 Tu dominaris poteſtati maris : motum
autem fluctuum ejus tu mitigas.
11 Tu humiliaſti ſicut vulneratum, ſu-
perbum : in brachio virtutis tuæ diſperſi-
ſti inimicos tuos.
*Gen. 1. 1. 12 * Tui ſunt cœli, & tua eſt terra, or-
bem terræ, & plenitudinem ejus tu fun-
daſti : aquilonem, & mare tu creaſti.
C 13 Thabor, & Hermon in nomine tuo
exultabunt : tuum brachium cum potentia.
14 Firmetur manus tua, & exaltetur
dextera tua : juſtitia, & judicium præpa-
ratio ſedis tuæ.
15 Miſericordia, & veritas præcedent faciẽ
tuam : beatus populus, qui ſcit jubilationem.
16 Dñe, in lumine vultus tui ambulabunt,
17 Et in nomine tuo exultabunt tota die, &
in juſtitia tua exaltabuntur.
18 Quoniam gloria virtutis eorum tu es :
& in beneplacito tuo exaltabitur cornu
noſtrum.
19 Quia Domini eſt aſſumptio noſtra, &
ſancti Iſrael regis noſtri.

20 Tunc locutus es in viſione Sanctis tuis,
& dixiſti : Poſui adjutorium in potente, &
exaltavi electum de plebe mea.
21 * Inveni David ſervum meum : oleo *1 Reg. 16. 13.
ſancto meo unxi eum.
22 Manus enim mea auxiliabitur ei, &
brachium meum confortabit eum. D
23 Nihil proficiet inimicus in eo, & filius Act. 13. 22.
iniquitatis non apponet nocere ei.
24 Et concidam à facie ipſius inimicos ejus :
& odientes eum in fugam convertam.
25 Et veritas mea, & miſericordia mea cũ ip-
ſo : & in nomine meo exaltabitur cornu ejus.
26 Et ponam in mari manum ejus, & in flu-
minibus dexteram ejus.
27 Ipſe invocabit me : Pater meus es tu :
Deus meus, & ſuſceptor ſalutis meæ.
28 Et ego primogenitum ponam illum :
excelſum præ regibus terræ.
29 In æternum ſervabo illi miſericordiam
meam, & teſtamentum meum fidele ipſi.
30 Et ponam in ſæculum ſæculi ſemen ejus, E
& thronum ejus ſicut dies cœli.
31 Si autem dereliquerint filii ejus legem
meam : & in judiciis meis non ambulaverint.
32 Si juſtitias meas profanaverint, & man-
data mea non cuſtodierint.
33 Viſitabo in virga iniquitates eorum, &
in verberibus peccata eorum.
34 Miſericordiam autem meam non diſper-
gam ab eo : neque nocebo in veritate mea.
35 Neque profanabo teſtamentum meum,
& quæ procedunt de labiis meis, non fa-
ciam irrita.
36 Semel juravi in ſancto meo, ſi David men-
tiar : 37 ſemen ejus in æternum manebit.
38 Et thronus ejus ſicut ſol in conſpectu
meo, * & ſicut luna perfecta in æternum, *2 Reg. 7. 6.
& teſtis in cœlo fidelis.
39 Tu verò repuliſti, & deſpexiſti : di- F
tuliſti Chriſtum tuum.
40 Evertiſti teſtamentum ſervi tui : profa-
naſti in terra ſanctuarium ejus.
41 Deſtruxiſti omnes ſepes ejus : poſuiſti
firmamentum ejus formidinem.
42 Diripuerunt eum omnes tranſeuntes
viam : factus eſt opprobrium vicinis ſuis.
43 Exaltaſti dexteram deprimentium eum :
lætificaſti omnes inimicos ejus.
44 Avertiſti adjutorium gladii ejus, & G
non es auxiliatus ei in bello.
45 Deſtruxiſti eum ab emundatione, &
ſedem ejus in terram colliſiſti.
46 Minoraſti dies temporis ejus : perfu-
diſti eum confuſione.
47 Uſquequò, Domine, avertis in finem :
exardeſcet ſicut ignis ira tua?
48 Memorare, quæ mea ſubſtantia : numquid
enim vanè conſtituiſti omnes filios hominũ?
49 Quis eſt homo, qui vivet, & non videbit
mortem : eruet animam ſuam de manu inferi?
50 Ubi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ, Do-
mine, * ſicut juraſti David in veritate tua? *2 Reg. 7. 11.
51 Memor eſto, Domine, opprobrii ſer-
vorum tuorum (quòd continui in ſinu meo)
multarum gentium.
52 Quod exprobraverunt inimici tui, Do-
mine, quod exprobraverunt commutatio-
nem Chriſti tui.
53 Benedictus Dñs in æternum : fiat, fiat.

A 1 Oratio Moyſi hominis Dei. LXXXIX.

DOmine, refugium factus es nobis : à generatione in generationem.

2 Priuſquam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis : à ſæculo, & uſque in ſæculum tu es Deus.

3 Ne avertas hominem in humilitatem : & dixiſti : Convertimini filii hominum.

4 Quoniam mille anni ante oculos tuos, tamquam dies heſterna, quæ præteriit.

5 Et cuſtodia in nocte, quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt. B

6 Manè ſicut herba tranſeat, manè floreat, & tranſeat : veſpere decidat, induret, & areſcat.

7 Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati ſumus.

8 Poſuiſti iniquitates noſtras in cōſpectu tuo : ſæculum noſtrum in illuminatione vultus tui.

9 Quoniam omnes dies noſtri defecerunt : & in ira tua defecimus.

10 Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur :

*Eccl. 18. 8. * dies annorum noſtrorum in ipſis, ſeptua-

C ginta anni.

Si autem in potentatibus, octoginta anni : & ampliùs eorum, labor, & dolor.

Quoniam ſupervenit manſuetudo, & corripiemur.

11 Quis novit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?

12 Dexteram tuam ſic notam fac, & eruditos corde in ſapientia.

13 Convertere, Domine, uſquequò? &

D deprecabilis eſto ſuper ſervos tuos.

14 Repleti ſumus mane miſericordia tua : & exultavimus, & delectati ſumus omnibus diebus noſtris.

15 Lætati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti : annis, quibus vidimus mala.

16 Reſpice in ſervos tuos, & in opera tua : & dirige filios eorum.

17 Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper nos, & opera manuum noſtrarum dirige ſuper nos : & opus manuum noſtrarum dirige.

A 1 Laus Cantici David. XC.

QUi habitat in adjutorio Altiſſimi, in protectione Dei cœli commorabitur.

2 Dicet Domino : Suſceptor meus es tu, & refugium meum : Deus meus, ſperabo in eum.

3 Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aſpero.

4 Scapulis ſuis obumbrabit tibi : & ſub pennis ejus ſperabis.

5 Scuto circumdabit te veritas ejus : non

B timebis à timore nocturno.

6 A ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris : ab incurſu, & dæmonio meridiano.

7 Cadent à latere tuo mille, & decē millia à dextris tuis : ad te autem non appropinquabit.

8 Verumtamen oculis tuis conſiderabis : & retributionem peccatorum videbis.

C 9 Quoniam tu es, Domine, ſpes mea : altiſſimum poſuiſti refugium tuum.

10 Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

*Matt. 4. 6. Lucæ 4. 10. 11 * Quoniam Angelis ſuis mandavit de te : ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis.

12 In manibus portabunt te : ne fortè offen-

D das ad lapidem pedem tuum.

13 Super aſpidem, & baſiliſcum ambulabis : & conculcabis leonem, & draconem.

14 Quoniam in me ſperavit, liberabo eum : protegā eum, quoniā cognovit nomen meum.

15 Clamabit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipſo ſum in tribulatione : eripiam eum, & glorificabo eum.

16 Longitudine dierum replebo eum : & oſtendam illi ſalutare meum.

Pſalmus Cantici,

1 In die Sabbati. XCI.

2 BOnum eſt confiteri Domino, & pſallere nomini tuo, Altiſſime. A

3 Ad annuntiandum manè miſericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem.

4 In decachordo pſalterio : cum cantico in cithara.

5 Quia delectaſti me, Domine, in factura tua : & in operibus manuum tuarum exultabo.

6 Quam magnificata ſunt opera tua, Domine! nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ. B

7 Vir inſipiens non cognoſcet : & ſtultus non intelliget hæc.

8 Cùm exorti fuerint peccatores ſicut fœnum : & apparuerint omnes, qui operantur iniquitatem :

9 Ut intereant in ſæculum ſæculi : tu autem Altiſſimus in æternum, Domine.

10 Quoniam ecce inimici tui, Domine, quoniam ecce inimici tui peribunt : & diſpergentur omnes, qui operantur iniquitatem.

11 Et exaltabitur ſicut unicornis cornu meum : & ſenectus mea in miſericordia uberi. C

12 Et deſpexit oculus meus inimicos meos : & in inſurgentibus in me malignantibus audiet auris mea.

13 Juſtus ut palma florebit : ſicut cedrus Libani multiplicabitur.

14 Plantati in domo Domini : in atriis domus Dei noſtri florebunt.

15 Adhuc multiplicabuntur in ſenecta uberi : & benè patientes erunt, ut annuntient.

16 Quoniam rectus Dominus Deus noſter : & non eſt iniquitas in eo.

Laus Cantici ipſi David in die ante ſabbatum, quando fundata eſt terra. XCII.

1 DOminus regnavit, decorem indutus eſt : indutus eſt Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe. A

Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.

2 Parata ſedes tua ex tunc : à ſæculo tu es.

3 Elevaverunt flumina, Domine : elevaverunt flumina vocem ſuam.

4 Elevaverunt flumina fluctus ſuos : à vocibus aquarum multarum.

Mirabiles elationes maris : mirabilis in altis Dominus.

5 Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis : domum tuam decet ſanctitudo, Domine, in longitudinem dierum.

Pſalmus ipſi David,

Quarta ſabbati. XCIII.

1 DEus ultionum Dominus : Deus ultionum liberè egit. A

2 Exaltare, qui judicas terram : redde retributionem ſuperbis.

3 Uſquequò peccatores, Domine, uſquequò peccatores gloriabuntur,

4 Effabuntur, & loquentur iniquitatem : lo-

quentur omnes, qui operantur injuſtitiam ?
5 Populum tuum, Domine, humiliave-
B runt : & hæreditatem tuam vexaverunt.
6 Viduam, & advenam interfecerunt : &
pupillos occiderunt.
7 Et dixerunt : Non videbit Dominus,
nec intelliget Deus Jacob.
8 Intelligite inſipientes in populo, &
ſtulti aliquando ſapite.
9 Qui plantavit aurem, non audiet ? aut,
qui finxit oculum, non conſiderat ?
10 Qui corripit gentes, non arguet : qui
docet hominem ſcientiam ?
11 Dominus ſcit cogitationes hominum,
quoniam vanæ ſunt.
12 Beatus homo, quem tu erudieris, Do-
mine, & de lege tua docueris eum.
C 13 Ut mitiges ei à diebus malis : donec fo-
diatur peccatori fovea.
14 Quia non repellet Dominus plebem ſuam :
& hæreditatem ſuam non derelinquet.
15 Quoadusque juſtitia convertatur in ju-
dicium : & qui juxta illam, omnes qui recto
ſunt corde.
16 Quis conſurget mihi adverſus malignan-
tes ? aut quis ſtabit mecum adverſus operan-
tes iniquitatem ?
17 Niſi quia Dominus adjuvit me : paulo-
minùs habitaſſet in inferno anima mea.
D 18 Si dicebam : Motus eſt pes meus : miſe-
ricordia tua, Domine, adjuvabat me.
19 Secundùm multitudinem dolorum meo-
rum in corde meo, conſolationes tuæ lætifi-
caverunt animam meam.
20 Numquid adhæret tibi ſedes iniquitatis :
qui fingis laborem in præcepto ?
21 Captabunt in animam juſti, & ſangui-
nem innocentem condemnabunt.
22 Et factus eſt mihi Dominus in refugium :
& Deus meus in adjutorium ſpei meæ.
23 Et reddet illis iniquitatem ipſorum, &
in malitia eorum diſperdet eos : diſperdet il-
los Dominus Deus noſter.

Laus Cantici ipſi David. XCIV.

A 1 VEnite, exultemus Domino : jubile-
mus Deo ſalutari noſtro.
2 Præoccupemus faciem ejus in confeſſio-
ne, & in pſalmis jubilemus ei.
3 Quoniam Deus magnus Dominus, & rex
magnus ſuper omnes deos.
4 Quia in manu ejus ſunt omnes fines terræ :
& altitudines montium ipſius ſunt.
5 Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit il-
lud, & ſiccam manus ejus formaverunt.
6 Venite, adoremus, & procidamus, &
B ploremus ante Dominum, qui fecit nos.
7 Quia ipſe eſt Dominus Deus noſter, & nos
populus paſcuæ ejus, & oves manus ejus.
*Heb. 3. 7. 8 * Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite
obdurare corda veſtra,
9 Sicut in irritatione ſecundùm diem ten-
tationis in deſerto : ubi tentaverunt me
patres veſtri, probaverunt me, & vide-
runt opera mea.
*Num. 14. 8 10 * Quadraginta annis offenſus fui ge-
*Heb. 4. 3. nerationi illi, & dixi : Semper hi er-
rant corde,
11 Et iſti non cognoverunt vias meas,
ut juravi in ira mea : Si introibunt in re-
quiem meam.

Canticum ipſi David,
Quando domus ædificabatur poſt captivita-
tem. (1. Par. 15.) XCV.

1 CAntate Domino canticum novum : can- A
tate Domino omnis terra.
2 Cantate Domino, & benedicite nomini e-
jus : annuntiate de die in diem ſalutare ejus.
3 Annuntiate inter gentes gloriam ejus, in
omnibus populis mirabilia ejus.
4 Quoniam magnus Dominus, & laudabilis
nimis : terribilis eſt ſuper omnes deos.
5 Quoniam omnes dii gentium dæmonia :
Dominus autem cœlos fecit.
6 Confeſſio, & pulchritudo in conſpectu B
ejus : ſanctimonia, & magnificentia in ſan-
ctificatione ejus.
7 Afferte Domino patriæ gentium, afferte
Domino gloriam, & honorem : afferte Do-
mino gloriam nomini ejus.
8 Tollite hoſtias, & introite in atria ejus :
adorate Dominum in atrio ſancto ejus.
9 Commoveatur à facie ejus univerſa terra :
dicite in gentibus, quia Dominus regnavit.
10 Etenim correxit orbē terræ, qui non com- C
movebitur : judicabit populos in æquitate.
11 Lætentur cœli, & exultet terra, com-
moveatur mare, & plenitudo ejus : gaude-
bunt campi, & omnia, quæ in eis ſunt.
12 Tunc exultabunt omnia ligna ſilvarum
à facie Domini, quia venit : quoniam ve-
nit judicare terram.
13 Judicabit orbem terræ in æquitate, &
populos in veritate ſua.

Huic David,
Quando terra ejus reſtituta eſt. XCVI.

1 DOminus regnavit, exultet terra : læ- A
tentur inſulæ multæ.
2 Nubes, & caligo in circuitu ejus : juſti-
tia, & judicium correctio ſedis ejus.
3 Ignis ante ipſum præcedet, & inflamma-
bit in circuitu inimicos ejus.
4 Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ : vidit,
& commota eſt terra.
5 Montes ſicut cera fluxerunt à facie Domi-
ni : à facie Domini omnis terra.
6 Annuntiaverunt cœli juſtitiam ejus, &
viderunt omnes populi gloriam ejus.
7 * Confundantur omnes, qui adorant ſcul- B
ptilia, & qui gloriantur in ſimulacris ſuis. *Exo. 20. 4. Levit. 26. 1. Deut. 5. 8.
8 * Adorate eum omnes angeli ejus : audi- *Heb. 1. 6.
vit, & lætata eſt Sion.
Et exultaverunt filiæ Judæ, propter judi-
cia tua, Domine.
9 Quoniam tu Dñs altiſſimus ſuper omnem
terram : nimis exaltatus es ſuper omnes deos.
10 * Qui diligitis Dominum, odite malum : *Amos 5. 15. Rom. 12. 9.
cuſtodit Dominus animas Sanctorum ſuorum
de manu peccatoris liberabit eos.
11 Lux orta eſt juſto, & rectis corde lætitia.
12 Lætamini juſti in Domino, & confitemi-
ni memoriæ ſanctificationis ejus.

1 Pſalmus ipſi David. XCVII.

CAntate Domino canticum novum : A
quia mirabilia fecit.
Salvavit ſibi dextera ejus, & brachium
ſanctum ejus.
2 * Notum fecit Dominus ſalutare ſuum : in *Iſai. 52. 10. & 62. 8.
conſpectu gentium revelavit juſtitiam ſuam.
3 Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, & veri-
tatis ſuæ domui Iſrael.

4 Vi-

4 Viderunt omnes termini terræ, ſalutare
Dei noſtri.
B 5 Jubilate Deo omnis terra: cantate, &
exultate, & pſallite.
6 Pſallite Domino in cithara, in cithara,
& voce pſalmi: in tubis ductilibus, & voce
tubæ corneæ.
7 Jubilate in conſpectu regis Domini: mo-
veatur mare, & plenitudo ejus: orbis terra-
rum, & qui habitant in eo.
8 Flumina plaudent manu, ſimul montes
exultabunt à conſpectu Domini: quoniam
venit judicare terram.
9 Judicabit orbem terrarum in juſtitia, &
populos in æquitate.

1 Pſalmus ipſi David. XCVIII.

A DOminus regnavit, iraſcantur populi: qui
ſedet ſuper cherubim, moveatur terra.
2 Dominus in Sion magnus, & excelſus ſu-
per omnes populos.
3 Confiteantur nomini tuo magno: quo-
niam terribile, & ſanctum eſt, & honor re-
gis judicium diligit.
4 Tu paraſti directiones: judicium, & ju-
ſtitiam in Jacob tu feciſti.
B 5 Exaltate Dñm Deum noſtrum, & adorate
ſcabellum pedum ejus: quoniam ſanctum eſt.
6 Moyſes, & Aaron in ſacerdotibus ejus: &
Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus.
7 Invocabant Dominum, & ipſe exaudiebat
eos: in columna nubis loquebatur ad eos.
Cuſtodiebant teſtimonia ejus, & præcep-
tum, quod dedit illis.
8 Domine Deus noſter, tu exaudiebas eos:
Deus, tu propitius fuiſti eis, & ulciſcens in
omnes adinventiones eorum.
9 Exaltate Dominum Deum noſtrum, &
adorate in monte ſancto ejus: quoniam ſan-
ctus Dominus Deus noſter.

1 Pſalmus in confeſſione. XCIX.

A JUbilate Deo omnis terra: ſervite Do-
mino in lætitia.
2 Introite in conſpectu ejus, in exultatione.
3 Scitote, quoniam Dominus ipſe eſt Deus:
ipſe fecit nos, & non ipſi nos.
4 Populus ejus, & oves paſcuæ ejus: introi-
te portas ejus in confeſſione, atria ejus in
hymnis, confitemini illi.
B 5 Laudate nomen ejus: quoniam ſuavis eſt
Dominus, in æternum miſericordia ejus, &
uſque in generationem, & generationem
veritas ejus.

1 Pſalmus ipſi David. C.

A MIſericordiam, & judicium cantabo
tibi, Domine.
2 Pſallam, & intelligam in via immacula-
ta, quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei:
in medio domus meæ.
3 Non proponebam ante oculos meos rem
injuſtam: facientes prævaricationes odivi.
4 Non adhæſit mihi cor pravum: declinan-
tem à me malignum non cognoſcebam.
B 5 Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc
perſequebar.
Superbo oculo, & inſatiabili corde, cum
hoc non edebam.
6 Oculi mei ad fideles terræ, ut ſedeant
mecum: ambulans in via immaculata,
hic mihi miniſtrabat.
7 Non habitabit in medio domus meæ, qui
facit ſuperbiam: qui loquitur iniqua, non di-
rexit in conſpectu oculorum meorum.
8 In matutino interficiebam omnes pecca-
tores terræ: ut diſperderem de civitate Do-
mini omnes operantes iniquitatem.

1 Oratio pauperis,
Cùm anxius fuerit, & in conſpectu Domini
effuderit precem ſuam. CI.

2 DOmine, exaudi orationem meam: & A
clamor meus ad te veniat.
3 Non avertas faciem tuam à me: in quacú-
que die tribulor, inclina ad me aurem tuam.
In quacumque die invocavero te, veloci-
ter exaudi me.
4 Quia defecerunt ſicut fumus dies mei, &
oſſa mea ſicut cremium aruerunt.
5 Percuſſus ſum ut fœnum, & aruit cor me-
um: quia oblitus ſum comedere panẽ meum.
6 A voce gemitus mei, adhæſit os meum
carni meæ.
7 Similis factus ſum pellicano ſolitudinis:
factus ſum ſicut nycticorax in domicilio.
8 Vigilavi, & factus ſum ſicut paſſer ſolita-
rius in tecto.
9 Tota die exprobrabant mihi inimici mei, B
& qui laudabant me, adverſùm me jurabant.
10 Quia cinerem tamquam panem mandu-
cabam: & potum meum cum fletu miſcebam.
11 A facie iræ, & indignationis tuæ, quia
elevans alliſiſti me.
12 Dies mei ſicut umbra declinaverunt: &
ego ſicut fœnum arui.
13 Tu autem, Domine, in æternum per-
manes: & memoriale tuum in generationem,
& generationem.
14 Tu exurgens miſereberis Sion: quia tem- C
pus miſerendi ejus, quia venit tempus.
15 Quoniam placuerunt ſervis tuis lapides
ejus: & terræ ejus miſerebuntur.
16 Et timebunt gentes nomen tuum, Domi-
ne, & omnes reges terræ gloriam tuam.
17 Quia ædificavit Dominus Sion: & vide-
bitur in gloria ſua.
18 Reſpexit in orationem humilium, & non
ſprevit precem eorum.
19 Scribantur hæc in generatione altera: &
populus, qui creabitur, laudabit Dominum.
20 Quia proſpexit de excelſo ſancto ſuo:
Dominus de cœlo in terram aſpexit.
21 Ut audiret gemitus compeditorum: ut
ſolveret filios interemptorum.
22 Ut annuntient in Sion nomen Domini, D
& laudem ejus in Jeruſalem.
23 In conveniendo populos in unum, & re-
ges ut ſerviant Domino.
24 Reſpondit ei in via virtutis ſuæ: Pauci-
tatem dierum meorum nuntia mihi.
25 Ne revoces me in dimidio dierum meo-
rum: in generationem, & generationem an-
ni tui.
26 Initio tu Domine, terram fundaſti: &
opera manuum tuarum ſunt cœli.
27 Ipſi peribunt, tu autem permanes: & om-
nes ſicut veſtimentum veteraſcent.
28 Et ſicut opertorium mutabis eos, & mu-
tabuntur: tu autem idem ipſe es, & anni tui
non deficient.
29 Filii ſervorum tuorum habitabunt: &
ſemen eorum in ſæculum dirigetur.

A 1 Ipſi David. CII.
BEnedic, anima mea, Domino: & omnia,
quæ intra me ſunt, nomini ſancto ejus.
2 Benedic, anima mea, Domino: & noli
oblivisci omnes retributiones ejus.
3 Qui propitiatur omnibus iniquitatibus
tuis: qui ſanat omnes infirmitates tuas.
4 Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat
te in miſericordia, & miſerationibus.
5 Qui replet in bonis deſiderium tuum: renovabitur
ut aquilæ juventus tua.
B 6 Faciens miſericordias Dominus, & judicium
omnibus injuriam patientibus.
7 Notas fecit vias ſuas Moyſi: filiis Iſrael
voluntates ſuas.
*Num. 14.18. 8 * Miſerator, & miſericors Dominus:
longanimis, & multum miſericors.
9 Non in perpetuum iraſcetur: neque in
æternum comminabitur.
10 Non ſecundum peccata noſtra fecit nobis:
neque ſecundum iniquitates noſtras retribuit
nobis.
11 Quoniam ſecundùm altitudinem cœli à
terra: corroboravit miſericordiam ſuam ſuper
timentes ſe.
12 Quantum diſtat Ortus ab Occidente, longe
fecit à nobis iniquitates noſtras.
C 13 Quomodò miſeretur pater filiorum, miſertus
eſt Dominus timentibus ſe: quoniam
ipſe cognovit figmentum noſtrum.
14 Recordatus eſt, quoniam pulvis ſumus:
homo, ſicut fœnum dies ejus, tamquam flos
agri ſic efflorebit.
15 Quoniã ſpiritus pertranſibit in illo & nõ
ſubſiſtet: & non cognoſcet ampliùs locũ ſuũ.
16 Miſericordia autem Domini ab æterno,
& uſque in æternum ſuper timentes eum.
17 Et juſtitia illius in filios filiorum, his,
qui ſervant teſtamentum ejus:
D 18 Et memores ſunt mandatorum ipſius, ad
faciendum ea.
19 Dominus in cœlo paravit ſedem ſuam: &
regnum ipſius omnibus dominabitur.
20 Benedicite Domino omnes Angeli ejus,
potentes virtute, facientes verbum illius, ad
audiendam vocem ſermonum ejus.
21 Benedicite Domino omnes virtutes ejus:
miniſtri ejus, qui facitis voluntatem ejus.
22 Benedicite Domino omnia opera ejus:
in omni loco dominationis ejus, benedic,
anima mea, Domino.

A 1 Ipſi David. CIII.
BEnedic, anima mea, Domino: Domine
Deus meus, magnificatus es vehementer.
2 Confeſſionem, & decorem induiſti, amictus
lumine ſicut veſtimento.
3 Extendens cœlum ſicut pellem: qui tegis
aquis ſuperiora ejus.
Qui ponis nubem aſcenſum tuum: qui ambulas
ſuper pennas ventorum.
*Heb. 1.7. 4 * Qui facis angelos tuos, ſpiritus: & miniſtros
tuos, ignem urentem.
5 Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem
ſuam: non inclinabitur in ſæculum ſæculi.
6 Abyſſus ſicut veſtimentum, amictus ejus:
ſuper montes ſtabunt aquæ.
7 Ab increpatione tua fugient: à voce tonitrui
tui formidabunt.
8 Aſcendunt montes, & deſcendunt campi:
in locum, quem fundaſti eis.

9 Terminum poſuiſti, quem non tranſgredientur:
neque convertentur operire terram. B
10 Qui emittis fontes in convallibus: inter
medium montium pertranſibunt aquæ.
11 Potabunt omnes beſtiæ agri: expectabunt
onagri in ſiti ſua.
12 Super ea volucres cœli habitabunt: de
medio petrarum dabunt voces.
13 Rigans montes de ſuperioribus ſuis: de
fructu operum tuorum ſatiabitur terra.
14 Producens fœnum jumentis, & herbam
ſervituti hominum.
15 Ut educas panem de terra, & vinum lætificet
cor hominis.
Ut exhilaret faciem in oleo, & panis cor
hominis confirmet.
16 Saturabuntur ligna cãpi, & cedri Libani,
quas plantavit: 17. illic paſſeres nidificabunt.
18 Herodii domus dux eſt eorum: montes
excelſi cervis: petra refugium herinaciis. C
19 Fecit lunam in tempora: ſol cognovit
occaſum ſuum.
20 Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox: in ipſa
pertranſibunt omnes beſtiæ ſilvæ.
21 Catuli leonum rugientes, ut rapiant, &
quærant à Deo eſcam ſibi.
22 Ortus eſt ſol, & congregati ſunt: & in
cubilibus ſuis collocabuntur.
23 Exibit homo ad opus ſuum, & ad operationem
ſuam uſque ad veſperum.
24 Quàm magnificata ſunt opera tua, Domine!
omnia in ſapientia feciſti: impleta
eſt terra poſſeſſione tua.
25 Hoc mare magnum, & ſpatioſum manibus:
illic reptilia, quorum non eſt numerus.
26 Animalia puſilla cum magnis: illic naves
pertranſibunt.
Draco iſte, quem formaſti ad illudendum
ei: 27. omnia à te expectant, ut des illis
eſcam in tempore. D
28 Dante te illis, colligent: aperiente te manum
tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 Avertente autem te faciem, turbabuntur:
auferes ſpiritum eorum, & deficient, &
in pulverem ſuum revertentur.
30 Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur,
& renovabis faciem terræ.
31 Sit gloria Domini in ſæculum: lætabitur
Dominus in operibus ſuis.
32 Qui reſpicit terram, & facit eam tremere:
qui tangit montes, & fumigant.
33 * Cantabo Domino in vita mea: pſallam *Infr. 145.2.
Deo meo, quamdiù ſum.
34 Jucundum ſit ei eloquium meum: ego
verò delectabor in Domino.
35 Deficiant peccatores à terra, & iniqui, ita
ut non ſint: benedic, anima mea, Domino.
Alleluja. (1. *Par.* 16.8.) CIV.
1 COnfitemini Dño, & invocate nomen ejus: A 1.Par. 16.8
annuntiate inter gentes opera ejus. Iſaiæ 12.4.
2 Cantate ei, & pſallite ei: narrate omnia
mirabilia ejus.
3 Laudamini in nomine ſancto ejus: lætentur
cor quærentium Dominum.
4 Quærite Dominum, & confirmamini:
quærite faciem ejus ſemper.
5 Mementote mirabilium ejus, quæ fecit
prodigia ejus, & judicia oris ejus.
6 Semen Abraham, ſervi ejus: filii Jacob
electi ejus.

7 Ipſe Dominus Deus noſter : in univerſa terra judicia ejus.

8 Memor fuit in ſeculum teſtamenti ſui: verbi, quod mandavit in mille generationes.

*Gen. 17.16. 9 * Quod diſpoſuit ad Abraham : & juramenti ſui ad Iſaac.

10 Et ſtatuit illud Jacob in præceptum : & Iſrael in teſtamentum æternum :

11 Dicens : Tibi dabo terram Chanaan, funiculum hæreditatis veſtræ.

B 12 Cùm eſſent numero brevi, pauciſſimi ; & incolæ ejus.

13 Et pertranſierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum.

14 Non reliquit hominem nocere eis : & corripuit pro eis reges.

*1Reg. 16. 14. 1.Par. 16.22. 15 * Nolite tangere Chriſtos meos : & in prophetis meis nolite malignari.

16 Et vocavit famem ſuper terram : & omne firmamentum panis contrivit.

*Gen. 37.36. 17 Miſit ante eos * virum : in ſervum venumdatus eſt Joſeph.

*Gen. 39.20. 18 * Humiliaverunt in compedibus pedes ejus : ferrum pertranſiit animam ejus,

19 Donec veniret verbum ejus.

Eloquium Domini inflammavit eum :

*Gen. 41.14. 20 * Miſit rex, & ſolvit eum, princeps populorum, & dimiſit eum.

21 Conſtituit eum dominum domus ſuæ : & principem omnis poſſeſſionis ſuæ.

C 22 Ut erudiret principes ejus ſicut ſemetipſum : & ſenes ejus prudentiam doceret.

*Gen. 46.6. 23 * Et intravit Iſrael in Ægyptum : & Jacob accola fuit in terra Cham.

*Exo. 1. 7. Act. 7. 17. 24 * Et auxit populum ſuum vehementer : & firmavit eum ſuper inimicos ejus.

25 Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus : & dolum facerent in ſervos ejus.

*Exo. 3. 10. 4. 29. 26 * Miſit Moyſen ſervum ſuum : Aaron, quem elegit ipſum.

*Exo. 7. 10. 27 * Poſuit in eis verba ſignorum ſuorum, & prodigiorum in terra Cham.

*Exo. 10. 21. 28 * Miſit tenebras, & obſcuravit : & non exacerbavit ſermones ſuos.

*Exo. 7. 20. 29 * Convertit aquas eorum in ſanguinem : & occidit piſces eorum.

*Exo. 8. 6. 30 * Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipſorum.

*Exo. 8. 16. 31 * Dixit, & venit cœnomyia : & ciniſes in omnibus finibus eorum.

32 Poſuit pluvias eorum grandinem : ignem comburentem in terra ipſorum.

D 33 Et percuſſit vineas eorum, & ficulneas eorum : & contrivit lignum finium eorum.

*Exo. 10.12. 34 * Dixit, & venit locuſta, & bruchus, cujus non erat numerus.

35 Et comedit omne fœnum in terra eorum : & comedit omnem fructum terræ eorum.

*Exo. 12.29. 36 *Et percuſſit omne primogenitum in terra eorum : primitias omnis laboris eorum.

*Exo. 12.35. 37 * Et eduxit eos cum argento, & auro : & non erat in tribubus eorum infirmus.

38 Læta eſt Ægyptus in profectione eorum : quia incubuit timor eorum ſuper eos.

*Pſal. 77.14. 1.Cor. 10. 1. 39 * Expandit nubem in protectionem eorum, & ignem, ut luceret eis per noctem.

*Exo. 16.13. 40 * Petierunt, & venit coturnix : & pane cœli ſaturavit eos.

*Num. 20.11. 41 * Dirupit petram, & fluxerunt aquæ : abierunt in ſicco flumina.

42 * Quoniam memor fuit verbi ſancti ſui, quod habuit ad Abraham puerum ſuum. *Gen. 17. 7.

43 Et eduxit populum ſuum in exultatione, & electos ſuos in lætitia.

44 Et dedit illis regiones gentium : & labores populorum poſſederunt :

45 Ut cuſtodiant juſtificationes ejus, & legem ejus requirant.

Alleluja. (*Judith.* 13. 21.) CV.

1 Confitemini Domino, quoniam bonus : quoniam in ſæculum miſericordia ejus. A

2 * Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus ? *Jud. 13.2. Eccli. 43. 5.

3 Beati, qui cuſtodiunt judicium, & faciunt juſtitiam in omni tempore.

4 Memento noſtri, Domine, in beneplacito populi tui : viſita nos in ſalutari tuo.

5 Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ : ut lauderis cum hæreditate tua.

6 * Peccavimus cum patribus noſtris : injuſtè egimus, iniquitatem fecimus. *Jud. 7. 19.

7 Patres noſtri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua : non fuerunt memores multitudinis miſericordiæ tuæ. B

Et irritaverunt aſcendentes in mare, Mare rubrum.

8 Et ſalvavit eos propter nomen ſuum : ut notam faceret potentiam ſuam.

9 *Et increpuit mare rubrum, & exſiccatum eſt : & deduxit eos in abyſſis ſicut in deſerto. *Exo. 14.21.

10 Et ſalvavit eos de manu odientium : & redemit eos de manu inimici.

11 * Et operuit aqua tribulantes eos : unus ex eis non remanſit. *Exo. 14.27.

12 Et crediderunt verbis ejus : & laudaverunt laudem ejus.

13 Citò fecerunt, obliti ſunt operum ejus : & non ſuſtinuerunt conſilium ejus.

14 * Et concupierunt concupiſcentiam in deſerto : & tentaverunt Deum in inaquoſo. C *Exo. 17. 3.

15 * Et dedit eis petitionem ipſorum : & miſit ſaturitatem in animas eorum. *Num. 11.31.

16 Et irritaverunt Moyſen in caſtris : Aaron ſanctum Domini.

17 * Aperta eſt terra, & deglutivit Dathan : & operuit ſuper congregationem Abiron. *Num. 16.32.

18 Et exarſit ignis in ſynagoga eorum : flamma combuſſit peccatores.

19 * Et fecerunt vitulum in Horeb : & adoraverunt ſculptile. *Exo. 32. 4.

20 Et mutaverunt gloriam ſuam, in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum.

21 Obliti ſunt Deum, qui ſalvavit eos, qui fecit magnalia in Ægypto : 22. mirabilia in terra Cham : terribilia in Mari rubro.

23 * Et dixit, ut diſperderet eos : ſi non Moyſes electus ejus ſtetiſſet in confractione in conſpectu ejus : D *Exo. 32.10.

Ut averteret iram ejus, ne diſperderet eos :

24 Et pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem.

25 Non crediderunt verbo ejus, & murmuraverunt in tabernaculis ſuis ; non exaudierunt vocem Domini.

26 * Et levavit manum ſuam ſuper eos ; ut proſterneret eos in deſerto. *Num. 14.1.

27 Et ut dejiceret ſemen eorum in nationibus : & diſpergeret eos in regionibus.

28 Et initiati ſunt Beelphegor : & comede-
runt ſacrificia mortuorum.
E 29 Et irritaverunt eum in adinventionibus
ſuis : & multiplicata eſt in eis ruina.
30 * Et ſtetit Phinees, & placavit : & ceſ-
*Num 25. 7. ſavit quaſſatio.
31 Et reputatum eſt ei in juſtitiã: in genera-
tionem, & generationem, uſq; in ſempiternũ.
*Num 20. 10. 32 * Et irritaverunt eum ad aquas contradi-
ctionis : & vexatus eſt Moyſes propter eos :
33 Quia exacerbaverunt ſpiritum ejus.
34 Et diſtinxit in labiis ſuis : non diſperdi-
derunt gentes, quas dixit Dominus illis.
35 Et commiſti ſunt inter gentes, & didi-
cerunt opera eorum :
36 Et ſervierunt ſculptilibus eorum, & fa-
ctum eſt illis in ſcandalum.
37 Et immolaverunt filios ſuos, & filias
ſuas dæmoniis.
F 38 Et effuderunt ſanguinem innocentẽ : ſan-
guinem filiorum ſuorum, & filiarum ſuarum.
quas ſacrificaverunt ſculptilibus Chanaan.
39 Et infecta eſt terra in ſanguinibus, &
contaminata eſt in operibus eorum : & for-
nicati ſunt in adinventionibus ſuis.
40 Et iratus eſt furore Dominus in populum
ſuum : & abominatus eſt hæreditatem ſuam.
41 Et tradidit eos in manus gentium : & do-
minati ſunt eorum, qui oderunt eos.
42 Et tribulaverunt eos inimici eorum, &
humiliati ſunt ſub manibus eorum :
43 Sæpe liberavit eos.
Ipſi autem exacerbaverunt eum in conſilio
ſuo : & humiliati ſunt in iniquitatibus ſuis.
44 Et vidit, cùm tribularentur : & audivit
orationem eorum.
G 45 * Et memor fuit teſtamenti ſui : & pœ-
*Deu. 9. 1. nituit eum ſecundum multitudinem miſeri-
cordiæ ſuæ.
46 Et dedit eos in miſericordias in conſpe-
ctu omnium, qui ceperant eos.
47 Salvos nos fac, Domine Deus noſter : &
congrega nos de nationibus.
Ut confiteamur nomini ſancto tuo : & glo-
riemur in laude tua.
48 Benedictus Dominus Deus Iſrael à ſæcu-
lo, & uſque in ſæculum : & dicet omnis po-
pulus : Fiat, fiat.

Alleluja. (*Judith* 13.21.) CVI.

A 1 CONfitemini Domino, quoniam bonus :
quoniã in ſæculum miſericordia ejus.
2 Dicant, qui redempti ſunt a Domino,
quos redemit de manu inimici : & de regio-
nibus congregavit eos.
3 A ſolis ortu, & occaſu : ab Aquilone, & mari.
4 Erraverunt in ſolitudine in inaquoſo :
viam civitatis habitaculi non invenerunt.
5 Eſurientes, & ſitientes : anima eorum in
ipſis defecit.
6 Et clamaverunt ad Dominum, cùm tribu-
larentur : & de neceſſitatibus eorũ eripuit eos.
7 Et deduxit eos in viam rectam : ut irent in
civitatem habitationis.
8 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus :
& mirabilia ejus filiis hominum.
9 Quia ſatiavit animam inanem : & animam
eſurientem ſatiavit bonis.
10 Sedentes in tenebris, & umbra mortis :
vinctos in mendicitate, & ferro.
11 Quia exacerbaverunt eloquia Dei : &
conſilium Altiſſimi irritaverunt.
12 Et humiliatum eſt in laboribus cor eo-
rum : infirmati ſunt, nec fuit, qui adjuvaret. B
13 Et clamaverunt ad Dominum cum tri-
bularentur : & de neceſſitatibus eorum libe-
ravit eos.
14 Et eduxit eos de tenebris, & umbra mor-
tis : & vincula eorum diſrupit.
15 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus :
& mirabilia ejus filiis hominum.
16 Quia contrivit portas æreas ; & vectes
ferreos confregit.
17 Suſcepit eos de via iniquitatis eorum :
propter injuſtitias enim ſuas humiliati ſunt.
18 Omnem eſcam abominata eſt anima
eorum : & appropinquaverunt uſque ad
portas mortis.
19 Et clamaverunt ad Dominum, cùm
tribularentur : & de neceſſitatibus eorum
liberavit eos.
20 Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos : &
eripuit eos de interitionibus eorum.
21 Confiteantur Domino miſericordię ejus :
& mirabilia ejus filiis hominum.
22 Et ſacrificent ſacrificium laudis : & an-
nuntient opera ejus in exultatione.
23 Qui deſcendunt mare in navibus, facien- C
tes operationem in aquis multis.
24 Ipſi viderunt opera Domini, & mirabi-
lia ejus in profundo.
25 Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ : & ex-
altati ſunt fluctus ejus.
26 Aſcendunt uſque ad cœlos, & deſcen-
dunt uſque ad abyſſos : anima eorum in
malis tabeſcebat.
27 Turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius :
& omnis ſapientia eorum devorata eſt.
28 Et clamaverunt ad Dominum, cùm
tribularentur, & de neceſſitatibus eorum
eduxit eos :
29 Et ſtatuit procellam ejus in auram : &
ſiluerunt fluctus ejus.
30 Et lætati ſunt, qui ſiluerunt : & dedu-
xit eos in portum voluntatis eorum.
31 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus :
& mirabilia ejus filiis hominum.
32 Et exaltent eum in eccleſia plebis : & in
cathedra ſeniorum laudent eum.
33 Poſuit flumina in deſertum, & exitus
aquarum in ſitim.
34 Terram fructiferam in ſalſuginem, à ma- D
litia inhabitantium in ea.
35 Poſuit deſertum in ſtagna aquarum, &
terram ſine aqua in exitus aquarum.
36 Et collocavit illic eſurientes : & conſti-
tuerunt civitatem habitationis.
37 Et ſeminaverunt agros, & plantaverunt
vineas : & fecerunt fructum nativitatis.
38 Et benedixit eis, & multiplicati ſunt ni-
mis : & jumenta eorum non minoravit.
39 Et pauci facti ſunt : & vexati ſunt à tri-
bulatione malorum, & dolore.
40 Effuſa eſt contemptio ſuper principes : &
errare fecit eos in invio, & non in via.
41 Et adjuvit pauperem de inopia : & poſuit
ſicut oves familias.
42 * Videbunt recti, & lætabuntur : & om- * Job
nis iniquitas oppilabit os ſuum. 22. 19.
43 Quis ſapiens, & cuſtodiet hæc ? & intel-
liget miſericordias Domini ?

1 Canticum Pſalmi ipſi David.
(*Sup.56.8.*) CVII.

A

2 PAratum cor meum, Deus, paratum cor meum: cantabo, & pſallã in gloria mea.

3 Exurge gloria mea, exurge pſalterium, & cithara: exurgam diluculò.

4 Confitebor tibi in populis, Domine: & pſallam tibi in nationibus.

5 Quia magna eſt ſuper cœlos miſericordia tua: & uſque ad nubes veritas tua.

6 Exaltare ſuper cœlos, Deus, & ſuper omnẽ terram gloria tua: ut liberentur dilecti tui.

Salvum fac dextera tua, & exaudi me:

B

7 Deus locutus eſt in ſancto ſuo:

8 Exultabo, & dividam Sichimam, & convallem tabernaculorum dimetiar.

9 Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes: & Ephraim ſuſceptio capitis mei.

10 Juda rex meus: Moab lebes ſpei meæ.

In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ amici facti ſunt.

11 Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me uſque in Idumæam?

12 Nonne tu Deus, qui repuliſti nos, & non exibis Deus in virtutibus noſtris?

13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana ſalus hominis.

14 In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad nihilum deducet inimicos noſtros.

A

1 In finem, Pſalmus David. CVIII.

2 DEus, laudem meam ne tacueris: quia os peccatoris, & os doloſi ſuper me apertum eſt.

3 Locuti ſunt adversùm me lingua doloſa, & ſermonibus odii circumdederunt me: & expugnaverunt me gratis.

4 Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi: ego autem orabam.

5 Et poſuerunt adversùm me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.

6 Conſtitue ſuper eum peccatorem: & diabolus ſtet à dextris ejus.

7 Cùm judicatur, exeat condemnatus: & oratio ejus fiat in peccatum.

8 Fiant dies ejus pauci: & epiſcopatum ejus accipiat alter.

B

9 Fiant filii ejus orphani: & uxor ejus vidua.

10 Nutantes transferantur filii ejus, & mendicent: & ejiciantur de habitationibus ſuis.

11 Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam ejus: & diripiant alieni labores ejus.

12 Non ſit illi adjutor: nec ſit, qui miſereatur pupillis ejus.

13 Fiant nati ejus in interitum: in generatione una deleatur nomen ejus.

14 In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conſpectu Domini: & peccatum matris ejus non deleatur.

15 Fiant contra Dominum ſemper, & diſpereat de terra memoria eorum:

16 Pro eo quòd non eſt recordatus facere miſericordiam.

17 Et perſecutus eſt hominem inopem, & mendicum, & compunctũ corde mortificare.

C

18 Et dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.

Et induit maledictionem ſicut veſtimentum: & intravit ſicut aqua in interiora ejus, & ſicut oleum in oſſibus ejus.

19 Fiat ei ſicut veſtimentum, quo operitur: & ſicut zona, qua ſemper præcingitur.

20 Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominum: & qui loquuntur mala adversùs animam meam.

21 Et tu Domine, Domine, fac mecum propter nomen tuum: quia ſuavis eſt miſericordia tua.

22 Libera me, quia egenus, & pauper ego ſum: & cor meum conturbatum eſt intra me.

23 Sicut umbra, cùm declinat, ablatus ſum, & excuſſus ſum ſicut locuſtæ.

24 Genua mea infirmata ſunt à jejunio: & caro mea immutata eſt propter oleum.

D

25 Et ego factus ſum opprobrium illis: viderunt me, & moverunt capita ſua.

26 Adjuva me, Domine Deus meus: ſalvum me fac ſecundùm miſericordiam tuam.

27 Et ſciant, quia manus tua hæc: & tu, Domine, feciſti eam.

28 Maledicent illi, & tu benedices: qui inſurgunt in me, confundantur: ſervus autem tuus lætabitur.

29 Induantur, qui detrahunt mihi, pudore: & operiantur ſicut diploide confuſione ſua.

30 Confitebor Domino nimis in ore meo: & in medio multorum laudabo eum.

31 Quia aſtitit à dextris pauperis, ut ſalvam faceret à perſequentibus animam meam.

1 Pſalmus David. CIX.

DIxit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis.

A Matt. 22. 44. 1. Cor. 15. 25. Hebr. 1. 13. & 10. 13.

* Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum.

2 Virgam virtutis tuæ emittet Dñs ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.

3 Tecum principium in die virtutis tuæ in ſplendoribus Sanctorum: ex utero ante luciferum genui te.

B * Hebr. 5. 6. & 7. 17. Joan 12. 34

4 * Juravit Dominus, & non pœnitebit eum: Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech.

5 Dominus à dextris tuis, confregit in die iræ ſuæ reges.

6 Judicabit in nationibus, implebit ruinas: conquaſſabit capita in terra multorum.

7 De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput.

Alleluja. CX.

A

1 COnfitebor tibi, Domine, in toto corde meo: in conſilio juſtorum, & congregatione.

2 Magna opera Domini: exquiſita in omnes voluntates ejus.

3 Confeſſio & magnificentia opus ejus: & juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.

4 Memoriam fecit mirabilium ſuorum, miſericors, & miſerator Dominus:

5 Eſcam dedit timentibus ſe.

Memor erit in ſæculum teſtamenti ſui:

B

6 Virtutem operum ſuorum annuntiabit populo ſuo.

7 Ut det illis hæreditatem gentium: opera manuum ejus, veritas, & judicium.

8 Fidelia omnia mãdata ejus: confirmata in ſæculum ſæculi, facta in veritate, & æquitate.

9 Redemptionem miſit populo ſuo: mandavit in æternum teſtamentum ſuum.

Sanctum, & terribile nomen ejus:

* Prov. 1. 7. & 9. 10. Eccli. 1. 16

10 * Initium ſapientiæ timor Domini.

Intellectus bonus omnibus facientibus eum: laudatio ejus manet in ſæculum ſæculi.

Alleluja, Reverſionis Aggæi, & Zachariæ. CXI.

A 1 BEatus vir, qui timet Dominum: in mandatis ejus volet nimis.
2 Potens in terra erit ſemen ejus: generatio rectorum benedicetur.
3 Gloria, & divitiæ in domo ejus: & juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.
B 4 Exortum eſt in tenebris lumen rectis: miſericors, & miſerator, & juſtus.
5 Jucundus homo, qui miſeretur, & commodat: diſponet ſermones ſuos in judicio:
6 Quia in æternum non commovebitur.
7 In memoria æterna erit juſtus: ab auditione mala non timebit.
Paratum cor ejus ſperare in Domino, 8 confirmatum eſt cor ejus: non commovebitur, donec deſpiciat inimicos ſuos.
9 Diſperſit, dedit pauperibus: juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi, cornu ejus exaltabitur in gloria.
10 Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus ſuis fremet, & tabeſcet: deſiderium peccatorum peribit.

Alleluja. CXII.

A 1 LAudate, pueri, Dominum: laudate nomen Domini.
2 Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc & uſque in ſæculum.
*Mal. 1.11. 3 * A ſolis ortu uſque ad occaſum, laudabile nomen Domini.
4 Excelſus ſuper omnes gentes Dominus, & ſuper cœlos gloria ejus.
5 Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in altis habitat,
6 Et humilia reſpicit in cœlo, & in terra?
B 7 Suſcitans à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem.
8 Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi ſui.
9 Qui habitare facit ſterilem in domo, matrem filiorum lætantem.

Alleluja. CXIII.

A Exod. 13.3. 1 IN exitu Iſrael de Ægypto, domus Jacob de populo barbaro:
2 Facta eſt Judæa ſanctificatio ejus, Iſrael poteſtas ejus.
3 Mare vidit, & fugit: Jordanis converſus eſt retrorſum.
4 Montes exultaverunt ut arietes: & colles ſicut agni ovium.
5 Quid eſt tibi mare, quòd fugiſti: & tu Jordanis, quia converſus es retrorſum?
6 Montes exultaſtis ſicut arietes, & colles ſicut agni ovium.
7 A facie Domini mota eſt terra, à facie Dei Jacob:
8 Qui convertit petram in ſtagna aquarum, & rupes in fontes aquarum.
1 NON NOBIS, DOMINE, NON
B NOBIS: ſed nomini tuo da gloriam.
2 Super miſericordia tua, & veritate tua: ne quando dicant gentes: Ubi eſt Deus eorum?
3 Deus autem noſter in cœlo: omnia, quæcumque voluit, fecit.
*Infr. 134.15 4 * Simulacra gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum.
5 * Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt. *Sap. 15.15.
6 Aures habent, & non audient: nares habent, & non odorabunt.
7 Manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt: non clamabunt in gutture ſuo.
8 Similes illis fiant: qui faciunt ea: & omnes qui confidunt in eis.
9 Domus Iſrael ſperavit in Domino: adjutor eorum, & protector eorum eſt. C
10 Domus Aaron ſperavit in Domino: adjutor eorum, & protector eorum eſt.
11 Qui timent Dominum, ſperaverunt in Domino: adjutor eorum, & protector eorum eſt.
12 Dominus memor fuit noſtri: & benedixit nobis.
Benedixit domui Iſrael: benedixit domui Aaron.
13 Benedixit omnibus, qui timent Dominum, puſillis cum majoribus. D
14 Adjiciat Dominus ſuper vos: ſuper vos, & ſuper filios veſtros.
15 Benedicti vos à Domino, qui fecit cœlum, & terram.
16 Cœlum cœli Domino: terram autem dedit filiis hominum.
17 * Non mortui laudabunt te, Domine: neque omnes, qui deſcendunt in infernum. *Baruch 2.17.
18 Sed nos, qui vivimus, benedicimus Domino, ex hoc nunc, & uſque in ſæculum.

Alleluja. CXIV.

1 DIlexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ. A
2 Quia inclinavit aurem ſuam mihi: & in diebus meis invocabo.
3 Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni invenerunt me.
4 Tribulationem, & dolorem inveni: & nomen Domini invocavi.
5 O Domine, libera animam meam: miſericors Dominus, & juſtus, & Deus noſter miſeretur.
6 Cuſtodiens parvulos Dominus: humiliatus ſum, & liberavit me.
7 Convertere, anima mea, in requiem tuam: quia Dominus benefecit tibi.
8 Quia eripuit animam meam de morte: oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapſu.
9 Placebo Domino in regione vivorum.

Alleluja. CXV.

10 CRedidi, propter quod locutus ſum: ego autem humiliatus ſum nimis. A 2.Cor. 4.13.
11 Ego dixi in exceſſu meo: * Omnis homo mendax. *Rom. 3.4.
12 Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi?
13 Calicem ſalutaris accipiam: & nomen Domini invocabo.
14 Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus: 15. pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus. B
16 O Domine, quia ego ſervus tuus: ego ſervus tuus, & filius ancillæ tuæ.
17 Dirupiſti vincula mea: tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, & nomen Domini invocabo.
18 Vota mea Domino reddam in conſpectu omnis populi ejus: 19. in atriis domus Domini, in medio tui Jeruſalem.

Alle-

Alleluja. CXVI.

Rom. 15. 11. 1 LAudate Dominum omnes gentes : lau-
date eum omnes populi:
* Joa. 12. 34. 2 Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſe-
ricordia ejus : * & veritas Domini manet in
æternum.

Alleluja. CXVII.

A 1 COnfitemini Domino quoniam bonus :
quoniam in ſæculum miſericordia
ejus.
2 Dicat nunc Iſrael, quoniam bonus : quo-
niam in ſæculum miſericordia ejus.
3 Dicat nunc domus Aaron : quoniam in
ſæculum miſericordia ejus.
4 Dicant nunc, qui timent Dominum : quo-
niam in ſæculum miſericordia ejus.
5 De tribulatione invocavi Dominum : &
exaudivit me in latitudine Dominus.
6 Dominus mihi adjutor : non timebo, quid
faciat mihi homo.
* Heb. 13. 6. 7 *Dominus mihi adjutor: & ego deſpiciam
inimicos meos.
B 8 Bonum eſt confidere in Domino, quàm
confidere in homine :
9 Bonum eſt ſperare in Domino, quàm ſpe-
rare in principibus.
10 Omnes gentes circuierunt me : & in no-
mine Domini, quia ultus ſum in eos.
11 Circumdantes circumdederunt me : &
in nomine Domini, quia ultus ſum in eos.
12 Circumdederunt me ſicut apes, & exar-
ſerunt ſicut ignis in ſpinis : & in nomine Do-
mini, quia ultus ſum in eos.
13 Impulſus everſus ſum, ut caderem : &
Dominus ſuſcepit me.
* Exo. 15. 2 14 * Fortitudo mea, & laus mea Dominus :
C & factus eſt mihi in ſalutem.
15 Vox exultationis, & ſalutis, in taber-
naculis juſtorum.
16 Dextera Domini fecit virtutem : dextera
Domini exaltavit me, dextera Domini fecit
virtutem.
17 Non moriar, ſed vivam : & narrabo
opera Domini.
18 Caſtigans caſtigavit me Dominus : &
morti non tradidit me.
19 Aperite mihi portas juſtitiæ, ingreſſus
in eas confitebor Domino : 20. hæc porta
Domini, juſti intrabunt in eam.
21 Confitebor tibi, quoniam exaudiſti me,
& factus es mihi in ſalutem.
* Iſaiæ 28. 16. Matt. 21. 42. Lucæ 20. 17. 22 * Lapidem, quem reprobaverunt ædifi-
cantes, hic factus eſt in caput anguli.
23 A Domino factum eſt iſtud : & eſt mira-
bile in oculis noſtris.
24 Hæc eſt dies, quam fecit Dominus : ex-
D ultemus, & lætemur in ea.
Act. 4. 11. Rom. 9. 33. 1. Pet. 2. 7. 25 O Domine, ſalvum me fac, ò Domine,
bene proſperare : 26. benedictus, qui venit
in nomine Domini.
Benediximus vobis de domo Domini :
27 Deus Dominus, & illuxit nobis.
Conſtituite diem ſolemnem in condenſis,
uſque ad cornu altaris.
28 Deus meus es tu, & confitebor tibi,
Deus meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi, quoniam exaudiſti me : &
factus es mihi in ſalutem.
29 Confitemini Domino quoniam bonus :
quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

Alleluja. CXVIII.

ALEPH.

1 BEati immaculati in via : qui ambulant A
in lege Domini.
2 Beati, qui ſcrutantur teſtimonia ejus : in
toto corde exquirunt eum.
3 Non enim qui operantur iniquitatem, in
viis ejus ambulaverunt.
4 Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis.
5 Utinam dirigantur viæ meæ, ad cuſto-
diendas juſtificationes tuas.
6 Tunc non confundar, cùm perſpexero in
omnibus mandatis tuis.
7 Confitebor tibi in directione cordis : in
eo, quòd didici judicia juſtitiæ tuæ.
8 Juſtificationes tuas cuſtodiam : non me
derelinquas uſquequaque. BETH.
9 In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam ? B
in cuſtodiendo ſermones tuos.
10 In toto corde meo exquiſivi te : ne re-
pellas me à mandatis tuis.
11 In corde meo abſcondi eloquia tua : ut
non peccem tibi.
12 Benedictus es, Domine : doce me juſti-
ficationes tuas.
13 In labiis meis pronuntiavi omnia judi-
cia oris tui.
14 In via teſtimoniorum tuorum delectatus
ſum, ſicut in omnibus divitiis.
15 In mandatis tuis exercebor : & conſide-
rabo vias tuas.
16 In juſtificationibus tuis meditabor : non
oblivíſcar ſermones tuos. GHIMEL.
17 Retribue ſervo tuo, vivifica me : & cu- C
ſtodiam ſermones tuos.
18 Revela oculos meos : & conſiderabo mi-
rabilia de lege tua.
19 Incola ego ſum in terra : non abſcondas
à me mandata tua.
20 Concupivit anima mea deſiderare juſtifi-
cationes tuas, in omni tempore.
21 Increpaſti ſuperbos : maledicti, qui de-
clinant à mandatis tuis.
22 Aufer à me opprobrium, & contem-
ptum : quia teſtimonia tua exquiſivi.
23 Etenim ſederunt principes, & adversùm
me loquebantur : ſervus autem tuus exerce-
batur in juſtificationibus tuis.
24 Nā & teſtimonia tua meditatio mea eſt : &
conſiliū meum juſtificationes tuæ. DALETH.
25 Adhæſit pavimento anima mea : vivifica
me ſecundùm verbum tuum. D
26 Vias meas enuntiavi, & exaudiſti me :
doce me juſtificationes tuas.
27 Viam juſtificationum tuarum inſtrue me :
& exercebor in mirabilibus tuis.
28 Dormitavit anima mea præ tædio : con-
firma me in verbis tuis.
29 Viam iniquitatis amove à me : & de lege
tua miſerere mei.
30 Viam veritatis elegi : judicia tua non ſum
oblitus.
31 Adhæſi teſtimoniis tuis, Domine, noli
me confundere.
32 Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm
dilataſti cor meum. HE.
33 Legem pone mihi, Domine, viam juſtifi-
cationum tuarum : & exquiram eam ſemper. E
34 Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem
tuam : & cuſtodiam illam in toto corde meo.

35 Deduc me in ſemitam mandatorum tuorum: quia ipſam volui.
36 Inclina cor meum in teſtimonia tua, & non in avaritiam.
37 Averte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua vivifica me.
38 Statue ſervo tuo eloquium tuum, in timore tuo.
39 Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum: quia judicia tua jucunda.
40 Ecce concupivi mandata tua: in æquitate tua vivifica me. V A U.
F 41 Et veniat ſuper me miſericordia tua, Domine: ſalutare tuum ſecundùm eloquium tuum.
42 Et reſpondebo exprobrantibus mihi verbum: quia ſperavi in ſermonibus tuis.
43 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis uſquequaque: quia in judiciis tuis ſuperſperavi.
44 Et cuſtodiam legem tuam ſemper: in ſæculum, & in ſæculum ſæculi.
45 Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquiſivi.
46 Et loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu regum: & non confundebar.
47 Et meditabar in mādatis tuis, quæ dilexi.
48 Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi: & exercebar in juſtificationibus tuis. Z A I N.
G 49 Memor eſto verbi tui ſervo tuo, in quo mihi ſpem dediſti.
50 Hæc me conſolata eſt in humilitate mea quia eloquium tuum vivificavit me.
51 Superbi iniquè agebant uſquequaque: à lege autem tua non declinavi.
52 Memor fui judiciorum tuorum à ſæculo Domine: & conſolatus ſum.
53 Defectio tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.
54 Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ.
55 Memor fui nocte nominis tui, Domine: & cuſtodivi legem tuam.
56 Hæc facta eſt mihi: quia juſtificationes tuas exquiſivi. H E T H.
H 57 Portio mea, Domine, dixi, cuſtodire legem tuam.
58 Deprecatus ſum faciem tuam in toto corde meo: miſerere mei ſecundùm eloquium tuum.
59 Cogitavi vias meas: & converti pedes meos in teſtimonia tua.
60 Paratus ſum, & non ſum turbatus: ut cuſtodiam mandata tua.
61 Funes peccatorum circumplexi ſunt me: & legem tuam non ſum oblitus.
62 Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi, ſuper judicia juſtificationis tuæ.
I 63 Particeps ego ſum omnium timentium te: & cuſtodientium mandata tua.
64 Miſericordia tua, Domine, plena eſt terra: juſtificationes tuas doce me. TETH.
65 Bonitatem feciſti cum ſervo tuo, Domine, ſecundùm verbum tuum.
66 Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam doce me: quia mandatis tuis credidi.
67 Priuſquam humiliarer, ego deliqui: propterea eloquium tuum cuſtodivi.
68 Bonus es tu: & in bonitate tua doce me juſtificationes tuas.
69 Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſuperborum: ego autem in toto corde meo ſcrutabor mandata tua.
70 Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum: ego verò legem tuam meditatus ſum.
71 Bonum mihi quia humiliaſti me: ut diſcam juſtificationes tuas.
72 Bonum mihi lex oris tui, ſuper millia auri, & argenti. J O D.
73 Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me: da mihi intellectum, & diſcam mandata tua. K
74 Qui timent te, videbunt me, & lætabuntur: quia in verba tua ſuperſperavi.
75 Cognovi, Domine, quia æquitas judicia tua: & in veritate tua humiliaſti me.
76 Fiat miſericordia tua, ut conſoletur me, ſecundùm eloquium tuum ſervo tuo.
77 Veniant mihi miſerationes tuæ, & vivam: quia lex tua meditatio mea eſt.
78 Confundantur ſuperbi, quia injuſtè iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.
79 Convertantur mihi timentes te, & qui noverunt teſtimonia tua.
80 Fiat cor meum immaculatum in juſtificationibus tuis, ut non confundar. C A P H. L
81 Defecit in ſalutare tuum anima mea: & in verbum tuum ſuperſperavi.
82 Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes: Quando conſolaberis me?
83 Quia factus ſum ſicut uter in pruina: juſtificationes tuas non ſum oblitus.
84 Quot ſunt dies ſervi tui: quando facies de perſequentibus me judicium?
85 Narraverunt mihi iniqui fabulationes: ſed non ut lex tua.
86 Omnia mandata tua veritas: iniquè perſecuti ſunt me, adjuva me.
87 Paulò minùs conſummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua.
88 Secundùm miſericordiam tuam vivifica me: & cuſtodiam teſtimonia oris tui.
L A M E D.
89 In æternum, Domine, verbum tuum permanet in cœlo. M
90 In generationem, & generationem veritas tua: fundaſti terram, & permanet.
91 Ordinatione tua perſeverat dies: quoniam omnia ſerviunt tibi.
92 Niſi quòd lex tua meditatio mea eſt: tunc fortè periiſſem in humilitate mea.
93 In æternum non obliviſcar juſtificationes tuas: quia in ipſis vivificaſti me.
94 Tuus ſum ego, ſalvum me fac: quoniam juſtificationes tuas exquiſivi.
95 Me expectaverunt peccatores, ut perderent me: teſtimonia tua intellexi.
96 Omnis conſummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis. M E M.
97 Quomodò dilexi legem tuam, Domine? tota die meditatio mea eſt. N
98 Super inimicos meos prudentem me feciſti mandato tuo: quia in æternum mihi eſt.
99 Super omnes docentes me intellexi: quia teſtimonia tua meditatio mea eſt.
100 Super ſenes intellexi: quia mandata tua quæſivi.

101 Ab omni via mala prohibui pedes meos: ut cuſtodiam verba tua.
102 A judiciis tuis non declinavi: quia tu legem poſuiſti mihi.
103 Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo!
104 A mandatis tuis intellexi: propterea odivi omnem viam iniquitatis. NUN.
O 105 Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.
106 Juravi, & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ.
107 Humiliatus ſum uſquequaque, Domine: vivifica me ſecundùm verbum tuum.
108 Voluntaria oris mei beneplacita fac, Domine: & judicia tua doce me.
109 Anima mea in manibus meis ſemper: & legem tuam non ſum oblitus.
110 Poſuerunt peccatores laqueum mihi: & de mandatis tuis non erravi.
111 Hæreditate acquiſivi teſtimonia tua in æternum: quia exultatio cordis mei ſunt.
112 Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum, propter retributionem. SAMECH.
P 113 Iniquos odio habui: & legem tuam dilexi.
114 Adjutor, & ſuſceptor meus es tu: & in verbum tuum ſuperſperavi.
115 Declinate à me maligni: & ſcrutabor mandata Dei mei.
116 Suſcipe me ſecundùm eloquium tuum, & vivam: & non confundas me ab expectatione mea.
117 Adjuva me, & ſalvus ero: & meditabor in juſtificationibus tuis ſemper.
118 Spreviſti omnes diſcedentes à judiciis tuis: quia injuſta cogitatio eorum.
119 Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ: ideò dilexi teſtimonia tua.
120 Confige timore tuo carnes meas: à judiciis enim tuis timui. AIN.
Q 121 Feci judicium, & juſtitiam: non tradas me calumniantibus me.
122 Suſcipe ſervum tuum in bonum: non calumnientur me ſuperbi.
123 Oculi mei defecerunt in ſalutare tuum: & in eloquium juſtitiæ tuæ.
124 Fac cum ſervo tuo ſecundùm miſericordiam tuam: & juſtificationes tuas doce me.
125 Servus tuus ſum ego: da mihi intellectum, ut ſciam teſtimonia tua.
126 Tempus faciendi, Domine: diſſipaverunt legem tuam.
127 Ideò dilexi mandata tua, ſuper aurum, & topazion.
128 Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui. PHE.
R 129 Mirabilia teſtimonia tua: ideò ſcrutata eſt ea anima mea.
130 Declaratio ſermonum tuorum illuminat: & intellectum dat parvulis.
131 Os meum aperui, & attraxi ſpiritum: quia mandata tua deſiderabam.
132 Aſpice in me, & miſerere mei, ſecundùm judicium diligentium nomen tuum.
133 Greſſus meos dirige ſecundùm eloquium tuum: & non dominetur mei omnis injuſtitia.
134 Redime me à calumniis hominum: ut cuſtodiam mandata tua.
135 Faciem tuam illumina ſuper ſervum tuum: & doce me juſtificationes tuas.
136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non cuſtodierunt legem tuam. SADE.
137 Juſtus es, Domine: & rectum judicium tuum. S
138 Mandaſti juſtitiam teſtimonia tua, & veritatem tuam nimis.
139 Tabeſcere me fecit zelus meus: quia obliti ſunt verba tua inimici mei.
140 Ignitum eloquium tuum vehementer: & ſervus tuus dilexit illud.
141 Adoleſcentulus ſum ego, & contemptus: juſtificationes tuas non ſum oblitus.
142 Juſtitia tua, juſtitia in æternum, & lex tua veritas.
143 Tribulatio, & anguſtia invenerunt me: mandata tua meditatio mea eſt.
144 Æquitas teſtimonia tua in æternum: intellectum da mihi, & vivam. COPH.
145 Clamavi in toto corde meo, exaudi me, Domine: juſtificationes tuas requiram. T
146 Clamavi ad te, ſalvum me fac: ut cuſtodiam mandata tua.
147 Præveni in maturitate, & clamavi: quia in verba tua ſuperſperavi.
148 Prævenerunt oculi mei ad te diluculò: ut meditarer eloquia tua.
149 Vocem meam audi ſecundùm miſericordiam tuam, Domine: & ſecundùm judicium tuum vivifica me.
150 Appropinquaverunt perſequentes me iniquitati: à lege autem tua longè facti ſunt.
151 Propè es tu, Domine: & omnes viæ tuæ veritas.
152 Initio cognovi de teſtimoniis tuis: quia in æternum fundaſti ea. RES.
153 Vide humilitatem meam, & eripe me: quia legem tuam non ſum oblitus. V
154 Judica judicium meum, & redime me: propter eloquium tuum vivifica me.
155 Longè à peccatoribus ſalus: quia juſtificationes tuas non exquiſierunt.
156 Miſericordiæ tuæ multæ, Domine: ſecundùm judicium tuum vivifica me.
157 Multi, qui perſequuntur me, & tribulant me: à teſtimoniis tuis non declinavi.
158 Vidi prævaricantes, & tabeſcebam: quia eloquia tua non cuſtodierunt.
159 Vide, quoniam mandata tua dilexi, Domine: in miſericordia tua vivifica me.
160 Principium verborũ tuorum, veritas: in æternum omnia judicia juſtitiæ tuæ. SIN.
161 Principes perſecuti ſunt me gratis: & à verbis tuis formidavit cor meum. X
162 Lætabor ego ſuper eloquia tua: ſicut qui invenit ſpolia multa.
163 Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum: legem autem tuam dilexi.
164 Septies in die laudem dixi tibi, ſuper judicia juſtitiæ tuæ.
165 Pax multa diligentibus legem tuam: & non eſt illis ſcandalum.
166 Expectabam ſalutare tuum, Domine: & mandata tua dilexi.
167 Cuſtodivit anima mea teſtimonia tua: & dilexit ea vehementer.
168 Servavi mandata tua, & teſtimonia tua: quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo. TAU. Y
169 Appropinquet deprecatio mea in con-

Digitized by Google

pectu tuo, Domine : juxta eloquium tuum
da mihi intellectum.
170 Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo :
ſecundùm eloquium tuum eripe me.
171 Eructabunt labia mea hymnum, cùm
docueris me juſtificationes tuas.
172 Pronuntiabit lingua mea eloquium
tuum : quia omnia mandata tua æquitas.
173 Fiat manus tua, ut ſalvet me : quoniam
mandata tua elegi.
174 Concupivi ſalutare tuum, Domine : &
lex tua meditatio mea eſt.
175 Vivet anima mea, & laudabit te : &
judicia tua adjuvabunt me.
176 Erravi ſicut ovis, quæ periit : quære
ſervum tuum, quia mandata tua non ſum
oblitus.

A 1 Canticum graduum. CXIX.

AD Dominum, cùm tribularer, clamavi :
& exaudivit me.
2 Domine, libera animam meam à labiis
iniquis, & à lingua doloſa.
3 Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi
ad linguam doloſam?
4 Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus
B deſolatoriis.
5 Heu mihi, quia incolatus meus prolon-
gatus eſt : habitavi cum habitantibus Cedar :
multùm incola fuit anima mea.
6 Cum his, qui oderunt pacem, eram pa-
cificus : cùm loquebar illis, impugnabant
me gratis.

A 1 Canticum graduum. CXX.

LEvavi oculos meos in montes, unde
veniet auxilium mihi.
2 Auxilium meum à Domino, qui fecit cœ-
lum, & terram.
3 Non det in commotionem, pedem tuum :
neque dormitet, qui cuſtodit te.
4 Ecce non dormitabit, neque dormiet,
qui cuſtodit Iſrael.
B 5 Dominus cuſtodit te, Dominus protectio
tua, ſuper manum dexteram tuam.
6 Per diem ſol non uret te : neque luna
per noctem.
7 Dominus cuſtodit te ab omne malo : cu-
ſtodiat animam tuam Dominus.
8 Dominus cuſtodiat introitum tuum, &
exitum tuum : ex hoc nunc, & uſque in
ſæculum.

1 Canticum graduum. CXXI.

A LÆtatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi :
In domum Domini ibimus.
2 Stantes erant pedes noſtri, in atriis tuis,
Jeruſalem.
3 Jeruſalem, quæ ædificatur ut civitas :
cujus participatio ejus in idipſum.
4 Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus
Domini : teſtimonium Iſrael ad confitendum
nomini Domini.
5 Quia illic ſederunt ſedes in judicio, ſe-
des ſuper domum David.
B 6 Rogate, quæ ad pacem ſunt Jeruſalem :
& abundantia diligentibus te.
7 Fiat pax in virtute tua : & abundantia
in turribus tuis.
8 Propter fratres meos, & proximos meos,
loquebar pacem de te.
9 Propter domum Domini Dei noſtri, quæ-
ſivi bona tibi.

1 Canticum graduum. CXXII.

AD te levavi oculos meos, qui habitas in A
cœlis.
2 Ecce ſicut oculi ſervorum, in manibus
dominorum ſuorum.
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ
ſuæ : ita oculi noſtri ad Dominum Deum no-
ſtrum, donec miſereatur noſtri.
3 Miſerere noſtri, Domine, miſerere noſtri :
quia multùm repleti ſumus deſpectione.
4 Quia multùm repleta eſt anima noſtra : op-
probriũ abundantibus, & deſpectio ſuperbis.

1 Canticum graduum. CXXIII.

NIſi quia Dñs erat in nobis, dicat nunc A
Iſrael : 2. niſi quia Dñs erat in nobis,
3 Cùm exurgerent homines in nos, forte
vivos deglutiſſent nos.
Cùm iraſceretur furor eorum in nos,
4 Forſitan aqua abſorbuiſſet nos.
5 Torrentem pertranſivit anima noſtra :
forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam in-
tolerabilem.
6 Benedictus Dominus, qui non dedit nos
in captionem dentibus eorum.
7 Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de la- B
queo venantium : Laqueus contritus eſt, &
nos liberati ſumus.
8 Adjutorium noſtrum in nomine Domini,
qui fecit cœlum, & terram.

1 Canticum graduum. CXXIV.

QUi confidunt in Domino, ſicut mons A
Sion : non commovebitur in æternum,
2 Qui habitat in Jeruſalem.
Montes in circuitu ejus : & Dominus in cir-
cuitu populi ſui, ex hoc nunc, & uſque in
ſæculum.
3 Quia non relinquet Dominus virgam pec-
catorum ſuper ſortem juſtorum : ut non ex-
tendant juſti ad iniquitatem manus ſuas.
4 Benefac, Domine, bonis, & rectis corde.
5 Declinantes autem in obligationes, ad-
ducet Dominus cum operantibus iniquitatem
pax ſuper Iſrael.

1 Canticum graduum. CXXV.

IN convertendo Dominus captivitatem A
Sion : facti ſumus ſicut conſolati.
2 Tunc repletum eſt gaudio os noſtrum : &
lingua noſtra exultatione.
Tunc dicent inter gentes : Magnificavit
Dominus facere cum eis.
3 Magnificavit Dominus facere nobiſcum :
facti ſumus lætantes.
4 Converte, Domine, captivitatem no-
ſtram, ſicut torrens in Auſtro.
5 Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione
metent.
6 Euntes ibant, & flebant, mittentes ſe-
mina ſua.
Venientes autem venient cum exultatione,
portantes manipulos ſuos.

1 Canticum graduum Salomonis. CXXVI.

NIſi Dominus ædificaverit domum, in va- A
num laboraverunt, qui ædificant eam.
Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fru-
ſtrà vigilat, qui cuſtodit eam.
2 Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere :
ſurgite, poſtquam ſederitis, qui manduca-
tis panem doloris.
3 Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum : ecce
hæreditas Dñi, filii : merces, fructus ventris

4 Sicut ſagittæ in manu potentis: ita filii excuſſorum.
5 Beatus vir, qui implevit deſiderium ſuum ex ipſis: non confundetur, cùm loquetur inimicis ſuis in porta.

A 1 Canticum graduum. CXXVII.

BEati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus.
2 Labores manuum tuarum, quia manducabis: beatus es, & benè tibi erit.
B 3 Uxor tua ſicut vitis abundans: in lateribus domus tuæ.
Filii tui ſicut novellæ olivarum: in circuitu menſæ tuæ.
4 Ecce ſic benedicetur homo: qui timet Dominum.
5 Benedicat tibi Dominus ex Sion: & videas bona Jeruſalem omnibus diebus vitæ tuæ.
6 Et videas filios filiorum tuorum, pacem ſuper Iſrael.

A 1 Canticum graduum. CXXVIII.

SÆpè expugnaverunt me à juventute mea, dicat nunc Iſrael:
2 Sæpè expugnaverunt me à juventute mea: etenim non potuerunt mihi.
3 Supra dorſum meum fabricaverunt peccatores: prolongaverunt iniquitatem ſuam.
4 Dominus juſtus concidit cervices peccatorum: 5 confundantur, & convertantur retrorſum omnes, qui oderunt Sion.
B 6 Fiant ſicut fœnum tectorum: quod priuſquam evellatur, exaruit.
7 De quo non implevit manum ſuam, qui metit, & ſinum ſuum, qui manipulos colligit.
8 Et non dixerunt, qui præteribant: Benedictio Domini ſuper vos: benediximus vobis in nomine Domini.

1 Canticum graduum. CXXIX.

A DE profundis clamavi ad te, Domine:
2 Domine, exaudi vocem meam.
Fiant aures tuæ intendentes, in vocem deprecationis meæ.
3 Si iniquitates obſervaveris, Domine: Domine, quis ſuſtinebit?
4 Quia apud te propitiatio eſt, & propter legem tuam ſuſtinui te, Domine.
5 Suſtinuit anima mea in verbo ejus: ſperavit anima mea in Domino.
6 A cuſtodia matutina uſque ad noctem, ſperet Iſrael in Domino.
7 Quia apud Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio.
8 Et ipſe redimet Iſrael, ex omnibus iniquitatibus ejus.

A 1 Canticum graduum David. CXXX.

DOmine, non eſt exaltatum cor meum: neque elati ſunt oculi mei.
Neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus ſuper me.
2 Si non humiliter ſentiebam: ſed exaltavi animam meam.
Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, ita retributio in anima mea.
3 Speret Iſrael in Domino, ex hoc nunc, & uſque in ſæculum.

A 1 Canticum graduum. CXXXI.

2 Reg. 7. 2. MEmento, Domine, David, & omnis manſuetudinis ejus.
2 Sicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob.
3 Si introiero in tabernaculum domus meę: ſi aſcendero in lectum ſtrati mei.
4 Si dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem.
5 Et requiem temporibus meis: donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob.
6 Ecce audivimus eam in Ephrata: invenimus eam in campis ſilvæ.
7 Introibimus in tabernaculum ejus: adorabimus in loco, ubi ſteterunt pedes ejus. B
8 * Surge, Domine, in requiem tuam, tu, & arca ſanctificationis tuæ. * 2. Paral. 6. 41.
9 Sacerdotes tui induantur juſtitiam, & Sancti tui exultent.
10 Propter David ſervum tuum, non avertas faciem chriſti tui.
11 Juravit Dominus David veritatem, & non fruſtrabitur eam: * de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. C * 2. Reg. 7. 12. Luc. 1. 32. Act. 2. 30.
12 Si cuſtodierint filii tui teſtamentum meum, & teſtimonia mea hæc, quæ docebo eos.
Et filii eorum uſque in ſæculum, ſedebunt ſuper ſedem tuam.
13 Quoniam elegit Dominus Sion: elegit eam in habitationem ſibi.
14 Hæc requies mea in ſæculum ſæculi: hic habitabo, quoniam elegi eam.
15 Viduam ejus benedicens benedicam: pauperes ejus ſaturabo panibus.
16 Sacerdotes ejus induam ſalutari: & Sancti ejus exultatione exultabunt. D
17 * Illuc producam cornu David, paravi lucernam chriſto meo. * Mal. 1. 1. Luc. 1. 69.
18 Inimicos ejus induam confuſione: ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea.

1 Canticum graduum David. CXXXII.

ECce quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum.
2 Sicut unguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron. A
Quod deſcendit in oram veſtimenti ejus:
3 Sicut ros Hermon, qui deſcendit in montem Sion.
Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam uſque in ſæculum.

1 Canticum graduum. CXXXIII. A

ECce nunc benedicite Dominum, omnes ſervi Domini.
Qui ſtatis in domo Domini, in atriis domus Dei noſtri.
2 In noctibus extollite manus veſtras in ſancta: & benedicite Dominum.
3 Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cœlum, & terram.

1 Alleluja. CXXXIV.

LAudate nomen Domini, laudate ſervi Dominum. A
2 Qui ſtatis in domo Domini, in atriis domus Dei noſtri.
3 Laudate Dominum, quia bonus Dominus: pſallite nomini ejus, quoniam ſuave.
4 Quoniam Jacob elegit ſibi Dominus, Iſrael in poſſeſſionem ſibi.
5 Quia ego cognovi, quòd magnus eſt Dominus, & Deus noſter præ omnibus diis.
6 Omnia quæcumque voluit, Dominus B

fecit

Digitized by Google

fecit in cœlo, in terra, in mari, & in
omnibus abyſſis.
* Jer. 10. 13. 7 * Educens nubes ab extremo terræ:
fulgura in pluviam fecit.
Qui producit ventos de theſauris ſuis:
* Exo. 12. 29. 8 * Qui percuſſit primogenita Ægypti ab
homine uſque ad pecus.
9 Et miſit ſigna, & prodigia in medio tui Æ-
gypte: in Pharaonem, & in omnes ſervos ejus.
* Joſ. 12. 1. 10 * Qui percuſſit gentes multas: & oc-
cidit reges fortes.
C * Nu. 21. 24. 35. 11 * Sehon regem Amorrhæorum, & Og
regem Baſan, & omnia regna Chanaan.
12 Et dedit terram eorum hæreditatem,
hæreditatem Iſrael populo ſuo.
13 Domine, nomen tuum in æternum:
Domine, memoriale tuum in generatio-
nem, & generationem.
14 Quia judicabit Dominus populum ſuum:
& in ſervis ſuis deprecabitur.
* Sap. 13. 4. 15 * Simulachra gentium argentum, &
aurum: opera manuum hominum.
* Sap. 15. 15. 16 * Os habent, & non loquentur: ocu-
D los habent, & non videbunt.
17 Aures habent, & non audient: neque
enim eſt ſpiritus in ore ipſorum.
18 Similes illis fiant, qui faciunt ea: &
omnes, qui confidunt in eis.
19 Domus Iſrael benedicite Domino:
domus Aaron benedicite Domino.
20 Domus Levi benedicite Domino: qui
timetis Dominum, benedicite Domino.
21 Benedictus Dominus ex Sion, qui ha-
bitat in Jeruſalem.

1 Alleluja. CXXXV.

A Confitemini Domino, quoniam bonus:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
2 Confitemini Deo deorum: quoniam in
æternum miſericordia ejus.
3 Confitemini Domino dominorum: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
4 Qui facit mirabilia magna ſolus: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
* Gen. 1. 1. 5 * Qui fecit cœlos in intellectu: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
6 Qui firmavit terram ſuper aquas: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
7 Qui fecit luminaria magna: quoniam
in æternum miſericordia ejus.
B 8 Solem in poteſtatem diei: quoniam in
æternum miſericordia ejus.
9 Lunam, & ſtellas in poteſtatem noctis:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
* Exo. 12. 29. 10 * Qui percuſſit Ægyptum cum primo-
genitis eorum: quoniam in æternum miſe-
ricordia ejus.
* Exo. 13. 17. 11 * Qui eduxit Iſrael de medio eorum:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
12 In manu potenti, & brachio excelſo:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
13 Qui diviſit Mare rubrum in diviſiones:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
14 Et eduxit Iſrael per medium ejus: quo-
C niam in æternum miſericordia ejus.
* Exo. 14. 28. 15 * Et excuſſit Pharaonem, & virtutem
ejus in Mari rubro: quoniam in æternum
miſericordia ejus.
16 Qui traduxit populum ſuum per deſer-
tum: quoniam in æternum miſericordia
ejus:

17 * Qui percuſſit reges magnos: quoniam * Nu. 21. 24.
in æternum miſericordia ejus.
18 Et occidit reges fortes: quoniam in
æternum miſericordia ejus.
19 Sehon regem Amorrhæorum: quoniam
in æternum miſericordia ejus.
20 * Et Og regem Baſan: quoniam in æ- * Nu. 21. 33.
ternum miſericordia ejus.
21 * Et dedit terram eorum hæreditatem: * Joſ. 13. 7.
quoniam in æternum miſericordia ejus. D
22 Hæreditatem Iſrael ſervo ſuo: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
23 Quia in humilitate noſtra memor fuit
noſtri: quoniam in æternũ miſericordia ejus.
24 Et redemit nos ab inimicis noſtris:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
25 Qui dat eſcam omni carni: quoniam
in æternum miſericordia ejus.
26 Confitemini Deo cœli: quoniam in
æternum miſericordia ejus.
Confitemini Domino dominorum: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.

Pſalmus David, Jeremiæ. CXXXVI.

1 Super flumina Babylonis, illic ſedimus A
& flevimus: cùm recordaremur Sion.
2 In ſalicibus in medio ejus, ſuſpendimus
organa noſtra.
3 Quia illic interrogaverunt nos, qui ca-
ptivos duxerunt nos, verba cantionum:
Et qui abduxerunt nos: Hymnum can-
tate nobis de canticis Sion.
4 Quomodò cantabimus canticum Domi-
ni in terra aliena?
5 Si oblitus fuero tui, Jeruſalem, obli-
vioni detur dextera mea.
6 Adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi
non meminero tui:
Si non propoſuero Jeruſalem, in prin-
cipio lætitiæ meæ. B
7 Memor eſto, Domine, filiorum Edom,
in die Jeruſalem,
Qui dicunt: Exinanite, exinanite uſque
ad fundamentum in ea.
8 Filia Babylonis miſera: beatus, qui re-
tribuet tibi retributionem tuam, quam re-
tribuiſti nobis.
9 Beatus, qui tenebit, & allidet parvu-
los tuos ad petram.

1 Ipſi David. CXXXVII.

Confitebor tibi, Domine, in toto corde A
meo: quoniam audiſti verba oris mei.
In conſpectu angelorum pſallam tibi:
2 Adorabo ad templum ſanctum tuum,
& confitebor nomini tuo.
Super miſericordia tua, & veritate tua:
quoniam magnificaſti ſuper omne, nomen
ſanctum tuum.
3 In quacumque die invocavero te, exaudi
me: multiplicabis in anima mea virtutem.
4 Confiteantur tibi, Domine, omnes reges
terræ: quia audierunt omnia verba oris tui.
5 Et cantent in viis Domini: quoniam
magna eſt gloria Domini.
6 Quoniam excelſus Dominus, & humilia
reſpicit: & alta à longe cognoſcit.
7 Si ambulavero in medio tribulationis,
vivificabis me: & ſuper iram inimicorum
meorum extendiſti manum tuam, & ſal-
vum me fecit dextera tua.
8 Dominus retribuet pro me: Domine,

zed by Google

miſericordia tua in ſæculum : opera manum tuarum ne deſpicias.

1 In finem, Pſalmus David. CXXXVIII.

A 2 DOmine, probaſti me, & cognoviſti
me : tu cognoviſti ſeſſionem meam,
& reſurrectionem meam.
3 Intellexiſti cogitationes meas de longè :
ſemitam meam, & funiculum meum inve-
ſtigaſti.
4 Et omnes vias meas prævidiſti : quia
non eſt ſermo in lingua mea.
5 Ecce Domine, tu cognoviſti omnia,
noviſſima, & antiqua : tu formaſti me, &
poſuiſti ſuper me manum tuam.
6 Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me :
confortata eſt, & non potero ad eam.
B 7 Quò ibo à ſpiritu tuo ? & quò à facie
tua fugiam ?
*Amos 9. 2. 8 * Si aſcendero in cœlum, tu illic es :
ſi deſcendero in infernum, ades.
9 Si ſumpſero pennas meas diluculò, &
habitavero in extremis maris :
10 Etenim illuc manus tua deducet me :
& tenebit me dextera tua.
11 Et dixi : Forſitan tenebræ conculcabunt
me, & nox illuminatio mea in deliciis meis.
12 Quia tenebræ non obſcurabuntur à te,
& nox ſicut dies illuminabitur : ſicut tene-
bræ ejus, ita & lumen ejus.
C 13 Quia tu poſſediſti renes meos : ſuſce-
piſti me de utero matris meæ.
14 Confitebor tibi, quia terribiliter ma-
gnificatus es : mirabilia opera tua, & ani-
ma mea cognoſcit nimis.
15 Non eſt occultatum os meum à te,
quod feciſti in occulto : & ſubſtantia mea
in inferioribus terræ.
16 Imperfectum meum viderunt oculi tui,
& in libro tuo omnes ſcribentur : dies for-
mabuntur, & nemo in eis.
17 Mihi autem nimis honorificati ſunt
amici tui, Deus : nimis confortatus eſt
D principatus eorum.
18 Dinumerabo eos, & ſuper arenam multi-
plicabuntur : exurrexi, & adhuc ſum tecum.
19 Si occideris, Deus, peccatores : viri
ſanguinum declinate à me.
20 Quia dicitis in cogitatione : Accipient
in vanitate civitates tuas.
21 Nonne, qui oderunt te, Domine, ode-
ram, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam ?
22 Perfecto odio oderam illos : & inimi-
ci facti ſunt mihi.
23 Proba me, Deus, & ſcito cor meum :
interroga me, & cognoſce ſemitas meas.
24 Et vide, ſi via iniquitatis in me eſt, &
deduc me in via æterna.

A 1 In finem, Pſalmus David. CXXXIX.

2 ERipe me, Domine, ab homine malo :
à viro iniquo eripe me.
3 Qui cogitaverunt iniquitates in corde :
tota die conſtituebant prælia.
*Sup. 5. 11. *Rom 3. 14. 4 * Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis :
venenum aſpidum ſub labiis eorum.
5 Cuſtodi me, Domine, de manu pecca-
toris : & ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitaverunt ſupplantare greſſus meos :
6 Abſconderunt ſuperbi laqueum mihi.
Et funes extenderunt in laqueum : juxta
iter ſcandalum poſuerunt mihi.
7 Dixi Domino : Deus meus es tu : exaudi,
Domine, vocem deprecationis meæ.
8 Domine, Domine, virtus ſalutis meæ : B
obumbraſti ſuper caput meum in die belli.
9 Ne tradas me, Domine, à deſiderio meo
peccatori : cogitaverunt contra me, ne de-
relinquas me, ne forte exaltentur.
10 Caput circuitus eorum, labor labio-
rum ipſorum operiet eos.
11 Cadent ſuper eos carbones, in ignem
dejicies eos : in miſeriis non ſubſiſtent.
12 Vir linguoſus non dirigetur in terra : vi-
rum injuſtum mala capient in interitu.
13 Cognovi, quia faciet Dominus judi-
cium inopis, & vindictam pauperum.
14 Verumtamen juſti confitebuntur nomini
tuo : & habitabunt recti cum vultu tuo.

1 Pſalmus David. CXL.

DOmine, clamavi ad te, exaudi me : in- A
tende voci meæ, cùm clamavero ad te.
2 Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in
conſpectu tuo : elevatio manuum mearum
ſacrificium veſpertinum.
3 Pone, Domine, cuſtodiam ori meo, &
oſtium circumſtantiæ labiis meis.
4 Non declines cor meum in verba mali-
tiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis. B
Cum hominibus operantibus iniquitatem,
& non communicabo cum electis eorum.
5 Corripiet me juſtus in miſericordia, &
increpabit me : oleum autem peccatoris
non impinguet caput meum.
6 Quoniam adhuc & oratio mea in bene-
placitis eorum : abſorpti ſunt juncti petræ
judices eorum.
7 Audient verba mea, quoniam potue-
runt : ſicut craſſitudo terræ erupta eſt ſu-
per terram.
8 Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum :
quia ad te Domine, Domine, oculi mei : in
te ſperavi, non auferas animam meam.
9 Cuſtodi me à laqueo, quem ſtatuerunt
mihi, & à ſcandalis operantium iniquitatem.
10 Cadent in retiaculo ejus peccatores :
ſingulariter ſum ego, donec tranſeam.

Intellectus David,
1 Cùm eſſet in ſpelunca, oratio.
(1. *Reg.* 24.) CXLI.

2 VOce mea ad Dominum clamavi, voce
mea ad Dominum deprecatus ſum.
3 Effundo in conſpectu ejus orationem A Suprà 76. 2.
meam, & tribulationem meam ante ipſum
pronuntio.
4 In deficiendo ex me ſpiritum meum,
& tu cognoviſti ſemitas meas.
In via hac, qua ambulabam, abſconde-
runt ſuperbi laqueum mihi.
5 Conſiderabam ad dexteram, & videbam : B
& non erat, qui cognoſceret me.
Periit fuga à me : & non eſt, qui requi-
rat animam meam.
6 Clamavi ad te, Domine, dixi : Tu es ſpes
mea, portio mea in terra viventium.
7 Intende ad deprecationem meam : quia
humiliatus ſum nimis.
Libera me à perſequentibus me : quia
confortati ſunt ſuper me.
8 Educ de cuſtodia animam meam ad
confitendum nomini tuo : me expectant ju-
ſti, donec retribuas mihi.

Digitized by Google

Pſalmus David,
1 Quando perſequebatur eum Abſalom
filius ejus. (2. *Reg.* 17.) CXLII.
A DOmine, exaudi orationem meam: au-
ribus percipe obſecrationem meam in
veritate tua: exaudi me in tua juſtitia.
2 Et non intres in judicium cum ſervo
tuo: quia non juſtificabitur in conſpectu
tuo omnis vivens.
B 3 Quia perſecutus eſt inimicus animam
meam: humiliavit in terra vitam meam.
4 Collocavit me in obſcuris ſicut mortuos
ſęculi: & anxiatus eſt ſuper me ſpiritus
meus, in me turbatum eſt cor meum.
5 Memor fui dierum antiquorum, medi-
tatus ſum in omnibus operibus tuis: in
factis manuum tuarum meditabar.
6 Expandi manus meas ad te: anima mea
ſicut terra ſine aqua tibi.
7 Velociter exaudi me, Domine: defecit
ſpiritus meus.
Non avertas faciem tuam à me, & ſimilis
ero deſcendentibus in lacum.
8 Auditam fac mihi mane miſericordiam
tuam: quia in te ſperavi.
Notam fac mihi viam, in qua ambulem:
quia ad te levavi animam meam.
9 Eripe me de inimicis meis, Domine,
ad te confugi: doce me facere voluntatem
tuam, quia Deus meus es tu.
C 10 Spiritus tuus bonus deducet me in ter-
ram rectam: propter nomen tuum, Domi-
ne, vivificabis me, in æquitate tua.
11 Educes de tribulatione animam meam,
& in miſericordia tua diſperdes inimicos
meos.
12 Et perdes omnes, qui tribulant animam
meam: quoniam ego ſervus tuus ſum.
Pſalmus David,
1 Adverſus Goliath. CXLIII.
A BEnedictus Dominus Deus meus, qui do-
cet manus meas ad prælium, & digitos
meos ad bellum.
2 Miſericordia mea, & refugium meum:
ſuſceptor meus, & liberator meus.
Protector meus, & in ipſo ſperavi: qui
ſubdit populum meum ſub me.
B 3 Domine, quid eſt homo, quia innotuiſti
ei? aut filius hominis, quia reputas eum?
* Job 8. 9. & 14. 2. 4 Homo vanitati ſimilis factus eſt: * dies
ejus ſicut umbra prætereunt.
5 Domine, inclina cœlos tuos, & deſcen-
de: tange montes, & fumigabunt.
6 Fulgura coruſcationem, & diſſipabis eos:
emitte ſagittas tuas, & conturbabis eos.
7 Emitte manum tuam de alto, eripe me,
& libera me de aquis multis, de manu fi-
liorum alienorum.
C 8 Quorum os locutum eſt vanitatem: &
dextera eorum, dextera iniquitatis.
9 Deus canticum novum cantabo tibi: in
pſalterio decachordo pſallam tibi.
10 Qui das ſalutem regibus: qui redemi-
ſti David ſervum tuum de gladio mali-
gno, eripe me.
11 Et erue me de manu filiorum alieno-
rum, quorum os locutum eſt vanitatem,
& dextera eorum, dextera iniquitatis.
12 Quorum filii ſicut novellæ plantatio-
nes in juventute ſua.

Filiæ eorum compoſitæ: circumornatæ,
ut ſimilitudo templi.
13 Promptuaria eorum plena, eructantia D
ex hoc in illud.
Oves eorum fœtoſæ, abundantes in egreſ-
ſibus ſuis: 14 boves eorum craſſæ.
Non eſt ruina maceriæ, neque tranſitus,
neque clamor in plateis eorum.
15 Beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt:
beatus populus, cujus Dominus Deus ejus.
1 Laudatio ipſi David. CXLIV.
EXaltabo te, Deus meus rex, & bene- A
dicam nomini tuo in ſæculum, & in
ſæculum ſæculi.
2 Per ſingulos dies benedicam tibi: &
laudabo nomen tuum in ſæculum, & in
ſæculum ſæculi.
3 Magnus Dominus, & laudabilis nimis;
& magnitudinis ejus non eſt finis.
4 Generatio, & generatio laudabit opera
tua: & potentiam tuam pronuntiabunt.
5 Magnificentiam gloriæ ſanctitatis tuæ
loquentur: & mirabilia tua narrabunt.
6 Et virtutem terribilium tuorum dicent, B
& magnitudinem tuam narrabunt.
7 Memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ
eructabunt: & juſtitia tua exultabunt.
8 Miſerator, & miſericors Dominus: pa-
tiens, & multùm miſericors.
9 Suavis Dominus univerſis, & miſeratio-
nes ejus ſuper omnia opera ejus.
10 Confiteantur tibi, Domine, omnia ope-
ra tua: & Sancti tui benedicant tibi.
11 Gloriam regni tui dicent: & poten-
tiam tuam loquentur.
12 Ut notam faciant filiis hominum po- C
tentiam tuam, & gloriam magnificentiæ
regni tui.
13 Regnum tuum regnum omnium ſæcu-
lorum: & dominatio tua in omni genera-
tione, & generationem.
Fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis,
& ſanctus in omnibus operibus ſuis.
14 Allevat Dominus omnes, qui corruunt:
& erigit omnes eliſos.
15 Oculi omnium in te ſperant, Domine: &
tu das eſcam illorum in tempore opportuno.
16 Aperis tu manum tuam; & imples om-
ne animal benedictione.
17 Juſtus Dominus in omnibus viis ſuis, D
& ſanctus in omnibus operibus ſuis.
18 Propè eſt Dominus omnibus invocan-
tibus eum: omnibus invocantibus eum in
veritate.
19 Voluntatem timentium ſe faciet, &
deprecationem eorum exaudiet: & ſalvos
faciet eos.
20 Cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe,
& omnes peccatores diſperdet.
21 Laudationem Domini loquetur os me-
um: & benedicat omnis caro nomini ſan-
cto ejus in ſæculum, & in ſæculum ſæculi.
1 Alleluja, Aggæi, & Zachariæ.
CXLV.
2 LAuda, anima mea, Dominum, lau- A Supr. 145. 2.
dabo Dominum in vita mea: pſallam
Deo meo, quamdiu fuero.
3 Nolite confidere in principibus: in fi-
liis hominum, in quibus non eſt ſalus.
4 Exibit ſpiritus ejus, & revertetur in ter-

ram ſuam : in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.

5 Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus, ſpes ejus in Domino Deo ipſius :

*Act. 14. 4. Apoc. 14. 7. 6 * Qui fecit cœlum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis ſunt.

B 7 Qui cuſtodit veritatem in ſæculum, facit judicium injuriam patientibus : dat eſcam eſurientibus.

8 Dominus ſolvit compeditos : Dominus illuminat cæcos.

Dominus erigit eliſos, Dominus diligit juſtos.

9 Dominus cuſtodit advenas, pupillum, & viduam ſuſcipiet, & vias peccatorum diſperdet.

10 Regnabit Dominus in ſæcula, Deus tuus Sion, in generationem, & generationem.

A Alleluja. CXLVI.

1 Laudate Dominum, quoniam bonus eſt pſalmus : Deo noſtro ſit jucunda, decoraque laudatio.

2 Ædificans Jeruſalem Dominus: diſperſiones Iſraelis congregabit.

3 Qui ſanat contritos corde : & alligat contritiones eorum.

4 Qui numerat multitudinem ſtellarum : & omnibus eis nomina vocat.

5 Magnus Dominus noſter, & magna virtus ejus : & ſapientiæ ejus non eſt numerus.

6 Suſcipiens manſuetos Dominus : humilians autem peccatores uſque ad terram.

B 7 Præcinite Domino in confeſſione : pſallite Deo noſtro in cithara.

8 Qui operit cœlum nubibus, & parat terræ pluviam.

Qui producit in montibus fœnum, & herbam ſervituti hominum.

9 Qui dat jumentis eſcam ipſorum, & pullis corvorum invocantibus eum.

10 Non in fortitudine equi voluntatem habebit : nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.

11 Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.

Alleluja. CXLVII.

A 12 Lauda, Jeruſalem, Dominum: lauda Deum tuum Sion.

13 Quoniam confortavit ſeras portarum tuarum : benedixit filiis tuis in te.

14 Qui poſuit fines tuos pacem, & adipe frumenti ſatiat te.

B 15 Qui emittit eloquium ſuum terræ: velociter currit ſermo ejus.

16 Qui dat nivem ſicut lanam: nebulam ſicut cinerem ſpargit.

17 Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas : ante faciem frigoris ejus quis ſuſtinebit?

18 Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea : flabit ſpiritus ejus, & fluent aquæ.

19 Qui annuntiat verbum ſuum Jacob : juſtitias, & judicia ſua Iſrael.

20 Non fecit taliter omni nationi, & judicia ſua non manifeſtavit eis. Alleluja.

A Alleluja. CXLVIII.

1 Laudate Dominum de cœlis : laudate eum in excelſis.

2 Laudate eum omnes angeli ejus : laudate eum omnes virtutes ejus.

3 Laudate eum ſol, & luna : laudate eum omnes ſtellæ, & lumen.

4 * Laudate eum cœli cœlorum : & aquæ omnes, quæ ſuper cœlos ſunt, laudent nomen Domini. *Dan. 3. 59. 60. 1.

5 Quia ipſe dixit, & facta ſunt : ipſe mandavit, & creata ſunt.

6 Statuit ea in æternum, & in ſæculum ſæculi : præceptum poſuit, & non præteribit.

7 Laudate Dominum de terra, dracones, & omnes abyſſi. B

8 Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum : quæ faciunt verbum ejus.

9 Montes, & omnes colles : ligna fructifera, & omnes cedri.

10 Beſtiæ, & univerſa pecora : ſerpentes, & volucres pennatæ.

11 Reges terræ, & omnes populi : principes, & omnes judices terræ.

12 Juvenes, & virgines, ſenes cum junioribus laudent nomen Domini : quia exaltatum eſt nomen ejus ſolius.

13 Confeſſio ejus ſuper cœlum, & terram, & exaltavit cornu populi ſui.

14 Hymnus omnibus Sanctis ejus : filiis Iſrael, populo appropinquanti ſibi. Alleluja.

Alleluja. CXLIX.

1 Cantate Domino canticum novum : laus ejus in eccleſia Sanctorum. A

2 Lætetur Iſrael in eo, qui fecit eum : & filii Sion exultent in rege ſuo.

3 Laudent nomen ejus in choro : in tympano, & pſalterio pſallant ei.

4 Quia beneplacitum eſt Domino in populo ſuo, & exaltabit manſuetos in ſalutem.

5 Exultabunt Sancti in gloria : lætabuntur in cubilibus ſuis.

6 Exaltationes Dei in gutture eorum, & gladii ancipites in manibus eorum. B

7 Ad faciendam vindictam in nationibus : increpationes in populis.

8 Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis.

9 Ut faciant in eis judicium conſcriptum: gloria hæc eſt omnibus Sanctis ejus. Alleluja.

Alleluja. CL.

1 Laudate Dominum in Sanctis ejus: laudate eum in firmamento virtutis ejus. A

2 Laudate eum in virtutibus ejus : laudate eum ſecundùm multitudinem magnitudinis ejus.

3 Laudate eum in ſono tubæ : laudate eum in pſalterio, & cithara. B

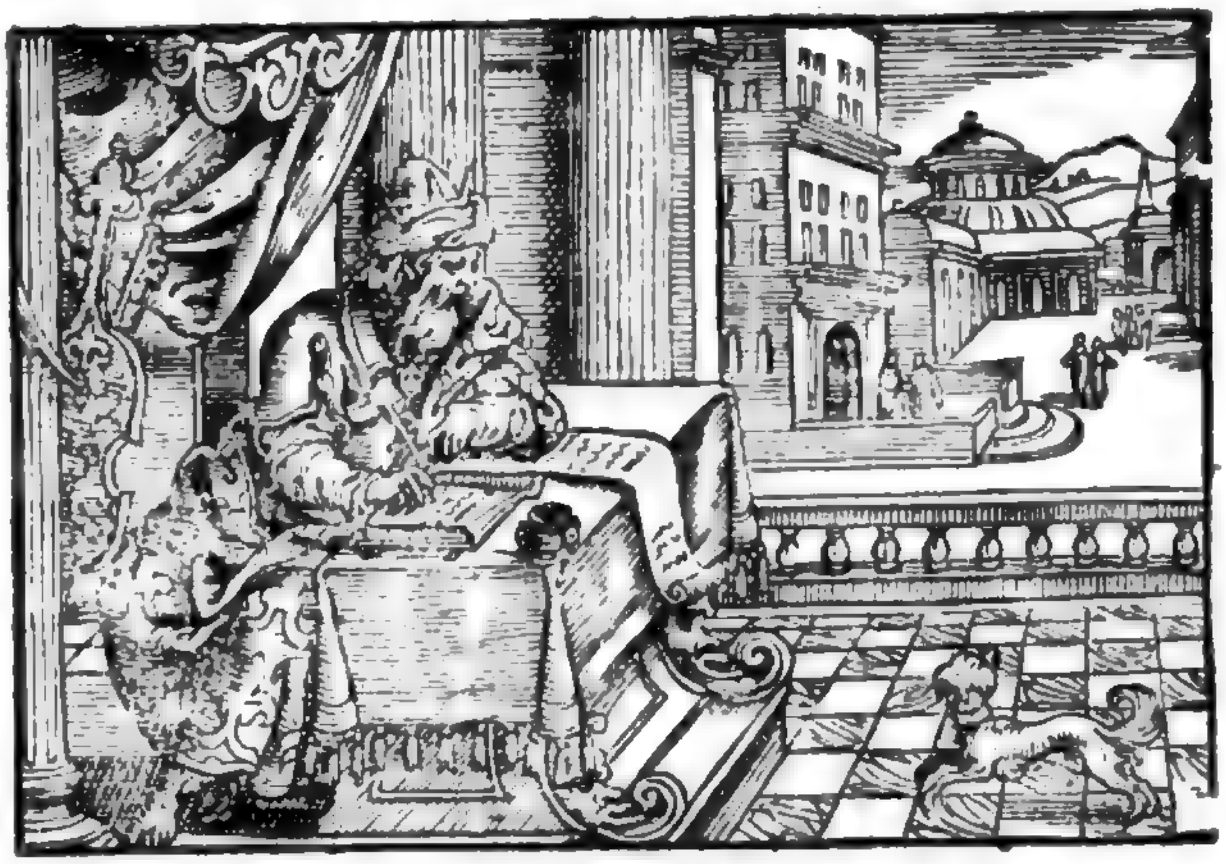
4 Laudate eum in tympano, & choro : laudate eum in chordis, & organo.

5 Laudate eum in cymbalis beneſonantibus : laudate eum in cymbalis jubilationis :

6 Omnis ſpiritus laudet Dominum. Alleluja.

Digitized by Google

LIBER PROVERBIORUM, QUEM HEBRÆI MISLE APPELLANT.

CAPUT PRIMUM.

Parabolarum utilitas: auditus, & ſtudium ſapientiæ commendatur: filius admonetur, ne peccatorum ſequatur blanditias: ſapientia ad ſui amplexum invitat, & contemptoribus minatur exitium.

A 1 PArabolæ Salomonis, filii David, regis Iſrael:
2 Ad ſciendam ſapientiam, & diſciplinam:
3 Ad intelligenda verba prudentiæ, & ſuſcipiendam eruditionem doctrinæ, juſtitiam, & judicium, & æquitatem:
4 Ut detur parvulis aſtutia, adoleſcenti ſcientia, & intellectus.
5 Audiens ſapiens, ſapientior erit: & intelligens, gubernacula poſſidebit.
6 Animadverte parabolam, & interpretationē, verba ſapientum, & ænigmata eorum.
*Pſal. 110. 10. eccli. 1. 16. 7 * Timor Domini, principium ſapientię. Sapientiam, atq; doctrinam ſtulti deſpiciunt.
8 Audi, fili mi, diſciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ:
9 Ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.
10 Fili mi, ſi te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis.
B 11 Si dixerint: Veni nobiſcum, inſidiemur ſanguini, abſcondamus tendiculas contra inſontem fruſtra:
12 Deglutiamus eum ſicut infernus viventem, & integrum, quaſi deſcendentem in lacum.
13 Omnem pretioſam ſubſtantiam reperiemus, implebimus domos noſtras ſpoliis.
14 Sortem mitte nobiſcum, marſupium unum ſit omnium noſtrùm.
15 Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à ſemitis eorum.
16 * Pedes enim illorum ad malum currunt, & feſtinant, ut effundant ſanguinem. *Iſai. 59. 7.
17 Fruſtra autem jacitur rete ante oculos pennatorum.
18 Ipſi quoque contra ſanguinem ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas.
19 Sic ſemitæ omnis avari, animas poſſidentium rapiunt.
20 Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam:
21 In capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba ſua, dicens: C
22 Uſquequò parvuli diligitis infantiam, & ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupient, & imprudentes odibunt ſcientiam?
23 Convertimini ad correptionem meam: en proferam vobis ſpiritum meum, & oſtendam vobis verba mea.
24 * Quia vocavi, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret. *Iſai. 65. 12. & 66. 4. Jere. 7. 13.
25 Deſpexiſtis omne conſilium meum, &

in-

increpationes meas neglexiſtis.

26 Ego quoque in interitu veſtro ridebo, ſubſannabo, cùm vobis id, quod timebatis, advenerit.

27 Cùm irruerit repentina calamitas, & interitus, quaſi tempeſtas ingruerit: quando venerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia:

D 28 Tunc invocabunt me, & non exaudiam: manè conſurgent, & non invenient me:

29 Eò quòd exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint,

30 Nec acquieverint conſilio meo, & detraxerint univerſæ correptioni meæ.

31 Comedent igitur fructus viæ ſuæ, ſuiſque conſiliis ſaturabuntur.

32 Averſio parvulorum interficiet eos, & proſperitas ſtultorum perdet illos.

33 Qui autem me audierit, abſque terrore requieſcet, & abundantia perfruetur, timore malorum ſublato.

CAPUT II.

Sapientiæ acquiſitio quanta bona conferat, & quanta mala avertat, cum qua Dei dona veniunt, & ſine qua ubique erratur.

A 1 Fili mi, ſi ſuſceperis ſermones meos, & mandata mea abſconderis penes te,

2 Ut audiat ſapientiam auris tua: inclina cor tuum ad cognoſcendam prudentiam.

3 Si enim ſapientiam invocaveris, & inclinaveris cor tuum prudentiæ:

4 Si quæſieris eam quaſi pecuniam, & ſicut theſauros effoderis illam:

5 Tunc intelliges timorem Domini, & ſcientiam Dei invenies:

6 Quia Dominus dat ſapientiam: & ex ore ejus prudentia, & ſcientia.

B 7 Cuſtodiet rectorum ſalutem, & proteget gradientes ſimpliciter:

8 Servans ſemitas juſtitiæ, & vias Sanctorum cuſtodiens.

9 Tunc intelliges juſtitiam, & judicium, & æquitatem, & omnem ſemitam bonam.

10 Si intraverit ſapientia cor tuum, & ſcientia animæ tuæ placuerit:

11 Conſilium cuſtodiet te, & prudentia ſervabit te,

12 Ut eruaris à via mala, & ab homine, qui perverſa loquitur:

C 13 Qui relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebroſas:

14 Qui lætantur, cùm malefecerint, & exultant in rebus peſſimis:

15 Quorum viæ perverſæ ſunt, & infames greſſus eorum.

16 Ut eruaris à muliere aliena, & ab extranea, quæ mollit ſermones ſuos:

D 17 Et relinquit ducem pubertatis ſuæ,

18 Et pacti Dei ſui oblita eſt: inclinata eſt enim ad mortem domus ejus, & ad inferos ſemitæ ipſius:

19 Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non revertentur, nec apprehendent ſemitas vitæ.

20 Ut ambules in via bona: & calles juſtorum cuſtodias.

21 Qui enim recti ſunt, habitabunt in terra, & ſimplices permanebunt in ea.

* Job 18.17. 22 * Impii verò de terra perdentur: & qui iniquè agunt, auferentur ex ea.

CAPUT III.

Sapientia vitam prolongat: miſericordia, & veritas non deſerendæ: fiducia in Deum: timor Dei: honorandus Deus: correctio Dei cum lætitia ferenda: ſapientiæ laus: ſapientiam ſequentibus omnia proſpera: amico ſtatim dandum, nec ei maleſaciendum: non contendendum: iniqui non imitandi: impiorum perditio, & piorum benedictio.

1 Fili mi, ne obliviſcaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum cuſtodiat: A

2 Longitudinem enim dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi.

3 Miſericordia, & veritas te non deſerant, circunda eas gutturi tuo, & deſcribe in tabulis cordis tui:

4 Et invenies gratiam, & diſciplinam bonam, coram Deo, & hominibus.

5 Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.

6 In omnibus viis tuis cogita illum, & ipſe diriget greſſus tuos.

7 * Ne ſis ſapiens apud temetipſum: time Deum, & recede à malo: *Rom 12.16.

8 Sanitas quippe erit umbilico tuo, & irrigatio oſſium tuorum. B

9 * Honora Dominum de tua ſubſtantia, & de primitiis omnium frugum tuarum da ei: *Tob. 4. 7. Lucę 14.13.

10 Et implebuntur horrea tua ſaturitate, & vino torcularia tua redundabunt.

11 * Diſciplinam Domini, fili mi, ne abjicias: nec deficias, cùm ab eo corriperis: *Heb. 12. 5. Apoc. 3. 19.

12 Quem enim diligit Dominus, corripit: & quaſi pater in filio complacet ſibi.

13 Beatus homo, qui invenit ſapientiam, & qui affluit prudentia:

14 Melior eſt acquiſitio ejus negotiatione argẽti, & auri primi, & puriſſimi fructus ejus:

15 Pretioſior eſt cunctis opibus, & omnia, quæ deſiderantur, huic non valent cōparari.

16 Longitudo dierum in dextera ejus, & in ſiniſtra illius divitiæ, & gloria.

17 Viæ ejus viæ pulchræ, & omnes ſemitæ illius pacificæ.

18 Lignum vitæ eſt his, qui apprehenderint eam: & qui tenuerit eam, beatus. C

19 Dominus ſapientia fundavit terram, ſtabilivit cœlos prudentia.

20 Sapientia illius eruperunt abyſſi: & nubes rore concreſcunt.

21 Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: cuſtodi legem, atque conſilium:

22 Et erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis.

23 Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus non impinget:

24 Si dormieris, non timebis: quieſces, & ſuavis erit ſomnus tuus.

25 Ne paveas repentino terrore, & irruentes tibi potentias impiorum.

26 Dominus enim erit in latere tuo, & cuſtodiet pedem tuum, ne capiaris.

27 Noli prohibere benefacere eum, qui poteſt: ſi vales, & ipſe benefac. D

28 Ne dicas amico tuo: Vade, & revertere: cras dabo tibi: cùm ſtatim poſſis dare.

29 Ne moliaris amico tuo malum, cùm ille in te habeat fiduciam.

30 Ne contendas adverſùs hominem fruſtrà,

cùm ipſe tibi nihil mali fecerit.

Pſal. 36. 9. 31 * Ne æmuleris hominem injuſtum, nec imiteris vias ejus:

32 Quia abominatio Domini eſt omnis illuſor, & cum ſimplicibus ſermocinatio ejus.

33 Egeſtas à Domino in domo impii: habitacula autem juſtorum benedicentur.

34 Ipſe deludet illuſores, & manſuetis dabit gratiam.

35 Gloriam ſapientes poſſidebunt: ſtultorum exaltatio, ignominia.

C A P U T IV.

Sapiens ſuo exemplo hortatur quærere ſapiêtiam, cujus explicat utilitates: via impiorũ declinanda, & juſtorum amplectenda: de cuſtodia cordis, oris, & greſſuum.

A 1 AUdite, filii, diſciplinam patris, & attendite, ut ſciatis prudentiam.

2 Donum bonum tribuam vobis, legem meam ne derelinquatis.

3 Nam & ego filius fui patris mei, tenellus, & unigenitus coram matre mea:

4 Et docebat me, atque dicebat: Suſcipiat verba mea cor tuum, cuſtodi præcepta mea, & vives.

5 Poſſide ſapientiã, poſſide prudentiam: ne obliviſcaris, neq; declines à verbis oris mei.

6 Ne dimittas eam, & cuſtodiet te: dilige eam, & conſervabit te.

7 Principium ſapientiæ, poſſide ſapientiam, & in omni poſſeſſione tua, acquire prudentiã.

8 Arripe illam, & exaltabit te: glorificaberis ab ea, cùm eam fueris amplexatus.

B 9 Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclyta proteget te.

10 Audi, fili mi, & ſuſcipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitæ.

11 Viam ſapientiæ monſtrabo tibi, ducam te per ſemitas æquitatis,

12 Quas cũ ingreſſus fueris, non arctabuntur greſſus tui, & currens nõ habebis offendiculũ.

13 Tene diſciplinam, ne dimittas eam: cuſtodi illam, quia ipſa eſt vita tua.

14 Ne delecteris in ſemitis impiorum, nec tibi placeat malorum via.

15 Fuge ab ea, nec tranſeas per illam: declina, & deſere eam.

C 16 Non enim dormiunt, niſi malefecerint: & rapitur ſomnus ab eis, niſi ſupplantaverint.

17 Comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt.

18 Juſtorũ autẽ ſemitæ, quaſi lux ſplendens, procedit, & creſcit uſque ad perfectam diem.

19 Via impiorum tenebroſa: neſciunt, ubi corruant.

20 Fili mi, auſculta ſermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam.

21 Ne recedant ab oculis tuis, cuſtodi ea in medio cordis tui:

D 22 Vita enim ſunt invenientibus ea, & univerſæ carni ſanitas.

23 Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit.

24 Remove à te os pravum, & detrahentia labia ſint procul à te.

25 Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos.

26 Dirige ſemitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ ſtabilientur.

27 Ne declines ad dexteram, neque ad ſiniſtram: averte pedem tuum à malo. Vias enim, quæ à dextris ſunt, novit Dominus: perverſæ verò ſunt, quæ à ſiniſtris ſunt. Ipſe autem rectos faciet curſus tuos, itinera autem tua in pace producet.

C A P U T V.

Vitare jubet meretricem; & ne labores, & anni prodantur: propria uxor diligatur, & fugiatur aliena.

A 1 FIli mi, attende ad ſapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam,

2 Ut cuſtodias cogitationes, & diſciplinam labia tua conſervent. Ne attendas fallaciæ mulieris:

3 Favus enim diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus.

4 Noviſſima autem illius amara quaſi abſynthium, & acuta quaſi gladius biceps.

5 Pedes ejus deſcendunt in mortem, & ad inferos greſſus illius penetrant.

6 Per ſemitam vitæ non ambulant, vagi ſunt greſſus ejus, & inveſtigabiles.

B 7 Nunc ergo, fili mi, audi me, & ne recedas à verbis oris mei.

8 Longe fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus ejus.

9 Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli.

10 Ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui ſint in domo aliena.

11 Et gemas in noviſſimis, quando conſumpſeris carnes tuas, & corpus tuum, & dicas:

C 12 Cur deteſtatus ſum diſciplinam, & increpationibus non acquievit cor meum,

13 Nec audivi vocem docentium me, & magiſtris non inclinavi aurem meam?

14 Pene fui in omni malo, in medio eccleſiæ, & ſynagogæ.

15 Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui:

16 Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide.

17 Habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui.

18 Sit vena tua benedicta, & lætare cum muliere adoleſcentiæ tuæ.

D 19 Cerva chariſſima, & gratiſſimus hinnulus. Ubera ejus inebrient te in omni tempore, in amore ejus delectare jugiter.

20 Quare ſeduceris, fili mi, ab aliena, & foveris in ſinu alterius?

21 * Reſpicit Dominus vias hominis, & omnes greſſus ejus conſiderat. *Job 31. 4*

22 * Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur. *Jo. 14. 3.*

23 Ipſe morietur, quia non habuit diſciplinam, & in multitudine ſtultitiæ ſuæ decipietur.

C A P U T VI.

Sponſori ut fidem datam liberet laborandum: pigrum formicæ exemplo excitat ad laborem: Apoſtatam deſcribit: ſex, quæ Dominus odit: exhortatur ad legis cuſtodiã, utq; mulieris pulchritudinẽ non concupiſcas, ſed conſortium vites adulteræ.

A 1 FIli mi, ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam,

2 Illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis ſermonibus.

3 Fac ergo, quod dico, fili mi, & temetipſum

libera: quia incidiſti in manum proximi tui. Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum.

4 Ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ.

5 Eruere quaſi damula de manu, & quaſi avis de manu aucupis.

6 Vade ad formicam, ò piger, & conſidera vias ejus, & diſce ſapientiam.

7 Quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem,

8 Parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe, quod comedat.

B 9 Uſquequò piger dormies? quando conſurges e ſomno tuo?

*Infr. 24.33.

10 * Paululùm dormies, paululùm dormitabis, paululùm conſeres manus, ut dormias:

11 Et veniet tibi quaſi viator egeſtas, & pauperies quaſi vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet ut fons meſſis tua, & egeſtas longè fugiet à te.

12 Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore perverſo,

13 Annuit oculis, terit pede, digito loquitur,

14 Pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia ſeminat.

15 Huic extemplò veniet perditio ſua, & ſubitò conteretur, nec habebit ultrà medicinam.

16 Sex ſunt, quæ odit Dominus, & ſeptimum deteſtatur anima ejus.

17 Oculos ſublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium ſanguinem,

C 18 Cor machinans cogitationes peſſimas, pedes veloces ad currendum in malum,

19 Proferentem mendacia, teſtem fallacem, & eum, qui ſeminat inter fratres diſcordias.

20 Conſerva, fili mi, præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ.

21 Liga ea in corde tuo jugiter, & circumda gutturi tuo.

22 Cùm ambulaveris, gradiantur tecum: cùm dormieris, cuſtodiant te, & evigilans loquere cum eis.

23 Quia mandatum lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ increpatio diſciplinæ:

24 Ut cuſtodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extraneæ.

25 Non concupiſcat pulchritudinem ejus cor tuum, ne capiaris nutibus illius.

26 Pretium enim ſcorti vix eſt unius panis: mulier autem viri pretioſam animam capit.

D 27 Numquid poteſt homo abſcõdere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant?

28 Aut ambulare ſuper prunas, ut non comburantur plantæ ejus?

29 Sic qui ingreditur ad mulierem proximi ſui, non erit mundus, cùm tetigerit eam.

30 Non grandis eſt culpa, cùm quis furatus fuerit: furatur enim, ut eſurientem impleat animam:

31 Deprehenſus quoque reddet ſeptuplum, & omnem ſubſtantiam domus ſuæ tradet.

32 Qui autem adulter eſt, propter cordis inopiam perdet animam ſuam:

33 Turpitudinem, & ignominiam congregat ſibi, & opprobrium illius non delebitur:

34 Quia zelus, & furor viri non parcet in die vindictæ,

35 Nec acquieſcet cujuſquam precibus, nec ſuſcipiet pro redemptione dona plurima.

CAPUT VII.

Hortatur adoleſcentem ad ſapientiæ amplexum, & mandatorum cuſtodiam: utque ſcortorum blanditias, quas latè deſcribit, evitet.

1 FIli mi, cuſtodi ſermones meos, & præcepta mea reconde tibi. Fili, A

2 Serva mandata mea, & vives: & legem meam quaſi pupillam oculi tui:

3 Liga eam in digitis tuis, ſcribe illam in tabulis cordis tui:

4 Dic ſapientiæ, ſoror mea es: & prudentiam voca amicam tuam,

5 Ut cuſtodiat te à muliere extranea, & ab aliena, quæ verba ſua dulcia facit.

6 De feneſtra enim domus meæ per cancellos proſpexi, B

7 Et video parvulos, conſidero vecordem juvenem,

8 Qui tranſit per plateam juxta angulum, & prope viam domus illius graditur

9 In obſcuro, adveſperaſcente die: in noctis tenebris, & caligine.

10 Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas: garrula, & vaga,

11 Quietis impatiens, nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis,

12 Nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos inſidians.

13 Apprehenſumque deoſculatur juvenem, & procaci vultu blanditur, dicens:

14 Victimas pro ſalute vovi, hodie reddidi vota mea.

15 Idcircò egreſſa ſum in occurſum tuum, deſiderans te videre, & reperi. C

16 Intexui funibus lectulum meum, ſtravi tapetibus pictis ex Ægypto.

17 Aſperſi cubile meum myrrha, & aloe, & cinnamomo.

19 Veni, inebriemur uberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illuceſcat dies:

19 Non eſt enim vir in domo ſua, abiit via longiſſima.

20 Sacculum pecunię ſecum tulit: in die plenæ lunæ reverſurus eſt in domum ſuam.

21 Irretivit eum multis ſermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum.

22 Statim eam ſequitur quaſi bos ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciviens, & ignorans, quòd ad vincula ſtultus trahatur:

23 Donec transfigat ſagitta jecur ejus: velut ſi avis feſtinet ad laqueum, & neſcit, quòd de periculo animæ illius agitur. D

24 Nunc ergo, fili mi, audi me, & attende verbis oris mei.

25 Ne abſtrahatur in viis illius mens tua: neque decipiaris ſemitis ejus:

26 Multos enim vulneratos dejecit, & fortiſſimi quique interfecti ſunt ab ea.

27 Viæ inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis.

CAPUT VIII.

Sapientia ad ſui amplexum invitat, ſe quoque multis modis commendans, quòdque ſit Deo coæterna, cum ipſo cuncta componens: quam quærentes, beati; ſpernentes verò, miſeri tandem evadunt.

1 NUmquid non ſapientia clamitat, & prudentia dat vocem ſuam?

Digitized by Google

2 In ſummis, excelſiſque verticibus ſupra viam, in mediis ſemitis ſtans,
3 Juxta portas civitatis in ipſis foribus loquitur, dicens:
4 O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum.
5 Intelligite parvuli aſtutiam, & inſipientes animadvertite.
6 Audite, quoniam de rebus magnis locutura ſum: & aperientur labia mea, ut recta prædicent.
7 Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea deteſtabuntur impium.
8 Juſti ſunt omnes ſermones mei, non eſt in eis pravum quid, neque perverſum.
B 9 Recti ſunt intelligentibus, & æqui invenientibus ſcientiam.
10 Accipite diſciplinam meam, & non pecuniam: doctrinam magis, quàm aurum eligite.
11 Melior eſt enim ſapientia cunctis pretioſiſſimis: & omne deſiderabile ei non poteſt comparari.
12 Ego ſapientia habito in conſilio, & eruditis interſum cogitationibus.
13 Timor Domini odit malum: arrogantiam, & ſuperbiam, & viam pravam, & os bilingue deteſtor.
14 Meum eſt conſilium, & æquitas, mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo.
15 Per me reges regnant, & legum conditores juſta decernunt:
16 Per me principes imperant, & potentes decernunt juſtitiam.
17 Ego diligentes me diligo: & qui manè vigilant ad me, invenient me.
C 18 Mecum ſunt divitiæ, & gloria, opes ſuperbæ, & juſtitia.
19 Melior eſt enim fructus meus auro, & lapide pretioſo, & genimina mea argẽto electo.
20 In viis juſtitiæ ambulo, in medio ſemitarum judicii,
21 Ut ditem diligentes me, & theſauros eorum repleam.
22 Dominus poſſedit me in initio viarũ ſuarum, antequam quidquã faceret à principio.
23 Ab æterno ordinata ſum, & ex antiquis antequam terra fieret.
24 Nondum erant abyſſi, & ego jam cõcepta eram: necdum fontes aquarum eruperant:
25 Necdum montes gravi mole conſtiterant: ante colles ego parturiebar.
26 Adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terræ.
D 27 Quando præparabat cœlos, aderam: quando certa lege, & gyro vallabat abyſſos:
28 Quando æthera firmabat ſurſum, & librabat fontes aquarum:
29 Quando circumdabat mari terminũ ſuũ, & legem ponebat aquis, ne tranſirent fines ſuos: quando appendebat fundamenta terræ.
30 Cùm eo eram cuncta componens: & delectabar per ſingulos dies, ludens coram eo omni tempore,
31 Ludens in orbe terrarum: & deliciæ meæ, eſſe cum filiis hominum.
32 Nunc ergo, filii, audite me: Beati, qui cuſtodiunt vias meas.
33 Audite diſciplinam, & eſtote ſapientes, & nolite abjicere eam.
34 Beatus homo, qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, & obſervat ad poſtes oſtii mei.
35 Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet ſalutem à Domino:
36 Qui autem in me peccaverit, lædet animam ſuam. Omnes, qui me oderunt, diligunt mortem.

CAPUT IX.

Sapientia domo ſibi ædificata, omnes ad ſe allicit, vitam prorogat, & à muliere ſtulta, ac vaga liberat: porrò eruditionem, & correptionem non ſuſcipiet impius, ac deriſor, ſed juſtus, & ſapiens.

1 Sapientia ædificavit ſibi domum, excidit columnas ſeptem. A
2 Immolavit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam.
3 Miſit ancillas ſuas, ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis:
4 Si quis eſt parvulus, veniat ad me. Et inſipientibus locuta eſt:
5 Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miſcui vobis. B
6 Relinquite infantiam, & vivite, & ambulate per vias prudentiæ.
7 Qui erudit deriſorem, ipſe injuriam ſibi facit: & qui arguit impium, ſibi maculam generat.
8 Noli arguere deriſorem, ne oderit te. Argue ſapientem, & diliget te. C
9 Da ſapienti occaſionem, & addetur ei ſapientia. Doce juſtum, & feſtinabit accipere.
10 * Principium ſapientiæ, timor Domini, & ſcientia Sanctorum, prudentia. *Supr. 1. 7. Pſ. 110 10 Eccl. 1. 16.
11 Per me enim multiplicabuntur dies tui: & addentur tibi anni vitæ.
12 Si ſapiens fueris, tibimetipſi eris: ſi autem illuſor, ſolus portabis malum.
13 Mulier ſtulta, & clamoſa, plenaque illecebris, & nihil omninò ſciens,
14 Sedit in foribus domus ſuper ſellam in excelſo urbis loco,
15 Ut vocaret tranſeuntes per viam, & pergentes itinere ſuo: D
16 Qui eſt parvulus, declinet ad me. Et vecordi locuta eſt:
17 Aquæ furtivæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuavior.
18 Et ignoravit, quòd ibi ſint gigantes, & in profundis inferni convivæ ejus.

PARABOLÆ SALOMONIS.

CAPUT X.

Alternat ſermonem de filio ſapiente & ſtulto, juſto & impio, operante & otioſo, ſimplici & pravo: de charitate, & odio: de bono lingua, ejuſque malo.

1 Filius ſapiens lætificat patrem: filius verò ſtultus mœſtitia eſt matris ſuæ. A
2 Nihil proderunt theſauri impietatis: juſtitia verò liberabit à morte.
3 Non affliget Dominus fame animam juſti, & inſidias impiorum ſubvertet.
4 Egeſtatem operata eſt manus remiſſa: manus autem fortium divitias parat.
Qui nititur mendaciis, hic paſcit ventos: idem autem ipſe ſequitur aves volantes.
5 Qui congregat in meſſe, filius ſapiens eſt: qui autem ſtertit æſtate, filius confuſionis.
6 Benedictio Domini ſuper caput juſti: os autem impiorum operit iniquitas.

B 7 Memoria juſti cum laudibus : & nomen
impiorum putreſcet.
8 Sapiens corde præcepta ſuſcipit : ſtultus
cæditur labiis.
9 Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confi-
denter : qui autem depravat vias ſuas, ma-
nifeſtus erit.
*Eccl. 27.25. 10 *Qui annuit oculo, dabit dolorem : &
ſtultus labiis verberabitur.
11 Vena vitæ, os juſti : & os impiorum
operit iniquitatem.
*1. Cor. 13. 4. 1. Pet. 4. 8. 12 Odium ſuſcitat rixas : * & univerſa de-
licta operit charitas.
13 In labiis ſapientis invenitur ſapientia :
& virga in dorſo ejus, qui indiget corde.
14 Sapientes abſcondunt ſcientiam : os au-
tem ſtulti confuſioni proximum eſt.
C 15 Subſtantia divitis, urbs fortitudinis e-
jus : pavor pauperum, egeſtas eorum.
16 Opus juſti ad vitam : fructus autem im-
pii ad peccatum.
17 Via vitæ, cuſtodienti diſciplinam : qui
autem increpationes relinquit, errat.
18 Abſcondunt odium labia mendacia : qui
profert contumeliam, inſipiens eſt.
19 In multiloquio non deerit peccatum : qui
autē moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt.
20 Argentum electum, lingua juſti : cor
autem impiorum pro nihilo.
21 Labia juſti erudiunt plurimos : qui autem
indocti ſunt, in cordis egeſtate morientur.
22 Benedictio Domini divites facit, nec ſo-
ciabitur eis afflictio.
D 23 Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus :
ſapientia autem eſt viro prudentia.
24 Quod timet impius, veniet ſuper eum :
deſiderium ſuum juſtis dabitur.
25 Quaſi tēpeſtas tranſiens non erit impius :
juſtus autem quaſi fundamentū ſempiternum.
26 Sicut acetum dentibus, & fumus oculis,
ſic piger his, qui miſerunt eum.
27 Timor Domini apponet dies : & anni
impiorum breviabuntur.
28 Expectatio juſtorum lætitia : ſpes autem
impiorum peribit.
29 Fortitudo ſimplicis via Domini : & pa-
vor his, qui operantur malum.
30 Juſtus in æternum non commovebitur :
impii autem non habitabunt ſuper terram.
31 Os juſti parturiet ſapientiam : lingua
pravorum peribit.
32 Labia juſti conſiderant placita : & os
impiorum perverſa.

CAPUT XI.

Æquitatis, & juſtitiæ, cæterarumque virtutum commoda : & vitiorum, ac vanarum divitiarum incommoda.

A 1 STatera doloſa abominatio eſt apud Do-
minum : & pondus æquum voluntas ejus.
2 Ubi fuerit ſuperbia, ibi erit & contume-
lia : ubi autem eſt humilitas, ibi & ſapientia.
3 Simplicitas juſtorum diriget eos : & ſup-
plantatio perverſorum vaſtabit illos.
4 Non proderunt divitiæ in die ultionis :
juſtitia autem liberabit à morte.
5 Juſtitia ſimplicis diriget viam ejus : & in
impietate ſua corruet impius.
6 Juſtitia rectorum liberabit eos : & in in-
ſidiis ſuis capientur iniqui.
7 Mortuo homine impio, nulla erit ultrà
ſpes : & expectatio ſolicitorum peribit.
8 Juſtus de anguſtia liberatus eſt : & tra- B
detur impius pro eo.
9 Simulator ore decipit amicum ſuum : ju-
ſti autem liberabuntur ſcientia.
10 In bonis juſtorum exultabit civitas : &
in perditione impiorum erit laudatio.
11 Benedictione juſtorum exaltabitur civi-
tas : & ore impiorum ſubvertetur.
12 Qui deſpicit amicum ſuum, indigens
corde eſt : vir autem prudens tacebit.
13 Qui ambulat fraudulenter, revelat ar-
cana : qui autem fidelis eſt enimi, celat ami-
ci commiſſum.
14 Ubi non eſt gubernator, populus cor-
ruet : ſalus autem, ubi multa conſilia.
15 Affligetur malo, qui fidem facit pro ex-
traneo : qui autem cavet laqueos, ſecurus erit.
16 Mulier gratioſa inveniet gloriam : & ro-
buſti habebunt divitias.
17 Benefacit animæ ſuæ vir miſericors : qui C
autem crudelis eſt, etiam propinquos abjicit.
18 Impius facit opus inſtabile : ſeminanti
autem juſtitiam merces fidelis.
19 Clementia præparat vitam : & ſectatio
malorum mortem.
20 Abominabile Domino cor pravum : & vo-
luntas ejus in iis, qui ſimpliciter ambulant.
21 Manus in manu non erit innocens ma-
lus : ſemen autem juſtorum ſalvabitur.
22 Circulus aureus in naribus ſuis, mulier
pulchra, & fatua.
23 Deſiderium juſtorum omne bonum eſt :
præſtolatio impiorum furor.
24 Alii dividut propria, & ditiores ſunt : alii
rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt.
25 Anima, quæ benedicit, impinguabitur :
& qui inebriat, ipſe quoque inebriabitur.
26 Qui abſcōdit frumēnta, maledicetur in po- D
pulis : benedictio autē ſuper caput vendentiū.
27 Benè conſurgit diluculò, qui quærit bo-
na : qui autem inveſtigator malorum eſt, op-
primetur ab eis.
28 Qui confidit in divitiis ſuis, corruet : juſti
autem quaſi virens folium germinabunt.
29 Qui conturbat domum ſuam, poſſidebit
ventos : & qui ſtultus eſt, ſerviet ſapienti.
30 Fructus juſti lignum vitæ : & qui ſuſci-
pit animas, ſapiens eſt.
31 *Si juſtus in terra recipit, quantò ma- *1. Petri 4. 18.
gis impius, & peccator ?

CAPUT XII.

Viciſſim loquitur de diligente diſciplinam, & eam odiente : de impio, & juſto : operante, & otioſo : ſtulto & ſapiente : & de bonis, ac malis lingua.

1 QUi diligit diſciplinam, diligit ſcien- A
tiam : qui autem odit increpationes,
inſipiens eſt.
2 Qui bonus eſt, hauriet gratiam à Dño : qui
autē cōfidit in cogitationibus ſuis, impiè agit.
3 Non roborabitur homo ex impietate : &
radix juſtorum non commovebitur.
4 Mulier diligens, corona eſt viro ſuo, &
putredo in oſſibus ejus, quæ confuſione res
dignas gerit.
5 Cogitationes juſtorum judicia : & conſi-
lia impiorum fraudulenta.
6 Verba impiorum inſidiantur ſanguini : os
juſtorum liberabit eos.

Digitized by Google

7 Verte impios, & non erunt: domus au-
tem juſtorum permanebit.
8 Doctrina ſua naſcetur vir: qui autem va-
nus, & excors eſt, patebit contemptui.
*Eccl. 10. 30. 9 * Melior eſt pauper, & ſufficiens ſibi,
quam glorioſus, & indigens pane.
10 Novit juſtus jumentorum ſuorum ani-
mas: viſcera autem impiorum crudelia.
*Eccl. 20. 30. 11 * Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur
panibus: qui autem ſectatur otium, ſtultiſſi-
mus eſt.
Qui ſuavis eſt in vini demorationibus, in
ſuis munitionibus relinquit contumeliam.
12 Deſiderium impii munimentum eſt peſſi-
morum: radix autem juſtorum proficiet.
13 Propter peccata labiorum ruina proxi-
C mat malo: effugiet autem juſtus de anguſtia.
14 De fructu oris ſui unuſquiſque replebi-
tur bonis, & juxta opera manuum ſuarum
retribuetur ei.
15 Via ſtulti recta in oculis ejus: qui au-
tem ſapiens eſt, audit conſilia.
16 Fatuus ſtatim indicat iram ſuam: qui
autem diſſimulat injuriam, callidus eſt.
17 Qui, quod novit, loquitur, index ju-
ſtitiæ eſt: qui autem mentitur, teſtis eſt
fraudulentus.
18 Eſt, qui promittit, & quaſi gladio
pungitur conſcientiæ: lingua autem ſapien-
tium ſanitas eſt.
19 Labium veritatis firmum erit in perpe-
tuum: qui autem teſtis eſt repentinus, con-
cinnat linguam mendacii.
20 Dolus in corde cogitantium mala: qui
autem pacis ineunt conſilia, ſequitur eos
gaudium.
21 Non contriſtabit juſtum, quidquid ei
D acciderit: impii autem replebuntur malo.
22 Abominatio eſt Domino labia mendacia:
qui autem fideliter agunt, placent ei.
23 Homo verſutus celat ſcientiam: & cor
inſipientium provocat ſtultitiam.
24 Manus fortium dominabitur: quæ au-
tem remiſſa eſt, tributis ſerviet.
25 Mœror in corde viri humiliabit illum, &
ſermone bono lætificabitur.
26 Qui negligit damnum propter amicum,
juſtus eſt: iter autem impiorum decipiet eos.
27 Non inveniet fraudulentus lucrum: &
ſubſtantia hominis erit auri pretium.
28 In ſemita juſtitiæ, vita: iter autem de-
vium deducit ad mortem.

C A P U T XIII.

De filio ſapiente: de oris cuſtodia, & inconſiderato ad loquendum: de paupere divite, & divite paupere: lucerna impiorum, ſubſtantia feſtinata, & dilatione ſpei: omnia cum conſilio agenda, & cum ſapientibus gradiendum: de parcente virga, & inſaturabili ventre impii

A 1 FIlius ſapiens, doctrina patris: qui autem
illuſor eſt, non audit, cùm arguitur.
2 De fructu oris ſui homo ſatiabitur bonis:
anima autem prævaricatorum iniqua.
3 Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam
ſuam: qui autem inconſideratus eſt ad lo-
quendum, ſentiet mala.
4 Vult, & non vult piger: anima autem
operantium impinguabitur.
5 Verbum mendax juſtus deteſtabitur: im-
pius autem confundit, & confundetur.
6 Juſtitia cuſtodit innocentis viam: impie-
tas autem peccatorum ſupplantat.
7 Eſt quaſi dives, cum nihil habeat: & eſt
quaſi pauper, cùm in multis divitiis ſit.
8 Redemptio animę viri, divitię ſuę: qui au- B
tem pauper eſt, increpationem non ſuſtinet.
9 Lux juſtorum lætificat: lucerna autem
impiorum extinguetur.
10 Inter ſuperbos ſemper jurgia ſunt: qui au-
tē agunt omnia cū cōſilio, reguntur ſapientia.
11 Subſtantia feſtinata minuetur: quę autem
paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
12 Spes, quæ differtur, affligit animam:
lignum vitæ deſiderium veniens.
13 Qui detrahit alicui rei, ipſe ſe in futu-
rum obligat: qui autem timet præceptum,
in pace verſabitur.
Animæ doloſæ errant in peccatis: juſti au-
tem miſericordes ſunt, & miſerantur. C
14 Lex ſapientis fons vitæ, ut declinet à
ruina mortis.
15 Doctrina bona dabit gratiam: in itinere
contemptorum vorago.
16 Aſtutus omnia agit cum conſilio: qui
autem fatuus eſt, aperit ſtultitiam.
17 Nuntius impii cadet in malum: legatus
autem fidelis, ſanitas.
18 Egeſtas, & ignominia ei, qui deſerit
diſciplinam: qui autem acquieſcit arguenti,
glorificabitur.
19 Deſiderium ſi compleatur, delectat ani- D
mam: deteſtantur ſtulti eos, qui fugiunt mala.
20 Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens
erit: amicus ſtultorum ſimilis efficietur.
21 Peccatores perſequitur malum: & juſtis
retribuentur bona.
22 Bonus relinquit hæredes filios, & nepo-
tes: & cuſtoditur juſto ſubſtantia peccatoris.
23 Multi cibi in novalibus patrum: & aliis
congregantur abſque judicio.
24 Qui parcit virgæ, odit filium ſuum: qui
autem diligit illum, inſtanter erudit.
25 Juſtus comedit, & replet animam ſuam:
venter autem impiorum inſaturabilis.

C A P U T XIV.

Sapientiæ, & ſtultitiæ variæ conditiones: prudentia quivis ſtatus debitè regulatur, qua quis ad miſericordiam movetur, & affectiones moderatur: vitia autem perdunt homines.

1 SApiens mulier ædificat domū ſuam: in- A
ſipiens extructā quoq; manibus deſtruet.
2 Ambulans recto itinere, & timens Deum,
* deſpicitur ab eo, qui infami graditur via. * Job 12. 4.
3 In ore ſtulti virga ſuperbiæ: labia autem
ſapientium cuſtodiunt eos.
4 Ubi non ſunt boves, præſepe vacuum eſt:
ubi autem plurimæ ſegetes, ibi manifeſta
eſt fortitudo bovis.
5 Teſtis fidelis non mentitur: profert au-
tem mendacium doloſus teſtis.
6 Quærit deriſor ſapientiam, & non inve-
nit: doctrina prudentium facilis.
7 Vade contra virum ſtultum, & neſcit
labia prudentiæ.
8 Sapientia callidi eſt intelligere viam
ſuam: & imprudentia ſtultorum errans.
9 Stultus illudet peccatum, & inter ju-
ſtos morabitur gratia.

B 10 Cor, quod novit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio ejus nõ miſcebitur extraneus.
11 Domus impiorum delebitur: tabernacula verò juſtorum germinabunt.
12 Eſt via, quæ videtur homini juſta: noviſſima autem ejus deducunt ad mortem.
13 Riſus dolore miſcebitur, & extrema gaudii luctus occupat.
14 Viis ſuis replebitur ſtultus, & ſuper eum erit vir bonus.
15 Innocens credit omni verbo: aſtutus conſiderat greſſus ſuos.
Filio doloſo nihil erit boni: ſervo autẽ ſapiẽti proſperi erunt actus, & dirigetur via ejus.
16 Sapiens timet, & declinat à malo: ſtultus
C tranſilit, & confidit.
17 Impatiens operabitur ſtultitiam: & vir verſutus odioſus eſt.
18 Poſſidebunt parvuli ſtultitiam: & expectabunt aſtuti ſcientiam.
19 Jacebunt mali ante bonos: & impii ante portas juſtorum.
20 Etiam proximo ſuo pauper odioſus erit: amici verò divitum multi.
21 Qui deſpicit proximum ſuum, peccat: qui autem miſeretur pauperis, beatus erit.
Qui credit in Dño, miſericordiam diligit.
22 Errant, qui operantur malum: miſericordia, & veritas præparant bona.
23 In omni opere erit abundantia: ubi autẽ verba ſunt plurima, ibi frequenter egeſtas.
24 Corona ſapientium, divitiæ eorum: fatuitas ſtultorum, imprudentia.
25 Liberat animas teſtis fidelis: & profert mendacia verſipellis.
D 26 In timore Domini fiducia fortitudinis, & filiis ejus erit ſpes.
27 Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruina mortis.
28 In multitudine populi dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis.
29 Qui patiens eſt, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens eſt, exaltat ſtultitiam ſuam.
30 Vita carnium, ſanitas cordis: putredo oſſium invidia.
*Infr. 17. 5. 31 * Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum, qui miſeretur pauperis.
32 In malitia ſua expelletur impius: ſperat autem juſtus in morte ſua.
33 In corde prudentis requieſcit ſapientia, & indoctos quoſque erudiet.
34 Juſtitia elevat gentem: miſeros autem facit populos peccatum.
35 Acceptus eſt regi miniſter intelligens: iracundiam ejus inutilis ſuſtinebit.

CAPUT XV.

Reſponſio mollis: lingua ſapientis, & immoderata: fortitudo domus juſti: victimæ impiorum ingrata: omnia Deo nota: cor gaudens: dies pauperis mali: ſecura mens: vocari ad olera: vir iracundus, & rixoſus: laus patientis: iter pigrorum: domus ſuperborum: fide, & miſericordia purgantur peccata: de abjiciente diſciplinam: laus timoris Domini, & humilitatis.

A 1 RESponſio mollis frangit iram: ſermo durus ſuſcitat furorem.
2 Lingua ſapientium ornat ſcientiam: os fatuorum ebullit ſtultitiam. Infra 25. 15.
3 In omni loco oculi Domini contemplantur bonos, & malos.
4 Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autem immoderata eſt, conteret ſpiritum.
5 Stultus irridet diſciplinam patris ſui: qui autem cuſtodit increpationes, aſtutior fiet.
In abundanti juſtitia virtus maxima eſt: cogitationes autem impiorum eradicabuntur.
6 Domus juſti plurima fortitudo: & in fructibus impii conturbatio.
7 Labia ſapientium diſſeminabunt ſcientiam: cor ſtultorum diſſimile erit. B
8 * Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota juſtorum placabilia. *Eccl. 34. 21.
9 Abominatio eſt Domino via impii: qui ſequitur juſtitiam, diligitur ab eo.
10 Doctrina mala deſerenti viam vitæ: qui increpationes odit, morietur.
11 Infernus, & perditio coram Domino: quantò magis corda filiorum hominum?
12 Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit: nec ad ſapientes graditur.
13 * Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi dejicitur ſpiritus. *Infr. 17. 22.
14 Cor ſapientis quærit doctrinam: & os ſtultorum paſcitur imperitia.
15 Omnes dies pauperis, mali: ſecura mens quaſi juge convivium.
16 Melius eſt parum cum timore Domini, quàm theſauri magni, & inſatiabiles.
17 Melius eſt vocari ad olera cum charitate, quàm ad vitulum ſaginatum cum odio.
18 Vir iracundus provocat rixas: qui patiens eſt, mitigat ſuſcitatas. C
19 Iter pigrorum quaſi ſepes ſpinarum: via juſtorum abſque offendiculo.
20 Filius ſapiens lætificat patrem: & ſtultus homo deſpicit matrem ſuam.
21 Stultitia gaudium ſtulto: & vir prudens dirigit greſſus ſuos.
22 Diſſipantur cogitationes, ubi non eſt conſilium: ubi verò ſunt plures conſiliarii, confirmantur.
23 Lætatur homo in ſententia oris ſui: & ſermo opportunus eſt optimus.
24 Semita vitæ ſuper eruditum, ut declinet de inferno noviſſimo.
25 Domum ſuperborum demolietur Dominus: & firmos faciet terminos viduæ.
26 Abominatio Domini cogitationes malæ: & purus ſermo pulcherrimus firmabitur ab eo. D
27 Conturbat domum ſuam, qui ſectatur avaritiam: qui autem odit munera, vivet.
* Per miſericordiam, & fidem purgantur peccata: per timorem autem Domini declinat omnis à malo. *Infr. 16. 6.
28 Mens juſti meditatur obedientiam: os impiorum redundat malis.
29 Longè eſt Dominus ab impiis: & orationes juſtorum exaudiet.
30 Lux oculorum lætificat animam: fama bona impinguat oſſa.
31 Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio ſapientium commorabitur.
32 Qui abjicit diſciplinam, deſpicit animam ſuam: qui autem acquieſcit increpationibus, poſſeſſor eſt cordis.

by Google

33 Timor Domini, diſciplina ſapientiæ : & gloriam præcedit humilitas.

C A P U T XVI.

Homo animam præparat, Deus ſpirituũ ponderator, linguam viaſq; hominũ dirigit, omnia propter ſeipſum operans, cui abominatio eſt omnis arrogans: miſericordia redimuntur peccata: pondus, & ſtatera Dei judicia: indignatio, & clemẽtia regis, laus ſapientiæ, prudentiæ, eruditi, ac dulcis in verbo, & patientis: vituperatur inſipiens, & perverſus: ſortes à Domino tẽperantur.

A 1 HOminis eſt animam præparare : & Domini gubernare linguam.

2 Omnes viæ hominis patent oculis ejus : ſpirituum ponderator eſt Dominus.

3 Revela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.

4 Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus : impium quoque ad diem malum.

5 Abominatio Domini eſt omnis arrogans : etiam ſi manus ad manum fuerit, non eſt innocens.

Initium viæ bonæ, facere juſtitiam : accepta eſt autem apud Deum magis, quàm immolare hoſtias.

* Sap. 15.27. 6 * Miſericordia, & veritate redimitur iniquitas: & in timore Dñi declinatur à malo.

7 Cùm placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem.

B 8 Melius eſt parum cum juſtitia, quàm multi fructus cum iniquitate.

9 Cor hominis diſponit viam ſuam : ſed Domini eſt dirigere greſſus ejus.

10 Divinatio in labiis regis, in judicio non errabit os ejus.

11 Pondus, & ſtatera judicia Domini ſunt : & opera ejus omnes lapides ſacculi.

12 Abominabiles regi, qui agunt impiè : quoniam juſtitia firmatur ſolium.

13 Voluntas regum labia juſta : qui recta loquitur, dirigetur.

14 Indignatio regis, nuntii mortis : & vir ſapiens placabit eam.

15 In hilaritate vultus regis, vita : & clementia ejus quaſi imber ſerotinus.

16 Poſſide ſapientiã: quia auro melior eſt: & acquire prudentiã, quia pretioſior eſt argẽto.

C 17 Semita juſtorum declinat mala : cuſtos animæ ſuæ ſervat viam ſuam.

18 Contritionem præcedit ſuperbia: & ante ruinam exaltatur ſpiritus.

19 Melius eſt humiliari cum mitibus: quàm dividere ſpolia cum ſuperbis.

20 Eruditus in verbo reperiet bona : & qui ſperat in Domino, beatus eſt.

21 Qui ſapiens eſt corde, appellabitur prudens: & qui dulcis eloquio, majora percipiet.

22 Fons vitæ eruditio poſſidentis: doctrina ſtultorum, fatuitas.

23 Cor ſapientis erudiet os ejus, & labiis ejus addet gratiam.

24 Favus mellis, compoſita verba : dulcedo animæ, ſanitas oſſium.

D 25 Eſt via, quæ videtur homini recta : & noviſſima ejus ducunt ad mortem.

26 Anima laborantis laborat ſibi, quia compulit eum os ſuum.

27 Vir impius fodit malum, & in labiis ejus ignis ardeſcit.

28 Homo perverſus ſuſcitat lites : & verboſus ſeparat principes.

29 Vir iniquus lactat amicum ſuum : & ducit eum per viam non bonam.

30 Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia ſua perficit malum.

31 Corona dignitatis ſenectus, quæ in viis juſtitiæ reperietur.

32 Melior eſt patiens viro forti : & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium.

33 Sortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino temperantur.

C A P U T XVII.

Buccella ſicca cum gaudio: ſervus ſapiens: Dominus corda probat: deſpiciens pauperem: gaudens de alterius ruina: corona ſenum: celans delictum: fatuus in ſtultitia confidens: ſtulto inutiles divitiæ: altam faciens domum ſuam: omni tempore diligit amicus: animus gaudens, & ſpiritus triſtis: ſtultus tacens.

1 MElior eſt buccella ſicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum jurgio. A

2 * Servus ſapiens dominabitur filiis ſtultis, & inter fratres hæreditatem dividet. * Eccl. 10. 28.

3 Sicut igne probatur argentum, & aurum camino : ita corda probat Dominus.

4 Malus obedit linguæ iniquæ : & fallax obtemperat labiis mendacibus.

5 * Qui deſpicit pauperem, exprobrat factori ejus : & qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus. * Sup. 14. 31.

6 Corona ſenum filii filiorum : & gloria filiorum patres eorum.

7 Non decent ſtultum verba compoſita, nec principem labium mentiens.

8 Gemma gratiſſima, expectatio præſtolantis : quocumque ſe vertit, prudenter intelligit. B

9 Qui celat delictum, quærit amicitias: qui altero ſermone repetit, ſeparat fœderatos.

10 Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud ſtultum.

11 Semper jurgia quærit malus : angelus autem crudelis mittetur contra eum.

12 Expedit magis urſæ occurrere raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti in ſtultitia ſua.

13 * Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus. * Rom. 12. 17. C 1. Theſ. 5. 15. 1. Pet. 3. 9.

14 Qui dimittit aquam, caput eſt jurgiorum : & antequam patiatur contumeliam, judicium deſerit.

15 * Qui juſtificat impium, & qui condemnat juſtum, abominabilis eſt uterque apud Deum. * Iſaiæ 5. 23.

16 Quid prodeſt ſtulto habere divitias, cùm ſapientiam emere non poſſit?

Qui altam facit domum ſuam, quærit ruinam : & qui evitat diſcere, incidet in mala.

17 Omni tempore diligit, qui amicus eſt : & frater in anguſtiis comprobatur.

18 Stultus homo plaudet manibus, cùm ſpoponderit pro amico ſuo.

19 Qui meditatur diſcordias, diligit rixas : & qui exaltat oſtium, quærit ruinam.

20 Qui perverſi cordis eſt, non inveniet bonum: & qui vertit linguam, incidet in malum. D

21 Natus eſt ſtultus in ignominiam ſuam : ſed nec pater in fatuo lætabitur.

*Sup. 15. 13. 22 * Animus gaudens ætatem floridam fa-
cit: ſpiritus triſtis exſiccat oſſa.
23 Munera de ſinu impius accipit, ut per-
vertat ſemitas judicii.
*Eccl. 1. 14. & 8. 1. 24 * In facie prudentis lucet ſapientia:
oculi ſtultorum in finibus terræ.
25 Ira patris, filius ſtultus: & dolor ma-
tris, quæ genuit eum.
26 Non eſt bonum, damnum inferre juſto:
nec percutere principem, qui recta judicat.
*Jac. 1. 19. 27 * Qui moderatur ſermones ſuos, doctus, &
prudens eſt: & pretioſi ſpiritus vir eruditus.
28 Stultus quoq; ſi tacuerit, ſapiens reputa-
bitur: & ſi compreſſerit labia ſua, intelligens.

CAPUT XVIII.

De receſſu ab amico: de incorrigibili: non deviandum à veritate: os ſtulti: juſtus ſe accuſans: frater juvans fratrem: fructus oris: mulier bona, & mala: locutio divitis, & pauperis: vir amicabilis.

A 1 OCcaſiones quærit qui vult recedere ab
amico: omni tẽpore erit exprobrabilis.
2 Non recipit ſtultus verba prudentiæ: niſi
ea dixeris, quę verſantur in corde ejus.
3 Impius, cùm in profundum venerit pec-
catorum, contemnit: ſed ſequitur eum igno-
minia, & opprobrium.
4 Aqua profunda verba ex ore viri: & tor-
rens redundans fons ſapientiæ.
5 Accipere perſonam impii non eſt bonum,
ut declines à veritate judicii.
6 Labia ſtulti miſcent ſe rixis: & os ejus
jurgia provocat.
7 Os ſtulti contritio ejus: & labia ipſius,
B ruina animæ ejus.
8 Verba bilinguis, quaſi ſimplicia: & ipſa
perveniunt uſque ad interiora ventris.
Pigrum dejicit timor: animæ autem effe-
minatorum eſurient.
9 Qui mollis, & diſſolutus eſt in opere ſuo,
frater eſt ſua opera diſſipantis.
10 Turris fortiſſima, nomen Domini: ad
ipſum currit juſtus, & exaltabitur.
11 Subſtantia divitis, urbs roboris ejus, &
quaſi murus validus circumdans eum.
12 Antequam conteratur, exaltatur cor ho-
C minis: & antequam glorificetur, humiliatur.
*Eccl. 11. 8. 13 * Qui priùs reſpondet, quàm audiat, ſtul-
tum ſe eſſe demonſtrat, & confuſione dignum.
14 Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatem
ſuam: ſpiritum verò ad iraſcendum facilem
quis poterit ſuſtinere?
15 Cor prudens poſſidebit ſcientiam: &
auris ſapientium quærit doctrinam.
16 Donum hominis dilatat viam ejus, &
ante principes ſpatium ei facit.
17 Juſtus prior eſt accuſator ſui: venit ami-
cus ejus, & inveſtigabit eum.
18 Contradictiones comprimit ſors, & in-
ter potentes quoque dijudicat.
19 Frater, qui adjuvatur à fratre, quaſi ci-
vitas firma: & judicia quaſi vectes urbium.
20 De fructu oris viri replebitur venter ejus:
D & genimina labiorum ipſius ſaturabunt eum.
21 Mors, & vita in manu linguæ: qui dili-
gunt eam, comedent fructus ejus.
22 Qui invenit mulierem bonam, invenit
bonum: & hauriet jucunditatem à Domino.
Qui expellit mulierem bonam, expel-
lit bonum: qui autem tenet adulteram,
ſtultus eſt, & impius.
23 Cum obſecrationibus loquetur pauper:
& dives effabitur rigide.
24 Vir amicabilis ad ſocietatem, magis
amicus erit, quàm frater.

CAPUT XIX.

Pauper ambulans in ſimplicitate: divitiæ addunt amicos: verba ſectans: falſus teſtis: non decent ſtultum deliciæ: doctrina per patientiam probatur: ira, & hilaritas regis: mulier litigioſa: uxor prudens datur à Deo: pigritia: præcepti cuſtodia, miſericordia in pauperem, eruditio filii: acceptio conſilio: vir mendax: timor Domini: pigritia: peſtilens: inobediens parentibus: teſtis iniquus: deriſores.

1 MElior eſt pauper, qui ambulat in ſim- A
plicitate ſua, quàm dives torquens
labia ſua, & inſipiens.
2 Ubi non eſt ſcientia animæ, non eſt bo-
num: & qui feſtinus eſt pedibus, offendet.
3 Stultitia hominis ſupplantat greſſus ejus,
& contra Deum fervet animo ſuo.
4 Divitiæ addunt amicos plurimos: à pau-
pere autem & hi, quos habuit, ſeparantur. *Dan. 13. 6
5 * Teſtis falſus non erit impunitus: & qui
mendacia loquitur, non effugiet.
6 Multi colunt perſonam potentis, & ami-
ci ſunt dona tribuentis.
7 Fratres hominis pauperis oderunt eum:
inſuper & amici procul receſſerunt ab eo.
Qui tantùm verba ſectatur, nihil habebit: B
8 Qui autem poſſeſſor eſt mentis, diligit ani-
mam ſuã, & cuſtos prudentiæ inveniet bona.
9 Falſus teſtis non erit impunitus, & qui
loquitur mendacia, peribit.
10 Non decent ſtultum deliciæ: nec ſervum
dominari principibus.
11 Doctrina viri per patientiam noſcitur:
& gloria ejus eſt iniqua prætergredi.
12 Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: &
ſicut ros ſuper herbam, ita & hilaritas ejus.
13 Dolor patris, filius ſtultus: & tecta ju-
giter perſtillantia, litigioſa mulier.
14 Domus, & divitiæ dantur à parentibus:
à Domino autem propriè uxor prudens. C
15 Pigredo immittit ſoporem, & anima
diſſoluta eſuriet.
16 Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit ani-
mam ſuam: qui autem negligit viam ſuam,
mortificabitur.
17 Fœneratur Domino, qui miſeretur pau-
peris: & viciſſitudinem ſuam reddet ei.
18 Erudi filium tuum, ne deſperes: ad inter-
fectionem autem ejus ne ponas animam tuam.
19 Qui impatiens eſt, ſuſtinebit damnum:
& cùm rapuerit, aliud apponet.
20 Audi conſilium, & ſuſcipe diſciplinam:
ut ſis ſapiens in noviſſimis tuis.
21 Multæ cogitationes in corde viri: vo-
luntas autem Domini permanebit.
22 Homo indigens miſericors eſt: & me-
lior eſt pauper, quàm vir mendax. D
23 Timor Domini ad vitam: & in ple-
nitudinem commorabitur, abſque viſitatio-
ne peſſima.
24 * Abſcondit piger manum ſuam ſub *Infr. 26. 15
aſcella, nec ad os ſuum applicat eam.
25 * Peſtilente flagellato ſtultus ſapientior *Infr. 21. 11.
erit: ſi autem corripueris ſapientem, in-

telli-

telliget diſciplinam.

26 Qui affligit patrem, & fugit matrem, ignominioſus eſt, & infelix.

27 Non ceſſes, fili, audire doctrinam, nec ignores ſermones ſcientiæ.

28 Teſtis iniquus deridet judicium: & os impiorum devorat iniquitatem.

29 Parata ſunt deriſoribus judicia, & mallei percutientes ſtultorum corporibus.

C A P U T XX.

Luxurioſa res vinum: de peccante in regem, & relinquendis contentionibus: piger propter frigus non laborans: rex in ſolio: nemo poteſt dicere mundum ſe habere cor: pondus, & pondus: ſomnus non diligendus: Malum eſt, dicit emptor: panis mendacii: revelans myſteria: non reddendum malum pro malo: devorare ſanctos: feſtinata hæreditas: miſericordia, veritas, & clementia roborant thronum regis.

A

1 LUxurioſa res, vinum, & tumultuoſa, ebrietas: quicumque his delectatur, non erit ſapiens.

2 Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: qui provocat eum, peccat in animam ſuam.

3 Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus: omnes autem ſtulti miſcentur contumeliis.

4 Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æſtate, & non dabitur illi.

5 Sicut aqua profunda, ſic conſilium in corde viri: ſed homo ſapiens exhauriet illud.

6 Multi homines miſericordes vocantur: virum autem fidelem quis inveniet?

7 Juſtus, qui ambulat in ſimplicitate ſua, beatos poſt ſe filios derelinquet.

B

8 Rex, qui ſedet in ſolio judicii, diſſipat omne malum intuitu ſuo

9 * Quis poteſt dicere: Mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato?

* 3. Reg. 8. 46. 2. Par. 6. 36. Eccli. 7. 21. 1. Joa. 1. 8.

10 * Pondus & pondus, menſura & menſura: utrumque abominabile eſt apud Deum.

* Sup. 11. 1. Infra 20. 23.

11 Ex ſtudiis ſuis intelligitur puer, ſi munda & recta ſunt opera ejus.

12 Aurem audientem, & oculum videntem, Dominus fecit utrumque.

13 Noli diligere ſomnum, ne te egeſtas opprimat: aperi oculos tuos, & ſaturare panibus.

14 Malum eſt, malum eſt, dicit omnis emptor: & cùm receſſerit, tunc gloriabitur.

C

15 Eſt aurum, & multitudo gemmarum: & vas pretioſum labia ſcientiæ.

16 * Tolle veſtimentum ejus, qui fidejuſſor extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo.

* Infrà 27. 13.

17 Suavis eſt homini panis mendacii: & poſteà implebitur os ejus calculo.

18 Cogitationes conſiliis roborantur: & gubernaculis tractanda ſunt bella.

19 Ei, qui revelat myſteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia ſua, ne commiſcearis.

20 * Qui maledicit patri ſuo, & matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris.

* Exo. 21. 17. Levit. 20. 9. Matt. 15. 4.

21 Hæreditas, ad quam feſtinatur in principio, in noviſſimo benedictione carebit.

22 * Ne dicas: Reddam malum, expecta Dominum, & liberabit te.

* Ro. 12. 17. 1 The. 5. 15. 1. Pet. 3. 9.

23 Abominatio eſt apud Dominum pondus, & pondus: ſtatera doloſa non eſt bona.

D

24 A Domino diriguntur greſſus viri: quis autem hominum intelligere poteſt viam ſuã?

25 Ruina eſt homini devorare ſanctos, & poſt vota retractare.

26 Diſſipat impios rex ſapiens, & incurvat ſuper eos fornicem.

27 Lucerna Domini ſpiraculum hominis, quæ inveſtigat omnia ſecreta ventris.

28 Miſericordia, & veritas cuſtodiunt regem, & roboratur clementia thronus ejus.

29 Exultatio juvenum, fortitudo eorum: & dignitas ſenum, canities.

30 Livor vulneris abſterget mala: & plagæ in ſecretioribus ventris.

C A P U T XXI.

Cor regis in manu Domini, cui miſericordia, & judicium magis placent quàm victimæ: inique theſaurizans: melius eſt ſedere in angulo domatis, quàm &c. obturans aurem pauperi, &c. diligens epulas: pro juſto dabitur impius qui cuſtodit os ſuum: deſideria occidunt pigrum: non eſt ſapientia contra Dominum: equus paratus ad bellum, &c.

A

1 SIcut diviſiones aquarum, ita cor regis in manu Domini: quocumque voluerit, inclinabit illud.

2 Omnis via viri recta ſibi videtur: appendit autem corda Dominus.

3 Facere miſericordiam, & judicium, magis placet Domino, quàm victimæ.

4 Exaltatio oculorum eſt dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatum.

5 Cogitationes robuſti ſemper in abundantia: omnis autem piger ſemper in egeſtate eſt.

6 Qui congregat theſauros lingua mendacii, vanus, & excors eſt, & impingetur ad laqueos mortis.

7 Rapinæ impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere judicium.

B

8 Perverſa via viri, aliena eſt: qui autem mundus eſt, rectum opus ejus.

9 * Melius eſt ſedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigioſa, & in domo communi.

* Inf. 25. 24.

10 Anima impii deſiderat malum, non miſerebitur proximo ſuo.

11 Mulctato peſtilente ſapientior erit parvulus: & ſi ſectetur ſapientem, ſumet ſcientiã.

12 Excogitat juſtus de domo impii, ut detrahat impios à malo.

13 Qui obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit, & non exaudietur.

14 Munus abſconditum extinguit iras, & donum in ſinu indignationem maximam.

C

15 Gaudium juſto eſt facere judicium: & pavor operantibus iniquitatem.

16 Vir, qui erraverit à via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur.

17 Qui diligit epulas, in egeſtate erit: qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur.

18 Pro juſto datur impius: & pro rectis iniquus.

19 * Melius eſt habitare in terra deſerta, quàm cum muliere rixoſa, & iracunda.

* Eccl. 25. 23.

20 Theſaurus deſiderabilis, & oleum in habitaculo juſti: & imprudens homo diſſipabit illud.

21 Qui ſequitur juſtitiam, & miſericordiam,
inveniet vitam, & juſtitiam, & gloriam.
22 Civitatem fortium aſcendit ſapiens, &
deſtruxit robur fiduciæ ejus.
D 23 Qui cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam,
cuſtodit ab anguſtiis animam ſuam.
24 Superbus & arrogans vocatur indoctus,
qui in ira operatur ſuperbiam.
25 Deſideria occidunt pigrum: noluerunt
enim quidquam manus ejus operari:
26. Tota die concupiſcit, & deſiderat: qui
autem juſtus eſt, tribuet, & non ceſſabit.
27 Hoſtiæ impiorum abominabiles, quia
offeruntur ex ſcelere.
28 Teſtis mendax peribit: vir obediens
loquetur victoriam.
29 Vir impius procaciter obfirmat vultum
ſuum: qui autē rectus eſt, corrigit viam ſuam.
30 Non eſt ſapientia, non eſt prudentia,
non eſt conſilium contra Dominum.
31 Equus paratur ad diem belli: Dominus
autem ſalutem tribuit.

CAPUT XXII.

Laus boni nominis: callidus videns malum: adoleſcens juxta viam ſuam: ſeminans iniquitatem: deriſorem ejice: diligens cordis munditiam: dicit piger, Leo, &c. os alienę: ſtultitia in corde pueri: calumnians pauperem: audienda eſt ſapientia: vitandi ſponſores: termini antiqui ſervandi: velox in opere ſuo, &c.

A Eccli. 7. 2.
1 MElius eſt nomen bonum, quàm divitiæ
multæ: ſuper argentum, & aurum,
gratia bona.
2 Dives, & pauper obviaverunt ſibi:
utriuſque operator eſt Dominus.
3 Callidus vidit malum, & abſcondit ſe:
innocens pertranſiit, & afflictus eſt damno.
4 Finis modeſtiæ timor Domini, divitiæ,
& gloria, & vita.
5 Arma, & gladii in via perverſi: cuſtos
autem animæ ſuæ longè recedit ab eis.
6 Proverbium eſt: Adoleſcens juxta viam
ſuam, etiam cùm ſenuerit, non recedet ab ea.
7 Dives pauperibus imperat: & qui accipit
mutuum, ſervus eſt fœnerantis.
B 8 Qui ſeminat iniquitatem, metet mala, &
virga iræ ſuæ conſummabitur.
* Eccl. 31. 28. 9 * Qui pronus eſt ad miſericordiam, benedicetur
de panibus enim ſuis dedit pauperi.
Victoriam, & honorem acquiret, qui dat
munera: animam autem aufert accipientium.
10 Ejice deriſorem, & exibit cum eo jurgium,
ceſſabuntque cauſæ, & contumeliæ.
11 Qui diligit cordis munditiam, propter
gratiā labiorum ſuorum habebit amicū regē.
12 Oculi Domini cuſtodiunt ſcientiam: &
ſupplantantur verba iniqui.
13 Dicit piger: Leo eſt foris, in medio
platearum occidendus ſum.
C 14 Fovea profunda os alienæ: cui iratus
eſt Dominus, incidet in eam.
15 Stultitia colligata eſt in corde pueri: &
virga diſciplinæ fugabit eam.
16 Qui calumniatur pauperem, ut augeat
divitias ſuas, dabit ipſe ditiori, & egebit.
17 Inclina aurem tuā, & audi verba ſapientium:
appone autem cor ad doctrinam meā:
18 Quę pulchra erit tibi, cùm ſervaveris
eā in ventre tuo, & redundabit in labiis tuis:
19 Ut ſit in Domino fiducia tua, unde &
oſtendi eam tibi hodie.
20 Ecce deſcripſi eam tibi tripliciter, in
cogitationibus, & ſcientia: 21. ut oſtenderem
tibi firmitatem, & eloquia veritatis,
reſpondere ex his illis, qui miſerunt te.
22 Non facias violentiam pauperi, quia pauper
eſt: neque conteras egenum in porta: D
23 Quia judicabit Dominus cauſam ejus, &
configet eos, qui confixerunt animam ejus.
24 Noli eſſe amicus homini iracundo,
neque ambules cum viro furioſo:
25 Ne forte diſcas ſemitas ejus, & ſumas
ſcandalum animæ tuæ.
26 Noli eſſe cū his, qui defigunt manus ſuas,
& qui vades ſe offerunt pro debitis: 27 ſi
enim non habes, unde reſtituas, quid cauſæ
eſt, ut tollat operimentum de cubili tuo?
28 Ne tranſgrediaris terminos antiquos,
quos poſuerunt patres tui.
29 Vidiſti virum velocem in opere ſuo? coram
regibus ſtabit, nec erit ante ignobiles.

CAPUT XXIII.

Quomodò ſit edendum cum principe: non appetendæ divitiæ, nec cibi invidorum: non opprimendi pupilli: caſtigandus puer: quærenda ſapientia: fugiendi peccatores, & gulæ dediti: honorandi parentes: fugienda meretrix, & ebrietas.

1 QUando ſederis, ut comedas cum principe, A
diligenter attende, quæ appoſita
ſunt ante faciem tuam: 2 & ſtatue cultrum
in gutture tuo, ſi tamen habes in poteſtate
animam tuam, 3 ne deſideres de
cibis ejus, in quo eſt panis mendacii.
4 Noli laborare, ut diteris: ſed prudentiæ
tuæ pone modum.
5 Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non
potes habere: quia facient ſibi pennas quaſi
aquilæ, & volabunt in cœlum.
6 Ne comedas cum homine invido, &
ne deſideres cibos ejus:
7 Quoniam in ſimilitudinem arioli, &
conjectoris æſtimat, quod ignorat.
Comede, & bibe, dicet tibi: & mens
ejus non eſt tecum.
8 Cibos, quos comederas, evomes: &
perdes pulchros ſermones tuos.
9 In auribus inſipientium ne loquaris: B
quia deſpicient doctrinam eloquii tui.
10 Ne attingas parvulorum terminos: &
agrum pupillorum ne introeas:
11 Propinquus enim illorum fortis eſt: &
ipſe judicabit contra te cauſam illorum.
12 Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, &
aures tuæ ad verba ſcientiæ.
13 * Noli ſubtrahere à puero diſciplinam: * Sup 13. 24. Eccli. 30. 1.
ſi enim percuſſeris eum virga, non morietur.
14 Tu virga percuties eum: & animam
ejus de inferno liberabis.
15 Fili mi, ſi ſapiens fuerit animus tuus,
gaudebit tecum cor meum:
16 Et exultabunt renes mei, cùm locuta
fuerint rectum labia tua.
17 * Non æmuletur cor tuum peccatores: * Infr 24. 1
ſed in timore Domini eſto tota
die: 18 quia habebis ſpem in noviſſimo,
& præſtolatio tua non auferetur.
19 Audi, fili mi, & eſto ſapiens: & dirige
in via animum tuum.

C 20 Noli eſſe in conviviis potatorum, nec in
comeſſationibus eorum, qui carnes ad ve-
ſcendum conferunt: 21 quia vacantes poti-
bus, & dantes ſymbola conſumentur, &
veſtietur pannis dormitatio.
22 Audi patrem tuum, qui genuit te: &
ne contemnas, cùm ſenuerit mater tua.
23 Veritatem eme, & noli vendere ſapien-
tiam, & doctrinam, & intelligentiam.
24 Exultat gaudio pater juſti: qui ſapien-
tem genuit, lætabitur in eo.
25 Gaudeat pater tuus, & mater tua, &
exultet, quæ genuit te.
26 Præbe, fili mi, cor tuum mihi: & ocu-
li tui vias meas cuſtodiant.
27 Fovea enim profunda eſt meretrix, &
puteus anguſtus, aliena.
28 Inſidiatur in via quaſi latro, & quos
incautos viderit, interficiet.
D 29 Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui
foveæ? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio
oculorum?
30 Nonne his, qui commorantur in vino,
& ſtudent calicibus epotandis?
31 Ne intuearis vinum, quando flaveſcit, cùm
ſplenduerit in vitro color ejus: ingreditur
blandè, 32 ſed in noviſſimo mordebit ut co-
luber, & ſicut regulus venena diffundet.
33 Oculi tui videbunt extraneas, & cor
tuum loquetur perverſa.
34 Et eris ſicut dormiens in medio mari, &
quaſi ſopitus gubernator, amiſſo clavo, &
dices: 35 Verberaverunt me, ſed non do-
lui: traxerunt me, & ego non ſenſi: quando
evigilabo, & rurſus vina reperiam?

CAPUT XXIV.

Æmulatio malorum: ſapientia, & eruditio: cogitatio ſtulti: eruendi oppreſſi: doctrina ut melle utendum: non inſidiandum juſto: caſus inimici: detractores: juſtè judicandum: nullus verbis lactandus, nec malum malo reddendum: ager pigri: dormitanti pigro venit egeſtas.

A Sup. 23.17. 1 NE æmuleris viros malos, nec deſi-
deres eſſe cum eis: 2 quia rapinas
meditatur mens eorum, & fraudes labia
eorum loquuntur.
3 Sapientia ædificabitur domus, & pru-
dentia roborabitur.
4 In doctrina replebuntur cellaria, univer-
ſa ſubſtantia pretioſa, & pulcherrima.
5 Vir ſapiens fortis eſt, & vir doctus ro-
buſtus, & validus.
6 Quia cum diſpoſitione initur bellum, &
erit ſalus ubi multa conſilia ſunt.
7 Excelſa ſtulto ſapientia, in porta non
aperiet os ſuum.
8 Qui cogitat mala facere, ſtultus vo-
cabitur.
9 Cogitatio ſtulti peccatum eſt, & abomi-
natio hominum detractor.
10 Si deſperaveris laſſus in die anguſtiæ:
imminuetur fortitudo tua.
11 *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, &
* Pſal. 81. 4. qui trahuntur ad interitū, liberare ne ceſſes.
B 12 Si dixeris: Vires non ſuppetunt: qui in-
ſpector eſt cordis, ipſe intelligit, & ſerva-
torem animæ tuæ nihil fallit, redderque
homini juxta opera ſua.
13 Comede, fili mi, mel, quia bonum eſt,
& favum dulciſſimum gutturi tuo.
14 Sic & doctrina ſapientiæ animæ tuæ:
quam cùm inveneris, habebis in noviſſimis
ſpem, & ſpes tua non peribit.
15 Ne inſidieris, & quæras impietatem in
domo juſti, neque vaſtes requiem ejus.
16 Septies enim cadet juſtus, & reſurget:
impii autem corruent in malum.
17 Cùm ceciderit inimicus tuus, ne gau-
deas, & in ruina ejus ne exultet cor tuum:
18 Ne fortè videat Dominus, & diſpliceat
ei, & auferat ab eo iram ſuam.
19 Ne contendas cum peſſimis, nec æ- C
muleris impios:
20 Quoniam non habent futurorum ſpem
mali, & lucerna impiorum extinguetur.
21 Time Dominum, fili mi, & regem: &
cum detractoribus non commiſcearis:
22 Quoniam repentè conſurget perditio eo-
rum, & ruinam utriuſque quis novit?
23 Hæc quoque ſapientibus: * Cognoſcere * Lev. 19. 15. Deut. 1. 17. & 16. 19. Eccl. 42. 1.
perſonam in judicio non eſt bonum.
24 Qui dicunt impio: Juſtus es: maledi-
cent eis populi, deteſtabuntur eos tribus.
25 Qui arguunt eum, laudabuntur: & ſu-
per ipſos veniet benedictio.
26 Labia deoſculabitur, qui recta verba
reſpondet.
27 Præpara foris opus tuum, & diligen-
ter exerce agrum tuum, ut poſteà ædifices
domum tuam.
28 Ne ſis teſtis fruſtrà contra proximum
tuum: nec lactes quemquam labiis tuis.
29 * Ne dicas: quomodò fecit mihi, ſic D
faciam ei: reddam unicuique ſecundùm * Sup. 20. 22.
opus ſuum.
30 Per agrum hominis pigri tranſivi, & per
vineam viri ſtulti, 31 & ecce totum reple-
verant urticæ, & operuerant ſuperficiem ejus
ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat.
32 Quod cùm vidiſſem, poſui in corde meo,
& exemplo didici diſciplinam.
33 Parum, inquam, dormies, modicū dormi-
tabis, pauxillum manus conſeres, ut quieſcas;
34 Et veniet tibi quaſi curſor egeſtas, &
mendicitas quaſi vir armatus.

CAPUT XXV.

Gloria Dei, & regum: cor regis: rubigo qua & impietas eſt: ne te exaltes: ne detrahas: ſecreta tua ſerva: mala aurea, & inauris aurea: frigus in meſſe: nubes ſine pluvia: lingua mollis: mel inventum: ſagitta acuta: dens putridus: acetum, tinea: benefac inimico: angulus domatis: aqua frigida: fons turbatus: multum mellis comeſtum: urbs abſque muro.

1 HÆ quoque parabolæ Salomonis quas A
tranſtulerunt viri Ezechiæ regis Juda.
2 Gloria Dei eſt celare verbum, & gloria
regum inveſtigare ſermonem.
3 Cœlum ſurſum, & terra deorſum, &
cor regum inſcrutabile.
4 Aufer rubiginem de argento, & egre-
dietur vas puriſſimum.
5 Aufer impietatem de vultu regis, & fir-
mabitur juſtitia thronus ejus.
6 Ne glorioſus appareas coram rege, & in
loco magnorum ne ſteteris.
7 Melius eſt enim, ut dicatur tibi: Aſcende
huc, quàm, ut humilieris coram principe.

B 8 Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in
jurgio citò, ne poſteà emendare non poſſis,
cùm dehoneſtaveris amicum tuum.
9 Cauſam tuam tracta cum amico tuo, &
ſecretum extraneo ne reveles:
10 Ne forte inſultet tibi, cùm audierit,
& exprobrare non ceſſet.
Gratia, & amicitia liberant: quas tibi
ſerva, ne exprobrabilis fias.
11 Mala aurea in lectis argenteis, qui
loquitur verbum in tempore ſuo.
12 Inauris aurea, & margaritum fulgens,
qui arguit ſapientem, & aurem obedientem.
13 Sicut frigus nivis in die meſſis, ita legatus
fidelis ei, qui miſit eum, animam
ipſius requieſcere facit.
14 Nubes, & ventus, & pluviæ non ſequentes,
vir glorioſus, & promiſſa non
C complens.
* Sup. 15. 1. 15 Patientia lenietur princeps, * & lingua
mollis confringet duritiam.
16 Mel inveniſti, comede, quod ſufficit
tibi, ne forte ſatiatus evomas illud.
17 Subtrahe pedem tuum de domo proximi
tui, nequando ſatiatus oderit te.
18 Jaculum, & gladius, & ſagitta acuta,
homo, qui loquitur contra proximum ſuum
falſum teſtimonium.
19 Dens putridus, & pes laſſus, qui ſperat
ſuper infideli in die anguſtiæ,
20 Et amittit pallium in die frigoris.
Acetum in nitro, qui cantat carmina
cordi peſſimo.
Sicut tinea veſtimento, & vermis ligno:
ita triſtitia viri nocet cordi.
* Ro. 12. 20. 21 * Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum:
ſi ſitierit, da ei aquam bibere:
22 Prunas enim congregabis ſuper caput
D ejus, & Dominus reddet tibi.
23 Ventus aquilo diſſipat pluvias, & facies
triſtis linguam detrahentem.
* Sup. 21. 9. 24 * Melius eſt ſedere in angulo domatis:
quàm cum muliere litigioſa, & in domo
communi.
25 Aqua frigida animæ ſitienti, & nuntius
bonus de terra longinqua.
26 Fons turbatus pede, & vena corrupta,
juſtus cadens coram impio.
27 Sicut qui mel multum comedit, non
*Eccl. 3. 22. eſt ei bonum * ſic, qui ſcrutator eſt majeſtatis,
opprimetur à gloria.
28 Sicut urbs patens, & abſque murorum
ambitu, ita vir, qui non poteſt in loquendo
cohibere ſpiritum ſuum.

CAPUT XXVI.

Gloria in ſtulto: avis volans: flagellum equo: reſpondere ſtulto: nuntius ſtultus: parabola ſtulti: honor inſipientis: imponens ſtulto ſilentium: canis ad vomitum: ſapiens proprio judicio: commiſceri rixæ: nocens amico: ſuſurro: iracundus: labia tumentia: inimicus: aperiens odium: fodiens foveam: lingua fallax.

A 1 Quomodò nix in æſtate, & pluviæ in
meſſe: ſic indecens eſt ſtulto gloria.
2 Sicut avis ad alta tranſvolans, & paſſer
quò libet vadens: ſic maledictum fruſtrà prolatum
in quempiam ſuperveniet.
3 Flagellum equo, & camus aſino, & virga
in dorſo imprudentium.
4 Ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam
ſuam, ne efficiaris ei ſimilis.
5 Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam,
ne ſibi ſapiens eſſe videatur.
6 Claudus pedibus, & iniquitatem bibens,
qui mittit verba per nuntium ſtultum.
7 Quomodò pulchras fruſtra habet claudus
tibias: ſic indecens eſt in ore ſtultorum B
parabola.
8 Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii:
ita qui tribuit inſipienti honorem.
9 Quomodò ſi ſpina naſcatur in manu temulenti:
ſic parabola in ore ſtultorum.
10 Judicium determinat cauſas, & qui imponit
ſtulto ſilentium, iras mitigat.
11 * Sicut canis, qui revertitur ad vo- *2 Pet. 2. 22.
mitum ſuum, ſic imprudens, qui iterat
ſtultitiam ſuam.
12 Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri?
magis illo ſpem habebit inſipiens. C
13 Dicit piger: Leo eſt in via, & læna in
itineribus: 14 ſicut oſtium vertitur in cardine
ſuo, ita piger in lectulo ſuo.
15 * Abſcondit piger manum ſub aſcella ſua, * Sup. 19. 24.
& laborat, ſi ad os ſuum eam converterit.
16 Sapientior ſibi piger videtur ſeptem
viris loquentibus ſententias.
17 Sicut qui apprehendit auribus canem,
ſic qui tranſit impatiens, & commiſcetur
rixæ alterius.
18 Sicut noxius eſt, qui mittit ſagittas, &
lanceas in mortem: 19 ita vir, qui fraudulenter
nocet amico ſuo: & cùm fuerit deprehenſus,
dicit: Ludens feci.
20 Cùm defecerint ligna, extinguetur
ignis: & ſuſurrone ſubtracto, jurgia conquieſcent.
21 Sicut carbones ad prunas, & ligna ad
ignem, * ſic homo iracundus ſuſcitat rixas. * Sup. 15. 18.
22 Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa D
perveniunt ad intima ventris.
23 Quomodò ſi argento ſordido ornare
velis vas fictile, ſic labia tumentia cum
peſſimo corde ſociata.
24 Labiis ſuis intelligitur inimicus, cùm
in corde tractaverit dolos.
25 Quando ſubmiſerit vocem ſuam, ne
crediderit ei: quoniam ſeptem nequitiæ
ſunt in corde illius.
26 Qui operit odium fraudulenter, revelabitur
malitia ejus in concilio.
27 Qui fodit foveam, incidet in eam: &
qui volvit lapidem, revertetur ad eum.
28 Lingua fallax non amat veritatem: &
os lubricum operatur ruinas.

CAPUT XXVII.

Non gloriandum in craſtinum: ne teipſum laudaveris: ira ſtulti quàm ſit gravis: manifeſta correctio: vulnera diligentis: anima ſaturata: vicinus juxtà: ſpondens pro extraneo: litigioſa mulier: infernus inſaturabilis: probatur homo ore laudantis: ſtultus contuſus: vultum pecoris agnoſce: lac caprarum in cibum.

1 Ne glorieris in craſtinum, ignorans, A
quid ſuperventura pariat dies.
2 Laudet te alienus, & non os tuum:
extraneus, & non labia tua.
3 * Grave eſt ſaxum, & oneroſa arena: *Eccl. 22. 18.
ſed ira ſtulti utroque gravior.

4 Ira

4 Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati ferre quis poterit?
5 Melior eſt manifeſta correptio, quàm amor abſconditus.
6 Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis.
* Job 6. 7. 7 * Anima ſaturata calcabit favum: & anima eſuriens etiam amarum pro dulci ſumet.
8 Sicut avis tranſmigrans de nido ſuo, ſic vir, qui derelinquit locum ſuum.
B 9 Unguento, & variis odoribus delectatur cor: & bonis amici conſiliis anima dulcoratur.
10 Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiſeris: & domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.
Melior eſt vicinus juxtà, quā frater procul.
11 Stude ſapientiæ, fili mi, & lætifica cor meum, ut poſſis exprobranti reſpondere ſermonem.
12 Aſtutus videns malum, abſconditus eſt: parvuli tranſeuntes ſuſtinuerunt diſpendia.
* Sup. 20. 16. 13 * Tolle veſtimentum ejus, qui ſpopondit pro extraneo: & pro alienis, aufer ei pignus.
C 14 Qui benedicit proximo ſuo voce grandi, de nocte conſurgens maledicenti ſimilis erit.
* Sup. 19. 13. 15 * Tecta perſtillantia in die frigoris, & litigioſa mulier comparantur:
16 Qui retinet eam, quaſi qui ventum teneat, & oleum dexteræ ſuæ vocabit.
17 Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici ſui.
18 Qui ſervat ficum, comedet fructus ejus: & qui cuſtos eſt domini ſui, glorificabitur.
19 Quomodò in aquis reſplendent vultus proſpicientium, ſic corda hominum manifeſta ſunt prudentibus.
*Eccl. 14. 9. 20 * Infernus, & perditio numquam implentur: ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles.
* Sup. 17. 3. 21 * Quomodò probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum: ſic probatur homo ore laudantis.
D Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum inquirit ſcientiam.
22 Si contuderis ſtultum in pila quaſi ptiſanas feriente deſuper pilo, non auferetur ab eo ſtultitia ejus.
23 Diligenter agnoſce vultum pecoris tui, tuoſque greges conſidera:
24 Non enim habebis jugiter poteſtatem: ſed corona tribuetur in generationem, & generationem.
25 Aperta ſunt prata, & apparuerunt herbæ virentes, & collecta ſunt fœna de montibus.
*1 Tim 6. 8. 26 * Agni ad veſtimentum tuum: & hædi ad agri pretium.
27 Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in neceſſaria domus tuæ, & ad victum ancillis tuis.

CAPUT XXVIII.

De fuga impii, & ſecuritate juſti: propter peccata terræ multi principes ejus: pauper pauperem calumnians: pauper ſupplex, & dives pravus: nolens audire legem: exultatio juſtorum: abſcondens ſcelera ſua: beatus ſemper pavidus: princeps impius ut leo: dux indigens prudentia: terram ſuam operans: à patre ſubtrahens.

A 1 Fugit impius, nemine perſequente: juſtus autem quaſi leo confidens, abſque terrore erit.
2 Propter peccata terræ multi principes ejus: & propter hominis ſapientiam, & horum ſcientiam, quæ dicuntur, vita ducis longior erit.
3 Vir pauper calumnians pauperes, ſimilis eſt imbri vehementi, in quo paratur fames.
4 Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui cuſtodiunt, ſuccenduntur contra eum.
5 Viri mali non cogitant judicium: qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia.
6 * Melior eſt pauper ambulans in ſimplicitate ſua, quàm dives in pravis itineribus. * Sup. 19. 1.
7 Qui cuſtodit legem, filius ſapiens eſt, qui autem comeſſatores paſcit, confundit patrem ſuum.
8 Qui coacervat divitias uſuris, & fœnore liberali, in pauperes congregat eas.
9 Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. B
10 Qui decipit juſtos in via mala, in interitu ſuo corruet: & ſimplices poſſidebunt bona ejus.
11 Sapiens ſibi videtur vir dives: pauper autem prudens ſcrutabitur eum.
12 In exultatione juſtorum multa gloria eſt: regnantibus impiis ruinæ hominum.
13 Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur.
14 Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus: qui verò mentis eſt duræ, corruet in malum.
15 Leo rugiens, & urſus eſuriens, princeps impius ſuper populum pauperem.
16 Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam: qui autem odit avaritiam, longi fient dies ejus. C
17 Hominem, qui calumniatur animæ ſanguinem, ſi uſque ad lacum fugerit, nemo ſuſtinet.
18 Qui ambulat ſimpliciter, ſalvus erit: qui perverſis graditur viis, concidet ſemel.
19 * Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus: qui autem ſectatur otium, replebitur egeſtate. * Sup. 12. 11. Eccli. 20. 30.
20 Vir fidelis multùm laudabitur: * qui autem feſtinat ditari, non erit innocens. * Sup. 13. 11. & 20. 21.
D 21 Qui cognoſcit in judicio faciem, non benefacit: iſte & pro buccella panis deſerit veritatem.
22 Vir, qui feſtinat ditari, & aliis invidet, ignorat, quòd egeſtas ſuperveniet ei.
23 Qui corripit hominem, gratiam poſteà inveniet apud eum, magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit.
24 Qui ſubtrahit aliquid à patre ſuo, & à matre, & dicit hoc non eſſe peccatum, particeps homicidæ eſt.
25 Qui ſe jactat, & dilatat, jurgia concitat: qui verò ſperat in Domino, ſanabitur.
26 Qui confidit in corde ſuo, ſtultus eſt: qui autem graditur ſapienter, ipſe ſalvabitur.
27 Qui dat pauperi, non indigebit: qui deſpicit deprecantem, ſuſtinebit penuriam.
28 Cùm ſurrexerint impii, abſcondentur homines: cùm illi perierint, multiplicabuntur juſti.

CAPUT XXIX.

Non audiens corripientem: multiplicatio juſtorum: amor ſapientiæ: rex juſtus: blandus amicus: peſtilentes: contendere cum ſtulto: viri ſanguinum: totum proferens ſpiritum: verba mendacii: pauper, & creditor: rex juſtus: correctio: multiplicatio impiorum: erudi filium: prophetia: velox ad loquendum: delicatè ſervum nutriens: iracundus: ſuperbus: cum fure participans: timens hominem: juſti abominantur impium, & è diverſo.

A 1 VIro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei ſuperveniet interitus: & eum ſanitas non ſequetur.

2 In multiplicatione juſtorum lætabitur vulgus: cùm impii ſumpſerint principatum, gemet populus.

* Luc. 15. 13. 3 Vir, qui amat ſapientiam, lætificat patrem ſuum: * qui autem nutrit ſcorta, perdit ſubſtantiam.

4 Rex juſtus erigit terram: vir avarus deſtruet eam.

5 Homo, qui blandis, fictiſque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus ejus.

6 Peccantem virum iniquum involvet laqueus: & juſtus laudabit, atque gaudebit.

B 7 Novit juſtus cauſam pauperum: impius ignorat ſcientiam.

8 Homines peſtilentes diſſipant civitatem: ſapientes verò avertunt furorem.

9 Vir ſapiens, ſi cum ſtulto contenderit, ſive iraſcatur, ſive rideat, non inveniet requiem.

10 Viri ſanguinum oderunt ſimplicem: juſti autem quærunt animam ejus.

11 Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus: ſapiens differt, & reſervat in poſterum.

12 Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes miniſtros habet impios.

13 Pauper, & creditor obviaverunt ſibi: utriuſque illuminator eſt Dominus.

C 14 Rex, qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus in æternum firmabitur.

15 Virga, atque correptio tribuit ſapientiam: puer autem, qui dimittitur voluntati ſuæ, confundit matrem ſuam.

16 In multiplicatione impiorum multiplicabuntur ſcelera: & juſti ruinas eorum videbunt.

17 Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ.

18 Cùm prophetia defecerit, diſſipabitur populus: qui verò cuſtodit legem, beatus eſt.

19 Servus verbis non poteſt erudiri: quia quod dicis, intelligit, & reſpondere contemnit.

20 Vidiſti hominem velocem ad loquendum? ſtultitia magis ſperanda eſt, quàm illius correptio.

D 21 Qui delicatè à pueritia nutrit ſervum ſuum, poſteà ſentiet eum contumacem.

22 Vir iracundus provocat rixas: & qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum proclivior.

* Job 22. 29. 23 * Superbum ſequitur humilitas: & humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria.

24 Qui cum fure participat, odit animam ſuam: adjurantem audit, & non indicat.

25 Qui timet hominem, citò corruet: qui ſperat in Domino, ſublevabitur.

26 Multi requirunt faciem principis: & judicium à Domino egreditur ſingulorum:

27 Abominantur juſti virum impium: & abominantur impii eos, qui in recta ſunt via. Verbum cuſtodiens filius, extra perditionem erit.

CAPUT XXX.

Homo Deo vicinus judicat ſe inſipientem, & opera Dei incomprehenſibilia: ſermo Dei ignitus, cui nihil addendum: deprecatur vanitatem, verba mendacii, mendicitatem, & divitias: non accuſandus ſervus apud dominum ſuum: aliquot generationes execrabiles: duæ ſanguiſugæ: tria inſaturabilia: oculus patrem ſubſannans: tria difficilia: per tria movetur terra: quatuor minima terræ: tria benè gradientia: vehementer emungens.

1 VErba Congregantis filii Vomentis. Viſio, quam locutus eſt vir, cum quo eſt Deus, & qui Deo ſecum morante confortatus, ait: A

2 Stultiſſimus ſum virorum, & ſapientia hominum non eſt mecum.

3 Non didici ſapientiam, & non novi ſcientiam Sanctorum.

4 Quis aſcendit in cœlum, atque deſcendit? quis continuit ſpiritum in manibus ſuis? quis colligavit aquas quaſi in veſtimento? quis ſuſcitavit omnes terminos terræ? quod nomen eſt ejus, & quod nomen filii ejus, ſi noſti?

5 * Omnis ſermo Dei ignitus, clypeus eſt ſperantibus in ſe: * Pſal. 11. 7.

6 * Ne addas quid quam verbis illius, & arguaris, inveniariſque mendax. * Deut. 4. 2. & 12. 32.

7 Duo rogavi te, ne deneges mihi, antequam moriar:

8 Vanitatem, & verba mendacia longè fac à me. B

Mendicitatem, & divitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo neceſſaria:

9 Ne fortè ſatiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis eſt Dominus? aut egeſtate compulſus furer, & perjurem nomen Dei mei.

10 Ne accuſes ſervum ad dominum ſuum, ne fortè maledicat tibi, & corruas.

11 Generatio, quæ patri ſuo maledicit, & quæ matri ſuæ non benedicit.

12 Generatio, quæ ſibi munda videtur, & tamen non eſt lota à ſordibus ſuis.

13 Generatio, cujus excelſi ſunt oculi, & palpebræ ejus in alta ſurrectæ.

14 Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus ſuis, ut comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus.

15 Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ, dicentes: Affer, affer.

Tria ſunt inſaturabilia, & quartum, quod numquam dicit: Sufficit. C

16 Infernus, & os vulvæ, & terra, quæ non ſatiatur aqua: ignis verò numquam dicit: Sufficit.

17 Oculum, qui ſubſannat patrem, & qui deſpicit partum matris ſuæ, effodiant eum

corvi

corvi de torrentibus, & comedant eum fi-
lii aquilæ.
18 Tria ſunt difficilia mihi, & quartum
penitus ignoro:
19 Viam aquilæ in cœlo, viam colubri ſu-
per petram, viam navis in medio mari, &
viam viri in adoleſcentia.
20 Talis eſt & via mulieris adulteræ, quæ
comedit, & tergens os ſuum dicit: Non
ſum operata malum.
21 Per tria movetur terra, & quartum
non poteſt ſuſtinere:
22 Per ſervum, cùm regnaverit: per ſtul-
tum, cùm ſaturatus fuerit cibo: 23 per odio-
ſam mulierem, cùm in matrimonio fuerit
aſſumpta, & per ancillam, cùm fuerit hæ-
D res dominæ ſuæ.
24 Quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt
ſapientiora ſapientibus:
25 Formicæ, populus infirmus, qui præ-
parat in meſſe cibum ſibi: 26 lepuſculus,
plebs invalida, qui collocat in petra cu-
bile ſuum: 27 regem locuſta non habet,
& egreditur univerſa per turmas ſuas: 28
ſtellio manibus nititur, & moratur in ædi-
bus regis.
29 Tria ſunt, quæ benè gradiuntur, &
quartum, quod incedit feliciter:
30 Leo fortiſſimus beſtiarum, ad nullius
pavebit occurſum: 31 gallus ſuccinctus lum-
bos: & aries: nec eſt rex, qui reſiſtat ei.
32 Et, qui ſtultus apparuit, poſtquam ele-
vatus eſt in ſublime: ſi enim intellexiſſet,
ori ſuo impoſuiſſet manum.
33 Qui autem fortiter premit ubera ad eli-
ciendum lac, exprimit butyrum: & qui ve-
hementer emungit, elicit ſanguinem: &
qui provocat iras, producit diſcordias.

CAPUT XXXI.

*Exhortatur, ne mulieribus dederis ſub-
ſtantiam tuam, nec regibus vinum, ſed
mœrentibus: aperi os tuum muto: vin-
dica inopem: laus, & raritas mulieris
fortis: pulchritudo fallax gratia.*

A 1 VErba Lamuelis regis. Viſio, qua
erudivit eum mater ſua.
2 Quid, dilecte mi, quid, dilecte uteri
mei, quid, dilecte votorum meorum?
3 Ne dederis mulieribus ſubſtantiam tuam,
& divitias tuas ad delendos reges.
4 Noli regibus, ò Lamuel, noli regibus
dare vinum, quia nullum ſecretum eſt,
ubi regnat ebrietas: 5 & ne fortè bibant,
& obliviſcantur judiciorum, & mutent
cauſam filiorum pauperis.

6 Date ſiceram mœrentibus, & vinum his,
qui amaro ſunt animo: 7 bibant, & obli-
viſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui non
recordentur ampliùs.
8 Aperi os tuum muto, & cauſis omnium fi-
liorum, qui pertranſeunt: 9 aperi os tuum,
decerne, quod juſtum eſt, & judica ino-
pem, & pauperem. B
10 Mulierem fortem quis inveniet? pro-
cul, & de ultimis finibus pretium ejus.
11 Confidit in ea cor viri ſui, & ſpoliis
non indigebit.
12 Reddet ei bonum, & non malum, om-
nibus diebus vitæ ſuæ.
13 Quæſivit lanam, & linum, & operata
eſt conſilio manuum ſuarum.
14 Facta eſt quaſi navis inſtitoris, de longè
portans panem ſuum.
15 Et de nocte ſurrexit, deditque prædam
domeſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis.
16 Conſideravit agrum, & emit eum: de fru-
ctu manuum ſuarum plantavit vineam.
17 Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & ro-
boravit brachium ſuum.
18 Guſtavit, & vidit, quia bona eſt ne-
gotiatio ejus: non extinguetur in nocte
lucerna ejus.
19 Manum ſuam miſit ad fortia, & digiti
ejus apprehenderunt fuſum. C
20 Manum ſuam aperuit inopi, & palmas
ſuas extendit ad pauperem.
21 Non timebit domui ſuæ à frigoribus
nivis: omnes enim domeſtici ejus veſtiti
ſunt duplicibus.
22 Stragulatam veſtem fecit ſibi: byſſus, &
purpura indumentum ejus.
23 Nobilis in portis vir ejus, quando ſe-
derit cum ſenatoribus terræ.
24 Sindonem fecit, & vendidit, & cin-
gulum tradidit Chananæo.
25 Fortitudo, & decor indumentum ejus,
& ridebit in die noviſſimo.
26 Os ſuum aperuit ſapientiæ, & lex cle- D
mentiæ in lingua ejus.
27 Conſideravit ſemitas domus ſuæ, & pa-
nem otioſa non comedit.
28 Surrexerunt filii ejus, & beatiſſimam
prædicaverunt: vir ejus, & laudavit eam.
29 Multæ filiæ congregaverunt divitias: tu
ſupergreſſa es univerſas.
30 Fallax gratia, & vana eſt pulchritu-
do: mulier timens Dominum, ipſa lauda-
bitur.
31 Date ei de fructu manuum ſuarum, &
laudent eam in portis opera ejus.

ECCLESIASTES,
QUI AB HEBRÆIS
COHELETH APPELLATUR.

CAPUT PRIMUM.

Omnia vana & nihil ſub ſole novū: cunctarum quoq; rerū difficilem eſſe inquiſitionē, tamque vanam, & ſpiritus afflictionem.

A 1 VErba Eccleſiaſtæ, filii David,
regis Jeruſalem.
2 Vanitas vanitatum, dixit Eccleſiaſtes: vanitas vanitatum,
& omnia vanitas.
3 Quid habet ampliùs homo de
univerſo labore ſuo, quo laborat ſub ſole?
4 Generatio præterit, & generatio advenit:
terra autem in æternum ſtat.
5 Oritur ſol, & occidit, & ad locum ſuum
revertitur ibique renaſcens:
B 6 Gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aquilonem: luſtrans univerſa in circuitu pergit
ſpiritus, & in circulos ſuos revertitur.
7 Omnia flumina intrant in mare, & mare
non redundat: ad locum, unde exeunt flumina, revertuntur, ut iterùm fluant.
8 Cunctæ res difficiles: non poteſt eas homo explicare ſermone. Non ſaturatur oculus viſu, nec auris auditu impletur.
9 Quid eſt, quod fuit? ipſum, quod futurum eſt: quid eſt, quod factum eſt? ipſum,
quod faciendum eſt.
C 10 Nihil ſub ſole novum, nec valet quiſquam dicere: Ecce hoc recens eſt, jam enim
præceſſit in ſæculis, quæ fuerunt ante nos.
11 Non eſt priorum memoria: ſed nec eorū
quidem, quæ poſteà futura ſunt, erit recordatio apud eos, qui futuri ſunt in noviſſimo.
12 Ego Eccleſiaſtes fui rex Iſrael in Jeruſalē,
13 Et propoſui in animo meo quærere, & inveſtigare ſapienter de omnibus, quæ fiunt ſub
ſole. Hanc occupationem peſſimam dedit Deus filiis hominum, ut occuparentur in ea.
14 Vidi cuncta, quæ fiunt ſub ſole, & ecce
D univerſa vanitas, & afflictio ſpiritus.
15 Perverſi difficile corriguntur, & ſtultorum infinitus eſt numerus.
16 Locutus ſum in corde meo, dicens: Ecce
magnus effectus ſū, & præceſſi omnes ſapientia, qui fuerunt ante me in Jeruſalem: & mens
mea contēplata eſt multa ſapienter, & didici.
17 Dedique cor meum, ut ſcirem prudentiam, atque doctrinam, erroreſque, & ſtultitiam: & agnovi, quòd in his quoque eſſet
labor, & afflictio ſpiritus:
18 Eò quòd in multa ſapiētia, multa ſit indignatio: & qui addit ſcientiā, addit & laborem.

CAPUT II.

In affluentia deliciarum, divitiarum, ædificiorum, & in horum labore eſt vanitas, & afflictio ſpiritus: dicit etiam, quanta ſit vanitas congregare futuro hæredi, qui, qualis futurus ſit, ignoratur.

A 1 DIxi ego in corde meo: Vadam, & affluam deliciis, & fruar bonis. Et vidi
quòd hoc quoque eſſet vanitas.
2 Riſum reputavi errorem: & gaudio dixi:
Quid fruſtrà deciperis.
3 Cogitavi in corde meo abſtrahere à vino
carnem meam, ut animum meum transferrem ad ſapientiam, devitaremque ſtultitiam,
donec viderem, quid eſſet utile filiis hominum: quo facto opus eſt ſub ſole numero
dierum vitæ ſuæ.
4 Magnificavi opera mea, ædificavi mihi
domos, & plantavi vineas,
5 Feci hortos, & pomaria, & conſevi ea
cuncti generis arboribus,
6 Et extruxi mihi piſcinas aquarum, ut irrigarem ſilvam lignorum germinantium,
7 Poſſedi ſervos, & ancillas, multamque
familiam habui, armenta quoque, & magnos ovium greges, ultra omnes, qui fuerunt ante me in Jeruſalem: B
8 Coacervavi mihi argentum, & aurum, &
ſubſtantias regum, ac provinciarum: feci
mihi cantores, & cantatrices, delicias filiorum hominum, ſcyphos, & urceos in miniſterio ad vina fundenda:
9 Et ſupergreſſus ſum opibus omnes, qui
ante me fuerunt in Jeruſalem: ſapientia
quoque perſeveravit mecum.
10 Et omnia quæ deſideraverunt oculi mei,
non negavi eis: nec prohibui cor meum, quin
omni voluptate frueretur, & oblectaret ſe in
his, quæ præparaveram: & hanc ratus ſum
partem meam, ſi uterer labore meo.
11 Cùmque me convertiſſem ad univerſa
opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus fruſtrà ſudaveram, vidi in
omnibus vanitatem, & afflictionem animi,
& nihil permanere ſub ſole.
12 Tranſivi ad contemplandam ſapientiam,
erroreſq; & ſtultitiam (quid eſt, inquam, homo, ut ſequi poſſit regem Factorem ſuum?) C
13 Et vidi, quòd tantum præcederet ſapientia ſtultitiam, quantum differt lux à tenebris.
14 * Sapientis oculi in capite ejus: ſtultus
in tenebris ambulat: & didici, quòd unus
utriuſque eſſet interitus.

* Infr. 8. 1. Prov. 17. 24.

15 Et dixi in corde meo: Si unus & ſtulti,
& meus occaſus erit, quid mihi prodeſt,
quòd majorem ſapientiæ dedi operam? Locutuſque cum mente mea, animadverti,
quòd hoc quoque eſſet vanitas.
16 Non enim erit memoria ſapientis ſimiliter ut ſtulti in perpetuum, & futura tempora
oblivione cuncta pariter operient: moritur
doctus ſimiliter ut indoctus.
17 Et idcircò tæduit me vitæ meæ, videntem mala univerſa eſſe ſub ſole, & cuncta
vanitatem, & afflictionem ſpiritus.
18 Rurſus deteſtatus ſum omnem induſtriam D
meam, qua ſub ſole ſtudioſiſſimè laboravi,
habiturus hæredem poſt me,
19 Quem ignoro, utrùm ſapiens, an ſtultus
futurus ſit, & dominabitur in laboribus

meis, quibus deſudavi, & ſolicitus fui: & eſt quidquam tam vanum?

20 Unde ceſſavi, renuntiavitque cor meum ultrà laborare ſub ſole.

21 Nam cùm alius laboret in ſapientia, & doctrina, & ſolicitudine, homini otioſo
E quæſita dimittit: & hoc ergo vanitas, & magnum malum.

22 Quid enim proderit homini de univerſo labore ſuo, & afflictione ſpiritus, qua ſub ſole cruciatus eſt?

23 Cuncti dies ejus doloribus, & ærumnis pleni ſunt, nec per noctem mente requieſcit: & hoc nonne vanitas eſt.

24 Nonne melius eſt comedere, & bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus ſuis? & hoc de manu Dei eſt:

25 Quis ita devorabit, & deliciis affluet, ut ego?

26 Homini bono in conſpectu ſuo dedit Deus ſapientiam, & ſcientiam, & lætitiam: peccatori autem dedit afflictionem, & curam ſuperfluam, ut addat, & congreget, & tradat ei, qui placuit Deo: ſed & hoc vanitas eſt, & caſſa ſolicitudo mentis.

C A P U T III.

Quòd omnia ſuo proveniant tempore, & tranſeant: quòdque in nullis hic fluxis ſit mentis quies: unus quoque ſit hominis, ac jumentorum interitus.

A 1 OMnia tempus habent, & ſuis ſpatiis tranſeunt univerſa ſub cœlo.

2 Tempus naſcendi, & tempus moriendi. Tempus plantandi, & tempus evellendi, quod plantatum eſt.

3 Tempus occidendi, & tempus ſanandi. Tempus deſtruendi, & tempus ædificandi.

4 Tempus flendi, & tempus ridendi. Tempus plangendi, & tempus ſaltandi.

5 Tempus ſpargendi lapides, & tempus colligendi. Tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus.

B 6 Tempus acquirendi, & tempus perdendi. Tempus cuſtodiendi, & tempus abjiciendi.

7 Tempus ſcindendi, & tempus conſuendi. Tempus tacendi, & tempus loquendi.

8 Tempus dilectionis, & tempus odii. Tempus belli, & tempus pacis.

9 Quid habet ampliùs homo de labore ſuo?

10 Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum, ut diſtendantur in ea.

11 Cuncta fecit bona in tempore ſuo, & mundum tradidit diſputationi eorum, ut non inveniat homo opus, quod operatus eſt Deus ab initio uſque ad finem:

C 12 Et cognovi, quòd non eſſet melius niſi lætari, & facere benè in vita ſua.

13 Omnis enim homo, qui comedit, & bibit, & videt bonum de labore ſuo, hoc donum Dei eſt.

14 Didici, quòd omnia opera, quæ fecit Deus, perſeverent in perpetuum: non poſſumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fecit Deus, ut timeatur.

15 Quod factum eſt, ipſum permanet: quæ futura ſunt, jam fuerunt: & Deus inſtaurat, quod abiit.

16 Vidi ſub ſole in loco judicii impietatem, & in loco juſtitiæ iniquitatem.

17 Et dixi in corde meo: Juſtum, & impium judicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.

18 Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, & oſtenderet ſimiles eſſe beſtiis.

19 Idcircò unus interitus eſt hominis, & jumentorum, & æqua utriuſque conditio: ſicut moritur homo, ſic & illa moriuntur: ſimiliter ſpirant omnia, & nihil habet homo jumento ampliùs: cuncta ſubjacent vanitati, D

20 Et omnia pergunt ad unum locum: de terra facta ſunt, & in terram pariter revertuntur.

21 Quis novit, ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſurſum, & ſi ſpiritus jumentorum deſcendat deorſum?

22 Et deprehendi nihil eſſe melius, quàm lætari hominem in opere ſuo, & hanc eſſe partem illius. Quis enim eum adducet, ut poſt ſe futura cognoſcat?

C A P U T IV.

Vanitatem hujus vitæ arguit ſapiens ex innocentum oppreſſione, & quòd induſtria humana ſit invidiæ obnoxia: item quòd ſtultus ſecurè in otio agit, alio, qui hæredem non habet, theſaurizante: explicat commoda ſocietatis, regum regnorumque vanitatem: & obedientiam præfert ſtultorum victimis.

1 VErti me ad alia, & vidi calumnias, quæ ſub ſole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem conſolatorem: nec poſſe reſiſtere eorum violentiæ cunctorum auxilio deſtitutos. A

2 Et laudavi magis mortuos, quàm viventes:

3 Et feliciorem utroque judicavi, qui necdũ natus eſt, nec vidit mala, quæ ſub ſole fiunt.

4 Rurſum contemplatus ſum omnes labores hominum, & induſtrias animadverti patere invidiæ proximi: & in hoc ergo vanitas, & cura ſuperflua eſt.

5 Stultus complicat manus ſuas, & comedit carnes ſuas, dicens:

6 Melior eſt pugillus cum requie, quàm plena utraque manus cum labore, & afflictione animi. B

7 Conſiderans reperi & aliam vanitatem ſub ſole:

8 Unus eſt, & ſecundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non ceſſat, nec ſatiantur oculi ejus divitiis: nec recogitat, dicens: Cui laboro, & fraudo animam meam bonis? in hoc quoque vanitas eſt, & afflictio peſſima.

9 Melius eſt ergo duos eſſe ſimul, quàm unũ: habent enim emolumentum ſocietatis ſuæ:

10 Si unus ceciderit, ab altero fulcietur: væ ſoli: quia cùm ceciderit, non habet ſublevantem ſe. C

11 Et ſi dormierint duo, fovebuntur mutuò: unus quomodò calefiet?

12 Et ſi quiſpiã prævaluerit contra unũ, duo reſiſtunt ei: funiculus triplex difficilè rũpitur.

13 Melius eſt puer pauper, & ſapiens, rege ſene, & ſtulto, qui neſcit prævidere in poſterũ.

14 Quòd de carcere, catenisque interdum quis egrediatur ad regnum: & alius natus in regno, inopia conſumatur.

15 Vidi cunctos viventes, qui ambulant D

ſub ſole cum adoleſcente ſecundo, qui
conſurget pro eo.
16 Infinitus numerus eſt populi omnium,
qui fuerunt ante eum: & qui poſteà futuri
ſunt, non lætabuntur in eo. Sed & hoc
vanitas, & afflictio ſpiritus.
17 Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum
* 1. Reg. 15.22. Oſeæ 6. 6. Dei, & appropinqua, ut audias:* Multò enim
melior eſt obedientia, quàm ſtultorum vi-
ctimæ, qui neſciunt, quid faciunt mali.

CAPUT V.

Nil temerè de Deo, & ejus providentia loquendum: vota reddenda: non mirandum de egenorum oppreſſione, cùm iniqui judicem habeant: itemquàm ſit miſera conditio avari numquam impleti, & divitis coacervantis divitias, in proprium nonnumquam malum.

A 1 NE temerè quid loquaris, neque cor
tuum ſit velox ad proferendum ſer-
monem coram Deo. Deus enim in cœlo, & tu
ſuper terram: idcircò ſint pauci ſermones tui.
2 Multas curas ſequuntur ſomnia, & in mul-
tis ſermonibus invenietur ſtultitia.
3 Si quid voviſti Deo, ne moreris reddere:
diſplicet enim ei infidelis, & ſtulta promiſ-
ſio: ſed quodcumque voveris, redde:
4 Multòque melius eſt non vovere, quàm
poſt votum promiſſa non reddere.
B 5 Ne dederis os tuũ, ut peccare facias car-
nem tuam: neque dicas coram angelo: Non eſt
providentia: ne fortè iratus Deus contra ſer-
mones tuos, diſſipet cũcta opera manuũ tuarũ.
6 Ubi multa ſunt ſomnia, plurimæ ſunt
vanitates, & ſermones innumeri: tu verò
Deum time.
7 Si videris calumnias egenorum, & vio-
lenta judicia, & ſubverti juſtitiam in pro-
vincia, non mireris ſuper hoc negotio: quia
excelſo excelſior eſt alius, & ſuper hos quo-
que eminentiores ſunt alii.
8 Et inſuper univerſæ terræ rex imperat
C ſervienti.
9 Avarus non implebitur pecunia: & qui
amat divitias, fructum non capiet ex eis: &
hoc ergo vanitas.
10 Ubi multæ ſunt opes, multi & qui come-
dunt eas. Et quid prodeſt poſſeſſori, niſi
quòd cernit divitias oculis ſuis?
11 Dulcis eſt ſomnus operanti, ſive parum,
ſive multum comedat: ſaturitas autem divi-
tis non ſinit eum dormire.
* Job 20.20. 12 * Eſt & alia infirmitas peſſima, quam vidi
ſub ſole: divitię cõſervatę in malũ domini ſui.
13 Pereunt enim in afflictione peſſima: ge-
neravit filium, qui in ſumma egeſtate erit.
* Job 1. 21. 1. Timoth. 6. 7. 14 * Sicut egreſſus eſt nudus de utero ma-
tris ſuæ, ſic revertetur, & nihil auferet ſe-
cum de labore ſuo.
15 Miſerabilis prorſus infirmitas: quo mo-
do venit, ſic revertetur. Quid ergo prodeſt
ei quòd laboravit in ventum?
D 16 Cunctis diebus vitæ ſuæ comedit in te-
nebris, & in curis multis, & in ærumna,
atque triſtitia.
17 Hoc itaque viſum eſt mihi bonum, ut co-
medat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex
labore ſuo, quo laboravit ipſe ſub ſole, nu-
mero dierum vitæ ſuæ, quos dedit ei Deus;
& hæc pars illius.
18 Et omni homini, cui dedit Deus divitias,
atque ſubſtantiam, poteſtatemque ei tribuit,
ut comedat ex eis, & fruatur parte ſua, & læ-
tetur de labore ſuo: hoc eſt donum Dei.
19 Non enim ſatis recordabitur dierum vitę
ſuę, eo quòd Deus occupet deliciis cor ejus.

CAPUT VI.

Miſera eſt avari vanitas, qui ne in neceſſariis quidem audet partis uti.

1 EST & aliud malum, quod vidi ſub ſole, A
& quidem frequens apud homines:
2 Vir, cui dedit Deus divitias, & ſubſtãtiam,
& honorẽ, & nihil deeſt animæ ſuæ, ex omni-
bus, quę deſiderat: nec tribuit ei poteſtatẽ De-
us, ut comedat ex eo, ſed homo extraneus vo-
rabit illud, hoc vanitas, & miſeria magna eſt.
3 Si genuerit quiſpiam centum liberos, & B
vixerit multos annos, & plures dies ętatis ha-
buerit, & anima illius non utatur bonis ſub-
ſtantiæ ſuæ, ſepulturaque careat: de hoc ego
pronuntio, quòd melior illo ſit abortivus.
4 Fruſtra enim venit, & pergit ad tenebras,
& oblivione delebitur nomen ejus.
5 Non vidit ſolem, neque cognovit diſtan- C
tiam boni, & mali.
6 Etiam ſi duobus millibus annis vixerit, &
non fuerit perfruitus bonis: nonne ad unum
locum properant omnia?
7 Omnis labor hominis in ore ejus: ſed ani-
ma ejus non implebitur.
8 Quid habet ampliùs ſapiẽs à ſtulto? & quid
pauper, niſi ut pergat illuc, ubi eſt vita?
9 Melius eſt videre, quod cupias, quàm de- D
ſiderare, quod neſcias. Sed & hoc vanitas eſt,
& præſumptio ſpiritus.
10 Qui futurus eſt, jam vocatum eſt nomen
ejus: & ſcitur, quòd homo ſit, & non poſſit
contra fortiorem ſe in judicio contendere.
11 Verba ſunt plurima, multamque in diſ-
putando habentia vanitatem.

CAPUT VII.

Vanum eſt altiora ſe quærere, & inter multa, quæ quibus magis ſint eligenda, ſit & ſapientia utilior eſt cum divitiis: dies malus præcavendus: ne pluſquam oportet, ſapiens, aut juſtus ſis: quàm ſit mulieris conſortium amarum, & periculoſum, quodq; homo ſit à Deo creatus rectus.

1 QUid neceſſe eſt homini majora ſe A
quærere, cùm ignoret, quid condu-
cat ſibi in vita ſua, numero dierum peregri-
nationis ſuæ, & tempore, quod velut umbra
præterit? Aut quis ei poterit indicare, quid
poſt eum futurum ſub ſole ſit?
2 * Melius eſt nomen bonum, quàm unguen- * Proverb. 22. 1.
ta pretioſa, & dies mortis die nativitatis.
3 Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad
domum convivii: in illa enim finis cunctorum
admonetur hominum, & vivens cogitat, quid
futurum ſit.
4 Melior eſt ira riſu: quia per triſtitiam
vultus corrigitur animus delinquentis.
5 Cor ſapientium ubi triſtitia eſt, & cor
ſtultorum ubi lætitia.
6 Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtul-
torum adulatione decipi.
7 Quia ſicut ſonitus ſpinarum ardentium ſub
olla, ſic riſus ſtulti: ſed & hoc vanitas.
8 Calumnia conturbat ſapientem, & per-
det robur cordis illius.

B
9 Melior eſt finis orationis, quàm principium. Melior eſt patiens arrogante.
10 Ne ſis velox ad iraſcendum: quia ira in ſinu ſtulti requieſcit.
11 Ne dicas: Quid putas cauſæ eſt, quòd priora tempora meliora fuere, quàm nunc ſunt? ſtulta enim eſt hujuſcemodi interrogatio.
12 Utilior eſt ſapientia cum divitiis, & magis prodeſt videntibus ſolem.
13 Sicut enim protegit ſapientia, ſic protegit pecunia: hoc autem plus habet eruditio, & ſapientia, quòd vitam tribuunt poſſeſſori ſuo.
14 Conſidera opera Dei, quòd nemo poſſit corrigere, quem ille deſpexerit.
15 In die bona fruere bonis, & malum diem præcave: ſicut enim hanc, ſic & illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum juſtas querimonias.
C
16 Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ: Juſtus perit in juſtitia ſua, & impius multo vivit tempore in malitia ſua.
17 Noli eſſe juſtus multùm: neque plus ſapias, quàm neceſſe eſt, ne obſtupeſcas.
18 Ne impie agas multùm: & noli eſſe ſtultus, ne moriaris in tempore non tuo.
19 Bonum eſt te ſuſtentare juſtum, ſed & ab illo ne ſubtrahas manum tuam: quia qui timet Deum, nihil negligit.
20 Sapientia confortavit ſapientem ſuper decem principes civitatis.
*3.Reg. 8. 46. 2.Par. 6. 36. Prov. 20. 9. 1.Joa. 1. 8.
21 * Non eſt enim homo juſtus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.
22 Sed & cunctis ſermonibus, qui dicuntur, ne accommodes cor tuum: ne forte audias ſervum tuum maledicentem tibi.
23 Scit enim conſcientia tua, quia & tu crebrò maledixiſti aliis.
24 Cuncta tentavi in ſapientia. Dixi: Sapiens efficiar: & ipſa longiùs receſſit à me
25 Multò magis quam erat: & alta profunditas, quis inveniet eam?
D
26 Luſtravi univerſa animo meo, ut ſcirem, & conſiderarem, & quærerem ſapientiam, & rationem, & ut cognoſcerem impietatem ſtulti, & errorem imprudentium:
27 Et inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor ejus, vincula ſunt manus illius: qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator eſt, capietur ab illa.
28 Ecce hoc inveni, dixit Eccleſiaſtes, unum & alterum, ut invenirem rationem,
29 Quam adhuc quærit anima mea, & non inveni. Virum de mille unum reperi, mulierem ex omnibus non inveni.
30 Solummodò hoc inveni, quòd fecerit Deus hominem rectum, & ipſe ſe infinitis miſcuerit quæſtionibus. Quis talis ut ſapiens eſt? & quis cognovit ſolutionem verbi?

CAPUT VIII.

In vultu lucet ſapientia: à Dei mandatis non recedendum: homo novit tantùm præſentia, neque mortem poteſt evadere: impii ob Dei indulgentiam liberiùs peccant: vaniſſimum videtur, quòd juſtis, & impiis ſimilia hìc eveniunt: & operum Dei ratio non eſt inveſtiganda.

A
Supr. 2. 14
1 SApientia hominis lucet in vultu ejus, & potentiſſimus faciem illius commutabit.
2 Ego os regis obſervo, & præcepta juramenti Dei.
3 Ne feſtines recedere à facie ejus, neque permaneas in opere malo: quia omne, quod voluerit, faciet:
4 Et ſermo illius poteſtate plenus eſt: nec dicere ei quiſquam poteſt: Quare ita facis?
5 Qui cuſtodit præceptum, non experietur quidquam mali. Tempus, & reſponſionem cor ſapientis intelligit.
6 Omni negotio tempus eſt, & opportunitas, & multa hominis afflictio:
7 Quia ignorat præterita, & futura nullo ſcire poteſt nuntio.
8 Non eſt in hominis poteſtate prohibere ſpiritum, nec habet poteſtatem in die mortis, nec ſinitur quieſcere ingruente bello, neque ſalvabit impietas impium. B
9 Omnia hæc conſideravi, & dedi cor meum in cunctis operibus, quæ fiunt ſub ſole. Interdum dominatur homo homini in malum ſuum.
10 Vidi impios ſepultos: qui etiam cùm adhuc viverent, in loco ſancto erant, & laudabantur in civitate quaſi juſtorum operum: ſed & hoc vanitas eſt.
11 Etenim quia non profertur citò contra malos ſententia, abſque timore ullo filii hominum perpetrant mala.
12 Attamen peccator ex eo quòd centies facit malum, & per patientiam ſuſtentatur, ego cognovi, quòd erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem ejus. C
13 Non ſit bonum impio, nec prolongentur dies ejus, ſed quaſi umbra tranſeant, qui non timent faciem Domini.
14 Eſt & alia vanitas, quæ fit ſuper terram: ſunt juſti, quibus mala proveniunt, quaſi opera egerint impiorum: & ſunt impii, qui ita ſecuri ſunt, quaſi juſtorum facta habeant: ſed & hoc vaniſſimum judico.
15 Laudavi igitur lætitiam, quòd non eſſet homini bonum ſub ſole, niſi quod comederet, & biberet, atque gauderet: & hoc ſolum ſecum auferret de labore ſuo, in diebus vitæ ſuæ, quos dedit ei Deus ſub ſole. D
16 Et appoſui cor meum, ut ſcirem ſapientiam, & intelligerem diſtentionem, quæ verſatur in terra: eſt homo, qui diebus, & noctibus ſomnum non capit oculis.
17 Et intellexi, quòd omniũ operũ Dei nullam poſſit homo invenire rationem eorum, quæ fiunt ſub ſole: & quantò plus laboraverit ad quærendum, tantò minùs inveniat: etiam ſi dixerit ſapiens ſe noſſe, non poterit reperire.

CAPUT IX.

Nemo ſcit, an Dei odio, vel amore ſit dignus: quòd eadem cunctis hìc eveniunt: & cùm poſt hanc brevem, & incertam vitam non reſtet tempus operandi, monet, nunc operibus inſtanter incumbendum: & licet ſapientia præſtet fortitudini, in paupere tamen non æſtimatur.

1 OMnia hæc tractavi in corde meo, ut curioſè intelligerem: Sunt juſti, atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen neſcit homo, utrùm amore, an odio dignus ſit: A
2 Sed omnia in futurum ſervantur incerta, eò quòd univerſa æquè eveniant juſto, & im-

pio: bono, & malo: mundo, & immundo: immolanti victimas, & ſacrificia contemnenti: ſicut bonus, ſic & peccator: ut perjurus, ita & ille qui verum dejerat.

3 Hoc eſt peſſimum inter omnia, quæ ſub ſole fiunt, quia eadem cunctis eveniunt, unde & corda filiorum hominum implentur malitia, & contemptu in vita ſua, & poſt hæc ad inferos deducentur.

B 4 Nemo eſt, qui ſemper vivat, & qui hujus rei habeat fiduciam: melior eſt canis vivus leone mortuo.

5 Viventes enim ſciunt ſe eſſe morituros, mortui verò nihil noverunt ampliùs, nec habent ultrà mercedem; quia oblivioni tradita eſt memoria eorum.

6 Amor quoque, & odium, & invidiæ ſimul perierunt, nec habent partem in hoc ſæculo, & in opere, quod ſub ſole geritur.

7 Vade ergo, & comede in lætitia panem tuum: & bibe cum gaudio vinum tuum: quia Deo placent opera tua.

8 Omni tempore ſint veſtimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat.

C 9 Perfruere vita cum uxore, quam diligis, cunctis diebus vitæ inſtabilitatis tuæ, qui dati ſunt tibi ſub ſole omni tempore vanitatis tuæ: hæc eſt enim pars in vita, & in labore tuo, quo laboras ſub ſole.

10 Quodcumque facere poteſt manus tua, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quò tu properas.

11 Verti me ad aliud, & vidi ſub ſole, nec velocium eſſe curſum, nec fortium bellum, nec ſapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam: ſed tempus, caſumque in omnibus.

12 Neſcit homo finem ſuum: ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & ſicut aves laqueo comprehenduntur, ſic capiuntur homines in tempore malo, cùm eis extemplò ſupervenerit.

13 Hanc quoque ſub ſole vidi ſapientiam,
D & probavi maximam:

14 Civitas parva, & pauci in ea viri: venit contra eam rex magnus, & vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta eſt obſidio.

15 Inventuſque eſt in ea vir pauper, & ſapiens, & liberavit urbem per ſapientiam ſuam, & nullus deinceps recordatus eſt hominis illius pauperis.

16 Et dicebam ego, meliorem eſſe ſapientiã fortitudine: quomodo ergo ſapientia pauperis contempta eſt, & verba ejus non ſunt audita?

17 Verba ſapientium audiuntur in ſilentio, plus quàm clamor principis inter ſtultos.

18 Melior eſt ſapientia, quàm arma bellica: & qui in uno peccaverit, multa bona perdet.

CAPUT X.

Sapientis à ſtulto differentia: tentationibus potentis ſpiritus reſiſtendum: de ſtulto, ac ſervo elevatis, & divite, ac principe humiliatis: occultus detractor ſerpenti comparatur: de rege puero, & principibus manè comedentibus: neque regi, neque diviti detrahendum.

A 1 Muſcæ morientes perdunt ſuavitatem unguenti. Pretioſior eſt ſapientia & gloria parva, & ad tempus ſtultitia.

2 Cor ſapientis in dextera ejus, & cor ſtulti in ſiniſtra illius.

3 Sed & in via ſtultus ambulans, cùm ipſe inſipiens ſit, omnes ſtultos æſtimat.

4 Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris: quia curatio faciet ceſſare peccata maxima.

5 Eſt malum, quod vidi ſub ſole, quaſi per errorem egrediens à facie principis.

6 Poſitum ſtultum in dignitate ſublimi, & divites ſedere deorſum. B

7 Vidi ſervos in equis, & principes ambulantes ſuper terram quaſi ſervos.

8 * Qui fodit foveam, incidet in eam: & qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber: [* Prov. 26.27. Eccli. 27.29]

9 Qui transfert lapides, affligetur in eis, & qui ſcindit ligna, vulnerabitur ab eis.

10 Si retuſum fuerit ferrum, & hoc non ut prius, ſed hebetatũ fuerit, multo labore exacuetur, & poſt induſtriam ſequetur ſapientia. C

11 Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil eo minus habet, qui occultè detrahit.

12 Verba oris ſapientis gratia: & labia inſipientis præcipitabunt eum:

13 Initium verborum ejus ſtultitia, & noviſſimum oris illius error peſſimus.

14 Stultus verba multiplicat. Ignorat homo, quid ante ſe fuerit: & quid poſt ſe futurum ſit, quis ei poterit indicare?

15 Labor ſtultorum affliget eos, qui neſciunt in urbem pergere.

16 Væ tibi terra, cujus rex puer eſt, & cujus principes manè comedunt.

17 Beata terra, cujus rex nobilis eſt, & cujus principes veſcuntur in tempore ſuo, ad reficiendum, & non ad luxuriam. D

18 In pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perſtillabit domus.

19 In riſum faciunt panem & vinum, ut epulentur viventes: & pecuniæ obediunt omnia.

20 In cogitatione tua regi ne detrahas, & in ſecreto cubiculi tui ne maledixeris diviti: quia & aves cœli portabunt vocem tuam, & qui habet pennas annuntiabit ſententiam.

CAPUT XI.

Monet noſtra aliis impartiri, & ſemper benè eſſe operandum: quòd hominis judicium poſt obitum ſit immutabile: futuri quoq; judicii memoriam retinendam in quo de omnibus judicandi ſumus: iram, & malitiam à corde auferendam.

1 Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas: quia poſt tempora multa invenies illum. A

2 Da partem ſeptem, necnon & octo: quia ignoras, quid futurum ſit mali ſuper terram.

3 Si repletæ fuerint nubes, imbrem ſuper terram effundent. Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.

4 Qui obſervat ventum, non ſeminat: & qui conſiderat nubes, numquam metet.

5 Quomodò ignoras, quæ ſit via ſpiritus, & qua ratione compingantur oſſa in ventre prægnantis; ſic neſcis opera Dei, qui fabricator eſt omnium. E

6 Manè ſemina ſemen tuum, & veſpere ne ceſſet manus tua: quia neſcis, quid magis oriatur, hoc, aut illud; & ſi utrumque ſimul, melius erit.

Digitized by Google

C 7 Dulce lumen, & delectabile eſt oculis videre ſolem.

8 Si annis multis vixerit homo: & in his omnibus lætatus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis, & dierum multorum: qui cùm venerint, vanitatis arguentur præterita.

D 9 Lætare ergo juvenis in adoleſcentia tua, & in bono ſit cor tuum in diebus juventutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum: & ſcito, quòd pro omnibus his adducet te Deus in judicium.

10 Aufer iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua. Adoleſcentia enim, & voluptas vana ſunt.

CAPUT XII.

Deum præ oculis habeto in juventute, priuſquam ſuccedat moleſta ſenectus, tandemque noviſſima mors: cùmque omnia ſint vanitas, Dei præcepta obſerva, nam de omnibus eſt reddenda ratio.

A 1 MEmento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas, Non mihi placent:

2 Antequã tenebreſcat ſol, & lumen, & luna, & ſtellæ, & revertantur nubes poſt pluviam.

3 Quando commovebuntur cuſtodes domus, & nutabunt viri fortiſſimi, & otioſæ erunt molentes in minuto numero, & tenebreſcent videntes per foramina:

4 Et claudent oſtia in platea, in humilitate vocis molentis, & conſurgent ad vocem volucris, & obſurdeſcent omnes filiæ carminis.

5 Excelſa quoque timebunt, & formidabunt in via, florebit amygdalus, impinguabitur locuſta, & diſſipabitur capparis: quoniam ibit homo in domum æternitatis ſuæ, & circuibunt in platea plangentes.

6 Antequã rũpatur funiculus argẽteus, & recurrat vitta aurea, & cõteratur hydria ſuper fontem, & confringatur rota ſuper ciſternam: C

7 Et revertatur pulvis in terram ſuam, unde erat, & ſpiritus redeat ad Deũ, qui dedit illũ.

8 Vanitas vanitatum, dixit Eccleſiaſtes, & omnia vanitas.

9 Cùmque eſſet ſapientiſſimus Eccleſiaſtes, docuit populum, & enarravit, quæ fecerat: & inveſtigans compoſuit parabolas multas.

10 Quæſivit verba utilia, & conſcripſit ſermones rectiſſimos, ac veritate plenos.

11 Verba ſapientium ſicut ſtimuli, & quaſi clavi in altum defixi, quæ per magiſtrorum conſilium data ſunt à paſtore uno. D

12 His ampliùs, fili mi, ne requiras. Faciendi plures libros nullus eſt finis: frequenſque meditatio, carnis afflictio eſt.

13 Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, & mandata ejus obſerva: hoc eſt enim omnis homo:

14 Et cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, ſive bonum, ſive malum illud ſit.

CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS,

Quod Hebraicè dicitur SIR HASIRIM.

CAPUT PRIMUM.

Hoc canticum totum eſt myſticum, pleniſſimum incomprehenſibilis amoris Chriſti erga ſponſam ſuam, ac viciſſim ſponſæ erga Chriſtum ſponſum.

A 1 OSculetur me oſculo oris ſui: quia meliora ſunt ubera tua vino,

2 Fragrantia unguentis optimis. Oleũ effuſũ nomen tuum: ideò adoleſcentulæ dilexerunt te.

3 Trahe me: poſt te curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria ſua: exultabimus, & lætabimur in te, memores uberum tuorum ſuper vinum: recti diligunt te.

4 Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Jeruſalem, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis.

B 5 Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim, quia decoloravit me ſol: filii matris meæ pugnaverunt contra me, poſuerunt me cuſtodem in vineis: vineam meam non cuſtodivi.

6 Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.

7 Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hœdos tuos juxta tabernacula paſtorum.

8 Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilavi te, amica mea. C

9 Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis: collum tuum ſicut monilia.

10 Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.

11 Dum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum.

12 Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.

13 Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. D

14 Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum.

15 Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus. Lectulus noſter floridus:

16 Tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina.

A CAPUT II.
1 EGo flos campi, & lilium convallium.
2 Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica
mea inter filias.
3 Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic di-
lectus meus inter filios. Sub umbra illius,
quem deſideraveram, ſedi: & fructus ejus
dulcis gutturi meo.
4 Introduxit me in cellam vinariam, or-
dinavit in me charitatem.
5 Fulcite me floribus, ſtipate me malis,
quia amore langueo.
6 Læva ejus ſub capite meo, & dextera
B illius amplexabitur me.
7 Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, per ca-
preas, cervoſque camporum, ne ſuſcitetis,
neque evigilare faciatis dilectam, quoad-
uſque ipſa velit.
8 Vox dilecti mei, ecce iſte venit ſaliens in
montibus, tranſiliens colles:
9 Similis eſt dilectus meus capreæ, hinnu-
loque cervorum: en ipſe ſtat poſt parietem
noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpi-
C ciens per cancellos.
10 En dilectus meus loquitur mihi: Surge,
propera, amica mea, columba mea, for-
moſa mea, & veni.
11 Jam enim hyems tranſiit, imber abiit,
& receſſit.
12 Flores apparuerunt in terra noſtra, tem-
pus putationis advenit: vox turturis audita
eſt in terra noſtra:
13 Ficus protulit groſſos ſuos: vineæ flo-
rentes dederunt odorem ſuum: Surge, ami-
ca mea, ſpecioſa mea, & veni:
D 14 Columba mea in foraminibus petræ, in
caverna maceriæ, oſtende mihi faciem tuam,
ſonet vox tua in auribus meis: vox enim tua
dulcis, & facies tua decora.
15 Capite nobis vulpes parvulas, quæ de-
moliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit.
16 Dilectus meus mihi, & ego illi, qui
paſcitur inter lilia,
17 Donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ.
Revertere: ſimilis eſto, dilecte mi, capreæ,
hinnuloque cervorum ſuper montes Bether.

CAPUT III.
A 1 IN lectulo meo per noctes quæſivi, quem
diligit anima mea: quæſivi illum, &
non inveni.
2 Surgam, & circuibo civitatem: per vicos,
& plateas quæram, quem diligit anima mea:
quæſivi illum, & non inveni.
3 Invenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt
civitatem: Num, quem diligit anima mea,
B vidiſtis?
4 Paululùm cùm pertranſiſſem eos, inveni:
quem diligit anima mea: tenui eum, nec di-
mittam, donec introducam illum in domum
matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.
5 Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, per capreas,
cervoſque camporum, ne ſuſcitetis, neque
C evigilare faciatis dilectam: donec ipſa velit.
6 Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum,
ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, &
thuris, & univerſi pulveris pigmentarii?
7 En lectulum Salomonis ſexaginta fortes
ambiunt ex fortiſſimis Iſrael:
8 Omnes tenentes gladios, & ad bella do-
ctiſſimi: uniuſcujuſque enſis ſuper femur
ſuum propter timores nocturnos.
9 Ferculum fecit ſibi rex Salomon de li- D
gnis Libani:
10 Columnas ejus fecit argenteas, reclina-
torium aureum, aſcenſum purpureum: media
charitate conſtravit propter filias Jeruſalem:
11 Egredimini, & videte, filiæ Sion, re-
gem Salomonem in diademate, quo corona-
vit illum mater ſua in die deſponſationis il-
lius, & in die lætitiæ cordis ejus.

CAPUT IV.
1 QUàm pulchra es, amica mea, quàm pul- A
chra es! Oculi tui columbarũ, abſq; eo
quod intrinſecùs latet. Capilli tui ſicut greges
Caprarum, quę aſcẽderunt de monte Galaad.
2 Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ
aſcenderunt de lavacro, omnes gemellis fœ-
tibus, & ſterilis non eſt inter eas.
3 Sicut vitta coccinea, labia tua, & eloquiũ
tuum, dulce. Sicut fragmen mali punici, ita
genæ tuæ, abſque eo quod intrinſecùs latet.
4 Sicut turris David collum tuum, quæ ædi- B
ficata eſt cum propugnaculis: mille clypei
pendent ex ea, omnis armatura fortium.
5 Duo ubera tua, ſicut duo hinnuli capreæ
gemelli, qui paſcuntur in liliis.
6 Donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ,
vadam ad montẽ myrrhæ, & ad collem thuris.
7 Tota pulchra es, amica mea, & macu-
la non eſt in te.
8 Veni de Libano, ſponſa mea, veni de Li- C
bano, veni, coronaberis de capite Amana,
de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus
leonum, de montibus pardorum.
9 Vulneraſti cor meum, ſoror mea ſponſa,
vulneraſti cor meum in uno oculorum tuo-
rum, & in uno crine colli tui.
10 Quã pulchræ ſunt mammæ tuæ, ſoror mea
ſpõſa! pulchriora ſunt ubera tua vino, & odor
unguentorum tuorum ſuper omnia aromata.
11 Favus diſtillans labia tua, ſponſa: mel,
& lac ſub lingua tua: & odor veſtimentorum
tuorum ſicut odor thuris.
12 Hortus concluſus ſoror mea ſponſa, hor- D
tus concluſus, fons ſignatus.
13 Emiſſiones tuæ paradiſus malorũ punico-
rum cum pomorũ fructibus. Cypri cum nardo,
14 Nardus, & crocus, fiſtula, & cinnamo-
mum cum univerſis lignis Libani, myrrha, &
aloe cum omnibus primis unguentis.
15 Fons hortorum: puteus aquarum viven-
tium, quæ fluunt impetu de Libano.
16 Surge, Aquilo, & veni: auſter, perfla
hortum meum, & fluant aromata illius.

CAPUT V.
1 VEniat dilectus meus in hortum ſuum, & A
comedat fructum pomorum ſuorum.
Veni in hortum meum, ſoror mea ſponſa, meſ-
ſui myrrham meam cum aromatibus meis: co-
medi favum cum melle meo: bibi vinum me-
um cum lacte meo: comedite amici, & bibi-
te, & inebriamini chariſſimi.
2 Ego dormio, & cor meum vigilat: vox
dilecti mei pulſantis: Aperi mihi, ſoror mea,
amica mea, columba mea, immaculata mea:
quia caput meum plenum eſt rore, & cincin-
ni mei guttis noctium.
3 Expoliavi me tunica mea, quomodò in-
duar illa? lavi pedes meos, quomodò in-
quinabo illos?

4 Dilectus meus miſit manum ſuam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum ejus.

5 Surrexi, ut aperirem dilecto meo: manus meæ ſtillaverunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatiſſima.

6 Peſſulum oſtii mei aperui dilecto meo: at ille declinaverat, atq; tranſierat. Anima mea liquefacta eſt, ut locutus eſt: quæſivi, & non inveni illum: vocavi, & non reſpondit mihi.

7 Invenerũt me cuſtodes, qui circũeunt civitatẽ, percuſſerunt me, & vulneraverunt me: tulerunt pallium meum mihi cuſtodes murorũ.

8 Adjuro vos, filiæ Jeruſalẽ, ſi inveneritis dilectũ meũ, ut nuntietis ei, quia amore lãgueo.

9 Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, ò pulcherrima mulierum? qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, quia ſic adjuraſti nos?

10 Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus.

11 Caput ejus aurum optimum: Comæ ejus ſicut elatæ palmarum, nigræ quaſi corvus.

12 Oculi ejus ſicut columbæ ſuper rivulos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident juxta fluenta pleniſſima.

13 Genæ illius ſicut areolæ aromatum conſitæ à pigmentariis. Labia ejus lilia diſtillantia myrrham primam.

14 Manus illius tornatiles aureæ plenæ hyacinthis. Venter ejus eburneus, diſtinctus ſapphiris.

15 Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ ſunt ſuper baſes aureas. Species ejus ut Libani, electus ut cedri.

16 Guttur illius ſuaviſſimum, & totus deſiderabilis: talis eſt dilectus meus, & ipſe eſt amicus meus, filiæ Jeruſalem.

17 Quò abiit dilectus tuus, ò pulcherrima mulierum? quò declinavit dilectus tuus? & quæremus eum tecum.

CAPUT VI.

1 Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum ad areolam aromatum, ut paſcatur in hortis, & lilia colligat.

2 Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui paſcitur inter lilia.

3 Pulchra es, amica mea, ſuavis, & decora ſicut Jeruſalem: terribilis ut caſtrorum acies ordinata.

4 Averte oculos tuos à me, quia ipſi me avolare fecerunt. Capilli tui ſicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.

5 Dentes tui ſicut grex ovium, quæ aſcenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt in eis.

6 Sicut cortex mali punici, ſic genæ tuæ abſque occultis tuis.

7 Sexaginta ſunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adoleſcẽtularum non eſt numerus.

8 Una eſt columba mea, perfecta mea, una eſt matris ſuæ, electa genitrici ſuæ. Viderunt eam filiæ, & beatiſſimam prædicaverunt, reginæ, & concubinæ, & laudaverunt eam.

9 Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata?

10 Deſcendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium, & inſpicerem, ſi floruiſſet vinea, & germinaſſent mala punica.

11 Neſcivi: anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.

12 Revertere, revertere, Sulamitis: revertere, revertere, ut intueamur te.

CAPUT VII.

1 Quid videbis in Sulamite, niſi choros caſtrorum? quàm pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis, filia principis! Juncturæ femorum tuorum, ſicut monilia quæ fabricata ſunt manu artificis.

2 Umbilicus tuus crater tornatilis, numquam indigens poculis. Venter tuus ſicut acervus tritici, vallatus liliis.

3 Duo ubera tua, ſicut duo hinnuli gemelli capreæ.

4 Collum tuum ſicut turris eburnea. Oculi tui ſicut piſcinæ in Heſebon, quæ ſunt in porta filiæ multitudinis. Naſus tuus ſicut turris Libani, quæ reſpicit contra Damaſcum.

5 Caput tuum ut Carmelus: & comæ capitis tui, ſicut purpura regis vincta canalibus.

6 Quàm pulchra es, & quàm decora chariſſima, in deliciis!

7 Statura tua aſſimilata eſt palmæ, & ubera tua botris.

8 Dixi: Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus ejus: & erunt ubera tua ſicut botri vineæ: & odor oris tui ſicut malorum.

9 Guttur tuum ſicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiiſque, & dentibus illius ad ruminandum.

10 Ego dilecto meo, & ad me converſio ejus.

11 Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum: commoremur in villis.

12 Manè ſurgamus ad vineas, videamus, ſi floruit vinea, ſi flores fructus parturiũt, ſi floruerunt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.

13 Mandragoræ dederunt odorem. In portis noſtris omnia poma: nova, & vetera, dilecte mi, ſervavi tibi.

CAPUT VIII.

1 Quis mihi det te fratrem meum ſugentẽ ubera matris meæ, ut inveniã te foris, & deoſculer te, & jam me nemo deſpiciat?

2 Apprehendam te, & ducam in domum matris meæ: ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condito, & muſtum malorum granatorum meorum.

3 Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

4 Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, ne ſuſcitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.

5 Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, deliciis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum? Sub arbore malo ſuſcitavi te: ibi corrupta eſt mater tua, ibi violata eſt genitrix tua.

6 Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuum: quia fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio: lampades ejus, lampades ignis, atque flammarum.

7 Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam: ſi dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione, quaſi nihil deſpiciet eam.

8 Soror noſtra parva, & ubera non habet: quid faciemus ſorori noſtræ in die, quando alloquenda eſt?

9 Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula argentea: ſi oſtium eſt, compingamus illud tabulis cedrinis.

10 Ego murus: & ubera mea ſicut turris,
ex quo facta ſum coram eo quaſi pacem
reperiens.
11 Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet po-
pulos: tradidit eam cuſtodibus, vir affert
pro fructu ejus mille argenteos.
12 Vinea mea coram me eſt. Mille tui pacifi-
ci, & ducenti his, qui cuſtodiunt fructus ejus.
13 Quæ habitas in hortis, amici auſcul-
tant: fac me audire vocem tuam.
14 Fuge, dilecte mi, & aſſimilare capreę, hin-
nuloque cervorum ſuper montes aromatum.

LIBER SAPIENTIÆ.

CAPUT PRIMUM.

*Judices ſint juſti: Dominus invenitur, ſi ſim-
plici corde, & fide quæratur; fugit au-
tem à peccatoribus, & vanis cogitationi-
bus: cùmque omnia repleat, nihil eum
latere poteſt: murmuratio, detractio,
& mendacium deteſtanda: omnia fecit
Deus ad vitam, non mortem intendens,
quam ſibi peccatores accerſierunt.*

A * 1. Reg. 1. 9. Iſaiæ 56. 1. *1. Par. 15. b.
1 DIligite * juſtitiam, qui judica-
tis terram. Sentite de Domi-
no in bonitate, & in ſimpli-
citate cordis quærite illum.
2 * Quoniam invenitur ab his,
qui non tentant illum: appa-
ret autem eis, qui fidem habent in illum.
3 Perverſæ enim cogitationes ſeparāt à Deo:
probata autem virtus corrigit inſipientes.
4 Quoniam in malevolam animam non in-
troibit ſapientia, nec habitabit in corpore
ſubdito peccatis.
B
5 Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet
fictum, & auferet ſe à cogitationibus, quæ
ſunt ſine intellectu, & corripietur à ſuper-
veniente iniquitate.
* Gal. 5. 22. * Jer. 17. 10.
6 * Benignus eſt enim ſpiritus ſapientię, & nō
liberabit maledicum à labiis ſuis: * quoniam
renum illius teſtis eſt Deus, & cordis illius
ſcrutator eſt verus, & linguæ ejus auditor.
* Iſaię 6. 3.
7 * Quoniam ſpiritus Domini replevit
orbem terrarum: & hoc, quod continet
omnia, ſcientiam habet vocis.
8 Propter hoc qui loquitur iniqua, non
poteſt latere, nec præteriet illum corri-
piens judicium.
C
9 In cogitationibus enim impii interrogatio
erit: ſermonum autem illius auditio ad Deum
veniet, ad correptionem iniquitatum illius.
10 Quoniam auris zeli audit omnia, & tu-
multus murmurationum non abſcondetur.
11 Cuſtodite ergo vos à murmuratione, quæ
nihil prodeſt, & à detractione parcite linguæ,
quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit:
os autem, quod mentitur, occidit animam.
D
12 Nolite zelare mortem in errore vitæ
veſtræ, neque acquiratis perditionem in
* Ezec. 18. 32. & 33. 11.
operibus manuum veſtrarum.
13 * Quoniam Deus mortem non fecit,
nec lætatur in perditione vivorum.
14 Creavit enim, ut eſſent omnia: & ſa-
nabiles fecit nationes orbis terrarum: &
non eſt in illis medicamentum exterminii,
nec inferorum regnum in terra.
15 Juſtitia enim perpetua eſt, & immortalis.
16 Impii autem manibus, & verbis accerſie-
runt illam: & æſtimantes illam amicam, de-
fluxerunt, & ſponſiones poſuerunt ad illam:
quoniam digni ſunt, qui ſint ex parte illius.

CAPUT II.

*Omnis impiorum vitæ futuræ ſpem non ha-
bentium ſcopus eſt frui hujus vitæ volu-
ptatibus; ideòque juſtum, qui diverſum
reſpicit finem, ferre nequeunt, ſed ad
mortem uſque perſequuntur: ſicut & dia-
boli invidia homo à Deo creatus immor-
talis, factus eſt mortalis.*

1 DIxerunt enim cogitantes apud ſe non A
recte: * Exiguum, & cū tædio eſt tēpus * Job 7. 1. &
vitę noſtrę, & non eſt refrigeriū in fine homi- 14. 1.
nis, & nō eſt, qui agnitus ſit reverſus ab inferis:
2 Quia ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc eri-
mus tamquam non fuerimus: quoniam fumus
flatus eſt in naribus noſtris: & ſermo ſcintil-
la ad commovendum cor noſtrum:
3 Qua extincta, cinis erit corpus noſtrum, &
ſpiritus diffundetur tamquam mollis aer, &
tranſibit via noſtra tamquam veſtigium nu-
bis, & ſicut nebula diſſolvetur, quæ fugata eſt
à radiis ſolis, & à calore illius aggravata:
4 Et nomen noſtrum oblivionem accipiet
per tempus, & nemo memoriam habebit
operum noſtrorum. B
5 * Umbræ enim tranſitus eſt tempus no- * 1 Par. 29. 15.
ſtrum, & non eſt reverſio finis noſtri: quo-
niam conſignata eſt, & nemo revertitur. * Iſaiæ 22. 13.
6 * Venite ergo, & fruamur bonis, quę ſunt, & & 56. 12.
utamur creatura tāquā in juvētute celeriter.
7 Vino pretioſo, & unguentis nos implea-
mus: & non prætereat nos flos temporis.
8 Coronemus nos roſis, antequam marceſ-
cant: nullum pratum ſit, quod non per-
tranſeat luxuria noſtra.
9 Nemo noſtrum exors ſit luxuriæ noſtræ:
ubique relinquamus ſigna lætitiæ: quoniam
hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors.
10 Opprimamus pauperem juſtum, & non
parcamus viduæ, nec veterani revereamur
canos multi temporis. C
11 Sit autem fortitudo noſtra lex juſtitiæ:
quod enim infirmum eſt, inutile invenitur.
12 Circumveniamus ergo juſtum, quoniam
inutilis eſt nobis, & contrarius eſt operibus
noſtris, & improperat nobis peccata legis, &
diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ. * Mat. 27. 43.
13 * Promittit ſe ſcientiam Dei habere,
& filium Dei ſe nominat.
14 * Factus eſt nobis in traductionem co- * Joa. 7. 7.
gitationum noſtrarum.
15 Gravis eſt nobis etiam ad videndum,

quo-

quoniam diſſimilis eſt aliis vita illius, & immutatæ ſunt viæ ejus.

16 Tamquam nugaces æſtimati ſumus ab illo, & abſtinet ſe à viis noſtris tamquam ab immunditiis, & præfert noviſſima juſtorum,
D & gloriatur patrem ſe habere Deum.

17 Videamus ergo ſi ſermones illius veri ſint, & tentemus, quæ ventura ſunt illi, & ſciemus quæ erunt noviſſima illius.

*Pſal. 21. 9. 18 * Si enim eſt verus filius Dei, ſuſcipiet illum, & liberabit eum de manibus cõtrariorũ.

19 Contumelia, & tormento interrogemus eum, ut ſciamus reverentiam ejus, & probemus patientiam illius.

* Jer. 11.19. 20 * Morte turpiſſima cõdemnemus eum: erit enim ei reſpectus ex ſermonibus illius.

21 Hæc cogitaverunt, & erraverunt: excæcavit enim illos malitia eorum.

22 Et neſcierunt ſacramenta Dei, neque mercedem ſperaverunt juſtitiæ, nec judicaverunt honorem animarum ſanctarum.

*Gen. 1. 27. & 2. 7. Eccli. 17. 1. 23 * Quoniam Deus creavit hominem inexterminabilem, & ad imaginem ſimilitudinis ſuæ fecit illum.

*Gen. 3. 1. 24 * Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum:

25 Imitantur autem illum, qui ſunt ex parte illius.

CAPUT III.

De felicitate juſtorum, qui in hac vita ab impiis contempti, tentationibus à Deo probati fuerunt, & de infelicitate impiorum: itẽ de caſtitatis, & bonorum operũ mercede, ac infelicitate filiorum adulterorum.

A Deut. 33. 3. Infra 5. 4. 1 JUſtorum autem animę in manu Dei ſunt, & non tanget illos tormentum mortis.

2 Viſi ſunt oculis inſipientium mori: & æſtimata eſt afflictio exitus illorum:

3 Et quod à nobis eſt iter, exterminium: illi autem ſunt in pace.

4 Et ſi coram hominibus tormenta paſſi ſunt, ſpes illorum immortalitate plena eſt.

5 In paucis vexati, in multis bene diſponentur: quoniam Deus tentavit eos: & invenit illos dignos ſe.

6 Tamquam aurum in fornace probavit illos, & quaſi holocauſti hoſtiam accepit illos, & in tempore erit reſpectus illorum.

B 7 Fulgebunt juſti, & tamquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent.

*Mat. 13.43. 1.Cor. 6. 2. 8 * Judicabunt nationes, & dominabuntur populis: & regnabit Dominus illorum in perpetuum.

9 Qui confidunt in illo, intelligent veritatem: & fideles in dilectione acquieſcent illi, quoniam donum, & pax eſt electis ejus.

10 Impii autem ſecundùm quæ cogitaverunt, correptionem habebunt: qui neglexerunt juſtum, & à Domino receſſerunt.

C 11 Sapientiam enim, & diſciplinam qui abjicit, infelix eſt: & vacua eſt ſpes illorum, & labores ſine fructu, & inutilia opera eorum.

12 Mulieres eorum inſenſatæ ſunt, & nequiſſimi filii eorum.

13 Maledicta creatura eorum: quoniam felix eſt ſterilis: & incoinquinata, quæ neſcivit thorum in delicto, habebit fructum in reſpectione animarum ſanctarum.

*Iſai. 56. 4. 14 * Et ſpado, qui non operatus eſt per manus ſuas iniquitatem, nec cogitavit adversùs Deum nequiſſima: dabitur enim illi fidei donum electum, & ſors in templo Dei acceptiſſima. D

15 Bonorum enim laborum glorioſus eſt fructus, & quæ non concidat radix ſapientiæ.

16 Filii autem adulterorum in conſummatione erunt, & ab iniquo thoro ſemen exterminabitur.

17 Et ſi quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur, & ſine honore erit noviſſima ſenectus illorum.

18 Et ſi celeriùs defuncti fuerint, nõ habebũt ſpem, nec in die agnitionis allocutionem.

19 Nationis enim iniquæ diræ ſunt conſummationes.

CAPUT IV.

Caſta generatio in multis ab adulterina diſſidet: de refrigerio juſti morte præoccupati: quæ ſit ſenectus venerabilis, & quòd juſti ſæpius è mundo tolluntur à Deo, ne ab impiis ſeducantur: & quantum finis utrorumque diſtet.

1 O Quàm pulchra eſt caſta generatio cum claritate! immortalis eſt enim memoria illius: quoniam & apud Deum nota eſt, & apud homines. A

2 Cùm præſens eſt, imitantur illam: & deſiderant eam, cùm ſe eduxerit, & in perpetuum coronata triumphat incoinquinatorum certaminum præmium vincens.

3 Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, & ſpuria vitulamina non dabunt radices altas, nec ſtabile firmamentum collocabunt.

4 * Et ſi in ramis in tempore germinaverint, infirmiter poſita, à vento commovebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. *Jere. 17. 6.

5 Confringentur enim rami inconſummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti. B

6 Ex iniquis enim omnes filii, qui naſcuntur, teſtes ſunt nequitiæ adversùs parentes in interrogatione ſua.

7 Juſtus autem ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit:

8 Senectus enim venerabilis eſt, non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem ſunt ſenſus hominis.

9 Et ætas ſenectutis vita immaculata,

10 * Placens Deo factus eſt dilectus, & vivens inter peccatores translatus eſt. *Heb. 11. 5.

11 Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectũ ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.

12 Faſcinatio enim nugacitatis obſcurat bona, & inconſtantia concupiſcentiæ tranſvertit ſenſum ſine malitia. C

13 Conſummatus in brevi explevit tempora multa:

14 Placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum: Populi autẽ videntes, & non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia:

15 Quoniam gratia Dei, & miſericordia eſt in Sanctos ejus, & reſpectus in electos illius.

16 Condemnat autem juſtus mortuus vivos impios, & juventus celeriùs conſummata, longam vitam injuſti.

17 Videbunt enim finem ſapientis, & non intelligent, quid cogitaverit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus. D

18 Videbunt, & contemnent eum: illos
autem Dominus irridebit.
19 Et erunt poſt hæc decidentes ſine hono-
re, & in contumelia inter mortuos in perpe-
tuum: quoniam diſrumpet illos inflatos ſine
voce, & commovebit illos à fundamentis, &
uſque ad ſupremum deſolabuntur: & erunt
gementes, & memoria illorum peribit.
20 Venient in cogitatione peccatorum ſuo-
rum timidi, & traducent illos ex adverſo
iniquitates ipſorum.

CAPUT V.

Impii in judicio admirantes gloriam juſtorũ quos hîc contempſerant, deflet ſuam miſeriam, quodque tota eorum felicitas fuerit momentanea, juſtorum autem erit perpetua: porrò Deus, tam per creaturas, tum per ſe, armatur ad puniendos impios.

A 1 TUnc ſtabunt juſti in magna conſtantia
adversùs eos, qui ſe anguſtiaverunt,
& qui abſtulerunt labores eorum.
2 Videntes turbabuntur timore horribili, &
mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis,
3 Dicentes intra ſe, pœnitentiam agentes,
& præ anguſtia ſpiritus gementes: Hi ſunt,
quos habuimus aliquando in deriſum, & in
ſimilitudinem improperii.
*Sup. 3. 2. 4 * Nos inſenſati vitam illorum æſtimaba-
mus inſaniam, & finem illorum ſine honore.
5 Ecce quomodo computati ſunt inter filios
Dei, & inter Sanctos ſors illorum eſt.
6 Ergo erravimus à via veritatis, & juſtitiæ
lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ
non eſt ortus nobis.
B 7 Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perdi-
tionis, & ambulavimus vias difficiles, viam
autem Domini ignoravimus.
8 Quid nobis profuit ſuperbia? aut divi-
tiarum jactantia quid contulit nobis?
9 * Tranſierunt omnia illa tamquam umbra,
*1. Paral. 29. 15. & tamquam nuncius percurrens,
Supra 2. 5. 10 * Et tamquam navis, quæ pertranſit flu-
*Prov. 30. 19. ctuantem aquam: cujus, cùm præterierit,
non eſt veſtigium invenire, neque ſemitam
carinæ illius in fluctibus:
11 Aut tamquam avis, quæ tranſvolat in ae-
re, cujus nullum invenitur argumentum iti-
neris, ſed tantùm ſonitus alarum verberans
levem ventum, & ſcindens per vim itineris
aerem: commotis alis tranſvolavit, & poſt
hoc nullum ſignum invenitur itineris illius:
C 12 Aut tamquam ſagitta emiſſa in locum
deſtinatum: diviſus aer continuò in ſe re-
cluſus eſt, ut ignoretur tranſitus illius:
13 Sic & nos nati continuò deſivimus eſſe &
virtutis quidem nullum ſignum valuimu
oſtendere: in malignitate autem noſtra
conſumpti ſumus.
14 Talia dixerunt in inferno hi, qui pec-
caverunt.
*Pſal. 1. 4. 15 * Quoniam ſpes impii tamquã lanugo eſt,
Prov. 10. 28. quæ à vento tollitur: & tamquam ſpuma gra-
& 11. 7. cilis, quæ à procella diſpergitur: & tamquam
fumus, qui à vento diffuſus eſt: & tamquam
memoria hoſpitis unius diei prætereuntis.
16 Juſti autem in perpetuum vivent, &
apud Dominum eſt merces eorum, & co-
gitatio illorum apud Altiſſimum.
17 Ideò accipient regnum decoris, & diade-
ma ſpeciei de manu Domini: quoniam dexte-
ra ſua teget eos, & brachio ſancto ſuo de- D
fendet illos.
18 * Accipiet armaturam zelus illius, & ar- *Pſal. 17. 40.
mabit creaturam ad ultionem inimicorum. Epheſ. 6. 11.
19 Induet pro thorace juſtitiam, & acci-
piet pro galea judicium certum.
20 Sumet ſcutum inexpugnabile æquitatem:
21 Acuet autem duram iram in lanceam,
& pugnabit cum illo orbis terrarum contra
inſenſatos.
22 Ibunt directè emiſſiones fulgurum, &
tamquam à benè curvato arcu nubium exter-
minabuntur, & ad certum locum inſilient.
23 Et à petroſa ira plenæ mittentur gran-
dines, excandeſcet in illos aqua maris, &
flumina concurrent duriter.
24 Contra illos ſtabit ſpiritus virtutis, &
tamquam turbo venti dividet illos: & ad ere-
mum perducet omnem terram iniquitas illo-
rum, & malignitas evertet ſedes potentium.

CAPUT VI.

Reges, & judices ad ſapientiam, & juſtitiam ſectandam exhortatur, oſtendens quàm grave maneat injuſtis rectoribus ſupplicium: item quàm ſit obvia ſapientia quærentibus eam: quodque ejus acquiſitio ſit utilis, cujus capax non eſt invidus.

1 MElior eſt ſapientia quàm vires: & vir A
prudens quàm fortis. Eccli. 9. 18.
2 Audite ergo, reges, & intelligite, di-
ſcite, judices finium terræ.
3 Præbete aures vos, qui continetis multitu-
dines, & placetis vobis in turbis nationum:
4 * Quoniam data eſt à Dño poteſtas vobis, *Ro. 13. 1.
& virtus ab altiſſimo, qui interrogabit ope-
ra veſtra, & cogitationes ſcrutabitur.
5 Quoniam cùm eſſetis miniſtri regni illius,
nõ rectè judicaſtis, nec cuſtodiſtis leges juſti-
tiæ, neque ſecundũ voluntatẽ Dei ambulaſtis.
6 Horrendè, & citò apparebit vobis: quoniã
judicium duriſſimum his, qui præſunt, fiet.
7 Exiguo enim conceditur miſericordia: po- *Deut 10. 17.
tentes autem potenter tormenta patientur.
8 * Non enim ſubtrahet perſonam cujuſquã B
Deus, nec verebitur magnitudinem cujuſ- 2. Par.
quam: quoniam puſillum, & magnum ipſe 19. 7.
fecit, & æqualiter cura eſt illi de omnibus. Eccli. 35. 16.
9 Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio. Actor.
10 Ad vos ergo reges ſunt hi ſermones mei, 10. 34
ut diſcatis ſapientiam, & non excidatis. Rom. 2. 11.
11 Qui enim cuſtodierint juſta juſtè, juſti- Galat.
ficabuntur: & qui didicerint iſta, inve- 2. 6.
nient, quid reſpondeant. Epheſ.
12 Concupiſcite ergo ſermones meos, di- 6. 9.
ligite illos, & habebitis diſciplinam. Col. 3. 25.
13 Clara eſt, quæ numquam marceſcit ſa- C
pientia, & facile videtur ab his, qui diligunt 1. Pet.
eam, & invenitur ab his, qui quærunt illam. 1. 17.
14 Præoccupat, qui ſe concupiſcunt, ut
illis ſe prior oſtendat.
15 Qui de luce vigilaverit ad illã, nõ labora-
bit: aſſidentẽ enim illam foribus ſuis inveniet.
16 Cogitare ergo de illa, ſenſus eſt con-
ſummatus: & qui vigilaverit propter illam,
citò ſecurus erit.
17 Quoniam dignos ſeipſa circuit quærens,
& in viis oſtendit ſe illis hilariter, & in
omni providentia occurrit illis.
18 Initium enim illius, veriſſima eſt di-
ſciplinæ concupiſcentia.

19 Cura ergo diſciplinæ, dilectio eſt: & dile-
ctio, cuſtodia legum illius eſt: cuſtoditio au-
tem legum, conſummatio incorruptionis eſt:
20 Incorruptio autē facit eſſe proximū Deo.
21 Concupiſcentia itaque ſapientiæ dedu-
cit ad regnum perpetuum:
D 22 Si ergo delectamini ſedibus, & ſceptris,
ò reges populi, diligite ſapientiam, ut in
perpetuum regnetis.
23 Diligite lumen ſapientiæ omnes, qui
præeſtis populis.
24 Quid eſt autem ſapientia, & quemadmo-
dùm facta ſit, referam, & non abſcōdam à vo-
bis ſacramenta Dei, ſed ab initio nativitatis
inveſtigabo, & ponam in lucem ſcientiam
illius, & non præteribo veritatem:
25 Neque cum invidia tabeſcente iter habe-
bo: quoniam talis homo non erit particeps
ſapientiæ.
26 Multitudo autem ſapientium ſanitas eſt
orbis terrarum: & rex ſapiens ſtabilimen-
tum populi eſt.
27 Ergo accipite diſciplinam per ſermo-
nes meos, & proderit vobis.

CAPUT VII.

Cùm unus ſit omnibus introitus ad vitā, & ſimilis exitus, præ omnibus eligenda eſt ſapiētia, adferens ſecum cunctā bona, habens ſecum ſpiritum intelligentiæ multiplicem: & quæ hic mirum in modum extollitur, quamque abundè auctor fuerat aſſecutus.

A 1 SUm quidem & ego mortalis homo ſimi-
lis omnibus, & ex genere terreni il-
lius, qui prior factus eſt, & in ventre ma-
tris figuratus ſum caro,
* Job 10. 10. 2 Decem menſium tempore * coagulatus
ſum in ſanguine, ex ſemine hominis, &
delectamento ſomni conveniente.
3 Et ego natus accepi communem aerem,
& in ſimiliter factam decidi terram, & pri-
mam vocem ſimilem omnibus emiſi plorans.
4 In involumentis nutritus ſum, & curis
magnis.
5 Nemo enim ex regibus aliud habuit
nativitatis initium.
* Job 1. 21. 1. Tim 6. 7. 6 * Unus ergo introitus eſt omnibus ad
vitam, & ſimilis exitus.
7 Propter hoc optavi, & datus eſt mihi ſēſus:
& invocavi, & venit in me ſpiritus ſapientiæ:
8 Et præpoſui illam regnis, & ſedibus: & di-
vitias nihil eſſe duxi in comparatione illius:
* Job 28. 15. Prov. 8. 11. 9 * Nec comparavi illi lapidem pretioſum:
quoniam omne aurum in comparatione illius,
arena eſt exigua, & tamquam lutum æſtima-
bitur argentum in conſpectu illius.
10 Super ſalutem, & ſpeciem dilexi illam, &
B propoſui pro luce habere illam: quoniam
inextinguibile eſt lumen illius.
* 3. Reg. 3. 13. Matt. 6. 33. 11 * Venerunt autem mihi omnia bona
pariter cum illa, & innumerabilis hone-
ſtas per manus illius:
12 Et lætatus ſum in omnibus: quoniam an-
tecedebat me iſta ſapientia, & ignorabam
quoniam horum omnium mater eſt.
13 Quam ſine fictione didici, & ſine in-
vidia communico, & honeſtatem illius non
abſcondo.
14 Infinitus enim theſaurus eſt hominibus:
quo, qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ
Dei, propter diſciplinæ dona commendati.

15 Mihi autem dedit Deus dicere ex ſen-
tentia, & præſumere digna horum, quæ mi-
hi dantur: quoniam ipſe ſapientiæ dux eſt,
& ſapientium emendator:
16 In manu enim illius & nos, & ſer-
mones noſtri, & omnis ſapientia, & ope-
rum ſcientia, & diſciplina.
17 Ipſe enim dedit mihi horum, quæ ſunt, C
ſcientiam veram: ut ſciam diſpoſitionem or-
bis terrarum, & virtutes elementorum,
18 Initium, & conſummationem, & medieta-
tem temporum, viciſſitudinum permutatio-
nes, & commutationes temporum,
19 Anni curſus, & ſtellarum diſpoſitiones,
20 Naturas animalium, & iras beſtiarum, vim
ventorum, & cogitationes hominum, diffe-
rentias virgultorum, & virtutes radicum:
21 Et quæcumque ſunt abſconſa, & im-
proviſa, didici: omnium enim artifex do-
cuit me ſapientia.
22 Eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ, ſan-
ctus, unicus, multiplex, ſubtilis, diſertus, mobi-
lis, incoinquinatus, certus, ſuavis, amans bo-
num, acutus, quem nihil vetat, benefaciens,
23 Humanus, benignus, ſtabilis, certus, ſecu-
rus, omnem habens virtutem, omnia proſpi-
ciens, & qui capiat omnes ſpiritus: intel-
ligibilis, mundus, ſubtilis.
24 Omnibus enim mobilibus mobilior eſt D
ſapientia: attingit autem ubique propter
ſuam munditiam.
25 Vapor eſt enim virtutis Dei, & ema-
natio quædam eſt claritatis omnipotentis
Dei ſincera: & ideò nihil inquinatum in
eam incurrit.
26 * Candor eſt enim lucis æternæ, & * Heb. 1. 3.
ſpeculum ſine macula Dei majeſtatis, &
imago bonitatis illius.
27 Et cùm ſit una, omnia poteſt: & in ſe
permanens omnia innovat, & per nationes
in animas ſanctas ſe transfert, amicos Dei,
& prophetas conſtituit.
28 Neminem enim diligit Deus, niſi eum,
qui cum ſapientia inhabitat.
29 Eſt enim hæc ſpecioſior ſole, & ſuper
omnem diſpoſitionem ſtellarum, luci com-
parata invenitur prior.
30 Illi enim ſuccedit nox, ſapientiam au-
tem non vincit malitia.

CAPUT VIII.

Cùm ſapientiam comitentur omnia deſiderabilia, ſummè ambienda eſt. & à Deo petenda, à quo ſolo datur continentia.

1 ATtingit ergo à fine uſque ad finem for- A
titer, & diſponit omnia ſuaviter.
2 Hanc amavi, & exquiſivi à juventute mea,
& quæſivi ſponſam mihi eam aſſumere, &
amator factus ſum formæ illius.
3 Generoſitatem illius glorificat contuber-
nium habens Dei: ſed & omnium Domi-
nus dilexit illam.
4 Doctrix enim eſt diſciplinæ Dei, & ele-
ctrix operum illius.
5 Et ſi divitiæ appetuntur in vita, quid ſa-
pientia locupletius, quæ operatur omnia?
6 Si autem ſenſus operatur: quis horum,
quæ ſunt, magis quàm illa eſt artifex?
7 Et ſi juſtitiam quis diligit: labores huju B
magnas habent virtutes: ſobrietatem enim, &
prudentiam docet, & juſtitiam, & virtutem.

quibus

quibus utilius nihil eſt in vita hominibus.

8 Et ſi multitudinem ſcientiæ deſiderat quis, ſcit præterita, & de futuris æſtimat: ſcit verſutias ſermonum, & diſſolutiones argumentorum: ſigna, & monſtra ſcit, antequam fiant, & eventus temporum, & ſæculorum.

9 Propoſui ergo hanc adducere mihi ad convivendum: ſciens, quoniam mecum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis, & tædii mei.

C

10 Habebo propter hanc claritatem ad turbas, & honorem apud ſeniores juvenis:

11 Et acutus inveniar in judicio, & in conſpectu potentium admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me:

12 Tacentem me ſuſtinebunt, & loquentem me reſpicient, & ſermocinante me plura, manus ori ſuo imponent.

13 Præterea habebo per hanc, immortalitatem: & memoriam æternam his, qui poſt me futuri ſunt, relinquam.

14 Diſponam populos: & nationes mihi erunt ſubditæ.

D

15 Timebunt me audientes reges horrẽdi: in multitudine videbor bonus, & in bello fortis.

16 Intrans in domum meam, conquieſcam cum illa: non enim habet amaritudinem converſatio illius, nec tædium convictus illius, ſed lætitiam, & gaudium.

17 Hæc cogitans apud me, & commemorans in corde meo: quoniam immortalitas eſt in cognatione ſapientiæ.

18 Et in amicitia illius delectatio bona, & in operibus manuum illius honeſtas ſine defectione, & in certamine loquelæ illius ſapientia, & præclaritas in communicatione ſermonum ipſius: circuibam quærens, ut mihi illam aſſumerem.

19 Puer autem eram ingenioſus, & ſortitus ſum animam bonam.

20 Et cùm eſſem magis bonus, veni ad corpus coinquinatum.

21 Et ut ſcivi, quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſapientiæ, ſcire cujus eſſet hoc donum: adii Dominum, & deprecatus ſum illum, & dixi ex totis præcordiis meis:

CAPUT IX.

Oratio ſapientis cum agnitione propriæ imbecillitatis ad impetrandam à Domino ſapientiam; quæ cùm omnibus neceſſaria ſit, potiſſimùm tamen rectoribus populorum, incerta eſt enim humana ſapientia.

A

1 DEus patrum meorum, & Domine miſericordię, qui feciſti omnia verbo tuo, — 3 Reg. 3. 9.

2 Et ſapientia tua conſtituiſti hominem, ut dominaretur creaturæ, quæ à te facta eſt,

3 Ut diſponat orbem terrarum in æquitate, & juſtitia, & in directione cordis judicium judicet:

4 Da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſapiẽtiam, & noli me reprobare à pueris tuis:

5 * Quoniam ſervus tuus ſum ego, & filius ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui temporis, & minor ad intellectum judicii, & legum. — *Pſal. 115. 16

B

6 Nam & ſi quis erit conſummatus inter filios hominum, ſi ab illo abfuerit ſapientia tua, in nihilum computabitur.

7 * Tu elegiſti me regem populo tuo, & judicem filiorum tuorum, & filiarum: — * 1. Paral. 28. 4. 5. 2. Par. 1. 9.

8 Et dixiſti me ædificare templum in monte ſancto tuo, & in civitate habitationis tuæ altare, ſimilitudinem tabernaculi ſancti tui, quod præparaſti ab initio:

9 * Et tecum ſapientia tua, quæ novit opera tua, quæ & affuit tunc, cùm orbẽ terrarum faceres, & ſciebat, quid eſſet placitum oculis tuis, & quid directum in præceptis tuis. — *Prov. 8. 27. Joan. 1. 1.

10 Mitte illam de cœlis ſanctis tuis & à ſede magnitudinis tuæ, ut mecum ſit, & mecum laboret, ut ſciam, quid acceptum ſit apud te:

C

11 Scit enim illa omnia, & intelligit, & deducet me in operibus meis ſobrie, & cuſtodiet me in ſua potentia.

12 Et erunt accepta opera mea, & diſponam populum tuum juſte, & ero dignus ſedium patris mei.

13 * Quis enim hominum poterit ſcire conſilium Dei? aut quis poterit cogitare, quid velit Deus? — * Iſai. 40. 13. Rom. 11. 34. 1. Cor. 2. 16.

14 Cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ providentiæ noſtræ.

15 Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem.

D

16 Et difficile æſtimamus, quæ in terra ſunt: & quæ in proſpectu ſunt, invenimus cum labore. Quæ autem in cœlis ſunt, quis inveſtigabit?

17 Senſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris ſpiritum ſanctum tuum de altiſſimis:

18 Et ſic correctæ ſint ſemitæ eorum, qui ſunt in terris, & quæ tibi placent, didicerint homines?

19 Nam per ſapientiam ſanati ſunt, quicumque placuerunt tibi, Domine, à principio.

CAPUT X.

Commendatur ſapientia, quòd ſervaverit, & à malis liberaverit Adam, Noe, Abraham, Loth, Jacob, Joſeph, Moyſen, per quem filios Iſrael de Ægypto duxit per Mare rubrum, demerſis in eo Ægyptiis.

A

1 HÆc illum, qui primus formatus eſt à Deo pater orbis terrarum, cùm ſolus eſſet creatus, cuſtodivit, — Gen. 1. 27.

2 * Et eduxit illum à delicto ſuo, & dedit illi virtutem continendi omnia. — *Gen. 2. 7.

3 * Ab hac, ut receſſit injuſtus in ira ſua, per iram homicidii fraterni deperiit. — *Gen. 4. 8.

4 * Propter quem, cùm aqua deleret terram, ſanavit iterum ſapientia, per contemptibile lignum juſtum gubernans. — *Gen. 7. 23.

5 * Hæc & in conſenſu nequitiæ cùm ſe nationes contuliſſent, ſcivit juſtum, & conſervavit ſine querela Deo, & in filiis miſericordiam fortem cuſtodivit. — *Gen. 11. 2.

6 * Hæc juſtum à pereuntibus impiis liberavit fugientẽ, deſcendente igne in pentapolim. — *Gen. 19. 17.

B

7 Quibus in teſtimonium nequitiæ fumigabunda conſtat deſerta terra, & incerto tempore fructus habentes arbores, & incredibilis animæ memoria ſtans figmentum ſalis.

8 Sapientiam enim prętereuntes, non tantùm in hoc lapſi ſunt, ut ignorarent bona, ſed & inſipientiæ ſuæ reliquerunt hominibus memoriam, ut in his, quæ peccaverunt, nec latere potuiſſent.

9 Sapientia autem hos, qui ſe obſervant, à doloribus liberavit.

*Gen. 28. 5. 10.

10 * Hęc profugum iræ fratris juſtum deduxit per vias rectas, & oſtendit illi regnum Dei & dedit illi ſcientiam Sanctorum: honeſtavit illum in laboribus, & complevit labores illius.

11 In fraude circumvenientium illum affuit illi, & honeſtum fecit illum.

C

12 Cuſtodivit illum ab inimicis, & à ſeductoribus tutavit illum, & certamen forte dedit illi, ut vinceret, & ſciret, quoniam omnium potentior eſt ſapientia.

*Gen. 37. 28.

13 * Hæc venditum juſtum non dereliquit, ſed à peccatoribus liberavit eum: deſcenditque cum illo in foveam.

*Gen. 41. 40. Actor. 7. 9.

14 * Et in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi ſceptrum regni, & potentiam adversùs eos, qui eum deprimebant: & mendaces oſtendit, qui maculaverunt illum, & dedit illi claritatem æternam.

*Exo. 1. 11.

15 * Hæc populum juſtum, & ſemen ſine querela, liberavit à nationibus, quæ illum deprimebant.

16 Intravit in animam ſervi Dei, & ſtetit cōtra reges horrendos in portentis, & ſignis.

D

17 Et reddidit juſtis mercedem laborum ſuorum, & deduxit illos in via mirabili: & fuit illis in velamento diei, & in luce ſtellarum per noctem.

*Exo. 14. 22. Pſal. 77. 13.

18 * Tranſtulit illos per Mare rubrum, & tranſvexit illos per aquam nimiam.

19 Inimicos autem illorum demerſit in mare, & ab altitudine inferorum eduxit illos.

*Exo. 12. 35.

20 * Ideò juſti tulerunt ſpolia impiorum,

21 Et decantaverunt, Dñe, nomen ſanctum tuum, & victricem manum tuam laudaverunt pariter: * quoniam ſapientia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit diſertas.

*Exo. 4. 11.

CAPUT XI.

Sapientia filios Iſrael per deſertum deduxit, devictis inimicis, datiſque è petra aquis: punitis autem multiplici flagello idololatris Ægyptiis: cùm tamen Deus, omnium quærens ſalutem, longanimiter toleret peccatores, ut reſipiſcant, quos univerſos ſolo ſuo nutu continuò perdere poſſet.

A
Exod. 16. 1.

1 DIrexit opera eorum in manibus prophetæ ſancti.

2 Iter fecerunt per deſerta, quæ non habitabantur: & in locis deſertis fixerunt caſas.

*Exo. 17. 11.

3 * Steterunt contra hoſtes, & de inimicis ſe vindicaverunt.

*Nu. 20. 11.

4 * Sitierunt, & invocaverunt te, & data eſt illis aqua de petra altiſſima, & requies ſitis de lapide duro.

5 Per quæ enim pœnas paſſi ſunt inimici illorum, à defectione potus ſui, & in eis, cùm abundarent filii Iſrael, lætati ſunt:

6 Per hæc, cùm illis deeſſent, benè cum illis actum eſt.

7 Nam pro fonte quidem ſempiterni fluminis, humanum ſanguinem dediſti injuſtis.

8 Qui cùm minuerentur in traductione infantium occiſorum, dediſti illis abundantem aquam inſperatè,

9 Oſtendens per ſitim, quæ tunc fuit, quemadmodùm tuos exaltares, & adverſarios illorum necares.

B

10 Cùm enim tentati ſunt, & quidem cum miſericordia diſciplinam accipientes, ſciebant, quemadmodum cum ira judicati impii tormenta paterentur.

11 Hos quidem tamquam pater monens probaſti: illos autem tamquam durus rex interrogans condemnaſti.

12 Abſentes enim, & præſentes ſimiliter torquebantur.

13 Duplex enim illos acceperat tædium, & gemitus cum memoria præteritorum.

14 Cùm enim audirent per ſua tormenta benè ſecum agi, commemorati ſunt Dominum, admirantes in finem exitus.

C

15 Quem enim in expoſitione prava projectum deriſerunt, in finem eventus mirati ſunt, non ſimiliter juſti ſitientes.

*Infr. 14. 24.

16 Pro cogitationibus autem inſenſatis iniquitatis illorum, * quod quidam errantes colebant mutos ſerpentes, & beſtias ſupervacuas, immiſiſti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam:

17 Ut ſcirent, quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.

*Lev. 26. 22. Infra 16. 1. Iere. 8. 17.

18 Non enim impoſſibilis erat omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex materia inviſa, * immittere illis multitudinem urſorum, aut audaces leones,

19 Aut novi generis ira plenas ignotas beſtias, aut vaporem ignium ſpirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis ſcintillas emittentes.

20 Quarum non ſolùm læſura poterat illos exterminare, ſed & aſpectus per timorem occidere.

D

21 Sed & ſine his uno ſpiritu poterāt occidi perſecutionem paſſi ab ipſis factis ſuis, & diſperſi per ſpiritum virtutis tuæ: ſed omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti.

22 Multùm enim valere, tibi ſoli ſupererat ſemper: & virtuti brachii tui quis reſiſtet?

23 Quoniam tanquam momētum ſtateræ, ſic eſt ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris antelucani, quæ deſcendit in terram.

24 Sed miſereris omnium, quia omnia potes, & diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam.

25 Diligis enim omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti: nec enim odiens aliquid conſtituiſti, aut feciſti.

26 Quomodò autem poſſet aliquid permanere, niſi tu voluiſſes? aut quod à te vocatum non eſſet, conſervaretur?

27 Parcis autem omnibus: quoniam tua ſunt, Domine, qui amas animas.

CAPUT XII.

Oſtendit quanta clementia, & longanimitate Deus corripuerit peccatores terræ ſanctæ incolas, non ſubitò eos delens, cùm non illos tantùm, ſed & omnes nationes, nulli illata injuria, tamquam ſolus omnium Dominus perdere poſſet: hac videlicet erga inimicos clementia, electos ſuos de ſe, ſuàque bonitate benè ſperare faciens, eoſque à peccatis revocans.

A

1 O Quàm bonus, & ſuavis eſt, Domine, ſpiritus tuus in omnibus!

2 Ideòque eos, qui exerrant partibus corripis: & de quibus peccant, admones, & alloqueris ut relicta malitia, credant in te, Domine.

*Deut. 9. 29. 12. 29. 18. 12.

3 * Illos enim antiquos inhabitatores terræ ſanctæ tuæ, quos exhorruiſti,

4 Quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina, & ſacrificia injuſta,

5 Et

5 Et filiorum ſuorum necatores ſine miſeri-
cordia,& comeſtores viſcerum hominũ,& de-
voratores ſanguinis à medio ſacramento tuo,
6 Et auctores parentes animarum inauxi-
liatarum, perdere voluiſti per manus pa-
rentum noſtrorum,
7 Ut dignã perciperent peregrinationẽ pue-
rorũ Dei,quæ tibi omnium charior eſt terra.
B 8 Sed & his tamquam hominibus peperci-
ſti, & miſiſti anteceſſores exercitus tui veſ-
pas, ut illos paulatim exterminarent.
9 Non quia impotens eras in bello ſubjice-
re impios juſtis, aut beſtiis ſævis, aut ver-
bo duro ſimul exterminare:
*Exo. 23. 30. Deut. 7. 22. 10 * Sed partibus judicans dabas locum
pęnitentiæ, non ignorans, quoniam nequam
eſt natio eorum, & naturalis malitia ipſo-
rum, & quoniam non poterat mutari cogita-
tio illorum in perpetuum.
11 Semen enim erat maledictum ab ini-
tio: nec timens aliquem, veniam dabas
peccatis illorum.
12 Quis enim dicet tibi: Quid feciſti? aut
quis ſtabit contra judicium tuum? aut quis in
conſpectu tuo veniet vindex iniquorum ho-
minum? aut quis tibi imputabit, ſi perie-
rint nationes, quas tu feciſti?
*1. Petr. 5. 7. 13 Non enim eſt alius Deus quàm tu, *
cui cura eſt de omnibus, ut oſtendas,
quoniam non injuſte judicas judicium.
14 Neque rex, neque tyrannus in conſpe-
ctu tuo inquirent de his, quos perdidiſti.
15 Cùm ergo ſis juſtus, juſtè omnia diſponis:
ipſum quoque, cui non debet puniri, con-
demnare, exterum æſtimas a tua virtute.
C 16 Virtus enim tua juſtitiæ initium eſt: &
ob hoc quòd omnium Dominus es, omni-
bus te parcere facis.
17 Virtutem enim oſtendis tu, qui non cre-
deris eſſe in virtute conſummatus, & horum,
qui te neſciunt, audaciam traducis.
18 Tu autem dominator virtutis, cum tran-
quillitate judicas,& cũ magna reverentia diſ-
ponis nos: ſubeſt enim tibi, cũ volueris, poſſe.
19 Docuiſti autem populum tuum per talia
opera, quoniam oportet juſtum eſſe, & huma-
num,& bonę ſpei feciſti filios tuos: quoniam
judicans das locum in peccatis pœnitentiæ.
20 Si enim inimicos ſervorum tuorum, &
deditos morti, cum tanta cruciaſti attentio-
ne, dans tempus, & locum, per quæ poſ-
ſent mutari à malitia:
21 Cùm quanta diligentia judicaſti filios
tuos, quorum parentibus juramenta,& con-
ventiones dediſti bonarum promiſſionum?
D 22 Cùm ergo das nobis diſciplinã, inimicos
noſtros multipliciter flagellas, ut bonitatem
tuam cogitemus judicantes: & cùm de nobis
judicatur, ſperemus miſericordiam tuam,
23 Unde & illis, qui in vita ſua inſenſatè,
& injuſtè vixerunt, per hæc, quæ colue-
runt, dediſti ſumma tormenta.
*Sap. 11. 16. Rom. 1. 23. 24 * Etenim in erroris via diutiùs errave-
runt, deos æſtimantes hæc, quæ in anima-
libus ſunt ſupervacua, infantium inſenſato-
rum more viventes.
25 Propter hoc tamquam pueris inſenſa-
tis judicium in deriſum dediſti.
26 Qui autẽ ludibriis,& increpationibus nõ
ſunt correcti, dignũ Dei judicium experti sũt:
27 In quibus enim patiẽtes indignabãtur, per
hęc quos putabant deos, in ipſis cùm extermi-
narentur videntes, illum, quẽ olim negabãt ſe
noſſe, verũ Deũ agnoverunt: propter quod &
finis condemnationis eorum venit ſuper illos.

CAPUT XIII.

Vani quidem ſunt, qui ex creaturis Deum non agnoſcentes, ipſas potiùs creaturas pro diis coluerunt: at illi longè ſtultiores, qui opus artificis Deum dicunt, ab inſenſato idolo futura interrogantes.

1 VAni autem ſunt omnes homines, in
quibus non ſubeſt ſcientia Dei: & de A
his, quæ videntur bona, non potuerunt in- Rom. 1. 18.
telligere eum, qui eſt, neque operibus at-
tendentes agnoverunt, quis eſſet artifex:
2 * Sed aut ignem, aut ſpiritum, aut citatum *Deu. 4. 19. 17. 3.
aerem, aut gyrum ſtellarum, aut nimiam
aquam, aut ſolem, & lunam, rectores or-
bis terrarum deos putaverunt.
3 Quorum ſi ſpecie delectati, deos puta-
verunt: ſciant, quantò his dominator eo-
rum ſpecioſior eſt: ſpeciei enim generator
hæc omnia conſtituit.
4 Aut ſi virtutem, & opera eorum mirati
ſunt, intelligant ab illis, quoniam, qui hęc
fecit, fortior eſt illis:
5 A magnitudine enim ſpeciei,& creaturæ,
cognoſcibiliter poterit creator horũ videri.
6 Sed tamen adhuc in his minor eſt quere-
la. Et hi enim fortaſſè errant, Deum quæ- B
rentes, & volentes invenire.
7 * Etenim cùm in operibus illius conver- *Rom. 1. 21.
ſentur, inquirunt: & perſuaſum habent,
quoniam bona ſunt, quæ videntur.
8 Iterùm autem nec his debet ignoſci.
9 Si enim tantum potuerunt ſcire, ut poſ-
ſent æſtimare ſæculum: quomodò hujus
Dominum non faciliùs invenerunt?
10 Infelices autẽ ſunt, & inter mortuos ſpes
illorum eſt, qui appellaverunt deos opera
manuum hominum, aurum,& argentum, artis
inventionem, & ſimilitudines animalium,
aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.
11 * Aut ſi quis artifex faber de ſilva lignum *Iſaie 44. 12.
rectum ſecuerit, & hujus doctè eradat om- C
nem corticem, & arte ſua uſus, diligenter Jere. 10. 3.
fabricet vas utile in converſationem vitæ,
12 Reliquiis autem ejus operis ad præpa-
rationem eſcæ abutatur:
13 Et reliquum horum, quod ad nullos uſus
facit, lignum curvum,& vorticibus plenum,
ſculpat diligenter per vacuitatem ſuam, &
per ſcientiam ſuæ artis figuret illud, & aſ-
ſimilet illud imagini hominis.
14 Aut alicui ex animalibus illud comparet,
perliniens rubrica, & rubicundum faciens
fuco colorem illius, & omnem maculam,
quæ in illo eſt, perliniens:
15 Et faciat ei dignam habitationem, & in D
pariete ponens illud, & confirmans ferro
16 Ne fortè cadat: proſpiciens illi, ſciens,
quoniam non poteſt adjuvare ſe: imago
enim eſt, & opus eſt illi adjutorium.
17 Et de ſubſtantia ſua,& de filiis ſuis, &
de nuptiis votum faciens inquirit. Non erube-
ſcit loqui cum illo, qui ſine anima eſt:
18 Et pro ſanitate quidem infirmum depre-
catur, & pro vita rogat mortuum, & in
adjutorium inutilem invocat:

19 Et pro itinere petit ab eo, qui ambulare non poteſt: & de acquirendo, & de operando, & de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus eſt inutilis.

CAPUT XIV.

Utilis inventio navis, quæ etiam tempore diluvii ſemen humanum ſervatum eſt: idolum autem maledictum eſt cum ſuo fabricatore: & quod fuerit idolorum, idololatriæque exordium, ac progreſſus, item quæ mala ex idololatria procedant.

A

1 Iterùm alius navigare cogitans, & per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante ſe, fragilius lignum invocat.

2 Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit, & artifex ſapientia fabricavit ſua.

3 Tua autem, Pater, providentia gubernat: * quoniam dediſti & in mari viam, & inter fluctus ſemitam firmiſſimam, (* Exo. 14.22.)

4 Oſtendens, quoniam potens es ex omnibus ſalvare, etiam ſi ſine arte aliquis adeat mare.

5 Sed ut non eſſent vacua ſapientiæ tuę opera: propter hoc etiam & exiguo ligno credunt homines animas ſuas, & tranſeuntes mare per ratem liberati ſunt:

6 * Sed & ab initio cùm perirent ſuperbi gigantes, ſpes orbis terrarum ad ratem confugiens, remiſit ſæculo ſemen nativitatis, quæ manu tua erat gubernata. (* Gen. 6.4. & 7. 7.)

7 Benedictum eſt enim lignum, per quod fit juſtitia.

8 * Per manus autem quod fit idolum, maledictum eſt & ipſum, & qui fecit illud: quia ille quidem operatus eſt: illud autem cùm eſſet fragile, deus cognominatus eſt. (* Pſal. 113.4. Baru. 6. 3.)

B

9 Similiter autem odio ſunt Deo, impius, & impietas ejus.

10 Etenim, quod factum eſt, cum illo, qui fecit, tormenta patietur.

11 Propter hoc & in idolis nationum non erit reſpectus: quoniam creaturæ Dei in odiū factæ ſunt, & in tentationem animabus hominum & in muſcipulam pedibus inſipientium.

12 Initiū enim fornicationis eſt exquiſitio idolorū: & adinventio illorū corruptio vitæ eſt:

13 Neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum.

14 Supervacuitas enim hominum hæc advenit in orbem terrarum: & ideò brevis illorum finis eſt inventus.

15 Acerbo enim luctu dolens pater, citò ſibi rapti filii fecit imaginem: & illum, qui tunc quaſi homo mortuus fuerat, nunc tamquam deum colere cœpit, & conſtituit inter ſervos ſuos ſacra, & ſacrificia.

16 Deinde interveniente tempore, convaleſcente iniqua conſuetudine, hic error tamquam lex cuſtoditus eſt, & tyrannorum imperio colebantur figmenta.

17 Et hos, quos in palam homines honorare non poterant, propter hoc, quod longe eſſent, e longinquo figura eorum allata, evidentem imaginem regis, quem honorare volebant, fecerunt: ut illum, qui aberat, tamquam præſentem colerent ſua ſollicitudine.

18 Provexit autem ad horum culturam & hos, qui ignorabant, artificis eximia diligētia.

C

19 Ille enim volens placere illi, cui ſe aſſumpſit, elaboravit arte ſua, ut ſimilitudinem in melius figuraret.

20 Multitudo autē hominū abducta per ſpeciē operis, eum, qui ante tēpus tamquā homo honoratus fuerat, nunc deum æſtimaverunt.

21 Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio: quoniam, aut affectui, aut regibus deſervientes homines, incommunicabile nomen lapidibus, & lignis impoſuerunt.

22 Et non ſuffecerat erraſſe eos circa Dei ſcientiam, ſed & in magno viventes inſcientię bello, tot, & tam magna mala pacē appellant.

23 * Aut enim filios ſuos ſacrificantes, aut obſcura ſacrificia facientes, aut inſaniæ plenas vigilias habentes, (* Deut. 18.10. Iere. 7. 9.)

D

24 Neque vitam, neque nuptias mundas jam cuſtodiunt, ſed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans contriſtat:

25 Et omnia commiſta ſunt, ſanguis, homicidium, furtum & fictio, corruptio & infidelitas, turbatio & perjurium, tumultus bonorum,

26 Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconſtantia, inordinatio mœchiæ, & impudicitiæ.

27 Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali cauſa eſt, & initium & finis.

28 Aut enim dum lætantur, inſaniunt: aut certè vaticinantur falſa, aut vivunt injuſte, aut pejerant citò.

29 Dū enim confidunt in idolis, quę ſine anima ſunt, male jurantes noceri ſe non ſperant.

30 Utraque ergo illis evenient digne, quoniam male ſenſerunt de Deo, attendentes idolis, & juraverunt injuſtè, in dolo contemnentes juſtitiam.

31 Non enim juratorum virtus, ſed peccantium pœna perambulat ſemper injuſtorum prævaricationem.

CAPUT XV.

Vox fidelium ſuavitatem, & miſericordiam Dei commendantium, cujus gratia ab idololatria ſunt ſervati, mirè quoque ſubſannat idolorum artifices ac cultores.

A

1 TU autem Deus noſter, ſuavis, & verus es, patiens, & miſericordia diſponens omnia.

2 Etenim ſi peccaverimus, tui ſumus, ſciētes magnitudinem tuam: & ſi non peccaverimus, ſcimus, quoniam apud te ſumus computati.

3 Noſſe enim te, conſummata juſtitia eſt: & ſcire juſtitiam, & virtutem tuam, radix eſt immortalitatis.

4 Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec umbra picturæ labor ſine fructu, effigies ſculpta per varios colores,

5 Cujus aſpectus inſenſato dat concupiſcentiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem ſine anima.

6 Malorum amatores digni ſunt, qui ſpem habeant in talibus, & qui faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt.

B

7 * Sed & figulus mollem terram premens, laborioſe fingit ad uſus noſtros unumquodq; vas, & de eodem luto fingit, quæ munda ſunt in uſum vaſa, & ſimiliter, quæ his ſunt contraria: horum autem vaſorum quis ſit uſus, judex eſt figulus. (* Rom. 9. 21.)

8 Et cum labore vano deum fingit de eodem luto, ille, qui paulò ante de terra factus fuerat, & poſt pauillū reducit ſe unde acceptus eſt, repetitus animæ debitum, quam habebat.

C 9 Sed cura eſt illi, non quia laboraturus eſt, nec quoniam brevis illi vita eſt, ſed concertatur aurificibus, & argentariis: ſed & ærarios imitatur, & gloriam præfert, quoniam res ſupervacuas fingit.

10 Cinis eſt enim cor ejus, & terra ſupervacua ſpes illius, & luto vilior vita ejus.

11 Quoniam ignoravit, qui ſe finxit, & qui inſpiravit illi animam, quæ operatur, & qui inſufflavit ei ſpiritum vitalem.

12 Sed & æſtimaverunt luſum eſſe vitam noſtram, & converſationem vitæ compoſitam ad lucrum, & oportere undecumque etiam ex malo acquirere.

13 Hic enim ſcit, ſe ſuper omnes delinquere, qui ex terræ materia fragilia vaſa, & ſculptilia fingit.

14 Omnes enim inſipientes, & infelices ſupra modum animæ ſuperbi, ſunt inimici populi tui, & imperantes illi:

15 Quoniam omnia idola nationum deos æſtimaverunt, * quibus neque oculorum uſus eſt ad videndum, neque nares ad percipiendum ſpiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, ſed & pedes eorum pigri ad ambulandum. (D; * Pſal. 113. 5. & 114. 16.)

16 Homo enim fecit illos: & qui ſpiritum mutuatus eſt, is finxit illos. Nemo enim ſibi ſimilem homo poterit deum fingere.

17 Cùm enim ſit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim eſt ipſe his, quos colit, quia ipſe quidem vixit, cùm eſſet mortalis, illi autem numquam.

18 Sed & animalia miſerrima colunt: inſenſata enim comparata his, illis ſunt deteriora.

19 Sed nec aſpectu aliquis ex his animalibus bona poteſt conſpicere. Effugerunt autem Dei laudem, & benedictionem ejus.

CAPUT XVI.

Ægyptiis ob idololatriam digna paſſis, Hebræi eſcam à Deo acceperunt: caſtigati tamen aliquantum morſu ſerpentum, erecto ſerpente æneo ſanati ſunt à Deo: impii verò morte conſumpti per locuſtas, muſcas, ignemque grandini mixtum: cùm illi accepto manna, ſatiati ſunt, & confortati.

A 1 PRopter hæc, & per his ſimilia paſſi ſunt dignè tormenta, & per multitudinem beſtiarum exterminati ſunt.

2 Pro quibus tormentis benè diſpoſuiſti populum tuum, * quibus dediſti concupiſcentiam delectamenti ſui, novum ſaporem, eſcam parans eis ortygometram: (* Num. 11. 31.)

3 Ut illi quidē concupiſcentes eſcam propter ea, quę illis oſtenſa, & miſſa ſunt, etiā à neceſſaria concupiſcentia averterentur. Hi autē in brevi inopes facti, novam guſtaverunt eſcam.

4 Oportebat enim illis ſine excuſatione quidem ſupervenire interitum exercentibus tyrannidem: his autem tantùm oſtendere quemadmodùm inimici eorum exterminabantur.

5 * Etenim cùm illis ſupervenit ſæva beſtiarum ira, morſibus perverſorum colubrorum exterminabantur. (* Num. 21. 6.)

6 Sed non in perpetuum ira tua permanſit; ſed ad correptionem in brevi turbati ſunt, ſignum habentes ſalutis ad commemorationem mandati legis tuæ.

B 7 Qui enim cōverſus eſt, nō per hoc quod videbat, ſanabatur, ſed per te omniū ſalvatorē:

8 In hoc autem oſtendiſti inimicis noſtris, quia tu es, qui liberas ab omni malo.

9 * Illos enim locuſtarum, & muſcarum occiderunt morſus, & non eſt inventa ſanitas animæ illorum: quia digni erant ab hujuſmodi exterminari. (* Exo. 8. 24. & 10. 4. Apoc. 9. 7.)

10 Filios autem tuos nec draconum venenatorum vicerunt dentes: miſericordia enim tua adveniens ſanabat illos.

11 In memoria enim ſermonum tuorum examinabantur, & velociter ſalvabantur, ne in altam incidentes oblivionem, non poſſent tuo uti adjutorio.

12 Etenim neque herba, neque malagma ſanavit eos, ſed tuus, Dñe, ſermo, qui ſanat omnia.

13 * Tu es enim, Domine, qui vitæ, & mortis habes poteſtatem, & deducis ad portas mortis, & reducis: (* Deu. 32. 39. 1. Reg. 2. 6. Tob. 13. 2.)

14 Homo autem occidit quidem per malitiam, & cùm exierit ſpiritus, non revertetur, nec revocabit animam, quæ recepta eſt:

15 Sed tuam manum effugere impoſſibile eſt.

16 * Negantes enim te noſſe impii, per fortitudinem brachii tui flagellati ſunt: novis aquis, & grandinibus, & pluviis perſecutionem paſſi, & per ignem conſumpti. (* Exo. 9. 23. C)

17 Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat: vindex eſt enim orbis juſtorum.

18 Quodam enim tempore manſuetabatur ignis, ne comburerentur, quæ ad impios miſſa erant animalia: ſed ut ipſi vidētes ſcirēt, quoniam Dei judicio patiuntur perſecutionem.

19 Et quodam tempore in aqua ſupra virtutem ignis, exardeſcebat undique, ut iniquæ terræ nationem exterminaret.

20 * Pro quibus angelorum eſca nutriviſti populum tuū, & paratum panem de cęlo pręſtitiſti illis ſine labore, omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuavitatem. (* Exo. 16. 14. Num. 11. 7. Pſal. 77. 25. Joan. 6. 31.)

21 Subſtantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, oſtendebat: & deſerviens uniuſcujuſque voluntati, ad quod quiſque volebat, convertebatur.

22 * Nix autem, & glacies ſuſtinebant vim ignis, & non tabeſcebant: ut ſcirent, quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine, & pluvia coruſcans. (* Exo. 9. 24. D)

23 Hic autem iterùm, ut nutrirentur juſti, etiam ſuæ virtutis oblitus eſt.

24 Creatura enim tibi Factori deſerviens, exardeſcit in tormentum adverſus injuſtos: & lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt.

25 Propter hoc & tunc in omnia transfigurata, omnia nutrici gratiæ tuæ deſerviebat, ad voluntatem eorum, qui à te deſiderabant:

26 Ut ſcirent filii tui, quos dilexiſti, Domine, * quoniam non nativitatis fructus paſcunt homines, ſed ſermo tuus hos, qui in te crediderint, conſervat. (* Deut. 8. 3. Matt. 4. 4.)

27 Quod enim ab igne non poterat exterminari, ſtatim ab exiguo radio ſolis calefactum tabeſcebat:

28 Ut notum omnibus eſſet, quoniam oportet prævenire ſolem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare.

29 Ingrati enim ſpes tamquam hibernalis glacies tabeſcet, & diſperiet tamquam aqua ſupervacua.

CAPUT XVII.

Ægyptii triduanas paſſi ſunt invincibiles tenebras cum incredibili timore, & horrore: reliqua orbis parte illuſtrata lumine.

A 1 MAgna ſunt enim judicia tua, Domine, & inenarrabilia verba tua: propter hoc indiſciplinatæ animæ erraverunt.

* Exo. 10, 23. 2 *Dum enim perſuaſum habent iniqui poſſe dominari nationi ſanctę vinculis tenebrarum, & longæ noctis compediti, incluſi ſub tectis, fugitivi perpetuæ providentiæ jacuerunt.

3 Et dum putant ſe latere in obſcuris peccatis, tenebroſo oblivionis velamento diſperſi ſunt, paventes horrendè, & cum admiratione nimia perturbati.

4 Neque enim, quę cõtinebat illos ſpelunca, ſine timore cuſtodiebat: quoniam ſonitus deſcendens perturbabat illos, & perſonæ triſtes illis apparentes pavorem illis præſtabant.

5 Et ignis quidẽ nulla vis poterat illis lumẽ præbere, nec ſiderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam.

B * Exo. 7. 22. & 8. 7. 6 * Apparebat autem illis ſubitaneus ignis, timore plenus: & timore perculſi illius, quæ non videbatur, faciei, æſtimabant deteriora eſſe, quæ videbantur:

7 Et magicæ artis appoſiti erant deriſus, & ſapientiæ gloriæ correptio cum contumelia.

8 Illi enim, qui promittebant timores, & perturbationes expellere ſe ab anima languente, hi cum deriſu pleni timore languebant:

9 Nã etſi nihil illos ex mõſtris perturbabat: trãſitu animaliũ, & ſerpentium ſibilatione cõmoti, tremebũdi peribant: & aerem, quẽ nulla ratione quis effugere poſſet, negãtes ſe videre.

10 Cùm ſit enim timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis: ſemper enim præſumit ſæva perturbata conſcientia.

11 Nihil enim eſt timor niſi proditio cogitationis auxiliorum.

C 12 Et dum ab intus minor eſt expectatio, majorem computat inſcientiam ejus cauſæ, de qua tormentum præſtat.

13 Illi autem, qui impotentem verè noctem, & ab infimis, & ab altiſſimis inferis ſupervenientem, eumdem ſomnum dormientes,

14 Aliquando monſtrorum exagitabantur timore, aliquando animæ deficiebant traductione: ſubitaneus enim illis, & inſperatus timor ſupervenerat.

15 Deinde ſi quiſquam ex illis decidiſſet, cuſtodiebatur in carcere ſine ferro recluſus:

16 Si enim ruſticus qui erat, aut paſtor, aut agri laborum operarius præoccupatus eſſet, ineffugibilem ſuſtinebat neceſſitatem.

17 Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos arborum ramos avium ſonus ſuavis, aut vis aquæ decurrrentis nimium,

D 18 Aut ſonus validus præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium curſus inviſus, aut mugientium valida beſtiarum vox, aut reſonans de altiſſimis montibus Echo, deficientes faciebant illos præ timore.

19 Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, & non impeditis operibus continebatur.

20 Solis autem illis ſuperpoſita erat gravis nox, imago tenebrarũ, quæ ſuperventura illis erat. Ipſi ergo ſibi erant graviores tenebris.

CAPUT XVIII.

Hebræi luce gaudent, & ducatum columnæ ignis accipiunt: occiduntur omnia Ægypti primogenita ab Angelo: Hebræi in ſeditione Core iram Dei provocant, ſed in medio incendii liberantur, offerente Aaron incenſum, & pro multitudine deprecante

1 SAnctis autem tuis maxima erat lux, & horum quidem vocem audiebant, ſed figuram non videbant. Et quia non ipſi eadem paſſi erant, magnificabant te: A Exo. 10. 23.

2 Et qui antè læſi erant, quia non lædebantur, gratias agebant: & ut eſſet differentia, donum petebant.

3 *Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & ſolem ſine læſura boni hoſpitii præſtitiſti. * Exo. 14. 24. Pſ. 77. 14. & 104. 39.

4 Digni quidem illi carere luce, & pati carcerem tenebrarum, qui incluſos cuſtodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen ſæculo dari.

5 *Cùm cogitarent juſtorum occidere infantes: & uno expoſito filio, & liberato, in traductionẽ illorum, multitudinẽ filiorum abſtuliſti, & * pariter illos perdidiſti in aqua valida. * Exo. 1. 16. & 2. 3. * Exo. 14. 27.

6 Illa enim nox antè cognita eſt à patribus noſtris, ut verè ſcientes quibus juramentis crediderunt, animæquiores eſſent. B

7 Suſcepta eſt autẽ à populo tuo ſanitas quidem juſtorum, injuſtorũ autem exterminatio.

8 Sicut enim læſiſti adverſarios:, ſic & nos provocans magnificaſti.

9 Abſconsè enim ſacrificabant juſti pueri bonorum, & juſtitiæ legem in concordia diſpoſuerunt: ſimiliter & bona, & mala receptu ros juſtos, patrum jam decantantes laudes.

10 Reſonabat autem inconveniens inimicorum vox, & flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium.

11 *Simili autem pœna ſervus cum domino afflictus eſt, & popularis homo regi ſimilia paſſus. * Exo. 12. 29.

12 Similiter ergo omnes uno nomine mortis mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad ſepeliendum vivi ſufficiebant: quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio illorum, exterminata eſt.

13 De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc verò primùm cùm fuit exterminium primogenitorum, ſpoponderunt populum Dei eſſe. C

14 Cùm enim quietũ ſilentiũ contineret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet,

15 Omnipotens ſermo tuus, Domine, exiliens de cœlo à regalibus ſedibus, durus debellator in mediam exterminii terram proſilivit.

16 Gladius acutus inſimulatum imperium tuum portans, & ſtans replevit omnia morte, & uſque ad cœlum attingebat ſtans in terra.

17 Tunc continuò viſus ſomniorum malorum turbaverunt illos, & timores ſupervenerunt inſperati.

18 Et alius alibi proiectus ſemivivus, propter quã moriebatur, cauſã demonſtrabat mortis.

19 Viſiones enim, quæ illos turbaverunt, hæc præmonebant, ne inſcii, quare mala patiebantur, perirent.

20 Tetigit autem tunc & juſtos tentatio mortis, & commotio in eremo facta eſt multitudinis: ſed non diù permanſit ira tua.

D *Num 16.46 21 * Properans enim homo ſine querela deprecari pro populis, proferens ſervitutis ſuæ ſcutum orationē, & per incēſum deprecationem allegans, reſtitit iræ, & finē impoſuit neceſſitati, oſtendens quoniam tuus eſt famulus.

22 Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec armaturæ potentia, ſed verbo illum, qui ſe vexabat, ſubiecit, juramenta parentum, & teſtamentum commemorans.

23 Cùm enim jam acervatim cecidiſſent ſuper alterutrum mortui, interſtitit, & amputavit impetum, & diviſit illam, quæ ad vivos ducebat, viam.

*Exo. 28. 6. 24 * In veſte enim poderis, quam habebat, totus erat orbis terrarum: & parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidum erant ſculpta, & magnificentia tua in diademate capitis illius ſculpta erat.

25 His autem ceſſit, qui exterminabat, & hæc extimuit: erat enim ſola tentatio iræ ſufficiēs.

CAPUT XIX.

De interitu Ægyptiorum, & Hebræorum liberatione.

A 1 IMpiis autem uſque in noviſſimum ſine miſericordia ira ſupervenit.

2 Præſciebat enim & futura illorum: quoniam cùm ipſi permiſiſſent, ut ſe educerent, & cum magna ſolicitudine præmiſiſſent illos, conſequebantur illos pœnitentia acti.

*Exo. 14. 3. 3 * Adhuc enim inter manus habentes luctum, & deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam ſibi aſſumpſerunt cogitationem inſcientiæ: & quos rogantes projecerant, hos tamquam fugitivos perſequebantur.

4 Ducebat enim illos ad hunc finem digna neceſſitas: & horum, quæ acciderant, commemorationem amittebant, ut quæ deerant tormentis, repleret punitio:

5 Et populus quidem tuus mirabiliter tranſiret, illi autem novam mortem invenirent.

B 6 Omnis enim creatura ad ſuum genus ab initio refigurabatur, deſerviens tuis præceptis, ut pueri tui cuſtodirentur illæſi.

7 Nam nubes caſtra eorum obumbrabat, & ex aqua, quæ antè erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via ſine impedimento, & campus germinans de profundo nimio:

8 Per quem omnis natio tranſivit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia, & monſtra.

9 Tamquam enim equi depaverunt eſcam, & tamquam agni exultaverunt, magnificantes te, Domine, qui liberaſti illos.

10 Memores enim erant adhuc eorum, quę in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodùm pro natione animalium eduxit terra muſcas, & pro piſcibus eructavit fluvius multitudinem ranarum.

11 *Noviſſimè autem viderunt novam creaturam avium, cùm adducti concupiſcentia poſtulaverunt eſcas epulationis. C *Exo 16.13. Num. 11.31. Supr. 16. 2.

12 In allocutione enim deſiderii aſcēdit illis de mari ortygometra: & vexationes peccatoribus ſupervenerunt, non ſine illis, quæ antè facta erant, argumentis per vim fulminum: juſtè enim patiebātur ſecundū ſuas nequitias.

13 Etenim deteſtabiliorem inhoſpitalitatem inſtituerunt: alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii autem bonos hoſpites in ſervitutem redigebant.

14 Et non ſolùm hæc, ſed & alius quidam reſpectus illorum erat: quoniam inviti recipiebant extraneos.

15 Qui autem cum lætitia receperunt hos, qui eiſdem uſi erant juſtitiis, ſæviſſimis afflixerunt doloribus.

16 * Percuſſi ſunt autem cæcitate: ſicut illi in foribus juſti, cùm ſubitaneis cooperti eſſent tenebris, unuſquiſque tranſitum oſtii ſui quærebat. *Gen 19.12.

17 In ſe enim elementa dum convertuntur, ſicut in organo qualitatis ſonus immutatur, & omnia ſuum ſonum cuſtodiunt: unde æſtimari ex ipſo viſu certò poteſt. D

18 Agreſtia enim in aquatica convertebantur: & quæcumque erant natantia, in terram tranſibant.

19 Ignis in aqua valebat ſupra ſuam virtutē: & aqua extinguentis naturæ obliviſcebatur.

20 Flammæ è contrario, corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec diſſolvebant illam, quæ facilè diſſolvebatur ſicut glacies, bonam eſcam. In omnibus enim magnificaſti populum tuum, Domine, & honoraſti, & non deſpexiſti in omni tempore, & in omni loco aſſiſtens eis.

IN ECCLESIASTICUM JESU FILII SIRACH

PROLOGUS.

MUltorum nobis, & magnorum, per legem, & prophetas, aliſque, qui ſecuti ſunt illos, ſapientia demonſtrata eſt: in quibus oportet laudare Iſrael doctrinę, & ſapientiæ cauſa: quia non ſolùm ipſos loquentes neceſſe eſt eſſe peritos, ſed etiam extraneos pòſſe, & dicentes, & ſcribentes doctiſſimos fieri. Avus meus Jeſus, poſtquam ſe ampliùs dedit ad diligentiā lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus noſtris traditi ſunt: voluit & ipſe ſcribere aliquid horum, quæ ad doctrinam, & ſapientiam pertinent, ut deſiderantes diſcere, & illorum periti facti, magis, magiſq; attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori ſtudio lectio-

nem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur ſequentes imaginē ſapientiæ, deficere in verborum compoſitione. Nam deficiunt verba Hebraica, quādo fuerint tranſlata ad alteram linguam. Non autem ſolùm hęc, ſed & ipſa lex, & prophetæ, cæteraq; aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter ſe dicuntur. Nam in octavo, & trigeſimo anno temporibus Ptolemæi Evergetis regis, poſtquam perveni in Ægyptum, & cùm multum temporis ibi fuiſſem, inveni ibi libros relictos, non parvæ, neq; contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum, & neceſſarium putavi, & ipſe aliquā addere diligētiam, & laborē interpretandi librum iſtum: & multa vigilia attuli doctrinam in ſpatio temporis, ad illa, quę ad finē ducunt, librum iſtum dare, & illis, qui volunt animū intendere, & diſcere, quemadmodū oporteat inſtituere mores, cui ſecundùm legem Domini propoſuérint vitā agere.

ECCLESIASTICUS.

CAPUT PRIMUM.

Sapientia incomprehenſibilis, & in creaturis relucens, ab æterno originem à ſolo Deo omnipotente trahit: quam dat diligentibus, ac timentibus ipſum: nam timor Domini, qui hic multipliciter commendatur, non ſolùm ſapientiam, ſed & reliquas ſecum affert virtutes: ſimplici autem corde ad Deum accedendum eſt.

A * 3. Reg. 3.9. & 4. 29.

1 OMnis * ſapientia à Domino Deo eſt, & cum illo fuit ſemper, & eſt ante ævum.
2 Arenam maris, & pluviæ guttas, & dies ſæculi quis dinumeravit? altitudinem cœli, & latitudinem terræ, & profundum abyſſi quis dimenſus eſt?
3 Sapientiam Dei præcedentem omnia quis inveſtigavit?
4 Prior omnium creata eſt ſapientia, & intellectus prudentiæ ab ævo.
5 Fons ſapientiæ verbum Dei in excelſis, & ingreſſus illius mandata æterna.
6 Radix ſapientiæ, cui revelata eſt, & aſtutias illius quis agnovit?
7 Diſciplina ſapientiæ cui revelata eſt, & manifeſtata? & multiplicationem ingreſſus illius quis intellexit?
8 Unus eſt altiſſimus Creator omnipotens, & Rex potens, & metuendus nimis, ſedens ſuper thronum illius, & dominans Deus.

B

9 Ipſe creavit illam in Spiritu ſancto, & vidit, & dinumeravit, & menſus eſt.
10 Et effudit illam ſuper omnia opera ſua, & ſuper omnem carnem ſecundùm datum ſuum, & præbuit illam diligentibus ſe.
11 Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.
12 Timor Domini delectabit cor, & dabit lętitiam, & gaudium, & longitudinem dierum.
13 Timenti Dominum benè erit in extremis, & in die defunctionis ſuæ benedicetur.
14 Dilectio Dei honorabilis ſapientia.
15 Quibus autem apparuerit in viſu, diligunt eam in viſione, & in agnitione magnalium ſuorum.

* Pſal. 110.10 Prov. 1. 7.

16 * Initiū ſapientię, timor Dñi, & cum fidelibus in vulva cōcreatus eſt, cum electis fęminis graditur, & cum juſtis, & fidelibus agnoſcitur.
17 Timor Domini, ſcientiæ religioſitas.
18 Religioſitas cuſtodiet, & juſtificabit cor, jucunditatem, atque gaudium dabit.
19 Timenti Dominum bene erit, & in diebus conſummationis illius benedicetur.

C

20 Plenitudo ſapientiæ eſt timere Deum, & plenitudo à fructibus illius.
21 Omnem domum illius implebit à generationibus, & receptacula à theſauris illius.
22 Corona ſapientiæ, timor Domini, replens pacem, & ſalutis fructum:
23 Et vidit, & dinumeravit eam: utraque autem ſunt dona Dei,
24 Scientiā, & intellectū prudentię ſapientia compartietur: & gloriam tenentiū ſe exaltat.
25 Radix ſapientiæ eſt timere Dominum: & rami illius longævi,
26 In theſauris ſapientiæ intellectus, & ſcientiæ religioſitas: execratio autem peccatoribus ſapientia.
27 Timor Domini expellit peccatum:
28 Nam, qui ſine timore eſt, non poterit juſtificari: iracundia enim animoſitatis illius, ſubverſio illius eſt.
29 Uſque in tempus ſuſtinebit patiens, & poſteà redditio jucunditatis:

D

30 Bonus ſenſus uſque in tempus abſcondet verba illius, & labia multorum enarrabunt ſenſum illius.
31 In theſauris ſapientiæ ſignificatio diſciplinæ:
32 Execratio autem peccatori, cultura Dei.
33 Fili, concupiſcens ſapientiam, conſerva juſtitiam, & Deus præbebit illam tibi.
34 Sapientia enim, & diſciplina timor Domini: & quod beneplacitum eſt illi,
35 Fides, & manſuetudo, & adimplebit theſauros illius.
36 Ne ſis incredibilis timori Domini: & ne acceſſeris ad illum duplici corde.
37 Ne fueris hypocrita in conſpectu hominum, & non ſcandalizeris in labiis tuis.
38 Attende in illis, ne forte cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem,
39 Et revelet Deus abſconſa tua, & in medio ſynagogæ elidat te:
40 Quoniā acceſſiſti malignè ad Dominum, & cor tuum plenum eſt dolo, & fallacia.

CAPUT II.

Deo ſerviturus ſtet in juſtitia, Dei timore, & patientia: timentes verò Deum credant, fidantque in illum, & maximos hinc fructus accipient: væ autem incredulis, & impatientibus: effectus quoque divini timoris explicantur.

1 FIli, accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.

A Matt. 4. 1. 2Tim. 3. 12.

Digitized by Google

2 Deprime cor tuum, & ſuſtine : inclina au-
rem tuam, & ſuſcipe verba intellectus : & ne
feſtines in tempore obductionis.
3 Suſtine ſuſtētationes Dei: cōjungere Deo,
& ſuſtine, ut creſcat in noviſſimo vita tua.
4 Omne, quod tibi applicitum fuerit,
accipe : & in dolore ſuſtine, & in humi-
litate tua patientiam habe:
* Sap. 3. 6. 5 * Quoniam in igne probatur aurum,
& argentum: homines verò receptibiles in
camino humiliationis.
B 6 Crede Deo, & recuperabit te : & di-
rige viam tuam, & ſpera in illum. Serva
timorem illius, & in illo veteraſce.
7 Metuentes Dominum ſuſtinete miſeri-
cordiam ejus : & non deflectatis ab illo,
ne cadatis.
8 Qui timetis Dominum, credite illi :
& non evacuabitur merces veſtra.
9 Qui timetis Dominum, ſperate in illum: &
in oblectationem veniet vobis miſericordia.
10 Qui timetis Dominum, diligite illum:
& illuminabuntur corda veſtra.
11 Reſpicite filii nationes hominum : &
ſcitote, quia nullus ſperavit in Domino,
& confuſus eſt.
* Pſal. 36. 8. 12 * Quis enim permanſit in mandatis
ejus, & derelictus eſt? aut quis invocavit
eum, & deſpexit illum?
C 13 Quoniam pius, & miſericors eſt Deus, &
remittet in die tribulationis peccata : & pro-
tector eſt omnibus exquirētibus ſe in veritate.
14 Væ duplici corde, & labiis ſceleſtis, &
manibus malefacientibus, & peccatori *
* 3. Reg. 18. 21. terram ingredienti duabus viis.
15 Væ diſſolutis corde, qui non credunt
Deo : & ideò non protegentur ab eo.
16 Væ his, qui perdiderunt ſuſtinentiam,
& qui dereliquerunt vias rectas, & diver-
terunt in vias pravas.
17 Et quid facient, cùm inſpicere cœpe-
rit Dominus?
18 Qui timent Dominum, non erunt in-
* Jos. 14. 21. credibiles verbo illius : & * qui diligunt
illum, conſervabunt viam illius.
19 Qui timent Dominum inquirent, quæ
D beneplacita ſunt ei : & qui diligunt eum,
replebuntur lege ipſius.
20 Qui timent Dominum, præparabunt
corda ſua, & in conſpectu illius ſanctifi-
cabunt animas ſuas.
21 Qui timent Dominum, cuſtodiunt man-
data illius, & patientiam habebunt uſque
ad inſpectionem illius,
22 Dicentes : Si pœnitentiam non egeri-
mus, incidemus in manus Domini, & non
in manus hominum.
23 Secundùm enim magnitudinem ipſius,
ſic & miſericordia illius cum ipſo eſt.

CAPUT III.

Honor parentum multiplicem Dei meretur benedictionem, & inhonoratio maledictionem: modeſtia animi laudatur contra curioſitatem, & cor durum, nequam, & ſuperbum vituperatur, laudato ſapiente, & eleemoſynam tribuente.

A 1 FIlii ſapientiæ, eccleſia juſtorum : & na-
tio illorum, obedientia, & dilectio.
2 Judicium patris audite, filii : & ſic fa-
cite, ut ſalvi ſitis.
3 Deus enim honoravit patrem in filiis : &
judicium matris exquirens, firmavit in filios.
4 Qui diligit Deum, exorabit pro pecca-
tis, & continebit ſe ab illis, & in oratio-
ne dierum exaudietur.
5 Et ſicut qui theſaurizat, ita & qui ho-
norificat matrem ſuam.
6 Qui honorat patrem ſuum, jucundabitur
in filiis : & in die orationis ſuæ exaudietur.
7 Qui honorat patrē ſuū, vita vivet longiore:
& qui obedit patri, refrigerabit matrem.
8 Qui timet Dominum, honorat parentes: &
quaſi dominis ſerviet his, qui ſe genuerunt.
9 * In opere, & ſermone, & omni pa- B * Exo. 20. 12.
tientia honora patrem tuum, Deut. 5. 16
10 Ut ſuperveniat tibi benedictio ab eo, & Matt. 15. 4.
benedictio illius in noviſſimo maneat. Marc. 7. 10
11 Benedictio patris firmat domos filiorum: Eph. 6. 2.
maledictio autē matris eradicat fundamenta.
12 Ne glorieris in contumelia patris tui :
non enim eſt tibi gloria, ejus confuſio.
13 Gloria enim hominis ex honore patris *Gen 27. 27
ſui, & dedecus filii pater ſine honore: & 49. 4
14 Fili, ſuſcipe ſenectam patris tui, &
non contriſtes eum in vita illius:
15 Et ſi defecerit ſenſu, veniam da, &
ne ſpernas eum in virtute tua : eleemoſy-
na enim patris non erit in oblivione :
16 Nam pro peccato matris reſtituetur
tibi bonum,
17 Et in juſtitia ædificabitur tibi, & in die
tribulationis commemorabitur tui : & ſicut
in ſereno glacies, ſolventur peccata tua.
18 Quàm malæ famæ eſt, qui dereliquit
patrem: & eſt maledictus à Deo, qui exa- C
ſperat matrem.
19 Fili, in manſuetudine opera tua perfice,
& ſuper hominum gloriam diligeris.
20 * Quantò magnus es, humilia te in om- * Phil. 2. 3.
nibus, & coram Deo invenies gratiam:
21 Quoniam magna potentia Dei ſolius,
& ab humilibus honoratur.
22 * Altiora te ne quæſieris, & fortiora *Prov 25. 27.
te ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præcepit ti-
bi Deus, illa cogita ſemper, & in pluri-
bus operibus ejus ne fueris curioſus.
23 Non eſt enim tibi neceſſarium, ea,
quæ abſcondita ſunt, videre oculis tuis.
24 In ſupervacuis rebus noli ſcrutari
multipliciter, & in pluribus operibus ejus
non eris curioſus.
25 Plurima enim ſuper ſenſum hominum
oſtenſa ſunt tibi.
26 Multos quoq; ſupplantavit ſuſpicio illo-
rum, & in vanitate detinuit ſenſus illorum.
27 Cor durum habebit malè in noviſſimo :
& qui amat periculum, in illo peribit.
28 Cor ingrediens duas vias, nō habebit ſuc- D
ceſſus: & pravus corde in illis ſcādalizabitur.
29 Cor nequam gravabitur in doloribus, &
peccator adjiciet ad peccandum.
30 Synagogæ ſuperborum non erit ſani-
tas : frutex enim peccati radicabitur in il-
lis, & non intelligetur.
31 Cor ſapientis intelligitur in ſapientia,
& auris bona audiet cum omni concupi-
ſcentia ſapientiam.
32 Sapiens cor, & intelligibile abſtinebit
ſe à peccatis, & in operibus juſtitiæ ſuc-
ceſſus habebit.

Google

*Dan. 4. 31. 33 * Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis:

34 Et Deus protector eſt ejus, qui reddit gratiam: meminit ejus in poſterùm, & in tempore caſus ſui inveniet firmamentum.

C A P U T IV.

Ad opera miſericordiæ, & ſapientiam multipliciter hortatur, hujus oſtendens utilitates: confuſio bona, & mala: non occultanda ſapientia, nec veritati contradicendum: pro juſtitia certandum: verbo tuo opus reſpondeat: ſis humanus erga ſubditos, & non avarus.

A Tob. 4. 7. 1 FIli eleemoſynam pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne tranſvertas à paupere.

2 Animam eſurientem ne deſpexeris: & non exaſperes pauperem in inopia ſua.

3 Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum anguſtianti.

4 Rogationem contribulati ne abjicias: & non avertas faciem tuam ab egeno.

5 Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram: & non relinquas quærentibus tibi retrò maledicere:

6 Maledicentis enim tibi in amaritudine animæ, exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum.

7 Congregationi pauperum affabilem te facito, & presbytero humilia animam tuam, & magnato humilia caput tuum.

8 Declina pauperi ſine triſtitia aurem tuam, & redde debitum tuum, & reſponde illi pacifica in manſuetudine.

9 Libera eum, qui injuriam patitur de manu

B ſuperbi: & non acidè feras in anima tua.

10 In judicando eſto pupillis miſericors ut pater, & pro viro matri illorum:

11 Et eris tu velut filius Altiſſimi obediens, & miſerebitur tui magis quàm mater.

12 Sapientia filiis ſuis vitam inſpirat, & ſuſcipit inquirentes ſe, & præibit in via juſtitiæ.

13 Et qui illam diligit, diligit vitam: & qui vigilaverint ad illam, complectentur placorem ejus.

15 Qui tenuerint illam, vitam hæreditabunt, & quò introibit, benedicet Deus.

15 Qui ſerviunt ei, obſequentes erunt ſancto: & eos, qui diligunt illam, diligit Deus.

16 Qui audit illam, judicabit gentes: & qui intuetur illam, permanebit confidens.

17 Si crediderit ei, hæreditabit illam, & erunt in confirmatione creaturæ illius.

18 Quoniam in tentatione ambulat cum eo, & in primis eligit eum.

19 Timorem, & metum, & probationē inducet

C ſuper illum: & cruciabit illum in tribulatione doctrinæ ſuæ, donec tentet eum in cogitationibus ſuis, & credat animæ illius.

20 Et firmabit illum, & iter adducet directum ad illum, & lætificabit illum,

21 Et denudabit abſconſa ſua illi, & theſaurizabit ſuper illum ſcientiam, & intellectum juſtitiæ.

22 Si autem oberraverit, derelinquet eum, & tradet eum in manu inimici ſui.

23 Fili, conſerva tempus, & devita à malo.

24 Pro anima tua ne confundaris dicere verum.

25 Eſt enim confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam, & gratiam.

26 Ne accipias faciem adversùs faciē tuam, nec adversùs animam tuam mendacium.

27 Ne reverearis proximum tuū in caſu ſuo:

28 Nec retineas verbum in tempore ſalutis. D

Non abſcondas ſapientiā tuam in decore ſuo.

29 In lingua enim ſapientia dignoſcitur: & ſenſus, & ſcientia, & doctrina in verbo ſenſati, & firmamentum in operibus juſtitiæ.

30 Nō cōtradicas verbo veritatis ullo modo, & de mēdacio ineruditionis tuæ confundere.

31 Non confundaris confiteri peccata tua, & ne ſubjicias te omni homini pro peccato.

32 Noli reſiſtere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvii.

33 Pro juſtitia agonizare pro anima tua, & uſque ad mortem certa pro juſtitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

34 Noli citatus eſſe in lingua tua: & inutilis, & remiſſus in operibus tuis.

35 Noli eſſe ſicut leo in domo tua, evertens domeſticos tuos, & opprimens ſubjectos tibi.

36 Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.

C A P U T V.

Non permanendum in peccato ob confidentiam divitiarum, juventutis, fortitudinis, aut miſericordiæ Domini: ne ſis vagus, ſed firmus, & manſuetus in via Domini, & cordatus in verbis: ne ſis ſuſurro, aut bilinguis.

1 NOli attendere ad poſſeſſiones iniquas, & ne dixeris: Eſt mihi ſufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictæ, & obductionis. A

2 Ne ſequaris in multitudine tua concupiſcentiam cordis tui:

3 Et ne dixeris: Quomodò potui? aut quis me ſubjiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit.

4 Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus eſt enim patiens redditor. B

5 De propitiato peccato noli eſſe ſine metu, neque adjicias peccatum ſuper peccatum.

6 Et ne dicas: Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorū miſerebitur.

7 *Miſericordia enim, & ira ab illo citò proximant, & in peccatores reſpicit ira illius. *Prov. 10. 4.

8 Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem:

9 Subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te. C

10 * Noli anxius eſſe in divitiis injuſtis, non enim proderunt tibi in die obductionis & vindictæ. *Prov. 11. 28.

11 Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam, ſic enim omnis peccator probatur in duplici lingua.

12 Eſto firmus in via Domini, & in veritate ſenſus tui, & ſcientia, & proſequatur te verbum pacis, & juſtitiæ.

13 Eſto manſuetus ad audiendum verbum, ut intelligas: & cum ſapientia proferas reſponſum verum.

14 Si eſt tibi intellectus, reſponde proximo: ſin autem, ſit manus tua ſuper os tuum, ne capiaris in verbo indiſciplinato, & cōfundaris. D

15 Honor, & gloria in ſermone ſenſati, lingua verò imprudentis ſubverſio eſt ipſius.

16 Non appelleris ſuſurro, & lingua tua ne capiaris, & confundaris.

Digitized by Google

17 Super furem enim eſt confuſio, & pœnitentia, & denotatio peſſima ſuper bilinguem: ſuſurratori autem odium, & inimicitia, & contumelia.

18 Juſtifica puſillum, & magnum ſimiliter.

CAPUT VI.

Proximi dilectionem repellunt, improperium, invidia, ac ferocitas: quam juvant dulcedo in verbis, & pacifica converſatio: multiplices ſunt amici, ſed verus amicus non poteſt ſatis æſtimari: quantum diligenda, & conſervanda ſit ſapientia: quærenda eſt prudentium ſocietas, & ſervanda Dei præcepta.

A 1 NOli fieri pro amico inimicus proximo: improperium enim, & contumeliam malus hæreditabit, & omnis peccator invidus, & bilinguis.

*Rom. 12. 16. Phil. 2. 3. 2 * Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus: ne forte elidatur virtus tua per ſtultitiam,

3 Et folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridum in eremo.

4 Anima enim nequam diſperdet, qui ſe habet, & in gaudium inimicis dat illum, & deducet in ſortem impiorum.

5 Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua eucharis in bono homine abundat.

6 Multi pacifici ſint tibi, & conſiliarius ſit tibi unus de mille.

7 Si poſſides amicum, in tentatione poſſide eum, & ne facilè credas ei.

8 Eſt enim amicus ſecundùm tempus ſuum, & non permanebit in die tribulationis,

9 Et eſt amicus, qui convertitur ad inimicitiam: & eſt amicus, qui odium & rixam, & convicia denudabit.

B 10 Eſt autem amicus ſocius menſæ, & non permanebit in die neceſſitatis.

11 Amicus ſi permanſerit fixus, erit tibi quaſi coæqualis, & in domeſticis tuis fiducialiter aget:

12 Si humiliaverit ſe contra te, & à facie tua abſconderit ſe, unanimem habebis amicitiam bonam.

13 Ab inimicis tuis ſeparare, & ab amicis tuis attende.

14 Amicus fidelis, protectio fortis: qui autem invenit illum, invenit theſaurum.

15 Amico fideli nulla eſt comparatio, & non eſt digna ponderatio auri, & argenti contra bonitatem fidei illius.

16 Amicus fidelis, medicamentum vitæ, & immortalitatis: & qui metuunt Dominum, invenient illum.

17 Qui timet Deum, æquè habebit amicitiam bonam: quoniam ſecundùm illum erit amicus illius.

18 Fili, à juventute tua excipe doctrinam, & uſque ad canos invenies ſapientiam.

19 Quaſi is qui arat, & ſeminat, accede ad eam, & ſuſtine bonos fructus illius.

20 In opere enim ipſius exiguum laborabis, & citò edes de generationibus illius.

C 21 Quàm aſpera eſt nimiùm ſapientia indoctis hominibus, & non permanebit in illa excors.

22 Quaſi lapidis virtus probatio erit in illis, & non demorabuntur projicere illam.

23 Sapientia enim doctrinæ ſecundùm nomen eſt ejus, & non eſt multis manifeſta, quibus autem cognita eſt, permanet uſque ad conſpectum Dei.

24 Audi, fili, & accipe conſilium intellectus, & ne abjicias conſilium meum.

25 Injice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum:

26 Subjice humerum tuum, & porta illam, & ne acedieris vinculis ejus.

27 In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtute tua conſerva vias ejus.

28 Inveſtiga illam, & manifeſtabitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam:

29 In noviſſimis enim invenies requiem in ea, & convertetur tibi in oblectationem.

30 Et erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis, & baſes virtutis, & torques illius in ſtolam gloriæ:

31 Decor enim vitæ eſt in illa, & vincula illius alligatura ſalutaris. D

32 Stolam gloriæ indues eam, & coronam gratulationis ſuperpones tibi.

33 Fili, ſi attenderis mihi, diſces: & ſi accommodaveris animum tuum, ſapiens eris.

34 Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam: & ſi dilexeris audire, ſapiens eris.

35 * In multitudine presbyterorum prudentium ſta, & ſapientiæ illorum ex corde conjungere: ut omnem narrationem Dei poſſis audire, & proverbia laudis non effugiant à te. *Infr. 8. 9.

36 Et ſi videris ſenſatum, evigila ad eum, & gradus oſtiorum illius exterat pes tuus.

37 * Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maximè aſſiduus eſto: & ipſe dabit tibi cor, & concupiſcentia ſapientiæ dabitur tibi. *Pſal. 1. 2.

CAPUT VII.

Abſtinendum à malis: vetantur ambitio, præſumptio, puſillanimitas, mendacium, verboſitas cum presbyteris, & præſumptio in oblationibus: laus agriculturæ, bona mulieris, & ſervi frugi: parentes filios erudiant, & filias edocent: filii honorent parentes: Deus, ac ſacerdotes ipſius honorandi: ad opera miſericordiæ hortatur, & ad memoriam noviſſimorum.

1 NOli facere mala, & non te apprehendent. A

2 Diſcede ab iniquo, & deficient mala abs te.

3 Fili, non ſemines mala in ſulcis injuſtitiæ, & non metes ea in ſeptuplum.

4 Noli quærere à domino ducatum, neque à rege cathedram honoris.

5 * Non te juſtifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipſe eſt: & penes regem noli velle videri ſapiens. *Job. 9. 2. Pſal. 142. 2. Eccl. 7. 17. Lucæ 18. 11.

6 Noli quærere fieri judex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne forte extimeſcas faciem potentis, & ponas ſcandalum in æquitate tua.

7 Non pecces in multitudinem civitatis, nec te immittas in populum,

8 * Neque alliges duplicia peccata: nec enim in uno eris immunis. *Infr. 11. 7

9 Noli eſſe puſillanimis in animo tuo:

10 Exorare, & facere eleemoſynam ne deſpicias.

11 Ne dicas: In multitudine munerum meorum reſpiciet Deus, & offerente me

Deo altiſſimo munera mea ſuſcipiet.

12 Non irrideas hominem in amaritudine animæ : * eſt enim qui humiliat, & exaltat, circumſpector Deus.

B *1 Reg. 2. 7.

13 Noli arare mendacium adversùs fratrem tuum : neque in amicum ſimiliter facias.

14 Noli velle mentiri omne mendacium : aſſiduitas enim illius non eſt bona.

15 Noli verboſus eſſe in multitudine preſbyterorum, & non iteres verbum in oratione tua.

16 Non oderis laborioſa opera, & ruſticationem creatam ab Altiſſimo.

17 Non te reputes in multitudine indiſciplinatorum.

18 Memento iræ, quoniam non tardabit.

19 Humilia valde ſpiritum tuum : quoniam vindicta carnis impii, ignis, & vermis.

20 Noli prævaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem chariſſimum auro ſpreveris.

C

21 Noli diſcedere à muliere ſenſata, & bona, quam ſortitus es in timore Domini : gratia enim verecundiæ illius ſuper aurum.

*Lev. 19. 13.

22 * Non lædas ſervum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam ſuam.

23 Servus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi anima tua, non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum.

24 Pecora tibi ſunt ? attende illis : & ſi ſunt utilia, perſeverent apud te.

25 Filii tibi ſunt ? erudi illos, & curva illos à pueritia illorum.

26 Filiæ tibi ſunt ? ſerva corpus illarum, & non oſtendas hilarem faciem tuam ad illas.

27 Trade filiam, & grande opus feceris, & homini ſenſato da illam.

28 Mulier ſi eſt tibi ſecundùm animam tuam, non projicias illam : & odibili non credas te. In toto corde tuo

*Tob. 4. 3.

29 * Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviſcaris :

D

30 Memento, quoniam niſi per illos natus non fuiſſes : & retribue illis, quomodò & illi tibi.

31 In tota anima tua time Dominum, & ſacerdotes illius ſanctifica.

32 In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit : & miniſtros ejus ne derelinquas.

*Deu. 13. 18. *Lev. 2. 3. Num. 18. 12.

33 * Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica ſacerdotes, & propurga te cum brachiis.

34 Da illis partem, * ſicut mandatum eſt tibi, primitiarum, & purgationis : & de negligentia tua purga te cum paucis.

35 Datum brachiorum tuorum, & ſacrificium ſanctificationis offeres Domino, & initia ſanctorum :

36 Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio, & benedictio tua.

37 Gratia dati in conſpectu omnis viventis, & mortuo non prohibeas gratiam.

*Rom. 12. 15. *Mat. 25. 36.

38 * Non deſis plorantibus in conſolatione, & cum lugentibus ambula.

39 * Non te pigeat viſitare infirmum : ex his enim in dilectione firmaberis.

40 In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.

CAPUT VIII.

Non contendendum cum potente, locuplete, linguato, indocto : non deſpiciendus pœnitens, nec ſenex : de mortuo inimico ne gaudeas : audiendi ſeniores, arguendi peccatores, & contumelioſi : fœnerari : ſpondere : contra judicem : cum audace : cum iracundo : cum fatuis : cum extraneo.

1 NOn litiges cum homine potente, ne fortè incidas in manus illius. A

2 * Non contendas cum viro locuplete, ne fortè contra te conſtituat litem tibi. *Mat. 25. 25. *Infr. 31. 6.

3 * Multos enim perdidit aurum, & argentū, & uſque ad cor regum extendit, & convertit.

4 Non litiges cum homine linguato, & non ſtrues in ignem illius ligna.

5 Non communices homini indocto, ne male de progenie tua loquatur.

6 Ne deſpicias hominem avertentem ſe à peccato, * neque improperes ei : memento, quoniam omnes in correptione ſumus. *Gal. 6. 1. 1 Cor. 1. 6.

7 * Ne ſpernas hominem in ſua ſenectute : etenim ex nobis ſeneſcunt. *Lev. 19. 32.

B

8 Noli de mortuo inimico tuo gaudere : ſciens quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire.

9 * Ne deſpicias narrationem presbyterorum ſapientiū, & in proverbiis eorum converſare. *Sup. 6. 35.

10 Ab ipſis enim diſces ſapientiā, & doctrinā intellectus, & ſervire magnatis ſine querela.

11 Non te prætereat narratio ſeniorum : ipſi enim didicerunt à patribus ſuis :

12 Quoniam ab ipſis diſces intellectum, & in tempore neceſſitatis dare reſponſum.

13 Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum.

14 Ne contra faciem ſtes contumelioſi, ne ſedeat quaſi inſidiator ori tuo. C

15 * Noli fœnerari homini fortiori te : quòd ſi fœneraveris, quaſi perditum habe. *Infr. 29. 4.

16 Non ſpondeas ſuper virtutem tuam : quòd ſi ſpoponderis, quaſi reſtituens cogita.

17 Non judices contra judicem : quoniam ſecundùm quod juſtum eſt judicat.

18 * Cum audace non eas in via, ne fortè gravet mala ſua in te : ipſe enim ſecundùm voluntatem ſuam vadit, & ſimul cum ſtultitia illius peries. *Gen. 4. 8.

19 * Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in deſertum : quoniam quaſi nihil eſt ante illum ſanguis, & ubi non eſt adjutorium, elidet te. *Prov. 22. 24.

20 Cum fatuis conſilium non habeas : non enim poterunt diligere, niſi quæ eis placent. D

21 Coram extraneo ne facias conſilium : neſcis enim, quid pariet.

22 Non omni homini cor tuum manifeſtes : ne forte inferat tibi gratiam falſam, & convicietur tibi.

CAPUT IX.

Quàm ſit prudenter cum mulieribus agendum, & quàm ſit ſocietas, & affectus earum viris periculoſa : amicus antiquus ſervandus : peccatoris gloria non zelanda : abſis ab homine poteſtatem occidendi habente : cum ſapientibus tractandum : & Deus præ oculis habendus.

1 NOn zeles mulierē ſinus tui, ne oſtendat ſuper te malitiam doctrinæ nequam. A

2 Non des mulieri poteſtatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutẽ tuam, & confundaris.

3 Ne reſpicias mulierem multivolam, ne fortè incidas in laqueos illius.

4 Cùm ſaltatrice ne aſſiduus ſis: nec audias illam, ne fortè pereas in efficacia illius.

*Gen. 6. 2. *Prov. 5. 2.
5 * Virginem ne conſpicias, ne forte ſcandalizeris in decore illius.

6 * Ne des fornicariis animam tuam in ullo, ne perdas te, & hæreditatem tuam.

7 Noli circumſpicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius.

*Gen. 34. 2. 2Reg. 11. 4 & 13. 1.
8 * Averte faciem tuam à muliere compta, & ne circumſpicias ſpeciem alienam.

9 Propter ſpeciẽ mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit.

B Mat. 5. 28.
10 Omnis mulier, quæ eſt fornicaria, quaſi ſtercus in via conculcabitur.

11 Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt: colloquium enim illius quaſi ignis exardeſcit.

12 Cum aliena muliere ne ſedeas omnino, nec accumbas cum ea ſuper cubitum:

13 Et non alterceris cum illa in vino, ne fortè declinet cor tuum in illam, & ſanguine tuo labaris in perditionem.

14 Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit ſimilis illi.

C
15 Vinum novum, amicus novus: veteraſcet, & cum ſuavitate bibes illud.

*Jud. 9. 2. 2Reg. 15. 10.
16 * Non zeles gloriam, & opes peccatoris: non enim ſcis, quæ futura ſit illius ſubverſio.

17 Non placeat tibi injuria injuſtorum, ſciens quoniam uſque ad inferos non placebit impius.

18 Longè abeſto ab homine poteſtatem habente occidendi, & non ſuſpicaberis timorem mortis.

19 Et ſi acceſſeris ad illum, noli aliquid committere, ne fortè auferat vitam tuam.

D
20 Communionem mortis ſcito: quoniam in medio laqueorum ingredieris, & ſuper dolentium arma ambulabis.

21 Secundùm virtutem tuam cave te à proximo tuo, & cum ſapientibus, & prudentibus tracta.

22 Viri juſti ſint tibi convivæ, & in timore Dei ſit tibi gloriatio.

23 Et in ſenſu ſit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in præceptis Altiſſimi.

24 In manu artificum opera laudabuntur, & princeps populi in ſapientia ſermonis ſui, in ſenſu verò ſeniorum verbum.

25 Terribilis eſt in civitate ſua homo linguoſus: & temerarius in verbo ſuo odibilis erit.

CAPUT X.

Sapiens judex, utilis: inſipiens, pernicioſus: rectorem ſubditi imitantur: omnia in manu Dei: injuriæ obliviſcendum: deteſtatio ſuperbiæ, injuſtitiæ, contumeliæ, avaritiæ: homo brevis vitæ poſt mortem vermis: diſceſſus à Deo cauſa eſt ſuperbiæ: gentes ob ſuperbiam à Deo perditæ: laus timoris Dei: non deſpiciendus pauper juſtus, nec dives peccator honorandus: anima in manſuetudine ſervanda.

A
1 JUdex ſapiens judicabit populum ſuum, & principatus ſenſati ſtabilis erit.

*Prov. 19. 12.
2 * Secundùm judicem populi, ſic & miniſtri ejus: & qualis rector eſt civitatis, tales & inhabitantes in ea.

3 * Rex inſipiens perdet populum ſuum: & civitates inhabitabuntur per ſenſum potentium. *3. Reg. 12. 11.

4 In manu Dei poteſtas terræ: & utilem rectorem ſuſcitabit in tempus ſuper illam.

5 In manu Dei proſperitas hominis, & ſuper faciem ſcribæ imponet honorem ſuum.

6 Omnis injuriæ proximi ne memineris, * & nihil agas in operibus injuriæ. *Lev. 19. 13.

7 Odibilis coram Deo eſt, & hominibus ſuperbia: & execrabilis omnis iniquitas gentiũ.

8 * Regnum à gente in gentem transfertur propter injuſtitias, & injurias, & contumelias, & diverſos dolos. *Dan. 4. 14.

9 Avaro autem nihil eſt ſceleſtius. Quid ſuperbit terra, & cinis?

10 Nihil eſt iniquius, quàm amare pecuniã, hic enim & animam ſuam venalem habet: quoniam in vita ſua projecit intima ſua. B

11 Omnis potentatus brevis vita. Languor prolixior gravat medicum.

12 Brevem languorem præcidit medicus: ſic & rex hodie eſt, & cras morietur.

13 Cùm enim morietur homo, hæreditabit ſerpentes, & beſtias, & vermes.

14 Initium ſuperbiæ hominis, apoſtatare à Deo:

15 Quoniam ab eo, qui fecit illum, receſſit cor ejus, quoniam initium omnis peccati eſt ſuperbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & ſubvertet eum in finem.

16 Proptereà exhonoravit Dominus convẽtus malorum, & deſtruxit eos uſque in finem.

17 Sedes ducum ſuperborum deſtruxit Deus, & ſedere fecit mites pro eis.

18 Radices gentium ſuperbarum areſecit Deus, & plantavit humiles ex ipſis gentibus. C

19 Terras gentium evertit Dominus, & perdidit eas uſque ad fundamentum.

20 Areſecit ex ipſis, & diſperdidit eos, & ceſſare fecit memoriam eorum à terra.

21 Memoriam ſuperborum perdidit Deus, & reliquit memoriam humilium ſenſu.

22 Non eſt creata hominibus ſuperbia, neque iracundia nationi mulierum.

23 Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum: ſemen autem hoc exhonorabitur, quod præterit mandata Domini.

24 In medio fratrum rector illorũ in honore: & qui timent Dominum, erunt in oculis illius.

25 Gloria divitum, honoratorum, & pauperum, timor Dei eſt:

26 Noli deſpicere hominem juſtum pauperẽ, & noli magnificare virũ peccatorem divitẽ. D

27 Magnus eſt judex, & potens eſt in honore: & non eſt major illo, qui timet Deum.

28 * Servo ſenſato liberi ſervient: * & vir prudens, & diſciplinatus non murmurabit correptus, & inſcius non honorabitur. *Prov. 17. 2. *3. Reg. 12. 13.

29 Noli extollere te in faciendo opere tuo, & noli cunctari in tempore anguſtiæ.

30 * Melior eſt, qui operatur, & abundat in omnibus, quàm qui gloriatur, & eget pane. *Prov. 12. 9.

31 Fili, in manſuetudine ſerva animam tuã, & da illi honorem ſecundùm meritum ſuum.

32 Peccantem in animam ſuam quis juſtificabit? & quis honorificabit exhonorantem animam ſuam?

33 Pauper gloriatur per diſciplinam, & timorem ſuum: & eſt homo qui honorificatur propter ſubſtantiam ſuam.

34 Qui autem gloriatur in paupertate, quantò magis in ſubſtantia? & qui gloriatur in ſubſtantia, paupertatem vereatur.

CAPUT XI.

Sapientia humiliati: ex ſpecie nemo judicandus: de veſtitu, & honore non gloriandum: de re interrogandum ante judicium: non cumulanda temporalia, nec in illis fidendum, aut gloriandum: bona, & mala à Deo: & bonorum, & malorum memor ſis: in domum non quivis inducendus, & ab inſidiis doloſi cavendum.

A Gen. 41. 40. Dan. 6. 3. Joan. 7. 18.

1 SApientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum conſedere illum faciet.

2 Non laudes virum in ſpecie ſua, neque ſpernas hominem in viſu ſuo.

3 Brevis in volatilibus eſt apis, & initium dulcoris habet fructus illius.

* Act. 12. 21. & 22.

4 * In veſtitu ne glorieris umquam, nec in die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia opera Altiſſimi ſolius, & glorioſa, & abſconſa, & inviſa opera illius.

5 Multi tyranni ſederunt in throno, & inſuſpicabilis portavit diadema.

* 1. Reg. 15. 28. Eſth. 6. 7.

6 * Multi potentes oppreſſi ſunt validè, & glorioſi traditi ſunt in manus alterorum.

7 Priuſquam interroges, ne vituperes quemquam: & cùm interrogaveris, corripe juſtè.

* Prov. 18. 13.

8 * Priuſquam audias, ne reſpondeas verbū: & in medio ſermonum ne adjicias loqui.

B

9 De ea re, quæ te non moleſtat, ne certeris: & in judicio peccantium ne conſiſtas.

* 1. Tim. 6. 9.

10 Fili, ne in multis ſint actus tui: & * ſi dives fueris, non eris immunis à delicto: ſi enim ſecutus fueris, non apprehendes: & non effugies, ſi præcucurreris.

*Eccl. 4. 8.

11 * Eſt homo laborans, & feſtinans, & dolens impius, & tantò magis non abundabit.

12 Eſt homo marcidus egens recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate:

* Job 42. 10.

13 Et * oculus Dei reſpexit illum in bono, & erexit eum ab humilitate ipſius, & exaltavit caput ejus: & mirati ſunt in illo multi, & honoraverunt Deum.

* Job 1. 21.

14 * Bona & mala, vita & mors, paupertas & honeſtas à Deo ſunt.

15 Sapientia, & diſciplina, & ſcientia legis apud Deum. Dilectio, & viæ bonorum apud ipſum.

16 Error, & tenebræ peccatoribus concreata ſunt, qui autem exultant in malis, conſeneſcunt in malo.

17 Datio Dei permanet juſtis, & profectus illius ſucceſſus habebit in æternum.

C

18 Eſt, qui locupletatur parce agendo, & hæc eſt pars mercedis illius

*Luce 12. 19.

19 In eo, quod dicit: * Inveni requiem mihi, & nunc manducabo de bonis meis ſolus:

20 Et neſcit, quòd tempus præteriet, & mors appropinquet, & relinquat omnia aliis, & morietur.

21 Sta in teſtamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorū veteraſce.

22 Ne manſeris in operibus peccatorum. Confide autem in Deo, & mane in loco tuo.

23 Facile eſt enim in oculis Dei ſubitò honeſtare pauperem.

24 Benedictio Dei in mercedē juſti feſtinat, & in hora veloci proceſſus illius fructificat.

25 Ne dicas: Quid eſt mihi opus, & quæ erunt mihi ex hoc bona?

26 Ne dicas: Sufficiens mihi ſum: & quid ex hoc peſſimabor?

27 * In die bonorū ne immemor ſis malorū: & in die malorum ne immemor ſis bonorum: *Infr. 18 25.

28 Quoniam facile eſt coram Deo in die obitus retribuere unicuique ſecundùm vias ſuas.

29 Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ, & in fine hominis denudatio operum illius.

30 Ante mortem ne laudes hominem quemquam, quoniam in filiis ſuis agnoſcitur vir. D

31 Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim ſunt inſidiæ doloſi.

32 Sicut enim eructant præcordia fœtentiū, & ſicut perdix inducitur in caveam, & ut caprea in laqueum: ſic & cor ſuperborum, & ſicut proſpector videns caſum proximi ſui.

33 Bona enim in mala convertens inſidiatur, & in electis imponet maculam.

34 A ſcintilla una augetur ignis, & ab uno doloſo augetur ſanguis: homo verò peccator ſanguini inſidiatur.

35 Attende tibi à peſtifero, fabricat enim mala: ne forte inducat ſuper te ſubſannationem in perpetuum.

36 Admitte ad te alienigenam, & ſubvertet te in turbine, & abalienabit te à tuis propriis.

CAPUT XII.

Benefaciendum juſto: impii verò, & peccatores non ſuſcipiendi: difficile eſt amicos ab inimicis dignoſcere, nec inimicis umquam fidendum, quantumvis amicitiam ſimulent.

1 SI benè feceris, ſcito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa. A

2 Benefac juſto, & invenies retributionem magnam: & ſi non ab ipſo, certè à Domino.

3 Non eſt enim ei benè, qui aſſiduus eſt in malis, & eleemoſynas non danti: quoniam & Altiſſimus odio habet peccatores, & miſertus eſt pœnitentibus.

4 * Da miſericordi, & ne ſuſcipias peccatorem: & impiis, & peccatoribus reddet vindictam, cuſtodiens eos in diem vindictæ. *Gal. 6. 10.

5 Da bono, & non receperis peccatorem.

6 Benefac humili, & non dederis impio: prohibe panes illi dari, ne in ipſis potétior te ſit:

7 Nam duplicia mala invenies in omnibus bonis, quæcumque feceris illi: quoniam & Altiſſimus odio habet peccatores, & impiis reddet vindictam. B

8 Non agnoſcetur in bonis amicus, & non abſcondetur in malis inimicus.

9 In bonis viri, inimici illius in triſtitia: & in malitia illius, amicus agnitus eſt.

10 Non credas inimico tuo in æternum: ſicut enim æramentum æruginat nequitia illius:

11 Et ſi humiliatus vadat curvus, adjice animum tuum, & cuſtodi te ab illo.

12 Non ſtatuas illum penes te, nec ſedeat ad dexteram tuam, ne fortè converſus in locum tuum, inquirat cathedram tuam: & in noviſſimo agnoſcas verba mea, & in ſermonibus meis ſtimuleris. C

Digitized by Google

13 Quis miſerebitur incantatori à ſerpente percuſſo, & omnibus, qui appropiant beſtiis? & ſic, qui comitatur cum viro iniquo, & obvolutus eſt in peccatis ejus.

14 Una hora tecum permanebit: ſi autem declinaveris, non ſupportabit.

[* Jer. 41. 6. D] 15 * In labiis ſuis indulcat inimicus: & in corde ſuo inſidiatur, ut ſubvertat te in foveā.

16 In oculis ſuis lacrymatur inimicus: & ſi invenerit tempus, non ſatiabitur ſanguine:

17 Et ſi incurrerint tibi mala, invenies eum illic priorem.

18 In oculis ſuis lacrymatur inimicus, & quaſi adjuvans ſuffodiet plantas tuas.

19 Caput ſuum movebit, & plaudet manu, & multa ſuſurrans commutabit vultum ſuum.

CAPUT XIII.

Periculoſa ſunt conſortia cum ſuperbo, divite, & potentiore: dilige Deum, ac proximum: non convenit diviti cum paupere, & hoc deſpecto ille honoratur.

[A Deut. 7. 2.] 1 QUi tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui communicaverit ſuperbo, induet ſuperbiam.

2 Pondus ſuper ſe tollet, qui honeſtiori ſe communicat. Et ditiori te ne ſocius fueris.

3 Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim ſe colliſerint, confringetur.

4 Dives injuſtè egit, & fremet: pauper autem læſus tacebit.

5 Si largitus fueris, aſſumet te: & ſi non habueris, derelinquet te.

6 Si habes, convivet tecum, & evacuabit te, & ipſe non dolebit ſuper te.

7 Si neceſſarius illi fueris, ſupplantabit te, & ſubridens ſpem dabit, narrans tibi bona, & dicet: Quid opus eſt tibi?

8 Et confundet te in cibis ſuis, donec te exinaniat bis, & ter: & in noviſſimo deridebit te: & poſteà videns derelinquet te, & caput ſuum movebit ad te.

9 Humiliare Deo, & expecta manus ejus.

10 Attende, ne ſeductus in ſtultitiam humilieris.

[B] 11 Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne humiliatus in ſtultitiam ſeducaris.

12 Advocatus à potentiore diſcede: ex hoc enim magis te advocabit.

13 Ne improbus ſis, ne impingaris: & ne longè ſis ab eo, ne eas in oblivionem.

14 Ne retineas ex æquo loqui cum illo: nec credas multis verbis illius, ex multa enim loquela tentabit te, & ſubridens interrogabit te de abſconditis tuis.

15 Immitis animus illius conſervabit verba tua: & non parcet de malitia, & de vinculis.

16 Cave tibi, & attende diligenter auditui tuo: quoniam cum ſubverſione tua ambulas.

17 Audiens verò illa quaſi in ſomnis vide, & vigilabis.

18 Omni vita tua dilige Deum, & invoca illum in ſalute tua.

[C] 19 Omne animal diligit ſimile ſibi: ſic & omnis homo proximum ſibi.

20 Omnis caro ad ſimilem ſibi conjungetur & omnis homo ſimili ſui ſociabitur.

21 Si communicabit lupus agno aliquando, ſic peccator juſto.

[* 2. Cor. 6. 14.] 22 * Quæ communicatio ſancto homini ad canem? aut quæ pars diviti ad pauperem?

23 Venatio leonis, onager in eremo: ſic & paſcua divitum ſunt pauperes.

24 Et ſicut abominatio eſt ſuperbo humilitas: ſic & execratio divitis pauper.

25 Dives commotus confirmatur ab amicis ſuis: humilis autem cùm ceciderit, expelletur & à notis.

26 Diviti decepto multi recuperatores: locutus eſt ſuperba, & juſtificaverunt illum. [D]

27 Humilis deceptus eſt, inſuper & arguitur: locutus eſt ſenſatè, & non eſt datus ei locus.

28 Dives locutus eſt, & omnes tacuerunt, & verbum illius uſque ad nubes perducent.

29 Pauper locutus eſt, & dicunt: Quis eſt hic? & ſi offenderit, ſubvertent illum.

30 Bona eſt ſubſtantia, cui non eſt peccatum in conſcientia: & nequiſſima paupertas in ore impii.

31 Cor hominis immutat faciem illius, ſive in bona, ſive in mala.

32 Veſtigium cordis boni, & faciem bonam difficile invenies, & cum labore.

CAPUT XIV.

Beatus qui non eſt in verbo lapſus: avaro, & livido pernicioſæ divitiæ, & de utriuſque miſeriis: de ſubſtantia benefaciendum ante mortem, quæ non tardat: de hominis fragilitate: beatus ſapientiæ, & juſtitiæ ſtudioſus.

1 BEatus vir, qui non eſt lapſus verbo ex ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in triſtitia delicti. [A Infrà 19. 16.]

2 Felix, qui non habuit animi ſui triſtitiam, & non excidit à ſpe ſua.

3 Viro cupido, & tenaci ſine ratione eſt ſubſtantia, & homini livido, ad quid aurum?

4 Qui acervat ex animo ſuo injuſtè, aliis cōgregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.

5 Qui ſibi nequam eſt, cui alii bonus erit? & non jucundabitur in bonis ſuis.

6 Qui ſibi invidet, nihil eſt illo nequius, & hæc redditio eſt malitiæ illius:

7 Et ſi benè fecerit, ignoranter, & non volens facit: & in noviſſimo manifeſtat malitiam ſuam.

8 Nequam eſt oculus lividi: & avertens faciem ſuam, & deſpiciens animam ſuam.

9 Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis: non ſatiabitur, donec conſumat areſaciens animam ſuam. [B]

10 Oculus malus ad mala: & non ſatiabitur pane, ſed indigens, & in triſtitia erit ſuper menſam ſuam.

11 Fili, ſi habes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer.

12 Memor eſto, quoniam mors non tardat, & teſtamentum inferorum quia demonſtratum eſt tibi: teſtamentum enim hujus mundi morte morietur.

13 * Ante mortem benefac amico tuo, & ſecundùm vires tuas exporrigens da pauperi. [* Sap. 4. 1. Tob. 4. 7. Luc. 16. 9.]

14 Non defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereat.

15 Nonne aliis relinques dolores, & labores tuos in diviſione ſortis?

16 Da, & accipe, & juſtifica animam tuā.

17 Ante obitum tuum operare juſtitiam: quoniam non eſt apud inferos invenire cibū. [C * Iſaie 40. 6. Jacob 1. 10. 1. Pet. 1. 24.]

18 * Omnis caro ſicut fœnum veteraſcet, & ſicut folium fructificans in arbore viridi.

19 Alia

19 Alia generantur, & alia dejiciuntur: | volueris, porrige manum tuam.

ſic generatio carnis, & ſanguinis, alia fi-
nitur, & alia naſcitur.
20 Omne opus corruptibile in fine deficiet:
& cui illud operatur, ibit cum illo.
21 Et omne opus electum juſtificabitur: &
qui operatur illud, honorabitur in illo.
*Pſal. 1. 2. 22 * Beatus vir, qui in ſapientia morabi-
tur, & qui in juſtitia ſua meditabitur, &
in ſenſu coritabit circumſpectionem Dei.
D 23 Qui excogitat vias illius in corde ſuo,
& in abſconditis ſuis intelligens, vadens
poſt illam cuaſi inveſtigator, & in viis il-
lius conſiſtens:
24 Qui reſpicit per feneſtras illius, & in
januis illius audiens:
25 Qui requieſcit juxta domum illius, &
in parietibus illius figens palum ſtatuet ca-
ſulam ſuam ad manus illius, & requieſcent
in caſula illius bona per ævum:
26 Statuet filios ſuos ſub tegmine illius,
& ſub ramis ejus morabitur.
27 Protegetur ſub tegmine illius à fervo-
re, & in gloria ejus requieſcet.

CAPUT XV.

*Beatus, qui in timore Dei aptat ſe ad ſa-
pientiam, quam ſtulti & mendaces non
aſſequentur: peccata Deo non ſunt adſcri-
benda, ſed homini, qui ab illo conditus eſt
liber arbitrio, propoſitis præceptis, quæ ſer-
vare poterat: Dei oculis omnia nuda ſunt.*

A 1 QUi timet Deũ, faciet bona: & qui con-
tinens eſt juſtitiæ, apprehendet illam.
2 Et obviabit illi quaſi mater honorificata,
& cuaſi mulier à virginitate ſuſcipiet illum.
* Jo. 4. 10. 3 Cibabit illum pane vitæ, & intellectus,*
& aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum: &
firmabitur in illo, & non flectetur:
4 Et continebit illum, & non confundetur:
& exaltabit illum ad proximos ſuos.
5 Et in medio Eccleſiæ aperiet os ejus,
& adimplebit illum ſpiritu ſapientiæ, & in-
tellectus, & ſtola gloriæ veſtiet illum.
6 Jucunditatem, & exultationem theſauri-
zabit ſuper illum, & nomine æterno hære-
ditabit illum.
B 7 Homines ſtulti non apprehendent illam,
homines ſenſati obviabunt illi, homines
ſtulti non videbunt eam: longè enim abeſt
à ſuperbia, & dolo.
8 Viri mendaces non erunt illius memores:
& viri veraces invenientur in illa, & ſucceſ-
ſum habebunt uſque ad inſpectionem Dei.
9 Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris:
10 Quoniam à Deo profecta eſt ſapiẽtia: ſa-
pientiæ enim Dei aſtabit laus, & in ore fide-
li abundabit, & Dominator dabit eam illi.
11 Non dixeris: Per Deum abeſt: quæ
enim odit, ne feceris.
C 12 Non dicas: Ille me implanavit: non
enim neceſſarii ſunt ei homines impii.
13 Omne execramentum erroris odit Do-
minus, & non erit amabile timentibus eum.
14 Deus ab initio conſtituit hominem, &
reliquit illum in manu conſilii ſui.
15 Adjecit mandata, & præcepta ſua:
16 * Si volueris mandata ſervare, conſer-
*Mat. 19. 17. vabunt te, & in perpetuum fidem placi-
tam facere.
17 Appoſuit tibi aquam, & ignem: ad quod
volueris, porrige manum tuam.
18 * Ante hominem vita & mors, bonum *Jer. 21. 8.
& malum: quod placuerit ei, dabitur illi: D
19 Quoniam multa ſapientia Dei, & fortis
potentia, videns omnes ſine intermiſſione.
20 * Oculi Domini ad timentes eum, & *Pſal. 33. 16. Hebr. 4. 13.
ipſe agnoſcit omnem operam hominis.
21 Nemini mandavit impiè agere, & ne-
mini dedit ſpatium peccandi.
22 Non enim concupiſcit multitudinem fi-
liorum infidelium, & inutilium.

CAPUT XVI.

*Non exultandum in filiis impiis: de iræ Dei
in malos, & miſericordia in bonos: ma-
gna ſunt operum miſericordiæ merita:
Dei cognitioni, ac judicio nemo ſe poteſt
ſubtrahere, cujus opera ſunt ab homine
inſcrutabilia.*

1 NE jucunderis in filiis impiis, ſi multi-
plicentur: nec oblecteris ſuper ipſos, A
ſi non eſt timor Dei in illis.
2 Non credas vitæ illorum, & ne reſpexe-
ris in labores eorum.
3 Melior eſt enim unus timens Deum,
quàm mille filii impii.
4 Et utile eſt mori ſine filiis, quàm re-
linquere filios impios.
5 Ab uno ſenſato inhabitabitur patria,
tribus impiorum deſeretur.
6 Multa talia vidit oculus meus, & for-
tiora horum audivit auris mea.
7 *In ſynagoga peccantium exardebit ignis, *Infra 21. 10.
& in gente incredibili exardeſcet ira. *Gen. 6. 4.
8 * Non exoraverunt pro peccatis ſuis an-
tiqui gigantes, qui deſtructi ſunt confiden-
tes ſuæ virtuti:
9 Et non pepercit peregrinationi Loth, &
execratus eſt eos præ ſuperbia verbi illorum.
10 Non miſertus eſt illis, gentem totam B
perdens, & extollentem ſe in peccatis ſuis.
11 * Et ſicut ſexcenta millia peditum, qui *Nu. 14. 20. & 26. 51.
congregati ſũt in duritia cordis ſui: & ſi unus
fuiſſet cervicatus, mirum ſi fuiſſet immunis:
12 Miſericordia enim, & ira eſt cum illo.
Potens exoratio, & effundens iram:
13 Secundũ miſericordiã ſuã, ſic correptio
illius hominem ſecundùm opera ſua judicat.
14 Non effugiet in rapina peccator, & nõ re-
tardabit ſufferentia miſericordiam facientis.
15 Omnis miſericordia faciet locum * uni- *Rom. 2. 6.
cuique ſecundùm meritum operum ſuorũ, &
ſecundùm intellectum peregrinationis ipſius.
16 Non dicas: A Deo abſcondar, & ex
ſummo quis mei memorabitur?
17 In populo magno non agnoſcar: quæ eſt
enim anima mea in tam immenſa creatura?
18 Ecce cœlum, & cœli cœlorum, abyſſus,
& univerſa terra, & quæ in eis ſunt, in C
conſpectu illius commovebuntur,
19 Montes ſimul, & colles, & funda-
menta terræ: cùm conſpexerit illa Deus,
tremore concutientur.
20 Et in omnibus his inſenſatum eſt cor:
& omne cor intelligitur ab illo:
21 Et vias illius quis intelligit, & procel-
lam, quam nec oculis videbit hominis?
22 Nam plurima illius opera ſunt in abſ-
conſis: ſed opera juſtitiæ ejus quis enuntia-
bit? aut quis ſuſtinebit? Longè enim eſt te-
ſtamentum à quibuſdam, & interrogatio

omnium in conſummatione eſt.
23 Qui minoratur corde, cogitat inania : &
vir imprudens & errans, cogitat ſtulta.
D 24 Audi me, fili, & diſce diſciplinam ſen-
ſus, & in verbis meis attende in corde tuo.
25 Et dicam in æquitate diſciplinam, & ſcru-
tabor enarrare ſapientiam : & in verbis meis
attende in corde tuo, & dico in æquitate ſpi-
ritus virtutes, quas poſuit Deus in opera ſua
ab initio, & in veritate enuntio ſcientiã ejus.
26 In judicio Dei opera ejus ab initio, &
ab inſtitutione ipſorum diſtinxit partes illo-
rum, & initia eorum in gentibus ſuis.
27 Ornavit in æternum opera illorum,
nec eſurierunt, nec laboraverunt, & non
deſtiterunt ab operibus ſuis.
28 Unuſquiſque proximum ſibi non angu-
ſtiabit uſque in æternum.
29 Non ſis incredibilis verbo illius.
30 Poſt hæc Deus in terram reſpexit, &
implevit illam bonis ſuis.
31 Anima omnis vitalis denuntiavit ante fa-
ciem ipſius, & in ipſã iterùm reverſio illorũ.

CAPUT XVII.

Creatio primorum parentum, donaque ipſis collata, ac præcepta propoſita : diſtinctio generis humani in varias nationes, quibus rectores præpoſuit, illoſque, & ipſorum opera univerſa perpetuò intuetur : virtus eleemoſynæ : exhortatur peccatores ad pœnitentiam, dum ſani ſunt, propoſita Dei miſericordia.

1 DEus creavit de terra hominem, & ſe-
A *Gen. 1. 27. 5. 1. cundùm * imaginem ſuam fecit illum.
2 Et iterùm convertit illum in ipſam, & ſe-
cundùm ſe veſtivit illum virtute.
3 Numerum dierum, & tempus dedit il-
li, & dedit illi poteſtatem eorum, quæ
ſunt ſuper terram.
4 Poſuit timorem illius ſuper omnem car-
nem, & dominatus eſt beſtiarum, & volatilium.
*Gen. 2. 18. 5 * Creavit ex ipſo adjutorium ſimile ſibi :
conſilium, & linguam, & oculos, & aures,
& cor dedit illis excogitandi : & diſciplina
intellectus replevit illos.
6 Creavit illis ſcientiam ſpiritus, ſenſu
implevit cor illorum : & mala, & bona
oſtendit illis.
7 Poſuit oculum ſuum ſuper corda illorum,
oſtendere illis magnalia operum ſuorum,
B 8 Ut nomen ſanctificationis collaudent :
& gloriari in mirabilibus illius, ut magna-
lia enarrent operum ejus.
9 Addidit illis diſciplinam, & legem vitæ
hæreditavit illos.
10 Teſtamentum æternum conſtituit cum
illis, & juſtitiam, & judicia ſua oſtendit illis.
11 Et magnalia honoris ejus vidit oculus il-
lorum, & honorẽ vocis audierunt aures illo-
rum, & dixit illis: Attendite ab omni iniquo.
12 Et mãdavit illis unicuiq; de proximo ſuo.
13 Viæ illorum coram ipſo ſunt ſemper,
non ſunt abſconſæ ab oculis ipſius.
*Rom. 13. 1. 14 * In unamquamque gentem præpoſuit
rectorem :
C 15 Et pars Dei, Iſrael facta eſt manifeſta.
16 Et omnia opera illorum velut ſol in
conſpectu Dei : & oculi ejus ſine intermiſ-
ſione inſpicientes in viis eorum.
17 Non ſunt abſconſa teſtamenta per ini-
quitatem illorum, & omnes iniquitates eo-
rum in conſpectu Dei.
18 * Eleemoſyna viri quaſi ſignaculum cum *Infr. 29. 16
ipſo, & gratiam hominis quaſi pupillam
conſervabit.
19 * Et poſteà reſurget, & retribuet illis *Mat. 25. 33.
retributionem, unicuique in caput ipſorum,
& convertet in interiores partes terræ.
20 Pœnitentibus autem dedit viam juſtitiæ,
& confirmavit deficientes ſuſtinere, & de-
ſtinavit illis ſortem veritatis.
21 Convertere ad Dominum, & relinque
peccata tua.
22 Precare ante faciem Domini, & minue
offendicula.
23 Revertere ad Dominum, & avertere ab
injuſtitia tua, & nimis odito execrationem :
24 Et cognoſce juſtitias, & judicia Dei,
& ſta in ſorte propoſitionis, & orationis
altiſſimi Dei.
25 In partes vade ſæculi ſancti, * cum D
vivis, & dantibus confeſſionem Deo. *Pſal. 6. 6. Iſaiæ 38. 19.
26 Non demoreris in errore impiorum,
ante mortem confitere. A mortuo quaſi
nihil, perit confeſſio.
27 Confiteberis vivens, vivus, & ſanus
confiteberis, & laudabis Deum, & gloria-
beris in miſerationibus illius.
28 Quàm magna miſericordia Domini, &
propitiatio illius, convertentibus ad ſe!
29 Nec enim omnia poſſunt eſſe in homi-
nibus, quoniam non eſt immortalis filius
hominis, & in vanitate malitiæ placuerunt.
30 Quid lucidius ſole? & hic deficiet.
Aut quid nequius, quàm quod excogitavit
caro, & ſanguis? & hoc arguetur :
31 Virtutem altitudinis cœli ipſe conſpi-
cit : & omnes homines terra, & cinis.

CAPUT XVIII.

Dei magnalia homini inſcrutabilia : hominis miſeria, & Dei erga illum miſeratio : proximo miſerendum : quomodò infirmus ſe habere debeat : quomodò ſit orandum : conſiderandum Dei judicium, & à propriis concupiſcentiis diſcedendum.

1 QUi vivit in æternum, creavit omnia A
ſimul. Deus ſolus juſtificabitur, & *Gen. 1. 1.
manet invictus rex in æternum.
2 Quis ſufficit enarrare opera illius?
3 Quis enim inveſtigabit magnalia ejus?
4 Virtutem autem magnitudinis ejus quis
enuntiabit? aut quis adjiciet enarrare miſe-
ricordiam ejus?
5 Non eſt minuere, neque adjicere, nec
eſt invenire magnalia Dei.
6 Cùm conſummaverit homo, tunc inci-
piet : & cùm quieverit, aporiabitur.
7 Quid eſt homo, & quæ eſt gratia illius? &
quid eſt bonum, aut quid nequam illius?
8 * Numerus dierũ hominũ, ut multũ centum *Pſal. 89. 10.
anni: quaſi gutta aquæ maris deputati sũt: &
ſicut calculus arenæ, ſic exigui anni in die ævi.
9 Propter hoc patiens eſt Deus in illis, & B
effundit ſuper eos miſericordiam ſuam.
10 Vidit præſumptionem cordis eorum,
quoniam mala eſt : & cognovit ſubverſionem
illorum, quoniam nequam eſt.
11 Ideò adimplevit propitiationem ſuam
in illis, & oſtendit eis viam æquitatis.
12 Miſeratio hominis circa proximum ſuũ :

miſericordia autem Dei ſuper omnem carnē.

13 Qui miſericordiam habet, docet, & erudit quaſi paſtor gregem ſuum.

14 Miſeretur excipientis doctrinam miſerationis, & qui feſtinat in judiciis ejus.

15 Fili, in bonis non des querelam, & in omni dato non des triſtitiam verbi mali.

16 Nonne ardorem refrigerabit ros? ſic & verbum melius quàm datum.

17 Nonne ecce verbum ſuper datum bonum? ſed utraque cum homine juſtificato.

C 18 Stultus acriter improperabit: & datus indiſciplinati tabeſcere facit oculos.

19 Ante judicium para juſtitiam tibi, & antequam loquaris, diſce.

*1Cor. 11. 18. 20 Ante languorem adhibe medicinam, * & ante judicium interroga teipſum, & in conſpectu Dei invenies propitiationem.

21 Ante languorē humilia te, & in tempore infirmitatis oſtende converſationem tuam.

*Luc. 18. 1. 1 Theſ. 5. 17. 22 * Non impediaris orare ſemper, & ne verearis uſque ad mortem juſtificari: quoniam merces Dei manet in æternum.

23 Ante orationem præpara animam tuam: & noli eſſe quaſi homo, qui tentat Deum:

*Sup. 7. 18. 24 * Memento iræ in die conſummationis, & tempus retributionis in converſatione faciei.

*Sup. 11. 27. 25 * Memento paupertatis in tempore abundantiæ, & neceſſitatum paupertatis in die divitiarum.

D 26 A mane uſque ad veſperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei.

27 Homo ſapiens in omnibus metuet, & in diebus delictorum attendet ab inertia.

28 Omnis aſtutus agnoſcit ſapientiam, & invenienti eam dabit confeſſionem.

29 Senſati in verbis & ipſi ſapienter egerunt: & intellexerunt veritatem, & juſtitiam & impleverunt proverbia, & judicia.

*Rom. 6. 12. & 13. 14. 30 * Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere.

31 Si præſtes animæ tuæ concupiſcentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis.

32 Non oblecteris in turbis, nec in modicis: aſſidua enim eſt commiſſio illorum.

33 Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore, & eſt tibi nihil in ſacculo: eris enim invidus vitæ tuæ.

CAPUT XIX.

De vino, luxuria, loquacitate, citò credente, gaudente ſuper iniquitate, odiente correptionem, exultante in malitia, diſcretione in verbis ſervanda, correptione, ficta humilitate, & laude tacentis.

A 1 OPerarius ebrioſus nō locupletabitur: & qui ſpernit modica, paulatim decidet.

*Gen. 19. 33. 3 Reg. 11. 1. 2 * Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, & arguent ſenſatos:

3 Et qui ſe jungit fornicariis, erit nequam: putredo, & vermes hæreditabunt illum, & extolletur in exemplum majus, & tolletur de numero anima ejus.

*Joſ. 22. 11. 4 * Qui credit citò, levis corde eſt, & minorabitur: & qui delinquit in animam ſuam, inſuper habebitur.

5 Qui gaudet iniquitate, denotabitur: & qui odit correptionem, minuetur vita: & qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.

B 6 Qui peccat in animam ſuam, pœnitebit: & qui jucundatur in malitia, denotabitur.

7 Ne iteres verbum nequam, & durum, & non minoraberis.

8 Amico, & inimico noli narrare ſenſum tuum: & ſi eſt tibi delictum, noli denudare.

9 Audiet enim te, & cuſtodiet te, & quaſi defendens peccatum odiet te, & ſic aderit tibi ſemper.

10 Audiſti verbum adversùs proximum tuum? commoriatur in te, fidens, quoniam non te diſrumpet.

11 A facie verbi parturit fatuus, tamquam gemitus partus infantis.

12 Sagitta infixa femori carnis, ſic verbum in corde ſtulti.

13 * Corripe amicum, ne fortè non intellexerit, & dicat: Non feci: aut ſi fecerit, ne iterùm addat facere. *Lev. 19. 17. Matt. 18. 15. Luc. 17. 3.

14 Corripe proximum, ne fortè non dixerit: & ſi dixerit, ne fortè iteret.

15 Corripe amicum: ſæpè enim fit commiſſio.

16 Et non omni verbo credas: eſt, qui labitur lingua, ſed non ex animo. C

17 * Quis eſt enim, qui non deliquerit in lingua ſua? Corripe proximum, antequam commineris. *Jac. 3. 8.

18 Et da locum timori Altiſſimi: quia omnis ſapientia timor Dei, & in illa timere Deum, & in omni ſapientia diſpoſitio legis.

19 Et non eſt ſapientia nequitiæ diſciplina: & non eſt cogitatus peccatorum prudentia.

20 Eſt nequitia, & in ipſa execratio: & eſt inſipiens, qui minuitur ſapientia.

21 Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia, & deficiens ſenſu in timore, quàm qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legem Altiſſimi.

22 Eſt ſolertia certa, & ipſa iniqua.

23 Et eſt, qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Eſt, qui nequiter humiliat ſe, & interiora ejus plena ſunt dolo. D

24 Et eſt, qui ſe nimiùm ſubmittit à multa humilitate: & eſt, qui inclinat faciem ſuam, & fingit ſe non videre, quod ignoratum eſt:

25 Et ſi ab imbecillitate virium vetetur peccare: ſi invenerit tempus malefaciendi, malefaciet.

26 Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus.

27 Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enuntiant de illo.

28 Eſt correptio mendax in ira contumelioſi: & eſt judicium, quod non probatur eſſe bonum: & eſt tacens, & ipſe eſt prudens.

CAPUT XX.

De correptione, & correpti pœnitentia: de tacente, & loquente: de dono ſapientis, & fatui: de falſa promiſſione, & mendacio: de ſapiente, qui placet magnatis: de donis non accipiendis, & ſapientia abſcondita.

1 QUàm bonum eſt arguere, quàm iraſci, & confitentem in oratione non prohibere! A

2 Concupiſcentia ſpadonis devirginabit juvenculam.

3 Sic qui facit per vim judicium iniquum.

4 Quàm bonum eſt, correptum manifeſtare pœnitentiam! ſic enim effugies voluntarium peccatum.

5 Eſt tacens, qui invenitur ſapiens: & eſt

odi-

odibilis, qui procax eſt ad loquendum.
6 Eſt tacens non habens ſenium loquelæ: & eſt tacens ſciens tempus aptum.
7 Homo ſapiens tacebit uſq; ad tẽpus: laſcivus autem, & imprudens non ſervabunt tempus.
B 8 Qui multis utitur verbis, lædet animã ſuã: & qui poteſtatem ſibi ſumit injuſtè, odietur.
9 Eſt proceſſio in malis viro indiſciplinato, & eſt inventio in detrimentum.
10 Eſt datum, quod non eſt utile: & eſt datum, cujus retributio duplex.
11 Eſt propter gloriam minoratio: & eſt, qui ab humilitate levabit caput.
12 Eſt, qui multa redimat modico pretio, & reſtituens ea in ſeptuplum.
13 Sapiens in verbis ſeipſum amabilem facit: gratiæ autem fatuorum effundentur.
14 Datus inſipientis non erit utilis tibi: oculi enim illius ſeptemplices ſunt.
15 Exigua dabit, & multa improperabit: & apertio oris illius inflammatio eſt.
16 Hodie fœneratur quis, & cras expetit: odibilis eſt homo hujuſmodi.
17 Fatuo non erit amicus, & non erit gratia bonis illius:
C 18 Qui enim edunt panẽ illius, falſæ linguæ ſunt. Quoties, & quanti irridebunt eum?
19 Neque enim, quod habendum erat, directo ſenſu diſtribuit: ſimiliter & quod non erat habendum.
20 Lapſus falſæ linguæ, quaſi qui in pavimẽto cadens: ſic caſus malorũ feſtinanter veniet.
21 Homo acharis quaſi fabula vana, in ore indiſciplinatorum aſſidua erit.
22 Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore ſuo.
23 Eſt, qui vetatur peccare præ inopia, & in requie ſua ſtimulabitur.
24 Eſt, qui perdet animam ſuam præ confuſione, & ab imprudenti perſona perdet eam: perſonæ autem acceptione perdet ſe.
25 Eſt, qui præ confuſione promittit amico, & lucratus eſt eum inimicum gratis.
26 Opprobrium nequam in homine mendaciũ, & in ore indiſciplinatorum aſſiduè erit.
D 27 Potior fur quàm aſſiduitas viri mendacis, perditionem autem ambo hæreditabunt.
28 Mores hominũ mendaciũ ſine honore: & confuſio illorum cum ipſis ſine intermiſſione.
29 Sapiens in verbis producet ſeipſum, & homo prudens placebit magnatis.
30 Qui operatur terram ſuam, inaltabit acervum frugum: & qui operatur juſtitiam, ipſe exaltabitur: qui verò placet magnatis, effugiet iniquitatem.
*Exo. 23. 8. Deut. 16. 19. 31 * Xenia, & dona excæcãt oculos judicũ, & quaſi mutus in ore avertit correptiones eorũ.
*Infr. 41. 17. 32 * Sapientia abſconſa, & theſaurus inviſus: quæ utilitas in utriſque?
33 Melior eſt, qui celat inſipientiam ſuam, quàm homo, qui abſcondit ſapientiam ſuam.

CAPUT XXI.

Docet fugiendum peccatũ: primùm in genere. deinde in ſpecie productis variis peccatis.

A 1 FIli peccaſti? nõ adjicias iterũ: ſed & de priſtinis deprecare, ut tibi dimittantur.
2 Quaſi à facie colubri fuge peccata: & ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient te.
3 Dentes leonis, dentes ejus, interficientes animas hominum.
4 Quaſi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non eſt ſanitas.
5 Objurgatio, & injuriæ annullabunt ſubſtantiam: & domus, quæ nimis locuples eſt, annullabitur ſuperbia: ſic ſubſtantia ſuperbi eradicabitur.
6 Deprecatio pauperis ex ore uſq; ad aures ejus pervenit, & judicium feſtinatò adveniet illi.
7 Qui odit correptionẽ, veſtigiũ eſt peccatoris: & qui timet Deũ, cõvertetur ad cor ſuum.
8 Notus à longè potens lingua audaci: & ſenſatus ſcit labi ſe ab ipſo.
9 Qui ædificat domum ſuam impendiis alienis, quaſi qui colligit lapides ſuos in hyeme. B
10 * Stuppa collecta ſynagoga peccantium, & conſummatio illorum flamma ignis. *Sup. 16. 7.
11 Via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ.
12 Qui cuſtodit juſtitiã, continebit ſẽſũ ejus.
13 Conſummatio timoris Dei, ſapientia, & ſenſus.
14 Nõ erudietur, qui nõ eſt ſapiens in bono.
15 Eſt autem ſapientia, quæ abundat in malo: & non eſt ſenſus, ubi eſt amaritudo.
16 Scientia ſapientis tamquam inundatio abundabit, & conſilium illius, ſicut fons vitæ permanet.
17 Cor fatui quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit.
18 Verbum ſapiens quodcumque audierit ſcius laudabit, & ad ſe adjiciet: audivit luxurioſus, & diſplicebit illi, & projiciet illud poſt dorſum ſuum. C
19 Narratio fatui quaſi ſarcina in via: nam in labiis ſenſati invenietur gratia.
20 Os prudentis quæritur in eccleſia, & verba illius cogitabunt in cordibus ſuis.
21 Tamquã domus exterminata, ſic fatuo ſapiẽtia: & ſciẽtia inſẽſati inenarrabilia verba.
22 Compedes in pedibus, ſtulto doctrina, & quaſi vincula manuum ſuper manum dextrã.
23 Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam: vir autem ſapiens vix tacitè ridebit.
24 Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quaſi brachiale in brachio dextro. D
25 Pes fatui facilis in domũ proximi: & homo peritus confundetur à perſona potentis.
26 Stultus à feneſtra reſpiciet in domum: vir autem eruditus foris ſtabit.
27 Stultitia hominis auſcultare per oſtium: & prudens gravabitur contumelia.
28 Labia imprudentiũ ſtulta narrabũt: verba autem prudentium, ſtatera ponderabũtur.
29 In ore fatuorum cor illorum: & in corde ſapientium os illorum.
30 Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipſe animam ſuam.
31 Suſurro coinquinabit animam ſuam, & in omnibus odietur: & qui cum eo manſerit, odioſus erit: tacitus, & ſenſatus honorabitur.

CAPUT XXII.

De lapidatione pigri: filio indiſciplinato, filiaque fatua, muſica in luctu, docente fatuum, mortuo plorando: cum ſtulto non loquendum: de corde ſtulti, ac timidi: de ſervanda fide cum amico, & oris cuſtodia.

1 IN lapide luteo lapidatus eſt piger, & omnes loquentur ſuper aſpernationẽ illius. A
2 De ſtercore boum lapidatus eſt piger: & omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus.

3 Con-

by Google

3 Confuſio patris eſt de filio indiſciplinato : filia autem in deminoratione fiet.

4 Filia prudens hæreditas viro ſuo: nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris.

5 Patrem, & virum confundit audax, & ab impiis non minorabitur : ab utriſque autem inhonorabitur.

6 Muſica in luctu importuna narratio : flagella, & doctrina in omni tempore ſapientia.

7 Qui docet fatuum, quaſi qui conglutinat teſtam.

8 Qui narrat verbum non audienti, quaſi qui excitat dormientem de gravi ſomno.

9 Cum dormiente loquitur, qui enarrat ſtulto ſapientiam: & in fine narrationis dicit: Quis eſt hic?

*Infr. 38.16.

10 * Supra mortuum plora, defecit enim lux ejus: & ſupra fatuū plora, deficit enim ſenſus.

11 Modicum plora ſupra mortuum, quoniam requievit.

B 12 Nequiſſimi enim nequiſſima vita ſuper mortem fatui.

*Gen. 50.10.

13 * Luctus mortui ſeptem dies: fatui autem & impii, omnes dies vitæ illorum.

14 Cum ſtulto ne multum loquaris, & cum inſenſato ne abieris.

15 Serva te ab illo, ut non moleſtiam habeas, & non coinquinaberis peccato illius.

16 Deflecte ab illo, & invenies requiem, & non acediaberis in ſtultitia illius.

17 Super plumbum quid gravabitur? & quod illi aliud nomen quàm fatuus?

*Prov. 27.3.

18 * Arenam, & ſalem, & maſſam ferri facilius eſt ferre, quàm hominem imprudentem, & fatuum, & impium.

19 Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii non diſſolvetur : ſic & cor confirmatum in cogitatione conſilii.

20 Cogitatus ſenſati in omni tempore, metu non depravabitur.

C 21 Sicut pali in excelſis, & cæmenta ſine impenſa poſita contra faciem venti non permanebunt:

22 Sic & cor timidum in cogitatione ſtulti contra impetum timoris non reſiſtet.

23 Sicut cor trepidum in cogitatione fatui, omni tempore non metuet, ſic & qui in præceptis Dei permanet ſemper.

24 Pungens oculum deducit lacrymas: & qui pungit cor, profert ſenſum.

25 Mittens lapidē in volatilia, dejiciet illa: ſic & qui cōvitiatur amico, diſſolvit amicitiā.

26 Ad amicum etſi produxeris gladium, non deſperes: eſt enim regreſſus. Ad amicum

27 Si aperueris os triſte, non timeas: eſt enim concordatio : excepto convitio, & improperio, & ſuperbia, & myſterii revelatione, & plaga doloſa : in his omnibus effugiet amicus.

D 28 Fidem poſſide cum amico in paupertate illius, ut & in bonis illius læteris.

29 In tēpore tribulationis illius permane illi fidelis, ut & in hæreditate illius cohæres ſis.

30 Ante ignem camini vapor, & fumus ignis inaltatur : ſic & ante ſanguinem maledicta, & contumeliæ, & minæ.

31 Amicum ſalutare non confundar, à facie illius non me abſcondam : & ſi mala mihi evenerint per illum, ſuſtinebo.

32 Omnis, qui audiet, cavebit ſe ab eo.

33 * Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper labia mea ſignaculum certum, ut non cadam ab ipſis, & lingua mea perdat me? *Pſal. 140.4.

CAPUT XXIII.

Oratio adverſus ſuperbiam, gulam, & luxuriam: conſuetudo jurandi vitanda, & indiſciplinatus ſermo afferens improperium: duo genera in peccato abundantia, & tertium adducens iram: confutatio hominis ad peccandum ſe hortantis: de peccatis in adulterio concurrentibus, & laude timoris Domini.

1 DOmine pater, & dominator vitæ meæ, ne derelinquas me in conſilio eorum: ne ſinas me cadere in illis. A

2 Quis ſuperponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam ſapientiæ, ut ignorationibus eorum non parcant mihi, & non appareant delicta eorum,

3 Et ne adincreſcant ignorātiæ meę, & multiplicentur delicta mea, & peccata mea abundent, & incidam in conſpectu adverſariorum meorum, & gaudeat ſuper me inimicus meus?

4 Domine pater, & Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu illorum.

5 Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, & omne deſiderium averte à me.

6 Aufer à me ventris concupiſcentias, & concubitus cōcupiſcētiæ ne apprehēdant me, & animæ irreverenti, & infrunitæ ne tradas me.

7 Doctrinam oris audite, filii: & qui cuſtodierit illam, non periet labiis, nec ſcandalizabitur in operibus nequiſſimis.

8 In vanitate ſua apprehēditur peccator, & ſuperbus, & maledicus ſcādalizabitur in illis. B

9 * Jurationi non aſſueſcat os tuum, multi enim caſus in illa. *Exo. 20.7. Matt. 5.33.

10 Nominatio verò Dei nō ſit aſſidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum non admiſcearis : quoniam non eris immunis ab eis.

11 Sicut enim ſervus interrogatus aſſiduè, à livore non minuitur : ſic omnis jurans, & nominans, in toto à peccato non purgabitur.

12 Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non diſcedet à domo illius plaga.

13 Et ſi fruſtraverit, delictū illius ſuper ipſū erit: & ſi diſſimulaverit, delinquit dupliciter.

14 Et ſi in vacuum juraverit, non juſtificabitur: replebitur enim retributione domus illius.

15 Eſt & alia loquela contraria morti, non inveniatur in hæreditate Jacob.

16 Etenim à miſericordibus omnia hæc auferentur, & in delictis non volutabuntur.

17 Indiſciplinatæ loquelæ non aſſueſcat os tuum : eſt enim in illa verbum peccati.

18 Memento patris, & matris tuæ, in medio enim magnatorum conſiſtis:

19 Ne fortè obliviſcatur te Deus in conſpectu illorum, & aſſiduitate tua infatuatus, improperium patiaris, & maluiſſes non naſci, & diem nativitatis tuæ maledicas.

20 * Homo aſſuetus in verbis improperii, in omnibus diebus ſuis non erudietur. *1. Reg. 16.7.

21 Duo genera abundant in peccatis, & tertium adducit iram, & perditionem.

22 Anima calida quaſi ignis ardens, non extinguetur, donec aliquid glutiat: C

23 Et homo nequam in ore carnis ſuæ non deſinet, donec incendat ignem.

24 Homi-

by Google

24 Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur tranſgrediens uſque ad finẽ.
* Iſai. 29. 15. 25 * Omnis homo, qui tranſgreditur lectum ſuum, contemnens in animam ſuam, & dicens: Quis me videt?
26 Tenebræ circũdant me, & parietes cooperiũt me, & nemo circũſpicit me: quẽ vereor? delictorũ meorũ nõ memorabitur Altiſſimus.
27 Et non intelligit, quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit à ſe timorem Dei hujuſmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum.
28 Et non cognovit, quoniam oculi Domini multò plùs lucidiores ſunt ſuper ſolem, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes.
D 29 Domino enim Deo, antequam crearentur, omnia ſunt agnita: ſic & poſt perfectum reſpicit omnia.
30 Hic in plateis civitatis vindicabitur, & quaſi pullus equinus fugabitur: & ubi non ſperavit, apprehendetur.
31 Et erit dedecus omnibus, eò quòd non intellexerit timorem Domini.
* Lev. 20. 10. Deut. 22. 22. 32 * Sic & mulier omnis relinquẽs virũ ſuũ, & ſtatuens hæreditatẽ ex alieno matrimonio.
33 Primò enim in lege Altiſſimi incredibilis fuit: ſecundò in virum ſuum deliquit: tertiò in adulterio fornicata eſt, & ex alio viro filios ſtatuit ſibi.
34 Hæc in eccleſiam adducetur, & in filios ejus reſpicietur.
35 Non tradent filii ejus radices, & rami ejus non dabunt fructum.
36 Derelinquet in maledictum memoriam ejus, & dedecus illius non delebitur.
37 Et agnoſcent, qui derelicti ſunt, quoniam nihil melius eſt, quàm timor Dei: & nihil dulcius, quàm reſpicere in mandatis Domini.
38 Gloria magna eſt ſequi Dominum, longitudo enim dierum aſſumetur ab eo.

CAPUT XXIV.

Sapientia multiplices ſuas laudes, & originem deſcribit, & mirè ad ſui amplexum invitat, omnia ſua doctrinæ ſplendore illuſtrans.

A 1 SApientia laudabit animam ſuam, & in Deo honorabitur, & in medio populi ſui gloriabitur.
2 Et in eccleſiis Altiſſimi aperiet os ſuum, & in conſpectu virtutis illius gloriabitur:
3 Et in medio populi ſui exaltabitur, & in plenitudine ſancta admirabitur.
4 Et in multitudine electorum habebit laudem, & inter benedictos benedicetur, dicens:
5 Ego ex ore Altiſſimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam.
6 Ego feci in cœlis, ut oriretur lumen indeficiens, & ſicut nebula texi omnem terram:
7 Ego in altiſſimis habitavi, & thronus meus in columna nubis.
8 Gyrum cœli circuivi ſola, & profundum abyſſi penetravi, in fluctibus maris ambulavi,
9 Et in omni terra ſteti & in omni populo,
10 Et in omni gente primatum habui.
11 Et omnium excellentiũ, & humilium corda virtute calcavi: & in his omnibus requiem quæſivi, & in hæreditate Domini morabor.
12 Tunc præcepit, & dixit mihi Creator omnium: & qui creavit me, requievit in tabernaculo meo,
13 Et dixit mihi: In Jacob inhabita, & in Iſrael hæreditare, & in electis meis mitte radices.
14 * Ab initio, & ante ſæcula creata ſum, & uſque ad futurum ſæculum non deſinam, & in habitatione ſancta coram ipſo miniſtravi. *Prov. 8. 22.
15 Et ſic in Sion firmata ſum, & in civitate ſanctificata ſimiliter requievi, & in Jeruſalem poteſtas mea. B
16 Et radicavi in populo honorificato, & in parte Dei mei hæreditas illius, & in plenitudine Sanctorum detentio mea.
17 Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano, & quaſi cypreſſus in monte Sion:
18 Quaſi palma exaltata ſum in Cades, & quaſi plantatio roſæ in Jericho:
19 Quaſi oliva ſpecioſa in campis, & quaſi platanus exaltata ſum juxta aquam in plateis.
20 Sicut cinnamomum, & balſamum aromatizans odorem dedi: quaſi myrrha electa dedi ſuavitatem odoris.
21 Et quaſi ſtorax, & galbanus, & ungula, & gutta, & quaſi Libanus non inciſus vaporavi habitationem meam, & quaſi balſamum non miſtum odor meus.
22 Ego quaſi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris, & gratiæ.
23 Ego quaſi vitis fructificavi ſuavitatẽ odoris, & flores mei fructus honoris, & honeſtatis.
24 Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei. C
25 In me gratia omnis viæ, & veritatis: in me omnis ſpes vitæ, & virtutis.
26 Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me, & à generationibus meis implemini:
27 Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel, & favum:
28 Memoria mea in generationes ſæculorũ.
29 Qui edunt me, adhuc eſurient: & qui bibunt me, adhuc ſitient.
30 Qui audit me, non confundetur: & qui operantur in me, non peccabunt.
31 Qui elucidant me, vitã æternã habebunt.
32 Hæc omnia liber vitæ, & teſtamentum Altiſſimi, & agnitio veritatis.
33 Legem mandavit Moyſes in præceptis juſtitiarum, & hæreditatem domui Jacob, & Iſrael promiſſiones.
34 Poſuit David puero ſuo excitare regem ex ipſo fortiſſimum, & in throno honoris ſedentem in ſempiternum.
35 * Qui implet quaſi Phiſon ſapientiam, & ſicut Tigris in diebus novorum. *Gen. 2. 11.
36 Qui adimplet quaſi Euphrates ſenſũ: * qui multiplicat quaſi Jordanis in tempore meſſis. * Joſ. 3. 15.
37 Qui mittit diſciplinam ſicut lucem, & aſſiſtens quaſi Gehon in die vindemiæ. D
38 Qui perficit primus ſcire ipſam, & infirmior non inveſtigabit eam.
39 A mari enim abundavit cogitatio ejus, & conſilium illius ab abyſſo magna.
40 Ego ſapientia effudi flumina.
41 Ego quaſi trames aquæ immenſæ de fluvio, ego quaſi fluvius Dioryx, & ſicut aquæductus exivi de paradiſo.
42 Dixi: Rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo prati mei fructum.
43 Et ecce factus eſt mihi trames abundans, & fluvius meus appropinquavit ad mare,

Digitized by Google

44 Quoniam doctrinam quaſi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam uſque ad longinquum.

45 Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes ſperantes in Domino.

46 Adhuc doctrina quaſi prophetiã effũdã, & relinquã illã quærentibus ſapiẽtiã, & nõ deſinã in progenies illorũ uſq; in ævum ſanctum.

*Infr. 33. 16. 47 * Videte, quoniam non ſoli mihi laboravi, ſed omnibus exquirentibus veritatem.

CAPUT XXV.

Tria, quæ Domino placent, & tria, quæ odit: novem inſuſpicabilia: laus timoris Dei: mulieris nequam mira deteſtatio: à muliere initium peccati, & mortis: mulieris dominium non ferendum.

A 1 IN tribus placitum eſt ſpiritui meo, quæ ſunt probata coram Deo, & hominibus:

2 Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier benè ſibi conſentientes.

3 Tres ſpecies odivit anima mea, & aggravor valdè animæ illorum:

4 Pauperem ſuperbum: divitem mendacem: ſenem fatuum, & inſenſatum.

5 Quæ in juventute tua non congregaſti, quomodò in ſenectute tua invenies?

6 Quam ſpecioſum canitiei judicium, & presbyteris cognoſcere conſilium!

7 Quàm ſpecioſa veteranis ſapientia, & glorioſis intellectus, & conſilium!

8 Corona ſenum multa peritia, & gloria illorum timor Dei.

9 Novem inſuſpicabilia cordis magnificavi, & decimum dicam in lingua hominibus:

B 10 Homo, qui jucundatur in filiis, vivens, & videns ſubverſionem inimicorum ſuorum,

*Infr. 26. 1. *Sup. 14. 1. 19. 16. Jac. 3. 2. 11 * Beatus, qui habitat cum muliere ſenſata, * & qui lingua ſua non eſt lapſus, & qui non ſervivit indignis ſe.

12 Beatus, qui invenit amicum verum, & qui enarrat juſtitiam auri audienti.

13 Quàm magnus, qui invenit ſapientiam, & ſcientiam! ſed non eſt ſuper timentem Dñm:

14 Timor Dei ſuper omnia ſe ſuperpoſuit.

15 Beatus homo, cui donatum eſt habere timorẽ Dei: qui tenet illum, cui aſſimilabitur?

16 Timor Dei initium dilectionis ejus: fidei autem initium agglutinandum eſt ei.

17 Omnis plaga triſtitia cordis eſt: & omnis malitia, nequitia mulieris.

18 Et omnem plagam, & non plagam videbit cordis:

C 19 Et omnem nequitiam, & non nequitiam mulieris:

20 Et omnem obductum, & non obductum odientium:

21 Et omnem vindictam, & non vindictam inimicorum.

22 Non eſt caput nequius ſuper caput colubri:

*Prov. 21. 19. 23 Et non eſt ira ſuper iram mulieris. * Commorari leoni, & draconi placebit, quàm habitare cum muliere nequam.

24 Nequitia mulieris immutat faciem ejus: & obcæcat vultum ſuum tamquam urſus: & quaſi ſaccum oſtendit. In medio proximorum ejus

25 Ingemuit vir ejus, & audiens ſuſpiravit modicum.

26 Brevis omnis malitia ſuper malitiã mulieris, ſors peccatorum cadat ſuper illam.

27 Sicut aſcenſus arenoſus in pedibus veterani, ſic mulier linguata homini quieto.

28 * Ne reſpicias in mulieris ſpeciem, & non concupiſcas mulierem in ſpecie. D *Infr. 42. 6.

29 Mulieris ira, & irreverentia, & confuſio magna.

30 Mulier ſi primatum habeat, contraria eſt viro ſuo.

31 Cor humile, & facies triſtis, & plaga cordis, mulier nequam.

32 Manus debiles, & genua diſſoluta, mulier, quæ non beatificat virum ſuum. *Gen. 3. 6.

33 * A muliere initium factum eſt peccati, & per illam omnes morimur.

34 Non des aquæ tuæ exitum, nec modicum: nec mulieri nequam veniam prodeundi.

35 Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conſpectu inimicorum

36 A carnibus tuis abſcinde illam, ne ſemper te abutatur.

CAPUT XXVI.

Proponit viciſſim laudes bonæ mulieris, & vituperia malæ, ac zelotypæ: filia cuſtodienda: tria timenda: duo contriſtantia, & duo periculoſa.

1 MUlieris bonæ beatus vir: numerus enim annorum illius duplex. A

2 Mulier fortis oblectat virum ſuum, & annos vitæ illius in pace implebit.

3 Pars bona, mulier bona, in parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis.

4 Divitis autem, & pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris.

5 A tribus timuit cor meum, & in quarto facies mea metuit:

6 Delaturã civitatis, & collectionem populi

7 Calumniam mendacem, ſuper mortem omnia gravia.

8 Dolor cordis, & luctus, mulier zelotypa.

9 In muliere zelotypa flagellum linguæ B omnibus communicans.

10 Sicut boum jugum, quod movetur, ita, & mulier nequam: qui tenet illam, quaſi qui apprehendit ſcorpionem.

11 Mulier ebrioſa, ira magna: & contumelia, & turpitudo illius non tegetur.

12 Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius agnoſcetur.

13 * In filia non avertente ſe, firma cu- *Infr. 42. 11. ſtodiam: ne inventa occaſione utatur ſe.

14 Ab omni reverentia oculorum ejus cave, & ne mireris, ſi te neglexerit.

15 Sicut viator ſitiens, ad fontem os aperiet, C & ab omni aqua proxima bibet, & contra omnem palum ſedebit, & contra omnem ſagittam aperiet pharetram, donec deficiat,

16 Gratia mulieris ſedulæ delectabit virum ſuum, & oſſa illius impinguabit.

17 Diſciplina illius, datum Dei eſt.

18 Mulier ſenſata, & tacita, non eſt immutatio eruditæ animæ.

19 Gratia ſuper gratiam, mulier ſancta, & pudorata.

20 Omnis autem ponderatio non eſt digna continentis animæ.

21 Sicut ſol oriens mundo in altiſſimis Dei, ſic mulieris bonæ ſpecies in ornamentum domus ejus.

Digitized by Google

22 Lucerna ſplendens ſuper candelabrũ ſãctum, & ſpecies faciei ſuper ætatem ſtabilem.

23 Columnæ aureæ ſuper baſes argenteas, & pedes firmi ſuper plantas ſtabilis mulieris.

24 Fundamenta ęterna ſuper petram ſolidã, & mandata Dei in corde mulieris ſanctæ.

25 In duobus contriſtatum eſt cor meum, & in tertio iracundia mihi advenit:

26 Vir bellator deficiens per inopiam, & vir ſenſatus contemptus:

27 Et qui tranſgreditur à juſtitia ad peccatum, Deus paravit eum ad rhomphæam.

28 Duæ ſpecies difficiles, & periculoſæ mihi apparuerunt, difficilè exuitur negotians à negligentia: & non judicabitur caupo à peccatis labiorum.

CAPUT XXVII.

Ob inopiam, & amorem divitiarum multi aelinquunt: timor Domini conſtanter ſervandus: tentatio probat eum, qui tentatur: ſequenda juſtitia: inconſtantia ſtulti, & modeſtia in verbis ſervanda: ſecreta amici non revelanda: de annuente oculo, & inſidioſo.

A 1 PRopter inopiã multi deliquerunt, & qui quærit locupletari, avertit oculũ ſuum.

2 Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, ſic & inter medium venditionis, & emptionis anguſtiabitur peccatum.

3 Conteretur cum delinquen e delictum.

4 Si non in timore Domini tenueris te inſtanter, citò ſubvertetur domus tua.

5 Sicut in percuſſura cribri remanebit pulvis, ſic aporia hominis in cogitatu illius.

6 Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis.

7 Sicut ruſticatio de ligno oſtendit fructũ illius, ſic verbum ex cogitatu cordis hominis.

8 Ante ſermonem non laudes virum: hæc enim tentatio hominum.

9 Si ſequaris juſtitiam, apprehendes illã: & indues quaſi poderem honoris, & inhabitabis cum ea, & proteget te in ſempiternum, & in die agnitionis invenies firmamentum.

B 10 Volatilia ad ſibi ſimilia cõveniunt: & veritas ad eos, qui operantur illam, revertetur.

11 Leo venationi inſidiatur ſemper: ſic peccata operantibus iniquitates.

12 Homo ſanctus in ſapientia manet ſicut ſol: nam ſtultus ſicut luna mutatur.

13 In medio inſenſatorum, ſerva verbũ tempori: in medio autẽ cogitantium aſſiduus eſto.

14 Narratio peccantium odioſa, & riſus illorum in deliciis peccati.

15 Loquela multùm jurans, horripilationem capiti ſtatuet: & irreverentia ipſius obturatio aurium.

16 Effuſio ſanguinis in rixa ſuperborum, & maledictio illorum auditus gravis.

17 Qui denudat arcana amici, fidem perdit, & non inveniet amicum ad animum ſuum.

C 18 Dilige proximum, & conjungere fide cum illo.

19 Quòd ſi denudaveris abſconſa illius, non perſequeris poſt eum.

20 Sicut enim homo, qui perdit amicum ſuum, ſic & qui perdit amicitiam proximi ſui.

21 Et ſicut, qui dimittit avem de manu ſua, ſic dereliquiſti proximum tuum, & non eum capies.

22 Non illum ſequaris, quoniam longe abeſt: effugit enim quaſi caprea de laqueo: quoniam vulnerata eſt anima ejus:

23 Ultra eum non poteris colligare. Et maledicti eſt concordatio:

24 Denudare autem amici myſteria, deſperatio eſt animæ infelicis.

25 Annuens oculo fabricat iniqua, & nemo eum abjiciet:

26 In conſpectu oculorum tuorum conculcabit os ſuum, & ſuper ſermones tuos admirabitur: noviſſimè autem pervertet os ſuum, & in verbis tuis dabit ſcandalum.

27 Multa odivi, & non coæquavi ei, & Dominus odiet illum.

D 28 Qui in altum mittet lapidem, ſuper caput ejus cadet: & plaga dulota, doloſi dividet vulnera.

29 Et qui foveam fodit, incidet in eam: & qui ſtatuit lapidem proximo, offendit in eo: & qui laqueum alii ponit, peribit in illo.

30 Facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum devolvetur, & non agnoſcet, unde adveniat illi.

31 Illuſio, & improperium ſuperborum, & vindicta ſicut leo inſidiabitur illi.

32 Laqueo peribunt, qui oblectantur caſu juſtorum: dolor autem conſumet illos, antequam moriantur.

33 Ira, & furor, utraque execrabilia ſunt, & vir peccator continens erit illorum.

CAPUT XXVIII.

Non appetenda vindicta, ſed offenſa remittenda: ab ira, ac lite ceſſandum: mala lingua, & pericula ipſius, & de tertia lingua: aures ſepiendæ adversùs linguam nequam, orique frænum imponendum.

A 1 QUi vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius ſervans ſervabit.

Deut. 32.35. Matt. 6.14. Marc. 11.25. Rom. 12.19.

2 Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata ſolventur.

3 Homo homini reſervat iram, & à Deo quærit medelam.

4 In hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur?

5 Ipſe cùm caro ſit, reſervat iram, & propitiationem petit à Deo: quis exorabit pro delictis illius?

6 Memento noviſſimorũ, & deſine inimicari.

7 Tabitudo enim, & mors imminent in mandatis ejus.

8 Memorare timorem Dei, & non iraſcaris proximo.

9 Memorare teſtamentum Altiſſimi, & deſpice ignorantiam proximi.

B 10 Abſtine te à lite, & minues peccata.

11 Homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam.

12 Secundùm enim ligna ſilvæ ſic ignis exardeſcit: & ſecundùm virtutem hominis, ſic iracundia illius erit, & ſecundùm ſubſtantiam ſuam exaltabit iram ſuam.

13 Certamen feſtinatum incendit ignem: & lis feſtinans effundit ſanguinem: & lingua teſtificans adducit mortem.

14 Si ſufflaveris in ſcintillam, quaſi ignis exardebit: & ſi expueris ſuper illam, extinguetur: utraque ex ore proficiſcuntur.

C 15 Suſurro, & bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes.
16 Lingua tertia multos commovit, & diſperſit illos de gente in gentem.
17 Civitates muratas divitum deſtruxit, & domos magnatorum effodit.
18 Virtutes populorum concidit, & gentes fortes diſſolvit.
19 Lingua tertia mulieres viratas ejecit, & privavit illas laboribus ſuis.
20 Qui reſpicit illam, non habebit requiem: nec habebit amicum, in quo requieſcat.
21 Flagelli plaga livorem facit: plaga autem linguæ comminuet oſſa.
22 Multi ceciderunt in ore gladii, ſed non ſic, quaſi qui interierunt per linguam ſuam.
23 Beatus, qui tectus eſt à lingua nequam, qui in iracundiam illius non tranſivit, & qui non attraxit jugum illius, & in vinculis ejus non eſt ligatus:
24 Jugum enim illius, jugum ferreum eſt: & vinculum illius, vinculum æreum eſt.
D 25 Mors illius, mors nequiſſima: & utilis potiùs infernus, quàm illa.
26 Perſeverantia illius non permanebit, ſed obtinebit vias injuſtorum: & in flamma ſua non comburet juſtos.
27 Qui relinquunt Deum, incident in illam, & exardebit in illis, & non extinguetur, & immittetur in illos quaſi leo, & quaſi pardus lædet illos.
28 Sepi aures tuas ſpinis, linguam nequam noli audire, & ori tuo facito oſtia, & ſeras.
29 Aurum tuum, & argentum tuum confla: & verbis tuis facito ſtateram, & frænos ori tuo rectos.
30 Et attéde, ne fortè labaris in lingua, & cadas in conſpectu inimicorum inſidiantium tibi, & ſit caſus tuus inſanabilis in mortem.

CAPUT XXIX.

Per mutuum ſubveniendum proximo, fideſque mutuanti ſervanda: & quamquam multi fidem fallant, non tamen ob id ceſſandum ab eleemoſyna, cujus laudes deſcribit: fidejuſſori gratia habenda eſt, fideſque ſervanda: in quibus conſiſtat initium vitæ hominis diſſerit, & de variis, & ingratis hoſpitibus.

A 1 Qui facit miſericordiam, fœneratur proximo ſuo: & qui prævalet manu, mandata ſervat.
2 Fœnerare proximo tuo in tempore neceſſitatis illius, & iterùm redde proximo in tempore ſuo.
3 Confirma verbum, & fideliter age cum illo: & in omni tempore invenies, quod tibi neceſſarium eſt.
4 Multi quaſi inventioné eſtimaverút fœnus, & præſtiterunt moleſtiam his, qui ſe adjuverút.
5 Donec accipiant, oſculátur manus dantis, & in promiſſionibus humiliant vocem ſuam,
6 Et in tempore redditionis poſtulabit tempus, & loquetur verba tædii, & murmurationum, & tempus cauſabitur:
7 Si autem potuerit reddere, adverſabitur, ſolidi vix reddet dimidium, & computabit illud quaſi inventionem:
8 Sin autem, fraudabit illum pecunia ſua, & poſſidebit illum inimicum gratis:
B 9 Et convicia, & maledicta reddet illi, & pro honore, & beneficio reddet illi cótumeliam.
10 Multi non cauſa nequitiæ non fœnerati ſunt, ſed fraudari gratis timuerunt.
11 Verumtamen ſuper humilem animo fortior eſto, & pro eleemoſyna non trahas illum.
12 Propter mandatum aſſume pauperem: & propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuũ.
13 Perde pecuniam propter fratrem, & amicum tuum: & non abſcondas illam ſub lapide in perditionem.
14 * Pone theſaurum tuum in præceptis Altiſſimi, & proderit tibi magis quàm aurum. *Tob. 4. 11.
15 * Conclude eleemoſynam in corde pauperis, & hęc pro te exorabit ab omni malo. *Sup. 17. 18.
16 Super ſcutum potentis, & ſuper lanceam,
17 Adversùs inimicum tuum pugnabit.
18 Vir bonus fidem facit pro proximo ſuo: & qui perdiderit confuſionem, derelinquet ſibi. C
19 Gratiam fidejuſſoris ne obliviſcaris: dedit enim pro te animam ſuam.
20 Repromiſſoré fugit peccator, & immũdus.
21 Bona repromiſſoris ſibi aſcribit peccator:
22 Et ingratus ſenſu derelinquet liberanté ſe.
23 Vir repromittit de proximo ſuo: & cùm perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo.
24 Repromiſſio nequiſſima multos perdidit dirigétes, & cómovit illos quaſi fluctus maris.
25 Viros potentes gyrans migrare fecit, & vagati ſunt in gentibus alienis.
26 Peccator tranſgrediens mádatum Domini, incidet in promiſſionem nequam: & qui conatur multa agere, incidet in judicium.
27 Recupera proximum ſecundùm virtutem tuam: & attende tibi, ne incidas. D
28 * Initiũ vitæ hominis, aqua, & panis, & veſtimentum, & domus protegens turpitudinem. *Infr. 39. 31.
29 Melior eſt victus pauperis ſub tegmine aſſerum, quàm epulæ ſplendidæ in peregrè ſine domicilio.
30 Minimum pro magno placeat tibi, & improperium peregrinationis non audies.
31 Vita nequam hoſpitandi de domo in domum: & ubi hoſpitabitur, non fiducialiter aget, nec aperiet os.
32 Hoſpitabitur, & paſcet, & potabit ingratos, & ad hæc amara audiet.
33 Tranſi hoſpes, & orna menſam: & quæ in manu habes, ciba cæteros.
34 Exi à facie honoris amicorum meorum: neceſſitudine domus meæ hoſpitio mihi factus eſt frater.
35 Gravia hęc homini habenti ſenſum: Correptio domus, & improperium fœneratoris.

CAPUT XXX.

Filii in diſciplina educandi: & quàm ſit perniciosum illis indulgere: corporis ſanitas præſtat divitiis: & quam ſit noxia, & fugienda homini triſtitia, cordis verò jucunditas quàm ſit utilis.

1 Qui diligit filium ſuum, aſſiduat illi flagella, ut lætetur in noviſſimo ſuo, & non palpet proximorum oſtia. A Prov. 13. 24. & 23. 13.
2 Qui docet filium ſuum, laudabitur in illo, & in medio domeſticorũ in illo gloriabitur.
3 * Qui docet filium ſuum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo. *Deu. 6. 7.
4 Mortuus eſt pater ejus, & quaſi non eſt mortuus: ſimilem enim ſibi reliquit poſt ſe.
5 In vita ſua vidit, & lætatus eſt in illo: in

obitu ſuo non eſt contriſtatus, nec confuſus eſt coram inimicis.
6 Reliquit enim defenſorem domus contra inimicos, & amicis reddentem gratiam.
B 7 Pro animabus filiorum colligabit vulnera ſua, & ſuper omnem vocem turbabuntur viſcera ejus.
8 Equus indomitus evadit durus, & filius remiſſus evadet præceps.
9 Lacta filium, & paventem te faciet: lude cum eo, & contriſtabit te.
10 Non corrideas illi, ne doleas, & in noviſſimo obſtupeſcent dentes tui.
11 Non des illi poteſtatem in juventute, & ne deſpicias cogitatus illius.
*Sup. 7. 25. 12 *Curva cervicem ejus in juvẽtute, & tunde latera ejus, dum infans eſt, ne forte induret, & non credat tibi: & erit tibi dolor animæ.
13 Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas.
14 Melior eſt pauper ſanus, & fortis viribus, quàm dives imbecillis, & flagellatus malitia.
C 15 Salus animæ in ſanctitate juſtitiæ, melior eſt omni auro, & argento: & corpus validum, quàm cenſus immenſus.
16 Non eſt cenſus ſuper cenſum ſalutis corporis: & non eſt oblectamentum ſuper cordis gaudium.
17 Melior eſt mors quàm vita amara: & requies æterna quàm languor perſeverans.
18 Bona abſcondita in ore clauſo, quaſi appoſitiones epularum circũpoſitæ ſepulchro.
*Dan. 14. 6. 19 *Quid proderit libatio idolo? nec enim manducabit, nec odorabit:
20 Sic qui effugatur à Domino, portans mercedes iniquitatis:
D 21 Videns oculis, & ingemiſcens, ſicut ſpado complectens virginem, & ſuſpirans.
*Prov. 12. 25. & 15. 13. & 17. 22. 22 * Triſtitiam non des animæ tuæ, & non affligas temetipſum in conſilio tuo.
23 Jucunditas cordis hæc eſt vita hominis, & theſaurus ſine defectione ſanctitatis: & exultatio viri eſt longævitas.
24 Miſerere animæ tuæ placens Deo, & contine: congrega cor tuum in ſanctitate ejus, & triſtitiam longè repelle à te.
*2. Cor. 7. 10 25 * Multos enim occidit triſtitia, & non eſt utilitas in illa.
26 Zelus, & iracundia minuunt dies, & ante tempus ſenectam adducet cogitatus.
27 Splendidum cor, & bonum in epulis eſt: epulæ enim illius diligenter fiunt.

CAPUT XXXI.

Vigilia honeſtatis: cogitatus præſcientiæ: labor divitis, & pauperis: diligens aurum: multi caſus in auro: laus divitis ſine macula: modeſtia in menſa ſervanda: laus, ſobrietatis, & vituperatio gulæ: laus uſus modici vini, & vituperatio immodici.

A 1 Vigilia honeſtatis tabefaciet carnes, & cogitatus illius auferet ſomnum.
2 Cogitatus præſcientiæ avertit ſenſum, & infirmitas gravis ſobriam facit animam.
3 Laboravit dives in congregatione ſubſtantiæ, & in requie ſua replebitur bonis ſuis.
4 Laboravit pauper in diminutione victus, & in fine inops fit.
5 Qui aurum diligit, non juſtificabitur: & qui inſequitur conſumptionem, replebitur ex ea.
6 * Multi dati ſunt in auro caſus, & facta eſt in ſpecie ipſius perditio illorum. * Sup. 8. 3.
7 Lignum offenſionis eſt aurum ſacrificantium: væ illis, qui ſectantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo.
8 Beatus dives, qui inventus eſt ſine macula: & qui poſt aurum non abiit, nec ſperavit in pecunia, & theſauris.
9 Quis eſt hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita ſua.
10 Qui probatus eſt in illo, & perfectus eſt, erit illi gloria æterna: qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, facere mala, & non fecit:
11 Ideò ſtabilita ſunt bona illius in Domino, & eleemoſynas illius enarrabit omnis Eccleſia Sanctorum.
12 Supra menſam magnam ſediſti? non aperias ſuper illam faucem tuam prior. D
13 Non dicas ſic: Multa ſunt, quæ ſuper illam ſunt:
14 Memento, quoniam malus eſt oculus nequam.
15 Nequius oculo quid creatum eſt? ideò ab omni facie ſua lacrymabitur: cùm viderit,
16 Ne extendas manum tuam prior, & invidia contaminatus erubeſcas.
17 Ne comprimaris in convivio.
18 Intellige, quæ ſunt proximi tui ex teipſo.
19 Utere quaſi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, cùm manducas multum, odio habearis.
20 Ceſſa prior cauſa diſciplinæ: & noli nimius eſſe, ne forte offendas.
21 Et ſi in medio multorum ſediſti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poſcas bibere.
22 Quàm ſufficiens eſt homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem. C
23 Vigilia, cholera, & tortura viro infrunito.
24 Somnus ſanitatis in homine parco: dormiet uſque mane, & anima illius cum ipſo delectabitur.
25 Et ſi coactus fueris in edendo multum, ſurge e medio, evome: & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem.
26 Audi me, fili, & ne ſpernas me: & in noviſſimo invenies verba mea.
27 In omnibus operibus tuis eſto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.
28 Splendidum in panibus benedicent labia multorũ, & teſtimoniũ veritatis illius fidele.
29 Nequiſſimo in pane murmurabit civitas, & teſtimonium nequitiæ illius verum eſt.
30 Diligentes in vino noli provocare: * multos enim exterminavit vinum. * Jud. 3. 4 D
31 Ignis probat ferrum durum: ſic vinum corda ſuperborum arguet in ebrietate potatum.
32 Æqua vita hominibus, vinum in ſobrietate: ſi bibas illud moderatè, eris ſobrius.
33 Quæ vita eſt ei, qui minuitur vino?
34 Quid defraudat vitam? Mors.
35 * Vinum in jucunditatem creatum eſt, & non in ebrietatem, ab initio, *Pſal. 103. 15. Prov. 31. 4.
36 Exultatio animæ, & cordis, vinum moderate potatum.
37 Sanitas eſt animæ, & corpori ſobrius potus.
38 Vinum multum potatum, irritationem,

& iram, & ruinas multas facit.

39 Amaritudo animæ vinum multũ potatũ.

40 Ebrietatis animoſitas, imprudentis offenſio, minorans virtutem, & faciens vulnera.

41 In convivio vini non arguas proximum: & non deſpicias eum in jucunditate illius.

42 Verba improperii non dicas illi: & non premas illum in repetendo.

CAPUT XXXII.

Officium boni rectoris: major natu loquatur: tacendum ubi non eſt qui audiat: jucunditas muſica in convivio: adoleſcenti tacendum: laus taciturnitatis: diſcutienda propria domus: laus timoris Domini: peccator vitat correptionem: abſque conſilio nihil agendum.

A 1 RECtorem te poſuerunt? noli extolli: eſto in illis quaſi unus ex ipſis.

2 Curam illorum habe, & ſic conſide, & omni cura tua explicita recumbe:

3 Ut læteris propter illos, & ornamentum gratiæ accipias coronam, & dignationem conſequaris corrogationis.

4 Loquere major natu: decet enim te

5 Primum verbum diligenti ſcientia, & non impedias muſicam.

6 Ubi auditus non eſt, non effundas ſermoné: & importune noli extolli in ſapientia tua.

B 7 Gemmula carbunculi in ornamento auri, & comparatio muſicorum in convivio vini.

8 Sicut in fabricatione auri ſignum eſt ſmaragdi, ſic numerus muſicorum in jucundo, & moderato vino.

9 Audi tacens, & pro reverentia accedet tibi bona gratia.

10 Adoleſcens loquere in tua cauſa vix.

11 Si bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum.

12 In multis eſto quaſi inſcius, & audi tacens ſimul, & quærens.

13 In medio magnatorum non præſumas: & ubi ſunt ſenes, non multùm loquaris.

14 Ante grandinem præibit coruſcatio: & ante verecundiam præibit gratia, & pro reverentia accedet tibi bona gratia.

C 15 Et hora ſurgendi non te trices: præcurre autem prior in domum tuam, & illic avocare, & illic lude,

16 Et age conceptiones tuas, & non in delictis, & verbo ſuperbo.

17 Et ſuper his omnibus benedicito Dominum, qui fecit te, & inebriantem te ab omnibus bonis ſuis.

18 Qui timet Dominum, excipiet doctrinam ejus: & qui vigilaverint ad illum, invenient benedictionem:

19 Qui quærit legem, replebitur ab ea: & qui inſidioſe agit, ſcandalizabitur in ea.

20 Qui timent Dominum, invenient judiciũ juſtum, & juſtitias quaſi lumen accendent.

21 Peccator homo vitabit correptionem, & ſecundùm voluptatem ſuam inveniet comparationem.

22 Vir conſilii non diſperdet intelligentiam: alienus, & ſuperbus non pertimeſcet timorem:

23 Etiam poſtquam fecit cum eo ſine conſilio, & ſuis inſectationibus arguetur.

D 24 Fili, ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebis.

25 In via ruinæ non eas, & non offendes in lapides: nec credas te viæ laborioſæ, ne ponas animæ tuæ ſcandalum.

26 Et à filiis tuis cave, & à domeſticis tuis attende.

27 In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ: hoc eſt enim conſervatio mandatorum.

28 Qui credit Deo, attendit mandatis: & qui confidit in illo, non minorabitur.

CAPUT XXXIII.

Laudantur timens Dominum, & ſapiens: inconſtantia præcordiorum fatui: amicus ſubſannator: dies, & tempora à Deo ſunt, qui & reliqua omnia creavit, ac diſpoſuit, in cujus manu eſt homo, ut lutum in manu figuli: malum contra bonum: poſſeſſio non in vita, ſed in morte diſtribuenda aliis: & quomodò ſervi ſint tractandi.

1 TImenti Dominum non occurrent mala, ſed in tentatione Deus illum conſervabit, & liberabit à malis. A

2 Sapiens non odit mandata, & juſtitias, & non illidetur quaſi in procella navis.

3 Homo ſenſatus credit legi Dei, & lex illi fidelis.

4 Qui interrogationem manifeſtat, parabit verbum, & ſic deprecatus exaudietur, & conſervabit diſciplinam, & tunc reſpondebit.

5 * Præcordia fatui quaſi rota carri: & quaſi axis verſatilis cogitatus illius. *Sup. 21. 17.

6 Equus emiſſarius, ſic & amicus ſubſannator, ſub omni ſupraſedente hinnit.

7 Quare dies diem ſuperat, & iterùm lux lucem, & annus annum à ſole?

8 A Domini ſcientia ſeparati ſunt, facto ſole, & præceptum cuſtodiente.

9 Et immutavit tẽpora, & dies feſtos ipſorũ, & in illis dies feſtos celebraverunt ad horam.

10 Ex ipſis exaltavit, & magnificavit Deus, & ex ipſis poſuit in numerum dierum. Et omnes homines de ſolo, * & ex terra, unde creatus eſt Adam. B *Gen. 2. 7.

11 In multitudine diſciplinæ Dominus ſeparavit eos, & immutavit vias eorum.

12 Ex ipſis benedixit, & exaltavit: & ex ipſis ſanctificavit, & ad ſe applicavit: & ex ipſis maledixit, & humiliavit, & convertit illos à ſeparatione ipſorum.

13 * Quaſi lutum figuli in manu ipſius, plaſmare illud, & diſponere. *Rom. 9. 21.

14 Omnes viæ ejus ſecundùm diſpoſitionem ejus: ſic homo in manu illius, qui ſe fecit, & reddet illi ſecundùm judicium ſuum.

15 Contra malum bonum eſt, & contra mortem vita: ſic & contra virum juſtum peccator. Et ſic intuere in omnia opera Altiſſimi. Duo & duo, & unum contra unum.

16 Et ego noviſſimus evigilavi, & quaſi qui colligit acinos poſt vindemiatores. C

17 In benedictione Dei & ipſe ſperavi: & quaſi qui vindemiat, replevi torcular.

18 * Reſpicite, quoniam non mihi ſoli laboravi, ſed omnibus exquirentibus diſciplinam. *Sup. 24. 47.

19 Audite me magnates, & omnes populi, & rectores Eccleſiæ auribus percipite.

20 Filio, & mulieri, fratri, & amico non des poteſtatem ſuper te in vita tua: & non dederis alii poſſeſſionem tuam: ne forte pœniteat te, & depreceris pro illis.

21 Dum

ed by Google

21 Dum adhuc ſuperes, & aſpiras, non
immutabit te omnis caro.
22 Melius eſt enim, ut filii tui te rogent,
quàm te reſpicere in manus filiorum tuorum.
23 In omnibus operibus tuis præcellens eſto.
24 Ne dederis maculam in gloria tua. In die
conſummationis dierum vitæ tuæ, & in tem-
D pore exitus tui diſtribue hæreditatem tuam.
25 Cibaria, & virga, & onus aſino: pa-
nis, & diſciplina, & opus ſervo.
26 Operatur in diſciplina, & quærit requie-
ſcere: laxa manus illi, & quærit libertatem.
27 Jugum, & lorum curvant collum durū,
& ſervum inclinant operationes aſſiduæ.
28 Servo malevolo tortura, & compedes:
mitte illum in operationem, ne vacet:
29 Multam enim malitiam docuit otioſitas.
30 In opera conſtitue eum: ſic enim cōdecet
illum. Quòd ſi non obaudierit, curva illum
compedibus, & non amplifices ſuper omnem
carnē: verùm ſine judicio nihil facias grave.
* Sup. 7. 23. 31 * Si eſt tibi ſervus fidelis, ſit tibi quaſi ani-
ma tua, quaſi fratrem ſic eum tracta: quo-
niam in ſanguine animæ comparaſti illum.
32 Si læſeris eum injuſtè, in fugam con-
vertetur:
33 Et ſi extollens diſceſſerit, quem quæras,
& in qua via quæras illum, neſcis.

CAPUT XXXIV.

Vanitas ſomniorum, divinationum, augurii, mendaciorum: laus expertorum: beatitudo timentium Deum: oblationes iniquorum: fraudans pauperem: unus ædificans, & alter deſtruens: faciens pœnitentiam, & non abſtinens à peccatis.

A 1 VAna ſpes, & mendacium viro inſenſa-
to: & ſomnia extollunt imprudentes.
2 Quaſi qui apprehendit umbrā, & perſequi-
tur ventū: ſic & qui attendit ad viſa mēdacia.
3 Hoc ſecundùm hoc viſio ſomniorum: an-
te faciem hominis ſimilitudo hominis.
4 Ab immundo quid mundabitur? & à
mendace quid verum dicetur?
5 Divinatio erroris, & auguria mendacia,
& ſomnia malefacientium, vanitas eſt.
6 Et ſicut parturientis, cor tuum phantaſias
patitur: niſi ab Altiſſimo fuerit emiſſa viſi-
tatio, ne dederis in illis cor tuum.
7 Multos enim errare fecerunt ſomnia, &
B exciderunt ſperantes in illis.
8 Sine mendacio conſummabitur verbū le-
gis, & ſapientia in ore fidelis complanabitur.
9 Qui non eſt tentatus, quid ſcit? Vir in
multis expertus, cogitabit multa: & qui
multa didicit, enarrabit intellectum.
10 Qui non eſt expertus, pauca recogno-
ſcit: qui autem in multis factus eſt, mul-
tiplicat malitiam.
11 Qui tentatus non eſt, qualia ſcit? qui
implanatus eſt, abundabit nequitia.
12 Multa vidi errando, & plurimas ver-
borum conſuetudines.
13 Aliquoties uſque ad mortem periclitatus
ſum horum cauſa, & liberatus ſum gratia Dei.
14 Spiritus timentium Deum quæritur, &
in conſpectu illius benedicetur.
15 Spes enim illorum in ſalvantem illos,
& oculi Dei in diligentes ſe.
C 16 Qui timet Dominum, nihil trepidabit,
& non pavebit: quoniam ipſe eſt ſpes ejus.
17 Timentis Dominum beata eſt anima ejus.
18 Ad quē reſpicit, & quis eſt fortitudo ejus?
19 * Oculi Domini ſuper timentes eum, pro- * Pſal. 33. 16.
tector potentiæ, firmamentum virtutis, tegi-
men ardoris, & umbraculum meridiani,
20 Deprecatio offenſionis, & adjutorium ca-
ſus, exaltans animam, & illuminans oculos,
dans ſanitatem, & vitam, & benedictionem.
21 * Immolantis ex iniquo oblatio eſt ma- * Prov. 21. 27.
culata, & non ſunt beneplacitæ ſubſanna-
tiones injuſtorum.
22 Dominus ſolus ſuſtinentibus ſe in via
veritatis, & juſtitiæ.
23 * Dona iniquorum non probat Altiſſi- * Prov. 15. 8.
mus, nec reſpicit in oblationes iniquorum:
nec in multitudine ſacrificiorum eorum pro-
pitiabitur peccatis.
24 Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pau- D
perum, quaſi qui victimat filium in conſpe-
ctu patris ſui.
25 Panis egentium vita pauperum eſt: qui
defraudat illum, homo ſanguinis eſt.
26 Qui aufert in ſudore panem, quaſi qui
occidit proximum ſuum.
27 Qui effundit ſanguinem, * & qui frau- * Deut. 24. 14.
dem facit mercenario, fratres ſunt. Supra 7. 22.
28 Unus ædificans, & unus deſtruens:
quid prodeſt illis niſi labor?
29 Unus orans, & unus maledicens: cu-
jus vocem exaudiet Deus?
30 Qui baptizatur à mortuo, & iterùm tan-
git eum, quid proficit lavatio illius?
31 * Sic homo qui jejunat in peccatis ſuis, & * 2 Pet. 2. 2.
iterùm eadem faciens, quid proficit humi-
liando ſe? orationem illius quis exaudiet?

CAPUT XXXV.

Verum, & acceptum Deo ſacrificium: non appareas coram eo vacuus: primitiæ, & oblationes hilari animo tribuendæ: ſacrificium injuſtum: pauperem læſum, pupillum, & viduam lacrymantem exaudit Dominus: orationes juſtorum, & potiſſimùm ſe humiliantium audit Deus, liberans ab affligentibus, & cuique reddens juxta opera ſua.

1 QUi conſervat legem, multiplicat ob- A
lationem.
2 Sacrificium ſalutare eſt attendere man-
datis, & diſcedere ab omni iniquitate:
3 Et propitiationem litare ſacrificii ſuper
injuſtitias, & deprecatio pro peccatis, re-
cedere ab injuſtitia.
4 Retribuet gratiam, qui offert ſimilaginem:
& qui facit miſericordiam, offert ſacrificium.
5 * Beneplacitum eſt Domino recedere ab * Jer. 7. 3.
iniquitate: & deprecatio pro peccatis re-
cedere ab injuſtitia.
6 * Non apparebis ante conſpectum Do- * Exo. 23. 15. 34. 20.
mini vacuus. Deut. 16. 16.
7 Hæc enim omnia propter mandatum
Dei fiunt.
8 Oblatio juſti impinguat altare, & odor
ſuavitatis eſt in conſpectu Altiſſimi.
9 Sacrificium juſti acceptum eſt, & me-
moriam ejus non obliviſcetur Dominus.
10 Bono animo gloriam redde Deo: & non B
minuas primitias manuum tuarum.
11 * In omni dato hilarem fac vultum * 2. Cor. 9. 7. Tob. 4. 9.
tuum, & in exultatione ſanctifica decimas
tuas.

12 Da Altiſſimo ſecundùm datum ejus,
& in bono oculo adinventionem facito ma-
nuum tuarum:
13 Quoniam Dominus retribuens eſt, & ſe-
pties tantùm reddet tibi.
Lev. 22.28. Deut. 15.21. 14 Noli offerre munera prava, non enim
ſuſcipiet illa.
15 Et noli inſpicere ſacrificium injuſtum,
Deut. 10.17. quoniam Dominus Judex eſt, & * non eſt
apud illum gloria perſonæ.
C 16 Non accipiet Dominus perſonam in pau-
2 Par. 19. 7. perem, & deprecationem læſi exaudiet.
Job 34 19. 17 Non deſpiciet preces pupilli: nec vi-
duam, ſi effundat loquelam gemitus.
Sap. 6 8. 18 Nonne lacrymæ viduæ ad maxillā deſcē-
dunt, & exclamatio ejus ſuper deducentē eas?
Rom. 2. 11. 19 A maxilla enim aſcendunt uſq; ad cęlū.
*Gal. 2. 6. & Dñs exauditor non delectabitur in illis.
Col. 3 25. 20 Qui adorat Deum in oblectatione, ſu-
ſcipietur, & deprecatio illius uſque ad nu-
Actor. 10 34. bes propinquabit.
D 21 Oratio humiliantis ſe, nubes penetrabit:
& donec propinquet, non conſolabitur: &
non diſcedet, donec Altiſſimus aſpiciat.
22 Et Dominus non elongabit, ſed judica-
bit juſtos, & faciet judicium: & Fortiſſimus
non habebit in illis patientiam, ut contri-
bulet dorſum ipſorum:
*1 Pet. 1. 17. 23 E Gentibus reddet vindictam, donec
tollat plenitudinem ſuperborum, & ſceptra
iniquorum contribulet:
24 Donec reddat hominibus ſecundùm a-
ctus ſuos, & ſecundùm opera Adæ, & ſe-
cundùm præſumptionem illius:
25 Donec judicet judicium plebis ſuæ, &
oblectabit juſtos miſericordia ſua.
26 Speciosa miſericordia Dei in tempore
tribulationis: quaſi nubes pluviæ in tempo-
re ſiccitatis.

C A P U T XXXVI.

*Super Iſrael, & civitatem Jeruſalem invo-
cat Dei miſericordiam: ſuper gentes verò
alienas Dei timorem ejuſque manum, ut
ipſius potentia glorificetur, ipſeque ſolus
Deus agnoſcatur: cor inſenſatum, & cor
pravum: ſpecies mulieris faciem viri
exhilarat: bonæ mulieris poſſeſſio.*

A 1 MIſerere noſtri, Deus omnium, &
reſpice nos, & oſtende nobis lu-
cem miſerationum tuarum.
2 Et immitte timorem tuum ſuper Gentes,
quæ non exquiſierunt te, ut cognoſcant, quia
non eſt Deus niſi tu, & enarrent magnalia tua.
3 Alleva manum tuam ſuper Gentes alie-
nas, ut videant potentiam tuam.
4 Sicut enim in conſpectu eorum ſanctifica-
tus es in nobis, ſic in conſpectu noſtro ma-
gnificaberis in eis:
5 Ut cognoſcant te, ſicut & nos cognovimus:
quoniam non eſt Deus præter te, Domine.
6 Innova ſigna, & immuta mirabilia.
7 Glorifica manum, & brachium dextrum.
8 Excita furorem, & effunde iram.
9 Tolle adverſarium, & afflige inimicum.
10 Feſtina tempus, & memento finis, ut
enarrent mirabilia tua.
B 11 In ira flammæ devoretur, qui ſalva-
tur: & qui peſſimant plebem tuam, inve-
niant perditionem.
12 Contere caput principum inimicorum,
dicentium: Non eſt alius præter nos.
13 Congrega omnes tribus Jacob: ut co-
gnoſcant, quia non eſt Deus niſi tu, &
enarrent magnalia tua: & hæreditabis eos,
ſicut ab initio.
14 Miſerere plebi tuæ, ſuper quam invo-
catum eſt nomen tuum: & Iſrael, * quem *Exo. 4. 22.
coæquaſti primogenito tuo.
15 Miſerere civitati ſanctificationis tuæ
Jeruſalem, civitati requiei tuæ.
16 Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis,
& gloria tua populum tuum:
17 Da teſtimonium his, qui ab initio creatu- C
ræ tuæ ſunt, & ſuſcita prædicationes, quas lo-
cuti ſunt in nomine tuo prophetæ priores.
18 Da mercedem ſuſtinentibus te, ut pro-
phetæ tui fideles inveniantur: & exaudi
orationem ſervorum tuorum.
19 * Secundùm benedictionem Aaron da *Nū. 6. 24.
populo tuo, & dirige nos in viam juſtitiæ.
& ſciant omnes, qui habitant terram, quia
tu es Deus conſpector ſæculorum.
20 Omnem eſcam manducabit venter, &
eſt cibus cibo melior.
21 Fauces contingunt cibum feræ, & cor
ſenſatum verba mendacia.
22 Cor pravum dabit triſtitiam, & homo D
peritus reſiſtet illi.
23 Omnem maſculum excipiet mulier: &
eſt filia melior filia.
24 Species mulieris exhilarat faciem viri
ſui, & ſuper omnem concupiſcentiam ho-
minis ſuperducit deſiderium.
25 Si eſt lingua curationis, eſt & mitiga-
tionis, & miſericordiæ: non eſt vir illius
ſecundùm filios hominum.
26 Qui poſſidet mulierem bonam, inchoat
poſſeſſionem: adjutorium ſecundùm illum
eſt, & columna ut requies.
27 Ubi non eſt ſepes, diripietur poſſeſſio:
& ubi non eſt mulier, ingemiſcit egens:
8 Quis credit ei, qui non habet nidum: & de-
flectens ubicumq; obſcuraverit, quaſi ſuccin-
ctus latro exiliens de civitate in civitatem?

C A P U T XXXVII.

*Deteſtatio ficti amici: veri amici ne oblivi-
ſcaris: diſcretio in captandis conſiliis. &
cum quibus conſultas, & quibus te, & con-
ſilium tuum occultes: laus ſententiæ viri
ſancti: verbum nequam: quatuor ex cor-
de oriuntur: laus viri periti, & ſapientis:
qui ſophiſticè loquitur, odibilis eſt: tenta
animam tuam, & ſi ſit nequam non des
illi poteſtatem: perricies crapulæ.*

1 OMnis amicus dicet: Et ego amicitiam A
copulavi: ſed eſt amicus ſolo nomi-
ne amicus. Nonne triſtitia ineſt uſque ad
mortem?
2 Sodalis autem, & amicus ad inimici-
tiam convertentur.
3 O præſumptio nequiſſima! unde creata
es cooperire aridam malitia, & doloſi-
tate illius?
4 Sodalis amico conjucundatur in oblecta-
tionibus, & in tempore tribulationis ad-
verſarius erit.
5 Sodalis amico condolet cauſa ventris, &
contra hoſtem accipiet ſcutum.
6 Non obliviſcaris amici tui animo tuo,
& non immemor ſis illius in opibus tuis.

7 Noli

7 Noli conſiliari cum eo, qui tibi inſidiatur:
& à zelantibus te abſconde conſilium.
8 Omnis conſiliarius prodit conſilium, ſed
eſt conſiliarius in ſemetipſo.
9 A conſiliario ſerva animam tuam: prius
ſcito, quæ ſit illius neceſſitas: & ipſe enim
animo ſuo cogitabit:
10 Ne fortè mittat ſudem in terram, & di-
cat tibi:
B 11 Bona eſt via tua: & ſtet è contrario vi-
dere quid tibi eveniat.
12 Cum viro irreligioſo tracta de ſanctitate,
& cum iniuſto de juſtitia, & cum muliere
de ea, quæ æmulatur: cum timido de bello,
cum negotiatore de trajectione, cum em-
ptore de venditione, cum viro livido, de
gratiis agendis,
13 Cum impio de pietate, cum inhoneſto de
honeſtate, cum operario agrario de omni
opere,
14 Cum operario annuali de conſummatio-
ne anni, cum ſervo pigro de multa opera-
tione: non attendas his in omni conſilio.
15 Sed cum viro ſancto aſſiduus eſto,
quemcumque cognoveris obſervantem ti-
morem Dei,
16 Cujus anima eſt ſecundùm animam
tuam: & qui cùm titubaveris in tenebris,
condolebit tibi.
17 Cor boni conſilii ſtatue tecum: non eſt
enim tibi aliud pluris illo.
C 18 Anima viri ſancti enuntiat aliquando
vera, quàm ſeptem circumſpectores ſeden-
tes in excelſo ad ſpeculandum.
19 Et in his omnibus deprecare Altiſſimum,
ut dirigat in veritate viam tuam.
20 Ante omnia opera verbum verax præ-
cedat te, & ante omnem actum conſilium
ſtabile.
21 Verbum nequam immutabit cor: ex quo
partes quatuor oriuntur, bonum, & malum,
vita & mors: & dominatrix illorum eſt aſſi-
dua lingua. Eſt vir aſtutus multorum erudi-
tor: & animæ ſuæ inutilis eſt.
22 Vir peritus multos erudivit, & animæ
ſuæ ſuavis eſt.
23 Qui ſophiſticè loquitur, odibilis eſt: in
omni re defraudabitur.
24 Non eſt illi data à Domino gratia: omni
enim ſapientia defraudatus eſt.
25 Eſt ſapiens, animæ ſuæ ſapiens: & fru-
ctus ſenſus illius laudabilis.
26 Vir ſapiens plebem ſuam erudit, & fru-
ctus ſenſus illius fideles ſunt.
D 27 Vir ſapiens implebitur benedictionibus,
& videntes illum laudabunt.
28 Vita viri in numero dierum: dies autem
Iſrael innumerabiles ſunt.
29 Sapiens in populo hæreditabit honorem,
& nomen illius erit vivens in æternum.
30 Fili, in vita tua tenta animam tuam: &
ſi fuerit nequam, non des illi poteſtatem:
31 Non enim omnia omnibus expediunt, &
non omni animæ omne genus placet.
32 Noli avidus eſſe in omni epulatione, &
non te effundas ſuper omnem eſcam.
33 In multis enim eſcis erit infirmitas, & a-
viditas appropinquabit uſque ad choleram.
34 Propter crapulam multi obierunt: qui
autem abſtinens eſt, adjiciet vitam.

CAPUT XXXVIII.

*Honora medicum: à Deo data eſt homini
medicina: quomodò ægrotus ſe habebit
erga Deum, & medicum: mortuus plo-
randus, temperandum autem à triſtitia,
quæ mortuo non prodeſt, & tibi obeſt: ſed
memineris te etiam moriturum: quiſque
artifex conſiderat ea, in quibus opera-
tur: & hi neceſſarii quidem ſunt in com-
munitate, ſed in ea non præeminent
dignitate, vel ſapientia.*

1 HOnora medicum propter neceſſitatē, A
etenim illum creavit Altiſſimus.
2 A Deo eſt enim omnis medela, & à rege
accipiet donationem.
3 Diſciplina medici exaltabit caput illius,
& in conſpectu magnatorum collaudabitur.
4 Altiſſimus creavit de terra medicamenta,
& vir prudens non abhorrebit illa.
5 * Nonne à ligno indulcata eſt aqua amara? *Exo.
6 Ad agnitionem hominum virtus illorum, 15. 25.
& dedit hominibus ſcientiam Altiſſimus, ho-
norari in mirabilibus ſuis.
7 In his curans mitigabit dolorem, & un-
guentarius faciet pigmenta ſuavitatis, & un-
ctiones conficiet ſanitatis, & non conſum-
mabuntur opera ejus.
8 Pax enim Dei ſuper faciem terræ.
9 * Fili, in tua infirmitate ne deſpicias te *Iſai.
ipſum, ſed ora Dominum, & ipſe curabit te. 38. 5.
10 Averte à delicto, & dirige manus, & ab
omni delicto munda cor tuum.
11 Da ſuavitatem, & memoriam ſimilaginis,
& impingua oblationem, & da locũ medico:
12 Etenim illum Dominus creavit: & non
diſcedat à te, quia opera ejus ſunt neceſſaria.
13 Eſt enim tempus, quando in manus illo-
rum incurras:
14 Ipſi verò Dominum deprecabuntur, ut B
dirigat requiem eorum, & ſanitatem, pro-
pter converſationem illorum.
15 Qui delinquit in conſpectu ejus, qui fe-
cit eum, incidet in manus medici.
16 Fili, in mortuum produc lacrymas, &
quaſi dira paſſus incipe plorare, & ſecun-
dùm judicium contege corpus illius, & non
deſpicias ſepulturam illius.
17 Propter delaturam autem amarè fer lu-
ctum illius uno die, & conſolare propter
triſtitiam:
18 Et fac luctum ſecundùm meritum ejus
uno die, vel duobus propter detractionem.
19 * A triſtitia enim feſtinat mors, & coo- *Prov.
perit virtutem, & triſtitia cordis flectit cer- 15. 13.
vicem. & 17.
20 In abductione permanet triſtitia: & ſub- 22.
ſtantia inopis ſecundùm cor ejus.
21 Ne dederis in triſtitia cor tuum, ſed re-
pelle eam à te: & memento noviſſimorum,
22 Noli oblivisci: neque enim eſt converſio,
& huic nihil proderis, & teipſum peſſimabis.
23 Memor eſto judicii mei: ſic enim erit &
tuum, mihi heri, & tibi hodie.
24 * In requie mortui requieſcere fac me- C
moriam ejus, & conſolare illum in exitu * 2.
ſpiritus ſui. Reg.
25 Sapientia ſcribæ in tempore vacuitatis, 12. 23.
& qui minoratur actu, ſapientiam percipiet:
qua ſapientia replebitur.
26 Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in

jaculo,

jaculo, ſtimulo boves agitat, & converſatur in operibus eorum, & enarratio ejus in filiis taurorum.

27 Cor ſuum dabit ad verſandos ſulcos, & vigilia ejus in ſagina vaccarum,

28 Sic omnis faber, & architectus, qui noctem tamquam diem tranſigit, qui ſculpſit ſignacula ſculptilia, & aſſiduitas ejus variat picturam: cor ſuum dabit in ſimilitudinem picturæ, & vigilia ſua perficiet opus.

29 Sic faber ferrarius ſedens juxta incudem, & cõſiderãs opus ferri: vapor ignis uret carnes ejus, & in calore fornacis concertatur:

D 30 Vox mallei innovat aurem ejus, & contra ſimilitudinem vaſis oculos ejus.

31 Cor ſuum dabit in conſummationem operum, & vigilia ſua ordinabit in perfectionem.

32 Sic figulus ſedens ad opus ſuum, convertens pedibus ſuis rotam, qui in ſolicitudine poſitus eſt ſemper propter opus ſuum, & in numero eſt omnis operatio ejus:

33 In brachio ſuo formabit lutum, & ante pedes ſuos curvabit virtutem ſuam.

34 Cor ſuum dabit ut conſummet linitionem, & vigilia ſua mundabit fornacem.

35 Omnes hi in manibus ſuis ſperaverunt, & unuſquiſque in arte ſua ſapiens eſt.

36 Sine his omnibus non ædificatur civitas.

37 Et non inhabitabunt, nec inambulabunt: & in eccleſiam non tranſilient.

38 Super ſellam judicis non ſedebunt, & teſtamentum judicii non intelligent: neque palam facient diſciplinam, & judicium, & in parabolis non invenientur:

39 Sed creaturam ævi confirmabunt, & deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam ſuam, & conquirentes in lege Altiſſimi.

CAPUT XXXIX.

Studium ſapientis, ipſiuſque præclara opera, & nominis perpetuitas: Deus benedicendus in operibus ſuis, cui nihil occultum eſt; benedictio Dei in bonos, & ira in malos: bonis omnia in bonum cedunt, malis in malum, ad quos puniendos & cætera ſunt creata.

A 1 SApientiam omnium antiquorum exquiret ſapiens, & in prophetis vacabit.

2 Narrationem virorum nominatorum conſervabit, & in verſutias parabolarum ſimul introibit.

3 Occulta proverbiorum exquiret, & in abſconditis parabolarum converſabitur.

4 In medio magnatorum miniſtrabit, & in conſpectu præſidis apparebit.

5 In terram alienigenarum gentium pertranſiet: bona enim, & mala in hominibus tentabit.

6 Cor ſuum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conſpectu Altiſſimi deprecabitur.

7 Aperiet os ſuum in oratione, & pro delictis ſuis deprecabitur.

8 Si enim Dominus magnus voluerit, ſpiritu intelligentiæ replebit illum;

9 Et ipſe tamquam imbres mittet eloquia ſapientiæ ſuæ, & in oratione confitebitur Dño:

B 10 Et ipſe diriget conſilium ejus, & diſciplinam, & in abſconditis ſuis conſiliabitur.

11 Ipſe palam faciet diſciplinam doctrinæ ſuæ, & in lege teſtamenti Domini gloriabitur.

12 Collaudabunt multi ſapientiam ejus, & uſque in ſæculum non delebitur.

13 Non recedet memoria ejus, & nomẽ ejus requiretur à generatione in generationem.

14 Sapientiam ejus enarrabunt gentes, & laudem ejus enuntiabit eccleſia.

15 Si permanſerit, nomen derelinquet plus quàm mille: & ſi requieverit, proderit illi.

16 Adhuc conſiliabor, ut enarrem: ut furore enim repletus ſum.

17 In voce dicit: Obaudite me divini fructus, & quaſi roſa plantata ſuper rivos aquarum fructificate.

18 Quaſi Libanus odorem ſuavitatis habete:

19 Florete flores, quaſi lilium, & date odorem, & frondete in gratiam, & collaudate canticum, & benedicite Dominum in operibus ſuis.

20 Date nomini ejus magnificentiam, & confitemini illi in voce labiorum veſtrorum, & in canticis labiorum, & citharis, & ſic dicetis in confeſſione:

21 * Opera Domini univerſa bona valdè. *Gen. 1. 31.

C 22 * In verbo ejus ſtetit aqua ſicut congeries: & in ſermone oris illius ſicut exceptoria aquarum: Marc 7. 17

23 Quoniam in præcepto ipſius placor fit, & non eſt minoratio in ſalute ipſius. *Gen. 8. 3.

24 Opera omnis carnis coram illo, & non eſt quidquam abſconditum ab oculis ejus.

25 A ſæculo uſque in ſæculum reſpicit, & nihil eſt mirabile in conſpectu ejus.

26 Non eſt dicere: Quid eſt hoc, aut quid eſt iſtud? omnia enim in tempore ſuo quærentur.

27 Benedictio illius quaſi fluvius inundavit:

28 * Quomodo cataclyſmus aridam inebriavit, ſic ira ipſius gentes, quæ non exquiſierunt eum, hæreditabit. *Gen. 7. 21

29 * Quomodò convertit aquas in ſiccitatem, & ſiccata eſt terra: & viæ illius viis illorum directæ ſunt: ſic peccatoribus offenſiones in ira ejus. *Exo. 14. 21.

30 Bona bonis creata ſunt ab initio, ſic nequiſſimis bona, & mala.

31 * Initium neceſſariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, & ferrum, ſal, lac, & panis ſimilagineus, & mel, & botrus uvæ, & oleum, & veſtimentum. *Sup. 29. 28. D

32 Hæc omnia ſanctis in bona, ſic impiis & peccatoribus in mala convertentur.

33 Sunt ſpiritus, qui ad vindictã creati ſunt, & in furore ſuo confirmaverũt tormenta ſua.

34 In tempore conſummationis effundent virtutem: & furorem ejus, qui fecit illos, placabunt.

35 Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam creata ſunt:

36 Beſtiarum dentes, & ſcorpii, & ſerpentes, & rhomphæa vindicans in exterminium impios.

37 In mandatis ejus epulabuntur, & ſuper terram in neceſſitatem præparabuntur, & in temporibus ſuis non præterient verbum.

38 Propterea ab initio confirmatus ſum, & conſiliatus ſum, & cogitavi, & ſcripta dimiſi.

39 * Omnia opera Domini bona, & omne opus hora ſua ſubminiſtrabit. *Gen. 1. 31.

40 Non eſt dicere: Hoc illo nequius eſt: omnia enim in tempore ſuo comprobabuntur.

Digitized by Google

41 Et nunc in omni corde, & ore collaudate, & benedicite nomen Domini.

CAPUT XL.

Occupationi magnæ, jugo gravi, ac variis miſeriis homo obnoxius; omnia caduca: iniqui cum ſuis divitiis citò delendi: laus vitæ ſibi ſufficientis: varios binarios commendat, quibus tamen alia anteponit; laus timoris Domini: fac, ne indigeas, nec in alienam menſam reſpicias, à quo vir diſciplinatus, & eruditus ſe ſervat.

A 1 OCcupatio magna creata eſt omnibus hominibus, & jugum grave ſuper filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, uſque in diem ſepulturæ, in matrem omnium.

2 Cogitationes eorum, & timores cordis adinventio expectationis, & dies finitionis:

3 A reſidente ſuper ſedem glorioſam, uſque ad humiliatum in terra, & cinere;

4 Ab eo, qui utitur hyacintho, & portat coronam, uſq;ad eum, qui operitur lino crudo: furor, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis, iracundia perſeverans, & contentio,

5 Et in tempore refectionis in cubili ſomnus noctis immutat ſcientiam ejus.

6 Modicum tamquam nihil in requie, & ab eo in ſomnis, quaſi in die reſpectus.

B 7 Conturbatus eſt in viſu cordis ſui: tamquam, qui evaſerit in die belli. In tempore ſalutis ſuæ exurrexit, & admirans ad nullum timorem:

8 Cum omni carne, ab homine uſque ad pecus, & ſuper peccatores ſeptuplum.

*Supr. 19. 3. 9 * Ad hæc mors, ſanguis, contentio, & rhomphæa, oppreſſiones, fames, & contritio, & flagella;

*Gen. 7. 10. 10 Super iniquos creata ſunt hæc omnia, * & propter illos factus eſt cataclyſmus.

*Eccl. 1. 7. 11 Omnia, quæ de terra ſunt, in terram convertentur, * & omnes aquæ in mare revertentur.

12 Omne munus, & iniquitas delebitur, & fides in ſæculum ſtabit.

13 Subſtantiæ injuſtorum ſicut fluvius ſiccabuntur, & ſicut tonitruum magnum in pluvia perſonabunt.

C 14 In aperiendo manus ſuas lætabitur: ſic prævaricatores in conſummatione tabeſcent.

15 Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos, & radices immundæ ſuper cacumen petræ ſonant.

16 Super omnem aquam viriditas, & ad oram fluminis ante omne fœnum evelletur.

17 Gratia ſicut paradiſus in benedictionibus, & miſericordia in ſæculum permanet.

18 Vita ſibi ſufficientis operarii condulcabitur, & in ea invenies theſaurum.

19 Filii, & ædificatio civitatis confirmabit nomen, & ſuper hæc mulier immaculata computabitur.

20 Vinum, & muſica lætificant cor: & ſuper utraque dilectio ſapientiæ.

21 Tibiæ, & pſalterium ſuavem faciunt melodiam: & ſuper utraque lingua ſuavis.

22 Gratiam, & ſpeciem deſiderabit oculus tuus: & ſuper hæc virides ſationes.

D 23 Amicus, & ſodalis in tempore convenientes: & ſuper utroſque mulier cum viro.

24 Fratres in adjutorium in tempore tribulationis: & ſuper eos miſericordia liberabit.

25 Aurum, & argentum eſt conſtitutio pedũ: & ſuper utrumque conſilium beneplacitum.

26 Facultates, & virtutes exaltant cor: & ſuper hæc timor Domini,

27 Non eſt in timore Domini minoratio, & non eſt in eo inquirere adjutorium.

28 Timor Dñi ſicut paradiſus benedictionis, & ſuper omnem gloriam operuerunt illum.

29 Fili, in tempore vitæ tuæ ne indigeas: melius eſt enim mori, quàm indigere.

30 Vir reſpiciens in menſam alienam, non eſt vita ejus in cogitatione victus: alit enim animam ſuam cibis alienis.

31 Vir autem diſciplinatus, & eruditus cuſtodiet ſe.

32 In ore imprudentis condulcabitur inopia, & in ventre ejus ignis ardebit.

CAPUT XLI.

Memoria mortis cui eſt amara, & cui non: mortem non metuas, ſed præteritorum, & futurorum memento, contentus divina diſpoſitione circa te: maledictio manens impios: cura boni nominis: ſapientia, & theſaurus abſconditus inutiles: qualiter ſit de peccatis erubeſcendum: ne faciem avertas à proximo, nec reſpicias mulierem alterius, neque improperes poſt datum.

1 O Mors quàm amara eſt memoria tua, homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis: A

2 Viro quieto, & cujus viæ directæ ſunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum!

3 O mors, bonum eſt judicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus,

4 Defecto ætate, & cui de omnibus cura eſt, & incredibili, qui perdit patientiam!

5 Noli metuere judicium mortis. Memento, quæ ante te fuerunt, & quæ ſuperventura ſunt tibi: hoc judicium à Domino omni carni.

6 Et quid ſuperveniet tibi in beneplacito Altiſſimi? ſive decem, ſive centum, ſive mille anni.

7 Non eſt enim in inferno accuſatio vitæ.

8 Filii abominationum fiunt filii peccatorũ, & qui converſantur ſecus domos impiorum. B

9 Filiorum peccatorum periet hæreditas, & cum ſemine illorum aſſiduitas opprobrii.

10 De patre impio queruntur filii: quoniam propter illum ſunt in opprobrio.

11 Væ vobis, viri impii, qui dereliquiſtis legem Domini Altiſſimi.

12 Et ſi nati fueritis, in maledictione naſcemini: & ſi mortui fueritis, in maledictione erit pars veſtra.

13 * Omnia, quæ de terra ſunt, in terram convertentur: ſic impii à maledicto in perditionem. *Supr. 40. 11.

14 Luctus hominum in corpore ipſorum, nomen autem impiorum delebitur. C

15 Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille theſauri pretioſi, & magni.

16 Bonæ vitæ numerus dierum: bonum autem nomen permanebit in ævum.

17 Diſciplinam in pace conſervate, filii: * ſapientia enim abſcondita, & theſaurus inviſus, quæ utilitas in utriſque? *Supr. 20. 32.

18 Me-

18 Melior eſt homo, qui abſcondit ſtultitiam ſuam, quàm homo, qui abſcondit ſapientiam ſuam.

19 Verumtamen reveremini in his, quæ procedunt de ore meo.

20 Non eſt enim bonum omnem reverentiam obſervare: & non omnia omnibus benè placent in fide.

21 Erubeſcite à patre, & à matre de fornicatione: & à præſidente, & à potente de mendacio:

D 22 A principe, & à judice de delicto: à ſynagoga, & plebe de iniquitate:

23 A ſocio, & amico de injuſtitia: & de loco, in quo habitas,

24 De furto, de veritate Dei, & teſtamento: de diſcubitu in panibus, & ab obfuſcatione dati, & accepti:

25 A ſalutantibus de ſilentio: à reſpectu mulieris fornicariæ: & ab averſione vultus cognati.

26 Ne avertas faciem à proximo tuo, & ab auferendo partem, & non reſtituendo.

27 * Ne reſpicias mulierem alieni viri, & ne ſcruteris ancillam ejus, neque ſteteris ad lectum ejus. (*Mat. 5. 28.)

28 Ab amicis de ſermonibus improperii: & cùm dederis, ne improperes.

CAPUT XLII.

Secretum non revelandum: à reſpectu perſonarum, & aliiſque vitiis hìc enumeratis abſtinendum: datum, & acceptum ſcribendum: de ſollicita cuſtodia filiæ, & ſuper luxurioſam firmanda cuſtodia: commorari mulieri periculoſum: melior eſt autem iniquitas viri quàm mulier benè faciens: opera Domini, qui omnia videt etiam occulta cordium, ſunt perfecta, & deſiderabilia.

A 1 NOn duplices ſermonem auditus, de revelatione ſermonis abſconditi, & eris verè ſine confuſione, & invenies gratiam in conſpectu omnium hominum: ne pro his omnibus confundaris, * & ne accipias perſonam, ut delinquas. (*Lev. 19. 15. Deut. 1. 17. & 16. 19. Prov. 24. 23. Jac. 2. 1.)

2 De lege Altiſſimi, & teſtamento, & de judicio juſtificare impium,

3 De verbo ſociorum, & viatorum, & de datione hæreditatis amicorum,

4 De æqualitate ſtateræ, & ponderum, & acquiſitione multorum, & paucorum,

5 De corruptione emptionis, & negotiatorum, & de multa diſciplina filiorum, & ſervo peſſimo latus ſanguinare.

6 Super mulierè nequam bonum eſt ſignum.

7 Ubi manus multæ ſunt, claude; & quodcumque trades, numera, & appende: datum verò, & acceptum omne deſcribe.

B 8 De diſciplina inſenſati, & fatui, & de ſenioribus, qui judicantur ab adoleſcentibus: & eris eruditus in omnibus, & probabilis in conſpectu omnium virorum.

9 Filia patris abſcondita eſt vigilia, & ſollicitudo ejus aufert ſomnium, ne forte in adoleſcentia ſua adulta efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat:

10 Nequando polluatur in virginitate ſua, & in paternis ſuis gravida inveniatur: ne forte cum viro commorata tranſgrediatur, aut certe ſterilis efficiatur.

11 Super filiam luxurioſam confirma cuſtodiam: ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis, à detractione in civitate, & objectione plebis, & confundat te in multitudine populi.

12 Omni homini noli intendere in ſpecie: & in medio mulierum noli commorari: C

13 De veſtimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.

14 Melior eſt enim iniquitas viri, quàm mulier benefaciens, & mulier confundens in opprobrium.

15 Memor ero igitur operum Domini, & quæ vidi, annuntiabo. In ſermonibus Domini opera ejus.

16 Sol illuminans per omnia reſpexit, & gloria Domini plenum eſt opus ejus.

17 Nonne Dominus fecit ſanctos enarrare omnia mirabilia ſua, quæ confirmavit Dominus omnipotens ſtabiliri in gloria ſua?

18 Abyſſum, & cor hominum inveſtigavit: & in aſtutia eorum excogitavit.

19 Cognovit enim Dominus omnem ſcientiam, & inſpexit in ſignum ævi, annuntians, quæ præterierunt, & quæ ſuperventura ſunt, revelans veſtigia occultorum. D

20 Non præterit illum omnis cogitatus, & non abſcondit ſe ab eo ullus ſermo.

21 Magnalia ſapientiæ ſuæ decoravit: qui eſt ante ſæculum, & uſque in ſæculum, neque adjectum eſt,

22 Neq; minuitur, & nõ eget alicujus cõſilio.

23 Quàm deſiderabilia omnia opera ejus, & tamquam ſcintilla, quæ eſt conſiderare!

24 Omnia hæc vivunt, & manent in ſæculũ, & in omni neceſſitate omnia obaudiũt ei.

25 Omnia duplicia, unum contra unum, & non fecit quidquam deeſſe.

26 Uniuſcujuſque confirmavit bona. Et quis ſatiabitur videns gloriam ejus?

CAPUT XLIII.

Eminentia Creatoris relucet in cœlorum ornatu, & pulchritudine, nempè in cœlo, luna, ſtellis, iride, nive, grandine, nubibus, tonitru, gelu ab aquilone, pruina, & mari, in quo ſunt plurima genera belluarum: denique nemo ad Deum laudandum ſufficit.

1 ALtitudinis firmamentum pulchritudo ejus eſt, ſpecies cœli in viſione gloriæ. A

2 Sol in aſpectu annuntians in exitu, vas admirabile opus Excelſi.

3 In meridiano exurit terram, & in conſpectu ardoris ejus quis poterit ſuſtinere? Fornacem cuſtodiens in operibus ardoris:

4 Tripliciter ſol exurens montes, radios igneos exſufflans, & refulgens radiis ſuis obcæcat oculos.

5 Magnus Dominus, qui fecit illum, & in ſermonibus ejus feſtinavit iter.

6 Et luna in omnibus in tempore ſuo, oſtenſio temporis, & ſignum ævi.

7 A luna ſignum diei feſti, luminare, quod minuitur in conſummatione.

8 Menſis ſecundùm nomen ejus eſt, creſcens mirabiliter in conſummatione.

9 Vas caſtrorum in excelſis, in firmamento cœli reſplendens glorioſe. B

10 Species cœli gloria ſtellarum, mundum illuminans in excelſis Dominus.

11 In verbis ſanctis ſtabunt ad judicium,

& non

Digitized by Google

& non deficient in vigiliis ſuis.

12 Vide * arcum, & benedic eum, qui fecit illum : valde ſpecioſus eſt in ſplendore ſuo. *Gen. 9. 13.

13 Gyravit cœlum in circuitu gloriæ ſuæ, manus Excelſi aperuerunt illum.

14 Imperio ſuo acceleravit nivem, & accelerat coruſcationes emittere judicii ſui.

15 Propterea aperti ſunt theſauri, & evolaverunt nebulæ ſicut aves.

16 In magnitudine ſua poſuit nubes, & confracti ſunt lapides grandinis.

17 In conſpectu ejus commovebuntur montes, & in voluntate ejus aſpirabit Notus.

18 Vox tonitrui ejus verberavit terram, tempeſtas aquilonis, & congregatio ſpiritus:

19 Et ſicut avis deponens ad ſedendum, aſpergit nivem, & ſicut locuſta demergens deſcenſus ejus.

C 20 Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus, & ſuper imbrem ejus expaveſcet cor.

21 Gelu ſicut ſalem effundet ſuper terram: & dum gelaverit, fiet tamquam cacumina tribuli.

22 Frigidus ventus aquilo flavit, & gelavit cryſtallus ab aqua, ſuper omnem congregationem aquarum requieſcet, & ſicut lorica induet ſe aquis.

23 Et devorabit montes, & exuret deſertum, & extinguet viride, ſicut igne.

24 Medicina omnium in feſtinatione nebulæ : & ros obvians ab ardore venienti humilem efficiet eum.

25 In ſermone ejus ſiluit ventus, & cogitatione ſua placavit abyſſum, & plantavit in illa Dominus inſulas.

26 Qui navigat mare, enarrent pericula ejus, & audientes auribus noſtris admirabimur.

27 Illic præclara opera, & mirabilia : varia beſtiarum genera, & omnium pecorum, & creatura belluarum.

D 28 Propter ipſum confirmatus eſt itineris finis, & in ſermone ejus compoſita ſunt omnia.

29 Multa dicemus, & deficiemus in verbis : conſummatio autem ſermonum, ipſe eſt in omnibus.

30 Glorіantes ad quid valebimus? ipſe enim omnipotens ſuper omnia opera ſua.

31 Terribilis Dominus, & magnus vehementer, & mirabilis potentia ipſius.

32 Glorificantes Dominum quantumcumque potueritis, ſupervalebit enim adhuc, & admirabilis magnificentia ejus.

33 Benedicentes Dominum exaltate illum quantũ poteſtis: major enim eſt omni laude.

34 Exaltantes eum replemini virtute, ne laboretis: non enim comprehendetis.

*Pſal. 105, 2. 35 * Quis videbit eum, & enarrabit? & quis magnificabit eum ſicut eſt ab initio?

36 Multa abſcondita ſunt majora his : pauca enim vidimus operum ejus.

37 Omnia autem Dominus fecit, & piè agentibus dedit ſapientiam.

CAPUT XLIV.

Laus priorum patrum, ac ſeminis eorum : primùm in genere, deinde nominatim laudantur Henoch, Noe, Abraham, cui factæ ſunt promiſſiones, Iſaac, & Jacob.

A 1 LAudemus viros glorioſos, & parentes noſtros in generatione ſua.

2 Multam gloriam fecit Dominus magnificentia ſua à ſæculo.

3 Dominantes in poteſtatibus ſuis, homines magni virtute, & prudentia ſua præditi, nuntiantes in prophetis dignitatem prophetarum,

4 Et imperantes in præſenti populo, & virtute prudentiæ populis ſanctiſſima verba.

5 In peritia ſua requirentes modos muſicos, & narrantes carmina ſcripturarum.

6 Homines divites in virtute, pulchritudinis ſtudium habentes : pacificantes in domibus ſuis.

7 Omnes iſti in generationibus gentis ſuæ gloriam adepti ſunt, & in diebus ſuis habentur in laudibus. B

8 Qui de illis nati ſunt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorum.

9 Et ſunt, quorum non eſt memoria: perierunt, quaſi qui non fuerint : & nati ſunt, quaſi non nati, & filii ipſorum cum ipſis.

10 Sed illi viri miſericordiæ ſunt, quorum pietates non defuerunt :

11 Cum ſemine eorum permanent bona,

12 Hæreditas ſancta nepotes eorum, & in teſtamentis ſtetit ſemen eorum :

13 Et filii eorum propter illos uſque in æternum manent : ſemen eorum, & gloria eorum non derelinquetur.

14 Corpora ipſorum in pace ſepulta ſunt, & nomen eorum vivit in generationem, & generationem. C

15 Sapientiam ipſorum narrent populi, & laudem eorum nuntiet eccleſia.

16 * Henoch placuit Deo, & translatus eſt in paradiſum, ut det gentibus pœnitentiam. *Gen. 5. 24. Hebr. 11. 5.

17 * Noe inventus eſt perfectus: juſtus, & in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio. *Gen. 9. 9.

18 Ideò dimiſſum eſt reliquum terræ, cùm factum eſt diluvium.

19 * Teſtamenta ſæculi poſita ſunt apud illum, ne deleri poſſit diluvio omnis caro. *Gen. 6. 14. 7. 1. Hebr. 11. 7.

20 * Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non eſt inventus ſimilis illi in gloria, qui conſervavit legem Excelſi, & fuit in teſtamento cum illo. *Gen. 12. 2. 15. 5 & 17. 4. Gal. 3. 6.

21 * In carne ejus ſtare fecit teſtamentum, & * in tentatione inventus eſt fidelis. *Gen. 22. 1.

22 Ideò jurejurando dedit illi gloriam in gente ſua, creſcere illum quaſi terræ cumulũ:

23 Et ut ſtellas exaltare ſemen ejus, & hæreditare illos à mari uſque ad mare, & à flumine uſque ad terminos terræ.

24 Et in Iſaac eodem modo fecit propter Abraham patrem ejus.

25 * Benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus, & teſtamentum confirmavit ſuper caput Jacob. D *Gen. 17. 10.

26 Agnovit eum in benedictionibus ſuis, & dedit illi hæreditatem, & diviſit illi partem in tribubus duodecim.

27 Et cõſervavit illi homines miſericordiæ, invenientes gratiam in oculis omnis carnis.

CAPUT XLV.

De laudibus Moyſi, Aaron, & Phinees: de congregatione Core interempta.

1 DIlectus Deo, & hominibus Moyſes, cujus memoria in benedictione eſt. A Exod. 11. 3.

2 Similem illum fecit in gloria Sanctorum, & magnificavit eum in timore inimicorum,

*Exo. 6. 7. & 5. & in verbis ſuis monſtra placavit.

3 * Glorificavit illum in conſpectu regum, & juſſit illi coram populo ſuo, & oſtendit illi gloriam ſuam.

4 In fide, & lenitate ipſius ſanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne.

5 Audivit enim eum, & vocem ipſius, & induxit illum in nubem.

6 Et dedit illi coram præcepta, & legem vitæ, & diſciplinæ, docere Jacob teſtamentum ſuum, & judicia ſua Iſrael.

*Num 12. 1. & 7. 7 * Excelſum fecit Aaron fratrem ejus, & ſimilem ſibi de tribu Levi:

8 Statuit ei teſtamentum æternum, & dedit illi ſacerdotium gentis: & beatificavit illum in gloria,

9 Et circumcinxit eum zona gloriæ, & induit eum ſtolam gloriæ, & coronavit

B * Exo. 28. 35. eum in vaſis virtutis.

10 * Circumpedes, & femoralia, & humerale poſuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro,

11 Dare ſonitum in inceſſu ſuo, auditum facere ſonitum in templo, in memoriam filiis gentis ſuæ.

12 Stolam ſanctam auro, & hyacintho, & purpura, opus textile, viri ſapientis, judicio, & veritate præditi:

13 Torto cocco opus artificis, gemmis pretioſis figuratis in ligatura auri, & opere lapidarii ſculptis, in memoriam ſecundùm numerum tribuum Iſrael.

14 Corona aurea ſuper mitram ejus expreſſa ſigno ſanctitatis, & gloria honoris: opus virtutis, & deſideria oculorum ornata.

15 Sic pulchra ante ipſum non fuerunt talia uſque ad originem.

C 16 Non eſt indutus illa alienigena aliquis, ſed tantùm filii ipſius ſoli, & nepotes ejus per omne tempus.

17 Sacrificia ipſius conſumpta ſunt igne quotidie.

* Lev. 8. 12. 18 * Complevit Moyſes manus ejus, & unxit illum oleo ſancto.

19 Factum eſt illi in teſtamentum æternum: & ſemini ejus ſicut dies cœli, fungi ſacerdotio, & habere laudem, & glorificare populum ſuum in nomine ejus.

20 Ipſum elegit ab omni vivente, & offerre ſacrificium Deo, incenſum, & bonum odorem, in memoriam placare pro populo ſuo.

21 Et dedit illi in præceptis ſuis poteſtatem, in teſtamentis judiciorum, docere Jacob teſtimonia, & in lege ſua lucem dare Iſrael.

*Num 16. 1. & 3. 22 * Quia contra illum ſteterunt alieni, & propter invidiam circumdederunt illum homines in deſerto, qui erant cum Dathan, & Abiron, & congregatio Core in iracundia.

23 Vidit Dominus Deus, & non placuit illi: & conſumpti ſunt in impetu iracundiæ.

24 Fecit illis monſtra, & conſumpſit illos in flamma ignis.

D 25 Et addidit Aarō gloriā, & dedit illi hæreditatem, & primitias frugum terræ diviſit illi.

26 Panem ipſis in primis paravit in ſatietatem: nam & ſacrificia Domini edent, quæ dedit illi, & ſemini ejus.

27 Cæterum in terra gentes non hæreditabit, & pars non eſt illi in gente: ipſe eſt enim pars ejus, & hæreditas.

28 * Phinees filius Eleazari tertius in gloria eſt, imitando eum in timore Domini: *Num 25. 7. 1 Mac. 2. 54.

29 Et ſtare in reverētia gentis: in bonitate, & alacritate animæ ſuæ placuit Deo pro Iſrael.

30 Ideò ſtatuit illi teſtamentum pacis, principem Sanctorum, & gentis ſuæ, ut ſit illi, & ſemini ejus ſacerdotii dignitas in æternum.

31 Et teſtamentum David regi filio Jeſſe de tribu Juda, hæreditas ipſi, & ſemini ejus, ut daret ſapientiam in cor noſtrum, judicare gentem ſuam in juſtitia, ne abolerentur bona ipſorum, & gloriam ipſorum in gentem eorum æternam fecit:

CAPUT XLVI.

Laudes Joſue, Caleb, & Samuelis:

1 Fortis in bello Jeſus Nave, ſucceſſor Moyſi in Prophetis, qui fuit magnus ſecundùm nomen ſuum, A

2 Maximus in ſalutem electorum Dei, expugnare inſurgentes hoſtes, ut conſequeretur hæreditatem Iſrael.

3 Quam gloriam adeptus eſt in tollendo manus ſuas, & jactando contra civitates rhomphæas?

4 Quis ante illum ſic reſtitit? Nam hoſtes ipſe Dominus perduxit.

5 * An non iracundia ejus impeditus eſt Sol, & una dies facta eſt quaſi duo? * Joſ. 10. 14.

6 Invocavit Altiſſimum potentem in oppugnando inimicos undique, & audivit illum magnus, & ſanctus Deus in ſaxis grandinis virtutis valde fortis.

7 Impetum fecit contra gentem hoſtilem, & in deſcenſu perdidit contrarios.

8 Ut cognoſcant gentes potentiam ejus, quia contra Deum pugnare non eſt facile. B Et ſecutus eſt à tergo potentis.

9 * Et in diebus Moyſi miſericordiam fecit ipſe, & Caleb filius Jephone, ſtare contra hoſtem, & prohibere gentem à peccatis, & perſtringere murmur malitiæ. *Num 14. 6.

10 Et ipſi duo conſtituti, à periculo liberati ſunt à numero ſexcentorum millium peditum, inducere illos in hæreditatem, in terram quæ manat lac, & mel.

11 Et dedit Dominus ipſe Caleb fortitudinem, & uſque in ſenectutem permanſit illi virtus, ut aſcenderet in excelſum terræ locum, & ſemen ipſius obtinuit hæreditatem:

12 Ut viderent omnes filii Iſrael, quia bonum eſt obſequi ſancto Deo.

13 Et judices ſinguli ſuo nomine, quorū non eſt corruptum cor, qui non averſi ſunt à Dño: C

14 Ut ſit memoria illorum in benedictione, & oſſa eorum pullulent de loco ſuo:

15 Et nomen eorū permaneat in æternū, permanens ad filios illorū, ſāctorū virorū gloria.

16 Dilectus à Domino Deo ſuo Samuel propheta Domini, renovavit imperium, & unxit principes in gente ſua.

17 In lege Domini congregationem judicavit, & vidit Deum Jacob, & in fide ſua probatus eſt propheta.

18 Et cognitus eſt in verbis ſuis fidelis, quia vidit Deum lucis: D

19 * Et invocavit Dominum omnipotentem, in oppugnando hoſtes circumſtantes undique, in oblatione agni inviolati. *1 Reg. 7. 10.

20 Et intonuit de cœlo Dominus, & in ſonitu magno auditam fecit vocem ſuam.

Digitized by Google

21 Et contrivit principes Tyriorum, & om-
nes duces Philiſthiim:
*1Reg 22 * Et ante tempus finis vitæ ſuæ,& ſæculi,
12. 3. teſtimonium præbuit in conſpectu Domini,
*Gen. & Chriſti: pecunias, * & uſque ad calcea-
14 23. menta ab omni carne non accepit, & non
accuſavit illum homo.
23 Et poſt hoc dormivit, * & notum fecit
*1Reg regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exal-
28. 16. tavit vocem ſuam de terra in prophetia dele-
re impietatem gentis.

CAPUT XLVII.

Laudes Nathan, Davidis, & Salomonis.

A 1 POſt hæc ſurrexit Nathan propheta in
2 Reg. diebus David.
12. 1. 2 Et quaſi adeps ſeparatus à carne, ſic
David à filiis Iſrael.
*1Reg 3 * Cum leonibus luſit quaſi cum agnis:
17. 34. & in urſis ſimiliter fecit ſicut in agnis
ovium in juventute ſua.
4 * Numquid non occidit gigantem, & abſ-
*1Reg tulit opprobrium de gente?
17. 49. 5 In tollendo manum, ſaxo fundæ dejecit
exultationem Goliæ:
6 Nam invocavit Dñm omnipotentem, &
dedit in dextra ejus tollere hominem for-
tem in bello, & exaltare cornu gentis ſuæ.
*1Reg 7 * Sic in decem millibus glorificavit eum,
18. 7. & laudavit eum in benedictionibus Domini,
in offerendo illi coronam gloriæ:
8 Contrivit enim inimicos undique, & ex-
tirpavit Philiſthiim contrarios uſque in ho-
diernum diem: contrivit cornu ipſorum uſ-
que in æternum.
B 9 In omni opere dedit confeſſionem San-
cto, & Excelſo in verbo gloriæ.
10 De omni corde ſuo laudavit Dominum,
& dilexit Deum, qui fecit illum: & dedit il-
li contra inimicos potentiam:
11 Et ſtare fecit cantores contra altare,
& in ſono eorum dulces fecit modos.
12 Et dedit in celebrationibus decus, & or-
navit tempora uſq; ad conſummationem vi-
tæ, ut laudarent nomen ſanctum Domini,
& amplificarent manè Dei ſanctitatem.
*2Reg 13 * Dñs purgavit peccata ipſius:& exalta-
12. 13. vit in æternum cornu ejus: & dedit illi teſta-
mentum regni, & ſedem gloriæ in Iſrael.
14 Poſt ipſũ ſurrexit filius ſenſatus, & pro-
pter illũ dejecit omnẽ potentiam inimicorũ.
*3Reg 15 * Salomon imperavit in diebus pacis,
3. 1. cui ſubjecit Deus omnes hoſtes, ut conderet
domum in nomine ſuo, & pararet ſanctita-
tem in ſempiternum: quemadmodùm erudi-
tus es in iuventute tua:
*3Reg 16 * Et impletus es, quaſi flumen, ſapien-
4. 31. tia, & terram retexit anima tua.
C 17 Et repleſti in comparationibus ænigma-
ta: ad inſulas longè divulgatum eſt nomen
tuum, & dilectus es in pace tua.
18 In cantilenis, & proverbiis, & com-
parationibus, & interpretationibus miratæ
ſunt terræ.
19 Et in nomine Domini Dei, cui eſt
cognomen, Deus Iſrael.
3Reg 20 * Collegiſti quaſi aurichalcum aurum,
10. 27. & ut plumbum compleſti argentum.
21 Et inclinaſti femora tua mulieribus: po-
teſtatem habuiſti in corpore tuo:
22 Dediſti maculam in gloria tua, & profa-
naſti ſemen tuum inducere iracundiam ad
liberos tuos, & incitari ſtultitiam tuam,
23 Ut faceres imperium bipartitum, * & *3Reg
ex Ephraim imperare imperium durum. 12. 16.
24 Deus autem non derelinquet miſericor- D
diam ſuam, & non corrumpet, & nec delebit
opera ſua, neque perdet à ſtirpe nepotes ele-
cti ſui: & ſemen ejus, qui diligit Domi-
num, non corrumpet.
25 Dedit autem reliquum Jacob, & Da-
vid de ipſa ſtirpe.
26 Et finem habuit Salomon cum patri-
bus ſuis.
27 Et dereliquit poſt ſe de ſemine ſuo,
gentis ſtultitiam,
28 Et imminutum à prudentia, Roboam,
qui avertit gentem conſilio ſuo:
29 *Et Jeroboam filium Nabat, qui peccare *3Reg
fecit Iſrael, & dedit viam peccandi Ephraim 12.28
& plurima redundaverunt peccata ipſorum.
30 Valde averterunt illos à terra ſua.
31 Et quæſivit omnes nequitias, uſque dum
perveniret ad illos defenſio, & ab omnibus
peccatis liberavit eos.

CAPUT XLVIII.

Laudes Eliæ, Eliſæi, Ezechiæ, & Iſaiæ; quorum oratione Deus liberavit Iſrael ab exercitu Sennacherib.

1 ET ſurrexit Elias propheta, quaſi ignis, A
& verbum ipſius quaſi facula ardebat. 3 Reg.
2 Qui induxit in illos famem, & irritantes 17. 1.
illum invidia ſua pauci facti ſunt: non enim
poterant ſuſtinere præcepta Domini.
3 * Verbo Domini continuit cœlum, & *3Reg
dejecit de cœlo ignem ter. 17. 1.
4 Sic amplificatus eſt Elias in mirabilibus 4 Reg.
ſuis. Et quis poteſt ſimiliter ſic gloriari tibi? 1. 10
5 * Qui ſuſtuliſti mortuum ab inferis de & 12.
ſorte mortis in verbo Domini Dei. *3Reg 17.22.
6 Qui dejeciſti reges ad perniciem, &
confregiſti facilè potentiam ipſorum, &
glorioſos de lecto ſuo.
7 Qui audis in Sina judicium, & in Horeb
judicia defenſionis.
8 Qui ungis reges ad pœnitentiam, & pro-
phetas facis ſucceſſores poſt te.
9 * Qui receptus es in turbine ignis, in *4Reg
curru equorum igneorum. 2. 11.
10 Qui ſcriptus es in judiciis temporum le-
nire iracundiam Domini, *conciliare cor pa- *Mal.
tris ad filium, & reſtituere tribus Jacob. 4. 6
11 Beati ſunt, qui te viderunt, & in ami- B
citia tua decorati ſunt.
12 Nam nos vita vivimus tantùm, poſt mor-
tem autem non erit tale nomen noſtrum.
13 * Elias quidem in turbine tectus eſt, & *4Reg
in Eliſeo completus eſt ſpiritus ejus: in die- 2. 11.
bus ſuis non pertimuit principem, & po-
tentia nemo vicit illum:
14 Nec ſuperavit illum verbum aliquod, * *4Reg
& mortuum prophetavit corpus ejus, 13.21.
15 In vita ſua fecit monſtra, & in morte
mirabilia operatus eſt.
16 In omnibus iſtis non pœnituit popu- C
lus, & non receſſerunt à peccatis ſuis,
uſque dum ejecti ſunt de terra ſua, &
diſperſi ſunt in omnem terram.
17 Et relicta eſt gens perpauca, & prin-
ceps in domo David.
18 Quidam ipſorum fecerunt, quod placeret
Deo:

Deo: alii autem multa commiſerunt peccata.

19 Ezechias munivit civitatem ſuam, & induxit in medium ipſius aquam, & fodit ferro rupem, & ædificavit ad aquam puteum.

* 4 Reg. 18. 13.

20 * In diebus ipſius aſcendit Sennacherib, & miſit Rabſacen, & ſuſtulit manum ſuam contra illos, & extulit manum ſuam in Sion, & ſuperbus factus eſt potentia ſua.

21 Tunc mota ſunt corda, & manus ipſorum: & doluerunt quaſi parturientes mulieres.

D

22 Et invocaverunt Dominum miſericordem, & expandentes manus ſuas, extulerunt ad cœlum: & ſanctus Dominus Deus audivit cito vocem ipſorum.

23 Non eſt commemoratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimicis ſuis, ſed purgavit eos in manu Iſaiæ ſancti prophetæ.

* 4 Reg. 19. 35. Tob. 1. 21. Iſai. 37. 36. 1 Mac. 7. 41. 2 Mac. 8. 19.

24 * Dejecit caſtra Aſſyriorum, & contrivit illos Angelus Domini.

25 Nam fecit Ezechias, quod placuit Deo, & fortiter ivit in via David patris ſui, quam mandavit illi Iſaias propheta magnus, & fidelis in conſpectu Dei.

* 4 Reg. 20. 11. Iſai. 38. 8.

26 * In diebus ipſius retrò rediit Sol, & addidit regi vitam.

27 Spiritu magno vidit ultima, & conſolatus eſt lugentes in Sion. Uſque in ſempiternum.

28 Oſtendit futura, & abſcondita, antequam evenirent.

CAPUT XLIX.

De Joſia, & quid omnes reges Juda, præter David, Ezechiam, & Joſiam, fuerunt peccatores: de Jeremia, Ezechiele, & Zorobabel, Jeſu filio Joſedec, Nehemia, Enoch, Joſeph, Seth, & Sem.

A 4 Reg. 22. 1.

1 MEmoria Joſiæ in compoſitionem odoris facta opus pigmentarii.

2 In omni ore quaſi mel indulcabitur ejus memoria, & ut muſica in convivio vini.

3 Ipſe eſt directus divinitus in pœnitentiam gentis, & tulit abominationes impietatis.

4 Et gubernavit ad Dominum cor ipſius, & in diebus peccatorum corroboravit pietatem.

5 Præter David, & Ezechiam, & Joſiam, omnes peccatum commiſerunt:

B

6 Nam reliquerunt legem Altiſſimi reges Juda, & contempſerunt timorem Dei.

7 Dederunt enim regnum ſuum aliis, & gloriam ſuam alienigenæ genti.

* 4 Reg. 25. 9.

8 * Incenderunt electam ſanctitatis civitatem, & deſertas fecerunt vias ipſius in manu Jeremiæ.

9 Nam male tractaverunt illum, qui à ventre matris conſecratus eſt propheta, evertere, & eruere, & perdere, & iterùm ædificare, & renovare.

* Ezec. 1. 4.

10 * Ezechiel, qui vidit conſpectum gloriæ, quam oſtendit illi in curru Cherubim.

C

11 Nam commemoratus eſt inimicorum in imbre, benefacere illi, qui oſtenderunt rectas vias.

12 Et duodecim prophetarum oſſa pullulent de loco ſuo: nam corroboraverunt Jacob, & redemerunt ſe in fide virtutis.

* 1 Eſd. 3. 2. Agg. 1. 1.

13 * Quomodò amplificemus Zorobabel? nam & ipſe quaſi ſignum in dextera manu?

14 Sic & Jeſum filium Joſedec, qui in diebus ſuis ædificaverunt domum, & exaltaverunt templum ſanctum Domino, paratum in gloriam ſempiternam.

15 * Et Nehemias in memoriam multi temporis, qui erexit nobis muros everſos, & ſtare fecit portas, & ſeras, qui erexit domos noſtras. D * Zac. 3. 1.

16 Nemo natus eſt in terra qualis Henoch: nam & ipſe receptus eſt à terra.

17 * Neque ut Joſeph, qui natus eſt homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, ſtabilimentum populi. * Gen. 41. 43. 42. 6. 45. 5. 50. 20.

18 Et oſſa ipſius viſitata ſunt, & poſt mortem prophetaverunt.

19 * Seth, & Sem, apud homines gloriam adepti ſunt: & ſuper omnem animam in origine Adam. * Gen. 4. 25. Gen. 5. 32.

CAPUT L.

Simonis pontificis filii Oniæ præconia narrantur celeberrima: duæ gentes odio habitæ, & tertia ſtulta: de Jeſu filio Sirach hujus libri auctore.

1 SImon Oniæ filius, ſacerdos magnus, qui in vita ſua ſuffulſit domum, & in diebus ſuis corroboravit templum. A 1 Mac. 12. 6. 2 Mac. 3. 4.

2 Templi etiam altitudo ab ipſo fundata eſt, duplex ædificatio, & excelſi parietes templi.

3 In diebus ipſius emanaverunt putei aquarum, & quaſi mare adimpleti ſunt ſupra modum.

4 Qui curavit gentem ſuam, & liberavit eam à perditione.

5 Qui prævaluit amplificare civitatem, qui adeptus eſt gloriam in converſatione gentis: & ingreſſum domus, & atrii amplificavit.

6 Quaſi ſtella matutina in medio nebulæ, & quaſi luna plena in diebus ſuis lucet.

7 Et quaſi ſol refulgens, ſic ille effulſit in templo Dei.

8 Quaſi arcus refulgens inter nebulas gloriæ, & quaſi flos roſarum in diebus vernis, & quaſi lilia, quæ ſunt in tranſitu aquæ, & quaſi thus redolens in diebus æſtatis.

9 Quaſi ignis effulgens, & thus ardens in igne. B

10 Quaſi vas auri ſolidum, ornatum omni lapide pretioſo.

11 Quaſi oliva pullulans, & cypreſſus in altitudinem ſe extollens, in accipiendo ipſum ſtolam gloriæ, & veſtiri eum in conſummationem virtutis.

12 In aſcenſu altaris ſancti, gloriam dedit ſanctitatis amictum.

13 In accipiendo autem partes de manu ſacerdotum, & ipſe ſtans juxta aram. Et circa illum corona fratrum: quaſi plantatio cedri in monte Libano.

14 Sic circa illum ſteterunt quaſi rami palmæ, & omnes filii Aaron in gloria ſua.

15 Oblatio autem Domini in manibus ipſorum, coram omni ſynagoga Iſrael: & conſummatione fungens in ara, amplificare oblationem excelſi regis.

16 Porrexit manum ſuam in libatione, & libavit de ſanguine uvæ.

17 Effudit in fundamento altaris odorem divinum excelſo principi.

18 Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tubis productilibus ſonuerunt, & auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram Deo.

19 Tunc omnis populus ſimul properaverunt, & ceciderunt in faciem ſuper terram, adorare Dominum Deum ſuum, & dare pre-

ces omnipotenti Deo excelſo.
20 Et amplificaverunt pſallentes in vocibus
ſuis, & in magna domo auctus eſt ſonus ſua-
vitatis plenus.
21 Et rogavit populus Dominum excelſum
in prece, uſque dum perfectus eſt honor Do-
mini, & munus ſuum perfecerunt.
22 Tunc deſcendens, manus ſuas extulit in
omnem congregationem filiorum Iſrael da-
re gloriam Deo à labiis ſuis, & in nomi-
ne ipſius gloriari:
23 Et iteravit orationem ſuam, volens
oſtendere virtutem Dei.
D 24 Et nunc orate Deum omnium, qui ma-
gna fecit in omni terra, qui auxit dies no-
ſtros à ventre matris noſtræ, & fecit nobiſ-
cum ſecundùm ſuam miſericordiam:
25 Det nobis jucunditatem cordis, & fieri
pacem in diebus noſtris in Iſrael per dies
ſempiternos:
26 Credere Iſræl nobiſcum eſſe Dei miſe-
ricordiam, ut liberet nos in diebus ſuis.
27 Duas gentes odit anima mea: tertia
autem non eſt gens, quam oderim:
28 Qui ſedent in monte Seir, & Philiſthiim,
& ſtultus populus, qui habitat in Sichimis.
29 Doctrinam ſapiētiæ, & diſciplinæ ſcripſit
in codice iſto Jeſus filius Sirach Jeroſolymi-
ta, qui renovavit ſapientiam de corde ſuo.
30 Beatus, qui in iſtis verſatur bonis: qui
ponit illa in corde ſuo, ſapiens erit ſemper.
31 Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit:
quia lux Dei, veſtigium ejus eſt.

CAPUT LI.

Dei laus, exaltatio, & gratiarum actio.

A 1 ORatio Jeſu filii Sirach: Confitebor ti-
bi, Domine rex, & collaudabo te
Deum ſalvatorem meum.
2 Confitebor nomini tuo: quoniam adju-
tor, & protector factus es mihi:
3 Et liberaſti corpus meum à perditione,
à laqueo linguæ iniquæ, & à labiis operan-
tium mendacium: & in conſpectu aſtan-
tium factus es mihi adjutor.
4 Et liberaſti me ſecundùm multitudinem
miſericordiæ nominis tui à rugientibus,
præparatis ad eſcam,
5 De manibus quærentium animam meam,
& de portis tribulationum, quæ circumde-
derunt me:
6 A preſſura flammæ, quæ circumdedit me,
& in medio ignis non ſum æſtuatus.
7 De altitudine ventris inferi, & à lingua
coinquinata, & à verbo mendacii, à rege
iniquo, & à lingua injuſta.
8 Laudabit uſque ad mortem anima mea
Dominum.
9 Et vita mea appropinquans erat in in-
ferno deorſum.
B 10 Circumdederunt me undique, & non
erat qui adjuvaret. Reſpiciens eram ad
adjutorium hominum, & non erat.
11 Memoratus ſum miſericordiæ tuæ, Do-
mine, & operationis tuæ, quæ à ſæculo ſunt:
12 Quoniam eruis ſuſtinentes te, Domine:
& liberas eos de manibus gentium.
13 Exaltaſti ſuper terram habitationem me-
am, & pro morte defluente deprecatus ſum.
14 Invocavi Dominum patrem Domini mei,
ut non derelinquat me in die tribulationis
meæ, & in tempore ſuperborum ſine ad-
jutorio.
15 Laudabo nomen tuum aſſiduè, & col-
laudabo illud in confeſſione, & exaudita
eſt oratio mea.
16 Et liberaſti me de perditione, & eripui-
ſti me de tempore iniquo.
17 Propterea confitebor, & laudem dicam C
tibi, & benedicam nomini Domini.
18 Cùm adhuc junior eſſem, priuſquam
oberrarem, quæſivi ſapientiam palàm in
oratione mea.
19 Ante templum poſtulabam pro illa, &
uſque in noviſſimis inquiram eam. Et efflo-
ruit tamquam præcox uva,
20 Lætatum eſt cor meum in ea. Ambula-
vit pes meus iter rectum, à juventute mea
inveſtigabam eam.
21 Inclinavi modicè aurem meam, & ex-
cepi illam.
22 Multam inveni in meipſo ſapientiam,
& multùm profeci in ea.
23 Danti mihi ſapientiam, dabo gloriam.
24 Conſiliatus ſum enim, ut facerem illam:
zelatus ſum bonum, & non confundar.
25 Colluctata eſt anima mea in illa, & in
faciendo eam confirmatus ſum.
26 Manus meas extendi in altum, & in-
ſipientiam ejus luxi.
27 Animam meam direxi ad illam, & in
agnitione inveni eam.
28 Poſſedi cum ipſa cor ab initio: propter
hoc non derelinquar.
29 Venter meus conturbatus eſt quærendo
illam: propterea bonam poſſidebo poſſeſ- D
ſionem.
30 Dedit mihi Dominus linguam merce-
dem meam: & in ipſa laudabo eum.
31 Appropiate ad me indocti, & congre-
gate vos in domum diſciplinæ.
32 Quid adhuc retardatis? & quid dicitis in
his? animæ veſtræ ſitiunt vehementer.
33 Aperui os meum, & locutus ſum: Com-
parate vobis ſine argento,
34 Et collum veſtrum ſubjicite jugo, & ſu-
ſcipiat anima veſtra diſciplinam: in proxi-
mo eſt enim invenire eam.
35 Videte oculis veſtris, quia modicum la-
boravi, & inveni mihi multam requiem.
36 Aſſumite diſciplinam in multo numero
argenti, & copioſum aurum poſſidete in ea.
37 Lætetur anima veſtra in miſericordia
ejus, & non confundemini in laude ipſius.
38 Operamini opus veſtrum ante tempus,
& dabit vobis mercedem veſtram in tem-
pore ſuo.

Digitized by Google

PROPHETIA ISAIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Tempus, quo prophetavit Iſaias ſuper Judam, & Jeruſalem, quæ ob ſuam ingratitudinem, aliaque ſcelera, omni pœnarum genere à Deo percuſſa, non eſt ad eum reverſa: quamobrem dicit, miſerrimam imminere ipſi deſolationem: victimæ, & ſolemnitates ipſius rejiciuntur: & quid facere debeat, ut in gratiam à Deo recipiatur: rurſum ob defectionem à priſtina virtute in varia peccata, gravem vindictam, & futuram tandem ipſius liberationem, & in feliciorem ſtatum reſtitutionem vaticinatur.

A 1 VIſio Iſaiæ filii Amos, quam vi-
dit ſuper Judam, & Jeruſalē,
in diebus Oziæ, Jothan, A-
chaz, & Ezechiæ, regū Juda.
2 Audite, cœli, & auribus
percipe terra, quoniam Do-
minus locutus eſt. Filios enutrivi, & exal-
tavi: ipſi autem ſpreverunt me.
3 Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus
præſepe domini ſui: Iſrael autem me non co-
gnovit, & populus meus non intellexit.
B 4 Væ genti peccatrici, populo gravi ini-
quitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis: de-
reliquerunt Dominum, blaſphemaverunt
ſanctum Iſrael, abalienati ſunt retrorſum.
5 Super quo percutiam vos ultrà, addentes
prævaricationem? omne caput languidum,
& omne cor mœrens.
6 A planta pedis uſque ad verticem, non eſt
in eo ſanitas: vulnus, & livor, & plaga
tumens non eſt circumligata, nec curata
medicamine, neque fota oleo.
*Infr. 5. 6 7 * Terra veſtra deſerta, civitates veſtræ
ſuccenſæ igni: regionem veſtram coram
vobis alieni devorant, & deſolabitur ſicut
in vaſtitate hoſtili.
C 8 Et derelinquetur filia Sion ut umbracu-
lum in vinea, & ſicut tugurium in cucume-
rario, & ſicut civitas, quæ vaſtatur.
9 * Niſi Dominus exercituum reliquiſſet * Ro. 9. 29 *Gen. 19. 24.
nobis ſemen, * quaſi Sodoma fuiſſemus, &
quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus.
10 Audite verbum Domini principes So-
domorum; percipite auribus legem Dei
noſtri populus Gomorrhæ.
11 * Quò mihi multitudinem victimarum * Jer. 6. 20 Amos 5. 2
veſtrarum, dicit Dominus? plenus ſum:
holocauſta arietum, & adipem pinguium,
& ſanguinem vitulorum, & agnorum, &
hircorum nolui.
12 Cùm veniretis ante conſpectum meum,
quis quæſivit hæc de manibus veſtris, ut
ambularetis in atriis meis?
13 Ne offeratis ultrà ſacrificium fruſtra: D
incenſum abominatio eſt mihi. Neome-
niam, & ſabbatum, & feſtivitates alias non
feram, iniqui ſunt cœtus veſtri:
14 Calendas veſtras, & ſolemnitates ve-
ſtras odivit anima mea: facta ſunt mihi
moleſta, laboravi ſuſtinens.
15 Et cùm extenderitis manus veſtras, aver-
tam oculos meos à vobis: & cùm multipli-
caveritis orationem, non exaudiam: * ma- *Infr. 59. 3
nus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt.
16 * Lavamini, mundi eſtote, auferte ma- * 1. Pet. 3. 11.
lum cogitationum veſtrarum ab oculis meis:
quieſcite agere perverſè,
17 Diſcite benefacere: quærite judicium,
ſubvenite oppreſſo, judicate pupillo, de-
fendite viduam.
18 Et venite, & arguite me, dicit Domi-
nus: ſi fuerint peccata veſtra ut cocci-
num, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fue-
rint rubra quaſi vermiculus, velut lana
alba erunt.
19 Si volueritis, & audieritis me, bona
terræ comedetis.
20 Quòd ſi nolueritis, & me ad iracun-
diam provocaveritis: gladius devorabit
vos, quia os Domini locutum eſt.

21 Quo-

21 Quomodò facta eſt meretrix civitas fide-
lis, plena judicii? juſtitia habitavit in ea,
F nunc autem homicidæ.
22 Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam:
vinum tuum miſtum eſt aqua.
23 Principes tui infideles, ſocii furum: om-
nes diligunt munera, ſequuntur retributio-
nes. * Pupillo non judicant, & cauſa viduæ
* Jer. 5. 28. non ingreditur ad illos.
24 Propter hoc, ait Dominus Deus exerci-
tuum fortis Iſrael: Heu, conſolabor ſuper ho-
ſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis.
25 Et convertam manum meam ad te, & ex-
coquam ad purum ſcoriam tuam, & auferam
G omne ſtannum tuum.
26 Et reſtituam judices tuos, ut fuerunt
priùs, & conſiliarios tuos ſicut antiquitus: poſt
hæc vocaberis civitas juſti, urbs fidelis.
27 Sion in judicio redimetur, & reducent
eam in juſtitia.
28 Et conteret ſceleſtos, & peccatores ſimul:
& qui dereliquerunt Dominum, conſumentur.
29 Confundentur enim ab idolis, quibus ſa-
crificaverunt: & erubeſcetis ſuper hortis,
quos elegeratis.
30 Cùm fueritis velut quercus defluentibus
foliis, & velut hortus abſque aqua.
31 Et erit fortitudo veſtra ut favilla ſtuppæ,
& opus veſtrum quaſi ſcintilla: & ſuccendetur
utrumque ſimul, & non erit, qui extinguat.

CAPUT II.

Ad montem domus Domini fluent omnes gentes, & de Sion exibit lex, nec ultrà bello moleſtabitur: domus verò Jacob ob idololatriam, avaritiam, & reliqua ſcelera abjicietur: ſuperbi humiliabuntur, & ſolus Dominus exaltabitur.

A Mich. 4. 1. 1 VErbum, quod vidit Iſaias filius Amos,
ſuper Juda, & Jeruſalem.
2 Et erit in noviſſimis diebus præparatus mõs
domus Dñi in vertice montium, & elevabitur
ſuper colles, & fluent ad eum omnes gentes.
3 Et ibunt populi multi, & dicent: Venite, &
aſcẽdamus ad montem Domini, & ad domum
Dei Jacob, & docebit nos vias ſuas, & ambu-
labimus in ſemitis ejus: quia de Sion exibit
lex, & verbum Domini de Jeruſalem.
4 Et judicabit gentes, & arguet populos
multos: & conflabunt gladios ſuos in vome-
res, & lanceas ſuas in falces: non levabit
gens contra gentem gladium, nec exerce-
B buntur ultrà ad prælium.
5 Domus Jacob venite, & ambulemus in
lumine Domini.
6 Projeciſti enim populũ tuum, domũ Jacob:
quia repleti ſunt ut olim, & augures habuerũt
ut Philiſthiim, & pueris alienis adhæſerunt.
7 Repleta eſt terra argento, & auro: & non
eſt finis theſaurorum ejus:
8 Et repleta eſt terra ejus equis: & innume-
rabiles quadrigæ ejus. Et repleta eſt terra
ejus idolis: opus manuum ſuarum adorave-
runt, quod fecerunt digiti eorum.
9 Et incurvavit ſe homo, & humiliatus eſt
C vir: ne ergo dimittas eis.
10 Ingredere in petram: & abſcondere in
foſſa humo à facie timoris Domini, & à glo-
ria majeſtatis ejus.
11 Oculi ſublimes hominis humiliati ſunt,
& incurvabitur altitudo virorum: exalta-
bitur autem Dominus ſolus in die illa.
12 Quia dies Domini exercituum ſuper om-
nem ſuperbum, & excelſum, & ſuper om-
nem arrogantem: & humiliabitur.
13 Et ſuper omnes cedros Libani ſublimes,
& erectas, & ſuper omnes quercus Baſan.
14 Et ſuper omnes montes excelſos, & ſu-
per omnes colles elevatos.
15 Et ſuper omnem turrim excelſam, & ſu-
per omnem murum munitum.
16 Et ſuper omnes naves Tharſis, & ſuper
omne, quod viſu pulchrum eſt.
17 Et incurvabitur ſublimitas hominum, D
& humiliabitur altitudo virorum, & eleva-
bitur Dominus ſolus in die illa:
18 Et idola penitus conterentur.
19 * Et introibunt in ſpeluncas petrarum, * Oſe. 10. 8
& in voragines terræ, à facie formidinis Do- Luc. 23. 30
mini, & à gloria majeſtatis ejus, cùm ſur- Apoc. 6. 16
rexerit percutere terram.
20 In die illa projiciet homo idola argenti
ſui, & ſimulacra auri ſui, quæ fecerat ſibi,
ut adoraret talpas, & veſpertiliones.
21 Et ingredietur ſciſſuras petrarum, & in
cavernas ſaxorum, à facie formidinis Domi-
ni, & à gloria majeſtatis ejus, cùm ſurrexe-
rit percutere terram.
22 Quieſcite ergo ab homine, cujus ſpiri-
tus in naribus ejus eſt, quia excelſus repu-
tatus eſt ipſe.

CAPUT III.

Futura Judæorum ob ſua peccata gravis afflictio, ac deſertio, & puerorum, atque effœminatorum dominium: peccata ſuperiorum arguit: item ſuperbiam, & curioſam laſciviam filiarum Sion in ignominiam vertendam prædicit.

1 ECce enim dominator Dominus exer- A
cituum auferet à Jeruſalem, & à
Juda validum, & fortem, omne robur pa-
nis, & omne robur aquæ:
2 Fortem, & virum bellatorem, judicem,
& prophetam, & ariolum, & ſenem.
3 Principem ſuper quinquaginta, & honora-
bilem vultu, & conſiliarium, & ſapientem de
architectis, & prudentem eloquii myſtici.
4 Et dabo pueros principes eorum, & effœ-
minati dominabuntur eis.
5 Et irruet populus, vir ad virum, & unuſ-
quiſq; ad proximũ ſuum: tumultuabitur puer
contra ſenem, & ignobilis contra nobilem.
6 Apprehẽdet enim vir fratrem ſuum dome-
ſticum patris ſui: Veſtimentum tibi eſt, prin-
ceps eſto noſter, ruina autẽ hæc ſub manu tua.
7 Reſpondebit in die illa, dicens: Non
ſum medicus, & in domo mea non eſt
panis, neque veſtimentum: nolite conſti-
tuere me principem populi. B
8 Ruit enim Jeruſalẽ, & Judas concidit: quia
lingua eorum, & adinventiones eorum contra
Dñm, ut provocarent oculos majeſtatis ejus.
9 Agnitio vultus eorum reſpondit eis: &
peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicave-
runt, nec abſconderunt: væ animæ eorum,
quoniam reddita ſunt eis mala.
10 Dicite juſto, quoniam bene, quoniam
fructum adinventionum ſuarum comedet. C
11 Væ impio in malum: retributio enim
manuum ejus fiet ei.
12 Populum meum exactores ſui ſpoliave-

runt, & mulieres dominatæ ſunt eis. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant.

13 Stat ad judicandum Dominus: & ſtat ad judicandos populos.

14 Dominus ad judicium veniet cum ſenibus populi ſui, & principibus ejus: vos enim depaſti eſtis vineam, & rapina pauperis in domo veſtra.

15 Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dominus Deus exercituum?

16 Et dixit Dominus pro eo, quòd elevatæ ſunt filiæ Sion, & ambulaverunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus ſuis, & compoſito gradu incedebant:

D 17 Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit.

18 In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas,

19 Et torques, & monilia, & armillas, & mitras,

20 Et diſcriminalia, & periſcelidas, & murenulas, & olfactoriola, & inaures,

21 Et annulos, & gemmas in fronte pendentes,

22 Et mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus,

23 Et ſpecula, & ſindones, & vittas, & theriſtra.

24 Et erit pro ſuavi odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti crine calvitium, & pro faſcia pectorali cilicium.

25 Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, & fortes tui in prælio.

26 Et mœrebunt, atque lugebunt portæ ejus, & deſolata in terra ſedebit.

CAPUT IV.

Septem mulieres unum maritum appetent: germen Domini exaltabitur: & reliquiæ Iſrael ablutis earum ſordibus ſalvæ erunt, magnaque ſecuritate, & felicitate afficientur.

A 1 ET apprehendent ſeptem mulieres virum unum in die illa, dicentes: Panem noſtrum comedemus, & veſtimentis noſtris operiemur: tantummodò invocetur nomen tuum ſuper nos, aufer opprobrium noſtrum.

2 In die illa, erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ ſublimis, & exultatio his, qui ſalvati fuerint de Iſrael.

3 Et erit: Omnis, qui relictus fuerit in Sion, & reſiduus in Jeruſalem, ſanctus vocabitur, omnis qui ſcriptus eſt in vita in Jeruſalem.

B 4 Si abluerit Dominus ſordes filiarum Sion, & ſanguinem Jeruſalem laverit de medio ejus, in ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris.

5 Et creabit Dominus ſuper omnem locum montis Sion, & ubi invocatus eſt, nubem per diem, & fumum, & ſplendorem ignis flammantis in nocte: ſuper omnem enim gloriam protectio.

6 Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æſtu, & in ſecuritatem, & abſconſionem à turbine, & à pluvia.

CAPUT V.

Sub figura vineæ ſterilis in direptionem traditæ, prophetat judicium, & deſertionem Judæorum, ipſorumque peccata deſcribuntur: avaritia in coadunandis poſſeſſionibus: ebrietas, & contemptus ſcientia Dei: inferni dilatatio: humiliatio ſuperborum, & exaltatio Dei: felicitas quoque juſtorum, & væ diverſis peccatorum generibus denuntiatur: & ſignum in nationibus elevandum contra Judæos.

1 CAntabo dilecto meo canticum patruelis mei vineæ ſuæ. Vinea facta eſt dilecto meo in cornu filio olei. A Jer. 2. 21. Matt. 21. 33.

2 Et ſepivit eam, & lapides elegit ex illa, & plantavit eam electam, & ædificavit turrim in medio ejus, & torcular extruxit in ea: & expectavit ut faceret uvas, & fecit labruſcas.

3 Nunc ergo habitatores Jeruſalem, & viri Juda, judicate inter me, & vineam meam.

4 Quid eſt, quod debui ultrà facere vineæ meæ, & non feci ei? an quod expectavi, ut faceret uvas, & fecit labruſcas?

5 Et nunc oſtendam vobis, quid ego faciam vineæ meæ: auferam ſepem ejus, & erit in direptionem: diruam maceriam ejus, & erit in conculcationem. B

6 Et ponam eam deſertam: non putabitur, & non fodietur: & aſcendent vepres, & ſpinæ: & nubibus mandabo, ne pluant ſuper eam imbrem.

7 Vinea enim Domini exercituum, domus Iſrael eſt: & vir Juda germen ejus delectabile: & expectavi, ut faceret judicium, & ecce iniquitas: & juſtitiam, & ecce clamor.

8 Væ qui conjungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis uſque ad terminum loci: numquid habitabitis vos ſoli in medio terræ?

9 In auribus meis ſunt hæc, dicit Dominus exercituum: Niſi domus multæ deſertæ fuerint, grandes, & pulchræ, abſque habitatore. C

10 Decem enim jugera vinearum facient laguculam unam, & triginta modii ſementis facient modios tres.

11 Væ qui conſurgitis manè ad ebrietatem ſectandam, & potandum uſque ad veſperam, ut vino æſtuetis.

12 Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis veſtris: & opus Domini non reſpicitis, nec opera manuum ejus conſideratis.

13 Propterea captivus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam, & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus ſiti exaruit.

14 Propterea dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino: & deſcendent fortes ejus, & populus ejus, & ſublimes, glorioſique ejus, ad eum. D

15 Et incurvabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi ſublimium deprimentur.

16 Et exaltabitur Dñs exercituum in judicio, & Deus ſanctus ſanctificabitur in juſtitia.

17 Et paſcentur agni juxta ordinem ſuum, & deſerta in ubertatē verſa advenæ comedent.

18 Væ qui trahitis iniquitatē in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum.

19 Qui dicitis: Feſtinet, & citò veniat opus ejus, ut videamus: & appropiet, & veniat conſilium ſancti Iſrael, & ſciemus illud. E

20 Væ

20 Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

*Prov. 3. 7. Rom. 12. 16.
21 * Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmetipſis prudentes.

22 Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem.

23 Qui juſtificatis impium pro muneribus, & juſtitiam juſti aufertis ab eo.

F
24 Propter hoc, ſicut devorat ſtipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit: ſic radix eorum quaſi favilla erit, & germen eorum ut pulvis aſcendet. Abiecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium ſancti Iſrael blaſphemaverunt.

25 Ideò iratus eſt furor Domini in populum ſuum, & extendit manum ſuam ſuper eum, & percuſſit eum: & côturbati ſunt montes, & facta ſunt morticina eorum, quaſi ſtercus in medio platearum. In his omnibus non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.

26 Et elevabit ſignum in nationibus procul, & ſibilabit ad eum de finibus terræ: & ecce feſtinus velociter veniet.

G
27 Non eſt deficiens, neque laborans in eo: non dormitabit, neque dormiet, neque ſolvetur cingulum renum ejus, nec rumpetur corrigia calceamenti ejus.

28 Sagittæ ejus acutæ, & omnes arcus ejus extenti. Ungulæ equorum ejus ut ſilex, & rotæ ejus quaſi impetus tempeſtatis.

29 Rugitus ejus ut leonis, rugiet ut catuli leonum: & frendet, & tenebit prędam: & amplexabitur, & non erit, qui eruat.

30 Et ſonabit ſuper eum in die illa ſicut ſonitus maris: aſpiciemus in terram, & ecce tenebræ tribulationis, & lux obtenebrata eſt in caligine ejus.

CAPUT VI.

Iſaias viſa Domini majeſtate condemnat ſe, quòd tacuerit, ſed mundatis labiis ſuis offert ſe ad prædicandum: prædicitur excæcandus populus uſque ad deſolationem civitatum Judæ, & ejus, quæ derelicta erat, futura conſolatio.

A
1 IN anno, quo mortuus eſt rex Ozias, vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & elevatum: & ea, quæ ſub ipſo erant, replebant templum.

2 Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ uni, & ſex alæ alteri: duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant.

B *Apoc. 4. 8.
3 Et clamabant alter ad alterum, & dicebât: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum, plena eſt omnis terra gloria ejus.

4 Et commota ſunt ſuperliminaria cardinū à voce clamantis, & domus repleta eſt fumo.

5 Et dixi: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego ſum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito, & regem Dominum exercituum vidi oculis meis.

C
6 Et volavit ad me unus de Seraphim, & in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari.

7 Et tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur.

8 Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam: Et quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me.

*Mat. 13. 14. Marc. 4. 12. Luc. 8. 10.
9 Et dixit: Vade, & dices populo huic: * Audite audientes, & nolite intelligere: & videte viſionem, & nolite cognoſcere.

D Joan. 12. 40. Actor. 28. 26. Rom. 11. 8.
10 Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava: & oculos ejus claude: ne fortè videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo intelligat, & convertatur, & ſanem eum.

11 Et dixi: Uſquequò, Domine? Et dixit: Donec deſolentur civitates abſque habitatore, & domus ſine homine, & terra relinquetur deſerta.

12 Et longè faciet Dñs homines, & multiplicabitur, quæ derelicta fuerat in medio terræ.

13 Et adhuc in ea decimatio, & convertetur, & erit in oſtenſionem ſicut terebinthus, & ſicut quercus, quæ expandit ramos ſuos: ſemen ſanctum erit id, quod ſteterit in ea.

CAPUT VII.

Obſeſſa à Syris, & ab Iſrael Jeruſalem, Iſaias prophetat, illos non prævalituros, datque impio Achaz ſignum liberationis virginem parituram filium, cujus nomen Emmanuel: prædicitque deſertionem Iſrael, & graviſſimam Judæ afflictionem, ac ſolitudinem.

A 4. Reg. 15. 16.
1 ET factum eſt in diebus Achaz filii Joathan, filii Oziæ regis Juda, aſcendit Raſin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex Iſrael in Jeruſalem, ad præliandum contra eam: & non potuerunt debellare eam.

2 Et nuntiaverunt domui David, dicentes: Requievit Syria ſuper Ephraim, & commotum eſt cor ejus, & cor populi ejus, ſicut moventur ligna ſilvarum à facie venti.

3 Et dixit Dominus ad Iſaiam: Egredere in occurſum Achaz tu, & qui derelictus eſt Jaſub filius tuus, ad extremum aquæductus piſcinæ ſuperioris in via agri fullonis.

4 Et dices ad eum: Vide, ut ſileas; noli timere, & cor tuum ne formidet à duabus caudis titionum fumigantium iſtorum in ira furoris Raſin regis Syriæ, & filii Romeliæ:

B
5 Eò quòd conſiliū inierit contra te Syria in malum Ephraim, & filius Romeliæ, dicentes:

6 Aſcendamus ad Judam, & ſuſcitemus eum, & avellamus eum ad nos, & ponamus regem in medio ejus filium Tabeel.

7 Hæc dicit Dominus Deus: Non ſtabit, & non erit illud:

8 Sed caput Syriæ Damaſcus, & caput Damaſci Raſin: & adhuc ſexaginta & quinque anni, & deſinet Ephraim eſſe populus:

9 Et caput Ephraim Samaria: & caput Samariæ filius Romeliæ. Si non credideritis, non permanebitis.

10 Et adjecit Dñs loqui ad Achaz, dicens:

11 Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in profundum inferni, ſive in excelſum ſupra.

12 Et dixit Achaz: Non petam, & non tentabo Dominum.

13 Et dixit: Audite ergo domus David: Numquid parum vobis eſt, moleſtos eſſe hominibus, quia moleſti eſtis & Deo meo?

C *Mat. 1. 23. Luc. 1. 31.
14 Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſignum: * Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.

15 Butyrum, & mel comedet, ut ſciat reprobare malum, & eligere bonum.

16 Quia antequã ſciat puer reprobare malũ,
& eligere bonum, derelinquetur terra, quam
tu deteſtaris a facie duorum regum ſuorum.
17 Adducet Dominus ſuper te, & ſuper po-
pulum tuum, & ſuper domum patris tui dies,
qui non venerunt a diebus ſeparationis E-
phraim à Juda cum rege Aſſyriorum.
18 Et erit in die illa: Sibilabit Dominus
muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Ægy-
pti, & api, quæ eſt in terra Aſſur:
19 Et venient, & requieſcent omnes in torrẽ-
tibus vallium, & in cavernis petrarũ, & in om-
D nibus frutetis, & in univerſis foraminibus.
20 In die illa radet Dominus in novacu-
la conducta, in his, qui trans flumen
ſunt, in rege Aſſyriorum, caput, & pilos
pedum, & barbam univerſam.
21 Et erit in die illa: Nutriet Homo vaccam
boum, & duas oves.,
22 Et præ ubertate lactis comedet butyrum:
butyrum enim, & mel manducabit omnis,
qui relictus fuerit in medio terræ.
23 Et erit in die illa: Omnis locus ubi fue-
rint mille vites, mille argenteis, in ſpinas,
& in vepres erunt.
24 Cum ſagittis, & arcu ingredientur illuc:
vepres enim, & ſpinæ erunt in univerſa terra.
25 Et omnes montes, qui in ſarculo ſarrien-
tur: non veniet illuc terror ſpinarum, &
veprium, & erit in paſcua bovis, & in con-
culcationem pecoris.

CAPUT VIII.

Jubetur Iſaias in libro ſcribere nomen pueri naſcituri: prædicit regna Iſrael, & Syriæ deſtruenda, Judæque afflictionem, & futuram a Deo liberationem, licèt multi ex Judæa caſuri ſint: jubet ligari teſtimonium, & legem ſignari, ſubjiciens quæ immineant mala recedentibus à lege.

A 1 ET dixit Dñs ad me: Sume tibi librum
grandem, & ſcribe in eo ſtylo homi-
nis: Velociter ſpolia detrahe, citò prædare.
2 Et adhibui mihi teſtes fideles, Uriam ſa-
cerdotem, & Zachariam filium Barachiæ:
3 Et acceſſi ad propheciſſam, & concepit,
& peperit filium. Et dixit Dominus ad me:
Voca nomen ejus, Accelera ſpolia detrahe-
re: Feſtina prædari.
4 Quia antequã ſciat puer vocare patrẽ ſuũ,
& matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci,
& ſpolia Samariæ, coram rege Aſſyriorum.
5 Et adjecit Dñs loqui ad me adhuc, dicens:
6 Pro eo quòd abjecit populus iſte aquas Si-
loe, quæ vadunt cum ſilentio, & aſſumpſit
B magis Raſin, & filium Romeliæ:
7 Propter hoc ecce Dominus adducet ſuper
eos aquas fluminis fortes, & multas, regem
Aſſyriorum, & omnem gloriam ejus: & a-
ſcendet ſuper omnes rivos ejus, & fluet ſuper
univerſas ripas ejus.
8 Et ibit per Judam, inundans, & tran-
ſiens uſque ad collum veniet. Et erit ex-
tenſio alarum ejus, implens latitudinem
terræ tuæ, ò Emmanuel.
C 9 Congregamini populi, & vincimini, & au-
dite univerſæ procul terræ: confortamini, &
vincimini, accingite vos, & vincimini.
10 Inite conſilium, & diſſipabitur: loquimini
verbum, & non fiet: quia nobiſcum Deus.
11 Hæc enim ait Dominus ad me: Sicut in
manu forti erudivit me, ne irem in via po-
puli hujus, dicens:
12 Non dicatis, conjuratio: omnia enim quæ
loquitur populus iſte, conjuratio eſt: & ti-
morem ejus ne timeatis, neque paveatis.
13 Dominum exercituum ipſum ſanctifica-
te: ipſe pavor veſter, & ipſe terror veſter.
14 Et erit vobis in ſanctificationem. *In la- *Luce
pidem autem offenſionis, & in petram ſcan- 2. 34.
dali, duabus domibus Iſrael: in laqueum, Rom.
& in ruinam habitantibus Jeruſalem. 9. 12.
15 Et offendent ex eis plurimi, & cadent, & 1. Pet.
conterentur, & irretientur, & capientur. 2. 6.
16 Liga teſtimonium, ſigna legem in di-
ſcipulis meis. D
17 Et expectabo Dominum, qui abſcondit
faciem ſuã a domo Jacob, & præſtolabor eũ.
18 Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi
Dñs in ſignum, & in portentum Iſrael à Do-
mino exercituum, qui habitat in monte Sion.
19 Et cum dixerint ad vos: Quærite a py-
thonibus, & à divinis, qui ſtrident in incan-
tationibus ſuis: Numquid non populus à Deo
ſuo requiret, pro vivis à mortuis?
20 Ad legem magis, & ad teſtimonium.
Quòd ſi non dixerint juxta verbum hoc, non
erit eis matutina lux.
21 Et tranſibit per eam, corruet, & eſuriet:
& cùm eſurierit, iraſcetur, & maledicet regi
ſuo, & Deo ſuo, & ſuſpiciet ſurſum.
22 Et ad terrã intuebitur, & ecce tribulatio &
tenebræ, diſſolutio & anguſtia, & caligo perſe-
quens, & non poterit avolare de anguſtia ſua.

CAPUT IX.

Vaticinium de Chriſti nativitate, ipſiuſque imperio multiplicando: de liberatione Judæ à regibus Iſrael, & Syriæ: quorum regnorum, & præſertim regni Iſrael ad Deum redire nolentis, graviſſimas cædes, inteſtinaque diſſidia prædicit.

1 PRimo tempore alleviata eſt terra Za- A
bulon, & terra Nephthali: & no-
viſſimo aggravata eſt via maris trans Jor-
danem Galilææ gentium.
2 Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit
lucem magnam: habitantibus in regione
umbræ mortis, lux orta eſt eis:
3 Multiplicaſti gentem, & non magnificaſti
lætitiam. Lætabuntur coram te, ſicut qui læ-
tantur in meſſe, ſicut exultant victores capta
præda, quando dividunt ſpolia.
4 Jugum enim oneris ejus, & virgam hu-
meri ejus, & ſceptrum exactoris ejus ſupe-
raſti, * ſicut in die Madian. * Jud.
5 Quia omnis violenta prædatio cum tu- 7. 22.
multu, & veſtimentum mixtum ſanguine, erit
in combuſtionem, & cibus ignis:
6 PARVULUS enim NATUS eſt nobis,
& filius datus eſt nobis, & factus eſt princi- B
patus ſuper humerum ejus: & vocabitur no-
men ejus, Admirabilis, conſiliarius, Deus,
fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis.
7 Multiplicabitur ejus imperium, & pacis nõ
erit finis: ſuper ſolium David, & ſuper regnũ
ejus ſedebit: ut confirmet illud, & corroboret
in judicio, & juſtitia, amodò & uſq; in ſempi-
ternum: zelus Domini exercituum faciet hoc.
8 Verbum miſit Dominus in Jacob, &
cecidit in Iſrael.
9 Et ſciet omnis populus Ephraim, & ha-

bitantes Samariam, in ſuperbia, & magni-
tudine cordis dicentes:
10 Lateres ceciderunt, ſed quadris lapidi-
bus ædificabimus, ſycomoros ſucciderunt:
ſed cedros immutabimus.
C 11 Et elevabit Dominus hoſtes Raſin ſuper
eum, & inimicos ejus in tumultum vertet:
12 Syriam ab Oriente, & Philiſthiim ab Oc-
cidente: & devorabunt Iſrael toto ore. In
omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed
adhuc manus ejus extenta:
13 Et populus non eſt reverſus ad percutiē-
tem ſe, & Dñm exercituum non inquiſierunt.
14 Et diſperdet Dñs ab Iſrael caput, & cau-
dam, incurvantem, & refrænantem, die una.
15 Longævus, & honorabilis, ipſe eſt caput: &
propheta docens mendacium, ipſe eſt cauda.
16 Et erunt, qui beatificant populum iſtum,
ſeducentes: & qui beatificantur, præcipitati.
17 Propter hoc ſuper adoleſcentulis ejus nō
lætabitur Dominus: & pupillorum ejus, & vi-
duarum nō miſerebitur: quia omnis hypocrita
eſt, & nequam, & univerſum os locutum eſt
ſtultitiam. In omnibus his non eſt averſus
D furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.
18 Succenſa eſt enim quaſi ignis impietas,
veprem, & ſpinam vorabit: & ſuccendetur in
denſitate ſaltus, & cōvolvetur ſuperbia fumi.
19 In ira Domini exercituum conturbata eſt
terra, & erit populus quaſi eſca ignis: vir
fratri ſuo non parcet.
20 Et declinabit ad dexteram, & eſuriet: &
comedet ad ſiniſtram, & non ſaturabitur:
unuſquiſque carnem brachii ſui vorabit:
Manaſſes Ephraim, & Ephraim Manaſſem,
ſimul ipſi contra Judam.
21 In omnibus his non eſt averſus furor ejus,
ſed adhuc manus ejus extenta.

CAPUT X.

Væ condentibus leges iniquas in oppreſſionem pauperum, & viduarum: regem Aſſur virgam furoris Domini prædicit ob ſuam ſuperbiam, & cordis arrogantiam humiliandum: conſolatur Iſrael, ne timeat ab Aſſur, reliquias ipſius ad Deum convertendas prædicens.

A 1 VÆ qui condunt leges iniquas: & ſcri-
bentes, injuſtitiam ſcripſerunt:
2 Ut opprimerēt in judicio pauperes, & vim
facerent cauſę humilium populi mei: ut eſſent
viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.
3 Quid facietis in die viſitationis, & calami-
tatis de longe venientis? ad cujus confugietis
auxiliū? & ubi derelinquetis gloriam veſtram,
4 Ne incurvemini ſub vinculo, & cum inter-
fectis cadatis? Super omnibus his nō eſt aver-
ſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.
5 Væ Aſſur, virga furoris mei, & baculus
ipſe eſt, in manu eorum indignatio mea.
B 6 Ad gentem fallacem mittam eum, & con-
tra populū furoris mei mandabo illi, ut aufe-
rat ſpolia, & diripiat prædam, & ponat illum
in conculcationem quaſi lutum platearum.
7 Ipſe autem non ſic arbitrabitur, & cor
ejus non ita exiſtimabit: ſed ad conteren-
dum erit cor ejus, & ad internecionem
gentium non paucarum.
8 Dicet enim:
9 Numquid non principes mei ſimul reges
ſunt? Numquid non ut Charchamis, ſic Cala-
no: & ut Arphad, ſic Emath? Numquid
non ut Damaſcus, ſic Samaria?
10 Quomodò invenit manus mea regna idoli,
ſic & ſimulacra eorū de Jeruſalē, & de Samaria.
11 Numquid non ſicut feci Samariæ, & idolis C
ejus, ſic faciam Jeruſalem, & ſimulacris ejus?
12 Et erit: cùm impleverit Dominus cuncta
opera ſua in monte Sion, & in Jeruſalem, viſi-
tabo ſuper fructū magnifici cordis regis * Aſ- *4 Reg 19. 35. Infra 37. 36.
ſur, & ſuper gloriam altitudinis oculorū ejus.
13 Dixit enim: In fortitudine manus meæ
feci, & in ſapientia mea intellexi: & abſtuli
terminos populorum, & principes eorum
deprædatus ſum, & detraxi quaſi potens in
ſublimi reſidentes. D
14 Et invenit quaſi nidum manus mea forti-
tudinem populorum: & ſicut colliguntur
ova, quæ derelicta ſunt, ſic univerſam ter-
ram ego congregavi: & non fuit, qui move-
ret pennam, & aperiret os, & ganniret.
15 Numquid gloriabitur ſecuris contra eum,
qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra
eum, à quo trahitur? quomodò ſi elevetur
virga contra elevantem ſe, & exaltetur ba-
culus, qui utique lignum eſt.
16 Propter hoc mittet dominator Dñs exer-
cituum in pinguibus ejus tenuitatē: & ſubtus
gloriā ejus ſuccēſa ardebit quaſi cōbuſtio ignis.
17 Et erit lumen Iſrael in igne, & Sanctus
ejus in flamma: & ſuccendetur, & devora-
bitur ſpina ejus, & vepres in die una.
18 Et gloria ſaltus ejus, & carmeli ejus, ab E
anima uſque ad carnem conſumetur, & erit
terrore profugus.
19 Et reliquiæ ligni ſaltus ejus præ paucita-
te numerabuntur, & puer ſcribet eos.
20 Et erit in die illa: non adjiciet reſiduum
Iſrael, & hi qui fugerint de domo Jacob, inni-
ti ſuper eo, qui percutit eos: ſed innitetur
ſuper Dominum ſanctum Iſrael in veritate.
21 Reliquiæ convertentur, reliquiæ, in-
quam, Jacob ad Deum fortem.
22 * Si enim fuerit populus tuus Iſrael quaſi *Rom 9. 27. Infra 11. 11.
arena maris, reliquiæ convertentur ex eo:
cōſummatio abbreviata inundabit juſtitiam.
23 Conſummationem enim, & abbrevia-
tionem Dominus Deus exercituum faciet in
medio omnis terræ.
24 Propter hoc, hæc dicit Dñs Deus exerci-
tuum: Noli timere populus meus habitator F
Sion, ab Aſſur: in virga percutiet te, & ba-
culum ſuum levabit ſuper te in via Ægypti.
25 Adhuc enim paululùm, modicumque,
& conſummabitur indignatio, & furor meus
ſuper ſcelus eorum.
26 * Et ſuſcitabit ſuper eum Dominus exer- *Infr. 37. 36.
cituum flagellum, * juxta plagam Madian *Jud. 7. 25.
in petra Oreb, & virgam ſuam ſuper mare,
& levabit eam in via Ægypti. G
27 Et erit in die illa: Auferetur onus ejus
de humero tuo, & jugum ejus de collo tuo,
& computreſcet jugum à facie olei.
28 Veniet in Ajath, tranſibit in Magron:
apud Machmas commendabit vaſa ſua.
29 Tranſierunt curſim, Gaba ſedes noſtra:
obſtupuit Rhama, Gabaath Saulis fugit.
30 Hinni voce tua, filia Gallim, attende,
Laiſa, paupercula Anathoth.
31 Migravit Medemena: habitatores Ga-
bim confortamini:

Digitized by Google

32 Adhuc dies eſt, ut in Nobe ſtetur:
agitabit manum ſuam ſuper montem filiæ
Sion, collem Jeruſalem.
33 Et ecce dominator Dñs exercituum con-
fringet lagunculam in terrore, & excelſi ſta-
tura ſuccidentur, & ſublimes humiliabuntur.
34 Et ſubvertentur condenſa ſaltus ferro: &
Libanus cum excelſis cadet.

CAPUT XI.

Vaticinium de Chriſti nativitate, judicio, exaltatione, converſione populorum, & gentium ad Chriſtum, & gloria ſepulchri ipſius: item de converſione reliquiarum Iſrael ad Deum, ac fide gentium.

A *Actor. 13.23.* 1 ET egredietur virga de radice Jeſſe, &
flos de radice ejus aſcendet.
2 Et requieſcet ſuper eum ſpiritus Dñi, ſpi-
ritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii
& fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis,
3 Et replebit eum ſpiritus timoris Domini.
Non ſecundùm viſionem oculorum judicabit,
neque ſecundùm auditum aurium arguet.
4 Sed judicabit in juſtitia pauperes, & ar-
guet in æquitate pro manſuetis terræ: * &
** 2. Theſſ. 2. 8.* percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu la-
biorum ſuorum interficiet impium.
B 5 Et erit juſtitia cingulum lumborum ejus:
& fides cinctorium renum ejus.
**Infr. 65.25.* 6 *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum
hœdo accubabit: vitulus, & leo, & ovis ſimul
morabuntur, & puer parvulus minabit eos.
7 Vitulus, & urſus paſcētur: ſimul requieſcēt
catuli eorum: & leo quaſi bos comedet paleas.
8 Et delectabitur infans ab ubere ſuper fo-
ramine aſpidis: & in caverna reguli, qui ab-
lactatus fuerit manum ſuam mittet.
9 Non nocebunt, & non occident in univer-
ſo monte ſancto meo: quia repleta eſt terra
ſcientia Domini, ſicut aquæ maris operientes.
C **Rom 15.12.* 10 * In die illa, radix Jeſſe, qui ſtat in ſi-
gnum populorum, ipſum gentes depreca-
buntur, & erit ſepulchrum ejus glorioſum.
11 Et erit in die illa: Adjiciet Dominus ſe-
cundùm manum ſuam ad poſſidendum reſi-
duum populi ſui, quod relinquetur ab Aſſy-
riis, & ab Ægypto, & à Phethros, & ab
Æthiopia, & ab Elam, & à Sennaar, & ab
Emath, & ab inſulis maris.
12 Et levabit ſignum in nationes, & con-
gregabit profugos Iſrael, & diſperſos Juda
colliget à quatuor plagis terræ.
D 13 Et auferetur zelus Ephraim, & hoſtes Ju-
da peribunt: Ephraim non æmulabitur Ju-
dam, & Judas non pugnabit contra Ephraim.
14 Et volabunt in humeros Philiſthiim per
mare, ſimul prædabuntur filios Orientis:
Idumæa, & Moab præceptum manus eorum,
& filii Ammon obedientes erunt.
15 Et deſolabit Dominus linguam maris Æ-
gypti, & levabit manum ſuam per flumen, in
fortitudine ſpiritus ſui: & percutiet eum in ſe-
ptem rivis, ita ut tranſeant per eum calceati.
16 Et erit via reſiduo populo meo, qui re-
linquetur ab Aſſyriis: ſicut fuit Iſraeli in die
illa, qua aſcendit de terra Ægypti.

CAPUT XII.

Canticum laudis, & gratiarum actionis pro liberatione, & beneficiis Chriſti ſalvatoris.

A 1 ET dices in die illa: Confitebor tibi, Do-
mine, quoniam iratus es mihi: con-
verſus eſt furor tuus, & conſolatus es me.
2 Ecce Deus ſalvator meus, fiducialiter agā,
& non timebo: * quia fortitudo mea, & laus
mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem. ** Exo. 15. 2 Pſal. 117.14*
3 Haurietis aquas in gaudio de fontibus
ſalvatoris, B
4 Et dicetis in die illa: Confitemini Domi-
no, & invocate nomen ejus: notas facite in
populis adinventiones ejus: mementote,
quoniam excelſum eſt nomen ejus.
5 Cantate Domino, quoniam magnificè fe-
cit: annuntiate hoc in univerſa terra.
6 Exulta, & lauda habitatio Sion: quia
magnus in medio tui ſanctus Iſrael.

CAPUT XIII.

Ingens, ac truculenta Babyloniorum vaſtatio à Medis.

1 ONus Babylonis, quod vidit Iſaias fi-
lius Amos. A
2 Super montem caliginoſum levate ſignum,
exaltate vocem, levate manum, & ingre-
diantur portas duces.
3 Ego mādavi ſāctificatis meis, & vocavi for-
tes meos in ira mea, exultantes in gloria mea.
4 Vox multitudinis in montibus, quaſi po-
pulorum frequentium: vox ſonitus regum,
gentium congregatarum: Dominus exerci-
tuum præcepit militiæ belli,
5 Venientibus de terra procul, à ſummita-
te cœli: Dominus, & vaſa furoris ejus, ut
diſperdat omnem terram.
6 Ululate, quia prope eſt dies Domini,
quaſi vaſtitas à Domino veniet.
7 Propter hoc, omnes manus diſſolventur,
& omne cor hominis contabeſcet,
8 Et conteretur. Torſiones, & dolores te-
nebunt, quaſi parturiens, dolebunt: unuſ- B
quiſque ad proximum ſuum ſtupebit, facies
combuſtæ vultus eorum.
9 Ecce dies Domini veniet, crudelis, & in-
dignationis plenus, & iræ, furoriſque, ad
ponendam terram in ſolitudinem, & pecca-
tores ejus conterendos de ea.
10 * Quoniam ſtellæ cœli, & ſplendor ea- **Ezec. 32. 7 Ioel. 2. 10. Matt. 24. 29. Marc. 13. 24 Luc. 21. 25*
rum, non expandet lumen ſuum: obtene-
bratus eſt ſol in ortu ſuo, & luna non
ſplendebit in lumine ſuo.
11 Et viſitabo ſuper orbis mala, & con-
tra impios iniquitatem eorum, & quieſce-
re faciam ſuperbiam infidelium, & arro-
gantiam fortium humiliabo.
12 Pretioſior erit vir auro, & homo mun-
do obrizo.
13 Super hoc cœlum turbabo: & move- C
bitur terra de loco ſuo, propter indigna-
tionem Domini exercituum, & propter
diem iræ furoris ejus.
14 Et erit quaſi damula fugiens, & quaſi
ovis: & non erit, qui congreget: unuſquiſ-
que ad populum ſuum convertetur, & ſin-
guli ad terram ſuam fugient.
15 Omnis, qui inventus fuerit, occidetur: &
omnis, qui ſupervenerit, cadet in gladio.
16 * Infantes eorum allidentur in oculis ** Pſal. 136. 9*
eorum: diripientur domus eorum, & uxo-
res eorum violabuntur.
17 Ecce ego ſuſcitabo ſuper eos Medos, qui
argentum non quærant, nec aurum velint,
18 Sed ſagittis parvulos interficient, & la-
ctantibus uteris non miſerebuntur, & ſuper D

filios

filios non parcet oculus eorum.

19 Et erit Babylon illa glorioſa in regnis, inclyta ſuperbia Chaldæorum, *ſicut ſubvertit Dominus Sodomam, & Gomorrham. * Gen. 19.24.

20 Non habitabitur uſque in finem, & non fundabitur uſque ad generationem, & generationem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec paſtores requieſcent ibi.

21 Sed requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur domus eorum draconibus: & habitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi.

22 Et reſpondebunt ibi ululæ in ędibus ejus, & ſirenes in delubris voluptatis.

CAPUT XIV.

Vaticinium de Judæorum conſolatione, & à Babylonica capivitate liberatione, Babyloniorumque contritione: quorum ingens ſuperbia, amplitudo dominii, & crudelitas explicantur, unà cum punitione Philiſthinorum, ac cæterorum, qui ob calamitatem Judæorum lætati ſunt.

A 1 PRopè eſt ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur. Miſerebitur enim Dominus Jacob, & eliget adhuc de Iſrael, & requieſcere eos faciet ſuper humum ſuam: adjungetur advena ad eos, & adhærebit domui Jacob.

2 Et tenebunt eos populi, & adducent eos in locum ſuum: & poſſidebit eos domus Iſrael ſuper terram Domini in ſervos, & ancillas: & erunt capientes eos, qui ſe ceperant, & ſubjicient exactores ſuos.

3 Et erit in die illa: cùm requiem dederit tibi Deus à labore tuo, & à concuſſione tua, & à ſervitute dura, qua antè ſerviſti.

4 Sumes parabolam iſtam contra regem Babylonis, & dices: Quomodò ceſſavit exactor, quievit tributum?

5 Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium,

B 6 Cædentem populos in indignatione, plaga inſanabili, ſubjicientem in furore gentes, perſequentem crudeliter.

7 Conquievit, & ſiluit omnis terra, gaviſa eſt, & exultavit.

8 Abietes quoque lætatæ ſunt ſuper te, & cedri Libani: ex quo dormiſti, non aſcendet, qui ſuccidat nos.

9 Infernus ſubter conturbatus eſt in occurſum adventus tui, ſuſcitavit tibi gigantes: Omnes principes terræ ſurrexerunt de ſoliis ſuis, omnes principes nationum.

10 Univerſi reſpondebunt, & dicent tibi: Et tu vulneratus es ſicut & nos, noſtri ſimilis effectus es.

C 11 Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadaver tuum: ſubter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.

12 Quomodò cecidiſti de cœlo lucifer, qui mane oriebaris? corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes?

13 Qui dicebas in corde tuo: In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis.

14 Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo.

15 Verumtamen ad infernum detraheris, in profundum laci:

D 16 Qui te viderint, ad te inclinabuntur, teque proſpicient: Numquid iſte eſt vir, qui conturbavit terram, qui concuſſit regna?

17 Qui poſuit orbem deſertum, & urbes ejus deſtruxit, vinctis ejus non aperuit carcerem?

18 Omnes reges gentium univerſi dormierunt in gloria, vir in domo ſua.

19 Tu autem projectus es de ſepulchro tuo, quaſi ſtirps inutilis pollutus, & obvolutus cum his, qui interfecti ſunt gladio, & deſcenderunt ad fundamenta laci, quaſi cadaver putridum.

20 Non habebis conſortium neque cum eis in ſepultura: tu enim terram tuam diſperdidiſti, tu populum tuum occidiſti: non vocabitur in æternum ſemen peſſimorum.

21 Præparate filios ejus occiſioni in iniquitate patrum ſuorum: non conſurgent, nec hæreditabunt terram, neque implebunt faciem orbis civitatum. E

22 Et conſurgam ſuper eos, dicit Dominus exercituum: & perdam Babylonis nomen, & reliquias, & germen, & progeniem, dicit Dominus.

23 Et ponam eam in poſſeſſionem ericii, & in paludes aquarum, & ſcopabo eam in ſcopa terens, dicit Dominus exercituum.

24 Juravit Dominus exercituum, dicens: Si non, ut putavi, ita erit: & quomodò mente tractavi,

25 Sic eveniet: ut conteram Aſſyrium in terra mea, & in montibus meis conculcem eum: & auferetur ab eis jugum ejus, & onus illius ab humero eorum tolletur.

26 Hoc conſilium, quod cogitavi ſuper omnem terram, & hæc eſt manus extenta ſuper univerſas gentes. F

27 Dominus enim exercituum decrevit: & quis poterit infirmare? & manus ejus extenta: & quis avertet eam?

28 In anno, quo mortuus eſt rex Achaz, factum eſt onus iſtud:

29 Ne læteris Philiſthæa omnis tu, quoniam comminuta eſt virga percuſſoris tui: de radice enim colubri egredietur regulus, & ſemen ejus abſorbens volucrem.

30 Et paſcentur primogeniti pauperum, & pauperes fiducialiter requieſcent: & interire faciam in fame radicem tuam, & reliquias tuas interficiam. G

31 Ulula porta, clama civitas: proſtrata eſt Philiſthæa omnis: ab Aquilone enim fumus veniet, & non eſt qui effugiet agmen ejus.

32 Et quid reſpondebitur nuntiis gentis? Quia Dominus fundavit Sion, & in ipſo ſperabunt pauperes populi ejus.

CAPUT XV.

Moabitarum ruina prædicitur, & compaſſio prophetæ erga Moab.

1 ONus Moab. Quia nocte vaſtata eſt Ar Moab, conticuit: quia nocte vaſtatus eſt murus Moab, conticuit. A

2 Aſcendit domus, & Dibon ad excelſa in plantum ſuper Nabo, & ſuper Medaba, Moab ululavit: * in cunctis capitibus ejus calvitium, & omnis barba radetur. * Jere. 48.37. B Ezech. 7.18.

3 In triviis ejus accincti ſunt ſacco: ſuper tecta ejus, & in plateis ejus omnis ululatus deſcendit in fletum.

4 Clamavit Heſebon, & Eleale, uſque Jaſa audita eſt vox eorum, ſuper hoc expediti

C Moab ululabunt, anima ejus ululabit ſibi.
5 Cor meum ad Moab clamabit, vectes ejus
uſque ad Segor vitulam conternantem: per
aſcenſum enim Luith flens aſcendet, & in via
Oronaim clamorem contritionis levabunt.
6 Aquę enim Nemrim deſertę erũt, quia aruit
herba, defecit germen, viror omnis interiit.
7 Secundùm magnitudinem operis, & viſita-
D tio eorum, ad torrentem ſalicum ducent eos.
8 Quoniam circuivit clamor terminum
Moab uſque ad Gallim ululatus ejus, &
uſque ad Puteum Elim clamor ejus.
9 Quia aquæ Dibon repletæ ſunt ſangui-
ne: ponam enim ſuper Dibon additamen-
ta: his, qui fugerint de Moab leonem, &
reliquiis terræ.

CAPUT XVI.

Orat emitti agnum, nempè Chriſtum, de petra deſerti: Moab ob arrogantiam, & perfidiam humiliabitur, paucis ex eo relictis.

A 1 EMitte agnum, Dñe, dominatorē terræ,
de Petra deſerti ad montem filiæ Sion.
2 Et erit: Sicut avis fugiens, & pulli de
nido avolantes, ſic erunt filiæ Moab in
tranſcenſu Arnon.
3 Ini conſilium, coge concilium: pone
quaſi noctem umbram tuam in meridie:
abſconde fugientes, & vagos ne prodas.
4 Habitabunt apud te profugi mei, Moab
eſto latibulum eorum à facie vaſtatoris:
finitus eſt enim pulvis, conſummatus eſt
miſer: defecit, qui conculcabat terram.
B 5 Et præparabitur in miſericordia ſolium,
& ſedebit ſuper illud in veritate in taberna-
culo David, judicans, & quærens judicium,
& velociter reddens, quod juſtum eſt.
* Jer. 48.29. 6 * Audivimus ſuperbiam Moab, ſuperbus
eſt valde: ſuperbia ejus, & arrogantia ejus,
& indignatio ejus pluſquam fortitudo ejus.
7 Idcircò ululabit Moab ad Moab, univer-
ſus ululabit: his, qui lætantur ſuper muros
cocti lateris, loquimini plagas ſuas.
8 Quoniam ſuburbana Heſebon deſerta
ſunt, & vineam Sabama Domini gentium ex-
ciderunt: flagella ejus uſque ad Jazer per-
venerunt: erraverunt in deſerto, propagi-
nes ejus relictæ ſunt, tranſierunt mare.
C 9 Super hoc plorabo in fletu Jazer vineam
Sabama: inebriabo te lacryma mea Heſebon,
& Eleale: quoniam ſuper vindemiam tuam,
& ſuper meſſem tuam vox calcantium irruit.
10 Et auferetur lætitia, & exultatio de
Carmelo, & in vineis non exultabit, ne-
que jubilabit, vinum in torculari non cal-
cabit, qui calcare conſueverat: vocem
calcantium abſtuli.
11 Super hoc venter meus ad Moab quaſi
cithara ſonabit, & viſcera mea ad murum
cocti lateris.
D 12 Et erit: cùm apparuerit, quod labora-
vit Moab ſuper excelſis ſuis, ingredietur ad
ſancta ſua, ut obſecret, & non valebit.
13 Hoc verbum, quod locutus eſt Domi-
nus ad Moab ex tunc:
14 Et nunc locutus eſt Dominus, dicens:
In tribus annis, quaſi anni mercenarii,
auferetur gloria Moab ſuper omni populo
multo, & relinquetur parvus, & modicus,
nequaquam multus.

CAPUT XVII.

Vaſtatis Damaſcenis auxiliaribus populi Iſrael, ſimiliter & Iſrael vaſtabitur, quia oblitus eſt Dei ſalvatoris ſui, ad quē calamitate preſſus revertetur: & væ perſecutoribus populi Domini denuntiatur.

1 ONus Damaſci. Ecce Damaſcus deſi-
net eſſe civitas, & erit ſicut acervus A
lapidum in ruina.
2 Derelictæ civitates Aroer gregibus erunt,
& requieſcent ibi, & non erit, qui exterreat.
3 Et ceſſabit adjutorium ab Ephraim, &
regnum à Damaſco; & reliquiæ Syriæ ſicut
gloria filiorum Iſrael erunt: dicit Domi-
nus exercituum.
4 Et erit in die illa: attenuabitur gloria
Jacob, & pinguedo carnis ejus marceſcet.
5 Et erit ſicut congregans in meſſe, quod
reſtiterit, & brachium ejus ſpicas leget: &
erit ſicut quærens ſpicas in valle Raphaim.
6 Et relinquetur in eo ſicut racemus, & B
ſicut excuſſio oleæ duarum, vel trium oliva-
rum in ſummitate rami, ſive quatuor, aut
quinque in cacuminibus ejus fructus ejus:
dicit Dominus Deus Iſrael.
7 In die illa inclinabitur homo ad Fa-
ctorem ſuum, & oculi ejus ad ſanctum Iſ-
rael reſpicient:
8 Et non inclinabitur ad altaria, quæ fece-
runt manus ejus: & quæ operati ſunt digiti
ejus, non reſpiciet lucos, & delubra.
9 In die illa erunt civitates fortitudinis ejus C
derelictæ ſicut aratra, & ſegetes quæ dereli-
ctæ ſunt à facie filiorum Iſrael, & eris deſerta.
10 Quia oblita es Dei ſalvatoris tui, &
fortis adjutoris tui non es recordata: pro-
pterea plantabis plantationem fidelem, &
germen alienum ſeminabis.
11 In die plantationis tuæ labruſca, & ma-
nè ſemen tuum florebit: ablata eſt meſſis in
die hæreditatis, & dolebit graviter.
12 Væ multitudini populorum multorum,
ut multitudo maris ſonantis: & tumultus
turbarum, ſicut ſonitus aquarum multarum.
13 Sonabunt populi ſicut ſonitus aquarum D
inundantium, & increpabit eum, & fugiet
procul: & rapietur ſicut pulvis montium à
facie venti, & ſicut turbo coram tempeſtate.
14 In tempore veſpere, & ecce turbatio:
in matutino, & non ſubſiſtet: hæc eſt pars
eorum, qui vaſtaverunt nos, & ſors diri-
pientium nos.

CAPUT XVIII.

Adverſùs Ægyptios, qui Judæos pellexerant ad confidendum in ipſis: additur conſolatio populi Judaici de reditu ad Jeruſalem.

1 VÆ terræ cymbalo alarum, quæ eſt A
trans flumina Æthiopiæ,
2 Qui mittit in mare legatos, & in vaſis pa-
pyri ſuper aquas. Ite angeli veloces ad gen-
tem convulſam, & dilaceratam: ad populum
terribilem, poſt quem non eſt alius: ad
gentem expectantem, & conculcatam, cu-
jus diripuerunt flumina terram ejus.
3 Omnes habitatores orbis, qui moramini in
terra, cùm elevatum fuerit ſignum in mon-
tibus, videbitis, & clangorem tubæ audietis:
4 Quia hæc dicit Dominus ad me: Quieſcā,
& conſiderabo in loco meo, ſicut meridiana

lux clara eſt, & ſicut nubes roris in die meſſis.
C 5 Ante meſſem enim totus effloruit, & im-
matura perfectio germinabit, & præciden-
tur ramuſculi ejus falcibus: & quæ derelicta
fuerint, abſcindentur, & excutientur.
6 Et relinquentur ſimul avibus montium,
& beſtiis terræ: & æſtate perpetua erunt
ſuper eum volucres, & omnes beſtiæ ter-
ræ ſuper illum hyemabunt.
D 7 In tempore illo deferetur munus Domino
exercituum à populo divulſo, & dilacerato:
à populo terribili, poſt quem non fuit alius:
à gente expectante, expectante & conculcata,
cujus diripuerunt flumina terram ejus, ad
locũ nominis Dñi exercituum, montem Sion.

C A P U T XIX.

Deſcribit pleniùs Ægyptiorum punitionem, & quòd ad Deum converſi, miſſo ipſis ſalvatore, conſolabuntur.

A 1 ONus Ægypti. Ecce Dñs aſcendet ſuper
nubem levem, & ingredietur Ægyptũ,
& commovebuntur ſimulacra Ægypti à facie
ejus, & cor Ægypti tabeſcet in medio ejus.
2 Et concurrere faciam Ægyptios adversùs
Ægyptios, & pugnabit vir contra fratrem
ſuum, & vir contra amicum ſuum, civitas ad-
versùs civitatem, regnum adversùs regnum.
3 Et dirumpetur ſpiritus Ægypti in viſce-
ribus ejus, & conſilium ejus præcipitabo:
& interrogabunt ſimulacra ſua, & divinos
ſuos, & pythones, & ariolos.
4 Et tradam Ægyptum in manu domino-
rum crudelium: & rex fortis dominabitur
eorum, ait Dominus Deus exercituum.
5 Et areſcet aqua de mari, & fluvius de-
ſolabitur, atque ſiccabitur.
6 Et deficient flumina: attenuabuntur,
& ſiccabuntur rivi aggerum. Calamus, &
juncus marceſcet:
B 7 Nudabitur alveus rivi à fonte ſuo: &
omnis ſementis irrigua ſiccabitur, areſcet,
& non erit.
8 Et mœrebunt piſcatores, & lugebunt om-
nes mittentes in flumen hamum, & expanden-
tes rete ſuper faciem aquarum emarceſcent.
9 Confundentur, qui operabantur linum,
pectentes, & texentes ſubtilia.
10 Et erunt irrigua ejus flaccentia: omnes,
qui faciebant lacunas ad capiendos piſces.
11 Stulti principes Taneos, ſapientes con-
ſiliarii Pharaonis, dederunt conſilium inſi-
piens. Quomodò dicetis Pharaoni: Filius
ſapientium ego, filius regum antiquorum?
12 Ubi nunc ſunt ſapientes tui? annun-
tient tibi, & indicent, quid cogitaverit
Dominus exercituum ſuper Ægyptum.
13 Stulti facti ſunt principes Taneos, emar-
cuerunt principes Mempheos, deceperunt
Ægyptum, angulum populorum ejus.
14 Dominus miſcuit in medio ejus ſpiritum
vertiginis: & errare fecerunt Ægyptũ in om-
ni opere ſuo, ſicut errat ebrius, & vomens:
C 15 Et non erit Ægypto opus, quod faciat ca-
put, & caudam incurvantem, & refrænantem.
16 In die illa erit Ægyptus quaſi mulieres,
& ſtupebunt, & timebunt à facie com-
motionis manus Domini exercituum, quam
ipſe movebit ſuper eam.
17 Et erit terra Juda Ægypto in pavorem:
omnis, qui illius fuerit recordatus, pave-
bit à facie conſilii Domini exercituum,
quod ipſe cogitavit ſuper eam.
18 In die illa erunt quinque civitates in
terra Ægypti, loquentes lingua Chanaan,
& jurantes per Dominum exercituum; Ci-
vitas ſolis vocabitur una.
19 In die illa erit altare Dñi in medio terræ D
Ægypti, & titulus Dñi juxta terminum ejus.
20 Erit in ſignum, & in teſtimonium Do-
mino exercituum in terra Ægypti. Cla-
mabunt enim ad Dominum à facie tribu-
lantis, & mittet eis ſalvatorem, & propu-
gnatorem, qui liberet eos.
21 Et cognoſcetur Dominus ab Ægypto, &
cognoſcent Ægyptii Dominum in die illa, &
colent eum in hoſtiis, & in muneribus: &
vota vovebunt Domino, & ſolvent.
22 Et percutiet Dominus Ægyptum plaga,
& ſanabit eam, & revertentur ad Domi-
num, & placabitur eis, & ſanabit eos.
23 In die illa erit via de Ægypto in Aſſyrios,
& intrabit Aſſyrius Ægyptum, & Ægyptius
in Aſſyrios, & ſervient Ægyptii Aſſur.
24 In die illa erit Iſrael tertius Ægyptio,
& Aſſyrio: benedictio in medio terræ,
25 Cui benedixit Dominus exercituum,
dicens: Benedictus populus meus Ægypti,
& opus manuum mearum Aſſyrio: hæredi-
tas autem mea Iſrael.

C A P U T XX.

Ex hoc, quòd Iſaias jubetur nudus, & diſcalceatus incedere, prædicitur Ægyptiorum, & Æthiopum captivitas ab Aſſyriis, Judæis de illorum afflictione ſtupentibus.

1 IN anno, quo ingreſſus eſt Tharthan A
in Azotum, cùm miſiſſet eum Sargon
rex Aſſyriorum, & pugnaſſet contra Azo-
tum, & cepiſſet eam:
2 In tempore illo locutus eſt Dominus in
manu Iſaiæ filii Amos, dicens: Vade, &
ſolve ſaccum de lumbis tuis, & calcea-
menta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit
ſic, vadens nudus, & diſcalceatus.
3 Et dixit Dominus: Sicut ambulavit ſervus
meus Iſaias nudus, & diſcalceatus, trium
annorum ſignum, & portentum erit ſuper
Ægyptum, & ſuper Æthiopiam:
4 Sic minabit rex Aſſyriorum captivitatem B
Ægypti, & transmigrationẽ Æthiopiæ, juve-
num, & ſenum, nudam, & diſcalceatam, diſ-
coopertis natibus ad ignominiam Ægypti.
5 Et timebunt, & confundentur ab Æthio-
pia ſpe ſua, & ab Ægypto gloria ſua.
6 Et dicet habitator inſulæ hujus in die illa:
Ecce hæc erat ſpes noſtra, ad quos cõfugimus
in auxiliũ, ut liberarent nos à facie regis Aſſy-
riorum, & quomodò effugere poterimus nos?

C A P U T XXI.

Ruina Babylonis per Medos, & Perſas: onus Idumææ, & Arabiæ.

1 ONus deſerti maris. Sicut turbines A
ab Africo veniunt, de deſerto ve-
nit, de terra horribili.
2 Viſio dura nuntiata eſt mihi, qui in-
credulus eſt, infideliter agit: & qui depo-
pulator eſt, vaſtat. Aſcende Ælam, obſide
Mede: omnem gemitum ejus ceſſare feci.
3 Propterea repleti ſunt lumbi mei do-
lore, anguſtia poſſedit me ſicut anguſtia

partu-

parturientis : corrui , cùm audirem , con-
turbatus ſum , cùm viderem .
B 4 Emarcuit cor meum , tenebræ ſtupefe-
cerunt me: Babylon dilecta mea polita eſt
mihi in miraculum.
5 Pone menſam, contemplare in ſpecula
comedentes, & bibentes : ſurgite principes,
arripite clypeum.
6 Hæc enim dixit mihi Dominus : Vade,
& pone ſpeculatorem : & quodcumque vi-
derit, annuntiet.
7 Et vidit currum duorum equitum, aſcen-
ſorem aſini, & aſcenſorem cameli : & con-
templatus eſt diligenter multo intuitu.
8 Et clamavit leo : Super ſpeculam Domini
*Hab. 2. 1. ego ſum, ſtans jugiter per diem : * ſuper cu-
C ſtodiam meam ego ſum, ſtans totis noctibus.
*Jere. 51. 8. Apoc. 14. 8. 9 Ecce iſte venit aſcenſor vir bigæ equi-
tum, & reſpondit, & dixit : * Cecidit,
cecidit Babylon, & omnia ſculptilia deo-
rum ejus contrita ſunt in terram.
10 Tritura mea, & filii areæ meæ, quæ
audivi à Domino exercituum Deo Iſrael,
annuntiavi vobis.
11 Onus Duma ad me clamat ex Seir : Cu-
ſtos quid de nocte : cuſtos quid de nocte?
12 Dixit cuſtos: Venit manè, & nox: ſi
quæritis, quærite : convertimini, venite.
13 Onus in Arabia. In ſaltu ad veſperam
dormietis, in ſemitis Dedanim.
14 Occurrentes ſitienti ferte aquam, qui
habitatis terram Auſtri, cum panibus oc-
currite fugienti.
D 15 A facie enim gladiorum fugerunt, à
facie gladii imminentis, à facie arcus ex-
tenti, à facie gravis prælii:
16 Quoniam hæc dicit Dominus ad me :
Adhuc in uno anno, quaſi in anno merce-
narii, & auferetur omnis gloria Cedar.
17 Et reliquiæ numeri ſagittariorum for-
tium de filiis Cedar imminuentur : Domi-
nus enim Deus Iſrael locutus eſt.

C A P U T XXII.

*Sermo Domini contra Jeruſalem, cujus de-
flet propheta vaſtitatem : & quòd negle-
cto Deo fruſtra ſe muniat ad reſiſtendum
Aſſyriis : carpuntur, quòd cùm plangere
deberent, gulæ indulgeant, & rejecto
Sobna templi præpoſito ſubſtituitur Elia-
cim, cui magna datur poteſtas.*

A 1 ONus vallis viſionis. Quidnam quo-
que tibi eſt, quia aſcendiſti & tu
omnis in tecta?
2 Clamoris plena, urbs frequens, civitas
exultans : interfecti tui, non interfecti gla-
dio, nec mortui in bello.
3 Cuncti principes tui fugerunt ſimul, du-
reque ligati ſunt : omnes, qui inventi ſunt,
B vincti ſunt pariter, procul fugerunt.
4 Propterea dixi : Recedite à me, amarè
flebo : nolite incumbere, ut conſolemini
me ſuper vaſtitate filiæ populi mei.
5 Dies enim interfectionis, & conculca-
tionis, & fletuum, Domino Deo exerci-
tuum in valle viſionis, ſcrutans murum,
& magnificus ſuper montem.
6 Et Ælam ſumpſit pharetram, currum ho-
minis equitis, & parietem nudavit clypeus.
7 Et erunt electæ valles tuæ plenę quadri-
garum, & equites ponent ſedes ſuas in porta.
8 Et revelabitur operimentum Judę, & vide- C
bis in die illa armamentarium domus ſaltus.
9 Et ſciſſuras civitatis David videbitis,
quia multiplicatæ ſunt : & congregaſtis a-
quas piſcinæ inferioris,
10 Et domos Jeruſalem numeraſtis, & de-
ſtruxiſtis domos ad muniendum murum.
11 Et lacum feciſtis inter duos muros ad
aquam piſcinæ veteris, & non ſuſpexiſtis ad
eum, qui fecerat eam, & operatorem eju
de longè non vidiſtis.
12 Et vocabit Dominus Deus exercituum
in die illa ad fletum, & ad planctum,
ad calvitium, & ad cingulum ſacci :
13 Et ecce gaudium, & lætitia, occidere D
vitulos, & jugulare arietes, comedere car- * Sap. 2. 6.
nes, & bibere vinum. * Comedamus, & bi- 1 Cor. 15. 32.
bamus: cras enim moriemur.
14 Et revelata eſt in auribus meis vox Do-
mini exercituum : Si dimittetur iniquitas
hæc vobis, donec moriamini, dicit Domi-
nus Deus exercituum.
15 Hæc dicit Dominus Deus exercituum :
Vade, ingredere ad eum, qui habitat in
tabernaculo, ad Sobnam præpoſitum tem-
pli, & dices ad eum :
16 Quid tu hic, aut quaſi quis hìc? quia
excidiſti tibi hìc ſepulchrum, excidiſti in E
excelſo memoriale diligenter, in petra ta-
bernaculum tibi.
17 Ecce Dominus aſportari te faciet, ſi-
cut aſportatur gallus gallinaceus, & quaſi
amictum ſic ſublevabit te.
18 Coronans coronabit te tribulatione,
quaſi pilam mittet te in terram latam, &
ſpatioſam : ibi morieris, & ibi erit currus
gloriæ tuæ, ignominia domus Domini tui.
19 Et expellam te de ſtatione tua, & de
miniſterio tuo deponam te.
20 Et erit in die illa : Vocabo ſervum meum
Eliacim filium Helciæ,
21 Et induam illum tunica tua, & cingulo F
tuo conſortabo eum, & poteſtatem tuam
dabo in manu ejus : & erit quaſi pater ha-
bitantibus Jeruſalem, & domui Juda.
22 * Et dabo clavem domus David ſuper
humerum ejus, & aperiet, & non erit, qui *Apoc. 3. 7.
claudat : & claudet, & non erit, qui aperiat, Job
23 Et figam illum paxillum in loco fideli, 12. 14.
& erit in ſolium gloriæ domui patris ejus.
24 Et ſuſpendent ſuper eum omnem glo- G
riam domus patris ejus, vaſorum diverſa
genera, omne vas parvulum, à vaſis crate-
rarum uſque ad omne vas muſicorum.
25 In die illa dicit Dominus exercituum :
Auferetur paxillus, qui fixus fuerat in loco
fideli : & frangetur, & cadet, & peribit quod
pependerat in eo, quia Dominus locutus eſt.

C A P U T XXIII.

*Tyri vaſtitas ad annos ſeptuaginta prædi-
citur propter ejus ſuperbiam, & poſt...
reſtituetur.*

1 ONus Tyri. Ululate naves maris: quia
vaſtata eſt domus, unde venire con- A
ſueverant : de Terra Cethim revelatum eſt eis.
2 Tacete, qui habitatis in inſula : negotiatores
Sidonis transfretantes mare, repleverunt te.
3 In aquis multis ſemen Nili, meſſis fluminis
fruges ejus : & facta eſt negotiatio gentium.
4 Erubeſce Sidon : ait enim mare, forti-

tudo maris dicens : Non parturivi, & non
peperi, & non enutrivi juvenes, nec ad in-
B crementum perduxi virgines.
5 Cùm auditum fuerit in Ægypto, dole-
bunt, cùm audierint de Tyro :
6 Tranſite maria, ululate, qui habitatis
in inſula.
7 Numquid non veſtra hæc eſt, quæ gloria-
batur à diebus priſtinis in antiquitate ſua ?
ducent eam pedes ſui longè ad peregrinandū.
8 Quis cogitavit hoc ſuper Tyrum quon-
dam coronatam, cujus negotiatores princi-
pes, inſtitores ejus inclyti terræ ?
9 Dominus exercituum cogitavit hoc, ut de-
traheret ſuperbiam omnis gloriæ, & ad igno-
miniam duceret univerſos inclytos terræ.
10 Tranſi terram tuam quaſi flumen filia
C maris, non eſt cingulum ultrà tibi.
11 Manum ſuam extendit ſuper mare, con-
turbavit regna : Dominus mandavit adver-
ſùs Chanaan, ut contereret fortes ejus.
12 Et dixit : Non adjicies ultrà, ut glo-
rieris, calumniam ſuſtinens virgo filia Si-
donis : in Cethim conſurgens transfreta,
ibi quoque non erit requies tibi.
13 Ecce terra Chaldæorum talis populus
non fuit, Aſſur fundavit eam : in captivi-
tatem traduxerunt robuſtos ejus, ſuffode-
runt domos ejus, poſuerunt eam in ruinam.
14 Ululate naves maris, quia devaſtata
eſt fortitudo veſtra.
15 Et erit in die illa : In oblivione eris
ò Tyre ſeptuaginta annis, ſicut dies regis
unius : poſt ſeptuaginta autem annos erit
Tyro quaſi canticum meretricis.
D 16 Sume citharam, circui civitatem me-
retrix oblivioni tradita : bene cane, fre-
quenta canticum, ut memoria tui ſit.
17 Et erit poſt ſeptuaginta annos : Viſitabit
Dominus Tyrum, & reducet eam ad mer-
cedes ſuas : & rurſum fornicabitur cum uni-
verſis regnis terræ ſuper faciem terræ.
18 Et erunt negotiationes ejus, & merce-
des ejus ſanctificatæ Domino : non conden-
tur, neque reponentur : quia his, qui habi-
taverint coram Domino, erit negotiatio
ejus, ut manducent in ſaturitatem, & ve-
ſtiantur uſque ad vetuſtatem.

CAPUT XXIV.

*Mala quæ Dominus propter peccata univer-
ſo orbi facturus eſt : adjecta interim re-
liquiarum conſolatione : & quam terri-
bilis erit dies divini judicii.*

A 1 ECce Dominus diſſipabit terram, &
nudabit eam, & affliget faciem ejus
& diſperget habitatores ejus.
*Oſe. 4. 9. 2 * Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos : &
ſicut ſervus, ſic dominus ejus : ſicut ancilla,
ſic domina ejus : ſicut emens, ſic ille, qui
vendit : ſicut fœnerator, ſic is, qui mutuum
accipit : ſicut, qui repetit, ſic qui debet.
3 Diſſipatione diſſipabitur terra, & di-
reptione prædabitur, Dominus enim locu-
tus eſt verbum hoc.
4 Luxit, & defluxit terra, & infirmata
eſt : defluxit orbis, infirmata eſt altitudo
populi terræ.
5 Et terra infecta eſt ab habitatoribus ſuis :
quia tranſgreſſi ſunt leges, mutaverunt jus,
diſſipaverunt fœdus ſempiternum.
6 Propter hoc maledictio vorabit terram, & B
peccabunt habitatores ejus : ideòq; inſanient
cultores ejus, & relinquentur homines pauci.
7 Luxit vindemia, infirmata eſt vitis, inge-
muerunt omnes, qui lætabantur corde.
8 Ceſſavit gaudium tympanorū, quievit ſo-
nitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ.
9 Cum cantico non bibent vinum : ama-
ra erit potio bibentibus illam.
10 Attrita eſt civitas vanitatis, clauſa eſt
omnis domus nullo introeunte.
11 Clamor erit ſuper vino in plateis : deſerta
eſt omnis lætitia : tranſlatum eſt gaudiū terræ.
12 Relicta eſt in urbe ſolitudo, & calami-
tas opprimet portas :
13 Quia hæc erunt in medio terræ, in me- C
dio populorum : quomodò ſi paucæ olivæ,
quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, &
racemi, cùm fuerit finita vindemia.
14 Hi levabunt vocem ſuam, atque lau-
dabunt : cùm glorificatus fuerit Dominus,
hinnient de mari.
15 Propter hoc in doctrinis glorificate Do-
minū : in inſulis maris nomen Dñi Dei Iſrael.
16 A finibus terræ laudes audivimus, glo-
riam juſti. Et dixi : Secretum meum mihi,
ſecretum meum mihi, væ mihi : prævari-
cantes prævaricati ſunt, & prævaricatione
tranſgreſſorum prævaricati ſunt.
17 Formido, & fovea, & laqueus ſuper
te, qui habitator es terræ.
18 Et erit : * Qui fugerit à voce formidi- *Jer. 48. 44.
nis, cadet in foveam : & qui ſe explica-
verit de fovea, tenebitur laqueo : quia ca-
taractæ de excelſis apertæ ſunt, & concu-
tientur fundamenta terræ.
19 Confractione confringetur terra, con- D
tritione conteretur terra, commotione
commovebitur terra,
20 Agitatione agitabitur terra ſicut ebrius,
& auferetur quaſi tabernaculum unius no-
ctis : & gravabit eam iniquitas ſua, & cor-
ruet, & non adjiciet, ut reſurgat.
21 Et erit : in die illa viſitabit Dominus ſu-
per militiam cœli in excelſo : & ſuper re-
ges terræ, qui ſunt ſuper terram.
22 Et congregabuntur in congregatione
unius faſcis in lacum, & claudentur ibi in
carcere : & poſt multos dies viſitabuntur.
23 Et erubeſcet luna, & confundetur ſol,
cùm regnaverit Dominus exercituum in
monte Sion, & in Jeruſalem, & in con-
ſpectu ſenum ſuorum fuerit glorificatus.

CAPUT XXV.

*Propheta Deo gratias agit de operibus ſuis
mirabilibus, & beneficiis populo ipſius
in monte Sion præſtandis.*

1 DOmine, Deus meus es tu, exaltabo te, A
& confitebor nomini tuo : quoniam
feciſti mirabilia, cogitationes antiquas fi-
deles, amen.
2 Quia poſuiſti civitatem in tumulum, urbem
fortem in ruinam, domum alienorum : ut non
ſit civitas, & in ſempiternum non ædificetur.
3 Super hoc laudabit te populus fortis, ci-
vitas gentium robuſtarum timebit te.
4 Quia factus es fortitudo pauperi, fortitu-
do egeno in tribulatione ſua : ſpes à turbine,
umbraculum ab æſtu, ſpiritus enim robuſto-
rum quaſi turbo impellens parietem.

Digitized by Google

B 5 Sicut æſtus in ſiti, tumultum alienorum
humiliabis: & quaſi calore ſub nube torren-
te, propaginem fortium marceſcere facies.
6 Et faciet Dominus exercituum omnibus
populis in monte hoc convivium pinguium,
convivium vindemiæ, pinguium medullato-
C rum, vindemiæ defecatæ.
7 Et præcipitabit in monte iſto faciem vin-
culi colligati ſuper omnes populos, & telam,
quam orditus eſt ſuper omnes nationes.
*Apo. 7. 17. & 21. 4. 8 Præcipitabit mortem in ſempiternum: *
& auferet Dominus Deus lacrymam ab omni
facie, & opprobrium populi ſui auferet
de univerſa terra: quia Dominus locutus eſt.
9 Et dicet in die illa: Ecce Deus noſter iſte,
expectavimus eum, & ſalvabit nos: iſte Do-
minus, ſuſtinuimus eum, exultabimus, &
lætabimur in ſalutari ejus.
D 10 Quia requieſcet manus Domini in mon-
te iſto: & triturabitur Moab ſub eo, ſicuti
teruntur paleæ in plauſtro.
11 Et extendet manus ſuas ſub eo, ſicut ex-
tendit natans ad natandum: & humiliabit
gloriam ejus cum alliſione manuum ejus.
12 Et munimenta ſublimium murorum tuo-
rum concident, & humiliabuntur, & de-
trahentur in terram uſque ad pulverem.

CAPUT XXVI.

*Canticum gratiarum actionis ob exaltatio-
nem juſtorum, & humiliationem impio-
rum, & de reſurrectione mortuorum.*

A 1 IN die illa cantabitur canticum iſtud
in terra Juda:
Urbs fortitudinis noſtræ Sion ſalvator,
ponetur in ea murus, & antemurale.
2 Aperite portas, & ingrediatur gens ju-
ſta, cuſtodiens veritatem.
3 Vetus error abiit: ſervabis pacem: pa-
cem, quia in te ſperavimus.
4 Speraſtis in Domino in ſæculis æternis,
in Domino Deo forti in perpetuum.
5 Quia incurvabit habitantes in excelſo,
civitatem ſublimem humiliabit.
Humiliabit eam uſque ad terram, detra-
B het eam uſque ad pulverem.
6 Conculcabit eam pes, pedes pauperis,
greſſus egenorum.
7 Semita juſti recta eſt, rectus callis ju-
ſti ad ambulandum.
8 Et in ſemita judiciorum tuorum, Domi-
ne, ſuſtinuimus te: nomen tuum, & memo-
riale tuum in deſiderio animæ.
9 Anima mea deſideravit te in nocte:
ſed & ſpiritu meo in præcordiis meis de
manè vigilabo ad te.
Cùm feceris judicia tua in terra, juſti-
tiam diſcent habitatores orbis.
10 Miſereamur impio, & non diſcet juſti-
tiam: in terra Sanctorum iniqua geſſit, &
non videbit gloriam Domini.
11 Domine, exaltetur manus tua, & non
videant: videant, & confundantur zelan-
C tes populi: & ignis hoſtes tuos devoret.
12 Domine, dabis pacem nobis: omnia
enim opera noſtra operatus es nobis.
13 Domine Deus noſter, poſſederunt nos
domini abſque te, tantùm in te recorde-
mur nominis tui.
14 Morientes non vivant, gigantes non re-
ſurgant: propterea viſitaſti, & contriviſti eos,
& perdidiſti omnem memoriam eorum.
15 Indulſiſti genti, Domine, indulſiſti gen-
ti: numquid glorificatus es? elongaſti om-
nes terminos terræ.
16 Domine, in anguſtia requiſierunt te, in
tribulatione murmuris doctrina tua eis.
17 Sicut quæ concipit cùm appropinquave-
rit ad partum, dolens clamat in doloribus
ſuis: ſic facti ſumus à facie tua, Domine.
18 Concepimus, & quaſi parturivimus, & pe- D
perimus ſpiritum: ſalutes non fecimus in ter-
ra, ideò non ceciderunt habitatores terræ.
19 Vivent mortui tui, interfecti mei reſur-
gent: expergiſcimini, & laudate, qui habi-
tatis in pulvere: quia ros lucis ros tuus, &
terram gigantum detrahes in ruinam.
20 Vade, populus meus, intra in cubicu-
la tua, claude oſtia tua ſuper te, abſcon-
dere modicum ad momentum, donec per-
tranſeat indignatio.
21 * Ecce enim Dominus egredietur de lo- *Mich. 1. 3.
co ſuo, ut viſitet iniquitatē habitatoris terræ
contra eum: & revelabit terra ſanguinem
ſuum, & non operiet ultrà interfectos ſuos.

CAPUT XXVII.

*Punitio Leviathan: paterna Domini cor-
rectio in filios Iſrael: civitas munita de-
ſolabitur: filii Iſrael reverſi ab Aſſyriis,
& Ægypto, adorabunt Dominum in
Jeruſalem.*

1 IN die illa viſitabit Dñs in gladio ſuo du- A
ro, & grādi, & forti, ſuper Leviathan ſer-
pentem vectem, & ſuper Leviathan ſerpentē
tortuoſum, & occidet cetum, qui in mari eſt.
2 In die illa vinea meri cantabit ei.
3 Ego Dominus, qui ſervo eam, repentè
propinabo ei: ne fortè viſitetur contra eam,
nocte & die ſervo eam.
4 Indignatio non eſt mihi: quis dabit me
ſpinam, & veprem in prælio: gradiar ſu-
per eam: ſuccendam eam pariter?
5 An potiùs tenebit fortitudinem meam, B
faciet pacem mihi, pacem faciet mihi?
6 Qui ingrediuntur impetu ad Jacob, flo-
rebit, & germinabit Iſrael, & implebunt
faciem orbis ſemine.
7 Numquid juxta plagam percutientis ſe
percuſſit eum? aut ſicut occidit interfectos
ejus, ſic occiſus eſt?
8 In menſura contra menſuram, cùm ab-
jecta fuerit, judicabis eam: meditatus eſt
in ſpiritu ſuo duro per diem æſtus.
9 Idcircò ſuper hoc dimittetur iniquitas C
domui Jacob: & iſte omnis fructus, ut aufe-
ratur peccatum ejus, cùm poſuerit omnes
lapides altaris ſicut lapides cineris alliſos,
non ſtabunt luci, & delubra.
10 Civitas enim munita deſolata erit, ſpe-
cioſa relinquetur, & dimittetur quaſi deſer-
tum: ibi paſcetur vitulus, & ibi accuba-
bit, & conſumet ſummitates ejus.
11 In ſiccitate meſſes illius conterentur, D
mulieres venientes, & docentes eam: non
eſt enim populus ſapiens, propterea non mi-
ſerebitur ejus, qui fecit eum, & qui for-
mavit eum non parcet ei.
12 Et erit: In die illa percutiet Dñs ab al-
veo fluminis uſque ad torrentem Ægypti, &
vos congregabimini unus, & unus filii Iſrael:
13 Et erit: In die illa clangetur in tuba

magna

magna, & venient, qui perditi fuerant de
terra Aſſyriorum, & qui ejecti erant in terra
Ægypti, & adorabunt Dominum in monte
ſancto in Jeruſalem.

CAPUT XXVIII.

Superbis, & ebriis Iſraelitis comminatur Dominus: eò quòd ſacerdotes vacent ebrietati, & principes irrideant verba, & comminationes prophetarũ, ponentes mendaciũ ſpem ſuam: de lapide angulari in fundamentis Sion ponendo: de pœna illuſorum, & conſolatione paucorum bonorum.

A 1 VÆ coronæ ſuperbiæ, ebriis Ephraim,
& flori decidenti, gloriæ exultatio-
nis ejus, qui erant in vertice vallis pin-
guiſſimæ, errantes à vino.
2 Ecce validus, & fortis Dominus, ſicut im-
petus grandinis, turbo confringens, ſicut
impetus aquarum multarum inundantium,
& emiſſarum ſuper terram ſpatioſam.
3 Pedibus conculcabitur corona ſuperbiæ
ebriorum Ephraim.
4 Et erit flos decidens gloriæ exultationis
ejus, qui eſt ſuper verticem vallis pinguium,
quaſi temporaneum ante maturitatem au-
tumni: quod cùm aſpexerit videns, ſtatim,
B ut manu tenuerit, devorabit illud.
5 In die illa erit Dominus exercituũ corona
gloriæ, & ſertũ exultationis reſiduo populi ſui.
6 Et ſpiritus judicii ſedenti ſuper judiciũ, &
fortitudo revertentibus de bello ad portam.
7 Verùm hi quoque præ vino neſcierunt, &
præ ebrietate erraverunt: ſacerdos, & pro-
pheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt
à vino, erraverunt in ebrietate, neſcierunt
videntem, ignoraverunt judicium.
8 Omnes enim menſæ repletæ ſunt vomitu,
ſordiumque, ita ut non eſſet ultrà locus.
9 Quem docebit ſcientiam? & quem intel-
C ligere faciet auditum? ablactatos à lacte,
avulſos ab uberibus.
10 Quia manda, remanda: manda, reman-
da: expecta, reexpecta: expecta, reexpe-
cta: modicum ibi, modicum ibi.
*1. Cor 11 * In loquela enim labii, & lingua alte-
14. 21. ra loquetur ad populum iſtum.
12 Cui dixit: Hæc eſt requies mea, refi-
cite laſſum; & hoc eſt meum refrigerium:
& noluerunt audire.
13 Et erit eis verbum Domini: Manda, re-
manda: manda, remanda: expecta, reexpecta:
expecta, reexpecta: modicum ibi, modicum
ibi: ut vadant, & cadant retrorſum, & con-
terantur, & illaqueentur, & capiantur.
D 14 Propter hoc audite verbum Domini vi-
ri illuſores, qui dominamini ſuper populum
meum, qui eſt in Jeruſalem.
15 Dixiſtis enim: Percuſſimus fœdus cum
morte, & cum inferno fecimus pactum. Fla-
gellum inundans cùm tranſierit, non veniet
*Pſal. ſuper nos: quia poſuimus mendacium ſpem
117. noſtram, & mendacio protecti ſumus.
22. 16 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: *Ecce
Matt. ego mittam in fundamentis Sion lapidẽ, lapi-
21. 42. dem probatũ, angularẽ, pretioſum, in funda-
Act. 4. mento fundatum, qui crediderit, non feſtinet.
11. 17 Et ponam in pondere judicium, & juſti-
1. Pet. tiam in menſura: & ſubvertet grando ſpem
2. 6. mendacii: & protectionem aquæ inundabunt.
Rom. 18 Et delebitur fœdus veſtrum cum morte,
9. 33.
E

& pactum veſtrum cum inferno non ſtabit:
flagellum inundans cùm tranſierit, eritis
ei in conculcationem.
19 Quandocumque pertranſierit, tollet
vos: quoniam manè diluculo pertranſibit in
die, & in nocte, & tantummodò ſola ve-
xatio intellectum dabit auditui.
20 Coangustatum eſt enim ſtratum, ita ut
alter decidat: & pallium breve utrumque
operire non poteſt.
21 * Sicut enim in monte diviſionum ſtabit *2. Re.
Dominus: * ſicut in valle, quæ eſt in Ga- 5. 20.
baon, iraſcetur: ut faciat opus ſuum, alie- 1. Par
num opus ejus: ut operetur opus ſuum, 14. 11.
peregrinum eſt opus ejus ab eo. F
22 Et nunc nolite illudere, ne fortè cõſtrin- * Joſ.
gantur vincula veſtra: conſummationem 10. 10.
enim, & abbreviationem audivi à Domino
Deo exercituum ſuper univerſam terram.
23 Auribus percipite, & audite vocem me-
am, attendite, & audite eloquium meum.
24 Numquid tota die arabit arans, ut ſerat,
proſcindet, & ſarriet humum ſuam?
25 Nonne cùm adæquaverit faciem ejus, G
ſeret gith, & cyminum ſparget, & ponet
triticum per ordinem, & hordeum, mi-
lium, & viciam in finibus ſuis?
26 Et erudiet illum in judicio: Deus ſuus
docebit illum.
27 Non enim in ſerris triturabitur gith, nec
rota plauſtri ſuper cyminum circuibit: ſed in
virga excutietur gith, & cyminum in baculo.
28 Panis autem comminuetur: verùm non
in perpetuum triturans triturabit illum, ne-
que vexabit eum rota plauſtri, nec ungu-
lis ſuis comminuet eum.
29 Et hoc à Domino Deo exercituum exi-
vit, ut mirabile faceret conſilium, & ma-
gnificaret juſtitiam.

CAPUT XXIX.

Obſidio, & afflictio Jeruſalem, contritio gentium illam obſidentium: de libro ſignato; ac cæcitate Judæorum: væ profundis corde denuntiatur: reliquias Jacob prædicit illuminandas, & ad Deum convertendas.

1 VÆ Ariel, Ariel civitas, quam expu-
gnavit David: additus eſt annus ad A
annum: ſolemnitates evolutæ ſunt.
2 Et circumvallabo Ariel, & erit triſtis, &
mœrens, & erit mihi quaſi Ariel.
3 Et circumdabo quaſi ſphæram in circuitu
tuo, & jaciam contra te aggerem, & muni-
menta ponam in obſidionem tuam.
4 Humiliaberis, de terra loqueris, & de
humo audietur eloquium tuum: & erit qua-
ſi pythonis de terra vox tua, & de humo
eloquium tuum muſſitabit.
5 Et erit ſicut pulvis tenuis multitudo ven- B
tilantium te, & ſicut favilla pertranſiens mul-
titudo eorum, qui contra te prævaluerunt:
6 Eritque repentè confeſtim. A Domino
exercituum viſitabitur in tonitruo, & com-
motione terræ, & voce magna turbinis, &
tempeſtatis, & flammæ ignis devorantis.
7 Et erit ſicut ſomnium viſionis nocturnæ
multitudo omnium gentium, quæ dimicave-
runt contra Ariel, & omnes, qui militaverunt
& obſederunt, & prævaluerunt adversùs eã.
8 Et ſicut ſomniat eſuriens, & comedit,

cùm

cum autem fuerit expergefactus, vacua eſt anima ejus: & ſicut ſomniat ſitiens, & bibit, & poſtquam fuerit expergefactus, laſſus adhuc ſitit, & anima ejus vacua eſt: ſic erit multitudo omnium gentium, quæ dimicaverunt contra montem Sion.

9 Obſtupeſcite, & admiramini, fluctuate, & vacillate: inebriamini, & non à vino: movemini, & non ab ebrietate.

D 10 Quoniam miſcuit vobis Dñs ſpiritum ſoporis, claudet oculos veſtros, prophetas, & principes veſtros, qui vidēt viſiones, operiet.

11 Et erit vobis viſio omnium ſicut verba libri ſignati, quem cùm dederint ſcienti litteras, dicent: Lege iſtum: & reſpondebit: Non poſſum, ſignatus eſt enim.

12 Et dabitur liber neſciēti litteras, diceturque ei: Lege, & reſpondebit: Neſcio litteras.

13 Et dixit Dominus: * Eò quòd appropinquat populus iſte ore ſuo, & labiis ſuis glorificat me, cor autem ejus longè eſt à me, & timuerunt me mandato hominum, & doctrinis:

*Mat. 15. 8. Marc. 7. 6.

E 14 Ideo ecce ego addam, ut admirationē faciam populo huic miraculo grandi, & ſtupendo: * peribit enim ſapientia à ſapiētibus ejus, & intellectus prudentium ejus abſcondetur.

* 1. Cor. 1. 19.

15 * Væ qui profundi eſtis corde, ut à Domino abſcondatis conſilium: quorum ſunt in tenebris opera, & dicunt: Quis videt nos, & quis novit nos?

* Abd. 1. 8.

16 Perverſa eſt hæc veſtra cogitatio: quaſi ſi lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori ſuo: Non feciſti me: & figmentum dicat fictori ſuo: Non intelligis.

F 17 Nonne adhuc in modico, & in brevi convertetur Libanus in charmel, & charmel in ſaltum reputabitur?

18 Et audient in die illa ſurdi verba libri, & de tenebris, & caligine oculi cęcorū videbūt.

19 Et addent mites in Domino lætitiam, & pauperes homines in ſancto Iſrael exultabūt:

20 Quoniam defecit, qui prævalebat: conſummatus eſt illuſor, & ſuccisi ſunt omnes, qui vigilabant ſuper iniquitatem:

G 21 Qui peccare faciebant homines in verbo, & arguentem in porta ſupplantabant, & declinaverunt fruſtra à juſto.

22 Propter hoc hæc dicit Dñs ad domum Jacob, qui redemit Abraham: Non modò cōfundetur Jacob, nec modò vultus ejus erubeſcet:

23 Sed cum viderit filios ſuos, opera manuum mearum, in medio ſui ſanctificantes nomen meum, & ſanctificabunt ſanctum Jacob, & Deum Iſrael prædicabunt:

24 Et ſcient errantes ſpiritu intellectum, & muſſitatores diſcent legem.

CAPUT XXX.

Comminatio adversùs Judæos, qui Domino inconſulto prementibus Aſſyriis ad Ægyptios confugiebant: ipſis quoque prophetarum admonitiones audire nolentibus, ſed vana præſidia quærentibus gravem denuntiat afflictionem: & quàm ſit Deus futurus benignus ad ipſum revertentibus: & de magna revertentium felicitate, ac judicio impiorum.

A 1 VÆ filii deſertores, dicit Dominus, ut faceretis conſilium, & non ex me: & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum, ut adderetis peccatum ſuper peccatum.

2 Qui ambulatis, ut deſcendatis in Ægyptum, & os meum non interrogaſtis, ſperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra Ægypti.

3 Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confuſionem, & fiducia umbræ Ægypti in ignominiam.

4 Erant enim in Tani principes tui, & nuntii tui uſque ad Hanes pervenerunt.

5 Omnes confuſi ſunt ſuper populo, qui eis prodeſſe non potuit: non fuerunt in auxilium & in aliquam utilitatem, ſed in confuſionem, & in opprobrium.

6 Onus jumentorum Auſtri. In terra tribulationis, & anguſtiæ leæna, & leo ex eis, vipera, & regulus volans, portantes ſuper humeros jumentorum divitias ſuas, & ſuper gibbum camelorum theſauros ſuos, ad populum, qui eis prodeſſe non poterit. B

7 Ægyptus enim fruſtra, & vane auxiliabitur: ideò clamavi ſuper hoc: Superbia tantùm eſt, quieſce.

8 Nunc ergo ingreſſus ſcribe ei ſuper buxū, & in libro diligenter exara illud, & erit in die noviſſimo in teſtimonium uſq; in æternū.

9 Populus enim ad iracundiā provocans eſt, & filii mēdaces, filii nolentes audire legē Dei.

10 Qui dicunt videntibus: Nolite videre: & aſpicientibus: Nolite aſpicere nobis ea, quæ recta ſunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores. C

11 Auferte à me viam, declinate à me ſemitam, ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſrael.

12 Propterea hæc dicit ſanctus Iſrael: Pro eo quòd reprobaſtis verbum hoc, & ſperaſtis in calumnia, & in tumultu, & innixi eſtis ſuper eo:

13 Propterea erit vobis iniquitas hæc ſicut interruptio cadens, & requiſita in muro excelſo, quoniam ſubitò, dum non ſperatur, veniet contritio ejus.

14 Et comminuetur ſicut conteritur lagena figuli contritione pervalida: & non invenietur de fragmentis ejus teſta, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea.

15 Quia hæc dicit Dominus Deus ſanctus Iſrael: Si revertamini, & quieſcatis, ſalvi eritis: in ſilentio, & in ſpe erit fortitudo veſtra. Et noluiſtis, D

16 Et dixiſtis: Nequaquam, ſed ad equos fugiemus: ideò fugietis. Et ſuper veloces aſcendemus: ideò velociores erunt, qui perſequentur vos.

17 Mille homines à facie terroris unius: & à facie terroris quinque fugietis, donec relinquamini quaſi malus navis in vertice montis, & quaſi ſignum ſuper collem.

18 Propterea expectat Dominus, ut miſereatur veſtri: & ideò exaltabitur parcens vobis: quia Deus judicii Dominus: beati omnes, qui expectant eum.

19 Populus enim Sion habitabit in Jeruſalem: plorans nequaquam plorabis, miſerans miſerebitur tui: ad vocem clamoris tui ſtatim ut audierit, reſpondebit tibi.

20 Et dabit vobis Dominus panem arctum, & aquam brevem: & non faciet avolare à te ultrà doctorem tuum: & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum. E

21 Et

21 Et aures tuæ audient verbum poſt tergum monentis: Hæc eſt via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.

22 Et contaminabis laminas ſculptilium argenti tui, & veſtimentum conflatilis auri tui, & diſperges ea ſicut immunditiam menſtruatæ. Egredere, dices ei.

23 Et dabitur pluvia ſemini tuo, ubicumque ſeminaveris in terra: & panis frugum terræ erit uberrimus, & pinguis, paſcetur in poſſeſſione tua in die illo agnus ſpatioſè:

24 Et tauri tui, & pulli aſinorum, qui operantur terram, commiſtum migma comedent ſicut in area ventilatum eſt.

F 25 Et erunt ſuper omnem montem excelſum, & ſuper omnem collem elevatum, rivi currentium aquarum, in die interfectionis multorum, cùm ceciderint turres.

26 Et erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis erit ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum, in die, qua alligaverit Dominus vulnus populi ſui, & percuſſuram plagæ ejus ſanaverit.

27 Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor ejus, & gravis ad portandum: labia ejus repleta ſunt indignatione, & lingua ejus quaſi ignis devorans.

28 Spiritus ejus velut torrens inundans uſque ad medium colli, ad perdendas gentes in nihilum, & frænum erroris, quod erat in maxillis populorum.

G 29 Canticum erit vobis ſicut nox ſanctificatæ ſolemnitatis, & lætitia cordis ſicut qui pergit cum tibia, ut intret in montem Domini ad fortem Iſrael.

30 Et auditam faciet Dominus gloriam vocis ſuæ, & terrorem brachii ſui oſtendet in comminatione furoris, & flamma ignis devorãtis: allidet in turbine, & in lapide grãdinis.

31 A voce enim Domini pavebit Aſſur virga percuſſus.

32 Et erit tranſitus virgæ fundatus, quam requieſcere faciet Dominus ſuper eum in tympanis, & citharis: & in bellis præcipuis expugnabit eos.

33 Præparata eſt enim ab heri Thopheth, à rege præparata, profunda, & dilatata. Nutrimenta ejus ignis, & ligna multa: flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam.

CAPUT XXXI.

Judæos, qui fiducia in Deum relicta, ad Ægyptios & humana confugiunt præſidia, prædicit conſumendos unà cum ſuis auxiliariis: revertentes verò ad Dominum, virtute divina liberandos.

A 1 VÆ qui deſcendunt in Ægyptum ad auxilium, in equis ſperantes, & habentes fiduciam ſuper quadrigis, quia multæ ſunt: & ſuper equitibus, quia prævalidi nimis: & non ſunt confiſi ſuper ſanctum Iſrael, & Dominum non requiſierunt.

2 Ipſe autem ſapiens adduxit malum, & verba ſua non abſtulit: & conſurget contra domum peſſimorum, & contra auxilium operantium iniquitatem.

B 3 Ægyptus, homo, & non Deus: & equi eorum caro, & non ſpiritus: & Dominus inclinabit manum ſuam, & corruet auxiliator, & cadet, cui præſtatur auxilium, ſimulque omnes conſumentur.

4 Quia hæc dicit Dominus ad me: Quomodò ſi rugiat leo, & catulus leonis ſuper prædam ſuam, & cùm occurrerit ei multitudo paſtorum, à voce eorum non formidabit, & à multitudine eorum non pavebit: ſic deſcendet Dominus exercituum, ut prælietur ſuper montem Sion, & ſuper collem ejus.

5 Sicut aves volantes, ſic proteget Dominus exercituum Jeruſalem, protegens, & liberans, tranſiens, & ſalvans. C

6 Convertimini ſicut in profundum receſſeratis filii Iſrael.

7 In die enim illa abjiciet vir idola argenti ſui, & idola auri ſui, quæ fecerunt vobis manus veſtræ in peccatum.

8 Et cadet Aſſur in gladio non viri, & gladius non hominis vorabit eum, & fugiet non à facie gladii: & juvenes ejus vectigales erunt: D

9 Et fortitudo ejus à terrore tranſibit, & pavebunt fugientes principes ejus: dixit Dominus, cujus ignis eſt in Sion, & caminus ejus in Jeruſalem.

CAPUT XXXII.

De rege, ac principibus in juſtitia regnaturis, & populi ſubditi felicitate: ſtulto autem principi, & opulentis mulieribus futura prædicitur calamitas: pacis quoque pulchritudo, ac requies opulenta promittitur populo Dei.

1 ECce in juſtitia regnabit rex, & principes in judicio præerunt. A

2 Et erit vir ſicut qui abſcõditur à vento, & celat ſe à tẽpeſtate, ſicut rivi aquarum in ſiti, & umbra petræ prominentis in terra deſerta.

3 Non caligabunt oculi videntium, & aures audientium diligenter auſcultabunt.

4 Et cor ſtultorum intelliget ſcientiam, & lingua balborũ velociter loquetur, & planè.

5 Nõ vocabitur ultrà is, qui inſipiens eſt, princeps: neque fraudulentus appellabitur major:

6 Stultus enim fatua loquetur, & cor ejus faciet iniquitates, ut perficiat ſimulationem, & loquatur ad Dominum fraudulenter, & vacuam faciat animam eſurientis, & potum ſitienti auferat. B

7 Fraudulenti vaſa peſſima ſunt: ipſe enim cogitationes concinnavit ad perdendos mites, in ſermone mendacii, cùm loqueretur pauper judicium.

8 Princeps verò ea, quæ digna ſunt principe, cogitabit, & ipſe ſuper duces ſtabit.

9 Mulieres opulentæ, ſurgite, & audite vocem meam: filiæ confidentes, præcipite auribus eloquium meum.

10 Poſt dies enim, & annum, vos conturbabimini confidentes: conſummata eſt enim vindemia, collectio ultrà non veniet.

11 Obſtupeſcite opulentæ, conturbamini confidentes: exuite vos, & confundimini, accingite lumbos veſtros. C

12 Super ubera plangite, ſuper regione deſiderabili, ſuper vinea fertili.

13 Super humum populi mei ſpinæ, & vepres aſcendent: quantò magis ſuper omnes domos gaudii civitatis exultantis?

14 Domus enim dimiſſa eſt, multitudo urbis relicta eſt, tenebræ, & palpatio factæ ſunt ſuper ſpeluncas uſque in æternum. Gaudium onagrorum paſcua gregum,

15 Donec effundatur ſuper nos ſpiritus de

Digitized by Google

runt, & mulieres dominatæ ſunt eis. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant.

13 Stat ad judicandum Dominus: & ſtat ad judicandos populos.

14 Dominus ad judicium veniet cum ſenibus populi ſui, & principibus ejus: vos enim depaſti eſtis vineam, & rapina pauperis in domo veſtra.

15 Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dominus Deus exercituum?

16 Et dixit Dominus pro eo, quòd elevatæ ſunt filiæ Sion, & ambulaverunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus ſuis, & compoſito gradu incedebant:

D 17 Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit.

18 In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas,

19 Et torques, & monilia, & armillas, & mitras,

20 Et diſcriminalia, & periſcelidas, & murenulas, & olfactoriola, & inaures,

21 Et annulos, & gemmas in fronte pendentes,

22 Et mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus,

23 Et ſpecula, & ſindones, & vittas, & theriſtra.

24 Et erit pro ſuavi odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti crine calvitium, & pro faſcia pectorali cilicium.

25 Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, & fortes tui in prælio.

26 Et mœrebunt, atque lugebunt portæ ejus, & deſolata in terra ſedebit.

CAPUT IV.

Septem mulieres unum maritum appetent: germen Domini exaltabitur: & reliquiæ Iſrael ablutis earum ſordibus ſalvæ erunt, magnaque ſecuritate, & felicitate afficientur.

A 1 ET apprehendent ſeptem mulieres virum unum in die illa, dicentes: Panem noſtrum comedemus, & veſtimentis noſtris operiemur: tantummodò invocetur nomen tuum ſuper nos, aufer opprobrium noſtrum.

2 In die illa, erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ ſublimis, & exultatio his, qui ſalvati fuerint de Iſrael.

3 Et erit: Omnis, qui relictus fuerit in Sion, & reſiduus in Jeruſalem, ſanctus vocabitur, omnis qui ſcriptus eſt in vita in Jeruſalem.

B 4 Si abluerit Dominus ſordes filiarum Sion, & ſanguinem Jeruſalem laverit de medio ejus, in ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris.

5 Et creabit Dominus ſuper omnem locum montis Sion, & ubi invocatus eſt, nubem per diem, & fumum, & ſplendorem ignis flammantis in nocte: ſuper omnem enim gloriam protectio.

6 Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æſtu, & in ſecuritatem, & abſconſionem à turbine, & à pluvia.

CAPUT V.

Sub figura vineæ ſterilis in direptionem traditæ, prophetat judicium, & deſertionem Judæorum, ipſorumque peccata deſcribuntur: avaritia in coadunandis poſſeſſionibus: ebrietas, & contemptus ſcientiæ Dei: inferni dilatatio: humiliatio ſuperborum, & exaltatio Dei: felicitas quoque juſtorum, & væ diverſis peccatorum generibus denuntiatur: & ſignum in nationibus elevandum contra Judæos.

1 CAntabo dilecto meo canticum patruelis mei vineæ ſuæ. Vinea facta eſt dilecto meo in cornu filio olei. A Jer. 2. 21. Matt. 21. 33.

2 Et ſepivit eam, & lapides elegit ex illa, & plantavit eam electam, & ædificavit turrim in medio ejus, & torcular extruxit in ea: & expectavit ut faceret uvas, & fecit labruſcas.

3 Nunc ergo habitatores Jeruſalem, & viri Juda, judicate inter me, & vineam meam.

4 Quid eſt, quod debui ultrà facere vineæ meæ, & non feci ei? an quòd expectavi, ut faceret uvas, & fecit labruſcas?

5 Et nunc oſtendam vobis, quid ego faciam B
vineæ meæ: auferam ſepem ejus, & erit in direptionem: diruam maceriam ejus, & erit in conculcationem.

6 Et ponam eam deſertam: non putabitur, & non fodietur: & aſcendent vepres, & ſpinæ: & nubibus mandabo, ne pluant ſuper eam imbrem.

7 Vinea enim Domini exercituum, domus Iſrael eſt: & vir Juda germen ejus delectabile: & expectavi, ut faceret judicium, & ecce iniquitas: & juſtitiam, & ecce clamor.

8 Væ qui conjungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis uſque ad terminum loci:
numquid habitabitis vos ſoli in medio terræ? C

9 In auribus meis ſunt hæc, dicit Dominus exercituum: Niſi domus multæ deſertæ fuerint, grandes, & pulchræ, abſque habitatore.

10 Decem enim jugera vinearum facient lagunculam unam, & triginta modii ſementis facient modios tres.

11 Væ qui conſurgitis manè ad ebrietatem ſectandam, & potandum uſque ad veſperam, ut vino æſtuetis.

12 Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis veſtris: & opus Domini non reſpicitis, nec opera manuum ejus conſideratis.

13 Propterea captivus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam, & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus ſiti exaruit.

14 Propterea dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino: D
& deſcendent fortes ejus, & populus ejus, & ſublimes, glorioſique ejus, ad eum.

15 Et incurvabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi ſublimium deprimentur.

16 Et exaltabitur Dñs exercituum in judicio, & Deus ſanctus ſanctificabitur in juſtitia.

17 Et paſcentur agni juxta ordinem ſuum, & deſerta in ubertatē verſa advenæ comedent.

18 Væ qui trahitis iniquitatē in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum.

19 Qui dicitis: Feſtinet, & citò veniat opus
ejus, ut videamus: & appropiet, & veniat conſilium ſancti Iſrael, & ſciemus illud. E

20 Væ qui dicitis malum bonum, & bonum
malum: ponentes tenebras lucem, & lucem
tenebras: ponentes amarum in dulce, &
dulce in amarum.
21 * Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris,
*Prov. 3. 7. Rom. 12. 16. & coram vobiſmetipſis prudentes.
22 Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum,
& viri fortes ad miſcendam ebrietatem.
23 Qui juſtificatis impium pro muneribus,
& juſtitiam juſti auſertis ab eo.
24 Propter hoc, ſicut devorat ſtipulam lin-
F gua ignis, & calor flammæ exurit: ſic radix
eorum quaſi favilla erit, & germen eorum ut
pulvis aſcendet. Abiecerunt enim legem Do-
mini exercituum, & eloquium ſancti Iſrael
blaſphemaverunt.
25 Ideò iratus eſt furor Domini in populum
ſuum, & extendit manum ſuam ſuper eum, &
percuſſit eum: & cõturbati ſunt montes, & fa-
cta ſunt morticina eorum, quaſi ſtercus in me-
dio platearum. In his omnibus non eſt averſus
furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.
26 Et elevabit ſignum in nationibus procul,
& ſibilabit ad eum de finibus terræ: & ecce
feſtinus velociter veniet.
G 27 Non eſt deficiens, neque laborans in eo:
non dormitabit, neque dormiet, neque ſol-
vetur cingulum renum ejus, nec rumpetur
corrigia calceamenti ejus.
28 Sagittæ ejus acutæ, & omnes arcus ejus
extenti. Ungulæ equorum ejus ut ſilex, &
rotæ ejus quaſi impetus tempeſtatis.
29 Rugitus ejus ut leonis, rugiet ut catuli
leonum: & frendet, & tenebit prędam: &
amplexabitur, & non erit, qui eruat.
30 Et ſonabit ſuper eum in die illa ſicut ſo-
nitus maris: aſpiciemus in terram, & ecce
tenebræ tribulationis, & lux obtenebrata
eſt in caligine ejus.

CAPUT VI.

Iſaias viſa Domini majeſtate condemnat ſe, quòd tacuerit, ſed mundatis labiis ſuis offert ſe ad prædicandum: prædicitur excæcandus populus uſque ad deſolationem civitatum Judæ, & ejus, quæ derelicta erat, futura conſolatio.

A 1 IN anno, quo mortuus eſt rex Ozias, vidi
Dominum ſedentem ſuper ſolium excel-
ſum, & elevatum: & ea, quæ ſub ipſo erant,
replebant templum.
2 Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ
uni, & ſex alæ alteri: duabus velabant
faciem ejus, & duabus velabant pedes
ejus, & duabus volabant.
B 3 Et clamabant alter ad alterum, & dicebãt:
*Apoc. 4. 8. *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus ex-
ercituum, plena eſt omnis terra gloria ejus.
4 Et commota ſunt ſuperliminaria cardinũ
à voce clamantis, & domus repleta eſt fumo.
5 Et dixi: Væ mihi, quia tacui, quia vir pol-
lutus labiis ego ſum, & in medio populi pol-
luta labia habentis ego habito, & regem Do-
minum exercituum vidi oculis meis.
C 6 Et volavit ad me unus de Seraphim,
& in manu ejus calculus, quem forcipe
tulerat de altari.
7 Et tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit
hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, &
peccatum tuum mundabitur.
8 Et audivi vocem Domini dicentis: Quem
mittam: Et quis ibit nobis? Et dixi: Ecce
ego, mitte me.
9 Et dixit: Vade, & dices populo huic: *
Audite audientes, & nolite intelligere: & *Mat. 13. 14. Marc. 4. 12. Luc. 8. 10.
videte viſionem, & nolite cognoſcere.
10 Excæca cor populi hujus, & aures ejus ag-
grava: & oculos ejus claude: ne fortè videat
oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo
intelligat, & convertatur, & ſanem eum. D
11 Et dixi: Uſquequò, Domine? Et di- Joan. 12. 40.
xit: Donec deſolentur civitates abſque ha- Act. 28. 26.
bitatore, & domus ſine homine, & terra Rom. 11. 8.
relinquetur deſerta.
12 Et longè faciet Dñs homines, & multipli-
cabitur, quæ derelicta fuerat in medio terræ.
13 Et adhuc in ea decimatio, & converte-
tur, & erit in oſtenſionem ſicut terebinthus,
& ſicut quercus, quæ expandit ramos ſuos:
ſemen ſanctum erit id, quod ſteterit in ea.

CAPUT VII.

Obſeſſa à Syris, & ab Iſrael Jeruſalem, Iſaias prophetat, illos non prævalituros, datque impio Achaz ſignum liberationis virginem parituram filium, cujus nomen Emmanuel: prædicitque deſertionem Iſrael, & graviſſimam Judæ afflictionem, ac ſolitudinem.

1 ET factum eſt in diebus Achaz filii Joa- A
than, filii Oziæ regis Juda, aſcendit Ra- 4. Reg. 15. 16.
ſin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex
Iſrael in Jeruſalem, ad præliandum contra
eam: & non potuerunt debellare eam.
2 Et nuntiaverunt domui David, dicentes:
Requievit Syria ſuper Ephraim, & commo-
tum eſt cor ejus, & cor populi ejus, ſicut
moventur ligna ſilvarum à facie venti.
3 Et dixit Dominus ad Iſaiam: Egredere in
occurſum Achaz tu, & qui derelictus eſt Ja-
ſub filius tuus, ad extremum aquæductus pi-
ſcinæ ſuperioris in via agri fullonis.
4 Et dices ad eum: Vide, ut ſileas; noli ti-
mere, & cor tuum ne formidet à duabus cau-
dis titionum fumigantium iſtorum in ira fu-
roris Raſin regis Syriæ, & filii Romeliæ:
5 Eò quòd conſiliũ inierit contra te Syria in
malum Ephraim, & filius Romeliæ, dicentes: B
6 Aſcendamus ad Judam, & ſuſcitemus
eum, & avellamus eum ad nos, & ponamus
regem in medio ejus filium Tabeel.
7 Hæc dicit Dominus Deus: Non ſtabit, &
non erit illud:
8 Sed caput Syriæ Damaſcus, & caput Da-
maſci Raſin: & adhuc ſexaginta & quinque
anni, & deſinet Ephraim eſſe populus:
9 Et caput Ephraim Samaria: & caput Sa-
mariæ filius Romeliæ. Si non credideritis,
non permanebitis.
10 Et adjecit Dñs loqui ad Achaz, dicens:
11 Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in
profundum inferni, ſive in excelſum ſupra.
12 Et dixit Achaz: Non petam, & non
tentabo Dominum.
13 Et dixit: Audite ergo domus David:
Numquid parum vobis eſt, moleſtos eſſe ho-
minibus, quia moleſti eſtis & Deo meo?
14 Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſi- C
gnum: * Ecce Virgo concipiet, & pariet fi- *Mat. 1. 23.
lium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel. Luc. 1. 31.
15 Butyrum, & mel comedet, ut ſciat re-
probare malum, & eligere bonum.

16 Quia antequã ſciat puer reprobare malũ,
& eligere bonum, derelinquetur terra, quam
tu deteſtaris à facie duorum regum ſuorum.
17 Adducet Dominus ſuper te, & ſuper po-
pulum tuum, & ſuper domum patris tui dies,
qui non venerunt à diebus ſeparationis E-
phraim à Juda cum rege Aſſyriorum.
18 Et erit in die illa: Sibilabit Dominus
muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Ægy-
pti, & api, quæ eſt in terra Aſſur:
19 Et venient, & requieſcent omnes in torrẽ-
tibus vallium, & in cavernis petrarũ, & in om-
D nibus frutetis, & in univerſis foraminibus,
20 In die illa radet Dominus in novacu-
la conducta, in his, qui trans flumen
ſunt, in rege Aſſyriorum, caput, & pilos
pedum, & barbam univerſam.
21 Et erit in die illa: Nutriet Homo vaccam
boum, & duas oves.,
22 Et præ ubertate lactis comedet butyrum:
butyrum enim, & mel manducabit omnis,
qui relictus fuerit in medio terræ.
23 Et erit in die illa: Omnis locus ubi fue-
rint mille vites, mille argenteis, in ſpinas,
& in vepres erunt.
24 Cum ſagittis, & arcu ingredientur illuc:
vepres enim, & ſpinæ erunt in univerſa terra.
25 Et omnes montes, qui in ſarculo ſarrien-
tur: non veniet illuc terror ſpinarum, &
veprium, & erit in paſcua bovis, & in con-
culcationem pecoris.

CAPUT VIII.

Jubetur Iſaias in libro ſcribere nomen pueri naſcituri: prædicit regna Iſrael, & Syriæ deſtruenda, Judæque afflictionem, & futuram à Deo liberationem, licèt multi ex Judæa caſuri ſint: jubet ligari teſtimonium, & legem ſignari, ſubjiciens quæ immineant mala recedentibus à lege.

A 1 ET dixit Dñs ad me: Sume tibi librum
grandem, & ſcribe in eo ſtylo homi-
nis: Velociter ſpolia detrahe, citò prædare.
2 Et adhibui mihi teſtes fideles, Uriam ſa-
cerdotem, & Zachariam filium Barachiæ:
3 Et acceſſi ad propheтiſſam, & concepit,
& peperit filium. Et dixit Dominus ad me:
Voca nomen ejus, Accelera ſpolia detrahe-
re: Feſtina prædari.
4 Quia antequã ſciat puer vocare patrẽ ſuũ,
& matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci,
& ſpolia Samariæ, coram rege Aſſyriorum.
5 Et adjecit Dñs loqui ad me adhuc, dicens:
6 Pro eo quòd abjecit populus iſte aquas Si-
loe, quæ vadunt cum ſilentio, & aſſumpſit
B magis Raſin, & filium Romeliæ:
7 Propter hoc ecce Dominus adducet ſuper
eos aquas fluminis fortes, & multas, regem
Aſſyriorum, & omnem gloriam ejus: & a-
ſcendet ſuper omnes rivos ejus, & fluet ſuper
univerſas ripas ejus.
8 Et ibit per Judam, inundans, & tran-
ſiens uſque ad collum veniet. Et erit ex-
tenſio alarum ejus, implens latitudinem
terræ tuæ, ò Emmanuel.
C 9 Congregamini populi, & vincimini, & au-
dite univerſæ procul terræ: confortamini, &
vincimini, accingite vos, & vincimini.
10 Inite conſilium, & diſſipabitur: loquimini
verbum, & non fiet: quia nobiſcum Deus.
11 Hæc enim ait Dominus ad me: Sicut in
manu forti erudivit me, ne irem in via po-
puli hujus, dicens:
12 Non dicatis, conjuratio: omnia enim quæ
loquitur populus iſte, conjuratio eſt: & ti-
morem ejus ne timeatis, neque paveatis.
13 Dominum exercituum ipſum ſanctifica-
te: ipſe pavor veſter, & ipſe terror veſter.
14 Et erit vobis in ſanctificationem. *In la- *Luc. 2. 34.
pidem autem offenſionis, & in petram ſcan- Rom. 9. 12.
dali, duabus domibus Iſrael: in laqueum, 1. Pet. 2. 6.
& in ruinam habitantibus Jeruſalem,
15 Et offendent ex eis plurimi, & cadent, &
conterentur, & irretientur, & capientur.
16 Liga teſtimonium, ſigna legem in di-
ſcipulis meis. D
17 Et expectabo Dominum, qui abſcondit
faciem ſuã à domo Jacob, & præſtolabor eũ,
18 Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi
Dñs in ſignum, & in portentum Iſrael à Do-
mino exercituum, qui habitat in monte Sion.
19 Et cùm dixerint ad vos: Quærite à py-
thonibus, & à divinis, qui ſtrident in incan-
tationibus ſuis: Numquid non populus à Deo
ſuo requiret, pro vivis à mortuis?
20 Ad legem magis, & ad teſtimonium.
Quòd ſi non dixerint juxta verbum hoc, non
erit eis matutina lux.
21 Et tranſibit per eam, corruet, & eſuriet:
& cùm eſurierit, iraſcetur, & maledicet regi
ſuo, & Deo ſuo, & ſuſpiciet ſurſum.
22 Et ad terrã intuebitur, & ecce tribulatio &
tenebræ, diſſolutio & anguſtia, & caligo perſe-
quens, & non poterit avolare de anguſtia ſua.

CAPUT IX.

Vaticinium de Chriſti nativitate, ipſiuſque imperio multiplicando: de liberatione Judæ à regibus Iſrael, & Syriæ: quorum regnorum, & præſertim regni Iſrael ad Deum redire nolentis, graviſſimas cædes, inteſtinaque diſſidia prædicit.

1 PRimo tempore alleviata eſt terra Za- A
bulon, & terra Nephthali: & no-
viſſimo aggravata eſt via maris trans Jor-
danem Galilææ gentium.
2 Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit
lucem magnam: habitantibus in regione
umbræ mortis, lux orta eſt eis:
3 Multiplicaſti gentem, & non magnificaſti
lætitiam. Lætabuntur coram te, ſicut qui læ-
tantur in meſſe, ſicut exultant victores capta
præda, quando dividunt ſpolia.
4 Jugum enim oneris ejus, & virgam hu-
meri ejus, & ſceptrum exactoris ejus ſupe-
raſti, * ſicut in die Madian. * Jud. 7. 12.
5 Quia omnis violenta prædatio cum tu-
multu, & veſtimentum miſtum ſanguine, erit
in combuſtionem, & cibus ignis:
6 PARVULUS enim NATUS eſt nobis,
& filius datus eſt nobis, & factus eſt princi-
patus ſuper humerum ejus: & vocabitur no- B
men ejus, Admirabilis, conſiliarius, Deus,
fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis.
7 Multiplicabitur ejus imperium, & pacis nõ
erit finis: ſuper ſolium David, & ſuper regnũ
ejus ſedebit: ut confirmet illud, & corroboret
in judicio, & juſtitia, amodò & uſq; in ſempi-
ternum: zelus Domini exercituum faciet hoc.
8 Verbum miſit Dominus in Jacob, &
cecidit in Iſrael.
9 Et ſciet omnis populus Ephraim, & ha-

Digitized by Google

bitantes Samariam, in ſuperbia, & magni-
tudine cordis dicentes:
10 Lateres ceciderunt, ſed quadris lapidi-
bus ædificabimus, ſycomoros ſucciderunt:
ſed cedros immutabimus.
C 11 Et elevabit Dominus hoſtes Raſin ſuper
eum, & inimicos ejus in tumultum vertet:
12 Syriam ab Oriente, & Philiſthiim ab Oc-
cidente: & devorabunt Iſrael toto ore. In
omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed
adhuc manus ejus extenta:
13 Et populus non eſt reverſus ad percutiē-
tem ſe, & Dñm exercituum non inquiſierunt.
14 Et diſperdet Dñs ab Iſrael caput, & cau-
dam, incurvantem, & refrænantem, die una.
15 Longævus, & honorabilis, ipſe eſt caput: &
propheta docens mendacium, ipſe eſt cauda.
16 Et erunt, qui beatificant populum iſtum,
ſeducentes: & qui beatificantur, præcipitati.
17 Propter hoc ſuper adoleſcentulis ejus nō
lætabitur Dominus: & pupillorum ejus, & vi-
duarum nō miſerebitur: quia omnis hypocrita
eſt, & nequam, & univerſum os locutum eſt
ſtultitiam, In omnibus his non eſt averſus
D furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.
18 Succenſa eſt enim quaſi ignis impietas,
veprem, & ſpinam vorabit: & ſuccendetur in
denſitate ſaltus, & cōvolvetur ſuperbia fumi.
19 In ira Domini exercituum conturbata eſt
terra, & erit populus quaſi eſca ignis; vir
fratri ſuo non parcet.
20 Et declinabit ad dexteram, & eſuriet: &
comedet ad ſiniſtram, & non ſaturabitur:
unuſquiſque carnem brachii ſui vorabit:
Manaſſes Ephraim, & Ephraim Manaſſem,
ſimul ipſi contra Judam.
21 In omnibus his non eſt averſus furor ejus,
ſed adhuc manus ejus extenta.

CAPUT X.

Væ condentibus leges iniquas in oppreſſionem pauperum, & viduarum: regem Aſſur virgam furoris Domini prædicit ob ſuam ſuperbiam, & cordis arrogantiam humiliandum: conſolatur Iſrael, ne timeat ab Aſſur, reliquias ipſius ad Deum convertendas prædicens.

A 1 VÆ qui condunt leges iniquas: & ſcri-
bentes, injuſtitiam ſcripſerunt:
2 Ut opprimerēt in judicio pauperes, & vim
facerent cauſę humilium populi mei: ut eſſent
viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.
3 Quid facietis in die viſitationis, & calami-
tatis de longe venientis? ad cujus confugietis
auxiliū? & ubi derelinquetis gloriam veſtram,
4 Ne incurvemini ſub vinculo, & cum inter-
fectis cadatis? Super omnibus his nō eſt aver-
ſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.
5 Væ Aſſur, virga furoris mei, & baculus
ipſe eſt, in manu eorum indignatio mea.
B 6 Ad gentem fallacem mittam eum, & con-
tra populū furoris mei mandabo illi, ut auſe-
rat ſpolia, & diripiat prædam, & ponat illum
in conculcationem quaſi lutum platearum.
7 Ipſe autem non ſic arbitrabitur, & cor
ejus non ita exiſtimabit: ſed ad conteren-
dum erit cor ejus, & ad internecionem
gentium non paucarum.
8 Dicet enim:
9 Numquid non principes mei ſimul reges
ſunt? Numquid non ut Charchamis, ſic Cala-
no: & ut Arphad, ſic Emath? Numquid
non ut Damaſcus, ſic Samaria?
10 Quomodò invenit manus mea regna idoli,
ſic & ſimulacra eorū de Jeruſalē, & de Samaria.
11 Numquid non ſicut feci Samarię, & idolis C
ejus, ſic faciam Jeruſalem, & ſimulacris ejus?
12 Et erit: cùm impleverit Dominus cuncta
opera ſua in monte Sion, & in Jeruſalem, viſi-
tabo ſuper fructū magnifici cordis regis * Aſ- *4 Reg
ſur, & ſuper gloriam altitudinis oculorū ejus. 19. 15.
13 Dixit enim: In fortitudine manus meæ Infra
feci, & in ſapientia mea intellexi: & abſtuli 37. 36.
terminos populorum, & principes eorum
deprædatus ſum, & detraxi quaſi potens in
ſublimi reſidentes. D
14 Et invenit quaſi nidum manus mea forti-
tudinem populorum: & ſicut colliguntur
ova, quę derelicta ſunt, ſic univerſam ter-
ram ego congregavi: & non fuit, qui move-
ret pennam, & aperiret os, & ganniret.
15 Numquid gloriabitur ſecuris contra eum,
qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra
eum, à quo trahitur? quomodò ſi elevetur
virga contra elevantem ſe, & exaltetur ba-
culus, qui utique lignum eſt.
16 Propter hoc mittet dominator Dñs exer-
cituum in pinguibus ejus tenuitatē: & ſubtus
gloriā ejus ſuccēſa ardebit quaſi cōbuſtio ignis.
17 Et erit lumen Iſrael in igne, & Sanctus
ejus in flamma: & ſuccendetur, & devora-
bitur ſpina ejus, & vepres in die una.
18 Et gloria ſaltus ejus, & carmeli ejus, ab E
anima uſque ad carnem conſumetur, & erit
terrore profugus.
19 Et reliquiæ ligni ſaltus ejus præ paucita-
te numerabuntur, & puer ſcribet eos.
20 Et erit in die illa: non adjiciet reſiduum
Iſrael, & hi qui fugerint de domo Jacob, inni-
ti ſuper eo, qui percutit eos: ſed innitetur
ſuper Dominum ſanctum Iſrael in veritate.
22 Reliquiæ convertentur, reliquiæ, in-
quam, Jacob ad Deum fortem.
23 * Si enim fuerit populus tuus Iſrael quaſi *Rom
arena maris, reliquiæ convertentur ex eo: 9. 27.
cōſummatio abbreviata inundabit juſtitiam. Infra
23 Conſummationem enim, & abbrevia- 11. 11.
tionem Dominus Deus exercituum faciet in
medio omnis terræ.
24 Propter hoc, hæc dicit Dñs Deus exerci-
tuum: Noli timere populus meus habitator F
Sion, ab Aſſur: in virga percutiet te, & ba-
culum ſuum levabit ſuper te in via Ægypti.
25 Adhuc enim paululùm, modicumque,
& conſummabitur indignatio, & furor meus
ſuper ſcelus eorum.
26 * Et ſuſcitabit ſuper eum Dominus exer- * Infr.
cituum flagellum, * juxta plagam Madian 37. 36.
in petra Oreb, & virgam ſuam ſuper mare, * Jud.
& levabit eam in via Ægypti. 7. 25.
27 Et erit in die illa: Auferetur onus ejus G
de humero tuo, & jugum ejus de collo tuo,
& computreſcet jugum à facie olei.
28 Veniet in Ajath, tranſibit in Magron:
apud Machmas commendabit vaſa ſua[b].
29 Tranſierunt curſim, Gaba ſedes noſtra:
obſtupuit Rhama, Gabaath Saulis fugit.
30 Hinni voce tua, filia Gallim, attende,
Laiſa, paupercula Anathoth.
31 Migravit Medemena: habitatores Ga-
bim confortamini:

32 Adhuc dies eſt, ut in Nobe ſtetur: agitabit manum ſuam ſuper montem filiæ Sion, collem Jeruſalem.

33 Et ecce dominator Dñs exercituum confringet lagunculam in terrore, & excelſi ſtatura ſuccidentur, & ſublimes humiliabuntur.

34 Et ſubvertentur condenſa ſaltus ferro: & Libanus cum excelſis cadet.

CAPUT XI.

Vaticinium de Chriſti nativitate, judicio, exaltatione, converſione populorum, & gentium ad Chriſtum, & gloria ſepulchri ipſius: item de converſione reliquiarum Iſrael ad Deum, ac fide gentium.

A Actor. 13.23. 1 ET egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet.

2 Et requieſcet ſuper eum ſpiritus Dñi, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis,

3 Et replebit eum ſpiritus timoris Domini. Non ſecundùm viſionem oculorum judicabit, neque ſecundùm auditum aurium arguet.

4 Sed judicabit in juſtitia pauperes, & arguet in æquitate pro manſuetis terræ: * & percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu labiorum ſuorum interficiet impium.

* 2. Theſſ. 2. 8.

B 5 Et erit juſtitia cingulum lumborum ejus: & fides cinctorium renum ejus.

*Infr. 65.25. 6 *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit: vitulus, & leo, & ovis ſimul morabuntur, & puer parvulus minabit eos.

7 Vitulus, & urſus paſcẽtur: ſimul requieſcẽt catuli eorum: & leo quaſi bos comedet paleas.

8 Et delectabitur infans ab ubere ſuper foramine aſpidis: & in caverna reguli, qui ablactatus fuerit manum ſuam mittet.

9 Non nocebunt, & non occident in univerſo monte ſancto meo: quia repleta eſt terra ſcientia Domini, ſicut aquæ maris operientes.

C *Rom 15.12. 10 * In die illa, radix Jeſſe, qui ſtat in ſignum populorum, ipſum gentes deprecabuntur, & erit ſepulchrum ejus glorioſum.

11 Et erit in die illa: Adjiciet Dominus ſecundùm manum ſuam ad poſſidendum reſiduum populi ſui, quod relinquetur ab Aſſyriis, & ab Ægypto, & à Phethros, & ab Æthiopia, & ab Elam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab inſulis maris.

12 Et levabit ſignum in nationes, & congregabit profugos Iſrael, & diſperſos Juda colliget à quatuor plagis terræ.

D 13 Et auferetur zelus Ephraim, & hoſtes Juda peribunt: Ephraim non æmulabitur Judam, & Judas non pugnabit contra Ephraim.

14 Et volabunt in humeros Philiſthiim per mare, ſimul prædabuntur filios Orientis: Idumæa, & Moab præceptum manus eorum, & filii Ammon obedientes erunt.

15 Et deſolabit Dominus linguam maris Ægypti, & levabit manum ſuam per flumen, in fortitudine ſpiritus ſui: & percutiet eum in ſeptem rivis, ita ut tranſeant per eum calceati.

16 Et erit via reſiduo populo meo, qui relinquetur ab Aſſyriis: ſicut fuit Iſraeli in die illa, qua aſcendit de terra Ægypti.

CAPUT XII.

Canticum laudis, & gratiarum actionis pro liberatione, & beneficiis Chriſti ſalvatoris.

A 1 ET dices in die illa: Confitebor tibi, Domine, quoniam iratus es mihi: converſus eſt furor tuus, & conſolatus es me.

2 Ecce Deus ſalvator meus, fiducialiter agã, & non timebo: * quia fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem. * Exo. 15. 2. Pſal. 117. 14.

3 Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſalvatoris, B

4 Et dicetis in die illa: Confitemini Domino, & invocate nomen ejus: notas facite in populis adinventiones ejus: mementote, quoniam excelſum eſt nomen ejus.

5 Cantate Domino, quoniam magnificè fecit: annuntiate hoc in univerſa terra.

6 Exulta, & lauda habitatio Sion: quia magnus in medio tui ſanctus Iſrael.

CAPUT XIII.

Ingens, ac truculenta Babyloniorum vaſtatio à Medis.

1 ONus Babylonis, quod vidit Iſaias filius Amos. A

2 Super montem caliginoſum levate ſignum, exaltate vocem, levate manum, & ingrediantur portas duces.

3 Ego mãdavi ſãctificatis meis, & vocavi fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea.

4 Vox multitudinis in montibus, quaſi populorum frequentium: vox ſonitus regum, gentium congregatarum: Dominus exercituum præcepit militiæ belli,

5 Venientibus de terra procul, à ſummitate cœli: Dominus, & vaſa furoris ejus, ut diſperdat omnem terram.

6 Ululate, quia prope eſt dies Domini, quaſi vaſtitas à Domino veniet.

7 Propter hoc, omnes manus diſſolventur, & omne cor hominis contabeſcet,

8 Et conteretur. Torſiones, & dolores tenebunt, quaſi parturiens, dolebunt: unuſquiſque ad proximum ſuum ſtupebit, facies combuſtæ vultus eorum. B

9 Ecce dies Domini veniet, crudelis, & indignationis plenus, & iræ, furoriſque, ad ponendam terram in ſolitudinem, & peccatores ejus conterendos de ea.

10 * Quoniam ſtellæ cœli, & ſplendor earum, non expandet lumen ſuum: obtenebratus eſt ſol in ortu ſuo, & luna non ſplendebit in lumine ſuo. *Ezec. 32. 7 Joel. 2. 10. Matt. 24. 2 Marc. 13. 2. Luc. 21. 2

11 Et viſitabo ſuper orbis mala, & contra impios iniquitatem eorum, & quieſcere faciam ſuperbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo.

12 Pretioſior erit vir auro, & homo mundo obrizo. C

13 Super hoc cœlum turbabo: & movebitur terra de loco ſuo, propter indignationem Domini exercituum, & propter diem iræ furoris ejus.

14 Et erit quaſi damula fugiens, & quaſi ovis: & non erit, qui congreget: unuſquiſque ad populum ſuum convertetur, & ſinguli ad terram ſuam fugient.

15 Omnis, qui inventus fuerit, occidetur: & omnis, qui ſupervenerit, cadet in gladio.

16 * Infantes eorum allidentur in oculis eorum: diripientur domus eorum, & uxores eorum violabuntur. * Pſal. 136. 9

17 Ecce ego ſuſcitabo ſuper eos Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint.

18 Sed ſagittis parvulos interficient, & lactantibus uteris non miſerebuntur, & ſuper D

filios

filios non parcet oculus eorum.
19 Et erit Babylon illa glorioſa in regnis,
inclyta ſuperbia Chaldæorum, *ſicut ſubver-
* Gen. 19.24. tit Dominus Sodomam, & Gomorrham.
20 Non habitabitur uſque in finem, & non
fundabitur uſque ad generationem, & gene-
rationem: nec ponet ibi tentoria Arabs,
nec paſtores requieſcent ibi.
21 Sed requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur
domus eorum draconibus: & habitabunt
ibi ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi.
22 Et reſpondebunt ibi ululæ in ędibus ejus,
& ſirenes in delubris voluptatis.

CAPUT XIV.

Vaticinium de Judæorum conſolatione, & à Babylonica captivitate liberatione, Babyloniorumque contritione: quorum ingens ſuperbia, amplitudo dominii, & crudelitas explicantur, unà cum punitione Philiſthinorum, ac cæterorum, qui ob calamitatem Judæorum lætati ſunt.

A 1 PRopè eſt ut veniat tempus ejus, & dies
ejus non elongabuntur. Miſerebitur
enim Dominus Jacob, & eliget adhuc de Iſ-
rael, & requieſcere eos faciet ſuper humum
ſuam: adjungetur advena ad eos, & adhæ-
rebit domui Jacob.
2 Et tenebunt eos populi, & adducent eos
in locum ſuum: & poſſidebit eos domus Iſ-
rael ſuper terram Domini in ſervos, & ancil-
las: & erunt capientes eos, qui ſe ceperant,
& ſubjicient exactores ſuos.
3 Et erit in die illa: cùm requiem dederit
tibi Deus à labore tuo, & à concuſſione tua,
& à ſervitute dura, qua antè ſerviſti.
4 Sumes parabolam iſtam contra regem
Babylonis, & dices: Quomodò ceſſavit exa-
ctor, quievit tributum?
5 Contrivit Dominus baculum impiorum,
virgam dominantium,
B 6 Cædentem populos in indignatione, pla-
ga inſanabili, ſubjicientem in furore gentes,
perſequentem crudeliter.
7 Conquievit, & ſiluit omnis terra, gaviſa
eſt, & exultavit.
8 Abietes quoque lætatæ ſunt ſuper te, &
cedri Libani: ex quo dormiſti, non aſcen-
det, qui ſuccidat nos.
9 Infernus ſubter conturbatus eſt in occur-
ſum adventus tui, ſuſcitavit tibi gigantes:
Omnes principes terræ ſurrexerunt de ſoliis
ſuis, omnes principes nationum.
10 Univerſi reſpondebunt, & dicent tibi:
Et tu vulneratus es ſicut & nos, noſtri ſimi-
lis effectus es.
C 11 Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, con-
cidit cadaver tuum: ſubter te ſternetur tinea,
& operimentum tuum erunt vermes.
12 Quomodò cecidiſti de cœlo lucifer, qui
manè oriebaris? corruiſti in terram, qui
vulnerabas gentes?
13 Qui dicebas in corde tuo: In cœlum
conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſo-
lium meum, ſedebo in monte teſtamenti,
in lateribus Aquilonis.
14 Aſcendam ſuper altitudinem nubium,
ſimilis ero Altiſſimo.
15 Verumtamen ad infernum detraheris, in
profundum laci:
D 16 Qui te viderint, ad te inclinabuntur, & te
que proſpicient: Numquid iſte eſt vir, qui
conturbavit terram, qui concuſſit regna?
17 Qui poſuit orbem deſertum, & urbes ejus
deſtruxit, vinctis ejus non aperuit carcerem?
18 Omnes reges gentium univerſi dormie-
runt in gloria, vir in domo ſua.
19 Tu autem projectus es de ſepulchro tuo,
quaſi ſtirps inutilis pollutus, & obvolutus
cum his, qui interfecti ſunt gladio, & de-
ſcenderunt ad fundamenta laci, quaſi ca-
daver putridum.
20 Non habebis conſortium neque cum eis
in ſepultura: tu enim terram tuam diſper-
didiſti, tu populum tuum occidiſti: non vo-
cabitur in æternum ſemen peſſimorum.
21 Præparate filios ejus occiſioni in iniqui- E
tate patrum ſuorum: non conſurgent, nec
hæreditabunt terram, neque implebunt fa-
ciem orbis civitatum.
22 Et conſurgam ſuper eos, dicit Dominus
exercituum: & perdam Babylonis nomen,
& reliquias, & germen, & progeniem, di-
cit Dominus.
23 Et ponam eam in poſſeſſionem ericii, &
in paludes aquarum, & ſcopabo eam in ſco-
pa terens, dicit Dominus exercituum.
24 Juravit Dominus exercituum, dicens:
Si non, ut putavi, ita erit: & quomodò
mente tractavi,
25 Sic eveniet: ut conteram Aſſyrium in
terra mea, & in montibus meis conculcem
eum: & auferetur ab eis jugum ejus, & onus
illius ab humero eorum tolletur.
26 Hoc conſilium, quod cogitavi ſuper F
omnem terram, & hæc eſt manus extenta
ſuper univerſas gentes.
27 Dominus enim exercituum decrevit: &
quis poterit infirmare? & manus ejus exten-
ta: & quis avertet eam?
28 In anno, quo mortuus eſt rex Achaz, fa-
ctum eſt onus iſtud:
29 Ne læteris Philiſthæa omnis tu, quoniam
comminuta eſt virga percuſſoris tui: de radi-
ce enim colubri egredietur regulus, & ſemen
ejus abſorbens volucrem.
30 Et paſcentur primogeniti pauperum, & G
pauperes fiducialiter requieſcent: & inter-
ire faciam in fame radicem tuam, & reli-
quias tuas interficiam.
31 Ulula porta, clama civitas: proſtrata eſt
Philiſthæa omnis: ab Aquilone enim fumus
veniet, & non eſt qui effugiet agmen ejus.
32 Et quid reſpondebitur nuntiis gentis?
Quia Dominus fundavit Sion, & in ipſo ſpe-
rabunt pauperes populi ejus.

CAPUT XV.

Moabitarum ruina prædicitur, & compaſſio prophetæ erga Moab.

1 ONus Moab. Quia nocte vaſtata eſt A
Ar Moab, conticuit: quia nocte va-
ſtatus eſt murus Moab, conticuit.
2 Aſcendit domus, & Dibon ad excelſa
in plantum ſuper Nabo, & ſuper Medaba,
Moab ululavit: * in cunctis capitibus ejus
calvitium, & omnis barba radetur. Jere. 48.37.
3 In triviis ejus accincti ſunt ſacco: ſuper D
tecta ejus, & in plateis ejus omnis ululatus Ezech.
deſcendit in fletum. 7.18.
4 Clamavit Heſebon, & Eleale, uſque Jaſa
audita eſt vox eorum, ſuper hoc expediti

Moab

Digitized by Google

C Moab ululabunt, anima ejus ululabit ſibi.
5 Cor meum ad Moab clamabit, vectes ejus
uſque ad Segor vitulam conternantem: per
aſcenſum enim Luith flens aſcendet, & in via
Oronaim clamorem contritionis levabunt.
6 Aquę enim Nemrim deſertę erũt, quia aruit
herba, defecit germen, viror omnis interiit.
7 Secundùm magnitudinem operis, & viſita-
D tio eorum, ad torrentem ſalicum ducent eos.
8 Quoniam circuivit clamor terminum
Moab uſque ad Gallim ululatus ejus, &
uſque ad Puteum Elim clamor ejus.
9 Quia aquæ Dibon repletæ ſunt ſangui-
ne: ponam enim ſuper Dibon additamen-
ta: his, qui fugerint de Moab leonem, &
reliquiis terræ.

CAPUT XVI.

Orat emitti agnum, nempè Chriſtum, de petra deſerti: Moab ob arrogantiam, & perfidiam humiliabitur, paucis ex eo relictis.

A 1 EMitte agnum, Dñe, dominatorẽ terræ,
de Petra deſerti ad montem filiæ Sion.
2 Et erit: Sicut avis fugiens, & pulli de
nido avolantes, ſic erunt filiæ Moab in
tranſcenſu Arnon.
3 Ini conſilium, coge concilium: pone
quaſi noctem umbram tuam in meridie:
abſconde fugientes, & vagos ne prodas.
4 Habitabunt apud te profugi mei. Moab
eſto latibulum eorum à facie vaſtatoris:
finitus eſt enim pulvis, conſummatus eſt
miſer: defecit, qui conculcabat terram.
B 5 Et præparabitur in miſericordia ſolium,
& ſedebit ſuper illud in veritate in taberna-
culo David, judicans, & quærens judicium,
& velociter reddens, quod juſtum eſt.
* Jer. 48.29. 6 * Audivimus ſuperbiam Moab, ſuperbus
eſt valde: ſuperbia ejus, & arrogantia ejus,
& indignatio ejus pluſquam fortitudo ejus.
7 Idcircò ululabit Moab ad Moab, univer-
ſus ululabit: his, qui lætantur ſuper muros
cocti lateris, loquimini plagas ſuas.
8 Quoniam ſuburbana Heſebon deſerta
ſunt, & vineam Sabama Domini gentium ex-
ciderunt: flagella ejus uſque ad Jazer per-
venerunt: erraverunt in deſerto, propagi-
nes ejus relictæ ſunt, tranſierunt mare.
C 9 Super hoc plorabo in fletu Jazer vineam
Sabama: inebriabo te lacryma mea Heſebon,
& Eleale; quoniam ſuper vindemiam tuam,
& ſuper meſſem tuam vox calcantium irruit.
10 Et auferetur lætitia, & exultatio de
Carmelo, & in vineis non exultabit, ne-
que jubilabit, vinum in torculari non cal-
cabit, qui calcare conſueverat: vocem
calcantium abſtuli.
11 Super hoc venter meus ad Moab quaſi
cithara ſonabit, & viſcera mea ad murum
cocti lateris.
D 12 Et erit: cùm apparuerit, quod labora-
vit Moab ſuper excelſis ſuis, ingredietur ad
ſancta ſua, ut obſecret, & non valebit.
13 Hoc verbum, quod locutus eſt Domi-
nus ad Moab ex tunc:
14 Et nunc locutus eſt Dominus, dicens;
In tribus annis, quaſi anni mercenarii,
auferetur gloria Moab ſuper omni populo
multo, & relinquetur parvus, & modicus,
nequaquam multus.

CAPUT XVII.

Vaſtatis Damaſcenis auxiliaribus populi Iſrael, ſimiliter & Iſrael vaſtabitur, quia oblitus eſt Dei ſalvatoris ſui, ad quê calamitate preſſus revertetur: & væ perſecutoribus populi Domini denuntiatur.

1 ONus Damaſci. Ecce Damaſcus deſi-
net eſſe civitas, & erit ſicut acervus A
lapidum in ruina.
2 Derelictæ civitates Aroer gregibus erunt,
& requieſcent ibi, & non erit, qui exterreat.
3 Et ceſſabit adjutorium ab Ephraim, &
regnum à Damaſco; & reliquiæ Syriæ ſicut
gloria filiorum Iſrael erunt: dicit Domi-
nus exercituum.
4 Et erit in die illa: attenuabitur gloria
Jacob, & pinguedo carnis ejus marceſcet.
5 Et erit ſicut congregans in meſſe, quod
reſtiterit, & brachium ejus ſpicas leget: &
erit ſicut quærens ſpicas in valle Raphaim.
6 Et relinquetur in eo ſicut racemus, & B
ſicut excuſſio oleæ duarum, vel trium oliva-
rum in ſummitate rami, ſive quatuor, aut
quinque in cacuminibus ejus fructus ejus:
dicit Dominus Deus Iſrael.
7 In die illa inclinabitur homo ad Fa-
ctorem ſuum, & oculi ejus ad ſanctum Iſ-
rael reſpicient:
8 Et non inclinabitur ad altaria, quæ fece-
runt manus ejus: & quæ operati ſunt digiti
ejus, non reſpiciet lucos, & delubra.
9 In die illa erunt civitates fortitudinis ejus C
derelictæ ſicut aratra, & ſegetes quæ dereli-
ctæ ſunt à facie filiorum Iſrael, & eris deſerta.
10 Quia oblita es Dei ſalvatoris tui, &
fortis adjutoris tui non es recordata: pro-
ptereà plantabis plantationem fidelem, &
germen alienum ſeminabis.
11 In die plantationis tuæ labruſca, & ma-
nè ſemen tuum florebit: ablata eſt meſſis in
die hæreditatis, & dolebit graviter.
12 Væ multitudini populorum multorum,
ut multitudo maris ſonantis; & tumultus
turbarum, ſicut ſonitus aquarum multarum.
13 Sonabunt populi ſicut ſonitus aquarum
inundantium, & increpabit eum, & fugiet D
procul: & rapietur ſicut pulvis montium à
facie venti, & ſicut turbo coram tempeſtate.
14 In tempore veſpere, & ecce turbatio:
in matutino, & non ſubſiſtet: hæc eſt pars
eorum, qui vaſtaverunt nos, & ſors diri-
pientium nos.

CAPUT XVIII.

Adversùs Ægyptios, qui Judæos pellexerant ad confidendum in ipſis: additur conſolatio populi Judaici de reditu ad Jeruſalem.

1 VÆ terræ cymbalo alarum, quæ eſt A
trans flumina Æthiopiæ,
2 Qui mittit in mare legatos, & in vaſis pa-
pyri ſuper aquas. Ite angeli veloces ad gen-
tem convulſam, & dilaceratam: ad populum
terribilem, poſt quem non eſt alius: ad
gentem expectantem, & conculcatam, cu-
jus diripuerunt flumina terram ejus.
3 Omnes habitatores orbis, qui moramini in
terra, cùm elevatum fuerit ſignum in mon-
tibus, videbitis, & clangorem tubæ audietis:
4 Quia hæc dicit Dominus ad me: Quieſcã,
& conſiderabo in loco meo, ſicut meridiana

lux clara eſt, & ſicut nubes roris in die meſſis.

5 Ante meſſem enim totus effloruit, & immatura perfectio germinabit, & præcidentur ramuſculi ejus falcibus: & quæ derelicta fuerint, abſcindentur, & excutientur.

6 Et relinquentur ſimul avibus montium, & beſtiis terræ: & æſtate perpetua erunt ſuper eum volucres, & omnes beſtiæ terræ ſuper illum hyemabunt,

7 In tempore illo deferetur munus Domino exercituum à populo divulſo, & dilacerato: à populo terribili, poſt quem non fuit alius: à gente expectante, expectante & conculcata, cujus diripuerunt flumina terram ejus, ad locũ nominis Dñi exercituum, montem Sion,

CAPUT XIX.

Deſcribit plenius Ægyptiorum punitionem, & quòd ad Deum converſi, miſſo ipſis ſalvatore, conſolabuntur.

1 ONus Ægypti. Ecce Dñs aſcendet ſuper nubem levem, & ingredietur Ægyptũ, & commovebuntur ſimulacra Ægypti à facie ejus, & cor Ægypti tabeſcet in medio ejus,

2 Et concurrere faciam Ægyptios adversùs Ægyptios, & pugnabit vir contra fratrem ſuum, & vir contra amicum ſuum, civitas adversus civitatem, regnum adversùs regnum,

3 Et dirumpetur ſpiritus Ægypti in viſceribus ejus, & conſilium ejus præcipitabo: & interrogabunt ſimulacra ſua, & divinos ſuos, & pythones, & ariolos,

4 Et tradam Ægyptum in manu dominorum crudelium: & rex fortis dominabitur eorum, ait Dominus Deus exercituum.

5 Et areſcet aqua de mari, & fluvius deſolabitur, atque ſiccabitur.

6 Et deficient flumina: attenuabuntur, & ſiccabuntur rivi aggerum. Calamus, & juncus marceſcet:

7 Nudabitur alveus rivi à fonte ſuo: & omnis ſementis irrigua ſiccabitur, areſcet, & non erit.

8 Et mœrebunt piſcatores, & lugebunt omnes mittentes in flumen hamum, & expandentes rete ſuper faciem aquarum emarceſcent.

9 Confundentur, qui operabantur linum, pectentes, & texentes ſubtilia,

10 Et erunt irrigua ejus flaccentia: omnes, qui faciebant lacunas ad capiendos piſces.

11 Stulti principes Taneos, ſapientes conſiliarii Pharaonis, dederunt conſilium inſipiens. Quomodò dicetis Pharaoni: Filius ſapientium ego, filius regum antiquorum?

12 Ubi nunc ſunt ſapientes tui? annuntient tibi, & indicent, quid cogitaverit Dominus exercituum ſuper Ægyptum,

13 Stulti facti ſunt principes Taneos, emarcuerunt principes Mempheos, deceperunt Ægyptum, angulum populorum ejus.

14 Dominus miſcuit in medio ejus ſpiritum vertiginis: & errare fecerunt Ægyptũ in omni opere ſuo, ſicut errat ebrius, & vomens:

15 Et non erit Ægypto opus, quod faciat caput, & caudam incurvantem, & refrænantem.

16 In die illa erit Ægyptus quaſi mulieres, & ſtupebunt, & timebunt à facie commotionis manus Domini exercituum, quam ipſe movebit ſuper eam.

17 Et erit terra Juda Ægypto in pavorem: omnis, qui illius fuerit recordatus, pavebit à facie conſilii Domini exercituum, quod ipſe cogitavit ſuper eam.

18 In die illa erunt quinque civitates in terra Ægypti, loquentes lingua Chanaan, & jurantes per Dominum exercituum; Civitas ſolis vocabitur una,

19 In die illa erit altare Dñi in medio terræ Ægypti, & titulus Dñi juxta terminum ejus,

20 Erit in ſignum, & in teſtimonium Domino exercituum in terra Ægypti. Clamabunt enim ad Dominum à facie tribulantis, & mittet eis ſalvatorem, & propugnatorem, qui liberet eos,

21 Et cognoſcetur Dominus ab Ægypto, & cognoſcent Ægyptii Dominum in die illa, & colent eum in hoſtiis, & in muneribus: & vota vovebunt Domino, & ſolvent.

22 Et percutiet Dominus Ægyptum plaga, & ſanabit eam, & revertentur ad Dominum, & placabitur eis, & ſanabit eos.

23 In die illa erit via de Ægypto in Aſſyrios, & intrabit Aſſyrius Ægyptum, & Ægyptius in Aſſyrios, & ſervient Ægyptii Aſſur.

24 In die illa erit Iſrael tertius Ægyptio, & Aſſyrio: benedictio in medio terræ,

25 Cui benedixit Dominus exercituum, dicens: Benedictus populus meus Ægypti, & opus manuum mearum Aſſyrio: hæreditas autem mea Iſrael,

CAPUT XX.

Ex hoc, quod Iſaias jubetur nudus, & diſcalceatus incedere, prædicitur Ægyptiorum, & Æthiopum captivitas ab Aſſyriis, Judæis de illorum afflictione ſtupentibus.

1 IN anno, quo ingreſſus eſt Tharthan in Azotum, cùm miſiſſet eum Sargon rex Aſſyriorum, & pugnaſſet contra Azotum, & cepiſſet eam:

2 In tempore illo locutus eſt Dominus in manu Iſaiæ filii Amos, dicens: Vade, & ſolve ſaccum de lumbis tuis, & calceamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit ſic, vadens nudus, & diſcalceatus.

3 Et dixit Dominus: Sicut ambulavit ſervus meus Iſaias nudus, & diſcalceatus, trium annorum ſignum, & portentum erit ſuper Ægyptum, & ſuper Æthiopiam:

4 Sic minabit rex Aſſyriorum captivitatem Ægypti, & tranſmigrationẽ Æthiopiæ, juvenum, & ſenum, nudam, & diſcalceatam, diſcoopertis natibus ad ignominiam Ægypti.

5 Et timebunt, & confundentur ab Æthiopia ſpe ſua, & ab Ægypto gloria ſua.

6 Et dicet habitator inſulæ hujus in die illa: Ecce hæc erat ſpes noſtra, ad quos cõfugimus in auxiliũ, ut liberarent nos à facie regis Aſſyriorum, & quomodò effugere poterimus nos?

CAPUT XXI.

Ruina Babylonis per Medos, & Perſas: onus Idumææ, & Arabiæ.

1 ONus deſerti maris, Sicut turbines ab Africo veniunt, de deſerto venit, de terra horribili.

2 Viſio dura nuntiata eſt mihi, qui incredulus eſt, infideliter agit: & qui depopulator eſt, vaſtat. Aſcende Ælam, obſide Mede: omnem gemitum ejus ceſſare feci.

3 Propterea repleti ſunt lumbi mei dolore, anguſtia poſſedit me ſicut anguſtia

by Google

parturientis : corrui , cùm audirem , con-
turbatus ſum , cùm viderem .
B 4 Emarcuit cor meum , tenebræ ſtupefe-
cerunt me: Babylon dilecta mea poſita eſt
mihi in miraculum .
5 Pone menſam , contemplare in ſpecula
comedentes , & bibentes : ſurgite principes,
arripite clypeum .
6 Hæc enim dixit mihi Dominus : Vade ,
& pone ſpeculatorem : & quodcumque vi-
derit , annuntiet .
7 Et vidit currum duorum equitum, aſcen-
ſorem aſini , & aſcenſorem cameli : & con-
templatus eſt diligenter multo intuitu .
8 Et clamavit leo : Super ſpeculam Domini
*Hab. 2. 1. ego ſum, ſtans jugiter per diem : * ſuper cu-
C ſtodiam meam ego ſum, ſtans totis noctibus.
*Jere. 51. 8. 9 Ecce iſte venit aſcenſor vir bigæ equi-
Apoc. 14. 8. tum , & reſpondit , & dixit : * Cecidit,
cecidit Babylon , & omnia ſculptilia deo-
rum ejus contrita ſunt in terram .
10 Tritura mea , & filii areæ meæ , quæ
audivi à Domino exercituum Deo Iſrael ,
annuntiavi vobis.
11 Onus Duma ad me clamat ex Seir : Cu-
ſtos quid de nocte : cuſtos quid de nocte ?
12 Dixit cuſtos: Venit manè , & nox : ſi
quæritis , quærite : convertimini , venite .
13 Onus in Arabia . In ſaltu ad veſperam
dormietis , in ſemitis Dedanim .
14 Occurrentes ſitienti ferte aquam , qui
habitatis terram Auſtri , cum panibus oc-
currite fugienti .
D 15 A facie enim gladiorum fugerunt , à
facie gladii imminentis , à facie arcus ex-
tenti , à facie gravis prælii :
16 Quoniam hæc dicit Dominus ad me :
Adhuc in uno anno , quaſi in anno merce-
narii , & auferetur omnis gloria Cedar .
17 Et reliquiæ numeri ſagittariorum for-
tium de filiis Cedar imminuentur : Domi-
nus enim Deus Iſrael locutus eſt .

CAPUT XXII.

*Sermo Domini contra Jeruſalem , cujus de-
flet propheta vaſtitatem : & quòd negle-
cto Deo fruſtra ſe muniat ad reſiſtendum
Aſſyriis : carpuntur , quòd cùm plangere
deberent , gulæ indulgeant , & rejecto
Sobna templi præpoſito ſubſtituitur Elia-
cim , cui magna datur poteſtas .*

A 1 ONus vallis viſionis . Quidnam quo-
que tibi eſt , quia aſcendiſti & tu
omnis in tecta ?
2 Clamoris plena , urbs frequens , civitas
exultans : interfecti tui , non interfecti gla-
dio , nec mortui in bello .
3 Cuncti principes tui fugerunt ſimul , du-
reque ligati ſunt : omnes , qui inventi ſunt ,
B vincti ſunt pariter , procul fugerunt .
4 Propterea dixi : Recedite à me , amarè
flebo : nolite incumbere , ut conſolemini
me ſuper vaſtitate filiæ populi mei .
5 Dies enim interfectionis , & conculca-
tionis , & fletuum , Domino Deo exerci-
tuum in valle viſionis , ſcrutans murum ,
& magnificus ſuper montem .
6 Et Ælam ſumpſit pharetram, currum ho-
minis equitis , & parietem nudavit clypeus.
7 Et erunt electæ valles tuæ plenę quadri-
garum , & equites ponent ſedes ſuas in porta.
8 Et revelabitur operimentum Judę, & vide- C
bis in die illa armamentarium domus ſaltus .
9 Et ſciſſuras civitatis David videbitis ,
quia multiplicatæ ſunt : & congregaſtis a-
quas piſcinæ inferioris ,
10 Et domos Jeruſalem numeraſtis , & de-
ſtruxiſtis domos ad muniendum murum .
11 Et lacum feciſtis inter duos muros ad
aquam piſcinæ veteris , & non ſuſpexiſtis ad
eum , qui fecerat eam , & operatorem ejus
de longè non vidiſtis .
12 Et vocabit Dominus Deus exercituum
in die illa ad fletum , & ad planctum ,
ad calvitium , & ad cingulum ſacci :
13 Et ecce gaudium , & lætitia , occidere D
vitulos , & jugulare arietes , comedere car- *Sap. 2. 6.
nes , & bibere vinum . * Comedamus , & bi- 1 Cor. 15. 32.
bamus : cras enim moriemur .
14 Et revelata eſt in auribus meis vox Do-
mini exercituum : Si dimittetur iniquitas
hæc vobis , donec moriamini , dicit Domi-
nus Deus exercituum .
15 Hæc dicit Dominus Deus exercituum :
Vade , ingredere ad eum , qui habitat in
tabernaculo , ad Sobnam præpoſitum tem-
pli , & dices ad eum :
16 Quid tu hic , aut quaſi quis hìc ? quia
excidiſti tibi hìc ſepulchrum , excidiſti in E
excelſo memoriale diligenter , in petra ta-
bernaculum tibi .
17 Ecce Dominus aſportari te faciet , ſi-
cut aſportatur gallus gallinaceus , & quaſi
amictum ſic ſublevabit te .
18 Coronans coronabit te tribulatione ,
quaſi pilam mittet te in terram latam , &
ſpatioſam : ibi morieris , & ibi erit currus
gloriæ tuæ , ignominia domus Domini tui .
19 Et expellam te de ſtatione tua , & de
miniſterio tuo deponam te .
20 Et erit in die illa : Vocabo ſervum meum
Eliacim filium Helciæ ,
21 Et induam illum tunica tua , & cingulo F
tuo confortabo eum , & poteſtatem tuam
dabo in manu ejus : & erit quaſi pater ha-
bitantibus Jeruſalem , & domui Juda .
22 * Et dabo clavem domus David ſuper *Apoc 3. 7.
humerum ejus , & aperiet , & non erit , qui Job 12. 14.
claudat : & claudet , & non erit , qui aperiat ,
23 Et figam illum paxillum in loco fideli ,
& erit in ſolium gloriæ domui patris ejus .
24 Et ſuſpendent ſuper eum omnem glo- G
riam domus patris ejus , vaſorum diverſa
genera , omne vas parvulum , à vaſis crate-
rarum uſque ad omne vas muſicorum .
25 In die illa dicit Dominus exercituum :
Auferetur paxillus , qui fixus fuerat in loco
fideli : & frangetur , & cadet , & peribit quod
pependerat in eo , quia Dominus locutus eſt .

CAPUT XXIII.

*Tyri vaſtitas ad annos ſeptuaginta prædi-
citur propter ejus ſuperbiam , & poſtea
reſtituetur .*

1 ONus Tyri . Ululate naves maris : quia A
vaſtata eſt domus , unde venire con-
ſueverant : de Terra Cethim revelatum eſt eis .
2 Tacete , qui habitatis in inſula : negotiatores
Sidonis tranſfretantes mare , repleverunt te .
3 In aquis multis ſemen Nili , meſſis fluminis
fruges ejus : & facta eſt negotiatio gentium .
4 Erubeſce Sidon : ait enim mare , forti-

tudo

tudo maris dicens: Non parturivi, & non
peperi, & non enutrivi juvenes, nec ad in-
B crementum perduxi virgines.
5 Cum auditum fuerit in Ægypto, dole-
bunt, cùm audierint de Tyro:
6 Tranſite maria, ululate, qui habitatis
in inſula.
7 Numquid non veſtra hæc eſt, quæ gloria-
batur à diebus priſtinis in antiquitate ſua?
ducent eam pedes ſui longè ad peregrinandū.
8 Quis cogitavit hoc ſuper Tyrum quon-
dam coronatam, cujus negotiatores princi-
pes, inſtitores ejus inclyti terræ?
9 Dominus exercituum cogitavit hoc, ut de-
traheret ſuperbiam omnis gloriæ, & ad igno-
miniam duceret univerſos inclytos terræ.
10 Tranſi terram tuam quaſi flumen filia
C maris, non eſt cingulum ultrà tibi.
11 Manum ſuam extendit ſuper mare, con-
turbavit regna: Dominus mandavit adver-
sùs Chanaan, ut contereret fortes ejus.
12 Et dixit: Non adjicies ultrà, ut glo-
rieris, calumniam ſuſtinens virgo filia Si-
donis: in Cethim conſurgens transfreta,
ibi quoque non erit requies tibi.
13 Ecce terra Chaldæorum talis populus
non fuit, Aſſur fundavit eam: in captivi-
tatem traduxerunt robuſtos ejus, ſuffode-
runt domos ejus, poſuerunt eam in ruinam.
14 Ululate naves maris, quia devaſtata
eſt fortitudo veſtra.
15 Et erit in die illa: In oblivione eris
ò Tyre ſeptuaginta annis, ſicut dies regis
unius: poſt ſeptuaginta autem annos erit
Tyro quaſi canticum meretricis.
D 16 Sume citharam, circui civitatem me-
retrix oblivioni tradita: bene cane, fre-
quenta canticum, ut memoria tui ſit.
17 Et erit poſt ſeptuaginta annos: Viſitabit
Dominus Tyrum, & reducet eam ad mer-
cedes ſuas: & rurſum fornicabitur cum uni-
verſis regnis terræ ſuper faciem terræ.
18 Et erunt negotiationes ejus, & merce-
des ejus ſanctificatæ Domino: non conden-
tur, neque reponentur: quia his, qui habi-
taverint coram Domino, erit negotiatio
ejus, ut manducent in ſaturitatem, & ve-
ſtiantur uſque ad vetuſtatem.

CAPUT XXIV.

Mala quæ Dominus propter peccata univerſo orbi facturus eſt: adjecta interim reliquiarum conſolatione: & quam terribilis erit dies divini judicii.

A 1 ECce Dominus diſſipabit terram, &
nudabit eam, & affliget faciem ejus
& diſperget habitatores ejus.
*Oſe: 4. 9. 2 * Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: &
ſicut ſervus, ſic dominus ejus: ſicut ancilla,
ſic domina ejus: ſicut emens, ſic ille, qui
vendit: ſicut fœnerator, ſic is, qui mutuum
accipit: ſicut, qui repetit, ſic qui debet.
3 Diſſipatione diſſipabitur terra, & di-
reptione prædabitur, Dominus enim locu-
tus eſt verbum hoc.
4 Luxit, & defluxit terra, & infirmata
eſt: defluxit orbis, infirmata eſt altitudo
populi terræ.
5 Et terra infecta eſt ab habitatoribus ſuis:
quia tranſgreſſi ſunt leges, mutaverunt jus,
diſſipaverunt fœdus ſempiternum.
6 Propter hoc maledictio vorabit terram, & B
peccabunt habitatores ejus: ideòq; inſanient
cultores ejus, & relinquentur homines pauci.
7 Luxit vindemia, infirmata eſt vitis, inge-
muerunt omnes, qui lætabantur corde.
8 Ceſſavit gaudium tympanorū, quievit ſo-
nitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ.
9 Cum cantico non bibent vinum: ama-
ra erit potio bibentibus illam.
10 Attrita eſt civitas vanitatis, clauſa eſt
omnis domus nullo introeunte.
11 Clamor erit ſuper vino in plateis: deſerta
eſt omnis lætitia: translatum eſt gaudiū terræ.
12 Relicta eſt in urbe ſolitudo, & calami-
tas opprimet portas:
13 Quia hæc erunt in medio terræ, in me- C
dio populorum: quomodò ſi paucæ olivæ,
quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, &
racemi, cùm fuerit finita vindemia.
14 Hi levabunt vocem ſuam, atque lau-
dabunt: cùm glorificatus fuerit Dominus,
hinnient de mari.
15 Propter hoc in doctrinis glorificate Do-
minū: in inſulis maris nomen Dñi Dei Iſrael.
16 A finibus terræ laudes audivimus, glo-
riam juſti. Et dixi: Secretum meum mihi,
ſecretum meum mihi, væ mihi: prævari-
cantes prævaricati ſunt, & prævaricatione
tranſgreſſorum prævaricati ſunt.
17 Formido, & fovea, & laqueus ſuper
te, qui habitator es terræ.
18 Et erit: * Qui fugerit à voce formidi- * Jer.
nis, cadet in foveam: & qui ſe explica- 48. 44
verit de fovea, tenebitur laqueo: quia ca-
taractæ de excelſis apertæ ſunt, & concu-
tientur fundamenta terræ.
19 Confractione confringetur terra, con- D
tritione conteretur terra, commotione
commovebitur terra,
20 Agitatione agitabitur terra ſicut ebrius,
& auferetur quaſi tabernaculum unius no-
ctis: & gravabit eam iniquitas ſua, & cor-
ruet, & non adjiciet, ut reſurgat.
21 Et erit: in die illa viſitabit Dominus ſu-
per militiam cœli in excelſo: & ſuper re-
ges terræ, qui ſunt ſuper terram.
22 Et congregabuntur in congregatione
unius faſcis in lacum, & claudentur ibi in
carcere: & poſt multos dies viſitabuntur.
23 Et erubeſcet luna, & confundetur ſol,
cùm regnaverit Dominus exercituum in
monte Sion, & in Jeruſalem, & in con-
ſpectu ſenum ſuorum fuerit glorificatus.

CAPUT XXV.

Propheta Deo gratias agit de operibus ſuis mirabilibus, & beneficiis populo ipſius in monte Sion præſtandis.

1 DOmine, Deus meus es tu, exaltabo te, A
& confitebor nomini tuo: quoniam
feciſti mirabilia, cogitationes antiquas fi-
deles, amen.
2 Quia poſuiſti civitatem in tumulum, urbem
fortem in ruinam, domum alienorum: ut non
ſit civitas, & in ſempiternum non ædificetur.
3 Super hoc laudabit te populus fortis, ci-
vitas gentium robuſtarum timebit te.
4 Quia factus es fortitudo pauperi, fortitu-
do egeno in tribulatione ſua: ſpes à turbine,
umbraculum ab æſtu, ſpiritus enim robuſto-
rum quaſi turbo impellens parietem.

B 5 Sicut æſtus in ſiti, tumultum alienorum
humiliabis : & quaſi calore ſub nube torren-
te, propaginem fortium marceſcere facies.
6 Et faciet Dominus exercituum omnibus
populis in monte hoc convivium pinguium,
convivium vindemiæ; pinguium medullato-
C rum, vindemiæ defecatæ.
7 Et præcipitabit in monte iſto faciem vin-
culi colligati ſuper omnes populos, & telam,
quam orditus eſt ſuper omnes nationes.
*Apo. 7. 17. & 21. 4. 8 Præcipitabit mortem in ſempiternum : *
& auferet Dominus Deus lacrymam ab omni
facie, & opprobrium populi ſui auferet
de univerſa terra : quia Dominus locutus eſt:
9 Et dicet in die illa: Ecce Deus noſter iſte,
expectavimus eum; & ſalvabit nos : iſte Do-
minus, ſuſtinuimus eum, exultabimus, &
lætabimur in ſalutari ejus.
D 10 Quia requieſcet manus Domini in mon-
te iſto: & triturabitur Moab ſub eo, ſicuti
teruntur paleæ in plauſtro.
11 Et extendet manus ſuas ſub eo, ſicut ex-
tendit natans ad natandum: & humiliabit
gloriam ejus cum alliſione manuum ejus.
12 Et munimenta ſublimium murorum tuo-
rum concident, & humiliabuntur, & de-
trahentur in terram uſque ad pulverem.

CAPUT XXVI.

*Canticum gratiarum actionis ob exaltatio-
nem juſtorum, & humiliationem impio-
rum, & de reſurrectione mortuorum.*

A 1 IN die illa cantabitur canticum iſtud
in terra Juda:
Urbs fortitudinis noſtræ Sion ſalvator,
ponetur in ea murus, & antemurale.
2 Aperite portas, & ingrediatur gens ju-
ſta, cuſtodiens veritatem.
3 Vetus error abiit : ſervabis pacem : pa-
cem, quia in te ſperavimus.
4 Speraſtis in Domino in ſeculis æternis,
in Domino Deo forti in perpetuum.
5 Quia incurvabit habitantes in excelſo,
civitatem ſublimem humiliabit.
Humiliabit eam uſque ad terram, detra-
B het eam uſque ad pulverem.
6 Conculcabit eam pes, pedes pauperis,
greſſus egenorum.
7 Semita juſti recta eſt, rectus callis ju-
ſti ad ambulandum.
8 Et in ſemita judiciorum tuorum, Domi-
ne, ſuſtinuimus te: nomen tuum, & memo-
riale tuum in deſiderio animæ.
9 Anima mea deſideravit te in nocte :
ſed & ſpiritu meo in præcordiis meis de
manè vigilabo ad te.
Cùm feceris judicia tua in terra, juſti-
tiam diſcent habitatores orbis.
10 Miſereamur impio, & non diſcet juſti-
tiam : in terra Sanctorum iniqua geſſit, &
non videbit gloriam Domini.
11 Domine, exaltetur manus tua, & non
videant : videant, & confundantur zelan-
C tes populi: & ignis hoſtes tuos devoret.
12 Domine, dabis pacem nobis : omnia
enim opera noſtra operatus es nobis.
13 Domine Deus noſter, poſſederunt nos
domini abſque te, tantùm in te recorde-
mur nominis tui.
14 Morientes non vivant, gigantes non re-
ſurgant: propterea viſitaſti, & contriviſti eos,
& perdidiſti omnem memoriam eorum.
15 Indulſiſti genti, Domine, indulſiſti gen-
ti : numquid glorificatus es? elongaſti om-
nes terminos terræ.
16 Domine, in anguſtia requiſierunt te, in
tribulatione murmuris doctrina tua eis.
17 Sicut quæ concipit cùm appropinquave-
rit ad partum, dolens clamat in doloribus
ſuis : ſic facti ſumus à facie tua, Domine.
18 Concepimus, & quaſi parturivimus, & pe- D
perimus ſpiritum : ſalutes non fecimus in ter-
ra, ideò non ceciderunt habitatores terræ.
19 Vivent mortui tui, interfecti mei reſur-
gent : expergiſcimini, & laudate, qui habi-
tatis in pulvere: quia ros lucis ros tuus, &
terram gigantum detrahes in ruinam.
20 Vade, populus meus, intra in cubicu-
la tua, claude oſtia tua ſuper te, abſcon-
dere modicum ad momentum, donec per-
tranſeat indignatio.
21 * Ecce enim Dominus egredietur de lo- *Mich. 1. 3.
co ſuo, ut viſitet iniquitatẽ habitatoris terræ
contra eum : & revelabit terra ſanguinem
ſuum, & non operiet ultrà interfectos ſuos.

CAPUT XXVII.

*Punitio Leviathan : paterna Domini cor-
rectio in filios Iſrael : civitas munita de-
ſolabitur : filii Iſrael reverſi ab Aſſyriis,
& Ægypto, adorabunt Dominum in
Jeruſalem.*

1 IN die illa viſitabit Dñs in gladio ſuo du- A
ro, & grãdi, & forti, ſuper Leviathan ſer-
pentem vectem, & ſuper Leviathan ſerpentẽ
tortuoſum, & occidet cetum, qui in mari eſt.
2 In die illa vinea meri cantabit ei.
3 Ego Dominus, qui ſervo eam, repentè
propinabo ei : ne fortè viſitetur contra eam,
nocte & die ſervo eam.
4 Indignatio non eſt mihi : quis dabit me
ſpinam, & veprem in prælio : gradiar ſu-
per eam : ſuccendam eam pariter?
5 An potiùs tenebit fortitudinem meam. B
faciet pacem mihi, pacem faciet mihi?
6 Qui ingrediuntur impetu ad Jacob, flo-
rebit, & germinabit Iſrael, & implebunt
faciem orbis ſemine.
7 Numquid juxta plagam percutientis ſe
percuſſit eum? aut ſicut occidit interfectos
ejus, ſic occiſus eſt?
8 In menſura contra menſuram, cùm ab-
jecta fuerit, judicabis eam : meditatus eſt
in ſpiritu ſuo duro per diem æſtus.
9 Idcircò ſuper hoc dimittetur iniquitas C
domui Jacob : & iſte omnis fructus, ut aufe-
ratur peccatum ejus, cùm poſuerit omnes
lapides altaris ſicut lapides cineris alliſos,
non ſtabunt luci, & delubra.
10 Civitas enim munita deſolata erit, ſpe-
cioſa relinquetur, & dimittetur quaſi deſer-
tum : ibi paſcetur vitulus, & ibi accuba-
bit, & conſumet ſummitates ejus.
11 In ſiccitate meſſes illius conterentur,
mulieres venientes, & docentes eam : non D
eſt enim populus ſapiens, propterea non mi-
ſerebitur ejus, qui fecit eum, & qui for-
mavit eum non parcet ei.
12 Et erit : In die illa percutiet Dñs ab al-
veo fluminis uſque ad torrentem Ægypti, &
vos congregabimini unus, & unus filii Iſrael:
13 Et erit : In die illa clangetur in tuba

magna, & venient, qui perditi fuerant de
terra Aſſyriorum, & qui ejecti erant in terra
Ægypti, & adorabunt Domiuum in monte
ſancto in Jeruſalem.

CAPUT XXVIII.

Superbis, & ebriis Iſraelitis comminatur Dominus: eò quòd ſacerdotes vacent ebrietati, & principes irrideant verba, & comminationes prophetarũ, ponentes mendaciũ ſpem ſuam: de lapide angulari in fundamentis Sion ponendo: de pœna illuſorum, & conſolatione paucorum bonorum.

A 1 VÆ coronæ ſuperbiæ, ebriis Ephraim,
& flori decidenti, gloriæ exultatio-
nis ejus; qui erant in vertice vallis pin-
guiſſimæ, errantes à vino.
2 Ecce validus, & fortis Dominus, ſicut im-
petus grandinis, turbo confringens, ſicut
impetus aquarum multarum inundantium,
& emiſſarum ſuper terram ſpatioſam.
3 Pedibus conculcabitur corona ſuperbiæ
ebriorum Ephraim.
4 Et erit flos decidens gloriæ exultationis
ejus, qui eſt ſuper verticem vallis pinguium,
quaſi temporaneum ante maturitatem au-
tumni: quod cùm aſpexerit videns, ſtatim,
B ut manu tenuerit, devorabit illud.
5 In die illa erit Dominus exercituũ corona
glorię, & ſertũ exultationis reſiduo populi ſui.
6 Et ſpiritus judicii ſedenti ſuper judiciũ, &
fortitudo revertentibus de bello ad portam.
7 Verùm hi quoque præ vino neſcierunt, &
præ ebrietate erraverunt: ſacerdos, & pro-
pheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt
à vino, erraverunt in ebrietate, neſcierunt
videntem, ignoraverunt judicium.
8 Omnes enim menſæ repletæ ſunt vomitu,
ſordiumque, ita ut non eſſet ultrà locus.
9 Quem docebit ſcientiam? & quem intel-
C ligere faciet auditum? ablactatos à lacte,
avulſos ab uberibus.
10 Quia manda, remanda: manda, reman-
da: expecta, reexpecta: expecta, reexpe-
cta: modicum ibi, modicum ibi.
*1.Cor 11 * In loquela enim labii, & lingua alte-
14.21. ra loquetur ad populum iſtum.
12 Cui dixit: Hæc eſt requies mea, refi-
cite laſſum, & hoc eſt meum refrigerium:
& noluerunt audire.
13 Et erit eis verbum Domini: Manda, re-
manda: manda, remanda: expecta, reexpecta:
expecta, reexpecta: modicum ibi, modicum
ibi: ut vadant, & cadant retrorſum, & con-
terantur, & illaqueentur, & capiantur.
D 14 Propter hoc audite verbum Domini vi-
ri illuſores, qui dominamini ſuper populum
meum, qui eſt in Jeruſalem.
15 Dixiſtis enim: Percuſſimus fœdus cum
morte, & cum inferno fecimus pactum. Fla-
gellum inundans cùm tranſierit, non veniet
*Pſal. ſuper nos: quia poſuimus mendacium ſpem
117. noſtram, & mendacio protecti ſumus.
22. 16 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: *Ecce
Matt. ego mittam in fundamentis Sion lapidẽ, lapi-
21.42. dem probatũ, angularẽ, pretioſum, in funda-
Act.4. mento fundatum, qui crediderit, non feſtinet.
11. 17 Et ponam in pondere judicium, & juſti-
1.Pet. tiam in menſura: & ſubvertet grando ſpem
2.6. mendacii: & protectionem aquæ inundabunt.
Rom. 9.33. 18 Et delebitur fœdus veſtrum cum morte,
E & pactum veſtrum cum inferno non ſtabit:
flagellum inundans cùm tranſierit, eritis
ei in conculcationem.
19 Quandocumque pertranſierit, tollet
vos: quoniam manè diluculo pertranſibit in
die, & in nocte, & tantummodò ſola ve-
xatio intellectum dabit auditui.
20 Coanguſtatum eſt enim ſtratum, ita ut
alter decidat: & pallium breve utrumque
operire non poteſt.
21 * Sicut enim in monte diviſionum ſtabit *3.Re. 5.20.
Dominus: * ſicut in valle, quæ eſt in Ga- 1.Par
baon, iraſcetur: ut faciat opus ſuum, alie- 14.11.
num opus ejus: ut operetur opus ſuum, F
peregrinum eſt opus ejus ab eo. * Joſ.
22 Et nunc nolite illudere, ne fortè cõſtrin- 10.10.
gantur vincula veſtra: conſummationem
enim, & abbreviationem audivi à Domino
Deo exercituum ſuper univerſam terram.
23 Auribus percipite, & audite vocem me-
am, attendite, & audite eloquium meum.
24 Numquid tota die arabit arans, ut ſerat,
proſcindet, & ſarriet humum ſuam?
25 Nonne cùm adæquaverit faciem ejus, G
ſeret gith, & cyminum ſparget, & ponet
triticum per ordinem, & hordeum, mi-
lium, & viciam in finibus ſuis?
26 Et erudiet illum in judicio: Deus ſuus
docebit illum.
27 Non enim in ſerris triturabitur gith, nec
rota plauſtri ſuper cyminum circuibit: ſed in
virga excutietur gith, & cyminum in baculo.
28 Panis autem comminuetur: verùm non
in perpetuum triturans triturabit illum, ne-
què vexabit eum rota plauſtri, nec ungu-
lis ſuis comminuet eum.
29 Et hoc à Domino Deo exercituum exi-
vit, ut mirabile faceret conſilium, & ma-
gnificaret juſtitiam.

CAPUT XXIX.

Obſidio, & afflictio Jeruſalem, contritio gentium illam obſidentium: de libro ſignato, ac cæcitate Judæorum: væ profundis corde denuntiatur: reliquias Jacob prædicit illuminandas, & ad Deum convertendas.

1 VÆ Ariel, Ariel civitas, quam expu-
gnavit David: additus eſt annus ad A
annum: ſolemnitates evolutæ ſunt.
2 Et circumvallabo Ariel, & erit triſtis, &
mœrens, & erit mihi quaſi Ariel.
3 Et circumdabo quaſi ſphæram in circuitu
tuo, & jaciam contra te aggerem, & muni-
menta ponam in obſidionem tuam.
4 Humiliaberis, de terra loqueris, & de
humo audietur eloquium tuum: & erit qua-
ſi pythonis de terra vox tua, & de humo
eloquium tuum muſſitabit.
5 Et erit ſicut pulvis tenuis multitudo ven- B
tilantium te, & ſicut favilla pertranſiens mul-
titudo eorum, qui contra te prævaluerunt:
6 Eritque repentè confeſtim. A Domino
exercituum viſitabitur in tonitruo, & com-
motione terræ, & voce magna turbinis, &
tempeſtatis, & flammæ ignis devorantis.
7 Et erit ſicut ſomnium viſionis nocturnæ
multitudo omnium gentium, quæ dimicave-
runt contra Ariel, & omnes, qui militaverunt
& obſederunt, & prævaluerunt adversùs eã.
8 Et ſicut ſomniat eſuriens, & comedit,

21 Et aures tuæ audient verbum poſt ter-
gum monentis : Hæc eſt via , ambulate in ea,
& non declinetis neque ad dexteram , neque
ad ſiniſtram .
22 Et contaminabis laminas ſculptilium ar-
genti tui , & veſtimentum conflatilis auri tui,
& diſperges ea ſicut immunditiam menſtruа-
tæ. Egredere , dices ei ,
23 Et dabitur pluvia ſemini tuo, ubicumque
ſeminaveris in terra : & panis frugum terræ
erit uberrimus , & pinguis , paſcetur in poſ-
ſeſſione tua in die illo agnus ſpatioſè :
24 Et tauri tui , & pulli aſinorum , qui ope-
rantur terram , commiſtum migma come-
dent ſicut in area ventilatum eſt .
25 Et erunt ſuper omnem montem excel-
F ſum , & ſuper omnem collem elevatum , rivi
currentium aquarum , in die interfectionis
multorum , cùm ceciderint turres.
26 Et erit lux lunæ ſicut lux ſolis,& lux ſolis
erit ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum ,
in die, qua alligaverit Dominus vulnus popu-
li ſui , & percuſſuram plagæ ejus ſanaverit .
27 Ecce nomen Domini venit de longinquo,
ardens furor ejus , & gravis ad portandum :
labia ejus repleta ſunt indignatione, & lin-
gua ejus quaſi ignis devorans.
28 Spiritus ejus velut torrens inundans
uſque ad medium colli, ad perdendas gen-
tes in nihilum , & frænum erroris, quod
G erat in maxillis populorum .
29 Canticum erit vobis ſicut nox ſanctifi-
catæ ſolemnitatis, & lætitia cordis ſicut qui
pergit cum tibia , ut intret in montem Domi-
ni ad fortem Iſrael .
30 Et auditam faciet Dominus gloriam vo-
cis ſuæ, & terrorem brachii ſui oſtendet in
comminatione furoris , & flamma ignis devo-
rãtis: allidet in turbine,& in lapide grãdinis .
31 A voce enim Domini pavebit Aſſur
virga percuſſus.
32 Et erit tranſitus virgæ fundatus , quam
requieſcere faciet Dominus ſuper eum in
tympanis , & citharis : & in bellis præci-
puis expugnabit eos.
33 Præparata eſt enim ab heri Thopheth, à
rege præparata, profunda, & dilatata . Nutri-
menta ejus ignis,& ligna multa: flatus Domi-
ni ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam.

C A P U T XXXI.

*Judæos, qui fiducia in Deum relicta, ad Æ-
gyptios & humana confugiunt præſidia,
prædicit conſumendos unà cum ſuis auxi-
liariis : revertentes verò ad Dominum ,
virtute divina liberandos .*

A 1 VÆ qui deſcendunt in Ægyptum ad
auxilium , in equis ſperantes , & ha-
bentes fiduciam ſuper quadrigis , quia multæ
ſunt : & ſuper equitibus , quia prævalidi ni-
mis : & non ſunt confiſi ſuper ſanctum Iſrael,
& Dominum non requiſierunt .
2 Ipſe autem ſapiens adduxit malum , &
verba ſua non abſtulit : & conſurget contra
domum peſſimorum , & contra auxilium
operantium iniquitatem .
B 3 Ægyptus , homo , & non Deus : & equi
eorum caro, & non ſpiritus : & Dominus
inclinabit manum ſuam , & corruet auxilia-
tor , & cadet, cui præſtatur auxilium , ſi-
mulque omnes conſumentur.
4 Quia hæc dicit Dominus ad me : Quomo-
dò ſi rugiat leo , & catulus leonis ſuper præ-
dam ſuam , & cùm occurrerit ei multitudo
paſtorum, à voce eorum non formidabit, & à
multitudine eorum non pavebit : ſic deſcen-
det Dominus exercituum , ut prælietur ſuper
montem Sion , & ſuper collem ejus.
5 Sicut aves volantes , ſic proteget Domi- C
nus exercituum Jeruſalem , protegens , & li-
berans , tranſiens , & ſalvans .
6 Convertimini ſicut in profundum receſ-
ſeratis filii Iſrael .
7 In die enim illa abjiciet vir idola argenti
ſui , & idola auri ſui , quæ fecerunt vobis
manus veſtræ in peccatum .
8 Et cadet Aſſur in gladio non viri,& gladi- D
us non hominis vorabit eum , & fugiet non à
facie gladii: & juvenes ejus vectigales erunt :
9 Et fortitudo ejus à terrore tranſibit , &
pavebunt fugientes principes ejus : dixit
Dominus , cujus ignis eſt in Sion , & ca-
minus ejus in Jeruſalem .

C A P U T XXXII.

*De rege , ac principibus in juſtitia regnatu-
ris, & populi ſubditi felicitate : ſtulto au-
tem principi , & opulentis mulieribus fu-
tura prædicitur calamitas : pacis quo-
que pulchritudo , ac requies opulenta
promittitur populo Dei .*

1 ECce in juſtitia regnabit rex , & princi- A
pes in judicio præerunt .
2 Et erit vir ſicut qui abſcõditur à vento , &
celat ſe à tẽpeſtate , ſicut rivi aquarum in ſiti,
& umbra petræ prominentis in terra deſerta .
3 Non caligabunt oculi videntium, & aures
audientium diligenter auſcultabunt .
4 Et cor ſtultorum intelliget ſcientiam , &
lingua balborũ velociter loquetur , & planè .
5 Nõ vocabitur ultrà is, qui inſipiens eſt, prin-
ceps: neque fraudulentus appellabitur major:
6 Stultus enim fatua loquetur , & cor ejus B
faciet iniquitates , ut perficiat ſimulationem ,
& loquatur ad Dominum fraudulenter , &
vacuam faciat animam eſurientis , & po-
tum ſitienti auferat .
7 Fraudulenti vaſa peſſima ſunt : ipſe enim
cogitationes concinnavit ad perdendos mi-
tes , in ſermone mendacii , cùm loqueretur
pauper judicium .
8 Princeps verò ea , quæ digna ſunt princi-
pe , cogitabit , & ipſe ſuper duces ſtabit.
9 Mulieres opulentæ , ſurgite , & audite
vocem meam : filiæ confidentes, præcipite
auribus eloquium meum .
10 Poſt dies enim, & annum , vos conturba-
bimini confidentes : conſummata eſt enim
vindemia , collectio ultrà non veniet . C
11 Obſtupeſcite opulentæ , conturbamini
confidentes: exuite vos , & confundimini ,
accingite lumbos veſtros.
12 Super ubera plangite , ſuper regione
deſiderabili , ſuper vinea fertili .
13 Super humum populi mei ſpinæ , & ve-
pres aſcendent : quantò magis ſuper omnes
domos gaudii civitatis exultantis?
14 Domus enim dimiſſa eſt , multitudo ur-
bis relicta eſt, tenebræ, & palpatio factæ ſunt
ſuper ſpeluncas uſque in æternum . Gaudium
onagrorum paſcua gregum ,
15 Donec effundatur ſuper nos ſpiritus de

Digitized by Google

excelſo: & erit deſertum in charmel, &
charmel in ſaltum reputabitur.
16 Et habitabit in ſolitudine judicium, &
D juſtitia in charmel ſedebit.
17 Et erit opus juſtitię pax, & cultus juſtitię
ſilentium, & ſecuritas uſque in ſempiternum.
18 Et ſedebit populus meus in pulchritudi-
ne pacis, & in tabernaculis fiduciæ, &
in requie opulenta.
19 Grando autem in deſcenſione ſaltus,
& humilitate humiliabitur civitas.
20 Beati, qui ſeminati ſuper omnes a-
quas, immittentes pedem bovis, & aſini.

CAPUT XXXIII.

*Permixtim de dejectione Sennacherib lo-
quitur, & Judæorum liberatione, ac di-
vinæ potentiæ exaltatione: invehitur
contra hypocritas: & quales eſſe debeant.
qui cum Domino habitaturi ſunt in excel-
ſis: Jeruſalem verò habitatio erit opu-
lenta, in qua magnificabitur Dominus,
rex, & legislator noſter.*

A 1 VÆ qui prædaris, nonne & ipſe præ-
daberis? & qui ſpernis, nonne &
ipſe ſperneris? cùm conſummaveris deprę-
dationem, deprædaberis: cùm fatigatus de-
ſieris contemnere, contemneris.
2 Domine, miſerere noſtri: te enim expe-
ctavimus: eſto brachium noſtrum in manè,
& ſalus noſtra in tempore tribulationis.
3 A voce angeli fugerunt populi, & ab
exaltatione tua diſperſæ ſunt gentes.
4 Et congregabuntur ſpolia veſtra ſicut
colligitur bruchus, velut cùm foſſæ plenæ
fuerint de eo.
5 Magnificatus eſt Dominus, quoniam ha-
bitavit in excelſo: implevit Sion judicio,
& juſtitia.
6 Et erit fides in temporibus tuis: divitiæ
ſalutis ſapientia, & ſcientia: timor Domini
ipſe eſt theſaurus ejus.
7 Ecce videntes clamabunt foris, angeli
pacis amarè flebunt.
8 Diſſipatæ ſunt viæ, ceſſavit tranſiens per
B ſemitam, irritum factum eſt pactum, projecit
civitates, non reputavit homines.
9 Luxit, & elanguit terra: confuſus eſt Liba-
nus, & obſorduit, & factus eſt Saron ſicut de-
ſertum: & concuſſa eſt Baſan, & Carmelus.
10 Nunc conſurgam, dicit Dominus: nunc
exaltabor, nunc ſublevabor.
11 Concipietis ardorem, parietis ſtipulam,
ſpiritus veſter ut ignis vorabit vos.
12 Et erunt populi quaſi de incendio cinis,
ſpinæ congregatæ igni comburentur.
13 Audite, qui longe eſtis, quæ fecerim, &
cognoſcite vicini fortitudinem meam.
14 Conterriti ſunt in Sion peccatores, poſſe-
dit tremor hypocritas. Quis poterit habitare
de vobis cum igne devorante? quis habitabit
ex vobis cum ardoribus ſempiternis?
C * Pſal. 14. 2. 15 * Qui ambulat in juſtitiis, & loquitur ve-
ritatem, qui projicit avaritiam ex calumnia,
& excutit manus ſuas ab omni munere, qui
obturat aures ſuas, ne audiat ſanguinem, &
claudit oculos ſuos, ne videat malum.
16 Iſte in excelſis habitabit, munimenta
ſaxorum ſublimitas ejus: panis ei datus eſt,
aquæ ejus fideles ſunt.
17 Regem in decore ſuo videbunt oculi
ejus, cernent terram de longè.
18 Cor tuum meditabitur timorem: * ubi * 1. Cor. 1. 20.
eſt litteratus? ubi legis verba ponderans?
ubi doctor parvulorum?
19 Populum impudentem non videbis, po-
pulum alti ſermonis: ita ut non poſſis in-
telligere diſertitudinem linguæ ejus, in quo
nulla eſt ſapientia.
20 Reſpice Sion civitatem ſolemnitatis no- D
ſtræ: oculi tui videbunt Jeruſalem, habita-
tionem opulentam, tabernaculum, quod ne-
quaquam transferri poterit: nec auferentur
clavi ejus in ſempiternum, & omnes funicu-
li ejus non rumpentur.
21 Quia ſolummodò ibi magnificus eſt Dñs
noſter: locus fluviorum rivi latiſſimi, & pa-
tentes: non tranſibit per eum navis remigum,
neque trieris magna tranſgredietur eum.
22 Dominus enim judex noſter, Dominus le-
gifer noſter, Dñs rex noſter: ipſe ſalvabit nos.
23 Laxati ſunt funiculi tui, & non prævale-
bunt: ſic erit malus tuus, ut dilatare ſignum
non queas. Tunc dividentur ſpolia prędarum
multarum: claudi diripient rapinam.
24 Nec dicet vicinus: Elangui: populus, qui
habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

CAPUT XXXIV.

*Acerba Dei ultio ſuper omnes gentes: Idu-
mææ quoque contritio, & perpetua va-
ſtitas prædicitur.*

1 ACcedite gentes, & audite, & populi A
attendite: audiat terra, & plenitu-
do ejus, orbis, & omne germen ejus.
2 Quia indignatio Domini ſuper omnes gen-
tes, & furor ſuper univerſam militiam eorum
interfecit eos, & dedit eos in occiſionem.
3 Interfecti eorum projicientur, & de ca-
daveribus eorum aſcendet fœtor: tabeſcent
montes à ſanguine eorum.
4 Et tabeſcet omnis militia cœlorum, &
complicabuntur ſicut liber cœli: & omnis
militia eorum defluet, ſicut defluit folium
de vinea, & de ficu.
5 Quoniam inebriatus eſt in cœlo gladius
meus: ecce ſuper Idumæam deſcendet, & ſu-
per populum interfectionis meę, ad judicium.
6 Gladius Domini repletus eſt ſanguine, in- B
craſſatus eſt adipe, de ſanguine agnorum, &
hircorum, de ſanguine medullatorum arie-
tum: victima enim Domini in Boſra, & inter-
fectio magna in terra Edom.
7 Et deſcendent unicornes cum eis, & tauri
cum potentibus: inebriabitur terra eorum
ſanguine, & humus eorum adipe pinguium:
8 Quia dies ultionis Domini, annus retri-
butionum Judicii Sion.
9 Et convertentur torrentes ejus in picem,
& humus ejus in ſulphur: & erit terra ejus
in picem ardentem.
10 Nocte, & die non extinguetur, in ſempi- C
ternum aſcendet fumus ejus: à generatione
in generationem deſolabitur, in ſæcula ſæ-
culorum non erit tranſiens per eam.
11 Et poſſidebũt illã onocrotalus, & ericius:
ibis, & corvus habitabunt in ea: & extende-
tur ſuper eam menſura, ut redigatur ad nihi-
lum, & perpendiculum in deſolationem.
12 Nobiles ejus non erunt ibi: regem po-
tiùs invocabunt, & omnes principes ejus
erunt in nihilum.

13 Et orientur in domibus ejus ſpinę,& urti-
cæ, & paliurus in munitionibus ejus: & erit
cubile draconum, & paſcua ſtruthionum.
D 14 Et occurrent dæmonia onocentauris, &
piloſus clamabit alter ad alterum: ibi cuba-
vit lamia, & invenit ſibi requiem.
15 Ibi habuit foveam ericius,& enutrivit ca-
tulos,& circũfodit,& fodit in umbra ejus: il-
luc congregati ſunt milvi, alter ad alterum.
16 Requirite diligenter in libro Domini, &
legite: unum ex eis non defuit, alter alterum
nõ quęſivit: quia quod ex ore meo procedit, il-
le mãdavit,& ſpiritus ejus ipſe cõgregavit ea.
17 Et ipſe miſit eis ſortem, & manus ejus
diviſit eam illis in menſuram: uſque in æter-
num poſſidebunt eam, in generationem, &
generationem habitabunt in ea.

CAPUT XXXV.

De futura conſolatione, lætitia, & ſecuritate, & felicitate perpetua eorum, qui in Chriſto ſunt credituri.

A 1 LÆtabitur deſerta, & invia, & exultabit
ſolitudo, & florebit quaſi lilium.
2 Germinans germinabit, & exultabit læta-
bunda, & laudans: gloria Libani data eſt ei:
decor Carmeli, & Saron, ipſi videbunt glo-
riam Domini, & decorem Dei noſtri.
3 Confortate manus diſſolutas, & genua
debilia roborate.
B 4 Dicite puſillanimis: Confortamini,& noli-
te timere: ecce Deus veſter ultionem adducet
retributionis: Deus ipſe veniet,& ſalvabit vos.
5 Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures
ſurdorum patebunt.
C 6 Tunc ſaliet ſicut cervus claudus,& aperta
erit lingua mutorum: quia ſciſſæ ſunt in de-
ſerto aquæ, & torrentes in ſolitudine.
7 Et quæ erat arida, erit in ſtagnum, & ſi-
tiens in fontes aquarum. In cubilibus, in
quibus prius dracones habitabant, orietur
viror calami, & junci.
8 Et erit ibi ſemita & via, & via ſancta vo-
cabitur: non tranſibit per eam pollutus, &
hæc erit vobis directa via, ita ut ſtulti non
errent per eam.
D 9 Non erit ibi leo,& mala beſtia non aſcen-
det per eam, nec invenietur ibi: & ambu-
labunt, qui liberati fuerint.
10 Et redempti à Dño convertentur, & ve-
nient in Sion cum laude,& lætitia ſempiterna
ſuper caput eorum: gaudium, & lætitiam ob-
tinebunt, & fugiet dolor, & gemitus.

CAPUT XXXVI.

Sennacherib captis civitatibus Judæ munitis, mittit Rabſacen ad capiendum Jeruſalem: qui variis in Ezechiam jactatis conviciis, & blaſphemiis in Deum, Jeroſolymitas ad deditionem exhortatur.

A 1 ET factum eſt in quartodecimo anno re-
4 Reg. 18. 13. gis Ezechiæ, aſcendit Sennacherib rex
2 Par. 32. 1. Aſſyriorum ſuper omnes civitates Juda mu-
nitas, & cepit eas.
2 Et miſit rex Aſſyriorum Rabſacen de La-
chis in Jeruſalem ad regem Ezechiam in ma-
nu gravi, & ſtetit in aquæductu piſcinæ ſu-
perioris in via Agri fullonis.
3 Et egreſſus eſt ad eum Eliacim filius Hel-
ciæ, qui erat ſuper domum, & Sobna ſcriba,
& Joahe filius Aſaph à commentariis.
4 Et dixit ad eos Rabſaces: Dicite Ezechię
Hæc dicit rex magnus, rex Aſſyriorum: Quæ
eſt iſta fiducia, qua confidis?
4 Aut quo conſilio, vel fortitudine rebel-
lare diſponis: ſuper quem habes fiduciam,
quia receſſiſti à me?
6 Ecce confidis ſuper baculum arundineum
confractum iſtum, ſuper Ægyptum: cui ſi
innixus fuerit homo, intrabit in manum
ejus, & perforabit eam: ſic Pharao rex Æ- B
gypti omnibus, qui confidunt in eo.
7 Quòd ſi reſponderis mihi: In Domino Deo
noſtro cõfidimus: nonne ipſe eſt, cujus abſtu-
lit Ezechias excelſa, & altaria, & dixit Judæ
& Jeruſalem: Coram altari iſto adorabitis?
8 Et nunc trade te Domino meo regi Aſſy-
riorum,& dabo tibi duo millia equorum, nec
poteris ex te præbere aſcenſores eorum.
9 Et quomodò ſuſtinebis faciem judicis u-
nius loci ex ſervis domini mei minoribus?
Quòd ſi confidis in Ægypto, in quadrigis,
& in equitibus:
10 Et nunc numquid ſine Domino aſcendi C
ad terram iſtam, ut diſperderem eam? Do-
minus dixit ad me: Aſcende ſuper terram
iſtam, & diſperde eam.
11 Et dixit Eliacim, & Sobna, & Joahe ad
Rabſacẽ: Loquere ad ſervos tuos Syria lingua:
intelligimus enim: ne loquaris ad nos Judaicè
in auribus populi, qui eſt ſuper murum.
12 Et dixit ad eos Rabſaces: Numquid ad
dominum tuum, & ad te miſit me dominus
meus, ut loquerer omnia verba iſta, & non
potiùs ad viros, qui ſedent in muro, ut co-
medant ſtercora ſua, & bibant urinam
pedum ſuorum vobiſcum?
13 Et ſtetit Rabſaces, & clamavit voce ma-
gna Judaicè, & dixit: Audite verba regis
magni, regis Aſſyriorum.
14 Hęc dicit rex: Non ſeducat vos Ezechias
quia non poterit eruere vos.
15 Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias
ſuper Dominum, dicens: Eruens liberabit
nos Dominus, non dabitur civitas iſta in
manu regis Aſſyriorum.
16 Nolite audire Ezechiam: hæc enim dicit D
rex Aſſyriorum: Facite mecum benedictionẽ,
& egredimini ad me, & comedite unuſquiſ-
que vineam ſuam,& unuſquiſque ficum ſuam,
& bibite unuſquiſque aquam ciſternæ ſuæ.
17 Donec veniam,& tollam vos ad terram,
quæ eſt ut terra veſtra, terram frumenti, &
vini, terram panum, & vinearum.
18 Nec conturbet vos Ezechias, dicens:
Dominus liberabit nos. Numquid liberave-
runt dii gentium unuſquiſque terram ſuam
de manu regis Aſſyriorum?
19 Ubi eſt deus Emath,& Arphad? ubi eſt
deus Sepharvaim? numquid liberaverunt
Samariam de manu mea?
20 Quis eſt ex omnibus diis terrarum iſta-
rum, qui eruerit terram ſuam de manu mea,
ut eruat Dominus Jeruſalem de manu mea?
21 Et ſiluerunt, & non reſponderunt ei
verbum. Mandaverat enim rex, dicens:
Ne reſpondeatis ei.
22 Et ingreſſus eſt Eliacim filius Helciæ,
qui erat ſuper domum, & Sobna ſcriba, &
Joahe filius Aſaph à commentariis, ad Eze-
chiam ſciſſis veſtibus, & nuntiaverunt ei
verba Rabſacis.

CAPUT XXXVII.

Conſternatus Ezechias propter blaſphemias tum Rabſacis, tum Sennacherib, mittit ad Iſaiam, ut Dominum deprecetur, qui ipſum confortans divinum promittit auxilium: & caſo per Angelum exercitu Sennacherib, etiam ipſe à filiis ſuis interimitur.

A 1 ET factum eſt, cùm audiſſet rex Ezechias,
ſcidit veſtimenta ſua, & obvolutus eſt
ſacco, & intravit in domum Domini.
2 Et miſit Eliacim, qui erat ſuper domum, &
Sobnam ſcribam, & ſeniores de ſacerdotibus,
opertos ſaccis, ad Iſaiā filiū Amos prophetā,
3 Et dixerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias:
Dies tribulationis, & correptionis, & blaſphemiæ,
dies hæc: quia venerunt filii uſque
ad partum, & virtus non eſt pariendi.
4 Si quo modo audiat Dominus Deus tuus
verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyriorum
dominus ſuus ad blaſphemandum Deum viventem,
& exprobrandum ſermonibus, quos
audivit Dominus Deus tuus: leva ergo orationem
pro reliquis, quæ repertæ ſunt.
B 5 Et venerunt ſervi regis Ezechiæ ad Iſaiam.
6 Et dixit ad eos Iſaias: Hæc dicetis domino
veſtro: Hæc dicit Dominus: Ne timeas à facie
verborum, quæ audiſtis, quibus blaſphemaverunt
pueri regis Aſſyriorum me.
7 Ecce ego dabo ei ſpiritum, & audiet nuntium,
& revertetur ad terram ſuam, & corruere
eum faciam gladio in terra ſua.
8 Reverſus eſt autē Rabſaces, & invenit regē
Aſſyriorum prælìantem adverſus Lobnam:
Audierat enim, quia profectus eſſet de Lachis,
9 Et audivit de Tharaca rege Æthiopiæ
dicentes: Egreſſus eſt, ut pugnet contra
te. Quod cùm audiſſet, miſit nuntios ad
Ezechiam, dicens:
10 Hæc dicetis Ezechiæ regi Judæ, loquentes:
Non te decipiat Deus tuus, in quo tu
confidis, dicens: Non dabitur Jeruſalem in
manu regis Aſſyriorum.
C 11 Ecce tu audiſti omnia, quæ fecerunt reges
Aſſyriorum omnibus terris, quas ſubverterunt,
& tu poteris liberari?
12 Numquid eruerunt eos dii gentium, quos
ſubverterunt patres mei, Gozam, & Haram, &
Reſeph, & filios Eden, qui erant in Thalaſſar?
13 Ubi eſt rex Emath, & rex Arphad, & rex
urbis Sepharvaim, Ana, & Ava?
14 Et tulit Ezechias libros de manu nuntiorum,
& legit eos, & aſcendit in domum Domini,
& expandit eos Ezechias coram Domino.
15 Et oravit Ezechias ad Dominum, dicens:
16 Domine exercituū, Deus Iſrael, qui ſedes
ſuper cherubim: tu es Deus ſolus omnium regnorum
terræ, tu feciſti cœlum, & terram.
17 Inclina, Domine, aurem tuam, & audi:
aperi, Domine, oculos tuos, & vide, & audi
omnia verba Sennacherib, quæ miſit ad blaſphemandum
Deum viventem.
D 18 Vere enim, Domine, deſertas fecerunt
reges Aſſyriorum terras, & regiones earum.
19 Et dederunt deos earum igni: non enim
erant dii, ſed opera manuum hominum, lignum,
& lapis: & comminuerunt eos.
20 Et nunc, Domine Deus noſter, ſalva nos
de manu ejus: & cognoſcant omnia regna
terræ, quia tu es Dominus ſolus.
21 Et miſit Iſaias filius Amos ad Ezechiam,
dicens: Hæc dicit Dñs Deus Iſrael: pro quibus
rogaſti me de Sennacherib rege Aſſyriorum,
22 Hoc eſt verbum, quod locutus eſt Dñs ſuper
eum: Deſpexit te, & ſubſannavit te, virgo
filia Sion: poſt te caput movit filia Jeruſalem.
23 Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti, &
ſuper quem exaltaſti vocem, & elevaſti altitudinem
oculorum tuorum? Ad ſanctum Iſrael. E
24 In manu ſervorū tuorū exprobraſti Dño,
& dixiſti: In multitudine quadrigarum mearum
ego aſcendi altitudinem montium, juga
Libani: & ſuccidam excelſa cedrorum ejus,
& electas abietes illius, & introibo altitudinem
ſummitatis ejus, ſaltum Carmeli ejus.
25 Ego fodi, & bibi aquam, & exiccavi veſtigio
pedis mei omnes rivos aggerum.
26 Numquid nō audiſti, quæ olim fecerim ei?
ex diebus antiquis ego plaſmavi illud, & nunc
adduxi: & factum eſt in eradicationem colliū
compugnantium, & civitatum munitarum.
27 Habitatores earum breviata manu cōtremuerunt,
& confuſi ſunt: facti ſunt ſicut fœnum
agri, & gramen paſcuæ, & herba tectorum,
quæ exaruit, antequam matureſceret.
28 Habitationem tuam, & egreſſum tuum,
& introitum tuum cognovi, & inſaniam F
tuam contra me.
29 Cùm fureres adversùm me, ſuperbia tua
aſcendit in aures meas: ponam ergo circulum
in naribus tuis, & frænum in labiis tuis, &
reducam te in viam, per quam veniſti.
30 Tibi autem hoc erit ſignum: Comede
hoc anno, quæ ſponte naſcuntur, & in anno
ſecundo pomis veſcere: in anno autem tertio
ſeminate, & metite, & plantate vineas,
& comedite fructum earum.
31 Et mittet id, quod ſalvatum fuerit de
domo Juda, & quod reliquum eſt, radicem
deorſum, & faciet fructum ſurſum:
32 Quia de Jeruſalem exibunt reliquiæ, &
ſalvatio de monte Sion: zelus Domini exercituum
faciet iſtud.
33 Propterea hæc dicit Dominus de rege G
Aſſyriorum: Non intrabit civitatem hanc, &
non jaciet ibi ſagittam, & non occupabit eam
clypeus, & nō mittet in circuitu ejus aggerem.
34 In via, qua venit, per eam revertetur, &
civitatem hanc non ingredietur, dicit Dñs.
35 Et protegā civitatē iſtam, ut ſalvem eam
propter me, & propter David ſervum meum.
36 * Egreſſus eſt autem Angelus Domini, & * 4 Reg. 19. 35. Tob. 1. 21. Eccli. 48. 24. 1 Mac. 7. 41. 2 Mac. 8. 19.
percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta
quinque millia. Et ſurrexerunt mane,
& ecce omnes, cadavera mortuorum.
37 Et egreſſus eſt, & abiit, & reverſus eſt Sennacherib
rex Aſſyriorū, & habitavit in Ninive.
38 Et factum eſt, cùm adoraret in templo
Neſroch deum ſuum, Adramelech, & Saraſar
filii ejus percuſſerunt eum gladio: fugeruntque
in terram Ararat, & regnavit Aſarhaddon
filius ejus pro eo.

CAPUT XXXVIII.

Ezechias à morte ſibi per Iſaiam comminata liberatus, ſigno in horologio Achaz accepto, & promiſſa de manu Aſſyriorum liberatione, additiſque ei ad vitam quindecim annis, canticum hoc gratiarum actionis Deo cecinit.

1 IN diebus illis ægrotavit Ezechias uſque A
ad mortem: & introivit ad eum Iſaias 4 Reg. 20. 1.

filius

filius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit Dominus: Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.

2 Et convertit Ezechias faciem ſuam ad parietem, & oravit ad Dominum,

3 Et dixit: Obſecro Dñe, memento quæſo, quomodò ambulaverim coram te in veritate, & corde perfecto, & quod bonum eſt in oculis tuis fecerim. Et flevit Ezechias fletu magno.

4 Et factum eſt verbum Domini ad Iſaiam, dicens:

5 Vade, & dic Ezechiæ: hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: ecce ego adjiciam ſuper dies tuos quindecim annos:

6 Et de manu regis Aſſyriorum eruam te, & B civitatem iſtam, & protegam eam.

7 Hoc autem tibi erit ſignum à Domino, quia faciet Dominus verbum hoc, quod locutus eſt.

8 Ecce ego reverti faciam umbram linearum, per quas deſcenderat in horologio Achaz in ſole, retrorſum decem lineis. Et reverſus eſt ſol decem lineis per gradus, quos deſcenderat.

9 Scriptura Ezechiæ regis Juda, cùm ægrotaſſet, & convaluiſſet de infirmitate ſua.

10 Ego dixi: In dimidio dierum meorum vadam ad portas Inferi.

Quæſivi reſiduum annorum meorum,

11 Dixi: Non videbo Dominum Deum in terra viventium.

Non aſpiciam hominem ultrà, & habitatorem quietis.

C 12 Generatio mea ablata eſt, & convoluta eſt à me, quaſi tabernaculum paſtorum.

Præciſa eſt velut à texente, vita mea: dum adhuc ordirer, ſuccidit me: de manè uſque ad veſperam finies me.

13 Sperabam uſque ad manè, quaſi leo ſic contrivit omnia oſſa mea:

De manè uſque ad veſperam finies me.

14 Sicut pullus hirundinis ſic clamabo, meditabor ut columba.

Attenuati ſunt oculi mei, ſuſpicientes in excelſum.

Domine, vim patior, reſponde pro me.

15 Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi, cùm ipſe fecerit?

Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

D 16 Domine, ſi ſic vivitur, & in talibus vita ſpiritus mei: corripies me, & vivificabis me.

17 Ecce in pace amaritudo mea amariſſima:

Tu autem eruiſti animam meam, ut non periret, projeciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea.

18 Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: non expectabunt, qui deſcendunt in lacum, veritatem tuam.

19 Vivens vivens ipſe confitebitur tibi, ſicut & ego hodie: pater filiis notam faciet veritatem tuam.

20 Domine, ſalvum me fac, & pſalmos noſtros cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo Domini.

21 Et juſſit Iſaias ut tollerent maſsã de ficis, & cataplaſmarent ſuper vulnus, & ſanaretur.

22 Et dixit Ezechias: Quod erit ſignum, quia aſcendam in domum Domini?

CAPUT XXXIX.

Ezechias cùm miſſis à rege Babylonis nuntiis ſuos oſtẽdiſset theſauros, ab Iſaia de futura eorũ in Babylonẽ ablatione præmonetur.

1 IN tempore illo miſit Merodach Baladan, filius Baladan, rex Babylonis, libros, A 4. R. 20. 12.
& munera ad Ezechiam: audierat enim, quòd ægrotaſſet, & convaluiſſet.

2 Lætatus eſt autem ſuper eis Ezechias, & oſtendit eis cellam aromatum, & argenti, & auri, & odoramentorum, & unguenti optimi, & omnes apothecas ſupellectilis ſuæ, & univerſa quæ inventa ſunt in theſauris ejus. Non fuit verbum, quod non oſtenderet eis Ezechias in domo ſua, & in omni poteſtate ſua.

3 Introivit autem Iſaias propheta ad Ezechiam regem, & dixit ei: Quid dixerunt B viri iſti, & unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.

4 Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et C dixit Ezechias: Omnia, quæ in domo mea ſunt, viderunt: non fuit res, quam non oſtenderim eis in theſauris meis.

5 Et dixit Iſaias ad Ezechiam: Audi verbum Domini exercituum.

6 Ecce dies veniẽt, & auferentur omnia, quæ D in domo tua ſunt, & quæ theſauriſaverũt patres tui, uſque ad diem hanc, in Babylonem: non relinquetur quidquam, dicit Dominus.

7 Et de filiis tuis, qui exibunt de te, quos genueris, tollent: & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.

8 Et dixit Ezechias ad Iſaiam: Bonum verbum Domini, quod locutus eſt. Et dixit: Fiat tantùm pax, & veritas in diebus meis.

CAPUT XL.

Conſolatio, & ſalus Jeruſalem per Chriſtum futura: Joannis Baptiſtæ prædicatio: fragilitas hominis, & perpetuitas verbi divini: Chriſti in carnem adventus, ipſiuſque gloria, poteſtas, & retributio palam annuntianda: contra idololatras Deum ſculptilibus aſſimilantes, incomparabilem Dei potentiam, ac ſapientiam commendat: quòdque ſperantes in Domino mutent fortitudinem.

1 COnſolamini, conſolamini, popule meus, dicit Deus veſter. A

2 Loquimini ad cor Jeruſalem, & advocate eam: quoniam completa eſt malitia ejus, dimiſſa eſt iniquitas illius: ſuſcepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis.

3 * Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini, rectas facite in ſolitudine ſemitas Dei noſtri. *Mat. 3. 3. Marci 1. 3. Luc. 3. 4. Joan. 1. 23.

4 Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons, & collis humiliabitur, & erunt prava in directa, & aſpera in vias planas.

5 Et revelabitur gloria Dñi, & videbit omnis caro pariter, quòd os Domini locutum eſt.

6 Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? * Omnis caro fœnum, & omnis B *Eccli. 14. 18. Jac. 1. 10. 1. Pet. 1. 24.
gloria ejus quaſi flos agri.

7 Exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos, quia ſpiritus Domini ſufflavit in eo. Verè fœnum eſt populus:

8 Exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos: Verbum autem Domini noſtri manet in æternum.

9 Super montem excelſum aſcende tu, qui

Digitized by Google

evangelizas Sion : exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jeruſalem : exalta, noli timere. Dic civitatibus Juda: Ecce Deus veſter :

C 10 Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium ejus dominabitur : ecce merces ejus cum eo, & opus illius coram illo.

*Ezec. 34. 23. & 37. 24. Joan. 10. 11. — 11 * Sicut paſtor gregem ſuum paſcet : in brachio ſuo congregabit agnos, & in ſinu ſuo levabit, fœtas ipſe portabit.

12 Quis menſus eſt pugillo aquas, & cœlos palmo ponderavit? quis appendit tribus digitis molem terræ, & libravit in pondere montes, & colles in ſtatera?

*Rom. 11. 34. 1. Cor. 2. 16. Sap. 9. 13. — 13 * Quis adjuvit ſpiritum Domini? aut quis conſiliarius ejus fuit, & oſtendit illi?

14 Cum quo iniit conſilium & inſtruxit eum, & docuit eum ſemitam juſtitiæ, & erudivit eum ſcientiam, & viã prudentiæ oſtendit illi?

D 15 Ecce gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt : ecce inſulæ quaſi pulvis exiguus.

16 Et Libanus non ſufficiet ad ſuccendendũ, & animalia ejus non ſufficiẽt ad holocauſtum.

17 Omnes gẽtes quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo, & quaſi nihilum, & inane reputatæ ſunt ei.

*Act. 17. 29. — 18 * Cui ergo ſimilem feciſtis Deum, aut quam imaginem ponetis ei?

E 19 Numquid ſculptile conflavit faber? aut aurifex auro figuravit illud, & laminis argenteis argentarius?

20 Forte lignum, & imputribile elegit : artifex ſapiens quærit, quomodò ſtatuat ſimulachrum, quod non moveatur.

21 Numquid non ſcitis? numquid non audiſtis? numquid non annuntiatum eſt vobis ab initio? numquid non intellexiſtis fundamenta terræ?

22 Qui ſedet ſuper gyrum terræ, & habitatores ejus ſunt quaſi locuſtæ : qui extendit velut nihilum cœlos, & expandit eos ſicut tabernaculum ad inhabitandum.

23 Qui dat ſecretorum ſcrutatores quaſi non ſint : judices terræ velut inane fecit :

F 24 Et quidem neque plantatus, neque ſatus, neque radicatus in terra truncus eorum : repente flavit in eos, & aruerunt, & turbo quaſi ſtipulam auferet eos.

25 Et cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, dicit Sanctus?

26 Levate in excelſum oculos veſtros, & videte, quis creavit hæc : qui educit in numero militiam eorum, & omnes ex nomine vocat : præ multitudine fortitudinis, & roboris, virtutiſque ejus, neque unum reliquum fuit.

27 Quare dicis Jacob, & loqueris Iſrael : Abſcondita eſt via mea à Domino, & à Deo meo judicium meum tranſivit?

G 28 Numquid neſcis, aut non audiſti? Deus ſempiternus Dominus, qui creavit terminos terræ non deficiet, neque laborabit, nec eſt inveſtigatio ſapientiæ ejus.

29 Qui dat laſſo virtutem : & his, qui non ſunt, fortitudinem, & robur multiplicat.

30 Deficient pueri, & laborabunt, & juvenes in infirmitate cadent.

31 Qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient.

CAPUT XLI.

Diſceptat Dominus cum idololatris de potentia, & variis magniſque beneficiis populo Judaico exhibitis: quibus ſuam comprobat potentiam, & benignitatem erga homines : oſtendens ſimul & idolorum impotentiam, & idololatrarum vanitatem.

1 TAceant ad me inſulæ, & Gentes mutent fortitudinem : accedant, & tunc loquantur, ſimul ad judicium propinquemus. A

2 Quis ſuſcitavit ab Oriente juſtum, vocavit eum, ut ſequeretur ſe? dabit in conſpectu ejus gentes, & reges obtinebit, dabit quaſi pulverem gladio ejus, ſicut ſtipulam vento raptam arcui ejus.

3 Perſequetur eos, tranſibit in pace, ſemita in pedibus ejus non apparebit.

4 Quis hæc operatus eſt, & fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Dominus, * primus, & noviſſimus ego ſum. *Infr. 44. 6. & 48. 12.

B 5 Viderunt inſulæ, & timuerunt, extrema terræ obſtupuerunt, appropinquaverunt, & acceſſerunt. Apoc. 1. 8. 17. & 22. 13.

6 Unuſquiſque proximo ſuo auxiliabitur, & fratri ſuo dicet : Confortare.

7 Confortavit faber ærarius percutiens malleo eum, qui cudebat tunc temporis, dicens: Glutino bonum eſt : & confortavit eum clavis, ut non moveretur.

8 Et tu Iſrael ſerve meus, Jacob, quem elegi, ſemen Abraham amici mei :

9 In quo apprehendi te ab extremis terræ, & à longinquis ejus vocavi te, & dixi tibi : Servus meus es tu, elegi te, & non abjeci te.

C 10 Ne timeas, quia ego tecum ſum: ne declines, quia ego Deus tuus: confortavi te, & auxiliatus ſum tibi, & ſuſcepit te dextera juſti mei.

11 Ecce confundentur, & erubeſcent omnes, qui pugnant adverſùm te: erunt quaſi non ſint, & peribunt viri, qui contradicunt tibi,

12 Quæres eos, & non invenies, viros rebelles tuos : erunt quaſi non ſint : & veluti conſumptio, homines bellantes adverſùm te.

13 Quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam, dicenſque tibi : Ne timeas, ego adjuvi te.

14 Noli timere, vermis Jacob, qui mortui eſtis ex Iſrael : ego auxiliatus ſum tibi, dicit Dominus: & redemptor tuus ſanctus Iſrael.

D 15 Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans novum, habens roſtra ſerrantia : triturabis montes, & comminues : & colles quaſi pulverem pones.

16 Ventilabis eos, & ventus tollet, & turbo diſperget eos: & tu exultabis in Domino, in ſancto Iſrael lætaberis,

17 Egeni, & pauperes quærunt aquas, & non ſunt : lingua eorum ſiti aruit. Ego Dominus exaudiã eos, Deus Iſrael non derelinquã eos.

18 Aperiam in ſupinis collibus flumina, & in medio camporum fontes: ponam deſertum in ſtagna aquarum, & terram inviam in rivos aquarum.

E 19 Dabo in ſolitudinem cedrum, & ſpinam, & myrtum, & lignum olivæ : ponam in deſerto abietem, ulmum, & buxum ſimul :

20 Ut videant, & ſciant, & recogitent, & intelligant pariter, quia manus Domini fecit hoc, & ſanctus Iſrael creavit illud.

21 Prope facite judicium veſtrum, dicit Do-

minus : afferte, ſi quid forte habetis, dixit
rex Jacob.
22 Accedant, & nuntient nobis, quæcum-
que ventura ſunt priora, quæ fuerunt, nun-
tiate : & ponemus cor noſtrum, & ſciemus
noviſſima eorum, & quæ ventura ſunt, in-
dicate nobis.
F 23 Annuntiate, quæ ventura ſunt in futu-
rum, & ſciemus, quia dii eſtis vos, bene
quoque, aut malè, ſi poteſtis facite : &
loquamur, & videamus ſimul.
24 Ecce, vos eſtis ex nihilo, & opus
veſtrum, ex eo quod non eſt : abominatio
eſt, qui elegit vos.
25 Suſcitavi ab Aquilone, & veniet ab Or-
tu ſolis : vocabit nomen meum, & adducet
magiſtratus quaſi lutum, & velut plaſtes con-
G culcans humum.
26 Quis annuntiavit ab exordio, ut ſcia-
mus, & à principio, ut dicamus : Juſtus es?
non eſt neque annuntians, neque prædicens,
neque audiens ſermones veſtros.
27 Primus ad Sion dicet : Ecce adſunt, &
Jeruſalem evangeliſtam dabo,
28 Et vidi, & non erat neque ex iſtis quiſ-
quam, qui iniret conſilium, & interrogatus
reſponderet verbum.
29 Ecce omnes injuſti, & vana opera eo-
rum : ventus, & inane ſimulachra eorum.

CAPUT XLII.

Pater ſibi complacet in filio Chriſto, cujus virtutes, & opera, quæ facturus eſt, propheta explicat, exhortans univerſas gentes ad laudem, & gratiarum actionem : addit quoque, malos idololatras, & ingratos graviter à Domino puniendos, plurimùm conquerens de ingratitudine ſervorum Dei.

A Matt. 12.18. 1 ECce ſervus meus, ſuſcipiam eum : ele-
ctus meus, complacuit ſibi in illo ani-
ma mea : dedi ſpiritum meum ſuper eum,
judicium gentibus proferet.
2 Non clamabit, nec accipiet perſonam,
nec audietur vox ejus foris.
3 Calamum quaſſatum non conteret, & li-
num fumigans non extinguet : in veritate
educet judicium.
4 Non erit triſtis, neque turbulentus, do-
nec ponat in terra judicium : & legem ejus
inſulæ expectabunt.
5 Hæc dicit Dominus Deus, creans cœlos,
& extendens eos : firmans terram, & quæ ger-
minant ex ea : dans flatum populo, qui eſt
ſuper eam, & ſpiritum calcantibus eam.
B *Infr. 49. 6. 6 Ego Dominus vocavi te in juſtitia, & ap-
prehendi manum tuam, & ſervavi te. * Et
dedi te in fœdus populi, in lucem gentium.
7 Ut aperires oculos cæcorum, & educeres
de concluſione vinctum, de domo carceris
ſedentes in tenebris.
*Infr. 48.11. 8 * Ego Dominus, hoc eſt nomen meum :
gloriam meam alteri non dabo, & laudem
meam ſculptilibus.
9 Quæ prima fuerunt, ecce venerunt : nova
quoque ego annuntio : antequam oriantur,
audita vobis faciam.
10 Cantate Dño canticum novum, laus ejus
ab extremis terræ : qui deſcenditis in mare, &
plenitudo ejus, inſulæ, & habitatores earum.
11 Sublevetur deſertum, & civitates ejus : in
domibus habitabit Cedar : laudate habitato-
res Petræ, de vertice montium clamabunt.
12 Ponent Domino gloriam, & laudem ejus
in inſulis nuntiabunt.
13 Dominus ſicut fortis egredietur, ſicut vir C
præliator ſuſcitabit zelum ; vociferabitur, &
clamabit : ſuper inimicos ſuos confortabitur.
14 Tacui ſemper, ſilui, patiens fui, ſicut par-
turiens loquar : diſſipabo, & abſorbebo ſimul.
15 Deſertos faciam montes, & colles, &
omne gramen eorum exiccabo : & ponam
flumina in inſulas, & ſtagna arefaciam.
16 Et ducam cæcos in viam, quam neſciunt :
& in ſemitis, quas ignoraverunt, ambulare
eos faciam : ponam tenebras coram eis in lu-
cem, & prava in recta : hæc verba feci eis,
& non dereliqui eos.
17 Converſi ſunt retrorſum : confundantur
confuſione, qui confidunt in ſculptili, qui
dicunt conflatili : Vos dii noſtri.
18 Surdi audite, & cæci intuemini ad
videndum. D
19 Quis cæcus, niſi ſervus meus? & ſur-
dus, niſi ad quem nuntios meos miſi? quis
cæcus, niſi qui venundatus eſt? & quis
cæcus, niſi ſervus Domini?
20 Qui vides multa, nonne cuſtodies? qui
apertas habes aures, nonne audies?
21 Et Dominus voluit, ut ſanctificaret eum :
& magnificaret legem, & extolleret.
22 Ipſe autem populus direptus, & vaſtatus :
laqueus juvenum omnes, & in domibus car-
cerum abſconditi ſunt : facti ſunt in rapinam,
nec eſt qui eruat ; in direptionem, nec eſt
qui dicat : Redde.
23 Quis eſt in vobis, qui audiat hoc, atten-
dat, & auſcultet futura?
24 Quis dedit in direptionem Jacob, & Iſ-
rael vaſtantibus? nonne Dominus ipſe, cui
peccavimus? Et noluerunt in viis ejus ambu-
lare, & non audierunt legem ejus.
25 Et effudit ſuper eum indignationem fu-
roris ſui, & forte bellum, & combuſſit eum
in circuitu, & non cognovit : & ſuccendit
eum, & non intellexit.

CAPUT XLIII.

Populum credentem ſecurum facit, ejus ex univerſo orbe multiplicationem futuram promittens, cum enarratione præteritorum, ac futurorum Dei erga populum ſuum beneficiorum, quibus ſe ſolum verum Deum eſſe comprobat : additur gravi expoſtulatione adverſùs Judæorum ingratitudinem.

1 ET nunc hæc dicit Dominus creans A
te, Jacob, & formans te, Iſrael :
Noli timere, quia redemi te, & vocavi
te nomine tuo. meus es tu.
2 Cùm tranſieris per aquas, tecũ ero, & flumi-
na non operient te : cùm ambulaveris in igne,
non combureris, & flamma non ardebit in te :
3 Quia ego Dominus Deus tuus ſanctus Iſrael
ſalvator tuus, dedi propitiationem tuam Æ-
gyptum, Æthiopiam, & Saba pro te.
4 Ex quo honorabilis factus es in oculis
meis, & glorioſus : ego dilexi te, & dabo ho-
mines pro te, & populos pro anima tua.
5 Noli timere, quia ego tecum ſum : ab
Oriente adducam ſemen tuum, & ab Oc-
cidente congregabo te.

6 Dicam Aquiloni: Da; & Auſtro: Noli prohibere: affer filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ.

7 Et omnem, qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum, & feci eum.

8 Educ foras populum cæcum, & oculos B habentem; ſurdum, & aures ei ſunt.

9 Omnes gentes congregatæ ſunt ſimul, & collectæ ſunt tribus: quis in vobis annuntiet iſtud, & quæ prima ſunt, audire nos faciet? dent teſtes eorum, juſtificentur, & audiant, & dicant: Vere

10 Vos teſtes mei dicit Dominus, & ſervus meus, quem elegi: ut ſciatis, & credatis mihi, & intelligatis, quia ego ipſe ſum: Ante me non eſt formatus Deus, & poſt me non erit.

*Oſee 13. 4. 11 * Ego ſum, ego ſum Dominus, & non eſt abſque me ſalvator.

12 Ego annuntiavi, & ſalvavi: auditum feci, & non fuit in vobis alienus: vos teſtes mei, dicit Dominus, & ego Deus.

13 Et ab initio ego ipſe, & non eſt, qui de manu mea eruat: operabor, & quis avertet illud?

14 Hæc dicit Dominus redemptor veſter, ſanctus Iſrael. Propter vos miſi in Babylonem, & detraxi vectes univerſos, & Chal- C dæos in navibus ſuis gloriantes.

15 Ego Dominus ſanctus veſter, creans Iſrael rex veſter.

16 Hæc dicit Dominus: qui dedit in mari viam, & in aquis torrentibus ſemitam.

17 Qui eduxit quadrigam, & equum, agmen, & robuſtum: ſimul obdormierunt, nec reſurgent: contriti ſunt quaſi linum, & extincti ſunt.

18 Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini.

*2Cor 5. 17. Apoc. 21. 5. 19 * Ecce ego facio nova, & nunc orientur, utique cognoſcetis ea: ponam in deſerto viam, & in invio flumina.

20 Glorificabit me beſtia agri, dracones, & ſtruthiones: quia dedi in deſerto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo, electo meo.

21 Populum iſtum formavi mihi, laudem meam narrabit.

22 Non me invocaſti Jacob, nec laboraſti in me Iſrael.

23 Non obtuliſti mihi arietem holocauſti D tui, & victimis tuis non glorificaſti me: non te ſervire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure.

24 Non emiſti mihi argento calamum, & adipe victimarum tuarum non inebriaſti me. Verumtamen ſervire me feciſti in peccatis tuis, præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis.

25 Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.

26 Reduc me in memoriam, & judicemur ſimul: narra ſi quid habes, ut juſtificeris.

27 Pater tuus primus peccavit, & interpretes tui prævaricati ſunt in me.

28 Et contaminavi principes ſanctos, dedi ad internecionem Jacob, & Iſrael in blaſphemiam.

CAPUT XLIV.

Deus conſolatur populum ſuum, effuſurus ſuper eum ſpiritum ſuum, & aquas ſuper ſitientem: ipſe primus, & noviſſimus, ac ſolus Deus, omnium creator, ac moderator: idolorum quoque, artificum eorum, ac idololatrarum magna vanitas, imò ſtuper apertè convincitur: proinde ab idolis ad Deum, in cujus manu ſunt omnia, populus revocatur.

1 ET nunc audi, Jacob ſerve meus, & A Jer. 30. 10 & 46. 27.
Iſrael, quem elegi.

2 Hæc dicit Dominus faciens, & formans te, ab utero auxiliator tuus: noli timere, ſerve meus Jacob: & rectiſſime, quem elegi.

3 Effundam enim aquas ſuper ſitientem, & fluenta ſuper aridam: effundam ſpiritum meum ſuper ſemen tuum, & benedictionem meam ſuper ſtirpem tuam.

4 Et germinabunt inter herbas, quaſi ſalices juxta præterfluentes aquas.

5 Iſte dicet, Domini ego ſum: & ille vocabit in nomine Jacob, & hic ſcribet manu ſua: Domino, & in nomine Iſrael aſſimilabitur.

6 *Hæc dicit Dominus rex Iſrael, & redemptor ejus Dominus exercituum: Ego primus, & ego noviſſimus, & abſque me non eſt Deus. * Sap. 4. 4. Infra 48. 12. Apoc. 1. 8. 22. 13.

7 Quis ſimilis mei? vocet, & annuntiet: & ordinem exponat mihi, ex quo conſtitui populum antiquum: ventura & quæ futura ſunt, annuntient eis.

8 Nolite timere, neq; conturbemini: ex tunc audire te feci, & annuntiavi: vos eſtis teſtes mei, numquid eſt Deus abſque me, & formator, quem ego non noverim? B

9 Plaſtæ idoli omnes nihil ſunt, & amantiſſima eorum non proderunt eis, ipſi ſunt teſtes eorum, quia non vident, neque intelligunt, ut confundantur.

10 Quis formavit Deum, & ſculptile conflavit ad nihil utile?

11 Ecce omnes participes ejus confundentur: fabri enim ſunt ex hominibus: convenient omnes, ſtabunt, & pavebunt, & confundentur ſimul.

12 * Faber ferrarius lima operatus eſt: in prunis, & in malleis formavit illud, & operatus eſt in brachio fortitudinis ſuæ: eſuriet, & deficiet, non bibet aquam, & laſſeſcet. * Sap. 13. 11.

13 Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in runcina: fecit illud in angularibus, & in circino tornavit illud: & fecit imaginem viri quaſi ſpecioſum hominem habitantem in domo.

14 Succidit cedros, tulit ilicem, & quercum, quæ ſteterat inter ligna ſaltus: plantavit pinum, quam pluvia nutrivit.

15 Et facta eſt hominibus in focum: ſumpſit ex eis, & calefactus eſt: & ſuccendit, & coxit panes: de reliquo autem operatus eſt deum, & adoravit: fecit ſculptile, & curvatus eſt ante illud. C

16 Medium ejus combuſſit igni, & de medio ejus carnes comedit: coxit pulmentum, & ſaturatus eſt, & calefactus eſt, & dixit: Vah calefactus ſum, vidi focum.

17 Reliquum autem ejus deum fecit, & ſculptile ſibi: curvatur ante illud, & adorat illud, & obſecrat, dicens: Libera me, quia Deus meus es tu.

18 Ne-

18 Neſcierunt, neque intellexerunt: obli-
ti enim ſunt, ne videant oculi eorum, &
intelligant corde ſuo.
19 Non recogitant in mente ſua, neque co-
gnoſcunt, neque ſentiunt, ut dicant: Me-
dietatem ejus combuſſi igni, & coxi ſuper
carbones ejus panes: coxi carnes, & come-
di, & de reliquo ejus idolum faciam? ante
truncum ligni procidam?
20 Pars ejus cinis eſt: cor inſipiens adoravit
illud, & non liberavit animam ſuam, neque
dicet: Fortè mendacium eſt in dextera mea.
D 21 Memento horum Jacob, & Iſrael, quo-
niam ſervus meus es tu, formavi te, ſervus
meus es tu, Iſrael, ne obliviſcaris mei,
22 Delevi ut nubem iniquitates tuas, &
quaſi nebulam peccata tua: revertere ad
me, quoniam redemi te,
23 Laudate cœli, quoniam miſericordiam
fecit Dominus: jubilate extrema terræ, re-
ſonate montes laudationem, ſaltus, & om-
ne lignum ejus: quoniam redemit Dominus
Jacob, & Iſrael gloriabitur.
24 Hæc dicit Dominus redemptor tuus, &
formator tuus ex utero: Ego ſum Dominus,
faciens omnia, extendens cœlos ſolus, ſta-
biliens terram, & nullus mecum.
25 Irrita faciens ſigna divinorū, & arioloſ in
furorē vertens. Convertens ſapientes retror-
ſum: & ſcientiam eorum ſtultam faciens.
26 Suſcitans verbum ſervi ſui, & conſilium
nuntiorum ſuorum complens. Qui dico Je-
ruſalem: Habitaberis; & civitatibus Judæ:
Ædificabimini, & deſerta ejus ſuſcitabo.
27 Qui dico profundo: deſolare, & flu-
mina tua areſaciam.
28 Qui dico Cyro: Paſtor meus es, & om-
nem voluntatem meam complebis. Qui di-
co Jeruſalem: Ædificaberis; & templo:
Fundaberis.

C A P U T XLV.

Prophetia de Cyro, & victoriis ipſi à Deo concedendis, cum increpatione, quòd Deum in his non agnoſcat, cùm ipſe ſolus ſit Deus, omnium Dominus, cui nemo poteſt contradicere: prædicitur Chriſti nativitas: & loquitur propheta permixtim de Judæorum per Cyrum liberatione, ac ſalute per Chriſtum futura: quòdque ſolus Dominus ſit Deus, & juſtus, & ſalvans, promiſſaque complens.

A 1 HÆc dicit Dominus Chriſto meo Cy-
ro, cujus apprehendi dexteram, ut
ſubjiciam ante faciem ejus gentes, & dor-
ſa regum vertam, & aperiam coram eo
januas, & portæ non claudentur.
2 Ego ante te ibo, & glorioſos terræ hu-
miliabo: portas æreas conteram, & vectes
ferreos confringam.
3 Et dabo tibi theſauros abſconditos, & ar-
cana ſecretorum: ut ſcias, quia ego Domi-
nus qui voco nomen tuum, Deus Iſrael.
4 Propter ſervum meum Jacob, & Iſrael
electum meum, & vocavi te nomine tuo:
aſſimilavi te, & non cognoviſti me.
5 Ego Dominus, & non eſt ampliùs, ex-
tra me non eſt Deus: accinxi te, & non
cognoviſti me.
6 Ut ſciant hi, qui ab ortu ſolis, & qui ab
occidente, quoniam abſque me non eſt:
Ego Dominus, & non eſt alter,
7 Formans lucem, & creans tenebras, fa-
ciens pacem, & creans malum: ego Do-
minus faciens omnia hæc.
8 Rorate cęli deſuper, & nubes pluant juſtū:
aperiatur terra, & germinet ſalvatorem: & ju- B
ſtitia oriatur ſimul: ego Dominus creavi eum.
9 Væ qui contradicit fictori ſuo, teſta de
ſamiis terræ: * numquid dicet lutum figu- *Jere.
lo ſuo: Quid facis, & opus tuum abſque 18. 6.
manibus eſt? Rom.
10 Væ qui dicit patri: Quid generas? & 9. 20.
mulieri: Quid parturis?
11 Hæc dicit Dominus ſanctus Iſrael,
plaſtes ejus: Ventura interrogate me, ſu-
per filios meos, & ſuper opus manuum
mearum mandate mihi.
12 Ego feci terram, & hominem ſuper eam
creavi ego: manus meæ tetenderunt cœ-
los, & omni militiæ eorum mandavi.
13 Ego ſuſcitavi eum ad juſtitiam, & om-
nes vias ejus dirigam: ipſe ædificabit civita-
tem meam, & captivitatem meam dimittet,
non in pretio, neque in muneribus, dicit
Dominus Deus exercituum.
14 Hæc dicit Dominus: Labor Ægypti, & C
negotiatio Æthiopię, & Sabaim viri ſublimes
ad te tranſibunt, & tui erunt: Poſt te ambu-
labunt, vincti manicis pergent, & te adora-
bunt, teque deprecabuntur: Tantùm in te
eſt Deus, & non eſt abſque te Deus.
15 Verè tu es Deus abſconditus, Deus
Iſrael ſalvator.
16 Confuſi ſunt, & erubuerunt omnes,
ſimul abierunt in confuſionem fabricatores
errorum.
17 Iſrael ſalvatus eſt in Domino ſalute
æterna: non confundemini, & non erube-
ſcetis uſque in ſæculum ſæculi.
18 Quia hæc dicit Dominus creans cœlos,
ipſe Deus formans terram, & faciens eam,
ipſe plaſtes ejus: non in vanum creavit
eam, ut habitaretur, formavit eam: ego
Dominus, & non eſt alius.
15 Non in abſcondito locutus ſum in lo-
co terræ tenebroſo: non dixi ſemini Ja-
cob: Fruſtra quærite me: ego Dominus
loquens juſtitiam, annuncians recta.
20 Congregamini, & venite, & accedite D
ſimul, qui ſalvati eſtis ex Gentibus: ne-
ſcierunt qui levant lignum ſculpturæ ſuæ,
& rogant Deum non ſalvantem.
21 Annunciate, & venite, & conſiliami-
ni ſimul: quis auditum fecit hoc ab ini-
tio, ex tunc prædixit illud? numquid non
ego Dominus, & non eſt ultrà Deus abſ-
que me? Deus juſtus, & ſalvans non eſt
præter me.
22 Convertimini ad me, & ſalvi eritis
omnes fines terræ: quia ego Deus, & non
eſt alius.
23 In memetipſo juravi, egredietur de
ore meo juſtitiæ verbum, & non revertetur:
24 * Quia mihi curvabitur omne genu, *Rom
& jurabit omnis lingua. 14. 11.
25 Ergo in Domino, dicet, meæ ſunt ju- Philip
ſtitiæ, & imperium: ad eum venient, & 2. 10.
confundentur omnes, qui repugnant ei.
26 In Domino juſtificabitur, & laudabi-
tur omne ſemen Iſrael.

CAPUT XLVI.

Oſtenditur idolorum vanitas, & deſtructio ipſorum prædicitur: Judæi cum reliquiis Iſrael ad Deum revocantur, oſtenſa Dei magna benignitate ad ipſos, addita gravi increpatione ob ipſorum ingratitudinem, & idololatriam: hortaturque, ut ad ipſum, qui ſolus omnia novit, & poteſt, revertantur, ſalutem ipſis per filium promittens.

A 1 CONfractus eſt Bel, contritus eſt Nabo:
facta ſunt ſimulachra eorum beſtiis,
& jumentis, onera veſtra gravi pondere uſ-
que ad laſſitudinem.
2 Contabuerunt, & contrita ſunt ſimul: non
potuerunt ſalvare portantem, & anima eo-
rum in captivitatem ibit.
3 Audite me, domus Jacob, & omne reſi-
duum domus Iſrael, qui portamini à meo ute-
ro, qui geſtamini à mea vulva.
4 Uſque ad ſenectam ego ipſe, & uſque ad
B canos ego portabo: ego feci, & ego feram:
ego portabo, & ſalvabo.
5 Cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, & com-
paraſtis me, & feciſtis ſimilem?
6 Qui confertis aurum de ſacculo, & argẽtũ
ſtatera ponderatis: & conducentes aurificem,
ut faciat deum: & procidunt, & adorant.
* Baruch. 6. 25 7 * Portant illum in humeris geſtantes, &
ponentes in loco ſuo: & ſtabit, ac de loco ſuo
nõ movebitur, ſed & cum clamaverint ad eũ,
C nõ audiet: de tribulatione non ſalvabit eos.
8 Mementote illud, & confundamini:
redite prævaricatores ad cor.
9 Recordamini prioris ſæculi, quoniã ego ſũ
Deus, & nõ eſt ultrà Deus, nec eſt ſimilis mei:
D 10 Annuntiãs ab exordio noviſſimum, & ab
initio, quę necdum facta ſunt, dicens: Cõſiliũ
meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet.
11 Vocans ab Oriente avem, & de terra lon-
ginqua virum voluntatis meæ, & locutus ſum,
& adducam illud: creavi, & faciam illud.
12 Audite me duro corde, qui longè eſtis à
juſtitia.
13 Propè feci juſtitiam meam, non elonga-
bitur, & ſalus mea non morabitur. Dabo in
Sion ſalutem, & in Iſrael gloriam meam

CAPUT XLVII.

Babylonis humiliatio, ac contritio prædicitur propter ipſius ſuperbiam, arrogantiam, & crudelitatem in Judæos ſuos captivos: & quia in maleficiis, auguribus, atque incantatoribus ſpem poſuit.

A 1 DEſcende, ſede in pulvere, virgo filia
Babylon, ſede in terra: non eſt ſo-
lium filiæ Chaldæorum, quia ultrà non vo-
caberis mollis, & tenera.
2 Tolle molam, & mole farinam: denuda
turpitudinem tuam, diſcooperi humerum,
revela crura, tranſi flumina.
* Nah. 3. 5. 3 * Revelabitur ignominia tua, & vide-
bitur opprobrium tuum: ultionem capiam,
& non reſiſtet mihi homo.
4 Redemptor noſter, Dominus exercituum
nomen illius, ſanctus Iſrael.
5 Sede tacens, & intra in tenebras, filia
Chaldæorum: quia non vocaberis ultrà do-
mina regnorum.
B 6 Iratus ſum ſuper populum meum, conta-
minavi hęreditatem meam, & dedi eos in ma-
nu tua: non poſuiſti eis miſericordias: ſuper
ſenem aggravaſti jugum tuum valdè.
7 Et dixiſti: In ſempiternum ero domina:
non poſuiſti hæc ſuper cor tuum, neque re-
cordata es noviſſimi tui.
8 Et nunc audi hæc delicata, & habitans
confidenter, quæ dicis in corde tuo: *Ego *Apo. 18. 7.
ſum, & non eſt præter me amplius: non ſede-
bo vidua, & ignorabo ſterilitatem.
9 * Venient tibi duo hæc ſubitò in die una, C
ſterilitas, & viduitas: univerſa venerunt ſuper *Infr. 51. 19
te, propter multitudinem maleficiorum tuo-
rum, & propter duritiam incantatorum tuo-
rum vehementem.
10 Et fiduciam habuiſti in malitia tua, & di-
xiſti: Non eſt, qui videat me. Sapientia tua, &
ſcientia tua hæc decepit te. Et dixiſti in corde
tuo: Ego ſum, & præter me non eſt altera.
11 Veniet ſuper te malum, & neſcies or-
tum ejus: & irruet ſuper te calamitas, quam
non poteris expiare: veniet ſuper te repen-
te miſeria, quam neſcies.
12 Sta cum incantatoribus tuis, & cum mul-
titudine maleficiorum tuorum, in quibus la- D
boraſti ab adoleſcentia tua, ſi forte quid
proſit tibi, aut ſi poſſis fieri fortior.
13 Defeciſti in multitudine conſiliorũ tuo-
rum: ſtent, & ſalvent te augures cęli, qui con-
templabantur ſidera, & ſupplantabant men-
ſes, ut ex eis annuntiarent ventura tibi.
14 Ecce facti ſunt quaſi ſtipula, ignis com-
buſſit eos: non liberabunt animam ſuam de
manu flammæ: non ſunt prunæ, quibus cale-
fiant, nec focus, ut ſedeant ad eum.
15 Sic facta ſunt tibi, in quibuſcumq; labo-
raveras: negotiatores tui ab adoleſcentia
tua, unuſquiſque in via ſua erraverunt:
non eſt, qui ſalvet te.

CAPUT XLVIII.

Increpat Dominus hypocriſim, ingratitudinem, ac duritiam Judæorum: ſe, & non idola annuntiaſſe futura, & illa complevisse oſtendens: propter nomen ſuum tamen parcet ipſis: & ita benignè eos ad ſe revocat, probans ſe ſolum verum Deum, omnium conſcium, ſuique populi redemptorem, ac gubernatorem: conquerens quoque de mandatorum ſuorum prævaricatione, quibus obſervatis felices fuiſſent.

1 AUdite hæc, domus Jacob, qui vocamini A
nomine Iſrael, & de aquis Juda exi-
ſtis, qui juraſtis in nomine Dñi, & Dei Iſrael
recordamini non in veritate, neq; in juſtitia.
2 De civitate enim ſancta vocati ſunt, & ſu-
per Deum Iſrael conſtabiliti ſunt: Dominus
exercituum nomen ejus.
3 Priora ex tunc annunciavi, & ex ore meo
exierunt, & audita feci ea: repentè opera-
us ſum, & venerunt.
4 Scivi enim, quia durus es tu, & nervus fer-
reus cervix tua, & frons tua ærea.
5 Prædixi tibi ex tunc: antequam venirent,
indicavi tibi, ne forte diceres: Idola mea B
fecerunt hæc, & ſculptilia mea, & conflа-
tilia mandaverunt iſta.
6 Quæ audiſti: vide omnia: vos autem num
annunciaſtis? Audita feci tibi nova ex tunc,
& conſervata ſunt, quæ neſcis:
7 Nũc creata ſũt, & nõ ex tũc: ante diẽ, & nõ
audiſti ea, ne fortè dicas: Ecce ego cognovi ea.

8 Neque audiſti, neque cognoviſti, neque ex
tunc aperta eſt auris tua: ſcio enim, quia præ-
varicans prævaricaberis, & tranſgreſſorem
ex utero vocavi te.
9 Propter nomen meum longè faciam furorẽ
meũ & laude mea infrenabo te, ne intereas.
10 Ecce excoxi te, ſed non quaſi argentum,
elegi te in camino paupertatis.
11 Propter me, propter me faciã, ut nõ blaſ-
*Sup. 42. 8. phemer: * & gloriam meam alteri non dabo.
12 Audi me, Jacob, & Iſrael, quem ego voco:
*Sup. 41. 4. 44. 6. * ego ipſe, ego primus, & ego noviſſimus.
13 Manus quoque mea fundavit terram, &
C dextera mea menſa eſt cœlos: ego vocabo
eos, & ſtabunt ſimul.
14 Congregamini omnes vos, & audite: quis
de eis annunciavit hæc? Dominus dilexit
eum, faciet voluntatem ſuam in Babylone,
& brachium ſuum in Chaldæis.
15 Ego, ego locutus ſum, & vocavi eum: ad-
duxi eum, & directa eſt via ejus.
16 Accedite ad me, & audite hoc: non à
principio in abſcondito locutus ſum: ex tem-
pore, antequam fieret, ibi eram: & nunc Do-
minus Deus miſit me, & ſpiritus ejus.
17 Hæc dicit Dominus redemptor tuus ſan-
ctus Iſrael: Ego Dominus Deus tuus docens
te utilia, gubernans te in via, qua ambulas.
D 18 Utinam attendiſſes mandata mea: facta
fuiſſet ſicut flumen pax tua, & juſtitia tua
ſicut gurgites maris.
19 Et fuiſſet quaſi arena ſemen tuũ, & ſtirps
uteri tui, ut lapilli ejus: non interiſſet, & non
fuiſſet attritum nomen ejus à facie mea.
*Jere. 51. 6. 20 * Egredimini de Babylone, fugite à Chal-
dæis, in voce exultationis annunciate: audi-
tum facite hoc, & efferte illud uſque ad ex-
trema terræ. Dicite: * Redemit Dominus
*Exo. 17. 6. ſervum ſuum Jacob.
Num. 20. 11. 21 Non ſitierunt in deſerto, cùm educeret
eos: * aquam de petra produxit eis, & ſci-
*Infr. 57. 21. dit petram, & fluxerunt aquæ.
22 Non eſt pax impiis, dicit Dominus.

CAPUT XLIX.

*Conſtituitur Chriſtus dux gentium, ac Ju-
dæorum ſalvandorum, daturque in fœ-
dus populi ex omni orbis parte vocandi:
& oſtenſa magna felicitate credentium in
Chriſtum, hortatur eos ad gratiarum
actionem: benignè etiam conſolatur Sion,
quæ ſe à Deo deſertam conquerebatur: pro-
mittens eam toto orbe fore glorioſam,
omnibus ad ipſam confluentibus, ejuſque
contritis inimicis.*

A 1 AUdite, inſulæ, & attendite populi de
longè: Dñs ab utero vocavit me, de
vẽtre matris meę recordatus eſt nominis mei.
*Infr. 51. 16. 2 * Et poſuit os meum quaſi gladium acu-
tum: in umbra manus ſuæ protexit me, &
poſuit me ſicut ſagittam electam: in phare-
tra ſua abſcondit me.
3 Et dixit mihi: Servus meus es tu, Iſrael,
quia in te gloriabor.
4 Et ego dixi: in vacuum laboravi, ſine
cauſa, & vanè fortitudinem meam con-
ſumpſi: ergo judicium meum cum Domino,
& opus meum cum Deo meo.
B 5 Et nũc dicit Dñs, formans me ex utero ſer-
vum ſibi, ut reducam Jacob ad eum, & Iſrael
nõ congregabitur: & glorificatus ſum in ocu-
lis Dñi, & Deus meus factus eſt fortitudo mea.
6 Et dixit: Parum eſt, ut ſis mihi ſervus ad
ſuſcitandas tribus Jacob, & fæces Iſrael con-
vertendas. * Ecce dedi te in lucem gentium, *Sup. 42. 6.
ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ. Acto. 13. 47.
7 Hæc dicit Dominus redemptor Iſrael ſan-
ctus ejus, ad contemptibilem animam, ad
abominatam gentem, ad ſervum dominorum:
Reges videbunt, & conſurgent principes, &
adorabunt propter Dominum, quia fidelis
eſt, & ſanctum Iſrael, qui elegit te.
8 * Hęc dicit Dñs: In tẽpore placito exaudi- C
vi te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui: & ſer- *2 Cor. 6. 2.
vavi te, & dedi te in fœdus populi, ut ſuſcita-
res terrã, & poſſideres hęreditates diſſipatas:
9 Ut diceres his, qui vincti ſunt: Exite, & his,
qui in tenebris: Revelamini. Super vias pa-
ſcentur, & in omnibus planis paſcua eorum.
10 * Non eſurient, neque ſitient, & non per- *Apo. 7. 16.
cutiet eos æſtus, & ſol: quia miſerator eorum
reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos.
11 Et ponam omnes montes meos in viam,
& ſemitæ meæ exaltabuntur.
12 Ecce iſti de longe venient, & ecce illi D
ab Aquilone, & mari, & iſti de terra Auſtrali.
13 Laudate cœli, & exulta terra, jubilate
montes laudem: quia cõſolatus eſt Dñs popu-
lum ſuum, & pauperum ſuorum miſerebitur.
14 Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus,
& Dominus oblitus eſt mei.
15 Numquid oblivisci poteſt mulier infantẽ
ſuum, ut non miſereatur filio uteri ſui? & ſi il-
la oblita fuerit, ego tamen non obliviſcar tui.
16 Ecce in manibus meis deſcripſi te: muri E
tui coram oculis meis ſemper.
17 Venerunt ſtructores tui: deſtruentes te,
& diſſipantes à te exibunt.
18 * Leva in circuitu oculos tuos, & vide: om- *Infr. 60. 4.
nes iſti cõgregati ſunt, venerũt tibi: vivo ego,
dicit Dñs, quia omnibus his velut ornamento
veſtieris, & circumdabis tibi eos quaſi ſpõſa.
19 Quia deſerta tua, & ſolitudines tuæ, & ter-
ra ruinę tuę, nũc anguſta erunt præ habitato-
ribus, & lõge fugabuntur, qui abſorbebant te.
20 Adhuc dicent in auribus tuis filii ſterili-
tatis tuæ: Anguſtus eſt mihi locus, fac ſpa-
tium mihi, ut habitem.
21 Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi
iſtos? ego ſterilis, & non pariens, tranſmigra-
ta, & captiva: & iſtos quis enutrivit? ego de-
ſtituta, & ſola: & iſti ubi erant?
22 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce levabo F
ad gentes manum meam, & ad populos exal-
tabo ſignum meum. Et afferent filios tuos in
ulnis, & filias tuas ſuper humeros portabunt.
23 Et erunt reges nutritii tui, & reginæ nu-
trices tuæ: vultu in terram demiſſo adora-
bunt te, & pulverem pedum tuorum lingent.
Et ſcies, quia ego Dominus, ſuper quo non
confundentur, qui expectant eum.
24 Numquid tolletur à forti pręda? aut quod
captum fuerit à robuſto, ſalvum eſſe poterit?
25 Quia hæc dicit Dñs: Equidem & captivi- G
tas à forti tolletur: & quod ablatum fuerit à
robuſto, ſalvabitur. Eos verò, qui judicaverũt
te, ego judicabo, & filios tuos ego ſalvabo.
26 Et cibabo hoſtes tuos carnibus ſuis: &
quaſi muſto, ſanguine ſuo inebriabuntur: &
ſciet omnis caro, quia ego Dominus ſalvans
te, & redemptor tuus fortis Jacob.

C A-

CAPUT L.

*Non ex Dei impotentia, ſed propter ſuas ini-
quitates manet ſynagoga repudiata, Chri-
ſtum nolens recipere, qui nihil prætermiſit,
quod agēdum fuerat, ut ab ea reciperetur,
imò illius amore ſeipſum in ignominioſas
tradens afflictiones: ideòque ſynagogam
doloribus interituram denunciat.*

A 1 HÆc dicit Dominus: Quis eſt hic liber
repudii matris veſtræ, quo dimiſi eā?
aut quis eſt creditor meus, cui vendidi vos?
ecce in iniquitatibus veſtris venditi eſtis, &
in ſceleribus veſtris dimiſi matrem veſtram.
2 Quia veni, & non erat vir: vocavi, & non
*Infr. 59. 1. erat, qui audiret. * Numquid abbreviata, &
parvula facta eſt manus mea, ut nō poſſim re-
dimere? aut non eſt in me virtus ad liberan-
dum? Ecce in increpatione mea deſertum fa-
ciam mare, ponam flumina in ſiccum: cōpu-
treſcent piſces ſine aqua, & morientur in ſiti.
B 3 Induam cœlos tenebris, & ſaccum po-
nam operimentum eorum.
4 Dominus dedit mihi linguam eruditam,
ut ſciam ſuſtentare eum, qui laſſus eſt ver-
bo: erigit manè, manè erigit mihi aurem,
ut audiam quaſi magiſtrum.
5 Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego
C autem non contradico: retrorſum non abii.
*Mat. 26. 67. 6 * Corpus meum dedi percutientibus, & ge-
nas meas vellentibus: faciem meam non aver-
ti ab increpantibus, & conſpuentibus in me.
7 Dominus Deus auxiliator meus, ideò nō ſū
confuſus: ideò poſui faciem meam ut petram
duriſſimam, & ſcio, quoniam non confundar.
8 * Juxta eſt, qui juſtificat me, quis con-
*Ro. 8. 33. tradicet mihi? ſtemus ſimul, quis eſt ad-
verſarius meus? accedat ad me.
9 Ecce Dominus Deus auxiliator meus:
quis eſt, qui condemnet me? Ecce omnes quaſi
veſtimentum conterentur, tinea comedet eos.
10 Quis ex vobis timens Dominum, audiens
D vocem ſervi ſui? qui ambulavit in tenebris,
& non eſt lumen ei, ſperet in nomine Do-
mini, & innitatur ſuper Deum ſuum.
11 Ecce vos omnes accendentes ignē, accin-
cti flammis, ambulate in lumine ignis veſtri, &
in flammis, quas ſuccendiſtis: de manu mea
factum eſt hoc vobis, in doloribus dormietis.

CAPUT LI.

*Exhortatur Sion exemplo Abrahæ, cui Deus
promiſſa cōplevit, ut & ipſa certò fidat ſe
promiſſam à Deo conſolationē accepturā:
de conſolatione, ſalute & magna felicita-
te Sion, hoc eſt Eccleſiæ, per Chriſtum fu-
tura, & de lege Evangelica latè diſſerit,
ac de humiliatione hoſtium Eccleſiæ.*

A 1 AUdite me, qui ſequimini, quod juſtum
eſt, & quæritis Dominum: attendite
ad petram unde exciſi eſtis, & ad caver-
nam laci, de qua præciſi eſtis.
2 Attendite ad Abraham patrem veſtrum, &
ad Saram quæ peperit vos: quia unum vocavi
eum, & benedixi ei, & multiplicavi eum.
3 Conſolabitur ergo Dominus Sion, & con-
ſolabitur omnes ruinas ejus: & ponet deſertū
ejus quaſi delicias, & ſolitudinem ejus quaſi
hortum Domini. Gaudium, & lætitia inve-
nietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis.
B 4 Attendite ad me, popule meus, & tribus
mea me audite: quia lex à me exiet, & judi-
cium meum in lucem populorum requieſcet.
5 Prope eſt juſtus meus, egreſſus eſt ſalvator
meus, & brachia mea populos judicabūt: me
inſulæ expectabūt, & brachiū meū ſuſtinebūt. C
6 Levate in cœlum oculos veſtros, & videte
ſub terra deorſum: quia cœli ſicut fumus li-
queſcent, & terra ſicut veſtimentum attere-
tur, & habitatores ejus ſicut hæc interibunt:
* Salus autem mea in ſempiternum erit, *Pſal. 36. 39.
& juſtitia mea non deficiet.
7 Audite me, qui ſcitis juſtū, populus meus lex
mea in corde eorū: nolite timere opprobriū
hominum, & blaſphemias eorum ne metuatis.
8 Sicut enim veſtimentum, ſic comedet eos
vermis: & ſicut lanam, ſic devorabit eos tinea:
Salus autem mea in ſempiternum erit, & ju-
ſtitia mea in generationes generationum.
9 Conſurge, conſurge, induere fortitudinem
brachium Dñi: conſurge ſicut in diebus anti-
quis, in generationibus ſæculorū: Nūquid nō
tu percuſſiſti ſuperbum, vulneraſti dracone?
10 * Numquid non tu ſiccaſti mare, aquam D
abyſſi vehementis: qui poſuiſti profundum *Exo. 14. 21.
maris viam: ut tranſirent liberati?
11 Et nunc, qui redempti ſunt à Domino, re-
vertentur, & venient in Sion laudantes, & læ-
titia ſempiterna ſuper capita eorum, gaudium
& lætitiam tenebunt, fugiet dolor, & gemitus.
12 Ego, ego ipſe conſolabor vos: quis tu, ut
timeres ab homine mortali, & à filio hominis,
qui quaſi fœnum ita areſcet?
13 Et oblitus es Domini factoris tui, qui te- E
tendit cœlos, & fundavit terram: & formida-
ſti jugiter tota die à facie furoris ejus, qui
te tribulabat, & paraverat ad perdendum:
ubi nunc eſt furor tribulantis?
14 Citò veniet gradiens ad aperiendum,
& non interficiet uſque ad internecionem,
nec deficiet panis ejus.
15 Ego autem ſum Dominus Deus tuus, qui
conturbo mare, & intumeſcunt fluctus ejus:
Dominus exercituum nomen meum.
16 * Poſui verba mea in ore tuo, & in um- F
bra manus meæ protexi te, ut plantes cœ- *Sup. 49. 2.
los, & fundes terram, & dicas ad Sion:
Populus meus es tu.
17 Elevare, elevare, conſurge Jeruſa-
lem, quæ bibiſti de manu Domini calicem
iræ ejus: uſque ad fundum calicis ſoporis
bibiſti, & potaſti uſque ad fæces.
18 Non eſt, qui ſuſtentet eam ex omnibus fi-
liis, quos genuit: & non eſt, qui apprehendat
manum ejus ex omnibus filiis, quos enutrivit.
19 * Duo ſunt, quæ occurrerunt tibi: quis cō- *Sup. 47. 9.
triſtabitur ſuper te? vaſtitas, & contritio, &
fames, & gladius: quis conſolabitur te?
20 Filii tui projecti ſunt, dormierunt in ca- G
pite omnium viarum, ſicut oryx illaqueatus:
pleni indignatione Dñi, increpatione Dei tui.
21 Idcircò audi hoc paupercula, & ebria
non à vino.
22 Hæc dicit dominator tuus Dominus, &
Deus tuus, qui pugnabit pro populo ſuo: Ec-
ce tuli de manu tua calicem ſoporis, fun-
dum calicis indignationis meæ, non adji-
cies, ut bibas illum ultrà.
23 Et ponam illum in manu eorum, qui te
humiliaverunt, & dixerunt animæ tuæ: Incur-
vare, ut tranſeamus, & poſuiſti ut terram cor-
pus tuum, & quaſi viam tranſeuntibus.

C A P U T L I I.

Excitat Sion, hoc eſt, Chriſti Eccleſiam ad conſolationē ob gratuitam ſui redemptionem: meminit deſcenſus Iſrael in Ægyptum, & liberationis ab Aſſur: prædicatores autem evangelicæ pacis commendat, excitans omnes ad laudem propter Chriſtum paratum omnibus ſalvatorem: & de ipſius exaltatione, ac humiliatione, & fide gentium in ipſum.

A 1 CONſurge, conſurge, induere fortitudine tua, Sion, induere veſtimentis gloriæ tuæ, Jeruſalem, civitas ſancti: quia non adjiciet ultrà, ut pertranſeat per te incircumcitus, & immundus.
2 Excutere de pulvere, conſurge: ſede, Jeruſalē: ſolve vincula colli tui, captiva filia Sion.
3 Quia hæc dicit Dominus: Gratis venumdati eſtis, & ſine argento redimemini.
*Gen. 45. 6. 4 Quia hæc dicit Dominus Deus: * in Ægyptum deſcendit populus meus in principio, ut colonus eſſet ibi, & Aſſur abſque ulla cauſa calumniatus eſt eum.
B 5 Et nunc quid mihi eſt hic, dicit Dominus,
*Ezec. 36. 20. Rom. 2. 24. quoniā ablatus eſt populus meus gratis? Dominatores ejus inique agunt, dicit Dñs, * & jugiter tota die nomen meum blaſphematur.
6 Propter hoc ſciet populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipſe, qui loquebar, ecce adſum.
*Rom. 10. 15. Nah. 1. 15. 7 * Quàm pulchri ſuper montes pedes annuntiantis, & prędicantis pacem: annuntiantis bonum, & prædicantis ſalutem, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus?
C 8 Vox ſpeculatorum tuorum levaverunt vocem, ſimul laudabunt: quia oculo ad oculum videbunt, cùm converterit Dominus Sion.
9 Gaudete, & laudate ſimul deſerta Jeruſalem: quia conſolatus eſt Dominus populum ſuum, redemit Jeruſalem.
10 Paravit Dominus brachium ſanctū ſuum
*Pſal. 97. 3. in oculis omnium gentium: * & videbunt omnes fines terræ ſalutare Dei noſtri.
*2. Cor. 6. 17. 11 Recedite, recedite, exite inde, * pollutum nolite tangere: exite de medio ejus, mundamini, qui fertis vaſa Domini.
D 12 Quoniam non in tumultu exibitis, nec in fuga properabitis: præcedet enim vos Dominus, & congregabit vos Deus Iſrael.
13 Ecce intelliget ſervus meus, exaltabitur, & elevabitur, & ſublimis erit valdè.
14 Sicut obſtupuerunt ſuper te multi, ſic inglorius erit inter viros aſpectus ejus, & forma ejus inter filios hominum.
15 Iſte aſperget gentes multas, ſuper ipſum
*Rom. 15. 21. continebunt reges os ſuum: * quia quibus non eſt narratum de eo, viderunt: & qui non audierunt, contemplati ſunt.

C A P U T L I I I.

Non omnes Evangelii prædicationem ſuſcipiunt: prophetia de Chriſti nativitate, & ignominioſa paſſione, ac morte ipſius propter peccata noſtra: contemptus habitus eſt, qui ſalutem nobis peperit: de manſuetudine, & voluntaria ipſius oblatione: de gloria, & exaltatione ejus, credentiumque multitudine.

A *Rom. 10. 16. Joan. 12. 38. 1 QUis credidit auditui noſtro? & brachium Domini cui revelatum eſt?
2 Et aſcendet ſicut virgultum coram eo, & ſicut radix de terra ſitienti: non eſt ſpecies ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aſpectus, & deſideravimus eum:
3 * Deſpectum, & noviſſimum virorum, *Mar. 9. 11.
virum dolorum, & ſcientem infirmitatem: & quaſi abſconditus vultus ejus, & deſpectus, unde nec reputavimus eum.
4 * Vere languores noſtros ipſe tulit, & *Mat. 8. 17.
dolores noſtros ipſe portavit: & nos putavimus eum quaſi leproſum, & percuſſum à B
Deo, & humiliatum.
5 * Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera *1. Cor. 15. 3.
noſtra: diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & livore ejus ſanati ſumus.
6 Omnes nos quaſi oves erravimus, unuſquiſque in viam ſuam declinavit: & poſuit Dominus in eo iniquitatem omnium noſtrùm.
7 Oblatus eſt, quia ipſe voluit, & non aperuit os ſuum: ſicut ovis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, * & non aperiet os ſuum. C
8 De anguſtia, & de judicio ſublatus eſt: *Mat. 26. 63.
generationem ejus quis enarrabit? quia abſciſſus eſt de terra viventium: propter ſcelus populi mei percuſſi eum. Act. 8. 32.
9 Et dabit impios pro ſepultura, & divitem pro morte ſua: * eò quòd iniquitatem non *1. Petr. 2. 22.
ſecerit, neque dolus fuerit in ore ejus.
10 Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate: ſi poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur. 1. Joa. 3. 5.
11 Pro eo, quòd laboravit anima ejus, videbit, & ſaturabitur: in ſcientia ſua juſtificabit ipſe juſtus ſervus meus multos, & iniquitates eorum ipſe portabit. D
12 Ideò diſpertiam ei plurimos, & fortium dividet ſpolia, pro eo quòd tradidit in mortem animam ſuam, * & cum ſceleratis reputatus eſt: & ipſe peccata multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogavit. *Mar. 15. 28. Luc. 22. 37.

C A P U T L I V.

Eccleſiam invitat ad lætitiam, quòd ex gentibus futura ſit numeroſior, quàm erat Synagoga, & per orbem propaganda, perpetua Dei protectione ſit in ſecuritate victura, veteris oblita calamitatis: quòdque ex pretioſis ædificabitur lapidibus, in juſtitia fundata: omneſque in ea docti erunt à Deo multitudine pacis fruituri.

1 LAuda ſterilis, quæ non paris: decanta laudem, & hinni, quæ non pariebas: A Luc. 23. 29.
quoniam multi filii deſertæ, magis quàm ejus quæ habet virum, dicit Dominus. Galat. 4. 27.
2 Dilata locum tentorii tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas: longos fac funiculos tuos, & clavos tuos conſolida.
3 Ad dexteram enim, & ad lęvam penetrabis: & ſemen tuum gentes hæreditabit, & civitates deſertas inhabitabit. B
4 Nolite timere, quia non confunderis, neq; erubeſces: Non enim te pudebit, quia cōfuſionis adoleſcentiæ tuæ oblviſceris, & opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis ampliùs.
5 Quia dominabitur tui, qui fecit te, * Dñs exercituum nomen ejus: & redemptor tuus ſanctus Iſrael, Deus omnis terræ vocabitur. *Luc. 1. 32.
6 Quia, ut mulierem derelictam, & mœrentem ſpiritu vocavit te Dominus, & uxorem

ab

ab adoleſcentia abjectam, dixit Deus tuus.

7 Ad punctum in modico dereliqui te, & in miſerationibus magnis congregabo te.

D 8 In momento indignationis abſcondi faciem meam parumper à te, & in miſericordia ſempiterna miſertus ſum tui: dixit redemptor tuus Dominus.

*Gen. 9. 15. 9 * Sicut in diebus Noe iſtud mihi eſt, cui juravi, ne inducerem aquas Noe ultrà ſupra terram: ſic juravi, ut non iraſcar tibi, & non increpem te.

10 Montes enim commovebuntur, & colles contremiſcent: miſericordia autem mea non recedet à te, & fœdus pacis meæ non movebitur: dixit miſerator tuus Dominus.

E 11 Paupercula tempeſtate convulſa, abſque ulla conſolatione. Ecce ego ſternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in ſapphiris,

12 Et ponam jaſpidem propugnacula tua: & portas tuas in lapides ſculptos, & omnes terminos tuos in lapides deſiderabiles:

*Joa. 6. 45. 13 * Univerſos filios tuos doctos à Domino: & multitudinem pacis filiis tuis.

F 14 Et in juſtitia fundaberis: recede procul à calumnia, quia non timebis: & à pavore, quia non appropinquabit tibi.

15 Ecce accola veniet, qui non erat mecum: advena quondam tuus adjungetur tibi.

16 Ecce ego creavi fabrū ſufflantem in igne prunas, & proferentē vas in opus ſuum, & ego creavi interfectorem ad diſperdendum.

G 17 Omne vas, quod fictum eſt contra te, non dirigetur: & omnem linguam reſiſtentē tibi in judicio, judicabis. Hæc eſt hæreditas ſervorū Domini, & juſtitia eorum apud me, dicit Dñs.

CAPUT LV.

Omnes ad fidem vocans, promittit donorum ſpiritualium abundantiam: revocantur a peccatis impii, cùm Dominus miſericors ſit, & verax in promiſſis: de profectu prædicationis Evangelii, & felicitate credentium.

A Eccl. 51. 33. 1 OMnes ſitientes venite ad aquas: & qui non habetis argētum, properate, emite & comedite: venite, emite abſq; argento, & abſque ulla commutatione vinum, & lac.

2 Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem veſtrum non in ſaturitate? Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in craſſitudine anima veſtra.

B 3 Inclinate aurem veſtram, & venite ad me: audite, & vivet anima veſtra, & feriam vobiſcum pactum ſempiternum, * miſericordias David fideles. *Act. 13. 34.

4 Ecce teſtem populis dedi eum, ducem, ac præceptorem gentibus.

5 Ecce gentem, quam neſciebas, vocabis: & Gentes, quæ te non cognoverunt, ad te current, propter Dominum Deum tuum, & ſanctum Iſrael, quia glorificavit te.

6 Quærite Dominum, dum inveniri poteſt: invocate eum, dum prope eſt.

7 Derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & revertatur ad Dominum, & miſerebitur ejus, & ad Deum noſtrum: quoniam multus eſt ad ignoſcendum.

C 8 Non enim cogitationes meæ, cogitationes veſtræ: neq; viæ veſtræ, viæ meæ, dicit Dñs.

9 Quia ſicut exaltantur cœli à terra, ſic exaltatæ ſunt viæ meæ à viis veſtris, & cogitationes meæ à cogitationibus veſtris.

10 Et quomodò deſcendit imber, & nix de cœlo, & illuc ultrà non revertitur, ſed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat ſemen ſerenti, & panem comedenti:

11 Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcumque volui, & proſperabitur in his, ad quæ miſi illud. D

12 Quia in lætitia egrediemini, & in pace deducemini: montes, & colles cantabunt coram vobis laudem, & omnia ligna regionis plaudent manu.

13 Pro ſaliunca aſcendet abies, & pro urtica creſcet myrtus: & erit Dominus nominatus in ſignum æternum, quod non auferetur.

CAPUT LVI.

Omnes cujuſvis gentis, aut conditionis hortatur Dominus ad ſervanda ſua præcepta: conſolatio eunuchorum juſtorum: domus Dei, domus eſt orationis: gravis increpatio, & comminatio adversùs paſtores Jeruſalem, quos cæcos, & canes mutos, ac impudentes appellat.

1 HÆc dicit Dominus: Cuſtodite judicium, & facite juſtitiam: quia juxtà eſt ſalus mea, ut veniat, & juſtitia mea, ut reveletur. A Sap. 11.

2 Beatus vir, qui facit hoc, & filius hominis, qui apprehendet iſtud: cuſtodiens ſabbatum ne polluat illud, cuſtodiens manus ſuas, ne faciat omne malum.

3 Et non dicat filius advenæ, qui adhæret Domino, dicens: Separatione dividet me Dominus à populo ſuo: Et non dicat eunuchus: Ecce ego lignum aridum.

4 Quia hæc dicit Dominus eunuchis: Qui cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint, quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum: B

5 Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis, & filiabus. Nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit.

6 Et filios advenæ, qui adhærent Domino, ut colant eum, & diligant nomen ejus, ut ſint ei in ſervos: omnem cuſtodientem ſabbatum ne polluat illud, & tenentem fœdus meum: C

7 Adducam eos in montem ſanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ: holocauſta eorum, & victimæ eorum placebunt mihi ſuper altari meo: * quia domus mea, domus orationis vocabitur cunctis populis. *Mat. 21. 13. Marc. 11. 17. Luc. 19. 46.

8 Ait Dominus Deus, qui congregat diſperſos Iſrael: Adhuc congregabo ad eum congregatos ejus.

9 Omnes beſtiæ agri venite ad devorandum, univerſæ beſtiæ ſaltus.

10 Speculatores ejus cæci omnes, neſcierunt univerſi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes ſomnia. D

11 Et canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem: ipſi paſtores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam ſuam declinaverunt, unuſquiſque ad avaritiam ſuam, à ſummo uſque ad noviſſimum.

12 Venite, ſumamus vinum, & impleamur ebrietate: & erit ſicut hodie, ſic & cras, & multò ampliùs.

CA-

Digitized by Google

CAPUT LVII.

Juſtorū interitus, & futura ipſorum requies non intelligitur ab impiis, cū quibus Deus hic expoſtulat ſuper idololatria, aliiſque ipſorum ſceleribus, denuncians eos humiliandos: converſis autem pax, & conſolatio promittitur: cùm impii cor ſit tamquam mare fervens, cui non eſt pax.

A 1 JUſtus perit, & non eſt, qui recogitet in
corde ſuo: & viri miſericordiæ colli-
guntur, quia non eſt, qui intelligat: à facie
enim malitiæ collectus eſt juſtus.
2 Veniat pax, requieſcat in cubili ſuo, qui
ambulavit in directione ſua.
3 Vos autem accedite huc filii auguratricis:
ſemen adulteri, & fornicariæ.
4 Super quem luſiſtis? ſuper quem dilata-
ſtis os, & ejeciſtis linguam? numquid non
vos filii ſceleſti, ſemen mendax?
5 Qui conſolamini in diis ſubter omne li-
gnum frondoſum, immolantes parvulos in
torrentibus, ſubter eminentes petras?
6 In partibus torrentis pars tua, hęc eſt ſors
tua: & ipſis effudiſti libamen, obtuliſti ſacrifi-
cium: numquid ſuper his non indignabor?
7 Super montem excelſum, & ſublimem
poſuiſti cubile tuum, & illud aſcendiſti,
ut immolares hoſtias.
B 8 Et poſt oſtium, & retro poſtem poſui-
ſti memoriale tuum: quia juxta me diſco-
peruiſti, & ſuſcepiſti adulterum: dilataſti
cubile tuum, & pepigiſti cum eis fœdus:
dilexiſti ſtratum eorum manu aperta.
9 Et ornaſti te regio unguento, & multipli-
caſti pigmenta tua. Miſiſti legatos tuos pro-
cul, & humiliata es uſque ad inferos.
10 In multitudine viæ tuæ laboraſti: non
dixiſti: Quieſcam: vitam manus tuæ inve-
niſti, propterea non rogaſti.
C 11 Pro quo ſolicita timuiſti, quia mentita
es, & mei non es recordata, neque cogita-
ſti in corde tuo? quia ego tacens, & qua-
ſi non videns, & mei oblita es.
12 Ego annuntiabo juſtitiam tuam, &
opera tua non proderunt tibi.
13 Cùm clamaveris, liberent te congregati
tui, & omnes eos auferet ventus, tollet aura:
Qui autem fiduciam habet mei, hæreditabit
terram, & poſſidebit montem ſanctum meum.
14 Et dicam: * Viam facite, præbete
iter, declinate de ſemita, auferte offendi-
cula de via populi mei.
15 Quia hæc dicit Excelſus, & ſublimis ha-
bitans æternitatem: & ſanctum nomen ejus in
excelſo, & in ſancto habitans, & cum contri-
to, & humili ſpiritu: ut vivificet ſpiritum
humilium, & vivificet cor contritorum.
16 Non enim in ſempiternum litigabo, ne-
que uſque ad finem iraſcar: quia ſpiritus à
facie mea egredietur, & flatus ego faciam.
17 Propter iniquitatē avaritię ejus iratus ſū,
& percuſſi eum: abſcondi à te faciem meā, &
indignatus ſū: & abiit vagus in via cordis ſui.
18 Vias ejus vidi: & ſanavi eum, & reduxi eū,
& reddidi cōſolationes ipſi, & lugētibus ejus.
19 Creavi fructū labiorū pacem, pacē ei, qui
longe eſt, & cui prope, dixit Dñs, & ſanavi eū.
20 Impii autem quaſi mare fervens, quod
quieſcere non poteſt, & redundant fluctus
ejus in conculcationem, & lutum.
21 * Non eſt pax impiis, dicit Dñs Deus.

CAPUT LVIII.

Reprehendit Judæorū hypocriſim: oſtendens eorū jejunium non eſſe Deo acceptabile: & quæ debeant illud comitari, quibus adhibitis, multa præſtantur hominibus beneficia: quomodo debeat ſabbatum celebrari, abnegata propria voluntate, & quod ſit præmium ita celebrantium.

1 CLama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vo- A
cem tuam, & annuntia populo meo
ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorū.
2 Me etenim de die in diem quærūt, & ſcire
vias meas volunt: quaſi gens, quæ juſtitiā fece-
rit, & judiciū Dei ſui nō dereliquerit: rogant
me judicia juſtitię: appropinquare Deo volūt.
3 Quare jejunavimus, & non aſpexiſti: hu-
miliavimus animas noſtras, & neſciſti? Ecce
in die jejunii veſtri invenitur voluntas ve-
ſtra, & omnes debitores veſtros repetitis.
4 Ecce ad lites, & cōtētiones jejunatis, & percu- B
titis pugno impiè. Nolite jejunare ſicut uſq; ad
hāc diē, ut audiatur in excelſo clamor veſter.
5 * Numquid tale eſt jejunium, quod elegi, * Zac. 7. 5.
per diem affligere hominē animam ſuā? num-
quid contorquere quaſi circulum caput ſuū,
& ſaccum, & cinerem ſternere? numquid iſtud
vocabis jejunium, & diem acceptabilem Dño?
6 Nonne hoc eſt magis jejunium, quod ele-
gi? diſſolve colligationes impietatis, ſolve
faſciculos deprimentes: dimitte eos, qui con-
fracti ſunt, liberos, & omne onus dirumpe.
7 * Frange eſurienti panem tuum, & egenos, * Ezec. 18. 16. Matt. 25. 35.
vagoſq; induc in domū tuam: cùm videris nu-
dum, operi eū, & carnem tuam ne deſpexeris.
8 Tunc erumpet quaſi mane lumen tuum, & C
ſanitas tua citiùs orietur, & anteibit faciē tuā
juſtitia tua, & gloria Domini colliget te.
9 Tunc invocabis, & Dominus exaudiet;
clamabis, & dicet: Ecce adſum, ſi abſtuleris
de medio tui catenam, & deſieris extendere
digitum, & loqui, quod non prodeſt.
10 Cùm effuderis eſurienti animam tuam, &
animā afflictā repleveris, orietur in tenebris
lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies.
11 Et requiem tibi dabit Dñs ſemper, & im-
plebit ſplendoribus animam tuam, & oſſa tua
liberabit, & eris quaſi hortus irriguus, & ſi-
cut fons aquarum, cujus non deficient aquæ.
12 * Et ædificabuntur in te deſerta ſæculo- * Infr. 61. 4.
rum: fundamenta generationis, & genera- D
tionis ſuſcitabis: & vocaberis ædificator ſe-
pium, avertens ſemitas in quietem.
13 Si averteris à ſabbato pedem tuum, facere
voluntatem tuam in die ſancto meo, & vo-
caveris ſabbatum delicatum, & ſanctum Do-
mini glorioſum, & glorificaveris eum, dum
non facis vias tuas, & non invenitur voluntas
tua, ut loquaris ſermonem:
14 Tunc delectaberis ſuper Dño, & ſuſtollā te
ſuper altitudines terræ, & cibabo te heredi-
tate Jacob patris tui: os enim Dñi locutū eſt.

CAPUT LIX.

Potens, ac benignus eſt Deus, ad ſalvandum Judęos: ſed iniquitates eorū, quas Propheta perſequitur, impediunt, ne exaudiantur ac ſalventur: propter quas & ipſi confitentur ſe juſtè à Deo deſertos, & excæcatos, affligi variis malis: de furore Domini in malos, & benignitate erga pœnitentes. A

1 ECce non eſt abbreviata manus Domi- * Num. 11. 23. Supra 50. 2.
ni, ut ſalvare nequeat, neque aggrava-

ta eſt auris ejus, ut non exaudiat :
2 Sed iniquitates veſtrę diviſerunt inter vos
& Deum veſtrum, & peccata veſtra abſcon-
derunt faciem ejus à vobis, ne exaudiret.
* Sup. 1. 15. 3 * Manus enim veſtræ pollutæ ſunt ſangui-
ne, & digiti veſtri iniquitate : labia veſtra
locuta ſunt mendacium, & lingua veſtra
iniquitatem fatur.
4 Non eſt, qui invocet juſtitiam, neque eſt
* Job 15. 5. qui judicet verè : ſed confidunt in nihilo, &
loquuntur vanitates : * conceperunt labo-
rem, & pepererunt iniquitatem.
5 Ova aſpidum ruperunt, & telas araneæ te-
xuerunt: qui comederit de ovis eorum, morie-
tur: & quod confotum eſt, erumpet in regulū.
B 6 Telæ eorum non erunt in veſtimentū, neq;
operientur operibus ſuis : opera eorum opera
inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorū.
* Prov. 1. 17. Rom. 3. 15. 7 * Pedes eorum ad malum currunt, & feſti-
nant, ut effundant ſanguinem innocentem:
cogitationes eorum cogitationes inutiles :
vaſtitas, & contritio in viis eorum.
8 Viam pacis neſcierunt, & non eſt judicium
in greſſibus eorum. Semitæ eorum incurvatæ
ſunt eis: omnis, qui calcat in eis, ignorat pacē.
9 Propter hoc elongatum eſt judicium à no-
bis, & non apprehendet nos juſtitia : ex-
pectavimus lucem, & ecce tenebræ : ſplen-
dorem, & in tenebris ambulavimus.
10 Palpavimus ſicut cęci parietē, & quaſi abſ-
que oculis attrectavimus: impegimus meridie
quaſi in tenebris, in caliginoſis quaſi mortui.
11 Rugiemus quaſi urſi omnes, & quaſi colū-
bæ meditantes gememus: expectavimus judi-
cium, & non eſt: ſalutē, & elongata eſt à nobis.
C 12 Multiplicatæ ſunt enim iniquitates no-
ſtræ coram te, & peccata noſtra reſponde-
runt nobis, quia ſcelera noſtra nobiſcum,
& iniquitates noſtras cognovimus,
13 Peccare, & mentiri contra Dominum :
& averſi ſumus, ne iremus poſt tergum Dei
noſtri, ut loqueremur calumniam, & tranſ-
greſſionem : concepimus, & locuti ſumus
de corde verba mendacii.
14 Et converſum eſt retrorſum judicium, &
juſtitia longè ſtetit : quia corruit in platea
veritas, & æquitas non potuit ingredi.
15 Et facta eſt veritas in oblivionem : & qui
receſſit à malo, prædæ patuit : & vidit Do-
minus, & malum apparuit in oculis ejus,
quia non eſt judicium.
D 16 Et vidit, quia non eſt vir: & aporiatus eſt,
quia non eſt, qui occurrat: & ſalvavit ſibi bra-
chiū ſuum, & juſtitia ejus ipſa confirmavit eū.
* Eph. 6. 17. 1 Theſ. 5. 8. 17 * Indutus eſt juſtitia ut lorica, & galea
ſalutis in capite ejus : indutus eſt veſtimentis
ultionis, & opertus eſt quaſi pallio zeli.
18 Sicut ad vindictam quaſi ad retributio-
nem indignationis hoſtibus ſuis, & viciſſitu-
dinem inimicis ſuis : inſulis vicem reddet.
19 Et timebunt, qui ab occidente, nomen
Domini : & qui ab ortu ſolis, gloriam ejus :
cùm venerit quaſi fluvius violentus, quem
ſpiritus Domini cogit :
* Ro. 11. 26. 20 * Et venerit Sion redemptor, & eis, qui re-
deunt ab iniquitate in Jacob: dicit Dominus,
21 Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus:
Spiritus meus, qui eſt in te, & verba mea,
quæ poſui in ore tuo, non recedent de ore
tuo : & de ore ſeminis tui, dicit Dominus,
amodo, & uſque in ſempiternum.

CAPUT LX.

Eccleſia ad exultationem excitatur, quòd in ea Domini gloria reluceat, ad quam acceſſuræ ſunt plurimæ nationes, & quæ ad eam non venerint, peribunt : in qua pax juſtitia, & laus Dei invenientur, ablata iniquitate : eritque Dominus ei in lucem ſempiternam, & gloriam.

1 SUrge, illuminare Jeruſalem: quia venit A
lumen tuū, & gloria Dñi ſuper te orta eſt.
2 Quia ecce tenebræ operient terram, &
caligo populos : ſuper te autem orietur Do-
minus, & gloria ejus in te videbitur.
3 Et ambulabunt gentes in lumine tuo,
& reges in ſplendore ortus tui.
4 * Leva in circuitu oculos tuos, & vide: om- * Sup. 49. 18
nes iſti congregati ſunt, venerunt tibi: filii tui
de longè veniēt, & filię tuę de latere ſurgent.
5 Tunc videbis, & afflues, & mirabitur, & di-
latabitur cor tuū, quando cōverſa fuerit ad te
multitudo maris, fortitudo gētiū venerit tibi.
6 Inundatio camelorum operiet te, drome-
darii Madian, & Epha : omnes de Saba ve-
nient, aurum, & thus deferentes, & lau-
dem Domino annuntiantes.
7 Omne pecus Cedar congregabitur tibi : B
arietes Nabajoth miniſtrabunt tibi. offeren-
tur ſuper placabili altari meo, & domum
majeſtatis meæ glorificabo.
8 Qui ſunt iſti, qui ut nubes volant, &
quaſi columbæ ad feneſtras ſuas?
9 Me enim inſulę expectant, & naves maris in
principio, ut adducam filios tuos de longe, ar-
gentum eorū, & aurū eorum cum eis: nomini
Dñi Dei tui, & ſācto Iſrael, quia glorificavit te.
10 Et ædificabunt filii peregrinorum muros
tuos, & reges eorum miniſtrabunt tibi : in in-
dignatione enim mea percuſſi te: & in recon-
ciliatione mea miſertus ſum tui.
11 * Et aperientur portæ tuæ jugiter: die, ac * Apoc. 21. 25.
nocte non claudentur, ut afferatur ad te forti-
tudo gentium, & reges earum adducantur.
12 Gens enim, & regnum, quod non ſervierit
tibi, peribit : & Gentes ſolitudine vaſtabūtur.
13 Gloria Libani ad te veniet, abies, &
buxus, & pinus ſimul, ad ornandum locum C
ſanctificationis meæ : & locum pedum meo-
rum glorificabo.
14 Et venient ad te curvi filii eorum, qui hu-
miliaverunt te, & adorabunt veſtigia pedum
tuorum omnes, qui detrahebant tibi, & voca-
bunt te civitatem Domini, Sion ſancti Iſrael.
15 Pro eo quòd fuiſti derelicta, & odio ha-
bita, & non erat, qui per te tranſiret, ponam
te in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in ge-
nerationem, & generationem :
16 Et ſuges lac Gentium, & mamilla regum
lactaberis : & ſcies, quia ego Dominus ſal-
vans te, & redemptor tuus fortis Jacob.
17 Pro ære afferam aurum, & pro ferro af-
feram argentum : & pro lignis æs, & pro lapi-
dibus ferrum : & ponam viſitationem tuam
pacem, & præpoſitos tuos juſtitiam. D
18 Nō audietur ultrà iniquitas in terra tua, va-
ſtitas, & contritio in terminis tuis, & occupa-
bit ſalus muros tuos, & portas tuas laudatio :
19 * Non erit tibi ampliùs ſol ad lucendum * Apo. 21. 23. & 22. 5
per diem, nec ſplendor lunæ illuminabit te :
ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam,
& Deus tuus in gloriam tuam.
20 Non occidet ultrà ſol tuus, & luna tua nō

minue-

minuetur: quia erit tibi Dominus in lucem
ſempiternam, & complebũtur dies luctus tui.
21 Populus autem tuus omnes juſti, in perpe-
tuum hæreditabunt terram, germen plãtatio-
nis meæ, opus manus meæ ad glorificandum.
22 Minimus erit in mille, & parvulus in
gentem fortiſſimam: ego Dominus in tem-
pore ejus ſubitò faciam iſtud.

CAPUT LXI.

Chriſti ſalvatoris officium, & humani generis reparationem pulchrè explicat, prædicatione quoque miniſtrorum Chriſti gentes ad fidem convertendas: additur de conſolatione credentium, & gloria miniſtrorum: Eccleſia lætabunda ſuam felicitatem mirè ſibi gratulatur.

A Lucæ 4. 18. 1 SPiritus Domini ſuper me, eò quòd un-
xerit Dominus me: ad annuntiandum
manſuetis miſit me, ut mederer contritis cor-
de, & prædicarem captivis indulgentiam, &
clauſis apertionem:
2 Ut prædicarem annum placabilem Do-
mino, & diem ultionis Deo noſtro * ut con-
*Mat 5. 5. ſolarer omnes lugentes:
3 Ut ponerem lugentibus Sion: & darem eis
B coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu,
pallium laudis pro ſpiritu mœroris: & vo-
cabuntur in ea fortes juſtitiæ, plantatio Do-
mini ad glorificandum.
*Sup. 58. 12. 4 * Et ædificabunt deſerta à ſæculo, & rui-
nas antiquas erigent, & inſtaurabunt civita-
tes deſertas, diſſipatas in generationem,
& generationem.
5 Et ſtabunt alieni, & paſcent pecora ve-
ſtra: & filii peregrinorum, agricolæ, &
vinitores veſtri erunt.
6 Vos autem ſacerdotes Domini vocabi-
mini: Miniſtri Dei noſtri, dicetur vobis:
Fortitudinem Gentium comedetis, & in
gloria earum ſuperbietis.
C 7 Pro cõfuſione veſtra duplici, & rubore, lau-
dabũt partẽ ſuã: propter hoc in terra ſua du-
plicia poſſidebunt, lętitia ſempiterna erit eis.
8 Quia ego Dñs diligens judicium, & odio
habẽs rapinã in holocauſto: & dabo opus eo-
rum in veritate, & fœdus perpetuũ feriã eis.
9 Et ſcient in gentibus ſemen eorum, & ger-
men eorum in medio populorum: omnes qui
viderint eos, cognoſcent illos, quia iſti ſunt
ſemen, cui benedixit Dominus.
D 10 Gaudens gaudebo in Domino, & exulta-
bit anima mea in Deo meo: quia induit me
veſtimentis ſalutis: & indumento juſtitiæ cir-
cumdedit me, quaſi ſponſum decoratum co-
rona, & quaſi ſponſam ornatã monilibus ſuis.
11 Sicut enim terra profert germen ſuum, &
ſicut hortus ſemen ſuum germinat, ſic Domi-
nus Deus germinabit juſtitiam, & laudem
coram univerſis gentibus.

CAPUT LXII.

Propheta non ceſſat propter impios Chriſtum annuntiare, prophetans de Chriſti adventu, & converſione Gentium: de felicitate, gloria, & exultatione Eccleſiæ ex Dei gratuito beneplacito erga ipſam: de prædicatoribus Eccleſiæ, & Evangelio per orbem divulgando.

1 PRopter Sion non tacebo, & propter
Jeruſalem non quieſcam, donec e-
grediatur ut ſplendor juſtus ejus, & ſal-
vator ejus ut lampas accendatur.
2 Et videbunt Gentes juſtum tuum, & cun-
cti reges inclytum tuum, & vocabitur tibi
nomen novum, quod os Domini nominabit.
3 Et erit corona gloriæ in manu Domini, &
diadema regni in manu Dei tui.
4 Non vocaberis ultrà Derelicta: & terra B
tua non vocabitur ampliùs Deſolata: ſed vo-
caberis Voluntas mea in ea, & terra tua
inhabitata, quia complacuit Domino in
te: & terra tua inhabitabitur.
5 Habitabit enim juvenis cũ virgine, & ha-
bitabunt in te filii tui. Et gaudebit ſponſus
ſuper ſponsã, & gaudebit ſuper te Deus tuus.
6 Super muros tuos, Jeruſalem, conſtitui
cuſtodes, tota die, & tota nocte in perpe-
tuum non tacebunt. Qui reminiſcimini Do-
mini, ne taceatis,
7 Et ne detis ſilentium ei, donec ſtabiliat, & C
donec ponat Jeruſalem laudem in terra.
8 Juravit Dominus in dextera ſua, & in bra-
chio fortitudinis ſuæ. Si dedero triticum tuũ
ultrà cibum inimicis tuis: & ſi biberint filii
alieni vinum tuum, in quo laboraſti.
9 Quia qui congregant illud, comedent, &
laudabunt Dominum: & qui comportant
illud, bibent in atriis ſanctis meis.
10 Tranſite, tranſite per portas, * præparate D
viam populo, planum facite iter, eligite *Sup. 57. 14.
lapides, & elevate ſignum ad populos.
11 * Ecce Dñs auditũ fecit in extremis terræ, *Zach. 9. 9.
dicite filiæ Sion: Ecce ſalvator tuus venit: ec- Matt. 21. 5.
ce merces ejus cum eo, & opus ejus corã illo.
12 Et vocabunt eos, Populus ſanctus, redem-
pti à Domino. Tu autem vocaberis: Quę-
ſita civitas, & non derelicta.

CAPUT LXIII.

Dicit ſe Dominus ſanguine aſperſum dum ſolus viciſſet hoſtes: Deus multa præſtitit Iſraelitis beneficia, ſed propter iniquitates ſuas ſunt ab eo derelicti: Propheta autem miſerationum Domini memor, invocat ipſius miſericordiam ſuper populum ſuum, quem à Deo deſertum conqueritur.

1 QUis eſt iſte, qui venit de Edom, tin-
ctis veſtibus de Boſra? iſte formoſus A
in ſtola ſua: gradiens in multitudine for-
titudinis ſuæ. Ego, qui loquor juſtitiam, &
propugnator ſum ad ſalvandum.
2 * Quare ergo rubrum eſt indumẽtũ tuum, *Apoc. 19. 13.
& veſtimenta tua ſicut calcantiũ in torculari?
3 Torcular calcavi ſolus, & de Gentibus non
eſt vir mecum: calcavi eos in furore meo, &
conculcavi eos in ira mea: & aſperſus eſt
ſanguis eorum ſuper veſtimenta mea, &
omnia indumenta mea inquinavi.
4 * Dies enim ultionis in corde meo, an- *Sup. 34. 8.
nus redemptionis meæ venit.
5 Circumſpexi, & non erat auxiliator: quæ-
ſivi, & non fuit, qui adjuvaret: & ſalva-
vit mihi brachium meum, & indignatio
mea ipſa auxiliata eſt mihi.
6 Et conculcavi populos in furore meo, B
& inebriavi eos in indignatione mea, &
detraxi in terram virtutem eorum.
7 Miſerationum Domini recordabor, lau-
dem Domini ſuper omnibus, quę reddidit no-
bis Dominus, & ſuper multitudinem bono-
rum domui Iſrael, quæ largitus eſt eis ſecun-
dùm indulgentiam ſuam, & ſecundùm multi-

Digitized by Google

tudinem miſericordiarum ſuarum.
8 Et dixit: Verumtamen populus meus eſt,
C filii non negantes: & factus eſt eis ſalvator.
9 In omni tribulatione eorum non eſt tri-
bulatus & angelus faciei ejus ſalvavit eos:
in dilectione ſua & in indulgentia ſua ipſe
redemit eos, & portavit eos, & elevavit eos
cunctis diebus ſæculi.
10 Ipſi autem ad iracundiam provocaverũt
& afflixerunt ſpiritum ſancti ejus: & conver-
Exo. 14. 29. tus eſt eis in inimicum, & ipſe debellavit eos.
11 Et recordatus eſt dierum ſeculi Moyſi, &
populi ſui: Ubi eſt, qui eduxit eos de mari
cum paſtoribus gregis ſui? ubi eſt qui poſuit
in medio ejus ſpiritum ſancti ſui.
12 Qui eduxit ad dexteram Moyſen brachio
majeſtatis ſuæ, qui dedit aquas ante eos, ut
faceret ſibi nomen ſempiternum.
13 Qui eduxit eos per abyſſos, quaſi equum
D in deſerto non impingentem.
14 Quaſi animal in campo deſcendẽs, ſpiri-
tus Domini ductor ejus fuit: ſic adduxiſti po-
pulum tuum, ut faceres tibi nomen gloriæ.
Deu. 26. 15 Baruc 2. 16 15 *Attẽde de cęlo, & vide de habitaculo sã-
cto tuo, & glorię tuę: ubi eſt zelus tuus, & for-
titudo tua, multitudo viſcerum tuorum, & mi-
ſerationum tuarum? ſuper me cõtinuerunt ſe.
16 Tu enim pater noſter, & Abrahã neſcivit
nos, & Iſrael ignoravit nos: Tu, Dñe, pater
noſter, redemptor noſter, à ſeculo nomẽ tuũ.
17 Quare errare nos feciſti, Dñe, de viis tuis:
induraſti cor noſtrũ, ne timeremus te? cõver-
tere propter ſervos tuos, tribus hereditatis tuę.
18 Quaſi nihilum poſſederunt populum
ſanctum tuum: hoſtes noſtri conculcave-
runt ſanctificationem tuam.
19 Facti ſumus quaſi in principio, cùm non
dominareris noſtri, neque invocaretur no-
men tuum ſuper nos.

CAPUT LXIV.

*Petit Propheta ut Deus nomẽ ſuũ & poten-
tiam inimicis notam faciat: facta quoque
mentione felicitatis, quæ Deum expectan-
tibus præparata eſt, confitetur, ac luget
populi ſui iniquitates, immunditias, &
exilium, orans pro liberatione.*

A 1 UTinam dirumperes cęlos, & deſcende-
res: à facie tua montes defluerent.
2 Sicut exuſtio ignis tabeſcerent, aquæ arde-
rent igni, ut notum fieret nomen tuum inimi-
cis tuis: à facie tua gentes turbarentur.
3 Cũ feceris mirabilia, non ſuſtinebimus: de-
ſcendiſti, & à facie tua montes defluxerunt.
B 4 * A ſæculo non audierunt, neque auribus
*1. Cor. 2. 9. perceperunt: oculus non vidit, Deus abſque
te, quæ præparaſti expectantibus te.
5 Occurriſti lętanti, & facientì juſtitiã: in viis
tuis recordabũtur tui: ecce tu iratus es, & pec-
cavimus: in ipſis fuimus ſẽper, & ſalvabimur.
C 6 Et facti ſumus ut immundus omnes nos, &
quaſi pannus mẽſtruatæ univerſæ juſtitiæ no-
ſtræ: & cecidimus quaſi foliũ univerſi, & ini-
quitates noſtrę quaſi ventus abſtulerunt nos.
7 Non eſt, qui invocet nomen tuum, qui cõ-
ſurgat, & teneat te: abſcõdiſti faciem tuã à no-
bis, & alliſiſti nos in manu iniquitatis noſtrę.
8 Et nunc, Domine, pater noſter es tu, nos
verò lutum: & fictor noſter es tu, & opera
*Pſal 78. 8. manuum tuarum omnes nos.
9 * Ne iraſcaris, Domine, ſatis, & ne ultrà
memineris iniquitatis noſtræ: ecce reſpice,
populus tuus omnes nos.
10 Civitas ſancti tui facta eſt deſerta, Sion
deſerta facta eſt, Jeruſalem deſolata eſt. D
11 Domus ſanctificationis noſtræ, & gloriæ
noſtræ, ubi laudaverunt te patres noſtri, fa-
cta eſt in exuſtionem ignis: & omnia deſide-
rabilia noſtra verſa ſunt in ruinas.
12 Numquid ſuper his continebis te, Do-
mine, tacebis, & affliges nos vehementer?

CAPUT LXV.

*Gentium converſio, & Judæorũ propter ini-
quitates ſuas, & idololatriam abjectio,
ſervatis tamen paucis reliquiis ex ipſis:
comminatio his, qui Dei legem abjecerunt,
& proſpera, ac nova omnia ſervis Dei nũ-
ciantur: de quorũ felicitate, & Dei erga
ipſos benignitate multis agit Propheta.*

1 QUæſierunt me, qui antè non interro- A
gabant, invenerunt, qui non quæſie- Rom. 10. 20
runt me. Dixi: Ecce ego, ecce ego ad gentem,
quæ non invocabat nomen meum.
2 Expandi manus meas tota die ad populum
incredulum, qui graditur in via non bona
poſt cogitationes ſuas.
3 Populus, qui ad iracundiam provocat me
ante faciem meam ſemper: qui immolant in
hortis, & ſacrificant ſuper lateres:
4 Qui habitant in ſepulchris: & in delubris
idolorum dormiunt: qui comedunt carnem
ſuillam, & jus profanum in vaſis eorum.
5 Qui dicunt: Recede à me, non appro-
pinques mihi, quia immundus es: iſti fumus
erunt in furore meo, ignis ardens tota die.
6 Ecce ſcriptum eſt coram me: non tacebo,
ſed reddam, & retribuam in ſinum eorum.
7 Iniquitates veſtras, & iniquitates patrũ ve-
ſtrorũ ſimul, dicit Dñs, qui ſacrificaverũt ſu-
per mõtes, & ſuper colles exprobraverũt mi-
hi, & remetiar opus eorũ primũ in ſinu eorũ.
8 Hæc dicit Dominus: Quomodo ſi invenia- B
tur granum in botro, & dicatur: Ne diſſipes
illud, quoniam benedictio eſt: ſic faciam pro-
pter ſervos meos, ut non diſperdam totum.
9 Et educam de Jacob ſemen, & de Juda
poſſidentem montes meos: & hæreditabunt
eam electi mei, & ſervi mei habitabunt ibi.
10 Et erunt campeſtria in caulas gregum,
& vallis Achor in cubile armentorum, po-
pulo meo, qui requiſierunt me.
11 Et vos, qui dereliquiſtis Dominum, qui
obliti eſtis montem ſanctum meum, qui po-
nitis Fortunæ menſam, & libatis ſuper eam.
12 Numerabo vos in gladio, & omnes in cę-
de corruetis * pro eo quod vocavi, & nõ reſ- *Pro. 1. 24. Infr. 66. 4. Jer. 7. 13.
pondiſtis: locutus ſũ, & nõ audiſtis: & facieba-
tis malũ in oculis meis, & quæ nolui, elegiſtis.
13 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis:
ecce ſervi mei bibent, & vos ſitietis.
14 Ecce ſervi mei lætabuntur, & vos con- C
fundemini: Ecce ſervi mei laudabũt prę exul-
tatione cordis, & vos clamabitis præ dolore
cordis, & præ contritione ſpiritus ululabitis.
15 Et dimittetis nomen veſtrum in jura-
mentum electis meis: & interficiet te Dñs
Deus, & ſervos ſuos vocabit nomine alio.
16 In quo, qui benedictus eſt ſuper terram,
benedicetur in Deo, amen: & qui jurat in ter-
ra, jurabit in Deo, amen: quia oblivioni tradi-

:æ ſunt anguſtiæ priores, & quia abſcon-
ditæ ſunt ab oculis meis.
17 * Ecce enim ego creo cœlos novos, &
terram novam: & non erunt in memoria
priora, & non aſcendent ſuper cor.
18 Sed gaudebitis, & exultabitis uſque in
ſempiternum, in his, quæ ego creo: quia
ecce ego creo Jeruſalem exultationem, &
populum ejus gaudium.
19 Et exultabo in Jeruſalem, & gaudebo
in populo meo: & non audietur in eo ultra
vox fletus, & vox clamoris.
20 Non erit ibi ampliùs infans dierum, &
ſenex, qui non impleat dies ſuos: quoniam
puer centum annorum morietur, & pecca-
tor centum annorum maledictus erit.
21 Et ædificabunt domos, & habitabunt:
& plantabunt vineas, & comedent fructus
earum,
22 Non ædificabunt, & alius habitabit: non
plantabunt, & alius comedet: ſecundum enim
dies ligni, erunt dies populi mei, & opera
manuum eorum inveterabunt:
23 Electi mei non laborabũt fruſtra, neq; ge-
nerabunt in conturbatione: quia ſemen bene-
dictorum Domini eſt, & nepotes eorũ cum eis.
24 * Eritque antequam clament, ego exau-
diam: adhuc illis loquentibus, ego audiam.
25 * Lupus, & agnus paſcentur ſimul; leo, &
bos comedent paleas: & ſerpenti pulvis panis
ejus: non nocebunt, neque occident in omni
monte ſancto meo, dicit Dominus.

C A P U T LXVI.

*Dominus cœli, & terræ non templum reſpi-
cit, quod Judæi pro loco quietis illi ædifi-
care volebant, ſed ſpiritum humiliatum:
rejiciuntur veteris legis ſacrificia; Judæo-
rum adversùs Christum, ipſiuſque diſci-
pulos pervicacia punienda oſtenditur: de
Chriſti nativitate, & Eccleſiæ fœcundita-
te, cui ut omnes collætentur, exhortatur,
oſtendens beneficia, quæ à Domino recipiet,
& quale futurum ſit malorum judicium,
& quomodò per diſcipulorum Chriſti præ-
dicationem gentes convertentur: de fi-
nali quoque retributione malorum, &
bonorum.*

HÆc dicit Dominus: Cœlum ſedes mea,
terra autem ſcabellum pedum meo-
rum: quæ eſt iſta domus, quam ædificabitis
mihi? & quis eſt iſte locus quietis meæ?
2 Omnia hæc manus mea fecit, & facta ſunt
univerſa iſta, dicit Dominus: ad quem autem
reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum
ſpiritu, & trementem ſermones meos?
3 Qui immolat bovem, quaſi qui interficiat
virum: qui mactat pecus, quaſi qui excerebret
canem: qui offert oblationem, quaſi qui ſan-
guinem ſuillum offerat: qui recordatur thu-
ris, quaſi qui benedicat idolo. Hæc omnia
elegerunt in viis ſuis, & in abominationibus
ſuis anima eorum delectata eſt.
4 Unde & ego eligam illuſiones eorum: &
quæ timebant, adducam eis: * quia vocavi,
& non erat, qui reſponderet: locutus ſum, &
non audierunt: feceruntque malum in oculis
meis, & quæ nolui, elegerunt.
5 Audite verbum Domini, qui tremitis ad
verbum ejus: dixerunt fratres veſtri odientes
vos, & abjicientes propter nomen meum:
glorificetur Dominus, & videbimus in læti-
tia veſtra: ipſi autem confundentur.
6 Vox populi de civitate, vox de templo, vox
Domini reddentis retributionẽ inimicis ſuis.
7 Antequam parturiret, peperit: antequam C
veniret partus ejus, peperit maſculum.
8 Quis audivit umquam tale? & quis vidit
huic ſimile? numquid parturiet terra in die
una? aut parietur gens ſimul, quia parturivit,
& peperit Sion filios ſuos.
9 Numquid ego, qui alios parere facio, ipſe
non pariam, dicit Dominus? ſi ego, qui gene-
rationem cæteris tribuo, ſterilis ero, ait Do-
minus Deus tuus?
10 Lætamini cum Jeruſalem, & exultate in
ea omnes, qui diligitis eam: gaudete cum ea
gaudio univerſi, qui lugetis ſuper eam,
11 Ut ſugatis, & repleamini ab ubere conſo-
lationis ejus: ut mulgeatis, & deliciis affluа-
tis ab omnimoda gloria ejus.
12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego de- D
clinabo ſuper eam quaſi fluvium pacis, &
quaſi torrentem inundantem gloriam Gen-
tium, quam ſugetis: ad ubera portabimini,
& ſuper genua blandientur vobis.
13 Quomodo ſi cui mater blandiatur, ita ego
conſolabor vos, & in Jeruſalẽ conſolabimini.
14 Videbitis, & gaudebit cor veſtrum,
& oſſa veſtra quaſi herba germinabunt:
& cognoſcetur manus Domini ſervis ejus,
& indignabitur inimicis ſuis.
15 Quia ecce Dñs in igne veniet, & quaſi tur- E
bo quadrigæ ejus: reddere in indignatione fu-
rorẽ ſuum, & increpationẽ ſuã in flãma ignis:
16 Quia in igne Dominus dijudicabit, & in
gladio ſuo ad omnem carnem, & multiplica-
buntur interfecti à Domino.
17 Qui ſanctificabãtur, & mundos ſe putabãt
in hortis poſt januam intrinſecùs, qui come-
debant carnem ſuillam, & abominationem, &
murem: ſimul conſumentur, dicit Dominus.
18 Ego autem opera eorum, & cogitatio- F
nes eorum: venio, ut congregem cum om-
nibus gentibus, & linguis: & venient, &
videbunt gloriam meam.
19 Et ponam in eis ſignum, & mittam ex eis
qui ſalvati fuerint, ad gentes in mare, in Afri-
cam, & Lydiam tendẽtes ſagittam: in Italiam,
& Græciam, ad inſulas longe, ad eos, qui non
audierũt de me, & non viderunt gloriã meam.
Et annuntiabunt gloriam meam gentibus,
20 Et adducent omnes fratres veſtros de
cunctis gentibus donum Domino, in equis, &
in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in
carrucis, ad montem ſanctum meum Jeruſa-
lem, dicit Dominus, quomodo ſi inferant filii
Iſrael munus in vaſe mundo in domũ Domini.
21 Et aſſumam ex eis in ſacerdotes, &
levitas, dicit Dominus: G
22 * Quia ſicut cœli novi & terra nova, quæ * Apo.
ego facio ſtare coram me, dicit Dominus: ſic 21. 1.
ſtabit ſemen veſtrum, & nomen veſtrum.
23 Et erit menſis ex menſe, & ſabbatum ex
ſabbato: veniet omnis caro, ut adoret co-
ram facie mea, dicit Dominus.
24 Et egredientur, & videbunt cadavera * Mar.
virorum, qui prævaricati ſunt in me: * ver- 9. 43.
mis eorum non morietur, & ignis eorum non
extinguetur: & erunt uſque ad ſatietatem
viſionis omni carni.

PROPHETIA JEREMIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Jeremias in ventre matris ſanctificatus, & tempore Joſiæ regis Juda miſſus à Domino ad prophetandum, cauſatur pueritiam, ſed doctus à Deo accipit robur invincibile, jubeturque vaticinari destructionem Jeruſalem ſub nomine virgæ, & ollæ ſuccenſæ.

A 1 VErba Jeremiæ filii Helciæ de
ſacerdotibus, qui fuerunt in
Anathoth, in terra Benjamin.
2 Quod factum eſt verbum Do-
mini ad eum in diebus Joſiæ
filii Amon regis Juda, in tertiodecimo an-
no regni ejus.
3 Et factum eſt in diebus Joakim filii
Joſiæ regis Juda, uſque ad conſummatio-
nem undecimi anni Sedeciæ filii Joſiæ re-
gis Juda, uſque ad tranſmigrationem Jeru-
ſalem, in menſe quinto.
4 Et factum eſt verbum Domini ad me,
dicens:
B 5 Priuſquam te formarem in utero, novi te:
& antequam exires de vulva, ſanctificavi te,
& prophetam in Gentibus dedi te.
6 Et dixi, A, a, a, Domine Deus: ecce
neſcio loqui, quia puer ego ſum.
7 Et dixit Dominus ad me: Noli dicere:
Puer ſum, quoniam ad omnia, quæ mittam
te, ibis: & univerſa, quæcumque manda-
vero tibi, loqueris.
8 Ne timeas à facie eorum: quia tecum ego
ſum, ut eruam te, dicit Dominus.
9 Et miſit Dominus manum ſuam, & tetigit
os meum: & dixit Dominus ad me: Ecce
dedi verba mea in ore tuo:
10 Ecce conſtitui te hodie ſuper Gentes, C
& ſuper regna, * ut evellas, & deſtruas, & diſ- *Infr.
perdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes. 18. 7.
11 Et factum eſt verbum Domini ad me, di-
cens: Quid tu vides, Jeremia? Et dixi:
Virgam vigilantem ego video.
12 Et dixit Dñs ad me: Bene vidiſti, quia vi-
gilabo ego ſuper verbo meo, ut faciam illud.
13 Et factum eſt verbum Domini ſecundo
ad me, dicens: Quid tu vides? Et dixi:
Ollam ſuccenſam ego video, & faciem
ejus à facie Aquilonis.
14 Et dixit Dominus ad me: * Ab Aqui- *Infr.
lone pandetur malum ſuper omnes habita- 4. 6.
tores terræ.
15 Quia ecce ego convocabo omnes cogna- D
tiones regnorum Aquilonis, ait Dominus: &
venient, & ponent unuſquiſque ſolium ſuum
in introitu portarum Jeruſalem, & ſuper
omnes muros ejus in circuitu, & ſuper
univerſas urbes Juda.
16 Et loquar judicia mea cum eis, ſuper om-
nem malitiam eorum, qui dereliquerunt me,
& libaverunt diis alienis, & adoraverunt
opus manuum ſuarum.
17 Tu ergo accinge lumbos tuos, & ſurge, &
loquere ad eos omnia, quæ ego præcipio ti-
bi. Ne formides à facie eorum: nec enim
timere te faciam vultum eorum.
18 * Ego quippe dedi te hodie in civita- *Infr.
tem munitam, & in columnam ferream, 6. 27.
& in murum æreum, ſuper omnem terram,
regibus Juda, principibus ejus, & ſacer-
dotibus, & populo terræ.
19 Et bellabunt adverſum te, & non
prævalebunt: quia ego tecum ſum, ait
Dominus, ut liberem te.

CAPUT II.

*Graviter expoſtulat Dominus cum filiis Iſ-
rael, & Juda, potiſſimùm cum paſtori-
bus, ac prophetis, quòd non reſpicientes
accepta à Deo varia beneficia, eo, qui
fons eſt aquæ vivæ, relicto, adorave-
rint idola, à quibus nihil boni expecta-
re poterant: imò cùm toti eſſent in ido-
lolatria, rapinis, & crudelitate, ſe ſe
juſtificare nitebantur, & propterea de-
vaſtandos prædicit.*

1 ET factum eſt verbum Domini ad me,
dicens:
2 Vade, & clama in auribus Jeruſalem, di-
cens: Hæc dicit Dominus: Recordatus ſum
tui, miſerans adoleſcentiam tuam, & charita-
tem deſponſationis tuæ, quando ſecuta es me
in deſerto, in terra, quæ non ſeminatur.
3 Sanctus Iſrael Domino, primitiæ frugum
ejus: omnes, qui devorant eum, delinquunt:
mala venient ſuper eos, dicit Dominus.
4 Audite verbum Domini domus Jacob, &
omnes cognationes domus Iſrael:
5 Hæc dicit Dominus: *Quid invenerunt
patres veſtri in me iniquitatis, quia elonga-
verunt à me, & ambulaverunt poſt vanita-
tem, & vani facti ſunt?
6 Et non dixerunt: Ubi eſt Dominus, qui
aſcendere nos fecit de terra Ægypti: qui tra-
duxit nos per deſertum, per terram inhabi-
tabilem, & inviam, per terram ſitis, & ima-
ginem mortis, per terram, in qua non am-
bulavit vir, neque habitavit homo?
7 Et induxi vos in terram Carmeli, ut come-
deretis fructum ejus, & optima illius: & in-
greſſi contaminaſtis terram meam, & hæredi-
tatem meam poſuiſtis in abominationem.
8 Sacerdotes non dixerunt: Ubi eſt Domi-
nus? & tenentes legem neſcierunt me, & pa-
ſtores prævaricati ſunt in me: & prophetæ
prophetaverunt in Baal, & idola ſecuti ſunt.
9 Propterea adhuc judicio contendam vo-
biſcum, ait Dominus, & cum filiis veſtris
diſceptabo.
10 Tranſite ad inſulas Cethim, & videte: &
in Cedar mittite, & conſiderate vehemen-
ter: & videte, ſi factum eſt hujuſcemodi.
11 Si mutavit gens deos ſuos, & certè ipſi
non ſunt dii: populus verò meus mutavit
gloriam ſuam in idolum.
12 Obſtupeſcite cœli ſuper hoc, & portæ ejus
deſolamini vehementer, dicit Dominus.
13 Duo enim mala fecit populus meus: Me
dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt
ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas, quæ con-
tinere non valent aquas.
14 Numquid ſervus eſt Iſrael, aut vernacu-
lus? quare ergo factus eſt in prædam?
15 Super eum rugierunt leones, & dederunt
vocem ſuam, poſuerunt terram ejus in ſoli-
tudinem: civitates ejus exuſtæ ſunt, & non
eſt qui habitet in eis.
16 Filii quoque Mempheos, & Taphnes
conſtupraverunt te uſque ad verticem.
17 Numquid non iſtud factum eſt tibi, quia
dereliquiſti Dominum Deum tuum eo tem-
pore, quo ducebat te per viam?
18 Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut
bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via
Aſſyriorum, ut bibas aquam fluminis.
19 Arguet te malitia tua, & averſio tua in-
crepabit te. Scito, & vide, quia malum, &
amarum eſt, reliquiſſe te Dominum Deum
tuum, & non eſſe timorem mei apud te, di-
cit Dominus Deus exercituum.
20 A ſæculo confregiſti jugum meum, rupiſti
vincula mea, & dixiſti: Non ſerviam. *In om- *Infr. 3. 6.
ni enim colle ſublimi, & ſub omni ligno fron-
doſo tu proſternebaris meretrix.
21 *Ego autem plantavi te vineam electam, *Iſai. 5. 1.
omne ſemen verum: quomodò ergo conver- E
ſa es mihi in pravum vinea aliena? Matt. 21. 33.
22 Si laveris te nitro, & multiplicaveris
tibi herbam borith, maculata es in iniquita-
te tua coram me, dicit Dominus Deus.
23 Quomodò dicis: Non ſum polluta, poſt
Baalim non ambulavi? vide vias tuas in con-
valle, ſcito, quid feceris: curſor levis ex-
plicans vias ſuas.
24 Onager aſſuetus in ſolitudine, in deſide-
rio animæ ſuæ attraxit ventum amoris ſui: nul-
lus avertet eam: omnes, qui quærunt eam, non
deficient: in menſtruis ejus invenient eam.
25 Prohibe pedem tuum à nuditate, & gut-
tur tuum à ſiti. Et dixiſti: Deſperavi, ne-
quaquam faciam; adamavi quippe alienos,
& poſt eos ambulabo.
26 Quomodò confunditur fur, quando de- F
prehenditur, ſic confuſi ſunt domus Iſrael,
ipſi, & reges eorum, principes, & ſacer-
dotes, & prophetæ eorum,
27 Dicentes ligno: Pater meus es tu; & la-
pidi: Tu me genuiſti: *verterunt ad me ter-
gum, & non faciem, & in tempore afflictio- *Infr. 32. 33.
nis ſuæ dicent: Surge, & libera nos.
28 Ubi ſunt dii tui, quos feciſti tibi? ſurgant,
& liberent te in tempore afflictionis tuæ: *ſe- *Infr. 11. 13.
cundum numerum quippe civitatum tuarum
erant dii tui Juda.
29 Quid vultis mecum judicio contendere?
omnes dereliquiſtis me, dicit Dominus.
30 Fruſtra percuſſi filios veſtros, diſciplinam
non receperunt: devoravit gladius veſter
prophetas veſtros, quaſi leo vaſtator,
31 Generatio veſtra. Videte verbum Do-
mini: Numquid ſolitudo factus ſum Iſraeli,
aut terra ſerotina? quare ergo dixit populus
meus: Receſſimus, non veniemus ultrà ad te? G
32 Numquid obliviſcetur virgo ornamen-
ti ſui, aut ſponſa faſciæ pectoralis ſuæ?
populus verò meus oblitus eſt mei diebus
innumeris.
33 Quid niteris bonam oſtendere viam tuam
ad quærendam dilectionem, quæ inſuper &
malitias tuas docuiſti vias tuas.
34 Et in alis tuis inventus eſt ſanguis ani-
marum pauperum, & innocentium? non
in foſſis inveni eos, ſed in omnibus, quæ
ſuprà memoravi.
35 Et dixiſti: Abſque peccato, & innocens
ego ſum: & propterea avertatur furor tuus à
me. Ecce ego judicio contendam tecum, eò
quòd dixeris: Non peccavi.
36 Quàm vilis facta es nimis iterans vias
tuas! & ab Ægypto confunderis, ſicut
confuſa es ab Aſſur.
37 Nam & ab iſta egredieris, & manus
tuæ erunt ſuper caput tuum: quoniam ob-
trivit Dominus confidentiam tuam, & ni-
hil habebis proſperum in ea.

9 Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit
cor regis, & cor principum: & obſtupeſcent
ſacerdotes, & prophetæ conſternabuntur.
10 Et dixi: Heu, heu, heu, Domine Deus, er-
go ne decepiſti populum iſtum, & Jeruſalem,
dicens: Pax erit vobis: & ecce pervenit gla-
dius uſque ad animam?
11 In tempore illo dicetur populo huic, &
Jeruſalem: Ventus urens in viis, quæ ſunt in
deſerto viæ filiæ populi mei: non ad venti-
landum, & ad purgandum.
12 Spiritus plenus ex his veniet mihi: &
nunc ego loquar judicia mea cum eis.
13 Ecce quaſi nubes aſcendet, & quaſi tem-
D pestas currus ejus: velociores Aquilis equi il-
lius: væ nobis, quoniam vaſtati ſumus.
14 Lava à malitia cor tuum, Jeruſalem,
ut ſalva fias: uſquequò morabuntur in te
cogitationes noxiæ?
15 Vox enim annuntiantis à Dan, & notum
facientis idolum de monte Ephraim.
16 Dicite gentibus: Ecce auditum eſt in Je-
ruſalem cuſtodes venire de terra longinqua,
& dare ſuper civitates Juda vocem ſuam.
17 Quaſi cuſtodes agrorum facti ſunt ſu-
per eam in gyro: quia me ad iracundiam
provocavit, dicit Dominus.
* Sup. 1. 5. 18 * Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fece-
runt hæc tibi: iſta malitia tua, quia ama-
E ra, quia tetigit cor tuum.
19 Ventrem meum, ventrem meum doleo,
ſenſus cordis mei turbati ſunt in me: non ta-
cebo, quoniam vocem buccinæ audivit ani-
ma mea, clamorem prælii.
20 Contritio ſuper contritionem vocata eſt,
& vaſtata eſt omnis terra: repentè vaſtata
ſunt tabernacula mea, ſubitò pelles meæ.
21 Uſquequò videbo fugientem, audiam
vocem buccinæ?
22 Quia ſtultus populus meus me non co-
gnovit: filii inſipientes ſunt, & vecordes:
ſapientes ſunt, ut faciant mala, benè au-
tem facere neſcierunt.
23 Aſpexi terram, & ecce vacua erat, & ni-
F hili: & cœlos, & non erat lux in eis.
24 Vidi montes, & ecce movebantur: &
omnes colles conturbati ſunt.
25 Intuitus ſum, & non erat homo: &
omne volatile cœli receſſit.
26 Aſpexi, & ecce Carmelus deſertus: &
omnes urbes ejus deſtructæ ſunt à facie Do-
mini, & à facie iræ furoris ejus.
27 Hæc enim dicit Dñs: Deſerta erit omnis
terra, ſed tamen cōſummationem non faciam.
28 Lugebit terra, & mœrebunt cœli deſuper:
eò quòd locutus ſum, cogitavi, & non pœni-
tuit me, nec averſus ſum ab eo.
G 29 A voce equitis & mittentis ſagittam, fu-
git omnis civitas. ingreſſi ſunt ardua, & aſcen-
derunt rupes: univerſæ urbes derelictæ ſunt,
& non habitat in eis homo.
30 Tu autem vaſtata quid facies? cùm veſtie-
riſte coccino, cùm ornata fueris monili au-
reo, & pinxeris ſtibio oculos tuos, fruſtra
componeris: contempſerunt te amatores tui,
animam tuam quærent.
31 Vocē enim quaſi parturiētis audivi, angu-
ſtias ut puerperæ: Vox filię Sion intermorien-
tis, expandentiſque manus ſuas: væ mihi, quia
defecit anima mea propter interfectos.

CAPUT V.

*Dominus in Jeruſalem quærit virum juſtum,
ut illi miſereatur: ſed tam plebs quam
optimates in pravitatibus ſuis, & ido-
latria indurati ſunt, & effuſi, ideò com-
minatur eis vaſtationem ab extraneo po-
pulo, eò quod cæci, & ſurdi facti ſunt
non tamen uſque ad conſummationem.*

1 CIrcuite vias Jeruſalem, & aſpicite, & A
conſiderate, & quærite in plateis ejus,
an inveniatis virum facientem judicium, &
quærentem fidem & propitius ero ei.
2 Quòd ſi etiam, Vivit Dominus, dixerint:
& hoc falsò jurabunt.
3 Domine, oculi tui reſpiciunt fidem: percuſ-
ſiſti eos, & non doluerunt: attriviſti eos, & re-
nuerunt accipere diſciplinā: induraverunt fa-
cies ſuas ſupra petram, & noluerunt reverti.
4 Ego autem dixi: Forſitan pauperes ſunt, &
ſtulti, ignorantes viam Dñi, judicium Dei ſui.
5 Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipſi
enim cognoverunt viam Domini, judicium
Dei ſui, & ecce magis hi ſimul confregerunt
jugum, ruperunt vincula.
6 Idcircò percuſſit eos leo de ſilva, lupus ad B
veſperā vaſtavit eos. pardus vigilans ſuper ci-
vitates eorū: omnis, qui egreſſus fuerit ex eis,
capietur: quia multiplicatę ſunt prævaricati-
ones eorum, confortatæ ſunt averſiones eorum.
7 Super quo propitius tibi eſſe potero? filii
tui dereliquerunt me, & jurant in his, qui non
ſunt dii: ſaturavi eos, & mœchati ſunt, &
in domo meretricis luxuriabantur.
8 Equi amatores, & emiſſarii facti ſūt: *Unuſ- * Ezec.
quiſque ad uxorem proximi ſui hinniebat. 22. 11.
9 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dñs?
& in gente tali non ulciſcetur anima mea?
10 Aſcendite muros ejus, & diſſipate, con-
ſummationem autem nolite facere: auferte
propagines ejus, quia non ſunt Domini.
11 Prævaricatione enim prævaricata eſt in me C
domus Iſrael, & domus Juda, ait Dominus.
12 Negaverunt Dominum, & dixerunt. Non
eſt ipſe, neque veniet ſuper nos malum: gla-
dium, & famem non videbimus.
13 Prophetæ fuerunt in ventum locuti, & re-
ſpōſum non fuit in eis: hæc ergo evenient illis.
14 Hæc dicit Dominus Deus exercituum:
Quia locuti eſtis verbum iſtud: ecce ego do
verba mea in ore tuo in ignem, & populum
iſtum in ligna, & vorabit eos.
15 Ecce ego adducā ſuper vos gētem de lon- D
ginquo, domus Iſrael, ait Dominus: gētem ro-
buſtam, gentem antiquam, gentem, cujus igno-
rabis linguam, nec intelliges, quid loquatur.
16 Pharetra ejus quaſi ſepulchrum patens,
univerſi fortes.
17 Et comedet ſegetes tuas, & panem tuum:
devorabit filios tuos, & filias tuas: comedet
gregem tuum, & armēta tua: comedet vineam
tuam, & ficum tuam: & conteret urbes muni-
tas tuas, in quibus tu habes fiduciam, gladio.
18 Verumtamen in diebus illis, ait Dominus,
non faciam vos in conſummationem.
19 * Quòd ſi dixeritis: Quare fecit nobis Dñs * Infr.
Deus noſter hæc omnia? dices ad eos: Sicut 16. 10.
dereliquiſtis me, & ſerviſtis deo alieno in terra
veſtra, ſic ſervietis alienis in terra non veſtra.
20 Annuntiate hoc domui Jacob, & au-
ditum facite in Juda, dicentes:

21 Audi, populeſtulte, qui non habes cor:
qui habentes oculos, non videtis; & aures,
& non auditis.
22 Me ergo non timebitis, ait Dñs, & à facie
mea nō dolebitis? Qui poſui arenam terminū
mari, præceptum ſempiternum, quod nō præ-
teribit: & cōmovebuntur, & non poterunt, &
intumeſcēt fluctus ejus, & non trāſibunt illud:
F 23 Populo autē huic factum eſt cor incredu-
lum, & exaſperans, receſſerunt, & abierunt.
24 Et non dixerunt in corde ſuo: Metuamus
Dñm Deum noſtrum, qui dat nobis pluviam
temporaneā, & ſerotinam in tēpore ſuo, ple-
nitudinem annuæ meſſis cuſtodientem nobis.
25 Iniquitates veſtræ declinaverunt hæc: &
peccata veſtra prohibuerunt bonum à vobis.
26 Quia inventi ſunt in populo meo impii
inſidiantes quaſi aucupes, laqueos ponentes,
& pedicas ad capiendos viros.
27 Sicut decipula plena avibus, ſic domus eo-
rū plenæ dolo: ideò magnificati ſūt, & ditati.
G 28 Incraſſati ſūt, & impinguati: & præterie-
* Iſaię 1. 23 Zach. 7. 10. runt ſermones meos peſſime.* Cauſam viduæ
non judicaverūt, cauſam pupilli non direxe-
runt, & judicium pauperum non judicaverūt.
29 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit
Dominus? aut ſuper gentem hujuſcemodi
non ulciſcetur anima mea?
30 Stupor, & mirabilia facta ſunt in terra:
31 Prophetæ prophetabant mendacium, &
ſacerdotes applaudebant manibus ſuis, & po-
pulus meus dilexit talia: quid igitur fiet de
noviſſimo ejus?

CAPUT VI.

*Prædicitur calamitas, ac vaſtitas Jeroſo-
lymorum ab Aſſyriis, eò quòd contem-
pſerint legem Domini, nec audire volue-
rint increpationes; ſed omnes, & potiſ-
ſimùm primates, prophetæ, ac ſacerdo-
tes avaritiæ, & dolo ſtuduerint, ideò-
que & ipſos, & eorum ſacrificia Deus ab-
jicit: jubet ergo propheta eos lugere, quo-
niam purgari conflatorio non potuerunt.*

1 CONſortamini filii Benjamin in medio
A Jeruſalem, & in Thecua clangite buc-
cina, & ſuper Bethacarem levate vexillum:
quia malum viſum eſt ab Aquilone, & con-
tritio magna.
2 Specioſæ, & delicatæ aſſimilavi filiā Sion.
3 Ad eam venient paſtores, & greges eorū
fixerunt in ea tentoria in circuitu: paſcet u-
nuſquiſque eos, qui ſub manu ſua ſunt.
4 Sanctificate ſuper eam bellū: conſurgite, &
aſcēdamus in meridie: vę nobis, quia declina-
vit dies, quia lōgiores factę ſūt umbrę veſperi
5 Surgite, & aſcendamus in nocte, & diſ-
ſipemus domos ejus.
B 6 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Cæ-
dite lignum ejus, & fundite circa Jeruſalem
aggerem: hæc eſt civitas viſitationis, omnis
calumnia in medio ejus.
7 Sicut frigidam fecit ciſterna aquam ſuam,
ſic frigidam fecit malitiam ſuam: iniquitas, &
vaſtitas audietur in ea, coram me ſemper in-
firmitas, & plaga.
8 Erudire Jeruſalem, ne fortè recedat ani-
ma mea à te, ne fortè ponam te deſertam,
terram inhabitabilem.
9 Hæc dicit Dominus exercituum: Uſque
ad racemum colligent quaſi in vinea reli-
quias Iſrael: converte manum tuam quaſi
vindemiator ad cartallum.
10 Cui loquar? & quē conteſtabor, ut audiat?
ecce incircumciſæ aures eorum, & audire non
poſſunt: ecce verbum Domini factum eſt eis
in opprobrium, & non ſuſcipient illud.
11 Idcircò furore Domini plenus ſum, labo- C
ravi ſuſtinens: effunde ſuper parvulū foris, &
ſuper conſilium juvenum ſimul: vir enim cum
muliere capietur, ſenex cum pleno dierum.
12 Et tranſibūt domus eorū ad alteros, agri,
& uxores pariter: quia extendā manum meam
ſuper habitantes terram, dicit Dominus.
13 * A minore quippè uſque ad majorem * Iſaię 56. 11. Infrà. 8. 10.
omnes avaritiæ ſtudent: & à propheta uſ-
que ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum.
14 Et curabant contritionem filiæ populi D
mei cum ignominia, dicentes: Pax, pax:
& non erat pax.
15 Confuſi ſunt, quia abominationem fece-
runt: quin potius confuſione non ſunt confu-
ſi, & erubeſcere neſcierant, quam ob rem
cadent inter ruentes: in tempore viſitatio-
nis ſuæ corruent, dicit Dominus.
16 Hæc dicit Dominus: State ſuper vias, &
videte, & interrogate de ſemitis antiquis,
quę ſit via bona, & ambulate in ea: * & * Mat. 11. 19.
invenietis refrigerium animabus veſtris. Et
dixerunt: Non ambulabimus.
17 Et cōſtitui ſuper vos ſpeculatores. Audi-
te vocem tubæ. Et dixerunt: Non audiemus.
18 Ideò audite Gentes, & cognoſcet con- E
gregatio, quanta ego faciam eis.
19 Audi terra: Ecce ego adducam mala
ſuper populum iſtum, fructum cogitatio-
num ejus: quia verba mea non audierunt,
& legem meam projecerunt.
20 * Ut quid mihi thus de Saba affertis, & * Iſaię 1. 11.
calamum ſuave olentem de terra longinqua?
holocautomata veſtra non ſunt accepta, &
victimæ veſtræ non placuerunt mihi.
21 Propterea hæc dicit Dñs: Ecce ego dabo F
in populū iſtum ruinas, & ruent in eis patres,
& filii ſimul, vicinus, & proximus peribunt.
22 Hæc dicit Dominus: Ecce populus ve-
nit de terra Aquilonis, & gens magna con-
ſurget à finibus terræ.
23 Sagittam, & ſcutum arripiet: crudelis eſt,
& non miſerebitur. Vox ejus quaſi mare ſona-
bit: & ſuper equos aſcendent, præparati quaſi
vir ad prælium, adversùm te, filia Sion.
24 Audivimus famam ejus, diſſolutæ ſunt
manus noſtræ: tribulatio apprehendit nos,
dolores ut parturientem.
24 Nolite exire ad agros, & in via ne ambule-
tis: quoniā gladius inimici pavor in circuitu.
26 Filia populi mei accingere cilicio, & G
conſpergere cinere: luctum unigeniti fac ti-
bi, planctum amarum, quia repente veniet
vaſtator ſuper nos.
27 Probatorem dedi te in populo meo ro-
buſtum: & ſcies, & probabis viam eorum:
28 Omnes iſti principes declinantes, am-
bulantes fraudulenter, æs, & ferrum: uni-
verſi corrupti ſunt.
29 Defecit ſufflatorium, in igne conſumptū
eſt plumbum, fruſtra conflavit conflator: ma-
litiæ enim eorum non ſunt conſumptæ.
30 Argentum reprobum vocate eos, quia
Dominus projecit illos.

C A P U T VII.

*Quòd fruſtra confidant in templo, peſſima
perpetrantes, & prophetas audire nolen-
tes, ſicut & patres eorum: quapropter de-
nunciat templum abjiciendum, & terram
Juda redigendam in ſolitudinem: nec pro-
futuram orationem Jeremiæ pro illis, nec
oblata ab eis ſacrificia propter excelſa
Topheth in valle filii Ennom, & multi-
plices ipſorum malitias.*

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam
à Domino, dicens:
2 Sta in porta domus Domini, & prædica
ibi verbum iſtud, & dic: audite verbum
Domini omnis Juda, qui ingredimini per
portas has, ut adoretis Dominum.
3 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſ-
*Infr. 26, 13. rael: * Bonas facite vias veſtras, & ſtudia ve-
ſtra: & habitabo vobiſcum in loco iſto.
4 Nolite confidere in verbis mendacii, di-
centes: Templum Domini, templum Do-
mini, templum Domini eſt.
5 Quoniam ſi benè direxeritis vias veſtras,
& ſtudia veſtra: ſi feceritis judicium inter
virum, & proximum ejus,
B 6 Advenæ, & pupillo, & viduæ non feceritis
calumniam, nec ſanguinem innocentem ef-
fuderitis in loco hoc, & poſt deos alienos
non ambulaveritis in malum vobiſmetipſis:
7 Habitabo vobiſcũ in loco iſto: in terra, quã
dedi patribus veſtris à ſęculo, & uſq; in ſęculũ.
8 Ecce vos confiditis vobis in ſermonibus
mendacii, qui non proderunt vobis:
9 Furari, occidere, adulterari, jurare
mendaciter, libare Baalim, & ire poſt
deos alienos, quos ignoratis.
10 Et veniſtis, & ſtetiſtis coram me in do-
mo hac, in qua invocatum eſt nomen me-
um, & dixiſtis: Liberati ſumus, eò quòd
fecerimus omnes abominationes iſtas.
*Matt. 21, 13. 11 * Numquid ergo ſpelunca latronum facta
eſt domus iſta, in qua invocatum eſt no-
C Marc. 11, 17. men meum in oculis veſtris? ego, ego
ſum: ego vidi, dicit Dominus.
Luc. 19, 46. 12 Ite ad locum meum in Silo, ubi habitavit
nomen meum à principio: & videte, quæ fe-
cerim ei propter malitiam populi mei Iſrael.
13 Et nunc, quia feciſtis omnia opera hæc,
dicit Dominus: & locutus ſum ad vos mane
*Prov. 1, 24. conſurgens, & loquens, & non audiſtis: * &
vocavi vos, & non reſpondiſtis:
Iſaiæ 65, 12. 14 * Faciam domui huic, in qua invoca-
*1 Re. 2, 10. tum eſt nomen meum, & in qua vos ha-
betis fiduciam, & loco, quem dedi vo-
bis, & patribus veſtris, ſicut feci Silo.
15 Et projiciã vos à facie mea, ſicut projeci
omnes fratres veſtros, univerſũ ſemẽ Ephraim.
*Infr. 14, 11 16 * Tu ergo noli orare pro populo hoc,
nec aſſumas pro eis laudem, & orationem, &
non obſiſtas mihi: quia non exaudiam te.
17 Nonne vides, quid iſti faciunt in civita-
D tibus Juda, & in plateis Jeruſalem?
18 Filii colligunt ligna, & patres ſuccendunt
ignem, & mulieres conſpergunt adipem, ut
faciant placentas reginæ cœli, & libent diis
alienis, & me ad iracundiam provocent.
19 Numquid me ad iracundiam provo-
cant, dicit Dominus? nonne ſemetipſos in
confuſionem vultus ſui?
20 Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce fu-
ror meus, & indignatio mea conflatur ſu-
per locum iſtum, ſuper viros, & ſuper ju-
menta, & ſuper lignum regionis, & ſuper fru-
ges terræ, & ſuccendetur, & non extinguetur.
21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael: Holocautomata veſtra addite victi-
mis veſtris, & comedite carnes.
22 Quia non ſum locutus cum patribus
veſtris, & non præcepi eis, in die, qua
eduxi eos de terra Ægypti, de verbo ho-
locautomatum, & victimarum:
23 Sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Au-
dite vocem meam, & ero vobis Deus, & vos
eritis mihi populus: & ambulate in omnia via
quam mandavi vobis, ut benè ſit vobis.
24 Et non audierunt, nec inclinaverunt F
aurem ſuam: ſed abierunt in voluntatibus,
& in pravitate cordis ſui mali: factique
ſunt retrorſum, & non in ante,
25 A die, qua egreſſi ſunt patres eorum
de terra Ægypti, uſque ad diem hanc. Et
miſi ad vos omnes ſervos meos prophetas
per diem conſurgens diluculò, & mittens.
26 Et non audierunt me, nec inclinaverunt
aurẽ ſuam: ſed induraverunt cervicem ſuam:
* & pejus operati ſunt, quàm patres eorum. *Infr. 16, 12.
27 Et loqueris ad eos omnia verba hæc, &
non audient te: & vocabis eos, & non
reſpondebunt tibi.
28 Et dices ad eos: Hæc eſt gens, quæ nõ au-
divit vocem Dñi Dei ſui, nec recepit diſcipli-
nam: periit fides, & ablata eſt de ore eorum.
29 Tonde capillum tuum, & projice, & ſume
in directum planctum: quia projecit Domi-
nus, & reliquit generationem furoris ſui:
30 Quia fecerunt filii Juda malum in oculis G
meis, dicit Dominus. Poſuerunt offendicu-
la ſua in domo, in qua invocatum eſt no-
men meum, ut polluerent eam:
31 Et ædificaverunt excelſa Topheth, quæ
eſt in valle filii Ennon, ut incenderent fi-
lios ſuos, & filias ſuas igni, quæ non præ-
cepi, nec cogitavi in corde meo.
32 Ideò ecce dies venient, dicit Dominus,
& non dicetur ampliùs, Topheth, & vallis
filii Ennom: ſed vallis interfectionis, & ſe-
pelient in Topheth, eò quòd non ſit locus.
33 Et erit morticinum populi hujus in ci-
bos volucribus cœli, & beſtiis terræ: &
non erit, qui abigat.
34 * Et quieſcere faciam de Urbibus Ju- *Ezec. 26, 13.
da, & de plateis Jeruſalem, vocem gaudii,
& vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem
ſponſæ: in deſolationem enim erit terra.

C A P U T VIII.

*Quia tam reges, optimates, ſacerdotes, ac
prophetæ, quàm reliquus populus ad ido-
lolatriam converſi ſunt, & non conſide-
rato Domini judicio omnes relicta veri-
tate ſtuduerunt avaritiæ, ac idololatriæ,
& Dominum provocantes noluerunt reſi-
piſcere: ideò ab hoſtibus crudeliſſimis af-
fligentur.*

1 IN illo tempore, ait Dñs: Ejicient oſſa re- A
gum Juda, & oſſa principũ ejus, & oſſa
ſacerdotũ, & oſſa prophetarũ, & oſſa eorum,
qui habitaverunt Jeruſalẽ, de ſepulchris ſuis:
2 Et expandent ea ad ſolem, & lunam, &
omnem militiam cęli, quæ dilexerunt, & qui-
bus ſervierunt, & poſt quæ ambulaverunt, &

quæ quæſierunt, & adoraverunt: non colligentur, & non ſepelientur: in ſterquilinium ſuper faciem terræ erunt.

3 Et eligent magis mortem, quam vitam omnes, qui reſidui fuerint de cognatione hac peſſima in univerſis locis, quæ derelicta ſunt, ad quæ ejeci eos, dicit Dominus exercituum.

B 4 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Numquid qui cadit, non reſurget? & qui averſus eſt, non revertetur?

5 Quare ergo averſus eſt populus iſte in Jeruſalem averſione contentioſa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reverti.

6 Attendi, & auſcultavi: nemo, quod bonum eſt, loquitur, nullus eſt, qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo, dicens: Quid feci? omnes converſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu vadens ad prælium.

C 7 Milvus in cœlo cognovit tempus ſuum, turtur, & hirundo, & ciconia cuſtodierunt tempus adventus ſui: populus autem meus non cognovit judicium Domini.

8 Quomodo dicitis: Sapientes nos ſumus, & lex Domini nobiſcum eſt? vere mendacium operatus eſt ſtylus mendax ſcribarum.

9 Confuſi ſunt ſapientes, perterriti, & capti ſunt: verbum enim Domini projecerunt, & ſapientia nulla eſt in eis.

D 10 * Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum hæredibus: quia à minimo uſque ad maximum omnes avaritiam ſequuntur: à propheta uſque ad ſacerdotem cuncti faciunt mendacium.

*Iſai. 56. 11. Supra 6. 13.

11 Et ſanabant contritionem filiæ populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax: cùm non eſſet pax.

12 Confuſi ſunt, quia abominationem fecerunt: quinimò confuſione non ſunt confuſi, & erubeſcere neſcierunt: idcircò cadent inter corruentes, in tempore viſitationis ſuæ corruent, dicit Dominus.

E 13 Congregans congregabo eos, ait Dominus, non eſt uva in vitibus, & non ſunt ficus in ficulnea, folium defluxit: & dedi eis, quæ prætergreſſa ſunt.

14 Quare ſedemus? cōvenite, & ingrediamur civitatem munitam, & ſileamus ibi: quia Dñs Deus noſter ſilere nos fecit, & potum dedit nobis aquam fellis: peccavimus enim Dño.

*Infr. 14. 19. 15 * Expectavimus pacem, & non erat bonum: tempus medelæ, & ecce formido.

F 16 A Dan auditus eſt fremitus equorum ejus, à voce hinnituum pugnatorum ejus, commota eſt omnis terra, & venerunt, & devoraverunt terram, & plenitudinem ejus: urbem, & habitatores ejus.

17 Quia ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio: & mordebunt vos, ait Dominus.

18 Dolor meus ſuper dolorem, in me cor meum mœrens.

G 19 Ecce vox clamoris filiæ populi mei de terra longinqua. Numquid Dominus non eſt in Sion, aut rex ejus non eſt in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in ſculptilibus ſuis, & in vanitatibus alienis?

20 Tranſiit meſſis, finita eſt æſtas, & nos ſalvati non ſumus.

21 Super contritione filiæ populi mei cōtritus ſum, & contriſtatus, ſtupor obtinuit me.

22 Numquid reſina non eſt in Galaad? aut medicus non eſt ibi? quare igitur non eſt obducta cicatrix filiæ populi mei?

CAPUT IX.

Luget propheta interficiendos de Judæa: in nullo dicit eſſe fidendum, cùm omnes doloſè incedant: & quia Judæa vaſtanda eſt, vult omnes aſſumere luctum: in ſolo Deo, ejuſque cognitione gloriandum, qui puniet tam gentiles, quàm filios Iſrael incircumciſo corde.

1 QUis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontes lacrymarum? & plorabo die, ac nocte interfectos filiæ populi mei. A

2 Quis dabit me in ſolitudine diverſorium viatorum, & derelinquam populum meum, & recedam ab eis? quia omnes adulteri ſunt, cœtus prævaricatorum.

3 Et extenderunt linguam ſuam quaſi arcū mendacii, & non veritatis: confortati ſunt in terra, quia de malo ad malum egreſſi ſunt, & me non cognoverunt, dicit Dominus.

4 Unuſquiſque ſe à proximo ſuo cuſtodiat, B & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam: quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet.

5 Et vir fratrem ſuum deridebit, & veritatem non loquentur: docuerunt enim linguam ſuam loqui mendacium: ut inique agerent, laboraverunt.

6 Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt ſcire me, dicit Dominus.

7 Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego conflabo, & probabo eos: quid enim aliud faciam à facie filiæ populi mei?

8 * Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta eſt: in ore ſuo pacem cum amico ſuo loquitur, & occultè ponit ei inſidias. C *Pſal. 27. 3.

9 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut in gente hujuſcemodi non ulciſcetur anima mea?

10 Super montes aſſumam fletum, ac lamentum, & ſuper ſpecioſa deſerti planctum: quoniam incenſa ſunt, eò quòd non ſit vir pertranſiens: & non audierunt vocem poſſidentis: à volucre cœli uſque ad pecora tranſmigraverunt, & receſſerunt.

11 Et dabo Jeruſalem in acervos arenæ, & cubilia draconum: & civitates Juda dabo in deſolationem, eò quòd non ſit habitator.

12 Quis eſt vir ſapiens, qui intelligat hoc, & ad quem verbum oris Domini fiat, ut annūciet D iſtud, quare perierit terra, & exuſta ſit quaſi deſertum, eò quòd non ſit, qui pertranſeat?

13 Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis, & non audierunt vocem meam, & non ambulaverunt in ea:

14 Et abierunt poſt pravitatem cordis ſui, & poſt Baalim quod didicerunt à patribus ſuis.

15 Idcircò hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce * ego cibabo populum iſtū abſinthio, & potum dabo eis aquam fellis. *Infr. 23. 15.

16 Et diſpergam eos in Gentibus, quas non E noverunt ipſi, & patres eorum: & mittam poſt eos gladium, donec conſumantur.

17 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Contemplamini, & vocate lamentatrices, & veniant: & ad eas, quæ ſapientes ſunt, mittite, & properent:

18 Feſtinent, & aſſumant ſuper nos lamen-

tum:

tum : deducant oculi noſtri lacrymas,& pal-
pebræ noſtræ defluant aquis.
19 Quia vox lamentationis audita eſt de
Sion:Quomodò vaſtati ſumus, & confuſi ve-
hementer? quia dereliquimus terram, quo-
niam dejecta ſunt tabernacula noſtra.
F 20 Audite ergo mulieres verbum Domini:
& aſſumant aures veſtræ ſermonem oris ejus :
& docete filias veſtras lamentum, & una-
quæque proximam ſuam planctum.
21 Quia aſcendit mors per feneſtras noſtras,
ingreſſa eſt domos noſtras, diſperdere par-
vulos de foris, juvenes de plateis.
22 Loquere:hæc dicit Dominus : Et cadet
morticinum hominis quaſi ſtercus ſuper fa-
ciem regionis, & quaſi fœnum poſt tergum
metentis, & non eſt, qui colligat.
* 1. Cor. 1. 31. 2 Cor. 10. 17. 23 Hæc dicit Dñs : * Non glorietur ſapiens
in ſapiētia ſua,& non glorietur fortis in forti-
tudine ſua,&nō glorietur dives in divitiis ſuis.
24 Sed in hoc glorietur,qui gloriatur,ſcire,&
G noſſe me,quia ego ſum Dñs, qui facio miſeri-
cordiam, & judicium, & juſtitiam in terra,
hæc enim placent mihi, ait Dominus.
25 Ecce dies veniunt, dicit Dñs.& viſitabo
ſuper omnē,qui circumciſum habet præputiū,
26 Super Ægyptum, & ſuper Judā& ſuper
Edom,& ſuper filios Ammon,& ſuper Moab,
& ſuper omnes, qui attonſi ſunt in comam,
habitantes in deſerto: quia omnes gentes
habent præputium, omnis autem domus Iſ-
rael incircumciſi ſunt corde.

C A P U T X.

*Non eſt timenda cœleſtis conſtellatio, nec va-
niſſima, ac imbecillia idola: ſed Domi-
nus, qui ſolus eſt Deus, creator, ac guber-
nator omnium, qui vaſtabit peccatores
terræ: plangit ſuum malum Jeruſalem,
& cùm hominis non ſit ſuas vias dirigere,
orat Deum, ne eos, qui ipſum cognoſcunt,
ad internecionem deleat, ſed in hoſtes po-
tius Judæorum ſuum effundat furorem.*

A 1 AUdite verbum, quod locutus eſt Do-
minus ſuper vos domus Iſrael.
2 Hæc dicit Dominus : Juxta vias gentium
nolite diſcere : & à ſignis cœli nolite me-
tuere, quæ timent Gentes.
3 Quia leges populorum vanæ ſūt:quia lignū
de ſaltu præcidit opus manus artificis in aſcia.
* Sup. 13. 11. & 14. 8. 4 * Argento,& auro decoravit illud: clavis,
& malleis compegit, ut non diſſolvatur.
5 In ſimilitudinem palmæ fabricata ſunt,&
non loquentur : portata tollentur, quia ince-
dere non valent. Nolite ergo timere ea,quia
nec male poſſunt facere, nec bene.
* Mic. 7. 18. 6 * Non eſt ſimilis tui, Domine : magnus es
tu, & magnum nomen tuum in fortitudine.
* Ap. 15. 4. 7 * Quis non timebit te,ò rex Gentium? tuū
eſt enim decus:inter cunctos ſapiētes Gētiū,&
in univerſis regnis eorū nullus eſt ſimilis tui.
8 Pariter inſipientes, & fatui probabun-
tur : doctrina vanitatis eorum lignum eſt.
9 Argentum involutum de Tharſis affertur,
B & aurum de Ophaz : opus artificis,& manus
ærarii: hyacinthus,& purpura indumentum
eorum, opus artificum univerſa hæc.
10 Dominus autem Deus verus eſt : ipſe
Deus vivens, & rex ſempiternus,ab indigna-
tione ejus commovebitur terra : & non ſuſti-
nebunt Gentes communicationem ejus.
11 Sic ergo dicetis eis: Dii, qui cœlos,
& terram non fecerunt, pereant de terra,
& de his, quæ ſub cœlo ſunt.
12 * Qui facit terram in fortitudine ſua,præ- * Gen. 1. 1. Infra 51. 15.
parat orbem in ſapientia ſua, & prudentia
ſua extendit cœlos.
13 Ad vocem ſuam dat multitudinem aqua- C
rum in cœlo, & elevat nebulas ab extremita-
tibus terræ : * fulgura in pluviam facit, & * Pſal. 134. 7. Infra 51. 16.
educit ventum de theſauris ſuis.
14 Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia,
confuſus eſt artifex omnis in ſculptili : quo-
niam falſum eſt, quod conflavit, & non eſt
ſpiritus in eis.
15 Vana ſunt,& opus riſu dignum : in tem-
pore viſitationis ſuæ peribunt.
16 Non eſt his ſimilis pars Jacob: qui enim
formavit omnia, ipſe eſt:& Iſrael virga hære-
ditatis ejus: Dominus exercituum nomen illi.
17 Congrega de terra confuſionem tuam,
quæ habitas in obſidione.
18 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego lon-
gè projiciam habitatores terræ in hac vice,
& tribulabo eos, ita ut inveniantur.
19 Væ mihi ſuper contritione mea, peſſima
plaga mea. Ego autem dixi : Plane hæc in-
firmitas mea eſt, & portabo illam.
20 Tabernaculum meum vaſtatū eſt:omnes D
funiculi mei dirupti ſunt: filii mei exierunt à
me,& non ſubſiſtunt:non eſt,qui extendat ul-
trà tentorium meum, & erigat pelles meas.
21 Quia ſtultè egerunt paſtores,& Dominum
non quæſierunt : propterea non intellexe-
runt, & omnis grex eorum diſperſus eſt.
22 Vox auditionis ecce venit, & commotio
magna de terra Aquilonis:ut ponat civitates
Juda in ſolitudinem, & habitaculū draconū.
23 Scio,Dñe, quia non eſt hominis via ejus:
nec viri eſt,ut ambulet, & dirigat greſſus ſuos.
24 * Corripe me, Domine, verumtamen * Pſal. 6. 1.
in judicio: & non in furore tuo, ne for-
tè ad nihilum redigas me.
25 * Effunde indignationem tuā ſuper Gē- * Pſal. 78. 6.
tes,quę non cognoverunt te:& ſuper provin-
cias,quę nomē tuū nō invocaverunt: quia co-
mederūt Jacob,& devoraverunt eum, & con-
ſumpſerūt illum,& decus ejus diſſipaverunt.

C A P U T XI.

*Quia maledicitur, qui non audit, nec ſervat
pactum Domini patribus datum, ideò præ-
cipitur propheta, ut illud ſervandum Ju-
dæis prædicet, ſed fruſtra, cùm magis ſe-
quantur patrum ſuorum ſcelera, variam-
que idololatriam, idcircò inferet Dominus
inevitabilia in illos mala, nec proderunt
eis idola, vel juſtorum oratio, neque
quòd priùs à Deo dilecti fuerint : refert
prava Judæorum ſtudia de ipſo ex terra
delendo: ſed perdentur, qui nolunt audi-
re prophetiam in nomine Domini.*

1 VErbum, quod factum eſt à Domino A
ad Jeremiam, dicens:
2 Audite verba pacti hujus, & loquimini ad
viros Juda, & ad habitatores Jeruſalem,
3 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael : Maledictus vir, qui non audierit
verba pacti hujus,
4 Quod præcepi patribus veſtris, in die, qua
eduxi eos de terra Ægypti,de fornace ferrea,
dicens:Audite vocem meam,& facite omnia,

quæ præcipio vobis, & eritis mihi in popu-
lum, & ego ero vobis in Deum.
5 Ut ſuſcitem juramentum, quod juravi pa-
tribus veſtris, daturum me eis terram fluen-
tem lacte, & melle, ſicut eſt dies hæc. Et
reſpondi, & dixi: Amen, Domine.
6 Et dixit Dñs ad me: Vociferare omnia ver-
ba hęc in civitatibus Juda, & foris Jeruſalẽ,
dicens: Audite verba pacti hujus, & facite illa:
B 7 Quia conteſtans cõteſtatus ſum patres ve-
ſtros, in die, qua eduxi eos de terra Ægypti,
uſque ad diem hanc: mane conſurgens conte-
ſtatus ſum, & dixi: Audite vocem meam.
8 Et non audierũt, nec inclinaverũt aurẽ ſuã:
ſed abierũt, unuſquiſq; in pravitate cordis ſui
mali: & induxi ſuper eos omnia verba pacti
hujus, quod pręcepi, ut facerẽt, & nõ fecerũt.
9 Et dixit Dñs ad me: Inventa eſt conjuratio
in viris Juda, & in habitatoribus Jeruſalem.
10 Reverſi ſunt ad iniquitates patrum ſuo-
rum priores, qui noluerunt audire verba mea:
& hi ergo abierunt poſt deos alienos, ut ſer-
virent eis: irritum fecerunt domus Iſrael, &
domus Juda pactum meum, quod pepigi
cum patribus eorum.
C 11 Quam ob rem hæc dicit Dominus: Ec-
ce ego inducam ſuper eos mala: de quibus
exire non poterunt: & clamabunt ad me,
& non exaudiam eos.
12 Et ibunt civitates Juda, & habitatores Je-
ruſalem, & clamabunt ad deos, quibus libãt, &
nõ ſalvabunt eos in tempore afflictionis eorũ.
* Sup. 2. 28. 13 * Secundùm numerum enim civitatum
tuarum, erant dii tui Juda: & ſecundùm nu-
merum viarum Jeruſalem poſuiſti aras con-
fuſionis, aras ad libandum Baalim.
* Sup. 7. 16. Infra 14. 11. 14 * Tu ergo noli orare pro populo hoc, &
ne aſſumas pro eis laudem, & orationem: quia
non exaudiam in tempore clamoris eorum
ad me, in tempore afflictionis eorum.
15 Quid eſt, quòd dilectus meus in domo mea
fecit ſcelera multa? nũquid carnes ſanctę aufe-
rent à te malitias tuas, in quibus gloriatus es?
16 Olivam uberem, pulchram, fructiferam,
ſpecioſam, vocavit Dominus nomen tuum: ad
vocem loquelæ, grandis exarſit ignis in ea,
& combuſta ſunt frutecta ejus.
17 Et Dominus exercituum, qui plantavit
te, locutus eſt ſuper te malum, pro malis
domus Iſrael, & domus Juda, quæ fecerunt
ſibi ad irritandum me, libantes Baalim.
D 18 Tu autem, Dñe, demonſtraſti mihi, &
cognovi: tunc oſtendiſti mihi ſtudia eorum.
19 Et ego quaſi agnus manſuetus, qui portatur
ad victimam: & non cognovi, quia cogitave-
runt ſuper me cõſilia, dicẽtes: Mittamus lignũ
in panem ejus, & eradamus eum de terra vi-
vẽtium, & nomẽ ejus nõ memoretur ampliùs.
* Infr. 17. 10. & 20. 12. 20 * Tu autem, Dñe Sabaoth, qui judicas ju-
ſte, & probas renes, & corda, videam ultionẽ
tuam ex eis: tibi enim revelavi causã meam.
21 Propterea hæc dicit Dominus ad viros
Anathoth, qui quærunt animam tuam, &
dicunt: Non prophetabis in nomine Domi-
ni, & non morieris in manibus noſtris.
22 Propterea hæc dicit Dominus exerci-
tuum. Ecce ego viſitabo ſuper eos: juve-
nes morientur in gladio, filii eorum, &
filiæ eorum morientur in fame.
23 Et reliquiæ non erunt ex eis: inducam
enim malum ſuper viros Anathoth, an-
num viſitationis eorum.

CAPUT XII.

Miratur propheta malorum proſperitatem, qui tamen parantur ad diem occiſionis, ſuntque terræ cauſa luctus: hæreditas adverſata eſt Domino ſuo, & paſtores demoliti ſunt vineam Domini: ideò traditur in diſſipationem, cujus tamen rurſum miſerebitur Dominus, vaſtatis ipſius inimicis.

1 JUſtus quidem tu es, Domine, ſi diſputem A
tecum: *verumtamen juſta loquar ad te: * Pſal. 72. 3.
* Quare via impiorum proſperatur? bene eſt * Job 21. 7.
omnibus, qui prævaricantur, & iniquè agunt? Hab. 1. 13
2 Plantaſti eos, & radicem miſerunt: profi-
ciunt, & faciunt fructum: prope es tu ori
eorum, & longe à renibus eorum.
3 Et tu, Dñe, noſti me, vidiſti me, & probaſti
cor meum tecum: congrega eos quaſi gregem
ad victimã, & ſanctifica eos in die occiſionis.
4 Uſquequò lugebit terra, & herba omnis re-
gionis ſiccabitur, propter malitiam habitan-
tium in ea? conſumptũ eſt animal, & volucre,
quoniã dixerũt: Nõ videbit noviſſima noſtra.
5 Si cum peditibus currens laboraſti: quo-
modò contendere poteris cum equis? cùm
autem in terra pacis ſecurus fueris, quid
facies in ſuperbia Jordanis?
6 Nam & fratres tui, & domus patris tui B
etiam ipſi pugnaverunt adversùm te, &
clamaverunt poſt te plena voce: ne credas
eis, cùm locuti fuerint tibi bona.
7 Reliqui domum meam, dimiſi hæredi-
tatem meam: dedi dilectam animam meam
in manu inimicorum ejus.
8 Facta eſt mihi hæreditas mea quaſi leo in
ſilva: dedit contra me vocem, ideò odivi eam.
9 Numquid avis diſcolor hæreditas mea mi-
hi? numquid avis tincta per totum? venite,
congregamini omnes beſtiæ terræ, pro-
perate ad devorandum.
10 Paſtores multi demoliti ſunt vineam
meam, conculcaverunt partem meam: de- C
derunt portionem meam deſiderabilem in
deſertum ſolitudinis.
11 Poſuerunt eam in diſſipationem, luxitque
ſuper me: deſolatione deſolata eſt omnis ter-
ra, quia nullus eſt, qui recogitet corde:
12 Super omnes vias deſerti venerunt va-
ſtatores, quia gladius Domini devorabit
ab extremo terræ uſque ad extremum ejus:
non eſt pax univerſæ carni.
13 Seminaverunt triticum, & ſpinas meſ-
ſuerunt: hæreditatem acceperunt, & non
eis proderit: confundemini à fructibus ve-
ſtris, propter iram furoris Domini.
14 Hæc dicit Dominus adversùm omnes vi- D
cinos meos peſſimos, qui tangunt hæredita-
tem, quam diſtribui populo meo Iſrael. Ecce
ego evellam eos de terra ſua, & domum
Juda evellam de medio eorum.
15 Et cùm evulſero eos, convertar, & miſe-
rebor eorum, & reducam eos, virum ad hære-
ditatem ſuam, & virum in terram ſuam.
16 Et erit: ſi eruditi didicerint vias populi
mei, ut jurent in nomine meo: Vivit Dominus,
ſicut docuerunt populum meum jurare in
Baal: ædificabuntur in medio populi mei.
17 Quòd ſi non audierint, evellam gentem
illam evulſione, & perditione, ait Dominus.

Digitized by Google

C A P U T XIII.

Sicut lumbare Jeremiæ abſconditum in Euphrate computruit, ſic Judæa primùm Domino adhærens, propter ſuperbiam, & idololatriam ab ipſo abjicitur, omneſque diſperguntur: revocantur tamen à Propheta, ut ſua pœnitentia devitent mala, alioqui Judæi auferentur propter ſuas iniquitates, qui ad pœnitentiam nequit adduci ob inveteratã in malis conſuetudinẽ: interponitur etiã prophetæ commiſeratio.

1 HÆc dicit Dominus ad me: Vade, &
A poſſide tibi lumbare lineum, & pones
illud ſuper lumbos tuos, & in aquam non
inferes illud.
2 Et poſſedi lumbare juxta verbum Domini, & poſui circa lumbos meos.
3 Et factus eſt ſermo Domini ad me, ſecundò, dicens:
4 Tolle lumbare, quod poſſediſti, quod eſt circa lumbos tuos, & ſurgẽs vade ad Euphratem, & abſconde ibi illud in foramine petræ.
5 Et abii, & abſcondi illud in Euphrate, ſicut præceperat mihi Dominus.
6 Et factum eſt poſt dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Euphraten: & tolle inde lumbare, quod præcepi tibi, ut abſconderes illud ibi.
7 Et abii ad Euphratẽ, & fodi, & tuli lũbare de loco, ubi abſconderam illud: & ecce computruerat lumbare, ita ut nulli uſui aptũ eſſet.
8 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:
B 9 Hæc dicit Dñs: Sic putreſcere faciã ſuperbiam Juda, & ſuperbiam Jeruſalem multam:
10 Populum iſtum peſſimum, qui nolunt audire verba mea, & ambulant in pravitate cordis ſui: abieruntque poſt deos alienos, ut ſervirent eis, & adorarent eos: & erunt ſicut lumbare iſtud, quod nulli uſui aptum eſt.
11 Sicut enim adhæret lumbare ad lumbos viri, ſic agglutinavi mihi omnem domum Iſrael, & omnem domum Juda, dicit Dominus: ut eſſent mihi in populum, & in nomen, & in laudem, & in gloriam: & non audierunt.
12 Dices ergo ad eos ſermonem iſtum: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Omnis laguncula implebitur vino. Et dicent ad te: Numquid ignoramus, quia omnis laguncula implebitur vino?
13 Et dices ad eos: Hęc dicit Dominus Ecce ego implebo omnes habitatores terræ hujus, & reges, qui ſedent de ſtirpe David ſuper thronum ejus, & ſacerdotes, & prophetas, & omnes habitatores Jeruſalem, ebrietate:
C 14 Et diſpergam eos, virum à fratre ſuo, & patres, & filios pariter, ait Dominus: non parcam, & non concedam, neque miſerebor, ut non diſperdam eos.
15 Audite, & auribus percipite. Nolite elevari, quia Dominus locutus eſt.
16 Date Domino Deo veſtro gloriam, antequam contenebreſcat, & antequam offendant pedes veſtri ad montes caliginoſos: expectabitis lucem, & ponet eam in umbram mortis, & in caliginem.
*Thr. 1. 2. 17 Quòd ſi hoc non audieritis, in abſcondito plorabit anima mea à facie ſuperbiæ: * plorans plorabit, & deducet oculus meus lacrymam, quia captus eſt grex Domini.
18 Dic regi, & dominatrici: Humiliamini, ſedete: quoniam deſcendit de capite noſtro corona gloriæ veſtræ.
19 Civitates Auſtri clauſæ ſunt, & non eſt, qui aperiat: tranſlata eſt omnis Juda tranſmigratione perfecta.
20 * Levate oculos veſtros, & videte, qui venitis ab Aquilone: ubi eſt grex, qui datus eſt tibi, pecus inclytum tuum? *4 Re. 24. 8
21 Quid dices, cùm viſitaveri te? tu enim docuiſti eos adverſùm te, & erudiſti in caput tuum: numquid non dolores apprehendent te, quaſi mulierem parturientem? D
22 Quòd ſi dixeris in corde tuo: Quare venerunt mihi hæc? * Propter multitudinem iniquitatis tuæ revelata ſunt verecundiora tua, polluæ ſunt plantæ tuæ. *Infr. 10. 14.
23 Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas: & vos poteritis benefacere, cùm didiceritis malum.
24 Et diſſeminabo eos quaſi ſtipulam, quæ vento raptatur in deſerto.
25 Hæc ſors tua, parſque menſuræ tuæ à me, dicit Dominus, quia oblita es mei, & confiſa es mendacio.
26 Unde & ego nudavi femora tua contra faciem tuam, & apparuit ignominia tua,
27 Adulteria tua, & hinnitus tuus, ſcelus fornicationis tuæ: ſuper colles in agro vidi abominationes tuas. Væ tibi, Jeruſalem, non mundaberis poſt me: uſquequo adhuc?

C A P U T XIV.

Siccitas magna in terra Juda propter peccata populi, & orans propheta pro ejus liberatione, & miſericordia, prohibetur à Domino pro ipſis orare: nec ſuſcipit Deus eorum jejunia, & victimas: prophetæ etiam illis ſecuritatem promittentes unà cum ipſis peribunt: luget Jeremias mortuos gladio, & fame, populique peccata confitens orat pro miſericordia.

1 QUod factum eſt verbum Domini ad A
Jeruſalem de ſermonibus ſiccitatis.
2 Luxit Judæa, & portæ ejus corruerunt, & obſcuratæ ſunt in terra, & clamor Jeruſalem aſcendit.
3 Majores miſerunt minores ſuos ad aquã: venerunt ad hauriendum, non invenerunt aquam, reportaverunt vaſa ſua vacua: confuſi ſunt, & afflicti, & operuerunt capita ſua.
4 Propter terræ vaſtitatem, quia non venit pluvia in terram, confuſi ſunt agricolæ, operuerunt capita ſua. B
5 Nam & cerva in agro peperit, & reliquit: quia non erat herba.
6 Et onagri ſteterunt in rupibus, traxerunt ventum quaſi dracones, defecerunt oculi eorum, quia non erat herba.
7 Si iniquitates noſtræ reſponderint nobis: Domine, fac propter nomen tuum, quoniam multæ ſũt averſiones noſtræ, tibi peccavimus.
8 Expectatio Iſrael, ſalvator ejus in tempore tribulationis: quare quaſi colonus futurus es in terra, & quaſi viator declinans ad manendũ?
9 Quare futurus es velut vir vagus, ut fortis qui non poteſt ſalvare? tu autem in nobis es, Domine, & nomen tuum invocatum eſt ſuper nos, ne derelinquas nos.
10 Hęc dicit Dominus populo huic, qui dilexit movere pedes ſuos, & non quievit, & Domino non placuit: Nunc recordabitur iniqui-

Digitized by Google

* Sup. 7. 16. tatum eorum, & viſitabit peccata eorum.

11 Et dixit Dominus ad me: * Noli orare pro populo iſto in bonum.

12 Cum jejunaverint, non exaudiam preces eorum: & ſi obtulerint holocautomata, & victimas, non ſuſcipiam ea: quoniam gladio, & fame, & peſte conſumam eos.

* Infr. 23. 17. C 13 Et dixi: A, a, a, Domine Deus: Prophetæ dicunt eis: * Non videbitis gladium, & fames non erit in vobis: ſed pacem veram dabit vobis in loco iſto.

14 Et dixit Dominus ad me: Falsò prophetę vaticinantur in nomine meo: non miſi eos, & non præcepi eis, neque locutus ſum ad eos: viſionem mendacem, & divinationem, & fraudulentiam, & ſeductionem cordis ſui prophetant vobis.

15 Idcircò hæc dicit Dñs de prophetis, qui prophetant in nomine meo, quos ego nõ miſi, dicẽtes: Gladius, & fames nõ erit in terra hac: In gladio, & fame cõſumentur prophetæ illi.

16 Et populi, quibus prophetant, erunt projecti in viis Jeruſalẽ præ fame, & gladio, & nõ erit, qui ſepeliat eos: ipſi, & uxores eorũ, filii, & filiæ eorũ: & effundam ſuper eos malũ ſuũ.

* Thr. 1. 16. 17 Et dices ad eos verbum iſtud: * Deducant oculi mei lacrymã per noctẽ, & diẽ, & nõ taceãt: quoniã cõtritione magna cõtrita eſt virgo filia populi mei: plaga peſſima vehemẽter.

D 18 Si egreſſus fuero ad agros, ecce occiſi gladio: & ſi introiero in civitatem, ecce attenuati fame. Propheta quoque, & ſacerdos abierunt in terram, quam ignorabant.

* Sup. 8. 15. 19 Numquid projiciens abjeciſti Judam? aut Sion abominata eſt anima tua? quare ergo percuſſiſti nos, ita ut nulla ſit ſanitas? * Expectavimus pacem, & non eſt bonum: & tempus curationis, & ecce turbatio.

20 Cognovimus, Domine, impietates noſtras, iniquitates patrum noſtrorum, quia peccavimus tibi.

21 Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum, neque facias nobis contumeliam ſolii gloriæ tuæ: recordare, ne irritum facias fœdus tuum nobiſcum.

22 Numquid ſunt in ſculptilibus Gentium, qui pluant? aut cœli poſſunt dare imbres? nõne tu es Dominus Deus noſter, quem expectavimus? tu enim feciſti omnia hæc.

CAPUT XV.

Nec Moyſi, nec Samuelis precibus flectendum ſe dicit Dominus, quin populum Jeruſalem tradat peſti, gladio, fami, & captivitati, quia caſtigatus non eſt emendatus: conqueritur Propheta, quòd fuerit occaſio diſcordiæ, rurſumque, quòd annuntians verbum Dei paſſus ſit opprobrium, cui Dominus promittit auxilium cum vaſtatione Judæorum: promittit prætereà & robur, & liberationem, ac miſericordiam his, qui ad ipſum ſe convertent.

A 1 ET dixit Dominus ad me: Si ſteterit Moyſes, & Samuel coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum: ejice illos à facie mea, & egrediantur.

2 Quòd ſi dixerint ad te: Quò egrediemur? dices ad eos: Hæc dicit Dominus: * Qui ad mortem, ad mortem: & qui ad gladium, ad gladium: & qui ad famem, ad famem: & qui ad captivitatem, ad captivitatem. * Zach. 11. 9.

3 Et viſitabo ſuper eos quatuor ſpecies, dicit Dominus: Gladium ad occiſionem, & canes ad lacerandum, & volatilia cœli, & beſtias terræ ad devorandum, & diſſipandum.

4 Et dabo eos in fervorem univerſis regnis terræ: * propter Manaſſem filium Ezechię regis Juda, ſuper omnibus, quæ fecit in Jeruſalem. * 4 Re. 21. 18.

5 Quis enim miſerebitur tui, Jeruſalem? aut quis contriſtabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tua?

6 Tu reliquiſti me, dicit Dominus, retrorſum abiiſti: & extendam manum meam ſuper te, & interficiam te: laboravi rogans. B

7 Et diſpergam eos ventilabro in portis terræ: interfeci, & diſperdidi populum meum, & tamen à viis ſuis non ſunt reverſi.

8 Multiplicatæ ſunt mihi viduæ ejus ſuper arenam maris: induxi eis ſuper matrem adoleſcentis vaſtatorem meridie: miſi ſuper civitates repentè terrorem.

9 * Infirmata eſt, quę peperit ſeptem, defecit anima ejus: * occidit ei ſol, cùm adhuc eſſet dies: confuſa eſt, & erubuit: & reſiduos ejus in gladium dabo in conſpectu inimicorum eorum, ait Dominus. * 1. Reg. 2. 5. * Am. 8. 9.

10 Væ mihi, mater mea: quare genuiſti me, virum rixæ, virum diſcordiæ in univerſa terra? non fœneravi, nec fœneravit mihi quiſquam: omnes maledicunt mihi.

11 Dicit Dominus: Si non reliquiæ tuæ in bonum, ſi non occurri tibi in tempore afflictionis, & in tempore tribulationis adversùs inimicum. C

12 Numquid fœderabitur ferrum ferro ab Aquilone, & æs.

13 Divitias tuas, & theſauros tuos in direptionem dabo gratis, in omnibus peccatis tuis, & in omnibus terminis tuis.

14 Et adducam inimicos tuos de terra, quam neſcis: quia ignis ſuccenſus eſt in furore meo, ſuper vos ardebit.

15 Tu ſcis, Dominę, recordare mei, & viſita me, & tuere me ab his, qui perſequuntur me, noli in patientia tua ſuſcipere me: ſcito, quoniam ſuſtinui propter te opprobrium.

16 Inventi ſunt ſermones tui, & comedi eos, & factum eſt mihi verbum tuum in gaudium, & in lætitiam cordis mei: quoniam invocatum eſt nomen tuum ſuper me, Domine Deus exercituum.

17 * Non ſedi in concilio ludentium, & gloriatus ſum à facie manus tuæ: ſolus ſedebam, quoniam comminatione repleſti me. D

18 * Quare factus eſt dolor meus perpetuus, & plaga mea deſperabilis renuit curari? facta eſt mihi quaſi mendacium aquarum infidelium. * Pſal. 1. 1. & 25. 4. * Infr. 30. 15.

19 Propter hoc hæc dicit Dominus: Si converteris, convertam te, & ante faciem meam ſtabis: ſi ſeparaveris pretioſum à vili, quaſi os meum eris: convertentur ipſi ad te, & tu non converteris ad eos.

20 Et dabo te populo huic in murum ęreum, fortem: & bellabunt adversùm te, & non prævalebunt: quia ego tecum ſum, ut ſalvem te, & eruam te, dicit Dominus.

21 Et liberabo te de manu peſſimorum, & redimam te de manu fortium.

C A P U T XVI.

Prohibet Dominus, ne Propheta uxorem du-
cat, denuncians Judæos vario mortis ge-
nere interituros, ita ut mortui non ſepe-
liantur, nec plangantur à vivis. propter
idololatriam patrum, ac filiorum, & dere-
lictam legem Domini: ſed poſtea per piſ-
catores, ac venatores reducet eos Dominus
in terram ſuam, in qua ipſi unà cum Gen-
tibus confitebuntur Domino peccata ſua.

A
1 ET factum eſt verbum Domini ad me,
dicens:
2 Non accipies uxorem, & non erunt ti-
bi filii, & filiæ in loco iſto.
3 Quia hæc dicit Dñs ſuper filios, & filias
qui generantur in loco iſto, & ſuper matres
eorum, quæ genuerunt eos: & ſuper patres
eorum, de quorũ ſtirpe ſunt nati in terra hac:
4 Mortibus ægrotationum morientur: non
plangentur, & non ſepelientur, in ſterquili-
nium ſuper faciem terræ erunt, & gladio, &
fame conſumentur: & erit cadaver eorum in
eſcam volatilibus cœli, & beſtiis terræ.
5 Hæc enim dicit Dominus: Ne ingrediaris
domum convivii, neque vadas ad plangen-
dum, neque conſoleris eos: quia abſtuli pacem
meam à populo iſto, dicit Dominus, miſe-
B ricordiam, & miſerationes.
6 Et morientur grandes & parvi in terra
iſta: non ſepelientur, neque plangentur, &
non ſe incident, neque calvitium fiet pro eis.
7 Et non frangent inter eos lugenti panem
ad conſolandum ſuper mortuo: & non da-
bunt eis potum calicis ad conſolandum ſu-
per patre ſuo, & matre.
8 Et domum convivii non ingrediaris, ut
ſedeas cum eis, & comedas, & bibas:
9 Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus
Iſrael: Ecce ego auferã de loco iſto in oculis
veſtris, & in diebus veſtris, vocem gaudii, &
vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſpõſę.
10 Et cùm annunciaveris populo huic omnia
* Sup. verba hæc, & dixerint tibi: * Quare locutus
7. 26. eſt Dñs ſuper nos omne malum grande iſtud?
quæ iniquitas noſtra? & quod peccatum no-
ſtrum, quod peccavimus Dño Deo noſtro?
C 11 Dices ad eos: Quia dereliquerunt me pa-
tres veſtri, ait Dñs: & abierunt poſt deos alie-
nos, & ſervierunt eis, & adoraverũt eos, & me
dereliquerũt, & legẽ meam non cuſtodierunt.
12 Sed & vos pejus operati eſtis, quàm patres
veſtri: ecce enim ambulat unuſquiſque poſt
pravitatem cordis ſui mali, ut me non audiat.
13 Et ejiciam vos de terra hac, in terram,
quam ignoratis vos, & patres veſtri: & ſer-
vietis ibi diis alienis die, ac nocte, qui non
dabunt vobis requiem.
14 Propterea ecce dies veniunt, dicit Domi-
nus, & non dicetur ultrà: Vivit Dominus,
qui eduxit filios Iſrael de Terra Ægypti,
15 Sed, Vivit Dominus, qui eduxit filios Iſ-
rael de Terra Aquilonis, & de univerſis terris,
ad quas ejeci eos: & reducam eos in ter-
ram ſuam, quam dedi patribus eorum.
D 16 Ecce ego mittam piſcatores multos, di-
cit Dominus, & piſcabuntur eos: & poſt
hæc mittam eis multos venatores, & vena-
buntur eos de omni monte, & de omni
colle, & de cavernis petrarum.
17 Quia oculi mei ſuper omnes vias eorum:
non ſunt abſconditæ à facie mea, & non fuit
occultata iniquitas eorum ab oculis meis.
18 Et reddam primùm duplices iniquitates,
& peccata eorum: quia contaminaverunt
terram meam in morticinis idolorum ſuo-
rum, & abominationibus ſuis impleverunt
hæreditatem meam.
19 Domine, fortitudo mea, & robur meum,
& refugium meum in die tribulationis: ad te
Gentes venient ab extremis terræ, & dicent.
Verè mendacium poſſederunt patres noſtri,
vanitatem, quæ eis non profuit.
20 Numquid faciet ſibi homo deos, & ip-
ſi non ſunt dii?
21 Idcircò ecce ego oſtendam eis per vicẽ
hanc, oſtendam eis manum meam, & virtutem
meam: & ſcient, quia nomen mihi Dominus.

C A P U T XVII

Judæi in peccato obſtinati, & ob id vaſtandi
dicuntur: maledictus, qui confidit in ho-
mine, & benedictus, qui in Deo confidit:
ſolus Deus ſcrutatur corda, & cuique red-
dit juxta viam ſuam: petit Propheta à
Deo, in quo ſpem habuit, liberari, &
inimicos cõfundit: præcipit Deus de obſer-
vando ſabbato, ut omnia ſint ipſi Jeruſa-
lem proſpera, quæ alioqui igne cõſumetur.

1 PEccatum Juda ſcriptum eſt ſtylo fer- A
reo in ungue adamantino, exaratum
ſuper latitudinem cordis eorum; & in cor-
nibus ararum eorum.
2 Cùm recordati fuerint filii eorum ararum
ſuarum, & lucorum ſuorum, lignorumque
frondentium, in montibus excelſis,
3 Sacrificantes in agro: fortitudinem tuam,
& omnes theſauros tuos in direptionem da-
bo, excelſa tua propter peccata in univer-
ſis finibus tuis.
4 Et relinqueris ſola ab hæreditate tua, quã
dedi tibi, & ſervire te faciam inimicis tuis in
terra, quam ignoras: quoniam ignem ſuccendi-
ſti in furore meo, uſque in æternum ardebit.
5 Hæc dicit Dominus: * Maledictus homo, * Iſai.
qui confidit in homine, & ponit carnem bra- 30. 1.
chium ſuum, & à Domino recedit cor ejus.
6 * Erit enim quaſi myricæ in deſerto, & * Infr.
non videbit, cùm venerit bonum: ſed ha- 48. 6
bitabit in ſiccitate in deſerto, in terra ſal-
ſuginis, & inhabitabili.
7 Benedictus vir, qui confidit in Domino,
& erit Dominus fiducia ejus.
8 * Et erit quaſi lignum, quod tranſplantatur * Pſal.
ſuper aquas, quod ad humorem mittit radices 1. 3.
ſuas & non timebit, cùm venerit æſtus. Et erit B
folium ejus viride, & in tempore ſiccitatis
non erit ſolicitum, nec aliquando deſinet
facere fructum.
9 Pravum eſt cor omnium, & inſcrutabile:
quis cognoſcet illud?
10 * Ego Dominus ſcrutans cor, & probans * 1 Re.
renes: qui do unicuique juxta viam ſuam, & 16. 7
juxta fructum adinventionum ſuarum. Pſal.
11 Perdix fovit, quæ non peperit: fecit 7. 10
divitias, & non in judicio: in dimidio die- Apoc.
rum ſuorum derelinquet eas, & in noviſſi- 2. 23
mo ſuo erit inſipiens.
12 Solium gloriæ altitudinis à principio,
locus ſanctificationis noſtræ.
13 Expectatio Iſrael, Domine: omnes, qui te
derelinquunt, confundentur: recedentes à te,

in terra ſcribentur: quoniam dereliquerunt
venam aquarum viventium Dominum.
C 14 Sana me, Domine, & ſanabor: ſalvum me
fac, & ſalvus ero: quoniam laus mea tu es.
15 Ecce ipſi dicunt ad me: Ubi eſt verbum
Domini? veniat.
16 Et ego non ſum turbatus, te paſtorem
ſequens: & diem hominis non deſideravi,
tu ſcis. Quod egreſſum eſt de labiis meis,
rectum in conſpectu tuo fuit.
17 Non ſis tu mihi formidini, ſpes mea
tu in die afflictionis.
18 Confundantur, qui me perſequuntur,
& non confundar ego: paveant illi, & non
paveam ego: induc ſuper eos diem afflictio-
nis, & duplici contritione contere eos.
19 Hæc dicit Dominus ad me: Vade, &
ſta in porta filiorum populi, per quam in-
grediuntur reges Juda, & egrediuntur, &
in cunctis portis Jeruſalem,
20 Et dices ad eos: Audite verbum Dñi re-
ges Juda, & omnis Juda, cunctiq; habitatores
Jeruſalem, qui ingredimini per portas iſtas.
21 Hæc dicit Dominus: Cuſtodite animas
veſtras, & nolite portare pondera in die ſab-
bati, nec inferatis per portas Jeruſalem.
D 22 Et nolite ejicere onera de domibus ve-
ſtris in die ſabbati, & omne opus non fa-
cietis: ſanctificate diem ſabbati, ſicut præ-
cepi patribus veſtris.
23 Et non audierunt, nec inclinaverunt au-
rem ſuam: ſed induraverunt cervicem ſuam
ne audirent me, & ne acciperent diſciplinā.
24 Et erit: Si audieritis me, dicit Dominus,
ut non inferatis onera per portas civitatis hu-
jus in die ſabbati: & ſi ſanctificaveritis
diem ſabbati, ne faciatis in eo omne opus:
25 Ingredientur per portas civitatis huius re-
ges, & principes, ſedentes ſuper ſoliū David,
& aſcēdētes in curribus, & equis, ipſi, & prin-
cipes eorū, viri Juda, & habitatores Jeruſalē:
& habitabitur civitas hæc in ſempiternum.
26 Et venient de civitatibus Juda, & de cir-
cuitu Jeruſalem, & de terra Benjamin, & de
campeſtribus, & de montuoſis, & ab Auſtro,
portantes holocauſtum, & victimam, &
ſacrificium, & thus, & inferent oblatio-
nem in domum Domini.
27 Si autem non audieritis me, ut ſanctifice-
tis diem ſabbati, & ne portetis onus, & ne in-
feratis per portas Jeruſalem in die ſabbati:
ſuccendam ignem in portis ejus, & devorabit
domos Jeruſalem, & non extinguetur.

CAPUT XVIII.

Exemplo figuli oſtēdit Dominus in manu ſua eſse domum Iſrael, ut juxta ipſorū merita eis faciat, etiam ſi priùs aliud ſe facturum dixerit: propter obſtinatā Judæorum malitiam denunciatur eis interitus: conſpiratio Judæorum contra Jeremiam: ipſius quoque ad Deum lamentatio, & pœnarum, quæ inimicos ſequentur, denunciatio.

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jere-
miam à Domino, dicens:
2 Surge, & deſcende in domum figuli,
& ibi audies verba mea.
3 Et deſcendi in domum figuli, & ecce
ipſe faciebat opus ſuper rotam.
4 Et diſſipatū eſt vas, quod ipſe faciebat è lu-
to manibus ſuis cōverſuſo; fecit illud vas alte-
rum, ſicut placuerat in oculis ejus, ut faceret.
5 Et factū eſt verbum Domini ad me, dicens:
6 * Numquid ſicut figulus iſte, non potero
vobis facere, domus Iſrael, ait Dominus? *Iſaiæ 45. 9.
ecce ſicut lutum in manu figuli, ſic vos in Rom 9. 20.
manu mea domus Iſrael.
7 Repente loquar adverſùm gentem, &
adverſùs regnum, * ut eradicem, & de- * Sop. 1. 10.
ſtruam, & diſperdam illud.
8 Si pœnitentiam egerit gens illa à malo
ſuo, quod locutus ſum adverſùs eam: agam
& ego pœnitentiam ſuper malo, quod co-
gitavi, ut facerem ei.
9 Et ſubitò loquar de gente, & de regno, B
ut ædificem, & plantem illud.
10 Si fecerit malum in oculis meis, ut non au-
diat vocem meam: pœnitentiam agam ſuper
bono, quod locutus ſum, ut facerem ei.
11 Nunc ergo dic viro Juda, & habitatori-
bus Jeruſalem, dicens: Hæc dicit Dominus:
* Ecce ego fingo contra vos malum, & cogito * Infr. 25. 5.
contra vos cogitationem: * revertatur unuſ- & 35. 15.
quiſque à via ſua mala, & dirigite vias ve- * Jo 3. 8.
ſtras, & ſtudia veſtra,
12 Qui dixerunt: deſperavimus: poſt cogi-
tationes enim noſtras ibimus, & unuſquiſque
pravitatem cordis ſui mali faciemus.
13 Ideò hæc dicit Dominus: Interroga-
te Gentes: Quis audivit talia horribilia,
quæ fecit nimis virgo Iſrael?
14 Numquid deficiet de petra agri nix Li- C
bani? aut evelli poſſunt aquæ erumpentes
frigidæ, & defluentes?
15 Quia oblitus eſt mei populus meus, fru-
ſtra libantes, & impingentes in viis ſuis,
in ſemitis ſæculi, ut ambularent per eas
in itinere non trito:
16 * Ut fieret terra eorum in deſolationē, & *Infr 19. 8.
in ſibilum ſempiternū: omnis, qui præterierit & 49.
per eam, obſtupeſcet, & movebit caput ſuum. 13. &
17 Sicut ventus urens diſpergam eos coram 50. 13.
inimico: dorſum, & non faciem oſtendam
eis in die perditionis eorum.
18 Et dixerunt: Venite, & cogitemus con-
tra Jeremiam cogitationes: non enim peri-
bit lex à ſacerdote, neque conſilium à ſa-
piente, nec ſermo à Propheta: venite, &
percutiamus eum lingua, & non attenda-
mus ad univerſos ſermones ejùs.
19 Attende, Domine, ad me, & audi
vocem adverſariorum meorum.
20 Numquid redditur pro bono malum, quia D
foderunt foveam animæ meæ? Recordare,
quòd ſteterim in conſpectu tuo, ut loque-
rer pro eis bonum, ut averterem indigna-
tionem tuam ab eis.
21 Propterea da filios eorum in famem,
& deduc eos in manus gladii: fiant uxores
eorum abſque liberis, & viduæ: & viri
earum interficiantur morte: juvenes eorum
confodiantur gladio in prælio.
22 Audiatur clamor de domibus eorum: ad-
duces enim ſuper eos latronem repente: quia
foderunt foveam, ut caperent me, & la-
queos abſconderunt pedibus meis.
23 Tu autem, Domine, ſcis omne conſilium
eorum adverſùm me in mortem: ne propitie-
ris iniquitati eorum, & peccatum eorū a facie
tua non deleatur: fiant corruentes in conſpe-
ctu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

CA-

Digitized by Google

CAPUT XIX.

Jeremias per lagunculam terream, quam fregit, oſtendit populum Jeruſalem perdendam gladio, & fame in obſidione, in qua patres filios comedant, propter multiplicem ipſorum idololatriam, & contemptum verbi Dei.

A 1 HÆc dicit Dominus: Vade, & accipe
lagunculam figuli teſteam à ſenioribus
bus populi, & à ſenioribus ſacerdotum:
2 Et egredere ad vallem filii Ennom, quæ
eſt juxta introitum portæ fictilis: & prædicabis
bis ibi verba, quæ ego loquar ad te.
3 Et dices: Audite verbum Domini reges Juda,
da, & habitatores Jeruſalem: hæc dicit Dominus
minus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego inducam
ducam afflictionem ſuper locum iſtum, ita ut
omnis, qui audierit illam, tinniant aures ejus.
4 Eò quòd dereliquerint me, & alienum
fecerint locum iſtum: & libaverunt in eo
diis alienis, quos neſcierunt ipſi, & patres
eorum, & reges Juda: & repleverunt locum
cum iſtum ſanguine innocentium.
B 5 Et ædificaverunt excelſa Baalim, ad
comburendos filios ſuos igni in holocauſtum
Baalim: quæ non præcepi, nec locutus ſum,
nec aſcenderunt in cor meum.
6 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dñs:
& non vocabitur ampliùs locus iſte, Tophet,
& Vallis filii Ennom, ſed Vallis occiſionis.
7 Et diſſipabo conſiliũ Juda, & Jeruſalem in
loco iſto: & ſubvertam eos gladio in conſpectu
ctu inimicorum ſuorum, & in manu quærentium
tium animas eorum: & dabo cadavera eorum
eſcam volatilibus cœli, & beſtiis terræ.
* Sup. 18.16. Infr. 49.13. & 50.13. 8 * Et ponam civitatem hanc in ſtuporem,
& in ſibilum: omnis, qui præterierit per
eam, obſtupeſcet, & ſibilabit ſuper univerſa
ſa plaga ejus.
C 9 Et cibabo eos carnibus filiorum ſuorum,
& carnibus filiarum ſuarum: & unuſquiſque
carnem amici ſui comedet in obſidione, &
in anguſtia, in qua concludent eos inimici
eorum, & qui quærunt animas eorum.
10 Et conteres lagunculam in oculis virorum,
rorum, qui ibunt tecum,
11 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus
exercituum: Sic conteram populum iſtum,
& civitatem iſtam, ſicut conteritur vas figuli,
guli, quod non poteſt ultrà inſtaurari: &
in Topheth ſepelientur, eò quòd non ſit
alius locus ad ſepeliendum.
12 Sic faciam loco huic, ait Dominus, &
habitatoribus ejus: & ponam civitatem
iſtam ſicut Topheth.
D 13 Et erunt domus Jeruſalem, & domus
regum Juda, ſicut locus Topheth, immundæ:
dæ: omnes domus, in quarum domatibus
ſacrificaverunt omni militiæ cœli, & libaverunt
verunt libamina diis alienis.
14 Venit autem Jeremias de Topheth, quò
miſerat eum Dominus ad prophetandum,
& ſtetit in atrio domus Domini, & dixit
ad omnem populum:
15 Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael: Ecce ego inducam ſuper civitatem
hanc, & ſuper omnes urbes ejus, univerſa
mala, quæ locutus ſum adversùm eam:
quoniam induraverunt cervicem ſuam, ut
non audirent ſermones meos.

CAPUT XX.

Percuſſus Jeremias mittitur à Phaſſur in nervum, & ab eodem eductus vaticinatur illi tamquam pſeudoprophetæ, & omnibus amicis ejus, totique Judææ captivitatem Babylonicam: conqueritur ſe videri, & pati opprobrium, ac perſecutionem, ob verbum Domini, maledicitque diei nativitatis ſuæ.

1 ET audivit Phaſſur filius Emmer ſacerdos, A
cerdos, qui conſtitutus erat princeps
in domo Domini, Jeremiam prophetantem
tem ſermones iſtos.
2 Et percuſſit Phaſſur Jeremiam prophetam,
tam, & miſit eum in nervum, quod erat in
porta Benjamin ſuperiori, in domo Domini.
3 Cùmque illuxiſſet in craſtinum, eduxit
Phaſſur Jeremiam de nervo, & dixit ad eum
Jeremias: Non Phaſſur vocavit Dominus
nomen tuum, ſed pavorem undique.
4 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo
te in pavorem, te, & omnes amicos tuos: &
corruent gladio inimicorum ſuorum, & oculi
li tui videbunt: & omnem Judam dabo in
manum regis Babylonis: & traducet eos in
Babylonem, & percutiet eos gladio.
5 Et dabo univerſam ſubſtantiam civitatis B
hujus, & omnem laborem ejus, omnemque
pretium, & cunctos theſauros regum Juda
dabo in manu inimicorum eorum: & diripient
pient eos, & tollent, & ducent in Babylonem.
6 Tu autẽ Phaſſur, & omnes habitatores domus
mus tuæ, ibitis in captivitatem: & in Babylonẽ
nẽ venies, & ibi morieris: ibiq; ſepelieris tu, &
omnes amici tui, quibus propheta ſti mẽdaciũ.
7 Seduxiſti me, Domine, & ſeductus ſum:
fortior me fuiſti, & invaluiſti: factus ſum in
deriſum tota die, omnes ſubſannant me.
8 Quia jam olim loquor, vociferãs iniquitatẽ,
tẽ, & vaſtitatem clamito: & factus eſt mihi ſermo
mo Dñi in opprobrium, & in deriſũ tota die.
9 Et dixi: Non recordabor ejus, neq; loquar
ultrà in nomine illius: & factus eſt in corde
meo quaſi ignis exæſtuans, clauſuſque in oſſibus
bus meis: & defeci, ferre non ſuſtinens.
10 Audivi enim contumelias multorum, & C
terrorem in circuitu: Perſequimini, & perſequamur
quamur eum: ab omnibus viris, qui erant pacifici
cifici mei, & cuſtodientes latus meum: ſi quo
modo decipiatur, & prævaleamus adversùs
eum, & conſequamur ultionem ex eo.
11 Dominus autem mecum eſt quaſi bellator
tor fortis: idcirco, qui perſequuntur me, cadent,
dent, & infirmi erunt: confundentur vehementer,
menter, *quia non intellexerunt opprobrium *Infr. 23.40.
ſempiternum, quod numquam delebitur.
12 Et tu, Dñe exercituum, *probator juſti, qui * Sup. 11.20. & 17.10.
vides renes, & cor: videam, quæſo, ultionem
tuam ex eis: tibi enim revelavi cauſam meam.
13 Cantate Domino, laudate Dñm: quia liberavit
beravit animam pauperis de manu malorum
14* Maledicta dies, in qua natus ſũ: dies, in * Job 3.3.
qua peperit me mater mea, non ſit benedicta.
15 Maledictus vir, qui annuntiavit patri D
meo, dicens: Natus eſt tibi puer maſculus
& quaſi gaudio lætificavit eum.
16 Sit homo ille, ut ſunt civitates, quas ſubvertit
vertit Dñs, & nõ pœnituit eum: audiat clamorem
rem manè, & ululatũ in tempore meridiano:
17 Qui non me interfecit à vulva, ut fieret

by Googl

mihi mater mea ſepulchrum, & vulva ejus
conceptus æternus.
18 Quare de vulva egreſſus ſum, ut vide-
rem laborem, & dolorem, & conſume-
rentur in confuſione dies mei?

C A P U T XXI.

*Reſpondet Jeremias nunciis Sedeciæ regis
ſuper obſidione regis Nabuchodonoſor, Ju-
dam vaſtandum peſte, gladio, fame, &
captivitate, ſoloſque eos victuros, qui
tranſfugerint ad Chaldæos: hortatur
etiam, ut faciant judicium, ne indigna-
tio Domini penitus ipſos conſumat.*

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam
à Domino, quando miſit ad eum rex
Sedecias Phaſſur filium Melchiæ, & Sopho-
niam filium Maaſiæ ſacerdotem, dicens:
2 Interroga pro nobis Dominum, quia Na-
buchodonoſor rex Babylonis præliatur ad-
versùm nos: ſi fortè faciat Dominus nobiſ-
cum ſecundùm omnia mirabilia ſua, & re-
cedat à nobis.
B 3 Et dixit Jeremias ad eos: Sic dicetis
Sedeciæ.
4 Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce ego
convertam vaſa belli, quæ in manibus veſtris
ſunt, & quibus vos pugnatis adversùm re-
gem Babylonis, & Chaldæos, qui obſident
vos in circuitu murorum: & congregabo ea
in medio civitatis hujus.
5 Et debellabo ego vos in manu extenta,
& in brachio forti, & in furore, & in in-
dignatione, & in ira grandi.
6 Et percutiam habitatores civitatis hujus,
homines, & beſtiæ peſtilētia magna morietur.
7 Et poſt hæc ait Dominus: Dabo Sedeciam
regem Juda, & ſervos ejus, & populum
ejus, & qui derelicti ſunt in civitate hac à
peſte, gladio, & fame, in manu Nabu-
chodonoſor regis Babylonis, & in manu
inimicorum eorum, & percutiet eos in ore
gladii, & non flectetur, neque parcet,
C nec miſerebitur.
8 Et ad populum hunc dices: Hæc dicit
Dominus: Ecce ego do coram vobis viam
vitæ, & viam mortis.
*Inf. 38. 2. 9 * Qui habitaverit in urbe hac, morietur
gladio, & fame, & peſte: qui autem egreſ-
ſus fuerit, & transfugerit ad Chaldæos, qui
obſident vos, vivet, & erit ei anima ſua,
quaſi ſpolium.
10 Poſui enim faciem meam ſuper civita-
tem hanc in malum, & non in bonum, ait
Dominus: in manu regis Babylonis dabitur,
& exuret eam igni.
D 11 Et domui regis Juda: Audite verbũ Dñi
*Inf. 22. 3. 12 Domus David, hæc dicit Dominus: *
Judicate manè judicium, & eruite vi op-
preſſum de manu calumniantis: ne fortè
egrediatur ut ignis indignatio mea, & ſuc-
cendatur, & non ſit, qui extinguat, pro-
pter malitiam ſtudiorum veſtrorum.
13 Ecce ego ad te habitatricem vallis ſoli-
dæ, atque campeſtris, ait Dominus, qui
dicitis: Quis percutiet nos? & quis ingre-
dietur domos noſtras?
14 Et viſitabo ſuper vos juxta fructum ſtu-
diorum veſtrorum, dicit Dominus: &
ſuccendam ignem in ſaltu ejus: & devo-
rabit omnia in circuitu ejus.

C A P U T XXII.

*Hortatur regem Juda, & populum ejus, ut
faciant judicium, & juſtitiam, quo omnia
proſperè ipſis ſuccedant, alioqui erunt om-
nes in direptionem: quodque Sellum ſive
Joakim filius Joſiæ regis Juda non ſit in
Jeruſalem reverſurus: increpat eos, qui
ex injuſtitia ædificant, promittentes ſibi
felicitatem patrum juſtorum: vaticina-
tur adversùs impium Joakim filium Jo-
ſiæ, quòd ſepultura ſit cariturus, & hu-
jus filius impiiſſimus Jechonias cum ma-
tre ducendus in Babylonem, ibique mo-
riturus.*

1 HÆc dicit Dominus: Deſcende in do- A
mum regis Juda, & loqueris ibi
verbum hoc,
2 Et dices: Audi verbum Dñi rex Juda, qui
ſedes ſuper ſolium David: tu, & ſervi tui, &
populus tuus, qui ingredimini per portas iſtas
3 Hæc dicit Dñs: * Facite judicium, & juſti- *Sup. 21. 12.
tiã, & liberate vi oppreſſum de manu calum-
niatoris: & advenam, & pupillum, & viduam
nolite contriſtare, neq; opprimatis iniquè. &
ſanguinẽ innocentẽ ne effundatis in loco iſto.
4 Si enim facientes feceritis verbum iſtud, B
ingredientur per portas domus hujus, reges
ſedentes de genere David ſuper thronum
ejus, & aſcendentes currus, & equos, ipſi,
& ſervi, & populus eorum.
5 Quòd ſi non audieritis verba hæc: in me-
metipſo juravi, dicit Dominus, quia in ſo-
litudinem erit domus hæc.
6 Quia hæc dicit Dominus ſuper domum re-
gis Juda: Galaad tu mihi caput Libani, ſi non
poſuero te in ſolitudinẽ, urbes inhabitabiles.
7 Et ſanctificabo ſuper te interficientem vi-
rum, & arma ejus: & ſuccident electas ce-
dros tuas, & præcipitabunt in ignem.
8 Et pertranſibunt gentes multæ per civita-
tem hanc: & dicet unuſquiſque proximo ſuo: C
* Quare fecit Dñs ſic civitati huic grandi?
9 Et reſpondebunt: eò quòd dereliquerint *Deu. 29. 24.
pactum Domini Dei ſui, & adoraverint deos 3 Reg.
alienos, & ſervierint eis. 9. 8.
10 Nolite flere mortuum, neque lugeatis
ſuper eum fletu: plangite eum, qui egre-
ditur, quia non revertetur ultrà, nec vide-
bit terram nativitatis ſuæ,
11 Quia hæc dicit Dominus ad Sellum fi-
lium Joſiæ regem Juda, qui regnavit pro
Joſia patre ſuo, qui egreſſus eſt de loco
iſto: Non revertetur huc ampliùs:
12 Sed in loco ad quem tranſtuli eũ, ibi mo-
rietur, & terram iſtam non videbit ampliùs.
13 Væ qui ædificat domum ſuam in injuſti- D
tia, & cœnacula ſua non in judicio: ami-
cum ſuum opprimet fruſtra, & mercedem
ejus non reddet ei.
14 Qui dicit: Ædificabo mihi domũ latam,
& cœnacula ſpatioſa: qui aperit ſibi feneſtras
& facit laquearia cedrina, pingitq; ſinopide.
15 Numquid regnabis, quoniam confers
te cedro? pater tuus numquid non come-
dit, & bibit, & fecit judicium, & juſti-
tiam tunc, cùm bene erat ei?
16 Judicavit cauſam pauperis, & egeni
in bonum ſuum: numquid non ideò quia
cognovit me, dicit Dominus?
17 Tui verò oculi, & cor ad avaritiam, & ad

ſanguinem innocentem fundendum, & ad ca-
E lumniam, & ad curſum mali operis.
18 Propterea hæc dicit Dominus ad Joakim
filium Joſiæ regem Juda: Non plangent
eum: Væ frater, & væ ſoror: non concrepa-
bunt ei: Væ Domine, & væ inclyte.
19 Sepultura aſini ſepelietur, putrefactus,
& projectus extra portas Jeruſalem.
20 Aſcende Libanum, & clama: & in Baſan
da vocem tuam, & clama ad tranſeuntes, quia
contriti ſunt omnes amatores tui.
21 Locutus ſum ad te in abundantia tua: &
dixiſti: Non audiam: hęc eſt via tua ab adole-
ſcentia tua, quia non audiſti vocem meam.
F 22 Omnes paſtores tuos paſcet ventus: &
amatores tui in captivitatem ibunt, & tunc
cõfunderis, & erubeſces ab omni malitia tua.
23 Quæ ſedes in Libano, & nidificas in cedris,
quomodò congemuiſti, cùm veniſſent tibi
dolores, quaſi dolores parturientis?
24 Vivo ego, dicit Dominus: quia ſi fuerit
Jechonias filius Joakim regis Juda, annulus
in manu dextera mea, inde evellam eum.
25 Et dabo te in manu quærentium animam
tuam, & in manu, quorum tu formidas
faciem, & in manu Nabuchodonoſor regis
Babylonis, & in manu Chaldæorum.
G 26 Et mittam te, & matrem tuam, quæ
genuit te, in terram alienam, in qua nati
non eſtis, ibique moriemini:
27 Et in terram, ad quam ipſi levant animam
ſuam, ut revertantur illuc, non revertentur.
28 Numquid vas fictile, atque contritum vir
iſte Jechonias? numquid vas abſque omni vo-
luptate? quare abjecti ſunt ipſe, & ſemen ejus,
& projecti in terram, quam ignoraverunt?
29 Terra, terra, terra, audi ſermonẽ Domini.
30 Hæc dicit Dominus: Scribe virum iſtum
ſterilem, virum, qui in diebus ſuis non pro-
ſperabitur: nec enim erit de ſemine ejus vir,
qui ſedeat ſuper ſolium David, & poteſtatem
habeat ultra in Juda.

CAPUT XXIII.

*Comminatur Dominus paſtoribus, qui gre-
gem diſpergunt, ac lacerant, promittens
ſe reducturum reliquias gregis ad locum
ſuum, ac ſuſcitaturum paſtores, & ger-
men David juſtum, ſub quo magna
fruentur felicitate: vaticinatur quoque
pſeudoprophetis æternum opprobrium,
qui populum decipiunt, volentes ut ob-
liviſcatur nominis Domini, & prophe-
tant abſque Dei voluntate, ſermonem
Domini Onus appellantes.*

A 1 VÆ paſtoribus, qui diſperdũt, & dilace-
Ezech 11. 1. & 34. 2. rant gregẽ paſcuę meę, dicit Dominus.
2 Ideò hęc dicit Dominus Deus Iſrael ad pa-
ſtores, qui paſcunt populum meum: Vos diſ-
perſiſtis gregem meum, & ejeciſtis eos, & nõ
viſitaſtis eos: ecce ego viſitabo ſuper vos ma-
litiam ſtudiorum veſtrorum, ait Dominus.
3 Et ego congregabo reliquias gregis mei de
omnibus terris, ad quas ejecero eos illuc:
& convertam eos ad rura ſua: & creſcent,
& multiplicabuntur.
4 Et ſuſcitabo ſuper eos paſtores, & paſcent
eos: non formidabunt ultrà, & non pavebunt:
& nullus quæretur ex numero, dicit Dominus.
*Infr. 33. 14. 5 * Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſu-
ſcitabo David germen juſtum: & regnabit
rex, & ſapiens erit: & faciet judicium, Iſaię 4. 2. & 40. 11. 45. 8.
& juſtitiam in terra.
6 In diebus illis ſalvabitur Juda, & Iſrael
habitabit confidenter: & hoc eſt nomen, quod
vocabunt eum, Dominus juſtus noſter. B
7 Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Do- Ezech 34. 11.
minus, & non dicent ultrà: Vivit Dominus, Dan 9. 24.
qui eduxit filios Iſrael de terra Ægypti. Joan. 1. 45.
8 Sed: * Vivit Dominus, qui eduxit, & ad-
duxit ſemen domus Iſrael de terra Aquilonis, * Sup. 16. 14.
& de cunctis terris, ad quas ejeceram eos
illuc: & habitabunt in terra ſua.
9 Ad prophetas: Contritum eſt cor meum in
medio mei, contremuerunt omnia oſſa mea:
factus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi homo
madidus à vino, à facie Domini, & à fa-
cie verborum ſanctorum ejus.
10 Quia adulteris repleta eſt terra, quia
à facie maledictionis luxit terra, areſacta
ſunt arva deſerti: factus eſt curſus eorum
malus, & fortitudo eorum diſſimilis. C
11 Propheta namque, & ſacerdos polluti
ſunt: & in domo mea inveni malum eo-
rum, ait Dominus.
12 Idcircò via eorum erit quaſi lubricum
in tenebris: impellentur enim, & corruent
in ea: afferam enim ſuper eos mala, an-
num viſitationis eorum, ait Dominus.
13 Et in prophetis Samarię vidi fatuitatem:
& prophetabant in Baal, & decipiebant
populum meum Iſrael.
14 Et in prophetis Jeruſalem vidi ſimilitu-
dinem adulterantium, & iter mendacii: &
confortaverunt manus peſſimorum, ut non
converteretur unuſquiſque à malitia ſua:
facti ſunt mihi omnes ut Sodoma, & habi-
tatores ejus quaſi Gomorrha.
15 Propterea hæc dicit Dñs exercituum ad D
prophetas: * Ecce ego cibabo eos abſinthio, * Sup. 9. 15.
& potabo eos felle: à prophetis enim Jeruſa-
lem egreſſa eſt pollutio ſuper omnẽ terram.
16 Hæc dicit Dominus exercituum: * Nolite
audire verba prophetarum, qui prophetant *Infr. 27. 9. & 29. 8.
vobis, & decipiunt vos: viſionem cordis
ſui loquuntur, non de ore Domini.
17 Dicunt his, qui blaſphemant me: Lo-
cutus eſt Dominus: * Pax erit vobis: & * Sup. 6. 14.
omni, qui ambulat in pravitate cordis ſui, 8. 11.
dixerunt: Non veniet ſuper vos malum. 14. 13.
18 Quis enim affuit in conſilio Domini,
& vidit, & audivit ſermonem ejus: quis
conſideravit verbum illius, & audivit?
19 * Ecce turbo Dominicæ indignationis *Infr. 30. 23.
egredietur, & tempeſtas erumpens ſuper
caput impiorum veniet.
20 Non revertetur furor Domini, uſque
dum faciat, & uſque dum compleat cogi-
tationem cordis ſui: in noviſſimis diebus
intelligetis conſilium ejus.
21 Non mittebã prophetas, & ipſi currebãt:
non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant.
22 Si ſtetiſſent in conſilio meo, & nota fe-
ciſſent verba mea populo meo, avertiſſem E
utique eos à via ſua mala, & à cogitatio-
nibus ſuis peſſimis.
23 Putaſne Deus è vicino ego ſum, dicit
Dominus? & non Deus de longè?
24 Si occultabitur vir in abſconditis: & ego
non videbo eum, dicit Dominus? nũquid non
cęlum, & terram ego impleo, dicit Dominus?

25 Audivi, quæ dixerunt prophetæ, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi, ſomniavi.

26 Uſquequo iſtud eſt in corde prophetarum vaticinantium mendacium, & prophetantium ſeductionem cordis ſui?

F 27 Qui volunt facere, ut obliviſcatur populus meus nominis mei propter ſomnia eorum, quæ narrat unuſquiſque ad proximum ſuum: ſicut obliti ſunt patres eorum nominis mei propter Baal.

28 Propheta, qui habet ſomnium, narret ſomnium: & qui habet ſermonem meum, loquatur ſermonem meum vere: quid paleis ad triticum, dicit Dominus?

29 Numquid non verba mea ſunt quaſi ignis, dicit Dñs,& quaſi malleus côterens petram?

30 Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui furantur verba mea, unuſquiſque à proximo ſuo.

31 Ecce ego ad prophetas,ait Dominus,qui aſſumunt linguas ſuas,& ajunt: dicit Dñs.

32 Ecce ego ad prophetas ſomniantes mendacium, ait Dominus, qui narraverunt ea, & ſeduxerunt populum meum in mendacio ſuo, & in miraculis ſuis: cùm ego non miſiſſem eos,nec mandaſſem eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dominus.

33 Si igitur interrogaverit te populus iſte, vel propheta, aut ſacerdos,dicens: Quod eſt onus Domini? dices ad eos: Vos eſtis onus, projiciam quippe vos, dicit Dominus.

G 34 Et propheta, & ſacerdos, & populus, qui dicit: Onus Domini: viſitabo ſuper virum illum, & ſuper domum ejus.

35 Hæc dicetis unuſquiſque ad proximum, & ad fratrem ſuum: Quid reſpondit Dominus? & quid locutus eſt Dominus?

36 Et onus Domini ultrà non memorabitur: quia onus erit unicuique ſermo ſuus: & pervertiſtis verba Dei viventis, Domini exercituum Dei noſtri.

37 Hæc dices ad prophetam: Quid reſpondit tibi Dñs? & quid locutus eſt Dominus?

38 Si autem onus Domini dixeritis: propter hoc,hæc dicit Dominus: Quia dixiſtis ſermonem iſtum: Onus Domini: & miſit ad vos,dicens: Nolite dicere: Onus Domini:

39 Propterea ecce ego tollam vos portans, & derelinquam vos,& civitatem, quam dedi vobis, & patribus veſtris, à facie mea.

* Sup. 20.11. 40 * Et dabo vos in opprobrium ſempiternum, & in ignominiam æternam, quæ numquam oblivione delebitur.

CAPUT XXIV.

Calathus bonarum ficuum deſignat captivos in Babylonia Judæos, quos dicit Dominus ſe reducturum in terram ſuam, qui toto corde ad ipſum revertentur: calathus autem malarum ficuum ſignificat eos, qui manſerant Jeroſolymis, ac poſteà fugerant in Ægyptum, quos dicit ſe daturum in opprobrium, & maledictionem.

A 1 OStendit mihi Dñs: & ecce duo calathi pleni ficis, poſiti ante templũ Domini, poſtquam tranſtulit Nabuchodonoſor rex Babylonis Jechoniam filium Joakim regem Juda,& principes ejus,& fabrũ, & incluſorẽ de Jeruſalem, & adduxit eos in Babylonem.

2 Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut ſolent ficus eſſe primi temporis:& calathus unus ficus habebat malas nimis, quæ comedi non poterant, eò quòd eſſent malæ.

3 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides, Jeremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas valde: & malas, malas valde, quæ comedi non poſſunt, eò quòd ſint malæ. B

4 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:

5 Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Sicut ficus hæ bonæ: ſic cognoſcam tranſmigrationem Juda, quam emiſi de loco iſto in terram Chaldæorum, in bonum.

6 Et ponam oculos meos ſuper eos ad placandum, & reducam eos in terram hanc: & ædificabo eos, & non deſtruam: & plantabo eos, & non evellam. C

7 Et dabo eis cor, ut ſciant me, quia ego ſum Dominus: * & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum: quia revertentur ad me in toto corde ſuo. * Sup. 7. 23.

8 * Et ſicut ficus peſſimæ, quæ comedi non poſſunt,eò quòd ſint malæ: hæc dicit Dñs,ſic dabo Sedeciam regem Juda, & principes ejus,& reliquos de Jeruſalem, qui remanſerũt in urbe hac,& qui habitant in terra Ægypti. D * Infr. 29.17.

9 Et dabo eos in vexationem,afflictionemq; omnibus regnis terræ, in opprobrium, & in parabolam,& in proverbium, & in maledictionem in univerſis locis, ad quæ ejeci eos.

10 Et mittam in eis gladium, & famem, & peſtem: donec conſumantur de terra, quam dedi eis, & patribus eorum.

CAPUT XXV.

Quia noluerunt audire Jeremiam, nec reliquos prophetas adhortantes ad pœnitentiam, prædicit excidium Jeroſolymorum, & captivitatem ſeptuaginta annorum,ac deinde perditionem regum,qui ipſos tenebant captivos: quapropter jubetur Jeremias civitatibus Juda, ac cæteris regibus terrarum propinare calicem furoris Domini: ululatum quoque prænuntiat paſtoribus, ac optimatibus.

1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam de omni populo Juda in anno quarto Joakim filii Joſiæ regis Juda, (ipſe eſt annus primus Nabuchodonoſor regis Babylonis) A

2 Quod locutus eſt Jeremias propheta ad omnem populum Juda, & ad univerſos habitatores Jeruſalem, dicens:

3 A tertio decimo anno Joſiæ filii Ammon regis Juda uſque ad diem hanc: iſte tertius,& vigeſimus annus: factum eſt verbum Domini ad me, & locutus ſum ad vos de nocte conſurgens, & loquens: & non audiſtis.

4 Et miſit Dominus ad vos omnes ſervos ſuos prophetas, conſurgens diluculò, mittenſque: & non audiſtis, neque inclinaſtis aures veſtras, ut audiretis,

5 Cùm diceret:* Revertimini unuſquiſq; à via ſua mala,& à peſſimis cogitationibus veſtris: & habitabitis in terra,quam dedit Dñs vobis, & patribus veſtris,a ſeculo,& uſq; in ſeculum. * 4. Reg. 17.13. Suprà 18.11.

6 Et nolite ire poſt deos alienos,ut ſerviatis eis, adoretiſque eos: neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum veſtrarum, & non affligam vos. B Infrà 35.15.

7 Et non audiſtis me,dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus ma-

nuum veſtrarum, in malum veſtrum.
8 Propterea hæc dicit Dominus exercituum:
Pro eo quòd non audiſtis verba mea:
9 Ecce ego mittam, & aſſumam univerſas co-
gnationes Aquilonis, ait Dominus, & Nabu-
chodonoſor regem Babylonis ſervum meum:
& adducam eos ſuper terram iſtam, & ſuper
habitatores ejus, & ſuper omnes nationes,
quæ in circuitu illius ſunt: & interficiam
eos, & ponam eos in ſtuporem, & in ſi-
bilum, & in ſolitudines ſempiternas.
10 Perdamque ex eis vocem gaudii, & vo-
cem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſpon-
C ſæ, vocem molæ, & lumen lucernæ.
* 2. Paral. 36. 22. 1. Eſd. 3. 1. Infrà 26. 6. & 29. 10. Dan. 9. 2.
11 * Et erit univerſa terra hæc in ſolitudi-
nem, & in ſtuporem: & ſervient omnes gen-
tes iſtæ regi Babylonis ſeptuaginta annis.
12 Cùmque impleti fuerint ſeptuaginta an-
ni, viſitabo ſuper regem Babylonis, & ſuper
gentem illum, dicit Dominus, iniquitatem
eorum, & ſuper terram Chaldæorum: & po-
nam illam in ſolitudines ſempiternas.
13 Et adducã ſuper terram illã omnia verba
mea, quæ locutus ſum contra eam, omne quod
ſcriptum eſt in libro iſto, quæcumque pro-
phetavit Jeremias adversùm omnes gentes:
14 Quia ſervierunt eis, cùm eſſent gentes
multæ, & reges magni: & reddam eis ſe-
cundùm opera eorum, & ſecundùm facta
manuum ſuarum.
D 15 Quia ſic dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael: Sume calicem vini furoris hujus de
manu mea: & propinabis de illo cunctis
gentibus, ad quas ego mittam te.
16 Et bibent, & turbabuntur, & inſanient à
facie gladii, quem ego mittam inter eos.
17 Et accepi calicem de manu Domini,
& propinavi cunctis gentibus, ad quas mi-
ſit me Dominus:
18 Jeruſalem, & civitatibus Juda, & regibus
ejus, & principibus ejus: ut darem eos in
ſolitudinem, & in ſtuporem, & in ſibilum,
& in maledictionem, ſicut eſt dies iſta:
19 Pharaoni regi Ægypti, & ſervis ejus, &
principibus ejus, & omni populo ejus,
20 Et univerſis generaliter: cunctis regibus
terræ Auſitidis, & cunctis regibus terræ
Philiſthiim, & Aſcaloni, & Gazæ, & Ac-
caron, & reliquis Azoti,
21 Et Idumææ, & Moab, & filiis Ammon:
E 22 Et cunctis regibus Tyri, & univerſis
regibus Sidonis: & regibus terræ inſula-
rum, qui ſunt trans mare:
23 Et Dedan, & Thema, & Buz, & uni-
verſis, qui attonſi ſunt in comam:
24 Et cunctis regibus Arabiæ, & cunctis re-
gibus Occidentis, qui habitant in deſerto:
25 Et cunctis regibus Zambri, & cunctis re-
gibus Elam, & cunctis regibus Medorum:
26 Cunctis quoque regibus Aquilonis de pro-
pe, & de longe, unicuiq; cõtra fratrem ſuum:
& omnibus regnis terræ, quæ ſuper faciem
ejus ſunt: & rex Seſach bibet poſt eos.
27 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Iſrael: Bibite, & inebriamini,
& vomite: & cadite, neque ſurgatis à facie
gladii, quem ego mittam inter vos.
28 Cùmque noluerint accipere calicem de
manu tua, ut bibant, dices ad eos: Hæc dicit
Dominus exercituum. Bibentes bibetis:
29 * Quia ecce in civitate, in qua invocatum B * 1. Pet. 4. 17.
eſt nomen meũ, ego incipiam affligere, & vos
quaſi innocentes, & immunes eritis? nõ eritis
immunes: gladiũ enim ego voco ſuper omnes
habitatores terræ, dicit Dominus exercituum.
30 Et tu prophetabis ad eos omnia verba
hæc, & dices ad illos: * Dominus de excelſo * Joel. 3. 16. Amos 1. 2.
rugiet, & de habitaculo ſancto ſuo dabit
vocem ſuam: rugiens rugiet ſuper decorem
ſuum: celeuma quaſi calcantium concine-
tur adversùs omnes habitatores terræ.
31 Pervenit ſonitus uſque ad extrema ter-
ræ: quia judicium Domino cum gentibus:
judicatur ipſe cum omni carne, impios tra-
didi gladio, dicit Dominus.
32 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce af-
flictio egredietur de gente in gentem: & tur-
bo magnus egredietur à ſummitatibus terræ.
33 Et erunt interfecti Domini in die illa, à C
ſummo terræ uſque ad ſummum ejus: nõ plan-
gentur, & non colligentur, neque ſepelientur:
in ſterquilinium ſuper faciem terræ jacebunt.
34 Ululate paſtores, & clamate: & aſpergite
vos cinere optimates gregis: quia completi
ſunt dies veſtri, ut interficiamini: & diſſipa-
tiones veſtræ, & cadetis quaſi vaſa pretioſa.
35 Et peribit fuga à paſtoribus, & ſalva-
tio ab optimatibus gregis.
36 Vox clamoris paſtorum, & ululatus
optimatum gregis: quia vaſtavit Dominus
paſcua eorum.
37 Et conticuerunt arva pacis à facie iræ
furoris Domini.
38 Dereliquit quaſi leo umbraculum ſuum,
quia facta eſt terra eorum in deſolationem à
facie iræ columbæ, & à facie iræ furoris Dñi.

CAPUT XXVI.

Prophetans Jeremias excidium Jeroſolymorum niſi reſipiſcant, comprehenditur à ſacerdotibus, & prophetis, ſed liberatur per principes ſeniores, ne occidatur, prolatis exemplis Michææ, & Uriæ prophetarum.

1 IN principio regni Joakim filii Joſiæ A
regis Juda, factum eſt verbum iſtum
à Domino dicens:
2 Hæc dicit Dominus: Sta in atrio domus
Domini, & loqueris ad omnes civitates Juda,
de quibus veniunt, ut adorẽt in domo Domi-
ni, univerſos ſermones, quos ego mandavi tibi
ut loquaris ad eos: noli ſubtrahere verbum,
3 Si fortè audiãt, & convertantur unuſquiſq;
à via ſua mala: & pœniteat me mali, quod co-
gito facere eis propter malitiã ſtudiorũ eorũ.
4 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Si B
non audieritis me, ut ambuletis in lege
mea, quam dedi vobis,
5 Ut audiatis ſermones ſervorum meorum
Prophetarum, quos ego miſi ad vos de nocte
conſurgens, & dirigens, & non audiſtis:
6 * Dabo domũ iſtã ſicut Silo, & urbem hanc * 1. Reg. 4. 2. & 10.
dabo in benedictionem cunctis gẽtibus terræ.
7 Et audierunt ſacerdotes, & prophetæ,
omnis populus, Jeremiam loquentem ver-
ba hæc in domo Domini.
8 Cùmque compleſſet Jeremias, loquens
omnia, quæ præceperat ei Dominus, ut lo-
queretur ad univerſum populum, apprehen-
derunt eum ſacerdotes, & prophetæ, & om-
nis populus, dicens: Morte moriatur.

C 9 Quare prophetavit in nomine Domini, di-
cens: Sicut Silo erit domus hæc, & urbs iſta
deſolabitur, eò quòd non ſit habitator? Et
congregatus eſt omnis populus adversùs Je-
remiam in domo Domini.
10 Et audierunt principes Juda verba hęc:
& aſcenderunt de domo regis in domum
Domini, & ſederunt in introitu portæ do-
mus Domini novæ.
11 Et locuti ſunt ſacerdotes, & prophetæ
ad principes, & ad omnem populum, di-
centes: Judicium mortis eſt viro huic: quia
prophetavit adversùs civitatem iſtam, ſi-
cut audiſtis auribus veſtris.
D 12 Et ait Jeremias ad omnes principes, & ad
* Sup. 25. 14. univerſum populum, dicens: * Dominus miſit
me, ut prophetarem ad domum iſtam, & ad
* Sup. 7. 3. civitatem hanc omnia verba, quæ audiſtis.
13 * Nunc ergo bonas facite vias veſtras, &
ſtudia veſtra, & audite vocem Domini Dei
veſtri: & pœnitebit Dominum mali, quod
locutus eſt adversùm vos.
14 Ego autem ecce in manibus veſtris ſum:
facite mihi, quod bonum, & rectum eſt
in oculis veſtris:
15 Verumtamen ſcitote, & cognoſcite, quòd
ſi occideritis me, ſanguinem innocentem tra-
detis contra voſmetipſos, & contra civitatem
iſtam, & habitatores ejus: in veritate enim
miſit me Dominus ad vos, ut loquerer in
auribus veſtris omnia verba hæc.
E 16 Et dixerunt principes, & omnis populus,
ad ſacerdotes, & ad prophetas: Non eſt vi-
ro huic judicium mortis: quia in nomine
Domini Dei noſtri locutus eſt ad nos.
17 Surrexerunt ergo viri de ſenioribus ter-
ræ: & dixerunt ad omnem cœtum populi,
loquentes:
18 Michæas de Moraſthi fuit propheta in
diebus Ezechiæ regis Juda, & ait ad omnem
populum Juda, dicens: Hæc dicit Dominus
* Mich. 3. 12. exercituum: * Sion quaſi ager arabitur: &
Jeruſalem in acervum lapidum erit: & mons
domus in excelſa ſilvarum.
F 19 Numquid morte condemnavit eum Eze-
chias rex Juda, & omnis Juda? numquid
non timuerunt Dominum, & deprecati ſunt
faciem Domini: & pœnituit Dominum ma-
li, quod locutus fuerat adversùm eos? Ita-
que nos facimus malum grande contra ani-
mas noſtras.
20 Fuit quoque vir prophetans in nomine
Domini, Urias filius Semei de Cariathia-
rim: & prophetavit adversùs civitatem
iſtam, & adversùs terram hanc, juxta
omnia verba Jeremiæ:
G 21 Et audivit rex Joakim, & omnes poten-
tes, & principes ejus, verba hæc: & quæſivit
rex interficere eum. Et audivit Urias, & ti-
muit, fugitque, & ingreſſus eſt Ægyptum.
22 Et miſit rex Joakim viros in Ægy-
ptum, Elnathan filium Achobor, & viros
cum eo in Ægyptum.
23 Et eduxerunt Uriam de Ægypto: & ad-
duxerunt eum ad regem Joakim, & percuſ-
ſit eum gladio: & projecit cadaver ejus in
ſepulchris vulgi ignobilis.
24 Igitur manus Ahicam filii Saphan fuit
cum Jeremia, ut non traderetur in manus
populi, & interficerent eum.

CAPUT XXVII.

*Vinculis ad varios reges miſſis, dicit il-
los, ſi ſervire velint regi Babylonis,
ejuſque poſteris, permanſuros in terra
ſua, alioqui perituros gladio, fame, &
peſte: invehens in pſeudoprophetas, qui
aliud vaticinantur, fallentes populum:
prædicit etiam ſacra vaſa, quæ reliqua
ſunt, transferenda in Babylonem, &
tandem referenda Jeroſolymam.*

1 IN principio regni Joakim filii Joſię re- A
gis Juda, factum eſt verbum iſtud ad
Jeremiam à Domino, dicens:
2 Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi vin-
cula, & catenas: & pones eas in collo tuo.
3 Et mittes eas ad regem Edom, & ad regem
Moab, & ad regem filiorum Ammon, & ad
regem Tyri, & ad regem Sidonis: in manu
nuntiorum, qui venerunt Jeruſalem ad Se-
deciam regem Juda.
3 Et præcipies eis, ut ad dominos ſuos loquā-
tur: Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael: Hæc dicetis ad dominos veſtros:
5 Ego feci terram, & homines, & jumenta,
quæ ſunt ſuper faciem terræ, in fortitudine
mea magna, & in brachio meo extento: &
dedi eam ei, qui placuit in oculis meis.
6 Et nunc itaque ego dedi omnes terras B
iſtas in manu Nabuchodonoſor regis Ba-
bylonis ſervi mei: inſuper & beſtias agri
dedi ei, ut ſerviant illi.
7 Et ſervient ei omnes gentes, & filio
ejus, & filio filii ejus: donec veniat tem-
pus terræ ejus & ipſius: & ſervient ei gen-
tes multæ, & reges magni.
8 Gens autem, & regnum, quod non ſervierit
Nabuchodonoſor regi Babylonis, & quicum-
que non curvaverit collum ſuum ſub jugo re-
gis Babylonis: in gladio, & in fame, & in
peſte viſitabo ſuper gentem illam, ait Domi-
nus, donec conſumam eos in manu ejus.
9 * Vos ergo nolite audire prophetas ve-
ſtros, & divinos, & ſomniatores, & au- * Sup. 23. 16.
gures, & maleficos, qui dicunt vobis: Infr. 29. 8.
Non ſervietis regi Babylonis.
10 Quia mendacium prophetant vobis: ut
longè vos faciant de terra veſtra, & eji-
ciant vos, & pereatis.
11 Porrò gens, quę ſubjecerit cervicem ſuam
ſub jugo regis Babylonis, & ſervierit ei: di-
mittam eam in terra ſua, dicit Dominus: &
colet eam, & habitabit in ea.
12 Et ad Sedeciam regem Juda locutus ſum C
ſecundùm omnia verba hæc, dicens: Subji-
cite colla veſtra ſub jugo regis Babylonis,
& ſervite ei, & populo ejus, & vivetis.
13 Quare moriemini tu, & populus tuus gla-
dio, & fame, & peſte, ſicut locutus eſt Dñs ad
gentem, quę ſervire noluerit regi Babylonis?
14 Nolite audire verba prophetarum dicen-
tium vobis: Non ſervietis regi Babylonis:
quia mendacium ipſi loquuntur vobis.
15 * Quia non miſi eos, ait Dominus: & ipſi * Sup. 14. 14.
prophetant in nomine meo mendaciter: ut & 23. 21.
ejiciant vos, & pereatis tam vos, quàm Infra 29. 9.
prophetæ, qui vaticinantur vobis.
16 Et ad ſacerdotes, & ad populum iſtum
locutus ſum, dicens: Hæc dicit Dominus:
Nolite audire verba prophetarum veſtro-
rum, qui prophetant vobis, dicentes: Ecce

vaſa

vaſa Domini revertentur de Babylone nunc
citò, mendacium enim prophetant vobis.
17 Nolite ergo audire eos, ſed ſervite regi
Babylonis, ut vivatis. Quare datur hæc
civitas in ſolitudinem?
D 18 Et ſi prophetæ ſunt, & eſt verbum Domi-
ni in eis: occurrant Domino exercituum, ut
non veniant vaſa, quæ derelicta fuerant in
domo Domini, & in domo regis Juda, &
in Jeruſalem, in Babylonem.
* 4. Reg. 25.13. 15 Quia hæc dicit Dominus exercituum * ad
columnas, & ad mare, & ad baſes, & ad reli-
qua vaſorum, quæ remanſerunt in civitate hac:
20 Quæ non tulit Nabuchodonoſor rex Ba-
bylonis, cùm transferret Jechoniam filium
Joakim regem Juda de Jeruſalem in Babylo-
nem, & omnes optimates Juda, & Jeruſalem.
21 Quia hæc dicit Dominus exercituũ Deus
Iſrael ad vaſa, quę derelicta ſunt in domo Do-
mini, & in domo regis Juda, & Jeruſalem:
22 In Babylonem transferentur, & ibi erunt
uſque ad diem viſitationis ſuę, dicit Dominus,
& afferri faciam ea, & reſtitui in loco iſto.

C A P U T XXVIII.

*Hananias pſeudopropheta ablatis de collo
Jeremiæ catenis, vaticinatur ſacra va-
ſa cum rege, & captivo populo poſt
biennium reducenda: ſed jubetur Jere-
mias contrarium vaticinari, & mortum
illi denuntiare, quæ juxta verbum Je-
remiæ eodem anno ſecuta eſt.*

A 1 ET factum eſt in anno illo, in principio
regni Sedeciæ regis Juda, in anno
quarto, in menſe quinto, dixit ad me Ha-
nanias filius Azur propheta de Gabaon,
in domo Domini, coram ſacerdotibus, &
omni populo, dicens:
2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſ-
rael: Contrivi jugum regis Babylonis.
3 Adhuc duo anni dierum, & ego referri fa-
ciam ad locum iſtum omnia vaſa domus Do-
mini, quæ tulit Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis de loco iſto, & trãſtulit ea in Babylonem:
4 Et Jechoniam filium Joakim regem Juda,
& omnem tranſmigrationem Juda, quia in-
greſſi ſunt in Babylonem, ego convertam
ad locum iſtum, ait Dominus: conteram
B enim jugum regis Babylonis.
5 Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam
prophetam, in oculis ſacerdotum, & in oculis
omnis populi, qui ſtabat in domo Domini.
6 Et ait Jeremias propheta: Amen, ſic faciat
Dominus: ſuſcitet Dñs verba tua, quę prophe-
taſti: ut referantur vaſa in domũ Dñi, & om-
nis tranſmigratio de Babylone ad locũ iſtum.
7 Verũtamẽ audi verbũ hoc, quod ego loquor
in auribus tuis, & in auribus univerſi populi:
8 Prophetæ, qui fuerunt ante me, & ante te
ab initio, & prophetaverunt ſuper terras
multas, & ſuper regna magna, de prælio,
& de afflictione, & de fame.
C 9 Propheta, qui vaticinatus eſt pacem: cùm
venerit verbum eius, ſcietur propheta,
quem miſit Dominus in veritate.
10 Et tulit Hananias propheta catenam de
collo Jeremiæ prophetæ, & confregit eam.
11 Et ait Hananias in cõſpectu omnis populi,
dicens: Hęc dicit Dominus: Sic confringam
jugũ Nabuchodonoſor regis Babylonis poſt
duos annos dierum de collo omnium gẽtium.
12 Et abiit Jeremias propheta in viã ſuam.
Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam,
poſtquam confregit Hananias propheta ca-
tenam de collo Jeremiæ prophetæ, dicens:
13 Vade, & dices Hananiæ: Hæc dicit
Dominus: Catenas ligneas contriviſti: &
facies pro eis catenas ferreas.
14 Quia hæc dicit Dominus exercituum D
Deus Iſrael: Jugum ferreum poſui ſuper col-
lum cunctarum Gentium iſtarum, ut ſerviant
Nabuchodonoſor regi Babylonis, & ſervient
ei: inſuper & beſtias terræ dedi ei.
15 Et dixit Jeremias propheta ad Hana-
niam prophetam: Audi, Hanania: non mi-
ſit te Dominus, & tu confidere feciſti po-
pulum iſtum in mendacio.
16 Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego
mittam te à facie terræ: hoc anno morieris:
adversùs enim Dominum locutus es.
17 Et mortuus eſt Hananias propheta in
anno illo, menſe ſeptimo.

C A P U T XXIX.

*Captivos Judæos vaticinatur ſeptuaginta
annis in Babylone permanſuros, horta-
turque, ut illic multiplicari ſtudeant,
& deinde reducentur: eos verò qui Je-
roſolymis remanſerunt, gladio, fame,
& peſte dicit conſumendos: deinde ma-
la vaticinatur adversùs Achab, Sede-
ciam, & Semejam pſeudoprophetas ſe-
ducentes populum tranſmigrationis.*

1 ET hæc ſunt verba libri, quem miſit Jere- A
mias propheta de Jeruſalem ad reli-
quias ſeniorum tranſmigrationis, & ad ſa-
cerdotes, & ad prophetas, & ad omnem
populum, quem traduxerat Nabuchodono-
ſor de Jeruſalem, in Babylonem:
2 Poſtquam egreſſus eſt Jechonias rex, &
domina, & eunuchi, & principes Juda, & Je-
ruſalem, & faber, & incluſor de Jeruſalem:
3 In manu Elaſa filii Saphan, & Gamariæ fi-
lii Helciæ, quos miſit Sedecias rex Juda ad
Nabuchodonoſor regem Babylonis, dicens.
4 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſ-
rael omni tranſmigrationi, quam tranſtulit
de Jeruſalem in Babylonem:
5 Ædificate domos, & habitate: & plantate
hortos, & comedite fructum eorum.
6 Accipite uxores, & generate filios, & filias: B
& date filiis veſtris uxores: & filias veſtras
date viris, & pariant filios, & filias: & multi-
plicamini ibi, & nolite eſſe pauci numero.
7 Quærite pacem civitatis, ad quam tranſ-
migrare vos feci: & orate pro ea ad Domi-
num: quia in pace illius erit pax vobis.
8 Hæc enim dicit Dñs exercituum Deus Iſ- * Sup. 14.19. & 17.15.
rael:* Non vos ſeducant prophetæ veſtri, qui
ſunt in medio veſtrũ, & divini veſtri, & ne at-
tendatis ad ſomnia veſtra, quæ vos ſomniatis: * Sup. 25.12. 2.Par. 36.21.
9 Quia falsò ipſi prophetant vobis in no-
mine meo, & non miſi eos, dicit Dominus.
10 * Quia hęc dicit Dominus: Cùm cęperint C
impleri in Babylone ſeptuaginta anni, viſita- 1.Eſd. 1.1.
bo vos: & ſuſcitabo ſuper vos verbum meũ Dan. 9.2.
bonum, ut reducam vos ad locum iſtum.
11 Ego enim ſcio cogitationes, quas ego
cogito ſuper vos, ait Dominus, cogitatio-
nes pacis, & non afflictionis, ut dem vo-
bis finem, patientiam.
12 Et invocabitis me, & ibitis: & orabi-

tis me, & ego exaudiam vos.

13 Quæretis me, & invenietis: cùm quæſieritis me in toto corde veſtro.

14 Et inveniar à vobis, ait Dñs: & reducam captivitatem veſtram, & congregabo vos de univerſis gentibus, & de cunctis locis, ad quæ expuli vos, dicit Dominus: & reverti vos faciam de loco, ad quem tranſmigrare vos feci.

15 Quia dixiſtis: Suſcitavit nobis Dominus
D nus Prophetas in Babylone.

16 Quia hæc dicit Dñs ad regem, qui ſedet ſuper ſolium David, & ad omnē populum habitatorem urbis hujus, ad fratres veſtros, qui nō ſunt egreſſi vobiſcum in tranſmigrationē.

* Sup. 24. 10. 17 Hæc dicit Dominus exercituum: * Ecce mittam in eos gladium, & famem, & peſtem: & ponam eos quaſi ficus malas, quæ comedi non poſſunt: eò quòd peſſimæ ſint.

18 Et perſequar eos in gladio, & in fame, & in peſtilentia: & dabo eos in vexationē univerſis regnis terræ, in maledictionem, & in ſtuporem, & in ſibilum, & in opprobrium cunctis Gentibus, ad quos ego ejeci eos:

19 Eò quòd non audierint verba mea, dicit Dominus, quæ miſi ad eos per ſervos meos prophetas, de nocte conſurgens, & mittens
E & non audiſtis, dicit Dominus.

20 Vos ergo audite verbum Domini, omnis tranſmigratio, quam emiſi de Jeruſalem in Babylonem.

21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael ad Achab filium Coliæ, & ad Sedeciam filium Maaſiæ, qui prophetant vobis in nomine meo mendaciter: Ecce ego tradam eos in manus Nabuchodonoſor regis Babylonis: & percutiet eos in oculis veſtris.

22 Et aſſumetur ex eis maledictio omni trāſmigrationi Juda, quæ eſt in Babylone, dicentium: Ponat te Dominus ſicut Sedeciam, & ſi-
F cut Achab, quos frixit rex Babylonis in igne:

23 Pro eo quòd fecerint ſtulti iam in Iſrael, & mœchati ſunt in uxores amicorū ſuorum, & locuti ſunt verbum in nomine meo mendaciter, quod non mandavi eis: ego ſum Judex, & teſtis, dicit Dominus.

24 Et ad Semeiam Nehelamiten, dices:

25 Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Pro eo quòd miſiſti in nomine tuo libros ad omnem populum, qui eſt in Jeruſalem, & ad Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem, & ad univerſos ſacerdotes, dicens:

26 Dominus dedit te ſacerdotem pro Ioiade ſacerdote, ut ſis dux in domo Domini ſuper omnem virum arreptitium, & prophetantem, ut mittas eum in nervum, & in carcerem.

27 Et nunc quare non increpaſti Jeremiam Anathothiten, qui prophetat vobis?

28 Quia ſuper hoc miſit in Babylonem ad nos, dicens: Longum eſt: ædificate domos, & habitate: & plantate hortos, & comedite fructus eorum.

29 Legit ergo Sophonias ſacerdos librum iſtum in auribus Jeremiæ prophetæ.

G 30 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

31 Mitte ad omnem tranſmigrationem, dicens: Hæc dicit Dominus ad Semejam Nehelamiten: Pro eo quòd prophetavit vobis Semejas, & ego non miſi eum, & fecit vos confidere in mendacio:

32 Idcircò hęc dicit Dominus: Ecce ego viſitabo ſuper Semejam Nehelamiten, & ſuper ſemē ejus: non erit ei vir ſedens in medio populi hujus, & non videbit bonum, quod ego faciam populo meo, ait Dominus: quia prævaricationem locutus eſt adversùs Dominum.

CAPUT XXX.

Vaticinatur Judæis, & filiis Iſrael reditum à gravi captivitate in qua propter peccata ſua detinebantur, & quòd poſt reditum ſervituri ſint Domino, ac David regi, quem ille ſuſcitabit eis in proſperitate, & ſecuritate magna, devaſtatis ipſorum inimicis.

1 HOc verbum, quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, dicens: A

2 Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, dicens: Scribe tibi omnia verba, quæ locutus ſum ad te, in libro.

3 Ecce enim dies veniunt, dicit Dominus: & convertam cōverſionem populi mei Iſrael, & Juda, ait Dñs: & convertam eos ad terram, quam dedi patribus eorū: & poſſidebunt eā.

4 Et hæc verba, quæ locutus eſt Dominus ad Iſrael, & ad Judam:

5 Quoniam hæc dicit Dominus: Vocem terroris audivimus: formido, & non eſt pax.

6 Interrogate, & videte, ſi generat maſculus: quare ergo vidi omnis viri manū ſuper lumbum ſuum, quaſi parturientis, & converſæ ſunt univerſæ facies in auruginem?

7 * Væ, quia magna dies illa, nec eſt ſimilis ejus: tempuſque tribulationis eſt Jacob, & ex ipſo ſalvabitur. * Joel 2. 11. B Amos 5. 18. Soph. 1. 15.

8 Et erit in die illa, ait Dominus exercituum, conteram jugum ejus de collo tuo, & vincula ejus dirumpam, & non dominabuntur ei ampliùs alieni:

9 Sed ſervient Domino Deo ſuo, & David regi ſuo, quem ſuſcitabo eis.

10 * Tu ergo ne timeas, ſerve meus Jacob, ait Dominus, neque paveas Iſrael, quia ecce ego ſalvabo te de terra longinqua, & ſemen tuum de terra captivitatis eorum, & revertetur Jacob, & quieſcet, & cunctis affluet bonis, & non erit, qui formidet, *Iſaię 43. 1. 44. 2. Luc. 1. 70

11 Quoniam tecum ego ſum, ait Dominus, ut ſalvem te: faciam enim conſummationem in cunctis Gentibus, in quibus diſperſi te, te autem non faciam in conſummationem: ſed caſtigabo te in judicio, ut non videaris tibi innoxius.

12 Quia hæc dicit Dominus: inſanabilis fractura tua, peſſima plaga tua.

13 Non eſt, qui judicet judicium tuum ad alligandum: curationum utilitas non eſt tibi. C

14 Omnes amatores tui obliti ſunt tui, teque non quærent: * plaga enim inimici percuſſi te caſtigatione crudeli: propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta ſunt peccata tua. * Sup. 13. 19.

15 Quid clamas ſuper contritione tua? inſanabilis eſt dolor tuus: propter multitudinem iniquitatis tuæ, & propter dura peccata tua feci hæc tibi.

16 Propterea omnes, qui comedunt te, devorabuntur, & univerſi hoſtes tui in captivitatem ducentur: & qui te vaſtant, vaſtabuntur, cunctoſque prædatores tuos dabo in prædam.

17 Obdu-

17 Obducam enim cicatricem tibi , & à
vulneribus tuis ſanabo te , dicit Dominus .
Quia ejectam vocaverunt te Sion : Hæc eſt ,
quæ non habebat requirentem.
D 18 Hæc dicit Dominus : Ecce ego conver-
tam converſionem tabernaculorum Jacob ,
& tectis ejus miſerebor, & ædificabitur ci-
vitas in excelſo ſuo, & templum juxta or-
dinem ſuum fundabitur.
19 Et egredietur de eis laus,voxque luden-
tium: & multiplicabo eos,& non minuentur:
& glorificabo eos, & non attenuabuntur .
20 Et erunt filii ejus ſicut à principio , &
cœtus ejus coram me permanebit : & viſita-
bo adverſùm omnes, qui tribulant eum.
21 Et erit dux ejus ex eo , & princeps
de medio ejus producetur : & applicabo
eum, & accedet ad me : quis enim iſte eſt,
qui applicet cor ſuum , ut appropinquet
mihi, ait Dominus ?
22 Et eritis mihi in populum , & ego ero
vobis in Deum.
23 Ecce turbo Dñi,furor egrediens, procel-
la ruens, in capite impiorum conquieſcet.
24 Non avertet iram indignationis Domi-
nus,donec faciat , & compleat cogitationem
cordis ſui: in noviſſimo dierũ intelligetis ea .

CAPUT XXXI.

*Dicit Dominus ſe reducturum populum Iſ-
rael de captivitate, ut in affluentia bo-
norum ſerviat Domino : jubetur ergo Ra-
chel non flere ampliùs filios ſuos: agnoſcit
Iſrael ſe meritò caſtigatum , ideòque pœ-
nitentiam agit : de novitate, qua fœmi-
na circumdabit virum : vigilabit Domi-
nus ad reducendum Iſrael : de uva acer-
ba : de novo pacto, quod feriet Dominus
cum domo Iſrael, nec abjiciet unquam
univerſum illius ſemen .*

A 1 IN tempore illo , dicit Dominus : Ero
Deus univerſis cognationibus Iſrael,&
ipſi erunt mihi in populum.
2 Hæc dicit Dominus : Invenit gratiam in
deſerto populus, qui remanſerat à gladio :
vadet ad requiem ſuam Iſrael.
3 Longe Dominus apparuit mihi. Et in
charitate perpetua dilexi te : ideò attraxi
te, miſerans.
4 Rurſumque ædificabo te , & ædificabe-
ris virgo Iſrael : adhuc ornaberis tympanis
tuis , & egredieris in choro ludentium.
5 Adhuc plantabis vineas in montibus
Samariæ: plantabunt plantantes , & donec
tempus veniat, non vindemiabunt:
6 Quia erit dies, in qua clamabunt cuſto-
*Iſai. des in monte Ephraim: * Surgite , & aſcen-
2. 3. damus in Sion ad Dominum Deum noſtrum.
Mich. 7 Quia hæc dicit Dominus : Exultate in
4. 2. lætitia Jacob , & hinnite contra caput Gen-
tium: perſonate, & canite,& dicite: Salva ,
Domine , populum tuum , reliquias Iſrael.
B 8 Ecce ego adducam eos de terra Aqui-
lonis, & congregabo eos ab extremis ter-
ræ , inter quos erunt cæcus & claudus ,
prægnans & pariens ſimul, cœtus magnus
revertentium huc.
9 In fletu venient , & in miſericordia re-
ducam eos , & adducam eos per torren-
tes aquarum in via recta , & non impin-
gent in ea : quia factus ſum Iſraeli pater ,
& Ephraim primogenitus meus eſt.
10 Audite verbum Domini Gentes, & an-
nuntiate in inſulis, quæ procul ſunt , & dici-
te : Qui diſperſit Iſrael, congregabit eum: &
cuſtodiet eum ſicut paſtor gregem ſuum.
11 Redemit enim Dominus Jacob, & libe-
ravit eum de manu potentioris.
12 Et venient, & laudabunt in monte Sion ,
& confluent ad bona Domini, ſuper fru-
mento, & vino , & oleo, & fœtu pecorum, &
armentorum : eritque anima eorum quaſi
hortus irriguus , & ultrà non eſurient.
13 Tunc lætabitur virgo in choro , juve- C
nes, & ſenes ſimul : & convertam luctum
eorum in gaudium, & conſolabor eos , &
lætificabo à dolore ſuo.
14 Et inebriabo animam ſacerdotum pin-
guedine : & populus meus bonis meis ad-
implebitur, ait Dominus.
15 * Hæc dicit Dominus: * Vox in excel- *Mat.
ſo audita eſt lamentationis , luctus , & fletus 2. 18.
Rachel plorantis filios ſuos , & nolentis
conſolari ſuper eis, quia non ſunt.
16 Hæc dicit Dominus : quieſcat vox tua
à ploratu , & oculi tui à lacrymis : quia
eſt merces operi tuo, ait Dominus, & re-
vertentur de terra inimici.
17 Et eſt ſpes noviſſimis tuis , ait Dominus,
& revertentur filii ad terminos ſuos.
18 Audiens audivi Ephraim tranſmigran-
tem: Caſtigaſti me , & eruditus ſum, qua-
ſi juvenculus indomitus : converte me, &
convertar, quia tu Dominus Deus meus .
19 Poſtquã enim convertiſti me,egi pœnitẽ- D
tiam : & poſtquam oſtendiſti mihi , percuſſi
femur meum.Confuſus ſum,& erubui, quoniã
ſuſtinui opprobrium adoleſcentiæ meæ.
20 Si filius honorabilis mihi Ephraim , ſi
puer delicatus: quia ex quo locutus ſum de
eo , adhuc recordabor ejus. Idcircò con-
turbata ſunt viſcera mea ſuper eum , miſe-
rans miſerebor ejus, ait Dominus.
21 Statue tibi ſpeculam , pone tibi amari-
tudines : dirige cor tuum in viam rectam ,
in qua ambulaſti : revertere , virgo Iſrael ,
revertere ad civitates tuas iſtas.
22 Uſquequò deliciis diſſolveris, filia vaga?
quia creavit Dñs novum ſuper terram: FOE-
MINA CIRCUMDABIT VIRUM.
23 Hæc dicit Dominus exercituum Deus E
Iſrael : Adhuc dicent verbum iſtud in terra
Juda, & in urbibus ejus , cùm convertero
captivitatem eorum : Benedicat tibi Domi-
nus, pulchritudo juſtitiæ mons ſanctus :
24 Et habitabunt in eo Judas,& omnes civi-
tates ejus ſimul,agricolæ,& minantes greges.
25 Quia inebriavi animam laſſam , & om-
nem animam eſurientem ſaturavi.
26 Ideò quaſi de ſomno ſuſcitatus ſum , &
vidi, & ſomnus meus dulcis mihi.
27 Ecce dies veniunt , dicit Dominus : &
ſeminabo domum Iſrael , & domum Juda ſe-
mine hominum, & ſemine jumentorum.
28 Et ſicut vigilavi ſuper eos, ut evelle-
rem , & demolirer, & diſſiparem,& diſper-
derem , & affligerem : ſic vigilabo ſuper eos,
ut ædificem , & plantem , ait Dominus.
29 In diebus illis non dicent ultra : * Pa- *Ezec
tres comederunt uvam acerbam , & dentes 18. 2.
filiorum obſtupuerunt.

F 30 Sed unuſquiſque in iniquitate ſua morietur: omnis homo, qui comederit uvam acerbam, obſtupeſcent dentes eius.

*Heb. 8. 8. 31 * Ecce dies venient, dicit Dominus: & feriam domui Iſrael, & domui Juda fœdus novum:

32 Non ſecundùm pactum, quod pepigi cū patribus eorum, in die, qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de Terra Ægypti: pactum, quod irritum fecerunt, & ego dominatus ſum eorum, dicit Dominus.

*Heb. 10. 16. 33 Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Iſrael poſt dies illos, dicit Dominus: * Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam, & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum.

34 Et nō docebit ultrà vir proximum ſuum, & vir fratrem ſuum, dicens: Cognoſce Dominum: omnes enim cognoſcent me, à minimo eorum uſque ad maximum, ait Dominus: *Act. 10. 43. * quia propitiabor iniquitati eorum, & peccati eorum non memorabor ampliùs.

G 35 Hæc dicit Dominus, qui dat ſolem in lumine diei, ordinem lunæ, & ſtellarum in lumine noctis: qui turbat mare, & ſonant fluctus ejus, Dominus exercituum nomen illi.

36 Si defecerint leges iſtæ coram me, dicit Dominus: tunc & ſemen Iſrael deficiet, ut non ſit gens coram me cunctis diebus.

37 Hæc dicit Dominus: Si menſurari potuerint cœli surſum, & inveſtigari fundamenta terræ deorſum: & ego abjiciam univerſum ſemen Iſrael, propter omnia, quæ fecerunt, dicit Dominus.

38 Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & ædificabitur civitas Domino, à turre Hananeel uſque ad portam anguli.

39 Et exibit ultrà norma menſuræ in conſpectu ejus ſuper collem Gareb, & circuibit Goatha,

40 Et omnem vallem cadaverum, & cineris, & univerſam regionem mortis, uſque ad torrentem Cedron, & uſque ad angulum portæ equorum Orientalis, Sanctum Domini: non evelletur, & non deſtruetur ultrà in perpetuum.

CAPUT XXXII.

Obſidente Nabuchodonoſor Jeruſalem Jeremias in atrio carceris poſitus agrum in Anathoth juſſu Domini emit à ſuo patruele, jubetque ſervari librum emptionis: refert coram Domino beneficia Iſraelitis præſtita: Dominus dicit, ſe traditurum civitatem cum populo regi Babylonis propter illorum idololatriam, ſed poſteà revocaturum ipſos in Jeruſalem, ac percuſſurum cum eis novum fœdus, ut ſibi ex toto corde ſerviant.

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, in anno decimo Sedeciæ regis Juda: ipſe eſt annus decimus octavus Nabuchodonoſor.

2 Tunc exercitus regis Babylonis obſidebat Jeruſalem: & Jeremias Propheta erat clauſus in atrio carceris, qui erat in domo regis Juda.

3 Clauſerat enim eum Sedecias rex Juda, dicens: Quare vaticinaris, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo civitatem iſtam in manus regis Babylonis, & capiet eam?

4 Et Sedecias rex Juda non effugiet de manu Chaldæorum, ſed tradetur in manus regis Babylonis, & loquetur os ejus cum ore illius, & oculi ejus oculos illius videbunt.

5 Et in Babylonem ducet Sedeciam, & ibi erit, donec viſitem eum, ait Dominus: ſi autem dimicaveritis adversùm Chaldæos, nihil proſperum habebitis.

6 Et dixit Jeremias: Factum eſt verbum Domini ad me dicens:

7 Ecce Hanameel filius Sellum patruelis tuus veniet ad te, dicens: Eme tibi agrum B meum, qui eſt in Anathoth: tibi enim competit ex propinquitate, ut emas.

8 Et venit ad me Hanameel filius patrui mei ſecundùm verbum Domini ad veſtibulum carceris, & ait ad me: Poſſide agrum meum, qui eſt in Anathoth in Terra Benjamin, quia tibi competit hæreditas, & tu propinquus es, ut poſſideas. Intellexi autem, quòd verbum Domini eſſet.

9 Et emi agrum ab Hanameel filio patrui mei, qui eſt in Anathoth, & appendi ei argentum ſeptem ſtateres, & decem argenteos.

10 Et ſcripſi in libro, & ſignavi, & adhibui teſtes, & appendi argentum in ſtatera.

11 Et accepi librum poſſeſſionis ſignatum, & ſtipulationes, & rata, & ſigna foriſecùs.

12 Et dedi librum poſſeſſionis Baruch filio Neri filii Maaſiæ, in oculis Hanameel patruelis mei, in oculis teſtium, qui ſcripti erant in libro emptionis, & in oculis omnium Judæorum, qui ſedebant in atrio carceris.

13 Et præcepi Baruch coram eis dicens: C

14 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Sume libros iſtos, librum emptionis hunc ſignatum, & librum hunc, qui apertus eſt, & pone illos in vaſe fictili, ut permanere poſſint diebus multis.

15 Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Adhuc poſſidebuntur domus, & agri, & vineæ in terra iſta.

16 Et oravi ad Dominum, poſtquam tradidi librum poſſeſſionis Baruch filio Neri, dicens:

17 Heu, heu, heu, Domine Deus: ecce tu feciſti cœlum, & terram in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento, non erit tibi difficile omne verbum.

18 * Qui facis miſericordiam in millibus, *Exo. 34. 7. & reddis iniquitatem patrum in ſinum filiorum eorum poſt eos: Fortiſſime, magne, & potens, Dominus exercituum nomen tibi.

19 Magnus conſilio, & incomprehenſibilis cogitatu, cujus oculi aperti ſunt ſuper omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique ſecundùm vias ſuas, & ſecundùm fructum adinventionum ejus.

20 Qui poſuiſti ſigna, & portenta in Terra Ægypti uſque ad diem hanc, & in Iſrael, & in hominibus, & feciſti tibi nomen ſicut eſt dies hæc.

21 Et eduxiſti populum tuum Iſrael de D Terra Ægypti, in ſignis, & in portentis, & in manu robuſta, & in brachio extento, & in terrore magno.

22 Et dediſti eis terram hanc, quam juraſti patribus eorum, ut dares eis terram fluentem lacte, & melle.

23 Et ingreſſi ſunt, & poſſederunt eam, & non obedierunt voci tuæ, & in lege

ſua non ambulaverunt: omnia, quæ man-
daſti eis, ut facerent, non fecerunt: &
evenerunt eis omnia mala hæc.
24 Ecce munitiones extructæ ſunt adverſùm
civitatem, ut capiatur, & urbs data eſt in ma-
nus Chaldæorũ, qui præliantur adverſùs eam,
a facie gladii, & famis, & peſtilẽtiæ: & quæcũ-
que locutus es, acciderunt, ut tu ipſe cernis.
25 Et tu dicis mihi, Domine Deus: Eme
agrum argento, & adhibe teſtes, cùm urbs
data ſit in manus Chaldæorum?
26 Et factum eſt verbum Domini ad Je-
E remiam, dicens:
27 Ecce ego Dominus Deus univerſæ carnis:
numquid mihi difficile erit omne verbum?
28 Propterea hæc dicit Dñs: Ecce ego tra-
dam civitatem iſtam in manus Chaldæorum,
& in manus regis Babylonis, & capient eam.
29 Et venient Chaldæi præliantes adverſùm
urbem hanc, & ſuccendent eam igni, & com-
burent eam, & domos, in quarum domati-
bus ſacrificabant Baal, & libabant diis alie-
nis libamina ad irritandum me.
30 Erât enim filii Iſrael, & filii Juda, jugiter
facientes malum in oculis meis ab adoleſcen-
tia ſua: filii Iſrael, qui uſque nunc exacerbant
me in opere manuum ſuarum, dicit Dominus.
31 Quia in furore, & in indignatione mea
facta eſt mihi civitas hæc, à die qua ædifica-
verunt eam, uſque ad diem iſtam, qua au-
feretur de conſpectu meo.
32 Propter malitiam filiorum Iſrael, & filio-
rum Juda, quam fecerunt ad iracundiam me
provocantes, ipſi, & reges eorum, principes
eorum, & ſacerdotes eorum, & prophetæ eo-
F rum, viri Juda, & habitatores Jeruſalem:
33 Et verterunt ad me terga, & non facies,
cùm docerem eos diluculò, & erudirem: &
nollent audire, ut acciperent diſciplinam.
*4 Reg. 21. 4. 34 * Et poluerunt idola ſua in domo,
in qua invocatum eſt nomen meum, ut
polluerent eam.
35 Et ædificaverunt excelſa Baal, quæ
ſunt in valle filii Ennom, ut initiarent fi-
lios ſuos, & filias ſuas Moloch, quod non
mandavi eis, nec aſcendit in cor meum,
ut facerent abominationem hanc, & in pec-
catum deducerent Judam.
36 Et nunc propter iſta, hæc dicit Dominus
Deus Iſrael ad civitatem hanc, de qua vos
dicitis, quòd tradetur in manus regis Baby-
lonis in gladio, & in fame, & in peſte.
37 Ecce ego congregabo eos de univerſis
terris, ad quas ejeci eos in furore meo,
& in ira mea, & in indignatione grandi:
& reducam eos ad locum iſtum, & habi-
tare eos faciam confidenter.
38 Et erunt mihi in populum, & ego ero
eis in Deum.
G 39 Et dabo eis cor unum, & viam unam,
ut timeant me univerſis diebus, & bene
ſit eis, & filiis eorum poſt eos.
30 Et feriam eis pactum ſempiternum, & non
deſinam eis benefacere: & timorem meum
dabo in corde eorum, ut non recedant à me.
41 Et lætabor ſuper eis, cùm benè eis fece-
ro: & plantabo eos in terra iſta in veritate,
in toto corde meo, & in tota anima mea.
42 Quia hæc dicit Dominus: Sicut ad-
duxi ſuper populum iſtum omne malum
hoc grande, ſic adducam ſuper eos omne
bonum, quod ego loquor ad eos.
43 Et poſſidebuntur agri in terra iſta, de
qua vos dicitis, quòd deſerta ſit, eò quòd
non remanſerit homo, & jumentum, &
data ſit in manus Chaldæorum.
44 Agri ementur pecunia, & ſcribentur
in libro: & imprimetur ſignum, & teſtis adhi-
bebitur: in Terra Benjamin, & in circuitu
Jeruſalem; in civitatibus Juda, & in civitati-
bus montanis, & in civitatibus campeſtribus,
& in civitatibus, quæ ad Auſtrum ſunt: quia
convertam captivitatem eorum, ait Dominus.

CAPUT XXXIII.

Promittit Dominus ſe dimiſſurum peccata populi ſui, & à captivitate reducturum multis beneficiis ſubſequentibus: germinabit David germen juſtitiæ faciens juſtitiam, & judicium in terra: & firmiſſimum eſt pactum Domini cum David, & ſemine Jacob vehementer multiplicando.

1 ET factum eſt verbum Domini ad Je- A
remiam ſecundò, cùm adhuc clau-
ſus eſſet in atrio carceris, dicens:
2 Hæc dicit Dominus, qui facturus eſt,
& formaturus illud, & paraturus, Domi-
nus nomen ejus.
3 Clama ad me, & exaudiam te: & annun-
tiabo tibi grandia, & firma, quæ neſcis.
4 Quia hæc dicit Dominus Deus Iſrael ad
domos urbis hujus, & ad domos regis Ju-
da, quæ deſtructæ ſunt, & ad munitiones,
& ad gladium
5 Venientium, ut dimicent cum Chaldæis,
& impleant eas cadaveribus hominum, quos
percuſſi in furore meo, & in indignatione
mea, abſcondens faciem meam à civitate
hac propter omnem malitiam eorum.
6 Ecce ego obducam eis cicatricem, &
ſanitatem, & curabo eos: & revelabo illis
deprecationem pacis, & veritatis.
7 Et convertam converſionem Juda, &
converſionem Jeruſalem: ædificabo eos ſi-
cut à principio.
8 Et emundabo illos ab omni iniquitate
ſua, in qua peccaverunt mihi: & propitius
ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus
deliquerunt mihi, & ſpreverunt me.
9 Et erit mihi in nomen, & in gaudium, B
& in laudem, & in exultationem cunctis
gentibus terræ, quæ audierint omnia bo-
na, quæ ego facturus ſum eis: & pavebunt,
& turbabuntur in univerſis bonis, & in
omni pace, quam ego faciam eis.
10 Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur
in loco iſto (quem vos dicitis eſſe deſer-
tum, eò quòd non ſit homo, nec jumen-
tum in civitatibus Juda, & foris Jeruſa-
lem, quæ deſolatæ ſunt abſque homine, &
abſque habitatore, & abſque pecore)
11 Vox gaudii, & vox lætitiæ; vox ſponſi,
& vox ſponſæ; vox dicentium: Confitemini
Domino exercituum, quoniam bonus Do-
minus, quoniam in æternum miſericordia
ejus; & portantium vota in domum Do-
mini: reducam enim converſionem terræ
ſicut à principio, dicit Dominus.
12 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc
erit in loco iſto deſerto abſq; homine, & abſ-
que jumento, & in cunctis civitatibus ejus, ha-

bita

C bitaculum paſtorum accubantium gregum.

13 In civitatibus montuoſis, & in civitatibus campeſtribus, & in civitatibus, quę ad Auſtrum ſunt, & in Terra Benjamin, & in circuitu Jeruſalem, & in civitatibus Juda, adhuc tranſibunt greges ad manum numerantis, ait Dominus.

14 Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & ſuſcitabo verbum bonum, quod locutus ſum ad domum Iſrael, & ad domum Juda.

15 In diebus illis, & in tempore illo, germinare faciam David germen juſtitiæ, & faciet judicium, & juſtitiam in terra.

16 In diebus illis ſalvabitur Juda, & Jeruſalem habitabit confidenter: & hoc eſt nomen, quod vocabunt eum, Dominus juſtus noſter.

17 Quia hæc dicit Dominus: Non interibit de David vir, qui ſedeat ſuper thronum domus Iſrael.

18 Et de ſacerdotibus, & de Levitis non interibit vir à facie mea, qui offerat holocautomata, & incendat ſacrificium: & cædat victimas omnibus diebus:

19 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

20 Hæc dicit Dominus: Si irritum poteſt fieri pactum meum cum die, & pactum meum cum nocte, ut non ſit dies, & nox in tempore ſuo:

D 21 Et pactum meum irritum eſſe poterit cum David ſervo meo, ut non ſit ex eo filius, qui regnet in throno ejus, & Levitæ, & Sacerdotes miniſtri mei.

22 Sicuti enumerari non poſſunt ſtellæ cœli, & metiri arena maris: ſic multiplicabo ſemen David ſervi mei, & Levitas miniſtros meos.

23 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, dicens.

24 Numquid non vidiſti, quid populus hic locutus ſit, dicens: Duæ cognationes, quas elegerat Dominus, abjectæ ſunt, & populum meum deſpexerunt, eò quòd non ſit ultrà gens coram eis?

25 Hæc dicit Dominus: Si pactum meum inter diem, & noctem, & leges cœlo, & terræ non poſui:

26 Equidem & ſemen Jacob, & David ſervi mei projiciam, ut non aſſumam de ſemine ejus principes ſeminis Abraham, Iſaac, & Jacob: reducam enim converſionem eorum, & miſerebor eis.

CAPUT XXXIV.

Prædicit Dominus, ſe traditurum regem Sedeciam in manus regis Babylonis unà cum Jeruſalem, quam igni ſuccendet, eò quòd pactum, quod coram Domino pepigerant de dimittendis his liberis, quos ex Hebræis ſibi in ſervitutem ſubjecerant, non ſervaverint.

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, quando Nabuchodonoſor rex Babylonis, & omnis exercitus ejus, univerſaque regna terræ, quæ erant ſub poteſtate manus ejus, & omnes populi bellabant contra Jeruſalem, & contra omnes urbes ejus, dicens:

2 Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Vade, & loquere ad Sedeciam regem Juda, & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem hanc in manus regis Babylonis, & ſuccendet eam igni.

3 Et tu non effugies de manu ejus, ſed comprehenſione capieris, & in manu ejus traderis: & oculi tui oculos regis Babylonis videbunt, & os ejus cum ore tuo loquetur, & Babylonem introibis.

4 Attamen audi verbum Domini, Sedecia rex Juda: Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio.

5 Sed in pace morieris, & ſecundùm combuſtiones patrum tuorum regum priorum, qui fuerunt ante te, ſic comburent te: & væ, Domine, plangent te, quia verbum ego locutus ſum, dicit Dominus. B

6 Et locutus eſt Jeremias propheta ad Sedeciam regem Juda univerſa verba hæc in Jeruſalem.

7 Et exercitus regis Babylonis pugnabat contra Jeruſalem, & contra omnes civitates Juda, quæ reliquæ erant, contra Lachis, & contra Azecha, hæ enim ſupererant de civitatibus Juda, urbes munitæ.

8 Verbum, quod factum eſt ad Jeremiam à Dño, poſtquam percuſſit rex Sedecias fœdus cum omni populo in Jeruſalem, prædicans:

9 Ut dimitteret unuſquiſque ſervum ſuum, & unuſquiſque ancillam ſuam, Hebræum, & Hebræam liberos, & nequaquam dominarentur eis, ideſt, in Judæo, & fratre ſuo.

10 Audierunt ergo omnes principes, & univerſus populus, qui inierant pactum, ut dimitteret unuſquiſq; ſervum ſuum, & unuſquiſque ancillam ſuam liberos, & ultrà non dominarentur eis: audierunt igitur, & dimiſerunt.

11 Et converſi ſunt deinceps, & retraxerunt ſervos, & ancillas ſuas, quos dimiſerant liberos, & ſubjugaverunt in famulos, & famulas.

12 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam à Domino, dicens:

13 Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ego percuſſi fœdus cum patribus veſtris: in die, qua eduxi eos de terra Ægypti, de domo ſervitutis, dicens: C

14* Cùm cōpleti fuerint ſeptē anni, dimittat unuſquiſque fratrem ſuum Hebræum, qui venditus eſt ei, & ſerviet tibi ſex annis, & dimittes eum à te liberum: & non audierunt patres veſtri me, nec inclinaverunt aurem ſuam. * Exo. 21. 2. Deut. 15. 12.

15 Et cōverſi eſtis vos hodie, & feciſtis, quod rectū eſt in oculis meis, ut prædicaretis libertatem, unuſquiſque ad amicum ſuum: & iniſtis pactum in conſpectu meo, in domo, in qua invocatum eſt nomen meum ſuper eam.

16 Et reverſi eſtis, & commaculaſtis nomen meum, & reduxiſtis unuſquiſque ſervū ſuum, & unuſquiſque ancillam ſuam, quos dimiſeratis, ut eſſent liberi, & ſuæ poteſtatis: & ſubjugaſtis eos, ut ſint vobis ſervi, & ancillæ.

17 Proptereà hæc dicit Dñs: Vos non audiſtis me, ut prædicaretis libertatem unuſquiſque fratri ſuo, & unuſquiſque amico ſuo: ecce ego prædico vobis libertatem, ait Dominus, ad gladium, ad peſtem, & ad famem, & dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ. D

18 Et dabo viros, qui prævaricantur fœdus meum, & non obſervaverunt verba fœderis, quibus aſſenſi ſunt in conſpectu meo, vitulum quem conciderunt in duas partes, & tranſierunt inter diviſiones ejus:

Digitized by Google

19 Principes Juda, & principes Jeruſalem,
eunuchi, & ſacerdotes, & omnis populus ter-
ræ, qui tranſierunt inter diviſiones vituli:
20 Et dabo eos in manus inimicorum ſuo-
rum, & in manus quærentium animam eorum,
& erit morticinum eorum in eſcam volatili-
bus cœli, & beſtiis terræ.
21 Et Sedeciã regem Juda, & principes ejus,
dabo in manus inimicorum ſuorũ, & in manus
quærentium animas eorũ, & in manus exerci-
tuum regis Babylonis, qui receſſerunt à vobis.
22 Ecce ego præcipio, dicit Dominus, & re-
ducam eos in civitatem hanc, & præliabun-
tur adversùs eam, & capient eam, & incen-
dent igni: & civitates Juda dabo in ſolitudi-
nem, eò quòd non ſit habitator.

CAPUT XXXV.

*Exemplo obedientiæ Rechabitarum præce-
pta patris ſui licèt dura ſervantium,
expoſtulat Dominus de pertinaci Judæo-
rum inobedientia adversùs ipſius præ-
cepta: quapropter his prænuntiat Do-
minus mala, illis autem bona.*

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam
à Domino, in diebus Joakim filii
Joſiæ regis Juda, dicens:
2 Vade ad domum Rechabitarum, & lo-
quere eis, & introduces eos in domum
Domini, in unam exedram theſaurorum,
& dabis eis bibere vinum.
3 Et aſſumpſi Jezoniam filium Jeremiæ filii
Habſaniæ, & fratres ejus, & omnes filios
ejus, & univerſam domum Rechabitarum:
4 Et introduxi eos in domum Domini ad ga-
zophylacium filiorum Hanan, filii Jegedeliæ
hominis Dei, quod erat juxta gazophylacium
principum, ſuper theſaurum Maaſiæ filii Sel-
lum, qui erat cuſtos veſtibuli.
5 Et poſui coram filiis domus Rechabita-
rum ſcyphos plenos vino, & calices: &
dixi ad eos: Bibite vinum.
6 Qui reſponderunt: Non bibemus vinum,
quia Jonadab filius Rechab, pater noſter,
præcepit nobis dicens: Non bibetis vinum
B vos, & filii veſtri, uſque in ſempiternum:
7 Et domum non ædificabitis, & ſementem
non ſeretis, & vineas non plantabitis, nec ha-
bebitis: ſed in tabernaculis habitabitis cunctis
diebus veſtris, ut vivatis diebus multis ſuper
faciem terræ, in qua vos peregrinamini.
8 Obedivimus ergo voci Jonadab filii Re-
chab, patris noſtri, in omnibus, quæ præ-
cepit nobis, ita ut non biberemus vinum
cunctis diebus noſtris nos, & mulieres no-
ſtræ, filii, & filiæ noſtræ:
9 Et non ædificaremus domos ad habitan-
dum: & vineam, & agrum, & ſementem
non habuimus:
10 Sed habitavimus in tabernaculis, & obe-
dientes fuimus, juxta omnia, quæ præcepit
nobis Jonadab pater noſter.
11 Cùm autem aſcendiſſet Nabuchodono-
ſor rex Babylonis ad terram noſtram, dixi-
mus: Venite, & ingrediamur Jeruſalem à
facie exercitus Chaldæorum, & à facie exer-
citus Syriæ, & manſimus in Jeruſalem.
12 Et factum eſt verbum Domini ad Je-
remiam, dicens:
C 13 Hæc dicit Dñs exercituum Deus Iſrael:
Vade, & dic viris Juda, & habitatoribus Je-
ruſalem: Numquid nõ recipietis diſciplinam,
ut obediatis verbis meis, dicit Dominus?
14 Prævaluerunt ſermones Jonadab filii
Rechab, quos præcepit filiis ſuis, ut non bibe-
rent vinum, & non biberunt uſque ad diem
hanc, quia obedierunt præcepto patris ſui:
ego autem locutus ſum ad vos, de mane con-
ſurgens, & loquens, & non obediſtis mihi.
15 Miſique ad vos omnes ſervos meos pro-
phetas conſurgens diluculò, mittenſque, &
dicens: * Convertimini unuſquiſque à via * Sup. 19.11. & 25.5
ſua peſſima, & bona facite ſtudia veſtra, &
nolite ſequi deos alienos, neque colatis eos,
& habitabitis in terra, quam dedi vobis, &
patribus veſtris: & non inclinaſtis aurem
veſtram, neque audiſtis me. D
16 Firmaverunt igitur filii Jonadab filii Re-
chab præceptum patris ſui, quod præceperat
eis: populus autem iſte non obedivit mihi.
17 Idcircò hæc dicit Dñs exercituum, Deus
Iſrael: Ecce ego adducam ſuper Juda, & ſu-
per omnes habitatores Jeruſalem, univerſam
afflictionem, quam locutus ſum adversũ illos:
eò quòd locutus ſum ad illos, & non audie-
runt, vocavi illos, & non reſponderunt mihi.
18 Domui autem Rechabitarum dixit Jere-
mias: Hæc dicit Dñs exercituum Deus Iſrael:
Pro eo, quòd obediſtis præcepto Jonadab pa-
tris veſtri, & cuſtodiſtis omnia mandata ejus,
& feciſtis univerſa, quæ præcepit vobis:
19 Propterea hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Iſrael: Non deficiet vir de ſtir-
pe Jonadab filii Rechab, ſtans in conſpe-
ctu meo cunctis diebus.

CAPUT XXXVI.

*Juſſu Domini mittit Jeremias incluſus car-
cere per Baruch librum comminationum,
quem legat coram omni populo, ut reſipi-
ſcant: porrò rex Joakim ipſum igni conſu-
mit, jubens Jeremiam, & Baruch com-
prehendi, qui abſconditi erant: Jere-
mias autem juſſu Domini jubet Baruch
alium ſcribere, & Joakim, ac ſemen ejus
unà cum Jeruſalem prædicit perdendos.*

1 ET factum eſt in anno quarto Joakim fi- A
lii Joſiæ regis Juda, factum eſt verbum
hoc ad Jeremiam à Domino, dicens:
2 Tolle volumen libri, & ſcribes in eo om-
nia verba, quæ locutus ſum tibi adversùm
Iſrael, & Judam, & adversùm omnes gen-
tes, à die, qua locutus ſum ad te, ex diebus
Joſiæ uſque ad diem hanc:
3 Si fortè audiente domo Juda univerſa
mala, quæ ego cogito facere eis, revertatur
unuſquiſque à via ſua peſſima, & propitius
ero iniquitati, & peccato eorum.
4 Vocavit ergo Jeremias Baruch filium Ne-
riæ: & ſcripſit Baruch ex ore Jeremiæ om-
nes ſermones Domini, quos locutus eſt ad
eum, in volumine libri.
5 Et præcepit Jeremias Baruch, dicens: Ego
clauſus ſum, nec valeo ingredi domũ Domini.
6 Ingredere ergo tu, & lege de volumine, in
quo ſcripſiſti ex ore meo, verba Domini, au-
diente populo in domo Domini, in die jeju-
nii: inſuper & audiente univerſo Juda, qui
veniunt de civitatibus ſuis, leges eis:
7 Si fortè cadat oratio eorum in conſpectu B
Domini, & revertatur unuſquiſque à via ſua
peſſima: quoniam magnus furor, & indigna-

tio

tio eſt, quam locutus eſt Dominus adverſus populum hunc.

8 Et fecit Baruch filius Neriæ, juxta omnia, quæ præceperat ei Jeremias propheta, legens ex volumine ſermones Domini in domo Domini.

9 Factum eſt autem in anno quinto Joakim filii Joſiæ regis Juda, in menſe nono: prædicaverunt jejunium in conſpectu Domini omni populo in Jeruſalem, & univerſæ multitudini, quæ confluxerat de civitatibus Juda in Jeruſalem.

C 10 Legitque Baruch ex volumine ſermonis Jeremiæ in domo Domini, in gazophylacio Gamariæ filii Saphan ſcribæ, in veſtibulo ſuperiori, in introitu portæ novæ domus Domini, audiente omni populo.

11 Cumque audiſſet Michæas filius Gamariæ filii Saphã omnes ſermones Domini ex libro,

12 Deſcendit in domum regis ad gazophylacium ſcribæ, & ecce ibi omnes principes ſedebant: Eliſama ſcriba, & Dalajas filius Semejæ, & Elnathan filius Achobor, & Gamarias filius Saphan, & Sedecias filius Hananiæ, & univerſi principes.

13 Et nuntiavit eis Michæas omnia verba, quæ audivit legente Baruch ex volumine in auribus populi.

14 Miſerunt itaque omnes principes ad Baruch, Judi filium Nathaniæ filii Selemiæ, filii Chuſi, dicentes: Volumen, ex quo legiſti audiente populo, ſume in manu tua, & veni. Tulit ergo Baruch filius Neriæ volumen in manu ſua, & venit ad eos.

15 Et dixerũt ad eũ: Sede, & lege hæc in auribus noſtris. Et legit Baruch in auribus eorũ.

D 16 Igitur cùm audiſſent omnia verba, obſtupuerunt, unuſquiſque ad proximum ſuum, & dixerunt ad Baruch: Nuntiare debemus regi omnes ſermones iſtos.

17 Et interrogaverunt eum, dicentes: Indica nobis, quomodo ſcripſiſti omnes ſermones iſtos ex ore ejus.

18 Dixit autẽ eis Baruch: Ex ore ſuo loquebatur quaſi legẽs ad me omnes ſermones iſtos: & ego ſcribebam in volumine atramento.

19 Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, & abſcondere tu, & Jeremias, & nemo ſciat, ubi ſitis.

20 Et ingreſſi ſunt ad regem in atrium: porrò volumen commendaverunt in gazophylacio Eliſamæ ſcribæ, & nuntiaverunt audiente rege omnes ſermones.

21 Miſitque rex Judi, ut ſumeret volumen: qui tollens illud de gazophylacio Eliſamæ

E ſcribæ, legit audiente rege, & univerſis principibus, qui ſtabant circa regem.

22 Rex autem ſedebat in domo hyemali in menſe nono: & poſita erat arula coram eo plena prunis.

23 Cumq; legiſſet Judi tres pagellas, vel quatuor, ſcidit illud ſcalpello ſcribæ, & projecit in ignem, qui erat ſuper arulam, donec contumeretur omne volumẽ igni, qui erat in arula.

24 Et non timuerunt, neque ſciderunt veſtimenta ſua, rex, & omnes ſervi ejus, qui audierunt univerſos ſermones iſtos.

25 Verumtamen Elnathan, & Dalajas, & Gamarias, contradixerunt regi, ne combureret librum, & non audivit eos.

26 Et præcepit rex Jeremiel filio Amelech, & Sarajæ filio Ezriel, & Selemiæ F filio Abdeel, ut comprehenderent Baruch ſcribam, & Jeremiam prophetam: abſcondit autem eos Dominus.

27 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam prophetam, poſtquam combuſſerat rex volumen, & ſermones, quos ſcripſerat Baruch ex ore Jeremiæ, dicens:

28 Rurſum tolle volumen aliud, & ſcribe in eo omnes ſermones priores, qui erãt in primo volumine, quod combuſſit Joakim rex Juda.

29 Et ad Joakim regem Juda, dices: Hæc dicit Dominus: Tu combuſſiſti volumen illud, dicens: Quare ſcripſiſti in eo annuntians: Feſtinus veniet rex Babylonis, & vaſtabit terram hanc, & ceſſare faciet ex illa hominem, & jumentum?

30 Propterea hæc dicit Dñs contra Joakim regem Juda: Non erit ex eo, qui ſedeat ſuper G ſolium David: & cadaver ejus projicietur ad æſtum per diem, & ad gelu per noctem.

31 Et viſitabo contra eum, & contra ſemen ejus, & contra ſervos ejus, iniquitates ſuas: & adducam ſuper eos, & ſuper habitatores Jeruſalem, & ſuper viros Juda omne malum, quod locutus ſum ad eos, & non audierunt.

32 Jeremias autem tulit volumen aliud, & dedit illud Baruch filio Neriæ ſcribæ: qui ſcripſit in eo ex ore Jeremiæ omnes ſermones libri, quem combuſſerat Joakim rex Juda igni: & inſuper additi ſunt ſermones multo plures, quam antea fuerant.

CAPUT XXXVII.

Sedecias Jechoniæ ſuccedens, petit pro ſe orare Jeremiam, qui relicta à Chaldæis Jeruſalem propter adventum exercitus Pharaonis, prophetat, Chaldæos redituros, & Jeruſalem exuſturos: ipſe quoque Jeremias urbem egrediens, cæſus in carcerem detruditur, unde à Sedecia eductus, ſervatur in veſtibulo carceris aſſignata ipſi in dies torta panis.

1 ET regnavit rex Sedecias filius Joſiæ A pro Jechonia filio Joakim, quem conſtituit regem Nabuchodonoſor rex Babylonis in terra Juda.

2 Et non obedivit ipſe, & ſervi ejus, & populus terræ, verbis Domini, quæ locutus eſt in manu Jeremiæ prophetæ.

3 Et miſit rex Sedecias Juchal filium Selemiæ, & Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem, ad Jeremiam prophetam, dicens: Ora pro nobis Dominum Deum noſtrum.

4 Jeremias autem libere ambulabat in medio populi: non enim miſerant eum in cuſtodiam carceris. Igitur exercitus Pharaonis egreſſus eſt de Ægypto, & audientes Chaldæi, qui obſidebant Jeruſalem, hujuſcemodi nuntium, receſſerunt ab Jeruſalem.

5 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam prophetam, dicens:

6 Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Sic dicetis regi Juda, qui miſit vos ad me inter- B rogandum: Ecce exercitus Pharaonis, qui egreſſus eſt vobis in auxilium, revertetur in terram ſuam in Ægyptum:

7 Et redient Chaldæi, & bellabunt contra civitatem hanc, & capient eam, & ſuccendent eam igni.

8 Hæc dicit Dominus: Nolite decipere animas veſtras, dicentes: Euntes abibunt, & recedent a nobis Chaldæi: quia non abibunt.

9 Sed & ſi percuſſeritis omnem exercitum Chaldæorum, qui præliatur adversùm vos, & derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati: ſinguli de tentorio ſuo conſurgent, & incendent civitatem hanc igni.

10 Ergo cùm receſſiſſet exercitus Chaldæorũ ab Jeruſalem propter exercitum Pharaonis,

11 Egreſſus eſt Jeremias de Jeruſalem, ut iret in terram Benjamin, & divideret ibi poſſeſſionem in conſpectu civium.

C 12 Cùmque perveniſſet ad portam Benjamin, erat ibi cuſtos portæ per vices, nomen Jerias, filius Selemiæ, filii Hananiæ, & apprehendit Jeremiam prophetam, dicens: Ad Chaldæos profugis?

13 Et reſpondit Jeremias: Falſum eſt, non fugio ad Chaldæos. Et non audivit eum: ſed comprehendit Jerias Jeremiam, & adduxit eum ad principes.

14 Quam ob rem irati principes contra Jeremiam, cæſum eum miſerunt in carcerem, qui erat in domo Jonathan ſcribæ: Ipſe enim præpoſitus erat ſuper carcerem.

15 Itaque ingreſſus eſt Jeremias in domum laci, & in ergaſtulum, & ſedit ibi Jeremias diebus multis.

D 16 Mittens autem Sedecias rex tulit eum, & interrogavit eum in domo ſua abſcondite, & dixit: Putaſne eſt ſermo à Domino? Et dixit Jeremias: Eſt. Et ait: in manus regis Babylonis traderis.

17 Et dixit Jeremias ad regem Sedeciam: Quid peccavi tibi, & ſervis tuis, & populo tuo, quia miſiſti me in domum carceris?

18 Ubi ſunt prophetæ veſtri, qui prophetabant vobis, & dicebant: Non veniet rex Babylonis ſuper vos, & ſuper terram hanc?

19 Nunc ergo audi, obſecro, domine mi rex, valeat deprecatio mea in conſpectu tuo, & ne me remittas in domum Jonathan ſcribæ, ne moriar ibi.

20 Præcepit ergo rex Sedecias, ut traderetur Jeremias in veſtibulo carceris, & daretur ei torta panis quotidie, excepto pulmento, donec conſumerentur omnes panes de civitate. & manſit Jeremias in veſtibulo carceris.

CAPUT XXXVIII.

Jeremias principibus à rege traditus, mittitur in lacum lutoſum, unde juſſu regis per Abdemelech eductus in veſtibulum carceris, ſuadet regi, ut egrediatur ad Chaldæos, alioqui nec ipſe eos effugiet, & civitas ab eis igne ſuccendetur: jubet quoque rex Jeremiæ, ut hoc colloquium ſervet ſecretum.

A 1 Audivit autem Saphatias filius Mathan, & Gedelias filius Phaſſur, & Juchal filius Selemiæ, & Phaſſur filius Melchiæ, ſermones, quos Jeremias loquebatur ad omnem populum, dicens:

2 Hæc dicit Dñs: *Quicumque manſerit in civitate hac, morietur gladio, & fame, & peſte: qui autem profugerit ad Chaldæos, vivet, & erit anima ejus ſoſpes, & vivens.

* Sup. 21. 9.

3 Hæc dicit Dominus: Tradendo tradetur civitas hæc in manu exercitus regis Babylonis, & capiet eam.

4 Et dixerunt principes regi: Rogamus, ut occidatur homo iſte: de induſtria enim diſſolvit manus virorũ bellantium, qui remanſerunt in civitate hac, & manus univerſi populi, loquens ad eos juxta verba hæc: ſiquidem homo iſte non quærit pacem populo huic, ſed malum.

5 Et dixit rex Sedecias: Ecce ipſe in manibus veſtris eſt, nec enim fas eſt regem vobis quidquam negare. B

6 Tulerunt ergo Jeremiam, & projecerunt eum in lacum Melchiæ filii Amelech, qui erat in veſtibulo carceris, & ſubmiſerunt Jeremiam funibus in lacum, in quo non erat aqua, ſed lutum: deſcendit itaque Jeremias in cœnum.

7 Audivit autem Abdemelech Æthiops vir eunuchus, qui erat in domo regis, quòd miſiſſent Jeremiam in lacum, porrò rex ſedebat in porta Benjamin.

8 Et egreſſus eſt Abdemelech de domo regis, & locutus eſt ad regem, dicens:

9 Dñe mi rex, male fecerunt viri iſti omnia quæcumq; perpetrarunt contra Jeremiã prophetã, mittentes eum in lacũ, ut moriatur ibi fame, non ſunt enim panes ultra in civitate. C

10 Præcepit itaque Rex Abdemelech Æthiopi, dicens: Tolle tecum hinc triginta viros, & leva Jeremiam prophetam de lacu, antequam moriatur.

11 Aſſumptis ergo Abdemelech ſecum viris, ingreſſus eſt domum regis, quæ erat ſub cellario: & tulit inde veteres pannos, & antiqua, quæ computruerant, & ſubmiſit ea ad Jeremiam in lacum per funiculos.

12 Dixitque Abdemelech Æthiops ad Jeremiam: Pone veteres pannos, & hæc ſciſſa, & putrida, ſub cubito manuum tuarum, & ſuper funes: fecit ergo Jeremias ſic.

13 Et extraxerunt Jeremiam funibus, & eduxerunt eum de lacu: manſit autem Jeremias in veſtibulo carceris. D

14 Et miſit rex Sedecias, & tulit ad ſe Jeremiam prophetam ad oſtium tertium, quod erat in domo Domini: & dixit rex ad Jeremiam: Interrogo ego te ſermone, ne abſcondas à me aliquid.

15 Dixit autẽ Jeremias ad Sedeciam: Si annuntiavero tibi, numquid non interficies me? & ſi conſilium dedero tibi, non me audies.

16 Juravit ergo rex Sedecias Jeremiæ clam, dicens: Vivit Dñs, qui fecit nobis animã hanc, ſi occidero te, & ſi tradidero te in manus virorum iſtorum, qui quærunt animam tuam.

17 Et dixit Jeremias ad Sedeciam: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Si profectus exieris ad principes regis Babylonis, vivet anima tua, & civitas hæc non ſuccendetur igni: & ſalvus eris tu, & domus tua. E

18 Si autem non exieris ad principes regis Babylonis, tradetur civitas hæc in manus Chaldæorum, & ſuccendent eam igni: & tu non effugies de manu eorum.

19 Et dixit rex Sedecias ad Jeremiam: Solicitus ſum propter Judæos, qui transfugerunt ad Chaldæos, ne forte tradar in manus eorum, & illudant mihi.

20 Reſpondit autẽ Jeremias: Nõ te tradent; Audi, quæſo, vocem Dñi, quam ego loquor ad te, & bene tibi erit, & vivet anima tua.

21 Quòd ſi nolueris egredi, iſte eſt ſermo, quem oſtendit mihi Dominus: F

22 Ecce omnes mulieres, quę remanſerunt in domo regis Juda, educentur ad principes regis Babylonis, & ipſæ dicent: Seduxerunt te, & prævaluerunt adverſum te viri pacifici tui, demerſerunt in cœno, & in lubrico pedes tuos, & receſſerunt à te.

23 Et omnes uxores tuæ, & filii tui educentur ad Chaldæos: & non effugies manus eorum, ſed in manu regis Babylonis capieris: & civitatem hanc comburet igni.

24 Dixit ergo Sedecias ad Jeremiam: Nullus ſciat verba hæc, & non morieris.

G 25 Si autem audierint principes, quia locutus ſum tecum, & venerint ad te, & dixerint tibi: Indica nobis, quid locutus ſis cum rege, ne celes nos, & non te interficiemus, & quid locutus eſt tecum rex:

26 Dices ad eos: Proſtravi ego preces meas coram rege, ne me reduci juberet in domum Jonathan, & ibi morerer.

27 Venerunt ergo omnes principes ad Jeremiam, & interrogaverunt eum, & locutus eſt eis juxta omnia verba, quæ præceperat ei rex, & ceſſaverunt ab eo: nihil enim fuerat auditum.

28 Manſit verò Jeremias in veſtibulo carceris uſque ad diem, quo capta eſt Jeruſalem, & factum eſt, ut caperetur Jeruſalem.

CAPUT XXXIX.

Jeruſalem à rege Babylonis capta, rex Sedecias fugiens capitur unà cum principibus, cujus filii in conſpectu ipſius trucidantur cum nobilibus, ipſeque excœcatur, ac vinctus in Babylonem ducitur: ſubverſo autem muro Jeruſalem, & palatio, aliiſque domibus igne ſuccenſis, pars vulgi transfertur in Babylonem, & pars Jeroſolymis relinquitur, Jeremias verò de carceris veſtibulo liber educitur.

A 1 ANno nono Sedeciæ regis Juda, menſe decimo, venit Nabuchodonoſor rex Babylonis, & omnis exercitus ejus ad Jeruſalem, & obſidebant eam.

4 Reg. 25. 1. Infr. 52. 4.

2 Undecimo autem anno Sedeciæ, menſe quarto, quinta menſis, aperta eſt civitas.

3 Et ingreſſi ſunt omnes principes regis Babylonis, & ſederunt in porta media: Neregel, Sereſer, Semegarnabu, Sarſachim, Rabſares, Neregel, Sereſer, Rebmag, & omnes reliqui principes regis Babylonis.

4 Cùmque vidiſſet eos Sedecias rex Juda, & omnes viri bellatores, fugerunt, & egreſſi ſunt nocte de civitate per viam horti regis, & per portam, quæ erat inter duos muros, & egreſſi ſunt ad viam deſerti.

B 5 Perſecutus eſt autem eos exercitus Chaldæorum, & comprehenderunt Sedeciam in campo ſolitudinis Jerichontinæ, & captum adduxerunt ad Nabuchodonoſor regem Babylonis in Reblatha, quæ eſt in terra Emath: & locutus eſt ad eum judicia.

6 Et occidit rex Babylonis filios Sedeciæ in Reblatha, in oculis ejus: & omnes nobiles Juda occidit rex Babylonis,

7 Oculos quoque Sedeciæ eruit, & vinxit eum compedibus, ut duceretur in Babylonem.

8 Domum quoque regis, & domum vulgi ſuccenderunt Chaldæi igni, & murum Jeruſalem ſubverterunt.

9 Et reliquias populi, qui remanſerant in civitate, & perfugas, qui transfugerant ad eũ, & ſuperfluos vulgi, qui remanſerant, tranſtulit Nabuzardan magiſter militũ in Babylonẽ. C

10 Et de plebe pauperum, qui nihil penitus habebant, dimiſit Nabuzardan magiſter militum in terra Juda, & dedit eis vineas, & ciſternas in die illa.

11 Præceperat autem Nabuchodonoſor rex Babylonis de Jeremia Nabuzardan magiſtro militum, dicens:

12 Tolle illum, & pone ſuper eum oculos tuos, nihilque ei mali facias: ſed, ut voluerit, ſic facias ei.

13 Miſit ergo Nabuzardan princeps militiæ, & Nabuſezban, & Rabſares, & Neregel, & Sereſer, & Rebmag, & omnes optimates regis Babylonis

14 Miſerunt, & tulerunt Jeremiam de veſtibulo carceris, & tradiderunt eum Godoliæ filio Ahicam filii Saphan, ut intraret in domum, & habitaret in populo.

15 Ad Jeremiam autem factus fuerat ſermo Domini, cùm clauſus eſſet in veſtibulo carceris, dicens: D

16 Vade, & dic Abdemelech Æthiopi, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Ecce ego inducam ſermones meos ſuper civitatem hanc in malum, & non in bonum: & erunt in conſpectu tuo in die illa.

17 Et liberabo te in die illa, ait Dñs: & non traderis in manus virorũ, quos tu formidas:

18 Sed eruens liberabo te, & gladio nõ cades: ſed erit tibi anima tua in ſalutem, quia in me habuiſti fiduciam, ait Dominus.

CAPUT XL.

Jeremiæ permittitur liberè habitare ubicumque voluerit, qui unà cum diſperſis Judæis venit ad Godoliam præfectum reliquiis Judæorum: qui Godolias audire noluit Johanam monentem ipſum de Iſmahel intentante ei mortem.

1 SErmo, qui factus eſt ad Jeremiam à Domino, poſtquam dimiſſus eſt à Nabuzardan magiſtro militiæ de Rhama, quando tulit eum vinctum catenis in medio omnium, qui migrabant de Jeruſalem, & Juda, & ducebantur in Babylonem. A

2 Tollens ergo princeps militiæ Jeremiam, dixit ad eum: Dominus Deus tuus locutus eſt malum hoc ſuper locum iſtum,

3 Et adduxit: & fecit Dominus ſicut locutus eſt, quia peccaſtis Domino, & non audiſtis vocem ejus, & factus eſt vobis ſermo hic.

4 Nunc ergo ecce ſolvi te hodie de catenis, quę ſunt in manibus tuis: ſi placet tibi, ut venias mecũ in Babylonẽ, veni, & ponã oculos meos ſuper te: ſi autem diſplicet tibi venire mecum in Babylonem, reſide: ecce omnis terra in conſpectu tuo eſt: quod elegeris, & quod placuerit tibi, ut vadas, illuc perge.

5 Et mecum noli venire: ſed habita apud Godoliam filium Ahicam filii Saphan, quem præpoſuit rex Babylonis civitatibus Juda: habita ergo cum eo in medio populi: vel quocumque placuerit tibi, ut vadas, vade. Dedit quoque ei magiſter militiæ cibaria, & munuſcula, & dimiſit eum. B

6 Venit autem Jeremias ad Godoliam filiũ Ahicam in Maſphath, & habitavit cum eo in medio populi, qui relictus fuerat in terra.

7 Cùmque audiſſent omnes principes exer-
citus,qui diſperſi fuerant per regiones , ipſi ,
& ſocii eorum , quòd præfeciſſet rex Baby-
lonis Godoliam filium Ahicam terræ,& quòd
commendaſſet ei viros , & mulieres , & par-
vulos , & de pauperibus terræ , qui non fue-
rant tranſlati in Babylonem :
C 8 Venerũt ad Godoliam in Maſphath,& Iſ-
mahel filius Nathaniæ, & Johanam,& Jona-
thã filii Caree,& Sareas filius Thanehumeth,
& filii Ophni,qui erant de Netophati, & Je-
zonias filius Maachathi, ipſi, & viri eorum .
* 4. Reg. 25,24. 9* Et juravit eis Godolias filius Ahicam fi-
lii Saphan,& comitibus eorum,dicens:Nolite
timere ſervire Chaldæis, habitate in terra, &
ſervite regi Babylonis , & bene erit vobis .
10 Ecce habito in Maſphath , ut reſpon-
deam præcepto Chaldæorum , qui mittuntur
ad nos: vos autem colligite vindemiam , &
meſſem,& oleum,& condite in vaſis veſtris ,
& manete in urbibus veſtris , quas tenetis .
11 Sed & omnes Judæi,qui erant in Moab,&
in filiis Ammon,& in Idumæa,& in univerſis
regionibus,audito,quòd dediſſet rex Babylo-
nis reliquias in Judæa , & quòd præpoſuiſſet
D ſuper eos Godoliã filiũ Ahicam filii Saphã :
12 Reverſi ſunt,inquã,omnes Judæi de uni-
verſis locis,ad quę profugerant,& venerũt in
terram Juda ad Godoliam in Maſphath: &
collegerunt vinum,& meſſem multam nimis.
13 Johanan autẽ filius Caree,& omnes prin-
cipes exercitus, qui diſperſi fuerant in regio-
nibus, venerunt ad Godoliam in Maſphath .
14 Et dixerunt ei : Scito, quòd Baalis rex
filiorum Ammon miſit Iſmahel filium Na-
thaniæ percutere animam tuam . Et non cre-
didit eis Godolias filius Ahicam.
15 Johanan autem filius Caree dixit ad
Godoliam ſeorſum in Maſphath , loquens :
Ibo, & percutiam Iſmahel filium Nathanię
nullo ſciente, ne interficiat animam tuam ,
& diſſipentur omnes Judæi , qui congregati
ſunt ad te , & peribunt reliquiæ Juda .
16 Et ait Godolias filius Ahicam ad Joha-
nan filium Caree: Noli facere verbum hoc:
falſum enim tu loqueris de Iſmael.

CAPUT XLI.

Iſmahel dolo occidit Godoliam præfectũ cũ Judæis,& Chaldæis, qui cum eo erant in Maſphath;alioſque octoginta interimens, pepercit decem , qui ſe theſauros habere dicebant: ac tandem veritus Johanam ac principes bellatorum fugit cum octo viris, liberato populo , quem ceperat captivum:omnes autem,qui reliqui ſunt,ſtatuunt fugere in Ægyptũ à facie Chaldæorũ .

A 1 ET factum eſt in menſe ſeptimo,venit Iſ-
mahel filius Nathaniæ, filii Eliſama de
ſemine regali,& optimates regis , & decẽ viri
cũ eo,ad Godoliam filiũ Ahica in Maſphath:
& comederunt ibi panes ſimul in Maſphath.
2 Surrexit autem Iſmahel filius Nathaniæ ,
& decem viri, qui cum eo erant,& percuſſe-
runt Godoliam filium Ahicam , filii Saphan
gladio, & interfecerunt eum , quem præfe-
cerat rex Babylonis terræ.
3 Omnes quoque Judęos,qui erant cum Go-
dolia in Maſphath , & Chaldæos,qui reperti
ſunt ibi,& viros bellatores percuſſit Iſmahel.
4 Secundo autem die poſtquam occiderat
Godoliam , nullo adhuc ſciente ,
5 Venerunt viri de Sichem,& de Silo,& de
Samaria octoginta viri, raſi barba , & ſciſſis
veſtibus,& ſquallentes:& munera,& thus ha-
bebant in manu , ut offerrent in Domo Dñi.
6 Egreſſus ergo Iſmahel filius Nathaniæ in B
occurſum eorum de Maſphath, incedens , &
plorans ibat: cùm autem occurriſſet eis,dixit
ad eos : Venite ad Godoliam filium Ahicam.
7 Qui cùm veniſſent ad medium civitatis ,
interfecit eos Iſmahel filius Nathaniæ circa
medium laci, ipſe , & viri qui erant cum eo.
8 Decem autem viri reperti ſunt inter eos,
qui dixerunt ad Iſmahel: Noli occidere nos:
quia habemus theſauros in agro,frumenti, &
hordei , & olei , & mellis . Et ceſſavit , &
non interfecit eos cum fratribus ſuis.
9 Lacus autem,in quem projecerat Iſmahel
omnia cadavera virorum,quos percuſſit pro-
pter Godoliam , ipſe eſt, quem fecit rex Aſa
propter Baaſa regem Iſrael : ipſum replevit
Iſmahel filius Nathaniæ occiſis.
10 Et captivas duxit Iſmahel omnes reli-
quias populi , qui erant in Maſphath : filias C
regis , & univerſum populum, qui remanſe-
rat in Maſphath : quos commendaverat Na-
buzardan princeps militiæ Godoliæ filio
Ahicam . Et cepit eos Iſmahel filius Natha-
niæ, & abiit ut tranſiret ad filios Ammon .
11 Audivit autem Johanan filius Caree ,
& omnes principes bellatorum , qui erant
cum ea , omne malum , quod fecerat Iſ-
mahelo filius Nathaniæ.
12 Et aſſumptis univerſis viris profecti ſunt
ut bellarent adversùm Iſmahel filium Na-
thaniæ , & invenerunt eum ad aquas mul-
tas , quæ ſunt in Gabaon.
13 Cùmque vidiſſet omnis populus , qui
erat cum Iſmahel, Johanan filium Caree ,
& univerſos principes bellatorum , qui
erant cum eo , lætati ſunt.
14 Et reverſus eſt omnis populus , quem D
ceperat Iſmahel in Maſphath : reverſuſque
abiit ad Johanan filium Caree.
15 Iſmahel autem filius Nathaniæ fugit
cum octo viris à facie Johanan , & abiit ad
filios Ammon .
16 Tulit ergo Johanã filius Caree,& omnes
principes bellatorum,qui erant cum eo, uni-
verſas reliquias vulgi, quas reduxerat ab Iſ-
mahel filio Nathaniæ de Maſphath, poſtquã
percuſſit Godoliam filium Ahicam: fortes vi-
ros ad prælium, & mulieres , & pueros , &
eunuchos , quos reduxerat de Gabaon .
17 Et abierunt, & ſederunt peregrinantes
in Chamaam , quæ eſt juxta Bethlehem , ut
pergerent , & introirent Ægyptum
18 A facie Chaldæorum : timebant enim
eos, qui percuſſerat Iſmahel filius Natha-
niæ Godoliam filium Ahicam , quem præpo-
ſuerat rex Babylonis in terra Juda .

CAPUT XLII.

Miſſus Jeremias ad orandum, ac cõſulendũ Dominum pro reliquiis Judæorum, reſpõdet ipſos fore ſalvos ſi in Judæa maneãt: ſi autem in Ægyptum fugiant, dicit , eos omnes gladio, fame, & peſte morituros.

1 ET acceſſerunt omnes principes bel- A
latorum,& Johanan filius Caree, &
Jezonias filius Oſaiæ, & reliquum vulgus à

parvo uſque ad magnum.
2 Dixeruntque ad Jeremiam prophetam: Cadat oratio noſtra in conſpectu tuo: & ora pro nobis ad Dominum Deum tuum, pro univerſis reliquiis iſtis, quia derelicti ſumus pauci de pluribus, ſicut oculi tui nos intuentur:
3 Et annuntiet nobis Dñs Deus tuus viã, per quam pergamus, & verbum, quod faciamus.
4 Dixit autem ad eos Jeremias propheta: Audivi: ecce ego oro ad Dominum Deum veſtrum ſecundum verba veſtra: omne verbum, quodcumque reſponderit mihi, indicabo vobis: nec celabo vos quidquam.
5 Et illi dixerunt ad Jeremiam: Sit Dominus inter nos teſtis veritatis, & fidei, ſi non iuxta omne verbum, in quo miſerit te Dominus Deus tuus ad nos, ſic faciemus.
6 Sive bonum eſt, ſive malum, voci Domini Dei noſtri, ad quem mittimus te, obediemus, ut bene ſit nobis, cùm audierimus vocem Domini Dei noſtri.
B 7 Cùm autem completi eſſent decem dies, factum eſt verbum Domini ad Jeremiam.
8 Vocavitq; Johanam filium Caree, & omnes principes bellatorũ, qui erant cum eo, & univerſum populum, a minimo, uſq; ad magnum.
9 Et dixit ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, ad quem miſiſtis me, ut proſternerem preces veſtras in conſpectu ejus:
10 Si quieſcentes manſeritis in terra hac, ædificabo vos, & non deſtruam; plantabo, & non evellam: jam enim placatus ſum ſuper malo, quod feci vobis.
11 Nolite timere à facie regis Babylonis, quem vos pavidi formidatis: nolite metuere eum, dicit Dominus: quia vobiſcum ſum ego, ut ſalvos vos faciam, & eruam de manu ejus.
12 Et dabo vobis miſericordias, & miſerebor veſtri, & habitare vos faciam in terra veſtra.
C 13 Si autem dixeritis vos: Non habitabimus in terra iſta, nec audiemus vocem Domini Dei noſtri,
14 Dicentes: Nequaquam, ſed ad terram Ægypti pergemus: ubi non videbimus bellum, & clangorem tubæ non audiemus, & famem non ſuſtinebimus, & ibi habitabimus.
15 Propter hoc nunc audite verbum Domini reliquiæ Juda: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Si poſueritis faciem veſtram, ut ingrediamini Ægyptum, & intraveritis, ut ibi habitetis:
16 Gladius, quem vos formidatis, ibi comprehendet vos in terra Ægypti: & fames, pro qua eſtis ſoliciti, adhærebit vobis in Ægypto, & ibi moriemini.
17 Omneſq; viri, qui poſuerunt faciem ſuam, ut ingrediantur Ægyptum, ut habitent ibi, morientur gladio, & fame, & peſte: nullus de eis remanebit, nec effugiet à facie mali, quod ego afferam ſuper eos.
D 18 Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Sicut conflatus eſt furor meus, & indignatio mea ſuper habitatores Jeruſalem: ſic conflabitur indignatio mea ſuper vos, cùm ingreſſi fueritis Ægyptum, & eritis in jusjurandum, & in ſtuporem, & in maledictum, & in opprobrium: & nequaquam ultra videbitis locum iſtum.
19 Verbum Domini ſuper vos reliquiæ Juda: Nolite intrare Ægyptum: ſcientes ſcietis, quia obteſtatus ſum vos hodie,
20 Quia decepiſtis animas veſtras: vos enim miſiſtis me ad Dñm Deum noſtrum, dicentes: Ora pro nobis ad Dominum Deum noſtrum, & juxta omnia, quæcumque dixerit tibi Dñs Deus noſter, ſic annuntia nobis, & faciemus.
21 Et annuntiavi vobis hodie, & non audiſtis vocem Domini Dei veſtri, ſuper univerſis, pro quibus miſit me ad vos.
22 Nunc ergo ſcientes ſcietis, quia gladio, & fame, & peſte moriemini in loco, ad quem voluiſtis intrare, ut habitaretis ibi.

CAPUT XLIII.

Reliquiæ Judæorum non audientes Domini præceptum, quod referebat Jeremias, proficiſcuntur unà cum Jeremia, & Baruch in Ægyptum: ubi conſtitutus Jeremias, vaticinatur regem Babylonis vaſtaturum terram Ægypti cum idolis ſuis, eique dominaturum.

1 Factum eſt autē, cùm cōpleſſet Jeremias loquens ad populum univerſos ſermones Dñi Dei eorum, pro quibus miſerat eum Dñs Deus eorum ad illos, omnia verba hæc: A
2 Dixit Azarias filius Oſaiæ, & Johanan filius Caree, & omnes viri ſuperbi, dicentes ad Jeremiam: Mendacium tu loqueris: non miſit te Dominus Deus noſter, dicens: Ne ingrediamini Ægyptum, ut habitetis illic.
3 Sed Baruch filius Neriæ incitat te adverſũ nos, ut tradat nos in manus Chaldæorum, ut interficiat nos, & traduci faciat in Babylonē.
4 Et non audivit Johanan filius Caree, & omnes principes bellatorum, & univerſus populus vocem Dñi, ut manerent in terra Juda. B
5 Sed tollens Johanan filius Caree, & univerſi principes bellatorũ univerſos reliquiarum Juda, qui reverſi fuerant de cunctis Gentibus, ad quas fuerant ante diſperſi, ut habitarent in terra Juda:
6 Viros, & mulieres, & parvulos, & filias regis, & omnem animam, quam reliquerat Nabuzardan princeps militiæ cum Godolia filio Ahicam filii Saphan, & Jeremiam prophetam, & Baruch filium Neriæ.
7 Et ingreſſi ſunt terrã Ægypti, quia nō obedierũt voci Dñi, & venerũt uſq; ad Taphnis. C
8 Et factus eſt ſermo Domini ad Jeremiam in Taphnis, dicens:
9 Sume lapides grandes in manu tua, & abſcondes eos in crypta, quæ eſt ſub muro latericio in porta domus Pharaonis in Taphnis, cernentibus viris Judæis,
10 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego mittam, & aſſumam Nabuchodonoſor regem Babylonis ſervum meum: & ponam thronum ejus ſuper lapides iſtos, quos abſcondi, & ſtatuet ſolium ſuum ſuper eos.
11 Veniensque percutiet terram Ægypti: quos in mortem, in mortem: & quos in captivitatem, in captivitatem: & quos in gladium, in gladium. D
12 Et ſuccendet ignem in delubris deorum Ægypti, & comburet ea, & captivos ducet illos: & amicietur terra Ægypti, ſicut amicitur paſtor pallio ſuo, & egredietur inde in pace.
13 Et conteret ſtatuas domus Solis, quæ ſunt in terra Ægypti: & delubra deorum Ægypti comburet igni.

CAPUT XLIV.

Judæi in Ægypto reprehenſi à Jeremia ſuper idololatria, obſtinatè reſpondent unà cum multitudine mulierum, ſe permanſuros in idololatria inveterata: quos Jeremias prædicit univerſos gladio, & fame conſumendos, regemque Ægypti tradendum in manus inimicorum ſuorum, ac terram Ægypti prorſus vaſtandam.

A 1 VErbum, quod factum eſt per Jeremiam ad omnes Judæos, qui habitabãt in terra Ægypti, habitãtes in Magdalo, & in Taphnis, & in Memphis, & in terra Phatures, dicẽs:

2 Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Vos vidiſtis omne malum iſtud, quod adduxi ſuper Jeruſalem, & ſuper omnes urbes Juda: & ecce deſertæ ſunt hodie, & non eſt in eis habitator

3 Propter malitiam, quam fecerunt, ut me ad iracundiam provocarent, & irent, ut ſacrificarent, & colerent deos alienos, quos neſciebant & illi, & vos, & patres veſtri.

4 Et miſi ad vos omnes ſervos meos prophetas, de nocte conſurgens, mittenſque, & dicens: Nolite facere verbum abominationis hujuſcemodi, quam odivi.

5 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem ſuam: ut converterentur à malis ſuis, & non ſacrificarent diis alienis.

B 6 Et conflata eſt indignatio mea, & furor meus, & ſuccenſa eſt in civitatibus Juda, & in plateis Jeruſalem, & verſæ ſunt in ſolitudinem, & vaſtitatem, ſecundum diem hanc.

7 Et nunc hęc dicit Dñs exercituum, Deus Iſrael: Quare vos facitis malum grande hoc cõtra animas veſtras, ut intereat ex vobis vir, & mulier; parvulus, & lactens de medio Judæ, nec relinquatur vobis quidquam reſiduum:

8 Provocantes me in operibus manuum veſtrarum, ſacrificando diis alienis in terra Ægypti, in quam ingreſſi eſtis, ut habitetis ibi: & diſpereatis, & ſitis in maledictionem, & in opprobrium cunctis gentibus terræ?

9 Numquid obliti eſtis mala patrum veſtrorum, & mala regum Juda, & mala uxorum ejus, & mala veſtra, & mala uxorum veſtrarum, quæ fecerunt in terra Juda, & in regionibus Jeruſalem?

10 Non ſunt mundati uſque ad diem hanc, & non timuerunt, & non ambulaverunt in lege Domini, & in præceptis meis, quæ dedi coram vobis, & coram patribus veſtris.

C 11 Ideò hæc dicit Dñs exercituum, Deus Iſrael: * Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum: & diſperdam omnem Judam.

* Amos 9. 4.

12 Et aſſumam reliquias Judæ, qui poſuerunt facies ſuas, ut ingrederentur in terram Ægypti, & habitarent ibi: & cõſumentur omnes in terra Ægypti: & cadent in gladio, & in fame: & conſumentur à minimo uſque ad maximum, in gladio, & in fame morientur: & erunt in jusjurandum, & in miraculum, & in maledictionem, & in opprobrium.

13 Et viſitabo ſuper habitatores terræ Ægypti, ſicut viſitavi ſuper Jeruſalem, in gladio, & fame, & peſte.

14 Et non erit, qui effugiat, & ſit reſiduus de reliquiis Judæorum, qui vadunt, ut peregrinentur in terra Ægypti: & revertantur in terram Juda, ad quam ipſi elevant animas ſuas, ut revertantur, & habitent ibi: non revertentur, niſi qui fugerint.

D 15 Reſpõderunt autem Jeremiæ omnes viri, ſcientes quòd ſacrificarent uxores eorum diis alienis, & univerſæ mulieres, quarum ſtabat multitudo grandis, & omnis populus habitantium in terra Ægypti in Phatures, dicentes:

16 Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te:

17 Sed facientes faciemus omne verbũ, quod egredietur de ore noſtro, ut ſacrificemus reginæ cœli, & libemus ei libamina, ſicut fecimus nos, & patres noſtri, reges noſtri, & principes noſtri, in urbibus Juda, & in plateis Jeruſalem: & ſaturati ſumus panibus, & bene nobis erat, malumque non vidimus.

18 Ex eo autem tempore, quo ceſſavimus ſacrificare reginæ cœli, & libare ei libamina, indigemus omnibus, & gladio, & fame conſumpti ſumus.

E 19 Quòd ſi nos ſacrificamus reginæ cœli, & libamus ei libamina: numquid ſine viris noſtris fecimus ei placentas, ad colendum eam, & libandum ei libamina?

20 Et dixit Jeremias ad omnem populum, adversùm viros, & adverſum mulieres, & adversùm univerſam plebem, qui reſponderant ei verbum, dicens:

21 Numquid non ſacrificium, quod ſacrificaſtis in civitatibus Juda, & in plateis Jeruſalem, vos, & patres veſtri, reges veſtri, & principes veſtri, & populus terræ, horum recordatus eſt Dominus, & aſcendit ſuper cor ejus?

22 Et non poterat Dominus ultrà portare propter malitiam ſtudiorum veſtrorum, & propter abominationes, quas feciſtis: & facta eſt terra veſtra in deſolationem, & in ſtuporem, & in maledictum, eò quòd non ſit habitator, ſicut eſt dies hæc.

F 23 Propterea quòd ſacrificaveritis Idolis, & peccaveritis Domino, & non audieritis vocem Domini, & in lege, & in præceptis, & in teſtimoniis ejus non ambulaveritis: idcircò evenerunt vobis mala hæc, ſicut eſt dies hæc.

24 Dixit autem Jeremias ad omnem populũ, & ad univerſas mulieres: Audite verbum Domini omnis Juda, qui eſtis in terra Ægypti.

25 Hæc inquit Dñs exercituum Deus Iſrael, dicens: Vos, & uxores veſtræ, locuti eſtis ore veſtro, & manibus veſtris impleſtis, dicentes: Faciamus vota noſtra, quæ vovimus, ut ſacrificemus reginæ cœli, & libemus ei libamina: impleſtis vota veſtra, & opere perpetraſtis ea.

26 Ideò audite verbum Domini omnis Juda, qui habitatis in terra Ægypti: Ecce ego juravi in nomine meo magno, ait Dominus, quia nequaquam ultrà vocabitur nomen meum ex ore omnis viri Judæi, dicentis: Vivit Dominus Deus in omni terra Ægypti.

G 27 Ecce ego vigilabo ſuper eos in malum, & non in bonum: & conſumentur omnes viri Juda, qui ſunt in terra Ægypti, gladio, & fame, donec penitus conſumantur.

28 Et qui fugerint gladium, revertentur de terra Ægypti in terram Juda viri pauci: & ſcient omnes reliquiæ Juda, ingredientium terram Ægypti, ut habitent ibi, cujus ſermo compleatur, meus, an illorum.

29 Et hoc vobis ſignum, ait Dominus, quòd viſitem ego ſuper vos in loco iſto: ut ſciatis

quia verè complebuntur ſermones mei contra vos in malum.

30 Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam Pharaonem Ephree regem Ægypti in manu inimicorum ejus, & in manu quærentium animam illius: ſicut tradidi Sedeciam regem Juda in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis inimici ſui, & quærentis animam ejus.

CAPUT XLV.

Deus per Jeremiam arguit Baruch, quòd quæreretur ſe dolorem habere, & non requiem: cui tamen in cæterorum vaſtatione pollicetur ſecuritatem.

A 1 Verbum, quod locutus eſt Jeremias propheta ad Baruch filium Neriæ, cùm ſcripſiſſet verba hæc in libro ex ore Jeremiæ, anno quarto Joakim filii Joſiæ regis Juda, dicens:

2 Hæc dicit Dñs Deus Iſrael ad te Baruch:

3 Dixiſti: Væ miſero mihi, quoniam addidit Dominus dolorem dolori meo: laboravi in gemitu meo, & requiem non inveni.

B 4 Hæc dicit Dominus: Sic dices ad eum: Ecce quos ædificavi, ego deſtruo: & quos plantavi, ego evello, & univerſam terram hanc.

5 Et tu quæris tibi grandia? noli quærere: quia ecce ego adducam malum ſuper omnem carnem, ait Dominus: & dabo tibi animam tuam in ſalutem, in omnibus locis, ad quæcumque perrexeris.

CAPUT XLVI.

Dominus per Jeremiam Pharaoni, & Ægypto prænuntiat deſolationem, quam inducet Nabuchodonoſor, Judæis autem, & filiis Iſrael conſolationem tandem, ac liberationem: univerſis verò Gentibus, ad quas Deus illos ejecerat, vaſtationem.

A 1 Quod factum eſt verbum Domini ad Jeremiam prophetam contra Gentes,

2 Ad Ægyptum, adversùm exercitum Pharaonis Nechao regis Ægypti, qui erat juxta fluvium Euphratem in Charcamis, quem percuſſit Nabuchodonoſor rex Babylonis, in quarto anno Joakim filii Joſiæ regis Juda.

3 Præparate ſcutum, & clypeum, & procedite ad bellum.

4 Jungite equos, & aſcendite equites: ſtate in galeis, polite lanceas, induite vos loricis.

5 Quid igitur? vidi ipſos pavidos, & terga vertentes, fortes eorum cæſos: fugerunt conciti, nec reſpexerunt: terror undique, ait Dominus.

B 6 Non fugiat velox, nec ſalvari ſe putet fortis: Ad Aquilonem juxta flumen Euphratem victi ſunt, & ruerunt.

7 Quis eſt iſte, qui quaſi flumen aſcendit: & veluti fluviorum intumeſcunt gurgites ejus?

8 Ægyptus fluminis inſtar aſcendit, & velut flumina movebuntur fluctus ejus, & dicet: Aſcendens operiam terram: perdam civitatem, & habitatores ejus.

9 Aſcendite equos, & exultate in curribus, & procedant fortes, Æthiopia, & Libyes tenentes ſcutum, & Lydii arripientes, & jacientes ſagittas.

C 10 Dies autem ille Domini Dei exercituum dies ultionis, ut ſumat vindictam de inimicis ſuis: devorabit gladius, & ſaturabitur, & inebriabitur ſanguine eorum: victima enim Domini Dei exercituum in Terra Aquilonis juxta flumen Euphraten.

11 Aſcende in Galaad, & tolle reſinam, virgo filia Ægypti: fruſtra multiplicas medicamina, ſanitas non erit tibi.

12 Audierunt gentes ignominiam tuam, & ululatus tuus replevit terram: quia fortis impegit in fortem, & ambo pariter cōciderunt.

13 Verbum, quod locutus eſt Dominus ad Jeremiam prophetam, ſuper eo quòd venturus eſſet Nabuchodonoſor rex Babylonis, & percuſſurus terram Ægypti.

14 Annuntiate Ægypto, & auditum facite in Magdalo, & reſonet in Memphis, & in Taphnis, dicite: Sta, & præpara te: quia devorabit gladius ea, quæ per circuitum tuum ſunt. D

15 Quare computruit fortis tuus? non ſtetit, quoniam Dominus ſubvertit eum.

16 Multiplicavit ruentes, ceciditque vir ad proximum ſuum, & dicent: Surge, & revertamur ad populum noſtrum, & ad terram nativitatis noſtræ, a facie gladii columbæ.

17 Vocate nomen Pharaonis regis Ægypti, tumultum adduxit tempus.

18 Vivo ego (inquit rex, Dominus exercituum nomen ejus) quoniam ſicut Thabor in montibus, & ſicut Carmelus in mari, veniet. E

19 Vaſa tranſmigrationis fac tibi, habitatrix filia Ægypti: quia Memphis in ſolitudinem erit, & deſeretur, & inhabitabilis erit.

20 Vitula elegans, atque formoſa Ægyptus: ſtimulator ab Aquilone veniet ei.

21 Mercenarii quoque ejus, qui verſabantur in medio ejus, quaſi vituli ſaginati verſi ſunt & fugerunt ſimul, nec ſtare potuerunt: quia dies interfectionis eorum venit ſuper eos, tempus viſitationis eorum.

22 Vox ejus quaſi æris ſonabit: quoniam cum exercitu properabunt, & cum ſecuribus venient ei, quaſi cædentes ligna. F

23 Succiderunt ſaltum ejus, ait Dominus, qui ſupputari non poteſt: multiplicati ſunt ſuper locuſtas, & non eſt eis numerus.

24 Confuſa eſt filia Ægypti, & tradita in manus populi Aquilonis.

25 Dixit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego viſitabo ſuper tumultū Alexandriæ, & ſuper Pharaonem, & ſuper Ægyptum, & ſuper deos ejus, & ſuper reges ejus, & ſuper Pharaonem, & ſuper eos, qui confidunt in eo.

26 Et dabo eos in manus quærentium animā eorū, & in manus Nabuchodonoſor regis Babylonis, & in manus ſervorum ejus: & poſt hęc habitabitur ſicut diebus priſtinis, ait Dñs. G

27 * Et tu ne timeas, ſerve meus Jacob, & ne paveas, Iſrael: quia ecce ſalvum te faciam de longinquo, & ſemen tuum de terra captivitatis tuæ: & revertetur Jacob, & requieſcet, & proſperabitur: & non erit, qui exterreat eum. *Iſaiæ 41. 1. & 44. 2.

28 Et tu noli timere, ſerve meus Jacob, ait Dominus: quia tecum ego ſum, quia ego conſumam cunctas gentes, ad quas ejeci te: te verò non conſumam, ſed caſtigabo te in judicio, nec quaſi innocenti parcam tibi.

CAPUT XLVII.

Vaſtatio prædicitur Palæſthinorum, Tyri, Sidonis, Gazæ, & Aſcalonis.

1 Quod factum eſt verbum Domini ad Jeremiam prophetam contra Palæſthinos, antequam percuteret Pharao Gazam. A

2 Hæc dicit Dominus: Ecce aquæ aſcendunt ab Aquilone, & erunt quaſi torrens inundans & operient terram, & plenitudinem ejus, urbem, & habitatores ejus: clamabunt homines, & ululabunt omnes habitatores terræ.

B 3 A ſtrepitu pompæ armorum, & bellatorum ejus, à commotione quadrigarum ejus, & multitudine rotarum illius. Non reſpexerunt patres filios manibus diſſolutis

4 Pro adventu diei, in quo vaſtabuntur omnes Philiſthiim, & diſſipabitur Tyrus, & Si-
C don cum omnibus reliquis auxiliis ſuis, depopulatus eſt enim Dominus Palæſthinos, reliquias inſulæ Cappadociæ.

5 Venit calvitium ſuper Gazam: conticuit Aſcalon, & reliquiæ vallis earum: uſquequò
D concideris?

6 O mucro Dñi uſquequò non quieſces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare, & ſile.

7 Quomodò quieſcet, cùm Dominus præceperit ei adverſus Aſcalonem, & adverſus maritimas ejus regiones, ibique condixerit illi?

CAPUT XLVIII.

Prædicit Dominus vaſtationem Moab, & omnium urbium ejus, ſed in noviſſimis diebus captivitatem ipſorum relaxandam: maledictus dicitur faciens opus Domini fraudulenter, & gladium ſuum à ſanguine prohibens.

1 AD Moab hæc dicit Dominus exercituum
A Deus Iſrael: Væ ſuper Nabo, quoniam vaſtata eſt, & confuſa: capta eſt Cariathaim: confuſa eſt fortis, & tremuit.

2 Non eſt ultrà exultatio in Moab contra Heſebon: cogitaverunt malum. Venite, & diſperdamus eam de gente: ergo ſilens conticeſces, ſequeturque te gladius.

3 Vox clamoris de Oronaim: vaſtitas, & contritio magna.

4 Contrita eſt Moab: annuntiate clamorem parvulis ejus.

5 Per aſcenſum enim Luith plorans aſcendet in fletu: quoniam in deſcenſu Oronaim hoſtes ululatum contritionis audierunt.

6 Fugite, ſalvate animas veſtras: & eritis quaſi myricæ in deſerto.

* Sup. 17. 6. 7 * Pro eo enim quòd habuiſti fiduciam in munitionibus tuis, & in theſauris tuis, tu quoque capieris: & ibit Chamos in tranſmigrationem, ſacerdotes ejus, & principes ejus ſimul.

8 Et veniet prædo ad omnem urbem, & urbs nulla ſalvabitur: & peribunt valles, & diſſipabuntur campeſtria: quoniam dixit Dominus:

B 9 Date florem Moab, quia florens egredietur: & civitates ejus deſertæ ſunt, & inhabitabiles.

10 Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter: & maledictus, qui prohibet gladium ſuum à ſanguine.

11 Fertilis fuit Moab ab adoleſcentia ſua, & requievit in fæcibus ſuis: nec transfuſus eſt de vaſe in vas, & in tranſmigrationem non abiit: idcircò permanſit guſtus ejus in eo, & odor ejus non eſt immutatus.

12 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam ei ordinatores, & ſtratores laguncularum, & ſternent eum, & vaſa ejus exhaurient, & lagunculas eorum collident.

* 3 Reg. 12. 29. 13 Et confundetur Moab à Chamos, * ſicut confuſa eſt domus Iſrael à Bethel, in qua habebat fiduciam.

* Iſai. 16. 6. 14 Quomodò dicitis: * Fortes ſumus, & viri robuſti ad præliandum?

C 15 Vaſtata eſt Moab, & civitates illius ſucciderunt: & electi juvenes ejus deſcenderunt in occiſionem: ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.

16 Propè eſt interitus Moab ut veniat: & malum ejus velociter accurret nimis.

17 Conſolamini eum omnes, qui eſtis in circuitu ejus, & univerſi, qui ſcitis nomen ejus, dicite: Quomodò confracta eſt virga fortis, baculus glorioſus?

18 Deſcende de gloria, & ſede in ſiti, habitatio filiæ Dibon: quoniam vaſtator Moab aſcendit ad te, diſſipavit munitiones tuas.

19 In via ſta, & proſpice habitatio Aroer: interroga fugientem, & ei, qui evaſit, dic: Quid accidit?

20 Confuſus eſt Moab, quoniam victus eſt: ululate, & clamate, annuntiate in Arnon, quoniam vaſtata eſt Moab.

21 Et judicium venit ad terram cāpeſtrem: ſuper Helō, & ſuper Jaſa, & ſuper Mephaath.

22 Et ſuper Dibon, & ſuper Nabo, & ſuper domum Deblathaim,

23 Et ſuper Cariathaim, & ſuper Bethgamul, & ſuper Bethmaon,

24 Et ſuper Carioth, & ſuper Boſra; & ſuper omnes civitates terræ Moab, quæ longè, & quæ prope ſunt. D

25 Abſciſſum eſt cornu Moab, & brachium ejus contritum eſt, ait Dominus.

26 Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus eſt: & allidet manum Moab in vomitu ſuo, & erit in deriſum etiam ipſe.

27 Fuit enim in deriſū tibi, Iſrael, quaſi inter fures reperiſſes eum: propter verba ergo tua, quæ adverſū illū locutus es, captivus duceris.

28 Relinquite civitates, & habitate in petra, habitatores Moab: & eſtote quaſi columba nidificans in ſummo ore foraminis.

29 Audivimus ſuperbiam Moab: ſuperbus eſt valde: ſublimitatem ejus, & arrogantiam, & ſuperbiam, & altitudinem cordis ejus.

30 Ego ſcio, ait Dominus, jactantiam ejus: E
& quòd non ſit juxta eam virtus ejus, nec juxta quod poterat, conata ſit facere.

31 Ideò ſuper Moab ejulabo, & ad Moab univerſam clamabo, ad viros muri fictilis lamentantes.

32 De planctu Jazer plorabo tibi, vinea Sabama: propagines tuæ tranſierunt mare, uſque ad mare Jazer pervenerunt: ſuper meſſem tuam, & vindemiam tuam, prædo irruit.

33 * Ablata eſt lætitia, & exultatio de Carmelo, & de terra Moab, & vinum de torcularibus ſuſtuli: Nequaquam calcator uvæ ſolitum celeuma cantabit. * Iſa. 16. ...

34 De clamore Heſebon uſque Eleale, & Jaſa, dederunt vocem ſuam: à Segor uſque ad Oronaim vitula conternante: aquæ quoque Nemrim peſſimæ erunt

35 Et auferam de Moab, ait Dominus, offerentem in excelſis, & ſacrificantem diis ejus. F

36 Propterea cor meum ad Moab quaſi tibiæ reſonabit: & cor meum ad viros muri fictilis dabit ſonitum tibiarum: quia plus fecit quàm potuit, idcirco perierunt. * Iſai. 15. 2. Ezec. 7. 18.

37 * Omne enim caput calvitium, & omnis

barba raſa erit : in cunctis manibus colliga-
tio, & ſuper omne dorſum cilicium.
38 Super omnia tecta Moab, & in plateis
ejus, omnis planctus : quoniam contrivi
Moab ſicut vas inutile, ait Dominus.
39 Quomodò victa eſt, & ululaverunt? quo-
modò dejecit cervicem Moab, & confuſus
eſt? Eritque Moab in deriſum, & in exem-
plum omnibus in circuitu ſuo.
40 Hæc dicit Dominus: Ecce quaſi Aquila
volabit, & extendet alas ſuas ad Moab.
41 Capta eſt Carioth, & munitiones com-
G prehenſæ ſunt : & erit cor fortium Moab in
die illa, ſicut cor mulieris parturientis.
42 Et ceſſabit Moab eſſe populus : quoniam
contra Dominum glorïatus eſt.
43 Pavor, & fovea, & laqueus ſuper te, ò
habitator Moab, dicit Dominus.
*Iſaiæ 24.18 44 * Qui fugerit à facie pavoris, cadet in
foveam : & qui conſcenderit de fovea, capie-
tur laqueo : adducam enim ſuper Moab an-
num viſitationis eorum, ait Dominus.
45 In umbra Heſebon ſteterunt de laqueo
fugientes : quia ignis egreſſus eſt de Heſebon,
& flamma de medio Sion, & devorabit par-
tem Moab, & verticem filiorum tumultus.
46 Væ tibi, Moab; periiſti popule Cha-
mos : quia comprehenſi ſunt filii tui, &
filiæ tuæ in captivitatem.
47 Et convertam captivitatem Moab in
noviſſimis diebus, ait Dominus. Hucuſque
judicia Moab.

CAPUT XLIX.

Deſolatio Ammon, Idumææ, Damaſci, Cedar, regnorumque Aſor, & Ælam prænuntiatur : captivitas autem filiorum Ammon, ac Ælam tandem ſolvenda.

A 1 AD filios Ammon : Hæc dicit Dominus:
Numquid non ſunt filii Iſrael? aut hæ-
res non eſt ei? Cur igitur hæreditate poſ-
ſedit Melchom, Gad : & populus ejus in
urbibus ejus habitavit?
2 Ideò ecce dies veniunt, dicit Dominus : &
auditum faciam ſuper Rabbath filiorum Am-
mon fremitum prælii, & erit in tumultum diſ-
ſipata, filiæque ejus igni ſuccendentur, & poſ-
ſidebit Iſrael poſſeſſores ſuos, ait Dominus.
3 Ulula Heſebon, quoniam vaſtata eſt Hai :
clamate filiæ Rabbath, accingite vos ciliciis:
plangite, & circuite per ſepes : quoniam Mel-
com in tranſmigrationem ducetur, ſacerdo-
tes ejus, & principes ejus ſimul.
4 Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis
tua, filia delicata, quæ confidebas in theſau-
ris tuis, & dicebas : Quis veniet ad me?
B 5 Ecce ego inducã ſuper te terrorẽ, ait Dñs
Deus exercituum, ab omnibus, qui ſunt in cir-
cuitu tuo : & diſpergemini ſinguli à conſpectu
veſtro, nec erit, qui congreget fugientes.
6 Et poſt hæc reverti faciam captivos fi-
liorum Ammon, ait Dominus.
7 Ad Idumæam. Hæc dicit Dominus exer-
cituum : Numquid non ultrà eſt ſapientia in
Theman? Periit conſilium à filiis, inutilis
facta eſt ſapientia eorum.
8 Fugite, & terga vertite; deſcendite in
voraginem habitatores Dedan : quoniam
perditionem Eſau adduxi ſuper eum, tem-
pus viſitationis ejus.
9 Si vindemiatores veniſſent ſuper te, non
reliquiſſent racemum : ſi fures in nocte, ra-
puiſſent, quod ſufficeret ſibi.
10 Ego verò diſcooperui Eſau, revelavi ab-
ſcondita ejus, & celari non poterit : vaſta-
tum eſt ſemen ejus, & fratres ejus, & vicini
ejus, & non erit.
11 Relinque pupillos tuos : ego faciam eos C
vivere : & viduæ tuæ in me ſperabunt.
12 Quia hæc dicit Dominus : Ecce quibus
non erat judicium, ut biberent calicem, bi-
bentes bibent : & tu quaſi innocens relinque-
ris? non eris innocens, ſed bibens bibes.
13 Quia per memetipſum juravi, dicit Do-
minus, quod in ſolitudinem, & in oppro-
brium, & in deſertum, & in maledictionem
erit Boſra : & omnes civitates ejus erunt in
ſolitudines ſempiternas.
14 * Auditum audivi à Domino, & legatus *Abd. 1. 1.
ad Gentes miſſus eſt : Congregamini, & veni-
te contra eam, & conſurgamus in prælium.
15 Ecce enim parvulum dedi te in Genti-
bus, contemptibilem inter homines.
16 Arrogantia tua decepit te, & ſuperbia
cordis tui : qui habitas in cavernis petræ, &
apprehendere niteris altitudinem collis : * *Abd. 1. 4.
cum exaltaveris quaſi aquila nidum tuum,
inde detraham te, dicit Dominus.
17 Et erit Idumæa deſerta : omnis, qui tran- D
ſibit per eam, ſtupebit, & ſibilabit ſuper om-
nes plagas ejus.
18 * Sicut ſubverſa eſt Sodoma, & Gomor- *Gen. 19.25.
rha, & vicinæ ejus, ait Dominus : non habita-
bit ibi vir, & non incolet eam filius hominis.
19 Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Jor-
danis ad pulchritudinem robuſtam : quia ſu-
bitò currere faciam eum ad illam : & quis
erit electus, quem præponam ei? quis enim
ſimilis mei? & quis ſuſtinebit me? * & quis *Job 41. 1.
eſt iſte paſtor, qui reſiſtat vultui meo?
20 Proptereà audite conſilium Domini,
quod iniit de Edom; & cogitationes ejus,
quas cogitavit de habitatoribus Theman : Si
non dejecerint eos parvuli gregis, niſi diſſi-
paverint cum eis habitaculum eorum.
21 A voce ruinæ eorum commota eſt terra :
clamor in mari rubro auditus eſt vocis ejus.
22 Ecce quaſi aquila aſcendet, & avolabit :
& expandet alas ſuas ſuper Boſran : & erit
cor fortium Idumææ in die illa, quaſi cor
mulieris parturientis.
23 Ad Damaſcum : Confuſa eſt Emath, & E
Arphad : quia auditum peſſimum audierunt,
turbati ſunt in mari : præ ſolicitudine quie-
ſcere non potuit.
24 Diſſoluta eſt Damaſcus, verſa eſt in fu-
gam, tremor apprehendit eam : anguſtia, &
dolores tenuerunt eam quaſi parturientem.
25 Quomodò dereliquerunt civitatem lau-
dabilem, urbem lætitiæ?
26 Ideò cadent juvenes ejus in plateis ejus :
& omnes viri prælii conticeſcent in die illa,
ait Dominus exercituum.
27 Et ſuccendam ignem in muro Damaſci,
& devorabit mœnia Benadad.
28 Ad Cedar, & ad regna Aſor, quæ per-
cuſſit Nabuchodonoſor rex Babylonis. Hæc
dicit Dominus : Surgite, & aſcendite ad Ce-
dar, & vaſtate filios Orientis.
29 Tabernacula eorum, & greges eorum ca- F
pient : pelles eorum, & omnia vaſa eorum, &

Digitized by Google

camelos eorum tollent ſibi : & vocabunt ſu-
per eos formidinem in circuitu.
30 Fugite, abite vehementer, in voragini-
bus ſedete, qui habitatis Aſor, ait Dominus:
iniit enim contra vos Nabuchodonoſor rex
Babylonis conſilium, & cogitavit adverſum
vos cogitationes.
31 Conſurgite, & aſcendite ad gentem quie-
tam, & habitantem confidenter, ait Domi-
nus: non oſtia, nec vectes eis : ſoli habitant.
32 Et erunt cameli eorum in direptionem, &
multitudo jumentorum in prædam: & diſper-
gam eos in omnem ventum, qui ſunt attonſi
in comam : & ex omni confinio eorum addu-
cam interitum ſuper eos, ait Dominus.
33 Et erit Aſor in habitaculum draconum,
deſerta uſque in æternum : non manebit ibi
vir, nec incolet eam filius hominis.
34 Quod factum eſt verbum Domini ad Je-
remiam prophetam adverſus Ælam, in prin-
cipio regni Sedeciæ regis Juda, dicens :
G 35 Hæc dicit Dominus exercituum : Ecce
ego confringam arcum Ælam, & ſummam
fortitudinem eorum.
36 Et inducam ſuper Ælam quatuor ventos
à quatuor plagis cœli : & ventilabo eos in
omnes ventos iſtos : & non erit gens, ad
quam non perveniant profugi Ælam.
37 Et pavere faciam Ælam coram inimicis
ſuis, & in conſpectu quærentium animam eo-
rum : & adducam ſuper eos malum, iram fu-
roris mei, dicit Dominus : & mittam poſt eos
gladium, donec conſumam eos.
38 Et ponam ſolium meum in Ælam, & per-
dam inde reges, & principes, ait Dominus.
39 In noviſſimis autem diebus reverti fa-
ciam captivos Ælam, dicit Dominus.

CAPUT L.

Babylon, quæ in captivitate affligit filios Iſrael, his in terram ſuam feliciter reductis, penitus vaſtabitur a regibus Aquilonis.

A 1 VErbum, quod locutus eſt Dominus de
Babylone, & de terra Chaldæorum,
in manu Jeremiæ prophetæ.
2 Annuntiate in Gentibus, & auditum faci-
te : levate ſignum, prædicate, & nolite cela-
re : dicite : Capta eſt Babylon, confuſus eſt
Bel, victus eſt Merodach, confuſa ſunt ſcul-
ptilia ejus, ſuperata ſunt idola eorum.
3 Quoniam aſcendit contra eam gens ab A-
quilone, quæ ponet terram ejus in ſolitudi-
nem : & non erit, qui habitet in ea ab homine
uſque ad pecus : & moti ſunt, & abierunt.
4 In diebus illis, & in tempore illo, ait Do-
minus, venient filii Iſrael, ipſi, & filii Juda
ſimul : ambulantes, & flentes properabunt,
& Dominum Deum ſuum quærent.
5 In Sion interrogabunt viam, huc facies eo-
rum: venient, & apponentur ad Dñm fœdere
ſempiterno, quod nulla oblivione delebitur.
6 Grex perditus factus eſt populus meus: pa-
ſtores eorum ſeduxerunt eos, feceruntque va-
gari in montibus : de monte in collem tranſ-
ierunt, obliti ſunt cubilis ſui.
7 Omnes, qui invenerunt, comederunt eos: &
B hoſtes eorum dixerunt: Non peccavimus: pro
eo quod peccaverunt Domino decori juſtitiæ,
& expectationi patrum eorum à Domino.
8 Recedite de medio Babylonis, & de terra
Chaldæorum egredimini : & eſtote quaſi
hœdi ante gregem.
9 Quoniam ecce ego ſuſcito, & adducam in
Babylonē congregationem gentium magnarū
de terra Aquilonis : & præparabuntur adver-
ſus eam, & inde capietur: ſagitta ejus quaſi vi-
ri fortis interfectoris, non revertetur vacua.
10 Et erit Chaldæa in prædam : omnes va-
ſtantes eam replebuntur, ait Dominus.
11 Quoniam exultatis, & magna loquimini,
diripientes hæreditatem meam : quoniam ef-
fuſi eſtis ſicut vituli ſuper herbam, & mugi-
iſtis ſicut tauri.
12 Confuſa eſt mater veſtra nimis, & adæ-
quata pulveri, quæ genuit vos : ecce noviſſima
erit in Gentibus, deſerta, invia, & arens.
13 Ab ira Domini non habitabitur, ſed re-
digetur tota in ſolitudinem: omnis, qui tranſ-
ibit per Babylonem, ſtupebit, & ſibilabit
ſuper univerſis plagis ejus.
14 Præparamini contra Babylonem per cir- C
cuitum omnes, qui tenditis arcum : debellate
eam, non parcatis jaculis: quia Dño peccavit.
15 Clamate adverſus eam, ubique dedit ma-
num, ceciderunt fundamenta ejus, deſtructi
ſunt muri ejus, quoniam ultio Domini eſt : ul-
tionem accipite de ea: ſicut fecit, facite ei.
16 Diſperdite ſatorē de Babylone, & tenen-
tem falcem in tempore meſſis : à facie gladii
columbæ unuſquiſque ad populum ſuum con-
vertetur, & ſinguli ad terram ſuam fugient.
17 Grex diſperſus Iſrael, leones ejecerunt
eum : primus comedit eum rex Aſſur : iſte
noviſſimus exoſſavit eum, Nabuchodonoſor
rex Babylonis.
18 Propterea hæc dicit Dominus exercituū,
Deus Iſrael: Ecce ego viſitabo regem Babylo-
nis, & terram ejus, ſicut viſitavi regem Aſſur:
19 Et reducam Iſrael ad habitaculum ſuum:
& paſcetur Carmelum, & Baſan, & in monte D
Ephraim, & Galaad ſaturabitur anima ejus.
20 In diebus illis, & in tempore illo, ait
Dominus, quæretur iniquitas Iſrael, & non
erit; peccatum Juda, & non invenietur :
quoniam propitius ero eis, quos reliquero.
21 Super terram dominantium aſcende, &
ſuper habitatores ejus viſita, diſſipa, & in-
terfice quæ poſt eos ſunt, ait Dominus, &
fac juxta omnia, quæ præcepi tibi.
22 Vox belli in terra, & contritio magna.
23 Quomodò confractus eſt, & contritus
malleus univerſæ terræ? Quomodò verſa eſt
in deſertum Babylon in Gentibus?
24 Illaqueavi te, & capta es Babylon, &
neſciebas: inventa es, & apprehenſa : quo-
niam Dominum provocaſti.
25 Aperuit Dominus theſaurum ſuum, &
protulit vaſa iræ ſuæ : quoniam opus eſt Do-
mino Deo exercituum, in terra Chaldæorum.
26 Venite ad eam ab extremis finibus, aperi- E
te, ut exeant, qui conculcent eam : tollite de
via lapides, & redigite in acervos, & interfi-
cite eam : nec ſit quidquam reliquum.
27 Diſſipate univerſos fortes ejus, deſcen-
dant in occiſionem : væ eis, quia venit dies
eorum, tempus viſitationis eorum.
28 Vox fugientium, & eorum, qui evaſerunt
de terra Babylonis, ut annuntient in Sion ul-
tionem Dñi Dei noſtri, ultionem templi ejus.
29 Annuntiate in Babylonem plurimis, om

nibus qui tendunt arcum : conſiſtite adver-
ſus eam pergyrum, & nullus evadat : reddi-
te ei ſecundum opus ſuum : juxta omnia, quæ
fecit, facite illi : quia contra Dominum ere-
cta eſt, adverſus ſanctum Iſrael.
30 Idcirco cadent juvenes ejus in plateis
ejus : & omnes viri bellatores ejus contice-
ſcent in die illa, ait Dominus.
31 Ecce ego ad te, ſuperbe, dicit Dominus
Deus exercituum : quia venit dies tuus, tem-
pus viſitationis tuæ.
32 Et cadet ſuperbus, & corruet, & non erit
qui ſuſcitet eum : & ſuccendam ignem in urbi-
F bus ejus, & devorabit omnia in circuitu ejus.
33 Hæc dicit Dominus exercituum : Ca-
lumniam ſuſtinent filii Iſrael, & filii Juda
ſimul : omnes, qui ceperunt eos, tenent,
nolunt dimittere eos.
34 Redemptor eorum fortis, Dominus exer-
cituum nomen ejus, judicio defendet cau-
ſam eorum, ut exterreat terram, & commo-
veat habitatores Babylonis.
35 Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, &
ad habitatores Babylonis, & ad principes,
& ad ſapientes ejus.
36 Gladius ad divinos ejus, qui ſtulti erunt :
gladius ad fortes illius, qui timebunt.
37 Gladius ad equos ejus, & ad currus ejus :
& ad omne vulgus, quod eſt in medio ejus :
& erunt quaſi mulieres : gladius ad theſauros
ejus, qui diripientur.
38 Siccitas ſuper aquas ejus erit, & are-
ſcent : quia terra ſculptilium eſt, & in
portentis gloriantur.
39 Propterea habitabunt dracones cũ faunis
ficariis : & habitabũt in ea ſtruthiones : & non
inhabitabitur ultra uſq; in ſempiternũ, nec ex-
truetur uſq; ad generationẽ, & generationem.
*Gen. 19. 24. 40 *Sicut ſubvertit Dñs Sodomam, & Gomor-
rham, & vicinas ejus, ait Dñs : non habitabit
ibi vir, & non incolet eam filius hominis.
G 41 Ecce populus venit ab Aquilone, &
gens magna, & reges multi conſurgent à
finibus terræ.
42 Arcum, & ſcutum apprehendẽt : crudeles
ſunt & immiſericordes : vox eorum quaſi ma-
re ſonabit : & ſuper equos aſcendent, ſicut vir
paratus ad prælium contra te, filia Babylon.
43 Audivit rex Babylonis famam eorum, &
diſſolutæ ſunt manus ejus : anguſtia apprehen-
dit eum, dolor quaſi parturientem.
44 Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Jor-
danis ad pulchritudinem robuſtam : quia ſu-
bitò currere faciam eum ad illam : & quis erit
electus, quem præponam ei ? quis eſt enim ſi-
* Job 41. 1. milis mei ? & quis ſuſtinebit me ? *& quis eſt
iſte paſtor, qui reſiſtat vultui meo ?
45 Propterea audite cõſiliũ Dñi, quod mente
cõcepit adverſum Babylonem ; & cogitationes
ejus, quas cogitavit ſuper terrã Chaldæorum :
Niſi detraxerint eos parvuli gregũ, niſi diſſi-
patum fuerit cum ipſis habitaculum eorum.
46 A voce captivitatis Babylonis commota
eſt terra, & clamor inter Gentes auditus eſt.

C A P U T L I.

*Mala à regibus Medorum Babyloni immi-
nentia prædicuntur.*

A 1 HÆc dicit Dominus : Ecce ego ſuſcita-
bo ſuper Babylonem, & ſuper habi-
tatores ejus, qui cor ſuum levaverunt con-
tra me, quaſi ventum peſtilentem.
2 Et mittam in Babylonem ventilatores,
& ventilabunt eam, & demolientur ter-
ram ejus : quoniam venerunt ſuper eam
undique in die afflictionis ejus.
3 Non tendat, qui tendit arcum ſuum, &
non aſcendat loricatus : nolite parcere juve-
nibus ejus, interficite omnem militiam ejus.
4 Et cadent interfecti in terra Chaldæorum,
& vulnerati in regionibus ejus.
5 Quoniam non fuit viduatus Iſrael, & Juda
à Deo ſuo Domino exercituum : terra autem
eorum repleta eſt delicto à ſancto Iſrael.
6 Fugite de medio Babylonis, & ſalvet unuſ-
quiſque animam ſuam : nolite tacere ſuper ini- B
quitatem ejus, quoniam tempus ultionis eſt à
Domino, viciſſitudinem ipſe retribuet ei.
7 Calix aureus Babylon in manu Domini,
inebrians omnem terram : de vino ejus bibe-
runt Gentes, & ideò commotæ ſunt.
8 * Subitò cecidit Babylon, & contrita eſt : *Iſaiæ 21. 9.
ululate ſuper eam, tollite reſinam ad dolo- Apoc.
rem ejus, ſi forte ſanetur. 14. 8.
9 Curavimus Babylonẽ, & non eſt ſanata : de-
relinquamus eam, & eamus, unuſquiſq; in ter-
rã ſuam : quoniam pervenit uſq; ad cœlos judi-
cium ejus, & elevatum eſt uſque ad nubes.
10 Protulit Dñs juſtitias noſtras : venite, &
narremus in Sion opus Domini Dei noſtri.
11 Acuite ſagittas, implete pharetras : ſuſci-
tavit Dominus ſpiritum regum Medorum : &
contra Babylonem mens ejus eſt, ut perdat
eam, quoniam ultio Dñi eſt, ultio templi ſui.
12 Super muros Babylonis levate ſignum,
augete cuſtodiam : levate cuſtodes, præparate
inſidias : quia cogitavit Dñs, & fecit quæcum-
que locutus eſt contra habitatores Babylonis.
13 Quæ habitas ſuper aquas multas, lo-
cuples in theſauris, venit finis tuus peda-
lis præciſionis tuæ.
14 *Juravit Dominus exercituum per animã * Amos
ſuam : Quoniam replebo te hominibus quaſi 6. 8.
brucho, & ſuper te celeuma cantabitur.
15 * Qui fecit terram in fortitudine ſua, *Gen.
præparavit orbem in ſapientia ſua, & pru- 1. 1.
dentia ſua extendit cœlos.
16 Dante eo vocem, multiplicantur aquæ
in cœlo : qui levat nubes ab extremo ter-
ræ, fulgura in pluviam fecit, & produxit
ventum de theſauris ſuis.
17 Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia :
confuſus eſt omnis conflator in ſculptili, quia
mẽdax eſt cõflatio eorũ, nec eſt ſpiritus in eis.
18 Vana ſunt opera, & riſu digna, in tem-
pore viſitationis ſuæ peribunt.
19 Non ſicut hæc, pars Jacob : quia qui fecit C
omnia, ipſe eſt, & Iſrael ſceptrum hæreditatis
ejus : Dominus exercituum nomen ejus.
20 Collidis tu mihi vaſa belli, & ego colli-
dam in te Gentes, & diſperdam in te regna :
21 Et collidam in te equum, & equitem ejus :
& collidam in te currum, & aſcenſorem ejus :
22 Et collidam in te virum, & mulierem : &
collidam in te ſenem, & puerum : & colli-
dam in te juvenem, & virginem :
23 Et collidam in te paſtorem, & gre-
gem ejus : & collidam in te agricolam,
& jugales ejus : & collidam in te duces,
& magiſtratus.
24 Et reddam Babyloni, & cunctis habita-

toribus

toribus Chaldææ omne malum ſuum, quod fecerunt in Sion, in oculis veſtris, ait Dñs.

25 Ecce ego ad te mons peſtifer, ait Dñs, qui corrumpis univerſam terram: & extendã manum meam ſuper te, & evolvam te de petris, & dabo te in montem combuſtionis.

26 Et non tollent de te lapidem in angulum, & lapidem in fundamenta, ſed perditus in æternum eris, ait Dominus.

27 Levate ſignum in terra: clangite buccina in Gentibus, ſanctificate ſuper eã Gentes: annuntiate contra illa regibus Ararat, Menni, & Aſcenez: numerate contra eam Taphſar, adducite equum quaſi bruchum aculeatum.

28 Sanctificate contra eam gentes, reges Mediæ, duces ejus, & univerſos magiſtratus ejus, cunctamque terram poteſtatis ejus.

D 29 Et commovebitur terra, & conturbabitur: quia evigilabit contra Babylonem cogitatio Domini, ut ponat terram Babylonis deſertam, & inhabitabilem.

30 Ceſſaverũt fortes Babylonis à prælio, habitaverunt in præſidiis, devoratum eſt robur eorum, & facti ſunt quaſi mulieres: incenſa sũt tabernacula ejus, contriti ſunt vectes ejus.

31 Currens obviàm currenti veniet: & nuntius obvius nuntianti: ut annuntiet regi Babylonis, quia capta eſt civitas ejus à ſummo uſque ad ſummum.

32 Et vada præoccupata ſũt, & paludes incẽſæ ſunt igni, & viri bellatores cõturbati ſunt.

33 Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Filia Babylonis quaſi area, tempus trituræ ejus: adhuc modicum, & veniet tempus meſſionis ejus.

34 Comedit me, devoravit me Nabuchodonoſor rex Babylonis: reddidit me quaſi vas inane, abſorbuit me quaſi draco, replevit vẽtrem ſuum teneritudine mea, & ejecit me.

35 Iniquitas adverſùm me, & caro mea ſuper Babylonem, dicit habitatio Sion: & ſanguis meus ſuper habitatores Chaldææ, dicit Jeruſalem.

36 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego judicabo cauſam tuam, & ulciſcar ultionem tuam, & deſertum faciam mare ejus, & ſiccabo venam ejus.

37 Et erit Babylõ in tumulos, habitatio draconũ, ſtupor, & ſibilus, eò quòd nõ ſit habitator.

38 Simul ut leones rugient, excutient comas velut catuli leonum.

39 In calore eorum ponam potus eorum, & inebriabo eos, ut ſopiantur, & dormiãt ſomnũ ſempiternum, & non conſurgent, dicit Dñs.

40 Deducam eos quaſi agnos ad victimam, & quaſi arietes cum hœdis.

E 41 Quomodò capta eſt Seſach, & comprehenſa eſt inclyta univerſæ terræ? quomodò facta eſt in ſtuporem Babylon inter gentes?

42 Aſcendit ſuper Babylonem mare, multitudine fluctuum ejus operta eſt.

43 Factæ ſunt civitates ejus in ſtuporem, terra inhabitabilis, & deſerta: terra, in qua nullus habitet, nec tranſeat per eam filius hominis.

44 Et viſitabo ſuper Bel in Babylone, & ejiciam, quod abſorbuerat de ore ejus, & non confluent ad eum ultrà Gentes, ſiquidem & murus Babylonis corruet.

45 Egredimini de medio ejus populus meus: ut ſalvet unuſquiſque animam ſuam ab ira furoris Domini.

46 Et ne fortè molleſcat cor veſtrum, & timeatis auditum, qui audietur in terra: & veniet in anno auditio, & poſt hunc annum auditio: & iniquitas in terra, & dominator ſuper dominatorem.

47 Propterea ecce dies veniunt, & viſitabo ſuper ſculptilia Babylonis: & omnis terra ejus confundetur, & univerſi interfecti ejus cadent in medio ejus.

48 Et laudabunt ſuper Babylonem cœli, & terra, & omnia, quæ in eis ſunt: quia ab Aquilone venient ei prædones, ait Dominus.

49 Et quomodo fecit Babylon, ut caderent occiſi in Iſrael: ſic de Babylone cadent occiſi in univerſa terra.

50 Qui fugiſtis gladium, venite, nolite ſtare: recordamini procul Domini, & Jeruſalem aſcendat ſuper cor veſtrum. F

51 Confuſi ſumus, quoniam audivimus opprobrium: operuit ignominia facies noſtras: quia venerunt alieni ſuper ſanctificationem domus Domini.

52 Propterea ecce dies veniunt, ait Dominus, & viſitabo ſuper ſculptilia ejus, & in omni terra ejus mugiet vulneratus.

53 Si aſcenderit Babylon in cœlum, & firmaverit in excelſo robur ſuum, à me venient vaſtatores ejus, ait Dominus:

54 Vox clamoris de Babylone, & contritio magna de terra Chaldæorum.

55 Quoniam vaſtavit Dominus Babylonem, & perdidit ex ea vocem magnam, & ſonabunt fluctus eorum quaſi aquæ multæ: dedit ſonitum vox eorum:

56 Quia venit ſuper eam, id eſt, ſuper Babylonem, prædo, & apprehenſi ſunt fortes ejus, & emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor Dominus reddens retribuet.

57 Et inebriabo principes ejus, & ſapientes ejus, & duces ejus, & magiſtratus ejus, & fortes ejus, & dormient ſomnum ſempiternum, & non expergiſcentur, ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.

58 Hæc dicit Dominus exercituum: Murus Babylonis ille latiſſimus ſuffoſſione ſuffodietur, & portæ ejus excelſæ igni comburentur, & labores populorum ad nihilum, & gentium in ignem erunt, & diſperibunt. G

59 Verbum, quod præcepit Jeremias propheta, Sarajæ filio Neriæ filii Maaſiæ, cùm pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni ejus: Sarajas autem erat princeps prophetiæ.

60 Et ſcripſit Jeremias omne malum, quod venturum erat ſuper Babylonem, in libro uno: omnia verba hæc, quæ ſcripta ſunt contra Babylonem.

61 Et dixit Jeremias ad Sarajam: Cùm veneris in Babylonem, & videris, & legeris omnia verba hæc,

62 Dices: Dñe, tu locutus es cõtra locũ iſtũ, ut diſperderes eũ: ne ſit, qui in eo habitet ab homine uſq; ad pecus, & ut ſit perpetua ſolitudo.

63 Cùmque compleveris legere librum iſtum, ligabis ad eum lapidem, & projicies illum in medium Euphraten,

64 Et dices: Sic ſubmergetur Babylon, & nõ conſurget à facie afflictionis, quã ego adduco ſuper eã, & diſſolvetur. Hucuſq; verba Jeremiæ.

Digitized by Google

CAPUT LII.

Præcedentium repetitio, nempè quòd Jeruſalem à Nabuchodonoſor obſeſſa poſt biennium capitur, & Sedecias rex Juda fugiens reducitur: filiiſque ejus coram ipſo trucidatis unà cum principibus Juda excæcatus ac vinctus ducitur in Babylonem, & incenſo templo, & palatio, cæteriſque domibus, transferuntur omnes in Babylonem præter paucos vinitores, & agricolas: ſimiliter & vaſa templi, inter quæ deſcribuntur duæ æreæ columnæ: & numerus Judæorum in Babylonem diverſis temporibus translatorum, ubi rex Joakim poſt triceſimum ſeptimum annum de carcere eductus exaltatur.

A 1 Filius viginti, & unius anni erat Sedecias, cum regnare cœpiſſet: & undecim annis regnavit in Jeruſalem, & nomen matris ejus Amital, filia Jeremiæ de Lobna.

2 Et fecit malum in oculis Domini, juxta omnia, quæ fecerat Joakim.

3 Quoniam furor Domini erat in Jeruſalem, & in Juda uſquequò projiceret eos à facie ſua: & receſſit Sedecias à rege Babylonis.

4 Re. 25. 1. Sup. 39. 1. 4 * Factum eſt autem in anno nono regni ejus, in menſe decimo, decima menſis: Venit Nabuchodonoſor rex Babylonis, ipſe, & omnis exercitus ejus, adverſus Jeruſalem, & obſederunt eam, & ædificaverunt contra eam munitiones in circuitu.

5 Et fuit civitas obſeſſa uſque ad undecimum annum regis Sedeciæ.

6 Menſe autem quarto, nona menſis, obtinuit fames civitatem: & non erant alimenta populo terræ.

B 7 Et dirupta eſt civitas, & omnes viri bellatores ejus fugerunt, exieruntque de civitate nocte, per viam portæ, quæ eſt inter duos muros, & ducit ad hortum regis (Chaldæis obſidentibus urbem in gyro) & abierunt per viam, quæ ducit in eremum.

8 Perſecutus eſt autem Chaldæorum exercitus regem: & apprehenderunt Sedeciam in deſerto, quod eſt juxta Jericho: & omnis comitatus ejus diffugit ab eo.

9 Cùmque comprehendiſſent regem, adduxerūt eū ad regē Babylonis in Reblatha, quæ eſt in terra Emath: & locutus eſt ad eū judicia.

10 Et jugulavit rex Babylonis filios Sedeciæ in oculis ejus: ſed & omnes principes Juda occidit in Reblatha.

C 11 Et oculos Sedeciæ eruit, & vinxit eum compedibus, & adduxit eum rex Babylonis in Babylonem, & poſuit eum in domo carceris uſque ad diem mortis ejus.

12 In menſe autē quinto, decima mēſis, ipſe eſt annus nonus decimus Nabuchodonoſor regis Babylonis: venit Nabuzardā princeps militiæ, qui ſtabat corā rege Babylonis in Jeruſalē.

13 Et incendit domum Domini, & domum regis, & omnes domos Jeruſalem, & omnem domum magnam igni combuſſit.

14 Et totum murum Jeruſalem per circuitum deſtruxit cunctus exercitus Chaldæorum, qui erat cum magiſtro militiæ.

15 De pauperibus autem populi, & de reliquo vulgo, quod remanſerat in civitate, & de perfugis, qui transfugerant ad regem Babylonis, & cæteros de multitudine, tranſtulit Nabuzardan princeps militiæ.

16 De pauperibus verò terræ reliquit Nabuzardā princeps militiæ vinitores, & agricolas.

17 Columnas quoq; æreas, quæ erant in domo Dñi, & baſes, & mare æneum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & tulerunt omne æs eorum in Babylonem. D

18 Et lebetes, & creagras, & pſalteria, & phialas, & mortariola, & omnia vaſa ærea, quæ in miniſterio fuerant, tulerunt:

19 Et hydrias, & thymiamateria, & urceos, & pelves, & candelabra, & mortaria, & cyathos: quotquot aurea, aurea; & quotquot argentea, argentea, tulit magiſter militiæ:

20 Et columnas duas, & mare unum, & vitulos duodecim æreos, qui erāt ſub baſibus, quas fecerat rex Salomon in domum Domini: non erat pondus æris omnium horum vaſorum.

21 De columnis autem, decem & octo cubiti altitudinis erant in columna una: & funiculus duodecim cubitorum circuibat eam: porrò groſſitudo ejus quatuor digitorum, & intrinſecus cava erat. E

22 Et capitella ſuper utramque ærea: altitudo capitelli unius quinque cubitorum: & retiacula, & malogranata ſuper coronam in circuitu, omnia ærea. Similiter columnæ ſecundæ, & malogranata.

23 Et fuerunt malogranata nonaginta ſex dependentia: & omnia malogranata centum retiaculis circumdabantur.

24 Et tulit magiſter militiæ Saraiam ſacerdotem primum, & Sophoniam ſacerdotem ſecundum, & tres cuſtodes veſtibuli.

25 Et de civitate tulit eunuchum unum, qui erat præpoſitus ſuper viros bellatores: & ſeptem viros de his, qui videbant faciem regis, qui inventi ſunt in civitate: & ſcribam principem militum, qui probabat tyrones: & ſexaginta viros de populo terræ, qui inventi ſunt in medio civitatis. F

26 Tulit autē eos Nabuzardā magiſter militiæ, & duxit eos ad regē Babylonis in Reblatha.

27 Et percuſſit eos rex Babylonis & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & tranſlatus eſt Juda de terra ſua.

28 Iſte eſt populus, quem tranſtulit Nabuchodonoſor: In anno ſeptimo, Judæos tria millia, & viginti tres:

29 In anno octavodecimo Nabuchodonoſor, de Jeruſalē animas octingentas triginta duas: G

30 In anno vigeſimotertio Nabuchodonoſor, tranſtulit Nabuzardan magiſter militiæ animas Judæorū ſeptingētas quadraginta quinq; omnes ergo animæ, quatuor millia ſexcentæ.

31 Et factum eſt in trigeſimo ſeptimo anno tranſmigrationis Joachim regis Juda, duodecimo menſe, vigeſima quinta menſis, elevavit Evilmerodach rex Babylonis, ipſo anno regni ſui, caput Joakim regis Juda, & eduxit eum de domo carceris.

32 Et locutus eſt cum eo bona, & poſuit thronum ejus ſuper thronos regum, qui erant poſt ſe in Babylone.

33 Et mutavit veſtimenta carceris ejus, & comedebat panem coram eo ſemper cunctis diebus vitæ ſuæ:

34 Et cibaria ejus, cibaria perpetua dabātur ei à rege Babylonis, ſtatuta per ſingulos dies, uſq; ad diē mortis ſuæ, cūctis diebus vitæ ejus.

THRENI, IDEST LAMENTATIONES JEREMIÆ PROPHETÆ.

Et factum eſt, poſtquam in captivitatem
reductus eſt Iſrael, & Jeruſalem deſerta eſt,
ſedit Jeremias propheta flens, & planxit la-
mentatione hac in Jeruſalem, & amaro
animo ſuſpirans, & ejulans, dixit:

CAPUT I.

ALEPH.

A 1 Quomodò ſedet ſola civitas
plena populo: facta eſt quaſi
vidua domina gentium: prin-
ceps provinciarum facta eſt
ſub tributo.

BETH.

* Jer. 13.17. 2 * Plorans ploravit in nocte, & lacrymæ
ejus in maxillis ejus: non eſt, qui conſoletur
eam ex omnibus charis ejus: omnes amici
ejus ſpreverunt eam, & facti ſunt ei inimici.

GHIMEL.

3 Migravit Judas propter afflictionem, &
multitudinem ſervitutis: habitavit inter Gen-
tes, nec invenit requiem; omnes perſecutores
ejus apprehenderunt eam inter anguſtias.

B DALETH.

4 Viæ Sion lugent, eò quòd non ſint, qui ve-
niant ad ſolemnitatem: omnes portæ ejus de-
ſtructæ: ſacerdotes ejus gementes: virgines
ejus ſqualidæ, & ipſa oppreſſa amaritudine.

HE.

5 Facti ſunt hoſtes ejus in capite, inimici
ejus locupletati ſunt: quia Dominus locutus
eſt ſuper eam propter multitudinem iniqui-
tatum ejus: parvuli ejus ducti ſunt in capti-
vitatem ante faciem tribulantis.

VAU.

6 Egreſſus eſt à filia Sion omnis decor ejus:
facti ſunt principes ejus velut arietes non in-
venientes paſcua: & abierunt abſque fortitu-
dine ante faciem ſubſequentis. ZAIN.
C 7 Recordata eſt Jeruſalem dierum afflictio-
nis ſuæ, & prævaricationis omnium deſide-
rabilium ſuorum, quæ habuerat à diebus anti-
quis, cùm caderet populus ejus in manu ho-
ſtili, & non eſſet auxiliator: viderunt eam
hoſtes, & deriſerunt ſabbata ejus.

HETH.

8 Peccatum peccavit Jeruſalem, propterea
inſtabilis facta eſt: omnes, qui glorificabant
eam, ſpreverunt illam, quia viderunt ignomi-
niam ejus: ipſa autem gemens converſa eſt
retrorſum. TETH.
D 9 Sordes ejus in pedibus ejus, nec recorda-
ta eſt finis ſui: depoſita eſt vehementer, non
habens conſolatorem: vide, Domine, affli-
ctionem meam, quoniam erectus eſt inimicus.

JOD.

10 Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia deſi-
derabilia ejus: quia vidit Gentes ingreſſas
ſanctuarium ſuum, de quibus præceperas, ne
intrarent in eccleſiam tuam.

CAPH.

11 Omnis populus ejus gemens, & quærens
panem: dederunt pretioſa quæque pro cibo
ad refocillandam animam. Vide, Domine, &
conſidera, quoniam facta ſum vilis.

LAMED.

12 O vos omnes, qui tranſitis per viam, at-
tẽdite, & videte, ſi eſt dolor ſicut dolor meus:
quoniam vindemiavit me, ut locutus eſt Do-
minus in die iræ furoris ſui. MEM.
13 De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, E
& erudivit me: expandit rete pedibus meis,
convertit me retrorſum: poſuit me deſola-
tam, tota die mœrore confectam. NUN.
14 Vigilavit jugum iniquitatum mearum: in
manu ejus convolutæ ſunt, & impoſitæ collo
meo: infirmata eſt virtus mea: dedit me Do-
minus in manu, de qua non potero ſurgere.

SAMECH.

15 Abſtulit omnes magnificos meos Domi-
nus de medio mei: vocavit adverſùm me tem-
pus, ut contereret electos meos: torcular cal-
cavit Dominus virgini filiæ Juda.

AIN.

16 * Idcircò ego plorans, & oculus meus de- F * Jer 14.17
ducens aquas: quia longè factus eſt à me con-
ſolator, convertens animam meam: facti ſunt
filii mei perditi, quoniam invaluit inimicus.

PHE.

17 Expandit Sion manus ſuas, non eſt, qui
conſoletur eam: mandavit Dominus adverſù
Jacob in circuitu ejus hoſtes ejus: facta eſt
Jeruſalem quaſi polluta menſtruis inter eos.

SADE.

18 Juſtus eſt Dominus, quia os ejus ad ira-
cundiam provocavi: audite obſecro univerſi
populi, & videte dolorem meum: virgines
meæ, & juvenes mei abierunt in captivitate.

COPH.

19 Vocavi amicos meos, & ipſi deceperunt G
me: ſacerdotes mei, & ſenes mei in urbe
conſumpti ſunt: quia quæſierunt cibum ſi-
bi, ut refocillarent animam ſuam.

RES.

20 Vide, Domine, quoniam tribulor, contur-
batus eſt venter meus: ſubverſum eſt cor me-
um in memetipſa, quoniam amaritudine ple-
na ſum: foris interficit gladius, & domi mors
ſimilis eſt. SIN.
21 Audierunt quia ingemiſco ego, & non eſt
qui conſoletur me: omnes inimici mei au-
dierunt malum meum, lætati ſunt, quoniam
tu feciſti: adduxiſti diem conſolationis, &
fient ſimiles mei.

THAU.

22 Ingrediatur omne malum eorum coram
te: & vindemia eos, ſicut vindemiaſti me pro-
pter omnes iniquitates meas: multi enim
gemitus mei, & cor meum mœrens.

CAPUT II.

ALEPH.

A 1 QUomodo obtexit caligine in furore ſuo Dominus filiam Sion! projecit de cœlo in terram inclytam Iſrael, & non eſt recordatus ſcabelli pedum ſuorum in die furoris ſui.

BETH.

2 Præcipitavit Dominus, nec pepercit, omnia ſpecioſa Jacob: deſtruxit in furore ſuo munitiones virginis Juda, & dejecit in terram: polluit regnum, & principes ejus.

GHIMEL.

3 Confregit in ira furoris ſui omne cornu Iſrael: avertit retrorſum dexteram ſuam à facie inimici: & ſuccendit in Jacob quaſi ignem flammæ devorantis in gyro.

DALETH.

B 4 Tetendit arcum ſuum quaſi inimicus, firmavit dexteram ſuam quaſi hoſtis, & occidit omne, quod pulchrum erat viſu in tabernaculo filiæ Sion, effudit quaſi ignem indignationem ſuam.

HE.

5 Factus eſt Dominus velut inimicus: præcipitavit Iſrael, præcipitavit omnia mœnia ejus, diſſipavit munitiones ejus, & replevit in filia Juda humiliatum, & humiliatam.

VAU.

6 Et diſſipavit quaſi hortum tentorium ſuum, demolitus eſt tabernaculum ſuum: oblivioni tradidit Dominus in Sion feſtivitatem, & ſabbatum; & in opprobrium, & in indignationem furoris ſui regem, & ſacerdotem.

ZAIN.

C 7 Repulit Dominus altare ſuum, maledixit ſanctificationi ſuæ: tradidit in manu inimici muros turrium ejus: vocem dederunt in domo Domini, ſicut in die ſolemni.

HETH.

8 Cogitavit Dominus diſſipare murum filiæ Sion: tetendit funiculum ſuum, & non avertit manum ſuam à perditione: luxitque antemurale, & murus pariter diſſipatus eſt.

TETH.

9 Defixæ ſunt in terra portæ ejus: perdidit, & contrivit vectes ejus, regem ejus, & principes ejus in Gentibus: non eſt lex, & prophetæ ejus non invenerunt viſionem à Domino.

JOD.

10 Sederunt in terra, conticuerunt ſenes filiæ Sion: conſperſerunt cinere capita ſua, accincti ſunt ciliciis, abjecerunt in terram capita ſua virgines Jeruſalem.

CAPH.

D 11 Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata ſunt viſcera mea: effuſum eſt in terra jecur meum ſuper contritione filiæ populi mei, cùm deficeret parvulus, & lactens in plateis oppidi.

LAMED.

12 Matribus ſuis dixerunt: Ubi eſt triticum, & vinum? cùm deficerent quaſi vulnerati in plateis civitatis: cùm exhalarent animas ſuas in ſinu matrum ſuarum.

MEM.

13 Cui comparabo te? vel cui aſſimilabo te, filia Jeruſalem? cui exæquabo te, & conſolabor te, virgo filia Sion? magna eſt enim velut mare contritio tua: quis medebitur tui?

NUN.

E 14 Prophetæ tui viderunt tibi falſa, & ſtulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent: viderunt autem tibi aſſumptiones falſas, & ejectiones.

SAMECH.

15 Plauſerunt ſuper te manibus omnes tranſeuntes per viam: ſibilaverunt, & moverunt caput ſuum ſuper filiam Jeruſalem: Hæccine eſt urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium univerſæ terræ?

PHE.

16 Aperuerunt ſuper te os ſuum omnes inimici tui: ſibilaverunt, & fremuerunt dentibus, & dixerunt: Devorabimus: en iſta eſt dies, quam expectabamus: invenimus, vidimus.

AIN.

17 * Fecit Dominus, quę cogitavit, complevit ſermonem ſuum, quem præceperat à diebus antiquis: deſtruxit, & non pepercit, & lætificavit ſuper te inimicum, & exaltavit cornu hoſtium tuorum. F

*Lev. 26. 14. Deut. 28. 15 Jer. 14. 17 Supra 1. 16.

SADE.

18 Clamavit cor eorum ad Dominum ſuper muros filiæ Sion: Deduc quaſi torrentem lacrymas per diem, & noctem: non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui.

COPH.

19 Conſurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum: effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini: leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.

RES.

20 Vide, Domine, & conſidera, quem vindemiaveris ita: ergone comedent mulieres fructum ſuum, parvulos ad menſuram palmæ? ſi occiditur in ſanctuario Domini ſacerdos, & propheta? G

SIN.

21 Jacuerunt in terra foris puer, & ſenex: virgines meæ, & juvenes mei ceciderunt in gladio: interfeciſti in die furoris tui: percuſſiſti, nec miſertus es.

THAU.

22 Vocaſti quaſi ad diem ſolemnem, qui terrent me de circuitu, & non fuit in die furoris Domini, qui effugeret, & relinqueretur: quos educavi, & enutrivi, inimicus meus conſumpſit eos.

CAPUT III.

ALEPH.

1 EGo vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus. A

ALEPH.

2 Me minavit, & adduxit in tenebras, & non in lucem.

ALEPH.

3 Tantùm in me vertit, & convertit manum ſuam tota die.

BETH.

4 Vetuſtam fecit pellem meam, & carnem meam: contrivit oſſa mea.

BETH.

5 Ædificavit in gyro meo, & circumdedit me felle, & labore.

BETH.

6 In tenebroſis collocavit me, quaſi mortuos ſempiternos.

GHIMEL.

7 Circumædificavit adverſùm me, ut non egrediar: aggravavit compedem meum.

GHIMEL.

8 Sed & cùm clamavero, & rogavero, excluſit orationem meam.

GHIMEL.

9 Concluſit vias meas lapidibus quadris, ſemitas meas ſubvertit.

Digitized by Google

DALETH.

10 Urſus inſidians factus eſt mihi: leo in abſconditis. DALETH.

11 Semitas meas ſubvertit, & confregit me: poſuit me deſolatam. DALETH.

12 Tetendit arcum ſuum, & poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam. HE.

13 Miſit in renibus meis filias pharetræ ſuæ. HE.

14 Factus ſum in deriſum omni populo meo, canticum eorum tota die. HE.

15 Replevit me amaritudinibus, inebriavit me abſinthio. VAU.

16 Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere. VAU.

17 Et repulſa eſt à pace anima mea, oblitus ſum bonorum. VAU.

C 18 Et dixi: Periit finis meus, & ſpes mea à Domino. ZAIN.

19 Recordare paupertatis, & tranſgreſſionis meæ, abſinthii, & fellis. ZAIN.

20 Memoria memor ero, & tabeſcet in me anima mea. ZAIN.

21 Hæc recolens in corde meo, ideò ſperabo. HETH.

22 Miſericordiæ Domini quia non ſumus conſumpti: quia non defecerunt miſerationes ejus. HETH.

23 Novi diluculò, multa eſt fides tua. HETH.

24 Pars mea Dominus, dixit anima mea: proptereà expectabo eum. TETH.

25 Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, animæ quærenti illum. TETH.

26 Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei. TETH.

D 27 Bonum eſt viro, cùm portaverit jugum ab adoleſcentia ſua. JOD.

28 Sedebit ſolitarius, & tacebit: quia levavit ſuper ſe. JOD.

29 Ponet in pulvere os ſuum, ſi fortè ſit ſpes. JOD.

30 Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis. CAPH.

31 Quia non repellet in ſempiternum Dominus. CAPH.

32 Quia ſi abjecit, & miſerebitur ſecundùm multitudinem miſericordiarum ſuarum. CAPH.

33 Non enim humiliavit ex corde ſuo, & abjecit filios hominum. LAMED.

34 Ut contereret ſub pedibus ſuis omnes vinctos terræ. LAMED.

35 Ut declinaret judicium viri in conſpectu vultus Altiſſimi. LAMED.

E 36 Ut perverteret hominem in judicio ſuo, Dominus ignoravit. MEM.

*Amo 3. 6. 37 * Quis eſt iſte, qui dixit, ut fieret, Domino non jubente? MEM.

38 Ex ore Altiſſimi non egredientur nec mala, nec bona? MEM.

39 Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis ſuis? NUN.

40 Scrutemur vias noſtras, & quæramus, & revertamur ad Dominum. NUN.

41 Levemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cœlos. NUN.

42 Nos iniquè egimus, & ad iracundiam provocavimus: idcircò tu inexorabilis es.

SAMECH.

43 Operuiſti in furore, & percuſſiſti nos: occidiſti, nec pepercisti. SAMECH.

44 Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio. SAMECH.

45 Eradicationem, & abjectionem poſuiſti me in medio populorum. PHE. F

46 Aperuerunt ſuper nos os ſuum omnes inimici. PHE.

47 Formido, & laqueus facta eſt nobis vaticinatio, & contritio. PHE.

48 Diviſiones aquarum deduxit oculus meus, in contritione filiæ populi mei. AIN.

49 Oculus meus afflictus eſt, nec tacuit, eò quòd non eſſet requies. AIN.

50 Donec reſpiceret, & videret Dominus de cœlis. AIN.

51 Oculus meus deprædatus eſt animã meã in cunctis filiabus urbis meæ. SADE.

52 Venatione ceperunt me quaſi avem inimici mei gratis. SADE.

53 Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me. SADE.

54 Inundaverunt aquæ ſuper caput meum, dixi: Periii. COPH.

55 Invocavi nomen tuum, Domine, de lacu noviſſimo. COPH.

56 Vocem meam audiſti: ne avertas aurem tuam à ſingultu meo, & clamoribus. G COPH.

57 Appropinquaſti in die, quando invocavi te: dixiſti: Ne timeas. RES.

58 Judicaſti, Domine, cauſam animæ meę, redemptor vitæ meæ. RES.

59 Vidiſti, Domine, iniquitatem illorum adversùm me: judica judicium meum. RES.

60 Vidiſti omnem furorem, univerſas cogitationes eorum adversùm me. SIN.

61 Audiſti opprobrium eorum, Domine, omnes cogitationes eorum adversùm me. SIN.

62 Labia inſurgentium mihi, & meditationes eorum adversùm me tota die. SIN.

63 Seſſionem eorum, & reſurrectionem eorum vide: ego ſum pſalmus eorum. THAU.

64 Reddes eis vicem, Domine, juxta opera manuum ſuarum. THAU.

65 Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum. THAU.

66 Perſequeris in furore, & conteres eos ſub cœlis, Domine.

CAPUT IV.

ALEPH.

1 Quomodò obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt A lapides ſanctuarii in capite omnium platearum? BETH.

2 Filii *Sion* inclyti, & amicti auro primo: quomodò reputati ſunt in vaſa teſtea, opus manuum figuli? GHIMEL.

3 Sed & lamiæ nudaverunt mammam, lactaverunt catulos ſuos: filia populi mei crudelis, quaſi ſtruthio in deſerto. DALETH.

4 Adhæſit lingua lactentis ad palatum ejus in ſiti: parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.

H E.

5 Qui veſcebantur voluptuoſè, interierunt in viis: qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora. V A U.

B 6 Et major effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, * quæ ſubverſa eſt in momento, & non ceperunt in ea manus.

*Gen. 19.24

Z A I N.

7 Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores. H E T H.

8 Denigrata eſt ſuper carbones facies eorũ, & non ſunt cogniti in plateis: adhæſit cutis eorum oſſibus: aruit, & facta eſt quaſi lignũ.

T E T H.

9 Melius fuit occiſis gladio, quàm interfectis fame: quoniam iſti extabuerunt conſumpti à ſterilitate terræ. J O D.

10 Manus mulierum miſericordium coxerunt filios ſuos: facti ſunt cibus earum, in contritione filiæ populi mei.

C A P H.

11 Complevit Dominus furorem ſuum, effudit iram indignationis ſuæ: & ſuccendit ignem in Sion, & devoravit fundamẽta ejus. C

L A M E D.

12 Non crediderunt reges terræ, & univerſi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hoſtis, & inimicus per portas Jeruſalem.

M E M.

13 Propter peccata prophetarum ejus, & iniquitates ſacerdotum ejus, qui effuderunt in medio ejus ſanguinem juſtorum.

N U N.

14 Erraverunt cæci in plateis, polluti ſunt in ſanguine: cùmque non poſſent, tenuerunt lacinias ſuas. S A M E C H.

15 Recedite polluti, clamaverunt eis: recedite, abite, nolite tangere: jurgati quippe ſunt, & commoti: dixerunt inter gentes: Non addet ultrà, ut habitet in eis.

P H E.

16 Facies Domini diviſit eos, non addet, ut reſpiciat eos: facies ſacerdotum non erubuerunt, neque ſenum miſerti ſunt.

A I N.

17 Cùm adhuc ſubſiſteremus, defecerunt oculi noſtri ad auxilium noſtrum vanum, cùm reſpiceremus attenti ad gentem, quæ ſalvare non poterat. S A D E. D

18 Lubricaverunt veſtigia noſtra in itinere platearum noſtrarum, appropinquavit finis noſter: completi ſunt dies noſtri, quia venit finis noſter. C O P H.

19 Velociores fuerunt perſecutores noſtri aquilis cœli: ſuper montes perſecuti ſunt nos, in deſerto inſidiati ſunt nobis.

R E S.

20 Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris, cui diximus: in umbra tua vivemus in Gentibus.

S I N.

21 Gaude, & lætare filia Edom, quæ habitas in terra Hus: ad te quoque perveniet calix, inebriaberis, atque nudaberis.

T H A U.

22 Completa eſt iniquitas tua, filia Sion, non addet ultrà, ut tranſmigret te: viſitavit iniquitatem tuam, filia Edom, diſcooperuit peccata tua.

ORATIO
JEREMIÆ PROPHETÆ.

CAPUT V.

A 1 Recordare, Domine, quid acciderit nobis: intuere, & reſpice opprobrium noſtrum.

2 Hæreditas noſtra verſa eſt ad alienos, domus noſtræ ad extraneos.

3 Pupilli facti ſumus abſque patre, matres noſtræ quaſi viduæ.

4 Aquam noſtram pecunia bibimus: ligna noſtra pretio comparavimus.

5 Cervicibus noſtris minabamur, laſſis non dabatur requies.

6 Ægypto dedimus manum, & Aſſyriis, ut ſaturaremur pane.

7 Patres noſtri peccaverũt, & non ſunt: & nos iniquitates eorum portavimus.

8 Servi dominati ſunt noſtri: non fuit, qui redimeret de manu eorum.

B 9 In animabus noſtris afferebamus panem nobis, à facie gladii in deſerto.

10 Pellis noſtra, quaſi clibanus exuſta eſt à facie tempeſtatum famis.

11 Mulieres in Sion humiliaverunt, & virgines in civitatibus Juda.

12 Principes manu ſuſpenſi ſunt: facies ſenum non erubuerunt.

13 Adoleſcentibus impudicè abuſi ſunt: & pueri in ligno corruerunt. C

14 Senes defecerunt de portis, juvenes de choro pſallentium.

15 Defecit gaudium cordis noſtri: verſus eſt in luctum chorus noſter.

16 Cecidit corona capitis noſtri: væ nobis, quia peccavimus.

17 Propterea mœſtum factum eſt cor noſtrum, ideò contenebrati ſunt oculi noſtri.

18 Propter montem Sion quia diſperiit, vulpes ambulaverunt in eo.

19 Tu autem, Domine, in æternum permanebis, ſolium tuum in generatione, & generationem. D

20 Quare in perpetuum oblivisceris nobis? derelinques nos in longitudine dierum?

21 Converte nos, Domine, ad te, & convertemur: innova dies noſtros, ſicut à principio.

22 Sed projiciens repuliſti nos, iratus es contra nos vehementer.

Digitized by Google

PROPHETIA BARUCH.

CAPUT PRIMUM.

Judæi à Babylone mittunt ad eos, qui erant in Jeruſalem, librum Baruch, una cum collectis pecuniis, ut oblatis holocauſtis orent pro ipſis; & pro Nabuchodonoſor, filioque ejus Baltaſſar: ac confiteantur peccata ſua.

A 1 ET hæc verba libri, quæ ſcripſit
Baruch filius Neriæ, filii Maa-
ſiæ, filii Sedeciæ, filii Sedei,
filii Helciæ, in Babylonia,
2 In anno quinto, in ſeptimo
die menſis, in tempore,
quo ceperunt Chaldæi Jeruſalem, & ſuc-
cenderunt eam igni.
3 Et legit Baruch verba libri hujus ad aures
Jechoniæ filii Joakim regis Juda, & ad au-
res univerſi populi venientis ad librum:
4 Et ad aures potentium filiorum regum, &
ad aures presbyterorum, & ad aures populi, à
minimo uſque ad maximum, eorum omnium
habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi.
5 Qui audientes plorabant, & jejunabant,
& orabant in conſpectu Domini.
6 Et collegerunt pecuniam, ſecundùm
quod potuit uniuſcujuſque manus,
B 7 Et miſerunt in Jeruſalem ad Joakim fi-
lium Helciæ, filii Salom ſacerdotem, & ad
ſacerdotes, & ad omnem populum, qui in-
venti ſunt cum eo in Jeruſalem:
8 Cùm acciperet vaſa templi Domini, quæ
ablata fuerant de templo, revocare in terram
Juda decima die mẽſis Sivan, vaſa argentea,
quæ fecit Sedecias filius Joſiæ rex Juda,
9 Poſteaquam cepiſſet Nabuchodonoſor
rex Babylonis Jechoniam, & principes, &
cunctos potentes, & populum terræ ab Jeru-
ſalem, & duxit eos vinctos in Babylonem.
10 Et dixerunt: Ecce miſimus ad vos pecu-
nias, de quibus emite holocautomata, &
thus, & facite manna, & offerte pro pec-
cato ad aram Domini Dei noſtri.
11 Et orate pro vita Nabuchodonoſor regis C
Babylonis, & pro vita Baltaſſar filii ejus, ut
ſint dies eorum ſicut dies cœli ſuper terram:
12 Et ut det Dñs virtutem nobis, & illuminet
oculos noſtros, ut vivamus ſub umbra Nabu-
chodonoſor regis Babylonis, & ſub umbra
Baltaſſar filii ejus, & ſerviamus eis multis die-
bus, & inveniamus gratiã in cõſpectu eorum.
13 Et pro nobis ipſis orate ad Dominum
Deum noſtrum: quia peccavimus Domino
Deo noſtro, & non eſt averſus furor ejus
à nobis uſque in hunc diem.
14 Et legite librum iſtum, quem miſimus
ad vos recitari in templo Domini, in die
ſolemni, & in die opportuno:
15 * Et dicetis: Domino Deo noſtro ju- *Infr.
ſtitia, nobis autem confuſio faciei noſtræ: 2. 6.
ſicut eſt dies hæc omni Juda, & habitan-
tibus in Jeruſalem,
16 Regibus noſtris, & principibus no-
ſtris, & ſacerdotibus noſtris, & prophe-
tis noſtris, & patribus noſtris.
17 * Peccavimus ante Dominum Deum no- *Dan.
ſtrum, & non credidimus, diffidentes in eum: 9. 5.
18 Et non fuimus ſubjectibiles illi, & nõ au- D
divimus vocem Domini Dei noſtri, ut ambu-
laremus in mandatis ejus, quæ dedit nobis.
19 A die, qua eduxit patres noſtros de terra
Ægypti uſque ad diem hanc eramus incredi-
biles ad Dominum Deum noſtrum: & diſſi-
pati receſſimus, ne audiremus vocem ipſius.
20 * Et adhæſerunt nobis multa mala: & *Deut.
maledictiones, quæ conſtituit Dominus Moy- 8. 5
ſi ſervo ſuo: qui eduxit patres noſtros de
terra Ægypti, dare nobis terram fluentem
lac, & mel, ſicut hodierna die.
21 Et non audivimus vocem Domini Dei
noſtri ſecundùm omnia verba propheta-
rum, quos miſit ad nos:
22 Et abivimus unuſquiſque in ſenſum cor-
dis noſtri maligni, operari diis alienis, facien-
tes mala ante oculos Domini Dei noſtri.

CA-

CAPUT II.

Judæi in captivitate confitentur propter peccata sua contigiſſe ſibi mala, quæ Deus per prophetas ſuos fuerat comminatus: fuſis ergo precibus petunt miſericordiam, quam per Moyſen fuerat pollicitus ſe reſipiſcentibus daturum.

A 1 PRopter quod ſtatuit Dominus Deus no-
ſter verbum ſuum, quod locutus eſt ad
nos, & ad Judices noſtros, qui judicaverunt
Iſrael, & ad reges noſtros, & ad principes
noſtros, & ad omnem Iſrael, & Juda:
2 Ut adduceret Dominus ſuper nos mala
magna, quæ non ſunt facta ſub cœlo, quem-
admodum facta ſunt in Jeruſalem, * ſecun-
*Deu. 28.53. dùm quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi,
3 Ut manducaret homo carnes filii ſui,
& carnes filiæ ſuæ.
4 Et dedit eos ſub manu regum omnium,
qui ſunt in circuitu noſtro, in imprope-
rium, & in deſolationem in omnibus popu-
lis, in quibus nos diſperſit Dominus.
5 Et facti ſumus ſubtus, & non ſuprà: quia
peccavimus Domino Deo noſtro, non ob-
audiendo voci ipſius.
6 * Domino Deo noſtro juſtitia: nobis
B *Sup. 1. 15. autem, & patribus noſtris confuſio faciei,
ſicut eſt dies hæc.
7 Quia locutus eſt Dominus ſuper nos om-
nia mala hæc, quæ venerunt ſuper nos:
8 Et non ſumus deprecati faciem Domini
Dei noſtri, ut reverteremur unuſquiſque
noſtrùm à viis noſtris peſſimis.
9 Et vigilavit Dominus in malis, & adduxit
ea ſuper nos: quia juſtus eſt Dominus in om-
nibus operibus ſuis, quæ mandavit nobis:
10 Et non audivimus vocem ipſius, ut iremus
in præceptis Dñi, quæ dedit ante faciē noſtrā.
*Dan. 9. 15. 11 * Et nunc, Domine Deus Iſrael, qui edu-
xiſti populum tuum de terra Ægypti in ma-
C nu valida, & in ſignis, & in prodigiis, &
in virtute tua magna, & in brachio excelſo,
& feciſti tibi nomen ſicut eſt dies iſte:
12 Peccavimus, impiè egimus, iniquè geſſimus,
Dñe Deus noſter, in omnibus juſtitiis tuis.
13 Avertatur ira tua à nobis: quia derelicti
ſumus pauci inter Gentes, ubi diſperſiſti nos.
14 Exaudi, Domine, preces noſtras, &
orationes noſtras, & educ nos propter te:
& da nobis invenire gratiam ante faciem
eorum, qui nos abduxerunt:
15 Ut ſciat omnis terra, quia tu es Dominus
Deus noſter, & quia nomen tuum invocatum
eſt ſuper Iſrael, & ſuper genus ipſius.
16 * Reſpice, Domine, de domo ſancta tua in
*Deu. 26.15. Iſaiæ 63.15. nos, & inclina aurem tuam, & exaudi nos.
17 * Aperi oculos tuos, & vide:* quia non
mortui, qui ſunt in inferno, quorum ſpiri-
D tus acceptus eſt à viſceribus ſuis, dabunt ho-
*Iſaiæ 64. 9. *Pſal. 113.17 norem, & juſtificationem Domino:
18 Sed anima, quæ triſtis eſt ſuper magni-
tudine mali, & incedit curva, & infirma,
& oculi deficientes, & anima eſuriens dat
tibi gloriam, & juſtitiam Domino.
19 Quia non ſecundū juſtitias patrū noſtrorū
nos fundimus preces, & petimus miſericordiā
ante conſpectum tuum, Domine Deus noſter:
20 Sed quia miſiſti iram tuam, & furorem
tuum ſuper nos, ſicut locutus es in manu pue-
rorum tuorum, prophetarum, dicens:
21 Sic dicit Dominus: Inclinate humerum E
veſtrum, & cervicem veſtram, & opera fa-
cite regi Babylonis: & ſedebitis in terra,
quam dedi patribus veſtris.
22 Quòd ſi nō audieritis vocem Dñi Dei ve-
ſtri operari regi Babyloniæ: deſectionē veſtrā
faciam de civitatibus Juda, & à foris Jeruſalē:
23 Et auferam à vobis vocem jucunditatis,
& vocem gaudii, & vocem ſponſi, & vo-
cem ſponſæ, & erit omnis terra ſine ve-
ſtigio ab inhabitantibus eam.
24 Et non audierunt vocē tuam, ut operarē-
tur regi Babylonis: & ſtatuiſti verba tua, quæ
locutus es in manibus puerorum tuorum pro-
phetarū, ut transferrentur oſſa regum noſtro-
rum, & oſſa patrum noſtrorum de loco ſuo: F
25 Et ecce projecta ſunt in calore ſolis, & in
gelu noctis: & mortui ſunt in doloribus peſſi-
mis, & fame, & in gladio, & in emiſſione.
26 Et poſuiſti templum, in quo vocatum eſt
nomen tuum in ipſo, ſicut hæc dies, propter
iniquitatem domus Iſrael, & domus Juda.
27 Et feciſti in nobis, Domine Deus noſter,
ſecundùm omnem bonitatem tuam, & ſecun-
dùm miſerationem tuam illam magnam:
28 Sicut locutus es in manu pueri tui Moyſi
in die, qua præcepiſti ei ſcribere legem
tuam coram filiis Iſrael,
29 Dicens:* Si non audieritis vocem meam, *Lev. 26.14. Deut. 28.15.
multitudo hæc magna convertetur in mini-
mam inter Gentes, quò ego eos diſpergam:
30 Quia ſcio, quòd me non audiet populus: G
populus eſt enim dura cervice: & converte-
tur ad cor ſuum in terra captivitatis ſuæ:
31 Et ſcient, quia ego ſum Dñs Deus eorū, &
dabo eis cor, & intelligent: aures, & audient.
32 Et laudabunt me in terra captivitatis
ſuæ, & memores erunt nominis mei.
33 Et avertent ſe à dorſo ſuo duro, & à ma-
lignitatibus ſuis: quia reminiſcentur viam
patrum ſuorum, qui peccaverunt in me.
34 Et revocabo illos in terram, quam jura-
vi patribus eorum, Abraham, Iſaac, & Ja-
cob, & dominabuntur eis: & multiplicabo
eos & non minorabuntur.
35 Et ſtatuam illis teſtamentum alterū ſem-
piternū, ut ſim illis in Deū, & ipſi erunt mihi
in populum: & non movebo ampliùs populū
meum, filios Iſrael à terra, quam dedi illis.

CAPUT III.

Perſeverant confiteri peccata ſua, & patrū ſuorum, obſecrantes Deum pro miſericordia: Iſrael in captivitatem ductus eſt, eò quòd dereliquerit viam ſapientiæ, quæ non invenitur à potentibus, divitibus, aut gigantibus: ſed populo Iſrael tradita fuerat à Deo, cui omnes ſuæ creaturæ obediunt: additurque de Chriſti adventu in carnem.

1 ET nunc, Domine omnipotens, Deus A
Iſrael, anima in anguſtiis, & ſpiri-
tus anxius clamat ad te:
2 Audi, Dñe, & miſerere, quia Deus es miſericors
& miſerere noſtri: quia peccavimus ante te.
3 Quia tu ſedes in ſempiternum, & nos
peribimus in ævum?
4 Dñe omnipotēs, Deus Iſrael, audi nūc ora-
tionē mortuorū Iſrael, & filiorum ipſorū, qui
peccaverunt ante te, & non audierūt vocem
Dñi Dei ſui, & agglutinata ſunt nobis mala.

5 Noli meminiſſe iniquitatum patrum no-
ſtrorum, ſed memento manus tuæ, & no-
minis tui in tempore iſto.
6 Quia tu es Dominus Deus noſter, & lau-
dabimus te, Domine.
7 Quia propter hoc dediſti timorem tuum
in cordibus noſtris, & ut invocemus nomen
tuum, & laudemus te in captivitate noſtra:
quia convertimur ab iniquitate patrum no-
B ſtrorum, qui peccaverunt ante te.
8 Et ecce nos in captivitate noſtra ſumus ho-
die, qua nos diſperſiſti in improperium, &
in maledictum, & in peccatum, ſecundùm
omnes iniquitates patrum noſtrorum, qui
receſſerunt à te, Domine Deus noſter.
9 Audi, Iſrael, mandata vitæ: auribus
percipe, ut ſcias prudentiam.
10 Quid eſt, Iſrael, quòd in terra inimi-
corum es?
11 Inveteraſti in terra aliena, coinquina-
tus es cum mortuis: deputatus es cum de-
ſcendentibus in infernum.
12 Dereliquiſti fontem ſapientiæ:
13 Nam ſi in via Dei ambulaſſes, habi-
taſſes utique in pace ſempiterna.
14 Diſce, ubi ſit prudentia, ubi ſit virtus,
ubi ſit intellectus: ut ſcias ſimul, ubi ſit
longiturnitas vitæ, & victus: ubi ſit lumen
oculorum, & pax.
15 Quis invenit locum ejus? & quis intra-
vit in theſauros ejus?
16 Ubi ſunt principes Gentium, & qui do-
minantur ſuper beſtias, quæ ſunt ſuper terrã?
17 Qui in avibus cœli ludunt,
18 Qui argentum theſaurizant, & aurum, in
quo confidunt homines, & nõ eſt finis acqui-
ſitionis eorum? qui argentum fabricant, & ſo-
liciti ſunt, nec eſt inventio operum illorum?
19 Exterminati ſunt, & ad inferos deſcen-
derunt, & alii loco eorum ſurrexerunt.
C 20 Juvenes viderunt lumen, & habitave-
runt ſuper terram: viam autem diſciplinæ
ignoraverunt,
21 Neque intellexerunt ſemitas ejus, ne-
que filii eorum ſuſceperunt eam: à facie
ipſorum longè facta eſt:
22 Non eſt audita in terra Chanaan, ne-
que viſa eſt in Theman.
23 Filii quoque Agar, qui exquirunt pru-
dentiam, quæ de terra eſt, negotiatores Mer-
rhæ, & Theman, & fabulatores, & exqui-
ſitores prudentiæ, & intelligentiæ: viam au-
tem ſapientiæ neſcierunt, neque comme-
morati ſunt ſemitas ejus.
24 O Iſrael, quàm magna eſt domus Dei,
& ingens locus poſſeſſionis ejus!
25 Magnus eſt, & non habet finem: ex-
celſus, & immenſus.
26 Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab
initio fuerunt, ſtatura magna, ſciẽtes bellum.
27 Non hos elegit Dominus, neque viam diſ-
ciplinæ invenerunt: propterea perierunt.
28 Et quoniam non habuerunt ſapientiam,
interierunt propter ſuam inſipientiam.
D 29 Quis aſcendit in cœlum, & accepit
eam, & eduxit eam de nubibus?
30 Quis transfretavit mare, & invenit il-
lam? & attulit illam ſuper aurum electum?
31 Non eſt, qui poſſit ſcire vias ejus,
neque qui exquirat ſemitas ejus.

32 Sed qui ſcit univerſa, novit eam, &
adinvenit eam prudentia ſua: qui præpa-
ravit terram in æterno tempore, & reple-
vit eam pecudibus, & quadrupedibus:
33 Qui emittit lumen, & vadit: & voca-
vit illud, & obedit illi in tremore.
34 Stellæ autem dederunt lumen in cuſto-
diis ſuis, & lætatæ ſunt:
35 Vocatæ ſunt, & dixerunt: Adſumus, &
luxerunt ei cum jucunditate, qui fecit illas.
36 Hic eſt Deus noſter, & non æſtima-
bitur alius adversùs eum.
37 Hic adinvenit omnem viam diſciplinę,
& tradidit illam Jacob puero ſuo, & Iſ-
rael dilecto ſuo.
38 Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum
hominibus converſatus eſt.

CAPUT IV.

Jeruſalem ſuam luget deſolationem, hor-
taturque filios ſuos, ut fortes ſint ani-
mo: nam ſicut propter ipſorum peccata
Deus eos tradidit adverſariis, ita eis li-
beratis puniet hoſtes ipſorum.

1 HIc liber mandatorum Dei, & lex, A
quæ eſt in æternum: omnes, qui
tenent eam, pervenient ad vitam: qui au-
tem dereliquerunt eam, in mortem.
2 Convertere Jacob, & apprehende eam:
ambula per viam ad ſplendorem ejus con-
tram lumen ejus.
3 Ne tradas alteri gloriam tuam, & di-
gnitatem tuam genti alienæ.
4 Beati ſumus Iſrael: quia quæ Deo pla-
cent, manifeſta ſunt nobis,
5 Animæquior eſt populus Dei, memora-
bilis Iſrael:
6 Venundati eſtis Gentibus nõ in perditio-
nem: ſed propter quod in ira ad iracundiam
provocaſtis Deum, traditi eſtis adverſariis.
7 Exacerbaſtis enim eũ, qui fecit vos, Deum B
æternum, immolantes dæmoniis, & non Deo.
8 Obliti enim eſtis Deum, qui nutrivit vos,
& contriſtaſtis nutricem veſtram Jeruſalem.
9 Vidit enim iracundiam à Deo venientem
vobis, & dixit: Audite confines Sion, ad-
duxit enim mihi Deus luctum magnum:
10 Vidi enim captivitatem populi mei, fi-
liorum meorum, & filiarum, quam ſuper-
duxit illis Æternus.
11 Nutrivi enim illos cum jucunditate: di-
miſi autem illos cum fletu, & luctu.
12 Nemo gaudeat ſuper me viduam, &
deſolatam: à multis derelicta ſum propter
peccata filiorum meorum, quia declinave-
runt à lege Dei.
13 Juſtitias autem ipſius neſcierunt, nec
ambulaverunt per vias mandatorum Dei,
neque per ſemitas veritatis ejus cum juſti-
tia ingreſſi ſunt.
14 Veniant confines Sion, & memorentur C
captivitatem filiorum, & filiarum mearum,
quam ſuperduxit illis Æternus.
15 Adduxit enim ſuper illos gentem de lon-
ginquo, gentem improbam, & alterius linguę:
16 Qui non ſunt reveriti ſenem, neque pue-
rorum miſerti ſunt, & abduxerunt dilectos vi-
duæ, & à filiis unicam deſolaverunt.
17 Ego autem quid poſſum adjuvare vos?
18 Qui enim adduxit ſuper vos mala, ipſe vos
eripiet de manibus inimicorum veſtrorum.

D 19 Ambulate, filii, ambulate : ego enim derelicta ſum ſola.

20 Exui me ſtola pacis, indui autem me ſacco obſecrationis, & clamabo ad Altiſſimum in diebus meis.

21 Animæquiores eſtote filii, clamate ad Dominum : & eripiet vos de manu principum inimicorum.

22 Ego enim ſperavi in æternum ſalutem veſtram : & venit mihi gaudium à ſancto ſuper miſericordia, quæ veniet vobis ab æterno ſalutari noſtro.

23 Emiſi enim vos cum luctu, & ploratu : reducet autem vos mihi Dominus cum gaudio, & iucunditate in ſempiternum.

E 24 Sicut enim viderunt vicinę Siõ captivitatem veſtram à Deo, ſic videbunt & in celeritate ſalutem veſtram à Deo, quæ ſuperveniet vobis cũ honore magno, & ſplẽdore æterno.

25 Filii patienter ſuſtinete iram, quæ ſupervenit vobis : perſecutus eſt enim te inimicus tuus, ſed citò videbis perditionem ipſius, & ſuper cervices ipſius aſcendes.

26 Delicati mei ambulaverunt vias aſperas: ducti ſunt enim, ut grex direptus ab inimicis.

27 Animæquiores eſtote filii, & proclamate ad Dominum : erit enim memoria veſtra ab eo, qui duxit vos.

28 Sicut enim fuit ſenſus veſter, ut erraretis à Deo : decies tantùm iterùm convertentes requiretis eum.

F 29 Qui enim induxit vobis mala, ipſe rurſum adducet vobis ſempiternam jucunditatem cum ſalute veſtra.

30 Animæquior eſto Jeruſalem, exhortatur enim te, qui te nominavit.

31 Nocentes peribunt, qui te vexaverunt: & qui gratulati ſunt in tua ruina, punientur:

32 Civitates, quibus ſervierunt filii tui, punientur, & quæ accepit filios tuos.

33 Sicut enim gaviſa eſt in tua ruina, & læta eſt in caſu tuo, ſic contriſtabitur in ſua deſolatione.

34 Et amputabitur exultatio multitudinis ejus, & gaudimonium ejus erit in luctum.

G 35 Ignis enim ſuperveniet ei ab æterno in longiturnis diebus, & habitabitur à dæmoniis in multitudine temporis.

36 Circumſpice, Jeruſalem, ad Orientem, & vide jucunditatem à Deo tibi venientem.

37 Ecce enim veniunt filii tui, quos dimiſiſti diſperſos, veniũt collecti ab Oriẽte uſq; ad Occidẽtẽ, in verbo Sãcti gaudẽtes in honorẽ Dei.

CAPUT V.

Jubetur Jeruſalem luctum exuere, eò quòd filii ejus cum ignominia ducti in captivitatem, cum gloria ſint ad eam reducendi.

A 1 EXuete, Jeruſalem, ſtola luctus, & vexationis tuę: & indue te decore, & honore ejus, quæ à Deo tibi eſt, ſempiternæ gloriæ.

2 Circumdabit te Deus diploide juſtitiæ, & imponet mitram capiti honoris æterni.

3 Deus enim oſtendet ſplendorem ſuum in te, omni qui ſub cœlo eſt.

B 4 Nominabitur enim tibi nomen tuũ à Deo in ſempiternũ: Pax juſtitiæ, & honor pietatis.

C 5 Exurge, Jeruſalẽ, & ſta in excelſo: * & circumſpice ad Orientem, & vide collectos filios tuos ab oriente ſole uſque ad occidentem, in verbo Sancti gaudentes Dei memoria.

* Sup. 4. 36.

D 6 Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis : adducet autem illos Dominus ad te portatos in honore ſicut filios regni.

7 Conſtituit enim Deus humiliare omnem montem excelſum, & rupes perennes, & convalles replere in æqualitatem terræ : ut ambulet Iſrael diligenter in honorem Dei.

8 Obumbraverunt autem & ſilvæ, & omne lignum ſuavitatis Iſrael ex mandato Dei.

9 Adducet enim Deus Iſrael cum jucunditate in lumine majeſtatis ſuæ, cum miſericordia, & juſtitia, quæ eſt ex ipſo.

CAPUT VI.

Judæos apud Babylonios captivos vaticinatur Jeremias poſt ſeptẽ generationes liberandos: hortaturque, ut ſibi caveant ab illorum idololatria, oſtendens à plurimis effectibus imbecillia eſſe idola, penituſque ſenſu carentia, ac vaniſſima.

A EXemplar epiſtolæ, quam miſit Jeremias ad abducendos captivos in Babyloniam à rege Babyloniorum, ut annuntiaret illi ſecundùm quod præceptum eſt illi à Deo.

1 * PROPTER peccata, quæ peccaſtis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi à Nabuchodonoſor rege Babyloniorum. *Jere. 25. 9.

2 Ingreſſi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, & temporibus longis, uſque ad generationes ſeptem : poſt hoc autem educam vos inde cum pace.

3 * Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari, oſtentantes metũ Gentibus. *Iſaie 44. 10.

4 Videte ergo, ne & vos ſimiles efficiamini factis alienis, & metuatis, & metus vos capiat in ipſis.

5 Viſa itaque turba de retro, & ab ante, adorantes, dicite in cordibus veſtris : Te oportet adorari, Domine.

6 Angelus enim meus vobiſcum eſt : ipſe autem exquiram animas veſtras.

7 Nam lingua ipſorum polita à fabro, ipſa etiam inaurata, & inargentata, falſa ſunt, & non poſſunt loqui.

8 Et ſicut virgini amanti ornamenta, ita accepto auro fabricati ſunt.

9 Coronas certè aureas habent ſuper capita ſua dii illorum: unde ſubtrahunt ſacerdotes ab eis aurum, & argentum, & erogant illud in ſemetipſos.

B 10 Dant autem & ex ipſo proſtitutis, & meretrices ornant : & iterùm cùm receperint illud à meretricibus, ornant deos ſuos.

11 Hi autẽ nõ liberãtur ab ęrugine, & tinea.

12 Opertis autem illis veſte purpurea, extergunt faciem ipſorum propter pulverem domus, qui eſt plurimus inter eos.

13 Sceptrũ autem habet ut homo, ſicut judex regionis, qui in ſe peccantem non interficit.

14 Habet etiam in manu gladiũ, & ſecurim: ſe autem de bello, & à latronibus non liberat. Unde vobis notum ſit, quia non ſunt dii.

15 Non ergo timueritis eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur, tales ſunt & dii illorum.

16 Conſtitutis illis in domo, oculi eorum pleni ſunt pulvere à pedibus introeuntium.

17 Et ſicut alicui, qui regem offendit, circũſepta ſunt januæ: aut ſicut ad ſepulchrum adductum mortuum, ita tutãtur ſacerdotes oſtia

clauſu-

clauſuris, & ſeris, ne à latronibus expolientur.

18 Lucernas accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre poſſunt: ſunt autem ſicut trabes in domo.

19 Corda verò eorum dicunt elingere ſerpentes, qui de terra ſunt, dum comedunt eos, & veſtimentum ipſorum, & non ſentiunt.

20 Nigræ fiunt facies eorum à fumo, qui in domo fit.

21 Supra corpus eorum, & ſupra caput eorum volant noctuæ, & hirundines, & aves etiam, ſimiliter & cattæ.

22 Unde ſciatis, quia non ſunt dii. Ne
C ergo timueritis eos.

23 Aurum etiam, quod habent, ad ſpeciē eſt. Niſi aliquis exterſerit æruginē, non fulgebūt: neque enim dum conflarentur, ſentiebant.

24 Ex omni pretio empta ſunt, in quibus ſpiritus non ineſt ipſis.

25 * Sine pedibus in humeris portantur, oſtentantes ignobilitatem ſuam hominibus. Confundantur etiam, qui colunt ea.

*Iſaiæ 46. 7.

26 Propterea ſi ceciderint in terrā, à ſemetipſis non conſurgunt: neque ſi quis eum ſtatuerit rectum, per ſemetipſum ſtabit, ſed ſicut mortuis munera eorum illis apponentur.

27 Hoſtias illorum vendunt ſacerdotes ipſorum, & abutuntur: ſimiliter & mulieres eorum decerpentes, neque infirmo, neque mendicanti aliquid impertiunt,

28 De ſacrificiis eorum fœtæ, & menſtruatæ contingunt. Scientes itaque ex his, quia non ſunt dii, ne timeatis eos.

29 Unde enim vocantur dii? Quia mulieres apponunt diis argenteis, & aureis, & ligneis:

30 Et in domibus eorum ſacerdotes ſedent, habentes tunicas ſciſſas, & capita, & barbam raſam, quorum capita nuda ſunt.

31 Rugiunt autem clamantes contra deos ſuos, ſicut in cœna mortui.

32 Veſtimenta eorum auferunt ſacerdotes: & veſtiunt uxores ſuas, & filios ſuos.

D

33 Neque ſi quid mali patiuntur ab aliquo, neque ſi quid boni, poterunt retribuere: neq; regem conſtituere poſſunt, neque auferre.

34 Similiter neque dare divitias poſſunt, neque malum retribuere. Si quis illis votum voverit, & non reddiderit: neque hoc requirunt.

35 Hominem à morte non liberant, neque infirmum à potentiori eripiunt.

36 Hominem cęcum ad viſum non reſtituūt, de neceſſitate hominem non liberabunt.

37 Viduæ non miſerebuntur, neque orphanis benefacient.

38 Lapidibus de monte ſimiles ſunt dii illorum, lignei, & lapidei, & aurei, & argentei. Qui autem colunt ea, confundentur.

39 Quomodò ergo æſtimandum eſt, aut dicendum, illos eſſe deos?

40 Adhuc enim ipſis Chaldæis non honorantibus ea, qui cùm audierint mutum non poſſe loqui, offerunt illud ad Bel, poſtulantes ab eo loqui:

41 Quaſi poſſunt ſentire, qui non habēt motum, & ipſi cùm intellexerint, relinquent ea: ſenſum enim non habent ipſi dii illorum.

42 Mulieres autem circumdatæ funibus in viis ſedent, ſuccendentes oſſa olivarum.

E

43 Cùm autem aliqua ex ipſis attracta ab aliquo tranſeunte dormierit cum eo, proximæ ſuæ exprobrat, quòd ea non ſit digna habita, ſicut ipſa, neque funis ejus diruptus ſit.

44 Omnia autem, quæ illis fiunt, falſa ſunt. Quomodò æſtimandum, aut dicendum eſt, illos eſſe deos?

45 A fabris autem, & ab aurificibus facta ſunt. Nihil aliud erunt, niſi id, quod volunt eſſe ſacerdotes.

46 Artifices etiam ipſi, qui ea faciunt, non ſunt multi temporis. Numquid ergo poſſunt ea, quæ fabricata ſunt ab ipſis, eſſe dii?

47 Relinquerunt autem falſa, & opprobrium poſteà futuris.

48 Nam cùm ſupervenerit illis prælium, & mala: cogitant ſacerdotes apud ſe, ubi ſe abſcondant cum illis.

49 Quomodò ergo ſentiri debeant, quoniam dii ſunt, qui nec de bello ſe liberant, neque de malis ſe eripiunt?

50 Nam cùm ſint lignea, inaurata, & inargentata, ſcietur poſteà, quia falſa ſunt, ab univerſis Gentibus, & regibus: quæ manifeſta ſunt, quia non ſunt dii, ſed opera manuum hominum, & nullum Dei opus cum illis.

51 Unde ergo notum eſt, quia non ſunt dii, ſed opera manuum hominum, & nullum Dei opus in ipſis eſt?

52 Regem regioni non ſuſcitant, neque pluviam hominibus dabunt.

F

53 Judicium quoque non diſcernent, neque regiones liberabunt ab injuria: quia nihil poſſunt, ſicut corniculæ inter medium cœli, & terræ.

54 Etenim cùm inciderit ignis in domū deorum ligneorum, argēteorum, & aureorum, ſacerdotes quidem ipſorū fugient, & liberabuntur: ipſi verò ſicut trabes in medio cōburētur.

55 Regi autem, & bello non reſiſtent. Quomodò ergo æſtimandum eſt, aut recipiendum, quia dii ſunt?

56 Non à furibus, neque à latronibus ſe liberabunt dii lignei, & lapidei, & inaurati, & inargentati: quibus hi, qui fortiores ſunt,

57 Aurum, & argentum, & veſtimentum, quo operti ſunt, auferent illis: & abibunt, nec ſibi auxilium ferent.

58 Itaque melius eſt eſſe regem oſtentantem virtutem ſuam, aut vas in domo utile, in quo gloriabitur, qui poſſidet illud, vel oſtiū in domo, quod cuſtodit, quę in ipſa ſūt, quā falſi dii.

59 Sol quidem, & luna, ac ſidera, cùm ſint ſplendida, & emiſſa ad utilitates, obaudiunt.

60 Similiter & fulgur cùm apparuerit, perſpicuum eſt: idipſum autem & ſpiritus in omni regione ſpirat.

61 Et nubes, quibus cùm imperatum fuerit à Deo perambulare univerſum orbem, perficiunt, quod imperatum eſt eis.

62 Ignis etiam miſſus deſuper, ut conſumat montes, & ſilvas, facit, quod præceptum eſt ei. Hæc autem neque ſpeciebus, neque virtutibus uni eorum ſimilia ſunt.

G

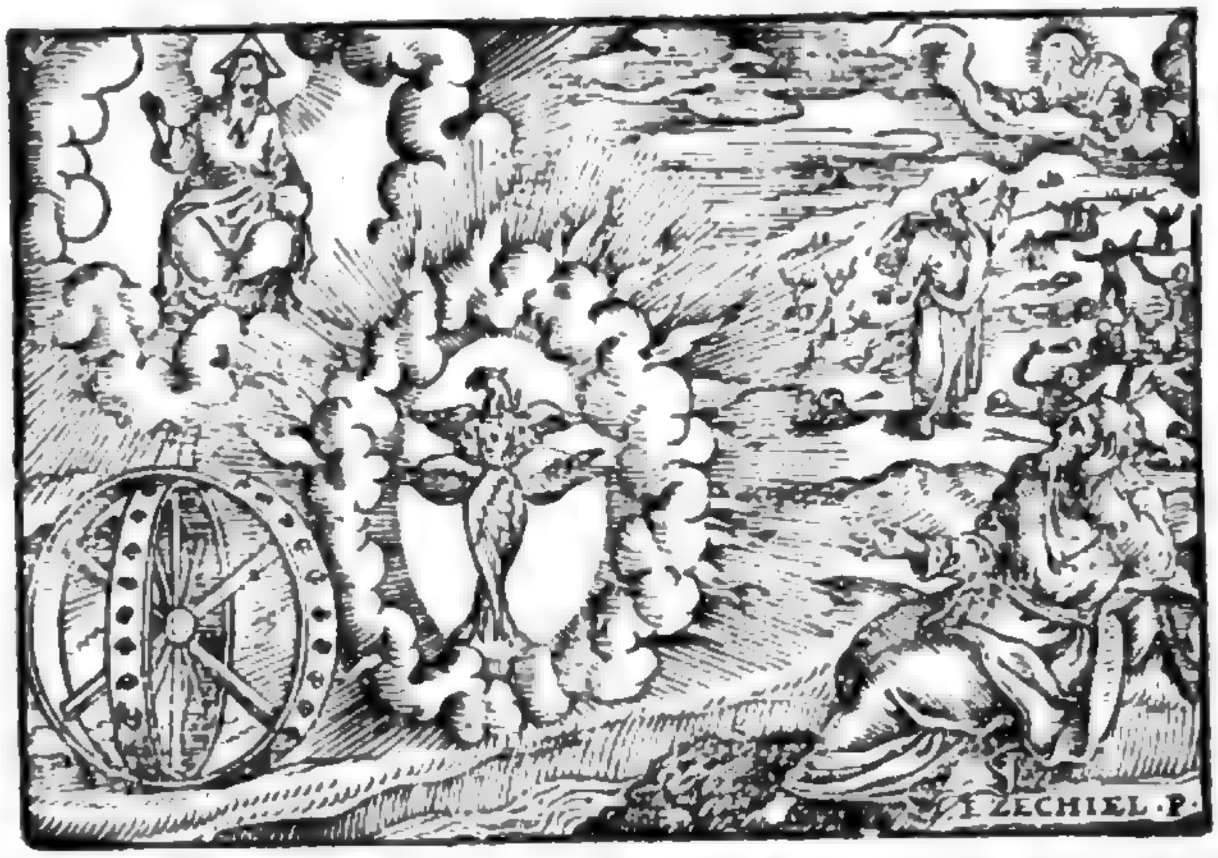
63 Unde neq; exiſtimandū eſt, neque dicendū, illos eſſe deos, quādo nō poſſūt, neq; judiciū judicare, neq; quidquā facere hominibus.

64 Scientes itaque quia non ſunt dii, ne ergo timueritis eos.

65 Neque enim regibus maledicent, neque benedicent.

66 Signa etiam in cœlo Gentibus non oſten-
dunt, neque ut ſol lucebunt, neque illu-
minabunt ut luna.
67 Beſtiæ meliores ſunt illis, quæ poſſunt
fugere ſub tectum, ac prodeſſe ſibi.
68 Nullo itaque modò nobis eſt manifeſtum
quia ſunt dii: propter quod ne timeatis eos.
69 Nam ſicut in cucumerario formido ni-
hil cuſtodit: ita ſunt dii illorum lignei,
& argentei, & inaurati.
70 Eodem modo & in horto ſpina alba, ſu-
pra quam omnis avis ſedet. Similiter & mor-
tuo projecto in tenebris, ſimiles ſunt dii illo-
rum lignei, & inaurati, & inargentati.
71 A purpura quoque, & murice, quæ ſu-
pra illos tineant, ſcietis itaque, quia non
ſunt dii. Ipſi etiam poſtremò comeduntur,
& erunt opprobrium in regione.
72 Melior eſt homo juſtus, qui non habet ſi-
mulacra: nam erit longe ab opprobriis.

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPUT PRIMUM.

Tempus, & locus, quibus Ezechieli oſtenſa ſunt viſiones Dei: nempe in medio ignis ſimilitudo quatuor animalium, quæ deſcribuntur, ſimiliter & rotarum, firmamenti, throni, & hominis in throno ſedentis, igne circumdati.

A 1 ET factum eſt in trigeſimo an-
no, in quarto, in quinta men-
ſis, cùm eſſem in medio ca-
*Infr. 3. 15. 10. 20. ptivorum * juxta fluvium
Chobar, aperti ſunt cœli,
& vidi viſiones Dei.
2 In quinta menſis, ipſe eſt annus quintus
tranſmigrationis regis Joakim.
3 Factum eſt verbum Domini ad Ezechie-
lem filium Buzi ſacerdotem in terram Chal-
dæorum, ſecus flumen Chobar: & facta eſt
ſuper eum ibi manus Domini.
B 4 Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat
ab Aquilone, & nubes magna, & ignis invol-
vens, & ſplendor in circuitu ejus: & de medio
ejus quaſi ſpecies electri, ideſt de medio ignis:
5 Et in medio ejus ſimilitudo quatuor ani-
malium: & hic aſpectus eorum, ſimilitu-
do hominis in his.
6 Quatuor facies uni, & quatuor pennæ uni.
7 Pedes eorum pedes recti, & planta pedis
eorum quaſi planta pedis vituli, & ſcintillæ
quaſi aſpectus æris candentis,
8 Et manus hominis ſub pennis eorum in
quatuor partibus: & facies, & pennas per
quatuor partes habebant:
9 Junctæque erant pennæ eorum alterius C
ad alterum. Non revertebantur, cùm ince-
derent: ſed unumquodque ante faciem ſuam
gradiebatur.
10 Similitudo autem vultus eorum: facies
hominis, & facies leonis à dextris ipſorum
quatuor: facies autem bovis à ſiniſtris ipſo-
rum quatuor, & facies aquilæ deſuper ip-
ſorum quatuor.
11 Facies eorum, & pennæ eorum extentæ
deſuper: duæ pennæ ſingulorum jungeban-
tur, & duæ tegebant corpora eorum:
12 Et unumquodq; eorũ coram facie ſua am-
bulabat: ubi erat impetus ſpiritus, illuc gra-
diebãtur, nec revertebantur, cùm ambularent.
13 Et ſimilitudo animalium, aſpectus eorum D
quaſi carbonum ignis ardentium, & quaſi aſ-
pectus lampadarum. Hæc erat viſio diſcur-
rens in medio animalium, ſplendor ignis,
& de igne fulgur egrediens.
14 Et animalia ibant, & revertebantur in
ſimilitudinem fulguris coruſcantis.
15 Cùmque aſpicerem animalia, apparuit

rota

rota una ſuper terram juxta animalia, habens quatuor facies.

16 Et aſpectus rotarum, & opus earum quaſi viſio maris: & una ſimilitudo ipſarum quatuor: & aſpectus earum, & opera, quaſi ſit rota in medio rotæ.

E 17 Per quatuor partes earum euntes ibant, & non revertebantur, cùm ambularent.

18 Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aſpectus: * totum corpus oculis plenum in circuitu ipſarum quatuor. (*Infr. 10.12.)

19 Cùmque ambularēt animalia, ambulabāt pariter & rotę juxta ea: & cùm elevarentur animalia de terra, elevabantur ſimul & rotæ:

20 Quocumque ibat ſpiritus, illuc eunte ſpiritu & rotæ pariter elevabantur, ſequentes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis:

21 Cùm euntibus ibant, & cum ſtantibus ſtabant: & cum elevatis à terra pariter elevabantur & rotæ, ſequentes ea: quia ſpiritus vitæ erat in rotis.

F 22 Et ſimilitudo ſuper capita animalium firmamenti, quaſi aſpectus cryſtalli horribilis, & extenti ſuper capita eorum deſuper.

23 Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum: unumquodque duabus alis velabat corpus ſuum, & alterum ſimiliter velabatur.

24 Et audiebam ſonum alarum, quaſi ſonum aquarum multarum, quaſi ſonum ſublimis Dei: cùm ambularent, quaſi ſonus erat multitudinis ut ſonus caſtrorum: cùmque ſtarent, demittebantur pennæ eorum.

G 25 Nam cùm fieret vox ſuper firmamentum, quod erat ſuper caput eorum, ſtabant, & ſubmittebant alas ſuas.

26 Et ſuper firmamentū, quod erat imminēs capiti eorū, quaſi aſpectus lapidis ſapphiri ſimilitudo throni: & ſuper ſimilitudinē throni, ſimilitudo quaſi aſpectus hominis deſuper.

27 Et vidi quaſi ſpeciē electri, velut aſpectū ignis, intrinſecùs ejus per circuitum: à lumbis ejus, & deſuper, & à lumbis ejus; deorſum, vidi quaſi ſpeciē ignis ſplendētis in circuitu.

28 Velut aſpectum arcus, cùm fuerit in nube in die pluviæ: hic erat aſpectus ſplendoris per gyrum.

CAPUT II.

Roboratur propheta exterritus, ut intrepidè arguat rebelles filios Iſrael, ſi quomodo tandem ab inveteratis peccatis reſipiſcant, & jubetur comedere librum ſcriptum intus, & foris, in quo erant lamentationes, & carmen, & væ.

A 1 HÆc viſio ſimilitudinis gloriæ Domini: & vidi, & cecidi in faciem meam, & audivi vocem loquentis. Et dixit ad me: Fili hominis ſta ſuper pedes tuos, & loquar tecum.

2 Et ingreſſus eſt in me ſpiritus, poſtquam locutus eſt mihi, & ſtatuit me ſupra pedes meos: & audivi loquentem ad me,

3 Et dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Iſrael, ad gentes apoſtatrices, quæ receſſerunt à me: ipſi, & patres eorum prævaricati ſunt pactum meum uſque ad diem hanc.

B 4 Et filii dura facie, & indomabili corde ſunt, ad quos ego mitto te: & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:

5 Si fortè, vel ipſi audiant, & ſi fortè quieſcant, quoniā domus exaſperans eſt: & ſcient, quia propheta fuerit in medio eorum. C

6 Tu ergo, fili hominis, ne timeas eos, neque ſermones eorum metuas: quoniā increduli, & ſubverſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas: verba eorum ne timeas, & vultus eorum ne formides, quia domus exaſperans eſt.

7 Loqueris ergo verba mea ad eos, ſi fortè audiant, & quieſcant: quoniam irritatores ſunt.

8 Tu autem, fili hominis, audi quæcumque loquor ad te, & noli eſſe exaſperans, ſicut domus exaſperatrix eſt: aperi os tuum, & comede quæcumque ego do tibi. D

9 Et vidi, & ecce manus miſſa ad me, in qua erat involutus liber: & expandit illum coram me, *qui erat ſcriptus intus, & foris: & ſcriptæ erant in eo lamentationes, & carmen, & væ. (*Apoc. 5. 1.)

CAPUT III.

Comeſto libro datur prophetæ facies adamantina, ut intrepidè arguat duriſſimos filios Iſrael in tranſmigratione conſtitutos: miſſus autem conſtituitur ſpeculator, qui ſi viſum imminens malum non annuntiaverit, ejus, qui perit, reus efficitur; ſi autem annuntiaverit, animam ſuam liberat, etiam ſi alius pereat: deinde campum ingreſſus, viſaque ibi gloria Domini, jubetur in domo ſua includi, tamquam vinctus ac mutus.

1 ET dixit ad me: Fili hominis, quodcumque inveneris, comede: comede volumen iſtud, & vadens loquere ad filios Iſrael. A

2 Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo:

3 Et dixit ad me: Fili hominis, venter tuus comedet, & viſcera tua complebuntur volumine iſto, quod ego do tibi: *Et comedi illud: & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce. (*Apoc. 10. 9. & 10.)

4 Et dixit ad me: Fili hominis, vade ad domum Iſrael, & loqueris verba mea ad eos.

5 Non enim ad populum profundi ſermonis, & ignotæ linguæ tu mitteris, ad domum Iſrael:

6 Neque ad populos multos profundi ſermonis, & ignotæ linguæ, quorum non poſſis audire ſermones: & ſi ad illos mitteteris, ipſi audirent te.

7 Domus autem Iſrael nolunt audire te: quia nolunt audire me: omnis quippe domus Iſrael attrita fronte eſt, & duro corde. B

8 Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum.

9 Ut adamantem, & ut ſilicem dedi faciem tuam: ne timeas eos, neque metuas à facie eorum: quia domus exaſperans eſt.

10 Et dixit ad me: Fili hominis, omnes ſermones meos, quos ego loquor ad te, aſſume in corde tuo, & auribus tuis audi:

11 Et vade, ingredere ad tranſmigrationem, ad filios populi tui, & loqueris ad eos, & dices eis: Hæc dicit Dominus Deus: ſi fortè audiant, & quieſcant. C

12 Et aſſumpſit me ſpiritus, & audivi poſt me vocem commotionis magnæ: Benedicta gloria Domini de loco ſuo,

13 Et vocem alarum animaliū percutientiū alteram ad alteram, & vocem rotarū ſequentium animalia, & vocem cōmotionis magnæ.

Digitized by Google

D 14 Spiritus quoque levavit me, & aſſumpſit
me: & abii amarus in indignatione ſpiritus
mei: manus enim Domini erat mecum,
confortans me.
15 Et veni ad tranſmigrationem, ad acervũ
novarũ frugum, ad eos, qui habitabant juxta
flumẽ Chobar, & ſedi, ubi illi ſedebãt: & manſi
ibi ſeptem diebus mœrens in medio eorum.
16 Cùm autem pertranſiiſſent ſeptem dies, factum
eſt verbum Domini ad me, dicens:
*Infr. 33. 7. 17 * Fili hominis ſpeculatorem dedi te
domui Iſrael: & audies de ore meo verbum,
& annuntiabis eis ex me.
E 18 Si dicente me ad impium: Morte morieris:
non annuntiaveris ei, neque locutus fueris,
ut avertatur à via ſua impia, & vivat:
ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem
autem ejus de manu tua requiram.
19 Si autem tu annuntiaveris impio, & ille
non fuerit converſus ab impietate ſua, & à via
ſua impia: ipſe quidem in iniquitate ſua morietur,
tu autem animam tuam liberaſti.
20 Sed & ſi cõverſus juſtus à juſtitia ſua fuerit,
& fecerit iniquitatem: ponam offendiculum
coram eo, ipſe morietur, quia non annuntiaſti
ei: in peccato ſuo morietur, & nõ erunt
in memoria juſtitiæ ejus, quas fecit: ſanguinem
verò ejus de manu tua requiram.
21 Si autem tu annũtiaveris juſto, ut nõ peccet
juſtus, & ille non peccaverit: vivens vivet,
quia annuntiaſti ei, & tu animã tuã liberaſti.
F 22 Et facta eſt ſuper me manus Domini, &
dixit ad me: Surgens egredere in campum,
& ibi loquar tecum.
*Sup. 1. 3. 23 Et ſurgẽs egreſſus ſum in cãpũ: & ecce ibi
gloria Dñi ſtabat quaſi gloria, quã vidi * juxta
fluvium Chobar: & cecidi in faciem meam.
24 Et ingreſſus eſt in me ſpiritus, & ſtatuit
me ſuper pedes meos: & locutus eſt mihi,
& dixit ad me: Ingredere, & includere in
medio domus tuæ.
G 25 Et tu, fili hominis, ecce data ſunt ſuper
te vincula, & ligabunt te in eis: &
non egredieris de medio eorum.
26 Et linguam tuam adhærere faciam palato
tuo, & eris mutus, nec quaſi vir objurgans:
quia domus exaſperans eſt.
27 Cùm autem locutus fuero tibi, aperiam os
tuum, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus: qui audit, audiat: & qui quieſcit,
quieſcat: quia domus exaſperans eſt.

CAPUT IV.

Jubetur propheta figurare obſidionem Jeruſalem, ac dormire ſuper latus ſiniſtrum trecentis, & nonaginta diebus, ſuper dextrum verò quadraginta, ac vilem cibum, & fœdè confectum ſibi præparare: quibus deſignet calamitatem filiorum Iſrael: obſidionem, & afflictionem habitantium Jeroſolymis.

A 1 ET tu fili hominis, ſume tibi laterem, &
pones eum coram te: & deſcribes in
eo civitatem Jeruſalem.
2 Et ordinabis adverſùs eã obſidionẽ, & ædificabis
munitiones, & comportabis aggerẽ, &
dabis cõtra eã caſtra, & pones arietes in gyro.
3 Et tu ſume tibi ſartaginem ferream, & pones
eam in murum ferreum inter te, & inter
civitatem: & obfirmabis faciem tuam ad
eam: & erit in obſidionem, & circumdabis
eam: ſignum eſt domui Iſrael.
4 Et tu dormies ſuper latus tuum ſiniſtrum,
& pones iniquitates domus Iſrael ſuper eo
numero dierum, quibus dormies ſuper illud,
& aſſumes iniquitatem eorum.
5 Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum,
numero dierum trecentos, & nonaginta
dies: & portabis iniquitatem domus Iſrael. B
6 Et cùm compleveris hæc, dormies ſuper latus
tuũ dextrum ſecundò: & * aſſumes iniquitatem *Num. 14. 34.
domus Juda quadraginta diebus: diem
pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi.
7 Et ad obſidionem Jeruſalem convertes
faciem tuam, & brachium tuum erit extentum:
& prophetabis adverſùs eam.
8 Ecce circumdedi te vinculis: & non te
convertes à latere tuo in latus aliud, donec
compleas dies obſidionis tuæ.
9 Et tu ſume tibi frumentum, & hordeum, &
fabam, & lentem, & milium, & viciam: & mittes
ea in vas unum, & facies tibi panes numero
dierum, quibus dormies ſuper latus tuum:
trecentis, & nonaginta diebus comedes illud.
10 Cibus autem tuus, quo veſceris, erit in C
pondere viginti ſtateres in die: à tempore
uſque ad tempus comedes illud.
11 Et aquam in menſura bibes, ſextam partẽ
hin: à tempore uſq; ad tempus bibes illud.
12 Et quaſi ſubcinericium hordeaceum comedes
illud: & ſtercore, quod egreditur de
homine, operies illud in oculis eorum.
13 Et dixit Dominus: Sic comedent filii
Iſrael * panem ſuum pollutum inter Gentes, *Oſee 9. 4.
ad quas ejiciam eos.
14 Et dixi: A, a, a, Domine Deus, ecce D
anima mea non eſt polluta: & morticinum,
& laceratum à beſtiis non comedi ab infantia
mea uſque nunc, & non eſt ingreſſa in os meum
omnis caro immunda.
15 Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum
boum pro ſtercoribus humanis: & facies
panem tuum in eo.
16 Et dixit ad me: Fili hominis: * Ecce ego *Infr. 5. 16. & 14. 13.
conteram baculum panis in Jeruſalem: & comedent
panem in põdere, & in ſollicitudine:
& aquam in menſura, & in anguſtia bibent:
17 Ut deficientibus pane, & aqua, corruat
unuſquiſque ad fratrem ſuum: & contabeſcant
in iniquitatibus ſuis.

CAPUT V.

Per detonſos capitis, & barbæ prophetæ pilos juſſu Domini, variéque conſumptos, deſignantur Judæi, propter ſua peccata fame, & gladio conſumendi: ſic ut patres filios, & filii patres comedant, reliqui verò in captivitatem ducendi, ubi ſint opprobrium, ac ſtupor Gentibus, quarum ſuperarunt ſcelera.

1 ET tu, fili hominis, ſume tibi gladiũ acutum,
radentem pilos: & aſſumes eum, & A
duces per caput tuum, & per barbam tuam: &
aſſumes tibi ſtateram ponderis, & divides eos.
2 Tertiam partẽ igni combures in medio civitatis,
juxta completionem dierum obſidionis:
& aſſumes tertiã partem, & concides gladio
in circuitu ejus: tertiam verò aliã diſperges
in ventum, & gladium nudabo poſt eos.
3 Et ſumes inde parvum numerum: & ligabis
eos in ſummitate pallii tui.
4 Et ex eis rurſum tolles, & projicies eos in
me-

Digitized by Google

medio ignis, & combures eos igni; & ex eo egredietur ignis in omnem domum Iſrael.

5 Hęc dicit Dñs Deus: Iſta eſt Jeruſalē, in medio gentiū poſui eā, & in circuitu ejus terras.

6 Et contempſit judicia mea, ut plus eſſet impia quàm Gentes: & præcepta mea ultrà quàm terræ, quæ in circuitu ejus ſunt: B judicia enim mea projecerunt, & in præceptis meis non ambulaverunt.

7 Idcircò hæc dicit Dñs Deus: Quia ſuperaſtis Gentes, quæ in circuitu veſtro ſunt, & in præceptis meis nō ambulaſtis, & judicia mea non feciſtis, & juxta judicia Gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt, non eſtis operati:

8 Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ipſe ego faciam in medio tui judicia in oculis Gentium.

9 Et faciam in te, quod non feci, & quibus ſimilia ultrà non faciam, propter omnes abominationes tuas.

10 Ideò patres comedent filios in medio tui, & filii comedent patres ſuos: & faciam in te judicia, & ventilabo univerſas reliquias tuas in omnem ventum.

C 11 Idcircò vivo ego, dicit Dñs Deus: niſi pro eo quòd ſanctum meum violaſti, in omnibus offenſionibus tuis, & in cunctis abominationibus tuis: ego quoque confringam, & non parcet oculus meus, & non miſerebor.

12 Tertia pars tui peſte morietur, & fame conſumetur in medio tui: & tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam verò partem tuam in omnem ventum diſpergam, & gladium evaginabo poſt eos.

13 Et cōplebo furorē meū, & requieſcere faciā indignationē meā in eis, & conſolabor: & ſcient, quia ego Dñs locutus ſum in zelo meo, cùm implevero indignationem meam in eis.

14 Et dabo te in deſertum, & in opprobrium Gentibus, quæ in circuitu tuo ſunt, in conſpectu omnis prætereuntis.

D 15 Et eris opprobrium, & blaſphemia, exemplū & ſtupor in Gentibus, quæ in circuitu tuo ſunt, cùm fecero in te judicia in furore, & in indignatione, & in increpationibus iræ.

16 Ego Dominus locutus ſum: Quando miſero ſagittas famis peſſimas in eos: quæ erunt mortiferæ, & quas mittam, ut diſperdam vos: & famem congregabo ſuper vos, & * conteram in vobis baculum panis.

*Sup. 4. 16. Infra 14. 13.

17 Et immittā in vos famem, & beſtias peſſimas uſq; ad internecionem: & peſtilentia, & ſanguis tranſibunt per te, & gladium inducam ſuper te: ego Dominus locutus ſum.

CAPUT VI.

Propter multiplicem idololatriam filiorū Iſrael, prædicuntur eorum urbes, & excelſa diſſipanda, & qui peſtem, gladium, & famem evaſerint, diſpergendi inter Gentes, ubi malis preſſi convertentur ad Dominū.

A 1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
2 Fili hominis, pone faciem tuam ad montes Iſrael, & prophetabis ad eos,

3 Et dices: * Montes Iſrael audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, rupibus, & vallibus: Ecce ego inducam ſuper vos gladium, & diſperdam excelſa veſtra,

*Infr. 36. 1.

4 Et demoliar aras veſtras, & confringentur ſimulacra veſtra: & dejiciam interfectos veſtros ante idola veſtra.

5 Et dabo cadavera filiorum Iſrael ante faciem ſimulacrorum veſtrorum: & diſpergam oſſa veſtra circùm aras veſtras. B

6 In omnibus habitationibus veſtris, Urbes deſertæ erunt, & excelſa demolientur & diſſipabuntur: & interibunt aræ veſtræ, & cōfringentur: & ceſſabunt idola veſtra, & conterentur delubra veſtra, & delebūtur opera veſtra.

7 Et cadet interfectus in medio veſtri: & ſcietis, quia ego ſum Dominus.

8 Et relinquā in vobis eos, qui fugerint gladium in Gētibus, cùm diſperſero vos in terris.

9 Et recordabuntur mei liberati veſtri in Gentibus, ad quas captivi ducti ſunt: quia C contrivi cor eorum fornicans, & recedens à me: & oculos eorum fornicantes poſt idola ſua: & diſplicebunt ſibimet ſuper malis, quæ fecerunt in univerſis abominationibus ſuis.

10 Et ſcient, quia ego Dominus non fruſtra locutus ſum, ut facerem eis malum hoc.

11 Hæc dicit Dominus Deus: Percute manum tuam, & allide pedem tuum & dic: Heu, ad omnes abominationes malorum domus Iſrael: quia gladio, fame, & peſte ruituri ſunt.

12 Qui longe eſt, peſte morietur: qui autem prope, gladio corruet: & qui relictus fuerit, & obſeſſus, fame morietur: & complebo indignationem meam in eis.

13 Et ſcietis, quia ego Dominus, cùm fuerint interfecti veſtri in medio idolorum D veſtrorum, in circuitu ararum veſtrarum, in omni colle excelſo, & in cunctis ſummitatibus montium, & ſubtus omne lignum nemoroſum, & ſubtus univerſam quercum frondoſam, locum, ubi accenderunt thura redolentia univerſis idolis ſuis.

14 Et extendam manum meam ſuper eos: & faciam terram deſolatam, & deſtitutam, à deſerto Deblatha, in omnibus habitationibus eorum: & ſcient, quia ego Dominus.

CAPUT VII.

Denuntiat propheta, totius Terræ Juda extremam, & inevitabilem vaſtationem proximè imminere propter ipſorū ſcelera.

1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
2 Et tu, fili hominis, hæc dicit Dominus Deus terræ Iſrael: Finis venit, venit finis A ſuper quatuor plagas terræ.

3 Nunc finis ſuper te, & immittam furorem meum in te: & judicabo te juxta vias tuas: & ponam contra te omnes abominationes tuas:

4 Et non parcet oculus meus ſuper te, & non miſerebor: ſed vias tuas ponam ſuper te, & abominationes tuæ in medio tui erunt: & ſcietis, quia ego Dominus.

5 Hæc dicit Dominus Deus: Afflictio una, afflictio ecce venit.

6 Finis venit, venit finis, evigilavit adverſum te: ecce venit.

7 Venit contritio ſuper te, qui habitas in terra: venit tempus, prope eſt dies occiſionis, & non gloriæ montium. B

8 Nunc de propinquo effundam iram meam ſuper te, & complebo furorem meum in te, & judicabo te juxta vias tuas, & imponam tibi omnia ſcelera tua.

9 Et non parcet oculus meus, nec miſerebor, ſed vias tuas imponam tibi, & abominationes tuæ in medio tui erunt: & ſcietis, quia C

ego ſum Dominus percutiens.

10 Ecce dies, ecce venit: egreſſa eſt contritio, floruit virga, germinavit ſuperbia:

11 Iniquitas ſurrexit in virga impietatis: non ex eis, & non ex populo, neque ex ſonitu eorum: & non erit requies in eis.

12 Venit tempus, appropinquavit dies: qui emit, non lætetur: & qui vendit, non lugeat: quia ira ſuper omnem populum ejus.

D 13 Quia qui vendit, ad id, quod vendidit, non revertetur, & adhuc in viventibus vita eorum: viſio enim ad omnem multitudinem ejus non regredietur, & vir in iniquitate vitæ ſuæ non confortabitur.

14 Canite tuba, præparentur omnes, & non eſt, qui vadat ad prælium: ira enim mea ſuper univerſum populum ejus.

15 Gladius foris: & peſtis, & fames intrinſecùs: qui in agro eſt, gladio morietur: & qui in civitate, peſtilentia, & fame devorabuntur.

16 Et ſalvabuntur, qui fugerint ex eis: & erunt in montibus quaſi columbæ convallium omnes trepidi, unuſquiſque in iniquitate ſua.

17 Omnes manus diſſolventur, & omnia genua fluent aquis.

E *Iſai. 15. 3 Jer. 48 37. 18 * Et accingent ſe ciliciis, & operiet eos formido, & in omni facie confuſio, & in univerſis capitibus eorum calvitium.

*Prov. 11. 4 Soph. 1. 18. Eccl. 5. 10. & 13. 19 Argentum eorum foras projicietur, & aurum eorum in ſterquilinium erit. * Argentum eorum & aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini. Animam ſuam non ſaturabunt, & ventres eorum non implebuntur: quia ſcandalum iniquitatis eorum factum eſt.

20 Et ornamentum monilium ſuorum in ſuperbiam poſuerunt, & imagines abominationum ſuarum, & ſimulacrorum fecerunt ex eo: propter hoc dedi eis illud in immunditiam:

F 21 Et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, & impiis terræ in prædam, & contaminabunt illud.

22 Et avertam faciem meam ab eis, & violabunt arcanum meum: & introibunt in illud emiſſarii, & contaminabunt illud.

23 Fac concluſionē: quoniam terra plena eſt judicio ſāguinum, & civitas plena iniquitate.

G 24 Et adducā peſſimos de Gētibus, & poſſidebūt domos eorū, & quieſcere faciā ſuperbiam potentium, & poſſidebunt ſanctuaria eorum.

25 Anguſtia ſuperveniente, requirent pacem, & non erit.

26 Conturbatio ſuper conturbationem veniet, & auditus ſuper auditum: & quærent viſionem de propheta, & lex peribit à ſacerdote, & conſilium à ſenioribus.

27 Rex lugebit, & princeps induetur mœrore, & manus populi terræ conturbabuntur. Secundùm viam eorum faciam eis, & ſecundùm judicia eorum judicabo eos: & ſcient, quia ego Dominus.

CAPUT VIII.

Ezechiel poſt viſam Dei ſimilitudinem, ſpiritu raptus in Jeruſalem videt peſſimas Judæorum idololatrias ſub variis figuris: quare dicit Dominus ſe eis non parciturum, nec orationes exauditurum.

A 1 ET factum eſt in anno ſexto, in ſexto menſe, in quinta menſis: ego ſedebam in domo mea, & ſenes Juda ſedebant coram me: & cecidit ibi ſuper me manus Domini Dei.

2 Et vidi, & ecce ſimilitudo quaſi aſpectus ignis: ab aſpectu lumborum ejus, & deorſum ignis: & à lumbis ejus, & ſurſum quaſi aſpectus ſplendoris, ut viſio electri.

3 * Et emiſſa ſimilitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei: & elevavit me ſpiritus inter terram, & cœlum: & adduxit me in Jeruſalem in viſione Dei, juxta oſtium interius, quod reſpiciebat ad Aquilonem, ubi erat ſtatutum idolum zeli ad provocandam æmulationem. B *Dan. 14. 35.

4 Et ecce ibi gloria Dei Iſrael, ſecundùm viſionem, quam videram in campo.

5 Et dixit ad me: Fili hominis, leva oculos tuos ad viam Aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam Aquilonis: & ecce ab Aquilone portæ altaris, idolum zeli in ipſo introitu. C

6 Et dixit ad me: Fili hominis, putaſne, vides tu, quid iſti faciunt, abominationes magnas, quas domus Iſrael facit hic, ut procul recedam à ſanctuario meo? & adhuc converſus videbis abominationes majores.

7 Et introduxit me ad oſtium atrii, & vidi: & ecce foramen unum in pariete.

8 Et dixit ad me: Fili hominis, fode parietem. Et cùm fodiſſem parietem, apparuit oſtium unum. D

9 Et dixit ad me: Ingredere, & vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt hic.

10 Et ingreſſus vidi, & ecce omnis ſimilitudo reptilium, & animalium, abominatio, & univerſa idola domus Iſrael depicta erant in pariete in circuitu per totum.

11 Et ſeptuaginta viri de ſenioribus domus Iſrael, & Jezonias filius Saphan ſtabat in medio eorum, ſtantium ante picturas, & unuſquiſque habebat thuribulum in manu ſua, & vapor nebulæ de thure conſurgebat. E

12 Et dixit ad me: Certè vides, fili hominis, quæ ſeniores domus Iſrael faciunt in tenebris, unuſquiſque in abſcondito cubiculi ſui: dicunt enim: Non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram.

13 Et dixit ad me: adhuc converſus videbis abominationes majores, quas iſti faciunt.

14 Et introduxit me per oſtium portæ domus Domini, quod reſpiciebat ad Aquilonem: & ecce ibi mulieres ſedebant plangentes Adonidem. F

15 Et dixit ad me: Certè vidiſti, fili hominis: adhuc converſus videbis abominationes majores his.

16 Et introduxit me in atrium domus Domini interius: & ecce in oſtio templi Domini inter veſtibulum, & altare, quaſi viginti quinque viri, dorſa habentes contra templum Domini, & facies ad Orientem: & adorabant ad ortum Solis.

17 Et dixit ad me: Certe vidiſti, fili hominis: numquid leve eſt hoc domui Juda, ut facerent abominationes iſtas, quas fecerunt hic: quia replentes terram iniquitate converſi ſunt ad irritandum me? & ecce applicant ramum ad nares ſuas. G

18 Ergo & ego faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miſerebor, & cùm clamaverint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos.

Digitized by Google

CAPUT IX.

Apparentes ſex viri jubentur omnes in Jeruſalem trucidare, qui à viro lineis veſtito non ſunt ſigno Thau notati: quo facto, Dominus exclamanti prophetæ reſpondet id futurum exigentibus ipſorum criminibus.

A 1 ET clamavit in auribus meis voce magna, dicens: Appropinquaverunt viſitationes urbis, & unuſquiſque vas interfectionis habet in manu ſua.

2 Et ecce ſex viri veniebant de via portæ ſuperioris, quæ reſpicit ad Aquilonem, & uniuſcujuſque vas interitus in manu ejus: vir quoque unus in medio eorum veſtitus erat lineis, & atramentarium ſcriptoris ad renes ejus, & ingreſſi ſunt, & ſteterunt juxta altare æreum:

3 Et gloria Domini Iſrael aſſumpta eſt de cherub, quæ erat ſuper eum ad limen domus: & vocavit virum, qui indutus erat lineis, & atramentarium ſcriptoris habebat in lumbis ſuis.

4 Et dixit Dominus ad eum: Tranſi per mediam civitatem in medio Jeruſalem: * & ſigna Thau ſuper frontes virorum gementium, & dolentium ſuper cunctis abominationibus quæ fiunt in medio ejus.

*Exo. 12. 7. Apoc. 7. 3.

5 Et illis dixit, audiente me: Tranſite per civitatem ſequentes eum, & percutite: non parcat oculus veſter, neque miſeremini.

C 6 Senem, adoleſcentulum, & virginem, parvulum, & mulieres, interficite uſque ad internecionem: omnem autem, ſuper quem videritis Thau, ne occidatis, & à ſanctuario meo incipite. Cœperunt ergo à viris ſenioribus, qui erant ante faciem domus.

7 Et dixit ad eos: Contaminate domum, & implete atria interfectis: egredimini. Et egreſſi ſunt, & percutiebant eos, qui erant in civitate.

8 Et cæde completa, remanſi ego: ruique ſuper faciem meam, & clamans ajo: Heu, heu, heu, Domine Deus: ergone diſperdes omnes reliquias Iſrael, effundens furorem tuum ſuper Jeruſalem?

D 9 Et dixit ad me: Iniquitas domus Iſrael, & Juda, magna eſt nimis valdè, & repleta eſt terra ſanguinibus, & civitas repleta eſt averſione: dixerunt enim: Dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt.

10 Igitur & meus non parcet oculus, neque miſerebor: viam eorum ſuper caput eorum reddam.

11 Et ecce vir, qui erat indutus lineis, qui habebat atramentarium in dorſo ſuo, reſpondit verbum: dicens: Feci, ſicut præcepiſti mihi.

CAPUT X.

Jubetur vir lineis veſtitus accipere prunas ignis de medio rotarum, quæ ſunt ſubtus cherubim, & ſuper civitatem effundere: deſcribitur viſio Dei, cherubim, & quatuor rotarum.

A 1 ET vidi, & ecce in firmamento, quod erat ſuper caput cherubim, quaſi lapis ſapphirus, quaſi ſpecies ſimilitudinis ſolii, apparuit ſuper ea.

2 Et dixit ad virum, qui indutus erat lineis, & ait: Ingredere in medio rotarum, quæ ſunt ſubtus cherubim, & imple manum tuam prunis ignis, quæ ſunt inter cherubim, & effunde ſuper civitatem. Ingreſſuſque eſt in conſpectu meo.

3 Cherubim autem ſtabant à dextris domus, cùm ingrederetur vir, & nubes implevit atrium interius.

4 Et elevata eſt gloria Domini deſuper cherub ad limen domus: & repleta eſt domus nube, & atrium repletum eſt ſplendore gloriæ Domini.

5 Et ſonitus alarum cherubim audiebatur uſque ad atrium exterius, quaſi vox Dei omnipotentis loquentis.

6 Cùmque præcepiſſet viro, qui indutus erat lineis, dicens: Sume ignem de medio rotarum, quæ ſunt inter cherubim: ingreſſus ille ſtetit juxta rotam: B

7 Et extendit cherub manum de medio cherubim, ad ignem, qui erat inter cherubim, & ſumpſit, & dedit in manus ejus, qui indutus erat lineis, qui accipiens egreſſus eſt.

8 Et apparuit in cherubim ſimilitudo manus hominis ſubtus pennas eorum.

9 Et vidi, & ecce quatuor rotæ juxta cherubim: rota una juxta cherub unum, & rota alia juxta cherub unum: ſpecies autem rotarum erat quaſi viſio lapidis cryſolithi.

10 Et aſpectus earum ſimilitudo una quatuor, quaſi ſit rota in medio rotæ.

11 Cùmque ambularent, in quatuor partes gradiebantur: & non revertebantur ambulantes, ſed ad locum, ad quem ire declinabat, quæ prima erat, ſequebantur & ceteræ, nec convertebantur.

12 Et omne corpus earum, & colla, & manus, & pennæ, & circuli, plena erant oculis, in circuitu quatuor rotarum. C

13 Et rotas iſtas vocavit volubiles, audiente me.

14 Quatuor autem facies habebat unum: facies una, facies cherub: & facies ſecunda, facies hominis: & in tertio facies leonis, & in quarto facies aquilæ.

15 Et elevata ſunt cherubim: ipſum eſt animal, quod videram juxta fluvium Chobar.

16 Cùmque ambularent cherubim, ibant pariter & rotæ juxta ea: & cùm elevarent cherubim alas ſuas, ut exaltarentur de terra, non reſidebant rotæ, ſed & ipſæ juxtà erant.

17 Stantibus illis, ſtabant, & cùm elevatis elevabantur: ſpiritus enim vitæ erat in eis.

18 Et egreſſa eſt gloria Domini à limine templi, & ſtetit ſuper cherubim.

19 Et elevantia cherubim alas ſuas, exaltata ſunt à terra coram me: & illis egredientibus, rotæ quoque ſubſecutæ ſunt: & ſtetit in introitu portæ domus Domini orientalis, & gloria Dei Iſrael erat ſuper ea. D

20 Ipſum eſt animal, quod vidi ſubter Deum Iſrael * juxta fluvium Chobar, & intellexi quia cherubim eſſent.

* Sup. 1. 3.

21 Quatuor vultus uni, & quatuor alæ uni: & ſimilitudo manus hominis ſub alis eorum.

22 Et ſimilitudo vultuum eorum, ipſi vultus, quos videram juxta fluvium Chobar, & intuitus eorum, & impetus ſingulorum ante faciem ſuam ingredi.

CAPUT XI.

Adversùs Jezoniam, & Pheltiam, qui dicebant, peſſimum tractantes conſilium. Nonne dudum ædificatæ ſunt domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes, *vaticinatur illos, & quotquot nolunt reſipiſcere, puniendos: & prophetante Ezechiele mortuus eſt Pheltias: reliquias autem Iſrael dicit ſe reducturum in terram ipſorum, & daturum eis cor carneum, ut colant, ac timeant Dominum.*

A 1 ET elevavit me ſpiritus, & introduxit
me ad portam domus Domini orienta-
lem, quæ reſpicit ad ſolis ortum, & ecce in
introitu portæ vigintiquinque viri: & vidi
in medio eorum Jezoniam filium Azor, &
Pheltiam filium Banajæ, principes populi.
2 Dixitque ad me: Fili hominis, hi ſunt
viri, qui cogitant iniquitatem, & tractant
conſilium peſſimum in urbe iſta,
3 Dicentes: Nonne dudum ædificatæ ſunt
domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes.
4 Idcircò vaticinare de eis, vaticinare,
fili hominis.
5 Et irruit in me ſpiritus Domini, & dixit
ad me: Loquere: Hæc dicit Dominus:
Sic locuti eſtis domus Iſrael, & cogitatio-
nes cordis veſtri ego novi.
6 Plurimos occidiſtis in urbe hac, & im-
pleſtis vias ejus interfectis.
7 Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Interfecti veſtri, quos poſuiſtis in medio
ejus, hi ſunt carnes, & hæc eſt lebes:
& educam vos de medio ejus.
B 8 Gladium metuiſtis, & gladium inducam
ſuper vos, ait Dominus Deus.
9 Et ejiciam vos de medio ejus, daboque vos
in manu hoſtium, & faciam in vobis judicia.
10 Gladio cadetis: in finibus Iſrael judica-
bo vos, & ſcietis, quia ego Dominus.
11 Hæc non erit vobis in lebetem, & vos
non eritis in medio ejus in carnes: in fini-
bus Iſrael judicabo vos.
12 Et ſcietis, quia ego Dominus: quia in
præceptis meis non ambulaſtis, & judicia
mea non feciſtis, ſed juxta judicia Gentium,
quæ in circuitu veſtro ſunt, eſtis operati.
13 Et factum eſt, cùm prophetarem, Phel-
tias filius Banajæ mortuus eſt, & cecidit in
faciem meam clamans voce magna, & dixi:
Heu, heu, heu, Domine Deus: conſum-
mationem tu facis reliquiarum Iſrael?
C 14 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:
15 Fili hominis, fratres tui, fratres tui,
viri propinqui tui, & omnis domus Iſrael,
univerſi, quibus dixerunt habitatores Je-
ruſalem: Longe recedite à Domino, no-
bis data eſt terra in poſſeſſionem.
16 Propterea hæc dicit Dominus Deus,
quia longè feci eos in Gentibus, & quia
diſperſi eos in terris: ero eis in ſanctificatio-
nem modicam in terris, ad quas venerunt.
17 Propterea loquere: Hæc dicit Dominus
Deus: Congregabo vos de populis, & adu-
nabo de terris, in quibus diſperſi eſtis,
daboque vobis humum Iſrael.
18 Et ingredientur illuc, & auferent om-
nes offenſiones, cunctaſque abominationes
ejus de illa.
19 * Et dabo eis cor unum, & ſpiritum
novum tribuam in viſceribus eorum, &
auferam cor lapideum de carne eorum, &
dabo eis cor carneum:
20 Ut in præceptis meis ambulent, & ju- D
dicia mea cuſtodiant, faciantque ea, & ſint
mihi in populum, & ego ſim eis in Deum.
21 Quorum cor poſt offendicula, & abo-
minationes ſuas ambulat, horum viam in
capite ſuo ponam, dicit Dominus Deus.
22 Et elevaverunt cherubim alas ſuas, & ro-
tæ cum eis, & gloria Dei Iſrael erat ſuper ea.
23 Et aſcendit gloria Domini de medio
civitatis, ſtetitque ſuper montem, qui eſt
ad Orientem urbis.
24 Et ſpiritus levavit me, adduxitque in
Chaldæam ad tranſmigrationem, in viſio-
ne, in ſpiritu Dei: & ſublata eſt à me vi-
ſio, quam videram.
25 Et locutus ſum ad tranſmigrationem om-
nia verba Domini, quæ oſtenderat mihi.

*Jere. 32.39. Infra 36.26.

CAPUT XII.

Ezechiel ſuis factis portendit futuram Jeruſalem, & regis ipſius captivitatem, reliquis gladio, peſte, & fame in Jeruſalem conſumptis: oſtendit etiam viſionem prophetarum non caſſam futuram, nec in longum differendam.

1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens: A
2 Fili hominis, in medio domus exaſperã-
tis tu habitas, qui oculos habent ad viden-
dum, & non vident: & aures ad audiendum,
& non audiunt, quia domus exaſperans eſt.
3 Tu ergo, fili hominis, fac tibi vaſa tranſ-
migrationis, & tranſmigrabis per diem co-
ram eis: tranſmigrabis autem de loco tuo ad
locum alterum, in conſpectu eorum, ſi fortè
aſpiciant: quia domus exaſperans eſt.
4 Et efferes foras vaſa tua quaſi vaſa tranſ-
migrantis per diem in conſpectu eorum: tu
autem egredieris veſpere coram eis, ſicut
egreditur migrans.
5 Ante oculos eorum perfode tibi parie- B
tem, & egredieris per eum.
6 In conſpectu eorum in humeris portabe-
ris, in caligine efferéris: faciem tuam ve-
labis, & non videbis terram: quia por-
tentum dedi te domui Iſrael.
7 Feci ergo, ſicut præceperat mihi Domi-
nus: vaſa mea protuli quaſi vaſa tranſmi-
grantis per diem, & veſpere perfodi mihi
parietem manu, & in caligine egreſſus ſum,
in humeris portatus in conſpectu eorum:
8 Et factus eſt ſermo Dñi mane ad me dicẽs:
9 Fili hominis, numquid non dixerunt ad te C
domus Iſrael, domus exaſperãs: quid tu facis?
10 Dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Super ducem onus iſtud, qui eſt in Jeru-
ſalem, & ſuper omnem domum Iſrael,
quæ eſt in medio eorum.
11 Dic: Ego portentum veſtrum: quo-
modo feci, ſic fiet illis, in tranſmigratio-
nem, & in captivitatem ibunt.
12 Et dux, qui eſt in medio eorum, in hu-
meris portabitur, in caligine egredietur: pa-
rietem perfodient, ut educant eum: facies
ejus operietur, ut non videat oculo terram.
13 * Et extendam rete meum ſuper eum, & D
capietur in ſagena mea, & adducam eum
in Babylonem in terram Chaldæorum, &
ipſam non videbit, ibique morietur.

*Infr. 17.20.

14 Et omnes, qui circa eum ſunt, præſidium ejus, & agmina ejus, diſpergam in omnem ventum, & gladium evaginabo poſt eos.

15 Et ſcient, quia ego Dominus, quando diſperſero illos in Gentibus, & diſſeminavero eos in terris.

16 Et relinquam ex eis viros paucos à gladio, & fame, & peſtilentia: ut enarrent omnia ſcelera eorum in Gentibus, ad quas ingredientur: & ſcient, quia ego Dominus.

E 17 Et factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:

18 Fili hominis, panem tuum in conturbatione comede: ſed & aquam tuam in feſtinatione, & mœrore bibe.

19 Et dices ad populum terræ: Hæc dicit Dominus Deus ad eos, qui habitant in Jeruſalem in terra Iſrael: Panem ſuum in ſollicitudine comedent, & aquam ſuam in deſolatione bibent, ut deſoletur terra à multitudine ſua, propter iniquitatem omnium, qui habitant in ea.

F 20 Et civitates, quæ nunc habitantur, deſolatæ erunt, terraque deſerta: & ſcietis, quia ego Dominus.

21 Et factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:

22 Fili hominis, quod eſt proverbium iſtud vobis in terra Iſrael, dicentium: in longum differentur dies, & peribit omnis viſio?

23 Ideò dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Quieſcere faciam proverbium iſtud, neque vulgò dicetur ultrà in Iſrael: & loquere ad eos, quòd appropinquaverint dies, & ſermo omnis viſionis.

24 Non enim erit ultrà omnis viſio caſſa, neque divinatio ambigua in medio filiorum Iſrael.

G 25 Quia ego Dominus loquar: & quodcumque locutus fuerò verbum, fiet, & non prolongabitur ampliùs: ſed in diebus veſtris domus exaſperans loquar verbum, & faciam illud, dicit Dominus Deus.

26 Et factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:

27 Fili hominis, ecce domus Iſrael dicentium: Viſio, quam hic videt, in dies multos: & in tempora longa iſte prophetat.

28 Proptereà dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Non prolongabitur ultrà omnis ſermo meus: verbum, quod locutus fuero, complebitur, dicit Dominus Deus.

C A P U T XIII.

Minatur Dominus pſeudoprophetis ex ſuo cerebro divinantibus, populumque ſeducentibus, falſam promittendo pacem, & parietem luto abſque paleis liniendo: ſimiliter & filiabus Iſrael de corde ſuo prophetantibus, & pulvillos ſub omni cubito conſuentibus.

A 1 Et factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:

2 Fili hominis, vaticinare ad prophetas Iſrael, qui prophetant, & dices prophetantibus de corde ſuo: Audite verbum Domini:

* Jer. 23. 1. Infra 14. 9. 34. 2. 3 Hæc dicit Dominus Deus: * Væ prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum, & nihil vident.

4 Quaſi vulpes in deſertis, prophetæ tui Iſrael erant.

5 Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, ut ſtaretis in prælio in die Domini.

6 Vident vana, & divinant mendacium, dicẽtes: ait Dominus: cùm Dominus non miſerit eos: & perſeveraverunt confirmare ſermoné.

7 Numquid non viſionem caſſam vidiſtis, & divinationem mendacem locuti eſtis? & dicitis: Ait Dominus, cùm ego non ſim locutus.

8 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti eſtis vana, & vidiſtis mendacium: ideò ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus: B

9 Et erit manus mea ſuper prophetas, qui vident vana, & divinant mendacium: in conſilio populi mei non erunt, & in ſcriptura domus Iſrael non ſcribentur, nec in terram Iſrael ingredientur, & ſcietis, quia ego Dñs Deus.

10 Eò quòd deceperint populum meum, dicentes: Pax, & non eſt pax: & ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto abſque paleis.

11 Dic ad eos, qui liniunt abſque temperatura, quòd caſurus ſit: erit enim imber inundans, & dabo lapides prægrandes deſuper irruentes, & ventum procellæ diſſipantem.

12 Siquidem ecce cecidit paries: numquid non dicetur vobis: Ubi eſt litura, quã liniſtis?

13 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Et erumpere faciam ſpiritum tempeſtatum in indignatione mea, & imber inundans in furore meo erit, & lapides grandes in ira in conſumptionem.

14 Et deſtruam parietem, quem liniſtis abſque temperamento, & adæquabo eum terræ, & revelabitur fundamentum ejus: C & cadet, & conſumetur in medio ejus: & ſcietis, quia ego ſum Dominus.

15 Et complebo indignationem meam in pariete, & in his, qui liniunt eum abſque temperamento, dicamque vobis: Non eſt paries, & non ſunt, qui liniunt eum.

16 Prophetæ Iſrael, qui prophetant ad Jeruſalem, & vident ei viſionem pacis, & non eſt pax, ait Dominus Deus.

17 Et tu, fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophetant de corde ſuo, & vaticinare ſuper eas,

18 Et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas: & cùm caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum.

19 Et violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis. D

20 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad pulvillos veſtros, quibus vos capitis animas volantes: & dirumpam eos de brachiis veſtris, & dimittam animas, quas vos capitis, animas ad volandum.

21 Et dirumpam cervicalia veſtra, & liberabo populum meum de manu veſtra, neque erunt ultrà in manibus veſtris ad prædandum: & ſcietis, qui ego Dominus.

22 Pro eo quòd mœrere feciſtis cor juſti mendaciter, quem ego non contriſtavi: & confortaſtis manus impii, ut non reverteretur à via ſua mala, & viveret:

23 Proptereà vana non videbitis, & divinationes non divinabitis ampliùs, & eruam populum meum de manu veſtra: & ſcietis, quia ego Dominus.

CAPUT XIV.

Comminatur Dominus idololatris, qui veniunt ad prophetas, ut per eos conſulant Dominum, dicens ſe illos perditurum, & Prophetas decepturum, ut reſpondeant juxta illorum iniquitates: Noe autem, Danielem, & Job, ſua juſtitia liberaturos ſe tantùm & non impios de fame, malis beſtiis, gladio, & peſte, quæ in populum peccatorem immittet Dominus: additur etiam conſolatio reliquiarum Iſrael.

A 1 ET venerunt ad me viri ſeniorum Iſrael,
& ſederunt coram me.
2 Et factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
3 Fili hominis, viri iſti poſuerunt immunditias ſuas in cordibus ſuis, & ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatuerunt contra faciem ſuam: numquid interrogatus reſpondebo eis?
4 Propter hoc loquere eis, & dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: Homo homo de domo Iſrael, qui poſuerit immunditias ſuas in corde ſuo, & ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit cõtra faciem ſuam, & venerit ad prophetã interrogans per eum me, ego Dominus reſpondebo ei in multitudine immunditiarum ſuarum:
B
5 Ut capiatur domus Iſrael in corde ſuo, quo receſſerunt à me in cunctis idolis ſuis.
6 Propterea dic ad domum Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus: Convertimini, & recedite ab idolis veſtris, & ab univerſis contaminationibus veſtris avertite facies veſtras.
7 Quia homo homo de domo Iſrael, & de proſelytis quicumque advena fuerit in Iſrael, ſi alienatus fuerit à me, & poſuerit idola ſua in corde ſuo, & ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit contra faciem ſuam, & venerit ad prophetam, ut interroget per eum me: ego Dominus reſpondebo ei per me:
8 Et ponam faciem meam ſuper hominem
C illum, & faciam eum in exemplum, & in proverbium, & diſperdam eum de medio populi mei: & ſcietis, quia ego Dominus.
* Sup. 13. 3. 9 * Et Propheta cùm erraverit, & locutus fuerit verbum: ego Dñs decepi Prophetam illum, & extendam manum meam ſuper illum, & delebo eum de medio populi mei Iſrael.
10 Et portabunt iniquitatem ſuam: juxta iniquitatem interrogantis, ſic iniquitas prophetæ erit:
11 Ut non erret ultrà domus Iſrael à me, neque polluatur in univerſis prævaricationibus ſuis: ſed ſint mihi in populum, & ego ſim eis in Deum, ait Dominus exercituum.
12 Et factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
D 13 Fili hominis, terra cùm peccaverit mihi, ut prævaricetur prævaricans, extendã manum meam ſuper eam, & * conteram virgam panis
* Sup. 4. 16. 5. 16. ejus: & immittam in eam famem, & interficiam de ea hominem, & jumentum.
14 Et ſi fuerint tres viri iſti in medio ejus, Noe, Daniel, & Job: ipſi juſtitia ſua liberabunt animas ſuas, ait Dominus exercituum.
15 Quòd ſi & beſtias peſſimas induxero ſuper terram, ut vaſtem eam, & fuerit invia, eò quòd non ſit pertranſiens propter beſtias:
16 Tres viri iſti ſi fuerint in ea, vivo ego
E dicit Dominus Deus, quia nec filios, nec filias liberabunt: ſed ipſi ſoli liberabuntur, terra autem deſolabitur.
17 Vel ſi gladium induxero ſuper terram illam, & dixero gladio: Tranſi per terram: & interfecero de ea hominem, & jumentum:
18 Et tres viri iſti fuerint in medio ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt filios, neque filias: ſed ipſi ſoli liberabuntur.
19 Si autem & peſtilentiam immiſero ſuper terram illam, & effudero indignatio- F
nem meam ſuper eam in ſanguinem, ut auferam ex ea hominem, & jumentum:
20 Et Noe, & Daniel, & Job, fuerint in medio ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus, quia filium, & filiam non liberabunt: ſed ipſi juſtitia ſua liberabunt animas ſuas.
21 Quoniam hæc dicit Dominus Deus: Quòd & ſi quatuor judicia mea peſſima, gladium, & famem, ac beſtias malas, & peſtilentiam immiſero in Jeruſalem, ut interficiam de ea hominem, & pecus:
22 Tamen relinquetur in ea ſalvatio educentium filios, & filias: ecce ipſi ingredien- G
tur ad vos, & videbitis viam eorum, & adinventiones eorum, & conſolabimini ſuper malo, quod induxi in Jeruſalem, in omnibus, quæ importavi ſuper eam.
23 Et conſolabuntur vos, cùm videritis viam eorum, & adinventiones eorum: & cognoſcetis, quòd non fruſtra fecerim omnia quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

CAPUT XV.

Sicut lignum de vite præciſum ſoli ſervit igni, ita Judæos ob inveterata peccata cum Jeruſalem prædicit exurendos.

1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens: A
2 Fili hominis, quid fiet de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum, quæ ſunt inter ligna ſilvarum?
3 Numquid tolletur de ea lignum, ut fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus, ut dependeat in eo quodcumque vas?
4 Ecce igni datum eſt in eſcam: utramque partem ejus conſumpſit ignis, & medietas ejus redacta eſt in favillam: numquid utile erit ad opus?
5 Etiam cùm eſſet integrum, non erat aptum ad opus: quantò magis cùm illud ignis devoraverit, & combuſſerit, nihil ex eo fiet operis?
6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quomodò lignum vitis inter ligna ſilvarum, quod dedi igni ad devorandum, ſic tradam habitatores Jeruſalem.
7 Et ponã faciem meam in eos: de igne egredientur, & ignis conſumet eos: & ſcietis, quia ego Dñs, cùm poſuero faciem meam in eos,
8 Et dedero terram inviam, & deſolatam, eò quòd prævaricatores extiterint, dicit Dominus Deus.

CAPUT XVI.

Jeruſalem priùs abjectiſſima, mirum in modum à Deo exaltata, oſtendit ingratitudinem varia idololatria, in qua & Samariam, & Sodomam ſuperavit: idcircò tradet eam Dominus in vaſtationem, & in ignominiam omnibus Gentibus: ſervabit tamen pactum reliquiis ſuis.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, A
dicens:
2 Fili hominis, notas fac Jeruſalem abominationes ſuas,
3 Et dices: Hæc dicit Dñs Deus Jeruſalē: Radix tua, & generatio tua de Terra Chanaã: pa-

ter tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa.

4 Et quando nata es, in die ortus tui, non eſt præciſus umbilicus tuus, & aqua non es lota in ſalutem, nec ſale ſalita, nec involuta pannis.

5 Non pepercit ſuper te oculus, ut faceret tibi unum de his, miſertus tui: ſed projecta es ſuper faciem terræ in abjectione animæ tuæ, in die, qua nata es.

6 Tranſiens autem per te vidi te conculcari in ſanguine tuo, & dixi tibi, cùm eſſes in ſanguine tuo: Vive, dixi, inquam, tibi: in ſanguine tuo vive.

7 Multiplicatam quaſi germen agri dedi te: & multiplicata es, & grandis effecta, & ingreſſa es, & perveniſti ad mundum muliebrẽ: ubera tua intumuerunt, & pilus tuus germinavit: & eras nuda, & confuſione plena.

8 Et tranſivi per te, & vidi te: & ecce tempus tuum, tempus amantium: & expandi amictum meum ſuper te, & operui ignominiam tuam. Et juravi tibi, & ingreſſus ſum pactum tecum (ait Dominus Deus) & facta es mihi.

9 Et lavi te aqua, & emundavi ſanguinem tuum ex te, & unxi te oleo.

10 Et veſtivi te diſcoloribus, & calceavi te janthino: & cinxi te byſſo, & indui te ſubtilibus.

B

11 Et ornavi te ornamẽto, & dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum.

12 Et dedi inaurem ſuper os tuum, & circulos auribus tuis, & coronã decoris in capite tuo.

13 Et ornata es auro, & argento, & veſtita es byſſo, & polymito, & multicoloribus: ſimilam, & mel, & oleum comediſti, & decora facta es vehementer nimis: & profeciſti in regnum.

14 Et egreſſum eſt nomen tuum in Gentes propter ſpeciem tuam: quia perfecta eras in decore meo, quem poſueram ſuper te, dicit Dominus Deus.

15 Et habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo: & expoſuiſti fornicationem tuam omni tranſeunti, ut ejus fieres.

16 Et ſumens de veſtimentis tuis, feciſti tibi excelſa hinc inde conſuta: & fornicata es ſuper eis, ſicut non eſt factum, neque futurum eſt.

17 Et tuliſti vaſa decoris tui de auro meo, atque argento meo, quæ dedi tibi: & feciſti tibi imagines maſculinas, & fornicata es in eis.

18 Et ſumpſiſti veſtimenta tua multicoloria, & operuiſti illas: & oleum meum, & thymiama meum poſuiſti coram eis.

19 Et panem meum, quem dedi tibi, ſimilam, & oleum, & mel, quibus enutrivi te, poſuiſti in conſpectu eorum in odorem ſuavitatis: & factum eſt, ait Dominus Deus.

C

20 Et tuliſti filios tuos, & filias tuas, quas generaſti mihi, & immolaſti eis ad devorandum: Numquid parva eſt fornicatio tua?

21 Immolaſti filios meos, & dediſti, illos conſecrans, eis.

22 Et poſt omnes abominationes tuas, & fornicationes, non es recordata dierum adoleſcentiæ tuæ, quando eras nuda, & confuſione plena, conculcata in ſanguine tuo.

23 Et accidit poſt omnem malitiam tuam (væ, væ tibi, ait Dominus Deus)

24 Et ædificaſti tibi lupanar, & feciſti tibi proſtibulum in cunctis plateis.

25 Ad omne caput viæ ædificaſti ſignum proſtitutionis tuæ: & abominabilem feciſti decorem tuum: & diviſiſti pedes tuos omni tranſeunti, & multiplicaſti fornicationes tuas.

26 Et fornicata es cum filiis Ægypti vicinis tuis magnarum carnium: & multiplicaſti fornicationem tuam ad irritandum me.

27 Ecce ego extendam manum meam ſuper te, & auferam juſtificationem tuam: & dabo te in animas odientium te filiarum Palæſtinarum, quæ erubeſcunt in via tua ſcelerata.

28 Et fornicata es in filiis Aſſyriorum, eò quòd necdum fueris expleta: & poſtquam fornicata es, nec ſic es ſatiata.

29 Et multiplicaſti fornicationẽ tuã in terra Chanaan cum Chaldæis: & nec ſic ſatiata es.

30 In quo mundabo cor tuum, ait Dominus Deus, cum facias omnia hæc opera mulieris meretricis, & procacis?

31 Quia fabricaſti lupanar tuum in capite omnis viæ, & excelſum tuum feciſti in omni platea: nec facta es quaſi meretrix faſtidio augens pretium, D

32 Sed quaſi mulier adultera, quæ ſuper virum ſuum inducit alienos.

33 Omnibus meretricibus dantur mercedes: tu autem dediſti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis, ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum.

34 Factumque eſt in te contra conſuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, & poſt te non erit fornicatio: in eo enim quod dediſti mercedes, & mercedes non accepiſti, factum eſt in te contrarium.

35 Propterea, meretrix, audi verbum Domini.

36 Hæc dicit Dominus Deus: Quia effuſum eſt æs tuum, & revelata eſt ignominia tua in fornicationibus tuis ſuper amatores tuos, & ſuper idola abominationum tuarum in ſanguine filiorum tuorum, quos dediſti eis:

37 Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quibus commiſta es: & omnes, quos dilexiſti, cum univerſis, quos oderas: & congregabo eos ſuper te undique, & nudabo ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuam.

38 * Et judicabo te judiciis adulterarum, *Infr. 23. 10.
& effundentium ſanguinem: & dabo te in ſanguinem furoris, & zeli. E

39 Et dabo te in manus eorum, & deſtruent lupanar tuum, & demolientur proſtibulum tuum, & denudabunt te veſtimentis tuis, & auferent vaſa decoris tui: & derelinquent te nudam, plenamque ignominia.

40 Et adducent ſuper te multitudinem, & lapidabunt te lapidibus, & trucidabunt te gladiis ſuis.

41 * Et comburent domos tuas igni, & *4Reg. 25. 9.
facient in te judicia in oculis mulierum plurimarum: & deſines fornicari, & mercedes ultrà non dabis.

42 Et requieſcet indignatio mea in te: & auferetur zelus meus à te, & quieſcam, nec iraſcar ampliùs.

43 Eò quòd nõ fueris recordata dierum adoleſcẽtiæ tuæ, & provocaſti me in omnibus his: quapropter & ego vias tuas in capite tuo dedi, ait Dominus Deus, & non feci juxta ſcele-

ra tua in omnibus abominationibus tuis.
44 Ecce omnis, qui dicit vulgo proverbium, in te aſſumet illud, dicens: Sicut mater, ita & filia ejus.
45 Filia matris tuæ es tu, quæ projecit virum ſuum, & filios ſuos: & ſoror ſororum tuarum es tu, quæ projecerunt viros ſuos, & filios ſuos: mater veſtra Cethæa, & pater veſter Amorrhæus.
46 Et ſoror tua major, Samaria, ipſa, & filiæ ejus, quæ habitant ad ſiniſtram tuam: ſoror autem tua minor te, quæ habitat à dex-
F tris tuis, Sodoma, & filiæ ejus.
47 Sed nec in viis earum ambulaſti, neque ſecundùm ſcelera earum feciſti pauxillum minùs: penè ſceleratiora feciſti illis in omnibus viis tuis.
48 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non fecit Sodoma ſoror tua ipſa, & filiæ ejus, ſicut feciſti tu, & filiæ tuæ.
*Gen. 19 24. 49 * Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius, & filiarum ejus: & manum egeno, & pauperi non porrigebant.
50 Et elevatæ ſunt, & fecerunt abominationes coram me: & abſtuli eas ſicut vidiſti.
51 Et Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccavit: ſed viciſti eas ſceleribus tuis, & juſtificaſti ſorores tuas in omnibus abominationibus tuis, quas operata es.
52 Ergo & tu porta confuſionem tuam, quæ viciſti ſorores tuas peccatis tuis, ſceleratiùs agens ab eis: juſtificatæ ſunt enim à te: ergo & tu confundere, & porta ignominiam tuam, quæ juſtificaſti ſorores tuas.
53 Et convertam reſtituens eas converſione Sodomorum cum filiabus ſuis, & converſione Samariæ, & filiarum ejus: & convertam reverſionem tuam in medio earum,
54 Ut portes ignominiam tuam, & confundaris in omnibus, quæ feciſti conſolans eas.
55 Et ſoror tua Sodoma, & filiæ ejus rever-
G tentur ad antiquitatem ſuam: & Samaria, & filiæ ejus revertentur ad antiquitatem ſuam: & tu, & filiæ tuæ, revertimini ad antiquitatem veſtram.
56 Non fuit autem Sodoma ſoror tua audita in ore tuo, in die ſuperbiæ tuæ,
57 Antequam revelaretur malitia tua: ſicut hoc tempore in opprobrium filiarum Syriæ; & cunctarum in circuitu tuo filiarum Palæſtinarum, quæ ambiunt te per gyrum.
58 Scelus tuum, & ignominiam tuam tu portaſti, ait Dominus Deus.
59 Quia hæc dicit Dominus Deus: Et faciam tibi, ſicut deſpexiſti juramentum, ut irritum faceres pactum:
60 Et recordabor ego pacti mei tecum in diebus adoleſcentiæ tuæ: & ſuſcitabo tibi pactum ſempiternum.
61 Et recordaberis viarum tuarum, & confunderis, cum receperis ſorores tuas te majores cum minoribus tuis: & dabo eas tibi in filias, ſed non ex pacto tuo.
62 Et ſuſcitabo ego pactum meum tecum: & ſcies, quia ego Dominus,
63 Ut recorderis, & confundaris, & non ſit tibi ultrà aperire os præ confuſione tua, cùm placatus tibi fuero in omnibus, quæ feciſti, ait Dominus Deus.

CAPUT XVII.

Per parabolam de duabus aquilis, & plantata, ac creſcente vinea, quæ non proſperabitur, declaratur, quòd rex Babylonis tranſlato in Babylonem rege Joakim, conſtituet pro eo regem Sedeciam, qui relicto fœdere cum Nabuchodonoſor inito ad regem Ægypti transfugit: quapropter à Dño tradetur in manus Nabuchodonoſor, & ductus in Babylonem morietur ibi: Dñs autē ſublimi humiliato exaltabit humilē.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis, propone ænigma, & narra A
parabolam ad domum Iſrael,
3 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Aquila grandis magnarum alarum, longo mēbrorum ductu, plena plumis, & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam cedri.
4 Summitatem frondium ejus avulſit, & tranſportavit eam in terram Chanaan, in urbe negotiatorum poſuit illam.
5 Et tulit de ſemine terræ, & poſuit illud in terra pro ſemine, ut firmaret radicem ſuper aquas multas: in ſuperficie poſuit illud.
6 Cùmque germinaſſet, crevit in vineam B
latiorem humili ſtatura, reſpicientibus ramis ejus ad eam, & radices ejus ſub illa erant: facta eſt ergo vinea, & fructificavit in palmites, & emiſit propagines.
7 Et facta eſt aquila altera grandis, magnis alis, multiſque plumis, & ecce vinea iſta quaſi mittens radices ſuas ad eam, palmites ſuos extendit ad illam, ut irrigaret eam de areolis germinis ſui.
8 In terra bona ſuper aquas multas plantata eſt: ut faciat frondes, & portet fructum, ut ſit in vineam grandem.
9 Dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ergone C
proſperabitur? nonne radices ejus evellet, & fructus ejus diſtringet, & ſiccabit omnes palmites germinis ejus, & areſcet, & non in brachio grandi, neque in populo multo, ut evelleret eam radicitùs?
10 Ecce plantata eſt: ergone proſperabitur? nonne cùm tetigerit eam ventus urens, ſiccabitur, & in areis germinis ſui areſcet?
11 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:
12 Dic ad domum exaſperantem: Neſcitis D
quid iſta ſignificent? Dic: Ecce venit rex Babylonis in Jeruſalem, & aſſumet regem, & principes ejus, & adducet eos ad ſemetipſum in Babylonem.
13 Et tollet de ſemine regni, ferietque cum eo fœdus, & ab eo accipiet jusjurandum: ſed & fortes terræ tollet,
14 Ut ſit regnum humile, & non elevetur, ſed cuſtodiat pactum ejus, & ſervet illud.
15 Qui recedens ab eo miſit nuntios ad Ægyptum, ut daret ſibi equos, & populum multum. Numquid proſperabitur, vel conſequetur ſalutem, qui fecit hæc? & qui diſſolvit pactum, numquid effugiet?
16 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam E
in loco regis, qui conſtituit eum regem, cujus fecit irritum juramentum, & ſolvit pactum, quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur.
17 Et non in exercitu grandi, neque in populo multo faciet contra eum Pharao præ-

lium:

lium : in jactu aggeris, & in extructione val-
lorum, ut interficiat animas multas.
18 Spreverat enim juramentum, ut ſolve-
ret fœdus, & ecce dedit manum ſuam, &
F cùm omnia hæc fecerit, non effugiet.
19 Propterea hæc dicit Dñs Deus: Vivo ego,
quoniam juramentum, quod ſprevit, & fœdus,
quod prævaricatus eſt, ponam in caput ejus.
*Sup. 12.13. Infra 32.3. 20 * Et expandam ſuper eum rete meum, &
comprehendetur in ſagena mea: & adducam
eum in Babylonem, & judicabo eum ibi in
prævaricatione, qua deſpexit me.
21 Et omnes profugi ejus cum univerſo ag-
mine ſuo gladio cadent: reſidui autem in
omnem ventum diſpergentur: & ſcietis,
quia ego Dominus locutus ſum.
22 Hæc dicit Dñs Deus: Et ſumam ego de
medulla cedri ſublimis, & ponam: de vertice
ramorum ejus tenerum diſtringam, & planta-
bo ſuper montem excelſum, & eminentem.
G 23 In monte ſublimi Iſrael plantabo illud,
& erumpet in germen, & faciet fructum, &
erit in cedrum magnam, & habitabunt ſub ea
omnes volucres: & univerſum volatile ſub
umbra frondium ejus nidificabit.
24 Et ſcient omnia ligna regionis, quia ego
Dominus humiliavi lignum ſublime, & exal-
tavi lignum humile, & ſiccavi lignum viri-
de, & frondere feci lignum aridum. Ego
Dominus locutus ſum, & feci.

CAPUT XVIII.

Rejecta Judæorum parabola, dicit, quòd filius non portabit iniquitatem patris, nec contrà, ſed quiſque ſuam ipſius portabit: quòd ſi impius pœnitentiam agat, ſalvabitur: juſtus verò, ſi ſuam deſerat juſtitiam, damnabitur: hortatur ergo Dominus ad pœnitentiam, & cordis innovationem.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me,
dicens:
2 Quid eſt, quòd inter vos parabolam verti-
tis in proverbium iſtud in terra Iſrael, dicen-
tes: * Patres comederunt uvam acerbam, &
* Jer. 31.29. dentes filiorum obſtupeſcunt?
3 Vivo ego, dicit Dñs Deus, ſi erit ultrà vo-
bis parabola hæc in proverbium in Iſrael:
4 Ecce omnes animæ, meæ ſunt: ut anima
patris, ita & anima filii mea eſt: anima, quæ
peccaverit, ipſa morietur.
5 Et vir ſi fuerit juſtus, & fecerit judi-
cium, & juſtitiam:
6 In montibus non comederit, & oculos ſuos
non levaverit ad idola domus Iſrael: &
B uxorem proximi ſui non violaverit, & ad
mulierem menſtruatam non acceſſerit:
7 Et hominem non contriſtaverit, pignus
debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit:
* Iſai. 58.7. Matt. 25.35. * panem ſuum eſurienti dederit, & nudum
operuerit veſtimento:
8 Ad uſuram non commodaverit, & am-
plius non acceperit: ab iniquitate averterit
manum ſuam, & judicium verum fecerit
inter virum, & virum:
9 In præceptis meis ambulaverit, & judicia
mea cuſtodierit, ut faciat veritatem: hic ju-
ſtus eſt, vita vivet, ait Dominus Deus.
10 Quòd ſi genuerit filium latronem effun-
dentem ſanguinem, & fecerit unum de iſtis:
11 Et hæc quidem omnia non facientem, ſed
in montibus comedentem, & uxorem pro-
ximi ſui polluentem:
12 Egenū, & pauperem contriſtantē, rapientē
rapinas, pignus nō reddentē, & ad idola levā-
tem oculos ſuos, abominationem facientem: C
13 Ad uſuram dantem, & ampliùs accipien-
tem: numquid vivet? non vivet. Cùm uni-
verſa hæc deteſtanda fecerit, morte morie-
tur, ſanguis ejus in ipſo erit.
14 Quòd ſi genuerit filium, qui videns
omnia peccata patris ſui, quæ fecit, ti-
muerit, & non fecerit ſimile eis:
15 Super montes non comederit, & oculos
ſuos non levaverit ad idola domus Iſrael, &
uxorem proximi ſui non violaverit:
16 Et virum non contriſtaverit, pignus non D
retinuerit, & rapinam non rapuerit, panem
ſuum eſurienti dederit, & nudum operuerit
veſtimento:
17 A pauperis injuria averterit manum
ſuam: uſuram, & ſuperabundantiam non ac-
ceperit, judicia mea fecerit, in præceptis
meis ambulaverit: hic non morietur in ini-
quitate patris ſui, ſed vita vivet.
18 Pater ejus, quia calumniatus eſt, & vim
fecit fratri, & malū operatus eſt in medio po-
puli ſui, ecce mortuus eſt in iniquitate ſua.
19 Et dicitis: Quare non portavit filius ini-
quitatem patris? Videlicet, quia filius judi-
cium, & juſtitiā operatus eſt, omnia præcepta
mea cuſtodivit, & fecit illa, vivet vita.
20 * Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur: E
filius non portabit iniquitatem patris, & pater * Deu. 24.16.
non portabit iniquitatem filii: juſtitia juſti ſu- 4. Reg. 14.6.
per eum erit, & impietas impii erit ſuper eū. 2. Par. 25.4.
21 Si autem impius egerit pœnitentiam ab
omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cu-
ſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit judi-
cium, & juſtitiam: vita vivet, & non morietur.
22 Omnium iniquitatum ejus, quas opera-
tus eſt, non recordabor: in juſtitia ſua,
quam operatus eſt, vivet.
23 * Numquid voluntatis meæ eſt mors im- * Infra 33.11.
pii, dicit Dominus Deus, & non ut conver- 2. Pet. 3.9.
tatur à viis ſuis, & vivat? F
24 Si autem averterit ſe juſtus à juſtitia ſua,
& fecerit iniquitatem ſecundum omnes abo-
minationes, quas operari ſolet impius, num-
quid vivet? omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat,
non recordabuntur: in prævaricatione, qua
prævaricatus eſt, & in peccato ſuo, quod
peccavit, in ipſis morietur.
25 Et dixiſtis: Non eſt æqua via Dñi. Audite
ergo domus Iſrael: Numquid via mea non eſt
æqua, & non magis viæ veſtræ pravæ ſunt?
26 Cùm enim averterit ſe juſtus à juſtitia
ſua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis:
in injuſtitia, quam operatus eſt, morietur.
27 Et cùm averterit ſe impius ab impietate
ſua, quam operatus eſt, & fecerit judicium, &
juſtitiam: ipſe animam ſuam vivificabit.
28 Conſiderans enim, & avertens ſe ab om-
nibus iniquitatibus ſuis, quas operatus eſt,
vita vivet, & non morietur.
29 Et dicunt filii Iſrael: Non eſt æqua via G
Dñi. Numquid viæ meæ non ſunt æquæ, do-
mus Iſrael, & non magis viæ veſtræ pravæ?
30 Idcircò unumquemque juxta vias ſuas ju-
dicabo domus Iſrael, ait Dominus Deus.
* Convertimini, & agite pœnitentiam ab
omnibus iniquitatibus veſtris: & non erit * Matt. 3.2.

vobis

vobis in ruinam iniquitas.
31 Projicite à vobis omnes prævaricationes
veſtras, in quibus prævaricati eſtis, & faci-
te vobis cor novum, & ſpiritum novum: &
quare moriemini domus Iſrael?
* Sup. 32 * Quia nolo mortem morientis, dicit
21. Infrà 33. 11. Dominus Deus: revertimini, & vivite.

CAPUT XIX.

Parabola leænæ, & leunculorum deſignat captivitatem regum Joachaz & Joachim: item præteritam civitatis Jeruſalem felicitatem deſcribit, præſentemque calamitatem, ſub parabola vineæ.

A 1 ET tu aſſume planctum ſuper princi-
pes Iſrael,
2 Et dices: Quare mater tua leæna inter
leones cubavit, in medio leunculorum
enutrivit catulos ſuos?
3 Et eduxit unum de leunculis ſuis, &
leo factus eſt: & didicit capere prædam,
hominemque comedere.
4 Et audierunt de eo gentes, & non abſque
vulneribus ſuis ceperunt eum: & adduxe-
runt eum in catenis in terram Ægypti.
5 Quæ cùm vidiſſet, quoniam infirmata eſt,
& periit expectatio ejus: tulit unum de leun-
culis ſuis, leonem conſtituit eum.
B 6 Qui incedebat inter leones, & factus
eſt leo: & didicit prædam capere, & ho-
mines devorare:
7 Didicit viduas facere, & civitates eo-
rum in deſertum adducere: & deſolata eſt ter-
ra, & plenitudo ejus, à voce rugitus illius.
8 Et convenerunt adversùs eum gentes un-
dique de provinciis, & expanderunt ſuper eũ
rete ſuum: in vulneribus earum captus eſt.
9 Et miſerunt eum in caveam, in catenis
C adduxerunt eum ad regem Babylonis: mi-
ſeruntque eum in carcerem, ne audiretur
vox ejus ultrà ſuper montes Iſrael.
10 Mater tua quaſi vinea in ſanguine tuo ſu-
per aquam plantata eſt: fructus ejus, & fron-
des ejus creverunt ex aquis multis.
11 Et factæ ſunt ei virgæ ſolidæ in ſceptra
dominantium, & exaltata eſt ſtatura ejus in-
ter frondes: & vidit altitudinem ſuam in
multitudine palmitum ſuorum.
D 12 Et evulſa eſt in ira, in terramque proje-
* Oſee cta, * & ventus urens ſiccavit fructum ejus:
13. 15. marcuerunt, & areſactæ ſunt virgæ roboris
ejus: ignis comedit eam.
13 Et nunc tranſplantata eſt in deſertum,
in terra invia, & ſitienti.
14 Et egreſſus eſt ignis de virga ramorum
ejus, qui fructum ejus comedit: & non fuit
in ea virga fortis, ſceptrum dominantium.
Planctus eſt, & erit in planctum.

CAPUT XX.

Dominus negat ſe filiis Iſrael reſponſurum, quia & in Ægypto, & in deſerto, & in terra promiſſionis prævaricati ſunt ipſius mandata, & idola coluerunt, quibus ſæpè comminatus eſt mala, ſed pepercit, ne nomen ejus blaſphemaretur inter Gentes: nunc autem poſt hæc omnia dicit ſe eos revocaturum ad terram ſuam, in qua ſibi ſerviant: jubet etiam prophetare contra ſaltum meridianum.

A 1 ET factum eſt in anno ſeptimo, in quin-
to, in decima menſis: venerunt viri
de ſenioribus Iſrael, ut interrogarent Do-
minum, & ſederunt coram me.
2 Et factus eſt ſermo Domini ad me, di-
cens:
3 Fili hominis, loquere ſenioribus Iſrael,
& dices ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus: Numquid ad interrogandum me vos
veniſtis? vivo ego, quia non reſpondebo
vobis, ait Dominus Deus.
4 Si judicas eos, ſi judicas, fili hominis, abo-
minationes patrum eorum oſtende eis.
5 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
In die, qua elegi Iſrael, & levavi manum me-
am pro ſtirpe domus Jacob, & apparui eis in
terra Ægypti, & levavi manum meam pro
eis, dicens: Ego Dominus Deus veſter:
6 In die illa levavi manum meam pro eis,
ut educerem eos de terra Ægypti, in ter-
ram, quam provideram eis, fluentem lacte, &
melle: quæ eſt egregia inter omnes terras.
7 Et dixi ad eos: Unuſquiſque offenſiones B
oculorum ſuorum abjiciat: & in idolis Ægy-
pti nolite pollui: ego Dominus Deus veſter.
8 Et irritaverunt me, nolueruntque me au-
dire: unuſquiſque abominationes oculorum
ſuorum non projecit, nec idola Ægypti re-
liquerunt: & dixi, ut effunderem indigna-
tionem meam ſuper eos, & implerem iram
meam in eis, in medio terræ Ægypti.
9 Et feci propter nomen meum, ut non vio-
laretur coram Gentibus, in quarum medio
erant, & inter quas apparui eis, ut educe-
rem eos de terra Ægypti.
10 Ejeci ergo eos de terra Ægypti, &
eduxi eos in deſertum.
11 *Et dedi eis præcepta mea, & judicia mea * Lev.
oſtendi eis, quæ faciens homo, vivet in eis. 18. 5.
12 * Inſuper & ſabbata mea dedi eis, ut Rom.
eſſent ſignum inter me, & eos: & ſcirent, 10. 5.
quia ego Dominus ſanctificans eos. * Exo.
13 Et irritaverunt me domus Iſrael in de- 20. 8.
ſerto, in præceptis meis non ambulave- & 31.
runt, & judicia mea projecerunt, quæ fa- 13.
ciens homo vivet in eis: & ſabbata mea Deut.
violaverunt vehementer: dixi ergo, ut ef- 5. 12.
funderem furorem meum ſuper eos in de-
ſerto, & conſumerem eos.
14 Et feci propter nomen meum, ne vio-
laretur coram Gentibus, de quibus ejeci
eos in conſpectu earum.
15 Ego igitur levavi manum meam ſuper C
eos in deſerto, ne inducerem eos in ter-
ram, quam dedi eis, fluentem lacte, &
melle, præcipuam terrarum omnium:
16 Quia judicia mea projecerunt, & in
præceptis meis non ambulaverunt, & ſab-
bata mea violaverunt: poſt idola enim
cor eorum gradiebatur.
17 Et pepercit oculus meus ſuper eos,
ut non interficerem eos: nec conſumpſi
eos in deſerto.
18 Dixi autem ad filios eorum in ſolitudi-
ne: In præceptis patrum veſtrorum nolite
incedere, nec judicia eorum cuſtodiatis,
nec in idolis eorum polluamini.
19 Ego Dñs Deus veſter: in præceptis meis
ambulate, judicia mea cuſtodite, & facite ea:
20 Et ſabbata mea ſanctificate, ut ſint ſi-
gnum inter me, & vos: & ſciatis, quia
ego ſum Dominus Deus veſter.

D 21 Et exacerbaverunt me filii: in præceptis
meis non ambulaverunt, & judicia mea non
cuſtodierunt, ut facerent ea, quæ cùm fece-
rit homo, vivet in eis: & ſabbata mea vio-
laverunt: & comminatus ſum, ut effunde-
rem furorem meum ſuper eos, & implerem
iram meam in eis in deſerto.
22 Averti autem manum meam, & feci pro-
pter nomen meum, ut non violaretur coram
Gentibus, de quibus ejeci eos in oculis earũ.
23 Iterum levavi manum meam in eos in
ſolitudine, ut diſpergerem illos in natio-
nes, & ventilarem in terras:
24 Eò quòd judicia mea non feciſſent, &
præcepta mea reprobaſſent, & ſabbata mea
violaſſent, & poſt idola patrum ſuorum
fuiſſent oculi eorum:
25 Ergo & ego dedi eis præcepta non bo-
na, & judicia, in quibus non vivent:
26 Et pollui eos in muneribus ſuis, cùm of-
ferrent omne, quod aperit vulvam, propter
delicta ſua: & ſcient, quia ego Dominus.
27 Quamobrem loquere ad domũ Iſrael, fili
hominis, & dices ad eos: Hęc dicit Dñs Deus:
Adhuc & in hoc blaſphemaverunt me patres
veſtri, cùm ſpreviſſent me contemnentes:
28 Et induxiſſem eos in terram, ſuper quam
E levavi manum meam, ut darem eis: viderunt
omnem collem excelſum, & omne lignum ne-
moroſum, & immolaverunt ibi victimas ſuas:
& dederunt ibi irritationem oblationis ſuæ,
& poſuerunt ibi odorem ſuavitatis ſuæ, &
libaverunt libationes ſuas.
29 Et dixi ad eos: Quid eſt excelſum, ad
quod vos ingredimini? & vocatum eſt nomen
ejus Excelſum uſque ad hanc diem.
30 Propterea dic ad domum Iſrael: Hæc
dicit Dominus Deus: Certè in via patrum
veſtrorum vos polluimini, & poſt offendi-
cula eorum vos fornicamini:
31 Et in oblatione donorum veſtrorum,
cùm traducitis filios veſtros per ignem, vos
polluimini in omnibus idolis veſtris uſque
hodie: & ego reſpondebo vobis, domus
Iſrael? Vivo ego, dicit Dominus Deus,
quia non reſpondebo vobis.
32 Neque cogitatio mentis veſtrę fiet, dicen-
tium: Erimus ſicut Gentes, & ſicut cognatio-
nes terræ, ut colamus ligna, & lapides.
33 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quo-
niam in manu forti, & in brachio extento,
& in furore effuſo regnabo ſuper vos.
34 Et educam vos de populis: & congre-
gabo vos de terris, in quibus diſperſi eſtis,
in manu valida, & in brachio extento, &
in furore effuſo regnabo ſuper vos.
F 35 Et adducam vos in deſertum populorum
& judicabor vobiſcum ibi facie ad faciem.
36 Sicut judicio contendi adversùm patres
veſtros in deſerto terræ Ægypti, ſic judica-
bo vos, dicit Dominus Deus.
37 Et ſubjiciam vos ſceptro meo, & indu-
cam vos in vinculis fœderis.
38 Et eligam de vobis tranſgreſſores, & im-
pios, & de terra incolatus eorum educam
eos, & in terram Iſrael non ingredientur:
& ſcietis, quia ego Dominus.
39 Et vos domus Iſrael, hæc dicit Dominus
Deus: Singuli poſt idola veſtra ambulate, &
ſervite eis. Quod ſi & in hoc non audieritis
me, & nomen meum ſanctum pollueritis ultrà
in muneribus veſtris, & in idolis veſtris:
40 In monte ſancto meo, in monte excelſo
Iſrael, ait Dominus Deus, ibi ſerviet mihi om-
nis domus Iſrael: omnes, inquam, in terra, in
qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias
veſtras, & initium decimarum veſtrarum in
omnibus ſanctificationibus veſtris.
41 In odorem ſuavitatis ſuſcipiam vos, cùm
eduxero vos de populis, & congregavero vos
de terris, in quas diſperſi eſtis, & ſancti-
ficabor in vobis in oculis nationum.
42 Et ſcietis, quia ego Dñs, cùm induxero vos
ad terram Iſrael: in terrã, pro qua levavi ma- O
num meam, ut darem eam patribus veſtris.
43 Et recordabimini ibi viarum veſtrarum,
& omnium ſcelerum veſtrorum, quibus pol-
luti eſtis in eis: & diſplicebitis vobis in
conſpectu veſtro in omnibus malitiis veſtris,
quas feciſtis.
44 Et ſcietis, quia ego Dñs, cùm benefecero
vobis propter nomen meum, & nõ ſecundùm
vias veſtras malas, neque ſecundùm ſcelera
veſtra peſſima domus Iſrael, ait Dñs Deus.
45 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
46 Fili hominis, pone faciem tuam contra
viam Auſtri, & ſtilla ad Africum, & pro-
pheta ad ſaltum agri meridiani,
47 Et dices ſaltui meridiano: Audi verbum
Domini: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ſuccendam in te ignem, & comburam in te
omne lignum viride, & omne lignum ari-
dum: non extinguetur flamma ſuccenſio-
nis: & comburetur in ea omnis facies ab
Auſtro, uſque ad Aquilonem.
48 Et videbit univerſa caro, quia ego Do-
minus ſuccendi eam, nec extinguetur.
49 Et dixi: A, a, a, Dñe Deus: ipſi dicunt de
me: Numquid nõ per parabolas loquitur iſte?

CAPUT XXI.

Vaticinatur horrendum, ac multiplicem gladium venturum ſuper Jeruſalem, & ſuper filios Ammon, à rege Babylonis: qui tandem etiam in terra ſua judicandus eſt, penituſque diſſipandus.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di- A
cens:
2 Fili hominis, pone faciem tuam ad Je-
ruſalem, & ſtilla ad ſanctuaria, & pro-
pheta contra humum Iſrael,
3 Et dices terræ Iſrael: Hæc dicit Dñs Deus:
Ecce ego ad te, & ejiciam gladium meum de
vagina ſua, & occidam in te juſtum, & impiũ.
4 Pro eo autem quòd occidi in te juſtum, &
impium, idcircò egredietur gladius meus
de vagina ſua ad omnem carnem ab Au-
ſtro, uſque ad Aquilonem:
5 Ut ſciat omnis caro, quia ego Dominus
eduxi gladium meum de vagina ſua irre-
vocabilem.
6 Et tu, fili hominis, ingemiſce in contri-
tione lumborum, & in amaritudinibus in-
gemiſce coram eis.
7 Cùmque dixerint ad te: Quare tu gemis?
dices: Pro auditu, quia venit, & tabeſcet B
omne cor, & diſſolventur univerſæ manus,
& infirmabitur omnis ſpiritus, & per cun-
cta genua fluent aquæ: ecce venit, & fiet,
ait Dominus Deus.
8 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

9 Fili hominis propheta, & dices: Hæc di-
cit Dominus Deus: Loquere: Gladius, gla-
dius, exacutus eſt, & limatus.
10 Ut cædat victimas, exacutus eſt: ut
ſplendeat, limatus eſt: qui moves ſceptrum
filii mei, ſuccidiſti omne lignum.
11 Et dedi eum ad levigandum, ut tenea-
tur manu: iſte exacutus eſt gladius, & iſte
limatus eſt, ut ſit in manu interficientis.
C 12 Clama, & ulula, fili hominis, quia hic fa-
ctus eſt in populo meo, hic in cunctis ducibus
Iſrael qui fugerant: gladio traditi ſunt cum
populo meo, idcircò plaude ſuper femur,
13 Quia probatus eſt: & hoc, cùm ſceptrum
ſubverterit, & non erit, dicit Dominus Deus.
14 Tu ergo, fili hominis propheta, & percute
manu ad manũ, & duplicetur gladius, ac tri-
plicetur gladius interfectorũ: hic eſt gladius
occiſionis magnæ, qui obſtupeſcere eos facit,
15 Et corde tabeſcere: & multiplicat rui-
nas. In omnibus portis eorum dedi contur-
bationem gladii acuti, & limati ad fulgen-
dum, amicti ad cædem.
D 16 Exacuere, vade ad dexteram, ſive ad ſini-
ſtram, quocumque faciei tuæ eſt appetitus.
17 Quin & ego plaudam manu ad manum,
& implebo indignationem meam, ego Do-
minus locutus ſum.
18 Et factus eſt ſermo Domini ad me dicens:
19 Et tu, fili hominis, pone tibi duas vias, ut
veniat gladius regis Babylonis: de terra una
egredientur ambæ: & manu capiet conjectu-
ram, in capite viæ civitatis conjiciet.
20 Viam pones, ut veniat gladius ad Rab-
bath filiorum Ammon, & ad Judam in
Jeruſalem munitiſſimam.
E 21 Stetit enim rex Babylonis in bivio, in
capite duarum viarum, divinationem quæ-
rens, commiſcens ſagittas: interrogavit
idola, exta conſuluit.
22 Ad dexteram ejus facta eſt divinatio ſu-
per Jeruſalem, ut ponat arietes, ut aperiat
os in cæde, ut elevet vocem in ululatu, ut
ponat arietes contra portas, ut comportet
aggerem, ut ædificet munitiones.
23 Eritque quaſi conſulens fruſtra oraculum
in oculis eorum, & ſabbatorum otium imi-
tans: ipſe autem recordabitur iniquitatis ad
capiendum.
F 24 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Pro
eo quòd recordati eſtis iniquitatis veſtræ, &
revelaſtis prævaricationes veſtras, & appa-
ruerunt peccata veſtra in omnibus cogitatio-
nibus veſtris: pro eo, inquam, quòd re-
cordati eſtis, manu capiemini.
25 Tu autem, profane, impie dux Iſrael, cu-
jus venit dies in tẽpore iniquitatis præfinita:
26 Hæc dicit Dominus Deus: Aufer cida-
rim, tolle coronam: nonne hæc eſt, quæ humi-
lem ſublevavit, & ſublimem humiliavit?
27 Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem
ponam eam: & hoc non factum eſt, donec
veniret cujus eſt judicium, & tradam ei.
G 28 Et tu, fili hominis, propheta, & dic:
Hęc dicit Dominus Deus ad filios Ammon,
& ad opprobrium eorum, & dices: Mu-
cro, mucro, evagina te ad occidendum:
lima te, ut interficias, & fulgeas.
29 Cùm tibi viderentur vana, & divinaren-
tur mendacia, ut dareris ſuper colla vulnera-
torum impiorum, quorum venit dies in tem-
pore iniquitatis præfinita.
30 Revertere ad vaginam tuã, in loco, in quo
creatus es, in terra nativitatis tuę judicabo te,
31 Et effundam ſuper te indignationem me-
am: in igne furoris mei ſufflabo in te; da-
boque te in manus hominum inſipientium,
& fabricantium interitum.
32 Igni eris cibus, ſanguis tuus erit in
medio terræ, oblivioni traderis: quia ego
Dominus locutus ſum.

CAPUT XXII.

*Varia narrat ſcelera Jeroſolymis perpetra-
ta, propter quæ dicit ſe ſuper eos effuſurũ
indignationem ſuam: narratque ſcelera
ſacerdotum, principum, pſeudoprophetarũ,
ac populi terræ, ut nullus inventus ſit, qui
pro avertẽdo furore Domini ſe opponeret.*

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, A
dicens:
2 Et tu, fili hominis, nonne judicas, non-
ne judicas civitatem ſanguinum?
3 Et oſtendes ei omnes abominationes ſuas,
& dices: Hæc dicit Dominus Deus: Civitas
effundens ſanguinem in medio ſui, ut veniat
tempus ejus: & quæ fecit idola contra ſe-
metipſam, ut pollueretur.
4 In ſanguine tuo, qui à te effuſus eſt, de-
liquiſti: & in idolis tuis, quæ feciſti, pol-
luta es: & appropinquare feciſti dies tuos,
& adduxiſti tempus annorum tuorum: pro-
pterea dedi te opprobrium Gentibus, &
irriſionem univerſis terris.
5 Quæ juxta ſunt, & quæ procul à te,
triumphabunt de te: ſordida, nobilis,
grandis interitu.
6 Ecce principes Iſrael ſinguli in brachio ſuo
fuerunt in te ad effundendum ſanguinem.
7 Patrem, & matrem contumeliis affecerunt
in te, advenam calumniati ſunt in medio tui:
pupillum, & viduam contriſtaverunt apud te.
8 Sanctuaria mea ſpreviſti, & ſabbata
mea polluiſti.
9 Viri detractores fuerunt in te ad effunden-
dum ſanguinem, & ſuper montes comede-
runt in te, ſcelus operati ſunt in medio tui.
10 Verecundiora patris diſcooperuerunt
in te: immunditiam menſtruatæ humilia-
verunt in te.
11 * Et unuſquiſque in uxorem proximi * Jer. 5. 8.
ſui operatus eſt abominationem, & ſocer
nurum ſuam polluit nefariè, frater ſororem
ſuam filiam patris ſui oppreſſit in te.
C 12 Munera acceperunt apud te ad effunden-
dum ſanguinem: uſuram, & ſuperabundantiã
accepiſti, & avarè proximos tuos calumnia-
baris: meique oblita es, ait Dominus Deus.
13 Ecce comploſi manus meas ſuper avari-
tiam tuam, quam feciſti, & ſuper ſangui-
nem, qui effuſus eſt in medio tui.
14 Numquid ſuſtinebit cor tuum, aut præva-
lebunt manus tuæ, in diebus, quos ego faciam
tibi? ego Dominus locutus ſum, & faciam.
15 Et diſpergam te in nationes, & venti-
labo te in terras, & deficere faciam im-
munditiam tuam à te.
16 Et poſſidebo te in conſpectu Gentium:
& ſcies, quia ego Dominus.
17 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens: D
18 Fili hominis verſa eſt mihi domus Iſrael

in ſcoriam: omnes iſti æs, & ſtannum, & ferrum, & plumbum in medio fornacis: ſcoria argenti facti ſunt.

19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eò quòd verſi eſtis omnes in ſcoriam, propterea ecce ego cõgregabo vos in medio Jeruſalem,

20 Congregatione argenti, & æris, & ſtanni, & ferri, & plumbi in medio fornacis: ut ſuccendam in ea ignem ad conflandum, ſic congregabo in furore meo, & in ira mea, & requieſcam: & conflabo vos.

E

21 Et congregabo vos, & ſuccendam vos in igne furoris mei: & conflabimini in medio ejus.

22 Ut conflatur argentum in medio fornacis, ſic eritis in medio ejus: & ſcietis, quia ego Dominus, cùm effuderim indignationem meam ſuper vos.

23 Et factum eſt verbum Dñi ad me dicens:

24 Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda, & non compluta in die furoris.

25 Conjuratio prophetarum in medio ejus, ſicut leo rugiens, rapienſque prædam, animas devoraverunt, opes, & pretium acceperunt, viduas ejus multiplicaverunt in medio illius.

F

26 Sacerdotes ejus contempſerunt legem meam, & polluerunt ſanctuaria mea: inter ſanctum, & profanum non habuerunt diſtantiam: & inter pollutum, & mundum non intellexerunt: & à ſabbatis meis avertetunt oculos ſuos, & coinquinabar in medio eorum.

27 * Principes ejus in medio illius, quaſi lupi rapientes prædam ad effundendum ſanguinem, & ad perdendas animas, & avarè ſectanda lucra.

* Micheæ 3. 11. Soph. 3. 3.

G

28 Prophetæ autem ejus liniebant eos abſq; temperamento, videntes vana, & divinantes eis mendacium, dicentes: Hæc dicit Dominus Deus, cùm Dominus non ſit locutus.

29 Populi terræ calumniabantur calumniã, & rapiebant violenter: egenum, & pauperem affligebant, & advenam opprimebant calumnia abſque judicio.

30 Et quæſivi de eis virum, qui interponeret ſepem, & ſtaret oppoſitus contra me pro terra, ne diſſiparem eam: & non inveni.

31 Et effudi ſuper eos indignationem meam, in igne iræ meæ conſumpſi eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

CAPUT XXIII.

Sub figura multiplicium ſtuprorum duarum meretricum Oollæ, & Oolibæ, ac punitionis earum oſtendit Dominus variam idololatriam Samariæ, & Jeruſalem, propter quam tradendi ſunt in opprobrium Gentibus, quarum ſunt idololatriam imitati.

A

1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:

2 Fili hominis, duæ mulieres filiæ matris unius fuerunt,

3 Et fornicatæ ſunt in Ægypto, in adoleſcẽtia ſua fornicatæ ſunt: ibi ſubacta ſunt ubera earum, & fractæ ſunt mammę pubertatis earũ.

4 Nomina autem earum, Oolla major, & Ooliba ſoror ejus minor: & habui eas, & pepererunt filios, & filias. Porrò earum nomina, Samaria Oolla, & Jeruſalem Ooliba.

5 Fornicata eſt igitur ſuper me Oolla, & inſanivit in amatores ſuos, in Aſſyrios propinquantes,

6 Veſtitos hyacintho, principes, & magiſtratus, juvenes cupidinis, univerſos equites, aſcenſores equorum.

7 Et dedit fornicationes ſuas ſuper eos electos, filios Aſſyriorum univerſos: & in omnibus, in quos inſanivit, in immunditiis eorum polluta eſt.

B

8 Inſuper & fornicationes ſuas, quas habuerat in Ægypto, non relicuit: nam & illi dormierunt cum ea in adoleſcentia ejus, & illi confregerunt ubera pubertatis ejus, & effuderunt fornicationem ſuam ſuper eam.

9 Propterea tradidi eam in manus amatorum ſuorum, in manus filiorum Aſſur, ſuper quorum inſanivit libidine.

10 * Ipſi diſcooperuerunt ignominiam ejus: filios, & filias ejus tulerunt, & ipſam occiderunt gladio: & factæ ſunt famoſæ mulieres, & judicia perpetraverunt in ea.

* Sup. 16. 36.

11 Quod cùm vidiſſet ſoror ejus Ooliba, plus quàm illa inſanivit libidine: & fornicationem ſuam ſuper fornicationem ſororis ſuæ

12 Ad filios Aſſyriorum præbuit impudenter, ducibus, & magiſtratibus ad ſe veniẽtibus, indutis veſte varia, equitibus, qui vectabantur equis, & adoleſcentibus forma cũctis egregia.

13 Et vidi, quòd polluta eſſet via una ambarum.

C

14 Et auxit fornicationes ſuas: cùmque vidiſſet viros depictos in pariete, imagines Caldæorum expreſſas coloribus,

15 Et accinctos balteis renes, & tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, ſimilitudinem filiorum Babylonis, terræque Chaldæorum, in qua orti ſunt,

16 Inſanivit ſuper eos cõcupiſcẽtia oculorũ ſuorum, & miſit nuntios ad eos in Chaldęam.

17 Cùmque veniſſent ad eam filii Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam ſtupris ſuis, & polluta eſt ab eis, & ſaturata eſt anima ejus ab illis.

18 Denudavit quoque fornicationes ſuas, & diſcooperuit ignominiam ſuam: & receſſit anima mea ab ea, ſicut receſſerat anima mea à ſorore ejus.

19 Multiplicavit enim fornicationes ſuas, recordans dies adoleſcentiæ ſuæ, quibus fornicata eſt in terra Ægypti.

20 Et inſanivit libidine ſuper concubitum eorum, quorum carnes ſunt, ut carnes aſinorum: & ſicut fluxus equorum, fluxus eorum.

21 Et viſitaſti ſcelus adoleſcentiæ tuæ, quando ſubacta ſunt in Ægypto ubera tua, & contractæ ſunt mammæ pubertatis tuæ.

D

22 Propterea, Ooliba, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ſuſcitabo omnes amatores tuos cõtra te, de quibus ſatiata eſt anima tua: & congregabo eos adverſùm te in circuitu:

23 Filios Babylonis & univerſos Chaldæos, nobiles, tyrannoſq; & principes, omnes filios Aſſyriorum, juvenes forma egregia, duces, & magiſtratus univerſos, principes principum, & nominatos aſcenſores equorum:

24 Et venient ſuper te inſtructi curru, & rota, multitudo populorum: lorica, & clypeo, & galea armabuntur contra te undique: & dabo corã eis judiciũ, & judicabunt te judiciis ſuis.

25 Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: naſum tuum, & aures tuas præcident, & quæ remanſerint, gladio

concident: ipſi filios tuos, & filias tuas capient, & noviſſimum tuum devorabitur igni.

26 Et denudabunt te veſtimentis tuis, & tollent vaſa gloriæ tuæ.

27 Et requieſcere faciam ſcelus tuum de te, & fornicationem tuam de terra Ægypti: nec levabis oculos tuos ad eos, & Ægypti non
E recordaberis ampliùs.

28 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego tradam te in manus eorum, quos odiſti: in manus, de quibus ſatiata eſt anima tua.

29 Et agent tecum in odio, & tollent omnes labores tuos: & dimittent te nudam, & ignominia plenam: & revelabitur ignominia fornicationum tuarum, ſcelus tuum, & fornicationes tuæ.

30 Fecerunt hæc tibi, quia fornicata es poſt Gentes, inter quas polluta es in idolis earum.

31 In via ſororis tuæ ambulaſti, & dabo calicem ejus in manu tua.

32 Hæc dicit Dominus Deus: Calicem ſororis tuæ bibes profundũ, & latum: eris in deriſum, & in ſubſannationẽ, quæ eſt capaciſſima.

33 Ebrietate, & dolore repleberis: calice mœroris, & triſtitię, calice ſororis tuæ Samariæ.

34 Et bibes illum, & epotabis uſque ad fæces, & fragmenta ejus devorabis, & ubera tua lacerabis: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.

35 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia oblita es mei, & projeciſti me poſt corpus tuum, tu quoque porta ſcelus tuum, & for-
F nicationes tuas.

36 Et ait Dominus ad me, dicens: Fili hominis, numquid judicas Oollam, & Oolibam, & annuntias eis ſcelera earum?

37 Quia adulteratæ ſunt, & ſanguis in manibus earum, & cum idolis ſuis fornicatæ ſunt: inſuper & filios ſuos, quos genuerunt mihi, obtulerunt eis ad devorandum.

38 Sed & hoc fecerunt mihi: Polluerunt ſanctuarium meum in die illa, & ſabbata mea profanaverunt.

39 Cùmque immolarent filios ſuos idolis ſuis, & ingrederentur ſanctuarium meum in die illa, ut polluerent illud: etiam hæc fecerunt in medio domus meæ.

40 Miſerunt ad viros venientes de longe, ad quos nuntium miſerant: itaque ecce venerũt: quibus te laviſti, & circumliniſti ſtibio oculos tuos, & ornata es mundo muliebri.

41 Sediſti in lecto pulcherrimo, & menſa ornata eſt ante te: thymiama meum, & unguentum meum poſuiſti ſuper eam.

42 Et vox multitudinis exultantis erat in ea: & in viris, qui de multitudine hominum adducebantur, & veniebant de deſerto, poſuerunt armillas in manibus earum, & co-
G ronas ſpecioſas in capitibus earum.

43 Et dixi ei, quæ attrita eſt in adulteriis: Nunc fornicabitur in fornicatione ſua etiam hæc.

44 Et ingreſſi ſunt ad eam quaſi ad mulierem meretricem: ſic ingrediebantur ad Oollam, & Oolibam, mulieres nefarias.

45 Viri ergo juſti ſunt: hi judicabunt eas judicio adulterarum, & judicio effundentium ſanguinem: quia adulteratæ ſunt, & ſanguis in manibus earum.

46 Hæc enim dicit Dominus Deus: Adduc ad eas multitudinem, & trade eas in tumultum, & in rapinam:

47 Et lapidentur lapidibus populorum, & confodiantur gladiis earum: filios, & filias earum interficient, & domus earum igne ſuccendent.

48 Et auferã ſcelus de terra, & diſcent omnes mulieres, ne faciant ſecundùm ſcelus earum.

49 Et dabunt ſcelus veſtrum ſuper vos, & peccata idolorum veſtrorum portabitis: & ſcietis, quia ego Dominus Deus.

CAPUT XXIV.

Sub figura ollæ, electioribus carnium partibus, ac oſſibus plenæ, igniquе admotæ, & ſub figura mortis uxoris Ezechielis, pro qua juſſus eſt nullum facere luctum, ſignificat Dominus domum Iſrael in exitium tradendam, filioſque ejus trucidandos, nullo ſequente luctu præ animi ſtupore.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, in anno nono, in menſe decimo, decima die menſis, dicens: A

2 Fili hominis, ſcribe tibi nomen diei hujus, in qua confirmatus eſt rex Babylonis adverſùm Jeruſalem hodie.

3 Et dices per proverbium ad domum irritatricem parabolam, & loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Pone ollam: pone, inquam, & mitte in eam aquam.

4 Cõgere fruſta ejus in eam, omnem partem bonam, femur & armũ, electa & oſſibus plena.

5 Pinguiſſimum pecus aſſume, compone quoque ſtrues oſſium ſub ea: efferbuit coctio ejus, B
& diſcocta ſunt oſſa illius in medio ejus.

6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Væ civitati ſanguinum, ollæ, cujus rubigo in ea eſt, & rubigo ejus non exivit de ea: per partes, & per partes ſuas ejice eam, non cecidit ſuper eam ſors.

7 Sanguis enim ejus in medio ejus eſt, ſuper limpidiſſimã petram effudit illum: non effudit illum ſuper terram, ut poſſit operiri pulvere. C

8 Ut ſuperinducerem indignationem meam, & vindicta ulciſcerer: dedi ſanguinem ejus ſuper petram limpidiſſimam, ne operiretur.

9 Propterea hęc dicit Dominus Deus: * Væ civitati ſanguinum, cujus ego grandem faciam pyram.

*Nah. 3, 1. Hab. 2, 12.

10 Congere oſſa, quæ igne ſuccendam: conſumentur carnes, & coquetur univerſa compoſitio, & oſſa tabeſcent.

11 Pone quoque eam ſuper prunas vacuam, ut incaleſcat, & liquefiat æs ejus: & conflectur in medio ejus inquinamentum ejus, & conſumatur rubigo ejus.

12 Multo labore ſudatum eſt, & non exivit de ea nimia rubigo ejus, neque per ignem.

13 Immunditia tua execrabilis: quia mundare te volui, & non es mundata à ſordibus tuis: ſed nec mundaberis priùs, donec quieſcere faciam indignationem meam in te. D

14 Ego Dominus locutus ſum: Veniet, & faciam: non tranſeam, nec parcam, nec placabor: juxta vias tuas, & juxta adinventiones tuas judicabo te, dicit Dominus.

15 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:

16 Fili hominis, ecce ego tollo à te deſiderabile oculorum tuorum in plaga: & non planges, neque plorabis, neq; fluent lacrymę tuæ.

E 17 Ingemiſce tacens, mortuorum luctum non
facies: corona tua circumligata ſit tibi, & cal-
ceamēta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu
ora velabis, nec cibos lugentium comedes.
18 Locutus ſum ergo ad populum manè, &
mortua eſt uxor mea veſpere: fecique manè
ſicut præceperat mihi.
19 Et dixit ad me populus: Quare non in-
dicas nobis, quid iſta ſignificent, quæ tu facis?
20 Et dixi ad eos: Sermo Domini factus
eſt ad me, dicens:
F 21 Loquere domui Iſrael: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Ecce polluam ſanctuarium meum,
ſuperbiam imperii veſtri, & deſiderabile
oculorum veſtrorum, & ſuper quo pavet
anima veſtra: filii veſtri, & filiæ veſtræ,
quas reliquiſtis, gladio cadent.
22 Et facietis, ſicut feci: Ora amictu non ve-
labitis: & cibos lugentium non comedetis.
23 Coronas habebitis in capitibus veſtris, &
calceamenta in pedibus: non plangetis, ne-
que flebitis, ſed tabeſcetis in iniquitatibus ve-
ſtris, & unuſquiſque gemet ad fratrem ſuum.
24 Eritque Ezechiel vobis in portentum: jux-
ta omnia, quę fecit, facietis, cùm venerit iſtud:
& ſcietis, quia ego Dominus Deus.
G 25 Et tu, fili hominis, ecce in die, qua tollam
ab eis fortitudinem eorum, & gaudium di-
gnitatis, & deſiderium oculorum eorum,
ſuper quos requieſcunt animæ eorum, fi-
lios, & filias eorum:
26 In die illa cùm venerit fugiens ad te,
ut annuntiet tibi:
27 In die, inquam, illa aperietur os tuum
cum eo, qui fugit: & loqueris, & non ſi-
lebis ultrà: eriſque eis in portentum: &
ſcietis, quia ego Dominus.

CAPUT XXV.

Regionibus Ammon, Moab, Idumæa, & Palæſtinæ minatur Dominus exitium, eò quòd filios Iſrael afflixerint, & de ipſorum afflictione exultaverint.

A 1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
2 Fili hominis, pone faciem tuam contra
filios Ammon, & prophetabis de eis.
3 Et dices filiis Ammon: Audite verbū Do-
mini Dei. Hæc dicit Dñs Deus: Pro eo quòd
dixiſti: Euge, euge ſuper ſanctuarium meum,
quia pollutum eſt: & ſuper terram Iſrael,
quoniam deſolata eſt: & ſuper domum Ju-
da, quoniam ducti ſunt in captivitatem:
4 Idcircò ego tradam te filiis orientalibus
in hæreditatem, & collocabunt caulas ſuas in
te, & ponent in te tentoria ſua: ipſi come-
dent fruges tuas: & ipſi bibent lac tuum.
B 5 Daboque Rabbath in habitaculum came-
lorum, & filios Ammon in cubile pecorum:
& ſcietis, quia ego Dominus.
6 Quia hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quòd plauſiſti manu, & percuſſiſti pede, &
gaviſa es toto affectu ſuper terram Iſrael:
7 Idcircò ecce ego extendam manum meam
ſuper te, & tradam te in direptionem Gen-
tium, & interficiam te de populis, &
perdam de terris, & conteram: & ſcies,
quia ego Dominus.
8 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd
dixerunt Moab, & Seir: Ecce ſicut omnes
Gentes, domus Juda:
C 9 Idcircò ecce ego aperiam humerum Moab
de civitatibus: de civitatibus, inquam,
ejus, & de finibus ejus, inclytas terræ Bethie-
ſimoth, & Beelmeon, & Cariathaim,
10 Filiis Orientis cum filiis Ammon, & da-
bo eam in hæreditatem: ut non ſit ultrà me-
moria filiorum Ammon in Gentibus.
11 Et in Moab faciam judicia: & ſcient,
quia ego Dominus.
12 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd
fecit Idumæa ultionem, ut ſe vindicaret de
filiis Juda, peccavitque delinquens, &
vindictam expetivit de eis:
13 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Exten-
dam manum meam ſuper Idumæam, & auſe-
ram de ea hominem, & jumentum, & fa-
ciam eam deſertam ab Auſtro: & qui ſunt
in Dedan, gladio cadent.
14 Et dabo ultionem meam ſuper Idumæam D
per manum populi mei Iſrael: & facient
in Edom juxta iram meam, & furorem
meum, & ſcient vindictam meam, dicit
Dominus Deus.
15 Hæc dicit Dominus Deus. Pro eo quòd
fecerunt Palæſtini vindictam, & ulti ſe ſunt
toto animo, interficientes, & implentes
inimicitias veteres:
16 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Ec-
ce ego extendam manum meam ſuper Palæ-
ſtinos, & interficiam interfectores, & per-
dam reliquias maritimæ regionis:
17 Facianque in eis ultiones magnas arguēs
in furore: & ſcient, quia ego Dominus, cùm
dedero vindictam meam ſuper eos.

CAPUT XXVI.

Tyri inclytæ urbis prædicit Dominus everſionem, eò quòd ſuper vaſtatione Jeruſalem exultaverit.

1 ET factum eſt in undecimo anno, pri- A
ma menſis, factus eſt ſermo Domini
ad me, dicens:
2 Fili hominis, pro eo quòd dixit Tyrus
de Jeruſalem: Euge confractæ ſunt portæ
populorum, converſa eſt ad me: imple-
bor, deſerta eſt:
3 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ſuper te, Tyre, & aſcendere faciam ad te
Gentes multas, ſicut aſcendit mare fluctuans.
4 Et diſſipabunt muros Tyri, & deſtruent
turres ejus: & radam pulverem ejus de ea,
& dabo eam in limpidiſſimam petram.
5 Siccatio ſagenarum erit in medio maris,
quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus:
& erit in direptionem Gentibus.
6 Filię quoque ejus, quæ ſunt in agro, gladio
interficientur: & ſcient, quia ego Dominus.
7 Quia hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego adducā
ad Tyrū Nabuchodonoſor regē Babylonis ab
Aquilone, regē regum, cum equis, & curribus,
& equitibus, & cœtu, populoque magno.
8 Filias tuas, quæ ſunt in agro, gladio inter- B
ficiet: & circumdabit te munitionibus, &
comportabit aggerem in gyro: & elevabit
contra te clypeum.
9 Et vineas, & arietes temperabit in muros
tuos, & turres tuas deſtruet in armatura ſua.
10 Inundatione equorum ejus operiet te
pulvis eorum: à ſonitu equitum, & rota-
rum, & curruum movebuntur muri tui,
cùm ingreſſus fuerit portas tuas quaſi per
introitum urbis diſſipatæ.

11 Ungulis equorum ſuorum conculcabit
omnes plateas tuas. populum tuum gladio cæ-
det, & ſtatuę tuæ nobiles in terram corruent.
12 Vaſtabunt opes tuas, diripient negotia-
tiones tuas: & deſtruent muros tuos, & do-
mos tuas præclaras ſubvertent: & lapides
tuos, & ligna tua, & pulverem tuum in me-
C dio aquarum ponent.
*Jer. 7. 34. 13 * Et quieſcere faciam multitudinem can-
ticorum tuorum, & ſonitus cithararum tua-
rum non audietur ampliùs.
14 Et dabo te in limpidiſſimam petram, ſic-
catio ſagenarum eris, nec ædificaberis ultra:
quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.
15 Hæc dicit Dominus Deus Tyro: Numquid
non à ſonitu ruinæ tuæ, & gemitu interfe-
ctorum tuorum, cùm occiſi fuerint in me-
dio tui, commovebuntur inſulæ?
16 Et deſcĕdent de ſedibus ſuis omnes prin-
cipes maris: & auferent exuvias ſuas, & ve-
ſtimenta ſua varia abjicient, & induentur
ſtupore: in terra ſedebunt, & attoniti ſuper
repentino caſu tuo admirabuntur.
17 Et aſſumentes ſuper te lamentum, dicent
tibi: Quomodò periiſti, quæ habitas in mari,
urbs inclyta, quæ fuiſti fortis in mari cum ha-
bitatoribus tuis, quos formidabant univerſi?
D 18 Nunc ſtupebunt naves in die pavoris tui:
& turbabuntur inſulæ in mari, eò quòd
nullus egrediatur ex te.
19 Quia hæc dicit Dominus Deus: Cùm de-
dero te urbem deſolatam, ſicut civitates, quæ
non habitantur: & adduxero ſuper te abyſ-
ſum, & operuerint te aquæ multæ:
20 Et detraxero te cum his, qui deſcendunt
in lacum ad populum ſempiternum, & col-
locavero te in terra noviſſima ſicut ſolitu-
dines veteres, cum his qui deducuntur in
lacum, ut non habiteris: porrò cùm dede-
ro gloriam in terra viventium,
21 In nihilum redigam te, & non eris,
& requiſita non invenieris ultrà in ſempi-
ternum, dicit Dominus Deus.

CAPUT XXVII.

*Tyri urbis maritimæ, ac opulentiſſimæ rui-
na defletur, enarratis mercibus, quæ à
quaque regione ad eam deferri ſolent.*

A 1 ET factum eſt verbum Dñi ad me, dicẽs:
2 Tu ergo, fili hominis, aſſume ſuper
Tyrum lamentum:
3 Et dices Tyro, quæ habitat in introitu
maris, negotiationi populorum ad inſulas
multas: Hæc dicit Dominus Deus: O Tyre,
tu dixiſti: Perfecti decoris ego ſum,
4 Et in corde maris ſita. Finitimi tui, qui te
ædificaverunt, impleverunt decorem tuum.
5 Abietibus de Sanir extruxerunt te cum
omnibus tabulatis maris: cedrum de Liba-
no tulerunt, ut facerent tibi malum:
6 Quercus de Baſan dolaverunt in remos
tuos: & tranſtra tua fecerunt tibi ex ebore
Indico, & prætoriola de Inſulis Italiæ.
7 Byſſus varia de Ægypto texta eſt tibi in ve-
lũ, ut poneretur in malo: hyacinthus & purpu-
ra de inſulis Eliſa facta ſunt operimẽtum tuũ.
B 8 Habitatores Sidonis, & Aradii fuerunt
remiges tui: ſapientes tui, Tyre, facti ſunt
gubernatores tui.
9 Senes Giblii, & prudentes ejus, habuerunt
nautas ad miniſterium variæ ſupellectilis tuę:
omnes naves maris, & nautæ earum fuerunt
in populo negotiationis tuæ.
10 Perſæ, & Lydii, & Libyes erant in exerci-
tu tuo viri bellatores tui: clypeum, & ga-
leam ſuſpenderunt in te pro ornatu tuo.
11 Filii Aradii cum exercitu tuo erant ſuper
muros tuos in circuitu: ſed & Pigmæi, qui
erant in turribus tuis, pharetras ſuas ſuſpen-
derunt in muris tuis per gyrum: ipſi com-
pleverunt pulchritudinem tuam.
12 Carthaginenſes negotiatores tui, à multi-
tudine cunctarum divitiarum, argento, ferro,
ſtanno, plumboque, repleverunt nũdinas tuas.
13 Græcia, Thubal, & Moſoch, ipſi in-
ſtitores tui, mancipia & vaſa ærea adve- C
xerunt populo tuo.
14 De domo Thogorma, equos, & equi-
tes, & mulos adduxerunt ad forum tuum.
15 Filii Dedan negotiatores tui: inſulæ mul-
tæ negotiatio manus tuæ: dentes eburneos, &
hebeninos commutaverunt in pretio tuo.
16 Syrus negotiator tuus propter multitu-
dinem operum tuorum, gemmam, & purpu-
ram, & ſcutulata, & byſſum, & ſericum, &
chodchod propoſuerunt in mercatu tuo.
17 Juda, & terra Iſrael ipſi inſtitores tui in
frumento primo, balſamum, & mel, & oleum,
& reſinam propoſuerunt in nundinis tuis.
18 Damaſcenus negotiator tuus in multitu-
dine operum tuorum, in multitudine di-
verſarum opum, in vino pingui, in lanis
coloris optimi:
19 Dan, & Græcia, & Moſel, in nundi- D
nis tuis propoſuerunt ferrum fabrefactum:
ſtacte, & calamus in negotiatione tua.
20 Dedan inſtitores tui in tapetibus ad ſe-
dendum.
21 Arabia, & univerſi principes Cedar, ipſi
negotiatores manus tuæ: cum agnis, & arieti-
bus, & hędis venerunt ad te negotiatores tui.
22 Venditores Saba, & Reema, ipſi nego-
tiatores tui: cùm univerſis primis aromati-
bus, & lapide pretioſo, & auro, quod
propoſuerunt in mercatu tuo.
23 Haran, & Chene, & Eden, negotiatores E
tui: Saba, Aſſur, & Chelmad, venditores tui.
24 Ipſi negotiatores tui multifariam involu-
cris hyacinthi, & polymitorum, gazarumque
pretioſarum, quæ obvolutæ, & aſtrictæ erant
funibus: cedros quoque habebant in nego-
tiationibus tuis.
25 Naves maris, principes tui in negotia-
tione tua: & repleta es, & glorificata ni-
mis in corde maris.
26 In aquis multis adduxerunt te remiges
tui: ventus auſter contrivit te in corde maris.
27 Divitiæ tuæ, & theſauri tui, & multiplex
inſtrumentum tuum, nautæ tui, & guberna-
tores tui, qui tenebant ſuppellectilem tuam,
& populo tuo præerant: viri quoque bella-
tores tui, qui erant in te cum univerſa mul-
titudine tua, quæ eſt in medio tui: ca-
dent in corde maris in die ruinæ tuæ.
28 A ſonitu clamoris gubernatorum tuo- F
rum conturbabuntur claſſes:
29 Et deſcendent de navibus ſuis omnes,
qui tenebant remum: nautæ, & univerſi
gubernatores maris in terra ſtabunt:
30 Et ejulabunt ſuper te voce magna, &
clamabunt amarè: & ſuperjacient pulverem

ca-

capitibus ſuis, & cinere conſpergentur.

31 Et radent ſuper te calvitium, & accingentur ciliciis: & plorabunt te in amaritudine animæ ploratu amariſſimo.

O 32 Et aſſument ſuper te carmen lugubre, & plangent te: Quæ eſt ut Tyrus, quæ obmutuit in medio maris?

33 Quæ in exitu negotiationum tuarum de mari impleſti populos multos: in multitudine divitiarum tuarum, & populorum tuorum, ditaſti reges terræ.

34 Nunc contrita es à mari, in profundis aquarum opes tuæ, & omnis multitudo tua, quæ erat in medio tui, ceciderunt.

35 Univerſi habitatores inſularum obſtupuerunt ſuper te: & reges earum omnes tempeſtate percuſſi mutaverunt vultus.

36 Negotiatores populorum ſibilaverunt ſuper te: ad nihilum deducta es, & non eris uſque in perpetuum.

CAPUT XXVIII.

Ruina regis Tyri, maxima gloria priùs exaltati, ob nimiam ipſius ſuperbiam, altaſque iniquitates: ſimiliter & vaſtatio Sidonis, ac reductio filiorum Iſrael in terram ſuam, vaſtatis ipſorum inimicis.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, dic principi Tyri: Hæc dicit Dominus Deus: Eò quòd elevatum eſt cor tuum, & dixiſti: Deus ego ſum, & in cathedra Dei ſedi in corde maris: cùm ſis homo, & non Deus, & dediſti cor tuum quaſi cor Dei.

3 Ecce ſapientior es tu Daniele: omne ſecretum non eſt abſconditum à te.

4 In ſapientia, & prudentia tua feciſti tibi fortitudinem: & acquiſiſti aurum, & argentum in theſauris tuis.

5 In multitudine ſapientiæ tuæ, & in negotiatione tua multiplicaſti tibi fortitudinem: & elevatum eſt cor tuum in robore tuo.

B 6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eò quòd elevatum eſt cor tuum quaſi cor Dei:

7 Idcircò ecce ego adducam ſuper te alienos, robuſtiſſimos Gentium: & nudabunt gladios ſuos ſuper pulchritudinem ſapientiæ tuæ, & polluent decorem tuum.

8 Interficient, & detrahent te: & morieris in interitu occiſorum in corde maris.

9 Numquid dicens loqueris: Deus ego ſum, coram interficientibus te: cùm ſis homo, & non Deus, in manu occidentium te?

C 10 Morte incircumciſorum morieris in manu alienorum: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.

11 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, leva planctum ſuper regem Tyri,

12 Et dices ei: Hæc dicit Dominus Deus: Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore,

13 In deliciis paradiſi Dei fuiſti: omnis lapis pretioſus operimentum tuum: ſardius, topazius, & jaſpis, chryſolithus, & onyx, & berillus, ſapphirus, & carbunculus, & ſmaragdus: aurum opus decoris tui: & D foramina tua in die, qua conditus es, præparata ſunt.

14 Tu cherub extentus, & protegens: & poſui te in monte ſancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulaſti.

15 Perfectus in viis tuis à die conditionis tuæ, donec inventa eſt iniquitas in te.

16 In multitudine negotiationis tuæ repleta ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti: & ejeci te de monte Dei, & perdidi te, ò cherub protegens, de medio lapidum ignitorum.

17 Et elevatum eſt cor tuum in decore tuo: perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo, in terram projeci te: ante faciem regum dedi te, ut cernerent te. E

18 In multitudine iniquitatum tuarũ, & iniquitate negotiationis tuæ, polluiſti ſanctificationem tuam: producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, & dabo te in cinerẽ ſuper terram in conſpectu omnium videntium te.

19 Omnes, qui viderint te in Gentibus, obſtupeſcent ſuper te: nihil factus es, & non eris in perpetuum.

20 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

21 Fili hominis, pone faciem tuam contra Sidonem: & prophetabis de ea,

22 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, Sidon, & glorificabor in medio tui: & ſcient, quia ego Dominus, cùm fecero in ea judicia, & ſanctificatus fuero in ea. F

23 Et immittam ei peſtilentiam, & ſanguinem in plateis ejus: & corruent interfecti in medio ejus gladio per circuitum: & ſcient, quia ego Dominus.

24 Et non erit ultrà domui Iſrael offendiculum amaritudinis, & ſpina dolorem inferens undique per circuitum eorum, qui adverſantur eis: & ſcient, quia ego Dominus Deus.

25 Hæc dicit Dominus Deus: Quando congregavero domum Iſrael de populis, in quibus diſperſi ſunt, ſanctificabor in eis coram Gentibus: & habitabunt in terra ſua, quam dedi ſervo meo Jacob. G

26 Et habitabunt in ea ſecuri: & ædificabunt domos, & plantabunt vineas, & habitabunt confidenter, cùm fecero judicia in omnibus, qui adverſantur eis per circuitum: & ſcient, quia ego Dominus Deus eorum.

CAPUT XXIX.

Adverſùs regem Ægypti, ac regnum ejus in ſolitudinem redigendum, poſt quadraginta tamen annos revocandum, licèt non ad priſtinam gloriam. Terra Ægypti datur Nabuchodonoſor, eò quòd cum ſuo exercitu laboraverit devaſtando Tyrum.

1 IN anno decimo, decimo menſe, undecima die menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens: A

2 Fili hominis, pone faciem tuam contra Pharaonem regem Ægypti, & prophetabis de eo, & de Ægypto univerſa:

3 Loquere, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, Pharao rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis: Meus eſt fluvius, & ego feci memetipſum.

4 Et ponam frenum in maxillis tuis: & agglutinabo piſces fluminum tuorũ ſquamis tuis: & extraham te de medio fluminum tuorum: & univerſi piſces tui ſquamis tuis adhærebunt.

5 Et projiciam te in deſertũ, & omnes piſces fluminis tui: ſuper faciem terræ cades, non colligeris, neque congregaberis: beſtiis terræ, & volatilibus cœli dedi te ad devorandum. B

*Iſaia 36. 6. 6 Et ſcient omnes habitatores Ægypti, quia
ego Dominus : * pro eo quòd fuiſti baculus
arundineus domui Iſrael .
7 Quando apprehenderunt te manu,& con-
fractus es, & laceraſti omnem humerum eo-
rum : & innitentibus eis ſuper te, comminu-
tus es, & diſſolviſti omnes renes eorum .
8 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego adducam ſuper te gladium, & interficiam
de te hominem , & jumentum .
9 Et erit terra Ægypti in deſertum, & in ſo-
litudinem: & ſcient, quia ego Dñs; pro eo quòd
dixeris : Fluvius meus eſt, & ego feci eum.
10 Idcircò ecce ego ad te,& ad flumina tua:
daboque terram Ægypti in ſolitudines, gla-
dio diſſipatam , à turre Syenes uſque ad ter-
minos Æthiopiæ .
C 11 Non pertranſibit eam pes hominis, ne-
que pes jumenti gradietur in ea : & non ha-
bitabitur quadraginta annis .
12 Daboq; terram Ægypti deſertam in me-
dio terrarum deſertarum , & civitates ejus in
medio urbium ſubverſarum , & erunt deſola-
tæ quadraginta annis: & diſpergam Ægyptos
in nationes, & ventilabo eos in terras .
13 Quia hæc dicit Dominus Deus: Poſt finẽ
quadraginta annorum congregabo Ægyptum
de populis , in quibus diſperſi fuerant .
14 Et reducam captivitatem Ægypti,& col-
locabo eos in terra Phatures, in terra nati-
vitatis ſuæ : & erunt ibi in regnum humile :
15 Inter cætera regna erit humillima , &
non elevabitur ultrà ſuper nationes : & im-
minuam eos, ne imperent Gentibus .
D 16 Neque erunt ultrà domui Iſrael in confi-
dentia, docentes iniquitatem,ut fugiant,& ſe-
quantur eos: & ſcient , quia ego Dñs Deus .
17 Et factum eſt in vigeſimo, & ſeptimo an-
no , in primo , in una menſis : factum eſt
verbum Domini ad me, dicens :
18 Fili hominis, Nabuchodonoſor rex Ba-
bylonis ſervire fecit exercitum ſuum ſervitu-
te magna adversùs Tyrum : omne caput de-
calvatum , & omnis humerus depilatus eſt ,
& merces non eſt reddita ei , neque exerci-
tui ejus de Tyro pro ſervitute , qua ſervivit
mihi adversùs eam .
19 Proptereà hæc dicit Dñs Deus:Ecce ego
dabo Nabuchodonoſor regem Babylonis in
terra Ægypti: & accipiet multitudinem ejus,
& deprædabitur manubias ejus, & diripiet
ſpolia ejus : & erit merces exercitui illius,
20 Et operi, quo ſervivit adversùs eam :
dedi ei terram Ægypti, pro eo quòd labora-
verit mihi, ait Dominus Deus.
21 In die illo pullulabit cornu domui Iſ-
rael, & ibi dabo apertum os in medio
eorum : & ſcient, quia ego Dominus.

CAPUT XXX.

Omnes urbes Ægypti per regem Babylonis vaſtabuntur .

A 1 ET factum eſt verbum Dñi ad me,dicẽs:
2 Fili hominis, propheta,& dic : Hæc di-
cit Dominus Deus : Ululate, væ, væ diei :
3 Quia juxtà eſt dies, & appropinquat dies
Domini : dies nubis, tempus Gentium erit .
4 Et veniet gladius in Ægyptum, & erit pa-
vor in Æthiopia, cùm ceciderint vulnerati
in Ægypto , & ablata fuerit multitudo illius,
& deſtructa fundamenta ejus .
5 Æthiopia, & Libya , & Lydi, & omne
reliquum vulgus , & Chub , & filii terræ fœ-
deris cum eis gladio cadent .
6 Hæc dicit Dominus Deus: & corruent ful- B
cientes Ægyptum, & deſtruetur ſuperbia im-
perii ejus: à turre Syenes gladio cadent in ea ,
ait Dominus Deus exercituum .
7 Et diſſipabuntur in medio terrarum deſo-
latarum , & urbes ejus in medio civitatum
deſertarum erunt .
8 Et ſcient , quia ego Dominus : cùm dedero
ignem in Ægypto , & attriti fuerint omnes
auxiliatores ejus .
9 In die illa egredientur nuntii à facie mea
in trieribus, ad conterendam Æthiopiæ con-
fidentiam : & erit pavor in eis in die Ægypti,
quia abſque dubio veniet .
10 Hæc dicit Dominus Deus :Ceſſare faciam C
multitudinem Ægypti in manu Nabuchodo-
noſor regis Babylonis .
11 Ipſe & populus ejus cum eo , fortiſſimi
Gentium adducentur ad diſperdendam ter-
ram: & evaginabunt gladios ſuos ſuper Ægy-
ptum , & implebunt terram interfectis .
12 Et faciam alveos fluminum aridos,& tra-
dam terram in manus peſſimorum: & diſſipa-
bo terram , & plenitudinem ejus manu alie-
norum : ego Dominus locutus ſum .
13 * Hæc dicit Dominus Deus : Et diſper- *Zach 13. 2.
dam ſimulacra , & ceſſare faciam idola de
Memphis : & dux de terra Ægypti non erit
ampliùs , & dabo terrorem in terra Ægypti. D
14 Et diſperdam terram Phatures , &
dabo ignem in Taphnis, & faciam judicia
in Alexandria .
15 Et effundam indignationem meam ſuper
Peluſium robur Ægypti , & interficiam mul-
titudinem Alexandriæ .
16 Et dabo ignem in Ægypto: quaſi partu- E
riens dolebit Peluſium , & Alexãdria erit diſ-
ſipata, & in Memphis anguſtiæ quotidianæ .
17 Juvenes Heliopoleos , & Bubaſti gladio
cadent , & ipſæ captivæ ducentur .
18 Et in Taphnis nigreſcet dies,cùm contri-
vero ibi ſceptra Ægypti, & defecerit in ea ſu-
perbia potentiæ ejus : ipſam nubes operiet ,
filiæ autem ejus in captivitatem ducentur .
19 Et judicia faciam in Ægypto : & ſcient ,
quia ego Dominus.
20 Et factum eſt in undecimo anno, in pri-
mo menſe , in ſeptima menſis, factum eſt ver-
bum Domini ad me , dicens :
21 Fili hominis, brachium Pharaonis regis F
Ægypti confregi: & ecce non eſt obvolutum,
ut reſtitueretur ei ſanitas, ut ligaretur pan-
nis, & faſciaretur linteolis, ut recepto ro-
bore poſſet tenere gladium.
22 Proptereà hæc dicit Dominus Deus : Ec-
ce ego ad Pharaonem regem Ægypti,& com-
minuam brachium ejus forte, ſed confractum:
& dejiciam gladium de manu ejus :
23 Et diſpergam Ægyptum in Gentibus , & G
ventilabo eos in terris :
24 Et confortabo brachia regis Babylonis ,
daboque gladium meum in manu ejus, &
confringam brachia Pharaonis, & gement
gemitibus interfecti coram facie ejus.
25 Et confortabo brachia regis Babylonis ,
& brachia Pharaonis concident : & ſcient ,
quia ego Dominus, cùm dedero gladium

meum

Digitize

meum in manu regis Babylonis, & extenderit eum ſuper terram Ægypti.

26 Et diſpergam Ægyptum in nationes, & ventilabo eos in terras: & ſcient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXI.

Sublimitatem regis Pharaonis cum Aſſur comparat, & utriuſque ſimilem prædicit interitum.

A 1 ET factum eſt in anno undecimo, tertio menſe, una menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, dic Pharaoni regi Ægypti, & populo ejus: Cui ſimilis factus es in magnitudine tua?

3 Ecce Aſſur quaſi cedrus in Libano: pulcher ramis, & frondibus nemoroſus, excelſuſque altitudine, & inter condenſas frondes elevatum eſt cacumen ejus.

4 Aquæ nutrierunt illum, abyſſus exaltavit illum: flumina ejus manabant in circuitu radicum ejus, & rivos ſuos emiſit ad univerſa ligna regionis.

B 5 Propterea elevata eſt altitudo ejus ſuper omnia ligna regionis: & multiplicata ſunt arbuſta ejus, & elevati ſunt rami ejus præ aquis multis.

6 Cumque extendiſſet umbram ſuam, in ramis ejus fecerunt nidos omnia volatilia cœli, & ſub frondibus ejus genuerunt omnes beſtiæ ſaltuum, & ſub umbraculo illius habitabat cœtus Gentium plurimarum.

7 Eratque pulcherrimus in magnitudine ſua, & in dilatatione arbuſtorum ſuorum: erat enim radix illius juxta aquas multas.

C 8 Cedri non fuerunt altiores illo in paradiſo Dei, abietes non adæquaverunt ſummitatem ejus, & platani non fuerunt æquæ frondibus illius: omne lignum paradiſi Dei non eſt aſſimilatum illi, & pulchritudini ejus.

9 Quoniam ſpecioſum feci eum, & multis, condenſiſque frondibus: & æmulata ſunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiſo Dei.

10 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro
D eo quòd ſublimatus eſt in altitudine, & dedit ſummitatẽ ſuam virentem, atque condenſam, & elevatum eſt cor ejus in altitudine ſua:

11 Tradidi eũ in manu fortiſſimi Gentium, faciens faciet ei: juxta impietatẽ ejus ejeci eũ.

12 Et ſuccident eum alieni, & crudeliſſimi nationum, & projicient eum ſuper montes, & in cunctis convallibus corruent rami ejus, & confringentur arbuſta ejus in univerſis rupibus terræ: & recedent de umbraculo ejus omnes populi terræ, & relinquent eum.

E 13 In ruina ejus habitaverunt omnia volatilia cœli, & in ramis ejus fuerunt univerſæ beſtiæ regionis.

14 Quam ob rem non elevabuntur in altitudine ſua omnia ligna aquarum, nec ponent ſublimitatem ſuam inter nemoroſa, atque frondoſa, nec ſtabunt in ſublimitate ſua omnia, quæ irrigantur aquis: quia omnes traditi ſunt in mortem ad terram ultimam, in medio filiorum hominum,
F ad eos, qui deſcendunt in lacum.

15 Hæc dicit Dominus Deus: in die, quando deſcendit ad inferos, induxi luctum, operui eum abyſſo: & prohibui flumina ejus, & coercui aquas multas: contriſtatus eſt ſuper eum Libanus, & omnia ligna agri concuſſa ſunt.

16 A ſonitu ruinæ ejus commovi Gentes, cùm deducerem eum ad infernum cum his, qui deſcendebant in lacum: & conſolata ſunt in terra infima omnia ligna voluptatis egregia, atque præclara in Libano, univerſa quæ irrigabantur aquis.

G 17 Nam & ipſi cum eo deſcendent in infernum ad interfectos gladio: & brachium uniuſcujuſque ſedebit ſub umbraculo ejus in medio nationum.

18 Cui aſſimilatus es, ò inclyte, atq; ſublimis inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam: in medio incircumciſorum dormies cum eis, qui interfecti ſunt gladio: ipſe eſt Pharao, & omnis multitudo ejus, dicit Dominus.

CAPUT XXXII.

Pharao quantumvis ſublimis, conterendus eſt à rege Babylonis: cujus vaſtatione, plurimi reges obſtupeſcent, pluresque nationes cum eo in abyſſum detrahentur.

A 1 ET factum eſt duodecimo anno, in menſe duodecimo, in una menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, aſſume lamentum ſuper Pharaonem regem Ægypti, & dices ad eum: Leoni Gentium aſſimilatus es, & draconi, qui eſt in mari: & ventilabas cornu in fluminibus tuis, & conturbabas aquas pedibus tuis, & conculcabas flumina earum.

3 Propterea hæc dicit Dominus Deus: * Expandam ſuper te rete meum in multitudine populorum multorum, & extraham te in ſagena mea. (*Supr. 12. 13. & 17. 20.)

4 Et projiciam te in terram, ſuper faciem agri abjiciam te: & habitare faciam ſuper te omnia volatilia cœli, & ſaturabo de te beſtias univerſæ terræ.

5 Et dabo carnes tuas ſuper montes, & implebo colles tuos ſanie tua.

6 Et irrigabo terram fœtore ſanguinis tui ſuper montes, & valles implebuntur ex te.

B 7 * Et operiam, cùm extinctus fueris, cœlum, & nigreſcere faciam ſtellas ejus: ſolem nube tegam, & luna non dabit lumen ſuum. (*Iſai. 13. 10. Joel 2. 10. & 3. 15. Matt. 24. 29.)

8 Omnia luminaria cœli mœrere faciam ſuper te: & dabo tenebras ſuper terram tuã, dicit Dominus Deus, cùm ceciderint vulnerati tui in medio terræ, ait Dominus Deus.

9 Et irritabo cor populorum multorum, cùm induxero contritionem tuam in Gentibus ſuper terras, quas neſcis.

10 Et ſtupeſcere faciã ſuper te populos multos: & reges eorũ horrore nimio formidabunt ſuper te, cùm volare cœperit gladius meus ſuper facies eorum: & obſtupeſcent repentè ſinguli pro anima ſua in die ruinæ tuæ.

C 11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Gladius regis Babylonis veniet tibi.

12 In gladiis fortium dejiciam multitudinem tuam: inexpugnabiles omnes Gentes hæ: & vaſtabunt ſuperbiam Ægypti, & diſſipabitur multitudo ejus.

13 Et perdam omnia jumenta ejus, quæ erant ſuper aquas plurimas: & non conturbabit eas pes hominis ultrà, neque ungula jumentorum turbabit eas.

14 Tunc puriſſimas reddam aquas eorum,
& flumina eorum quaſi oleum adducam,
ait Dominus Deus.
15 Cùm dedero Terram Ægypti deſola-
tam: deſeretur autem terra à plenitudine ſua,
quando percuſſero omnes habitatores ejus: &
ſcient, quia ego Dominus.
16 Planctus eſt, & plangent eum: filiæ Gentiū
plangent eum, ſuper Ægyptum, & ſuper mul-
titudinem ejus plangent eum, ait Dñs Deus.
D 17 Et factum eſt in duodecimo anno, in
quintadecima menſis, factum eſt verbum
Domini ad me dicens:
18 Fili hominis, cane lugubre ſuper multi-
tudinem Ægypti: & detrahe eam ipſam, & fi-
lias Gentium robuſtarum, ad terram ulti-
mam, cum his, qui deſcendunt in lacum.
19 Quo pulchrior es? deſcende, & dor-
mi cum incircumciſis.
20 In medio interfectorum gladio cadent:
gladius datus eſt, attraxerunt eam, & om-
nes populos ejus.
21 Loquentur ei potentiſſimi robuſtorum
de medio inferni, qui cum auxiliatoribus
ejus deſcenderunt, & dormierunt incir-
cumciſi, interfecti gladio.
22 Ibi Aſſur, & omnis multitudo ejus: in cir-
cuitu illius ſepulchra ejus: omnes interfecti,
& qui ceciderunt gladio.
23 Quorum data ſunt ſepulchra in noviſſi-
mis laci: & facta eſt multitudo ejus per gy-
rum ſepulchri ejus: univerſi interfecti, ca-
denteſque gladio, qui dederant quondam
formidinem in terra viventium.
E 24 Ibi Ælam, & omnis multitudo ejus per
gyrum ſepulchri ſui, omnes hi interfecti, ru-
enteſque gladio: qui deſcenderunt incir-
cumciſi ad terram ultimam: qui poſuerunt
terrorem ſuum in terra viventium, & por-
taverunt ignominiam ſuam cum his, qui
deſcendunt in lacum.
25 In medio interfectorum poſuerunt cubile
ejus in univerſis populis ejus: in circuitu ejus
ſepulchrum illius: omnes hi incircūciſi, inter-
fectique gladio: dederunt enim terrorem ſuum
in terra viventium, & portaverunt ignomi-
niam ſuam cum his, qui deſcendunt in lacum:
in medio interfectorum poſiti ſunt.
26 Ibi Moſoch, & Thubal, & omnis multi-
tudo ejus: in circuitu ejus ſepulchra illius,
omnes hi incircumciſi, interfectique, &
cadentes gladio: quia dederunt formidi-
F nem ſuam in terra viventium.
27 Et non dormient cum fortibus, cadenti-
buſque, & incircumciſis, qui deſcenderunt
ad infernum cum armis ſuis, & poſuerunt gla-
dios ſuos ſub capitibus ſuis, & fuerunt iniqui-
tates eorum in oſſibus eorum: quia terror for-
tium facti ſunt in terra viventium.
28 Et tu ergo in medio incircumciſorum cō-
tereris, & dormies cum interfectis gladio.
29 Ibi Idumæa, & reges ejus, & omnes
duces ejus, qui dati ſunt cum exercitu ſuo
cum interfectis gladio: & qui cum incir-
cumciſis dormierunt, & cum his, qui de-
G ſcendunt in lacum.
30 Ibi principes Aquilonis omnes, & uni-
verſi venatores, qui deducti ſunt cum interfe-
ctis, paventes, & in ſua fortitudine confuſi:
qui dormierunt incircumciſi cum interfectis
gladio, & portaverunt confuſionem ſuam
cum his, qui deſcendunt in lacum.
31 Vidit eos Pharao, & conſolatus eſt
ſuper univerſa multitudine ſua, quæ inter-
fecta eſt gladio: Pharao, & omnis exerci-
tus ejus, ait Dominus Deus.
32 Quia dedi terrorem meum in terra viven-
tium, & dormivit in medio incircumciſorum
cum interfectis gladio: Pharao, & omnis
multitudo ejus, ait Dominus Deus.

CAPUT XXXIII.

Si ſpeculator viſum imminens malum non annuntiaverit, reus erit pereuntium: quòd ſi annuntiaverit, ſolus is, qui ſibi non cavit, reus erit. Juſtus quoque ſi ſuam deſerat juſtitiam, damnabitur, & impius ſi convertatur, ſalvabitur. Nec confidant de terra ſibi data in poſſeſſionem: quoniam propter ſuas iniquitates perdentur, & terra in ſolitudinem redigetur.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, A
dicens:
2 Fili hominis, loquere ad filios populi
tui, & dices ad eos: Terra cùm induxero
ſuper eam gladium, & tulerit populus ter-
ræ virum unum de noviſſimis ſuis, & con-
ſtituerit eum ſuper ſe ſpeculatorem:
3 Et ille viderit gladium venientem ſuper
terram, & cecinerit buccina, & annun-
tiaverit populo:
4 Audiens autem, quiſquis ille eſt, ſoni-
tum buccinæ, & non ſe obſervaverit, ve-
neritque gladius, & tulerit eum: ſanguis
ipſius ſuper caput ejus erit.
5 Sonum buccinæ audivit, & non ſe obſer-
vavit, ſanguis ejus in ipſo erit: ſi autem ſe cu-
ſtodierit, animam ſuam ſalvabit.
6 Quod ſi ſpeculator viderit gladium ve- B
nientem, & non inſonuerit buccina, & popu-
lus ſe non cuſtodierit, veneritque gladius, &
tulerit de eis animam: ille quidem in iniqui-
tate ſua captus eſt, ſanguinem autem ejus de
manu ſpeculatoris requiram.
7 * Et tu, fili hominis, ſpeculatorem dedi *Supr.
te domui Iſrael: audiens ergo ex ore meo ſer- 3. 17.
monem, annuntiabis eis ex me.
8 Si me dicente ad impium: Impie, mor-
te morieris: non fueris locutus, ut ſe cu-
ſtodiat impius à via ſua: ipſe impius in
iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem
ejus de manu tua requiram.
9 Si autem annuntiante te ad impium, ut à
viis ſuis convertatur, non fuerit converſus à
via ſua, ipſe in iniquitate ſua morietur: por-
rò tu animam tuam liberaſti.
10 Tu ergo, fili hominis, dic ad domum
Iſrael: Sic locuti eſtis, dicentes: Iniqui- C
tates noſtræ, & peccata noſtra ſuper nos
ſunt, & in ipſis nos tabeſcimus: quomodò
ergo vivere poterimus?
11 *Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus
Deus; nolo mortem impii, ſed ut converta- *[illegible]
tur impius à via ſua, & vivat. Convertimini, 8. 32.
convertimini à viis veſtris peſſimis, & quare
moriemini domus Iſrael?
12 Tu itaq; fili hominis, dic ad filios populi
tui: Juſtitia juſti non liberabit eū in quacum-
que die peccaverit: & impietas impii non no-
cebit ei, in quacumq; die converſus fuerit ab
impietate ſua, & juſtus non poterit vivere in

Digitized by Google

juſtitia ſua, in quacumque die peccaverit.
13 Etiam ſi dixero juſto, quòd vita vivat, &
cõfiſus in juſtitia ſua fecerit iniquitatẽ, omnes
juſtitiæ ejus oblivioni tradentur, & in iniqui-
tate ſua, quam operatus eſt, in ipſa morietur.
D 14 Si autem dixero impio: Morte morieris,
& egerit pœnitentiam à peccato ſuo, fecerit-
que judicium, & juſtitiam,
15 Et pignus reſtituerit ille impius, rapi-
namque reddiderit, in mandatis vitæ am-
bulaverit, nec fecerit quidquam injuſtum:
vita vivet, & non morietur.
16 Omnia peccata ejus, quæ peccavit,
non imputabuntur ei: judicium, & juſti-
tiam fecit, vita vivet.
17 Et dixerunt filii populi tui: Non eſt æqui
ponderis via Dñi, & ipſorum via injuſta eſt.
18 Cùm enim receſſerit juſtus à juſtitia ſua,
feceritque iniquitates, morietur in eis,
19 Et cũ receſſerit impius ab impietate ſua,
feceritque judicium, & juſtitiam, vivet in eis.
*Supr. 18. 25. 20 * Et dicitis: Non eſt recta via Domi-
E ni. Unumquemque juxta vias ſuas judica-
bo de vobis, domus Iſrael.
21 Et factum eſt in duodecimo anno in de-
cimo menſe, in quinta menſis tranſmigratio-
nis noſtræ, venit ad me, qui fugerat de Jeruſa-
lem, dicens: Vaſtata eſt civitas.
22 Manus autem Domini facta fuerat ad me
veſpere, antequam veniret, qui fugerat: ape-
ruitque os meum, donec veniret ad me manè,
& aperto ore meo non ſilui ampliùs.
23 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:
24 Fili hominis, qui habitant in ruinoſis
his ſuper humum Iſrael, loquentes ajunt:
Unus erat Abraham, & hæreditate poſſe-
dit terram: nos autem multi ſumus, nobis
data eſt terra in poſſeſſionem.
F 25 Idcircò dices ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus: Qui in ſanguine comeditis, & oculos
veſtros levatis ad immunditias veſtras, &
ſanguinem funditis: numquid terram hære-
ditate poſſidebitis?
26 Stetiſtis in gladiis veſtris, feciſtis abomi-
nationes, & unuſquiſque uxorem proximi ſui
polluit: & terram hæreditate poſſidebitis?
27 Hæc dices ad eos: Sic dicit Dñs Deus:
Vivo ego, quia qui in ruinoſis habitant, gla-
dio cadent: & qui in agro eſt, beſtiis tradetur
ad devorandum: qui autem in præſidiis, &
ſpeluncis ſunt, peſte morientur.
28 Et dabo terram in ſolitudinem, & in de-
ſertum, & deficiet ſuperba fortitudo ejus: &
deſolabuntur montes Iſrael, eò quòd nullus
ſit, qui per eos tranſeat.
G 29 Et ſcient, quia ego Dñs, cùm dedero terrã
eorum deſolatam, & deſertã, propter univer-
ſas abominationes ſuas, quas operati ſunt.
30 Et tu, fili hominis: filii populi tui, qui lo-
quuntur de te juxta muros, & in oſtiis domo-
rum, & dicunt unus ad alterum, vir ad proxi-
mum ſuum loquentes: Venite, & audiamus,
quis ſit ſermo egrediens à Domino.
31 Et veniunt ad te, quaſi ſi ingrediatur po-
pulus, & ſedent coram te populus meus, &
audiunt ſermones tuos, & non faciunt eos:
quia in canticum oris ſui vertunt illos, &
avaritiam ſuam ſequitur cor eorum.
32 Et es eis quaſi carmen muſicum, quod
ſuavi, dulcique ſono canitur, & audiunt ver-
ba tua, & non faciunt ea.
33 Et cùm venerit, quod prædictum eſt
(ecce enim venit) tunc ſcient, quòd
prophetes fuerit inter eos.

C A P U T XXXIV.

Ex manibus paſtorum, qui neglecto grege, tantùm quæ ſua ſunt, quærunt, dicit Dominus, ſe oves ſuas liberaturum: quòdque eas in judicio paſcet, ſuſcitaturus ſuper eas ſervum ſuum David, ſub quo in omni terra ubertate ſecurè paſcantur: oſtenditque gregem ſuum eſſe populum Iſrael, & ſe Deum ipſorum.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, A
dicens:
2 Fili hominis, propheta de paſtoribus Iſ-
rael: propheta, & dices paſtoribus: Hæc dicit
Dominus Deus: * Væ paſtoribus Iſrael, * Jer. 23. 1.
qui paſcebant ſemetipſos: nonne greges à Supr. 13. 3.
paſtoribus paſcuntur?
3 Lac comedebatis, & lanis operiebamini,
& quod craſſum erat, occidebatis: gregem
autem meum non paſcebatis.
4 Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis,
& quod ægrotum, non ſanaſtis, quod con-
fractum eſt, non alligaſtis, & quod abje-
ctum eſt, non reduxiſtis, & quod perie-
rat, non quæſiſtis: ſed cum auſteritate im-
perabatis eis, & cum potentia.
5 Et diſperſæ ſunt oves meæ, eò quòd non
eſſet paſtor: & factæ ſunt in devorationem
omnium beſtiarum agri, & diſperſæ ſunt.
6 Erraverunt greges mei in cunctis mon- B
tibus, & in univerſo colle excelſo: & ſu-
per omnem faciem terræ diſperſi ſunt gre-
ges mei, & non erat, qui requireret; non
erat, inquam, qui requireret.
7 Propterea paſtores audite verbum Dñi:
8 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia pro
eo quòd facti ſunt greges mei in rapinam, &
oves meæ in devorationem omnium beſtia-
rum agri, eò quòd non eſſet paſtor: ne-
que enim quæſierunt paſtores mei gregem
meum, ſed paſcebant paſtores ſemetipſos,
& greges meos non paſcebant:
9 Propterea paſtores audite verbum Dñi:
10 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego C
ipſe ſuper paſtores requiram gregem meum
de manu eorum, & ceſſare faciam eos,
ut ultrà non paſcant gregem, nec paſcant
ampliùs paſtores ſemetipſos: & liberabo
gregem meum de ore eorum, & non erit
ultra eis in eſcam.
11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ipſe requiram oves meas, & viſitabo eas.
12 Sicut viſitat paſtor gregem ſuum in die,
quando fuerit in medio ovium ſuarum diſſi-
patarum: ſic viſitabo oves meas, & liberabo
eas de omnibus locis, in quibus diſperſæ fue-
rant in die nubis, & caliginis.
13 Et educam eas de populis, & congrega-
bo eas de terris, & inducam eas in terram
ſuam: & paſcam eas in montibus Iſrael, in
rivis, & in cunctis ſedibus terræ.
14 In paſcuis uberrimis paſcam eas, & in
montibus excelſis Iſrael erunt paſcua earum:
ibi requieſcent in herbis virentibus, & in paſ-
cuis pinguibus paſcentur ſuper montes Iſrael.
15 Ego paſcuam oves meas, & ego eas ac-
cubare faciam, dicit Dominus Deus.

16 Quod perierat, requiram, & quod ab-
jectum erat, reducam: & quod contractum
fuerat, alligabo, & quod infirmum fuerat,
conſolidabo, & quod pingue, & forte, cu-
ſtodiam: & paſcam illas in judicio.
17 Vos autem greges mei, hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce ego judico inter pecus,
E & pecus: arietum, & hircorum.
18 Nonne ſatis vobis erat paſcua bona de-
paſci? inſuper & reliquias paſcuarum ve-
ſtrarum conculcaſtis pedibus veſtris: &
cùm puriſſimam aquam biberetis, reliquam
pedibus veſtris turbabatis.
19 Et oves meæ his, quæ conculcata pedi-
bus veſtris fuerant, paſcebantur: & quæ pe-
des veſtri turbaverant, hæc bibebant.
20 Propterea hæc dicit Dominus Deus ad
vos: Ecce ego ipſe judico inter pecus pin-
gue, & macilentum:
21 Pro eo quòd lateribus, & humeris impin-
gebatis, & cornibus veſtris ventilabatis omnia
infirma pecora, donec diſpergerentur foras:
F 22 Salvabo gregem meum, & non erit ultrà
in rapinam, & judicabo inter pecus, & pecus.
* Iſaiæ 40. 11. Oſee 3. 5. Joan. 1. 45. & 10. 14. 23 * ET SUSCITABO SUPER EAS
PASTOREM UNUM, qui paſcat
eas, ſervum meum David: ipſe paſcet eas,
& ipſe erit eis in paſtorem.
24 Ego autem Dominus ero eis in Deum,
& ſervus meus David princeps in medio
eorum: ego Dominus locutus ſum.
25 Et faciam cum eis pactum pacis, & ceſſa-
re faciā beſtias peſſimas de terra: & qui habi-
tant in deſerto, ſecuri dormient in ſaltibus.
26 Et ponam eos in circuitu collis mei be-
nedictionem, & deducam imbrem in tem-
pore ſuo: pluviæ benedictionis erunt.
G 27 Et dabit lignum agri fructum ſuum, &
terra dabit germen ſuum, & erunt in terra
ſua abſque timore: & ſcient, quia ego Do-
minus, cùm contrivero catenas jugi eorum,
& eruero eos de manu imperantium ſibi.
28 Et non erunt ultrà in rapinam in Genti-
bus, neque beſtiæ terræ devorabunt eos: ſed
habitabunt confidenter abſque ullo terrore.
29 Et ſuſcitabo eis germen nominatum: &
non erunt ultrà imminuti fame in terra, ne-
que portabunt ultrà opprobrium gentium.
30 Et ſcient, quia ego Dominus Deus eo-
rum cum eis, & ipſi populus meus domus
Iſrael: ait Dominus Deus.
* Joan. 10. 11. 31 * Vos autem greges mei, greges paſcuæ
meæ, homines eſtis: & ego Dominus Deus
veſter, dicit Dominus Deus.

CAPUT XXXV.

*Montis Seir, ſive Idumaeorum futura vaſta-
tio, eò quòd populum Dei afflixerint.*

A 1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
2 Fili hominis, pone faciē tuā adversùm
montē Seir, & prophetabis de eo, & dices illi:
3 Hæc dicit Dominus Deus. Ecce ego ad te,
mons Seir, & extendam manum meam ſuper
te, & dabo te deſolatum, atque deſertum.
4 Urbes tuas demoliar, & tu deſertus eris:
& ſcies, quia ego Dominus.
5 Eò quòd fueris inimicus ſempiternus,
& concluſeris filios Iſrael in manus gladii
in tempore afflictionis eorum, in tempore
iniquitatis extremæ.
B 6 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus,
quoniam ſanguini tradam te, & ſanguis te
perſequetur: & cùm ſanguinem oderis,
ſanguis perſequetur te.
7 Et dabo montem Seir deſolatum, atque
deſertum: & auferam de eo euntem, &
redeuntem.
8 Et implebo montes eius occiſorum ſuo-
rum: in collibus tuis, & in vallibus tuis, at-
que in torrentibus interfecti gladio cadent.
9 In ſolitudines ſempiternas tradam te, & C
civitates tuæ non habitabuntur: & ſcietis,
quia ego Dominus Deus.
10 Eò quòd dixeritis: Duæ gentes, & duæ
terræ meæ erunt, & hæreditate poſſidebo
eas: cùm Dominus eſſet ibi.
11 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus,
quia faciam juxta iram tuam, & ſecundùm
zelum tuum, quem feciſti odio habens eos: &
notus efficiar per eos, cùm te judicavero.
12 Et ſcies, quia ego Dominus audivi
univerſa opprobria tua, quæ locutus es de
montibus Iſrael, dicens: Deſerti, nobis ad
devorandum dati ſunt.
13 Et inſurrexiſtis ſuper me ore veſtro, D
& derogaſtis adversùm me verba veſtra:
ego audivi.
14 Hæc dicit Dominus Deus: Lætante uni-
verſa terra, in ſolitudinem te redigam.
15 Sicuti gaviſus es ſuper hæreditatem do-
mus Iſrael, eò quòd fuerit diſſipata, ſic faciam
tibi: diſſipatus eris mons Seir, & Idumæa
omnis: & ſcient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXVI.

*Quia populus Dei erat in opprobrium Gen-
tibus, eò quòd propter ſua peccata diſperſi
eſſent in captivitatem, dicit Dominus,
non propter illum, ſed propter ſe redu-
cturum eum in terram ſuam; quòdque
ſuper ipſum effundet aquam mundam,
faciens eum in ſuis praeceptis ambula-
re, magnaque frui felicitate.*

1 TU autem, fili hominis, propheta ſu- A
per montes Iſrael, & dices: * Mon- * Sop. 6. 1.
tes Iſrael audite verbum Domini.
2 Hæc dicit Dominus Deus: Eò quòd dixe-
rit inimicus de vobis: Euge, altitudines ſem-
piternæ in hæreditatem datæ ſunt nobis:
3 Propterea vaticinare, & dic: Hæc dicit
Dominus Deus: Pro eo quòd deſolati eſtis,
& conculcati per circuitum, & facti in
hæreditatem reliquis Gentibus, & aſcen-
diſtis ſuper labium linguæ, & opprobrium
populi:
4 Propterea montes Iſrael audite verbum
Domini Dei. Hæc dicit Dominus Deus mon-
tibus, & collibus, torrentibus, valliboſ-
que, & deſertis, parietinis, & urbibus de-
relictis, quæ depopulatæ ſunt, & ſubſan-
natæ à reliquis Gentibus per circuitum.
5 Propterea hæc dicit Dominus Deus: B
Quoniam in igne zeli mei locutus ſum de
reliquis Gentibus, & de Idumæa univerſa,
quæ dederunt terram meam ſibi in hæredi-
tatem cum gaudio, & toto corde, & ex
animo: & ejecerunt eam, ut vaſtarent:
6 Idcircò vaticinare ſuper humum Iſrael,
& dices montibus, & collibus, jugis, &
vallibus: Hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego in
zelo meo, & in furore meo locutus ſum, eò
quòd confuſionem Gentium ſuſtinueritis.

7 Idcircò hæc dicit Dñs Deus : Ego levavi
manum meam, ut Gentes, quæ in circuitu ve-
ſtro ſunt, ipſæ confuſionem ſuam portent.
8 Vos autem montes Iſrael ramos veſtros
germinetis, & fructum veſtrum afferatis po-
pulo meo Iſrael : propè enim eſt, ut veniat:
C 9 Quia ecce ego ad vos, & convertar ad
vos: & arabimini, & accipietis ſementem.
10 Et multiplicabo in vobis homines,
omnemque domum Iſrael : & habitabuntur
civitates, & ruinoſa inſtaurabuntur.
11 Et replebo vos hominibus, & jumen-
tis: & multiplicabuntur, & creſcent: & ha-
bitare vos faciam ſicut à principio, boniſ-
que donabo majoribus, quàm habuiſtis ab
initio: & ſcietis, quia ego Dominus.
12 Et adducam ſuper vos homines, po-
pulum meum Iſrael, & hæreditate poſſide-
bunt te: & eris eis in hæreditatem, & non
addes ultrà, ut abſque eis ſis.
13 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd
dicunt de vobis: Devoratrix hominum es,
& ſuffocans gentem tuam:
14 Propterea homines non comedes am-
pliùs, & gentem tuam non necabis ultrà,
ait Dominus Deus.
D 15 Nec auditam faciam in te ampliùs con-
fuſionem Gentium, & opprobrium populo-
rum nequaquam portabis, & gentem tuam
non amittes ampliùs: ait Dominus Deus.
16 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:
17 Fili hominis, domus Iſrael habitaverunt
in humo ſua, & polluerunt eam in viis ſuis,
& in ſtudiis ſuis juxta immunditiam men-
ſtruatæ facta eſt via eorum coram me.
18 Et effudi indignationem meam ſuper
eos pro ſanguine, quem fuderunt ſuper ter-
ram, & in idolis ſuis polluerunt eam.
19 Et diſperſi eos in Gentes, & ventilati
ſunt in terras: juxta vias eorum, & adin-
ventiones eorum judicavi eos.
* Iſai. 52. 5. Rom. 2. 24. 20 * Et ingreſſi ſunt ad Gentes, ad quas
introierunt, & polluerunt nomen ſanctum
meum, cùm diceretur de eis: Populus Do-
mini iſte eſt, & de terra ejus egreſſi ſunt.
21 Et peperci nomini ſancto meo, quod
polluerat domus Iſrael in Gentibus, ad
quas ingreſſi ſunt.
E 22 Idcircò dices domui Iſrael: Hæc di-
cit Dominus Deus: Non propter vos ego
faciam, domus Iſrael, ſed propter nomen
ſanctum meum, quod polluiſtis in Genti-
bus, ad quas intraſtis.
23 Et ſanctificabo nomen meum magnum,
quod pollutum eſt inter Gentes, quod pol-
luiſtis in medio earum: ut ſciant Gentes,
quia ego Dominus, ait Dominus exercituum,
cùm ſanctificatus fuero in vobis coram eis.
24 Tollam quippe vos de Gentibus, &
congregabo vos de univerſis terris, & ad-
ducam vos in terram veſtram.
25 Et effundam ſuper vos aquam mun-
dam, & mundabimini ab omnibus inquina-
mentis veſtris, & ab univerſis idolis ve-
ſtris mundabo vos.
* Sup. 11. 19. 26 * Et dabo vobis cor novum, & ſpiri-
tum novum ponam in medio veſtri: & au-
feram cor lapideum de carne veſtra, &
dabo vobis cor carneum.
F 27 Et ſpiritum meum ponam in medio ve-
ſtri, & faciam, ut in præceptis meis ambule-
tis, & judicia mea cuſtodiatis, & operemini.
28 Et habitabitis in terra, quam dedi pa-
tribus veſtris: & eritis mihi in populum,
& ego ero vobis in Deum.
29 Et ſalvabo vos ex univerſis inquinamen-
tis veſtris: & vocabo frumentum, & multipli-
cabo illud, & non imponam vobis famem.
30 Et multiplicabo fructum ligni, & ge-
nimina agri, ut non portetis ultrà oppro-
brium famis in Gentibus.
31 Et recordabimini viarum veſtrarum
peſſimarum, ſtudiorumque non bonorum,
& diſplicebunt vobis iniquitates veſtræ,
& ſcelera veſtra.
32 Non propter vos ego faciam, ait Domi-
nus Deus, notum ſit vobis: confundimini, &
erubeſcite ſuper viis veſtris, domus Iſrael.
33 Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua G
mundavero vos ex omnibus iniquitatibus
veſtris, & inhabitari fecero urbes, & in-
ſtauravero ruinoſa,
34 Et terra deſerta fuerit exculta, quæ quon-
dam erat deſolata in oculis omnis viatoris,
35 Dicent: terra illa inculta, facta eſt ut
hortus voluptatis: & civitates deſertæ, & de-
ſtitutæ, atque ſuffoſſæ, munitæ ſederunt.
36 Et ſcient Gentes, quæcumque derelictæ
fuerint in circuitu veſtro, quia ego Dominus
ædificavi diſſipata, plantavique inculta,
ego Dominus locutus ſim, & fecerim.
37 Hæc dicit Dominus: Adhuc in hoc in-
venient me domus Iſrael, ut faciam eis:
Multiplicabo eos ſicut gregem hominum,
38 Ut gregem ſanctum, ut gregem Jeru-
ſalem in ſolemnitatibus ejus: Sic erunt ci-
vitates deſertæ, plenæ gregibus hominum:
& ſcient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXVII.

*In figura aridorum oſſium reviviſcentium
deſignat filios Iſrael, qui de omni proſpe-
ritate deſperant, educendos in terram
ſuam: & per duo ligna conjuncta ſignifi-
cat unum fore regnum Juda, & Iſrael,
qui ſub uno rege, ac paſtore David obſer-
vaturi ſint mandata Domini, qui cum
ipſis pactum feriet ſempiternum.*

1 FActa eſt ſuper me manus Domini, & A
eduxit me in ſpiritu Domini, & dimiſit
me in medio campi, qui erat plenus oſſibus,
2 Et circumduxit me per ea in gyro:
erant autem multa valdè ſuper faciem cam-
pi, ſiccaque vehementer,
3 Et dixit ad me: Fili hominis, putaſne vi-
vent oſſa iſta? Et dixi: Domine Deus, tu noſti.
4 Et dixit ad me: Vaticinare de oſſibus iſtis,
& dices eis: Oſſa arida audite verbum Dñi.
5 Hæc dicit Dominus Deus oſſibus his: Ecce
ego intromittam in vos ſpiritum, & vivetis.
6 Et dabo ſuper vos nervos, & ſuccreſcere
faciam ſuper vos carnes, & ſuperextendam
in vobis cutem, & dabo vobis ſpiritum, &
vivetis, & ſcietis, quia ego Dominus.
7 Et prophetavi ſicut præceperat mihi: fa- B
ctus eſt autem ſonitus, prophetante me, &
ecce commotio: & acceſſerunt oſſa ad oſſa,
unumquodque ad juncturam ſuam.
8 Et vidi, & ecce ſuper ea nervi, & car-
nes aſcenderunt: & extenta eſt in eis cutis
deſuper, & ſpiritum non habebant.

Digitized by Google

9 Et dixit ad me : Vaticinare ad ſpiritum,
vaticinare, fili hominis, & dices ad ſpiri-
tum : Hæc dicit Dominus Deus : A quatuor
ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper inter-
fectos iſtos, & reviviſcant.
C 10 Et prophetavi, ſicut præceperat mihi,
& ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt :
ſteteruntque ſuper pedes ſuos exercitus gran-
dis nimis valde.
11 Et dixit ad me : Fili hominis, oſſa
hæc univerſa, domus Iſrael eſt : ipſi di-
cunt : Aruerunt oſſa noſtra, & periit ſpes
noſtra, & abſciſſi ſumus.
12 Propterea vaticinare, & dices ad eos :
Hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego ape-
riam tumulos veſtros, & educam vos de ſe-
pulchris veſtris, populus meus, & indu-
cam vos in terram Iſrael.
D 13 Et ſcietis, quia ego Dominus, cùm
aperuero ſepulchra veſtra, & eduxero vos
de tumulis veſtris, popule meus :
14 Et dedero ſpiritum meum in vobis, &
vixeritis, & requieſcere vos faciam ſuper
humum veſtram : & ſcietis, quia ego Domi-
nus locutus ſum, & feci, ait Dominus Deus.
15 Et factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens :
16 Et tu, fili hominis, ſume tibi lignum unũ,
& ſcribe ſuper illud : Judæ, & filiorum Iſrael
ſociorum ejus : & tolle lignum alterum, &
ſcribe ſuper illud : Joſeph ligno Ephraim,
& cunctæ domui Iſrael, ſociorumque ejus.
E 17 Et adjunge illa, unum ad alterum ti-
bi in lignum unum, & erunt in unionem
in manu tua.
18 Cùm autem dixerint ad te filii populi
tui loquentes : Nonne indicas nobis, quid
in his tibi velis?
19 Loqueris ad eos : Hæc dicit Dominus
Deus : Ecce ego aſſumam lignum Joſeph,
quod eſt in manu Ephraim, & tribus Iſrael,
quæ ſunt ei adjunctæ, & dabo eas pariter
cum ligno Juda, & faciam eas in lignum
unum : & erunt unum in manu ejus.
20 Erunt autem ligna, ſuper quæ ſcripſe-
ris in manu tua, in oculis eorum.
F 21 Et dices ad eos : Hæc dicit Dñs Deus : Ec-
ce ego aſſumam filios Iſrael de medio natio-
num, ad quas abierunt : & congregabo eos
undique, & adducam eos ad humum ſuam.
*Joan. 22 * Et faciam eos in gentem unam in terra
10. 16. in montibus Iſrael, & rex unus erit omnibus
imperans, & non erunt ultrà duæ gentes,
nec dividentur ampliùs in duo regna.
23 Neque polluentur ultrà in idolis ſuis, &
abominationibus ſuis, & cunctis iniquitatibus
ſuis : & ſalvos eos faciam de univerſis ſedibus,
in quibus peccaverunt, & emundabo eos : &
*Iſaiæ erunt mihi populus, & ego ero eis Deus.
40. 11. 24 * Et ſervus meus David rex ſuper eos,
Jere. & paſtor unus erit omnium eorum : in judi-
23. 5. ciis meis ambulabunt, & mandata mea cu-
Sup. ſtodient, & facient ea.
34. 23.
G 25 Et habitabunt ſuper terram, quam de-
Dan. di ſervo meo Jacob, in qua habitaverunt
9. 24. patres veſtri, & habitabunt ſuper eam ipſi,
Joan. & filii eorum, & filii filiorum eorum, uſque
1. 45. in ſempiternum : & David ſervus meus prin-
*Pſal. ceps eorum in perpetuum.
109. 4. 26 * Et percutiam illis fœdus pacis, pa-
& 126. ctum ſempiternum erit eis : & fundabo eos,
2. Jo.
12. 34.
& multiplicabo, & dabo ſanctificationem
meam in medio eorum in perpetuum.
27 Et erit tabernaculum meum in eis, &
ero eis Deus, & ipſi erunt mihi populus.
28 Et ſcient gentes, quia ego Dominus
ſanctificator Iſrael, cùm fuerit ſanctificatio
mea in medio eorum in perpetuum.

CAPUT XXXVIII.

Habitantibus poſt reductam captivitatem ſecurè filiis Iſrael in oppidis ſuis, adducet Dominus noviſſimis diebus contra eos Gog cum ingenti exercitu : ſed & hunc cum ſuo exercitu multis cladibus poſteà conſumet.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, A
dicens : Infra 39. 1.
2 Fili hominis, pone faciem tuam contra Apoc.
Gog, terram Magog, principem capitis 20. 7.
Moſoch, & Thubal : & vaticinare de eo,
3 Et dices ad eum : Hæc dicit Dominus
Deus : Ecce ego ad te Gog principem ca-
pitis Moſoch, & Thubal,
4 Et circumagam te, & ponam frænum in
maxillis tuis : & educam te, & omnem exerci-
tum tuum, equos, & equites veſtitos loricis
univerſos, multitudinem magnam, haſtam,
& clypeum arripientium, & gladium.
5 Perſæ, Æthiopes, & Libyes cum eis, B
omnes ſcutati, & galeati.
6 Gomer, & univerſa agmina ejus, do-
mus Thogorma, latera Aquilonis, & totum
robur ejus, populique multi tecum.
7 Præpara, & inſtrue te, & omnem mul-
titudinem tuam, quæ coacervata eſt ad te :
& eſto eis in præceptum.
8 Poſt dies multos viſitaberis : in noviſ-
ſimo annorum venies ad terram, quæ re-
verſa eſt à gladio, & congregata eſt de po-
pulis multis ad montes Iſrael, qui fuerunt
deſerti jugiter : hæc de populis educta eſt,
& habitabunt in ea confidenter univerſi.
9 Aſcendens autem quaſi tempeſtas venies, C
& quaſi nubes, ut operias terram tu, & om-
nia agmina tua, & populi multi tecum.
10 Hæc dicit Dominus Deus : In die illa
aſcendent ſermones ſuper cor tuum, & co-
gitabis cogitationem peſſimam,
11 Et dices : Aſcendam ad terram abſque
muro : veniam ad quieſcentes, habitanteſ-
que ſecure : hi omnes habitant ſine muro,
vectes, & portæ non ſunt eis :
12 Ut diripias ſpolia, & invadas prædam, ut
inferas manum tuam ſuper eos, qui deſerti
fuerant, & poſteà reſtituti, & ſuper populum,
qui eſt congregatus ex Gentibus, qui poſſide-
re cœpit, & eſſe habitator umbilici terræ.
13 Saba, & Dedan, & negotiatores Thar- D
ſis, & omnes leones ejus dicent tibi : Num-
quid ad ſumenda ſpolia tu venis? ecce ad di-
ripiendam prædam congregaſti multitudi-
nem tuam, ut tollas argentum, & aurum,
& auferas ſupellectilem, atque ſubſtantiam,
& diripias manubias infinitas.
14 Propterea vaticinare, fili hominis, & E
dices ad Gog : Hæc dicit Dominus Deus :
Numquid non in die illo, cùm habitaverit
populus meus Iſrael confidenter, ſcies?
15 Et venies de loco tuo à lateribus Aquilo-
nis tu, & populi multi tecũ, aſcenſores equorũ
univerſi, cœtus magnus, & exercitus vehemens.

F

16 Et aſcendes ſuper populum meum Iſrael quaſi nubes, ut operias terram. In noviſſimis diebus eris, & adducam te ſuper terram meam: ut ſciant gentes me; cùm ſanctificatus fuero in te in oculis eorum, ô Gog:

17 Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es, de quo locutus ſum in diebus antiquis, in manu ſervorum meorum prophetarum Iſrael, qui prophetaverunt in diebus illorum temporum, ut adducerem te ſuper eos.

18 Et erit in die illa, in die adventus Gog ſuper terram Iſrael, ait Dominus Deus, aſcendet indignatio mea in furore meo.

19 Et in zelo meo, in igne iræ meæ locutus ſum. Quia in die illa erit commotio magna ſuper terram Iſrael:

* Matt. 24.29. Luc. 21.25.

20 * Et commovebuntur à facie mea piſces maris, & volucres cœli, & beſtiæ agri, & omne reptile, quod movetur ſuper humum, cunctique homines, qui ſunt ſuper faciem terræ: & ſubvertentur montes, & cadent ſepes, & omnis murus corruet in terram.

G

21 Et convocabo adverſùs eum in cunctis montibus meis gladium, ait Dñs Deus: gladius uniuſcujuſque in fratrem ſuum dirigetur.

22 Et judicabo eũ peſte, & ſãguine, & imbre vehementi, & lapidibus immenſis: ignem, & ſulphur pluam ſuper eum, & ſuper exercitum ejus, & ſuper populos multos, qui ſunt cũ eo.

23 Et magnificabor, & ſanctificabor, & notus ero in oculis multarum Gentium: & ſcient quia ego Dominus.

CAPUT XXXIX.

Adducet Dominus Gog contra Iſrael, ſed ipſum cũ toto ejus exercitu ibi perdet; in cujus ſepultura ſeptem menſibus occupabuntur ad mundandam terram: Dominus filios Iſrael propter peccata ipſorum tradidit in captivitatem, ſed reducet eos in terram ſuam ad nominis ſui glorificationem.

A

1 TU autem, fili hominis, vaticinare adverſùm Gog, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ſuper te, Gog, principem capitis Moſoch, & Thubal:

2 Et circumagam te, & educam te, & aſcendere te faciam de lateribus Aquilonis: & adducam te ſuper montes Iſrael.

3 Et percutiam arcum tuum in manu ſiniſtra tua, & ſagittas tuas de manu dextera tua dejiciam.

4 Super montes Iſrael cades tu, & omnia agmina tua, & populi tui, qui ſunt tecum: feris, avibus, omnique volatili, & beſtiis terræ dedi te ad devorandum.

5 Super faciem agri cades: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.

B

6 Et immittam ignem in Magog, & in his, qui habitant in inſulis confidenter: & ſcient, quia ego Dominus.

7 Et nomen ſanctum meum notum faciam in medio populi mei Iſrael, & non polluam nomen ſanctum meum ampliùs: & ſcient gentes, quia ego Dominus ſanctus Iſrael.

8 Ecce venit, & factum eſt, ait Dominus Deus: hæc eſt dies, de qua locutus ſum.

9 Et egredientur habitatores de civitatibus Iſrael, & ſuccendent, & comburent arma, clypeum, & haſtas, arcum, & ſagittas, & baculos manuum, & contos: & ſuccendent ea igni ſeptem annis.

C

10 Et non portabunt ligna de regionibus, neque ſuccendent de ſaltibus: quoniam arma ſuccendent igni, & deprædabuntur eos, quibus præda fuerant, & diripient vaſtatores ſuos, ait Dominus Deus.

11 Et erit in die illa: dabo Gog locum nominatum ſepulchrum in Iſrael: vallem viatorum ad Orientem maris, quæ obſtupeſcere faciet prætereuntes: & ſepelient ibi Gog, & omnem multitudinem ejus, & vocabitur vallis multitudinis Gog.

12 Et ſepelient eos domus Iſrael, ut mundent terram ſeptem menſibus.

13 Sepeliet autem eum omnis populus terræ: & erit eis nominata dies, in qua glorificatus ſum, ait Dominus Deus.

D

14 Et viros jugiter conſtituent luſtrantes terram, qui ſepeliant, & requirant eos, qui remanſerant ſuper faciem terræ, ut emundent eam: poſt menſes autem ſeptem quærere incipient.

15 Et circuibunt peragrantes terram: cùmque viderint os hominis, ſtatuent juxta illud titulum: donec ſepeliant illud pollinctores in valle multitudinis Gog.

16 Nomen autem civitatis Amona, & mundabunt terram.

E

17 Tu ergo, fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Dic omni volucri, & univerſis avibus, cunctiſque beſtiis agri: Convenite, properate, concurrite undique ad victimam meam, quam ego immolo vobis, victimam grandem ſuper montes Iſrael: ut comedatis carnem, & bibatis ſanguinem.

18 Carnes fortium comedetis, & ſanguinem principum terræ bibetis: arietum, & agnorum, & hircorum, taurorumque, & altilium, & pinguium omnium.

19 Et comedetis adipem in ſaturitatem, & bibetis ſanguinem in ebrietatem, de victima, quam ego immolabo vobis:

F

20 Et ſaturabimini ſuper menſam meam de equo, & equite forti, & de univerſis viris bellatoribus, ait Dominus Deus.

21 Et ponam gloriam meam in Gentibus: & videbunt omnes gentes judicium meum, quod fecerim, & manum meam, quam poſuerim ſuper eos.

22 Et ſcient domus Iſrael, quia ego Dominus Deus eorum, à die illa, & deinceps.

23 Et ſcient gentes, quoniam in iniquitate ſua capta ſit domus Iſrael, eò quòd dereliquerint me, & abſconderim faciem meam ab eis: & tradiderim eos in manus hoſtium, & ceciderint in gladio univerſi.

24 Juxta immunditiam eorum, & ſcelus feci eis, & abſcondi faciem meam ab illis.

25 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Nunc reducam captivitatem Jacob, & miſerebor omnis domus Iſrael, & aſſumam zelum pro nomine ſancto meo.

G

26 Et portabunt confuſionem ſuam, & omnem prævaricationem, qua prævaricati ſunt in me, cùm habitaverint in terra ſua confidenter neminem formidantes:

27 Et reduxero eos de populis, & congregavero de terris inimicorum ſuorum, & ſanctificatus fuero in eis, in oculis gentium plurimarum.

28 * Et ſcient, quia ego Dominus Deus eorum, eò quòd tranſtulerim eos in nationes, & * Sup. 36.33.

con-

congregaverim eos ſuper terram ſuam, & non dereliquerim quemquam ex eis ibi.

29 Et non abſcondam ultrà faciem meam ab eis, eò quòd effuderim ſpiritum meum ſuper omnem domum Iſrael, ait Dominus Deus.

CAPUT XL.

Prophetæ oſtenditur futura readificatio civitatis, cum menſura in longitudine, latitudine, & altitudine ſingularum domus portarum, thalamorum, frontium, feneſtrarum, veſtibulorum, cubiculorum, & graduum: item menſuratio quatuor menſarum ad immolanda ſacrificia: rurſum gazophylacia cantorum, & ſacerdotum, ac veſtibula templi.

A 1 IN vigeſimo quinto anno tranſmigrationis noſtræ in exordio anni, decima menſis, quartodecimo anno poſtquam percuſſa eſt civitas: in ipſa hac die facta eſt ſuper me manus Domini, & adduxit me illuc.

2 In viſionibus Dei adduxit me in terram Iſrael, & dimiſit me ſuper montem excelſum nimis: ſuper quem erat quaſi ædificium civitatis vergentis ad Auſtrum.

3 Et introduxit me illuc: & ecce vir, cujus erat ſpecies quaſi ſpecies æris, & funiculus lineus in manu ejus, & calamus menſuræ in manu ejus: ſtabat autem in porta.

4 Et locutus eſt ad me idem vir: Fili hominis, vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia, quæ ego oſtendam tibi: quia ut oſtendantur tibi, adductus es huc: annuntia omnia, quæ tu vides domui Iſrael.

5 Et ecce murus forinſecùs in circuitu domus undique, & in manu viri calamus menſuræ ſex cubitorum, & palmo: & menſus eſt latitudinem ædificii calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.

B 6 Et venit ad portam, quæ reſpiciebat viam Orientalem, & aſcendit per gradus ejus: & menſus eſt limen portæ calamo uno latitudinem, id eſt, limen unum calamo uno in latitudine:

7 Et thalamum uno calamo in longum, & uno calamo in latum: & inter thalamos, quinque cubitos:

8 Et limen portæ juxta veſtibulum portæ intrinſecùs, calamo uno.

9 Et menſus eſt veſtibulum portæ octo cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis: veſtibulum autem portæ erat intrinſecùs.

10 Porrò thalami portæ ad viam Orientalē, tres hinc, & tres inde: menſura una trium, & menſura una frontium ex utraque parte.

11 Et menſus eſt latitudinem liminis portæ decem cubitorum: & longitudinem portæ, tredecim cubitorum.

12 Et marginem ante thalamos cubiti unius: & cubitus unus finis utrimque: thalami autem ſex cubitorum erant hinc, & inde.

13 Et menſus eſt portam à tecto thalami uſque ad tectum ejus, latitudinem viginti quinque cubitorum: oſtium contra oſtium.

14 Et fecit frontes per ſexaginta cubitos: & ad frontem atrium portæ undiq; per circuitū.

15 Et ante faciem portæ, quæ pertingebat uſque ad faciem veſtibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos.

C 16 Et feneſtras obliquas in thalamis, & in frontibus eorum, quæ erant intra portam undique per circuitum: ſimiliter autem erant & in veſtibulis feneſtræ per gyrum intrinſecùs, & ante frontes pictura palmarum.

17 Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pavimentum ſtratum lapide in atrio per circuitum: triginta gazophylacia in circuitu pavimenti:

18 Et pavimentum in fronte portarū, ſecundùm longitudinem portarum erat inferius.

19 Et menſus eſt latitudinem à facie portæ inferioris uſque ad frontem atrii interioris extrinſecùs, centum cubitos ad Orientem, & ad Aquilonem.

20 Portam quoque, quæ reſpiciebat viam Aquilonis atrii exterioris, menſus eſt tam in longitudine, quàm in latitudine.

21 Et thalamos ejus tres hinc, & tres inde: & frontem ejus, & veſtibulum ejus ſecundùm menſuram portæ prioris, quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti quinque cubitorum.

D 22 Feneſtræ autem ejus, & veſtibulum, & ſculpturæ ſecundùm menſuram portæ, quæ reſpiciebat ad Orientem: & ſeptem graduum erat aſcenſus ejus, & veſtibulum ante eam.

23 Et porta atrii interioris contra portam Aquilonis, & Orientalem: & menſus eſt à porta uſque ad portam centum cubitos.

24 Et eduxit me ad viam Auſtralem, & ecce porta, quæ reſpiciebat ad Auſtrum: & menſus eſt frontem ejus, & veſtibulum ejus, juxta menſuras ſuperiores.

25 Et feneſtras ejus, & veſtibula in circuitu, ſicut feneſtras cæteras: quinquaginta cubitorum longitudine, & latitudine viginti quinque cubitorum.

26 Et in gradibus ſeptē aſcendebatur ad eā: & veſtibulum ante fores ejus: & cælatæ palmæ erant, una hinc, & altera inde in fronte ejus.

27 Et porta atrii interioris in via Auſtrali: & menſus eſt à porta uſque ad portam in via Auſtrali, centum cubitos.

28 Et introduxit me in atrium interius ad portam Auſtralem: & menſus eſt portam juxta menſuras ſuperiores.

29 Thalamum ejus, & frontem ejus, & veſtibulum ejus eiſdem menſuris: & feneſtras ejus, & veſtibulum ejus in circuitu, quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis viginti quinque cubitos.

E 30 Et veſtibulum per gyrum longitudine viginti quinque cubitorum, & latitudine quinque cubitorum.

31 Et veſtibulum ejus ad atrium exterius, & palmas ejus in fronte: & octo gradus erant, quibus aſcendebatur per eam.

32 Et introduxit me in atrium interius per viam Orientalem: & menſus eſt portam ſecundùm menſuras ſuperiores.

33 Thalamum ejus, & frontem ejus, & veſtibulum ejus ſicut ſuprà: & feneſtras ejus, & veſtibula ejus in circuitu, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine viginti quinque cubitorum.

34 Et veſtibulum ejus, id eſt, atrii exterioris: & palmæ cælatæ in fronte ejus hinc, & inde: & in octo gradibus aſcenſus ejus.

35 Et introduxit me ad portam, quæ reſpiciebat ad Aquilonem: & menſus eſt ſecun-

dùm menſuras ſuperiores.
36 Thalamum ejus, & frontem ejus, &
veſtibulum ejus, & feneſtras ejus per circui-
tum, longitudine quinquaginta cubitorum,
& latitudine vigintiquinque cubitorum.
37 Et veſtibulum ejus reſpiciebat ad atrium
exterius: & cælatura palmarum in fronte ejus
F hinc, & inde: & in octo gradibus aſcenſus ejus.
38 Et per ſingula gazophylacia oſtium in
frontibus portarũ: ibi lavabant holocauſtum.
39 Et in veſtibulo portæ, duæ menſæ hinc, &
duæ menſæ inde: ut immoletur ſuper eas ho-
locauſtum & pro peccato, & pro delicto.
40 Et ad latus exterius, quod aſcendit ad
oſtium portæ, quæ pergit ad Aquilonem,
duæ menſæ: & ad latus alterum ante ve-
ſtibulum portæ, duæ menſæ.
41 Quatuor menſæ hinc, & quatuor men-
ſæ inde: per latera portæ octo menſæ erant,
ſuper quas immolabant.
42 Quatuor autem menſæ ad holocauſtum,
de lapidibus quadris extructæ: longitudine
cubiti unius, & dimidii: & latitudine cubiti
unius, & dimidii: & altitudine cubiti unius:
ſuper quas ponant vaſa, in quibus immola-
tur holocauſtum, & victima.
43 Et labia earum palmi unius, reflexa in-
trinſecùs per circuitum: ſuper menſas au-
G tem carnes oblationis.
44 Et extra portam interiorem, gazophy-
lacia cantorum in atrio interiori, quod erat
in latere portæ reſpicientis ad Aquilonem:
& facies eorum contra viam Auſtralem, una
ex latere portæ Orientalis, quæ reſpiciebat
ad viam Aquilonis.
45 Et dixit ad me: Hoc eſt gazophylacium,
quod reſpicit viam Meridianam, ſacerdotum
erit, qui excubant in cuſtodiis templi.
46 Porrò gazophylacium, quod reſpicit ad
viam Aquilonis, ſacerdotum erit, qui excu-
bant ad miniſterium altaris: iſti ſunt filii
Sadoc, qui accedunt de filiis Levi ad Do-
minum, ut miniſtrent ei.
47 Et menſus eſt atrium longitudine centum
cubitorum, & latitudine centum cubitorum
per quadrum: & altare antè faciem templi.
48 Et introduxit me in veſtibulum templi: &
menſus eſt veſtibulum quinq; cubitis hinc, &
quinque cubitis inde: & latitudinem portæ
trium cubitorũ hinc, & triũ cubitorum inde.
49 Longitudinẽ autem veſtibuli viginti cu-
bitorũ, & latitudinem undecim cubitorum, &
octo gradibus aſcẽdebatur ad eam. Et colum-
næ erant in frontibus, una hinc, & altera inde.

CAPUT XLI.

*Diſpoſitio readificandi templi juxta par-
tes ſingulas.*

A 1 Et introduxit me in templum, & men-
ſus eſt frontes, ſex cubitos latitudi-
nis hinc, & ſex cubitos latitudinis inde,
latitudinem tabernaculi.
2 Et latitudo portæ decem cubitorum erat:
& latera portæ quinque cubitis hinc, &
quinque cubitis inde: & menſus eſt longitu-
dinem ejus quadraginta cubitorum, & la-
titudinem viginti cubitorum.
3 Et introgreſſus intrinſecùs menſus eſt in
fronte portæ duos cubitos: & portam, ſex
cubitorum: & latitudinem portæ, ſeptem
cubitorum.
4 Et menſus eſt longitudinem ejus viginti
cubitorum, & latitudinem ejus viginti cubi-
torum ante faciem templi: & dixit ad me:
Hoc eſt Sanctum ſanctorum.
5 Et menſus eſt parietem domus ſex cubito-
rum: & latitudinem lateris quatuor cubito-
rum undique per circuitum domus.
6 Latera autem, latus ad latus, bis trigin-
ta tria: & erant eminentia, quæ ingrede-
rentur per parietem domus, in lateribus per
circuitum, ut continerent, & non attinge-
rent parietem templi. B
7 Et platea erat in rotundum, aſcendens ſur-
ſum per cochleam, & in cœnaculum templi
deferebat per gyrum: idcircò latius erat tem-
plum in ſuperioribus, & ſic de inferioribus
aſcendebatur ad ſuperiora in medium.
8 Et vidi in domo altitudinem per cir-
cuitum, fundata latera ad menſuram cala-
mi ſex cubitorum ſpatio:
9 Et latitudinem per parietem lateris fo-
rinſecùs quinque cubitorum: & erat inte-
rior domus in lateribus domus.
10 Et inter gazophylacia latitudinem vigin-
ti cubitorum in circuitu domus undique.
11 Et oſtium lateris ad orationem: oſtium
unum ad viam Aquilonis, & oſtium unum ad
viam Auſtralem: & latitudinem loci ad ora-
tionem, quinque cubitorum in circuitu.
12 Et ædificium, quod erat ſeparatum,
verſumque ad viam reſpicientem ad mare,
latitudinis ſeptuaginta cubitorum: paries
autem ædificii, quinque cubitorum latitu-
dinis per circuitum: & longitudo ejus no-
naginta cubitorum.
13 Et menſus eſt domus longitudinem, centũ
cubitorum: & quod ſeparatũ erat ædificiũ, & C
parietes ejus, longitudinis centum cubitorũ.
14 Latitudo autem antè faciem domus, &
ejus, quod erat ſeparatum contra Orien-
tem, centum cubitorum.
15 Et menſus eſt longitudinem ædificii con-
tra faciem ejus, quod erat ſeparatum ad dor-
ſum: et hecas ex utraque parte centum cubito-
rum: & templum interius, & veſtibula atrii.
16 Limina, & feneſtras obliquas, & ethe-
cas in circuitu per tres partes, contra uniuſ-
cujuſque limen, ſtratumque lignum per gy-
rum in circuitu: terra autem uſque ad fene-
ſtras, & feneſtræ clauſæ ſuper oſtia.
17 Et uſque ad domum interiorem, & forin-
ſecùs per omnem parietem in circuitu in-
trinſecùs, & forinſecùs, ad menſuram.
18 Et fabrefacta cherubim, & palmæ: &
palmæ inter cherub, & cherub, duaſque
facies habebat cherub.
19 Faciem hominis juxta palmã ex hac par-
te, & faciem leonis juxta palmam ex alia par-
te, expreſſam per omnem domum in circuitu.
20 De terra uſque ad ſuperiora portę, cheru-
bim, & palmæ cælatę erant in pariete templi.
21 Limen quadrangulum, & facies ſan-
ctuarii, aſpectus contra aſpectum.
22 Altaris lignei trium cubitorum altitu-
do: & longitudo ejus duorum cubitorum: D
& anguli ejus, & longitudo ejus, & pa-
rietes ejus lignei. Et locutus eſt ad me:
Hæc eſt menſa coram Domino.
23 Et duo oſtia erant in templo, & in
ſanctuario.

Google

24 Et in duobus oſtiis ex utraque parte bina erant oſtiola, quæ in ſe invicem plicabantur: bina enim oſtia erant ex utraq; parte oſtiorũ.

25 Et cælata erant in ipſis oſtiis templi cherubim, & ſculpturæ palmarum, ſicut in parietibus quoque expreſſæ erant: quam ob rem & groſſiora erant ligna in veſtibuli fronte forinſecùs.

26 Super quæ feneſtræ obliquæ, & ſimilitudo palmarum hinc, atque inde, in humerulis veſtibuli, ſecundùm latera domus, latitudinemque parietum.

CAPUT XLII.

De gazophylaciis, cæteriſque, quæ ad ſacrorum uſum pertinent readificandis.

A 1 ET eduxit me in atrium exterius per viam ducentem ad Aquilonem, & introduxit me in gazophylacium, quod erat contra ſeparatum ædificium, & contra ædem vergentem ad Aquilonem.

2 In facie longitudinis, centum cubitos oſtii Aquilonis: & latitudinis quinquaginta cubitos,

3 Contra viginti cubitos atrii interioris, & contra pavimentum ſtratum lapide atrii exterioris, ubi erat porticus juncta porticui triplici.

4 Et ante gazophilacia deambulatio decem cubitorum latitudinis, ad interiora reſpiciẽs viæ cubiti unius. Et oſtia eorum ad Aquilonẽ:

5 Ubi erant gazophylacia in ſuperioribus humiliora: quia ſupportabant porticus, quæ ex illis eminebant de inferioribus, & de mediis ædificii.

B 6 Triſtega enim erant, & non habebant columnas, ſicut erant columnæ atriorum: proptereà eminebant de inferioribus, & de mediis à terra cubitis quinquaginta.

7 Et peribolus exterior ſecundùm gazophylacia, quæ erant in via atrii exterioris ante gazophylacia: longitudo ejus quinquaginta cubitorum.

8 Quia longitudo erat gazophylaciorum atrii exterioris quinquaginta cubitorum: & longitudo ante faciem templi centum cubitorum.

9 Et erat ſubter gazophylacia hæc introitus ab Oriente ingredientium in ea de atrio exteriori.

C 10 In latitudine periboli atrii, quod erat cõtra viam Orientalem, in faciem ædificii ſeparati, & erant ante ædificium gazophylacia.

11 Et via ante faciem eorum, juxta ſimilitudinem gazophylaciorum, quæ erant in via Aquilonis: ſecundùm longitudinem eorum, ſic & latitudo eorum: & omnis introitus eorum, & ſimilitudines, & oſtia eorum

12 Secundùm oſtia gazophylaciorum, quæ erant in via reſpiciente ad Notum: oſtium in capite viæ, quæ via erat ante veſtibulum ſeparatum per viam Orientalem ingredientibus.

13 Et dixit ad me: Gazophylacia Aquilonis, & gazophylacia Auſtri, quæ ſunt ante ædificium ſeparatum, hæc ſunt gazophylacia ſancta: in quibus veſcuntur ſacerdotes, qui appropinquant ad Dominum in ſancta ſanctorum: ibi ponent ſancta ſanctorum, & oblationem pro peccato, & pro delicto: locus enim ſanctus eſt.

14 Cùm autem ingreſſi fuerint ſacerdotes, nõ egredientur de ſanctis in atrium exterius: & ibi reponent veſtimenta ſua, in quibus miniſtrant, quia ſancta ſunt: veſtienturque veſtimentis aliis, & ſic procedent ad populum.

15 Cùmque compleſſet menſuras domus interioris, eduxit me per viam portæ, quæ reſpiciebat ad viam Orientalem: & menſus eſt eam undique per circuitum. D

16 Menſus eſt autem contra ventum Orientalem calamo menſuræ, quingentos calamos in calamo menſuræ per circuitum.

17 Et menſus eſt contra ventum Aquilonis quingentos calamos in calamo menſuræ per gyrum.

18 Et ad ventum Auſtralem menſus eſt quingentos calamos in calamo menſuræ per circuitum.

19 Et ad ventum Occidentalem menſus eſt quingentos calamos in calamo menſuræ.

20 Per quatuor ventos menſus eſt murum ejus undique per circuitum, longitudinem quingentorum cubitorum, & latitudinem quingentorum cubitorum, dividentem inter ſanctuarium, & vulgi locum.

CAPUT XLIII.

Gloria Domini apparente audit Propheta, quòd filii Iſrael non ampliùs polluent nomen Domini, & quæ ſint menſuræ altaris, ac ſacrificia ad ipſum ſeptem diebus expiandum.

1 ET duxit me ad portam, quæ reſpiciebat ad viam Orientalem. A

2 Et ecce gloria Dei Iſrael ingrediebatur per viam Orientalem: & vox erat ei quaſi vox aquarum multarum, & terra ſplendebat à majeſtate ejus.

3 * Et vidi viſionem, ſecundùm ſpeciem, quam videram, quando venit, ut diſperderet civitatem: & ſpecies ſecundùm aſpectum, * quem videram juxta fluvium Chobar: & cecidi ſuper faciem meam. (* Sup. 9. 2.) (* Sup. 1. 3.)

4 Et majeſtas Domini ingreſſa eſt templum per viam portæ, quæ reſpiciebat ad Orientem.

5 Et elevavit me ſpiritus, & introduxit me in atrium interius: & ecce repleta erat gloria Domini domus.

6 Et audivi loquentem ad me de domo: & vir, qui ſtabat juxta me,

7 Dixit ad me: Fili hominis, locus ſolii mei, & locus veſtigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Iſrael in æternum: & non polluent ultrà domus Iſrael nomen ſanctum meum, ipſi, & reges eorum in fornicationibus ſuis, & in ruinis regum ſuorum, & in excelſis. B

8 Qui fabricati ſunt limen ſuum juxta limen meũ, & poſtes ſuos juxta poſtes meos: & murus erat inter me, & eos: & polluerunt nomen ſanctum meum in abominationibus, quas fecerunt: propter quod conſumpſi eos in ira mea.

9 Nunc ergo repellant procul fornicationem ſuam, & ruinas regum ſuorum à me: & habitabo in medio eorum ſemper. C

10 Tu autem, fili hominis, oſtende domui Iſrael templum, & confundantur ab iniquitatibus ſuis, & metiantur fabricam:

11 Et erubeſcant ex omnibus, quæ fecerunt: Figuram domus, & fabricæ ejus exitus, & introitus, & omnem deſcriptionem ejus, & uni-

verſa præcepta ejus, cunctumque ordinem
ejus, & omnes leges ejus oſtende eis, &
ſcribes in oculis eorum: ut cuſtodiant om-
nes deſcriptiones ejus, & præcepta illius,
& faciant ea.
12 Iſta eſt lex domus in ſummitate montis:
Omnis finis ejus in circuitu; ſanctum ſancto-
D rum eſt: hæc eſt ergo lex domus.
13 Iſtæ autem menſuræ altaris in cubito ve-
riſſimo, qui habebat cubitum, & palmum:
in ſinu ejus erat cubitus, & cubitus in lati-
tudine, & definitio ejus uſque ad labium
ejus, & in circuitu, palmus unus: hæc
quoque erat foſſa altaris.
14 Et de ſinu terræ uſque ad crepidinem
noviſſimam duo cubiti, & latitudo cubiti
unius: & à crepidine minore uſque ad cre-
pidinem majorem quatuor cubiti, & lati-
tudo cubiti unius.
15 Ipſe autem Ariel quatuor cubitorum:
& ab Ariel uſque ad ſurſum, cornua qua-
tuor.
E 16 Et Ariel duodecim cubitorum in longi-
tudine per duodecim cubitos latitudinis:
quadrangulatum æquis lateribus.
17 Et crepido quatuordecim cubitorum
longitudinis, per quatuordecim cubitos la-
titudinis in quatuor angulis ejus: & coro-
na in circuitu ejus dimidii cubiti, & ſinus
ejus unius cubiti per circuitum: gradus au-
tem ejus verſi ad Orientem.
18 Et dixit ad me: Fili hominis, hæc dicit
Dominus Deus: Hi ſunt ritus altaris, in
quacumque die fuerit fabricatum: ut offe-
ratur ſuper illud holocauſtum, & effunda-
tur ſanguis.
F 19 Et dabis Sacerdotibus, & Levitis, qui
ſunt de ſemine Sadoc, qui accedunt ad me,
ait Dominus Deus, ut offerant mihi vitu-
lum de armento pro peccato.
20 Et aſſumens de ſanguine ejus, pones
ſuper quatuor cornua ejus, & ſuper qua-
tuor angulos crepidinis, & ſuper coronam
in circuitu: & mundabis illud, & expia-
bis.
21 Et tolles vitulum, qui oblatus fuerit
pro peccato: & combures eum in ſepara-
to loco domus extra ſanctuarium.
22 Et in die ſecunda offeres hircum ca-
prarum immaculatum pro peccato: & ex-
piabunt altare, ſicut expiaverunt in vi-
tulo.
G 23 Cùmque compleveris expians illud,
offeres vitulum de armento immaculatum,
& arietem de grege immaculatum.
24 Et offeres eos in conſpectu Domini:
& mittent ſacerdotes ſuper eos ſal, & of-
ferent eos holocauſtum Domino.
25 Septem diebus facies hircum pro pec-
cato quotidie: & vitulum de armento, &
arietem de pecoribus, immaculatos offe-
rent.
26 Septem diebus expiabunt altare, &
mundabunt illud: & implebunt manum
ejus.
27 Expletis autem diebus, in die octava,
& ultrà, facient ſacerdotes ſuper altare
holocauſta veſtra, & quæ pro pace offe-
runt: & placatus ero vobis, ait Dominus
Deus.

CAPUT XLIV.

Porta ſanctuarii clauſa; qua ſolus Deus ingreditur: incircumciſi carne, & corde non ingrediantur ſanctuarium, nec Levitæ: qui idola ſecuti ſunt, ſed hi miniſtri domus erunt: filii autem Sadoc ſacerdotes ingrediuntur, & horum leges ponuntur.

1 ET convertit me ad viam portæ ſan- A
ctuarii exterioris, quæ reſpiciebat ad
Orientem: & erat clauſa.
2 Et dixit Dominus ad me: Porta hæc clau-
ſa erit: non aperietur, & vir non tranſibit
per eam: quoniam Dominus Deus Iſrael in-
greſſus eſt per eam, eritque clauſa principi.
3 Princeps ipſe ſedebit in ea, ut come-
dat panem coram Domino: per viam
portæ veſtibuli ingredietur, & per viam
ejus egredietur.
4 Et adduxit me per viam portæ Aquilo-
nis in conſpectu domus: & vidi, & ecce
implevit gloria Domini domum Domini:
& cecidi in faciem meam.
5 Et dixit ad me Dominus: Fili hominis, B
pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus
tuis audi omnia, quæ ego loquor ad te de uni-
verſis cæremoniis domus Domini, & de cun-
ctis legibus ejus: & pones cor tuum in viis
templi per omnes exitus ſanctuarii.
6 Et dices ad exaſperantem me domum Iſ-
rael: Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiant
vobis omnia ſcelera veſtra domus Iſrael:
7 Eò quòd inducitis filios alienos incircum-
ciſos corde, & incircumciſos carne, ut ſint
in ſanctuario meo, & polluant domum me-
am: & offertis panes meos, adipem, &
ſanguinem: & diſſolvitis pactum meum in
omnibus ſceleribus veſtris.
8 Et non ſervaſtis præcepta ſanctuarii mei: C
& poſuiſtis cuſtodes obſervationum mea-
rum in ſanctuario meo vobiſmetipſis.
9 Hæc dicit Dñs Deus: Omnis alienigena, in-
circumciſus corde, & incircumciſus carne,
non ingredietur ſanctuariũ meum, omnis fi-
lius alienus, qui eſt in medio filiorum Iſrael.
10 Sed & Levitæ, qui longè receſſerunt
à me in errore filiorum Iſrael, & errave-
runt à me poſt idola ſua, & portaverunt
iniquitatem ſuam:
11 Erunt in ſanctuario meo æditui, & jani-
tores portarum domus, & miniſtri domus:
ipſi mactabunt holocauſta, & victimas po-
puli: & ipſi ſtabunt in conſpectu eorum,
ut miniſtrent eis.
12 Pro eo quòd miniſtraverunt illis in con- D
ſpectu idolorum ſuorum, & facti ſunt domui
Iſrael in offendiculum iniquitatis: idcircò
levavi manum meam ſuper eos, ait Dominus
Deus, & portabunt iniquitatem ſuam:
13 Et non appropinquabunt ad me, ut ſacer-
dotio fungantur mihi, neque accedent ad
omne ſanctuarium meum juxta ſancta ſancto-
rum: ſed portabunt confuſionem ſuam, &
ſcelera ſua, quæ fecerunt.
14 Et dabo eos janitores domus in omni mi-
niſterio ejus, & in univerſis, quæ fient in ea.
15 Sacerdotes autem, & Levitæ filii Sadoc,
qui cuſtodierunt cæremonias ſanctuarii mei,
cùm errarent filii Iſrael à me, ipſi accedent
ad me, ut miniſtrent mihi: & ſtabunt in con-

Digitized by Google

ſpectu meo, ut offerant mihi adipem, & ſanguinem, ait Dominus Deus.

16 Ipſi ingredientur ſanctuarium meum, &
E ipſi accedent ad menſam meam, ut miniſtrent mihi, & cuſtodiant cæremonias meas.

17 Cùmque ingredietur portas atrii interioris, veſtibus lineis induentur: nec aſcendet ſuper eos quidquam laneum, quando miniſtrant in portis atrii interioris, & intrinſecùs.

18 Vittæ lineæ erunt in capitibus eorum, & feminalia linea erunt in lumbis eorum, & non accingentur in ſudore.

19 Cùmque egredientur atrium exterius ad populum, exuent ſe veſtimentis ſuis, in quibus miniſtraverant, & reponente ea in gazophylacio ſanctuarii, & veſtient ſe veſtimentis aliis: & non ſanctificabunt populum in veſtibus ſuis.

20 Caput autem ſuum non radent, neque comam nutrient: ſed tondentes attondent capita ſua.

21 Et vinum non bibet omnis ſacerdos,
F quando ingreſſurus eſt atrium interius.

* Lev. 21. 13.
22 * Et viduam, & repudiatam non accipient uxores, ſed virgines de ſemine domus Iſrael: ſed & viduam, quæ fuerit vidua à ſacerdote, accipient.

23 Et populum meum docebunt, quid ſit inter ſanctum, & pollutum: & inter mundum, & immundum oſtendent eis.

24 Et cùm fuerit controverſia, ſtabunt in judiciis meis, & judicabunt: leges meas, & precepta mea in omnibus ſolemnitatibus meis cuſtodient, & Sabbata mea ſanctificabunt.

25 Et ad mortuum hominem non ingredientur, ne polluantur, niſi ad patrem, & matrem, & filium, & filiam, & fratrem, & ſororem, quæ alterum virum non habue-
G rit: in quibus contaminabuntur.

26 Et poſtquam fuerit emundatus, ſeptem dies numerabuntur ei.

27 Et in die introitus ſui in ſanctuarium ad atrium interius, ut miniſtret mihi in ſanctuario, offeret pro peccato ſuo, ait Dñs Deus.

* Deut. 18. 1. Num. 18. 20.
28 * Non erit autem eis hæreditas, ego hereditas eorum: & poſſeſſionem non dabitis eis in Iſrael, ego enim poſſeſſio eorum.

29 Victimam & pro peccato, & pro delicto ipſi comedent: & omne votum in Iſrael ipſorum erit.

* Exo. 22. 29.
30 * Et primitiva omnium primogenitorum, & omnia libamenta ex omnibus, quæ offeruntur, ſacerdotum erunt: & primitiva ciborum veſtrorum dabitis ſacerdoti, ut reponat benedictionem domui tuæ.

* Lev. 22. 8.
31 * Omne morticinum, & captum à beſtia de avibus, & de pecoribus non comedent Sacerdotes.

CAPUT XLV.

In terræ diviſione, ſeparatis Domino primitiis, aſſignanda eſt certa portio Sacerdotibus, Levitis, civitati, ac principi: ſervandaque æquitas in ponderibus, menſuris, primitiis, & ſacrificiis: quæ ſacrificia offerentur primo, ac ſeptimo die primi menſis, & in ſolemnitatibus Paſcha, ac Tabernaculorum.

A
1 CUmque cœperitis terram dividere ſortitò, ſeparate primitias Domino, ſanctificatum de terra, longitudine vigintiquinque millia, & latitudine decem millia: ſanctificatum erit in omni termino ejus per circuitum.

2 Et erit ex omni parte ſanctificatum quingentos per quingentos, quadrifariam per circuitum: & quinquaginta cubitis in ſuburbana ejus per gyrum.

3 Et à menſura iſta menſurabis longitudinem vigintiquinque millium, & latitudinem decem millium, & in ipſo erit templum, ſanctumque ſanctorum.

4 Sanctificatum de terra erit ſacerdotibus B
miniſtris ſanctuarii, qui accedunt ad miniſterium Domini: & erit eis locus in domos, & in ſanctuarium ſanctitatis.

5 Vigintiquinque autem millia longitudinis, & decem millia latitudinis erunt Levitis, qui miniſtrant domui: ipſi poſſidebunt viginti gazophylacia.

6 Et poſſeſſionem civitatis dabitis quinque millia latitudinis, & longitudinis vigintiquinque millia, ſecundùm ſeparationem ſanctuarii, omni domui Iſrael.

7 Principi quoque hinc, & inde in ſepara- C
tionem ſanctuarii, & in poſſeſſionem civitatis, contra faciem ſeparationis ſanctuarii, & contra faciem poſſeſſionis urbis: à latere Maris uſque ad Mare, & à latere Orientis uſque ad Orientem: Longitudinis autem juxta unamquamque partem à termino Occidentali uſque ad terminum Orientalem.

8 De terra erit ei poſſeſſio in Iſrael: & non depopulabuntur ultrà principes populum meum: ſed terram dabunt domui Iſrael ſecundùm tribus eorum.

9 Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiat vobis D
principes Iſrael: iniquitatem, & rapinas intermittite: & judicium, & juſtitiam facite, ſeparate confinia veſtra à populo meo, ait Dominus Deus.

10 Statera juſta, & ephi juſtum, & batus juſtus erit vobis.

11 Ephi, & batus æqualia, & unius menſuræ erunt: ut capiat decimam partem cori batus, & decimam partem cori ephi: juxta menſuram cori erit æqua liberatio eorum.

12 * Siclus autem viginti obolos habet. Por- * Exo. 30. 13.
rò viginti ſicli, & vigintiquinque ſicli, & E
quindecim ſicli, mnam faciunt. Levit. 27. 25.

13 Et hæ ſunt primitiæ, quas tolletis: ſex- Num. 3. 47.
tam partem ephi de coro frumenti, & ſextam partem ephi de coro hordei.

14 Menſura quoque olei, batus olei, decima pars cori eſt: & decem bati corum faciunt: quia decem bati implent corum.

15 Et arietem unum de grege ducentorum, de his quæ nutriunt Iſrael in ſacrificium, & in holocauſtum, & in pacifica, ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus.

16 Omnis populus terræ tenebitur primitiis his principi in Iſrael.

17 Et ſuper principem erunt holocauſta, & ſacrificium, & libamina in ſolemnitatibus, & in Calendis, & in Sabbatis, & in univerſis ſolemnitatibus domus Iſrael: ipſe faciet pro peccato ſacrificium, & holocauſtum, & pacifica ad expiandum pro domo Iſrael.

18 Hæc dicit Dominus Deus: In primo F
menſe, una menſis, ſumes vitulum de armento

mento

mento immaculatum, & expiabis ſanctuarium.

19 Et tollet ſacerdos de ſanguine, quod erit pro peccato: & ponet in poſtibus domus, & in quatuor angulis crepidinis altaris, & in poſtibus portæ atrii interioris.

20 Et ſic facies in ſeptima menſis, pro unoquoque qui ignoravit, & errore deceptus eſt, & expiabis pro domo.

21 In primo menſe, quartadecima die menſis, erit vobis Paſchæ ſolemnitas: ſeptem diebus azyma comedentur.

G 22 Et faciet princeps in die illa pro ſe, & pro univerſo populo terræ, vitulum pro peccato.

23 Et in ſeptem dierum ſolemnitate faciet holocauſtum Domino ſeptem vitulos, & ſeptem arietes immaculatos quotidie ſeptem diebus: & pro peccato hircum caprarum quotidie.

24 Et ſacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem faciet: & olei hin per ſingula ephi.

25 Septimo menſe, quintadecima die menſis, in ſolemnitate, faciet ſicut ſuprà dicta ſunt per ſeptem dies: tam pro peccato, quàm pro holocauſto, & in ſacrificio, & in oleo.

CAPUT XLVI.

Porta ſolis Sabbatis, ac Calendis aperienda, & quæ holocauſta his diebus offeret princeps, quave porta ipſe aut populus templum ingreditur, vel egreditur: de ſpontaneo, & quotidiano principis holocauſto: de ipſius dono filiis, aut ſervis dato: loca, in quibus ſacerdotes coquant ſacrificia, & miniſtri victimas populi. A

1 HÆc dicit Dominus Deus: Porta atrii interioris, quæ reſpicit ad Orientem, erit clauſa ſex diebus, in quibus opus fit: die autem Sabbati aperietur, ſed & in die Calendarum aperietur.

2 Et intrabit princeps per viam veſtibuli portæ deforis, & ſtabit in limine portæ: & facient ſacerdotes holocauſtum ejus, & pacifica ejus: & adorabit ſuper limen portæ, & egredietur: porta autem non claudetur uſque ad veſperam.

3 Et adorabit populus terræ ad oſtium portæ illius in Sabbatis, & in Calendis, coram Domino.

B 4 Holocauſtum autem hoc offeret princeps Domino: in die Sabbati ſex agnos immaculatos, & arietem immaculatum.

5 Et ſacrificium ephi per arietem: in agnis autem ſacrificium quod dederit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi.

6 In die autem Calendarum vitulum de armento immaculatum: & ſex agni, & arietes immaculati erunt.

7 Et ephi per vitulum, ephi quoque per arietem faciet ſacrificium: de agnis autem, ſicut invenerit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi.

C 8 Cùmque ingreſſurus eſt princeps, per viam veſtibuli portæ ingrediatur, & per eandem viam exeat.

9 Et cùm intrabit populus terræ in conſpectu Domini in ſolemnitatibus: qui ingreditur per portam Aquilonis, ut adoret, egrediatur per viam portæ Meridianæ: porrò qui ingreditur per viam portæ Meridianæ, egrediatur per viam portæ Aquilonis: non revertetur per viam portæ, per quam ingreſſus eſt, ſed è regione illius egredietur.

10 Princeps autem in medio eorum cum ingredientibus ingredietur, & cum egredientibus egredietur.

11 Et in nundinis, & in ſolemnitatibus erit ſacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem: de agnis autem erit ſacrificium ſicut invenerit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi. D

12 Cùm autem fecerit princeps ſpontaneum holocauſtum, aut pacifica voluntaria Domino, aperietur ei porta, quæ reſpicit ad Orientem, & faciet holocauſtum ſuum, & pacifica ſua, ſicut fieri ſolet in die ſabbati: & egredietur, claudeturque porta, poſtquam exierit.

13 Et agnum ejuſdem anni immaculatum faciet holocauſtum quotidie Domino: ſemper mane faciet illud.

14 Et faciet ſacrificium ſuper eo cata manè manè ſextam partem ephi, & de oleo tertiam partem hin, ut miſceatur ſimilæ: ſacrificium Domino legitimum, juge, atque perpetuum. E

15 Faciet agnum, & ſacrificium, & oleum cata manè manè: holocauſtum ſempiternum.

16 Hæc dicit Dominus Deus: Si dederit princeps donum alicui de filiis ſuis: hæreditas ejus, filiorum ſuorum erit: poſſidebunt eam hæreditarie.

17 Si autem dederit legatum de hæreditate ſua uni ſervorum ſuorum, erit illius uſque ad annum remiſſionis, & revertetur ad principem: hæreditas autem ejus filiis ejus erit. F

18 Et non accipiet princeps de hæreditate populi per violentiam, & de poſſeſſione eorum: ſed de poſſeſſione ſua hæreditatem dabit filiis ſuis: ut non diſpergatur populus meus unuſquiſque à poſſeſſione ſua.

19 Et introduxit me per ingreſſum, qui erat ex latere portæ, in gazophylacia ſanctuarii ad ſacerdotes, quæ reſpiciebant ad Aquilonem: & erat ibi locus vergens ad Occidentem.

20 Et dixit ad me: Iſte eſt locus, ubi coquent ſacerdotes pro peccato, & pro delicto: ubi coquent ſacrificium, ut non efferant in atrium exterius, & ſanctificetur populus. G

21 Et eduxit me in atrium exterius, & circumduxit me per quatuor angulos atrii: & ecce atriolum erat in angulo atrii, atriola ſingula per angulos atrii.

22 In quatuor angulis atrii atriola diſpoſita, quadraginta cubitorum per longum, & triginta per latum: menſuræ unius quatuor erant.

23 Et paries per circuitum ambiens quatuor atriola: & culinæ fabricatæ erant ſubter porticus per gyrum.

24 Et dixit ad me: Hæc eſt domus culinarum, in qua coquent miniſtri domus Domini victimas populi.

CAPUT XLVII.

Aquæ ſubter limen domus egredientes, & in latus templi dextrum deſcendentes, efficiuntur torrens, qui tandem non poteſt tranſvadari, & ſanat omnia, ad quæ pertingerit, habens piſces, & arbores fructiferas: termini terræ ſanctæ, quæ duodecim tribubus Iſrael, & advenis dividenda eſt.

A 1 ET convertit me ad portam domus, & ecce aquæ egrediebantur ſubter limen domus ad Orientem. facies enim domus reſpiciebat ad Orientem: aquæ autem deſcendebant in latus templi dextrum ad Meridiem altaris.

2 Et eduxit me per viam portæ Aquilonis, & convertit me ad viam foras portam exteriorem, viam, quæ reſpiciebat ad Orientem: & ecce aquæ redundantes a latere dextro.

3 Cum egrederetur vir ad Orientem, qui habebat funiculum in manu ſua, & menſus eſt mille cubitos: & traduxit me per aquam uſque ad talos.

4 Rurſumque menſus eſt mille, & traduxit me per aquam uſque ad genua:

5 Et menſus eſt mille, & traduxit me per aquam uſque ad renes. Et menſus eſt mille, torrentem, quem non potui pertranſire: quoniam intumuerant aquæ profundi torrentis, qui non poteſt tranſvadari.

6 Et dixit ad me: Certè vidiſti, fili hominis. Et eduxit me, & convertit ad ripam torrentis.

B 7 Cumque me convertiſſem, ecce in ripa torrentis ligna multa nimis ex utraq; parte.

8 Et ait ad me: Aquæ iſtæ, quæ egrediuntur ad tumulos ſabuli Orientalis, & deſcendunt ad plana deſerti, intrabunt mare, & exibunt, & ſanabuntur aquæ.

9 Et omnis anima vivens, quæ ſerpit, quocumque venerit torrens, vivet: & erunt piſces multi ſatis, poſtquam venerint illuc aquæ iſtæ, & ſanabuntur, & vivent omnia, ad quæ venerit torrens.

10 Et ſtabunt ſuper illas piſcatores, ab Engaddi uſque ad Engallim ſiccatio ſagenarum erit: plurimæ ſpecies erunt piſcium ejus, ſicut piſces maris magni, multitudinis nimiæ:

C 11 In litoribus autem ejus, & in paluſtribus non ſanabuntur, quia in ſalinas dabuntur.

12 Et ſuper torrentem orietur in ripis ejus ex utraque parte omne lignum pomiferum: non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus ejus: per ſingulos menſes afferet primitiva, quia aquæ ejus de ſanctuario egredientur: & erunt fructus ejus in cibum, & folia ejus ad medicinam.

13 Hæc dicit Dominus Deus: Hic eſt terminus, in quo poſſidebitis terram in duodecim tribubus Iſrael: quia Joſeph duplicem funiculum habet.

14 Poſſidebitis autem eam ſinguli æquè ut frater ſuus: ſuper quam levavi manum meam, ut darem patribus veſtris: & cadet terra hæc vobis in poſſeſſionem.

15 Hic eſt autem terminus terræ: ad plagam Septentrionalem, à mari magno via Hethalon, venientibus Sedada,

16 Emath, Berotha, Sabarim, quæ eſt inter terminum Damaſci, & confinium Emath, domus Tichon, quæ eſt juxta terminum Auran.

D 17 Et erit terminus à Mari uſque ad atrium Enon terminus Damaſci, & ab Aquilone ad Aquilonem: terminus Emath plaga Septentrionalis.

18 Porrò plaga Orientalis de medio Auran, & de medio Damaſci, & de medio Galaad, & de medio terræ Iſrael, Jordanis diſterminans ad mare Orientale, metiemini etiam plagam Orientalem.

19 Plaga autem auſtralis meridiana à Thamar uſque ad aquas contradictionis Cades: & torrens uſque ad mare magnum: & hæc eſt plaga ad Meridiem auſtralis.

20 Et plaga Maris, mare magnum à confinio per directum, donec venias Emath: hæc eſt plaga Maris.

21 Et dividetis terram iſtam vobis per tribus Iſrael:

22 Et mittetis eam in hæreditatem vobis, & advenis, qui acceſſerint ad vos, qui genuerint filios in medio veſtrùm: & erunt vobis ſicut indigenæ inter filios Iſrael: vobiſcum divident poſſeſſionem in medio tribuum Iſrael.

23 In tribu autem quacumque fuerit advena, ibi dabitis poſſeſſionem illi, ait Dominus Deus.

CAPUT XLVIII.

Diviſio terræ ſanctæ in duodecim tribus: ubi ſint primitiæ, & ſanctuarium: locus Sacerdotum, ac Levitarum: menſura civitatis in quadro cum ſuburbanis: poſſeſſio principis: & duodecim portæ civitatis juxta duodecim tribus.

A 1 ET hæc nomina tribuum à finibus Aquilonis juxta viam Hethalon pergentibus Emath, atrium Enon terminus Damaſci ad Aquilonem juxta viam Emath. Et erit ei Plaga Orientalis Mare, Dan una.

2 Et ſuper terminum Dan, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Aſer una.

3 Et ſuper terminum Aſer, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Nephthali una.

4 Et ſuper terminum Nephthali, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Manaſſe una.

5 Et ſuper terminum Manaſſe, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Ephraim una.

6 Et ſuper terminum Ephraim, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Ruben una.

7 Et ſuper terminum Ruben, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Juda una.

8 Et ſuper terminum Juda, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, erunt primitiæ, quas ſeparabitis, vigintiquinque millibus latitudinis, & longitudinis, ſicuti ſingulæ partes à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, & erit ſanctuarium in medio ejus.

9 Primitiæ, quas ſeparabitis Domino: longitudo vigintiquinque millibus, & latitudo decem millibus.

B 10 Hæ autem erunt primitiæ ſanctuarii ſacerdotum: ad Aquilonem longitudinis vigintiquinque millia, & ad Mare latitudinis decem millia, ſed & ad Orientem latitudinis decem millia, & ad Meridiem longitudinis vigintiquinque millia: & erit

ſan-

ſanctuarium Domini in medio ejus.
11 Sacerdotibus ſanctuarium erit de filiis
Sadoc, qui cuſtodierunt cæremonias meas,
& non erraverunt, cùm errarent filii Iſrael,
ſicut erraverunt & Levitæ.
12 Et erunt eis primitiæ de primitiis terræ
ſanctum ſanctorum, juxta terminum Levi-
tarum.
13 Sed & Levitis ſimiliter juxta fines ſacer-
dotum viginti quinque millia longitudinis,
& latitudinis decem millia. Omnis longitu-
do viginti & quinque millium, & latitu-
do decem millium.
14 Et non venumdabunt ex eo, neque mu-
tabunt, neque transferentur primitiæ terræ,
quia ſanctificatæ ſunt Domino.
15 Quinque millia autem, quæ ſuperſunt in
latitudine per vigintiquinque millia, profa-
na erunt urbis in habitaculum, & in ſubur-
bana: & erit civitas in medio ejus.
16 Et hæ menſuræ ejus: ad plagam Septen-
trionalem, quingenta & quatuor millia: & ad
plagam Meridianam, quingenta & quatuor
millia: & ad plagam Orientalem, quingen-
ta & quatuor millia: & ad plagam Occi-
dentalem, quingenta & quatuor millia.
C 17 Erunt autem ſuburbana civitatis ad Aqui-
lonem, ducenta quinquaginta, & ad Meridiem
ducenta quinquaginta, & ad Orientem du-
centa quinquaginta, & ad Mare ducenta
quinquaginta.
18 Quod autem reliquum fuerit in longitu-
dine ſecundum primitias ſanctuarii, decem
millia in Orientem, & decem millia in Occi-
dentem, erunt ſicut primitiæ ſanctuarii: &
erunt fruges ejus in panes his, qui ſerviunt
civitati.
19 Servientes autem civitati, operabuntur
ex omnibus tribubus Iſrael.
20 Omnes primitiæ vigintiquinque millium,
per vigintiquinque millia in quadrum, ſepa-
rabuntur in primitias ſanctuarii, & in poſ-
ſeſſionem civitatis.
21 Quod autem reliquum fuerit, principis
erit ex omni parte primitiarum ſanctuarii,
& poſſeſſionis civitatis è regione vigintiquin-
que millium primitiarum uſque ad terminum
Orientalem: ſed & ad Mare, è regione vi-
gintiquinque millium uſque ad terminum Ma-
ris, ſimiliter in partibus principis erit: &
erunt primitiæ ſanctuarii, & ſanctuarium
templi in medio ejus.
22 De poſſeſſione autem Levitarum, &
de poſſeſſione civitatis in medio partium
principis: erit inter terminum Juda, &
inter terminum Benjamin, & ad princi-
pem pertinebit.
23 Et reliquis tribubus: A plaga Orien-
tali uſque ad plagam Occidentalem, Ben-
jamin una.
24 Et contra terminum Benjamin, à pla- D
ga Orientali uſque ad plagam Occidenta-
lem, Simeon una.
25 Et ſuper terminum Simeonis, à plaga
Orientali uſque ad plagam Occidentalem,
Iſſachar una.
26 Et ſuper terminum Iſſachar, à plaga
Orientali uſque ad plagam Occidentalem,
Zabulon una.
27 Et ſuper terminum Zabulon, à plaga O-
rientali uſque ad plagam Maris, Gad una.
28 Et ſuper terminum Gad, ad plagam Au-
ſtri in Meridie: & erit finis de Thamar uſ-
que ad aquas contradictionis Cades, hære-
ditas contra mare magnum.
29 Hæc eſt terra, quam mittetis in ſor-
tem tribubus Iſrael: & hæ partitiones ea-
rum, ait Dominus Deus.
30 Et hi egreſſus civitatis: A plaga Sep-
tentrionali quingentos & quatuor millia
menſurabis.
31 Et portæ civitatis ex nominibus tri-
buum Iſrael, portæ tres à Septentrione,
porta Ruben una, porta Juda una, porta
Levi una.
32 Et ad plagam Orientalem, quingentos E
& quatuor millia: & portæ tres, porta
Joſeph una, porta Benjamin una, porta
Dan una.
33 Et ad plagam Meridianam, quingen-
tos & quatuor millia metieris: & portæ
tres, porta Simeonis una, porta Iſſachar
una, porta Zabulon una.
34 Et ad plagam Occidentalem, quingen-
tos & quatuor millia: & portæ eorum
tres, porta Gad una, porta Aſer una,
porta Nephthali una.
35 Per circuitum, decem & octo millia:
& nomen civitatis ex illa die, Dominus
ibidem.

PROPHETIA DANIELIS.

CAPUT PRIMUM.

Daniel, Ananias, Miſael, & Azarias in captivitate eliguntur, ut docti linguam Chaldæorum aſtarent regi: mutatiſque ipſorum nominibus, obtinent à præpoſito eunuchorum, ut ſolis veſcantur leguminibus, aquam bibentes: quo facto, facies ipſorum corpulentiores erant quàm illorum, qui cibo regio veſcebantur: quibus Deus ſapientiam dedit, & Danieli præterea intelligentiam ſomniorum.

A 1 ANno tertio regni Joakim re-
gis Juda, venit Nabuchodo-
noſor rex Babylonis in Jeru-
ſalem, & obſedit eam:
2 Et tradidit Dominus in manu
ejus Joakim regem Juda, &
partem vaſorum domus Dei: & aſportavit ea
in terra Sennaar in domum dei ſui, & vaſa
intulit in domum theſauri dei ſui.
3 Et ait rex Aſphenez præpoſito Eunucho-
rum, ut introduceret de filiis Iſrael, & de
ſemine regio, & tyrannorum,
4 Pueros, in quibus nulla eſſet macula, de-
coros forma, & eruditos omni ſapientia, cau-
tos ſcientia, & doctos diſciplina, & qui poſ-
ſent ſtare in palatio regis, ut doceret eos lit-
teras, & linguam Chaldæorum.
5 Et conſtituit eis rex annonam per ſingu-
los dies de cibis ſuis, & de vino, unde bibe-
bat ipſe, ut enutriti tribus annis, poſteà ſta-
rent in conſpectu regis.
B 6 Fuerunt ergo inter eos de filiis Juda, Da-
niel, Ananias, Miſael, & Azarias.
7 Et impoſuit eis præpoſitus eunuchorum,
nomina, Danieli, Baltaſſar; Ananiæ, Sidrach:
Miſaeli, Miſach; & Azariæ, Abdenago.
8 Propoſuit autem Daniel in corde ſuo, ne
pollueretur de menſa regis, neque de vino
potus ejus: & rogavit eunuchorum præpoſi-
tum, ne contaminaretur.
9 Dedit autem Deus Danieli gratiam, &
miſericordiam in conſpectu principis eunu-
chorum.
10 Et ait princeps eunuchorum ad Danie-
lem: Timeo ego dominum meum regem, qui
conſtituit vobis cibum, & potum: qui ſi vi-
derit vultus veſtros macilentiores præ cæteris
adoleſcentibus coævis veſtris, condemnabi-
tis caput meum regi.
11 Et dixit Daniel ad Malaſar, quem conſti- C
tuerat princeps eunuchorum ſuper Danie-
lem, Ananiam, Miſaelem, & Azariam:
12 Tenta nos, obſecro, ſervos tuos diebus
decem, & dentur nobis legumina ad veſcen-
dum, & aqua ad bibendum:
13 Et contemplare vultus noſtros, & vultus
puerorum, qui veſcuntur cibo regio: & ſi-
cut videris, facies cum ſervis tuis.
14 Qui, audito ſermone hujuſcemodi, ten-
tavit eos diebus decem.
15 Poſt dies autem decem, apparuerunt
vultus eorum meliores, & corpulentiores
præ omnibus pueris, qui veſcebantur cibo
regio.
16 Porrò Malaſar tollebat cibaria, & vinum D
potus eorum, dabatque eis legumina.
17 Pueris autem his dedit Deus ſcientiam,
& diſciplinam, in omni libro, & ſapientia:
Danieli autem intelligentiam omnium viſio-
num, & ſomniorum.
18 Completis itaque diebus, poſt quos di-
xerat rex, ut introducerentur: introduxit
eos præpoſitus eunuchorum in conſpectu
Nabuchodonoſor.

19 Cùmque eis locutus fuiſſet rex, non ſunt inventi tales de univerſi, ut Daniel, Ananias, Miſael, & Azarias: & ſteterũt in cõſpectu Regis

20 Et omne verbum ſapientiæ, & intellectus, quod ſciſcitatus eſt ab eis Rex, invenit in eis decuplum, ſuper cunctos ariolos, & magos, qui erant in univerſo regno ejus.

*Infr. 6, 28. 21 * Fuit autem Daniel uſque ad annum primum Cyri regis.

CAPUT II.

Cùm ſapientes Chaldæi ſomnium Nabuchodonoſor conjectare non potentes, juberentur omnes interimi, oranti Danieli revelatum eſt myſterium, qui regi aperit ſomnium ipſius de magna quadam ſtatua, ejuſque declarationem de quatuor regnis: quo facto Nabuchodonoſor Danielem adoravit, & hoſtias, ac incenſum illi præcepit offerri, confitens Dominum Deum, & exaltans Danielem.

A 1 IN anno ſecundo regni Nabuchodonoſor, vidit Nabuchodonoſor ſomnium, & conterritus eſt ſpiritus ejus, & ſomnium ejus fugit ab eo.

2 Præcepit autem rex, ut convocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, ut indicarent regi ſomnia ſua: qui cùm veniſſent, ſteterunt coram rege.

3 Et dixit ad eos rex: Vidi ſomnium, & mente confuſus ignoro, quid viderim.

4 Reſponderuntque Chaldæi regi Syriacè: Rex in ſempiternum vive: dic ſomnium ſervis tuis, & interpretationem ejus indicabimus.

5 Et reſpondens rex ait Chaldæis: Sermo receſſit à me: niſi indicaveritis mihi ſomnium, & conjecturam ejus, peribitis vos, & domus veſtræ publicabuntur.

6 Si autem ſomnium, & conjecturam ejus narraveritis, præmia, & dona, & honorem multum accipietis à me: ſomnium igitur, & interpretationem ejus indicate mihi.

7 Reſponderunt ſecundò, atque dixerunt: Rex ſomnium dicat ſervis ſuis, & interpretationem illius indicabimus.

B 8 Reſpondit rex, & ait: Certè novi, quòd tempus redimitis, ſcientes, quòd receſſerit à me ſermo.

9 Si ergo ſomnium non indicaveritis mihi, una eſt de vobis ſententia, quòd interpretationem quoque fallacem, & deceptione plenam compoſueritis, ut loquamini mihi, donec tempus pertranſeat. Somnium itaque dicite mihi, ut ſciam, quòd interpretationem quoque ejus vera loquamini.

10 Reſpondentes ergo Chaldæi coram rege, dixerunt: Non eſt homo ſuper terram, qui ſermonem tuum, rex, poſſit implere: ſed neque regum quiſquam magnus, & potens verbum hujuſcemodi ſciſcitatur ab omni ariolo, & mago, & Chaldæo.

11 Sermo enim, quem tu quæris, rex, gravis eſt: nec reperietur quiſquam, qui indicet illum in conſpectu regis: exceptis diis, quorum non eſt cum hominibus converſatio.

12 Quo audito, rex in furore, & in ira magna præcepit, ut perirent omnes ſapientes Babylonis.

13 Et egreſſa ſententia, ſapientes interficiebantur: quærebanturque Daniel, & ſocii ejus, ut perirent.

14 Tunc Daniel requiſivit de lege, atque ſententia ab Arioch principe militiæ regis, qui egreſſus fuerat ad interficiendos ſapientes Babylonis. C

15 Et interrogavit eum, qui à rege poteſtatem acceperat, quam ob cauſam tam crudelis ſententia à facie regis eſſet egreſſa. Cùm ergo rem indicaſſet Arioch Danieli,

16 Daniel ingreſſus rogavit regem, ut tempus daret ſibi ad ſolutionem indicandam regi.

17 Et ingreſſus eſt domum ſuam, Ananiæque, & Miſaeli, & Azariæ ſociis ſuis indicavit negotium:

18 Ut quærerẽt miſericordiã à facie Dei cœli ſuper ſacramẽto iſto, & nõ perirent Daniel, & ſocii ejus cum cæteris ſapientibus Babylonis:

19 Tunc Danieli myſterium per viſionẽ nocte revelatum eſt: & benedixit Daniel Deũ cœli,

20 Et locutus ait: Sit nomen Domini benedictum à ſæculo, & uſque in ſæculum: quia ſapientia, & fortitudo ejus ſunt.

21 Et ipſe mutat tempora, & ætates: transfert regna, atq; conſtituit: dat ſapientiam ſapientibus, & ſcientiam intelligentibus diſciplinam:

22 Ipſe revelat profunda, & abſcondita, & novit in tenebris conſtituta: & lux cum eo eſt. D

23 Tibi, Deus patrum noſtrorum, confiteor, teque laudo: quia ſapientiam, & fortitudinem dediſti mihi: & nunc oſtendiſti mihi, quæ rogavimus te, quia ſermonem regis aperuiſti nobis.

24 Poſt hæc Daniel ingreſſus ad Arioch, quem conſtituerat rex, ut perderet ſapientes Babylonis, ſic ei locutus eſt: Sapientes Babylonis ne perdas: introduc me in conſpectu regis, & ſolutionem regi narrabo.

25 Tunc Arioch feſtinus introduxit Danielem ad regem, & dixit ei: Inveni hominem de filiis tranſmigrationis Juda, qui ſolutionem regi annuntiet.

26 Reſpondit rex, & dixit Danieli, cujus nomen erat Baltaſſar: Putaſne verè potes mihi indicare ſomnium quod vidi, & interpretationem ejus?

27 Et reſpondens Daniel corã rege, ait: Myſterium, quod rex interrogat, ſapientes, magi, arioli, & aruſpices nequeunt indicare regi:

28 Sed eſt Deus in cœlo revelans myſteria, qui indicavit tibi, rex Nabuchodonoſor, quæ ventura ſunt in noviſſimis temporibus. Somnium tuum, & viſiones capitis tui in cubili tuo hujuſcemodi ſunt:

29 Tu, rex, cogitare cœpiſti in ſtrato tuo, quid eſſet futurum poſt hæc: & qui revelat myſteria, oſtendit tibi, quæ ventura ſunt. E

30 Mihi quoque non in ſapientia, quæ eſt in me plus quàm in cunctis viventibus, ſacramentum hoc revelatum eſt: ſed ut interpretatio regi manifeſta fieret, & cogitationes mentis tuæ ſcires.

31 Tu rex videbas, & ecce quaſi ſtatua una grandis: ſtatua illa magna, & ſtatua ſublimis ſtabat contra te, & intuitus ejus erat terribilis.

32 Hujus ſtatuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem, & brachia de argento, porrò venter, & femora ex ære:

33 Tibiæ autem ferreæ, pedum quædam pars erat ferrea, quædam autem fictilis.

34 Videbas ita, donec abſciſſus eſt lapis de mõte ſine manibus: & percuſſit ſtatuã in pedibus

ejus ferreis, & fictilibus, & comminuit eos.
35 Tunc contrita ſunt pariter ferrum, teſta,
æs, argentum, & aurum, & redacta quaſi in fa-
villam æſtivæ areæ, quæ rapta ſunt vento: nul-
luſque locus inventus eſt eis: lapis autem, qui
percuſſerat ſtatuam, factus eſt mons magnus,
& implevit univerſam terram.
36 Hoc eſt ſomnium: Interpretationem
quoque ejus dicemus coram te, rex.
37 Tu rex regum es: & Deus cœli, regnum, &
F fortitudinẽ, & imperium, & gloriã dedit tibi:
38 Et omnia, in quibus habitant filii homi-
num, & beſtiæ agri: volucres quoque cœli de-
dit in manu tua, & ſub ditione tua univerſa
conſtituit: tu es ergo caput aureum.
39 Et poſt te conſurget regnum aliud minus
te argenteum: & regnum tertium aliud
æreum, quod imperabit univerſæ terræ.
40 Et regnum quartum erit velut ferrum,
quomodò ferrum comminuit, & domat om-
nia: ſic comminuet, & conteret omnia hæc.
41 Porrò quia vidiſti pedum, & digitorum
partem teſtæ figuli, & partem ferream: re-
gnum diviſum erit, quod tamen de plantario
ferri orietur, ſecundùm quod vidiſti ferrum
miſtum teſtæ ex luto.
42 Et digitos pedum ex parte ferreos, & ex
parte fictiles: ex parte regnum erit ſolidum,
& ex parte contritum.
43 Quòd autem vidiſti ferrum miſtum teſtæ
ex luto, commiſcebuntur quidem humano
ſemine, ſed non adhærebunt ſibi, ſicuti
ferrum miſceri non poteſt teſtæ.
44 In diebus autem regnorum illorum, ſuſci-
tabit Deus cœli regnum, quod in æternum nõ
diſſipabitur, & regnum ejus alteri populo non
tradetur: comminuet autem, & conſumet uni-
verſa regna hæc: & ipſum ſtabit in æternum. G
45 Secundùm quod vidiſti, quòd de monte
abſciſſus eſt lapis ſine manibus, & commi-
nuit teſtam, & ferrum, & æs, & argentum,
& aurum, Deus magnus oſtendit regi, quæ
ventura ſunt poſteà, & verum eſt ſomnium,
& fidelis interpretatio ejus.
46 Tunc rex Nabuchodonoſor cecidit in
faciem ſuam, & Danielem adoravit, & hoſtias
& incenſum præcepit ut ſacrificarent ei.
47 Loquens ergo rex, ait Danieli: Verè Deus
veſter Deus deorum eſt, & Dominus regum,
& revelans myſteria: quoniam tu potuiſti
aperire hoc ſacramentum.
48 Tunc rex Danielem in ſublime extulit,
& munera multa, & magna dedit ei: & con-
ſtituit eum principem ſuper omnes provin-
cias Babylonis, & præfectum magiſtratuum
ſuper cunctos ſapientes Babylonis.
49 Daniel autem poſtulavit à rege: & con-
ſtituit ſuper opera provinciæ Babylonis, Si-
drach, Miſac, & Abdenago: ipſe autem
Daniel erat in foribus regis.

CAPUT III.

Ananias, Miſael, & Azarias nolentes ado-rare ſtatuam quam rex Nabuchodonoſor erexerat, ligati mittuntur in fornacem ignis ardentis, in qua illæſi manentes confitentur Domino, quod propter peccata ſuæ gentis paterentur afflictiones: & petentes ejus miſericordiam, exhortantur omnem creaturam ad benedicendum Dominum: quod Nabuchodonoſor animadvertens obſtupuit, & de illis de fornace egreſſis benedixit Deum ipſorum, jubens ut occidatur quiſquis ipſum blaſphemaverit.

A 1 NAbuchodonoſor rex fecit ſtatuam
auream, altitudine cubitorum ſexa-
ginta, latitudine cubitorum ſex, & ſtatuit
eam in campo Dura provinciæ Babylonis.
2 Itaque Nabuchodonoſor rex miſit ad con-
gregandos ſatrapas, magiſtratus, & judices,
duces, & tyrannos, & præfectos, omneſque
principes regionum, ut convenirent ad de-
dicationem ſtatuæ, quam erexerat Nabucho-
donoſor rex.
3 Tunc congregati ſunt ſatrapæ, magiſtratus,
& judices, duces, & tyranni, & optimates, qui
erant in poteſtatibus conſtituti, & univerſi
principes regionum, ut convenirent ad dedi-
cationem ſtatuæ, quam erexerat Nabucho-
donoſor rex: ſtabant autem in conſpectu ſta-
tuæ, quam poſuerat Nabuchodonoſor rex.

4 Et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, & linguis:

5 In hora, qua audieritis ſonitum tubæ, & fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterii, & ſymphoniæ, & univerſi generis muſicorum, cadentes adorate ſtatuam auream, quam conſtituit Nabuchodonoſor rex.

6 Si quis autem non proſtratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis.

7 Poſt hæc igitur ſtatim, ut audierunt omnes populi ſonitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterii, & ſymphoniæ, & omnis generis muſicorum: cadentes omnes populi, tribus, & linguæ, adoraverunt ſtatuam auream, quam conſtituerat Nabuchodonoſor rex.

8 Statimque in ipſo tempore accedentes viri Chaldæi accuſaverunt Judæos,

9 Dixeruntque Nabuchodonoſor Regi: Rex, in æternum vive:

10 Tu, rex, poſuiſti decretum, ut omnis homo, qui audierit ſonitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ, & ſambucæ, & pſalterii, & ſymphoniæ, & univerſi generis muſicorum, proſternat ſe, & adoret ſtatuam auream:

11 Si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis.

B 12 Sunt ergo viri Judæi, quos cõſtituiſti ſuper opera regionis Babylonis, Sidrach, Miſach, & Abdenago: viri iſti contempſerunt, rex, decretum tuum: deos tuos non colunt, & ſtatuam auream, quam erexiſti, non adorant.

13 Tunc Nabuchodonoſor in furore, & in ira præcepit, ut adducerentur Sidrach, Miſach, & Abdenago: qui confeſtim adducti ſunt in conſpectu regis.

14 Pronuntianſque Nabuchodonoſor rex, ait eis: Verene, Sidrach Miſach, & Abdenago, deos meos non colitis, & ſtatuam auream, quam conſtitui, non adoratis?

15 Nunc ergo ſi eſtis parati, quacumque hora audieritis ſonitum tubæ, fiſtulæ, citharæ, ſambucæ, & pſalterii, & ſymphoniæ, omniſque generis muſicorum, proſternite vos, & adorate ſtatuam, quam feci: quòd ſi non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis, & quis eſt Deus, qui eripiet vos de manu mea?

16 Reſpondentes Sidrach, Miſach, & Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonoſor: Non oportet nos de hac re reſpondere tibi.

17 Ecce enim Deus noſter, quem colimus, poteſt eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, ò rex, liberare.

18 Quòd ſi noluerit, notum ſit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, & ſtatuam auream, quam erexiſti, non adoramus.

19 Tunc Nabuchodonoſor repletus eſt furore, & aſpectus faciei illius immutatus eſt ſuper Sidrach, Miſach, & Abdenago: & præcepit, ut ſuccenderetur fornax ſeptuplum, quàm ſuccendi conſueverat.

20 Et viris fortiſſimis de exercitu ſuo juſſit, ut ligatis pedibus, Sidrach, Miſach, & Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis.

C 21 Et confeſtim viri illi vincti, cum bracis ſuis, & tiaris, & calceamentis, & veſtibus, miſſi ſunt in medium fornacis ignis ardentis,

22 Nam juſſio regis urgebat: fornax autem ſuccenſa erat nimis. Porrò viros illos, qui miſerant Sidrach, Miſach, & Abdenago, interfecit flamma ignis.

23 Viri autem hi tres, id eſt, Sidrach, Miſach, & Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis colligati.

Quæ ſequuntur, in Hebræis voluminibus non reperi.

24 Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & benedicentes Domino.

25 Stans autem Azarias oravit ſic, aperienſque os ſuum in medio ignis, ait:

26 Benedictus es, Domine Deus patrum noſtrorum: & laudabile, & glorioſum nomen tuum in ſæcula:

27 Quia juſtus es in omnibus, quæ feciſti nobis, & univerſa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia judicia tua vera.

28 Judicia enim vera feciſti, juxta omnia, quæ induxiſti ſuper nos, & ſuper civitatem ſanctam patrum noſtrorum Jeruſalem: quia in veritate, & in judicio induxiſti omnia hæc propter peccata noſtra.

29 Peccavimus enim, & iniquè egimus recedentes à te, & deliquimus in omnibus:

30 Et præcepta tua non audivimus, nec obſervavimus, nec fecimus, ſicut præceperas nobis, ut benè nobis eſſet.

31 Omnia ergo, quæ induxiſti ſuper nos, & univerſa, quæ feciſti nobis, in vero judicio feciſti:

32 Et tradidiſti nos in manibus inimicorum noſtrorum iniquorum, & peſſimorum, prævaricatorumque, & regi injuſto, & peſſimo ultra omnem terram.

33 Et nunc non poſſumus aperire os: confuſio, & opprobrium facti ſumus ſervis tuis, & his, qui colunt te.

34 Ne, quæſumus, tradas nos in perpetuum
propter nomen tuum, & ne diſſipes teſtamentum tuum: D

35 Neque auferas miſericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſervum tuum, & Iſrael ſanctum tuum:

36 Quibus locutus es pollicens, quòd multiplicares ſemen eorum ſicut ſtellas cœli, & ſicut arenam, quæ eſt in litore maris.

37 Quia, Domine, imminuti ſumus plus, quàm omnes gentes, ſumuſque humiles in univerſa terra hodie propter peccata noſtra.

38 Et non eſt in tempore hoc princeps, & dux, & propheta, neque holocauſtum, neque ſacrificium, neque oblatio, neque incenſum, neque locus primitiarum coram te,

39 Ut poſſimus invenire miſericordiam tuam: ſed in animo contrito, & ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur.

40 Sicut in holocauſto arietum, & taurorum & ſicut in millibus agnorum pinguium: ſic fiat ſacrificium noſtrum in conſpectu tuo hodie, ut placeat tibi: quoniam non eſt confuſio confidentibus in te.

41 Et nunc ſequimur te in toto corde, & timemus te, & quærimus faciem tuam.

42 Ne confundas nos: ſed fac nobiſcum juxta manſuetudinem tuam, & ſecundum multitudinem miſericordiæ tuæ.

43 Et erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriam nomini tuo, Domine:

44 Et confundantur omnes, qui oſtendunt

ſervis tuis mala, confundantur in omni potentia tua, & robur eorum conteratur:

45 Et ſciant, quia tu es Dominus Deus ſolus, & glorioſus ſuper orbem terrarum.

46 Et non ceſſabant, qui miſerant eos, miniſtri regis ſuccendere fornacem, naphtha, & ſtuppa, & pice, & malleolis,

47 Et effundebatur flamma ſuper fornacem cubitis quadraginta novem:

48 Et erupit, & incendit quos reperit juxta fornacem de Chaldæis.

E 49 Angelus autem Domini deſcendit cum Azaria, & ſociis ejus in fornacem, & excuſſit flammam ignis de fornace,

50 Et fecit mediũ fornacis quaſi ventum roris flantẽ: & non tetigit eos omninò ignis, neq; contriſtavit, nec quidquam moleſtiæ intulit.

51 Tunc hi tres quaſi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace, dicentes:

52 Benedictus es, Dominus Deus patrum noſtrorum: & laudabilis, & glorioſus, & ſuperexaltatus in ſæcula: & benedictum nomen gloriæ tuæ ſanctum: & laudabile, & ſuperexaltatum in omnibus ſæculis.

53 Benedictus es in templo ſancto gloriæ tuæ: & ſuperlaudabilis, & ſupergloriofus in ſæcula.

54 Benedictus es in throno regni tui: & ſuperlaudabilis, & ſuperexaltatus in ſæcula.

55 Benedictus es, qui intueris abyſſos, & ſedes ſuper cherubim: & laudabilis, & ſuperexaltatus in ſæcula.

56 Benedictus es in firmamento cœli: & laudabilis, & glorioſus in ſæcula.

57 Benedicite omnia opera Domini Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

58 Benedicite Angeli Domini Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

* Pſal. 148. 4. 59 * Benedicite cœli Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

60 Benedicite aquæ omnes, quæ ſuper cœlos ſunt, Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

61 Benedicite omnes virtutes Domini Dño: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

62 Benedicite ſol, & luna Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

63 Benedicite ſtellæ cœli Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

64 Benedicite omnis imber, & ros Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

65 Benedicite omnes ſpiritus Dei Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula,

66 Benedicite ignis, & æſtus Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

67 Benedicite frigus, & æſtus Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

68 Benedicite rores, & pruina Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

F 69 Benedicite gelu, & frigus Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

70 Benedicite glacies, & nives Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

71 Benedicite noctes, & dies Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

72 Benedicite lux, & tenebræ Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

73 Benedicite fulgura, & nubes Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

74 Benedicat terra Dominum: laudet, & ſuperexaltet eum in ſæcula.

75 Benedicite montes, & colles Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

76 Benedicite univerſa germinantia in terra Dño: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

77 Benedicite fontes Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

78 Benedicite maria, & flumina Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

79 Benedicite cete, & omnia, quæ moventur in aquis, Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

80 Benedicite omnes volucres cœli Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

81 Benedicite omnes beſtiæ, & pecora, Dño: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

82 Benedicite filii hominum Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

83 Benedicat Iſrael Dominum: laudet, & ſuperexaltet eum in ſæcula.

84 Benedicite ſacerdotes Domini Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

85 Benedicite ſervi Domini Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

86 Benedicite ſpiritus, & animæ juſtorum Dño: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

87 Benedicite Sancti, & humiles corde Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

88 Benedicite Anania, Azaria, Miſael Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula. Quia eruit nos de inferno, & ſalvos fecit de manu mortis, & liberavit nos de medio ardentis flammæ, & de medio ignis eruit nos.

89 Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

90 Benedicite omnes religioſi Domino Deo deorum: laudate, & confitemini ei, quia in omnia ſæcula miſericordia ejus.

Huc uſque in Hebræo non habetur; & quæ poſuimus, de Theodotionis editione tranſlata ſunt.

91 Tunc Nabuchodonoſor rex obſtupuit, & ſurrexit propere, & ait optimatibus ſuis: Nonne tres viros miſimus in medium ignis compeditos? qui reſpondentes regi dixerunt: Verè, rex. G

92 Reſpondit, & ait: Ecce ego video quatuor viros ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis eſt, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei.

93 Tunc acceſſit Nabuchodonoſor ad oſtium fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Miſach, & Abdenago, ſervi Dei excelſi, egredimini, & venite. Statimque egreſſi ſunt Sidrach, Miſach, & Abdenago de medio ignis.

94 Et congregati ſatrapæ, & magiſtratus, & judices, & potentes regis, contemplabantur viros illos, quoniam nihil poteſtatis habuiſſet ignis in corporibus eorum, & capillus capitis eorum non eſſet aduſtus, & ſarabala eorum non fuiſſent immutata, & odor ignis non tranſiſſet per eos.

95 Et erumpens Nabuchodonoſor, ait: Benedictus Deus deorum, Sidrach, videlicet, Miſach, & Abdenago, qui miſit angelum ſuum, & eruit ſervos ſuos, qui crediderunt in eum, & verbum regis immutaverunt, & tradiderunt corpora ſua ne ſervirent, & ne adorarent omnem deum, excepto Deo ſuo.

96 A me ergo poſitum eſt hoc decretum, ut

omnis populus, tribus, & lingua quæcum-
que locuta fuerit blaſphemiam contra Deum
Sidrach, Miſach, & Abdenago, diſpereat,
& domus ejus vaſtetur: neque enim eſt alius
Deus, qui poſſit ita ſalvare.
97 Tunc rex promovit Sidrach, Miſach,
& Abdenago in provincia Babylonis.
98 NABUCHODONOSOR rex, omnibus
populis, gentibus, & linguis, qui habitant
in univerſa terra, pax vobis multiplicetur.
99 Signa, & mirabilia fecit apud me Deus
excelſus. Placuit ergo mihi prædicare
100 Signa ejus, quia magna ſunt: & mi-
rabilia ejus, quia fortia: & regnum ejus
*Infrà 4. 31. & 7. 14. regnum ſempiternum: & * poteſtas ejus in
generationem, & generationem.

CAPUT IV.

Somnium regis Nabuchodonoſor de excelſa arbore præciſa ſolus Daniel interpretatur, quòd ipſe regno pulſus ad ſeptem annos cum beſtiis ageret: hortatur igitur, ut eleemoſynis ſua redimat peccata: ſed completur nihilominus ſomnium propter illius ſuperbiam, donec Deum cæli recognovit, & tunc in ſuum regnum reſtituitur.

A 1 EGo Nabuchodonoſor quietus eram in
domo mea, & florens in palatio meo:
2 Somnium vidi, quod perterruit me: &
cogitationes meæ in ſtrato meo, & viſiones
capitis mei conturbaverunt me.
3 Et per me propoſitum eſt decretum, ut
introducerentur in conſpectu meo cuncti
ſapientes Babylonis, & ut ſolutionem ſom-
nii indicarent mihi.
4 Tunc ingrediebantur arioli, magi, Chal-
dæi, & aruſpices, & ſomnium narravi in
conſpectu eorum, & ſolutionem ejus non
indicaverunt mihi:
5 Donec collega ingreſſus eſt in conſpe-
ctu meo Daniel, cui nomen Baltaſſar ſe-
cundùm nomen Dei mei, qui habet ſpiri-
tum deorum ſanctorum in ſemetipſo: &
ſomnium coram ipſo locutus ſum.
6 Baltaſſar princeps ariolorum, quoniam
ego ſcio, quòd ſpiritum ſanctorum deorum
habeas in te, & omne ſacramentum non eſt
impoſſibile tibi: viſiones ſomniorum meo-
rum, quas vidi, & ſolutionem earum narra.
B 7 Viſio capitis mei in cubili meo: Vide-
bam, & ecce arbor in medio terræ, & al-
titudo ejus nimia.
8 Magna arbor, & fortis, & proceritas
ejus contingens cœlum: aſpectus illius erat
uſque ad terminos univerſæ terræ.
9 Folia ejus pulcherrima, & fructus ejus
nimius, & eſca univerſorum in ea. Subter
eam habitabant animalia, & beſtiæ, & in
ramis ejus converſabantur volucres cœli,
& ex ea veſcebatur omnis caro.
10 Videbã in viſione capitis mei ſuper ſtratũ
meũ, & ecce vigil, & sãctus de cęlo deſcendit.
11 Clamavit fortiter, & ſic ait: Succidite ar-
borem, & præcidite ramos ejus: excutite folia
ejus, & diſpergite fructus ejus: fugiant beſtiæ,
quæ ſubter eã ſunt, & volucres de ramis ejus.
12 Veruntamen germen radicum ejus in
terra ſinite, & alligetur vinculo ferreo, &
æreo, in herbis, quæ foris ſunt, & rore cęli tin-
gatur, & cum feris pars ejus in herba terræ.
13 Cor ejus ab humano commutetur, & C
cor feræ detur ei, & ſeptem tempora mu-
tentur ſuper eum.
14 In ſententia vigilum decretum eſt, & ſer-
mo ſanctorũ, & petitio: donec cognoſcant vi-
ventes, quoniam dominatur Excelſus in regno
hominũ: & cuicumque voluerit, dabit illud, &
humillimum hominem conſtituet ſuper eum.
15 Hoc ſomnium vidi ego Nabuchodonoſor
rex: tu ergo Baltaſſar interpretationem narra
feſtinus: quia omnes ſapientes regni mei non
queunt ſolutionem edicere mihi: tu autem
potes, quia ſpiritus deorum ſanctorũ in te eſt.
16 Tunc Daniel, cujus nomen Baltaſſar, cę-
pit intra ſemetipſum tacitus cogitare quaſi
una hora, & cogitationes ejus conturbabant
eum. Reſpondens autem rex, ait: Baltaſſar,
ſomnium, & interpretatio ejus non contur-
bent te. Reſpondit Baltaſſar, & dixit: Do-
mine mi, ſomnium his, qui te oderunt, &
interpretatio ejus hoſtibus tuis ſit.
17 Arborem, quam vidiſti ſublimem, atque
robuſtam, cujus altitudo pertingit ad cœ-
lum, & aſpectus illius in omnem terram:
18 Et rami ejus pulcherrimi, & fructus D
ejus nimius, & eſca omnium in ea, ſubter
eam habitantes beſtiæ agri, & in ramis
ejus commorantes aves cœli:
19 Tu es rex, qui magnificatus es, & in-
valuiſti, & magnitudo tua crevit, & per-
venit uſque ad cœlum, & poteſtas tua in
terminos univerſæ terræ.
20 Quòd autem vidit rex vigilem, & ſanctum
deſcendere de cœlo, & dicere: Succidite ar-
borem, & diſſipate illam, attamen germen ra-
dicum ejus in terra dimittite, & vinciatur fer-
ro, & ære in herbis foris, & rore cęli conſper-
gatur, & cum feris ſit pabulum ejus, donec
ſeptem tempora mutentur ſuper eum:
21 Hæc eſt interpretatio ſententię Altiſſimi, E
quæ pervenit ſuper dominum meum regem:
22 Ejicient te ab hominibus, & cum beſtiis,
feriſque erit habitatio tua, & * fęnũ ut bos co- *Infrà 5. 21.
medes, & rore cęli infunderis: ſeptem quoque
tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias,
quòd dominetur Excelſus ſuper regnum ho-
minum, & cuicumque voluerit, det illud.
23 Quòd autem præcepit, ut relinquere-
tur germen radicum ejus, id eſt arboris: re-
gnum tuum tibi manebit, poſtquam cogno-
veris poteſtatem eſſe cœleſtem.
24 Quam ob rem, rex, conſilium meum
placeat tibi, * & peccata tua eleemoſynis re- *Eccli. 3. 33.
dime, & iniquitates tuas miſericordiis pau-
perum: forſitan ignoſcet delictis tuis.
25 Omnia hæc venerunt ſuper Nabucho-
donoſor regem.
26 Poſt finem menſium duodecim, in au-
la Babylonis deambulabat.
27 Reſponditque rex, & ait: Nonne hæc F
eſt Babylon magna, quam ego ædificavi in
domum regni, in robore fortitudinis meæ,
& in gloria decoris mei?
28 Cùmque ſermo adhuc eſſet in ore regis,
vox de cœlo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodo-
noſor rex: Regnum tuum tranſibit à te,
29 Et ab hominibus ejicient te, & cum be-
ſtiis, & feris erit habitatio tua: fœnum quaſi
bos comedes & ſeptem tempora mutabuntur
ſuper te, donec ſcias, quòd dominetur Excel-

Digitized by Google

ſus in regno hominum, & cuicumque vo-
luerit, det illud.
30 Eadem hora ſermo completus eſt ſuper
Nabuchodonoſor, & ex hominibus abjectus
eſt, & fœnum ut bos comedit, & rore cœ-
li corpus ejus infectum eſt: donec capilli
ejus in ſimilitudinem Aquilarum creſcerent,
& ungues ejus quaſi avium.
G 31 Igitur poſt finem dierum, ego Nabu-
chodonoſor oculos meos ad cœlum levavi,
& ſenſus meus redditus eſt mihi, & Altiſ-
ſimo benedixi, & viventem in ſempiternum
* Sup. 3. 100. laudavi, & glorificavi: * quia poteſtas ejus
poteſtas ſempiterna, & regnum ejus in ge-
nerationem, & generationem.
32 Et omnes habitatores terræ apud eum in
nihilum reputati ſunt: juxta voluntatem enim
ſuam facit tam in virtutibus cœli, quàm in
habitatoribus terræ: & non eſt, qui reſiſtat
manui ejus, & dicat ei: Quare feciſti?
33 In ipſo tempore ſenſus meus reverſus eſt
ad me, & ad honorem regni mei, decoremque
perveni: & figura mea reverſa eſt ad me: &
optimates mei, & magiſtratus mei requiſie-
runt me, & in regno meo reſtitutus ſum: &
magnificentia amplior addita eſt mihi.
34 Nunc igitur ego Nabuchodonoſor laudo,
& magnifico, & glorifico regem cœli: quia
omnia opera ejus vera, & viæ ejus judicia,
& gradientes in ſuperbia poteſt humiliare.

CAPUT V.

Poſtquam Baltaſſar in convivio bibit cum ſuis ex vaſis templi Domini, laudando idola ſua, vidit digitos in pariete ſcribentes: quam ſcripturam ſolus Daniel legere potuit, & interpretari, nempè quòd quia ſecutus ipſum Nabuchodonoſor elevaverat cor ſuum contra Deum laudans idola, ſimiliter auferetur ei regnum: honorato igitur Daniele, ac rege ea nocte interempto, ſucceſſit Darius Medus.

A 1 Baltaſſar rex fecit grande convivium
optimatibus ſuis mille: & unuſquiſ-
que ſecundùm ſuam bibebat ætatem.
2 Præcepit ergo jam temulentus, ut afferren-
tur vaſa aurea, & argentea, quæ aſportaverat
Nabuchodonoſor pater ejus de templo, quod
fuit in Jeruſalem, ut biberent in eis rex, &
optimates ejus, uxoreſque ejus, & concubinę.
3 Tunc allata ſunt vaſa aurea, & argentea,
quæ aſportaverat de templo, quod fuerat in
Jeruſalem: & biberunt in eis rex, & optima-
tes ejus, uxores, & concubinæ illius.
4 Bibebant vinum, & laudabant deos ſuos
aureos, & argenteos, æreos, ferreos, li-
gneoſque, & lapideos.
5 In eadem hora apparuerunt digiti, quaſi
manus hominis ſcribentis contra candela-
brum in ſuperficie parietis aulæ regiæ, &
rex aſpiciebat articulos manus ſcribentis.
B 6 Tunc facies regis commutata eſt, & co-
gitationes ejus conturbabant eum, & com-
pages renum ejus ſolvebantur, & genua
ejus ad ſe invicem collidebantur.
7 Exclamavit itaque rex fortiter, ut introdu-
cerent magos, Chaldæos, & aruſpices. Et pro-
loquens rex, ait ſapientibus Babylonis: Qui-
cumque legerit ſcripturam hanc, & inter-
pretationem ejus manifeſtam mihi fecerit,
purpura veſtietur, & torquem auream habe-
bit in collo, & tertius in regno meo erit.
8 Tunc ingreſſi omnes ſapientes regis non
potuerunt nec ſcripturam legere, nec in-
terpretationem indicare regi.
9 Unde rex Baltaſſar ſatis conturbatus eſt,
& vultus illius immutatus eſt: ſed & opti-
mates ejus turbabantur.
10 Regina autem, pro re, quæ acciderat C
regi, & optimatibus ejus, domum convi-
vii ingreſſa eſt, & proloquens ait: Rex in
æternum vive: non te conturbent cogita-
tiones tuæ, neque facies tua immutetur.
11 Eſt vir in regno tuo, qui ſpiritum deorum
ſanctorum habet in ſe, & in diebus patris tui
ſcientia, & ſapientia inventę ſunt in eo: nam &
rex Nabuchodonoſor pater tuus, principem
magorum, incantatorum, Chaldæorū, & aruſ-
picū conſtituit eum; pater, inquam, tuus, ò rex:
12 Quia ſpiritus amplior, & prudentia, in-
telligentiaque, & interpretatio ſomniorum, &
oſtenſio ſecretorum, ac ſolutio ligatorum, in-
ventæ ſunt in eo, hoc eſt in Daniele: cui rex
poſuit nomen Baltaſſar: nunc itaque Daniel
vocetur, & interpretationem narrabit.
13 Igitur introductus eſt Daniel coram re- D
ge. Ad quem præfatus rex, ait: Tu es Da-
niel de filiis captivitatis Judæ, quem ad-
duxit pater meus rex de Judæa?
14 Audivi de te, quoniam ſpiritum deorum
habeas: & ſcientia intelligentiaque, ac ſa-
pientia ampliores inventæ ſunt in te.
15 Et nunc introgreſſi ſunt in conſpectu meo
ſapientes magi, ut ſcripturam hanc legerent,
& interpretationem ejus indicarent mihi: &
nequiverunt ſenſum hujus ſermonis edicere.
16 Porrò ego audivi de te, quòd poſſis
obſcura interpretari, & ligata diſſolvere: ſi
ergo vales ſcripturam legere, & interpreta-
tionem ejus indicare mihi, purpura veſtieris,
& torquem auream circa collum tuum habe-
bis, & tertius in regno meo princeps eris.
17 Ad quæ reſpondens Daniel, ait coram re- E
ge: Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ
alteri da: ſcripturam autem legam tibi, rex,
& interpretationem ejus oſtendam tibi.
18 O rex, Deus Altiſſimus regnum, & ma-
gnificentiam, gloriam, & honorem dedit
Nabuchodonoſor patri tuo.
19 Et propter magnificentiam quā dederat
ei, univerſi populi, tribus, & linguæ tremebāt,
& metuebant eum: quos volebat, interficiebat:
& quos volebat, percutiebat: & quos volebat,
exaltabat: & quos volebat, humiliabat.
20 Quando autem elevatum eſt cor ejus,
& ſpiritus illius obfirmatus eſt ad ſuper-
biam, depoſitus eſt de ſolio regni ſui, &
gloria ejus ablata eſt:
21 * Et à filiis hominum ejectus eſt, ſed & * Sup. 4. 2
cor ejus cū beſtiis poſitum eſt, & cum onagris
erat habitatio ejus: fœnum quoque ut bos co-
medebat, & rore cœli corpus ejus infectum
eſt, donec cognoſceret, quòd poteſtatem ha-
beret Altiſſimus in regno hominum: & quem-
cumque voluerit, ſuſcitabit ſuper illud.
22 Tu quoque filius ejus Baltaſſar, non hu-
miliaſti cor tuum, cùm ſcires hæc omnia:
23 Sed adversùm Dominatorem cœli ele- F
vatus es, & vaſa domus ejus allata ſunt coram
te: & tu, & optimates tui, & uxores tuæ, &
concubinæ tuæ, vinum bibiſtis in eis: deos

quoque argenteos, & aureos, & æreos, ferreos, ligneoſque, & lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque ſentiunt, laudaſti: porrò Deum, qui habet flatum tuum in manu ſua, & omnes vias tuas, non glorificaſti.

24 Idcircò ab eo miſſus eſt articulus manus quæ ſcripſit hoc, quod exaratum eſt.

25 Hæc eſt autem ſcriptura quæ digeſta eſt: MANE, THECEL, PHARES.

G 26 Et hæc eſt interpretatio ſermonis. MANE: numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud.

27 THECEL: appenſus es in ſtatera, & inventus es minus habens.

28 PHARES: diviſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis, & Perſis.

29 Tunc jubente rege, indutus eſt Daniel purpura, & circumdata eſt torques aurea collo ejus: & prædicatum eſt de eo, quòd haberet poteſtatem tertius in regno ſuo.

30 Eadem nocte interfectus eſt Baltaſſar rex Chaldæus.

31 Et Darius Medus ſucceſſit in regnum annos natus ſexagintaduos.

CAPUT VI.

Daniel ſupra ſatrapas regni conſtituitur, & accuſatus, quòd regis edictum non ſervaſſet, quia Deum cœli orabat, miſſus eſt in lacum leonum; ſequentique die illæſus eductus, immiſſis, ac ſubitò dilaniatis ejus accuſatoribus: quare motus rex, in ſuis provinciis Deum ejus timendum præcepit.

A 1 PLacuit Dario, & conſtituit ſuper regnum ſatrapas centum viginti, ut eſſent in toto regno ſuo.

2 Et ſuper eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat: ut ſatrapæ illis redderent rationem, & rex non ſuſtineret moleſtiam.

3 Igitur Daniel ſuperabat omnes principes, & ſatrapas: quia ſpiritus Dei amplior erat in illo.

4 Porrò rex cogitabat conſtituere eum ſuper omne regnum: unde principes, & ſatrapæ quærebant occaſionem ut invenirent Danieli ex latere regis: nullamque cauſam, & ſuſpicionem reperire potuerunt, eò quòd fidelis eſſet, & omnis culpa, & ſuſpicio non inveniretur in eo.

B 5 Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus Danieli huic aliquam occaſionem, niſi fortè in lege Dei ſui.

6 Tūc principes, & ſatrapæ ſurripuerūt regi, & ſic locuti ſunt ei: Dari rex, in æternū vive.

7 Conſilium inierunt omnes principes regni tui, magiſtratus, & ſatrapæ, ſenatores, & judices, ut decretū imperatoriū exeat, & edictum: Ut omnis, qui petierit aliquam petitionem à quocumque deo, & homine, uſque ad triginta dies, niſi à te, rex, mittatur in lacum leonum.

8 Nunc itaque, rex, confirma ſententiam, & ſcribe decretum: ut non immutetur, quod ſtatutum eſt à Medis, & Perſis, nec prævaricari cuiquam liceat.

9 Porrò rex Darius propoſuit edictum, & ſtatuit.

C 10 Quod cùm Daniel comperiſſet, id eſt, cōſtitutam legem, ingreſſus eſt domum ſuam, & feneſtris apertis in cœnaculo ſuo contra Jeruſalem tribus temporibus in die flectebat genua ſua, & adorabat, confitebaturque coram Deo ſuo, ſicut & antè facere conſueverat.

11 Viri ergo illi curioſiùs inquirentes, invenerunt Danielem orantem, & obſecrantem Deum ſuum.

12 Accedentes locuti ſunt regi ſuper edicto: Rex, numquid non cōſtituiſti, ut omnis homo, qui rogaret quemquam de diis, & hominibus, uſque ad dies triginta, niſi te, rex, mitteretur in lacū leonum? Ad quos reſpondens rex, ait: Verus eſt ſermo juxta decretum Medorum, atque Perſarum, quod prævaricari nón licet. D

13 Tunc reſpondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captivitatis Juda, non curavit de lege tua, & de edicto, quod conſtituiſti: ſed tribus temporibus per diem orat obſecratione ſua.

14 Quod verbum cùm audiſſet rex, ſatis contriſtatus eſt, & pro Daniele poſuit cor, ut liberaret eum, & uſque ad occaſum ſolis laborabat, ut erueret illum.

15 Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt ei: Scito, rex, quia lex Medorum, atque Perſarum eſt, ut omne decretum, quod conſtituerit rex, non liceat immutari.

16 Tunc rex præcepit, & adduxerunt Danielem, & miſerunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem colis ſemper, ipſe liberabit te. E

17 Allatuſque eſt lapis unus, & poſitus eſt ſuper os laci: quem obſignavit rex annulo ſuo, & annulo optimatum ſuorum, ne quid fieret contra Danielem.

18 Et abiit rex in domum ſuam, & dormivit incœnatus, cibique non ſunt illati coram eo, inſuper & ſomnus receſſit ab eo.

19 Tunc rex primo diluculo conſurgens, feſtinus ad lacum leonum perrexit:

20 Appropinquanſque lacui, Danielem voce lacrymabili inclamavit, & affatus eſt eum: Daniel, ſerve Dei viventis, Deus tuus, cui tu ſervis ſemper, putaſne valuit te liberare à leonibus?

21 Et Daniel regi reſpondens, ait: Rex in æternum vive:

22 * Deus meus miſit angelum ſuum, & concluſit ora leonum, & non nocuerunt mihi: quia coram eo juſtitia inventa eſt in me: ſed & coram te, rex, delictum non feci. F * Inf. 14. Mach. 2. 60.

23 Tunc vehementer rex gaviſus eſt ſuper eo, & Danielem præcepit educi de lacu: eductuſque eſt Daniel de lacu, & nulla læſio inventa eſt in eo, quia credidit Deo ſuo.

24 Jubente autem rege, adducti ſunt viri illi, qui accuſaverant Danielem: & in lacum leonum miſſi ſunt, ipſi, & filii, & uxores eorum: & non pervenerunt uſque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, & omnia oſſa eorum comminuerunt.

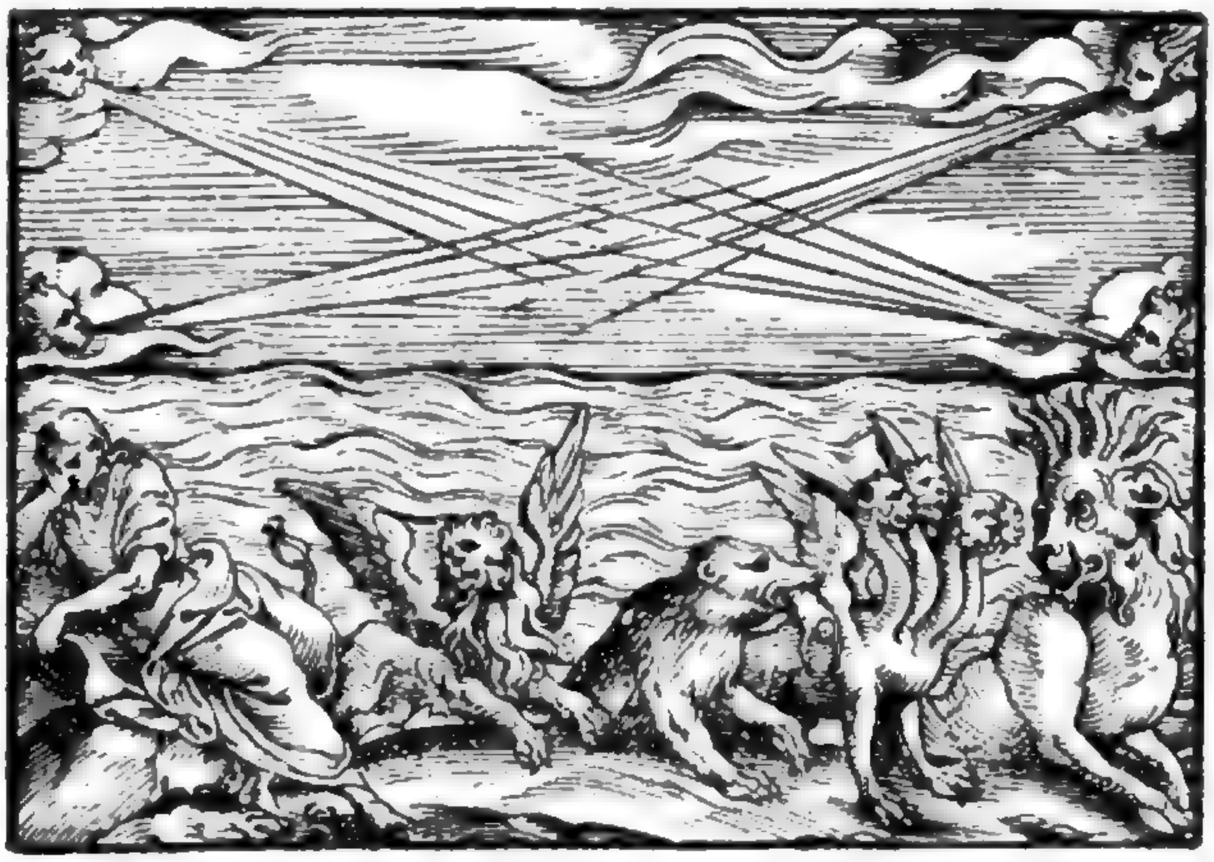
25 Tunc Darius rex ſcripſit univerſis populis, tribubus, & linguis, habitantibus in univerſa terra: PAX vobis multiplicetur. G

26 A me conſtitutum eſt decretum, ut in univerſo imperio, & regno meo, tremiſcant, & paveant Deū Danielis. Ipſe eſt enim Deus vivēs, & æternus in ſæcula: & regnum ejus non diſſipabitur, & poteſtas ejus uſque in æternum.

27 Ipſe liberator, atque ſalvator, faciens ſigna, & mirabilia in cœlo, & in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum.

28 * Porrò Daniel perſeveravit uſque ad regnum Darii, regnumque Cyri Perſæ. * Sup. 1. 2.

CA-

CAPUT VII.

Viſio Danielis de quatuor beſtiis quatuor regna deſignantibus: de Antiquo dierum, & throno ejus, ac miniſtris, quo judicante perierunt beſtiæ: ad hunc accedens filius hominis accipit poteſtatem æternam, & incorruptibile regnum: declarantur regna per beſtias deſignata, & maximè, quæ per quartam beſtiam, & ejus cornua deſignantur, quæ regnabit uſque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis.

A 1 ANno primo Baltaſſar regis Babylo-
nis, Daniel ſomnium vidit: viſio au-
tem capitis ejus in cubili ſuo: & ſomnium
ſcribens brevi ſermone comprehendit: ſum-
matimque perſtringens, ait:
2 Videbam in viſione mea nocte, & ecce qua-
tuor venti cœli pugnabant in mari magno.
3 Et quatuor beſtiæ grandes aſcendebant
de mari diverſæ inter ſe.
4 Prima quaſi leæna, & alas habebat aqui-
læ: aſpiciebam donec evulſæ ſunt alæ ejus,
& ſublata eſt de terra, & ſuper pedes quaſi
homo ſtetit, & cor hominis datum eſt ei.
B 5 Et ecce beſtia alia ſimilis urſo in par-
te ſtetit: & tres ordines erant in ore ejus,
& in dentibus ejus, & ſic dicebant ei:
Surge, comede carnes plurimas.
6 Poſt hæc aſpiciebam, & ecce alia quaſi
pardus, & alas habebat quaſi avis, quatuor
ſuper ſe, & quatuor capita erant in beſtia,
& poteſtas data eſt ei.
7 Poſt hæc aſpiciebam in viſione noctis, &
ecce beſtia quarta terribilis, atque mirabi-
lis, & fortis nimis, dentes ferreos habebat
magnos, comedens, atque comminuens, &
reliqua pedibus ſuis conculcans: diſſimilis
autem erat cæteris beſtiis, quas videram an-
te eam, & habebat cornua decem.
C 8 Conſiderabam cornua, & ecce cornu
aliud parvulum ortum eſt de medio eorum: &
tria de cornibus primis evulſa ſunt à facie
ejus: & ecce oculi, quaſi oculi hominis erant
in cornu iſto, & os loquens ingentia.
9 Aſpiciebam, donec throni poſiti ſunt,
& Antiquus dierum ſedit: veſtimentum ejus
candidum quaſi nix, & capilli capitis ejus
quaſi lana munda: thronus ejus flammæ
ignis: rotæ ejus ignis accenſus.
10 * Fluvius igneus, rapiduſque egredieba- * A-
tur à facie ejus: millia millium miniſtrabant poc 5.
ei, & decies millies centena millia aſſiſte- 11.
bant ei: judicium ſedit, & libri aperti ſunt.
11 Aſpiciebam propter vocem ſermonum
grandium, quos cornu illud loquebatur,
& vidi, quoniam interfecta eſſet beſtia,
& periiſſet corpus ejus, & traditum eſſet
ad comburendum igni:
12 Aliarum quoque beſtiarum ablata eſſet D
poteſtas, & tempora vitæ conſtituta eſſent
eis uſque ad tempus, & tempus.
13 Aſpiciebam ergo in viſione noctis, & ecce
cum nubibus cœli quaſi filius hominis venie-
bat, & uſque ad Antiquum dierum pervenit:
& in conſpectu ejus obtulerunt eum.
14 Et dedit ei poteſtatem, & honorem,
& regnum: & omnes populi, tribus, &
linguæ ipſi ſervient: * poteſtas ejus, pote- * Sup.
ſtas æterna, quæ non auferetur: & regnum 3. 100.
ejus, quod non corrumpetur. Mich.
15 Horruit ſpiritus meus, ego Daniel ter- 4. 7.
ritus ſum in his, & viſiones capitis mei Luc.
conturbaverunt me. 1. 32.
16 Acceſſi ad unum de aſſiſtentibus, & E
veritatem quærebam ab eo de omnibus his.
Qui dixit mihi interpretationem ſermonum,
& docuit me:
17 Hæ quatuor beſtiæ magnæ, quatuor
ſunt regna, quæ conſurgent de terra.
18 Suſcipient autem regnum ſancti Dei al-
tiſſimi: & obtinebunt regnum uſque in ſæ-
culum, & ſæculum ſæculorum.
19 Poſt hoc volui diligenter diſcere de
beſtia quarta, quæ erat diſſimilis valdè
ab omnibus, & terribilis nimis: dentes,
& ungues ejus ferrei: comedebat, & com-
minuebat, & reliqua pedibus ſuis concul-
cabat:

20 Et de cornibus decem, quæ habebat in
capite, & de alio, quod ortum fuerat, an-
te quod ceciderant tria cornua: & de cor-
nu illo, quod habebat oculos, & os lo-
quens grandia, & majus erat cæteris.
F 21 Aſpiciebam, & ecce cornu illud faciebat
bellum adverſùs ſanctos, & prævalebat eis,
22 Donec venit antiquus dierum, & judi-
cium dedit ſanctis Excelſi, & tempus adve-
nit, & regnum obtinuerunt ſancti.
23 Et ſic ait: Beſtia quarta, regnum quar-
tum erit in terra, quod majus erit omnibus
regnis, & devorabit univerſam terram, &
conculcabit, & comminuet eam.
24 Porrò cornua decẽ ipſius regni, decẽ re-
ges erũt & alius cõſurget poſt eos, & ipſe po-
tentior erit prioribus, & tres reges humiliabit.
G 25 Et ſermones contra Excelſum loquetur,
& ſanctos Altiſſimi conteret: & putabit, quòd
poſſit mutare tempora, & leges, & tradentur
in manu ejus uſque ad tempus, & tempora,
& dimidium temporis.
26 Et judiciũ ſedebit, ut auferatur potentia,
& conteratur, & diſpereat uſque in finem.
27 Regnum autem, & poteſtas, & magni-
tudo regni, quæ eſt ſubter omne cœlum, de-
tur populo ſanctorum Altiſſimi: cujus re-
gnum, regnum ſempiternum eſt, & omnes
reges ſervient ei, & obedient.
28 Hucuſque finis verbi. Ego Daniel mul-
tùm cogitationibus meis conturbabar, & fa-
cies mea mutata eſt in me, verbum autem in
corde meo conſervavi.

CAPUT VIII.

Viſio de ariete duorum cornuum, & hirco unius, ac poſtmodùm quatuor cornuum, qui devicit arietem: quorum ille regem Medorum, ac Perſarum deſignat, hic autem regem Græcorum: additur prophetia de rege impudente, ipſiuſque tyrannide, dolo, & ſuperbia, qui ſine manu cõteretur.

A 1 ANno tertio regni Baltaſſar regis, viſio
apparuit mihi. Ego Daniel, poſt id,
quod videram in principio,
2 Vidi in viſione mea, cùm eſſem in Suſis
caſtro, quod eſt in Ælam regione: vidi autem
in viſione eſſe me ſuper portam Ulai.
3 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce
aries unus ſtabat ante paludem, habens cor-
nua excelſa, & unum excelſius altero, at-
que ſuccreſcens. Poſteà
4 Vidi arietem cornibus ventilantem con-
tra Occidentem, & contra Aquilonem, &
contra Meridiem, & omnes beſtiæ non po-
terant reſiſtere ei, neque liberari de manu
ejus: feciteque ſecundùm voluntatem ſuam,
& magnificatus eſt.
B 5 Et ego intelligebam: ecce autẽ hircus ca-
prarum veniebat ab Occidente ſuper faciem
totius terræ, & nõ tãgebat terram: porrò hir-
cus habebat cornu inſigne inter oculos ſuos.
6 Et venit uſque ad arietem illum cornutũ,
quem videram ſtantem ante portam, & cu-
currit ad eum in impetu fortitudinis ſuæ.
7 Cùmque appropinquaſſet propè arie-
tem, efferatus eſt in eum, & percuſſit arie-
tem: & comminuit duo cornua ejus, & non
poterat aries reſiſtere ei: cùmque eum miſiſ-
ſet in terram, conculcavit, & nemo quibat
liberare arietem de manu ejus.

8 Hircus autem caprarum magnus factus C
eſt nimis: cùmque creviſſet, fractum eſt cor-
nu magnum, & orta ſunt quatuor cornua ſub-
ter illud per quatuor ventos cœli.
9 De uno autem ex eis egreſſum eſt cornu
unum modicum: & factum eſt grande con-
tra Meridiem, & contra Orientem, & con-
tra fortitudinem.
10 Et magnificatum eſt uſque ad fortitudi-
nem cœli: & dejecit de fortitudine, & de
ſtellis, & conculcavit eas.
11 Et uſque ad principem fortitudinis ma- D
gnificatum eſt: & ab eo tulit juge ſacrifi-
cium, & dejecit locum ſanctificationis ejus.
12 Robur autem datum eſt ei contra juge
ſacrificium propter peccata: & proſterne-
tur veritas in terra, & faciet, & proſpera-
bitur.
13 Et audivi unum de ſanctis loquentem: &
dixit unus ſanctus alteri neſcio cui loquenti:
Uſquequò viſio, & juge ſacrificium, & pec-
catum deſolationis, quæ facta eſt: & ſanctua-
rium, & fortitudo conculcabitur?
14 Et dixit ei: Uſque ad veſperam, & ma-
nè, dies duo millia trecenti: & mundabi-
tur ſanctuarium.
15 Factum eſt autẽ, cùm viderẽ ego Daniel E
viſionem, & quærerem intelligentiam: ecce
ſtetit in conſpectu meo quaſi ſpecies viri.
16 Et audivi vocem viri inter Ulai: & cla-
mavit, & ait: Gabriel, fac intelligere iſtum
viſionem.
17 Et venit, & ſtetit juxtà ubi ego ſtabam:
cùmque veniſſet, pavens corrui in faciem
meam, & ait ad me: Intellige, fili hominis,
quoniam in tempore finis complebitur viſio.
18 Cùmque loqueretur ad me, collapſus
ſum pronus in terram: & tetigit me, & ſta-
tuit me in gradu meo,
19 Dixitque mihi: ego oſtendam tibi, quæ F
futura ſunt in noviſſimo maledictionis: quo-
niam habet tempus finem ſuum.
20 Aries, quem vidiſti habere cornua, rex
Medorum eſt, atque Perſarum.
21 Porrò hircus caprarum, rex Græcorum
eſt, & cornu grande, quod erat inter ocu-
los ejus, ipſe eſt rex primus.
22 Quòd autem fracto illo, ſurrexerunt qua-
tuor pro eo: quatuor reges de gente ejus con-
ſurgent, ſed non in fortitudine ejus.
23 Et poſt regnum eorum, cùm creverint
iniquitates, conſurget rex impudens facie,
& intelligens propoſitiones:
24 Et roborabitur fortitudo ejus, ſed non
in viribus ſuis: & ſuprà quàm credi poteſt,
univerſa vaſtabit, & proſperabitur, & fa-
ciet. Et interficiet robuſtos, & populum
ſanctorum.
25 Secundùm voluntatem ſuam, & dirige- G
tur dolus in manu ejus: & cor ſuum magni-
ficabit, & in copia rerum omnium occidet
plurimos: & contra principem principum
conſurget, & ſine manu conteretur.
26 Et viſio veſpere, & manè, quæ dicta eſt,
vera eſt: tu ergo viſionem ſigna, quia poſt
multos dies erit.
27 Et ego Daniel langui, & ægrotavi per
dies: cùmque ſurrexiſſem, faciebam opera
regis, & ſtupebam ad viſionem, & non erat,
qui interpretaretur.

CAPUT IX.

Poſt orationem Danielis, qua confitetur Judæos propter ſua, & patrum peccata veniſſe in magnam afflictionem, petens Dei miſericordiam erga populum ſuum, fit ipſi revelatio de ſeptuaginta hebdomadibus uſque ad unctionem Sancti ſanctorum, & de Chriſti morte, populoque ejus perdendo, & abominatione deſolationis in templo.

A 1 IN anno primo Darii filii Aſſueri de ſemine Medorum, qui imperavit ſuper regnum Chaldæorum.

*Jer. 25. 11. & 29. 10. 2 Anno uno regni ejus, ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus eſt ſermo Dei ad Jeremiã prophetã, ut complerentur deſolationis Jeruſalẽ ſeptuaginta anni.

3 Et poſui faciem meam ad Dominum Deũ meum rogare, & deprecari in jejuniis, ſacco, & cinere:

* 1. Eſd. 1. 5. 4 Et rogavi Dominum Deum meum, & confeſſus ſum, & dixi * Obſecro, Domine Deus magne, & terribilis, & cuſtodiens pactum, & miſericordiam diligentibus te, & cuſtodientibus mandata tua.

*Bar. 1. 17. 5 * Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, & receſſimus, & declinavimus à mandatis tuis, ac judiciis.

B 6 Non obedivimus ſervis tuis prophetis, qui locuti ſunt in nomine tuo regibus noſtris, principibus noſtris, patribus noſtris omnique populo terræ.

7 Tibi, Domine, juſtitia: nobis autem confuſio faciei, ſicut eſt hodie viro Juda, & habitatoribus Jeruſalem, & omni Iſrael, his qui prope ſunt, & his, qui procul, in univerſis terris, ad quas ejeciſti eos, propter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te.

8 Domine, nobis confuſio faciei, regibus noſtris, principibus noſtris, & patribus noſtris, qui peccaverunt.

9 Tibi autem Domino Deo noſtro miſericordia, & propitiatio, quia receſſimus à te:

10 Et non audivimus vocem Domini Dei noſtri, ut ambularemus in lege ejus, quam poſuit nobis per ſervos ſuos prophetas.

C 11 Et omnis Iſrael prævaricati ſunt legem tuam, & declinaverunt, ne audirent vocem tuam, & ſtillavit ſuper nos maledictio, & deteſtatio, quæ ſcripta eſt in libro Moyſi ſervi Dei, quia peccavimus ei.

12 Et ſtatuit ſermones ſuos, quos locutus eſt ſuper nos, & ſuper principes noſtros, qui judicaverunt nos, ut ſuperinduceret in nos magnum malum, quale numquam fuit ſub omni cœlo, ſecundùm quod factum eſt in Jeruſalẽ.

*Deu. 27. 14. 13 * Sicut ſcriptum eſt in lege Moyſi, omne malum hoc venit ſuper nos: & non rogavimus faciem tuam, Domine Deus noſter, ut reverteremur ab iniquitatibus noſtris, & cogitaremus veritatem tuam.

D 14 Et vigilavit Dominus ſuper malitiam, & adduxit eam ſuper nos: juſtus Dominus Deus noſter in omnibus operibus ſuis, quæ fecit: non enim audivimus vocem ejus.

* Bar. 2. 11. * Exo. 14. 12. 15 * Et nunc, Domine Deus noſter, * qui eduxiſti populum tuum de terra Ægypti in manu forti, & feciſti tibi nomen ſecundùm diem hanc: peccavimus, iniquitatem fecimus,

16 Domine, in omnẽ juſtitiam tuam avertatur obſecro ira tua, & furor tuus à civitate tua Jeruſalem, & monte ſancto tuo. Propter peccata enim noſtra, & iniquitates patrũ noſtrorum, Jeruſalem, & populus tuus in opprobrium ſunt omnibus per circuitum noſtrum.

17 Nunc ergo exaudi, Deus noſter, orationem ſervi tui, & preces ejus: & oſtende faciem tuam ſuper ſanctuarium tuum, quod deſertum eſt propter temetipſum. E

18 Inclina, Deus meus, aurem tuam, & audi: aperi oculos tuos, & vide deſolationem noſtrã, & civitatem, ſuper quam invocatum eſt nomen tuum: neque enim in juſtificationibus noſtris proſternimus preces ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis.

19 Exaudi, Domine, placare Domine: attende, & fac: ne moreris propter temetipſum, Deus meus: quia nomen tuum invocatum eſt ſuper civitatem, & ſuper populum tuum.

20 Cumque adhuc loquerer, & orarẽ, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Iſrael, & proſternerem preces meas in conſpectu Dei mei, pro monte ſancto Dei mei: F

21 Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram in viſione à principio, citò volans tetigit me in tempore ſacrificii veſpertini.

22 Et docuit me, & locutus eſt mihi, dixitque: Daniel, nunc egreſſus ſum, ut docerem te, & intelligeres.

23 Ab exordio precum tuarum egreſſus eſt ſermo: ego autem veni, ut indicarem tibi, quia vir deſideriorum es: tu ergo animadverte ſermonem, & intellige viſionem.

24 * Septuaginta hebdomades abbreviatæ ſunt ſuper populũ tuũ, & ſuper urbem ſanctã tuam, ut conſummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur juſtitia ſẽpiterna, & impleatur viſio & prophetia, & ungatur Sanctus ſanctorũ. *Mat. 24. 15. Joan. 1. 41. G

25 Scito ergo, & animadverte: Ab exitu ſermonis, ut iterùm ædificetur Jeruſalem, uſque ad Chriſtum ducem, hebdomades ſeptem, & hebdomades ſexaginta duæ erunt: & rurſum ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum.

26 Et poſt hebdomades ſexaginta duas occidetur Chriſtus: & non erit ejus populus, qui eum negaturus eſt. Et civitatem, & ſanctuarium diſſipabit populus cum duce venturo: finis ejus vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio.

27 Confirmabit autem pactum multis hebdomada una: & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia, & ſacrificium: & erit in templo abominatio deſolationis: & uſque ad cõſummationem, & finem perſeverabit deſolatio.

CAPUT X.

Ubi ſe afflixiſſet Daniel, videt virum lineis veſtitum, qui hic deſcribitur, & territus ac tremens confortatur ſemel, & iterùm: de reſiſtente principe regni Perſarum, de principe Græcorum, & de Michaele principe Judæorum, qui ſolus auxiliatur.

1 ANno tertio Cyri regis Perſarum, verbum revelatum eſt Danieli, cognomento Baltaſſar, & verbum verum, & fortitudo magna: intellexitque ſermonem: intelligentia enim eſt opus in viſione. A

2 In diebus illis ego Daniel lugebam trium
hebdomadarum diebus,
3 Panem deſiderabilem non comedi, & caro, & vinum non introierunt in os meum,
ſed neque unguento unctus ſum: donec complerentur trium hebdomadarum dies.
4 Die autē vigeſima & quarta menſis primi,
eram juxta fluvium magnum, qui eſt Tigris.
5 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce
vir unus veſtitus lineis, & renes ejus accincti auro obrizo:
6 Et corpus ejus quaſi chryſolythus,& facies
ejus velut ſpecies fulguris, & oculi ejus ut lāpas ardens: & brachia ejus, & quæ deorſum
ſunt uſque ad pedes,quaſi ſpecies æris cādentis:& vox ſermonum ejus ut vox multitudinis.
B 7 Vidi autem ego Daniel ſolus viſionem:
porrò viri, qui erant mecum, non viderunt, ſed terror nimius irruit ſuper eos, &
fugerunt in abſconditum.
8 Ego autem relictus ſolus vidi viſionē grandem hanc: & non remanſit in me fortitudo,
ſed & ſpecies mea immutata eſt in me, &
emarcui, nec habui quidquam virium.
9 Et audivi vocem ſermonum ejus: & audiens jacebam conſternatus ſuper faciem
meam, & vultus meus hærebat terræ.
10 Et ecce manus tetigit me, & erexit me
ſuper genua mea, & ſuper articulos manuum
mearum.
11 Et dixit ad me: Daniel vir deſideriorum,
intellige verba,quæ ego loquor ad te,& ſta in
gradu tuo:nūc enim ſum miſſus ad te.Cùmq;
C dixiſſet mihi ſermonem iſtum,ſteti tremens:
12 Et ait ad me: Noli metuere,Daniel:quia
ex die primo, quo poſuiſti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres in conſpectu Dei
tui, exaudita ſunt verba tua: & ego veni
propter ſermones tuos.
13 Princeps autē regni Perſarū reſtitit mihi
viginti& uno diebus:& ecce Michael unus de
principibus primis venit in adjutoriū meum,
& ego remanſi ibi juxta regem Perſarum.
14 Veni autem, ut docerem te: quæ ventura ſunt populo tuo in noviſſimis diebus,
quoniam adhuc viſio in dies.
15 Cùmq; loqueretur mihi hujuſcemodi verbis,dejeci vultum meum ad terram,& tacui.
16 Et ecce quaſi ſimilitudo filii hominis tetigit labia mea: & aperiens os meum locutus
ſum,& dixi ad eum,qui ſtabat contra me:Domine mi,in viſione tua diſſolutæ ſunt compages meæ, & nihil in me remanſit virium.
D 17 Et quomodò poterit ſervus Domini mei
loqui cum Dño meo?nihil enim in me remanſit virium, ſed & halitus meus intercluditur.
18 Rurſum ergo tetigit me quaſi viſio hominis, & confortavit me,
19 Et dixit: Noli timere vir deſideriorum:
pax tibi:confortare,& eſto robuſtus.Cùmque
loqueretur mecum,convalui, & dixi: Loquere, Domine mi, quia confortaſti me.
20 Et ait: Numquid ſcis, quare venerim ad
te? & nunc revertar, ut prælier adversùm
principem Perſarum. Cùm ergo egrederer,
apparuit princeps Græcorum veniens.
21 Verumtamen annuntiabo tibi quod expreſſum eſt in ſcriptura veritatis: & nemo
eſt adjutor meus in omnibus his, niſi Michael princeps veſter.

CAPUT XI.

Vaticinium de regibus Perſarum, & rege Græcorum: de bellis, ac inſidiis inter reges Auſtri, & Aquilonis,& de rege qui Deum deorum non reputabit,ſed plurima adversùs ipſum loquetur, & quæ provinciæ ab illo evadēt,quibuſve dominabitur.

1 EGo autem ab anno primo Darii Medi A
ſtabā,ut confortaretur, & roboraretur:
2 Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce
adhuc tres reges ſtabunt in Perſide,& quartus
ditabitur opibus nimiis ſuper omnes: & cùm
invaluerit divitiis ſuis, concitabit omnes
adversùm regnum Græciæ.
3 Surget verò rex fortis,& dominabitur poteſtate multa,& faciet, quod placuerit ei.
4 Et cùm ſteterit,conteretur regnum ejus,&
dividetur in quatuor ventos cœli, ſed non in
poſteros ejus,neque ſecundùm potentiam illius,qua dominatus eſt: lacerabitur enim regnum ejus etiam in externos, exceptis his.
5 Et confortabitur rex Auſtri: & de Principibus ejus prævalebit ſuper eum, & dominabitur ditione: multa enim dominatio ejus.
6 Et poſt finem annorum fœderabuntur:filiaque regis Auſtri veniet ad regem Aquilonis facere amicitiam,& non obtinebit fortitudinem brachii,nec ſtabit ſemē ejus: & tradetur ipſa,& qui adduxerunt eam, adoleſcentes
ejus,& qui confortabant eam in temporibus.
7 Et ſtabit de germine radicum ejus plantatio: & veniet cum exercitu, & ingredietur provinciam regis Aquilonis: & abutetur eis, & obtinebit. B
8 Inſuper & deos eorum, & ſculptilia,
vaſa quoque pretioſa argenti, & auri, captiva ducet in Ægyptum: ipſe prævalebit
adversùs regem Aquilonis.
9 Et intrabit in regnum rex Auſtri, & revertetur ad terram ſuam.
10 Filii autem ejus provocabuntur, & congregabunt multitudinem exercituum plurimorum: & veniet properans, & inundans:
& revertetur, & concitabitur, & congredietur cum robore ejus.
11 Et provocatus rex Auſtri egredietur, &
pugnabit adversùs regem Aquilonis, & præparabit multitudinem nimiam, & dabitur
multitudo in manu ejus.
12 Et capiet multitudinem, & exaltabitur
cor ejus, & dejiciet multa millia, ſed non
prævalebit.
13 Convertetur enim rex Aquilonis,& præparabit multitudinem multò majorem quàm
prius: & in fine temporum, annorumque
veniet properans cum exercitu magno, &
opibus nimiis.
14 * Et in temporibus illis multi conſurgent C
adversùs regem Auſtri: filii quoque prævaricatorum populi tui extollentur, ut impleant viſionem, & corruent. *Iſaie 19.26.
15 Et veniet rex Aquilonis, & comportabit
aggerem,& capiet urbes munitiſſimas:& brachia Auſtri non ſuſtinebunt,& cōſurgent electi ejus ad reſiſtendum,& non erit fortitudo.
16 Et faciet veniens ſuper eum juxta placitum ſuum,& non erit, qui ſtet contra faciem
ejus: & ſtabit in terra inclyta, & conſumetur in manu ejus.
17 Et ponet faciem ſuam,ut veniat ad tenen-

Digitized by Google

dum univerſum regnum ejus, & recta faciet cum eo: & filiam fœminarum dabit ei, ut evertat illud: & non ſtabit, nec illius erit.

18 Et cõvertet faciẽ ſuã ad inſulas, & capiet multas: & ceſſare faciet principem opprobrii ſui, & opprobrium ejus convertetur in eum.

D 19 Et convertet faciem ſuam ad imperium terræ ſuæ, & impinget, & corruet, & non invenietur.

20 Et ſtabit in loco ejus viliſſimus, & indignus decore regio: & in paucis diebus conteretur, non in furore, nec in prælio.

21 Et ſtabit in loco ejus deſpectus, & non tribuetur ei honor regius: & veniet clam, & obtinebit regnum in fraudulentia.

22 Et brachia pugnantis expugnabũtur à facie ejus, & cõterentur: inſuper & dux fęderis.

23 Et poſt amicitias, cum eo faciet dolum: & aſcendet, & ſuperabit in modico populo.

24 Et abundantes, & uberes urbes ingredietur: & faciet, quæ non fecerunt patres ejus, & patres patrũ ejus: rapinas, & prędã, & divitias eorum diſſipabit, & contra firmiſſimas cogitationes inibit: & hoc uſque ad tempus.

25 Et concitabitur fortitudo ejus, & cor ejus adversùm regem Auſtri in exercitu magno: & rex Auſtri provocabitur ad bellum multis auxiliis, & fortibus nimis: & non ſtabunt, quia inibunt adversùs eum conſilia.

E 26 Et comedentes panem cum eo, conterent illum, exercituſque ejus opprimetur: & cadent interfecti plurimi.

27 Duorum quoque regum cor erit, ut malefaciant, & ad menſam unam mendacium loquentur, & non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus.

28 Et revertetur in terram ſuam cum opibus multis: & cor ejus adversùm teſtamẽtum ſanctum, & faciet, & revertetur in terram ſuam.

29 Statuto tempore revertetur, & veniet ad Auſtrum & non erit priori ſimile noviſſimũ.

30 Et venient ſuper eum Trieres, & Romani: & percutietur, & revertetur, & indignabitur contra teſtamentum ſanctuarii, & faciet: reverteturque & cogitabit adversùm eos, qui dereliquerunt teſtamentum ſanctuarii.

31 Et brachia ex eo ſtabunt, & polluent ſanctuariũ fortitudinis, & auferẽt juge ſacrificiũ: & dabunt abominationem in deſolationem.

32 Et impii in teſtamentum ſimulabunt fraudulenter: populus autem ſciens Deum ſuum, obtinebit, & faciet.

F 33 Et docti in populo docebunt plurimos: & ruent in gladio, & in flamma, & in captivitate, & in rapina dierum.

34 Cùmque corruerint, ſublevabuntur auxilio parvulo: & applicabuntur eis plurimi fraudulenter.

35 Et de eruditis ruent, ut conflentur, & eligantur, & dealbentur uſque ad tempus præfinitum: quia adhuc aliud tempus erit.

36 Et faciet juxta voluntatem ſuam rex, & elevabitur, & magnificabitur adversùs omnẽ deum: & adversùs Deum deorum loquetur magnifica, & dirigetur, donec compleatur iracundia: perpetrata quippe eſt definitio.

37 Et Deum patrum ſuorum non reputabit: & erit in concupiſcentiis fœminarum, nec quemquam deorum curabit: quia adversùm univerſa conſurget.

38 Deum autem Maozim in loco ſuo venerabitur: & deum, quem ignoraverunt patres ejus, colet auro, & argento, & lapide pretioſo, rebuſque pretioſis.

39 Et faciet, ut muniat Maozim cum deo alieno, quem cognovit, & multiplicabit gloriam, & dabit eis poteſtatem in multis, & terram dividet gratuitò. G

40 Et in tempore præfinito præliabitur adversùs eum rex Auſtri, & quaſi tempeſtas veniet contra illum rex Aquilonis, in curribus, & in equitibus, & in claſſe magna, & ingredietur terras, & conteret, & pertranſiet.

41 Et introibit in terram glorioſam, & multi corruent: hæ autem ſolæ ſalvabuntur de manu ejus, Edom, & Moab, & principium filiorum Ammon.

42 Et mittet manum ſuam in terras: & terra Ægypti non effugiet.

43 Et dominabitur theſaurorum auri, & argenti, & in omnibus pretioſis Ægypti: per Libyam quoque, & Æthiopiam tranſibit.

44 Et fama turbabit eum ab Oriente, & ab Aquilone: & veniet in multitudine magna, ut conterat, & interficiat plurimos.

45 Et figet tabernaculum ſuum Apadno inter duo maria, ſuper montem inclytum, & ſanctum: & veniet uſque ad ſummitatem ejus, & nemo auxiliabitur ei.

CAPUT XII.

Poſt magnam afflictionem tandem ſalvabuntur reliquiæ Judæorum, & ex mortuis quidam reſurgent ad vitam, & quidam ad opprobrium: docti verò, ac doctores fulgebunt: de duobus ad ripas fluminis ſtantibus, & viro lineis veſtito, qui temporis aperit determinationem: & de completione hujus prophetiæ poſt ſtatutum tempus.

1 IN tempore autem illo conſurget Michael princeps magnus, qui ſtat pro filiis populi tui: & veniet tempus, quale non fuit ab eo, ex quo Gentes eſſe cœperunt uſque ad tẽpus illud. Et in tempore illo ſalvabitur populus tuus omnis qui invẽtus fuerit ſcriptus in libro. A

2 Et multi de his, qui dormiunt in terrę pulvere, evigilabunt: * alii in vitam æternam, & alii in opprobrium, ut videant ſemper. *Mat. 25. 46. *Sap. 3. 7.

3 Qui autem docti fuerint, * fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.

4 Tu autem, Daniel, claude ſermones, & ſigna librum, uſque ad tempus ſtatutum: plurimi pertranſibunt, & multiplex erit ſcientia. B

5 Et vidi ego Daniel, & ecce quaſi duo alii ſtabant: unus hinc ſuper ripam fluminis, & alius inde ex altera ripa fluminis,

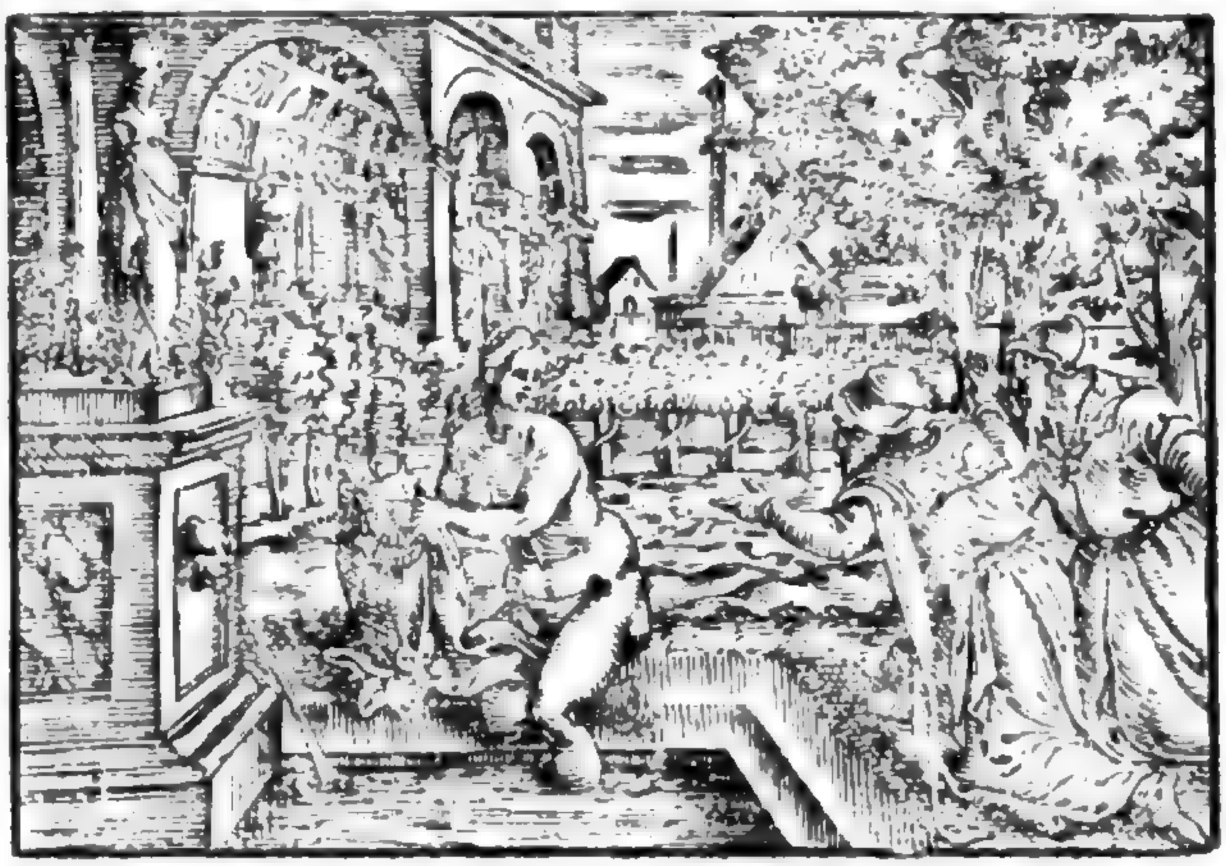
6 Et dixi viro, qui erat indutus lineis, qui ſtabat ſuper aquas fluminis: Uſquequò finis horum mirabilium?

7 Et audivi virum, qui indutus erat lineis qui ſtabat ſuper aquas fluminis, * cùm elevaſſet dexteram, & ſiniſtram ſuam in cęlum, & juraſſet per viventem in æternum, quia in tempus, & tempora, & dimidium temporis. Et cùm completa fuerit diſperſio manus populi ſancti, complebuntur univerſa hæc. C *Apocalyp. 10. 5.

8 Et ego audivi, & non intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit poſt hæc?

9 Et

9 Et ait: Vade, Daniel, quia clauſi ſunt ſigna-
tique ſermones, uſque ad præfinitum tempus.
10 Eligentur, & dealbabuntur, & quaſi
D ignis probabuntur multi: & impie agent im-
pii, neque intelligent omnes impii, porrò
docti intelligent.
11 Et a tempore cùm ablatum fuerit juge ſa-
crificium, & poſita fuerit abominatio in de-
ſolationem, dies mille ducenti nonaginta.
12 Beatus, qui expectat, & pervenit uſque
ad dies mille trecentos triginta quinque.
13 Tu autem vade ad præfinitum & requie-
ſces, & ſtabis in ſorte tua in finem dierum.
*Huc uſq; Danielem in Hebræo volumine legi-
mus. Quæ ſequuntur uſque ad finem libri,
de Theodotionis editione tranſlata ſunt.*

C A P U T XIII.

*Caſtiſſimam Suſannam impudici presbyteri
cùm ejus concubitu frui non poſſent, falsò
adulterii accuſant: ſed cùm ad mortem
duceretur, orantem exaudivit Deus: &
per puerū Danielem proprio ore convictos
ſenes, jure talionis populus interimit.*

A 1 ET erat vir habitans in Babylone, &
nomen ejus Joakim.
2 Et accepit uxorem nomine Suſannam,
filiam Helciæ, pulchram nimis, & timen-
tem Deum.
3 Parentes enim illius, cùm eſſent juſti, eru-
dierunt filiam ſuam ſecundùm legem Moyſi.
4 Erat autem Joakim dives valdè, & erat ei
pomarium vicinum domui ſuæ: & ad ipſum
confluebant Judæi, eò quòd eſſet honora-
bilior omnium.
5 Et conſtituti ſunt de populo duo ſenes
judices in illo anno: de quibus locutus eſt
Dominus: Quia egreſſa eſt iniquitas de
Babylone à ſenioribus judicibus, qui vide-
bantur regere populum.
6 Iſti frequentabant domum Joakim, & ve-
niebant ad eos omnes, qui habebant judicia.
7 Cùm autem populus reverti ſſet per meri-
diem, ingrediebatur Suſanna, & deambu-
labat in pomario viri ſui.
8 Et videbant eam ſenes quotidie ingredien-
tem, & deambulantem: & exarſerunt in
concupiſcentiam ejus.
9 Et everterunt ſenſum ſuum, & declinave-
runt oculos ſuos, ut non viderent cœlum, ne-
que recordarentur judiciorum juſtorum.
B 10 Erant ergo ambo vulnerati amore ejus,
nec indicaverunt ſibi viciſſim dolorem ſuum:
11 Erubeſcebant enim indicare ſibi cócupi-
ſcentiam ſuam, volentes concumbere cum ea:
12 Et obſervabant quotidie ſolicitiùs videre
eam. Dixitque alter ad alterum:
13 Eamus domum, quia hora prandii eſt.
Et egreſſi receſſerunt à ſe.
14 Cùmque reverti ſſent, venerunt in unum:
& ſciſcitantes ab invicem cauſam, confeſſi
ſunt concupiſcentiam ſuam: & tunc in com-
muni ſtatuerunt tempus, quando eam poſ-
ſent invenire ſolam.
15 Factum eſt autem, cùm obſervarent diem
aptum, ingreſſa eſt aliquando ſicut heri, & nu-
diuſtertius, cum duabus ſolis puellis, voluit-
que lavari in pomario: æſtus quippe erat:
16 Et non erat ibi quiſquam, præter duos
ſenes abſconditos, & contemplantes eam.
17 Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleum, &
ſmigmata, & oſtia pomarii claudite, ut laver.
18 Et fecerunt ſicut præceperat: clauſerunt-
que oſtia pomarii, & egreſſæ ſunt per poſti-
cum, ut afferrent, quæ juſſerat: neſciebant-
que ſenes intus eſſe abſconditos.
19 Cùm autem egreſſæ eſſent puellæ, ſur- C
rexerunt duo ſenes, & accurrerunt ad eam,
& dixerunt:
20 Ecce oſtia pomarii clauſa ſunt, & ne-
mo nos videt, & nos in concupiſcentia
tui ſumus: quam ob rem aſſentire nobis,
& commiſcere nobiſcum.
21 Quòd ſi nolueris, dicemus contra te teſti
monium, quòd fuerit tecum juvenis, & ob
hanc cauſam emiſeris puellas à te.
22 Ingemuit Suſanna, & ait: Anguſtiæ
ſunt mihi undique: ſi enim hoc egero
mors mihi eſt: ſi autem non egero, non
effugiam manus veſtras:
23 Sed melius eſt mihi abſque opere incid-

re in manus veſtras, quàm peccare in conſpectu Domini.

24 Et exclamavit voce magna Suſanna: exclamaverunt autem & ſenes adversùs eam.

25 Et cucurrit unus ad oſtia pomarii, & aperuit.

D 26 Cùm ergo audiſſent clamorem famuli domus in pomario, irruerunt per poſticum, ut viderent, quidnam eſſet.

27 Poſtquam autem ſenes locuti ſunt, erubuerunt ſervi vehementer: quia numquam dictus fuerat ſermo hujuſcemodi de Suſanna. Et facta eſt dies craſtina.

28 Cùmque veniſſet populus ad Joakim virum ejus, venerunt & duo presbyteri pleni iniqua cogitatione adversùs Suſannam, ut interficerent eam.

29 Et dixerunt coram populo: Mittite ad Suſannam filiam Helciæ uxorem Joakim. Et ſtatim miſerunt.

30 Et venit cum parentibus, & filiis, & univerſis cognatis ſuis.

31 Porrò Suſanna erat delicata nimis, & pulchra ſpecie.

32 At iniqui illi juſſerunt, ut diſcooperiretur (erat enim cooperta) ut vel ſic ſatiarentur decore ejus.

33 Flebant igitur ſui, & omnes, qui noverant eam.

34 Conſurgentes autem duo presbyteri in medio populi, poſuerunt manus ſuas ſuper caput ejus.

35 Quæ flens ſuſpexit ad cœlum, erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino.

36 Et dixerunt presbyteri: Cùm deambularemus in pomario ſoli, ingreſſa eſt hæc cùm duabus puellis, & clauſit oſtia pomarii, & dimiſit à ſe puellas.

37 Venitque ad eam adoleſcens, qui erat abſconditus, & concubuit cum ea.

38 Porrò nos cùm eſſemus in angulo pomarii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos, & vidimus eos pariter commiſceri.

39 Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, & apertis oſtiis exilivit:

E 40 Hanc autem cùm apprehendiſſemus, interrogavimus, quiſnam eſſet adoleſcens, & noluit indicare nobis: hujus rei teſtes ſumus.

41 Credidit eis multitudo, quaſi ſenibus, & judicibus populi, & condemnaverunt eam ad mortem.

42 Exclamavit autem voce magna Suſanna, & dixit: Deus æterne, qui abſconditorum es cognitor, qui noſti omnia, antequam fiant:

43 Tu ſcis, quoniam falſum teſtimonium tulerunt contra me: & ecce morior, cùm nihil horum fecerim, quæ iſti malitioſe compoſuerunt adversùm me.

44 Exaudivit autem Dominus vocem ejus.

45 Cùmque duceretur ad mortem, ſuſcitavit Dominus ſpiritum ſanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel:

46 Et exclamavit voce magna: Mundus ego ſum à ſanguine hujus.

47 Et converſus omnis populus ad eum: dixit: Quis eſt iſte ſermo, quem tu locutus es?

48 Qui cùm ſtaret in medio eorũ, ait: Sic fatui, filii Iſrael, non judicãtes, neq; quod verum eſt cognoſcentes, condemnaſtis filiam Iſrael?

49 Revertimini ad judicium, quia falſum teſtimonium locuti ſunt adversùs eam.

F 50 Reverſus eſt ergo populus cum feſtinatione, & dixerunt ei ſenes: Veni, & ſede in medio noſtrum, & indica nobis: quia tibi Deus dedit honorem ſenectutis.

51 Et dixit ad eos Daniel: Separate illos ab invicem procul, & dijudicabo eos.

52 Cùm ergo diviſi eſſent alter ab altero, vocavit unum de eis, & dixit ad eum: Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ operabaris priùs:

53 Judicans judicia injuſta, innocentes opprimens, & dimittens noxios, dicente Domino: * Innocentem, & juſtum non interficies.

54 Nunc ergo ſi vidiſti eam, dic ſub qua arbore videris eos colloquentes ſibi. Qui ait: Sub ſchino. *Exo. 23. 7.

55 Dixit autem Daniel: Rectè mentitus es in caput tuum: Ecce enim Angelus Dei accepta ſententia ab eo, ſcindet te medium.

56 Et, amoto eo, juſſit venire alium, & dixit ei: Semen Chanaan, & non Juda, ſpecies decepit te, & cõcupiſcentia ſubvertit cor tuum:

57 Sic faciebatis filiabus Iſrael, & illæ timentes loquebantur vobis: ſed filia Juda non ſuſtinuit iniquitatem veſtram.

58 Nunc ergo dic mihi, ſub qua arbore comprehenderis eos loquentes ſibi. Qui ait: Sub prino.

G 59 Dixit autem ei Daniel: Rectè mentitus es & tu in caput tuum: manet enim Angelus Domini, gladium habens, ut ſecet te medium, & interficiat vos.

60 Exclamavit itaque omnis cœtus voce magna, & benedixerunt Deum, qui ſalvat ſperantes in ſe.

61 Et conſurrexerunt adversùs duos presbyteros (convicerat enim eos Daniel ex ore ſuo falſum dixiſſe teſtimonium) feceruntque eis ſicut malè egerant adversùs proximum,

62 * Ut facerent ſecundùm legem Moyſi: & interfecerunt eos, & ſalvatus eſt ſanguis innoxius in die illa. *Deu. 17. 14.

63 Helcias autem, & uxor ejus laudaverunt Deum pro filia ſua Suſanna, cum Joakim marito ejus, & cognatis omnibus, quia non eſſet inventa in ea res turpis.

64 Daniel autem factus eſt magnus in conſpectu populi, à die illa, & deinceps.

65 Et rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres ſuos, & ſuſcepit Cyrus Perſes regnum ejus.

CAPUT XIV.

Fraudes ſacerdotum idoli Bel, qui appoſitos illi cibos occultè auferebant, regi per Danielem detectæ ſunt: ipſiſque interemptis, idolum unà cum templo ſuo everſum eſt: ſimiliter & draconem, quem colebant Babylonii, injectâ in os maſſa ex pice, adipe & pilis confectâ, Daniel interfecit: quapropter inſtantibus Babyloniis miſſus eſt in lacum leonum, illæſuſque ſervatus, allato etiam illi per prophetam Habacuc prandio ex Judæa: quod videns rex, adverſariis illius à leonibus in momento devoratis, jubet omnes timere Deum Danielis.

1 ERat autem Daniel conviva regis, & honoratus ſuper omnes amicos ejus. A

2 Erat quoque idolum apud Babylonios no-

mine

mine Bel : & impendebantur in eo per dies ſingulos ſimilæ artabæ duodecim , & oves quadraginta, vinique amphoræ ſex.

3 Rex quoque colebat eum , & ibat per ſingulos dies adorare eum : porrò Daniel adorabat Deum ſuum . Dixitque ei rex : Quare non adoras Bel?

4 Qui reſpondens ait ei : Quia non colo idola manufacta , ſed viventem Deum , qui creavit cœlum , & terram , & habet poteſtatem omnis carnis.

5 Et dixit rex ad eum : Non videtur tibi eſſe Bel vivens deus? An non vides quanta comedat, & bibat quotidie?

B 6 Et ait Daniel arridens : Ne erres, rex , iſte enim intrinſecus luteus eſt , & forinſecùs æreus, neque comedit aliquando .

7 Et iratus rex vocavit ſacerdotes ejus , & ait eis : Niſi dixeritis mihi, quis eſt , qui comedat impenſas has, moriemini.

8 Si autem oſtenderitis , quoniam Bel comedat hæc, morietur Daniel , quia blaſphemavit in Bel . Et dixit Daniel regi : Fiat juxta verbum tuum.

9 Erant autem ſacerdotes Bel ſeptuaginta , exceptis uxoribus, & parvulis, & filiis . Et venit rex cum Daniele in templum Bel.

10 Et dixerũt ſacerdotes Bel: Ecce nos egrediemur foras : & tu rex pone eſcas, & vinum C miſce,& claude oſtium, & ſigna annulo tuo :

11 Et cùm ingreſſus fueris manè , niſi inveneris omnia comeſta à Bel, morte moriemur , vel Daniel, qui mentitus eſt adversùm nos .

12 Contemnebant autem , quia fecerant ſub menſa abſconditum introitum , & per illum ingrediebantur ſemper, & devorabant ea .

13 Factum eſt igitur, poſtquã egreſſi ſunt illi, rex poſuit cibos ante Bel : præcepit Daniel pueris ſuis,& attulerunt cinerem,& cribravit per totũ templũ coram rege:& egreſſi clauſerunt oſtium : & ſignantes annulo regis abierunt.

14 Sacerdotes autem ingreſſi ſunt nocte juxta conſuetudinem ſuam , & uxores, & filii eorum : & comederunt omnia , & biberunt.

15 Surrexit autem rex primo diluculo, & Daniel cum eo.

16 Et ait rex : Salvane ſunt ſignacula , Daniel? Qui reſpondit: Salva, rex.

D 17 Statimque cùm aperuiſſet oſtium , intuitus rex menſam, exclamavit voce magna: Magnus es Bel,& nõ eſt apud te dolus quiſquam.

18 Et riſit Daniel:& tenuit regem,ne ingrederetur intrò, & dixit : Ecce pavimentum, animadverte cujus veſtigia ſint hæc .

19 Et dixit rex : Video veſtigia virorum,& mulierum , & infantium . Et iratus eſt rex.

20 Tunc apprehendit ſacerdotes,& uxores, & filios eorum: & oſtenderunt ei abſcondita oſtiola, per quæ ingrediebantur , & conſumebant, quæ erant ſuper menſam.

21 Occidit ergo illos rex, & tradidit Bel in poteſtatem Danielis, qui ſubvertit eum, & templum ejus.

22 Et erat draco magnus in loco illo, & colebant eum Babylonii.

23 Et dixit rex Danieli : Ecce nunc non potes dicere , quia iſte non ſit Deus vivens : adora ergo eum .

24 Dixitque Daniel: Dominum Deum meum adoro : quia ipſe eſt Deus vivens : iſte autem non eſt Deus vivens. E

25 Tu autem rex da mihi poteſtatem, & interficiam draconem abſque gladio, & fuſte . Et ait rex : Do tibi.

26 Tulit ergo Daniel picem , & adipem , & pilos, & coxit pariter : feciτque maſſas , & dedit in os draconis, & diruptus eſt draco . Et dixit : Ecce quem colebatis.

27 Quod cùm audiſſent Babylonii, indignati ſunt vehementer : & congregati adversùm regem, dixerunt: Judæus factus eſt rex : Bel deſtruxit , draconem interfecit , & ſacerdotes occidit.

28 Et dixerunt , cùm veniſſent ad regem : Trade nobis Danielem , alioquin interficiemus te, & domum tuam .

29 Vidit ergo rex, quòd irruerent in eum vehementer : & neceſſitate compulſus tradidit eis Danielem. F

30 Qui miſerunt eum in lacum leonum , & erat ibi diebus ſex.

31 Porrò in lacu erant leones ſeptem, & dabantur eis duo corpora quotidie, & duę oves , & tunc non data ſunt eis, ut devorarent Danielem.

32 Erat autem Habacuc propheta in Judæa , & ipſe coxerat pulmentum, & intriverat panes in alveolo : & ibat in campum , ut ferret meſſoribus.

33 Dixitque Angelus Domini ad Habacuc : Fer prandium , quod habes , in Babylonem Danieli , qui eſt in lacu leonum.

34 Et dixit Habacuc : Domine , Babylonem non vidi, & lacum neſcio.

35 * Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice ejus, & portavit eum capillo capitis ſui , poſuitque eum in Babylone ſupra lacum in impetu ſpiritus ſui. *Ezec. 8. 3. G

36 Et clamavit Habacuc , dicens : Daniel ſerve Dei, tolle prandium , quod miſit tibi Deus.

37 Et ait Daniel : Recordatus es mei , Deus, & non dereliquiſti diligentes te .

38 Surgensque Daniel comedit . Porrò Angelus Domini reſtituit Habacuc confeſtim in loco ſuo.

39 Venit ergo rex die ſeptimo , ut lugeret Danielem : & venit ad lacum , & introſpexit , & ecce Daniel ſedens in medio leonum .

40 Et exclamavit voce magna rex , dicens : Magnus es , Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum.

41 Porrò illos, qui perditionis ejus cauſa fuerant, intromiſit in lacum , & devorati ſunt in momento coram eo.

42 Tunc rex ait : Paveant omnes habitantes in univerſa terra Deum Danielis : quia ipſe eſt ſalvator faciens ſigna, & mirabilia in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum .

PROPHETIA OSEE,

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Oſee prophetaverit, qui juſſus fornicariam accipere uxorem, duos filios, unamque filiam ex ea generavit: quibus nomina jubetur imponere juxta effectus, quos Dominus in populo ſuo decreverat inducere: de Gentium converſione, & futuro eodem capite filiorum Juda, & Iſrael.

A 1 VErbum Domini, quod factum,
eſt ad Oſee filium Beeri, in
diebus Oziæ, Joathan, A-
chaz, Ezechiæ, regum Ju-
da, & in diebus Jeroboam
filii Joas regis Iſrael.
2 Principium loquendi Domino in Oſee:
& dixit Dominus ad Oſee: Vade, ſume
tibi uxorem fornicationum, & fac tibi fi-
lios fornicationum: quia fornicans forni-
cabitur terra à Domino.
3 Et abiit, & accepit Gomer filiam Debe-
B laim: & concepit, & peperit ei filium.
4 Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen
ejus Jezrahel: quoniam adhuc modicum,
& viſitabo ſanguinem Jezrahel ſuper do-
mum Jehu, & quieſcere faciam regnum
domus Iſrael.
5 Et in illa die conteram arcum Iſrael in
valle Jezrahel.
6 Et concepit adhuc, & peperit filiam.
Et dixit ei: Voca nomen ejus Abſque mi-
ſericordia: quia non addam ultrà miſere-
ri domui Iſrael, ſed oblivione obliviſcar
C eorum.
7 Et domui Juda miſerebor, & ſalvabo
eos in Domino Deo ſuo: & non ſalvabo
eos in arcu, & gladio, & in bello, & in
equis, & in equitibus.
8 Et ablactavit eam, quæ erat Abſque mi-
ſericordia. Et concepit, & peperit filium.
9 Et dixit: Voca nomen ejus: Non po-
pulus meus, quia vos non populus meus,
& ego non ero veſter.
10 Et erit numerus filiorum Iſrael quaſi
arena maris, quæ ſine menſura eſt, & non D
numerabitur. * Et erit in loco, ubi dice-
tur eis: Non populus meus vos: dicetur *Rom. 9. 26.
eis: Filii Dei viventis.
11 Et congregabuntur filii Juda, & filii
Iſrael pariter, & ponent ſibimet caput
unum, & aſcendent de terra: quia ma-
gnus dies Jezrahel.

CAPUT II.

Minatur Dominus Iſraeli tamquam uxori adulteræ repudium, & ſepit vias ejus ſpinis, ut ad virum ſuum revertatur: cùmque non advertat, à quo habeat bonorum abundantiam, ablaturum ſe ab ea dicit cuncta, in quibus delectatur: ſicque ipſum tandem ad ſe reducturum, magnaque felicitate donaturum: & de Gentium vocatione.

1 DIcite fratribus veſtris: Populus me- A
us: & ſorori veſtræ, Miſericordiam
conſecuta.
2 Judicate matrem veſtram, judicate: quo-
niam ipſa non uxor mea, & ego non vir
ejus. Auferat fornicationes ſuas à facie ſua,
& adulteria ſua de medio uberum ſuorum:
3 Ne forte expoliem eam nudam, & ſta-
tuam eam ſecundùm diem nativitatis ſuæ,
& ponam eam quaſi ſolitudinem, & ſtatuam
eam velut terram inviam, & interficiam
eam ſiti.
4 Et filiorum illius non miſerebor: quo-
niam filii fornicationum ſunt.
5 Quia fornicata eſt mater eorum, confuſa
eſt, quæ concepit eos, quia dixit: Vadam
poſt amatores meos, qui dant panes mihi,
& aquas meas, lanam meam, & linum
meum, oleum meum, & potum meum.
6 Propter hoc ecce ego ſepiam viam tuam
ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas
ſuas non inveniet.

B 7 Et ſequetur amatores ſuos, & non appre-
hendet eos, & quæret eos, & non inve-
niet, & dicet: Vadam, & revertar ad vi-
rum meum priorem: quia benè mihi erat tunc
magis, quàm nunc.
8 Et hæc neſcivit, quia ego dedi ei fru-
mentum, & vinum, & oleum, & argentum
multiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt
Baal.
9 Idcircò convertar, & ſumam frumentum
meum in tempore ſuo, & vinum meum in tē-
pore ſuo, & liberabo lanam meam, & linum
meum, quæ operiebant ignominiam ejus.
10 Et nunc revelabo ſtultitiam ejus in ocu-
lis amatorum ejus, & vir non eruet eam
de manu mea:
11 Et ceſſare faciam omne gaudium ejus,
ſolemnitatem ejus, neomeniam ejus, ſabba-
tum ejus, & omnia feſta tempora ejus.
C 12 Et corrumpam vineam ejus, & ficum
ejus: de quibus dixit: Mercedes hæ, meæ ſunt,
quas dederunt mihi amatores mei, & ponam
eam in ſaltum, & comedet eam beſtia agri.
13 Et viſitabo ſuper eam dies Baalim, qui-
bus accendebat incenſum, & ornabatur in-
aure ſua, & monili ſuo, & ibat poſt amatores
ſuos, & mei obliviſcebatur, dicit Dominus.
14 Propter hoc, Ecce ego lactabo eam, &
ducam eam in ſolitudinem: & loquar ad cor
ejus.
15 Et dabo ei vinitores ejus ex eodem loco
& vallem Achor ad aperiendam ſpem, &
canet ibi juxta dies juventutis ſuæ, & juxta
dies aſcenſionis ſuæ de terra Ægypti.
16 Et erit in die illa, ait Dominus: vo-
cabit me: Vir meus; & non vocabit me
ultrà, Baali.
17 Et auferam nomina Baalim de ore ejus,
& non recordabitur ultrà nominis eorum.
D 18 Et percutiam cum eis fœdus in die illa,
cum beſtia agri, & cum volucre cœli, &
cum reptili terræ: & arcum, & gladium,
& bellum conteram de terra: & dormire
eos faciam fiducialiter.
19 Et ſponſabo te mihi in ſempiternum: &
ſponſabo te mihi in juſtitia, & in judicio,
& in miſericordia, & in miſerationibus.
20 Et ſponſabo te mihi in fide, & ſcies,
quia ego Dominus.
21 Et erit in die illa: Exaudiam, dicit Do-
minus, exaudiam cœlos, & illi exaudient
terram.
22 Et terra exaudiet triticum, & vinum,
& oleum: & hæc exaudient Jezrahel.
23 Et ſeminabo eam mihi in terra, & miſe-
rebor ejus, quæ fuit Abſque miſericordia.
24 * Et dicam non populo meo: Populus
meus es tu, & ipſe dicet: Deus meus es tu.

* ...o. 9. 25. 1 Petr. 2. 10.

CAPUT III.

*Rurſum jubetur Propheta diligere adulte-
ram, quæ tamen multis diebus illum ex-
pectet: quia filios Iſrael multis diebus ſi-
ne rege, & ſacrificio ſedentes, tandem
ad Dominum dicit reverſuros.*

A 1 Et dixit Dominus ad me: Adhuc va-
de, & dilige mulierem dilectam ami-
co, & adulteram: ſicut diligit Dominus fi-
lios Iſrael, & ipſi reſpiciunt ad deos alienos,
& diligunt vinacia uvarum.
2 Et fodi eam mihi quindecim argenteis,
& coro hordei, & dimidio coro hordei.
3 Et dixi ad eam: Dies multos expectabis
me: non fornicaberis, & non eris viro:
ſed & ego expectabo te.
4 Quia dies multos ſedebunt filii Iſrael ſine B
rege, & ſine principe, & ſine ſacrificio, &
ſine altari, & ſine ephod, & ſine theraphim.
5 * Et poſt hæc revertentur filii Iſrael, & *Ezec. 34. 23.
quærent Dominum Deum ſuum, & David
regem ſuum: & pavebunt ad Dominum, &
ad bonum ejus, in noviſſimo dierum.

CAPUT IV.

*Minatur terræ Iſrael, propter multa popu-
li peccata, qui & ſcientiam repulit, &
idololatriæ fuit deditus: dicit ſe reli-
cturum Iſrael in peccatis ſuis, cupiens,
ne Juda ipſum imitetur.*

1 Audite verbum Domini, filii Iſrael, A
quia judicium Domino cum habita-
toribus terræ: non eſt enim veritas, &
non eſt miſericordia, & non eſt ſcientia Dei
in terra.
2 Maledictum, & mendacium, & ho-
micidium, & furtum, & adulterium
inundaverunt, & ſanguis ſanguinem teti-
git.
3 Propter hoc lugebit terra, & infirma-
bitur omnis, qui habitat in ea, in beſtia
agri, & in volucre cœli: ſed & piſces maris
congregabuntur.
4 Verumtamen unuſquiſque non judicet,
& non arguatur vir: populus enim tuus,
ſicut hi, qui contradicunt ſacerdoti.
5 Et corrues hodie, & corruet etiam pro- B
pheta tecum: nocte tacere feci matrem
tuam.
6 Conticuit populus meus, eò quòd non
habuerit ſcientiam: quia tu ſcientiam repu-
liſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris
mihi: & oblita es legis Dei tui, obliviſ-
car filiorum tuorum & ego.
7 Secundùm multitudinem eorum ſic pec-
caverunt mihi: gloriam eorum in ignomi-
niam commutabo.
8 Peccata populi mei comedent, & ad
iniquitatem eorum ſublevabunt animas eo-
rum.
9 Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: & C
viſitabo ſuper eum vias ejus, & cogitatio-
nes ejus reddam ei.
10 Et comedent, & non ſaturabuntur:
fornicati ſunt, & non ceſſaverunt: quo-
niam Dominum dereliquerunt in non cu-
ſtodiendo.
11 Fornicatio, & vinum, & ebrietas au-
ferunt cor.
12 Populus meus in ligno ſuo interrogavit,
& baculus ejus annuntiavit ei: ſpiritus enim
fornicationum decepit eos, & fornicati
ſunt à Deo ſuo.
13 Super capita montium ſacrificabant,
& ſuper colles accendebant thymiama:
ſubtus quercum, & populum, & terebin-
thum, quia bona erat umbra ejus: ideò
fornicabuntur filiæ veſtræ, & ſponſæ ve-
ſtræ adulteræ erunt.
14 Non viſitabo ſuper filias veſtras, cùm D
fuerint fornicatæ, & ſuper ſponſas veſtras,
cùm adulteraverint: quoniam ipſi cum me-
retricibus converſabantur, & cum effemi-

natis

natis ſacrificabant, & populus non intelligens vapulabit.

15 Si fornicaris tu, Iſrael, non delinquat ſaltem Juda: & nolite ingredi in Galgala, & ne aſcenderitis in Bethaven, neque juraveritis: Vivit Dominus.

16 Quoniam ſicut vacca laſciviens declinavit Iſrael: nunc paſcet eos Dominus, quaſi agnum in latitudine.

17 Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum.

18 Separatum eſt convivium eorum, fornicatione fornicati ſunt: dilexerunt afferre ignominiam protectores ejus.

19 Ligavit eum ſpiritus in alis ſuis: & confundentur à ſacrificiis ſuis.

CAPUT V.

Minatur Dominus, ſe puniturum Iſrael propter peccata ſua: ſimiliter & Judam: nec proderit humanum auxilium, cùm Dominus eis adverſetur.

A 1 AUdite hoc ſacerdotes, & attendite domus Iſrael, & domus regis auſcultate: quia vobis judicium eſt, quoniam laqueus facti eſtis ſpeculationi, & rete expanſum ſuper Thabor.

2 Et victimas declinaſtis in profundum, & ego eruditor omnium eorum.

3 Ego ſcio Ephraim, & Iſrael non eſt abſconditus à me: quia nunc fornicatus eſt Ephraim, contaminatus eſt Iſrael.

B 4 Non dabunt cogitationes ſuas, ut revertantur ad Deum ſuum: quia ſpiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt.

5 Et reſpondebit arrogantia Iſrael in facie ejus: & Iſrael, & Ephraim ruent in iniquitate ſua, ruet etiam Judas cum eis.

6 In gregibus ſuis, & in armentis ſuis vadent ad quærendum Dominum, & non invenient: ablatus eſt ab eis.

7 In Dominum prævaricati ſunt, quia filios alienos genuerunt: nunc devorabit eos menſis cum partibus ſuis.

C 8 Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rhama: ululate in Bethaven, poſt tergum tuum Benjamin.

9 Ephraim in deſolatione erit in die correptionis: in tribubus Iſrael oſtendi fidem.

10 Facti ſunt principes Juda quaſi aſſumentes terminum: ſuper eos effundam quaſi aquam iram meam.

11 Calumniam patiens eſt Ephraim, fractus judicio: quoniam cœpit abire poſt ſordes.

12 Et ego quaſi tinea Ephraim, & quaſi putredo domui Juda.

D 13 Et vidit Ephraim languorem ſuum, & Juda vinculum ſuum: & abiit Ephraim ad Aſſur, & miſit ad regem Ultorem, & ipſe non poterit ſanare vos, nec ſolvere poterit à vobis vinculum.

14 Quoniam ego quaſi leæna Ephraim, & quaſi catulus leonis domui Juda: ego, ego capiam, & vadam: tollam, & non eſt, qui eruat.

15 Vadens revertar ad locum meum: donec deficiatis, & quæratis faciem meam.

CAPUT VI.

Reverſi in tribulatione ad Dominum, magna fiducia ſalutem ſibi ab eo promittunt: expoſtulat Dominus cum Iſrael, & Juda, quòd neque beneficiis, neque prophetarum comminationibus ab idololatria, aliiſque iniquitatibus ſint revocati, cùm præferat miſericordiam ſacrificio.

1 IN tribulatione ſua manè conſurgent ad me: Venite, & revertamur ad Dominum: A

2 Quia ipſe cepit, & ſanabit nos: percutiet, & curabit nos.

3 * Vivificabit nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcitabit nos, & vivemus in conſpectu ejus. Sciemus, ſequemurque, ut cognoſcamus Dominum: quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus ejus, & veniet quaſi imber nobis temporaneus, & ſerotinus terræ. (* 1. Cor. 15. 3.) B

4 Qui faciam tibi, Ephraim? quid faciam tibi, Juda? miſericordia veſtra quaſi nubes matutina, & quaſi ros manè pertranſiens.

5 Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei, & judicia tua quaſi lux egredientur. C

6 * Quia miſericordiam volui, & non ſacrificium, & ſcientiam Dei, pluſquàm holocauſta. (* 1. Reg. 15. 22. Eccli 4. 17. Matt. 9. 13. & 12. 7.) D

7 Ipſi autem ſicut Adam tranſgreſſi ſunt pactum, ibi prævaricati ſunt in me.

8 Galaad civitas operantium idolum, ſupplantata ſanguine.

9 Et quaſi fauces virorum latronum, particeps ſacerdotum, in via interficientium pergentes de Sichem: quia ſcelus operati ſunt.

10 In domo Iſrael vidi horrendum: ibi fornicationes Ephraim: contaminatus eſt Iſrael.

11 Sed & Juda pone meſſem tibi, cùm convertero captivitatem populi mei.

CAPUT VII.

Cùm ſanaturus eſſet Dominus Iſrael, obſtiterunt iniquitates eorum: conſentientes enim regum ſuorum malitiæ, omnes in idololatriam vehementer exarſerunt: Dominoque relicto, converſi ad Ægypti auxilium tranſlati ſunt in Aſſyrios.

1 CUm ſanare vellem Iſrael, revelata eſt iniquitas Ephraim, & malitia Samariæ, quia operati ſunt mendacium, & fur ingreſſus eſt ſpolians, latrunculus foris. A

2 Et ne forte dicant in cordibus ſuis, omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circumdederunt eos adinventiones ſuæ, coram facie mea factæ ſunt.

3 In malitia ſua lætificaverunt regem: & in mendaciis ſuis principes.

4 Omnes adulterantes, quaſi clibanus ſuccenſus à coquente: quievit paululùm civitas à commiſtione fermenti, donec fermentaretur totum.

5 Dies regis noſtri: cœperunt principes furere à vino: extendit manum ſuam cum illuſoribus. B

6 Quia applicaverunt quaſi clibanum cor ſuum, cùm inſidiaretur eis: tota nocte dormivit coquens eos, manè ipſe ſuccenſus quaſi ignis flammæ.

7 Omnes calefacti ſunt quaſi clibanus, & devoraverunt judices ſuos: omnes reges

eorum ceciderunt : non eſt, qui clamet in
eis ad me.
8 Ephraim in populis ipſe commiſceba-
tur : Ephraim factus eſt ſubcinericius pa-
nis, qui non reverſatur.
9 Comederunt alieni robur ejus, & ipſe
neſcivit : ſed & cani effuſi ſunt in eo, &
ipſe ignoravit.
C 10 Et humiliabitur ſuperbia Iſrael in facie
ejus : nec reverſi ſunt ad Dominum Deum
ſuum, & non quæſierunt eum in omnibus his.
11 Et factus eſt Ephraim quaſi columba
ſeducta non habens cor : Ægyptum invo-
cabant, ad Aſſyrios abierunt.
12 Et cùm profecti fuerint, expandam
ſuper eos rete meum : quaſi volucrem cœli
detraham eos, cædam eos ſecundùm au-
ditionem cœtus eorum.
13 Væ eis, quoniam receſſerunt à me :
vaſtabuntur, quia prævaricati ſunt in me,
& ego redemi eos : & ipſi locuti ſunt con-
tra me mendacia.
D 14 Et non clamaverunt ad me in corde
ſuo, ſed ululabant in cubilibus ſuis: ſuper
triticum, & vinum ruminabant, receſſe-
runt à me.
15 Et ego erudivi eos, & confortavi brachia
eorum : & in me cogitaverunt malitiam.
16 Reverſi ſunt, ut eſſent abſque jugo: facti
ſunt quaſi arcus doloſus: cadent in gladio
principes eorum, à furore linguæ ſuæ. Iſta
ſubſannatio eorum in terra Ægypti.

CAPUT VIII.

Samariam prædicit cum vitulo ſuo deſtruendam per Nabuchodonoſor propter idololatriam : nec ipſorum hoſtiæ ſuſcipientur : civitates autem Juda etiam concremabuntur.

A 1 IN gutture tuo ſit tuba quaſi aquila
ſuper domum Domini : pro eo quòd
tranſgreſſi ſunt fœdus meum, & legem
meam prævaricati ſunt.
2 Me invocabunt : Deus meus, cognovi-
mus te Iſrael.
3 Projecit Iſrael bonum, inimicus perſe-
quetur eum.
4 Ipſi regnaverunt,& non ex me : principes
extiterunt,& non cognovi: argentum ſuum,&
aurum ſuum fecerunt ſibi idola,ut interirent:
B 5 Projectus eſt vitulus tuus, Samaria,
iratus eſt furor meus in eos : uſquequò
non poterunt emundari?
6 Quia ex Iſrael & ipſe eſt : artifex fecit
illum, & non eſt Deus: quoniam in aranea-
rum telas erit vitulus Samariæ.
7 Quia ventum ſeminabunt, & turbinem
metent: culmus ſtans non eſt in eo, ger-
men non faciet farinam : quòd & ſi fece-
rit, alieni comedent eam.
8 Devoratus eſt Iſrael : nunc factus eſt in
nationibus quaſi vas immundum.
C 9 Quia ipſi aſcenderunt ad Aſſur, onager
ſolitarius ſibi : Ephraim munera dederunt
amatoribus.
10 Sed & cùm mercede conduxerint na-
tiones, tunc congregabo eos : & quieſcent
pauliſper ab onere regis, & principum.
11 Quia multiplicavit Ephraim altaria ad
peccandum : factæ ſunt ei aræ in delictum.
12 Scribam ei multiplices leges meas,
quæ velut alienæ computatæ ſunt.
13 Hoſtias offerent, immolabunt carnes, D
& comedent, & Dominus non ſuſcipiet
eas : tunc recordabitur iniquitatis eorum,
& viſitabit peccata eorum : ipſi in Ægy-
ptum convertentur.
14 Et oblitus eſt Iſrael factoris ſui, &
ædificavit delubra : & Judas multiplicavit
urbes munitas: & mittam ignem in civita-
tes ejus, & devorabit ædes illius.

CAPUT IX.

Dominus in populum Iſrael famem, & captivitatem propter ipſius peccata immittet : nec grata ipſi erunt eorum ſacrificia : & quia in peccatis perſeverant, perpetuò ejecti à Domino permanebunt vagi inter nationes.

1 NOli lætari, Iſrael, noli exultare ſi-
cut populi : quia fornicatus es à A
Deo tuo, dilexiſti mercedem ſuper omnes
areas tritici.
2 Area, & torcular non paſcet eos, &
vinum mentietur ei.
3 Non habitabunt in terra Domini : re-
verſus eſt Ephraim in Ægyptum, & in
Aſſyriis pollutum comedit.
4 Non libabunt Domino vinum, & non
placebunt ei : ſacrificia eorum, quaſi panis
lugentium : omnes, qui comedent eum, con-
taminabuntur : quia panis eorum animæ ip-
ſorum, non intrabit in domum Domini.
5 Quid facietis in die ſolemni, in die
feſtivitatis Domini? B
6 Ecce enim profecti ſunt à vaſtitate: Ægy-
ptus congregabit eos, Memphis ſepeliet eos:
deſiderabile argentum eorum urtica hæredi-
tabit, lappa in tabernaculis eorum.
7 Venerunt dies viſitationis, venerunt
dies retributionis : ſcitote Iſrael ſtultum
prophetam, inſanum virum ſpiritualem,
propter multitudinem iniquitatis tuæ, &
multitudinem amentiæ.
8 Speculator Ephraim cum Deo meo :
propheta laqueus ruinæ factus eſt ſuper
omnes vias ejus, inſania in domo Dei ejus.
9 * Profundè peccaverunt, ſicut in die- C
bus Gabaa : recordabitur iniquitatis eorum, * Jud.
& viſitabit peccata eorum. 19.25.
10 Quaſi uvas in deſerto inveni Iſrael :
quaſi prima poma ficulneæ in cacumine
ejus vidi patres eorum : ipſi autem intra-
verunt ad Beelphegor, & abalienati ſunt
in confuſionem, & facti ſunt abominabiles,
ſicut ea, quæ dilexerunt.
11 Ephraim quaſi avis avolavit, gloria eo-
rum à partu, & ab utero, & à conceptu.
12 Quòd & ſi enutrierint filios ſuos, abſque
liberis eos faciam in hominibus : ſed & væ
eis, cùm receſſero ab eis.
13 Ephraim (ut vidi) Tyrus erat funda- D
ta in pulchritudine : & Ephraim educet
ad interfectorem filios ſuos.
14 Da eis, Domine. Quid dabis eis? Da eis
vulvam ſine liberis, & ubera arentia.
15 * Omnes nequitiæ eorum in Galgal, quia
ibi exoſos habui eos : propter malitiam ad- * 1. Reg
inventionum eorum, de domo mea ejiciam 8.
eos : non addam, ut diligam eos, omnes
principes eorum recedentes.
16 Percuſſus eſt Ephraim, radix eorum

exiccata eſt : fructum nequaquam facient.
Quòd & ſi genuerint, interficiam aman-
tiſſima uteri eorum.
17 Abjiciet eos Deus meus; quia non audie-
runt eum : & erunt vagi in nationibus.

CAPUT X.

Propter idololatriam Iſrael traditur Aſſyriis, & cùm à Domino revocati ad juſtitiam, pergant ſequi vias ſuas, omnes eorum munitiones vaſtabuntur.

A 1 VItis frondoſa Iſrael, fructus adæqua-
tus eſt ei : ſecundùm multitudinem
fructus ſui multiplicavit altaria, juxta uber-
tatem terræ ſuæ exuberavit ſimulachris.
2 Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt:
ipſe confringet ſimulachra eorum, depo-
pulabitur aras eorum.
3 Quia nunc dicent : Non eſt rex nobis :
non enim timemus Dominum : & rex quid
faciet nobis ?
4 Loquimini verba viſionis inutilis, & fe-
rietis fœdus : & germinabit quaſi amaritudo
judicium ſuper ſulcos agri.
B 5 Vaccas Bethaven coluerunt habitatores
Samariæ: quia luxit ſuper eum populus ejus,
& æditui ejus ſuper eum exultaverunt in glo-
ria ejus : quia migravit ab eo.
6 Siquidem & ipſe in Aſſur delatus eſt, mu-
nus regi ultori : confuſio Ephraim capiet, &
confundetur Iſrael in voluntate ſua.
7 Tranſire fecit Samaria regem ſuum quaſi
ſpumam ſuper faciem aquæ.
8 Et diſperdentur excelſa idoli, peccatum
Iſrael : lappa, & tribulus aſcendet ſuper aras
eorum, & dicent montibus : * Operite nos, &
collibus: Cadite ſuper nos.
C *Iſaiæ 2. 19. Luc. 23. 30. Apoc. 6. 16. 9 * Ex diebus Gabaa, peccavit Iſrael, ibi
ſteterunt : non comprehendet eos in Gabaa
prælium ſuper filios iniquitatis.
10 Juxta deſiderium meum corripiam eos :
congregabuntur ſuper eos populi, cùm cor-
ripientur propter duas iniquitates ſuas.
* Jud. 20. 1. 11 Ephraim vitula docta diligere trituram,
& ego tranſivi ſuper pulchritudinem colli
ejus : aſcendam ſuper Ephraim, arabit Ju-
das, confringet ſibi ſulcos Jacob.
* Jere. 4. 3. 12 * Seminate vobis in juſtitia, & metite in
ore miſericordiæ, innovate vobis novale :
D tempus autem requirendi Dominum, cùm
venerit, qui docebit vos juſtitiam.
13 Araſtis impietatem, iniquitatem meſ-
ſuiſtis, comediſtis frugem mendacii : quia
confiſus es in viis tuis, in multitudine
fortium tuorum.
14 Conſurget tumultus in populo tuo, &
* Jud. 8. 21. omnes munitiones tuæ vaſtabuntur, ſicut va-
ſtatus eſt Salmana à domo ejus, * qui judicavit
Baal in die prælii, matre ſuper filios alliſa.
15 Sic fecit vobis Bethel, à facie malitię
nequitiarum veſtrarum.

CAPUT XI.

Beneficiis oſtendit Dominus ſe diligere populum Iſrael, ſed propter illius ſcelera tradidit eum Aſſyriis : attamen propter ſuam miſericordiam reducet eos, ut in terra ſua ſerviant Domino unà cum gentibus ad Deum converſis.

A *Mat. 2. 15. 1 SIcut manè tranſiit, pertranſiit rex Iſrael.
Quia puer Iſrael, & dilexi eum : & * ex
Ægypto vocavi filium meum.
2 Vocaverunt eos ; ſic abierunt à facie
eorum : Baalim immolabant, & ſimulachris
ſacrificabant.
3 Et ego quaſi nutritius Ephraim, por-
tabam eos in brachiis meis : & neſcierunt,
quòd curarem eos.
4 In funiculis Adam traham eos, in vin-
culis charitatis, & ero eis quaſi exaltans B
jugum ſuper maxillas eorum : & declinavi
ad eum, ut veſceretur.
5 Non revertetur in terrã Ægypti, & Aſſur
ipſe rex ejus : quoniam noluerunt converti :
6 Cœpit gladius in civitatibus ejus, & conſu-
met electos ejus, & comedet capita eorum.
7 Et populus meus pendebit ad reditum
meum : jugum autem imponetur eis ſimul,
quod non auferetur.
8 Quomodò dabo te Ephraim, protegam C
te, Iſrael? quomodò dabo te ſicut Adama,
ponam te ut Seboim ? Converſum eſt in
me cor meum, pariter conturbata eſt pœ-
nitudo mea.
9 Non faciam furorem iræ meæ : non con-
vertar, ut diſperdam Ephraim : quoniam
Deus ego, & non homo : in medio tui ſan-
ctus, & non ingrediar civitatem.
10 Poſt Dominum ambulabunt, quaſi leo D
rugiet : quia ipſe rugiet, & formidabunt
filii maris.
11 Et avolabunt quaſi avis ex Ægypto, &
quaſi columba de terra Aſſyriorum : & collo-
cabo eos in domibus ſuis, dicit Dominus.
12 Circumdedit me in negatione Ephraim,
& in dolo domus Iſrael : Judas autem teſtis
deſcendit cum Deo, & cum ſanctis fidelis.

CAPUT XII.

Vanè fidit Iſrael in Ægypto, ut ab Aſſur liberetur : ſed tam ipſi quàm Judæ reddet Dominus juxta merita ipſorum, qui immemores beneficiorum Jacob patriarchæ præſtitorum, declinaverunt in avaritiam, quibus tamen pacem offert : carpens potiſſimùm idololatriam Galaad.

1 EPhraim paſcit ventum, & ſequitur A
æſtum : tota die mendacium, & vaſti-
tatem multiplicat, & fœdus cum Aſſyriis
iniit, & oleum in Ægyptum ferebat.
2 Judicium ergo Domini cum Juda, & viſi-
tatio ſuper Jacob : juxta vias ejus, & juxta
adinventiones ejus reddet ei.
3 * In utero ſupplantavit fratrem ſuum, & *Gen. 25. 25.
in fortitudine ſua directus eſt cum angelo. Gen. 32. 24.
4 Et invaluit ad angelum, & confortatus
eſt : flevit, & rogavit eum : in Bethel inve-
nit eum, & ibi locutus eſt nobiſcum.
5 Et Dominus Deus exercituum, Domi-
nus memoriale ejus.
6 Et tu ad Deum tuum converteris : mi-
ſericordiam, & judicium cuſtodi, & ſpera B
in Deo tuo ſemper.
7 Chanaan, in manu ejus ſtatera doloſa,
calumniam dilexit.
8 Et dixit Ephraim : Verumtamen dives
effectus ſum, inveni idolum mihi : omnes
labores mei non invenient mihi iniquita-
tem, quam peccavi.
9 Et ego Dominus Deus tuus ex terra Ægy- C
pti, adhuc ſedere te faciam in tabernaculis,
ſicut in diebus feſtivitatis.
10 Et locutus ſum ſuper prophetas, & ego

viſionem multiplicavi, & in manu prophe-
tarum aſſimilatus ſum.
11 Si Galaad idolum, ergo fruſtra erant in
Galgal bobus immolantes: nam & altaria eo-
rum quaſi acervi ſuper ſulcos agri.
D 12 * Fugit Jacob in regionem Syriæ, &
ſervivit Iſrael in uxorem, & in uxorem
ſervavit.
13 * In propheta autem eduxit Dominus
Iſrael de Ægypto: & in propheta ſerva-
tus eſt.
14 Ad iracundiam me provocavit Ephraim
in amaritudinibus ſuis, & ſanguis ejus ſuper
eum veniet, & opprobrium ejus reſtituet ei
Dominus ſuus.

CAPUT XIII.

Abominationem Iſrael oſtendit, propter quam ipſi minatur exitium: Dominus dicit, ſe ſolum eſſe Deum, & liberatorem, arguens Iſrael ingratitudinis de beneficiis in deſerto acceptis, gravemque ob id vindictam illis comminatur: addens ſe eos de morte liberaturum, devictis morte, & inferno.

A 1 LOquente Ephraim, horror invaſit
Iſrael, & deliquit in Baal, & mor-
tuus eſt.
2 Et nunc addiderunt ad peccandum: fe-
ceruntque ſibi conflatile de argento ſuo
quaſi ſimilitudinem idolorum, factura ar-
tificum totum eſt: his ipſi dicunt: Immo-
late homines vitulos adorantes.
3 Idcircò erunt quaſi nubes matutina, &
ſicut ros matutinus præteriens, ſicut pul-
vis turbine raptus ex area, & ſicut fumus
de fumario.
B 4 * Ego autem Dominus Deus tuus ex
terra Ægypti: & Deum abſque me neſcies,
& ſalvator non eſt præter me.
5 Ego cognovi te in deſerto, in terra ſo-
litudinis.
6 Juxta paſcua ſua adimpleti ſunt, & ſa-
turati ſunt: & levaverunt cor ſuum, &
obliti ſunt mei.
7 Et ego ero eis quaſi leæna, ſicut par-
dus in via Aſſyriorum.
8 Occurram eis quaſi urſa raptis catulis,
C & dirumpam interiora jecoris eorum, &
conſumam eos ibi quaſi leo, beſtia agri
ſcindet eos.
9 Perditio tua, Iſrael: tantummodò in
me auxilium tuum.
10 Ubi eſt rex tuus? maximè nunc ſalvet
te in omnibus urbibus tuis; & judices tui,
de quibus dixiſti: * Da mihi regem, &
principes.
11 Dabo tibi regem in furore meo, & au-
feram in indignatione mea.
12 Colligata eſt iniquitas Ephraim, abſ-
conditum peccatum ejus.
13 Dolores parturientis venient ei: ipſe D
filius non ſapiens: nunc enim non ſtabit
in contritione filiorum.
14 De manu mortis liberabo eos, de
morte redimam eos: * ero mors tua, ò
mors, morſus tuus ero, inferne, conſola-
tio abſcondita eſt ab oculis meis.
15 Quia ipſe inter fratres dividet: * adducet
urentem ventum Dominus de deſerto aſcen-
dentem: & ſiccabit venas ejus, & deſolabit
fontem ejus, & ipſe diripiet theſaurum om-
nis vaſis deſiderabilis.

CAPUT XIV.

Perditionem annuntiat Iſraeli: propter ipſius peccata: revocat tamen ad ſe, & converſis plurima bona promittit.

1 PEreat Samaria, quoniam ad amaritu- A
dinem concitavit Deum ſuum: in gla-
dio pereant, parvuli eorum elidantur, &
fœtæ ejus diſcindantur.
2 Convertere, Iſrael, ad Dominum Deum
tuum; quoniam corruiſti in iniquitate tua.
3 Tollite vobiſcum verba, & convertimi- B
ni ad Dominum, & dicite ei: Omnem au-
fer iniquitatem, accipe bonum, & redde-
mus vitulos labiorum noſtrorum.
4 Aſſur non ſalvabit nos, ſuper equum non
aſcendemus, nec dicemus ultrà: Dii noſtri
opera manuum noſtrarum: quia ejus, qui in
te eſt, miſereberis pupilli.
5 Sanabo contritiones eorum, diligam
eos ſpontaneè: quia averſus eſt furor meus
ab eis.
6 Ero quaſi ros, Iſrael germinabit ſicut C
lilium, & erumpet radix ejus ut Libani.
7 Ibunt rami ejus, & erit quaſi oliva glo-
ria ejus, & odor ejus ut Libani.
8 Convertentur ſedentes in umbra ejus: vi-
vent tritico, & germinabunt quaſi vinea:
memoriale ejus ſicut vinum Libani.
9 Ephraim quid mihi ultrà idola? ego
exaudiam, & dirigam eum ego ut abie- D
tem virentem: ex me fructus tuus inven-
tus eſt.
10 Quis ſapiens, & intelliget iſta? intel-
ligens, & ſciet hæc? quia rectæ viæ Do-
mini, & juſti ambulabunt in eis: prævari-
catores verò corruent in eis.

* 1 Reg. 8. 5.
* 1 Cor. 15. 54. Hebr. 2. 14
* Ezec. 19. 12.
* Iſaiæ [illegible]

Digitized by Google

PROPHETIA JOEL.

CAPUT PRIMUM.

Joel, parabola propoſita de eruca, locuſta, bruchɔ, & rubigine, quatuor plagas contra Judam vaticinando, hortatur omnes & potiſſimùm ſacerdotes ad planctum, jejunium, & orationem, plangens & ipſe vaſtitatem terræ ſuæ.

A 1 VErbum Domini, quod factum eſt ad Joel filium Phatuel.

2 Audite hoc ſenes, & auribus percipite omnes habitatores terræ: ſi factum eſt iſtud in diebus veſtris, aut in diebus patrum veſtrorum?

3 Super hoc filiis veſtris narrate, & filii veſtri filiis ſuis, & filii eorum generationi alteræ.

4 Reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſiduum locuſtæ comedit bruchus, & reſiduum bruchi comedit rubigo.

5 Expergiſcimini ebrii, & flete, & ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine: quoniam periit ab ore veſtro.

B 6 Gens enim aſcendit in terram meam, fortis, & innumerabilis: dentes ejus ut dentes leonis, & molares ejus ut catuli leonis.

7 Poſuit vineam meam in deſertum, & ficum meam decorticavit: nudans ſpoliavit eam, & projecit: albi facti ſunt rami ejus.

8 Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ.

9 Periit ſacrificium, & libatio de domo Domini: luxerunt ſacerdotes miniſtri Domini.

C 10 Depopulata eſt regio, luxit humus: quoniam devaſtatum eſt triticum, confuſum eſt vinum, elanguit oleum.

11 Confuſi ſunt agricolæ, ululaverunt vinitores ſuper frumento, & hordeo: quia periit meſſis agri.

12 Vinea confuſa eſt, & ficus elanguit: malogranatum, & palma, & malum, & omnia ligna agri aruerunt: quia confuſum eſt gaudium à filiis hominum.

13 Accingite vos, & plangite ſacerdotes, ululate miniſtri altaris: ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei: quoniam interiit de domo Dei veſtri ſacrificium, & libatio.

14 * Sanctificate jejunium, vocate cœtum, congregate ſenes, omnes habitatores terræ in domum Dei veſtri & clamate ad Dominum. *Infr. 2. 15.

15 A, a, a, diei: quia propè eſt dies Domini, & quaſi vaſtitas à potente veniet.

16 Numquid non coram oculis veſtris alimenta perierunt de domo Dei noſtri, lætitia, & exultatio?

17 Computruerunt jumenta in ſtercore ſuo, demolita ſunt horrea, diſſipatæ ſunt apothecæ: quoniam confuſum eſt triticum. D

18 Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti? Quia non eſt paſcua eis: ſed & greges pecorum diſperierunt.

19 Ad te, Domine, clamabo: quia ignis comedit ſpecioſa deſerti, & flamma ſuccendit omnia ligna regionis.

20 Sed & beſtiæ agri, quaſi area ſitiens imbrem, ſuſpexerunt ad te: quoniam exiccati ſunt fontes aquarum, & ignis devoravit ſpecioſa deſerti.

CAPUT II.

Propheta Judæis crudelitatem hoſtium ſuorum denuntiat, & quàm terribilis erit ipſis dies illa: quapropter ad pœnitentiam eos hortatur: & converſis magnam pollicetur Dominus proſperitatem, ſeque daturum ſpiritum ſuum ſuper omnem carnem, & magna prodigia ante diem Domini magnum, & terribilem: eritque ſalvus omnis, qui invocaverit nomen Domini.

1 CAnite tuba in Sion, ululate in monte ſancto meo, conturbentur omnes habita- A

bitatores terræ : Quia venit dies Domini,
quia propè eſt
2 Dies tenebrarum, & caliginis, dies
nubis, & turbinis : quaſi mane expanſum
ſuper montes populus multus, & fortis :
ſimilis ei non fuit à principio, & poſt
eum non erit uſque in annos generationis,
& generationis.
3 Ante faciem ejus ignis vorans,& poſt eum
exurens flamma : quaſi hortus voluptatis ter-
ra coram eo, & poſt eum ſolitudo deſerti,
neque eſt, qui effugiat eum.
4 Quaſi aſpectus equorum, aſpectus eorum:
B & quaſi equites ſic current.
5 Sicut ſonitus quadrigarum ſuper capita
montium exilient, ſicut ſonitus flammæ
ignis devorantis ſtipulam, velut populus
fortis præparatus ad prælium.
6 A facie ejus cruciabuntur populi : omnes
vultus redigentur in ollam.
7 Sicut fortes current : quaſi viri bellatores
aſcendent murum : viri in viis ſuis gradien-
tur, & non declinabunt à ſemitis ſuis.
8 Unuſquiſque fratrem ſuum non coarctabit,
ſinguli in calle ſuo ambulabunt : ſed & per
feneſtras cadent, & non demolientur.
9 Urbem ingredientur, in muro current,
domus conſcendent, per feneſtras intra-
bunt quaſi fur.
C 10 A facie ejus contremuit terra, moti ſunt
* Iſai. 13. 10. cœli : * ſol, & luna obtenebrati ſunt, & ſtel-
Ezech. 32. 7. læ retraxerunt ſplendorem ſuum.
Infra 3. 15. 11 Et Dominus dedit vocem ſuam ante fa-
Marc. 13. 24. ciem exercitus ſui : quia multa ſunt nimis ca-
Luc. 21. 25. ſtra ejus, quia fortia, & facientia verbum
* Jere. 30. 7. ejus : * magnus enim dies Domini, & terri-
Amos 5. 18. bilis valde, & quis ſuſtinebit eum?
Soph. 1. 15. 12 Nunc ergo dicit Dominus : Convertimi-
* Jonæ 4. 2. ni ad me in toto corde veſtro, in jejunio,
Joan. 4. 2. & in fletu, & in planctu :
13 Et ſcindite corda veſtra, & non veſti-
menta veſtra, & convertimini ad Dominum
Deum veſtrum : * quia benignus, & miſeri-
cors eſt, patiens, & multæ miſericordiæ,
& præſtabilis ſuper malitia.
14 Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat, &
relinquat poſt ſe benedictionem, ſacrificium,
& libamen Domino Deo veſtro?
D 15 Canite tuba in Sion, * ſanctificate jeju-
* Sup. 1. 14. nium, vocate cœtum,
16 Congregate populum, ſanctificate ec-
cleſiam, coadunate ſenes, congregate par-
vulos, & ſugentes ubera : egrediatur ſpon-
ſus de cubili ſuo, & ſponſa de thalamo ſuo.
17 Inter veſtibulum, & altare plorabunt
ſacerdotes miniſtri Domini, & dicent : Par-
ce, Domine, parce populo tuo, & ne des
hæreditatem tuam in opprobrium, ut domi-
nentur eis nationes. Quare dicunt in popu-
lis : Ubi eſt Deus eorum?
18 Zelatus eſt Dominus terram ſuam, &
pepercit populo ſuo.
E 19 Et reſpondit Dominus, & dixit populo
ſuo : Ecce ego mittam vobis frumentum, &
vinum, & oleum, & replebimini eis : & non
dabo vos ultrà opprobrium in gentibus.
20 Et eum, qui ab Aquilone eſt, procul fa-
ciam à vobis : & expellam eum in terram
inviam, & deſertam : faciem ejus contra
mare Orientale, & extremum ejus ad mare
noviſſimum : & aſcendet fœtor ejus, & aſcen-
det putredo ejus, quia ſuperbè egit.
21 Noli timere terra, exulta, & lætare :
quoniam magnificavit Dominus, ut face-
ret.
22 Nolite timere animalia regionis : quia
germinaverunt ſpecioſa deſerti, quia lignum
attulit fructum ſuum, ficus, & vinea dede-
runt virtutem ſuam.
23 Et filii Sion exultate, & lætamini in Do- F
mino Deo veſtro : quia dedit vobis doctorem
juſtitiæ, & deſcendere faciet ad vos imbrem
matutinum, & ſerotinum, ſicut in principio.
24 Et implebuntur areæ frumento, & re-
dundabunt torcularia vino, & oleo.
25 Et reddam vobis annos, quos comedit
locuſta, bruchus, & rubigo, & eruca : for-
titudo mea magna, quam miſi in vos.
26 Et comedetis veſcentes, & ſaturabimi-
ni : & laudabitis nomen Domini Dei veſtri,
qui fecit mirabilia vobiſcum : & non confun-
detur populus meus in ſempiternum.
27 Et ſcietis, quia in medio Iſrael ego
ſum : & ego Dominus Deus veſter, &
non eſt ampliùs : & non confundetur po-
pulus meus in æternum.
28 Et erit poſt hæc : * Effundam ſpiritum G
meum ſuper omnem carnem : & propheta- * Iſai. 44. 3.
bunt filii veſtri, & filiæ veſtræ : ſenes ve- Actor.
ſtri ſomnia ſomniabunt, & juvenes veſtri 2. 17.
viſiones videbunt.
29 Sed & ſuper ſervos meos, & ancillas in
diebus illis effundam ſpiritum meum.
30 Et dabo prodigia in cœlo, & in terra,
ſanguinem, & ignem, & vaporem fumi.
31 * Sol convertetur in tenebras, & luna * Sup. 2. 10.
in ſanguinem : antequam veniat dies Domi- Matt.
ni magnus, & horribilis. 24. 29.
32 Et erit : * omnis, qui invocaverit no- Luc.
men Domini, ſalvus erit : quia in monte 21. 25.
Sion, & in Jeruſalem erit ſalvatio, ſicut * Rom.
dixit Dominus, & in reſiduis, quos Do- 10. 13.
minus vocaverit.

C A P U T III.

*Minatur Dominus afflictionem magnam
Gentibus, quæ populum ſuum afflixerunt :
ſeque omnes in valle Joſaphat judicatu-
rum : fons de domo Domini egredietur :
& Judæa in æternum inhabitabitur,
ſanguine ipſius emundato.*

1 QUia ecce in diebus illis, & in tem- A
pore illo, cùm convertero captivi-
tatem Juda, & Jeruſalem :
2 Congregabo omnes gentes, & deducam
eas in vallem Joſaphat : & diſceptabo cum
eis ibi ſuper populo meo, & hæreditate mea
Iſrael, quos diſperſerunt in nationibus, &
terram meam diviſerunt.
3 Et ſuper populum meum miſerunt ſortem :
& poſuerunt puerum in proſtibulo, & puel-
lam vendiderunt pro vino, ut biberent.
4 Verùm quid mihi, & vobis, Tyrus,
& Sidon, & omnis terminus Palæſthino-
rum? numquid ultionem vos reddetis mi-
hi? & ſi ulciſcimini vos contra me, cito
velociter reddam viciſſitudinem vobis ſu-
per caput veſtrum. B
5 Argentum enim meum, & aurum tuli-
ſtis : & deſiderabilia mea, & pulcherrima
intuliſtis in delubra veſtra.

Digitized by Google

6 Et filios Juda, & filios Jeruſalem vendidiſtis filiis Græcorum: ut longè faceretis eos de finibus ſuis.

7 Ecce ego ſuſcitabo eos de loco, in quo vendidiſtis eos: & convertam retributionem veſtram in caput veſtrum.

8 Et vendam filios veſtros, & filias veſtras in manibus filiorum Juda, & venumdabunt eos Sabæis genti longinquæ, quia Dominus locutus eſt.

9 Clamate hoc in gentibus, ſanctificate bellum, ſuſcitate robuſtos: accedant, C aſcendant omnes viri bellatores.

10 Concidite aratra veſtra in gladios, & ligones veſtros in lanceas. Infirmus dicat: Quia fortis ego ſum.

11 Erumpite, & venite omnes gentes de circuitu, & congregamini: ibi occumbere faciet Dominus robuſtos tuos.

12 Conſurgant, & aſcendant gentes in vallem Joſaphat: quia ibi ſedebo, ut judicem omnes gentes in circuitu.

*Apoc. 14. 15. 13 * Mittite falces, quoniam maturavit meſſis: venite, & deſcendite, quia plenum eſt torcular, exuberant torcularia: quia multiplicata eſt malitia eorum.

14 Populi, populi in valle conciſionis: quia juxta eſt dies Domini in valle conciſionis.

15 * Sol, & luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt ſplendorem ſuum. *Supr. 2. 10. & 31.

16 * Et Dominus de Sion rugiet, & de Jeruſalem dabit vocem ſuam: & movebuntur cœli, & terra: & Dominus ſpes populi ſui, & fortitudo filiorum Iſrael. *Jere. 25. 30. Amos 1. 2.

17 Et ſcietis, quia ego Dominus Deus veſter, habitans in Sion monte ſancto meo: & erit Jeruſalem ſancta, & alieni non tranſibunt per eam amplius.

18 * Et erit in die illa: ſtillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte: & per omnes rivos Juda ibunt aquæ: & fons de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem ſpinarum. D *Amos 9. 13.

19 Ægyptus in deſolationem erit, & Idumæa in deſertum perditionis: pro eo quòd inique egerint in filios Juda, & effuderint ſanguinem innocentem in terra ſua.

20 Et Judæa in æternum habitabitur, & Jeruſalem in generationem, & generationem.

21 Et mundabo ſanguinem eorum, quem non mundaveram: & Dominus commorabitur in Sion.

PROPHETIA AMOS.

CAPUT PRIMUM.

Tempus prophetiæ Amos: ultio Domini in Damaſcum, Philiſthæos, Tyrum, Idumæam, & filios Ammon, quos ſuper quatuor ſceleribus non convertet.

A 1 VErba Amos, qui fuit in paſtoribus de Thecue: quæ vidit ſuper Iſrael in diebus Oziæ regis Juda, & in diebus Jeroboam filii Joas regis Iſrael, *ante duos annos terræmotus. *Ezec. 14. 5.

2 Et dixit: * Dominus de Sion rugiet, & de Jeruſalem dabit vocem ſuam: & luxerunt ſpecioſa paſtorum, & exiccatus eſt vertex Carmeli. *Jere. 25. 30. Joel. 3. 16.

3 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non convertam eum, eò quòd trituraverint in plauſtris ferreis Galaad.

4 Et mittam ignem in domum Azael: & devorabit domos Benadad.

5 Et conteram vectem Damaſci: & diſper- B

dam

dam habitatorem de campo idoli, & tenen-
tem ſceptrum de domo voluptatis : & transfe-
retur populus Syrię Cyrenem, dicit Dominus.
6 Hæc dicit Dominus : Super tribus ſceleri-
bus Gazæ, & ſuper quatuor non convertam
eum: eò quòd tranſtulerint captivitatem per-
fectam, ut concluderent eam in Idumæa.
7 Et mittam ignem in murum Gazæ : & de-
vorabit ædes ejus.
8 Et diſperdam habitatorem de Azoto, & te-
nentem ſceptrum de Aſcalone : & convertam
manum meam ſuper Accaron, & peribunt re-
C liqui Philiſthinorum, dicit Dominus Deus.
9 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleri-
bus Tyri, & ſuper quatuor non convertam
eum : eò quòd concluſerint captivitatem
perfectam in Idumæa, & non ſint recor-
dati fœderis fratrum.
10 Et mittam ignem in murum Tyri : &
devorabit ædes ejus.
11 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleri-
bus Edom, & ſuper quatuor non convertam
eum: eò quòd perſecutus ſit in gladio fratrem
ſuum, & violaverit miſericordiam ejus, &
tenuerit ultrà furorem ſuum, & indignatio-
nem ſuam ſervaverit uſque in finem.
D 12 Mittam ignem in Themam : & devo-
rabit ædes Boſræ.
13 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleri-
bus filiorum Ammon, & ſuper quatuor non
convertam eum: eò quòd diſſecuerit prægnan-
tes Galaad ad dilatandum terminum ſuum.
14 Et ſuccendam ignem in muro Rabba :
& devorabit ædes ejus in ululatu in die belli,
& in turbine in die commotionis.
15 Et ibit Melchom in captivitatem, ipſe,
& principes ejus ſimul, dicit Dominus.

CAPUT II.

Ultio Domini in Moab, & Judam, & Iſraelem, hiſque minatur interitum, quem effugere non poterunt: quia acceptis beneficiis ſemper fuerunt ingrati, Deique legem abjecerunt.

A 1 HÆc dicit Dominus: Super tribus ſce-
leribus Moab, & ſuper quatuor non
convertam eum : eò quòd incenderit oſſa
regis Idumææ uſque ad cinerem.
2 Et mittam ignem in Moab, & devorabit
ædes Carioth : & morietur in ſonitu Moab,
in clangore tubæ.
3 Et diſperdam judicem de medio ejus,
& omnes principes ejus interficiam cum eo,
dicit Dominus.
B 4 Hæc dicit Dominus : Super tribus ſcele-
ribus Juda, & ſuper quatuor non convertam
eum: eò quòd abjecerit legem Domini : &
mandata ejus non cuſtodierit : deceperunt
enim eos idola ſua, poſt quæ abierant pa-
tres eorum.
5 Et mittam ignem in Juda : & devorabit
ædes Jeruſalem.
6 Hæc dicit Dominus : Super tribus ſceleri-
bus Iſrael, & ſuper quatuor non convertam
eum: pro eo quòd vendiderit pro argento ju-
ſtum, & pauperem pro calceamentis.
7 Qui conterunt ſuper pulverem terræ ca-
pita pauperum, & viam humilium declinant :
& filius, ac pater ejus ierunt ad puellam,
ut violarent nomen ſanctum meum.
C 8 Et ſuper veſtimentis pignoratis accubue-
runt juxta omne altare : & vinum damna-
torum bibebant in Domo dei ſui.
9 * Ego autem exterminavi Amorrhæum à
facie eorum: cujus altitudo, cedrorum altitu-
do ejus, & fortis ipſe quaſi quercus: & contri-
vì fructũ ejus deſuper, & radices ejus ſubter.
10 * Ego ſum, qui aſcendere vos feci de terra
Ægypti, & duxi vos in deſerto quadraginta
annis, ut poſſideretis terram Amorrhæi.
11 Et ſuſcitavi de filiis veſtris in prophetas,
& de juvenibus veſtris Nazaræos : numquid
non ita eſt filii Iſrael, dicit Dominus?
12 Et propinabitis Nazaręis vinũ, & prophe-
tis mandabitis, dicentes : Ne prophetetis.
13 Ecce ego ſtridebo ſuper vos, ſicut ſtri-
det plauſtrum onuſtum fœno.
14 Et peribit fuga à veloce, & fortis non
obtinebit virtutem ſuam, & robuſtus non
ſalvabit animam ſuam :
15 Et tenens arcum non ſtabit, & velox
pedibus ſuis non ſalvabitur, & aſcenſor equi
non ſalvabit animam ſuam :
16 Et robuſtus corde inter fortes nudus fu-
giet in illa die, dicit Dominus.

* Nu. 21. 21. Deut. 2. 24
* Exo 14. 2.
D
Deut. 8. 2.

CAPUT III.

Domum Iſrael populum olim unicè electum arguit variorum ſcelerum: ex quibus paucos dicit ſervandos in superventura afflictione, quam ipſis comminatur.

1 AUdite verbum, quod locutus eſt Do- A
minus ſuper vos, filii Iſrael : ſuper
omnem cognationem, quam eduxi de terra
Ægypti, dicens:
2 Tantummodò vos cognovi ex omnibus
cognationibus terræ : idcircò viſitabo ſuper
vos omnes iniquitates veſtras.
3 Numquid ambulabunt duo pariter, niſi
convenerit eis?
4 Numquid rugiet leo in ſaltu, niſi habuerit
prædam? numquid dabit catulus leonis vocem
de cubili ſuo, niſi aliquid apprehenderit?
5 Numquid cadet avis in laqueum terræ
abſque aucupe? numquid auferetur laqueus
de terra, antequam quid ceperit?
6 Si clanget tuba in civitate, & populu B
non expaveſcet? ſi erit malum in civitate,
quod Dominus non fecerit.
7 Quia non facit Dominus Deus verbum,
niſi revelaverit ſecretum ſuum ad ſervos
ſuos prophetas.
8 Leo rugiet, quis non timebit? Dominus
Deus locutus eſt, quis non prophetabit?
9 Auditum facite in ædibus Azoti, & in æ-
dibus terræ Ægypti : & dicite : Congrega-
mini ſuper montes Samariæ, & videte inſa-
nias multas in medio ejus, & calumniam pa-
tientes in penetralibus ejus.
10 Et neſcierunt facere rectum, dicit Do- C
minus, theſaurizantes iniquitatem, & rapi-
nas in ædibus ſuis.
11 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Tri-
bulabitur, & circuietur terra : & detrahetur
ex te fortitudo tua, & diripientur ædes tuæ.
12 Hæc dicit Dominus : Quomodò ſi eruat
paſtor de ore leonis duo crura, aut extre-
mum auriculæ : ſic eruentur filii Iſrael, qui
habitant in Samaria in plaga lectuli, & in
Damaſci grabbato.
13 Audite, & conteſtamini in domo Jacob, D
dicit Dominus Deus exercituum :

14 Quia in die cùm viſitare cœpero prævaricationes Iſrael, ſuper eum viſitabo, & ſuper altaria Bethel: & amputabuntur cornua altaris, & cadent in terram.

15 Et percutiam domum hyemalem cum domo æſtiva: & peribunt domus eburneæ, & diſſipabuntur ædes multæ, dicit Dominus.

CAPUT IV.

Invehitur ſub typo vaccarum pinguium in iniquos primates Samariæ, ipſorum ſubſannans idololatriam: & quia filii Iſrael variis flagellis à peccatis ſuis revocari non potuerunt, minatur eis Dominus ſimilia his, quæ prius paſſi fuerant, hortando, ut ad Deum omnipotentem convertantur.

A 1 AUdite verbum hoc vaccæ pingues, quæ eſtis in monte Samariæ, quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes: quæ dicitis dominis veſtris: Afferte, & bibemus.

2 Juravit Dñs Deus in ſancto ſuo: quia ecce dies venient ſuper vos, & levabunt vos in contis, & reliquias veſtras in ollis fervêtibus:

3 Et per aperturas exibitis altera contra alteram, & projiciemini in Armon, dicit Dñs.

4 Venite ad Bethel, & impiè agite: ad Galgalam, & multiplicate prævaricationem: & afferte manè victimas veſtras, tribus diebus decimas veſtras.

B 5 Et ſacrificate de fermentato laudem: & vocate voluntarias oblationes, & annuntiate: ſic enim voluiſtis, filii Iſrael, dicit Dominus Deus.

6 Unde & ego dedi vobis ſtuporem dentium in cunctis urbibus veſtris, & indigentiam panum in omnibus locis veſtris: & non eſtis reverſi ad me, dicit Dominus.

7 Ego quoque prohibui à vobis imbrem, cùm adhuc tres menſes ſupereſſent uſque ad meſſem: & plui ſuper unam civitatem, & ſuper alteram civitatem non plui: pars una compluta eſt, & pars, ſuper quam non plui, aruit.

8 Et venerunt duæ, & tres civitates ad unam civitatem, ut biberent aquam, & non ſunt ſatiatæ: & non rediſtis ad me, dicit Dominus.

C * Agg. 2. 18. 9 * Percuſſi vos in vento urente, & in aurugine, multitudinem hortorum veſtrorum, & vinearum veſtrarum: oliveta veſtra, & ficeta veſtra comedit eruca: & non rediſtis ad me, dicit Dominus.

10 Miſi in vos mortem in via Ægypti, percuſſi in gladio juvenes veſtros, uſque ad captivitatem equorum veſtrorum: & aſcendere feci putredinem caſtrorum veſtrorum in nares veſtras: & non rediſtis ad me, dicit Dominus.

D * Gen. 19. 24. 11 Subverti vos, * ſicut ſubvertit Deus Sodomam, & Gomorrham, & facti eſtis quaſi torris raptus ab incendio: & non rediſtis ad me, dicit Dominus.

12 Quapropter hæc faciam tibi, Iſrael: poſtquam autem hæc fecero tibi, præparare in occurſum Dei tui Iſrael.

13 Quia ecce formans montes, & creans ventum, & annuntians homini eloquium ſuum, faciens matutinam nebulam, & gradiens ſuper excelſa terræ: Dominus Deus exercituum nomen ejus.

CAPUT V.

Luget caſum Iſraelis Propheta, revocans eos ad quærendum Dominum, ut ita poſſint evadere afflictiones ſuis peccatis debitas, propter quas ubique planctus erit: odit dominus feſtivitates, ac ſacrificia eorum, quibus propter idololatriam minatur captivitatem.

1 AUdite verbum iſtud, quod ego levo ſuper vos planctum. Domus Iſrael cecidit, & non adjiciet, ut reſurgat. A

2 Virgo Iſrael projecta eſt in terram ſuam, non eſt, qui ſuſcitet eam.

3 Quia hæc dicit Dominus Deus: Urbs, de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum: & de qua egrediebantur centum, relinquentur in ea decem in domo Iſrael.

4 Quia hæc dicit Dominus domui Iſrael: Quærite me, & vivetis.

5 Et nolite quærere Bethel, & in Galgalam nolite intrare, & in Berſabee non tranſibitis: quia Galgala captiva ducetur, & Bethel erit inutilis.

6 Quærite Dominum, & vivite: ne forte comburatur ut ignis domus Joſeph, & devorabit, & non erit, qui extinguat Bethel. B

7 Qui convertitis in abſinthium judicium, & juſtitiam in terra relinquitis.

8 Facientem Arcturum, & Orionem, & convertentem in manè tenebras, & diem in nocte mutantem: * qui vocat aquas maris, & effundit eas ſuper faciem terræ: Dominus nomen eſt ejus. * Inf. 9. 6.

9 Qui ſubridet vaſtitatem ſuper robuſtum, & depopulationem ſuper potentem affert. C

10 Odio habuerunt corripientem in porta: & loquentem perfectè abominati ſunt.

11 Idcircò, pro eo quòd diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo: * domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantiſſimas, & non bibetis vinum earum: * Soph. 1. 13.

12 Quia cognovi multa ſcelera veſtra, & fortia peccata veſtra: hoſtes juſti accipientes munus, & pauperes deprimentes in porta.

13 Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum eſt.

14 Quærite bonum, & non malum, ut vivatis: & erit Dominus Deus exercituum vobiſcum, ſicut dixiſtis. D

15 * Odite malum, & diligite bonum, & conſtituite in porta judicium: ſi forte miſereatur Dñs Deus exercituum reliquiis Joſeph. * Gal. 6. 10. Rom. 12. 9.

16 Propterea hæc dicit Dominus Deus exercituum dominator: in omnibus plateis planctus, & in cunctis, quæ foris ſunt, dicetur væ, væ: & vocabunt agricolam ad luctum, & ad planctum eos, qui ſciunt plangere.

17 Et in omnibus vineis erit planctus: quia pertranſibo in medio tui, dicit Dominus. E

18 * Væ deſiderantibus diem Domini: ad quid eam vobis? dies Domini iſta, tenebræ, & non lux. * Jer. 30. 7. Joel 2. 10. Soph. 1. 15.

19 Quomodo ſi fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei urſus: & ingrediatur domum, & innitatur manu ſua ſuper parietem, & mordeat eum coluber.

20 Numquid non tenebræ dies Domini, & non lux: & caligo, & non ſplendor in ea? * Iſa. 1. 11. Jer. 6. 20. Mala. 1. 10.

21 * Odi, & projeci feſtivitates veſtras: &

non

non capiam odorem cœtuum veſtrorum.

22 Quòd ſi obtuleritis mihi holocautomata, & munera veſtra, non ſuſcipiam: & vota pinguium veſtrorum non reſpiciam.

23 Aufer à me tumultum carminum tuorum: & cantica lyræ tuæ non audiam.

24 Et revelabitur quaſi aqua judicium, & juſtitia quaſi torrens fortis.

G * Act. 7. 42. 25 * Numquid hoſtias, & ſacrificium obtuliſtis mihi in deſerto quadraginta annis, domus Iſrael?

26 Et portaſtis tabernaculum Moloch veſtro, & imaginem idolorum veſtrorum, ſidus dei veſtri, quæ feciſtis vobis.

27 Et migrare vos faciam trans Damaſcum, dicit Dominus, Deus exercituum nomen ejus.

CAPUT VI.

Comminatur Dominus ſuperbis, & in deliciis agentibus exitium, ac tranſmigrationem, unà cum reliquo populo Iſrael, cujus deteſtatur ſuperbiam.

A Lucæ 6. 24. 1 VÆ, qui opulenti eſtis in Sion, & confiditis in monte Samariæ: optimates capita populorum, ingredientes pompaticè domum Iſrael.

2 Tranſite in Chalane, & videte, & ite inde in Emath magnam: & deſcendite in Geth Palæſtinorum, & ad optima quæque regna horum, ſi latior terminus eorum termino veſtro eſt.

3 Qui ſeparati eſtis in diem malum: & appropinquatis ſolio iniquitatis.

4 Qui dormitis in lectis eburneis, & laſcivitis in ſtratis veſtris: qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti.

B 5 Qui canitis ad vocem pſalterii: ſicut David putaverunt ſe habere vaſa cantici.

6 Bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti: & nihil patiebantur ſuper contritione Joſeph.

7 Quapropter nunc migrabunt in capite tranſmigrantium: & auferetur factio laſcivientium.

* Jer. 51. 14. 8 * Juravit Dominus Deus in anima ſua, dicit Dominus Deus exercituum: Deteſtor ego ſuperbiam Jacob, & domos ejus odi, & tradam civitatem cum habitatoribus ſuis.

9 Quòd ſi reliqui fuerint decem viri in domo una, & ipſi morientur.

C 10 Et tollet eum propinquus ſuus, & comburet eum, ut efferat oſſa de domo: & dicet ei, qui in penetrabilibus domus eſt: Numquid adhuc eſt penes te?

11 Et reſpondebit: Finis eſt. Et dicet ei: Tace, & non recorderis nominis Domini.

12 Quia ecce Dominus mandabit, & percutiet domum majorem ruinis, & domum minorem ſciſſionibus.

D 13 Numquid currere queunt in petris equi, aut arari poteſt in bubalis, quoniam convertiſtis in amaritudinem judicium, & fructum juſtitiæ in abſinthium?

14 Qui lætamini in nihilo: qui dicitis: Numquid non in fortitudine noſtra aſſumpſimus nobis cornua?

15 Ecce enim ſuſcitabo ſuper vos domus Iſrael, dicit Dominus Deus exercituum, gentem: & conteret vos ab introitu Emath uſque ad torrentem deſerti.

CAPUT VII.

Deprecatur Propheta pœnas, quas videt imminere: & Dominus comminatur captivitatem, quam Amos ſub parabola trullæ cæmentarii vaticinatur, adverſante licèt Amaſia ſacerdote Bethel, qui coram rege Iſrael accuſat Amos, ſuadens ipſi Amos, ut eat prophetatum in terram Juda: ſed oſtendit ſe factum à Domino Prophetam, ut ſuper Iſrael prophetaret, qui & Amaſiæ, & Iſrael vaticinatur afflictiones.

1 HÆc oſtendit mihi Dominus Deus, & ecce fictor locuſtæ in principio germinantium ſerotini imbris, & ecce ſerotinus poſt tonſionem regis. A

2 Et factum eſt: cùm conſummaſſet comedere herbam terræ, dixi: Domine Deus, propitius eſto, obſecro: quis ſuſcitabit Jacob, quia parvulus eſt?

3 Miſertus eſt Dominus ſuper hoc: Non erit, dixit Dominus.

4 Hæc oſtendit mihi Dominus Deus: & ecce vocabat judicium ad ignem Dominus Deus: & devoravit abyſſum multam, & comedit ſimul partem.

5 Et dixi: Domine Deus, quieſce, obſecro: quis ſuſcitabit Jacob, quia parvulus eſt? B

6 Miſertus eſt Dominus ſuper hoc: Sed & iſtud non erit, dixit Dominus Deus.

7 Hæc oſtendit mihi Dominus: & ecce Dominus ſtans ſuper murum litum, & in manu ejus trulla cæmentarii.

8 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides, Amos? Et dixi: Trullam cæmentarii. Et dixit Dominus: Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Iſrael: non adjiciam ultrà ſuperinducere eum.

9 Et demolientur excelſa Idoli, & ſanctificationes Iſrael deſolabuntur, & conſurgam ſuper domum Jeroboam in gladio.

10 Et miſit Amaſias ſacerdos Bethel ad Jeroboam regem Iſrael, dicens: Rebellavit contra te Amos in medio domus Iſrael: non poterit terra ſuſtinere univerſos ſermones ejus. C

11 Hæc enim dicit Amos: In gladio morietur Jeroboam, & Iſrael captivus migrabit de terra ſua.

12 Et dixit Amaſias ad Amos: Qui vides, gradere, fuge in terram Juda: & comede ibi panem, & prophetabis ibi.

13 Et in Bethel non adjicies ultrà, ut prophetes: quia ſanctificatio regis eſt, & domus regni eſt.

14 Reſponditque Amos, & dixit ad Amaſiam: Non ſum propheta, & non ſum filius prophetæ, ſed armentarius ego ſum vellicans ſycomoros. D

15 Et tulit me Dominus, cùm ſequerer gregem: & dixit Dominus ad me: Vade, propheta ad populum meum Iſrael.

16 Et nunc audi verbum Domini: Tu dicis: Non prophetabis ſuper Iſrael, & non ſtillabis ſuper domum idoli.

17 Propter hoc hæc dicit Dominus: Uxor tua in civitate fornicabitur: & filii tui, & filiæ tuæ in gladio cadent, & humus tua funiculo metietur: & tu in terra polluta morieris, & Iſrael captivus migrabit de terra ſua.

d by Google

CAPUT VIII.

Amos ſub parabola uncini pomorum prophetat finem imminere regni Iſrael propter pauperum oppreſſiones: acerbitatem verò imminentis calamitatis explicat: ac feſtivitates eorum dicit in luctum convertendas, famemque verbi Dei futuram denuntiat.

1 HÆC oſtendit mihi Dominus Deus:
A & ecce uncinus pomorum.
2 Et dixit: Quid tu vides, Amos? Et dixi:
Uncinum pomorum. Et dixit Dominus ad
me: Venit finis ſuper populum meum Iſrael:
non adjiciam ultra, ut pertranſeam eum.
3 Et ſtridebunt cardines templi in die illa,
dicit Dominus Deus: multi morientur: in
omni loco projicietur ſilentium.
4 Audite hoc qui conteritis pauperem, &
deficere facitis egenos terræ,
B 5 Dicentes: Quando tranſibit menſis, &
venumdabimus merces: & ſabbatum, &
aperiemus frumentum: ut imminuamus
menſuram, & augeamus ſiclum, & ſupponamus
ſtateras doloſas,
6 Ut poſſideamus in argento egenos, &
pauperes pro calceamentis, & quiſquilias
frumenti vendamus?
7 Juravit Dominus in ſuperbiam Jacob:
Si oblitus fuero uſque ad finem omnia opera
eorum.
8 Numquid ſuper iſto non commovebitur
terra, & lugebit omnis habitator ejus: &
aſcendet quaſi fluvius univerſus, & ejicietur,
& defluet quaſi rivus Ægypti?
C 9 Et erit in die illa, dicit Dominus Deus:
occidet ſol in meridie, & tenebreſcere faciam
terram in die luminis.
*Tob. 2. 6. 1 Mac. 1. 41. 10 * Et convertam feſtivitates veſtras in luctum,
& omnia cantica veſtra in planctum:
& inducam ſuper omne dorſum veſtrum ſaccum,
& ſuper omne caput calvitium: &
ponam eam quaſi luctum unigeniti, & noviſſima
ejus quaſi diem amarum.
11 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam
famem in terram: non famem panis, neq;
D ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Domini.
12 Et commovebuntur à mari uſque ad mare,
& ab Aquilone uſque ad Orientem: circuibunt
quærentes verbum Domini, & non
invenient.
13 In die illa deficient virgines pulchræ,
& adoleſcentes in ſiti.
14 Qui jurant in delicto Samariæ, & dicunt:
Vivit Deus tuus Dan, & vivit via Berſabee:
& cadent, & non reſurgent ultrà.

CAPUT IX.

Vaſtaturum ſe dicit Dominus impios, ſic ut nulli pateat effugium: poſtea tamen ſuſcitabit tabernaculum David, & captivitatem filiorum Iſrael convertet cum magna ipſorum felicitate.

A 1 VIdi Dominum ſtantem ſuper altare,
& dixit: Percute cardinem, &
commoveantur ſuperliminaria: avaritia
enim in capite omnium, & noviſſimum
eorum in gladio interficiam: non erit fuga
eis. Fugient, & non ſalvabitur ex eis,
qui fugerit.
2 * Si deſcenderint uſque ad infernum, inde
manus mea educet eos: & ſi aſcenderint *Pſal. 138. 8.
uſque in cœlum, inde detraham eos.
3 Et ſi abſconditi fuerint in vertice Carmeli,
inde ſcrutans auferam eos: & ſi
celaverint ſe ab oculis meis in profundo
maris, ibi mandabo ſerpenti, & mordebit
eos.
4 Et ſi abierint in captivitatem coram inimicis
ſuis, ibi mandabo gladio, & occidet * Jer. 44. 11.
eos: & * ponam oculos meos ſuper
eos in malum, & non in bonum. B
5 Et Dominus Deus exercituum, qui tangit
terram, & tabeſcet: & lugebunt omnes
habitantes in ea: & aſcendet ſicut rivus
omnis, & defluet ſicut fluvius Ægypti.
6 Qui ædificat in cœlo aſcenſionem ſuam,
& faſciculum ſuum ſuper terram fundavit:
* qui vocat aquas maris, & effundit eas ſuper
faciem terræ, Dominus nomen ejus. * Sup. 5. 8.
7 Numquid non ut filii Æthiopum vos
eſtis mihi, filii Iſrael, ait Dominus? Numquid
non Iſrael aſcendere feci de terra Ægypti:
& Palæſtinos de Cappadocia, &
Syros de Cyrene?
8 Ecce oculi Domini Dei ſuper regnum C
peccans, & conteram illud à facie terræ.
Verumtamen conterens non conteram domum
Jacob, dicit Dominus.
9 Ecce enim mandabo ego, & concutiam
in omnibus gentibus domum Iſrael, ſicut
concutitur triticum in cribro: & non cadet
lapillus ſuper terram.
10 In gladio morientur omnes peccatores
populi mei, qui dicent: Non appropinquabit,
& non veniet ſuper nos malum.
11 In die illa * ſuſcitabo tabernaculum * Act. 15. 16.
David, quod cecidit: & reædificabo aperturas
murorum ejus, & ea, quæ corruerant,
inſtaurabo: & reædificabo illud ſicut
in diebus antiquis.
12 Ut poſſideant reliquias Idumææ, &
omnes nationes, eò quòd invocatum ſit
nomen meum ſuper eos: dicit Dominus
faciens hæc.
13 Ecce dies veniunt: dicit Dominus: &
comprehendet arator meſſorem, & calcator D
uvæ mittentem ſemen: * & ſtillabunt
montes dulcedinem, & omnes colles culti * Joel 3. 18.
erunt.
14 Et convertam captivitatem populi mei
Iſrael: & ædificabunt civitates deſertas, &
inhabitabunt: & plantabunt vineas, & bibent
vinum earum: & facient hortos, &
comedent fructus eorum.
15 Et plantabo eos ſuper humum ſuam: &
non evellam eos ultrà de terra ſua, quam
dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

PROPHETIA ABDIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Vaticinatur exitium adverſùs Idumæos, qui affligebant, ac ſubſannabant filios Iſrael: qui tamen reducti, dominium accipient in eos, qui ipſos afflixerunt.

A Jer. 49.14. 1 VIſio Abdiæ. Hæc dicit Dominus Deus ad Edom. Auditum audivimus à Domino, & legatum ad Gentes miſit: Surgite, & conſurgamus adverſùs eum in prælium.

2 Ecce parvulum dedi te in Gentibus; contemptibilis tu es valdè.

3 Superbia cordis tui extulit te, habitantem in ſciſſuris petrarum, exaltantem ſolium tuum: qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram?

4 Si exaltatus fueris ut aquila, & ſi inter ſidera poſueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus.

B 5 Si fures introiſſent ad te, ſi latrones per noctem, quomodò conticuiſſes? nonne furati eſſent ſufficientia ſibi? ſi vindemiatores introiſſent ad te, numquid ſaltem racemum reliquiſſent tibi?

6 Quomodò ſcrutati ſunt Eſau, inveſtigaverunt abſcondita ejus?

C 7 Uſque ad terminum emiſerunt te: omnes viri fœderis tui illuſerunt tibi: invaluerunt adversùm te viri pacis tuæ: qui comedunt tecum, ponent inſidias ſubter te: non eſt prudentia in eo.

*Iſaie 15.14. 8 * Numquid non in die illa, dicit Dominus, perdam ſapientes de Idumæa, & prudentiam de monte Eſau?

9 Et timebunt fortes tui à Meridie, ut intereat vir de monte Eſau.

* Gen. 27.42. D 10 * Propter interfectionem, & propter iniquitatem in fratrem tuum Jacob, operiet te confuſio, & peribis in æternum.

11 In die cùm ſtares adversùs eum, quando capiebant alieni exercitum ejus, & extranei ingrediebantur portas ejus, & ſuper Jeruſalem mittebant ſortem: tu quoque eras quaſi unus ex eis.

12 Et non deſpicies in die fratris tui, in die peregrinationis ejus: & non lætaberis ſuper filios Juda in die perditionis eorum: & non magnificabis os tuum in die anguſtiæ.

13 Neque ingredieris portam populi mei in die ruinæ eorum: neque deſpicies & tu in malis ejus in die vaſtitatis illius: & non emitteris adversùs exercitum ejus in die vaſtitatis illius. E

14 Neque ſtabis in exitibus, ut interficias eos, qui fugerint: & non concludes reliquos ejus in die tribulationis.

15 Quoniam juxtà eſt dies Domini ſuper omnes gentes: ſicut feciſti, fiet tibi: retributionem tuam convertet in caput tuum.

16 Quomodò enim bibiſtis ſuper montem ſanctum meum, bibent omnes Gentes jugiter: & bibent, & abſorbebunt, & erunt quaſi non ſint. F

17 Et in monte Sion erit ſalvatio, & erit ſanctus: & poſſidebit domus Jacob eos, qui ſe poſſederant.

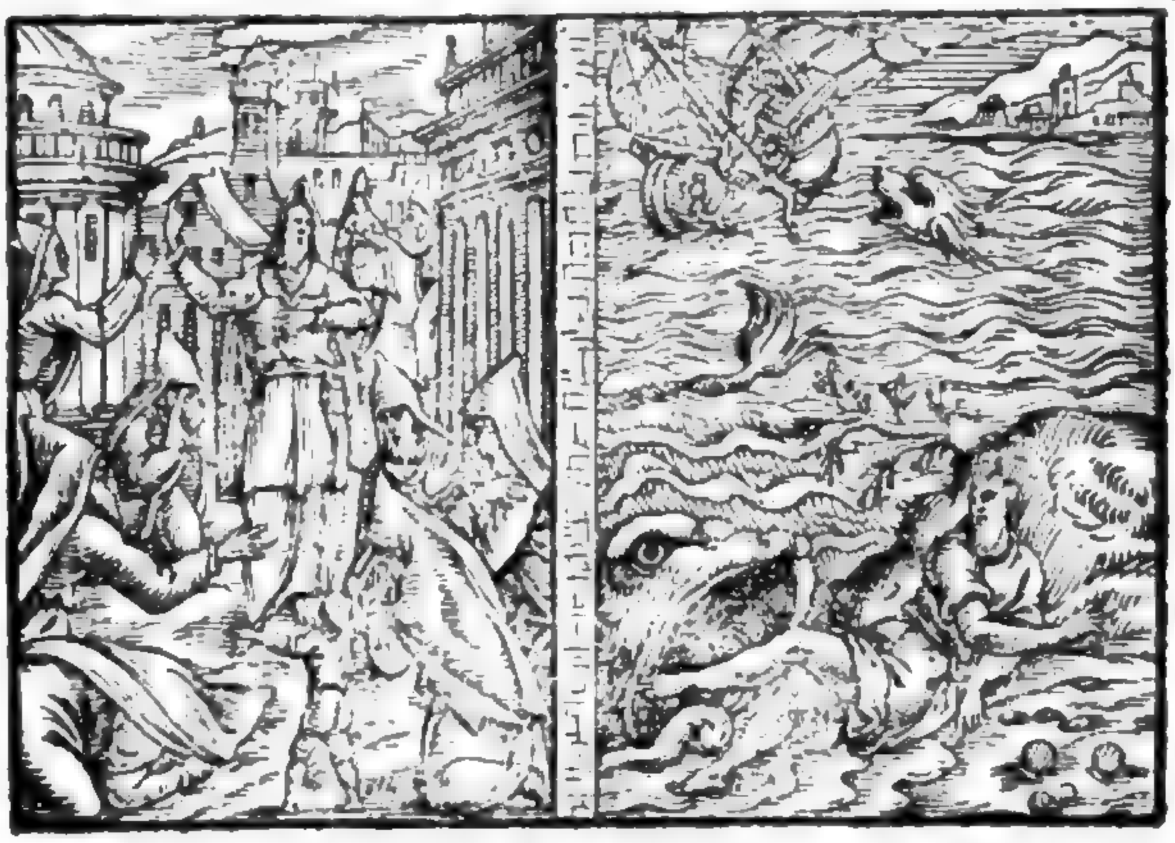
18 Et erit domus Jacob ignis, & domus Joſeph flamma, & domus Eſau ſtipula: & ſuccendentur in eis, & devorabunt eos: & non erunt reliquiæ domus Eſau, quia Dominus locutus eſt.

19 Et hæreditabunt hi, qui ad Auſtrum ſunt, montem Eſau, & qui in campeſtribus Philiſthiim: & poſſidebunt regionem Ephraim, & regionem Samariæ: & Benjamin poſſidebit Galaad. G

20 Et tranſmigratio exercitus hujus filiorum Iſrael, omnia loca Chananæorum uſque ad Sareptam: & tranſmigratio Jeruſalem, quæ in Boſphoro eſt, poſſidebit civitates Auſtri.

21 Et aſcendent ſalvatores in montem Sion judicare montem Eſau: & erit Domino regnum.

PROPHETIA JONÆ.

CAPUT PRIMUM.

Jonas à Domino miſſus, ut in Ninive prædicaret, navigio fugit in Tharſis à facie Domini: quo immittente in navim tempeſtatem, jactiſque ſortibus, deprehenſus Jonas in mare mittitur, ceſſatque tempeſtas.

A 1 ET factum eſt verbum Domini
ad Jonam filium Amathi,
dicens:
2 Surge, & vade in Niniven
civitatem grandem, & prædica in ea: quia aſcendit
malitia ejus coram me.
3 Et ſurrexit Jonas, ut fugeret in Tharſis à
facie Domini, & deſcendit in Joppen, &
invenit navem euntem in Tharſis: & dedit
naulum ejus, & deſcendit in eam, ut iret
cum eis in Tharſis à facie Domini.
B 4 Dominus autem miſit ventum magnum in
mare: & facta eſt tempeſtas magna in mari,
& navis periclitabatur conteri.
5 Et timuerunt nautæ, & clamaverunt viri
ad deum ſuum: & miſerunt vaſa, quæ
erant in navi, in mare, ut alleviaretur ab
eis: & Jonas deſcendit ad interiora navis,
& dormiebat ſopore gravi.
6 Et acceſſit ad eum gubernator, & dixit
ei: Quid tu ſopore deprimeris? ſurge, invoca
Deum tuum, ſi forte recogitet Deus
de nobis, & non pereamus.
C 7 Et dixit vir ad collegam ſuum: Venite,
& mittamus ſortes, & ſciamus quare hoc
malum ſit nobis. Et miſerunt ſortes: &
cecidit ſors ſuper Jonam.
8 Et dixerunt ad eum: Indica nobis, cujus
cauſa malum iſtud ſit nobis: quod eſt
opus tuum? quæ terra tua, & quò vadis?
vel ex quo populo es tu?
9 Et dixit ad eos: Hebræus ego ſum, &
Dominum Deum cœli ego timeo, qui fecit
mare, & aridam.
10 Et timuerunt viri timore magno, & dixerunt
ad eum: Quid hoc feciſti? (cognoverunt
enim viri, quòd à facie Domini fugeret,
quia indicaverat eis)
11 Et dixerunt ad eum: Quid faciemus
tibi, & ceſſabit mare à nobis? quia mare
ibat, & intumeſcebat.
12 Et dixit ad eos: Tollite me, & mittite D
in mare, & ceſſabit mare à vobis: ſcio enim
ego, quoniam propter me tempeſtas hæc
grandis venit ſuper vos.
13 Et remigabant viri, ut reverterentur ad
aridam, & non valebant: quia mare ibat,
& intumeſcebat ſuper eos:
14 Et clamaverunt ad Dominum, & dixerunt:
Quæſumus, Domine, ne pereamus
in anima viri iſtius, & ne des ſuper nos ſanguinem
innocentem: quia tu, Domine,
ſicut voluiſti, feciſti.
15 Et tulerunt Jonam, & miſerunt in mare:
& ſtetit mare à fervore ſuo.
16 Et timuerunt viri timore magno Dominum,
& immolaverunt hoſtias Domino,
& voverunt vota.

CAPUT II.

Jonas à ceto, quem Dominus præparaverat, abſorptus, fuit in eo tribus diebus, & tribus noctibus, cùmque de ventre ejus oraſſet Dominum, ipſius juſſu in aridam evomitur.

1 ET præparavit Dominus piſcem gran- A
dem, ut deglutiret Jonam: * & erat
Jonas in ventre piſcis tribus diebus, &
tribus noctibus:
2 Et oravit Jonas ad Dominum Deum
ſuum de ventre piſcis,
3 Et dixit:
* Clamavi de tribulatione mea ad Dominum,
& exaudivit me: de ventre inferi clamavi,
& exaudiſti vocem meam.

*Mat. 12. 40. & 16. 4. Lucæ 11. 30.

*Pſal. 119. 1. 1. Cor. 15. 4.

B 4 Et projeciſti me in profundum in corde
maris, & flumen circumdedit me: omnes
gurgites tui, & fluctus tui ſuper me tran-
ſierunt.
5 Et ego dixi: Abjectus ſum à conſpectu
oculorum tuorum: verumtamen rurſus vi-
debo templum ſanctum tuum:
*Pſal. 68. 2. 6 * Circumdederunt me aquæ uſque ad
animam: abyſſus vallavit me, pelagus
operuit caput meum.
C 7 Ad extrema montium deſcendi: terræ
vectes concluſerunt me in æternum, & ſub-
levabis de corruptione vitam meam, Do-
mine Deus meus.
8 Cùm anguſtiaretur in me anima mea,
Domini recordatus ſum: ut veniat ad te
oratio mea ad templum ſanctum tuum.
D 9 Qui cuſtodiunt vanitates fruſtra, miſe-
ricordiam ſuam derelinquunt.
10 Ego autem in voce laudis immolabo
tibi: quæcumque vovi, reddam pro ſalute
Domino.
11 Et dixit Dominus piſci, & evomuit Jo-
nam in aridam.

CAPUT III.

Rurſum miſſus Jonas ad Ninivitas prædicit civitatis ſubverſionem: illis autem ad Deum converſis, & magna pœnitentiæ ſigna oſtendentibus, parcit Dominus civitati.

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad Jo-
nam ſecundò dicens:
2 Surge, & vade in Niniven civitatem ma-
gnam: & prædica in ea prædicationem,
quam ego loquor ad te.
3 Et ſurrexit Jonas, & abiit in Niniven
juxta verbum Domini, & Ninive erat ci-
vitas magna itinere trium dierum.
B 4 Et cœpit Jonas introire in civitatem itine-
re diei unius: & clamavit, & dixit: Adhuc
quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur.
*Mat. 12. 41. 5 * Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum:
C & prædicaverunt jejunium, & veſtiti ſunt
Luc. 11. 32. ſaccis à majore uſque ad minorem.
6 Et pervenit verbum ad regem Ninive:
& ſurrexit de ſolio ſuo, & abjecit veſti-
mentum ſuum à ſe, & indutus eſt ſacco,
& ſedit in cinere.
7 Et clamavit, & dixit in Ninive ex ore
regis, & principum ejus, dicens: Homi-
nes, & jumenta, & boves, & pecora non
guſtent quidquam, nec paſcantur, & aquam
non bibant.
D 8 Et operiantur ſaccis homines, & jumen-
ta, & clament ad Dominum in fortitudine,
& convertatur vir à via ſua mala, & ab ini-
quitate, quæ eſt in manibus eorum.
*Jer. 18. 11. Joel. 2. 14. 9 * Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat
Deus: & revertatur à furore iræ ſuæ, &
non peribimus?
10 Et vidit Deus opera eorum, quia con-
verſi ſunt de via ſua mala: & miſertus eſt
Deus ſuper malitiam, quam locutus fue-
rat, ut faceret eis, & non fecit.

CAPUT IV.

Afflictus Jonas quia vaticinium ſuum adverſùs Ninivem videbat non impleri, mortem optat: verùm à Domino corripitur, qui injuſtam ipſius indignationem convincit, quòd putaret ſe rectè dolere de areſacta hedera, & tamen noluerit Dominus parcere Ninive civitati maximæ, in qua erant plus quàm centum viginti millia eorum, qui non peccaverunt.

1 ET afflictus eſt Jonas afflictione magna, A
& iratus eſt:
2 Et oravit ad Dominum, & dixit: Obſe-
cro, Domine, numquid non hoc eſt verbum
meum, cùm adhuc eſſem in terra mea? pro-
pter hoc præoccupavi, ut fugerem in Thar- *Pſal. 85. 5.
ſis: * ſcio enim, quia tu Deus clemens, & Joel. 2. 13.
miſericors es, patiens, & multæ miſeratio-
nis, & ignoſcens ſuper malitia. B
3 Et nunc Domine, tolle, quæſo, ani-
mam meam à me, quia melior eſt mihi
mors quàm vita.
4 Et dixit Dominus: Putaſne benè ira-
ſceris tu?
5 Et egreſſus eſt Jonas de civitate, & ſe-
dit contra Orientem civitatis, & fecit ſi-
bimet umbraculum ibi, & ſedebat ſubter
illud in umbra, donec videret, quid acci-
deret civitati.
6 Et præparavit Dominus Deus hederam,
& aſcendit ſuper caput Jonæ, ut eſſet um-
bra ſuper caput ejus, & protegeret eum
(laboraverat enim) & lætatus eſt Jonas ſu-
per hedera, lætitia magna.
7 Et paravit Deus vermem aſcenſu dilu- C
culi in craſtinum: & percuſſit hederam,
& exaruit.
8 Et cùm ortus fuiſſet ſol, præcepit Domi-
nus vento calido, & urenti: & percuſſit ſol
ſuper caput Jonæ, & æſtuabat: & petivit
animæ ſuæ, ut moreretur, & dixit: Me-
lius eſt mihi mori, quàm vivere.
9 Et dixit Dominus ad Jonam: Putaſne,
benè iraſceris tu ſuper hederam? Et dixit:
Benè iraſcor ego uſque ad mortem.
10 Et dixit Dominus: Tu doles ſuper he- D
deram, in qua non laboraſti, neque fe-
ciſti, ut creſceret: quæ ſub una nocte na-
ta eſt, & ſub una nocte periit.
11 Et ego non parcam Ninive civitati ma-
gnæ, in qua ſunt pluſquam centum viginti
millia hominum, qui neſciunt, quid ſit in-
ter dexteram, & ſiniſtram ſuam, & ju-
menta multa?

PROPHETIA MICHÆÆ.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Michaas prophetaverit: comminatur Samariæ,& Jeruſalem exitium, & captivitatem propter idololatriam ipſorum: quos plangit Propheta, & ad planctum provocat.

A 1 VErbum Domini, quod fa-
ctum eſt ad Michæam Mo-
raſthitem, in diebus Joa-
than, Achaz, & Ezechiæ, re-
gum Juda: quod vidit ſuper
Samariam, & Jeruſalem.
2 * Audite, populi omnes, & attendat terra,
& plenitudo ejus: & ſit Dominus Deus vobis
in teſtem, Dominus de templo ſancto ſuo.
3 * Quia ecce Dominus egreditur de loco
ſuo: & deſcendet, & calcabit ſuper excel-
ſa terræ.

* Deut 32. 1. Iſaiæ 1. 2. * Iſaiæ 26. 21.

4 Et conſumentur montes ſubtus eum, &
B valles ſcindentur ſicut cera à facie ignis, &
ſicut aquæ, quæ decurrunt in præceps.
5 In ſcelere Jacob omne iſtud, & in peccatis
domus Iſræl. Quod ſcelus Jacob? nonne Sa-
maria? & quæ excelſa Judæ? nonne Jeruſalē?
6 Et ponam Samariam quaſi acervum la-
pidum in agro, cùm plantatur vinea: &
detraham in vallem lapides ejus, & fun-
damenta ejus revelabo.
7 Et omnia ſculptilia ejus concidentur, &
omnes mercedes ejus comburentur igne, &
omnia idola ejus ponam in perditionem: quia
de mercedibus meretricis congregata ſunt, &
uſque ad mercedem meretricis revertentur.
C 8 Super hoc plangam, & ululabo: vadam
ſpoliatus, & nudus: faciam planctum velut
draconum, & luctum quaſi ſtruthionum.
9 Quia deſperata eſt plaga ejus, quia ve-
nit uſque ad Judam, tetigit portam populi
mei uſque ad Jeruſalem.
10 In Geth nolite annuntiare, lacry-
mis ne ploretis, in domo Pulveris pul-
vere vos conſpergite.
11 Et tranſite vobis habitatio Pulchra,
confuſa ignominia: non eſt egreſſa, quæ
habitat in exitu: planctum Domus vicina
accipiet ex vobis, quæ ſtetit ſibimet.
12 Quia infirmata eſt in bonum, quæ ha- D
bitat in amaritudinibus: quia deſcendit ma-
lum à Domino in portam Jeruſalem.
13 Tumultus quadrigæ ſtuporis habitanti
Lachis: principium peccati eſt filiæ Sion,
quia in te inventa ſunt ſcelera Iſrael.
14 Propterea dabit emiſſarios ſuper hære-
ditatem Geth: domus mendacii in dece-
ptionem regibus Iſrael.
15 Adhuc hæredem adducam tibi, qui
habitas in Mareſa: uſque ad Odollam ve-
niet gloria Iſrael.
16 Decalvare, & tondere ſuper filios de-
liciarum tuarum: dilata calvitium tuum ſicut
aquila: quoniam captivi ducti ſunt ex te.

CAPUT II.

Propheta populi ſui multiplicem injuſtitiam, aliaque peccata recenſens, prædicit vindictam, & captivitatem ipſi imminere: & ob id lugens reliquiarum futuram congregationem denuntiat.

1 VÆ, qui cogitatis inutile, & operami- A
ni malum in cubilibus veſtris: in lu-
ce matutina faciunt illud, quoniam contra
Deum eſt manus eorum.
2 Et concupierunt agros, & violenter tu-
lerunt, & rapuerunt domos: & calumnia-
bantur virum, & domum ejus; virum, &
hæreditatem ejus.
3 Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego co-
gito ſuper familiam iſtam malum: unde non
auferetis colla veſtra, & non ambulabitis
ſuperbi: quoniam tempus peſſimum eſt.
4 In die illa ſumetur ſuper vos parabola, & B
cantabitur canticum cum ſuavitate, dicentiū:
De populatione vaſtati ſumus: pars populi mei

by Google

commutata eſt : quomodò recedet à me, cùm
revertatur, qui regiones noſtras dividat?
5 Propter hoc non erit tibi mittens funicu-
lum fortis in cœtu Domini.
6 Ne loquamini loquentes : Non ſtillabit
ſuper iſtos, non comprehendet confuſio.
C 7 Dicit domus Jacob : Numquid abbrevia-
tus eſt ſpiritus Domini, aut tales ſunt cogi-
tationes ejus? Nonne verba mea bona ſunt
cum eo, qui recte graditur?
8 Et e contrario populus meus in adver-
ſarium conſurrexit, deſuper tunica pallium
ſuſtuliſti : & eos, qui tranſibant ſimpliciter,
convertiſtis in bellum.
9 Mulieres populi mei ejeciſtis de domo de-
liciarum ſuarum : à parvulis earum tuliſtis
laudem meam in perpetuum.
10 Surgite, & ite, quia non habetis hìc
requiem : propter immunditiam ejus cor-
rumpetur putredine peſſima.
D 11 Utinam non eſſem vir habens ſpiritum,
& mendacium potiùs loquerer : ſtillabo ti-
bi in vinum, & in ebrietatem, & erit, ſu-
per quem ſtillatur populus iſte.
12 Congregatione congregabo Jacob to-
tum te : in unum conducam reliquias Iſ-
rael, pariter ponam illum quaſi gregem in
ovili, quaſi pecus in medio caulatum : tu-
multuabuntur à multitudine hominum.
13 Aſcendet enim pandens iter ante eos: di-
vident, & tranſibunt portam, & ingredien-
tur per eam : & tranſibit rex eorum coram
eis, & Dominus in capite eorum.

C A P U T III.

*Propter peccata principum, judicum, pſeu-
doprophetarum, ac ſacerdotum populi
Iſrael, comminatur Dominus gravem ul-
tionem, & Jeroſolymæ deſolationem.*

A 1 ET dixi: Audite principes Jacob, &
duces domus Iſrael : Numquid non ve-
ſtrum eſt ſcire judicium,
2 Qui odio habetis bonum, & diligitis ma-
lum, qui violenter tollitis pelles eorum deſu-
per eis, & carnem eorum deſuper oſſibus
eorum?
3 Qui comederunt carnem populi mei, &
pellem eorum deſupèr excoriaverunt: & oſſa
eorum confregerunt, & conciderunt ſicut in
lebete, & quaſi carnem in medio ollæ.
B 4 Tunc clamabunt ad Dominum, & non
exaudiet eos : & abſcondet faciem ſuam ab
eis in tempore illo, ſicut nequiter egerunt
in adinventionibus ſuis.
5 Hæc dicit Dominus ſuper prophetas, qui
ſeducunt populum meum : qui mordent den-
tibus ſuis, & prædicant pacem : & ſi quis
non dederit in ore eorum quippiam, ſan-
ctificant ſuper eum prælium.
6 Propterea nox vobis pro viſione erit,
& tenebræ vobis pro divinatione : & oc-
cumbet ſol ſuper prophetas ; & obtenebra-
bitur ſuper eos dies.
C 7 Et confundentur, qui vident viſiones,
& confundentur divini : & operient omnes
vultus ſuos, quia non eſt reſponſum Dei.
8 Verumtamen ego repletus ſum fortitu-
dine ſpiritus Domini, judicio, & virtute,
ut annuntiem Jacob ſcelus ſuum, & Iſrael
peccatum ſuum.
9 Audite hoc principes domus Jacob, &
judices domus Iſrael : qui abominamini ju-
dicium, & omnia recta pervertitis.
10 Qui ædificatis Sion in ſanguinibus, & D
Jeruſalem in iniquitate.
11 * Principes ejus in muneribus judica-
bant, & ſacerdotes ejus in mercede doce- *Ezec.
bant, & prophetæ ejus in pecunia divinabant, 22.17.
& ſuper Dominum requieſcebant, dicentes : Soph.
Numquid non Dominus in medio noſtrùm? 3. 3.
non venient ſuper nos mala.
12 Propter hoc, cauſa veſtri, *Sion quaſi *Jer.
ager arabitur, & Jeruſalem quaſi acervus lapi- 26.18.
dum erit, & mons templi in excelſa ſilvarum.

C A P U T IV.

*Tempore gratiæ plurimæ nationes accedent
ad Eccleſiam, & cultum Dei cum magna
ſecuritate : conſolatur Sion, quòd de ca-
ptivitate ſit à Domino redimenda, ut ſe
de ſuis inimicis ulciſcatur.*

1 ET erit: in noviſſimo dierum erit mons A
domus Domini præparatus in vertice Iſaiæ
montium, & ſublimis ſuper colles : & 2. 2.
fluent ad eum populi.
2 Et properabunt gentes multæ, & di-
cent : Venite, aſcendamus ad montem Do-
mini, & ad domum Dei Jacob : & docebit
nos de viis ſuis, & ibimus in ſemitis ejus,
quia de Sion egredietur lex, & verbum
Domini de Jeruſalem.
3 Et judicabit inter populos multos, & cor-
ripiet gentes fortes uſque in longinquum, &
concident gladios ſuos in vomeres, & haſtas
ſuas in ligones: non ſumet gens adversùs gen-
tem gladium, & non diſcent ultrà belligerare.
4 Et ſedebit vir ſubtus vitem ſuam, & ſubtus B
ficum ſuam, & non erit, qui deterreat : quia os
Domini exercituum locutum eſt.
5 Quia omnes populi ambulabunt, unui-
quiſque in nomine Dei ſui : nos autem am-
bulabimus in nomine Domini Dei noſtri in
æternum, & ultrà.
6 In die illa, dicit Dominus, congrega-
bo claudicantem : & eam, quam ejeceram,
colligam, & quam afflixeram :
7 * Et ponam claudicantem in reliquias, & *Soph.
eam, quæ laboraverat, in gentem robuſtam, * 3. 19.
& regnabit Dominus ſuper eos in monte C
Sion, ex hoc nunc, & uſque in æternum. *Dan.
8 Et tu turris gregis nebuloſa filiæ Sion 7. 14.
uſque ad te veniet : & veniet poteſtas pri- Lucæ
ma, regnum filiæ Jeruſalem. 1. 31.
9 Nunc quare mœrore contraheris? numquid
rex non eſt tibi, aut conſiliarius tuus periit,
quia cõprehendit te dolor ſicut parturientẽ?
10 Dole, & ſatage, filia Sion, quaſi par-
turiens: quia nunc egredieris de civitate, &
habitabis in regione, & venies uſque ad Ba-
bylonem : ibi liberaberis, ibi redimet te
Dominus de manu inimicorum tuorum.
11 Et nunc congregatæ ſunt ſuper te gen- D
tes multæ, quæ dicunt : Lapidetur, & aſ-
piciat in Sion oculus noſter.
12 Ipſi autem non cognoverunt cogitatio-
nes Domini, & non intellexerunt conſilium
ejus: quia congregavit eos quaſi fœnum areæ.
13 Surge, & tritura, filia Sion : quia cornu
tuum ponam ferreum, & ungulas tuas ponam
æreas: & comminuet populos multos, & in-
terficies Domino rapinas eorum, & fortitudi-
nem eorum Domino univerſæ terræ.

C A-

CAPUT V.

Imminens urbis Jeruſalem vaſtatio oſtenditur, & Chriſtus in Bethlehem naſciturus: reliquiæ Iſrael exaltabuntur, devictis inimicis, & ablata ab ipſis idololatria.

A 1 NUnc vaſtaberis, filia latronis: obſidionem poſuerunt ſuper nos, in virga percutient maxillam judicis Iſrael.

*Mat. 2. 6. Joan. 7. 42. 2 * ET TU BETHLEHEM Ephrata parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſrael: & egreſſus ejus ab initio, & à diebus æternitatis.

3 Propter hoc dabit eos uſque ad tempus, in quo parturiens pariet, & reliquiæ fratrum ejus convertentur ad filios Iſrael.

B 4 Et ſtabit, & paſcet in fortitudine Domini, in ſublimitate nominis Domini Dei ſui: & convertentur, quia nunc magnificabitur uſque ad terminos terræ.

5 Et erit iſte pax: cùm venerit Aſſyrius in terram noſtram, & quando calcaverit in domibus noſtris: & ſuſcitabimus ſuper eum ſeptem paſtores, & octo primates homines.

6 Et paſcent terram Aſſur in gladio, & terram Nemrod in lanceis ejus, & liberabit ab Aſſur, cùm venerit in terram noſtram, & cùm calcaverit in finibus noſtris.

C 7 Et erunt reliquiæ Jacob in medio populorum multorum quaſi ros à Domino, & quaſi ſtillæ ſuper herbam, quæ non expectat virum, & non præſtolatur filios hominum.

8 Et erunt reliquiæ Jacob in Gentibus in medio populorum multorum, quaſi leo in jumentis ſilvarum, & quaſi catulus leonis in gregibus pecorum: qui cùm tranſierit, & conculcaverit, & ceperit, non eſt, qui eruat.

9 Exaltabitur manus tua ſuper hoſtes tuos, & omnes inimici tui interibunt.

10 Et erit in die illa, dicit Dominus: Auferam equos tuos de medio tui, & diſperdam quadrigas tuas.

D 11 Et perdam civitates terræ tuæ, & deſtruam omnes munitiones tuas, & auferam maleficia de manu tua, & divinationes non erunt in te.

12 Et perire faciam ſculptilia tua, & ſtatuas tuas de medio tui: & non adorabis ultrà opera manuum tuarum.

13 Et evellam lucos tuos de medio tui: & conteram civitates tuas.

14 Et faciam in furore, & in indignatione ultionem in omnibus gentibus, quæ non audierunt.

CAPUT VI.

Diſceptat Dominus cum ingratis, recenſens collata illis beneficia, indicans etiam quid ſit bonum, & quid Dominus à populo ſuo requirat: ſed propter injuſtitiam, aliaque ſcelera filiorum Iſrael comminatur eis Dominus varias afflictiones.

A 1 AUdite, quæ Dominus loquitur: Surge: contende judicio adverſùm montes, & audiant colles vocem tuam.

2 Audiant montes judicium Domini, & fortia fundamenta terræ: quia judicium Domini cum populo ſuo, & cum Iſrael dijudicabitur.

*Jer. 2. 4. 3 * Popule meus quid feci tibi, aut quid moleſtus fui tibi? reſponde mihi.

4 Quia eduxi te de Terra Ægypti, & de domo ſervientium liberavi te, & miſi ante faciem tuam Moyſen, & Aaron, & Mariam?

*Num. 22. 23. 5 * Popule meus, memento, quæſo, quid cogitaverit Balach rex Moab: & quid reſponderit ei Balaam filius Beor, de Setim uſque ad Galgalam, ut cognoſceres juſtitias Domini.

B 6 Quid dignum offeram Domino? curvabo genu Deo excelſo? numquid offeram ei holocautomata, & vitulos anniculos?

7 Numquid placari poteſt Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium? Numquid dabo primogenitum meum pro ſcelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ?

8 Indicabo tibi, ò homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat à te: Utique facere judicium, & diligere miſericordiam, & ſolicitum ambulare cum Deo tuo.

C 9 Vox Domini ad civitatem clamat, & ſalus erit timentibus nomen tuum: Audite tribus, & quis approbabit illud?

10 Adhuc ignis in domo impii theſauri iniquitatis, & menſura minor iræ plena.

11 Numquid juſtificabo ſtateram impiam, & ſaccelli pondera doloſa?

12 In quibus divites ejus repleti ſunt iniquitate, & habitantes in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum.

13 Et ego ergo cœpi percutere te perditione ſuper peccatis tuis.

D 14 Tu comedes, & non ſaturaberis: & humiliatio tua in medio tui, & apprehendes, & nõ ſalvabis: & quos ſalvaveris, in gladium dabo.

*Deut. 28. 38. Agg. 1. 6. 15 * Tu ſeminabis, & non metes: tu calcabis olivam, & non ungeris oleo: & muſtum, & non bibes vinum.

16 Et cuſtodiſti præcepta Amri, & omne opus domus Achab, & ambulaſti in voluntatibus eorum, ut darem te in perditionem, & habitantes in ea in ſibilum: & opprobrium populi mei portabitis.

CAPUT VII.

Luget Propheta tam paucos eſſe reliquos, qui non ſint iniqui: in nullo homine oſtendit eſſe confidendum, ſed in ſolo Deo ſalvatore: qui miſerebitur Sion, & pudefactis inimicis eam ad ſe reducet, complens factas ad patres promiſſiones.

A 1 VÆ mihi, quia factus ſum, ſicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ: non eſt botrus ad comedendum, præcoquas ficus deſideravit anima mea.

2 Periit ſanctus de terra, & rectus in hominibus non eſt: omnes in ſanguine inſidiantur, vir fratrem ſuum ad mortem venatur.

3 Malum manuum ſuarum dicunt bonum, princeps poſtulat, & judex in reddendo eſt: & magnus locutus eſt deſiderium animæ ſuæ, & conturbaverunt eam.

4 Qui optimus in eis eſt, quaſi paliurus: & qui rectus, quaſi ſpina de ſepe. Dies ſpeculationis tuæ, viſitatio tua venit: nunc erit vaſtitas eorum.

B 5 Nolite credere amico, & nolite confidere in duce: ab ea, quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi clauſtra oris tui.

*Mat. 10. 21. [illegible] 10. 36. 6 * Quia filius contumeliam facit patri, & filia conſurgit adverſùs matrem ſuam, nurus adverſùs ſocrum ſuam: * & inimici hominis domeſtici ejus.

7 Ego autem ad Dominum aſpiciam, expe-
ctabo Deum ſalvatorem meum: audiet me
Deus meus.
8 Ne læteris inimica mea ſuper me, quia
cecidi: conſurgam, cùm ſedero in tenebris,
Dominus lux mea eſt.
9 Iram Domini portabo, quoniam peccavi
ei, donec cauſam meam judicet, & faciat
judicium meum: educet me in lucem, videbo
juſtitiam ejus.
C 10 Et aſpiciet inimica mea, & operietur con-
fuſione, quæ dicit ad me: Ubi eſt Dominus
Deus tuus? Oculi mei videbunt in eam: nunc
erit in conculcationem ut lutum platearum.
11 Dies, ut ædificentur maceriæ tuæ: in
die illa longè fiet lex.
12 In die illa, & uſque ad te veniet de Aſ-
ſur, & uſque ad civitates munitas, & à civi-
tatibus munitis uſque ad flumen, & ad mare
de mari, & ad montem de monte.
13 Et terra erit in deſolationem propter
habitatores ſuos, & propter fructum cogi-
tationum eorum.
14 Paſce populum tuum in virga tua, gre-
gem hæreditatis tuæ, habitantes ſolos in ſal-
tu, in medio Carmeli: paſcentur Baſan, &
Galaad, juxta dies antiquos.
15 Secundùm dies egreſſionis tuæ de terra
Ægypti oſtendam ei mirabilia.
16 Videbunt gentes, & confundentur ſu-
per omni fortitudine ſua: ponent manum ſu-
per os, aures eorum ſurdæ erunt.
17 Lingent pulverem ſicut ſerpentes, velut
reptilia terræ perturbabuntur in ædibus ſuis: D
Dominum Deum noſtrum formidabunt, &
timebunt te.
18 *Quis Deus ſimilis tui, qui aufers iniquita- * Jer. 10. 6.
tem, & tranſis peccatum reliquiarum hære- Actor. 10. 43.
ditatis tuæ? non immittet ultrà furorem ſuum,
quoniam volens miſericordiam eſt.
19 Revertetur, & miſerebitur noſtri: de-
ponet iniquitates noſtras, & projiciet in pro-
fundum maris omnia peccata noſtra.
20 Dabis veritatem Jacob, miſericordiam
Abraham: quæ juraſti patribus noſtris à die-
bus antiquis.

PROPHETIA NAHUM.

CAPUT PRIMUM.

Zelus Dei adversùs hoſtes ſuos, qui patiens eſt, & fortitudine magnus, cujus iræ nemo poteſt reſiſtere, & in ſe ſperantium eſt liberator, ſuique populi hoſtes eſt conſumpturus.

A 1 ONus Ninive: Liber viſionis
Nahum Elceſæi.
2 Deus æmulator, & ulciſcens
Dominus: ulciſcens Domi-
nus, & habens furorem: ul-
ciſcens Dominus in hoſtes
ſuos, & iraſcens ipſe inimicis ſuis.
3 Dominus patiens, & magnus fortitudi-
ne, & mundans non faciet innocentem.
Dominus in tempeſtate, & turbine viæ ejus,
& nebulæ pulvis pedum ejus.
4 Increpans mare, & exſiccans illud, & B
omnia flumina ad deſertum deducens. In-
firmatus eſt Baſan, & Carmelus, & flos
Libani elanguit.
5 Montes commoti ſunt ab eo, & colles
deſolati ſunt, & contremuit terra à facie
ejus, & orbis, & omnes habitantes in eo.
6 Ante faciem indignationis ejus quis
ſtabit? & quis reſiſtet in ira furoris ejus?
indignatio effuſa eſt ut ignis: & petræ
diſſolutæ ſunt ab eo.
7 Bonus Dominus, & confortans in die
tribulationis, & ſciens ſperantes in ſe.

8 Et

8 Et in diluvio prætereunte conſummationem faciet loci ejus: & inimicos ejus perſequentur tenebræ.

C 9 Quid cogitatis contra Dominum? conſummationem ipſe faciet: non conſurget duplex tribulatio.

10 Quia ſicut ſpinæ ſe invicem complectuntur, ſic convivium eorum pariter potantium: conſumentur quaſi ſtipula ariditate plena.

11 Ex te exibit cogitans contra Dñm malitiam: mente pertractans prævaricationem.

D 12 Hæc dicit Dominus: Si perfecti fuerint, & ita plures, ſic quoque attondentur, & pertranſibit: afflixi te, & non affligam te ultrà.

13 Et nunc conteram virgam ejus de dorſo tuo, & vincula tua diſrumpam.

14 Et præcipiet ſuper te Dominus, non ſeminabitur ex nomine tuo ampliùs: de domo Dei tui interficiam ſculptile, & conflatile: ponam ſepulchrum tuum, quia inhonoratus es.

*Iſaiæ 52. 7. Rom. 10. 15. 15 * Ecce ſuper montes pedes evangelizantis, & annuntiantis pacem: celebra, Juda, feſtivitates tuas, & redde vota tua, quia non adjiciet ultrà, ut pertranſeat in te Belial: univerſus interiit.

CAPUT II.

Obſidio Ninive, ejuſque à Chaldæis depopulatio, quia ſuperbè egit contra populum Domini.

A 1 Aſcendit, qui diſpergat coram te, qui cuſtodiat obſidionem: contemplare viã, conforta lumbos, robora virtutem valde.

2 Quia reddidit Dñs ſuperbiam Jacob, ſicut ſuperbiam Iſrael: quia vaſtatores diſſipaverunt eos, & propagines eorum corruperũt.

3 Clypeus fortiũ ejus ignitus, viri exercitus in coccineis: igneæ habenæ currus in die præparationis ejus, & agitatores conſopiti ſunt.

4 In itineribus conturbati ſunt: quadrigæ colliſæ ſunt in plateis: aſpectus eorum quaſi lampades, quaſi fulgura diſcurrentia.

B 5 Recordabitur fortium ſuorum, ruent in itineribus ſuis: velociter aſcendent muros ejus, & præparabitur umbraculum.

6 Portæ fluviorum apertæ ſunt, & templum ad ſolum dirutum.

7 Et miles captivus abductus eſt, & ancillæ ejus minabantur gementes ut columbæ, murmurantes in cordibus ſuis.

8 Et Ninive quaſi piſcina aquarum aquæ ejus: ipſi verò fugerunt: ſtate, ſtate, & non eſt, qui revertatur.

C 9 Diripite argentum, diripite aurum: & non eſt finis divitiarum ex omnibus vaſis deſiderabilibus.

10 Diſſipata eſt, & ſciſſa, & dilacerata: & cor tabeſcens, & diſſolutio geniculorum, & defectio in cunctis renibus, & facies omnium eorum ſicut nigredo ollæ.

11 Ubi eſt habitaculum leonum, & paſcua catulorũ leonum, ad quã ivit leo, ut ingrederetur illuc, catulus leonis, & nõ eſt, qui exterreat?

D 12 Leo cepit ſufficienter catulis ſuis, & necavit leænis ſuis, & implevit præda ſpeluncas ſuas, & cubile ſuum rapina.

13 Ecce ego ad te, dicit Dñs exercituum, & ſuccendam uſque ad fumum quadrigas tuas, & leunculos tuos comedet gladius: & exterminabo de terra prædam tuam, & non audietur ultrà vox nuntiorum tuorum.

CAPUT III.

Ninive urbs ſanguinum ſub nomine adulteræ vaſtanda prædicatur: quod exemplo Alexandriæ à Babyloniis devaſtatæ confirmatur: nec erit, qui Ninive condoleat, aut eã cõſoletur ſuper ipſius devaſtatione.

1 Væ civitas ſanguinum, univerſa mendacii dilaceratione plena: non recedet à te rapina. A Ezech. 24. 9. Hab. 2. 12.

2 Vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementis, & quadrigæ ferventis, & equitis aſcendentis:

3 Et micantis gladii, & fulgurantis haſtæ, & multitudinis interfectæ, & gravis ruinæ: nec eſt finis cadaverum, & corruent in corporibus ſuis.

4 Propter multitudinem fornicationum meretricis ſpecioſæ, & gratæ, & habentis maleficia, quæ vendidit Gentes in fornicationibus ſuis, & familias in maleficiis ſuis.

5 * Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & revelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam Gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. B *Iſaiæ 47. 3.

6 Et projiciam ſuper te abominationem, & cõtumeliis te afficiã, & ponã te in exemplum.

7 Et erit: omnis, qui viderit te, reſiliet à te, & dicet: Vaſtata eſt Ninive: quis commovebit ſuper te caput? unde quæram conſolatorem tibi?

8 Numquid melior es Alexandria populorũ, quæ habitat in fluminibus? aquæ in circuitu ejus: cujus divitiæ, mare: aquæ, muri ejus.

9 Æthiopia fortitudo ejus, & Ægyptus, & non eſt finis: Africa, & Libyes fuerunt in auxilio tuo.

10 Sed & ipſa in tranſmigrationem ducta eſt in captivitatem: parvuli ejus eliſi ſunt in capite omnium viarum, & ſuper inclytos ejus miſerunt ſortem, & omnes optimates ejus confixi ſunt in compedibus. C

11 Et tu ergo inebriaberis, & eris deſpecta: & tu quæres auxilium ab inimico.

12 Omnes munitiones tuæ ſicut ficus cum groſſis ſuis: ſi concuſſæ fuerint, cadent in os comedentis.

13 Ecce populus tuus mulieres in medio tui: inimicis tuis adapertione pandentur portæ terræ tuæ, devorabit ignis vectes tuos.

14 Aquam propter obſidionem hauri tibi, extrue munitiones tuas: intra in lutum, & calca, ſubigens tene laterem.

15 Ibi comedet te ignis: peribis gladio, devorabit te ut bruchus: congregare ut bruchus: multiplicare ut locuſta. D

16 Plures feciſti negotiationes tuas, quàm ſtellæ ſint cœli: bruchus expanſus eſt, & avolavit.

17 Cuſtodes tui quaſi locuſtæ, & parvuli tui quaſi locuſtæ locuſtarum, quæ conſidunt in ſepibus in die frigoris: ſol ortus eſt, & avolaverunt, & non eſt cognitus locus earum, ubi fuerint.

18 Dormitaverunt paſtores tui, rex Aſſur: ſepelientur principes tui: latitavit populus tuus in montibus, & non eſt, qui congreget.

19 Non eſt obſcura contritio tua, peſſima eſt plaga tua: omnes, qui audierunt auditionem tuam, compreſſerunt manum ſuper te: quia ſuper quem non tranſiit malitia tua ſemper?

by Google

PROPHETIA HABACUC.

CAPUT PRIMUM.

Miratur propheta impium proſperari, & prævalere adversùs juſtum: nam adversùs Judæos ſuſcitat Dominus Chaldæos, qui victoriam non Domino, ſed Idolo ſuo tribuunt.

1 ONus, quod vidit Habacuc
A Propheta.
2 Uſquequò, Domine, clama-
bo, & non exaudies? voci-
ferabor ad te vim patiens,
& non ſalvabis?
3 Quare oſtendiſti mihi iniquitatem, &
laborem, videre prædam, & injuſtitiam
contra me? & factum eſt judicium, &
contradictio potentior.
4 Propter hoc lacerata eſt lex, & non per-
venit uſque ad finem judicium: quia impius
prævalet adversùs juſtum, propterea egre-
ditur judicium perverſum.
B 5 * Aſpicite in Gentibus, & videte: ad-
* Act. 13.41. miramini, & obſtupeſcite: quia opus fa-
ctum eſt in diebus veſtris, quod nemo cre-
det, cùm narrabitur.
6 Quia ecce ego ſuſcitabo Chaldæos, gentem
amarã, & velocem, ambulantem ſuper latitu-
dinem terræ, ut poſſideat tabernacula nõ ſua.
7 Horribilis, & terribilis eſt: ex ſemetipſa
judicium, & onus ejus egredietur.
8 Leviores pardis equi ejus, & velociores lu-
C pis veſpertinis, & diffundentur equites ejus:
equites namque ejus de longè venient, vola-
bunt quaſi aquila feſtinans ad comedendum.
9 Omnes ad prædam venient, facies eo-
rum ventus urens: & congregabit quaſi
arenam, captivitatem.
10 Et ipſe de regibus triũphabit, & tyranni
ridiculi ejus erunt: ipſe ſuper omnẽ munitionẽ
ridebit, & cõportabit aggerem, & capiet eam.
11 Tunc mutabitur ſpiritus, & pertranſibit,
& corruet: hæc eſt fortitudo ejus dei ſui.
12 Numquid non tu à principio, Domi-
ne Deus meus, ſancte meus, & non morie-
mur? Domine, in judicium poſuiſti eum:
& fortem ut corriperes, fundaſti eum.
13 Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum,
& reſpicere ad iniquitatem non poteris: qua- D
re reſpicis ſuper iniqua agentes, & taces de-
vorante impio juſtiorem ſe?
14 Et facies homines quaſi piſces maris, &
quaſi reptile non habens principem.
15 Totum in hamo ſublevavit, traxit illud
in ſagena ſua, & congregavit in rete ſuum.
Super hoc lætabitur, & exultabit.
16 Propterea immolabit ſagenæ ſuæ, & ſa-
crificabit reti ſuo: quia in ipſis incraſſata eſt
pars ejus, & cibus ejus electus.
17 Propter hoc ergo expandit ſagenam ſuã,
& ſemper interficere Gentes non parcet.

CAPUT II.

Prophetæ à Domino reſponſum expectanti præcipitur, ut ſcribat viſionem, ac longanimiter ipſius eventum expectet: destructio Babylonis propter multa ipſorũ ſcelera deſcribitur, & quòd idola eis nõ proderunt.

1 SUper cuſtodiam meam ſtabo, & figam A
gradum ſuper munitionem: & contem-
plabor, ut videam, quid dicatur mihi, &
quid reſpondeam ad arguentem.
2 Et reſpondit mihi Dominus, & dixit:
Scribe viſum, & explana eum ſuper tabulas,
ut percurrat, qui legerit eum.
3 Quia adhuc viſus procul, & apparebit in fi-
nem, & non mentietur: ſi morã fecerit, expecta

illum, quia veniens veniet, & non tardabit.
4 Ecce qui incredulus eſt, non erit recta
anima ejus in ſemetipſo: * juſtus autem
in fide ſua vivet.
5 Et quomodo vinum potantem decipit:
ſic erit vir ſuperbus, & non decorabitur: qui
dilatavit quaſi infernus animam ſuam, & ipſe
quaſi mors, & non adimpletur: & congre-
gabit ad ſe omnes gentes, & coacervabit ad
ſe omnes populos.
6 Numquid non omnes iſti ſuper eum para-
bolam ſument, & loquelam ænigmatum ejus:
& dicetur: Væ ei, qui multiplicat non ſua? uſ-
quequò & aggravat contra ſe denſum lutum?
7 Numquid non repente conſurgent, qui
mordeant te: & ſuſcitabuntur lacerantes
te, & eris in rapinam eis?
8 Quia tu ſpoliaſti gentes multas, ſpoliabunt
te omnes, qui reliqui fuerint de populis, pro-
pter ſanguinem hominis, & iniquitatem ter-
ræ civitatis, & omnium habitantium in ea.
9 Væ, qui congregat avaritiam malam do-
mui ſuæ, ut ſit in excelſo nidus ejus, & libe-
C rari ſe putat de manu mali.
10 Cogitaſti confuſionem domui tuæ, conci-
diſti populos multos, & peccavit anima tua.
11 Quia lapis de pariete clamabit: & li-
gnum, quod inter juncturas ædificiorum
eſt, reſpondebit.
12 * Væ, qui ædificat civitatem in ſangui-
nibus, & præparat urbem in iniquitate.
13 Numquid non hæc ſunt à Domino exerci-
tuum? Laborabunt enim populi in multo
igne, & gentes in vacuum, & deficient.
14 Quia replebitur terra, ut cognoſcant glo-
riam Domini, quaſi aquæ operientes mare.
15 Væ, qui potum dat amico ſuo mittens fel
ſuū, & inebrians, ut aſpiciat nuditatem ejus.
16 Repletus es ignominia pro gloria: bibe
tu quoque, & conſopire: circumdabit te ca-
lix dexteræ Domini, & vomitus ignominiæ
ſuper gloriam tuam.
17 Quia iniquitas Libani operiet te, & vaſti- D
tas animalium deterrebit eos de ſanguinibus
hominum, & iniquitatem terræ, & civitatis,
& omnium habitantium in ea.
18 Quid prodeſt ſculptile, quia ſculpſit il-
lud fictor ſuus, conflatile, & imaginem fal-
ſam? quia ſperavit in figmento fictor ejus,
ut faceret ſimulachra muta.
19 Væ, qui dicit ligno: Expergiſcere; Surge,
lapidi tacenti: numquid ipſe docere poterit?
Ecce iſte coopertus eſt auro, & argento: &
omnis ſpiritus non eſt in viſceribus ejus.
20 * Dominus autem in templo ſancto ſuo:
ſileat à facie ejus omnis terra.

* Joa. 3. 36. Rom. 1. 17. Gal. 3. 11. Hebr. 10. 38.
* Ezec. 24. 9. Nah. 3. 1.
* Pſal. 10. 5.

ORATIO HABACUC PROPHETÆ PRO IGNORANTIIS.

CAPUT III.

A DOmine, audivi auditionem
tuam, & timui.
2 Domine, opus tuum, in medio
annorum vivifica illud.
In medio annorum notum fa-
cies: cùm iratus fueris, mi-
ſericordiæ recordaberis.
3 Deus ab Auſtro veniet, & Sanctus de
monte Pharan.
Operuit cœlos gloria ejus: & laudis
ejus plena eſt terra.
4 Splendor ejus ut lux erit: cornua in
manibus ejus.
5 Ibi abſcondita eſt fortitudo ejus: ante
faciem ejus ibit mors.
Et egredietur diabolus ante pedes ejus.
6 Stetit, & menſus eſt terram.
Aſpexit, & diſſolvit gentes: & contriti
ſunt montes ſæculi.
Incurvati ſunt colles mundi, ab itineri-
bus æternitatis ejus.
7 Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ,
turbabuntur pelles terræ Madian.
8 Numquid in fluminibus iratus es, Domi-
B ne? aut in fluminibus furor tuus? vel in
mari indignatio tua?
Qui aſcendes ſuper equos tuos: & qua
drigæ tuæ ſalvatio.
9 Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum, jura-
menta tribubus, quæ locutus es.
10 Fluvios ſcindes terræ: viderunt te, & do-
luerunt montes: gurges aquarum tranſiit.
Dedit abyſſus vocem ſuam: altitudo
manus ſuas levavit.
11 Sol & luna ſteterunt in habitaculo C
ſuo, in luce ſagittarum tuarum, ibunt in
ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ.
12 In fremitu conculcabis terram: in fu-
rore obſtupefacies gentes.
13 Egreſſus es in ſalutem populi tui, in
ſalutem cum Chriſto tuo.
Percuſſiſti caput de domo impii: denudaſti
fundamentum ejus uſque ad collum.
14 Maledixiſti ſceptris ejus, capiti bellatorū
ejus, venietibus ut turbo ad diſpergendū me.
Exultatio eorum, ſicut ejus, qui devo-
rat pauperem in abſcondito.
15 Viam feciſti in mari equis tuis, in lu- D
to aquarum multarum.
16 Audivi, & conturbatus eſt venter meus:
à voce contremuerunt labia mea.
Ingrediatur putredo in oſſibus meis, &
ſubter me ſcateat.
Ut requieſcam in die tribulationis: ut
aſcendam ad populum accinctum noſtrum.
17 Ficus enim non florebit: & non erit
germen in vineis.
Mentietur opus olivæ: & arva non af-
ferent cibum.
Abſcindetur de ovili pecus: & non erit
armentum in præſepibus.
18 Ego autem in Domino gaudebo: &
exultabo in Deo Jeſu meo.
19 Deus Dominus fortitudo mea: & ponet
pedes meos quaſi cervorum.
Et ſuper excelſa mea deducet me victor
in Pſalmis canentem.

PROPHETIA SOPHONIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Sophonias prophetaverit : qui primùm peccatoribus univerſis, deinde Judæis comminatur, ob idololatriam, & Dei contemptum, divinam ultionem : Jeruſalem quoque lucernis ſcrutanda dicitur, & quam erit amara dies ultionis Domini.

A 1 VErbum Domini, quod factum
eſt ad Sophoniam filium Chuſi,
filii Godoliæ, filii Amariæ,
filii Ezeciæ, in diebus Joſiæ
filii Amon regis Judæ.
2 Congregans congregabo omnia à facie terræ, dicit Dominus:
3 Congregans hominem, & pecus, congregans volatilia cœli, & piſces maris: & ruinæ impiorum erunt: & diſperdam homines à facie terræ, dicit Dominus.
4 Et extendam manum meam ſuper Judam, & ſuper omnes habitantes Jeruſalem: & diſperdam de loco hoc reliquias Baal, & nomina æditorum cum ſacerdotibus:
B 5 Et eos, qui adorant ſuper tecta militiam cœli, & adorant, & jurant in Domino, & jurant in Melchom.
6 Et qui avertuntur de poſt tergum Domini, & qui non quæſierunt Dominum, nec inveſtigaverunt eum.
7 Silete à facie Domini Dei: quia juxtà eſt dies Domini, quia præparavit Dominus hoſtiam, ſanctificavit vocatos ſuos.
8 Et erit in die hoſtiæ Domini, viſitabo ſuper principes, & ſuper filios regis, & ſuper omnes, qui induti ſunt veſte peregrina:
9 Et viſitabo ſuper omnem, qui arroganter ingreditur ſuper limen in die illa: qui complent domum Domini Dei ſui iniquitate, & dolo.
C 10 Et erit in die illa, dicit Dominus, vox clamoris à porta piſcium, & ululatus à Secunda, & contritio magna à collibus.
11 Ululate habitatores Pilæ: conticuit omnis populus Chanaan, diſperierunt omnes involuti argento.
12 Et erit in tempore illo: ſcrutabor Jeruſalem in lucernis: & viſitabo ſuper viros defixos in fæcibus ſuis: qui dicunt in cordibus ſuis: Non faciet bene Dominus, & non faciet malè.
13 Et erit fortitudo eorum in direptionem,
& domus eorum in deſertum: & * ædificabunt domos, & non habitabunt: & plantabunt vineas, & non bibent vinum earum. * Amos 5. 11.
D 14 Juxtà eſt dies Domini magnus, juxtà eſt & velox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis.
15 * Dies iræ, dies illa, dies tribulationis, & anguſtiæ, dies calamitatis, & miſeriæ, dies tenebrarum, & caliginis, dies nebulæ, & turbinis, * Jer. 30. 7 Joel. 2. 11. Amos 5. 18.
16 Dies tubæ, & clangoris ſuper civitates munitas, & ſuper angulos excelſos.
17 Et tribulabo homines, & ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt, & effundetur ſanguis eorum ſicut humus, & corpora eorum ſicut ſtercora.
18 * Sed & argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini: * in igne zeli ejus devorabitur omnis terra, quia conſummationem cum feſtinatione faciet cunctis habitantibus terram. * Ezec. 7. 19 * Infr. 3. 8.

CAPUT II.

Hortatur Propheta populum, ut ad Deum convertatur, priuſquam ira Domini ei superveniat, omneſque manſuetos terræ, ut Dominum quærant: denuntians deſtructionem imminere Philiſthæis, Moabitis, Ammonitis, Æthiopibus, & Aſſyriis.

A 1 COnvenite, congregamini gens non amabilis.
2 Priuſquam pariat juſſio quaſi pulverem tranſeuntem diem, antequam veniat ſuper vos ira furoris Domini, antequam veniat ſuper vos dies indignationis Domini.

3 Quæ-

3 Quærite Dominum omnes manſueti terræ,
qui judicium ejus eſtis operati : quærite ju-
ſtum, quærite manſuetum : ſi quo modo abſ-
condamini in die furoris Domini.
4 Quia Gaza deſtructa erit, & Aſcalon in
deſertum, Azotum in meridie ejicient, &
Accaron eradicabitur.
5 Væ, qui habitatis funiculum maris, gens
perditorum : verbum Domini ſuper vos, Cha-
naan terra Philiſthinorum, & diſperdam te,
ita ut non ſit inhabitator.
B 6 Et erit funiculus maris requies paſtorum,
& caulæ pecorum :
7 Et erit funiculus ejus, qui remanſerit de
domo Juda : ibi paſcentur, in domibus Aſca-
lonis ad veſperam requieſcent : quia viſitabit
eos Dominus Deus eorum, & avertet capti-
vitatem eorum.
8 Audivi opprobrium Moab, & blaſphe-
mias filiorum Ammon : quæ exprobraverunt
populo meo, & magnificati ſunt ſuper ter-
minos eorum.
C 9 Propterea vivo ego, dicit Dominus exer-
cituum, Deus Iſrael, quia Moab ut Sodoma
erit, & filii Ammon quaſi Gomorrha, ſic-
citas ſpinarum, & acervi ſalis, & deſertum
uſque in æternum : reliquiæ populi mei diri-
pient eos, & reſidui gentis meæ poſſide-
bunt illos.
10 Hoc eis eveniet pro ſuperbia ſua : quia
blaſphemaverunt, & magnificati ſunt ſuper
populum Domini exercituum.
11 Horribilis Dominus ſuper eos, & atte-
nuabit omnes deos terræ : & adorabunt eum
viri de loco ſuo, omnes inſulæ gentium.
12 Sed & vos Æthiopes interfecti gladio
D meo eritis.
13 Et extendet manum ſuam ſuper Aqui-
lonem, & perdet Aſſur : & ponet ſpecio-
ſam in ſolitudinem, & in invium, & qua-
ſi deſertum.
*Iſai. 34. 11. 14 * Et accubabunt in medio ejus greges,
omnes beſtiæ gentium : & onocrotalus, &
ericius in liminibus ejus morabuntur : vox
cantantis in feneſtra, corvus in ſuperlimina-
ri, quoniam attenuabo robur ejus.
15 Hæc eſt civitas glorioſa habitans in
confidentia : quæ dicebat in corde ſuo : Ego
ſum, & extra me non eſt alia amplius : quo-
modo facta eſt in deſertum cubile beſtiæ? om-
nis, qui tranſit per eam, ſibilabit, & mo-
vebit manum ſuam.

CAPUT III.

Arguit Jeruſalem, & præcipuè rectores ejus, quibus minatur celerem Dei vindictam, quòd neque beneficiis, neque flagellis ſint ad ipſum converſi : de felicitate novæ legis, ac multiplicatione credentium : pœnaque iniquorum prædicitur.

A 1 VÆ provocatrix, & redempta civi-
tas, columba.
2 Non audivit vocem, & non ſuſcepit
diſciplinam : in Domino non eſt confiſa,
ad Deum ſuum non appropinquavit.
*Ezech. 22. 27. Mich. 3. 11. 3 * Principes ejus in medio ejus quaſi
leones rugientes : judices ejus lupi veſpe-
re, non relinquebant in mane.
4 Prophetæ ejus veſani, viri infideles :
ſacerdotes ejus polluerunt Sanctum, inju-
ſte egerunt contra legem.
5 Dominus juſtus in medio ejus non faciet
iniquitatem : mane mane judicium ſuum da-
bit in lucem, & non abſcondetur : neſcivit
autem iniquus confuſionem.
6 Diſperdidi gentes, & diſſipati ſunt an-
guli earum : deſertas feci vias eorum, dum
non eſt, qui tranſeat : deſolatæ ſunt civi-
tates eorum, non remanente viro, neque
ullo habitatore.
7 Dixi : Attamen timebis me, ſuſcipiens di-
ſciplinam : & non peribit habitaculum ejus, B
propter omnia in quibus viſitavi eam : ve-
rumtamen diluculo ſurgentes corruperunt
omnes cogitationes ſuas.
8 Quapropter expecta me, dicit Dominus,
in die reſurrectionis meæ in futurum, quia
judicium meum ut congregem gentes, &
colligam regna : & effundam ſuper eos in-
dignationem meam, omnem iram furoris
mei : * in igne enim zeli mei devorabitur *Sup. 1. 18.
omnis terra.
9 Quia tunc reddam populis labium ele-
ctum, ut invocent omnes in nomine Do-
mini, & ſerviant ei humero uno.
10 Ultra flumina Æthiopiæ, inde ſuppli-
ces mei, filii diſperſorum meorum defe-
rent munus mihi.
11 In die illa non confunderis ſuper cunctis C
adinventionibus tuis, quibus prævaricata es
in me : quia tunc auferam de medio tui ma-
gniloquos ſuperbiæ tuæ, & non adjicies ex-
altari amplius in monte ſancto meo.
12 Et derelinquam in medio tui populum
pauperem, & egenum : & ſperabunt in
nomine Domini.
13 Reliquiæ Iſrael non facient iniquitatem,
nec loquentur mendacium, & non inve-
nietur in ore eorum lingua doloſa : quo-
niam ipſi paſcentur, & accubabunt, &
non erit, qui exterreat.
14 Lauda, filia Sion : jubila Iſrael : lætare, &
exulta in omni corde, filia Jeruſalem.
15 Abſtulit Dominus judicium tuum, aver-
tit inimicos tuos : rex Iſrael Dominus in me-
dio tui, non timebis malum ultra.
16 In die illa dicetur Jeruſalem : Noli time-
re : Sion, non diſſolvantur manus tuæ. D
17 Dominus Deus tuus in medio tui for-
tis, ipſe ſalvabit : gaudebit ſuper te in læ-
titia, ſilebit in dilectione ſua, exultabit
ſuper te in laude.
18 Nugas, qui à lege receſſerant, con-
gregabo, quia ex te erant : ut non ultrà
habeas ſuper eis opprobrium.
19 Ecce ego interficiam omnes, qui afflixe-
runt te in tempore illo : & ſalvabo claudican-
tem : & eam, quæ ejecta fuerat, congregabo :
& ponam eos in laudem, & in nomen,
in omni terra confuſionis eorum.
20 In tempore illo, quo adducam vos ; & in
tempore, quo congregabo vos : dabo enim
vos in nomen, & in laudem omnibus populis
terræ, cùm convertero captivitatem veſtram
coram oculis veſtris, dicit Dominus.

PROPHETIA AGGÆI.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore prophetaverit Aggæus, qui increpat Judæos, quòd neglecta domo Dei, propria ædificia curarent: ob quam cauſam dicit illis immiſſam à Deo ſterilitatem: eoque tempore dux Zorobabel, & Jeſus ſacerdos magnus unà cum populo excitati incipiunt ædificare domum Dei.

A *1. Eſdræ 5. 1.*
1 IN anno ſecundo Darii re-
gis, in menſe ſexto, in die
una menſis, factum eſt ver-
bum Domini in manu Ag-
gæi prophetæ, ad Zoroba-
bel filium Salathiel, ducem
Juda, & ad Jeſum filium Joſedec, ſacer-
dotem magnum, dicens:
2 Hæc ait Dominus exercituum, dicens:
Populus iſte dicit: Nondum venit tempus
domus Domini ædificandæ.
3 Et factum eſt verbum Domini in manu
Aggæi prophetæ, dicens:
4 Numquid tempus vobis eſt, ut habitetis in
domibus laqueatis, & domus iſta deſerta?
5 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum:
Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras.
B *Deut. 28. 38. Mich. 6. 15.*
6 * Seminaſtis multum, & intuliſtis pa-
rum: comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis,
& non eſtis inebriati: operuiſtis vos, & non
eſtis calefacti: & qui mercedes congregavit,
miſit eas in ſacculum pertuſum.
7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ponite
corda veſtra ſuper vias veſtras:
8 Aſcendite in montem, portate ligna, &
ædificate domum: & acceptabilis mihi erit,
& glorificabor, dicit Dominus.
C
9 Reſpexiſtis ad amplius, & ecce factum
eſt minus: & intuliſtis in domum, & ex-
ſufflavi illud: quam ob cauſam, dicit Do-
minus exercituum, quia domus mea de-
ſerta eſt, & vos feſtinatis unuſquiſque in
domum ſuam:
10 Propter hoc ſuper vos prohibiti ſunt
cœli, ne darent rorem, & terra prohibita
eſt, ne daret germen ſuum:
11 Et vocavi ſiccitatem ſuper terram, & ſu-
per montes, & ſuper triticum, & ſuper vi-
num, & ſuper oleum, & quæcumque pro-
fert humus, & ſuper homines, & ſuper ju-
menta, & ſuper omnem laborem manuum. D
12 Et audivit Zorobabel filius Salathiel, &
Jeſus filius Joſedec ſacerdos magnus, & om-
nes reliquiæ populi, vocem Domini Dei ſui,
& verba Aggæi prophetæ, ſicut miſit eum
Dominus Deus eorum ad eos: & timuit po-
pulus à facie Domini.
13 Et dixit Aggæus nuntius Domini de
nuntiis Domini, populo dicens: Ego vo-
biſcum ſum, dicit Dominus.
14 Et ſuſcitavit Dominus ſpiritum Zoroba-
bel, filii Salathiel, ducis Juda, & ſpiritum
Jeſu, filii Joſedec ſacerdotis magni, & ſpi-
ritum reliquorum de omni populo: & in-
greſſi ſunt, & faciebant opus in domo Do-
mini exercituum Dei ſui.

CAPUT II.

Etſi templum reædificatum nihil videatur priori collatum, poſtea tamen, veniente Meſſia, replebitur gloria majori, quàm fuerit prioris templi, & ſicut Judæi ob neglectam templi reædificationem facti fuerant immundi coram Deo, ipſorumque ſacrificia, & ſterilitas adducta: ita poſt inceptam reædificationem omnia ipſis facta ſunt proſpera.

1 IN die vigeſima & quarta menſis, in
ſexto menſe, in anno ſecundo Darii A
regis.
2 In ſeptimo menſe, vigeſima, & prima
menſis, factum eſt verbum Domini in ma-
nu Aggæi prophetæ, dicens:
3 Loquere ad Zorobabel filium Salathiel
ducem Juda, & ad Jeſum filium Joſedec
ſacerdotem magnum, & ad reliquos popu-
li, dicens:

4 Quis in vobis eſt derelictus, qui vidit do-
mum iſtam in gloria ſua prima? & quid vos
videtis hanc nunc? numquid non ita eſt,
quaſi non ſit in oculis veſtris?
5 Et nunc confortare, Zorobabel, dicit
Dominus: & confortare, Jeſu fili Joſedec
ſacerdos magne: & confortare omnis popu-
lus terræ, dicit Dominus exercituum: & fa-
cite (quoniam ego vobiſcum ſum, dicit Do-
minus exercituum)
6 Verbum, quod pepigi vobiſcum, cùm e-
grederemini de terra Ægypti: & ſpiritus
meus erit in medio veſtrùm, nolite timere.
B *Heb 12. 26. 7 Quia hæc dicit Dominus exercituum: *Ad-
huc unum modicum eſt, & ego commovebo
cœlum, & terram, & mare, & aridam.
8 Et movebo omnes gentes: ET VENIET
DESIDERATUS cunctis gentibus: & im-
plebo domum iſtam gloria: dicit Domi-
nus exercituum.
9 Meum eſt argentum, & meum eſt aurum,
dicit Dominus exercituum.
10 Magna erit gloria domus iſtius noviſ-
ſimæ plus quàm primæ, dicit Dominus
exercituum: & in loco iſto dabo pacem,
dicit Dominus exercituum.
11 In vigeſima & quarta noni menſis, in
anno ſecundo Darii regis, factum eſt verbum
Domini ad Aggæum prophetam, dicens:
12 Hæc dicit Dominus exercituum: Inter-
roga ſacerdotes legem, dicens:
13 Si tulerit homo carnem ſanctificatam
in ora veſtimenti ſui, & tetigerit de ſum-
mitate ejus panem, aut pulmentum, aut
vinum, aut oleum, aut omnem cibum:
numquid ſanctificabitur? Reſpondentes au-
tem ſacerdotes, dixerunt: Non.
C 14 Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus
in anima ex omnibus his, numquid con-
taminabitur? Et reſponderunt ſacerdotes,
& dixerunt: Contaminabitur.
15 Et reſpondit Aggæus, & dixit: Sic po-
pulus iſte, & ſic gens iſta ante faciem
meam, dicit Dominus, & ſic omne opus
manuum eorum: & omnia, quæ obtulerunt
ibi, contaminata erunt.
16 Et nunc ponite corda veſtra à die
hac, & ſuprà, antequam poneretur lapis
ſuper lapidem in templo Domini.
17 Cùm accederetis ad acervum viginti mo-
diorum, & fierent decem: & intraretis ad
torcular, ut exprimeretis quinquaginta la-
genas, & fiebant viginti.
18 * Percuſſi vos vento urente, & aurugi- *Amos 4. 9.
ne, & grandine omnia opera manuum ve-
ſtrarum: & non fuit in vobis, qui reverte-
retur ad me, dicit Dominus. D
19 Ponite corda veſtra ex die iſta, & in
futurum, à die vigeſima & quarta noni
menſis: à die, qua fundamenta jacta ſunt
templi Domini, ponite ſuper cor veſtrum.
20 Numquid jam ſemen in germine eſt:
& adhuc vinea, & ficus, & malograna-
tum, & lignum olivæ non floruit? ex die
iſta benedicam.
21 Et factum eſt verbum Domini ſecun-
dò ad Aggæum, in vigeſima & quarta
menſis, dicens:
22 Loquere ad Zorobabel ducem Juda, di-
cens: Ego movebo cœlum pariter, & terram,
23 Et ſubvertam ſolium regnorum, & con-
teram fortitudinem regni gentium: & ſub-
vertam quadrigam, & aſcenſorem ejus: &
deſcendent equi, & aſcenſores eorum: vir
in gladio fratris ſui.
24 In die illa, dicit Dominus exercituum, Eccli. 49. 13.
aſſumam te, * Zorobabel, fili Salathiel,
ſerve meus, dicit Dominus: & ponam te
quaſi ſignaculum, quia te elegi, dicit Do-
minus exercituum.

PROPHETIA ZACHARIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Zacharias prophetaverit: qui hortatur populum ad reſpiſcentiam, ne imitentur patres ſuos; qui prophetas contemnentes puniti ſunt: duplici figura oſtendit Dominus ſe puniturum Gentes, quæ populum ſuum afflixerant: hunc autem in Jeruſalem revocandum; in qua ædificabitur ipſi Domino templum.

A 1 IN menſe octavo, in anno ſe-
cundo Darii regis, factum eſt
verbum Domini ad Zacha-
riam filium Barachiæ filii
Addo, prophetam, dicens:
2 Iratus eſt Dominus ſuper pa-
tres veſtros iracundia.
3 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus
*Iſaiæ 21. 12. 55. 6. & 45. 22. Ier. 3. 22. Ezec. 18. 30. 30. 7. 33. 11. exercituum: * Convertimini ad me, ait
Dominus exercituum: & convertar ad vos,
dicit Dominus exercituum.
4 Ne ſitis ſicut patres veſtri, ad quos cla-
mabant prophetæ priores, dicentes: Hæc
dicit Dominus exercituum: Convertimini
de viis veſtris malis, & de cogitationibus
veſtris peſſimis: & non audierunt, neque
attenderunt ad me, dicit Dominus.
B 5 Patres veſtri ubi ſunt? & Prophetæ num-
Oſee 14. 2. Mal. 3. 7. quid in ſempiternum vivent?
6 Verumtamen verba mea, & legitima mea,
quæ mandavi ſervis meis prophetis, num-
quid non comprehenderunt patres veſtros,
& converſi ſunt, & dixerunt: Sicut cogi-
tavit Dominus exercituum facere nobis ſe-
cundùm vias noſtras, & ſecundùm adin-
ventiones noſtras, fecit nobis?
7 In die vigeſima, & quarta undecimi men-
ſis Sabath: in anno ſecundo Darii, factum
eſt verbum Domini ad Zachariam filium Ba-
rachiæ, filii Addo, prophetam, dicens:
8 Vidi per noctem, & ecce vir aſcendens
ſuper equum rufum, & ipſe ſtabat inter myr-
teta, quæ erant in profundo: & poſt eum
equi rufi, varii, & albi.
9 Et dixi: Quid ſunt iſti, Domine mi?
& dixit ad me Angelus, qui loquebatur in
me: Ego oſtendam tibi, quid ſint hæc.
10 Et reſpondit vir, qui ſtabat inter myr-
teta, & dixit: Iſti ſunt, quos miſit Domi-
nus, ut perambulent terram.
11 Et reſponderunt Angelo Domini, qui C
ſtabat inter myrteta, & dixerunt: Peram-
bulavimus terram, & ecce omnis terra ha-
bitatur, & quieſcit.
12 Et reſpondit Angelus Domini, & dixit:
Domine exercituum, uſquequò tu non miſere-
beris Jeruſalem, & urbium Juda, quibus ira-
tus es? Iſte jam ſeptuageſimus annus eſt.
13 Et reſpondit Dñs Angelo, qui loquebatur
in me verba bona, verba conſolatoria.
14 Et dixit ad me Angelus, qui loquebatur in
me: Clama, dicẽs: Hæc dicit Dñs exercituum: * *Iſaiæ 8. 1.
Zelatus ſum Jeruſalem, & Sion zelo magno.
15 Et ira magna ego iraſcor ſuper gentes
opulentas: quia ego iratus ſum parum, ipſi
verò adjuverunt in malum.
16 Propterea hæc dicit Dñs: Revertar ad Je-
ruſalem in miſericordiis: & domus mea ædifi-
cabitur in ea, ait Dominus exercituum: &
perpendiculum extendetur ſuper Jeruſalem.
17 Adhuc clama, dicens: Hæc dicit Domi- D
nus exercituum: Adhuc affluent civitates
meæ bonis: & conſolabitur adhuc Domi-
nus Sion, & eliget adhuc Jeruſalem.
18 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce
quatuor cornua.
19 Et dixi ad Angelum, qui loquebatur in

me : Quid ſunt hæc? & dixit ad me : Hæc ſunt cornua, quæ ventilaverunt Judam, & Iſrael, & Jeruſalem.

20 Et oſtendit mihi Dñs quatuor fabros.

21 Et dixi: Quid iſti veniunt facere? Qui ait, dicēs: Hæc ſunt cornua, quæ ventilaverunt Judam per ſingulos viros, & nemo eorū levavit caput ſuum : & venerunt iſti deterrere ea, ut dejiciant cornua gentiū, quæ levaverunt cornu ſuper terram Juda, ut diſpergerent eam.

CAPUT II.

Apparet vir menſuraturus Jeruſalem, quæ poſt captivitatem ſolutam vehementer replenda eſt habitatoribus, cui Deus pro muro erit : & afflictis Chaldæis, ac cæteris, qui filios Iſrael afflixerant, multæ gentes unà cum Sion læta venient ad ſerviendum Domino, quas ipſe ſuſcipiet in populum.

A 1 ET levavi oculos meos, & vidi : & ecce vir, & in manu ejus funiculus menſorū.

2 Et dixi : Quò tu vadis? Et dixit ad me : Ut metiar Jeruſalem, & videam quanta ſit latitudo ejus, & quanta longitudo ejus.

3 Et ecce angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, & angelus alius egrediebatur in occurſum ejus.

B 4 Et dixit ad eum : Curre, loquere ad puerum iſtum, dicens : Abſque muro habitabitur Jeruſalem, præ multitudine hominum, & jumentorum in medio ejus.

5 Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu : & in gloria ero in medio ejus.

6 O, ò fugite de terra Aquilonis, dicit Dominus : quoniam in quatuor ventos cœli diſperſi vos, dicit Dominus.

7 O Sion, fuge, quæ habitas apud filiam Babylonis.

C 8 Quia hæc dicit Dominus exercituum : Poſt gloriam miſit me ad gentes, quæ ſpoliaverunt vos : qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.

9 Quia ecce ego levo manum meam ſuper eos, & erunt prædæ his, qui ſerviebant ſibi : & cognoſcetis, quia Dñs exercituum miſit me.

10 Lauda, & lætare, filia Sion : quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus.

D 11 Et applicabuntur gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui : & ſcies, quia Dominus exercituum miſit me ad te.

12 Et poſſidebit Dñs Judam partem ſuam in terra ſanctificata : & eliget adhuc Jeruſalem.

13 Sileat omnis caro à facie Domini : quia conſurrexit de habitaculo ſancto ſuo.

CAPUT III.

Jeſu ſacerdos exutus ſordidis, induitur mutatoriis, qui judicaturus eſt domum Domini, ſi in viis ipſius ambulet : adducet Dominus ſervum ſuum Orientem : & de lapide avit, ſuper quem ſeptem oculi ſunt.

A 1 ET oſtendit mihi Dñs Jeſum ſacerdotem magnum ſtantem coram angelo Dñi : & ſatā ſtabat à dextris ejus, ut adverſaretur ei.

2 Et dixit Dominus ad ſatan : Increpet Dominus in te ſatan : & increpet Dominus in te, qui elegit Jeruſalem : numquid non iſte torris eſt erutus de igne?

3 Et Jeſus erat indutus veſtibus ſordidis : & ſtabat ante faciem angeli.

B 4 Qui reſpondit, & ait ad eos, qui ſtabant coram ſe, dicens : Auferte veſtimenta ſordida ab eo. Et dixit ad eum : Ecce abſtuli à te iniquitatem tuam, & indui te mutatoriis.

5 Et dixit : Ponite cidarim mundam ſuper caput ejus. Et poſuerunt cidarim mundam ſuper caput ejus, & induerunt eum veſtibus : & angelus Domini ſtabat.

6 Et conteſtabatur angelus Dñi Jeſum, dicēs :

C 7 Hæc dicit Dominus exercituum : Si in viis meis ambulaveris, & cuſtodiam meam cuſtodieris : tu quoque judicabis domum meam, & cuſtodies atria mea, & dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic aſſiſtunt.

8 Audi, Jeſu ſacerdos magne, tu & amici tui, qui habitant coram te, quia viri portendentes ſunt : ecce enim ego * ADDUCAM SERVUM MEUM ORIENTEM. *Luc. 1. 78.

D 9 Quia ecce lapis quem dedi coram Jeſu : ſuper lapidē unum ſeptem oculi ſunt : ecce ego cælabo ſculpturam ejus, ait Dñs exercituum : & auferam iniquitatē terræ illius in die una.

10 In die illa, dicit Dñs exercituum, vocabit vir amicum ſuum ſubter vitē, & ſubter ficum.

CAPUT IV.

De candelabro aureo cum duabus olivis, lapide primario, & ſtanneo, ac ſeptem oculis Domini, & horum interpretatio : quòdque templum à Zorobabel fundatum ab ipſo conſummabitur.

A 1 ET reverſus eſt angelus, qui loquebatur in me, & ſuſcitavit me, quaſi virum, qui ſuſcitatur de ſomno ſuo.

2 Et dixit ad me : Quid tu vides? Et dixi : Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas ejus ſuper caput ipſius, & ſeptem lucernæ ejus ſuper illud : & ſeptem infuſoria lucernis, quæ erant ſuper caput ejus.

3 Et duæ olivæ ſuper illud : una à dextris lampadis, & una à ſiniſtris ejus.

B 4 Et reſpondi, & aio ad angelum, qui loquebatur in me dicēs : Quid ſunt hæc domine mi?

5 Et reſpondit angelus, qui loquebatur in me, & dixit ad me : Numquid neſcis, quid ſunt hæc? Et dixi : Non, domine mi.

6 Et reſpondit, & ait ad me, dicens : Hoc eſt verbum Domini ad Zorobabel, dicens : Non in exercitu, nec in robore, ſed in ſpiritu meo, dicit Dominus exercituum.

C 7 Quis tu mons magne coram Zorobabel in planum? & educet lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ ejus.

8 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens :

9 Manus Zorobabel fundaverunt domum iſtam, & manus ejus perficient eam : & ſcietis, quia Dominus exercituum miſit me ad vos.

10 Quis enim deſpexit dies parvos? & lætabuntur, & videbunt lapidem ſtanneum in manu Zorobabel. Septem iſti oculi ſunt Domini, qui diſcurrunt in univerſam terram.

D 11 Et reſpondi, & dixi ad eum : Quid ſunt duæ olivæ iſtæ, ad dexteram candelabri, & ad ſiniſtram ejus?

12 Et reſpondi ſecundò, & dixi ad eū : Quid ſunt duæ ſpicæ olivarum, quæ ſunt juxta duo roſtra aurea, in quibus ſunt ſuffuſoria ex auro?

13 Et ait ad me, dicens : Numquid neſcis, quid ſunt hæc? Et dixi : Non, domine mi.

14 Et dixit : Iſti ſunt duo filii olei, qui aſſiſtunt Dominatori univerſæ terræ.

CA-

CAPUT V.

Volumen volans, quo iniqui judicabuntur: mulier in amphora ſedens cum maſſa plumbi deſignat impietatem: & duæ mulieres alatæ levant illam in aëra.

A 1 ET converſus ſum, & levavi oculos meos:
& vidi, & ecce volumen volans.
2 Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ecce video volumen volans: longitudo ejus viginti cubitorum, & latitudo ejus decem cubitorum.
B 3 Et dixit ad me: Hæc eſt maledictio, quæ egreditur ſuper faciem omnis terræ: quia omnis fur, ſicut ibi ſcriptum eſt, judicabitur: & omnis jurans, ex hoc ſimiliter judicabitur.
4 Educam illud, dicit Dominus exercituum: & veniet ad domum furis, & ad domum jurantis in nomine meo mendaciter: & commorabitur in medio domus ejus, & conſumet eam, & ligna ejus, & lapides ejus.
C 5 Et egreſſus eſt angelus, qui loquebatur in me, & dixit ad me: Leva oculos tuos, & vide, quid eſt hoc, quod egreditur.
6 Et dixi: Quidnam eſt? Et ait: Hæc eſt amphora egrediens. Et dixit: Hæc eſt oculus eorum in univerſa terra.
7 Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una ſedens in medio amphoræ.
8 Et dixit: Hæc eſt impietas. Et projecit eam in medio amphoræ, & miſit maſſam plumbeam in os ejus.
D 9 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce duæ mulieres egredientes, & ſpiritus in alis earum, & habebant alas quaſi alas milvi: & levaverunt amphoram inter terram, & cœlum.
10 Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quò iſtæ deferunt amphoram?
11 Et dixit ad me: Ut ædificetur ei domus in terra Sennaar: & ſtabiliatur, & ponatur ibi ſuper baſem ſuam.

CAPUT VI.

Quatuor quadrigæ viſæ de medio duorum montium æreorum, quatuor venti ſunt egredientes in terram: de coronis in capite Jeſu ſacerdotis imponendis: de viro, cujus nomen Oriens, qui templum ædificabit Domino, & dominabitur in ſolio ſuo.

A 1 ET converſus ſum, & levavi oculos meos, & vidi: & ecce quatuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium: & montes, montes ærei.
2 In quadriga prima equi rufi, & in quadriga ſecunda equi nigri,
3 Et in quadriga tertia equi albi, & in quadriga quarta equi varii, & fortes.
4 Et reſpondi, & dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quid ſunt hæc, domine mi?
B 5 Et reſpondit angelus, & ait ad me: Iſti ſunt quatuor venti cœli, qui egrediuntur, ut ſtent coram Dominatore omnis terræ.
6 In qua erant equi nigri, egrediebantur in terram Aquilonis: & albi egreſſi ſunt poſt eos: & varii egreſſi ſunt ad terram Auſtri.
7 Qui autem erant robuſtiſſimi, exierunt, & quærebant ire, & diſcurrere per omnem terram. Et dixit: Ite, perambulate terram: & perambulaverunt terram.
8 Et vocavit me, & locutus eſt ad me, dicens: Ecce qui egrediuntur in terram Aquilonis, requieſcere fecerunt ſpiritum meum in terra Aquilonis.
9 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:
10 Sume à tranſmigratione ab Holdai, & à Tobia, & ab Idaja: & venies tu in die illa & intrabis domum Joſiæ, filii Sophoniæ, qui venerunt de Babylone. C
11 Et ſumes aurum, & argentum: & facies coronas, & pones in capite Jeſu filii Joſedec ſacerdotis magni,
12 Et loqueris ad eum, dicens: Hæc ait Dominus exercituum, dicens: * ECCE VIR ORIENS NOMEN EJUS: & ſubter eum orietur, & ædificabit templum Domino. * Luc. 1. 78. D
13 Et ipſe extruet templum Domino, & ipſe portabit gloriam, & ſedebit, & dominabitur ſuper ſolio ſuo: & erit ſacerdos ſuper ſolio ſuo, & conſilium pacis erit inter illos duos.
14 Et coronæ erunt Helem, & Tobiæ, & Idajæ, & Hem, filio Sophoniæ, memoriale in templo Domini.
15 Et qui procul ſunt, venient, & ædificabunt in templo Dñi: & ſcietis, quia Dominus exercituum miſit me ad vos. Erit autem hoc, ſi auditu audieritis vocem Domini Dei veſtri.

CAPUT VII.

Jejunia, quibus Judæi per ſeptuaginta annos captivitatis jejunaverant, non placebant Domino, quia in iniquitatibus ſuis permanebant: proinde hortatur eos ad pœnitentiam, nam quia prophetas olim non audierant, diſperſit eos Dominus in Gentes, terraque deſolata facta eſt propter ipſorum iniquitates.

1 ET factum eſt in anno quarto Darii regis factum eſt verbum Domini ad Zachariam, in quarta menſis noni, qui eſt Caſleu, A
2 Et miſerunt ad domum Dei, Saraſar, & Rogommelech, & viri, qui erant cum eo, ad deprecandam faciem Domini:
3 Ut dicerent ſacerdotibus domus Domini exercituum, & prophetis, loquẽtes: Numquid flendum eſt mihi in quinto menſe, vel ſanctificare me debeo, ſicut jam feci multis annis?
4 Et factum eſt verbum Domini exercituum ad me, dicens:
5 Loquere ad omnem populum terræ, & ad ſacerdotes, dicens: *Cùm jejunaretis, & plangeretis in quinto, & ſeptimo per hos ſeptuaginta annos: numquid jejunium jejunaſtis mihi? * Zach. 8. 19.
6 Et cùm comediſtis, & bibiſtis, numquid nõ vobis comediſtis, & vobiſmetipſis bibiſtis?
7 Numquid non ſunt verba, quæ locutus eſt Dominus in manu prophetarum priorũ, cùm adhuc Jeruſalem habitaretur, & eſſet opulenta, ipſa, & urbes in circuitu ejus, & ad Auſtrum, & in campeſtribus habitaretur?
8 Et factum eſt verbum Domini ad Zachariam, dicens: C
9 Hæc ait Dñs exercituum, dicens: Judicium verum judicate, & miſericordiam, & miſerationes facite, unuſquiſque cum fratre ſuo.
10 * Et viduam, & pupillum, & advenam, & pauperem nolite calumniari: & malum vir fratri ſuo non cogitet in corde ſuo. * Exo. 22. 21. Iſai. 1. 23. Jer. 5. 28.
11 Et noluerunt attendere, & averterunt ſcapulam recedentem, & aures ſuas aggravaverunt, ne audirent.
12 Et cor ſuum poſuerunt ut adamantem, ne audirent legem, & verba, quæ miſit Dominus exercituum in ſpiritu ſuo per manum D

prophetarum priorum : & facta eſt indi-
gnatio magna à Domino exercituum.
13 Et factum eſt, ſicut locutus eſt, & non
audierunt : ſic clamabunt, & non exaudiam,
dicit Dominus exercituum.
14 Et diſperſi eos per omnia regna, quæ ne-
ſciunt : & terra deſolata eſt ab eis, eò quòd
non eſſet tranſiens, & revertens : & poſue-
runt terram deſiderabilem in deſertum.

CAPUT VIII.

Sicut Dominus propter peccata populi ſui
afflixit eum, & deſolatam fecit Jeru-
ſalem; ſic nunc facit illam plurimùm
habitari, omniaque dabit proſpera,
modò ei ſerviant : quibus adjungentur
& aliæ Gentes : de fimbria Judæi à
A *decem viris ethnicis apprehenſa.*

1 ET factum eſt verbum Domini exerci-
tuum, dicens :
2 Hæc dicit Dominus exercituum : Zela-
tus ſum Sion zelo magno, & indignatione
magna zelatus ſum eam.
3 Hæc dicit Dominus exercituum : Reverſus
ſum ad Sion, & habitabo in medio Jeruſalem :
& vocabitur Jeruſalem civitas veritatis, &
mons Domini exercituum mons ſanctificatus.
4 Hæc dicit Dominus exercituum : Adhuc
habitabunt ſenes, & anus in plateis Jeru-
ſalem : & viri baculus in manu ejus præ
multitudine dierum.
5 Et plateæ civitatis complebuntur infanti-
bus, & puellis ludentibus in plateis ejus.
6 Hæc dicit Dominus exercituum : Si vide-
bitur difficile in oculis reliquiarum populi
hujus in diebus illis, numquid in oculis meis
difficile erit, dicit Dominus exercituum?
7 Hæc dicit Dominus exercituum : Ecce
ego ſalvabo populum meum de terra Orien-
B tis, & de terra Occaſus ſolis.
8 Et adducam eos, & habitabunt in medio
Jeruſalem : & erunt mihi in populum, & ego
ero eis in Deum, in veritate, & in juſtitia.
9 Hæc dicit Dominus exercituum : Confor-
tentur manus veſtræ, qui auditis in his diebus
ſermones iſtos, per os prophetarum, in die
qua fundata eſt domus Domini exercituum,
ut templum ædificaretur.
10 Siquidem ante dies illos merces homi-
num non erat, nec merces jumentorum erat,
neque introeunti, neque exeunti erat pax præ
tribulatione : & dimiſi omnes homines,
unumquemque contra proximum ſuum.
11 Nunc autem non juxta dies priores
ego faciam reliquiis populi hujus, dicit
Dominus exercituum,
12 Sed ſemen pacis erit : vinea dabit fru-
ctum ſuum, & terra dabit germen ſuum, &
cœli dabunt rorem ſuum : & poſſidere faciam
reliquias populi hujus univerſa hæc.
13 Et erit : ſicut eratis maledictio in Genti-
C bus, domus Juda, & domus Iſrael : ſic ſal-
vabo vos, & eritis benedictio : nolite time-
re : confortentur manus veſtræ.
14 Quia hæc dicit Dominus exercituum :
Sicut cogitavi, ut affligerem vos, cùm ad
iracundiam provocaſſent patres veſtri me,
dicit Dominus,
15 Et non ſum miſertus : ſic converſus co-
gitavi in diebus iſtis, ut benefaciam domui
Juda, & Jeruſalem : nolite timere.
16 Hæc ſunt ergo verba, quæ facietis : * *Eph. 4. 25.
Loquimini veritatem unuſquiſque cum proxi-
mo ſuo : veritatem, & judicium pacis judi-
cate in portis veſtris.
17 Et unuſquiſque malum contra amicum
ſuum ne cogitetis in cordibus veſtris : & ju-
ramentum mendax ne diligatis : omnia enim
hæc ſunt, quæ odi, dicit Dominus.
18 Et factum eſt verbum Domini exerci-
tuum ad me, dicens :
19 Hæc dicit Dominus exercituum : Je-
junium quarti, & jejunium quinti, & je- D
junium ſeptimi, & jejunium decimi erit
domui Juda in gaudium, & lætitiam, in
ſolemnitates præclaras : veritatem tantùm,
& pacem diligite.
20 Hæc dicit Dominus exercituum : Uſ-
quequò veniant populi, & habitent in ci-
vitatibus multis,
21 Et vadant habitatores, unus ad alte-
rum dicentes : Eamus, & deprecemur fa-
ciem Domini, & quæramus Dominum exer-
cituum : vadam etiam ego.
22 Et venient populi multi, & gentes robu-
ſtæ, ad quærendum Dominum exercituum in
Jeruſalem, & deprecandam faciem Domini.
23 Hæc dicit Dominus exercituum : in die-
bus illis, in quibus apprehendent decem ho-
mines ex omnibus linguis Gentium, & ap-
prehendent fimbriam viri Judæi, dicentes :
Ibimus vobiſcum : audivimus enim, quoniam
Deus vobiſcum eſt.

CAPUT IX.

Vaticinatur adversùs civitates Syriæ, &
ſuperbos Philiſthæos : rex Chriſtus ventu-
rus eſt ad Sion inſidens pullo aſini, &
ablato bello imperabit mundo in magna
pace : qui etiam emiſit vinctos de lacu
in ſanguine teſtamenti ſui : omnia di-
cuntur futura populo Dei proſpera,
quoniam ipſe eum proteget.

1 ONus verbi Domini in terra Hadrach,
& Damaſci requiei ejus : quia Domini A
eſt oculus hominis, & omnium tribuum Iſrael.
2 Emath quoque in terminis ejus, & Ty-
rus, & Sidon : aſſumpſerunt quippe ſibi
ſapientiam valdè,
3 Et ædificavit Tyrus munitionem ſuam,
& coacervavit argentum quaſi humum, &
aurum ut lutum platearum.
4 Ecce Dominus poſſidebit eam, & per-
cutiet in mari fortitudinem ejus, & hæc
igni devorabitur.
5 Videbit Aſcalon, & timebit : & Gaza,
& dolebit nimis : & Accaron, quoniam
confuſa eſt ſpes ejus : & peribit rex de
Gaza, & Aſcalon non habitabitur.
6 Et ſedebit ſeparator in Azoto : & diſ-
perdam ſuperbiam Philiſthinorum. B
7 Et auferam ſanguinem ejus de ore ejus,
& abominationes ejus de medio dentium
ejus, & relinquetur etiam ipſe Deo no-
ſtro, & erit quaſi dux in Juda, & Acca-
ron quaſi Jebuſæus,
8 Et circumdabo domum meam ex his,
qui militant mihi euntes, & revertentes,
& non tranſibit ſuper eos ultra exactor :
quia nunc vidi oculis meis.
9 * Exulta ſatis, filia Sion : jubila, filia *Iſaiæ 62. 11.
Jeruſalem : ECCE REX TUUS veniet tibi Matt. 21. 5.

juſtus, & ſalvator: ipſe pauper, & aſcen-
dens ſuper aſinam, & ſuper pullum filium
aſinæ.
C 10 Et diſperdam quadrigam ex Ephraim,
& equum de Jeruſalem, & diſſipabitur ar-
cus belli: & loquetur pacem Gentibus, &
poteſtas ejus à mari uſque ad mare, & à
fluminibus uſque ad fines terræ.
11 Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui
emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non
eſt aqua.
12 Convertimini ad munitionem vincti
ſpei, hodie quoque annuntians duplicia
reddam tibi.
13 Quoniam extendi mihi Judam quaſi
arcum, implevi Ephraim: & ſuſcitabo fi-
lios tuos Sion ſuper filios tuos Græcia: &
ponam te quaſi gladium fortium.
D 14 Et Dominus Deus ſuper eos videbitur:
& exibit ut fulgur, jaculum ejus: & Do-
minus Deus in tuba canet, & vadet in
turbine Auſtri.
15 Dominus exercituum proteget eos: &
devorabunt, & ſubjicient lapidibus fun-
dæ, & bibentes inebriabuntur quaſi à vi-
no, & replebuntur ut phialæ, & quaſi
cornua altaris.
16 Et ſalvabit eos Dominus Deus eorum in
die illa, ut gregem populi ſui: quia lapides
ſancti elevabuntur ſuper terram ejus.
17 Quid enim bonum ejus eſt, & quid pul-
chrum ejus, niſi frumentum electorum, &
vinum germinans virgines?

CAPUT X.

Solus Dominus poteſt petita præſtare, qui confortabit Judæos: & miſertus ipſorum congregabit eos de variis locis captivitatis in terram priſtinam, humiliatis ipſorum inimicis.

A 1 PEtite à Domino pluviam in tempore
ſerotino, & Dominus faciet nives,
& pluviam imbris dabit eis, ſingulis her-
bam in agro.
2 Quia ſimulacra locuta ſunt inutile, &
divini viderunt mendacium, & ſomniato-
res locuti ſunt fruſtrà: vanè conſolaban-
tur: idcircò abducti ſunt quaſi grex: af-
fligentur, quia non eſt eis paſtor.
3 Super paſtores iratus eſt furor meus,
B & ſuper hircos viſitabo: quia viſitavit
Dominus exercituum gregem ſuum, do-
mum Juda, & poſuit eos quaſi equum glo-
riæ ſuæ in bello.
4 Ex ipſo angulus, ex ipſo paxillus, ex
ipſo arcus prælii, ex ipſo egredietur om-
nis exactor ſimul.
5 Et erunt quaſi fortes conculcantes lu-
tum viarum in prælio: & bellabunt, quia
Dominus cum eis: & confundentur aſcen-
ſores equorum.
6 Et confortabo domum Juda, & domum
Joſeph ſalvabo: & convertam eos, quia mi-
ſerebor eorum: & erunt ſicut fuerunt, quan-
do non projeceram eos: ego enim Dominus
Deus eorum, & exaudiam eos.
C 7 Et erunt quaſi fortes Ephraim, & læ-
tabitur cor eorum quaſi à vino: & filii
eorum videbunt, & lætabuntur, & exulta-
bit cor eorum in Domino.
8 Sibilabo eis, & congregabo illos, quia
redemi eos: & multiplicabo eos ſicut
antè fuerant multiplicati.
9 Et ſeminabo eos in populis, & de lon-
gè recordabuntur mei: & vivent cum filiis
ſuis, & revertentur.
10 Et reducam eos de terra Ægypti: & D
de Aſſyriis congregabo eos, & ad terram
Galaad, & Libani adducam eos, & non
invenietur eis locus:
11 Et tranſibit in maris freto, & percu-
tiet in mari fluctus, & confundentur om-
nia profunda fluminis, & humiliabitur ſu-
perbia Aſſur, & ſceptrum Ægypti rece-
det.
12 Confortabo eos in Domino, & in nomi-
ne ejus ambulabunt, dicit Dominus.

CAPUT XI.

Jubet Dominus paſci pecora occiſionis: quibus non parcet, quia paſtores eorum non parcebant eis: de duabus virgis tandem abſciſſis, & tribus paſtoribus uno menſe ſucciſis: de appenſa mercede triginta argenteorum projectorum ad ſtatuarium: de alio malo paſtore à Domino ſuſcitando.

1 APeri, Libane, portas tuas, & co- A
medat ignis cedros tuas.
2 Ulula abies, quia cecidit cedrus, quo-
niam magnifici vaſtati ſunt: ululate quer-
cus Baſan, quoniam ſucciſus eſt ſaltus mu-
nitus.
3 Vox ululatus paſtorum, quia vaſtata eſt
magnificentia eorum: vox rugitus leonum,
quoniam vaſtata eſt ſuperbia Jordanis.
4 Hæc dicit Dominus Deus meus: Paſce
pecora occiſionis,
5 Quæ qui poſſederant, occidebant: & non
dolebant, & vendebant ea, dicentes: Be-
nedictus Dominus, divites facti ſumus: &
paſtores eorum non parcebant eis:
6 Et ego non parcam ultrà ſuper habi- B
tantes terram, dicit Dominus: ecce ego
tradam homines, unumquemque in manu
proximi ſui, & in manu regis ſui: & con-
cident terram, & non eruam de manu
eorum.
7 Et paſcam pecus occiſionis propter hoc,
ò pauperes gregis. Et aſſumpſi mihi duas
virgas, unam vocavi Decorem, & alteram
vocavi Funiculum: & pavi gregem.
8 Et ſuccidi tres paſtores in menſe uno, &
contracta eſt anima mea in eis: ſiquidem &
anima eorum variavit in me.
9 Et dixi: Non paſcam vos: quod mori-
tur, moriatur: & quod ſucciditur, ſucci-
datur: & reliqui devorent unuſquiſque car-
nem proximi ſui.
10 Et tuli virgam meam, quæ vocabatur C
Decus, & abſcidi eam, ut irritum face-
rem fœdus meum, quod percuſſi cum om-
nibus populis.
11 Et in irritum deductum eſt in die illa: &
cognoverunt ſic pauperes gregis, qui cuſto-
diunt mihi, quia verbum Domini eſt.
12 Et dixi ad eos: Si bonum eſt in ocu-
lis veſtris, afferte mercedem meam; & ſi
non, quieſcite. * Et appenderunt merce- *Mat. 27. 9
dem meam triginta argenteos.
13 Et dixit Dominus ad me: Projice illud
ad ſtatuarium, decorum pretium, quo ap-

pretiatus ſum ab eis. Et tuli triginta ar-
genteos, & projeci illos in domum Domi-
ni ad ſtatuarium.
14 Et præcidi virgam meam ſecundam, quæ
appellabatur Funiculus, ut diſſolverem ger-
manitatem inter Judam, & Iſrael.
15 Et dixit Dominus ad me: Adhuc ſu-
D me tibi vaſa paſtoris ſtulti.
16 Quia ecce ego ſuſcitabo paſtorem in
terra, qui derelicta non viſitabit, diſper-
ſum non quæret, & contritum non ſana-
bit: & id, quod ſtat, non enutriet, &
carnes pinguium comedet, & ungulas eo-
rum diſſolvet.
17 O paſtor, & idolum, derelinquens gre-
gem: gladius ſuper brachium ejus, & ſuper
oculum dextrum ejus: brachium ejus aridi-
tate ſiccabitur, & oculus dexter ejus tene-
breſcens obſcurabitur.

CAPUT XII.

Juda, & Jeruſalem à variis regnis affligentur, ſed rurſum reducti filii Iſrael in terram ſuam ſuperiores erunt his, qui ſe afflixerunt: effuſoque à Domino ſpiritu gratiæ ſuper habitatores Jeruſalem aſpicient ad eum, quem confixerunt, & ſuper eum dolebunt, plangentes ſingulæ familiæ ſeorſum.

A 1 ONus verbi Domini ſuper Iſrael. Dicit
Dominus extendens cœlum, & fundans
terram, & fingens ſpiritum hominis in eo:
2 Ecce ego ponam Jeruſalem ſuper liminare
crapulæ omnibus populis in circuitu: ſed &
Juda erit in obſidione contra Jeruſalem.
3 Et erit: In die illa ponam Jeruſalem la-
pidem oneris cunctis populis: omnes, qui le-
vabunt eam, conciſione lacerabuntur: & col-
ligentur adversùs eam omnia regna terræ.
B 4 In die illa, dicit Dominus, percutiam om-
nem equum in ſtuporem, & aſcenſorem ejus
in amentiam, & ſuper domum Juda operiam
oculos meos, & omnem equum populorum
percutiam cæcitate.
5 Et dicent duces Juda in corde ſuo: Con-
fortentur mihi habitatores Jeruſalem in Do-
mino exercituum Deo eorum:
6 In die illa ponam duces Juda ſicut cami-
num ignis in lignis, & ſicut facem ignis in fœ-
no: & devorabunt ad dexteram, & ad ſini-
ſtram omnes populos in circuitu: & habita-
bitur Jeruſalē rurſus in loco ſuo in Jeruſalem.
7 Et ſalvabit Dominus tabernacula Juda,
C ſicut in principio, ut non magnifice glorie-
tur domus David, & gloria habitantium Je-
ruſalem contra Judam.
8 In die illa proteget Dominus habitatores
Jeruſalem, & erit, qui offenderit ex eis in die
illa, quaſi David: & domus David quaſi Dei,
ſicut angelus Domini in conſpectu eorum.
9 Et erit in die illa: quæram conterere om-
nes Gentes, quæ veniunt contra Jeruſalem.
10 Et effundam ſuper domum David, & ſu-
per habitatores Jeruſalem, ſpiritum gratiæ,
* Joa. 19.37. & precum: * & aſpicient ad me, quem confi-
xerunt: & plangent eum planctu quaſi ſuper
unigenitum, & dolebunt ſuper eum, ut do-
D leri ſolet in morte primogeniti.
* 2 Paralip. 35.22. 11 In die illa magnus erit planctus in Je-
ruſalem, ſicut planctus Adadremmon in
campo Mageddon.
12 Et planget terra: familiæ, & familiæ
ſeorſum: familiæ domus David ſeorſum,
& mulieres eorum ſeorſum:
13 Familiæ domus Nathan ſeorſum, & mu-
lieres eorum ſeorſum: familiæ domus Levi
ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ
Semei ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum.
14 Omnes familiæ reliquæ, familiæ, & fa-
miliæ ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum.

CAPUT XIII.

Cùm fuerit fons patens domui David in ablutionem peccatoris, tollentur idola: & pſeudoprophetæ à ſibi chariſſimis lapidabuntur: quæ ſint plagæ in medio manuum: percutiendus paſtor, & oves diſpergendæ: duæ partes hominum diſpergentur in omni terra, & tertia per ignem probabitur.

1 IN die illa erit fons patens domui David, A
& habitantibus Jeruſalem, in ablutio-
nem peccatoris, & menſtruatæ.
2 * Et erit in die illa, dicit Dominus * Ezec. 30.13.
exercituum: Diſperdam nomina idolorum
de terra, & non memorabuntur ultra: &
pſeudoprophetas, & ſpiritum immundum
auferam de terra.
3 Et erit, cùm prophetaverit quiſpiam ul-
trà, dicent ei pater ejus, & mater ejus, qui
genuerunt eum: Non vives: quia mendacium
locutus es in nomine Domini, & configent
eum pater ejus, & mater ejus, genitores
ejus, cùm prophetaverit.
4 Et erit: In die illa confundentur pro- B
phetæ, unuſquiſque ex viſione ſua cùm
prophetaverit: nec operientur pallio ſac-
cino, ut mentiantur:
5 Sed dicet: Non ſum propheta, homo
agricola ego ſum: quoniam Adam exem-
plum meum ab adoleſcentia mea.
6 Et dicetur ei: Quid ſunt plagæ iſtæ in me-
dio manuum tuarum? Et dices: His plagatus
ſum in domo eorum, qui diligebant me.
7 Framea ſuſcitare ſuper paſtorem meum, C
& ſuper virum cohærentem mihi, dicit * Mat. 26.31. Marc. 14.27.
Dominus exercituum: * percute paſtorem,
& diſpergentur oves, & convertam manum
meam ad parvulos.
8 Et erunt in omni terra, dicit Dominus:
partes duæ in ea diſpergentur, & deficient: D
& tertia pars relinquetur in ea.
9 Et ducam tertiam partem per ignem,
& uram eos ſicut uritur argentum, & pro-
babo eos ſicut probatur aurum. Ipſe vo-
cabit nomen meum, & ego exaudiam eum.
Dicam: Populus meus es, & ipſe dicet:
Dominus Deus meus.

CAPUT XIV.

Poſtquam Jeruſalem paſſa fuerit captivitatem, aliaſque afflictiones à Gentibus, erit dies nota Domino, cùm exibunt aquæ vivæ de Jeruſalem, & filii Iſrael revertentur, habitaturi ſecurè in Jeruſalem: percutietque Dominus plaga Gentes, quæ pugnaverunt adversùs Jeruſalem, & harum reliquiæ aſcendent, ut adorent Dominum in Jeruſalem, ſanctumque erit, quod eſt ſuper frænum equi.

1 ECce venient dies Domini, & divi- A
dentur ſpolia tua in medio tui.

2 Et congregabo omnes Gentes ad Jeruſalem in prælium, & capietur civitas: & vaſtabuntur domus, & mulieres violabuntur: & egredietur media pars civitatis in captivitatem, & reliquum populi non auferetur ex urbe.

3 Et egredietur Dominus, & præliabitur contra Gentes illas, ſicut præliatus eſt in die certaminis.

4 Et ſtabunt pedes ejus in die illa ſuper Montem olivarum, qui eſt contra Jeruſalem ad Orientem: & ſcindetur Mons olivarum ex media parte ſui ad Orientem, & ad Occidentem, prærupto grandi valde, & ſeparabitur medium montis ad Aquilonem, & medium ejus ad Meridiem.

B

5 Et fugietis ad vallem montium eorum, quoniam conjungetur vallis montium uſque ad proximum: & fugietis, * ſicut fugiſtis à facie terræmotus in diebus Oziæ regis Juda: & veniet Dominus Deus meus, omneſque ſancti cum eo.

* Amos 1. 1.

6 Et erit in die illa: Non erit lux, ſed frigus, & gelu.

7 Et erit dies una, quæ nota eſt Domino, non dies, neque nox: & in tempore veſperi erit lux.

8 Et erit in die illa: Exibunt aquæ vivæ de Jeruſalem: medium earum ad mare Orientale, & medium earum ad mare noviſſimum: in æſtate, & in hyeme erunt.

9 Et erit Dominus Rex ſuper omnem terram: in die illa erit Dominus unus, & erit nomen ejus unum.

10 Et revertetur omnis terra uſque ad deſertum, & de colle Remmon ad Auſtrum Jeruſalem: & exaltabitur, & habitabit in loco ſuo, à porta Benjamin uſque ad locum portæ prioris, & uſque ad torcularia regis.

C

11 Et habitabunt in ea, & anathema non erit ampliùs, ſed ſedebit Jeruſalem ſecura.

12 Et hæc erit plaga, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ pugnaverunt adversùs Jeruſalem: tabeſcet caro uniuſcujuſque ſtantis ſuper pedes ſuos, & oculi ejus contabeſcent in foraminibus ſuis, & lingua eorum contabeſcet in ore ſuo.

13 In die illa erit tumultus Domini magnus in eis, & apprehendet vir manum proximi ſui, & conſeretur manus ejus ſuper manum proximi ſui.

14 Sed & Judas pugnabit adversùs Jeruſalem, & congregabuntur divitiæ omnium Gentium in circuitu, aurum, & argentum, & veſtes multæ ſatis.

15 Et ſic erit ruina equi, & muli, & cameli, & aſini, & omnium jumentorum, quæ fuerint in caſtris illis, ſicut ruina hæc.

16 Et omnes, qui reliqui fuerint de univerſis Gentibus, quæ venerunt contra Jeruſalem, aſcendent ab anno in annum, ut adorent Regem Dominum exercituum, & celebrent feſtivitatem tabernaculorum.

D

17 Et erit: qui non aſcenderit de familiis terræ ad Jeruſalem, ut adoret Regem Dominum exercituum, non erit ſuper eos imber.

18 Quòd & ſi familia Ægypti non aſcenderit, & non venerit: nec ſuper eos erit, ſed erit ruina, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ non aſcenderint ad celebrandam feſtivitatem tabernaculorum.

19 Hoc erit peccatum Ægypti, & hoc peccatum omnium Gentium, quæ non aſcenderint ad celebrandam feſtivitatem tabernaculorum.

20 In die illa erit, quod ſuper frænum equi eſt, ſanctum Domino: & erunt lebetes in domo Domini quaſi phialæ coram altari.

21 Et erit omnis lebes in Jeruſalem, & in Juda ſanctificatus Domino exercituum: & venient omnes immolantes, & ſument ex eis, & coquent in eis, & non erit mercator ultrà in domo domini exercituum in die illo.

Digitized by Google

PROPHETIA MALACHIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Prophetia Malachiæ ad Iſrael, quem Dominus arguit ingratitudinis, quòd non agnoſcebat ſe in Jacob, unde deſcenderat, delectum, rejecto Eſau cum populo ſuo: ideò cōqueritur ſe ab Iſrael non honorari, neque timeri, quòdque ſacerdotes deſpiciant nomen Domini, quorum rejicit ſacrificia, gratam habens oblationem mundam, quæ in omni loco ei offertur.

A 1 Nus verbi Domini ad Iſrael
in manu Malachiæ.
2 Dilexi vos, dicit Dominus, & dixiſtis: In quo dilexiſti nos? Nonne frater
erat Eſau Jacob, dicit Do-
*Rom. 9. 13. minus, & * dilexi Jacob,
3 Eſau autem odio habui? & poſui montes
ejus in ſolitudinem, & hæreditatem ejus
in dracones deſerti?
4 Quòd ſi dixerit Idumæa: Deſtructi ſumus, ſed revertentes ædificabimus, quæ
deſtructa ſunt: Hæc dicit Dominus exercituum: Iſti ædificabunt, & ego deſtruam: &
vocabuntur termini impietatis, & populus,
cui iratus eſt Dominus uſque in æternum.
B 5 Et oculi veſtri videbunt, & vos dicetis: Magnificetur Dominus ſuper terminum Iſrael.
6 Filius honorat patrem, & ſervus dominum
ſuum: ſi ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor
meus? & ſi Dominus ego ſum, ubi eſt timor
meus, dicit Dominus exercituum? ad vos, ò
ſacerdotes, qui deſpicitis nomen meum, &
dixiſtis: In quo deſpeximus nomen tuum?
7 Offertis ſuper altare meum panem pollutum, & dicitis: In quo polluimus te? In eo
C quod dicitis: Menſa Domini deſpecta eſt.
8 Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt? & ſi offeratis claudum, & languidum, nonne malum eſt? offer illud duci
tuo, ſi placuerit ei, aut ſi ſuſceperit faciem
tuam, dicit Dominus exercituum.
9 Et nunc deprecamini vultum Dei, ut
miſereatur veſtri (de manu enim veſtra factum eſt hoc) ſi quo modo ſuſcipiat facies veſtras, dicit Dominus exercituum.
10 Quis eſt in vobis, qui claudat oſtia, &
incendat altare meum gratuitò? non eſt mihi
voluntas in vobis, dicit Dñs exercituum, &
munus non ſuſcipiam de manu veſtra.
11 * Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & of- *Pſal. 112. 3.
fertur nomini meo oblatio munda: quia
magnum eſt nomen meum in Gentibus,
dicit Dominus exercituum.
12 Et vos polluiſtis illud in eo, quod D
dicitis: Menſa Domini contaminata eſt:
& quod ſuperponitur, contemptibile eſt,
cum igne, qui illud devorat.
13 Et dixiſtis: Ecce de labore, & exſufflaſtis illud, dicit Dominus exercituum, &
intuliſtis de rapinis claudum, & languidum, & intuliſtis munus; numquid ſuſcipiam illud de manu veſtra, dicit Dominus?
14 Maledictus doloſus, qui habet in grege
ſuo maſculum, & votum faciens immolat
debile Domino: quia Rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, & nomen meum
horribile in Gentibus.

CAPUT II.

Comminatur Dominus, ſe maledicturum benedictionibus ſacerdotum, niſi reſipiſcant: ipſius enim legem contemnunt, irritum facientes pactum Levi, qui hìc laudatur: tranſgreſſus eſt & Juda ducens alienigenas, quapropter non reſpiciet deinceps Dominus ad ſacrificium eorum: de uxore diligenda, ſeu dimittenda: laborare fecerunt Dominum in ſermonibus ſuis.

1 ET nunc ad vos mandatum hoc, ò ſa- A
cerdotes.
2 * Si nolueritis audire, & ſi nolueritis *Lev. 26. 14. Deut. 28. 15.
ponere ſuper cor, ut detis gloriam nomini

meo,

meo, ait Dñs exercituum: mittã in vos egeſtatem, & maledicam benedictionibus veſtris, & maledicã illis quoniã non poſuiſtis ſuper cor.

3 Ecce ego projiciam vobis brachium, & diſpergam ſuper vultum veſtrum ſtercus ſolemnitatum veſtrarum, & aſſumet vos ſecum.

4 Et ſcietis, quia miſi ad vos mandatum iſtud, ut eſſet pactum meum cum Levi, dicit Dominus exercituum.

5 Pactum meum fuit cum eo vitæ, & pacis: & dedi ei timorem, & timuit me, & à facie nominis mei pavebat.

B 6 Lex veritatis fuit in ore ejus; & iniquitas non eſt inventa in labiis ejus: in pace, & in æquitate ambulavit mecum, & multos avertit ab iniquitate.

7 Labia enim ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus; quia angelus Domini exercituum eſt.

8 Vos autem receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in lege: irritum feciſtis pactum Levi, dicit Dominus exercituum.

9 Propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, ſicut non ſervaſtis vias meas, & accepiſtis faciẽ in lege.

*Mat. 23. 9. Epheſ. 4. 6.

10 * Numquid non pater unus omnium noſtrùm? numquid non Deus unus creavit nos? quare ergo deſpicit unuſquiſque noſtrùm fratrem ſuum, violans pactum patrum noſtrorũ?

C 11 Tranſgreſſus eſt Juda, & abominatio facta eſt in Iſrael, & in Jeruſalem: quia contaminavit Judas ſanctificationem Domini, quam dilexit, & habuit filiam dei alieni.

12 Diſperdet Dominus virũ, qui fecerit hoc, magiſtrum, & diſcipulum de tabernaculis Jacob, & offerentem munus Dño exercituum.

13 Et hoc rurſum feciſtis, operiebatis lacrymis altare Domini, fletu, & mugitu, ita ut non reſpiciam ultrà ad ſacrificium, nec accipiam placabile quid de manu veſtra.

14 Et dixiſtis: Quam ob cauſam? quia Dominus teſtificatus eſt inter te, & uxorem pubertatis tuæ, quam tu deſpexiſti: & hæc particeps tua, & uxor fœderis tui.

D 15 Nonne unus fecit, & reſiduum ſpiritus ejus eſt? Et quid unus quærit, niſi ſemen Dei? Cuſtodite ergo ſpiritum veſtrum, & uxorem adoleſcentiæ tuæ noli deſpicere.

16 Cùm odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Iſrael: operiet autem iniquitas veſtimentum ejus, dicit Dñs exercituum; cuſtodite ſpiritum veſtrum, & nolite deſpicere.

17 Laborare feciſtis Dominum in ſermonibus veſtris, & dixiſtis: In quo eum fecimus laborare? In eo quod dicitis: Omnis, qui facit malum, bonus eſt in conſpectu Domini, & tales ei placent: aut certè ubi eſt Deus judicii?

C A P U T III.

De præcurſore Chriſti, & hujus adventu, ac futuro judicio: qui purgatis filiis Levi gratum habebit ſacrificium Juda, & Jeruſalem: comminatur ſceleratis gravem ultionem, quos tamen ad ſe revocat, plurima bona converſis promittens: conqueritur de ingratitudine filiorum Iſrael, & quòd ipſum in decimis ſuis configant, quòdq; dicant Deo non eſſe curæ ſuos cultores, cujus contrarium tandem experientur.

A 1 Ecce ego mitto angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Et ſtatim veniet ad templũ ſuum Dominator, quem vos quæritis; & angelus teſtamẽti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dñs exercituum: *Mat. 11. 10. Marc. 1. 2. Luc. 1. 17. & 7. 27.

2 Et quis poterit cogitare diẽ adventus ejus, & quis ſtabit ad videndũ eum? ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum:

3 Et ſedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quaſi aurum, & quaſi argentum, & erunt Domino offerentes ſacrificia in juſtitia.

4 Et placebit Dño ſacrificium Juda, & Jeruſalem, ſicut dies ſæculi, & ſicut anni antiqui. B

5 Et accedam ad vos in judicio, & ero teſtis velox maleficis, & adulteris, & perjuris, & qui calumniantur mercedem mercenarii, viduas, & pupillos, & opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.

6 Ego enim Dominus, & non mutor: & vos filii Jacob non eſtis conſumpti.

7 A diebus enim patrum veſtrorũ receſſiſtis à legitimis meis, & non cuſtodiſtis. *Revertimini ad me, & revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixiſtis: In quo revertemur? *Zach. 1. 3.

8 Si affiget homo Deum, quia vos configitis me? Et dixiſtis: In quo configimus te? In decimis, & in primitiis.

9 Et in penuria vos maledicti eſtis, & me vos configitis gens tota. C

10 Inferte omnem decimam in horreum, & ſit cibus in domo mea, & probate me ſuper hoc, dicit Dominus: ſi non aperuero vobis cataractas cœli, & effudero vobis benedictionem uſque ad abundantiam,

11 Et increpabo pro vobis devorantẽ, & non corrumpet fructũ terræ veſtræ: nec erit ſterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum.

12 Et beatos vos dicent omnes Gentes: eritis enim vos terra deſiderabilis, dicit Dominus exercituum.

13 Invaluerunt ſuper me verba veſtra, dicit Dominus.

14 Et dixiſtis: Quid locuti ſumus contra te? Dixiſtis; Vanus eſt, qui ſervit Deo, & quod emolumentum, quia cuſtodivimus præcepta ejus, & quia ambulavimus triſtes coram Domino exercituum? D

15 Ergo nunc beatos dicimus arrogantes: ſiquidem ædificati ſunt facientes impietatem, & tentaverunt Deum, & ſalvi facti ſunt.

16 Tunc locuti ſunt timentes Dominum, unuſquiſque cum proximo ſuo: Et attendit Dominus, & audivit: & ſcriptus eſt liber monumenti coram eo timentibus Dominum, & cogitantibus nomen ejus.

17 Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die, qua ego facio, in peculium: & parcam eis, ſicut parcit vir filio ſuo ſervienti ſibi.

18 Et convertemini, & videbitis, quid ſit inter juſtum, & impium; & inter ſervientem Deo, & non ſervientem ei.

C A P U T IV.

Dies Domini inflammabit omnes facientes impietatem, evulſa ipſorum radice, orietur ſol juſtitiæ Deum timentibus, qui calcabunt impios: jubet reminiſci legis Moyſi: Elias, antequam veniat dies Domini, mittendus prædicitur, qui convertat cor patrum ad filios.

1 Ecce enim dies veniet, ſuccenſa quaſi caminus: & erunt omnes ſuperbi, & A

omnes

omnes facientes impietatem, ſtipula: & in-
flammabit eos dies veniens, dicit Dominus
exercituum, quæ non derelinquet eis radi-
cem, & germen.
* Luc. 1. 78. 2 * Et orietur vobis timentibus nomen
meum Sol juſtitiæ, & ſanitas in pennis
ejus: & egrediemini, & ſalietis ſicut vituli
de armento.
B 3 Et calcabitis impios, cùm fuerit cinis ſub
planta pedum veſtrorum, in die, qua ego fa-
cio, dicit Dominus exercituum.
4 * Mementote legis Moyſi ſervi mei, * Exo. 20. Deut. 4. 5
quam mandavi ei in Horeb ad omnem Iſ-
rael, præcepta, & judicia.
5 * Ecce ego mittam vobis Eliam prophe- * Matt. 11. 10. Marc. 9.
tam, antequam veniat dies Domini magnus,
& horribilis.
6 Et convertet cor patrum ad filios, & cor Luc. 1. 17.
filiorum ad patres eorum: ne forte veniam,
& percutiam terram anathemate.

LIBER PRIMUS MACHABÆORUM.

CAPUT PRIMUM.

Mortuo Alexandro Magno, qui Darium percuſſerat, ſucceſſit tandem in Græcia Antiochus illuſtris: ſub quo ſcelerati quidam ex filiis Iſrael profanarunt Jeruſalem: Antiochus autem, devicto Ptolemæo rege Ægypti, invaſit Jeruſalem, & ablatis omnibus vaſis templi, ac theſauris fecit cædem magnam, unde ortus eſt ingens planctus: ſimile fecit & princeps tributorum ab eo miſſus, incenſa Jeruſalem, plurimiſque in captivitatem ductis. Antiochus leges idololatriæ Judæis ſtatuit, ablatis cunctis divini cultus cæremoniis, & ædificato idolo deſolationis, renitentes miſerè trucidans: cujus edicta plurimi impii ſecuti ſunt, pii verò reſpuerunt, mortem potiùs ſubire parati.

A 1 ET factum eſt, poſtquam per-
cuſſit Alexander Philippi
Macedo, qui primus regna-
vit in Græcia, egreſſus de ter-
ra Cethim, Darium regem
Perſarum, & Medorum:
2 Conſtituit prælia multa, & obtinuit om-
nium munitiones, & interfecit reges terræ.
3 Et pertranſiit uſque ad fines terræ: & ac-
cepit ſpolia multitudinis Gentium, & ſiluit
terra in conſpectu ejus.
4 Et congregavit virtutem, & exercitum fortē
nimis: & exaltatum eſt, & elevatum cor ejus.
5 Et obtinuit regiones Gentium, & tyran-
nos, & facti ſunt illi in tributum.
6 Et poſt hæc decidit in lectum, & cogno-
vit, quia moreretur,
7 Et vocavit pueros ſuos nobiles, qui ſecum
erant nutriti à juventute: & diviſit illis re-
gnum ſuum, cùm adhuc viveret.
8 Et regnavit Alexander annis duodecim,
& mortuus eſt.
9 Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unuſ-
quiſque in loco ſuo:
B 10 Et impoſuerũt omnes ſibi diademata poſt
mortem ejus, & filii eorum poſt eos annis
multis, & multiplicata ſunt mala in terra.
11 Et exiit ex eis radix peccatrix, Antio-
chus illuſtris, filius Antiochi regis, qui fue-
rat Romæ obſes: & regnavit in anno cente-
ſimo trigeſimo ſeptimo regni Græcorum.
12 In diebus illis exierunt ex Iſrael filii ini-
qui, & ſuaſerunt multis, dicentes: Eamus,
& diſponamus teſtamentum cum Gentibus,
quæ circa nos ſunt: quia ex quo receſſimus
ab eis, invenerunt nos multa mala.
13 Et bonus viſus eſt ſermo in oculis eorum.
14 Et deſtinaverunt aliqui de populo, &
abierunt ad regem: & dedit illis poteſtatem,
ut facerent juſtitiam Gentium.
15 Et ædificaverunt Gymnaſium in Jeroſo-
lymis ſecundùm leges Nationum:
16 Et fecerunt ſibi præputia, & receſſerunt
à teſtamento ſancto, & juncti ſunt Nationi-
bus, & venumdati ſunt, ut facerent malum.
17 Et paratum eſt regnum in conſpectu An-
tiochi, & cœpit regnare in terra Ægypti, ut
regnaret ſuper duo regna.
18 Et intravit in Ægyptum in multitudine C
gravi, in curribus, & elephantis, & equiti-
bus, & copioſa navium multitudine:
19 Et conſtituit bellum adversùs Ptolemæ-
um regem Ægypti, & veritus eſt Ptole-
mæus à facie ejus, & fugit, & ceciderunt
vulnerati multi.
20 Et cõprehendit civitates munitas in Ter-
ra Ægypti, & accepit ſpolia Terræ Ægypti.
21 Et convertit Antiochus, poſtquam per-
cuſſit Ægyptum in centeſimo, & quadrage-
ſimo tertio anno, & aſcendit ad Iſrael,
22 Et aſcendit Jeroſolymam in multitudi-
ne gravi.
23 Et intravit in ſanctificationem cum ſu-
perbia, & accepit altare aureum, & candela-
brum luminis, & univerſa vaſa ejus, & men-
ſam propoſitionis, & libatoria, & phialas, &
mortariola aurea, & velum, & coronas, &
ornamentum aureum, quod in facie templi
erat, & comminuit omnia.
24 Et accepit argentum, & aurum, & vaſa
concupiſcibilia, & accepit theſauros occul-
tos, quos invenit, & ſublatis omnibus abiit
in terram ſuam.
25 Et fecit cædem hominum, & locutus eſt D
in ſuperbia magna.
26 Et factus eſt planctus magnus in Iſrael,
& in omni loco eorum.
27 Et ingemuerunt principes, & ſeniores:
virgines, & juvenes infirmati ſunt: & ſpe-
cioſitas mulierum immutata eſt.

28 Omnis maritus ſumpſit lamentum: & quæ
ſedebant in thoro maritali, lugebant.
29 Et commota eſt terra ſuper habitantes
in ea, & univerſa domus Jacob induit
confuſionem.
30 Et poſt duos annos dierum, miſit Rex
principem tributorum in civitates Juda,
& venit Jeruſalem cum turba magna.
31 Et locutus eſt ad eos verba pacifica
in dolo, & crediderunt ei.
32 Et irruit ſuper civitatem repentè, &
percuſſit eam plaga magna, & perdidit
populum multum ex Iſrael.
33 Et accepit ſpolia civitatis, & ſuccen-
dit eam igni, & deſtruxit domos ejus, &
muros ejus in circuitu.
34 Et captivas duxerunt mulieres, & na-
tos, & pecora poſſederunt.
35 Et ædificaverunt civitatem David mu-
ro magno, & firmo, & turribus firmis, &
facta eſt illis in arcem:
E
36 Et poſuerunt illic gentem peccatricem,
viros iniquos, & convaluerunt in ea: &
poſuerunt arma, & eſcas, & congregave-
runt ſpolia Jeruſalem,
37 Et poſuerunt illic: & facti ſunt in
laqueum magnum.
38 Et factum eſt hoc ad inſidias ſanctifica-
tioni, & in diabolum malum in Iſrael:
39 Et effuderunt ſanguinem innocentem
per circuitum ſanctificationis, & contami-
naverunt ſanctificationem.
40 Et fugerunt habitatores Jeruſalem pro-
pter eos, & facta eſt habitatio exterorum,
& facta eſt extera ſemini ſuo, & nati ejus
reliquerunt eam.
41 Sanctificatio ejus deſolata eſt ſicut ſo-
litudo, * dies feſti ejus converſi ſunt in
luctum: ſabbata ejus in opprobrium, ho-
nores ejus in nihilum.

*Tob. 2. 6. Amos 8. 10.

42 Secundùm gloriam ejus multiplicata
eſt ignominia ejus: & ſublimitas ejus con-
verſa eſt in luctum.
43 Et ſcripſit rex Antiochus omni regno
ſuo, ut eſſet omnis populus unus, & re-
linqueret unuſquiſque legem ſuam.
44 Et conſenſerunt omnes gentes ſecun-
dum verbum regis Antiochi:
45 Et multi ex Iſrael conſenſerunt ſervi-
tuti ejus, & ſacrificaverunt idolis, & co-
inquinaverunt ſabbatum.
46 Et miſit Rex libros per manus nunciorum
in Jeruſalem, & in omnes civitates Juda:
ut ſequerentur leges gentium terræ,
47 Et prohiberent holocauſta, & ſacrifi-
cia, & placationes fieri in templo Dei:
F
48 Et prohiberent celebrari ſabbatum, &
dies ſolemnes.
49 Et juſſit coinquinari ſancta, & ſanctum
populum Iſrael.
50 Et juſſit ædificari aras, & templa, &
idola, & immolari carnes ſuillas, & pe-
cora communia,
51 Et relinquere filios ſuos incircumciſos,
& coinquinari animas eorum in omnibus
immundis, & abominationibus, ita ut obli-
viſcerentur legem, & immutarent omnes
juſtificationes Dei.
52 Et quicumque non feciſſent ſecundùm
verbum regis Antiochi, morerentur.
53 Secundùm omnia verba hæc ſcripſit
omni regno ſuo, & præpoſuit principes po-
pulo, qui hæc fieri cogerent.
54 Et juſſerunt civitatibus Juda ſacrificare.
55 Et congregati ſunt multi de populo ad
eos, qui dereliquerant legem Domini, &
fecerunt mala ſuper terram:
56 Et effugaverunt populum Iſrael in abdi-
tis, & in abſconditis fugitivorum locis.
57 Die quintadecima menſis Caſleu, quin-
to & quadrageſimo & centeſimo anno, G
ædificavit Rex Antiochus abominandum
idolum deſolationis ſuper altare Dei, &
per univerſas civitates Juda in circuitu
ædificaverunt aras:
58 Et ante januas domorum, & in plateis
incendebant thura, & ſacrificabant:
59 Et libros legis Dei combuſſerunt igni,
ſcindentes eos:
60 Et apud quemcumque inveniebantur li-
bri teſtamenti Domini, & quicumque obſer-
vabat legem Domini, ſecundùm edictum
regis trucidabant eum.
61 In virtute ſua faciebant hæc populo
Iſrael, qui inveniebatur in omni menſe,
& menſe in civitatibus.
62 Et quinta, & vigeſima die menſis ſacrifi-
cabant ſuper aram, quæ erat contra altare.
63 Et mulieres, quæ circumcidebant fi-
lios ſuos, trucidabantur ſecundùm juſſum
regis Antiochi.
64 Et ſuſpendebant pueros à cervicibus
per univerſas domos eorum: & eos, qui cir-
cumciderant illos, trucidabant.
65 Et multi de populo Iſrael definierunt
apud ſe, ut non manducarent immunda,
& elegerunt magis mori, quàm cibis coin-
quinari immundis.
66 Et noluerunt infringere legem Dei ſan-
ctam, & trucidati ſunt.
67 Et facta eſt ira magna ſuper populo
valdè.

CAPUT II.

*Mathathias cum filiis luget afflictionem ci-
vitatis, & Sanctorum profanationem:
oſtenſiſque ſignis mœſtitiæ, reſpondet his,
qui à rege miſſi erant, nec ſe, nec cognatio-
nem ſuam impio decreto obtemperaturos:
occiſiſque idololatra Judæo, & regis mi-
niſtro, fugit cum filiis in montes: plurimi
nolentes obtemperare, trucidantur, cùm
nollent ſabbato inimicis reſiſtere: Matha-
thias, collecto piorum exercitu, revocat Dei
cultum, deſtructa idololatria, cæſoque
Antiochi præſidio: & moriturus horta-
tur filios, ut patrum exemplo ſemper
tueantur legem Domini, dans Simonem
filium ſuum in conſultorem, & Judam
in militiæ principem.*

1 IN diebus illis ſurrexit Mathathias filius
Joannis, filii Simeonis, ſacerdos ex
filiis Joarib ab Jeruſalem, & conſedit in
monte Modin: A
2 Et habebat filios quinque, Joannem,
qui cognominabatur Gaddis:
3 Et Simonem, qui cognominabatur Thaſi:
4 Et Judam, qui vocabatur Machabæus:
5 Et Eleazarum, qui cognominabatur A-
baron: & Jonathan, qui cognominabatur
Apphus.

Digitized by Google

6 Hi viderunt mala, quæ fiebant in populo Juda, & in Jeruſalem.
7 Et dixit Mathathias: Væ mihi, ut quid natus ſum videre contritionem populi mei, & contritionem civitatis ſanctæ, & ſedere illic, cùm datur in manibus inimicorum?
8 Sancta in manu extraneorum facta ſunt: templum ejus ſicut homo ignobilis.
9 Vaſa gloriæ ejus captiva abducta ſunt: trucidati ſunt ſenes ejus in plateis, & juvenes ejus ceciderunt in gladio inimicorum.
10 Quæ gens non hæreditavit regnum ejus, & non obtinuit ſpolia ejus?
B 11 Omnis compoſitio ejus ablata eſt. Quę erat libera, facta eſt ancilla.
12 Et ecce ſancta noſtra, & pulchritudo noſtra, & claritas noſtra deſolata eſt, & coinquinaverunt ea gentes.
13 Quò ergo nobis adhuc vivere?
14 Et ſcidit veſtimenta ſua Mathathias, & filii ejus: & operuerunt ſe ciliciis, & planxerunt valdè.
15 Et venerunt illuc, qui miſſi erant à rege Antiocho, ut cogerent eos, qui confugerant in civitatem Modin, immolare, & accendere thura, & à lege Dei diſcedere.
16 Et multi de populo Iſrael conſentientes acceſſerunt ad eos: ſed Mathathias, & filii ejus conſtanter ſteterunt.
17 Et reſpondentes, qui miſſi erant ab Antiocho, dixerunt Mathathiæ: Princeps & clariſſimus, & magnus es in hac civitate, & ornatus filiis, & fratribus.
18 Ergo accede prior, & fac juſſum regis, ſicut fecerunt omnes gentes, & viri Juda, & qui remanſerunt in Jeruſalem: & eris tu, & filii tui inter amicos regis, & amplificatus auro, & argento, & muneribus multis.
19 Et reſpondit Mathathias, & dixit magna voce: Et ſi omnes gentes regi Antiocho obediunt, ut diſcedat unuſquiſq; à ſervitute legis
C patrum ſuorum, & conſentiat mandatis ejus:
20 Ego, & filii mei, & fratres mei obediemus legi patrum noſtrorum.
21 Propitius ſit nobis Deus: non eſt nobis utile relinquere legem, & juſtitias Dei.
22 Non audiemus verba regis Antiochi, nec ſacrificabimus tranſgredientes legis noſtræ mandata, ut eamus altera via.
23 Et ut ceſſavit loqui verba hæc, acceſſit quidam Judæus in omnium oculis ſacrificare idolis ſuper aram in civitate Modin, ſecundùm juſſum regis:
24 Et vidit Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus, & accenſus eſt furor ejus ſecundùm judicium legis, & inſiliens trucidavit eum ſuper aram:
25 Sed & virum, quem rex Antiochus miſerat, qui cogebat immolare, occidit in ipſo tempore, & aram deſtruxit,
* Nu. 25.13. 26 Et zelatus eſt legem, * ſicut fecit Phinees Zamri filio Salomi.
27 Et exclamavit Mathathias voce magna in civitate, dicens: Omnis, qui zelum habet legis ſtatuens teſtamentum, exeat poſt me.
28 Et fugit ipſe, & filii ejus in montes, & reliquerunt quæcumque habebant in civitate.
29 Tunc deſcenderunt multi quærentes judicium, & juſtitiam in deſertum:
30 Et ſederunt ibi ipſi, & filii eorum, & mulieres eorum, & pecora eorum: quoniam inundaverunt ſuper eos mala.
31 Et renuntiatum eſt viris regis, & exercitui, qui erat in Jeruſalem civitate David, D
quoniam diſceſſiſſent viri quidam, qui diſſipaverunt mandatum regis, in loca occulta in deſerto, & abiiſſent poſt illos multi:
32 Et ſtatim perrexerunt ad eos, & conſtituerunt adverſùs eos prælium in die ſabbatorum.
33 Et dixerunt ad eos: Reſiſtitis & nunc adhuc? exite, & facite ſecundùm verbum regis Antiochi, & vivetis.
34 Et dixerunt: Non exibimus, neque faciemus verbum regis, ut polluamus diem ſabbatorum.
35 Et concitaverunt adverſus eos prælium.
36 Et non reſponderunt eis, nec lapidem miſerunt in eos, nec oppilaverunt loca occulta,
37 Dicentes: moriamur omnes in ſimplicitate noſtra, & teſtes erunt ſuper nos cœlum, & terra, quòd injuſtè perditis nos.
38 Et intulerunt illis bellum ſabbatis: & mortui ſunt ipſi, & uxores eorum, & filii eorum, & pecora eorum, uſque ad mille animas hominum.
39 Et cognovit Mathathias, & amici ejus, & luctum habuerunt ſuper eos valdè.
40 Et dixit vir proximo ſuo: Si omnes fecerimus ſicut fratres noſtri fecerunt, & non pugnaverimus adverſùs gentes, pro animabus noſtris, & juſtificationibus noſtris: nunc citiùs diſperdent nos à terra.
41 Et cogitaverunt in die illa, dicentes:
Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello die ſabbatorum, pugnemus adverſùs eum, & non moriemur omnes, ſicut mortui ſunt fratres noſtri in occultis. E
42 Tunc congregata eſt ad eos ſynagoga Aſſidæorum fortis viribus ex Iſrael, omnis voluntarius in lege:
43 Et omnes, qui fugiebant à malis, additi ſunt ad eos, & facti ſunt illis ad firmamentum.
44 Et collegerunt exercitum, & percuſſerunt peccatores in ira ſua, & viros iniquos in indignatione ſua, & cęteri fugerunt ad nationes, ut evaderent.
45 Et circuivit Mathathias, & amici ejus, & deſtruxerunt aras:
46 Et circumciderunt pueros incircumciſos, quotquot invenerunt in finibus Iſrael, & in fortitudine.
47 Et perſecuti ſunt filios ſuperbiæ, & proſperatum eſt opus in manibus eorum. F
48 Et obtinuerunt legem de manibus gentium, & de manibus regum: & non dederunt cornu peccatori.
49 Et appropinquaverunt dies Mathathiæ moriendi, & dixit filiis ſuis: Nunc confortata eſt ſuperbia, & caſtigatio, & tempus everſionis, & ira indignationis.
50 Nunc ergo, ò filii, æmulatores eſtote legis, & date animas veſtras pro teſtamento patrum veſtrorum.
51 Et mementote operum patrum, quę fecerunt in generationibus ſuis, & accipietis gloriam magnam, & nomen æternum.

52 * Abra-

*Gen 22. 2. *Gen 41. 40. *Nu. 25. 13. Eccl. 45. 28. *Joſ. 1. 2. *Nu. 14. 6. Jo. 14. 14. *2 Re. 2. 4. *4 Re. 2. 11. *Dan. 3. 50. *Dan. 6. 22.

52 * Abraham nonne in tentatione inventus eſt fidelis, & reputatum eſt ei ad juſtitiam?

53 * Joſeph in tempore anguſtiæ ſuæ cuſtodivit mandatum, & factus eſt dominus Ægypti.

54 * Phinees pater noſter, zelando zelum Dei, accepit teſtamentum ſacerdotii æterni.

55 * Jeſus dum implevit verbum, factus eſt dux in Iſrael.

56 * Caleb, dum teſtificatur in eccleſia, accepit hæreditatem.

57 * David in ſua miſericordia conſecutus eſt ſedem regni in ſæcula.

58 * Elias, dum zelat zelum legis, receptus eſt in cœlum.

59 * Ananias, & Azarias, & Miſael credentes, liberati ſunt de flamma.

60 * Daniel in ſua ſimplicitate liberatus eſt de ore leonum.

61 Et ita cogitate per generationem, & generationem: quia omnes, qui ſperant in eum, non infirmantur.

62 Et à verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria ejus ſtercus, & vermis eſt:

63 Hodie extollitur, & cras non invenietur: quia converſus eſt in terram ſuam, & cogitatio ejus periit.

64 Vos ergo, filii, confortamini, & viriliter agite in lege: quia in ipſa glorioſi eritis.

65 Et ecce Simon frater veſter, ſcio, quòd vir conſilii eſt: ipſum audite ſemper, & ipſe erit vobis pater.

66 Et Judas Machabæus fortis viribus à juventute ſua, ſit vobis princeps militiæ, & ipſe aget bellum populi.

67 Et adducetis ad vos omnes factores legis: & vindicate vindictam populi veſtri.

68 Retribuite retributionem gentibus, & intendite in præceptum legis.

69 Et benedixit eos, & appoſitus eſt ad patres ſuos.

70 Et defunctus eſt anno centeſimo, & quadrageſimo ſexto: & ſepultus eſt à filiis ſuis in ſepulchris patrum ſuorum in Modin, & planxerunt eum omnis Iſrael planctu magno.

CAPUT III.

Judas Machabæus dux eximius prædicatur, qui perambulans civitates Juda, trucidabat omnes impios: & occiſo duce Apollonio, ejuſque exercitu diſperſo, vicit cum paucis potentiſſimum Syriæ exercitum una cum duce Serone: iratus autem ob hoc rex Antiochus, profectus in Perſidem conſtituit Lyſiam viceregem, dato belli in Judæos apparatu, qui miſit contra terram Juda Gorgiam cum exercitu: Judas autem & ſui ad bellum ſe parant, maximè operibus pœnitentiæ, & oratione ad Deum.

A 1 ET ſurrexit Judas, qui vocabatur Machabæus, filius ejus pro eo.

2 Et adjuvabant eum omnes fratres ejus, & univerſi, qui ſe conjunxerant patri ejus, & præliabantur prælium Iſrael cum lætitia.

3 Et dilatavit gloriam populo ſuo, & induit ſe loricam ſicut gigas, & ſuccinxit ſe arma bellica ſua in præliis, & protegebat caſtra gladio ſuo.

4 Similis factus eſt leoni in operibus ſuis, & ſicut catulus leonis rugiens in venatione.

5 Et perſecutus eſt iniquos perſcrutans eos, & qui conturbabant populum ſuum, eos ſuccendit flammis:

6 Et repulſi ſunt inimici ejus præ timore ejus, & omnes operarii iniquitatis conturbati ſunt: & directa eſt ſalus in manu ejus.

7 Et exacerbabat reges multos, & lætificabat Jacob in operibus ſuis, & in ſæculum memoria ejus in benedictione.

8 Et perambulavit civitates Juda, & perdidit impios ex eis, & avertit iram ab Iſrael.

9 Et nominatus eſt uſque ad noviſſimum terræ, & congregavit pereuntes.

10 Et congregavit Apollonius gentes, & à Samaria virtutem multam, & magnam, B ad bellandum contra Iſrael.

11 Et cognovit Judas, & exiit obviàm illi: & percuſſit, & occidit illum: & ceciderunt vulnerati multi, & reliqui fugerunt.

12 Et accepit ſpolia eorum, & gladium Apollonii abſtulit Judas, & erat pugnans in eo omnibus diebus.

13 Et audivit Seron princeps exercitus Syriæ, quòd congregavit Judas congregationem fidelium, & eccleſiam ſecum,

14 Et ait: Faciam mihi nomen, & glorificabor in regno, & debellabo Judam, & eos, qui cum ipſo ſunt, qui ſpernebant verbum regis.

15 Et præparavit ſe: & aſcenderunt cum eo caſtra impiorum, fortes auxiliarii, ut facerent vindictam in filios Iſrael.

16 Et appropinquaverunt uſque ad Bethoron: & exivit Judas obviàm illi cum paucis.

17 Ut autem viderunt exercitum venientem ſibi obviàm, dixerunt Judæ: Quomodò poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam, & tam fortem, & nos fatigati ſumus jejunio hodie?

18 Et ait Judas: Facile eſt concludi mul- C tos in manus paucorum: & non eſt differentia in conſpectu Dei cœli liberare in multis, & in paucis.

19 Quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, ſed de cœlo fortitudo eſt.

20 Ipſi veniunt ad nos in multitudine contumaci, & ſuperbia, ut diſperdant nos, & uxores noſtras, & filios noſtros, & ut ſpolient nos:

21 Nos verò pugnabimus pro animabus noſtris, & legibus noſtris:

22 Et ipſe Dominus conteret eos ante faciem noſtram: vos autem ne timueritis eos.

23 Ut ceſſavit autem loqui, inſiliit in eos ſubitò: & contritus eſt Seron, & exercitus ejus in conſpectu ipſius:

24 Et perſecutus eſt eum in deſcenſu Bethoron uſque in campum, & ceciderunt ex eis octingenti viri, reliqui autem fugerunt in terram Philiſthiim.

25 Et cecidit timor Judæ, ac fratrum ejus, & formido ſuper omnes gentes in circuitu eorum.

26 Et pervenit ad regem nomen ejus, & de præliis Judæ narrabant omnes gentes.

27 Ut audivit autem rex Antiochus ſermones iſtos, iratus eſt animo: & miſit, & congregavit exercitum univerſi regni ſui, caſtra fortia valdè:

28 Et aperuit ærarium ſuum, & dedit ſti-

pendia exercitui in annum: & mandavit illis, ut eſſent parati ad omnia.

29 Et vidit, quòd defecit pecunia de theſauris ſuis, & tributa regionis modica propter diſſenſionē, & plagam, quam fecit in terra, ut tolleret legitima, quæ erant à primis diebus:

30 Et timuit, ne non haberet, ut ſemel, & bis, in ſumptus, & donaria, quæ dederat ante larga manu: & abundaverat ſuper reges, qui ante eum fuerant.

31 Et conſternatus erat animo valdè, & cogitavit ire in Perſidem, & accipere tributa regionum, & congregare argentum multum.

32 Et reliquit Lyſiam hominem nobilem de genere regali, ſuper negotia regia, à flumine Euphrate, uſque ad flumen Ægypti:

33 Et ut nutriret Antiochum filium ſuum, donec rediret.

34 Et tradidit ei medium exercitum, & elephantos: & mādavit ei de omnibus, quæ volebat, & de inhabitantibus Judæā, & Jeruſalem:

E

35 Et ut mitteret ad eos exercitum, ad conterendam, & extirpandam virtutem Iſrael, & reliquias Jeruſalem, & auferendam memoriam eorum de loco ſuo:

36 Et ut conſtitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, & ſorte diſtribueret terram eorum.

37 Et rex aſſumpſit partem exercitus reſidui, & exivit ab Antiochia civitate regni ſui, anno centeſimo, & quadrageſimo ſeptimo: & transfretavit Euphraten flumen, & perambulabat ſuperiores regiones.

38 Et elegit Lyſias Ptolemæum filium Dorymini, & Nicanorem, & Gorgiam, viros potentes ex amicis regis:

39 Et miſit cum eis quadraginta millia virorum, & ſeptem millia equitum, ut venirent in terram Juda, & diſperderent eam ſecundùm verbum regis.

40 Et proceſſerunt cum univerſa virtute ſua, & venerunt, & applicuerunt Emmaum in terra campeſtri.

41 Et audierunt mercatores regionum nomen eorum: & acceperunt argentum, & aurum multum valde, & pueros: & venerunt in caſtra, ut acciperent filios Iſrael in ſervos: & additi ſunt ad eos exercitus Syriæ, & terræ alienigenarum.

F

42 Et vidit Judas, & fratres ejus, quia multiplicata ſunt mala, & exercitus applicabant ad fines eorum, & cognoverunt verba regis, quæ mandavit populo facere in interitum, & conſummationem:

43 Et dixerunt unuſquiſque ad proximum ſuum: Erigamus dejectionem populi noſtri, & pugnemus pro populo noſtro, & ſanctis noſtris.

44 Et congregatus eſt conventus, ut eſſent parati in prælium: & ut orarent, & peterent miſericordiam, & miſerationes.

45 Et Jeruſalem non habitabatur, ſed erat ſicut deſertum: nō erat, qui ingrederetur, & egrederetur de natis ejus: & ſanctum conculcabatur: & filii alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio gentium: & ablata eſt voluptas à Jacob, & defecit ibi tibia, & cithara.

46 Et congregati ſunt, & venerunt in Maſpha contra Jeruſalem: quia locus orationis erat in Maſpha ante in Iſrael.

47 Et jejunaverunt illa die, & induerunt ſe ciliciis, & cinerem impoſuerunt capiti ſuo, & diſciderunt veſtimenta ſua:

48 Et expanderunt libros legis, de quibus ſcrutabantur gentes ſimilitudinem ſimulachrorum ſuorum:

49 Et attulerunt ornamenta ſacerdotalia, & primitias, & decimas: & ſuſcitaverunt Nazaræos, qui impleverant dies:

50 Et clamaverunt voce magna in cœlum, dicentes: Quid faciemus iſtis, & quò eos ducemus? G

51 Et ſancta tua conculcata ſunt, & contaminata ſunt, & ſacerdotes tui facti ſunt in luctum, & in humilitatem.

52 Et ecce Nationes convenerunt adverſùm nos, ut nos diſperdant: tu ſcis, quæ cogitant in nos.

53 Quomodò poterimus ſubſiſtere ante faciem eorum, niſi tu Deus adjuves nos?

54 Et tubis exclamaverunt voce magna.

55 Et poſt hæc conſtituit Judas duces populi, tribunos, & centuriones, & pentacontarchos, & decuriones.

56 * Et dixit his, qui ædificabant domos, & ſponſabant uxores, & plantabant vineas, & formidoloſis, ut redirent unuſquiſque in domum ſuam ſecundùm legem.

*Deut. 20. 5. 6. 7. 8. Jud. 7. 3.

57 Et moverunt caſtra, & collocaverunt ad Auſtrum Emmaum.

58 Et ait Judas: Accingimini, & eſtote filii potentes, & eſtote parati in mane, ut pugnetis adverſus nationes has, quæ convenerunt adverſùs nos, diſperdere nos, & ſancta noſtra:

59 Quoniā melius eſt nos mori in bello, quā videre mala gentis noſtræ, & Sanctorum.

60 Sicut autē fuerit voluntas in cœlo, ſic fiat.

CAPUT IV.

Gorgias quærit Judam: at hic ſuos hortatus fudit hoſtes, rurſumque Gorgiæ exercitu fuſo colligit ſpolia: & iterum fuſis ad Deum precibus, devincit Lyſiæ exercitum, ac poſtmodùm purificato templo, novum erigit altare: & omnibus quæ ad Dei cultum requirebantur præparatis, ſacrificiiſque oblatis, magna lætitia celebrant illius dedicationem diebus octo: ſtatuto etiam hujus dedicationis annuo feſto ad dies octo.

1 ET aſſumpſit Gorgias quinque millia virorum, & mille equites electos, & moverunt caſtra noctè, A

2 Ut applicarent ad caſtra Judæorum, & percuterent eos ſubitò: & filii, qui erant ex arce, erant illis duces.

3 Et audivit Judas, & ſurrexit ipſe, & potentes, percutere virtutem exercituum regis, qui erant in Emmaum.

4 Adhuc enim diſperſus erat exercitus à caſtris.

5 Et venit Gorgias in caſtra Judę noctu, & neminem invenit, & quærebat eos in montibus, quoniam dixit: Fugiunt hi à nobis.

6 Et cùm dies factus eſſet, apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum tantùm: qui tegumenta, & gladios nōn habebant:

7 Et viderunt caſtra gentium valida, & loricatos, & equitatus in circuitu eorum, & hi docti ad prælium.

8 Et ait Judas viris, qui ſecum erant: Ne ti-

me-

meritis multitudinem eorum, & impetum
eorum ne formidetis.
*Exo. 14. 9 9 * Mementote qualiter ſalvi facti ſunt pa-
tres noſtri in mari rubro, cùm ſequeretur eos
Pharao cum exercitu multo.
10 Et nunc clamemus in cœlum, & miſere-
bitur noſtri Dominus, & memor erit teſta-
menti patrum noſtrorum, & conteret exer-
citum iſtum ante faciem noſtram hodie:
11 Et ſcient omnes gentes, quia eſt qui re-
dimat, & liberet Iſrael.
B 12 Et elevaverunt alienigenæ oculos ſuos,
& viderunt eos venientes ex adverſo.
13 Et exierunt de caſtris in prælium, & tuba
cecinerunt hi, qui erant cum Juda:
14 Et congreſſi ſunt: & contritæ ſunt gen-
tes, & fugerunt in campum:
15 Noviſſimi autem omnes ceciderũt in gla-
dio, & perſecuti ſunt eos uſq; Gezeron, & uſq;
in campos Idumææ, & Azoti, & Jamniæ: & ce-
ciderũt ex illis uſque ad tria millia virorum.
16 Et reverſus eſt Judas, & exercitus ejus,
ſequens eum.
17 Dixitque ad populum: Non concupiſca-
tis ſpolia: quia bellum contra nos eſt,
18 Et Gorgias, & exercitus ejus propè nos in
mõte: ſed ſtate nũc contra inimicos noſtros, &
expugnate eos, & ſumetis poſteà ſpolia ſecuri.
19 Et adhuc loquente Juda hæc, ecce appa-
ruit pars quædam proſpiciens de monte.
20 Et vidit Gorgias, quod in fugam converſi
ſunt ſui, & ſuccenderunt caſtra, fumus enim,
C qui videbatur, declarabat, quod factum eſt.
21 Quibus illi conſpectis timuerunt valdè,
aſpicientes ſimul & Judam, & exercitum in
campo paratum ad prælium.
22 Et fugerunt omnes in campum alieni-
genarum:
23 Et Judas reverſus eſt ad ſpolia caſtro-
rum, & acceperunt aurum multum, & ar-
gentum, & hyacinthum, & purpuram ma-
rinam, & opes magnas.
24 Et converſi, hymnum canebant, & bene-
dicebant Deum in cœlum, quoniam bonus
eſt, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.
25 Et facta eſt ſalus magna in Iſrael in
die illa.
26 Quicumque autem alienigenarum eva-
ſerunt, venerunt, & nuntiaverunt Lyſiæ
univerſa, quæ acciderant.
27 Quibus ille auditis, conſternatus animo
deficiebat: quòd non qualia voluit, talia con-
tigerunt in Iſrael, & qualia mandavit rex.
28 Et ſequenti anno congregavit Lyſias vi-
rorum electorum ſexaginta millia, & equi-
tum quinque millia, ut debellaret eos.
29 Et venerunt in Judæam, & caſtra poſue-
runt in Bethoron, & occurrit illis Judas cum
decem millibus viris.
D 30 Et viderunt exercitũ fortem, & oravit, &
* 1. Reg. 17. 50. dixit: Benedictus es ſalvator Iſrael,* qui con-
triviſti impetũ potentis in manu ſervi tui Da-
* 1. Reg. 14. 13. vid, * & tradidiſti caſtra alienigenarum in
manu Jonathæ filii Saul, & armigeri ejus.
31 Conclude exercitum iſtum in manu po-
puli tui Iſrael, & confundantur in exerci-
tu ſuo, & equitibus.
32 Da illis formidinem, & tabefac audaciam
virtutis eorũ, & cõmoveantur contritione ſua.
33 Dejice illos gladio diligentium te: & col-
laudent te omnes, qui noverunt nomen tuum
in hymnis.
34 Et commiſerunt prælium: & ceciderunt
de exercitu Lyſiæ quinque millia virorum.
35 Videns autem Lyſias fugam ſuorum, &
Judæorum audaciam, & quòd parati ſunt,
aut vivere, aut mori fortiter, abiit Antio-
chiam, & elegit milites, ut multiplicati
rurſus venirent in Judæam.
36 Dixit autem Judas, & fratres ejus: Ec-
ce contriti ſunt inimici noſtri: aſcendamus
nunc mundare ſancta, & renovare.
37 Et congregatus eſt omnis exercitus, &
aſcenderunt in montem Sion.
38 Et viderunt ſanctificationem deſertam, E
& altare profanatum, & portas exuſtas, &
in atriis virgulta nata ſicut in ſaltu, vel in
montibus, & paſtophoria diruta.
39 Et ſciderunt veſtimenta ſua, & planxe-
runt planctu magno, & impoſuerunt cine-
rem ſuper caput ſuum.
40 Et ceciderunt in faciem ſuper terram,
& exclamaverunt tubis ſignorum, & cla-
maverunt in cœlum.
41 Tunc ordinavit Judas viros, ut pugna-
rent adverſus eos, qui erant in arce, donec
emundarent ſancta.
42 Et elegit ſacerdotes ſine macula, volun-
tatem habentes in lege Dei.
43 Et mundaverunt ſancta, & tulerunt lapi-
des contaminationis in locum immundum.
44 Et cogitavit de altari holocauſtorum,
quod profanatum erat, quid de eo faceret,
45 Et incidit illis conſilium bonum, ut de-
ſtruerent illud: ne fortè illis eſſet in op-
probrium, quia contaminaverunt illud
gentes, & demoliti ſunt illud.
46 Et repoſuerunt lapides in monte do- F
mus in loco apto, quoadusque veniret pro-
pheta, & reſponderet de eis.
47 Et acceperunt lapides integros ſecun-
dùm legem: & ædificaverunt altare novum
ſecundùm illud, quod fuit priùs:
48 Et ædificaverunt ſancta, & quæ intra
domum erant intrinſecùs: & ædem, &
atria ſanctificaverunt.
49 Et fecerunt vaſa ſancta nova, & intu-
lerunt candelabrum, & altare incenſorum,
& menſam in templum.
50 Et incenſum poſuerunt ſuper altare, &
accenderunt lucernas, quæ ſuper candela-
brum erant, & lucebant in templo.
51 Et poſuerunt ſuper menſam panes, &
appenderunt vela, & conſummaverunt om-
nia opera, quæ fecerant.
52 Et ante matutinum ſurrexerunt quinta
& vigeſima die menſis noni (hic eſt menſis
Casleu) centeſimi quadrageſimi octavi anni:
53 Et obtulerunt ſacrificiũ ſecundùm legẽ,
ſuper altare holocauſtorũ novũ quod fecerũt
54 Secundùm tempus, & ſecundùm diem,
in qua contaminaverunt illud gentes, in ipſa
renovatum eſt in canticis, & citharis, &
cinyris, & in cymbalis.
55 Et cecidit omnis populus in faciem, &
adoraverunt, & benedixerunt in cœlum
eum, qui proſperavit eis.
56 Et fecerunt dedicationem altaris diebus G
octo, & obtulerunt holocauſta cum lætitia,
& ſacrificium ſalutaris, & laudis.

57 Et ornaverunt faciem templi coronis au-
reis, & ſcutulis : & dedicaverunt portas, &
paſtophoria, & impoſuerunt eis januas.
58 Et facta eſt lætitia in populo magna val-
de, & averſum eſt opprobrium Gentium.
* Joa. 10.22 59 * Et ſtatuit Judas, & fratres ejus, & uni-
verſa eccleſia Iſrael, ut agatur dies dedicatio-
nis altaris in temporibus ſuis, ab anno in an-
num, per dies octo, à quinta, & vigeſima die
menſis Casleu, cum lætitia, & gaudio.
60 Et ædificaverunt in tempore illo montem
Sion, & per circuitum muros altos, & tur-
res firmas, nequando venirent Gentes, &
conculcarent eum, ſicut anteà fecerunt.
61 Et collocavit illic exercitum, ut ſerva-
rent eum, & munivit eum ad cuſtodiendam
Bethſuram, ut haberet populus munitio-
nem contra faciem Idumææ.

C A P U T V.

Percuſſit Judas plurimas Gentes finitimas : obſeſſoſque Galaaditas, & Galilæos ipſe unà cum fratre Simone liberat : & devicto ſemel, atque iterùm Timotheo, captaque civitate Ephron, quæ tranſitum ipſi præbere noluerat, & omni maſculo ipſius interempto, tandem integro numero læti revertuntur in montem Sion ad ſacrificandum Domino : intereà qui relicti fuerant duces in Jeruſalem, dum contra Judæ præceptum pugnant adversùs Gentes, caduntur : Judas verò percutit Chebron, & Azotum, ſubverſis ipſarum ſimulachris.

A 1 ET factum eſt, ut audierunt Gentes in
circuitu, quia ædificatum eſt altare, &
ſanctuarium ſicut priùs, iratæ ſunt valdè :
2 Et cogitabant tollere genus Jacob, qui
erant inter eos, & cœperunt occidere de
populo, & perſequi.
3 Et debellabat Judas filios Eſau in Idu-
mæa, & eos, qui erant in Acrabatbane,
quià circumſedebant Iſraelitas, & percuſſit
eos plaga magna.
4 Et recordatus eſt malitiam filiorum Be-
an, qui erant populo in laqueum, & in
ſcandalum, inſidiantes ei in via.
5 Et concluſi ſunt ab eo in turribus, & ap-
plicuit ad eos, & anathematizavit eos, &
incendit turres eorum igni, cum omnibus,
qui in eis erant.
6 Et tranſivit ad filios Ammon, & invenit
manum fortem, & populum copioſum, &
Timotheum ducem ipſorum :
7 Et commiſit cum eis prælia multa, & con-
triti ſunt in conſpectu eorum, & percuſſit eos:
8 Et cepit Gazer civitatem, & filias ejus,
& reverſus eſt in Judæam.
9 Et congregatæ ſunt gentes, quæ ſunt in
Galaad, adversùs Iſraelitas, qui erant in
finibus eorum, ut tollerent eos: & fugerunt
in Datheman munitionem.
10 Et miſerunt litteras ad Judam, & fratres
ejus, dicentes : Congregatæ ſunt adversùm
nos gentes per circuitum, ut nos auferant :
B 11 Et parant venire, & occupare munitio-
nem, in quam confugimus : & Timotheus
eſt dux exercitus eorum.
12 Nunc ergo veni, & eripe nos de manibus
eorum, quia cecidit multitudo de nobis.
13 Et omnes fratres noſtri, qui erant in lo-
cis Tubin, interfecti ſunt : & captivas duxe-
runt uxores eorum, & natos, & ſpolia, &
peremerunt illuc ferè mille viros.
14 Et adhuc epiſtolæ legebantur, & ecce
alii nuntii venerunt de Galilæa conſciſſis tu-
nicis, nuntiantes ſecundùm verba hæc :
15 Dicentes conveniſſe adversùm ſe à Pto-
lemaida, & Tyro, & Sidone: & repleta eſt om-
nis Galilæa alienigenis, ut nos conſumant.
16 Ut audivit autem Judas, & populus, ſer-
mones iſtos, convenit eccleſia magna cogita-
re quid facerent fratribus ſuis, qui in tribu-
latione erant, & expugnabantur ab eis.
17 Dixitque Judas Simoni fratri ſuo : Elige
tibi viros, & vade, & libera fratres tuos in
Galilæa : ego autem, & frater meus Jona-
thas ibimus in Galaaditim.
18 Et reliquit Joſephum filium Zachariæ,
& Azariam, duces populi, cum reſiduo exer-
citu in Judæa ad cuſtodiam.
19 Et præcepit illis, dicens: Præeſtote po-
pulo huic: & nolite bellum committere ad-
versùm gentes, donec revertamur.
20 Et partiti ſunt Simoni viri tria millia,
ut iret in Galilæam: Judæ autem octo mil-
lia in Galaaditim.
21 Et abiit Simon in Galilæam, & com- C
miſit prælia multa cum gentibus : & contri-
tæ ſunt gentes à facie ejus, & perſecutus eſt
eos uſque ad portam
22 Ptolemaidis : & ceciderunt de gentibus
ferè tria millia virorũ, & accepit ſpolia eorũ.
23 Et aſſumpſit eos, qui erant in Galilæa,
& in Arbatis, cum uxoribus, & natis, &
omnibus quæ erant illic, & adduxit in Ju-
dæam cum lætitia magna.
24 Et Judas Machabæus, & Jonathas fra-
ter ejus tranſierunt Jordanem, & abierunt
viam trium dierum per deſertum.
25 Et occurrerunt eis Nabathæi, & ſuſcepe-
runt eos pacificè, & narraverũt eis omnia, quæ
acciderant fratribus eorum in Galaaditide,
26 Et quia multi ex eis comprehenſi ſunt in
Baraſa, & Boſor, & in Alimis, & in Caſ-
phor, & Mageth, & Carnaim : hæ omnes
civitates munitæ, & magnæ.
27 Sed & in ceteris civitatibus Galaaditidis
tenentur comprehenſi, & in craſtinum conſti-
tuerunt admovere exercitum civitatibus his,
& comprehendere, & tollere eos in una die.
28 Et convertit Judas, & exercitus ejus,
viam in deſertum Boſor repentè, & occupa-
vit civitatem : & occidit omnem maſculum
in ore gladii, & accepit omnia ſpolia eo-
rum, & ſuccendit eam igni.
29 Et ſurrexerunt inde nocte, & ibant
uſque ad munitionem.
30 Et factũ eſt diluculo, cùm elevaſſent ocu- D
los ſuos, ecce populus multus, cujus non erat
numerus, portantes ſcalas, & machinas, ſi cõ-
prehenderent munitionẽ, & expugnarent eos.
31 Et vidit Judas, quia cœpit bellum, &
clamor belli aſcendit ad cœlum ſicut tuba,
& clamor magnus de civitate.
32 Et dixit exercitui ſuo : Pugnate hodie
pro fratribus veſtris.
33 Et venit tribus ordinibus poſt eos, & ex-
clamaverũt tubis, & clamaverũt in oratione.
34 Et cognoverunt caſtra Timothei, quia
Machabæus eſt, & refugerunt à facie ejus &

per-

percuſſerunt eos plaga magna, & ceciderunt ex eis in die illa fere octo millia virorum.

35 Et divertit Judas in Maſpha, & expugnavit, & cepit eam: & occidit omnem maſculum ejus, & ſumpſit ſpolia ejus, & ſuccendit eam igni.

36 Inde perrexit, & cepit Caſbon, & Mageth, & Boſor, & reliquas civitates Galaaditidis.

37 Poſt hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, & caſtra poſuit contra Raphon trans torrentem.

38 Et miſit Judas ſpeculari exercitum: & renuntiaverunt ei, dicentes: Quia convenerunt ad eum omnes gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt, exercitus multus nimis:

39 Et Arabas conduxerunt in auxilium ſibi, & caſtra poſuerunt trans torrentem, parati ad te venire in prælium. Et abiit Judas obviam illis.

E

40 Et ait Timotheus principibus exercitus ſui: Cum appropinquaverit Judas, & exercitus ejus ad torrentem aquæ: ſi tranſierit ad nos prior, non poterimus ſuſtinere eum: quia potens poterit adverſum nos.

41 Si verò timuerit tranſire, & poſuerit caſtra extra flumen, transfretemus ad eos: & poterimus adverſus illum.

42 Ut autem appropinquavit Judas ad torrentem aquæ, ſtatuit ſcribas populi ſecus torrentem, & mandavit eis, dicens: Neminem hominum reliqueritis: ſed veniant omnes in prælium.

43 Et transfretavit ad illos prior, & omnis populus poſt eum: & contritæ ſunt omnes gẽtes à facie eorum, & projecerunt arma ſua, & fugerunt ad fanum, quod erat in Carnaim.

44 Et occupavit ipſam civitatem, & fanum ſuccendit igni, cum omnibus, qui erant in ipſo: & oppreſſa eſt Carnaim, & non potuit ſuſtinere contra faciem Judæ.

45 Et cõgregavit Judas univerſos Iſraëlitas, qui erant in Galaaditide, à minimo uſque ad maximum, & uxores eorum, & natos, & exercitũ magnum valde, ut venirent in terram Juda.

46 Et venerunt uſque Ephron: & hæc civitas magna in ingreſſu poſita, munita valde, & non erat declinare ab ea dextera, vel ſiniſtra, ſed per mediam iter erat.

F

47 Et incluſerunt ſe, qui erant in civitate, & obſtruxerunt portas lapidibus: & miſit ad eos Judas verbis pacificis,

48 Dicens: Tranſeamus per terram veſtram, ut eamus in terram noſtram: & nemo vobis nocebit: tantùm pedibus tranſibimus: & nolebant eis aperire.

49 Et præcepit Judas prædicare in caſtris, ut applicarent unuſquiſque in quo erat loco.

50 Et applicuerunt ſe viri virtutis: & oppugnavit civitatem illam tota die, & tota nocte, & tradita eſt civitas in manu ejus:

51 Et peremerunt omnem maſculum in ore gladii, & eradicavit eam, & accepit ſpolia ejus, & tranſivit per totam civitatem ſuper interfectos.

52 Et tranſgreſſi ſunt Jordanem in campo magno, contra faciem Bethſan.

53 Et erat Judas congregans extremos, & exhortabatur populum per totam viam, donec venirent in terram Juda:

54 Et aſcenderunt in montem Sion cum lætitia, & gaudio, & obtulerunt holocauſta, quòd nemo ex eis cecidiſſet, donec reverterentur in pace.

55 Et in diebus, quibus erat Judas, & Jonathas in terra Galaad, & Simon frater ejus in Galilæa contra faciem Ptolemaidis,

56 Audivit Joſephus Zachariæ filius, & Azarias princeps virtutis, res benè geſtas, & prælia, quæ facta ſunt,

57 Et dixit: Faciamus & ipſi nobis nomen, & eamus pugnare adverſus gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt.

58 Et præcepit his, qui erant in exercitu ſuo, & abierunt Jamniam.

59 Et exivit Gorgias de civitate, & viri ejus obviam illis in pugnam.

60 Et fugati ſunt Joſephus, & Azarias uſque in fines Judææ: & ceciderunt illo die de populo Iſraël ad duo millia viri, & facta eſt fuga magna in populo: G

61 Quia non audierunt Judam, & fratres ejus, exiſtimantes fortiter ſe facturos.

62 Ipſi autem non erant de ſemine virorum illorum, per quos ſalus facta eſt in Iſraël.

63 Et viri Juda magnificati ſunt valde in conſpectu omnis Iſraël, & gentium omnium ubi audiebatur nomen eorum.

64 Et convenerunt ad eos fauſta acclamantes.

65 Et exivit Judas, & fratres ejus, & expugnabant filios Eſau, in terra, quæ ad Auſtrum eſt, & percuſſit Chebron, & filias ejus: & muros ejus, & turres ſuccendit in circuitu.

66 Et movit caſtra, ut iret in terram alienigenarum, & perambulabat Samariam.

67 In die illa ceciderunt ſacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum ſine conſilio exeunt in prælium.

68 Et declinavit Judas in Azotum in terram alienigenarum, & diruit aras eorum, & ſculptilia deorum ipſorum ſuccendit igni: & cepit ſpolia civitatum, & reverſus eſt in terram Juda.

CAPUT VI.

Antiochus repulſus ab opulenta civitate Elymaide venit in Babylonem; ubi auditis infortuniis, quæ ſui in Judæa paſſi erant, incidit præ triſtitia in mortis languorem, confitens hoc ſibi contigiſſe ob impietatem, quam in Judæos exercuerat: quo ibi mortuo, & Juda arcem Jeruſalem obſidente, ſucceſſor ejus filius Antiochus, dictus Eupator, congregato adverſus Judam potentiſſimo exercitu non potuit eum vincere, & Eleazar, occiſo ingenti elephante, ab eo oppreſſus interiit: Rex autem oppugnans Jeruſalem revocatur à Lyſia: ſed poſt juratam pacem non ſervat juſjurandum.

1 ET rex Antiochus perambulabat ſuperiores regiones, & audivit eſſe civitatem Elymaidem in Perſide nobiliſſimam, & copioſam in argento & auro, A

2 Templumque in ea locuples valdè: & illic velamina aurea, & loricæ, & ſcuta, quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo, qui regnavit primus in Græcia.

3 Et venit, & quærebat capere civitatem,

& deprædari eam : & non potuit, quoniam
innotuit ſermo his, qui erant in civitate :
4 Et inſurrexerunt in prælium, & fugit
inde, & abiit cum triſtitia magna, & re-
verſus eſt in Babyloniam.
5 Et venit, qui nuntiaret ei in Perſide, quia
fugata ſunt caſtra, quæ erant in terra Juda :
6 Et quia abiit Lyſias cum virtute forti in
primis, & fugatus eſt à facie Judæorum, &
invaluerunt armis, & viribus, & ſpoliis mul-
tis, quæ ceperunt de caſtris, quæ exciderunt :
7 Et quia diruerunt abominationem, quam
ædificaverat ſuper altare, quod erat in Je-
ruſalem, & ſanctificationem, ſicut priùs,
circumdederunt muris excelſis, ſed & Be-
thſuram civitatem ſuam.
8 Et factum eſt, ut audivit rex ſermones
iſtos, expavit, & commotus eſt valdè : & deci-
dit in lectum, & incidit in languorem præ tri-
ſtitia, quia non factum eſt ei, ſicut cogitabat.
9 Et erat illic per dies multos : quia reno-
vata eſt in eo triſtitia magna, & arbitratus
eſt ſe mori.
B 10 Et vocavit omnes amicos ſuos, & dixit
illis : Receſſit ſomnus ab oculis meis, & con-
cidi, & corrui corde præ ſolicitudine :
11 Et dixi in corde meo : In quantam tri-
bulationem deveni, & in quos fluctus triſti-
tiæ, in qua nunc ſum : qui jucundus eram,
& dilectus in poteſtate mea.
12 Nunc verò reminiſcor malorum, quæ fe-
ci in Jeruſalem, unde & abſtuli omnia ſpolia
aurea, & argentea, quæ erant in ea, & miſi
auferre habitantes Judæam ſine cauſa.
13 Cognovi ergo, quia propterea invene-
runt me mala iſta : & ecce pereo triſtitia ma-
gna in terra aliena.
14 Et vocavit Philippum, unum de amicis
ſuis, & præpoſuit eum ſuper univerſum re-
gnum ſuum :
15 Et dedit ei diadema, & ſtolam ſuam,
& annulum, ut adduceret Antiochum fi-
lium ſuum, & nutriret eum, & regnaret.
16 Et mortuus eſt illic Antiochus rex, an-
no centeſimo quadrageſimo nono.
17 Et cognovit Lyſias, quoniam mortuus
eſt rex, & conſtituit regnare Antiochum
filium ejus, quem nutrivit adoleſcentem :
& vocavit nomen ejus Eupator.
18 Et hi, qui erant in arce, concluſerant Iſ-
rael in circuitu Sanctorum : & quærebant eis
mala ſemper, & firmamentum Gentium.
C 19 Et cogitavit Judas diſperdere eos, & cõ-
vocavit univerſũ populum, ut obſiderent eos.
20 Et convenerunt ſimul, & obſiderunt eos,
anno centeſimo quinquageſimo, & fecerunt
baliſtas, & machinas.
21 Et exierunt quidam ex eis, qui obſidebãtur,
& adjunxerunt ſe illis aliqui impii ex Iſrael,
22 Et abierunt ad regem, & dixerunt :
Quouſque non facis judicium, & vindicas
fratres noſtros?
23 Nos decrevimus ſervire patri tuo, &
ambulare in præceptis ejus, & obſequi
edictis ejus :
24 Et filii populi noſtri propter hoc aliena-
bant ſe à nobis, & quicumque inveniebantur
tur ex nobis, interficiebantur, & hæredi-
tates noſtræ diripiebantur.
25 Et non ad nos tantùm extenderunt ma-
num, ſed & in omnes fines noſtros :
26 Et ecce applicuerunt hodie ad arcem
Jeruſalem occupare eam, & munitionem
Bethſuram munierunt :
27 Et niſi præveneris eos velociùs, majora
quã hæc facient, & non poteris obtinere eos.
28 Et iratus eſt rex, ut hæc audivit, & con-
vocavit omnes amicos ſuos, & principes exer-
citus ſui, & eos, qui ſuper equites erant.
29 Sed & de regnis aliis, & de inſulis mariti-
mis, venerunt ad eum exercitus conductitii.
30 Et erat numerus exercitus ejus, centum
millia peditum, & viginti millia equitum, & D
elephanti trigintaduo, docti ad prælium.
31 Et venerunt per Idumæam, & applicue-
runt ad Bethſuram, & pugnaverunt dies mul-
tos, & fecerunt machinas : & exierunt, & ſuc-
cenderunt eas igni, & pugnaverunt viriliter.
32 Et receſſit Judas ab arce, & movit caſtra
ad Bethzacharam contra caſtra regis.
33 Et ſurrexit rex ante lucem, & concita-
vit exercitus in impetum contra viam Beth-
zacharam : & comparaverunt ſe exercitus in
prælium, & tubis cecinerunt :
34 Et elephantis oſtenderunt ſanguinem
uvæ, & mori, ad acuendos eos in prælium.
35 Et diviſerunt beſtias per legiones : &
aſtiterunt ſingulis elephantis mille viri in lo-
ricis concatenatis, & galeæ æreæ in capiti-
bus eorum : & quingenti equites ordinati
unicuique beſtiæ electi erant.
36 Hi ante tempus, ubicumque erat be-
ſtia, ibi erant : & quocumque ibat, ibant,
& non diſcedebant ab ea.
37 Sed & turres ligneæ ſuper eos firmæ pro-
tegentes ſuper ſingulas beſtias ; & ſuper eas
machinæ : & ſuper ſingulas viri virtutis tri-
gintaduo, qui pugnabant deſuper, & Indus
magiſter beſtiæ.
38 Et reſiduum equitatũ hinc, & inde ſtatuit
in duas partes, tubis exercitum commovere,
& perurgere conſtipatos in legionibus ejus.
39 Et ut refulſit ſol in clypeos aureos, & E
æreos, reſplenduerunt montes ab eis, & reſ-
plenduerunt ſicut lampades ignis.
40 Et diſtincta eſt pars exercitus regis per
montes excelſos, & alia per loca humilia :
& ibant cautè, & ordinatè.
41 Et commovebantur omnes inhabitantes
terram à voce multitudinis, & inceſſu tur-
bæ, & colliſione armorum : erat enim exer-
citus magnus valdè, & fortis.
42 Et appropiavit Judas, & exercitus ejus
in prælium : & ceciderunt de exercitu re-
gis ſexcenti viri.
43 Et vidit Eleazar filius Saura unam de
beſtiis loricatam loricis regis : & erat emi-
nens ſuper cæteras beſtias, & viſum eſt ei,
quòd in ea eſſet rex :
44 Et dedit ſe, ut liberaret populum ſuum,
& acquireret ſibi nomen æternum.
45 Et cucurrit ad eam audacter in medio le-
gionis, interficiens à dextris, & à ſiniſtris,
& cadebant ab eo huc, atque illuc.
46 Et ivit ſub pedes elephantis, & ſuppo-
ſuit ſe ei, & occidit eum : & cecidit in ter-
ram ſuper ipſum, & mortuus eſt illic.
47 Et videntes virtutem regis, & impetum
exercitus ejus, diverterunt ſe ab eis.
48 Caſtra autem regis aſcenderunt contra F

eos in Jeruſalem, & applicuerunt caſtra re-
gis ad Judæam, & montem Sion.
49 Et fecit pacē cum his, qui erant in Beth-
ſura: & exierunt de civitate, quia nō erant eis
ibi alimēta cōcluſis, quia ſabbata erant terræ.
50 Et comprehendit rex Bethſuram: & con-
ſtituit illic cuſtodiam ſervare eam.
51 Et convertit caſtra ad locum ſanctifica-
tionis dies multos: & ſtatuit illic baliſtas, &
machinas, & ignis jacula, & tormenta ad
lapides jactandos, & ſpicula, & ſcorpios
ad mittendas ſagittas, & fundibula.
52 Fecerunt autem & ipſi machinas adver-
ſùs machinas eorū, & pugnaverūt dies multos.
G 53 Eſcæ autem non erant in civitate, eò
quòd ſeptimus annus eſſet: & qui remanſe-
rant in Judæa de Gentibus, conſumpſerant
reliquias eorum, quæ repoſitæ fuerant.
54 Et remanſerunt in ſanctis viri pauci,
quoniam obtinuerat eos fames: & diſperſi
ſunt unuſquiſque in locum ſuum.
55 Et audivit Lyſias, quòd Philippus, quē cō-
ſtituerat rex Antiochus, cùm adhuc viveret, ut
nutriret Antiochum filium ſuum, & regnaret,
56 Reverſus eſſet à Perſide, & Media, &
exercitus, qui abierant cum ipſo, & quia
quærebat ſuſcipere regni negotia:
57 Feſtinavit ire, & dicere ad regem, &
duces exercitus: Deficimus quotidie, &
eſca nobis modica eſt, & locus, quem ob-
ſidemus, eſt munitus, & incumbit nobis
ordinare de regno.
58 Nunc itaque demus dextras hominibus
iſtis, & faciamus cum illis pacem, & cum
omni gente eorum:
59 Et conſtituamus illis, ut ambulent in
legitimis ſuis ſicut prius: propter legitima
enim ipſorum, quæ deſpeximus, irati ſunt,
& fecerunt omnia hæc.
60 Et placuit ſermo in conſpectu regis, &
principum: & miſit ad eos pacem facere,
& receperunt illam.
61 Et juravit illis rex, & principes: &
exierunt de munitione.
62 Et intravit rex montē Sion, & vidit muni-
tionē loci: & rupit citiùs juramentū, quod ju-
ravit: & mandavit deſtruere murum in gyro.
63 Et diſceſſit feſtinanter, & reverſus eſt
Antiochiam, & invenit Philippum domi-
nantem civitati: & pugnavit adversùs eum,
& occupavit civitatem.

CAPUT VII.

*Demetrius Seleuci filius, occiſis Antiocho,
& Lyſia, obtinet regnum patrum ſuorum:
qui, accuſato apud ſe Juda Machabæo,
mittit ducem Bacchidem, & accuſatorem
Alcimum conſtitutum ſacerdotem ad af-
fligendum filios Iſrael: ſed cùm non poſ-
ſent adversùs Judam prævalere, miſſus
eſt à rege Nicanor, qui ut & priores, cùm
dolo nequiret, vi Judam aggreſſus, ſemel,
atque iterùm ab eo devictus eſt, & præ-
miſſis ad Deum precibus cum toto ſuo exer-
citu occiſus, amputato ipſius capite, ac
dextera, quam irriſis Judæorum ſacrifi-
ciis ſuperbè contra locum ſanctum extule-
rat: cujus victoriæ dies annus apud Ju-
dæos celebris inſtituitur.*

A 1 ANno centeſimo quinquageſimo primo,
exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe
Roma, & aſcendit cum paucis viris in civi-
tatem maritimam, & regnavit illic.
2 Et factum eſt, ut ingreſſus eſt domum re-
gni patrum ſuorum, comprehendit exerci-
tus Antiochum, & Lyſiam, ut adducerent
eos ad eum.
3 Et res ei innotuit, & ait: Nolite mihi
oſtendere faciem eorum.
4 Et occidit eos exercitus. Et ſedit Deme-
trius ſuper ſedem regni ſui:
5 Et venerunt ad eum viri iniqui, & impii
ex Iſrael: & Alcimus dux eorum, qui vole-
bat fieri ſacerdos.
6 Et accuſaverunt populum apud regem,
dicentes: Perdidit Judas, & fratres ejus
omnes amicos tuos, & nos diſperſit de ter-
ra noſtra.
7 Nunc ergo mitte virum, cui credis, ut
eat, & videat exterminium omne, quod fe-
cit nobis, & regionibus regis: & puniat om-
nes amicos ejus, & adjutores eorum.
8 Et elegit rex ex amicis ſuis Bacchidem, B
qui dominabatur trans flumen magnum in
regno, & fidelem regi: & miſit eum,
9 Ut videret exterminium, quod fecit Ju-
das: ſed & Alcimum impium conſtituit in
ſacerdotium, & mandavit ei facere ultio
nem in filios Iſrael.
10 Et ſurrexerunt, & venerunt cum exer-
citu magno in terram Juda: & miſerunt
nuntios, & locuti ſunt ad Judam, & ad fra-
tres ejus verbis pacificis in dolo.
11 Et non intenderunt ſermonibus eorum:
viderunt enim, quia venerunt cum exerci-
tu magno.
12 Et convenerunt ad Alcimum, & Bac-
chidem congregatio ſcribarum requirere,
quæ juſta ſunt:
13 Et primi Aſſidæi, qui erant in filiis Iſ-
rael, & exquirebant ab eis pacem.
14 Dixerunt enim: Homo ſacerdos de ſe-
mine Aaron venit, non decipiet nos.
15 Et locutus eſt cum eis verba pacifica:
& juravit illis, dicens: Non inferemus vo-
bis malum, neque amicis veſtris.
16 Et crediderunt ei: & comprehendit ex C
eis ſexaginta viros, & occidit eos in una die
ſecundùm verbum, quod ſcriptum eſt:
17 * Carnes Sanctorum tuorum, & ſangui * Pſal. 78. 2. 3.
nem ipſorum effuderunt in circuitu Jeru-
ſalem, & non erat, qui ſepeliret.
18 Et incubuit timor, & tremor in omnem
populum: quia dixerunt: Non eſt veritas,
& judicium in eis: tranſgreſſi ſunt enim
conſtitutum, & juſjurandum, quod jura-
verunt.
19 Et movit Bacchides caſtra ab Jeruſalem,
& applicuit in Bethzecha: & miſit, & com-
prehendit multos ex eis, qui à ſe effugerant,
& quoſdam de populo mactavit, & in pu-
teum magnum projecit.
20 Et commiſit regionem Alcimo, & reli-
quit cum eo auxilium in adjutorium ipſi.
Et abiit Bacchides ad regem:
21 Et ſatis agebat Alcimus pro principa-
tu ſacerdotii ſui.
22 Et convenerunt ad eum omnes, qui per-
turbabant populum ſuum, & obtinuerunt
terram Juda, & fecerunt plagam magnam
in Iſrael.

D

23 Et vidit Judas omnia mala, quæ fecit Alcimus, & qui cum eo erant, filiis Iſrael, multò plus quam Gentes:

24 Et exiit in omnes fines Judææ in circuitu, & fecit vindictam in viros deſertores, & ceſſaverunt ultra exire in regionem.

25 Vidit autem Alcimus, quod prævaluit Judas, & qui cum eo erant: & cognovit, quia non poteſt ſuſtinere eos, & regreſſus eſt ad regem, & accuſavit eos multis criminibus.

* 2. Mach. 15. 1.

26 * Et miſit rex Nicanorem, unum ex principibus ſuis nobilioribus: qui erat inimicitias exercens contra Iſrael, & mandavit ei evertere populum.

27 Et venit Nicanor in Jeruſalem cum exercitu magno, & miſit ad Judam, & ad fratres ejus verbis pacificis cum dolo,

28 Dicens: Non ſit pugna inter me, & vos: veniam cum viris paucis, ut videam facies veſtras cum pace.

29 Et venit ad Judam, & ſalutaverunt ſe invicem pacifice: & hoſtes parati erant rapere Judam.

E

30 Et innotuit ſermo Judæ, quoniam cum dolo venerat ad eum: & conterritus eſt ab eo, & ampliùs noluit videre faciem ejus.

31 Et cognovit Nicanor, quoniam denudatum eſt conſilium ejus: & exivit obviam Judæ in pugnam juxta Capharſalama.

32 Et ceciderunt de Nicanoris exercitu fere quinque millia viri, & fugerunt in civitatem David.

33 Et poſt hæc verba aſcendit Nicanor in montem Sion: & exierunt de ſacerdotibus populi ſalutare eum in pace, & demonſtrare ei holocautomata, quæ offerebantur pro rege.

34 Et irridens ſprevit eos, & polluit: & locutus eſt ſuperbe.

35 Et juravit cum ira, dicens: Niſi traditus fuerit Judas, & exercitus ejus in manus meas, continuo cùm regreſſus fuero in pace, ſuccendam domum iſtam. Et exiit cum ira magna.

36 Et intraverunt ſacerdotes, & ſteterunt ante faciem altaris, & templi, & flentes dixerunt:

37 Tu, Domine elegiſti domum iſtam ad invocandum nomen tuum in ea, ut eſſet domus orationis, & obſecrationis populo tuo.

F

38 Fac vindictam in homine iſto, & exercitu ejus, & cadant in gladio: memento blaſphemias eorum, & ne dederis eis, ut permaneant.

39 Et exiit Nicanor ab Jeruſalem, & caſtra applicuit ad Bethoron: & occurrit illi exercitus Syriæ.

40 Et Judas applicuit in Adarſa cum tribus millibus viris: & oravit Judas, & dixit:

* 4 Reg. 19. 35. Tob. 1. 21. Eccli. 48. 24. Iſaiæ 37. 36. 2 Mac. 8. 19.

41 * Qui miſſi erant à rege Sennacherib, Domine, quia blaſphemaverunt te, exiit angelus, & percuſſit ex eis centum octogintaquinque millia:

42 Sic contere exercitum iſtum in conſpectu noſtro hodie, & ſciant cæteri, quia male locutus eſt ſuper ſancta tua: & judica illum ſecundùm malitiam illius.

43 Et commiſerunt exercitus prælium tertiadecima die menſis Adar: & contrita ſunt caſtra Nicanoris, & cecidit ipſe primus in prælio.

G

44 Ut autem vidit exercitus ejus, quia cecidiſſet Nicanor, projecerunt arma ſua, & fugerunt:

45 Et perſecuti ſunt eos viam unius diei, ab Adazer uſquequo veniatur in Gazara, & tubis cecinerunt poſt eos cum ſignificationibus.

46 Et exierunt de omnibus caſtellis Judeę in circuitu, & ventilabant eos cornibus, & convertebantur iterum ad eos, & ceciderunt omnes gladio, & non eſt relictus ex eis nec unus.

47 Et acceperunt ſpolia eorum in prædam: & caput Nicanoris amputaverunt, & dexteram ejus, quam extenderat ſuperbè, & attulerunt, & ſuſpenderunt contra Jeruſalem.

48 Et lætatus eſt populus valdè, & egerunt diem illam in lætitia magna.

49 Et conſtituit agi omnibus annis diem iſtam, tertiadecima die menſis Adar.

50 Et ſiluit terra Juda dies paucos.

C A P U T VIII.

Judas, audita celeberrima Romanorum fama, ac virtute, quæ hìc recitantur, miſſis nuntiis fœdus cum illis percutit, ut ipſorum præſidio Judæi à Græcorum jugo liberentur: Romani autem Judæ remittunt illi fœderis reſcriptum in tabulis æreis ſculptum, quod hìc refertur.

1 ET audivit Judas nomen Romanorum, quia ſunt potentes viribus, & acquieſcunt ad omnia, quæ poſtulantur ab eis: & quicumque acceſſerunt ad eos, ſtatuerunt cum eis amicitias, & quia ſunt potentes viribus. A

2 Et audierunt prælia eorum, & virtutes bonas, quas fecerunt in Galatia, quia obtinuerunt eos, & duxerunt ſub tributum:

3 Et quanta fecerunt in regione Hiſpaniæ, & quod in poteſtatem redegerunt metalla argenti, & auri, quæ illic ſunt, & poſſederunt omnem locum conſilio ſuo, & patientia:

4 Locaque, quæ longè erant valdè ab eis, & Reges, qui ſupervenerant eis ab extremis terræ, contriverunt, & percuſſerunt eos plaga magna, cæteri autem dant eis tributum omnibus annis:

5 Et Philippum, & Perſen Ceteorum regem, & cæteros, qui adversùm eos arma tulerant, & contriverunt in bello, & obtinuerunt eos:

6 Et Antiochum magnum regem Aſiæ, qui eis pugnam intulerat, habens centum viginti elephantos, & equitatum, & currus, & exercitum magnum valdè, contritum ab eis.

7 Et quia ceperunt eum vivum, & ſtatuerunt ei, ut daret ipſe, & qui regnarent poſt ipſum, tributum magnum, & daret obſides, & conſtitutum,

8 Et regionem Indorum, & Medos, & Lydos, de optimis regionibus eorum: & acceptas eas ab eis, dederunt Eumeni regi. B

9 Et quia qui erant apud Helladam, voluerunt ire, & tollere eos: & innotuit ſermo his,

10 Et miſerunt ad eos ducem unum; & pugnaverunt contra illos, & ceciderunt ex eis multi, & captivas duxerunt uxores eorum, & filios, & diripuerunt eos, & terram eorum poſſederunt, & deſtruxerunt muros eorum, & in ſervitutem illos redegerunt uſque in hunc diem:

11 Et reſidua regna, & inſulas, quæ ali-

Digitized by

quando reſtiterant illis, exterminaverunt, & in poteſtatem redegerunt.

12 Cum amicis autem ſuis, & qui in ipſis requiem habebant, conſervaverunt amicitiam, & obtinuerunt regna, quæ erant proxima, & quæ erant longè: quia quicumque audiebant nomen eorum, timebant eos:

13 Quibus verò vellent auxilio eſſe, ut regnarent, regnabant: quos autem vellent, regno deturbabant: & exaltati ſunt valdè.

14 Et in omnibus iſtis nemo portabat
C diadema, nec induebatur purpura, ut magnificaretur in ea.

15 Et quia curiam fecerunt ſibi, & quotidie conſulebant trecentos viginti, conſilium agentes ſemper de multitudine, ut quæ digna ſunt, gerant:

16 Et committunt uni homini magiſtratum ſuum per ſingulos annos dominari univerſæ terræ ſuæ, & omnes obediunt uni, & non eſt invidia, neque zelus inter eos.

17 Et elegit Judas Eupolemum, filium Joannis, filii Jacob, & Jaſonem, filium Eleazari, & miſit eos Romam conſtituere cum illis amicitiam, & ſocietatem:

18 Et ut auferrent ab eis jugum Græcorum, quia viderunt, quòd in ſervitutem premerent regnum Iſrael.

19 Et abierunt Romam viam multam valdè, & introierunt curiam, & dixerunt:

20 Judas Machabæus, & fratres ejus, & populus Judæorum miſerunt nos ad vos ſtatuere vobiſcum ſocietatem, & pacem, & conſcribere nos ſocios, & amicos veſtros.

21 Et placuit ſermo in conſpectu eorum.

22 Et hoc reſcriptum eſt, quod reſcripſerunt in tabulis æreis, & miſerunt in Jeruſalem, ut eſſet apud eos ibi memoriale pacis, & ſocietatis.

23 BENE SIT ROMANIS, & genti
D Judæorum, in mari, & in terra in æternum, gladiuſque, & hoſtis procul ſit ab eis.

24 Quòd ſi inſtiterit bellum Romanis prius, aut omnibus ſociis eorum in omni dominatione eorum:

25 Auxilium feret gens Judæorum, prout tempus dictaverit, corde pleno:

26 Et præliantibus non dabunt, neque ſubminiſtrabunt triticum, arma, pecuniam, naves, ſicut placuit Romanis: & cuſtodient mandata eorum, nihil ab eis accipientes.

27 Similiter autem, & ſi genti Judæorum priùs acciderit bellum, adjuvabunt Romani ex animo, prout eis tempus permiſerit:

28 Et adjuvantibus, non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, ſicut placuit Romanis: & cuſtodient mandata eorum abſque dolo.

29 Secundùm hæc verba conſtituerunt Romani populo Judæorum.

30 Quòd ſi poſt hæc verba hi, aut illi addere, aut demere ad hæc aliquid voluerint, facient ex propoſito ſuo: & quæcumque addiderint, vel dempſerint, rata erunt.

31 Sed & de malis, quæ Demetrius rex fecit in eos, ſcripſimus ei, dicentes: Quare gravaſti jugum tuum ſuper amicos noſtros, & ſocios Judæos?

32 Si ergo iterùm adierint nos, adversùm te faciemus illis judicium, & pugnabimus tecum mari terraque.

CAPUT IX.

Bacchide, & Alcimo contra Judam miſſis à Demetrio, Judas minimo exercitu fortiſſimè reſiſtens occiditur, ac lugetur: graviterque afflictis piis Iſraelitis, frater ipſius Jonathas in ejus locum ſufficitur: qui ob fratris Joannis mortem percutit filios Jambri in nuptiis, rurſumque percuſſit de Bacchidis exercitu mille viris, Alcimus ob impia in locum ſanctum opera percuſſus à Deo paralyſi, mortuus eſt, ſed & Bacchides cùm nec dolo, nec vi poſſet Jonathan perdere, inito cum eo fœdere diſceſſit, nec ampliùs in Judæam reverſus eſt.

1 Intereà ut audivit Demetrius, quia ceci- A
dit Nicanor, & exercitus ejus in prælio, appoſuit Bacchidem, & Alcimum rurſũ mittere in Judæam, & dextrum cornu cum illis.

2 Et abierunt viam, quæ ducit in Galgala, & caſtra poſuerunt in Maſaloth, quæ eſt in Arbellis: & occupaverunt eam, & peremerunt animas hominum multas.

3 In menſe primo anni centeſimi, & quinquageſimi ſecundi, applicuerunt exercitum ad Jeruſalem:

4 Et ſurrexerunt, & abierunt in Beream viginti millia virorum, & duo millia equitum.

5 Et Judas poſuerat caſtra in Laiſa, & tria millia viri electi cum eo.

6 Et viderunt multitudinem exercitus, quia multi ſunt, & timuerunt valdè: & multi ſubtraxerunt ſe de caſtris, & non remanſerunt ex eis niſi octingenti viri.

7 Et vidit Judas, quòd defluxit exercitus ſuus, & bellum perurgebat eum, & confractus eſt corde, quia non habebat tempus congregandi eos, & diſſolutus eſt.

8 Et dixit his, qui reſidui erant: Surgamus, & eamus ad adverſarios noſtros, ſi poterimus pugnare adversùs eos.

9 Et avertebant eum, dicentes: Non poterimus, ſed liberemus animas noſtras modò, & revertamur ad patres noſtros, & tunc pugnabimus adversùs eos: nos autem pauci ſumus.

10 Et ait Judas: Abſit iſtam rem facere, ut
fugiamus ab eis: & ſi appropiavit tempus no- B
ſtrũ, moriamur in virtute propter fratres noſtros, & non inferamus crimen gloriæ noſtræ.

11 Et movit exercitus de caſtris, & ſteterunt illis obviàm: & diviſi ſunt equites in duas partes, & fundibularii, & ſagittarii præibant exercitum, & primi certaminis omnes potentes.

12 Bacchides autem erat in dextro cornu, & proximavit legio ex duabus partibus, & clamabant tubis:

13 Exclamaverunt autem & hi, qui erant ex parte Judæ, etiam ipſi, & commota eſt terra à voce exercituum: & commiſſum eſt prælium à mane uſque ad veſperam.

14 Et vidit Judas, quod firmior eſt pars exercitus Bacchidis in dextris, & convenerunt cum ipſo omnes conſtantes corde:

15 Et contrita eſt dextera pars ab eis, & perſecutus eſt eos uſque ad montem Azoti.

16 Et qui in ſiniſtro cornu erant, viderunt, quòd contritum eſt dextrum cornu, & ſecuti ſunt poſt Judam, & eos, qui cum ipſo erant, à tergo:

17 Et ingravatum eſt prælium, & ceciderunt vulnerati multi ex his, & ex illis.

C

18 Et Judas cecidit, & cæteri fugerunt.

19 Et Jonathas, & Simon tulerunt Judam fratrem ſuum, & ſepelierunt eum in ſepulchro patrum ſuorum in civitate Modin.

20 Et fleverunt eum omnis populus Iſrael planctu magno, & lugebant dies multos,

21 Et dixerunt: Quomodo cecidit potens, qui ſalvum faciebat populum Iſrael!

22 Et cætera verba bellorum Judæ, & virtutum, quas fecit, & magnitudinis ejus, non ſunt deſcripta: multa enim erant valdè.

23 Et factum eſt: poſt obitum Judæ emerſerunt iniqui in omnibus finibus Iſrael, & exorti ſunt omnes, qui operabantur iniquitatem.

24 In diebus illis facta eſt fames magna valdè, & tradidit ſe Bacchidi omnis regio eorum cum ipſis.

25 Et elegit Bacchides viros impios, & conſtituit eos dominos regionis:

26 Et exquirebant, & perſcrutabantur amicos Judæ, & adducebant eos ad Bacchidem, & vindicabat in illos, & illudebat.

27 Et facta eſt tribulatio magna in Iſrael, qualis non fuit ex die, qua non eſt viſus propheta in Iſrael.

28 Et congregati ſunt omnes amici Judæ, & dixerunt Jonathæ:

29 Ex quo frater tous Judas defunctus eſt, vir ſimilis ei non eſt, qui exeat contra inimicos noſtros Bacchidem, & eos, qui inimici ſunt gentis noſtræ.

30 Nunc itaque te hodie elegimus eſſe pro eo nobis in principem, & ducem ad bellandum bellum noſtrum.

31 Et ſuſcepit Jonathas tempore illo principatum, & ſurrexit loco Judæ fratris ſui.

32 Et cognovit Bacchides, & quærebat eum occidere.

D

33 Et cognovit Jonathas, & Simon frater ejus, & omnes, qui cum eo erant: & fugerunt in deſertum Thecuæ, & conſederunt ad aquam lacus Aſphar.

34 Et cognovit Bacchides, & die ſabbatorum venit ipſe, & omnis exercitus ejus, trans Jordanem.

35 Et Jonathas miſit fratrem ſuum ducem populi, & rogavit Nabuthæos amicos ſuos, ut commodarent illis apparatum ſuum, qui erat copioſus.

36 Et exierunt filii Jambri ex Madaba, & comprehenderunt Joannem, & omnia, quæ habebat, & abierunt habentes ea.

37 Poſt hæc verba, renunciatum eſt Jonathæ, & Simoni fratri ejus, quia filii Jambri faciunt nuptias magnas, & ducunt ſponſam ex Madaba, filiam unius de magnis principibus Chanaan, cum ambitione magna.

38 Et recordati ſunt ſanguinis Joannis fratris ſui: & aſcenderunt, & abſconderunt ſe ſub tegumento montis.

39 Et elevaverunt oculos ſuos, & viderunt: & ecce tumultus, & apparatus multus: & ſponſus proceſſit, & amici ejus, & fratres ejus obviam illis cum tympanis, & muſicis, & armis multis.

40 Et ſurrexerunt ad eos ex inſidiis, & occiderunt eos, & ceciderunt vulnerati multi, & reſidui fugerunt in montes: & acceperunt omnia ſpolia eorum:

41 Et converſæ ſunt nuptiæ in luctum, & vox muſicorum ipſorum in lamentum.

42 Et vindicaverunt vindictam ſanguinis fratris ſui: & reverſi ſunt ad ripam Jordanis.

43 Et audivit Bacchides, & venit die ſabbatorum uſque ad oram Jordanis in virtute magna.

E

44 Et dixit ad ſuos Jonathas: Surgamus, & pugnemus contra inimicos noſtros: non eſt enim hodie ſicut heri, & nudiuſtertius.

45 Ecce enim bellum ex adverſo, aqua verò Jordanis hinc, & inde, & ripæ, & paludes, & ſaltus: & non eſt locus divertendi.

46 * Nunc ergo clamate in cœlum, ut liberemini de manu inimicorum veſtrorum. Et commiſſum eſt bellum. * 2. Paral. 2. 3.

47 Et extendit Jonathas manum ſuam percutere Bacchidem, & divertit ab eo retrò:

48 Et diſſiliit Jonathas, & qui cũ eo erant, in Jordané, & tranſnataverũt ad eos Jordanem.

49 Et ceciderunt de parte Bacchidis die illa mille viri. Et reverſi ſunt in Jeruſalem.

50 Et ædificaverunt civitates munitas in Judæa, munitionem, quæ erat in Jericho, & in Ammaum, & in Bethoron, & in Bethel, & Thamnata, & Phara, & Thopo muris excelſis, & portis, & ſeris.

51 Et poſuit cuſtodiam in eis, ut inimicitias exercerent in Iſrael:

52 Et munivit civitatem Bethſuram, & Gazaram, & arcem, & poſuit in eis auxilia, & apparatum eſcarum:

53 Et accepit filios principum regionis obſides, & poſuit eos in arce in Jeruſalem in cuſtodiam.

54 Et anno centeſimo quinquageſimo tertio, menſe ſecundo, præcepit Alcimus deſtrui muros domus ſanctæ interioris, & deſtrui opera prophetarum: & cœpit deſtruere.

F

55 In tempore illo percuſſus eſt Alcimus: & impedita ſunt opera illius, & occluſum eſt os ejus, & diſſolutus eſt paralyſi, nec ultrà potuit loqui verbum, & mandare de domo ſua.

56 Et mortuus eſt Alcimus in tempore illo cum tormento magno.

57 Et vidit Bacchides, quoniam mortuus eſt Alcimus: & reverſus eſt ad regem, & ſiluit terra annis duobus.

58 Et cogitaverunt omnes iniqui, dicentes: Ecce Jonathas, & qui cum eo ſunt, in ſilentio habitant confidenter: nunc ergo adducamus Bacchidem, & comprehendet eos omnes una nocte.

59 Et abierunt, & conſilium ei dederunt.

60 Et ſurrexit, ut veniret cum exercitu multo, & miſit occultè epiſtolas ſociis ſuis, qui erant in Judæa, ut comprehenderent Jonatham, & eos, qui cum eo erant: ſed non potuerunt, quia innotuit eis conſilium eorum.

61 Et apprehendit de viris regionis, qui principes erant militiæ, quinquaginta viros, & occidit eos:

62 Et ſeceſſit Jonathas, & Simon, & qui cum eo erant, in Bethbeſſen, quæ eſt in deſerto: & extruxit diruta ejus, & firmaverunt eam.

63 Et cognovit Bacchides, & congregavit univerſam multitudinem ſuam: & his, qui de Judæa erant, denunciavit.

G

64 Et venit, & caſtra poſuit deſuper Bethbeſſen, & oppugnavit eam dies multos, & fecit machinas.

65 Et reliquit Jonathas Simonem fratrem ſuum in civitate, & exiit in regionem, & venit cum numero,

66 Et percuſſit Odaren, & fratres ejus, & filios Phaſeron in tabernaculis ipſorum; & cœpit cædere, & creſcere in virtutibus.

67 Simon verò, & qui cum ipſo erant, exierunt de civitate: & ſuccenderunt machinas,

68 Et pugnaverũt contra Bacchidẽ, & contritus eſt ab eis: & afflixerunt eũ valdè, quoniam conſilium ejus, & congreſſus ejus erat inanis.

69 Et iratus contra viros iniquos, qui ei conſilium dederant, ut veniret in regionem ipſorum, multos ex eis occidit: ipſe autem cogitavit cum reliquis abire in regionem ſuam.

70 Et cognovit Jonathas, & miſit ad eum legatos componere pacem cum ipſo, & reddere ei captivitatem.

71 Et libenter accepit, & fecit ſecundùm verba ejus, & juravit ſe nihil facturum ei mali omnibus diebus vitæ ejus.

72 Et reddidit ei captivitatem, quam priùs erat prædatus de terra Juda: & converſus abiit in terram ſuam, & non appoſuit ampliùs venire in fines ejus.

73 Et ceſſavit gladius ex Iſrael: & habitavit Jonathas in Machmas, & cœpit Jonathas ibi judicare populum, & exterminavit impios ex Iſrael.

CAPUT X.

Alexandro Nobilis Antiochi filio occupante Ptolemaidam, conatur Demetrius ferire fœdus cum Jonatha, ſemel, ac iterum plurima pollicens: at ille prælegit oblatas ab Alexandro amicitias: qui Alexander, devicto, occiſoque Demetrio, ducit uxorem Cleopatram Ptolemæi regis Ægypti filiam, plurimùm Jonatham honorans: porrò Apollonium ducem junioris Demetrii devicit Jonathas, ſuccenſa Azoto, & templo Dagon: rurſumque ab Alexandro honoratur data ſibi Accaron, ac fibula aurea.

A 1 ET anno centeſimo ſexageſimo aſcendit Alexander Antiochi filius, qui cognominatus eſt Nobilis: & occupavit Ptolemaidam; & receperunt eum, & regnavit illic.

2 Et audivit Demetrius rex, & congregavit exercitum copioſum valde, & exivit obviam illi in prælium.

3 Et miſit Demetrius epiſtolam ad Jonatham verbis pacificis, ut magnificaret eum.

4 Dixit enim: Anticipemus facere pacem cum eo, priuſquam faciat cum Alexandro adverſùm nos:

5 Recordabitur enim omnium malorum, quæ fecimus in eum, & in fratrem ejus, & in gentem ejus.

6 Et dedit ei poteſtatem congregandi exercitum, & fabricare arma, & eſſe ipſum ſocium ejus: & obſides, qui erant in arce, juſſit tradi ei.

7 Et venit Jonathas in Jeruſalem, & legit epiſtolas in auditu omnis populi, & eorum, qui in arce erant.

8 Et timuerunt timore magno, quoniam audierunt, quòd dedit ei rex poteſtatem congregandi exercitum.

9 Et traditi ſunt Jonathæ obſides, & reddidit eos parentibus:

10 Et habitavit Jonathas in Jeruſalem, & cœpit ædificare, & innovare civitatem.

11 Et dixit facientibus opera, ut extruerent B muros, & montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem: & ita fecerunt.

12 Et fugerunt alienigenæ, qui erant in munitionibus, quas Bacchides ædificaverat:

13 Et reliquit unuſquiſque locum ſuum, & abiit in terram ſuam:

14 Tantùm in Bethſura remanſerunt aliqui ex his, qui reliquerant legem, & præcepta Dei: erat enim hæc eis ad refugium.

15 Et audivit Alexander rex promiſſa, quæ promiſit Demetrius Jonathæ: & narraverunt ei prælia, & virtutes, quas ipſe fecit, & fratres ejus, & labores, quos laboraverunt.

16 Et ait: Numquid inveniemus aliquem virum talem? & nunc faciemus eum amicum, & ſocium noſtrum.

17 Et ſcripſit epiſtolam, & miſit ei ſecundùm hæc verba, dicens:

18 Rex Alexander fratri Jonathæ ſalutem.

19 Audivimus de te, quòd vir potens ſis viribus, & aptus es, ut ſis amicus noſter:

20 Et nunc conſtituimus te hodie ſummum ſacerdotem gentis tuæ, & ut amicus voceris regis (& miſit ei purpuram, & coronam auream) & quæ noſtra ſunt, ſentias nobiſcum, & conſerves amicitias ad nos.

21 Et induit ſe Jonathas ſtola ſancta ſeptimo menſe, anno centeſimo ſexageſimo in die ſolemni ſcenopegiæ: & congregavit exercitum, & fecit arma copioſa.

22 Et audivit Demetrius verba iſta, & contriſtatus eſt nimis, & ait:

23 Quid hoc fecimus, quòd præoccupavit nos Alexander apprehendere amicitiam Judæorum ad munimen ſui?

24 Scribam & ego illis verba deprecatoria, & dignitates, & dona: ut ſint mecum in adjutorium.

25 Et ſcripſit eis in hæc verba: Rex Demetrius genti Judæorum ſalutem:

26 Quoniam ſervaſtis ad nos pactum, & mãſiſtis in amicitia noſtra, & non acceſſiſtis ad inimicos noſtros, audivimus, & gaviſi ſumus.

27 Et nunc perſeverate adhuc conſervare ad C nos fidem, & retribuemus vobis bona pro his, quæ feciſtis nobiſcum.

28 Et remittemus vobis præſtationes multas, & dabimus vobis donationes.

29 Et nunc abſolvo vos, & omnes Judæos à tributis, & pretia ſalis indulgeo, & coronas remitto, & tertias ſeminis:

30 Et dimidiam partem fructus ligni, quod eſt portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno die, & deinceps, ne accipiatur à terra Juda, & à tribus civitatibus, quæ additæ ſunt illi ex Samaria, & Galilæa, ex hodierna die, & in totum tempus:

31 Et Jeruſalem ſit ſancta, & libera cum finibus ſuis: & decimæ, & tributa ipſius ſint.

32 Remitto etiam poteſtatem arcis, quæ eſt in Jeruſalem: & do eam ſummo ſacerdoti, ut conſtituat in ea viros, quoſcumque ipſe elegerit, qui cuſtodiant eam.

33 Et omnem animam Judæorum, quæ captiva eſt à terra Juda in omni regno meo, relinquo liberam gratis, ut omnes à tributis ſolvantur, etiam pecorum ſuorum.

34 Et omnes dies ſolemnes, & ſabbata, & neomeniæ, & dies decreti, & tres dies ante diem ſolemnem, & tres dies poſt diem ſolemnem, ſint omnes immunitatis, & remiſſionis omnibus Judæis, qui ſunt in regno meo:

35 Et nemo habebit poteſtatem agere aliquid, & movere negotia adversùs aliquem illorum, in omni cauſa.

36 Et adſcribatur ex Judæis in exercitu regis ad triginta millia virorum; & dabuntur illis copiæ, ut oportet omnibus exercitibus regis, & ex eis ordinabuntur, qui ſint in munitionibus regis magni.

37 Et ex his conſtituentur ſuper negotia regni, quæ aguntur ex fide, & principes ſint ex eis, & ambulent in legibus ſuis, ſicut præcepit rex in terra Juda.

D

38 Et tres civitates, quæ additæ ſunt Judææ ex regione Samariæ, cum Judæa reputentur: ut ſint ſub uno, & non obediant alii poteſtati, niſi ſummi ſacerdotis.

39 Ptolemaida, & confines ejus, quos dedi donum ſanctis, qui ſunt in Jeruſalem, ad neceſſarios ſumptus ſanctorum.

40 Et ego do ſingulis annis quindecim millia ſiclorum argenti de rationibus regis, quæ me contingunt:

41 Et omne, quod reliquum fuerit, quod non reddiderant, qui ſuper negotia erant annis prioribus, ex hoc dabunt in opera domus.

42 Et ſuper hæc quinque millia ſiclorum argenti, quæ accipiebant de ſanctorum ratione per ſingulos annos: & hæc ad ſacerdotes pertineant, qui miniſterio funguntur.

43 Et quicumque confugerint in templum, quod eſt Jeroſolymis, & in omnibus finibus ejus, obnoxii regi in omni negotio dimittantur, & univerſa, quæ ſunt eis in regno meo, libera habeant.

44 Et ad ædificanda, vel reſtauranda opera Sanctorum, ſumptus dabũtur de ratione regis.

45 Et ad extruendos muros Jeruſalem, & communiendos in circuitu, ſumptus dabuntur de ratione regis, & ad conſtruendos muros in Judæa.

46 Ut audivit autẽ Jonathas, & populus ſermones iſtos,* nõ crediderunt eis, nec receperũt eos: quia recordati ſũt malitiæ magnæ, quã fecerat in Iſrael, & tribulaverat eos valde.

*Supr. 7. 12.

47 Et complacuit eis in Alexandrum, quia ipſe fuerat eis princeps ſermonum pacis, & ipſi auxilium ferebant omnibus diebus.

48 Et congregavit rex Alexander exercitum magnum, & admovit caſtra cõtra Demetrium.

49 Et commiſerunt prælium duo reges, & fugit exercitus Demetrii, & inſecutus eſt eum Alexander, & incubuit ſuper eos.

E

50 Et invaluit prælium nimis, donec occidit ſol: & cecidit Demetrius in die illa.

51 Et miſit Alexander ad Ptolemæum regem Ægypti legatos ſecundùm hæc verba, dicens:

52 QUONIAM regreſſus ſum in regnum meum, & ſedi in ſede patrum meorum, & obtinui principatum, & contrivi Demetrium, & poſſedi regionem noſtram,

53 Et commiſi pugnam cum eo, & contritus eſt ipſe, & caſtra ejus, à nobis, & ſedimus in ſede regni ejus:

54 Et nunc ſtatuamus ad invicem amicitiã; & da mihi filiam tuam uxorem: & ego ero gener tuus, & dabo tibi dona, & ipſi, digna te.

55 Et reſpondit rex Ptolemæus, dicens: FELIX dies, in qua reverſus es ad terram patrum tuorum, & ſediſti in ſede regni eorum.

56 Et nunc faciam tibi, quod ſcripſiſti: ſed occurre mihi Ptolemaidam, ut videamus invicem nos, & ſpondeam tibi, ſicut dixiſti.

57 Et exivit Ptolemæus de Ægypto, ipſe, & Cleopatra filia ejus, & venit Ptolemaidam anno centeſimo ſexageſimo ſecundo.

58 Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei Cleopatram filiam ſuam: & fecit nuptias ejus Ptolemaidæ, ſicut reges, in magna gloria.

59 Et ſcripſit rex Alexander Jonathæ, ut veniret obviam ſibi.

60 Et abiit cum gloria Ptolemaidam, & occurrit ibi duobus regibus, & dedit illis argentum multum, & aurum, & dona: & invenit gratiam in conſpectu eorum.

61 Et convenerunt adversùs eum viri peſtilentes ex Iſrael, viri iniqui interpellantes adversùs eum: & non intendit ad eos rex.

62 Et juſſit ſpoliari Jonatham veſtibus ſuis, & indui eum purpura: & ita fecerunt. Et collocavit eum rex ſedere ſecum.

63 Dixitque principibus ſuis: Exite cũ eo in medium civitatis, & prędicate, ut nemo adversùs eum interpellet de ullo negotio, nec quiſquam ei moleſtus ſit de ulla ratione.

64 Et factum eſt, ut viderunt, qui interpellabant gloriam ejus, quæ prædicabatur, & opertum eum purpura, fugerunt omnes:

F

65 Et magnificavit eum rex, & ſcripſit eum inter primos amicos, & poſuit eum ducem, & participem principatus.

66 Et reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem cum pace, & lætitia.

67 In anno centeſimo ſexageſimoquinto, venit Demetrius filius Demetrii à Creta in terram patrum ſuorum.

68 Et audivit Alexander rex, & contriſtatus eſt valde, & reverſus eſt Antiochiam.

69 Et conſtituit Demetrius rex Apollonium ducem, qui præerat Cæleſyriæ: & congregavit exercitum magnum, & acceſſit ad Jamniam: & miſit ad Jonatham ſummum ſacerdotem,

70 Dicens: Tu ſolus reſiſtis nobis: ego autem factus ſum in deriſum, & in opprobrium, propterea quia tu poteſtatem adversùm nos exerces in montibus.

71 Nunc ergo ſi confidis in virtutibus tuis, deſcende ad nos in campum, & cõparemus illic invicem: quia mecum eſt virtus bellorum.

72 Interroga, & diſce, quis ſum ego, & cæteri, qui auxilio ſunt mihi, qui & dicunt, quia non poteſt ſtare pes veſter ante faciem noſtram, quia bis in fugam converſi ſunt patres tui in terra ſua:

73 Et nunc quomodò poteris ſuſtinere equitatum, & exercitum tantum in cãpo, ubi nõ eſt lapis, neque ſaxum, neque locus fugiendi?

74 Ut audivit autem Jonathas ſermones Apollonii, motus eſt animo: & elegit decem millia virorum, & exiit ab Jeruſalem, & occurrit ei Simon frater ejus in adjutorium.

75 Et applicuerunt caſtra in Joppen, & ex-

cluſit eum à civitate (quia cuſtodia Apollonii Joppe erat) & oppugnavit eam.

76 Et exterriti, qui erant in civitate, aperuerunt ei, & obtinuit Jonathas Joppen.

77 Et audivit Apollonius, & admovit tria millia equitum, & exercitum multum.

78 Et abiit Azotum tamquam iter faciens, & ſtatim exiit in campum, eò quòd haberet multitudinem equitum, & confideret in eis. Et inſecutus eſt eum Jonathas in Azotum, & commiſerunt prælium.

79 Et reliquit Apollonius in caſtris mille equites poſt eos occultè.

80 Et cognovit Jonathas, quoniam inſidiæ ſunt poſt ſe, & circuierunt caſtra ejus, & jecerunt jacula in populum à manè uſque ad veſperam.

81 Populus autem ſtabat, ſicut præceperat Jonathas: & laboraverunt equi eorum.

82 Et ejecit Simon exercitum ſuum, & commiſit contra legionem: equites enim fatigati erant: & contriti ſunt ab eo, & fugerunt.

83 Et qui diſperſi ſunt per campum, fugerunt in Azotum, & intraverunt in Bethdagon idolum ſuum, ut ibi ſe liberarent.

84 Et ſuccendit Jonathas Azotum, & civitates, quæ erant in circuitu ejus, & accepit ſpolia eorum, & templum Dagon: & omnes, qui fugerunt in illud, ſuccendit igni.

85 Et fuerunt, qui ceciderunt gladio, cum his, qui ſuccenſi ſunt, ferè octo millia virorum.

86 Et movit inde Jonathas caſtra, & applicuit ea Aſcalonem: & exierunt de civitate obviam illi in magna gloria.

87 Et reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem cum ſuis, habentibus ſpolia multa.

88 Et factum eſt: ut audivit Alexander rex ſermones iſtos, addidit adhuc glorificare Jonatham.

89 Et miſit ei fibulam auream, ſicut conſuetudo eſt dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines ejus, in poſſeſſionem.

CAPUT XI.

Mortuo Alexandro, & ſimiliter Ptolemæo, qui Alexandri regnum dolo invaſerat, ablata ab eo filia ſua, & tradita in uxorem Demetrio, hic Demetrius Jonatham honorat datis litteris immunitatis a tributis: Jonathas autem mittit ei auxiliares milites, qui occiſis uno die centum millibus, regem à civibus Antiochiæ liberarunt, & Antiochiam incenderunt: illo autem fœdus cum Jonatha initum prævaricante, Antiochus filius Alexandri devicto Demetrio regnans, fœdus init cum Jonatha, qui unà cum fratre Simone ſæpiùs victor evadit adverſus alienigenas.

1 ET rex Ægypti congregavit exercitum, ſicut arena, quæ eſt circa oram maris, & naves multas: & quærebat obtinere regnum Alexandri dolo, & addere illud regno ſuo.

2 Et exiit in Syriam verbis pacificis, & aperiebant ei civitates, & occurrebant ei: quia mandaverat Alexander rex exire ei obviam, eò quòd ſocer ſuus eſſet.

3 Cùm autem introiret civitatem Ptolemæus, ponebat cuſtodias militum in ſingulis civitatibus.

4 Et ut appropiavit Azoto, oſtenderunt ei templum Dagon ſuccenſum igni, & Azotum, & cætera ejus demolita, & corpora projecta, & eorum, qui cæſi erant in bello, tumulos, quos fecerant ſecus viam.

5 Et narraverunt regi, quia hæc fecit Jonathas, ut invidiam facerent ei: & tacuit rex.

6 Et occurrit Jonathas regi in Joppen cum gloria, & invicem ſe ſalutaverunt, & dormierunt illic.

7 Et abiit Jonathas cum rege uſque ad fluvium, qui vocatur Eleutherius: & reverſus eſt in Jeruſalem.

8 Rex autem Ptolemæus obtinuit dominium civitatum uſque Seleuciam maritimam, & cogitabat in Alexandrum conſilia mala.

9 Et miſit legatos ad Demetrium, dicens: VENI, componamus inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam, quam habet Alexander, & regnabis in regno patris tui.

10 Pœnitet enim me, quòd dederim illi filiam meam: quæſivit enim me occidere.

11 Et vituperavit eum, propterea quòd concupierat regnum ejus.

12 Et abſtulit filiam ſuam, & dedit eam Demetrio, & alienavit ſe ab Alexandro, & manifeſtatæ ſunt inimicitiæ.

13 Et intravit Ptolemæus Antiochiam, & impoſuit duo diademata capiti ſuo, Ægypti, & Aſiæ.

14 Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus: quia rebellabant, qui erant in locis illis.

15 Et audivit Alexander, & venit ad eum in bellum & produxit Ptolemæus rex exercitum, & occurrit ei in manu valida, & fugavit eum.

16 Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protegeretur: Rex autem Ptolemæus exaltatus eſt.

17 Et abſtulit Zabdiel Arabs caput Alexandri, & miſit Ptolemæo.

18 Et rex Ptolemæus mortuus eſt in die tertia: & qui erant in munitionibus, perierunt ab his, qui erant intra caſtra.

19 Et regnavit Demetrius anno centeſimo ſexageſimo ſeptimo.

20 In diebus illis congregavit Jonathas eos, qui erant in Judæa, ut expugnarent arcem, quæ eſt in Jeruſalem: & fecerunt contra eam machinas multas.

21 Et abierunt quidam, qui oderant gentem ſuam viri iniqui ad regem Demetrium, & renunciaverunt ei, quòd Jonathas obſideret arcem.

22 Et ut audivit, iratus eſt: & ſtatim venit ad Ptolemaidam, & ſcripſit Jonathæ, ne obſideret arcem, ſed occurreret ſibi ad colloquium feſtinatò.

23 Ut audivit autem Jonathas, juſſit obſidere: & elegit de ſenioribus Iſrael, & de ſacerdotibus, & dedit ſe periculo.

24 Et accepit aurum, & argentum, & veſtem, & alia xenia multa, & abiit ad regē Ptolemaidam, & invenit gratiam in conſpectu ejus.

25 Et interpellabant adverſus eum quidam iniqui ex gente ſua.

26 Et fecit ei rex, ſicut fecerant ei, qui ante

eum

eum fuerant : & exaltavit eum in conſpectu omnium amicorum ſuorum.

27 Et ſtatuit ei principatum ſacerdotii, & quæcumque alia habuit priùs pretioſa, & fecit eum principem amicorum.

28 Et poſtulavit Jonathas à rege, ut immunem faceret Judæam, & tres toparchias, & Samariam, & confines ejus : & promiſit ei talenta trecenta.

29 Et conſenſit rex : & ſcripſit Jonathæ epiſtolas de his omnibus, hunc modum continentes :

30 REX Demetrius fratri Jonathæ ſalutem, & genti Judæorum.

31 Exemplum epiſtolæ, quam ſcripſimus Laſtheni parenti noſtro de vobis, miſimus ad vos, ut ſciretis.

32 Rex Demetrius Laſtheni parenti ſalutem.

33 Genti Judæorum, amicis noſtris, & conſervantibus, quæ juſta ſunt apud nos, decrevimus benefacere, propter benignitatem ipſorum, quam erga nos habent.

D 34 Statuimus ergo illis omnes fines Judææ, & tres civitates, Lydan, & Ramathan, quæ additæ ſunt Judææ ex Samaria, & omnes confines earum, ſequeſtrari omnibus ſacrificantibus in Jeroſolymis, pro his, quæ ab eis prius accipiebat rex per ſingulos annos, & pro fructibus terræ, & pomorum.

35 Et alia, quæ ad nos pertinebant, decimarum, & tributorum ex hoc tempore remittimus eis : & areas ſalinarum, & coronas, quæ nobis deferebantur,

36 Omnia ipſis concedimus : & nihil horum irritum erit ex hoc, & in omne tempus.

37 Nunc ergo curate facere horum exemplum, & detur Jonathæ, & ponatur in monte ſancto, in loco celebri.

38 Et videns Demetrius rex, quòd ſiluit terra in conſpectu ſuo, & nihil ei reſiſtit, dimiſit totum exercitum ſuum, unumquemque in locum ſuum, excepto peregrino exercitu, quem contraxit ab inſulis gentium : & inimici erant ei omnes exercitus patrum ejus.

39 Tryphon autem erat quidam partium Alexandri priùs : & vidit, quoniam omnis exercitus murmurabat contra Demetrium, & ivit ad Emalchuel Arabem, qui nutriebat Antiochum filium Alexandri :

40 Et aſſidebat ei, ut traderet eum ipſi, ut regnaret loco patris ſui : & enunciavit ei quanta fecit Demetrius, & inimicitias exercituum ejus adverſus illum. Et manſit ibi diebus multis.

E 41 Et miſit Jonathas ad Demetrium regem, ut ejiceret eos, qui in arce erant in Jeruſalem, & qui in præſidiis erant : quia impugnabant Iſrael.

42 Et miſit Demetrius ad Jonatham, dicens : Non hæc tantùm faciam tibi, & genti tuæ : ſed gloria illuſtrabo te, & gentem tuam, cùm fuerit opportunum.

43 Nunc ergo rectè feceris, ſi miſeris in auxilium mihi viros : quia diſceſſit omnis exercitus meus.

44 Et miſit ei Jonathas tria millia virorum fortium Antiochiam, & venerunt ad regem, & delectatus eſt rex in adventu eorum.

45 Et convenerunt, qui erant de civitate, centum viginti millia virorum, & volebant interficere regem.

46 Et fugit rex in aulam : & occupaverunt, qui erant de civitate, itinera civitatis, & cœperunt pugnare.

47 Et vocavit rex Judæos in auxilium, & convenerunt omnes ſimul ad eum, & diſperſi ſunt omnes per civitatem :

48 Et occiderunt in illa die centum millia hominum, & ſuccenderunt civitatem, & ceperunt ſpolia multa in die illa, & liberaverunt regem.

49 Et viderunt, qui erant de civitate, quòd obtinuiſſent Judæi civitatem, ſicut volebant : & infirmati ſunt mente ſua, & clamaverunt ad regem cum precibus dicentes :

50 Da nobis dextras, & ceſſent Judæi F oppugnare nos, & civitatem.

51 Et projecerunt arma ſua, & fecerunt pacem, & glorificati ſunt Judæi in conſpectu regis, & in conſpectu omnium, qui erant in regno ejus, & nominati ſunt in regno : & regreſſi ſunt in Jeruſalem habentes ſpolia multa.

52 Et ſedit Demetrius rex in ſede regni ſui : & ſiluit terra in conſpectu ejus.

53 Et mentitus eſt omnia, quæcumque dixit, & abalienavit ſe à Jonatha, & non retribuit ei ſecundùm beneficia, quæ ſibi retribuerat, & vexabat eum valdè :

54 Poſt hæc autem reverſus eſt Tryphon, & Antiochus cum eo puer adoleſcens, & regnavit, & impoſuit ſibi diadema.

55 Et congregati ſunt ad eum omnes exercitus, quos diſperſerat Demetrius, & pugnaverunt contra eum & fugit, & terga vertit.

56 Et accepit Tryphon beſtias, & obtinuit Antiochiam :

57 Et ſcripſit Antiochus adoleſcens Jonathæ, dicens : Conſtituo tibi ſacerdotium, & conſtituo te ſuper quatuor civitates, ut ſis de amicis regis.

58 Et miſit illi vaſa aurea in miniſterium, & dedit ei poteſtatem bibendi in auro, & eſſe in purpura, & habere fibulam auream :

59 Et Simonem fratrem ejus conſtituit ducem à terminis Tyri uſque ad fines Ægypti.

60 Et exiit Jonathas, & perambulabat trans flumen civitates : & congregatus eſt ad eum omnis exercitus Syriæ in auxilium, & venit Aſcalonem, & occurrerunt ei honorifice de civitate.

61 Et abiit inde Gazam : & concluſerunt ſe, qui erant Gazæ : & obſedit eam, & ſuccendit, quæ erant in circuitu civitatis, & prædatus eſt ea.

62 Et rogaverunt Gazenſes Jonatham, & G dedit illis dexteram : & accepit filios eorum obſides, & miſit illos in Jeruſalem : & perambulavit regionem uſque Damaſcum.

63 Et audivit Jonathas, quòd prævaricati ſunt principes Demetrii in Cades, quæ eſt in Galilæa, cum exercitu multo, volentes eum removere à negotio regni :

64 Et occurrit illis : fratrem autem ſuum Simonem reliquit intra provinciam.

65 Et applicuit Simon ad Bethſuram, & expugnabat eam diebus multis, & concluſit eos.

66 Et poſtulaverunt ab eo dextras accipere,

& de-

& dedit illis: & ejecit eos inde, & cepit civitatem, & poſuit in ea præſidium.

67 Et Jonathas, & caſtra ejus applicuerunt ad aquam Geneſar, & ante lucem vigilaverunt in campo Aſor.

68 Et ecce caſtra alienigenarum occurrebant in campo, & tendebant ei inſidias in montibus: ipſe autem occurrit ex adverſo.

69 Inſidiæ verò exurrexerunt de locis ſuis, & commiſerunt prælium.

70 Et fugerunt, qui erant ex parte Jonathæ omnes, & nemo relictus eſt eis, niſi Mathathias filius Abſolomi, & Judas filius Calphi, princeps militiæ exercitus.

71 Et ſcidit Jonathas veſtimenta ſua, & poſuit terram in capite ſuo, & oravit.

72 Et reverſus eſt Jonathas ad eos in prælium, & convertit eos in fugam, & pugnaverunt.

73 E viderunt, qui fugiebant partis illius, & reverſi ſunt ad eum, & inſequebantur cum eo omnes uſque Cades ad caſtra ſua, & pervenerunt uſque illuc.

74 Et ceciderunt de alienigenis in die illa tria millia virorum: & reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem.

CAPUT XII.

Jonathas cum Romanis, ac Spartiatis fœdus renovat: principes Demetrii ipſum invadentes fugat: percuſſiſque Arabibus ordinat ædificare præſidia in Judæa, & muros contra arcem in Jeruſalem: ſed à Tryphone cupiente regnum Antiochi invadere, & fingente ſe amicum, apud Ptolemaidam dolo captus eſt, omneſque, qui cum eo erant, interfecti.

A 1 ET vidit Jonathas, quia tempus eum juvat, & elegit viros, & miſit eos Romam, ſtatuere, & renovare cum eis amicitiam:

2 Et ad Spartiatas, & ad alia loca miſit epiſtolas ſecundùm eandem formam.

3 Et abierunt Romam, & intraverunt curiam, & dixerunt: Jonathas ſummus ſacerdos, & gens Judæorum miſerunt nos, ut renovaremus amicitiam, & ſocietatem ſecundum priſtinum.

4 Et dederunt illis epiſtolas ad ipſos per loca, ut deducerent eos in terram Juda cum pace.

5 Et hoc eſt exemplum epiſtolarum, quas ſcripſit Jonathas Spartiatis:

6 JONATHAS ſummus ſacerdos, & ſeniores gentis, & ſacerdotes, & reliquus populus Judæorum, Spartiatis fratribus ſalutem.

7 Jampridem miſſæ erant epiſtolæ ad Oniam ſummum ſacerdotem ab Ario, qui regnabat apud vos, quoniam eſtis fratres noſtri, ſicut reſcriptum continet, quod ſubjectum eſt.

B 8 Et ſuſcepit Onias virum, qui miſſus fuerat, cum honore: & accepit epiſtolas, in quibus ſignificabatur de ſocietate, & amicitia.

9 Nos, cùm nullo horum indigeremus, habentes ſolatio ſanctos libros, qui ſunt in manibus noſtris,

10 Maluimus mittere ad vos renovare fraternitatem, & amicitiam, ne fortè alieni efficiamur à vobis: multa enim tempora tranſierunt, ex quo miſiſtis ad nos.

11 Nos ergo in omni tempore ſine intermiſſione in diebus ſolemnibus, & cæteris, quibus oportet, memores ſumus veſtri in ſacrificiis, quæ offerimus, & in obſervationibus, ſicut fas eſt, & decet meminiſſe fratrum.

12 Lætamur itaque de gloria veſtra.

13 Nos autem circumdederunt multę tribulationes, & multa prælia, & impugnaverunt nos reges, qui ſunt in circuitu noſtro.

14 Noluimus ergo vobis moleſti eſſe, neque cęteris ſociis, & amicis noſtris, in his præliis.

15 Habuimus enim de cœlo auxilium, & C
liberati ſumus nos, & humiliati ſunt inimici noſtri.

16 Elegimus itaque Numenium Antiochi filium, & Antipatrem Jaſonis filium, & miſimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam, & ſocietatem priſtinam.

17 Mandavimus itaque eis, ut veniant etiam ad vos, & ſalutent vos; & reddant vobis epiſtolas noſtras de innovatione fraternitatis noſtræ.

18 Et nunc benefacietis reſpondentes nobis ad hæc.

19 Et hoc eſt reſcriptum epiſtolarum, quod miſerat Oniæ:

20 Arius, rex Spartiatarum, Oniæ ſacerdoti magno ſalutem.

21 Inventum eſt in ſcriptura de Spartiatis, & Judæis, quoniam ſunt fratres, & quòd ſunt de genere Abraham.

22 Et nunc ex quo hæc cognovimus, benefacitis ſcribentes nobis de pace veſtra:

23 Sed & nos reſcripſimus vobis: Pecora noſtra, & poſſeſſiones noſtræ, veſtræ ſunt: & veſtræ, noſtræ: mandavimus itaque hæc nunciari vobis.

24 Et audivit Jonathas, quoniam regreſſi D
ſunt principes Demetrii cum exercitu multo ſuprà quàm priùs, pugnare adverſus eum.

25 Et exiit ab Jeruſalem, & occurrit eis in Amathite regione: non enim dederat eis ſpatium, ut ingrederentur regionem ejus.

26 Et miſit ſpeculatores in caſtra eorum: & reverſi renunciaverunt, quòd conſtituunt ſupervenire illis nocte.

27 Cùm occidiſſet autem ſol, præcepit Jonathas ſuis vigilare, & eſſe in armis paratos ad pugnam tota nocte, & poſuit cuſtodes per circuitum caſtrorum.

28 Et audierunt adverſarii, quòd paratus eſt Jonathas cum ſuis in bello: & timuerunt, & formidaverunt in corde ſuo: & accenderunt focos in caſtris ſuis.

29 Jonathas autem, & qui cum eo erant, non cognoverunt uſque manè: videbant autem luminaria ardentia:

30 Et ſecutus eſt eos Jonathas, & non comprehendit eos: tranſierant enim flumen Eleutherum.

31 Et divertit Jonathas ad Arabas, qui E
vocantur Zabadæi, & percuſſit eos, & accepit ſpolia eorum.

32 Et junxit, & venit Damaſcum, & perambulabat omnem regionem illam.

33 Simon autem exiit, & venit uſque ad Aſcalonem, & ad proxima præſidia: & declinavit in Joppen, & occupavit eam.

34 (Audivit enim, quòd vellent præſid iu

tradere partibus Demetrii) & poſuit ibi
cuſtodes, ut cuſtodirent eam.
35 Et reverſus eſt Jonathas, & convoca-
vit ſeniores populi, & cogitavit cum eis
ædificare præſidia in Judæa,
36 Et ædificare muros in Jeruſalem, &
exaltare altitudinem magnam inter medium
arcis & civitatis, ut ſepararet eam à civi-
tate, ut eſſet ipſa ſingulariter, & neque
emant, neque vendant.
37 Et convenerunt, ut ædificarent civita-
tem: & cecidit murus, qui erat ſuper
torrentem ab ortu ſolis, & reparavit eum,
qui vocatur Caphetetha:
38 Et Simon ædificavit Adiada in Sephela,
F & munivit eam, & impoſuit portas, & ſeras.
39 Et cùm cogitaſſet Tryphon regnare
Aſiæ, & aſſumere diadema, & extendere
manum in Antiochum regem:
40 Timens, ne forte non permitteret eum
Jonathas; ſed pugnaret adverſus eum,
quærebat comprehendere eum, & occide-
re. Et exurgens abiit in Bethſan.
41 Et exivit Jonathas obviam illi cum
quadraginta millibus virorum electorum in
prælium, & venit Bethſan.
42 Et vidit Tryphon, quia venit Jona-
thas cum exercitu multo, ut extenderet in
eum manus, & timuit,
43 Et excepit eum cum honore, & com-
mendavit eum omnibus amicis ſuis, & de-
dit ei munera: & præcepit exercitibus
ſuis, ut obedirent ei, ſicut ſibi.
44 Et dixit Jonathæ: Ut quid vexaſti
univerſum populum, cùm bellum nobis
non ſit?
45 Et nunc remitte eos in domos ſuas:
elige autem tibi viros paucos, qui tecum
ſint, & veni mecum Ptolemaidam, & tra-
dam eam tibi, & reliqua præſidia, & exer-
citum, & univerſos præpoſitos negotii, &
converſus abibo: propterea enim veni.
46 Et credidit ei, & fecit, ſicut dixit, & di-
miſit exercitum, & abierunt in terram Juda.
47 Retinuit autem ſecum tria millia viro-
rum: ex quibus remiſit in Galilæam duo
G millia, mille autem venerunt cum eo.
48 Ut autem intravit Ptolemaidam Jona-
thas, clauſerunt portas civitatis Ptolemen-
ſes; & comprehenderunt eum: & omnes, qui
cum eo intraverant, gladio interfecerunt.
49 Et miſit Tryphon exercitum, & equi-
tes in Galilæam, & in campum magnum,
ut perderent omnes ſocios Jonathæ.
50 At illi, cùm cognoviſſent, quia com-
prehenſus eſt Jonathas, & periit, & om-
nes, qui cum eo erant, hortati ſunt ſemet-
ipſos, & exierunt parati in prælium.
51 Et videntes hi, qui inſecuti fuerant,
quia pro anima res eſt illis, reverſi ſunt.
52 Illi autem venerunt omnes cum pace
in terram Juda. Et planxerunt Jonathan,
& eos, qui cum ipſo fuerant, valdè: & lu-
xit Iſrael luctu magno.
53 Et quæſierunt omnes gentes, quæ erant
in circuitu eorum, conterere eos, dixe-
runt enim:
54 Non habent principem, & adjuvan-
tem: nunc ergo expugnemus illos, & tol-
lamus de hominibus memoriam eorum.

CAPUT XIII.

Suſcepto Simon principatu pro fratre Jona-
tha miſit petitam a Thryphone pecuniam,
unà cum filiis Jonathæ, ad ejus redemptio-
nem: Tryphon autem, accepta pecunia,
patrem occidit cum filiis: quibus ſepultis,
ac defletis, Simon magnificum extruxit
parentibus, ac fratribus ſepulchrum in
Modin: Tryphon verò, occiſo Antiocho,
regnum ejus invaſit: & Simon, impetra-
tis à rege Demetrio litteris fœderis, ac im-
munitatis, expugnavit Gazaram, & ar-
cem Jeroſolymorum obtinuit: propter
quod lætum agunt feſtum, quod etiam
quotannis apud Judæos agi præcipitur.
1 ET audivit Simon, quòd congregavit A
Tryphon exercitum copioſum, ut ve-
niret in terram Juda, & attereret eam.
2 Videns, quia in tremore populus eſt,
& in timore, aſcendit Jeruſalem, & con-
gregavit populum:
3 Et adhortans dixit: Vos ſcitis, quanta
ego, & fratres mei, & domus patris mei,
fecimus pro legibus, & pro Sanctis prælia,
& anguſtias quales vidimus:
4 Horum gratia perierunt fratres mei omnes
propter Iſrael, & relictus ſum ego ſolus.
5 Et nunc non mihi contingat parcere ani-
mæ meæ in omni tempore tribulationis:
non enim melior ſum fratribus meis.
6 Vindicabo itaque gentem meam, &
ſancta, natos quoque noſtros, & uxores:
quia congregatæ ſunt univerſæ gentes con-
terere nos inimicitiæ gratia.
7 Et accenſus eſt ſpiritus populi ſimul,
ut audivit ſermones iſtos:
8 Et reſponderunt voce magna dicentes:
Tu es dux noſter loco Judæ, & Jonathæ
fratris tui:
9 Pugna prælium noſtrum: & omnia,
quæcumque dixeris nobis, faciemus.
10 Et congregans omnes viros bellatores, B
acceleravit conſummare univerſos muros
Jeruſalem, & munivit eam in gyro.
11 Et miſit Jonathan filium Abſalomi,
& cum eo exercitum novum, in Joppen;
& ejectis his, qui erant in ea, remanſit
illic ipſe.
12 Et movit Tryphon à Ptolemaida cum
exercitu multo, ut veniret in terram Ju-
da, & Jonathas cum eo in cuſtodia.
13 Simon autem applicuit in Addus con-
tra faciem campi.
14 Et ut cognovit Tryphon, quia ſurre-
xit Simon loco fratris ſui Jonathæ: & quia
commiſſurus eſſet cum eo prælium, miſit
ad eum legatos,
15 Dicens: Pro argento, quod debebat fra-
ter tuus Jonathas in ratione regis, propter
negotia, quæ habuit, detinuimus eum.
16 Et nunc mitte argenti talenta centum,
& duos filios ejus obſides, ut non dimiſ-
ſus fugiat à nobis, & remittemus eum.
17 Et cognovit Simon, quia cum dolo lo- C
queretur ſecum, juſſit tamen dari argen-
tum, & pueros: ne inimicitiam magnam ſu-
meret ad populum Iſrael, dicentem:
18 Quia non miſit ei argentum, & pue-
ros, propterea periit.
19 Et miſit pueros, & centum talenta: &

men-

mentitus eſt, & non dimiſit Jonatham.

20 Et poſt hæc venit Tryphon intra regionem, ut contereret eam: & gyraverunt per viam, quæ ducit Ador: & Simon, & caſtra ejus ambulabant in omnem locum, quocumque ibant.

21 Qui autem in arce erant, miſerunt ad Tryphonem legatos, ut feſtinaret venire per deſertum, & mitteret illis alimonias.

22 Et paravit Tryphon omnem equitatum, ut veniret illa nocte: erat autem nix multa valdè, & non venit in Galaaditim.

23 Et cùm appropinquaſſet Baſcaman, occidit Jonatham, & filios ejus illic.

24 Et convertit Tryphon, & abiit in terram ſuam.

D 25 Et miſit Simon, & accepit oſſa Jonathæ fratris ſui, & ſepelivit ea in Modin civitate patrum ejus.

26 Et planxerunt eum omnis Iſrael planctu magno, & luxerunt eum dies multos.

27 Et ædificavit Simon ſuper ſepulchrum patris ſui, & fratrum ſuorum ædificium altum viſu, lapide polito retrò, & antè:

28 Et ſtatuit ſeptem pyramidas, unam contra unam patri, & matri, & quatuor fratribus:

29 Et his circumpoſuit columnas magnas: & ſuper columnas arma, ad memoriam æternam: & juxta arma naves ſculptas, quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare.

30 Hoc eſt ſepulchrum, quod fecit in Modin, uſque in hunc diem.

31 Tryphon autem cùm iter faceret cum Antiocho rege adoleſcente, dolo occidit eum.

32 Et regnavit loco ejus, & impoſuit ſibi diadema Aſiæ, & fecit plagam magnam in terra.

33 Et ædificavit Simon præſidia Judææ, muniens ea turribus excelſis, & muris magnis, & portis, & ſeris: & poſuit alimenta in munitionibus.

E 34 Et elegit Simon viros, & miſit ad Demetrium regem, ut faceret remiſſionem regioni: quia actus omnes Tryphonis per direptionem fuerant geſti.

35 Et Demetrius rex ad verba iſta reſpondit ei, & ſcripſit epiſtolam talem:

36 REX Demetrius Simoni ſummo ſacerdoti, & amico regum, & ſenioribus, & genti Judæorum, ſalutem.

37 Coronam auream, & bahem quam miſiſtis, ſuſcepimus: & parati ſumus facere vobiſcum pacem magnam, & ſcribere præpoſitis regis remittere vobis, quæ indulſimus.

38 Quæcumque enim conſtituimus, vobis conſtant. Munitiones, quas ædificaſtis, vobis ſint.

39 Remittimus quoque ignorantias, & peccata uſque in hodiernum diem, & coronam, quam debebatis: & ſi quid aliud erat tributarium in Jeruſalem, jam non ſit tributarium.

40 Et ſi qui ex vobis apti ſunt conſcribi inter noſtros, conſcribantur, & ſit inter nos pax.

41 Anno centeſimo ſeptuageſimo ablatum eſt jugum gentium ab Iſrael.

F 42 Et cœpit populus Iſrael ſcribere in tabulis, & geſtis publicis, anno primo ſub Simone ſummo ſacerdote, magno duce, & principe Judæorum.

43 In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, & circumdedit eam caſtris, & fecit machinas, & applicuit ad civitatem, & percuſſit turrem unam, & comprehendit eam.

44 Et eruperant, qui erant intra machinam in civitatem: & factus eſt motus magnus in civitate.

45 Et aſcenderunt, qui erant in civitate, cum uxoribus, & filiis ſupra murum, ſciſſis tunicis ſuis, & clamaverunt voce magna, poſtulantes à Simone dextras ſibi dari,

46 Et dixerunt: Non nobis reddas ſecundùm malitias noſtras, ſed ſecundùm miſericordias tuas.

47 Et flexus Simon, non debellavit eos: ejecit tamen de civitate, & mundavit ædes, in quibus fuerunt ſimulacra, & tunc intravit in eam cum hymnis benedicens Dominum:

48 Et ejecta ab ea omni immunditia, collocavit in ea viros, qui legem facerent: & munivit eam, & fecit ſibi habitationem. G

49 Qui autem erant in arce Jeruſalem, prohibebantur egredi, & ingredi regionem, & emere, ac vendere: & eſurierunt valde, & multi ex eis fame perierunt.

50 Et clamaverunt ad Simonem, ut dextras acciperent: & dedit illis: & ejecit eos inde, & mundavit arcem à contaminationibus:

51 Et intraverunt in eam tertia, & vigeſima die ſecundi menſis, anno centeſimo ſeptuageſimo primo, cum laude, & ramis palmarum, & cinyris, & cymbalis, & nablis, & hymnis, & canticis, quia contritus eſt inimicus magnus ex Iſrael.

52 Et conſtituit, ut omnibus annis agerentur dies hi cum lætitia.

53 Et munivit montem templi, qui erat ſecus arcem, & habitavit ibi ipſe, & qui cum eo erant.

54 Et vidit Simon Joannē filium ſuum, quòd fortis prælii vir eſſet: & poſuit eum ducem virtutum univerſarum: & habitavit in Gazaris.

CAPUT XIV.

Demetrio à duce Arſacis devicto, & capto, Simon cum ſuo populo magna pace fruitur: ad quem miſſæ ſunt litteræ renovati fœderis à Spartiatis, & Romanis cum maxima laude Simonis, qui Romanis clypeum aureum mnarum mille miſerat.

1 ANno centeſimo ſeptuageſimo ſecundo congregavit rex Demetrius exercitum ſuum, & abiit in Mediam ad contrahenda ſibi auxilia, ut expugnaret Tryphonem. A

2 Et audivit Arſaces rex Perſidis, & Mediæ, quia intravit Demetrius confines ſuos, & miſit unum de principibus ſuis, ut comprehenderet eum vivum, & adduceret eum ad ſe.

3 Et abiit, & percuſſit caſtra Demetrii: & comprehendit eum, & duxit eum ad Arſacem, & poſuit eum in cuſtodiam.

4 Et ſiluit omnis terra Juda omnibus diebus Simonis, & quæſivit bona genti ſuæ: & placuit illis poteſtas ejus, & gloria ejus, omnibus diebus.

5 Et cum omni gloria ſua accepit Joppen in portum, & fecit introitum in inſulis maris.

6 Et dilatavit fines gentis ſuæ, & obtinuit regionem.

7 Et congregavit captivitatem multam, & dominatus eſt Gazaræ, & Bethſuræ, & arci: & abſtulit immunditias ex ea, & non erat, qui reſiſteret ei.

B 8 Et unuſquiſque colebat terram ſuam cum pace: & terra Juda dabat fructus ſuos, & ligna camporum fructum ſuum.

9 Seniores in plateis ſedebant omnes, & de bonis terræ tractabant, & juvenes induebant ſe gloriam, & ſtolas belli.

10 Et civitatibus tribuebat alimonias, & conſtituebat eas, ut eſſent vaſa munitionis, quoadusque nominatum eſt nomen gloriæ ejus uſque ad extremum terræ.

11 Fecit pacem ſuper terram, & lætatus eſt Iſrael lætitia magna.

12 Et ſedit unuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficulnea ſua: & non erat, qui eos terreret.

13 Defecit impugnans eos ſuper terram: reges contriti ſunt in diebus illis.

14 Et confirmavit omnes humiles populi ſui, & legem exquiſivit, & abſtulit omnem iniquum, & malum:

15 Sancta glorificavit, & multiplicavit vaſa Sanctorum.

16 Et auditum eſt Romæ, quia defunctus eſſet Jonathas, & uſque in Spartiatas: & contriſtati ſunt valde.

17 Ut audierunt autem, quòd Simon frater ejus factus eſſet ſummus ſacerdos loco ejus, & ipſe obtineret omnem regionem, & civitates in ea:

C 18 Scripſerunt ad eum in tabulis æreis, ut renovarent amicitias, & ſocietatem, quam fecerant cum Juda, & cum Jonatha fratribus ejus.

19 Et lectæ ſunt in conſpectu eccleſiæ in Jeruſalem. Et hoc exemplum epiſtolarum, quas Spartiatæ miſerunt:

20 SPARTIANORUM principes, & civitates, Simoni Sacerdoti magno, & ſenioribus, & ſacerdotibus, & reliquo populo Judæorum, fratribus, ſalutem.

21 Legati, qui miſſi ſunt ad populum noſtrum, nunciaverunt nobis de veſtra gloria, & honore, ac lætitia: & gaviſi ſumus in introitu eorum.

22 Et ſcripſimus, quæ ab eis erant dicta in conciliis populi, ſic: Numenius Antiochi, & Antipater Jaſonis filius, legati Judæorum, venerunt ad nos, renovantes nobiſcum amicitiam priſtinam.

23 Et placuit populo excipere viros glorioſè, & ponere exemplum ſermonum eorum in ſegregatis populi libris, ut ſit ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum autem horum ſcripſimus Simoni magno ſacerdoti.

D 24 Poſt hæc autem miſit Simon Numenium Romam, habentem clypeum aureum magnum, pondo mnarum mille, ad ſtatuendam cum eis ſocietatem. Cùm autem audiſſet populus Romanus

25 Sermones iſtos, dixerunt: Quam gratiarum actionem reddemus Simoni, & filiis ejus?

26 Reſtituit enim ipſe fratres ſuos, & expugnavit inimicos Iſrael ab eis: & ſtatuerunt ei libertatem, & deſcripſerunt in tabulis æreis, & poſuerunt in titulis in monte Sion.

27 Et hoc eſt exemplum ſcripturæ: OCTAVA decima die menſis Elul, anno centeſimo ſeptuageſimo ſecundo, anno tertio ſub Simone ſacerdote magno in Aſaramel,

28 In conventu magno ſacerdotum, & populi, & principum gentis, & ſeniorum regionis, nota facta ſunt hæc: Quoniam frequenter facta ſunt prælia in regione noſtra.

29 Simon autem Mathathiæ filius ex filiis Jarib, & fratres ejus dederunt ſe periculo, & reſtiterunt adverſariis gentis ſuæ, ut ſtarent ſancta ipſorum, & lex: & gloria magna glorificaverunt gentem ſuam.

30 Et congregavit Jonathas gentem ſuam, E
& factus eſt illis ſacerdos magnus, & appoſitus eſt ad populum ſuum.

31 Et voluerunt inimici eorum calcare, & atterere regionem ipſorum, & extendere manus in ſancta eorum.

32 Tunc reſtitit Simon, & pugnavit pro gente ſua, & erogavit pecunias multas, & armavit viros virtutis gentis ſuæ, & dedit illis ſtipendia:

33 Et munivit civitates Judææ, & Bethſuram, quæ erat in finibus Judææ, ubi erant arma hoſtium anteà: & poſuit illic præſidium viros Judæos.

34 Et Joppen munivit, quæ erat ad mare: & Gazaram, quæ eſt in finibus Azoti, in qua hoſtes anteà habitabant, & collocavit illic Judæos; & quæcumque apta erant ad correptionem eorum, poſuit in eis.

35 Et vidit populus actum Simonis, & gloriam, quam cogitabat facere genti ſuæ, & poſuerunt eum ducem ſuum, & principem ſacerdotum, eò quòd ipſe fecerat hæc omnia, & juſtitiam, & fidem, quam conſervavit genti ſuæ, & exquiſivit omni modo exaltare populum ſuum.

36 Et in diebus ejus proſperatum eſt in manibus ejus, ut tollerentur gentes de regione ipſorum, & qui in civitate David erant in Jeruſalem, in arce, de qua procedebant, & contaminabant omnia, quæ in circuitu Sanctorum ſunt, & inferebant plagam magnam caſtitati: F

37 Et collocavit in ea viros Judæos ad tutamentum regionis, & civitatis, & exaltavit muros Jeruſalem.

38 Et rex Demetrius ſtatuit illi ſummum ſacerdotium.

39 Secundùm hæc fecit eum amicum ſuum, & glorificavit eum gloria magna.

40 Audivit enim, quòd appellati ſunt Judæi à Romanis amici, & ſocii, & fratres, & quia ſuſceperunt legatos Simonis glorioſè:

41 Et quia Judæi, & ſacerdotes eorum conſenſerunt eum eſſe ducem ſuum, & ſummum ſacerdotem in æternum, donec ſurgat propheta fidelis:

42 Et ut ſit ſuper eos dux, & ut cura eſſet G
illi pro ſanctis, & ut conſtitueret præpoſitos ſuper opera eorum, & ſuper regionem, & ſuper arma, & ſuper præſidia:

43 Et cura ſit illi de ſanctis: & ut audiatur ab omnibus, & ſcribantur in nomine ejus omnes conſcriptiones in regione, & ut operiatur purpura, & auro:

44 Et ne liceat ulli ex populo, & ex ſacerdotibus, irritum facere aliquid horum, & contradicere his, quæ ab eo dicuntur, aut convocare conventum in regione ſine ipſo: &

veſtiri

veſtiri purpura, & uti fibula aurea.

45 Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit aliquid horum, reus erit.

46 Et complacuit omni populo ſtatuere Simonem, & facere ſecundùm verba iſta.

47 Et ſuſcepit Simon, & placuit ei, ut ſummo ſacerdotio fungeretur, & eſſet dux, & princeps gentis Judæorum, & ſacerdotum, & præeſſet omnibus.

48 Et ſcripturam iſtam dixerunt ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo Sanctorum, in loco celebri:

49 Exemplum autem eorum ponere in ærario, ut habeat Simon, & filii ejus.

CAPUT XV.

Antiochus Demetrii filius, litteras amicitiarum mittit ad Simonem: Romani fœderatos ſibi Judæos cæteris nationibus per litteras commendant: Antiochus, dum Tryphonem inſequitur, miſſum à Simone militum auxilium recuſat, mittitque ad eum Athenobium, qui multa tamquam debita repoſcat: & Simonis reſponſo accepto, conſtituit adversùs eum Cendebæum ducem exercitus, ipſe verò Tryphonem perſequitur.

A 1 ET miſit rex Antiochus filius Demetrii epiſtolas ab inſulis maris Simoni ſacerdoti, & principi gentis Judæorum, & univerſæ genti:

2 Et erant continentes hunc modum: REX Antiochus Simoni Sacerdoti magno, & genti Judæorum ſalutem.

3 Quoniam quidam peſtilentes obtinuerunt regnum patrum noſtrorum, volo autem vindicare regnum, & reſtituere illud, ſicut erat anteà: & electam feci multitudinem exercitus, & feci naves bellicas.

4 Volo autem procedere per regionem, ut ulciſcar in eos, qui corruperunt regionem noſtram, & qui deſolaverunt civitates multas in regno meo.

5 Nunc ergo ſtatuo tibi omnes oblationes, quas remiſerunt tibi ante me omnes reges, & quæcumque alia dona remiſerunt tibi:

6 Et permitto tibi facere percuſſuram proprii numiſmatis in regione tua:

B 7 Jeruſalem autem ſanctam eſſe, & liberam: & omnia arma, quæ fabricata ſunt, & præſidia, quæ conſtruxiſti, quæ tenes, maneant tibi.

8 Et omne debitum regis, & quæ futura ſunt regi, ex hoc, & in totum tempus remittuntur tibi.

9 Cùm autem obtinuerimus regnum noſtrum, glorificabimus te, & gentem tuam, & templum gloria magna, ita ut manifeſtetur gloria veſtra in univerſa terra.

10 Anno centeſimo ſeptuageſimo quarto, exiit Antiochus in terram patrum ſuorum, & convenerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci relicti eſſent cum Tryphone.

11 Et inſecutus eſt eum Antiochus rex, & venit Doram fugiens per maritimam.

12 Sciebat enim quòd congregata ſunt mala in eum, & reliquit eum exercitus.

C 13 Et applicuit Antiochus ſuper Doram cum centum viginti millibus virorum belligeratorum, & octo millibus equitum:

14 Et circuivit civitatem, & naves à mari accesſerunt: & vexabant civitatem à terra, & mari, & neminem ſinebant ingredi, vel egredi.

15 Venit autem Numenius, & qui cum eo fuerant, ab urbe Roma, habentes epiſtolas, regibus & regionibus ſcriptas, in quibus continebantur hæc:

16 LUCIUS, conſul Romanorum, Ptolemæo regi ſalutem.

17 Legati Judæorum venerunt ad nos amici noſtri, renovantes priſtinam amicitiam, & ſocietatem, miſſi à Simone principe Sacerdotum, & populo Judæorum.

18 Attulerunt autem & clypeum aureum mnarum mille.

19 Placuit itaque nobis ſcribere regibus, & regionibus, ut non inferant illis mala, neque impugnent eos, & civitates eorum, & regiones eorum: & ut non ferant auxilium pugnantibus adversùs eos.

20 Viſum autem eſt nobis accipere ab eis clypeum. D

21 Si qui ergo peſtilentes refugerunt de regione ipſorum ad vos, tradite eos Simoni principi ſacerdotum, ut vindicet in eos ſecundùm legem ſuam.

22 Hæc eadem ſcripta ſunt Demetrio regi, & Attalo, & Ariarathi, & Arſaci,

23 Et in omnes regiones: & Lampſaco, & Spartiatis, & in Delum, & in Myndum, & in Sicyonem, & in Cariam, & in Samum, & in Pamphyliam, & in Lyciam, & in Alicarnaſſum, & in Coo, & in Siden, & in Aradon, & in Rhodum, & in Phaſelidem, & in Gortynam, & Gnidum, & Cyprum, & Cyrenen.

24 Exemplum autem eorum ſcripſerunt Simoni principi ſacerdotum, & populo Judæorum.

25 Antiochus autem rex applicuit caſtra in Doram ſecundò, admovens ei ſemper manus, & machinas faciens: & concluſit Tryphonem, ne procederet.

26 Et miſit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, & vaſa copioſa:

27 Et noluit ea accipere, ſed rupit omnia, quæ pactus eſt cum eo anteà, & alienavit ſe ab eo. E

28 Et miſit ad eum Athenobium unum de amicis ſuis, ut tractaret cum ipſo, dicens: Vos tenetis Joppen, & Gazaram, & arcem, quæ eſt in Jeruſalem, civitates regni mei:

29 Fines earum deſolaſtis, & feciſtis plagam magnam in terra, & dominati eſtis per loca multa in regno meo.

30 Nunc ergo tradite civitates, quas occupaſtis: & tributa locorum, in quibus dominati eſtis extra fines Judææ.

31 Sin autem, date pro illis quingenta talenta argenti, & exterminii, quod exterminaſtis, & tributorum civitatum alia talenta quingenta: ſin autem, veniemus, & expugnabimus vos.

32 Et venit Athenobius amicus regis in Jeruſalem, & vidit gloriam Simonis, & claritatem in auro, & argento, & apparatum copioſum: & obſtupuit: & retulit ei verba Regis. F

33 Et reſpondit ei Simon, & dixit ei: Neque

que alienam terram ſumpſimus, neque aliena detinemus: ſed hæreditatem patrum noſtrorum, quæ injuſte ab inimicis noſtris aliquo tempore poſſeſſa eſt.

34 Nos verò tempus habentes, vindicamus hæreditatem patrum noſtrorum.

35 Nam de Joppe, & Gazara, quæ expoſtulas, ipſi faciebant in populo plagam magnam, & in regione noſtra: horum damus talenta centum. Et non reſpondit ei Athenobius verbum.

G 36 Reverſus autem cum ira ad regem, renunciavit ei verba iſta, & gloriam Simonis, & univerſa, quæ vidit: & iratus eſt rex ira magna.

37 Tryphon autem fugit navi in Orthoſiada.

38 Et conſtituit rex Cendebæum ducem maritimum, & exercitum peditum, & equitum dedit illi.

39 Et mandavit illi movere caſtra contra faciem Judææ, & mandavit ei ædificare Gedorem, & obſtruere portas civitatis, & debellare populum. Rex autem perſequebatur Tryphonem.

40 Et pervenit Cendebæus Jamniam, & cœpit irritare plebem, & conculcare Judæam, & captivare populum, & interficere, & ædificare Gedorem.

41 Et collocavit illic equites, & exercitum, ut egreſſi perambularent in viam Judææ, ſicut conſtituit ei rex.

CAPUT XVI.

Simon ſenex mittit exercitū ſuum cum filiis ſuis Juda, & Joanne adversùs Cendebæum: quo devicto, Ptolemæus gener Simonis dominandi ambitione inflammatus, acceptos convivio ſocerum, ejuſque filios Mathathiam, & Judam dolo interfecit, ut ita Judææ provincias obtineret: porrò nuncii, quos ad Joannem dolo interimendum miſerat, ſunt ab illo interfecti, & Joannes patri in ſummo ſacerdotio ſucceſſit.

A 1 ET aſcendit Joannes de Gazaris, & nunciavit Simoni patri ſuo, quæ fecit Cendebæus in populo ipſorum.

2 Et vocavit Simon duos filios ſeniores, Judam, & Joannem, & ait illis: Ego, & fratres mei, & domus patris mei expugnavimus hoſtes Iſrael ab adoleſcentia uſque in hunc diem: & proſperatum eſt in manibus noſtris liberare Iſrael aliquoties.

3 Nunc autem ſenui, ſed eſtote loco meo, & fratres mei, & egreſſi pugnate pro gente noſtra: auxilium verò de cœlo vobiſcum ſit.

4 Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum, & equites: & profecti ſunt ad Cendebæum: & dormierunt in Modin.

5 Et ſurrexerunt manè, & abierunt in campum: & ecce exercitus copioſus in obviam illis peditum, & equitum, & fluvius torrens erat inter medium ipſorum.

6 Et admovit caſtra contra faciem eorum ipſe, & populus ejus, & vidit populum trepidantem ad tranſfretandum torrentem, & tranſfretavit primus: & viderunt eum viri, & tranſierunt poſt eum.

B 7 Et diviſit populum, & equites in medio peditum: erat autem equitatus adverſariorum copioſus nimis.

8 Et exclamaverunt ſacris tubis, & in fugam converſus eſt Cendebæus, & caſtra ejus: & ceciderunt ex eis multi vulnerati: reſidui autem in munitionem fugerunt.

9 Tunc vulneratus eſt Judas frater Joannis: Joannes autem inſecutus eſt eos, donec venit Cedronem, quam ædificavit:

10 Et fugerunt uſque ad turres, quæ erant in agris Azoti, & ſuccendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum, & reverſus eſt in Judæam in pace.

11 Et Ptolemæus filius Abobi conſtitutus erat dux in campo Jericho, & habebat argentum, & aurum multum:

12 Erat enim gener ſummi ſacerdotis.

13 Et exaltatum eſt cor ejus, & volebat obtinere regionem, & cogitabat dolum adverſùs Simonem, & filios ejus, ut tolleret eos.

C 14 Simon autem perambulans civitates, quæ erant in regione Judææ, & ſollicitudinem gerens earum, deſcendit in Jericho ipſe, & Mathathias filius ejus, & Judas, anno centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo, menſe undecimo, hic eſt menſis Sabath.

15 Et ſuſcepit eos filius Abobi in munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum dolo, quam ædificavit: & fecit eis convivium magnum, & abſcondit illic viros.

16 Et cùm inebriatus eſſet Simon, & filii ejus, ſurrexit Ptolemæus cum ſuis, & ſumpſerunt arma ſua, & intraverunt in convivium, & occiderunt eum, & duos filios ejus, & quoſdam pueros ejus.

17 Et fecit deceptionem magnam in Iſrael, & reddidit mala pro bonis.

D 18 Et ſcripſit hæc Ptolemæus, & miſit regi, ut mitteret ei exercitum in auxilium, & traderet ei regionem, & civitates eorum, & tributa.

19 Et miſit alios in Gazaram tollere Joannem: & tribunis miſit epiſtolas, ut venirent ad ſe, & daret eis argentum, & aurum, & dona.

20 Et alios miſit occupare Jeruſalem, & montem templi.

21 Et præcurrens quidam, nunciavit Joanni in Gazara, quia periit pater ejus, & fratres ejus, & quia miſit te quoque interfici.

22 Ut audivit autem, vehementer expavit, & comprehendit viros, qui venerant perdere eum, & occidit eos: cognovit enim, quia quærebant eum perdere.

23 Et cætera ſermonum Joannis, & bellorum ejus, & bonarum virtutum, quibus fortiter geſſit, & ædificii murorum, quos extruxit, & rerum geſtarum ejus:

24 Ecce hæc ſcripta ſunt in libro dierum ſacerdotii ejus, ex quo factus eſt princeps ſacerdotum poſt patrem ſuum.

LIBER SECUNDUS MACHABÆORUM.

CAPUT PRIMUM.

Judæi habitantes Jeroſolymis ſcribunt Judæis in Ægypto commorantibus mortem Antiochi, ac ſuorum, quæ in Perſide contigerat, gratias Deo agentes, & hortantes, ut celebrent diem ſcenopegiæ, & diem dati ignis poſt reductionem captivitatis: cujus rei narratur hic hiſtoria, & oratio Nehemiæ.

A 1 FRATRIBUS, qui ſunt per Ægyptum, Judæis, ſalutem dicunt fratres, qui ſunt in Jeroſolymis, Judæi, & qui in regione Judææ, & pacem bonam.

2 Benefaciat vobis Deus, & meminerit teſtamenti ſui, quod locutus eſt ad Abraham, & Iſaac, & Jacob, ſervorum ſuorum fidelium:

3 Et det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem, corde magno, & animo volenti.

4 Adaperiat cor veſtrum in lege ſua, & in præceptis ſuis, & faciat pacem.

B 5 Exaudiat orationes veſtras, & reconcilietur vobis, nec vos deſerat in tempore malo.

6 Et nunc hic ſumus orantes pro vobis.

7 Regnante Demetrio, anno centeſimo ſexageſimo nono, nos Judæi ſcripſimus vobis in tribulatione, & impetu, qui ſupervenit nobis in iſtis annis, ex quo receſſit Jaſon à ſancta terra, & à regno.

8 Portam ſuccenderunt, & effuderunt ſanguinem innocentem: & oravimus ad Dominum, & exauditi ſumus, & obtulimus ſacrificium, & ſimilaginem, & accendimus lucernas, & propoſuimus panes.

9 Et nunc frequentate dies ſcenopegiæ menſis Caſleu.

C 10 Anno centeſimo octogeſimo octavo, populus, qui eſt Jeroſolymis, & in Judæa, Senatuſque, & Judas, Ariſtobolo magiſtro Ptolemæi regis, qui eſt de genere chriſtorum ſacerdotum, & his, qui in Ægypto ſunt, Judæis ſalutem, & ſanitatem.

11 De magnis periculis à Deo liberati, magnificè gratias agimus ipſi, utpote qui adversùs talem regem dimicavimus.

12 Ipſe enim ebullire fecit de Perſide eos, qui pugnaverunt contra nos, & ſanctam civitatem.

13 Nam cùm in Perſide eſſet dux ipſe, & cũ ipſo immenſus exercitus, cecidit in templo Naneæ, conſilio deceptus ſacerdotum Naneæ.

14 Etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus, & amici ejus, & ut acciperet pecunias multas dotis nomine.

D 15 Cùmque propoſuiſſent eas ſacerdotes Naneæ, & ipſe cum paucis ingreſſus eſſet intra ambitum fani, clauſerunt templum.

16 Cùm intraſſet Antiochus, apertoq; occulto aditu templi, mittentes lapides percuſſerũt ducem, & eos, qui cum eo erant, & diviſerunt membratim, & capitibus amputatis foras projecerunt.

17 Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios.

18 Facturi igitur quinta, & vigeſima die menſis Caſleu purificationem templi, neceſſarium duximus ſignificare vobis: ut & vos quoque agatis diem ſcenopegiæ, & diem ignis, qui datus eſt, quando Nehemias ædificato templo, & altari obtulit ſacrificia. E

19 Nam cùm in Perſidem ducerentur patres noſtri, ſacerdotes, qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occultè abſconderunt in valle, ubi erat puteus altus, & ſiccus, & in eo contutati ſunt eum, ita ut omnibus ignotus eſſet locus.

20 Cùm autem præteriiſſent anni multi, & placuit Deo, ut mitteretur Nehemias à rege Perſidis: nepotes ſacerdotum illorum, qui abſconderant, miſit ad requirendum ignem: & ſicut narraverunt nobis, non invenerunt ignem, ſed aquam craſſam.

21 Et juſſit eos haurire, & afferre ſibi: & ſacrificia, quæ impoſita erant, juſſit ſacerdos Nehemias aſpergi ipſa aqua, & ligna, & quæ erant ſuperpoſita.

22 Utque hoc factum eſt, & tempus affuit, quo ſol refulſit, qui prius erat in nubilo, accenſus eſt ignis magnus, ita ut omnes mirarentur. F

23 Orationem autem faciebant omnes ſacerdotes, dum conſummaretur ſacrificium, Jonatha inchoante, cæteris autem reſpondentibus.

24 Et Nehemiæ erat oratio hunc habens modum: DOMINE Deus, omnium creator, terribilis, & fortis, juſtus, & miſericors, qui ſolus es bonus rex,

25 Solus præſtans, ſolus juſtus, & omnipotens, & æternus, qui liberas Iſrael de omni malo, qui feciſti patres electos, & ſanctificaſti eos:

26 Accipe ſacrificium pro univerſo populo tuo Iſrael, & cuſtodi partem tuam, & ſanctifica.

27 Congrega diſperſionem noſtram, libera eos, qui ſerviunt Gentibus, & contemptos, & abominatos reſpice: ut ſciant Gentes, quia tu es Deus noſter.

28 Afflige opprimentes nos, & contumeliam facientes in ſuperbia.

29 Conſtitue populum tuum in loco ſancto tuo, * ſicut dixit Moyſes.

30 Sacerdotes autem pſallebant hymnos, uſquequò conſumptum eſſet ſacrificium. *Deut 30. 3. 5

31 Cùm autem conſumptum eſſet ſacrificium, ex reſidua aqua Nehemias juſſit lapides majores perfundi. G *Infr. 2. 18.

32 Quod ut factum eſt, ex eis flamma accenſa eſt: ſed ex lumine, quod refulſit ab altari, conſumpta eſt.

33 Ut verò manifeſtata eſt res, renunciatum eſt regi Perſarum, quòd in loco, in quo ignem abſconderant hi, qui tranſlati fuerant ſacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias, & qui cum eo erant, purificaverunt ſacrificia.

34 Conſiderans autem rex, & rem diligenter examinans, fecit ei templum, ut probaret, quod factum erat.

35 Et cùm probaſſet, ſacerdotibus donavit multa bona, & alia, atque alia munera, & accipiens manu ſua, tribuebat eis.

36 Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

CAPUT II.

Jeremias ſub Babylonicam captivitatem tradito tranſmigrantibus igne, & lege Dei, in eo monte, ad quem aſcendens Moyſes vidit terram promiſſionis, abſcondit tabernaculum, arcam, & altare incenſi, ut ibi eſſent uſque ad populi reditum ex captivitate Babylonica: quædam Moyſi, & Salomonis facta hic attinguntur: de factis Judæ Machabæi, & fratrum ejus, de quo quinque Jaſonis volumina in unum hunc librum contrahuntur.

A 1 INvenitur autem in deſcriptionibus Jeremiæ prophetæ, quòd juſſit eos ignem accipere, qui tranſmigrabant: ut ſignificatum eſt, & ut mandavit tranſmigratis.

2 Et dedit illis legem, ne obliviſcerentur præcepta Domini, & ut non exerrarent mentibus videntes ſimulacra aurea, & argentea, & ornamenta eorum.

3 Et alia hujuſmodi dicens, hortabatur, ne legem amoverent à corde ſuo.

4 Erat autem in ipſa ſcriptura, quomodo tabernaculum, & arcam juſſit propheta divino reſponſo ad ſe facto comitari ſecum, uſquequò exiit in montem: * in quo Moyſes aſcendit, & vidit Dei hæreditatem.

*Deut. 34. 1.

B 5 Et veniens ibi Jeremias invenit locū ſpeluncæ, & tabernaculum, & arcam, & altare incenſi intulit illuc, & oſtium obſtruxit.

6 Et acceſſerunt quidam ſimul, qui ſequebantur, ut notarent ſibi locum: & non potuerunt invenire.

7 Ut autem cognovit Jeremias, culpans illos, dixit: Quòd ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat:

8 Et tunc Dominus oſtendet hæc, & apparebit majeſtas Domini, & nubes erit, ſicut & Moyſi manifeſtabatur, * & ſicut cùm Salomon petiit, ut locus ſanctificaretur magno Deo, manifeſtabat hæc.

*3. Reg. 8. 11. 2 Par. 6. 14.

9 Magnificè etenim ſapientiam tractabat: & ut ſapientiam habens, obtulit ſacrificium dedicationis, & conſummationis templi.

C 10 Sicut * & Moyſes orabat ad Dominum, & deſcendit ignis de cœlo, & conſumpſit holocauſtum, ſic * & Salomon oravit, & deſcendit ignis de cœlo, & conſumpſit holocauſtum.

*Lev. 9. 24. 2 Par. 7. 1.

11 Et dixit Moyſes, * eò quòd non ſit comeſtum, quod erat pro peccato, conſumptum eſt.

*Lev. 10. 16. & 17.

12 Similiter & Salomon octo diebus celebravit dedicationem.

13 Inferebantur autem in deſcriptionibus, & commentariis Nehemiæ hæc eadem: & ut conſtruens Bibliothecam congregavit de regionibus libros & Prophetarum, & David, & epiſtolas Regum, & de donariis.

14 Similiter autem & Judas ea, quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, & ſunt apud nos.

15 Si ergo deſideratis hæc, mittite, qui perferant vobis.

16 Acturi itaque purificationē ſcripſimus vobis: benè ergo facietis, ſi egeritis hos dies. D

17 Deus autem, qui liberavit populum ſuum, & reddidit hæreditatem omnibus, & regnum, & ſacerdotium, & ſanctificationem,

18 * Sicut promiſit in lege, ſperamus, quòd citò noſtri miſerebitur, & congregabit de ſub cœlo in locum ſanctum.

*Deut. 30. 3.

19 Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit.

20 De Juda verò Machabæo, & fratribus ejus, & de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione:

21 Sed & de præliis, quę pertinent ad Antiochum Nobilem, & filium ejus Eupatorem: E

22 Et de illuminationibus, quæ de cœlo factæ ſunt ad eos, qui pro Judæis fortiter fecerunt, ita ut univerſam regionem, cùm pauci eſſent, vindicarent, & barbaram multitudinem fugarent,

23 Et famoſiſſimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent, & leges, quæ abolitæ erant, reſtituerentur Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis:

24 Itemque ab Jaſone Cyrenæo quinque libris comprehenſa, tentavimus nos uno volumine breviare.

25 Conſiderantes enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes hiſtoriarum propter multitudinem rerum, F

26 Curavimus volentibus quidem legere, ut eſſet animi oblectatio: ſtudioſis verò, ut faciliùs poſſint memoriæ commendare: omnium autem legentibus utilitas conferatur.

27 Et nobis quidem ipſis, qui hoc opus breviandi cauſa ſuſcepimus, non facilem laborem, imò verò negotium plenum vigiliarum, & ſudoris aſſumpſimus.

28 Sicut hi, qui præparant convivium, & quærunt aliorum voluntati parere propter multorum gratiam, libenter laborem ſuſtinemus.

29 Veritatem quidem de ſingulis auctoribus concedentes, ipſi autem ſecundùm datam formam brevitati ſtudentes.

30 Sicut enim novę domus architecto de univerſa ſtructura curandum eſt: ei verò qui pingere curat, quæ apta ſunt ad ornatum, exquirenda ſunt: ita æſtimandum eſt & in nobis. G

31 Etenim intellectum colligere, & ordinare ſermonē, & curioſiùs partes ſingulas quaſque diſquirere, hiſtoriæ congruit auctori:

32 Brevitatem verò dictionis ſectari, & executiones rerum vitare, brevianti concedendum eſt:

33 Hinc ergo narrationem incipiemus: de præfatione tantum dixiſſe ſufficiat: ſtultum etenim eſt ante hiſtoriam effluere, in ipſa autem hiſtoria ſuccingi.

C A P U T III.

Simon templi præpoſitus theſauros ejus Apollonio duci prodit : ad quos rapiendos miſſus à rege Heliodorus , poſt fuſas Judæorum orationes, à Deo percutitur, ſed Oniæ pontificis ſacrificio , ac precibus liberatur , actiſque Deo , & Oniæ gratiis, narrat regi ac cæteris omnibus Dei magnalia.

A 1 IGitur cùm ſancta civitas habitaretur in
omni pace, leges etiam adhuc optimè
cuſtodirentur , propter Oniæ pontificis pietatem
, & animos odio habentes mala ,
2 Fiebat , ut & ipſi reges ,& principes locum
ſummo honore dignum ducerent , &
templum maximis muneribus illuſtrarent :
3 Ita ut Seleucus Aſiæ rex de redditibus ſuis
præſtaret omnes ſumptus ad miniſterium ſacrificiorum
pertinentes.
4 Simon autem de tribu Benjamin præpoſitus
templi conſtitutus, contendebat , obſiſtente
ſibi principe ſacerdotum , iniquum
aliquid in civitate moliri ,
5 Sed cùm vincere Oniam non poſſet,venit
ad Apollonium Tharſeæ filium , qui eo tempore
erat dux Cœleſyriæ , & Phœnicis :
6 Et nunciavit ei,pecuniis innumerabilibus
plenum eſſe ærarium Jeroſolymis, & communes
copias immenſas eſſe , quæ non pertinent
ad rationem ſacrificiorum : eſſe autem poſſibile
ſub poteſtate regis cadere univerſa .
B 7 Cùmque retuliſſet ad regem Apollonius
de pecuniis, quæ delatæ erant, ille accitum
Heliodorum , qui erat ſuper negotia ejus ,
miſit cum mandatis , ut prædictam pecuniam
transportaret.
8 Statimque Heliodorus iter eſt aggreſſus ,
ſpecie quidem quaſi per Cœleſyriam,& Phęnicen
civitates eſſet peragraturus, re vera
autem regis propoſitum perfecturus .
9 Sed , cùm veniſſet Jeroſolymam,& benignè
à ſummo ſacerdote in civitate eſſet exceptus
, narravit de dato indicio pecuniarum ,
& cujus rei gratia adeſſet , aperuit : interrogabat
autem , ſi verè hæc ita eſſent.
10 Tunc ſummus ſacerdos oſtendit depoſita
eſſe hęc,& victualia viduarum,& pupillorum:
11 Quædam verò eſſe Hircani Tobiæ viri
valdè eminentis , in his , quæ detulerat impius
Simon : univerſa autem argenti talenta
eſſe quadraginta , & auri ducenta .
12 Decipi verò eos , qui credidiſſent loco,
& templo , quod per univerſum mundum
honoratur, pro ſui veneratione , & ſanctitate
omninò impoſſibile eſſe.
C 13 At ille pro his, quæ habebat in mandatis
à rege , dicebat omni genere regi ea
eſſe deferenda .
14 Conſtituta autem die intrabat de his Heliodorus
ordinaturus. Non modica verò per
univerſam civitatem erat trepidatio .
15 Sacerdotes autem ante altare cum ſtolis
ſacerdotalibus jactaverunt ſe , & invocabant
de cœlo eum,qui de depoſitis legem poſuit,ut
his , qui depoſuerant ea, ſalva cuſtodiret .
16 Jam verò qui videbat ſummi ſacerdotis
vultum , mente vulnerabatur: facies enim
& color immutatus , declarabat internum
animi dolorem .
17 Circumfuſa enim erat mœſtitia quædam
viro,& horror corporis, per quem manifeſtus
aſpicientibus dolor cordis ejus efficiebatur .
18 Alii etiam gregatim de domibus confluebant
, publica ſupplicatione obſecrantes,pro
eò quòd in contemptum locus eſſet venturus.
19 Accinctæque mulieres ciliciis pectus,per
plateas confluebant : ſed & virgines , quæ
concluſæ erant , procurrebant ad Oniam , D
aliæ autem ad muros , quædam verò per
feneſtras aſpiciebant :
20 Univerſæ autem protendentes manus in
cœlum deprecabantur .
21 Erat enim miſera commiſtæ multitudinis
, & magni ſacerdotis in agone conſtituti
expectatio.
22 Et hi quidem invocabant omnipotentem
Deum , ut credita ſibi his, qui crediderant,
cum omni integritate conſervarentur .
23 Heliodorus autem , quod decreverat ,
perficiebat eodem loco ipſe cum ſatellitibus
circa ærarium præſens .
24 Sed ſpiritus omnipotentis Dei magnā fecit
ſuæ oſtenſionis evidentiam , ita ut omnes, E
qui auſi fuerant parere ei,ruentes Dei virtute,
in diſſolutionem,& formidinē converterētur.
25 Apparuit enim illis quidam equus terribilem
habens ſeſſorem, optimis operimentis
adornatus : iſque cum impetu Heliodoro
priores calces eliſit, qui autem ei ſedebat ,
videbatur arma habere aurea .
26 Alii etiam apparuerunt duo juvenes virtute
decori , optimi gloria , ſpecioſique
amictu : qui circumſteterunt eum , & ex
utraque parte flagellabant , ſine intermiſſione
multis plagis verberantes .
27 Subitò autē Heliodorus concidit in terrā,
eumq;multa caligine circumfuſum rapuerūt,
atque in ſella geſtatoria poſitum ejecerunt.
28 Et is , qui cum multis curſoribus, & ſatellitibus
prædictum ingreſſus eſt ærarium,
portabatur nullo ſibi auxilium ferente , manifeſta
Dei cognita virtute ;
29 Et ille quidem per divinam virtutē jacebat
mutus,atque omni ſpe,& ſalute privatus . F
30 Hi autem Dominum benedicebant,quia
magnificabat locum ſuum , & templum ,
quod paulò antè timore , ac tumultu erat
plenum , apparente omnipotente Domino,
gaudio , & lætitia impletum eſt .
31 Tunc verò ex amicis Heliodori quidam
rogabant confeſtim Oniam , ut invocaret Altiſſimum
, ut vitam donaret ei , qui in ſupremo
ſpiritu erat conſtitutus .
32 Conſiderans autem ſummus ſacerdos, ne
fortè rex ſuſpicaretur malitiam aliquam ex
Judæis circa Heliodorum conſummatam,obtulit
pro ſalute viri hoſtiam ſalutarem .
33 Cùmq; ſummus ſacerdos exoraret, iidem
juvenes eiſdem veſtibus amicti , aſtantes Heliodoro,dixerunt:
Onię ſacerdoti gratias age:
nam propter eum Dominus tibi vitā donavit.
34 Tu autem à Deo flagellatus, nuncia omnibus
magnalia Dei , & poteſtatem , Et his G
dictis , non comparuerunt .
35 Heliodorus autem , hoſtia Deo oblata ,
& votis magnis promiſſis ei , qui vivere illi
conceſſit , & Oniæ gratias agens , recepto
exercitu , repedabat ad regem .
36 Teſtabatur autem omnibus ea , quæ ſub
oculis ſuis viderat opera magni Dei.

37 Cùm autem rex interrogaſſet Heliodorum, quis eſſet aptus adhuc ſemel Jeroſolymam mitti, ait:

38 Si quem habes hoſtem, aut regni tui inſidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, ſi tamen evaſerit: eò quòd in loco ſit verè Dei quædam virtus.

39 Nam ipſe, qui habet in cœlis habitationem, viſitator, & adjutor eſt loci illius, & venientes ad maleſaciēdum percutit, ac perdit.

40 Igitur de Heliodoro, & ærarii cuſtodia, ita res ſe habet.

C A P U T IV.

Onias ob Simonis detractiones ad Seleucum conceſſit: cujus pontificatum ambiens frater ejus Jaſon, promiſit regi plurima talenta, acceptoque pontificatu omnem Dei cultum pervertit, quem pontificatu privari curat Menelaus, plura regi talenta pollicitus, cui promiſſa non præſtanti ſuccedit frater ipſius Lyſimachus: Onias cùm Menelaum de ſacrilegio argueret, illius ſuaſu ab Andronico perimitur, propter quod juſſu Antiochi in eodem loco Andronicus interimitur: Lyſimacho à populo oppreſſo, Menelaus apud regem accuſatus, intercedentibus donis abſolvitur, occiſis innocentibus ejus accuſatoribus.

A

1 SImon autem prædictus pecuniarum, & patriæ delator, malè loquebatur de Onia, tamquam ipſe Heliodorum inſtigaſſet ad hæc, & ipſe fuiſſet incentor malorum:

2 Proviſoremque civitatis, ac defenſorem gentis ſuæ, & æmulatorem legis Dei, audebat inſidiatorem regni dicere.

3 Sed cùm inimicitiæ in tantùm procederent, ut etiam per quoſdam Simonis neceſſarios homicidia fierent:

4 Conſiderans Onias periculum contentionis, & Apollonium inſanire, ut pote ducem Cœleſyriæ, & Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem ſe contulit,

5 Non ut civium accuſator, ſed communem utilitatem apud ſemetipſum univerſæ multitudinis conſiderans.

6 Videbat enim ſine regali providentia impoſſibile eſſe pacem rebus dari, nec Simonem poſſe ceſſare à ſtultitia ſua.

7 Sed poſt Seleuci vitæ exceſſum, cùm ſuſcepiſſet regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Jaſon frater Oniæ ſummum ſacerdotium:

8 Adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta ſexaginta, & ex redditibus aliis talenta octoginta:

B

9 Super hęc promittebat & alia centū quinquaginta, ſi poteſtati ejus concederetur gymnaſium, & ephebiam ſibi cōſtituere, & eos, qui in Jeroſolymis erant: Antiochenos ſcribere.

10 Quod cùm rex annuiſſet, & obtinuiſſet principatum, ſtatim ad gentilem ritum contribules ſuos transferre cœpit.

11 Et amotis his, quæ humanitatis cauſa Judęis a regibus fuerant conſtituta, per Joannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia, & ſocietate functus eſt legatione legitima, civium jura deſtituens, prava inſtituta ſanciebat.

12 Etenim auſus eſt ſub ipſa arce gymnaſium conſtituere, & optimos quoſque epheborum in lupanaribus ponere.

13 Erat autem hoc non initium, ſed incrementum quoddam, & profectus gentilis, & alienigenæ converſationis, propter impii, & non ſacerdotis Jaſonis nefarium, & inauditum ſcelus:

14 Ita ut ſacerdotes jam non circa altaris officia dediti eſſent, ſed contempto templo, & ſacrificiis neglectis, feſtinarent participes fieri palæſtræ, & præbitionis ejus injuſtæ, & in exercitiis diſci.

C

15 Et patrios quidem honores nihil habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur:

16 Quarum gratia periculoſa eos contentio habebat, & eorum inſtituta æmulabantur, ac per omnia his conſimiles eſſe cupiebant, quos hoſtes, & peremptores habuerant.

17 In leges enim divinas impiè agere impune non cedit: ſed hoc tempus ſequens declarabit.

18 Cùm autem quinquennalis agon Tyri celebraretur, & rex præſens eſſet,

19 Miſit Jaſon facinoroſus ab Jeroſolymis viros peccatores, portantes argenti didrachmas trecentas in ſacrificium Herculis: quas poſtulaverunt hi, qui aſportaverant, ne in ſacrificiis erogarentur, quia non oporteret, ſed in alios ſumptus eas deputari.

20 Sed hæ oblatæ ſunt quidem ab eo, qui miſerat, in ſacrificium Herculis: propter præſentes autem datæ ſunt in fabricam navium triremium.

21 Miſſo autem in Ægyptum Apollonio Mneſthei filio, propter primates Ptolemæi Philometoris regis, cùm cognoviſſet Antiochus alienum ſe à negotiis regni effectum, propriis utilitatibus conſulens, profectus inde venit Joppen, & inde Jeroſolymam.

D

22 Et magnificè ab Jaſone, & civitate ſuſceptus, cum facularum luminibus, & laudibus ingreſſus eſt: & inde in Phœnicem exercitum convertit.

23 Et poſt triennii tempus miſit Jaſon Menelaum, ſupradicti Simonis fratrem, portantem pecunias regi, & de negotiis neceſſariis reſponſa perlaturum.

24 At ille commendatus regi, cùm magnificaſſet faciem poteſtatis ejus, in ſemetipſum retorſit ſummum ſacerdotium, ſuperponens Jaſoni talenta argenti trecenta.

25 Acceptiſque à rege mandatis, venit, nihil quidem habens dignum ſacerdotio; animos verò crudelis tyranni, & feræ belluæ iram gerens.

26 Et Jaſon quidem, qui proprium fratrem captivaverat, ipſe deceptus profugus in Ammanitem expulſus eſt regionem.

27 Menelaus autem principatum quidem obtinuit: de pecuniis verò regi promiſſis nihil agebat, cùm exactionem faceret Soſtratus, qui arci erat præpoſitus:

28 (Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat) quam ob cauſam utrique ad regem ſunt revocati.

29 Et Menelaus amotus eſt à ſacerdotio, ſuccedente Lyſimacho fratre ſuo: Soſtratus autem prælatus eſt Cypriis.

E

30 Et cùm hæc agerentur, contigit Tharſenſes, & Mallotas ſeditionem movere, eò quòd

Antiochidi regis concubinæ dono eſſent dati.

31 Feſtinanter itaque rex venit ſedare illos, relicto ſuffecto uno ex comitibus ſuis Andronico.

32 Ratus autem Menelaus accepiſſe ſe tempus opportunum, aurea quædam vaſa è templo furatus donavit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vicinas civitates.

33 Quod cùm certiſſimè cognoviſſet Onias, arguebat eum, ipſe in loco tuto ſe continens Antiochiæ ſecus Daphnem.

34 Unde Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat, ut Oniam interficeret. Qui cùm veniſſet ad Oniam, & datis dextris cum jurejurando (quamvis eſſet ei ſuſpectus) ſuaſiſſet de aſylo procedere, ſtatim eum peremit, non veritus juſtitiam.

35 Ob quam cauſam non ſolùm Judæi, ſed aliæ quoque nationes indignabantur, & moleſtè ferebant de nece tanti viri injuſta.

36 Sed regreſſum regem de Ciliciæ locis, adierunt Judæi apud Antiochiam, ſimul & Græci, conquerentes de iniqua nece Oniæ.

F 37 Contriſtatus itaque animo Antiochus propter Oniam, & flexus ad miſericordiam, lacrymas fudit, recordatus defuncti ſobrietatem, & modeſtiam.

38 Accenſiſque animis, Andronicum purpura exutum, per totam civitatem jubet circũduci: & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiſerat, ſacrilegum vita privari, Domino illi condignam retribuente pœnam.

39 Multis autem ſacrilegiis in templo à Lyſimacho commiſſis Menelai conſilio, & divulgata fama, congregata eſt multitudo adverſùm Lyſimachum, multo jam auro exportato.

40 Turbis autem inſurgentibus, & animis ira repletis, Lyſimachus armatis ferè tribus millibus iniquis manibus uti cœpit, duce quodam tyranno, ætate pariter, & dementia provecto.

41 Sed, ut intellexerunt conatum Lyſimachi, alii lapides, alii fuſtes validos arripuere: quidam verò cinerem in Lyſimachum jecere.

42 Et multi quidam vulnerati, quidam autem & proſtrati, omnes verò in fugam converſi ſunt: ipſum etiam ſacrilegum ſecus æ-
G rarium interfecerunt.

43 De his ergo cœpit judicium adverſùs Menelaum agitari.

44 Et cùm veniſſet rex Tyrum, ad ipſum negotium detulerunt miſſi tres viri à ſenioribus.

45 Et cum ſuperaretur, Menelaus promiſit Ptolemæo multas pecunias dare ad ſuadendum regi.

46 Itaque Ptolemæus in quodam atrio poſitum quaſi refrigerandi gratia regem adiit, & deduxit à ſententia:

47 Et Menelaum quidem univerſæ malitiæ reum criminibus abſolvit: miſeros autem, qui, etiamſi apud Scythas cauſam dixiſſent, innocentes judicarentur, hos morte damnavit.

48 Citò ergo injuſtam pœnam dederunt, qui pro civitate, & populo, & ſacris vaſis, cauſam proſecuti ſunt.

49 Quam ob rem Tyrii quoque indignati, erga ſepulturam eorum liberaliſſimi extiterunt.

50 Menelaus autẽ, propter eorum, qui in potẽtia erant, avaritiam, permanebat in poteſtate, creſcens in malitia ad inſidias civium.

CAPUT V.

Armati exercitus, ipſorumque congreſſiones Jeroſolymis in aere quadraginta diebus conſpiciuntur: Jaſon Jeruſalem invadens, & cives crudeliter trucidans, apud exteros miſerè moritur: Antiochus, innumeris in Jeruſalem trucidatis, vinctis, ac venumdatis, templum ſpoliat: & diſcedens, relinquit crudeles præpoſitos, qui populum affligant; rurſumque miſſo duce Apollonio plurimos interficit: Judas verò Machabæus cum ſuis in deſertum locum ſeceſſit.

1 EOdem tempore Antiochus ſecundam profectionem paravit in Ægyptum. A

2 Contigit autem per univerſam Jeroſolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aera equites diſcurrentes, auratas ſtolas habentes, & haſtis, quaſi cohortes, armatos,

3 Et curſus equorum per ordines digeſtos, & congreſſiones fieri cominus, & ſcutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis diſtrictis, & telorũ jactus, & aureorum armorum ſplendorem omnisq; generis loricarum.

4 Quapropter omnes rogabant in bonum monſtra converti.

5 Sed cùm falſus rumor exiſſet, tamquam vita exceſſiſſet Antiochus, aſſumptis Jaſon non minus mille viris, repente aggreſſus eſt civitatem: & civibus ad murum convolantibus, ad ultimum apprehenſa civitate, Menelaus fugit in arcem:

6 Jaſon verò non parcebat in cæde civibus ſuis, nec cogitabat proſperitatem adverſùm cognatos malum eſſe maximum, arbitrans hoſtium, & non civium ſe trophæa capturum.

7 Et principatum quidem non obtinuit, finẽ B verò inſidiarum ſuarum confuſionem accepit, & profugus iterùm abiit in Ammaniten.

8 Ad ultimum, in exitium ſui concluſus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de civitate in civitatem, omnibus odioſus, ut refuga legum, & execrabilis, ut patriæ, & civium hoſtis, in Ægyptum extruſus eſt:

9 Et qui multos de patria ſua expulerat, peregrè periit, Lacedæmonas profectus, quaſi pro cognatione ibi refugium habiturus:

10 Et qui inſepultos multos abjecerat, ipſe & illamentatus, & inſepultus abjicitur, ſepultura neque peregrina uſus, neque patrio ſepulchro participans.

11 His itaque geſtis, ſuſpicatus eſt rex ſocietatem deſerturos Judæos: & ob hoc profectus ex Ægypto efferatis animis, civitatem quidem armis cepit.

12 Juſſit autem militibus interficere, nec parcere occurſantibus, & per domos aſcendentes trucidare.

13 Fiebant ergo cædes juvenum, ac ſeniorum, & mulierum, & natorum exterminia, virginumque, & parvulorum neces.

14 Erant autem toto triduo octoginta millia interfecti, quadraginta millia vincti, non minus autem venumdati.

15 Sed nec iſta ſufficiunt: auſus eſt etiam C intrare templum univerſa terra ſanctius, Menelao ductore, qui legum, & patriæ fuit proditor.

16 Et ſceleſtis manibus ſumens ſancta vaſa, quæ ab aliis regibus, & civitatibus erant poſi-

Digitized by Google

ta ad ornatum loci, & gloriam, contrectabat indignè, & contaminabat.

17 Ita alienatus mente Antiochus, nõ conſiderabat, quòd propter peccata habitantium civitatem, modicum Deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum deſpectio:

18 Alioquin niſi contigiſſet eos multis peccatis eſſe involutos, * ſicut Heliodorus, qui miſſus eſt à Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam hic ſtatim adveniens flagellatus, & repulſus utique fuiſſet ab audacia.

*Supr. 3. 25. 27.

19 Verùm non propter locum, gentem; ſed propter gentem, locum Deus elegit.

20 Ideoque & ipſe locus particeps factus eſt populi malorum: poſteà autem fiet ſocius bonorum: & qui derelictus in ira Dei omnipotentis eſt, iterùm in magni Domini reconciliatione cum ſumma gloria exaltabitur.

D 21 Igitur Antiochus mille, & octingentis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regreſſus eſt, exiſtimans ſe præ ſuperbia terram ad navigandũ, pelagus verò ad iter agendum deducturum propter mentis elationem.

22 Reliquit autem & præpoſitos ad affligendam gentem: Jeroſolymis quidem Philippum genere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipſo, à quo conſtitutus eſt.

23 In Garizim autem Andronicum, & Menelaum, qui graviùs, quam cæteri, imminebant civibus.

24 Cùmque appoſitus eſſet contra Judæos, miſit odioſum principem Apollonium cum exercitu viginti & duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere, mulieres, ac juvenes vendere.

25 Qui cùm veniſſet Jeroſolymam, pacem ſimulans, quievit uſque ad diem ſanctum ſabbati: & tunc feriatis Judæis, arma capere ſuis præcepit.

26 Omneſq; qui ad ſpectaculũ proceſſerant, trucidavit: & civitatem cum armatis diſcurrens, ingentem multitudinem peremit.

27 Judas autem Machabæus, qui decimus fuerat, ſeceſſerat in deſertum locum, ibique inter feras vitam in montibus cum ſuis agebat: & fœni cibo veſcentes, demorabantur, ne participes eſſent coinquinationis.

CAPUT VI.

Per ducem à rege miſſum Judæi à lege Dei arcentur, templumque fœdiſſimè profanatur, & Judæi etiam per varias regiones diſperſi ad idolorum coguntur ſacrificia: deſcribitur duarum mulierum ſupplicium, eò quòd filios ſuos circumcidiſſent, ſabbatumque celebrantes concremantur: oſtenditur tamen hæc afflictio non eſſe Dei deſerentis, ſed ſuos corripientis: egregium Eleazari ſenis martyrium nolentis porcinis veſci carnibus, nec id ſimulare.

A 1 Sed non poſt multum temporis, miſit rex ſenem quemdam Antiochenum, qui compelleret Judæos, ut ſe transferrent à patriis, & Dei legibus;

2 Contaminare etiam, quod in Jeroſolymis erat templum, & cognominare Jovis Olympii: & in Garizim, prout erant hi, qui locum inhabitabant, Jovis hoſpitalis.

3 Peſſima autem, & univerſis gravis erat malorum incurſio:

4 Nam templum luxuria, & comeſſationibus Gentium erat plenũ, & ſcortantiũ cum meretricibus, ſacratiſq; ædibus mulieres ſe ultrò ingerebant, intrò ferentes ea, quæ non licebat.

5 Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.

6 Neque autem ſabbata cuſtodiebantur, neque dies ſolemnes patrii ſervabantur, nec ſimpliciter Judæum ſe eſſe quiſquam confitebatur.

7 Ducebantur autem cum amara neceſſitate in die natalis regis ad ſacrificia: &, cùm Liberi ſacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire. B

8 Decretum autem exiit in proximas Gentilium civitates, ſuggerentibus Ptolemæis, ut pari modo & ipſi adverſùs Judæos agerent, ut ſacrificarent:

9 Eos autem, qui nollent tranſire ad inſtituta Gentium, interficerent: erat ergo videre miſeriam.

10 Duæ enim mulieres delatæ ſunt, natos ſuos circumcidiſſe: quas, infantibus ad ubera ſuſpenſis, cùm publicè per civitatem circumduxiſſent, per muros præcipitaverunt.

11 Alii verò, ad proximas coeuntes ſpeluncas, C & latenter ſabbati diem celebrantes, cùm indicati eſſent Philippo, flammis ſuccenſi ſunt, eò quod verebantur, propter religionem, & obſervantiam, manu ſibimet auxilium ferre.

12 Obſecro autem eos, qui hunc librum lecturi ſunt, ne abhorreſcant propter adverſos caſus, ſed reputent ea, quæ acciderunt, non ad interitum, ſed ad correptionem eſſe generis noſtri.

13 Etenim multo tempore non ſinere peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim ultiones adhibere, magni beneficii eſt indicium.

14 Non enim, ſicut in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, ut eas, cùm judicii dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat:

15 Ita & in nobis ſtatuit, ut peccatis noſtris in finẽ devolutis, ita demum in nos vindicet. D

16 Propter quod numquam quidem à nobis miſericordiam ſuam amovet: corripiens verò in adverſis, populum ſuum non derelinquit.

17 Sed hæc nobis ad commonitionem legentium dicta ſint paucis. Jam autem veniendum eſt ad narrationem.

18 Igitur Eleazarus unus de primoribus ſcribarum, vir ætate provectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare.

19 At ille glorioſiſſimam mortem magis quàm odibilem vitam complectens, voluntarie præibat ad ſupplicium.

20 Intuens autem, quemadmodum oporteret accedere, patienter ſuſtinens, deſtinavit non admittere illicita propter vitæ amorem.

21 Hi autem, qui aſtabant, iniqua miſeratione commoti, E propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum ſecretò, rogabant afferri carnes, quibus veſci ei licebat, ut ſimularetur manducaſſe, ſicut rex imperaverat, de ſacrificii carnibus:

22 Ut, hoc facto, à morte liberaretur: & propter veterem viri amicitiam, hanc in eo faciebant humanitatem.

23 At ille cogitare cœpit ætatis, ac ſenectutis ſuæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ converſationis actus: & ſecundùm ſanctæ, & à Deo conditæ legis conſtituta, reſpondit citò, dicens, præmitti ſe velle in infernum.

F 24 Non enim ætati noſtræ dignum eſt, inquit, fingere: ut multi adoleſcentium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiiſſe ad vitam alienigenarum:

25 Et ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur; & per hoc maculam, atque execrationem meæ ſenectuti conquiram.

26 Nam, etſi in præſenti tempore ſuppliciis hominum eripiar, ſed manum Omnipotentis nec vivus, nec defunctus effugiam.

G 27 Quamobrem fortiter vita excedendo, ſenectute quidem dignus apparebo:

28 Adoleſcentibus autem exemplum forte relinquam, ſi prompto animo, ac fortiter pro graviſſimis, ac ſanctiſſimis legibus honeſta morte perfungar. His dictis confeſtim ad ſupplicium trahebatur.

29 Hi autem, qui eum ducebant, & paulò ante fuerant mitiores, in iram converſi ſunt propter ſermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur.

30 Sed, cùm plagis perimeretur, ingemuit, & dixit: Domine, qui habes ſanctam ſcientiam, manifeſte tu ſcis, quia, cùm à morte poſſem liberari, duros corporis ſuſtineo dolores: ſecundùm animam verò propter timorem tuum libenter hæc patior.

31 Et iſte quidem hoc modo vita deceſſit, non ſolùm juvenibus, ſed & univerſæ genti memoriam mortis ſuæ ad exemplum virtutis, & fortitudinis derelinquens.

CAPUT VII.

Septem fratrum, matriſque eorum ingentia, fortiſſimeque tolerata ſupplicia, quòd porcinis nollent veſci carnibus: & quam conſtanter regi ob ſuam crudelitatem oſtenderint paratam eſſe damnationem, & mater ſuos filios ſit exhortata.

A 1 Contigit autem, & ſeptem fratres unà cum matre ſua apprehenſos compelli à rege edere contra fas carnes porcinas, flagris, & taureis cruciatos.

2 Unus autem ex illis, qui erat primus, ſic ait: Quid quæris, & quid vis diſcere à nobis? parati ſumus mori magis, quàm patrias Dei leges prævaricari.

3 Iratus itaque rex, juſſit ſartagines, & ollas æneas ſuccendi: quibus ſtatim ſuccenſis,

4 Juſſit ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam: &, cute capitis abſtracta, ſummas quoque manus, & pedes ei præſcindi, cæteris ejus fratribus, & matre inſpicientibus.

B 5 Et, cùm jam per omnia inutilis factus eſſet, juſſit ignem admoveri, & adhuc ſpirantem torreri in ſartagine: in qua cùm diù cruciaretur, cæteri unà cum matre invicem ſe hortabantur mori fortiter,

6 Dicentes: Dominus Deus aſpiciet veritatem, & conſolabitur in nobis, * quemadmodum in proteſtatione cantici declaravit Moyſes: Et in ſervis ſuis conſolabitur.

*Deut. 32.36.

7 Mortuo itaque illo primo hoc modo, ſequentem deducebant ad illudendum: &, cute capitis ejus cum capillis abſtracta, interrogabant, ſi manducaret priùs, quàm toto corpore per membra ſingula puniretur.

8 At ille, reſpondens patria voce, dixit: Non faciam. Propter quod & iſte, ſequenti loco, primi tormenta ſuſcepit:

9 Et in ultimo ſpiritu conſtitutus, ſic ait: Tu quidem, ſceleſtiſſime, in præſenti vita nos perdis: ſed Rex mundi defunctos nos pro ſuis legibus in æternæ vitæ reſurrectione ſuſcitabit.

10 Poſt hunc tertius illuditur, & linguam poſtulatus citò protulit, & manus conſtanter extendit,

11 Et cum fiducia ait: E cœlo iſta poſſideo, C ſed propter Dei leges nunc hæc ipſa deſpicio, quoniam ab ipſo me ea recepturum ſpero:

12 Ita ut rex, & qui cum ipſo erant, mirarentur adoleſcentis animum, quòd tamquam nihilum duceret cruciatus.

13 Et hoc ita defuncto: quartum vexabant ſimiliter torquentes.

14 Et, cùm jam eſſet ad mortem, ſic ait: Potius eſt ab hominibus morti datos ſpem expectare à Deo, iterùm ab ipſo reſuſcitandos: tibi enim reſurrectio ad vitam non erit.

15 Et cùm admoviſſent quintum, vexabant eum. At ille reſpiciens in eum, dixit:

16 Poteſtatem inter homines habens, cùm ſis corruptibilis, facis, quod vis: noli autem putare genus noſtrum à Deo eſſe derelictum.

17 Tu autem patienter ſuſtine, & videbis D magnam poteſtatem ipſius, qualiter te, & ſemen tuum torquebit.

18 Poſt hunc ducebant ſextum, & is, mori incipiens, ſic ait: Noli fruſtra errare: nos enim propter noſmetipſos hæc patimur, peccantes in Deum noſtrum, & digna admiratione facta ſunt in nobis:

19 Tu autem ne exiſtimes tibi impunè futurum, quòd contra Deum pugnare tentaveris.

20 Supra modum autem mater mirabilis, & bonorum memoria digna, quæ pereuntes ſeptem filios ſub unius diei tempore conſpiciens, bono animo ferebat, propter ſpem, quam in Deum habebat:

21 Singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta ſapientia: & fœmineæ cogitationi maſculinum animum inferens,

22 Dixit ad eos: Neſcio qualiter in utero meo apparuiſtis: neque enim ego ſpiritum, & animam donavi vobis, & vitam, & ſingulorum membra non ego ipſa compegi:

23 Sed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, & ſpiritum vobis iterùm cum miſericordia reddet, & vitam, ſicut nunc voſmetipſos deſpicitis propter leges ejus.

24 Antiochus autem, contemni ſe arbitratus, B ſimul & exprobrantis voce deſpecta, cùm adhuc adoleſcentior ſupereſſet, non ſolùm verbis hortabatur, ſed & cum juramento affirmabat, ſe divitem, & beatum facturum, & tranſlatum à patriis legibus amicum habiturum, & res neceſſarias ei præbiturum.

25 Sed ad hæc cùm adoleſcens nequaquam inclinaretur, vocavit rex matrem, & ſuadebat ei, ut adoleſcenti fieret in ſalutem.

26 Cùm autem multis eam verbis eſſet hortatus, promiſit ſuaſuram ſe filio ſuo.

27 Itaque inclinata ad illum, irridens crudelem tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miſerere mei, quæ te in utero novem menſibus portavi, & lac triennio dedi, & alui, & in ætatem iſtam perduxi.

F 28 Peto, nate, ut aſpicias ad cœlum, & terram, & ad omnia, quæ in eis ſunt: & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus:

29 Ita fiet, ut non timeas carnificem iſtum; ſed dignus fratribus tuis effectus particeps, ſuſcipe mortem, ut in illa miſeratione cum fratribus tuis te recipiam.

30 Cùm hæc illa adhuc diceret, ait adoleſcens: Quem ſuſtinetis? non obedio præcepto regis, ſed præcepto legis, quæ data eſt nobis per Moyſen.

31 Tu verò, qui inventor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei.

32 Nos enim pro peccatis noſtris hæc patimur.

33 Et ſi nobis propter increpationem, & correptionem Dominus Deus noſter modicùm iratus eſt: ſed iterum reconciliabitur ſervis ſuis.

34 Tu autem, ò ſceleſte, & omnium hominum flagitioſiſſime, noli fruſtra extolli vanis ſpebus in ſervos ejus inflammatus.

G 35 Nondum enim omnipotentis Dei, & omnia inſpicientis, judicium effugiſti.

36 Nam fratres mei, modico nunc dolore ſuſtentato ſub teſtamento æternæ vitæ effecti ſunt: tu verò judicio Dei juſtas ſuperbiæ tuæ pœnas exſolves.

37 Ego autem, ſicut & fratres mei, animam, & corpus meum trado pro patriis legibus: invocans Deum maturiùs genti noſtræ propitium fieri, teque cum tormentis, & verberibus confiteri, quod ipſe eſt Deus ſolus.

38 In me verò & in fratribus meis deſinet omnipotentis ira, quæ ſuper omne genus noſtrum juſte ſuperducta eſt.

39 Tunc rex accenſus ira, in hunc ſuper omnes crudeliùs deſævit, indigne ferens ſe deriſum.

40 Et hic itaque mundus obiit, per omnia in Domino confidens.

41 Noviſſime autem poſt filios & mater conſumpta eſt.

42 Igitur de ſacrificiis, & de nimiis crudelitatibus ſatis dictum eſt.

CAPUT VIII.

Judas Machabæus, invocato Dei auxilio, poſt aliquot victorias, Nicanorem, qui certam ſibi de Judæis pollicebatur victoriam, ſuos primùm ad conſtantiam adhortatus, profligavit, interfectis de ejus exercitu una cum Timotheo, & Bacchide pluſquam viginti novem millia, ita ut Nicanor ſolus effugiens prædicaret, Judæos Deum hab. re protectorem.

A 1 JUdas verò Machabæus, & qui cum illo erant, introibant latenter in caſtella: & convocantes cognatos, & amicos, & eos, qui permanſerunt in Judaiſmo, aſſumentes, eduxerunt ad ſe ſex millia virorum.

2 Et invocabant Dominum, ut reſpiceret in populum, qui ab omnibus calcabatur: & miſereretur templo, quod contaminabatur ab impiis:

3 Miſereretur etiam exterminio civitatis, quæ eſſet illicò complananda, & vocem ſanguinis ad ſe clamantis audiret:

4 Memoraretur quoque iniquiſſimas mortes parvulorum innocentium, & blaſphemias nomini ſuo illatas, & indignaretur ſuper his.

5 At Machabæus, congregata multitudine, intolerabilis gentibus efficiebatur: ira enim Domini in miſericordiam converſa eſt. B

6 Et ſuperveniens caſtellis, & civitatibus improviſus, ſuccendebat eas: & opportuna loca occupans, non paucas hoſtium ſtrages dabat:

7 Maxime autem noctibus ad hujuſcemodi excurſus ferebatur, & fama virtutis ejus ubique diffundebatur.

8 Videns autem Philippus paulatim virum ad profectum venire, ac frequentiùs res ei cedere proſperè, ad Ptolemæum ducem Cœleſyriæ & Phœnicis ſcripſit, ut auxilium ferret regis negotiis.

9 At ille velociter miſit Nicanorem Patrocli de primoribus amicum, datis ei de permiſtis gentibus, armatis non minus viginti millibus, ut univerſum Judæorum genus deleret, adjuncto ei & Gorgia viro militari, & in bellicis rebus experientiſſimo.

10 Conſtituit autem Nicanor, ut regi tributum, quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum, de captivitate Judæorum ſuppleret. C

11 Statimque ad maritimas civitates miſit, convocans ad coemptionem Judaicorum mancipiorum, promittens ſe nonaginta mancipia talento diſtracturum, non reſpiciens ad vindictam, quæ eum ab Omnipotente eſſet conſecutura.

12 Judas autem ubi comperit, indicavit his, qui ſecum erant Judæis, Nicanoris adventum.

13 Ex quibus quidam formidantes, & non credentes Dei juſtitiæ, in fugam vertebantur:

14 Alii verò, ſi quid eis ſupererat, vendebant, ſimulque Dominum deprecabantur, ut eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos prius quàm cominùs veniret, vendiderat:

15 Et ſi non propter eos, propter teſtamentum tamen, quod erat ad patres eorum, & propter invocationem ſancti, & magnifici nominis ejus ſuper ipſos. D

16 Convocatis autem Machabæus ſeptem millibus, qui cum ipſo erant, rogabat ne hoſtibus reconciliarentur, neque metuerent inique venientium adversùm ſe hoſtium multitudinem, ſed fortiter contenderent,

17 Ante oculos habentes contumeliam, quæ loco ſancto ab his injuſte eſſet illata, itemque & ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam veterum inſtituta convulſa.

18 Nam illi quidem armis confidunt, ait, ſimul, & audacia: nos autem in omnipotente Domino, qui poteſt, & venientes adversùm nos, & univerſum mundum uno nutu delere confidimus. E

19 Admonuit autem eos, & de auxiliis Dei, quæ facta ſunt erga parentes: & * quod Sennacherib centum octoginta quinque millia perierunt:

20 Et de prælio, quod eis adversùs Galatas

4. Reg. 19. 35. Tob. 1. 21. Eccli. 48. 24. Iſa. 37. 36. 1 Mac. 7. 41.

fuit

fuit in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem
ventum eſt, Macedonibus ſociis hæſitanti-
bus, ipſi ſex millia ſoli peremerunt cen-
tum viginti millia, propter auxilium illis
datum de cœlo, & beneficia pro his plu-
rima conſecuti ſunt.
21 His verbis conſtantes effecti ſunt, &
pro legibus, & patria mori parati.
22 Conſtituit itaque fratres ſuos duces
utrique ordini, Simonem, & Joſephum,
& Jonatham, ſubjectis unicuique millenis,
& quingentenis.
23 Ad hoc etiam ab Eſdra lecto illis ſan-
cto libro, & dato ſigno adjutorii Dei, in
prima acie ipſe dux commiſit cum Nica-
nore.
24 Et facto ſibi adjutore Omnipotente,
interfecerunt ſuper novem millia hominum:
majorem autem partem exercitus Nicano-
ris vulneribus debilem factam fugere com-
pulerunt.
F 25 Pecuniis verò eorum, qui ad emptionem
ipſorum venerant, ſublatis, ipſos uſque-
quaque perſecuti ſunt,
26 Sed reverſi ſunt hora concluſi: nam erat
ante ſabbatum: quam ob cauſam non per-
ſeveraverunt inſequentes.
27 Arma autem ipſorum, & ſpolia congre-
gantes, ſabbatum agebant: benedicentes Do-
minum, qui liberavit eos in iſto die, miſeri-
cordiæ initium ſtillans in eos.
28 Poſt ſabbatum verò, debilibus, & or-
phanis, & viduis diviſerunt ſpolia: & re-
ſidua ipſi cum ſuis habuere.
29 His itaque geſtis, & communiter ab
omnibus facta obſecratione, miſericordem
Dominum poſtulabant, ut in finem ſervis
ſuis reconciliaretur.
30 Et ex his, qui cum Timotheo, & Bac-
chide erant contra ſe contendentes, ſuper
viginti millia interfecerunt, & munitiones
excelſas obtinuerunt, & plures prædas divi-
ſerunt, æquam portionem debilibus, pupil-
lis, & viduis, ſed & ſenioribus facientes.
G 31 Et cùm arma eorum diligenter colle-
giſſent, omnia compoſuerunt in locis op-
portunis, reſidua verò ſpolia Jeroſolymam
detulerunt:
32 Et Philarchen, qui cum Timotheo
erat, interfecerunt, virum ſceleſtum, qui
in multis Judæos afflixerat.
33 Et cùm epinicia agerent Jeroſolymis,
eum, qui ſacras januas incenderat, id eſt, Cal-
liſthenem, cùm in quoddam domicilium re-
fugiſſet, incenderunt, digna ei mercede pro
impietatibus ſuis reddita.
34 Facinoroſiſſimus autem Nicanor, qui
mille negotiantes ad Judæorum venditio-
nem adduxerat,
35 Humiliatus auxilio Domini ab his, quos
nullos exiſtimaverat, depoſita veſte gloriæ,
per mediterranea fugiens, ſolus venit Antio-
chiam, ſummam infelicitatem de interitu ſui
exercitus conſecutus.
36 Et qui promiſerat Romanis ſe tribu-
tum reſtituere de captivitate Jeroſolymo-
rum, prædicabat nunc protectorem Deum
habere Judæos, & ob ipſum invulnerabi-
les eſſe, eò quod ſequerentur leges ab ip-
ſo conſtitutas.

CAPUT IX.

*Antiochus à Perſepoli fugatus, dum Judæos
ad internecionem perdere meditaretur,
maximis viſcerum doloribus à Deo percuſ-
ſus, cum fœtore intolerabili ſcaturienti-
bus è corpore vermibus, poſt ſuorum cri-
minum agnitionem, & ſerò promiſſam
emendationem, merita morte occubuit,
ſcriptis ad Judæos litteris, ut filio ſuo
ſubditi perſiſterent.*

1 EOdem tempore Antiochus inhoneſtè A
revertebatur de Perſide.
2 Intraverat enim in eam, quæ dicitur
Perſepolis, & tentavit expoliare templum,
& civitatem opprimere: ſed multitudine
ad arma concurrente, in fugam verſi ſunt:
& ita contigit, ut Antiochus poſt fugam
turpiter rediret.
3 Et cùm veniſſet circa Ecbatanam, re-
cognovit, quæ erga Nicanorem, & Timo-
theum geſta ſunt.
4 Elatus autem in ira, arbitrabatur ſe in-
juriam illorum qui ſe fugaverant, poſſe in
Judæos retorquere: ideoque juſſit agitari
currum ſuum, ſine intermiſſione agens
iter, cœleſti eum judicio perurgente, eò
quòd ita ſuperbe locutus eſt ſe venturum
Jeroſolymam, & congeriem ſepulchri Ju-
dæorum eam facturum.
5 * Sed qui univerſa conſpicit Dominus De- * 2.
us Iſrael, percuſſit eum inſanabili, & inviſibi- Paral.
li plaga. Ut enim finivit hunc ipſum ſermo- 16. 9.
nem, apprehendit eum dolor dirus viſcerum,
& amara internorum tormenta:
6 Et quidem ſatis juſte, quippe qui multis, &
novis cruciatibus aliorum torſerat viſcera,
licet ille nullo modo à ſua malitia ceſſaret.
7 Super hoc autem ſuperbia repletus, ignem
ſpirans animo in Judæos, & præcipiens acce-
lerari negotium, contigit illum impetu eun-
tem de curru cadere, & gravi corporis colli-
ſione membra vexari.
8 Iſque, qui ſibi videbatur etiam fluctibus B
maris imperare, ſupra humanum modum ſu-
perbia repletus, & montium altitudines in
ſtatera appendere, nunc humiliatus ad ter-
ram in geſtatorio portabatur, manifeſtam
Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans.
9 Ita ut de corpore impii vermes ſcaturi-
rent, ac viventis in doloribus carnes ejus
effluerent, odore etiam illius, & fœtore
exercitus gravaretur.
10 Et qui paulò ante ſidera cœli contingere
ſe arbitrabatur, eum nemo poterat propter
intolerantiam fœtoris portare.
11 Hinc igitur cœpit ex gravi ſuperbia de-
ductus ad agnitionem ſui venire, divina ad-
monitus plaga, per momenta ſingula dolo-
ribus ſuis augmenta capientibus:
12 Et cùm nec ipſe jam fœtorem ſuum ferre
poſſet, ita ait: Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo,
& mortalem non paria Deo ſentire.
13 Orabat autem hic ſceleſtus Dominum, à
quo non eſſet miſericordiam conſecuturus.
14 Et civitatem, ad quam feſtinans venie-
bat, ut eam ad ſolum deduceret, ac ſepul-
chrum congeſtorum faceret, nunc optat li-
beram reddere.
15 Et Judæos, quos nec ſepultura quidem ſe C
dignos habiturum, ſed avibus, ac feris diri

Digitized by Google

piendos traditurum, & cum parvulis ex-
terminaturum dixerat, æquales nunc Athe-
nienſibus facturum pollicetur:
16 Templum enim ſanctum, quod priùs
expoliaverat, optimis donis ornaturum,
& ſancta vaſa multiplicaturum, & perti-
nentes ad ſacrificia ſumptus de redditibus
ſuis præſtaturum:
17 Super hæc, & Judæum ſe futurum, &
omnem locum terræ perambulaturum, &
prædicaturum Dei poteſtatem.
18 Sed non ceſſantibus doloribus (ſuperve-
nerat enim in eum juſtum Dei judicium) deſ-
perans ſcripſit ad Judæos in modum depre-
cationis epiſtolam hæc continentem:
19 OPTIMIS civibus Judæis plurimam
ſalutem, & benè valere, & eſſe felices,
rex, & princeps Antiochus.
20 Si benè valetis, & filii veſtri, & ex
ſententia vobis cuncta ſunt, maximas agi-
mus gratias.
21 Et ego in infirmitate conſtitutus, veſtri
autem memor benignè, reverſus de Perſi-
dis locis, & infirmitate gravi apprehen-
ſus, neceſſarium duxi pro communi utili-
tate curam habere;
22 Non deſperans memetipſum, ſed ſpem
D multam habens effugiendi infirmitatem.
23 Reſpiciens autem, quòd & pater meus,
quibus temporibus in locis ſuperioribus du-
cebat exercitum, oſtendit, qui poſt ſe ſu-
ſciperet principatum:
24 Ut ſi quid contrarium accideret, aut
difficile nuntiaretur, ſcientes hi, qui in re-
gionibus erant, cui eſſet rerum ſumma de-
relicta, non turbarentur.
25 Ad hæc conſiderans de proximo po-
tentes quoſque, & vicinos temporibus in-
ſidiantes, & eventum expectantes, deſi-
gnavi filium meum Antiochum regem, quem
ſæpè recurrens in ſuperiora regna multis
veſtrùm commendabam: & ſcripſi ad eum,
quæ ſubjecta ſunt.
26 Oro itaque vos, & peto, memores bene-
ficiorum publicè, & privatim, ut unuſquiſque
conſervet fidem ad me, & ad filium meum.
27 Confido enim, eum modeſtè, & hu-
manè acturum, & ſequentem propoſitum
meum, & communem vobis fore.
28 Igitur homicida, & blaſphemus peſſimè
percuſſus, & ut ipſe alios tractaverat, peregrè
in montibus miſerabili obitu vita functus eſt:
29 Transferebat autem corpus Philippus
collactaneus ejus, qui metuens filium An-
tiochi, ad Ptolemæum Philometorem in
Ægyptum abiit.

CAPUT X.

*Judas Machabæus, purgatis templo, ac ci-
vitate, octo diebus ſolemnitatem celebrat,
& quotannis celebrandam ordinat: Eu-
pator Antiocho patri regno ſuccedens,
Ptolemæo veneno extincto, Gorgiam du-
cem locorum conſtituit, Judæos ſæpiùs pu-
gna moleſtantem: Judæi & hunc, & Ti-
motheum, variaſque hoſtium munitiones
devincunt, occiſis plurimis millibus, quin-
que etiam equitibus de cælo apparentibus,
qui Judæis in auxilium venerant.*

A 1 MAchabæus autem, & qui cum eo
erant, Domino ſe protegente, tem-
plum quidem, & civitatem recepit:
2 Aras autem, quas alienigenæ per pla-
teas extruxerant, itemque delubra demo-
litus eſt.
3 Et purgato templo, aliud altare fece-
runt: & de ignitis lapidibus igne concepto
ſacrificia obtulerunt poſt biennium, & in-
cenſum, & lucernas, & panes propoſitio-
nis poſuerunt.
4 Quibus geſtis, rogabant Dominum pro-
ſtrati in terram, ne ampliùs talibus malis
inciderent: ſed & ſi quando peccaſſent,
ut ab ipſo mitiùs corriperentur, & non
barbaris, ac blaſphemis hominibus trade-
rentur.
5 Qua die autem templum ab alienigenis
pollutum fuerat, contigit eadem die puri-
ficationem fieri, vigeſima quinta menſis,
qui fuit Caſleu.
6 Et cum lætitia diebus octo egerunt in B
modum tabernaculorum, recordantes, quòd
ante modicum temporis, diem ſolemnem
tabernaculorum in montibus, & in ſpelun-
cis more beſtiarum egerant.
7 Propter quod thyrſos, & ramos viri-
des, & palmas præferebant ei, qui proſpe-
ravit mundari locum ſuum:
8 Et decreverunt communi præcepto, &
decreto, univerſæ genti Judæorum, omni-
bus annis agere dies iſtos.
9 Et Antiochi quidem, qui appellatus eſt
Nobilis, vitæ exceſſus ita ſe habuit.
10 Nunc autem de Eupatore Antiochi im-
pii filio, quæ geſta ſunt narrabimus, bre-
viantes mala, quæ in bellis geſta ſunt.
11 Hic enim ſuſcepto regno, conſtituit ſu- C
per negotia regni Lyſiam quendam, Phœni-
cis, & Syriæ militiæ principem.
12 Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer,
juſti tenax erga Judæos eſſe conſtituit, &
præcipue propter iniquitatem, quæ facta
erat in eos, & pacificè agere cum eis.
13 Sed ob hoc accuſatus ab inimicis apud
Eupatorem, cùm frequenter proditor audi-
ret, eò quòd Cyprum creditam ſibi à Phi-
lometore deſeruiſſet, & Antiochum Nobi-
lem translatus etiam ab eo receſſiſſet, ve-
neno vitam finivit.
14 Gorgias autem, cùm eſſet dux loco-
rum, aſſumptis advenis, frequenter Judæos
debellabat.
15 Judæi verò, qui tenebant opportunas
munitiones, fugatos ab Jeroſolymis ſuſci-
piebant, & bellare tentabant.
16 Hi verò, qui erant cum Machabæo, D
per orationes Dominum rogantes, ut eſſet
ſibi adjutor, impetum fecerunt in munitio-
nes Idumæorum:
17 Multaque vi inſiſtente, loca obtinuerunt,
occurrentes interemerunt, & omnes ſimul
non minus viginti millibus trucidaverunt.
18 Quidam autem, cùm confugiſſent in
duas turres valde munitas, omnem appa-
ratum ad repugnandum habentes,
19 Machabæus ad eorum expugnationem
relicto Simone, & Joſepho, itemque Za-
chæo, eiſque, qui cum ipſis erant ſatis
multis, ipſe ad eas; quæ ampliùs perur-
gebant, pugnas converſus eſt.
20 Hi verò, qui cum Simone erant, cupidi-

tate ducti, à quibuſdam, qui in turribus erant, ſuaſi ſunt pecunia: & ſeptuaginta millibus didrachmis acceptis, dimiſerunt quoſdam effugere.

E 21 Cùm autem Machabæo nuntiatum eſſet, quod factum eſt, principibus populi congregatis, accuſavit, quòd pecunia fratres vendidiſſent, adverſariis eorum dimiſſis.

22 Hos igitur proditores factos interfecit, & confeſtim duas turres occupavit.

23 Armis autem, ac manibus omnia proſperè agendo, in duabus munitionibus plus quàm viginti millia peremit.

24 At Timotheus, qui priùs à Judæis fuerat ſuperatus, convocato exercitu peregrinæ multitudinis, & congregato equitatu Aſiano, advenit quaſi armis Judæam capturus.

25 Machabæus autem, & qui cum ipſo erant appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terra aſpergentes, lumboſque ciliciis præcincti,

26 Ad altaris crepidinem provoluti, ut ſibi propitius, inimicis autem eorum eſſet inimicus, & adverſariis adverſaretur, ſicut lex dicit.

F 27 Et ita poſt orationem, ſumptis armis, longiùs de civitate procedentes, & proximi hoſtibus effecti, reſederunt.

28 Primo autem ſolis ortu utrique commiſerunt: iſti quidem victoriæ, & proſperitatis ſponſorem cum virtute Dominum habentes: illi autem ducem belli animum habebant.

29 Sed cùm vehemens pugna eſſet, apparuerunt adverſariis de cœlo viri quinque in equis, frænis aureis decori, ducatum Judæis præſtantes:

30 Ex quibus duo Machabæum medium habentes, armis ſuis circumſeptum incolumem conſervabant: in adverſarios autem tela, & fulmina jaciebant, ex quo & cæcitate confuſi, & repleti perturbatione cadebant.

31 Interfecti ſunt autem viginti millia quingenti, & equites ſexcenti.

32 Timotheus verò confugit in Gazaram præſidium munitum, cui præerat Chæreas.

G 33 Machabæus autem, & qui cum eo erant, lætantes obſederunt præſidium diebus quatuor.

34 At hi, qui intus erant, loci firmitate confiſi ſupra modum maledicebant, & ſermones nefandos jactabant:

35 Sed cùm dies quinta illuceſceret, viginti juvenes ex his, qui cum Machabæo erant, accenſi animis propter blaſphemiam, viriliter acceſſerunt ad murum, & feroci animo incedentes aſcendebant:

36 Sed & alii ſimiliter aſcendentes, turres, portaſque ſuccendere aggreſſi ſunt, atque ipſos maledicos vivos concremare.

37 Per continuum autem biduum præſidio vaſtato, Timotheum occultantem ſe, in quodam repertum loco peremerunt, & fratrem illius Chæream, & Apollophanem occiderunt.

38 Quibus geſtis, in hymnis, & confeſſionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Iſrael, & victoriam dedit illis.

CAPUT XI.

Judas Machabæus ferocis Lyſiæ maximum proſtravit exercitum, fretus auxilio miſſi cœlitus equitis, quod animadvertens Lyſias pacem inter Judæos, & regem componit: referuntur epiſtolæ Lyſiæ, Antiochi, ac Romanorum ad Judæos, & Antiochi ad Lyſiam pro Judæis.

1 SEd parvo poſt tempore, Lyſias procurator regis, & propinquus, ac negotiorum præpoſitus, graviter ferens de his, quæ acciderant, A

2 Congregatis octoginta millibus, & equitatu univerſo, veniebat adverſus Judæos, exiſtimans ſe civitatem quidem captam gentibus habitaculum facturum,

3 Templum verò in pecuniæ quæſtum, ſicut cætera delubra gentium, habiturum, & per ſingulos annos venale ſacerdotium:

4 Nuſquam recogitans Dei poteſtatem, ſed mente effrænatus, in multitudine peditum, & in millibus equitum, & in octoginta elephantis confidebat.

5 Ingreſſus autem Judæam, & appropians Bethſuræ, quæ erat in anguſto loco, ab Jeroſolyma intervallo quinque ſtadiorum, illud præſidium expugnabat.

6 Ut autem Machabæus, & qui cum eo B erant, cognoverunt expugnari præſidia, cum fletu, & lacrymis rogabant Dominum, & omnis turba ſimul, ut bonum angelum mitteret ad ſalutem Iſrael.

7 Et ipſe primus Machabæus, ſumptis armis, cæteros adhortatus eſt ſimul ſecum periculum ſubire, & ferre auxilium fratribus ſuis.

8 Cùmque pariter prompto animo procederent, Jeroſolymis apparuit præcedens eos eques in veſte candida, armis aureis haſtam vibrans.

9 Tunc omnes ſimul benedixerunt miſericordem Dominum, & convaluerunt animis: non ſolùm homines, ſed & beſtias ferociſſimas, & muros ferreos parati penetrare.

10 Ibant igitur prompti, de cœlo haben- C tes adjutorem, & miſerantem ſuper eos Dominum.

11 Leonum autem more impetu irruentes in hoſtes, proſtraverunt ex eis undecim millia peditum, & equitum mille ſexcentos:

12 Univerſos autem in fugam verterunt, plures autem ex eis vulnerati nudi evaſerunt. Sed & ipſe Lyſias turpiter fugiens evaſit.

13 Et quia non inſenſatus erat, ſecum ipſe reputans, factam erga ſe diminutionem, & intelligens invictos eſſe Hebræos, omnipotentis Dei auxilio innitentes, miſit ad eos:

14 Promiſitque ſe conſenſurum omnibus, quæ juſta ſunt, & regem compulſurum amicum fieri.

15 Annuit autem Machabæus precibus Lyſiæ, in omnibus utilitati conſulens: & quæcumque Machabæus ſcripſit Lyſiæ de Judæis, ea rex conceſſit.

16 Nam erant ſcriptæ Judæis epiſtolæ à Lyſia quidem hunc modum continentes:

LYSIAS populo Judæorum ſalutem.

17 Joannes, & Abeſalom, qui miſſi fuerant à vobis, tradentes ſcripta, poſtulabant, ut ea, quæ per illos ſignificabantur, implerem.

18 Quæcumque igitur regi potuerunt perferri, expoſui: & quæ res permittebat, conceſſi.

19 Si igitur in negotiis fidem conſervaveritis, & deinceps bonorum vobis cauſa eſſe tentabo.

20 De ceteris autem per ſingula verba mandavi & iſtis, & his, qui à me miſſi ſunt, colloqui vobiſcum.

21 Benè valete. Anno centeſimo quadrageſimo octavo, menſis Dioſcori die vigeſima, & quarta.

22 Regis autem epiſtola iſta continebat:
REX Antiochus Lyſiæ fratri ſalutem.

E 23 Patre noſtro inter deos tranſlato, nos volentes eos, qui ſunt in regno noſtro ſine tumultu agere, & rebus ſuis adhibere diligentiam,

24 Audivimus Judæos non conſenſiſſe patri meo, ut transferrentur ad ritum Græcorum, ſed tenere velle ſuum inſtitutum, ac propterea poſtulare à nobis concedi ſibi legitima ſua.

25 Volentes igitur hanc quoque gentem quietam eſſe, ſtatuentes judicavimus, templum reſtitui illis, ut agerent ſecundùm ſuorum majorum conſuetudinem.

26 Bene igitur feceris, ſi miſeris ad eos, & dexteram dederis: ut cognita noſtra voluntate, bono animo ſint, & utilitatibus propriis deſerviant.

27 Ad Judæos verò regis epiſtola talis erat:
REX Antiochus ſenatui Judæorum, & cæteris Judæis ſalutem.

F 28 Si valetis, ſic eſtis, ut volumus: ſed & ipſi benè valemus.

29 Adiit nos Menelaus, dicens velle vos deſcendere ad veſtros, qui ſunt apud nos.

30 His igitur, qui commeant uſque ad diem trigeſimum menſis Xanthici, damus dextras ſecuritatis.

31 Ut Judæi utantur cibis, & legibus ſuis, ſicut & prius: & nemo eorum ullo modo moleſtiam patiatur de his, quæ per ignorantiam geſta ſunt.

32 Miſimus autem & Menelaum, qui vos alloquatur.

33 Valete. Anno centeſimo quadrageſimo octavo, Xanthici menſis quintadecima die.

34 Miſerunt autem etiam Romani epiſtolam, ita ſe habentem:

QUINTUS Memmius, & Titus Manilius legati Romanorum, populo Judæorum ſalutem.

G 35 De his, quæ Lyſias cognatus regis conceſſit vobis, & nos conceſſimus.

36 De quibus autem ad regem judicavit referendum, confeſtim aliquem mittite diligentiùs inter vos conferentes, ut decernamus, ſicut congruit vobis: nos enim Antiochiam accedimus.

37 Ideòque feſtinate reſcribere, ut nos quoque ſciamus cujus eſtis voluntatis.

38 Benè valete. Anno centeſimo quadrageſimo octavo, quintadecima die menſis Xanthici.

C A P U T XII.

Judas, ac duces ipſius, divino freti auxilio, pugnant feliciter adverſus Joppitas, Jamnitas, Arabes, Caſphin, & Ephron civitates, item adverſus Timotheum habentem ingentem exercitum, adverſus præſidium Carnion, & Gorgiam: occiſis autem quibuſdam Judæis, qui de donariis idolorum ſuſtulerant, Judas curat pro ipſorum peccatis offerri ſacrificium.

1 HIs factis pactionibus, Lyſias perge- A
bat ad regem, Judæi autem agriculturæ operam dabant.

2 Sed hi, qui reſederant, Timotheus, & Apollonius Gennæi filius, ſed & Hieronymus, & Demophon ſuper hos, & Nicanor Cypriarches, non ſinebant eos in ſilentio agere, & quiete.

3 Joppitæ verò tale quoddam flagitium perpetrarunt: rogaverunt Judæos, cum quibus habitabant, aſcendere ſcaphas, quas paraverant, cum uxoribus, & filiis, quaſi nullis inimicitiis inter eos ſubjacentibus.

4 Secundùm commune itaque decretum civitatis & ipſis acquieſcentibus, pacisque cauſa nihil ſuſpectum habentibus: cùm in altum proceſſiſſent, ſubmerſerunt non minus ducentos.

5 Quam crudelitatem Judas in ſuæ gentis homines factam ut cognovit, præcepit viris, qui erant cum ipſo: & invocato juſto judice Deo,

6 Venit adverſus interfectores fratrum, & portum quidem noctu ſuccendit, ſcaphas exuſſit, eos autem, qui ab igne refugerant, gladio peremit.

7 Et cùm hæc ita egiſſet, diſceſſit quaſi
iterùm reverſurus, & univerſos Joppitas B
eradicaturus.

8 Sed cùm cognoviſſet & eos, qui erant Jamniæ, velle pari modo facere habitantibus ſecum Judæis,

9 Jamnitis quoque nocte ſupervenit, & portum cum navibus ſuccendit: ita ut lumen ignis appareret Jeroſolymis à ſtadiis ducentis quadraginta.

10 Inde cùm jam abiiſſent novem ſtadiis, & iter facerent ad Timotheum, commiſerunt cum eo Arabes quinque millia viri, & equites quingenti.

11 Cùmque pugna valida fieret, & auxilio Dei proſperè ceſſiſſet, reſidui Arabes victi, petebant à Juda dextram ſibi dari, promittentes ſe paſcua daturos, & in cæteris profuturos.

12 Judas autem, arbitratus verè in multis eos utiles, promiſit pacem: dextriſque acceptis, diſceſſere ad tabernacula ſua.

13 Aggreſſus eſt autem & civitatem quam- C
dam firmam, pontibus muriſque circumſeptam, quæ à turbis habitabatur gentium promiſcuarum, cui nomen Caſphin.

14 Hi verò, qui intus erant, confidentes in ſtabilitate murorum, & apparatu alimoniarum, remiſſiùs agebant, maledictis laceſſentes Judam, & blaſphemantes, ac loquentes, quæ fas non eſt.

15 Machabæus autem, invocato magno mundi Principe, qui ſine arietibus, & machi-

* Joſ. 6. 20. nis * temporibus Jeſu præcipitavit Jericho, irruit ferociter muris:

16 Et capta civitate per Domini voluntatem, innumerabiles cædes fecit, ita ut adjacens ſtagnum ſtadiorum duorum latitudinis, ſanguine interfectorum fluere videretur.

17 Inde diſceſſerunt ſtadia ſeptingenta quinquaginta, & venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæi, Judæos:

18 Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nulloque negotio perfecto regreſſus eſt, relicto in quodam loco firmiſſimo præſidio.

19 Doſitheus autem, & Soſipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt à Timotheo relictos in præſidio decem millia viros.

D 20 At Machabæus, ordinatis circum ſe ſex millibus, & conſtitutis per cohortes, adverſus Timotheum proceſſit, habentem ſecum centum viginti millia peditum, equitumque duo millia quingentos.

21 Cognito autem Judæ adventu, Timotheus præmiſit mulieres, & filios, & reliquum apparatum, in præſidium, quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, & acceſſu difficile propter locorum anguſtias.

22 Cùmque cohors Judæ prima apparuiſſet, timor hoſtibus incuſſus eſt, ex præſentia Dei, qui univerſa conſpicit, & in fugam verſi ſunt alius ab alio, ita ut magis à ſuis dejicerentur, & gladiorum ſuorum ictibus debilitarentur.

23 Judas autem vehementer inſtabat puniens profanos, & proſtravit ex eis triginta millia virorum.

24 Ipſe verò Timotheus incidit in partes Doſithei, & Soſipatris: & multis precibus poſtulabat, ut vivus dimitteretur, eò quòd multorum ex Judæis parentes haberet, ac fratres, quos morte ejus decipi eveniret.

25 Et cùm fidem dediſſet, reſtituturum ſe eos ſecundum conſtitutum, illæſum eum dimiſerunt propter fratrum ſalutem.

26 Judas autem egreſſus eſt ad Carnion, interfectis vigintiquinque millibus.

27 Poſt horum fugam, & necem, movit exercitum ad Ephron civitatem munitam, in qua multitudo diverſarum gentium habitabat: & robuſti juvenes pro muris conſiſtentes fortiter repugnabant: in hac autem machinæ multæ, & telorum erat apparatus.

28 Sed cùm Omnipotentem invocaſſent, qui poteſtate ſua vires hoſtium confringit, ceperunt civitatem: & ex eis, qui intus erant, vigintiquinque millia proſtraverunt.

29 Inde ad civitatem Scytharum abierunt, quæ ab Jeroſolymis ſexcentis ſtadiis aberat.

30 Conteſtantibus autem his, qui apud Scythopolitas erant, Judæis, quòd benignè ab eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis, quòd modeſte ſecum egerint:

F 31 Gratias agentes eis, & exhortati etiam de cetero erga genus ſuum benignos eſſe, venerunt Jeroſolymam die ſolemni ſeptimanarum inſtante.

32 Et poſt Pentecoſten abierunt contra Gorgiam præpoſitum Idumææ.

33 Exivit autem cum peditibus tribus millibus, & equitibus quadringentis.

34 Quibus congreſſis, contigit paucos ruere Judæorum.

35 Doſitheus verò quidam de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiam tenebat, & cùm vellet illum capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, humerumque ejus amputavit: atque ita Gorgias effugit in Mareſa.

36 At illis, qui cum Eſdrin erant, diutiùs pugnantibus, & fatigatis, invocavit Judas Dominum adjutorem, & ducem belli fieri:

37 Incipiens voce patria, & cum hymnis clamorem extollens, fugam Gorgiæ militibus incuſſit.

38 Judas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam: & cùm ſeptima dies ſuperveniret, ſecundùm conſuetudinem purificati, in eodem loco ſabbatum egerunt.

39 Et ſequenti die venit cum ſuis Judas, ut corpora proſtratorum tolleret, & cum parentibus poneret in ſepulchris paternis.

40 Invenerunt autem ſub tunicis interfectorum de donariis idolorum, quæ apud Jamniam fuerunt, * à quibus lex prohibet Judæos: omnibus ergo manifeſtum factum eſt, ob hanc cauſam eos corruiſſe. G * Deu. 7. 25.

41 Omnes itaque benedixerunt juſtum judicium Domini, qui occulta fecerat manifeſta.

42 Atque ita ad preces converſi, rogaverunt, ut id, quod factum erat delictum oblivioni traderetur. At verò fortiſſimus Judas hortabatur populum conſervare ſe ſine peccato, ſub oculis videntes, quæ facta ſunt pro peccatis eorum, qui proſtrati ſunt.

43 Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti miſit Jeroſolymam offerri pro peccatis mortuorum ſacrificium, bene, & religiosè de reſurrectione cogitans.

44 (Niſi enim eos, qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret: ſuperfluum videretur, & vanum orare pro mortuis)

45 Et quia conſiderabat, quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam.

46 Sancta ergo, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur.

CAPUT XIII.

Menelaus Judæus transfuga juſſu Antiochi extremo afficitur ſupplicio: Antiochus verò maximum ducens in Judæos exercitum ſemel, ac iterùm victus, & repulſus, multiſque millibus ex ſuis occiſis, & Philippo rebellante, ſupplex pacem cum Judæis firmat juramento, oblato in templo ſacrificio, Judaque in principem Ptolemaidis conſtituto.

1 ANno centeſimo quadrageſimo nono, cognovit Judas Antiochum Eupatorem venire cum multitudine adverſus Judæam, A

2 Et cum eo Lyſiam procuratorem, & præpoſitum negotiorum, ſecum habentem peditum centum decem millia, & equitum quinque millia, & elephantos viginti duos, currus cum falcibus trecentos.

3 Commiſcuit autem ſe illis & Menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ ſalute, ſed ſperans ſe conſtitui in principatum.

4 Sed Rex regum ſuſcitavit animos Antiochi in peccatorem : & ſuggerente Lyſia hunc eſſe cauſam omnium malorum, juſſit (ut eis eſt conſuetudo) apprehenſum in eodem loco necari.

5 Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggeſtum undique habens cineris : hæc proſpectum habebat in præceps.

C 6 Inde in cinerem dejici juſſit ſacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum.

7 Et tali lege prævaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum.

8 Et quidem ſatis juſte : nam quia multa erga aram Dei delicta commiſit, cujus ignis, & cinis erat ſanctus, ipſe in cineris morte damnatus eſt.

9 Sed rex mente effrænatus veniebat, nequiorem ſe patre ſuo Judæis oſtenſurus.

10 Quibus Judas cognitis, præcepit populo ut die, ac nocte Dominum invocarent, quò, ſicut ſemper, & nunc adjuvaret eos:

11 Quippe, qui lege, & patria, ſanctoque templo privari vererentur : ac populum, qui nuper paululùm reſpiraſſet, ne ſineret blaſphemis rurſus nationibus ſubdi.

D 12 Omnibus itaque ſimul id facientibus, & petentibus à Domino miſericordiam, cum fletu, & jejuniis, per triduum continuum proſtratis, hortatus eſt eos Judas, ut ſe præpararent.

13 Ipſe verò cum ſenioribus cogitavit, priuſquam rex admoveret exercitum ad Judæam, & obtineret civitatem, exire, & Domini judicio committere exitum rei.

14 Dans itaque poteſtatem omnium Deo mundi creatori, & exhortatus ſuos, ut fortiter dimicarent, & uſque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria, & civibus ſtarent, circa Modin exercitum conſtituit.

E 15 Et dato ſigno ſuis Dei victoriæ, juvenibus fortiſſimis electis, nocte aggreſſus aulam regiam, in caſtris interfecit viros quatuor millia, & maximum elephantorum cum his, qui ſuperpoſiti fuerant:

16 Summoque metu, ac perturbatione hoſtium caſtra replentes, rebus proſperè geſtis, abierunt.

17 Hoc autem factum eſt die illuceſcente, adjuvante eum Domini protectione.

18 Sed rex, accepto guſtu audaciæ Judæorum, arte difficultatem locorum tentabat:

F 19 Et Bethſuræ, quæ erat Judæorum præſidium munitum, caſtra admovebat : ſed fugabatur, impingebat, minorabatur.

20 His autem, qui intus erant, Judas neceſſaria mittebat.

21 Enuntiavit autem myſteria hoſtibus Rhodocus quidam de Judaico exercitu, qui requiſitus comprehenſus eſt, & concluſus.

22 Iterùm rex ſermonem habuit ad eos, qui erant in Bethſuris : dextram dedit : accepit : abiit.

G 23 Commiſit cum Juda : ſuperatus eſt. Ut autem cognovit rebellaſſe Philippum Antiochiæ, qui relictus erat ſuper negotia, mente conſternatus, Judæos deprecans, ſubdituſque eis, jurat de omnibus, quibus juſtum viſum eſt : & reconciliatus obtulit ſacrificium, honoravit templum, & munera poſuit:

24 Machabæum amplexatus eſt, & fecit eum à Ptolemaide uſque ad Gerrenos ducem, & principem.

25 Ut autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Ptolemenſes amicitiæ conventionem, indignantes, ne forte fœdus irrumperent:

26 Tunc aſcendit Lyſias tribunal, & expoſuit rationem, & populum ſedavit, regreſſuſque eſt Antiochiam : & hoc modo regis profectio, & reditus proceſſit.

CAPUT XIV.

Suggerente Alcimo, qui ſummo deſtitutus erat ſacerdotio, Nicanor in Judæos miſſus à rege Demetrio, auditis Judæ præclaris facinoribus, amicitiam cum eo contrahit : quam poſtmodum rege cogente ſolvens, dum Judam nequit comprehendere, templi minatur everſionem; & ſenem Raziam Judæum magnanimum apprehendere conatur : qui dum ab hoſtibus jam ſe capiendum videret, elegit potiùs conſtantiſſimo animo ſibi mortem inferre, quàm indigna pati ab hoſtibus, in quos propriis manibus ſua inteſtina projecit.

1 SEd poſt triennii tempus, cognovit Judas, & qui cum eo erant, Demetrium Seleuci cum multitudine valida, & navibus per portum Tripolis aſcendiſſe ad loca opportuna, A

2 Et tenuiſſe regiones adverſus Antiochum, & ducem ejus Lyſiam.

3 Alcimus autem quidam, qui ſummus ſacerdos fuerat, ſed voluntariè coinquinatus eſt temporibus commiſtionis, conſiderans nullo modo ſibi eſſe ſalutem, neque acceſſum ad altare,

4 Venit ad regem Demetrium, centeſimo quinquageſimo anno, efferens ei coronam auream, & palmam, ſuper hæc & thallos, qui templi eſſe videbantur. Et ipſa quidem die ſiluit.

5 Tempus autem opportunum dementiæ ſuæ nactus, convocatus à Demetrio ad conſilium, & interrogatus quibus rebus, & conſiliis Judæi niterentur,

6 Reſpondit : Ipſi, qui dicuntur Aſſidæi Judæorum, quibus præeſt Judas Machabæus, bella nutriunt, & ſeditiones movent, nec patiuntur regnum eſſe quietum.

7 Nam & ego defraudatus parentum gloria (dico autem ſummo ſacerdotio) hùc veni.

8 Primò quidem utilitatibus regis fidem ſervans, ſecundò autem etiam civibus conſulens : nam illorum pravitate univerſum genus noſtrum non minimè vexatur. B

9 Sed oro, his ſingulis, ò rex, cognitis, & regioni, & generi ſecundùm humanitatem tuam pervulgatam omnibus, proſpice.

10 Nam, quamdiù ſupereſt Judas, impoſſibile eſt, pacem eſſe negotiis.

11 Talibus autem ab hoc dictis, & cæteri amici, hoſtiliter ſe habentes adverſus Judam, inflammaverunt Demetrium.

12 Qui ſtatim Nicanorem præpoſitum elephantorum ducem miſit in Judæam,

13 Datis mandatis, ut ipſum quidem Judam caperet; eos verò, qui cum illo erant, diſpergeret, & conſtitueret Alcimum maximi templi ſummum ſacerdotem.

14 Tunc gentes, quæ de Judæa fugerant Judam, gregatim ſe Nicanori miſcebant: miſerias, & clades Judæorum, proſperitates rerum ſuarum exiſtimantes.

C 15 Audito itaque Judæi Nicanoris adventu, & conventu nationum, conſperſi terra rogabant eum, qui populum ſuum conſtituit, ut in æternum cuſtodiret, quique ſuam portionem ſignis evidentibus protegit.

16 Imperante autem duce, ſtatim inde moverunt, conveneruntque ad caſtellum Deſſau.

17 Simon verò frater Judæ commiſerat cum Nicanore: ſed conterritus eſt repentino adventu adverſariorum.

18 Nicanor tamen, audiens virtutem comitum Judæ, & animi magnitudinem, quam pro patriæ certaminibus habebant, ſanguine judicium facere metuebat.

19 Quam ob rem præmiſit Poſidonium, & Theodotium, & Mathiam, ut darent dextras atque acciperent.

20 Et cùm diù de his conſilium ageretur, & ipſe dux ad multitudinem retuliſſet, omnium una fuit ſententia amicitiis annuere.

21 Itaque diem conſtituerunt, qua ſecretò inter ſe agerent: & ſingulis ſellæ prolatæ ſunt, & poſitæ.

22 Præcepit autem Judas armatos eſſe locis opportunis, ne forte ab hoſtibus repente mali aliquid oriretur: & congruum colloquium fecerunt.

D 23 Morabatur autem Nicanor Jeroſolymis, nihilque iniquè agebat, gregeſque turbarum, quæ congregatæ fuerant, dimiſit.

24 Habebat autem Judam ſemper charum ex animo, & erat viro inclinatus.

25 Rogavitque eum ducere uxorem, filioſque procreare. Nuptias fecit: quietè egit, communiterque vivebant.

26 Alcimus autem, videns charitatem illorum ad invicem, & conventiones, venit ad Demetrium, & dicebat: Nicanorem rebus alienis aſſentire, Judamque regni inſidiatorem ſucceſſorem ſibi deſtinaſſe.

27 Itaque rex exaſperatus, & peſſimis hujus criminationibus irritatus, ſcripſit Nicanori, dicens, graviter quidem ſe ferre de amicitiæ conventione, jubere tamen Machabæum citiùs vinctum mittere Antiochiam.

28 Quibus cognitis, Nicanor conſternabatur, & graviter ferebat, ſi ea, quæ convenerant, irrita faceret, nihil læſus à viro:

29 Sed quia regi reſiſtere non poterat, opportunitatem obſervabat, qua præceptum perficeret.

30 At Machabæus, videns ſecum auſteriùs agere Nicanorem, & conſuetum occurſum ferociùs exhibentem, intelligens non ex bono eſſe auſteritatem iſtam, paucis ſuorum congregatis, occultavit ſe à Nicanore.

E 31 Quod cùm ille cognovit fortiter ſe à viro præventum, venit ad maximum, & ſanctiſſimum templum: & ſacerdotibus ſolitas hoſtias offerentibus juſſit ſibi tradi virum.

32 Quibus cum juramento dicentibus neſcire ſe, ubi eſſet, qui quærebatur, extendens manum ad templum,

33 Juravit, dicens: Niſi Judam mihi vinctum tradideritis, iſtud Dei fanum in planitiem deducam, & altare effodiam, & templum hoc Libero patri conſecrabo.

34 Et his dictis, abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in cœlum, invocabant eum, qui ſemper propugnator eſſet gentis ipſorum, hæc dicentes:

35 Tu, Domine univerſorum, qui nullius indiges, voluiſti templum habitationis tuæ fieri in nobis.

F 36 Et nunc, Sancte ſanctorum omnium Domine, conſerva in æternum impollutam domum iſtam, quæ nuper mundata eſt.

37 Razias autem quidam de ſenioribus ab Jeroſolymis delatus eſt Nicanori, vir amator civitatis, & benè audiens: qui pro affectu pater Judæorum appellabatur.

38 Hic multis temporibus continentiæ propoſitū tenuit in Judaiſmo, corpuſque, & animam tradere contentus pro perſeverantia.

39 Volens autem Nicanor manifeſtare odium, quod habebat in Judæos, miſit milites quingentos, ut eum comprehenderent:

40 Putabat enim, ſi illum decepiſſet, ſe cladem Judæis maximam illaturum.

41 Turbis autem irruere in domum ejus, & januam diſrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cùm jam comprehenderetur, gladio ſe petiit:

G 42 Eligens nobiliter mori potiùs: quàm ſubditus fieri peccatoribus, & contra natales ſuos indignis injuriis agi.

43 Sed cùm per feſtinationem nō certo ictu plagam dediſſet, & turbæ intra oſtia irrumperent, & recurrens audacter ad murum, præcipitavit ſemetipſum viriliter in turbas.

44 Quibus velociter locum dantibus caſui ejus, venit per mediam cervicem:

45 Et cùm adhuc ſpiraret, accenſus animo, ſurrexit: & cùm ſanguis ejus magno fluxu deflueret, & graviſſimis vulneribus eſſet ſaucius, curſu turbam pertranſiit:

46 Et ſtans ſupra quamdam petram præruptam, & jam exſanguis effectus, complexus inteſtina ſua, utriſque manibus projecit ſuper turbas, invocans dominatorem vitæ, ac ſpiritus, ut hæc illi iterùm redderet: atque ita vita defunctus eſt.

CAPUT XV.

Judas ſuos contra Nicanorem Dei potentiam contemnentem roborat, tum exhortatione, tum nocturnæ apparitionis manifeſtatione, de viſo Jeremia pro populo Iſrael orante; qui in Deum ſpem habentes ingentem proſternunt exercitum, amputatis capite, & manu Nicanoris, quæ Jeroſolymis in memoriam divinæ protectionis ſuſpenſa ſunt, lingua ejus blaſphema avibus particulatim tradita, eoque die in annuam ſolemnitatem inſtituto.

1 Nicanor autem, ut comperit Judam eſſe in locis Samariæ, cogitavit cū omni impetu die ſabbati committere bellum. A 1.M.c. 7. 26.

2 Judæis verò, qui illum per neceſſitatem ſequebantur, dicentibus: Ne ita ferociter, & barbarè feceris, ſed honorem tribue diei ſanctificationis, & honora eū, qui univerſa conſpicit:

3 Ille infelix interrogavit, ſi eſt potens in cœlo, qui imperavit agi diem ſabbatorum.

4 Et reſpondentibus illis: Eſt Dominus vi-

vus ipſe in cœlo potens, qui juſſit agi ſeptimam diem.

5 At ille ait: Et ego potens ſum ſuper terram, qui impero ſumi arma, & negotia regis impleri. Tamen non obtinuit, ut conſilium perficeret.

B 6 Et Nicanor quidem cum ſumma ſuperbia erectus cogitaverat commune trophæum ſtatuere de Juda.

7 Machabæus autem ſemper confidebat cum omni ſpe auxilium ſibi a Deo affuturum.

8 Et hortabatur ſuos, ne formidarent ad adventum nationum, ſed in mente haberent adjutoria ſibi facta de cœlo, & nunc ſperarent ab Omnipotente ſibi affuturam victoriam.

9 Et allocutus eos de lege, & prophetis, admonens etiam certamina, quæ fecerant priùs, promptiores conſtituit eos.

10 Et ita animis eorum erectis, ſimul oſtendebat gentium fallaciam, & juramentorum prævaricationem.

11 Singulos autem illorum armavit, non clypei, & haſtæ munitione, ſed ſermonibus optimis, & exhortationibus, expoſito digno fide ſomnio, per quod univerſos læti-

C ficavit.

12 Erat autem hujuſcemodi viſus: Oniam, qui fuerat ſummus ſacerdos, virum bonum, & benignum, verecundum viſu, modeſtum moribus, & eloquio decorum, & qui à puero in virtutibus exercitatus ſit, manus protendentem, orare pro omni populo Judæorum.

13 Poſt hoc apparuiſſe & alium virum ætate, & gloria mirabilem, & magni decoris habitudine circa illum:

14 Reſpondentem verò Oniam dixiſſe: Hic eſt fratrum amator, & populi Iſrael: hic eſt, qui multùm orat pro populo, & univerſa ſancta civitate, Jeremias propheta Dei.

15 Extendiſſe autem Jeremiam dextram, & dediſſe Judæ gladium aureum, dicentem:

16 Accipe ſanctum gladium munus à Deo,

D in quo dejicies adverſarios populi mei Iſrael.

17 Exhortati itaque Judæ ſermonibus bonis valdè, de quibus extolli poſſet impetus, & animi juvenum confortari, ſtatuerunt dimicare, & confligere fortiter, ut virtus de negotiis judicaret: eò quòd civitas ſancta, & templum periclitarentur.

18 Erat enim pro uxoribus, & filiis, itemque pro fratribus, & cognatis, minor ſolicitudo: maximus verò, & primus pro ſanctitate timor erat templi.

19 Sed & eos, qui in civitate erant, non minima ſolicitudo habebat pro his, qui congreſſuri erant.

20 Et, cùm jam omnes ſperarent judicium futurum, hoſteſque adeſſent, atque exercitus eſſet ordinatus, beſtiæ, equiteſque opportuno in loco compoſiti,

21 Conſiderans Machabæus adventum multitudinis, & apparatum varium armorum, & ferocitatem beſtiarum, extendens manus in cœlum, prodigia facientem Dominum invocavit, qui non ſecundùm armorum potentiam, ſed prout ipſi placet, dat dignis victoriam.

22 Dixit autem invocans hoc modo: * Tu, Domine, qui miſiſti angelum tuum ſub Ezechia rege Juda, & interfeciſti de caſtris Sennacherib centum octogintaquinque millia: E * Sup. 8. 15.

23 Et nunc dominator cœlorum mitte angelum tuum bonum ante nos, in timore, & tremore magnitudinis brachii tui,

24 Ut metuant, qui cum blaſphemia veniunt adverſus ſanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit.

25 Nicanor autem, & qui cum ipſo erant, cum tubis, & canticis admovebant.

26 Judas verò, & qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes congreſſi ſunt:

27 Manu quidem pugnantes, ſed Dominum cordibus orantes, proſtraverunt non minus trigintaquinque millia, præſentia Dei magnificè delectati.

F 28 Cùmque ceſſaſſent, & cum gaudio redirent, cognoverunt Nicanorem ruiſſe cum armis ſuis.

29 Facto itaque clamore, & perturbatione excitata, patria voce omnipotentem Dominum benedicebant.

30 Præcepit autem Judas, qui per omnia corpore, & animo mori pro civibus paratus erat, caput Nicanoris, & manum cum humero abſciſſam, Jeroſolymam perferri.

31 Quò cùm perveniſſet, convocatis contribulibus, & ſacerdotibus ad altare, acceſſiit & eos, qui in arce erant.

32 Et oſtenſo capite Nicanoris, & manu nefaria, quam extendens contra domum ſanctam omnipotentis Dei, magnificè gloriatus eſt:

33 Linguam etiam impii Nicanoris præciſam juſſit particulatim avibus dari: manum autem dementis contra templum ſuſpendi.

34 Omnes igitur cœli benedixerunt Dominum, dicentes: Benedictus, qui locum ſuum incontaminatum ſervavit. G

35 Suſpendit autem Nicanoris caput in ſumma arce, ut evidens eſſet, & manifeſtum ſignum auxilii Dei.

36 Itaque omnes communi conſilio decreverunt nullo modo diem iſtum abſque celebritate præterire:

37 Habere autem celebritatem tertiadecima die menſis Adar, quod dicitur voce Syriaca, pridie Mardochæi diei.

38 Igitur his erga Nicanorem geſtis, & ex illis temporibus ab Hebræis civitate poſſeſſa, ego quoque in his faciam finem ſermonis.

39 Et ſi quidem benè, & ut hiſtoriæ competit, hoc & ipſe velim: ſin autem minus dignè, concedendum eſt mihi.

40 Sicut enim vinum ſemper bibere, aut ſemper aquam, contrarium eſt: alternis autem uti, delectabile: ita legentibus, ſi ſemper exactus ſit ſermo, non erit gratus. Hic ergo erit conſummatus.

Digitized by Google

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM.

CAPUT PRIMUM.

A quibus majoribus Chriſtus ſecundùm carnem deſcenderit : Angelus inſtruit Joſeph de Mariæ ſponſæ ſuæ conceptione, partuque futuro.

A

1 LIber generationis Jeſu Chriſti filii * David, filii Abraham.
2 * Abraham genuit Iſaac.
* Iſaac autem genuit Jacob.
* Jacob autem genuit Judam, & fratres ejus.
3 * Judas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar.
* Phares autem genuit Eſron.
Eſron autem genuit Aram.
4 Aram autem genuit Aminadab.
* Aminadab autem genuit Naaſſon.
Naaſſon autem genuit Salmon.
5 Salmon autem genuit Booz de Rahab.
* Booz autem genuit Obed ex Ruth.
Obed autem genuit Jeſſe.
* Jeſſe autem genuit David regem.
6 * David autem rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Uriæ.
7 * Salomon autem genuit Roboam.
* Roboam autem genuit Abiam.
* Abiam autem genuit Aſa.
8 Aſa autem genuit Joſaphat.
Joſaphat autem genuit Joram.
Joram autem genuit Oziam.
9 * Ozias autem genuit Joatham.
* Joatham autem genuit Achaz.
* Achaz autem genuit Ezechiam.
10 * Ezechias autem genuit Manaſſen.
* Manaſſes autem genuit Amon.
* Amon autem genuit Joſiam.
11 * Joſias autem genuit Jechoniam, & fratres ejus in tranſmigratione Babylonis.
12 Et poſt tranſmigrationem Babylonis, Jechonias genuit Salathiel.
Salathiel autem genuit Zorobabel.
13 Zorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliacim.
Eliacim autem genuit Azor.
14 Azor autem genuit Sadoc.
Sadoc autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud.
15 Eliud autem genuit Eleazar.
Eleazar autem genuit Mathan.
Mathan autem genuit Jacob.
16 Jacob autem genuit Joſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Jeſus, qui vocatur Chriſtus.
17 Omnes itaque generationes ab Abraham uſque ad David, generationes quatuordecim : & à David uſque ad tranſmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim : & à tranſmigratione Babylonis uſque ad Chriſtum, generationes quatuordecim.

B

C

* Luc. 1. 31. * Gen. 21. 3. * Gen. 25. 26. * Gen. 29. 35. * Gen. 38. 29. 1. Par. 2. 4. * Ruth 4. 18. 1. Par. 2. 5. * Num. 7. 12. * Ruth 4. 21. * Ruth 4. 22. 1 Reg. 16. 1. * 2 Reg. 12. 24. * 3 Reg. 11. 43.

* 4 Reg. 14. 21. * 4 Reg. 15. 38. * 2 Paral. 26. 23. * 2 Paral. 27. 9. * 2 Par. 28. 27. * 2 Paral. 32. 33. * 2 Paral. 33. 20. & 33. 25. * 2 Par. 36. 1. 2.

*Luce 1. 27. 18 Chriſti autem generatio ſic erat: * Cùm
eſſet deſponſata mater ejus Maria Joſeph,
antequam convenirent, inventa eſt in utero
habens de Spiritu ſancto.
19 Joſeph autem vir ejus, cùm eſſet juſtus,
& nollet eam traducere, voluit occultè
dimittere eam.
20 Hæc autẽ eo cogitante, ecce Angelus Dñi D
apparuit in ſõnis ei, dicẽs: Joſeph fili David,
noli timere accipere Mariam cõjugem tuam:

quod enim in ea natũ eſt, de Spiritu ſãcto eſt.
*Luce 1. 31. 2. 21. 21 Pariet autem filium: * & vocabis nomen
ejus JESUM: ipſe enim ſalvum faciet
populum ſuum à peccatis eorum.
22 Hoc autem totum factum eſt, ut adim-
pleretur, quod dictum eſt à Domino per
*Isaie 7. 14. Prophetam, dicentem:
23 * Ecce Virgo in utero habebit, & pariet
filium: & vocabunt nomen ejus Emmanuel:
quod eſt interpretatum, Nobiſcum Deus.
24 Exurgens autem Joſeph à ſomno, fecit,
ſicut præcepit ei Angelus Domini, & ac-
cepit conjugem ſuam.
25 Et non cognoſcebat eam, donec pepe-
rit filium ſuum primogenitum: & vocavit
nomen ejus Jeſum.

CAPUT II.

*Quomodo Magi cum muneribus ad Chri-
ſtum natum pervenerint: de Herodis in
infantes ſævitia, & Chriſti in Ægyptum
exitio, ipſiuſque reditu in terram Iſrael.*

A 1 CUm ergo natus eſſet Jeſus in Bethle-
hem Juda in diebus Herodis regis, ec-
7. ce Magi ab Oriente venerunt Jeroſolymam,
2 Dicentes: Ubi eſt qui natus eſt rex Ju-
dæorum? vidimus enim ſtellam ejus in O-
riente, & venimus adorare eum.
3 Audiens autem Herodes rex turbatus
eſt, & omnis Jeroſolyma cum illo.
4 Et congregans omnes principes ſacerdo-
tum, & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis,
ubi Chriſtus naſceretur.

5 At illi dixerunt ei : In Bethlehem Judæ :
Sic enim ſcriptum eſt per Prophetam :
*Mic. 5. 2. 6 * Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam
minima es in principibus Juda : ex te enim
Joan. 7. 42. exiet dux, qui regat populum meum Iſrael.
7 Tunc Herodes clam vocatis Magis di-
ligenter didicit ab eis tempus ſtellæ, quæ
apparuit eis.
B 8 Et mittens illos in Bethlehem, dixit : Ite,
& interrogate diligenter de puero : & cùm
inveneritis, renuntiate mihi, ut & ego ve-
niens adorem eum.
9 Qui cùm audiſſent regem, abierunt. Et ec-
ce ſtella, quam viderant in Oriente, antece-
debat eos, uſque dum veniens ſtaret ſuprà,
ubi erat puer.
10 Videntes autem ſtellam gaviſi ſunt
gaudio magno valdè.
11 Et intrantes domum, invenerunt puerum
cum Maria matre ejus, & procidentes adora-
*Pſal. 71. 10. verunt eum : * & apertis theſauris ſuis obtu-
lerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.
12 Et reſponſo accepto in ſomnis ne re-
dirent ad Herodem, per aliam viam rever-
C ſi ſunt in regionem ſuam.
13 Qui cùm receſſiſſent, ecce angelus Do-
mini apparuit in ſomnis Joſeph, dicens : Sur-
ge, & accipe puerum, & matrem ejus, &
fuge in Ægyptum, & eſto ibi, uſque dum di-
cam tibi. Futurum eſt enim, ut Herodes
quærat puerum ad perdendum eum.
14 Qui conſurgens, accepit puerum, & ma-
trem ejus nocte, & ſeceſſit in Ægyptum :
15 Et erat ibi uſq; ad obitum Herodis; ut ad-
impleretur, quod dictũ eſt à Dño per Prophe-
Oſee 11. 1. tam dicentem : Ex Ægypto vocavi filiũ meum.
16 Tunc Herodes videns, quoniam illuſus
eſſet à Magis, iratus eſt valde, & mittens occi-
dit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, &
in omnibus finibus ejus, à bimatu, & infra, ſe-
cundùm tempus, quod exquiſierat à Magis.
17 Tunc adimpletum eſt, quod dictum eſt
D per Jeremiam Prophetam, dicentem :
*Jer. 31. 15. 18 * Vox in Rhama audita eſt, ploratus, &
ululatus multus : Rachel plorans filios ſuos, &
noluit conſolari, quia non ſunt.
19 Defuncto autẽ Herode, ecce angelus Do-
mini apparuit in ſomnis Joſeph in Ægypto,
20 Dicens : Surge, & accipe puerum, & ma-
trem ejus, & vade in terram Iſrael : defuncti
ſunt enim, qui quærebant animam pueri.
21 Qui conſurgens, accepit puerum, & ma-
trem ejus, & venit in terram Iſrael.
22 Audiens autem, quòd Archelaus regna-
ret in Judæa pro Herode patre ſuo, timuit
illò ire : & admonitus in ſomnis, ſeceſſit
in partes Galilææ.
23 Et veniẽs habitavit in civitate, quæ voca-
tur Nazareth : ut adimpleretur, quod dictũ eſt
per Prophetas : Quoniã Nazaræus vocabitur.

CAPUT III.

Joannes Baptiſta (cujus vitæ auſteritas deſcribitur) pœnitentiam juxta Iſaiæ vaticinium in deſerto prædicat, & populo ad ipſum confluente, reprehendit Phariſæos unà cum Sadducæis, docens ut dignos faciant fructus pœnitentiæ: & quantum ſuus à Chriſti baptiſmo differat: ſuper Chriſtum autem à Joanne baptizatum deſcendit Spiritus ſanctus, & vox Patris cœlitus audita eſt.

1 IN diebus autem illis venit Joannes A
Baptiſta prædicans in deſerto Judææ,
2 Et dicens : * Pœnitentiam agite : appro- *Mar. 1. 4. Luc. 3. 3.
pinquavit enim regnum cœlorum.
3 Hic eſt enim, qui dictus eſt per Iſaiam pro-
phetam dicentem :*Vox clamantis in deſerto: *Iſaiæ 40. 3. Marc. 1. 3. Luc. 3. 4.
Parate viam Dñi : rectas facite ſemitas ejus.
4 Ipſe autem Joannes habebat veſtimen-
tum de pilis camelorum, & zonam pelli-
ceam circa lumbos ſuos : eſca autem ejus
erat locuſtæ, & mel ſilveſtre.
5 * Tunc exibat ad eum Jeroſolyma, & om- *Mar. 1. 5.
nis Judæa, & omnis regio circa Jordanem ;
6 Et baptizabantur ab eo in Jordane,
confitentes peccata ſua.
7 Videns autem multos Phariſæorum, &
Sadducæorum venientes ad baptiſmum ſuum, B
dixit eis : Progenies viperarum, quis demon-
ſtravit vobis fugere à ventura ira ?

8 Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.
9 Et ne velitis dicere intra vos: * Patrem
habemus Abraham: dico enim vobis, quo- * Jo. 8. 39.
niam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſu-
ſcitare filios Abrahæ.
10 Jam enim ſecuris ad radicem arborũ po-
ſita eſt. Omnis ergo arbor, quæ non facit fru-
ctum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.
C
11 * Ego quidem baptizo vos in aqua in
pœnitentiam: cui autem poſt me venturus * Mar. 1. 8. Luc. 3. 16. Joan. 1. 26. Act. 1. 5.
eſt, fortior me eſt, cujus non ſum dignus
calceamenta portare: ipſe vos baptizabit
in Spiritu ſancto, & igni.
12 Cujus ventilabrum in manu ſua: & per-
mundabit aream ſuam, & congregabit tri-
ticum ſuum in horreum, paleas autem com-
buret igni inextinguibili.
13 * Tunc venit Jeſus a Galilæa in Jorda- * Mar. 1. 9. Luc. 3. 21.
nem ad Jordanem, ut baptizaretur ab eo.
14 Joannes autem prohibebat eum, dicens:
Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?
15 Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Si- D
ne modò: ſic enim decet nos implere om-
nem juſtitiam. Tunc dimiſit eum.
16 Baptizatus autem Jeſus, confeſtim aſcen-
dit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cœli: &
vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut co-
lumbam, & venientem ſuper ſe.
17 * Et ecce vox de cœlis dicens: Hic eſt fi- * Luc. 9. 35. 2. Pet. 1. 17.
lius meus dilectus, in quo mihi complacui.

CAPUT IV.

Chriſtus in deſerto poſt jejunium quadraginta dierum vincit diaboli tentationes, & capto Joanne ſecedens in Capharnaum pœnitentiam prædicat: piſcatores Petrum, & Andream, Jacobum, & Joannem Zebedæi ad ſe vocat: annuntians quoque Galilæis evangelium, varias curat infirmitates, turbis ipſum comitantibus.

A
1 TUnc Jeſus ductus eſt in deſertum à * Marci 1. 12. Lucæ 4. 1.
Spiritu, ut tentaretur à diabolo.

2 Et cùm jejunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſurit.
3 Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant.
*Deu. 8. 3. 4 Qui reſpondens dixit: Scriptum eſt: * Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.
5 Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi,
*Pſal. 90. 11. 6 Et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim: * Quia angelis ſuis mandavit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.
B
*Deu. 6. 16. 7 Ait illi Jeſus: Rurſum ſcriptum eſt: * Non tentabis Dominum Deum tuum.
8 Iterùm aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valde: & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum,
9 Et dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me.
*Deu. 6. 13. 10 Tunc dicit ei Jeſus: Vade Satana: Scriptum eſt enim: * Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.
11 Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.
*Mar. 1. 14. Lucæ 4. 14. Joan. 4. 41. 12 Cùm autem audiſſet Jeſus, quòd Joannes traditus eſſet, * ſeceſſit in Galilæam:
13 Et relicta civitate Nazareth, venit, & habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon, & Nephthalim:
14 Ut adimpleretur, quod dictum eſt per Iſaiam prophetam:
*Iſaiæ 9. 1. 15 * Terra Zabulon, & terra Nephthalim, via maris trans Jordanem, Galilææ gentium,
C
16 Populus, qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam: & ſedentibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.
*Mar. 1. 15. 17 * Exinde cœpit Jeſus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cœlorum.
*Mar. 1. 16. Lucæ 5. 2. 18 Ambulans autem Jeſus juxta mare Galilææ, * vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus mittentes rete in mare (erant enim piſcatores)
19 Et ait illis: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum.
20 At illi continuò relictis retibus ſecuti ſunt eum.
21 Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus in navi cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia ſua, & vocavit eos.
D
22 Illi autem ſtatim relictis retibus, & patre, ſecuti ſunt eum.
23 Et circuibat Jeſus totam Galilæam, docens in ſynagogis eorum, & prædicans evangelium regni: & ſanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo.
24 Et abiit opinio ejus in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus, & tormentis comprehenſos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit eos:
*Mar. 3. 7. Lucæ 6. 17. 25 * Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Jeroſolymis, & de Judæa, & de trans Jordanem.

CAPUT V.

Octo tradit beatitudines: Apoſtolos ſalem terræ, & lucem mundi dicit: nec venit, ut ſolvat legem, aut prophetas, ſed ut adimpleat, docens de non iraſcendo fratri, ſed ut ei reconciliemur, de non concupiſcenda muliere, de membro ſcandalizante abjiciendo, de uxore extra caſum adulterii non dimittenda: non jurandum, nec malo reſiſtendum, inimicos diligendos, & de malè meritis benè merendum.

1 Videns autem Jeſus turbas, aſcendit in montem, & cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus. A
2 Et aperiens os ſuum docebat eos, dicens:
3 * Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. *Luc. 6. 20.
4 * Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt terram. *Pſal. 36. 11.
5 * Beati, qui lugent: quoniam ipſi conſolabuntur. *Iſaiæ 61. 2.
6 Beati qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam: quoniam ipſi ſaturabuntur.
7 Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.
8 * Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum videbunt. *Pſal. 23. 4.
9 Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.
10 * Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. *1. Pet. 2. 20. & 3. 14. & 4. 14.
11 Beati eſtis, cùm maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversùs vos mentientes, propter me:
12 Gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis: ſic enim perſecuti ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos. B
13 Vos eſtis ſal terræ. * Quòd ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur? ad nihilum valet ultrà, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. *Mar. 9. 49. Lucæ 14. 34.
14 Vos eſtis lux mundi. Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita.
15 * Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo ſunt. *Mar. 4. 21. Lucæ 8. 16. & 11. 33.
16 * Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. *1. Pet. 2. 12.
17 Nolite putare, quoniam veni ſolvere legem, aut prophetas: non veni ſolvere, ſed adimplere. C
18 * Amen quippe dico vobis, donec tranſeat cœlum, & terra, jota unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant. *Lucæ 16. 17.
19 * Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum: qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. *Jac. 2. 10.
20 Dico enim vobis, quia niſi abundaverit juſtitia veſtra * plus quàm Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. *Lucæ 11. 39.
21 Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: * Non occides: qui autem occiderit, reus erit judicio. *Exo. 20. 13. Deut. 5. 17.
22 Ego autem dico vobis: quia omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri ſuo, raca: reus erit

ized by Google

concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis.

D 23 Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adverſum te:

24 Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo; & tunc veniens offeres munus tuum.

*Lucæ 12.58. 25 * Eſto conſentiens adverſario tuo citò, dum es in via cum eo: ne forte tradat te adverſarius judici, & judex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris.

26 Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem.

*Exo. 20.14. 27 Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: * Non mœchaberis.

28 Ego autem dico vobis: quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.

E *Infr. 18. 9. Marci 9. 46. 29 * Quod ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam.

30 Et ſi dextra manus tua ſcandalizat te, abſcinde eã, & projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

*Deu. 24. 1. Infr. 19. 7. Marci 10. 11. Lucæ 16. 18. 31 Dictum eſt autem: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, det ei libellum repudii.

32 Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari: & qui dimiſſam duxerit, adulterat.

F *1. Cor. 7. 10. *Exo. 20. 7. Levit. 19. 12. Deut. 5. 11. 33 Iterùm audiſtis, quia dictum eſt antiquis: * Non perjurabis: reddes autem Domino juramenta tua.

34 Ego autem dico vobis, non jurare omnino, neque per cœlum, quia thronus Dei eſt:

35 Neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum ejus: neque per Jeroſolymam, quia civitas eſt magni Regis:

36 Neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum.

*Jac. 5. 12. 37 *Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt: non, non: quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.

*Exo. 21. 24. Levit. 24. 20. Deut. 19. 21. 38 Audiſtis, quia dictum eſt: * Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

39 Ego autem dico vobis, non reſiſtere malo: * ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram:

G *Lucæ 6. 29. *1. Cor. 6. 7. 40 *Et ei, qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.

41 Et quicumque te angariaverit mille paſſus, vade cum illo & alia duo.

*Deu. 15. 8. 42 * Qui petit à te, da ei: & volenti mutuari à te, ne avertaris.

*Lev. 19. 18. 43 Audiſtis quia dictum eſt: *Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

*Lucæ 6. 27. *Rom. 12. 14. Lucæ 23. 34. Actor. 7. 59. 44 Ego autem dico vobis: * Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos: * & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos:

45 Ut ſitis filii patris veſtri, qui in cœlis eſt: qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos: & pluit ſuper juſtos, & injuſtos.

46 Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt?

47 Et ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantùm, quid amplius facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt?

48 Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt.

CAPUT VI.

Docet Chriſtus, quo modo facienda ſint eleemoſyna, & oratio; traditque diſcipulis formam orandi, & offenſas aliis condonandi: item quo modo ſit jejunandum: quod non in terra, ſed in cœlo theſaurizandum: oculus mundandus: non ſerviendum duobus dominis: vetat itaque ſolicitudinem de victu, veſtitu, & de craſtino.

1 ATtendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. A

2 Cùm ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis, & in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.

3 Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua:

4 Ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito, & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.

5 Et cùm oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in ſynagogis, & in angulis platearum ſtantes orare, ut videãtur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem ſuã.

6 Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum in abſcondito, & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.

7 Orantes autem, nolite multùm loqui, ſicut ethnici: putant enim, quòd in multiloquio ſuo exaudiantur. B

8 Nolite ergo aſſimilari eis: ſcit enim pater veſter, quid opus ſit vobis, antequã petatis eũ.

9 Sic ergo vos orabitis: * Pater noſter, qui es in cœlis: ſanctificetur nomen tuum. *Luc. 11. 2.

10 Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra.

11 Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie.

12 Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

13 Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Amen.

14 * Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum: dimittet & vobis pater veſter cœleſtis delicta veſtra. *Eccl. 28. 3. & 4. 5. Infra 18. 35. Marci 11. 25.

15 Si autem non dimiſeritis hominibus: nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.

16 Cùm autem jejunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes: exterminant enim facies ſuas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem ſuam.

17 Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava,

18 Ne videaris hominibus jejunans, ſed patri tuo, qui eſt in abſcondito: & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.

19 Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra: ubi ærugo, & tinea demolitur: & ubi fures effodiunt, & furantur. C *Lucæ 12. 33. 1. Tim. 6. 19.

20 * Theſaurizate autem vobis theſauros in

cœlo:

cęlo: ubi neque ęrugo, neque tinea demolitur,
& ubi fures non effodiunt, nec furantur.
21 Ubi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt
& cor tuum.
* Luc. 11. 34.
22 * Lucerna corporis tui eſt oculus tuus.
Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit.
23 Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebroſum erit. Si ergo lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt: ipſæ tenebræ quantæ erunt?
* Luc. 16. 13.
24 * Nemo poteſt duobus dominis ſervire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſervire, & mammonæ.
* Pſal. 54. 23. Luc. 12. 22. Philip. 4. 6. 1 Tim. 6. 7. D 1 Petr. 5. 7.
25 * Ideò dico vobis: ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro, quid induamini. Nonne anima plus eſt quàm eſca, & corpus plus quàm veſtimentum?
26 Reſpicite volatilia cœli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater veſter cęleſtis paſcit illa. Nonne vos magis pluris eſtis illis?
27 Quis autem veſtrùm cogitans poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?
28 Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri, quomodo creſcunt: non laborant, neque nent.
29 Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut unum ex iſtis.
30 Si autem fęnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quantò magis vos modicæ fidei?
31 Nolite ergo ſoliciti eſſe dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?
32 Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater veſter, quia his omnibus indigetis.
33 Quærite ergo primùm regnum Dei, & juſtitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.
34 Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi: ſufficit diei malitia ſua.

CAPUT VII.

Docet non judicandum: de feſtuca in oculo fratris, & trabe in proprio oculo: ſanctum non dandum canibus: omnem petentem, quærentem, & pulſantem à Deo exaudiri: faciendum aliis, quod nobis fieri volumus: per anguſtam portam ad vitam intrandum: quo modo dignoſcantur falſi prophetæ, & arbor bona à mala: comparatio de audiente Chriſti verba, & operante, aut non operante juxta illa.

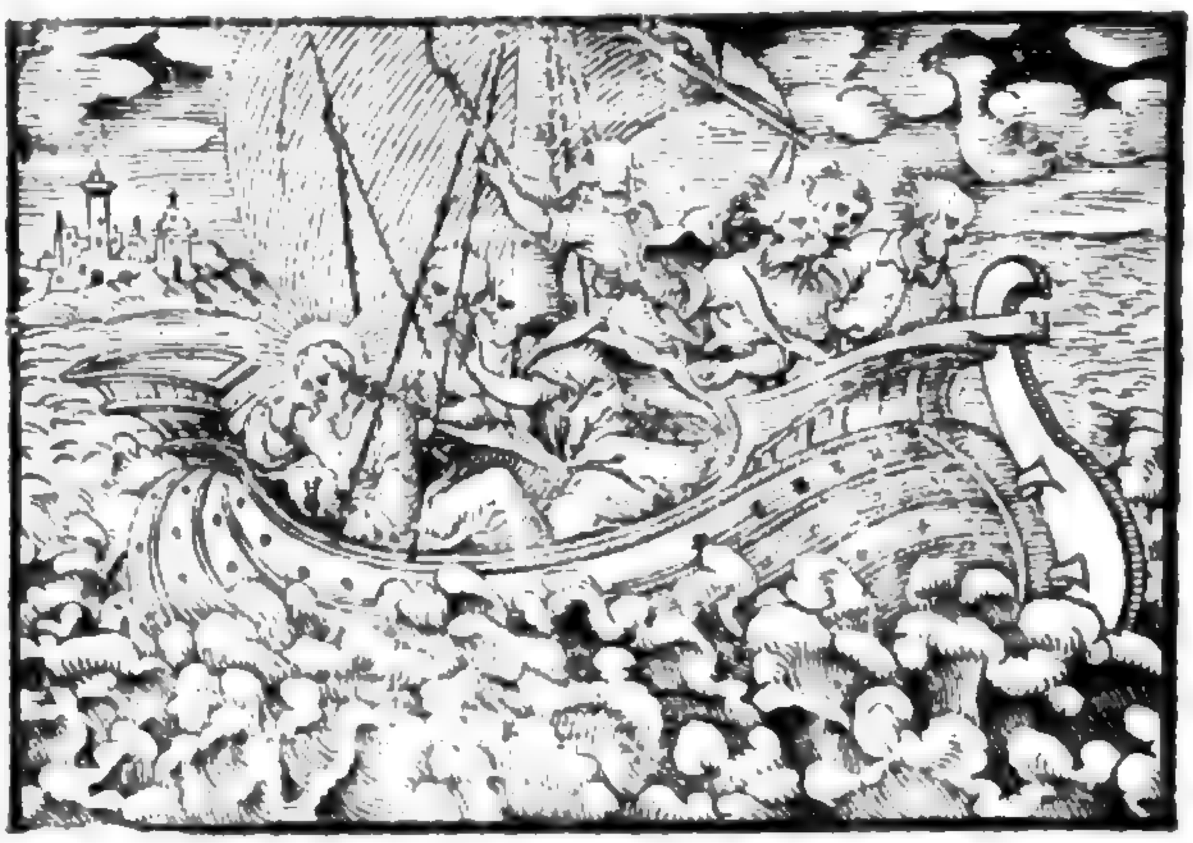
A Luc. 6. 37. Rom. 2. 1. * Mar. 4. 24.
1 Nolite judicare, ut non judicemini.
2 In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini: * & in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis.
3 Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides?
4 Aut quomodò dicis fratri tuo: Sine ejiciam feſtucam de oculo tuo: & ecce trabs eſt in oculo tuo?
5 Hypocrita, ejice primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere feſtucam de oculo fratris tui.
6 Nolite dare ſanctum canibus, neque mittatis margaritas veſtras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus ſuis, & converſi dirumpant vos.
B * Infr. 21. 22. Marc. 11. 24. Luc. 11. 9. Jo. 14. 13. Jacob 1. 6.
7 * Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis.
8 Omnis enim, qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulſanti aperietur.
9 Aut quis eſt ex vobis homo, quem ſi petierit filius ſuus panem, numquid lapidem porriget ei?
10 Aut ſi piſcem petierit, numquid ſerpentem porriget ei?
11 Si ergo vos, cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quantò magis pater veſter, qui in cęlis eſt, dabit bona petentibus ſe?
* Tob. 4. 16. Lucæ 6. 31.
12 * Omnia ergo quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc eſt enim lex, & Prophetæ.
* Luc. 13. 24.
13 * Intrate per anguſtam portam: quia lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt, qui intrant per eam.
14 Quàm anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt, qui inveniunt eam!
C
15 Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces:
16 A fructibus eorum cognoſcetis eos. Numquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus?
17 Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit.
18 Non poteſt arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere:
* Sup. 3. 10.
19 * Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.
20 Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.
* Infr. 25. 11. Lucę 6. 46.
21 * Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cęlorum: ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cęlis eſt, ipſe intrabit in regnum cęlorum.
* Act. 19. 13.
22 Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & * in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?
D * Pſal. 6. 9. Infra 25. 41. Lucæ 13. 27.
23 Et tunc confitebor illis: Quia numquam novi vos: * diſcedite à me, qui operamini iniquitatem.
* Luc. 6. 48. Rom. 2. 13. Jacob 1. 22.
24 * Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificavit domum ſuam ſupra petram,
25 Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat ſupra petram.
26 Et omnis, qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam:
27 Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.
28 Et factum eſt: cùm conſummaſſet Jeſus verba hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina ejus.
* Mar. 1. 22. Lucæ 4. 32.
29 * Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum, & Phariſæi.

Digitized by Google

CAPUT VIII.

Curatum leproſum Jeſus mittit ad ſacerdotes: ſanat puerum Centurionis, cujus fidem commendat; item ſocrum Petri febricitantem, aliosque plurimos male habentes: verbo ſpiritus ejicit: Scribam ſequi volentem rejicit, alium verò patre inſepulto mox ſequi jubet: navicula fluctibus periclitante, excitatus à diſcipulis mare ſedat: duos quoque dæmoniacos apud Geraſenos liberat, dæmonibus in porcos ingredi permittens, quo viſo Geraſeni precantur, ut a ſuis finibus diſcedat.

1 CUm autem deſcendiſſet de monte,
A ſecutæ ſunt eum turbæ multæ:
2 * Et ecce leproſus veniens, adorabat eum,
*Mat. 1. 40. Luc. 5. 12. dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare.
3 Et extendens Jeſus manum, tetigit eum,
dicens: Volo. Mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra ejus.
4 Et ait illi Jeſus: Vide, nemini dixeris: ſed
*Lev. 14. 2 vade, * oſtende te ſacerdoti, & offer munus
quod præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.
5 * Cùm autem introiſſet Capharnaum, ac-
*Luc. 7. 1. ceſſit ad eum Centurio, rogans eum,
6 Et dicens: Domine, puer meus jacet in
domo paralyticus, & malè torquetur.
7 Et ait illi Jeſus: Ego veniam, & curabo eum.
8 Et reſpondens Centurio, ait: * Dñe, non
*Luc. 7. 6. ſum dignus, ut intres ſub tectum meum, ſed
tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus.
B 9 Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic:
Vade, & vadit: & alii, Veni, & venit; &
ſervo meo, Fac hoc, & facit.
10 Audiens autem Jeſus miratus eſt, & ſequentibus ſe, dixit: Amen dico vobis, non
inveni tantam fidem in Iſrael.
11 Dico autem vobis, quòd multi * ab O-
riente, & Occidente venient, & recumbent *Mal. 1. 11.
cum Abraham, & Iſaac, & Jacob in regno
cœlorum:
12 Filii autem regni ejicientur in tenebras
exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.
13 Et dixit Jeſus Centurioni: Vade, &
ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt
puer in illa hora.
14 Et cùm veniſſet Jeſus in domum Petri:
vidit ſocrum ejus jacentem, & febricitantem:
15 Et tetigit manum ejus, & dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis.
16 * Veſpere autem facto obtulerunt ei mul- *Mar. 1. 32.
tos dæmonia habentes: & ejiciebat ſpiritus
verbo: & omnes malè habentes curavit:
17 Ut adimpleretur, quod dictum eſt per
* Iſaiam prophetam, dicentem: Ipſe in- *Iſai. 53. 4. 1Petr. 2. 24.
firmitates noſtras accepit: & ægrotationes
noſtras portavit.
18 Videns autem Jeſus turbas multas circùm ſe, juſſit ire trans fretum.
19 Et accedens unus ſcriba, ait illi: Magi-
ſter, ſequar te, quocumque ieris. C
20 Et dicit ei Jeſus: * Vulpes foveas habent,
& volucres cœli nidos: filius autem hominis *Lucæ 9. 58.
non habet, ubi caput reclinet.
21 Alius autem de diſcipulis ejus ait illi:
Domine, permitte me primùm ire, &
ſepelire patrem meum.
22 Jeſus autem ait illi: Sequere me, &

dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.
23 * Et aſcendente eo in naviculam, ſe-
*Mar. 4. 36 Lucæ 8. 22. cuti ſunt eum diſcipuli ejus:
24 Et ecce motus magnus factus eſt in
mari, ita ut navicula operiretur fluctibus,
ipſe verò dormiebat.
25 Et acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus,
& ſuſcitaverunt eum, dicentes: Domine,
ſalva nos, perimus.
26 Et dicit eis Jeſus: Quid timidi eſtis, modicæ fidei? Tunc ſurgens, imperavit ventis, &
mari, & facta eſt tranquillitas magna.
27 Porrò homines mirati ſunt, dicentes: Qua-
lis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei?
28 * Et cùm veniſſet trans fretum in re-
gionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo D *Mar. 5. 1. Luc. 8. 26.
habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam.
29 Et ecce clamaverunt, dicentes: Quid no-

biſ , & tibi , Jeſu fili Dei ? Veniſti hùc
ante tempus torquere nos?
*Mar. 5. 11. 30 * Erat autem non longè ab illis grex
multorum porcorum paſcens.
Luc. 8. 32. 31 Dæmones autem rogabant eum , dicen-
tes : Si ejicis nos hinc , mitte nos in gre-
gem porcorum.
32 Et ait illis : Ite . At illi exeuntes abie-
runt in porcos, & ecce impetu abiit to-
tus grex per præceps in mare : & mortui
ſunt in aquis.
33 Paſtores autem fugerunt : & venientes
in civitatem , nuntiaverunt omnia , & de
eis, qui dæmonia habuerant. *Mar. 5. 17.
34 Et ecce tota civitas exiit obviam Jeſu: & Luc.
* viſo eo rogabant,ut tranſiret à finibus eorũ. 8. 37.

CAPUT IX.

Paralyticum curat, Scribis murmurantibus, quòd dixiſſet remiſſa illi peccata : vocat Matthæum publicanum , & reſpondet Phariſæis murmurantibus, quòd cum publicanis ederet , quòdque ipſius diſcipuli non jejunarent : mulierem à ſanguinis profluvio liberat : filiam principis mortuam ſuſcitat : viſu duobus cæcis reſtituto , dæmoniacum mutum ſanat : & ubique prædicans omnes ſanat infirmitates , dicens , multã eſſe meſſem, paucos verò operarios.

A 1 ET aſcendens in naviculam, transfreta-
vit, & venit in civitatem ſuam .
2 Et ecce offerebant ei * paralyticum jacen-
*Mar. 2. 3. tem in lecto . Et videns Jeſus fidem illorum,
Luc. dixit paralytico : Confide , fili, remittun-
5. 18. tur tibi peccata tua .
3 Et ecce quidam de Scribis dixerunt in-
tra ſe: Hic blaſphemat .
4 Et cùm vidiſſet Jeſus cogitationes eorũ,di-
xit: Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?
5 Quid eſt facilius dicere : Dimittuntur tibi
peccata tua ; an dicere : Surge, & ambula?
6 Ut autem ſciatis, quia filius hominis ha-
bet poteſtatem in terra dimittendi peccata ,
tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum,
& vade in domum tuam .
7 Et ſurrexit , & abiit in domum ſuam .
8 Videntes autem turbæ timuerunt , & glo-
rificaverunt Deum , qui dedit poteſtatem ta-
lem hominibus .
*Mar. 2. 14. 9 * Et cùm tranſiret inde Jeſus , vidit
hominem ſedentem in telonio, Matthæum
Luc. nomine . Et ait illi : Sequere me . Et ſur-
5. 27. gens ſecutus eſt eum .
10 Et factum eſt diſcumbente eo in domo,ec-
ce multi publicani , & peccatores venientes ,
diſcumbebant cum Jeſu , & diſcipulis ejus.
11 Et videntes Phariſæi , dicebant diſcipu- B
lis ejus : Quare cum publicanis, & peccato-
ribus manducat magiſter veſter ?
12 At Jeſus audiens , ait : Non eſt opus va-
lentibus medicus, ſed malè habentibus .
13 Euntes autem diſcite , quid eſt? * Miſeri- * Oſee
cordiam volo, & non ſacrificium . Non enim 6. 6.
veni vocare juſtos, * ſed peccatores . Infra 12. 7.
14 Tunc acceſſerunt ad eũ diſcipuli Joannis, *1 Tim 1. 15.
dicentes : * Quare nos,& Phariſæi jejunamus *Mar. 2. 18.
frequenter,diſcipuli autem tui non jejunant?
15 Et ait illis Jeſus : Numquid poſſunt filii Luc.
ſponſi lugere,quamdiu cum illis eſt ſponſus ? 5. 33.
Venient autem dies , cum auferetur ab eis
ſponſus : & tunc jejunabunt .
16 Nemo autem immittet commiſſuram pan-
ni rudis in veſtimentum vetus : tollit enim
plenitudinem ejus à veſtimento , & pejor
ſciſſura fit .
17 Neque mittunt vinum novum in utres
veteres : alioquin rumpuntur utres , & vi-
num effunditur , & utres pereunt . Sed vi-
num novum in utres novos mittunt , &
ambo conſervantur .
18 *Hæc illo loquente ad eos,ecce princeps C
unus acceſſit,& adorabat eum,dicens: Domi- *Mar. 5. 22.
ne,filia mea modò defuncta eſt : ſed veni, im- Luc.
pone manum tuam ſuper eam , & vivet . 8. 41.
19 Et ſurgens Jeſus , ſequebatur eum , &
diſcipuli ejus .
20 * Et ecce mulier , quæ ſanguinis fluxum *Mar.
patiebatur duodecim annis , acceſſit retrò , 5. 25.
& tetigit fimbriam veſtimenti ejus . Luc.
21 Dicebat enim intra ſe : Si tetigero tan- 8. 43.
tùm veſtimentum ejus , ſalva ero .

22 At Jeſus converſus, & videns eam, dixit: Confide, filia, fides tua te ſalvam fecit. Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora.
23 Et cùm veniſſet Jeſus in domum principis, & vidiſſet tibicines, & turbam tumultuantem, dicebat:
24 Recedite: non eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et deridebant eum.
25 Et cùm ejecta eſſet turba, intravit: & tenuit manum ejus. Et ſurrexit puella.
26 Et exiit fama hæc in univerſam terrã illã.
27 Et tranſeunte inde Jeſu, ſecuti ſunt eum duo cæci, clamantes, & dicentes: Miſerere noſtri, Fili David.
D
28 Cùm autẽ veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cęci. Et dicit eis Jeſus: Creditis, quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Dñe.
29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundùm fidem veſtram fiat vobis.
30 Et aperti ſunt oculi eorum: & comminatus eſt illis Jeſus, dicens: Videte, ne quis ſciat.
31 Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa.
*Infr. 12. 22. Lucæ 11. 14.
32 Egreſſis autem illis, * ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.
33 Et ejecto dæmonio, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ, dicentes: Numquam apparuit ſic in Iſrael
34 Phariſæi autem dicebant: In principe dæmoniorum ejicit dæmones.
*Mar. 6. 6.
35 * Et circuibat Jeſus omnes civitates, & caſtella, docens in ſynagogis eorum, & prædicans Evangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.
36 Videns autem turbas, miſertus eſt eis: quia erant vexati, & jacentes ſicut oves non habentes paſtorem.
*Luc. 10. 2.
37 Tunc dicit diſcipulis ſuis: * Meſſis quidem multa, operarii autem pauci.
38 Rogate ergo Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.

CAPUT X.

Legatio, ac inſtructio duodecim Apoſtolorum (quorum hic nomina recenſentur) ad evangelizandum Judæis, & dæmoniacos infirmoſq; curandos: qui adverſus mala hic imminentia pręmonentur, & roborãtur: Chriſtus non venit, ut mittat pacem, ſed gladium, ipſeque coram hominibus confitendus eſt, neq; quidquam ejus amori præponendũ: honorans autem alios propter Chriſtũ, honorat Chriſtum, & ita mercedem recipiet.

A
*Marc. 3. 13. Lucæ 6. 13. & 9. 1.
1 ET convocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.
2 Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc. Primus, Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater ejus,
3 Jacobus Zebedæi, & Joannes frater ejus, Philippus, & Bartholomęus, Thomas, & Mathęus publicanus, Jacobus Alphei, & Thadęus,
4 Simon Chananæus, & Judas Iſcariotes, qui & tradidit eum.
5 Hos duodecim miſit Jeſus; pręcipiens eis, dicens: In viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis:
*Act. 13. 46.
6 Sed potius ite * ad oves, quæ perierunt domus Iſrael.
7 Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit regnum cœlorum.
8 Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones ejicite: gratis accepiſtis, gratis date.
9 * Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris: *Mar. 6. 8. Luc. 9. 3. & 10. 4.
10 Non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim eſt operarius cibo ſuo.
11 In quamcumque autem civitatem, aut caſtellum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus ſit: & ibi manete, donec exeatis. B
12 Intrantes autem in domum, ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui.
13 Et ſi quidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam: ſi autem non fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos.
14 Et quicumque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros: exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus veſtris.
15 Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum in die judicii, quàm illi civitati.
16 * Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. *Luc. 10. 3.
17 Cavete autem ab hominibus. * Tradent enim vos in conciliis, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos: *Luc. 12. 11.
18 Et ad præſides, & ad reges ducemini propter me, in teſtimonium illis, & gentibus.
19 Cùm autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini.
20 Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis. C
21 Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & inſurgent filii in parentes, & morte eos afficient.
22 Et eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.
23 Cùm autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis, non conſummabitis civitates Iſrael, donec veniat Filius hominis.
24 * Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſervus ſuper dominum ſuum. *Luc. 6. 40. Joan. 13. 16. & 15. 20.
25 Sufficit diſcipulo, ut ſit ſicut magiſter ejus: & ſervo, ſicut dominus ejus. Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt: quantò magis domeſticos ejus?
26 Ne ergo timueritis eos. * Nihil enim eſt opertum, quod non revelabitur; & occultum, quod non ſcietur. *Mar. 4. 22. Luc. 8. 17. & 12. 2.
27 Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.
28 Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potiùs timete eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in gehennam.
29 * Nonne duo paſſeres aſſe væneunt: & unus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro? *1. Reg. 14. 45. Act. 27. 34.
30 Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt.
31 Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos. D

*Mar. 8. 18. 32 * Omnis ergo, qui confitebitur me co-
Luc. 9. 26 ram hominibus, confitebor & ego eum co-
& 12. 8 ram Patre meo, qui in cœlis eſt.
2 Tim. 2. 12. 33 Qui autem negaverit me coram homi-
nibus, negabo & ego eum coram Patre
meo, qui in cœlis eſt.
*Luc. 12. 51. 34 * Nolite arbitrari, quia pacem vene-
rim mittere in terram: non veni pacem
mittere, ſed gladium.
35 Veni enim ſeparare hominem adverſus
patrem ſuum, & filiam adverſus matrem
ſuam, & nurum adverſus ſocrum ſuam:
*Mic. 7. 6. 36 * Et inimici hominis, domeſtici ejus.
*Luc. 14. 26. 37 *Qui amat patrem, aut matrem plus quàm
me, non eſt me dignus: & qui amat filium,
E aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.
*Infrà 16. 24. 38 * Et qui non accipit Crucem ſuam,
Marc. 8. 34. & ſequitur me, non eſt me dignus.
Luc. 14. 27. 39 Qui invenit animam ſuam, perdet il-
*Luc. 9. 24. lam: & qui * perdiderit animam ſuam
17. 33 propter me, inveniet eam.
Joan. 12. 25. 40 * Qui recipit vos, me recipit: & qui
*Luc. 10. 16. me recipit, recipit eum, qui me miſit.
Joan. 13. 20. 41 Qui recipit prophetam in nomine pro-
phetæ, mercedem prophetæ accipiet: &
qui recipit juſtum in nomine juſti, mer-
cedem juſti accipiet.
*Mar. 9. 42. 42 * Et quicumque potum dederit uni ex
minimis iſtis, calicem aquæ frigidæ tan-
tum in nomine diſcipuli: amen dico vo-
bis, non perdet mercedem ſuam.

CAPUT XI.

Joannes de carcere nuntios mittit ad Jeſum: quibus poſt Chriſti reſponſum abeuntibus, ipſe coram turbis laudat Joannem: Judæos verò pueris in foro invicem acclamantibus aſſimilat, exprobrans civitatibus obſtinatis, in quibus plurimas fecerat virtutes: confeſſio Jeſu ad Patrem; oneratos ad ſe vocat Chriſtus, dicens, jugum ſuum eſſe ſuave.

A 1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Je-
ſus, præcipiens duodecim diſcipulis
ſuis, tranſiit inde, ut doceret, & prædi-
caret in civitatibus eorum.
*Luc. 7. 18. 2 * Joannes autem cùm audiſſet in vinculis
opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis,
3 Ait illi: Tu es, qui venturus es, an
alium expectamus?
4 Et reſpondens Jeſus, ait illis: Euntes re-
nuntiate Joanni, quæ audiſtis, & vidiſtis.
*Iſaiæ 35. 5. 5 * Cæci vident, claudi ambulant, le-
61. 1. proſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui
reſurgunt, pauperes evangelizantur;
6 Et beatus eſt, qui non fuerit ſcandali-
zatus in me.
*Luc. 7. 24. 7 * Illis autem abeuntibus, cœpit Jeſus dice-
re ad turbas de Joanne: Quid exiſtis in deſer-
tum videre? arundinem vento agitatam?
8 Sed quid exiſtis videre? hominem mol-
libus veſtitum? Ecce, qui mollibus ve-
B ſtiuntur, in domibus regum ſunt.
9 Sed quid exiſtis videre? prophetam? Etiam
dico vobis, & plus quàm prophetam.
*Mal. 3. 1. 10 Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: * Ec-
Marc. 1. 2. ce ego mitto angelum meum ante faciem
tuam, qui præparabit viam tuam ante te.
Luc. 7. 27 11 Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos
mulierum major Joanne Baptiſta: qui autem
minor eſt in regno cœlorum, major eſt illo.
12 A diebus autem Joannis Baptiſtæ uſ-
que nunc regnum cœlorum vim patitur, &
violenti rapiunt illud.
13 Omnes enim prophetæ, & lex, uſque
ad Joannem, prophetaverunt:
14 Et ſi vultis recipere, * ipſe eſt Elias, *Mal. 4. 5.
qui venturus eſt.
15 Qui habet aures audiendi, audiat.
16 Cui autem ſimilem æſtimabo generatio-
nem iſtam? Similis eſt pueris ſedentibus
in foro, qui clamantes coæqualibus
17 Dicunt: Cecinimus vobis, & non ſalta-
ſtis: lamentavimus, & non planxiſtis.
18 Venit enim Joannes, neque manducans, C
neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet.
19 Venit filius hominis manducans, & bi-
bens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator
vini, publicanorum, & peccatorum amicus.
Et juſtificata eſt ſapientia à filiis ſuis.
20 Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in
quibus factæ ſunt plurimæ virtutes ejus,
quia non egiſſent pœnitentiam.
21 * Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida, *Luc. 10. 13
quia, ſi in Tyro, & Sidone factæ eſſent vir-
tutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in ci-
licio, & cinere pœnitentiam egiſſent.
22 Veruntamen dico vobis: Tyro, & Sidoni
remiſſiùs erit in die judicii, quàm vobis.
23 Et tu Capharnaum: numquid uſque in
cœlum exaltaberis? uſque in infernum de-
ſcendes: quia ſi in Sodomis factæ fuiſſent
virtutes, quæ factæ ſunt in te, forte man-
ſiſſent uſque in hanc diem.
24 Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodo- D
morum remiſſiùs erit in die judicii, quàm tibi.
25 In illo tempore reſpondens Jeſus, dixit:
Confiteor tibi, Pater, Domine cœli, & ter-
ræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, &
prudentibus, & revelaſti ea parvulis.
26 Ita Pater: quoniã ſic fuit placitũ ante te.
27 Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. * *Joan. 6. 46
Et nemo novit Filium niſi Pater: neque & 7. 29
Patrem quis novit niſi Filius, & cui vo- & 8. 19
luerit Filius revelare. & 10. 15.
28 Venite ad me omnes, qui laboratis,
& onerati eſtis, & ego reficiam vos.
29 * Tollite jugum meum ſuper vos, & *Jere. 6. 16
diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis cor-
de: & invenietis requiem animabus veſtris.
30 Jugũ enim meũ ſuave eſt, & onus meũ leve.

CAPUT XII.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, manum quoque aridam ſabbato curat: Phariſæorũ machinationi tacitus cedens, variosq; à ſe curatos ſilere præcipiens, implet Iſaiæ vaticinium: dæmoniaco, cæco, & muto curato, Phariſæos ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia blaſphemantes convincit falſum dicere: dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & de omni verbo otioſo reddendam rationem: Scribis autem, & Phariſæis ſignum petentibus dandum dicit Jonæ ſignum: & qui ſint mater, & fratres ipſius.

1 IN illo tempore abiit Jeſus per ſata ſab- A
bato: diſcipuli autem ejus eſurientes Marc. 2. 23
cœperunt vellere ſpicas, & manducare. Luc. 6. 1.
2 Phariſæi autem videntes, dixerunt ei:
Ecce diſcipuli tui faciunt, quod non licet *1 Reg. 21. 6.
facere ſabbatis.

3 At ille dixit eis: Non legiſtis, * quid fecerit David quando eſuriit, & qui cum eo erant. (* Lev. 24. 9.)

4 Quomodo intravit in domum Dei, & panes propoſitionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant, * niſi ſolis ſacerdotibus? (* 1. Reg. 21. 6.)

5 Aut non legiſtis in lege, * quia ſabbatis ſacerdotes in templo ſabbatum violant, & ſine crimine ſunt? (* Nu. 28. 9.)

6 Dico autē vobis, quia tēplo major eſt hic.

7 Si autem ſciretis, quid eſt: * Miſericordiam volo, & non ſacrificium: numquam condemnaſſetis innocentes: (* Osee 6. 6)

8 Dñs enim eſt filius hominis etiam ſabbati.

9 Et cum inde tranſiſſet: venit in ſynagogam eorum.

10 * Et ecce homo manum habens aridam, & interrogabant eum, dicentes: Si licet ſabbatis curare? ut accuſarent eum. (* Mar. 3. 1. Luc. 6. 6.)

11 Ipſe autem dixit illis: * Quis erit ex vobis homo qui habeat ovem unā, & ſi ceciderit hęc ſabbatis in foveā, nonne tenebit, & levabit eā? (* Deut. 22. 4.)

12 Quantò magis melior eſt homo ove? itaque licet ſabbatis benefacere.

13 Tunc ait homini: Extende manū tuam. Et extendit, & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.

B

14 Exeuntes autem Phariſæi, conſiliū faciebant adverſus eum, quomodo perderent eum.

15 Jeſus autem ſciens receſſit inde: & ſecuti ſunt eum multi, & curavit eos omnes:

16 Et præcepit eis, ne manifeſtū eū facerent.

17 Ut adimpleretur, quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam dicentem:

18 * Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo benè complacuit animæ meæ. Ponam ſpiritum meum ſuper eum, & judicium gentibus nuntiabit. (* Iſai. 42. 1.)

19 Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus:

20 Arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad victoriam judicium:

21 Et in nomine ejus Gentes ſperabunt.

22 Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæcus, & mutus, & curavit eum, ita ut loqueretur, & videret.

23 Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant: Numquid hic eſt filius David?

24 * Phariſæi autem audientes, dixerunt: Hic non ejicit dæmones niſi in Beelzebub principe dæmoniorum. (* Sup. 9. 34. Marc. 3. 22. Luc. 11. 15)

25 Jeſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis: * Omne regnum diviſum contra ſe deſolabitur: & omnis civitas, vel domus diviſa contra ſe non ſtabit. (* Luc. 11. 17.)

26 Et ſi ſatanas ſatanā ejicit, adverſus ſe diviſus eſt: quomodo ergo ſtabit regnum ejus?

27 Et ſi ego in Beelzebub ejicio dæmones, filii veſtri in quo ejiciunt? ideò ipſi judices veſtri erunt.

28 Si autem ego in ſpiritu Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum Dei.

29 Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi prius alligaverit fortē? & tunc domū illius diripiet.

C

30 Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non congregat mecum, ſpargit.

31 * Ideò dico vobis: Omne peccatum, & blaſphemia remittetur hominibus, ſpiritus autem blaſphemia non remittetur. (* Mar. 3. 29. Luc. 12. 10.)

32 Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro.

33 Aut facite arborem bonam, & fructū ejus bonum: aut facite arborem malam, & fructum ejus malū: ſiquidē ex fructu arbor agnoſcitur.

34 Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cùm ſitis mali? * ex abundantia enim cordis os loquitur. (* Luc. 6. 45.)

35 Bonus homo de bono theſauro profert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala.

36 Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.

37 Ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

38 Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis, & Phariſæis, dicentes: Magiſter, volumus à te ſignum videre.

D

39 Qui reſpondens ait illis: * Generatio mala, & adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum * Jonæ Prophetæ. (* Infra 16. 4 Luc. 11. 29. 1. Cor. 1. 22.)

40 Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus. (* Jonæ 1. 17.)

41 * Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam; quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce plus quam Jonas hic. (* Jonæ 3. 5.)

42 Regina Auſtri ſurget in judicio cum generatione iſta, & condemnabit eam; * quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ecce plus quam Salomon hic. (* 3. Reg. 10. 1. 2. Par. 9. 1.)

43 * Cùm autem immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit. (* Luc. 11. 24.)

44 Tunc dicit: Revertar in domum meam, unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam.

45 Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: * & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Sic erit generationi huic peſſimæ.

46 * Adhuc eo loquēte ad turbas ecce mater ejus, & fratres ſtabant foris, quęrētes loqui ei. (* Marc. 3. 31. Luc. 8. 19.)

47 Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant quærentes te.

48 At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?

49 Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei.

50 Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis eſt: ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.

CAPUT XIII.

Sedens in navicula proponit turbis parabolas ſeminantis, ac zizaniorum, quas etiam diſcipulis interpretatur: item parabolas de grano ſinapis, de fermento in farina occultato, de theſauro, & margarita inventis, de rete in mare miſſo, quam parabolam etiam declarat: docens in patria, ait prophetam non eſſe ſine honore niſi in propria patria.

A

1 IN illo die exiens Jeſus de domo, ſedebat ſecus mare.

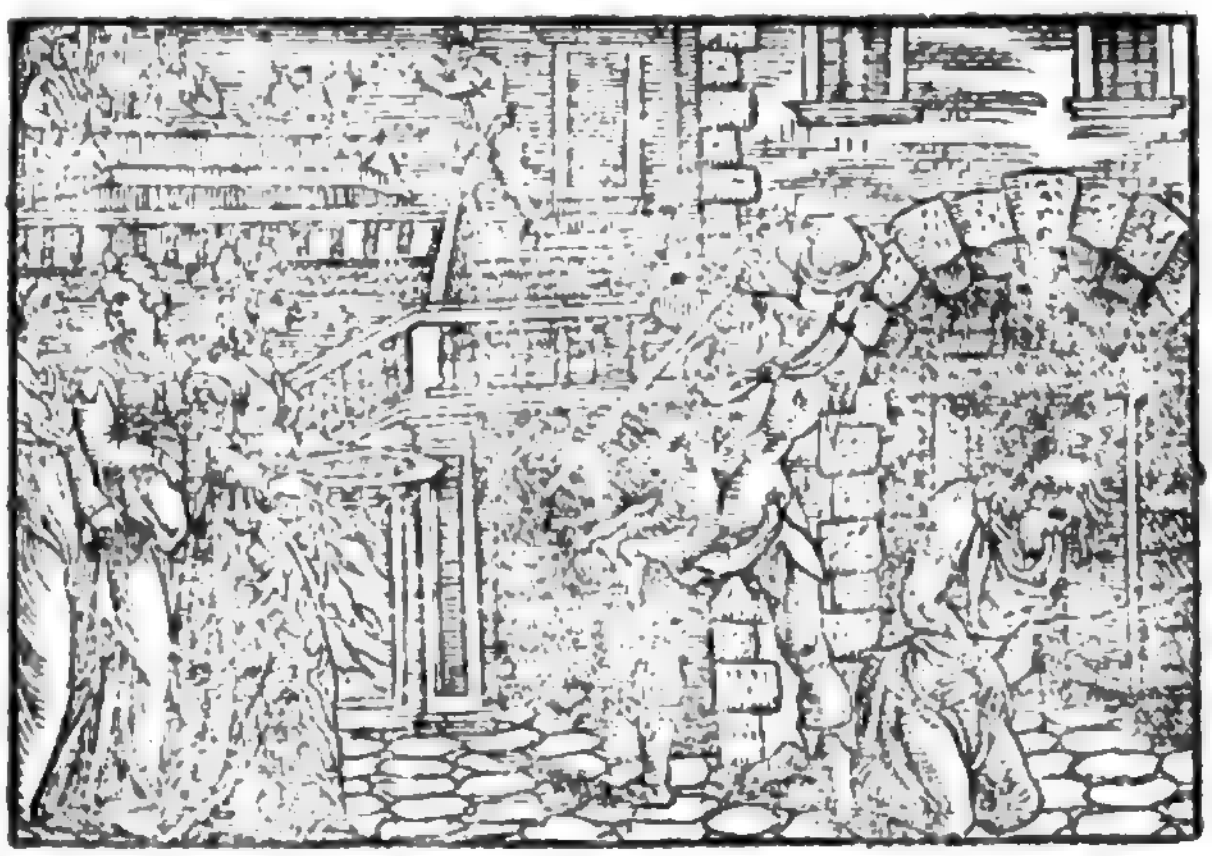

*Mar. 4. 1. Luc. 8. 4. 2 * Et congregatæ ſunt ad eum turbæ mul-
tæ, ita ut in naviculam aſcendens ſederet;
& omnis turba ſtabat in littore.
3 Et locutus eſt eis multa in parabolis, di-
cens: Ecce exiit, qui ſeminat, ſeminare.
4 Et dum ſeminat, quędã ceciderũt ſecus vi-
am,& venerũt volucres cęli,& comederũt ea.
5 Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non
habebant terram multam: & continuò exorta
ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.
6 Sole autem orto æſtuaverunt: & quia
non habebant radicem, aruerunt.
7 Alia autem ceciderunt in ſpinas: & cre-
B verunt ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.
8 Alia autem ceciderunt in terram bonam:
& dabant fructum, aliud centeſimum, aliud
ſexageſimum, aliud trigeſimum.
9 Qui habet aures audiendi, audiat.
10 Et accedentes diſcipuli dixerunt ei:
Quare in parabolis loqueris eis?
11 Qui reſpondens, ait illis: Quia vobis
datum eſt noſſe myſteria regni cœlorum:
illis autem non eſt datum.
*Infrà 25. 29. 12 * Qui enim habet, dabitur ei, & abun-
dabit: qui autem non habet, & quod ha-
bet, auferetur ab eo.
13 Ideò in parabolis loquor eis: quia vi-
dentes non vident, & audientes non au-
diunt, neque intelligunt.
14 Et adimpletur in eis prophetia Iſaiæ di-
*Iſaię 6. 9. Marc. 4. 12. Luc. 8. 10. Joan. 12. 40. Actor. 28. 26. Rom. 11. 8. centis: * Auditu audietis, & non intelligetis:
& videntes videbitis, & non videbitis.
15 Incraſſatum eſt enim cor populi hujus,
& auribus graviter audierunt, & oculos
ſuos clauſerunt: ne quando videant oculis,
& auribus audiant, & corde intelligant,
& convertantur, & ſanem eos.
16 Veſtri autem beati oculi, quia vident,
& aures veſtræ, quia audiunt.
*Luc. 10. 24. 17 * Amen quippe dico vobis, quia mul-
ti prophetæ, & juſti cupierunt videre,
quæ videtis, & non viderunt; & audire,
quæ auditis, & non audierunt.
C 18 Vos ergo audite parabolam ſeminantis.
19 Omnis, qui audit verbum regni, & non
intelligit, venit malus, & rapit, quod ſe-
minatum eſt in corde ejus: hic eſt, qui ſe-
cus viam ſeminatus eſt.
20 Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt,
hic eſt, qui verbum audit, & continuò
cum gaudio accipit illud:
21 Non habet autẽ in ſe radicem, ſed eſt tem-
poralis, facta autẽ tribulatione, & perſecutio-
ne propter verbum, continuò ſcandalizatur.
22 Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis, hic
eſt, qui verbum audit, & ſolicitudo ſæculi
iſtius, & fallacia divitiarum ſuffocat ver-
bum, & ſine fructu efficitur.
23 Qui verò in terram bonam ſeminatus eſt,
hic eſt, qui audit verbum, & intelligit, & fru-
ctum affert, & facit aliud quidem centeſimũ,
aliud autem ſexageſimũ, aliud verò trigeſimũ.
24 * Aliam parabolam propoſuit illis, di- *Mar. 4. 26
cens: Simile factum eſt regnum cœlorum ho-
mini, qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo.
25 Cùm autem dormirent homines, venit
inimicus ejus, & ſuperſeminavit zizania in
medio tritici, & abiit.
26 Cùm autem creviſſet herba, & fructum
feciſſet, tunc apparuerunt & zizania.
27 Accedentes autem ſervi patrisfamilias,
dixerunt ei: Dñe, nonne bonũ ſemen ſemina-
ſti in agro tuo? Unde ergo habet zizania?
28 Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. D
Servi autem dixerunt ei: Vis, imus, &
colligimus ea?
29 Et ait: Non: ne fortè colligentes zi-
zania, eradicetis ſimul cum eis & triticum.
30 Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem,
& in tempore meſſis dicam meſſoribus: Col-
ligite primùm zizania, & alligate ea in fa-
ſciculos ad comburendum, triticum autem
congregate in horreum meum.
31 * Aliam parabolam propoſuit eis dicens: *Mar. 4. 31. Luc. 13. 19.
Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis,
quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo:
32 Quod minimum quidem eſt omnibus ſe-
minibus: cùm autem creverit, majus eſt om-
nibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres
cœli veniant, & habitent in ramis ejus.

33 Aliam

* Luc. 13, 21. 33 Aliam parabolam locutus eſt eis. * Simi-
le eſt regnum cœlorum fermento, quod ac-
ceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tri-
bus, donec fermentatum eſt totum.
34 Hæc omnia locutus eſt Jeſus in parabolis
ad turbas: & ſine parabolis nõ loquebatur eis.
35 Ut impleretur, quod dictum erat per Pro-
* Pſal. 77, 2. phetã dicentẽ. * Aperiam in parabolis os me-
um, eructabo abſcondita à cõſtitutione mũdi.
* Mar. 4. 34. 36 * Tunc, dimiſſis turbis, venit in domum: &
acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, dicentes:
Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri.
37 Qui reſpondens, ait illi: Qui ſeminat
bonum ſemen, eſt Filius hominis.
38 Ager autem eſt mundus. Bonum verò
ſemen, hi ſunt filii regni. Zizania autem,
filii ſunt nequam.
* Apo. 14. 15. 39 Inimicus autem, qui ſeminavit ea, eſt
diabolus. * Meſſis verò, conſummatio ſæ-
culi eſt: Meſſores autem, angeli ſunt.
F 40 Sicut ergo colliguntur zizania, & igni cõ-
buruntur: ſic erit in conſummatione ſæculi.
41 Mittet filius hominis Angelos ſuos, &
colligent de regno ejus omnia ſcandala, &
eos qui faciunt iniquitatem:
42 Et mittent eos in caminum ignis. Ibi
* Sap. 3. 7. Dan. 12. 3. erit fletus, & ſtridor dentium.
43 * Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in regno
Patris eorũ. Qui habet aures audiendi, audiat.
44 Simile eſt regnum cœlorum theſauro ab-
ſcondito in agro: quem qui invenit homo, ab-
ſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit
univerſa, quæ habet, & emit agrum illum.

45 Iterùm ſimile eſt regnum cęlorum homi-
ni negotiatori, quærenti bonas margaritas.
46 Inventa autẽ una pretioſa margarita, ab-
iit, & vendidit omnia, quę habuit, & emit eam.
47 Iterùm ſimile eſt regnum cœlorum ſa-
genæ miſſæ in mare, & ex omni genere
piſcium congreganti:
48 Quam cùm impleta eſſet, educentes,
& ſecùs littus ſedentes, elegerunt bonos in
vaſa, malos autem foras miſerunt.
49 Sic erit in conſummatione ſęculi: exibunt
angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorũ.
50 Et mittent eos in caminum ignis: ibi
erit fletus, & ſtridor dentium.
51 Intellexiſtis hęc omnia? Dicunt ei: Etiam.
52 Ait illis: Ideò omnis ſcriba doctus in re- G
gno cęlorum, ſimilis eſt homini patrifamilias,
qui profert de theſauro ſuo nova, & vetera.
53 Et factum eſt, cùm conſummaſſet Je-
ſus parabolas iſtas, tranſiit inde.
54 * Et veniens in patriam ſuam, docebat eos * Mar. 6. 1.
in ſynagogis eorum, ita ut mirarentur, & di-
cerent: Unde huic ſapientia hęc, & virtutes? Luce 4. 16.
55 * Nonne hic eſt fabri filius? Nonne ma- * Joan. 6. 42.
ter ejus dicitur Maria, & fratres ejus Jaco-
bus, & Joſeph, & Simon, & Judas?
56 Et ſorores ejus, nonne omnes apud nos
ſunt? Unde ergo huic omnia iſta?
57 Et ſcandalizabantur in eo. Jeſus autem
dixit eis: Non eſt propheta ſine honore,
niſi in patria ſua, & in domo ſua.
58 Et non fecit ibi virtutes multas, pro-
pter incredulitatem illorum.

CAPUT XIV.

Caput Joannis datur puellæ ſaltatrici: Jeſus quinque virorum millia in deſerto quinque panibus, & duobus piſcibus ſatiat, ſublatis duodecim reliquiarum cophinis: & ſuper mare ambulans diſcipulos tempeſtate agitatos confortat, Petrumque a ſubmerſione liberat: in terra Geneſar variis curantur languores tactu veſtimenti ipſius.

A
Marc. 6. 14. Luce 9. 7. 1 IN illo tempore audivit Herodes te-
trarcha famam Jeſu:
2 Et ait pueris ſuis: Hic eſt Joannes Ba-
ptiſta: ipſe ſurrexit à mortuis, & ideò
virtutes operantur in eo.
3 * Herodes enim tenuit Joannem, & al- * Mar. 6. 17.
ligavit eum: & poſuit in carcerem propter Luce 3. 19.
Herodiadem uxorem fratris ſui.
4 Dicebat enim illi Joannes: Non licet
tibi habere eam.
5 Et volens illum occidere, timuit popu-
lum, * quia ſicut prophetam eum habebant. * Inf. à 21. 26.
6 Die autem natalis Herodis ſaltavit filia
Herodiadis in medio, & placuit Herodi.

7 Un-

7 Unde cum juramento pollicitus eſt ei
dare, quodcumque poſtulaſſet ab eo.
8 At illa præmonita à matre ſua: Da mihi,
inquit, hic in diſco caput Joannis Baptiſtæ.
9 Et contriſtatus eſt rex: propter juramen-
tum autem, & eos, qui pariter recumbe-
bant, juſſit dari.
10 Miſitq; & decollavit Joannē in carcere.
11 Et allatum eſt caput ejus in diſco, &
datum eſt puellæ, & attulit matri ſuæ.

12 Et accedentes diſcipuli ejus, tulerunt
corpus ejus, & ſepelierunt illud: & ve-
nientes nuntiaverunt Jeſu. B
13 * Quod cùm audiſſet Jeſus, ſeceſſit
inde in navicula, in locum deſertum ſeor-
ſum: & cum audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt
eum pedeſtres de civitatibus.
14 Et exiens vidit turbam multam, & mi-
ſertus eſt eis, & curavit languidos eorum.
15 Veſpere autem facto, acceſſerunt ad

*Mar. 6. 31. Luc. 9. 10.

eum diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt
locus, & hora jam præteriit: dimitte tur-
bas, ut euntes in caſtella, emant ſibi eſcas.
16 Jeſus autem dixit eis: Non habent ne-
ceſſe ire: date illis vos manducare.
17 Reſponderunt ei: * Non habemus hic
niſi quinque panes, & duos piſces.

* Jo. 6. 9.

18 Qui ait eis: Afferte mihi illos huc.
19 Et cùm juſſiſſet turbam diſcumbere ſu-
per fœnum, acceptis quinque panibus, &
duobus piſcibus, aſpiciens in cœlum be-
nedixit, & fregit, & dedit diſcipulis pa-
nes, diſcipuli autem turbis.
20 Et manducaverunt omnes, & ſaturati C

ſunt. Et tulerunt reliquias, duodecim co-
phinos fragmentorum plenos.
21 Manducantium autē fuit numerus, quin-
que millia virorum, exceptis mulieribus
& parvulis.
22 * Et ſtatim compulit Jeſus diſcipulos aſ-

*Mar. 6. 45.

cendere in naviculam , & præcedere eum
trans fretum , donec dimitteret turbas .
23 Et dimiſſa turba , * aſcendit in montem
* Jo: 6. 15. Marc. 6. 46. ſolus orare. Veſpere autẽ facto ſolus erat ibi.
24 Navicula autem in medio mari jactabatur
fluctibus: erat enim contrarius ventus.
25 Quarta autem vigilia noctis venit ad eos
ambulans ſuper mare.
26 Et videntes eum ſuper mare ambulantem,
turbati ſunt, dicentes : Quia phantaſma
eſt . Et præ timore clamaverunt .
27 Statimque Jeſus locutus eſt eis, dicens :
Habete fiduciam : ego ſum: nolite timere.
28 Reſpondens autem Petrus dixit : Domine,
ſi tu es, jube me ad te venire ſuper aquas.
29 At ipſe ait : Veni . Et deſcendens Petrus
de navicula , ambulabat ſuper aquam , ut
veniret ad Jeſum.
30 Videns verò ventum validum, timuit : &
D cùm cœpiſſet mergi , clamavit dicens : Domine
, ſalvum me fac .
31 Et continuò Jeſus extendens manum ,
apprehendit eum : & ait illi : Modicæ fidei,
quare dubitaſti ?
32 Et cùm aſcendiſſent in naviculam , ceſſavit
ventus .
33 Qui autem in navicula erant, venerunt, &
adoraverũt eum, dicentes: Vere Filius Dei es .
34 * Et cùm transfretaſſent , venerunt in
*Mar. 6. 53. terram Geneſar.
35 Et cùm cognoviſſent eum viri loci illius,
miſerunt in univerſam regionem illam , &
obtulerunt ei omnes male habentes :
36 Et rogabant eum , ut vel fimbriam veſtimenti
ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt,
ſalvi facti ſunt.

CAPUT XV.

Phariſæorum de lavandis manibus , aliiſque rebus traditiones, quas Dei mandatis præponebant : & quæ ſint coinquinantia hominem: mulier Chananæa perſeveranti fide , ac ſupplicatione impetrat filiæ curationem: Jeſus curatis juxta mare Galilææ variis languoribus , quatuor virorum millia ſeptem panibus pauciſque piſciculis ſatiat , ſublatis ſeptem ſportarum reliquiis.

A 1 TUnc acceſſerunt ad eum ab Jeroſolymis
Scribæ, & Phariſæi , dicentes :
*Marc 7. 5. 2 * Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem
ſeniorum? non enim lavant manus
ſuas, cùm panem manducant.
3 Ipſe autem reſpondens ait illis : Quare &
vos tranſgredimini mandatum Dei propter
traditionem veſtram? Nam Deus dixit :
*Exo. 20. 12. Deut. 5. 16. Epheſ. 6. 2. 4 * Honora patrem, & matrem : & * qui maledixerit
patri, vel matri, morte moriatur .
5 Vos autem dicitis : Quicumque dixerit
patri, vel matri : Munus quodcumque eſt
ex me, tibi proderit:
*Exo. 21. 17. Levit. 20. 9. Prov. 20. 20. 6 Et non honorificabit patrem ſuum, aut
matrem ſuam : & irritum feciſtis mandatum
Dei propter traditionem veſtram.
7 Hypocritæ : bene prophetavit de vobis
Iſaias , dicens :
*Iſaiæ 29. 13. 8 * Populus hic labiis me honorat : cor
autem eorum longe eſt à me.
B Marci 7. 6. 9 Sine cauſa autem colunt me , docentes
doctrinas, & mandata hominum .
10 Et convocatis ad ſe turbis , dixit eis:
Audite, & intelligite .
11 Non quod intrat in os, coinquinat hominem
: ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat
hominem.
12 Tunc accedentes diſcipuli ejus, dixerunt
ei: Scis , quia Phariſæi audito verbo
hoc ſcandalizati ſunt ?
13 At ille reſpondens ait : * Omnis plantatio
, quam non plantavit Pater meus cœleſtis,
eradicabitur. * Jos 15. 2.
14 Sinite illos : * cæci ſunt, & duces cæcorum
, cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet,
ambo in foveam cadunt. *Luc. 6. 10.
15 * Reſpondens autem Petrus dixit ei :
Ediſſere nobis parabolam iſtam . *Mar. 7. 17.
16 At ille dixit: Adhuc & vos ſine intellectu
eſtis?
17 Non intelligitis , quia omne, quod in os
intrat, in ventrẽ vadit, & in ſeceſsũ emittitur ?
18 Quæ autem procedunt de ore , de corde
exeunt , & ea coinquinant hominem.
19 De corde enim exeunt cogitationes malæ,
homicidia , adulteria , fornicationes ,
furta , falſa teſtimonia , blaſphemiæ.
20 Hæc ſunt , quæ coinquinant hominem . C
Non lotis autem manibus manducare , non
coinquinat hominem .
21 Et egreſſus inde Jeſus, ſeceſſit in partes
Tyri , & Sidonis :
22 * Et ecce mulier Chananæa à finibus illis *Mar. 7. 24.
egreſſa clamavit, dicẽs ei: Miſerere mei Dñe ,
fili David: filia mea male à dæmonio vexatur.
23 Qui non reſpondit ei verbum . Et accedentes
diſcipuli eius rogabant eum dicentes:
Dimitte eam , quia clamat poſt nos.
24 Ipſe autem reſpondens, ait: Non ſum miſſus
niſi* ad oves, quæ perierunt domus Iſrael.
25 At illa venit , & adoravit eum , dicens: * Sup. 10. 6. Joan. 10. 3.
Domine , adjuva me .
26 Qui reſpondens ait : Non eſt bonum ſumere
panem filiorum , & mittere canibus .
27 At illa dixit : Etiam , Domine : nam &
catelli edunt de micis , quæ cadunt de menſa
dominorum ſuorum .
28 Tunc reſpondens Jeſus, ait illi : O mulier
, magna eſt fides tua : fiat tibi, ſicut vis .
Et ſanata eſt filia ejus ex illa hora .
29 Et cùm tranſiſſet inde Jeſus , venit ſecus
mare Galilææ : & aſcendens in montem
. ſedebat ibi .
30 * Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, habentes
ſecum mutos, cæcos , claudos , debiles
, & alios multos : & projecerunt eos ad *Iſaiæ 35. 5.
pedes ejus , & curavit eos :
31 Ita ut turbæ mirarentur , videntes mutos
loquentes , claudos ambulantes , cæcos
videntes : & magnificabant Deum Iſrael .
32 * Jeſus autẽ, convocatis diſcipulis ſuis, dixit:
Miſereor turbæ, quia triduo jam perſeverant
mecũ, & non habent, quod mãducent,: & D *Mar. 8. 1.
dimittere eos jejunos nolo, ne deficiãt in via .
33 Et dicunt ei diſcipuli : Unde ergo nobis
in deſerto panes tantos , ut ſaturemus turbam
tantam ?
34 Et ait illis Jeſus : Quot habetis panes? At
illi dixerunt Septem, & paucos piſciculos.
35 Et præcepit turbæ , ut diſcumberent
ſuper terram.
36 Et accipiens ſeptem panes, & piſces , &
gratias agens, fregit , & dedit diſcipulis ſuis :

& diſcipuli dederunt populo.
37 Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt. Et quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem ſportas plenas.
38 Erant autẽ, qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos, & mulieres.
39 Et dimiſſa turba, aſcendit in naviculam: & venit in fines Magedan.

CAPUT XVI.

Jeſus ſigni petitione ipſum tentantes arguit, quod ſigna temporũ non dijudicarent: jubet diſcipulos cavere à fermento Phariſæorum, ac Sadducæorum, ipſoſque interrogat, quem ipſum eſſe dicant, & Petro poſt illius reſponſionem promittit claves regni cœlorum: ſuam autem paſſionem prædicens à Petro increpatur: propter quod ſatanam ipſum appellat, docens quemque propriam crucem tollere, & Deum unicuique juxta opera ſua redditurum.

A *Mar. 8. 11. Lucæ 12. 54.
1 ET acceſſerunt ad eum Phariſæi, & Sadducæi tentantes: & rogaverunt eum, ut ſignum de cœlo oſtenderet eis.
2 At ille reſpõdens, ait illis: Facto veſpere dicitis: Serenũ erit, rubicundũ eſt enim cœlum.
3 Et mane: Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cœlum.
4 Faciem ergo cœli dijudicare noſtis: ſigna autem temporum non poteſtis ſcire? * Generatio mala, & adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur ei, * niſi ſignum Jonæ prophetæ. Et relictis illis, abiit.
*Sup. 12. 39. *Jonæ 2. 1.
5 Et cum veniſſent diſcipuli ejus trans fretum, obliti ſunt panes accipere.
6 Qui dixit illis: * Intuemini, & cavete à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum.
*Mar. 8. 15. Lucæ 12. 1.
7 At illi cogitabant intra ſe dicentes: Quia panes non accepimus.
B
8 Sciens autem Jeſus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ fidei, quia panes nõ habetis?
9 Nondum intelligitis, neque recordamini * quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophinos ſumpſiſtis?
*Sup. 14. 17. Joan. 6. 9.
10 Neque * ſeptem panum in quatuor millia hominum, & quot ſportas ſumpſiſtis?
*Sup. 15. 34.
11 Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis: Cavete à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum?
12 Tunc intellexerunt, quia non dixerit cavendum à fermento panum, ſed à doctrina Phariſæorum, & Sadducæorum.
13 * Venit autem Jeſus in partes Cæſareæ Philippi: & interrogabat diſcipulos ſuos, dicens: Quẽ dicunt homines eſſe Filiũ hominis?
*Mar. 8. 27. Lucæ 9. 19.
14 At illi dixerunt: Alii Joannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii vero Jeremiam, aut unum ex prophetis.
C
15 Dicit illis Jeſus: Vos autem quem me eſſe dicitis?
16 Reſpondens Simon Petrus dixit: * Tu es Chriſtus, filius Dei vivi.
*Jo. 6. 70.
17 Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Beatus es Simon Bar-Jona: quia caro, & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt.
18 * Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eã.
*Jo. 1. 42.
19 * Et tibi dabo claves regni cœlorum. Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.
*Iſaiæ 22. 22. Joan. 20. 23.
20 Tunc præcepit diſcipulis ſuis, ut nemini dicerent, quia ipſe eſſet Jeſus Chriſtus.
21 Exinde cœpit Jeſus oſtendere diſcipulis ſuis, quia oporteret eũ ire Jeroſolymã, & multa pati à ſenioribus, & Scribis, & principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere.
22 Et aſſumens eum Petrus, cœpit increpare illũ dicens: Abſit à te, Dñe: non erit tibi hoc. D *Mar. 8. 33.
23 Qui converſus, dixit Petro: * Vade poſt me, ſatana, ſcandalum es mihi: quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt, ſed ea, quæ hominum.
24 * Tunc Jeſus dixit diſcipulis ſuis: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. *Sup. 10. 38. Lucæ 9. 23 & 14. 27.
25 * Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam. *Jo. 12. 25.
26 Quid enim prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?
27 Filius enim hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum angelis ſuis: * & tunc reddet unicuique ſecundum opera ejus. *Act. 17. 31. Rom. 2. 6.
28 Amen dico vobis, * ſunt quidam de hìc ſtantibus, qui non guſtabunt mortẽ, donec videant Filium hominis venientẽ in regno ſuo. *Mar. 8. 39. Lucæ 9. 27.

CAPUT XVII.

Chriſti in monte transfiguratio, quam jubet diſcipulos ſilentio ſervare, donec à mortuis reſurgat: Eliam dicit venturum, imò jam veniſſe, ſed cognitum non fuiſſe, nempè Joannem Baptiſtam: puerum lunaticum curat, quem diſcipuli ob modicam fidem curare non potuerant, oſtendens quanta ſit virtutis: fides ſimilis grano ſinapis, jejunium, & oratio: paſſionem ſuam prædicit: pro ſe quoque, & Petro didrachma ſolvit, invento in ore piſcis ſtatere.

1 ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem ejus, & ducit illos in montem excelſum ſeorſum: A Marci 9. 1. Lucæ 9. 28.
2 Et transfiguratus eſt ante eos. Et reſplenduit facies ejus ſicut ſol: veſtimenta autem ejus facta ſunt alba ſicut nix.
3 Et ecce apparuerunt illis Moyſes, & Elias cum eo loquentes.
4 Reſpondens autem Petrus, dixit ad Jeſum: Domine, bonum eſt nos hìc eſſe: ſi vis, faciamus hìc tria tabernacula, tibi unum, Moyſi unum, & Eliæ unum.
5 Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. * Et ecce vox de nube, dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audite. *Sup. 3. 17. 2. Pet. 1. 17.
6 Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valdè.
7 Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos: dixitque eis: Surgite, & nolite timere.
8 Levantes autem oculos ſuos, neminem viderunt, niſi ſolum Jeſum.
9 Et deſcendentibus illis de monte, præcepit eis Jeſus, dicens: Nemini dixeritis viſionem, donec Filius hominis à mortuis reſurgat. B
10 Et interrogaverunt eum diſcipuli, dicentes: * Quid ergo ſcribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primum venire? *Mar. 9. 10. Mal. 4. 5.
11 At ille reſpondens, ait eis: Elias qui-

dem venturus eſt, & reſtituet omnia.
* Sup. 11. 14. * Sup. 14. 10. 12 Dico autem vobis, * quia Elias jam ve-
nit, & non cognoverunt eum, * ſed fece-
runt in eo, quæcumque voluerunt. Sic & Fi-
lius hominis paſſurus eſt ab eis.
13 Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de
Joanne Baptiſta dixiſſet eis.
*Mar. 9. 16. Luc. 9. 38. 14 * Et cùm veniſſet ad turbam, acceſſit ad
eum homo genibus provolutus ante eum, di-
cens: Domine, miſerere filio meo, quia lu-
naticus eſt, & male patitur: nam ſæpe cadit
in ignem, & crebrò in aquam:
15 Et obtuli eum diſcipulis tuis, & non po-
tuerunt curare eum.
*Mar. 9. 18. 16 Reſpondens autẽ Jeſus, ait: * O generatio
incredula, & perverſa, quouſquero vobiſcum?
uſquequò patiar vos? Afferte huc illum ad me.
C 17 Et increpavit illum Jeſus, & exiit ab eo
dæmonium, & curatus eſt puer ex illa hora.
18 Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum ſe-
cretò, & dixerunt: Quare nos non potuimus
ejicere illum?
19 Dixit illis Jeſus: Propter incredulitatem
*Luc. 17. 6. veſtram. *Amen quippe dico vobis, ſi habue-
ritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis
monti huic: Tranſi hinc illuc, & tranſibit,
& nihil impoſſibile erit vobis.
20 Hoc autem genus non ejicitur niſi per
orationem, & jejunium.
21 Converſantibus autem eis in Galilæa di-
*Infr. 20. 18. Luc. 9. 44. xit illis Jeſus: * Filius hominis tradendus eſt
in manus hominum;
22 Et occident eum, & tertia die reſurget.
Et contriſtati ſunt vehementer.
D 23 Et cum veniſſent Capharnũ, acceſſerũt,
qui didrachma accipiebant, ad Petrũ, & dixe-
runt ei: Magiſter veſter nõ ſolvit didrachma?
24 Ait: Etiam. Et cùm intraſſet in domum,
prævenit eum Jeſus, dicens: Quid tibi videtur
Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel cenſum? à filiis ſuis, an ab alienis?
25 Et ille dixit: Ab alienis. Dicit illi Je-
ſus: Ergo liberi ſunt filii.
26 Ut autem non ſcandalizemus eos, vade
ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem,
qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore
ejus, invenies ſtaterem: illum ſumens, da
eis pro me, & te.

CAPUT XVIII.

Propoſito parvulo docet, quiſnam major ſit in regno cœlorum, & quàm ſit à puſillorum ſcandalo cavendum: quomodo frater in nos peccans debeat corripi, & eccleſiam non audiens pro ethnico haberi, poteſtate ligandi, atque ſolvendi diſcipulis tradita: docet etiam, quàm ſit apud Deum efficax duorum petitio ſibi conſentientium, & quoties fratri in nos peccanti ſit ignoſcendum, accommodata ad hæc parabola de rege rationem cum ſervis ſuis ineunte.

1 IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad
Jeſum, dicentes: Quis, putas, major A
eſt in regno cœlorum? Marci 9. 33.
2 * Et advocans Jeſus parvulum, ſtatuit Luc. 9. 46.
eum in medio eorum, * Infr. 19. 14.
3 Et dixit: Amen dico vobis, niſi converſi
fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non
intrabitis in regnum cœlorum.
4 Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut par-
vulus iſte, hic eſt major in regno cœlorum.
5 Et qui ſuſceperit unum parvulum talem
in nomine meo, me ſuſcipit.
6 * Qui autem ſcandalizaverit unum de pu- * Mar. 9. 41.
ſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, ut Luc. 17. 2.
ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, &
demergatur in profundum maris.
7 Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim,
ut veniant ſcandala: verumtamen væ ho-
mini illi, per quem ſcandalum venit.
8 * Si autem manus tua, vel pes tuus ſcanda- * Sup. 5. 30. Marci 9. 42.
lizat te; abſcinde eum, & projice abs te:
bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem,
vel claudum, quàm duas manus, vel duos
pedes habentem mitti in ignem æternum.
9 Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum,
& projice abs te: bonum tibi eſt cum uno
oculo in vitam intrare, quàm duos oculos
habentem mitti in gehennam ignis.
10 Videte, ne cõtemnatis unũ ex his puſillis, * Pſal. 33. 8.
dico enim vobis, * quia angeli eorum in cœlis
ſemper vidẽt faciẽ Patris mei, qui in cœlis eſt.

11 * Ve-

*Luce 19.10. 11 * Venit enim Filius hominis ſalvare quod
perierat.
*Luce 15.4. 12 * Quid vobis videtur? ſi fuerint alicui
centum oves, & erraverit una ex eis: nonne
relinquit nonagintanovem in montibus, &
vadit quærere eam, quæ erravit?
13 Et ſi contigerit, ut inveniat eam: Amen
dico vobis, quia gaudet ſuper eam magis quā
ſuper nonagintanovem, quæ non erraverunt.
14 Sic non eſt voluntas ante Patrem veſtrū,
qui in cęlis eſt, ut pereat unus de puſillis iſtis.
*Lev. 19.17. 15 * Si autem peccaverit in te frater tuus,
Eccli. 19.13. vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum.
Luce 17.3. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.
16 Si autem te non audierit: adhibe tecum
adhuc unum, vel duos, * ut in ore duorum,
C vel trium teſtium ſtet omne verbum.
Jac. 5.19. 17 * Quòd ſi non audierit eos, dic eccleſiæ.
*Deut 19.15. Si autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſi-
cut * ethnicus, & publicanus.
Joan. 8.17. 18 * Amen dico vobis, quæcumque alliga-
2Cor. 13.1. veritis ſuper terram, erunt ligata & in cœ-
Hebr. 10.28. lo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram,
erunt ſoluta & in cœlo.
*1Cor 5.9. 19 Iterùm dico vobis, quia ſi duo ex vobis
conſenſerint ſuper terram, de omni re quam-
2Theſ 3.14. cumque petierint, fiet illis à Patre meo,
qui in cœlis eſt.
*Jos 20.13. 20 Ubi enim ſunt duo, vel tres congregati
in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.
*Luce 17.4. 21 Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: *
Domine, quoties peccabit in me frater meus,
& dimittam ei? uſque ſepties?
22 Dicit illi Jeſus: Non dico tibi uſque
ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties.
23 Ideò aſſimilatum eſt regnum cęlorum
homini regi, qui voluit rationem ponere
cum ſervis ſuis.
24 Et cùm cępiſſet rationē ponere, oblatus
eſt ei unus, qui debebat ei decē millia talenta.
25 Cùm autē nō haberet, unde redderet, juſ-
ſit eum dominus ejus venumdari, & uxorem
ejus, & filios, & omnia, quę habebat, & reddi.
D 26 Procidens autem ſervus ille orabat eum,
dicens: Patientiam habe in me, & omnia
reddam tibi.
27 Miſertus autem dominus ſervi illius,
dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.
28 Egreſſus autem ſervus ille, invenit unum
de conſervis ſuis, qui debebat ei centum de-
narios: & tenens ſuffocabat eum, dicens:
Redde, quod debes.
29 Et procidens conſervus ejus, rogabat
eum, dicens: Patientiam habe in me, &
omnia reddam tibi.
30 Ille autem noluit, ſed abiit, & miſit eum
in carcerem, donec redderet debitum.
31 Videntes autem conſervi ejus, quę fiebāt,
contriſtati ſunt valdè: & venerunt, & narra-
verunt domino ſuo omnia, quæ facta fuerant.
32 Tunc vocavit illum dominus ſuus, &
ait illi: Serve nequam, omne debitum di-
miſi tibi, quoniam rogaſti me:
33 Nonne ergo oportuit & te miſereri con-
ſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?
34 Et iratus dominus ejus tradidit eum
tortoribus, quoaduſque redderet univer-
ſum debitum.
35 Sic & Pater meus cœleſtis faciet vo-
bis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri
ſuo de cordibus veſtris.

CAPUT XIX.

*Matrimonium docet ex ſua inſtitutione eſ-
ſe indiſſolubile, nec uxorem extra cau-
ſam fornicationis poſse dimitti: inter
varios eunuchos laudat illos, qui ſe ca-
ſtrarunt propter regnum cælorum: par-
vulis manus imponit: adoleſcens qui
omnia ſe ſervaſse præcepta dicebat, au-
dito Chriſti conſilio de omnibus venden-
dis abit triſtis: difficile ergo aſſerit, di-
vitem intrare regnum cælorum, &
quid illis premii ſit, qui omnibus reli-
ctis ipſum ſequuntur.*

1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus A
ſermones iſtos, migravit à Galilæa,
& * venit in fines Judææ trans Jordanem,
2 Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, & cu- *Mar. 10.1.
ravit eos ibi.
3 * Et acceſſerunt ad eum Phariſæi tentan- *Mar. 10.2.
tes eum, & dicentes: Si licet homini dimit-
tere uxorem ſuam quacumque ex cauſa?

*Gen. 1. 27. *Gen. 2. 24. 1.Cor 6. 16. Ephes. 5. 31. *Deut. 24. 1.

4 Qui reſpondens, ait eis: Non legiſtis, * quia qui fecit hominem ab initio, maſculum, & fœminam fecit eos? & dixit.

5 * Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.

6 Itaq; jam non sũt duo, ſed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.

7 Dicunt illi: * Quid ergo Moyſes mandavit dare libellum repudii, & dimittere?

8 Ait illis: Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic.

B

*Sup. c. 5. 32. Marci 10. 11. Lucæ 16. 18. 1.Cor. 7. 10.

9 * Dico autem vobis, quia quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit, mœchatur.

10 Dicunt ei diſcipuli ejus: Si ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere.

11 Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt.

12 Sunt enim eunuchi, qui de matris utero nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi, qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum cœlorum. Qui poteſt capere, capiat.

*Mar. 10. 13. Lucæ 18. 15. *Sup. 18. 3.

13 * Tunc oblati ſunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, & oraret. Diſcipuli autem increpabant eos.

14 Jeſus verò ait eis: * Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt enim regnum cœlorum.

15 Et cùm impoſuiſſet eis manus, abiit inde.

*Mar. 10. 17. Lucæ 18. 18.

16 * Et ecce unus accedens, ait illi: Magiſter bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?

17 Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Unus eſt bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.

C

*Exo. 20. 13.

18 Dicit illi: Quæ? Jeſus autem dixit: * Non homicidium facies: Non adulterabis: Non facies furtum: Non falſum teſtimonium dices:

19 Honora patrem tuum, & matrem tuam: & diliges proximum tuum ſicut teipſum.

20 Dicit illi adoleſcens: Omnia hæc cuſtodivi a juventute mea, quid adhuc mihi deeſt?

21 Ait illi Jeſus: Si vis perfectus eſſe, vade, vende, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me.

22 Cum audiſſet autem adoleſcens verbum, abiit triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones.

23 Jeſus autem dixit diſcipulis ſuis: Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cœlorum.

24 Iterùm dico vobis: Facilius eſt, camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum cœlorum.

D

25 Auditis autem his, diſcipuli mirabantur valde, dicentes: Quis ergo poterit ſalvus eſſe?

26 Aſpiciens autem Jeſus, dixit illis: Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt.

27 Tunc reſpondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis?

28 Jeſus autem dixit illis: Amen dico vobis, quòd vos, qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cùm ſederit Filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſrael.

*Infrà 20. 16. Marci 10. 31. Lucæ 13. 30.

29 Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.

30 * Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi.

CAPUT XX.

Parabolam proponit de operariis in vineam conductis, quorum ultimis idem datur denarius cum primis: Jeſus diſcipulis paſſionem, ac reſurrectionem ſuam prædicit; & occaſione ambitionis filiorum Zebedæi docet diſcipulos, quòd non poteſtate, & oſtenſione dominii, ſed officio miniſterii debeant eſſe majores: egrediens verò Jericho duos cæcos illuminat.

A

1 Simile eſt regnum cœlorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam.

2 Conventione autem facta cum operariis

ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam.
3 Et egreſſus circa horam tertiam, vidit
alios ſtantes in foro otioſos,
4 Et dixit illis: Ite & vos in vineam meam,
&, quod juſtum fuerit, dabo vobis.
5 Illi autem abierunt. Iterum autē exiit cir-
ca ſextam, & nonam horam: & fecit ſimiliter.
6 Circa undecimam verò exiit, & invenit
alios ſtantes, & dicit illis: Quid hic ſtatis
tota die otioſi?
7 Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit.
Dicit illis: Ite & vos in vineam meam.
8 Cùm ſero autem factum eſſet, dicit domi-
nus vineæ procuratori ſuo: Voca operarios,
& redde illis mercedem, incipiens à no-
viſſimis uſque ad primos.
B 9 Cū veniſſent ergo, qui circa undecimā ho-
ram venerant, acceperunt ſingulos denarios.
10 Venientes autem & primi, arbitrati ſunt
quòd plus eſſent accepturi: acceperunt au-
tem & ipſi ſingulos denarios.
11 Et accipientes murmurabant adversùs
patremfamilias,
12 Dicentes: Hi noviſſimi una hora fece-
runt, & pares illos nobis feciſti, qui por-
tavimus pondus diei, & æſtus.
13 At ille reſpondens uni eorum, dixit:
Amice, non facio tibi injuriam: nonne
ex denario conveniſti mecum?
14 Tolle quod tuum eſt, & vade: volo
autem & huic noviſſimo dare ſicut & tibi.
15 Aut non licet mihi quod volo, facere? an
*Sup. 19. 9. oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?
16 *Sic erunt noviſſimi primi, & primi noviſ-
Marci 10. 31. ſimi: multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.
C 17 * Et aſcendens Jeſus Jeroſolymā, aſſum-
Lucæ 13. 9. pſit duodecim diſcipulos ſecretò, & ait illis:
*Mar. 10. 32. 18 Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & filius
hominis tradetur principibus ſacerdotum, &
Scribis, & condemnabunt eum morte.

19 Et tradent eum Gentibus ad illuden-
dum, & flagellandum, & crucifigendum,
& tertia die reſurget.
20* Tūc acceſſit ad eū mater filiorū Zebedęi *Mar. 10. 35.
cum filiis ſuis, adorans, & petēs aliquid ab eo.
21 Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic, ut
ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram
tuam, & unus ad ſiniſtram in regno tuo.
22 Reſpondens autem Jeſus, dixit: Neſcitis,
quid petatis. Poteſtis bibere calicem, quem
ego bibiturus ſum? Dicunt ei: Poſſumus.
23 Ait illis: Calicem quidem meum bibetis:
ſedere autem ad dexteram meam, vel ſini-
ſtram, non eſt meum dare vobis, ſed qui-
bus paratum eſt à Patre meo.
24 * Et audientes decem, indignati ſunt *Mar. 10. 41.
de duobus fratribus. *Lucæ 22. 25.
25 * Jeſus autem vocavit eos ad ſe, & ait: Sci-
tis, quia principes gentiū dominantur eorū: &
qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos.
26 Non ita erit inter vos: ſed quicumq; vo- D
luerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter:
27 Et qui voluerit inter vos primus eſſe,
erit veſter ſervus.
28 * Sicut filius hominis non venit miniſtra- *Phil. 2. 7.
ri, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam,
redemptionem pro multis.
29 * Et egredientibus illis ab Jericho, *Mar. 10. 46.
ſecuta eſt eum turba multa: Lucæ 18. 35.
30 Et ecce duo cæci ſedentes ſecus viam, au-
dierunt, quia Jeſus tranſiret: & clamaverunt,
dicentes: Domine, miſerere noſtri, fili David.
31 Turba autem increpabat eos, ut tacerent.
At illi magis clamabant, dicentes: Domi-
ne, miſerere noſtri, fili David.
32 Et ſtetit Jeſus, & vocavit eos, & ait:
Quid vultis, ut faciam vobis?
33 Dicunt illi: Dn̄e, ut aperiātur oculi noſtri.
34 Miſertus autē eorum Jeſus, tetigit oculos
eorū. Et confeſtim viderūt, & ſecuti ſunt eum.

CAPUT XXI.

Jeſus ſuper aſinam Jeruſalem cum triumpho ingreſſus, negotiatores de templo ejicit, & Phariſæis de triumpho indignātibus reſpondet: diſcipulis autem, de ficulnea Chriſti verbo areſacta mirantibus, declarat fidei efficaciam: interrogationem de ſua poteſtate retundit quæſtione de Joannis baptiſmo: & ex parabolis de homine duos filios habente, & de patrefamilias, cujus vinitores poſt alios ſervos etiam filium vineæ hæredem occiderunt prædicit regnum Dei à Judæis ad Gentes transferendum.

A Marci 11. 1. Luce 19. 29. 1 ET cùm appropinquaſſent Jeroſolymis,
& veniſſent Bethphage ad montem
oliveti, tunc Jeſus miſit duos diſcipulos,
2 Dicens eis: Ite in caſtellum, quod contra
vos eſt, & ſtatim invenietis aſinam alligatam,
& pullum cum ea: ſolvite, & adducite mihi:
3 Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia
Dñs his opus habet: & confeſtim dimittet eos.
4 Hoc autē totum factum eſt, ut adimpleretur,
Iſaiæ 62. 11. Zach. 9. 9. Joan. 12. 15. tur, quod dictū eſt per Prophetam dicentem:
5 * Dicite, filiæ Sion: Ecce rex tuus venit
nit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam,
& pullum filium ſubjugalis.
6 Euntes autem diſcipuli fecerunt ſicut præ-
cepit illis Jeſus.
7 Et adduxerunt aſinam, & pullum: &
impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua: &
eum deſuper ſedere fecerunt.
8 Plurima autem turba ſtraverunt veſti-
menta ſua in via: alii autem cædebant ra-
mos de arboribus, & ſternebant in via: * Pſal. 117. 26
9 Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ Marci 11. 10.
ſequebantur, clamabant, dicentes: * Hoſan- B
na filio David: benedictus, qui venit in Luce 19. 38.
nomine Domini: Hoſanna in altiſſimis.
10 Et cùm intraſſet Jeroſolymam, commota

eſt univerſa civitas, dicens: Quis eſt hic?
11 Populi autem dicebant: Hic eſt Jeſus
propheta à Nazareth Galilææ.
*Mar. 11. 15. 12 * Et intravit Jeſus in templum Dei, &
ejiciebat omnes vendentes, & ementes in
templo: & menſas nummulariorum, & ca-
thedras vendentium columbas evertit:
*Iſaiæ 56. 7. Jere. 7. 11. Luce 19. 46. 13 Et dicit eis: Scriptum eſt: * Domus
mea domus orationis vocabitur: vos autem
feciſtis illam ſpeluncam latronum.
14 Et acceſſerunt ad eum cæci, & claudi
in templo: & ſanavit eos.
15 Videntes autem principes ſacerdotum,
& Scribæ mirabilia, quæ fecit, & pueros
clamantes in templo, & dicentes: Hoſan-
na filio David: indignati ſunt.
16 Et dixerunt ei: Audis, quid iſti dicunt?
*Pſal. 8. 3. Jeſus autem dixit eis: Utique, numquam le-
giſtis: * Quia ex ore infantium, & lacten-
tium perfeciſti laudem?
17 Et relictis illis, abiit foras extra civi-
tatem in Bethaniam: ibique manſit.
18 Mane autem revertens in civitatem,
eſuriit.
*Mar. 11. 13. 19 * Et videns fici arborem unam ſecus
viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea
niſi folia tantùm, & ait illi: Numquam ex
te fructus naſcatur in ſempiternum. Et are-
facta eſt continuò ficulnea.
*Mar. 11. 20. 20 * Et videntes diſcipuli, mirati ſunt, di-
centes: Quomodò continuò aruit?
21 Reſpondens autem Jeſus, ait eis: Amen
dico vobis, ſi habueritis fidem, & non hæ-
ſitaveritis, non ſolùm de ficulnea facietis,
ſed & ſi monti huic dixeritis: Tolle, &
jacta te in mare: fiet.
22 * Et omnia, quæcumque petieritis in * Sup. 7. 7. Joan. 14. 13.
oratione credentes, accipietis.
23 Et cùm veniſſet in templum, acceſſe- C
runt ad eum docentem principes ſacerdo- *Mar. 11. 28. Luce 20. 1.
tum, & ſeniores populi dicentes: * In qua
poteſtate hæc facis? Et quis tibi dedit
hanc poteſtatem?
24 Reſpondens Jeſus dixit eis: Interro-
gabo vos & ego unum ſermonem: quem ſi
dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua
poteſtate hæc facio.
25 Baptiſmus Joannis unde erat? è cœ-
lo, an ex hominibus? At illi cogitabant
inter ſe dicentes:
26 Si dixerimus, è cœlo, dicet nobis: Quare
ergo non crediditis illi? Si autem dixerimus,
ex hominibus, timemus turbam: * omnes * Sup. 14. 5.
enim habebant Joannem ſicut prophetam.
27 Et reſpondentes Jeſu, dixerunt: Neſci-
mus. Ait illis & ipſe: Nec ego dico vobis
in qua poteſtate ego facio.
28 Quid autem vobis videtur? Homo qui-
dam habebat duos filios, & accedens ad
primum, dixit: Fili, vade hodie, opera-
re in vinea mea.
29 Ille autem reſpondens, ait: Nolo.
Poſteà autem, pœnitentia motus, abiit.
30 Accedens autem ad alterum, dixit ſi-
militer. At ille reſpondens ait: Eo, domi-
ne: & non ivit.

31 Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Jeſus: Amen dico vobis, quia publicani, & meretrices præcedent vos in regnum Dei.

32 Venit enim ad vos Joãnes in via iuſtitię, & non credidiſtis ei: publicani autem, & meretrices crediderũt ei: vos autem videtes nec pœnitentiã habuiſtis poſteà, ut crederetis ei.

D * Iſai. 5. 1. Jere. 2. 21. Mar. 12. 1. Luc. 20. 9.

33 Aliam parabolam audite: * Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, & ſepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregrè profectus eſt.

34 Cùm autem tempus fructuum appropinquaſſet, miſit ſervos ſuos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus.

35 Et agricolæ apprehenſis ſervis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidaverunt.

36 Iterùm miſit alios ſervos plures prioribus, & fecerunt illis ſimiliter.

37 Noviſſime autem miſit ad eos filium ſuum dicens: Verebuntur filium meum.

*Infr. 26. 3. & 27. 1. Joan. 11. 53.

38 Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra ſe: * Hic eſt hæres, venite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem ejus.

39 Et apprehenſum eum ejecerunt extra vineam, & occiderunt.

40 Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?

41 Aiunt illi: Malos malè perdet: & vineam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus ſuis.

*Pſal. 117. 22. Act. 4. 11. Rom. 9. 33. 1. Pet. 2. 7.

42 Dicit illis Jeſus: Numquã legiſtis in Scripturis: * Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli? A Dño factũ eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris.

43 Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis regnũ Dei, & dabitur gẽti facienti fructus ejus.

44 Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, cõfringetur: ſuper quẽ verò ceciderit, cõteret eũ.

45 Et cùm audiſſent principes ſacerdotum, & Phariſæi parabolas ejus, cognoverunt, quòd de ipſis diceret.

46 Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam ſicut prophetam eum habebat.

CAPUT XXII.

Parabola de rege, qui fecit nuptias filio ſuo, in quibus diſcumbens abſq; veſte nuptiali in tenebras ejicitur exteriores: tentatur Jeſus à Phariſæis ſuper cenſu dando Cæſari, & à Sadducæis ſuper reſurrectione, quorum redarguit inſcitiam, mortuorum evincens reſurrectionem: rurſumque à legis doctore tentatur ſuper magno legis mandato: viciſſim quoque interrogat Phariſæos, cujus filius ſit Chriſtus.

A Lucæ 14. 16. Apoc. 19. 9.

1 ET reſpondens Jeſus, dixit iterùm in parabolis eis, dicens:

2 Simile factum eſt regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo.

3 Et miſit ſervos ſuos vocare invitatos ad nuptias, & nolebant venire.

4 Iterùm miſit alios ſervos, dicens: Dicite invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei, & altilia occiſa ſunt, & omnia parata: venite ad nuptias.

5 Illi autem neglexerũt: & abierunt, alius in villam ſuam, alius verò ad negotiationẽ ſuã:

6 Reliqui verò tenuerunt ſervos ejus, & contumeliis affectos occiderunt.

7 Rex autem cum audiſſet, iratus eſt: & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum ſuccendit.

8 Tunc ait ſervis ſuis: Nuptiæ quidẽ paratæ ſunt, ſed qui invitati erant, non fuerunt digni.

9 Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcumque inveneritis, vocate ad nuptias.

10 Et egreſſi ſervi ejus in vias, congregaverunt omnes, quos invenerunt, malos, & bonos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium.

11 Intravit autẽ rex, ut videret diſcubentes, & vidit ibi hominẽ nõ veſtitũ veſte nuptiali,

12 Et ait illi: Amice, quomodo huc intraſti non habens veſtẽ nuptialẽ? At ille obmutuit.

B * Sup. 8. 12. & 13. 42. Infr. 25. 30.

13 Tunc dixit rex miniſtris: * Ligatis manibus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

14 Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

*Mar. 12. 13. Luc. 20. 20.

15 * Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt, ut caperent eum in ſermone.

16 Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis dicẽtes: Magiſter, ſcimus, quia verax es, & viã Dei in veritate doces, & nõ eſt tibi cura de aliquo: nõ enim reſpicis perſonã hominũ:

17 Dic ergo nobis quid tibi videtur, licet cenſum dare Cæſari, an non?

18 Cognita autem Jeſus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis, hypocritæ?

19 Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.

20 Et ait illis Jeſus: Cujus eſt imago hæc, & ſuperſcriptio?

* Ro. 13. 7.

21 Dicunt ei: Cæſaris. Tunc ait illis: * Reddite ergo, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo.

C

22 Et audientes mirati ſunt, & relicto eo abierunt.

23 In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non eſſe reſurrectionem: & interrogaverunt eum,

*Deut. 25. 5. Marc. 12. 19. Luc. 20. 28.

24 Dicentes: Magiſter, Moyſes dixit: * Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater ejus uxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

25 Erant autem apud nos ſeptem fratres: & primus uxore ducta, defunctus eſt: & nõ habens ſemen, reliquit uxorem ſuam fratri ſuo.

26 Similiter ſecundus, & tertius, uſque ad ſeptimum.

27 Noviſſimè autem omnium & mulier defuncta eſt.

28 In reſurrectione ergo cujus erit de ſeptem uxor? omnes enim habuerunt eam.

29 Reſpondens autem Jeſus, ait illis: Erratis, neſcientes Scripturas, neque virtutem Dei.

30 In reſurrectione enim neq; nubent, neque nubentur: ſed erunt ſicut angeli Dei in cęlo.

31 De reſurrectione autem mortuorum non legiſtis, quod dictum eſt a Deo dicente vobis:

D * Ex. 3. 6.

32 * Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob? Non eſt Deus mortuorum, ſed viventium.

33 Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina ejus.

*Mar. 12. 28. Luc. 10. 25.

34 * Phariſæi autem audientes, quòd ſilentiũ impoſuiſſet Sadducæis, convenerunt in unũ:

35 Et interrogavit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum:

36 Magiſter, quod eſt mandatum magnum in Lege?

37 Ait illi Jeſus: * Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. (* Deu. 6. 5.)

38 Hoc eſt maximum, & primum mandatū.

39 Secundum autem ſimile eſt huic: * Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. (* Lev. 19. 18. Marc. 2. 11.)

40 In his duobus mandatis univerſa lex pendet, & prophetæ.

41 Congregatis autem Phariſæis, interrogavit eos Jeſus,

42 Dicens: Quid vobis videtur de Chriſto? cujus filius eſt? Dicunt ei: David.

43 Ait illis: * Quomodo ergo David in ſpiritu vocat eum Dominum, dicens: (* Luc. 20. 41.)

44 * Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? (* Pſal. 109. 1.)

45 Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus eſt?

46 Et nemo poterat ei reſpondere verbum, neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum amplius interrogare.

CAPUT XXIII.

Scribis & Phariſæis ſuper cathedram Moyſi ſedentibus præcipit Jeſus obedire, ipſorum autem opera non imitari, retegens ipſorum hypocriſim, & ambitionem, diſcipulos vero contrariam docens humilitatem: deinde multiplex væ illis ob hypocriſim, ac reliquas ſuas iniquitates interminatur, prædicens eos patrum ſuorū menſuram in juſtorum perſecutionibus impleturos, ac Jeruſalem deſerendam.

A

1 TUnc Jeſus locutus eſt ad turbas, & ad diſcipulos ſuos,

2 Dicens: Super cathedram Moyſi ſederunt * Scribæ, & Phariſæi. (* 2. Eſdr. 8. 4.)

3 Omnia ergo, quæcumque dixerint vobis, ſervate, & facite, ſecundùm opera verò eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt.

4 * Alligant enim onera gravia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem ſuo nolunt ea movere. (* Luc. 11. 46. Act. 15. 10.)

5 Omnia verò opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus: * dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias. (* Nu. 15. 38. Deut. 6. 8.)

6 Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis.

7 Et ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.

8 * Vos autem nolite vocari Rabbi: unus eſt enim Magiſter veſter, omnes autem vos fratres eſtis. (* Mar. 12. 39. Luc. 11. 43. 20. 46.)

9 * Et patrem nolite vocare vobis ſuper terrā; unus eſt enim pater veſter, qui in cęlis eſt. (* Jac. 3. 1.)

10 Nec vocemini magiſtri: quia Magiſter veſter unus eſt, Chriſtus.

11 Qui major eſt veſtrū, erit miniſter veſter.

12 * Qui autem ſe exaltaverit, humiliabitur: & qui ſe humiliaverit, exaltabitur. (* Mal. 1. 6.)

B

13 Væ autem vobis, Scribæ, & Phariſæi hypocritæ: quia clauditis regnum cœlorum ante homines: vos enim non intratis, nec introeuntes ſinitis intrare. (* Luc. 14. 11. & 18. 14.)

14 Væ vobis, Scribæ, & Phariſæi hypocritæ: * quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis judicium. (* Mar. 12. 40. Luc. 20. 47.)

15 Væ vobis, Scribæ, & Phariſæi hypocritę: quia circuitis mare, & aridam, ut faciatis unum proſelytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.

16 Væ vobis, duces cæci, qui dicitis: Quicūque juraverit per templum, nihil eſt: qui autem juraverit in auro templi, debet.

17 Stulti, & cæci: Quid enim majus eſt, aurum, an templum, quod ſanctificat aurum?

18 Et quicumque juraverit in altari, nihil eſt: quicumque autem juraverit in dono, quod eſt ſuper illud, debet.

19 Cæci: Quid enim majus eſt, donum, an altare, quod ſanctificat donum?

20 Qui ergo jurat in altari, jurat in eo, & in omnibus, quæ ſuper illud ſunt.

21 Et quicumque juraverit in templo, jurat in illo, & in eo, qui habitat in ipſo: C

22 Et qui jurat in cœlo, jurat in throno Dei, & in eo, qui ſedet ſuper eum.

23 * Væ vobis, Scribę, & Phariſæi hypocritę: qui decimatis mentham, & anetum, & cyminum, & reliquiſtis quæ graviora ſunt legis, judicium, & miſericordiam, & fidem: hæc oportuit facere, & illa non omittere. (* Luc. 11. 42.)

24 Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.

25 Væ vobis, Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, quia mundatis, quod deforis eſt calicis, & paropſidis: intus autem pleni eſtis rapina, & immunditia.

26 Phariſæe cæce, munda priùs, quod intus eſt calicis, & paropſidis, ut fiat id, quod deforis eſt, mundum.

27 Væ vobis, Scribæ, & Phariſæi hypocritę: quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ à foris parēt hominibus ſpecioſa, intus verò plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia.

28 Sic & vos à foris quidem paretis hominibus juſti: intus autem pleni eſtis hypocriſi, & iniquitate.

29 Væ vobis, Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra prophetarum, & ornatis monumenta juſtorum,

30 Et dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocii eorum in ſanguine prophetarum.

31 Itaq; teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filii eſtis eorum, qui prophetas occiderunt. D

32 Et vos implete menſurā patrum veſtrorū.

33 * Serpentes genimina viperarum, quomodo fugietis à judicio gehennæ? (* Sup. 3. 7.)

34 Ideò ecce ego mitto ad vos prophetas, & ſapiētes, & ſcribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris, & perſequemini de civitate in civitatē:

35 Ut veniat ſuper vos omnis ſanguis juſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, * a ſanguine Abel juſti uſque ad ſanguinē * Zacharię, filii Barachiæ, quem occidiſtis inter templū, & altare. (* Gen. 4. 8. Hebr. 11. 4. * 2. Paral. 24. 22.)

36 Amen dico vobis, venient hæc omnia ſuper generationem iſtam.

37 Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas: & noluiſti? (Luc. 13. 34.)

38 Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.

39 Dico enim vobis, non me videbitis amo-

do,

tuo, donec dicatis: Benedictus, qui venit
in nomine Domini.

CAPUT XXIV.

Prædicit templi everſionem, monetque, ut caveant a venturis ſeductoribus, futura prænuncians bella, ac perſecutiones: ſurgent pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ: de adventu filii hominis præcedentibus ſignis in ſole, luna, & ſtellis: omnibus ignotum dicit Chriſtus diem judicii: & de fideli, ac malo ſervo, propter quæ docet ſemper eſſe vigilandum.

A 1 ET egreſſus Jeſus de templo, ibat. Et
Marc. 13. 1. acceſſerunt diſcipuli ejus, ut oſtende-
Luc. 21. 5. rent ei ædificationes templi.
2 Ipſe autem reſpondens dixit illis: Videtis
hæc omnia? Amen dico vobis, non relinque-
tur hic lapis ſuper lapidē, qui non deſtruatur.
* Luc. 19. 44. 3 * Sedente autem eo ſuper montem oliveti,
acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecretò, dicētes:
Dic nobis, quando hæc erunt? & quod ſignum
adventus tui, & conſummationis ſæculi?
* Eph. 5. 6. 4 * Et reſpondens Jeſus, dixit eis: Videte,
Col. 2. 18. ne quis vos ſeducat.
5 Multi enim venient in nomine meo, dicen-
tes: Ego ſum Chriſtus: & multos ſeducent:
6 Audituri enim eſtis prælia, & opiniones
præliorum. Videte, ne turbemini: oportet
enim hæc fieri, ſed nondum eſt finis.
7 Conſurget enim gens in gentem, & re-
gnum in regnum, & erunt peſtilentiæ, &
fames, & terræmotus per loca.
8 Hæc autem omnia initia ſunt dolorum.
B 9 * Tunc tradent vos in tribulationem, &
* Sup. 10. 17. occident vos: & eritis odio omnibus genti-
bus propter nomen meum.
Lucę 21. 12. 10 Et tunc ſcandalizabuntur multi, & invi-
Joan. 15. 20. cem tradent, & odio habebunt invicem.
& 16. 2 11 Et multi pſeudoprophetæ ſurgent, & ſe-
ducent multos.
12 Et quoniam abundavit iniquitas, refri-
geſcet charitas multorum.
13 Qui autem perſeveraverit uſque in fi-
nem, hic ſalvus erit.
14 Et prædicabitur hoc Evangelium regni
in univerſo orbe, in teſtimonium omnibus
gentibus: & tunc veniet conſummatio.
15 Cùm ergo videritis abominationem deſo-
lationis, quæ dicta eſt * à Daniele propheta,
*Mar. 13. 14. ſtantem in loco ſancto: qui legit, intelligat:
16 Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad mōtes:
Lucę 21. 20. 17 Et qui in tecto, non deſcendat tollere
Dan. 9. 27. aliquid de domo ſua:
18 Et qui in agro, non revertatur tollere
tunicam ſuam.
19 Væ autem prægnantibus, & nutrienti-
bus in illis diebus.
20 Orate autem, ut non fiat fuga veſtra
* Act. 1. 12. in hyeme, * vel ſabbato.
21 Erit enim tunc tribulatio magna, qualis
non fuit ab initio mundi uſque modò, neq; fiet.
22 Et niſi breviati fuiſſent dies illi, non fie-
ret ſalva omnis caro: ſed propter electos
breviabuntur dies illi.
*Mar. 13. 21. 23 * Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hìc eſt
Chriſtus, aut illic: nolite credere.
Lucę 17. 23. 24 Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudo-
prophetæ: & dabunt ſigna magna, & pro-
digia, ita ut in errorem inducantur (ſi fieri
poteſt) etiam electi.
25 Ecce prædixi vobis.
26 Si ergo dixerint vobis: Ecce in deſerto
eſt, nolite exire: ecce in penetralibus, no-
lite credere.
27 Sicut enim fulgur exit ab Oriente, &
paret uſque in Occidentem: ita erit & ad- C
ventus Filii hominis.
28 * Ubicumque fuerit corpus, illic con-
gregabuntur & aquilæ.
29 * Statim autem poſt tribulationem die- * Luc. 17. 37.
rum illorum ſol obſcurabitur, & luna non
dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo, *Iſaię 13. 10.
& virtutes cœlorum commovebuntur: Ezech 32. 7.
30 Et tunc parebit ſignum Filii hominis in
cœlo: & tunc plangent omnes tribus terræ:* Ioel. 2. 15.
& videbunt Filium hominis venientem in nu- Marc. 13. 24.
bibus cœli cum virtute multa, & majeſtate.
31 * Et mittet angelos ſuos cum tuba, & Lucę 21. 25.
voce magna: & congregabunt electos ejus à *Apoc 1. 7.
quatuor ventis, à ſummis cœlorum uſque ad
terminos eorum. *1Cor. 15. 52.
32 Ab arbore autem fici diſcite parabolam:
cùm jam ramus ejus tener fuerit, & folia na-
ta, ſcitis, quia prope eſt æſtas:
33 Ita & vos, cùm videritis hæc omnia,
ſcitote, quia prope eſt in januis.
34 Amen dico vobis, quia non præteribit
generatio hæc, donec omnia hæc fiant.
35 * Cœlum, & terra tranſibunt, verba *Mar. 13. 31.
autem mea non præteribunt.
36 De die autem illa, & hora nemo ſcit,
neque angeli cœlorum, niſi ſolus Pater.
37 * Sicut autem in diebus Noe, ita erit *Gen. 7. 7.
& adventus Filii hominis. Lucę 17. 26.
38 Sicut enim erant in diebus ante dilu-
vium comedentes, & bibentes, nubentes,
& nuptui tradentes, uſque ad eum diem,
quo intravit Noe in arcam, D
39 Et non cognoverunt, donec venit di-
luvium, & tulit omnes: ita erit & adven-
tus Filii hominis.
40 Tunc duo erunt in agro: unus aſſu-
metur, & unus relinquetur.
41 Duæ molentes in mola: una aſſume-
tur, & una relinquetur.
42 Vigilate ergo, quia neſcitis, qua hora
Dominus veſter venturus ſit,
43 Illud autem ſcitote, * quoniam ſi ſciret *Mar. 13. 33.
paterfamilias, qua hora fur venturus eſſet,
vigilaret utique, & non ſineret perfodi do- Lucę 12. 37.
mum ſuam.
44 Ideò & vos eſtote parati: quia qua
neſcitis hora Filius hominis venturus eſt.
45 Quis, putas, eſt fidelis ſervus, &
prudens, quem conſtituit dominus ſuus
ſuper familiam ſuam, ut det illis cibum in
tempore?
46 * Beatus ille ſervus, quem cùm vene- *Apoc 16. 15.
rit dominus ejus, invenerit ſic facientem.
47 Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia
bona ſua conſtituet eum.
48 Si autem dixerit malus ſervus ille in cor-
de ſuo: Moram facit dominus meus venire:
49 Et cœperit percutere conſervos ſuos,
manducet autem, & bibat cum ebrioſis:
50 Veniet dominus ſervi illius in die,
qua non ſperat, & hora, qua ignorat: * Sup. 13. 42.
51 Et dividet eum, partemque ejus po- Infra 25. 30.
net cum hypocritis. * Illic erit fletus, &
ſtridor dentium.

C A-

CAPUT XXV.

Parabolas proponit de decem virginibus, ac talentis diſtributis ſervis, quorum dominus peregrè rediens ſingulos præmiat, aut punit juxta ipſorum merita: extremum judiciũ ponit ob oculos, & cauſas præmiationis bonorum, ac pœnitionis malorum.

A 1 TUnc ſimile erit regnum cęlorum decem
virginibus: quæ accipientes lampades
ſuas, exierunt obviam ſponſo, & ſponſæ.
2 Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes:
3 Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus,
non ſumpſerunt oleum ſecum:
4 Prudentes verò acceperunt oleum in vaſis
ſuis cum lampadibus.
5 Moram autem faciente ſponſo, dormitaverunt omnes, & dormierunt.
6 Media autem nocte clamor factus eſt: Ecce ſponſus venit, exite obviàm ei.
7 Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, &
ornaverunt lampades ſuas.
8 Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date
nobis de oleo veſtro: quia lampades noſtræ
extinguuntur.
9 Reſponderunt prudentes, dicentes: Ne
forte non ſufficiat nobis, & vobis: ite potiùs
ad vendentes, & emite vobis.
10 Dum autem irent emere, venit ſponſus:
& quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad
nuptias, & clauſa eſt janua.
11 Noviſſime verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.
12 At ille reſpondens ait: Amen dico vo-
bis, neſcio vos. *Mar. 13. 33.
13 * Vigilate itaque, quia neſcitis diem, *Luc. 19. 12.
neque horam.
14 * Sicut enim homo peregrè proficiſcens, B
vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis bona ſua.
15 Et uni dedit quinque talenta, alii autem
duo, alii verò unum, unicuique ſecundùm propriam virtutem, & profectus eſt ſtatim.
16 Abiit autẽ qui quinq; talenta acceperat, &
operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinq;
17 Similiter & qui duo acceperat, lucratus
eſt alia duo.
18 Qui autem unum acceperat, abiens fodit
in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui.
19 Poſt multum verò tẽporis venit dominus
ſervorum illorum, & poſuit rationem cum eis.
20 Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidiſti mihi, ecce
alia quinque ſuperlucratus ſum.
21 Ait illi dominus ejus: Euge, ſerve bone, &
fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper
multa te cõſtituã, intra in gaudiũ domini tui.
22 Acceſſit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidiſti
C mihi, ecce alia duo ſuperlucratus ſum.
23 Ait illi dominus ejus: Euge, ſerve bone, &
fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper
multa te conſtituã, intra in gaudiũ domini tui.
24 Accedens autem & qui unum talentum
acceperat, ait: Domine, ſcio, quia homo
durus es, metis, ubi non ſeminaſti, & congregas, ubi non ſparſiſti:
25 Et timens abii, & abſcondi talentum
tuum in terra: ecce habes, quod tuum eſt.
26 Reſpondens autem dominus ejus, dixit
ei: Serve male, & piger, ſciebas, quia meto, ubi
non ſemino, & congrego, ubi non ſparſi:
27 Oportuit ergo te committere pecuniam
meam nummulariis, & veniens ego recepiſſem
utique, quod meum eſt cum uſura.
28 Tollite itaque ab eo talentum, & date ei,
qui habet decem talenta.
29 * Omni enim habenti dabitur, & abun-
dabit: ei autem qui non habet, & quod vi- *Sap. 11. 12.
detur habere, auferetur ab eo. Marc. 4. 25.
30 Et inutilem ſervum ejicite in tenebras
exteriores: illic erit fletus, & ſtridor dentiũ. Luce 8. 18.
31 Cum autem venerit Filius hominis in
majeſtate ſua, & omnes angeli cum eo, tunc
ſedebit ſuper ſedem majeſtatis ſuæ
32 Et congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab invicem, ſicut paſtor
ſegregat oves ab hœdis:
33 Et ſtatuet oves quidem à dextris ſuis,
hœdos autem à ſiniſtris.
34 Tunc dicet rex his, qui à dextris ejus
erũt: Venite, benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.
35 * Eſurivi enim, & dediſtis mihi man-
ducare: ſitivi, & dediſtis mihi bibere: *Iſai. 58. 7.
hoſpes eram, & collegiſtis me: Ezech. 18. 7.
36 Nudus, & cooperuiſtis me: * infirmus, &
viſitaſtis me: in carcere erã, & veniſtis ad me. *Eccl. 7. 39.
37 Tunc reſpondebunt ei juſti, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem, & pavi-
mus te? ſitientem, & dedimus tibi potum? D
38 Quando autem te vidimus hoſpitem, &
collegimus te? aut nudum, & cooperuimus te?
39 Aut quando te vidimus infirmum, aut in
carcere, & venimus ad te?
40 Et reſpondens rex, dicet illis: Amen dico vobis, quamdiù feciſtis uni ex his fratribus
meis minimis, mihi feciſtis.
41 Tunc dicet his, qui à ſiniſtris erunt: *Di- *Pſal. 6. 9.
ſcedite à me, maledicti, in ignem æternum,
qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus. Supra 7. 23.
42 Eſurivi enim, & non dediſtis mihi man- Luce 13. 27.
ducare: ſitivi, & non dediſtis mihi potum:
43 Hoſpes eram, & non collegiſtis me: nudus, & non cooperuiſtis me: infirmus, & in
carcere, & non viſitaſtis me.
44 Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicẽtes: Domine, quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitẽ, aut nudum, aut infirmũ,
aut in carcere, & non miniſtravimus tibi?
45 Tunc reſpondebit illis, dicens: Amen dico vobis: Quamdiù non feciſtis uni de minoribus his, nec mihi feciſtis.
46 * Et ibunt hi in ſupplicium æternum, *Joa. 5. 29.
juſti autem in vitam æternam. Dan. 12. 2.

CAPUT XXVI.

Conſultant principes ſacerdotum de occidendo Jeſu: qui unguento pretioſo à muliere perfunditur, murmurantibus diſcipulis: venditur à Juda, de cujus proditione diſcipulis in cœna loquitur, in qua panem in corpus ſuum, & vinum in ſanguinem conſecrata tradidit diſcipulis: prædicit omnes ſcandalizandos, trinamque Petri negationem: & poſt trinam orationem capitur à Judæis, quorum uni Petrus abſcidit auriculam: diſcipulis fugientibus, coram Caipha à falſis teſtibus accuſatus, mortiſque reus judicatus conſpuitur, ac cæditur, & ter à Petro negatur.

Et

A
1 ET factũ eſt cùm conſummaſſet Jeſus ſer-
mones hos omnes, dixit diſcipulis ſuis
2 * Scitis, quia poſt biduum Paſcha fiet, & (* Mar. 14. 1. Luc. 22. 1.)
Filius hominis tradetur, ut crucifigatur.
3 Tunc congregati ſunt principes ſacerdo-
tum, & ſeniores populi in atrium principis
ſacerdotum, qui dicebatur Caiphas:
4 Et conſilium fecerunt, ut Jeſum dolo te-
nerent, & occiderent.
5 Dicebant autem: Non in die feſto, ne for-
tè tumultus fieret in populo.
6 * Cùm autem Jeſus eſſet in Bethania in (* Joa. 11. 2. & 12. 3.)
domo Simonis leproſi,
7 Acceſſit ad eum mulier habens alaba-
ſtrum unguenti pretioſi, & effudit ſuper
caput ipſius recumbentis.
8 Videntes autem diſcipuli, indignati ſunt
dicentes: Ut quid perditio hæc?
9 Potuit enim iſtud venumdari multo, &
dari pauperibus.
10 Sciens autem Jeſus, ait illis: Quid
moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bo-
num operata eſt in me:
11 Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum:
me autem non ſemper habetis.
12 Mittens enim hæc unguentum hoc in
corpus meum, ad ſepeliendum me fecit.
13 Amen dico vobis, ubicumque prædica-
tum fuerit hoc Evangelium in toto mundo,
dicetur, & quod hæc fecit in memoriam ejus.
B
14 * Tunc abiit unus de duodecim, qui dice- (* Mar. 14. 10. Luc. 22. 3.)
batur Judas Iſcariotes, ad principes ſacerdotũ,
15 Et ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego
vobis eum tradam? At illi conſtituerunt ei
triginta argenteos.
16 Et exinde quærebat opportunitatem,
ut eum traderet.
17 * Prima autem die azymorum acceſſe- (* Mar. 14. 12. Luc. 22. 7.)
runt diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Ubi vis
paremus tibi comedere Paſcha?
18 At Jeſus dixit: Ite in civitatẽ ad quemdã,
& dicite ei: Magiſter dicit: Tempus meũ pro-
pe eſt, apud te facio Paſcha cũ diſcipulis meis.
19 Et fecerunt diſcipuli, ſicut conſtituit il-
lis Jeſus, & paraverunt Paſcha.
20 * Veſpere autem facto, diſcumbebat (* Mar. 14. 17. Luc. 22. 14. Joan. 13. 21.)
cum duodecim diſcipulis ſuis,
21 Et edentibus illis, dixit: Amen dico vo-
bis, quia unus veſtrùm me traditurus eſt.
22 Et contriſtati valde, cœperunt ſinguli
dicere: Numquid ego ſum, Domine?
23 At ipſe reſpondens, ait: Qui intingit me-
cum manum in paropſide, hic me tradet.
24 Filius quidem hominis vadit, * ſicut ſcri- (* Pſal. 40. 10.)
ptum eſt de illo: Væ autem homini illi, per
quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei C
ſi natus non fuiſſet homo ille.
25 Reſpondens autẽ Judas, qui tradidit eũ, di-
xit: Nũquid ego ſũ, Rabbi? Ait illi: Tu dixiſti.
26 * Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus (* 1. Cor. 11. 24.)
panem, & benedixit, ac fregit, deditque
diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & come-
dite: hoc eſt corpus meum.
27 Et accipiens calicem gratias egit: & de-
dit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes.
28 Hic eſt enim ſanguis meus novi teſta-
menti, qui pro multis effundetur in remiſ-
ſionem peccatorum.
29 Dico autem vobis: non bibam amodò de
hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cum
illud bibã vobiſcũ novũ in regno Patris mei.
30 Et hymno dicto, exierũt in Montẽ oliveti.
31 Tunc dicit illis Jeſus: * Omnes vos ſcan- (* Mar. 14. 27. Joan. 16. 32.)
dalum patiemini in me in iſta nocte. Scri-
ptum eſt enim: * Percutiam paſtorem, & (* Zach. 13. 7.)
diſpergentur oves gregis.
32 Poſtquam autem reſurrexero, * præce- (* Mar. 16. 7.)
dam vos in Galilæam.
33 Reſpondens autem Petrus, ait illi: Et ſi
omnes ſcandalizati fuerint in te, ego num-
quam ſcandalizabor.
34 Ait illi Jeſus: * Amẽ dico tibi, quia in hac (* Mar. 14. 30.)
nocte antequam gallus cantet, ter me negabis. D
35 Ait illi Petrus: * Etiam ſi oportuerit me (* Mar. 14. 31.)
mori tecum, non te negabo. Similiter & om-
nes diſcipuli dixerunt.
36 Tunc venit Jeſus cum illis in villam, quæ (* Mar. 14. 32. Luc. 22. 39.)
dicitur Gethſemani, & dixit diſcipulis ſuis:
Sedete hic, donec vadam illuc, & orem.
37 Et aſſumpto Petro, & duobus filiis Zebe-

dæi

dæi cœpit contriſtari, & mœſtus eſſe.
38 Tunc ait illis: Triſtis eſt anima mea uſq; ad mortem: ſuſtinete hic, & vigilate mecum.
39 Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam, orans, & dicens: Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte: verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.
40 Et venit ad diſcipulos ſuos, & invenit eos dormientes, & dicit Petro: Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum?
41 Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.
42 Iterùm ſecundò abiit, & oravit, dicens: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum: fiat voluntas tua.
43 Et venit iterùm, & invenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati.
44 Et relictis illis, iterùm abiit, & oravit tertiò, eumdem ſermonem dicens.
E
45 Tunc venit ad diſcipulos ſuos, & dicit illis: Dormite jam, & requieſcite: ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum.
46 Surgite, eamus: ecce appropinquavit, qui me tradet.
47 * Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa, cum gladiis, & fuſtibus, miſſi à principibus ſacerdotum, & ſenioribus populi.
*Mar. 14.43. Lucæ 22.47. Joan. 18. 3.
48 Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum.
49 Et confeſtim accedens ad Jeſum, dixit: Ave, Rabbi. Et oſculatus eſt eum.
50 Dixitque illi Jeſus: Amice, ad quid veniſti? Tunc acceſſerunt, & manus injecerunt in Jeſum, & tenuerunt eum.
51 Et ecce unus ex his, qui erant cum Jeſu, extendens manum, exemit gladium ſuum, & percutiens ſervum principis ſacerdotum, amputavit auriculam ejus.
52 Tunc ait illi Jeſus: Converte gladium tuum in locum ſuum, * omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.
*Gen. 9. 6. Apoc. 13.10.
53 An putas, quia non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modò pluſquam duodecim legiones angelorum?
54 * Quomodò ergo implebuntur Scripturæ, quia ſic oportet fieri?
*Iſai. 53.10.
55 In illa hora dixit Jeſus turbis: Tamquam ad latronem exiſtis cum gladiis, & fuſtibus comprehendere me: quotidie apud vos ſedebam docens in templo, & non me tenuiſtis.
F
56 Hoc autem totum factum eſt, * ut adimplerentur Scripturæ prophetarum. Tunc diſcipuli omnes, * relicto eo, fugerunt.
*Thr. 4. 20. *Mar. 14.50.
57 * At illi tenentes Jeſum, duxerunt ad Caipham principem ſacerdotum, ubi Scribæ, & ſeniores convenerant.
*Luce 22.54. Joan. 18.24.
58 Petrus autem ſequebatur eum à longè, uſque in atrium principis ſacerdotum. Et ingreſſus intrò, ſedebat cũ miniſtris, ut videret finẽ.
59 Principes autem ſacerdotum, & omne concilium quærebant falſum teſtimonium contra Jeſum, ut eum morti traderent:
60 Et nõ invenerũt, cũ multi falſi teſtes acceſſiſſẽt. Noviſſimè autẽ venerũt duo falſi teſtes,
61 Et dixerunt: Hic dixit: * Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt triduũ reædificare illud.
*Jo. 2. 19.
62 Et ſurgẽs princeps ſacerdotũ, ait illi: Nihil reſpõdes ad ea, quę iſti adverſũ te teſtificatur?
63 Jeſus autem tacebat. Et princeps ſacerdotum ait illi: Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, ſi tu es Chriſtus filius Dei.
64 Dicit illi Jeſus: Tu dixiſti, verumtamen dico vobis: * amodò videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli.
*Sup. 16.27. Rom. 14. 10. 1 Thes. 4. 15.
65 Tunc princeps ſacerdotum ſcidit veſtimẽta ſua, dicens: Blaſphemavit: quid adhuc egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiã:
66 Quid vobis videtur? At illi reſpondentes dixerunt: Reus eſt mortis.
G
67 * Tunc expuerunt in faciem ejus, & colaphis eum ceciderunt, alii autem palmas in faciem ejus dederunt,
*Iſaię 50. 6. Marc. 14.65
68 Dicentes: Prophetiza nobis, Chriſte,

quis eſt, qui te percuſſit?
Luc. 22.55. Joan. 18.15. 69 * Petrus vero ſedebat foris in atrio: &
acceſſit ad eum una ancilla, dicens: Et tu
cum Jeſu Galilæo eras.
70 At ille negavit coram omnibus, dicens:
Neſcio, quid dicis.
71 Exeunte autem illo januam, vidit eum
alia ancilla, & ait his, qui erant ibi: Et
hic erat cum Jeſu Nazareno.
72 Et iterum negavit cum juramento:
Quia non novi hominem.
73 Et poſt puſillum acceſſerunt, qui ſtabant,
& dixerunt Petro: Vere & tu ex illis es: nam
& loquela tua manifeſtum te facit.
74 Tunc cœpit deteſtari, & jurare, quia
non noviſſet hominem. Et continuò gallus
cantavit.
75 Et recordatus eſt Petrus verbi Jeſu, quod
dixerat: Priùs quam gallus cantet, ter me
negabis. Et egreſſus foras flevit amare.

CAPUT XXVII.

Judas, relatis argenteis, laqueo ſe ſuſpendit: Jeſus coram Pilato accuſatus, non reſpondet, uxor autem Pilati dicit ipſum juſtum: prælegitur tamen Barabbas: Pilatus lotis manibus Jeſum flagellatum tradit crucifigendum, qui à militibus multipliciter illuſus, ducitur ad crucifigendum, & felleo vino potatus, inter latrones crucifixitur, diviſis ipſius veſtimentis. & à variis multa jactantur in ipſum blaſphemia: ſuboriuntur tenebræ, & clamans Jeſus Eli, acetoq; potatus, cum clamore expirat, ac ſigna varia fiunt: corpus Jeſu a Joſeph ſepultũ cuſtoditur à militibus.

A
1 MAnè autẽ facto, conſiliũ inierunt om-
nes principes ſacerdotum, & ſeniores
populi adverſus Jeſum, ut eũ morti traderent.
Mar. 15. 1. Luca 23. 1. Joan. 18. 28. 2 * Et vinctum adduxerunt eum, & tradi-
derunt Pontio Pilato præſidi.
3 Tunc videns Judas, qui eum tradidit,
quòd damnatus eſſet, pœnitentia ductus, re-
tulit triginta argenteos principibus ſacerdo-
tum, & ſenioribus,
4 Dicens: Peccavi, tradens ſanguinem juſtũ.
At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris.
5 Et projectis argenteis in templo, receſſit:
Act. 1. 18. * & abiens laqueo ſe ſuſpendit.
6 Principes autem ſacerdotum, acceptis ar-
genteis, dixerunt: Non licet eos mittere in
corbonam: quia pretium ſanguinis eſt.
7 Conſilio autem inito, emerunt ex illis
agrum figuli in ſepulturam peregrinorum.
Act. 1. 19. 8 * Propter hoc vocatus eſt ager ille,
Haceldama, hoc eſt, ager ſanguinis,
uſque in hodiernum diem.
9 Tunc impletum eſt, quod dictum eſt per
Jeremiam prophetam, dicentem: * Et accepe- B
runt triginta argenteos pretium appretiati, *Zac. 11.12.*
quem appretiaverunt à filiis Iſrael:
10 Et dederunt eos in agrum figuli, ſicut
conſtituit mihi Dominus.
11 Jeſus autem ſtetit ante præſidem, * & *Mar. 15. 2.*
interrogavit eum præſes, dicens: * Tu es Rex *Lucæ 23. 3.*
Judæorum? Dicit illi Jeſus: Tu dicis. *Joan. 18. 33.*
12 Et cùm accuſaretur à principibus ſacer-
dotum, & ſenioribus, nihil reſpondit.
13 Tunc dicit illi Pilatus: Non audis, quan-
ta adverſùm te dicunt teſtimonia?
14 Et non reſpondit ei ad ullum verbum,
ita ut miraretur præſes vehementer.
15 Per diẽ autẽ ſolemnem conſueverat præ-
ſes populo dimittere unũ vinctũ, quẽ voluiſſet.
16 Habebat autem tunc vinctum inſignem,
qui dicebatur Barabbas.
17 Congregatis ergo illis, dixit Pilatus:
Quem vultis dimittam vobis: Barabbam,
an Jeſum, qui dicitur Chriſtus?
18 Sciebat enim, quòd per invidiam tra-
didiſſent eum.
19 Sedente autẽ illo pro tribunali, miſit ad eũ
uxor ejus, dicens: Nihil tibi, & juſto illi. Mul-
ta enim paſſa ſũ hodie per viſũ propter eum. C
20 * Principes autem ſacerdotum, & ſenio- *Mar. 15. 11.*
res perſuaſerunt populis, ut peterent Ba- *Lucæ 23. 18.*
rabbam, Jeſum verò perderent. *Joan. 18. 40.*
21 Reſpondens autem præſes ait illis: *Act. 3. 14.*
Quem vultis vobis de duobus dimitti? At
illi dixerunt: Barabbam.
22 Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de

Jeſu,

Jeſu, qui dicitur Chriſtus?
23 Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis
præſes: Quid enim mali fecit? At illi magis
clamabant dicentes: Crucifigatur.
24 Videns autem Pilatus quia nihil proficeret,
ſed magis tumultus fieret: accepta aqua,
lavit manus coram populo, dicens: Innocens
ego ſum a ſanguine juſti hujus: vos videritis.
25 Et reſpondens univerſus populus dixit: Sā-
guis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros.
26 Tunc dimiſit illis Barabbam: Jeſum au-
tem flagellatum tradidit eis, ut crucifigeretur.
*Pſal. 21. 7. Marc. 15. 16. 27 Tunc milites præſidis ſuſcipientes Jeſum
in prætorium, * congregaverunt ad eum
univerſam cohortem:
28 Et exuentes eum, chlamydem coccineam
D circumdederunt ei:
* Joa. 19. 2. 29 * Et plectentes coronam de ſpinis, poſue-
runt ſuper caput ejus, & arundinem in dexte-
ra ejus. Et genu flexo ante eum, illudebant
ei, dicentes: Ave rex Judæorum.
30 Et exſpuentes in eum, acceperunt arun-
dinem, & percutiebant caput ejus.
31 Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum
chlamyde, & induerunt eum veſtimentis ejus,
& duxerunt eum, ut crucifigerent.
32 * Exeuntes autem invenerunt hominem *Mar. 15. 21.
Cyrenæum, nomine Simonem: hunc anga- Lucæ 23. 26.
riaverunt, ut tolleret crucem ejus.
33 * Et venerunt in locum, qui dicitur *Mar. 15. 22.
Golgotha, quod eſt Calvariæ locus. Luc.
34 Et dederunt ei vinum bibere cum felle 23. 34
miſtum. Et cùm guſtaſſet, noluit bibere. Joan.
35 Poſtquam autem crucifixerunt eum, *divi- 19. 17.
ſerunt veſtimenta ejus, ſortem mittentes: ut *Pſal.
impleretur, quod dictum eſt per Prophetam 21. 19.
dicentem: * Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, *Mar.
& ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. 15. 24.
36 Et ſedentes ſervabant eum. Lucæ 23. 34.
37 Et impoſuerunt ſuper caput ejus cauſam Joan.
ipſius ſcriptam: HIC EST JESUS REX 19. 23.
JUDÆORUM. E
38 Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones:
unus a dextris, & unus à ſiniſtris.
39 Prætereuntes autem blaſphemabant eum
moventes capita ſua, & dicentes:

* Joa. 2. 19. 40 * Vah, qui deſtruis templum Dei, & in
triduo illud reædificas: ſalva temetipſum:
ſi filius Dei es, deſcende de cruce.
41 Similiter & principes ſacerdotum illu-
dentes cum Scribis, & ſenioribus dicebant:
42 Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt
ſalvum facere: * ſi rex Iſrael eſt, deſcendat
nunc de cruce, & credimus ei:
* Sap. 2. 18. 43 * Confidit in Deo: liberet nunc, ſi vult
eum: dixit enim: Quia filius Dei ſum.
* Iſai. 21. 9. 44 Idipſum autem & latrones, qui crucifixi
erant cum eo, improperabant ei.
45 A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſu-
per univerſam terram uſque ad horam nonā.
46 Et circa horam nonam clamavit Jeſus
voce magna, dicens: * Eli Eli, lamma ſa-
* Pſal. 21. 2. bacthani? hoc eſt, Deus meus, Deus meus,
ut quid dereliquiſti me?
47 Quidam autem illic ſtantes, & audien-
tes, dicebant: Eliam vocat iſte.
F 48 Et continuò currens unus ex eis acce-
ptam ſpongiam implevit aceto: & impoſuit
arundini, & dabat ei bibere.
49 Cæteri verò dicebant: Sine, videamus,
an veniat Elias liberans eum.
50 Jeſus autem iterùm clamans voce ma-
gna, emiſit ſpiritum.
51 * Et ecce velum templi ſciſſum eſt in
duas partes à ſummo uſque deorſum, & terra * 2.
mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, Paral.
52 Et monumenta aperta ſunt: & multa cor- 3. 14.
pora Sanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt.
53 Et exeuntes de monumentis poſt reſurre-
ctionem ejus: venerunt in ſanctam civitatem,
& apparuerunt multis.
54 Centurio autem, & qui cum eo erant,
cuſtodientes Jeſum, viſo terremotu, & his
quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes:
Vere Filius Dei erat iſte.
55 Erāt autem ibi mulieres multæ à lōgè, quæ
ſecutæ erāt Jeſum à Galilæa, miniſtrantes ei:
56 Inter quas erat Maria Magdalene, &
Maria Jacobi, & Joſeph mater, & mater
filiorum Zebedæi.

57*Cùm

G * Mar. 15. 41. Lucæ 23. 50. Joan. 19. 38.

57 * Cùm autem ſerò factum eſſet, venit
cuidam homo dives ab Arimathæa, nomine
Joſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Jeſu.
58 Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus
Jeſu. Tunc Pilatus juſſit reddi corpus.
59 Et accepto corpore, Joſeph involvit
illud in ſindone munda:
60 Et poſuit illud in monumento ſuo novo,
quod exciderat in petra. Et advolvit ſaxum
magnum ad oſtium monumenti, & abiit.
61 Erat autem ibi Maria Magdalene, & al-
tera Maria, ſedentes contra ſepulchrum.
62 Altera autem die, quæ eſt poſt Para-
ſceven, convenerunt principes ſacerdotum,
& Pharisæi ad Pilatum,
63 Dicentes: Domine, recordati ſumus
quia ſeductor ille dixit adhuc vivens: Poſt
tres dies reſurgam.
64 Jube ergo cuſtodiri ſepulchrum uſque in
diem tertium: ne forte veniant diſcipuli ejus,
& furentur eum, & dicant plebi: Surrexit a
mortuis: & erit noviſſimus error pejor priore.
65 Ait illis Pilatus: Habetis cuſtodiam,
ite, cuſtodite, ſicut ſcitis.
66 Illi autem abeuntes, munierunt ſepul-
chrum, ſignantes lapidem cum cuſtodibus.

CAPUT XXVIII.

Facto terræmotu, exterritiſq; cuſtodibus Angelus mulieribus narrat Chriſti reſurrectionē, qui ipſis apparens jubet (ſicut & Angelus juſſerat) ut diſcipulis nuntient, quòd Dominum in Galilæa viſuri ſint: milites ſepulchri cuſtodes, pecunia corrupti dicunt corpus Chriſti furto ſublatum: diſcipuli videntes in Galilæa Dominum, jubentur ire ad docendas, & baptizādas omnes gentes.

A Marc. 16. 1. Joan. 20. 1.

1 VEſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in
prima ſabbati, venit Maria Magda-
lene, & altera Maria videre ſepulchrum.
2 Et ecce terræmotus factus eſt magnus: An-
gelus enim Domini deſcendit de cęlo: & ac-
cedens revolvit lapidem, & ſedebat ſuper eū.
3 Erat autem aſpectus ejus ſicut fulgur,
& veſtimentum ejus ſicut nix.
4 Præ timore autem ejus exterriti ſunt cu-
ſtodes, & facti ſunt velut mortui.
5 Reſpondens autem Angelus dixit mulie-
ribus: Nolite timere vos: ſcio enim, quòd
Jeſum, qui crucifixus eſt, quæritis:
6 Non eſt hìc: ſurrexit enim, ſicut dixit.
Venite, & videte locum, ubi poſitus erat Dñs.
7 Et citò euntes dicite diſcipulis ejus, quia
ſurrexit: & ecce præcedet vos in Galilæam,
ibi eum videbitis: ecce prædixi vobis.
B
8 Et exierunt citò de monumento cum ti-
more, & gaudio magno currentes nuntia-
re diſcipulis ejus.
9 Et ecce Jeſus occurrit illis, dicens: Avete.
Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes
ejus, & adoraverunt eum.
10 Tunc ait illis Jeſus: Nolite timere:
ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in
Galilæam, ibi me videbunt.
11 Quæ cùm abiiſſent, ecce quidam de
cuſtodibus venerunt in civitatem, & nun-
tiaverunt principibus ſacerdotum omnia,
quæ facta fuerant.
12 Et congregati cum ſenioribus, conſilio
accepto, pecuniā copioſā dederunt militibus, C
13 Dicentes: Dicite, quia diſcipuli ejus
nocte venerunt, & furati ſunt eum, nobis
dormientibus.
14 Et ſi hoc auditum fuerit à præſide, nos
ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus.
15 At illi, accepta pecunia, fecerunt ſicut
erant edocti. Et divulgatum eſt verbum iſtud
apud Judæos uſque in hodiernum diem.
16 Undecim autē diſcipuli abierunt in Ga-
lilęam, in montem, ubi conſtituerat illis Jeſus.
17 Et videntes eum adoraverunt: quidam
autem dubitaverunt.
18 Et accedens Jeſus locutus eſt eis, di-
cens: Data eſt mihi omnis poteſtas in cę-
lo, & in terra.
19 * Euntes ergo docete omnes gentes, * Mar. 16. 16.
baptizantes eos in nomine Patris, & Filii,
& Spiritus ſancti:
20 Docentes eos ſervare omnia quæcumque
mandavi vobis. Et ecce ego vobiſcū ſū omni-
bus diebus, uſque ad conſummationem ſeculi.

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

CAPUT PRIMUM.

Joannes in auſteritate vitæ prædicat, ac baptizat aqua, Chriſtus verò Spiritu ſancto: qui à Joanne baptizatus, cum beſtiis agens in deſerto, poſt jejunium quadraginta dierum à ſatana tentatur, & Joanne tradito, prædicare incipit in Galilæa, vocatiſque Simone, & Andrea, Jacobo, & Joanne Zebedæi, accedit Capharnaum & reliqua Galilææ loca, ibique prædicans curat ſocrum Simonis, & leproſum, quem mittit ad ſacerdotes, plurimoſque dæmoniacos, ac malè habentes cum magna omnium admiratione.

A

1 INitium Evangelii Jeſu Chri-
ſti Filii Dei. Sicut ſcriptum
eſt in Iſaia propheta:
2 * Ecce ego mitto angelũ me-
um ante faciem tuam, qui
præparabit viã tuam ante te.
3 * Vox clamantis in deſerto: Parate viam
Domini, rectas facite ſemitas ejus.
4 Fuit Joannes in deſerto baptizans, &
prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſ-
ſionem peccatorum.
5 * Et egrediebatur ad eum omnis Judææ
regio, & Jeroſolymitæ univerſi, & bapti-
zabantur ab illo in Jordanis flumine, con-
fitentes peccata ſua.
6 * Et erat Joannes veſtitus pilis cameli, &
zona pellicea circa lumbos ejus,* & locuſtas,

*Mal. 3. 1. *Iſaiç 40. 3. Mat 3. 3. Luce 3. 4. Ioan. 1. 23. *Mat. 3. 5. *Mat. 3. 4. *Lev. 11. 22

& mel ſilveſtre edebat. Et prædicabat, dicens:
7 * Venit fortior me poſt me: cujus non ſum
dignus procumbens ſolvere corrigiam cal-
ceamentorum ejus.
8 * Ego baptizavi vos aqua, ille verò ba-
ptizabit vos Spiritu ſancto.
9 Et factum eſt: in diebus illis venit Je-
ſus à Nazareth Galilææ, & baptizatus eſt
à Joanne in Jordane.
10 Et ſtatim aſcendens de aqua, vidit cœlos
apertos, & Spiritum tamquam columbam de-
ſcendentem, & manentem in ipſo.
11 Et vox facta eſt de cœlis: Tu es filius
meus dilectus, in te complacui.
12 * Et ſtatim Spiritus expulit eũ in deſertũ,
13 * Et erat in deſerto quadraginta diebus,
& quadraginta noctibus, & tentabatur a ſa-
tana: eratque cum beſtiis, & angeli mini-
ſtrabant illi.
14 * Poſtquam autem traditus eſt Joannes,
venit Jeſus in Galilæam, prædicans Evan-
gelium regni Dei,
15 Et dicens: Quoniam impletum eſt tem-
pus, & appropinquavit regnum Dei: pœ-
nitemini, & credite Evangelio.
16 * Et præteriens ſecus mare Galilææ vidit
Simonem, & Andream fratrem ejus, mitten-
tes retia in mare (erant enim piſcatores)
17 Et dixit eis Jeſus: Venite poſt me, &
faciam vos fieri piſcatores hominum.
18 Et protinus relictis retibus, ſecuti ſunt eũ.

*Mat. 3. 11. Luce 3. 16. Joan. 1. 27. *Act. 1. 5. & 11. 16. & 19. 4

B

*Luce 3. 21. Joan. 1. 32. *Mat. 4. 1. Luce 4. 1. *Mat. 4. 12. Luce 4. 14 Joan. 4. 43 *Mat. 4. 18 Luce 5. 2.

19 Et progreſſus inde puſillum, vidit Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus, & ipſos componentes retia in navi:

20 Et ſtatim vocavit illos. Et relicto patre ſuo Zebedæo in navi cũ mercenariis, ſecuti ſũt eũ.

*Mat. 4. 13. Lucæ 4. 31. 21 * Et ingrediuntur Capharnaum: & ſtatim ſabbatis ingreſſus in ſynagogam, docebat eos.

*Mat. 7. 28. 22 * Et ſtupebant ſuper doctrina ejus: erat enim docens eos, quaſi poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ.

*Luc. 4. 33. 23 * Et erat in ſynagoga eorum homo in ſpiritu immundo, & exclamavit

C

24 Dicẽs: Quid nobis, & tibi, Jeſu Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio, qui ſis, Sanctus Dei.

25 Et comminatus eſt ei Jeſus, dicens: Obmuteſce, & exi de homine.

26 Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, exclamans voce magna exiit ab eo.

27 Et mirati ſunt omnes, ita ut conquirerent inter ſe dicentes: Quidnam eſt hoc? quænam doctrina hæc nova? quia in poteſtate etiam ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei.

28 Et proceſſit rumor ejus ſtatim in omnem regionem Galilææ.

*Mat. 8. 14. Luc. 4. 38. 29 * Et protinus egredientes de ſynagoga, venerunt in domum Simonis, & Andreæ cum Jacobo, & Joanne.

30 Decumbebat autem ſocrus Simonis febricitans, & ſtatim dicunt ei de illa.

31 Et accedens elevavit eam, apprehenſa manu ejus: & continuò dimiſit eam febris, & miniſtrabat eis.

32 Veſpere autem facto cùm occidiſſet ſol, afferebant ad eos omnes male habentes, & dæmonia habentes:

33 Et erat omnis civitas cõgregata ad januã.

34 Et curavit multos, qui vexabantur variis languoribus,* & dæmonia multa ejiciebat, & non ſinebat ea loqui, quoniam ſciebant eum. *Luc. 4. 41.

D

35 Et diluculò valdè ſurgens, egreſſus abiit in deſertum locum, ibique orabat.

36 Et proſecutus eſt eum Simon, & qui cum illo erant.

37 Et cùm inveniſſent eum, dixerunt ei: Quia omnes quærunt te.

38 Et ait illis: Eamus in proximos vicos, & civitates, ut & ibi prædicẽ: ad hoc enim veni.

39 Et erat prædicans in Synagogis eorum, & in omni Galilæa & dæmonia ejiciens.

40 * Et venit ad eũ leproſus deprecãs eum, & genu flexo dixit ei: Si vis, potes me mundare: *Mat. 8. 2. Luc. 5. 12

41 Jeſus autẽ miſertus ejus, extendit manum ſuam, & tangens eum, ait illi: Volo: Mundare.

42 Et cùm dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.

43 Et cõminatus eſt ei, ſtatimq; ejecit illum,

44 Et dicit ei: Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te principi ſacerdotum, & offer pro emundatione tua, * quæ præcepit Moyſes in teſtimonium illis. * Lev. 14. 2

45 At ille egreſſus cœpit prædicare, & diffamare ſermonẽ, ita ut jam nõ poſſet manifeſtè introire in civitatẽ, ſed foris in deſertis locis eſſet, & conveniebant ad eum undique.

CAPUT II.

Murmurantibus Scribis, quòd paralytico per tectum in grabato demiſſo diceret remitti peccata, jubens ipſum ferre grabatum ſanat eum: apud Levin, quem ad ſe ſequendum vocaverat, diſcumbens cum pluribus publicanis, rationem dicit, murmurantibus Phariſæis, quare cum peccatoribus converſetur, & cur ipſius diſcipuli non jejunent, quos etiam ſpicas ſabbato vellentes excuſat.

1 ET iterùm intravit Capharnaum poſt dies.

2 Et auditum eſt, quòd in domo eſſet, & convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad januam, & loquebatur eis verbum. Matt. 9. 1. Luc. 5. 18.

3 Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur.

4 Et cùm non poſſent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum, ubi erat: & patefacientes ſubmiſerunt grabatum, in quo paralyticus jacebat.

5 Cùm autẽ vidiſſet Jeſus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

6 Erant autem illic quidam de ſcribis ſedentes, & cogitantes in cordibus ſuis:

* Job 14. 4. Iſa. 43. 25. 7 Quid hic ſic loquitur? blaſphemat.* Quis poteſt dimittere peccata: niſi ſolus Deus?

8 Quo ſtatim cognito Jeſus ſpiritu ſuo, quia ſic cogitarent intra ſe, dicit illis: Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris?

9 Quid eſt facilius dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata, an dicere: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?

B 10 Ut autem ſciatis, quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico)

11 Tibi dico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.

12 Et ſtatim ſurrexit ille: &, ſublato grabato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes: Quia numquam ſic vidimus.

13 Et egreſſus eſt rurſus ad mare: omniſque turba veniebat ad eum, & docebat eos.

*Mat. 9. 9. Luc. 5. 27. 14 * Et cùm præteriret, vidit Levi Alphæi ſedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum.

15 Et factum eſt, cùm accumberet in domo illius, multi publicani, & peccatores ſimul diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus: erant enim multi, qui & ſequebantur eum.

C 16 Et Scribæ, & Phariſæi videntes quia manducaret cum publicanis, & peccatoribus, dicebant diſcipulis ejus: Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat, & bibit Magiſter veſter?

* 1. Tim. 1. 15. 17 * Hoc audito Jeſus, ait illis: Non neceſſe habent ſani medico: ſed qui malè habent: non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores.

18 Et erant diſcipuli Joannis, & Phariſæi jejunantes: & veniunt, & dicunt illi: Quare diſcipuli Joannis, & Phariſæorum jejunant, tui autem diſcipuli non jejunant?

19 Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filii nuptiarum, quamdiù ſponſus cum illis eſt, jejunare? Quanto tempore habent ſecum ſponſum, non poſſunt jejunare.

*Mat. 9. 15. Luc. 5. 35. 20 *Venient autem dies, cùm auferetur ab eis ſponſus, & tunc jejunabunt in illis diebus.

21 Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veſtimento veteri: alioquin aufert ſupplementum novum à veteri, & major ſciſſura fit.

D 22 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpet vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt: ſed vinum novum in utres novos mitti debet.

*Mat. 12. 1. Luc. 6. 1. 23 * Et factum eſt iterùm, cùm Dominus ſabbatis ambularet per ſata, & diſcipuli ejus cœperunt progredi, & vellere ſpicas.

24 Phariſæi autem dicebant ei: Ecce, quid faciunt ſabbatis, quod non licet?

* 1. Reg. 21. 6. 25 Et ait illis: * Numquam legiſtis, quid fecerit David, quando neceſſitatem habuit, & eſuriit ipſe, & qui cum eo erant?

26 Quomodo introivit in domum Dei ſub Abiathar principe ſacerdotum, & panes propoſitionis manducavit, quos non licebat manducare * niſi ſacerdotibus, & dedit eis, qui cum eo erant?

* Lev. 24. 9. 27 Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum eſt, & non homo propter ſabbatum.

28 Itaque Dominus eſt filius hominis, etiam ſabbati.

CAPUT III.

Poſtquam manum aridam curaverat, Phariſæorum cedens machinationi ſecedit, turbis undique ad ipſum confluentibus, quarum infirmos curat: duodecim à ſe electos (qui hic recenſentur) mittit ad prædicandum, data ipſis poteſtate ſuper infirmitates, ac dæmonia: Scribas blaſphemantes ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia convincit falſitatis, dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & quæ ſint mater, & fratres ejus.

1 ET introivit iterum in ſynagogam, & erat ibi homo habens manum aridam. A Mat. 12. 10. Luc. 6. 6.

2 Et obſervabant eum, ſi ſabbatis curaret, ut accuſarent illum.

3 Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium.

4 Et dicit eis: Licet ſabbatis benè facere, an male? animam ſalvam facere, an perdere? At illi tacebant.

5 Et circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt manus illi.

6 * Exeuntes autem Phariſæi, ſtatim cum Herodianis conſilium faciebant adverſus eum, quomodò eum perderent. *Mat. 12. 14.

7 Jeſus autem cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare: & multa turba à Galilæa, & Judæa ſecuta eſt eum,

8 Et ab Jeroſolymis, & ab Idumæa, & trans Jordanem: & qui circa Tyrum, & Sidonem, multitudo magna, audientes, quæ faciebat, venerunt ad eum.

9 Et dixit diſcipulis ſuis, ut navicula ſibi deſerviret propter turbam, ne comprimerēt eū: B

10 Multos enim ſanabat, ita ut irruerent in eum, ut illum tangerent quotquot habebant plagas.

11 Et ſpiritus immundi, cùm illum videbant, procidebant ei, & clamabant dicentes:

12 Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis, ne manifeſtarent illum.

13 * Et aſcendens in montem vocavit ad ſe quos voluit ipſe: & venerunt ad eum. *Mat. 10. 1. Luc. 6. 13.

14 Et fecit, ut eſſent duodecim cum illo, & ut mitteret eos prædicare.

15 Et dedit illis poteſtatem curandi infirmitates, & ejiciendi dæmonia.

16 Et impoſuit Simoni nomen Petrus:

17 Et Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem Jacobi, & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt, Filii tonitrui:

18 Et Andream, & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam, & Jacobum Alphæi, & Thaddæum, & Simonē Chananæū, C

19 Et Judam Iſcariotem, qui & tradidit illū.

20 Et veniūt ad domum, & convenit iterum turba, ita ut nō poſſent neq; panē manducare.

21 Et cùm audiſsēt ſui, exierunt tenere eum, dicebant enim: Quoniam in furorē verſus eſt.

22 Et Scribæ, qui ab Jeroſolymis deſcenderāt, dicebant: * Quoniam Beelzebub habet, & quia in principe dæmoniorū ejicit dæmonia. *Mat. 9. 34.

23 Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quomodò poteſt ſatanas ſatanam ejicere?

24 Et ſi regnum in ſe dividatur, non poteſt regnum illud ſtare.

D 25 Et ſi domus ſuper ſemetipſam diſpertia-
tur, non poteſt domus illa ſtare.
26 Et ſi ſatanas cõſurrexerit in ſemetipſũ, diſ-
pertitus eſt, & nõ poterit ſtare, ſed finẽ habet.
27 Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in do-
mum diripere, niſi priùs fortem alliget, &
tunc domum ejus diripiet.
*Mat. 12. 31. Lucæ 12. 10. 1. Jo. 5. 16. 28 * Amen dico vobis, quoniam omnia di-
mittentur filiis hominum peccata, & blaſ-
phemiæ, quibus blaſphemaverint:
29 Qui autem blaſphemaverit in Spiritum
ſanctum, non habebit remiſſionem in æter-
num, ſed reus erit æterni delicti.
30 Quoniã dicebãt: Spiritũ immundũ habet.
31 * Et veniunt mater ejus, & fratres: & fo- *Mat. 12. 46. Lucæ 8. 19.
ris ſtantes miſerunt ad eum vocantes eum,
32 Et ſedebat circa eum turba, & dicunt ei:
Ecce mater tua, & fratres tui foris quærunt te.
33 Et reſpondens eis, ait: Quæ eſt mater
mea, & fratres mei?
34 Et circumſpiciens eos, qui in circuitu ejus
ſedebant, ait: Ecce mater mea, & fratres mei.
35 Qui enim fecit voluntatem Dei, hic
frater meus, & ſoror mea, & mater eſt.

CAPUT IV.

Parabolam proponit ſeminatoris, quam diſcipulis declarat: lucernam dicit ſuper candelabrum ponendam: addens parabolas de ſemine in terram jacto, quod excreſcit dormiente eo, qui ſeminavit, & de grano ſinapis: diſcipulis autem ſeorſim omnia interpretatur: in navi à ſomno excitatus tempeſtatem maris ſedat.

A Matt. 13. 2. Lucæ 8. 5. 1 ET iterùm cœpit docere ad mare: & con-
gregata eſt ad eum turba multa, ita ut
navim aſcendens ſederet in mari, & omnis
turba circa mare ſuper terram erat:
2 Et docebat eos in parabolis multa, &
dicebat illis in doctrina ſua:
3 Audite: Ecce exiit ſeminans ad ſeminandũ.
4 Et dum ſeminat, aliud cecidit circa viã, &
venerunt volucres cœli, & comederunt illud.
5 Aliud verò cecidit ſuper petroſa, ubi non
habuit terram multam: & ſtatim exortum
eſt, quoniam non habebat altitudinem terræ:
6 Et quando exortus eſt ſol, exæſtuavit: &
eò quòd non habebat radicem, exaruit.
7 Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcẽderũt ſpi-
næ, & ſuffocaverũt illud, & fructũ non dedit.
8 Et aliud cecidit in terram bonam: & da-
bat fructum aſcendentem, & creſcentem,
& afferebat unum triginta, unum ſexagin-
ta, & unum centum.
9 Et dicebat: Qui habet aures audien-
di, audiat.
10 Et cùm eſſet ſingularis, interrogaverunt
eum hi, qui cũ eo erant duodecim, parabolam.
11 Et dicebat eis: Vobis datum eſt noſſe B
myſterium regni Dei: illis autem, qui foris
ſunt, in parabolis omnia fiunt:
12 * Ut videntes videant, & non videant: & *Iſaiæ 6. 9. Matt. 13. 14. Joan. 12. 40. Actor. 28. 26. Rom. 11. 8.
audientes audiant, & non intelligant: ne quã-
do convertantur, & dimittantur eis peccata.
13 Et ait illis: Neſcitis parabolam hanc? &
quomodò omnes parabolas cognoſcetis?
14 Qui ſeminat, verbum ſeminat.
15 Hi autem ſunt, qui circa viam, ubi ſemi-
natur verbum, & cùm audierint, confeſtim
venit ſatanas, & aufert verbum, quod ſemi-
natum eſt in cordibus eorum.
16 Et hi ſunt ſimiliter, qui ſuper petroſa
ſeminantur: qui cùm audierint verbum,
ſtatim cum gaudio accipiunt illud:
17 Et non habent radicem in ſe, ſed tem-
porales ſunt: deinde orta tribulatione, &
perſecutione propter verbum, confeſtim
ſcandalizantur.
18 * Et alii ſunt, qui in ſpinis ſeminan- *1. Tim. 6. 17.
tur: hi ſunt, qui verbum audiunt,
19 Et ærumnæ ſæculi, & deceptio divitiarũ,
& circa reliqua concupiſcentiæ introeuntes
ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur. C
20 Et hi ſunt, qui ſuper terram bonam
ſeminati ſunt, qui audiunt verbum, & ſu-
ſcipiunt, & fructificant, unum triginta,
unum ſexaginta, & unum centum.
21 * Et dicebat illis: Numquid venit lucer- *Mat. 5. 15. Lucæ 8. 16. 11. 33.
na, ut ſub modio ponatur, aut ſub lecto?
nonne ut ſuper candelabrum ponatur?

*Mat. 10. 26. Luc. 8. 17.
22 * Non eſt enim aliquid abſconditum, quod non manifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed ut in palam veniat.
23 Si quis habet aures audiendi, audiat.
*Mat. 7. 2. Luc. 6. 38.
24 Et dicebat illis: Videte, quid audiatis. * In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adjicietur vobis.
*Mat. 13. 12. & 25. 29. Luc. 8. 18. & 19. 26.
25 * Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo.
26 Et dicebat: Sic eſt regnum Dei, quemadmodùm ſi homo jaciat ſementem in terram:
27 Et dormiat, & exurgat nocte, & die, & ſemen germinet, & increſcat, dum neſcit ille.
28 Ultrò enim terra fructificat, primùm herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica.
29 Et cùm produxerit fructus, ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt meſſis.
D
30 Et dicebat: Cui aſſimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud?
*Mat. 13. 31.
31 * Sicut granum ſinapis, quod cùm ſeminatum fuerit in terra, minus eſt omnibus ſeminibus, quæ ſunt in terra:
32 Et cùm ſeminatum fuerit, aſcendit, & fit majus omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita ut poſſint ſub umbra ejus aves cœli habitare.
33 Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire:
34 Sine parabola autẽ nõ loquebatur eis: ſeorſum autem diſcipulis ſuis diſſerebat omnia.
35 Et ait illis in illa die, cùm ſero eſſet factum: Tranſeamus contra.
*Mat. 8. 23. Luc. 8. 22.
36 * Et dimittentes turbam, aſſumunt eum ita ut erat in navi: & aliæ naves erant cum illo.
37 Et facta eſt procella magna vẽti, & fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis.
38 Et erat ipſe in puppi ſuper cervical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi: Magiſter, non ad te pertinet, quia perimus?
39 Et exurgens comminatus eſt vento, & dixit mari: Tace, obmuteſce. Et ceſſavit ventus, & facta eſt tranquillitas magna.
40 Et ait illis: Quid timidi eſtis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quis, putas, eſt iſte, quia & ventus, & mare obediunt ei?

CAPUT V.

In regione Geraſenorum dæmoniacum curat ferociſſimum à legione dæmonum: quibus permittit, ut in porcos ingrediantur, nec ſinit, ut ipſum ſequatur is, qui liberatus erat: curata muliere à profluvio ſanguinis, venit ad domum Jairi, ejuſque filiam reſuſcitat.

A
Mat. 8. 28. Luc. 8. 26.
1 ET venerunt trans fretum maris in regionem Geraſenorum.
2 Et exeunti ei de navi, ſtatim occurrit de monumentis homo in ſpiritu immundo,
3 Qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis jam quiſquam poterat eum ligare:
4 Quoniam ſæpè compedibus, & catenis vinctus, dirupiſſet catenas, & compedes comminuiſſet, & nemo poterat eum domare.
5 Et ſemper die, ac nocte in monumentis, & in montibus erat, clamans, & concidens ſe lapidibus.
6 Videns autem Jeſum à longè, cucurrit, & adoravit eum:
7 Et clamans voce magna dixit: Quid mihi, & tibi, Jeſu fili Dei altiſſimi? adjuro te per Deum, ne me torqueas.
8 Dicebat enim illi: Exi ſpiritus immunde ab homine.
9 Et interrogabat eum: Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt, quia multi ſumus.
10 Et deprecabatur eum multùm, ne ſe expelleret extra regionem. B
11 Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, paſcens.
12 Et deprecabantur eum ſpiritus, dicentes: Mitte nos in porcos, ut in eos introeamus.
13 Et conceſſit eis ſtatim Jeſus. Et exeuntes ſpiritus immundi introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus eſt in mare ad duo millia, & ſuffocati ſunt in mari.
14 Qui autem paſcebant eos, fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem, & in agros. Et egreſſi ſunt videre, quid eſſet factum:
15 Et veniunt ad Jeſum: & vident illum, qui à dæmonio vexabatur, ſedentem, veſtitum, & ſanæ mentis, & timuerunt.
16 Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter factum eſſet ei, qui dæmonium habuerat, & de porcis.
17 Et rogare cœperunt eum, ut diſcederet de finibus eorum.
18 Cùmque aſcenderet navim, cœpit illum deprecari, qui à dæmonio vexatus fuerat, ut eſſet cum illo:
19 Et non admiſit eum, ſed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, & annuntia illis, quãta tibi Dominus fecerit, & miſertus ſit tui.
20 Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli, quanta ſibi feciſſet Jeſus: & omnes mirabãtur.
21 Et cùm tranſcendiſſet Jeſus in navi rurſum trans fretum, convenit turba multa ad eum, & erat circa mare. C
22 * Et venit quidã de archiſynagogis, nomine Jairus: & videns eum, procidit ad pedes ejus, *Mat. 9. 18.
23 Et deprecabatur eum multùm, dicens: Quoniam filia mea in extremis eſt: Veni, impone manum ſuper eam, ut ſalva ſit, & vivat.
24 Et abiit cum illo, & ſequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.
25 Et mulier, quæ erat in profluvio ſanguinis annis duodecim,
26 Et fuerat multa perpeſſa à compluribus medicis, & erogaverat omnia ſua, nec quidquam profecerat, ſed magis deterius habebat:
27 Cùm audiſſet de Jeſu, venit in turba retrò, & tetigit veſtimentum ejus:
28 Dicebat enim: Quia ſi vel veſtimentum ejus tetigero, ſalva ero.
29 Et cõfeſtim ſiccatus eſt fons ſãguinis ejus: & ſenſit corpore, quia ſanata eſſet à plaga.
30 Et ſtatim Jeſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem, quæ exierat de illo, cõverſus ad turbam, ajebat: Quis tetigit veſtimenta mea?
31 Et dicebant ei diſcipuli ſui: Vides turbã comprimentem te, & dicis: Quis me tetigit?
32 Et circumſpiciebat videre eam, quæ hoc fecerat.
33 Mulier verò timens, & tremens, ſciens quod factum eſſet in ſe, venit, & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem. D
34 Ille autẽ dixit ei: * Filia, fides tua te ſalvã fecit: vade in pace, & eſto ſana à plaga tua. *Luc. 7. 50. 8. 48.

35 Adhuc eo loquente, veniunt ad archiſynagogum, dicentes: Quia filia tua mortua eſt: quid ultra vexas Magiſtrum?

36 Jeſus autem audito verbo, quod dicebatur, ait archiſynagogo: Noli timere, tantummodò crede.

37 Et non admiſit quemquā ſe ſequi, niſi Petrū, & Jacobum, & Joannem fratrem Jacobi.

38 Et veniunt in domū archiſynagogi, & videt tumultum, & flentes, & ejulantes multùm.

39 Et ingreſſus, ait illis: Quid turbamini, & ploratis? puella non eſt mortua, ſed dormit.

40 Et irridebāt eum. Ipſe verò, ejectis omnibus, aſſumit patrem, & matrem puellæ, & qui ſecū erant, & ingreditur ubi puella erat jacēs:

41 Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi, quod eſt interpretatum: Puella (tibi dico) ſurge.

42 Et confeſtim ſurrexit puella, & ambulabat: erat autem annorum duodecim: & obſtupuerunt ſtupore magno.

43 Et præcepit illis vehementer, ut nemo id ſciret: & dixit dari illi manducare.

CAPUT VI.

Chriſti doctrinam in ipſius patria admirantur: ubi tamen propter illorum incredulitatem pauca edidit miracula: Apoſtolos mittens ad prædicandum, inſtruit, quid obſervare debeant: Herodes, audita Chriſti fama, dicit: Joannem Baptiſtam reſurrexiſſe, cujus caput poſtulanti Herodiadis filiæ ſaltatrici propter jusjurandum tradiderat: in deſerto quinque panibus, & duobus piſcibus quinque millia virorum ſatiat: ſuper mare ambulans, tempeſtatem ſedat: in terra Geneſareth plurimos tactu fimbriæ veſtimenti ſanat.

A

Matt. 13. 54. Luc. 4. 16. 1 ET egreſſus inde, abiit in patriam ſuam, & ſequebantur eum diſcipuli ſui:

2 Et facto ſabbato cœpit in ſynagoga docere, & multi audientes admirabantur in doctrina ejus, dicentes: Unde huic hæc omnia? & quæ eſt ſapientia, quæ data eſt illi, & virtutes tales, quæ per manus ejus efficiuntur?

* Joa. 6. 42. 3 * Nonne hic eſt faber, filius Mariæ, frater Jacobi, & Joſeph, & Judæ, & Simonis? nonne, & ſorores ejus hic nobiſcum ſunt? & ſcandalizabantur in illo.

* Mat. 13. 57. Luc. 4. 24. Joan. 4. 44. 4 Et dicebat illis Jeſus: * Quia non eſt propheta ſine honore niſi in patria ſua, & in domo ſua, & in cognatione ſua.

5 Et non poterat ibi virtutē ullam facere, niſi paucos infirmos impoſitis manibus curavit:

6 Et mirabatur propter incredulitatem eorum, & circuibat caſtella in circuitu docens.

* Mat. 10. 1. Supra 3. 13. Luc. 9. 1. 7 * Et vocavit duodecim: & cœpit eos mittere binos, & dabat illis poteſtatem ſpirituum immundorum.

8 Et præcepit eis, ne quid tollerent in via, niſi virgam tantùm; non peram, non panem, neque in zona æs,

* Act. 12. 8. 9 * Sed calceatos ſandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.

B

10 Et dicebat eis: Quocumque introieritis in domum, illic manete, donec exeatis inde:

* Mat. 10. 14. Luc. 9. 5. Act. 13. 51. & 6. 11 Et quicumq; non receperint vos, nec audierint vos, * exeuntes inde, excutite pulverem de pedibus veſtris in teſtimonium illis.

12 Et exeuntes prædicabant, ut pœnitentiam agerent:

13 Et dæmonia multa ejiciebant, * & ungebant oleo multos ægros & ſanabant. * Jac. 5. 14.

14 * Et audivit rex Herodes (manifeſtum enim factum erat nomen ejus) & dicebat: Quia Joannes Baptiſta reſurrexit à mortuis, & propterea virtutes operantur in illo. * Mat. 14. 1. Luc. 9. 7.

15 Alii autem dicebant: Quia Elias eſt. Alii verò dicebant: Quia propheta eſt, quaſi unus ex prophetis.

C

16 Quo audito Herodes ait: Quem ego decollavi Joannem, hic à mortuis reſurrexit.

17 * Ipſe enim Herodes miſit, ac tenuit Joannem, & vinxit eum in carcerem propter Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui, quia duxerat eam. * Luc. 3. 19.

18 Dicebat enim Joannes Herodi: * Non licet tibi habere uxorem fratris tui. * Lev. 18. 16.

19 Herodias autem inſidiabatur illi: & volebat occidere eum, nec poterat.

20 Herodes enim metuebat Joannem, ſciens eum virum juſtum, & ſanctum: & cuſtodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.

21 Et cùm dies opportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit principibus, & tribunis, & primis Galilææ.

22 Cùmque introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimulque recumbentibus, rex ait puellæ: Pete à me quod vis, & dabo tibi:

23 Et juravit illi: Quia quidquid petieris, dabo tibi, licèt dimidium regni mei.

D

24 Quæ cùm exiſſet, dixit matri ſuæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Joannis Baptiſtæ.

25 Cùmque introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad regem, petivit dicens: Volo, ut protinus des mihi in diſco caput Joannis Baptiſtæ.

26 Et contriſtatus eſt rex propter jusjurandum, & propter ſimul diſcumbentes, noluit eam contriſtare:

27 Sed miſſo ſpiculatore præcepit afferri caput ejus in diſco. Et decollavit eū in carcere.

28 Et attulit caput ejus in diſco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri ſuæ.

29 Quo audito, diſcipuli ejus venerunt, & tulerunt corpus ejus: & poſuerunt illud in monumento.

30 Et convenientes Apoſtoli ad Jeſū, renuntiaverunt ei omnia, quæ egerant, & docuerāt.

31 Et ait illis: * Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum: Erant enim, qui veniebant, & redibant multi: & nec ſpatium manducandi habebant. * Mat. 14. 13. Luc. 9. 10.

32 Et aſcendentes in navim, abierunt in deſertum locum ſeorſum.

E

33 Et viderunt eos abeuntes, & cognoverunt multi: & pedeſtres de omnibus civitatibus concurrerunt illuc, & prævenerunt eos.

34 * Et exiens vidit turbam multam Jeſus, & miſertus eſt ſuper eos, quia erant ſicut oves nō habētes paſtorē, & cœpit illos docere multa. * Mat. 9. 36. & 14. 14.

35 Et cùm jam hora multa fieret, acceſſerunt diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt locus, & jam hora præteriit:

36 * Dimitte illos, ut euntes in proximas villas, & vicos emant ſibi cibos, quos manducēt. * Luc. 9. 12.

37 Et reſpondēs ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducētis denariis panes, & dabimus illi manducare.

38 Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, &

videte. Et cùm cognoviſſent, dicunt: Quin-
que, & duos piſces.
* Jo. 6. 10. 39 * Et præcepit illis, ut accùbere facerẽt om-
nes ſecundùm contubernia ſuper viride fęnũ.
40 Et diſcubuerunt in partes, per cente-
nos, & quinquagenos.
41 Et acceptis quinque panibus, & duobus
piſcibus intuens in cœlum, benedixit, & fre-
git panes, & dedit diſcipulis ſuis, ut ponerent
ante eos: & duos piſces diviſit omnibus:
F 42 Et mãducaverunt omnes & ſaturati ſunt.
43 Et ſuſtulerunt reliquias fragmentorum
duodecim cophinos plenos, & de piſcibus.
44 Erant autem, qui manducaverunt, quin-
que millia virorum.
45 Et ſtatim coegit diſcipulos ſuos aſcende-
re navim, ut præcederent eum trans fretũ ad
Bethſaidam, dum ipſe dimitteret populum.
46 Et cũ dimiſiſſet eos, abiit in montẽ orare.
47 Et cùm ſerò eſſet, erat navis in medio
mari, & ipſe ſolus in terra.
*Mat. 14. 24. 48 * Et videns eos laborantes in remigando
(erat enim ventus contrarius eis) & circa
quartam vigiliam noctis venit ad eos ambu-
lans ſuper mare: & volebat præterire eos.
49 At illi ut viderunt eum ambulantem ſu-
pra mare, putaverunt phantaſma eſſe, &
exclamaverunt.
G 50 Omnes enim viderunt eum, & conturbati
ſunt. Et ſtatim locutus eſt cum eis, & dixit
eis: Confidite, ego ſum, nolite timere.
51 Et aſcendit ad illos in navim, & ceſſavit
ventus. Et plus magis intra ſe ſtupebant:
52 Non enim intellexerunt de panibus: erat
enim cor eorum obcæcatum.
*Mat. 14. 34. 53 * Et cùm transfretaſſent, venerunt in ter-
ram Geneſareth, & applicuerunt.
54 Cùmque egreſſi eſſent de navi, continuò
cognoverunt eum.
55 Et percurrentes univerſam regionem il-
lam, cœperunt in grabatis eos, qui ſe malè ha-
bebant, circumferre, ubi audiebant eum eſſe.
56 Et quocumque introibat, in vicos, vel in
villas, aut civitates, in plateis ponebant in-
firmos, & deprecabantur eum, ut vel fim-
briam veſtimenti ejus tangerent: & quot-
quot tangebant eum, ſalvi fiebant.

C A P U T VII.

*Phariſæos redarguit, Chriſti arguentes di-
ſcipulos, quòd non lotis ederent manibus,
cùm ipſi Dei mandata ob ſuas traditio-
nes tranſgrederentur: declarans quænam
poſſint hominem coinquinare, nempè quæ
de corde exeunt: Syrophœniſſæ filiam ad
perſeverantem illius ſupplicationem à
dæmonio liberat: & ſurdum, ac mutum
ſanat.*

A 1 ET conveniunt ad eum Phariſæi, &
quidam de Scribis, venientes ab Je-
roſolymis.
2 * Et cùm vidiſſent quoſdam ex diſcipulis
*Mat. 15. 2. ejus, communibus manibus, ideſt non lotis,
manducare panes, vituperaverunt.
3 Phariſæi enim, & omnes Judæi, niſi cre-
brò laverint manus, non manducant, te-
nentes traditionem ſeniorum:
4 Et à foro niſi baptizentur, non comedunt:
& alia multa ſunt, quæ tradita ſunt illis ſer-
vare, baptiſmata calicum, & urceorum, &
æramentorum, & lectorum:

5 Et interrogabant eum Phariſæi, & Scribæ:
Quare diſcipuli tui non ambulant juxta tra-
ditionem ſeniorum, ſed communibus mani-
bus manducant panem?
6 At ille reſpondens, dixit eis: Benè pro-
phetavit Iſaias de vobis hypocritis, ſicut
ſcriptum eſt: * Populus hic labiis me hono- *Iſai. 29. 13.
rat, cor autem eorum longè eſt à me.
7 In vanum autem me colunt, docentes do-
ctrinas, & præcepta hominum.
8 Relinquẽtes enim mandatum Dei, tenetis B
traditionem hominum, baptiſmata urceorũ,
& calicum: & alia ſimilia his facitis multa.
9 Et dicebat illis: Bene irritum facitis præ-
ceptum Dei, ut traditionem veſtram ſervetis.
10 Moyſes enim dixit: * Honora patrem *Exo. 20. 12. Deut. 5. 16. Ephe. 6. 2.
tuum, & matrem tuam: Et * Qui maledi-
xerit patri, vel matri, morte moriatur.
11 Vos autem dicitis: Si dixerit homo pa-
tri, aut matri, Corban (quod eſt donum)
quodcumque ex me, tibi profuerit: * Exo. 21. 17. Levit. 20. 9. Prov. 20. 20.
12 Et ultrà non dimittitis eum quidquam fa-
cere patri ſuo, aut matri,
13 Reſcindentes verbum Dei per traditio-
nem veſtram, quam tradidiſtis: & ſimilia
hujuſmodi multa facitis. *Mat. 15. 10.
14 * Et advocans iterùm turbam, dicebat
illis: Audite me omnes, & intelligite.
15 Nihil eſt extra hominem introiens in
eum, quod poſſit eum coinquinare, ſed quæ
de homine procedunt, illa ſunt, quæ com-
municant hominem.
16 Si quis habet aures audiendi, audiat.
17 Et cùm introiſſet in domum à turba, in- C
terrogabant eum diſcipuli ejus parabolam.
18 Et ait illis: Sic & vos imprudentes eſtis?
Non intelligitis, quia omne extrinſecùs intro-
iens in hominẽ, non poteſt eum cõmunicare:
19 Quia non intrat in cor ejus, ſed in ventrẽ
vadit, & in ſeceſſũ exit, purgans omnes eſcas?
20 Dicebat autem, quoniam quæ de homine
exeunt, illa communicant hominem.
21 * Ab intus enim de corde hominum ma- *Gen. 6. 5.
læ cogitationes procedunt, adulteria, for-
nicationes, homicidia,
22 Furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, im-
pudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſu-
perbia, ſtultitia.
23 Omnia hæc mala ab intus procedunt, &
communicant hominem.
24 * Et inde ſurgens abiit in fines Tyri, & *Mat. 15. 21.
Sidonis: & ingreſſus domum, neminem vo-
luit ſcire, & non potuit latere.
25 Mulier enim ſtatim ut audivit de eo, cu-
jus filia habebat ſpiritum immundum, intra-
vit, & procidit ad pedes ejus.
26 Erat enim mulier Gentilis, Syrophœniſ-
ſa genere. Et rogabat eum, ut dæmonium
ejiceret de filia ejus.
27 Qui dixit illi: Sine priùs ſaturari filios:
non eſt enim bonum ſumere panem filiorum,
& mittere canibus.
28 At illa reſpondit, & dixit illi: Utique, D
Domine, nam & catelli comedunt ſub men-
ſa de micis puerorum.
29 Et ait illi: Propter hunc ſermonem va-
de, exiit dæmonium à filia tua.
30 Et cùm abiiſſet domum ſuam, invenit
puellam jacentem ſupra lectum, & dæmo-
nium exiiſſe.

31 Et

31 Et iterùm exiens de finibus Tyri, venit
per Sidonem ad mare Galilææ inter medios
fines Decapoleos.
*Matt. 9. 32. Luc. 11. 14. 32 * Et adducunt ei ſurdum, & mutum, &
deprecabantur eum, ut imponat illi manum.
33 Et apprehendens eum de turba ſeorſum,
miſit digitos ſuos in auriculas ejus: & ex-
puens, tetigit linguam ejus:
34 Et ſuſpiciens in cœlum, ingemuit, &
ait illi: Ephphetha, quod eſt adaperire.
35 Et ſtatim apertæ ſunt aures ejus, & ſolutũ
eſt vinculum linguæ ejus, & loquebatur rectè:
36 Et præcepit illis, ne cui dicerent:
Quantò autem eis præcipiebat, tantò ma-
gis plus prædicabant,
37 Et eò ampliùs admirabantur, dicentes:
Benè omnia fecit: & ſurdos fecit audire, &
mutuos loqui.

CAPUT VIII.

Septem panibus, pauciſque piſciculis ſatiat quatuor hominum millia: diſcipulos à fermento Phariſæorum cavere jubet: cæcum ſenſim curat: interrogatis Apoſtolis quem Jeſum eſſe dicerent, Petrus confitetur ipſum eſſe Chriſtum: & paulò poſt ſatanas ab eo dicitur, quòd increparet illum, dum ſuam prædiceret paſſionem: de tollenda cruce, & quòd anima nihil debet eſſe charius.

A Matt. 15. 32. 1 IN diebus illis iterùm cùm turba multa
eſſet, nec haberent, quod manducarent,
convocatis diſcipulis ait illis:
2 Miſereor ſuper turbam: quia ecce jam tri-
duo ſuſtinent me, nec habent, quod manducẽt:
3 Et ſi dimiſero eos jejunos in domũ ſuã, defi-
ciẽt in via: quidã enim ex eis de lõgè venerũt.
4 Et reſponderunt ei diſcipuli ſui: Unde illos
quis poterit hic ſaturare panibus in ſolitudine?
5 Et interrogavit eos: Quot panes habetis?
Qui dixerunt: Septem.
6 Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper ter-
B ram. Et accipiens ſeptem panes, gratias
agens fregit, & dabat diſcipulis ſuis, ut ap-
ponerent, & appoſuerunt turbæ.
7 Et habebant piſciculos paucos: & ipſos
benedixit, & juſſit apponi.
8 Et manducaverunt, & ſaturati ſunt, &
ſuſtulerunt, quod ſuperaverat de fragmen-
tis, ſeptem ſportas.
9 Erant autem, qui manducaverant, qua-
ſi quatuor millia: & dimiſit eos.
10 Et ſtatim aſcendens navim cum diſcipu-
lis ſuis, venit in partes Dalmanutha.
11 * Et exierunt Phariſæi, & cœperunt *Matt. 16. 1. Luc. 11. 54.
conquirere cum eo, quærentes ab illo ſignum
de cœlo tentantes eum.
12 Et ingemiſcens ſpiritu, ait: Quid gene-
ratio iſta ſignum quærit? Amen dico vobis,
ſi dabitur generationi iſti ſignum.
13 Et dimittens eos, aſcendit iterùm na-
vim, & abiit trans fretum.
14 * Et obliti ſunt panes ſumere: & niſi *Matt. 16. 5.
unum panem non habebant ſecum in navi.
15 Et præcipiebat eis, dicens: Videte,
& cavete à fermento Phariſæorum, & fer-
mento Herodis.
16 Et cogitabant ad alterutrum, dicentes:
Quia panes non habemus.
17 Quo cognito, ait illis Jeſus: Quid cogi-
tatis, quia panes non habetis? nondum co-
gnoſcitis, nec intelligitis? adhuc cæcatum
habetis cor veſtrum?
18 Oculos habentes non videtis? & aures ha-
bentes non auditis? * Nec recordamini,
19 Quando quinque panes fregi in quinque *Supr. 6. 41. Joan. 6. 11.
millia, quot cophinos fragmentorum plenos
ſuſtuliſtis? Dicunt ei: Duodecim.
20 Quando & ſeptem panes in quatuor mil-
lia: quot ſportas fragmentorum tuliſtis? Et C
dicunt ei: Septem.
21 Et dicebat eis: Quomodò nõdũ intelligitis?
22 Et veniunt Bethſaidam, & adducunt ei
cæcum, & rogabant eum, ut illum tangeret.
23 Et apprehenſa manu cæci, eduxit eũ extra
vicũ: & expuens in oculos ejus impoſitis ma-
nibus ſuis, interrogavit eum, ſi quid videret.
24 Et aſpiciens, ait: Video homines velut
arbores ambulantes.
25 Deinde iterùm impoſuit manus ſuper
oculos ejus: & cœpit videre, & reſtitutus

eſt, ita ut clare videret omnia.
26 Et miſit illum in domum ſuam, di-
cens: Vade in domum tuam; & ſi in vi-
cum introieris, nemini dixeris.
27 * Et egreſſus eſt Jeſus, & diſcipuli
* Mat. 16. 13. ejus in caſtella Cæſareæ Philippi: & in
* Luc. 9. 18. via interrogabat diſcipulos ſuos, dicens
eis: * Quem me dicunt eſſe homines?
28 Qui reſponderunt illi, dicentes: Joan-
nem Baptiſtam, alii Eliam, alii verò qua-
ſi unum de prophetis.
29 Tunc dicit illis: Vos verò quem me eſſe di-
citis? Reſpõdens Petrus ait ei: Tu es Chriſtus.
D 30 Et comminatus eſt eis, ne cui dice-
rent de illo.
31 Et cœpit docere eos, quoniam oportet fi-
lium hominis pati multa, & reprobari à ſe-
nioribus, & à ſummis ſacerdotibus, & Scribis,
& occidi: & poſt tres dies reſurgere.
32 Et palam verbum loquebatur. Et appre-
hendens eum Petrus, cœpit increpare eum.
33 Qui converſus, & videns diſcipulos ſuos,
comminatus eſt Petro, dicens: Vade retro
me, ſatana, quoniam non ſapis, quæ Dei ſunt,
ſed quæ ſunt hominum.
34 Et convocata turba cũ diſcipulis ſuis, di- * Mat. 10. 38.
xit eis: * Si quis vult me ſequi, deneget ſemet- & 16. 24.
ipſum: & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Lucæ 9. 23.
35 * Qui enim voluerit animam ſuam ſal- & 14. 27.
vam facere, perdet eam: qui autem per- * Luc. 17. 33.
diderit animam ſuam propter me, & Evan- Joan. 12. 25.
gelium, ſalvam faciet eam.
36 Quid enim proderit homini, ſi lucretur mũ-
dum totum, & detrimentũ animæ ſuæ faciat?
37 Aut quid dabit homo commutationis
pro anima ſua?
38 * Qui enim me confeſſus fuerit, & verba * Mat. 10. 33.
mea in generatione iſta adultera, & peccatri- Lucæ 9. 26.
ce: & filius hominis cõfitebitur eum, cùm ve- & 12. 9.
nerit in gloria patris ſui cum angelis ſanctis. * Mat. 16. 28.
39 Et dicebat illis: * Amen dico vobis, Lucæ 9. 27.
quia ſunt quidam de hic ſtantibus, qui non
guſtabunt mortem, donec videant regnum
Dei veniens in virtute.

CAPUT IX.

Transfigurato Jeſu junguntur Moyſes, & Elias: dicit, Eliam, dum venerit, omnia reſtituturum, imò jam veniſſe, nec fuiſſe ſuſceptum: ſurdum, ac mutum ſpiritum ejicit, qui ſola oratione, & jejunio ejicitur: ſuam paſſionem prædicit: diſputantes diſcipulos docet, quis eorum ſit major: de ejiciente dæmonium, qui non ſequebatur Jeſum: de amputando manus, pedis, vel oculi ſcandalo.

A 1 ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum,
Matt. 17. 1. & Jacobum, & Joannem, & ducit
Lucæ 9. 28. illos in montem excelſum ſeorſum ſolos,
& transfiguratus eſt coram ipſis.
2 Et veſtimenta ejus facta ſunt ſplendentia,
& candida nimis velut nix, qualia fullo non
poteſt ſuper terram candida facere.
3 Et apparuit illis Elias cum Moyſe: &
erant loquentes cum Jeſu.
4 Et reſpondens Petrus ait Jeſu: Rabbi,
bonum eſt nos hic eſſe: & faciamus tria
tabernacula, Tibi unum, & Moyſi unum,
& Eliæ unum:
5 Non enim ſciebat, quid diceret: erant
enim timore exterriti.
6 Et facta eſt nubes obumbrans eos: &
venit vox de nube, dicens: Hic eſt filius
meus chariſſimus: audite illum.
7 Et ſtatim circumſpicientes, neminem am-
plius viderunt, niſi Jeſum tantùm ſecum.
8 * Et deſcendentibus illis de monte, B
præcepit illis, ne cuiquam, quæ vidiſſent, * Mat. 17. 9.
narrarent: niſi cùm filius hominis à mor-
tuis reſurrexerit.
9 Et verbum continuerunt apud ſe, conqui-
rentes quid eſſet. Cùm a mortuis reſurrexerit.
10 Et interrogabant eum, dicentes: * Quid * Mal. 4. 5.
ergo dicunt Phariſæi, & Scribæ, quia Eliam
oportet venire primùm?
11 Qui reſpondens, ait illis: Elias, cùm
venerit primò, reſtituet omnia: & quomo-
dò * ſcriptum eſt in Filium hominis, ut mul- * Iſaiæ 53. 3. 4.
ta patiatur, & contemnatur.
12 Sed dico vobis, quia & Elias venit,
(& fecerunt illi, quæcumque voluerunt,)
* ſicut ſcriptum eſt de eo. * Mat. 17. 12.
13 Et veniens ad diſcipulos ſuos vidit tur- C

bam

bam magnam circa eos, & Scribas con-
quirentes cum illis.
14 Et confeſtim omnis populus videns
Jeſum, ſtupefactus eſt, & expaverunt, &
accurrentes ſalutabant eum.
15 Et interrogavit eos: Quid inter vos
conquiritis?
* Luc. 9. 38. 16 * Et reſpondens unus de turba, dixit:
Magiſter, attuli filium meum ad te haben-
tem ſpiritum mutum:
17 Qui ubicumque eum apprehenderit,
allidit illum, & ſpumat, & ſtridet denti-
bus, & areſcit: dixi diſcipulis tuis, ut
ejicerent illum, & non potuerunt.
18 Qui reſpondens eis, dixit: O genera-
tio incredula, quamdiù apud vos ero?
quamdiù vos patiar? afferte illum ad me.
19 Et attulerunt eum. Et cùm vidiſſet eum,
ſtatim ſpiritus conturbavit illum: & eliſus in
terram, volutabatur ſpumans.
D 20 Et interrogavit patrem ejus: Quan-
tum temporis eſt, ex quo ei hoc accidit?
At ille ait: Ab infantia:
21 Et frequenter eum in ignem, & in
aquas miſit, ut eum perderet: ſed ſi quid
potes, adjuva nos, miſertus noſtri.
22 Jeſus autem ait illi: Si potes credere,
omnia poſſibilia ſunt credenti.
23 Et continuò exclamans pater pueri,
cum lacrymis ajebat: Credo, Domine:
adjuva incredulitatem meam.
24 Et cùm videret Jeſus concurrentem tur-
bam, comminatus eſt ſpiritui immundo, di-
cens illi: Surde, & mute ſpiritus, ego præcipio
tibi, exi ab eo & ampliùs ne introeas in eum.
25 Et exclamans, & multùm diſcerpens
eum, exiit ab eo, & factus eſt ſicut mortuus,
ita ut multi dicerent: Quia mortuus eſt.
26 Jeſus autem tenens manum ejus, ele-
vavit eum, & ſurrexit.
27 Et cùm introiſſet in domum, diſcipuli
ejus ſecretò interrogabant eum: Quare
nos non potuimus ejicere eum?
28 Et dixit illis: Hoc genus in nullo poteſt
exire, niſi in oratione, & jejunio.
29 Et inde profecti prætergrediebantur Ga-
lilæam: nec volebat quemquam ſcire.
*Mat. 17. 21. Lucæ 9. 22. 44. 30 * Docebat autem diſcipulos ſuos, &
dicebat illis: Quoniam filius hominis tra-
detur in manus hominum, & occident
eum, & occiſus tertia die reſurget.
E 31 At illi ignorabant verbum: & time-
bant interrogare eum.
32 Et venerunt Capharnaũ. Qui cùm domi eſ-
ſet, interrogabat eos: Quid in via tractabatis?
*Mat. 18. 1. Lucæ 9. 46. 33 At illi tacebant, ſiquidem in via inter ſe
diſputaverant, * quis eorum major eſſet.
34 Et reſidens vocavit duodecim, & ait il-
lis: Si quis vult primus eſſe, erit omnium
noviſſimus, & omnium miniſter.
35 Et accipiens puerum, ſtatuit eum in medio
eorum: quem cùm complexus eſſet, ait illis:
36 Quiſquis unum ex hujuſmodi pueris
receperit in nomine meo, me recipit: &
quicumque me ſuſceperit, non me ſuſci-
pit, ſed eum, qui miſit me.
* Luc. 9. 49. 37 * Reſpondit illi Joannes, dicens:
Magiſter, vidimus quemdam in nomine
F tuo ejicientem dæmonia, qui non ſequitur
nos, & prohibuimus eum.

38 Jeſus autem ait: Nolite prohibere eum,
*nemo eſt enim, qui faciat virtutem in nomi-
ne meo, & poſſit citò malè loqui de me. *1Cor. 12. 3.
39 Qui enim non eſt adverſum vos, pro
vobis eſt.
40 * Quiſquis enim potum dederit vobis ca-
licem aquæ in nomine meo, quia Chriſti eſtis: *Mat. 10.42
amen dico vobis non perdet mercedem ſuam.
41 * Et quiſquis ſcandalizaverit unum ex *Mat. 18. 6. Luc. 17. 2
his puſillis credentibus in me: bonum eſt
ei magis ſi circumdaretur mola aſinaria
collo ejus, & in mare mitteretur.
42 * Et ſi ſcandalizaverit te manus tua, *Mat. 5. 30. & 18.8
abſcinde illam: bonum eſt tibi debilem intro-
ire in vitam, quàm duas manus habentem ire
in gehennam, in ignem inextinguibilem:
43 Ubi vermis eorum non moritur, &
ignis non extinguitur.
44 Et ſi pes tuus te ſcandalizat, amputa il-
lum: bonum eſt tibi claudum introire in vi-
tam æternam, quàm duos pedes habentem
mitti in gehennam ignis inextinguibilis:
45 * Ubi vermis eorum non moritur, & *Iſaiæ 66.24
ignis non extinguitur.
46 Quòd ſi oculus tuus ſcandalizat te,
ejice eum: bonum eſt tibi luſcum introire
in regnum Dei, quàm duos oculos haben-
tem mitti in gehennam ignis:
47 Ubi vermis eorum non moritur, &
ignis non extinguitur.
48 * Omnis enim igne ſalietur, & omnis
victima ſale ſalietur.
49 * Bonum eſt ſal: quòd ſi ſal inſulſum * Lev. 2. 13
fuerit: in quo illud condietis? Habete in *Mat. 5. 13. Lucæ 14. 34
vobis ſal, & pacem habete inter vos.

CAPUT X.

Nullo modo dimittendam uxorem aſtruit aliam ducendo: parvulos complexus, benedicit eis: dives, qui præcepta à juventute obſervarat, non amplectitur Chriſti conſilium de omnibus dividendis: quid referent præmii, qui omnia relinquunt: rurſum ſuam prædicit paſſionem: occaſione ambitionis filiorum Zebedæi docet diſcipulos, quod non oſtenſione dominii, ſed officio miniſterii debeant eſſe majores: Bartimæum cæcum ſanat.

1 ET inde exurgens venit in fines Ju- A Matt. 19. 1.
dææ ultra Jordanem, & conveniunt
iterùm turbæ ad eum: & ſicut conſueve-
rat, iterùm docebat illos.
2 Et accedentes Phariſæi interrogabant eũ:
Si licet viro uxorẽ dimittere: tentantes eum.
3 At ille reſpondens, dixit eis: Quid vo-
bis præcepit Moyſes?
4 Qui dixerunt: * Moyſes permiſit libel- *Deu 24. 1.
lum repudii ſcribere, & dimittere.
5 Quibus reſpondens Jeſus, ait: Ad duritiam
cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum iſtud.
6 Ab initio autem creaturæ, * maſculum, *Gen. 1. 27.
& fœminam fecit eos Deus.
7 Propter hoc * relinquet homo patrẽ ſuũ, *Gen. 2. 24.
& matrem, & adhærebit ad uxorem ſuam.
8 * Et erunt duo in carne una. Itaque *Mat. 19. 5. 1.Cor. 7. 10. Ephes. 5. 31.
jam non ſunt duo, ſed una caro.
9 Quod ergo Deus conjunxit, homo non
ſeparet.
10 Et in domo iterùm diſcipuli ejus de *1Cor 6. 16.
eodem interrogaverunt eum.
11 Et ait illis: Quicumque dimiſerit uxo- B

rem

rem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam.

12 Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.

13 Et offerebant illi parvulos, ut tangeret illos. Diſcipuli autẽ cõminabãtur offerẽtibus.

14 Quos cùm videret Jeſus, indignè tulit, & ait illis: Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium enim eſt regnũ Dei.

15 Amen dico vobis: Quiſquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud.

16 Et complexans eos, & imponens manus ſuper illos, benedicebat eos.

C *Mat. 19.16. Luc. 18.18.

17 Et cùm egreſſus eſſet in viam, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum: * Magiſter bone, quid faciam, ut vitam æternam percipiam?

18 Jeſus autem dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bonus, niſi unus Deus.

*Exo. 20.13.

19 * Præcepta noſti: Ne adulteres, Ne occidas, Ne fureris, Ne falſum teſtimonium dixeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum & matrem.

20 At ille reſpondens, ait illi: Magiſter, hæc omnia obſervavi à juventute mea.

21 Jeſus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: Unum tibi deeſt; vade, quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me.

22 Qui contriſtatus in verbo, abiit mœrens, erat enim habens multas poſſeſſiones.

23 Et circumſpiciens Jeſus, ait diſcipulis ſuis: Quam difficilè, qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt!

24 Diſcipuli autem obſtupeſcebant in verbis ejus. At Jeſus rurſus reſpondens ait illis: Filioli, quàm difficile eſt, confidentes in pecuniis in regnum Dei introire!

D

25 Facilius eſt, camelum per foramen acus trãſire, quàm divitem intrare in regnum Dei.

26 Qui magis admirabantur, dicentes ad ſemetipſos: Et quis poteſt ſalvus fieri?

27 Et intuens illos Jeſus, ait: Apud homines impoſſibile eſt, ſed non apud Deum: omnia enim poſſibilia ſunt apud Deum.

*Mat. 19.27. Luc. 18.28.

28 * Et cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.

29 Reſpondens Jeſus, ait: Amen dico vobis: Nemo eſt, qui reliquerit domũ, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter evangelium,

30 Qui non accipiet centies tantùm, nunc in tempore hoc, domos, & fratres, & ſorores, & matres, & filios, & agros, cum perſecutionibus, & in ſæculo futuro vitam æternam.

*Mat. 19.30.

31 * Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi.

E *Luc. 18.31.

32 Erant autem in via aſcendentes Jeroſolymam: & præcedebat illos Jeſus, & ſtupebant: & ſequentes timebant. * Et aſſumens iterùm duodecim, cœpit illis dicere, quæ eſſent ei eventura.

33 Quia ecce aſcendimus Jeroſolymam, & Filius hominis tradetur principibus ſacerdotum, & ſcribis, & ſenioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus:

34 Et illudent ei, & conſpuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum: & tertia die reſurget.

*Mat. 20.20.

35 * Et accedunt ad eum Jacobus, & Joannes filii Zebedæi dicentes: Magiſter, volumus, ut quodcumque petierimus, facias nobis.

36 At ille dixit eis: Quid vultis, ut faciam vobis?

37 Et dixerunt: Da nobis, ut unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam ſedeamus in gloria tua.

F

38 Jeſus autem ait eis: Neſcitis, quid petatis: poteſtis bibere calicem, quem ego bibo: aut baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari?

39 At illi dixerunt ei: Poſſumus. Jeſus autem ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis: & baptiſmo, quo ego baptizor, baptizabimini:

40 Sedere autem ad dexteram meam, vel ad ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt.

41 Et audientes decem, cœperunt indignari de Jacobo, & Joanne.

*Luc. 22.25

42 Jeſus autem vocans eos, ait illis: * Scitis, quia hi, qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum poteſtatem habent ipſorum.

43 Non ita eſt autem in vobis, ſed quicumque voluerit fieri major, erit veſter miniſter:

44 Et quicumque voluerit in vobis primus eſſe, erit omnium ſervus.

G

45 Nam & Filius hominis non venit, ut miniſtraretur ei, ſed ut miniſtraret, & daret animam ſuam redemptionem pro multis.

*Mat. 20.29. Luc. 18.35.

46 * Et veniunt Jericho, & proficiſcente eo de Jericho, & diſcipulis ejus, & plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus ſedebat juxta viam mendicans.

47 Qui cùm audiſſet, quia Jeſus Nazarenus eſt, cœpit clamare, & dicere: Jeſu fili David, miſerere mei.

48 Et comminabantur ei multi, ut taceret. At ille multò magis clamabat: Fili David, miſerere mei.

49 Et ſtans Jeſus præcepit illum vocari. Et vocant cæcum dicentes ei: Animæquior eſto: ſurge, vocat te.

50 Qui projecto veſtimento ſuo exiliens, venit ad eum.

51 Et reſpondens Jeſus dixit illi: Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei: Rabboni, ut videam.

52 Jeſus autem ait illi: Vade, fides tua te ſalvum fecit. Et confeſtim vidit, & ſequebatur eum in via.

CAPUT XI.

Super pullum aſinæ cum honore Jeruſalem ingreditur: ficum maledicendo arefacit: ementes, ac vendentes de templo ejicit: efficaciam fiduciæ in Deum oſtendit, dicens fratri remittenda, quæ in nos commiſit: Scribis non dicit, qua poteſtate hæc faciat, eò quòd nec illi reſponderent ad propoſitam de Joannis baptiſmo quæſtionem.

A Matt. 21. Luc. 19.29.

1 ET cùm appropinquarent Jeroſolymæ, & Bethaniæ ad Montem olivarum, mittit duos ex diſcipulis ſuis,

2 Et ait illis: Ite in caſtellum, quod contra vos eſt, & ſtatim introeuntes illuc invenietis pullum ligatum, ſuper quem nemo adhuc hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite.

3 Et ſi quis vobis dixerit: Quid facitis? di-

Digitized by Google

cite, quia Domino neceſſarius eſt : & con-
tinuò illum dimittet huc.
4 Et abeuntes invenerunt pullum ligatum
ante januam foris in bivio, & ſolvunt eum.
5 Et quidam de illic ſtantibus dicebant il-
lis : Quid facitis ſolventes pullum?
6 Qui dixerunt eis, ſicut præceperat illis
* Joa. 12. 14. Jeſus, & dimiſerunt eis.
7 * Et duxerunt pullum ad Jeſum: & impo-
nunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum.
8 Multi autem veſtimenta ſua ſtraverunt in
via : alii autem frondes cædebant de arbori-
bus, & ſternebant in via.
9 Et qui præibant, & qui ſequebantur, cla-
mabant, dicentes: Hoſanna
B 10 * Benedictus, qui venit in nomine Do-
* Pſal. 117. 26. mini : Benedictum quod venit regnum patris
Matt. 21. 9. noſtri David : Hoſanna in excelſis.
Lucæ 19. 38. 11 * Et introivit Jeroſolymam in tem-
* Mat. 21. 12. plum: & circumſpectis omnibus, cùm jam
veſpera eſſet hora, exiit in Bethaniam
cum duodecim.
12 Et alia die cùm exirent à Bethania,
eſurit.
13 * Cùmque vidiſſet à longè ficum ha-
* Mat. 21. 19. bentem folia, venit, ſi quid forte inveni-
ret in ea, & cùm veniſſet ad eam, nihil
invenit præter folia : non enim erat tem-
pus ficorum.
14 Et reſpondens dixit ei: Jam non ampliùs
in æternum ex te fructum quiſquam mandu-
cet. Et audiebant diſcipuli ejus.
15 Et veniunt Jeroſolymam. Et cùm in-
troiſſet in templum, cœpit ejicere venden-
tes, & ementes in templo: & menſas num-
mulariorum, & cathedras vendentium co-
lumbas evertit.
16 Et non ſinebat, ut quiſquam transfer-
ret vas per templum :
C 17 Et docebat, dicens eis: Nonne ſcriptum
* Iſaiæ 56. 7. eſt : * Quia domus mea, domus orationis
Jer. vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fe-
7. 11. ciſtis eam ſpeluncam latronum.
18 Quo audito, principes ſacerdotum, &
Scribæ quærebant, quomodo eum perderent:
timebant enim eum, quoniam univerſa turba
admirabatur ſuper doctrina ejus.
19 Et cùm veſpera facta eſſet, egrediceba-
tur de civitate.
20 Et cùm manè tranſirent, viderunt fi-
cum aridam factam à radicibus.
21 Et recordatus Petrus, dixit ei : Rabbi,
ecce ficus cui maledixiſti, aruit. * Mat. 21. 21.
22 Et reſpondens Jeſus ait illis: * Habe-
te fidem Dei:
23 Amen dico vobis, quia quicumque dixe-
rit huic monti: Tollere, & mittere in mare, &
non hæſitaverit in corde ſuo, ſed crediderit,
quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei.
24 * Propterea dico vobis, omnia quæcum-
que orantes petitis, credite, quia accipie-
tis, & evenient vobis. *Mat. 7. 7. &
25 * Et cùm ſtabitis ad orandum, dimitti- 21. 21.
te, ſi quid habetis adversùs aliquem : ut & * Mat.
Pater veſter, qui in cœlis eſt, dimittat vo- 6. 14.
bis peccata veſtra. & 18. 35.
26 Quod ſi vos non dimiſeritis : nec Pa- Lucæ
ter veſter, qui in cœlis eſt, dimittet vobis 11. 9.
peccata veſtra.
27 * Et veniunt rurſus Jeroſolymam. Et D
cùm ambularet in templo, accedunt ad eum * Luc.
ummi ſacerdotes, & Scribæ, & ſeniores, 20. 1.
28 Et dicunt ei : In qua poteſtate hæc
facis? & quis dedit tibi hanc poteſtatem,
ut iſta facias?
29 Jeſus autem reſpondens, ait illis: In-
terrogabo vos & ego unum verbum, &
reſpondete mihi : & dicam vobis, in qua
poteſtate hæc faciam.
30 Baptiſmus Joannis, de cœlo erat, an
ex hominibus? Reſpondete mihi.
31 At illi cogitabant ſecum, dicentes: Si
dixerimus : De cœlo, dicet : Quare ergo
non credidiſtis ei?
32 Si dixerimus : Ex hominibus, timemus
populum, omnes enim habebant Joannem,
quia verè propheta eſſet.
33 Et reſpondentes dicunt Jeſu : Neſcimus.
Et reſpondens Jeſus ait illis: Neque ego di-
co vobis, in qua poteſtate hæc faciam.

CAPUT XII.

Parabolam narrat de vinea agricolis elocata, qui ſervos, ac filium patriſfamilias occiderunt: tentatur à Phariſæis de cenſu Cæſari ſolvendo, & à Sadducæis de reſurrectione: interrogatur à Scriba de primo mandato: ipſe verò rogat, quomodo Scribæ dicant Chriſtum filium eſſe David, docens ab ipſis cavendum: viduam laudat ob duo minuta in gazophylacium miſſa.

A Iſai. 5. 1. Jere. 2. 21. Matt. 21. 33. Luc. 20. 9.

1 ET cœpit illis in parabolis loqui: Vineam paſtinavit homo, & circumdedit ſepem, & fodit lacum, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregrè profectus eſt.

2 Et miſit ad agricolas in tempore ſervum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.

3 Qui apprehenſum eum cæciderunt, & dimiſerunt vacuum.

4 Et iterùm miſit ad illos alium ſervum, & illum in capite vulneraverunt, & contumeliis affecerunt.

5 Et rursùm alium miſit, & illum occiderunt, & plures alios: quoſdam cædentes, alios verò occidentes.

6 Adhuc ergo unum habens filium chariſſimum, & illum miſit ad eos noviſſimum, dicens: Quia reverebuntur filium meum.

7 Coloni autem dixerunt ad invicem: Hic eſt hæres: venite, occidamus eum: & noſtra erit hæreditas.

8 Et apprehendentes eum, occiderunt, & ejecerunt extra vineam.

9 Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos, & dabit vineam aliis.

* Pſal. 117. 22. Iſaiæ 8. 16. Matt. 21. 42. Actor. 4. 11. Rom. 9. 33. 1 Petr. 2. 7.

10 Nec ſcripturam hanc legiſtis: *Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli:

11 A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris?

12 Et quærebant eum tenere, & timuerũt turbam, cognoverunt enim, quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.

* Mat. 22. 15. Luc. 20. 20.

13 * Et mittunt ad eum quoſdam ex Phariſæis, & Herodianis, ut eũ caperent in verbo.

14 Qui venientes dicunt ei: Magiſter, ſcimus, quia verax es, & non curas quemquam: nec enim vides in faciem hominum, ſed in veritate viam Dei doces: licet dari tributum Cæſari, an non dabimus?

B

15 Qui ſciens verſutiã illorum, ait illis: Quid me tentatis? afferte mihi denarium ut videã.

16 At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cujus eſt imago hæc, & inſcriptio? Dicunt ei: Cæſaris.

* Rom. 13. 7.

17 Reſpondens autẽ Jeſus dixit illis: *Reddite igitur, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. Et mirabantur ſuper eo.

* Mat. 22. 23. Luc. 20. 27.

18 * Et venerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt reſurrectionem non eſſe: & interrogabant eum dicentes:

* Deu. 25. 5.

19 Magiſter, Moyſes nobis ſcripſit: * ut ſi cujus frater mortuus fuerit, & dimiſerit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater ejus uxorẽ ipſius, & reſuſcitet ſemẽ fratri ſuo.

20 Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus eſt, nõ relicto ſemine.

21 Et ſecundus accepit eam, & mortuus eſt: & nec iſte reliquit ſemen. Et tertius ſimiliter.

22 Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem, & non reliquerunt ſemen. Noviſſima omnium defuncta eſt & mulier.

23 In reſurrectione ergo, cùm reſurrexerint, cujus de his erit uxor? ſeptem enim habuerunt eam uxorem.

24 Et reſpondens Jeſus, ait illis: Nonne ideò erratis, non ſcientes Scripturas, neque virtutem Dei?

C

25 Cùm enim à mortuis reſurrexerint, neque nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut Angeli in cœlis.

* Exo. 3. 6. Matt. 22. 32.

26 De mortuis autem quòd reſurgant, non legiſtis in libro Moyſi, ſuper rubũ quomodò dixerit illi Deus, inquiens: * Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob?

27 Non eſt Deus mortuorum, ſed vivorum. Vos ergo multùm erratis.

* Mat. 22. 35.

28 *Et acceſſit unus de Scribis, qui audierat illos conquirentes, & videns quoniam benè illis reſponderit, interrogavit eum, quod eſſet primum omnium mandatum.

* Deu. 6. 4.

29 Jeſus autem reſpondit ei: Quia primum omnium mandatum eſt. * Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus unus eſt:

30 Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc eſt primum mandatum.

* Lev. 19. 18. Matt. 22. 39. Rom. 13. 9. Gal. 5. 14. Jac. 2. 8.

31 *Secundum autem ſimile eſt illi: Diliges proximum tuum tamquam te ipſum. Majus horum aliud mandatum non eſt.

32 Et ait illi Scriba: Benè, Magiſter, in veritate dixiſti, quia unus eſt Deus, & non eſt alius præter eum.

33 Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximũ tãquã ſeipsũ, majus eſt omnibus holocautomatibus, & ſacrificiis.

34 Jeſus autẽ videns quòd ſapienter reſpondiſſet, dixit illi: Non es longe à regno Dei. Et nemo jam audebat eum interrogare.

D

35 Et reſpondens Jeſus dicebat, docens in templo: Quomodò dicunt Scribæ Chriſtum filium eſſe David?

* Pſal. 109. 1. * Mat. 23. 6. Luc. 11. 43. & 20. 46.

36 Ipſe enim David dicit in Spiritu ſancto: *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum.

37 Ipſe ergo David dicit eum Dominum, & unde eſt filius ejus? Et multa turba eum libenter audivit.

38 Et dicebat eis in doctrina ſua: * Cavete à Scribis, qui volunt in ſtolis ambulare, & ſalutari in foro,

39 Et in primis cathedris ſedere in ſynagogis, & primos diſcubitus in cœnis:

40 Qui devorant domos viduarum ſub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius judicium.

* Luc. 21. 1.

41 * Et ſedens Jeſus contra gazophylacium, aſpiciebat quomodò turba jactaret æs in gazophylaciũ, & multi divites jactabant multa.

42 Cùm veniſſet autem vidua una pauper, miſit duo minuta, quod eſt quadrans.

43 Et convocans diſcipulos ſuos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus miſit, qui miſerunt in gazophylacium,

44 Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miſerunt: hæc verò de penuria ſua omnia, quæ habuit, miſit totum victum ſuum.

CAPUT XIII.

Templum dicit evertendum, prædicitque bella, & varias afflictiones, ac perſecutiones, abominationemque deſolationis: de pſeudochriſtis, & pſeudoprophetis: poſt ſigna in corporibus cœleſtibus veniet cum gloria filius hominis, & hujus ſignum dat à ficu: quia autem nemo tempus novit, jubet omnes vigilare.

A Matt. 24. 1. 1 ET cùm egrederetur de templo, ait illi unus ex diſcipulis ſuis: Magiſter, aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ.

*Luce 19. 44. 21. 6. 2 Et reſpondens Jeſus, ait illi: Vides has omnes magnas ædificationes? * Non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.

3 Et cùm ſederet in Monte olivarum contra templum, interrogabant eum ſeparatim Petrus, & Jacobus, & Joannes, & Andreas.

4 Dic nobis, quando iſta fient? & quod ſignum erit, quando hæc omnia incipient conſummari?

*Eph. 5. 6. 2 Theſ. 2. 3. 5 Et reſpondens Jeſus cœpit dicere illis: * Videte, ne quis vos ſeducat:

6 Multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego ſum: & multos ſeducent:

7 Cùm audieritis autem bella, & opiniones bellorum ne timueritis: oportet enim hæc fieri, ſed nondum finis.

B 8 Exurget enim gens contra gentem, & regnum ſuper regnum, & erunt terræmotus per loca, & fames. Initium dolorum hæc.

9 Videte autem voſmetipſos. Tradent enim vos in conciliis, & in ſynagogis vapulabitis, & ante præſides, & reges ſtabitis propter me, in teſtimonium illis.

10 Et in omnes gentes primùm oportet prædicari Evangelium.

*Mat. 10. 19. Luce 12. 11. & 21. 14. 11 * Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: ſed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini, non enim vos eſtis loquentes, ſed Spiritus Sanctus.

12 Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & conſurgent filii in parentes, & morte afficient eos.

13 Et eritis odio omnibus propter nomẽ meũ. Qui autem ſuſtinuerit in finẽ, hic ſalvus erit.

*Dan. 9. 27. Matt. 24. 15. Luce 21. 20. 14 * Cùm autem videritis abominationem deſolationis, ſtantem ubi non debet: qui legit, intelligat; tunc qui in Judæa ſunt, fugiant in montes:

15 Et qui ſuper tectum, ne deſcendat in domum, nec introeat, ut tollat quid de domo ſua:

C 16 Et qui in agro erit, non revertatur retrò tollere veſtimentum ſuum.

17 Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus.

18 Orate verò, ut hyeme non fiant.

19 Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus, uſque nunc, neque fient.

20 Et niſi breviaſſet Dominus dies, non fuiſſet ſalva omnis caro: ſed propter electos, quos elegit, breviavit dies.

*Mat. 24. 23. Luce 17. 23. & 21. 8. 21 * Et tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic, ne credideritis.

22 Exurgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna, & portenta ad ſeducendos, ſi fieri poteſt, etiam electos.

23 Vos ergo videte, ecce prædixi vobis omnia.

*Ezec. 32. 7. 24 * Sed in illis diebus, poſt tribulationem illam, ſol contenebrabitur, & luna non dabit ſplendorem ſuum. Iſaie 13. 9. Joel. 2. 10.

25 Et ſtellæ cœli erunt decidentes, & virtutes, quæ in cœlis ſunt, movebuntur.

26 Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, & gloria. D

27 * Et tunc mittet angelos ſuos, & congregabit electos ſuos à quatuor ventis, à ſummo terræ uſque ad ſummum cœli. *Mat. 24. 31.

28 A ficu autem diſcite parabolam. Cùm jam ramus ejus tener fuerit, & nata fuerint folia, cognoſcitis, quia in proximo ſit æſtas.

29 Sic & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote, quòd in proximo ſit in oſtiis.

30 Amen dico vobis, quoniam non tranſibit generatio hæc, donec omnia iſta fiant.

31 Cœlum, & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.

32 De die autem illo, vel hora nemo ſcit, neque angeli in cęlo, neque Filius, niſi Pater.

33 * Videte: vigilate, & orate: neſcitis enim quando tempus ſit. *Mat. 24. 42.

34 Sicut homo, qui peregrè profectus reliquit domum ſuam, & dedit ſervis ſuis poteſtatem cujuſq; operis, & janitori præcepit, ut vigilet.

35 Vigilate ergo (neſcitis enim quando dominus domus veniat: ſerò, an media nocte, an galli cantu, an manè.)

36 Ne cùm venerit repentè, inveniat vos dormientes.

37 Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

CAPUT XIV.

Conſultant principes ſacerdotum de occidendo Jeſu: qui unguento pretioſo à muliere perfunditur murmurantibus diſcipulis: venditur à Judas de cujus proditione diſcipulis loquitur in cœna, in qua panẽ in corpus ſuum, & vinum in ſanguinem cõſecrata tradit diſcipulis: prædicit omnes ſcandalizantes, & trinam Petri negationem: ac poſt trinam orationem capitur à Judæis, quorum uni Petrus abſcidit auriculam: & diſcipulis fugientibus, coram Caipha à falſis teſtibus accuſatus, mortiſque reus judicatus, conſpuitur, ac ceditur, & ter à Petro negatur.

1 ERat autem Paſcha, & Azyma poſt biduum, & quærebant ſummi ſacerdotes, & Scribæ, quomodo eum dolo tenerent, & occiderent. A Matt. 26. 2. Luce 22. 1.

2 Dicebant autem: Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo.

3 * Et cùm eſſet Bethaniæ in domo Simonis leproſi, & recumberet: venit mulier habens alabaſtrum unguenti nardi ſpicati pretioſi, & fracto alabaſtro, effudit ſuper caput ejus. *Mat. 26. 6. Joan. 12. 1.

4 Erant autem quidam indignè ferentes intra ſemetipſos, & dicentes: Ut quid perditio iſta unguenti facta eſt?

5 Poterat enim unguentum iſtud venumdari plus quàm trecentis denariis, & dari pauperibus. Et fremebant in eam.

6 Jeſus autem dixit: Sinite eam, quid illi moleſti eſtis? Bonum opus operata eſt in me.

7 Semper enim pauperes habetis vobiſcum; & cùm volueritis, poteſtis illis benefacere, me autem non ſemper habetis.

8 Quod habuit hæc, fecit: prævenit ungere corpus meum in ſepulturam.

9 Amen

9 Amen dico vobis: Ubicumque prędicatum fuerit Evangeliū iſtud in univerſo mundo, & quod fecit hęc, narrabitur in memoriam ejus.

B

*Mat. 26. 14.

10 * Et Judas Iſcariotes, unus de duodecim, abiit ad ſummos ſacerdotes, ut proderet eum illis.

11 Qui audientes gaviſi ſunt: & promiſerunt ei pecuniam ſe daturos. Et quærebat, quomodò illum opportunè traderet.

*Mat. 26. 17. Luce 22. 7.

12 * Et primo die Azymorum quando Paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli: Quò vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Paſcha?

13 Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis: Ite in civitatem, & occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans, ſequimini eum:

14 Et quocumq; introierit, dicite domino domus, quia magiſter dicit: Ubi eſt refectio mea, ubi Paſcha cum diſcipulis meis manducem?

15 Et ipſe vobis demonſtrabit cœnaculum grande, ſtratum: & illic parate nobis.

16 Et abierunt diſcipuli ejus, & venerunt in civitatem, & invenerunt, ſicut dixerat illis, & paraverunt Paſcha.

*Mat. 26. 20. Luc. 22. 14. * Joa. 13. 21.

17 * Veſpere autem facto, venit cum duodecim.

18 Et diſcumbentibus eis, & manducātibus, ait Jeſus: Amen dico vobis, * quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum.

C

19 At illi cœperunt contriſtari, & dicere ei ſingulatim: Numquid ego?

20 Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.

*Pſal. 40. 10. Actor. 1. 16.

21 Et Filius quidem hominis vadit, * ſicut ſcriptum eſt de eo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, ſi non eſſet natus homo ille.

*Mat. 26. 26. 1. Cor. 11. 24.

22 * Et manducantibus illis, accepit Jeſus panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc eſt Corpus meum.

23 Et accepto calice, gratias agens dedit eis, & biberunt ex illo omnes.

24 Et ait illis: Hic eſt Sanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur.

25 Amen dico vobis, quia jam non bibam de hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cùm illud bibam novum in regno Dei.

26 Et hymno dicto exierūt in Montē olivarū.

* Jo. 16. 32. * Zac. 13. 7.

27 Et ait eis Jeſus: * Omnes ſcandalizabimini in me in nocte iſta: quia ſcriptum eſt: *Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves.

28 Sed poſtquam reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.

29 Petrus autem ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ſed non ego.

30 Et ait illi Jeſus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priuſquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

D

31 At ille ampliùs loquebatur: Et ſi oportuerit me ſimul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant.

*Mat. 26. 36. Lucæ 22. 40.

32 * Et veniunt in prædium, cui nomen Gethſemani. Et ait diſcipulis ſuis: Sedete hic, donec orem.

33 Et aſſumit Petrum, & Jacobum, & Joannem ſecum: & cœpit pavere, & tædere.

34 Et ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: ſuſtinete hic, & vigilate.

35 Et cùm proceſſiſſet paululùm, procidit ſuper terram, & orabat, ut ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora:

36 Et dixit: Abba pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem hunc a me, ſed non quod ego volo, ſed quod tu.

37 Et venit, & invenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon, dormis? non potuiſti una hora vigilare?

38 Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro verò infirma.

39 Et iterùm abiens oravit eundem ſermonem dicens.

E

40 Et reverſus denuò, invenit eos dormientes (erant enim oculi eorum gravati) & ignorabant, quid reſponderent ei.

41 Et venit tertiò, & ait illis: Dormite jam, & requieſcite. Sufficit: venit hora, ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

42 Surgite, eamus: ecce qui me tradet, prope eſt.

*Mat. 26. 47. Luc. 22. 47. Joan. 18. 3.

43 Et adhuc eo loquente, venit Judas Iſcariotes unus de duodecim, & * cum eo turba multa cum gladiis, & lignis, à ſummis ſacerdotibus, & Scribis, & ſenioribus.

44 Dederat autem traditor ejus ſignum eis, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum, & ducite cautè.

45 Et cùm veniſſet, ſtatim accedens ad eum, ait: Ave Rabbi, & oſculatus eſt eum.

46 At illi manus injecerunt in eum, & tenuerunt eum.

47 Unus autem quidam de circumſtantibus educens gladium, percuſſit ſervum ſummi ſacerdotis, & amputavit illi auriculam.

48 Et reſpondens Jeſus, ait illis: Tamquam ad latronem exiſtis cum gladiis, & lignis comprehendere me?

49 Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuiſtis. Sed ut impleantur Scripturæ.

*Mat. 26. 56.

50 * Tunc diſcipuli ejus relinquentes eum, omnes fugerunt.

51 Adoleſcens autē quidam ſequebatur eū amictus ſindone ſuper nudo, & tenuerūt eum:

52 At ille rejecta ſindone, nudus profugit ab eis.

F

*Mat. 26. 57. Luce 22. 54. Joan. 18. 13. *Mat. 26. 59.

53 * Et adduxerunt Jeſum ad ſummum ſacerdotem: & convenerunt omnes ſacerdotes, & Scribæ, & ſeniores.

54 Petrus autem à longè ſecutus eſt eum, uſque intrò in atrium ſummi ſacerdotis: & ſedebat cum miniſtris ad ignē, & calefaciebat ſe.

55 * Summi verò ſacerdotes, & omne concilium quærebant adversùs Jesū teſtimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant.

56 Multi enim teſtimonium falſum dicebant adversùs eum: & convenientia teſtimonia non erant.

57 Et quidam ſurgentes, falſum teſtimonium ferebant adversus eum, dicentes:

* Jo. 2. 19.

58 Quoniā nos audivimus eum dicentē: *Ego diſſolvam templum hoc manufactum, & per triduum aliud non manufactum ædificabo.

59 Et nō erat conveniens teſtimoniū illorū.

60 Et exurgens ſummus ſacerdos in mediū, interrogavit Jeſum, dicens: Non reſpondes quidquam ad ea, quæ tibi objiciuntur ab his?

G

*Mat. 26. 63. 64.

61 Ille autem tacebat, & nihil reſpōdit. Rurſum ſummus ſacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Chriſtus filius Dei benedicti?

62 Jeſus autem dixit illi: Ego ſum: *& vide-

bitis

bitis Filium hominis ſedentem à dextris vir-
tutis Dei, & venientem cum nubibus celi.
63 Summus autem ſacerdos ſcindens veſti-
mēta ſua, ait: Quid adhuc deſideramus teſtes?
64 Audiſtis blaſphemiam: quid vobis vide-
tur? Qui omnes condemnaverunt eum eſſe
reum mortis.
65 Et cœperunt quidam conſpuere in eum,
& velare faciem ejus, & colaphis eum cæ-
dere, & dicere ei: Propheciza: & miniſtri
alapis eum cædebant.
*Mat. 26.69. Luc. 22.56. Joan. 18.17. 66 * Et cùm eſſet Petrus in atrio deorſum,
venit una ex ancillis ſummi ſacerdotis:
67 Et cùm vidiſſet Petrum calefacientem
ſe, aſpiciens illum, ait: Et tu cum Jeſu Na-
zareno eras.
68 At ille negavit, dicens: Neque ſcio,
neque novi quid dicas. Et exiit foras ante
atrium, & gallus cantavit.
*Mat. 26.71. 69 * Rurſus autem cùm vidiſſet illum an-
cilla, cæpit dicere circumſtantibus: Quia
hic ex illis eſt.
*Luc. 22.59. Joan. 18.25. 70 At ille iterùm negavit. * Et poſt puſil-
lum rurſus, qui aſtabant, dicebant Petro:
Verè ex illis es, nam & Galilæus es.
71 Ille autem cępit anathematizare, & jura-
re: Quia neſcio hominem iſtum, quem dicitis.
Mat. 26.75. Joan. 13.38. 72 Et ſtatim gallus iterùm cantavit. Et re-
cordatus eſt Petrus verbi, quod dixerat ei
Jeſus: Priuſquàm gallus cantet bis, ter me
negabis. Et cœpit flere.

CAPUT XV.

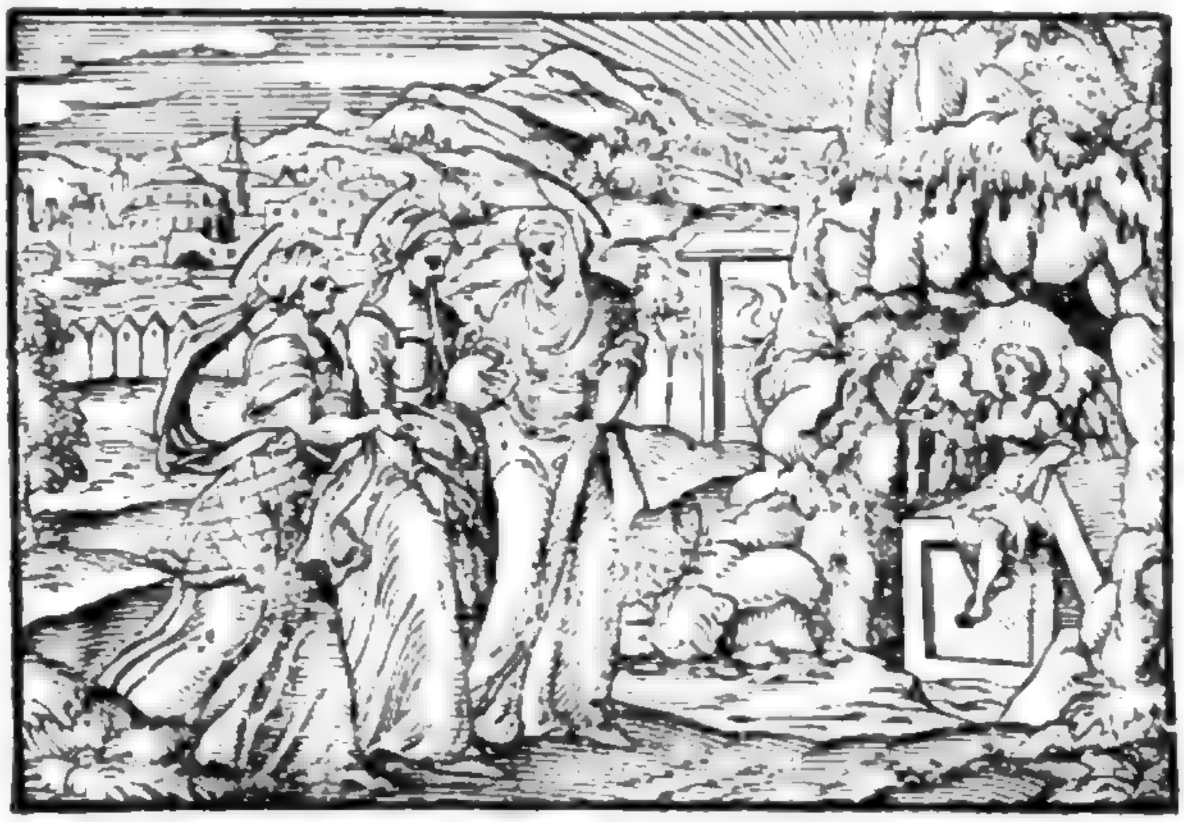
*Jeſus coram Pilato accuſatus, nihil reſpon-
det: prælegitur Barabbas, & Jeſus
traditur crucifigendus: qui multis modis
illuſus à militibus, ducitur ad crucifi-
gendum, & diviſis ipſius veſtimentis
inter latrones crucifixus, audit vario-
rum jactatas in ſe blaſphemias: ſubo-
riuntur tenebræ: & clamans Jeſus Eli,
acetoque potatus, cum clamore valido
expirat: cujus corpus à Joſeph ſepelitur.*

A Matt. 27.1. Lucæ 22.66. Joan. 18.28. 1 ET confeſtim manè conſilium facientes
ſummi ſacerdotes cum ſenioribus, &
Scribis, & univerſo conſilio, vincientes Je-
ſum, duxerunt, & tradiderunt Pilato.
2 Et interrogavit eum Pilatus: Tu es rex Ju-
*Mat. 27.12. Lucæ 23.2. Joan. 18.33. dæorum? At ille reſpondens, ait illi: Tu dicis.
3 * Et accuſabant eum ſummi ſacerdotes in
multis.
4 Pilatus autem rurſum interrogavit eum,
dicens: Non reſpondes quidquam? vide in
quantis te accuſant.
5 Jeſus autem ampliùs nihil reſpondit, ita
ut miraretur Pilatus.
6 Per diem autem feſtum ſolebat dimittere
illis unum ex vinctis, quemcumque petiſſent.
7 Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui
cum ſeditioſis erat vinctus, qui in ſeditione
fecerat homicidium.
8 Et cùm aſcendiſſet turba, cœpit rogare,
ſicut ſemper faciebat illis.
9 Pilatus autem reſpondit eis, & dixit: Vul-
B tis dimittam vobis regem Judæorum?
10 Sciebat enim, quòd per invidiam tra-
didiſſent eum ſummi ſacerdotes.
*Mat. 27.21. Lucæ 23.4. 11 Pontifices autem concitaverunt turbam,
ut magis Barabbam dimitteret eis.
12 * Pilatus autem iterùm reſpondens, ait il-
lis: Quid ergo vultis faciam regi Judæorum?
13 * At illi iterùm clamaverunt: Cruci- * Jo. 19.40.
fige eum.
14 Pilatus verò dicebat illis: Quid enim
mali fecit? At illi magis clamabant: Cru-
cifige eum.
15 Pilatus autem volens populo ſatisface-
re, dimiſit illis Barabbam, & tradidit Jeſum
flagellis cæſum, ut crucifigeretur.
16 * Milites autem duxerunt eum in atrium *Mat. 27.27.
prætorii, & convocant totam cohortem,
17 Et induunt eum purpura, & imponunt
ei plectentes ſpineam coronam.
18 Et cœperunt ſalutare eum: Ave rex
Judæorum.
19 Et percutiebant caput ejus arundine, &
conſpuebant eum, & ponentes genua, ado-
rabant eum
20 Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt illum
purpura, & induerunt eum veſtimentis ſuis:
& educunt illum, ut crucifigerent eum.
21 * Et angariaverunt prætereuntem quem-
piam, Simonem Cyrenæum, venientem de *Mat. 27.32. Lucæ 23.26.
villa, patrem Alexandri, & Rufi, ut tol-
leret crucem ejus.
22 Et perducunt illum in Golgotha locum:
quod eſt interpretatum Calvariæ locus.
23 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum:
& non accepit.
24 * Et crucifigentes eum, diviſerunt ve- C *Mat. 27.35. Joan. 19.23.
ſtimenta ejus, mittentes ſortem ſuper eis,
quis quid tolleret.
25 Erat autem hora tertia, & crucifixe-
runt eum.
26 Et erat titulus cauſæ ejus inſcriptus:
REX JUDÆORUM.
27 Et cum eo crucifigunt duos latrones:
unum à dextris, & alium à ſiniſtris ejus.
28 * Et impleta eſt ſcriptura, quæ dicit: Et * Iſai. 53.12.
cum iniquis reputatus eſt.
29 Et prætereuntes blaſphemabant eum,
moventes capita ſua, & dicentes: * Vah qui * Jo. 2.19.
deſtruis templum Dei, & in tribus diebus
reædificas:
30 Salvum fac temetipſum, deſcendens de
cruce.
31 Similiter & ſummi ſacerdotes illudentes,
ad alterutrum cum Scribis dicebant: Alios
ſalvos fecit, ſeipſum nō poteſt ſalvum facere.
32 Chriſtus rex Iſrael deſcendat nunc de
cruce, ut videamus, & credamus. Et qui cum
eo crucifixi erant, convitiabantur ei.
33 Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt
per totam terram uſque in horam nonam.
34 Et hora nona exclamavit Jeſus voce ma-
gna, dicens: * Eloi, Eloi, lamma ſabacta- D *Pſal. 21.2. Matt. 27.46.
ni? quod eſt interpretatum: Deus meus,
Deus meus, ut quid dereliquiſti me?
35 Et quidam de circumſtantibus audien-
tes, dicebant: Ecce Eliam vocat.
36 Currens autem unus, & implens ſpon-
giam aceto, circumponenſque calamo, po-
tum dabat ei, dicens: Sinite, videamus, ſi
veniat Elias ad deponendum eum.
37 Jeſus autē emiſſa voce magna expiravit.
38 Et velum templi ſciſſum eſt in duo, à
ſummo uſque deorſum.
39 Videns autem Centurio, qui ex adverſo
ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait: Ve-
rè hic homo Filius Dei erat.
40 * Erant autem & mulieres de longè aſpi- *Mat. 27.55.

cientes: inter quas erat Maria Magdale-
ne, & Maria Jacobi minoris, & Joſeph
mater, & Salome:
41 Et cùm eſſet in Galilæa, ſequebantur
eum, * & miniſtrabant ei, & aliæ multæ, quæ
ſimul cum eo aſcenderant Jeroſolymam.
42 * Et cùm jam ſerò eſſet factum (quia
erat paraſceve, quod eſt ante ſabbatum)
43 Venit Joſeph ab Arimathæa nobilis decu-
rio, qui & ipſe erat expectās regnū Dei & au-
dacter introivit ad Pilatū, & petiit corpus Jeſu.

* Luc. 8. 2. * Mat. 27. 57. Luc. 23. 50. Joan. 19. 38.

44 Pilatus autem mirabatur, ſi jam obiiſ-
ſet. Et acceſſito centurione, interrogavit
eum, ſi jam mortuus eſſet.
45 Et cùm cognoviſſet à centurione, do-
navit corpus Joſeph.
46 Joſeph autem mercatus ſindonem, & de-
ponens eum involvit ſindone, & poſuit eū in
monumento, quod erat exciſum de petra, &
advolvit lapidem ad oſtium monumenti.
47 Maria autem Magdalene, & Maria Jo-
ſeph aſpiciebant, ubi poneretur.

CAPUT XVI.

*Mulieribus ad Chriſti monumentum obſtu-
peſcentibus, Angelus reſurrectionem ip-
ſius annuntiat; qui primùm Mariæ Mag-
dalenæ apparet, deinde duobus diſcipulis
in alia effigie: demum undecim recum-
bentibus apparens, exprobrata incredu-
litate, mittit eos, ut in univerſo mun-
do prædicent, ac baptizent, ſubjunctis
ſignis, quæ ſequantur credentes, ac ita
in cœlum aſcendit.*

A
1 ET cùm tranſiſſet ſabbatum, Maria
Magdalene, & Maria Jacobi, & Sa-
lome emerunt aromata, ut venientes un-
gerent Jeſum.
2 * Et valdè manè una ſabbatorum, ve-
niunt ad monumentum, orto jam ſole.
3 * Et dicebant ad invicem: Quis revol-
vet nobis lapidem ab oſtio monumenti?
4 Et reſpicientes viderunt revolutum lapi-
dem. Erat quippè magnus valde.
5 * Et introeuntes in monumentum vide-
runt juvenem ſedentem in dextris, cooper-
tum ſtola candida, & obſtupuerunt.
6 Qui dicit illis Nolite expaveſcere: Jeſum
quæritis Nazarenum, crucifixum: ſurrexit
non eſt hic, ecce locus, ubi poſuerunt eum.
B
7 Sed ite, dicite diſcipulis ejus, & Petro,
quia præcedet vos in Galilæam: ibi eum vi-
debitis, * ſicut dixit vobis.
8 At illæ exeuntes, fugerunt de monumento:
invaſerat enim eas tremor, & pavor, & ne-
mini quidquam dixerunt: timebant enim.

* Mat. 28. 1. Lucæ 24. 1. Joan. 20. 1. * Mat. 28. 5. Lucæ 24. 4. Joan. 20. 12. * Sup. 14. 28.

9 Surgens autem manè, * prima ſabbati,
apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua
ejecerat ſeptem dæmonia.
10 Illa vadens nuntiavit his, qui cum eo
fuerant, lugentibus, & flentibus.
11 Et illi audientes quia viveret, & viſus
eſſet ab ea, non crediderunt.
12 * Poſt hæc autem duobus ex his ambu-
lantibus oſtenſus eſt in alia effigie, eunti-
bus in villam: C
13 Et illi euntes nuntiaverunt cæteris, nec
illis crediderunt.
14 Noviſſime recumbentibus illis undecim
apparuit, & exprobravit incredulitatem eo-
rum, & duritiam cordis, quia iis, qui vi-
derant eum reſurrexiſſe, non crediderunt.
15 Et dixit eis: Euntes in mundum univer-
ſum prædicate Evangelium omni creaturæ.
16 Qui crediderit, & baptizatus fuerit,
ſalvus erit: qui verò non crediderit, con- D
demnabitur.
17 Signa autem eos, qui crediderint, hæc
ſequentur: * In nomine meo dæmonia eji-
cient, linguis loquentur novis:
18 Serpentes tollent: & ſi mortiferum quid
biberint, non eis nocebit: ſuper ægros ma-
nus imponent, & benè habebunt.
19 Et Dominus quidem Jeſus poſtquam lo-
cutus eſt eis, * aſſumptus eſt in cœlum, &
ſedet à dextris Dei.
20 Illi autem profecti prædicaverunt ubi-
que, Domino cooperante, & ſermonem
confirmante ſequentibus ſignis.

* Joan. 20. 16. * Luc. 24. 13. * Act. 16. 18 & 2. 4 & 10. 46. Act. 28. 5. 8. * Luc. 24. 51.

SAN-

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM.

CAPUT PRIMUM.

Zachariæ ſacerdoti annuntiat Gabriel Joannis conceptum ex Eliſabeth ſterili, qui Angelo non credens, mutus efficitur: idemque Gabriel Mariæ annuntiat conceptum Jeſu filii Dei de Spiritu ſancto: ad Mariæ ſalutationem Joannes exultat in utero, & Eliſabeth prophetat, ipſaque Maria canticum gratiarum actionis Domino decantat: in nati Joannis circumciſione Zacharias pater, recepta loquela, canticum gratiarum actionis edit.

A 1 QUoniam quidem multi conati
ſunt ordinare narrationē, quę
in nobis cōpletæ ſunt, rerum:
2 Sicut tradiderunt nobis, qui
ab initio ipſi viderunt, & miniſtri
fuerunt ſermonis.
3 Viſum eſt & mihi, aſſecuto omnia à principio
diligenter, ex ordine tibi ſcribere,
optime Theophile:
4 Ut cognoſcas eorum verborum, de quibus
eruditus es, veritatem.
5 Fuit in diebus Herodis regis Judææ, ſacerdos
quidam nomine Zacharias, * de vice
Abia, & uxor illius de filiabus Aaron, & (*1. Par. 24. 10.)
nomen ejus Eliſabeth.
6 Erant autem juſti ambo ante Deum, incedentes
in omnibus mandatis, & juſtificationibus
Domini ſine querela:
7 Et non erat illis filius, eò quòd eſſet Eliſabeth
ſterilis, & ambo proceſſiſſent in
diebus ſuis.
8 Factum eſt autem, cùm ſacerdotio fungeretur
in ordine vicis ſuæ ante Deum,
9 Secundùm conſuetudinem ſacerdotii, ſorte
exiit, ut incenſum poneret, ingreſſus in
templum Domini:
10 Et * omnis multitudo populi erat orans
foris hora incenſi. (* Exo. 30. 7. Lev. 16. 17.)
11 Apparuit autem illi Angelus Domini,
ſtans à dextris altaris incenſi.
12 Et Zacharias turbatus eſt videns, & timor
irruit ſuper eum.
13 Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas,
Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio
tua: & uxor tua Eliſabeth pariet tibi filium,
& vocabis nomen ejus Joannem:
14 Et erit gaudium tibi, & exultatio: &
multi in nativitate ejus gaudebunt.
15 Erit enim magnus coram Domino: & vinum,
& ſiceram non bibet, & Spiritu ſancto B
replebitur adhuc ex utero matris ſuæ:
16 Et multos filiorum Iſrael convertet ad
Dominum Deum ipſorum.
17 Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu, &
virtute Eliæ: * ut convertat corda patrum in (*Mal. 4. 6. Matt. 11. 14.)
filios, & incredulos ad prudentiam juſtorum,
parare Domino plebem perfectam.
18 Et dixit Zacharias ad Angelum: Unde
hoc ſciam? ego enim ſum ſenex, & uxor
mea proceſſit in diebus ſuis.

19 Et reſpondens Angelus dixit ei : Ego ſum Gabriel, qui aſto ante Deum, & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare.

20 Et ecce eris tacens, & non poteris loqui, uſque in diem, quo hæc fiant, pro eo quòd non credidiſti verbis meis, quæ implebuntur in tempore ſuo.

21 Et erat plebs expectans Zachariam : & mirabantur, quòd tardaret ipſe in templo.

C

22 Egreſſus autem non poterat loqui ad illos, & cognoverunt, quòd viſionem vidiſſet in templo. Et ipſe erat innuens illis, & permanſit mutus.

23 Et factum eſt, ut impleti ſunt dies officii ejus, abiit in domum ſuam.

24 Poſt hos autem dies concepit Eliſabeth uxor ejus, & occultabat ſe menſibus quinque, dicens :

25 Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus, quibus reſpexit auferre opprobrium meum inter homines.

26 In menſe autem ſexto, miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth,

27 Ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Joſeph, de domo David, & nomen Virginis Maria.

28 Et ingreſſus Angelus ad eam dixit, Ave, gratia plena : Dominus tecum : Benedicta tu in mulieribus.

29 Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio.

30 Et ait Angelus ei : Ne timeas, Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum:

31 * Ecce concipies in utero, & paries filium, * & vocabis nomen ejus JESUM.

* Iſai. 7. 14. *Infr. 2. 21. *Dan. 7. 14 27. Mich. 4 7.

32 Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ejus : * & regnabit in domo Jacob in æternum,

33 Et regni ejus non erit finis.

D

34 Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?

35 Et reſpondens Angelus dixit ei. Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Ideòque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.

36 Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua : & hic menſis ſextus eſt illi, quæ vocatur ſterilis :

37 Quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.

38 Dixit autem Maria : Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Et diſceſſit ab illa Angelus.

39 Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum feſtinatione, in civitatem Juda :

40 Et intravit in domum Zachariæ, & ſalutavit Eliſabeth.

41 Et factum eſt, ut audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultavit infans in utero ejus : & repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth : E

42 Et exclamavit voce magna, & dixit : Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

43 Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?

44 Ecce enim ut facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.

45 Et beata, quæ credidiſti, quoniam perficientur ea, quæ dicta ſunt tibi à Domino.

46 Et ait Maria :
Magnificat anima mea Dominum : 47 &
exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

48 Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

49 Quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen ejus.

50 Et miſericordia ejus à progenie in progenies timentibus eum.

51 Fecit potentiam in * brachio ſuo : diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.

52 Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit humiles.

53 * Eſurientes implevit bonis : & divites dimiſit inanes.

54 Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recor-

* Iſai. 51. 9. Pſal. 32. 10. *1 Reg 2. 5. *Pſal. 33. 11.

datus

datus miſericordiæ ſuæ.
55 Sicut locutus eſt ad patres noſtros, * A-
* Gen. 17. 9. & 22. 16. braham, & ſemini ejus in ſæcula.
56 Manſit autem Maria cum illa quaſi men-
ſibus tribus: & reverſa eſt in domum ſuam.
F Pſal. 131. 11 Iſai. 41. 8. 57 Eliſabeth autem impletum eſt tempus
pariendi, & peperit filium.
58 Et audierunt vicini, & cognati ejus,
quia magnificavit Dominus miſericordiam
ſuam cum illa, & congratulabantur ei.
59 Et factum eſt in die octavo, venerunt
circumcidere puerum, & vocabant eum no-
mine patris ſui Zachariam.
60 Et reſpondens mater ejus, dixit: Nequa-
quam, ſed vocabitur Joannes.
61 Et dixerunt ad illam: Quia nemo eſt in
cognatione tua, qui vocetur hoc nomine.
62 Innuebant autem patri ejus, quem
vellet vocari eum.
63 Et poſtulans pugillarem ſcripſit, * di-
* Supr. 13. cens: Joannes eſt nomen ejus. Et mirati
ſunt univerſi.
64 Apertum eſt autem illicò os ejus, & lin-
gua ejus, & loquebatur benedicens Deum.
65 Et factus eſt timor ſuper omnes vicinos
eorum: & ſuper omnia montana Judææ di-
vulgabantur omnia verba hæc:
66 Et poſuerunt omnes, qui audierant in
corde ſuo, dicentes: Quis, putas, puer iſte
erit? Etenim manus Domini erat cum illo.
67 Et Zacharias pater ejus repletus eſt Spi-
ritu ſancto, & prophetavit dicens:
68 * Benedictus Dominus Deus Iſrael: quia
* Pſal. 71. 12. & 131. 17. viſitavit, & fecit redemptionem plebis ſuæ:
69 Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo
David pueri ſui.
G 70 * Sicut locutus eſt per os Sanctorum, qui
* Jer. 23. 6. 30. 10. à ſæculo ſunt, prophetarum ejus.
71 Salutem ex inimicis noſtris, & de manu
omnium, qui oderunt nos.
72 Ad faciendã miſericordiam cum patribus
* Gen. 22. 16. noſtris, & memorari teſtamenti ſui ſancti.
Jere. 31. 33. 73 * Jusjurandum, quod juravit ad Abra-
Hebr. 6. 13. & 17. ham patrem noſtrum, daturum ſe nobis:
74 Ut ſine timore, de manu inimicorum
noſtrorum liberati ſerviamus illi,

75 In ſanctitate, & juſtitia coram ipſo,
omnibus diebus noſtris.
76 Et tu puer, propheta Altiſſimi voca-
beris: præibis enim ante faciem Domini
parare vias ejus.
77 * Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus, * Ma. 4. 5. Supr. 17.
in remiſſionem peccatorum eorum:
78 Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri: in
quibus viſitavit nos, * oriens ex alto: * Zac. 3. 9. Mal. 4. 2.
79 Illuminare his, qui in tenebris, & in
umbra mortis ſedent: ad dirigendos pedes
noſtros in viam pacis.
80 Puer autem creſcebat, & confortabatur
ſpiritu: & erat in deſertis uſque in diem
oſtenſionis ſuæ ad Iſrael.

CAPUT II.

Ex Auguſti decreto Joſeph cum Maria aſcendit in Bethlehem, ubi illa peperit Salvatorem, cujus nativitate ab Angelo audita, paſtores feſtini veniunt illum viſuri: puer circumciſus vocatur Jeſus: quem poſt dies purificationis in Jeruſalem delatum, ut Domino ſiſteretur, Simeon ſenex benedicit, ac de matris in paſſione doloribus prophetat. Annaque propheteſſa vetula Domino confitetur: Jeſus duodecim annorum plenus ſapientia, & gratia, perditus à parentibus, in medio doctorum invenitur, deſcenditque Nazareth factus illis ſubditus.

1 FActum eſt autem in diebus illis, exiit A
edictum à Cæſare Auguſto, ut de-
ſcriberetur univerſus orbis.
2 Hæc deſcriptio prima facta eſt à præ-
ſide Syriæ Cyrino:
3 Et ibant omnes, ut profiterentur ſin-
guli in ſuam civitatem.
4 Aſcendit autem & Joſeph à Galilæa de ci-
vitate Nazareth, in Judæam in civitatem
David, quæ vocatur * Bethlehem: eò quòd * Mic. 5. 2. Matt. 2. 6.
eſſet de domo, & familia David,
5 Ut profiteretur cum Maria deſponſata ſibi
uxore prægnante.
6 Factum eſt autem, cùm eſſent ibi, im-
pleti ſunt dies, ut pareret.

7 Et peperit filium ſuum primogenitum, &
pānis eum involvit, & reclinavit eum in præ-
ſepio: quia non erat in eis locus in diverſorio.
8 Et paſtores erant in regione eadem vi-
gilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſu-
per gregem ſuum. B
9 Et ecce Angelus Demini ſtetit juxta illos,
& claritas Dei circumfulſit illos, & timue-
runt timore magno.
10 Et dixit illis Angelus: Nolite timere:
ecce enim evangelizo vobis gaudium ma-
gnum, quod erit omni populo:
11 Quia natus eſt vobis hodie Salvator, qui
eſt Chriſtus Dominus, in civitate David.
12 Et hoc vobis ſignum: Invenietis infantem
pannis involutum, & poſitum in præſepio.
13 Et ſubitò facta eſt cum angelo multitudo
militię cæleſtis, laudantiū Deum, & dicentiū:
14 Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax
hominibus bonæ voluntatis.
15 Et factum eſt, ut diſceſſeınnt ab eis An-
geli in cœlum, paſtores loquebantur ad in-
vicem: Tranſeamus abſque Bethlehem, &
videamus hoc verbum, quod factum eſt,
quod Dominus oſtendit nobis.
16 Et venerūt feſtinātes: & invenerūt Mariā,
& Joſeph, & infantem poſitum in præſepio. C
17 Videntes autem cognoverunt de verbo,
quod dictum erat illis de puero hoc.
18 Et omnes, qui audierunt, mirati ſunt: & de

his, quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos.
19 Maria autem conſervabat omnia verba
hæc, conferens in corde ſuo.
20 Et reverſi ſunt paſtores glorificantes, &
laudantes Deum, in omnibus, quæ audierant,
& viderant, ſicut dictum eſt ad illos.
21* Et poſtquam conſummati ſunt dies o- * Gen. 17. 12. Levit. 12. 3.
cto, ut circumcideretur puer: vocatum eſt no- * Mat. 1. 21.
men ejus, * Jeſus, quod vocatum eſt ab Ange- Supr. 1. 31.
lo, priuſquàm in utero conciperetur.

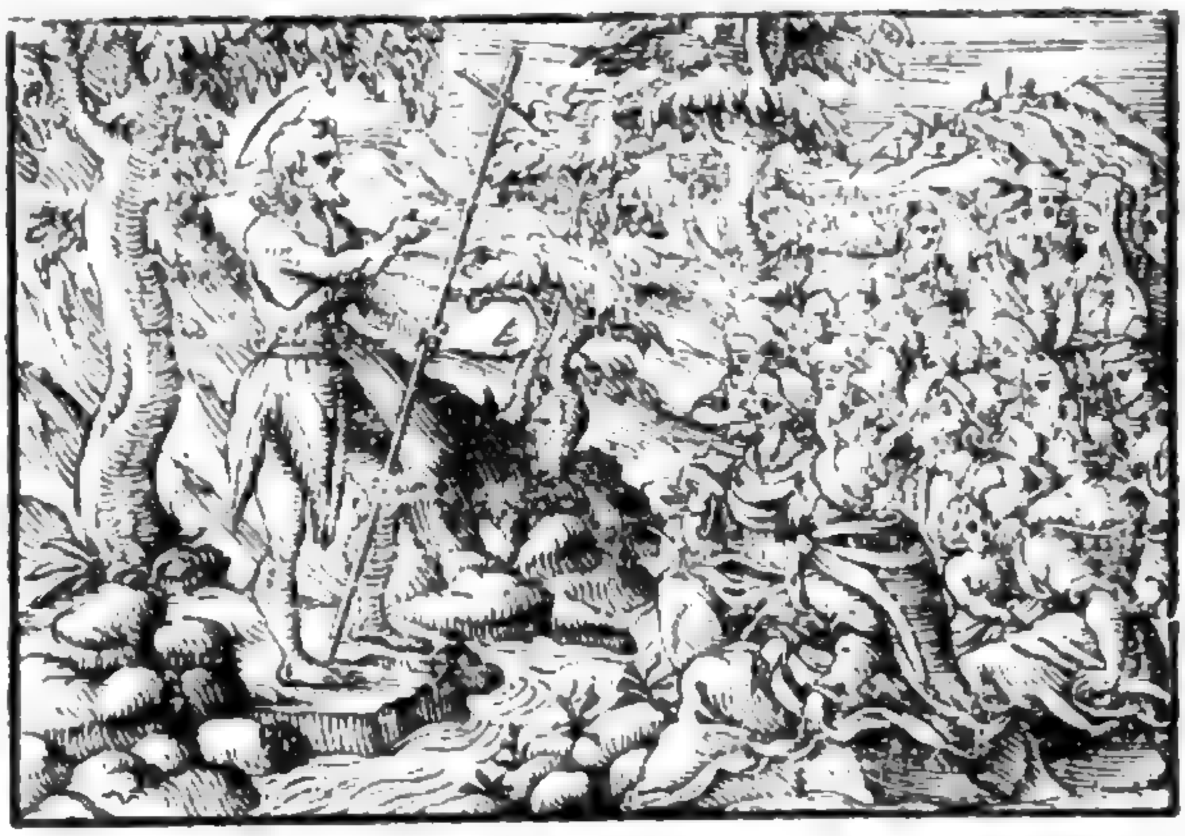
22 Et poſtquam impleti ſunt dies purga-
*Lev. tionis ejus * ſecundùm legem Moyſi, tule-
12. 6. runt illum in Jeruſalem, ut ſiſterent eum
Domino,
*Exo. 23 Sicut ſcriptum eſt in lege Domini: *
13. 2. Quia omne maſculinum adaperiens vulvam
Num. ſanctum Domino vocabitur.
8. 16. 24 Et, ut darent hoſtiam ſecundùm quod
*Lev. dictum eſt * in lege Domini, par turtu-
12. 8. rum, aut duos pullos columbarum.
25 Et ecce homo erat in Jeruſalem, cui
nomen Simeon, & homo iſte juſtus, & ti-
moratus, expectans conſolationem Iſrael,
D & Spiritus ſanctus erat in eo.
26 Et reſponſum acceperat à Spiritu ſan-
cto, non viſurum ſe mortem, niſi priùs
videret Chriſtum Domini.
27 Et venit in ſpiritu in templum. Et
cùm inducerent puerum Jeſum parentes
ejus, ut facerent ſecundùm conſuetudinem
legis pro eo:
28 Et ipſe accepit eum in ulnas ſuas, &
benedixit Deum, & dixit:
29 Nunc dimittis ſervum tuum, Domine,
ſecundùm verbum tuum in pace:
30 Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum:
31 Quod paraſti ante faciem omnium po-
pulorum.
E 32 Lumen ad revelationem gentium, &
gloriam plebis tuæ Iſrael.
33 Et erat pater ejus, & mater mirantes
ſuper his, quæ dicebantur de illo.
*Iſai. 34 Et benedixit illis Simeon: & dixit ad
8. 14. Mariam matrem ejus: * Ecce poſitus eſt hic
Rom. in ruinam, & in reſurrectionem multorum
9. 33. in Iſrael, & in ſignum, cui contradicetur:
1. Pet.
2. 7.

35 Et tuam ipſius animam pertranſibit
gladius, ut revelentur ex multis cordibus
cogitationes.
36 Et erat Anna propheteſſa, filia Pha-
nuel, de tribu Aſer: hæc proceſſerat in
diebus multis, & vixerat cum viro ſuo an-
nis ſeptem à virginitate ſua.
37 Et hæc vidua uſque ad annos octogin-
ta quatuor: quæ non diſcedebat de tem-
plo, jejuniis, & obſecrationibus ſerviens
nocte, ac die.
38 Et hæc, ipſa hora ſuperveniens, con-
fitebatur Domino: & loquebatur de illo
omnibus qui expectabant redemptionem
Iſrael.
39 Et, ut perfecerunt omnia ſecundùm F
legem Domini, reverſi ſunt in Galilæam
in civitatem ſuam Nazareth.
40 Puer autem creſcebat, & conforta-
batur, plenus ſapientia: & gratia Dei
erat in illo.
41 Et ibant parentes ejus per omnes annos
in Jeruſalem, * in die ſolemni Paſchæ. *Exo.
42 Et cùm factus eſſet annorum duodecim, 23. 15.
aſcendentibus illis Jeroſolymam ſecundùm & 34.
conſuetudinem diei feſti, 8.
43 Conſummatiſque diebus, cùm redirent, Deut.
remanſit puer Jeſus in Jeruſalem, & non 16. 1.
cognoverunt parentes ejus.
44 Exiſtimantes autem illum eſſe in comi-
tatu, & venerunt iter diei, & requirebant
eum inter cognatos, & notos.
45 Et non invenientes, regreſſi ſunt in
Jeruſalem, requirentes eum.
46 Et factum eſt, poſt triduum invenerunt
illum in templo ſedentem in medio docto-

rum, audientem illos, & interrogantem
eos.
47 Stupebant autem omnes, qui eum audie-
G bant, ſuper prudentia, & reſponſis ejus.
48 Et videntes admirati ſunt. Et dixit
mater ejus ad illum: Fili, quid feciſti
nobis ſic? ecce pater tuus, & ego dolen-
tes quærebamus te.
49 Et ait ad illos: Quid eſt, quòd me

quærebatis: neſciebatis, quia in his, quæ
patris mei ſunt, oportet me eſſe?
50 Et ipſi non intellexerunt verbum, quod
locutus eſt ad eos.
51 Et deſcendit cum eis, & venit Naza-
reth: & erat ſubditus illis. Et mater ejus
conſervabat omnia verba hæc in corde ſuo.
52 Et Jeſus proficiebat ſapientia, & æta-
te, & gratia apud Deum, & homines.

CAPUT III.

Joannes mittitur à Domino impleturus ſua prædicatione Iſaiæ vaticinium: & turbis, & publicanis, ac militibus dat conſilium: dicit quid ſingulos facere oporteat, teſtaturque Chriſti excellentiam, & baptiſmi ipſius, ſuper quem ab ipſo baptizatum deſcendit columba, ac vox Patris auditur: texiturque ejus genealogia à Joſeph uſque ad Adam aſcendens.

A

1 ANno autem quintodecimo imperii Tiberii Cæſaris, procurante Pontio Pilato Judæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Iturææ, & Trachonicidis regionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha,

* Act. 4. 6.

2 * Sub principibus ſacerdotum Anna, & Caipha: factum eſt verbum Domini ſuper Joannem, Zachariæ filium, in deſerto.

*Mat. 3. 1. Marc. 1. 4. *Iſaiæ 40. 3. Joan. 1. 23

3 * Et venit in omnem regionem Jordanis, prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.

4 Sicut ſcriptũ eſt in Libro ſermonum Iſaiæ prophetæ: * Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini: rectas facite ſemitas ejus:

5 Omnis vallis implebitur: & omnis mons, & collis humiliabitur: & erunt prava in directa, & aſpera in vias planas:

B

6 Et videbit omnis caro ſalutare Dei.

*Mat. 3. 7. 23. 33.

7 Dicebat ergo ad turbas, quæ exibant, ut baptizarẽtur ab ipſo: * Genimina viperarum, quis oſtendit vobis fugere à ventura ira?

8 Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham: Dico enim vobis, quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.

9 Jam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor non faciẽs fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

C

10 Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus?

* Jac. 2. 15. 1. Joa. 3. 17.

11 Reſpondens autem dicebat illis: * Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat.

12 Venerunt autem & publicani, ut baptizarentur, & dixerunt ad illum: Magiſter, quid faciemus?

13 At ille dixit ad eos: Nihil ampliùs, quàm quod conſtitutum eſt vobis, faciatis.

14 Interrogabant autem eum & milites, dicentes: Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.

D

15 Exiſtimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Joanne, ne forte ipſe eſſet Chriſtus:

*Mat. 3. 11. Marc. 1. 8. Joan. 1. 26. * Mat. 3. 11. Actor. 1. 5. & 11. 16. & 19. 4.

16 Reſpondit Joannes, dicens omnibus: * Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cujus non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamentorum ejus: * ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto, & igni:

17 Cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

18 Multa quidem & alia exhortans evangelizabat populo.

*Mat. 14. 4. Marc. 6. 17.

19 * Herodes autem tetrarcha, cùm corriperetur ab illo de Herodiade, uxore fratris ſui, & de omnibus malis, quæ fecit Herodes,

20 Adjecit & hoc ſuper omnia, & incluſit Joannem in carcere.

*Mat. 3. 16. Marc. 1. 10. Joan. 1. 32. *Mat. 3. 17. & 17. 5. Infra 9. 35. 2. Pet. 1. 17.

21 * Factum eſt autem, cùm baptizaretur omnis populus, & Jeſu baptizato, & orante, apertum eſt cœlum:

22 Et deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum: & vox de cœlo facta eſt: * Tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi.

23 Et ipſe Jeſus erat incipiens quaſi annorum triginta, ut putabatur, filius Joſeph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat,

24 Qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Janne, qui fuit Joſeph,

25 Qui fuit Mathathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Heſli, qui fuit Nagge,

26 Qui fuit Mahath, qui fuit Mathathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Joſeph, qui fuit Juda,

27 Qui fuit Joanna, qui fuit Reſa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,

28 Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit
Coſan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her,
B 29 Qui fuit Jeſu, qui fuit Eliezer, qui fuit
Jorim, qui fuit Mathat, qui fuit Levi,
30 Qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit
Joſeph, qui fuit Jona, qui fuit Eliakim,
31 Qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit
Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David,
32 Qui fuit Jeſſe, qui fuit Obed, qui fuit
Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaſſon,
33 Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui
fuit Eſron, qui fuit Phares, qui fuit Judæ,
34 Qui fuit Jacob, qui fuit Iſaac, qui fuit
Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,
35 Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit
Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,
36 Qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui
fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech,
37 Qui fuit Mathuſale, qui fuit Henoch, qui
fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan,
38 Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit
Adam, qui fuit Dei.

CAPUT IV.

Jeſus poſt jejunium quadraginta dierum, ac devictas ſatanæ tentationes, in ſynagoga Nazareth legit factam de ſe Iſaiæ prophetiam: dicitque prophetam non eſſe acceptum in patria propria, quapropter volunt eum de monte præcipitare: ejicit in Capharnaum dæmonium, ſanatque ſocrum Simonis, & plures alios à variis languoribus, ac dæmonia ejicit.

A Mat. 4. 1. Mar. 1. 12. 1 JEſus autem plenus Spiritu ſancto regreſ-
ſus eſt à Jordane: & agebatur à Spiri-
tu in deſertum
2 Diebus quadraginta, & tentabatur à dia-
bolo. Et nihil manducavit in diebus illis: &
conſummatis illis eſuriit.
3 Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es,
dic lapidi huic, ut panis fiat.
*Deu. 8. 3. Mat. 4. 4. 4 Et reſpondit ad illum Jeſus: Scriptum eſt:
*Quia non in ſolo pane vivit homo, ſed in
omni verbo Dei.
5 Et duxit illum diabolus in montem excel-
ſum, & oſtendit illi omnia regna orbis ter-
ræ in momento temporis,
6 Et ait illi: Tibi dabo poteſtatem hanc u-
niverſam, & gloriam illorum: quia mihi
tradita ſunt, & cui volo, do illa.
7 Tu ergo ſi adoraveris coram me, erunt
tua omnia.
B *Deu. 6. 13. & 10. 20. 8 Et reſpondens Jeſus, dixit illi: * Scri-
ptum eſt: Dominum Deum tuum adora-
bis, & illi ſoli ſervies.
9 Et duxit illum in Jeruſalem, & ſtatuit
eum ſuper pinnam templi, & dixit illi: Si fi-
lius Dei es, mitte te hinc deorſum. *Pſ. 90. 11.
10 * Scriptum eſt enim, quòd Angelis ſuis
mandavit de te, ut conſervent te:
11 Et quia in manibus tollent te, ne fortè
offendas ad lapidem pedem tuum.
12 Et reſpondens Jeſus, ait illi: Dictum eſt:
* Non tentabis Dominum Deum tuum. *Deut. 6. 16.
13 Et conſummata omni tentatione, diabo-
lus receſſit ab illo, uſque ad tempus. C
14 * Et regreſſus eſt Jeſus in virtute Spiri- *Mat. 4. 12. Marc. 1. 14.
tus in Galilæam, & fama exiit per uni-
verſam regionem de illo.
15 Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, &
magnificabatur ab omnibus.
16 *Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, & *Mat. 13. 54. Mar. 6. 1. Joan. 4. 44.
intravit ſecundùm conſuetudinem ſuam die
ſabbati in ſynagogam, & ſurrexit legere.
17 Et traditus eſt illi Liber Iſaiæ prophetæ.
Et ut revolvit librum, invenit locum, ubi
ſcriptum erat:
18 * Spiritus Domini ſuper me: propter *Iſai. 61. 1.
quod unxit me, evangelizare pauperibus
miſit me, ſanare contritos corde,
19 Prædicare captivis remiſſionem, & cæcis
viſum, dimittere confractos in remiſſionem,
prædicare annum Domini acceptum, & diem
retributionis.
20 Et cùm plicuiſſet librum, reddidit mini- D
ſtro, & ſedit. Et omnium in ſynagoga oculi
erant intendentes in eum.
21 Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie
impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris.
22 Et omnes teſtimonium illi dabant, & mi-
rabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant

de

de ore ipſius, & dicebant : Nonne hic eſt filius Joſeph ?

23 Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc ſimilitudinem : Medice, cura teipſum: quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua.

24 Ait autem : Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua.

* 3. Reg. 17. 9.

25 In veritate dico vobis, * multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Iſrael, quando clauſum eſt cœlum annis tribus, & menſibus ſex, cùm facta eſſet fames magna in omni terra :

26 Et ad nullam illarum miſſus eſt Elias niſi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam.

E

* 4. Reg. 5. 14.

27 * Et multi lepros̄i erant in Iſrael ſub Eliſæo propheta : & nemo eorum mundatus eſt niſi Naaman Syrus.

28 Repleti ſunt omnes in ſynagoga ira, hæc audientes.

29 Et ſurrexerunt, & ejecerunt illum extra civitatem: & duxerunt illum uſque ad ſupercilium montis, ſuper quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum.

30 Ipſe autem tranſiens per medium illorum, ibat.

* Mat. 4. 13. Marc. 1. 21.

31 * Et deſcendit in Capharnaum civitatem Galilææ, ibique docebat illos ſabbatis.

32 Et ſtupebant in doctrina ejus, quia in poteſtate erat ſermo ipſius.

F

Mat. 7. 28. * Mar. 1. 23.

33 * Et in ſynagoga erat homo habens dæmonium immundum, & exclamavit voce magna,

34 Dicens: Sine, quid nobis, & tibi, Jeſu Nazarene? veniſti perdere nos ? ſcio te, quis ſis, Sanctus Dei.

35 Et increpavit illum Jeſus, dicens : Obmuteſce, & exi ab eo. Et cùm projeciſſet illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit.

36 Factus eſt pavor in omnibus, & colloquebantur ad invicem, dicentes : Quod eſt hoc verbum, quia in poteſtate, & virtute imperat immundis ſpiritibus, & exeunt ?

37 Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.

* Mat. 8. 14. Marc. 1. 30.

38 Surgens autem Jeſus de ſynagoga, introivit in domum Simonis: * Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus : & rogaverunt illum pro ea.

G

39 Et ſtans ſuper illam, imperavit febri : & dimiſit illam. Et continuò ſurgens miniſtrabat illis.

40 Cùm autem ſol occidiſſet, omnes, qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum: At ille ſingulis manus imponens, curabat eos.

* Mar. 1. 34.

41 * Exibant autem dæmonia à multis, clamantia, & dicentia : Quia tu es filius Dei: & increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum.

42 Facta autem die egreſſus ibat in deſertum locum, & turbæ requirebant eum, & venerunt uſque ad ipſum : & detinebant illum ne diſcederet ab eis.

43 Quibus ille ait : Quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei : quia ideò miſſus ſum.

44 Et erat prædicans in ſynagogis Galilææ.

CAPUT V.

Ubi de navicula Petri docuiſſet, ille laxato ipſius juſſu reti concluſit copioſam piſcium multitudinem : curatum leproſum mittit ad ſacerdotes : paralytico, remiſſis primùm peccatis, jubet, ut lectum ſuum tollat : diſcumbens cum Levi, quem ex telonio vocaverat, cauſam dat murmurantibus Phariſæis, quare cum peccatoribus converſetur, & cur ipſius diſcipuli non jejunent.

1 FActum eſt autem, cùm turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, & ipſe ſtabat ſecùs ſtagnum Geneſareth. A

* Mat. 4. 18. Marc 1. 16.

2 * Et vidit duas naves ſtantes ſecùs ſtagnũ : piſcatores autẽ deſcenderãt, & lavabãt retia.

3 Aſcendens autẽ in unam navim, quę erat Simonis, rogavit eum à terra reducere puſillum. Et ſedens docebat de navicula turbas.

4 Ut ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonẽ : Duc in altũ, & laxate retia veſtra in capturã:

5 Et reſpondens Simon, dixit illi : Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus : in verbo autem tuo laxabo rete.

6 Et cùm hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam : rumpebatur autem rete eorum.

7 Et annuerunt ſociis, qui erant in alia navi, ut venirent, & adjuvarent eos. Et venerunt, & impleverunt ambas naviculas, ita ut penè mergerentur.

8 Quod cùm videret Simon Petrus, procidit ad genua Jeſu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ſum, Domine.

9 Stupor enim circumdederat eum, & omnes, qui cum illo erant in captura piſcium, quam ceperant :

10 Similiter autem Jacobum, & Joannem, filios Zebedæi, qui erant ſocii Simonis. Et ait ad Simonem Jeſus: Noli timere : ex hoc jam homines eris capiens.

11 Et ſubductis ad terram navibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum. C

* Mat. 8. 2. Marc. 1. 40.

12 * Et factum eſt, cùm eſſet in una civitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Jeſum & procidens in faciem, rogavit eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare.

13 Et extẽdẽs manum, tetigit eũ, dicẽs. Volo: Mundare. Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo.

* Lev. 14. 4.

14 Et ipſe præcepit illi, ut nemini diceret : ſed, Vade, oſtende te ſacerdoti, & offer pro emundatione tua, * ſicut præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.

15 Perambulabat autem magis ſermo de illo : & conveniebant turbæ multæ, ut audirent, & curarentur ab infirmitatibus ſuis.

16 Ipſe autẽ ſecedebat in deſertũ, & orabat.

17 Et factum eſt in una dierum, & ipſe ſedebat docens. Et erant Phariſæi ſedentes, & legis doctores, qui venerant ex omni caſtello Galilææ, & Judææ, & Jeruſalem : & virtus Domini erat ad ſanandum eos.

D

* Mat. 9. 2. Marc. 2. 3.

18 * Ecce viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus, & quærebant eum inferre, & ponere ante eum.

19 Et non invenientes, qua parte illum inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum, & per tegulas ſummiſerunt eum cum lecto in medium ante Jeſum.

20 Quorum fidem ut vidit, dixit : Homo,

remit-

remittuntur tibi peccata tua.
21 Et cœperunt cogitare Scribæ, & Pha-
riſæi, dicentes: Quis eſt hic, qui loquitur
blaſphemias? Quis poteſt dimittere pecca-
ta, niſi ſolus Deus?
22 Ut cognovit autem Jeſus cogitationes
eorum, reſpondens, dixit ad illos: Quid
E cogitatis in cordibus veſtris?
23 Quid eſt facilius dicere: Dimittuntur tibi
peccata: an dicere: Surge, & ambula?
24 Ut autem ſciatis, quia Filius hominis
habet poteſtatem in terra dimittendi pecca-
ta, (ait paralytico) Tibi dico, ſurge, tolle
lectum tuum, & vade in domum tuam.
25 Et confeſtim conſurgens coram illis,
tulit lectum, in quo jacebat, & abiit in
domum ſuam, magnificans Deum.
26 Et ſtupor apprehendit omnes, & magni-
ficabant Deum. Et repleti ſunt timore, di-
centes: Quia vidimus mirabilia hodie.
*Mat. 9. 9. Marc. 2. 14. 27 * Et poſt hæc exiit, & vidit publica-
num nomine Levi, ſedentem ad Telonium,
& ait illi: Sequere me.
F 28 Et relictis omnibus, ſurgens, ſecutus eſt eũ.
29 Et fecit ei convivium magnũ Levi in do-
mo ſua: & erat turba multa publicanorum, &
aliorum, qui cum illis erant diſcumbentes.
*Mar. 2. 16. 30 * Et murmurabant Phariſæi, & Scribæ eo-
rum, dicẽtes ad diſcipulos ejus: Quare cũ pu-
blicanis, & peccatoribus mãducatis, & bibitis?
31 Et reſpõdẽs Jeſus, dixit ad illos: Nõ egent,
qui ſani ſunt medico, ſed qui malè habent.
32 Non veni vocare juſtos, ſed peccato-
res ad pœnitentiam.
33 At illi dixerunt ad eum: Quare diſci-
puli Joannis jejunant frequenter, & obſe-
crationes faciunt, ſimiliter & Phariſæo-
rum: tui autem edunt, & bibunt?
34 Quibus ipſe ait: Numquid poteſtis fi-
lios ſponſi, dum cum illis eſt ſponſus, fa-
cere jejunare?
35 Venient autem dies, cùm ablatus fuerit ab
illis ſponſus, tunc jejunabunt illis diebus.
G 36 Dicebat autẽ & ſimilitudinẽ ad illos: Quia
nemo cõmiſſuram à novo veſtimẽto immittit
in veſtimentum vetus: alioquin & novũ rum-
pit, & veteri non cõvenit cõmiſſura à novo.
37 Et nemo mittit vinum novum in utres ve-
teres: alioquin rumpet vinum novum utres,
& ipſum effundetur, & utres peribunt.
38 Sed vinum novum in utres novos mitten-
dum eſt, & utraque conſervantur.
39 Et nemo bibens vetus, ſtatim vult no-
vum, dicit enim: Vetus melius eſt.

CAPUT VI.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, alioque ſabbato manum curat aridam: electos duodecim nominat Apoſtolos, & cum illis, ac multitudine copioſa ſtans in loco campeſtri docet beatitudines, aliaque conſilia, ac præcepta evangelica: de feſtuca in oculo fratris, & arbore bona, ac mala ex fructu dignoſcenda: audiens Chriſti verba cui comparetur, ſi ea opere compleat, & cui, ſi non compleat.

A *Mat. 12. 1. Marc. 2. 23. 1 FActum eſt autem in ſabbato ſecundo,
primo, cùm tranſiret per ſata, velle-
bant diſcipuli ejus ſpicas, & manducabant
confricantes manibus.
2 Quidam autem Phariſæorum dicebant illis:
Quid facitis, quod non licet in ſabbatis?
3 Et reſpondens Jeſus ad eos, dixit: Nec hoc
legiſtis, quod fecit David, cùm eſuriſſet ip-
ſe, & qui cum illo erant.
4 * Quomodò intravit in domum Dei, & *1. Reg. 21. 6.
panes propoſitionis ſumpſit, & manducavit, *Exo. 29. 32.
& dedit his, qui cum ipſo erant: quos non licet Lev. 24. 9.
manducare * niſi tantùm ſacerdotibus?
5 Et dicebat illis: Quia Dominus eſt Fi-
lius hominis, etiam ſabbati.
6 Factum eſt autem & in alio ſabbato, ut in- *Mat. 12. 10.
traret in ſynagogam, & doceret. * Et erat ibi Marc. 3. 1.
homo, & manus ejus dextra erat arida.
7 Obſervabant autem Scribæ, & Phariſæi,
ſi in ſabbato curaret: ut invenirent unde
accuſarent eum.
8 Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum: &
ait homini, qui habebat manum aridam: Sur-
ge, & ſta in medium. Et ſurgens ſtetit.
9 Ait autem ad illos Jeſus: Interrogo vos, B
ſi licet ſabbatis benefacere, an malè: ani-
mam ſalvam facere, an perdere?
10 Et circumſpectis omnibus dixit homini:
Extende manum tuam. Et extendit, & re-
ſtituta eſt manus ejus.
11 Ipſi autẽ repleti ſunt inſipientia, & collo-
quebantur ad invicem, quidnã facerent Jeſu.
12 Factum eſt autem in illis diebus, exiit in
mõtẽ orare, & erat pernoctãs in oratione Dei.
13 * Et cùm dies factus eſſet, vocavit diſci- *Mat. 10. 1.
pulos ſuos: & elegit duodecim ex ipſis Marc. 3. 13.
(quos & Apoſtolos nominavit)
14 Simonem, quem cognominavit Petrum,
& Andream fratrem ejus, Jacobum, & Joan-
nem, Philippum, & Bartholomæum,
15 Matthæum, & Thomam, Jacobum Al-
phæi, & Simonem, qui vocatur Zelotes,
16 Et Judam Jacobi, & Judam Iſcario-
tem, qui fuit proditor.
17 Et deſcendens cum illis, ſtetit in loco C
campeſtri, & turba diſcipulorum ejus, & mul-
titudo copioſa plebis ab omni Judæa, & Jeru-
ſalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis:
18 Qui venerant, ut audirent eum, & ſana-
rentur à languoribus ſuis. Et qui vexabantur
à ſpiritibus immundis, curabantur.
19 Et omnis turba quærebat eum tangere:
quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.
20 * Et ipſe elevatis oculis in diſcipulos
ſuos dicebat: Beati pauperes, quia ve- *Mat. 5. 3.
ſtrum eſt regnum Dei.
21 * Beati, qui nunc eſuritis, quia ſaturabimi- *Mat. 5. 6.
ni. Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis.
22 Beati eritis, cùm vos oderint homines,
& cùm ſeparaverint vos, & exprobraverint,
& ejecerint nomen veſtrum tamquam ma-
lum, propter Filium hominis.
23 Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim
merces veſtra multa eſt in cœlo: ſecundùm D
hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.
24 * Verumtamen væ vobis divitibus, quia *Am. 6. 1.
habetis conſolationem veſtram. Eccl. 31. 8.
25 * Væ vobis, qui ſaturati eſtis: quia *Iſaiæ 65. 13.
eſurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc, quia
lugebitis, & flebitis.
26 Væ cùm benedixerint vobis homines:
ſecundùm hæc enim faciebant pſeudopro-
phetis patres eorum. *Mat. 5. 44.
27 Sed vobis dico, qui auditis: * Diligite inimi-

cos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos.
28 Benedicite maledicentibus vobis, &
orate pro calumniantibus vos.
*Mat. 5. 20. * 1. Cor. 6. 7. 29 * Et qui te percutit in maxillam, præbe
& alteram. * Et ab eo, qui aufert tibi veſti-
mentum, etiam tunicam noli prohibere.
30 Omni autem petenti te, tribue: & qui
*Tob. 4. 16. aufert, quæ tua ſunt, ne repetas.
*Mat. 7. 17. 31 Et prout vultis ut faciant vobis homi-
nes, & vos facite illis ſimiliter.
Matt. 5. 46. 32 * Et ſi diligitis eos, qui vos diligunt,
E quæ vobis eſt gratia? nam & peccatores
diligentes ſe diligunt.
33 Et ſi benefeceritis his qui vobis bene-
faciunt, quæ vobis eſt gratia? ſi quidem &
peccatores hoc faciunt.
*Deu. 15. 8. 34 * Et ſi mutuum dederitis his, à quibus
Matt. 5. 42. ſperatis recipere: quæ gratia eſt vobis?
nam, & peccatores peccatoribus fœneran-
tur, ut recipiant æqualia.
35 Verumtamen, diligite inimicos ve-
ſtros: benefacite, & mutuum date, nihil
inde ſperantes, & erit merces veſtra mul-
ta, & eritis filii Altiſſimi, quia ipſe beni-
gnus eſt ſuper ingratos, & malos.
36 Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pa-
ter veſter miſericors eſt.
37 Nolite judicare, & non judicabimini:
nolite condemnare, & non condemnabimini.
Dimittite, & dimittemini:
38 Date, & dabitur vobis: menſuram bonã,
& confertam, & coagitatam, & ſupereffluen-
tem dabunt in ſinum veſtrum.* Eadem quip-
*Mat. 7. 2. pe mẽſura, qua mẽſi fueritis, remetietur vobis.
Marc. 4. 24. 39 Dicebat autem illis & ſimilitudinem.
Numquid poteſt cæcus cæcum ducere? non-
ne ambo in foveam cadunt?
F *Mat. 10. 24 40 * Nõ eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: per-
Joan. 13. 6. fectus autẽ omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter ejus.
*Mat. 7. 3. 41 * Quid autem vides feſtucam in oculo
fratris tui, trabem autem, quæ in oculo
tuo eſt, non conſideras?
42 Aut quomodò potes dicere fratri tuo:
Frater, ſine ejiciam feſtucã de oculo tuo: ipſe
in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita,
ejice primũ trabem de oculo tuo: & tũc per-
ſpicies, ut educas feſtucã de oculo fratris tui.
*Mat. 7. 17. & 12. 33. 43 * Non eſt enim arbor bona, quæ facit
fructus malos: neque arbor mala, faciens
fructum bonum.
44 Unaquæque enim arbor de fructu ſuo
cognoſcitur. Neque enim de ſpinis colligunt
G ficus: neque de rubo vindemiant uvam.
45 Bonus homo de bono theſauro cordis
ſui profert bonum: & malus homo de ma-
lo theſauro profert malum. Ex abundantia
enim cordis os loquitur.
*Mat. 7. 21. 46 Quid autem vocatis me, * Domine,
Rom. 2. 13. Domine: & non facitis, quæ dico?
Jac. 1. 22. 47 Omnis, qui venit ad me, & audit ſer-
mones meos, & facit eos: oſtendam vo-
bis, cui ſimilis ſit:
48 Similis eſt homini ædificanti domum,
qui fodit in altum, & poſuit fundamentum ſu-
per petram, inundatione autem facta, illiſum
eſt flumen domui illi, & non potuit eam mo-
vere: fundata enim erat ſuper petram.
49 Qui autem audit, & non facit: ſimilis eſt
homini ædificanti domum ſuam ſuper ter-
ram ſine fundamento: in quam illiſus eſt
fluvius, & continuò cecidit, & facta eſt
ruina domus illius magna.

CAPUT VII.

Admiratus Centurionis fidem, abſens ſanat illius ſervum: juxta portam civitatis Naim filium unicum viduæ reſuſcitat: coram diſcipulis Joannis Baptiſtæ per eos interrogantis an eſſet, qui venturus erat, multa edit ſigna: illiſque abeuntibus, Joannem plurimùm extollit: Judæis nec Joannis, nec Chriſti vita placuit, quos pueris invicem in foro acclamantibus aſſimilat: a peccatrice muliere pedes inunctus, reſpondet Simoni ob hoc murmuranti propoſita ad hoc parabola duorum debitorum, & remiſſis mulieri peccatis.

1 CUm autem impleſſet omnia verba ſua
in aures plebis, intravit Capharnaum. A Matt. 8. 5.
2 Centurionis autem cujuſdam ſervus male

habens, erat moriturus: qui illi erat pretioſus.

3 Et cùm audiſſet de Jeſu, miſit ad eum ſeniores Judæorum, rogans eum, ut veniret, & ſalvaret ſervum ejus.

4 At illi cùm veniſſent ad Jeſum, rogabant eum ſolicitè, dicentes ei: Quia dignus eſt, ut hoc illi præſtes.

5 Diligit enim gentem noſtram: & ſynagogam ipſe ædificavit nobis.

6 Jeſus autem ibat cum illis. Et cùm jam non longè eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens: * Domine, noli vexari: Non enim ſum dignus, ut ſub tectum meum intres.

*Mat. 8. 8.

7 Propter quod & meipſum non ſum dignum arbitratus, ut venirem ad te: ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus.

B

8 Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic vade, & vadit: & alii veni, & venit: & ſervo meo, fac hoc, & facit.

9 Quo audito Jeſus miratus eſt: & converſus ſequentibus ſe turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Iſrael tantam fidem inveni.

10 Et reverſi, qui miſſi fuerant, domum, invenerunt ſervum, qui languerat, ſanum.

11 Et factum eſt: deinceps ibat in civitatem, quæ vocatur Naim: & ibant cum eo diſcipuli ejus, & turba copioſa.

12 Cùm autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ: & hæc vidua erat: & turba civitatis multa cum illa.

13 Quam cùm vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper eam, dixit illi: Noli flere.

14 Et acceſſit, & tetigit loculum. (Hi autem qui portabant, ſteterunt.) Et ait: Adoleſcens, tibi dico, ſurge.

C

15 Et reſedit, qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri ſuæ.

16 Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum, dicentes: * Quia propheta magnus ſurrexit in nobis, & quia Deus viſitavit plebem ſuam.

*Infr. 24. 19. Joan. 4. 19.

17 Et exiit hic ſermo in univerſam Judæam de eo, & in omnem circà regionem,

18 Et nuntiaverunt Joanni diſcipuli ejus de omnibus his.

19 * Et convocavit duos de diſcipulis ſuis Joannes, & miſit ad Jeſum, dicens: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?

*Mat. 11. 2.

20 Cùm autem veniſſent ad eum viri, dixerunt: Joannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?

21 (In ipſa autem hora multos curavit à languoribus, & plagis, & ſpiritibus malis, & cæcis multis donavit viſum.)

D

22 Et reſpondens, dixit illis: Euntes renuntiate Joanni, quæ audiſtis, & vidiſtis: * Quia cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur:

*Iſai. 35. 5.

23 Et beatus eſt quicumque non fuerit ſcandalizatus in me.

24 Et cùm diſceſſiſſent nuntii Joannis, cœpit de Joanne dicere ad turbas: Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?

25 Sed quid exiſtis videre? hominē mollibus veſtimentis indutum? Ecce qui in veſte pretioſa ſunt, & deliciis, in domibus regū ſunt.

26 Sed quid exiſtis videre? prophetam? Utique dico vobis & pluſquàm Prophetam:

27 * Hic eſt, de quo ſcriptum eſt: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

*Mal. 3. 1. Matt. 11. 10. Marc. 1. 2.

28 Dico enim vobis: Major inter natos mulierum propheta Joanne Baptiſta nemo eſt, qui autē minor eſt in regno Dei, major eſt illo.

E

29 Et omnis populus audiens, & publicani, juſtificaverunt Deum, baptizati baptiſmo Joannis.

30 Phariſæi autem, & legiſperiti conſiliū Dei ſpreverunt in ſemetipſos, nō baptizati ab eo.

31 Ait autem Dominus: * Cui ergo ſimiles dicam homines generationis hujus? & cui ſimiles ſunt?

*Mat. 11. 16.

32 Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, & loquentibus ad invicem, & dicentibus: Cantavimus vobis tibiis. & non ſaltaſtis: lamentavimus, & non ploraſtis.

33 * Venit enim Joannes Baptiſta, neque manducans panem, neque bibens vinum, & dicitis: Dæmonium habet.

*Mat. 3. 4. Marc. 1. 6.

34 Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicitis: Ecce homo devorator, & bibēs vinum, amicus publicanorum, & peccatorū.

35 Et juſtificata eſt ſapientia ab omnibus filiis ſuis.

36 Rogabat autem illum quidam de Phariſæis, ut manducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi diſcubuit.

F

37 * Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit, quòd accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum unguenti:

*Mat. 26. 7. Marc. 14. 3. Joan. 12. 3.

38 Et ſtans retrò ſecus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes ejus, & unguento ungebat.

39 Videns autem Phariſæus, qui vocaverat eum, ait intra ſe, dicens: Hic ſi eſſet propheta, ſciret utique, quæ, & qualis eſt mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix eſt.

40 Et reſpondens Jeſus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magiſter, dic.

41 Duo debitores erant cuidam fœneratori: unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.

42 Non habentibus illis unde redderent, donavit utriſque. Quis ergo eum plus diligit?

G

43 Reſpondens Simon dixit: Æſtimo quia is, cui plus donavit. At ille dixit ei: Rectè judicaſti.

44 Et converſus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, & capillis ſuis terſit.

45 Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intravit, nō ceſſavit oſculari pedes meos.

46 Oleo caput meum non unxiſti: hæc autem unguento unxit pedes meos.

47 Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

48 Dixit autem ad illam: * Remittuntur tibi peccata.

*Mat. 9. 2.

49 Et cœperunt, qui ſimul accumbebant,

dicere

dicere intra ſe: Quis eſt hic, qui etiam pec-
cata dimittit?
50 Dixit autem ad mulierem: Fides tua te
ſalvam fecit: Vade in pace.

CAPUT VIII.

*Parabolam de ſeminante proponit, ac diſci-
pulis interpretatur: nihil occultum, quod
non manifeſtetur: quos dicat ſuam eſſe
matrem, ſuoſque fratres: in mari à ſomno
excitatus, ventum increpat: dæmonia-
cum ferociſſimum à dæmonum legione li-
berat, permittens dæmonibus, ut in por-
cos introeant: tacta fimbria veſtimenti
ejus mulier à fluxu ſanguinis curatur,
& filia Jairi archiſynagogi verbo ipſius
ſuſcitatur.*

A 1 ET factum eſt deinceps, & ipſe iter fa-
ciebat per civitates, & caſtella, præ-
dicans, & evangelizans regnum Dei: &
duodecim cum illo,
2 Et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à
*Mar. 16. 9. ſpiritibus malignis, & infirmitatibus: *
Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua
ſeptem dæmonia exierant,
3 Et Joanna uxor Chuſæ procuratoris He-
rodis, & Suſanna, & aliæ multæ, quæ mi-
niſtrabant ei de facultatibus ſuis.
4 Cùm autem turba plurima convenirent,
& de civitatibus properarent ad eum, dixit
*Mat. 13. 3. Marc. 4. 3. per ſimilitudinem:
5 * Exiit, qui ſeminat ſeminare ſemen
ſuum: & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus
viam, & conculcatum eſt, & volucres cœ-
li comederunt illud.
6 Et aliud cecidit ſupra petram, & natum
aruit, quia non habebat humorem.
7 Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul
exortæ ſpinæ ſuffocaverunt illud.
8 Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum
fecit fructum centuplum. Hæc dicens clama-
bat: Qui habet aures audiendi, audiat.
9 Interrogabant autem eum diſcipuli ejus, B
quæ eſſet hæc parabola.
10 Quibus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſ-
ſe myſterium regni Dei, cæteris autem in *Iſai. 6. 9. Mat. 13. 14. Marc. 4. 12. Joan. 12. 40. Act. 28. 26. Rom. 11. 9.
parabolis: * ut videntes non videant, &
audientes non intelligant.
11 Eſt autem hæc parabola: Semen eſt
verbum Dei.
12 Qui autem ſecus viam, hi ſunt, qui audiũt:
deinde venit diabolus, & tollit verbum de
corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.
13 Nam qui ſupra petram, qui cùm audie-
rint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum: & hi
radices non habent: qui ad tempus credunt,
& in tempore tentationis recedunt.
14 Quod autem in ſpinas cecidit: hi ſunt,
qui audierunt, & à ſolicitudinibus, & divi-
tiis, & voluptatibus vitæ, euntes, ſuffo-
cantur, & non referunt fructum.
15 Quod autem in bonam terrã: hi ſunt, qui
in corde bono, & optimo audientes verbum
retinent, & fructum afferunt in patientia.
16 * Nemo autem lucernam accendens *Mat. 5. 15. Marc. 4. 21.
operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit:
ſed ſupra candelabrum ponit, ut intrantes
videant lumen.
17 * Non eſt enim occultum, quod non *Mat. 10. 26. Marc. 4. 22.
manifeſtetur: nec abſconditum, quod non
cognoſcatur, & in palam veniat.

C 18 * Videte ergo, quomodò audiatis. Qui *Mat. 13. 12. & 25. 29.
enim habet, dabitur illi: & quicumque
non habet, etiam quod putat ſe habere,
auferetur ab illo.
19 * Venerunt autem ad illũ mater, & fratres *Mat. 12. 46. Marc. 3. 32.
ejus, & non poterant adire eum præ turba.
20 Et nuntiatum eſt illi: Mater tua, & fra-
tres tui ſtant foris, volentes te videre.
21 Qui reſpondens, dixit ad eos: Mater
mea, & fratres mei hi ſunt, qui verbum
Dei audiunt, & faciunt.
22 * Factum eſt autem in una dierum, & *Mat. 8. 23. Marc. 4. 36.
ipſe aſcendit in naviculam, & diſcipuli ejus,
& ait ad illos: Tranſfretemus trans ſta-
gnum. Et aſcenderunt.
23 Et navigantibus illis, obdormivit, &
deſcendit procella venti in ſtagnum, &
complebantur, & periclitabantur.
24 Accedentes autem ſuſcitaverunt eum,
dicentes: Præceptor, perimus. At illi ſur-

gens,

gens, increpavit ventum, & tempeſtatem
aquæ, & ceſſavit, & facta eſt tranquillitas.
25 Dixit autem illis: Ubi eſt fides veſtra?
D Qui timentes, mirati ſunt ad invicem, di-
centes: Quis putas hic eſt, quia & ventis,
& mari imperat, & obediunt ei?
26 Et navigaverunt ad regionem Geraſe-
norum, quæ eſt contra Galilæam.
27 Et cùm egreſſus eſſet ad terram, occur-
rit illi vir quidam, qui habebat dæmonium
jam temporibus multis, & veſtimento non
induebatur, neque in domo manebat,
ſed in monumentis.
28 Is, ut vidit Jeſum, procidit ante illum:
& exclamans voce magna, dixit: Quid mi-
hi, & tibi eſt, Jeſu Fili Dei Altiſſimi?
obſecro te, ne me torqueas.
29 Præcipiebat enim ſpiritui immundo, ut
exiret ab homine. Multis enim temporibus
arripiebat illum, & vinciebatur catenis, &
compedibus cuſtoditus, & ruptis vinculis
agebatur à dæmonio in deſerta.
20 Interrogavit autem illum Jeſus, dicens:
Quod tibi nomen eſt? At ille dixit: Legio:
quia intraverant dæmonia multa in eum.
31 Et rogabant illum, ne imperaret illis,
ut in abyſſum irent.
E 32 Erat autem ibi grex porcorum multorum
paſcentium in monte, & rogabant eũ, ut per-
mitteret eis in illos ingredi. Et permiſit illis.
33 Exierunt ergo dæmonia ab homine, &
intraverunt in porcos: & impetu abiit grex
per præceps in ſtagnum, & ſuffocatus eſt.
34 Quod ut viderunt factum, qui paſce-
bant, fugerunt, & nuntiaverunt in civita-
tem, & in villas.
35 Exierunt autem videre, quod factum
eſt, & venerunt ad Jeſum, & invenerunt
hominem ſedentem, à quo dæmonia exie-
rant, veſtitum, ac ſana mente, ad pedes
ejus, & timuerunt.
36 Nuntiaverunt autem illis, & qui vide-
rant, quomodò ſanus factus eſſet à legione.
37 Et rogaverunt illum omnis multitudo
regionis Geraſenorum, ut diſcederet ab ipſis:
quia magno timore tenebantur. Ipſe au-
tem aſcendens navim, reverſus eſt.
38 Et rogabat illum vir, à quo dæmonia
exierant, ut cum eo eſſet. Dimiſit autem
eum Jeſus, dicens:
F 39 Redi in domum tuam, & narra, quanta
tibi fecit Deus. Et abiit per univerſam civita-
tem, prædicans quanta illi feciſſet Jeſus.
40 Factum eſt autem, cùm rediiſſet Je-
ſus, excepit illum turba: erant enim om-
nes expectantes eum.
Mat. 9. 18. Marc. 5. 22. 41 Et ecce venit vir, cui nomen Jairus, & ip-
ſe princeps ſynagogæ erat: & cecidit ad pedes
Jeſu, rogans eum, ut intraret in domum ejus:
42 Quia unica filia erat ei ferè annorum
duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit,
dum iret, à turbis comprimebatur.
43 Et mulier quædam erat in fluxu ſan-
guinis ab annis duodecim, quæ in medi-
cos erogaverat omnem ſubſtantiam ſuam,
nec ab ullo potuit curari:
44 Acceſſit retrò, & tetigit fimbriam ve-
ſtimenti ejus, & confeſtim ſtetit fluxus
ſanguinis ejus.
45 Et ait Jeſus: Quis eſt, qui me tetigit? Ne-
gantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui
cum illo erant: Præceptor, turbæ te compri-
munt, & affligunt, & dicis: Quis me tetigit?
46 Et dixit Jeſus: Tetigit me aliquis, nam
ego novi virtutem de me exiiſſe.
47 Videns autẽ mulier, quia nõ latuit, tremens G
venit, & procidit ante pedes ejus, & ob quã
cauſam tetigerit eum, indicavit coram omni
populo: & quemadmodũ confeſtim ſanata ſit.
48 At ipſe dixit ei: Filia, fides tua ſalvam
te fecit: vade in pace.
49 Adhuc illo loquente, venit quidam ad
principem ſynagogæ, dicens ei: Quia mor-
tua eſt filia tua, noli vexare illum.
50 Jeſus autem, audito hoc verbo, reſ-
pondit patri puellæ: Noli timere, crede
tantùm, & ſalva erit.
51 Et cùm veniſſet domum, non permiſit
intrare ſecum quemquã niſi Petrum, & Jaco-
bum, & Joannẽ, & patrem, & matrem puellæ.
52 Flebant autem omnes, & plangebant
illam. At ille dixit: Nolite flere, non eſt
mortua puella, ſed dormit.
53 Et deridebant eum, ſcientes quòd
mortua eſſet.
54 Ipſe autem tenens manum ejus clama-
vit, dicens: Puella, ſurge.
53 Et reverſus eſt ſpiritus ejus, & ſurrexit
continuò. Et juſſit illi dari manducare.
56 Et ſtupuerunt parentes ejus, quibus præ-
cepit, ne alicui dicerent quod factum erat.

CAPUT IX.

*Diſcipulos ad prædicandum mittens, ſer-
vanda tradit eis præcepta: Herodes audi-
ta Chriſti fama, cupit eum videre: ex
quinque panibus, & duobus piſcibus ſa-
tiat Jeſus quinque virorum millia: Pe-
trus illum confitetur Chriſtum Dei: ſuam
prædicit paſſionem, & de propria cruce
tollenda: transfigurato junguntur Moy-
ſes, & Elias in majeſtate: ad preces pa-
tris dæmonium à filio ejicit: contentio
oritur inter Apoſtolos de primatu: filii
Zebedæi volunt igne cœleſti conſumi Sa-
maritanos nolentes Jeſum ſuſcipere: vo-
lentem ſequi non ſuſcipit: alterum au-
tem vocat, nec permittit, ut primùm
ſepeliat patrem.*

1 CONvocatis autem duodecim Apoſtolis, A *Mat. 10. 1. Marc. 3. 13.
dedit illis virtutem, & poteſtatem ſu-
per omnia dæmonia, & ut languores curarent.
2 Et miſit illos prædicare regnum Dei,
& ſanare infirmos.
3 * Et ait ad illos. Nihil tuleritis in via, ne- *Mat. 10. 9. Marc. 6. 8.
que virgam, neque peram, neque panem, ne-
que pecuniam, neque duas tunicas habeatis.
4 Et in quamcumque domum intraveritis,
ibi manete, & inde ne exeatis.
5 Et quicumque non receperint vos: *exeun- *Act. 13. 51.
tes de civitate illa, etiam pulverẽ pedum ve-
ſtrorum excutite in teſtimonium ſupra illos.
6 Egreſſi autem circuibant per caſtella,
evangelizantes, & curantes ubique.
7 * Audivit autem Herodes tetrarcha om- *Mat. 14. 1. Marc. 6. 14.
nia, quæ fiebant ab eo, & hæſitabat, eò
quòd diceretur
8 A quibuſdam: Quia Joannes ſurrexit à
mortuis: à quibuſdam verò: Quia Elias
apparuit: ab aliis autem: Quia propheta
unus de antiquis ſurrexit.

9 Et ait Herodes : Joannem ego decollavi : Quis eſt autem, de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

10 Et reverſi Apoſtoli, narraverunt illi, quæcumque fecerunt: & aſſumptis illis receſſit ſeorſum in locum deſertum, qui eſt Bethſaidæ.

11 Quod cũ cognoviſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos, qui cura indigebant, ſanabat.

B
12 Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi: * Dimitte turbas, ut euntes in caſtella, villaſque, quæ circà ſunt, divertant, & inveniant eſcas: quia hic in loco deſerto ſumus.

*Mat. 14. 15. Marc. 6. 36.

13 Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: * Non ſunt nobis pluſquàm quinque panes, & duo piſces: niſi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam eſcas.

* Joa. 6. 9.

14 Erant autem ferè viri quinque millia. Ait autem ad diſcipulos ſuos: Facite illos diſcumbere per convivia quinquagenos.

15 Et ita fecerunt. Et diſcumbere fecerunt omnes.

16 Acceptis autem quinque panibus, & duobus piſcibus, reſpexit in cœlum, & benedixit illis: & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante turbas.

17 Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. Et ſublatum eſt, quod ſuperfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

*Mat. 16. 13. Marc. 8. 27.

18 * Et factum eſt, cùm ſolus eſſet orans, erant cum illo & diſcipuli: & interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt eſſe turbæ?

19 At illi reſponderunt, & dixerunt: Joannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii verò, quia unus Propheta de prioribus ſurrexit.

20 Dixit autem illis: Vos autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens Simon Petrus dixit: Chriſtum Dei.

C
21 At ille increpans illos, præcepit, ne cui dicerent hoc,

*Mat. 17. 21. Marc. 8. 31. 9. 30.

22 Dicens: * Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à ſenioribus, & principibus ſacerdotum, & Scribis, & occidi, & tertia die reſurgere.

*Mat. 10. 38. 16. 24. Marc. 8. 34. Infra 14. 27. 17. 33. Joan. 12. 25.

23 * Dicebat autem ad omnes: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me.

24 Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam ſuam propter me, ſalvam faciet illam.

25 Quid enim proficit homo, ſi lucretur univerſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui faciat?

*Mat. 10. 33. Marc. 8. 38. 2. Ti. 2. 12.

26 * Nam qui me erubuerit, & meos ſermones: hunc Filius hominis erubeſcet, cùm venerit in majeſtate ſua, & Patris, & ſanctorum Angelorum.

D
*Mat. 16. 28. Marc. 8. 39.

27 * Dico autem vobis verè: ſunt aliqui hìc ſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec videant regnum Dei.

*Mat. 17. 1.

28 * Factum eſt autem poſt hæc verba ferè dies octo, & aſſumpſit Petrum, & Jacobum, & Joannem, & aſcendit in montem, ut oraret.

29 Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus ejus altera, & veſtitus ejus albus, & refulgens.

30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyſes, & Elias,

31 Viſi in majeſtate: & dicebant exceſſum ejus, quem completurus erat in Jeruſalem.

32 Petrus verò, & qui cum illo erant, gravati erant ſomno: Et evigilantes viderunt majeſtatem ejus, & duos viros, qui ſtabant cũ illo.

33 Et factum eſt, cùm diſcederent ab illo, ait Petrus ad Jeſum: Præceptor, bonum eſt nos hìc eſſe: & faciamus tria tabernacula, unum Tibi, & unum Moyſi, & unum Eliæ: neſciens quid diceret.

34 Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes, & obumbravit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem.

35 Et vox facta eſt de nube, dicens: * Hic eſt filius meus dilectus, ipſum audite. E

* 2. Pet. 1. 17.

36 Et dum fieret vox, inventus eſt Jeſus ſolus. Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his, quæ viderant.

37 * Factum eſt autem in ſequenti die, deſcendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa.

*Mat. 17. 14. Marc. 9. 16.

38 Et ecce vir de turba exclamavit, dicens: Magiſter, obſecro te, reſpice in filium meum, quia unicus eſt mihi:

39 Et ecce ſpiritus apprehendit eum, & ſubitò clamat, & elidit, & diſſipat eum cum ſpuma, & vix diſcedit dilanians eum:

40 Et rogavi diſcipulos tuos, ut ejicerent illum, & non potuerunt.

41 Reſpondens autem Jeſus, dixit: O generatio infidelis, & perverſa, uſquequò ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

42 Et cùm accederet, eliſit illum dæmonium, & diſſipavit.

43 Et increpavit Jeſus ſpiritũ immundum, & ſanavit puerum, & reddidit illum Patri ejus.

44 Stupebant autem omnes in magnitudine Dei, omnibuſque mirantibus in omnibus, quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos: Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos: Filius enim hominis futurum eſt, ut tradatur in manus hominum.

45 At illi ignorabant verbum iſtud, & erat velatum ante eos, ut non ſentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo. F

46 * Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum major eſſet.

*Mat. 18. 1. Marc. 9. 33.

47 At Jeſus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſecus ſe,

48 Et ait illis: Quicumque ſuſceperit puerum iſtum in nomine meo, me recipit: & quicumque me receperit, recipit eum, qui me miſit. Nam qui minor eſt inter vos omnes, hic major eſt.

49 Reſpondens autem Joannes, dixit: Præceptor, vidimus quemquam in nomine tuo ejicientem dæmonia, & prohibuimus eum: quia non ſequitur nobiſcum.

50 Et ait ad illum Jeſus: Nolite prohibere: qui enim non eſt adversùm vos, pro vobis eſt.

51 Factum eſt autem dum complerentur dies aſſumptionis ejus, & ipſe faciem ſuam firmavit, ut iret in Jeruſalem.

52 Et miſit nuntios ante conſpectum ſuum: & euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum, ut pararent illi.

53 Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jeruſalem. G

54 Cũ vidiſſent autẽ diſcipuli ejus Jacobus, & Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus, ut

ignis

ignis deſcendat de cœlo, & conſumat illos?
55 Et converſus increpavit illos, dicens:
Neſcitis, cujus ſpiritus eſtis.
* Jo 56 * Filius hominis non venit animas
3. 17. perdere, ſed ſalvare. Et abierunt in aliud
12 47. caſtellum.
57 Factum eſt autem, ambulantibus illis
in via, dixit quidam ad illum: Sequar te,
*Mat. quocumque ieris.
8. 20. 58 Dixit illi Jeſus: * Vulpes foveas habent,
& volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.
59 Ait autem ad alterum: Sequere me; ille autem dixit: Domine, permitte mihi primùm ire, & ſepelire patrem meum.
60 Dixitque ei Jeſus: Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos: tu autem vade, &
annuntia regnum Dei.
61 Et ait alter: Sequar te, Domine, ſed
permitte mihi primùm renuntiare his, quæ
domi ſunt.
62 Ait ad illum Jeſus: Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò,
aptus eſt regno Dei.

CAPUT X.

Septuaginta duos præmittens ad ſingulas civitates, tradit præcepta, quæ in prædicando obſervent, & gaudentibus de ſubjectis ſibi dæmonibus, dicit non eſſe ob hoc potiſſimùm gaudendum: comminatur civitatibus obſtinatis, in quibus factæ erant plurima virtutes, & exultans in ſpiritu confitetur Patri: tentanti Legiſperito, poſt recitatum præceptum de dilectione Dei, & proximi, oſtendit, quis ſit proximus per parabolam hominis à Jeruſalem deſcendentis: Martha miniſtranti, & de ſorore Maria conquerenti, dicit, Mariam elegiſſe optimam partem.

A 1 POſt hæc autem deſignavit Dominus &
alios ſeptuaginta duos: & miſit illos
binos ante faciem ſuam in omnem civitatem, & locum, quò erat ipſe venturus.
*Mat. 2 Et dicebat illis: * Meſſis quidem multa,
9. 37. operarii autem pauci. Rogate ergo dominum
meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.
*Mat. 3 Ite: * ecce ego mitto vos ſicut agnos
10. 16. inter lupos.
*Mar. 4 * Nolite portare ſacculum, neque pe-
6. 8. ram, neque calceamenta, * & neminem
4 Reg. per viam ſalutaveritis.
4. 29. 5 In quamcumque domum intraveritis,
primùm dicite: Pax huic domui:
6 Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet
ſuper illum pax veſtra: ſin autem, ad vos
revertetur.
B 7 In eadem autem domo manete, edentes,
*Deut. & bibentes, quæ apud illos ſunt: * dignus
24. 14. eſt enim operarius mercede ſua. Nolite
Matt. tranſire de domo in domum.
10. 10. 8 Et in quamcumque civitatem intraveri-
1. Tim tis, & ſuſceperint vos, manducate, quæ
5. 18. apponuntur vobis:
9 Et curate infirmos, qui in illa ſunt, & dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei.
10 In quamcumque autem civitatem intraveritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes
in plateas ejus, dicite:
* Act. 11 * Etiam pulverem, qui adhæſit nobis de
13 51. civitate veſtra, extergimus in vos: tamen hoc
ſcitote, quia appropinquavit regnum Dei.
12 Dico vobis, quia Sodomis in die illa remiſſiùs erit, quàm illi civitati.
13 * Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida:
quia ſi in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent vir- C
tutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in ci- *Mat.
licio, & cinere ſedentes pœniterent. 11. 21.
14 Verumtamen Tyro, & Sidoni remiſſius erit in judicio, quàm vobis.
15 Et tu Capharnaum uſque ad cœlum exaltata, uſque ad infernum demergeris.
16 * Qui vos audit, me audit; & qui vos *Mat.
ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, 10. 40.
ſpernit eum, qui miſit me. Joan. 13. 20.
17 Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum
gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo.
18 Et ait illis: Videbam ſatanam ſicut
fulgur de cœlo cadentem.
19 Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem
virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.
20 Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia D
ſpiritus vobis ſubjiciuntur: gaudete autem,
quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.
21 * In ipſa hora exultavit Spiritu ſancto, *Mat.
& dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cœ- 11. 25.
li, & terræ, quòd abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & revelaſti ea parvulis. Etiam Pater: quoniam ſic placuit ante te.
22 Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo.
Et nemo ſcit, quis ſit Filius, niſi Pater:
& quis ſit Pater, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare.
23 Et converſus ad diſcipulos ſuos, dixit: *Mat.
Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. 13. 16.
24 Dico enim vobis, quòd multi prophetæ, & reges voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt: & audire, quæ
auditis, & non audierunt.
25 * Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit tentans illum, & dicens: Magiſter, E
quid faciendo vitam æternam poſſidebo? *Mat. 22. 35
26 At ille dixit ad eum: In lege quid ſcri- Mar.
ptum eſt? quomodò legis? 12. 23.
27 Ille reſpondens dixit: * Diliges Dñm Deũ *Deu.
tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, 6. 5.
& ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum ſicut teipſum.
28 Dixitque illi: Rectè reſpondiſti: hoc
fac, & vives.
29 Ille autem volens juſtificare ſeipſum,
dixit ad Jeſum: Et quis eſt meus proximus?
30 Suſpiciens autẽ Jeſus, dixit: Homo quidã
deſcendebat ab Jeruſalẽ in Jericho, & incidit
in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum:
& plagis impoſitis abierunt ſemivivo relicto.
31 Accidit autem, ut ſacerdos quidam de- F
ſcenderet eadem via: & viſo illo præterivit.
32 Similiter & Levita, cùm eſſet ſecus locum, & videret eum, pertranſiit.
33 Samaritanus autem quidam iter faciens,
venit ſecus eum: & videns eum, miſericordia motus eſt.
34 Et appropians alligavit vulnera ejus,
infundens oleum, & vinum: & imponens
illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum,
& curam ejus egit.
35 Et altera die protulit duos denarios, &
dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe:

& quodcumque ſupererogaveris, ego, cùm
rediero, reddam tibi.
36 Quis horum trium videtur tibi proxi-
mus fuiſſe illi, qui incidit in latrones?
G 37 At ille dixit: Qui fecit miſericordiam
in illum. Et ait illi Jeſus: Vade, & tu
fac ſimiliter.
38 Factum eſt autem, dum irent, & ipſe intra-
vit in quoddam caſtellum: & mulier quædam,
Martha nomine, excepit illum in domũ ſuã:
39 Et huic erat ſoror nomine Maria, quæ
etiam ſedens ſecus pedes Domini, audie-
bat verbum illius.
40 Martha autem ſatagebat circa frequens
miniſterium: quæ ſtetit, & ait: Domine, non
eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſo-
lam miniſtrare? dic ergo illi, ut me adjuvet.
41 Et reſpondens dixit illi Dñs: Martha,
Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima.
42 Porrò unum eſt neceſſarium. Maria op-
timam partem elegit, quæ non auferetur
ab ea.

CAPUT XI.

*Docet diſcipulos orare, oſtendens perſeve-
ranti oratione omnia impetrari: ejecto
dæmonio muto, confutat dicentes, quòd
in Beelzebub ejiceret dæmonia: mulier
quædam dicit beata ubera, quæ Jeſu ſu-
xerat: de ſigno Jonæ, de regina Auſtri,
& Ninivitis, oculoque ſimplici, & ne-
quam: Phariſæum, qui ipſum invitave-
rat, reprehendit, murmurantem, quòd il-
lotis pranderet manibus: taxat hypocri-
ſim Phariſæorum, & Scribarum, dicens
quòd ab hac generatione exquiretur ſan-
guis omnium Prophetarum.*

A 1 ET factum eſt, cum eſſet in quodam lo-
co orans, ut ceſſavit, dixit unus ex di-
ſcipulis ejus ad eum: Domine, doce nos ora-
re, ſicut docuit & Joannes diſcipulos ſuos.
*Mat. 6. 9. 2 Et ait illis: Cùm oratis, dicite: * Pater, ſan-
ctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuũ.
3 Panem noſtrum quotidianum da nobis
hodie.
4 Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiqui-
dem & ipſi dimittimus omni debenti nobis.
Et ne nos inducas in tentationem.
5 Et ait ad illos: Quis veſtrùm habebit ami-
cum, & ibit ad illum media nocte, & dicet
illi: Amice, commoda mihi tres panes,
6 Quoniam amicus meus venit de via ad me,
& non habeo, quod ponam ante illum:
7 Et ille de intus reſpondens dicat: Noli
mihi moleſtus eſſe, jam oſtium clauſum eſt,
& pueri mei mecum ſunt in cubili, non
poſſum ſurgere, & dare tibi.
8 Et ſi ille perſeveraverit pulſans: dico vo- B
bis, & ſi nõ dabit illi ſurgens, eò quòd amicus
ejus ſit, propter improbitatem tamẽ ejus ſur-
get, & dabit illi quotquot habet neceſſarios.
9 * Et ego dico vobis: Petite, & dabitur *Mat.
vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & 7. 7. &
aperietur vobis. 21. 22.
10 Omnis enim, qui petit, accipit: & qui Mar.
quærit, invenit: & pulſanti aperietur. 11. 24.
11 * Quis autem ex vobis patrem petit pa- Joan.
nem, numquid lapidem dabit illi? aut piſcem: 14.
numquid pro piſce ſerpentem dabit illi? Jac.
12 Aut ſi petierit ovum: numquid porri- 1. 5.
get illi ſcorpionem? *Mat. 7. 9.
13 Si ergo vos, cùm ſitis mali, noſtis
bona data dare filiis veſtris: quantò ma-
gis Pater veſter de cœlo dabit ſpiritum bo-
num petentibus ſe?
14 * Et erat ejiciens dæmonium, & illud, *Mat.
erat mutum. Et cùm ejeciſſet dæmonium 9. 32.
locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ: & 12.
15 Quidam autem ex eis dixerunt: In Beel- 22.
zebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia. Marc.
16 Et alii tentantes, ſignum de cœlo quæ- 3. 22.
rebant ab eo.
17 Ipſe autem ut vidit cogitationes eorum,
dixit eis: Omne regnum in ſeipſum diviſum
deſolabitur, & domus ſupra domum cadet.
18 Si autem & Satanas in ſeipſum diviſus
eſt, quomodò ſtabit regnum ejus? quia dici-
tis in Beelzebub me ejicere dæmonia. C
19 Si autem ego in Beelzebub ejicio dæ-
monia: filii veſtri in quo ejiciunt? Ideò
ipſi judices veſtri erunt.

20 Porrò ſi in digito Dei ejicio dæmonia
profectò pervenit in vos regnum Dei.
21 Cum fortis armatus cuſtodit atrium
ſuum, in pace ſunt ea, quæ poſſidet.
22 Si autem fortior eo ſuperveniens vicerit
eum, univerſa arma ejus auferet, in quibus
confidebat, & ſpolia ejus diſtribuet.
23 Qui non eſt mecum, contra me eſt: &
qui non colligit mecum, diſpergit.
24 Cum immundus ſpiritus exierit de homi-
ne, ambulat per loca inaquoſa, quærens re-
quiem: & non inveniens dicit: Revertar
in domum meam, unde exivi.
25 Et cùm venerit, invenit eam ſcopis mun-
datam, & ornatam.
26 Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpi-
ritus ſecum nequiores ſe, & ingreſſi habitant
ibi. Et fiunt noviſſima hominis illius pe-
jora prioribus.
D 27 Factum eſt autem, cùm hæc diceret,
extollens vocem quædam mulier de turba,
dixit illi: Beatus venter, qui te portavit,
& ubera, quæ ſuxiſti.
28 At ille dixit: Quinimmo beati, qui au-
diunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.
29 Turbis autem concurrentibus cœpit di-
cere: * Generatio hæc, generatio nequam
*Mat. 12. 39. eſt: ſignum quærit, & ſignum non dabitur
ei, niſi ſignum Jonæ prophetæ.
*Jon. 2. 1. 30 * Nam ſicut fuit Jonas ſignum Ninivitis:
ita erit & Filius hominis generationi iſti.
*3. Reg. 10. 1. 2. Par. 9. 1. 31 * Regina Auſtri ſurget in judicio cum vi-
ris generationis hujus, & condemnabit illos:
quia venit à finibus terræ audire ſapientiam
Salomonis: & ecce pluſquàm Salomon hic.
32 Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum ge-
*Jon. 3. 5. neratione hac, & condemnabunt illum: *
quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem
Jonæ, & ecce plus quam Jonas hic.
*Mat. 5. 15. Mar. 4. 21. 33 * Nemo lucernam accendit, & in abſcon-
dito ponit, neq; ſub modio: ſed ſupra cande-
labrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.
*Mat. 6. 22. 34 * Lucerna corporis tui eſt oculus tuus.
Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus
tuum lucidum erit: ſi autem nequam fuerit,
etiam corpus tuum tenebroſum erit.
35 Vide ergo, ne lumen, quod in te eſt,
tenebræ ſint. E
36 Si ergo corpus tuum totum lucidum
fuerit, non habens aliquam partem tene-
brarum, erit lucidum totum, & ſicut lu-
cerna fulgoris illuminabit te.
37 Et cùm loqueretur, rogavit illum qui-
dam Phariſæus, ut pranderet apud ſe. Et
ingreſſus recubuit.
38 Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans
dicere, quare non baptizatus eſſet ante
prandium.
39 Et ait Dominus ad illum. * Nunc vos *Mat. 23. 25.
Phariſæi, quod deforis eſt calicis, & catini,
mundatis: quod autem intus eſt veſtrum,
plenum eſt rapina, & iniquitate.
40 Stulti, nonne qui fecit, quod deforis
eſt, etiam id, quod deintus eſt, fecit?
41 Verumtamen, quod ſupereſt, date elee- F
moſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.
42 Sed væ vobis Phariſæis, quia decimatis
mentham, & rutam, & omne olus, & præte-
ritis judicium, & charitatem Dei: hæc au-
tem oportuit facere, & illa non omittere. *Mat. 23. 6.
43 * Væ vobis Phariſæis, quia diligitis pri- Mar. 12. 39.
mas cathedras in ſynagogis, & ſalutatio- *Infr. 20. 46.
nes in foro.
44 Væ vobis, quia eſtis ut monumenta,
quæ non apparent, & homines ambulantes
ſuprà, neſciunt.
45 Reſpondens autem quidam ex Legiſpe-
ritis, ait illi: Magiſter, hæc dicens etiam
contumeliam nobis facis.
46 At ille ait: Et vobis Legiſperitis væ: *Mat. 23. 4.
* quia oneratis homines oneribus, quæ por-
tare non poſſunt, & ipſi uno digito veſtro
non tangitis ſarcinas.
47 Væ vobis, qui ædificatis monumenta Pro-
phetarum: patres autē veſtri occiderunt illos.
48 Profectò teſtificamini, quòd conſentitis G
operibus patrum veſtrorum: quoniam ipſi
quidem eos occiderunt, vos autem ædifi-
catis eorum ſepulchra.
49 Propterea & ſapientia Dei dixit: Mittam

ad illos Prophetas, & Apoſtolos, & ex illis
occident, & perſequentur:
50 Ut inquiratur ſanguis omnium Prophe-
tarum, qui effuſus eſt à conſtitutione mundi
à generatione iſta,
*Gen. 4. 8. 2. Par. 24. 22. 51 * A ſanguine Abel uſque ad ſanguinem
Zachariæ, qui periit inter altare, & ædem. Ita
dico vobis, requiretur ab hac generatione.
52 Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis cla-
vem ſcientiæ, ipſi non introiſtis, & eos,
qui introibant, prohibuiſtis.
53 Cùm autem hæc ad illos diceret, cœpe-
runt Phariſæi, & Legiſperiti graviter inſi-
ſtere, & os ejus opprimere de multis,
54 Inſidiantes ei: & quærentes aliquid ca-
pere de ore ejus, ut accuſarent eum.

CAPUT XII.

Cavendum docet à fermento Phariſæorum, & quòd omne occultum detegetur: quis etiam timendus ſit: de blaſphemia in Spiritum ſanctum: roborat Apoſtolos adversùs perſecutiones: non vult ſe immiſcere in dividenda fratrum hæreditate: per parabolam divitis revocat ab avaritia, vetans ſolicitum eſſe de victu & veſtitu, hortaturque, ut lumbi præcingantur: & quis ſit fidelis, aut infidelis diſpenſator: venit, ut mittat ignem in terram, & ſeparationem: reprehendit, quòd tempus gratiæ non dijudicent: monet, ut quiſque conetur ab adverſariis ſe liberare.

A 1 MUltis autem turbis circumſtantibus,
*Mat. 16. 6. Mar. 8. 15. ita ut ſe invicem conculcarent, cœ-
pit dicere ad diſcipulos ſuos: * Attendite à
fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.
*Mat. 10. 26. Mar. 4. 22. 2 * Nihil autem opertum eſt, quod nō reve-
letur: neque abſconditum, quod non ſciatur.
3 Quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lu-
mine dicentur: & quod in aurem locuti eſtis
in cubiculis, prædicabitur in tectis.
4 Dico autem vobis amicis meis: Ne ter-
reamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt
hæc non habent ampliùs, quid faciant.
5 Oſtendam autem vobis, quem timeatis:
timete eum, qui, poſtquam occiderit, ha-
bet poteſtatem mittere in gehennam: ita
dico vobis, hunc timete.
6 Nonne quinque paſſeres væneunt di-
pondio, & unus ex illis non eſt in obli-
vione coram Deo?
7 Sed & capilli capitis veſtri omnes nu-
merati ſunt. Nolite ergo timere: multis
paſſeribus pluris eſtis vos.
B 8 * Dico autem vobis: Omnis quicumq; cō-
*Mat. 10. 32. Marc. 8. 38. 2 Tim. 2. 12. feſſus fuerit me coram hominibus, & Filius
hominis confitebitur illum corā Angelis Dei.
9 Qui autem negaverit me coram homini-
bus, negabitur coram Angelis Dei.
*Mat. 12. 32. Mar. 3. 29. 10 * Et omnis, qui dicit verbum in Filium ho-
minis, remittetur illi: ei autē qui in Spiritum
ſanctum blaſphemaverit, non remittetur.
11 Cùm autem inducent vos in ſynagogas,
& ad magiſtratus, & poteſtates, nolite ſo-
liciti eſſe qualiter, aut quid reſpondeatis,
aut quid dicatis:
12 Spiritus enim ſanctus docebit vos in ip-
ſa hora, quid oporteat vos dicere.
13 Ait autem ei quidam de turba: Magiſter,
dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatē.
14 At ille dixit illi: homo, quis me conſti-
tuit judicem, aut diviſorem ſuper vos?
15 Dixitque ad illos: Videte, & cavete ab
omni avaritia: quia non in abundantia cujuſ-
quam vita ejus eſt, ex his, quæ poſſidet.
16 Dixit autem ſimilitudinem ad illos, di-
cens, * Hominis cujuſdam divitis uberes *Eccl. 11. 19.
fructus ager attulit: C
17 Et cogitabat intra ſe dicens: Quid fa-
ciam, quia non habeo, quò congregem
fructus meos?
18 Et dixit: Hoc faciam: Deſtruam horrea
mea, & majora faciam: & illuc congregabo
omnia, quæ nata ſunt mihi, & bona mea,
19 Et dicam animæ meæ: Anima, habes
multa bona poſita in annos plurimos: re-
quieſce, comede, bibe, epulare.
20 Dixit autem illi Deus: Stulte, hac no-
cte animam tuam repetunt à te: quæ autem
paraſti, cujus erunt?
21 Sic eſt, qui ſibi theſaurizat, & non
eſt in Deum dives.
22 Dixitq; ad diſcipulos ſuos: Ideò dico vo-
bis. * Nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ, quid *Pſal. 54. 23.
manducetis, neque corpori, quid induamini. Matt. 6. 25.
23 Anima plus eſt quàm eſca, & corpus 1. Pet.
plus quam veſtimentum. 5. 7.
24 Conſiderate corvos, quia non ſeminant,
neque metunt, quibus non eſt cellarium,
neque horreum, & Deus paſcit illos. Quan-
to magis vos pluris eſt illis?
25 Quis autem veſtrùm cogitando poteſt ad- D
jicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?
26 Si ergo neque, quod minimum eſt, po-
teſtis, quid de cæteris ſoliciti eſtis?
27 Conſiderate lilia, quomodò creſcunt:
non laborant, neque nent: dico autem
vobis, nec Salomon in omnia gloria ſua
veſtiebatur ſicut unum ex iſtis.
28 Si autem fœnum, quod hodie eſt in agro,
& cras in clibanum mittitur, Deus ſic ve-
ſtit: quanto magis vos puſillæ fidei?
29 Et vos nolite quærere, quid manducetis,
aut quid bibatis: & nolite in ſublime tolli:
30 Hæc enim omnia gentes mundi quærunt,
Pater autem veſter ſcit, quoniā his indigetis.
31 Verumtamen quærite primùm regnum
Dei, & juſtitiam ejus: & hæc omnia ad-
jicientur vobis.
32 Nolite timere, puſillus grex, quia com-
placuit patri veſtro dare vobis regnum.
33 * Vendite, quæ poſſidetis, & date eleemo- *Mat. 19. 21.
ſynam. * Facite vobis ſacculos, qui nō vetera- *Mat. 6. 20.
ſcunt, theſaurum non deficientem in cœlis: quò
fur non appropiat, neque tinea corrumpit:
34 Ubi enim theſaurus veſter eſt, ibi &
cor veſtrum erit.
35 Sint lumbi veſtri præcincti, & lucer- E
næ ardentes in manibus veſtris,
36 Et vos ſimiles hominibus, expectanti-
bus dominum ſuum, quando revertatur à
nuptiis, ut cùm venerit, & pulſaverit,
confeſtim aperiant ei.
37 Beati ſervi illi, quos cùm venerit domi-
nus, invenerit vigilantes: amen dico vobis,
quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbe-
re, & tranſiens miniſtrabit illis.
38 Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi
in tertia vigilia venerit, & ita invenerit:
beati ſunt ſervi illi. *Mat.
39 * Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret pa- 24. 43.

terfa-

terfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret
utique, & non ſineret perfodi domum ſuam.
40 Et vos eſtote parati: quia qua hora non
putatis, Filius hominis veniet.
41 Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos
dicis hanc parabolam, an & ad omnes?
42 Dixit autem Dominus:* Quis, putas, eſt
*Apoc. 16,15. fidelis diſpenſator, & prudens, quem con-
ſtituit Dominus ſupra familiam ſuam, ut det
illis in tempore tritici menſuram?
F 43 Beatus ille ſervus, quem, cùm venerit
dominus, invenerit ita facientem.
44 Verè dico vobis, quoniam ſupra omnia,
quæ poſſidet, conſtituet illum.
45 Quòd ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo:
Moram facit dominus meus venire: & cœ-
perit percutere ſervos, & ancillas, & ede-
re, & bibere, & inebriari:
46 Veniet dominus ſervi illius, in die, qua
non ſperat, & hora, qua neſcit, & dividet
eum, partemque ejus cum infidelibus ponet.
47 Ille autem ſervus, qui cognovit volunta-
tem domini ſui, & non præparavit, & nõ fecit
ſecundùm voluntatem ejus, vapulabit multis.
48 Qui autem non cognovit, & fecit digna
plagis, vapulabit paucis. Omni autẽ cui mul-
tum datum eſt, multum quæretur ab eo: & cui
commendaverunt multum, plus petent ab eo.
49 Ignem veni mittere in terram, & quid
volo niſi, ut accendatur?
50 Baptiſmo autem habeo baptizari: & quo-
modò coarctor uſque dum perficiatur?
G 51 * Putatis, quia pacem veni dare in ter-
*Mat. 10,34. ram? Non, dico vobis, ſed ſeparationem:
52 Erunt enim ex hoc quinque in domo una
diviſi, tres in duos, & duo in tres dividentur:
53 Pater in filium, & filius in patrem ſuum:
mater in filiam, & filia in matrem: ſocrus
in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam.
Mat. 16,2. 54 Dicebat autem & ad turbas: Cùm vide-
ritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim di-
citis: Nimbus venit: & ita fit.
55 Et cùm auſtrum flantem, dicitis: Quia
æſtus erit: & fit.
56 Hypocrytæ, faciem cœli, & terræ no-
ſtis probare: hoc autem tempus quomodò
non probatis?
57 Quid autem & à vobis ipſis non judi-
catis, quod juſtum eſt?
Mat. 5,25. 58 Cùm autem vadis cum adverſario tuo ad
principẽ, in via da operam liberari ab illo, ne
forte trahat te ad judicem, & judex tradat te
exactori, & exactor mittat te in carcerem.
59 Dico tibi, non exies inde, donec etiam
noviſſimum minutum reddas.

CAPUT XIII.

*Occaſione Galilæorum in ſuis ſacrificiis inter-
emptorum, & eorum, qui in Siloe corrue-
rant, hortatur ad pœnitentiam, alioqui
exterminandos inſtar ficus infructuoſæ:
archiſynagogum redarguit, indignantem,
quòd ſabbato curaſſet mulierem à ſpiritu
infirmitatis: comparat regnum cœlorum
grano ſinapis, ac fermento: de anguſta por-
ta: & quod quidam clauſo oſtio fruſtra
pulſabunt: Herodem dicit vulpem, & Je-
ruſalem ob crudelitatem ſuam deſerẽdam.*

A 1 ADerant autem quidam ipſo in tẽpore,
nuntiantes illi de Galilæis, quorũ ſan-
guinem Pilatus miſcuit cum ſacrificiis eorum.
2 Et reſpondens dixit illis: Putatis, quòd
hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores
fuerint, quia talia paſſi ſunt?
3 Non, dico vobis: ſed niſi pœnitentiam
habueritis, omnes ſimiliter peribitis.
4 Sicut illi decem & octo, ſupra quos ce-
cidit turris in Siloe, & occidit eos: putatis
quia & ipſi debitores fuerint præter omnes
homines habitantes in Jeruſalem?
5 Non, dico vobis: ſed ſi pœnitentiam
non egeritis, omnes ſimiliter peribitis.
6 Dicebat autẽ & hanc ſimilitudinẽ: Arbo-
rem fici habebat quidã plantatã in vinea ſua,
& venit quærens fructũ in illa, & nõ invenit.
7 Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni B
tres ſunt, ex quo venio quærens fructum in fi-
culnea hac, & non invenio: ſuccide ergo
illam: ut quid etiam terram occupat?
8 At ille reſpondens, dicit illi: Domine,
dimitte illam & hoc anno, uſque dum fo-
diam circa illam & mittam ſtercora:
9 Et ſiquidem fecerit fructum: ſin autem,
in futurum ſuccides eam.
10 Erat autem docens in ſynagoga eorum
ſabbatis.
11 Et ecce mulier, quæ habebat ſpiritum in-
firmitatis annis decem & octo: & erat inclina-
ta, nec omninò poterat ſurſum reſpicere.
12 Quam cùm videret Jeſus, vocavit eam C
ad ſe, & ait illi: Mulier, dimiſſa es ab in-
firmitate tua.
13 Et impoſuit illi manus, & confeſtim
erecta eſt, & glorificabat Deum.
14 Reſpondens autem archiſynagogus, in-
dignans quia ſabbato curaſſet Jeſus, dice-
bat turbæ: Sex dies ſunt, in quibus opor-
tet operari: in his ergo venite, & curami-
ni, & non in die ſabbati.
15 Reſpondens autem ad illum Dominus, di-
xit: Hypocritæ, unuſquiſque veſtrùm ſabba-
to non ſolvit bovem ſuum, aut aſinum à
præſepio, & ducit adaquare?
16 Hanc autem filiam Abrahæ, quam alliga-
vit ſatanas, ecce decem & octo annis non
oportuit ſolvi à vinculo iſto die ſabbati?
17 Et cùm hæc diceret, erubeſcebant omnes D
adverſarii ejus: & omnis populus gaudebat
in univerſis, quæ glorioſè fiebant ab eo.
18 Dicebat ergo: Cui ſimile eſt regnum
Dei, & cui ſimile æſtimabo illud?
19* Simile eſt grano ſinapis, quod acceptum *Mat. 13,31. Mar 4,31.
homo miſit in hortum ſuum, & crevit, &
factum eſt in arborem magnam: & volu-
cres cœli requieverunt in ramis ejus.
20 Et iterùm dixit: Cui ſimile æſtima-
bo regnum Dei?
21 * Simile eſt fermento, quod acceptum *Mat. 13,33.
mulier abſcondit in farinæ ſata tria, donec
fermentaretur totum.
22 Et ibat per civitates, & caſtella, do-
cens, & iter faciens in Jeruſalem.
23 Ait autem illi quidam: Domine, ſi pauci E
ſunt, qui ſalvantur? ipſe autem dixit ad illos:
24 * Contendite intrare per anguſtam por-
tam: quia multi, dico vobis, quærent in-
trare, & non poterunt.
25 * Cùm autem intraverit paterfamilias, & *Mat. 7,13.
clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare, & pul-
ſare oſtium, dicentes: Dñe, aperi nobis: & *Mat 25,12.
reſpondens dicet vobis: Neſcio vos, unde ſitis.

Digitized by Google

F

26 Tunc incipietis dicere : Manducavimus coram te, & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti.

27 Et dicet vobis:* Neſcio vos, unde ſitis: * diſcedite à me omnes operarii iniquitatis.

*Mat. 7. 23. *Pſal. 6. 9. Math. 25. 41.

28 Ibi erit fletus, & ſtridor dentium : cùm videritis Abraham, & Iſaac, & Jacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

29 Et venient ab Oriente, & Occidente : & Aquilone, & Auſtro, & accùbent in regno Dei.

*Mat. 19. 30. 20. 16. Mar. 10. 31.

30 * Et ecce ſunt noviſſimi, qui erunt primi, & ſunt primi, qui erunt noviſſimi.

31 In ipſa die acceſſerunt quidam Phariſæorum, dicentes illi : Exi, & vade hinc: quia Herodes vult te occidere.

32 Et ait illis: Ite, & dicite vulpi illi : ecce ejicio demonia, & ſanitates perficio hodie : & cras, & tertia die conſummor.

G

33 Verumtamen oportet me hodie, & cras, & ſequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire extra Jeruſalem.

*Mat. 23. 37.

34 *Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodùm avis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſti?

35 Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat, cùm dicetis : Benedictus, qui venit in nomine Domini.

CAPUT XIV.

In domo principis Phariſæorum hydropicum ſabbato curat, oſtendens Legiſperitis, ac Phariſæis hoc licere ; & horum notans ambitionem docet invitatum in noviſſimo loco recumbere : parabola de invitatis ad cœnam, qui ſe excuſarunt : ſequens Chriſtum debet omnibus renuntiare, ſublata cruce ſua, uſque ad odium animæ propriæ: volens turrim ædificare computat primùm ſumptus: commendatio ſalis.

A

1 ET factum eſt, cùm intraret Jeſus in domum cujuſdam Principis Phariſæorum ſabbato manducare panem, & ipſi obſervabant eum.

2 Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

3 Et reſpondens Jeſus dixit ad Legiſperitos, & Phariſæos, dicens: Si licet ſabbato curare?

4 At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanavit eum, ac dimiſit.

5 Et reſpondens ad illos dixit: Cujus veſtrùm aſinus, aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die ſabbati?

B

6 Et non poterant ad hæc reſpondere illi.

7 Dicebat autem & ad invitatos parabolam, intendens quomodò primos accubitus eligerent, dicens ad illos:

8 Cùm invitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne forte honoratior te ſit invitatus ab illo:

9 Et veniens is, qui te, & illum vocavit, dicat tibi : Da huic locum : & tunc incipias cum rubore noviſſimum locum tenere.

* Proverb. 25. 7.

10 Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in noviſſimo loco : ut, cùm venerit, qui te invitavit, dicat tibi : * Amice, aſcende ſuperiùs. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus :

* Mat. 23. 12. Infra 18. 14.

11 * Quia omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur : & qui ſe humiliat, exaltabitur :

C

* Tob. 4. 7. Prov. 3. 9.

12 Dicebat autem & ei, qui ſe invitaverat : *Cùm facis prandium : aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites : ne forte te & ipſi reinvitent, & fiat tibi retributio.

13 Sed cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos :

14 Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi : retribuetur enim tibi in reſurrectione juſtorum.

15 Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi : Beatus, qui manducabit panem in regno Dei.

*Mat. 22. 2.

16 At ipſe dixit ei: * Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos.

D

Apoc. 19. 9.

17 Et miſit ſervum ſuum hora cœnæ dicere invitatis, ut venirent, quia jam parata ſunt omnia.

18 Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei : Villam emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam : rogo te, habe me excuſatum.

19 Et alter dixit: Juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excuſatum.

20 Et alius dixit: Uxorem duxi, & ideò non poſſum venire.

E

21 Et reverſus ſervus nuntiavit hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfamilias, dixit ſervo ſuo: Exi citò in plateas, & vicos civitatis : & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

22 Et ait ſervus : Domine, factum eſt, ut imperaſti, & adhuc locus eſt.

23 Et ait dominus ſervo : exi in vias, & ſepes : & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

24 Dico autem vobis, quòd nemo virorũ illorum, qui vocati ſunt, guſtabit cęnam meam.

25 Ibant autem turbæ multæ cum eo : & converſus dixit ad illos :

F

*Mat. 10. 37.

26* Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

* Mat. 10. 38. 16. 24. Mar. 8. 34.

27 Et, qui non bajulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

28 Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non priùs ſedens computat ſumptus, qui neceſſarii ſunt, ſi habeat ad perficiendum :

29 Ne, poſtquam poſuerit fundamentum, & non poterit perficere, omnes, qui vident, incipiant illudere ei,

30 Dicentes : Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare?

G

31 Aut quis rex iturus committere bellum adversùs alium regem, non ſedens priùs cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe?

32 Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens, rogat ea, quæ pacis ſunt.

33 Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

* Mat. 5. 13. Mar. 9. 49.

34 *Bonum eſt ſal. Si autem ſal evanuerit, in quo condietur?

35 Neque in terram, neque in ſterquilinium utile eſt, ſed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat.

CA-

CAPUT XV.

Scribis, & Phariſæis murmurantibus, quòd peccatores reciperet, parabolas proponit de ove, & drachma perditis, ac inventis. & de filio prodigo ad patrem reverſo, benigneq; ab ipſo ſuſcepto ſeniore filio indigne hoc ferente: & quantum ſit in cœlo gaudiũ ſuper peccatore penitentia agente.

A 1 ERant autem appropinquantes ei publi-
cani, & peccatores, ut audirent illum:
2 Et murmurabant Phariſæi, & Scribæ,
dicentes: Quia hic peccatores recipit, &
manducat cum illis.
3 Et ait ad illos parabolam iſtam dicens:
*Mat. 18.12. 4 * Quis ex vobis homo, qui habet centum
oves: & ſi perdiderit unam ex illis, nonne di-
mittit nonagintanovem in deſerto, & vadit
ad illam, quæ perierat, donec inveniat eam?
5 Et cùm invenerit eam, imponit in hu-
meros ſuos gaudens:
6 Et veniens domum convocat amicos, & B
vicinos, dicens illis: congratulamini mihi,
quia inveni ovem meam, quæ perierat?
7 Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cœlo
ſuper uno peccatore pœnitentiam agente,
quàm ſuper nonagintanovem juſtis, qui non
indigent pœnitentia.
8 Aut quæ mulier habens drachmas decem,
ſi perdiderit drachmam unam, nonnè accen-
dit lucernam, & evertit domum, & quæ-
rit diligenter, donec inveniat?
9 Et cùm invenerit, convocat amicas, &
vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia
inveni drachmam, quam perdideram?
10 Ita dico vobis gaudium erit coram ange- C
lis Dei ſuper uno peccatore pęnitẽtiã agẽte.

11 Ait autẽ: Homo quidã habuit duos filios:
12 Et dixit adoleſcentior ex illis patri: Pa-
ter, da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me
contingit. Et diviſit illis ſubſtantiam.
D 13 Et non poſt multos dies, congregatis om-
nibus, adoleſcentior filius peregre profectus
eſt in regionem longinquam, & ibi diſſipa-
vit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè.
14 Et poſtquam omnia conſummaſſet, fa-
cta eſt fames valida in regione illa, & ip-
ſe cœpit egere.
15 Et abiit, & adhæſit uni civium regio-
nis illius. Et miſit illum in villam ſuam,
ut paſceret porcos.
16 Et cupiebat implere ventrẽ ſuũ de ſiliquis,
quas porci manducabant: & nemo illi dabat.
17 In ſe autem reverſus, dixit: Quanti mer-
cenarii in domo patris mei abundant pani-
bus, ego autem hic fame pereo:
18 Surgam, & ibo ad patrem meum, & di-
cam ei: Pater, peccavi in cęlum, & coram te:
19 Jam non ſum dignus vocari filius tuus:
fac me ſicut unum de mercenariis tuis.
E 20 Et ſurgens venit ad patrẽ ſuum. Cùm au-
tem adhuc lõgè eſſet, vidit illum pater ipſius,
& miſericordia motus eſt, & accurrens ceci-
dit ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eum.
21 Dixitque ei filius: Pater peccavi in
cœlum, & coram te, jam non ſum dignus
vocari filius tuus.
22 Dixit autem pater ad ſervos ſuos: Citò
proferte ſtolam primam, & induite illum,
& date annulum in manum ejus, & cal-
ceamenta in pedes ejus:
23 Et adducite vitulum ſaginatum, & oc- F
cidite, & manducemus, & epulemur:
24 Quia hic filius meus mortuus erat, &
revixit: perierat, & inventus eſt. Et cœ-
perunt epulari.
25 Erat autem filius ejus ſenior in agro:
& cùm veniret, & appropinquaret domui,
audivit ſymphoniam, & chorum.
26 Et vocavit unum de ſervis, & inter-
rogavit, quid hæc eſſent.
27 Iſque dixit illi: Frater tuus venit, &
occidit pater tuus vitulum ſaginatum, quia
ſalvum illum recepit.
28 Indignatus eſt autem, & nolebat in- G
troire. Pater ergo illius egreſſus, cœpit
rogare illum.
29 At ille reſpondens, dixit patri ſuo: Ecce
tot annis ſervio tibi, & numquam mandatum
tuum præterivi, & numquam dediſti mihi
hœdum, ut cum amicis meis epularer:

Digitized by Google

30 Sed poſtquam filius tuus hic, qui devoravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.
31 At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt:
32 Epulari autem, & gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus erat, & revixit: perierat, & inventus eſt.

CAPUT XVI.

Per parabolam de villico iniquitatis hortatur ad faciendas eleemoſynas, docens quid mereatur fidelis, aut infidelis mammonæ diſpenſator, quodque nemo ſervire poteſt Deo, & mammonæ: Legem, ac prophetas uſque ad Joannem fuiſſe dicit, & nihil de Lege periturum: nec dimittendam ullo modo uxorem, ut alia ducatur: de divite epulone, & Lazaro mendico.

A 1 Dicebat autem & ad diſcipulos ſuos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum: & hic diffamatus eſt apud illum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius.
2 Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris villicare.
3 Ait autem villicus intra ſe: Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubeſco.
4 Scio, quid faciam, ut cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos ſuas.
5 Convocatis itaque ſingulis debitoribus domini ſui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?
B 6 At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, & ſede citò, ſcribe quinquaginta.
7 Deinde alii dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, & ſcribe octoginta.
8 Et laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet: quia filii hujus ſæculi prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt.
9 Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut, cùm defeceritis,
C recipiant vos in æterna tabernacula.
10 Qui fidelis eſt in minimo, & in majori fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, & in majori iniquus eſt.
11 Si ergo in iniquo mammona fideles non fuiſtis: quod verum eſt, quis credet vobis?
12 Et ſi in alieno fideles non fuiſtis: quod veſtrum eſt, quis dabit vobis? *Mat. 6. 24.
13 * Nemo ſervus poteſt duobus dominis ſervire: aut enim unum odiet, & alterum diliget: aut uni adhærebit, & alterum contẽnet: non poteſtis Deo ſervire & mammonæ.
14 Audiebant autem omnia hæc Phariſæi, qui erant avari: & deridebant illum.
15 Et ait illis: Vos eſtis, qui juſtificatis vos coram hominibus: Deus autem novit corda veſtra: quia quod hominibus altum eſt, abominatio eſt ante Deum. D
16 * Lex, & prophetæ, uſque ad Joannem: ex eo regnum Dei evangelizatur, & omnis in illud vim facit. *Mat. 11. 3.
17 * Facilius eſt autem cœlum, & terram præterire, quàm de Lege unum apicem cadere. *Mat. 5. 18.
18 * Omnis, qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur. *Mat. 5. 32. Mar. 10. 11. 1 Cor. 7. 10
19 Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura, & byſſo: & epulabatur quotidie ſplendidè. E
20 Et erat quidã mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus,
21 Cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa divitis, & nemo illi daba: ſed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.
22 Factum eſt autem, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ: Mortuus eſt autem & dives, & ſepultus eſt in inferno.
23 Elevans autem oculos ſuos, cùm eſſet in tormentis, vidit Abraham à longe, & Lazarum in ſinu ejus:
24 Et ipſe clamans dixit: Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. F

25 Et

25 Et dixit illi Abraham: Fili, recordare,
quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſi-
militer mala: nunc autem hic conſolatur,
tu verò cruciaris.
26 Et in his omnibus, inter nos, & vos chaos
magnũ firmatũ eſt: ut hi, qui volũt hinc trãſire
ad vos, nõ poſſint, neq; inde huc tranſmeare.
27 Et ait: Rogo ergo te, pater, ut mit-
tas eum in domum patris mei.
28 Habeo enim quinque fratres, ut teſtetur
illis, ne & ipſi veniãt in hunc locũ tormẽtorũ.
29 Et ait illi Abraham: Habent Moyſen,
& prophetas: audiant illos.
30 At ille dixit: Non, pater Abraham: ſed ſi
quis ex mortuis ierit ad eos, pęnitentiã agent.
31 Ait autem illi: Si Moyſen, & prophetas
non audiunt: neque ſi quis ex mortuis reſur-
rexerit, credent.

CAPUT XVII.

*Væ ſcandalizanti puſillos: frater in nos pec-
cans increpandus eſt, eique pœnitenti igno-
ſcendum: Apoſtolos docet fidei efficaciam,
quòdque dum omnia ipſis præcepta fece-
rint, ſe ſervos dicant inutiles: decem le-
proſi mundantur, unico, qui Samarita-
nus erat, ad agendas gratias revertente:
dicit adventum filii Dei non occultum fo-
re, ſed illuſtrem, & inexpectatò ſuper-
venturum, ſicut diluvium mundo, &
Sodomis ſubverſio ſupervenit.*

1 ET ait ad diſcipulos ſuos: Impoſſibile A
eſt ut non veniant ſcandala: væ au- *Mat.
tem illi per quem veniunt. 18. 7
2 Utilius eſt illi, ſi lapis molaris imponа- Marc.
tur circa collum ejus, & projiciatur in mare, 9. 41.
quàm ut ſcandalizet unum de puſillis iſtis.
3 Attendite vobis: * Si peccaverit in te *Lev.
frater tuus, increpa illum: & ſi pœniten- 19.17.
tiam egerit, dimitte illi. Eccl.
4 Et ſi ſepties in die peccaverit in te, & 19. 13.
ſepties in die converſus fuerit ad te, di- Matt.
cens: Pœnitet me: dimitte illi. 18.15.
5 Et dixerunt Apoſtoli Domino: Adauge
nobis fidem.
6 * Dixit autem Dominus: Si habueritis B
fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis huic *Mat.
arbori moro: eradicare, & tranſplantare 17.19.
in mare, & obediet vobis.
7 Quis autem veſtrum habens ſervum aran-
tem, aut paſcentem, qui regreſſo de agro
dicat illi: Statim tranſi, recumbe:
8 Et non dicat ei: Para, quod cœnem,
& præcinge te, & miniſtra mihi, donec
manducem, & bibam, & poſt hæc tu
manducabis, & bibes?
9 Numquid gratiam habet ſervo illi, quia
fecit, quæ ei imperaverat?
10 Non puto. Sic & vos, cùm feceritis om- C
nia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Servi inu-
tiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus.

11 Et factum eſt, dum iret in Jeruſalẽ, tranſ-
ibat per mediam Samariam, & Galilæam.
12 Et cùm ingrederetur quoddam caſtel-
lum occurrerunt ei decem viri leproſi, qui
ſteterunt à longe.
13 Et levaverunt vocem, dicentes: Jeſu
præceptor, miſerere noſtri.
*Lev. 14 Quos ut vidit, dixit: * Ite, oſtendite
14. 2. vos ſacerdotibus. Et factum eſt, dum irent,
mundati ſunt.
15 Unus autem ex illis, ut vidit, quia
D mundatus eſt, regreſſus eſt, cum magna
voce magnificans Deum,
16 Et cecidit in faciem ante pedes ejus,
gratias agens: & hic erat Samaritanus.
17 Reſpondens autem Jeſus, dixit: Nonne
decem mundati ſunt? & novem ubi ſunt?
18 Non eſt inventus, qui rediret, & daret
gloriam Deo, niſi hic alienigena.
19 Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua
te ſalvum fecit.
20 Interrogatus autem à Phariſæis: Quando
venit regnum Dei? reſpondens eis, dixit: Non
venit regnum Dei cum obſervatione,
21 Neque dicent: Ecce hic, aut ecce illic.
Ecce enim regnum Dei intra vos eſt.
22 Et ait ad diſcipulos ſuos: Venient dies, *Mat.
quando deſideretis videre unum diem Filii 24.23.
hominis, & non videbitis. Marc.
23 *Et dicent vobis: Ecce hìc, & ecce illic. 13.21.

Nolite

Nolite ire, neque ſectemini.

24 Nam, ſicut fulgur coruſcans de ſub cœlo in ea, quæ ſub cœlo ſunt, fulget: ita erit filius hominis in die ſua.

25 Primùm autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

26 * Et ſicut factum eſt in diebus Noe, ita erit & in diebus Filii hominis.

*Gen. 7. 7. Matt. 24.37.

27 Edebant, & bibebant: uxores ducebant & dabantur ad nuptias uſque in diem, qua intravit Noe in arcam: & venit diluvium, & perdidit omnes.

F

28 * Similiter ſicut factum eſt in diebus Lot: Edebant, & bibebant: emebant, & vendebant: plantabant, & ædificabant.

*Gen. 19.25.

29 Qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem, & ſulphur de cœlo, & omnes perdidit:

30 Secundùm hæc erit, qua die Filius hominis revelabitur.

G

31 In illa hora, qui fuerit in tecto, & vaſa ejus in domo, ne deſcendat tollere illa: & qui in agro, ſimiliter non redeat retrò.

32 Memores eſtote uxoris Lot.

33 * Quicumque quæſierit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: & quicumque perdiderit illam, vivificabit eam.

*Mat. 10.39. Marc. 8.35. Supr. 9.24. Joan. 12.25.

34 Dico vobis: * in illa nocte erunt duo in lecto uno: unus aſſumetur, & alter relinquetur:

*Mat. 24.40.

35 Duæ erunt molentes in unum: una aſſumetur, & altera relinquetur. Duo in agro: unus aſſumetur, & alter relinquetur.

36 Reſpondentes dicunt illi: Ubi, Domine?

37 Qui dixit illis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

CAPUT XVIII.

Per parabolam de judice iniquitatis, & vidua importuna docet ſemper orandum, per parabolam verò de Phariſæo, & publicano, quomodò ſit orandum: pueros à ſe repelli vetat: dives, qui à juventute omnia ſe ſervaſſe præcepta dicebat, audito Chriſti conſilio de omnibus relinquendis, abiit triſtis: & quid erit præmii omnia propter Chriſtum relinquentibus: prædicit ſuam paſſionem, & propè Jericho cæcum illuminat.

A

Eccl. 18.22. 1 Theſ. 5.17.

1 DIcebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet ſemper orare, & non deficere,

2 Dicens: Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur.

3 Vidua autem quædam erat in civitate illa, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adverſario meo.

4 Et nolebat per multum tempus. Poſt hæc autem dixit intra ſe: Etſi Deum non timeo, nec hominem revereor:

5 Tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in noviſſimo veniens ſuggillet me.

B

6 Ait autem Dominus: Audite, quid judex iniquitatis dicit:

7 Deus autem non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die, ac nocte, & patientiam habebit in illis?

8 Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?

9 Dixit autem & ad quoſdam, qui in ſe confidebant tamquam juſti, & aſpernabantur ceteros, parabolam iſtam:

10 Duo homines aſcenderunt in templum, ut orarent: unus Phariſæus, & alter Publicanus.

11 Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non ſum ſicut ceteri hominum: raptores, injuſti, adulteri: velut etiam hic Publicanus.

12 Jejunio bis in ſabbato: decimas do omnium, quæ poſſideo.

13 Et Publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cœlū levare: ſed percutiebat pectus ſuū, dicēs: Deus, propitius eſto mihi peccatori. C

14 Dico vobis, deſcendit hic juſtificatus in domū ſuam ab illo: *quia omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

15 * Afferebant autem ad illum & infantes, ut eos tangeret. Quod cùm viderent diſcipuli, increpabant illos.

*Mat 19.13.

16 Jeſus autem convocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos: talium eſt enim regnum Dei.

Supr 14.11. *Mat 19.13. Marc 10.14

17 Amen dico vobis: Quicumq; non acceperit regnum Dei ſicut puer, nō intrabit in illud.

18 * Et interrogavit eum quidam princeps, dicens: Magiſter bone, quid faciens vitam æternam poſſidebo.

*Mat. 19.16.

19 Dixit autem ei Jeſus: Quid me dicis bonum? nemo bonus niſi ſolus Deus. D

20 Mandata noſti: * Non occides: Non mœchaberis: Non furtū facies: Non falſum teſtimonium dices: Honora patrē tuū, & matrē.

*Exo 20.13

21 Qui ait: Hæc omnia cuſtodivi à juventute mea.

22 Quo audito Jeſus ait ei: Adhuc unum tibi deeſt: omnia, quæcumque habes, vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me.

23 His ille auditis, contriſtatus eſt: quia dives erat valde.

24 Videns autem Jeſus illum triſtem factum, dixit: Quàm difficilè, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt. E

25 Facilius eſt enim camelū per foramē acus trāſire, quam divitem intrare in regnum Dei.

26 Et dixerunt, qui audiebant: Et quis poteſt ſalvus fieri?

27 Ait illis: Quæ impoſſibilia ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud Deum.

28 Ait autem Petrus: Ecce nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.

29 Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo eſt, qui reliquit domū, aut parētes, aut fratres, aut uxorem, aut filios, propter regnum Dei, F

30 Et non recipiat multò plura in hoc tempore, & in ſæculo venturo vitam æternam.

31 * Aſſumpſit autem Jeſus duodecim, & ait illis: Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per Prophetas de Filio hominis.

*Mat. 20.17. Marc. 10.32.

32 Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur:

33 Et poſtquam flagellaverint, occident eum, & tertia die reſurget.

34 Et ipſi nihil horum intellexerunt, & erat verbum iſtud abſconditum ab eis, & non intelligebant, quæ dicebantur.

35 * Factum eſt autem, cùm appropinquaret Jericho, cæcus quidam ſedebat ſecus viam, mendicans.

*Mat. 20.29. Marc. 10.46

36 Et cùm audiret turbam prætereuntem,
interrogabat, quid hoc eſſet.
G 37 Dixerunt autem ei, quòd Jeſus Naza-
renus tranſiret.
38 Et clamavit, dicens: Jeſu Fili David,
miſerere mei.
39 Et qui præibant, increpabant eum, ut
taceret. Ipſe verò multò magis clamabat:
Fili David, miſerere mei.
40 Stans autem Jeſus juſſit illum adduci ad
ſe. Et cũ appropinquaſſet, interrogavit illum.
41 Dicens: Quid tibi vis faciam? At ille
dixit: Domine, ut videam.
42 Et Jeſus dixit illi: Reſpice, fides tua te
ſalvum fecit.
43 Et confeſtim vidit, & ſequebatur illum
magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit,
dedit laudem Deo.

CAPUT XIX.

*Ad Zachæum plurimis murmurantibus di-
vertit: parabolam refert de homine no-
bili, qui abiens ad regnum accipiendum
tradidit decem ſervis decem mnas, quem
cives ſuper ſe regnare nolebant: ſuper
pullum aſinæ intrans cum honore Jero-
ſolymam, flet ſuper illam, prædicitque
evertendam, & ingreſſus in templum
ejicit ementes, ac vendentes.*

A 1 ET ingreſſus perambulabat Jericho.
2 Et ecce vir nomine Zachæus: & hic
princeps erat publicanorum, & ipſe dives:
3 Et quærebat videre Jeſum, quis eſſet: & nõ
poterat præ turba, quia ſtatura puſillus erat.
4 Et præcurrens aſcẽdit in arborem ſycomo-
rum, ut videret eum: quia inde erat trãſiturus.
5 Et cùm veniſſet ad locum, ſuſpiciens Je-
ſus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe,
feſtinans deſcende: quia hodie in domo tua
oportet me manere.
6 Et feſtinans deſcendit, & excepit illum
gaudens.
7 Et cùm viderent omnes, murmurabãt, dicẽ-
tes, quòd ad hominem peccatorẽ divertiſſet.
B 8 Stans autem Zachæus, dixit ad Domi-
num: Ecce dimidium bonorum meorum, Do-
mine, do pauperibus: * & ſi quid aliquem *Mat. 18.12.
defraudavi, reddo quadruplum.
9 Ait Jeſus ad eum: Quia hodie ſalus domui
huic facta eſt: eò quòd & ipſe filius ſit Abrahę.
10 * Venit enim filius hominis quærere, & *Mat. 25.14.
ſalvum facere, quod perierat.
11 Hæc illis audientibus, adjiciens dixit
parabolam, eò quòd eſſet prope Jeruſalem:
& quia exiſtimarent, quòd confeſtim regnum
Dei manifeſtaretur.
12 Dixit ergo: * Homo quidam nobilis
abiit in regionem longinquam accipere ſi-
bi regnum, & reverti.
13 Vocatis autem decem ſervis ſuis, de-
dit eis decem mnas, & ait ad illos: Ne-
gotiamini, dum venio.
14 Cives autem ejus oderant eum: & miſe- C
runt legationem poſt illum, dicentes: Nolu-
mus hunc regnare ſuper nos.
15 Et factum eſt, ut rediret accepto regno: &
juſſit vocari ſervos, quibus dedit pecuniam,
ut ſciret, quantum quiſque negotiatus eſſet.
16 Venit autem primus, dicens: Domine,
mna tua decem mnas acquiſivit.
17 Et ait illi: Euge, bone ſerve, qui in mo-
dico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens
ſuper decem civitates.
18 Et alter venit, dicens: Domine, mna
tua fecit quinque mnas.
19 Et huic ait: Et tu eſto ſuper quinque
civitates.
20 Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna
tua, quam habui repoſitam in ſudario:
21 Timui enim te, quia homo auſterus
es: tollis, quod non poſuiſti, & metis,
quod non ſeminaſti.
22 Dicit ei: De ore tuo te judico, ſerve D
nequam: ſciebas, quòd ego homo auſte-
rus ſum, tollens, quod non poſui, & me-
tens quod non ſeminavi:
23 Et quare non dediſti pecuniam meam
ad menſam, ut ego veniens cum uſuris
utique exegiſſem illam?
24 Et aſtantibus dixit: Auferte ab illo
mnam, & date illi, qui decem mnas habet.

25 Et dixerunt ei Dñe, habet decem mnas.

*Mat. 13. 12. & 25. 29. Marc. 4. 25. Supr. 8. 18.

26 * Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autem, qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo.

27 Veruntamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me.

28 Et his dictis, præcedebat aſcendens Jeroſolymam.

E

*Mat. 21. 1. Marc. 11. 1.

29 Et factum eſt, * cùm appropinquaſſet ad Bethphage, & Bethaniam, ad montem, qui vocatur Oliveti, miſit duos diſcipulos ſuos,

30 Dicens: Ite in caſtellum, quod contrà eſt: in quod introeuntes, invenietis pullum aſinæ alligatum, cui nemo umquam hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite.

31 Et ſi quis vos interrogaverit. Quare ſolvitis? ſic dicetis ei: Quia Dñs operā ejus deſiderat.

32 Abierunt autem, qui miſſi erant: & invenerunt, ſicut dixit illis, ſtantem pullum.

33 Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos: Quid ſolvitis pullū?

F

34 At illi dixerunt: Quia Dominus eum neceſſarium habet.

*Joan 12. 14.

35 *Et duxerunt illum ad Jeſum, & jactantes veſtiméta ſua ſupra pullum, impoſuerũt Jeſũ.

36 Eunte autem illo, ſubſternebant veſtimenta ſua in via.

37 Et cùm appropinquaret jam ad deſcenſũ montis Oliveti, cœperunt omnes turbæ diſcipulorum gaudentes laudare Deum voce magna ſuper omnibus, quas viderant, virtutibus,

38 Dicentes: Benedictus, qui venit rex in nomine Dñi, pax in cœlo, & gloria in excelſis.

39 Et quidam Phariſæorum de turbis, dixerũt ad illum: Magiſter, increpa diſcipulos tuos.

40 Quibus ipſe ait: Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.

41 Et ut appropinquavit, videns civitatem flevit ſuper illam, dicens:

42 Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.

43 Quia venient dies in te: & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te: & coanguſtabunt te undique:

G

*Mat. 24. 2. Marc. 13. 2. Infr. 21. 6.

44 Et ad terram proſternent te, & filios tuos, qui in te ſunt, * & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem: eò quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ.

*Mat. 21. 12. Marc. 11. 15.

45 * Et ingreſſus in templum cœpit ejicere vendentes in illo, & ementes.

*Iſai. 56. 7. Jere. 7. 11.

46 Dicens illis: Scriptum eſt, * Quia domus mea domus orationis eſt. Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

47 Et erat docens quotidie in templo. Principes autem ſacerdotum, & Scribæ, & Principes plebis quærebant illum perdere:

48 Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens illũ.

CAPUT XX.

Non dicit ſacerdotibus, ac Scribis, qua poteſtate hæc faciat, quia nec illi reſpondebant ad propoſitam de Joannis baptiſmo quæſtionem: parabolam refert de vinitoribus, qui cæſis domini ſervis etiam filium ejus occiderunt: tentatur Jeſus de tributo Cæſari dando, & a Sadducæis de reſurrectione: quomodo dicunt Chriſtum filium eſſe David: cavendum a Scribis ambitioſis.

A

*Mat. 21. 23. Marc. 11. 27.

1 ET factum eſt in una dierum, docente illo populum in templo, & evangelizante, convenerunt Principes ſacerdotum, & Scribæ cum ſenioribus,

2 Et ajunt dicentes ad illum: Dic nobis, in qua poteſtate hæc facis? aut: Quis eſt, qui dedit tibi hanc poteſtatem?

3 Reſpondens autem Jeſus, dixit ad illos: interrogabo vos & ego unum verbum.

4 Reſpondete mihi: Baptiſmus Joannis de cœlo erat, an ex hominibus?

5 At illi cogitabant intra ſe, dicentes: Quia ſi dixerimus, De cœlo, dicet: Quare ergo non credidiſtis illi?

6 Si autem dixerimus, Ex hominibus: plebs univerſa lapidabit nos: certi ſunt enim, Joannem prophetam eſſe.

7 Et reſponderunt ſe neſcire unde eſſet.

8 Et Jeſus ait illis: Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.

B

*Iſai. 5. 1. Jere. 2. 21. Mat. 21. 33. Marc. 12. 1.

9 Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc: * Homo plantavit vineam, & locavit eam colonis: & ipſe peregre fuit multis temporibus.

10 Et in tempore miſit ad cultores ſervum, ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæſum dimiſerunt eum inanem.

11 Et addidit alterum ſervum mittere. Illi autem hunc quoque cædentes, & afficientes contumelia, dimiſerunt inanem.

12 Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes ejecerunt.

13 Dixit autem dominus vineæ: Quid faciam? mittam filium meum dilectum: forſitan, cùm hunc viderint, verebuntur.

14 Quem cùm vidiſſent coloni, cogitaverunt intra ſe, dicentes: Hic eſt hæres, occidamus illum, ut noſtra fiat hæreditas.

C

15 Et ejectum illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ?

16 Veniet, & perdet colonos iſtos, & dabit vineam aliis. Quo audito: dixerunt illi: Abſit.

*Pſal. 117. 22. Iſai. 28. 16. Act. 4. 11. Rom. 9. 33. 1. Petr. 2. 7.

17 Ille autem aſpiciens eos, ait: Quid eſt ergo hoc, quod ſcriptum eſt: * Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli?

18 Omnis, qui ceciderit ſuper illum lapidem, conquaſſabitur: ſuper quem autem ceciderit, comminuet illum.

19 Et quærebant principes ſacerdotum, & Scribæ, mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum: cognoverunt enim, quòd ad ipſos dixerit ſimilitudinem hanc.

D

*Mat. 22. 15. Marc. 12. 13.

20 * Et obſervantes miſerunt inſidiatores, qui ſe juſtos ſimularent, ut caperent eum in ſermone, ut traderent illum principatui, & poteſtati præſidis.

21 Et interrogaverunt eum, dicentes: Magiſter, ſcimus, quia rectè dicis, & doces: & non accipis perſonam, ſed viam Dei in veritate doces:

22 Licet nobis tributum dare Cæſari, an nõ?

23 Conſiderans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis?

24 Oſtendite mihi denarium. Cujus habet imaginem, & inſcriptionem? Reſpondentes dixerunt ei: Cæſaris.

*Rom. 13. 7.

25 Et ait illis: * Reddite ergo, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo.

E

26 Et non potuerunt verbum ejus reprehen-

dere

dere coram plebe : & mirati in reſponſo
ejus, tacuerunt.
*Mat. 27 * Acceſſerunt autem quidam Sadducæo-
22.23. rum, qui negant eſſe reſurrectionem, & in-
Marc. terrogaverunt eum,
12.18. 28 Dicentes : Magiſter, Moyſes ſcripſit no-
*Deu. bis : * Si frater alicujus mortuus fuerit habens
25.5. uxorē, & hic ſine liberis fuerit, ut accipiat eā
frater ejus uxorē, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.
29 Septem ergo fratres erant : & primus ac-
cepit uxorem, & mortuus eſt ſine filiis.
30 Et ſequens accepit illam, & ipſe mor-
tuus eſt ſine filio.
31 Et tertius accepit illam. Similiter &
omnes ſeptem, & non reliquerunt ſemen,
& mortui ſunt.
32 Noviſſime omnium mortua eſt & mulier.
33 In reſurrectione ergo cujus eorū erit uxor?
ſiquidem ſeptem habuerunt eam uxorem.
F 34 Et ait illis Jeſus : Filii hujus ſæculi nu-
bunt, & traduntur ad nuptias.
35 Illi verò, qui digni habebuntur ſæculo il-
lo, & reſurrectione ex mortuis, neque nu-
bent, neque ducent uxores :
36 Neque enim ultrà mori poterunt : æqua-
les enim Angelis ſunt, & filii ſunt Dei, cùm
ſint filii reſurrectionis.
37 Quia verò reſurgant mortui, & Moyſes
*Exo. oſtendit ſecus rubū, * ſicut dicit Dñm, Deum
3.6. Abraham, & Deum Iſaac, & Deum Jacob.
38 Deus autem non eſt mortuorum, ſed vi-
vorum : omnes enim vivunt ei.
39 Reſpondentes autem quidam Scribarum,
dixerunt ei : Magiſter, bene dixiſti.
40 Et ampliùs non audebant eum quidquam
interrogare.
41 Dixit autem ad illos : Quomodò dicunt
Chriſtum, filium eſſe David?
42 Et ipſe David dicit in libro Pſalmorum :
G *Dixit Dñs Domino meo, ſede a dextris meis,
*Pſal. 43 Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum
109.1. pedum tuorum.
Matt. 44 David ergo Dominum illum vocat : &
22.44. quomodò filius ejus eſt?
Marc. 45 Audiente autem omni populo, dixit
12.36. diſcipulis ſuis :
*Mat. 46 * Attendite à Scribis, qui volunt ambu-
23.6. lare in ſtolis, & amant ſalutationes in foro,
Marc. & primas cathedras in ſynagogis, & primos
12.38. diſcubitus in conviviis :
Supr. 47 Qui devorant domos viduarum, ſimulan-
11.43. tes longam orationem. Hi accipient damna-
tionem majorem.

CAPUT XXI.

*Viduam duo minuta offerentem præfert di-
vitibus multa offerentibus : ſubverſionem
templi prædicit, variaque prælia, affli-
ctiones, & perſecutiones : adversùs quæ
roborat Apoſtolos : prædicit quoque ſub-
verſionem Jeruſalem, & Judæorum ca-
ptivitatem, ac diſperſionem : de ſignis
præceſſuris judicium : cavendum à crapu-
la, ebrietate, curiſque hujus vitæ, &
vigilandum, ac orandum.*

A 1 RESpiciens autem, vidit eos, qui mit-
Marc. tebant munera ſua in gazophyla-
12.41. cium, divites.
2 Vidit autem & quandam viduam pauper-
culam mittentem æra minuta duo.
3 Et dixit : Vere dico vobis, quia vidua hæc
pauper pluſquam omnes miſit.
4 Nam omnes hi ex abundanti ſibi miſerunt
in munera Dei : hæc autem ex eo quod deeſt
illi, omnem victum ſuum, quem habuit, miſit.
5 Et quibuſdam dicentibus de templo, quòd
bonis lapidibus, & donis ornatum eſſet, dixit :
6 Hæc quæ videtis, * venient dies, in qui- B
bus non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui *Mat.
non deſtruatur. 24.2.
7 Interrogaverunt autem illum, dicentes : Marc.
Præceptor, quando hæc erunt, & quod 13.2.
ſignum, cùm fieri incipient? Supr.
8 Qui dixit : Videte, ne ſeducamini : mul- 19.44.
ti enim venient in nomine meo, dicentes
quia ego ſum : & tempus appropinquavit :
nolite ergo ire poſt eos.
9 Cùm autem audieritis prælia, & ſeditio-
nes, nolite terreri : oportet primùm hæc fieri,
ſed nondum ſtatim finis.
10 Tunc dicebat illis : Surget gens contra
gentem, & regnum adversùs regnum.
11 Et terræmotus magni erunt per loca, & C
peſtilentiæ, & fames, terroreſque de cœlo,
& ſigna magna erunt.
12 Sed ante hæc omnia injicient vobis ma-
nus ſuas, & perſequentur, tradentes in ſyna-
gogas, & cuſtodias, trahentes ad reges, & præ-
ſides, propter nomen meum :
13 Continget autem vobis in teſtimonium.
14 Ponite ergo in cordibus veſtris, non præ-
meditari quemadmodum reſpondeatis.
15 Ego enim dabo vobis os, & ſapientiam,
cui non poterunt reſiſtere, & contradicere
omnes adverſarii veſtri.
16 Trademini autem à parentibus, & fra- D
tribus, & cognatis, & amicis, & morte
afficient ex vobis :
17 Et eritis odio omnibus propter nomen
meum :
18 Et capillus de capite veſtro non peribit.
19 In patientia veſtra poſſidebitis animas
veſtras.
20 * Cùm autem videritis circumdari ab *Dan.
exercitu Jeruſalem, tunc ſcitote, quia ap- 9.27.
propinquavit deſolatio ejus. Matt.
21 Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad mon- 24.15.
tes : & qui in medio ejus, diſcedant : & qui Marc.
in regionibus, non intrent in eam. 13.14.
22 Quia dies ultionis hi ſunt, ut impleantur
omnia, quæ ſcripta ſunt.
23 Væ autem prægnantibus, & nutrientibus E
in illis diebus : erit enim preſſura magna ſu-
per terram, & ira populo huic.
24 Et cadent in ore gladii, & captivi du-
centur in omnes Gentes, & Jeruſalem cal-
cabitur à Gentibus : donec impleantur tem-
pora nationum.
25 * Et erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, *Iſai.
& in terris preſſura Gentium præ confuſione 13.10.
ſonitus maris, & fluctuum : Ezec.
26 Areſcentibus hominibus præ timore, & 32.7.
expectatione, quæ ſupervenient univerſo or- Joel.
bi : nam virtutes cœlorum movebuntur : 3.15.
27 Et tunc videbunt filium hominis venien- Matt.
tē in nube cum poteſtate magna, & majeſtate. 24.29.
28 His autem fieri incipientibus, reſpicite, F
& levate capita veſtra : * quoniam appro- *Rom
pinquat redemptio veſtra. 8.23.
29 Et dixit illis ſimilitudinem : Videte fi-
culneam, & omnes arbores :

30 Cùm producunt jam ex ſe fructum,
ſcitis quoniam prope eſt æſtas.
31 Ita & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote,
quoniam prope eſt regnum Dei.
32 Amen dico vobis, quia non præteribit
generatio hæc, donec omnia fiant.
33 Cœlum, & terra tranſibunt: verba au-
G tem mea non tranſibunt.
34 Attendite autem vobis, ne fortè graven-
tur corda veſtra in crapula, & ebrietate, &
curis hujus vitæ: & ſuperveniat in vos repen-
tina dies illa:
35 Tanquam laqueus enim ſuperveniet in
omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ.
36 Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut
digni habeamini fugere iſta omnia, quæ futu-
ra ſunt, & ſtare ante Filium hominis.
37 Erat autem diebus docens in templo:
noctibus verò exiens, morabatur in monte,
qui vocatur Oliveti.
38 Et omnis populus manicabat ad eum in
templo audire eum.

CAPUT XXII.

Cogitant principes ſacerdotum de occidendo Jeſu, quem vendit Judas: jubet parari Paſcha: panem in corpus ſuum, & vinum in ſanguinem conſecrata tradit diſcipulis, præcipiens ut idem faciant: contentio diſcipulorum quis eorum ſit major: prædicit trinam Petri negationem, jubens vendi tunicam, & emi gladium: poſt prolixam in agonia orationem, & ſudorem inſtar ſanguinis in terram decurrentis, capitur à Judæis, quorum uni Petrus abſcidit auriculam: conqueritur, quòd ad eum quaſi ad latronem capiendum exierint: in domo principis ſacerdotum ter à Petro negatur, & à Judæis cæditur, ac illuditur, & manè in concilio interrogatus fatetur ſe Dei filium.

A 1 APpropinquabat autem dies feſtus Azy-
Matt. 26. 2. Marc. 14. 1. morum, qui dicitur Paſcha:
2 Et quærebant principes ſacerdotum, &
Scribæ, quomodo Jeſum interficerent: ti-
mebant verò plebem.
*Mat. 26. 14. Marc. 14. 10. 3 * Intravit autem ſatanas in Judam, qui co-
gnominabatur Iſcariotes, unum de duodecim,
4 Et abiit, & locutus eſt cum principi-
bus ſacerdotum, & magiſtratibus, quemad-
modùm illum traderet eis.
5 Et gaviſi ſunt, & pacti ſūt pecuniā illi dare.
6 Et ſpopondit. Et quærebat opportunita-
tem, ut traderet illum ſine turbis.
7 Venit autem dies Azymorum, in qua ne-
ceſſe erat occidi paſcha.
8 Et miſit Petrum, & Joannem, dicens: Eun-
tes parate nobis paſcha, ut manducemus.
9 At illi dixerunt: Ubi vis paremus?
10 Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vo-
bis in civitatem, occurret vobis homo qui-
dam amphoram aquæ portans: ſequimini
eum in domum, in quam intrat,
11 Et dicetis patrifamilias domus: Dicit ti-
bi Magiſter: Ubi eſt diverſorium, ubi paſcha
cum diſcipulis meis manducem?
12 Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum ma-
gnum ſtratum, & ibi parate. B
13 Euntes autem, invenerunt, ſicut dixit
illis, & paraverunt paſcha.
14 * Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, & *Mat. 26. 20. Marc. 14. 17.
duodecim Apoſtoli cum eo.
15 Et ait illis: Deſiderio deſideravi hoc
paſcha manducare vobiſcum, antequā patiar.
16 Dico enim vobis, quia ex hoc non mandu-
cabo illud, donec impleatur in regno Dei.
17 Et accepto calice gratias egit, & dixit:
Accipite, & dividite inter vos:
18 Dico enim vobis, quod non bibam de ge-
neratione vitis, donec regnum Dei veniat.
19 * Et accepto pane gratias egit, & fre- *1 Cor. 11. 24.
git, & dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus
meum, quod pro vobis datur: hoc facite
in meam commemorationem.
20 Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, C *Mat. 26. 21.
dicens: Hic eſt calix novum teſtamentum in Marc. 14. 18.
ſanguine meo, qui pro vobis fundetur. Joan. 13. 18.
21 * Verumtamen ecce manus tradentis me,
mecum eſt in menſa.
22 Et quidem Filius hominis, * ſecundùm *Pſ. 1. 40. 9.
quod definitum eſt, vadit, verumtamen væ

hemi-

hominì illi, per quem tradetur.
23 Et ipſi cœperunt quærere inter ſe,
quis eſſet ex eis, qui hoc facturus eſſet.
24 Facta eſt autem & contentio inter eos,
quis eorum videretur eſſe major.
*Mat. 20.25. Marc. 10.4. 25 Dixit autem eis: *Reges Gentium dominantur eorum: & cui poteſtatem habent ſu-
per eos, benefici vocantur.
26 Vos autem non ſic: ſed qui major eſt in
vobis, fiat ſicut minor: & qui præceſſor
eſt, ſicut miniſtrator.
27 Nam quis major eſt, qui recumbit, an qui
miniſtrat? nonne qui recumbit? Ego autem
in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat.
28 Vos autem eſtis, qui permanſiſtis mecum
in tentationibus meis:
29 Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit
mihi Pater meus regnum,
30 Ut edatis, & bibatis ſuper menſam me-
am in regno meo: & ſedeatis ſuper thronos
judicantes duodecim tribus Iſrael.
31 Ait autē Dominus: Simon, Simon, ecce ſa-
tanas expetivit vos, ut cribaret ſicut triticum:
32 Ego autem rogavi pro te, ut non de-
ficiat fides tua: & tu aliquando converſus
confirma fratres tuos. D
33 Qui dixit ei: Domine, tecum paratus ſum
& in carcerem, & in mortem ire.
34 * At ille dixit: Dico tibi, Petre, non *Mat. 26.34.
cantabit hodie gallus, donec ter abneges Marc. 14.30.
noſſe me. Et dixit eis:
35*Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & *Mat. 10. 9.
calceamentis, numquid aliquid defuit vobis?
36 At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis:
Sed nunc, qui habet ſacculum, tollat ſimili-
ter & peram: & qui non habet, vendat tuni-
cam ſuam, & emat gladium.
37 Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc, *Iſai.
quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me: * 53.12.
Et cum iniquis deputatus eſt. Etenim ea,
quæ ſunt de me, finem habent.
38 At illi dixerunt: Domine, ecce duo gla-
dii hic. At ille dixit eis: Satis eſt.
39 * Et egreſſus ibat ſecundùm conſuetudi- *Mat. 26. 6
nem in Montem olivarum. Secuti ſunt au- Marc. 14.32.
tem illum & diſcipuli. Joan. 18.

40 Et cùm perveniſſet ad locum, dixit illis:
Orate, ne intretis in tentationem.
E *Mat. 26.39. Marc. 14.35. 41 * Et ipſe avulſus eſt ab eis quantum ja-
ctus eſt lapidis: & poſitis genibus orabat,
42 Dicens: Pater, ſi vis, transfer calicem
iſtum à me: Verumtamen non mea volun-
tas, ſed tua fiat.
43 Apparuit autem illi Angelus de cœlo,
confortans eum. Et factus in agonia, pro-
lixiùs orabat.
44 Et factus eſt ſudor ejus, ſicut guttæ ſan-
guinis decurrentis in terram.
45 Et cùm ſurrexiſſet ab oratione, & ve-
niſſet ad diſcipulos ſuos, invenit eos dor-
mientes præ triſtitia.
46 Et ait illis: Quid dormitis? ſurgite, ora-
te, ne intretis in tentationem.
*Mat. 26.47. Marc. 14.43. Joan. 18. 3. 47*Adhuc eo loquēte, ecce turba: & qui voca-
batur Judas, unus de duodecim, antecedebat
eos: & appropinquavit Jeſu, ut oscularetur eū.
48 Jeſus autem dixit illi: Juda, oſculo
Filium hominis tradis?
49 Videntes autem hi, qui circa ipſum erant,
quod futurum erat, dixerunt ei: Domine,
ſi percutimus in gladio?
50 Et percuſſit unus ex illis ſervum prin-
cipis ſacerdotum, & amputavit auriculam
ejus dexteram.
51 Reſpondens autē Jeſus, ait Sinite uſq; huc.
Et cùm tetigiſſet auriculam ejus, ſanavit eum.
52 Dixit autem Jeſus ad eos, qui venerant
ad ſe, principes ſacerdotum, & magiſtratus
templi, & ſeniores: Quaſi ad latronem exi-
ſtis cum gladiis, & fuſtibus? *Mat. 26.57.
53 Cùm quotidie vobiſcum fuerim in tem- Marc. 14.53.
plo, non extendiſtis manus in me: ſed hæc Joan. 8.24.
eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.
54 * Comprehendentes autem eum, du-
xerunt ad domum principis ſacerdotum: *Mat. 26.69.
Petrus verò ſequebatur à longè. Marc. 14.66.
55 * Accenſo autē igne in medio atrii, & cir- Joan. 18.25.
cum ſedētibus illis, erat Petrus in medio eorū.
56 Quem cùm vidiſſet ancilla quædam ſe-
dentem ad lumen, & eum fuiſſet intuita

dixit: Et hic cum illo erat.
57 At ille negavit eum, dicens: Mulier,
non novi illum.
58 Et poſt puſillū alius videns eū, dixit: Et tu
de illis es. Petrus verò ait: O homo, non ſum.
*Joan. 18. 26. 59 * Et intervallo facto quaſi horæ unius,
alius quidam affirmabat, dicens: Vere & hic
G cum illo erat: nam & Galilæus eſt.
60 Et ait Petrus: Homo, neſcio, quid dicis. Et
continuò adhuc illo loquente cantavit gallus.
61 Et converſus Dominus reſpexit Petrum.
Et recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut
*Mat. 26. 34. Marc. 14. 30. Joan. 13. 38. dixerat: * Quia priùs quàm gallus cantet,
ter me negabis:
62 Et egreſſus foras Petrus flevit amarè.
63 Et viri, qui tenebant illum, illude-
bant ei, cædentes.
64 Et velaverunt eum, & percutiebant fa-
ciem ejus: & interrogabant eum, dicentes:
Prophetiza, quis eſt, qui te percuſſit?
65 Et alia multa blaſphemantes dicebāt in eū.
*Mat. 27. 1. Marc. 15. 1. Joan. 18. 28. 66 * Et ut factus eſt dies, convenerunt ſenio-
res plebis, & principes ſacerdotum, & Scribæ,
& duxerunt illum in concilium ſuum, di-
centes: Si tu es Chriſtus, dic nobis.
67 Et ait illis: Si vobis dixero, non cre-
detis mihi:
68 Si autem & interrogavero, non reſpon-
debitis mihi, neque dimittetis.
69 Ex hoc autem erit Filius hominis ſedens
à dextris virtutis Dei.
70 Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Fi-
lius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego ſum.
71 At illi dixerunt: Quid adhuc deſideramus
teſtimonium? ipſi enim audivimus de ore ejus.

CAPUT XXIII.

Accuſatus coram Pilato mittitur ad Herodem, qui illum ſpretum illuſit: Pilatus conatur ipſum dimittere, propoſito Barabba homicida, & promiſſa caſtigatione: Judæis tamen inſtantibus morti adjudicatur: ductuſque ad ſupplicium, vetat mulieres ſuper ſe flere: cum latronibus crucifixus, Patrem orat pro crucifigentibus: irridetur à principibus, & à militibus acetum offerentibus: poſita ſuperſcriptione blaſphematur ab uno latronum, alteri verò promittit ſui in paradiſo conſortium: poſt tenebras, aliaque ſigna clamans expirat: quem Centurio juſtum prædicat, & Joſeph corpus ejus ſepelit.

A 1 ET ſurgens omnis multitudo eorum
duxerunt illum ad Pilatum.
2 Cœperunt autem illum accuſare, dicen-
tes: Hunc invenimus ſubvertentem gentem
noſtram, * & prohibentem tributa dare Cæ-
ſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe.
*Mat. 22. 21. Marc. 12. 17. 3 * Pilatus autem interrogavit eum, di-
cens: Tu es Rex Judæorum? At ille re-
ſpondens ait: Tu dicis.
*Mat. 27. 11. Marc. 15. 2. Joan. 18. 33. 4 Ait autem Pilatus ad principes ſacerdotū,
& turbas: Nihil invenio cauſæ in hoc homine.
5 At illi invaleſcebant, dicentes: Commo-
vet populum, docens per univerſam Judæ-
am, incipiens à Galilæa uſque huc.
6 Pilatus autem audiens Galilæam, inter-
rogavit ſi homo Galilæus eſſet.
7 Et ut cognovit, quòd de Herodis poteſtate
eſſet, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe
Jeroſolymis erat illis diebus.
8 Herodes autem viſo Jeſu, gaviſus eſt val- B
dè, erat enim cupiens ex multo tempore vide-
re eum, eò quòd audierat multa de eo, & ſpe-
rabat ſignum aliquod videre ab eo fieri.
9 Interrogabat autem eum multis ſermoni-
bus. At ipſe nihil reſpondebat.
10 Stabant autem principes ſacerdotum,
& Scribæ conſtanter accuſantes eum.
11 Sprevit autem illum Herodes cum exer-
citu ſuo: & illuſit indutum veſte alba, &
remiſit ad Pilatum.
12 Et facti ſunt amici Herodes, & Pilatus in
ipſa die: nam anteà inimici erant ad invicem.
13 Pilatus autem convocatis principibus
ſacerdotum, & magiſtratibus, & plebe,
14 Dixit ad illos: Obtuliſtis mihi hunc ho-
minem, quaſi avertentem populum, & ec-
ce ego coram vobis interrogans, * nullam *Joan. 18. 38. & 19. 4.
cauſam invenio in homine iſto ex his, in
quibus eum accuſatis.
15 Sed neque Herodes: nam remiſi vos ad C
illum, & ecce nihil dignū morte actum eſt ei.
16 Emendatum ergo illum dimittam.
17 Neceſſe autem habebat dimittere eis
per diem feſtum, unum.
18 Exclamavit autem ſimul univerſa turba
dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam.
19 Qui erat propter ſeditionem quamdam
factam in civitate, & homicidium, miſſus
in carcerem.
20 Iterùm autem Pilatus locutus eſt ad eos,
volens dimittere Jeſum.
21 At illi ſucclamabant, dicentes: Cruci-
fige, crucifige eum.
22 Ille autē tertiò dixit ad illos: *Quid enim
mali fecit iſte? nullam cauſam mortis invenio *Mat. 27. 23. Marc. 15. 14.
in eo: corripiam ergo illum, & dimittam. D
23 At illi inſtabant vocibus magnis, po-
ſtulantes ut crucifigeretur: & invaleſce-
bant voces eorum.
24 Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem
eorum.
25 Dimiſit autem illis eum, qui propter
homicidium, & ſeditionem miſſus fuerat
in carcerem, quem petebant: Jeſum verò
tradidit voluntati eorum.
26 * Et cùm ducerent eum, apprehende- *Mat. 27. 32. Marc. 15. 21.
runt Simonem quemdam Cyrenenſem ve-
nientem de villa: & impoſuerunt illi cru-
cem portare poſt Jeſum.
27 Sequebatur autem illum multa turba
populi, & mulierum: quæ plangebant, &
lamentabantur eum.
28 Converſus autem ad illas Jeſus, dixit:
Filiæ Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed E
ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros.
29 Quoniam ecce venient dies, in quibus
dicent: Beatæ ſteriles, & ventres, qui non
genuerunt, & ubera, quæ non lactaverunt.
30 Tunc incipient dicere montibus: * Ca- *Iſai. 2. 19. Oſee 10. 8. Apoc. 6. 16.
dite ſuper nos, & collibus: Operite nos.
31 Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt,
in arido quid fiet?
32 Ducebantur autem & alii duo nequam
cum eo, ut interficerentur.
33 *Et poſtquam venerunt in locum, qui vo- *Mat. 27. 33. Marc. 15. 22. Joan. 19. 17.
catur Calvariæ, ibi crucifixerunt eum: & la-
trones, unum à dextris, & alterum à ſiniſtris.
34 Jeſus autem dicebat: Pater, dimitte il-
lis: non enim ſciunt, quid faciunt. Dividen-

tes

tes verò veſtimenta ejus, miſerunt ſortes.
35 Et ſtabat populus ſpectans, & deridebãt eũ
principes cum eis, dicentes: Alios ſalvos fecit,
ſe ſalvum faciat, ſi hic eſt Chriſtus Dei electus.
36 Illudebant autem ei & milites acceden-
F tes, & acetum offerentes ei.
37 Et dicentes: Si tu es rex Judæorum,
ſalvum te fac.
38 Erat autem & ſuperſcriptio ſcripta ſuper
eum litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis:
Hic eſt rex Judæorum.
39 Unus autem de his, qui pendebant, la-
tronibus, blaſphemabat eum dicens: Si tu es
Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos.
40 Reſpondens autem alter increpabat
eum, dicens: Neque tu times Deum, quòd
in eadem damnatione es.
41 Et nos quidem juſtè, nam digna factis re-
cipimus: hic verò nihil mali geſſit.
42 Et dicebat ad Jeſum: Domine, memen-
to mei, cùm veneris in regnum tuum.
43 Et dixit illi Jeſus: Amen dico tibi:
Hodie mecum eris in paradiſo.
44 Erat autẽ ferè hora ſexta, & tenebræ factæ
ſunt in universã terram uſq; in horam nonã.
45 Et obſcuratus eſt ſol: & velum templi
* Pſ. ſciſſum eſt medium.
30. 6. 46 Et clamans voce magna Jeſus ait: * Pa-
G ter, in manus tuas commendo ſpiritum
meum. Et hæc dicens, expiravit.
47 Videns autem Centurio, quod factum
fuerat, glorificavit Deum, dicens: Verè
hic homo juſtus erat.
48 Et omnis turba eorum, qui ſimul aderant
ad ſpectaculum iſtud, & videbant, quæ fie-
bant, percutientes pectora ſua revertebantur.
49 Stabant autem omnes noti ejus à lon-
gè, & mulieres, quæ ſecutæ eum erant à
* Mat. Galilæa, hæc videntes.
27. 57. 50 * Et ecce vir nomine Joſeph, qui erat
Mar. decurio, vir bonus, & juſtus:
15. 43. 51 Hic non conſenſerat conſilio, & actibus
Joan. eorum, ab Arimathæa civitate Judææ, qui
19. 38. expectabat & ipſe regnum Dei.
52 Hic acceſſit ad Pilatũ, & petiit corpus Jeſu:
53 Et depoſitum involvit ſindone, & po-
ſuit eum in monumento exciſo, in quo non-
dum quiſquam poſitus fuerat.
54 Et dies erat paraſceves, & ſabbatum
illuceſcebat.
55 Subſecutæ autem mulieres, quæ cũ eo ve-
nerant de Galilæa, viderunt monumentum,
& quemadmodum poſitum erat corpus ejus.
56 Et revertentes paraverunt aromata, &
unguenta: & ſabbato quidem ſiluerunt ſe-
cundùm mandatum.

CAPUT XXIV.

*Mulieribus ad Chriſti monumentum conſter-
natis, quòd ejus corpus non invenirent,
Angeli ipſum reſurrexiſſe nunciant, &
illæ Apoſtolis, qui id tamquam delira-
mentum accipiunt: Petrus ad monumen-
tum currens, & ipſe admiratur, quòd
corpus non invenerit: duobus in Emmaus
euntibus Jeſus Scripturas interpretatur,
& in fractione panis ab eis agnoſcitur:
congregatis diſcipulis palpandum ſe præ-
bet, & cum eis edens aperit ſenſum, ut
Scripturas intelligant, ac promiſſo Spiri-
tu ſancto in cœlum aſcendit.*

1 UNa autem ſabbati valdè diluculo ve- A
nerunt ad monumentum, portantes, Mat.
quæ paraverant, aromata: 28. 1.
2 Et invenerunt lapidem revolutum à mo- Marc.
numento. 16. 2.
3 Et ingreſſæ non invenerunt corpus Do- Joan.
mini Jeſu. 20. 1.
4 Et factum eſt, dum mente conſternatæ
eſſent de iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecus
illas in veſte fulgenti.
5 Cùm timerent autem, & declinarent
vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid
quæritis viventem cum mortuis?
6 Non eſt hìc, ſed ſurrexit: recordamini,
qualiter locutus eſt vobis, cùm adhuc in
Galilæa eſſet,
7 Dicens: * Quia oportet filiũ hominis tra- * Mat.
di in manus hominum peccatorum, & cru- 17. 21.
cifigi, & die tertia reſurgere. Marc.
8 Et recordatæ ſunt verborum ejus. 9. 30.
9 Et regreſſæ à monumento nunciaverunt * Sup.
hæc omnia illis undecim, & cæteris omnibus: 9. 22.
10 Erat autem Maria Magdalene, & Joan- B
na, & Maria Jacobi, & cæteræ, quæ cum
eis erant, quæ dicebant ad Apoſtolos hæc.
11 Et viſa ſunt ante illos, ſicut deliramen-
tum, verba iſta: & non crediderunt illis.
12 Petrus autem ſurgens cucurrit ad monu-
mentum: & procumbens vidit linteamina
ſola poſita, & abiit, ſecum mirans quod
factum fuerat.
13 * Et ecce duo ex illis ibant ipſa die in * Mar.
caſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum 16. 12.
ſexaginta ab Jeruſalem, nomine Emmaus.
14 Et ipſi loquebantur ad invicem de his
omnibus, quæ acciderant.
15 Et factum eſt, dum fabularentur, &
ſecum quærerent: & ipſe Jeſus appropin-
quans ibat cum illis:
16 Oculi autem illorum tenebantur, ne
eum agnoſcerent. C
17 Et ait ad illos: Qui ſunt hi ſermones, quos
confertis ad invicẽ ambulãtes, & eſtis triſtes?
18 Et reſpondens unus, cui nomen Cleo-
phas, dixit ei: Tu ſolus peregrinus es in
Jeruſalem, & non cognoviſti, quæ facta
ſunt in illa his diebus?
19 Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De
Jeſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potẽs in
opere, & ſermone, corã Deo, & omni populo:
20 Et quomodo eum tradiderunt ſummi ſa-
cerdotes, & principes noſtri in damnatio-
nem mortis, & crucifixerunt eum.
21 Nos autem ſperabamus, quia ipſe eſſet re-
dempturus Iſrael: & nunc ſuper hæc omnia
tertia dies eſt hodie, quòd hæc facta ſunt.
22 Sed & mulieres quædam ex noſtris ter-
ruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad
monumentum,
23 Et, non invento corpore ejus, vene- D
runt dicentes ſe etiam viſionem angelorum
vidiſſe, qui dicunt eum vivere.
24 Et abierunt quidam ex noſtris ad monu-
mentum: & ita invenerunt ſicut mulieres
dixerunt, ipſum verò non invenerunt.
25 Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi
corde ad credendum in omnibus, quæ lo-
cuti ſunt prophetæ!
26 Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, &
ita intrare in gloriam ſuam?

27 Et incipiens à Moyſe, & omnibus Pro-
phetis, interpretabatur illis in omnibus Scri-
pturis, quæ de ipſo erant.
28 Et appropinquaverunt caſtello, quò
ibant, & ipſe ſe finxit longiùs ire.
E 29 Et coegerunt illum, dicentes: Mane
nobiſcum, quoniam adveſperaſcit, & incli-
nata eſt jam dies. Et intravit cum illis.
30 Et factum eſt, dum recumberet cum
eis, accepit panem, & benedixit, ac fre-
git, & porrigebat illis.
31 Et aperti ſunt oculi eorum, & cognove-
runt eum: & ipſe evanuit ex oculis eorum.
32 Et dixerunt ad invicem: Nonne cor no-
ſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur
in via, & aperiret nobis Scripturas?
33 Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in
Jeruſalem: & invenerunt congregatos un-
decim: & eos, qui cum illis erant,
34 Dicentes: Quòd ſurrexit Dominus ve-
rè, & apparuit Simoni.
35 Et ipſi narrabant, quæ geſta erant in
via: & quomodo cognoverunt eum in fra-
ctione panis.
*Mar. 16.14. Joan. 20.19 36 * Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Je-
ſus in medio eorum, & dicit eis: Pax vo-
bis: ego ſum, nolite timere.
F 37 Conturbati verò, & conterriti, exiſti-
mabant ſe ſpiritum videre.
38 Et dixit eis: Quid turbati eſtis, & cogi-
tationes aſcendunt in corda veſtra?
39 Videte manus meas, & pedes, quia
ego ipſe ſum: palpate, & videte: quia
ſpiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut
me videtis habere.

40 Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis ma-
nus, & pedes.
41 Adhuc autem illis non credentibus, &
mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hìc
aliquid, quod manducetur?
42 At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi,
& favum mellis.
43 Et cùm manducaſſet coram eis, ſumens
reliquias dedit eis.
44 Et dixit ad eos: Hæc ſunt verba, quæ
locutus ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vo-
biſcum, quoniam neceſſe eſt impleri om-
nia, quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, &
Prophetis, & Pſalmis de me.
45 Tunc aperuit illis ſenſum, ut intellige- G
rent Scripturas.
46 Et dixit eis: * Quoniam ſic ſcriptum *Pſal. 18. 6
eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & re-
ſurgere à mortuis tertia die:
47 Et prædicari in nomine ejus pœniten-
tiam, & remiſſionem peccatorum in omnes
gentes, incipientibus ab Jeroſolyma.
48 * Vos autem teſtes eſtis horum. * Act. 1. 8.
49 * Et ego mitto promiſſum Patris mei
in vos: vos autem ſedete in civitate, quo- * Joa. 14. 16
adusque induamini virtute ex alto.
50 Eduxit autem eos foras in Betha-
niam: & elevatis manibus ſuis benedixit
eis.
51 * Et factum eſt, dum benediceret illis, *Mar. 16. 10. Act. 1. 9.
receſſit ab eis, & ferrebatur in cœlum.
52 Et ipſi adorantes, regreſſi ſunt in Je-
ruſalem cum gaudio magno:
53 Et erant ſemper in templo, laudantes,
& benedicentes Deum. Amen.

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM JOANNEM.

CAPUT PRIMUM.

Verbum eſt Deus, vita, & lux omnem hominem illuminans, per quod omnia facta ſunt, & quod homo factum eſt, cui teſtimonium perhibet Joannes, dicens ſe vocem & indirnum, qui illius ſolvat corrigiam calceamenti, eumque eſſe agnum Dei, qui tollit peccatum mundi: Andreas alter duorum Joannis diſcipulorum, qui Jeſum ſecuti ſũt, adducit ad illũ etiam Simonem fratrem ſuum: Phi.ippus quoque à Jeſu vocatus adducit ad eum Nathanael.

A
1 IN principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.
2 Hoc erat in principio apud Deum.
3 Omnia per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt.
4 In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum:
5 Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.
*Mat. 3. 1. Marc. 1. 2. 6 * Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Joannes.
7 Hic venit in teſtimoniũ, ut teſtimoniũ perhiberet de lumine, ut omnes crederẽt per illũ.
8 Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine.
*Infr. 3. 19. 9 * Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.
B *Heb. 11. 3. 10 In mundo erat, * & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognovit.
11 In propria venit, & ſui eũ non receperũt.
12 Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus:
13 Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.
14 * Et verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis & vidimus gloriam ejus, gloriã quaſi unigeniti à patre plenum gratiæ, & veritatis. *Mat. 1. 16. Lucæ 2. 7.
15 Joannes teſtimonium perhibet de ipſo, & clamat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui poſt me venturus eſt, ante me factus eſt: quia prior me erat.
16 * Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. * 1. Tim. 6. 17.
17 Quia lex per Moyſen data eſt, gratia, & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.
18 * Deum nemo vidit umquam, unigenitus filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarravit. C *1. Ti. 6. 16. 1. Jo. 4. 12.
19 Et hoc eſt teſtimoniũ Joannis, quãdo miſerũt Judæi ab Jeroſolymis Sacerdotes, & Levitas ad eum, ut interrogarent eũ: Tu quis es?
20 Et confeſſus eſt, & non negavit: & confeſſus eſt: quia non ſum ego Chriſtus.
21 Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non ſum. Propheta es tu? Et reſpondit: Non.
22 Dixerunt ergo ei: Quis es, ut reſpõſũ demus his, qui miſerũt nos? quid dicis de teipſo? *Iſai. 40. 3. Matt. 3. 3. Lucæ 3. 4.
23 Ait: *Ego vox clamantis in deſerto: Dirigite viam Domini, ſicut dixit Iſaias propheta.

Digitized by Google

24 Et qui miſſi fuerant, erant ex Phariſæis.
25 Et interrogaverunt eum, & dixerunt ei:
Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus,
neque Elias, neque Propheta?
26 Reſpondit eis Joannes, dicens: * Ego
baptizo in aqua: medius autem veſtrum ſte-
tit, quem vos neſcitis.
27 * Ipſe eſt, qui poſt me venturus eſt, qui
ante me factus eſt; cujus ego non ſum dignus,
ut ſolvam ejus corrigiam calceamenti.
28 Hæc in Bethania facta ſunt trans Jorda-
nem, ubi erat Joannes baptizans.
29 Altera die vidit Joannes Jeſum venien-
tem ad ſe, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui
tollit peccatum mundi.
30 Hic eſt, de quo dixi: Poſt me venit vir,
qui ante me factus eſt: quia prior me erat.
31 Et ego neſciebā eū, ſed ut manifeſtetur in
Iſrael, propterea veni ego in aqua baptizans.
32 Et teſtimonium perhibuit Joannes, di-
cens: * Quia vidi Spiritum deſcendentem qua-
ſi columbam de cœlo, & manſit ſuper eum.
33 Et ego neſciebā eū: ſed qui miſit me bapti-
zare in aqua, ille mihi dixit: Super quē vide-
ris Spiritum deſcendentem, & manentem ſu-
per eum, hic eſt, qui baptizat in Spiritu sācto.
34 Et ego vidi: & teſtimonium perhibui,
quia hic eſt Filius Dei.
35 Altero die iterum ſtabat Joannes, & ex
diſcipulis ejus duo.
36 Et reſpiciens Jeſum ambulantem, di-
cit: Ecce agnus Dei.
37 Et audierunt eum duo diſcipuli loquen-
tem, & ſecuti ſunt Jeſum.
38 Converſus autem Jeſus, & videns eos ſe-
quentes ſe, dicit eis: Quid quæritis? Qui di-
xerunt ei: Rabbi, (quod dicitur interpre-
tatum Magiſter) ubi habitas?
39 Dicit eis: Venite, & videte. Venerunt &
viderunt, ubi maneret, & apud eum manſe-
runt die illo: hora autem erat quaſi decima.
40 Erat autem Andreas frater Simonis Pe-
tri unus ex duobus, qui audierant à Joanne,
& ſecuti fuerant eum.
41 Invenit hic primùm fratrem ſuum Simo-
nem, & dicit ei: Invenimus Meſſiam (quod
eſt interpretatum Chriſtus)
42 Et adduxit eum ad Jeſum. Intuitus autem
eum Jeſus, dixit: Tu es Simon filius Jona: tu
vocaberis Cephas: quod interpretatur Petrus.
43 In craſtinū voluit exire in Galilæā, & in-
venit Philippū. Et dicit ei Jeſus: Sequere me.
44 Erat autem Philippus à Bethſaida, ci-
vitate Andreæ, & Petri.
45 Invenit Philippus Nathanael, & dicit ei:
Quē ſcripſit * Moyſes in lege, & * Prophetæ,
invenimus Jeſum filium Joſeph à Nazareth.
46 Et dixit ei Nathanael: A Nazareth po-
teſt aliquid boni eſſe? Dicit ei Philippus:
Veni, & vide.
47 Vidit Jeſus Nathanael venientē ad ſe, & dicit
de eo: Ecce vere Iſraelita, in quo dolus nō eſt.
48 Dicit ei Nathanael: Unde me noſti? Reſ-
pondit Jeſus, & dixit ei: Priuſquam te Phi-
lippus vocaret, cùm eſſes ſub ficu, vidi te.
49 Reſpondit ei Nathanael, & ait: Rabbi,
tu es Filius Dei, tu es Rex Iſrael.
50 Reſpōdit Jeſus, & dixit ei: Quia dixi tibi:
Vidi te ſub ficu, credis: majus his videbis.
51 Et dicit ei: Amen, amen dico vobis, vide-
bitis cęlum apertum, & Angelos Dei aſcēdē-
tes, & deſcendentes ſupra Filium hominis.

*Mat. 3. 11. D *Marc. 1. 7. Lucæ 3. 16. Act. 1. 5. 11. 16. & 19. 4. *Mat. 3. 16. E Marci 1. 10. Lucæ 3. 21. F G *Gen. 49. 10. Deut. 18. 18. *Iſai. 40. 10. & 45. 8. Jere. 23. 5. Ezech. 34. 23. & 37. 24. Dan. 9. 24. & 25.

CAPUT II.

Jeſus ad nuptias invitatus, aquā in vinū cōvertit: & à Capharnaū veniens Jeroſolymam, ejicit de templo negotiatores: ac ſigno à Judæis petito, dicit: Solvite templū hoc, &c. multi propter ſigna crediderunt in nomine Jeſu, quibus ipſe nō ſe credebat.

A 1 ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana
Galilææ: & erat Mater ejus ibi.
2 Vocatus eſt autem & Jeſus, & diſcipuli
ejus ad nuptias.
3 Et deficiente vino, dicit Mater Jeſu ad
eum: Vinum non habent.
4 Et dicit ei Jeſus: Quid mihi, & tibi eſt,
mulier? nondum venit hora mea.
5 Dicit mater ejus miniſtris: Quodcum-
que dixerit vobis, facite.
6 Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ

ſecundùm purificationem Judæorum, capientes ſingulæ metretas binas, vel ternas.

7 Dicit eis Jeſus: Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas uſque ad ſummum.

8 Et dicit eis Jeſus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.

9 Ut autem guſtavit architriclinus aquam
B vinum factam, & non ſciebat, unde eſſet, miniſtri autem ſciebant, qui hauſerant aquã: vocat ſponſum architriclinus,

10 Et dicit ei: Omnis homo primùm bonum vinum ponit: & cùm inebriati fuerint, tunc id, quod deterius eſt: Tu autem ſervaſti bonum vinum uſque adhuc.

11 Hoc fecit initium ſignorum Jeſus in Cana Galilææ: & manifeſtavit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli ejus.

12 Poſt hoc deſcendit Capharnaum ipſe, & mater ejus, & fratres ejus, & diſcipuli ejus: & ibi manſerunt non multis diebus.

13 Et propè erat Paſcha Judæorum, & aſcendit Jeſus Jeroſolymam:

C 14 Et invenit in templo vendentes boves, & oves, & columbas, & nummularios ſedentes.

15 Et cùm feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, oves quoque, & boves, & nummulariorum effudit æs, & menſas ſubvertit.

16 Et his, qui columbas vendebant, dixit: Auferte iſta hinc, & nolite facere domum patris mei domum negotiationis.

17 Recordati ſunt verò diſcipuli ejus, quia
* Pſal. 68. 10. ſcriptum eſt: *Zelus domus tuæ comedit me.

18 Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis?

19 Reſpõdit Jeſus, & dixit eis: *Solvite tem-
* Mat. 26. 61. & 27. 40. plum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.

20 Dixerunt ergo Judæi: Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum hoc, & tu
D in tribus diebus excitabis illud?

Marc. 14. 58. & 15. 29. 21 Ille autẽ dicebat de templo corporis ſui.

22 Cũ ergo reſurrexiſſet à mortuis, recordati ſunt diſcipuli ejus, quia hoc dicebat, & *crediderunt ſcripturæ, & ſermoni, quẽ dixit Jeſus.

* Pſal. 1. 6. & 56. 9. 23 Cùm autem eſſet Jeroſolymis in paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine ejus, videntes ſigna ejus, quæ faciebat.

24 Ipſe autem Jeſus non credebat ſemetipſum eis, eò quòd ipſe noſſet omnes.

25 Et quia opus ei non erat, ut quis teſtimonium perhiberet de homine: ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine.

CAPUT III.

Nicodemum nocte edocet de renaſcendo ex aqua, & Spiritu, ac de ſui inſtar anei ſerpẽtis exaltatione, quòdque Deus filium ſuum miſit ad ſalvandum mundum: facta quæſtione de purificatione, Joannes ſuis diſcipulis de Chriſto murmurantibus laudat ipſum, dicens illum creſcere oportere, ſe autem minui, & quòd pater omnia dederit in manu ejus: ut qui in eum credit, habeat vitam æternam, qui verò non credit, maneat ira Dei ſuper eum.

A 1 Erat autem homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine, princeps Judæorum.

2 Hic venit ad Jeſum nocte, & dixit ei: Rabbi, ſcimus, quia à Deo veniſti magiſter: nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.

3 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuo, non poteſt videre regnum Dei.

4 Dicit ad eum Nicodemus: Quomodò poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex? numquid poteſt in ventrem matris ſuæ iteratò introire, & renaſci?

5 Reſpondit Jeſus: Amen, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

6 Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.

7 Non mireris quia dixi tibi: Oportet vos naſci denuo.

8 Spiritus, ubi vult, ſpirat: & vocem ejus audis, * ſed neſcis unde veniat, aut quò vadat: * Pſal. 134. 7.
ſic eſt omnis, qui natus eſt ex ſpiritu.

9 Reſpondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodò poſſunt hæc fieri? B

10 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Tu es magiſter in Iſrael, & hæc ignoras?

11 Amen, amen dico tibi, quia quod ſcimus, loquimur, & quod vidimus, teſtamur, & teſtimonium noſtrum non accipitis.

12 Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodò, ſi dixero vobis cœleſtia, credetis?

13 Et nemo aſcendit in cœlũ, niſi qui deſcendit de cœlo, Filius hominis, qui eſt in cœlo.

14 * Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in * Num. 21. 9.
deſerto: ita exaltari oportet Filium hominis:

15 Ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

16 *Sic enim Deus dilexit mũdum, ut Filium * 1. Joan. 4. 9.
ſuum unigenitum daret: ut omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitã æternam.

17 Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.

18 Qui credit in eum, non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus eſt: quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.

19 Hoc eſt autem judicium: * quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem: erant enim eorum mala opera. C * Sup. 1. 9.

20 Omnis enim, qui malè agit, odit lucẽ, & nõ venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus:

21 Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus, quia in Deo ſunt facta.

22 Poſt hæc venit Jeſus, & diſcipuli ejus, in terram Judæam: & illic demorabatur cum eis, & baptizabat.

23 Erat autem & Joannes baptizans in Ænnon, juxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur. * Inſr. 4. 1.

24 Nondum enim miſſus fuerat Joannes in carcerem.

25 Facta eſt autem quæſtio ex diſcipulis Joannis cum Judæis de purificatione.

26 Et venerunt ad Joannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, * cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. * Sup. 1. 19.

27 Reſpondit Joannes, & dixit: Non poteſt homo accipere quidquam, niſi fuerit ei datum de cœlo.

28 Ipſi vos mihi teſtimonium perhibetis, * quòd dixerim: Non ſum ego Chriſtus: ſed quia miſſus ſum ante illum. * Sup. 1. 20.

d by Google

29 Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: amicus
autem ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gaudio
gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gau-
dium meum impletum eſt.
30 Illum oportet creſcere, me autem minui.
31 Qui deſurſum venit, ſuper omnes eſt.
Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra lo-
quitur. Qui de cœlo venit, ſuper omnes eſt.
32 Et quod vidit, & audivit, hoc teſtatur:
& teſtimonium ejus nemo accipit.
33 Qui accepit ejus teſtimonium, * ſi- *Rom. 3. 3.
gnavit, quia Deus verax eſt.
34 Quem enim miſit Deus, verba Dei lo-
quitur: non enim ad menſuram dat Deus
ſpiritum.
35 Pater diligit filium: & omnia dedit
in manu ejus.
36 * Qui credit in Filium, habet vitam æter- *1. Joan. 5. 10.
nam: qui autem incredulus eſt Filio, non vi-
debit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.

CAPUT IV.

Jeſus cum muliere Samaritana loquitur de aqua viva, & adorando Deo in ſpiritu, manifeſtans ei ſe eſſe Meſſiam promiſſum: & diſcipulis dicit ſe cibum habere, quem illi neſciunt, nempe Patris obedientiam: de meſſe, & metente, ac ſeminante: multi Samaritanorum credunt in eum: filium reguli ſanitati reſtituit.

A 1 UT ergo cognovit Jeſus, quia audierant
Phariſæi, quòd Jeſus plures diſcipu-
*Sup. 3. 22. los facit, * & baptizat, quàm Joannes,
2 (Quamquàm Jeſus non baptizaret, ſed
diſcipuli ejus)
3 Reliquit Judæam, & abiit iterùm in Ga-
lilæam.
4 Oportebat autẽ eum tranſire per Samariã.
5 Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ di-
*Gen. 33. 19. & 48. 22. Joſ. 24. 32. citur Sichar: juxta prædium, * quod dedit
Jacob Joſeph filio ſuo.
6 Erat autem ibi fons Jacob. Jeſus ergo
fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fon-
tem. Hora erat quaſi ſexta.
7 Venit mulier de Samaria haurire aquam.
Dicit ei Jeſus: Da mihi bibere.
8 (Diſcipuli enim ejus abierant in civita-
B tem, ut cibos emerent)
9 Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quo-
modo tu Judæus cùm ſis, bibere à me poſcis,
quæ ſum mulier Samaritana? non enim cou-
tuntur Judæi Samaritanis.
10 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Si ſcires
donum Dei, & quis eſt, qui dicit tibi: Da
mihi bibere: tu forſitan petiſſes ab eo, &
dediſſet tibi aquam vivam.
11 Dicit ei mulier: Domine, neque in quo
haurias, habes, & puteus altus eſt: unde
ergo habes aquam vivam?
12 Numquid tu maior es patre noſtro Ja-
cob, qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo
bibit, & filii ejus, & pecora ejus?
13 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Omnis,
qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterùm: qui au-
tem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non
ſitiet in æternum:
14 Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo
fons aquæ ſalientis in vitam æternam.
15 Dicit ad eum mulier: Dñe, da mihi hanc C
aquã: ut non ſitiã, neque veniam huc haurire.
16 Dicit ei Jeſus: Vade, voca virum tuum,
& veni huc.
17 Reſpondit mulier, & dixit: Non habeo
virum. Dicit ei Jeſus: Benè dixiſti, quia
non habeo virum:
18 Quinque enim viros habuiſti: & nunc
quem habes, non eſt tuus vir: hoc verè dixiſti.
19 Dicit ei mulier: Domine, video quia
Propheta es tu.
20 Patres noſtri in monte hoc adoraverunt,
& vos dicitis, * quia Jeroſolymis eſt locus, *Deu. 12. 5.
ubi adorare oportet.
21 Dicit ei Jeſus: Mulier, crede mihi, quia
venit hora, quando neque in monte hoc, ne-
que in Jeroſolymis adorabitis Patrem.
22 * Vos adoratis, quod neſcitis: nos ado- *4. Reg. 17. 41.
ramus, quod ſcimus, quia ſalus ex Judæis eſt.
23 Sed venit hora, & nunc eſt, quando ve- D
ri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu,
& veritate. Nam & Pater tales quærit, qui
adorent eum.

*1Cor. 3. 17. 24 * Spiritus eſt Deus: & eos, qui adorant eum, in ſpiritu, & veritate oportet adorare.
25 Dicit ei mulier: Scio, quia Meſſias venit: (qui dicitur Chriſtus) cùm ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia.
26 Dicit ei Jeſus: Ego ſum, qui loquor tecū.
27 Et continuò venerunt diſcipuli ejus, & mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?
28 Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus:
29 Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci: numquid ipſe eſt Chriſtus?
30 Exierunt ergo de civitate, & veniebant ad eum.
31 Intereà rogabant eum diſcipuli, dicentes: Rabbi, manduca.
E 32 Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis.
33 Dicebant ergo diſcipuli ad invicem: Numquid aliquis attulit ei manducare?
34 Dicit eis Jeſus: Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me, ut perficiam opus ejus.
35 Nonne vos dicitis, quòd adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis venit? Ecce dico vobis: Levate oculos veſtros, & videte regiones, * quia albæ ſunt jam ad meſſem. *Mat. 9. 37. Lucæ 10. 2.
36 Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam: ut, & qui ſeminat, ſimul gaudeat, & qui metit.
37 In hoc enim eſt verbum verum: quia alius eſt, qui ſeminat, & alius eſt, qui metit.
38 Ego miſi vos metere, quod vos non laboraſtis: alii laboraverunt, & vos in labores eorum introiſtis.
39 Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia, quæcumque feci.
F 40 Cum veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum, ut ibi maneret. Et manſit ibi duos dies.
41 Et multò plures crediderunt in eum propter ſermonem ejus.
42 Et mulieri dicebant: Quia jam non propter tuam loquelam credimus: ipſi enim audivimus, & ſcimus, quia hic eſt verè Salvator mundi.
43 Poſt duos autem dies exiit inde: & abiit in Galilæam,
44 *Ipſe enim Jeſus teſtimonium perhibuit, quia Propheta in ſua patria honorē nō habet. *Mat. 13. 57. Marc. 6. 4. Lucæ 4. 24.
45 * Cùm ergo veniſſet in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cùm omnia vidiſſent, quæ fecerat Jeroſolymis in die feſto: & ipſi enim venerant ad diem feſtum. *Mat. 4. 12. Marc. 1. 14. Lucæ 4. 14.
46 Venit ergo iterùm in* Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. * Sup. 2. 9.
47 Hic cùm audiſſet, quia Jeſus adveniret à Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum, ut deſcenderet, & ſanaret filium ejus: incipiebat enim mori.
G 48 Dixit ergo Jeſus ad eum: Niſi ſigna, & prodigia videritis, non creditis:
49 Dicit ad eum regulus: Domine, deſcende, priuſquam moriatur filius meus.
50 Dicit ei Jeſus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo ſermoni, quē dixit ei Jeſus, & ibat.
51 Jam autem eo deſcendente, ſervi occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius ejus viveret.
52 Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora ſeptima reliquit eum febris.
53 Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Jeſus: Filius tuus vivit: & credidit ipſe, & domus ejus tota.
54 Hoc iterùm ſecundum ſignum fecit Jeſus, cum veniſſet à Judæa in Galilæam.

CAPUT V.

Jeſus ad piſcinam ſanato ægroto, qui triginta octo annis languerat, jubet ſabbato tollere grabatum: & Judæis id calumniantibus reſpondet ſe omnia ſua ſimul cum Patre operari, mortuoſque vivificare, ac judicem ab illo conſtitutum eſſe omnium: cui & Joannes, & propria opera, ac Pater, imò & Moyſes ipſe teſtimonium perhibent.

1 Poſt hæc erat dies feſtus Judæorum, & aſcendit Jeſus Jeroſolymam: A Lev. 23. 2. Deut. 16. 1.
2 Eſt autem Jeroſolymis Probatica piſcina, quæ cognominatur Hebraice Bethſaida, quinque porticus habens.
3 In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.
4 Angelus autem Domini deſcendebat ſecundùm tempus in piſcinam, & movebatur aqua. Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat à quacumque detinebatur infirmitate.
5 Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate ſua.
6 Hunc cùm vidiſſet Jeſus jacentem, & cognoviſſet quia jam multum tempus haberet, dicit ei: Vis ſanus fieri? B
7 Reſpondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam: dum venio enim ego, alius ante me deſcendit.
8 Dicit ei Jeſus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.
9 Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille: & ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat. Erat autem ſabbatum in die illo.
10 Dicebant ergo Judæi illi, qui ſanatus fuerat: * Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum. *Exo. 20. 10. Jere. 17. 21.
11 Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula.
12 Interrogaverunt ergo eum: Quis eſt ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum, & ambula?
13 Is autem, qui ſanus fuerat effectus, neſciebat, quis eſſet. Jeſus enim declinavit à turba conſtituta in loco.
14 Poſteà invenit eum Jeſus in templo, & dixit illi: Ecce ſanus factus es: jam noli peccare, ne deteriùs tibi aliquid contingat. C
15 Abiit ille homo, & nuntiavit Judæis, quia Jeſus eſſet, qui fecit eum ſanum.
16 Propterea perſequebantur Judæi Jeſum, quia hæc faciebat in ſabbato.
17 Jeſus autem reſpondit eis: Pater meus, uſque modò operatur, & ego operor.

18 Propterea ergo magis quęrebāt eū Judæi
interficere : quia nō ſolum ſolvebat ſabbatum,
ſed & patrē ſuū dicebat Deum, æqualem ſe fa-
ciens Deo. Reſpōdit itaque Jeſus, & dixi eis :
19 Amen, amen dico vobis: Non poteſt Fi-
lius à ſe facere quidquam , niſi quod viderit
Patrem facientem : quæcumque enim ille fe-
cerit , hæc & Filius ſimiliter facit .
D 20 Pater enim diligit Filium , & omnia de-
monſtrat ei, quæ ipſe facit : & majora his de-
monſtrabit ei opera , ut vos miremini.
21 Sicut enim Pater ſuſcitat mortuos, & vi-
vificat : ſic & Filius, quos vult, vivificat .
22 Neque enim Pater judicat quemquam :
ſed omne judicium dedit Filio,
23 Ut omnes honorificent Filium , ſicut ho-
norificant Patrem : qui non honorificat Fi-
lium, non honorificat Patrem, qui miſit illum.
24 Amen, amen dico vobis , quia qui ver-
bum meum audit, & credit ei , qui miſit me,
habet vitam æternam, & in judicium non
venit, ſed tranſit à morte in vitam .
25 Amen , amen dico vobis , quia venit ho-
ra , & nunc eſt , quando mortui audient vo-
cem Filii Dei : & qui audierint, vivent .
E 26 Sicut enim Pater habet vitā in ſemetipſo,
ſic dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo :
27 Et poteſtatem dedit ei judicium facere
quia Filius hominis eſt .
28 Nolite mirari hoc , quia venit hora, in
qua omnes, qui in monumentis ſunt , au-
dient vocem Filii Dei :
*Mat. 25. 46. 29 * Et procedent, qui bona fecerunt in re-
ſurrectionem vitæ : qui verò mala egerunt ,
in reſurrectionem judicii.
30 Non poſſum ego à meipſo facere quid-
quam . Sicut audio , judico : & judicium
meum juſtum eſt : quia non quæro volunta-
tem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me .
31 Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo,
teſtimonium meum non eſt verum .
32 * Alius eſt, qui teſtimonium perhibet de
me : & ſcio , quia verum eſt teſtimonium , *Mat. 3. 17. Supr. 1. 15.
quod perhibet de me .
33 Vos miſiſtis ad Joannem : & teſtimo-
nium perhibuit veritati.
34 Ego autem non ab homine teſtimonium
accipio : ſed hæc dico , ut vos ſalvi ſitis. F
35 Ille erat lucerna ardens, & lucens. Vos au-
tem voluiſtis ad horam exultare in luce ejus .
36 Ego autem habeo teſtimoniū majus Joan-
ne . Opera enim, quæ dedit mihi Pater ut per-
ficiam ea ; ipſa opera, quæ ego facio, teſtimo-
nium perhibent de me, quia Pater miſit me .
37 Et qui miſit me Pater, * ipſe teſtimonium
perhibuit de me : neque vocem ejus umquam *Mat. 3. 17. & 17. 5.
audiſtis , * neque ſpeciem ejus vidiſtis . *Deu. 4. 12.
38 Et verbū ejus nō habetis in vobis manēs:
quia quem miſit ille , huic vos non creditis .
39 Scrutamini Scripturas , quia vos putatis
in ipſis vitam æternam habere : & illæ ſunt ,
quæ teſtimonium perhibent de me :
40 Et non vultis venire ad me, ut vitam
habeatis .
41 Claritatem ab hominibus non accipio .
42 Sed cognovi vos , quia dilectionem Dei
non habetis in vobis .
43 Ego veni in nomine Patris mei , & non G
accipitis me : ſi alius venerit in nomine ſuo ,
illum accipietis.
44 Quomodò vos poteſtis credere , qui glo-
riam ab invicem accipitis , * & gloriam , *1Cor. 3. 4.
quæ à ſolo Deo eſt , non quæritis?
45 Nolite putare, quia ego accuſaturus ſim
vos apud Patrem : eſt , qui accuſat vos Moy-
ſes , in quo vos ſperatis .
46 Si enim crederetis Moyſi , crederetis
forſitan & mihi : * de me enim ille ſcripſit . *Gen. 3. 15. 22. 18. & 49. 10. Deut. 18. 15.
47 Si autem illius litteris non creditis :
quomodò verbis meis credetis ?

CAPUT VI.

Quinque panibus , & duobus piſcibus ſatiat quinque virorum millia : fugit volentes ipſum facere regem : ſuper mare ad diſcipulos vento agitatos ambulat : de pane cœleſti docet, quódque ipſe ſit panis vitæ , & caro ejus cibus , quem oporteat manducare , ſanguiſque ejus potus , quem oporteat bibere : quidam diſcipuli offenſi ejus ſermone deſerunt ipſum . Apoſtoli autem cum eo permanent , quorum tamen unum dicit eſſe diabolum .

A *Mat. 14.13. Marc. 6.32. Lucæ 9.10.

1 POſt hæc abiit Jeſus trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis:

2 Et ſequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his qui infirmabantur.

3 Subiit ergo in montem Jeſus: & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis.

4 Erat autem proximum Paſcha, dies feſtus Judæorum.

5 Cùm ſublevaſſet ergo oculos Jeſus, & vidiſſet, quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad Philippum: Unde ememus panes, ut manducent hi?

6 Hoc autem dicebat tentans eum: ipſe enim ſciebat, quid eſſet facturus.

7 Reſpondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, ut unuſquiſque modicum quid accipiat.

8 Dicit ei unus ex diſcipulis ejus, Andreas, frater Simonis Petri:

9 Eſt puer unus hìc, qui habet quinque panes ordeaceos, & duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos?

B

10 Dixit ergo Jeſus: Facite homines diſcumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Diſcubuerunt ergo viri, numero quaſi quinque millia.

11 Accepit ergo Jeſus panes, & cùm gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus: ſimiliter & ex piſcibus quantum volebant.

12 Ut autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis: Colligite, quæ ſuperaverunt, fragmenta, ne pereant.

13 Collegerunt ergo, & impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus ordeaceis, quæ ſuperfuerunt his, qui manducaverant.

14 Illi ergo homines cùm vidiſſent, quod Jeſus fecerat ſignum, dicebant: Quia hic eſt vere propheta, qui venturus eſt in mundum.

*Mat. 14.22. Marc. 6.45.

15 Jeſus ergo cùm cognoviſſet, quia venturi eſſent, ut raperent eum, & facerent eum regem * fugit iterum in montem ipſe ſolus.

16 Ut autem ſero factum eſt, deſcenderunt diſcipuli ejus ad mare.

17 Et cùm aſcendiſſent navim, venerunt trans mare in Capharnaum, & tenebræ jam factæ erant: & non venerat ad eos Jeſus.

C

18 Mare autem, vento magno flante, exſurgebat.

19 Cùm remigaſſent ergo quaſi ſtadia viginti quinque, aut triginta, vident Jeſum ambulantem ſupra mare, & proximum navi fieri, & timuerunt.

20 Ille autem dicit eis: Ego ſum, nolite timere.

21 Voluerunt ergo accipere eum in navim, & ſtatim navis fuit ad terram, in quam ibant.

22 Altera die turba, quæ ſtabat trans mare, vidit, quia navicula alia non erat ibi niſi una, & quia non introiſſet cum diſcipulis ſuis Jeſus in navim, ſed ſoli diſcipuli ejus abiiſſent:

23 Aliæ verò ſupervenerunt naves à Tiberiade, juxta locum, ubi manducaverant panem, gratias agentes Domino.

24 Cùm ergo vidiſſet turba, quia Jeſus non eſſet ibi, neque diſcipuli ejus, aſcenderunt in naviculas, & venerunt Capharnaum quærentes Jeſum.

25 Et cùm inveniſſent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc veniſti?

26 Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Amen, amen dico vobis: quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis.

D *Mat. 3.17. & 17.5. Supr. 1.32. 1. Joa. 3.23.

27 Operamini non cibum, qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. * Hunc enim Pater ſignavit Deus.

28 Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus ut operemur opera Dei?

29 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: * Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum, quem miſit ille.

30 Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis ſignum, ut videamus, & credamus tibi? quid operaris?

* Exo. 16.14. Num. 11.7. Pſal. 77.24. Sap. 16.20.

31 Patres noſtri manducaverunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt: * Panem de cœlo dedit eis manducare.

32 Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen dico vobis: Non Moyſes dedit vobis panem de cœlo, ſed pater meus dat vobis panem de cœlo verum.

33 Panis enim Dei eſt, qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo.

34 Dixerunt ergo ad eum: Domine, ſemper da nobis panem hunc.

*Eccl. 24.29.

35 Dixit autem eis Jeſus: Ego ſum panis vitæ: * qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet umquam.

36 Sed dixi vobis, quia & vidiſtis me, & non creditis.

37 Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum, qui venit ad me, non ejiciam foras:

38 Quia deſcendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me.

E

39 Hæc eſt autem voluntas ejus, qui miſit me, Patris: ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed reſuſcitẽ illud in noviſſimo die.

40 Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit me: ut omnis, qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

41 Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixiſſet: Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi,

* Mt. 13.55. Marc. 6.3.

42 Et dicebant: * Nonne hic eſt Jeſus filius Joſeph, cujus nos novimus patrem, & matrem? Quomodò ergo dicit hic: Quia de cœlo deſcendi?

43 Reſpondit ergo Jeſus, & dixit eis: Nolite murmurare in invicem:

44 Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum: & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

* Iſai. 54.13.

45 Eſt ſcriptum in Prophetis: * Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me.

* 1.18.

46 Non quia Patrem vidit quiſquam, * niſi is, qui eſt à Deo, hic vidit Patrem.

47 Amen, amen dico vobis: Qui credit in me, habet vitam æternam.

48 Ego ſum panis vitæ.

*Exo. 16.13.

49 * Patres veſtri manducaverunt manna in deſerto, & mortui ſunt.

50 Hic eſt panis de cœlo deſcendens: ut ſi quis ex ipſo manducaverit, non moriatur.

51 Ego ſũ panis vivus, qui de cœlo deſcendi.

52 Si quis manducaverit ex hoc pane, vi-

vet in æternum ; & panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.

52 Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: Quomodò poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?

54 Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen dico vobis: Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.

55 Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam: & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

*1 Cor. 11. 27 56 * Caro enim mea vere eſt cibus, & ſanguis meus, vere eſt potus.

57 Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.

58 Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe vivet propter me.

59 Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit. Non ſicut manducaverunt patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem vivet in æternum.

60 Hæc dixit in ſynagoga docens, in Capharnaum.

G 61 Multi ergo audientes ex diſcipulis ejus, dixerunt: Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?

62 Sciens autem Jeſus apud ſemetipſum, quia murmurarent de hoc diſcipuli ejus, dixit eis: Hoc vos ſcandalizat?

*Supr. 3. 13. 63 Si ergo videritis * Filium hominis aſcendentem ubi erat prius?

64 Spiritus eſt, qui vivificat: caro non prodeſt quidquam; verba, quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus, & vita ſunt.

65 Sed ſunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jeſus qui eſſent non credentes, & quis traditurus eſſet eum.

66 Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo.

67 Ex hoc multi diſcipulorum ejus abierunt retrò: & jam non cum illo ambulabant.

68 Dixit ergo Jeſus ad duodecim: Numquid & vos vultis abire?

69 Reſpondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

*Mat. 16. 16. Marc. 8. 29. Luc. 9. 20. 70 * Et nos credidimus, & cognovimus, quia tu es Chriſtus Filius Dei.

71 Reſpondit eis Jeſus: Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis unus diabolus eſt?

72 Dicebat autem Judam Simonis Iſcariotem: hic enim erat traditurus eum, cùm eſſet unus ex duodecim.

CAPUT VII.

Ad Scenopegia feſtum quaſi in occulto aſcendens convincit de ipſius doctrina Judæos, quòd ipſum injuſte calumniarentur de curato homine ſabbato: ſitientes ad ſe vocat, & de ipſo turba variè loquitur: miniſtri, qui ad eum apprehendendum miſſi erant, audita ejus prædicatione collaudant ipſum, ſed & Nicodemus ipſum defendens, malè audit à pontificibus, & Phariſæis.

A 1 POſt hæc autem ambulabat Jeſus in Galilæam, non enim volebat in Judæam ambulare, quia quærebant eum Judæi interficere.

2 Erat autem in proximo dies feſtus Judæorum, * Scenopegia. *Lev. 23. 34.

3 Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Tranſi hinc, & vade in Judæam, ut & diſcipuli tui videant opera tua, quæ facis.

4 Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipſe in palam eſſe. ſi hæc facis, manifeſta teipſum mundo.

5 Neque enim fratres ejus credebant in eum.

6 Dicit ergo eis Jeſus: Tempus meum nondum advenit: tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum.

7 Non poteſt mundus odiſſe vos: me autem odit: quia ego teſtimonium perhibeo de illo, quòd opera ejus mala ſunt.

8 Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego autem non aſcendo ad diem feſtum iſtum: quia meum tempus nondum impletum eſt. B

9 Hæc cùm dixiſſet, ipſe manſit in Galilæa.

10 Ut autem aſcenderunt fratres ejus, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum non manifeſtè, ſed quaſi in occulto.

11 Judæi ergo quærebant eum in die feſto, & dicebant: Ubi eſt ille?

12 Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus eſt. Alii autem dicebant: Non, ſed ſeducit turbas.

13 Nemo tamen palàm loquebatur de illo, propter metum Judæorum.

14 Jam autem die feſto mediante, aſcendit Jeſus in templum, & docebat.

15 Et mirabantur Judæi, dicentes: Quomodò hic litteras ſcit, cùm non didicerit?

16 Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me.

17 Si quis voluerit voluntatem ejus facere; cognoſcet de doctrina, utrum ex Deo ſit, an ego à meipſo loquar. C

18 Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit: qui autem quærit gloriam ejus, qui miſit eum, hic verax eſt, & injuſtitia in illo non eſt.

19 * Nonne Moyſes dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem? *Exo. 24. 3.

20 * Quid me quæritis interficere? Reſpondit turba, & dixit: Dæmonium habes: quis te quærit interficere? *Sup. 5. 18.

21 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Unum opus feci, & omnes miramini.

22 Propterea * Moyſes dedit vobis circumciſionem (non quia ex Moyſe eſt, * ſed ex patribus) & in ſabbato circumciditis hominem. *Lev. 12. 3. *Gen. 17. 10.

23 Si circumciſionem accipit homo in ſabbato, ut non ſolvatur lex Moyſi: mihi indignamini, quia totum hominem ſanum feci in ſabbato? D

24 * Nolite judicare ſecundùm faciem, ſed juſtum judicium judicate. *Deu. 1. 16

25 Dicebant ergo quidam ex Jeroſolymis: Nonne hic eſt, quem quærunt interficere?

26 Et ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Numquid vere cognoverunt principes: quia hic eſt Chriſtus?

27 Sed hunc ſcimus, unde ſit: Chriſtus autem cùm venerit, nemo ſcit, unde ſit.

28 Clamabat ergo Jeſus in templo docens, & dicens: Et me ſcitis, & unde ſim, ſcitis:

& à me ipſo non veni, ſed eſt verus, qui
miſit me, quem vos neſcitis.
29 Ego ſcio eum, quia ab ipſo ſum, &
ipſe me miſit.
30 Quærebant ergo eum apprehendere:
& nemo miſit in illum manus, quia non-
dum venerat hora ejus.
31 De turba autem multi crediderunt in
eum, & dicebant: Chriſtus cùm venerit,
numquid plura ſigna faciet, quàm quæ hic
facit?
32 Audierunt Phariſæi turbam murmuran-
tem de illo hæc: & miſerunt Principes, &
Phariſæi miniſtros, ut apprehenderent eum.
33 Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc modicum
tempus vobiſcum ſum: & vado ad eum,
qui me miſit.
* Infr. 13. 33.
34 * Quæretis me, & non invenietis: &
ubi ego ſum, vos non poteſtis venire.
35 Dixerunt ergo Judæi ad ſemetipſos:
Quò hic iturus eſt, quia non inveniemus
eum? numquid in diſperſionem Gentium
iturus eſt, & docturus Gentes?
F
36 Quis eſt hic ſermo, quem dixit: Quæ-
retis me, & non invenietis: & ubi ſum
ego, vos non poteſtis venire?
* Lev. 23. 36. * Deu. 18. 15. Joël. 2. 28. Act. 2. 17.
37 In noviſſimo autem * die magno feſti-
vitatis ſtabat Jeſus, & clamabat, dicens:
Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat.
38 * Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura,
flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.
39 Hoc autem dixit de Spiritu, quem
accepturi erant credentes in eum: non-
dum enim erat Spiritus datus, quia Jeſus
nondum erat glorificatus.
40 Ex illa ergo turba, cùm audiſſent hos
ſermones ejus, dicebant: Hic eſt verè
propheta.
41 Alii dicebant: Hic eſt Chriſtus. Qui-
dam autem dicebant: Numquid à Galilæa
venit Chriſtus?
* Mich. 5. 2. Matt. 2. 6.
42 * Nonne Scriptura dicit: Quia ex ſe-
mine David, & de Bethlehem caſtello,
ubi erat David, venit Chriſtus?
G
43 Diſſenſio itaque facta eſt in turba pro-
pter eum.
44 Quidam autem ex ipſis volebant ap-
prehendere eum: ſed nemo miſit ſuper
eum manus.
45 Venerunt ergo miniſtri ad Pontifices,
& Phariſæos. Et dixerunt eis illi: Quare
non adduxiſtis illum?
46 Reſponderunt miniſtri: Numquam ſic
locutus eſt homo, ſicut hic homo.
47 Reſponderunt ergo eis Phariſæi: Num-
quid & vos ſeducti eſtis?
48 Numquid ex Principibus aliquis cre-
didit in eum, aut ex Phariſæis?
49 Sed turba hæc, quæ non novit le-
gem, maledicti ſunt.
* Sup. 3. 2.
50 Dixit Nicodemus ad eos, * ille, qui
venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipſis:
* Deu. 17. 8. & 19. 15.
51 Numquid lex noſtra judicat hominem,
niſi prius audierit ab ipſo, * & cognove-
rit, quid faciat?
52 Reſponderunt, & dixerunt ei: Numquid
& tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, & vi-
de, quia à Galilæa propheta non ſurgit.
53 Et reverſi ſunt unuſquiſque in domum
ſuam.

CAPUT VIII.

*Mulierem in adulterio deprehenſam, ſcri-
bens in terra, abſolvit ab accuſatoribus:
dicit ſe lucem mundi, & Phariſæos in pec-
cato ſuo morituros: qui etiam verè ſint ejus
diſcipuli, quive ſervi, aut liberi: dicit, il-
los neque ex Deo, neque ex Abraham, ſed
ex patre diabolo eſſe, qui veritatem di-
centi non crederent: blaſphemantibus di-
cit ſe dæmonium non habere, ſed Patrem
honorificare, & antequam Abraham fi-
eret, ſe eſſe; volentibuſque eum lapidare
auferens ſui proſpectum, exit de templo.*

1 JEſus autem perrexit in Montem Oliveti: A
2 Et diluculo iterum venit in templum,
& omnis populus venit ad eum, & ſedens
docebat eos.
3 Adducunt autem Scribæ, & Phariſæi
mulierem in adulterio deprehenſam: & ſta-
tuerunt eam in medio,
4 Et dixerunt ei: Magiſter, hæc mulier
modò deprehenſa eſt in adulterio.
5 * In lege autem Moyſes mandavit nobis * Lev. 20. 10.
hujuſmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?
6 Hoc autem dicebant tentantes eum, ut
poſſent accuſare eum. Jeſus autem inclinans
ſe deorſum, digito ſcribebat in terra.
7 Cùm ergo perſeverarent interrogantes eum,
erexit ſe, & dixit eis: * Qui ſine peccato eſt * Deu. 17. 7.
veſtrùm, primus in illam lapidem mittat.
8 Et iterum ſe inclinans, ſcribebat in terra.
9 Audientes autem hæc, unus poſt unum
exibant, incipientes à ſenioribus: & reman-
ſit ſolus Jeſus, & mulier in medio ſtans.
10 Erigens autem ſe Jeſus dixit ei: Mu-
lier, ubi ſunt, qui te accuſabant? nemo
te condemnavit?
11 Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit au- B
tem Jeſus: Nec ego te condemnabo: Vade,
& jam ampliùs noli peccare.
12 Iterum ergo locutus eſt eis Jeſus, dicens:
* Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me, non * 1. Joan. 1. 5.
ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.
13 Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de te
ipſo teſtimonium perhibes: teſtimonium
tuum non eſt verum.
14 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Et ſi ego
teſtimonium perhibeo de meipſo, verum
eſt teſtimonium meum: quia ſcio, unde
veni, & quò vado: vos autem neſcitis,
unde venio, aut quò vado.
15 Vos ſecundùm carnem judicatis: ego
non judico quemquam:
16 Et ſi judico ego, judiciū meū verū eſt, quia
ſolus non ſum: ſed ego, & qui miſit me, Pater.
17 Et in lege veſtra ſcriptum eſt, * quia * Deu. 17. 6. & 19. 15. Matt. 18. 16. 2 Cor. 13. 1. Hebr. 10.
duorum hominum teſtimonium verum eſt.
18 Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo
de meipſo: & teſtimonium perhibet de
me, qui miſit me, Pater.
19 Dicebant ergo ei: Ubi eſt Pater tuus?
Reſpondit Jeſus: Neque me ſcitis, neque
Patrem meum: ſi me ſciretis, forſitan &
Patrem meum ſciretis.
20 Hæc verba locutus eſt Jeſus in gazophy- C
lacio, docens in templo, & nemo apprehen-
dit eum, quia necdum venerat hora ejus.
21 Dixit ergo iterum eis Jeſus: Ego vado, &
quæretis me, & in peccato veſtro moriemini.
Quò ego vado, vos non poteſtis venire.

22 Di-

22 Dicebant ergo Judæi: Numquid interficiet ſemetipſum, quia dixit: Quò ego vado, vos non poteſtis venire?
23 Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis; ego de ſupernis ſum. Vos de mundo hoc eſtis, ego non ſum de hoc mundo.
24 Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis veſtris: ſi enim non credideritis, quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro.
25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit ei Jeſus: Principium, qui & loquor vobis.
26 Multa habeo de vobis loqui, & judicare: ſed qui me miſit, verax eſt: & ego, quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo.
27 Et non cognoverunt, quia Patrem ejus dicebat Deum.
28 Dixit ergo eis Jeſus: Cùm exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoſcetis, quia ego ſum, & à meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me Pater, hæc loquor:
D
29 Et qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolum: quia ego, quæ placita ſunt ei, facio ſemper.
30 Hæc illo loquẽte, multi crediderũt in eũ.
31 Dicebat ergo Jeſus ad eos, qui crediderunt ei, Judæos: Si vos manſeritis in ſermone meo, vere diſcipuli mei eritis.
32 Et cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.
33 Reſponderunt ei: Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſervivimus umquam: quomodo tu dicis: Liberi eritis?

34 Reſpondit eis Jeſus: Amen, amen dico vobis: * quia omnis, qui facit peccatum, ſervus eſt peccati. * Ro. 6. 2. 2 Pet. 2. 19.
35 Servus autem non manet in domo in æternum: filius autem manet in æternum.
36 Si ergo vos filius liberaverit, verè liberi eritis.
37 Scio, quia filii Abrahæ eſtis: ſed quæritis me interficere, quia ſermo meus non capit in vobis. E
38 Ego quod vidi apud Patrem meũ, loquor: & vos, quæ vidiſtis apud patrẽ veſtrũ, facitis.
39 Reſponderunt, & dixerunt ei: Pater noſter Abraham eſt. Dicit eis Jeſus: Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.
40 Nunc autem quæritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus ſum, quam audivi à Deo; hoc Abraham non fecit.
41 Vos facitis opera patris veſtri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non ſumus nati, unum patrem habemus Deum.
42 Dixit ergo eis Jeſus: Si Deus pater veſter eſſet: diligeretis utique me, ego enim ex Deo proceſſi, & veni: neque enim a me ipſo veni, ſed ille me miſit.
43 Quare loquelam meam non cognoſcitis? Quia non poteſtis audire ſermonem meum.
44 Vos ex patre diabolo eſtis; & deſideria patris veſtri vultis facere: ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit: quia non eſt veritas in eo: cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax eſt, & pater ejus. F * 1. Joan. 3. 8.

45 Ego autem ſi veritatem dico, non creditis mihi.
46 Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare non creditis mihi?
* 1. Joan. 4. 6. 47 * Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Proptereà vos non auditis, quia ex Deo non eſtis:
48 Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?
49 Reſpondit Jeſus: Ego dæmonium non habeo: ſed honorifico Patrem meum, & vos inhonoraſtis me.

50 Ego autem non quæro gloriam meam: eſt qui quærat, & judicet.
51 Amen, amen dico vobis: ſi quis ſermonem meum ſervaverit, mortem non videbit in æternum.
52 Dixerunt ergo Judæi: Nunc cognovimus, quia dæmonium habes. Abraham mortuus eſt, & Prophetæ, & tu dicis: Si quis ſermonem meum ſervaverit, non guſtabit mortem in æternum. G
53 Numquid tu major es patre noſtro Abraham, qui mortuus eſt? & Prophetæ mortui ſunt. Quem te ipſum facis?

54 Reſpondit Jeſus: Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt: eſt Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus veſter eſt,

55 Et non cognoviſtis eum, ego autem novi eum: Et ſi dixero quia non ſcio eum, ero ſimilis vobis, mendax. Sed ſcio eum, & ſermonem ejus ſervo.

56 Abraham pater veſter exultavit, ut videret diem meum: vidit, & gaviſus eſt.

57 Dixerunt ergo Judæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?

58 Dixit eis Jeſus: Amen, amen dico vobis, antequàm Abraham fieret, ego ſum.

59 Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum: Jeſus autem abſcondit ſe, & exivit de templo.

CAPUT IX.

Cæcum à nativitate ſabbato illuminat: cujus miraculi gloriam Phariſæi multis technis laborant Chriſto detrahere: & quia is, qui cæcus fuerat, Chriſtum tuetur, extra ſynagogam ejicitur; ſed à Chriſto edoctus credit, & adorat ipſum, qui in judicium ſe in mundum veniſſe ait.

A 1 ET præteriens Jeſus vidit hominem cæcum à nativitate:

2 Et interrogaverunt eum diſcipuli ejus: Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus naſceretur?

3 Reſpondit Jeſus: Neque hic peccavit, neque parentes ejus: ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo.

4 Me oportet operari opera ejus, qui miſit me, donec dies eſt: venit nox, quando nemo poteſt operari.

5 Quamdiù ſum in mundo, lux ſum mundi.

6 Hæc cùm dixiſſet, expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos ejus,

7 Et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloe, (quod interpretatur Miſſus.) Abiit ergo, & lavit, & venit videns.

B 8 Itaque vicini, & qui viderant eum priùs quia mendicus erat, dicebant: Nonne hic eſt, qui ſedebat, & mendicabat? Alii dicebant: Quia hic eſt.

9 Alii autem: Nequaquam, ſed ſimilis eſt ei. Ille verò dicebat: Quia ego ſum.

10 Dicebant ergo ei: Quomodo aperti ſunt tibi oculi?

11 Reſpondit: Ille homo, qui dicitur Jeſus, lutum fecit, & unxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe, & lava. Et abii, lavi, & video.

12 Et dixerunt ei: Ubi eſt ille? Ait: Neſcio.

13 Adducunt eum ad Phariſæos, qui cæcus fuerat.

14 Erat autem ſabbatum, quando lutum fecit Jeſus, & aperuit oculos ejus.

C 15 Iterum ergo interrogabant eum Phariſæi, quomodo vidiſſet. Ille autem dixit eis: Lutum mihi poſuit ſuper oculos, & lavi, & video.

16 Dicebant ergo ex Phariſæis quidam: Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum non cuſtodit. Alii autem dicebant: Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos.

17 Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta eſt.

18 Non crediderunt ergo Judæi de illo, quia cæcus fuiſſet, & vidiſſet, donec vocaverunt parentes ejus, qui viderat.

19 Et interrogaverunt eos, dicentes: Hic eſt filius veſter, quem vos dicitis, quia cæcus natus eſt. Quomodo ergo nunc videt?

20 Reſponderunt eis parentes ejus, & dixerunt: Scimus, quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt. D

21 Quomodo autem nunc videat, neſcimus; aut quis ejus aperuit oculos, nos neſcimus; ipſum interrogate, ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.

22 Hæc dixerunt parentes ejus quoniam timebant Judæos: Jam enim conſpiraverant Judæi, ut ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra ſynagogam fieret.

23 Propterea parentes ejus dixerunt: Quia ætatem habet, ipſum interrogate.

24 Vocaverunt ergo rurſum hominem, qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo, nos ſcimus, quia hic homo peccator eſt. E

25 Dixit ergo eis ille: Si peccator eſt, neſcio; unum ſcio, quia cæcus cùm eſſem, modò video.

26 Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos?

27 Reſpondit eis: Dixi vobis jam, & audiſtis: quid iterum vultis audire? numquid & vos vultis diſcipuli ejus fieri?

28 Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu diſcipulus illius ſis; nos autem Moyſi diſcipuli ſumus.

29 Nos ſcimus, quia Moyſi locutus eſt Deus: hunc autem neſcimus, unde ſit. F

30 Reſpondit ille homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile eſt, quia vos neſcitis, unde ſit, & aperuit meos oculos.

31 Scimus autem, quia peccatores Deus non audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit.

32 A ſæculo non eſt auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati.

33 Niſi eſſet hic à Deo, non poterat facere quidquam.

34 Reſponderunt, & dixerunt ei: In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et ejecerunt eum foras.

35 Audivit Jeſus, quia ejecerunt eum foras: & cùm inveniſſet eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei?

36 Reſpondit ille, & dixit: Quis eſt, Domine, ut credam in eum?

37 Et dixit ei Jeſus: Et vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt. G

38 At ille ait: Credo, Domine. Et procidens adoravit eum.

39 Et dixit Jeſus: In judicium ego in hunc mundum veni: ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant.

40 Et audierunt quidam ex Phariſæis, qui cum ipſo erant, & dixerunt ei: Numquid & nos cæci ſumus?

41 Dixit eis Jeſus: Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum: nunc verò dicitis: Quia videmus. Peccatum veſtrum manet.

CAPUT X.

Chriſtus verum deſcribens paſtorem, & mercenarium, dicit ſe oſtium ovium, & bonum paſtorem, qui & alias habeat oves ad idem ovile adducendas: animam ſuam ponit, ut iterum ſumat eam: Judæi lapidare ipſum volunt: quia ſe ad opera ſua referens, dicebat unum eſſe cum Patre, & Filium Dei, quod tamen oſtendit non eſſe blaſphemiam.

A 1 AMen, amen dico vobis: qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro.

2 Qui autem intrat per oſtiũ, paſtor eſt oviũ.

3 Huic oſtiarius aperit, & oves vocem ejus audiunt, & proprias oves vocat nominatim, & educit eas.

4 Et cũ proprias oves emiſerit, ante eas vadit: & oves illũ ſequuntur, quia ſciunt vocem ejus.

5 Alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum.

6 Hoc proverbium dixit eis Jeſus. Illi autem non cognoverunt, quid loqueretur eis.

7 Dixit ergo eis iterum Jeſus: Amen, amen dico vobis, quia ego ſum oſtium ovium.

B 8 Omnes quotquot venerunt, fures ſunt, & latrones, & non audierunt eos oves.

9 Ego ſum oſtium. Per me ſi quis introierit, ſalvabitur: & ingredietur, & egredietur, & paſcua inveniet.

10 Fur non venit, niſi ut furetur, & mactet, & perdat. Ego veni, ut vitam habeant, & abundantiùs habeant.

11 Ego ſum paſtor bonus. * Bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. [* Iſaiæ 40. 11. Ezech. 34. 23. & 37. 24.]

12 Mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cujus non ſunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: & lupus rapit, & diſpergit oves:

C 13 Mercenarius autem fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus.

14 Ego ſum paſtor bonus: & cognoſco oves meas, & cognoſcunt me meæ.

15 * Sicut novit me Pater, & ego agnoſco Patrẽ: & animã meam pono pro ovibus meis. [* Mat. 11. 27. Lucæ 10. 22.]

16 Et alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere, & vocem meã audient, & fiet unũ ovile, & unus paſtor. [* Iſai. 40. 7.]

17 Propterea me diligit Pater: * quia ego pono animam meam, ut iterum ſumam eam.

18 Nemo tollit eam à me: ſed ego pono eam à meipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam: & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam: Hoc mandatum accepi à Patre meo.

D 19 Diſſenſio iterum facta eſt inter Judæos propter ſermones hos:

20 Dicebant autem multi ex ipſis: Dæmonium habet, & inſanit: quid eum auditis?

21 Alii dicebant: Hæc verba non ſunt dæmonium habentis: numquid dæmonium poteſt cæcorum oculos aperire?

22 * Facta ſunt autem Encænia in Jeroſolymis: & hyems erat: [* 1. Mach. 4. 56.]

23 Et ambulabat Jeſus in templo, in porticu Salomonis.

24 Circumdederunt ergo eum Judæi, & dicebant ei: Quouſque animam noſtram tollis? ſi tu es Chriſtus, dic nobis palam.

25 Reſpondit eis Jeſus: Loquor vobis & non creditis. Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc teſtimonium perhibent de me:

26 Sed vos non creditis, quia non eſtis ex ovibus meis.

27 Oves meæ vocem meam audiunt: & ego cognoſco eas, & ſequuntur me:

28 Et ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea.

29 Pater meus, quod dedit mihi, majus omnibus eſt: & nemo poteſt rapere de manu Patris mei. E

30 Ego & Pater unum ſumus.

31 Suſtulerunt ergo lapides Judæi, ut lapidarent eum.

32 Reſpondit eis Jeſus: Multa bona opera oſtendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?

33 Reſponderunt ei Judæi: De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia: & quia tu homo cùm ſis, facis teipſum Deum.

34 Reſpondit eis Jeſus: Nonne ſcriptum eſt in lege veſtra: * quia Ego dixi, dii eſtis? [* Pſal. 81. 6.]

35 Illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolvi Scriptura:

36 Quem Pater ſanctificavit, & miſit in mundum, vos dicitis: Quia blaſphemas: quia dixi, Filius Dei ſum? F

37 Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi.

38 Si autem facio: & ſi mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoſcatis, & credatis, quia Pater in me eſt, & ego in Patre.

39 Quærebant ergo eum apprehendere: & exivit de manibus eorum.

40 Et abiit iterum trans Jordanem, in eum locum, ubi erat Joannes baptizans primùm: & manſit illic.

41 Et multi venerunt ad eum, & dicebant: Quia Joannes quidem ſignum fecit nullum.

42 Omnia autem, quæcumq; dixit Joannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

CAPUT XI.

Jeſus Lazarum quatuor diebus mortuũ reſuſcitat, præfatus multa cum diſcipulis, & cũ Martha: quapropter dũ propter hoc miraculũ multi in Chriſtũ crederent, Pontifices, & Phariſæi inito cõſilio ſtatuerunt eum occidere, Caipha pontifice prophetante oportere Jeſum mori, ne totus populus periret: Jeſus autem ſeceſſit in civitatem Ephrem.

1 ERat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ, & Marthæ ſororis ejus. A

2 (Maria autem erat, * quæ unxit Dominum unguento, & extérſit pedes ejus capillis ſuis: cujus frater Lazarus infirmabatur) [* Mat. 26. 7. Lucæ 7. 37. Infra 12. 3.]

3 Miſerunt ergo ſorores ejus ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas, infirmatur.

4 Audiens autem Jeſus dixit eis: Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam.

5 Diligebat autem Jeſus Martham, & ſororem ejus Mariam, & Lazarum.

6 Ut ergo audivit, quia infirmabatur, tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus.

7 Deinde poſt hæc dixit diſcipulis ſuis: Eamus in Judæam iterum.

8 Dicunt ei diſcipuli: Rabbi, nunc quærebãt te Judæi lapidare, & iterum vadis illuc?

9 Reſpondit Jeſus: Nonne duodecim ſunt B

horæ diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt:
10 Si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non eſt in eo.
11 Hæc ait, & poſt hæc dixit eis: Lazarus amicus noſter dormit: ſed vado, ut à ſomno excitem eum.
12 Dixerunt ergo diſcipuli ejus: Domine, ſi dormit ſalvus erit.
13 Dixerat autẽ Jeſus de morte ejus: illi autẽ putaverũt, quia de dormitione ſomni diceret.
14 Tunc ergo Jeſus dixit eis maniſeſtè: Lazarus mortuus eſt:
15 Et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi. Sed eamus ad eum.
16 Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad cõdiſcipulos: Eamus & nos, ut moriamur cũ eo.
17 Venit itaque Jeſus: & invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem.
C 18 (Erat autem Bethania juxta Jeroſolymam quaſi ſtadiis quindecim)
19 Multi autem ex Judæis venerant ad Martham, & Mariam, ut conſolarentur eas de fratre ſuo.
20 Martha ergo ut audivit, quia Jeſus venit, occurrit illi: Maria autem domi ſedebat.
21 Dixit ergo Martha ad Jeſum: Domine, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus:
22 Sed & nunc ſcio, quia quæcumque popoſceris à Deo, dabit tibi Deus.
* Sup. 5. 29. Luc. 14. 14. 23 Dicit illi Jeſus: Reſurget frater tuus.
24 Dicit ei Martha: Scio, quia reſurget * in reſurrectione in noviſſimo die.
* Sup. 6. 40. 25 Dixit ei Jeſus: Ego ſũ reſurrectio, & vita: * qui credit in me, etiã ſi mortuus fuerit, vivet:
D 26 Et omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?
27 Ait illi: Utique, Domine, ego credidi, quia tu es Chriſtus filius Dei vivi, qui in hunc mundum veniſti.
28 Et cùm hæc dixiſſet, abiit, & vocavit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te.
29 Illa, ut audivit, ſurgit citò, & venit ad eũ.
30 Nondum enim venerat Jeſus in caſtellum: ſed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha.
31 Judæi ergo, qui erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, cùm vidiſſent Mariã, quia citò ſurrexit, & exiit, ſecuti ſunt eam dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.
32 Maria ergo, cùm veniſſet, ubi erat Jeſus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, & dicit ei: Domine, ſi fuiſſes hic, non eſſet mortuus frater meus.
E 33 Jeſus ergo, ut vidit eam plorantem, & Judæos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum,
34 Et dixit: Ubi poſuiſtis eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide.
35 Et lacrymatus eſt Jeſus.
36 Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum.
* Sup. 9. 6. 37 Quidam autem ex ipſis dixerunt: * Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere, ut hic non moreretur?
38 Jeſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo venit ad monumentum, erat autem ſpelunca: & lapis ſuperpoſitus erat ei.
39 Ait Jeſus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha, ſoror ejus, qui mortuus fuerat: Domine, jam fœtet, quatriduanus eſt enim.
40 Dicit ei Jeſus: Nonne dixi tibi, quoniam ſi credideris, videbis gloriam Dei?
41 Tulerunt ergo lapidem: Jeſus autem elevatis ſurſum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audiſti me.
42 Ego autem ſciebam, quia ſemper me audis, ſed propter populum, qui circumſtat, dixi: ut credant, quia tu me miſiſti. F
43 Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamavit: Lazare, veni foras.
44 Et ſtatim prodiit, qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus inſtitis, & facies illius ſudario erat ligata. Dixit eis Jeſus: Solvite eum, & ſinite abire.
45 Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam, & Martham, & viderant, quæ fecit Jeſus, crediderunt in eum.
46 Quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis, quæ fecit Jeſus.
47 Collegerunt ergo Pontifices, & Phariſæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?
48 Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent noſtrum locum, & gentem.
49 * Unus autem ex ipſis Caiphas nomine, cùm eſſet Pontifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quidquam, * Infr. 18. 14.
50 Nec cogitatis, quia expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.
51 Hoc autem à ſemetipſo non dixit: ſed cùm eſſet Pontifex anni illius, prophetavit, quòd Jeſus moriturus erat pro gente. G
52 Et non tantùm pro gente, ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unum.
53 Ab illo ergo die cogitaverunt, ut interficerent eum.
54 Jeſus ergo jam non in palam ambulabat apud Judæos, ſed abiit in regionem juxta deſertum, in civitatem, quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis.
55 Proximum autem erat Paſcha Judæorum: & aſcenderunt multi Jeroſolymam de regione ante Paſcha, ut ſanctificarent ſeipſos.
56 Quærebant ergo Jeſum: & colloquebantur ad invicem, in templo ſtantes: Quid putatis, quia non venit ad diem feſtum? Dederant autem Pontifices, & Phariſæi mandatum, ut ſi quis cognoverit, ubi ſit, indicet, ut apprehendant eum.

CAPUT XII.

Apud Martham, & Lazarum receptus, unguento à Maria ungitur murmurante Judâ fure: cogitarunt autem principes ſacerdotum etiam Lazarum occidere: Jeſus aſello vectus, cum honore Jeruſalem ingreditur: & gentilibus eum videre cupientibus dicit, horam ſuæ clarificationis inſtare, ſed granum frumenti prius mortificandum: vox Patris auditur de clarificando nomine ſuo: princeps hujus mundi foras ejiciendus: de excæcatione Judæorum prophetata ab Iſaia: in Chriſto honoratur, aut ſpernitur Pater.

A
1 JEſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem ſuſcitavit Jeſus. * Mat. 26. 6 Marc. 14. 3.

2 Fece-

Digitized by Google

2 Fecerunt autem ei cœnam ibi : & Mar-
tha miniſtrabat , Lazarus verò unus erat
ex diſcumbentibus cum eo.
3 Maria ergo accepit libram unguenti
nardi piſtici , pretioſi , & unxit pedes Je-
ſu , & exterſit pedes ejus capillis ſuis : &
domus impleta eſt ex odore unguenti .
4 Dixit ergo unus ex diſcipulis ejus , Ju-
das Iſcariotes , qui erat eum traditurus :
5 Quare hoc unguentum non vænit tre-
centis denariis , & datum eſt egenis ?
6 Dixit autem hoc , non quia de egenis per-
tinebat ad eum , ſed quia fur erat , & loculos
habens , ea , quæ mittebantur , portabat .
B 7 Dixit ergo Jeſus : Sinite illam , ut in
diem ſepulturæ meæ ſervet illud .
8 Pauperes enim ſemper habetis vobiſcum :
me autem non ſemper habetis .
9 Cognovit ergo turba multa ex Judæis ,
quia illic eſt : & venerunt , non propter
Jeſum tantùm , ſed ut Lazarum viderent ,
quem ſuſcitavit à mortuis.
10 Cogitaverunt autem principes ſacer-
dotum , ut & Lazarum interficerent :
11 Quia multi propter illum abibant ex
Judæis , & credebant in Jeſum.
12 In craſtinum autem , turba multa , quæ
venerat ad diem feſtum , cùm audiſſent ,
quia venit Jeſus Jeroſolymam :
13 Acceperunt ramos palmarum , & pro-
ceſſerunt obviam ei , & clamabant : Ho-
ſanna , benedictus , qui venit in nomine
Domini , Rex Iſrael .
* Zac. 9. 9. Matt. 21. 7. Marc. 11. 7. Lucæ 19. 35.
14 * Et invenit Jeſus aſellum , & ſedit
ſuper eum , ſicut ſcriptum eſt :
15 Noli timere , filia Sion : ecce rex tuus
venit ſedens ſuper pullum aſinæ .
16 Hæc non cognoverunt diſcipuli ejus
primùm : ſed quando glorificatus eſt Jeſus ,
tunc recordati ſunt , quia hæc erant ſcripta
C de eo , & hæc fecerunt ei .
17 Teſtimonium ergo perhibebat turba , quę
erat cum eo , quando Lazarum vocavit de
monumento , & ſuſcitavit eum à mortuis .
18 Propterea , & obviam venit ei turba :
quia audierunt eum feciſſe hoc ſignum .
19 Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos :
Videtis , quia nihil proficimus ? ecce mun-
dus totus poſt eum abiit .
20 Erant autem quidam Gentiles , ex his ,
qui aſcenderant , ut adorarent in die feſto .
21 Hi ergo acceſſerunt ad Philippum , qui
erat à Bethſaida Galilææ , & rogabant eum ,
dicentes : Domine , volumus Jeſum videre .
22 Venit Philippus , & dicit Andreæ : An-
dreas rurſum , & Philippus dixerunt Jeſu .
23 Jeſus autem reſpondit eis , dicens : Ve-
nit hora , ut clarificetur Filius hominis .
24 Amen , amen dico vobis , niſi granum fru-
menti cadens in terram , mortuum fuerit ;
25 Ipſum ſolum manet . Si autem mor-
tuum fuerit , multum fructum affert . Qui
amat animam ſuam , perdet eam : & qui odit
animam ſuam in hoc mundo , in vitam æ-
ternam cuſtodit eam .
26 Si quis mihi miniſtrat , me ſequatur :
& ubi ſum ego , illic & miniſter meus erit .
Si quis mihi miniſtraverit , honorificabit
eum Pater meus .
27 Nunc anima mea turbata eſt . Et quid
dicam ? Pater , ſalvifica me ex hac hora .
Sed propterea veni in horam hanc .
28 Pater , clarifica nomē tuū . Venit ergo vox
de cœlo : Et clarificavi , & iterum clarificabo .
29 Turba ergo , quæ ſtabat , & audierat , D
dicebat , tonitruum eſſe factum . Alii dice-
bant : Angelus ei locutus eſt .
* Mat. 10. 19. & 20. 25. Marc. 8. 35. Lucæ 9. 24. & 17. 33.
30 Reſpondit Jeſus , & dixit : Non pro-
pter me hæc vox venit , ſed propter vos .
31 Nunc judicium eſt mundi : nunc Prin-
ceps hujus mundi ejicietur foras .
32 Et ego ſi exaltatus fuero à terra , om-
nia traham ad meipſum .
33 (Hoc autem dicebat , ſignificans qua E
morte eſſet moriturus)
* Pſal. 109. 4. & 116. 2. Iſai. 40. 8. Ezech. 37. 25.
34 Reſpondit ei turba : Nos audivimus * ex
lege , quia Chriſtus manet in æternum : &
quomodo tu dicis , Oportet exaltari Filium
hominis ? Quis eſt iſte Filius hominis ?
35 Dixit ergo eis Jeſus Adhuc modicum lu-

men

men in vobis eſt. Ambulate dum lucem habe-
tis, ut non vos tenebræ comprehendant: &
qui ambulat in tenebris, neſcit, quò vadat.
36 Dum lucem habetis, credite in lucem, *Iſai. 51. 1. Rom. 10. 16.
ut filii lucis ſitis. Hæc locutus eſt Jeſus: &
abiit, & abſcondit ſe ab eis.
37 Cum autem tanta ſigna feciſſet coram *Iſai. 6. 9.
eis, non credebant in eum:
38 Ut ſermo Iſaiæ prophetæ impleretur, quẽ *Mat. 21. 14 Marc. 4. 12. Lucæ 8. 10. Act. 28. 26. Rom. 12. 8
dixit: * Domine, quis credidit auditui noſtro?
& brachium Domini cui revelatum eſt?
39 Propterea non poterant credere, quia
iterum dixit Iſaias:
40 * Excæcavit oculos eorum, & induravit
cor eorum: ut non videant oculis, & non in-
telligant corde, & convertantur, & ſanẽ eos.
41 Hæc dixit Iſaias, quando vidit gloriam
ejus, & locutus eſt de eo.
42 Verumtamen & ex principibus multi cre-
diderunt in eum: ſed propter Phariſæos non
confitebantur, ut è ſynagoga non ejicerẽtur.
C
43 Dilexerunt enim gloriam hominum ma- G
gis, quàm gloriam Dei.
44 Jeſus autem clamavit, & dixit: Qui
credit in me, non credit in me, ſed in
eum, qui miſit me.
45 Et qui videt me, videt eum, qui miſit me.
46 Ego lux in mundum veni: ut omnis, qui
credit in me, in tenebris non maneat.
47 Et ſi quis audierit verba mea, & non
cuſtodierit: ego non judico eum, non enim
veni, ut judicem mundum, ſed ut ſalvifi-
cem mundum.
48 Qui ſpernit me, & non accipit verba mea: *Mar. 16. 1
habet, qui judicet eum: * ſermo, quem locutus
ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die.
49 Quia ego ex me ipſo non ſum locutus,
ſed qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum
dedit, quid dicam, & quid loquar.
50 Et ſcio, quia mandatum ejus vita æter-
na eſt. Quæ ergo ego loquor, ſicut dixit mi-
hi Pater, ſic loquor.

CAPUT XIII.

Jeſus à cœna ſurgit: linteo præcinctus lavat pedes diſcipulorũ, renuente primùm Petro, exhortans ut idem invicem faciant. proditorem ſuum Joanni indicat: quo poſt buccellam egreſſo, dicit ſe clarificatum: de novo mandato dilectionis: Petro trinam prædicit ſui abnegationem.

A Mat. 26. 2. Marc. 14. 1. Lucæ 22. 1.
1 ANte diem feſtum Paſchæ, ſciens Jeſus,
quia venit hora ejus ut tranſeat ex hoc
mundo ad Patrem, cùm dilexiſſet ſuos, qui
erant in mundo, in finem dilexit eos.
2 Et cœna facta, cùm diabolus jam miſiſſet in
cor, ut traderet eum Judas Simonis Iſcariotę:
3 Sciens, quia omnia dedit ei Pater in ma-
nus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit:
4 Surgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua:
& cùm accepiſſet linteum, præcinxit ſe:
5 Deinde mittit aquam in pelvim, & cœ-
pit lavare pedes diſcipulorum, & extergere
linteo, quo erat præcinctus.
6 Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit
ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes?
7 Reſpondit Jeſus, & dixit ei. Quod ego fa-
cio, tu neſcis modò, ſcies autem poſteà.
8 Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes
in æternum. Reſpondit ei Jeſus. Si non la-
vero te, non habebis partem mecum.
9 Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tan-
tùm pedes meos, ſed & manus, & caput.
10 Dicit ei Jeſus: Qui lotus eſt, non indi-
get, niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus to-
tus. Et vos mundi eſtis, ſed non omnes.
11 Sciebat enim quiſnam eſſet, qui traderet
eum; proptereà dixit: Non eſtis mundi omnes.
12 Poſtquàm ergo lavit pedes eorum, & B
accepit veſtimenta ſua, cùm recubuiſſet ite-
rùm, dixit eis: Scitis, quid fecerim vobis?
13 Vos vocatis me Magiſter, & Domine:
& benè dicitis: ſum etenim.
14 Si ergo ego lavi pedes veſtros, Domi-
nus, & Magiſter: & vos debetis alter alte-
rius lavare pedes.
15 Exemplum enim dedi vobis, ut quemad- *Infr. 15. 2. Mat. 10. 24. Lucæ 6. 40.
modum ego feci vobis, ita & vos faciatis.
16 * Amen, amen dico vobis: Non eſt ſer-
vus major domino ſuo, neque Apoſtolus ma-
jor eſt eo, qui miſit illum.

C 17 Si hæc ſcitis, beati eritis, ſi feceritis ea.
18 Non de omnibus vobis dico; ego ſcio,
Pſal. 40. 10. quos elegerim: ſed ut impleatur Scriptura:
Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum ſuum.
19 Amodò dico vobis, priuſquàm fiat; ut
cùm factum fuerit, credatis, quia ego ſum.
*Mat. 10. 40. Luc. 10. 6. 20 * Amen, amen dico vobis: Qui accipit, ſi
quem miſero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum, qui me miſit.
*Mat. 26. 21. Mar. 14. 18. Luc. 22. 21. 21 Cùm hæc dixiſſet Jeſus, turbatus eſt ſpiritu: & proteſtatus eſt, & dixit: Amen, amen
dico vobis: Quia unus ex vobis tradet me.
22 Aſpiciebant ergo ad invicem diſcipuli,
hæſitantes de quo diceret.
*Luc. 22. 21. 23 * Erat ergo recumbens unus ex diſcipulis ejus in ſinu Jeſu, quem diligebat Jeſus.
24 Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit
ei: Quis eſt, de quo dicit?
25 Itaque cùm recubuiſſet ille ſupra pectus
Jeſu, dicit ei: Domine, quis eſt?
26 Reſpondit Jeſus: Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxiſſet
panem, dedit Judæ Simonis Iſcariotæ.
27 Et poſt buccellam, introivit in eum ſatanas. Et dixit ei Jeſus: Quod facis, fac citiùs.
D 28 Hoc autem nemo ſcivit diſcumbentium,
ad quid dixerit ei.
29 Quidam enim putabant, quia loculos
habebat Judas, quòd dixiſſet ei Jeſus: Eme
ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum: aut
egenis ut aliquid daret.
30 Cùm ergo accepiſſet ille buccellam,
exivit continuò. Erat autem nox.
31 Cùm ergo exiſſet, dixit Jeſus: Nunc
clarificatus eſt filius hominis: & Deus clarificatus eſt in eo.
32 Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus
clarificabit eum in ſemetipſo: & continuò
clarificabit eum.
Sup. 7. 34. 33 Filioli, adhuc modicum vobiſcum ſum.
Quæretis me: & ſicut dixi Judæis: Quò ego vado, vos nõ poteſtis venire: & vobis dico modò.
*Lev. 19. 18. Matt. 22. 39. Infra 15. 12. 34 * Mandatum novum do vobis: Ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem.
35 In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli
mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicẽ.
36 Dicit ei Simon Petrus: Domine, quò vadis? Reſpondit Jeſus, Quò ego vado, non potes me modò ſequi: ſequeris autem poſteà.
37 Dicit ei Petrus: Quare non poſſum te ſequi modò? animam meam pro te ponam.
*Mat. 26. 35. Mar. 14. 29. Luc. 22. 33. 38 Reſpondit ei Jeſus: * Animam tuam pro
me pones: Amen, amen dico tibi: Non cantabit gallus, donec ter me neges.

CAPUT XIV.

Conſolando diſcipulos ait multas in domo Patris eſſe manſiones, ſeque rurſum illos aſſumpturum: Thomæ dicit, ſe eſſe viam, veritatem, & vitam; Philippo autem: Patrem in ſe videri; illoſque accepturos quidquid ſuo nomine petierint, & ſe alium Paracletum à Patre miſſurum: docet, quis ipſum diligere dicendus ſit: & qualem pacem relinquat diſcipulis, qui de ipſius diſceſſu meritò gaudere deberent.

A 1 NOn turbetur cor veſtrum. Creditis
in Deum, & in me credite,
2 In domo Patris mei manſiones multæ
ſunt. Si quò minùs dixiſſem vobis: Quia vado parare vobis locum.
3 Et ſi abiero, & præparavero vobis locum:
iterum venio, & accipiam vos ad me ipſum,
ut ubi ſum ego, & vos ſitis.
4 Et quò ego vado, ſcitis, & viam ſcitis.
5 Dicit ei Thomas: Domine, neſcimus, quò
vadis: & quomodo poſſumus viam ſcire?
6 Dicit ei Jeſus: Ego ſum via, & veritas, &
vita. Nemo venit ad Patrem, niſi per me.
7 Si cognoviſſetis me, & Patrem meum utique cognoviſſetis: & amodò cognoſcetis
eum, & vidiſtis eum.
8 Dicit ei Philippus: Domine, oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis.
9 Dicit ei Jeſus: Tanto tempore vobiſcum
ſum: & non cognoviſtis me? Philippe, qui
videt me, videt & Patrem. Quomodo tu
dicis: Oſtende nobis Patrem?
10 Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt? Verba, quæ ego loquor vobis,
à me ipſo non loquor. Pater autem in me
manens, ipſe facit opera.
11 Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt? B
12 Alioquin propter opera ipſa credite.
Amen, amen dico vobis, qui credit in me,
opera, quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora
horum faciet: quia ego ad Patrem vado.
13 * Et quodcumque petieritis Patrem in *Mat. 7. 7. 21. 22.
nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Mar. 11. 24.
Pater in Filio. Infra 16. 23.
14 Si quid petieritis me in nomine meo,
hoc faciam.
15 Si diligitis me, mandata mea ſervate.
16 Et ego rogabo Patrem, & alium Paraclitũ dabit vobis, ut maneat vobiſcũ in eternum,
17 Spiritum veritatis, quem mundus non
poteſt accipere, quia non videt eum, nec
ſcit eum: vos autem cognoſcetis eum; quia
apud vos manebit, & in vobis erit.
18 Nõ relinquã vos orphanos: veniã ad vos.
19 Adhuc modicum: & mundus me jam
non videt. Vos autem videtis me: quia ego
vivo, & vos vivetis.
20 In illo die vos cognoſcetis, quia ego ſum C
in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.
21 Qui habet mandata mea, & ſervat ea,
ille eſt, qui diligit me. Qui autem diligit
me, diligetur à Patre meo: & ego diligam
eum, & manifeſtabo ei meipſum.
22 Dicit ei Judas, non ille Iſcariotes: Domine, quid factum eſt, quia manifeſtaturus
es nobis teipſum, & non mundo?
23 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus,
& manſionem apud eum faciemus.
24 Qui non diligit me, ſermones meos non
ſervat. Et ſermonem, quem audiſtis, non
eſt meus: ſed ejus, qui miſit me Patris.
25 Hæc locutus ſum vobis apud vos manens.
26 Paraclitus autem Spiritus ſanctus, quem D
mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.
27 Pacem relinquo vobis, pacem meam do
vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor veſtrũ, neque formidet.

28 Audiſtis, quia ego dixi vobis: Vado, &
venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis
utique, quia vado ad Patrem: quia Pater
major me eſt.
29 Et nunc dixi vobis prius, quàm fiat: ut
cùm factum fuerit, credatis.
30 Jam non multa loquar vobiſcum, venit
enim princeps mundi hujus, & in me non
habet quidquam.
31 Sed ut cognoſcat mundus, quia diligo
Patrem, * & ſicut mandatum dedit mihi
Pater, ſic facio. Surgite, eamus hinc.

* Act. 2. 23.

CAPUT XV.

Christus vitis, Pater agricola, diſcipuli verò palmites: præceptum Chriſti de mutua dilectione frequenter iteratum: Apoſtoli amici Chriſti, quibus ſecreta ſua communicavit, & elegit eos, ut fructum perpetuum afferrent; quos roborat adverſus mundi odium, ac perſecutiones, dicens Judæos excuſationem non habere de peccato ſuo.

A
1 EGo ſum vitis vera: & Pater meus
agricola eſt.
2 Omnem palmitem in me non ferentē fru-
ctum, tollet eum: & omnem, qui fert fructum,
purgabit eum, ut fructum plus afferat.
3 * Jam vos mundi eſtis propter ſermonem,
quem locutus ſum vobis.

* Sup. 13. 10.

4 Manete in me: & ego in vobis. Sicut
palmes non poteſt ferre fructum à ſemeti-
pſo, niſi manſerit in vite: ſic nec vos, ni-
ſi in me manſeritis.
5 Ego ſum vitis, vos palmites: qui manet in
me, & ego in eo, hic fert fructum multum:
quia ſine me nihil poteſtis facere.
6 Si quis in me non manſerit: mittetur fo-
ras ſicut palmes, & areſcet, & colligent
eum, & in ignem mittent, & ardet:
7 Si manſeritis in me, & verba mea in vo-
bis manſerint: quodcumque volueritis, pe-
tetis, & fiet vobis.
B
8 In hoc clarificatus eſt Pater meus, ut
fructum plurimum afferatis, & efficiamini
mei diſcipuli.
9 Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi
vos. Manete in dilectione mea.
10 Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis
in dilectione mea, ſicut & ego Patris mei præ-
cepta ſervavi, & maneo in ejus dilectione.
11 Hæc locutus ſum vobis, ut gaudium meum
in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur.
12 * Hoc eſt præceptum meum, ut diliga-
tis invicem, ſicut dilexi vos.

* Sup. 13. 34. Eph. 5. 2. 1 Theſſ. 4. 9.

13 Majorem hac dilectionem nemo habet,
ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.
14 Vos amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ
ego præcipio vobis.
C
15 Jam non dicam vos ſervos: quia ſervus
neſcit, quid faciat dominus ejus. Vos autem
dixi amicos: quia omnia, quæcumque audi-
vi à Patre meo, nota feci vobis.
16 Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos,
& poſui vos, * ut eatis, & fructum afferatis: &
fructus veſter maneat: ut quodcumque petie-
ritis Patrem in nomine meo, det vobis.

* Matt. 28. 19.

17 * Hæc mando vobis, ut diligatis invicem:

* 1. Joan. 3. 11. & 4. 7.

18 Si mundus vos odit, ſcitote, quia me
priorem vobis odio habuit.
19 Si de mundo fuiſſetis, mundus, quod
ſuum erat, diligeret: quia verò de mundo
non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, pro-
pterea odit vos mundus.
D
20 Mementote ſermonis mei, quem ego dixi
vobis.* Non eſt ſervus major Dño ſuo. Si me
perſecuti ſunt, & vos perſequentur: ſi ſermo-
nem meum ſervaverũt, & veſtrum ſervabunt.

* Sup. 13. 16. Matt. 10. 24. Matt. 24. 9.

21 Sed hæc omnia facient vobis propter no-
men meum: quia neſciunt eum, qui miſit me.
22 Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis,
peccatum non haberent; nunc autem excu-
ſationem non habent de peccato ſuo.
23 Qui me odit: & Patrem meum odit.
24 Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo
alius fecit, peccatum non haberent: nunc
autem & viderunt, & oderunt & me, &
Patrem meum.
25 Sed ut adimpleatur ſermo, qui in le-
ge eorum ſcriptus eſt: * Quia odio ha-
buerunt me gratis.

* Pſal. 34. 19.

26 * Cùm autem venerit Paraclitus, quem
ego mittam vobis à Patre, ſpiritum verita-
tis, qui à Patre procedit, ille teſtimonium
perhibebit de me:

* Luc. 24. 49.

27 Et vos teſtimonium perhibebitis, quia
ab initio mecum eſtis.

CAPUT XVI.

Diſcipulis prædicit futuras perſecutiones, & quòd eis expediat, ut ipſe vadat, quò veniat Paraclitus, qui mundum arguat, ipſoſque doceat, & Chriſtum clarificet: declarat, quod dixerat, Modicum & jam non videbitis me, &c. addens ſimilitudinem de muliere pariente: hortatur, ut à patre petant ipſius nomine; prædicitque ipſorum fugam.

1 HÆc locutus ſum vobis, ut non ſcan- A
dalizemini:
2 Abſque ſynagogis facient vos: ſed venit
hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitre-
tur obſequium ſe præſtare Deo:
3 Et hæc facient vobis, quia non noverunt
Patrem, neque me.
4 Sed hæc locutus ſum vobis: ut, cùm venerit
hora, eorũ reminiſcamini quia ego dixi vobis:
5 Hæc autem vobis ab initio non dixi,
quia vobiſcum eram. Et nunc vado ad eum,
qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat
me, Quò vadis?
6 Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſti-
tia implevit cor veſtrum:
7 Sed ego veritatem dico vobis: expedit
vobis, ut ego vadam: ſi enim non abiero,
Paraclitus non veniet ad vos: ſi autem ab-
iero, mittam eum ad vos.
8 Et cùm venerit ille, arguet mundum de
peccato; & de juſtitia, & de judicio.
9 De peccato quidem, quia non credi-
derunt in me.
10 De juſtitia verò, quia ad Patrem vado,
& jam non videbitis me.
11 De judicio autem, quia princeps hu- B
jus mundi jam judicatus eſt.
12 Adhuc multa habeo vobis dicere: ſed
non poteſtis portare modò.
13 Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis,
docebit vos omnem veritatem, non enim lo-
quetur à ſemetipſo, ſed quæcũque audiet, lo-
quetur, & quæ ventura ſunt annuntiabit vobis.
14 Ille me clarificabit: quia de meo ac-

cipiet, & annuntiabit vobis.

15 Omnia, quæcumque habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

16 Modicum, & jam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me: quia vado ad Patrem.

17 Dixerunt ergo ex diſcipulis ejus ad invicem: Quid eſt hoc, quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me, & quia vado ad Patrem?

C

18 Dicebant ergo: Quid eſt hoc, quod dicit, Modicum? neſcimus, quid loquitur.

19 Cognovit autem Jeſus, quia volebant eum interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me.

20 Amen, amen dico vobis: quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.

21 Mulier, cùm parit, triſtitiam habet, quia venit hora ejus: cùm autem pepererit puerum, jam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum.

22 Et vos igitur nunc quidem triſtitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum: & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.

* Sup. 14.13. Matt. 7. 7. 21.22. Mar. 11.24 Lucæ 11. 9. Jac. 1. 5.

23 Et in illo die me non rogabitis quidquam. *Amen, amen dico vobis, ſi quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

24 Uſque modò non petiſtis quidquam in nomine meo: Petite, & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum.

D

25 Hæc in proverbiis locutus ſum vobis. Venit hora, cùm jam non in proverbiis loquar vobis, ſed palam de Patre annuntiabo vobis.

26 In illo die in nomine meo petetis; & non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis:

27 Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me amaſtis, & crediditis, quia ego à Deo exivi.

28 Exivi à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.

29 Dicunt ei diſcipuli ejus: Ecce nunc palàm loqueris, & proverbium nullum dicis.

30 Nunc ſcimus, quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi, ut quis te interroget: in hoc credimus, quia à Deo exiſti.

31 Reſpondit eis Jeſus: Modò creditis?

*Mat. 26.31. Marci 14.27.

32 * Ecce venit hora, & jam venit, ut diſpergamini unuſquiſque in propria, & me ſolum relinquatis: & non ſum ſolus, quia Pater mecum eſt.

33 Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo preſſuram habebitis, ſed confidite, ego vici mundum.

CAPUT XVII.

Oratio Chriſti ad Patrem pro utriuſque clarificatione, pro diſcipulis, & iis, qui per illos in ipſum eſſent credituri, ut ſerventur à malo, & omnes ſint unum, munduſque cognoſcat ipſum fuiſſe à Patre miſſum.

A

1 HÆc locutus eſt Jeſus: & ſublevatis oculis in cœlum, dixit: Pater, venit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te:

2 * Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, ut omne, quod dediſti ei, det eis vitam ęternã. *Mat. 28.18.

3 Hæc eſt autem vita æterna: Ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.

4 Ego te clarificavi ſuper terram: opus conſummavi, quod dediſti mihi, ut faciam:

5 Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipſum, claritate, quam habui, priùs quam mundus eſſet, apud te.

6 Manifeſtavi nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi de mundo: tui erant, & mihi eos dediſti: & ſermonem tuum ſervaverunt.

7 Nunc cognoverunt, quia omnia, quæ dediſti mihi, abs te ſunt:

8 Quia verba, quæ dediſti mihi, dedi eis, & ipſi acceperunt, & cognoverunt vere, quia à te exivi, & crediderunt, quia tu me miſiſti.

9 Ego pro his rogo. Non pro mundo rogo, ſed pro his, quos dediſti mihi: quia tui ſunt: B

10 Et mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt: & clarificatus ſum in eis.

11 Et jam non ſum in mundo, & hi in mundo ſunt, & ego ad te venio. Pater ſancte, ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi: ut ſint unum, ſicut & nos.

12 Cùm eſſem cum eis, ego ſervabam eos in nomine tuo: * quos dediſti mihi, cuſtodivi: & nemo ex eis periit, niſi filius perditionis: * ut Scriptura impleatur.

13 Nunc autem ad te venio: & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in ſemetipſis. *Joſr. 18. 9. *Pſal. 108.8

14 Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non ſunt de mundo, ſicut & ego non ſum de mundo. C

15 Non rogo, ut tollas eos de mundo, ſed ut ſerves eos à malo.

16 De mundo non ſunt, ſicut & ego non ſum de mundo.

17 Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas eſt.

18 Sicut tu me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum.

19 Et pro eis ego ſanctifico meipſum: ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate.

20 Non pro eis autem rogo tantùm, ſed & pro eis, qui credituri ſunt per verbum eorum in me:

21 Ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint: ut credat mundus, quia tu me miſiſti.

22 Et ego claritatem, quam dediſti mihi, dedi eis: ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus. D

23 Ego in eis, & tu in me: ut ſint conſummati in unum: & cognoſcat mundus, quia tu me miſiſti, & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti.

24 Pater, quos dediſti mihi, volo, ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum: ut videant claritatem meam, quam dediſti mihi: quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi.

25 Pater juſte, mundus te non cognovit: ego autem te cognovi, & hi cognoverunt, quia tu me miſiſti.

26 Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam: ut dilectio, qua dilexiſti me, in ipſis ſit, & ego in ipſis.

CAPUT XVIII.

Jeſus à Judæis capitur, illis primùm ad ipſius verbum in terram cadentibus: ad Annam & Caipham ducitur: reſpondens interroganti Pontifici, alapa cæditur: ter à Petro negatur: ductus in prætorium, dicit Pilato ſuum regnum non eſſe de hoc mundo: Judæi Jeſum mori cupiunt, ſoluto Barabba.

A — 2 Reg. 15. 23. Matt. 26. 36. Marc. 14. 32. Lucæ 22. 39.

1 HÆc cùm dixiſſet Jeſus, egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis trans Torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipſe, & diſcipuli ejus.

2 Sciebat autem & Judas, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Jeſus convenerat illuc cum diſcipulis ſuis.

* Mat. 26. 47. Marc. 14. 43. Lucæ 22. 47.

3 * Judas ergo cùm accepiſſet cohortem, & à Pontificibus, & Phariſæis miniſtros, venit illuc cum laternis, & facibus, & armis.

4 Jeſus itaque ſciens omnia, quæ ventura erant ſuper eum, proceſſit, & dixit eis: Quem quæritis?

5 Reſponderunt ei: Jeſum Nazarenum. Dicit eis Jeſus: Ego ſum. Stabat autem & Judas, qui tradebat eum, cum ipſis.

6 Ut ergo dixit eis: Ego ſum; abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram.

B

7 Iterum ergo interrogavit eos: Quem quæritis? Illi autem dixerunt: Jeſum Nazarenum.

8 Reſpondit Jeſus: Dixi vobis, quia ego ſum: ſi ergo me quæritis, ſinite hos abire.

* Supr. 17. 12.

9 Ut impleretur ſermo, quem dixit: * Quia quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quemquam.

10 Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum: & percuſſit pontificis ſervum, & abſcidit auriculam ejus dexteram. Erat autem nomen ſervo Malchus.

11 Dixit ergo Jeſus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?

12 Cohors ergo, & tribunus, & miniſtri Judæorum comprehenderunt Jeſum, & ligaverunt eum.

C — * Luc. 3. 2.

13 Et adduxerunt eum ad * Annam primùm, erat enim ſocer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.

* Supr. 11. 49.

14 Erat autem Caiphas, * qui conſilium dederat Judæis: Quia expedit, unum hominem mori pro populo.

15 Sequebatur autem Jeſum Simon Petrus, & alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus pontifici, & introivit cum Jeſu in atrium pontificis.

* Mat. 26. 58. Marc. 14. 54. Lucæ 22. 55.

16 Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. * Exivit ergo diſcipulus alius, qui erat notus pontifici, & dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum.

17 Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria: Numquid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Dicit ille: Non ſum.

18 Stabant autem ſervi, & miniſtri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebant ſe: erat autem cum eis & Petrus ſtans, & calefaciens ſe.

D

19 Pontifex ergo interrogavit Jeſum de diſcipulis ſuis, & de doctrina ejus.

20 Reſpondit ei Jeſus: Ego palàm locutus ſum mundo: ego ſemper docui in ſynagoga, & in templo, quò omnes Judæi conveniunt: & in occulto locutus ſum nihil.

21 Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt, quid locutus ſim ipſis: ecce hi ſciunt, quæ dixerim ego.

22 Hæc autem cùm dixiſſet, unus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Jeſu, dicens: Sic reſpondes pontifici?

* Mat. 26. 57. Marc. 14. 53. Lucæ 22. 54.

23 Reſpondit ei Jeſus: * Si malè locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem bene, quid me cædis?

24 Et miſit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem.

E — * Mat. 26. 69. Marc. 14. 67. Lucæ 22. 56.

25 Erat autem Simon Petrus ſtans, & calefaciens ſe. * Dixerunt ergo ei: Numquid & tu ex diſcipulis ejus es? Negavit ille, & dixit: Non ſum.

26 Dicit ei unus ex ſervis pontificis, cognatus ejus, cujus abſcidit Petrus auriculam: Nonne ego te vidi in horto cum illo?

27 Iterum ergo negavit Petrus, & ſtatim gallus cantavit.

* Mat. 27. 2. Marc. 15. 1. Lucæ 23. 1. Actor. 10. 28. & 11. 3.

28 Adducunt ergo Jeſum à Caipha in prætorium. Erat autem manè: & ipſi non introierunt in prætorium, * ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha.

29 Exivit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit: Quam accuſationem affertis adverſùs hominem hunc?

30 Reſponderunt, & dixerunt ei: Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum.

F

31 Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, & ſecundùm legem veſtram judicate eum. Dixerunt ergo ei Judæi: Nobis non licet interficere quemquam.

* Mat. 20. 19.

32 * Ut ſermo Jeſu impleretur, quem dixit, ſignificans qua morte eſſet moriturus.

* Mat. 27. 11. Marc. 15. 2. Lucæ 23. 3.

33 * Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, & vocavit Jeſum, & dixit ei: Tu es rex Judæorum?

34 Reſpondit Jeſus: A temetipſo hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?

35 Reſpondit Pilatus: Numquid ego Judæus ſum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi: quid feciſti?

G

36 Reſpondit Jeſus: Regnum meum non eſt de hoc mundo: ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum, miniſtri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis: nunc autem regnum meum non eſt hinc.

37 Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Reſpondit Jeſus: Tu dicis, quia rex ſum ego. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati: omnis, qui eſt ex veritate, audit vocem meam.

38 Dicit ei Pilatus: Quid eſt veritas? Et cùm hoc dixiſſet, iterum exivit ad Judæos, & dixit eis: Ego nullam invenio in eo cauſam.

* Mat. 27. 15. Marc. 15. 6. Lucæ 23. 17.

39 * Eſt autem conſuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Paſcha: vultis ergo dimittam vobis regem Judæorum?

40 Clamaverunt ergo rurſum omnes, dicentes: Non hunc, ſed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

CAPUT XIX.

A Pilato flagellatus, variiſque modis afflictus, & ſpinis coronatus ad mortem depoſcitur: rurſumque à Pilato examinatus, oſtendit illi m deſuper tantùm habere in ipſum poteſtatem: Pilatus meticuloſus, Jeſum, quem regem dicit Judæorum, morti adjudicat: Jeſus bajulans ſibi crucem, inter latrones crucifigitur, poſito à Pilato ſuper crucem titulo, diviſiſque à militibus veſtimentis, & ſorte de tunica miſſa: Jeſus matri Joannem, matremque Joanni commendat: & ſitiens aceto potatur, conſummatiſque omnibus tradit ſpiritum: fractis latronum cruribus, ex aperto Chriſti latere ſanguis, & aqua profluit, ejuſque corpus, myrrha, & aloe conditum, ſepelitur.

A 1 TUnc ergo apprehendit Pilatus Jeſum,
Matt. 27. 27. Mar. 15. 6 & flagellavit.
2 Et milites plectentes coronam de ſpinis,
impoſuerunt capiti ejus, & veſte purpurea
circumdederunt eum.
3 Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave
Rex Judæorum: & dabant ei alapas.
4 Exivit ergo iterum Pilatus foras, & dicit
eis: Ecce adduco vobis eum foras, ut cognoſcatis,
quia nullam invenio in eo cauſam.
5 (Exivit ergo Jeſus portans coronam ſpineam,
& purpureum veſtimentum) Et dicit
eis: Ecce homo.
6 Cùm ergo vidiſſent eum Pontifices, &
miniſtri clamabant, dicentes: Crucifige,
crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite
eum vos, & crucifigite; ego enim non invenio
B in eo cauſam.
7 Reſponderunt ei Judæi: Nos legem habemus,
& ſecundùm legem debet mori,
quia filium Dei ſe fecit.
8 Cùm ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonem,
magis timuit.
9 Et ingreſſus eſt prætorium iterum, &
dixit ad Jeſum: Unde es tu? Jeſus autem
reſponſum non dedit ei.
10 Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris?
neſcis, quia poteſtatem habeo crucifigere
te, & poteſtatem habeo dimittere te?
11 Reſpondit Jeſus: Non haberes poteſtatem
adversùm me ullam, niſi tibi datum
eſſet deſuper. Propterea, qui me tradidit
tibi, majus peccatum habet.
12 Et exinde quærebat Pilatus dimittere
eum, Judæi autem clamabant dicentes: Si
hunc dimittis, non es amicus Cæſaris omnis
enim, qui ſe regem facit, contradicit Cæſari.
13 Pilatus autem cùm audiſſet hos ſermones, C
adduxit foras Jeſum & ſedit pro tribunali,
in loco, cui dicitur Lithoſtrotos,
Hebraicè autem Gabbatha.
14 Erat autem Paraſceve Paſchæ, hora quaſi
ſexta, & dicit Judæis: Ecce rex veſter.
15 Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige
eum. Dicit eis Pilatus: Regem veſtrum
crucifigam? Reſponderunt Pontifices: Non
habemus regem niſi Cæſarem.
16 Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur.
Suſceperunt autē Jeſum, & eduxerunt.
17 * Et bajulans ſibi crucem, exivit in *Mat. 27. 19.
eum, qui dicitur Calvariæ, locum, Hebraicè Marc. 15. 2.
autem Golgotha: Lucæ 23. 3.
18 Ubi crucifixerunt eum, & cum eo alios
duos, hinc, & hinc, medium autem Jeſum.
19 Scripſit autem & titulum Pilatus: & poſuit D
ſuper crucem. Erat autem ſcriptum:
Jeſus Nazarenus Rex Judæorum.
20 Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt:
quia prope civitatem erat locus,
ubi crucifixus eſt Jeſus. Et erat ſcriptum
Hebraicè, Græcè, & Latinè.
21 Dicebant ergo Pilato Pontifices Judæorum:
Noli ſcribere, Rex Judæorum: ſed
quia ipſe dixit: Rex ſum Judæorum.
22 Reſpondit Pilatus: Quod ſcripſi, ſcripſi.
23 Milites ergo cùm crucifixiſſent eum, * *Mat. 27. 35
acceperunt veſtimenta ejus, (& fecerunt quatuor Mar. 15. 24
partes: unicuique militi partem) & tunicam. Luc. 23. 34
Erat autem tunica inconſutilis, deſuper
contexta per totum.
24 Dixerunt ergo ad invicem: Non ſcinda-

mus eam, ſed ſortiamur de illa, cujus ſit. Ut
Scriptura impleretur, dicens: * Partiti ſunt
* Pſal. 21. 19. veſtimenta mea ſibi, & in veſtem meam miſe-
runt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt.
E 25 Stabant autem juxta crucem Jeſu, Mater
ejus, & ſoror matris ejus, Maria Cleophæ,
& Maria Magdalene.
26 Cùm vidiſſet ergo Jeſus Matrem, & di-
ſcipulum ſtantem, quem diligebat, dicit
Matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus.
27 Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua.
Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſua.
28 Poſteà ſciens Jeſus quia omnia conſum-
* Pſal. 68. 22. mata ſunt, * ut conſummaretur Scriptura,
dixit: Sitio.
29 Vas ergo erat poſitum aceto plenum. Illi
autem ſpongiam plenam aceto, hyſſopo cir-
F cumponentes, obtulerunt ori ejus.
30 Cùm ergo accepiſſet Jeſus acetum, dixit:
Conſummatum eſt. Et inclinato capite tra-
didit ſpiritum.
31 Judæi ergo (quoniam paraſceve erat)
ut non remanerent in cruce corpora ſabbato,
(erat enim magnus dies ille Sabbati) rogave-
runt Pilatum, ut frangerentur eorum crura,
& tollerentur.
32 Venerunt ergo milites: & primi quidem
fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus
eſt cum eo.
33 Ad Jeſum autem cùm veniſſent, ut vi-
derunt eum jam mortuum, non fregerunt
ejus crura:
34 Sed unus militum lancea latus ejus ape-
ruit, & continuò exivit ſanguis, & aqua.
35 Et qui vidit, teſtimonium perhibuit: &
verum eſt teſtimonium ejus. Et ille ſcit, quia
vera dicit; ut & vos credatis.
36 Facta ſunt enim hæc, ut Scriptura imple-
* Exo. 12. 46. retur: * Os non comminuetis ex eo.
37 Et iterum alia ſcriptura dicit: * Vide-
Num. 9. 12. bunt, in quem transfixerunt.
* Zac. 12. 10. 38 *Poſt hæc autem rogavit Pilatum Joſeph
ab Arimathæa, (eò quod eſſet diſcipulus Je-
* Mat. 27. 57. ſu, occultus autem propter metum Judæo-
rum) ut tolleret corpus Jeſu. Et permiſit
Marc. 15. 43. Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Jeſu.
39 Venit autem & Nicodemus,* qui venerat
Lucæ 23. 50. ad Jeſum nocte primùm, ferens mixturam
* Sup. 3. 2. myrrhæ, & aloes, quaſi libras centum.
40 Acceperunt ergo corpus Jeſu, & liga-
verunt illud linteis cum aromatibus, ſicut
mos eſt Judæis ſepelire.
41 Erat autem in loco, ubi crucifixus eſt,
hortus: & in horto monumentum novum, in
quo nondum quiſquam poſitus erat.
42 Ibi ergo propter Paraſceven Judæorum,
quia juxtà erat monumentũ, poſuerũt Jeſum.

CAPUT XX.

*Maria Magdalene prima venit ad monu-
mentum, deinde Petrus, & Joannes: il-
la plorans ad monumentum videt Ange-
los, tandemque Jeſum agnoſcit: qui ap-
parens Apoſtolis, pacem illis optat: &
oſtenſis manibus, ac latere, dat eis Spi-
ritum ſanctum, ut peccata remittant, ac
retineant, rurſumque non credenti Tho-
mæ apparens cum reliquis diſcipulis, cor-
pus præbet palpandum, beatos dicens, qui
in ipſo non viſo crediderunt. Multa Chri-
ſti ſigna non ſunt in hoc libro ſcripta.*

1 UNa autem ſabbati, Maria Magdalene A
venit mane, cùm adhuc tenebræ eſ- Matt. 28. 1.
ſent, ad monumentum, & vidit lapidem ſub- Marc. 16. 1.
latum à monumento. Lucæ 24. 1.
2 Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Pe-
trum, & ad alium diſcipulum, quem amabat
Jeſus, & dicit illis: Tulerunt Dominum de
monumento, & neſcimus, ubi poſuerunt eum.
3 Exiit ergo Petrus, & ille alius diſcipulus,
& venerunt ad monumentum.
4 Currebant autem duo ſimul, & ille alius
diſcipulus præcucurrit citiùs Petro, & venit
primus ad monumentum. B
5 Et cùm ſe inclinaſſet, vidit poſita lintea-
mina, non tamen introivit.
6 Venit ergo Simon Petrus ſequens eum,
& introivit in monumentum, & vidit lin-
teamina poſita,
7 Et ſudarium, quod fuerat ſuper caput
ejus, non cum linteaminibus poſitum, ſed
ſeparatim involutum in unum locum.
8 Tunc ergo introivit & ille diſcipulus,
qui venerat primus ad monumentum: &
vidit, & credidit: C
9 Nondum enim ſciebant Scripturam, quia
oportebat eum à mortuis reſurgere.
10 Abierunt ergo iterum diſcipuli ad ſe-
metipſos.
11 * Maria autem ſtabat ad monumentum
foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinavit * Mat. 28. 1.
ſe, & proſpexit in monumentum. Marc. 16. 5.
12 Et vidit duos angelos in albis, ſedentes, Lucæ 24. 4.
unum ad caput, & unum ad pedes, ubi po-
ſitum fuerat corpus Jeſu.
13 Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras?
Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum: &
neſcio ubi poſuerunt eum.
14 Hæc cùm dixiſſet, converſa eſt re-
trorſum, & vidit Jeſum ſtantem: & non
ſciebat, quia Jeſus eſt. D
15 Dicit ei Jeſus: Mulier, quid ploras?
quem quæris? Illa exiſtimans quia hortu-
lanus eſſet, dicit ei: Domine, ſi tu ſuſtu-
liſti eum, dicito mihi, ubi poſuiſti eum;
& ego eum tollam.
16 Dicit ei Jeſus: Maria. Converſa illa, di-
cit ei: Rabboni (quod dicitur Magiſter.)
17 Dicit ei Jeſus: Noli me tangere, non-
dum enim aſcendi ad Patrem meum: vade
autem ad fratres meos, & dic eis: Aſcendo
ad Patrem meum, & Patrem veſtrum: Deum
meum, & Deum veſtrum.
18 Venit Maria Magdalene annuntians
diſcipulis: Quia vidi Dominum, & hæc di- E
xit mihi.
19 * Cùm ergo ſerò eſſet die illo, una ſabba-
torum, & fores eſſent clauſæ, ubi erant di- * Mar. 16. 14.
ſcipuli congregati propter metum Judæo- Lucæ 24. 36.
rum: venit Jeſus, & ſtetit in medio, & di- 1 Cor. 15. 5.
xit eis: Pax vobis.
20 Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis ma-
nus, & latus. Gaviſi ſunt ergo diſcipuli,
viſo Domino.
21 Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut
miſit me Pater, & ego mitto vos.
22 Hæc cùm dixiſſet, inſufflavit, & dixit
eis: Accipite Spiritum ſanctum:
23 * Quorum remiſeritis peccata, remittun- F
tur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. * Mat. 18. 18.
24 Thomas autem unus ex duodecim, qui

dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Jeſus.

25 Dixerunt ergo ei alii diſcipuli : Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis : Niſi videro in manibus eis fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam.

26 Et poſt dies octo, iterum erant diſcipuli ejus intus, & Thomas cum eis. Venit Jeſus januis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit : Pax vobis.

27 Deinde dicit Thomæ : Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum : & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.

28 Reſpondit Thomas, & dixit ei : Dominus meus, & Deus meus.

29 Dixit ei Jeſus : Quia vidiſti me Thoma, credidiſti : beati, qui non viderunt, & crediderunt.

*Infr. 21.25. 30 * Multa quidem, & alia ſigna fecit Jeſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc.

31 Hæc autem ſcripta ſunt, ut credatis, quia Jeſus eſt Chriſtus Filius Dei : & ut credentes, vitam habeatis in nomine ejus.

CAPUT XXI.

Piſcantibus diſcipulis, comprehendere facit Jeſus copioſam piſcium multitudinem : quo ſigno Petrus per Joannem Dominum agnoſcens, mittit ſe in mare : & facto prandio, de amore in Chriſtum ter interrogatus, ter accipit paſcendas ipſius oves : & de futura paſſione ſua admonetur, fruſtra de Joannis morte curioſè ſerutatus : non omnia Chriſti facta ſcripta ſunt.

A 1 POſteà manifeſtavit ſe iterum Jeſus diſcipulis ad mare Tiberiadis. Manifeſtavit autem ſic :

2 Erant ſimul Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui erat à Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & alii ex diſcipulis ejus duo.

3 Dicit eis Simon Petrus : Vado piſcari. Dicunt ei : Venimus & nos tecum. Et exierunt, & aſcenderunt in navim : & illa nocte nihil prendiderunt.

4 Mane autem facto ſtetit Jeſus in littore : non tamen cognoverunt diſcipuli, quia Jeſus eſt.

5 Dixit ergo eis Jeſus : Pueri, numquid pulmentarium habetis ? Reſponderunt ei : Non.

6 Dicit eis : Mittite in dexteram navigii rete, & invenietis. Miſerunt ergo : & jam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium.

B 7 Dixit ergo diſcipulus ille, quem diligebat Jeſus, Petro : Dominus eſt. Simon Petrus cum audiſſet, quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare.

8 Alii autem diſcipuli navigio venerunt, (non enim longe erant à terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium.

9 Ut ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem.

10 Dicit eis Jeſus : Afferte de piſcibus, quos prendidiſtis nunc.

11 Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete.

12 Dicit eis Jeſus : Venite, prandete. Et nemo audebat diſcumbentium interrogare eum : Tu quis es ? ſcientes, quia Dominus eſt.

13 Et venit Jeſus, & accipit panem, & dat eis, & piſcem ſimiliter.

14 Hoc jam tertiò manifeſtatus eſt Jeſus diſcipulis ſuis, cùm reſurrexiſſet à mortuis. C

15 Cùm ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Jeſus : Simon Joannis, diligis me plus his ? Dicit ei : Etiam, Domine, tu ſcis, quia amo te. Dicit ei : Paſce agnos meos.

16 Dicit ei iterum : Simon Joannis, diligis me ? Ait illi : Etiam Domine, tu ſcis, quia amo te. Dicit ei : Paſce agnos meos.

17 Dicit ei tertiò : Simon Joannis, amas me ? Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me ? Et dixit ei : Domine, tu omnia noſti : tu ſcis, quia amo te. Dicit ei : Paſce oves meas.

18 * Amen, amen dico tibi : cùm eſſes junior, cingebas te, & ambulabas, ubi volebas : cùm autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet, quò tu non vis. *2. Petri 1. 14. D

19 Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deum. Et cùm hoc dixiſſet, dicit ei : Sequere me.

20 Converſus Petrus vidit illum diſcipulum, quem diligebat Jeſus, ſequentem, * qui & recubuit in cœna ſuper pectus ejus, & dixit : Domine, quis eſt qui tradet te ? *Supr. 13.23.

21 Hunc ergo cùm vidiſſet Petrus, dixit Jeſu : Domine, hic autem quid ?

22 Dicit ei Jeſus : Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te ? tu me ſequere.

23 Exiit ergo ſermo iſte inter fratres, quia diſcipulus ille non moritur. Et non dixit ei Jeſus : Non moritur, ſed : Sic eum volo manere, donec veniam, quid ad te ?

24 Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc : & ſcimus, quia verum eſt teſtimonium ejus.

25 * Sunt autem & alia multa, quæ fecit Jeſus : quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt, libros. *Supr. 20.30.

Digitized by

ACTUS APOSTOLORUM.

CAPUT PRIMUM.

Jeſus promittens Apoſtolis Spiritum ſanctum, dicit non eſſe ipſorum ſcire ſecreta rerum futurarum tempora, & poſt ipſius in cœlum aſcenſum dicitur ab Angelis ſimiliter venturus: nomina Apoſtolorum: oratio Petri de uno in locum Judæ proditoris ſufficiendo, ubi præmiſſis precibus eligitur ſorte Mathias.

A 1 PRimùm quidem ſermonem feci de omnibus, ò Theophile,
quæ cœpit Jeſus facere, &
docere,
2 Uſque in diem, qua præcipiens Apoſtolis per Spiritum
ſanctum, quos elegit, aſſumptus eſt:
3 Quibus & præbuit ſeipſum vivum poſt
paſſionem ſuam in multis argumentis, per
dies quadraginta apparens eis, & loquens
de regno Dei.
* Luc. 14 47. 4 Et conveſcens, * præcepit eis ab Jeroſoly-
Joan. 14 26. mi: ne diſcederēt, ſed expectarent promiſſio-
nem patris, quam audiſtis (inquit) per os meū:
*Mat. 3. 11. 5 Quia Joannes quidem baptizavit aqua,
Marc. 1. 8. vos autem baptizabimini Spiritu ſancto
non poſt multos hos dies.
Lucæ 3. 16. 6 Igitur qui convenerant, interrogabant
Joan. 1. 26. eum dicentes: Domine, ſi in tempore hoc
reſtitues regnum Iſrael?
B 7 Dixit autem eis: Non eſt veſtrum noſſe
*Iſa. 2. 2. tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit
Lucæ 24.49. in ſua poteſtate:
8 * Sed accipietis virtutem ſupervenien-
tis Spiritus ſancti in vos, & eritis mihi te-
ſtes in Jeruſalem, & in omni Judæa, &
Samaria, & uſque ad ultimum terræ.
9 Et cùm hæc dixiſſet, videntibus illis, ele-
vatus eſt: & nubes ſuſcepit eū ab oculis eorū.
10 Cùmque intuerentur in cœlum euntem
illum, ecce duo viri aſtiterunt juxta illos
in veſtibus albis,
11 Qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid ſtatis
aſpicientes in cœlum? hic Jeſus, qui aſſumptus
eſt à vobis in cœlum, ſic veniet, quemadmo-
dum vidiſtis eum euntem in cœlum.
12 Tunc reverſi ſunt Jeroſolymam, à mon-
te, qui vocatur Oliveti, qui eſt juxta Jeru-
ſalem, ſabbati habens iter.
13 Et cùm introiſſent in cœnaculum, aſcen- C
derunt, ubi manebant Petrus, & Joannes, Ja-
cobus, & Andreas, Philippus, & Thomas,
Bartholomæus, & Matthæus, Jacobus Al-
phæi, & Simon Zelotes, & Judas Jacobi.
14 Hi omnes erant perſeverantes unanimi-
ter in oratione cum mulieribus, & Maria
Matre Jeſu, & fratribus ejus.
15 In diebus illis exurgens Petrus in medio
fratrum, dixit (erat autem turba hominum
ſimul, fere centum viginti.)
16 Viri fratres, oportet impleri Scriptu-
ram, * quam prædixit Spiritus Sanctus per os * Pſal. 40. 10.
David de Juda, * qui fuit dux eorum, qui * Jo. 18. 3.
comprehenderunt Jeſum:
17 Qui connumeratus erat in nobis, & ſor-
titus eſt ſortem miniſterii hujus.
18 * Et hic quidem poſſedit agrum de mer- *Mat. 27. 7.
cede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit medius:
& diffuſa ſunt omnia viſcera ejus.
19 Et notum factū eſt omnibus habitantibus
Jeruſalem, ita ut appellaretur ager ille, lingua
eorum, Haceldama, hoc eſt, ager ſanguinis.
20 Scriptum eſt enim in libro Pſalmorum: D
* Fiat commoratio eorum deſerta, & non * Pſal. 68. 26.
ſit, qui inhabitet in ea: * & epiſcopatum * Pſal. 108. 8.
ejus accipiat alter.
21 Oportet ergo ex his viris, qui nobiſcum
ſunt congregati in omni tempore, quo intra-
vit, & exivit inter nos Dominus Jeſus,
22 Incipiens à baptiſmate Joannis uſque in
diem, qua aſſumptus eſt à nobis, teſtem reſur-
rectionis ejus nobiſcum fieri unum ex iſtis.
23 Et ſtatuerunt duos, Joſeph, qui vo-
vocabatur Barſabas, qui cognominatus eſt
Juſtus, & Mathiam.

24 Et orãtes dixerũt: Tu, Dñe, qui corda noſti
omniũ, oſtẽde, quẽ elegeris ex his duobus unũ,
25 Accipere locum miniſterii hujus, & apo-
ſtolatus, de quo prævaricatus eſt Judas, ut
abiret in locum ſuum.
26 Et dederunt ſortes eis, & cecidit ſors
ſuper Mathiam, & annumeratus eſt cum
undecim Apoſtolis.

CAPUT II.

Effuſo ſuper diſcipulos Spiritu ſancto die Pentecoſtes, admirantur Judæi, quòd omnium loquantur linguis, dicentes autem muſto plenos eſſe confutat Petrus, citata inter alia ſuæ concionis Prophetia Joel: cõpunctiq; Judæi, audito Petri conſilio, convertuntur ad Chriſtum tria circiter millia; ſimulque perſeverant in doctrina Apoſtolorum, fractione panis, & orationibus habentes omnia communia.

A
1 ET cùm complerentur dies Pentecoſtes,
erant omnes pariter in eodem loco:
2 Et factus eſt repente de cœlo ſonus, tam-
quam advenientis Spiritus vehementis, & re-
plevit totam domum ubi erant ſedentes.
3 Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tam-
quam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum:
4 * Et repleti ſunt omnes Spiritu Sancto, &
cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus
ſanctus dabat eloqui illis.
5 Erant autẽ in Jeruſalẽ habitantes Judæi, vi-
ri religioſi ex omni natione, quæ ſub cœlo eſt.
6 Facta autem hac voce, convenit multitu-
do, & mente confuſa eſt, quoniam audiebat
unuſquiſque lingua ſua illos loquentes.
7 Stupebant autem omnes, & mirabantur,
dicentes: Nonne ecce omnes iſti, qui lo-
quuntur, Galilæi ſunt:
8 Et quomodo nos audivimus unuſquiſque
linguam noſtram, in qua nati ſumus?
9 Parthi, & Medi, & Ælamitæ, & qui habi-
tant Meſopotamiam, Judæam, & Cappado-
ciam, Pontum, & Aſiam,
10 Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum,
& partes Lybiæ, quæ eſt circa Cyrenen, &
advenæ Romani,
11 Judæi quoque, & Proſelyti, Cretes, &
Arabes: Audivimus eos loquentes noſtris lin-
guis magnalia Dei.
12 Stupebant autem omnes, & mirabantur
ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc eſſe?
13 Alii autem irridentes dicebant: Quia
muſto pleni ſunt iſti.
14 Stans autem Petrus cum undecim, leva-
vit vocem ſuam, & locutus eſt eis: Viri Judæi,
& qui habitatis Jeruſalem univerſi, hoc vobis
notum ſit, & auribus percipite verba mea.
15 Non enim ſicut vos æſtimatis, hi ebrii
ſunt, cùm ſit hora diei tertia.
16 Sed hoc eſt, quod dictum eſt per pro-
phetam Joel.
17 * Et erit in noviſſimis diebus (dicit Do- C
minus) effundam de Spiritu meo ſuper om- * Iſai.
nem carnem, & prophetabunt filii veſtri, & 44. 3.
filiæ veſtræ: & juvenes veſtri viſiones vide- Joel
bunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſomniabunt. 2. 28.
18 Et quidem ſuper ſervos meos, & ſuper
ancillas meas in diebus illis effundam de
Spiritu meo, & prophetabunt:
19 Et dabo prodigia in cœlo ſurſum, &
ſigna in terra deorſum, ſanguinem, &
ignem, & vaporem fumi.
20 Sol convertetur in tenebras, & luna in
ſanguinem, antequam veniat dies Domini
magnus, & manifeſtus.
21 * Et erit: Omnis quicumque invocaverit * Joel
nomen Domini, ſalvus erit. 2. 32.
22 Viri Iſraelitæ, audite verba hæc: Jeſũ Na- Rom.
zarenum, virũ approbatũ à Deo in vobis, vir- 10. 13.
tutibus, & prodigiis, & ſignis, quæ fecit Deus
per illum in medio veſtri, ſicut & vos ſcitis:
23 Hunc definito conſilio, & præſcientia
Dei traditum, per manus iniquorum affli-
gentes interemiſtis:
24 Quem Deus ſuſcitavit, ſolutis dolori- D
bus inferni, juxta quod impoſſibile erat
teneri illum ab eo.
25 David enim dicit in eum: * Providebam * Pſal.
Dominum in conſpectu meo ſemper: quo- 15. 8.
niam à dextris eſt mihi, ne commovear:
26 Propter hoc lætatum eſt cor meum, &

* Mat. 3. 11. Marc. 1. 8. Lucæ 3. 16. Joan. 7. 39. Supr. 1. 8. Infr. 11. 16. & 19. 6
B

exul-

exultavit lingua mea, inſuper & caro mea requieſcet in ſpe.

27 Quoniã nõ derelinques animã meã in inferno, nec dabis Sanctũ tuũ videre corruptionẽ.

28 Notas mihi feciſti vias vitæ: & replebis me jucunditate cum facie tua.

29 Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, * quoniam defunctus eſt & ſepultus: & ſepulchrum ejus eſt apud nos uſque in hodiernum diem. (* 3. Reg. 2. 10.)

E

30 Propheta igitur cùm eſſet, & ſciret, quia jurejurando * juraſſet illi Deus de fructu lumbi ejus ſedere ſuper ſedem ejus, (* Pſal. 131. 11.)

31 Providens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia * neque derelictus eſt in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem. (* Pſal. 15. 10. Infra 13. 35.)

32 Hunc Jeſum reſuſcitavit Deus, cujus omnes nos teſtes ſumus.

33 Dextera igitur Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus ſancti accepta à Patre, effudit hunc, quem vos videtis, & auditis.

34 Non enim David aſcendit in cœlum: dixit autem ipſe. * Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, (* Pſal. 109. 1.)

35 Donec ponam inimicos tuos: ſcabellum pedum tuorum.

36 Certiſſime ſciat ergo omnis domus Iſrael, quia & Dominum eum, & Chriſtum fecit Deus, hunc Jeſum, quem vos crucifixiſtis.

F

37 His autem auditis, compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos: Quid faciemus, viri fratres?

38 Petrus verò ad illos: Pœnitentiã (inquit) agite, & baptizetur unuſquiſq; veſtrùm in nomine Jeſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorũ, & accipietis donum Spiritus ſancti.

39 Vobis enim eſt repromiſſio, & filiis veſtris, & omnibus, qui longè ſunt, quoſcumque advocaverit Dominus Deus noſter.

40 Aliis etiam verbis plurimis teſtificatus eſt, & exhortabatur eos, dicens: Salvamini à generatione iſta prava.

41 Qui ergo receperunt ſermonem ejus, baptizati ſunt: & appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia.

42 Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.

G

43 Fiebat autem omni animæ timor: multa quoq; prodigia, & ſigna per Apoſtolos in Jeruſalẽ fiebãt, & metus erat magnus in univerſis.

44 Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.

45 Poſſeſſiones, & ſubſtãtias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuiq; opus erat.

46 Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, ſumebant cibum cum exultatione, & ſimplicitate cordis.

47 Collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem, Dominus autem augebat, qui ſalvi fierent quotidie in idipſum.

CAPUT III.

Petrus cum Joanne claudum à matris utero ſanat, ac docet ipſos id feciſſe per fidem nominis Chriſti: quem oſtendit eſſe Meſſiam promiſſum per Moyſen, & prophetas, ipſique Abrahæ.

A

1 PEtrus autem, & Joannes aſcendebant in templum ad horam orationis nonam.

2 Et quidã vir, qui erat claudus ex utero matris ſuæ, bajulabatur: quem ponebant quotidie ad portã tẽpli, quæ dicitur Specioſa, ut peteret eleemoſynã ab introeuntibus in templum.

3 Is cùm vidiſſet Petrum, & Joannem incipientes introire in templum, rogabat, ut eleemoſynam acciperet.

4 Intuens autem in eum Petrus cum Joanne, dixit: Reſpice in nos.

5 At ille intendebat in eos, ſperans ſe aliquid accepturum ab eis.

6 Petrus autem dixit: Argentũ, & aurũ non eſt mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Jeſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula.

B

7 Et apprehenſa manu ejus dextera, allevavit eum, & protinus conſolidatæ ſunt baſes ejus, & plantæ.

8 Et exiliens ſtetit, & ambulabat: & intravit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum.

9 Et vidit omnis populus eum ambulantem, & laudantem Deum.

10 Cognoſcebant autem illum, quòd ipſe erat, qui ad eleemoſynam ſedebat ad Specioſam portam templi: & impleti ſunt ſtupore, & extaſi, in eo, quod contigerat illi.

11 Cùm teneret autem Petrum, & Joannem, cucurrit omnis populus ad eos, ad porticum, quæ appellatur Salomonis, ſtupentes.

12 Videns autem Petrus, reſpondit ad populum: Viri Iſraelitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra virtute, aut poteſtate fecerimus hunc ambulare?

C

13 Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob, Deus patrum noſtrorum, glorificavit filium ſuum Jeſum, quem vos quidem tradidiſtis, & negaſtis ante faciem Pilati, judicante illo dimitti.

14 * Vos autem ſanctum, & juſtum negaſtis, & petiſtis virum homicidam donari vobis: (* Matt. 27. 20. Marc. 15. 11. Lucæ 23. 18. Joan. 18. 40.)

15 Auctorẽ verò vitæ interfeciſtis, quẽ Deus ſuſcitavit à mortuis, cujus nos teſtes ſumus.

16 Et in fide nominis ejus, hunc quẽ vos vidiſtis, & noſtis, confirmavit nomen ejus: & fides, quæ per eum eſt, dedit integram ſanitatem iſtam in conſpectu omnium veſtrùm.

17 Et nunc, fratres, ſcio, quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri.

18 Deus autem, quæ prænuntiavit per os omnium prophetarum, pati Chriſtum ſuum, ſic implevit.

19 Pœnitemini igitur, & convertimini, ut deleantur peccata veſtra:

20 Ut cùm venerint tempora refrigerii à conſpectu Domini, & miſerit eum, qui prædicatus eſt vobis, Jeſum Chriſtum,

D

21 Quem oportet quidem cœlum ſuſcipere uſque in tempora reſtitutionis omnium, quæ locutus eſt Deus per os Sanctorum ſuorum à ſæculo prophetarum.

22 Moyſes quidẽ dixit: * quoniam Prophetã ſuſcitabit vobis Dñs Deus veſter de fratribus veſtris, tamquàm me, ipſum audietis juxta omnia, quæcumque locutus fuerit vobis. (* Deu. 18. 15.)

23 Erit autẽ: omnis anima, quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.

24 Et omnes Prophetæ à Samuel, & deinceps qui locuti ſunt, annuntiaverunt dies iſtos.

25 Vos eſtis filii prophetarum, & teſtamenti, quod diſpoſuit Deus ad patres noſtros,

dicens

by Google

dicens ad Abraham : * Et in ſemine tuo
benedicentur omnes familiæ terræ.
26 Vobis primum Deus ſuſcitans Filium
ſuum, miſit eum benedicentem vobis ; ut
convertat ſe unuſquiſque à nequitia ſua.

CAPUT IV.

Apoſtoli poſt recluſionem in cuſtodia examinati de claudi curatione, oſtendunt in ſolo Chriſto lapide angulari eſſe ſalutem, nec principibus contra Dei juſſum obtemperant ceſſando à doctrina nominis Chriſti: dimiſſi verò, & orantes, accipiunt plena dati Spiritus ſancti: nullus ipſorum quidquam proprium habebat, ſed ſuis divenditis faciebat pretium eſſe commune, ſicut fecit Barnabas divendito agro ſuo.

A 1 LOquentibus autem illis ad populum,
ſupervenerunt ſacerdotes, & magi-
ſtratus templi, & Sadducæi,
2 Dolentes quòd docerent populum, & an-
nuntiarent in Jeſu reſurrectionem ex mortuis:
3 Et injecerũt in eos manus, & poſuerunt eos
in cuſtodiam in craſtinũ: erat enim jam veſpera.
4 Multi autem eorum, qui audierant ver-
bum, crediderunt : & factus eſt numerus
virorum quinque millia.
5 Factum eſt autem in craſtinum, ut con-
gregarentur principes eorum, & ſeniores,
B & Scribæ in Jeruſalem ;
6 Et Annas princeps ſacerdotum, & Cai-
phas, & Joannes, & Alexander, & quot-
quot erant de genere ſacerdotali.
7 Et ſtatuentes eos in medio, interroga-
bant : In qua virtute, aut in quo nomine
feciſtis hoc vos?
8 Tunc repletus Spiritu ſancto Petrus, dixit
ad eos: Principes populi, & ſeniores audite :
9 Si nos hodie dijudicamur in benefacto ho-
minis infirmi, in quo iſte ſalvus factus eſt,
10 Notum ſit omnibus vobis, & omni ple-
bi Iſrael : quia in nomine Domini noſtri
Jeſu Chriſti Nazareni, quem vos crucifixi-
ſtis, quem Deus ſuſcitavit à mortuis, in
C hoc iſte aſtat coram vobis ſanus.
* Pſal. 117. 22. Iſai. 28. 16. Matt. 21. 42. Marc. 12. 10. Lucæ 20. 17. Rom. 9. 33. 1 Pet. 2. 7. 11 * Hic eſt lapis, qui reprobatus eſt à vobis
ædificantibus, qui factus eſt in caput anguli:
12 Et non eſt in alio aliquo ſalus. Nec
enim aliud nomen eſt ſub cœlo datum homi-
nibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.
13 Videntes autem Petri conſtantiam, &
Joannis, comperto quòd homines eſſent ſine
litteris, & idiotæ, admirabantur, & cogno-
ſcebant eos, quoniam cum Jeſu fuerant:
14 Hominem quoq; videntes ſtantem cũ eis,
qui curatus fuerat, nihil poterant cõtradicere.
15 Juſſerunt autem eos foras extra conci-
lium ſecedere : & conferebant ad invicem,
16 Dicentes Quid faciemus hominibus iſtis?
quoniam quidem notum ſignum factum eſt
per eos omnibus habitantibus Jeruſalem :
manifeſtum eſt, & non poſſumus negare.
17 Sed ne ampliùs divulgetur in popu-
lum, comminemur eis, ne ultrà loquantur
in nomine hoc ulli hominum.
D 18 Et vocãtes eos, denuntiaverũt, ne omninò
loquerentur, neque docerent in nomine Jeſu.
19 Petrus verò, & Joannes reſpondentes, di-
xerunt ad eos: Si juſtum eſt in conſpectu Dei,
vos potiùs audire quàm Deum, judicate.
20 Non enim poſſumus, quæ vidimus, &
audivimus, non loqui.
21 At illi comminantes dimiſerunt eos: non
invenientes quomodo punirent eos, propter
populum, quia omnes clarificabant id, quod
factum fuerat in eo, quod acciderat.
22 Annorum enim erat ampliùs quadraginta E
homo, in quo factũ fuerat ſignũ illud ſanitatis.
23 Dimiſſi autem venerunt ad ſuos ; & an-
nuntiaverunt eis, quanta ad eos principes
ſacerdotum, & ſeniores dixiſſent.
24 Qui cùm audiſſent, unanimiter leva-
verunt vocem ad Deum, & dixerunt : Do-
mine, tu es, qui feciſti cœlum, & terram,
mare, & omnia, quæ in eis ſunt :
25 Qui Spiritu ſancto per os patris noſtri
David pueri tui, dixiſti : * Quare fremue- * Pſal. 2. 1.
runt Gentes, & populi meditati ſunt inania?
26 Aſtiterunt reges terræ, & principes
convenerunt in unum, adverſus Dominum,
& adverſus Chriſtum ejus?
27 Convenerunt enim verè in civitate iſta F
adverſus ſanctum puerum tuum Jeſum,
quem unxiſti, Herodes, & Pontius Pila-
tus, cum Gentibus, & populis Iſrael,
28 Facere, quæ manus tua, & conſilium
tuum decreverunt fieri.
29 Et nunc, Dñe, reſpice in minas eorũ, & da
ſervis tuis cum omni fiducia loqui verbũ tuũ.
30 In eo quòd manum tuam extendas ad
ſanitates, & ſigna, & prodigia fieri per
nomen ſancti filii tui Jeſu.
31 Et cùm oraſſent, motus eſt locus, in quo
erant cõgregati: & repleti ſunt omnes Spiritu
ſancto, & loquebantur verbũ Dei cum fiducia.
32 Multitudinis autem credentium erat cor
unum, & anima una : nec quiſquam eorum,
quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat,
ſed erant illis omnia communia.
33 Et virtute magna reddebant Apoſtoli te- G
ſtimonium reſurrectionis Jeſu Chriſti Dñi no-
ſtri : & gratia magna erat in omnibus illis.
34 Neque enim quiſquam egens erat inter
illos. Quotquot enim poſſeſſores agrorum,
aut domorum erant, vendentes afferebant
pretia eorum, quæ vendebant,
35 Et ponebant ante pedes Apoſtolorũ. Divi-
debatur autem ſingulis prout cuiq; opus erat.
36 Joſeph autem, qui cognominatus eſt Bar-
nabas ab Apoſtolis (quod eſt interpretatũ Fi-
lius conſolationis) Levites, Cyprius genere,
37 Cùm haberet agrũ, vendidit eũ, & attulit
pretium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum.

CAPUT V.

Ananias, & uxor ſua Saphira agro divendito pretii partem ſibi ſervant ; quod tamen interrogante Petro factum eſſe negant ; quam ob cauſam ad verbum Petri uxor poſt maritum ſubita morte percutitur ; multa per Apoſtolos, & maximè per Petrum fiunt ſigna: ipſique in cuſtodia recluſi ab Angelo educuntur, & rurſum apprehenſi non conſentiunt, ut à prædicatione nominis Chriſti ceſſent : Gamalielis autem conſilio cæſi dimittuntur, gaudentes quòd pro Chriſti nomine cædi meruiſſent, quem continuè annuntiant.

1 VIr autem quidam, nomine Ananias, cũ A
Saphira uxore ſua vendidit agrum,
2 Et fraudavit de pretio agri, conſcia uxo-
re ſua : & afferens partem quandam, ad pe-

des Apoſtolorum poſuit.
3 Dixit autem Petrus: Anania, cur ten-
tavit ſatanas cor tuum, mentiri te Spiritui
ſancto, & fraudare de pretio agri?
4 Nonne manens tibi manebat, & ve-
numdatum in tua erat poteſtate? Quare
poſuiſti in corde tuo hanc rem? Non es
mentitus hominibus, ſed Deo.
5 Audiens autem Ananias hæc verba, ce-
cidit, & expiravit. Et factus eſt timor ma-
gnus ſuper omnes, qui audierunt.
6 Surgentes autem juvenes amoverunt eum,
& efferentes ſepelierunt.
B 7 Factum eſt autem quaſi horarum trium
ſpatium, & uxor ipſius, neſciens quod fa-
ctum fuerat, introivit.
8 Dixit autem ei Petrus: Dic mihi, mulier, ſi
tanti agrũ vendidiſtis? At illa dixit etiã tanti.
9 Petrus autem ad eam: Quid utique con-
venit vobis tentare Spiritum Domini? Ec-
ce pedes eorum, qui ſepelierunt virum
tuum, ad oſtium, & efferent te.
10 Confeſtim cecidit ante pedes ejus, &
expiravit. Intrantes autem juvenes, inve-
nerunt illam mortuam, & extulerunt, &
ſepelierunt ad virum ſuum.
11 Et factus eſt timor magnus in univerſa
eccleſia, & in omnes, qui audierunt hæc.
C 12 Per manus autem Apoſtolorum fiebant
ſigna, & prodigia multa in plebe. Et erant
unanimiter omnes in porticu Salomonis.
13 Ceterorum autem nemo audebat ſe con-
jungere illis; ſed magnificabat eos populus.
14 Magis autem augebatur credentium in
Domino multitudo virorum, ac mulierum,
15 Ita ut in plateas ejicerent infirmos, & po-
nerent in lectulis, ac grabatis, ut, veniente Pe-
tro, ſaltẽ umbra illius obumbraret quemquam
illorum, & liberarentur ab infirmitatibus ſuis.
16 Concurrebat autẽ & multitudo vicinarũ
civitatũ Jeruſalẽ, afferentes ægros, & vexatos
à ſpiritibus immundis; qui curabantur omnes.
17 Exurgens autem princeps ſacerdotum,
& omnes, qui cum illo erant (quæ eſt hære-
ſis Sadducæorum) repleti ſunt zelo:
18 Et injecerunt manus in Apoſtolos, &
poſuerunt eos in cuſtodia publica.
D 19 Angelus autem Domini per noctem ape-
riens januas carceris, & educens eos, dixit:
20 Ite, & ſtantes loquimini in templo
plebi omnia verba vitæ hujus.
21 Qui cùm audiſſent, intraverunt diluculo in
templũ, & docebant. Adveniens autẽ princeps
ſacerdotum, & qui cũ eo erant, convocaverũt
concilium, & omnes ſeniores filiorũ Iſrael; &
miſerunt ad carcerem, ut adducerentur.
22 Cũ autẽ veniſſent miniſtri, & aperto car-
cere nõ inveniſſent illos, reverſi nuntiaverũt,
23 Dicentes: Carcerem quidem invenimus
clauſum cum omni diligentia, & cuſtodes
ſtantes ante januas: aperientes autem ne-
minem intus invenimus.
E 24 Ut autem audierunt hos ſermones ma-
giſtratus templi, & principes ſacerdotum,
ambigebant de illis, quidnam fieret.
25 Adveniens autem quidam nuntiavit eis:
Quia ecce viri, quos poſuiſtis in carcerem,
ſunt in templo ſtantes, & docentes populum.
26 Tunc abiit magiſtratus cum miniſtris,
& adduxit illos ſine vi; timebant enim
populum ne lapidarentur.
27 Et cùm adduxiſſent illos, ſtatuerũt in con-
cilio. Et interrogavit eos princeps ſacerdotũ,
28 Dicens: Præcipiendo præcepimus vobis,
ne doceretis in nomine iſto; & ecce repleſtis
Jeruſalem doctrina veſtra; & vultis induce-
re ſuper nos ſanguinem hominis iſtius.
29 Reſpondens autem Petrus, & Apoſto- F
li, dixerunt: Obedire oportet Deo ma-
gis, quàm hominibus.
30 Deus patrum noſtrorum ſuſcitavit Jeſum,
quem vos interemiſtis, ſuſpendentes in ligno.
31 Hunc principem, & ſalvatorem Deus
exaltavit dextera ſua, ad dandam pœniten-
tiam Iſraeli, & remiſſionem peccatorum.
32 Et nos ſumus teſtes horum verborum,
& Spiritus ſanctus, quem dedit Deus om-
nibus obedientibus ſibi.
33 Hæc cùm audiſſent, diſſecabantur, &
cogitabant interficere illos.
34 Surgens autem quidam in concilio Pha-
riſæus, nomine Gamaliel, legis doctor ho-
norabilis univerſæ plebi, juſſit foras ad
breve homines fieri.
35 Dixitque ad illos: Viri Iſraelitæ, attendite G
vobis ſuper hominibus iſtis, quid acturi ſitis.
36 Ante hos enim dies extitit Theodas,
dicens ſe eſſe aliquem, cui conſenſit nume-
rus virorum circiter quadringentorum, qui
occiſus eſt; & omnes, qui credebant ei,
diſſipati ſunt, & redacti ad nihilum.
37 Poſt hunc extitit Judas Galilæus in
diebus profeſſionis, & avertit populum poſt
ſe, & ipſe periit; & omnes, quotquot con-
ſenſerunt ei, diſperſi ſunt.
38 Et nunc itaq; dico vobis, diſcedite ab ho-
minibus iſtis, & ſinite illos; quoniam ſi eſt ex
hominibus conſiliũ hoc, aut opus, diſſolvetur;
39 Si verò ex Deo eſt, non poteritis diſ-
ſolvere illud, ne forte & Deo repugnare
inveniamini. Conſenſerunt autem illi.
40 Et convocantes Apoſtolos, cæſis de-
nuntiaverunt, ne omninò loquerentur in
nomine Jeſu, & dimiſerunt eos.
41 Et illi quidem ibant gaudentes à conſ-
pectu concilii, quoniam digni habiti ſunt
pro nomine Jeſu contumeliam pati.
42 Omni autem die non ceſſabant, in
templo, & circa domos docentes, & evan-
gelizantes Chriſtum Jeſum.

CAPUT VI.

Electio ſeptẽ diaconorũ, creſcente in dies credentium numero; Stephani vehementia cũ ſignis, & prodigiis, in quem plurimi inſurgunt Judæi: cùmque eũ non poſſent convincere, falſis teſtibus nituntur opprimere.

1 IN diebus autem illis, creſcente numero A
diſcipulorum, factum eſt murmur Græ-
corum adverſus Hebræos, eò quòd deſpice-
rentur in miniſterio quotidiano viduæ eorum.
2 Convocantes autem duodecim multitu-
dinem diſcipulorum, dixerunt: Non eſt
æquum nos derelinquere verbum Dei, &
miniſtrare menſis.
3 Cõſiderate ergo, fratres, viros ex vobis bo-
ni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu ſancto, &
ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus.
4 Nos verò orationi, & miniſterio verbi
inſtantes erimus.
5 Et placuit ſermo coram omni multitudi- B

ne.

ne. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide, & Spiritu ſancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum.

6 Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum; & orantes impoſuerunt eis manus.

7 Et verbum Domini creſcebat, & multiplicabatur numerus diſcipulorum in Jeruſalem valdè; multa etiam turba ſacerdotum obediebat fidei.

C

8 Stephanus autem plenus gratia, & fortitudine, faciebat prodigia, & ſigna magna in populo.

9 Surrexerunt autem quidam de ſynagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cirenenſium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia, & Aſia, diſputantes cum Stephano;

10 Et non poterant reſiſtere ſapientiæ, & Spiritui, qui loquebatur.

11 Tunc ſummiſerunt viros, qui dicerent, ſe audiviſſe eum dicentem verba blaſphemiæ in Moyſen, & in Deum.

D

12 Commoverunt itaque plebem, & ſeniores, & Scribas; & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium.

13 Et ſtatuerunt falſos teſtes, qui dicerent: Homo iſte non ceſſat loqui verba adverſus locum ſanctum, & legem.

14 Audivimus enim eum dicentem: Quoniam Jeſus Nazarenus hic, deſtruet locum iſtum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyſes.

15 Et intuentes eum omnes, qui ſedebant in concilio, viderunt faciem ejus tamquam faciem Angeli.

CAPUT VII.

Stephanus, data reſpondendi facultate, multa refert de pacto Dei cum Abraham, ejuſque minoribus, de Moyſe, & egreſſione filiorum Iſrael ex Ægypto, de tabernaculo teſtimonii, & templo per Salomonem ædificato, Judæos reprehendens, quòd ipſi, & patres eorum Spiritui ſancto ſemper reſtiterint: cùm autem diceret ſe Jeſum à dextris Dei videre, lapidatur, teſtibus veſtimenta ad pedes Sauli deponentibus: oratque pro lapidantibus.

A

1 DIxit autem princeps ſacerdotum: Si hæc ita ſe habent?

2 Qui ait: Viri fratres, & patres, audite: Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ, cùm eſſet in Meſopotamia, priùs quàm moraretur in Charan,

*Gen. 12. 1.

3 Et dixit ad illum: * Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monſtravero tibi.

4 Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitavit in Charan. Et inde, poſtquam mortuus eſt pater ejus, tranſtulit illum in terram iſtam, in qua nunc vos habitatis.

5 Et non dedit illi hæreditatem in ea, nec paſſum pedis; ſed repromiſit dare illi eam in poſſeſſionem, & ſemini ejus poſt ipſum, cùm non haberet filium.

*Gen. 15. 13.

6 Locutus eſt autem ei Deus: * Quia erit ſemen ejus accola in terra aliena, & ſervituti eos ſubjicient, & malè tractabunt eos annis quadringentis;

7 Et gentem, cui ſervierint, judicabo ego, dixit Dominus, & poſt hæc exibunt, & ſervient mihi in loco iſto.

8 * Et dedit illi teſtamentum circumciſionis: * & ſic genuit Iſaac, & circumcidit eum die octavo; & * Iſaac, Jacob; & Jacob, duodecim Patriarchas. *Gen. 17. 10. *Gen. 21. 2. 4.

B

9 Et Patriarchæ æmulantes,* Joſeph vendiderunt in Ægyptum, & erat Deus cum eo: *Gen. 25. 25. 26. *Gen. 29. 32. & 35. 22.

10 Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus ejus, & * dedit ei gratiam, & ſapientiam in conſpectu Pharaonis regis Ægypti, & conſtituit eum præpoſitum ſuper Ægyptum, & ſuper omnem domum ſuam. *Gen. 37. 28. Gen. 41. 37.

11 Venit autem fames in univerſam Ægyptum, & Chanaan, & tribulatio magna; & non inveniebant cibos patres noſtri.

12 * Cùm audiſſet autem Jacob eſſe frumentum in Ægypto; miſit patres noſtros primùm; *Gen. 42. 1.

13 * Et in ſecundo cognitus eſt Joſeph à fratribus ſuis, & manifeſtatum eſt Pharaoni genus ejus. *Gen. 45. 1.

14 Mittens autem Joſeph accerſivit Jacob patrem ſuum, & omnem cognationem ſuam in animabus ſeptuagintaquinque. *Gen. 46. 5.

15 * Et deſcendit Jacob in Ægyptum, & * defunctus eſt ipſe, & patres noſtri. *Gen. 49. 32.

C

16 Et tranſlati ſunt in Sichem, & poſiti ſunt in ſepulchro, * quod emit Abraham pretio argenti à filiis Hemor filii Sichem. *Gen. 50. 12. Jos. 24. 32. Gen. 23. 16.

17 Cùm autem appropinquaret tempus promiſſionis, quam confeſſus erat Deus Abrahæ,* crevit populus, & multiplicatus eſt in Ægypto, *Exo. 1. 7.

18 Quoadusque ſurrexit alius rex in Ægypto, qui non ſciebat Joſeph.

19 Hic circumveniens genus noſtrum, afflixit patres noſtros, ut exponerent infantes ſuos, ne vivificarentur.

20 * Eodem tempore natus eſt Moyſes, & fuit gratus Deo, qui nutritus eſt tribus menſibus in domo patris ſui. *Exo. 2. 2. Hebr. 11. 23.

21 Expoſito autem illo, ſuſtulit eum filia Pharaonis, & nutrivit eum ſibi in filium.

22 Et eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Ægyptiorum, & erat potens in verbis, & in operibus ſuis.

23 Cùm autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, aſcendit in cor ejus, ut viſitaret fratres ſuos filios Iſrael.

24 * Et cùm vidiſſet quemdam injuriam patientem, vindicavit illum: & fecit ultionem ei, qui injuriam ſuſtinebat, percuſſo Ægyptio. *Exo. 2. 12.

25 Exiſtimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipſius daret ſalutem illis; at illi non intellexerunt.

D

26 * Sequenti verò die apparuit illis litigantibus; & reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres eſtis, ut quid nocetis alterutrum? *Exo. 2. 13.

27 Qui autem injuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens: Quis te conſtituit principem, & judicem ſuper nos?

28 Numquid interficere me tu vis, quemadmodum interfeciſti heri Ægyptium?

29 Fugit autem Moyſes in verbo iſto; & factus eſt advena in terra Madian, ubi generavit filios duos.

30 Et expletis annis quadraginta, * apparuit illi in deſerto montis Sina Angelus in igne flammæ rubi. *Exo. 3. 2.

31 Moyſes autem videns, admiratus eſt viſum, & accedente illo, ut conſideraret, facta eſt ad eum vox Domini, dicens:

32 Ego ſum Deus patrum tuorũ, Deus Abra-
ham, Deus Iſaac, & Deus Jacob. Tremefactus
autem Moyſes, non audebat conſiderare.
33 Dixit autem illi Dominus: Solve cal-
ceamentum pedum tuorum: locus enim,
in quo ſtas, terra ſancta eſt.
34 Videns vidi afflictionem populi mei,
qui eſt in Ægypto, & gemitum eorum au-
divi, & deſcendi liberare eos. Et nunc
veni, & mittam te in Ægyptum.
E 35 Hunc Moyſen, quem negaverunt, dicen-
tes: Quis te conſtituit principem, & judicem?
hunc Deus principem, & redemptorem miſit
cum manu Angeli, qui apparuit illi in rubo.
*Exo. 7.8.9.10.11.14. 36 * Hic eduxit illos faciens prodigia, &
ſigna in terra Ægypti, & in rubro mari,
& in deſerto annis quadraginta.
*Deu. 18.15. 37 Hic eſt Moyſes, qui dixit filiis Iſrael: *
Prophetam ſuſcitabit vobis Deus de fratri-
bus veſtris, tamquam me, ipſum audietis.
*Exo. 19.3. 38 * Hic eſt, qui fuit in Eccleſia in ſo-
litudine cum Angelo, qui loquebatur ei in
monte Sina, & cum patribus noſtris: qui
accepit verba vitæ dare nobis.
39 Cui noluerũt obedire patres noſtri: ſed re-
pulerũt, & averſi ſũt cordibus ſuis in Ægyptũ,
*Exo. 32.1. 40 Dicentes ad Aaron: * Fac nobis deos, qui
pręcedãt nos: Moyſes enim hic, qui eduxit nos
de terra Ægypti, neſcimus, quid factum ſit ei.
41 Et vitulum fecerunt in diebus illis, &
obtulerunt hoſtiam ſimulachro, & lætaban-
tur in operibus manuum ſuarum.
42 Convertit autem Deus, & tradidit eos
ſervire militiæ cœli, ſicut ſcriptum eſt in
*Amos 5.25. Libro Prophetarum: * Numquid victimas,
& hoſtias obtuliſtis mihi annis quadragin-
ta in deſerto, domus Iſrael?
F 43 Et ſuſcepiſtis tabernaculũ Moloch, & ſidus
Dei veſtri Rempham, figuras, quas feciſtis,
adorare eas. Et transferã vos trans Babylonẽ.
44 Tabernaculum teſtimonii fuit cum pa-
*Exo. 25.40. tribus noſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit il-
lis Deus, * loquens ad Moyſen, ut faceret
*Joſ. 3.14. illud ſecundùm formam, quam viderat.
Hebr. 8.9. 45 * Quod & induxerunt, ſuſcipientes pa-
tres noſtri cum Jeſu in poſſeſſionem Gen-
*1. Reg. 16.13. tium, quas expulit Deus à facie patrum
noſtrorum, uſque in diebus David,
*Pſal. 131.5. 46 * Qui invenit gratiam ante Deum, * &
petiit, ut inveniret tabernaculum Deo Jacob.
*3. Reg. 6.1. 47 * Salomon autem ædificavit illi domum.
*Infr. 17.24. 48 * Sed non Excelſus in manufactis ha-
bitat, ſicut Propheta dicit:
*Iſai. 66.1. 49 * Cœlum mihi ſedes eſt: terra autem
ſcabellum pedum meorum. Quam domum
ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis
G locus requietionis meæ eſt?
50 Nonne manus mea fecit hæc omnia?
51 Dura cervice, & incircumciſis cordi-
bus, & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto
reſiſtitis, ſicut patres veſtri, ita & vos.
52 Quem Prophetarum non ſunt perſecuti
patres veſtri? Et occiderunt eos, qui præ-
nuntiabant de adventu Juſti, cujus vos
nunc proditores, & homicidæ fuiſtis.
53 Qui accepiſtis legem in diſpoſitione
Angelorum, & non cuſtodiſtis.
54 Audientes autem hæc diſſecabantur cor-
dibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum.
55 Cùm autem eſſet plenus Spiritu ſancto, in-
tendens in cęlum, vidit gloriam Dei, & Jeſum
ſtantem à dextris Dei. Et ait Ecce video cęlos
apertos, & Filiũ hominis ſtantẽ à dextris Dei.
56 Exclamantes autem voce magna conti-
nuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt
unanimiter in eum.
57 Et ejicientes eum extra civitatem lapida-
bant: & teſtes depoſuerunt veſtimenta ſua ſe-
cus pedes adoleſcentis, qui vocabatur Saulus.
58 Et lapidabant Stephanum invocantem, &
dicentem: Dñe Jeſu, ſuſcipe ſpiritum meum.
59 Poſitis autem genibus, clamavit voce ma-
gna, dicens: Dñe, ne ſtatuas illis hoc pecca-
tum. Et cùm hoc dixiſſet, obdormivit in Do-
mino. Saulus autẽ erat conſentiens neci ejus.

CAPUT VIII.

In perſecutione diſperguntur omnes præter Apoſtolos, Saulo devaſtante Eccleſiam: Philippus plurimos in Samaria convertit, & in his Simonem magum baptizat: miſſi ab Apoſtolis Petrus & Joannes, oratione, ac manuum impoſitione impetrant credentibus Samaritanis Spiritum ſanctum: Simon autem volens Spiritus ſancti dationem pecunia emere, durè à Petro corripitur: Philippus ab Angelo mittitur ad Eunuchum, quem ubi credentem baptizaſſet, à Spiritu raptus defertur in Azotum.

1 FActa eſt autem in illa die perſecutio A
magna in Eccleſia, quæ erat Jeroſoly-
mis, & omnes diſperſi ſunt per regiones Ju-
dææ, & Samariæ, præter Apoſtolos.
2 Curaverunt autem Stephanum viri timo-
rati, & fecerunt planctum magnum ſuper eum.
3 Saulus autem devaſtabat Eccleſiam, per
domos intrans, & trahens viros, ac mu-
lieres, tradebat in cuſtodiam.
4 Igitur, qui diſperſi erant, pertranſi-
bant, evangelizantes verbum Dei.
5 Philippus autem deſcendens in civitatem
Samariæ, prædicabat illis Chriſtum.
6 Intendebant autem turbæ his, quæ à Phi-
lippo dicebantur, unanimiter audientes,
& videntes ſigna, quæ faciebat.
7 Multi enim eorum, qui habebant ſpiritus B
immundos clamantes voce magna exibant.
8 Multi autẽ paralytici, & claudi curati ſunt.
9 Factum eſt ergo gaudium magnum in illa
civitate. Vir autem quidam, nomine Simon,
qui antè fuerat in civitate magus, ſeducens gẽ-
tem Samarię, dicens ſe eſſe aliquem magnum:
10 Cui auſcultabant omnes à minimo uſque
ad maximum, dicentes: Hic eſt virtus Dei,
quæ vocatur magna.
11 Attendebant autem eum, propter quod
multo tempore magiis ſui dementaſſet eos.
12 Cùm verò credidiſſent Philippo evan-
gelizanti de regno Dei, in nomine Jeſu Chri-
ſti baptizabantur viri, ac mulieres.
13 Tunc Simon & ipſe credidit: & cùm C
baptizatus eſſet, adhærebat Philippo. Vi-
dens etiam ſigna, & virtutes maximas fie-
ri, ſtupens admirabatur.
14 Cùm autem audiſſent Apoſtoli, qui erant
Jeroſolymis, quòd recepiſſet Samaria verbũ
Dei, miſerunt ad eos Petrum, & Joannem.
15 Qui cùm veniſſent, oraverunt pro ipſis,
ut acciperent Spiritum ſanctum:
16 Nondũ enim in quemquã illorũ venerat,

sed

ſed baptizati tãtùm erant in nomine Dñi Jeſu.
17 Tunc imponebant manus ſuper illos,
& accipiebant Spiritum ſanctum.
18 Cùm vidiſſet autem Simon, quia per
impoſitionem manus Apoſtolorum daretur
Spiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam,
D 19 Dicens: Date & mihi hanc poteſtatem, ut
cuicumque impoſuero manus, accipiat Spi-
ritum ſanctum. Petrus autem dixit ad eum:
20 Pecunia tua tecũ ſit in perditionem: quo-
niam donũ Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.
21 Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone
iſto, cor enim tuũ non eſt rectum coram Deo.
22 Pœnitentiam itaque age ab hac nequi-
tia tua: & roga Deum, ſi fortè remitta-
tur tibi hæc cogitatio cordis tui.
23 In felle enim amaritudinis, & obliga-
tione iniquitatis video te eſſe.
24 Reſpondens autem Simon, dixit: Pre-
camini vos pro me ad Dominum, ut nihil
veniat ſuper me horum, quæ dixiſtis.
E 25 Et illi quidem teſtificati, & locuti verbum
Domini, redibant Jeroſolymam, & multis re-
gionibus Samaritanorum evangelizabant.
26 Angelus autem Domini locutus eſt ad
Philippum, dicens: Surge, & vade contra
meridianum, ad viam, quæ deſcendit ab
Jeruſalem in Gazam; hæc eſt deſerta.
27 Et ſurgens abiit. Et ecce vir Æthiops,
eunuchus, potens Candacis reginæ Æthio-
pum, qui erat ſuper omnes gazas ejus,
venerat adorare in Jeruſalem.
28 Et revertebatur ſedens ſuper currum
ſuum: legenſque Iſaiam prophetam.
F 29 Dixit autem Spiritus Philippo: Acce-
de, & adjunge te ad currum iſtum.
30 Accurrens autem Philippus, audivit
eum legentem Iſaiam Prophetam, & dixit:
Putaſne intelligis, quæ legis?
31 Qui ait: Et quomodo poſſum, ſi non
aliquis oſtenderit mihi? Rogavitque Phi-
lippum, ut aſcenderet, & ſederet ſecum.
32 Locus autem Scripturæ, quam legebat,
erat hic: * Tamquam ovis ad occiſionem du- *Iſai. 53. 7
ctus eſt: & ſicut agnus coram tondente ſe,
ſine voce, ſic non aperuit os ſuum.
33 In humilitate judicium ejus ſublatum
eſt. Generationem ejus quis enarrabit;
quoniam tolletur de terra vita ejus?
34 Reſpondens autem eunuchus Philippo,
dixit: Obſecro te, de quo Propheta dicit
hoc? de ſe, an de alio aliquo?
35 Aperiens autẽ Philippus os ſuum, & inci-
piens à Scriptura iſta, evangelizavit illi Jeſũ.
36 Et dum irent per viam, venerunt ad
quamdam aquam: & ait Eunuchus: Ecce
aqua, quis prohibet me baptizari?
37 Dixit autem Philippus: Si credis ex G
toto corde, licet. Et reſpondens ait: Cre-
do, Filium Dei eſſe Jeſum Chriſtum.
38 Et juſſit ſtare currum: & deſcenderunt
uterque in aquam, Philippus, & Eunu-
chus, & baptizavit eum.
39 Cùm autem aſcendiſſent de aqua, Spi-
ritus Domini rapuit Philippum, & am-
pliùs non vidit eum Eunuchus. Ibat autem
per viam ſuam gaudens.
40 Philippus autem inventus eſt in Azo-
to, & pertranſiens evangelizabat civitati-
bus cunctis, donec veniret Cæſaream.

CAPUT IX.

Admiranda Sauli perſecutoris converſio, Domino ei apparente, & Anania ad ipſum miſſo, à quo baptizatus cœpit Damaſci acerrimè tueri Jeſum eſſe Chriſtum: diſcipuli verò ipſum dimittunt per murum propter Judæorum inſidias: quem Barnabas Jeroſolymis ducit ad Apoſtolos, unde rurſum propter inſidias dimittitur Tarſum: Petrus Lyddæ ſanat Æneam paralyticum, & in Joppe Tabitham reſuſcitat.

1 SAulus autem adhuc ſpirans minarum A Gal. 1. 13.
& cædis in diſcipulos Domini, acceſ-
ſit ad Principem ſacerdotum,
2 Et petiit ab eo epiſtolas in Damaſcũ ad ſy-
nagogas; ut ſi quos inveniſſet hujus viæ viros,
ac mulieres, vinctos perduceret in Jeruſalem.
3 * Et cùm iter faceret, contigit, ut ap- *Infr. 22. 6. 1 Cor. 15. 8. 2 Cor. 12. 2.
propinquaret Damaſco; & ſubito circum-
fulſit eum lux de cœlo.
4 Et cadens in terram audivit vocem dicen-
tem ſibi: Saule, Saule, quid me perſequeris?

5 Qui

5 Qui dixit: Quis es, Domine? Et ille: Ego ſum Jeſus, quem tu perſequeris, durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.

B 6 Et tremens, ac ſtupens dixit: Domine, quid me vis facere?

7 Et Dominus ad eum: Surge, & ingredere civitatem, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.

8 Surrexit autem Saulus de terra, apertiſque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damaſcum.

9 Et erat ibi tribus diebus non videns, & non manducavit, neque bibit.

* Act. 22.12. 10 * Erat autem quidam diſcipulus Damaſci, nomine Ananias: & dixit ad illum in viſu Dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine.

11 Et Dominus ad eum: Surge, & vade in vicum, qui vocatur Rectus: & quære in domo Judæ Saulum nomine Tarſenſẽ: ecce enim orat.

C 12 (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntẽ, & imponẽtẽ ſibi manus, ut viſũ recipiat)

13 Reſpondit autem Ananias: Domine, audivi à multis de viro hoc, quanta mala fecerit Sanctis tuis in Jeruſalem:

14 Et hic habet poteſtatem à principibus ſacerdotum alligandi omnes, qui invocant nomen tuum.

15 Dixit autem ad eum Dñs: Vade, quoniam vas electionis eſt mihi iſte, ut portet nomen meũ corã gentibus, & regibus, & filiis Iſrael.

16 Ego enim oſtendam illi, quanta oporteat eum pro Nomine meo pati.

17 Et abiit Ananias, & introivit in domũ: & imponens ei manus, dixit: Saule frater, Dñs miſit me Jeſus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, ut videas, & implearis Spiritu ſancto.

D 18 Et confeſtim ceciderunt ab oculis ejus tamquam ſquamæ, & viſum recepit; & ſurgens baptizatus eſt.

19 Et cùm accepiſſet cibum, confortatus eſt. Fuit autem cum diſcipulis, qui erant Damaſci, per dies aliquot.

20 Et continuò in ſynagogis prædicabat Jeſum, quoniam hic eſt Filius Dei.

21 Stupebant autem omnes, qui audiebant, & dicebant: Nonne hic eſt, qui expugnabat in Jeruſalem eos, qui invocabant nomen iſtud: & huc ad hoc venit, ut vinctos illos duceret ad principes ſacerdotum?

22 Saulus autẽ multò magis convaleſcebat, & confundebat Judæos, qui habitabant Damaſci, affirmans quoniam hic eſt Chriſtus.

23 Cùm autem implerentur dies multi, cõſiliũ fecerũt in unũ Judæi, ut eum interficerẽt.

24 Notæ autem factæ ſunt Saulo inſidiæ eorum. Cuſtodiebant autem & portas, die, ac nocte, ut eum interficerent.

* 2. Cor. 11.32. 25 Accipientes* autẽ eum diſcipuli nocte, per murum dimiſerunt eũ, ſubmittentes in ſporta.

E 26 Cùm autem veniſſet in Jeruſalem, tentabat ſe jungere diſcipulis, & omnes timebant eum, non credentes, quòd eſſet diſcipulus.

27 Barnabas autem apprehenſum illum duxit ad Apoſtolos: & narravit illis, quomodo in via vidiſſet Dominum, & quia locutus eſt ei, & quomodo in Damaſco fiducialiter egerit in nomine Jeſu.

28 Et erat cũ illis intrans, & exiens in Jeruſalẽ, & fiducialiter agens in nomine Domini.

29 Loquebatur quoq; Gẽtibus, & diſputabat cũ Græcis: illi autẽ quærebant occidere eum.

30 Quod cùm cognoviſſent fratres, deduxerunt eum Cæſaream, & dimiſerunt Tarſum.

31 Eccleſia quidem per totam Judæam, & Galilæam, & Samariam, habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore Domini, & conſolatione ſancti Spiritus replebatur.

32 Factum eſt autem, ut Petrus dum pertranſiret univerſos, deveniret ad ſanctos, qui habitabant Lyddæ. F

33 Invenit autem ibi hominem quemdam, nomine Æneam, ab annis octo jacentem in grabato, qui erat paralyticus.

34 Et ait illi Petrus: Ænea, ſanat te Dominus Jeſus Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi. Et continuò ſurrexit.

35 Et viderunt eum omnes, qui habitabant Lyddæ, & Saronæ: qui converſi ſunt ad Dñm.

36 In Joppe autem fuit quædam diſcipula, nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis, & eleemoſynis, quas faciebat.

37 Factum eſt autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cùm laviſſent, poſuerunt eam in cœnaculo.

38 Cùm autem propè eſſet Lydda ad Joppen, diſcipuli audientes, quia Petrus eſſet in ea, miſerunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire uſque ad nos.

39 Exurgens autem Petrus venit cum illis. G Et cùm adveniſſet, duxerunt illum in cœnaculum: & circumſteterunt illum omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas, & veſtes, quas faciebat illis Dorcas.

40 Ejectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua oravit, & converſus ad corpus dixit: Tabitha, ſurge. At illa aperuit oculos ſuos: & viſo Petro, reſedit.

41 Dans autem illi manum, erexit eã. Et cùm vocaſſet ſãctos, & viduas, aſſignavit eã vivã.

42 Notum autem factum eſt per univerſam Joppen: & crediderunt multi in Domino.

43 Factum eſt autem, ut dies multos moraretur in Joppe, apud Simonẽ quemdã coriariũ.

CAPUT X.

Juſſu Angeli accerſit Cornelius Centurio Petrum, qui per lintei viſionem admonitus Gentes ad Evangelium admittendas eſſe venit ad illum: cùmque ſuper omnes verbum ejus de Chriſto audientes Spiritus ſanctus deſcendiſſet, juſſit eos baptizari.

1 VIr autem quidam erat in Cæſarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, A

2 Religioſus, ac timens Deum cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans Deum ſemper.

3 Is vidit in viſu manifeſtè, quaſi hora diei nona, Angelum Dei introeuntem ad ſe, & dicentem ſibi: Corneli.

4 At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quis es, Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ, & eleemoſynæ tuæ, aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei.

5 Et nunc mitte viros in Joppen, & accerſi Simonẽ quemdam, qui cognominatur Petrus.

6 Hic hoſpitatur apud Simonem quemdam coriarium, cujus eſt domus juxta mare: hic

dicet tibi, quid te oporteat facere.

7 Et cùm diſceſſiſſet Angelus, qui loquebatur illi, vocavit duos domeſticos ſuos, & militem metuentem Dominũ, ex his, qui illi parebant.

B 8 Quibus cùm narraſſet omnia, miſit illos in Joppen.

9 Poſtera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus civitati, aſcendit Petrus in ſuperiora, ut oraret circa horam ſextam.

10 Et cùm eſuriret, voluit guſtare. Parãtibus autẽ illis, cecidit ſuper eum mentis exceſſus:

11 Et vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis ſubmitti de cœlo in terram,

12 In quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cœli.

13 Et facta eſt vox ad eum: Surge, Petre, occide, & manduca.

14 Ait autem Petrus: Abſit, Dñe, quia numquã manducavi omne cõmune, & immundũ.

15 Et vox iterum ſecundò ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.

16 Hoc autem factum eſt per ter: & ſtatim receptum eſt vas in cœlum.

C 17 Et dum intra ſe hæſitaret Petrus, quidnam eſſet viſio, quam vidiſſet: ecce viri, qui miſſi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, aſtiterunt ad januam.

18 Et cùm vocaſſent, interrogabant, ſi Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hoſpitium.

19 Petro autem cogitante de viſione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te.

20 Surge itaque, deſcende, & vade cum eis nihil dubitans: quia ego miſi illos.

21 Deſcendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego ſum, quem quæritis: quæ cauſa eſt, propter quam veniſtis?

22 Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir juſtus & timens Deum, & teſtimonium habens ab univerſa gente Judæorum, reſponſum accepit ab Angelo ſancto, accerſire te in
D domum ſuam, & audire verba abs te.

23 Introducẽs ergo eos, recepit hoſpitio. Sequẽti autẽ die ſurgens profectus eſt cũ illis: & quidã ex fratribus ab Joppe comitati ſunt eũ.

24 Altera autem die introivit Cæſaream. Cornelius verò expectabat illos, convocatis cognatis ſuis, & neceſſariis amicis.

25 Et factum eſt, cùm introiſſet Petrus, obvius venit ei Cornelius, & procidens ad pedes ejus adoravit.

26 Petrus verò elevavit eum, dicens: Surge, & ego ipſe homo ſum.

27 Et loquens cum illo intravit, & invenit multos, qui convenerant:

28 Dixitque ad illos: Vos ſcitis, quomodo abominatum ſit viro Judæo, conjungi, aut accedere ad alienigenam: ſed mihi oſtendit Deus, neminem communem, aut immundum dicere hominem.

29 Propter quod ſine dubitatione veni accerſitus. Interrogo ergo, quam ob
E cauſam accerſiſtis me?

30 Et Cornelius ait: A nudiuſquarta die uſque ad hanc horam orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir ſtetit ante me in veſte candida, & ait:

31 Corneli, exaudita eſt oratio tua, & eleemoſynę tuę cõmemoratę ſunt in cõſpectu Dei.

32 Mitte ergo in Joppen, & accerſi Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hoſpitatur in domo Simonis coriarii juxta mare.

33 Confeſtim ergo miſi ad te: & tu benè feciſti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conſpectu tuo adſumus, audire omnia, quæcumque tibi præcepta ſunt à Domino.

34 Aperiens autem Petrus os ſuum, dixit: In veritate comperi, * quia non eſt perſonarum acceptor Deus: * Deut. 10. 17. 2. Par. 19. 7. Job 34. 19. Sap. 6. 8. Eccli. 35. 15. Rom. 2. 11. Gal. 2. 6. Eph. 6. 9. Col. 3. 25. 1. Pet. 1. 17.

35 Sed in omni gente, qui timet eum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi.

36 Verbum miſit Deus filiis Iſrael, annuntians pacem per Jeſum Chriſtum (hic eſt omnium Dominus.)

37 Vos ſcitis, quod factum eſt verbum per univerſam Judæam: incipiens enim * à Galilæa, poſt baptiſmũ, quod prædicavit Joannes,

38 Jeſum à Nazareth: quomodo unxit eum Deus Spiritu ſancto, & virtute, qui pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes oppreſſos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

39 Et nos teſtes ſumus omnium, quæ fecit in regione Judæorum, & Jeruſalem, quem occiderunt ſuſpendentes in ligno.

40 Hunc Deus ſuſcitavit tertia die, & dedit eum manifeſtum fieri, * Luc. 4. 14.

41 Nõ omni populo, ſed teſtibus pręordinatis à Deo: nobis, qui manducavimus, & bibimus cum illo, poſtquàm reſurrexit à mortuis. G

42 Et præcepit nobis prædicare populo, & teſtificari, quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt à Deo judex vivorum, & mortuorum.

43 * Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum. * Mic. 7. 18. Jer. 31. 34.

44 Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes, qui audiebant verbum.

45 Et obſtupuerunt ex circumciſione fideles, qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus ſancti effuſa eſt.

46 Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum.

47 Tunc reſpondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere poteſt, ut non baptizentur hi, qui Spiritum ſanctũ acceperunt, ſicut & nos?

48 Et juſſit eos baptizari in nomine Domini Jeſu Chriſti. Tunc rogaverunt eum, ut maneret apud eos aliquot diebus.

CAPUT XI.

Petrus diſceptantibus fratribus, quòd ad Gentes acceſſiſſet, rei ordinem exponit: multis Antiochiæ converſis prædicatione diſcipulorum, mittitur ad eos Barnabas ab Eccleſia Jeroſolymitana, qui multis converſis adducit eò & Saulum à Tarſo: cum quo mittitur Jeruſalem, ut in famem ab Agabo propheta prædictam ferant fratribus eleemoſynam.

1 AUdierunt autem Apoſtoli, & fratres, A
qui erant in Judæa: quoniam & Gentes receperunt verbum Dei.

2 Cùm autem aſcendiſſet Petrus Jeroſolymam, diſceptabant adversùs illum, qui erant ex circumciſione,

3 Dicentes: Quare introiſti ad viros præputium habentes, & manducaſti cum illis?

4 Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens:

5 Ego

5 Ego eram in civitate Joppe orans, & vidi
in exceſſu mentis viſionem, deſcendens vas
quoddam velut linteum magnũ quatuor ini-
tiis ſubmitti de cœlo, & venit uſque ad me.
6 In quod intuens conſiderabam, & vidi
quadrupedia terræ, & beſtias, & reptilia,
& volatilia cœli.
7 Audivi autem & vocem dicentem mihi:
Surge, Petre, occide, & manduca.
8 Dixi autem: Nequaquam, Domine:
quia commune, aut immundum nunquam
introivit in os meum.
B 9 Reſpondit autem vox ſecundò de cœlo:
Quæ Deus mundavit, tu ne commune dixeris.
10 Hoc autem factum eſt per ter: & re-
cepta ſunt omnia rurſum in cœlum.
11 Et ecce viri tres confeſtim aſtiterunt in
domo, in qua eram, miſſi à Cæſarea ad me.
12 Dixit autem Spiritus mihi, ut irem cum il-
lis, nihil hæſitans. Venerunt autem mecum &
ſex fratres iſti, & ingreſſi ſumus in domũ viri.
13 Narravit autem nobis, quomodo vidiſſet
Angelum in domo ſua, ſtantem, & dicen-
tem ſibi: Mitte in Joppen, & accerſi Simo-
nem, qui cognominatur Petrus,
14 Qui loquetur tibi verba, in quibus ſal-
vus eris tu, & univerſa domus tua.
15 Cùm autem cœpiſſem loqui, cecidit Spiri-
tus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio.
16 Recordatus ſum autem verbi Domini, ſi-
cut dicebat: * Joannes quidem baptizavit a-
qua, vos autem baptizabimini Spiritu ſancto.
17 Si ergo eamdẽ gratiã dedit illis Deus, ſicut
& nobis, qui credidimus in Dñm Jeſũ Chriſtũ:
ego quis eram, qui poſſem prohibere Deum?
18 His auditis, tacuerunt: & glorificave-
runt Deum, dicentes: Ergo & Gentibus pœ-

*Mat. 3. 11. Marc. 1. 8. Lucæ 3. 16. C Joan. 1. 26. Supr. 1. 5. Infrà 19. 4.

nitentiam dedit Deus ad vitam.
19 Et illi quidem, qui diſperſi fuerant à tri-
bulatione, quæ facta fuerat ſub Stephano,
perambulaverunt uſque Phœnicen, & Cy-
prum, & Antiochiam, nemini loquentes
verbum, niſi ſolis Judæis.
20 Erant autem quidam ex eis viri Cyprii, &
Cyrenæi, qui cùm introiſſent Antiochiam, lo-
quebãtur & ad Græcos, annũtiãtes Dñm Jeſũ.
21 Et erat manus Domini cum eis: multuſque
numerus credentium converſus eſt ad Dñm.
22 Pervenit autem ſermo ad aures Eccleſiæ,
quæ erat Jeroſolymis ſuper iſtis: & miſerunt
Barnabam uſque ad Antiochiam.
23 Qui cùm perveniſſet, & vidiſſet gratiam D
Dei, gaviſus eſt: & hortabatur omnes in pro-
poſito cordis permanere in Domino:
24 Quia erat vir bonus, & plenus Spiritu ſan-
cto, & fide. Et appoſita eſt multa turba Dño.
25 Profectus eſt autem Barnabas Tarſum, ut
quæreret Saulum: quem cùm inveniſſet,
perduxit Antiochiam.
26 Et annum totum converſati ſunt ibi in
Eccleſia: & docuerunt turbam multam,
ita ut cognominarentur primùm Antiochiæ
diſcipuli, Chriſtiani.
27 In his autem diebus ſupervenerunt ab
Jeroſolymis prophetæ Antiochiam.
28 Et ſurgens unus ex eis nomine Agabus,
ſignificabat per ſpiritum famem magnam
futuram in univerſo orbe terrarum, quæ
facta eſt ſub Claudio.
29 Diſcipuli autem, prout quis habebat,
propoſuerunt ſinguli in miniſterium mittere
habitantibus in Judæa fratribus:
30 Quod & fecerunt, mittentes ad ſenio-
res per manus Barnabæ, & Sauli.

CAPUT XII.

Herodes occiſo Jacobo Petrũ tradidit in carcerem, cupiens poſt Paſcha eum tradere populo occidendum; ſed orante pro eo ſine intermiſſione Eccleſia, Angelico ductus auxilio, fratribus magnum attulit gaudium: facta autem de carceris cuſtodibus inquiſitione, Herodes proficiſcitur Cæſaream: cùmque divinos honores à populo oblatos non reſpueret, percuſſus eſt ab Angelo, & conſumptus a vermibus expiravit.

1 EOdẽ autem tempore miſit Herodes rex A
manus, ut affligeret quoſdã de Eccleſia.
2 Occidit autem Jacobum fratrem Joannis
gladio.
3 Videns autem quia placeret Judæis, ap-

poſuit, ut apprehenderet & Petrum. Erant autem dies Azymorum.

4 Quem cùm apprehendiſſet, miſit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum cuſtodiendum, volens poſt Paſcha producere eum populo.

5 Et Petrus quidem ſervabatur in carcere. Oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo.

6 Cùm autem producturus eum eſſet Herodes, in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & cuſtodes ante oſtium cuſtodiebant carcerem.

7 Et ecce Angelus Domini aſtitit: & lumen refulſit in habitaculo: percuſſoque latere Petri, excitavit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus ejus.

8 Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi: Circumda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me.

B 9 Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia verum eſt, quod fiebat per Angelum: exiſtimabat autem ſe viſum videre.

10 Tranſeuntes autem primam, & ſecundam cuſtodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad civitatem: quæ ultrò aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerunt vicum unum: & continuò diſceſſit Angelus ab eo.

11 Et Petrus ad ſe reverſus, dixit: Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Judæorum.

12 Conſideranſque venit ad domum Mariæ matris Joannis, qui cognominatus eſt Marcus, ubi erant multi congregati, & orantes.

13 Pulſante autem eo oſtium januæ, proceſſit puella ad audiendum, nomine Rhode.

C 14 Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non aperuit januam, ſed intrò currens nuntiavit ſtare Petrum ante januam.

15 At illi dixerunt ad eam: Inſanis. Illa autem affirmabat ſic ſe habere. Illi autem dicebant: Angelus ejus eſt.

16 Petrus autem perſeverabat pulſans. Cùm autem aperuiſſent, viderunt eum, & obſtupuerunt.

17 Annuens autē eis manu, ut tacerent, narravit, quomodo Dominus eduxiſſet eum de carcere, dixitq; Nuntiate Jacobo, & fratribus hæc. Et egreſſus abiit in alium locum.

18 Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum eſſet de Petro.

D 19 Herodes autem cùm requiſiſſet eum, & non inveniſſet, inquiſitione facta de cuſtodibus, juſſit eos duci: deſcendenſque à Judæa in Cæſaream, ibi commoratus eſt.

20 Erat autem iratus Tyriis, & Sidoniis. At illi unanimes venerunt ad eum, & perſuaſo Blaſto, qui erat ſuper cubiculum regis, poſtulabant pacem, eò quòd alerentur regiones eorum ab illo.

21 Statuto autem die, Herodes veſtitus veſte regia, ſedit pro tribunali, & concionabatur ad eos.

22 Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis.

23 Confeſtim autem percuſſit eum Angelus Domini, eò quòd non dediſſet honorem Deo, & conſumptus à vermibus expiravit.

24 Verbum autem Domini creſcebat, & multiplicabatur.

25 Barnabas autem, & Saulus reverſi ſunt ab Jeroſolymis* expleto miniſterio, aſſumpto Joanne, qui cognominatus eſt Marcus. *Sup. 11. 30.

CAPUT XIII.

Saulus, & Barnabas jubentur à Spiritu ſancto ſegregari ad opus prædicationis inter Gentes, & Barjeſu ſive Elyma mago, qui eorum prædicationi reſiſtebat, ad Pauli verbum excæcato, credit Sergius Paulus: in Antiochia Piſidiæ Paulus in ſynagoga latiùs de Chriſto diſſerit: ſed Judæis blaſphemantibus & perſecutionem in eos excitantibus, convertuntur ad Gentes juxta Iſaiæ vaticinium.

1 ERant autem in Eccleſia, quæ erat Antiochiæ, prophetæ, & doctores, in quibus Barnabas, & Simon, qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenenſis, & Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus. A

2 Miniſtrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus ſanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod aſſumpſi eos.

3 Tunc jejunantes, & orantes, imponenteſque eis manus, dimiſerunt illos.

4 Et ipſi quidem miſſi à Spiritu ſancto abierunt Seleuciam: & inde navigaverunt Cyprū.

5 Et cùm veniſſent Salaminam, prædicabant verbum Dei in ſynagogis Judæorum. Habebant autem & Joannem in miniſterio.

6 Et cùm perambulaſſent univerſam inſulam uſque Paphum, invenerunt quemdam virum magum pſeudoprophetam, Judæum, cui nomen erat Barjeſu, B

7 Qui erat cum Proconſule Sergio Paulo, viro prudente. Hic, accerſitis Barnaba, & Saulo, deſiderabat audire verbum Dei.

8 Reſiſtebat autem illis Elymas magus (ſic enim interpretatur nomen ejus) quærens avertere Proconſulem à fide.

9 Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu ſancto intuens in eum,

10 Dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis juſtitiæ, non deſinis ſubvertere vias Domini rectas.

11 Et nunc ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus, non videns ſolem uſque ad tempus. Et confeſtim cecidit in eum caligo, & tenebræ, & circuiens quærebat, qui ei manum daret.

12 Tunc Proconſul cùm vidiſſet factum, credidit admirans ſuper doctrina Domini.

13 Et cùm à Papho navigaſſent Paulus, & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Joannes autem diſcedens ab eis, reverſus eſt Jeroſolymam.

C 14 Illi verò pertranſeuntes Pergen, venerunt Antiochiam Piſidiæ: & ingreſſi ſynagogam die ſabbatorum, ſederunt.

15 Poſt lectionem autem legis, & Prophetarum, miſerunt principes ſynagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, ſi quis eſt in vobis ſermo exhortationis ad plebem, dicite.

16 Surgens autem Paulus, & manu ſilentium indicens, ait: Viri Iſraelitæ, & qui timetis Deum, audite.

17 Deus plebis Iſrael elegit patres noſtros, & plebē exaltavit, cū eſſēt incolæ* in terra Ægy- *Exo. 1. 1.

Exo. pti,& in brachio excelſo eduxit eos ex ea :
13. 21. 18 * Et per quadraginta annorum tempus
22. mores eorum ſuſtinuit in deſerto.
*Exo. 16. 1. 19 Et deſtruens gentes ſeptem in terra Cha-
Jos. naan , ſorte diſtribuit eis terram eorum ,
14. 1. 20 Quaſi poſt quadringentos, & quinqua-
*Jud. ginta annos : * & poſt hæc dedit Judices
3. 9. * 1. uſque ad Samuel Prophetam.
Reg. 21 Et exinde * poſtulaverunt regem , &
8. 5. & dedit illis Deus Saul filium Cis, virum de
9. 16. tribu Benjamin , annis quadraginta.
& 10. 1. 22 Et amoto illo, * ſuſcitavit illis David re-
D gem: cui teſtimonium perhibens,dixit: * In-
* 1. veni David filium Jeſſe, virum ſecundùm cor
Reg. meum , qui faciet omnes voluntates meas.
13. 14. 23 Hujus Deus ex ſemine * ſecundùm pro-
16. 13. *Pſal. miſſionem eduxit Iſrael ſalvatorem Jeſum,
88. 21. 24 * Prædicante Joanne ante faciẽ adventus
*Iſaiæ ejus baptiſmũ pœnitentię omni populo Iſrael.
11. 1. *Mat. 25 Cùm impleret autẽ Joannes curſum ſuũ,
3. 1. dicebat: Quem me arbitramini eſſe,*non ſum
Marc. ego , ſed ecce venit poſt me , cujus non ſum
1. 4. dignus calceamenta pedum ſolvere .
Lucæ 26 Viri fratres, filii generis Abraham , &
3. 3. *Mat. qui in vobis timent Deum , vobis verbum
1. 11. ſalutis hujus miſſum eſt.
Marc. 27 Qui enim habitabant Jeruſalem,& prin-
1. 7. cipes ejus , hunc ignorantes , & voces pro-
Joan. phetarum , quæ per omne ſabbatum legun-
1. 27 *Mat. tur , judicantes impleverunt:
27. 20. 28 Et nullam cauſam mortis invenientes in
23. eo,* petierunt à Pilato,ut interficerent eum .
E 29 Cùmque conſummaſſent omnia , quæ de
Marc. eo ſcripta erant , deponentes eum de ligno ,
15. 13. poſuerunt eum in monumento.
Lucæ 30 * Deus verò ſuſcitavit eum à mortuis ter-
23. 21. 23. tia die : qui viſus eſt per dies multos his,
Joan. 31 Qui ſimul aſcenderant cum eo de Gali-
19. 15 læa in Jeruſalem : qui uſque nunc ſunt te-
*Mat. ſtes ejus ad plebem.
28 32 Et nos vobis annuntiamus eam, quæ ad
Marc. 16. patres noſtros repromiſſio facta eſt :
Lucæ 33 Quoniam hanc Deus adimplevit filiis
24. Joan. noſtris, reſuſcitans Jeſum, ſicut & in Pſal-
20. mo ſecundo ſcriptum eſt: * Filius meus es
*Pſal. tu , ego hodie genui te.
2. 7. 34 Quòd autem ſuſcitavit eum è mortuis,am-
*Iſai. pliùs jam non reverſurum in corruptionẽ,ita
55. 3. dixit, * quia dabo vobis ſancta David fidelia.
*Pſal. 35 Ideòque & aliàs dicit : * Non dabis San-
15. 10. * 3. ctum tuum videre corruptionem.
Reg. 36 David enim in ſua generatione cũ admi-
2. 10 niſtraſſet volũtati Dei,* dormivit:& appoſi-
F tus eſt ad patres ſuos, & vidit corruptionem.
37 Quem verò Deus ſuſcitavit à mortuis,
non vidit corruptionem.
38 Notum igitur ſit vobis , viri fratres,quia
per hunc vobis remiſſio peccatorum an-
nuntiatur : & ab omnibus, quibus non
potuiſtis in lege Moyſi juſtificari .
39 In hoc omnis, qui credit, juſtificatur.
40 Videte ergo, ne ſuperveniat vobis, quod
*Aba. dictum eſt in Prophetis :
1. 5. 41 * Videte contemptores, & admirami-
ni, & diſperdimini : quia opus operor ego
in diebus veſtris , opus, quod non crede-
tis, ſi quis enarraverit vobis.
42 Exeuntibus autem illis , rogabant, ut
ſequenti ſabbato loquerentur ſibi verba hæc.
43 Cùmque dimiſſa eſſet ſynagoga , ſecuti
ſunt multi Judæorum , & colentium advena-
rum , Paulum , & Barnabam : qui loquentes
ſuadebant eis,ut permanerent in gratia Dei.
44 Sequenti verò ſabbato pene univerſa
civitas convenit audire verbum Dei.
45 Videntes autem turbas Judæi , repleti G
ſunt zelo , & contradicebant his , quæ à Pau-
lo dicebantur, blaſphemantes.
46 Tunc conſtanter Paulus , & Barnabas
dixerunt : Vobis oportebat primùm loqui
verbum Dei : ſed quoniam repellitis illud ,
& indignos vos judicatis æternæ vitæ, ec-
ce convertimur ad Gentes,
47 Sic enim præcepit nobis Dominus : * *Iſai.
Poſui te in lucem Gentium , ut ſis in ſa- 49. 6
lutem uſque ad extremum terræ.
48 Audientes autem Gentes gaviſæ ſunt , &
glorificabant verbum Domini:& crediderũt,
quotquot erant præordinati ad vitã æternam.
49 Diſſeminabatur autem verbum Domini
per univerſam regionem.
50 Judæi autem concitaverunt mulieres re-
ligioſas, & honeſtas , & primos civitatis, &
excitaverunt perſecutionem in Paulum , & *Mat.
Barnabam* : & ejecerunt eos de finibus ſuis. 10. 14
51 * At illi, excuſſo pulvere pedum in eos, Marc.
venerunt Iconium. 6. 11.
52 Diſcipuli quoque replebantur gaudio , Lucæ
& Spiritu ſancto. 9. 5.

CAPUT XIV.

*Multis Judæorum, ac Ethnicorum Iconii fi-
dem in Chriſtum ſuſcipientibus, concita-
tur à Judæis tumultus in Apoſtolos, qui
Lyſtram fugiunt, ubi Paulus claudum
à matris utero curat; populumque, ac
ſacerdotes ob id ipſis tamquam diis ſa-
crificare volentes ægrè compeſcunt: ſed
concitata à Judæis ſupervenientibus tur-
ba, Paulus lapidatur, & pro mortuo
relinquitur: cùmque ſurrexiſſet, ipſe, &
Barnabas diſcipulos per varia loca ex-
hortantes, & presbyteros ordinantes,
revertuntur Antiochiam.*

1 FActum eſt autem Iconii , ut ſimul in- A
troirent in ſynagogam Judæorum , &
loquerentur , ita ut crederet Judæorum , &
Græcorum copioſa multitudo.
2 Qui verò increduli fuerunt Judæi, ſuſci-
taverunt, & ad iracundiam concitaverunt
animas Gentium adversùs fratres .
3 Multo igitur tempore demorati ſunt , fi-
ducialiter agentes in Domino , teſtimonium
perhibente verbo gratiæ ſuæ , dante ſigna ,
& prodigia fieri per manus eorum .
4 Diviſa eſt autem multitudo civitatis: &
quidam quidem erant cum Judæis , quidam
verò cum Apoſtolis.
5 Cùm autem factus eſſet impetus Genti-
lium , & Judæorum cum principibus ſuis, ut
contumeliis afficerent , & lapidarent eos ,
6 Intelligẽtes cõfugerũt ad civitates Lycao- B
niæ,Lyſtram,& Derben, & univerſam in cir-
cuitu regionem , & ibi evangelizantes erant.
7 Et quidam vir Lyſtris infirmus pedibus
ſedebat, claudus ex utero matris ſuæ , qui
numquam ambulaverat .
8 Hic audivit Paulum loquentem . Qui in-
tuitus eum , & videns quia fidem haberet,
ut ſalvus fieret ,
9 Dixit magna voce : Surge ſuper pedes

tuos rectus. Et exilivit, & ambulabat.

10 Turbæ autem cum vidiſſent, quod fecerat Paulus, levaverunt vocem ſuam, Lycaonice dicentes: Dii ſimiles facti hominibus deſcenderunt ad nos.

11 Et vocabant Barnabam Jovem, Paulum verò Mercurium: quoniã ipſe erat dux verbi.

12 Sacerdos quoque Jovis, qui erat ante civitatem, tauros, & coronas ante januas afferens, cum populis volebat ſacrificare.

13 Quod ubi audierunt Apoſtoli, Barnabas & Paulus, conſciſſis tunicis ſuis exilierunt in turbas clamantes,

C

14 Et dicentes: Viri, quid hæc facitis? & nos mortales ſumus, ſimiles vobis homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, * qui fecit cœlum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis ſunt:

*Gen. 1. 1. Pſal. 145. 6. Apoc. 14. 7.

15 Qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas.

16 Et quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens de cœlo, dans pluvias, & tempora fructifera, implens cibo, & lætitia corda noſtra.

17 Et hæc dicentes, vix ſedaverunt turbas, ne ſibi immolarent.

18 Supervenerunt autem quidam ab Antiochia, & Iconio Judæi: & perſuaſis turbis, lapidanteſque Paulum, traxerunt extra civitatem, exiſtimantes eum mortuum eſſe.

19 Circumdantibus autem eum diſcipulis, ſurgens intravit civitatem, & poſtera die profectus eſt cum Barnaba in Derben.

D

20 Cùmque evangelizaſſent civitati illi, & docuiſſent multos, reverſi ſunt Lyſtram, & Iconium, & Antiochiam,

21 Confirmantes animas diſcipulorum, exhortanteſque, ut permanerent in fide: & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

22 Et cũ conſtituiſſet illis per ſingulas Eccleſias presbyteros, & oraſſet cũ jejunationibus, cõmendaverunt eos Dño, in quẽ crediderunt.

23 Tranſeunteſque Piſidiam, venerunt in Pamphyliam:

24 Et loquentes verbum Domini in Perge, deſcenderunt in Attaliam:

*Sup. 13. 2.

25 * Et inde navigaverunt Antiochiam, unde erant traditi gratiæ Dei, in opus, quod compleverunt.

26 Cùm autẽ veniſſent, & congregaſſent Eccleſiam, retulerunt quanta feciſſet Deus cum illis, & quia aperuiſſet Gentibus oſtium fidei.

27 Morati ſunt autem tempus non modicum cum diſcipulis.

CAPUT XV.

Orta Antiochiæ ſeditione propter Judæos, volentes Gentes ad Deum converſas circumcidi, Paulus, & Barnabas rem ad Apoſtolos referunt, qui poſt Petri, & Jacobi ſuffragia, communi decreto per litteras ſtatuunt, Gentes converſas non ligari lege Moyſi: Paulus cupiens ab Antiochia inviſere loca, in quibus prædicaverat, ſeparatur à Barnaba, eo quòd nollet Joannem aſſumi.

A *Gal. 5. 2.

1 ET quidam deſcendẽtes de Judæa, docebant fratres: * Quia niſi circumcidamini ſecundùm morem Moyſi, non poteſtis ſalvari.

2 Facta ergo ſeditione non minima Paulo, & Barnabæ adverſus illos, ſtatuerunt, ut aſcenderent Paulus, & Barnabas, & quidam alii ex aliis, ad Apoſtolos, & presbyteros in Jeruſalem ſuper hac quæſtione.

3 Illi ergo deducti ab Eccleſia, pertranſibant Phœnicem, & Samariam, narrantes converſionem Gentium: & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

4 Cùm autem veniſſent Jeroſolymã, ſuſcepti sũt ab Eccleſia, & ab Apoſtolis, & ſenioribus, annuntiantes quanta Deus feciſſet cum illis.

B

5 Surrexerunt autem quidam de hæreſi Phariſæorum, qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque ſervare legem Moyſi.

6 * Conveneruntque Apoſtoli, & ſeniores videre de verbo hoc. *Gal. 2. 1.

7 Cùm autem magna conquiſitio fieret, ſurgens Petrus dixit ad eos: * Viri fratres, vos ſcitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Evangelii, & credere. *Sup. 10. 20.

8 Et qui novit corda Deus, teſtimoniũ perhibuit, * dans illis Spiritũ ſanctũ, ſicut & nobis, *Sup. 10. 44.

9 Et nihil diſcrevit inter nos, & illos, fide purificans corda eorum.

10 Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere jugum ſuper cervices diſcipulorũ, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus?

11 Sed per gratiam Domini Jeſu Chriſti credimus ſalvari, quemadmodum & illi. C

12 Tacuit autẽ omnis multitudo: & audiebãt Barnabam, & Paulum narrantes quanta Deus feciſſet ſigna, & prodigia in Gẽtibus per eos.

13 Et poſtquam tacuerunt, reſpondit Jacobus, dicens: Viri fratres, audite me.

14 Simõ narravit, quẽadmodũ primũ Deus viſitavit ſumere ex Gẽtibus populũ nomini ſuo.

15 Et huic concordant verba Prophetarum, ſicut ſcriptum eſt:

16 * Poſt hæc revertar, & reædificabo tabernaculum David, quod decidit, & diruta ejus reædificabo, & erigam illud: *Am. 9. 11.

17 Ut requirant ceteri hominum Dominum, & omnes gentes, ſuper quas invocatum eſt nomen meum, dicit Dominus faciens hæc, D

18 Notum à ſæculo eſt Domino opus ſuum.

19 Propter quod ego judico, non inquietari eos, qui ex Gentibus convertuntur ad Deum,

20 Sed ſcribere ad eos, ut abſtineant ſe à contaminationibus ſimulachrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine.

21 Moyſes enim à temporibus antiquis habet in ſingulis civitatibus, qui eum prædicent in ſynagogis, ubi per omne ſabbatum legitur.

22 Tunc placuit Apoſtolis, & ſenioribus cum omni Eccleſia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo, & Barnaba, Judam, qui cognominabatur Barſabas, & Silam, viros primos in fratribus.

23 Scribentes per manus eorũ: APOSTOLI, & ſeniores fratres, his, qui ſunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ fratribus, ex Gentibus ſalutẽ. E

24 Quoniam audivimus, quia quidam ex nobis exeuntes, turbaverunt vos verbis, evertentes animas veſtras, quibus non mandavimus:

25 Placuit nobis collectis in unum, eligere viros, & mittere ad vos cum chariſſimis noſtris Barnaba, & Paulo,

26 Hominibus, qui tradiderunt animas ſuas

pro

pro nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.

27 Miſimus ergo Judam, & Silam, qui & ipſi vobis verbis referent eadem.

28 Viſum eſt enim Spiritui ſancto, & nobis, nihil ultrà imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria:

29 Ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione, à quibus cuſtodientes vos, bene agetis. Valete.

30 Illi ergo dimiſſi, deſcenderunt Antiochiã: & cõgregata multitudine tradiderũt Epiſtolã.

31 Quam cùm legiſſent, gaviſi ſunt ſuper conſolatione.

32 Judas autem, & Silas, & ipſi cùm eſſent Prophetæ, verbo plurimo conſolati ſunt fratres, & confirmaverunt.

33 Facto autẽ ibi aliquãto tẽpore, dimiſſi ſũt cũ pace à fratribus ad eos, qui miſerant illos.

34 Viſum eſt autem Silæ ibi remanere: Judas autem ſolus abiit Jeruſalem.

G 35 Paulus autem, & Barnabas demorabantur Antiochiæ, docentes, & evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini.

36 Poſt aliquot autem dies, dixit ad Barnabã Paulus: Revertentes viſitemus fratres per univerſas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini, quomodo ſe habeant.

37 Barnabas autem volebat ſecum aſſumere & Joannem, qui cognominabatur Marcus.

38 Paulus autem rogabat eum (ut qui diſceſſiſſet ab eis de Pamphylia, * & non iſſet cum eis in opus) non debere recipi.

* Sup. 13.13.

39 Facta eſt autem diſſenſio, ita ut diſcederent ab invicem, & Barnabas quidem aſſumpto Marco, navigaret Cyprum:

40 Paulus verò electo Syla profectus eſt, traditus gratiæ Dei à fratribus.

41 Perambulabat autem Syriam, & Ciliciam, confirmans Eccleſias: præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum, & ſeniorum.

CAPUT XVI.

Paulus Lyſtris aſſumptum Timotheum circumcidit, & per varias civitates tradit ſervanda Apoſtolorum dogmata: vetantur à Spiritu ſancto prædicare in Aſia, & Bithynia: vocato autem per viſionem Paulo in Macedoniam, proficiſcuntur: primùmque Philippis prædicantes, hoſpitio excipiuntur apud Lydiam: ſed ejecto per Paulum ſpiritu pythone, virgis caſi mittuntur in carcerem: ubi facto terræmotu, ſolutiſque eorum vinculis cuſtos carceris convertitur: poſteroque die magiſtratus orant, ut civitatem egrediantur.

A 1 PErvenit autem Derben, & Lyſtram. Et ecce diſcipulus quidam erat ibi, nomine Timotheus, filius mulieris Judææ fidelis, patre Gentili.

2 Huic teſtimonium bonum reddebant, qui in Lyſtris erant, & Iconio fratres.

3 Hunc voluit Paulus ſecum proficiſci: & aſſumens circumcidit eum, propter Judæos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes, quòd pater ejus erat Gentilis.

4 Cũ autẽ pertranſirent civitates, tradebant eis cuſtodire dogmata, quæ erant decreta ab Apoſtolis, & ſenioribus, qui erãt Jeroſolymis.

5 Et Eccleſiæ quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.

6 Tranſeuntes autem Phrygiam, & Galatiæ regionem, vetati ſunt à Spiritu ſancto loqui verbum Dei in Aſia.

7 Cùm veniſſent autem in Myſiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permiſit eos Spiritus Jeſu. B

8 Cùm autem pertranſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadem.

9 Et viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt: Vir Macedo quidã erat ſtans, & deprecans eum, & dicens: Tranſiens in Macedoniã, adjuva nos.

10 Ut autem viſum vidit, ſtatim quæſivimus proficiſci in Macedoniam, certi facti quòd vocaſſet nos Deus evangelizare eis.

11 Navigantes autem à Troade, recto curſu venimus Samothraciam, & ſequenti die Neapolim:

12 Et inde Philippos, quæ eſt prima partis Macedoniæ civitas, colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot, conferentes.

13 Die autẽ ſabbatorũ egreſſi ſumus foras portã juxta flumẽ, ubi videbatur oratio eſſe & ſedentes loquebamur mulieribus, quæ cõvenerãt. C

14 Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum audivit: cujus Dominus aperuit cor intendere his, quæ dicebantur a Paulo.

15 Cùm autem baptizata eſſet, & domus ejus, deprecata eſt, dicens: Si judicaſtis me fidelem Domino eſſe: introite in domum meam, & manete. Et coegit nos.

16 Factum eſt autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem ſpiritum pythonem obviare nobis, quæ, quæſtum magnum præſtabat dominis ſuis divinando.

17 Hæc ſubſecuta Paulum, & nos, clamabat dicens: Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis.

18 Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & converſus, ſpiritui dixit: Præcipio tibi in nomine Jeſu Chriſti exire ab ea. Et exiit eadem hora. D

19 Videntes autem domini ejus quia exivit ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum, & Silam, perduxerunt in forum ad principes:

20 Et offerentes eos magiſtratibus, dixerunt: Hi homines conturbant civitatem noſtram, cùm ſint Judæi:

21 Et annuntiant morem, quẽ nõ licet nobis ſuſcipere, neque facere, cùm ſimus Romani.

22 Et cucurrit plebs adversùs eos: & magiſtratus, ſciſſis tunicis eorum, * juſſerunt eos virgis cædi:

* 2. Cor. 11.25. Phil. 1.13. 1Theſ. 2.2.

23 Et cùm multas plagas eis impoſuiſſent, miſerunt eos in carcerem, præcipientes cuſtodi, ut diligenter cuſtodiret eos.

24 Qui cùm tale præceptum accepiſſet, miſit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum reſtrinxit ligno. E

25 Media autem nocte, Paulus, & Silas orantes, laudabant Deum, & audiebant eos qui in cuſtodia erant.

26 Subitò verò terræmotus factus eſt magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia: & univerſorum vincula ſoluta ſunt.

27 Expergefactus autẽ cuſtos carceris, & vidẽs januas apertas carceris, evaginato gladio volebat ſe interficere, æſtimans fugiſſe vinctos.

Digitized by

28 Clamavit autem Paulus voce magna, dicens: Nihil tibi mali feceris: univerſi enim hic ſumus.

29 Petitoque lumine, introgreſſus eſt; & tremefactus procidit Paulo, & Silæ ad pedes:

F 30 Et producens eos foras, ait: Domini, quid me oportet facere, ut ſalvus fiam?

31 At illi dixerunt: Crede in Dominum Jeſum: & ſalvus eris tu, & domus tua.

32 Et locuti ſunt ei verbum Domini, cum omnibus, qui erant in domo ejus.

33 Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum: & baptizatus eſt ipſe, & omnis domus ejus continuò.

34 Cùmque perduxiſſet eos in domum ſuam, appoſuit eis menſam, & lætatus eſt cum omni domo ſua credens Deo.

35 Et cū dies factus eſſet, miſerunt magiſtratus lictores, dicentes: Dimitte homines illos.

36 Nuntiavit autē cuſtos carceris verba hæc Paulo: Quia miſerunt magiſtratus, ut dimittamini: nunc igitur exeuntes, ite in pace.

37 Paulus autem dixit eis: Cæſos nos publicè, indemnatos, homines Romanos miſerunt in carcerem, & nunc occultè nos ejiciunt? Non ita: ſed veniant,

38 Et ipſi nos ejiciant. Nuntiaverunt autem magiſtratibus lictores verba hæc. Timueruntque, audito quòd Romani eſſent.

39 Et venientes deprecati ſunt eos, & educentes rogabant, ut egrederentur de Urbe.

40 Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & viſis fratribus conſolati ſunt eos, & profecti ſunt.

CAPUT XVII.

Facto Theſſalonicæ magno fructu per Pauli prædicationem, concitatur adversùs eum à Judæis ſeditio, ſimiliter & Berœæ: Paulus Athenis cum Judæis, & philoſophis diſſerit: ac Dionyſium Areopagitam ad Chriſtum convertit cum quibuſdam aliis.

A 1 CUm autem perambulaſſent Amphipolim, & Apolloniam, venerunt Theſſalonicam, ubi erat ſynagoga Judæorum.

2 Secundùm conſuetudinem autem Paulus introivit ad eos, & per ſabbata tria diſſerebat eis de Scripturis,

3 Adaperiēs, & inſinuans, quia Chriſtū oportuit pati, & reſurgere a mortuis: & quia hic eſt Jeſus Chriſtus, quem ego annuntio vobis.

4 Et quidam ex eis crediderunt, & adjuncti ſunt Paulo, & Silæ, & de colentibus, Gentiliumque multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ.

B 5 Zelantes autem Judæi, aſſumenteſque de vulgo viros quoſdam malos, & turba facta, concitaverunt civitatem: & aſſiſtentes domui Jaſonis quærebant eos producere in populū.

6 Et cùm non inveniſſent eos, trahebant Jaſonem, & quoſdam fratres ad principes civitatis, clamantes: Quoniam hi, qui Urbem concitant, & huc venerunt,

7 Quos ſuſcepit Jaſon, & hi omnes contra decreta Cæſaris faciunt, regem alium dicentes eſſe, Jeſum.

8 Concitaverunt autem plebem & principes civitatis audientes hæc.

9 Et accepta ſatisfactione à Jaſone, & à cæteris, dimiſerunt eos.

C 10 Fratres verò confeſtim per noctem dimiſerunt Paulum, & Silam in Berœam. Qui cùm veniſſent, in ſynagogam Judæorū introierunt.

11 Hi autem erant nobiliores eorum, qui ſunt Theſſalonicæ, qui ſuſceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie ſcrutantes Scripturas, ſi hæc ita ſe haberent.

12 Et multi quidē crediderunt ex eis, & mulierū Gentiliū honeſtarum, & viri non pauci.

13 Cùm autem cognoviſſent in Theſſalonica Judæi, quia & Berœæ prædicatum eſt à Paulo verbum Dei, venerunt & illuc commoventes, & turbantes multitudinem.

14 Statimque tunc Paulum dimiſerunt fratres, ut iret uſque ad mare: Silas autem, & Timotheus remanſerunt ibi.

15 Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum uſque Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silam, & Timotheum, ut quam celeriter venirent ad illum, profecti ſunt. D

16 Paulus autem cùm Athenis eos expectaret, incitabatur ſpiritus ejus in ipſo, videns idololatriæ deditam civitatem.

17 Diſputabat igitur in ſynagoga cum Judæis, & colentibus, & in foro, per omnes dies ad eos, qui aderant.

18 Quidam autem Epicurei, & Stoici philoſophi diſſerebant cum eo, & quidam dicebant: Quid vult ſeminiverbius hic dicere? Alii verò: Novorum dæmoniorum videtur annuntiator eſſe: quia Jeſum, & reſurrectionem annuntiabat eis.

19 Et apprehenſum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Poſſumus ſcire, quæ eſt hæc nova, quæ à te dicitur, doctrina? E

20 Nova enim quædā infers auribus noſtris: volumus ergo ſcire, quidnam velint hæc eſſe.

21 (Athenienſes autem omnes, & advenæ hoſpites, ad nihil aliud vacabant, niſi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

22 Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait: Viri Athenienſes per omnia quaſi ſuperſtitioſiores vos video.

23 Præteriens enim, & videns ſimulachra veſtra, inveni & aram, in qua ſcriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis.

24 * Deus, qui fecit mundum, & omnia, quæ in eo ſunt, hic cœli, & terræ cùm ſit Dominus, * non in manufactis templis habitat, *Gen. 1. 1. *Sup. 7. 48. F

25 Nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cùm ipſe det omnibus vitam, & inſpirationem, & omnia:

26 Fecitque ex uno omne genus hominū inhabitare ſuper univerſam faciem terræ, definiens ſtatuta tēpora, & terminos habitationis eorū,

27 Quærere Deum, ſi forte attrectent eum, aut inveniant, quamvis non longe ſit ab unoquoque noſtrum.

28 In ipſo enim vivimus, & movemur, & ſumus: ſicut & quidam veſtrorum Poetarum dixerunt: Ipſius enim & genus ſumus.

29 Genus ergo cum ſimus Dei, non debemus æſtimare, auro, & argento, aut lapidi ſculpturæ artis, & cogitationis hominis, Divinum eſſe ſimile.

30 Et tempora quidem hujus ignorantiæ deſpiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, ut omnes ubique pœnitentiam agant, G

31 Eo quod ſtatuit diē, in quo judicaturus eſt orbē in æquitate, in viro, in quo ſtatuit, fidem

præ-

præbens omnibus, ſuſcitans eum à mortuis.

32 Cùm audiſſent autem reſurrectionẽ mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterum.

33 Sic Paulus exivit de medio eorum.

34 Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt; in quibus & Dionyſius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alii cum eis.

CAPUT XVIII.

Paulus Corinthi ſuum exercet artificium apud Aquilam: & quamquam ad ejus prædicationem blaſphemarent Judæi, audit tamen in viſione multum ibi populum ad fidem convertendum, verùm poſt ſeſquiannum accuſatur à Judæis apud Gallionẽ proconſulem, & poſt multos dies venit Epheſum, ac variis regionibus fratres confirmat: Apollo vehementer Judæos convincit, oſtendens ex Scripturis Jeſum eſſe Chriſtum, quamquam tantùm noſſet baptiſma Joannis.

A 1 Poſt hæc egreſſus ab Athenis, venit Corinthum:

2 Et inveniens quemdam Judæum nomine Aquilam Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillam uxorem ejus (eò quòd præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Judæos à Roma) acceſſit ad eos.

3 Et quia ejuſdẽ erat artis, manebat apud eos, & operabatur (erant autẽ ſcenofactoriæ artis)

4 Et diſputabat in ſynagoga per omne ſabbatum, interponens nomen Domini Jeſu, ſuadebatque Judæis, & Græcis.

B 5 Cùm veniſſent autem de Macedonia Silas, & Timotheus, inſtabat verbo Paulus, teſtificans Judæis eſſe Chriſtum Jeſum.

6 Contradicentibus autem eis, & blaſphemantibus, excutiens veſtimenta ſua, dixit ad eos: Sanguis veſter ſuper caput veſtrum: mundus ego ex hoc ad Gentes vadam.

7 Et migrans inde, intravit in domum cujuſdam, nomine Titi Juſti, colentis Deum, cujus domus erat conjuncta ſynagogæ.

C 8 Criſpus autem archiſynagogus credidit Dño cũ omni domo ſua: & multi Corinthiorũm audientes credebant, & baptizabantur.

[*1 Cor. 1. 14.] 9 *Dixit autem Dñs nocte per viſionem Paulo: Noli timere, ſed loquere, & ne taceas.

10 Propter quod ego ſum tecum: & nemo apponetur tibi, ut noceat te: quoniam populus eſt mihi multus in hac civitate.

11 Sedit autem ibi annum, & ſex menſes, docens apud eos verbum Dei.

D 12 Gallione autem proconſule Achajæ, inſurrexerunt uno animo Judæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal,

13 Dicentes: Quia contra legem hic perſuadet hominibus colere Deum.

14 Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Judæos: Si quidem eſſet iniquum aliquid, aut facinus peſſimum, ò viri Judæi, rectè vos ſuſtinerem.

E 15 Si verò quæſtiones ſunt de verbo, & nominibus, & lege veſtra, vos ipſi videritis: Judex ego horum nolo eſſe.

16 Et minavit eos à tribunali.

17 Apprehendentes autẽ omnes Soſthenem principem ſynagogæ, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.

18 Paulus verò cũ adhuc ſuſtinuiſſet dies multos, fratribus valefaciens, navigavit in Syriam (& cum eo Priſcilla, & Aquila) qui ſibi *totonderat in Cenchris caput: habebat enim votũ. [*Num. 6. 18. Infr. 21. 24.]

19 Devenitque Epheſum, & illos ibi reliquit. Ipſe verò ingreſſus ſynagogam, diſputabat cum Judæis.

20 Rogantibus autem eis, ut ampliori tempore maneret, non conſenſit,

21 Sed valefaciens & dicens, iterũ revertar ad vos, Deo volente, profectus eſt ab Epheſo. F

22 Et deſcendens Cæſaream, aſcendit, & ſalutavit Eccleſiam, & deſcendit Antiochiam.

23 Et facto ibi aliquanto tempore profectus eſt, perambulans ex ordine Galaticã regionem, & Phrygiam, confirmans omnes diſcipulos.

24 Judæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens, devenit Epheſum, potens in ſcripturis.

25 Hic erat edoctus viã Dñi: & fervens ſpiritu loquebatur, & docebat diligenter ea, quæ ſunt Jeſu, ſciens tantùm baptiſma Joannis.

26 Hic ergo cœpit fiducialiter agere in ſynagoga. Quem cùm audiſſent Priſcilla, & Aquila, aſſumpſerunt eum, & diligentius expoſuerunt ei viam Domini. G

27 Cùm autem vellet ire Achajam, exhortati fratres, ſcripſerunt diſcipulis, ut ſuſciperent eum. Qui cùm veniſſet, contulit multum his, qui crediderant.

28 Vehementer enim Judæos revincebat publicè, oſtendens per Scripturas, eſſe Chriſtum Jeſum.

CAPUT XIX.

Paulus Epheſi quoſdam diſcipulos Joannis tantùm baptiſmate baptizatos jubet in Jeſu nomine baptizari, ac manuum impoſitione Spiritũ ſanctũ ipſis impetrat, ibique prædicans multa edit ſigna: de Judæis, qui nõ credentes conabantur nomine Jeſu à Paulo prædicati adjurare dæmonia, multi peccata confitentes libros ſuperſtitioſos exurunt: Demetrius argentarius gravem adverſus Paulum ſeditionem excitat, quam ægrè tandem ſedat Alexander.

1 Factum eſt autem, cùm Apollo eſſet Corinthi, ut Paulus peragratis ſuperioribus partibus veniret Epheſum, & inveniret quoſdam diſcipulos: A

2 Dixitque ad eos: Si Spiritum ſanctum accepiſtis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audivimus.

3 Ille verò ait: In quo ergo baptizati eſtis? Qui dixerunt: In Joannis baptiſmate.

4 Dixit autem Paulus: *Joannes baptizavit baptiſmo pœnitentiæ populum, dicens: In eum, qui venturus eſſet poſt ipſum, ut crederent, hoc eſt, in Jeſum. [*Matt. 3. 11. Marc. 1. 8. Luc. 3. 16. Joan. 1. 26. Supr. 1. 5. & 11. 16.]

5 His auditis, baptizati ſunt in nomine Domini Jeſu.

6 Et cùm impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.

7 Erant autem omnes viri ferè duodecim. B

8 Introgreſſus autem ſynagogam, cum fiducia loquebatur per tres menſes, diſputans, & ſuadens de regno Dei.

9 Cùm autẽ quidã indurarentur, & nõ crederent, maledicentes viam Dñi corã multitudine, diſcedẽs ab eis, ſegregavit diſcipulos, quotidie diſputans in ſchola tyranni cujuſdam.

Digitized by Google

10 Hoc autem factum eſt per biennium, ita
ut omnes, qui habitabant in Aſia, audirent
verbum Domini, Judæi, atque Gentiles.
11 Virtuteſque non quaslibet faciebat Deus
per manum Pauli:
12 Ita ut etiam ſuper languidos deferrentur
à corpore ejus ſudaria, & ſemicinctia, & re-
cedebant ab eis languores, & ſpiritus ne-
quam egrediebantur.
13 Tentaverunt autem quidam, & de cir-
C cumeuntibus Judæis exorciſtis, invocare ſu-
per eos, qui habebant ſpiritus malos, nomen
Domini Jeſu, dicentes: Adjuro vos per Je-
ſum, quem Paulus prædicat.
14 Erant autem quidã Judæi Scevæ principis
ſacerdotum ſeptem filii, qui hoc faciebant.
15 Reſpondens autem ſpiritus nequam di-
xit eis: Jeſum novi, & Paulum ſcio: vos
autem qui eſtis?
16 Et inſiliens in eos homo, in quo erat dæ-
monium peſſimum, & dominatus amborum,
invaluit contra eos, ita ut nudi, & vulnera-
ti effugerent de domo illa.
17 Hoc autem notum factum eſt omnibus
Judæis, atque Gentilibus, qui habitabant
Epheſi: & cecidit timor ſuper omnes illos,
& magnificabatur nomen Domini Jeſu.
18 Multique credentium veniebant confi-
tentes, & annuntiantes actus ſuos.
D 19 Multi autem ex eis, qui fuerant curioſa
ſectati, contulerunt libros, & combuſſerunt
coram omnibus: & computatis pretiis illo-
rum, invenerunt pecuniam denariorum
quinquaginta millium.
20 Ita fortiter creſcebat verbum Dei, &
confirmabatur.
21 His autem expletis, propoſuit Paulus in
Spiritu, tranſita Macedonia, & Achaja ire
Jeroſolymam, dicens: Quoniam poſtquàm
fuero ibi, oportet me, & Romam videre.
22 Mittens autem in Macedoniam duos ex
miniſtrantibus ſibi, Timotheum, & Eraſtum,
ipſe remanſit ad tempus in Aſia.
E 23 Facta eſt autem illo tempore turbatio
non minima de via Domini.
24 Demetrius enim quidam nomine, argen-
tarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præſta-
bat artificibus non modicum quæſtum:
25 Quos convocans, & eos, qui hujuſmodi
erant opifices, dixit: Viri, ſcitis, quia de
hoc artificio eſt nobis acquiſitio:
26 Et videtis, & auditis, quia non ſolùm
Epheſi, ſed pene totius Aſiæ, Paulus hic
ſuadens avertit multam turbam, dicens:
Quoniam non ſunt dii, qui manibus fiunt.
27 Non ſolùm autem hæc periclitabitur no-
bis pars in redargutionem venire, ſed & ma-
gnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur,
ſed & deſtrui incipiet majeſtas ejus, quam
tota Aſia, & orbis colit.
28 His auditis, repleti ſunt ira, & exclama-
verunt dicentes: Magna Diana Epheſiorum.
F 29 Et impleta eſt civitas cõfuſione, & impetũ
fecerunt uno animo in theatrũ rapto Gajo, &
Ariſtarcho Macedonibus, comitibus Pauli.
30 Paulo autem volente intrare in popu-
lum, non permiſerunt diſcipuli.
31 Quidam autem & de Aſiæ principibus,
qui erant amici ejus, miſerunt ad eum ro-
gantes, ne ſe daret in theatrum:
32 Alii autem aliud clamabant. Erat enim
Eccleſia confuſa: & plures neſciebant, qua
ex cauſa conveniſſent.
33 De turba autem detraxerunt Alexan-
drum, propellentibus eum Judæis. Alexan-
der autem manu ſilentio poſtulato, volebat
reddere rationem populo.
34 Quem ut cognoverunt Judæum eſſe, vox
facta una eſt omnium, quaſi per horas duas
clamantium: Magna Diana Epheſiorum.
35 Et cùm ſedaſſet ſcriba turbas, dixit:
Viri Epheſii, quis enim eſt hominum, qui
neſciat Epheſiorum civitatem cultricem eſſe G
magnæ Dianæ, Joviſque prolis?
36 Cùm ergo his contradici non poſſit, opor-
tet vos ſedatos eſſe, & nihil temere agere.
37 Adduxiſtis enim homines iſtos, neque ſa-
crilegos, neq; blaſphemantes deam veſtram.
38 Quòd ſi Demetrius, & qui cum eo ſunt
artifices, habent adversùs aliquem cauſam,
conventus forenſes aguntur, & proconſules
ſunt, accuſent invicem.
39 Si quid autem alterius rei quæritis, in
legitima Eccleſia poterit abſolvi.
40 Nam & periclitamur argui ſeditionis ho-
diernæ: cùm nullus obnoxius ſit (de quo poſ-
ſimus reddere rationem) concurſus iſtius. Et
cùm hæc dixiſſet, dimiſit Eccleſiam.

CAPUT XX.

Paulus peragratis variis partibus Macedoniæ, & Græciæ, concionatur Troade in mediam noctem: cùmque adoleſcens Eutychus cadens à tertio cœnaculo mortuus eſſet, Paulus eum reſuſcitavit: & variis locis peragratis, advocatos ex Epheſo presbyteros exhortatur, ut vigilantes ſint in regenda Eccleſia, prædicens quòd non eſſent ampliùs eum viſuri.

1 Poſtquàm autem ceſſavit tumultus, vo- A
catis Paulus diſcipulis, & exhortatus
eos, valedixit, & profectus eſt, ut iret in
Macedoniam.
2 Cùm autem perambulaſſet partes illas,
& exhortatus eos fuiſſet multo ſermone,
venit ad Græciam:
3 Ubi cùm feciſſet menſes tres, factæ ſunt
illi inſidiæ à Judæis navigaturo in Syriam:
habuitque conſilium, ut reverteretur per
Macedoniam.
4 Comitatus eſt autem eum Sopater Pyrrhi
Berœenſis, Theſſalonicenſium verò Ariſtar-
chus, & Secundus, & Gajus Derbeus, & Timo-
theus: Aſiani verò Tychicus, & Trophimus.
5 Hi cùm præceſſiſſent, ſuſtinuerunt nos
Troade:
6 Nos verò navigavimus poſt dies azymo- B
rum à Philippis, & venimus ad eos Troa-
dem in diebus quinque, ubi demorati ſumus
diebus ſeptem.
7 Una autem Sabbati, cùm conveniſſemus
ad frangendum panem, Paulus diſputabat
cum eis profecturus in craſtinum, protraxit-
que ſermonem uſque in mediam noctem.
8 Erant autem lampades copioſæ in cœna-
culo, ubi eramus congregati.
9 Sedens autem quidam adoleſcens nomi-
ne Eutychus ſuper feneſtram, cùm merge-
retur ſomno gravi, diſputante diù Paulo,
ductus ſomno cecidit de tertio cœnaculo
deorſum, & ſublatus eſt mortuus.

C 10 Ad quem cùm deſcendiſſet Paulus, in-
cubuit ſuper eum: & complexus dixit: No-
lite turbari, anima enim ipſius in ipſo eſt.
11 Aſcēdens autē, frangenſq; panē, & guſtans,
ſatiſq; allocutus uſq; in lucem, ſic profectus eſt.
12 Adduxerunt autem puerum viventem, &
conſolati ſunt non minime.
13 Nos autē aſcendentes navem, navigavi-
mus in Aſſon, inde ſuſcepturi Paulum: ſic
enim diſpoſuerat ipſe per terrā iter facturus.
14 Cùm autem conveniſſet nos in Aſſon,
aſſumpto eo, venimus Mitylenen.
15 Et inde navigantes, ſequenti die venimus
contra Chium, & alia applicuimus Samum,
& ſequenti die venimus Miletum.
D 16 Propoſuerat enim Paulus tranſnavigare
Epheſum, ne qua mora illi fieret in Aſia.
Feſtinabat enim, ſi poſſibile ſibi eſſet, ut
diem Pentecoſtes faceret Jeroſolymis.
17 A Mileto autem mittens Epheſum, vo-
cavit majores natu Eccleſiæ.
18 Qui cùm veniſſent ad eum, & ſimul eſ-
ſent, dixit eis: Vos ſcitis, a prima die, qua
ingreſſus ſum in Aſiam, qualiter vobiſcum
per omne tempus fuerim,
19 Serviens Domino cum omni humilitate,
& lacrymis, & tentationibus, quæ mihi ac-
ciderunt ex inſidiis Judæorum:
20 Quomodò nihil ſubtraxerim utilium,
quò minus annuntiarem vobis, & docerem
vos publicè, & per domos,
21 Teſtificans Judæis, atque Gentilibus in
Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum
noſtrum Jeſum Chriſtum.
22 Et nunc ecce alligatus ego ſpiritu, vado in
Jeruſalē: quæ in ea ventura ſint mihi, ignorās.
23 Niſi quòd Spiritus ſanctus per omnes ci-
E vitates mihi proteſtatur, dicens: quoniā vin-
cula, & tribulationes Jeroſolymis me manent.
24 Sed nihil horum vereor: nec facio ani-
mam meam pretioſiorem quàm me, dummo-
dò conſummem curſum meum, & miniſte-
rium verbi, quod accepi à Domino Jeſu,
teſtificari Evangelium gratiæ Dei.
25 Et nunc ecce ſcio, quia ampliùs non
videbitis faciem meam vos omnes, per quos
tranſivi prædicans regnum Dei.
26 Quapropter conteſtor vos hodierna die,
quia mundus ſum à ſanguine omnium.
27 Non enim ſubterfugi, quò minus annun-
tiarem omne conſilium Dei vobis.
28 Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo
vos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos, regere
Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.
29 Ego ſcio, quoniam intrabunt poſt diſ-
F ceſſionem meam lupi rapaces in vos, non
parcentes gregi.
30 Et ex vobis ipſis exſurgent viri loquentes
perverſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe.
31 Propter quod vigilate memoria retinētes
quoniam per trienniū nocte, & die nō ceſſavi,
cum lacrymis monens unumquemq; veſtrūm.
32 Et nunc commendo vos Deo, & verbo
gratiæ ipſius, qui potens eſt ædificare, & dare
hæreditatem in ſanctificatis omnibus.
33 Argentum, & aurum, aut veſtem nul- * 1. Cor. 4. 12.
lius concupivi, ſicut
34 Ipſi ſcitis, * quoniam ad ea, quæ mi- * 1 Theſ. 2. 8.
hi opus erant, & his, qui mecum ſunt,
miniſtraverunt manus iſtæ.

35 Omnia oſtendi vobis, quoniam ſic labo- G
rantes, oportet ſuſcipere infirmos, ac memi-
niſſe verbi Domini Jeſu, quoniam ipſe dixit:
Beatius eſt magis dare, quam accipere.
36 Et cùm hæc dixiſſet, poſitis genibus ſuis
oravit cum omnibus illis.
37 Magnus autem fletus factus eſt omnium:
& procumbentes ſuper collum Pauli, oſcu-
labantur eum,
38 Dolentes maximè in verbo, quod dixe-
rat, quoniam ampliùs faciem ejus non eſſent
viſuri. Et deducebant eum ad navem.

CAPUT XXI.

*Paulo Jeroſolymam tendenti poſt varias na-
vigationes, vaticinatur Agabus propheta
afflictiones, quas paſſurus erat Jeroſoly-
mis: nec tamen amicorum lacrymis aver-
ti poteſt ne aſcendat Jeruſalem, paratus
pro Chriſto etiam mortem ſubire: cùmque
Jeruſalem perveniſſet, Jacobus ipſi ſua-
det, ut cum quinque viris votum haben-
tibus ſe ſanctificet: quòd cùm faceret,
rapitur à Judæis, ſed ex eorum manibus
eripitur à tribuno, à quo catenis alligatus
ducitur in caſtra, impetrat tamen facul-
tatem loquendi ad populum.*

1 CUm autem factum eſſet, ut navigaremus A
abſtracti ab eis, recto curſu venimus
Coum, & ſequenti die Rhodū, & inde Patarā.
2 Et cùm inveniſſemus navem tranſfretan-
tem in Phœnicen, aſcendentes navigavimus.
3 Cùm apparuiſſemus autem Cypro, relin-
quentes eam ad ſiniſtram, navigavimus in
Syriam, & venimus Tyrum: ibi enim navis
expoſitura erat onus.
4 Inventis autem diſcipulis, manſimus ibi
diebus ſeptem: qui Paulo dicebant per Spi-
ritum, ne aſcenderet Jeroſolymam.
5 Et expletis diebus profecti ibamus, dedu-
centibus nos omnibus cum uxoribus, & filiis
uſque foras civitatem: & poſitis genibus in
littore, oravimus.
6 Et cùm valefeciſſemus invicem, aſcendi- B
mus navem: illi autem redierunt in ſua.
7 Nos verò navigatione expleta à Tyro de-
ſcendimus Ptolemaidam: & ſalutatis fratri-
bus, manſimus die una apud illos.
8 Alia autem die profecti, venimus Cæſareā.
Et intrantes domū Philippi evangeliſtæ, * qui * Sup. 6. 5.
erat unus de ſeptem, manſimus apud eum.
9 Huic autem erant quatuor filiæ virgi-
nes prophetantes.
10 Et cùm moraremur per dies aliquot,
ſupervenit quidam à Judæa propheta, no-
mine Agabus.
11 Is cùm veniſſet ad nos, tulit zonam Pau-
li: & alligans ſibi pedes, & manus, dixit:
Hæc dicit Spiritus ſanctus: Virum, cujus eſt
zona hæc, ſic alligabunt in Jeruſalem Ju-
dæi, & tradent in manus Gentium.
12 Quod cū audiſſemus, rogabamus nos, & qui
loci illius erant, ne aſcenderet Jeroſolymam.
13 Tunc reſpondit Paulus, & dixit: Quid fa-
citis flentes, & affligētes cor meum? Ego enim
non ſolùm alligari, ſed & mori in Jeruſalem C
paratus ſum propter nomen Domini Jeſu.
14 Et cùm ei ſuadere non poſſemus, quie-
vimus, dicentes: Domini voluntas fiat.
15 Poſt dies autem iſtos præparati, aſcen-
debamus in Jeruſalem.

16 Venerunt autem & ex diſcipulis à Cæſarea nobiſcum, adducentes ſecum apud quem hoſpitaremur Mnaſonem quemdam Cyprium, antiquum diſcipulum.

17 Et cùm veniſſemus Jeroſolymam, libenter exceperunt nos fratres.

D 18 Sequẽti autẽ die introibat Paulus nobiſcũ ad Jacobum, omneſque collecti ſunt ſeniores.

19 Quos cùm ſalutaſſet, narrabat per ſingula, quæ Deus feciſſet in Gentibus per miniſterium ipſius.

20 At illi cùm audiſſent, magnificabant Deum, dixeruntque ei: Vides, frater, quot millia ſunt in Judæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores ſunt legis.

21 Audierunt autem de te, quia diſceſſionem doceas à Moyſe eorum, qui per Gentes ſunt, Judæorum; dicens non debere eos circumcidere filios ſuos, neque ſecundùm conſuetudinem ingredi:

22 Quid ergo eſt? utique oportet convenire multitudinem: audient enim te ſuperveniſſe.

23 Hoc ergo fac, quod tibi dicimus: Sunt nobis viri quatuor, votum habentes ſuper ſe.

24 His aſſumptis, ſanctifica te cum illis: & impende in illis * ut radant capita, & ſcient omnes, quia quæ de te audierunt, falſa ſunt, ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem.

* Nu. 6. 18. Sup. 15. 18.

E 25 De his autem, qui crediderunt ex Gentibus, * nos ſcripſimus, judicantes ut abſtineant ſe ab idolis, immolato, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione.

* Sup. 15. 2 c. 24.

26 Tunc Paulus, aſſumptis viris, poſtera die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoq; eorũ oblatio.

27 Dum autem ſeptem dies conſummarentur, hi, qui de Aſia erant Judæi, cùm vidiſſent eum in templo, concitaverunt omnem populum, & injecerunt ei manus clamantes:

F 28 Viri Iſraelitæ, adjuvate: hic eſt homo, qui adverſus populũ, & legẽ, & locũ hunc, omnes ubiq; docens, inſuper & Gentiles induxit in templum, & violavit ſanctum locum iſtum.

29 Viderant enim Trophimum Epheſium in civitate cum ipſo, quem æſtimaverunt, quoniam in templum introduxiſſet Paulus.

30 Commotaque eſt civitas tota, & facta eſt concurſio populi. Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum: & ſtatim clauſæ ſunt januæ.

31 Quærentibus autem eum occidere, nuntiatum eſt tribuno cohortis: Quia tota confunditur Jeruſalem.

32 Qui ſtatim aſſumptis militibus, & cẽturionibus, decurrit ad illos. Qui cùm vidiſſent tribunũ, & milites, ceſſaverunt percutere Paulũ.

* Infrà 23. 27.

G 33 * Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & juſſit eum alligari catenis duabus: & interrogabat quis eſſet, & quid feciſſet.

34 Alii autem aliud clamabant in turba. Et cùm non poſſet certum cognoſcere præ tumultu, juſſit duci eum in caſtra.

35 Et cùm veniſſet ad gradus, contigit, ut portaretur à militibus propter vim populi.

36 Sequebatur enim multitudo populi, clamans: Tolle eum.

37 Et cùm cœpiſſet induci in caſtra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græcè noſti?

38 Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies tumultum concitaſti, & eduxiſti in deſertum quatuor millia virorum ſicariorum?

39 Et dixit ad eum Paulus: Ego homo ſum quidem Judæus à Tarſo Ciliciæ, non ignotæ civitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.

40 Et cùm ille permiſiſſet, Paulus ſtans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno ſilentio facto, allocutus eſt lingua Hebræa, dicens:

CAPUT XXII.

Ubi Paulus in ſui excuſationem narraſſet ſuæ converſionis ordinem, vociferantur Judæi ipſum de terra tollendum, eò quòd diceret ſe à Deo miſſum fuiſſe ad prædicandum Gentibus, à tribuno autem juſſus flagellis cædi, & torqueri, liberatus eſt dicendo ſe civem Romanum eſſe.

1 VIri fratres, & patres, audite, quam ad vos nunc reddo, rationem. A

2 Cùm audiſſẽt autẽ, quia Hebræa lingua loqueretur ad illos, magis præſtiterunt ſilentiũ.

3 Et dicit: Ego ſum vir Judæus, natus in Tarſo Ciliciæ, nutritus autem in iſta civitate, ſecùs pedes Gamaliel eruditus juxta veritatem paternæ legis, æmulator legis ſicut & vos omnes eſtis hodie:

4 * Qui hanc viam perſecutus ſum uſque ad mortem, alligans, & tradens in cuſtodias viros, ac mulieres, * Sup. 8. 3.

5 Sicut princeps ſacerdotum mihi teſtimonium reddit, & omnes majores natu, * à quibus & epiſtolas accipiens, ad fratres Damaſcum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Jeruſalem, ut punirentur. B * Sup. 9. 1.

6 Factum eſt autem, eunte me, & appropinquante Damaſco media die, ſubitò de cœlo circumfulſit me lux copioſa:

7 Et decidens in terram, audivi vocẽ dicentem mihi: Saule, Saule, quid me perſequeris?

8 Ego autem reſpondi: Quis es Domine? Dixitque ad me: Ego ſum Jeſus Nazarenus, quem tu perſequeris.

9 Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt; vocem autem non audierunt ejus, qui loquebatur mecum. C

10 Et dixi: Quid faciam, Dñe? Dñs autem dixit ad me: Surgens vade Damaſcum: & ibi tibi dicetur de omnibus, quæ te oporteat facere.

11 Et cùm non viderem præ claritate luminis illius, ad manum deductus à comitibus, veni Damaſcum.

12 Ananias autem quidam, vir ſecundùm legem teſtimonium habens ab omnibus cohabitantibus Judæis,

13 Veniens ad me, & aſtans dixit mihi: Saule frater, reſpice. Et ego eadẽ hora reſpexi in eũ. D

14 At ille dixit: Deus patrũ noſtrorũ præordinavit te, ut cognoſceres voluntatem ejus, & videres juſtum, & audires vocem ex ore ejus:

15 Quia eris teſtis illius ad omnes homines, eorum, quæ vidiſti, & audiſti.

16 Et nũc quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipſius.

17 Factum eſt autem revertenti mihi in Jeruſalem, & oranti in templo, fieri me in ſtupore mentis,

18 Et videre illum dicentem mihi: Feſtina, & exi velociter ex Jeruſalem: quoniam non E

reci-

* Sup. 8. 3. recipient teſtimonium tuum de me.

19 Et ego dixi: Domine, ipſi ſciunt* quia ego eram concludens in carcerem, & cædens per ſynagogas eos, qui credebant in te:

* Sup. 7. 57. 20 Et cùm funderetur ſanguis Stephani teſtis tui,* ego aſtabam, & conſentiebam, & cuſtodiebam veſtimenta interficientium illum.

21 Et dixit ad me: Vade: quoniam ego in nationes longè mittam te.

22 Audiebant autem eum uſque ad hoc verbũ, & levaverunt vocẽ ſuam dicẽtes: Tolle de terra huiuſmodi: non enim fas eſt eum vivere.

F 23 Vociferantibus autẽ eis, & projicientibus veſtimenta ſua, & pulverẽ jactantibus in aerẽ,

24 Juſſit tribunus induci eum in caſtra, & flagellis cædi, & torqueri eum, ut ſciret propter quam cauſam ſic acclamarent ei.

25 Et cùm aſtrinxiſſent eum loris: dicit aſtãti ſibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum, & indemnatum licet vobis flagellare?

26 Quo audito, Centurio acceſſit ad tribunum, & nuntiavit ei, dicens: Quid acturus es? hic enim homo civis Romanus eſt.

G 27 Accedens autem tribunus, dixit illi: Dic mihi, ſi tu Romanus es? At ille dixit: Etiam.

28 Et reſpondit tribunus: Ego multa ſumma civilitatem hanc conſecutus ſum. Et Paulus ait: Ego autem & natus ſum.

29 Protinus ergo diſceſſerunt ab illo, qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit, poſtquàm reſcivit, quia civis Romanus eſſet, & quia alligaſſet eum.

30 Poſtera autẽ die volens ſcire diligentiùs, qua ex cauſa accuſaretur à Judæis, ſolvit eum, & juſſit ſacerdotes convenire, & omne concilium, & producens Paulum, ſtatuit inter illos.

CAPUT XXIII.

Paulus coram ſacerdotibus, & toto concilio principem ſacerdotum, qui ipſum juſſerat in faciem percuti, dicit parietem dealbatum, ſed excuſat ſe, quòd neſciſſet eſſe principem ſacerdotum: cùmque ibidem dixiſſet ſe Phariſæum, & de reſurrectione mortuorum judicari, orta eſt inter Phariſæos, & Sadducæos magna diſſenſio: Dominus nocte Paulum confortat, prædicens quòd etiam Romæ eſſet de ipſo teſtificaturus: detecta multorum de occidendo Paulo conjuratione, tribunus mittit eum Cæſaream militibus ſtipatum ad Felicem præſidem, ſcriptis ad eum litteris, quæ hic referuntur.

A 1 INtendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni conſcientia bona converſatus ſum ante Deum, uſque in hodiernum diem.

2 Princeps autem ſacerdotum Ananias præcepit aſtantibus ſibi percutere os ejus.

3 Tũc Paulus dixit ad eũ: Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu ſedens judicas me ſecũdũ legem, & contra legem jubes me percuti?

4 Et qui aſtabant dixerunt: Summum ſacerdotem Dei maledicis?

* Exo. 22. 28. 5 Dixit autem Paulus: Neſciebam, fratres, quia princeps eſt ſacerdotum: Scriptum eſt enim * Principem populi tui non maledices.

B 6 Sciens autem Paulus, quia una pars eſſet Sadducæorum, & altera Phariſæorum, exclamavit in concilio: Viri fratres * ego Phariſæus ſum, filius Phariſæorum, de ſpe, & * Phil. 3. 5. reſurrectione mortuorum ego judicor.

7 Et cùm hæc dixiſſet, facta eſt diſſenſio inter Phariſæos, & Sadducæos, & ſoluta eſt multitudo.

8 * Sadducæi enim dicunt, non eſſe reſurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum: Phariſæi autem utraque confitentur. * Mat. 22. 23.

9 Factus eſt autem clamor magnus. Et ſurgentes quidam Phariſæorum, pugnabant, dicentes: Nihil mali invenimus in homine iſto: quid ſi Spiritus locutus eſt ei, aut Angelus?

10 Et cùm magna diſſenſio facta eſſet, timens tribunus ne diſcerperetur Paulus ab ipſis, juſſit milites deſcendere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in caſtra. C

11 Sequenti autem nocte aſſiſtens ei Dñs, ait: Conſtans eſto: ſicut enim teſtificatus es de me in Jeruſalem, ſic te oportet & Romę teſtificari.

12 Facta autem die collegerunt ſe quidam ex Judæis, & devoverunt ſe dicentes, neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum.

13 Erant autem plus quàm quadraginta viri, qui hanc conjurationem fecerant:

14 Qui acceſſerunt ad principes ſacerdotum & ſeniores, & dixerunt: Devotione devovimus nos nihil guſtaturos, donec occidamus Paulũ. D

15 Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio, ut producat illum ad vos, tamquam aliquid certius cognituri de eo. Nos verò priùs quã appropiet, parati ſumus interficere illum.

16 Quod cùm audiſſet filius ſororis Pauli inſidias, venit, & intravit in caſtra, nuntiavitque Paulo.

17 Vocans autem Paulus ad ſe unum ex Centurionibus, ait: Adoleſcentem hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi. E

18 Et ille quidem aſſumens eum, duxit ad tribunum, & ait: Vinctus Paulus rogavit me hunc adoleſcentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.

19 Apprehendens autem tribunus manum illius, ſeceſſit cum eo ſeorſum, & interrogavit illum: Quid eſt, quod habes indicare mihi?

20 Ille autem dixit: Judæis convenit rogare te, ut craſtina die producas Paulũ in conciliũ, quaſi aliquid certius inquiſituri ſint de illo.

21 Tu verò ne credideris illis, inſidiantur enim ei ex eis viri ampliùs quàm quadraginta, qui ſe devoverunt non manducare, neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati ſunt expectantes promiſſum tuum.

22 Tribunus igitur dimiſit adoleſcentem, præcipiens ne cui loqueretur, quoniam hæc nota ſibi feciſſet.

23 Et vocatis duobus Centurionibus, dixit illis: Parate milites ducentos, ut eant uſque Cæſaream, & equites ſeptuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis:

24 Et jumenta præparate, ut imponẽtes Paulum ſalvum perducerent ad Felicẽ præſidem. F

25 (Timuit enim, ne fortè raperent eum Judæi, & occiderent, & ipſe poſtea calumniam ſuſtineret, tamquàm accepturus pecuniam)

26 Scribens epiſtolam continentem hæc: CLAUDIUS Lyſias optimo præſidi, Felici, ſalutem:

27 Virum hunc comprehenſum à Judæis, & incipientem interfici ab eis, ſuperveniens cũ exercitu eripui, cognito, quia Romanus eſt;

28 Vo-

28 Volenſque ſcire cauſam, quam objiciebant illi, deduxit eum in concilium eorum.

29 Quem inveni accuſari de quæſtionibus legis ipſorum, nihil verò dignum morte, aut vinculis habentem criminis.

30 Et cùm mihi perlatum eſſet de inſidiis, quas paraverant illi, miſi eum ad te, denuntians & accuſatoribus, ut dicant apud te. Vale.

31 Milites ergo ſecundùm præceptum ſibi, aſſumentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem,

32 Et poſtera die dimiſſis equitibus, ut cum eo irent, reverſi ſunt ad caſtra.

G 33 Qui cùm veniſſent Cæſaream, & tradidiſſent epiſtolam Præſidi, ſtatuerunt ante illum & Paulum.

34 Cùm legiſſet autē, & interrogaſſet de qua provincia eſſet: & cognoſcens quia de Cilicia,

35 Audiam te, inquit, cùm accuſatores tui venerint. Juſſitque in prætorio Herodis cuſtodiri eum.

CAPUT XXIV.

Accuſatus Paulus coram Felice præſide à Tertullo Judæorum oratore, reſpondet negans impoſita ſibi crimina, confitens tamen ſe Chriſtianum, & dixiſſe, ſe de reſurrectione mortuorum judicari: Felix, & Druſilla ipſius uxor Judæa audiunt Paulum de fide Chriſtiana: cùm autem non acciperet à Paulo pecuniam, reliquit eum vinctum ſucceſſori ſuo Portio Feſto.

A 1 POſt quinque autem dies deſcendit princeps ſacerdotum, Ananias, cum ſenioribus quibuſdam, & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præſidem adverſus Paulum.

2 Et citato Paulo cœpit accuſare Tertullus, dicens: Cùm in multa pace agamus per te, & multa corrigantur per tuam providentiam;

3 Semper, & ubique ſuſcipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione.

B 4 Ne diutiùs autem te protraham, oro, breviter audias nos pro tua clementia.

5 Invenimus hunc hominem peſtiferum, & concitantem ſeditiones omnibus Judæis in univerſo orbe, & auctorem ſeditionis ſectæ Nazarenorum:

6 Qui etiam templum violare conatus eſt, quem & apprehenſum voluimus ſecundùm legem noſtram judicare.

7 Superveniens autem tribunus Lyſias, cum vi magna eripuit eum de manibus noſtris,

C 8 Jubens accuſatores ejus ad te venire: à quo poteris ipſe judicans, de omnibus iſtis cognoſcere, de quibus nos accuſamus eum.

9 Adjecerunt autem & Judæi, dicentes hæc ita ſe habere.

10 Reſpondit autem Paulus (annuente ſibi Præſide dicere:) Ex multis annis te eſſe judicem genti huic ſciens, bono animo pro me ſatisfaciam.

11 Potes enim cognoſcere, quia non plus ſunt mihi dies, quàm duodecim, ex quo aſcendi adorare * in Jeruſalem: * Sup. 21.26.

12 Et neque in templo invenerunt me cum aliquo diſputantem, aut concurſum facientem turbæ, neque in ſynagogis,

D 13 Neque in civitate: neque probare poſſunt tibi, de quibus nunc me accuſant.

14 Confiteor autem hoc tibi, quòd ſecundùm ſectam, quam dicunt hæreſim, ſic deſervio Patri & Deo meo, credens omnibus, quæ in lege, & Prophetis ſcripta ſunt:

15 Spem habens in Deum, quam & hi ipſi expectant, reſurrectionem futuram juſtorum, & iniquorum.

16 In hoc & ipſe ſtudeo ſine offendiculo conſcientiam habere ad Deum, & ad homines ſemper.

17 Poſt annos autē plures, eleemoſynas facturus in gentē meam veni, & oblationes, & vota. E

18 * In quibus invenerunt me purificatum in templo: non cum turba, neque cum tumultu. * Sup. 21.26.

19 Quidam autem ex Aſia Judæi, quos oportebat apud te præſto eſſe, & accuſare ſi quid haberent adverſùm me:

20 Aut hi ipſi dicant, ſiquid invenerunt in me iniquitatis, cùm ſtem in concilio,

21 Niſi de una hac ſolummodò voce, qua clamavi inter eos ſtans: * Quoniā de reſurrectione mortuorum ego judicor hodie à vobis. * Sup. 23. 6.

22 Diſtulit autem illos Felix, certiſſime ſciens de via hac, dicens: Cùm tribunus Lyſias deſcenderit, audiam vos. F

23 Juſſitque Centurioni cuſtodire eum, & habere requiem, nec quemquam de ſuis prohibere miniſtrare ei.

24 Poſt aliquot autem dies veniens Felix cum Druſilla uxore ſua, quæ erat Judæa, vocavit Paulum, & audivit ab eo fidem quæ eſt in Chriſtum Jeſum.

25 Diſputante autem illo de juſtitia, & caſtitate, & de judicio futuro, tremefactus Felix reſpondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno acceſſam te: G

26 Simul & ſperans, quòd pecunia ei daretur à Paulo, propter quod & frequenter acceſſens eum, loquebatur cum eo.

27 biennio autem expleto, accepit ſucceſſorē Felix Portiū Feſtū. Volens autē gratiam præſtare Judæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

CAPUT XXV.

Feſtus non obſequitur Judæis inſidiosè petentibus, ut Paulus Jeroſolymam ducatur: ſed Cæſareæ audit ejus accuſatores, & Pauli reſponſionem, qui à Feſto requiſitus an vellet de his judicari Jeroſolymis, appellat Cæſarem: Feſtus Pauli cauſam regi Agrippæ indicat, qui ipſum audire cupit, poſteroque die jubente Feſto adducitur coram Agrippa, & Bernice.

1 FEſtus ergo cùm veniſſet in provinciam, poſt triduum aſcendit Jeroſolymam à Cæſarea. A

2 Adieruntque eum principes ſacerdotum, & primi Judæorum, adverſus Paulum: & rogabant eum,

3 Poſtulantes gratiam adverſus eum, ut juberet perduci eum in Jeruſalem, inſidias tendentes, ut interficerent eum in via.

4 Feſtus autem reſpondit ſervari Paulum in Cæſarea: ſe autem maturiùs profecturum.

5 Qui ergo in vobis (ait) potentes ſunt, deſcendentes ſimul, ſi quod eſt in viro crimen, accuſent eum. B

6 Demoratus autem inter eos dies non ampliùs quàm octo, aut decem, deſcendit Cæſaream, & altera die ſedit pro tribunali, & juſſit Paulum adduci.

7 Qui cùm perductus eſſet, circumſteterunt eum, qui ab Jeroſolyma deſcenderant

Judæi, multas, & graves cauſas objicientes, quas non poterant probare,

8 Paulo rationem reddente: Quoniam neque in legem Judæorum, neque in templum, neque in Cæſarem quidquam peccavi.

C 9 Feſtus autem volens gratiam præſtare Judæis, reſpondens Paulo, dixit: Vis Jeroſolymã aſcendere, & ibi de his judicari apud me?

10 Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæſaris ſto, ibi me oportet judicari: Judæis non nocui, ſicut tu melius noſti.

11 Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuſo mori: ſi verò nihil eſt eorum, quæ hi accuſant me, nemo poteſt me illis donare. Cæſarem appello.

12 Tunc Feſtus cum concilio locutus reſpõdit, Cæſarem appellaſti? ad Cæſarem ibis.

13 Et cùm dies aliquot tranſacti eſſent, Agrippa rex, & Bernice deſcenderunt Cæſaream ad ſalutandum Feſtum.

14 Et cùm dies plures ibi demorarentur, Feſtus regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam eſt derelictus à Felice vinctus,

D 15 De quo cùm eſſem Jeroſolymis, adierunt me principes ſacerdotum, & ſeniores Judæorum, poſtulantes adverſus illum damnationẽ.

16 Ad quos reſpondi: Quia non eſt Romanis conſuetudo damnare aliquem hominem, priuſquam is, qui accuſatur, præſentes habeat accuſatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

17 Cùm ergo huc conveniſſent ſine ulla dilatione, ſequenti die ſedens pro tribunali, juſſi adduci virum.

E 18 De quo, cũ ſtetiſſẽt accuſatores, nullã cauſã deferebant, de quibus ego ſuſpicabar malũ.

19 Quęſtiones verò quaſdam de ſua ſuperſtitione habebant adverſus eum, & de quodã Jeſu defuncto, quem affirmabat Paulus vivere.

20 Hæſitans autem ego de hujuſmodi quæſtione, dicebam ſi vellet ire Jeroſolymam, & ibi judicari de iſtis.

F 21 Paulo autem appellante, ut ſervaretur ad Auguſti cognitionem, juſſi ſervari eum, donec mittam eum ad Cæſarem.

22 Agrippa autẽ dixit ad Feſtũ: Volebam, & ipſe hominem audire. Cras, inquit, audies eũ.

23 Altera autem die, cùm veniſſet Agrippa, & Bernice, cũ multa ambitione, & introiſſent in auditoriũ cum tribunis, & viris principalibus civitatis, jubente Feſto, adductus eſt Paulus.

24 Et dicit Feſtus: Agrippa rex, & omnes, qui ſimul adeſtis nobiſcum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Judæorum interpellavit me Jeroſolymis, petentes, & acclamantes non oportere eum vivere ampliùs.

G 25 Ego verò comperi nihil dignum morte eum admiſiſſe. Ipſo autem hoc appellante ad Auguſtum, judicavi mittere.

26 De quo, quid certum ſcribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maximè ad te, rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam, quid ſcribam.

27 Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum, & cauſas ejus non ſignificare.

CAPUT XXVI.

Paulus coram Agrippa ſuam cauſam defendit; referens ſuæ ad Chriſtum converſionis ordinem, & ſe Judæis, ac Gentibus ſub divina protectione prædicaſſe oſtendit: Feſtoque ipſum ex nimia ſcientia inſanire dicenti reſpondet, omneſque optat eſſe Chriſtianos: Agrippa dicit, eum potuiſſe dimitti, niſi Cæſarem appellaſſet.

A 1 AGrippa verò ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipſo. Tunc Paulus extenta manu, cœpit rationem reddere.

2 De omnibus, quibus accuſor à Judæis, rex Agrippa, æſtimo me beatum, apud te cùm ſim defenſurus me hodie,

3 Maximè te ſciente omnia, & quæ apud Judæos ſunt conſuetudines, & quæſtiones: propter quod obſecro patienter me audias.

4 Et quidem vitam meam à juventute, quæ ab initio fuit in gente mea in Jeroſolymis, noverunt omnes Judæi:

B 5 Præſcientes me ab initio (ſi velint teſtimonium perhibere) quoniam ſecundùm certiſſimam ſectam noſtræ religionis vixi Phariſæus.

6 Et nunc in ſpe, quæ ad patres noſtros repromiſſionis facta eſt à Deo, ſto judicio ſubjectus,

7 In quam duodecim tribus noſtræ, nocte, ac die deſervientes, ſperant devenire. De qua ſpe accuſor à Judæis, rex.

8 Quid incredibile judicatur apud vos, ſi Deus mortuos ſuſcitat?

9 Et ego quidem exiſtimaveram, me adverſus nomen Jeſu Nazareni debere multa contraria agere.

C * Sup. 8. 3. 10 * Quod & feci Jeroſolymis, & multos ſanctorum ego in carceribus incluſi, à principibus ſacerdotum poteſtate accepta: & cùm occiderentur, detuli ſententiam.

11 Et per omnes ſynagogas frequenter puniens eos, compellebam blaſphemare: & ampliùs inſaniens in eos, perſequebar uſque in exteras civitates.

* Sup. 9. 2. 12 In quibus dum irem Damaſcum cum poteſtate, & permiſſu principum ſacerdotum,

13 Die media in via, vidi, rex, de cœlo ſupra ſplendorem ſolis circumfulſiſſe me lumen, & eos, qui mecum ſimul erant.

D 14 Omneſque nos cùm decidiſſemus in terram, audivi vocem loquentem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me perſequeris? durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.

15 Ego autem dixi: Quis es, Dñe? Dñs autem dixit: Ego ſum Jeſus, quem tu perſequeris.

16 Sed exurge, & ſta ſuper pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut conſtituam te miniſtrum, & teſtem eorum, quæ vidiſti, & eorum, quibus apparebo tibi,

17 Eripiens te de populo, & gentibus, in quas nunc ego mitto te,

E 18 Aperire oculos eorum, ut convertantur à tenebris ad lucem, & de poteſtate ſatanæ ad Deum, ut accipiant remiſſionẽ peccatorum, & ſortem inter ſanctos, per fidem, quæ eſt in me.

19 Unde, rex Agrippa, non fui incredulus cœleſti viſioni:

* Sup. 9. 20. 20 * Sed his, qui ſunt Damaſci primùm, & Jeroſolymis, & in omnem regionem Judææ, & Gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes.

F * Sup. 21, 31. 21 Hac ex cauſa me Judęi, cùm eſſem in tẽplo, * comprehenſum tentabant interficere.

22 Auxilio autem adjutus Dei, uſque in hodiernum diem ſto, teſtificans minori, atque

majo-

majori, nihil extra dicens quàm ea, quæ Prophetæ locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes,

23 Si paſſibilis Chriſtus, ſi primus ex reſurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus eſt populo, & Gentibus.

24 Hæc loquente eo, & rationem reddente, Feſtus magna voce dixit: Inſanis, Paule: multæ te litteræ ad inſaniam convertunt.

25 Et Paulus: Nõ inſanio (inquit) optime Feſte, ſed veritatis, & ſobrietatis verba loquor.

26 Scit enim de his rex, ad quem & cõſtanter loquor: latere enim eum nihil horũ arbitror. Neq; enim in angulo quidquã horũ geſtũ eſt.

27 Credis, rex Agrippa, prophetis? Scio, quia credis.

G 28 Agrippa autem ad Paulum: In modico ſuades me Chriſtianum fieri.

29 Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno, non tantùm te, ſed etiam omnes, qui audiunt, hodie fieri tales, qualis & ego ſum, exceptis vinculis his.

30 Et exurrexit rex, & præſes, & Bernice, & qui aſſidebant eis.

31 Et cùm ſeceſſiſſent, loquebantur ad invicem, dicentes: Quia nihil morte, aut vinculis dignum quid fecit homo iſte.

32 Agrippa autem Feſto dixit: Dimitti poterat homo hic, ſi non appellaſſet Cæſarem.

CAPUT XXVII.

Paulus à centurione Julio ducitur Romam verſus, navigans per varia loca: adverſante autem ipſis vento, vix perveniunt ad quemdam in Creta locum: à quo, licèt prædiceret Paulus periculoſam eſſe navigationem, diſcedentes, patiuntur ingentem tempeſtatem, tandemque poſt Pauli conſolationem, qui narrans factam ſibi de omnium ſalute revelationem, hortabatur eos ad cibum ſumendum: paſſi naufragium omnes evadunt incolumes.

A 1 UT autem judicatum eſt navigare eum in Italiam, & tradi Paulum cum reliquis cuſtodiis centurioni nomine Julio cohortis Auguſtæ,

* 2. Cor. 11 25. 2 * Aſcendentes navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Aſiæ loca, ſuſtulimus, perſeverante nobiſcum Ariſtarcho Macedone Theſſalonicenſi.

3 Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humanè autem tractans Julius Paulum, permiſit ad amicos ire, & curam ſui agere.

4 Et inde cùm ſuſtuliſſemus, ſubnavigavimus Cyprũ, proptereà quòd eſſent venti contrarii.

5 Et pelagus Ciliciæ, & Pamphyliæ navigantes, venimus Lyſtram, quæ eſt Lyciæ:

B 6 Et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam, tranſpoſuit nos in eam.

7 Et cùm multis diebus tardè navigaremus, & vix deveniſſemus contra Gnidum, prohibente nos vento, adnavigavimus Cretæ, juxta Salmonem:

8 Et vix juxta navigantes, venimus in locum quemdam, qui vocatur Boniportus, cui juxta erat civitas Thalaſſa.

9 Multo autem tempore peracto, & cùm jam non eſſet tuta navigatio, eò quòd & jejunium jam præteriiſſet, conſolabatur eos Paulus,

10 Dicens eis: Viri, video, quoniam cum injuria, & multo damno, non ſolùm oneris, & navis, ſed etiam animarum noſtrarum, incipit eſſe navigatio.

11 Centurio autem gubernatori, & nauclero magis credebat, quàm his, quæ à Paulo dicebantur.

12 Et cùm aptus portus non eſſet ad hyemandum, plurimi ſtatuerunt conſilium navigare inde, ſi quomodo poſſent, devenientes Phœnicem, hyemare, portum Cretæ reſpicientem ad Africum, & ad Corum. C

13 Aſpirante autem Auſtro, æſtimantes propoſitum ſe tenere, cùm ſuſtuliſſent de Aſſon, legebant Cretam.

14 Non poſt multum autẽ miſit ſe contra ipſã ventus Typhonicus, qui vocatur Euroaquilo.

15 Cùmque arrepta eſſet navis, & non poſſet conari in vẽtũ, data nave flatibus, ferebamur.

16 In inſulã autem quamdã decurrentes, quæ vocatur Gauda, potuimus vix obtinere ſcaphã.

17 Qua ſublata, adjutoriis utebantur, accingentes navem, timentes, ne in Syrtim inciderent, ſummiſſo vaſe ſic ferebantur.

18 Valida autem nobis tempeſtate jactatis, ſequenti die jactum fecerunt:

19 Et tertia die ſuis manibus armamenta navis projecerunt. D

20 Neque autem ſole, neque ſideribus apparentibus per plures dies, & tempeſtate non exigua imminente, jam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ.

21 Et cùm multa jejunatio fuiſſet, tunc ſtans Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat quidem, ò viri, audito me, non tollere à Creta, lucrique facere injuriam hanc, & jacturam.

22 Et nunc ſuadeo vobis bono animo eſſe, amiſſio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquàm navis.

23 Aſtitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cujus ſum ego, & cui deſervio,

24 Dicens: Ne timeas, Paule, Cæſari te oportet aſſiſtere: & ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum.

25 Propter quod bono animo eſtote viri: credo enim Deo, quia ſic erit, quemadmodum dictum eſt mihi. E

26 In inſulam autem quamdam oportet nos devenire.

27 Sed poſteaquàm quartadecima nox ſupervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, ſuſpicabantur nautæ apparere ſibi aliquam regionem.

28 Qui & ſummittentes bolidem, invenerunt paſſus viginti: & puſillum inde ſeparati, invenerunt paſſus quindecim.

29 Timentes autem, ne in aſpera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quatuor, optabant diem fieri:

30 Nautis verò quærentibus fugere de navi, cùm miſiſſent ſcapham in mare, ſub obtentu quaſi inciperent à prora anchoras extendere,

31 Dixit Paulus centurioni, & militibus: Niſi hi in navi mãſerint, vos ſalvi fieri nõ poteſtis.

32 Tunc abſciderunt milites funes ſcaphæ, & paſſi ſunt eam excidere.

33 Et cùm lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes ſumere cibum, dicens: Quartadecima die hodie expectantes jejuni permanetis, nihil accipientes. F

34 Propter quod rogo vos accipere cibum pro ſalute veſtra: quia nullius veſtrum ca-

pillus de capite peribit.

35 Et cùm hæc dixiſſet, ſumens panem, gratias egit Deo in conſpectu omnium : & cùm fregiſſet, cœpit manducare.

36 Animæquiores autem facti omnes, & ipſi ſumpſerunt cibum.

37 Eramus verò univerſæ animæ in navi ducentæ ſeptuaginta ſex.

38 Et ſatiati cibo alleviabant navem, jactantes triticum in mare.

G 39 Cùm autem dies factus eſſet, terram non agnoſcebant: ſinum verò quendam conſiderabant habentem littus, in quem cogitabant, ſi poſſent, ejicere navem.

40 Et cùm anchoras ſuſtuliſſent, committebant ſe mari, ſimul laxantes juncturas gubernaculorum : & levato artemone ſecundùm auræ flatum tendebant ad littus.

41 Et cùm incidiſſemus in locũ dithalaſſũ, impegerũt navem: & prora quidẽ fixa manebat immobilis, puppis verò ſolvebatur à vi maris.

42 Militum autem conſiliũ fuit, ut cuſtodias occiderent : ne quis, cùm enataſſet, effugeret.

43 Centurio autẽ volens ſervare Paulũ, prohibuit fieri. Juſſitque eos, qui poſsẽt natare, emittere ſe primos, & evadere, & ad terrã exire.

44 Et cæteros alios in tabulis ferebant: quoſdam ſuper ea, quæ de navi erant. Et ſic factũ eſt, ut omnes animæ evaderent ad terram.

CAPUT XXVIII.

Paulus, cæterique ipſius comites humanè à Barbaris excipiuntur in inſula Melita, in qua percuſſus à vipera Paulus nihil mali patitur, patremque Publii principis inſulæ ſanitati reſtituit, ac alios multos curat, & ab eo loco navigantes tandem Romam perveniunt, ubi Paulus convocatis primis Judæorum cauſam exponit, cur Cæſarem appellaverit : dieque ab ipſis conſtituto prædicat de Chriſto, cujus verbis multi non credunt, quod Paulus oſtendit ab Iſaia prædictum eſſe, & per biennium de fide in Chriſtum prædicat omnibus ad ipſum accedentibus.

A 1 ET cũ evaſiſſemus, tũc cognovimus quia Melita inſula vocabatur. Barbari verò prȩſtabãt non modicam humanitatem nobis.

2 Accenſa enim pyra, reficiebant nos omnes, propter imbrem, qui imminebat, & frigus.

3 Cùm congregaſſet autem Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cùm proceſſiſſet, invaſit manum ejus.

4 Ut verò viderunt Barbari pendentem beſtiam de manu ejus, ad invicem dicebant : Utique homicida eſt homo hic, qui cùm evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere.

B 5 Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt.

6 At illi exiſtimabãt eũ in tumorẽ cõvertendum, & ſubitò caſurum, & mori. Diù autẽ illis expectãtibus, & vidẽtibus nihil mali in eo fieri, convertentes ſe, dicebant eum eſſe Deũ.

7 In locis autem illis erant prædia principis inſulæ, nomine Publii, qui nos ſuſcipiens, triduò benignè exhibuit.

8 Contigit autem, patrem Publii febribus, & dyſenteria vexatum jacere. Ad quem Paulus intravit : & cùm oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſalvavit eum.

9 Quo facto, omnes qui in inſula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur:

10 Qui etiã multis honoribus nos honoraverũt & navigãtibus impoſuerũt, quȩ neceſſaria erãt C

11 Poſt menſes autem tres, navigavimus in navi Alexandrina, quæ in inſula hyemaverat, cui erat inſigne Caſtrorum.

12 Et cùm veniſſemus Syracuſam, manſimus ibi triduo.

13 Inde circumlegentes devenimus Rhegium : & poſt unum diem flante Auſtro, ſecunda die venimus Puteolos :

14 Ubi invẽtis fratribus rogati ſumus manere apud eos dies ſeptem, & ſic venimus Romam.

15 Et inde cùm audiſſent fratres, occurrerunt nobis uſque ad Appii forum, ac tres Tabernas. Quos cùm vidiſſet Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam. D

16 Cùm autem veniſſemus Romam, permiſſum eſt Paulo manere ſibimet cum cuſtodiente ſe milite.

17 Poſt tertium autem diem convocavit primos Judæorum. Cùmque conveniſſent, dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil adverſùs plebẽ faciens, aut morem paternũ, vinctus ab Jeroſolymis traditus ſum in manus Romanorum.

18 Qui cùm interrogationem de me habuiſſent, voluerunt me dimittere, eò quòd nulla eſſet cauſa mortis in me. E

19 Contradicentibus autem Judæis, coactus ſum appellare Cæſarem, non quaſi gentem meam habens aliquid accuſare.

20 Propter hanc igitur cauſam rogavi vos videre, & alloqui. Propter ſpem enim Iſrael catena hac circumdatus ſum.

21 At illi dixerunt ad eum : Nos neque litteras accepimus de te à Judæa, neque adveniens aliquis fratrum nuntiavit, aut locutus eſt quid de te malum.

22 Rogamus autem à te audire, quæ ſentis : nam de ſecta hac notum eſt nobis, quia ubique ei contradicitur.

23 Cùm conſtituiſſent autem illi diem, venerunt ad eum in hoſpitium plurimi, quibus exponebat teſtificans regnum Dei, ſuadenſque eis de Jeſu ex Lege Moyſi, & Prophetis, à manè uſque ad veſperam. F

24 Et quidam credebant his, quæ dicebantur : quidam verò non credebant.

25 Cùmque invicem non eſſent conſentientes, diſcedebant, dicente Paulo unum verbum : Quia benè Spiritus ſanctus locutus eſt per Iſaiam prophetam ad patres noſtros,

26 Dicens : * Vade ad populum iſtum, & dic ad eos : Aure audietis, & non intelligetis : & videntes videbitis, & non perſpicietis. *Iſai. 6. 9. Mat. 13. 14. Marc. 4. 12.

27 Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos compreſſerunt : ne fortè videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos. G Luc. 8. 10. Joan. 12. 40. Rom. 11. 8.

28 Notum ergo ſit vobis, quoniam Gentibus miſſum eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi audient.

29 Et cùm hæc dixiſſet, exierunt ab eo Judæi, multam habentes inter ſe quæſtionem.

30 Manſit autẽ biennio toto in ſuo cõducto; & ſuſcipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eũ,

31 Prædicans regnum Dei, & docens, quæ ſunt de Domino Jeſu Chriſto, cum omni fiducia : ſine prohibitione.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD ROMANOS.

CAPUT PRIMUM.

Paulus commendato ſuo munere Evangelico, ob magnum prædicandi Evangelii zelum, optabat Romanos inviſere, oſtendens Ethnicos, qui ex creaturis Deum cognoſcentes, illius cultum à ſe abjecerant, colendo creaturarum imagines, meritò à Deo deſertos: & in pœnam illius in abominanda, quæ hic recenſentur, incidiſſe ſcelera.

A Act. 13. 2. 1 PAulus, ſervus Jeſu Chriſti,
vocatus Apoſtolus, * ſegre-
gatus in Evangelium Dei,
2 Quod antè promiſerat per
Prophetas ſuos in Scriptu-
ris ſanctis
3 De filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine
David ſecundùm carnem,
4 Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in vir-
tute ſecundùm ſpiritum ſanctificationis ex
reſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti Domi-
ni noſtri:
5 Per quem accepimus gratiam, & Apoſto-
latum ad obediendum fidei in omnibus Gen-
tibus pro nomine ejus,
6 In quibus eſtis & vos vocati Jeſu Chriſti:
7 Omnibus, qui ſunt Romæ, dilectis Dei,
vocatis ſanctis. Gratia vobis, & pax à Deo
Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
8 Primùm quidem gratias ago Deo meo per
Jeſum Chriſtum pro omnibus vobis: quia fi-
des veſtra annuntiatur in univerſo mundo.
9 Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſervio in
ſpiritu meo in Evangelio filii ejus, quòd ſine
intermiſſione memoriam veſtri facio
B 10 Semper in orationibus meis obſecrans, ſi
quo modo tandem aliquando proſperum iter
habeam in voluntate Dei veniendi ad vos.
11 Deſidero enim videre vos, ut aliquid
impertiar vobis gratiæ ſpiritualis ad con-
firmandos vos:
12 Id eſt, ſimul conſolari in vobis, per
eam, quæ invicem eſt, fidem veſtram, at-
que meam.
13 Nolo autem vos ignorare, fratres: quia
ſæpè propoſui venire ad vos, (& prohibitus
ſum uſque adhuc) ut aliquè fructum habeam
& in vobis, ſicut & in cæteris gentibus.
14 Græcis, ac Barbaris, ſapientibus, &
inſipientibus debitor ſum:
15 Ita (quod in me) promptum eſt, &
vobis, qui Romæ eſtis, evangelizare.
16 Non enim erubeſco Evangelium. Vir-
tus enim Dei eſt in ſalutem omni creden-
ti, Judæo primùm & Græco.
17 Juſtitia enim Dei in eo revelatur ex fi- C *Hab. 2. 4.
de in fidem: ſicut ſcriptum eſt: * Juſtus Gal. 3. 11.
autem ex fide vivit. Hebr. 10. 38
18 Revelatur enim ira Dei de cœlo, ſu-
per omnem impietatem, & injuſtitiam ho-
minum eorum, qui veritatem Dei in in-
juſtitia detinent.
19 Quia quod notum eſt Dei, manifeſtum
eſt in illis. Deus enim illis manifeſtavit.
20 Inviſibilia enim ipſius, à creatura mun-
di, per ea, quæ facta ſunt, intellecta, con-
ſpiciuntur: ſempiterna quoque ejus virtus,
& divinitas: ita ut ſint inexcuſabiles.
21 * Quia cùm cognoviſſent Deum, non ſi- *Eph. 4. 17.
cut Deum glorificaverunt, aut gratias ege-
runt, ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis,
& obſcuratum eſt inſipiens cor eorum.
22 Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti
facti ſunt.

*Pſal. 105. 20. Jere. 11.10. 23 * Et mutaverunt gloriam incorruptibi-
lis Dei, in ſimilitudinem imaginis corrupti-
bilis hominis, & volucrum, & quadrupe-
dum, & ſerpentium.
* Inf. verſ. 26. & 6. 10. 24 Propter quod tradidit illos Deus in deſi-
deria cordis eorum, * in immunditiam: ut
cõtumeliis afficiãt corpora ſua in ſemetipſis:
Gal. 5. 19. 25 Qui commutaverunt veritatem Dei in
mendacium: & coluerunt, & ſervierunt
Eph. 4. 19. creaturæ potiùs, quàm Creatori, qui eſt
benedictus in ſæculа. Amen.
& 5. 3. Col. 3. 5. 26 Propterea tradidit illos Deus in paſſio-
nes ignominiæ. Nam fœminæ eorum immu-
1. Theſ. 4. 3. taverunt naturalem uſum, in eum uſum,
qui eſt contra naturam.
& 4. 7. 27 Similiter autem & maſculi, relicto natu-
D rali uſu fœminæ, exarſerunt in deſideriis ſuis
in invicem, maſculi in maſculos turpitudi-
nem operantes, & mercedem, quam opor-
tuit, erroris ſui in ſemetipſis recipientes.
28 Et ſicut non probaverunt Deum habere
in notitia: tradidit illos Deus in reprobum
ſenſum, ut faciant ea, quæ non conveniunt,
29 Repletos omni iniquitate, malitia, for-
nicatione, avaritia, nequitia, plenos in-
vidia, homicidio, contentione, dolo, ma-
lignitate, ſuſurrones,
30 Detractores, Deo odibiles, contumelio-
ſos, ſuperbos, elatos, inventores malo-
rum, parentibus non obedientes,
31 Inſipientes, incompoſitos, ſine affectio-
ne, abſque fœdere, ſine miſericordia.
32 Qui cùm juſtitiam Dei cognoviſſent, non
intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni
ſunt morte: & non ſolùm, qui ea faciunt, ſed
etiam qui conſentiunt facientibus.

CAPUT II.

Judæos redarguit, qui ex data ſibi lege Gentes condemnabant, eadem ipſi patrantes, cùm Deus unicuique redditurus ſit juxta ipſius opera; adeò ut etiam Gentes, ea, quæ legis ſunt naturali lumine præſtantes, pro circumciſis habendæ ſint, eoſque judicaturæ, qui ex ſola legis cognitione, & carnis circumciſione gloriantur, contraria legi operantes.

A *Mat. 7. 2. 1 PRopter quod inexcuſabilis es, ô homo
omnis, qui judicas. * In quo enim ju-
dicas alterum, teipſum condemnas: eadem
enim agis, quæ judicas.
2 Scimus enim, quoniam judicium Dei eſt
ſecundùm veritatem in eos, qui talia agunt.
3 Exiſtimas autem hoc, ô homo, qui ju-
dicas eos, qui talia agunt, & facis ea,
quia tu effugies judicium Dei?
4 An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, &
longanimitatis contemnis?* ignoras, quoniam
*Sap. 7. 14. benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?
2. Pet. 3. 9. 5 Secundùm autem duritiam tuam, & im-
pœnitens cor, * theſaurizas tibi iram in die
*Deu. 32. 35. iræ, & revelationis juſti judicii Dei,
*Mat. 16. 27. 6 * Qui reddet unicuique ſecundùm ope-
ra ejus:
B 7 Iis quidem, qui ſecundùm patientiam
boni operis, gloriam, & honorem, & in-
corruptionem quærunt, vitam æternam:
8 Iis autem, qui ſunt ex contentione, & qui
non acquieſcunt veritati, credunt autem
iniquitati, ira, & indignatio.
9 Tribulatio, & anguſtia in omnem animam
hominis operantis malum, Judæi primùm,
& Græci:
10 Gloria autem, & honor, & pax omni ope-
ranti bonum, Judæo primùm, & Græco:
11 * Non enim eſt acceptio perſonarum *Deu. 10. 17.
apud Deum. 2. Par. 19. 7.
12 Quicumque enim ſine lege peccaverunt, Job 34. 19.
ſine lege peribunt: & quicumque in lege Sap. 6. 8.
peccaverunt, per legem judicabuntur. Eccli. 35. 15.
13 * Nõ enim auditores legis juſti ſunt apud C
Deum, ſed factores legis juſtificabuntur. Actor. 10. 34.
14 Cùm enim Gentes, quæ legẽ non habent, Eph. 6. 9.
naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, ejuſmo- Col. 3. 25.
di legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex: 1. Pet. 1. 17.
15 Qui oſtẽdunt opus legis ſcriptũ in cordi- *Mat. 7. 21.
bus ſuis, teſtimonium reddente illis conſciẽtia Jac. 1. 22.
ipſorum, & inter ſe invicem cogitationibus * Apoc. 11. 9.
accuſantibus, aut etiam defendentibus, *Phil. 1. 16.
16 In die, cùm judicabit Deus occulta
hominum, ſecundùm Evangelium meum,
per Jeſum Chriſtum.
17 * Si autem tu Judæus cognominaris, &
quieſcis in lege, & gloriaris in Deo,
18 Et noſti voluntatem ejus, * & probas
utiliora, inſtructus per legem,
19 Confidis teipſum eſſe ducem cæcorum,
lumen eorum, qui in tenebris ſunt,
20 Eruditorem inſipientium, magiſtrum
infantium, habentem formam ſcientiæ, &
veritatis in lege. D
21 Qui ergo alium doces, teipſum non do-
ces: qui prædicas non furandum, furaris:
22 Qui dicis non mœchandum, mœcharis:
qui abominaris idola, ſacrilegium facis:
23 Qui in lege gloriaris, per prævaricatio-
nem legis Deum inhonoras. * Iſai. 52. 5.
24 (* Nomen enim Dei per vos blaſphema- Ezech 36. 20.
tur inter Gentes, ſicut ſcriptum eſt.)
25 Circumciſio quidem prodeſt, ſi legem
obſerves: ſi autem prævaricator legis ſis,
circumciſio tua præputium facta eſt.
26 Si igitur præputium juſtitias legis cu-
ſtodiat: nonne præputium illius in circum-
ciſionem reputabitur?
27 * Et judicabit id, quod ex natura eſt præ- *Mat. 12. 42.
putiũ, legem conſummans, te, qui per litterã
& circumciſionem prævaricator legis es?
28 * Non enim, qui in manifeſto, Ju- *Iſai. 48.
dæus eſt: neque quæ in manifeſto, in car-
ne, eſt circumciſio:
29 Sed qui in abſcondito, Judæus eſt: & cir-
cumciſio cordis in ſpiritu, non littera: cujus
laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

CAPUT III.

Quodam modo præcellunt Judæi propter factas illis à Deo promiſſiones, quæ complebuntur, quamquam nonnulli eorum fuerint increduli: omnes autem, & Judæi, & Gentiles peccato ſunt obnoxii: à quo non liberat lex, ſed fides in Chriſtum propitiatorem, ut non ſit cuiquam de legis operibus gloriandum.

1 QUid ergo ampliùs Judæo eſt? aut quæ A
utilitas circumciſionis? *Infr. 8. 4.
2 Multum per omnem modum. Primùm qui- * 2. Tim. 2. 13.
dem, quia * credita ſunt illis eloquia Dei.
3 Quid enim ſi quidam illorum non credi- * Jo. 3. 33.
derunt? * Numquid incredulitas illorum fi-
dem Dei evacuabit? Abſit. *Pſal. 115. 11.
4 * Eſt autem Deus verax: * omnis autem

*Pſal. 50. 6. homo mendax, ſicut ſcriptum eſt: * Ut ju-
ſtificeris in ſermonibus tuis: & vincas cùm
judicaris.
5 Si autem iniquitas noſtra juſtitiam Dei
commendat, quid dicemus? numquid ini-
quus eſt Deus, qui infert iram?
6 (Secundùm hominem dico) Abſit, alioquin
quomodo judicabit Deus hunc mundum?
7 Si enim veritas Dei in meo mendacio
abundavit in gloriam ipſius, quid adhuc &
ego tamquam peccator judicor?
8 Et non (ſicut blaſphemamur, & ſicut ajunt
quidam nos dicere) faciamus mala, ut ve-
B niant bona: quorum damnatio juſta eſt.
*Gal. 3. 22. 9 Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquam.
* Cauſati enim ſumus Judæos, & Græcos
Sapr. 1. 19. omnes ſub peccato eſſe.
10 Sicut ſcriptum eſt: * Quia non eſt ju-
Infra 11. 6. ſtus quiſquam:
*Pſal. 13. 3. 11 Non eſt intelligens, non eſt requirens
Deum.
12 Omnes declinaverunt, ſimul inutiles
facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non
*Pſal. 5. 11. eſt uſque ad unum.
13 * Sepulchrum patens eſt guttur eorum,
*Pſal. 139. 4. linguis ſuis doloſè agebant: * Venenum aſ-
Jac. 3. 8. pidum ſub labiis eorum:
*Pſal. 9. 7. 14 * Quorum os maledictione, & amari-
tudine plenum eſt:
*Iſai. 59. 7. 15 * Veloces pedes eorum ad effunden-
Prov. 1. 16. dum ſanguinem:
16 Contritio, & infelicitas in viis eorum:
17 Et viam pacis non cognoverunt:
C 18 * Non eſt timor Dei ante oculos eorum.
*Pſal. 35. 2. 19 * Scimus autem, quoniam quæcumque
*Gal. 2. 16. lex loquitur, iis, qui in lege ſunt, loqui-
tur: ut omne os obſtruatur, & ſubditus fiat
omnis mundus Deo:
20 Quia ex operibus legis non juſtificabitur
omnis caro coram illo. Per legem enim
cognitio peccati.
21 Nunc autem ſine lege juſtitia Dei mani-
feſtata eſt; teſtificata à lege, & Prophetis.
22 Juſtitia autem Dei per fidem Jeſu Chri-
ſti: in omnes, & ſuper omnes, qui credunt
in eum: non enim eſt diſtinctio:
23 Omnes enim peccaverunt, & egent
gloria Dei.
24 Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per
redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu,
25 Quem propoſuit Deus propitiationem
per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſio-
nem juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præ-
cedentium delictorum.
26 In ſuſtentatione Dei, ad oſtenſionem
juſtitiæ ejus in hoc tempore: ut ſit ipſe
juſtus, & juſtificans eum, qui eſt ex fide
Jeſu Chriſti.
D 27 Ubi eſt ergo gloriatio tua? Excluſa eſt.
Per quam legem? Factorum? Non: ſed per
legem fidei.
28 Arbitramur enim juſtificari hominem
per fidem ſine operibus legis.
29 An Judæorum Deus tantùm? nonne
& Gentium? Imò & Gentium.
30 Quoniam quidem unus eſt Deus, qui
juſtificat circumciſionem ex fide, & præ-
putium per fidem.
31 Legem ergo deſtruimus per fidem?
Abſit: ſed legem ſtatuimus.

CAPUT IV.

Non ex legis operibus contingit juſtificatio, ſed ex fide in Deum, quæ Abrahæ reputata fuit ad juſtitiam ante datam ipſi circumciſionem, quam poſteà accepit; futurus, non lege, ſed juſtitia fidei, pater omnium, qui ipſius fidem imitarentur, credidit autem Deo ſe patrem fore multarum gentium per promiſſum ſibi ſemen, cùm tam ipſe, quàm uxor ejus Sara annos exceſſiſſent aptos ad generandum.

1 QUid ergo dicemus, inveniſſe Abraham A
patrem noſtrum ſecundùm carnem?
2 Si enim Abraham ex operibus juſtificatus
eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum. *Gen. 15. 6.
3 Quid enim dicit Scriptura? * Credidit Ab- Galat. 3. 6.
rahā Deo: & reputatum eſt illi ad juſtitiam. Jac. 2. 23.
4 Ei autē, qui operatur, merces non imputa- 1. Mac. 2. 52.
tur ſecundùm gratiā, ſed ſecundùm debitum.
5 Ei verò, qui non operatur, credenti au-
tem in eum, qui juſtificat impium, reputa-
tur fides ejus ad juſtitiam ſecundùm propo-
ſitum gratiæ Dei.
6 Sicut & David dicit beatitudinē hominis,
cui Deus accepto fert juſtitiā ſine operibus:
7 * Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, *Pſal. 31. 1.
& quorum tecta ſunt peccata.
8 Beatus vir, cui non imputavit Dominus
peccatum.
9 Beatitudo ergo hæc in circūciſione tantū B
manet, an etiam in præputio? Dicimus enim
quia reputata eſt Abrahæ fides ad juſtitiam.
10 Quomodo ergo reputata eſt? in circum-
ciſione, an in præputio? Non in circum-
ciſione, ſed in præputio.
11 * Et ſignum accepit circumciſionis, ſi- *Gen. 17. 10. 11.
gnaculum juſtitiæ fidei, quæ eſt in præputio:
ut ſit pater omnium credentium per præpu-
tium, ut reputetur & illis ad juſtitiam:
12 Et ſit pater circumciſionis, non iis tan-
tùm qui ſunt ex circumciſione, ſed & iis,
qui ſectantur veſtigia fidei, quæ eſt in præ-
putio patris noſtri Abrahæ.
13 * Non enim per legem promiſſio Abra- C
hæ, aut ſemini ejus, ut hæres eſſet mundi: *Gal. 3. 18.
ſed per juſtitiam fidei. Hebr. 11. 9.
14 Si enim qui ex lege, hæredes ſunt: exi-
nanita eſt fides, abolita eſt promiſſio.
15 Lex enim iram operatur. Ubi enim non
eſt lex, nec prævaricatio.
16 Ideò ex fide, ut ſecundùm gratiam firma
ſit promiſſio omni ſemini, non ei, qui ex
lege eſt ſolùm, ſed & ei, qui ex fide eſt A-
brahæ, qui pater eſt omnium noſtrum,
17 (Sicut ſcriptum eſt: * Quia patrem mul- *Gen. 17. 4.
tarum gentium poſui te) ante Deum, cui cre-
didit, qui vivificat mortuos, & vocat ea,
quæ non ſunt, tamquam ea, quæ ſunt:
18 Qui contra ſpem in ſpem credidit, ut fie-
ret pater multarum gentium, ſecundùm quod
dictum eſt ei: * Sic erit ſemen tuum. *Gen. 15. 5.
19 Et nō infirmatus eſt fide, nec conſideravit
corpus ſuum emortuum, cùm jam fere centū D
eſſet annorum, & emortuam vulvam Saræ.
20 In repromiſſione etiam Dei non hæſita-
vit diffidentia, ſed confortatus eſt fide,
dans gloriam Deo:
21 Pleniſſimè ſciens, quia quæcumque pro-
miſit, potens eſt & facere.

22 Ideò

22 Ideò & reputatum eſt illi ad juſtitiam.
23 Non eſt autem ſcriptum tantùm propter ipſum, quia reputatum eſt illi ad juſtitiam:
24 Sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, * qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum à mortuis,
25 *Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram.

* 1. Petri 1. 21. *Iſaiæ 53. 6. 1 Petr. 1. 3.

CAPUT V.

Ex fide, inquit, juſtificati, non ſolùm ſpe gloriamur, verùm etiam in adverſitatibus: nam ſi Chriſtus pro nobis adhuc impiis mortuus eſt, multò magis ſalvabit jam juſtificatos per ſanguinem ipſius: & ſicut per unam Adæ inobedientiam omnes peccavimus, ac mortui ſumus; ita per unius Chriſti obedientiam ex multis delictis juſtificamur ad vitam.

A

1 JUſtificati ergo ex fide, pacē habeamus ad Deum per Dñm noſtrũ Jeſum Chriſtum:
2 *Per quem & habemus acceſſum per fidem in gratiam iſtam, in qua ſtamus, & gloriamur in ſpe gloriæ filiorum Dei.
3 Non ſolùm autem, ſed & gloriamur in tribulationibus: * ſcientes, quòd tribulatio patientiam operatur:
4 Patientia autem probationem, probatio verò ſpem,
5 * Spes autem non confundit: quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.
6 Ut quid enim Chriſtus, cùm adhuc infirmi eſſemus, ſecundùm tempus * pro impiis mortuus eſt?
7 Vix enim pro juſto quis moritur: nam pro bono forſitan quis audeat mori.

* Eph. 2. 18. * Jac. 1. 3. *Pſal 21. 6. *Heb. 9. 14. 1 Petr. 3. 18.

B

8 Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis: quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, ſecundùm tempus,
9 Chriſtus pro nobis mortuus eſt: multò igitur magis nunc juſtificati in ſanguine ipſius, ſalvi erimus ab ira per ipſum.
10 Si enim cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filii ejus: multò magis reconciliati, ſalvi erimus in vita ipſius.

C

11 Nō ſolùm autem, ſed & gloriamur in Deo per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, per quem nunc reconciliationem accepimus.
12 Propterea ſicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.
13 Uſque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cùm lex non eſſet.
14 Sed regnavit mors ab Adã uſq; ad Moyſen etiã in eos, qui nō peccaverunt in ſimilitudinē prævaricationis Adæ, qui eſt forma futuri.
15 Sed non ſicut delictum, ita & donum: ſi enim unius delicto multi mortui ſunt: multò magis gratia Dei, & donum in gratia unius hominis Jeſu Chriſti in plures abundavit.

D

16 Et non ſicut per unum peccatum, ita & donum: nam judicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in juſtificationem:
17 Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum.
18 Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ.
19 *Sicut enim per inobedientiã unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionem juſti conſtituentur multi.
20 Lex autem ſubintravit, ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, ſuperabundavit gratia.
21 Ut ſicut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per juſtitiam in vitam æternam, per Jeſum Chriſtum Dñm noſtrum.

* Phil. 2. 8. 9.

CAPUT VI.

In Chriſto baptizati ſumus, ut mortui peccato deinceps in novitate vitæ ambulemus, ſicut Chriſtus ſemel mortuus, ac ſepultus, ad novam vitam, non ampliùs moriturus, reſurrexit: non ergo jam obediamus peccato, aut concupiſcentiis, ſed ſoluti a lege, liberatique per Chriſti gratiam à peccato, & ſervi facti juſtitiæ, tradamus membra noſtra in obſequium juſtitiæ ad vitam, quæ prius tradideramus immunditiæ ad mortem.

A

1 QUid ergo dicemus? permanebimus in peccato, ut gratia abundet?
2 Abſit. Qui enim mortui ſumus peccato, * quomodo adhuc vivemus in illo?
3 An ignoratis, quia quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus?
4 * Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, * ita & nos in novitate vitæ ambulemus.
5 Si enim cōplantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus: ſimul & reſurrectionis erimus.
6 Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultrà non ſerviamus peccato.
7 Qui enim mortuus eſt, juſtificatus eſt à peccato.

* 1. Petri 2. 22. * Gal. 3. 27. Coloſ. 2. 12. * Eph. 4. 1. Hebr. 12. 1. 1 Petr. 2. 1. & 4. 2.

B

8 Si autem mortui ſumus cum CHRISTO, credimus, quia ſimul etiam vivemus cum Chriſto:
9 Scientes, quòd Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.
10 Quòd enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quòd autem vivit, vivit Deo.
11 Ita & vos exiſtimate, vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.
12 Nō ergo regnet peccatũ in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus.
13 * Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato: ſed exhibete vos Deo tamquam ex mortuis viventes, & membra veſtra arma juſtitiæ Deo.

* Col. 3. 5.

C

14 Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim ſub lege eſtis, ſed ſub gratia.
15 Quid ergo? peccabimus, quoniam non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia? Abſit.
16 * Neſcitis, quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis ejus, cui obeditis, ſive peccati ad mortem, ſive obeditionis ad juſtitiam?
17 Gratias autem Deo, quòd fuiſtis ſervi peccati, obediſtis autem ex corde in eam

* Jo. 8. 34. 2 Petr. 2. 19.

formam doctrinæ, in quam traditi eſtis.
18 Liberati autem à peccato, ſervi facti
eſtis juſtitiæ.
D 19 Humanum dico, propter infirmitatem
carnis veſtræ: ſicut enim exhibuiſtis membra
veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad
iniquitatem; ita nunc exhibete membra ve-
ſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.
20 Cùm enim ſervi eſſetis peccati, liberi
fuiſtis juſtitiæ.
21 Quem ergo fructum habuiſtis tunc in il-
lis, in quibus nunc erubeſcitis? Nam finis
illorum mors eſt.
22 Nunc verò liberati à peccato, ſervi autem
facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſancti-
ficationem, finem verò vitam æternam.
23 Stipendia enim peccati, mors. Gratia
autem Dei, vita æterna, in Chriſto Jeſu
Domino noſtro.

CAPUT VII.

*In ſimilitudinem mulieris, cujus vir defun-
ctus eſt, nos per Chriſtum ſoluti ſumus à le-
ge, qua peccatorum affectus reddebantur
vehementiores, ut ſerviamus Chriſto in
novitate ſpiritus, occaſione autem legis
peccatum judicantis, magis ſe exeruit, &
crevit peccatum, quamquam lex ſancta
eſſet, ac ſpiritualis: imò & nunc adver-
ſante carnis fomite allicimur, quãtumvis
repugnantes ad ea, quæ ſecundùm ratio-
nem deteſtamur, legique ſunt contraria.*

A 1 AN ignoratis, fratres, (ſcientibus enim
legem loquor) quia lex in homine do-
minatur, quanto tempore vivit?
* 1. Cor. 7. 39. 2 * Nam quæ ſub viro eſt mulier, vivente
viro, alligata eſt legi: ſi autem mortuus
fuerit vir ejus, ſoluta eſt à lege viri.
3 Igitur, vivente viro, vocabitur adultera, ſi
fuerit cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit
vir ejus, liberata eſt à lege viri: ut non ſit
adultera, ſi fuerit cum alio viro.
4 Itaque, fratres mei, & vos mortificati eſtis
legi per corpus Chriſti: ut ſitis alterius, qui
ex mortuis reſurrexit, ut fructificemus Deo.
5 Cùm enim eſſemus in carne, paſſiones pec-
catorum, quæ per legem erant, operabantur
in membris noſtris, ut fructificarent morti.
6 Nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis, in
qua detinebamur, ita ut ſerviamus in novi-
tate ſpiritus, & non in vetuſtate litteræ.
B 7 Quid ergo dicemus? lex peccatum eſt?
Abſit. Sed peccatum non cognovi, niſi per
legem: nam concupiſcentiam neſciebam,
* Exo. 20. 17. Deut. 5. 21. niſi lex diceret: * Non concupiſces.
8 Occaſione autem accepta, peccatum per
mandatum operatum eſt in me omnem con-
cupiſcentiam. Sine lege enim peccatum
mortuum erat.
9 Ego autem vivebã ſine lege aliquando. Sed
cùm veniſſet mandatum, peccatum revixit.
10 Ego autem mortuus ſum: & inventum
eſt mihi mandatum, quod erat ad vitam,
hoc eſſe ad mortem.
11 Nam peccatum occaſione accepta per
C mandatum, ſeduxit me, & per illud occidit.
* 1. Tim. 1. 8. 12 * Itaque lex quidem ſancta, & manda-
tum ſanctum, & juſtum, & bonum.
13 Quod ergo bonum eſt, mihi factum eſt
mors? Abſit. Sed peccatum, ut appareat pec-
catum, per bonum operatum eſt mihi mor-
tem: ut fiat ſupra modum peccans peccа-
tum per mandatum.
14 Scimus enim, quia lex ſpiritualis eſt: ego
autem carnalis ſum, venumdatus ſub peccato.
15 Quod enim operor, non intelligo, non
enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod
odi malum, illud facio.
16 Si autem quod nolo, illud facio: con-
ſentio legi, quoniam bona eſt.
17 Nunc autem jam non ego operor illud,
ſed quod habitat in me peccatum.
18 Scio enim, quia nõ habitat in me, hoc eſt
in carne mea, bonum. Nam velle, adjacet mi-
bi: perficere autem bonum, non invenio.
19 Non enim quod volo bonum, hoc fa-
cio: ſed quod nolo malum, hoc ago.
20 Si autem quod nolo, illud facio: jam
non ego operor illud, ſed quod habitat in D
me, peccatum.
21 Invenio igitur legem, volenti mihi face-
re bonum, quoniam mihi malum adjacet:
22 Condelector enim legi Dei ſecundùm * * 1. Petri 3. 4.
interiorem hominem:
23 Video autẽ aliam legẽ in membris meis,
repugnantẽ legi mentis meæ, & captivantem
me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.
24 Infelix ego homo, quis me liberabit de
corpore mortis hujus?
25 Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Domi-
num noſtrum. Igitur ego ipſe mente ſervio
legi Dei: carne autem legi peccati.

CAPUT VIII.

*Concludit, Chriſto per baptiſmum inſitos ab
omni damnatione eſſe liberos, qui non car-
nem ſectantur, ſed ſpiritum, quem accepe-
runt: ſpiritum inquam adoptionis, qui Dei
filios, ac futuræ gloriæ cum Chriſto cohære-
des efficit, ad cujus gloriæ revelationem nõ
ſolùm univerſa aſpirat creatura, vanitati
interim ſubjecta: ſed & hi, qui ſpiritus acce-
perunt primitias, illã certa ſpe expectant,
ſpiritu eos roborante, & quid orandum ſit
inſtruente. Declarat etiam incomparabi-
lem Dei erga ſuos exhibitam in Chriſto
charitatem, aſſerens nihil poſſe eos à cha-
ritate Dei ſeparare, quæ eſt in Chriſto Jeſu.*

1 NIhil ergo nunc damnationis eſt iis, A
qui ſunt in Chriſto Jeſu, qui non ſe-
cundùm carnem ambulant.
2 Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto Jeſu li-
beravit me à lege peccati, & mortis.
3 * Nã quod impoſſibile erat legi, in quo in- * Act. 13. 10. Heb. 9. 15.
firmabatur per carnem: Deus filium ſuum
mittens in ſimilitudinem carnis peccati, &
de peccato damnavit peccatum in carne.
4 Ut juſtificatio legis impleretur in nobis,
qui non ſecundùm carnem ambulamus, ſed
ſecundùm ſpiritum.
5 Qui enim ſecundùm carnem ſunt: quæ
carnis ſunt, ſapiunt. Qui verò ſecundùm ſpi-
ritum ſunt: quæ ſunt ſpiritus, ſentiunt.
6 Nam prudentia carnis, mors eſt: pru-
dentia autem ſpiritus, vita, & pax.
7 Quoniam ſapientia carnis inimica eſt B
Deo: legi enim Dei non eſt ſubjecta: nec
enim poteſt.
8 Qui autem in carne ſunt, Deo placere
non poſſunt.
9 Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiri-
tu: ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis. Si

quis autem Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus.

10 Si autem Chriſtus in vobis eſt; corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus verò vivit propter juſtificationem.

C *Act. 5. 15. *4. 10. 5. 30. & 13. 16. Supra 4. 24. 1 Cor. 6. 14. 2 Cor. 4. 14. 1 Theſſ. 5. 19. *1 Tim. 1. 3.

11 * Quòd ſi Spiritus ejus, qui ſuſcitavit Jeſum à mortuis, habitat in vobis: qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora veſtra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis.

12 Ergo, fratres, debitores ſumus non carni, ut ſecundùm carnem vivamus.

13 * Si enim ſecundùm carnem vixeritis, moriemini: ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

14 Quicumque enim ſpiritu Dei aguntur, ii ſunt filii Dei.

15 * Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater)

16 Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd ſumus filii Dei.

17 Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti: ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur.

D

18 Exiſtimo enim, quod non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.

19 Nam expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat.

20 Vanitati enim creatura ſubjecta eſt nō volens, ſed propter eum, qui ſubjecit eam in ſpe.

21 Quia & ipſa creatura liberabitur à ſervitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

22 Scimus enim, quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit uſque adhuc.

23 Non ſolùm autem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus habentes; & ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis noſtri.

E

24 Spe enim ſalvi facti ſumus. Spes autem, quæ videtur, non eſt ſpes: nam quod videt quis, quid ſperat?

25 Si autem quod non videmus, ſperamus: per patientiam expectamus.

26 Similiter autem & ſpiritus adjuvat infirmitatem noſtram: nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

27 Qui autem ſcrutatur corda, ſcit quid deſideret Spiritus: quia ſecundùm Deum poſtulat pro Sanctis.

F

28 Scimus autem, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti.

29 Nam quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.

30 Quos autem prædeſtinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, illos & glorificavit.

31 Quid ergo dicemus ad hæc? ſi Deus pro nobis, quis contra nos?

*Gen. 22. 12.

32 *Qui etiā proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?

33 Quis accuſabit adversùs electos Dei? Deus qui juſtificat,

34 Quis eſt qui condemnet? Chriſtus Jeſus, qui mortuus eſt: imò qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

35 Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius?

36 (Sicut ſcriptum eſt: * Quia propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis) G *Pſal. 43. 22.

37 Sed in his omnibus ſuperamus propter eum, qui dilexit nos.

38 Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo,

39 Neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

CAPUT IX.

Propter Judæorum ruinam, de qua vehementer dolet, promiſſiones non fruſtrari aſſerit Iſraelitis factas à Deo Abrahæ filiis: nimirum cùm illæ non pertineant ad omnes carnales Abrahæ filios, ſed tantùm ad eos, qui ex Judæis, & Gentilibus gratuita Dei electione filii Abrahæ per fidem conſtituuntur: Deus autem, cujus vult, miſeretur, & quem vult indurat: Judæi verò quia non ex fide Chriſti, quem rejecerant, ſed ex legis operibus juſtitiam quærebant, ſunt in ſua iniquitate relicti, Gentibus per fidem Chriſti juſtificatis.

1 Veritatem dico in Chriſto, non mentior, teſtimonium mihi perhibente conſcientia mea in Spiritu ſancto: A

2 Quoniam triſtitia mihi magna eſt, & continuus dolor cordi meo.

3 * Optabam enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundùm carnem, *Act. 9. 2. 1. Cor. 15. 10.

4 Qui ſunt Iſraelitæ, quorum adoptio eſt filiorum, & gloria, & teſtamentum, & legiſlatio, & obſequium, & promiſſa:

5 Quorum patres, & ex quibus eſt Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen. B

6 Non autem quòd exciderit verbum Dei. Non enim omnes, qui ex Iſrael ſunt, ii ſunt Iſraelitæ:

7 Neque qui ſemen ſunt Abrahæ omnes filii: *ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen: *Gen. 21. 12.

8 Id eſt, non qui filii carnis, hi filii Dei; ſed * qui filii ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine. *Gal. 4. 28.

9 Promiſſionis enim verbum hoc eſt: * Secundùm hoc tempus veniam, & erit Saræ filius. C *Gen. 18. 10.

10 Non ſolùm autem illa: * ſed & Rebecca ex uno concubitu habens, Iſaac patris noſtri. *Gen. 25. 24.

11 Cùm enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali (ut ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret)

12 Non ex operibus; ſed ex vocante dictum eſt ei:

13 * Quia major ſerviet minori, ſicut ſcriptū eſt: Jacob dilexi, Eſau autem odio habui. *Gen. 25. 23. Mal. 1. 2.

14 Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud Deum? Abſit.

D 15 Moyſi enim dicit: * Miſerebor, cujus
* Exo. 33. 19. miſereor; & miſericordiam præſtabo, cujus
miſerebor.
16 Igitur non volentis, neque currentis,
ſed miſerentis eſt Dei.
* Exo. 9. 16. 17 Dicit enim Scriptura Pharaoni: * Quia
in hoc ipſum excitavi te, ut oſtendam in te
virtutem meam, & ut annuntietur nomen
meum in univerſa terra.
18 Ergo cujus vult, miſeretur, & quem
vult, indurat.
19 Dicis itaque mihi: Quid adhuc quæritur?
voluntati enim ejus quis reſiſtit?
20 O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo?
E * Sup. 15. 7. * Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit:
Quid me feciſti ſic?
Iſaiæ 45. 9. 21 An non habet poteſtatem figulus luti, ex
eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem,
Jere. 18. 6. aliud verò in contumeliam?
22 Quòd ſi Deus volens oſtendere iram, &
notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in
multa patientia vaſa iræ apta in interitum,
23 Ut oſtenderet divitias gloriæ ſuæ in vaſa
miſericordiæ, quæ præparavit in gloriam.
24 Quos & vocavit nos non ſolùm ex Judæis,
ſed etiam ex Gentibus,
F 25 Sicut in Oſee dicit: * Vocabo non ple-
* Oſee 2. 24. bem meam, plebem meam: & non dilectam,
1 Petr. 2. 10. dilectam: & non miſericordiam conſecutam,
miſericordiam conſecutam.
* Oſee 1. 10. 26 * Et erit: In loco, ubi dictum eſt eis: Non
plebs mea vos: ibi vocabuntur filii Dei vivi.
* Iſai. 10. 22. 27 Iſaias autem clamat pro Iſrael: * Si fuerit
numerus filiorum Iſrael tamquam arena ma-
ris, reliquiæ ſalvæ fient.
28 Verbum enim conſummans, & abbre-
vians in æquitate: quia verbum breviatum
faciet Dominus ſuper terram:
G 29 Et ſicut prædixit Iſaias: * Niſi Domi-
* Iſaiæ 1. 9. nus Sabaoth reliquiſſet nobis ſemen, ſicut
Sodoma facti eſſemus, & ſicut Gomorrha
ſimiles fuiſſemus.
30 Quid ergo dicemus? Quòd gentes, quæ
non ſectabantur juſtitiam, apprehenderunt
juſtitiam: juſtitiam autem, quæ ex fide eſt.
31 Iſrael verò ſectando legem juſtitiæ, in le-
gem juſtitiæ non pervenit.
32 Quare? Quia nõ ex fide, ſed quaſi ex operi-
* Iſaiæ 8. 14. & 28. 16. bus: offenderunt enim in lapidem offenſionis,
33 Sicut ſcriptum eſt: * Ecce pono in Sion
1 Petr. 2. 7. lapidem offenſionis, & petram ſcandali: &
omnis, qui credit in eum, non confundetur.

CAPUT X.

Orat Apoſtolus pro Judæis, quos zelum Dei, & legis habere aſſerit non ſecundùm ſcientiam: nam Chriſtum finem legis ignorantes, ex legis operibus juſtitiam quærebant: de diverſitate juſtitiæ ex operibus legis ab ea, quæ ex fide eſt, quæ tam Judæo, quàm Græco in Chriſtum credenti communis eſt: ubique autem terrarum prædicata eſt Chriſti fides: quam repellentibus Judæis, ſuſceperunt Gentes.

A 1 FRatres, voluntas quidem cordis mei,
& obſecratio ad Deum, fit pro illis
in ſalutem.
2 Teſtimonium enim perhibeo illis, quòd
æmulationem Dei habent, ſed non ſecun-
dùm ſcientiam.
3 Ignorantes enim juſtitiã Dei, & ſuam quæ-
rentes ſtatuere, juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti.
4 Finis enim legis Chriſtus, ad juſtitiam
omni credenti.
5 Moyſes enim ſcripſit, quoniã juſtitiã, quæ B
ex lege eſt, * qui fecerit homo, vivet in ea. * Lev. 18. 5.
6 Quæ autem ex fide eſt juſtitia, ſic dicit: Ezec. 20. 11.
* Ne dixeris in corde tuo: quis aſcendet in
cœlum? id eſt, Chriſtum deducere. * Deu. 30. 12.
7 Aut quis deſcendet in abyſſum? hoc eſt,
Chriſtum à mortuis revocare.
8 Sed quid dicit Scriptura? * Propè eſt ver- * Deu. 30. 14.
bum in ore tuo, & in corde tuo: hoc eſt ver-
bum fidei, quod prædicamus.
9 Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum
Jeſum, & in corde tuo credideris, quòd Deus
illum ſuſcitavit à mortuis, ſalvus eris.
10 Corde enim creditur ad juſtitiam: ore
autem confeſſio fit ad ſalutem.
11 Dicit enim Scriptura: * Omnis, qui credit * Iſaiæ 28. 16.
in illum, non confundetur.
12 Non enim eſt diſtinctio Judæi, & Græci: C
nam idem Dominus omnium, dives in om-
nes, qui invocant illum.
13 * Omnis enim quicumque invocaverit * Joel 2. 32.
nomen Domini, ſalvus erit. Actor. 2. 21.
14 Quomodo ergo invocabunt, in quem
non crediderunt? Aut quomodo credent ei,
quem non audierunt? Quomodo autem au-
dient ſine prædicante?
15 Quomodo verò prædicabunt, niſi mit-
tantur? ſicut ſcriptum eſt: * Quàm ſpecioſi
pedes evangelizantium pacem, evangeli-
zantium bona!
16 Sed non omnes obediunt Evangelio.
Iſaias enim dicit: * Domine, quis credidit * Iſaiæ 52. 7. Nah. 1. 15.
auditui noſtro?
17 Ergo fides ex auditu, auditus autem
per verbum Chriſti. * Iſaiæ 53. 1.
18 Sed dico: Numquid non audierunt? * Et Joan. 12. 38.
quidem in omnem terram exivit ſonus eo-
rum, & in fines orbis terræ verba eorum.
19 Sed dico: Numquid Iſrael non cognovit? D
Primus Moyſes dicit: * Ego ad æmulationem * Pſal. 18. 5.
vos adducam in non gentem: in gentem inſi- * Deu. 32. 21.
pientem, in iram vos mittam.
20 Iſaias autem audet, & dicit: * Inventus * Iſaiæ 65. 1.
ſum à non quærentibus me: palàm apparui
iis, qui me non interrogabant.
21 Ad Iſrael autem dicit: * Tota die ex- * Iſaiæ 65. 2.
pandi manus meas ad populum non cre-
dentem, & contradicentem.

CAPUT XI.

Deus quoſdam ex populo Judaico gratuita ſua electione ſibi ſervavit, per fidem in Chriſtum ſalvandos, reliquis ob incredulitatem in ſua cæcitate juxta Prophetarum vaticinia relictis, ac Gentibus in locum ipſorum ex gratuita Dei bonitate aſſumptis: quas monet Apoſtolus, ne adverſus Judæos glorientur: quòdque Judæi ad tempus deſerti tandem ad Chriſtum convertentur: exclamans ob divinæ ſapientiæ incomprehenſibilitatem.

1 DIco ergo: Nũquid Deus repulit populũ A
ſuum? Abſit. Nam & ego Iſraelita ſum
ex ſemine Abraham, de tribu Benjamin.
2 Non repulit Deus plebem ſuam, quam
præſcivit. An neſcitis, in Elia quid dicit
Scriptura: quemadmodum interpellat Deum
adverſùm Iſrael?

3 * Do-

* 3. Reg. 19.10. 3 * Domine Prophetas tuos occiderunt,
altaria tua ſuffoderunt: & ego relictus ſum
ſolus, & quærunt animam meam.
* 3. Reg. 19.18. 4 Sed quid dicit illi divinum reſponſum?
* Reliqui mihi ſeptem millia virorum, qui
non curvaverunt genua ante Baal.
5 Sic ergo & in hoc tempore, reliquiæ ſecundùm electionem gratiæ ſalvæ factæ ſunt.
6 Si autem gratia jam non ex operibus: alioquin gratia jam non eſt gratia.
7 Quid ergo? quod quærebat Iſrael, hoc non
eſt conſecutus, electio autem conſecuta eſt:
cæteri verò excæcati ſunt:
B * Iſaiæ 29.10. & 6.10. Matt. 13.14. Joan. 12.40. Actor. 28.26. Pſal. 68.23. 8 Sicut ſcriptum eſt: * Dedit illis Deus ſpiritũ
compunctionis: oculos, ut non videant, & aures, ut non audiant, uſque in hodiernum diem.
9 Et David dicit: * Fiat menſa eorum in laqueum: & in captionem, & in ſcandalum,
& in retributionem illis.
10 Obſcurentur oculi eorum, ne videant:
& dorſum eorum ſemper incurva.
11 Dico ergo: Numquid ſic offenderunt, ut
caderent? Abſit. Sed illorum delicto, ſalus
eſt Gentibus, ut illos æmulentur.
12 Quòd ſi delictum illorum divitiæ ſunt
mundi, & diminutio eorum divitiæ Gentium:
quantò magis plenitudo eorum?
* Act. 9.15. & 13. Galat. 2.7. 13 Vobis enim dico Gentibus: * Quamdiù
quidem ego ſum Gentium Apoſtolus, miniſterium meum honorificabo.
14 Si quomodo ad æmulandũ provocẽ carnem meam, & ſalvos faciam aliquos ex illis.
C 15 Si enim amiſſio eorum, reconciliatio eſt
mundi: quæ aſſumptio, niſi vita ex mortuis?
16 Quòd ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa;
& ſi radix ſancta, & rami.
16 Quòd ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu autem cùm oleaſter eſſes, inſertus es in illis, &
ſocius radicis, & pinguedinis olivæ factus es,
18 Noli gloriari adverſus ramos. Quòd ſi
gloriaris: non tu radicem portas, ſed radix te.
19 Dices ergo: Fracti ſunt rami, ut ego
inſerar.
20 Benè: propter incredulitatem fracti ſunt.
Tu autẽ fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time.
21 Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat.
22 Vide ergo bonitatem, & ſeveritatem Dei:
in eos quidem, qui ceciderunt, ſeveritatem:
in te autem bonitatem Dei, ſi permanſeris in
bonitate, alioquin & tu excideris.
23 Sed & illi ſi non permanſerint in incredulitate, inſerentur: potens eſt enim Deus
iterum inſerere illos.
24 Nam ſi tu ex naturali exciſus es oleaſtro, & contra naturam inſertus es in bonam
olivam, quantò magis ii, qui ſecundùm naturam inſerentur ſuæ olivæ?
D * Prov. 3.7. Iſaiæ 5.21. 25 Nolo enim vos ignorare, fratres, myſterium hoc, * (ut non ſitis vobis ipſis ſapientes) quia cæcitas ex parte contigit in Iſrael,
donec plenitudo Gentium intraret,
* Iſaiæ 59.20. 26 Et ſic omnis Iſrael ſalvus fieret, ſicut
ſcriptum eſt: * Veniet ex Sion, qui eripiat,
& avertat impietatem à Jacob.
27 Et hoc illis à me teſtamentum: cùm
abſtulero peccata eorum.
28 Secundùm Evangelium quidem, inimici
propter vos: ſecundum electionem autem,
chariſſimi propter patres.
29 Sine pœnitentia enim ſunt dona, &
vocatio Dei.
30 Sicut enim aliquando & vos non crediſtis Deo, nunc autem miſericordiam conſecuti eſtis, propter incredulitatem illorum:
31 Ita & iſti nunc non crediderunt in
veſtram miſericordiam, ut & ipſi miſericordiam conſequantur.
32 Concluſit enim Deus omnia in incredulitate: ut omnium miſereatur.
33 O altitudo divitiarum ſapientiæ, &
ſcientiæ Dei: quàm incomprehenſibilia ſunt
judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!
34 * Quis enim cognovit ſenſum Domini? * Sap. 9.13. Iſaiæ 40.13. 1 Cor. 2.16.
Aut quis conſiliarius ejus fuit?
35 Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei?
36 Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia: Ipſi gloria in ſecula. Amen.

CAPUT XII.

Inſtruit Romanos, ut à ſeculi vanitate abſtracti totos ſe Deo dedant, de ſuſceptis donis non ſe efferentes, aut illorum limites tranſgredientes, ſed in modum membrorum ejuſdem corporis omnia ad proximi utilitatem ordinantes, ipſis quoque inimicis benefaciant.

1 Obſecro itaq; vos, fratres, per miſericordiam Dei, * ut exhibeatis corpora ve- A * Phil. 4.18.
ſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum.
2 Et nolite conformari huic ſæculo, ſed reformamini in novitate ſenſus veſtri: * ut * Eph. 5.17. 1 Theſ. 4.3.
probetis, quæ ſit voluntas Dei bona, &
beneplacens, & perfecta.
3 Dico enim per gratiam, quæ data eſt
mihi, omnibus, qui ſunt inter vos: Non
plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem: * & unicuique ſicut * 1 Cor. 12.11. Eph. 4.7.
Deus diviſit menſuram fidei.
4 Sicut enim in uno corpore multa membra habemus: omnia autem membra non
eumdem actum habent:
5 Ita multi unum corpus ſumus in Chriſto,
ſinguli autem alter alterius membra.
6 Habentes autem donationes ſecundùm
gratiam, quæ data eſt nobis, differentes;
ſive prophetiam ſecundùm rationem fidei,
7 Sive miniſterium in miniſtrando, ſive B
qui docet in doctrina,
8 Qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in ſimplicitate, qui præeſt in ſolicitudine, qui miſeretur in hilaritate.
9 Dilectio ſine ſimulatione. * Odientes * Amos 5.15.
malum, adhærentes bono:
10 * Charitate fraternitatis invicem diligentes: Honore invicem prævenientes: * Eph. 4.3. 1 Petr. 2.17.
11 Solicitudine non pigri: Spiritu ferventes: Domino ſervientes: C
12 Spe gaudentes: in tribulatione patientes: Orationi inſtantes:
13 Neceſſitatibus Sanctorum communicantes: * Hoſpitalitatem ſectantes. * Heb. 13.2. 1 Petr. 4.9.
14 Benedicite perſequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere.
15 Gaudere cum gaudentibus, flere cum
flentibus:
16 Idipſum invicem ſentientes: Non alta
ſapientes, ſed humilibus conſentientes. Noli-

te eſſe prudentes apud voſmetipſos:

17 Nulli malum pro malo reddentes: * providentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus.

18 * Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes:

19 * Non voſmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ. Scriptum eſt enim: * Mihi vindicta: ego retribuam, dicit Dominus.

20 * Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi, hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput ejus.

21 Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum.

* 2 Cor. 8. 21. * Heb. 12. 14. * Eccl. 28. 1. & 2. 3. Matt. 5. 39. * Deu. 32. 35. Hebr. 10. 30. * Pro. 25. 21.

CAPUT XIII.

Hortatur, ut ſuperioribus obtemperent inferiores etiam propter conſcientiam, quamquam civilem tantùm gerant magiſtratum, omnibuſque debita reddant: de proximi dilectione, ad quam univerſa lex reducitur: & de tempore gratiæ, ut tranſactis legis tenebris, relictis vitiis, amplectantur Chriſti virtutes.

A

1 Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: Non eſt enim poteſtas niſi à Deo: quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt.

2 Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt:

3 Nam principes non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem non timere poteſtatem? Bonum fac; & habebis laudem ex illa:

Sap. 6. 4. 1. Pet. 2. 19.

B

4 Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt: vindex in iram ei, qui malum agit.

5 Ideò neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.

6 Ideò enim & tributa præſtatis: miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes.

7 * Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.

* Mat. 22. 21.

C

8 Nemini quidquam debeatis, niſi ut invicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem implevit.

9 Nam: * Non adulterabis: Non occides: Non furaberis: Non falſum teſtimonium dices: Non concupiſces: & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur: * Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

* Exo. 20. 14. Deut. 5. 18. * Lev. 19. 18.

D

10 Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis eſt dilectio.

11 Et hoc ſcientes tempus: quia hora eſt jam nos de ſomno ſurgere. Nunc enim propior eſt noſtra ſalus, quam cùm credidimus.

12 Nox præceſſit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.

13 Sicut in die honeſte ambulemus, * non in comeſſationibus, & ebrietatibus; non in cubilibus, & impudicitiis; non in contentione, & æmulatione:

14 * Sed induimini Dominum Jeſum Chriſtũ, & carnis curam ne feceritis in deſideriis.

Matt. 22. 39. Marc. 12. 31. Gal. 5. 14. Jac. 2. 8. * Luc. 21. 34. * Gal. 5. 16. 1 Petr. 2. 11.

CAPUT XIV.

Fide firmiores debent eos qui adhuc infirmi ſunt fovere, & non contemnere, & nec hi, nec illi judicare quemquam ob ciborum, aut dierum diſcrimen, ſcientes, quòd omnes eumdem habeamus Dominum, cui & vivimus, & morimur, cui etiam rationem quiſque pro ſe redditurus eſt: & quamquam nullus cibus jam ſit immundus, nemo tamẽ quidquam edere debet aut cum fratris offendiculo, aut contra ſuam conſcientiam.

A

1 Infirmum autem in fide aſſumite, non in diſceptationibus cogitationum.

2 Alius enim credit ſe manducare omnia, qui autem infirmus eſt, olus manducet.

3 Is, qui manducat, non manducantem non ſpernat: & qui non manducat, manducantem non judicet: Deus enim illum aſſumpſit.

4 * Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat, aut cadit: ſtabit autem: potens eſt enim Deus ſtatuere illum.

* Jac. 4. 13.

5 Nam alius judicat diem inter diem: alius autem judicat omnem diem: unuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.

6 Qui ſapit diem, Domino ſapit. Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo.

7 Nemo enim noſtrum ſibi vivit, & nemo ſibi moritur.

B

8 Sive enim vivimus, Domino vivimus, ſive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, ſive morimur, Domini ſumus.

9 In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit: ut & mortuorum, & vivorum dominetur.

10 Tu autem quid judicas fratrem tuum? aut tu quare ſpernis fratrem tuum? * Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti.

11 Scriptum eſt enim: * Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur Deo.

12 Itaque unuſquiſque noſtrum pro ſe rationem reddet Deo.

* 2. Cor. 5. 10. * Iſai. 45. 24. Phil. 2. 10.

C

13 Non ergo ampliùs invicem judicemus: ſed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel ſcandalum.

14 Scio, & confido in Domino Jeſu, quia nihil commune per ipſum, niſi ei, qui exiſtimat quid commune eſſe, illi commune eſt.

15 Si enim propter cibum frater tuus contriſtatur: jam non ſecundùm charitatem ambulas. * Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt.

* 1. Cor. 8. 11.

16 Non ergo blaſphemetur bonum noſtrum.

17 Non eſt enim regnum Dei eſca, & potus: ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto.

18 Qui enim in hoc ſervit Chriſto, placet Deo, & probatus eſt hominibus.

D

19 Itaque quæ pacis ſunt, ſectemur: & quæ ædificationis ſunt, in invicem cuſtodiamus.

20 Noli propter eſcam deſtruere opus Dei. * Omnia quidem ſunt munda: ſed malum eſt homini, qui per offendiculum manducat.

21 * Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere vinum, neq; in quo frater tuus offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur.

22 Tu fidem habes? penes temetipſum habe

* Tit. 1. 15. * 1 Cor. 8. 13.

coram

coram Deo : Beatus, qui non judicat ſe-
metipſum in eo, quod probat.
23 Qui autem diſcernit, ſi manducaverit,
damnatus eſt: quia non ex fide. Omne autem
quod non eſt ex fide, peccatum eſt.

C A P U T XV.

Firmiores debent infirmorũ ferre, & ſublevare imperfectiones, non ſua ſed proximorum utilitati, ac mutuæ paci ſtudentes: Chriſtus juxta factas patribus promiſſiones prædicavit Judæis; Gentibus verò ex miſericordia Apoſtoli, non prævijs promiſſionibus. Excuſat ſe Paulus, quòd liberiùs Romanis ſcripſerit, tamquam Gentium Apoſtolus, oſtendens, quomodo ſit hoc munus executus; dicens quòd ad ipſos quoque ſit venturus, ubi datam à Macedonibus eleemoſynam elargitus fuerit Jeroſolymitanæ Eccleſiæ, petens ut pro ſe interim orent.

1 DEbemus autem nos firmiores imbe-
A cillitates infirmorum ſuſtinere, &
non nobis placere.
2 Unuſquiſque veſtrum proximo ſuo placeat
in bonum, ad ædificationem.
3 Etenim Chriſtus non ſibi placuit, ſed ſicut
*Pſal. 68. 10. ſcriptum eſt: * Improperia improperantium
tibi ceciderunt ſuper me.
4 Quæcumque enim ſcripta ſunt, ad noſtram
doctrinã ſcripta ſunt: ut per patientiã, & con-
ſolationem Scripturarum ſpem habeamus.
*1 Cor. 1. 10. 5 Deus autem patientiæ, & ſolatii * det vo-
bis id ipſum ſapere in alterutrum ſecundum
Jeſum Chriſtum:
6 Ut unanimes uno ore honorificetis Deum,
B & patrẽ Domini noſtri Jeſu Chriſti.
7 Propter quod ſuſcipite invicem, ſicut &
Chriſtus ſuſcepit vos in honorem Dei.
8 Dico enim Chriſtum Jeſum miniſtrum
fuiſſe circumciſionis propter veritatem Dei,
ad confirmandas promiſſiones patrum:
9 Gentes autem ſuper miſericordia hono-
*2 Reg. 22. 50. rare Deum, ſicut ſcriptum eſt: * Propter-
Pſal. 17. 50. eà confitebor tibi in Gentibus, Domine,
& nomini tuo cantabo.
C 10 Et iterum dicit: Lætamini Gentes
*Pſal. 116. 1. cum plebe ejus.
11 Et iterum: * Laudate omnes Gentes Do-
*Iſai. 11. 10. minum: & magnificate eum omnes populi.
12 Et rurſus Iſaias ait: * Erit radix Jeſ-
ſe, & qui exurget regere Gentes, in eum
Gentes ſperabunt.
13 Deus autem ſpei repleat vos omni gau-
dio, & pace in credendo: ut abundetis in
ſpe, & virtute Spiritus ſancti.
14 Certus ſum autem, fratres mei, & ego
ipſe de vobis, quoniam & ipſi pleni eſtis
dilectione, repleti omni ſcientia, ita ut
poſſitis alterutrum monere.
D 15 Audacius autem ſcripſi vobis, fratres, ex
parte, tamquam in memoriam vos reducens:
propter gratiam, quæ data eſt mihi à Deo,
16 Ut ſim miniſter Chriſti Jeſu in Gen-
tibus: ſanctificans Evangelium Dei, ut fiat
oblatio Gentium accepta, & ſanctificata
in Spiritu ſancto.
17 Habeo igitur gloriam in Chriſto Jeſu
ad Deum.
18 Non enim audeo aliquid loqui eorum,
quæ per me non efficit Chriſtus in obe-
dientiam Gentium verbo, & factis:
19 In virtute ſignorum, & prodigiorum,
in virtute Spiritus ſancti: ita ut ab Jeruſa-
lem per circuitum uſque ad Illyricum reple-
verim Evangelium Chriſti.
20 Sic autẽ prædicavi Evangelium hoc, nõ ubi E
nominatus eſt Chriſtus: ne ſuper alienũ fũda-
mentum ædificarem: ſed ſicut ſcriptum eſt:
21 * Quibus non eſt annuntiatum de eo, vi- *Iſai. 52. 15.
debunt: & qui non audierunt, intelligent.
22 Propter quod & impediebar plurimũ ve-
nire ad vos, & prohibitus ſum uſque adhuc.
23 Nunc verò ulteriùs locũ non habẽs in his
regionibus, cupiditatem autẽ habens venien-
di ad vos ex multis jam præcedentibus annis:
24 Cùm in Hiſpaniã proficiſci cœpero, ſpero
quod præteriens videã vos, & à vobis deducar
illuc, ſi vobis primùm ex parte fruitus fuero.
25 Nunc igitur proficiſcar in Jeruſalem
miniſtrare ſanctis.
26 Probaverunt enim Macedonia, & Acha- F
ja, collationem aliquam facere in pauperes
ſanctorum, qui ſunt in Jeruſalem.
27 Placuit enim eis: & debitores ſunt eorũ.* *1 Cor. 9. 11.
Nã ſi ſpiritualiũ eorũ participes facti sũt Gen-
tiles: debent & in carnalibus miniſtrare illis.
28 Hoc igitur cùm conſummavero, & aſ-
ſignavero eis fructum hunc: per vos pro-
ficiſcar in Hiſpaniam.
29 Scio autẽ, quoniam veniens ad vos, in abũ-
dantia benedictionis Evangelii Chriſti veniã.
30 Obſecro ergo vos, fratres, per Dominum G
noſtrum Jeſum Chriſtum, & per charitatem
ſancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationi-
bus veſtris pro me ad Deum,
31 Ut liberer ab infidelibus, qui ſunt in
Judæa, & obſequii mei oblatio accepta
fiat in Jeruſalem ſanctis.
32 Ut veniam ad vos in gaudio per vo-
luntatem Dei, & refrigerer vobiſcum.
33 Deus autem pacis ſit cum omnibus
vobis. Amen.

C A P U T XVI.

Commendat Apoſtolus quoſdam apud Romanos, propter nonnullas eorum præeminentias nominatim ſalutandos; quoſdam verò vitandos hortatur, & de aliis dicit, quòd ſalutant Romanos.

1 COmmendo autem vobis Pheben ſoro-
rem noſtram, quæ eſt in miniſterio A
Eccleſiæ, quæ eſt in Cenchris:
2 Ut eã ſuſcipiatis in Dño dignè ſanctis: & aſ-
ſiſtatis ei in quocũq; negotio veſtri indiguerit:
etenim ipſa quoq; aſtitit multis, & mihi ipſi.
3 Salutate * Priſcam, & Aquilam adjuto-
res meos in Chriſto Jeſu: *Act. 18. 2. & 26.
4 (Qui pro anima mea ſuas cervices ſup-
poſuerunt: quibus non ſolus ego gratias
ago, ſed & cunctæ eccleſiæ Gentium)
5 Et domeſticam Eccleſiam eorum. Salu-
tate Epænetum dilectum mihi, qui eſt pri-
mitivus Aſiæ in Chriſto.
6 Salutate Mariam, quæ multùm labora-
vit in vobis.
7 Salutate Andronicũ, & Juniam, cognatos,
& concaptivos meos: qui ſunt nobiles in Apo-
ſtolis, qui & ante me fuerunt in Chriſto.
8 Salutate Ampliatum dilectiſſimum mihi
in Domino.
9 Salutate Urbanum adjutorem noſtrum

in

in Chriſto Jeſu, & Stachyn dilectum meum.
10 Salutate Apellen probum in Chriſto.
11 Salutate eos, qui ſunt ex Ariſtoboli do-
mo. Salutate Herodionem cognatum me-
um. Salutate eos, qui ſunt ex Narciſſi do-
mo, qui ſunt in Domino.
12 Salutate Tryphænam, & Tryphoſam, quæ
laborant in Domino. Salutate Perſidem cha-
riſſimam, quæ multùm laboravit in Domino.
13 Salutate Rufum electum in Domino, &
matrem ejus, & meam.
14 Salutate Aſyncritum, Phlegontẽ, Hermã,
C Patrobam, Hermẽ: &, qui cum eis ſunt, fratres.
15 Salutate Philologum, & Juliam, Ne-
reum, & ſororem ejus, & Olympiadem,
& omnes, qui cum eis ſunt, ſanctos.
16 Salutate invicem in oſculo ſancto. Sa-
lutant vos omnes Eccleſiæ Chriſti.
17 Rogo autem vos, fratres, ut obſerve-
tis eos, qui diſſenſiones, & offendicula
præter doctrinam quam vos didiciſtis, fa-
ciunt; & declinate ab illis.
18 Hujuſcemodi enim Chriſto Dño noſtro nõ
ſerviunt, ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones
& benedictiones ſeducunt corda innocentiũ.
19 Veſtra enim obedientia in omnem lo-
cum divulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis.
Sed volo vos ſapientes eſſe in bono, &
ſimplices in malo.
20 Deus autem pacis conterat Satanam ſub
pedibus veſtris velociter. Gratia Domini
noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum. * Act. 16. 1.
21 * Salutat vos Timotheus adjutor meus, &
Lucius, & Jaſon, & Soſipater, cognati mei.
22 Saluto vos ego Tertius, qui ſcripſi epi-
ſtolam, in Domino.
23 Salutat vos Cajus hoſpes meus, & uni- D
verſa Eccleſia. Salutat vos Eraſtus arca-
rius civitatis, & Quartus, frater.
24 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum
omnibus vobis. Amen.
25 Ei autem, qui potens eſt vos confir-
mare juxta Evangelium meum, & prædica-
tionem Jeſu Chriſti, ſecundùm revelationem
myſterii temporibus æternis taciti,
26 (Quod nunc patefactũ eſt per Scripturas
Prophetarũ ſecundũ præceptũ æterni Dei, ad
obeditionẽ fidei) in cunctis Gentibus cogniti,
27 Soli ſapienti Deo, per Jeſum Chriſtũ, cui
honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Paulus Deo gratias agit de donis datis Corinthiis: cæterùm dolet, quòd de baptizatoribus eſſent inter ipſos ſchiſmata, gaudens quòd miſſus ad prædicandum Evangelium paucos baptizaverit: oſtendens etiam reprobatam mundi ſapientiam, & electos ſimplices: ſicut & iſta eſt ſalus in Chriſti morte, cujus prædicatio judicatur mundo ſtultitia, credentibus verò virtus, ac ſapientia: ideò enim contemptibilia mundi elegit Deus, ne quis in ſe glorietur.

A 1 PAulus vocatus Apoſtolus Jeſu
Chriſti per voluntatem Dei,
& Soſthenes frater.
2 Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi,
ſanctificatis in Chriſto Jeſu,
vocatis ſanctis, cum omnibus,
qui invocant nomen Domini noſtri Jeſu
Chriſti, in omni loco ipſorum, & noſtro.
3 Gratia vobis, & pax à Deo Patre no-
ſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
4 Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis in
gratia Dei, quę data eſt vobis in Chriſto Jeſu:
5 Quòd in omnibus divites facti eſtis in
illo, in omni verbo, & in omni ſcientia:
6 Sicut teſtimonium Chriſti confirmatum
eſt in vobis:
7 Ita ut nihil vobis deſit in ulla gratia,
expectantibus revelationem Domini noſtri
Jeſu Chriſti,
B 8 Qui & confirmabit vos uſque in finem ſine
crimine, in die adventus Domini noſtri
Jeſu Chriſti.
9 * Fidelis Deus: per quem vocati eſtis in ſo- * 1. Theſ. 5. 24.
cietatem filii ejus Jeſu Chriſti Domini noſtri.
10 Obſecro autem vos, fratres, per no-
men Domini noſtri Jeſu Chriſti: ut idipſum
dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſ-
mata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu,
& in eadem ſententia.
11 Significatum eſt enim mihi de vobis,
fratres mei, ab iis, qui ſunt Chloes, quia
contentiones ſunt inter vos.
12 Hoc autem dico, quod unuſquiſque
veſtrum dicit: Ego quidem ſum Pauli: ego
autem * Apollo: ego verò Cephæ: ego * Act. 18. 24.
autem Chriſti.
13 Diviſus eſt Chriſtus? Numquid Pau- C
lus crucifixus eſt pro vobis? aut in nomi-
ne Pauli baptizati eſtis?
14 Gratias ago Deo, quòd neminem veſtrum
baptizavi, * niſi Criſpum, & Cajum: * Act. 18. 8.
15 Ne quis dicat, quòd in nomine meo
baptizati eſtis.
16 Baptizavi autem & Stephanæ domum:
cæterum neſcio, ſi quem alium baptizaverim.
17 Non enim miſit me Chriſtus baptiza-
re, ſed evangelizare: * non in ſapientia * 2. Petr. 1. 16. Infra 2. 1.
verbi, ut non evacuetur crux Chriſti.
18 Verbum enim crucis pereuntibus qui-
dem ſtultitia eſt: iis autem, qui ſalvi ſunt,
id eſt nobis, Dei virtus eſt.
19 Scriptum eſt enim: * Perdam ſapien- * Ro. 1. 18. Iſai. 29. 14.
tiam ſapientium, & prudentiam pruden-
tium reprobabo.

* Iſa. 33. 18.

20 * Ubi ſapiens? ubi ſcriba? ubi conquiſitor hujus ſæculi? Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam hujus mundi?

21 Nam quia in Dei ſapientia non cognovit mundus per ſapientiam Deū: placuit Deo per ſtultitiā prędicationis ſalvos facere credentes.

22 Quoniam & Judæi ſigna petunt, & Græci ſapientiam quærunt:

23 Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum: Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam;

D

24 Ipſis autem vocatis Judæis, atque Grecis, Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam:

25 Quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus: & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus.

26 Videte enim vocationem veſtram, fratres, quia non multi ſapientes ſecundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles:

27 Sed, quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia:

28 Et ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non ſunt, ut ea, quæ ſunt, deſtrueret:

29 Ut non glorietur omnis caro in conſpectu ejus.

* Je. 23. 5. * Jer. 9. 23. 24. 2 Cor. 10 17.

30 Ex ipſo autem vos eſtis in Chriſto Jeſu, qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, & * juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio:

31 Ut quemadmodùm ſcriptum eſt: * Qui gloriatur, in Domino glorietur.

CAPUT II.

Oſtendit Paulus, ſe Chriſtum, & hunc crucifixum, magna modeſtia, verbiſque ſimplicibus prædicaſſe Corinthiis: quamquam perfectis loqueretur etiam ſapientiam mundo abſconditam, quæ ſolo Dei ſpiritu cognoſci poteſt: animalis etiam homo non percipit, quæ Dei ſunt.

A

* Sup. 1. 17.

1 ET ego, cùm veniſſem ad vos, fratres, veni * non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientiæ, annuntians vobis teſtimonium Chriſti.

2 Non enim judicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum.

* Act. 18. 1. * 2. Petr. 1. 16.

3 * Et ego in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos;

4 Et ſermo meus, & prædicatio mea, * non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis:

5 Ut fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei.

B

6 Sapientiam autem loquimur inter perfectos; ſapientiam verò non hujus ſæculi, neque principum hujus ſæculi, qui deſtruuntur:

7 Sed loquimur Dei ſapientiam in myſterio, quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinavit Deus ante ſæcula in gloriam noſtram,

8 Quam nemo principum hujus ſæculi cognovit: ſi enim cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.

* Iſa. 64. 4.

9 Sed ſicut ſcriptum eſt: * Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum:

C

10 Nobis autem revelavit Deus per ſpiritum ſuum. Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.

11 Quis enim hominū ſcit, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt? ita & quæ Dei ſunt, nemo cognovit, niſi ſpiritus Dei.

D

12 Nos autem non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed Spiritum, qui ex Deo eſt, ut ſciamus, quæ à Deo donata ſunt nobis:

* Sap. 1. 17. & 1. 4. 2 Pet. 1. 16.

13 * Quæ & loquimur non in doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina ſpiritus, ſpiritualibus ſpiritualia comparantes.

14 Animalis autē homo non percipit ea, quæ sūt Spiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi, & nō poteſt intelligere, quia ſpiritualiter examinatur.

15 Spiritualis autem judicat omnia: & ipſe à nemine judicatur.

* Sap. 9. 13. Iſai. 40. 13. Rom. 11. 34.

16 * Quis enim cognovit ſenſum Dñi, qui inſtruat eū? Nos autē ſenſum Chriſti habemus.

CAPUT III.

Corinthiis adhuc carnalibus non potuit Paulus prædicare recondita fidei myſteria: contendebant enim de his, qui tantùm miniſtri erant, cùm ſolus Deus poſſit gratiæ, ac virtutum dare incrementa, ſoluſque Chriſtus ſit fidei fundamentum: ſuper quod quis benè, aut malè ſuperædificaverit, patebit in die examinis. Non eſt violandum Dei templum, quod ſumus nos, nec in Dei miniſtris gloriandum.

A

1 ET ego, fratres, non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tamquàm parvulis in Chriſto,

2 Lac vobis potum dedi, non eſcam: nondum enim poteratis: ſed nec nunc quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis.

3 Cùm enim ſit inter vos zelus, & contentio: nonne carnales eſtis, & ſecundùm hominem ambulatis?

4 Cùm enim quis dicat: Ego quidē ſum Pauli: alius autē: Ego Apollo: nonne homines eſtis? Quid igitur eſt Apollo? quid verò Paulus?

5 Miniſtri ejus, cui crediditis, & unicuique ſicut Dominus dedit.

B

6 Ego plantavi, Apollo rigavit: ſed Deus incrementum dedit.

7 Itaque neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat: ſed, qui incrementum dat, Deus.

* Pſal. 61. 13. Matt. 16. 27. Rom. 2. 6. * Gal. 6. 5.

8 * Qui autem plantat, & qui rigat, unum ſunt. * Unuſquiſque autem propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem.

9 Dei enim ſumus adjutores: Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis.

10 Secundùm gratiam Dei, quæ data eſt mihi, ut ſapiens architectus fundamentum poſui: alius autem ſuperædificat. Unuſquiſque autem videat, quomodo ſuperædificet.

C

11 Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus.

12 Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam,

13 Uniuſcujuſque opus manifeſtū erit: Dies enim Dñi declarabit, quia in igne revelabitur, & uniuſcujuſq; opus quale ſit, ignis probabit.

14 Si cujus opus manſerit, quod ſuperædificavit, mercedem accipiet.

D

15 Si cujus opus arſerit, detrimentū patietur: ipſe autē ſalvus erit, ſic tamē quaſi per ignem.

* Infr. 6. 19. 2 Cor. 6. 16.

16 Neſcitis, quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis?

17 Si quis autem templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus. * Templum enim Dei

ſanctum eſt, quod eſtis vos.
18 Nemo ſe ſeducat: ſi quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat, ut ſit ſapiens.
19 Sapientia enim hujus mundi ſtultitia
* Job 5. 13. eſt apud Deum. Scriptum eſt enim: * Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum.
* Pſal. 93. 11. 20 Et iterum: * Dominus novit cogitationes ſapientium, quoniam vanæ ſunt.
21 Nemo itaque glorietur in hominibus.
22 Omnia enim veſtra ſunt, ſive Paulus, ſive Apollo, ſive Cephas, ſive mundus, ſive vita, ſive mors, ſive præſentia, ſive futura: omnia enim veſtra ſunt:
23 Vos autem Chriſti: Chriſtus autem Dei.

CAPUT IV.

Non temerè judicandum eſt de Dei miniſtris: reprehenduntur Corinthii, qui de miniſtris, & acceptis donis gloriabantur, ac ſi illa à ſe haberent, & ſe extollentes contemnebant etiam Apoſtolos, quamquam Paulus illos in Chriſto genuerat: dicit, ſe brevi venturum Corinthum, quò Pſeudo-apoſtolos redarguat.

A 2 Cor. 6. 4. 1 SIc nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.
2 Hic jam quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur.
3 Mihi autem pro minimo eſt, ut à vobis judicer, aut ab humano die: ſed neque meipſum judico.
4 Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed non in hoc juſtificatus ſum: qui autem judicat me, Dominus eſt.
5 Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dñs: qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.
B 6 Hæc autem, fratres, transfiguravi in me, & Apollo, propter vos: ut in nobis diſcatis, ne ſupra quàm ſcriptum eſt, unus adverſus alterum infletur pro alio.
7 Quis enim te diſcernit? Quid autem habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?
8 Jam ſaturati eſtis, jam divites facti eſtis: ſine nobis regnatis: & utinam regnetis, ut & nos vobiſcum regnemus.
9 Puto enim, quòd Deus nos Apoſtolos noviſſimos oſtendit, tamquàm morti deſtinatos: quia ſpectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus.
C 10 Nos ſtulti propter Chriſtum, vos autem prudentes in Chriſto: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles.
11 Uſque in hanc horam & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus,
* Act. 20. 34. 1 Theſ. 2. 9. 2 Theſ. 3. 8. 12 Et * laboramus operantes manibus noſtris: maledicimur, & benedicimus: perſecutionem patimur, & ſuſtinemus:
13 Blaſphemamur, & obſecramus: tamquàm purgamenta hujus mundi facti ſumus, omnium peripſema uſque adhuc.
14 Non ut confundam vos, hæc ſcribo, ſed ut filios meos chariſſimos moneo.
D 15 Nam ſi decem millia pædagogorum habeatis in Chriſto, ſed non multos patres. Nam in Chriſto Jeſu per Evangelium ego vos genui.
16 Rogo ergo vos, imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.
17 Ideò miſi ad vos Timotheum, qui eſt filius meus chariſſimus, & fidelis in Dño: qui vos commonefaciet vias meas, quæ ſunt in Chriſto Jeſu, ſicut ubique in omni Eccleſia doceo.
18 Tamquàm non venturus ſim ad vos, ſic inflati ſunt quidam.
19 Veniam autem ad vos citò, ſi Dominus voluerit: & cognoſcam non ſermonem eorum, qui inflati ſunt, ſed virtutem.
20 Non enim in ſermone eſt regnum Dei, ſed in virtute.
21 Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?

CAPUT V.

Corinthios reprehendit, quòd in inceſtu publicè viventem tolerarent, quem abſens tradit Satanæ, monent, ut expurgato vitiorum fermento, puri Paſcha celebrent: nec vult eos commiſceri Chriſtianis palàm criminoſis.

1 OMninò auditur inter vos fornicatio, & A
talis fornicatio, qualis nec inter Gen- Lev. 18. 7.
tes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat. & 20. 11.
2 Et vos inflati eſtis: & non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit.
3 * Ego quidem abſens corpore, præſens * Col. 2. 5.
autem ſpiritu, jam judicavi, ut præſens, eum, qui ſic operatus eſt,
4 In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, B
congregatis vobis, & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Jeſu,
5 Tradere hujuſmodi ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri Jeſu Chriſti.
6 Non eſt bona gloriatio veſtra. * Neſci- * Gal. 5. 9.
tis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit?
7 Expurgate vetus fermentum, ut ſitis no- C
va conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.
8 Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ: ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis.
9 Scripſi vobis in epiſtola: Ne commiſceamini fornicariis.
10 Non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis ſervientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiiſſe.
11 Nunc autem ſcripſi vobis non commi- D
ſceri: ſi is, qui frater nominatur, eſt fornicator, aut avarus, aut idolis ſerviens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax: cum ejuſmodi nec cibum ſumere.
12 Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt, judicare? Nonne de iis, qui intus ſunt, vos judicatis?
13 Nam eos, qui foris ſunt, Deus judicabit. Auferte malum ex vobis ipſis.

CAPUT VI.

Corripit eos, quòd judicio contenderent coram judice ethnico; enumerans quædam peccata, quibus involuti regnum Dei non poſſidebunt: quædam licere dicit, quæ non expediant: & varias ob cauſas oſtendit vitandam fornicationem.

1 AUdet aliquis veſtrum habens negotium A
adverſus alterum, judicari apud ini-

quos,

quos, & non apud ſanctos.
2 An neſcitis, quoniam ſancti de hoc mundo
judicabunt? Et ſi in vobis judicabitur mun-
dus, indigni eſtis, qui de minimis judicetis?
3 Neſcitis, quoniam angelos judicabimus?
quantò magis ſæcularia?
4 Sæcularia igitur judicia ſi habueritis:
contemptibiles, qui ſunt in Eccleſia, illos
conſtituite ad judicandum.

B

5 Ad verecundiam veſtram dico. Sic non
eſt inter vos ſapiens quiſquam, qui poſſit
judicare inter fratrem ſuum?
6 Sed frater cum fratre judicio conten-
dit: & hoc apud infideles?
7 * Jam quidem omninò delictum eſt in
vobis, quòd judicia habetis inter vos.
Quare non magis injuriam accipitis? qua-
re non magis fraudem patimini?

* Mat. 5. 39. Lucæ 6. 29. Rom. 12. 17. 1 Thes. 4. 6.

8 Sed vos injuriam facitis, & fraudatis:
& hoc fratribus.
9 An neſcitis, quia iniqui regnum Dei non
poſſidebunt? Nolite errare: Neque fornica-
rii, neque idolis ſervientes, neque adulteri,
10 Neque molles, neque maſculorum con-
cubitores, neque fures, neque avari, ne-
que ebrioſi, neque maledici, neque rapa-
ces regnum Dei poſſidebunt.

C

11 Et hæc quidam fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed
ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis, in nomine
Dñi noſtri Jeſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri.
12 Omnia mihi licent, ſed non omnia
expediunt: Omnia mihi licent, ſed ego ſub
nullius redigar poteſtate.
13 Eſca ventri, & venter eſcis: Deus autem &
hunc, & has deſtruet: corpus autem non for-
nicationi, ſed Domino: & Dominus corpori.
14 Deus verò & Dominum ſuſcitavit: &
nos ſuſcitabit per virtutem ſuam.
15 Neſcitis, quoniam corpora veſtra mem-
bra ſunt Chriſti? Tollens ergo membra Chri-
ſti, faciam membra meretricis? Abſit.

D

16 An neſcitis, quoniam qui adhæret me-
retrici, unum corpus efficitur? * Erunt
enim (inquit) duo in carne una.

* Gen. 2. 24. * Mat. 19. 5. Marc. 10. 8. Eph. 5. 31.

17 Qui autem adhæret Dño, unus ſpiritus eſt.
18 Fugite fornicationem. Omne peccatum,
quodcumque fecerit homo, extra corpus eſt:
qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat.
19 An neſcitis, quoniam * membra veſtra
templum ſunt Spiritus ſancti, qui in vobis eſt,
quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri?

* Sup. 3. 17. 2 Cor. 6. 16.

20 * Empti enim eſtis pretio magno. Glo-
rificate, & portate Deum in corpore veſtro.

* Infra 7. 23. 1 Pet. 1. 18.

CAPUT VII.

Corinthios inſtruit de matrimonio, ejuſque uſu, & indiſſolubili vinculo, innuptis commendans cælibatum: & quomodo fidelis cum conjuge infideli ſe habere debeat: quòdque unuſquiſque, in quo vita ſtatu ad fidem vocatus eſt, permaneat: virginitatem matrimonio præfert, uxorem mortuo marito liberam dicens, ut cui velit, in Domino nubat.

A

1 DE quibus autem ſcripſiſtis mihi: Bonum
eſt homini mulierem non tangere:
2 Propter fornicationem autem unuſquiſ-
que ſuam uxorem habeat, & unaquæque
ſuum virum habeat.
3 * Uxori vir debitum reddat: ſimiliter
autem & uxor viro.

* 1. Petr. 3. 7.

4 Mulier ſui corporis poteſtatem non habet,
ſed vir. Similiter autem & vir ſui corporis
poteſtatem non habet, ſed mulier.
5 Nolite fraudare invicem, niſi fortè ex con-
ſenſu ad tempus, ut vacetis orationi: & ite-
rum revertimini in idipſum, ne tentet vos
Satanas propter incontinentiam veſtram.
6 Hoc autem dico ſecundùm indulgen-
tiam, non ſecundùm imperium.

B

7 Volo enim omnes vos eſſe ſicut meipſum:
ſed unuſquiſque proprium donum habet ex
Deo: alius quidem ſic, alius verò ſic.
8 Dico autem non nuptis, & viduis; bonum
eſt illis, ſi ſic permaneant, ſicut & ego.
9 Quòd ſi non ſe continent, nubant.
Melius eſt enim nubere, quàm uri.
10 Iis autem, qui matrimonio juncti ſunt,
præcipio non ego, ſed Dominus, * uxo-
rem à viro non diſcedere.

* Mat. 5. 32. 19. 9. Marc. 10. 9. Luc. 16. 18

11 Quòd ſi diſceſſerit, manere innuptã, aut
viro ſuo recõciliari. Et vir uxorẽ nõ dimittat.
12 Nam cæteris ego dico, non Dominus. Si
quis frater uxorẽ habet infidelem, & hæc con-
ſentit habitare cum illo, non dimittat illam.
13 Et ſi qua mulier fidelis habet virum
infidelem, & hic conſentit habitare cum
illa, non dimittat virum:

C

14 Sanctificatus eſt enim vir infidelis per
mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier
infidelis per virum fidelem: alioquin filii ve-
ſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt.
15 Quòd ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non
enim ſervituti ſubjectus eſt frater, aut ſoror in
hujuſmodi: in pace autem vocavit nos Deus.
16 Unde enim ſcis, mulier, ſi virũ ſalvum fa-
cies? aut unde ſcis vir, ſi mulierẽ ſalvã facies?
17 Niſi unicuique ſicut diviſit Dominus,
unumquemque ſicut vocavit Deus, ita am-
bulet, & ſicut in omnibus eccleſiis doceo.

D

18 Circumciſus aliquis vocatus eſt? non
adducat præputium. In præputio aliquis
vocatus eſt? non circumcidatur.
19 Circumciſio nihil eſt, & præputium ni-
hil eſt: ſed obſervatio mandatorum Dei.
20 * Unuſquiſque, in qua vocatione vo-
catus eſt, in ea permaneat.

* Eph. 4. 1.

21 Servus vocatus es? non ſit tibi curæ:
ſed & ſi potes fieri liber, magis utere.
22 Qui enim in Domino vocatus eſt ſer-
vus, libertus eſt Domini: ſimiliter qui liber
vocatus eſt, ſervus eſt Chriſti.
23 * Pretio empti eſtis, nolite fieri ſervi
hominum.

* Sup. 6. 20 1 Pet. 1. 18.

E

24 Unuſquiſque in quo vocatus eſt, fra-
tres, in hoc permaneat apud Deum.
25 De virginibus autem præceptum Dñi non
habeo: conſilium autem do, tamquàm miſeri-
cordiam conſecutus à Domino, ut ſim fidelis.
26 Exiſtimo ergo hoc bonum eſſe propter
inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt
homini ſic eſſe.
27 Alligatus es uxori? noli quærere ſolutio-
nem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorẽ.
28 Si autem acceperis uxorem: non pecca-
ſti. Et ſi nupſerit virgo, non peccavit: tri-
bulationem tamen carnis habebunt hujuſmo-
di. Ego autem vobis parco.
29 Hoc itaque dico, fratres: Tempus bre-
ve eſt: reliquum eſt, ut & qui habent uxo-
res, tamquàm non habentes ſint:

30 Et

Digitized by Google

30 Et qui flent, tamquam non flentes: &
qui gaudent, tamquam non gaudentes: &
qui emunt, tamquam non poſſidentes:
F 31 Et qui utuntur hoc mundo tamquam non
utantur: præterit enim figura hujus mundi.
32 Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe.
Qui ſine uxore eſt, ſolicitus eſt, quæ Do-
mini ſunt, quomodo placeat Deo.
33 Qui autem cum uxore eſt, ſolicitus
eſt, quæ ſunt mundi, quomodo placeat
uxori, & diviſus eſt.
34 Et mulier innupta, & virgo cogitat,
quæ Domini ſunt; ut ſit ſancta corpore,
& ſpiritu. Quæ autem nupta eſt, cogitat,
quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro.
G 35 Porrò hoc ad utilitatem veſtram dico:
non ut laqueum vobis injiciam, ſed ad id,
quod honeſtum eſt, & quod facultatem præ-
beat ſine impedimento Dominum obſecrandi.
36 Si quis autem turpem ſe videri exiſti-
mat ſuper virgine ſua, quòd ſit ſuperadul-
ta, & ita oportet fieri: quod vult faciat:
non peccat, ſi nubat.
37 Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non
habens neceſſitatem, poteſtatem autem ha-
bens ſuæ voluntatis, & hoc judicavit in corde
ſuo, ſervare virginem ſuam, bene facit.
38 Igitur & qui matrimonio jungit virginem
ſuam, bene facit: & qui nõ jungit, melius facit.
* Ro. 7. 2. 39 * Mulier alligata eſt legi, quanto tempore
vir ejus vivit: quòd ſi dormierit vir ejus libe-
rata eſt: cui vult nubat: tantùm in Domino.
40 Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit,
ſecundùm meum conſilium: puto autem,
quòd & ego Spiritum Dei habeam.

CAPUT VIII.

Quamquam idolothytis veſci non ſit ex ſe illicitum, cùm idolum nullius ſit efficaciæ, aut poteſtatis, non ſunt tamen illa edenda, aut repugnante conſcientia, aut cum infirmorum offendiculo: neque ea edere, aut non edere, hominem efficit meliorem.

A 1 DE iis autem, quæ idolis ſacrificantur,
ſcimus quia omnes ſcientiam habe-
mus. Scientia inflat, charitas verò ædificat.
2 Si quis autem ſe exiſtimat ſcire aliquid,
nondum cognovit, quemadmodum opor-
teat eum ſcire.
3 Si quis autem diligit Deum, hic cogni-
tus eſt ab eo.
B 4 De eſcis autem, quæ idolis immolantur,
ſcimus, quia nihil eſt idolum in mundo,
& quòd nullus eſt Deus, niſi unus.
5 Nam etſi ſunt, qui dicantur dii, ſive
in cœlo, ſive in terra (ſiquidem ſunt dii
multi, & domini multi)
6 Nobis tamen unus Deus Pater, ex quo om-
nia, & nos in illum: & unus Dominus Jeſus
Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum.
C 7 Sed non in omnibus eſt ſcientia. Quidam
autem cum conſcientia uſque nunc idoli,
quaſi idolothytum manducant: & conſcien-
tia ipſorum cùm ſit infirma, polluitur.
8 Eſca autem nos non commendat Deo. Ne-
que enim ſi manducaverimus, abundabimus:
neque ſi non manducaverimus, deficiemus.
9 Videte autem ne fortè hæc licentia ve-
ſtra offendiculum fiat infirmis.
D 10 Si enim quis viderit eum, qui habet ſcien-
tiam, in idolio recumbentem: nonne con-
ſcientia ejus, cùm ſit infirma, ædificabitur
ad manducandum idolothyta?
11 * Et peribit infirmus in tua ſcientia, fra- * Ro. 14. 15.
ter, propter quem Chriſtus mortuus eſt?
12 Sic autem peccantes in fratres, & per-
cutientes conſcientiam eorum infirmam, in
Chriſtum peccatis.
13 * Quapropter ſi eſca ſcandalizat fra- * Ro. 14. 21.
trem meum: non manducabo carnem in
æternum, ne fratrem meum ſcandalizem.

CAPUT IX.

Non accipiebat Paulus victum à Corinthiis, quibus concionabatur, ut omnem amputaret offendiculi occaſionem, licèt hoc ſibi fuiſſe licitum multis probet argumentis: ſed in omnem formam ſe vertit, quò plures ad Dei cultum adducat: Corinthios exhortando ad imitationem eorum, qui in ſtadio currunt, aut in agone certant: ſuum quoque ait ſe domare corpus.

1 NOn ſum liber? Non ſum Apoſtolus? A
Nonne Chriſtum Jeſum Dñm noſtrum
vidi? Nonne opus meum vos eſtis in Domino?
2 Et ſi aliis non ſum Apoſtolus, ſed ta-
men vobis ſum: nam ſignaculum Apoſtola-
tus mei vos eſtis in Domino.
3 Mea defenſio apud eos, qui me inter-
rogant, hæc eſt.
4 Numquid non habemus poteſtatem man-
ducandi, & bibendi?
5 Numquid non habemus poteſtatem mu-
lierem ſororem circumducendi, ſicut & cæte-
ri Apoſtoli, & fratres Domini, & Cephas?
6 Aut ego ſolus, & Barnabas, non habe-
mus poteſtatem hoc operandi?
7 Quis militat ſuis ſtipendiis umquam? Quis B
plantat vineam, & de fructu ejus nõ edit? Quis
paſcit gregẽ, & de lacte gregis non manducat?
8 Numquid ſecundùm hominem hæc di-
co? An & lex hæc non dicit?
9 Scriptum eſt enim in lege Moyſi: * Non * Deu. 25. 6. 1. Timoth. 5. 18.
alligabis os bovi trituranti. Numquid de
bobus cura eſt Deo?
10 An propter nos utique hoc dicit? Nam
propter nos ſcripta ſunt, quoniam debet in
ſpe, qui arat, arare: & qui triturat, in
ſpe fructus percipiendi.
11 * Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, * Ro. 15. 27.
magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus?
12 Si alii poteſtatis veſtræ participes ſunt,
quare non potiùs nos? ſed non uſi ſumus hac
poteſtate: ſed omnia ſuſtinemus, ne quod
offendiculum demus Evangelio Chriſti.
13 * Neſcitis, quoniam, qui in ſacrario ope- * Deu. 18. 1.
rantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt: & qui al-
tari deſerviunt, cum altari participant?
14 Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evan-
gelium annuntiant, de Evangelio vivere.
15 Ego autem nullo horum uſus ſum. Non C
autem ſcripſi hæc, ut ita fiant in me: bo-
num eſt enim mihi magis mori, quàm ut
gloriam meam quis evacuet.
16 Nam ſi evangelizavero, non eſt mihi
gloria: neceſſitas enim mihi incumbit: væ
enim mihi eſt, ſi non evangelizavero.
17 Si enim volens hoc ago, mercedem habeo:
ſi autem invitus, diſpenſatio mihi credita eſt.
18 Quæ eſt ergo merces mea? Ut Evangelium
prædicans, ſine ſumptu ponam Evangelium,
ut non abutar poteſtate mea in Evangelio.

19 Nam cùm liber eſſem ex omnibus, omniũ
me ſervum feci, ut plures lucrifacerem.
D 20 Et factus ſum Judæis tamquàm Judæus,
ut Judæos lucrarer:
21 Iis, qui ſub lege ſunt, quaſi ſub lege eſſem
(cùm ipſe non eſſem ſub lege) ut eos, qui ſub
lege erant, lucrifacerem: iis, qui ſine lege
erant, tamquam ſine lege eſſem (cùm ſine lege
Dei non eſſem: ſed in lege eſſem Chriſti)
ut lucrifacerem eos, qui ſine lege erant.
22 Factus ſum infirmis infirmus, ut infirmos
lucrifacerem. Omnibus omnia factus ſum,
ut omnes facerem ſalvos.
23 Omnia autem facio propter Evange-
lium: ut particeps ejus efficiar.
24 Neſcitis quòd ii, qui in ſtadio currunt,
omnes quidem currunt, ſed unus accipit bra-
vium? Sic currite, ut comprehendatis.
25 Omnis autẽ, qui in agone cõtendit, ab om-
nibus ſe abſtinet: & illi quidẽ, ut corruptibi-
lem coronã accipiant; nos autem incorruptã.
26 Ego igitur ſic curro, non quaſi in incer-
tum: ſic pugno, non quaſi aerem verberans:
27 Sed caſtigo corpus meum, & in ſervi-
tutem redigo: ne fortè cùm aliis prædica-
verim, ipſe reprobus efficiar.

CAPUT X.

Commemoratione ingratorum Judæorum frequenter ob varia peccata à Deo punitorum, hos à ſimilibus abſterret: de tentatione humana, & Dei in tentationibus auxilio: non ſolùm idololatria fugienda eſt, ſed & menſa eorum, qui idolothytis veſcuntur; tum quòd per hoc videantur aliquid idolis deferre, tum quòd ſcandalo ſint infirmioribus.

A 1 NOlo enim vos ignorare, fratres, quo-
* Exo. niam patres noſtri omnes * ſub nube
1. 21. fuerunt, & omnes * mare tranſierunt:
* Nu. 2 * Et omnes in Moyſe baptizati ſunt, in
o. 21. nube, & in mari:
* Exo. 3 * Et omnes eamdem eſcam ſpiritalem
14. 21. manducaverunt,
16 15. 4 * Et omnes eumdem potum ſpiritalem bi-
* Exo. berunt (bibebant autem de ſpiritali, conſe-
17. 6. quente eos, petra: petra autem erat Chriſtus)
Num. 20. 11. 5 Sed non in pluribus eorum beneplacitum
B eſt Deo: * nam proſtrati ſunt in deſerto.
* Nu. 16. 64. 6 Hæc autem in figura facta ſunt noſtri, ut
65. non ſimus concupiſcentes malorum, * ſicut
* Pſal. & illi concupierunt.
105. 7 Neque idololatræ efficiamini, ſicut qui-
4. dam ex ipſis: quemadmodum ſcriptum eſt:
* Exo. 32. 6. * Sedit populus manducare, & bibere, &
* Nu. ſurrexerunt ludere.
25. 1. 8 Neque fornicemur, * ſicut quidam ex
* Nu. ipſis fornicati ſunt, & ceciderunt una die
21. 5. 6 vigintitria millia.
* Nu. 11. 1. 9 Neque tentemus Chriſtum: * ſicut quidam
& 14. 1 eorum tentaverunt, & à ſerpentibus periere̋t.
C 10 * Neque murmuraveritis, ſicut quidam
eorum murmuraverunt, & perierunt ab ex-
terminatore.
11 Hæc autem omnia in figura cõtingebant
illis: ſcripta ſunt autem ad correptionem no-
ſtram, in quos fines ſæculorum devenerunt.
12 Itaque, qui ſe exiſtimat ſtare, videat
ne cadat.
13 Tentatio vos non apprehẽdat niſi huma-
na, fidelis autem Deus eſt, qui nõ patietur vos
tentari ſupra id, quod poteſtis, ſed faciet etiã
cum tẽtatione proventũ, ut poſſitis ſuſtinere:
14 Propter quod chariſſimi mihi, fugite ab D
idolorum cultura.
15 Ut prudentibus loquor, vos ipſi judi-
cate, quod dico.
16 Calix benedictionis, cui benedicimus,
nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt?
& panis, quem frangimus, nonne partici-
patio corporis Domini eſt?
17 Quoniam unus panis, unum corpus multi
ſumus, omnes, qui de uno pane participamus.
18 Videte Iſrael ſecundùm carnem: nonne, E
qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?
19 Quid ergo dico, quòd idolis immolatum
ſit aliquid? aut quòd idolum ſit aliquid?
20 Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis im-
molant, & non Deo. Nolo autem vos ſocios
fieri dæmoniorum: non poteſtis calicem Do-
mini bibere, & calicem dæmoniorum:
21 Non poteſtis menſæ Domini partici-
pes eſſe, & menſæ dæmoniorum.
22 An æmulamur Dominum? Numquid
fortiores illo ſumus? * Omnia mihi licent, * Sup. 6. 12.
ſed non omnia expediunt.
23 Omnia mihi licẽt, ſed non omnia ædificãt. F
24 Nemo, quod ſuum eſt, quærat, ſed
quod alterius.
25 Omne, quod in macello vænit, manduca-
te, nihil interrogantes propter conſcientiam.
26 * Domini eſt terra, & plenitudo ejus.
27 Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire: * Pſal.
omne, quod vobis apponitur, manducate, ni- 23. 1.
hil interrogantes propter conſcientiam. Eccl. 17. 31
28 Si quis autem dixerit: Hoc immolatum
eſt idolis: nolite manducare, propter illum
qui indicavit, & propter conſcientiam:
29 Conſcientiam autem dico non tuam, ſed G
alterius. Ut quid enim libertas mea judi-
catur ab aliena conſcientia?
30 Si ego cum gratia participo, quid blaſ-
phemor pro eo, quòd gratias ago?
31 * Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive * Col. 3. 17.
aliquid facitis: omnia in gloriam Dei facite.
32 Sine offenſione eſtote Judæis, & Gen-
tibus, & Eccleſiæ Dei:
33 Sicut & ego per omnia omnibus placeo,
non quærens quod mihi utile eſt, ſed quod
multis, ut ſalvi fiant.

CAPUT XI.

Vir aperto, mulier autem velato debet orare capite: Corinthios reprehendit, quòd ad celebrandam cœnam Dominicam invicem non expectarent: ſed inter ſe diſſiderent: referens interim Sacramenti Euchariſtiæ à Chriſto inſtitutionem, & ſcelus, ac pœnam indignè ad illud accedentium.

1 IMitatores mei eſtote, ſicut & ego A
Chriſti.
2 Laudo autem vos, fratres, quòd per
omnia mei memores eſtis: & ſicut tradidi
vobis, præcepta mea tenetis.
3 Volo autem vos ſcire, * quòd omnis vi- * Eph.
ri caput, Chriſtus eſt: caput autem mu- 5. 23.
lieris, vir: caput verò Chriſti, Deus.
4 Omnis vir orans, aut prophetans velato
capite, deturpat caput ſuum.
5 Omnis autem mulier orans, aut prophetans
non velato capite, deturpat caput ſuum:
unum enim eſt, ac ſi decalvetur.

6 Nam ſi non velatur mulier, tondeatur. Si verò turpe eſt mulieri tonderi, aut decalvari, velet caput ſuum.

*Gen. 1. 26. 7 Vir quidem non debet velare caput ſuum: quoniam * imago, & gloria Dei eſt, mulier autem gloria viri eſt.

8 Non enim vir ex muliere eſt, ſed mulier ex viro.

*Gen. 2. 21. 9 * Etenim non eſt creatus vir propter mulierem, ſed mulier propter virum?

C 10 Ideò debet mulier poteſtatem habere ſupra caput propter Angelos.

11 Verumtamen neque vir ſine muliere, neque mulier ſine viro, in Domino.

12 Nam ſicut mulier de viro, ita & vir per mulierem: omnia autem ex Deo.

13 Vos ipſi judicate: decet mulierem non velatam orare Deum?

14 Nec ipſa natura docet vos, quòd vir quidem ſi comam nutriat, ignominia eſt illi:

D 15 Mulier verò ſi comam nutriat, gloria eſt illi quoniã capilli pro velamine ei dati ſunt.

16 Si quis autem videtur contentioſus eſſe: nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.

17 Hoc autem præcipio: non laudans, quòd non in melius, ſed in deterius convenitis.

18 Primùm quidem convenientibus vobis in Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos, & ex parte credo.

E 19 Nam oportet, & hæreſes eſſe, ut & qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis.

20 Convenientibus ergo vobis in unum, jam non eſt Dominicam cœnam manducare.

21 Unuſquiſque enim ſuam cœnam præſumit ad manducandum. Et alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt.

22 Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? Aut Eccleſiã Dei cõtemnitis, & confunditis eos, qui non habent? Quid dicã vobis? Laudo vos? in hoc nõ laudo.

23 Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jeſus, in qua nocte tradebatur, accepit panem,

Mat. 26.26. Mar. 14.22. 24 Et gratias agens fregit, & dixit: Accipite, & manducate: hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem.

F Luc. 22.17. 25 Similiter & calicem, poſtquàm cœnavit dicens: Hic calix novum teſtamentum eſt in meo ſanguine, hoc facite, quotieſcumque bibetis, in meam commemorationem.

26 Quotieſcumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.

*Joa. 6. 59. 27 * Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè: reus erit corporis, & ſanguinis Domini.

*2. Cor. 13. 5. 28 * Probet autem ſeipſum homo: & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.

G 29 Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit: non dijudicans corpus Domini.

30 Ideò inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi.

31 Quòd ſi noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur.

32 Dum judicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.

33 Itaque, fratres mei, cùm convenitis ad manducandum, invicem expectate.

34 Si quis eſurit, domi manducet: ut non in judicium conveniatis. Cætera autem, cùm venero, diſponam.

CAPUT XII.

Variis dantur varia ejuſdem Spiritus ſancti chariſmata, ut in modum humani corporis quiſque ſuo ſungatur officio, & mutuaſcopera omnes indigere cognoſcentes, mutuò ſe foveant: & ita Chriſtus ſuæ providit Eccleſiæ de variis hominum ſtatibus.

1 De ſpiritualibus autem nolo vos ignorare, fratres. A

*Mar. 9. 38. 2 Scitis, quoniam cùm Gentes eſſetis, ad ſimulachra muta prout ducebamini euntes.

3 Ideò notum vobis facio,* quòd nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Jeſu. Et nemo poteſt dicere, Dominus Jeſus, niſi in Spiritu ſancto.

4 Diviſiones verò gratiarum ſunt, idem autem Spiritus:

5 Et diviſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus:

6 Et diviſiones operationum ſunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.

7 Unicuique autem datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem.

8 Alii quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ: alii autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eumdem Spiritum:

9 Alteri fides in eodem Spiritu: alii gratia ſanitatum in uno Spiritu:

10 Alii operatio virtutum, alii prophetia, alii diſcretio ſpirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum. B

11 * Hæc autem omnia operatur unus, atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult. *Rom. 12. 6 Eph. 4. 7.

12 Sicut enim corpus unum eſt, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm ſint multa, unum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus.

13 Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus, ſive Judæi, ſive Gentiles, ſive ſervi, ſive liberi: & omnes in uno Spiritu potati ſumus.

14 Nam, & corpus non eſt unum membrum, ſed multa.

15 Si dixerit pes: Quoniam non ſum manus, non ſum de corpore: num ideò non eſt de corpore?

16 Et ſi dixerit auris: Quoniam non ſum oculus, non ſum de corpore: num ideò non eſt de corpore? C

17 Si totum corpus oculus: ubi auditus? Si totum auditus: ubi odoratus?

18 Nunc autem poſuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore ſicut voluit.

19 Quòd ſi eſſent omnia unum membrum, ubi corpus?

20 Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus.

21 Non poteſt autem oculus dicere manui: Opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus: Non eſtis mihi neceſſarii.

22 Sed multò magis, quæ videntur membra corporis infirmiora eſſe, neceſſariora ſunt:

23 Et quę putamus ignobiliora membra eſſe corporis, his honorem abundantiorem circumdamus: & quæ inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem habent.

24 Ho-

24 Honeſta autem noſtra nullius egent: ſed Deus temperavit corpus ei, cui deerat, abundantiorem tribuendo honorem,

25 Ut non ſit ſchiſma in corpore, ſed idipſum pro invicem ſolicita ſint membra.

D 26 Et ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: ſive gloriatur unum membrum, cõgaudent omnia membra.

27 Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro.

28 * Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia, primùm Apoſtolos, ſecundò Prophetas, tertiò Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes ſermonum.

* Eph. 4. 11.

29 Numquid omnes Apoſtoli? numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores?

30 Numquid omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur?

31 Æmulamini autem chariſmata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.

CAPUT XIII.

Oſtendit charitatis neceſſitatem, ipſius officia, perpetuitatem, ac præcellentiam ſupra fidem, & ſpem, reliquaque Dei dona.

A 1 SI linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens.

2 Et ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam: & ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum.

3 Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.

B 4 Charitas patiens eſt, benigna eſt: Charitas non æmulatur, non agit perperàm, non inflatur.

5 Non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum.

6 Non gaudet ſuper iniquitate: congaudet autem veritati:

C 7 Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.

8 Charitas numquam excidit; ſive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur:

9 Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus.

10 Cùm autem venerit, quod perfectum eſt, evacuabitur, quod ex parte eſt.

D 11 Cùm eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus ſum vir, evacuavi, quæ erant parvuli.

12 Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte: tunc autem cognoſcam, ſicut & cognitus ſum.

13 Nunc autem manent, fides, ſpes, charitas, tria hæc: major autem horum eſt charitas.

CAPUT XIV.

Donum linguarum inferius eſſe dicit dono prophetiæ; imò inutile, ſi deſit, qui interpretetur: tradit ergo eis normam qua his donis ordinatè utantur: & mulieres in Eccleſiis ſilere jubet.

1 SEctamini charitatem, æmulamini ſpiritalia: magis autem ut prophetetis. A

2 Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, ſed Deo: nemo enim audit. Spiritus autem loquitur myſteria.

3 Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & conſolationem.

4 Qui loquitur lingua, ſemetipſum ædificat: qui autem prophetat, Eccleſiam Dei ædificat.

5 Volo autem omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare. Nam major eſt, qui prophetat, quàm qui loquitur linguis: niſi fortè interpretetur, ut Eccleſia ædificationem accipiat.

6 Nunc autem, fratres, ſi venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero, niſi vobis loquar aut in revelatione, aut in ſcientia, aut in prophetia, aut in doctrina? B

7 Tamen quę ſine anima ſunt vocem dantia, ſive tibia, ſive cithara, niſi diſtinctionem ſonituum dederint; quomodo ſcietur id, quod canitur, aut quod citharizatur?

8 Etenim ſi incertam vocem det tuba; quis parabit ſe ad bellum?

9 Ita & vos per linguam niſi manifeſtum ſermonem dederitis; quomodo ſcietur id, quod dicitur? eritis enim in aera loquentes.

10 Tam multa, ut puta, genera linguarum ſunt in hoc mundo: & nihil ſine voce eſt. C

11 Si ergo neſciero virtutem vocis, ero ei, qui loquor, barbarus: & qui loquitur mihi barbarus.

12 Sic & vos, quoniam æmulatores eſtis ſpirituum, ad ædificationem Eccleſiæ quærite, ut abundetis.

13 Et ideò, qui loquitur lingua, oret, ut interpretetur.

14 Nam ſi orem lingua, ſpiritus meus orat, mens autem mea ſine fructû eſt.

15 Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu, orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallam & mente.

16 Cæterùm ſi benedixeris ſpiritu: qui ſupplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, ſuper tuam benedictionem? quoniam quid dicas, neſcit.

17 Nam tu quidem benè gratias agis: ſed alter non ædificatur. D

18 Gratias ago Deo meo, quòd omnium veſtrûm lingua loquor.

19 Sed in Eccleſia volo quinque verba ſenſu meo loqui, ut & alios inſtruam: quàm decem millia verborum in lingua.

20 Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia parvuli eſtote; ſenſibus autem perfecti eſtote.

21 In lege ſcriptum eſt: * Quoniam in aliis linguis, & labiis aliis loquar populo huic: & nec ſic audient me, dicit Dominus. *Iſai. 28 11.

22 Itaque linguæ in ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus: prophetiæ autem non infidelibus, ſed fidelibus.

23 Si ergo conveniat univerſa Eccleſia in

ed by Google

unum, & omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ, aut infideles: nonne dicent, quòd inſanitis?

B

24 Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus.

25 Occulta cordis ejus manifeſta fiunt, & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quòd verè Deus in vobis ſit.

26 Quid ergo eſt, fratres? cùm convenitis, unuſquiſque veſtrum pſalmum habet, doctrinam habet, apocalypſim habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant.

27 Sive lingua quis loquitur, ſecundùm duos, aut ut multum tres, & per partes, & unus interpretetur.

F

28 Si autem non fuerit interpres, taceat in Eccleſia, ſibi autem loquatur, & Deo:

29 Prophetæ autem duo, aut tres dicant, & cæteri dijudicent.

30 Quòd ſi alii revelatum fuerit ſedenti, prior taceat.

31 Poteſtis enim omnes per ſingulos prophetare: ut omnes diſcant, & omnes exhortentur:

32 Et ſpiritus prophetarum prophetis ſubjecti ſunt.

33 Nõ enim eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis: ſicut & in omnibus Eccleſiis Sãctorũ doceo.

34 Mulieres in Eccleſiis taceant, non enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe, ſicut * & lex dicit.

*Gen. 3. 16.

G

35 Si quid autem volunt diſcere, domi viros ſuos interrogent. Turpe eſt enim mulieri loqui in Eccleſia.

36 An à vobis verbum Dei proceſſit? aut in vos ſolos pervenit?

37 Si quis videtur propheta eſſe, aut ſpiritualis, cognoſcat, quæ ſcribo vobis, quia Domini ſunt mandata.

38 Si quis autem ignorat, ignorabitur.

39 Itaque, fratres, æmulamini prophetare: & loqui linguis nolite prohibere.

40 Omnia autem honeſtè, & ſecundùm ordinem fiant.

CAPUT XV.

Chriſtum docet à mortuis reſurrexiſſe, multiſque, ac demum Paulo, qui ſe minimum dicit Apoſtolorum, apparuiſſe: ac noſtram hìc aſtruit reſurrectionem, & ordinem, ac modum ejus, una cum diverſa reſuſcitatorum gloria, non in anima ſolùm, ſed etiam in corpore, mors autem in reſurrectione abſorbebitur.

A

1 NOtum autem vobis facio, fratres, Evangelium, quod prædicavi vobis, quod & accepiſtis, in quo & ſtatis,

2 Per quod & ſalvamini: qua ratione prędicaverim vobis, ſi tenetis, niſi fruſtra credidiſtis.

3 Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi: quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris * ſecundùm Scripturas.

*Iſai. 53. 5.

4 * Et quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die ſecundùm Scripturas:

*Jon. 2. 1.

5 Et quia viſus eſt Cephæ, & poſt hoc undecim:

Joan. 20. 19.

6 Deinde viſus eſt plus quàm quingentis fratribus ſimul: ex quibus multi manent uſque adhuc, quidam autem dormierunt:

7 Deinde viſus eſt Jacobo, deinde Apoſtolis omnibus:

8 Noviſſimè autem omnium tamquam abortivo viſus eſt & mihi.

B

*Act. 9. 3. Eph. 3. 8.

9 * Ego enim ſum minimus Apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus ſum Eccleſiam Dei.

10 Gratia autem Dei ſum id, quod ſum, & gratia ejus in me vacua non fuit, ſed abundantiùs illis omnibus laboravi: non ego autem, ſed gratia Dei mecum:

11 Sive enim ego, ſive illi: ſic prædicamus, & ſic crediſtis.

12 Si autem Chriſtus prædicatur quòd reſurrexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam reſurrectio mortuorum non eſt?

13 Si autem reſurrectio mortuorum non eſt: neque Chriſtus reſurrexit.

14 Si autem Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt ergo prædicatio noſtra, inanis eſt & fides veſtra:

15 Invenimur autem & falſi teſtes Dei: quoniam teſtimonium diximus adversùs Deum, quòd ſuſcitaverit Chriſtum: quem non ſuſcitavit, ſi mortui non reſurgunt.

16 Nam ſi mortui non reſurgunt, neque Chriſtus reſurrexit:

C

17 Quòd ſi Chriſtus non reſurrexit, vana eſt fides veſtra, adhuc enim eſtis in peccatis veſtris.

18 Ergo & qui dormierunt in Chriſto, perierunt.

19 Si in hac vita tantùm in Chriſto ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus.

20 Nunc autem Chriſtus reſurrexit à mortuis primitiæ dormientium:

21 * Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum.

*Col. 1. 18. Apoc. 1. 5.

22 Et ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur.

23 * Unuſquiſque autem in ſuo ordine, primitiæ Chriſtus: deinde ii, qui ſunt Chriſti, qui in adventu ejus crediderunt.

*1. Theſ. 4. 15.

D

24 Deinde finis; cùm tradiderit regnum Deo, & Patri, cùm evacuaverit omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem.

25 Oportet autem illum regnare, * donec ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus.

*Pſal. 109. 1. Hebr. 1. 13. 10. 13.

26 Noviſſima autem inimica deſtruetur mors: * Omnia enim ſubjecit ſub pedibus ejus. Cùm autem dicat:

Pſal. 8. 8. Hebr. 2. 8.

27 Omnia ſubjecta ſunt ei, ſine dubio præter eum, qui ſubjecit ei omnia.

28 Cùm autem ſubjecta fuerint illi omnia: tunc & ipſe Filius ſubjectus erit ei, qui ſubjecit ſibi omnia, ut ſit Deus omnia in omnibus.

29 Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis, ſi omninò mortui non reſurgunt? ut quid & baptizantur pro illis?

30 Ut quid & nos periclitamur omni hora?

31 Quotidie morior per veſtram gloriam, fratres, quam habeo in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

32 Si (ſecundùm hominem) ad beſtias pugnavi Epheſi, quid mihi prodeſt, ſi mortui non reſurgunt? * manducemus, & bibamus, cras enim moriemur.

*Sap. 2. 6. Iſa. 22. 13. 56. 12.

33 Nolite ſeduci: Corrumpunt mores bonos colloquia mala.

E 34 Evigilate juſti, & nolite peccare: ignorantiam enim Dei quidam habent, ad reverentiam vobis loquor.

35 Sed dicet aliquis: Quomodo reſurgunt mortui? qualive corpore venient?

36 Inſipiens, tu quod ſeminas, non vivificatur, niſi priùs moriatur.

37 Et quod ſeminas, non corpus, quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granum, ut putà tritici, aut alicujus cæterorum.

38 Deus autem dat illi corpus, ſicut vult: unicuique ſeminum proprium corpus.

39 Non omnis caro, eadem caro: ſed alia quidem hominum, alia verò pecorum, alia volucrum, alia autem piſcium.

40 Et corpora cœleſtia, & corpora terreſtria: ſed alia quidem cœleſtium gloria, alia autem terreſtrium.

41 Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, & alia claritas ſtellarum. Stella enim à ſtella differt in claritate:

42 Sic & reſurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, ſurget in incorruptione:

F 43 Seminatur in ignobilitate, ſurget in gloria: Seminatur in infirmitate, ſurget in virtute:

44 Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpiritale. Si eſt corpus animale, eſt & ſpiritale, ſicut ſcriptum eſt:

*Gen. 2. 7. 45 * Factus eſt primus homo Adam in animam viventem, noviſſimus Adam in ſpiritum vivificantem.

46 Sed non priùs, quod ſpiritale eſt, ſed quod animale: deinde quod ſpiritale.

47 Primus homo de terra, terrenus: ſecundus homo de cœlo, cœleſtis.

48 Qualis terrenus, tales terreni: & qualis cœleſtis, tales & cœleſtes.

49 Igitur, ſicut portavimus imaginem terreni: portemus & imaginem cœleſtis.

50 Hoc autem dico, fratres: quia caro, & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt: neque corruptio incorruptelam poſſidebit.

G 51 Ecce myſterium vobis dico: Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur.

52 In momento, in ictu oculi, in noviſſima tuba: canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti: & nos immutabimur.

53 Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: & mortale hoc induere immortalitatem.

54 Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt: * Abſorpta eſt mors in victoria. *Oſee 13. 14. Hebr. 2. 14.

55 Ubi eſt mors victoria tua? ubi eſt mors ſtimulus tuus?

56 Stimulus autem mortis peccatum eſt: virtus verò peccati lex.

* 1. Joan. 5. 5. 57 * Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.

58 Itaque fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote, & immobiles: abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes quòd labor veſter non eſt inanis in Domino.

CAPUT XVI.

Ubi de colligenda pro Chriſtianis, qui Jeroſolymis agebant, eleemoſyna hortatus eſſet, commendat eis Timotheum, ac Stephanæ familiam: deinde ſalutationes ſubjungit.

1 DE collectis autem, quæ fiunt in ſanctos, ſicut ordinavi Eccleſiis Galatiæ, ita & vos facite. A

2 Per unam ſabbati unuſquiſque veſtrum apud ſe ſeponat, recondens quod ei benè placuerit: ut non, cùm venero, tunc collectæ fiant.

3 Cùm autem præſens fuero: quos probaveritis per epiſtolas, hos mittam perferre gratiam veſtram in Jeruſalem.

4 Quòd ſi dignum fuerit, ut & ego eam, mecum ibunt.

5 Veniam autem ad vos, cùm Macedoniam pertranſiero: nam Macedoniam pertranſibo.

6 Apud vos autem forſitan manebo, vel etiam hyemabo: ut vos me deducatis, quocumque iero. B

7 Nolo enim vos modò in tranſitu videre, ſpero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, ſi Dominus permiſerit.

8 Permanebo autem Epheſi uſque ad Pentecoſten.

9 Oſtium enim mihi apertum eſt magnum, & evidens: & adverſarii multi.

10 Si autem venerit Timotheus, videte, ut ſine timore ſit apud vos: opus enim Domini operatur, ſicut & ego.

11 Ne quis ergo illum ſpernat: deducite autem illum in pace, ut veniat ad me: exſpecto enim illum cum fratribus.

12 De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogavi eum, ut veniret ad vos cum fratribus: & utique non fuit voluntas, ut nunc veniret: veniet autem, cùm ei vacuum fuerit. C

13 Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, & confortamini.

14 Omnia veſtra in charitate fiant.

15 Obſecro autem vos, fratres, noſtis domum Stephanæ, & Fortunati, & Achaici, quoniam ſunt primitiæ Achaiæ, & in miniſterium Sanctorum ordinaverunt ſeipſos:

16 Ut & vos ſubditi ſitis ejuſmodi, & omni cooperanti, & laboranti.

17 Gaudeo autem in præſentia Stephanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniam, id quod vobis deerat, ipſi ſuppleverunt:

18 Refecerunt enim & meum ſpiritum, & veſtrum. Cognoſcite ergo, qui hujuſmodi ſunt. D

19 Salutant vos Eccleſiæ Aſiæ. Salutant vos in Domino multùm Aquila, & Priſcilla cum domeſtica ſua Eccleſia: apud quos & hoſpitor.

20 Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in oſculo ſancto.

21 Salutatio mea, manu Pauli.

22 Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſit anathema, Maran Atha.

23 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum.

24 Charitas mea cum omnibus vobis in Chriſto Jeſu. Amen.

E P I S T O L A
B. PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

Oſtendit Apoſtolus, ex quantis in Aſia ortis adverſitatibus eripuerit eum Dominus, ut & ipſe alios conſolaretur: deinde manifeſtans cordis ſui ac doctrinæ ſinceritatem, oſtendit, quòd licèt juxta id, quod propoſuerat, ad eos non venerit, nulla ipſius id actum eſſe levitate, aſſerens firmam eſſe ſuæ prædicationis veritatem. A

1 PAULUS Apoſtolus Jeſu Chri-
ſti per voluntatem Dei, &
Timotheus frater, Eccleſiæ
Dei, quæ eſt Corinthi, cum
omnibus Sanctis, qui ſunt in
univerſa Achaja.
2 Gratia vobis, & pax à Deo Patre no-
ſtro, & Domino noſtro Jeſu Chriſto.
* Eph. 1. 3. 1. Petr. 1. 3. 3 * Benedictus Deus, & Pater Domini
noſtri Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum,
& Deus totius conſolationis,
4 Qui conſolatur nos in omni tribulatio-
ne noſtra: ut poſſimus & ipſi conſolari eos,
qui in omni preſſura ſunt, per exhortatio-
nem, qua exhortamur & ipſi à Deo.
5 Quoniam ſicut abundant paſſiones Chri-
ſti in nobis: ita & per Chriſtum abundat
conſolatio noſtra.
6 Sive autem tribulamur pro veſtra exhor-
tatione, & ſalute, ſive conſolamur pro
veſtra conſolatione, ſive exhortamur pro
veſtra exhortatione, & ſalute, quæ opera-
B tur tolerantiam earumdem paſſionum, quas
& nos patimur:
7 Ut ſpes noſtra firma ſit pro vobis: ſcien-
tes quòd ſicut ſocii paſſionum eſtis, ſic
eritis & conſolationis.
8 Non enim volumus ignorare vos, fratres,
de tribulatione noſtra, quæ facta eſt in Aſia,
quoniam ſupra modum gravati ſumus ſupra
virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere.
9 Sed ipſi in nobiſmetipſis reſponſum mor-
tis habuimus, ut non ſimus fidentes in no-
bis, ſed in Deo, qui ſuſcitat mortuos:
10 Qui de tantis periculis nos eripuit,
& eruit: in quem ſperamus, quoniam &
adhuc eripiet,
11 Adjuvantibus & vobis in oratione pro
nobis: ut ex multorum perſonis, ejus,
quæ in vobis eſt donationis, per multos
C gratiæ agantur pro nobis.
12 Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium
conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate cor-
dis, & ſinceritate Dei, & non in ſapientia car-
nali, ſed in gratia Dei, converſati ſumus in
hoc mundo: abundantiùs autem ad vos.
13 Non enim alia ſcribimus vobis, quàm
quæ legiſtis, & cognoviſtis. Spero autem,
quòd uſque in finem cognoſcetis,
14 Sicut & cognoviſtis nos ex parte, quòd
gloria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra,
in die Domini noſtri Jeſu Chriſti.
15 Et hac confidentia volui prius venire ad
vos, ut ſecundam gratiam haberetis:
16 Et per vos tranſire in Macedoniam, &
iterum à Macedonia venire ad vos, & à
vobis deduci in Judæam. D
17 Cùm ergo hoc voluiſſem, numquid le-
vitate uſus ſum? Aut quæ cogito, ſecun-
dùm carnem cogito, ut ſit apud me EST,
& NON:
18 Fidelis autem Deus, quia ſermo no-
ſter, qui fuit apud vos, non eſt in illo
EST, & NON.
19 Dei enim filius Jeſus Chriſtus, qui in
vobis per nos prædicatus eſt, per me, &
Silvanum, & Timotheum, non fuit EST,
& NON, ſed EST in illo fuit.
20 Quotquot enim promiſſiones Dei ſunt,
in illo EST: ideò & per ipſum Amen
Deo ad gloriam noſtram.
21 Qui autem confirmat nos vobiſcum in
Chriſto, & qui unxit nos Deus:
22 Qui & ſignavit nos, & dedit pignus
Spiritus in cordibus noſtris.
23 Ego autem teſtem Deum invoco in ani-
mam meam, quòd parcens vobis, non ve-
ni ultrà Corinthum: non quia dominamur
fidei veſtræ, ſed adjutores ſumus gaudii
veſtri: nam fide ſtatis.

CAPUT II.

Oſtendit, quòd ad ipſos non venerit, ne majoris eſſet cauſa triſtitiæ, exhortans ut fornicarium illum recipiant in gratiam: ſimul indicans quòd magno quidem labore, magno tamen etiam fructu prædicaverit, licèt prædicationis ſuæ fragrantia quibuſdam mortis occaſio fuerit.

1 STatui autem hoc ipſum apud me, ne A
iterum in triſtitia venirem ad vos.
2 Si enim ego contriſto vos: & quis eſt:
qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex
me?
3 Et hoc ipſum ſcripſi vobis, ut non cùm
venero, triſtitiam ſuper triſtitiam habeam,
de quibus oportuerat me gaudere: confi-
dens in omnibus vobis, quia meum gau-
dium, omnium veſtrum eſt.
4 Nam ex multa tribulatione, & anguſtia
cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas:
non ut contriſtemini, ſed ut ſciatis, quam
charitatem habeam abundantiùs in vo-
bis. B
5 Si quis autem contriſtavit, non me con-
triſtavit, ſed ex parte, ut non onerem om-
nes vos.
6 Sufficit illi, qui ejuſmodi eſt, objurga-
tio hæc, quæ fit à pluribus:
7 Ita ut è contrario magis donetis, &
conſolemini, ne fortè abundantiori triſti-
tia abſorbeatur, qui ejuſmodi eſt.

8 Propter quod obſecro vos, ut confirme-
tis in illum charitatem.
9 Ideò enim & ſcripſi, ut cognoſcam ex-
perimentum veſtrum, an in omnibus obe-
dientes ſitis.
C 10 Cui autem aliquid donaſtis, & ego:
nam & ego quod donavi, ſi quid donavi,
propter vos in perſona Chriſti,
11 Ut non circumveniamur à ſatana: non
enim ignoramus cogitationes ejus.
12 Cùm veniſſem autem Troadem propter
Evangelium Chriſti, & oſtium mihi apertum
eſſet in Domino,
13 Non habui requiem ſpiritui meo, eò quòd
non invenerim Titum fratrem meum, ſed vale-
faciens eis, profectus ſum in Macedoniam.
14 Deo autem gratias, qui ſemper trium-
phat nos in Chriſto Jeſu, & odorem notitiæ
ſuæ manifeſtat per nos in omni loco.
D 15 Quia Chriſti bonus odor ſumus Deo, in
iis, qui ſalvi fiunt, & in iis, qui pereunt:
16 Aliis quidem odor mortis in mortem,
aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc
quis tam idoneus?
17 Non enim ſumus ſicut plurimi, adulteran-
tes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut
ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur.

CAPUT III.

Non eget Apoſtolus hominum commendatione, cùm fructus ſuæ prædicationis eum commendet: multò enim majori in honore eſſe debent miniſtri novi teſtamenti, ac Spiritus, quàm veteris teſtamenti, ac litteræ: & quòd Judæi velamen adhuc habebant ſuper cor ſuum in lectione Scripturarum, quod fide in Chriſtum aufertur.

A 1 INcipimus iterum noſmetipſos commen-
dare? aut numquid egemus (ſicut
quidam) commendatitiis epiſtolis ad vos,
aut ex vobis?
2 Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in
cordibus noſtris, quæ ſcitur, & legitur ab
omnibus hominibus:
3 Manifeſtati, quòd epiſtola eſtis Chriſti
miniſtrata à nobis, & ſcripta non atramento,
ſed Spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis,
ſed in tabulis cordis carnalibus.
4 Fiduciam autem talem habemus per
Chriſtum ad Deum:
B 5 Non quod ſufficientes ſimus cogitare
aliquid à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſuffi-
cientia noſtra ex Deo eſt:
6 Qui & idoneos nos fecit miniſtros novi
teſtamenti, non littera, ſed Spiritu: littera
enim occidit, Spiritus autem vivificat.
7 Quòd ſi miniſtratio mortis, litteris defor-
mata in lapidibus, fuit in gloria: ita ut non
poſſent intendere filii Iſrael in faciem Moyſi,
propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur.
8 Quomodo non magis miniſtratio Spiri-
tus erit in gloria?
C 9 Nam ſi miniſtratio damnationis gloria
eſt: multò magis abundat miniſterium ju-
ſtitiæ in gloria.
10 Nam nec glorificatum eſt, quod claruit
in hac parte, propter excellentem gloriam.
11 Si enim quod evacuatur, per gloriam eſt:
multò magis quod manet, in gloria eſt.
12 Habentes igitur talem ſpem, multa
fiducia utimur:
13 * Et non ſicut Moyſes ponebat velamen * Exo. 34. 33.
ſuper faciem ſuam, ut non intenderent filii
Iſrael in faciem ejus, quod evacuatur,
14 Sed obtuſi ſunt ſenſus eorum. Uſque in
hodiernum enim diem idipſum velamen in
lectione veteris teſtamenti manet non revela-
tum (quoniam in Chriſto evacuatur.)
15 Sed uſque in hodiernum diem, cùm D
legitur Moyſes, velamen poſitum eſt ſuper
cor eorum.
16 Cùm autem converſus fuerit ad Domi-
num, auferetur velamen.
17 * Dominus autem Spiritus eſt: Ubi * Joa.
autem Spiritus Domini, ibi libertas. 4. 24.
18 Nos verò omnes revelata facie gloriam
Domini ſpeculantes, in eandem imaginem
transformamur à claritate in claritatem,
tamquam à Domini Spiritu.

CAPUT IV.

Quòd ſincera Apoſtolorum prædicatione verbum Dei omnibus manifeſtatum eſt, præterquam iis, quorum mentes excæcatæ ſunt: quòd multa adverſa patiantur Apoſtoli, numquam tamen ſuccumbant: momentanea autem tribulatio parit magnum æternamque gloriam.

1 IDeò habentes adminiſtrationem, juxta A
quod miſericordiam conſecuti ſumus,
non deficimus,
2 Sed abdicamus occulta dedecoris, non
ambulantes in aſtutia, neque adulterantes
verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis
commendantes noſmetipſos ad omnem con-
ſcientiam hominum coram Deo.
3 Quòd ſi etiam opertum eſt Evangelium
noſtrum; in iis, qui pereunt, eſt opertum.
4 In quibus Deus hujus ſæculi excæcavit mē-
tes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio
Evangelii gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.
5 Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed B
Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum; nos au-
tem ſervos veſtros per Jeſum:
6 Quoniam Deus, qui dixit de tenebris lu-
cem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus
noſtris, ad illuminationem ſcientiæ clarita-
tis Dei, in facie Chriſti Jeſu.
7 Habemus autem theſaurum iſtum in va-
ſis fictilibus: ut ſublimitas ſit virtutis Dei,
& non ex nobis.
8 In omnibus tribulationem patimur, ſed
non anguſtiamur: aporiamur, ſed non de-
ſtituimur:
9 Perſecutionem patimur, ſed non dere-
linquimur: dejicimur, ſed non perimus:
10 Semper mortificationem Jeſu in corpore
noſtro circumferentes, ut & vita Jeſu mani-
feſtetur in corporibus noſtris.
11 Semper enim nos, qui vivimus, in mor-
tem tradimur propter Jeſum: ut & vita Jeſu C
manifeſtetur in carne noſtra mortali.
12 Ergo mors in nobis operatur, vita au-
tem in vobis.
13 Habentes autem eumdem ſpiritum fi-
dei, ſicut ſcriptum eſt: * Credidi propter * Pſal. 115. 10.
quod locutus ſum: & nos credimus, prop-
ter quod & loquimur:
14 Sciētes, quoniam qui ſuſcitavit Jeſum, &
nos cum Jeſu ſuſcitabit, & conſtituet vobiſcū.
15 Omnia enim propter vos: ut gratia

abundans, per multos in gratiarum actio-
ne, abundet in gloriam Dei.
16 Propter quod non deficimus: ſed licèt
is, qui foris eſt, noſter homo corrumpa-
tur: tamen is, qui intus eſt, renovatur de
die in diem.
17 Id enim, quod in præſenti eſt mo-
mentaneum, & leve tribulationis noſtræ,
ſupra modum in ſublimitate æternum glo-
riæ pondus operatur in nobis.
18 Non contemplantibus nobis, quæ vi-
dentur, ſed quæ non videntur. Quæ enim
videntur, temporalia ſunt, quæ autem non
videntur, æterna ſunt.

CAPUT V.

*Ex certa ſpe futuræ gloriæ deſiderant A-
poſtoli abſolvi à corpore, cùm aliter il-
la frui non poſſint: ſemper autem cu-
pientes Chriſto omnium juſto judici pla-
cere, dant ſuis diſcipulis occaſionem de
ipſis gloriandi coram adverſariis: &
legatione pro Chriſto fungentes, ne ip-
ſum quidem Chriſtum, quem prædicant,
& cujus morte reconciliatus eſt Deo mun-
dus, jam ſecundùm carnem noverunt.*

A 1 SCimus enim, quoniam ſi terreſtris domus
noſtra hujus habitationis diſſolvatur,
quòd ædificationem ex Deo habemus, do-
mum non manufactam, æternam in cœlis.
2 Nam & in hoc ingemiſcimus, habita-
tionem noſtram, quæ de cœlo eſt, ſuper-
indui cupientes:
*Apoc. 16. 15. 3 * Si tamen veſtiti, non nudi inveniamur.
4 Nam & qui ſumus in hoc tabernaculo,
ingemiſcimus gravati: eò quòd nolumus
expoliari, ſed ſuperveſtiri: ut abſorbea-
tur, quod mortale eſt à vita.
5 Qui autem efficit nos in hoc ipſum, Deus,
qui dedit nobis pignus ſpiritus.
B 6 Audentes igitur ſemper, ſcientes, quoniam
dum ſumus in corpore, peregrinamur à Dño:
7 (Per fidem enim ambulamus, & non
per ſpeciem)
8 Audemus autem, & bonam voluntatem
habemus magis peregrinari à corpore, &
præſentes eſſe ad Dominum.
9 Et ideò contendimus, ſive abſentes,
ſive præſentes, placere illi.
*Rom 14. 10. 10 * Omnes enim nos manifeſtari opor-
tet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſ-
quiſque propria corporis, prout geſſit, ſi-
C ve bonum, ſive malum.
11 Scientes ergo timorem Domini, homi-
nibus ſuademus, Deo autem manifeſti ſu-
mus. Spero autem, & in conſcientiis ve-
ſtris manifeſtos nos eſſe.
12 Non iterum commendamus nos vobis,
ſed occaſionem damus vobis gloriandi pro
nobis, ut habeatis ad eos, qui in facie
gloriantur, & non in corde.
13 Sive enim mente excedimus, Deo: ſi-
ve ſobrii ſumus, vobis.
14 Charitas enim Chriſti urget nos: æſti-
mantes hoc, quoniam ſi unus pro omnibus
mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt.
15 Et pro omnibus mortuus eſt Chriſtus: ut
& qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei, qui
pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit.
D 16 Itaque nos ex hoc neminem novimus ſe-
cundùm carnem. Et ſi cognovimus ſecundùm
carnem Chriſtum: ſed nunc jam nõ novimus.
17 Si qua ergo in Chriſto nova creatura: ve-
tera tranſierunt: *ecce facta ſunt omnia nova. *Iſaiæ 43. 19. Apoc. 21. 5.
18 Omnia autem ex Deo, qui nos reconci-
liavit ſibi per Chriſtum: & dedit nobis mi-
niſterium reconciliationis.
19 Quoniam quidem Deus erat in Chriſto
mundum reconcilians ſibi, non reputans
illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis
verbum reconciliationis.
20 Pro Chriſto ergo legatione fungimur,
tamquam Deo exhortante per nos. Obſecra-
mus pro Chriſto, reconciliamini Deo.
21 Eum, qui non noverat peccatum,
pro nobis peccatum fecit, ut nos efficere-
mur juſtitia Dei in ipſo.

CAPUT VI.

*Exhortatur, ne acceptam negligant gra-
tiam, oſtendens quantùm laboraverit,
ut probatum ſe Dei miniſtrum exhibe-
ret, & admonens, ut à convictu, &
conſortio infidelium ſeparentur.*

1 ADjuvantes autem exhortamur, ne in A
vacuum gratiam Dei recipiatis.
2 Ait enim: * Tempore accepto exaudivi *Iſai. 49. 8.
te, & in die ſalutis adjuvi te. Ecce nunc tem-
pus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.
3 * Nemini dantes ullam offenſionem, ut non *1 Cor. 10. 32.
vituperetur miniſterium noſtrum. *1 Cor. 4. 1.
4 Sed in omnibus exhibeamus noſmetipſos *
ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, in tri-
bulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis,
5 In plagis, in carceribus, in ſeditionibus, B
in laboribus, in vigiliis, in jejuniis,
6 In caſtitate, in ſcientia, in longanimi-
tate, in ſuavitate, in Spiritu ſancto, in
charitate non ficta,
7 In verbo veritatis, in virtute Dei, per
arma juſtitiæ à dextris, & à ſiniſtris,
8 Per gloriam, & ignobilitatem; per in-
famiam, & bonam famam: ut ſeductores, &
veraces; ſicut qui ignoti, & cogniti:
9 Quaſi morientes, & ecce vivimus: ut ca-
ſtigati, & non mortificati:
10 Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes: ſi-
cut egentes, multos autem locupletantes: tam-
quàm nihil habentes, & omnia poſſidentes.
11 Os noſtrum patet ad vos, ò Corinthii, C
cor noſtrum dilatatum eſt.
12 Non anguſtiamini in nobis: anguſtia-
mini autem in viſceribus veſtris:
13 Eamdem autem habentes remuneratio-
nem, tamquam filiis dico, dilatamini &
vos.
14 Nolite jugum ducere cum infidelibus.
Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquita-
te? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras?
15 Quæ autem conventio Chriſti ad Belial?
Aut quæ pars fideli cum infideli?
16 Quis autem conſenſus templo Dei cum D
idolis? * Vos enim eſtis templum Dei vivi, *1 Cor. 3. 16.
ſicut dicit Deus: * Quoniam inhabitabo in 17. & 6. 19.
illis, & inambulabo inter eos, & ero illo- *Levit. 26. 12.
rum Deus, & ipſi erunt mihi populus.
17 * Propter quod exite de medio eorum, *Iſaie 52. 11.
& ſeparamini, dicit Dominus, & immun-
dum ne tetigeritis:
18 Et ego recipiam vos: * & ero vobis in *Jer. 31. 9.
patrem, & vos eritis mihi in filios, & filias,
dicit Dominus omnipotens.

CA-

zed by Goo

CAPUT VII.

Oſtendit Apoſtolus, quanto amore Corinthios proſequebatur, & quantùm de correcta ipſorum vita in magnis ſuis tribulationibus gaudium acceperit, quantumve bonum pepererit triſtitia, quam ex ſua acceperant epiſtola.

A 1 HAs ergo habentes promiſſiones, chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei.

2 Capite nos. Neminem læſimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus.

3 Non ad condemnationem veſtram dico: prædiximus enim, quòd in cordibus noſtris eſtis, ad commoriendum, & ad convivendum.

4 Multa mihi fiducia eſt apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis, repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra.

B 5 Nam & cùm veniſſemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro noſtra, ſed omnem tribulationem paſſi ſumus: foris pugnæ, intus timores.

6 Sed qui conſolatur humiles, conſolatus eſt nos Deus in adventu Titi.

7 Non ſolū autē in adventu ejus, ſed etiam in cōſolatione, qua cōſolatus eſt in vobis, referēs nobis veſtrū deſiderium, veſtrum fletū, veſtrā æmulationem pro me, ita ut magis gauderem.

8 Quoniam etſi contriſtavi vos in epiſtola, non me pœnitet: & ſi pœniteret, videns quòd epiſtola illa (etſi ad horam) vos contriſtavit:

C 9 Nunc gaudeo: non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contriſtati enim eſtis ſecundùm Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis.

* 1. Petri 2. 19. 10 * Quæ enim ſecundùm Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſæculi autem triſtitia mortem operatur.

11 Ecce enim hoc ipſum, ſecundùm Deum contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſolicitudinem: ſed defenſionem, ſed indignationem, ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æmulationem, ſed vindictam. In omnibus exhibuiſtis vos, incontaminatos eſſe negotio.

D 12 Igitur, etſi ſcripſi vobis, non propter eum, qui fecit injuriam, nec propter eum, qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtandam ſollicitudinem noſtram, quam habemus pro vobis

13 Coram Deo: ideò conſolati ſumus. In conſolatione autem noſtra, abundantiùs magis gaviſi ſumus ſuper gaudio Titi, quia refectus eſt ſpiritus ejus ab omnibus vobis.

14 Et ſi quid apud illum de vobis gloriatus ſum, non ſum confuſus: ſed ſicut omnia vobis in veritate locuti ſumus, ita & gloriatio noſtra, quæ fuit ad Titum, veritas facta eſt,

15 Et viſcera ejus abūdantiùs in vobis ſunt: reminiſcentis omniū veſtrū obedientiam, quomodo cū timore, & tremore excepiſtis illum.

16 Gaudeo, quod in omnibus cōfido in vobis.

CAPUT VIII.

Hortatur eos ad eleemoſynam pauperibus, qui Jeroſolymis agebant, prompto animo tribuendum, tum Macedonum commendatione, tum Chriſti exemplo; admonens, ut quod jam dudū facere propoſuerant, ad nūc pro cujuſq; facultate præſtent: & miniſtros collaudat, quos ad eā mittit colligendam.

1 NOtam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data eſt in Eccleſiis Macedoniæ: A

2 Quòd in multo experimento tribulationis, & abundantia gaudii ipſorum fuit: & altiſſima paupertas eorum abundavit in divitias ſimplicitatis eorum:

3 Quia ſecundùm virtutem teſtimoniū illis reddo, & ſupra virtutem voluntarii fuerunt,

4 Cum multa exhortatione obſecrantes nos gratiam, & communicationem miniſterii, quod fit in Sanctos.

5 Et non ſicut ſperavimus, ſed ſemetipſos dederunt primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei;

6 Ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum cœpit, ita & perficiat in vobis etiam gratiam iſtam. B

7 Sed ſicut in omnibus abundatis fide, & ſermone, & ſcientia, & omni ſolicitudine, inſuper & charitate veſtra in nos, ut & in hac gratia abundetis.

8 Non quaſi imperans dico: ſed per aliorum ſollicitudinem, etiam veſtræ charitatis ingenium bonum comprobans.

9 Scitis enim gratiam Dñi noſtri Jeſu Chriſti, quoniam propter vos egenus factus eſt, cū eſſet dives, ut illius inopia vos divites eſſetis.

10 Et conſilium in hoc do: hoc enim vobis utile eſt, qui non ſolum facere, ſed & velle cœpiſtis ab anno priore:

11 Nunc verò & facto perficite: ut quemadmodum promptus eſt animus voluntatis, ita ſit & perficiendi ex eo quod habetis.

12 Si enim voluntas prompta eſt: ſecundùm id quod habet, accepta eſt, non ſecundùm id, quod non habet. C

13 Non enim ut aliis ſit remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate.

14 In præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat: ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum, ut fiat æqualitas, ſicut ſcriptum eſt:

15 * Qui multum, non abundavit: & qui modicum, non minoravit. * Exo. 16.18.

16 Gratias autem Deo, qui dedit eamdem ſollicitudinem pro vobis in corde Titi,

17 Quoniam exhortationem quidem ſuſcepit: ſed cùm ſolicitior eſſet, ſua voluntate profectus eſt ad vos.

18 Miſimus etiam cum illo fratrem, cujus laus eſt in Evangelio per omnes Eccleſias: D

19 Non ſolum autem, ſed & ordinatus eſt ab Eccleſiis comes peregrinationis noſtræ, in hāc gratiam, quæ miniſtratur à nobis ad Domini gloriam, & deſtinatam voluntatem noſtram:

20 Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine, quæ miniſtratur à nobis.

21 * Providemus enim bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus. * Rom 12.17.

22 Miſimus autem cum illis & fratrem noſtrum, quem probavimus in multis ſæpe ſolicitum eſſe: nunc autem multò ſolicitiorem, confidentia multa in vos,

23 Sive pro Tito, qui eſt ſocius meus, & in vos adjutor, ſive fratres noſtri, Apoſtoli Eccleſiarum, gloria Chriſti.

24 Oſtenſionem ergo, quæ eſt charitatis veſtræ, & noſtræ gloriæ pro vobis, in illos oſtendite in faciem Eccleſiarum.

by Google

CAPUT IX.

Proſequitur hortando ad eleemoſynam promptè, & abundanter tribuendam; admonens ne ex hoc inopiam metuant, ſed divinæ fidant providentiæ; varioſque recenſet illius eleemoſynæ fructus.

A 1 Nam de miniſterio, quod fit in ſanctos, ex abundanti eſt mihi ſcribere vobis.

2 Scio enim promptum animũ veſtrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaja parata eſt ab anno præterito, & veſtra æmulatio provocavit plurimos.

3 Miſi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati ſitis:

4 Ne cùm venerint Macedones mecum, & invenerint vos imparatos, erubeſcamus nos (ut non dicamus vos) in hac ſubſtantia.

B 5 Neceſſariũ ergo exiſtimavi rogare fratres, ut perveniant ad vos, & præparent repromiſſam benedictionem hanc paratã eſſe, ſic quaſi benedictionem, non tamquam avaritiam.

6 Hoc autem dico: Qui parce ſeminat, parce & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

7 Unuſquiſque prout deſtinavit in corde ſuo, non ex triſtitia, aut ex neceſſitate; * hilarem enim datorem diligit Deus. (*Eccl. 35.11.)

8 Potens eſt autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus ſemper omnem ſufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum.

C 9 Sicut ſcriptum eſt: * Diſperſit, dedit pauperibus: juſtitia ejus manet in ſæculũ ſæculi. (*Pſal. 111.9.)

10 Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti: & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ:

D 11 Ut in omnibus locupletati abundetis in omnem ſimplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo.

12 Quoniam miniſterium hujus officii non ſolum ſupplet ea, quæ deſunt Sanctis, ſed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino,

13 Per probationẽ miniſterii hujus, glorificantes Deum in obedientia confeſſionis veſtræ, in Evangelium Chriſti, & ſimplicitate communicationis in illos, & in omnes,

14 Et in ipſorum obſecratione pro vobis, deſiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

15 Gratias Deo ſuper inenarrabili dono ejus.

CAPUT X.

Incipit ſuam aperire poteſtatem, & exantlatos pro Chriſto labores propter pſeudoapoſtolos, qui ipſum deprimentes, & abjectum prædicantes, fructum prædicationis ejus impediebant.

A 1 Ipſe autem ego Paulus obſecro vos, per manſuetudinem, & modeſtiam Chriſti, qui in facie quidem humilis ſum inter vos, abſens autem confido in vobis.

2 Rogo autem vos ne præſens audeam, per eam confidentiam, qua exiſtimor audere, in quoſdam, qui arbitrantur nos tamquam ſecundum carnem ambulemus.

3 In carne enim ambulantes, non ſecundùm carnem militamus.

4 Nam arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes,

5 Et omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti,

6 Et in promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam, cùm impleta fuerit veſtra obedientia. B

7 Quæ ſecundùm faciem ſunt, videte. Si quis confidit ſibi Chriſti ſe eſſe, hoc cogitet iterum apud ſe quia ſicut ipſe Chriſti eſt, ita & nos.

8 Nam, & ſi amplius aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram: non erubeſcam.

9 Ut autem non exiſtimer tamquàm terrere vos per epiſtolas:

10 Quoniam quidem epiſtolæ, inquiunt, graves ſunt, & fortes: præſentia autem corporis infirma, & ſermo contemptibilis; C

11 Hoc cogitet, qui ejuſmodi eſt, quia quales ſumus verbo per epiſtolas abſentes, tales & præſentes in facto.

12 Non enim audemus inſerere, aut comparare nos quibuſdam, qui ſeipſos commendant: ſed ipſi in nobis noſmetipſos metientes, & comparantes noſmetipſos nobis.

13 Nos autem non in immenſum gloriabimur, * ſed ſecundùm menſuram regulæ, qua menſus eſt nobis Deus, menſuram pertingendi uſque ad vos. D (*Eph. 4.7.)

14 Non enim quaſi non pertingentes ad vos ſuperextendimus nos: uſque ad vos enim pervenimus in Evangelio Chriſti.

15 Non in immenſum gloriantes in alienis laboribus: ſpem autem habentes creſcentis fidei veſtræ, in vobis magnificari ſecundùm regulam noſtram in abundantiam,

16 Etiam in illa, quæ ultra vos ſunt, evangelizare, non in aliena regula in iis, quæ præparata ſunt, gloriari

17 * Qui autem gloriatur, in Dño glorietur. (*Jer. 9.23. 1 Cor. 1.31.)

18 Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt: ſed quem Deus commendat.

CAPUT XI.

Propter pſeudoapoſtolos pervertentes Pauli prædicationem metuens Corinthiis oſtendit, quare nihil ſubſidii ab eis acceperit: deinde ut oſtendat plus fidei ſibi reſtituendum eſſe, quàm illis, ſua recenſet encomia; & primùm adverſa, quæ perpeſſus eſt, prædicando Chriſti fidem, & labores, ac ſolicitudines.

1 Utinam ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ meæ, ſed & ſupportate me: A

2 Æmulor enim vos Dei æmulatione. Deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.

3 Timeo autem, ne * ſicut ſerpens Hevã ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant à ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto. (*Gen. 3.4.)

4 Nam ſi is, qui venit, aliũ Chriſtum prædicat, quẽ non prędicavimus; aut aliũ ſpiritũ accipitis, quem non accepiſtis, aut alium Evangelium, quod non recepiſtis: rectè pateremini.

5 Exiſtimo enim nihil me minùs feciſſe à magnis Apoſtolis.

6 Nam etſi imperitus ſermone, ſed non

ſcientia: in omnibus autem manifeſtati ſu-
mus vobis.
7 Aut numquid peccatum feci, me ipſum
humilians, ut vos exaltemini? quoniam gra-
tis Evangelium Dei evangelizavi vobis?
C 8 Alias Eccleſias expoliavi, accipiens ſti-
pendium ad miniſterium veſtrum.
9 Et cùm eſſem apud vos, & egerem;
nulli oneroſus fui: nam quod mihi deerat,
ſuppleverunt fratres, qui venerunt à Ma-
cedonia: & in omnibus ſine onere me
vobis ſervavi, & ſervabo.
10 Eſt veritas Chriſti in me, quoniam
hæc gloriatio non infringetur in me in re-
gionibus Achajæ.
D 11 Quare? Quia non diligo vos? Deus ſcit.
12 Quod autem facio, & faciam, ut amputem
occaſionem eorum, qui volunt occaſionem, ut
in quo gloriantur, inveniantur ſicut & nos.
13 Nam ejuſmodi pſeudoapoſtoli, ſunt
operarii ſubdoli, transfigurantes ſe in Apo-
ſtolos Chriſti.
14 Et non mirum: ipſe enim ſatanas tranſ-
figurat ſe in Angelum lucis.
15 Non eſt ergo magnum, ſi miniſtri ejus
transfigurentur velut miniſtri juſtitiæ: quo-
rum finis erit ſecundùm opera ipſorum.
E 16 Iterum dico (ne quis me putet inſipien-
tem eſſe, alioquin velut inſipientem accipite
me, ut & ego modicum quid glorier)
17 Quod loquor, non loquor ſecundùm Deũ,
ſed quaſi in inſipientia, in hac ſubſtãtia glorię.
18 Quoniam multi gloriantur ſecundum
carnem: & ego gloriabor.
19 Libenter enim ſuffertis inſipientes: cùm
ſitis ipſi ſapientes.
20 Suſtinetis enim, ſi quis vos in ſervitutem
redigit, ſi quis devorat, ſi quis accipit, ſi quis
extollitur, ſi quis in faciem vos cædit.
21 Secundùm ignobilitatem dico, quaſi nos
infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis au-
det (in inſipientia dico) audeo & ego:
22 Hebræi ſunt, & ego: Iſraelitæ ſunt, &
ego: Semen Abrahæ ſunt, & ego:
F 23 Miniſtri Chriſti ſunt (ut minus ſapiens
dico) plus ego: in laboribus plurimis, in
carceribus abundantiùs, in plagis ſupra mo-
dum, in mortibus frequenter.
* Deu. 5. 3. 24 A Judæis quinquies, * quadragenas,
una minus, accepi.
* Act. 16. 22. 25 * Ter virgis cæſus ſum, * ſemel lapida-
* Act. 14. 18. tus ſum, * ter naufragium feci, nocte, &
* Act. 27. 41. die in profundo maris fui.
26 In itineribus ſæpè, periculis fluminum,
periculis latronum, periculis ex genere, pe-
riculis ex Gentibus, periculis in civitate,
G periculis in ſolitudine, periculis in mari,
periculis in falſis fratribus:
27 In labore, & ærumna, in vigiliis mul-
tis, in fame, & ſiti, in jejuniis multis,
in frigore, & nuditate:
28 Præter illa, quæ extrinſecùs ſunt, in-
ſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium
Eccleſiarum.
29 Quis infirmatur, & ego non infirmor?
quis ſcandalizatur, & ego non uror?
30 Si gloriari oportet: quæ infirmitatis
meæ ſunt, gloriabor.
31 Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chri-
ſti, qui eſt benedictus in ſæcula, ſcit,
quòd non mentior.
32 * Damaſci præpoſitus Gentis Aretæ re- * Act. 9. 24.
gis, cuſtodiebat civitatem Damaſcenorum,
ut me comprehenderet:
33 Et per feneſtram in ſporta dimiſſus ſum
per murum, & ſic effugi manus ejus.

CAPUT XII.

Narrat factas ſibi ante annos quatuordecim divinas viſiones: & de dato ſibi carnis ſtimulo, oſtendens quòd eum compulerint, ut ſe laudaret, cùm ab illis potiùs debuiſſet commendari propter accepta ab ipſo beneficia, pro quorum ſalute adhuc immolari paratus eſt: ſed metuit, ne ad eos veniens inveniat aliquos diſſenſionibus, aliiſque vitiis adhuc involutos.

1 SI gloriari oportet (non expedit qui-
dem) veniam autem ad viſiones, & A
revelationes Domini.
2 * Scio hominem in Chriſto ante annos
quatuordecim (ſive in corpore, neſcio, ſive * Act. 9. 3.
extra corpus, neſcio, Deus ſcit) raptum hu-
juſmodi uſque ad tertium cœlum.
3 Et ſcio hujuſmodi hominem (ſive in cor-
pore, ſive extra corpus, neſcio, Deus ſcit)
4 Quoniam raptus eſt in Paradiſum: & audi-
vit arcana verba, quæ non licet homini loqui.
5 Pro hujuſmodi gloriabor: pro me autem
nihil gloriabor niſi in infirmitatibus meis.
6 Nam, & ſi voluero gloriari, non ero inſi-
piens: veritatem enim dicam: parco autem,
ne quis me exiſtimet ſupra id, quod videt in B
me, aut aliquid audit ex me.
7 Et ne magnitudo revelationum extollat
me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ
angelus ſatanæ, qui me colaphizet.
8 Propter quod ter Dominum rogavi, ut
diſcederet à me.
9 Et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam
virtus in infirmitate perficitur. Libenter igi- C
tur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inha-
bitet in me virtus Chriſti.
10 Propter quod placeo mihi in infirmitati-
bus meis, in contumeliis, in neceſſitatibus,
in perſecutionibus, in anguſtiis pro Chriſto:
Cùm enim infirmor, tunc potens ſum.
11 Factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis.
Ego enim à vobis debui commendari: nihil
enim minus fui ab iis, qui ſunt ſupra modum
Apoſtoli: tametſi nihil ſum:
12 Signa tamen Apoſtolatus mei facta
ſunt ſuper vos, in omni patientia, in ſi- D
gnis, & prodigiis, & virtutibus.
13 Quid eſt enim, quòd minus habuiſtis præ
cæteris Eccleſiis, niſi quòd ego ipſe non gra-
vavi vos? Donate mihi hanc injuriam.
14 Ecce, tertiò hoc paratus ſum venire ad E
vos: & non ero gravis vobis. Non enim quæro,
quæ veſtra ſunt: ſed vos. Nec enim debent fi-
lii parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis.
15 Ego autem libentiſſime impendam: &
ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris:
licèt plus vos diligens, minus diligar:
16 Sed eſto: ego vos non gravavi: ſed
cùm eſſem aſtutus, dolo vos cepi.
17 Numquid per aliquem eorum, quos
miſi ad vos, circumveni vos?
18 Rogavi Titum, & miſi cũ illo fratrẽ. Nũ- F
quid Titus vos circũvenit? nonne eodem Spi-
ritu ambulavimus? nonne iiſdem veſtigiis?

19 Olim putatis, quòd excuſemus nos apud vos? Coram Deo in Chriſto loquimur: omnes autem chariſſimi propter ædificationem veſtram.

G

20 Timeo enim, ne fortè cùm venero, non quales volo, inveniam vos, & ego inveniar à vobis, qualem non vultis: ne fortè contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones ſint inter vos:

21 Ne iterum cùm venero, humiliet me Deus apud vos: & lugeam multos ex iis, qui antè peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam geſſerunt.

CAPUT XIII.

Comminatur iis, qui peccaverunt, quòd ad pœnitentiam provocet, ne ad ipſos veniens cogatur ſeverè eos caſtigare, data ſibi à Chriſto poteſtate, cujus virtutem meritò deberent in ſeipſis agnoſcere, additque generalem exhortationem, & ſalutationes.

A

1 ECce tertiò hoc venio ad vos: * In ore duorum, vel trium teſtium ſtabit omne verbum.

* Deu. 19. 15. Matt. 18. 16. Joan. 8. 17. Hebr. 10. 28.

2 Prędixi, & prædico, ut præſens, & nunc abſens, iis, qui ante peccaverunt, & cæteris omnibus, quoniam ſi venero iterum, non parcam.

3 An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus, qui in vobis non infirmatur, ſed potens eſt in vobis?

4 Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate: ſed vivit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi ſumus in illo: ſed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.

5 Voſmetipſos tentate, ſi eſtis in fide: ipſi vos probate. An non cognoſcitis voſmetipſos, quia Chriſtus Jeſus in vobis eſt? niſi fortè reprobi eſtis.

B

6 Spero autem, quòd cognoſcetis, quia nos non ſumus reprobi.

7 Oramus autem Deum, ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, ſed ut vos, quod bonum eſt, faciatis: nos autem ut reprobi ſimus.

C

8 Non enim poſſumus aliquid adverſus veritatem, ſed pro veritate.

9 Gaudemus enim, quoniam nos infirmi ſumus, vos autem potentes eſtis. Hoc & oramus veſtram conſummationem.

10 Ideò hæc abſens ſcribo, ut non præſens duriùs agam, ſecundùm poteſtatem, quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in deſtructionem.

D

11 De cętero, fratres, gaudete, perfecti eſtote, exhortamini, idem ſapite, pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiſcum.

12 Salutate invicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes ſancti.

13 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio ſancti Spiritus ſit cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD GALATAS.

CAPUT PRIMUM.

Reprehendit Galatas Apoſtolus, quòd abduci ſe permiſerint à veritate, quam ab ipſo acceperant, cùm ſola hæc tenenda ſit, eamque non ab homine, ſed per Chriſti revelationem ipſe didicerit, & tanta ſolertia poſteà illam docuerit, quanta ipſam anteà impugnabat: addens quomodo ipſum Deus ad evangelizandum ſegregaverit.

A

1 PAulus Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum, & Deum Patrem, qui ſuſcitavit eum à mortuis:

2 Et qui mecum ſunt omnes fratres, Eccleſiis Galatiæ.

3 Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Domino noſtro Jeſu Chriſto,

4 Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris ut eriperet nos de præſenti ſæculo nequam, ſecundùm voluntatem Dei, & patris noſtri,

5 Cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

B

6 Miror, quòd ſic tam citò transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Chriſti, in aliud Evangelium:

7 Quod non eſt aliud, niſi ſunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Chriſti.

8 Sed licèt nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquàm quod evangelizavimus vobis, anathema ſit.

9 Sicut prędiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit.

10 Modò enim hominibus ſuadeo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem. C

11 * Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundum hominem:

* 1 Cor. 15. 1. * Epheſ. 3. 3.

12 * Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti.

13 Audiſtis enim converſationem meam aliquando in Judaiſmo: quoniam ſupra modum perſequebar Eccleſiam Dei, & expugnabam illam.

14 Et proficiebam in Judaiſmo ſupra multos coætaneos meos in genere meo, abundantiùs æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum.

15 Cùm autem placuit ei, qui me ſegrega-

vit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam,

16 Ut revelaret Filium ſuum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus: continuò non acquievi carni, & ſanguini,

17 Neque veni Jeroſolymam ad anteceſſores meos Apoſtolos: ſed abii in Arabiam: & iterum reverſus ſum Damaſcum:

D 18 Deinde poſt annos tres veni Jeroſolymam videre Petrum, & manſi apud eum diebus quindecim:

19 Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini.

20 Quæ autem ſcribo vobis; ecce coram Deo, quia non mentior.

21 Deinde veni in partes Syriæ, & Ciliciæ.

22 Eram autem ignotus facie Eccleſiis Judææ, quæ erant in Chriſto:

23 Tantùm autem auditum habebant: Quoniam qui perſequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat:

24 Et in me clarificabant Deum.

CAPUT II.

Paulus Evangelii veritatem liberè ſemper docuit inter Gentes, approbantibus id primis Apoſtolis, & nihil ad id addentibus, ſed Paulum in ſocium recipientibus: qui etiam palàm reprehendit Cepham, oſtendens, quòd non ex legis operibus quiſquam juſtificetur, ſed per fidem in Chriſtum.

A 1 Deinde poſt annos quatuordecim, iterum aſcendi Jeroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito.

2 Aſcendi autem ſecundùm revelationem: & contuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus, ſeorſum autem iis, qui videbantur aliquid eſſe: ne fortè in vacuum currerem, aut cucurriſſem.

3 Sed neque Titus, qui mecum erat, cùm eſſet Gentilis, compulſus eſt circumcidi:

4 Sed propter ſubintroductos falſos fratres, qui ſubintroierunt explorare libertatem noſtram, quam habemus in Chriſto Jeſu, ut nos in ſervitutem redigerent.

5 Quibus neque ad horam ceſſimus ſubjectione, ut veritas Evangelii permaneat apud vos:

B 6 Ab iis autem, qui videbantur eſſe aliquid (quales aliquando fuerint, nihil mea intereſt. * Deus perſonam hominis non accipit) mihi enim qui videbantur eſſe aliquid, nihil contulerunt.

* Deu. 10.17. Job 34.19. Sap. 6.9. Eccl. 35.15. Act. 10.34. Rom. 2.11. Eph. 6.9. Col. 3.25. 1 Pet. 1.17

7 Sed è contrà cùm vidiſſent, quòd creditum eſt mihi Evangelium præputii, ſicut & Petro circumciſionis:

8 (Qui enim operatus eſt Petro in Apoſtolatum circumciſionis, operatus eſt & mihi inter Gentes)

9 Et cùm cognoviſſent gratiam, quæ data eſt mihi, Jacobus, & Cephas, & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe, dextras dederunt mihi, & Barnabæ ſocietatis: ut nos in Gentes, ipſi autem in circumciſionem:

C 10 Tantùm ut pauperum memores eſſemus: quod etiam ſolicitus fui hoc ipſum facere.

11 Cùm autem veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat.

12 Priusenim quàm venirent quidam à Jacobo, cum Gentibus edebat: cùm autem veniſſent, ſubtrahebat, & ſegregabat ſe, timens eos, qui ex circumciſione erant.

13 Et ſimulationi ejus conſenſerunt cæteri Judæi, ita ut & Barnabas duceretur ab eis in illam ſimulationem.

14 Sed cùm vidiſſem, quòd non rectè ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu, cùm Judæus ſis, gentiliter vivis, & non Judaice: quomodo Gentes cogis Judaizare?

15 Nos natura Judæi, & non ex Gentibus peccatores.

16 Scientes autem quòd non juſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Jeſu Chriſti: & nos in Chriſto Jeſu credimus, ut juſtificemur ex fide Chriſti, & non ex operibus legis: * propter quod ex operibus legis non juſtificabitur omnis caro. D

* Ro. 3.20.

17 Quòd ſi quærentes juſtificari in Chriſto, inventi ſumus & ipſi peccatores, numquid Chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit.

18 Si enim quæ deſtruxi, iterum hæc ædifico: prævaricatorem me conſtituo.

19 Ego enim per legem, legi mortuus ſum, ut Deo vivam: Chriſto confixus ſum cruci.

20 Vivo autem, jam non ego: vivit verò in me Chriſtus: Quòd autem nunc vivo in carne: in fide vivo filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.

21 Non abjicio gratiam Dei. Si enim per legem juſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſt.

CAPUT III.

Sicut Abrahæ, ita & poſteris, non ex legis operibus, ſed ex fide in Chriſtum datus eſt Spiritus ſanctus: ſubditi autem legi, cùm nemo præſtet legem, maledicti ſunt: ſed hanc maledictionem Chriſtus in ſe ſuſcipiens, nos ab ea liberavit; promiſſiones verò factæ Abrahæ per fidem complentur, licèt interim lex tamquam pædagogus data fuerit, quæ non poterat juſtificare.

1 O Inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Jeſus Chriſtus præſcriptus eſt, in vobis crucifixus? A

2 Hoc ſolùm à vobis volo diſcere: ex operibus legis Spiritum accepiſtis, an ex auditu fidei?

3 Sic ſtulti eſtis, ut cùm ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini?

4 Tanta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamen ſine cauſa.

5 Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei?

6 Sicut ſcriptum eſt: * Abraham credidit Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam.

* Gen. 15.6

7 Cognoſcite ergo, quia qui ex fide ſunt, ii ſunt filii Abrahæ. B

Rom. 4.3. Jac. 2.23.

8 Providens autem Scriptura, quia ex fide juſtificat Gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ: * Quia benedicentur in te omnes Gentes.

* Gen. 12.3. Eccl. 44.20.

9 Igitur qui ex fide ſunt, benedicentur cum fideli Abraham.

10 Quicumque enim ex operibus legis ſunt, ſub maledicto ſunt: Scriptum eſt enim: * Maledictus omnis, qui nõ permãſerit in omnibus, quæ ſcripta ſunt in Libro legis, ut faciat ea.

* Deu. 27.26.

11 Quoniam autem in lege nemo juſtificatur

catur

*Heb. 10. 38. Rom. 1. 17. catur apud Deum, manifeſtum eſt, * quia juſtus ex fide vivit.
*Lev. 18. 5. 12 Lex autem non eſt ex fide, ſed, * Qui fecerit ea, vivet in illis.
*Deu. 21. 23. 13 Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia ſcriptum eſt: * Maledictus omnis, qui pendet in ligno:
14 Ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chriſto Jeſu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.
C *Heb. 9. 17. 15 Fratres (ſecundùm hominem dico) * tamen hominis confirmatum teſtamentum nemo ſpernit, aut ſuperordinat.
16 Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus. Non dicit: Et ſeminibus, quaſi in multis: ſed quaſi in uno: Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.
17 Hoc autem dico, teſtamentum confirmatum à Deo quæ poſt quadringentos, & triginta annos facta eſt Lex, non irritum facit ad evacuandam promiſſionem.
18 Nam ſi ex lege hæreditas, jam non ex promiſſione. Abrahæ autem per repromiſſionem donavit Deus.
19 Quid igitur lex? Propter tranſgreſſiones poſita eſt, donec veniret ſemen, cui promiſerat, ordinata per angelos in manu mediatoris.
20 Mediator autem unius non eſt: Deus autem unus eſt.
D 21 Lex ergo adverſus promiſſa Dei? Abſit. Si enim data eſſet lex, quæ poſſet vivificare, verè ex lege eſſet juſtitia.
*Ro. 3. 9. 22 * Sed concluſit Scriptura omnia ſub peccato, ut promiſſio ex fide Jeſu Chriſti daretur credentibus.
23 Priùs autem quàm veniret fides, ſub lege cuſtodiebamur concluſi, in eam fidem, quæ revelanda erat.
24 Itaque lex pædagogus noſter fuit in Chriſto, ut ex fide juſtificemur.
25 At ubi venit fides, jam non ſumus ſub pædagogo.
26 Omnes enim filii Dei eſtis per fidem, quæ eſt in Chriſto Jeſu.
*Ro. 6. 3. 27 * Quicumque enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.
28 Non eſt Judæus, neque Græcus: non eſt ſervus, neque liber: non eſt maſculus, neque fœmina: Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu.
29 Si autem vos Chriſti: ergo ſemen Abrahę eſtis, ſecundùm promiſſionem hæredes.

CAPUT IV.

Ante Chriſtum natum, Judæi, in modum hæredis adhuc parvuli, ſub lege continebantur, tamquam ſub tutore: conatur autem eos à legis ſervitute revocare, cùm fide acceperint filiorum adoptionem, commemorans quanto fervore ipſum, ac prædicationem ipſius anteà acceperant: & ſimul ad hoc typum adferens de duobus Abrahæ filiis, duo teſtamenta deſignantibus: per quod docet legis æmulatores à Chriſti hæreditate ejiciendos.

A 1 DIco autem: Quanto tempore hæres parvulus eſt, nihil differt à ſervo, cùm ſit dominus omnium:
2 Sed ſub tutoribus, & actoribus eſt, uſque ad præfinitum tempus à patre:
3 Ita & nos cùm eſſemus parvuli, ſub elementis mundi eramus ſervientes.
4 At ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege,
5 Ut eos, qui ſub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.
6 Quoniam autem eſtis filii, miſit Deus Spiritum filii ſui in corda veſtra, clamantem: Abba, Pater.
7 Itaque jam non eſt ſervus, ſed filius. Quòd ſi filius: & hæres per Deum.
8 Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis, qui natura non ſunt dii, ſerviebatis.
9 Nunc autem cùm cognoveritis Deum, imò cogniti ſitis à Deo: Quomodo convertimini iterum ad infirma, & egena elementa, quibus denuò ſervire vultis. B
10 Dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos.
11 Timeo vos, ne fortè ſine cauſa laboraverim in vobis.
12 Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos: fratres, obſecro vos; Nihil me læſiſtis.
13 Scitis autem, quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis jampridem: & tentationem veſtram in carne mea,
14 Non ſpreviſtis, neque reſpuiſtis, ſed ſicut Angelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum Jeſum.
15 Ubi eſt ergo beatitudo veſtra? Teſtimonium enim perhibeo vobis, quia, ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.
16 Ergo inimicus vobis factus ſum, verum dicens vobis?
17 Æmulantur vos non benè: ſed excludere vos volunt, ut illos æmulemini. C
18 Bonum autem æmulamini in bono ſemper: & nō tantùm cùm præſens ſum apud vos.
19 Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.
20 Vellem autem eſſe apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis.
21 Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe, legem non legiſtis?
22 Scriptum eſt enim: Quoniam Abraham duos filios habuit: * unum de ancilla, * & unum de libera. *Gen. 16. 15. *Gen. 21. 2.
23 Sed qui de ancilla, ſecundùm carnē natus eſt: qui autem de libera, per repromiſſionem:
24 Quæ ſunt per allegoriam dicta: Hæc enim ſunt duo teſtamenta. Unum quidem in monte Sina, in ſervitutem generans: quæ eſt Agar:
25 Sina enim mons eſt in Arabia, qui conjunctus eſt ei, quæ nunc eſt Jeruſalem, & ſervit cum filiis ſuis.
26 Illa autem, quæ ſurſum eſt Jeruſalem, libera eſt, quæ eſt mater noſtra. D
27 Scriptum eſt enim: * Lætare, ſterilis, quæ non paris; erumpe, & clama, quæ non parturis: quia multi filii deſertæ, magis quam ejus, quæ habet virum. *Iſai 54. 1.
28 * Nos autem, fratres, ſecundùm Iſaac promiſſionis filii ſumus. *Ro. 9. 8.
29 Sed quomodo tunc is, qui ſecundùm carnem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundùm Spiritum: ita & nunc.
30 Sed quid dicit Scriptura? * Ejice ancillam, & filium ejus: non enim hæres erit filius an- *Gen. 21. 10.

cillæ

cillæ cum filio liberæ.

31 Itaque, fratres, non ſumus ancillę filii, ſed liberæ: qua libertate Chriſtus nos liberavit.

CAPUT V.

Qui legis operibus juſtificari cupit, expers eſt fructus Chriſti, in quo nec prodeſt circumciſio, nec præputium, ſed fides viva: hortatur ergo, ut caveant à ſeductoribus, ſtudeantque mutuæ dilectioni: caro autem ſemper repugnans ſpiritui trahit ad carnis opera, quæ ſeparant à regno cælorum: ſpiritus autem adfert fructus, quibus illud conſequimur, etiam ſi legis opera non præſtemus.

A * Act. 15. 1.

1 STate, & nolite iterum jugo ſervitutis contineri.

2 * Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.

3 Teſtificor autem rurſus omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt univerſæ legis faciendæ.

4 Evacuati eſtis à Chriſto, qui in lege juſtificamini: à gratia excidiſtis.

5 Nos enim ſpiritu ex fide, ſpem juſtitiæ expectamus.

6 Nam in Chriſto Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides, quæ per charitatem operatur.

B

7 Currebatis benè: quis vos impedivit veritati non obedire?

8 Perſuaſio hæc non eſt ex eo, quia vocat vos.

* 1. Cor. 5. 6.

9 * Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.

10 Ego confido in vobis in Domino, quòd nihil aliud ſapietis: qui autem conturbat vos, portabit judicium, quicumque eſt ille.

11 Ego autem, fratres, ſi circumciſionem adhuc prædico: quid adhuc perſecutionem patior? Ergo evacuatum eſt ſcandalum crucis.

C

12 Utinam & abſcindantur, qui vos conturbant.

13 Vos enim in libertatem vocati eſtis fratres: tantùm ne libertatem in occaſionem detis carnis, ſed per charitatem Spiritus ſervite invicem.

* Lev. 19. 18. Matt. 22. 39. Rom. 13. 8. * 1. Petr. 2. 11.

14 Omnis enim lex in uno ſermone impletur: * Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

15 Quòd ſi invicem mordetis, & comeditis; videte, ne ab invicem conſumamini.

16 Dico autem: * Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis.

17 Caro enim concupiſcit adverſus ſpiritum: ſpiritus autem adverſus carnem: hæc enim ſibi invicem adverſantur: ut non quæcumque vultis, illa faciatis.

18 Quòd ſi ſpiritu ducimini, non eſtis ſub lege.

19 Manifeſta ſunt autem opera carnis; quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria,

20 Idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ,

D

21 Invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia: quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam, qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.

22 Fructus autem Spiritus eſt: charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas,

23 Manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas. Adverſus hujuſmodi non eſt lex.

24 Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis.

25 Si ſpiritu vivimus, ſpiritu & ambulemus.

26 Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes.

CAPUT VI.

Cum humilitate juvandus eſt proximus, nec aliorum laudes curandæ: ſemperque benè operandum eſt, ut tempore ſuo metamus vitam æternam: rurſum monet, ut caveant à ſeductoribus, qui cùm legem ſuadeant, ipſi illam non obſervant: Paulus autem in ſolo Chriſto crucifixo gloriatur, ad quem nec circumciſio, nec præputium quidquam faciunt.

1 FRatres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris. A

2 Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti.

3 Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.

4 Opus autem ſuum probet unuſquiſque, & ſic in ſemetipſo tantùm gloriam habebit, & non in altero. B

5 * Unuſquiſque enim onus ſuum portabit. * 1. Cor. 3. 8.

6 Communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei, qui ſe catechizat, in omnibus bonis.

7 Nolite errare: Deus non irridetur.

8 Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet. Quoniam, qui ſeminat in carne ſua, de carne & metet corruptionem: qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam.

9 * Bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim ſuo metemus non deficientes. C * 2. Theſ. 3. 13.

10 Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei.

11 Videte, qualibus litteris ſcripſi vobis mea manu.

12 Quicumque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantùm, ut crucis Chriſti perſecutionem non patiantur.

13 Neque enim, qui circumciduntur, legem cuſtodiunt: ſed volunt vos circumcidi, ut in carne veſtra glorientur.

14 Mihi autem abſit gloriari niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. D

15 In Chriſto enim Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed nova creatura.

16 Et quicumque hanc regulam ſecuti fuerint, pax ſuper illos, & miſericordia, & ſuper Iſrael Dei.

17 De cætero nemo mihi moleſtus ſit: ego enim ſtigmata Domini Jeſu in corpore meo porto.

18 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, cum ſpiritu veſtro, fratres. Amen.

Digitized by Google

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD EPHESIOS.

CAPUT PRIMUM.

Deum benedicit Apoſtolus, qui prædeſtinatos plurimis, iiſque maximis per Chriſtum filium affecit beneficiis: agitque Deo gratias ob fidem, ac dilectionem Epheſiorum erga proximos, orans, ut perfectam adipiſcantur ſapientiam: oſtendens etiam Chriſti à mortuis ſuſcitati exaltationem, qui conſtitutus eſt caput ſuper omnem Eccleſiam.

A 1 PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, omnibus ſanctis, qui ſunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto Jeſu.
2 Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
3 * Benedictus Deus, & Pater Dñi noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto, * 2 Cor. 1. 3. 1 Pet. 1. 3.
4 Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu ejus in charitate.
5 Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum in ipſum, ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ,
6 In laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio ſuo.
7 In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundùm divitias gratiæ ejus,
B 8 Quæ ſuperabundavit in nobis, in omni ſapientia, & prudentia:
9 Ut notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſuæ, ſecundùm beneplacitum ejus, quod propoſuit in eo,
10 In diſpenſatione plenitudinis temporum, inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cœlis, & quæ in terra ſunt, in ipſo:
11 In quo etiam & nos ſorte vocati ſumus, prædeſtinati ſecundùm propoſitum ejus, qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ:
12 Ut ſimus in laudem gloriæ ejus nos, qui antè ſperavimus in Chriſto:
C 13 In quo & vos, cùm audiſſetis verbum veritatis (Evangelium ſalutis veſtræ,) in quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto,
14 Qui eſt pignus hereditatis noſtrę, in redēptionem acquiſitionis, in laudē glorię ipſius.
15 Propterea & ego audiens fidem veſtram, quæ eſt in Domino Jeſu, & dilectionem in omnes ſanctos:
16 Non ceſſo gratias agens pro vobis, memoriam veſtri faciens in orationibus meis:
17 Ut Deus, Domini noſtri Jeſu Chriſti pater gloriæ, det vobis ſpiritum ſapientiæ, & revelationis in agnitione ejus,
18 Illuminatos oculos cordis veſtri, ut ſciatis, quæ ſit ſpes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloriæ hæreditatis ejus in ſanctis.
19 Et quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus * ſecundùm operationem potentiæ virtutis ejus, D * Iſai. 3. 7.
20 Quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cœleſtibus,
21 Supra omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non ſolùm in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro.
22 * Et omnia ſubjecit ſub pedibus ejus: & ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam. * Pſal. 8. 8.
23 Quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.

CAPUT II.

Peccatis anteà mortui, per Chriſtum vivificati ſunt, non ſuis operibus, ſed gratis per fidem: oſtendit, Gentes, quæ priùs alienæ erant à Dei promiſſionibus, jam per Chriſtum, & fidem, quæ Dei donum eſt, factas eſſe Sanctorum concives, idemque habere fundamentum cum Patriarchis, & Prophetis.

1 ET vos, cùm eſſetis mortui delictis, & peccatis veſtris, A Col. 2. 13.
2 In quibus aliquando ambulaſtis ſecundùm ſæculum mundi hujus, ſecundùm principem poteſtatis aeris hujus, ſpiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiæ,
3 In quibus & nos omnes aliquando converſati ſumus in deſideriis carnis noſtræ, facientes voluntatem carnis, & cogitationum, & eramus natura filii iræ, ſicut & cæteri:
4 Deus autem, qui dives eſt in miſericordia, propter nimiã charitatẽ ſuã, qua dilexit nos,
5 Et cùm eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto (cujus gratia eſtis ſalvati.) B
6 Et conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cœleſtibus in Chriſto Jeſu.
7 Ut oſtenderet in ſæculis ſupervenientibus abundantes divitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Jeſu:
8 Gratia enim eſtis ſalvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt;
9 Non ex operibus, ut ne quis glorietur.
10 Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus.
11 Propter quod memores eſtote, quòd aliquando vos Gentes in carne, qui dicebamini præputium ab ea, quæ dicitur circumciſio in carne manu facta: C
12 Quia eratis illo in tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſrael, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo.

13 Nunc

13 Nunc autem in Chriſto Jeſu, vos, qui aliquando eratis longè, facti eſtis propè in ſanguine Chriſti.

14 Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ ſolvens, inimicitias in carne ſua:

15 Legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in ſemetipſo in unum novum hominem, faciens pacem,

D

16 Et reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo.

17 Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longè fuiſtis; & pacem iis, qui prope.

Ro. 5. 2.

18 * Quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in uno Spiritu ad Patrem.

19 Ergo jam non eſtis hoſpites, & advenæ: ſed eſtis cives ſanctorum, & domeſtici Dei.

20 Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu:

21 In quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino.

22 In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

CAPUT III.

Paulus docuit hoc myſterium, Prophetis, & Apoſtolis revelatum, quòd Gentes eſſent per Chriſtum participes promiſſionum Dei, quem orat, ut ſpiritu corroborentur, & in charitate radicati, ad plenum in divinis myſteriis edoceantur.

A

1 HUjus rei gratia, ego Paulus vinctus Chriſti Jeſu, pro vobis Gentibus,

2 Si tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ Dei, quæ data eſt mihi in vobis:

3 Quoniam ſecundùm revelationem notum mihi factum eſt ſacramentum, ſicut ſuprà ſcripſi in brevi:

4 Prout poteſtis legentes intelligere prudentiam meam in myſterio Chriſti.

5 Quod aliis generationibus non eſt agnitum filiis hominum, ſicuti nunc revelatum eſt ſanctis Apoſtolis ejus, & Prophetis in Spiritu,

6 Gentes eſſe cohæredes, & concorporales, & comparticipes promiſſionis ejus in Chriſto Jeſu per Evangelium:

B
*Sap. 1. 43.
* 1. Cor. 15. 9.

7 Cujus factus ſum miniſter, ſecundùm donum gratiæ Dei, quæ data eſt mihi * ſecundùm operationem virtutis ejus.

8 * Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc, in Gentibus evangelizare inveſtigabiles divitias Chriſti,

9 Et illuminare omnes, quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi à ſæculis in Deo, qui omnia creavit.

10 Ut innoteſcat principatibus, & poteſtatibus, in cœleſtibus per Eccleſiam, multiformis ſapientia Dei,

C

11 Secundùm præfinitionem ſæculorum, quam fecit in Chriſto Jeſu Domino noſtro:

12 In quo habemus fiduciam, & acceſſum in confidentia per fidem ejus:

13 Propter quod peto, ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis: quæ eſt gloria veſtra.

14 Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti,

15 Ex quo omnis paternitas in cœlis, & in terra nominatur,

16 Ut det vobis ſecundùm divitias gloriæ ſuæ, virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem,

17 Chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris: in charitate radicati, & fundati,

18 Ut poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundum,

D

19 Scire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.

20 Ei autem, qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter quàm petimus, aut intelligimus ſecundùm virtutem, quæ operatur in nobis:

21 Ipſi gloria in Eccleſia, & in Chriſto Jeſu, in omnes generationes ſeculi ſeculorũ. Amen.

CAPUT IV.

Ad unitatem ſpiritus hortatur, oſtendens Chriſtum diverſa diverſis dediſſe chariſmata, & ad ſui corporis ædificationem varios in Eccleſia inſtituiſſe ordines ad finem uſque mundi: monet igitur, ut exuto veteri homine novum induant, utriuſque partes explicans: rurſumque monet, ut in hoc corpore manentes ſeparentur ab iis, qui mente excæcati ſequuntur effranè carnis deſideria, & novos induant mores, damnatis prioribus.

A
*Phil. 1. 27.
1Cor. 7. 17.

1 OBſecro itaque vos ego vinctus in Domino, * ut dignè ambuletis vocatione, qua vocati eſtis,

2 Cum omni humilitate, & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes invicem in charitate,

*Ro. 12. 10.

3 * Soliciti ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis.

4 Unum corpus, & unus Spiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ.

*Mal. 2. 10.

5 * Unus Dñs, una fides, unum baptiſma.

6 * Unus Deus, & Pater omnium, qui eſt ſuper omnes & per omnia, & in omnibus nobis.

B
* Ro. 12. 3.
1Cor. 12. 11.
2.Cor 10. 13.
*Pſal. 67. 19.
* 1. Cor. 12. 18.

7 * Unicuique autem noſtrùm data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti.

8 Propter quod dicit: * Aſcendens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus.

9 Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primùm in inferiores partes terræ?

10 Qui deſcendit, ipſe eſt, & qui aſcendit ſuper omnes cœlos, ut impleret omnia.

11 Et ipſe dedit quoſdam quidem * Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem paſtores, & doctores,

C

12 Ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti:

13 Donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filii Dei, in virum perfectũ, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti;

14 Ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.

15 Veritatem autem facientes in charitate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus.

16 Ex quo totum corpus compactũ, & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis, ſecundùm operationem in menſuram uniuſcujuſque membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate.

D
* Ro. 1. 21.

17 * Hoc igitur dico, & teſtificor in Domi-

no, ut jam non ambuletis, ſicut & Gentes
ambulant in vanitate ſenſus ſui,
18 Tenebris obſcuratum habentes intelle-
ctum, alienati à vita Dei, per ignorantiam,
quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis
ipſorum,
E 19 Qui deſperantes, ſemetipſos tradide-
runt impudicitiæ, in operationem immun-
ditiæ omnis, in avaritiam.
20 Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum,
21 Si tamen illum audiſtis, & in ipſo edo-
cti eſtis, ſicut eſt veritas in Jeſu,
* Col. 3. 8. 22 * Deponere vos ſecundum priſtinam
converſationem veterem hominem, qui cor-
rumpitur ſecundùm deſideria erroris.
* Ro. 6. 4. 23 * Renovamini autem ſpiritu mentis
veſtræ.
* Col. 3. 12 24 * Et induite novum hominem, qui ſe-
cundùm Deum creatus eſt in juſtitia, &
ſanctitate veritatis,
F 25 * Propter quod deponentes mendacium,
* 1. Petr. 2. 1. Zach. 8. 16. loquimini veritatem unuſquiſque cum proxi-
mo ſuo: quoniam ſumus invicem membra.
26 * Iraſcimini, & nolite peccare: ſol
* Pſal. 4. 5. non occidat ſuper iracundiam veſtram.
27 Nolite locum dare diabolo:
* Jac. 4. 7. 28 * Qui furabatur, jam non furetur, ma-
gis autem laboret, operando manibus ſuis,
G quod bonum eſt, ut habeat, unde tribuat
neceſſitatem patienti.
29 Omnis ſermo malus ex ore veſtro non
procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificatio-
nem fidei, ut det gratiam audientibus.
30 Et nolite contriſtare Spiritum ſanctum
Dei; in quo ſignati eſtis in diem redemptionis.
31 Omnis amaritudo, & ira, & indigna-
tio, & clamor, & blaſphemia tollatur à
vobis, cum omni malitia.
* Col. 3. 13. 32 * Eſtote autem invicem benigni, mi-
ſericordes, donantes invicem, ſicut &
Deus in Chriſto donavit vobis.

CAPUT V.

*Hortatur, ut Chriſtum imitentur, longè ſe-
parati ab omni vitio, ac ſcelere, & redi-
mentes tempus, aſſumant ſpiritualia, quæ
tradit, exercitia: uxores vult ſubditas eſ-
ſe viris, viros autem diligere uxores,
ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam.*

A 1 Eſtote ergo imitatores Dei, ſicut filii
chariſſimi.
2 * Et ambulate in dilectione, ſicut &
* Joa. 13. 34. 15. 12. 1. Jo. 4. 21. Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum
pro nobis oblationem, & hoſtiam Deo in
odorem ſuavitatis.
* Col. 3. 5. 3 * Fornicatio autem, & omnis immundi-
tia, aut avaritia nec nominetur in vobis
ſicut decet ſanctos:
B 4 Aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut
ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet; ſed
magis gratiarum actio.
5 Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd om-
nis fornicator, aut immundus, aut avarus,
quod eſt idolorum ſervitus, non habet hæ-
* Mat. 24. 4. reditatem in regno Chriſti, & Dei.
6 * Nemo vos ſeducat inanibus verbis; pro-
Marc. 13. 5. Luc. 21. 8. pter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ.
7 Nolite ergo effici participes eorum.
8 Eratis enim aliquando tenebræ, nunc au-
C tem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate:
1. Th. 5. 5. 9 Fructus enim lucis eſt in omni bonita-
te, & juſtitia, & veritate:
10 Probantes, quid ſit beneplacitum Deo.
11 Et nolite communicare operibus infru-
ctuoſis tenebrarum, magis autem redarguite.
12 Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis,
turpe eſt & dicere.
13 Omnia autem, quæ arguuntur, à lu-
mine manifeſtantur: omne enim, quod
manifeſtatur, lumen eſt.
14 Propter quod dicit: Surge, qui dormis, & D
exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus.
15 Videte itaque, fratres, quomodo cau-
tè ambuletis: * non quaſi inſipientes,
16 Sed ut ſapientes: redimentes tempus,
quoniam dies mali ſunt. * Col. 4. 5.
17 * Propterea nolite fieri imprudentes,
ſed intelligentes, quæ ſit voluntas Dei. * Ro. 12. 2. 1. Th. 4. 3.
18 Et nolite inebriari vino, in quo eſt lu-
xuria, ſed implemini Spiritu ſancto,
19 Loquentes vobiſmetipſis in pſalmis, &
hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantantes,
& pſallentes in cordibus veſtris Domino.
20 Gratias agentes ſemper pro omnibus,
in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti,
Deo, & Patri, E
21 Subjecti invicem in timore Chriſti.
22 * Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut * Gen. 3. 16. Col. 3. 18. 1. Pet. 3. 1.
Domino:
23 * Quoniam vir caput eſt mulieris; ſi-
cut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ: Ipſe,
ſalvator corporis ejus. * 1. Cor. 11. 3.
24 Sed ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto,
ita & mulieres viris ſuis in omnibus. F
25 * Viri diligite uxores veſtras, ſicut & * Col. 3. 19.
Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tra-
didit pro ea,
26 Ut illam ſanctificaret, mundans lava-
cro aquæ in verbo vitæ,
27 Ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccle-
ſiam, non habentem maculam, aut ru-
gam, aut aliquid hujuſmodi, ſed ut ſit ſan-
cta, & immaculata.
28 Ita & viri debent diligere uxores ſuas
ut corpora ſua. Qui ſuam uxorem diligit,
ſeipſum diligit. G
29 Nemo enim umquam carnem ſuam
odio habuit: ſed nutrit, & fovet eam, ſi-
cut & Chriſtus Eccleſiam:
30 Quia membra ſumus corporis ejus,
de carne ejus, & de oſſibus ejus.
31 * Propter hoc relinquet homo patrem, * Gen. 2. 24. Matt. 19. 5. Mar. 10. 7.
& matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ:
& * erunt duo in carne una. * 1. Cor. 6. 16.
32 Sacramentum hoc magnum eſt, ego
autem dico in Chriſto, & in Eccleſia.
33 Verumtamen & vos ſinguli, unuſquiſ-
que uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat:
uxor autem timeat virum ſuum.

CAPUT VI.

*Filii parentibus ſervique dominis obediant:
rurſumque parentes erga filios, & domini
erga ſervos ſui memores ſint, efficaciter monet,
Dei armaturam, cujus partes explicat, in-
duendam, ad reſiſtendum ſpiritualibus
inimicis, petens etiam, ut pro ſe orent.*

1 Filii, obedite parentibus veſtris in
Domino, hoc enim juſtum eſt. * Exo. 20. 12. Deut. 5. 16. Eccli. 3. 9. Matt. 15. 4. Marc. 7. 10.
2 * Honora patrem tuum, & matrem
tuam, quod eſt mandatum primum in pro- A
miſſione: * Col. 3. 20.

3 Ut

3 Ut benè ſit tibi, & ſis lõgævus ſuper terrâ.

4 Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios veſtros : ſed educate illos in diſciplina, & correptione Domini.

* Col. 3. 22. Tit. 2. 9. 1. Pet. 2. 18.
5 * Servi obedite dominis carnalibus cum timore, & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto :

6 Non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo,

7 Cùm bona voluntate ſervientes, ſicut Domino, & non hominibus:

B
8 Scientes, quoniam unuſquiſque, quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſive ſervus, ſive liber.

9 Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas, ſcientes quia & illorum, & veſter Dominus eſt in cœlis : * & perſonarum acceptio non eſt apud eum.

* Deut. 10. 17. 2. Par. 19. 7. Iob 34. 19. Sap. 6. 8. Eccl. 35. 15. Act. 10. 34. Rom. 2. 11. Col. 3. 25. 1. Pet. 1. 17.

10 De cætero, fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus.

11 Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adversùs inſidias diaboli.

12 Quoniam non eſt nobis colluctatio adversùs carnem, & ſanguinem, ſed adversùs principes, & poteſtates, adversùs mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ, in cœleſtibus.

C
13 Propterea accipite armaturam Dei, ut poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare.

14 State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam juſtitiæ,

15 Et calceati pedes in præparatione Evangelii pacis :

16 In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere :

17 * Et galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus (quod eſt verbum Dei) * Iſai. 59. 17. 1. Thes. 5. 8.

18 Per omnem orationem, & obſecrationem orantes omni tempore in ſpiritu : & in ipſo * vigilantes in omni inſtantia, & obſecratione pro omnibus Sanctis, * Col. 4. 2.

D
19 * Et pro me, ut detur mihi ſermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere myſterium Evangelii : * Col. 4. 3. 2. Thes. 3. 1.

20 Pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipſo audeam, prout oportet me, loqui.

21 Ut autem & vos ſciatis, quæ circa me ſunt, quid agam : omnia vobis nota faciet Tychicus, chariſſimus frater, & fidelis miniſter in Domino :

22 Quem miſi ad vos ad hoc ipſum, ut cognoſcatis, quæ circa nos ſunt, & conſoletur corda veſtra.

23 Pax fratribus, & charitas cum fide, à Deo Patre, & Domino Jeſu Chriſto.

24 Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in incorruptione. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD PHILIPPENSES.

CAPUT PRIMUM.

Ex magno affectu, quem habet erga Philippenſes, manifeſtat eis, quòd preſſuræ ſuæ in majorem Evangelii fructum ceſſerint : quam utilitatem ſi non ſpectaret, omninò diſſolvi cuperet, & eſſe cum Chriſto : eoſque adhortatur, ut dignè ad Chriſti Evangelium converſentur, dicens, quòd pro ipſo jam afflictiones ſuſtinuerint.

A
1 PAulus, & Timotheus, ſervi Jeſu Chriſti, omnibus Sanctis in Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis, & diaconibus.

2 Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

3 Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri,

4 Semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens,

5 Super communicatione veſtra in Evangelio Chriſti à prima die uſque nunc.

6 Confidens hoc ipſum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu :

B
7 Sicut eſt mihi juſtum hoc ſentire pro omnibus vobis : eò quòd habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defenſione, & confirmatione Evangelii, ſocios gaudii mei omnes vos eſſe.

8 Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos in viſceribus Jeſu Chriſti.

9 Et hoc oro, ut charitas veſtra magis, ac magis abundet in ſcientia, & in omni ſenſu :

10 Ut probetis potiora, ut ſitis ſinceri, & ſine offenſa in diem Chriſti,

11 Repleti fructu juſtitiæ per Jeſum Chriſtum, in gloriam, & laudem Dei.

12 Scire autem vos volò, fratres, quia quæ circa me ſunt, magis ad profectum venerunt Evangelii :

13 Ita ut vincula mea manifeſta fierent in Chriſto in omni prætorio, & in cæteris omnibus :

14 Et plures è fratribus in Domino confidentes vinculis meis, abundantiùs auderent ſine timore verbum Dei loqui.

15 Quidam quidem & propter invidiam, & contentionem, quidam autem & propter bonam voluntatem Chriſtum prædicant : C

16 Quidam ex charitate, ſcientes quoniam in defenſionem Evangelii poſitus ſum.

17 Quidam autem ex contentione Chriſtum annuntiant non ſincerè, exiſtimantes

præſumam ſe ſuſcitare vinculis meis.
18 Quid enim? Dum omni modo, ſive per
occaſionem, ſive per veritatem, Chriſtus an-
nuntietur: & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo.
19 Scio enim, quia hoc mihi proveniet ad
ſalutem, per veſtram orationem, & ſubmi-
niſtrationem Spiritus Jeſu Chriſti.
20 Secundùm expectationem, & ſpem meã,
quia in nullo confundar: ſed in omni fiducia
ſicut ſemper, & nunc magnificabitur Chriſtus
in corpore meo, ſive per vitã, ſive per mortẽ.
21 Mihi enim vivere Chriſtus eſt, & mori
D lucrum.
22 Quòd ſi vivere in carne, hic mihi fru-
ctus operis eſt, & quid eligam, ignoro.
23 Coarctor autem à duabus: deſiderium
habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, mul-
tò magis melius:
24 Permanere autem in carne, neceſſa-
rium propter vos.
25 Et hoc confidens ſcio, quia manebo, &
permanebo omnibus vobis, ad profectum
veſtrum, & gaudium fidei.
26 Ut gratulatio veſtra abundet in Chriſto
Jeſu in me, per meum adventũ iterum ad vos.
Eph. 4. 1. Col. 1. 10. Theſ. 2. 12. 27 Tantum digne Evangelio Chriſti cõver-
ſamini: ut ſive cùm venero, & videro vos, ſive
abſens audiam de vobis, quia ſtatis in uno ſpi-
ritu unanimes, collaborantes fidei Evangelii:
28 Et in nullo terreamini ab adverſariis:
quæ illis eſt cauſa perditionis, vobis au-
tem ſalutis, & hoc à Deo:
29 Quia vobis donatum eſt pro Chriſto,
non ſolùm ut in eum credatis, ſed ut etiam
pro illo patiamini:
30 Idem certamen habentes, quale & vi-
diſtis in me, & nunc audiſtis de me.

CAPUT II.

Ad mutuam dilectionem, & concordiam, animique modeſtiam miro affectu eos hortatur exemplo Chriſti, in cujus nomine omne genu nunc flectitur, utque ſuam in timore operentur ſalutem: congratulatur cum illis, quòd inter malos ſanctè vivant, tum ſibi, quòd tales habeat diſcipulos: Timotheum laudat à ſincera Evangelii prædicatione, & obedientia: ſimiliter & Epaphroditum; quem ad eos mittit, poſtquam ab ægritudine convaluit.

A 1 SI qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi
quod ſolatium charitatis, ſi qua ſocie-
tas ſpiritus, ſi qua viſcera miſerationis:
2 Implete gaudium meum, ut idem ſapia-
tis, eandem charitatem habentes, unani-
mes, idipſum ſentientes:
3 Nihil per contentionem, neque per ina-
nem gloriam: ſed in humilitate ſuperiores
ſibi invicem arbitrantes,
4 Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes,
ſed ea, quæ aliorum.
5 Hoc enim ſentite in vobis, quod & in
Chriſto Jeſu:
6 Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam
arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo:
7 Sed ſemetipſum exinanivit formam ſervi
accipiens, in ſimilitudinem hominum fa-
ctus, & habitu inventus ut homo.
*Heb. 2. 9 8 * Humiliavit ſemetipſum factus obediens
B uſque ad mortem, mortem autem crucis.
9 Propterquod & Deus exaltavit illum, &
donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne
nomen:
10* Ut in nomine Jeſu omne genu flectatur, *Iſa. 45. 24. Rom. 14. 11.
cœleſtium, terreſtrium, & infernorum:
11 Et omnis lingua confiteatur, quia Domi-
nus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.
12 Itaque chariſſimi mei (ſicut ſemper obe-
diſtis) non ut in præſentia mei tantùm, ſed
multò magis nunc in abſentia mea, cum me-
tu, & tremore veſtram ſalutem operamini.
13 Deus eſt enim, qui operatur in vobis &
velle, & perficere, pro bona voluntate.
14 * Omnia autem facite ſine murmura- *1. Petri 4. 9.
tionibus, & hæſitationibus:
15 Ut ſitis ſine querela, & ſimplices filii
Dei, ſine reprehenſione, in medio natio-
nis pravæ, & perverſæ: inter quos lucetis
ſicut luminaria in mundo,
16 Verbum vitæ continentes ad gloriam C
meam in die Chriſti, quia non in vacuum
cucurri, neque in vacuum laboravi.
17 Sed & ſi immolor ſupra ſacrificium, &
obſequium fidei veſtræ, gaudeo, & con-
gratulor omnibus vobis.
18 Idipſum autem & vos gaudete, &
gratulamini mihi.
19 Spero autem in Domino Jeſu, * Timo- *Act. 16. 1.
theum me citò mittere ad vos: ut & ego bo-
no animo ſim, cognitis, quę circa vos ſunt.
20 Neminem enim habeo tam unanimem,
qui ſincera affectione pro vobis ſolicitus ſit.
21 * Omnes enim, quæ ſua ſunt, quærunt, *1. Cor. 13. 5.
non quæ ſunt Jeſu Chriſti.
22 Experimẽtum autem ejus cognoſcite, quia
ſicut patri filius, mecum ſervivit in Evãgelio.
23 Hunc igitur ſpero me mittere ad vos,
mox ut videro, quæ circa me ſunt.
24 Confido autem in Domino, quoniam
& ipſe veniam ad vos citò.
25 Neceſſarium autem exiſtimavi, Epaphro- D
ditum fratrem, & cooperatorem, & commili-
tonem meum, veſtrum autem apoſtolum, &
miniſtrum neceſſitatis meæ, mittere ad vos:
26 Quoniam quidem omnes vos deſidera-
bat: & mœſtus erat, propterea quòd au-
dieratis illum infirmatum.
27 Nam & infirmatus eſt uſque ad mortem:
ſed Deus miſertus eſt ejus, non ſolùm autem
ejus, verùm etiam & mei, ne triſtitiam ſu-
per triſtitiam haberem.
28 Feſtinantiùs ergo miſi illum, ut viſo eo
iterum gaudeatis: & ego ſine triſtitia ſim.
29 Excipite itaq; illum cum omni gaudio in
Domino, & ejuſmodi cum honore habetote.
30 Quoniam propter opus Chriſti uſque ad
mortem acceſſit, tradens animam ſuam, ut
impleret id, quod ex vobis deerat erga
meum obſequium.

CAPUT III.

Nemo in legalibus gloriari poteſt, alioqui Paulo id maximè conveniret: qui tamen omnia hæc detrimentum arbitratus eſt, quo Dei juſtitiam ex fide in Chriſtum adipiſceretur, ſemper proficiens, ut tandem perfectionem conſequeretur: quapropter Philippenſes hortatur, ut ipſum, & non diſcolos crucis Chriſti inimicos, imitentur.

1 DE cætero, fratres mei, gaudete in Do- A
mino. Eadem vobis ſcribere mihi qui-
dem non pigrum, vobis autem neceſſarium.

2 Vide-

2 Videte canes, videte malos operarios, videte conciſionem.

3 Nos enim ſumus circumciſio, qui ſpiritu ſervimus Deo, & gloriamur in Chriſto Jeſu, & non in carne fiduciam habentes:

4 Quamquam ego habeam confidentiam & in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis,

5 Circumciſus octavo die, ex genere Iſrael, de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, * ſecundùm legem Phariſæus,

* Act. 23. 6.

6 Secundùm æmulationem perſequens Eccleſiam Dei, ſecundum juſtitiam, quæ in lege eſt, converſatus ſine querela.

B

7 Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta.

8 Verumtamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe, propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam,

9 Et inveniar in illo, non habens meam juſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed illam, quæ ex fide eſt Chriſti Jeſu: quæ ex Deo eſt juſtitia in fide,

10 Ad cognoſcendum illum, & virtutem reſurrectionis ejus, & ſocietatem paſſionum illius: configuratus morti ejus:

11 Si quo modo occurram ad reſurrectionem, quæ eſt ex mortuis.

C

12 Non quòd jam acceperim, aut jam perfectus ſim: ſequor autem, ſi quomodo comprehendam, in quo & comprehenſus ſum à Chriſto Jeſu.

13 Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe. Unum autem, quæ quidem retrò ſunt obliviſcens, ad ea verò, quæ ſunt priora extendens meipſum,

14 Ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Jeſu.

15 Quicumque ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit:

16 Verumtamen ad quod pervenimus, ut idem ſapiamus: & in eadem permaneamus regula.

17 Imitatores mei eſtote, fratres, & obſervate eos, qui ita ambulant, ſicut habetis formam noſtram.

D

* Rom 16. 17.

18 * Multi enim ambulant, quos ſæpè dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti:

19 Quorum finis interitus: quorum deus venter eſt: & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt.

20 Noſtra autem converſatio in cœlis eſt: undè etiam Salvatorem expectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum,

21 Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ ſecundùm operationem, qua etiam poſſit ſubjicere ſibi omnia.

CAPUT IV.

Ad perſeverantiam, & ſpiritnale gaudium, modeſtiam, preces, & gratiarum actiones eos componit, pacem Dei ipſis exoptans, utque mordicùs teneant, quæcumque Dei ſunt, laudans ipſos, quòd per Epaphroditum neceſſaria ad ipſum miſerint.

1 Itaque fratres mei chariſſimi, & deſideratiſſimi, gaudium meum, & corona mea: ſic ſtate in Domino, chariſſimi. A

2 Evodiam rogo, & Syntychen deprecor, idipſum ſapere in Domino.

3 Etiam rogo & te, germane compar, adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, & cæteris adjutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ.

4 Gaudete in Domino ſemper: iterum dico gaudete.

5 Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus: Dominus propè eſt.

6 Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione, & obſecratione, cum gratiarum actione, petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum. B

7 Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras in Chriſto Jeſu.

8 De cætero, fratres, quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate.

9 Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in me, hæc agite: & Deus pacis erit vobiſcum.

10 Gaviſus ſum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruiſtis pro me ſentire, ſicut & ſentiebatis: occupati autem eratis. C

11 Non quaſi propter penuriam dico: ego enim didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe.

12 Scio & humiliari, ſcio & abundare (ubique & in omnibus inſtitutus ſum) & ſatiari, & eſurire, & abundare, & penuriam pati.

13 Omnia poſſum in eo, qui me confortat.

14 Verumtamen benè feciſtis, communicantes tribulationi meæ.

15 Scitis autem & vos, Philippenſes, quòd in principio Evangelii, quando profectus ſum à Macedonia, nulla mihi Eccleſia communicavit in ratione dati, & accepti, niſi vos ſoli:

16 Quia & Theſſalonicam ſemel & bis in uſum mihi miſiſtis. D

17 Non quia quæro datum, ſed requiro fructum abundantem in ratione veſtra.

18 Habeo autem omnia, & abundo: repletus ſum, acceptis ab Epaphrodito, quæ miſiſtis, odorem ſuavitatis, hoſtiam acceptam, placentem Deo.

19 * Deus autem meus impleat omne deſiderium veſtrum, ſecundùm divitias ſuas, in gloria in Chriſto Jeſu. * Rom 11 1.

20 Deo autem, & Patri noſtro gloria in ſæcula ſæculorum: Amen.

21 Salutate omnem ſanctum in Chriſto Jeſu.

22 Salutant vos, qui mecum ſunt, fratres: Salutant vos omnes Sancti, maximè autem qui de Cæſaris domo ſunt.

23 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD COLOSSENSES,

CAPUT PRIMUM.

Audita fide, charitate, ac ſpe Coloſſenſium, orat pro ipſis Apoſtolus, quò in ſcientia Dei, boniſque operibus perficiantur: Chriſtum Dei imaginem dicit, per quem omnia creata ſunt, & qui caput eſt Eccleſiæ, quo omnia pacificata ſunt: hortatur ergo, ut immobiles in fide permaneant: ſeque dicit effectum Chriſti miniſtrum, ad prædicandum myſterium à ſæculis abſconditum, & non manifeſtatum.

A 1 PAULUS Apoſtolus Jeſu
Chriſti per voluntatem Dei,
& Timotheus frater:
2 Eis, qui ſunt Coloſſis, San-
ctis, & fidelibus fratribus
in Chriſto Jeſu,
3 Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro,
& Domino Jeſu Chriſto. Gratias agimus Deo
& Patri Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſem-
per pro vobis orantes:
4 Audientes fidem veſtram in Chriſto Je-
ſu, & dilectionem, quam habetis in San-
ctos omnes,
5 Propter ſpem, quæ repoſita eſt vobis
in cœlis; quam audiſtis in verbo veritatis
Evangelii,
6 Quod pervenit ad vos, ſicut & in univerſo
mundo eſt, & fructificat, & creſcit, ſicut in
vobis, ex ea die, qua audiſtis, & cognovi-
ſtis gratiam Dei in veritate,
7 Sicut didiciſtis ab Epaphra chariſſimo
conſervo noſtro, qui eſt fidelis pro vobis
miniſter Chriſti Jeſu,
B 8 Qui etiam manifeſtavit nobis dilectio-
nem veſtram in ſpiritu:
9 Ideò, & nos ex qua die audivimus, non
ceſſamus pro vobis orantes, & poſtulantes,
ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in
omni ſapientia, & intellectu ſpirituali:
10 Ut ambuletis dignè Deo per omnia pla-
centes: in omni opere bono fructificantes,
& creſcentes in ſcientia Dei:
11 In omni virtute confortati ſecundùm
potentiam claritatis ejus, in omni patien-
tia: & longanimitate cum gaudio,
12 Gratias agentes Deo Patri, qui dignos
nos fecit in partem ſortis Sanctorum in lu-
mine:
13 Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum,
& tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ;
14 In quo habemus redemptionem per ſan-
guinem ejus, remiſſionem peccatorum:
15 Qui eſt imago Dei inviſibilis primoge-
nitus omnis creaturæ:
C 16 * Quoniam in ipſo condita ſunt univer-
Joa. 1. 3. ſa in cœlis, & in terra, viſibilia, & inviſibi-
lia, ſive throni, ſive dominationes, ſive
principatus, ſive poteſtates: omnia per ip-
ſum, & in ipſo creata ſunt:
17 Et ipſe eſt ante omnes, & omnia in
ipſo conſtant.
18 Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ,* qui
eſt principium, primogenitus ex mortuis: * 1. Cor. 15. 20. Apoc. 1. 5.
ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens.
19 Quia in ipſo complacuit, omnem
plenitudinem inhabitare:
20 Et per eum reconciliare omnia in ipſum,
pacificans per ſanguinem crucis ejus, ſive
quæ in terris, ſive quæ in cœlis ſunt.
21 Et vos cùm eſſetis aliquando alienati,
& inimici ſenſu in operibus malis;
22 Nunc autem recõciliavit in corpore car-
nis ejus per mortem, exhibere vos ſanctos, &
immaculatos, & irreprehẽſibiles coram ipſo:
23 Si tamen permanetis in fide fundati, & D
ſtabiles, & immobiles à ſpe Evangelii,
quod audiſtis, quod prædicatum eſt in uni-
verſa creatura, quæ ſub cœlo eſt, cujus
factus ſum ego Paulus miniſter,
24 Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro
vobis, & adimpleo ea, quæ deſunt paſ-
ſionum Chriſti, in carne mea, pro corpo-
re ejus, quod eſt Eccleſia:
25 Cujus factus ſum ego miniſter ſecun-
dùm diſpenſationem Dei, quæ data eſt
mihi in vos, ut impleam verbum Dei.
26 Myſterium, quod abſconditum fuit à
ſæculis, & generationibus, nunc autem
manifeſtatum eſt Sanctis ejus,
27 Quibus voluit Deus notas facere divitias
gloriæ ſacramenti hujus in Gentibus, quod
eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ,
28 Quem nos annuntiamus, corripientes
omnem hominem, & docentes omnem homi-
nem, in omni ſapientia, ut exhibeamus om-
nem hominem perfectum in Chriſto Jeſu,
29 In quo & laboro, certãdo ſecundùm ope-
rationẽ ejus, quam operatur in me in virtute,

CAPUT II.

Hortatur, ut caveant, ne ullis aut perſuaſionibus, aut impoſturis philoſophorum, ſeu legem inducere volentium, ſeducantur à Chriſti fide, per quem à peccatis, poteſtate diaboli, & adverſo ipſis chirographo liberati ſunt, ut nunc legalia decreta nullo in pretio ſint habenda.

1 VOlo enim vos ſcire, qualem ſolicitu- A
dinem habeam pro vobis, & pro iis,
qui ſunt Laodiciæ, & quicumque non vide-
runt faciem meam in carne:
2 Ut conſolentur corda ipſorum, inſtructi
in charitate, & in omnes divitias plenitudi-
nis intellectus, in agnitionem myſterii Dei
Patris, & Chriſti Jeſu:
3 In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ,
& ſcientiæ abſconditi,
4 Hæc autem dico, ut nemo vos decipiat
in ſublimitate ſermonum:

*1 Cor. 5. 3.

5 * Nam etſi corpore abſens ſum, ſed ſpiritu vobiſcum ſum: gaudens, & videns ordinem veſtrum, & firmamentum ejus, quę in Chriſto eſt, fidei veſtræ.

6 Sicut ergo accepiſtis Jeſum Chriſtum Dominum, in ipſo ambulate,

B

7 Radicati, & ſuperædificati in ipſo, & confirmati fide, ſicut & didiciſtis, abundantes in illo in gratiarum actione.

8 Videte, ne quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam, ſecundùm traditionem hominum, ſecundùm elementa mundi, & non ſecundùm Chriſtum:

9 Quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter:

10 Et eſtis in illo repleti, qui eſt caput omnis principatus, & poteſtatis:

11 In quo & circumciſi eſtis circumciſione non manu facta in expoliatione corporis carnis, ſed in circumciſione Chriſti:

12 Conſepulti ei in baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis per fidem operationis Dei, qui ſuſcitavit illum à mortuis.

C

*Eph. 2. 1.

13 * Et vos cùm mortui eſſetis in delictis, & præputio carnis veſtræ, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta:

14 Delens quod adverſus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci:

15 Et expolians principatus, & poteſtates, traduxit confidenter, palàm triumphans illos in ſemetipſo.

16 Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei feſti, aut neomeniæ, aut ſabbatorum:

17 Quæ ſunt umbra futurorum: corpus autem Chriſti.

D

*Mat. 24. 4.

18 * Nemo vos ſeducat, volens in humilitate, & religione angelorum, quæ non vidit ambulans, fruſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ,

19 Et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus, & conjunctiones ſubminiſtratum, & conſtructum, creſcit in augmentum Dei.

20 Si ergo mortui eſtis cum Chriſto ab elementis hujus mundi: quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis?

21 Ne tetigeritis, neque guſtaveritis, neque contrectaveritis:

22 Quæ ſunt omnia in interitum ipſo uſu, ſecundùm præcepta, & doctrinas hominum;

23 Quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione, & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

CAPUT III.

In moribus eos informat, ut exuto veteri homine cum actibus ſuis, quos hic explicat, novum induant, in quo non eſt diſtinctio nationis, aut conditionis; aſſumantque virtutes, ac variis modis Deum laudent, cuncta ad ipſum referentes: docet deinde, quomodo ſe habere debeant uxores, & mariti, & filii, & patres, ſervi, ac domini.

A

1 IGitur, ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens:

2 Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram.

3 Mortui enim eſtis, & vita veſtra eſt abſcondita cum Chriſto in Deo.

4 Cum Chriſtus apparuerit vita veſtra; tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.

5 * Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram; fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulachrorum ſervitus: *Eph. 5. 3.

6 Propter quæ venit ira Dei ſuper filios incredulitatis:

7 In quibus & vos ambulaſtis aliquando, cùm viveretis in illis.

B

8 * Nunc autem deponite & vos omnia; iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro. *Rom. 6. 4. Eph. 4. 22. Hebr. 12. 1. 1 Petr. 2. 1. & 4. 2.

9 Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis,

10 Et induentes novum, eum, qui renovatur in agnitionem, ſecundùm * imaginem ejus, qui creavit illum. *Gen. 1. 26.

11 Ubi nõ eſt Gentilis, & Judæus, circũciſio, & præputium, Barbarus, & Scytha, ſervus, & liber: ſed omnia, & in omnibus Chriſtus.

12 Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam.

13 Supportantes invicem, & donantes vobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam, ſicut & Dñs donavit vobis, ita & vos.

14 Super omnia autem hæc charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis.

C

15 Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in uno corpore: & grati eſtote.

16 Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia, docentes, & commonentes voſmetipſos, pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes in cordibus veſtris Deo.

17 * Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Dñi Jeſu Chriſti, gratias agentes Deo, & Patri per ipſum. *1 Cor. 10. 31.

18 * Mulieres, ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet in Domino. *Eph. 5. 22. 1 Petr. 3. 1.

D

19 Viri, diligite uxores veſtras, & nolite amari eſſe ad illas.

20 * Filii, obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum eſt in Domino. *Eph. 6. 1.

21 * Patres, nolite ad indignationem provocare filios veſtros, ut non puſillo animo fiant. *Eph. 6. 4.

22 * Servi, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timentes Deum. *Tit. 2. 9. 1 Petr. 2. 18.

23 Quodcumque facitis, ex animo operamini, ſicut Domino, & non hominibus:

24 Scientes quòd à Dño accipietis retributionem hæreditatis. Domino Chriſto ſervite.

25 * Qui enim injuriam facit, recipiet id, quòd inique geſſit: & non eſt perſonarum acceptio apud Deum. *Rom. 2. 6.

CAPUT IV.

Pro ſe cupit ipſos precari, & cautè, ac diſcretè cum infidelibus converſari: mittitque, qui manifeſtent eis, quæ apud ipſum aguntur; & variorum ſalutationes adſcribit, cupiens, ut & hæc, & ſimiliter Laodicenſium epiſtola apud utramque legatur Eccleſiam.

A

1 DOmini, quod juſtum eſt, & æquum, ſervis præſtate: ſcientes quòd & vos

Dominum habetis in cœlo.
2 * Orationi inſtate, vigilantes in ea in
gratiarum actione:
3 * Orantes ſimul & pro nobis, ut Deus
aperiat nobis oſtium ſermonis ad loquen-
dum myſterium Chriſti (propter quod
etiam vinctus ſum)
4 Ut manifeſtem illud ita ut oportet me
loqui.
5 * In ſapientia ambulate ad eos, qui
foris ſunt, tempus redimentes.
6 Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit
conditus, ut ſciatis, quomodo oporteat vos
unicuique reſpondere.
7 Quæ circa me ſunt, omnia vobis nota fa-
ciet Tychicus, chariſſimus frater, & fidelis
miniſter, & conſervus in Domino:
8 Quẽ miſi ad vos ad hoc ipſũ, ut cognoſcat
quæ circa vos ſunt, & cõſoletur corda veſtra,
9 Cum Oneſimo chariſſimo, & fideli fra-
tre, qui ex vobis eſt. Omnia, quæ hic
aguntur, nota facient vobis.
10 Salutat vos Ariſtarchus concaptivus
meus, & Marcus conſobrinus Barnabæ,
de quo accepiſtis mandata: ſi venerit ad
vos, excipite illum:
11 Et Jeſus, qui dicitur juſtus: qui ſunt ex
circumciſione: hi ſoli ſunt adjutores mei in
regno Dei, qui mihi fuerunt ſolatio.
12 Salutat vos Epaphras, qui ex vobis eſt,
ſervus Chriſti Jeſu, ſemper ſollicitus pro vo-
bis in orationibus, ut ſtetis perfecti, & ple-
ni in omni voluntate Dei.
13 Teſtimonium enim illi perhibeo, quòd
habet multum laborem pro vobis, & pro iis,
qui ſunt Laodiciæ, & qui Hierapoli.
14 Salutat vos * Lucas medicus chariſſi-
mus, & Demas.
15 Salutate fratres, qui ſunt Laodiciæ, &
Nymphã, & quæ in domo ejus eſt, Eccleſiam.
16 Et cũ lecta fuerit apud vos Epiſtola hæc,
facite, ut & in Laodicẽſium Eccleſia legatur:
& eam, quæ Laodicenſium eſt, vos legatis.
17 Et dicite Archippo: Vide miniſterium,
quod accepiſti in Domino, ut illud impleas.
18 Salutatio mea manu Pauli. Memores
eſtote vinculorum meorum. Gratia vobiſ-
cum. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES I.

CAPUT PRIMUM.

Theſſalonicenſes commendat, actis Deo gratiis, quòd ſuſceptam ſemel fidem ſervaverint, Pauli, imò ipſius Domini imitatores effecti, ac forma reliquis credentibus, palam oſtendentes, quem apud ipſos fructum Pauli prædicatio habuerit.

1 PAulus, & Silvanus, & Timo-
theus, Eccleſiæ Theſſaloni-
cenſium in Deo Patre, & Do-
mino Jeſu Chriſto.
2 Gratia vobis, & pax. Gratias
agimus Deo ſemper pro om-
nibus vobis, memoriam veſtri facientes in
orationibus noſtris ſine intermiſſione.
3 Memores operis fidei veſtræ, & labo-
ris, & charitatis, & ſuſtinentiæ ſpei Do-
mini noſtri Jeſu Chriſti, ante Deum, &
Patrem noſtrum:
4 Scientes, fratres dilecti à Deo, electio-
nem veſtram:
5 Quia Evangelium noſtrum non fuit ad
vos in ſermone tantùm, ſed & in virtute,
& in Spiritu ſancto, & in plenitudine
multa, ſicut ſcitis, quales fuerimus in vo-
bis propter vos.
6 Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Do-
mini, excipientes verbum in tribulatione
multa, cum gaudio Spiritus ſancti:
7 Ita ut facti ſitis forma omnibus credenti-
bus in Macedonia, & in Achaja.
8 A vobis enim diffamatus eſt ſermo Domi-
ni, non ſolùm in Macedonia, & in Achaja,
ſed & in omni loco fides veſtra, quæ eſt ad
Deum, profecta eſt, ita ut non ſit nobis
neceſſe quidquam loqui.
9 Ipſi enim de nobis annuntiant, qua-
lem introitum habuerimus ad vos: & quo-
modo converſi eſtis ad Deum à ſimula-
chris, ſervire Deo vivo, & vero,
10 Et expectare Filium ejus de cœlis
(quem ſuſcitavit ex mortuis) Jeſum, qui
eripuit nos ab ira ventura.

CAPUT II.

Oſtendit, quàm ſincerum ſe exhibuerit in prædicando ipſis Evangelio, gratias Deo agens, quòd ſuſceptum Dei verbum ſedulò ſervaverint, paſſi multa à contribulibus, ſicut Eccleſia Judææ à Judæis, qui unà cum Chriſto etiam pios omnes perſequuntur: declarat etiam, quàm ardentem gerat erga ipſos affectum.

1 NAm ipſi ſcitis, fratres, introitum
noſtrum ad vos, quia non inanis
fuit:
2 Sed antè paſſi, & * contumeliis affecti
(ſicut ſcitis) in Philippis, fiduciam habui-
mus in Deo noſtro, loqui ad vos Evange-
lium Dei in multa ſolicitudine.
3 Exhortatio enim noſtra non de errore,
neque de immunditia, neque in dolo,
4 Sed ſicut probati ſumus à Deo, ut cre-
deretur nobis Evangelium: ita loquimur,
non quaſi hominibus placentes, ſed Deo,
qui probat corda noſtra.
5 Neque enim aliquando fuimus in ſermo-
ne adulationis, ſicut ſcitis: neque in oc-
caſione avaritiæ: Deus teſtis eſt:

6 Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis.

7 Cùm poſſemus vobis oneri eſſe, ut Chriſti Apoſtoli: ſed facti ſumus parvuli in medio veſtrûm, tamquàm ſi nutrix foveat filios ſuos.

8 Ita deſiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non ſolùm Evangelium Dei, ſed etiam animas noſtras: quoniam chariſſimi nobis facti eſtis.

9 Memores enim eſtis, fratres, laboris noſtri, & fatigationis: * nocte, ac die operantes, ne quem veſtrum gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei.

* Act. 20. 34. 1 Cor. 4. 12. 2 Th. 3. 8.

10 Vos teſtes eſtis, & Deus, quàm ſanctè, & juſtè, & ſine querela vobis, qui credidiſtis, fuimus:

11 Sicut ſcitis, qualiter unumquemque veſtrum (ſicut pater filios ſuos)

12 Deprecantes vos, & conſolantes, teſtificati ſumus, ut ambularetis dignè Deo, qui vocavit vos in ſuum regnum, & gloriam.

13 Ideò & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione: quoniam cùm accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud, non ut verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidiſtis:

14 Vos enim imitatores facti eſtis, fratres, Eccleſiarum Dei, quæ ſunt in Judæa in Chriſto Jeſu: quia eadem paſſi eſtis & vos à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Judæis:

15 Qui & Dominum occiderunt Jeſum, & Prophetas, & nos perſecuti ſũt, & Deo nõ placent, & omnibus hominibus adverſantur;

16 Prohibentes nos Gentibus loqui, ut ſalvæ fiant, ut impleant peccata ſua ſemper: pervenit enim ira Dei ſuper illos uſque in finem.

17 Nos autem, fratres, deſolati à vobis ad tempus horæ, aſpectu, non corde, abundantiùs feſtinavimus faciem veſtram videre cum multo deſiderio.

18 Quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, & ſemel, & iterum, ſed impedivit nos ſatanas.

19 Quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gaudiũ, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominũ noſtrum Jeſum Chriſtum eſtis in adventu ejus?

20 Vos enim eſtis gloria noſtra, & gaudium.

CAPUT III.

Metuens, ne propter ſuas afflictiones à fide moverentur, miſit ad eos Timotheum, qui ipſos roboraret: illo autem reverſo, gratias Deo agit, quòd in fide, ac dilectione firmi permanſerint: oſtendens quantùm cupiat illos inviſere, ut ſuppleat, quod deeſt fidei ipſorum.

1 PRopter quod non ſuſtinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis, ſolis,

2 * Et miſimus Timotheum fratrem noſtrum, & miniſtrum Dei in Evangelio Chriſti, ad confirmandos vos, & exhortandos pro fide veſtra:

* Act. 16. 1.

3 Ut nemo moveatur in tribulationibus iſtis: ipſi enim ſcitis, quòd in hoc poſiti ſumus.

4 Nam & cùm apud vos eſſemus, prædicebamus vobis paſſuros nos tribulationes, ſicut & factum eſt, & ſcitis.

5 Propterea & ego ampliùs non ſuſtinens, miſi ad cognoſcendam fidem veſtram: ne fortè tentaverit vos is, qui tentat, & inanis fiat labor noſter.

6 Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, & annuntiante nobis fidem, & charitatem veſtram, & quia memoriam noſtri habetis bonam ſemper deſiderantes nos videre, ſicut & nos quoque vos:

7 Ideò conſolati ſumus, fratres, in vobis, in omni neceſſitate, & tribulatione noſtra, per fidem veſtram.

8 Quoniã nũc vivimus, ſi vos ſtatis in Dño.

9 Quam enim gratiarum actionem poſſumus Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deũ noſtrũ.

10 Nocte, ac die abundantiùs orantes, ut videamus faciem veſtram, & compleamus ea, quæ deſunt fidei veſtræ?

11 Ipſe autem Deus, & Pater noſter, & Dominus noſter Jeſus Chriſtus, dirigat viam noſtram ad vos.

12 Vos autem Dñs multiplicet, & abundare faciat charitatem veſtram in invicem, & in omnes, quemadmodum & nos in vobis:

13 Ad confirmanda corda veſtra ſine querela in ſanctitate, ante Deum, & Patrem noſtrum, in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus Sanctis ejus. Amen.

CAPUT IV.

Hortatur, ut tradita ſibi præcepta obſervent, abſtinentes à fornicatione, ac ſe mutuò diligentes, manibuſque operantes, quò nullius quidquam deſiderare cogantur: docet modum noſtræ reſurrectionis, ne inordinata triſtitia ſe crucient propter eos, qui moriuntur.

1 DE cætero ergo, fratres, rogamus vos, & obſecramus in Domino Jeſu, ut quemadmodum accepiſtis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, ſic & ambuletis, ut abundetis magis.

2 Scitis enim, quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jeſum.

3 * Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra: ut abſtineatis vos à fornicatione;

* Rom. 12. 2. Eph. 5. 17.

4 Ut ſciat unuſquiſque veſtrum vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore;

5 Non in paſſione deſiderii, ſicut & Gentes, quæ ignorant Deum:

6 Et ne quis ſupergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem ſuum: quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus, ſicut prædiximus vobis, & teſtificati ſumus.

7 Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem.

8 Itaque qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit ſed Deum: qui etiam dedit Spiritum ſuum ſanctum in nobis.

9 De charitate autem fraternitatis non neceſſe habemus ſcribere vobis. * Ipſi enim vos à Deo didiciſtis, ut diligatis invicem.

* Jo. 13. 34. & 15. 12. 1. Jo. 2. 10. & 4. 21.

10 Etenim illud facitis in omnes fratres in univerſa Macedonia. Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis,

11 Et operam detis, ut quieti ſitis, & ut veſtrum negotium agatis, & operemini manibus veſtris, ſicut præcepimus vobis: & ut honeſtè ambuletis ad eos, qui foris ſunt: & nullius aliquid deſideretis.

12 Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent.

13 Si enim credimus, quòd Jeſus mortuus eſt,

& re-

& reſurrexit: ita & Deus eos, qui dormierunt
per Jeſum, adducet cum eo.
*1Cor. 15.23. 14 Hoc enim vobis dicimus in verbo Do-
mini, * quia nos, qui vivimus: qui reſi-
D dui ſumus in adventum Domini, non præ-
veniemus eos, qui dormierunt,
15 Quoniam ipſe Dñs in juſſu, & in voce
Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cęlo:
& mortui, qui in Chriſto sũt, reſurgent primi.
16 Deinde nos, qui vivimus, qui relin-
quimur, ſimul rapiemur cum illis in nubi-
bus obviàm Chriſto in aera, & ſic ſemper
cum Domino erimus.
17 Itaq; conſolamini invicem in verbis iſtis.

CAPUT V.

Diem judicii dicit inſperatum adfuturum, qui tamen ipſos non poteſt incautos opprimere, cùm ſemper ad illum ſe præparent, ad quod illos etiam hortatur: monet quoque de obedientia erga ſuos præfectos, & quomodo erga invicem, & erga Deum ſe habere debeant: orat pro ipſis, utque pro ſe orent, precatur.

A 1 DE temporibus autem, & momen-
tis, fratres, non indigetis, ut ſcri-
bamus vobis.
*2. Petr. 3. 10. Apoc. 5. 3. & 6. 15. 2 * Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Do-
mini, ſicut fur in nocte, ita veniet.
3 Cùm enim dixerint pax, & ſecuritas; tunc
repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut do-
lor in utero habenti, & non effugient.
4 Vos autem fratres non eſtis in tenebris, ut
vos dies illa tamquam fur comprehendat:
5 Omnes enim vos filii lucis eſtis, & filii
diei: non ſumus noctis, neque tenebrarum.
6 Igitur non dormiamus, ſicut & cæteri,
ſed vigilemus, & ſobrii ſimus.
7 Qui enim dormiunt, nocte dormiunt,
& qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt.
B 8 Nos autem, qui diei ſumus, ſobrii ſimus,*
*Iſaiæ 59.17. Eph. 6. 17. induti loricam fidei, & charitatis, & ga-
leam ſpem ſalutis:
9 Quoniam non poſuit nos Deus in iram,
ſed in acquiſitionem ſalutis per Dominum
noſtrum Jeſum Chriſtum,
10 Qui mortuus eſt pro nobis: ut ſive
vigilemus, ſive dormiamus, ſimul cum il-
lo vivamus.
11 Propter quod conſolamini invicem, &
ædificate alterutrum, ſicut & facitis.
12 Rogamus autem vos, fratres, ut noveritis
eos, qui laborant inter vos, & præſunt vobis
in Domino, & monent vos,
13 Ut habeatis illos abundantiùs in cha-
ritate propter opus illorum: pacem habe- C
te cum eis.
14 Rogamus autem vos, fratres, corripite
inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipi-
te infirmos, patientes eſtote ad omnes.
15 * Videte, ne quis malum pro malo ali- *Prov. 17.13. & 20. 22. Rom. 12.17. 1 Petr. 3. 9.
cui reddat: ſed ſemper, quod bonum eſt,
ſectamini in invicem, & in omnes.
16 Semper gaudete.
17 * Sine intermiſſione orate. *Eccli. 18.22.
18 In omnibus gratias agite: hæc eſt
enim voluntas Dei in Chriſto Jeſu, in om-
nibus vobis.
19 Spiritum nolite extinguere. D
20 Prophetias nolite ſpernere. Lucæ 18. 1. Coloſ. 4. 2.
21 Omnia autem probate; quod bonum
eſt tenete.
22 Ab omni ſpecie mala abſtinete vos.
23 Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos
per omnia: ut integer ſpiritus veſter, &
anima, & corpus ſine querela in adventu
Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervetur.
24 * Fidelis eſt, qui vocavit vos: qui *1. Cor. 1. 7.
etiam faciet.
25 Fratres orate pro nobis.
26 Salutate fratres omnes in oſculo ſancto.
27 Adjuro vos per Dominum, ut legatur
epiſtola hæc omnibus ſanctis fratribus.
28 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti
vobiſcum, Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES II.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit pro fide, ac tolerantia Theſſalonicenſium in perſecutionibus, propter quas dicit illos gloriam, adverſarios verò ultionem in die judicii recepturos, orans, ut digni habeantur vocatione Dei.

A 1 PAulus, & Silvanus, & Timo-
theus, Eccleſiæ Theſſaloni-
cenſium, in Deo Patre noſtro,
& Domino Jeſu Chriſto.
2 Gratia vobis, & pax à Deo
Patre noſtro, & Domino Je-
ſu Chriſto.
3 Gratias agere debemus ſemper Deo
pro vobis, fratres, ita ut dignum eſt,
quoniam ſupercreſcit fides veſtra, &
abundat charitas uniuſcujuſque veſtrum in
invicem:
4 Ita ut & nos ipſi in vobis gloriemur in B
Eccleſiis Dei, pro patientia veſtra, & fi-
de, & in omnibus perſecutionibus veſtris,
& tribulationibus, quas ſuſtinetis.
5 In exemplum juſti judicii Dei, ut di-
gni habeamini in regno Dei, pro quo &
patimini.
6 Si tamen juſtum eſt apud Deum, retribue-
re tribulationem iis, qui vos tribulant:
7 Et vobis, qui tribulamini, requiem no-
biſcum in revelatione Domini Jeſu, de C
cœlo cum Angelis virtutis ejus,
8 In flamma ignis dantis vindictam iis, qui

non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini noſtri Jeſu Chriſti.
9 Qui pœnas dabunt in interitu æternas à
D facie Domini, & à gloria virtutis ejus:
10 Cùm venerit glorificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus, qui crediderunt: quia creditum eſt teſtimonium noſtrum ſuper vos in die illo,
11 In quo etiam oramus ſemper pro vobis: ut dignetur vos vocatione ſua Deus noſter, & impleat omnem voluntatem bonitatis, & opus fidei in virtute.
12 Ut clarificetur nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti in vobis, & vos in illo, ſecundùm gratiam Dei noſtri, & Domini Jeſu Chriſti.

CAPUT II.

De die Domini monet, ne credant ſeductoribus, oſtendens venturum priùs filium perditionis, qui varia edet prodigia fallacia, quibus reprobi ſeducentur: de electione, & fide Theſſalonicenſium gratias agit, monens, ut ſervent acceptas ab ipſo traditiones, & pro eorum conſolatione, ac confirmatione orat.

A 1 ROgamus autem vos, fratres, per adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſum:
2 Ut non citò moveamini à veſtro ſenſu, neque terreamini, neque per ſpiritum, neque per ſermonem, neq; per epiſtolam tamquàm per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini.
*Eph. 5. 6. 3 * Ne quis vos ſeducat ullo modo: quoniam niſi venerit diſceſſio primùm, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis,
4 Qui adverſatur, & extollitur ſupra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei ſedeat oſtendens ſe, tamquam ſit Deus.
5 Non retinetis, quòd cùm adhuc eſſem
B apud vos, hæc dicebam vobis?
6 Et nunc quid detineat, ſcitis, ut reveletur in ſuo tempore.
7 Nam myſterium jam operatur iniquitatis: tantùm ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.
*Iſaiæ 11. 4. 8 Et tunc revelabitur ille iniquus, * quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, &
C deſtruet illuſtratione adventus ſui eum:
9 Cujus eſt adventus ſecundùm operationem ſatanæ, in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus,
10 Et in omni ſeductione iniquitatis iis, qui pereunt: eò quòd charitatem veritatis non receperunt, ut ſalvi fierent.
11 Ideò mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio,
12 Ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.
13 Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in ſalutem, in ſanctificatione ſpiritus, & in fide veritatis:
D 14 In qua & vocavit vos per Evangelium noſtrum, in acquiſitionem gloriæ Domini noſtri Jeſu Chriſti.
15 Itaque fratres ſtate: & tenete traditiones quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram.
16 Ipſe autem Dominus noſter Jeſus Chriſtus, & Deus, & Pater noſter, qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam, & ſpem bonam in gratia,
17 Exhortetur corda veſtra, & confirmet in omni opere, & ſermone bono.

CAPUT III.

Cupit ut pro ſe precentur, confidens, quòd ſervaturi ſint ipſius præcepta, monetque ut ſubtrahant ſe à Chriſtianis nolentibus ſervare, quæ ipſe inſtituerat, nec manibus laborare, quod tamen ipſemet Paulus apud eos fecerat: cavet tamen ne tales ut inimicos exiſtiment, ſed ut fratres corripiant.

1 DE cætero, fratres, orate pro nobis, A Epheſ. 6. 19. Coloſ. 4. 3.
ut ſermo Dei currat, & clarificetur ſicut & apud vos:
2 Et ut liberemur ab importunis, & malis hominibus: non enim omnium eſt fides.
3 Fidelis autem Deus eſt, qui confirmabit vos, & cuſtodiet à malo.
4 Confidimus autem de vobis, in Domino, quoniam quæ præcipimus, & facitis, & facietis.
5 Dominus autem dirigat corda veſtra in charitate Dei, & patientia Chriſti.
6 Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non ſecundùm traditionem, quam acceperunt à nobis. B
7 Ipſi enim ſcitis, quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos,
8 * Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, ſed in labore, & in fatigatione, nocte, & die operantes, ne quem veſtrum gravaremus. * Act. 20. 34. 1. Cor. 4. 12. 1. Th. 2. 9.
9 Non quaſi non habuerimus poteſtatem, ſed ut noſmetipſos formam daremus vobis C
ad imitandum nos.
10 Nam & cùm eſſemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quoniam ſi quis non vult operari, nec manducet.
11 Audivimus enim inter vos quoſdam ambulare inquietè, nihil operantes, ſed curioſe agentes.
12 Iis autem, qui ejuſmodi ſunt, denuntiamus, & obſecramus in Domino Jeſu Chriſto: ut cum ſilentio operantes, ſuum panem manducent.
13 * Vos autem, fratres, nolite deficere * Gal. 6. 9.
benefacientes.
14 Quòd ſi quis non obedit verbo noſtro per D
epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur:
15 Et nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem.
16 Ipſe autem Dominus pacis det vobis pacem ſempiternam in omni loco. Dominus ſit cum omnibus vobis.
17 Salutatio, mea manu Pauli: quod eſt ſignum in omni epiſtola, ita ſcribo.
18 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

Digitized by Google

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD TIMOTHEUM PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Præceptum revocat quod Timotheo tradiderat, de retrahendis quibuſdam à perverſa doctrina, & tradenda ſana: lex ob injuſtos poſita eſt: Deo gratias agit, quòd cum ab Eccleſiæ perſecutione ad Apoſtolatum vocaverit: qui miſericordiam conſecutus eſt, ut oſtendatur Dei longanimitas ad peccatorum informationem: Timotheum monet, ut ſtrenuum agat militem.

A 1 PAULUS Apoſtolus Jeſu
Chriſti ſecundùm imperium
Dei Salvatoris noſtri, &
Chriſti Jeſu ſpei noſtræ:
* Act. 16. 1. 2 * Timotheo dilecto filio in
fide. Gratia, miſericordia,
& pax à Deo Patre, & Chriſto Jeſu Domino noſtro.
3 Sicut rogavi te, ut remaneres Epheſi
cùm irem in Macedoniam, ut denuntiares
quibuſdam, ne aliter docerent,
B 4 Neque intenderent fabulis, & genealogiis interminatis: quæ quæſtiones præſtant
magis, quàm ædificationem Dei, quæ eſt
in fide.
5 Finis autem præcepti eſt charitas de
corde puro, & conſcientia bona, & fide
non ficta.
6 A quibus quidam aberrantes, converſi
ſunt in vaniloquium,
7 Volentes eſſe legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de
quibus affirmant.
* Ro. 7. 12. 8 * Scimus autem, quia bona eſt lex, ſi
quis ea legitimè utatur:
9 Sciens hoc quia lex juſto non eſt poſita, ſed injuſtis, & non ſubditis, impiis,
& peccatoribus, ſceleratis, & contaminatis, parricidis, & matricidis, homicidis,
10 Fornicariis, maſculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, & perjuris,
& ſi quid aliud ſanæ doctrinæ adverſatur,
11 Quæ eſt ſecundùm Evangelium gloriæ
beati Dei, quod creditum eſt mihi.
C 12 Gratias ago ei, qui me confortavit,
Chriſto Jeſu Domino noſtro, quia fidelem
me exiſtimavit, ponens in miniſterio:
13 Qui priùs blaſphemus fui, & perſecutor, & contumelioſus: ſed miſericordiam
Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in
incredulitate.
14 Superabundavit autem gratia Domini
noſtri cum fide, & dilectione, quæ eſt in
Chriſto Jeſu.
* Mat. 9. 13. Marc. 2. 17. 15 Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus: * quòd Chriſtus Jeſus venit in hunc
mundum peccatores ſalvos facere, quorum
primus ego ſum.
16 Sed ideò miſericordiam conſecutus ſum: D
ut in me primo oſtenderet Chriſtus Jeſus
omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credituri ſunt illi, in vitam æternam.
17 Regi autem ſæculorum immortali, inviſibili, ſoli Deo, honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.
18 Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee, ſecundùm præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam.
19 Habens fidem, & bonam conſcientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt:
20 Ex quibus eſt Hymenæus, & Alexander: quos tradidi Satanæ, ut diſcant non
blaſphemare.

CAPUT II.

Vult pro regibus, & magiſtratibus fieri orationes, ac gratiarum actiones, unumque dicit eſſe Deum, & unum mediatorem: quomodo orare debeant vir, ac mulier, & quomodo hæc ornari debeat, cujus non eſt docere, ſed in ſilentio diſcere.

1 OBſecro igitur primùm omnium fieri A
obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones, pro omnibus
hominibus:
2 Pro regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt, ut quietam, & tranquillam vitam agamus, in omni pietate, & caſtitate.
3 Hoc enim bonum eſt, & acceptum coram Salvatore noſtro Deo,
4 Qui omnes homines vult ſalvos fieri, &
ad agnitionem veritatis venire.
5 Unus enim Deus, unus & mediator Dei B
& hominum homo Chriſtus Jeſus:
6 Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro
omnibus, teſtimonium temporibus ſuis:
7 In quo poſitus ſum ego prædicator, &
Apoſtolus (veritatem dico, non mentior)
doctor Gentium in fide, & veritate.
8 Volo ergo viros orare in omni loco, C
levantes puras manus ſine ira, & diſceptatione.
9 * Similiter & mulieres in habitu ornato, cum verecundia, & ſobrietate ornantes ſe, & non in tortis crinibus, aut auro, * 1. Petr. 3. 3.
aut margaritis, vel veſte pretioſa:
10 Sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.
11 Mulier in ſilentio diſcat, cum omni
ſubjectione.
12 * Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum: ſed eſſe in D * 1. Cor. 14. 34.
ſilentio.
13 * Adam enim primus formatus eſt, * Gen. 2. 22.
deinde Heva:
14 * Et Adam non eſt ſeductus, mulier * Gen. 3. 6.
autem ſeducta in prævaricatione fuit.

15 Salva-

Google

15 Salvabitur autem per filiorum generationem, ſi permanſerit in fide, & dilectione, & ſanctificatione cum ſobrietate.

CAPUT III.

Docet Timotheum, quales eſſe debeant epiſcopi, diaconi, ac mulieres: ut ſciat, quomodo converſari debeat in Eccleſia, quæ eſt columna veritatis: ſimulque commendat Dominicæ incarnationis ſacramentum.

A 1 FIdelis ſermo: Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.

* Tit. 1. 7. 2 * Oportet ergo epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, doctorem,

3 Non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtum: non litigioſum, non cupidum, ſed

4 Suæ domui benè præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate.

B 5 Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit?

6 Non neophytum: ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat diaboli.

7 Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab iis, qui foris ſunt, ut non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli.

C 8 Diaconos ſimiliter pudicos, nō bilingues, nō multo vino deditos, non turpe lucrū ſectantes:

9 Habentes myſteriū fidei in cōſcientia pura.

10 Et hi autem probentur primùm: & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes.

11 Mulieres ſimiliter pudicas, non detrahentes, ſobrias, fideles in omnibus.

12 Diaconi ſint unius uxoris viri: qui filiis ſuis benè præſint, & ſuis domibus.

D 13 Qui enim benè miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide, quæ eſt in Chriſto Jeſu.

14 Hæc tibi ſcribo, ſperans me ad te venire citò.

15 Si autem tardavero, ut ſcias, quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi, columna, & firmamentum veritatis:

16 Et manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt Gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria.

CAPUT IV.

Prædicit, quoſdam falſam tradituros doctrinam, potiſſimum de nuptiis, ac cibis: diſcipulum autem monet, ut ſpreta vana doctrina, exerceat ſe ad pietatem, quæ corporali exercitationi præfertur: & quamquam ſit adoleſcens, præbeat ſe reliquis exemplum.

A 1 SPiritus autem manifeſtè dicit, quia * in noviſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum,

* 2 Tim 3. 1. 1. Pet. 5. 3. Jude 5. 18.

2 In hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam,

3 Prohibentium nubere, abſtinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis, qui cognoverunt veritatem.

4 Quia omnis creatura Dei bona eſt, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur:

5 Sanctificatur enim per verbum Dei, & orationem.

6 Hæc proponens fratribus, bonus eris miniſter Chriſti Jeſu, enutritus verbis fidei, & bonæ doctrinæ, quam aſſecutus es.

7 * Ineptas autem, & aniles fabulas devita: exerce autem teipſum ad pietatem. * 1. Tim. 1. 13. Tit. 3. 9.

8 Nam corporalis exercitatiò, ad modicum utilis eſt: pietas autem ad omnia utilis eſt, promiſſionem habens vitę, quę nunc eſt, & futurę.

9 Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus. C

10 In hoc enim laboramus, & maledicimur, quia ſperamus in Deum vivum, qui eſt Salvator omnium hominum, maximè fidelium.

11 Præcipe hæc, & doce.

12 Nemo adoleſcentiam tuam contemnat: ſed exemplum eſto fidelium, in verbo in converſatione, in charitate, in fide, in caſtitate.

13 Dum venio, attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ.

14 Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum presbyterii. D

15 Hæc meditare; in his eſto: ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus.

16 Attende tibi, & doctrinæ: inſta in illis. Hoc enim faciens, & teipſum ſalvum facies, & eos, qui te audiunt.

CAPUT V.

Docet, quomodo ſeniores, anus, ac juvenculas gubernare debeat, rurſum ſeniores, ac juniores viduas: & de conditionibus in eligenda vidua requiſitis: presbyteri probè ſuo fungentes munere dupliciter honorentur: nec facilè adverſus presbyterum accuſationem ſuſcipiat, ſed peccantes publicè arguat: hæc mandata ſervet, nemini citò manus imponens: modico vino utatur: & de variis hominum peccatis.

1 SEniorem ne increpaveris, ſed obſecra ut patrem; juvenes ut fratres; A

2 Anus ut matres; juvenculas ut ſorores, in omni caſtitate.

3 Viduas honora, quæ verè viduæ ſunt.

4 Si qua autem vidua filios, aut nepotes habet: diſcat primùm domum ſuam regere, & mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum eſt coram Deo.

5 Quæ autem verè vidua eſt, & deſolata, ſperet in Deum, & inſtet obſecrationibus, & orationibus nocte, ac die.

6 Nam quę in deliciis eſt, vivens mortua eſt.

7 Et hoc præcipe, ut irreprehenſibiles ſint.

8 Si quis autem ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior.

9 Vidua eligatur non minùs ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor,

10 In operibus bonis teſtimonium habens, ſi filios educavit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorum pedes lavit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtravit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt. B

11 Adoleſcentiores autem viduas devita. Cùm enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt:

12 Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

13 Simul autem & otioſæ diſcunt circuire

domos : non ſolùm otioſæ, ſed & verboſæ, & curioſæ, loquentes, quæ non oportet.

C 14 Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matresfamilias eſſe, nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia.

15 Jam enim quædam converſæ ſunt retrò ſatanam.

16 Si quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis, & non gravetur Eccleſia : ut iis, quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat.

17 Qui benè præſunt presbyteri, duplici honore digni habeantur : maximè, qui laborant in verbo, & doctrina.

* Deu. 25. 4. 1 Cor. 9. 9. * Mat. 10. 10. 18 Dicit enim Scriptura : * Non alligabis os bovi trituranti. Et : * Dignus eſt operarius mercede ſua.

19 Adverſus presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus.

D Luc. 10. 7. 20 Peccantes coram omnibus argue : ut & cæteri timorem habeant.

21 Teſtor coram Deo, & Chriſto Jeſu, & electis angelis, ut hæc cuſtodias ſine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando.

22 Manus citò nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipſum caſtum cuſtodi.

23 Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere, propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

24 Quorumdam hominum peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad judicium : quoſdam autem & ſubſequuntur.

25 Similiter & facta bona manifeſta ſunt : & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

CAPUT VI.

Servi dominis ſuis obſequantur, ſive fidelibus, ſive infidelibus : fugiendi ſunt, qui his relictis vana docent : quantùm mali inducat avaritia ; qua devitata hortatur Timotheum ad virtutes amplectendas, ſervata fide, quam in Baptiſmo confeſſus eſt, atque in finem uſque ſervet hæc mandata : divites autem reprimat à ſuperbia, inducens ad eleemoſynas.

A 1 Quicumque ſunt ſub jugo ſervi, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini, & doctrina blaſphemetur.

2 Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres ſunt : ſed magis ſerviant, quia fideles ſunt, & dilecti, qui beneficii participes ſunt. Hæc doce, & exhortare.

3 Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ei, quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ :

4 Superbus eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones, & pugnas verborum : ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ,

5 Conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati ſunt, exiſtimantium quæſtum eſſe pietatem. E

6 Eſt autem quæſtus magnus, pietas cum ſufficientia.

7 * Nihil enim intulimus in hunc mundum : haud dubium quòd nec auferre quid poſſumus. * Job 1. 21. Eccl. 5. 14

8 * Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. * Pro 27 26

9 Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.

10 Radix enim omnium malorum eſt cupiditas : quam quidam appetentes, erraverunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.

11 Tu autem, ò homo Dei, hæc fuge : ſectare verò juſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem. C

12 Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus.

13 Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, & Chriſto Jeſu, qui teſtimonium reddidit * ſub Pontio Pilato, bonam confeſſionem : * Mat. 27. 11. Job 18. 37.

14 Ut ſerves mandatum ſine macula, irreprehenſibile, uſque in adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti : * Apo 17. 14 & 19. 16.

15 Quem ſuis temporibus oſtendet * beatus, & ſolus potens, Rex regum, & Dominus Dominantium : D

16 Qui ſolus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inacceſſibilem : * quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt : cui honor, & imperium ſempiternum. Amen. * Jo. 1. 18. 1 Jo. 4. 12.

17 Divitibus hujus ſæculi præcipe non ſublime ſapere, * neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo (qui præſtat nobis omnia abundè ad fruendum) * Luc. 12. 15.

18 Benè agere, divites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare,

19 Theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.

20 O Timothee, depoſitum cuſtodi, devitans profanas vocum novitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ,

21 Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

Digitized by Google

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD TIMOTHEUM SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit ob fidem Timothei, quam intrepida prædicatione jubet exeri: Chriſtus mortem deſtruxit, & Paulum in Gentium doctorem elegit, ſervans ei debitum ipſius laboribus præmium: dicit, quòd omnes Aſiani ipſum reliquerint, laudans Oneſiphori familiam, quòd inde multa receperit obſequia.

A

1 PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti
per voluntatem Dei, ſecundùm promiſſionem vitæ, quæ
eſt in Chriſto Jeſu:
2 Timotheo chariſſimo filio,
gratia, miſericordia, pax à
Deo Patre, & Chriſto Jeſu Domino noſtro.
3 Gratias ago Deo, cui ſervio à progenitoribus in conſcientia pura, quòd ſine intermiſſione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte, ac die
4 Deſiderans te videre, memor lacrymarum tuarum, ut gaudio implear,
B
5 Recordationem accipiens ejus fidei,
quæ eſt in te non ficta, quæ & habitavit primùm in avia tua Loide, & matre tua Eunice, certus ſum autem, quòd & in te.
6 Propter quam cauſam admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.
* Ro. 8. 15. 7 * Non enim dedit nobis Deus ſpiritum
timoris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.
8 Noli itaque erubeſcere teſtimonium Domini noſtri, neque me vinctum ejus: ſed collabora Evangelio ſecundùm virtutem Dei.
C
1 Tit. 3. 5. 9 Qui nos liberavit, & vocavit vocatione
ſua ſancta, * non ſecundùm opera noſtra, ſed ſecundùm propoſitum ſuum, & gratiam, quæ data eſt nobis in Chriſto Jeſu ante tempora ſæcularia.
10 Manifeſtata eſt autem nunc per illuminationem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui deſtruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam, & incorruptionem per Evangelium:
* 1. Tim. 2. 7. 11 In quo * poſitus ſum ego prædicator,
& Apoſtolus, & magiſter gentium.
D
12 Ob quam cauſam etiam hæc patior, ſed non confundor. Scio enim, cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem.
13 Formam habe ſanorum verborum, quæ à me audiſti in fide, & in dilectione in Chriſto Jeſu.
14 Bonum depoſitum cuſtodi per Spiritum ſanctum, qui habitat in nobis.
15 Scis hoc, quòd averſi ſunt à me omnes, qui in Aſia ſunt, ex quibus eſt Phigellus, & Hermogenes.
16 Det miſericordiam Dominus * Oneſi- * Infr. 4. 19.
phori domui: quia ſæpè me refrigeravit, & catenam meam non erubuit:
17 Sed cùm Romam veniſſet, ſolicitè me quæſivit, & invenit:
18 Det illi Dominus invenire miſericordiam à Domino in illa die. Et quanta Epheſi miniſtravit mihi, tu meliùs noſti.

CAPUT II.

Hortatur Timotheum ad alios ſincerè docendum, & patiendum pro Chriſto, facta mentione futuri præmii, ac reſurrectionis Chriſti: utque contentiones, & profana vaniloquia devitet, ſtultaſque legis quæſtiones: de magna domo varia habente vaſa, & quas virtutes ſervus Dei ſectari debeat.

1 TU ergo, fili mi, confortare in gra- A
tia, quæ eſt in Chriſto Jeſu:
2 Et quæ audiſti à me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere.
3 Labora ſicut bonus miles Chriſti Jeſu.
4 Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus: ut ei placeat, cui ſe probavit.
5 Nam & qui certat in agone, non coronatur, niſi legitimè certaverit.
6 Laborantem agricolam oportet primùm de fructibus percipere.
7 Intellige, quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.
8 Memor eſto, Dominum JESUM CHRISTUM reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine David, ſecundùm Evangelium meum,
9 In quo laboro uſque ad vincula, quaſi B
malè operans: ſed verbum Dei non eſt alligatum.
10 Ideò omnia ſuſtineo propter electos, ut & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chriſto Jeſu, cum gloria cœleſti.
11 Fidelis ſermo: Nam ſi commortui ſumus, & convivemus:
12 Si ſuſtinebimus, & conregnabimus: * ſi * Mat. 10. 33. Marc. 8. 38.
negaverimus, & ille negabit nos:
13 * Si non credimus, ille fidelis per- * Ro. 3. 3.
manet, negare ſeipſum non poteſt.
14 Hæc commone, teſtificans coram Domino. Noli contendere verbis; ad nihil enim utile eſt, niſi ad ſubverſionem audientium.
15 Solicitè cura teipſum probabilem exhibere Deo, operarium inconfuſibilem, rectè tractantem verbum veritatis.
16 Profana autem, & vaniloquia devita: C
multùm enim proficiunt ad impietatem.
17 Et ſermo eorum ut cancer ſerpit: ex quibus eſt Hymenæus, & Philetus,
18 Qui à veritate exciderunt, dicentes reſurrectionem eſſe jam factam, & ſubverterunt quorumdam fidem.
19 Sed firmum fundamentum Dei ſtat,

habens ſignaculum hoc: cognovit Dominus qui ſunt ejus; & diſcedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini.

20 In magna autem domo non ſolùm ſunt vaſa aurea, & argentea, ſed & lignea, & fictilia: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.

D 21 Si quis ergo emundaverit ſe ab iſtis, erit vas in honorem ſanctificatum, & utile Domino, ad omne opus bonum paratum.

22 Juvenilia autẽ deſideria fuge, ſectare verò juſtitiam, fidem, ſpem, charitatem, & pacem cum iis, qui invocant Dominũ de corde puro.

1. Timoth. 1. 7. Tit. 3. 9. 23 * Stultas autem, & ſine diſciplina quæſtiones devita: ſciens quia generant lites.

24 Servum autem Domini non oportet litigare: ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, patientem,

25 Cum modeſtia corripientem eos, qui reſiſtunt veritati, nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem,

26 Et reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem.

CAPUT III.

Prædicit homines futuros variis involutos peccatis, qui mulierculas ſeducentes veritati reſiſtant: Timotheum autem hortatur, ut ſuo exemplo virtutes amplectatur, ac tolerantiam in perſecutionibus: & de ſacrarum litterarum utilitate.

A 1 Tim. 4. 1. 2 Pet. 3. 3. Judæ 18. 1 HOc autem ſcito, quòd in noviſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa:

2 Erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti,

3 Sine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate,

4 Proditores, protervi, tumidi, & voluptatum amatores magis quàm Dei:

B 5 Habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hos devita:

6 Ex his enim ſunt, qui penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis deſideriis:

7 Semper diſcentes, & numquam ad ſcientiam veritatis pervenientes.

* Exo. 7. 11. 8 Quemadmodum autem * Jannes, & Mambres reſtiterunt Moyſi: ita & hi reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem,

9 Sed ultra non proficient: inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit.

10 Tu autem aſſecutus es meam doctrinam, inſtitutionem, propoſitum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam,

C 11 Perſecutiones, paſſiones: qualia mihi facta ſunt Antiochiæ, Iconii, & Lyſtris: quales perſecutiones ſuſtinui, & ex omnibus eripuit me Dominus.

12 Et omnes, qui piè volunt vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur.

13 Mali autẽ homines, & ſeductores proficiẽt in pejus; errantes, & in errorem mittentes.

D 14 Tu verò permane in iis quæ didiciſti, & credita ſunt tibi: ſciens à quo didiceris.

15 Et quia ab infantia ſacras litteras noſti, quæ per te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidem, quæ eſt in Chriſto Jeſu.

* 2. Petr. 1. 20. 16 * Omnis ſcriptura divinitùs inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia:

17 Ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus.

CAPUT IV.

Timotheum per Chriſtum judicem obteſtatur, ut adverſus falſos doctores, & eos, qui tales ſibi coacervant, conſtanter prædicet, tolerando quæcumque inſiſtentur adverſa: prædicitque ſuam paſſionem, & futurum præmium; advocans Timotheum, eò quòd a multis deſertus ſit, & ab Alexandro multa paſſus: in prima ſui defenſione ab omnibus deſertus fuit, ſed a Domino liberatus.

1 TEſtificor coram Deo, & Jeſu Chriſto, qui judicaturus eſt vivos, & mortuos, per adventum ipſius, & regnum ejus: A

2 Prædica verbum, inſta opportunè, importunè: argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina.

3 Erit enim tempus, cùm ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros, prurientes auribus,

4 Et à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.

5 Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple. Sobrius eſto. B

6 Ego enim jam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat.

7 Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi.

8 In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dñs in illa die juſtus judex: non ſolùm autem mihi, ſed & iis, qui diligunt adventum ejus. Feſtina ad me venire citò.

9 Demas enim me reliquit, diligens hoc ſæculum, & abiit Theſſalonicam,

10 Creſcens in Galatiam, Titus in Dalmatiã. C

11 * Lucas eſt mecum ſolus. Marcum aſſume, & adduc tecum: eſt enim mihi utilis in miniſterium. * Col. 4. 14.

12 Tychicum autem miſi Epheſum.

13 Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & libros, maximè autem membranas.

14 Alexander ærarius multa mala mihi oſtẽdit: reddet illi Dominus ſecundũ opera ejus:

15 Quem & tu devita: valdè enim reſtitit verbis noſtris.

16 In prima mea defenſione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur:

17 Dominus autem mihi aſtitit, & confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes Gentes: & liberatus ſum de ore Leonis. D

18 Liberavit me Dominus ab omni opere malo: & ſalvum faciet in regnum ſuum cœleſte, cui gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

19 Saluta Priſcam, & Aquilam, & * Oneſiphori domum. * Sup. 1. 6.

20 Eraſtus remanſit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mileti.

21 Feſtina ante hyemem venire. Salutant te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres omnes.

22 Dominus Jeſus Chriſtus cum ſpiritu tuo. Gratia vobiſcum. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD TITUM.

CAPUT PRIMUM.

Facta in ſalutatione mentione ſpei vitæ æternæ, quæ jam manifeſtata eſt, oſtendit, quales debeat ordinare presbyteros, ac epiſcopos: & de quibuſdã, qui ob varia vitia durè ſunt increpandi: mundis omnia munda: quidam facto Deum negant.

A
1 PAulus ſervus Dei, Apoſtolus
ſecundùm fidem electorum
Dei, & agnitionem verita-
tis, quæ ſecundùm pieta-
tem eſt,
2 In ſpem vitæ æternæ, quam
promiſit, qui non mentitur, Deus, ante
tempora ſæcularia:
3 Manifeſtavit autem temporibus ſuis ver-
bum ſuum in prædicatione, quæ credita eſt
mihi ſecundùm præceptum Salvatoris no-
B ſtri Dei:
4 Tito dilecto filio ſecundùm communem
fidem, gratia, & pax à Deo Patre, &
Chriſto Jeſu Salvatore noſtro.
5 Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut
ea, quæ deſunt, corrigas, & conſtituas
per civitates presbyteros, ſicut & ego diſ-
poſui tibi:
* 1. Tim. 3. 2. 6 * Si quis ſine crimine eſt, unius uxoris
vir, filios habens fideles, non in accuſatio-
ne luxuriæ, aut non ſubditos.
7 Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſ-
ſe, ſicut Dei diſpenſatorem: non ſuperbum,
non iracundum, non vinolentum, non per-
cuſſorem, non turpis lucri cupidum:
8 Sed hoſpitalem, benignum, ſobrium,
juſtum, ſanctum, continentem,
C 9 Amplectentem eum, qui ſecundùm do-
ctrinam eſt, fidelem ſermonem: ut potens
ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui
contradicunt, arguere.
10 Sunt enim multi etiam inobedientes,
vaniloqui, & ſeductores; maximè qui de
circumciſione ſunt:
11 Quos oportet redargui: qui univerſas
domos ſubvertunt, docentes, quæ non
oportet, turpis lucri gratia.
12 Dixit quidam ex illis, proprius ipſo-
rum propheta: Cretenſes ſemper menda-
D ces, malæ beſtiæ, ventres pigri.
13 Teſtimonium hoc verum eſt. Quam ob
cauſam increpa illos durè, ut ſani ſint in fide,
14 Non intendentes Judaicis fabulis, &
mandatis hominum, averſantium ſe à ve-
ritate.
* Ro. 14. 13. 15 * Omnia munda mundis: coinquinatis
autem, & infidelibus nihil eſt mundum,
ſed inquinatæ ſunt eorum & mens, &
conſcientia.
16 Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem
negant: cùm ſint abominati, & incredibi-
les, & ad omne opus bonum reprobi.

CAPUT II.

Quomodo docere debeat ſenes, anus, adoleſcentulas, juvenes, præbendo ſe omnibus vitæ exemplum: & in quibus nos erudiat gratia Dei, quæ apparuit, beneficia etiam per Chriſtum nobis exhibita oſtendit.

1 TU autem loquere, quæ decent ſanam A
doctrinam:
2 Senes ut ſobrii ſint, pudici, prudentes,
ſani in fide, in dilectione, in patientia:
3 Anus ſimiliter in habitu ſancto, non
criminatrices, non multo vino ſervientes,
bene docentes:
4 Ut prudentiam doceant adoleſcentulas,
ut viros ſuos ament, filios ſuos diligant;
5 Prudentes, caſtas, ſobrias, domus cu-
ram habentes, benignas, ſubditas viris
ſuis, ut non blaſphemetur verbum Dei.
6 Juvenes ſimiliter hortare, ut ſobrii B
ſint.
7 In omnibus teipſum præbe exemplum
bonorum operum, in doctrina, in integri-
tate, in gravitate,
8 Verbum ſanum, irreprehenſibile: ut is,
qui ex adverſo eſt, vereatur, nihil habens
malum dicere de nobis.
9 * Servos dominis ſuis ſubditos eſſe, in * Eph. 6. 5.
omnibus placentes, non contradicentes.
10 Non fraudantes, ſed in omnibus fidem C
bonam oſtendentes: ut doctrinam Salvato- Col.
ris noſtri Dei ornent in omnibus. 3. 22.
11 Apparuit enim gratia Dei Salvatoris 1. Pet.
noſtri omnibus hominibus, 2. 18.
12 Erudiens nos, ut abnegantes impieta-
tem, & ſæcularia deſideria, ſobriè, & ju-
ſtè, & piè vivamus in hoc ſæculo,
13 Expectantes beatam ſpem, & adventum
gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Je- D
ſu Chriſti.
14 Qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos
redimeret ab omni iniquitate, & mundaret
ſibi populum acceptabilem, ſectatorem
bonorum operum.
15 Hæc loquere, & exhortare, & argue
cum omni imperio. Nemo te contemnat.

CAPUT III.

Ad quas virtutes ſuos debeat adhortari, & à quibus vitiis dehortari: & quòd à peccatis prioribus ſola Dei benignitate ſalvati ſimus per lavacrum regenerationis, facti in ſpe hæredes vitæ æternæ: monetque, ut hæc docens vanam devitet doctrinam, ſimiliter & hæreticos.

1 ADmone illos, principibus, & pote- A
ſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire,
ad omne opus bonum paratos eſſe:
2 Neminem blaſphemare, non litigioſos
eſſe, ſed modeſtos, omnem oſtendentes
manſuetudinem ad omnes homines.
3 Eramus enim aliquando & nos inſipien-

tes, increduli, errantes, ſervientes deſideriis & voluptatibus variis, in malitia, & invidia agentes, odibiles, odientes invicem.

B 4 Cùm autem benignitas, & humanitas apparuit Salvatoris noſtri Dei,

* 2. Tim. 1. 9. 5 * Non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit, per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus ſancti;

6 Quem effudit in nos abundè per Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum:

7 Ut juſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ.

C 8 Fidelis ſermo eſt: & de his volo te confirmare: ut curent bonis operibus præeſſe, qui credunt Deo. Hæc ſunt bona, & utilia hominibus.

* 1. Tim. 1. 4. 2. Timoth. 2. 23. 9 * Stultas autem quæſtiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devita, ſunt enim inutiles, & vanæ.

10 Hæreticum hominem poſt unam, & ſecundam correptionem devita:

11 Sciens, quia ſubverſus eſt, qui ejuſmodi eſt, & delinquit, cùm ſit proprio judicio condemnatus.

12 Cùm miſero ad te Artemam, aut Tychicum, feſtina ad me venire Nicopolim: ibi enim ſtatui hyemare. D

13 Zenam legiſperitum, & Apollo ſollicitè præmitte, ut nihil illis deſit.

14 Diſcant autem & noſtri bonis operibus præeſſe ad uſus neceſſarios, ut non ſint infructuoſi.

15 Salutant te, qui mecum ſunt omnes: ſaluta eos, qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD PHILEMONEM.

Philemoni, cujus charitatem, ac fidem collaudat, Oneſimum ſervum ipſius remittit: quem illi commendat, & ejus culpam in ſe recipit, indicans ſe cupere ipſum habere, ut ſibi miniſtret in Evangelii prædicatione.

A 1 PAulus vinctus Chriſti Jeſu, & Timotheus frater; Philemoni dilecto, & adjutori noſtro,

2 Et Appiæ ſorori chariſſimæ, & Archippo commilitoni noſtro, & Eccleſiæ, quæ in domo tua eſt.

3 Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

4 Gratias ago Deo meo, ſemper memoriam tui faciens in orationibus meis,

5 Audiens charitatem tuam, & fidem, quam habes in Domino Jeſu, & in omnes Sanctos:

B 6 Ut communicatio fidei tuæ evidens fiat, in agnitione omnis operis boni, quod eſt in vobis in Chriſto Jeſu.

7 Gaudium enim magnum habui, & conſolationem in charitate tua: quia viſcera Sanctorum requieverunt per te, frater.

8 Propter quod multam fiduciam habens in Chriſto Jeſu imperandi tibi, quod ad rem pertinet,

9 Propter charitatem magis obſecro, cùm ſis talis, ut Paulus ſenex, nunc autem & vinctus Jeſu Chriſti:

10 Obſecro te pro meo filio, quem genui in vinculis, Oneſimo,

11 Qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem & mihi, & tibi utilis,

12 Quem remiſi tibi. Tu autem illum, ut mea viſcera, ſuſcipe:

13 Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi miniſtraret in vinculis Evangelii: C

14 Sine conſilio autem tuo nihil volui facere, ut ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed voluntarium.

15 Forſitan enim ideò diſceſſit ad horam à te, ut æternùm illum reciperes:

16 Jam non ut ſervum, ſed pro ſervo chariſſimum fratrem, maximè mihi; quanto autem magis tibi, & in carne, & in Domino?

17 Si ergo habes me ſocium, ſuſcipe illum ſicut me:

18 Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet: hoc mihi imputa. D

19 Ego Paulus ſcripſi mea manu: ego reddam, ut non dicam tibi, quòd & teipſum mihi debes:

20 Ita frater. Ego te fruar in Domino: Refice viſcera mea in Domino.

21 Confidens in obedientia tua ſcripſi tibi: ſciens, quoniam & ſuper id, quod dico, facies.

22 Simul autem & para mihi hoſpitium: nam ſpero per orationes veſtras donari me vobis.

23 Salutat te Epaphras concaptivus meus in Chriſto Jeſu,

24 Marcus, Ariſtarcus, Demas, & Lucas, adjutores mei.

25 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD HEBRÆOS.

CAPUT PRIMUM.

Tantum veteri teſtamento per Angelos dato novum per Chriſtum datum præfertur, quantum Chriſtus Angelis dignior eſt, quos origine, dominio, potentia, & honore antecellit.

A 1 MUltiſariam, multiſque modis,
olim Deus loquens patribus
in Prophetis: noviſſime
2 Diebus iſtis locutus eſt nobis
in filio, quem conſtituit hæredem
univerſorum, per
quem fecit & ſæcula:
3 * Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſub-
* Sap. 7. 26. ſtantiæ ejus, portanſque omnia verbo virtutis
ſuæ, purgationem peccatorum faciens, ſedet
ad dexteram majeſtatis in excelſis:
4 Tantò melior Angelis effectus, quantò
B differentius præ illis nomen hæreditavit.
5 Cui enim dixit aliquando Angelorum: *
* Pſal. 2. 7. Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et
* 2. Reg. 7. 14. rurſum: * Ego ero illi in patrem, & ipſe
erit mihi in filium?
6 Et cùm iterum introducit primogenitum
* Pſal. 96. 7. in orbem terræ, dicit: * Et adorent eum
C omnes Angeli Dei.
7 Et ad Angelos quidem dicit: * Qui fa-
* Pſal. 103. 4. cit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos
flammam ignis.
* Pſal. 44. 7. 8 Ad filium autem: * Thronus tuus,
Deus, in ſæculum ſæculi: virga æquitatis,
virga regni tui.
9 Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem,
propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo
exultationis præ participibus tuis.
* Pſal. 101. 26. 10 Et: * Tu in principio, Domine, terram
fundaſti: & opera manuum tuarum ſunt cœli.
11 Ipſi peribunt, tu autem permanebis,
& omnes ut veſtimentum veteraſcent.
D 12 Et velut amictum mutabis eos, & mutabuntur
tu autem idem ipſe es, & anni tui
non deficient.
13 Ad quem autem Angelorum dixit aliquã-
* Pſal. 109. 1. 1. Cor. 15. 25. do: * Sede à dextris meis, quoadusque ponam
inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?
14 Nonne omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus,
in miniſterium miſſi propter eos, qui
hæreditatem capient ſalutis?

CAPUT II.

Cùm Angelicorum præceptorum tranſgreſſio dignam acceperit ultionem, multò magis ea ſequetur tranſgreſſores præceptorum Chriſti: qui per ſuſceptam humanitatem, & crucem minoratus eſt ab Angelis, & ex eo factus auctor ſalutis in ipſũ credentiũ.

A 1 PRopterea abundantiùs oportet obſervare
nos ea, quæ audivimus, ne forte
pereffluamus.
2 Si enim qui per Angelos dictus eſt ſermo,
factus eſt firmus, & omnis prævaricatio, &
inobedientia accepit juſtam mercedis retributionem:
3 Quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus
ſalutem? quæ cùm initium accepiſſet
enarrari per Dominum ab eis, qui
audierunt, in nos confirmata eſt,
4 * Conteſtante Deo ſignis, & portentis, & * Mar. 16. 20.
variis virtutibus, & Spiritus ſancti diſtributionibus
ſecundùm ſuam voluntatem.
5 Non enim Angelis ſubjecit Deus orbem
terræ futurum, de quo loquimur.
6 Teſtatus eſt autem in quodam loco quis B
dicens * Quid eſt homo, quòd memor es ejus, * Pſal. 8. 5.
aut filius hominis, quoniam viſitas eum?
7 Minuiſti eum paulò minus ab Angelis:
gloria, & honore coronaſti eum: & conſtituiſti
eum ſuper opera manuum tuarum:
8 * Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus: In * Mat. 28. 18.
eo enim quòd omnia ei ſubjecit, nihil dimiſit 1. Cor. 15. 25.
non ſubjectum ei. Nunc autem necdum
videmus omnia ſubjecta ei. C
9 * Eum autem, qui modico quàm Angeli * Phil. 2. 8.
minoratus eſt, videmus Jeſum, propter paſſionem
mortis, gloria, & honore coronatum:
ut gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem.
10 Decebat enim eum, propter quem omnia,
& per quem omnia, qui multos filios
in gloriam adduxerat, auctorem ſalutis eorum
per paſſionem conſummare.
11 Qui enim ſanctificat, & qui ſanctificantur,
ex uno omnes. Propter quam cauſam non
confunditur fratres eos vocare, dicens:
12 * Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: * Pſal. 21. 23.
in medio Eccleſiæ laudabo te.
13 Et iterum: * Ego ero fidens in eum. Et D * Pſal. 16. 3.
iterum: * Ecce ego, & pueri mei, quos * Iſai. 8. 18.
dedit mihi Deus.
14 Quia ergo pueri communicaverũt carni,
& ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem:
* ut per mortem deſtrueret eum, qui ha- * Oſee 13. 14. 1. Cor. 15. 54.
bebat mortis imperium, ideſt, diabolum:
15 Et liberaret eos, qui timore mortis
per totam vitam obnoxii erant ſervituti.
16 Nuſquam enim Angelos apprehendit,
ſed ſemen Abrahæ apprehendit.
17 Unde debuit per omnia fratribus ſimilari,
ut miſericors fieret, & fidelis pontifex
ad Deum, ut repropitiaret delicta populi.
18 In eo enim, in quo paſſus eſt ipſe, &
tentatus, potens eſt, & eis, qui tentantur,
auxiliari.

CAPUT III.

Longè excellentior eſt Chriſtus utpote filius, quàm Moyſes, qui famulus fidelis erat in domo Dei: curandum igitur, ut huic in omnibus obtemperemus, ne in modum incredulorum Judæorum ab ejus requie repellamur.

1 UNde, fratres ſancti, vocationis cœleſtis A
participes, conſiderate Apoſtolum,

& pontificem confeſſionis noſtræ Jeſum :
2 Qui fidelis eſt ei, qui fecit illum, ſicut
* Nu. 12. 7. & * Moyſes in omni domo ejus.
3 Amplioris enim gloriæ iſte præ moyſe
dignus eſt habitus, quantò ampliorem ho-
norem habet domus, qui fabricavit illam.
4 Omnis namque domus fabricatur ab ali-
quo : qui autem omnia creavit, Deus eſt.
B 5 Et Moyſes quidem fidelis erat in tota do-
mo ejus tamquam famulus, in teſtimonium
eorum, quæ dicenda erant :
6 Chriſtus vero tamquam filius in domo ſua:
quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam, & gloriam
ſpei uſque ad finem firmam retineamus.
7 Quapropter ſicut dicit Spiritus ſanctus:
* Pſal. 94. 8. infra 4. 7. * Hodie ſi vocem ejus audieritis,
8 Nolite obdurare corda veſtra, ſicut in
exacerbatione, ſecundùm diem tentationis
C in deſerto,
9 Ubi tentaverunt me patres veſtri, pro-
baverunt, & viderunt opera mea
10 Quadraginta annis: Propter quod infēſus
fui generationi huic, & dixi : Semper errant
corde. Ipſi autem non cognoverunt vias meas,
11 Sicut juravi in ira mea : Si introibunt
in requiem meam.
12 Videte, fratres, ne fortè ſit in aliquo
veſtrûm cor malum incredulitatis, diſce-
dendi à Deo vivo :
13 Sed adhortamini vosmetipſos per ſingu-
los dies, donec Hodie cognominatur, ut non
obduretur quis ex vobis fallacia peccati.
D 14 Participes enim Chriſti effecti ſumus : ſi
tamen initium ſubſtantiæ ejus uſque ad fi-
nem firmum retineamus.
15 Dum dicitur : Hodie ſi vocem ejus au-
dieritis, nolite obdurare corda veſtra,
quemadmodum in illa exacerbatione.
16 Quidam enim audientes exacerbave-
runt, ſed non univerſi, qui profecti ſunt
ex Ægypto per Moyſen.
17 Quibus autem infenſus eſt quadraginta
* Nu. 14. 37. annis? Nonne illis, qui peccaverunt, * quo-
rum cadavera proſtrata ſunt in deſerto?
18 Quibus autem juravit non introire in re-
quiem ipſius, niſi illis, qui increduli fuerunt?
19 Et videmus, quia non potuerunt in-
troire propter incredulitatem.

CAPUT IV.

Quandoquidem Judæi ob incredulitatem non introierunt in promiſſam requiem, & reliquum eſt, ut alii ingrediantur, curandum eſt, ne ea fruſtremur, ſed credentes in ipſam admittamur : de vivo, & efficaci Dei verbo, quod omnia conſpicit, deque ejus infirmitate, ut noſtris compateremur infirmitatibus.

A 1 TImeamus ergo, ne forte relicta polli-
citatione introeundi in requiem ejus,
exiſtimetur aliquis ex vobis deeſſe.
2 Etenim & nobis nuntiatum eſt, quemad-
modum & illis : ſed non profuit illis ſer-
mo auditus, non admiſtus fidei ex iis,
quæ audierunt.
3 Ingredimur enim in requiem, qui credidi-
* Pſal. 94. 11. mus, quēadmodum dixit: * Sicut juravi in ira
mea : Si introibunt in requiem meam: & qui-
B dem operibus ab inſtitutione mūdi perfectis.
* Gen. 2. 2. 4 Dixit enim in quodam loco de die ſe-
ptima ſic : * Et requievit Deus die ſepti-
ma ab omnibus operibus ſuis.
5 Et in iſto rurſum : Si introibunt in re-
quiem meam.
6 Quoniam ergo ſupereſt introire quoſdā in
illam, & ii quibus prioribus annuntiatum eſt:
non introierunt propter incredulitatem.
7 Iterum terminat diem quemdam, Hodie,
in David dicendo, poſt tantum temporis, ſi-
cut ſuprà dictum eſt : * Hodie ſi vocem ejus * Sup. 3. 7.
audieritis, nolite obdurare corda veſtra.
8 Nam ſi eis Jeſus requiem præſtitiſſet, num-
quam de alia loqueretur, poſt hac, die.
9 Itaq; relinquitur ſabbatiſmus populo Dei. C
10 Qui enim ingreſſus eſt in requiem ejus :
etiam ipſe requievit ab operibus ſuis, ſicut à
ſuis Deus.
11 Feſtinemus ergo ingredi in illam re-
quiem : ut ne in idipſum quis incidat incre-
dulitatis exemplum.
12 Vivus eſt enim ſermo Dei, & efficax, &
penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertin-
gens uſque ad diviſionem animæ, ac ſpiritus,
compagum quoque, ac medullarum, & di-
ſcretor cogitationum, & intentionum cordis.
13 * Et non eſt ulla creatura inviſibilis in D
conſpectu ejus : omnia autem nuda, & aper- * Pſal. 33. 16. eccl. 15. 20.
ta ſunt oculis ejus, ad quem nobis ſermo.
14 Habentes ergo pontificem magnum,
qui penetravit cœlos, Jeſum filium Dei :
teneamus confeſſionem.
15 Non enim habemus pontificem, qui non
poſſit compati infirmitatibus noſtris, tenta-
tum autem per omnia pro ſimilitudine
abſque peccato.
16 Adeamus ergo cum fiducia ad thronum
gratiæ : ut miſericordiam conſequamur, &
gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

CAPUT V.

Chriſtus debite ordine factus noſter Pontifex, preceſque Patri offerens, exauditus eſt : & diſcens ex iis quæ paſſus eſt obedientiam, factus eſt obtemperantibus cauſa ſalutis æternæ : ſed reconditorum de ipſo myſteriorum capaces non erant ii, ad quos ſcribebat Apoſtolus.

1 OMnis namque Pontifex ex hominibus A
aſſumptus, pro hominibus conſtituitur
in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat do-
na, & ſacrificia pro peccatis:
2 Qui condolere poſſit iis, qui ignorant,
& errant : quoniam & ipſe circumdatus
eſt infirmitate :
3 Et proptereà debet, quēadmodū pro populo
ita etiā & pro ſemetipſo offerre pro peccatis.
4 * Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, B
ſed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron. * Exo. 28. 1.
5 Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarifica-
vit, ut pontifex fieret : ſed qui locutus eſt ad
eum : Filius meus es tu, ego hodie genui te. * Pſal. 2. 7.
6 Quemadmodum & in alio loco dicit: * C
Tu es ſacerdos in æternum, ſecundum * Pſal. 109. 4.
ordinem Melchiſedech.
7 Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplica-
tioneſque ad eum, qui poſſit illum ſalvum fa-
cere à morte, cū clamore valido, & lacrymis
offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia.
8 Et quidem cùm eſſet Filius Dei, didicit
ex iis quæ paſſus eſt, obedientiam.
9 Et conſummatus, factus eſt omnibus ob-
temperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ.

10 Ap-

10 Appellatus à Deo pontifex juxta ordinem Melchiſedech.

11 De quo nobis grandis ſermo, & ininterpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendum.

D 12 Etenim cùm deberetis magiſtri eſſe propter tempus: rurſum indigetis, ut vos doceamini, quæ ſint elementa exordii ſermonum Dei: & facti eſtis, quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo.

13 Omnis enim, qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonis juſtitiæ: parvulus enim eſt.

14 Perfectorum autem eſt ſolidus cibus; eorum, qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni, ac mali.

CAPUT VI.

Non intendit de primis fidei initiis tractare, quandoquidem rebaptizari nequeunt, qui poſt ſuſceptum baptiſmum rurſum in peccata relabuntur, imò timenda illis eſt æterna maledictio: conſolando autem Hebræos hortatur, ut Abrahæ longanimitatem imitantes, reddant ſe participes eorum, quæ jurejurando promiſit illi Deus.

A 1 QUapropter intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem, ad perfectiora feramur, non rurſum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum,

2 Baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum, ac reſurrectionis mortuorum, & judicii æterni.

3 Et hoc faciemus, ſi quidẽ permiſerit Deus.

*Mat. 12. 45. Infra 10. 26. 2 Petr. 2. 20. 4 * Impoſſibile eſt enim eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cœleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti,

5 Guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſæculi venturi,

B 6 Et prolapſi ſunt; rurſus renovari ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei, & oſtentui habentes.

7 Terra enim ſæpe veniẽtẽ ſuper ſe bibẽs imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo.

8 Proferens autem ſpinas, ac tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima: cujus conſummatio in combuſtionem.

9 Confidimus autẽ de vobis dilectiſſimi, meliora, & viciniora ſaluti; tametſi ita loquimur.

10 Non enim injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis, & miniſtratis.

C 11 Cupimus autem unumquemque veſtrùm eandem oſtentare ſollicitudinem ad expletionem ſpei uſque in finem:

12 Ut non ſegnes efficiamini, verùm imitatores eorum, qui fide, & patientia hæreditabunt promiſſiones.

13 Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per ſemetipſum,

*Gen. 22. 16. 14 Dicens: * Niſi benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te.

15 Et ſic longanimiter ferens, adeptus eſt repromiſſionem.

D 16 Homines enim per majorem ſui jurant: & omnis controverſiæ eorum finis, ad confirmationem, eſt juramentum.

17 In quo abundantius volens Deus oſtendere pollicitationis hæredibus immobilitatem conſilii ſui, interpoſuit juſjurandum:

18 Ut per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem:

19 Quam ſicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam, & incedentem uſque ad interiora velaminis:

20 Ubi præcurſor pro nobis introivit Jeſus, ſecundùm ordinem Melchiſedech pontifex factus in æternum.

CAPUT VII.

Cùm Melchiſedech ſacerdotium ex decimarum acceptione, & benedictione Leviticum excelleret, Chriſti ſacerdotium neceſſitate quadam ſecundùm ordinem Melchiſedech in perpetuum inſtitutum, ac juramento firmatum præcellit Leviticum, & ipſum una cum lege evacuat.

1 HIc enim Melchiſedech, rex Salem, ſacerdos Dei ſummi, qui obviavit Abrahæ regreſſo à cæde regum, & benedixit ei: A *Gen. 14. 18.

2 Cui & decimas omniũ diviſit Abrahã: primùm quidẽ, qui interpretatur rex juſtitiæ: deinde autem & rex Salem, quod eſt, rex pacis:

3 Sine patre, ſine matre, ſine genealogia: neque initium dierum, neque finem vitæ habens, aſſimilatus autem Filio Dei, manet ſacerdos in perpetuum.

4 Intuemini autẽ, quantus ſit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha.

5 Et quidem de filiis Levi ſacerdotium accipientes, * mandatum habent decimas ſumere à populo ſecũdum legẽ, id eſt, à fratribus ſuis: quamquã & ipſi exierint de lumbis Abrahæ. *Deut. 18. Joſ. 14. B

6 Cujus autem generatio non annumeratur in eis, decimas ſumpſit ab Abraham, & hunc, qui habebat repromiſſiones, benedixit.

7 Sine ulla autem contradictione, quod minus eſt, à meliore benedicitur.

8 Et hic quidem decimas moriẽtes homines accipiunt: ibi autem conteſtatur, quia vivit.

9 Et (ut ita dictum ſit) per Abraham & Levi, qui decimas accepit, decimatus eſt:

10 Adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchiſedech.

11 Si ergo conſummatio per ſacerdotiũ Leviticũ erat (populus enim ſub ipſo legẽ accepit) quid adhuc neceſſarium fuit, ſecundùm ordinẽ Melchiſedech alium ſurgere ſacerdotem, & non ſecundùm ordinem Aaron dici?

12 Tranſlato enim ſacerdotio, neceſſe eſt, ut & legis tranſlatio fiat.

13 In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu eſt, de qua nullus altari præſto fuit.

14 Manifeſtum eſt enim, quòd ex Juda ortus ſit Dominus noſter: in qua tribu nihil de ſacerdotibus Moyſes locutus eſt. C

15 Et amplius adhuc manifeſtum eſt, ſi ſecundum ſimilitudinem Melchiſedech exurgat alius ſacerdos,

16 Qui non ſecundùm legem mandati carnalis factus eſt, ſed ſecundùm virtutem vitæ inſolubilis.

17 Cõteſtatur enim: *Quoniam tu es ſacerdos in æternũ, ſecundùm ordinem Melchiſedech. *Pſal. 109. 4.

18 Reprobatio quidẽ fit præcedẽtis mandati, propter infirmitatem ejus, & inutilitatem:

19 Nihil enim ad perfectum adduxit lex, in-

troductio verò melioris ſpei, per quam proximamus ad Deum.
20 Et quantum eſt non ſine jurejurando (alii quidem ſine jurejurãdo ſacerdotes facti ſunt:
D 21 Hic autem cum jurejurando, per eũ, qui
*Pſal. 109, 4 dixit ad illum: *Juravit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es ſacerdos in æternum:)
22 In tantum melioris teſtamenti ſponſor factus eſt Jeſus.
23 Et alii quidem plures facti sũt ſacerdotes, idcircò quòd morte prohiberẽtur permanere.
24 Hic autem eò quòd maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium.
25 Unde & ſalvare in perpetuum poteſt accedentes per ſemetipſum ad Deum: ſemper vivens ad interpellandum pro nobis.
26 Talis enim decebat, ut nobis eſſet põtifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cœlis factus:
27 Qui non habet neceſſitatem quotidie, quemadmodum ſacerdotes, * priùs pro ſuis
*Lev. 16. 6. delictis hoſtias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit ſemel, ſeipſum offerendo.
28 Lex enim homines conſtituit ſacerdotes infirmitatem habentes: ſermo autem jurisjurandi, qui poſt legem eſt, Filium in æternum perfectum.

CAPUT VIII.

Excellentius eſt Chriſti ſacerdotium Levitico, cùm ipſe in dextera Patris ſedeat in cœlis, & majorum ſacramentorum miniſter fuerit, quàm ſacerdotes veteris legis: oſtendit etiam novi teſtamenti neceſſitatem ex imperfectione veteris, & ex promiſſione Dei per Jeremiam.

A 1 CApitulum autem ſuper ea, quæ dicuntur: Talem habemus Pontificem, qui conſedit in dextera ſedis magnitudinis in cœlis,
2 Sanctorum miniſter, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo.
3 Omnis enim pontifex ad offerendum munera, & hoſtias conſtituitur: unde neceſſe eſt & hunc habere aliquid, quod offerat.
B 4 Si ergo eſſet ſuper terrã, nec eſſet ſacerdos: cùm eſſẽt, qui offerrent ſecundũ legẽ munera,
5 Qui exẽplari, & umbræ deſerviũt celeſtiũ.
*Exo. 25. 40. Sicut reſponſum eſt Moyſi, cùm conſummaret tabernaculum *Vide (inquit) omnia facito ſecundũ exẽplar, quod tibi oſtensũ eſt in mõte.
C Act. 7. 44. 6 Nunc autẽ melius ſortitus eſt miniſteriũ, quantò & melioris teſtamẽti mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt.
7 Nam ſi illud prius culpa vacaſſet: non utique ſecundi locus inquireretur.
*Jer. 31, 31. 8 Vituperans enim eos dicit: * Ecce dies venient, dicit Dominus: & conſummabo ſuper domum Iſrael, & ſuper domum Juda, teſtamentum novum:
9 Non ſecundùm teſtamentum, quod feci patribus eorum, in die, qua apprehẽdi manũ eorum, ut educerem illos de terra Ægypti: quoniam ipſi non permanſerunt in teſtamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus:
D 10 Quia hoc eſt teſtamentum, quod diſponam domui Iſrael poſt dies illos, dicit Dominus. Dando leges meas in mentem eorum, & in corde eorum ſuperſcribam eas: & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum:
11 Et non docebit unuſquiſque proximum ſuum, & unuſquiſque fratrem ſuum, dicens: Cognoſce Dominum: quoniam omnes ſcient me à minore uſque ad majorem eorum:
12 Quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum jam non memorabor.
13 Dicẽdo autẽ novũ, veteravit prius. Quod autẽ antiquatur, & ſeneſcit, prope interitũ eſt.

CAPUT IX.

Ex his, quæ in veteri erant teſtamento, & imperfectione illarum hoſtiarum, oſtendit novi perfectionem, in quo Chriſtus Pontifex, & hoſtia ſemel oblata emundat conſcientiam à peccatis: quem ad teſtamenti ſui confirmationem mori fuit neceſſe.

1 HAbuit quidem & prius juſtificationes culturæ, & Sanctum ſæculare. A
2 * Tabernaculum enim factum eſt primum, in quo erant candelabra, & menſa, *Exo. 26. 1. 35. 8.
& propoſitio panum, quæ dicitur Sancta.
3 Poſt velamentum autem ſecundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta ſanctorum: *Nu. 16.
4 Aureum habens * thuribulum, & arcã teſtamẽti circumtectam ex omni parte auro, in Lev. 16.
qua urna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, * & tabulæ teſtamenti, *3. Reg.
5 Superque eam erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium: de quibus non 8. 9. 2 Par. 5. 10
eſt modò dicendum per ſingula. B
6 His verò ita compoſitis, in priori quidem tabernaculo ſemper introibant ſacerdotes, ſacrificiorum officia conſummantes:
7 In ſecundo autem * ſemel in anno ſolus pontifex, non ſine ſanguine, quem offert pro ſua, & populi ignorantia: *Exo. 30. 10 Lev. 16. 2.
8 Hoc ſignificante Spiritu ſancto, nondum propalatam eſſe Sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente ſtatum.
9 Quæ parabola eſt temporis inſtantis: juxta C
quam munera, & hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt juxta conſcientiam perfectum facere ſervientẽ, ſolummodò in cibis, & in potibus.
10 Et variis baptiſmatibus, & juſtitiis carnis uſque ad tempus correctionis impoſitis.
11 Chriſtus autem aſſiſtẽs pontifex futurorũ bonorũ, per amplius, & perfectius tabernaculũ non manufactũ, ideſt, non hujus creationis:
12 Neq; per ſanguinẽ hircorũ, aut vitulorũ, D
ſed per proprium ſanguinem, introivit ſemel in Sancta, æterna redemptione inventa.
13 * Si enim ſanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos *Lev. 16. 15.
ſanctificat ad emundationem carnis:
14 * Quantò magis ſanguis Chriſti, qui per *1. Petri
Spiritũ ſanctũ ſemetipsũ obtulit immaculatũ 1. 19.
Deo, emundabit cõſcientiam noſtrã ab operibus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi? 1. 10: 1. 7.
15 Et ideò novi Teſtamenti mediator eſt: * Apoc. 1. 5
ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationum, quæ erant ſub priori *Gal. 3. 15.
teſtamento, repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt æternæ hæreditatis.
16 Ubi enim teſtamentum eſt, mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris.
17 Teſtamentum enim in mortuis confirmatum eſt: alioquin nondum valet, dum E
vivit, qui teſtatus eſt.
18 Unde nec primum quidem ſine ſanguine dedicatum eſt.
19 Lecto enim omni mandato legis à Moyſe univerſo populo, accipiẽs ſanguinem vitulorum, & hircorum, cum aqua, & lana coccinea,

& hyſ-

& hyſſopo; ipſum quoque librum, & omnem populum aſperſit,
*Exo. 24. 8. 20 Dicens: * Hic ſanguis teſtamenti, quod mandavit ad vos Deus.
F 21 Etiam tabernaculum, & omnia vaſa miniſterii ſanguine ſimiliter aſperſit.
22 Et omnia pene in ſanguine ſecundùm legem mundantur: & ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio.
23 Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem cœleſtium his mundari: ipſa autem cœleſtia melioribus hoſtiis quàm iſtis.
24 Non enim in manufacta Sancta Jeſus introivit, exemplaria verorum: ſed in ipſum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis:
25 Neque ut ſæpe offerat ſemetipſum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta per ſingulos annos in ſanguine alieno:
G 26 Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem ſemel in conſummationem ſæculorum, ad deſtitutionem peccati, per hoſtiam ſuam apparuit.
27 Et quemadmodum ſtatutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem judicium:
*Rom. 9. 9. 1 Petr. 3. 18. 28 * Sic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata: ſecundò ſine peccato apparebit expectantibus ſe, in ſalutem.

CAPUT X.

Propter imperfectionem hoſtiarum veteris teſtamenti neceſſarium fuit novum induci, cujus unica hoſtia auferentur univerſa peccata: cui niſi fide, ſpe, charitate, ac bonis operibus adhæſerimus, acerbiùs puniemur quàm veteris teſtamenti tranſgreſſores: laudat interim Hebræos, quòd & multa paſſi ſint, & patientibus aſtiterint.

A 1 UMbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum, per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis, quas offerunt indeſinenter, numquam poteſt accedentes perfectos facere:
2 Alioquin ceſſaſſent offerri: ideò quòd nullam haberent ultrà conſcientiam peccati, cultores ſemel mundati:
3 Sed in ipſis commemoratio peccatorum per ſingulos annos fit.
4 Impoſſibile enim eſt, ſanguine taurorum, & hircorum auferri peccata.
B *Pſal. 39. 7. 5 Ideò ingrediens mundum dicit: * Hoſtiam, & oblationem noluiſti: corpus autem aptaſti mihi:
6 Holocautomata pro peccato non tibi placuerunt.
*Ibi. 7 Tunc dixi: Ecce venio: * in capite libri ſcriptum eſt de me: Ut faciam, Deus, voluntatem tuam.
8 Superius dicens: Quia hoſtias, & oblationes, & holocautomata pro peccato noluiſti, nec placita ſunt tibi, quæ ſecundùm legem offeruntur.
9 Tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam: aufert primum, ut ſequens ſtatuat.
C 10 In qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Jeſu Chriſti ſemel.
11 Et omnis quidem ſacerdos præſto eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem ſæpe offerens hoſtias, quæ numquam poſſunt auferre peccata:
12 Hic autem unam pro peccatis offerens hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei,
13 De cætero expectans, *donec ponantur inimici ejus ſcabellum pedum ejus. *Pſal. 109. 1. 1 Cor. 15. 25.
14 Una enim oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos.
15 Conteſtatur autem nos & Spiritus ſanctus. Poſtquam enim dixit:
16 * Hoc autem teſtamentum, quod teſtabor ad illos poſt dies illos, dicit Dominus, dando leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum ſuperſcribam eas: *Jer. 31. 33. Supr. 8. 8. D
17 Et peccatorum, & iniquitatum eorum jam non recordabor ampliùs.
18 Ubi autem horum remiſſio: jam non eſt oblatio pro peccato.
19 Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu Sanctorum in ſanguine Chriſti,
20 Quam initiavit nobis viam novam, & viventem per velamen, id eſt, carnem ſuam,
21 Et ſacerdotem magnum ſuper domũ Dei:
22 Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda,
23 Teneamus ſpei noſtræ confeſſionem indeclinabilem (fidelis enim eſt, qui repromiſit)
24 Et conſideremus invicem in provocationem charitatis, & bonorum operum: E
25 Non deſerentes collectionem noſtram, ſicut conſuetudinis eſt quibuſdam, ſed conſolantes, & tantò magis quantò videritis appropinquantem diem.
26 * Voluntarie enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia, *Sup. 6. 4.
27 Terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios.
28 Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine ulla miſeratione * duobus, vel tribus teſtibus moritur: *Deu. 17. 6. Matt. 18. 16. Joan. 8. 17. 2 Cor. 13. 1.
29 Quantò magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit? F
30 Scimus enim qui dixit: * Mihi vindicta & ego retribuam. Et iterùm: Quia judicabit Dominus populum ſuum. *Deu. 32. 35. Rom. 12. 19.
31 Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis.
32 Rememoramini autem priſtinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum:
33 Et in altero quidem, opprobriis, & tribulationibus ſpectaculum facti: in altero autem ſocii taliter converſantium effecti.
34 Nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem, & manentem ſubſtantiam. G
35 Nolite itaque amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem.
36 Patientia enim vobis neceſſaria eſt: ut volũtatem Dei facientes, reportetis promiſſionem.
37 * Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus eſt, veniet, & non tardabit. *Hab. 2. 4. Rom. 1. 17. Gal. 3. 11.
38 * Juſtus autem meus ex fide vivit: quòd ſi ſubtraxerit ſe, non placebit animæ meæ.
39 Nos autem nõ ſumus ſubtractionis filii in perditionem, ſed fidei in acquiſitionẽ animæ.

CAPUT XI.

Fidem magnificè commendat ex actis patrum à mundi exordio uſque ad David, ac Prophetas & in univerſum quanta patrarint, ac paſſi ſint per fidem: nec tamen plenã adhuc acceperunt retributionẽ.

A

1 Est autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium.

2 In hac enim teſtimoniũ cõſecuti ſunt ſenes.

*Gen. 1. 3. *Gen. 4. 4. *Matt. 23. 35.

3 * Fide intelligimus aptata eſſe ſæcula verbo Dei, ut ex inviſibilibus viſibilia fierent.

4 * Fide plurimam hoſtiam Abel, quàm Cain, obtulit Deo, * per quam teſtimonium conſecutus eſt eſſe juſtus, teſtimonium perhibente muneribus ejus Deo; & per illam defunctus adhuc loquitur.

*Gen. 5. 24. Eccl. 44. 16.

5 * Fide Henoch translatus eſt, ne videret mortem, & non inveniebatur, quia tranſtulit illum Deus: ante translationem enim teſtimonium habuit placuiſſe Deo.

6 Sine fide autẽ impoſſibile eſt placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.

B

*Gen. 6. 14. Eccli. 44. 17. *Gen. 12. 1.

7 * Fide Noe, reſponſo accepto de iis quę adhuc non videbantur, metuens aptavit arcã in ſalutẽ domus ſuæ, per quã dãnavit mũdum: & juſtitię, quæ per fidem eſt, hæres eſt inſtitutus.

8 * Fide qui vocatur Abraham obedivit in locum exire, quem accepturus erat in hæreditatem: & exiit, neſciens quo iret.

9 Fide demoratus eſt in Terra repromiſſionis, tamquam in aliena, in caſulis habitando cum Iſaac, & Jacob cohæredibus repromiſſionis ejuſdem.

10 Expectabat enim fundamenta habentem civitatem: cujus artifex, & conditor Deus.

C

*Gen. 16. 19.

11 * Fide & ipſa Sara ſterilis virtutem in conceptionem ſeminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelem credidit eſſe eum, qui repromiſerat.

12 Propter quod & ab uno orti ſunt (& hoc mortuo) tamquam ſidera cœli in multitudinem, & ſicut arena, quæ eſt ad oram maris, innumerabilis.

13 Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpicientes, & ſalutantes, & confitentes, quia peregrini, & hoſpites ſunt ſuper terram.

14 Qui enim hæc dicunt, ſignificant ſe patriam inquirere.

15 Et ſi quidem ipſius meminiſſent, de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi:

D

16 Nunc autem meliorem appetunt, id eſt, cœleſtem. Ideò non confunditur Deus vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem.

*Gen. 22. 1. Eccli 44. 21. *Gen. 21. 12. Rom. 9. 7. *Gen. 27. 27. & 39. *Gen. 48. 15. *Gen. 47. 31. *Gen. 50. 23. *Exo. 2. 2.

17 * Fide obtulit Abraham Iſaac, cùm tentaretur, & unigenitum offerebat, qui ſuſceperat repromiſſiones:

18 Ad quem dictum eſt: * Quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen:

19 Arbitrans, quia & à mortuis ſuſcitare potẽs eſt Deus: unde eum & in parabolam accepit.

20 * Fide & de futuris benedixit Iſaac, Jacob, & Eſau.

21 * Fide Jacob, moriẽs ſingulos filiorũ Joſeph benedixit: * & adoravit faſtigium virgæ ejus.

22 * Fide Joſeph, moriens, de profectione filiorum Iſrael memoratus eſt, & de oſſibus ſuis mandavit.

23 * Fide Moyſes, natus, occultatus eſt menſibus tribus à parentibus ſuis, eò quòd vidiſſent elegantem infantem, * & non timuerunt regis edictum.

E

*Exo. 2. 11. *Exo. 2. 11.

24 * Fide Moyſes grandis factus negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis,

25 Magis eligens affligi cum populo Dei, quã temporalis peccati habere jucunditatem.

26 Majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum, improperium Chriſti: aſpiciebat enim in remunerationem.

27 Fide reliquit Ægyptum non veritus animoſitatem regis: inviſibilem enim tamquam videns ſuſtinuit.

*Exo. 12. 21.

28 * Fide celebravit Paſcha, & ſanguinis effuſionem: ne qui vaſtabat primitiva, tãgeret eos.

F

*Exo. 14. 22.

29 * Fide tranſierunt Mare rubrum tamquam per aridam terram: quod experti Ægyptii, devorati ſunt.

*Joſ. 6. 20.

30 * Fide muri Jericho corruerunt, circuitu dierum ſeptem.

*Joſ. 2. 3.

31 Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis: * excipiens exploratores cum pace.

32 Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samſon, Jephte, David, Samuel, & prophetis:

33 Qui per fidem vicerunt regna, operati ſunt juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones, obturaverunt ora leonum,

G

34 Extinxerunt impetũ ignis, effugerunt aciẽ gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti ſunt in bello, caſtra verterunt exterorum:

35 Acceperunt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos. Alii autem diſtenti ſunt, non ſuſcipientes redemptionem, ut meliorem invenirent reſurrectionem.

36 Alii verò ludibria, & verbera experti, inſuper & vincula, & carceres:

37 Lapidati ſũt, ſecti ſũt, tentati ſunt, in occiſione gladii mortui ſũt: circuierũt in melotis, in pellibus caprinis, egẽtes, anguſtiati, afflicti:

38 Quibus dignus non erat mundus: in ſolitudinibus errantes, in montibus, & ſpeluncis, & in cavernis terræ:

39 Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionem,

40 Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non ſine nobis conſummarentur.

CAPUT XII.

Priſcorum, imò Chriſti exemplo inducit ad tolerandas viriliter afflictiones, revocans à peccatis: & ex novi teſtamenti ſuper vetus excellentia deterret ab inobedientia, ne majora cum Judæis pati cogamur ſupplicia.

A

*Rom. 6. 4. Eph. 4. 22. Col. 3. 8. 1 Petr. 2. 1. & 4. 2.

1 Ideoque & nos tantam habentes impoſitã nubem teſtium, * deponentes omne pondus, & circumſtans nos peccatum, per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen:

2 Aſpicientes in auctorem fidei, & conſummatorem Jeſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem confuſione contempta, atque in dextera ſedis Dei ſedet.

B

3 Recogitate enim eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus adverſùm ſemetipſum contradictionem: ut ne fatigemini, animis veſtris deficientes.

*Prov. 3. 11. Apoc. 3. 19.

4 Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis, adverſùm peccatum repugnantes;

5 Et obliti eſtis conſolationis, quæ vobis, tamquam filiis loquitur, dicens: * Fili mi,

noli

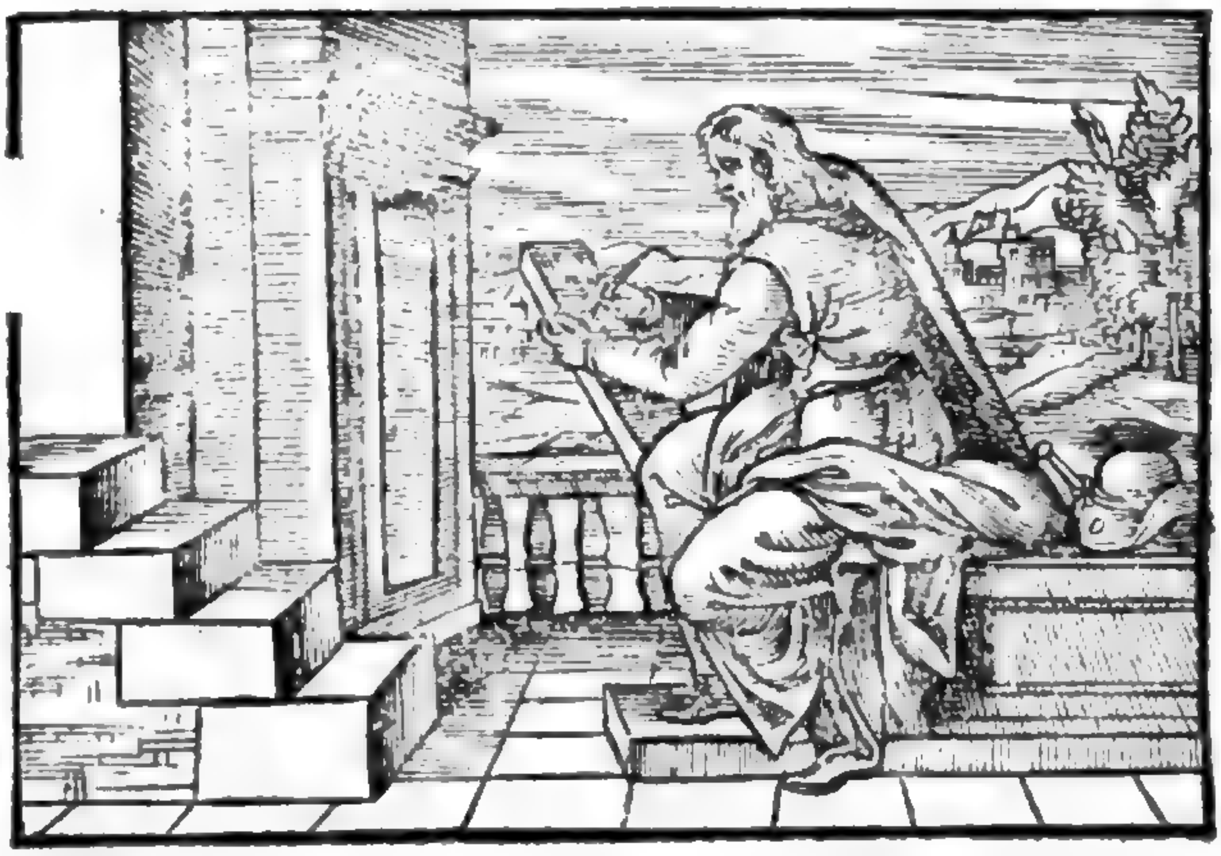
noli negligere diſciplinam Domini : neque
fatigeris, dum ab eo argueris.
6 Quem enim diligit Dominus, caſtigat : flagellat autem omnem filium, quem recipit.
7 In diſciplina perſeverate. Tamquàm filiis
vobis offert ſe Deus : quis enim filius, quem
non corripit pater?
C 8 Quod ſi extra diſciplinam eſtis, cujus
participes facti ſunt omnes : ergo adulteri,
& non filii eſtis.
9 Deinde patres quidem carnis noſtræ, eruditores habuimus, & reverebamur eos : non
multò magis obtemperabimus Patri ſpirituum, & vivemus?
10 Et illi quidem in tempore paucorum
dierum ſecundùm voluntatem ſuam erudiebant nos : hic autem ad id, quod utile eſt
D in recipiendo ſanctificationem ejus.
11 Omnis autem diſciplina in præſenti
quidem videtur non eſſe gaudii, ſed mœroris : poſteà autem fructum pacatiſſimum
exercitatis per eam, reddet juſtitiæ.
12 Propter quod remiſſas manus, & ſoluta genua erigite,
13 Et greſſus rectos facite pedibus veſtris: ut
non claudicans quis erret, magis autē ſanetur.
*Rom. 12.18. 14 * Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum :
15 Contemplantes ne quis deſit gratiæ Dei:
ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans
impediat, & per illam inquinentur multi.
E 16 Ne quis fornicator, aut profanus * ut Eſau:
*Gen. 25.33. qui propter unā eſcā vendidit primitiva ſua.
17 Scitote enim, quoniam * & poſteà cupiens
*Gen. 27.38. hæreditare benedictionem, reprobatus eſt :
non enim invenit pœnitentiæ locum, quamquàm cum lacrymis inquiſiſſet eam.
18 * Non enim acceſſiſtis ad tractabilem
*Exo. 19.12. & 20. 21. montem, & accenſibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam,
19 Et tubæ ſonum, & vocem verborum,
quam qui audierunt, excuſaverunt ſe, ne
eis fieret verbum.
20 Non enim portabant, quod dicebatur : *
*Exo. 19.13. Et ſi beſtia tetigerit montem, lapidabitur.
F 21 Et ita terribile erat, quod videbatur.
Moyſes dixit: Exterritus ſum, & tremebundus:
22 Sed acceſſiſtis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, Jeruſalem cœleſtem, & multorum millium Angelorum frequentiam.
23 Et Eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in cœlis, & judicem omnium Deum,
& ſpiritus juſtorum perfectorum,
24 Et teſtamenti novi mediatorem Jeſum,
& ſanguinis aſperſionem melius loquentem
quàm Abel.
G 25 Videte, ne recuſetis loquentem. Si enim
illi non effugerunt, recuſantes eum, qui ſuper
terram loquebatur : multò magis nos, qui de
cœlis loquentem nobis avertimus.
26 Cujus vox movit terram tunc : nunc autē
*Agg. 2. 7. repromittit, dicens : * Adhuc ſemel : & ego
movebo non ſolùm terram, ſed & cœlum.
27 Quod autem, Adhuc ſemel, dicit, declarat mobilium tranſlationem, tamquàm factorum, ut maneant ea, quæ ſunt immobilia.
28 Itaque regnum immobile ſuſcipientes,
habemus gratiam : per quam ſerviamus placentes Deo, cum metu, & reverentia.
*Deu. 4. 24. 29 * Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt.

CAPUT XIII.

Ad varias hortatur virtutes, jubens cavere ab extranea doctrina, ac memoriam refricans altaris, & hoſtiarum veteris, novique teſtamenti : & ſubinde monens, ut præpoſitis obtemperent : orat, ut pro ſe precentur, idem viciſſim pro illis agens, additis mutuis ſalutationibus.

1 CHaritas fraternitatis maneat in vobis. A
2 * Et hoſpitalitatem nolite oblivisci, *Rom. 12.13. 1 Petr. 4. 9.
per hanc enim * latuerunt quidam, Ange- *Gen. 18. 3. & 19. 2.
lis hoſpitio receptis.
3 Mementote vinctorum, tamquàm ſimul
vincti : & laborantium, tamquàm & ipſi in
corpore morantes.
4 Honorabile connubium in omnibus, &
thorus immaculatus. Fornicatores enim,
& adulteros judicabit Deus.
5 Sint mores ſine avaritia, contenti præſentibus : ipſe enim dixit : * Non te deſeram, neque derelinquam : *Joſ. 1. 5.
6 Ita ut confidenter dicamus : * Dñs mihi *Pſal. 117.6.
adjutor, non timebo, quid faciat mihi homo. B
7 Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui
vobis locuti ſunt verbum Dei : quorū intuentes exitum converſationis, imitamini fidem.
8 Jeſus Chriſtus heri, & hodie : ipſe &
in ſæcula.
9 Doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci.
Optimū eſt enim gratia ſtabilire cor, nō eſcis,
quæ non profuerunt ambulantibus in eis.
10 Habemus altare, de quo edere non habēt
poteſtatem, qui tabernaculo deſerviunt.
11 * Quorum enim animalium infertur ſanguis pro peccato in Sancta per pontificem, *Lev. 16.27.
horum corpora cremantur extra caſtra.
12 Propter quod & Jeſus, ut ſanctificaret per
ſuū ſanguinē populū, extra portam paſſus eſt.
13 Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes.
14 * Non enim habemus hic manentem
civitatem, ſed futuram inquirimus. C *Mich. 2. 10.
15 Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis ſemper Deo, id eſt, fructum labiorum
confitentium nomini ejus.
16 Beneficētiæ autē, & cōmunionis nolite oblivisci : talibus enim hoſtiis promeretur Deus.
17 Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis.
Ipſi enim pervigilāt, quaſi rationē pro animabus veſtris reddituri, ut cū gaudio hoc faciāt,
& non gemētes: hoc enim non expedit vobis.
18 Orate pro nobis : confidimus enim, quia
bonam conſcientiam habemus in omnibus
bene volentes converſari.
19 Ampliùs autem deprecor vos hoc facere, D
quo celeriùs reſtituar vobis.
20 Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis
paſtorem magnum ovium, in ſanguine teſtamenti æterni, Dñm noſtrum Jeſum Chriſtum,
21 Aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus
voluntatem : faciens in vobis quod placeat
coram ſe per Jeſum Chriſtum : cui eſt gloria
in ſæcula ſæculorum. Amen.
22 Rogo autem vos, fratres, ut ſufferatis verbum ſolatii. Etenim perpaucis ſcripſi vobis.
23 Cognoſcite fratrē noſtrum Timotheū dimiſſū: cū quo (ſi celeriùs venerit) videbo vos.
24 Salutate omnes præpoſitos veſtros & omnes Sanctos. Salutant vos de Italia fratres.
25 Gratia cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA CATHOLICA
BEATI JACOBI
APOSTOLI.

CAPUT PRIMUM.

Docet tentationum utilitatem, & ſapientiam à Deo cum confidentia poſtulandam: Deus tentator non eſt, aut auctor peccati, ſed ab eo procedit omnis bona donatio: hortatur, ut ad audiendum veloces, ad loquendum verò, & ad iram tardi ſint: nec ſatis eſt veritatem audire, niſi illa opere compleatur: ſubditi etiam, quænam ſit vera, & immaculata religio.

A 1 JAcobus Dei, & Domini noſtri
Jeſu Chriſti ſervus, duodecim tribubus, quæ ſunt in
diſperſione, ſalutem.
2 Omne gaudium exiſtimate,
fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis:
*Rom. 5. 3. 3 * Scientes, quòd probatio fidei veſtræ
patientiam operatur,
4 Patientia autem opus perfectum habet:
ut ſitis perfecti, & integri, in nullo deficientes.
B 5 Si quis autem veſtrùm indiget ſapientia,
*Mat. 7. 7. & 21. 22. Marc. 11. 24. Luc. 11. 9. Joan. 14. 13. & 16. 23. 4. postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter,
& non improperat: & dabitur ei.
6 * Poſtulet autem in fide nihil hæſitans:
qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui
à vento movetur, & circumfertur.
7 Non ergo æſtimet homo ille, quòd accipiat aliquid à Domino.
8 Vir duplex animo, inconſtans eſt in
omnibus viis ſuis.

9 Glorietur autem frater humilis in exaltatione ſua.
10 Dives autem in humilitate ſua, * quo- *Eccl. 14. 18. Iſaie 40. 6. 1 Petr. 1. 24.
niam ſicut flos fœni tranſibit.
11 Exortus eſt enim ſol cum ardore, &
areſecit fœnum, & flos ejus decidit, &
decor vultus ejus deperiit: ita & dives in
itineribus ſuis marceſcet.
12 * Beatus vir, qui ſuffert tentationem, * Job 5. 17.
quoniam cùm probatus fuerit, accipiet co- C
ronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe.
13 Nemo cùm tentatur, dicat, quoniam
à Deo tentatur: Deus enim intentator malorum eſt: ipſe autem neminem tentat.
14 Unuſquiſque verò tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus.
15 Deinde concupiſcentia cùm conceperit,
parit peccatum: peccatum verò cùm conſummatum fuerit, generat mortem.
16 Nolite itaque errare, fratres mei dilectiſſimi.
17 Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem non
eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio.
18 Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ ejus.
19 Scitis, fratres mei dilectiſſimi. * Sit
autem omnis homo velox ad audiendum: *Prov. 17. 27.
tardus autem ad loquendum, & tardus ad
iram.

D 20 Ira enim viri juſtitiam Dei non operatur.
21 Propter quod abjicientes omnem im-
munditiam, & abundantiam malitiæ, in
manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum,
* Mat. 7. 11. quod poteſt ſalvare animas veſtras.
Rom. 2. 13. 22 * Eſtote autem factores verbi, & non
auditores tantùm, fallentes voſmetipſos.
23 Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non
factor; hic comparabitur viro conſideran-
ti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo:
24 Conſideravit enim ſe, & abiit, & ſta-
tim oblitus eſt, qualis fuerit.
25 Qui autem perſpexerit in legem perfe-
ctam libertatis, & permanſerit in ea, non
auditor obliviosſus factus, ſed factor ope-
ris; hic beatus in facto ſuo erit.
26 Si quis autem putat, ſe religioſum eſ-
ſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſe-
ducens cor ſuum, hujus vana eſt religio.
27 Religio munda, & immaculata apud
Deum, & Patrem hæc eſt: Viſitare pupillos,
& viduas in tribulatione eorum, & imma-
culatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.

CAPUT II.

Monet, ne perſonarum reſpectu moveantur: qui enim unicum legis præceptum tranſgreditur, legis tranſgreſſor eſt: hortatur ut operibus miſericordiæ incumbant, oſtendens, quòd homo per opera juſtificetur: nam fides ſine operibus mortua eſt.

A 1 FRatres mei, nolite in perſonarum ac-
Lev. 19. 15. ceptione habere fidem Domini noſtri
Deut. 1. 17. & 16. 19. Jeſu Chriſti gloriæ.
Prov. 24. 23. 2 Etenim ſi introierit in conventum veſtrum
Eccl. 42. 1. vir aureum annulum habens in veſte candida,
introierit autem & pauper in ſordido habitu,
3 Et intendatis in eum, qui indutus eſt ve-
ſte præclara, & dixeritis ei: Tu ſede hic,
bene: pauperi autem dicatis: Tu ſta illic:
aut ſede ſub ſcabello pedum meorum:
4 Nonne judicatis apud voſmetipſos, &
facti eſtis judices cogitationum iniquarum?
5 Audite, fratres mei dilectiſſimi, nonne
Deus elegit pauperes in hoc mundo, divi-
B tes in fide, & hæredes regni, quod repro-
* Lev. 19. 18. miſit Deus diligentibus ſe?
6 Vos autem exhonoraſtis pauperem. Non-
* Mat. 22. 39. ne divites per potentiam opprimunt vos, &
Marc. 12. 31. ipſi trahunt vos ad judicia?
7 Nonne ipſi blaſphemant bonum nomen,
Rom. 13. 9. quod invocatum eſt ſuper vos?
Gal. 5. 14. 8 Si tamen legem perficitis regalem ſe-
* Sup. 2. 1. cundùm ſcripturas: * Diliges proximum
tuum ſicut teipſum: bene facitis,
* Lev. 19. 15. 9 * Si autem perſonas accipitis, peccatū ope-
ramini, redarguti à lege quaſi tranſgreſſores.
Deut. 1. 17. 10 * Quicumque autē totam legē ſervaverit,
offendat autē in uno, factus eſt omnium reus.
Matt. 5. 19. 11 Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit
C &, Non occides. Quòd ſi non mœchaberis,
occides autem, factus es tranſgreſſor legis.
12 Sic loquimini, & ſic facite, ſicut per
legem libertatis incipientes judicari.
13 Judicium enim ſine miſericordia illi,
qui non fecit miſericordiam: ſuperexaltat
autem miſericordia judicium.
* 1. Joan. 3. 17. 14 Quid proderit, fratres mei, ſi fidem quis
dicat ſe habere, opera autem non habeat?
Numquid poterit fides ſalvare eum?
15 * Si autem frater, & ſoror nudi ſint, &
indigeant victu quotidiano,
16 Dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite
in pace, calefacimini, & ſaturamini; non
dederitis autem eis, quæ neceſſaria ſunt
corpori, quid proderit?
17 Sic & fides, ſi non habeat opera,
mortua eſt in ſemetipſa.
18 Sed dicet quis: Tu fidem habes, & ego
opera habeo, oſtende mihi fidem tuam
ſine operibus: & ego oſtendam tibi ex
operibus fidem meam.
19 Tu credis, quoniam unus eſt Deus: Benè D
facis, & dæmones credunt, & contremiſcunt.
20 Vis autem ſcire, ò homo inanis, quo-
niam fides ſine operibus mortua eſt?
21 * Abraham pater noſter nonne ex ope- *Gen. 22. 9.
ribus juſtificatus eſt, offerens Iſaac filium
ſuum ſuper altare?
22 Vides, quoniā fides cooperabatur operibus
illius: & ex operibus fides conſummata eſt?
23 Et ſuppleta eſt ſcriptura, dicens: * Cre- *Gen. 15. 6.
didit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad Rom. 4. 3.
juſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt. * Gal. 3. 6.
24 Videtis quoniam ex operibus juſtifica-
tur homo, & non ex fide tantùm?
25 Similiter * & Rahab meretrix, nonne * Joſ 2. 4
ex operibus juſtificata eſt, ſuſcipiens nun-
tios, & alia via ejiciens?
26 Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum
eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt.

CAPUT III.

Linguæ mala recenſet, quam difficillimum eſt rectè gubernare: ſubditque differentiam inter ſapientiam terrenam, & cœleſtem.

1 NOlite plures magiſtri fieri, fratres A
mei, ſcientes, quoniam majus ju- Matt. 23. 8.
dicium ſumitis.
2 In multis enim offendimus omnes. Si quis
in verbo nō offendit, hic perfectus eſt vir. Po-
teſt etiam fræno circumducere totum corpus.
3 Si autem equis fræna in ora mittimus
ad conſentiendum nobis, & omne corpus
illorum circumferimus.
4 Ecce & naves, cùm magnæ ſint, & à ventis
validis minentur, circumferuntur à modico
gubernaculo, ubi impetus dirigentis voluerit.
5 Ita & lingua modicum quidem membrum B
eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis
quam magnam ſilvam incendit!
6 Et lingua ignis eſt, univerſitas iniquitatis.
Lingua conſtituitur in membris noſtris, quæ
maculat totum corpus, & inflammat rotam
nativitatis noſtræ, inflammata à gehenna.
7 Omnis enim natura beſtiarum, & volu-
crum, & ſerpentium, & cæterorum doman-
tur, & domita ſunt à natura humana:
8 Linguam autē nullus hominum domare po-
teſt: inquietum malū, plena veneno mortifero.
9 In ipſa benedicimus Deum, & Patrem: C
& in ipſa maledicimus homines, qui ad
ſimilitudinem Dei facti ſunt.
10 Ex ipſo ore procedit benedictio, & male-
dictio. Non oportet, fratres mei, hęc ita fieri.
11 Numquid fons de eodem foramine ema-
nat dulcem, & amaram aquam?
12 Numquid poteſt, fratres mei, ficus
uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque ſal-
ſa dulcem poteſt facere aquam.
13 Quis ſapiens, & diſciplinatus inter vos?

Oſten-

Oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ.

14 Quod ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus veſtris: nolite gloriari, & mendaces eſſe adverſus veritatem.

15 Non eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcendens; ſed terrena, animalis, diabolica.

16 Ubi enim zelus, & contentio: ibi inconſtantia, & omne opus pravum.

17 Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primùm quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia, & fructibus bonis, non judicans, ſine ſimulatione.

18 Fructus autem juſtitiæ in pace ſeminatur facientibus pacem.

CAPUT IV.

Concupiſcentiis non eſt obſequendum, ſed diabolo reſiſtendum, & Deo appropinquandum, mutuæque dilectioni ſtudendum, rebus incertis divinæ providentiæ commiſſis.

A 1 UNde bella, & lites in vobis? Nonne hinc? ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris?

2 Concupiſcitis, & non habetis; occiditis, & zelatis: & non poteſtis adipiſci: litigatis, & belligeratis, & non habetis, propter quod non poſtulatis.

3 Petitis, & non accipitis: eò quòd malè petatis, ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis:

B 4 Adulteri, neſcitis, quia amicitia hujus mundi, inimica eſt Dei? Quicumque ergo voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur.

5 An putatis quia inaniter ſcriptura dicat: Ad invidiam concupiſcit ſpiritus, qui habitat in vobis?

6 Majorem autem dat gratiam. Propter

* Pro. 3. 34. quod dicit: * Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

7 Subditi ergo eſtote Deo: reſiſtite autem diabolo, & fugiet à vobis.

C 8 Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores: & purificate corda, duplices animo.

9 Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus veſter in luctum convertatur, gaudium in mœrorem.

* 1. Petr. 5. 6. 10 * Humiliamini in conſpectu Domini, & exaltabit vos.

11 Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem ſuum, detrahit legi, & judicat legem. Si autem judicas legem: non es factor legis, ſed judex.

12 Unus eſt legiſlator, & judex, qui poteſt perdere, & liberare.

* Ro. 14. 4. 13 * Tu autem quis es, qui judicas proximum? Ecce nunc qui dicitis: Hodie,

D aut craſtino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus:

14 Qui ignoratis, quid erit in craſtino.

15 Quæ eſt enim vita veſtra? vapor eſt ad modicum parens, & deinceps exterminabitur. Pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit. Et: Si vixerimus, faciemus hoc, aut illud.

16 Nunc autem exultatis in ſuperbiis veſtris. Omnis exultatio talis maligna eſt.

17 Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi.

CAPUT V.

Divitibus pauperum oppreſſoribus gravem comminatur ultionem, pauperes verò ad longanimitatem hortatur: juramentum fugiendum, & infirmi à presbyteris oleo ungendi, ac peccata invicem confitenda: quàm efficax ſit juſti oratio: errantes ad veritatem ſunt reducendi.

1 AGite nunc divites, plorate ululantes in miſeriis veſtris, quæ advenient vobis. A

2 Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt: & veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt.

3 Aurum, & argentum veſtrum æruginavit, & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus.

4 Ecce merces operariorum, qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit.

5 Epulati eſtis ſuper terram, & in luxuriis enutriſtis corda veſtra in die occiſionis.

6 Addixiſtis, & occidiſtis juſtum, & non reſtitit vobis. B

7 Patientes igitur eſtote, fratres, uſque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum, & ſerotinum.

8 Patientes igitur eſtote & vos, & confirmate corda veſtra: quoniam adventus Domini appropinquavit.

9 Nolite ingemiſcere, fratres, in alterutrum, ut non judicemini. Ecce judex ante januam aſſiſtit.

10 Exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris, & patientiæ, Prophetas, qui locuti ſunt in nomine Domini. C

11 Ecce beatificamus eos, qui ſuſtinuerunt. Sufferentiam Job audiſtis, & finem Domini vidiſtis, quoniam miſericors Dominus eſt, & miſerator. * Mat. 5. 34.

12 Ante omnia autem, fratres mei, * nolite jurare neque per cœlum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Sit autem ſermo veſter: Eſt, eſt: Non, non: ut non ſub judicio decidatis.

13 Triſtatur aliquis veſtrum? oret: Æquo animo eſt? pſallat.

14 Infirmatur quis in vobis? inducat preſbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: D

15 Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.

16 Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem, ut ſalvemini: multum enim valet deprecatio juſti aſſidua. * 3. Reg. 17. 1. Luc. 4. 25.

17 * Elias homo erat ſimilis nobis, paſſibilis: & oratione oravit, ut non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres, & menſes ſex.

18 Et rurſum oravit: & cœlum dedit pluviam, & terra dedit fructum ſuum.

19 Fratres mei, ſi quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum:

20 Scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum.

EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit de vocatione ad fidem, & vitam æternam, quæ tamen per multas tribulationes acquiritur, de qua Prophetæ vaticinati ſunt: hortatur eos ad vitæ munditiam, ut qui Chriſti ſanguine redempti ſunt.

A 1 PEtrus Apoſtolus Jeſu Chri-
ſti, electis advenis diſper-
ſionis Ponti, Galatiæ, Cap-
padociæ, Aſiæ, & Bithy-
niæ,
2 Secundùm præſcientiam Dei
Patris, in ſanctificationem Spiritus, in
obedientiam, & aſperſionem ſanguinis Je-
ſu Chriſti: Gratia vobis, & pax multipli-
cetur.
* 2. Cor. 1. 3. Eph. 1. 3. 3 * Benedictus Deus, & Pater Domini
noſtri Jeſu Chriſti, qui ſecundùm miſeri-
cordiam ſuam magnam regeneravit nos in
ſpem vivam, per reſurrectionem Jeſu Chri-
ſti ex mortuis,
4 In hæreditatem incorruptibilem, & in-
contaminatam, & immarceſcibilem, con-
ſervatam in cœlis in vobis,
B 5 Qui in virtutem Dei cuſtodimini per
fidem in ſalutem, paratam revelari in tem-
pore noviſſimo.
6 In quo exultabitis, modicum nunc ſi
oportet contriſtari in variis tentationi-
bus:
7 Ut probatio veſtræ fidei multò pretio-
ſior auro (quod per ignem probatur) in-
veniatur in laudem, & gloriam, & hono-
rem in revelatione Jeſu Chriſti:
8 Quem cùm non videritis, diligitis: in
quem nunc quoque non videntes creditis,
credentes autem exultabitis lætitia inenar-
rabili, & glorificata:
9 Reportantes finem fidei veſtræ, ſalu-
tem animarum.
10 De qua ſalute exquiſierunt, atque ſcru-
tati ſunt Prophetæ, qui de futura in vobis
gratia prophetaverunt:
11 Scrutantes in quod, vel quale tempus
ſignificaret in eis Spiritus Chriſti: præ-
nuntians eas, quæ in Chriſto ſunt paſſio-
nes, & poſteriores glorias:
12 Quibus revelatum eſt, quia non ſibi-
metipſis, vobis autem miniſtrabant ea, C
quæ nunc nuntiata ſunt vobis per eos, qui
evangelizaverunt vobis, Spiritu ſancto miſ-
ſo de cœlo, in quem deſiderant Angeli
proſpicere.
13 Propter quod ſuccincti lumbos mentis
veſtræ, ſobrii perfectè ſperate in eam,
quæ offertur vobis, gratiam, in revelatio-
nem Jeſu Chriſti:
14 Quaſi filii obedientiæ, non configurati D
prioribus ignorantiæ veſtræ deſideriis,
15 Sed ſecundùm eum, qui vocavit vos,
Sanctum: & ipſi in omni converſatione
ſancti ſitis:
16 Quoniam ſcriptum eſt: * Sancti eri-
tis, quoniam ego ſanctus ſum.
17 Et ſi patrem invocatis eum, qui * ſine
acceptione perſonarum judicat ſecundùm

* Lev. 11. 44. & 19. 2. & 20. 7. * Deu. 10. 17. Rom. 2. 11. Gal. 2. 6.

uniuſ-

Digitized by Google

uniuſcujuſque opus, in timore incolatus veſtri tempore converſamini.

18 Scientes, quòd non corruptibilibus auro, vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis;

* 1. Cor. 6. 20. & 7. 23. Hebr. 9. 14. 1 Joã. 1. 7. Apoc. 1. 5.

19 * Sed pretioſo ſanguine, quaſi agni immaculati Chriſti, & incontaminati:

20 Præcogniti quidem ante mundi conſtitutionem, manifeſtati autem noviſſimis temporibus propter vos,

21 Qui per ipſum fideles eſtis in Deo, qui ſuſcitavit eum à mortuis, & dedit ei gloriam, ut fides veſtra, & ſpes eſſet in Deo:

* Iſai. 40. 6. Eccl. 14. 18. Jac. 1. 10.

22 Animas veſtras caſtificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore, ſimplici ex corde invicem diligite attentiùs:

23 Renati non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili per verbum Dei vivi, & permanentis in æternum.

24 * Quia omnis caro ut fœnum: & omnis gloria ejus tamquam flos fœni: exaruit fœnum, & flos ejus decidit.

25 Verbum autem Domini manet in æternum: hoc eſt autem verbum, quod evangelizatum eſt in vos.

CAPUT II.

Excluſa omni fictione, regenerati ad Chriſtum lapidem vivum accedant credentes, qui ſunt genus electum, cùm prius eſſent populus abjectus: hortatur, ut tamquam peregrini ab omnibus mundanis abſtineant, ſuperioribus obtemperent, afflictioneſque ad Chriſti imitationem ferant.

A Rom. 6. 4. Eph. 4. 22. Col. 3. 8. Hebr. 12. 1.

1 Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & invidias, & omnes detractiones,

2 Sicut modò geniti infantes, rationabile ſine dolo lac concupiſcite; ut in eo creſcatis in ſalutem:

3 Si tamen guſtaſtis, quoniam dulcis eſt Dñs.

4 Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum, & honorificatum:

B * Iſai. 28. 16. Rom. 9. 33.

5 Et ipſi tamquam lapides vivi ſuperædificamini, domus ſpiritualis, ſacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Jeſum Chriſtum.

* Pſal. 117. 22. Iſai. 8. 14. Matt. 21. 42. Act. 4. 11.

6 Propter quod continet Scriptura: * Ecce pono in Sion lapidem ſummum angularem, electum, pretioſum: & qui crediderit in eum, non confundetur.

7 Vobis igitur honor credentibus: non credentibus autem,* lapis, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli,

C

8 Et lapis offenſionis, & petra ſcandali his, qui offendunt verbo, nec credunt in quo & poſiti ſunt.

9 Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis: ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen ſuum.

* Oſe. 2. 24. Rom. 9. 25.

10 * Qui aliquando non populus, nunc autẽ populus Dei: qui non conſecuti miſericordiam, nunc autem miſericordiam conſecuti.

* Ro. 13. 14. Gal. 5. 16.

11 * Chariſſimi, obſecro vos tamquam advenas, & peregrinos abſtinere vos à carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam,

12 Converſationem veſtram inter gentes habentes bonam: ut in eo, quòd detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes, glorificent Deum in die viſitationis.

* Ro. 13. 1.

13 * Subjecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum: ſive regi, quaſi præcellenti;

14 Sive ducibus, tamquã ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum:

15 Quia ſic eſt voluntas Dei, ut benefacientes obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam:

16 Quaſi liberi, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem, ſed ſicut ſervi Dei.

* Ro. 12. 10. * Eph. 6. 5. Col. 3. 22. Tit. 2. 9.

17 Omnes honorate: * fraternitatem diligite: Deum timete: Regem honorificate.

18 * Servi ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis, & modeſtis, ſed etiam dyſcolis.

19 Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiã ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſtè.

20 Quæ enim eſt gloria, ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? Sed ſi benè facientes patienter ſuſtinetis; hæc eſt gratia apud Deum.

D

21 In hoc enim vocati eſtis: quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus.

22 * Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus:

23 Qui cùm malediceretur, non maledicebat; cùm pateretur, non comminabatur: tradebat autem judicanti ſe injuſtè:

* Iſa. 53. 9. * Iſai. 53. 5. 1 Joã. 2. 25.

24 * Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, ut peccatis mortui, juſtitiæ vivamus: cujus livore ſanati eſtis.

25 Eratis enim ſicut oves errantes, ſed converſi eſtis nunc ad paſtorem, & epiſcopum animarum veſtrarum.

CAPUT III.

De mutua inter conjuges converſatione, & mulierum ornatu: hortatur ad varias virtutes, atque Chriſti exemplo ferant adverſa: & quòd per Baptiſmum ſalvamur in ſimilitudinem eorum, qui in arca Noe ſalvabantur.

A Eph. 5. 22. Col. 3. 18. * 1. Tim. 2. 9.

1 Similiter & mulieres ſubditæ ſint viris ſuis: ut & ſi qui non credunt verbo, per mulierũ converſationẽ ſine verbo lucrifiant,

2 Conſiderantes in timore caſtam converſationem veſtram.

3 * Quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus:

4 Sed, qui abſconditus eſt cordis homo, in incorruptibilitate quieti, & modeſti ſpiritus, qui eſt in conſpectu Dei locuples.

5 Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres, ſperantes in Deo, ornabant ſe, ſubjectæ propriis viris.

* Gen. 18. 12. B * 1. Cor. 7. 3.

6 * Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans: cujus eſtis filiæ benefacientes, & non pertimentes ullam perturbationem.

7 * Viri ſimiliter cohabitantes ſecundùm ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartientes honorem, tamquàm & cohæredibus gratiæ vitæ: ut non impediantur orationes veſtræ.

* Prov. 17. 13. Rom. 12. 17. 1 Theſ. 5. 15.

8 In fine autem, omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, miſericordes, modeſti, humiles:

9 * Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, ſed è contrario

bene-

benedicentes : quia in hoc vocati eſtis, ut benedictionem hæreditate poſſideatis.

[* Pſal. 33.13.] C [* Iſai. 1.16.]

10 * Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos, coerceat linguam ſuam à malo, & labia ejus ne loquantur dolum.

11 * Declinet à malo, & faciat bonum : inquirat pacem, & ſequatur eam :

12 Quia oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum ; Vultus autem Domini ſuper facientes mala.

13 Et quis eſt, qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis?

[* Matt. 5. 10.] 14 * Sed & ſi quid patimini propter juſtitiam, beati. Timorem autem eorum ne timueritis, & non conturbemini.

15 Dominum autem Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt, ſpe.

[* Sup. 2. 12.] 16 * Sed cum modeſtia, & timore, conſcientiam habentes bonam : ut in eo, quòd detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur veſtram bonam in Chriſto converſationem.

17 Melius eſt enim benefacientes (ſi voluntas Dei velit) pati, quàm malefacientes.

D [* Ro. 5. 6. Heb. 9. 28.] 18 * Quia & Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, juſtus pro injuſtis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem ſpiritu.

19 In quo & his, qui in carcere erant, ſpiritibus veniens prædicavit :

[* Gen. 7. 7. Matt. 24. 17. Lucæ 17. 26.] 20 Qui increduli fuerant aliquando,* quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cùm fabricaretur arca : in qua pauci, id eſt, octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam :

21 Quod & vos nunc ſimilis formæ ſalvos facit baptiſma : non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum per reſurrectionem Jeſu Chriſti.

22 Qui eſt in dextera Dei, deglutiens mortem, ut vitæ æternæ hæredes efficeremur : profectus in cœlum, ſubjectis ſibi angelis, & poteſtatibus, & virtutibus.

CAPUT IV.

Chriſti morte redemptos hortatur, ut pergant præterita devitare peccata : incumbentes orationibus ac mutuæ dilectioni, ſemper omnia in Dei gloriam referentes, & gaudentes, ſi propter Chriſtum pati oporteat.

A

1 CHriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini, quia qui paſſus eſt in carne, deſiit à peccatis:

2 Ut jam nõ deſideriis hominũ, ſed volũtate Dei, quod reliquũ eſt, in carne vivat, tẽporis.

[* Eph. 4. 21.] 3 * Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem Gentium conſummandam, his, qui ambulaverunt in luxuriis, deſideriis, vinolentiis, comeſſationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus.

4 In quo admirantur non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confuſionem, blaſphemantes.

B

5 Qui reddent rationem ei, qui paratus eſt judicare vivos, & mortuos.

6 Propter hoc enim & mortuis evangelizatum eſt : ut judicentur quidem ſecundùm homines in carne, vivant autem ſecundùm Deum in Spiritu.

7 Omnium autẽ finis appropinquavit. Eſtote itaq; prudentes, & vigilate in orationibus.

8 Ante omnia autem mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes : quia * charitas operit multitudinem peccatorum.

C [* Prov. 10. 12. * Ro. 12. 13. Heb. 13. 2. * Phil. 2. 14. * Ro. 12. 6. * Cor. 4. 1.]

9 * Hoſpitales invicem * ſine murmuratione.

10 * Unuſquiſque, ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes, ſicut boni * diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.

11 Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei : ſi quis miniſtrat, tamquàm ex virtute, quam adminiſtrat Deus : ut in omnibus honorificetur Deus per Jeſum Chriſtum : cui eſt gloria, & imperium in ſæcula ſæculorum : Amen.

12 Chariſſimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quaſi novi aliquid vobis contingat :

13 Sed communicantes Chriſti paſſionibus gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes.

D

14 Si exprobramini in nomine Chriſti : beati eritis : quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus, ſuper vos requieſcit.

15 Nemo autem veſtrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor.

16 Si autem ut Chriſtianus, non erubeſcat : glorificet autem Deum in iſto nomine.

17 Quoniam tempus eſt, ut incipiat judicium à domo Dei. Si autem primùm à nobis : quis finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio?

18 * Et ſi juſtus vix ſalvabitur, impius, & peccator ubi parebunt? [* Prov. 11. 31.]

19 Itaque & hi, qui patiuntur ſecundùm voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas ſuas in benefactis.

CAPUT V.

Seniores orat, ut verbo, & exemplo paſcant gregem Dei, juniores autem illis ſubditi ſint : hortatur omnes, ut ſeſe demittant, divinæ curæ totos ſe tradentes, & in ſobrietate, ac fide diabolo reſiſtentes.

A

1 SEniores ergo, qui in vobis ſunt, obſecro, conſenior, & teſtis Chriſti paſſionum : qui & ejus, quæ in futuro revelanda eſt, gloriæ communicator:

2 Paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei, providentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundùm Deum : neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè :

3 Neque ut dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo.

B

4 Et cùm apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam.

[* Ro. 12. 10. * Jac. 4. 6. * Pſal. 54. 23. Matt. 6. 25. Lucæ 12. 22.]

5 Similiter adoleſcentes ſubditi eſtote ſenioribus. * Omnes autem invicem humilitatem inſinuate, * quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

6 Humiliamini igitur ſub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore viſitationis :

7 * Omnem ſolicitudinem veſtram projicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis.

C

8 Sobrii eſtote, & vigilate : quia adverſarius veſter diabolus tamquàm leo rugiens circuit, quærens quem devoret :

9 Cui reſiſtite fortes in fide : ſcientes eamdem paſſionem ei, quæ in mundo eſt, veſtræ fraternitati fieri.

10 Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto

Jeſu, modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabitque.

11 Ipſi gloria, & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen.

12 Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter ſcripſi: obſecrans, & conteſtans, hanc eſſe veram gratiam Dei, in qua ſtatis.

13 Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone coelecta, & Marcus filius meus.

14 Salutate invicem in oſculo ſancto. Gratia vobis omnibus, qui eſtis in Chriſto Jeſu. Amē

EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

Hortatur, ut memores maximorum, quæ à Deo acceperunt, donorum, per varias ſcandant virtutes, ut ſic introitus in regnum Domini illis miniſtretur: dicitque ſe brevi moriturum, & ſuæ doctrinæ certitudinem oſtendit ex Chriſto doctore, quem & vox Patris, & Prophetæ commendarunt.

A 1 Simon Petrus, ſervus, & Apoſtolus Jeſu Chriſti, iis, qui coæqualem nobiſcum ſortiti ſunt fidem in juſtitia Dei noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti.

2 Gratia vobis, & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Chriſti Jeſu Domini noſtri:

3 Quomodo omnia nobis divinæ virtutis ſuæ, quæ ad vitam, & pietatem donata ſunt, per cognitionem ejus, qui vocavit nos propria gloria, & virtute,

4 Per quem maxima, & pretioſa nobis promiſſa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ: fugientes ejus, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem:

B 5 Vos autem curam omnem ſubinferentes, miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam,

6 In ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem,

7 In pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem.

8 Hæc enim ſi vobiſcum adſint, & ſuperent, non vacuos, nec ſine fructu vos conſtituent in Domini noſtri Jeſu Chriſti cognitione.

9 Cui enim non præſtò ſunt hæc, cæcus eſt, & manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum ſuorum delictorum.

C 10 Quapropter fratres magis ſatagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.

11 Sic enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti.

12 Propter quod incipiam vos ſemper commonere de his: & quidem ſcientes, & confirmatos vos in præſenti veritate.

13 Juſtum autem arbitror, quamdiù ſum in hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in commonitione:

14 Certus, quòd velox eſt depoſitio tabernaculi mei, ſecundùm quod & Dominus noſter Jeſus Chriſtus * ſignificavit mihi. * Joa. 21. 19.

15 Dabo autem operam, & frequenter habere vos poſt obitum meum, ut horum memoriam faciatis.

16 * Non enim doctas fabulas ſecuti notam fecimus vobis Domini noſtri Jeſu Chriſti virtutem, & præſentiam: ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis. * 1. Cor. 1. 4.

17 Accipiens enim à Deo Patre honorem, & gloriam, voce delapſa ad eum hujuſcemodi à magnifica gloria: * Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipſum audite. D * Mat. 17. 5.

18 Et hanc vocem nos audivimus de cœlo allatam, cùm eſſemus cum ipſo in monte ſancto.

19 Et habemus firmiorem propheticum ſermonem: cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies eluceſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris.

20 * Hoc primùm intelligentes quòd omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. * 1. Tim. 3. 6

21 Non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia: ſed Spiritu ſancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.

CAPUT II.

Pſeudoprophetæ multos ſeducent, verùm acriter punientur, ſicut de malis actum eſt tempore diluvii, & de Sodomitis: proſequitur autem pravos mores horum, quos admodum effuſos dicit in libidinem.

A 1 Fuerunt verò pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis, & eum, qui emit eos, Dominum negant, ſuperducentes ſibi celerem perditionem.

2 Et multi ſequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blaſphemabitur:

3 Et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus judicium jam olim non ceſſat, & perditio eorum non dormitat.

4 * Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reſervari. * Job 4. 18. Jud. 6.

*Gen. 7. 1. 5 Et originali mundo non pepercit, * ſed
octavum Noe juſtitiæ præconem cuſtodivit,
diluvium mundo impiorum inducens.
*Gen. 19.25. 6 * Et civitates Sodomorum, & Gomor-
rhæorum in cinerem redigens, everſione
damnavit: exemplum eorum, qui impiè
acturi ſunt ponens.
B 7 Et juſtum Loth oppreſſum à nefando-
rum injuria, ac luxurioſa converſatione
eripuit;
8 Aſpectu enim, & auditu juſtus erat, ha-
bitans apud eos, qui de die in diem animam
juſtam iniquis operibus cruciabant.
9 Novit Dominus pios de tentatione eripe-
re: iniquos verò in diem judicii reſerva-
re cruciandos:
10 Magis autem eos, qui poſt carnem in
concupiſcentia immunditiæ ambulant, domi-
nationemque contemnunt, audaces, ſibi
placentes, ſectas non metuunt introducere
blaſphemantes:
11 Ubi angeli fortitudine, & virtute cùm
ſint majores, non portant adversùm ſe
execrabile judicium.
12 Hi verò velut irrationabilia pecora,
naturaliter in captionem, & in perniciem
his, quæ ignorant blaſphemantes in corru-
C ptione ſua peribunt,
13 Percipientes mercedem injuſtitiæ, volu-
ptatem exiſtimantes diei delicias: coinqui-
nationes, & maculæ deliciis affluentes,
in conviviis ſuis luxuriantes vobiſcum,
14 Oculos habentes plenos adulterii, &
inceſſabilis delicti. Pellicientes animas in-
ſtabiles, cor exercitatum avaritia haben-
tes, maledictionis filii:
15 Derelinquentes rectam viam erraverunt,
*Num. 22.28. * ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui merce-
dem iniquitatis amavit,
16 Correptionem verò habuit ſuæ veſa-
niæ: ſubjugale mutum animal, hominis
voce loquens, prohibuit prophetæ inſi-
pientiam.
*Jud. 12. 17 * Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebu-
læ turbinibus exagitatæ, quibus caligo te-
D nebrarum reſervatur.
18 Superba enim vanitatis loquentes, pel-
liciunt in deſideriis carnis luxuriæ eos,
qui paululùm effugiunt, qui in errore con-
verſantur:
*Jo. 8. 34. Rom. 6.20. 19 Libertatem illis promittentes, cùm ipſi
ſervi ſint corruptionis: * à quo enim quis
ſuperatus eſt, hujus & ſervus eſt.
*Heb. 6. 4. 20 Si enim refugientes coinquinationes
*Mat. 12.45. mundi in cognitione Domini noſtri, & Sal-
vatoris Jeſu Chriſti, * his rurſus implicati
ſuperantur: facta ſunt eis poſteriora * de-
teriora prioribus:
21 Melius enim erat illis non cognoſce-
re viam juſtitiæ, quàm poſt agnitionem,
retrorſum converti ab eo, quod illis tra-
ditum eſt, ſancto mandato.
*Pro. 26.11. 22 Contigit enim eis illud veri prover-
bii: * Canis reverſus ad ſuum vomitum:
& Sus lota in volutabro luti.

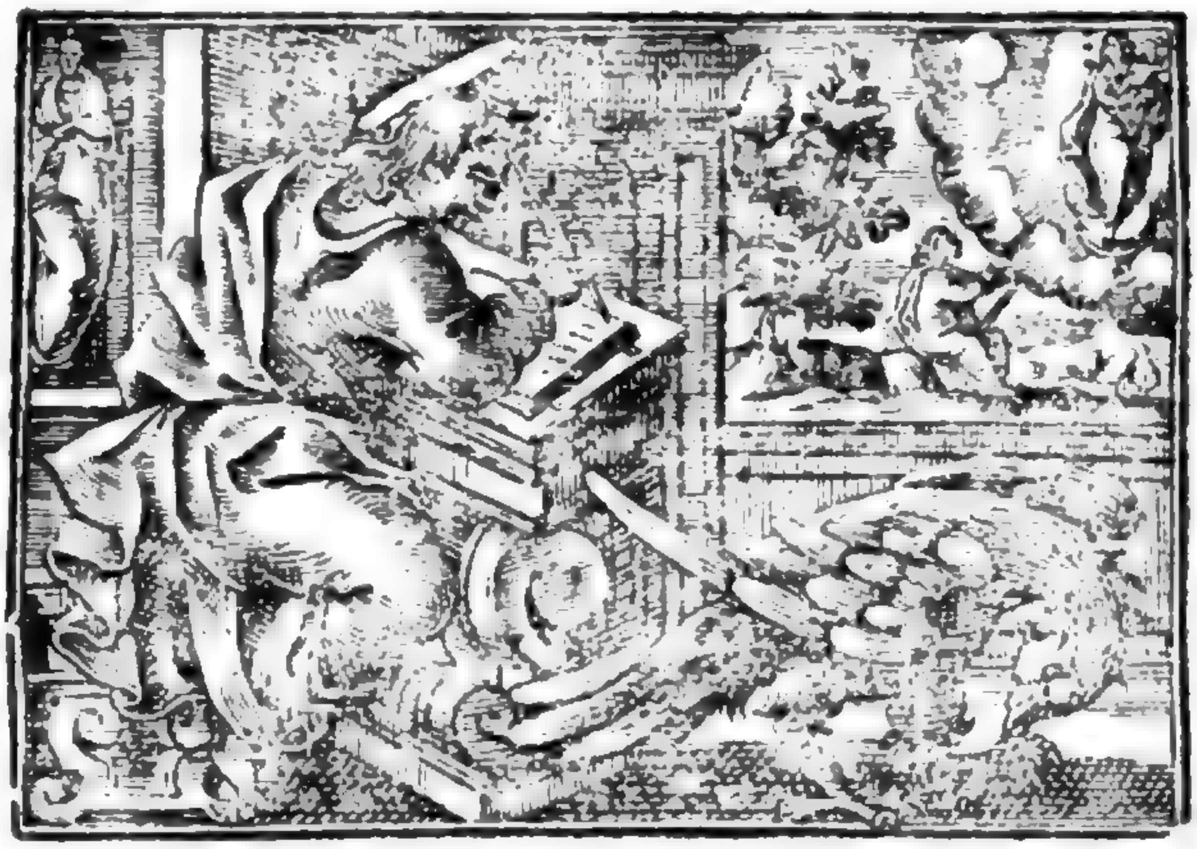
CAPUT III.

Propter quoſdam illuſores ſecūdum Domini adventum negantes aſtruit futuram mūdi renovationem, cùm brevi, & inſperatè Dominus adveniet: ad cujus advētum monet, ut ſe præparent, laudans Pauli ſcripta, quæ indocti depravant.

1 HAnc ecce vobis, chariſſimi, ſecundam A
ſcribo epiſtolam, in quibus veſtram
excito in commonitione ſinceram mentem:
2 Ut memores ſitis eorum, quæ prædixi, ver-
borum à ſanctis Prophetis, & Apoſtolorum ve-
ſtrorum, præceptorum Domini, & Salvatoris. * 1 Tim. 4. 1.
3 Hoc primùm ſcientes, quòd venient * in 2. Timoth. 3. 1.
noviſſimis diebus in deceptione illuſores, Jud. 18.
juxta proprias concupiſcentias ambulantes,
4 Dicentes: * Ubi eſt promiſſio, aut ad- B
ventus ejus? ex quo enim patres dormierunt, *Ezec. 12.27.
omnia ſic perſeverant ab initio creaturæ.
5 Latet enim eos hoc volentes, quòd cœli
erant priùs, & terra, de aqua, & per a-
quam conſiſtens Dei verbo,
6 Per quæ ille tunc mundus aqua inun-
datus periit:
7 Cœli autem, qui nunc ſunt, & terra, eodem
verbo repoſiti ſunt, igni reſervati in diem ju-
dicii, & perditionis impiorum hominum.
8 Unum verò hoc non lateat vos, chariſſi-
mi: quia unus dies apud Dominum ſicut mil-
le anni, & mille anni ſicut dies unus.
9 Non tardat Dominus promiſſionem ſuam
ſicut quidam exiſtimant: ſed patienter agit
propter vos, nolens aliquos perire, ſed
omnes ad pœnitentiam reverti. C
10 * Adveniet autem dies Domini ut fur: * 1. Theſ. 5. 2.
in quo cœli magno impetu tranſient, ele- Apoc. 3. 3.
menta verò calore ſolventur, terra autem, 16.15.
& quæ in ipſa ſunt opera exurentur.
11 Cùm igitur hæc omnia diſſolvenda ſint,
quales oportet vos eſſe in ſanctis conver-
ſationibus, & pietatibus,
12 Expectantes, & properantes in adventum
diei Domini, per quem cœli ardentes ſolven-
tur, & elementa ignis ardore tabeſcent?
13 * Novos verò cœlos, & novam terram *Iſai. 65.17.
ſecundùm promiſſa ipſius expectamus, in 66.22.
quibus juſtitia habitat. D
14 Propter quod, chariſſimi, hæc expe- Apoc. 21. 1.
ctantes, ſatagite immaculati, & inviolati
ei inveniri in pace: *Romans 2. 4.
15 * Et Domini noſtri longanimitatem, ſa-
lutem arbitremini: ſicut & chariſſimus fra-
ter noſter Paulus ſecundùm datam ſibi ſa-
pientiam ſcripſit vobis,
16 Sicut & in omnibus epiſtolis, loquens
in eis de his: in quibus ſunt quædam diffici-
lia intellectu, quæ indocti, & inſtabiles de-
pravant, ſicut & cæteras Scripturas, ad
ſuam ipſorum perditionem.
17 Vos igitur, fratres, præſcientes cuſto-
dite: ne inſipientium errore traducti exci-
datis à propria firmitate.
18 Creſcite verò in gratia, & in cognitione
Domini noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti. Ipſi
gloria, & nunc, & in diem æternitatis. Amen.

Digitized by Google

EPISTOLA B. JOANNIS APOSTOLI PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Joannes, quod de Chriſto vidit, & audivit, aliis annuntiat, ut unà cum ipſis ſocientur Deo, & Chriſto ejus filio, cujus ſanguine hominum peccata mundantur: porrò qui ſe peccaſſe negat, Deum mendacem facit.

A 1 QUod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt de verbo vitæ:
2 Et vita manifeſtata eſt, & vidimus, & teſtamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.
B 3 Quod vidimus, & audivimus, annuntiamus vobis, ut & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum Patre, & cum Filio ejus Jeſu Chriſto.
4 Et hæc ſcribimus vobis, ut gaudeatis, &
gaudium veſtrum ſit plenum.
5 Et hæc eſt annuntiatio, quam audivimus
* Jo: 8. 12. ab eo, & annuntiamus vobis: * Quoniam
C Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt ullæ.
6 Si dixerimus, quoniam ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus.
7 Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in luce; ſocietatem habemus ad invicem, * & ſanguis Jeſu Chriſti, Filii ejus, emundat nos ab omni peccato. * Heb. 9. 14. 1. Pet. 1. 19. Apoc. 1. 5.

D 8 * Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus: ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. * 3. Reg. 8. 46. 2. Par. 6. 36. Prov. 20. 9. Eccli 7. 21.
9 Si confiteamur peccata noſtra: fidelis eſt, & juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate.
10 Si dixerimus, quoniam non peccavimus; mendacem facimus eum, & verbum ejus non eſt in nobis.

CAPUT II.

Jeſus Chriſtus advocatus noſter eſt apud Patrem, & propitiatio pro peccatis totius mundi: obſervatione autem mandatorum Dei comprobatur vera Dei notitia, ac dilectio: quod ſit vetus, ac novum mandatum; quis ſit in luce, & in tenebris: variis ſcribit ætatibus, revocans à mundi dilectione, & ab hæreticis, ac monens, ut ſemel acceptæ fidei adhæreant, ſequentes ductum Spiritus ſancti.

A 1 FIlioli mei, hæc ſcribo vobis, ut non peccetis. Sed & ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jeſum Chriſtum juſtum:
2 Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi.
3 Et in hoc ſcimus, quoniam cognovimus eum, ſi mandata ejus obſervemus.
4 Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata ejus nō cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas nō eſt.
5 Qui autem ſervat verbum ejus, vere in

hoc charitas Dei perfecta eſt: & in hoc ſci-
mus, quoniam in ipſo ſumus.
6 Qui dicit ſe in ipſo manere, debet, ſi-
B cut ille ambulavit, & ipſe ambulare.
7 Chariſſimi, non mandatum novum ſcri-
bo vobis, ſed mandatum vetus, quod ha-
buiſtis ab initio. Mandatum vetus, eſt ver-
bum, quod audiſtis:
* Jo. 13. 34. 15. 12. 8 * Iterum mandatum novum ſcribo vobis,
quod verum eſt & in ipſo,& in vobis:quia te-
nebræ tranſierunt,& verum lumen jam lucet.
9 Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuum
odit, in tenebris eſt uſque adhuc.
* Infr. 3. 14. 10 * Qui diligit fratrem ſuum, in lumine
manet, & ſcandalum in eo non eſt.
11 Qui autem odit fratrem ſuum, in tenebris
eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit,quò eat:
quia tenebræ obcæcaverunt oculos ejus.
12 Scribo vobis,filioli, quoniam remittun-
tur vobis peccata propter nomen ejus.
13 Scribo vobis, patres, quoniam cognovi-
ſtis eum,qui ab initio eſt:Scribo vobis, ado-
leſcentes, quoniam viciſtis malignum.
14 Scribo vobis, infantes,quoniam cogno-
viſtis patrem. Scribo vobis, juvenes, quo-
niam fortes eſtis, & verbum Dei manet in
vobis, & viciſtis malignum.
C 15 Nolite diligere mundum, neque ea,
quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mun-
dum, non eſt charitas Patris in eo:
16 Quoniam omne, quod eſt in mundo,
concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia
oculorum, & ſuperbia vitæ: quæ non eſt
ex Patre, ſed ex mundo eſt.
17 Et mũdus tranſit, & cõcupiſcẽtia ejus.Qui
autẽ facit voluntatẽ Dei,manet in æternum.
18 Filioli, noviſſima hora eſt: & ſicut au-
diſtis, quia Antichriſtus venit, & nunc An-
tichriſti multi facti ſunt: unde ſcimus, quia
noviſſima hora eſt.
19 Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex
nobis; nam, ſi fuiſſent ex nobis, perman-
ſiſſent utique nobiſcum: ſed ut manifeſti ſint,
quoniam non ſunt omnes ex nobis.
20 Sed vos unctionem habetis à Sancto, &
noſtis omnia.
21 Non ſcripſi vobis quaſi ignorantibus ve-
ritatem,ſed quaſi ſcientibus eam: & quoniam
omne mendacium ex veritate non eſt.
22 Quis eſt mendax, niſi is,qui negat, quo-
niam Jeſus eſt Chriſtus? Hic eſt Antichri-
D ſtus, qui negat Patrem, & Filium.
23 Omnis,qui negat Filium,nec Patrem ha-
bet:qui confitetur filium,& Patrem habet.
24 Vos quod audiſtis ab initio,in vobis per-
maneat:Si in vobis permãſerit,quod audiſtis
ab initio,& vos in Filio, & Patre manebitis.
25 Et hæc eſt repromiſſio, quam ipſe pol-
licitus eſt nobis, vitam æternam.
26 Hæc ſcripſi vobis de his,qui ſeducũt vos.
27 Et vos unctionem,quam accepiſtis ab eo,
maneat in vobis. Et nõ neceſſe habetis,ut ali-
quis doceat vos: ſed ſicut unctio ejus docet
vos de omnibus,& verum eſt, & non eſt men-
dacium. Et ſicut docuit vos: manete in eo.
28 Et nunc, filioli, manete in eo: ut cùm
apparuerit, habeamus fiduciam, & non
confundamur ab eo in adventu ejus.
29 Si ſcitis,quoniã juſtus eſt,ſcitote,quoniam
& omnis,qui facit juſtitiam,ex ipſo natus eſt.

CAPUT III.

De Dei erga nos charitate, & quomodo diſtinguantur qui ex Deo ſunt, & qui ex diabolo: de dilectione, & odio fratrum: qui mentis puritate, & fide in Chriſtum quidpiam à Deo petit,impetrat.

1 Videte, qualem charitatem dedit no- A
bis Pater, ut filii Dei nominemur,&
ſimus. Propter hoc mundus non novit nos:
quia non novit eum.
2 Chariſſimi, nunc filii Dei ſumus: & non-
dum apparuit,quid erimus. Scimus,quoniam
cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam
videbimus eum ſicuti eſt.
3 Et omnis, qui habet hanc ſpem in eo,
ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.
4 Omnis, qui facit peccatum, & iniquita-
tem facit: & peccatum eſt iniquitas.
5 * Et ſcitis, quia ille apparuit, ut peccata * Iſai. 53. 9.
noſtra tolleret: & peccatum in eo non eſt. 1. Petr. 2. 22.
6 Omnis, qui in eo manet, non peccat:
& omnis, qui peccat, non vidit eum, nec B
cognovit eum.
7 Filioli,nemo vos ſeducat. Qui facit juſti-
tiam, juſtus eſt: ſicut & ille juſtus eſt.
8 * Qui facit peccatum,ex diabolo eſt: quo- * Jo. 8. 44.
niam ab initio diabolus peccat.In hoc appa-
ruit Filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli.
9 Omnis,qui natus eſt ex Deo,peccatum nõ
facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet, &
nõ poteſt peccare,quoniam ex Deo natus eſt.
10 In hoc manifeſti ſunt filii Dei,& filii dia-
boli. Omnis, qui non eſt juſtus, non eſt ex
Deo, & qui non diligit fratrem ſuum:
11 Quoniam hæc eſt annuntiatio, quam au-
diſtis ab initio, * ut diligatis alterutrum. * Jo. 13. 34.
12 Non ſicut * Cain, qui ex maligno erat, 15. 12.
& occidit fratrem ſuum. Et propter quid * Gen.
occidit eum? Quoniam opera ejus maligna 4. 8.
erant, fratris autem ejus juſta:
13 Nolite mirari fratres,ſi odit vos mundus. C
14 Nos ſcimus, quoniam tranſlati ſumus de
morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.
* Qui non diligit, manet in morte: * Lev.
15 Omnis, qui odit fratrem ſuum, homicida 19. 17.
eſt.Et ſcitis,quoniam omnis homicida nõ ha-
bet vitam æternam in ſemetipſo manentem.
16 * In hoc cognovimus charitatem Dei, * Jo.
quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit: 15. 13.
& nos debemus pro fratribus animas ponere.
17 * Qui habuerit ſubſtantiam hujus mun-
di, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem ha- * Jac.
bere, & clauſerit viſcera ſua ab eo: quomo- 2. 15.
do charitas Dei manet in eo?
18 Filioli mei, non diligamus verbo, neque D
lingua, ſed opere, & veritate.
19 In hoc cognoſcimus, quoniam ex veri-
tate ſumus: & in conſpectu ejus ſuadebi-
mus corda noſtra.
20 Quoniam ſi reprehẽderit nos cor noſtrũ:
major eſt Deus corde noſtro,& novit omnia.
21 Chariſſimi, ſi cor noſtrum non repre-
henderit nos, fiduciam habemus ad Deum: * Matt.
22 * Et quidquid petierimus, accipiemus ab 21. 22.
eo: quoniam mandata ejus cuſtodimus, & * Jo.
ea, quæ ſunt placita coram eo, facimus. 6. 29.
23 * Et hoc eſt mandatum ejus: Ut credamus 17. 3.
in nomine Filii ejus Jeſu Chriſti:& diligamus * Jo.
alterutrum, ſicut dedit mandatum nobis. 13. 34.
24 * Et qui ſervat mandata ejus,in illo ma- 15. 12.

net, & ipſe in eo: & in hoc ſcimus, quoniam manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

CAPUT IV.

Qui ſpiritus ex Deo ſint, & qui non: cùm Deus ſua nos dilectione prævenerit, dato pro nobis Filio ſuo, debemus & nos Deum, ac proximum diligere: perfecta autem charitas foras mittit timorem.

A 1 CHariſſimi, nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſint: quoniam multi pſeudoprophetæ exierunt in mundum.

2 In hoc cognoſcitur ſpiritus Dei: omnis ſpiritus, qui confitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt.

3 Et omnis ſpiritus, qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis quoniam venit, & nunc jam in mundo eſt.

4 Vos ex Deo eſtis, filioli, & viciſtis eum, quoniam major eſt, qui in vobis eſt, quàm qui in mundo.

B * Jo. 8. 47.

5 * Ipſi de mundo ſunt: ideò de mundo loquuntur, & mundus eos audit.

6 Nos ex Deo ſumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non eſt ex Deo, non audit nos: in hoc cognoſcimus Spiritum veritatis, & ſpiritum erroris.

7 Chariſſimi, diligamus nos invicem, quia charitas ex Deo eſt. Et omnis, qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum.

8 Qui non diligit, non novit Deum: quoniam Deus charitas eſt.

* Jo. 3. 16.

9 * In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium ſuum unigenitum miſit Deus in mundum, ut vivamus per eum.

10 In hoc eſt charitas: non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit nos, & miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris.

11 Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos: & nos debemus alterutrum diligere.

C * Jo. 8. 18. 1. Timoth. 6. 16.

12 * Deum nemo vidit umquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus in nobis perfecta eſt.

13 In hoc cognoſcimus, quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis: quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis.

14 Et nos vidimus, & teſtificamur, quoniam Pater miſit Filium ſuum Salvatorem mundi.

15 Quiſquis confeſſus fuerit quoniã Jeſus eſt Filius Dei, Deus in eo manet, & ipſe in Deo.

16 Et nos cognovimus, & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

D * Jo. 11. 14. 15. 12. Eph. 5. 2.

17 In hoc perfecta eſt charitas Dei nobiſcũ, ut fiduciam habeamus in die judicii: quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo.

18 Timor non eſt in charitate: ſed perfecta charitas foras mittit timorem: quoniam timor pœnam habet, qui autem timet, non eſt perfectus in charitate.

19 Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.

20 Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui enim non diligit fratrem ſuum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo poteſt diligere?

21 * Et hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.

CAPUT V.

De natis ex Deo, veraque erga ipſum charitate: fides mundum vincit: tres in terra teſtantur Chriſtum verum hominem, & tres in cœlo verum Dei Filium, in quem credens habet vitam æternam: de peccato ad mortem, & non ad mortem.

1 OMnis, qui credit, quoniam Jeſus eſt Chriſtus, ex Deo natus eſt. Et omnis, qui diligit eum qui genuit, diligit & eum, qui natus eſt ex eo. A

2 In hoc cognoſcimus, quoniam diligimus natos Dei, cùm Deum diligamus, & mandata ejus faciamus.

3 Hæc eſt enim charitas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus: & mandata ejus gravia non ſunt.

4 Quoniam omne, quod natum eſt ex Deo, vincit mundum: & hæc eſt victoria, quæ vincit mundum: fides noſtra.

5 * Quis eſt, qui vincit mundum, niſi qui credit, quoniam Jeſus eſt Filius Dei? * 1. Cor. 15. 57.

6 Hic eſt, qui venit per aquam, & ſanguinem, Jeſus Chriſtus: non in aqua ſolùm, ſed in aqua, & ſanguine. Et Spiritus eſt, qui teſtificatur, quoniam Chriſtus eſt veritas. B

7 Quoniam tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi tres unum ſunt.

8 Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra: Spiritus, & aqua, & ſanguis: & hi tres unum ſunt.

9 Si teſtimonium hominum accipimus, teſtimonium Dei majus eſt: quoniam hoc eſt teſtimonium Dei, quod majus eſt, quoniam teſtificatus eſt de Filio ſuo.

10 Qui credit in Filium Dei, habet teſtimonium Dei in ſe: *Qui non credit Filio, mendacem facit eum: quia non credit in teſtimonium, quod teſtificatus eſt Deus de Filio ſuo. C * Jo. 3. 36.

11 Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Filio ejus eſt.

12 Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium, vitam non habet.

13 Hæc ſcribo vobis; ut ſciatis, quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filii Dei.

14 Et hæc eſt fiducia, quam habemus ad eum: Quia quodcumque petierimus ſecundùm voluntatem ejus, audit nos.

15 Et ſcimus, quia audit nos, quidquid petierimus: ſcimus, quoniam habemus petitiones, quas poſtulamus ab eo.

16 Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccati non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis. D

17 Omnis iniquitas, peccatum eſt: & eſt peccatum ad mortem.

18 Scimus, quia omnis, qui natus eſt Deo, non peccat, ſed generatio Dei conſervat eum, & malignus non tangit eum.

19 Scimus, quoniam ex Deo ſumus: & mundus totus in maligno poſitus eſt.

20 Et ſcimus, quoniam Filius Dei venit, * & dedit nobis ſenſum, ut cognoſcamus verum Deum, & ſimus in vero Filio ejus. Hic eſt verus Deus, & vita æterna. * Luc. 24. 45.

21 Filioli, cuſtodite vos à ſimulachris. Amen.

EPISTOLA
BEATI JOANNIS
APOSTOLI SECUNDA.

Electam hanc, ejuſque filios in charitate, & fide confirmat, ne ab hæreticis ſeducantur: idque paucis, cætera ſervans donec ad eos veniat.

A 1 SEnior Electæ dominæ, & na-
tis ejus, quos ego diligo in
veritate, & non ego ſolus,
ſed & omnes, qui cogno-
verunt veritatem,
2 Propter veritatem, quæ per-
manet in nobis, & nobiſcum erit in æter-
num.
3 Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax
à Deo Patre, & à Chriſto Jeſu Filio Patris,
in veritate, & charitate.
4 Gaviſus ſum valdè, quoniam inveni de
filiis tuis ambulantes in veritate, ſicut man-
datum accepimus à Patre.
B 5 Et nunc rogo te, domina, non tamquam
mandatum novum ſcribens tibi, ſed quod ha-
buimus ab initio, * ut diligamus alterutrum.
6 Et hæc eſt charitas, ut ambulemus ſecun-
dùm mandata ejus. Hoc eſt enim mandatum,
ut quemadmodum audiſtis ab initio, in eo
ambuletis.
7 Quoniam multi ſeductores exierunt in C
mundum, qui non confitentur Jeſum Chri-
ſtum veniſſe in carnem: hic eſt ſeductor,
& antichriſtus.
8 Videte volmetipſos, ne perdatis, quæ
operati eſtis: ſed ut mercedem plenam ac-
cipiatis.
9 Omnis, qui recedit, & non permanet
in doctrina Chriſti, Deum non habet: qui
permanet in doctrina, hic & Patrem, &
Filium habet.
10 Si quis venit ad vos, & hanc doctri- D
nam non affert, nolite recipere eum in
domum, nec AVE ei dixeritis.
11 Qui enim dicit illi AVE, communicat
operibus ejus malignis.
12 Plura habens vobis ſcribere, nolui per
chartam, & atramentum: ſpero enim me
futurum apud vos, & os ad os loqui, ut
gaudium veſtrum plenum ſit.
13 Salutant te filii ſororis tuæ Electæ.

* Jo. 15.12.

EPISTOLA
BEATI JOANNIS
APOSTOLI TERTIA.

Gajum collaudat, quòd in veritate ambulet, & peregrinos humanè excipiat: ſubdens de Diotrephis calumniis, & inhumanitate, ac Demetrio optimum perhibens teſtimonium, ſubjungens ſe illum brevi inviſurum.

A 1 SEnior Gajo chariſſimo, quem
ego diligo in veritate.
2 Chariſſime, de omnibus ora-
tionem facio proſpere te in-
gredi, & valere, ſicut proſ-
perè agit anima tua.
3 Gaviſus ſum valde venientibus fratri-
bus, & teſtimonium perhibentibus veritati
tuæ, ſicut tu in veritate ambulas.
4 Majorem horum nõ habeo gratiam, quàm
ut audiam filios meos in veritate ambulare.
B 5 Chariſſime, fideliter facis, quidquid ope-
raris in fratres, & hoc in peregrinos,
6 Qui teſtimonium reddiderunt charitati
tuæ in conſpectu Eccleſiæ: quos, benefa-
ciens, deduces dignè Deo.
7 Pro nomine enim ejus profecti ſunt, ni-
hil accipientes à Gentibus.
8 Nos ergo debemus ſuſcipere hujuſmodi,
ut cooperatores ſimus veritatis.
9 Scripſiſſem forſitan Eccleſiæ: ſed is, C
qui amat primatum gerere in eis, Diotre-
phes, non recipit nos.
10 Propter hoc ſi venero, commonebo
ejus opera, quæ facit, verbis malignis
garriens in nos: & quaſi non ei iſta ſuf-
ficiant, neque ipſe ſuſcipit fratres, &
eos, qui ſuſcipiunt, prohibet, & de Ec-
cleſia ejicit.
11 Chariſſime, noli imitari malum, ſed D
quod bonum eſt. Qui benefacit, ex Deo
eſt: qui malefacit, non vidit Deum.
12 Demetrio teſtimonium redditur ab om-
nibus, & ab ipſa veritate, ſed & nos te-
ſtimonium perhibemus: & noſti, quoniam
teſtimonium noſtrum verum eſt.
13 Multa habui tibi ſcribere: ſed nolui per
atramentum, & calamum ſcribere tibi.
14 Spero autem protinus te videre, & os
ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te ami-
ci. Saluta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA B. JUDÆ APOSTOLI.

Monet, ut firmi ſtet in tradita ſemel fide adverſus in-
ſurgentes impios, ac laſcivos, ſubdens de horũ ſuppli-
cio in modum Judæorum ac Sodomorum: nam & hi
nullum veriti, effrænè feruntur in omnem carnis con-
cupiſcentiã, quos diverſis rebus comparat: & iſtos ad
Enoch, ac Apoſtolorum de illis vaticinia revocat.

1 JUDAS Jeſu Chriſti ſervus, frater
A autem Jacobi, his, qui ſunt in
Deo Patre dilectis, & Chriſto
Jeſu conſervatis, & vocatis.
2 Miſericordia vobis, & pax, & chari-
tas adimpleatur.
3 Chariſſimi, omnem ſolicitudinem faciens
ſcribendi vobis de communi veſtra ſalute,
neceſſe habui ſcribere vobis: deprecans ſu-
percertari ſemel traditæ Sanctis fidei.
4 Subintroierunt enim quidã homines (qui
olim præſcripti ſunt in hoc judicium) impii,
Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam,
& ſolum Dominatorem, & Dominum no-
ſtrum Jeſum Chriſtum negantes.
B 5 Commonere autem vos volo, ſcientes ſe-
mel omnia, quoniam Jeſus populum de ter-
* Nu. ra Ægypti ſalvans, * ſecundò eos, qui non
14. 37. crediderunt, perdidit:
6 Angelos verò, qui non ſervaverunt ſuum
principatum, ſed dereliquerunt ſuum domi-
cilium, in judicium magni diei, vinculis
æternis ſub caligine reſervavit.
7 Sicut Sodoma, & Gomorrha, & finitimæ
civitates ſimili modo exfornicatæ, & abeun-
tes poſt carnem alteram, factæ ſunt exem-
plum, ignis æterni pœnam ſuſtinentes.
8 Similiter & hi carnem quidem maculant,
dominationem autem ſpernunt, majeſtatem
* Zac. autem blaſphemant.
3. 2. 9 * Cùm Michael Archangelus cum diabolo
diſputans altercaretur de Moyſi corpore,
non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ:
ſed dixit: Imperet tibi Dominus.
10 Hi autẽ, quæcumque quidẽ ignorant, blaſ-
*Gen. phemãt: quæcumq; autem naturaliter, tamquã
4. 8. muta animalia, norunt, in his corrumpuntur.
* Nu. 11 Væ illis, quia in * via Cain abierunt, &
22. 23. C * errore Balaam mercede effuſi ſunt, & in
contradictione * Core perierunt. * Nu.
12 Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivãtes 16. 2.
ſine timore, ſemetipſos paſcentes, nubes ſine 2 Petr.
aqua, quæ à ventis circumferũtur, arbores au- 2. 17.
tumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ,
13 Fluctus feri maris, deſpumantes ſuas
confuſiones, ſidera errantia: quibus pro-
cella tenebrarum ſervata eſt in æternum.
14 Prophetavit autem & de his ſeptimus ab
Adam Enoch, dicens: * Ecce venit Dominus * Apoc.
in Sanctis millibus ſuis 1. 7.
15 Facere judiciũ cõtra omnes, & arguere om-
nes impios de omnibus operibus impietatis
eorũ, quibus impie egerũt, & de omnibus du-
ris, quæ locuti ſũt cõtra Deũ peccatores impii.
16 Hi ſũt murmuratores querulosi, ſecũdùm
deſideria ſua ambulantes, * & os eorum loqui-
tur ſuperba, mirantes perſonas quæſtus cauſa.
17 Vos autem chariſſimi, memores eſtote * Pſal.
verborum, * quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis 16. 10.
Domini noſtri Jeſu Chriſti, * 1.
18 Qui dicebant vobis, quoniam in noviſſi- Tim.
mo tempore venient illuſores, ſecundùm de- 4. 1.
ſideria ſua ambulantes in impietatibus. D
19 Hi ſunt, qui ſegregant ſemetipſos, ani- 2 Tim.
males, Spiritum non habentes. 3. 1.
20 Vos autem chariſſimi, ſuperædificantes 2. Pet.
voſmetipſos ſanctiſſimæ veſtræ fidei, in Spi- 3. 3.
ritu ſancto orantes,
21 Voſmetipſos in dilectione Dei ſervate,
expectantes miſericordiam Domini noſtri
Jeſu Chriſti in vitam æternam.
22 Et hos quidem arguite judicatos:
23 Illos verò ſalvate, de igne rapientes. Aliis
autem miſeremini in timore: odientes & eam,
quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.
24 Ei autem, qui potens eſt vos conſervare
ſine peccato, & conſtituere ante conſpectum
gloriæ ſuæ immaculatos in exultatione in
adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti.
25 Soli Deo Salvatori noſtro, per Jeſũ Chri-
ſtum Dñm noſtrum, gloria, & magnificentia,
imperium, & poteſtas, ante omne ſæculum,
& nunc, & in omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

APOCALYPSIS BEATI JOANNIS APOSTOLI.

CAPUT PRIMUM.

Joannes in Patmos inſulæ relegatus, jubetur ſcribere, quæ viderit, ſeptem Aſiæ Eccleſiis, per ſeptem candelabra deſignatis, quæ vidit in circuitu filii hominis; modum deſcribens, quo hic ipſi demonſtratus ſit.

A 1 APocalypſis Jeſu Chriſti, quam
dedit illi Deus palam facere
ſervis ſuis, quæ oportet fieri
citò: & ſignificavit, mittens
per Angelum ſuum ſervo ſuo
Joanni,
2 Qui teſtimonium perhibuit verbo Dei, &
teſtimonium Jeſu Chriſti, quæcumque vidit.
3 Beatus, qui legit, & audit verba prophetiæ
hujus: & ſervat ea, quæ in ea ſcripta ſunt:
tempus enim propè eſt.
4 Joannes ſeptem Eccleſiis, quæ ſunt in
Aſia. Gratia vobis, & pax ab eo, * qui
eſt, & qui erat, & qui venturus eſt; &
à ſeptem ſpiritibus, qui in conſpectu throni ejus ſunt:
5 Et à Jeſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis, *
primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ: qui dilexit nos, & lavit nos à
B peccatis noſtris * in ſanguine ſuo,
6 Et fecit nos regnum, & ſacerdotes Deo,
& Patri ſuo: ipſi gloria, & imperium in ſæcula ſæculorum: Amen.
7 * Ecce venit cum nubibus, & videbit
eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ: Etiam: Amen.
8 * Ego ſum Alpha, & Omega, principium,
& finis, dicit Dominus Deus, qui eſt, & qui
erat, & qui venturus eſt, omnipotens.
9 Ego Joannes frater veſter, & particeps in
tribulatione, & regno, & patientia in Chriſto
Jeſu, fui in inſula, quæ appellatur Patmos,
propter verbum Dei, & teſtimonium Jeſu:
10 Fui in ſpiritu in Dominica die, & audivi
poſt me vocem magnam tamquam tubæ,
11 Dicentis: Quod vides, ſcribe in libro: C
& mitte ſeptem Eccleſiis, quæ ſunt in Aſia, Epheſo, & Smyrnæ, & Pergamo, &
Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, &
Laodiciæ.
12 Et converſus ſum, ut viderem vocem,
quæ loquebatur mecum: Et converſus vidi
ſeptem candelabra aurea:
13 Et in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis, veſtitum podere, & præcinctum ad mamillas zona aurea:
14 Caput autem ejus, & capilli erant candidi tamquam lana alba, & tamquam nix,
& oculi ejus tamquam flamma ignis,
15 Et pedes ejus ſimiles aurichalco, ſicut in camino ardenti, & vox illius tamquam vox aquarum multarum: D
16 Et habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem & de ore ejus gladius utraque parte
acutus exibat: & facies ejus ſicut ſol lucet in virtute ſua.
17 Et cùm vidiſſem eum, cecidi ad pedes ejus tamquam mortuus. Et poſuit dexteram ſuam ſuper me, dicens: Noli timere, * ego ſum primus, & noviſſimus:
18 Et vivus, & fui mortuus: & ecce
ſum vivens in ſæcula ſæculorum, & ha-

* Exo. 3. 14. * 1 Cor. 15. 20. Coloſ. 1. 18. * Heb. 9. 14. 1 Petr. 1. 19. 1 Joa. 1. 7. * Iſaiæ 13. Matt. 24. 30. Jud. 14. * Iſaiæ 41. 6 infra 21. 6. & 22. 13.

* Iſaiæ 41. 4. & 44. 6.

beo claves mortis, & inferni.
19 Scribe ergo quæ vidiſti, & quæ ſunt, & quæ oportet fieri poſt hæc.
20 Sacramentum ſeptem ſtellarum, quas
vidiſti in dextera mea, & ſeptem candelabra aurea: ſeptem ſtellæ, Angeli ſunt ſeptem Eccleſiarum: & candelabra ſeptem, ſeptem Eccleſiæ ſunt.

CAPUT II.

Jubetur Joãnes varia ſcribere Eccleſiis Ephesi, Smyrnæ, Pergami, & Thyatiræ: collaudans eos, qui Nicolaitarum doctrinam non admiſerant, alios autem minis ad pœnitentiam revocans: tepidum quoque deteſtans, & vincenti præmium pollicens.

A 1 ANgelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe: Hæc di-
cit, qui tenet ſeptem ſtellas in dextera ſua, qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum:
2 Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes ſuſtinere malos: & tentaſti eos, qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, & non ſunt: & inveniſti eos mendaces:
3 Et patientiam habes, & ſuſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti.
4 Sed habeo adverſùm te, quòd charitatem tuam primam reliquiſti.
B 5 Memor eſto itaque, unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: ſin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris.
6 Sed hoc habes, quia odiſti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.
7 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat Eccleſiis: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in Paradiſo Dei mei.
8 Et Angelo Smyrnæ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit primus, & noviſſimus, qui fuit mortuus, & vivit:
9 Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, ſed dives es: blaſphemaris ab his, qui ſe dicunt Judæos eſſe, & non ſunt, ſed ſunt ſynagoga ſatanæ.
C 10 Nihil horum timeas, quæ paſſurus es. Ecce miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini: & habebitis tribulationem diebus decem. Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.
11 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus
dicat Eccleſiis: Qui vicerit, non lædetur a morte ſecunda.
12 Et Angelo Pergami Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit, qui habet rhomphæam utraque parte acutam:
13 Scio, ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ: & D
tenes nomẽ meum, & non negaſti fidẽ meam: Et in diebus illis Antipas teſtis meus fidelis, qui occiſus eſt apud vos, ubi ſatanas habitat.
14 Sed habeo adverſus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam * Balaam, qui docebat Balac mittere ſcandalum coram filiis *Num. 24. 25. 2.
Iſrael, edere, & fornicari:
15 Ita habes & tu, tenentes doctrinam Nicolaitarum.
16 Similiter pœnitentiam age: ſi quò minus veniam tibi citò, & pugnabo cum illis gladio oris mei.
17 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus
dicat Eccleſiis: Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum: & E
in calculo nomen novum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit.
18 Et Angelo Thyatiræ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tamquam flammam ignis, & pedes ejus ſimiles aurichalco:
19 Novi opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & miniſterium, & patientiam tuam, & opera tua noviſſima plura prioribus.
20 Sed habeo adverſus te pauca; quia per- F
mittis mulierem Jezabel, quæ ſe dicit prophetem, docere, & ſeducere ſervos meos, fornicari, & manducare de idolothytis.
21 Et dedi illi tempus, ut pœnitentiam ageret: & non vult pœnitere a fornicatione ſua.
22 Ecce mittam eam in lectum: & qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, niſi pœnitentiam ab operibus ſuis egerint.

23 Et

G 23 Et filios ejus interficiã in morte, & ſcient
* 1. Reg. 16. 7. Pſalm. 7. 10. Jere. 17. 10. omnes Eccleſiæ, * quia ego ſum ſcrutans re-
nes, & corda: & dabo unicuique veſtrum ſe-
cundùm opera ſua. Vobis autem dico,
24 Et cæteris, qui Thyatiræ eſtis: Quicumque
non habent doctrinam hanc, & qui non co-
gnoverunt altitudines ſatanæ, quemadmodũ
dicunt, non mittam ſuper vos aliud pondus:
25 Tamen id, quod habetis, tenete, do-
nec veniam.
26 Et qui vicerit, & cuſtodierit uſq; in finem
opera mea, dabo illi poteſtatẽ ſuper Gentes,
27 Et reget eas in virga ferrea, & tamquàm
vas figuli confringentur,
28 Sicut & ego accepi à Patre meo: & dabo
illi ſtellam matutinam.
29 Qui habet aurem, audiat, quid Spiri-
tus dicat Eccleſiis.

CAPUT III.

*Jubetur ſcribere Eccleſiis Sardis, Philadel-
phiæ, & Laodiciæ: errantes ad pœniten-
tiam minis revocans, ſed alios collaudans
& vincenti præmium pollicens: Deum di-
cens ad oſtium pulſare, ut ingrediatur ad
illum, qui aperuerit.*

A 1 ET Angelo Eccleſiæ Sardis ſcribe: Hæc
dicit, qui habet ſeptem Spiritus Dei,
& ſeptem ſtellas: Scio opera tua, quia nomen
habes, quòd vivas, & mortuus es.
2 Eſto vigilans, & confirma cætera, quæ
moritura erant. Non enim invenio opera
tua plena coram Deo meo.
3 In mente ergo habe qualiter acceperis, &
audieris: & ſerva, & pœnitentiam age. Si ergo
non vigilaveris, *Veniam ad te tamquam fur,
* 1. Theſſ. 5. 2. 2. Petr. 3. 10. Infr. 16. 15. & neſcies, qua hora veniam ad te.
4 Sed habes pauca nomina in Sardis, qui
non inquinaverunt veſtimenta ſua: & ambu-
labunt mecum in albis, quia digni ſunt.
5 Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis al-
B bis, & non delebo nomen ejus de Libro vi-
tæ, & confitebor nomen ejus coram Patre
meo, & coram angelis ejus.
6 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus
dicat Eccleſiis.
7 Et Angelo Philadelphiæ Eccleſiæ ſcribe:
Hæc dicit Sanctus, & Verus, * qui habet cla-
* Iſaiæ 22. 22. Job. 12. 14. vem David: qui aperit, & nemo claudit:
claudit, & nemo aperit:
8 Scio opera tua. Ecce dedi coram te oſtium
apertum, quod nemo poteſt claudere: quia
modicam habes virtutem, & ſervaſti verbum
meum, & non negaſti nomen meum.
9 Ecce dabo de ſynagoga ſatanæ, qui dicunt
ſe Judæos eſſe, & non ſunt, ſed mentiuntur:
Ecce faciam illos, ut veniant, & adorent an-
te pedes tuos: & ſcient, quia ego dilexi te.
C 10 Quoniam ſervaſti verbum patientiæ
meæ, & ego ſervabo te ab hora tentationis,
quæ ventura eſt in orbem univerſum tentare
habitantes in terra.
11 Ecce venio citò: tene, quod habes, ut
nemo accipiat coronam tuam.
12 Qui vicerit, faciam illum columnam in
templo Dei mei, & foras non egredietur am-
pliùs: & ſcribam ſuper eum nomen Dei mei,
& nomen civitatis Dei mei novæ Jeruſalem,
quæ deſcendit de cœlo à Deo meo, & nomen
meum novum.
13 Qui habet aurem, audiat, quid Spiri-
tus dicat Eccleſiis.
14 Et Angelo Laodiciæ Eccleſiæ ſcribe; * * Jo. 14. 6.
Hæc dicit, Amen, teſtis fidelis, & verus,
qui eſt principium creaturæ Dei:
15 Scio opera tua, quia neq; frigidus es, ne-
que calidus: utinam frigidus eſſes, aut calidus:
16 Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec
calidus, incipiam te evomere ex ore meo. D
17 Quia dicis: Quòd dives ſum, & locupleta-
tus, & nullius egeo: & neſcis, quia tu es miſer,
& miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.
18 Suadeo tibi emere à me aurum ignitum
probatum, ut locuples fias, & veſtimen-
tis albis induaris, & non appareat confu-
ſio nuditatis tuæ, & collyrio inunge ocu-
los tuos, ut videas.
19 * Ego, quos amo, arguo, & caſtigo. * Pro. 3. 12. Hebr. 12. 6.
Æmulare ergo, & pœnitentiam age.
20 Ecce ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis au-
dierit vocem meam, & aperuerit mihi ja-
nuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum il-
lo, & ipſe mecum.
21 Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in
throno meo: ſicut & ego vici, & ſedi
cum Patre meo in throno ejus.
22 Qui habet aurem, audiat, quid Spiri-
tus dicat Eccleſiis.

CAPUT IV.

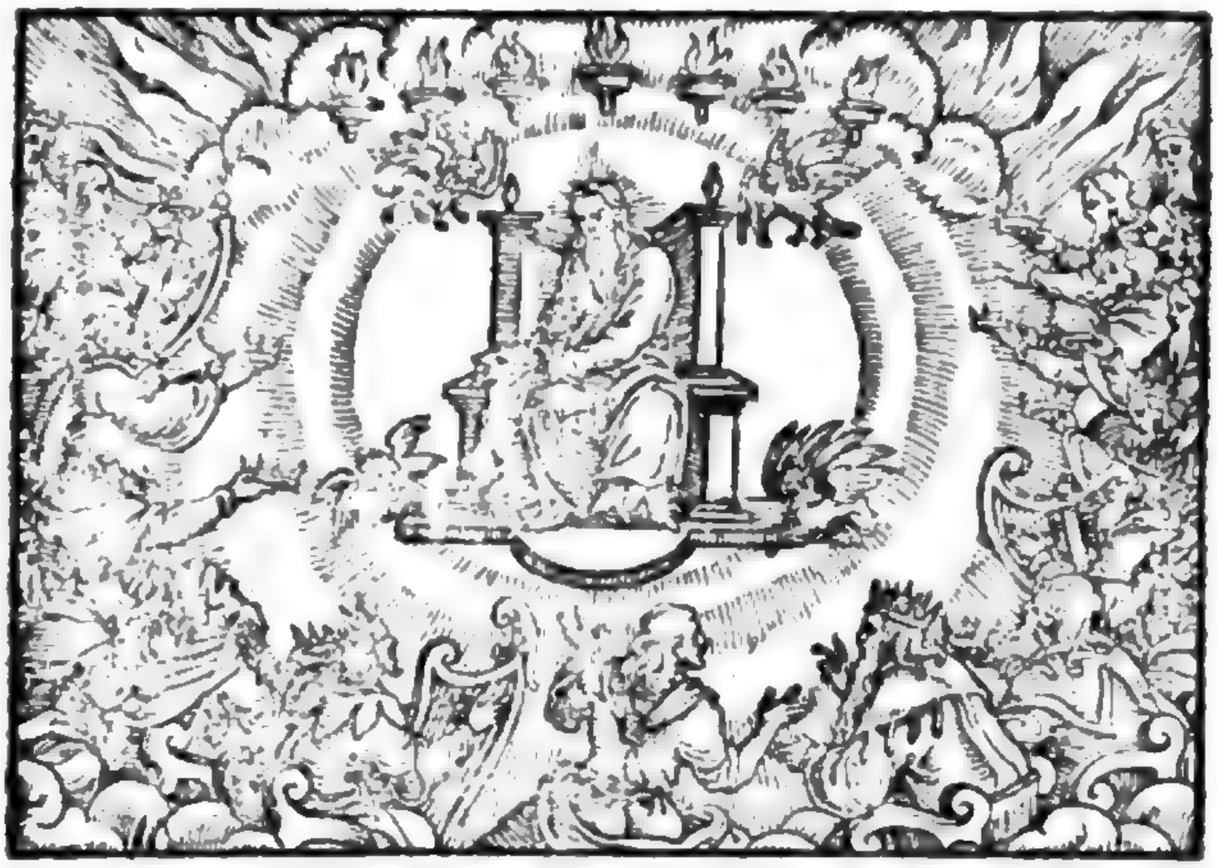
*Aperto in cœlo oſtio videt ſedentem in thro-
no, & in hujus circuitu vigintiquatuor
ſeniores ſedentes; &, quæ hic deſcri-
bit, quatuor animalia, quæ ſedentem
in throno aſſiduè unà cum vigintiqua-
tuor ſenioribus glorificabant.*

1 POſt hæc vidi: & ecce oſtium apertum A
in cœlo: & vox prima, quam audivi,
tamquam tubæ loquentis mecum, dicens:
Aſcende huc, & oſtendam tibi, quæ opor-
tet fieri poſt hæc.
2 Et ſtatim fui in ſpiritu: & ecce ſedes poſita
erat in cœlo, & ſupra ſedem ſedens.
3 Et qui ſedebat, ſimilis erat aſpectui lapi-
dis jaſpidis, & ſardinis: & iris erat in circui-
tu ſedis, ſimilis viſioni ſmaragdinæ.
4 Et in circuitu ſedis ſedilia vigintiqua- B
tuor: & ſuper thronos vigintiquatuor ſenio-
res ſedentes, circumamicti veſtimentis albis,
& in capitibus eorum coronæ aureæ.
5 Et de throno procedebant fulgura, & vo-
ces, & tonitrua: & ſeptem lampades ardentes
ante thronum, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei.
6 Et in conſpectu ſedis tamquàm mare vi-
treum ſimile cryſtallo: & in medio ſedis, &
in circuitu ſedis, quatuor animalia plena
oculis antè, & retrò.
7 Et animal primum ſimile leoni, & ſecun- C
dum animal ſimile vitulo, & tertium animal
habens faciem quaſi hominis, & quartum
animal ſimile aquilę volanti.
8 Et quatuor animalia, ſingula eorum habe-
bant alas ſenas: & in circuitu, & intus plena
ſunt oculis: & requiem non habebant die, ac
nocte, dicentia: * Sanctus, Sanctus, Sanctus, * Iſaiæ 6. 3.
Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui
eſt, & qui venturus eſt.
9 Et cùm darent illa animalia gloriam, &
honorem, & benedictionem ſedenti ſuper
thronum, viventi in ſæcula ſæculorum.
10 Procidebant vigintiquatuor ſeniores an-
te ſedentem in throno, & adorabant viven- D

tem

ed by Google

tem in ſæcula ſæculorum, & mittebant coronas ſuas ante thronum, dicentes:
11 Dignus es, Domine Deus noſter, accipere gloriam, & honorem, & virtutem: quia tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt.

C A P U T V.

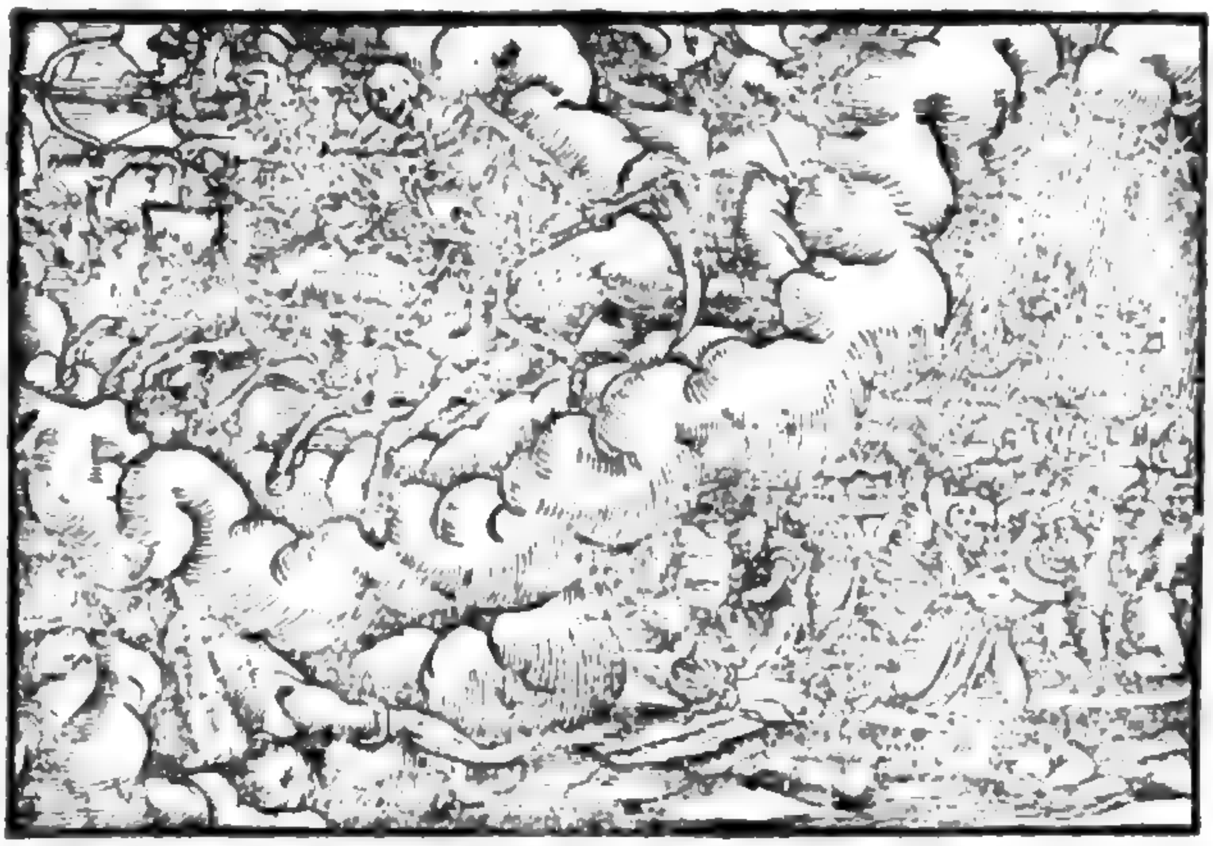
Flente Joanne, quòd librum ſeptem ſigillis ſignatum nemo poſſet aperire, agnus primùm occiſus illum aperuit: quo facto quatuor animalia & viginti quatuor ſeniores cũ innumera Angelorum multitudine, omnisque creatura illum maximè glorificarunt.

1 ET vidi in dextera ſedentis ſuper thronum librum ſcriptum intus, & foris, ſignatum ſigillis ſeptem. A
2 Et vidi Angelum fortem, prædicantem voce magna: Quis eſt dignus aperire librum, & ſolvere ſignacula ejus?
3 Et nemo poterat, neque in cœlo, neque in terra, neque ſubtus terram aperire librum, neque reſpicere illum.
4 Et ego flebã multum, quoniã nemo dignus inventus eſt aperire librum, nec videre eum. B
5 Et unus de ſenioribus dixit mihi: Ne fleveris: ecce vicit leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, & ſolvere ſeptem ſignacula ejus.
6 Et vidi: & ecce in medio throni & quatuor animalium, & in medio ſeniorum agnum ſtantem tanquam occiſum, habentem cornua ſeptem, & oculos ſeptem: qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei, miſſi in omnem terram.
7 Et venit, & accepit de dextera ſedentis in throno librum.
8 Et cum aperuiſſet librum, quatuor animalia, & viginti quatuor ſeniores ceciderunt coram agno, habentes ſinguli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes Sanctorum:
9 Et cantabant canticum novum, dicentes: C
Dignus es, Domine, accipere librum, & aperire ſignacula ejus: quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione,
10 Et feciſti nos Deo noſtro regnum, & ſacerdotes: & regnabimus ſuper terram.
11 Et vidi, & audivi vocem angelorum multorũ in circuitu throni, & animaliũ, & ſeniorum: & erat numerus eorum * millia millium. * Dan. 7. 10.
12 Dicentium voce magna: dignus eſt Agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, & divinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. D
13 Et omnem creaturam, quæ in cœlo eſt, & ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari, & quæ in eo: omnes audivi dicentes: Sedenti in throno, & Agno, benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in ſæcula ſæculorum.
14 Et quatuor animalia dicebant: Amen. Et viginti quatuor ſeniores ceciderunt in facies ſuas: & adoraverunt viventem in ſæcula ſæculorum.

C A P U T VI.

Apertis quatuor ſigillis, varii adverſus terram ſequuntur effectus: quinto vero aperto, animæ martyrum petunt accelerari judicium: ad ſexti autem apertionem oſtenduntur ſigna futuri judicii.

1 ET vidi, quòd aperuiſſet Agnus unum de ſeptem ſigillis, & audivi unum de quatuor animalibus, dicens, tamquam vocem tonitrui: Veni, & vide. A
2 Et vidi: & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper illum, habebat arcum, & data eſt ei corona, & exivit vincens, ut vinceret.
3 Et cum aperuiſſet ſigillum ſecundum, audivi ſecundum animal dicens: Veni, & vide.
4 Et exivit alius equus rufus: & qui ſedebat ſuper illum, datum eſt ei, ut ſumeret pacem de terra, & ut invicem ſe interficiant, & datus eſt ei gladius magnus.
5 Et cùm aperuiſſet ſigillum tertium, audivi tertium animal, dicens: Veni, & vide. Et ecce equus niger: & qui ſedebat ſuper illum, habebat ſtateram in manu ſua. B
6 Et audivi tamquam vocem in medio quatuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, & tres bilibres hordei denario, & vinum, & oleum ne læſeris.

7 Et cùm aperuiſſet ſigillum quartum, audi-
vi vocẽ quarti animalis dicentis: Veni & vide.
8 Et ecce equus pallidus: & qui ſedebat ſu-
per eum, nomen illi Mors, & infernus ſe-
quebatur eum, & data eſt illi poteſtas ſu-
per quatuor partes terræ, interficere gla-
dio, fame, & morte, & beſtiis terræ.
C 9 Et cùm aperuiſſet ſigillum quintũ, vidi ſub-
tus altare animas interfectorũ propter verbũ
Dei, & propter teſtimonium, quod habebant,
10 Et clamabant voce magna dicentes: Uſ-
quequò, Domine (ſanctus, & verus) non
judicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum
de iis, qui habitant in terra?
11 Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ:
& dictum eſt illis, ut requieſcerent adhuc
tempus modicum, donec compleantur con-
ſervi eorum, & fratres eorum, qui interfi-
ciendi ſunt ſicut & illi.
D 12 Et vidi cùm aperuiſſet ſigillum ſextum:
& ecce terræmotus magnus factus eſt, &
ſol factus eſt niger tamquam ſaccus cilici-
nus: & luna tota facta eſt ſicut ſanguis;
13 Et ſtellæ de cœlo ceciderunt ſuper ter-
ram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos, cùm
à vento magno movetur.
14 Et cœlum receſſit ſicut liber involutus: &
omnis mons, & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt:
15 Et reges terræ, & principes, & tribu-
ni, & divites, & fortes, & omnis ſervus,
& liber, abſconderunt ſe in ſpeluncis, &
in petris montium:
* Iſai. 2. 19 Oſeæ 10. 8. Lucæ 23. 30. 16 Et dicunt montibus, & petris: * Ca-
dite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſe-
dentis ſuper thronum, & ab ira Agni:
17 Quoniam venit dies magnus iræ ipſo-
rum: & quis poterit ſtare?

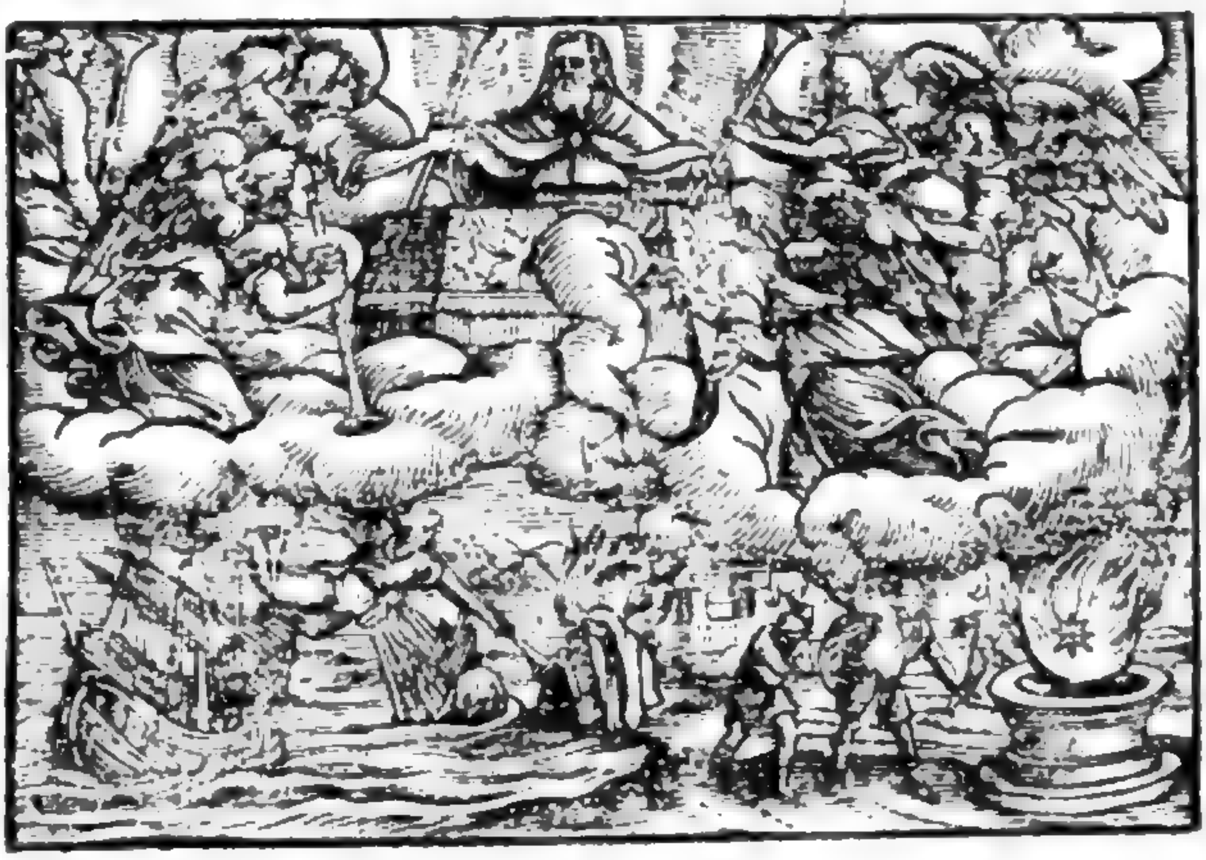
CAPUT VII.

Dum punienda eſt terra, jubentur abſque nocumento ſervari ſignum in fronte gerentes: qui deſcribuntur tam ex Judæis, quàm ex Gentibus benedicentes Deum: & de his, qui amicti erant ſtolis albis.

A 1 POſt hæc vidi quatuor Angelos ſtantes
ſuper quatuor angulos terræ, tenentes
quatuor ventos terræ, ne flarent ſuper terram,
neque ſuper mare, neque in ullam arborem.
2 Et vidi alterum Angelum aſcendentem
ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei vivi: &
clamavit voce magna quatuor Angelis,
quibus datum eſt nocere terræ, & mari,
3 Dicens: Nolite nocere terræ, & mari,
neque arboribus, quoadúſque ſignemus ſer-
vos Dei noſtri in frontibus eorum.
4 Et audivi numerum ſignatorum centum
quadraginta quatuor millia ſignati, ex omni
tribu filiorum Iſrael.
5 Ex tribu Juda duodecim millia ſignati: B
Ex tribu Ruben duodecim millia ſignati:
Ex tribu Gad duodecim millia ſignati:
6 Ex tribu Aſer duodecim millia ſignati: Ex
tribu Nephthali duodecim millia ſignati: Ex
tribu Manaſſe duodecim millia ſignati:
7 Ex tribu Simeon duodecim millia ſignati:
Ex tribu Levi duodecim millia ſignati: Ex
tribu Iſſachar duodecim millia ſignati:
8 Ex tribu Zabulon duodecim millia ſigna-
ti: Ex tribu Joſeph duodecim millia ſignati:
Ex tribu Benjamin duodecim millia ſignati.
9 Poſt hæc vidi turbam magnam, quam di- C
numerare nemo poterat, ex omnibus genti-
bus, & tribubus, & populis, & linguis: ſtantes
ante thronum, & in conſpectu Agni, amicti
ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum:
10 Et clamabant voce magna dicentes: Salus
Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & Agno.
11 Et omnes Angeli ſtabant in circuitu
throni, & ſeniorum, & quatuor animalium
& ceciderunt in conſpectu throni in facies
ſuas, & adoraverunt Deum,
12 Dicentes, Amen. Benedictio, & cla-
ritas, & ſapientia, & gratiarum actio, ho-
nor, & virtus, & fortitudo Deo noſtro,
in ſæcula ſæculorum, Amen.
13 Et reſpondit unus de ſenioribus, & di-
xit mihi: Hi, qui amicti ſunt ſtolis albis,
qui ſunt? & unde venerunt?
14 Et dixi illi: Domine mi, tu ſcis. Et dixit D
mihi: Hi ſunt, qui venerunt de tribulatione
magna, & laverunt ſtolas ſuas, & dealbave-

runt eas in ſanguine Agni.
15 Ideo ſunt ante thronum Dei, & ſer-
viunt ei die, ac nocte in templo ejus: &
* Iſai. 49. 10. qui ſedet in throno, habitabit ſuper illos.
16 * Non eſurient, neque ſitient amplius,
nec cadet ſuper illos ſol, neque ullus æſtus:
17 Quoniam Agnus, qui in medio throni
eſt, reget illos, & deducet eos ad vitæ
fontes aquarum, * & abſterget Deus om- * Iſai. 25. 8. Infra. 21. 4.
nem lacrymam ab oculis eorum.

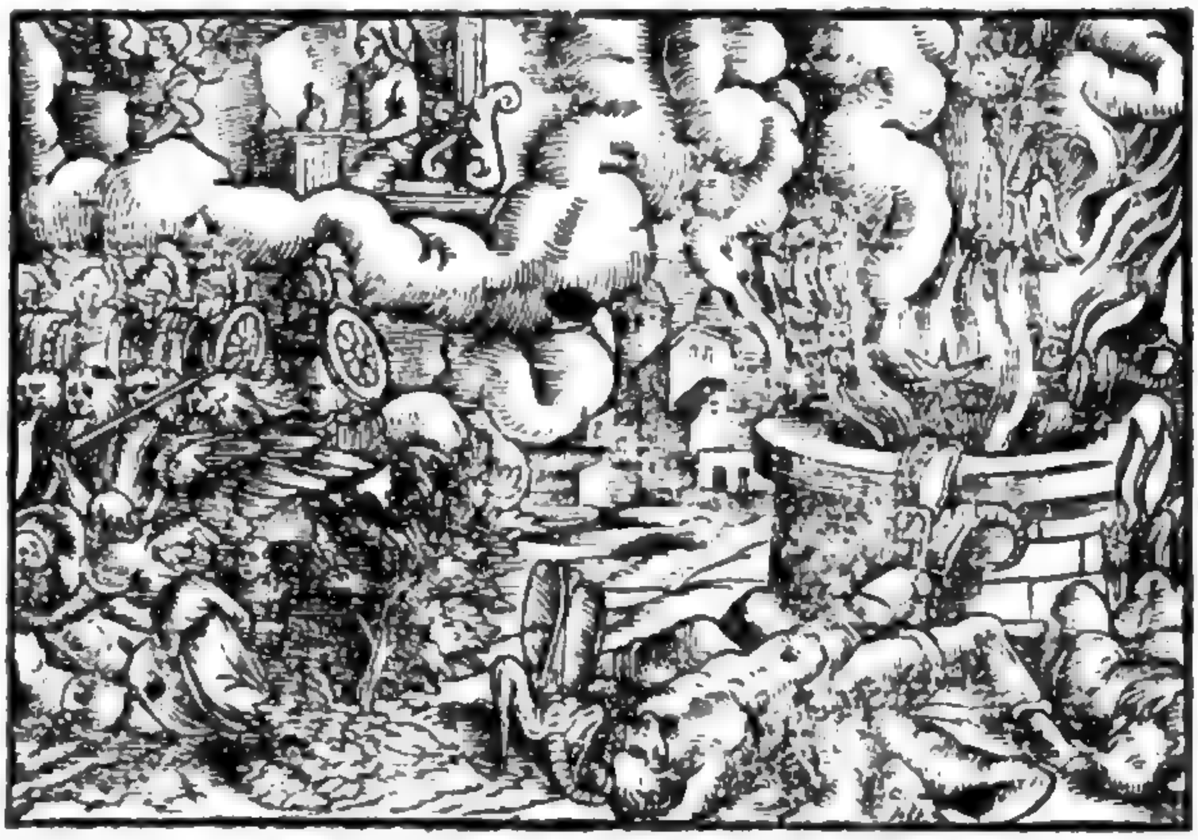
CAPUT VIII.

Aperto ſeptimo ſigillo ſeptem Angeli cum tubis oſtenduntur: effuſoque in terram igne altaris, ab alio angelo fiunt variæ tempeſtates: ſimiliter quatuor Angelis tuba canentibus producuntur variæ plagæ adverſus homines.

A 1 ET cum aperuiſſet ſigillum ſeptimum,
factum eſt ſilentium in cœlo, quaſi
media hora.
2 Et vidi ſeptem angelos ſtantes in conſpe-
ctu Dei: & datæ ſunt illis ſeptem tubæ.
3 Et alius Angelus venit, & ſtetit ante al-
tare habens thuribulum aureum: & data
ſunt illi incenſa multa, ut daret de oratio-
nibus Sanctorum omnium ſuper altare au-
reum, quod eſt ante thronum Dei.
4 Et aſcendit fumus incenſorum de oratio-
nibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo.
5 Et accepit Angelus thuribulum, & im-
plevit illud de igne altaris, & miſit in ter-
ram, & facta ſunt tonitrua, & voces, &
fulgura, & terræmotus magnus.
6 Et ſeptem Angeli, qui habebant ſeptem
tubas, præparaverunt ſe, ut tuba canerent.
7 Et primus Angelus tuba cecinit, & facta
eſt grando, & ignis miſta in ſanguine, & miſ-
ſum eſt in terram, & tertia pars terræ combu-
ſta eſt, & tertia pars arborum concremata
eſt, & omne fœnum viride combuſtum eſt.

8 Et

8 Et ſecundus Angelus tuba cecinit, & tam-
quam mons magnus igne ardens miſſus eſt in
mare, & facta eſt tertia pars maris ſanguis.
9 Et mortua eſt tertia pars creaturæ eo-
rum, quæ habebant animas in mari, &
tertia pars navium interiit.
10 Et tertius Angelus tuba cecinit: & ce-
cidit de cœlo ſtella magna ardens tamquam
facula, & cecidit in tertiam partem flumi-
num, & in fontes aquarum:
B 11 Et nomen ſtellæ dicitur Abſinthium, &
facta eſt tertia pars aquarum in abſinthium:
& multi hominum mortui ſunt de aquis,
quia amaræ factæ ſunt.
12 Et quartus Angelus tuba cecinit: &
percuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars
lunæ, & tertia pars ſtellarum, ita ut ob-
ſcuraretur tertia pars eorum, & diei non
luceret pars tertia, & noctis ſimiliter.
13 Et vidi, & audivi vocem unius aqui-
læ volantis per medium cœli, dicentis vo-
ce magna: Væ, væ, væ habitantibus in
terra, de cœteris vocibus trium Angelo-
rum, qui erant tuba canituri.

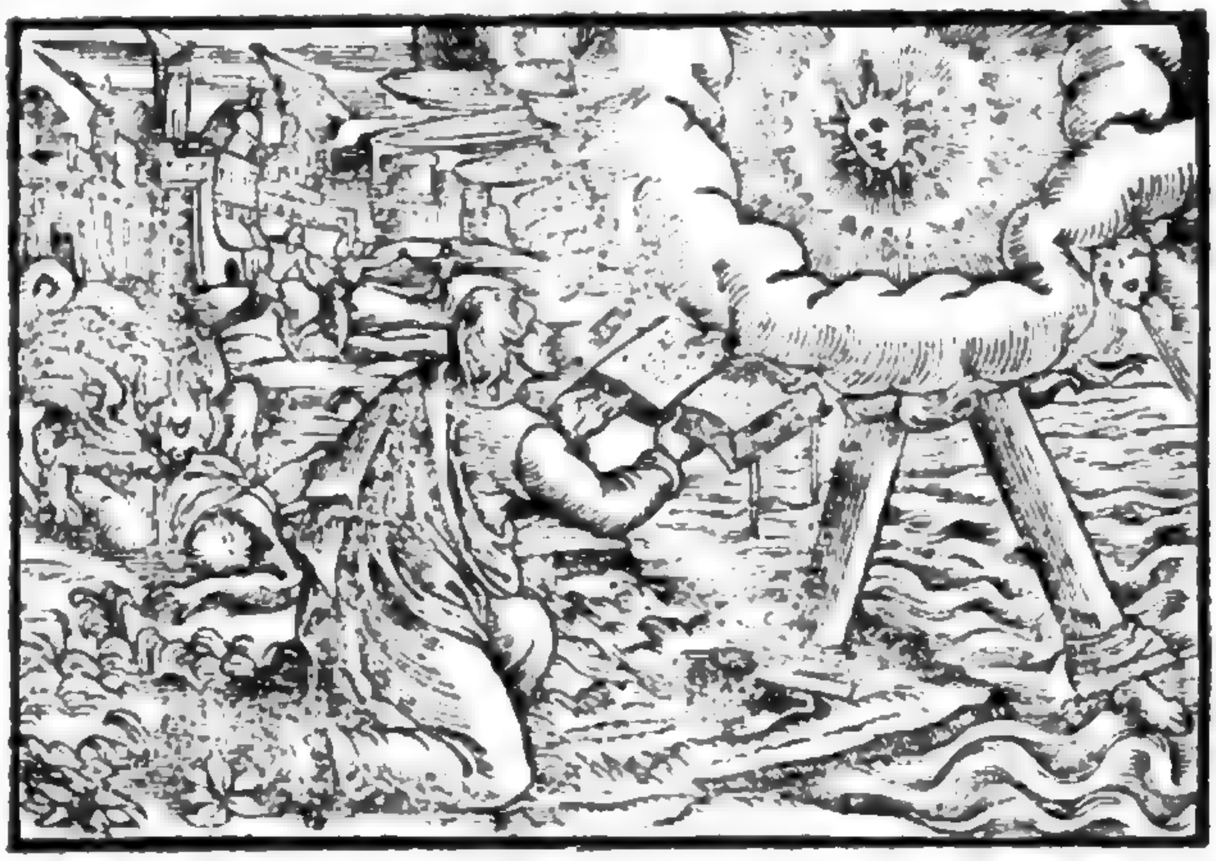
CAPUT IX.

Quinto Angelo tuba canente ſtella cadit, & locuſtæ à fumo putei egreſſæ deſcribuntur, quæ homines crucient: ſexto verò Angelo canente ſolvuntur quatuor Angeli, qui ingenti equeſtri exercitu tertiam hominum partem occidant.

A 1 ET quintus Angelus tuba cecinit: &
vidi ſtellam de cœlo cecidiſſe in ter-
ram, & data eſt ei clavis putei abyſſi.
2 Et aperuit puteum abyſſi: & aſcendit fu-
mus putei, ſicut fumus fornacis magnæ, &
obſcuratus eſt ſol, & aer de fumo putei:
3 Et de fumo putei exierunt locuſtæ in ter-
ram, & data eſt illis poteſtas, ſicut habent
poteſtatem ſcorpiones terræ.
4 Et præceptum eſt illis, ne læderent fœ-
num terræ, neque omne viride, neque om-
nem arborem: niſi tantùm homines, qui
non habent ſignum Dei in frontibus ſuis:
5 Et datum eſt illis, ne occiderent eos:
ſed ut cruciarent menſibus quinque, &
cruciatus eorum ut cruciatus ſcorpii, cùm
percutit hominem.
* Iſai. 2. 19. Oſee 10. 8. Lucæ 23. 30. 6 * Et in diebus illis quærent homines
mortem, & non invenient eam: & deſide-
rabunt mori, & fugiet mors ab eis.
B * Sap. 6. 9. 7 * Et ſimilitudines locuſtarum, ſimiles
equis paratis in prælium: & ſuper capita
earum tamquam coronæ ſimiles auro: &
facies earum tamquam facies hominum.
8 Et habebãt capillos ſicut capillos mulierũ,
& dentes earum ſicut dentes leonum erant:
9 Et habebant loricas ſicut loricas ferreas,
& vox alarum earum ſicut vox curruum
equorum multorum currentium in bellum:
10 Et habebant caudas ſimiles ſcorpio-
num, & aculei erant in caudis earum: &
poteſtas earum nocere hominibus menſibus
quinque: & habebant ſuper ſe
11 Regem angelum abyſſi, cui nomen He- C
braicè Abaddon, Græce autem Apollyon,
Latinè habens nomen Exterminans.
12 Væ unum abiit, & ecce veniunt ad-
huc duo væ poſt hæc.
13 Et ſextus Angelus tuba cecinit: & audi-
vi vocem unam ex quatuor cornibus alta-
ris aurei, quod eſt ante oculos Dei,
14 Dicentem ſexto Angelo, qui habebat
tubam: Solve quatuor Angelos, qui alliga-
ti ſunt in flumine magno Euphrate.
15 Et ſoluti ſunt quatuor Angeli, qui parati
erant in horam, & diem, & menſem, & annum,
ut occiderent tertiam partem hominum.
16 Et numerus equeſtris exercitus vicies
millies dena millia. Et audivi numerum eorũ.
17 Et ita vidi equos in viſione: & qui ſede-
bant ſuper eos, habebant loricas igneas, &
hyacinthinas, & ſulphureas, & capita equo-
rum erant tamquam capita leonum: & de ore
eorum procedit ignis, & fumus, & ſulphur.
18 Et ab his tribus plagis occiſa eſt tertia
pars hominum, de igne, & de fumo, & ſul-
phure, quæ procedebant de ore ipſorum.
19 Poteſtas enim equorum in ore eorum eſt, D
& in caudis eorum. Nam caudę eorum ſimiles

ſer-

ſerpentibus, habentes capita: & in his nocent.
20 Et cæteri homines, qui non ſunt occiſi in
his plagis, neque pœnitentiam egerunt de ope-
ribus manuum ſuarum, ut non adorarent dæ-
monia, & ſimulachra aurea, & argentea, &
ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre
poſſunt, neque audire, neque ambulare:
21 Et non egerunt pœnitentiam ab homici-
diis ſuis, neque à veneficiis ſuis, neque à for-
nicatione ſua, neque à furtis ſuis.

CAPUT X.

Clamante alio forti Angelo loquuntur ſeptem tonitrua: porrò Angelus jurat non ampliùs fore tempus, ſed conſummandum ad vocem ſeptimi Angeli myſterium: datque librum Joanni devorandum.

A 1 ET vidi alium Angelum fortem deſcen-
dentem de cœlo amictum nube, & iris
in capite ejus, & facies ejus erat ut ſol, &
pedes ejus tamquam columnæ ignis,
2 Et habebat in manu ſua libellum aper-
tum: & poſuit pedem ſuum dextrum ſuper
mare, ſiniſtrum autem ſuper terram:
3 Et clamavit voce magna, quemadmo-
dum cùm leo rugit. Et cùm clamaſſet, lo-
cuta ſunt ſeptem tonitrua voces ſuas.
B 4 Et cùm locuta fuiſſent ſeptem tonitrua vo-
ces ſuas, ego ſcripturus eram: & audivi vo-
cem de cœlo dicentem mihi: Signa, quæ locu-
ta ſunt ſeptem tonitrua, & noli ea ſcribere.
*Dan. 12. 7 5 * Et angelus, quem vidi ſtantē ſuper mare,
& ſuper terram, levavit manum ſuam ad cęlū:
C 6 Et juravit per viventem in ſæcula ſæculo-
rum, qui creavit cęlum, & ea, quæ in eo ſunt &
terram, & ea, quę in ea ſunt; & mare, & ea, quę
in eo ſunt: Quia tempus non erit ampliùs:
7 Sed in diebus vocis ſeptimi angeli, cùm
cœperit tuba canere, conſummabitur my-
ſterium Dei ſicut evangelizavit per ſervos
ſuos Prophetas.
8 Et audivi vocem de cœlo iterum loquen-
tem mecum, & dicentem: Vade, & acci-
pe librum apertum de manu angeli ſtantis
ſuper mare, & ſuper terram.
D 9 Et abii ad angelū, dicens ei, ut daret mihi
*Eze. 3. librum. Et dixit mihi: * Accipe librum, & de-
vora illum: & faciet amaricari ventrem tuum,
ſed in ore tuo erit dulce tamquam mel.
10 Et accepi librum de manu angeli, & de-
voravi illum: & erat in ore meo tamquam
mel dulce: & cùm devoraſſem eum, ama-
ricatus eſt venter meus:
11 Et dixit mihi: Oportet te iterum pro-
phetare Gentibus, & populis, & linguis,
& regibus multis.

CAPUT XI.

Joannes templum metiens audit prædicaturos duos teſtes, quos beſtia à mari aſcẽdens occidet: at illi reſurgentes in cęlum aſcendunt, ac terræmotu occiduntur ſeptem millia hominum, & ad cantū ſeptimi Angeli viginti quatuor ſeniores Deo gratias agunt.

1 ET datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ. A
& dictum eſt mihi: Surge, & metire
templum Dei, & altare, & adorantes in eo.
2 Atrium autem, quod eſt foris templum,
ejice foras, & ne metiaris illud: quoniam
datum eſt Gentibus, & civitatem ſanctam
calcabunt menſibus quadraginta duobus:
3 Et dabo duobus teſtibus meis, & pro-
phetabunt diebus mille ducentis ſexaginta,
amicti ſaccis.
4 Hi ſunt duæ olivæ, & duo candelabra,
in conſpectu Domini terræ ſtantes.
5 Et ſi quis voluerit eos nocere, ignis exiet de
ore eorū, & devorabit inimicos eorū: & ſi quis
voluerit eos lædere, ſic oportet eum occidi.
6 Hi habent poteſtatem claudendi cœlum, B
ne pluat diebus prophetiæ ipſorum: & pote-
ſtatem habent ſuper aquas convertendi eas
in ſanguinem, & percutere terram omni
plaga, quotieſcumque voluerint.
7 Et cùm finierint teſtimonium ſuum, be-
ſtia, quæ aſcendit de abyſſo, faciet adverſùm
eos bellum, & vincet illos, & occidet eos.
8 Et corpora eorū jacebunt in plateis civita-
tis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma,
& Ægyptus, ubi & Dñs eorum crucifixus eſt.
9 Et videbunt de tribubus, & populis, &
linguis, & Gentibus, corpora eorum per tres

dies & dimidium : & corpora eorum non ſinent poni in monumentis.

10 Et inhabitantes terram gaudebunt ſuper illos, & jucundabuntur : & munera mittent invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt eos, qui habitabant ſuper terram.

C 11 Et poſt dies tres & dimidium ſpiritus vitæ à Deo intravit in eos. Et ſteterunt ſuper pedes ſuos, & timor magnus cecidit ſuper eos, qui viderunt eos.

12 Et audierunt vocem magnam de cęlo, dicentem eis: Aſcendite huc. Et aſcenderunt in cęlum in nube : & viderunt illos inimici eorũ.

13 Et in illa hora factus eſt terræmotus magnus, & decima pars civitatis cecidit : & occiſa ſunt in terræmotu nomina hominum ſeptem millia : & reliqui in timorem ſunt miſſi, & dederunt gloriam Deo cœli.

14 Væ ſecundum abiit : & ecce væ tertium venit citò.

15 Et ſeptimus angelus tuba cecinit : & factæ ſunt voces magnæ in cœlo dicentes : Factum eſt regnum hujus mundi Domini noſtri & Chriſti ejus, & regnabit in ſæcula ſæculorum : Amen. D

16 Et vigintiquatuor ſeniores, qui in conſpectu Dei ſedent in ſedibus ſuis, ceciderunt in facies ſuas, & adoraverunt Deum, dicentes :

17 Gratias agimus tibi, Domine Deus omnipotens, qui es, & qui eras, & qui venturus es : quia accepiſti virtutẽ tuã magnã, & regnaſti.

18 Et iratæ ſunt Gentes, & advenit ira tua, & tempus mortuorum judicari, & reddere mercedem ſervis tuis Prophetis, & ſanctis, & timentibus nomen tuum puſillis, & magnis, & exterminandi eos, qui corruperunt terram.

19 Et apertum eſt templum Dei in cœlo : & viſa eſt arca teſtamenti ejus in templo ejus, & facta ſunt fulgura, & voces, & terræmotus, & grando magna.

CAPUT XII.

Cùm mulier cernente dracone filium peperiſſet, raptus eſt ab eo filius ejus ad Deum : tunc facto in cœlo prælio, lapſus draco cœpit mulieris ſemen perſequi.

A 1 ET ſignũ magnum apparuit in cœlo; Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus, & in capite ejus corona ſtellarum duodecim :

2 Et in utero habens, clamabat parturiens, & cruciabatur, ut pariat.

3 Et viſum eſt aliud ſignum in cœlo, & ecce draco magnus rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem : & in capitibus ejus diademata ſeptem.

4 Et cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cœli, & miſit eas in terram: & draco ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura ; ut cùm peperiſſet, filium ejus devoraret.

B 5 Et peperit filium maſculum, qui recturus erat omnes Gentes in virga ferrea : & raptus eſt filius ejus ad Deum, & ad thronum ejus :

6 Et mulier fugit in ſolitudinem, ubi habebat locum paratum à Deo, ut ibi paſcant eam diebus mille ducentis ſexaginta.

7 Et factum eſt prælium magnum in cœlo, Michael, & angeli ejus præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli ejus.

8 Et non valuerunt, neque locus inventus eſt eorum ampliùs in cœlo.

9 Et projectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & ſatanas, qui ſeducit univerſum orbem: & projectus eſt in terram, & angeli ejus cum illo miſſi ſunt. C

10 Et audivi vocem magnam in cœlo dicentem : Nunc facta eſt ſalus, & virtus, & regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti ejus : quia projectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die, ac nocte.

11 Et ipſi vicerunt eum propter ſanguinem Agni, & propter verbum teſtimonii ſui, & non dilexerunt animas ſuas uſque ad mortem.

12 Propterea lætamini cœli, & qui habitatis in eis. Væ terræ, & mari, quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam, ſciens quòd modicum tempus habet.

13 Et poſtquam vidit draco, quòd projectus eſſet in terram, perſecutus eſt mulierem, quæ peperit maſculum. D

14 Et datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ ma-

gnæ, ut volaret in deſertum in locum ſuum, ubi alitur per tempus, & tempora, & dimidium temporis, à facie ſerpentis.

15 Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierem, aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi à flumine.

16 Et audivit terra mulierem, & aperuit terra os ſuum, & abſorbuit flumen, quod miſit draco de ore ſuo.

17 Et iratus eſt draco in mulierem: & abiit facere prælium cum reliquis de ſemine ejus, qui cuſtodiunt mandata Dei, & habent teſtimonium Jeſu Chriſti.

18 Et ſtetit ſuper arenam maris.

CAPUT XIII.

Beſtia de mari aſcendens ſeptem capitum, & decem cornuum, decemque diadematum, cujus plaga curatur, Deum blaſphemat, & ſanctos debellat: alteraque beſtia duorum cornuum de terra aſcendens illi maximè favet, cogens fieri, & adorari ejus imaginem, haberique characterem nominis ejus.

A 1 ET vidi de mari beſtiam aſcendentem, habentem capita ſeptem, & cornua decem, & ſuper cornua ejus decem diademata, & ſuper capita ejus nomina blaſphemiæ.

2 Et beſtia, quam vidi, ſimilis erat pardo, & pedes ejus ſicut pedes urſi, & os ejus ſicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem ſuam, & poteſtatem magnam.

3 Et vidi unum de capitibus ſuis quaſi occiſum in mortem: & plaga mortis ejus curata eſt. Et admirata eſt univerſa terra poſt beſtiã.

4 Et adoraverunt draconem, qui dedit poteſtatem beſtiæ: & adoraverunt beſtiam, dicentes: Quis ſimilis beſtiæ? & quis poterit pugnare cum ea?

B 5 Et datum eſt ei os loquens magna, & blaſphemias: & data eſt ei poteſtas facere menſes quadraginta duos.

6 Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum, blaſphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos, qui in cœlo habitant.

7 Et eſt datum illi bellum facere cũ Sanctis, & vincere eos. Et data eſt illi poteſtas in omnem tribum, & populum, & linguã, & gentem:

8 Et adoraverunt eam omnes, qui inhabitant terram: quorũ nõ ſunt ſcripta nomina in Libro vitæ Agni, qui occiſus eſt ab origine mundi.

C 9 Si quis habet aurem, audiat.

10 Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet: * qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic eſt patientia, & fides Sanctorum.

*Gen. 9. 6. Matt. 26 52.

11 Et vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra, & habebat cornua duo ſimilia Agni, & loquebatur ſicut draco.

12 Et poteſtatem prioris beſtiæ omnem faciebat in conſpectu ejus: & fecit terram, & habitantes in ea, adorare beſtiam primam, cujus curata eſt plaga mortis.

13 Et fecit ſigna magna, ut etiam ignem faceret de cœlo deſcendere in terram in conſpectu hominum.

D 14 Et ſeduxit habitantes in terra, propter ſigna, quæ data ſunt illi facere in conſpectu beſtiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem beſtiæ, quæ habet plagam gladii, & vixit.

15 Et datum eſt illi, ut daret ſpiritum imagini beſtiæ, & ut loquatur imago beſtiæ: & faciat, ut quicumque non adoraverint imaginem beſtiæ, occidantur.

16 Et faciet omnes puſillos, & magnos, & divites, & pauperes, & liberos, & ſervos habere characterem in dextera manu ſua, aut in frontibus ſuis.

17 Et ne quis poſſit emere, aut vendere, niſi qui habet characterem, aut nomen beſtiæ, aut numerum nominis ejus.

18 Hic ſapientia eſt. Qui habet intellectum, cõputet numerũ beſtię. Numerus enim hominis eſt: & numerus ejus ſexcenti ſexaginta ſex.

CAPUT XIV.

Virgines cum Agno cantantes ambulant, Angelo uno Evangelium annuntiante, altero Babylonis lapſum, tertio verò cruciatum eorum, qui beſtiam adoraverunt prædicante, tum porrò duo habentes falces jubentur ille meſſem, hic autem vineam terræ demetere.

1 ET vidi, & ecce Agnus ſtabat ſupra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen ejus, & nomen Patris ejus ſcriptum in frontibus ſuis. A

2 Et audivi vocem de cęlo, tamquam vocem aquarum multarum, & tamquam vocem tonitrui magni: & vocem, quam audivi, ſicut citharœdorum citharizantium in citharis ſuis:

3 Et cantabant quaſi canticum novum, ante ſedem & ante quatuor animalia, & ſeniores: & nemo poterat dicere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti ſunt de terra.

4 Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati: Virgines enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum, quocumque ierit. Hi empti ſunt ex hominibus primitiæ Deo, & Agno.

5 Et in ore eorum non eſt inventum mendacium; ſine macula enim ſunt ante thronũ Dei. B

6 Et vidi alterum Angelum volantem per medium cœli, habentem Evangelium æternum, ut evangelizaret ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum:

7 Dicens magna voce: Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora judicii ejus: & adorate eum, qui fecit cœlum, & terram, mare, & fontes aquarum.

8 Et alius Angelus ſecutus eſt dicens: *Cecidit, cecidit Babylon illa magna: quæ à vino iræ fornicationis ſuæ potavit omnes gentes.

* Pſal. 145 6. A. 14. 14 * Iſa. 21. 9. Jere. 51. 8.

9 Et tertius Angelus ſecutus eſt illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit beſtiam, & imaginem ejus, & acceperit characterem in fronte ſua, aut in manu ſua:

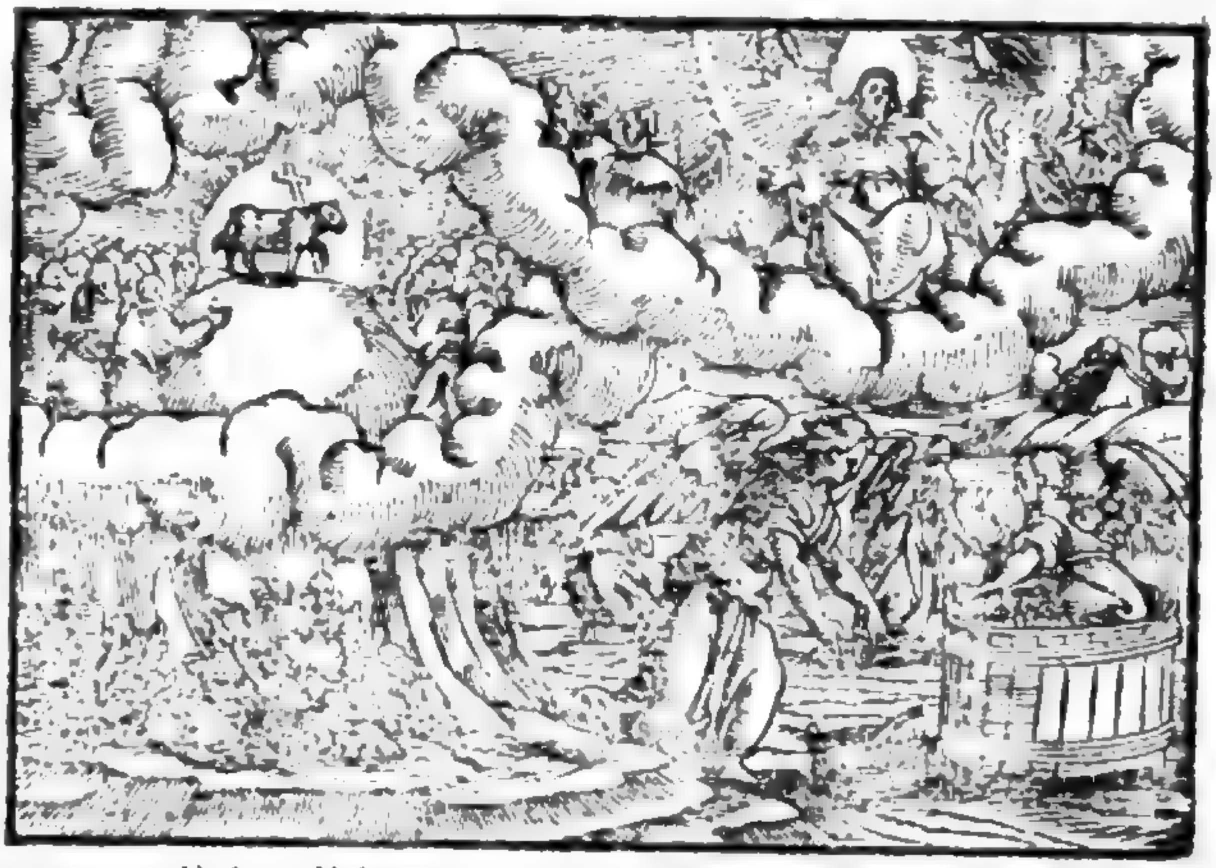
10 Et hic bibet de vino iræ Dei, quod miſtum eſt mero in calice iræ ipſius, & cruciabitur igne, & ſulphure in conſpectu Angelorum ſanctorum, & ante conſpectum Agni:

11 Et fumus tormentorum eorum aſcendet in ſæcula ſæculorum: nec habent requiem die, ac nocte, qui adoraverunt beſtiam, & imaginem ejus, & ſi quis acceperit characterem nominis ejus. C

12 Hic patientia Sanctorum eſt, qui cuſtodiunt mandata Dei, & fidem Jeſu.

13 Et audivi vocem de cœlo, dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino

mo-

moriuntur. Amodò jam dicit Spiritos, ut
requieſcant à laboribus ſuis : opera enim
illorum ſequuntur illos.
14 Et vidi, & ecce nubem candidam : &
ſuper nubem ſedentem ſimilem Filio ho-
minis, habentem in capite ſuo coronam
auream, & in manu ſua falcem acutam.
*Joel 3. 13. 15 * Et alius Angelus exivit de templo, cla-
*Mar. 13-19. mans voce magna ad ſedentem ſuper nubem:
Mitte falcem tuam, & mete, quia venit ho-
D ra ut metatur, quoniam aruit meſſis terræ.
16 Et miſit, qui ſedebat ſuper nubem, fal-
cem ſuam in terram, & demeſſa eſt terra.
17 Et alius Angelus exivit de templo, quod
eſt in cœlo, habens & ipſe falcem acutam.
18 Et alius Angelus exivit de altafi, qui ha-
bebat poteſtatem ſupra ignem: & clamavit
voce magna ad eum, qui habebat falcem
acutam, dicens : Mitte falcem tuam acu-
tam, & vindemia botros vineæ terræ: quo-
niam maturæ ſunt uvæ ejus.
19 Et miſit Angelus falcem ſuam acutam
in terram, & vindemiavit vineam terræ,
& miſit in lacum iræ Dei magnum:
20 Et calcatus eſt lacus extra civitatem, &
exivit ſanguis de lacu uſque ad frænos
æquorum per ſtadia mille ſexcenta.

CAPUT XV.

Qui beſtiam vicerant, & ejus imaginem, ac numerum nominis ejus, Deum glorificant, & ſeptem Angelis habentibus ſeptem plagas noviſſimas dantur ſeptem phialæ ira Dei plenæ.

A 1 ET vidi aliud ſignum in cœlo magnum,
& mirabile, Angelos ſeptem, haben-
tes plagas ſeptem noviſſimas : Quoniam
illis conſummata eſt ira Dei.
2 Et vidi tamquam mare vitreum miſtum
igne, & eos, qui vicerunt beſtiam, & imaginẽ
ejus, & numerum nominis ejus, ſtantes ſuper
mare vitreum, habentes citharas Dei :
B 3 Et cantantes canticum: Moyſi ſervi Dei, &
canticum Agni, dicentes Magna, & mirabilia
ſunt opera tua, Domine Deus omnipotens: ju-
ſtæ, & veræ ſunt viæ tuæ, Rex ſæculorum.
4 * Quis non timebit te, Dñe, & magnifica- *Jer.
bit nomen tuum? quia ſolus pius es: quoniam 10. 7.
omnes gentes venient, & adorabunt in con-
ſpectu tuo, quoniã judicia tua manifeſta ſunt.
5 Et poſt hæc vidi, & ecce apertum eſt
templum tabernaculi teſtimonii in cœlo.
6 Et exierunt ſeptem Angeli habentes ſeptẽ C
plagas de templo, veſtiti lino mundo, & can-
dido, & præcincti circa pectora zonis aureis.
7 Et unum de quatuor animalibus dedit ſe-
ptem Angelis ſeptem phialas aureas plenas
iracundiæ Dei viventis in ſæcula ſæculorum.
8 Et impletum eſt templum fumo à majeſta- D
te Dei, & de virtute ejus: & nemo poterat
introire in templum, donec conſummaren-
tur ſeptem plagæ ſeptem Angelorum.

CAPUT XVI.

Ad ſeptem phialarum effuſionem in terram, mare, fontes, ſolem, beſtiæ ſedem, Euphraten, & aerem multæ in terra plagæ oriuntur.

1 ET audivi vocem magnam de templo, A
dicentem ſeptem Angelis: Ite, & ef-
fundite ſeptem phialas iræ Dei in terram.
2 Et abiit primus, & effudit phialam ſuã in
terram: & factum eſt vulnus ſævum, & peſſimũ
in homines, qui habebant characterem beſtiæ,
& in eos, qui adoraverunt imaginem ejus.
3 Et ſecundus Angelus effudit phialã ſuam
in mare, & factus eſt ſanguis tamquã mortui:
& omnis anima vivens mortua eſt in mari.
4 Et tertius effudit phialã ſuã ſuper flumina,
& ſuper fontes aquarum, & factus eſt ſanguis.
5 Et audivi Angelum aquarum dicentem:
Juſtus es, Domine, qui es, & qui eras
ſanctus, qui hæc judicaſti:
6 Quia ſanguinem Sanctorum, & Prophe-
tarum effuderunt, & ſanguinem eis dedi-
ſti bibere : digni enim ſunt.
7 Et audivi alterum ab altari dicentem : B
etiam, Domine Deus omnipotens, vera,
& juſta judicia tua.
8 Et quartus Angelus effudit phialam
ſuam in ſolem: & datum eſt illi æſtu af-
fligere homines, & igni.

9 Et æſtuaverunt homines æſtu magno, & blaſphemaverunt nomen Dei habentis poteſtatem ſuper has plagas, neque egerunt pœnitentiam, ut darent illi gloriam.

10 Et quintus Angelus effudit phialam ſuam ſuper ſedem beſtiæ: & factum eſt regnum ejus tenebroſum, & commanducaverunt linguas ſuas præ dolore:

C

11 Et blaſphemaverunt Deum cœli, præ doloribus, & vulneribus ſuis, & non egerunt pœnitentiam ex operibus ſuis.

12 Et ſextus Angelus effudit phialam ſuam in flumen illud magnum Euphraten: & ſiccavit aquam ejus, ut præpararetur via regibus ab ortu ſolis.

13 Et vidi de ore draconis, & de ore beſtiæ, & de ore pſeudoprophetæ ſpiritus tres immundos in modum ranarum.

14 Sunt enim ſpiritus dæmoniorum facientes ſigna, & procedunt ad reges totius terræ congregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei.

15 * Ecce venio ſicut fur. Beatus, qui vigilat, & cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem ejus.

*Mat. 24.43 Luc. 12.39 Supr. 3.3

D

16 Et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraice Armagedon.

17 Et ſeptimus Angelus effudit phialam ſuam in aerem, & exivit vox magna de templo à throno, dicens: Factum eſt.

18 Et facta ſunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terræmotus factus eſt magnus, qualis numquam fuit, ex quo homines fuerunt ſuper terram: talis terræmotus, ſic magnus.

19 Et facta eſt civitas magna in tres partes, & civitates Gentium ceciderunt, & Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ ejus.

20 Et omnis inſula fugit, & montes non ſunt inventi.

21 Et grando magna ſicut talentum deſcendit de cœlo in homines: & blaſphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta eſt vehementer.

CAPUT XVII.

Mulier fornicaria, ſive Babylon, variis induta ornamentis, & ebria martyrum ſanguine, ſedet ſuper beſtiam ſeptem capitum, & decem cornuum: quæ omnia hìc declarat Angelus.

A

1 ET venit unus de ſeptem Angelis, qui habebant ſeptem phialas, & locutus eſt mecum, dicens: Veni, oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas,

2 Cum qua fornicati ſunt reges terræ, & inebriati ſunt, qui inhabitant terram de vino proſtitutionis ejus.

3 Et abſtulit me in ſpiritu in deſertum. Et vidi mulierem ſedentē ſuper beſtiam coccineam, plenam nominibus blaſphemiæ, habentem capita ſeptem, & cornua decem.

B

4 Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioſo, & margaritis, habens poculum aureum in manu ſua, plenum abominatione, & immunditia fornicationis ejus.

5 Et in fronte ejus nomen ſcriptum: Myſterium: Babylon magna, mater fornicationum, & abominationum terræ.

6 Et vidi mulierem ebriam de ſanguine Sanctorū, & de ſanguine martyrū Jeſu. Et miratus ſum, cùm vidiſſem illam admiratione magna.

7 Et dixit mihi Angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi ſacramentum mulieris, & beſtiæ, quæ portat eam, quæ habet capita ſeptem, & cornua decem.

8 Beſtia, quam vidiſti, fuit, & non eſt, & aſcenſura eſt de abyſſo, & in interitum ibit: & mirabuntur inhabitantes terram (quorum non ſunt ſcripta nomina in Libro vitæ à conſtitutione mundi) videntes beſtiam, quæ erat, & non eſt.

9 Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapientiam. Septem capita, ſeptem montes ſunt, ſuper quos mulier ſedet, & reges ſeptem ſunt. C

10 Quinque ceciderunt, unus eſt, & alius nondum venit: & cum venerit, oportet illum breve tempus manere.

11 Et beſtia, quæ erat, & non eſt: &

ipſa octava eſt : & de ſeptem eſt , & in
interitum vadit.
12 Et decem cornua, quæ vidiſti , decem
reges ſunt : qui regnum nondum acceperunt,
ſed poteſtatem tamquam reges una hora ac-
cipient poſt beſtiam.
D 13 Hi unum conſilium habent , & virtutem,
& poteſtatem ſuam beſtiæ tradent.
14 Hi cum agno pugnabunt , & Agnus vin-
* 1 Tim. 6. 15 Infra 19. 6 cet illos: * quoniam Dominus dominorum
eſt, & Rex regum , & qui cum illo ſunt,
vocati, electi, & fideles.
15 Et dixit mihi: Aquæ, quas vidiſti, ubi me-
retrix ſedet, populi ſunt, & Gentes, & linguæ.
16 Et decem cornua, quæ vidiſti in beſtia :
hi odient fornicariam, & deſolatam facient
illam , & nudam , & carnes ejus manduca-
bunt , & ipſam igni concremabunt.
17 Deus enim dedit in corda eorum , ut fa-
ciant, quod placitum eſt illi: ut dent regnum
ſuum beſtiæ, donec cõſummentur verba Dei.
18 Et mulier , quam vidiſti, eſt civitas ma-
gna , quæ habet regnum ſuper reges terræ.

CAPUT XVIII.

Babylonis lapſus , judicium , plagæ , & ultiones, propter quas reges , ac negotiatores terræ olim ipſi adhærentes amare lugebunt, cælum verò, Apoſtoli, ac Prophetæ exultabunt.

A 1 ET poſt hæc vidi alium Angelum deſce-
dentem de cœlo , habẽtem poteſtatem
magnam: & terra illuminata eſt à gloria ejus.
*Iſaiæ 21. 9. Jerẽ. 51. 8. Suprà 14. 8. 2 Et exclamavit in fortitudine, dicens: * Ce-
cidit , cecidit Babylon magna : & facta eſt
habitatio dæmoniorum , & cuſtodia omnis
ſpiritus immundi , & cuſtodia omnis volu-
cris immundæ, & odibilis :
3 Quia de vino iræ fornicationis ejus bibe-
runt omnes gentes : & reges terræ cum illa
fornicati ſunt: & mercatores terræ de virtu-
te deliciarum ejus divites facti ſunt.
B 4 Et audivi aliam vocem de cœlo , dicen-
tem : Exite de illa populus meus , ut ne par-
ticipes ſitis delictorum ejus , & de plagis
ejus non accipiatis.
5 Quoniam pervenerunt peccata ejus uſ-
que ad cœlum , & recordatus eſt Dominus
iniquitatum ejus.
6 Reddite illi, ſicut & ipſa reddidit vobis:
& dupicate duplicia ſecundùm opera ejus:
in poculo, quo miſcuit, miſcete illi duplum.
C 7 Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit,
tantum date illi tormentum , & luctum: quia
*Iſai. 47. 8. in corde ſuo dicit : * Sedeo regina : & vidua
non ſum : & luctum non videbo.
8 Ideò in una die venient plagæ ejus, mors,
& luctus, & fames, & igne comburetur : quia
fortis eſt Deus , qui judicabit illam.
9 Et flebunt, & plangent ſe ſuper illam reges
terræ, qui cum illa fornicati ſunt, & in deliciis
vixerunt, cùm viderint fumum incendii ejus:
10 Longè ſtantes propter timorem tor-
mentorum ejus, dicentes : Væ , væ civitas
illa magna Babylon , civitas illa fortis :
D quoniam una hora venit judicium tuum.
11 Et negotiatores terræ flebunt, & luge-
bunt ſuper illam : quoniam merces eorum
nemo emet ampliùs :
12 Merces auri, & argenti, & lapidis pretio-
ſi, & margaritæ, & byſſi, & purpuræ, & ſerici,
& cocci (& omne lignum thyinum, & omnia
vaſa eboris , & omnia vaſa de lapide pretio-
ſo , & æramento, & ferro , & marmore ,
13 Et cinnamomum) & odoramentorum, &
unguenti , & thuris , & vini , & olei , & ſi-
milæ , & tritici , & jumentorum, & ovium ,
& equorum , & rhedarum , & mancipio-
rum, & animarum hominum.
14 Et poma deſiderii animæ tuæ diſceſſerunt E
à te , & omnia pinguia, & præclara perierunt
à te , & ampliùs illa jam non invenient.
15 Mercatores horum, qui divites facti ſunt,
ab ea longè ſtabunt propter timorem tor-
mentorum ejus, flentes , ac lugentes ,
16 Et dicentes : Væ , væ civitas illa magna,
quæ amicta erat byſſo, & purpura , & coc-
co , & deaurata erat auro , & lapide pre-
tioſo , & margaritis :
17 Quoniam una hora deſtitutæ ſunt tantæ
divitiæ . Et omnis gubernator, & omnis, qui
in lacum navigat , & nautæ , & qui in mari
operantur , longè ſteterunt ,
18 Et clamaverunt videntes locum incen-
dii ejus, dicentes : Quæ ſimilis civitati F
huic magnæ?
19 Et miſerunt pulverem ſuper capita ſua ,
& clamaverunt flentes , & lugentes, dicentes:
Væ, væ civitas illa magna, in qua divites facti
ſunt omnes, qui habebant naves in mari , de
pretiis ejus : quoniam una hora deſolata eſt.
20 Exulta ſuper eam cœlum, & ſancti Apo-
ſtoli , & Prophetæ : quoniam judicavit Deus
judicium veſtrum de illa.
21 Et ſuſtulit unus Angelus fortis lapidem
quaſi molarem magnum, & miſit in mare ,
dicens : Hoc impetu mittetur Babylon civi-
tas illa magna , & ultrà jam non invenietur.
22 Et vox cytharædorum , & muſicorum,
& tibia canentium , & tuba non audietur in G
te ampliùs : & omnis artifex omnis artis
non invenietur in te ampliùs : & vox mo-
læ non audietur in te ampliùs :
23 Et lux lucernæ non lucebit in te am-
pliùs : & vox ſponſi , & ſponſæ non audie-
tur adhuc in te : quia mercatores tui erant
principes terræ , quia in veneficiis tuis er-
raverunt omnes gentes.
24 Et in ea ſanguis prophetarum , & ſan-
ctorum inventus eſt , & omnium , qui in-
terfecti ſunt in terra.

CAPUT XIX.

Sanctis de judicio meretricis Deum glorificantibus , parantur nuptiæ Agni, & Angelus à Joanne adorari recuſat : apparens autem quidam equo inſidens cum exercitu , qui eſt Verbum Dei , & Rex regum , ac Dominus dominantium , pugnat adversùs beſtiam , & reges terræ , ac eorum exercitus , vocatis interim avibus cæli ad edendas eorum carnes.

1 POſt hæc audivi quaſi vocem turbarum A
multarum in cęlo dicentium: Alleluja :
Salus , & gloria , & virtus Deo noſtro eſt :
2 Quia vera , & juſta judicia ſunt ejus, qui
judicavit de meretrice magna , quæ corrupit
terram in proſtitutione ſua, & vindicavit sã-
guinem ſervorum ſuorum de manibus ejus.
3 Et iterum dixerunt : Alleluja. Et fumus
ejus aſcendit in ſæcula ſæculorum.
4 Et ceciderunt ſeniores viginti quatuor , &

Digitized by Google

quatuor animalia, & adoraverũt Deum ſedẽ-
tem ſuper thronum, dicentes: Amen Alleluia,
5 Et vox de throno exivit, dicens: Lau-
dem dicite Deo noſtro omnes ſervi ejus: &
qui timetis eum, puſilli, & magni.
6 Et audivi quaſi vocẽ tubę magnę, & ſicut
vocem aquarũ multarum, & ſicut vocem to-
nitruorum magnorum, dicentium: Alleluia:
quoniã regnavit Dñs Deus noſter omnipotẽs.
B 7 Gaudeamus, & exultemus, & demus
gloriam ei: quia venerunt nuptiæ Agni,
& uxor ejus præparavit ſe.
8 Et datum eſt illi, ut cooperiat ſe byſſi-
no ſplendenti, & candido. Byſſinum enim,
juſtificationes ſunt Sanctorum.
* Mat. 22. 2. Luc. 14. 16. 9 Et dixit mihi: Scribe: * Beati, qui ad
cœnam nuptiarum Agni vocati ſunt: & di-
xit mihi: Hæc verba Dei vera ſunt.
10 Et cecidi ante pedes ejus, ut adorarem
eum: Et dicit mihi, Vide, ne feceris: conſer-
vus tuus ſum, & fratrum tuorum habentium
teſtimonium Jeſu. Deum adora. Teſtimo-
nium enim Jeſu, eſt ſpiritus prophetiæ.
11 Et vidi cœlum apertum, & ecce equus al-
bus, & qui ſedebat ſuper eũ, vocabatur Fide-
lis, & Verax, & cũ juſtitia judicat, & pugnat.
12 Oculi autem ejus ſicut flamma ignis, &
in capite ejus diademata multa, habens no-
C men ſcriptum, quod nemo novit niſi ipſe.
* Iſai. 63. 1. 13 * Et veſtitus erat veſte aſperſa ſangui-
ne: & vocatur nomen ejus, Verbum Dei.
14 Et exercitus qui ſunt in cęlo, ſequebãtur
eũ in equis albis, veſtiti byſſino albo, & mũdo,
* Pſal. 2. 9. 15 Et de ore ejus procedit gladius ex utraq;
parte acutus, ut in ipſo percutiat Gẽtes: * Et
ipſe reget eas in virga ferrea: & ipſe calcat
torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis,
* Sup. 17. 14. 1. Timoth. 6. 15. 16 Et habet in veſtimento, & in femore ſuo
ſcriptum: * Rex regum, & Dñs dominãtium.
17 Et vidi unum Angelum ſtantem in ſole, &
clamavit voce magna, dicens omnibus avi-
bus, quæ volabant per medium cœli: Venite,
& congregamini ad cœnam magnam Dei:
D 18 Ut manducetis carnes regũ, & carnes tri-
bunorũ, & carnes fortium, & carnes equorũ, &
ſedentiũ in ipſis, & carnes omnium liberorũ,
& ſervorum, & puſillorum, & magnorum.
19 Et vidi beſtiã, & reges terræ, & exercitus
eorũ cõgregatos ad faciendũ prælium cum il-
lo, qui ſedebat in equo, & cum exercitu ejus.
20 Et apprehenſa eſt beſtia, & cum ea pſeu-
dopropheta: qui fecit ſigna coram ipſo,
quibus ſeduxit eos, qui acceperunt chara-
cterem beſtiæ, & qui adoraverunt imaginem
ejus. Vivi miſſi ſunt hi duo in ſtagnum
ignis ardentis ſulphure:
21 Et cæteri occiſi ſunt in gladio ſedentis
ſuper equum, qui procedit de ore ipſius,
& omnes aves ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

CAPUT XX.

Ligatum draconem, ſive diabolum, mittit Angelus in abyſſum ad mille annos, quibus animæ martyrum in reſurrectione prima regnabunt cum Chriſto: poſt quos ſolutus Satanas excitabit Gog, & Magog innumerum exercitum adverſùs civitatem dilectam, ſed igni cœleſti devorabuntur: deinde apertis libris, à ſedente ſuper thronum judicabuntur omnes mortui ſecundùm opera ipſorum.

1 ET vidi Angelum deſcendentem de A
cœlo, habentem clavem abyſſi, & ca-
tenam magnam in manu ſua.
2 Et apprehendit draconem, ſerpentem
antiquum, qui eſt diabolus, & ſatanas, &
ligavit eum per annos mille.
3 Et miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſigna-
vit ſuper illum, ut non ſeducat ampliùs gen-
tes, donec conſummentur mille anni: & poſt
hæc oportet illum ſolvi modico tempore. B
4 Et vidi ſedes, & ſederunt ſuper eas, & judi-
cium datum eſt illis: & animas decollatorum
propter teſtimonium Jeſu, & propter verbũ
Dei, & qui non adoraverunt beſtiam, neque
imaginem ejus, nec acceperunt characterẽ
ejus in frontibus, aut in manibus ſuis, & vixe-
runt, & regnaverunt cum Chriſto mille annis.
5 Cęteri mortuorũ nõ vixerũt, donec conſũ-
mentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima.
6 Beatus, & ſanctus, qui habet partẽ in reſur-

rectione prima: in his ſecunda mors non habet poteſtatem, ſed erunt ſacerdotes Dei, &
C Chriſti, & regnabunt cum illo mille annis.
* Ezech. 39. 2. 7 Et cùm conſummati fuerint mille anni, ſolvetur ſatanas de carcere ſuo, & exibit, & ſeducet Gentes, quæ ſunt ſuper quatuor angulos terræ, Gog, & Magog, & congregabit eos in prælium, quorũ numerus eſt ſicut arena maris.
8 Et aſcenderunt ſuper latitudinem terræ, & circuierunt caſtra Sanctorum, & civitatem dilectam.
9 Et deſcendit ignis à Deo de cœlo, & devoravit eos: & diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnum ignis, & ſulphuris: ubi & beſtia,
10 Et pſeudopropheta cruciabuntur die,
D ac nocte, in ſæcula ſæculorum.
11 Et vidi thronum magnum candidum, & ſedentem ſuper eum, à cujus conſpectu fugit terra, & cœlum, & locus non eſt inventus eis.
12 Et vidi mortuos, magnos, & puſillos, ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt: & alius Liber apertus eſt, qui eſt vitæ: & judicati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant in libris, ſecundùm opera ipſorum.
13 Et dedit mare mortuos, qui in eo erant: & mors, & infernus dederunt mortuos ſuos, qui in ipſis erant: & judicatum eſt de ſingulis ſecundùm opera ipſorum,
14 Et infernus, & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Hæc eſt mors ſecunda.
15 Et qui non inventus eſt in Libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

CAPUT XXII.

Cœlo, ac terra renovatis, nova civitas Jeruſalem in Agni ſponſam à Deo parata oſtenditur, juſtis glorificatis, impiiſque in ſtagnum ignis detruſis, cujus civitatis murus, & portæ, ac fundamenta deſcribuntur, & menſurantur,
A *quæ univerſa ſunt aurum, ac vitrum mundum, lapides pretioſi, ac margaritæ.*
* Iſaie 65. 17. & 66. 22. 2 Pet. 3. 13. 1 ET vidi cœlum novum, & terram novam. Primum enim cœlum, & prima terra abiit, & mare jam non eſt.
2 Et ego Joannes vidi ſanctam civitatẽ Jeruſalem novam deſcendẽtem de cœlo à Deo, paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.
3 Et audivi vocem maen:m de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipſi populus ejus erunt, & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus:
4 * Et abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum: & mors ultrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà, quia prima abierunt. B * Iſai. 25. 8. Supr. 7. 17.
5 Et dixit, qui ſedebat in throno: * Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia hæc verba fideliſſima ſunt, & vera. * Iſai. 43. 19. 2 Cor. 5. 17
6 Et dixit mihi: Factum eſt. Ego ſum Alpha, & Omega: initium, & finis. Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vivæ, gratis.
7 Qui vicerit, poſſidebit hæc, & ero illi Deus, & ille erit mihi filius.
8 Timidis autem, & incredulis, & execratis & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars C
illorum erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure: quod eſt mors ſecunda.
9 Et venit unus de ſeptem Angelis habentibus phialas plenas ſeptem plagis noviſſimis, & locutus eſt mecum, dicens: Veni, & oſtendam tibi ſponſam, uxorem Agni.
10 Et ſuſtulit me in ſpiritu in montẽ magnũ, & altum, & oſtendit mihi civitatem ſanctam Jeruſalem deſcendentem de cęlo à Deo,
11 Habentem claritatem Dei: & lumen ejus ſimile lapidi pretioſo tamquam lapidi jaſpidis, ſicut cryſtallum. D
12 Et habebat murum magnum, & altum, habentem portas duodecim: & in portis Angelos duodecim, & nomina inſcripta, quæ ſunt nomina duodecim tribuũ filiorũ Iſrael.
13 Ab Oriente portæ tres, & ab Aquilone portæ tres, & ab Auſtro portæ tres, & ab Occaſum portæ tres.
14 Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipſis duodecim nomina duodecim Apoſtolorum Agni.

15 Et qui loquebatur mecum, habebat menſuram arundineam auream, ut metiretur civitatem, & portas ejus, & murum.

E 16 Et civitas in quadro poſita eſt, & longitudo ejus tanta eſt, quanta & latitudo: & menſus eſt civitatem de arundine aurea per ſtadia duodecim millia: & longitudo, & altitudo, & latitudo ejus, æqualia ſunt.

17 Et menſus eſt murum ejus centum quadraginta quatuor cubitorum, menſura hominis, quæ eſt Angeli.

18 Et erat ſtructura muri ejus ex lapide jaſpide: ipſa verò civitas, aurum mundum ſimile vitro mundo.

19 Et fundamenta muri civitatis, omni lapide pretioſo ornata. Fundamentum primum, jaſpis: ſecundum, ſapphirus: tertium, chalcedonius: quartum, ſmaragdus:

20 quintum, ſardonix: ſextum, ſardius: ſeptimum, chryſolithus: octavum, beryllus: nonum, topazius: decimum, chryſopraſus: undecimum, hyacinthus: duodecimum, amethyſtus.

21 Et duodecim portæ, duodecim margaritæ ſunt, per ſingulas: & ſingulæ portæ erant ex ſingulis margaritis: & platea civitatis aurum mundum, tamquam vitrum perlucidum.

G 22 Et templum non vidi in ea: Dominus enim Deus omnipotens templum illius eſt, & Agnus.

*Iſai. 60.19. 23 * Et civitas non eget ſole, neque luna, ut luceant in ea: nam claritas Dei illuminavit eam, & lucerna ejus eſt Agnus.

24 Et ambulabunt gentes in lumine ejus: & reges terræ afferent gloriam ſuam, & honorem in illam.

*Iſai. 60.11. 25 * Et portæ ejus non claudentur per diem: nox enim non erit illic.

26 Et afferent gloriam, & honorem gentium in illam.

27 Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationē faciens, & mendaciū, niſi qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.

CAPUT XXII.

Lignum vitæ fluvio aquæ vivæ irrigatum ſingulis menſibus reddit fructum ſuum, nec maledictum, nec ulla nox eſt in civitate: Angelus autem, qui hæc citò ventura Joanni oſtendebat, non vult ab eo adorari, dicitque, juſtos in civitatem intraturos, impios autem foras ejiciendos: conteſtatur etiam de non addendo, aut minuendo ad hanc prophetiam.

A 1 ET oſtendit mihi fluvium aquæ vitæ, ſplendidum tamquam cryſtallum, procedentem de ſede Dei, & Agni.

2 In medio plateæ ejus, & ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menſes ſingulos reddens fructum ſuum, & folia ligni ad ſanitatem Gentium.

3 Et omne maledictum non erit amplius: ſed ſedes Dei, & Agni in illa erunt, & ſervi ejus ſervient illi.

4 Et videbunt faciem ejus: & nomen ejus in frontibus eorum.

5 * Et nox ultrà non erit: & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine ſolis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in ſæcula ſæculorum. * Iſai. 60.20.

6 Et dixit mihi: Hæc verba fideliſſima ſunt, & vera. Et Dominus Deus ſpirituum prophetarum miſit Angelum ſuum oſtendere ſervis ſuis, quæ oportet fieri citò. B

7 Et ecce venio velociter. Beatus, qui cuſtodit verba prophetiæ libri hujus.

8 Et ego Joannes, qui audivi, & vidi hæc. Et poſtquam audiſſem, & vidiſſem, cecidi, ut adorarem ante pedes Angeli, qui mihi hæc oſtendebat:

9 Et dixit mihi: Vide, ne feceris: conſervus enim tuus ſum, & fratrum tuorum Prophetarum, & eorum, qui ſervant verba prophetiæ libri hujus: Deum adora.

10 Et dicit mihi: Ne ſignaveris verba prophetiæ libri hujus: tempus enim propè eſt. C

11 Qui nocet, noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc: & qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc: & ſanctus, ſanctificetur adhuc.

12 Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt, reddere unicuique ſecundùm opera ſua.

13 * Ego ſum Alpha, & Omega, primus, & noviſſimus, principium, & finis. *Iſai. 41.4. 44.6. Supr. 1.8. & 21.6.

14 Beati, qui lavant ſtolas ſuas in ſanguine Agni: ut ſit poteſtas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in civitatem.

15 Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis ſervientes, & omnis, qui amat, & facit mendacium.

16 Ego Jeſus miſi Angelum meum, teſtificari vobis hæc in Eccleſiis. Ego ſum radix, & genus David, ſtella ſplendida, & matutina. D

17 Et ſpiritus, & ſponſa dicunt: Veni. Et qui audit, dicat: Veni. Et qui ſitit, veniat: * & qui vult, accipiat aquam vitæ, gratis. *Iſai. 55.1.

18 Conteſtor enim omni audienti verba prophetiæ libri hujus: Si quis appoſuerit ad hæc, apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto.

19 Et ſi quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ, & de civitate ſancta, & de his, quæ ſcripta ſunt in libro iſto:

20 Dicit, qui teſtimonium perhibet iſtorum. Etiam venio citò. Amen. Veni, Domine Jeſu.

21 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

Digitized by Google

Oratio Manaſſæ, necnon Libri duo, qui ſub Libri Tertii, & Quarti Eſdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra ſcilicet ſeriem Canonicorum Librorum, quos ſancta Tridentina Synodus ſuſcepit, & pro Canonicis ſuſcipiendos decrevit, ſepoſiti ſunt, ne prorſus interirent, quippe qui a nonnullis ſanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Bibliis Latinis tam manuſcriptis, quàm impreſſis reperiuntur.

ORATIO MANASSÆ REGIS JUDA,

Cùm captus teneretur in Babylone.

DOmine omnipotens, Deus patrum noſtrorum, Abraham, & Iſaac, & Jacob, & ſeminis eorum juſti, qui feciſti cœlum, & terram cum omni ornatu eorum, qui ligaſti mare verbo præcepti tui, qui concluſiſti abyſſum, & ſignaſti eam terribili, & laudabili nomine tuo: quem omnia pavent, & tremunt à vultu virtutis tuæ, quia importabilis eſt magnificentia gloriæ tuæ, & inſuſtentabilis ira comminationis tuæ ſuper peccatores: immenſa verò, & inveſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ: quoniam tu es Dominus altiſſimus, benignus, longanimis, & multùm miſericors, & pœnitens ſuper malitias hominum. Tu, Domine, ſecundum multitudinem bonitatis tuæ, promiſiſti pœnitentiam, & remiſſionem iis, qui peccaverunt tibi, & multitudine miſerationum tuarum decreviſti pœnitentiam peccatoribus in ſalutem. Tu igitur, Domine Deus juſtorum, non poſuiſti pœnitentiam juſtis, Abraham, & Iſaac, & Jacob, iis, qui tibi non peccaverunt: ſed poſuiſti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccavi ſuper numerum arenæ maris: multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, Domine, multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, & non ſum dignus intueri, & aſpicere altitudinem cœli, præ multitudine iniquitatum mearum. Incurvatus ſum multo vinculo ferreo, ut non poſſim attollere caput meum, & non eſt reſpiratio mihi: quia excitavi iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non cuſtodivi: ſtatui abominationes, & multiplicavi offenſiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccavi, Domine, peccavi, & iniquitates meas agnoſco. Quare peto rogans te, remitte mihi, Domine, remitte mihi, & ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum iratus, reſerves mala mihi, neque damnes me in infirma terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me oſtendes omnem bonitatem tuam, quia indignum ſalvabis me ſecundùm magnam miſericordiam tuam, & laudabo te ſemper omnibus diebus vitæ meæ; quoniam te laudat omnis virtus cœlorum, & tibi eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

LIBER ESDRÆ III.

CAPUT PRIMUM.

Magnificum Phaſe, quod Joſias immolavit, celebrando ſeptem diebus feſtum Azymorum: cui ſucceſſerunt in regno Judæ Jechonias, Joacim, Joachin, & Sedecias: eorumque, ac populi captivitas propter ſua ſcelera, urbiſque ſubverſio deſcribuntur.

1 ET fecit Joſias Paſcha in Jeroſolymis Domino, & immolavit Phaſe quarta decima luna primi menſis:
2 Statuens ſacerdotes per vices dierum ſtolis amictos in
templo Domini.
3 Et dixit Levitis ſacris ſervis Iſrael, ut
ſanctificarent ſe Domino in poſitione ſanctæ
arcæ Domini, in domo, quam ædificavit
Salomon filius David rex.
4 Non erit vobis tollere ſuper humeros
eam. Et nunc deſervite Domino veſtro,
& curam agite gentis illius Iſrael ex parte
ſecundum pagos, & tribus veſtras,
5 Secundùm ſcripturam David regis Iſrael,
& ſecundum magnificentiam Salomonis filii
ejus, omnes in templo, & ſecundùm particulam
principatus paternam veſtram, eorum,
qui ſtant in conſpectu fratrum filiorum Iſrael.
6 Immolate Paſcha, & ſacrificia parate fratribus
veſtris, & facite ſecundùm præceptum
Domini, quod datum eſt Moyſi.
7 Et donavit Joſias in plebem, quæ inventa
eſt, ovium, agnorum, & hędorum, & caprarum
triginta millia, vitulos tria millia.
8 Hæc de regalibus data ſunt ſecundùm promiſſionem
populo: & ſacerdotibus in Paſcha,
oves numero duo millia, ac vituli centum.
9 Et Jechonias, & Semejas, & Nathanael fratres,
& Haſabias, & Oziel, & Coraba, in Phaſe,
oves quinque millia, vitulos quingentos.
10 Et hæc cùm fierent eleganter, ſteterunt
ſacerdotes, & Levitæ habentes azyma
per tribus.
11 Et ſecundùm partes principatus patrum,
in conſpectu populi offerebant Domino, ſecundùm
ea, quæ in libro Moyſi ſcripta ſunt:
12 Et aſſaverunt Phaſe igni, prout oportebat:
& hoſtias coxerunt in emolis, & in
ollis cum benevolentia:
13 Et attulerunt omnibus, qui erant ex
plebe: & poſt hæc paraverunt ſibi, & ſacerdotibus:

14 Sacerdotes enim offerebant adipes, uſque
dum finita eſſet hora : & Levitæ paraverunt
ſibi, & fratribus ſuis filiis Aaron.
15 Et ſacri cantores filii Aſaph erant per
ordinem ſecundum præceptum David, &
Aſaph, & Zacharias, & Jeddinus, qui
erat a rege;
16 Et oſtiarii per ſingulas januas, ita ut non
prævaricaretur unuſquiſque ſuam : fratres
enim illorum paraverunt illis.
17 Et conſummata ſunt, quæ pertinebant
ad ſacrificium Domini.
18 In illa die egerunt Phaſe, & offerebant
hoſtias ſuper Domini ſacrificium, ſecundùm
præceptum regis Joſiæ.
19 Et egerunt filii Iſrael, qui inventi ſunt in
tempore illo, Phaſe, & diem feſtum azymo-
rum per dies ſeptem:
20 Et non eſt celebratum Phaſe tale in Iſ-
raël à temporibus Samuelis prophetæ:
21 Et omnes reges Iſrael non celebrave-
runt tale Paſcha, quale egit Joſias, & Sa-
cerdotes, & Levitæ, & Judæi, & omnis
Iſrael, qui inventi ſunt in commoratione
Jeroſolymis.
22 Octavo decimo anno, regnante Joſia,
celebratum eſt Phaſe.
23 Et directa ſunt opera Joſiæ in conſpectu
Domini ſui in corde pleno metuentis:
24 Et quæ circa illum quidem conſcripta
ſunt, in priſtinis temporibus, de eis, qui pec-
caverunt, quique irreligioſi fuerunt in Do-
minum, præ omni gente, & qui non quæſie-
runt verba Domini ſuper Iſrael.
25 Et poſt omnem actum hunc Joſiæ, aſcen-
dit Pharao rex Ægypti, veniens in Carcha-
mis ab itinere ſuper Euphratem, & exiit
obviàm illi Joſias.
26 Et miſit rex Ægypti ad Joſiam, dicens:
Quid mihi, & tibi eſt, rex Judæ?
27 Non ſum miſſus à Domino, ut pugnem
contra te : ſuper Euphratem enim bellum
meum eſt, feſtinans deſcende.
28 Et non eſt reverſus Joſias ſuper currum:
ſed expugnare eum conabatur, non atten-
dens verbum prophetæ ex ore Domini:
29 Sed conſtituit ad eum bellum in cam-
po Mageddo. Et deſcenderunt principes
ad regem Joſiam.
30 Et dixit rex pueris ſuis : Amovete me à
prælio, infirmatus ſum enim valde. Et ſtatim
amoverunt eum pueri ipſius de acie.
31 Et aſcendit ſuper currum ſecundarium
ſuum : & perveniens Jeroſolymam, vita fun-
ctus eſt, & ſepultus eſt in paterno ſepulchro.
32 Et in tota Judæa lugebant Joſiam: & qui
præſidebant, cum uxoribus lamentabant eum,
uſque in hunc diem. Et datum eſt hoc fieri
ſemper in omne genus Iſrael.
33 Hæc autem præſcripta ſunt in libro
hiſtoriarum regum Judæ : & ſingula geſta
actus Joſiæ, & ejus gloria, & intellectus
ejus in lege Domini : quæque geſta ſunt
ab eo, & quæ non ſcripta ſunt in libro
regum Iſrael, & Judæ.
34 Et aſſumentes, qui erant ex gente,
Jechoniam filium Joſiæ, conſtituerunt re-
gem pro Joſia patre ſuo, cum eſſet anno-
rum trigintatrium.
35 Et regnavit ſuper Iſrael menſibus tri-
bus. Et amovit eum rex Ægypti, ne re-
gnaret in Jeroſolymis.
36 Et mulctavit gentem argenti talenta cen-
tum, & auri talentum unum.
37 Et conſtituit rex Ægypti Joacim fratrem
ipſius, regem Judæ, & Jeruſalem:
38 Et alligavit magiſtratus Joacim, & Za-
racelem fratrem ſuum, & apprehendens re-
duxit in Ægyptum.
39 Annorum erat Joacim vigintiquinque,
cùm regnare cœpiſſet in terra Juda, & Jeru-
ſalem : & fecit malum in conſpectu Domini.
40 Poſt hunc autem aſcendit Nabuchodo-
noſor rex Babylonis, & alligans eum in æreo
vinculo, perduxit in Babyloniam:
41 Et ſacra vaſa Domini accepit Nabu-
chodonoſor, & tulit, & conſecravit in
templo ſuo in Babylonia.
42 Nam de immunditia illius, & irreli-
gioſitate ſcriptum eſt in libro temporum
regum.
43 Et regnavit Joachin filius ejus pro
eo. Cùm autem conſtitutus eſſet rex, erat
annorum decem, & octo.
44 Regnavit autem menſes tres, & dies
decem in Jeruſalem, & fecit malum in
conſpectu Domini:
45 Poſt annum mittens Nabuchodonoſor,
tranſmigravit eum in Babyloniam ſimul
cum ſacris vaſis Domini.
46 Et conſtituit Sedeciam regem Juda, &
Jeruſalem, cùm eſſet annorum viginti unius:
regnavit autem annis undecim.
47 Et fecit malum in conſpectu Domini, &
non eſt veritus à verbis, quæ dicta ſunt ab
Jeremia propheta ex ore Domini:
48 Et adjuratus à rege Nabuchodonoſor,
perjurans diſceſſit & indurata cervice ſua,
& corde ſuo, tranſgreſſus eſt legitima Do-
mini Dei Iſrael.
49 Et duces populi Domini multa iniquè
geſſerunt, & impiè egerunt ſuper omnes im-
munditias gentium : & polluerunt templum
Domini, quod ſanctum erat in Jeroſolymis.
50 Et miſit Deus patrum ipſorum per ange-
lum ſuum revocare eos, propter quod par-
ceret illi, & tabernaculo ſuo.
51 Ipſi verò ſubſannabant in angelis ſuis:
& qua die locutus eſt Dominus, erant il-
ludentes prophetis ejus.
52 Qui uſque ad iracundiam concitatus
eſt ſuper gentem ſuam, propter irreligio-
ſitatem ſuam, & præcepit aſcendere reges
Chaldæorum.
53 Hi occiderunt juvenes eorum in gla-
dio, in circuitu ſancti templi eorum, &
non pepercerunt juveni, & ſeni, & virgi-
ni, & adoleſcenti:
54 Sed omnes traditi ſũt in manus ipſorum:
& omnia ſacra vaſa Domini, & regales apo-
thecas reſumentes, tulerunt in Babyloniam.
55 Et incenderunt domum Domini, &
demolierunt muros Jeruſalem : & turres
ejus incenderunt igne,
56 Et conſummaverunt omnia honorifica
ejus, & ad nihilum redegerunt : & reli-
quos à gladio duxerunt in Babylonem.
57 Et erant ſervi illius, uſque dum re-
gnarent Perſæ, in repletione verbi Domi-
ni in ore Jeremiæ,

58 Quouſque benignè ageret terra ſabbata
ſua, omni tempore deſertionis ſuæ ſabbatiza-
vit, in applicatione annorum ſeptuaginta.

CAPUT II.

Cyrus rex Perſarum Judæos in regno ſuo captivos remittit in terram ſuam: qui cùm reſtaurarent Juruſalem, prohibiti ſunt ab Artaxerxe propter quorumdam delationem.

1 REgnante Cyro rege Perſarum, in
conſummatione verbi Domini in ore
Jeremiæ.
2 Suſcitavit Dominus ſpiritum Cyri regis
Perſarum, & prædicavit in toto regno ſuo
ſimul per ſcripturam,
3 Dicens: Hæc dicit Cyrus rex Perſarum:
Me conſtituit regem orbis terrarum Domi-
nus Iſrael, Dominus excelſus,
4 Et ſignificavit mihi ædificare domum
ſibi in Jeruſalem, quæ eſt in Judæa.
5 Si quis eſt ex genere veſtro, dominus
ipſius aſcendat cum eo in Jeruſalem.
6 Quotquot ergo circa loca habitant,
adjuvent eos, qui ſunt in loco ipſo, in
auro, & argento,
7 In dationibus, cum equis, & jumentis, cum-
que aliis, quæ ſecundùm vota apponuntur
in ædem Domini, quæ eſt in Jeruſalem.
8 Et ſtantes principes tribuum, pagorum, &
Judææ, ex tribu Benjamin, & ſacerdotes, &
Levitæ, quos excitavit Dominus aſcendere,
& ædificare domum Domini, quæ eſt in Jeru-
ſalem, & qui erant in circuitu eorum,
9 Adjuverunt in omni auro, & argento
ejus, & jumentis, & votis compluribus
multi, quorum ſenſus excitatus eſt.
10 Et Cyrus rex protulit vaſa ſacra Domini,
quæ trãſtulit Nabuchodonoſor rex Babylonis
ex Jeruſalem, & conſecravit ea idolo ſuo.
11 Et proferens ea Cyrus rex Perſarum,
tradidit Mithridato, qui erat ſuper the-
ſauros ipſius.
12 Per hunc autem tradita ſunt Salmana-
ſaro præſidi Judææ.
13 Horum autem hic numerus. Libatoria
argentea duo millia quadringenta: thiſcæ
argenteæ triginta: phialæ aureæ triginta,
item argenteæ duo millia quadringentæ: &
alia vaſa mille.
14 Omnia autem vaſa aurea, & argentea,
quinque millia octingenta ſexaginta.
15 Et enumerata ſunt Salmanaſaro ſimul
cum his, qui ex captivitate Babyloniæ ve-
nerant in Jeroſolymam.
16 In Artaxerxis autem regis Perſarum tem-
poribus ſcripſerunt ei de his, qui habitabant
in Judæa, & Jeruſalem, Balſamus, & Mithri-
datus, & Sabellius, & Rathimus, Balthe-
mus, Samelius ſcriba, & reliqui habitantes
in Samaria, & cæteris locis ſubjectam epi-
ſtolam regi Artaxerxi.
17 DOMINE, pueri tui Rathimus ab
accidentibus, & Sabellius, ſcriba, & reliqui
curiæ tuæ judices in Cœleſyria, & Phœnice.
18 Et nunc notum ſit Domino regi, quoniam
Judæi, qui aſcenderunt à vobis ad nos, ve-
nientes in Jeruſalem civitatem refugam, &
peſſimam, ædificant ſurnos ejus, & ſtatuunt
muros, & templum ſuſcitant.
19 Quòd ſi civitas iſta, & muri conſummati
fuerint, non tantùm tributa non ſuſtinebunt
pendere, ſed etiam regibus reſiſtent.
20 Et quia id agitur circa templum, re-
ctè habere arbitrati ſumus non deſpicere
hoc ipſum:
21 Sed notum facere domino regi, ut ſi
videbitur, rex, quæratur in libris patrum
tuorum,
22 Et invenies in admonitionibus ſcripta de
his; & ſcies, quoniam civitas iſta fuit refu-
ga, & reges, & civitates concutiens,
23 Et Judæi refugæ, & prælia commit-
tentes in ea ab æterno, ob quam cauſam
civitas iſta deſerta eſt.
24 Nunc ergo notum facimus, domine rex,
quoniam ſi civitas hæc ædificata fuerit, &
hujus muri erecti fuerint, deſcenſus tibi
non erit in Cœleſyriam, & Phœnicen.
25 Tunc ſcripſit rex Rathimo, qui ſcribebat
accidentia, & Balthemo, & Sabellio ſcribæ,
& cæteris conſtitutis, & habitantibus in Sy-
ria, & Phœnice, ea quæ ſubjecta ſunt.
26 LEGI epiſtolam, quam miſiſtis mihi.
Præcepi ergo inquiri, & inventum eſt, quo-
niam civitas illa eſt ab ævo regibus reſiſtens,
27 Et homines refugæ, & prælia in ea effi-
cientes, & reges fortiſſimi erant in Jeruſa-
lem dominantes, & tributa exigentes à Cœ-
leſyria, & Phœnice.
28 Nunc ergo præcepi prohibere homines
illos ædificare civitatem, & prohibere,
ne quid ultrà hæc fiat:
29 Sed nec procedant in plurimũ ea, quæ sũt
malitiæ, ita ut regibus moleſtia importetur.
30 Tunc recitatis his, quæ à rege Artaxerxe
ſcripta fuerant, Rathimus, & Sabellius ſcri-
ba, & qui cum his conſtituti erant, jungen-
tes feſtinanter venerunt in Jeruſalem cum
equitatu, & turba, & agmine:
31 Cœperuntque ædificantes prohibere, &
vacabant ab ædificatione templi in Jeru-
ſalem, uſque ſecundo anno regni Darii
regis Perſarum.

CAPUT III.

Dario, poſt ſplendidam cœnam omnibus ſuis præfectis factam, dormiente, tres corporis ejus cuſtodes problema moverunt, Num vinum, rex, mulier, an veritas præſtent: & primùm de vino probatur.

1 REx Darius fecit cœnam magnam om-
nibus vernaculis ſuis, & omnibus ma-
giſtratibus Mediæ, & Perſidis,
2 Et omnibus purpuratis, & prætoribus,
& conſulibus, & præfectis ſub illo, ab In-
dia uſque Æthiopiam, centum viginti ſep-
tem provinciis.
3 Et cùm manducaſſent, & bibiſſent, &
ſatiati reverterentur, tunc Darius rex
aſcendit in cubiculum ſuum, & dormivit,
& expergefactus eſt.
4 Tunc illi tres juvenes corporis cuſto-
des, qui cuſtodiebant corpus regis, dixe-
runt alter alteri:
5 Dicamus unuſquiſque noſtrum ſermonem
qui præcellat: & cujuſcumque apparuerit
ſermo ſapientior alterius, dabit illi rex
Darius dona magna,
6 Purpura cooperiri, & in auro bibere, & ſu-
per aurum dormire, & currum aureo freno, &
cydarim byſſinam, & torquem circa collum:

Digitized by Google

7 Et ſecundo loco ſedebit à Dario propter ſapientiam ſuam, & cognatus Darii vocabitur.

8 Tunc ſcribentes ſinguli ſuum verbum ſignaverunt, & poſuerunt ſubtus cervical Darii regis,

9 Et dixerunt: Cùm ſurrexerit rex, dabimus illi ſcripta noſtra & quodcumque judicaverit rex è tribus, & magiſtratus Perſidis, quoniam verbum ejus ſapientius eſt, ipſi dabitur victoria, ſicut ſcriptum eſt.

10 Unus ſcripſit, Forte eſt vinum.

11 Alius ſcripſit, Fortior eſt rex.

12 Tertius ſcripſit, Fortiores ſunt mulieres: ſuper omnia autem vincit veritas.

13 Et cùm ſurrexiſſet rex, acceperunt ſcripta ſua, & dederunt illi, & legit.

14 Et mittens vocavit omnes magiſtratus Perſarum, & Medos, & purpuratos, & prætores, & præfectos:

15 Et ſederunt in concilio: & lecta ſunt ſcripta coram ipſis.

16 Et dixit: Vocate adoleſcentes, & ipſi indicabunt verba ſua. Et vocati ſunt, & introierunt.

17 Et dixit illis: Indicate nobis de his, quæ ſcripta ſunt. Et cœpit prior, qui dixerat de fortitudine vini.

18 Et dixit: Viri, quàm prævalet vinum omnibus hominibus, qui bibunt illud! ſeducit mentem.

19 Itemque regis, & orphani facit mentem vanam. Item ſervi ac liberi, pauperis ac divitis,

20 Et omnem mentem convertit in ſecuritatem, & jucunditatem, & non meminit omnem triſtitiam, & debitum,

21 Et omnia præcordia facit honeſta, & non meminit regem, nec magiſtratum, & omnia per talenta loqui facit.

22 Et non meminerunt, cùm biberunt amicitiam, nec fraternitatem: ſed non multùm poſt ſumunt gladios.

23 Et cùm à vino merſerint, & ſurrexerint, non meminerunt, quæ geſſerunt.

24 O viri, num præcellit vinum? quis ſic cogitat facere? Et tacuit hoc dicto.

CAPUT IV.

Probatur excellens fortitudo regis, mulieris, & veritatis; ſed data veritati palma, Darius ad petitionem Zorobabel reddit ſacra vaſa, ſcribens, ut Judæis detur libertas, & impenſæ ad extructionem Jeruſalem.

1 ET inchoavit ſequens dicere, qui dixit de fortitudine regis.

2 O viri, non præcellunt homines, qui terrã, & mare obtinent, & omnia, quæ in eis ſunt?

3 Rex autem ſuper omnia præcellit, & dominatur eorum: & omne quodcumque dixerit illis, faciunt.

4 Et ſi miſerit illos ad bellatores, vadunt, & demoliuntur montes, & muros, & turres.

5 Jugulantur, & jugulant, & regis verba non prætereunt: nam ſi vicerint, afferunt regi omnia, quæcumque prædati fuerint.

6 Similiter & alii omnes, & quotquot non militant, nec pugnant, ſed colunt terram: rurſum cum ſuerint metentes, afferunt tributa regi.

7 Et ipſe unus ſolus ſi dixerit, Occidite, occidunt: dixerit, Remittite, remittunt:

8 Dixerit percutite, percutiunt: dixerit exterminate, exterminant: dixerit ædificate, ædificant:

9 Dixerit excidite, excidunt: dixerit plantate, plantant:

10 Et omnis plebs, & virtutes eum obaudiunt, & ſuper hoc ipſe recumbit, & bibit, & dormit.

11 Hi autem cuſtodiunt in circuitu eum; & non poſſunt ire ſinguli, & facere opera ſua, ſed in dicto obaudientes ſunt ei.

12 Viri, quomodo non præcellit rex, qui ſic diffamatur? & tacuit.

13 Tertius qui dixerat de mulieribus, & veritate, hic eſt Zorobabel, cœpit loqui.

14 Viri, non magnus rex, & multi homines, nec vinum præcellit. Quis eſt ergo, qui dominatur eorum?

15 Nonne mulieres genuerunt regem, & omnem populum, qui dominatur mari, & terræ:

16 Et ex illis nati ſunt, & ipſæ educaverunt eos, qui plantaverunt vineas, ex quibus vinum fit?

17 Et ipſæ faciunt ſtolas omnium hominum, & ipſæ faciunt gloriam hominibus, & non poſſunt homines ſeparari à mulieribus.

18 Si congregaverint aurum, & argentum, & omnem rem ſpecioſam, & viderint mulierem unam bono habitu, & bona ſpecie,

19 Omnia hæc relinquentes in eam intendunt, & aperto ore conſpiciunt, & eam alliciunt magis quàm aurum, & argentum, & omnem rem pretioſam.

20 Homo patrem ſuum relinquit, qui enutriit illum, & ſuam regionem, & ad mulierem ſe conjungit.

21 Et cum muliere remittit animam, & neque patrem meminit, neque matrem, neque regionem.

22 Et hinc oportet vos ſcire: quoniam mulieres dominantur veſtri. Nonne doletis?

23 Et accipit homo gladium ſuum, & vadit in viam facere furta, & homicidia, & mare navigare, & flumina,

24 Et leonem videt, & in tenebris ingreditur: & cùm furtum fecerit, & fraudes, & rapinas amabili ſuæ affert.

25 Et iterum, diligit homo uxorem ſuam magis quam patrem, aut matre. ,

26 Et multi dementes facti ſunt propter uxores ſuas: & ſervi facti ſunt propter illas:

27 Et multi perierunt, & jugulati ſunt, & peccaverunt propter mulieres.

28 Et nunc credite mihi, quia magnus eſt rex in poteſtate ſua: quoniam omnes regiones verentur tangere eum.

29 Videbam tamen Apemen filiam Bezacis, mirifici concubinam regis, ſedentem juxta regem ad dexteram,

30 Et auferentem diadema de capite ejus, & imponentem ſibi, & palmis cædebat regem de ſiniſtra manu.

31 Et ſuper hæc aperto ore intuebatur eam: & ſi arriſerit ei, ridet: nam ſi indignata ei fuerit, blanditur, donec reconcilietur in gratiam.

32 O viri, cur non ſunt fortiores mulieres? Magna eſt terra, & excelſum eſt cœlum: quis iſta agit?

33 Et tunc rex, & purpurati intuebantur in alterutrum. Et inchoavit loqui de veritate.
34 O viri, nonne fortes ſunt mulieres? Magna eſt terra, & excelſum eſt cœlum: & velox curſus ſolis convertit in gyro cœlum in locum ſuum in una die.
35 Nonne magnificus eſt, qui hæc facit, & veritas magna, & fortior præ omnibus?
36 Omnis terra veritatem invocat, cœlum etiam ipſam benedicit, & omnia opera moventur, & tremunt eam, & non eſt cum ea quidquam iniquum.
37 Vinum iniquum, iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes filii hominum, & iniqua illorum omnia opera, & non eſt in ipſis veritas, & in ſua iniquitate peribunt:
38 Et veritas manet, & invaleſcit in æternum, & vivit, & obtinet in ſæcula ſæculorum.
39 Nec eſt apud eam accipere perſonas, neque differentias: ſed quæ juſta ſunt, facit omnibus, injuſtis, ac malignis, & omnes benignantur in operibus ejus.
40 Et non eſt in judicio ejus iniquũ, ſed fortitudo, & regnum, & poteſtas, & majeſtas omnium ævorum. Benedictus Deus veritatis.
41 Et deſiit loquendo. Et omnes populi clamaverunt, & dixerunt: Magna eſt veritas, & prævalet.
42 Tunc rex ait illi: Pete, ſi quid vis ampliùs quam quæ ſcripta ſunt, & dabo tibi, ſecundùm quod inventus es ſapientior proximis, & proximus mihi ſedebis, & cognatus meus vocaberis.
43 Tunc ait regi: Memor eſto voti tui, quod voviſti, ædificare Jeruſalem, in die, qua regnum accepiſti:
44 Et omnia vaſa, quæ accepta ſunt ex Jeruſalem, remittere, quæ ſeparavit Cyrus, quando mactavit Babyloniam, & voluit remittere ea ibi.
45 Et tu voviſti ædificare templum, quod incenderunt Idumæi, quando exterminata eſt Judæa à Chaldæis.
46 Et nunc hoc eſt, quod poſtulo, Domine, & quod peto, hoc eſt majeſtas, quod à te poſtulo, ut facias votum, quod voviſti Regi cœli ex ore tuo.
47 Tunc ſurgens Darius rex oſculatus eſt illum: & ſcripſit epiſtolas ad omnes diſpenſatores, & præfectos, & purpuratos, ut deducerent eum, & eos, qui cum illo erant, omnes aſcendentes ædificare Jeruſalem.
48 Et omnibus præfectis, qui erant in Syria, & Phœnice, & Libano, ſcripſit epiſtolas, ut traherent ligna cedrina à Libano in Jeruſalem, ut ædificarent cum eis civitatem.
49 Et ſcripſit omnibus Judæis, qui aſcendebant à regno in Judæam pro libertate, omnem potentem, & magiſtratum, & præfectum non ſupervenire ad januas ipſorum.
50 Et omnem regionem, quam obtinuerant immunem eſſe eis, & Idumæi relinquant caſtella, quæ obtinent Judæorum,
51 Et in ſtructuram templi dare per ſingulos annos talenta viginti, uſque dum perædificaretur:
52 Et ſuper ſacrarium holocautomata uſtulare quotidie, ſicut habent præceptum: alia talenta decem offerre per ſingulos annos.
53 Et omnibus, qui procedunt à Babylonia condere civitatem: ut eſſet libertas tam ipſis quàm filiis eorum, & omnibus ſacerdotibus, qui præcedunt.
54 Scripſit autem & quantitatem, & ſacram ſtolam juſſit dari, in qua deſervirent;
55 Et Levitis ſcripſit dare præcepta, uſque in diem, qua conſummabitur domus, & Jeruſalem extruetur.
56 Et omnibus cuſtodientibus civitatem ſcripſit dari ei ſortes, & ſtipendia.
57 Et dimiſit omnia vaſa quæcumque ſeparaverat Cyrus à Babylonia, & omnia quæcumque dixit Cyrus, & ipſe præcepit fieri, & mitti Jeruſalem.
58 Et cùm proceſſiſſet ille adoleſcens, elevans faciem in Jeruſalem, benedixit regem cœli.
59 Et dixit, Abs te eſt victoria, & abs te eſt ſapientia, & claritas. Et ego ſervus tuus ſum.
60 Benedictus es, qui dediſti mihi ſapientiam, & tibi confitebor, Domine Deus patrum noſtrorum.
61 Et accepit epiſtolas, & profectus eſt in Babyloniam. Et venit, & nuntiavit fratribus ſuis omnibus, qui fuerunt in Babylonia:
62 Et benedixerunt Deum patrum ſuorum, quoniam dedit illis remiſſionẽ, & refrigeriũ,
63 Ut aſcenderent, & ædificarent Jeruſalem, & templum, ubi nominatum eſt nomen ejus in ipſo, & exultaverunt cum muſicis, & lætitia diebus ſeptem.

CAPUT V.

Redeuntes à Babylonica captivitate in Jeruſalem, & Judæam recenſentur, & reſtituunt Dei cultum, ſed tandem à cœpto opere ad tempus impediuntur.

1 POſt hæc autem electi ſunt, ut aſcenderent principes pagorum per domos, & tribus ſuas, & uxores illorum, & filii, & filiæ eorum, & ſervi, & ancillæ ipſorum, & pecora eorum.
2 Et Darius rex miſit una cũ eis equites mille, donec deducerent eos in Jeruſalẽ cum pace, & cum muſicis, & cum tympanis, & tibiis:
3 Et omnes fratres erant ludentes, & fecit eos aſcendere ſimul cum eis.
4 Et hæc ſunt nomina virorum, qui aſcenderunt per pagos ſuos in tribus, & in partem principatus ipſorum.
5 Sacerdotes: Filii Phinees, filii Aaron, Jeſus filius Joſedec, Joacim filius Zorobabel filii Salathiel de domo David, ex progenie Phares, de tribu Juda,
6 Qui locutus eſt ſub Dario rege Perſarum ſermones mirificos in ſecundo anno regni ipſius menſe Niſan primo.
7 Sunt autem hi, qui aſcenderunt ex Judæa de captivitate tranſmigrationis, quos tranſmigravit Nabuchodonoſor rex Babyloniæ in Babylonem, & reverſus eſt in Jeruſalem.
8 Et requiſivit partem Judææ unuſquiſque in civitatem ſuam, qui venerunt cum Zorobabel, & Jeſu, Nehemias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo: Beelſuro, Mechpſatochor, Olioro, Emonia unus de principibus eorum.
9 Et numerus à gentilibus eorum, ex præpoſitis eorum: filii Phares, duo millia centum ſeptuaginta duo:

Digitized by Google

10 Filii Ares, tria millia centum quinquaginta ſeptem:

11 Filii Phęmo centum quadraginta duo: in filiis Jeſu, & Joabes, mille trecenti duo:

12 Filii Demu, duo millia quadringenti ſeptuaginta: filii Choraba, ducenti quinque: filii Banica, centum ſexaginta octo:

13 Filii Bebech, quadringenti tres: filii Archad, quadringenti viginti ſeptem:

14 Filii Cham, triginta ſeptem: filii Zoroar, duo millia ſexaginta ſeptem: filii Adin, quadringenti ſexaginta unus:

15 Filii Aderectis, centum octo: filii Ciaſo, & Zelas, centum ſeptem: filii Azoroc, quadringenti triginta novem:

16 Filii Jedarbone, centum trigintaduo: filii Ananię, centũ triginta: filii Aſoni, nonaginta:

17 Filii Marſat, quadringenti viginti duo: filii Zabatus, nonagintaquinque: filii Sepopolemon, centum viginti tres:

18 Filii Nepopas, quinquagintaquinque: filii Nechanatus, centum quinquagintaocto: filii Ceberhamus, centum trigintaduo:

19 Filii Creampatros, qui Enocadies, & Modiæ, quadringenti vigintitres: qui ex Gramas, & Gabea, centum viginti unus:

20 Qui ex Beſſelon, & Ceagge, ſexagintaquinque: qui ex Baſtaro, centum viginti duo:

21 Qui ex Bechenobes, quinquagintaquinque: filii Liptis, centum quinquagintaquinque: filii Labonni, trecenti quinquaginta ſeptem:

22 Filii Sichem, trecenti ſeptuaginta: filii Suadon, & Cliomus, trecenti ſeptuaginta octo:

23 Filii Ericus, duo millia centum quadragintaquinque: filii Anaas, trecenti ſeptuaginta Sacerdotes:

24 Filii Jeddus, filii Euther, filii Eliaſib, trecenti ſeptuagintaduo: filii Emerus, ducenti quinquagintaduo:

25 Filii Phaſurii, trecenti quinquaginta ſeptem: filii Caree, ducenti vigintiſeptem.

26 Levitæ: Filii Jeſu in Caduhel, & Bamis, & Serebias, & Edias, ſeptuagintaquatuor: omnis numerus à duodecimo anno triginta millia quadringenti ſexagintaduo,

27 Filii, & filię, & uxores, omnis computatio, quadraginta millia ducenti quadragintaduo.

28 Filii ſacerdotum, qui pſallebant in templo: filii Aſaph, centum vigintiocto.

29 Oſtiarii verò, filii Eſmeuni, filii Aſer, filii Amon, filii Accuba. Topa filii Tobi, omnes centum trigintanovem.

30 Sacerdotes ſervientes in templo: filii Sel, filii Gaſpha, filii Tobloch, filii Cariæ, filii Su, filii Hellu, filii Labana, filii Armacha, filii Accub, filii Utha, filii Cetha, filii Aghab, filii Obai, filii Anani, filii Canna, filii Geddu,

31 Filii An, filii Radin, filii Deſanon, filii Nachoba, filii Caſeba, filii Gaze, filii Ozui, filii Sinone, filii Attre, filii Haſten, filii Aſiana, filii Manei, filii Naſiſſim, filii Accuſu, filii Agiſta, filii Azui, filii Favon, filii Phaſalon,

32 Filii Meceda, filii Phuta, filii Caree, filii Barchus, filii Sarree, filii Coeſi, filii Naſith, filii Agiſti, filii Pedon,

33 Salomon filii ejus, filii Aſophot, filii Phaſida, filii Celi, filii Dedon, filii Gaddahel, filii Sephegi.

34 Filii Agria, filii Sachareth, filii Sabathen, filii Caroneth, filii Maliith, filii Amæ, filii Saſus, filii Addus, filii Suba, filii Eura, filii Rahotis, filii Phaſphat, filii Malmon.

35 Omnes ſacro ſervientes, & pueri Salomonis, quadringenti octoginta duo.

36 Hi ſunt filii, qui aſcenderunt à Thelmela, Telharſa: principes eorum, Carmellam, & Careth:

37 Et non poterant edicere civitates ſuas, & progenies ſuas, quemadmodum ſint ex Iſrael. Filii Dalari, filii Tubal, filii Nechodaici,

38 Ex Sacerdotibus, qui fungebantur ſacerdotio: & non ſunt inventi filii Obia, filii Achiſos, filii Addin, qui accepit uxorem ex filiabus Phargeleu:

39 Et vocati ſunt nomine ejus, & horum quæſita eſt generis ſcriptura in prædatura, & non eſt inventa, & prohibiti ſunt ſacerdotio fungi.

40 Et dixit illis Nehemias, & Aſtharas: Ne participentur ſancta, donec exurgat Pontifex doctus in oſtenſionem, & veritatem.

41 Omnis autem Iſrael erat exceptis ſervis, & ancillis, quadraginta duo millia trecenti quadraginta.

42 Servi horum, & ancillæ, ſeptem millia trecenti trigintaſeptem. Cantores, & cantatrices, ducenti ſexagintaquinque.

43 Cameli, quadringenti trigintaquinque. Equi, ſeptem millia triginta ſex. Muli, ducenta millia quadragintaquinque. Subjugalia, quinque millia vigintiquinque.

44 Et de præpoſitis ipſis per pagos dum venirent in templum Dei, quod erat in Jeruſalem, voverunt ſuſcitare templum in loco ſuo, ſecundùm ſuam virtutem:

45 Et dare in templum theſaurum operum ſacrum auri mnas duodecim millia, & mnas argenti quinque millia, & ſtolas ſacerdotales centum.

46 Et habitaverunt Sacerdotes, & Levitę, & qui exierant de plebe, in Jeruſalem, & in regione, & ſacri cantores, & oſtiarii, & omnis Iſrael in regionibus ſuis.

47 Inſtante autem ſeptimo menſe, cùmque eſſent filii Iſrael unuſquiſque in ſuis rebus, convenerunt unanimes in atrium, quod erat ante januam Orientalem.

48 Et ſtantes Jeſus filius Joſedech, & fratres ejus ſacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel, & hujus fratres paraverunt altare,

49 Ut offerrent ſuper illud holocautomata, ſecundùm quæ in libro Moyſi hominis Dei ſcripta ſunt.

50 Et convenerunt ibi ex aliis nationibus terræ, & erexerunt ſacrarium in loco ſuo omnes gentes terræ, & offerebant hoſtias, & holocautomata Domino matutina.

51 Et egerunt ſcenopegiam, & diem ſolemnem, ſicut præceptum eſt in lege: & ſacrificia quotidie, ſicut oportebat:

52 Et poſt hęc oblationes inſtitutas, & hoſtias ſabbatorum, & neomeniarum, & dierum ſolemnium omnium ſanctificatorum.

53 Et quotquot vovebant Domino à neomenia ſeptimi menſis, cœperunt hoſtias offerre Deo, & templum Domini nondum erat ædificatum.

Digitized by Google

54 Et dederunt pecuniam lapidariis, & fabris, & potum, & tabula cum gaudio.

55 Et dederunt carra Sidoniis, & Tyriis, ut tranſveherent illis de Libano trabes cedrinas, & facerent rates in Joppe portu, ſecundùm decretum, quod ſcriptum erat eis à Cyro rege Perſarum.

56 Et in ſecundo anno venientes in templum Dei in Jeruſalem, menſe ſecundo, inchoavit Zorobabel filius Salathiel, & Jeſue filius Joſedec, & fratres ipſorum, & ſacerdotes, & Levitæ, & omnes, qui venerant de captivitate in Jeruſalem:

57 Et fundaverunt templum Dei, noviluio ſecundi menſis ſecundi anni cùm veniſſent in Judæam, & Jeruſalem.

58 Et ſtatuerunt Levitas à viginti annis, ſuper opera Domini: & ſtetit Jeſus, & filius ejus, & fratres omnes Levitæ conſpirantes, & executores legis, facientes opera in domo Domini.

59 Et ſteterunt ſacerdotes habentes ſtolas cum tubis: & Levitæ filii Aſaph, habentes cymbala,

60 Collaudantes Dominum, & benedicentes ſecundùm David regem Iſrael:

61 Et cantabant canticum Domino, quoniam dulcedo ejus, & honor in ſæcula ſuper omnem Iſrael.

62 Et omnis populus tuba cecinerunt, & proclamaverunt voce magna, collaudantes Dominum in ſuſcitatione domus Domini.

63 Et venerunt ex ſacerdotibus, & Levitis, & præſidentibus ſecundùm pagos ſenioribus, qui viderant priſtinam domum,

64 Et ad hujus ædificationem cum clamore, & planctu magno, & multi cum tubis, & gaudio magno:

65 In tantum ut populus non audiret tubas propter planctum populi. Turba enim erat tubis canens magnificè, ita ut longe audiretur.

66 Et audierunt inimici tribus Judæ, & Benjamin, & venerunt ſcire, quæ eſſet vox tubarum.

67 Et cognoverunt, quoniam qui erant ex captivitate, ædificant templum Domino Deo Iſrael:

68 Et accedentes ad Zorobabel, & Jeſum, præpoſitos pagorum, dixerunt eis: Ædificabimus unà vobiſcum.

69 Similiter enim audivimus Dominum veſtrum, & ipſi pariter incedimus à diebus Asbazareth regis Aſſyriorum, qui tranſmigravit vos huc.

70 Et dixit illis Zorobabel, & Jeſus, & principes pagorum Iſrael:

71 Non eſt nobis, & vobis ædificare domum Dei noſtri: nos enim ſoli ædificabimus Domino Iſrael, ſecundùm ea, quæ præcepit nobis Cyrus rex Perſarum.

72 Gentes autem terræ incumbentes his, qui ſunt in Judæa, & levantes opus ædificationis, & inſidias, & populos adducentes prohibebant eos ædificare,

73 Et aggreſſuras exercentes impedierunt, ne conſummaretur ædificium omni tempore vitæ Cyri regis: & protraxerunt ſtructuram per biennium uſque ad Darii regnum.

C A P U T VI.

Judæi, annuente Dario, templum Dei extruunt in Jeruſalem.

1 IN ſecundo autem anno regni Darii prophetavit Aggæus, & Zacharias filius Addin prophetæ apud Judæam, & Jeruſalem in nomine Dei Iſrael ſuper eos.

2 Tunc ſtans Zorobabel filius Salathiel, & Jeſus filius Joſedech, inchoaverunt ædificare domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem:

3 Cùm adeſſent eis prophetæ Domini, & adjuvarent eos. In ipſo tempore venit ad illos Siſennes ſubregulus Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales ejus.

4 Et dixerunt eis: Quo præcipiente vobis domum hanc ædificatis, & tectum iſtud, & alia omnia perficitis? & qui ſunt ſtructores, qui hæc ædificant?

5 Et habuerunt gratiam viſitatione facta ſuper eos, qui erant ex captivitate à Domino ſeniores Judæorum.

6 Et non ſunt impediti ædificare, donec ſignificaretur Dario de omnibus iſtis, & reſponſum acciperetur.

7 Exemplum epiſtolę, quam miſerunt Dario. SISENNES ſubregulus Syrię, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales ejus in Syria, & Phœnice pręſides, regi Dario ſalutem.

8 Omnia nota ſint Domino regi, quòd cùm veniſſemus in regionem Judææ, & introiſſemus in Jeruſalem, invenimus ædificantes domum Dei magnam:

9 Et templum ex lapidibus politis, & magnis, & pretioſis materiis in parietibus,

10 Et opera illa inſtanter fieri, & ſuffragare, & proſperare in manibus eorum, & in omni gloria quàm diligentiſſimè perfici.

11 Tunc interrogavimus ſeniores, dicentes, quo permittente vobis ædificatis domum iſtam, & opera hæc fundatis?

12 Ideò autem interrogavimus eos, ut notum faceremus tibi homines, & præpoſitos, & nominum ſcripturam præpoſitorum poſtulavimus illos.

13 At illi reſponderunt nobis, dicentes: Nos ſumus ſervi Dñi, qui fecit cœlum, & terram,

14 Et ædificabatur hæc domus ante annos iſtos multos à rege Iſrael magno, & fortiſſimo, & conſummata eſt.

15 Et quoniam patres noſtri exacerbantes erant, & peccaverunt in Deum Iſrael, tradidit eos in manus Nabuchodonoſor regis Babyloniæ, regis Chaldæorum,

16 Et domum iſtam demolientes incenderunt, & populum captivum duxerunt in Babylonem.

17 In primo anno regnante Cyro rege Babyloniæ, ſcripſit Cyrus rex domum hanc ædificare,

18 Et illa ſacra vaſa aurea, & argentea, quæ extulerat Nabuchodonoſor de domo, quæ eſt in Jeruſalem, & conſecraverat ea in ſuo templo, rurſus protulit ea Cyrus rex de templo, quod erat in Babylonia, & tradita ſunt Zorobabel, & Salmanaſaro ſubregulo:

19 Et pręceptum eſt eis, ut offerrent hęc vaſa, & reponerent in templo, quod erat in Jeruſalē, & ipſum templum Dei ædificare in loco ſuo.

20 Tunc Salmanaſarus ſubjecit fundamenta Domus Domini, quæ eſt in Jeruſalem: &

exin-

Digitized by Google

exinde uſque nunc ædificatur, & non ac-
cepit conſummationem.
21 Nunc ergo ſi judicatur à te, ò rex,
perquiratur in regalibus bibliothecis Cyri
regis, quæ ſunt in Babylonia,
22 Et ſi inventum fuerit conſilio Cyri re-
gis cœptam eſſe ſtructuram domus Domi-
ni, quæ eſt in Jeruſalem, & judicatur à
Domino rege noſtro, ſcribat de his nobis.
23 Tunc Darius rex præcepit inquiri in bi-
bliothecis: & inventus eſt in Ecbathanis
oppido, quod eſt in media regione locus
unus, in quo ſcripta erant iſta:
24 ANNO primo, regnante Cyro, rex Cyrus
præcepit domum Domini, quæ eſt in Jeruſa-
lem ædificare, ubi incendebant igni aſſiduo,
25 Cujus altitudo ſit cubitorum decem, &
latitudo cubitorum ſexaginta, quadratum
lapidibus politis tribus, & meniano ligneo
ejuſdem regionis, & meniano uno novo,
& impendia dari de domo Cyri regis:
26 Et ſacra vaſa domus Domini tam aurea
quàm argentea, quæ extulit Nabuchodono-
ſor in Domum Domini, quæ eſt in Jeruſa-
lem, ubi erant poſita, ut ponantur illic.
27 Et præcepit curam agere Siſennem ſub-
regulum Syriæ, & Phœnicis, & Satrabu-
zanem, & ſodales ejus, qui ordinati erant
in Syria, & Phœnice præſides, ut abſtine-
rent ſe ab eodem loco.
28 Et ego quoque præcepi in totum ædi-
ficare: & proſpexi, ut adjuvent eos, qui
ſunt ex captivitate Judæorum, donec con-
ſummetur templum ædis Domini:
29 Et à vexatione tributorum Cœleſyriæ, &
Phęnicis, diligenter quantitatem dari his ho-
minibus ad ſacrificium Domini, Zorobabel
præfecto, ad tauros, & arietes, & agnos,
30 Similiter autem & frumentum, & ſal, &
vinum, & oleum inſtanter per ſingulos annos,
prout ſacerdotes, qui ſunt in Jeruſalem, dicta-
verunt conſumi quotidie, ſine ulla dilatione,
31 Ut offerantur libationes ſummo Deo pro
rége, & pueris ejus, & orent pro ipſorum vita:
32 Et denuntietur, ut quicumque tranſ-
greſſi fuerint aliquid ex his, quæ ſcripta ſunt,
aut ſpreverint, accipiatur lignum de ſuis
propriis, & ſuſpendantur, & bona ipſorum
regi adſcribantur.
33 Propterea & Dominus, cujus nomen in-
vocatum eſt ibi, exterminet omnem regem,
& gentem, qui manum ſuam extenderit pro-
hibere, aut male tractare domum Domini
illam, quæ eſt in Jeruſalem.
34 Ego Darius rex decrevi quàm diligen-
tiſſime ſecundùm hæc fieri.

CAPUT VII.

Domus Dei extructa dedicatur, & conſecratur, in eaque feſtum Azymorum celebratur.

1 TUnc Siſennes ſubregulus Cœleſyriæ,
& Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſo-
dales, obſecuti his, quæ à Dario rege erant
decreta,
2 Inſiſtebant ſacroſanctis operibus dili-
gentiſſimè, cooperantes cum ſenioribus Ju-
dæorum principibus Syriæ.
3 Et proſperata ſunt ſacroſancta opera pro-
phetantibus Aggæo, & Zacharia prophetis.
4 Et conſummaverunt omnia per pręceptum
Domini Dei Iſrael, & ex conſilio Cyri, &
Darii, & Artaxerxis regis Perſarum.
5 Et conſummata eſt domus noſtra uſque
ad tertiam, & vigeſimam diem menſis
Adar, ſexto anno Darii regis.
6 Et fecerunt filii Iſrael, & ſacerdotes,
& Levitæ, & cæteri, qui erant ex captivi-
tate, qui appoſiti ſunt ſecundùm ea, quæ
ſcripta ſunt in libro Moyſi.
7 Et obtulerunt in dedicationem templi
Domini tauros centum, arietes ducentos,
agnos quadringentos,
8 Et hædos pro peccatis univerſi Iſrael duo-
decim, ſecundùm numerum tribuum Iſrael.
9 Et ſteterunt ſacerdotes, & Levitæ am-
cti ſtolis per tribus, ſuper omnia opera
Domini Dei Iſrael, ſecundùm librum Moyſi,
& oſtiarii per ſingulas januas.
10 Et egerunt filii Iſrael cum his, qui
erant ex captivitate, illud Phaſe quarta-
decima luna menſis primi, quando ſancti-
ficati ſunt ſacerdotes & Levitæ.
11 Omnes filii captivitatis non ſunt ni-
mis ſanctificati, quia Levitæ omnes ſimul
ſanctificati ſunt.
12 Et immolaverunt Phaſe univerſi filii
captivitatis, & fratribus ſuis ſacerdotibus,
& ſibimetipſis.
13 Et manducaverunt filii Iſrael, qui erant
ex captivitate, omnes, qui remanſerant
ab omnibus execrationibus gentium terræ
quærentes Dominum,
14 Et celebraverunt diem feſtum azymorũ,
ſeptem diebus epulantes in conſpectu Dñi,
15 Quoniam convertit conſilium regis Aſ-
ſyriorum in eos, confortare manus eorum
ad opera Domini Dei Iſrael.

CAPUT VIII.

Aſcendenti Eſdræ à Babylonia Jeroſolymam traduntur Artaxerxis litteræ, quæ beneficia Judæis præſtita continent: recenſentur, qui ſimul aſcenderunt, & auro, ac argento ſacerdotibus commiſſo, Eſdras facta oratione commonet populum ad pœnitentiam, quòd ab alienigenis ſe non ſeparaſſent.

1 ET poſt hunc regnante Artaxerxe Per-
ſarum rege, acceſſit Eſdras filius Aza-
riæ, filii Helciæ, filii Solomæ,
2 Filii Sadoc, filii Achitob, filii Ameri, filii
Azahel, filii Bocci, filii Abiſue, filii Phinees,
filii Eleazari, filii Aaron primi ſacerdotis:
3 Hic Eſdras aſcendit de Babylonia, cùm
eſſet ſcriba, & ingenioſus in lege Moyſi, quæ
data eſt à Dño Deo Iſrael docere, & facere.
4 Et dedit ei rex gloriam, quòd inveniſ-
ſet gratiam in omni dignitate, & deſide-
rio in conſpectu ejus.
5 Et aſcenderunt ſimul cum ipſo ex filiis
Iſrael, & ſacerdotibus, & Levitis, & ſa-
cris cantoribus templi, & oſtiariis, & ſer-
vis templi in Jeruſalem.
6 Anno ſeptimo regnante Artaxerxe, in quin-
to menſe, hic annus ſeptimus eſt regni, exeun-
tes de Babylonia novilunio quinti menſis,
7 Venerunt Jeroſolymam juxta præceptum
illius, ſecundùm proſperitatem itineris à
Domino ipſorum datam eis.
8 In his enim Eſdras magnam diſciplinam
obtinebat, ne prætermitteret quidquam eo-

rum,

rum, quæ eſſent ex lege Domini, & præ-
ceptis, & docendo univerſum Iſrael om-
nem juſtitiam, & judicium.
9 Accedentes autem, qui ſcribebant ſcri-
pta Artaxerxis regis, tradiderunt ſcriptum
quod obvenerat ab Artaxerxe rege ad Eſ-
dram Sacerdotem, & lectorem legis Domi-
ni, cujus exemplum ſubjectum eſt.
10 REX Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, &
lectori legis Domini ſalutem.
11 Humanior ego judicans in beneficiis,
præcepi eis, qui deſiderant ex gente Ju-
dæorum, ſua ſponte, & ex ſacerdotibus,
& Levitis, qui ſunt in regno meo, comi-
tari tecum in Jeruſalem.
12 Si qui ergo cupiunt ire tecum, conve-
niant, & proficiſcantur, ſicut placuit mihi,
& ſeptem amicis meis conſiliariis,
13 Ut viſitent ea, quæ aguntur ſecundùm
Judæam, & Jeruſalem, obſervantes ſicut
habes in lege Domini,
14 Et ferant munera Domino Deo Iſrael,
quæ vovi ego, & amici Jeruſalem, & om-
ne aurum, & argentum, quod inventum
fuerit in regione Babyloniæ Domino in Je-
ruſalem cum illo,
15 Quod eſt donatum pro ipſa gente in
templum Domini eorum, quod eſt in Jeru-
ſalem, ut colligatur hoc aurum, & argen-
tum ad tauros, & arietes, & agnos, &
hædos, & quæ his ſunt congruentia,
16 Ut offerant hoſtias Domino ſuper altare
Domini ipſorum, quod eſt in Jeruſalem.
17 Et omnia quæcumque volueris cum fra-
tribus tuis facere auro, & argento, perfi-
ce pro voluntate tua, ſecundùm præcep-
tum Domini Dei tui:
18 Et ſacroſancta vaſa, quæ data ſunt ti-
bi ad opera domus Domini Dei tui, quæ
eſt in Jeruſalem:
19 Et cætera quæcumque tibi ſubvenerint
ad opera templi Dei tui, dabis de regali
gazophylacio:
20 Cùm volueris cum fratribus tuis facere
auro, & argento, perfice ſecundùm volun-
tatem Domini.
21 Et ego quidem rex Artaxerxes præce-
pi cuſtodibus theſaurorum Syriæ, & Phœ-
nicis, ut quæcumque ſcripſerit Eſdras ſa-
cerdos, & lector legis Domini, diligenter
detur ei, uſque ad argenti talenta cen-
tum, ſimiliter & auri:
22 Et uſque ad frumenti modios centum,
& vini amphoras centum, & alia quæcum-
cumque abundant ſine taxatione.
23 Omnia ſecundùm legem Dei fiant Deo
altiſſimo, ne forte exurgat ira in regno re-
gis, & filii, & filiorum ejus.
24 Vobis autem dicitur, ut omnibus ſacer-
dotibus, & Levitis, & ſacris cantoribus, &
ſervis templi, & ſcribis templi hujus,
25 Nullum tributum, neque ulla alia in-
dictio irrogetur, nec habeat quiſquam po-
teſtatem objicere eis quidquam.
26 Tu autem, Eſdra, ſecundùm ſapien-
tiam Dei, conſtitue judices, & arbitros in
tota Syria, & Phœnice: & omnes, qui le-
gem Dei tui non noverunt, doce:
27 Ut quotquot tranſgreſſi fuerint legem,
diligenter plectantur, ſive morte, ſive
cruciatu, ſive etiam pecuniæ mulctatione,
vel abductione.
28 Et dixit Eſdras ſcriba: Benedictus Deus
patrum noſtrorum, qui dedit hanc volun-
tatem in cor regis clarificare domum ſuam,
quæ eſt in Jeruſalem:
29 Et me honorificavit in conſpectu re-
gis, & conſiliariorum, & amicorum, &
purpuratorum ejus.
30 Et ego conſtans animo factus ſum ſe-
cundùm opitulationem Domini Dei mei, &
congregavi ex Iſrael viros, ut ſimul aſcen-
derent mecum.
31 Et hi ſunt præpoſiti ſecundùm ſuas pa-
trias, & principatus portionales, eorum,
qui mecum aſcenderant de Babylonia in
regno Artaxerxis.
32 Et ex filiis Phares, Gerſomus: ex filiis
Siemarith, Amenus: filiorum David, Ac-
chus filius Scecilix:
33 Ex filiis Phares, Zacharias, & cum eo
reverſi ſunt viri centum quinquaginta:
34 Ex filiis ductoris Moabilionis Zaræi, &
cum ipſo viri ducenti quinquaginta:
35 Ex filiis Zachues, Jechonias Zechoeli,
& cum ipſo viri ducenti quinquaginta.
36 Ex filiis Sala, Maaſias Gotholiæ, &
cum ipſo viri ſeptuaginta:
37 Ex filiis Saphatiæ, Zarias Micheli, &
cum ipſo viri octoginta:
38 Ex filiis Job, Abdias Jeheli, & cum
ipſo viri ducenti duodecim:
39 Ex filiis Baniæ, Salimoth, filius Joſa-
phiæ, & cum ipſo viri centum ſexaginta:
40 Ex filiis Beer, Zacharias Bebei, &
cum ipſo viri ducenti octo:
41 Ex filiis Ezead, Joannes Eccetan, &
cum ipſo viri centum decem:
42 Ex filiis Adonicam ipſis poſtremis, & hæc
ſunt nomina eorum: Eliphalam filius Gebel,
& Semejas, & cum ipſo viri ſeptuaginta.
43 Et congregavi eos ad fluvium, qui di-
citur Thia, & metati fuimus illic triduo,
& recognovi eos.
44 Et ex filiis ſacerdotum, & Levitarum
non inveni illic.
45 Et miſi ad Eleazarum, & Eccelon, & Maſ-
man, & Maloban, & Enaathan, & Samea, &
Joribum, Nathan, Envagam, Zachariam, &
Mololamum, ipſos ductores, & peritos:
46 Et dixi eis, ut venirent ad Loddeum,
qui erat apud locum gazophylacii.
47 Et mandavi eis, ut dicerent Loddeo, &
fratribus ejus, & illis, qui erant in gazophy-
lacio, ut mitterent nobis eos, qui ſacerdotio
fungerentur in domo Domini Dei noſtri,
48 Et adduxerunt nobis ſecundùm ma-
num validam Domini Dei noſtri viros pe-
ritos: ex filiis Moholi, filii Levi, filii Iſ-
rael, Sebebian, & filios, & fratres, qui
erant decem & octo:
49 Aſbiam, & Amin ex filiis filiorum
Chananæi, & filii eorum viri viginti.
50 Et ex his, qui templo ſerviebant, quos de-
dit David, & ipſi principes ad operationem
Levitis templo ſervientium, ducenti viginti.
Omnia nomina ſignificata ſunt in ſcripturis.
51 Et vovi illic jejunium juvenibus in con-
ſpectu Dei, ut quærerem ab eo bonum iter
nobis, & qui nobiſcum erant, & filiis, & pe-

Digitized by Google

coribus, propter inſidias.

52 Erubui enim petere à rege pedites, & equites in comitatu, tutelæ gratia, contra adverſarios noſtros.

53 Diximus enim regi, quoniam virtus Domini erit cum eis, qui inquirunt eum in omni affectu.

54 Et iterum deprecati ſumus Dominum Deum noſtrum ſecundùm hæc: quem & propitium habuimus, & compotes facti ſumus Deo noſtro.

55 Et ſeparavi ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus templi viros duodecim, & Sedebiam, & Aſannam, & cum eis ex fratribus eorum viros decem:

56 Et appendi eis aurum, & argentum, & vaſa ſacerdotalia domus Dei noſtri, quæ donaverat rex, & conſiliarii ejus, & principes, & omnis Iſrael.

57 Et cùm appendiſſem, tradidi argenti talenta centum quinquaginta, & vaſa argentea talentorum centum, & auri talenta centum,

58 Et vaſorum aureorum ſepties viginti, & vaſa ærea de bono æramento ſplendentia, duodecim, auri ſpeciem reddentia.

59 Et dixi eis: Et vos ſancti eſtis Domino, & vaſa ſunt ſancta, & aurum, & argentum votum eſt Domino Deo patrum noſtrorum.

60 Vigilate, & cuſtodite, donec tradatis ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus, & Levitis, & principibus civitatum Iſrael, in Jeruſalem in paſtophorio domus Dei noſtri.

61 Et hi, qui ſuſceperunt ſacerdotes, & Levitæ aurum, & argentum, & vaſa, intulerunt in Jeruſalem in templum Domini.

62 Et promovimus à fluvio Thia, die duodecima menſis primi, uſquequò introivimus in Jeruſalem.

63 Et cùm factus fuiſſet tertius dies, quarta autem die ponderatum aurum, & argentum traditum eſt in domo Domini Dei noſtri Marimoth filio Jori ſacerdoti.

64 Et cum ipſo erat Eleazar filius Phinees: & erant cum ipſis Joſadus filius Jeſu, & Medias, & Banni filius Levitæ: ad numerum, & ad pondus univerſa.

65 Et ſcriptum eſt pondus ipſorum eadem hora.

66 Qui autem venerunt ex captivitate, obtulerunt ſacrificium Domino Deo Iſrael, tauros duodecim pro omni Iſrael, arietes octoginta ſex,

67 Agnos ſeptuaginta duos, hircos pro peccato duodecim, & pro ſalute vaccas duodecim, omnia in ſacrificium Domini.

68 Et relegerunt præcepta regis regalibus diſpenſatoribus, & ſubregulis Cœleſyriæ, & Phœnicis: & honorificaverunt gentem, & templum Domini.

69 Et conſummatis his, acceſſerunt ad me præpoſiti, dicentes: Non ſegregaverunt genus Iſrael, & principes, & ſacerdotes, & Levitæ,

70 Et alienigenæ gentes, & nationes terræ, immunditias ſuas à Chananæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Jebuſæis, & Moabitis, & Ægyptiis, & Idumæis,

71 Conjuncti enim ſunt filiabus eorum & ipſi, & filii eorum, & miſtum eſt ſemen Sanctum alienigenis gentibus terræ: & participes erant præpoſiti, & magiſtratus iniquitatis ejus ab initio ipſius regni.

72 Et mox ut audivi iſta, conſcidi veſtimenta, & ſacram tunicam: & lacerans capillos capitis, & barbam, ſedi dolens, & mæſtus.

73 Et convenerunt, quotquot tunc movebantur in verbo Domini Dei Iſrael, ad me lugentem ſuper iniquitatem iſtam, & ſedebam triſtis uſque ad ſacrificium veſpertinum.

74 Et conſurgens à jejunio, conſciſſa habens veſtimenta, & ſacram tunicam, ingeniculans, & extendens manus ad Dñm,

75 Dicebam: Domine, confuſus ſum, & reveritus ſum ante faciem tuam.

76 Peccata enim noſtra multiplicata ſunt ſuper capita noſtra, & iniquitates noſtræ exaltatæ ſunt uſque ad cœlum.

77 Quoniam à temporibus patrum noſtrorum ſumus in magno peccato uſque ad diem hunc.

78 Et propter peccata noſtra, & patrum noſtrorum, ſumus traditi cum fratribus noſtris, & cum ſacerdotibus noſtris, regibus terræ in gladium, & captivitatem, & deprædationem, cum confuſione uſque in hodiernum diem.

79 Et nunc quantum eſt hoc, quod contigit nobis miſericordia abs te, Domine Deus, & relinque nobis radicem, & nomen in locum ſanctificationis tuæ,

80 Detegere luminare noſtrum in domo Domini Dei noſtri, dare nobis cibum in omni tempore ſervitutis noſtræ.

81 Et cùm ſerviremus, non fuimus derelicti à Domino Deo noſtro; ſed conſtituit nos in gratia, ponens nobis reges Perſarum dare cibum.

82 Et clarificare templum Domini Dei noſtri, & ædificare deſerta Sion, dare nobis ſtabilitatem in Judæa, & Jeruſalem.

83 Et nunc quid dicimus, Domine, habentes hæc? Tranſgreſſi enim ſumus præcepta tua, quæ dediſti in manus puerorum tuorum prophetarum,

84 Dicens: Quoniam terra, in quam introiſtis poſſidere hæreditatem ejus, terra polluta eſt coinquinationibus alienigenarum terræ, & immunditiæ illorum repleverunt eam totam immunditia ſua.

85 Et nunc filias veſtras non conjungetis filiis eorum, & filias eorum non accipietis filiis veſtris,

86 Et non inquiretis pacem habere cum illis omni tempore, ut invaleſcentes manducetis optima terræ, & hæreditatem diſtribuatis filiis veſtris uſque in ævum.

87 Et quæ contingunt nobis, omnia fiunt propter opera noſtra maligna, & magna peccata noſtra.

88 Et dediſti nobis talem radicem, & rurſum reverſi ſumus tranſgredi legitima tua, uti commiſceremur immunditiæ alienigenarum gentium terræ hujus.

89 Nonne iraſceris nobis perdere nos, quoadúſque non relinquatur radix, & nomen noſtrum?

90 Domine Deus Iſrael, verax es. Derelicta eſt enim radix uſque in hodiernum diem.

91 Ecce, nunc ſumus in conſpectu tuo in iniquitatibus noſtris. Non eſt enim adhuc ſtare ante te in his.

92 Et cùm adorãdo confiteretur Eſdras flens, humi proſtratus ante templum, congregati ſunt ante eum ex Jeruſalẽ turba magna valde, viri, & mulieres, & juvenes, & juvenculæ. Fletus enim erat magnus in ipſa multitudine.

93 Et cùm clamaſſet Jechonias Jeheli ex filiis Iſrael, dixit Eſdræ: Nos in Dñm peccavimus, quòd collocavimus nobis in matrimonium mulieres alienigenas ex gentibus terræ.

94 Et nunc es ſuper omnem Iſrael. In his ergo ſit jusjurandum à Domino, expellere omnes uxores noſtras, quæ ex alienigenis ſunt cum filiis earum.

95 Sicut tibi decretum eſt à majoribus ſecundùm legem Domini exurgens explica.

96 Ad te enim ſpectat negotium: & nos tecum ſumus: viriliter fac.

97 Et exurgens Eſdras adjuravit principes ſacerdotum, & Levitas, & omnem Iſrael, facere ſecundùm hæc, & juraverunt.

CAPUT IX.

Jubentur abjicere uxores alienigenas cum filiis, & recenſentur, qui ex ſacerdotibus, ac Levitis juncti illis erant. Eſdras legit legem Domini coram populo: quibus peractis, jubentur, ut ad propria digreſſi, lætum diem agant.

1 ET exurgens Eſdras ab ante atrium templi, abiit in paſtophorium Jonathæ filii Naſabi.

2 Et hoſpitatus illic non guſtavit panem, nec aquam bibit, ſuper iniquitatem multitudinis.

3 Et facta eſt prædicatio in omni Judæa, & in Jeruſalem omnibus, qui erant ex captivitate in Jeruſalem congregati,

4 Ut quicumq; non cucurrerit biduo, vel triduo dici, ſecundùm judicium aſſidentium ſeniorum, tollerētur facultates ſuæ, & ipſe alienus judicaretur à multitudine captivitatis.

5 Et cõgregati ſunt omnes, qui erãt ex tribu Juda, & Benjamin in tribus diebus in Jeruſalem: hic mẽſis eſt nonus, dies mẽſis vigeſimus.

6 Et ſedit omnis multitudo in area templi, trementes, propter hyemem præſentem.

7 Et exurgens Eſdras, dixit illis: Vos iniquè feciſtis collocantes vobis in matrimonium uxores alienigenas, ut adderetis ad peccata Iſrael.

8 Et nunc date confeſſionem, & magnificentiam Domino Deo patrum noſtrorum.

9 Et perficite voluntatem ipſius, & diſcedite à gentibus terræ, & ab uxoribus alienigenis.

10 Et clamavit omnis multitudo, & dixerunt voce magna: Sicut dixiſti, faciemus.

11 Sed quoniã multitudo magna eſt & tempus hybernum, & non poſſumus inſubſidiati ſtare: & hoc opus non eſt nobis unius diei, neque bidui: multùm enim in his peccavimus:

12 Stent præpoſiti multitudinis, & omnes qui nobiſcum inhabitant, & quotquot habent uxores apud ſe alienigenas.

13 Et aſſiſtant accepto tempore ex omni loco presbyteri, & judices, uſquequò ſolvant iram Domini negotii hujus.

14 Jonathas autem filius Ezeli, & Ozias thecam ſuſceperunt ſecundùm hæc: & Boſoramus, & Levis, & Sabbathæus ſimul cooperati ſunt cum illis.

15 Et ſteterunt ſecundùm hæc omnia univerſi, qui erant ex captivitate.

16 Et elegit ſibi viros Eſdras ſacerdos, principes magnos de patribus eorum ſecundùm nomina: & conſederunt novilunio menſis decimi examinare negotium iſtud.

17 Et determinatum eſt de viris, qui habebant uxores alienigenas, uſque ad neomeniam primi menſis:

18 Et inventi ſunt ex ſacerdotibus permiſti, qui habebant alienigenas uxores.

19 Ex filiis Jeſu filii Joſedec, & fratribus ejus: Naſcas, & Eliozerus, & Joribus, & Joadeus,

20 Et injecerunt manus, ut expellerent uxores ſuas: & ad litandum in exorationem, arietem pro ignorantia ſua.

21 Et ex filiis Semmeri: Maſeas, & Eſſes, & Jeelech, Azarias.

22 Et ex filiis Foſere: Limoſias, Hiſmaenis, & Nathanee, Juſſio, Reddus, & Thalſas.

23 Et ex Levitis: Jorabdus, & Semeis, & Colnis, & Calitas, & Facteas, & Colvas, & Elionas.

24 Et ex ſacris cantoribus: Eliaſib, Zaccarus.

25 Et ex oſtiariis: Salumus, & Tolbanes.

26 Et ex Iſrael: ex filiis Foro, Ozi, & Remias, & Geddias, & Melchias, & Michelus, Eleazarus, & Jammebias, & Bannas.

27 Et ex filiis Jolaman: Chamas, & Zacharias, & Jezrelus, & Joddius, & Erimoth, & Helias.

28 Et ex filiis Zathoim: Eliadas, & Liaſumus, Zochias, & Larimoth, & Zabdis, & Tebedias,

29 Et ex filiis Zebes: Joannes, & Amanias, & Zabdias, & Emeus.

30 Et ex filiis Banni: Olamus, & Maluchus, & Jeddeus, & Jaſub, & Azabus, & Jerimoth.

31 Et ex filiis Addin: Naathus, & Mooſias, & Caleus, & Raanas, Maaſeas, Mathathias, & Beſeel, & Bonnus, & Manaſſes.

32 Et ex filiis Nuae: Noneas, & Aſeas, & Melchias, & Sameas, & Simon, & Benjamin, & Malchus, & Marthas.

33 Et ex filiis Aſom: Carianeus, Mathathias, & Bannus, & Eliphalach, & Manaſſes, & Semei.

34 Et ex filiis Banni: Jeremias, & Moadias, & Abramus, & Johel, & Baneas, & Pelias, & Jonas, & Marimoth, & Eliaſib, & Mathaneus, & Eliaſis, & Orizas, & Dielus, & Semedius, & Zambris, & Joſephus.

35 Et ex filiis Nobei: Idelus, & Mathathias, & Sabadus, & Zecheda, Sedmi, & Jeſſei, Baneas.

36 Omnes iſti conjunxerunt ſibi uxores alienigenas, & dimiſerunt eas cum filiis.

37 Et inhabitaverunt ſacerdotes, & Levitæ, & qui erant ex Iſrael, in Jeruſalem, & in tota una regione, novilunio menſis ſeptimi. Et erant filii Iſrael in commorationibus ſuis.

38 Et congregata eſt omnis multitudo ſimul in aream, quæ eſt ab Oriente portæ ſacræ:

39 Et dixerunt Eſdræ pontifici, & lectori: ut afferret legem Moyſi, quæ tradita eſt à Domino Deo Iſrael.

40 Et attulit Eſdras pontifex legem omni multitudini eorum, à viro uſque ad mulierem, & omnibus ſacerdotibus, audire legem novilunio menſis ſeptimi.

41 Et legebat in area, quæ eſt ante ſacram portam templi, à prima luce uſque ad veſpe-

ram,coram viris, & mulieribus. Et dede-
runt omnes ſenſum ad legem.
42 Et ſtetit Eſdras ſacerdos, & lector legis
ſuper ligneum tribunal, quod fabricatũ erat.
43 Et ſteterunt ad eum Mathathias, & Sa-
mus, Ananias, Azarias, Urias, Ezechias,
& Baltamus ad dexteram:
44 Et ad ſiniſtram Faldeus, Miſael, Malachi-
as, Abuſthas, Sabus, Nabadias, & Zacharias.
45 Et aſſumpſit Eſdras librum coram omni
multitudine: præſidebat enim in gloria in
conſpectu omnium.
46 Et cùm abſolviſſet legem, omnes erecti
ſteterunt: & benedixit Eſdras Dñm Deum al-
tiſſimum, Deum Sabaoth omnipotentem.
47 Et reſpondit omnis populus, Amen.
Et elevatis ſurſum manibus procidentes in
terram, adoraverunt Dominum.
48 Jeſus, & Bananeus, & Sarebias, & Jaddi-
nius, & Accubus, & Sabbatheus, & Cali-
thes, & Azarias, & Joradus, & Ananias,
& Philias Levitæ,
49 Qui docebant legem Dñi, & in multitu-
dine legebant legem Domini, & præferebant
ſinguli eos, qui intelligebant lectionem.
50 Et dixit Atharathes Eſdræ pontifici, &
lectori, & Levitis, qui docebant multitudinẽ,
51 Dicens: Dies hic ſanctus eſt Domino. Et
omnes flebant, cùm audiſſent legem.
52 Et dixit Eſdras: Digreſſi ergo manducate
pinguiſſima quæque & bibite dulciſſima quę-
que, & mittite munera his, qui non habent.
53 Sanctus enim eſt hic dies Dñi, & nolite
mœſti eſſe. Dominus enim clarificabit vos.
54 Et Levitæ denuntiabant in publico om-
nibus, dicentes: Dies hic ſanctus eſt, no-
lite mœſti eſſe.
55 Et abierunt omnes manducare, & bibe-
re, & epulari, & dare munera his, qui non ha-
bebant, ut epularentur. Magnificè enim
ſunt exaltati verbis, quibus edocti ſunt.
56 Et congregati ſunt univerſi in Jeruſalem
celebrare lætitiam, ſecundùm teſtamen-
tum Domini Dei Iſrael.

LIBER ESDRÆ IV.

CAPUT PRIMUM.

Mittitur Eſdras à Domino, multa ingratis Judæis exhibita beneficia exprobraturus.

1 Liber Eſdræ prophetæ ſecun-
dus, filii Sarei, filii Azarei,
filii Helciæ, filii Sadaniæ, fi-
lii Sadoch, filii Achitob,
2 Filii Achiæ, filii Phinees,
filii Heli, filii Ameriæ, fi-
lii Aſiel, filii Marimoth, filii Arna, filii
Oziæ, filii Borith, filii Abiſei, filii Phi-
nees, filii Eleazar,
3 Filii Aaron ex tribu Levi, qui fuit ca-
ptivus in regione Medorum, in regno Ar-
taxerxis regis Perſarum.
4 Et factum eſt verbum Domini ad me,
dicens:
5 Vade, & nuntia populo meo facinora ip-
ſorum, & filiis eorum iniquitates, quas in me
admiſerunt, ut nuntient filiis filiorum:
6 Quia peccata parentum ipſorum in il-
lis creverunt. Obliti enim mei ſacrifica-
verunt diis alienis.
7 Nonne ego eduxi eos de terra Ægypti,
de domo ſervituris? Ipſi autem irritave-
runt me, & conſilia mea ſpreverunt.
8 Tu autem excute comam capitis tui,
& projice omnia mala ſuper illos: quo-
niam non obedierunt legi meæ. Populus
autem eſt indiſciplinatus.
9 Uſquequò eos ſuſtinebo, quibus tanta
beneficia contuli?
10 Reges multos propter eos ſubverti:
Pharaonem cum pueris ſuis, & omnem
exercitum ejus percuſſi.
11 Omnes gentes à facie eorum perdidi,
& in Oriente provinciarum duarum po-
pulos Tyri, & Sidonis diſſipavi, & om-
nes adverſarios eorum interfeci.
12 Tu verò loquere ad eos, dicens: Hæc
dicit Dominus:
13 Nempe ego vos per mare tranſmeavi,
& plateas vobis initio munitas exhibui,
ducem vobis dedi Moyſen, & Aaron ſa-
cerdotem:
14 Lucem vobis per columnam ignis præ-
ſtiti, & magna mirabilia feci in vobis: vos
autem mei obliti eſtis, dicit Dominus.
15 Hæc dicit Dominus omnipotens: Co-
turnix vobis in ſigno fuit, caſtra vobis ad
tutelam dedi, & illic murmuraſtis:
16 Et non triumphaſtis in nomine meo de
perditione inimicorum veſtrorum, ſed ad-
huc nunc uſque murmuraſtis.
17 Ubi ſunt beneficia, quæ præſtiti vo-
bis? Nonne in deſerto cùm eſuriretis, pro-
clamaſtis ad me,
18 Dicentes: Ut quid nos in deſertum
iſtud adduxiſti interficere nos? melius no-
bis fuerat ſervire Ægyptiis, quàm mori in
deſerto hoc.
19 Ego dolui gemitus veſtros, & dedi
vobis manna in eſcam. Panem Angelo-
rum manducaſtis.
20 Nonne cùm ſitiretis, petram excidi,
& fluxerunt aquæ in ſaturitate? propter
æſtus foliis arborum vos texi.
21 Diviſi vobis terras pingues: Chana-
næos, & Pherezæos, & Philiſthæos à fa-
cie veſtra projeci: quid faciam vobis ad-
huc: dicit Dominus?
22 Hæc dicit Dominus omnipotens: In de-
ſerto cùm eſſetis in flumine Amorrhęo ſitien-
tes, & blaſphemantes nomen meum,
23 Non ignem vobis pro blaſphemiis de-
di, ſed mittens lignum in aquam, dulce
feci flumen.
24 Quid tibi faciam, Jacob? Noluiſti obe-
dire Juda. Transferam me ad alias gen-
tes, & dabo eis nomen meum, ut cuſto-
diant legitima mea.
25 Quoniam me dereliquiſtis, & ego vos
derelinquam. Petentibus vobis à me miſe-
ricordiam, non miſerebor.

Digitized by Google

26 Quando invocabitis me, ego non exau-
diam vos. Maculaſtis enim manus veſtras
ſanguine, & pedes veſtri impigri ſunt ad
committenda homicidia.
27 Non quaſi me dereliquiſtis, ſed vos ip-
ſos, dicit Dominus.
28 Hæc dicit Dominus omnipotens: Nonne
ego vos rogavi, ut pater filios, & ut mater
filias, & ut nutrix parvulos ſuos,
29 Ut eſſetis mihi in populum, & ego vo-
bis in Deum, & vos mihi in filios, & ego
vobis in patrem?
30 Ita vos collegi, ut gallina pullos ſuos
ſub alas ſuas. Modò autem quid faciam
vobis? Projiciam vos à facie mea.
31 Oblationem cùm mihi attuleritis, aver-
tam faciem meam à vobis. Dies enim feſtos
veſtros, & neomenias, & circumciſiones
repudiavi.
32 Ego miſi pueros meos prophetas ad
vos, quos acceptos interfeciſtis, & lania-
ſtis corpora eorum, quorum ſanguinem ex-
quiram, dicit Dominus.
33 Hæc dicit Dominus omnipotens: Do-
mus veſtra deſerta eſt: Projiciam vos ſicut
ventus ſtipulam,
34 Et filii procreationem non facient: quo-
niam mandatum meum neglexerunt, & quod
malum eſt, coram me fecerunt.
35 Tradam domos veſtras populo venien-
ti, qui me non audientes credunt: quibus
ſigna non oſtendi, facient, quæ præcepi.
36 Prophetas non viderunt, & memora-
buntur iniquitatum eorum.
37 Teſtor populi venientis gratiam, cu-
jus parvuli exultant cum lætitia, me non
videntes oculis carnalibus, ſed ſpiritu
credentes, quæ dixi.
38 Et nunc, frater, aſpice, quæ gloria: &
vide populum venientem ab Oriente,
39 Quibus dabo ducatum Abraham, Iſaac,
& Jacob, & Oſee, & Amos, & Michææ,
& Joel, & Abdiæ, & Jonæ,
40 Et Nahum, & Habacuc, Sophoniæ,
Aggæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui &
Angelus Domini vocatus eſt.

CAPUT II.

Synagoga ſub figura matris revocatur à malis ſuis ad vitam rectiorem.

1 HÆc dicit Dominus: Ego eduxi po-
pulum iſtum de ſervitute, quibus
mandata dedi per pueros meos prophetas,
quos audire noluerunt, ſed irrita fecerunt
mea conſilia.
2 Mater, quæ eos generavit, dicit illis:
Ite filii, quia ego vidua ſum, & derelicta.
3 Educavi vos cum lætitia, & amiſi vos
cum luctu, & triſtitia, quoniam peccaſtis
coram Domino Deo veſtro, & quod ma-
lum eſt coram eo feciſtis.
4 Modò autem quid faciam vobis? ego
vidua ſum, & derelicta: ite, filii, & pe-
tite à Domino miſericordiam.
5 Ego autem te, pater, teſtem invoco
ſuper matrem filiorum, qui noluerunt te-
ſtamentum meum ſervare,
6 Ut des eis confuſionem, & matrem eorum
in direptionem, ne generatio eorum fiat.
7 Diſpergantur in gentes nomina eorum,
deleantur à terra: quoniam ſpreverunt
ſacramentum meum.
8 Væ tibi, Aſſur, qui abſcondis iniquos
penes te. Gens mala, memorare, quid
fecerim Sodomæ, & Gomorrhæ,
9 Quorum terra jacet in piceis glebis, & ag-
geribus cinerum: ſic dabo eos, qui me non
audierunt, dicit Dominus omnipotens.
10 Hæc dicit Dominus ad Eſdram: Nun-
tia populo meo, quoniam dabo eis regnum
Jeruſalem, quod daturus eram Iſrael.
11 Et ſumam mihi gloriam illorum, &
dabo eis tabernacula æterna, quæ præpa-
raveram illis.
12 Lignum vitæ erit illis in odore unguen-
ti, & non laborabunt, neque fatigabuntur.
13 Ite, & accipietis. Rogate vobis dies
paucos, ut immorentur. Jam paratum eſt
vobis regnum: vigilate.
14 Teſtare cœlum, & terram. Contrivi
enim malum, & creavi bonum, quia vi-
vo ego, dicit Dominus.
15 Mater amplectere filios tuos, educa illos
cum lætitia. Sicut columba confirma pedes
eorum: quoniam te elegi, dicit Dominus.
16 Et reſuſcitabo mortuos de locis ſuis,
& de monumentis educam illos, quoniam
cognovi nomen meum in Iſrael.
17 Noli timere, mater filiorum: quo-
niam te elegi, dicit Dominus.
18 Mittam tibi adjutorium pueros meos
Iſaiam, & Jeremiam, ad quorum conſi-
lium ſanctificavi, & paravi tibi arbores
duodecim gravatas variis fructibus:
19 Et totidem fontes fluentes lac, & mel, &
montes immenſos ſeptem, habentes roſam, &
lilium, in quibus gaudio implebo filios tuos.
20 Viduam juſtifica, pupillo judica, egen-
ti da, orphanum tuere, nudum veſti,
21 Confractum, & debilem cura, claudum
irridere noli, tutare mancum, & cæcum
ad viſionem claritatis meæ admitte:
22 Senē, & juvenem intra muros tuos ſerva:
23 Mortuos ubi inveneris, ſignans com-
menda ſepulchro, & dabo tibi primam ſeſ-
ſionem in reſurrectione mea.
24 Pauſa, & quieſce, populus meus,
quia veniet requies tua.
25 Nutrix bona, nutri filios tuos, con-
firma pedes eorum.
26 Servos, quos tibi dedi, nemo ex eis inte-
riet: eos ego enim requiram de numero tuo.
27 Noli fatigari. Cùm enim venerit dies
preſſuræ, & anguſtiæ, alii plorabunt, & tri-
ſtes erunt: tu autem hilaris, & copioſa eris.
28 Zelabunt gentes, & nil adversùs te po-
terunt, dicit Dominus.
29 Manus meæ tegent te, ne filii tui ge-
hennam videant.
30 Jucundare mater cum filiis tuis, quia
ego te eripiam, dicit Dominus.
31 Filios tuos dormientes memorare, quo-
niā ego eos educam de lateribus terræ, & mi-
ſericordiam cum illis faciam: quoniam mi-
ſericors ſum, dicit Dominus omnipotens.
32 Amplectere natos tuos uſque dum ve-
nio, & præſtem illis miſericordiam: quo-
niam exuberant fontes mei, & gratia mea
non deficiet.
33 Ego Eſdras præceptum accepi à Domino
in monte Oreb, ut irem ad Iſrael: ad quos

cùm venirem, reprobaverunt me, & reſ-
puerunt mandatum Domini.
34 Ideòq;vobis dico,gentes,quæ auditis, &
intelligitis, Expectate paſtorem veſtrum,re-
quiem æternitatis dabit vobis: quoniam in
proximo eſt ille, qui in fine ſæculi adveniet.
35 Parati eſtote ad præmia regni, quia lux
perpetua lucebit vobis per ęternitatẽ tẽporis.
36 Fugite umbram ſæculi hujus: accipite
jucunditatem gloriæ veſtræ. Ego teſtor pa-
làm ſalvatorem meum.
37 Commendatum donum accipite, & ju-
cundamini, gratias agentes ei, qui vos ad
cœleſtia regna vocavit.
38 Surgite, & ſtate, & videte numerum
ſignatorum in convivio Domini.
39 Qui ſe de umbra ſæculi tranſtulerunt,
ſplendidas tunicas à Domino acceperunt.
40 Recipe, Sion, numerum tuum, & con-
clude candidatos tuos, qui legem Domi-
ni compleverunt.
41 Filiorũ tuorum,quos optabas, plenus eſt
numerus. Roga imperium Domini,ut sãctifi-
cetur populus tuus, qui vocatus eſt ab initio.
42 Ego Eſdras vidi in monte Sion turbam
magnam, quam numerare non potui,& om-
nes canticis collaudabant Dominum.
43 Et in medio eorum erat juvenis ſtatura
celſus, eminentior omnibus illis, & ſingulis
eorũ capitibus imponebat coronas, & magis
exaltabatur: Ego autem miraculo tenebar.
44 Tunc interrogavi angelum, & dixi:
Qui ſunt hi, Domine?
45 Qui reſpondens dixit mihi: Hi ſunt,qui
mortalem tunicam depoſuerunt, & immor-
talem ſumpſerunt, & confeſſi ſunt nomen
Dei: Modò coronantur,& accipiunt palmas.
46 Et dixi angelo: Ille juvenis, quis eſt,
qui eis coronas imponit, & palmas in ma-
nus tradit?
47 Et reſpondens dixit mihi: Ipſe eſt fi-
lius Dei, quem in ſæculo confeſſi ſunt:
ego autem magnificare eos cœpi, qui for-
titer pro nomine Domini ſteterunt.
48 Tunc dixit mihi angelus: Vade, an-
nuntia populo meo, qualia, & quanta mi-
rabilia Domini Dei vidiſti.

C A P U T III.

In omnibus Adæ poſteris, & maximè in Gentibus infidelibus, abundat malitia.

1 ANno trigeſimo ruinæ civitatis, eram
in Babylone, & conturbatus ſum ſu-
per cubiculo meo recumbens, & cogitatio-
nes meæ aſcendebant ſuper cor meum:
2 Quoniam vidi deſertionem Sion, & abun-
dantiam eorum,qui habitabant in Babylone:
3 Et ventilatus eſt ſpiritus meus valdè, &
cœpi loqui ad Altiſſimum verba timorata,
4 Et dixi: O dominator Domine, tu di-
xiſti ab initio, quando plantaſti terram,
& hoc ſolus, & imperaſti populo,
5 Et dediſti Adam corpus mortuum: ſed
& ipſum figmentum manuum tuarum erat,
inſufflaſti in eum ſpiritum vitæ, & factus
eſt vivens coram te:
6 Et induxiſti eum in paradiſo, quem
plantaverat dextera tua, antequam terra
adventaret.
7 Et huic mandaſti diligere viam tuam, &
præterivit eam, & ſtatim inſtituiſti in eo
mortem, & in nationibus ejus, & natæ ſunt
gentes, & tribus, & populi, & cognatio-
nes, quarum non eſt numerus.
8 Et ambulavit unaquæque gens in volun-
tate ſua, & mira agebant coram te, & ſper-
nebant præcepta tua.
9 Iterum autem in tempore induxiſti di-
luvium ſuper inhabitantes ſæculum, & per-
didiſti eos.
10 Et factum eſt in unoquoque eorum, ſi-
cut Adæ mori, ſic his diluvium.
11 Dereliquiſti autem unum ex his Noe
cum domo ſua, & ex eo juſti omnes.
12 Et factum eſt, cùm cœpiſſent multipli-
cari, qui habitabant ſuper terram, & mul-
tiplicaverunt filios, & populos, & gentes
multas: & cœperunt iteratò impietatem
facere plus quàm priores.
13 Et factum eſt, cùm iniquitatem face-
rent coram te, elegiſti tibi virum ex his,
cui nomen erat Abraham.
14 Et dilexiſti eum, & demonſtraſti ei
ſoli voluntatem tuam:
15 Et diſpoſuiſti ei teſtamentum æternum,
& dixiſti ei, ut non umquam derelinque-
res ſemen ejus. Et dediſti ei Iſaac, &
Iſaac dediſti Jacob, & Eſau,
16 Et ſegregaſti tibi Jacob, Eſau autem
ſeparaſti. Et factus eſt Jacob in multitu-
dine magna.
17 Et factum eſt, cùm educeres ſemen ejus
ex Ægypto, adduxiſti ſuper montem Sina.
18 Et inclinaſti cœlos, & ſtatuiſti terram,
& commoviſti orbem, & tremere feciſti
abyſſos, & conturbaſti ſæculum,
19 Et tranſiit gloria tua portas quatuor,
ignis, & terræmotus, & ſpiritus, & gelu,
ut dares ſemini Jacob legem, & genera-
tioni Iſrael diligentiam.
20 Et non abſtuliſti ab eis cor malignum,
ut faceret lex tua in eis fructum.
21 Cor enim malignum bajulans primus
Adam, tranſgreſſus, & victus eſt, ſed &
omnes, qui de eo nati ſunt.
22 Et facta eſt permanens infirmitas, &
lex cum corde populi, cum malignitate
radicis: & diſceſſit, quod bonum eſt, &
manſit malignum.
23 Et tranſierunt tempora, & finiti ſunt an-
ni: & ſuſcitaſti tibi ſervum nomine David.
24 Et dixiſti ei ædificare civitatem nominis
tui,& offerre tibi in eadẽ thus,& oblationes.
25 Et factum eſt hoc annis multis, & deli-
querunt, qui habitabant civitatem.
26 In omnibus facientes ſicut fecit Adam,
& omnes generationes ejus: Utebantur
enim & ipſi corde maligno.
27 Et tradidiſti civitatem tuam in mani-
bus inimicorum tuorum.
28 Numquid meliora faciunt, qui habi-
tant Babylonem? Et propter hoc domina-
bitur Sion?
29 Factum eſt, cùm veniſſem huc, & vidiſſẽ
impietates, quarum non eſt numerus: & de-
linquentes multos vidit anima mea hoc tri-
geſimo anno, & exceſſit cor meum:
30 Quoniam vidi, quomodo ſuſtines eos
peccantes, & pepereiſti impiè agentibus,
& perdidiſti populum tuum, & conſerva-
ſti inimicos tuos, & non ſignificaſti.

31 Nihil memini, quomodo debeat dere-
linqui via hæc. Numquid meliora facit
Babylon, quàm Sion?
32 Aut alia gens cognovit te præter Iſ-
rael? aut quæ tribus crediderunt teſtamen-
tis tuis, ſicut Jacob?
33 Quarum merces non comparuit, neque
labor fructificavit. Pertranſiens enim per-
tranſivi in gentibus, & vidi abundantes eas,
& non memorantes mandatorum tuorum.
34 Nunc ergo pondera in ſtatera noſtras ini-
quitates, & eorum, qui habitant in ſæculo: &
non invenietur nomen tuum, niſi in Iſrael.
35 Aut quando non peccaverunt in conſpe-
ctu tuo, qui habitant terram? aut quæ gens
ſic obſervavit mandata tua? Hos quidem per
nomina invenies ſervaſſe mandata tua, gen-
tes autem non invenies.

CAPUT IV.

Retunditur curioſi ſcrutatoris præſumptio, adductis variis ſimilitudinibus.

1 ET reſpondit ad me angelus, qui miſſus
eſt ad me, cui nomen Uriel,
2 Et dixit mihi: Excedens exceſſit cor
tuum in ſæculo hoc, & comprehendere co-
gitas viam Altiſſimi.
3 Et dixi: Ita, Dñe meus. Et reſpondit mihi,
& dixit: Tres vias miſſus ſum oſtendere tibi,
& tres ſimilitudines proponere coram te.
4 De quibus mihi ſi renuntiaveris unam
ex his, & ego tibi demonſtrabo viam,
quam deſideras videre, & docebo te, un-
de ſit cor malignum.
5 Et dixi: Loquere, Domine meus. Et di-
xit ad me: Vade, pondera mihi ignis pon-
dus, aut menſura mihi flatum venti, aut re-
voca mihi diem, quæ præteriit.
6 Et reſpondi, & dixi: Quis natorum po-
terit facere, ut me interroges de his?
7 Et dixit ad me: Si eſſem interrogans te,
dicens: Quantæ habitationes ſunt in corde
maris, aut quantæ venæ ſunt in principio
abyſſi, aut quantæ venæ ſunt ſuper firmamen-
tum, aut qui ſunt exitus paradiſi:
8 Diceres mihi fortaſſis, in abyſſum non
deſcendi, neque in infernum adhuc, ne-
que in cœlum umquam aſcendi.
9 Nunc autem non interrogavi te, niſi de
igne, & vento, & die, per quem tranſiſti,
& à quibus ſeparari non potes: & non re-
ſpondiſti mihi de eis.
10 Et dixit mihi: Tu, quæ tua ſunt, tecum
coadoleſcentia, non potes cognoſcere:
11 Et quomodo poterit vas tuũ capere Altiſ-
ſimi viam, & jam exteriùs corrupto ſæculo in-
telligere corruptionẽ evidentẽ in facie mea?
12 Et dixi illi: Melius erat nos non eſſe,
quàm adhuc viventes vivere in impietatibus
& pati, & non intelligere de qua re.
13 Et reſpondit ad me, & dixit: Profici-
ſcens profectus ſum ad ſilvam lignorum cam-
pi, & cogitaverunt cogitationem,
14 Et dixerunt: Venite, & eamus, & facia-
mus ad mare bellum, ut recedat coram no-
bis, & faciamus nobis alias ſilvas.
15 Et ſimiliter fluctus maris, & ipſi cogitave-
runt cogitationem, & dixerunt: Venite aſcen-
dentes, debellemus ſilvas campi, ut & ibi con-
ſummemus nobiſmetipſis aliam regionem.
16 Et factus eſt cogitatus ſilvæ in vanum:
Venit enim ignis, & conſumpſit eam.
17 Similiter & cogitatus fluctuum maris:
ſtetit enim arena, & prohibuit eos.
18 Si enim eſſes judex horum, quem incipe-
res juſtificare, aut quem condemnare?
19 Et reſpondi, & dixi: Utique vanam cogi-
tationem cogitaverunt: terra enim data eſt
ſilvæ, & mari locus portare fluctus ſuos.
20 Et reſpondit ad me, & dixit: Bene tu ju-
dicaſti, & quare non judicaſti tibimetipſi?
21 Quemadmodum enim terra ſilvæ data
eſt, & mare fluctibus ſuis: ſic qui ſuper ter-
ram inhabitant, quæ ſunt ſuper terram intel-
ligere ſolummodo poſſunt: & qui ſuper cœ-
los, quæ ſuper altitudinem cœlorum.
22 Et reſpondi, & dixi: Deprecor te, Domi-
ne, ut mihi detur ſenſus intelligendi.
23 Non enim volui interrogare de ſuperio-
ribus tuis, ſed de his, quæ pertranſeunt per
nos quotidie, propter quid Iſrael datus in
opprobrium gentibus? quem dilexiſti popu-
lum datus eſt tribubus impiis, & lex patrum
noſtrorum in interitum deducta eſt, & diſ-
poſitiones ſcriptæ nuſquam ſunt:
24 Et pertranſivimus de ſæculo ut locuſtæ, &
vita noſtra ſtupor, & pavor, & nec digni ſu-
mus miſericordiam conſequi.
25 Sed quid faciet nomini ſuo quod invoca-
tum eſt ſuper nos? & de his interrogavi.
26 Et reſpondit ad me, & dixit: Si fue-
ris plurimum ſcrutatus, frequenter mira-
beris: quoniam feſtinans feſtinat ſæculum
pertranſire,
27 Et non capit portare, quæ in futuris
temporibus juſtis repromiſſa ſunt: quo-
niam plenum injuſtitia eſt ſæculum hoc,
& infirmitatibus.
28 De quibus autem interrogas, dicam:
ſeminatum enim eſt malum, & necdum ve-
nit deſtructio ipſius.
29 Si ergo non inverſum fuerit, quod ſemina-
tum eſt, & diſceſſerit locus, ubi ſeminatum eſt
malum, non veniet, ubi ſeminatum eſt bonum.
30 Quoniam gramen ſeminis mali ſemina-
tum eſt in corde Adam ab initio: & quantum
impietatis generavit uſque nunc, & generat,
uſque cùm veniat area?
31 Æſtima autem apud te gramẽ mali ſemi-
nis: quantum fructum impietatis generavit:
32 Quando ſecatæ fuerint ſpicæ, quarum
non eſt numerus, quam magnam aream in-
cipient facere?
33 Et reſpondi, & dixi: Quomodo, & quan-
do hæc? Quare modici, & mali anni noſtri?
34 Et reſpondit ad me, & dixit mihi:
Non feſtines tu ſuper Altiſſimum. Tu enim
feſtinas inaniter eſſe ſuper ipſum: nam
exceſſus tuus multus.
35 Nonne de his interrogaverunt animæ
juſtorum in promptuariis ſuis, dicentes:
Uſquequò ſpero ſic? & quando veniet fru-
ctus areæ mercedis noſtræ?
36 Et reſpondit ad ea Jeremiel Archan-
gelus, & dixit: Quando impletus fuerit
numerus ſeminum in vobis: quoniam in
ſtatera ponderavit ſæculum,
37 Et menſura menſuravit tempora, &
numero numeravit tempora, & non com-
movit, nec excitavit, uſque dum implea-
tur prædicta menſura.

38 Et reſpondi,& dixi:O dominator Domi-
ne, ſed & nos omnes pleni ſumus impietate.
39 Et ne forte propter nos non impleantur
juſtorum areæ, propter peccata inhabitan-
tium ſuper terram.
40 Et reſpondit ad me, & dixit: Vade, &
interroga prægnantem,ſi quando impleverit
novem menſes ſuos, adhuc poterit matrix
ejus retinere partum in ſemetipſa?
41 Et dixi, Non poteſt, Domine. Et di-
xit ad me: In inferno promptuaria anima-
rum matrici aſſimilata ſunt.
42 Quemadmodum enim illa feſtinat, quæ
parit,effugere neceſſitatem partus: ſic & hęc
feſtinat reddere ea, quæ commendata ſunt.
43 Ab initio tibi demonſtrabitur de his,
quæ concupiſcis videre.
44 Et reſpondi, & dixi: Si inveni gratiam
ante oculos tuos, & ſi poſſibile eſt, & ſi
idoneus ſum,
45 Demonſtra mihi, ſi pluſquàm præteri-
tum ſit, habet venire, aut plura pertran-
ſierunt ſupra quàm futurum eſt.
46 Quid pertranſivit, ſcio: quid autem
futurum ſit, ignoro.
47 Et dixit ad me: Sta ſuper dexteram
partem, & demonſtrabo tibi interpreta-
tionem ſimilitudinis.
48 Et ſteti, & vidi: & ecce fornax ardens
tranſiit coram me, & factum eſt, cùm tran-
ſiret flamma, vidi, & ecce ſuperavit fumus.
49 Poſt hæc tranſiit coram me nubes ple-
na aquæ, & immiſit pluviam impetu mul-
tam: & cùm tranſiiſſet impetus pluviæ,
ſuperaverunt in ea guttæ.
50 Et dixit ad me: Cogita tibi: ſicut creſcit
pluvia ampliùs quàm guttæ, & ignis quàm fu-
mus; ſic ſuperabundavit, quæ tranſivit men-
ſura. Superaverunt autem guttæ, & fumus:
51 Et oravi, & dixi: Putas vivo uſque in
diebus illis? vel quid erit in diebus illis?
52 Reſpondit ad me, & dixit: De ſignis,
de quibus me interrogas, ex parte poſſum
tibi dicere, de vita autem tua non ſum
miſſus dicere tibi, ſed neſcio.

CAPUT V.

Varia ſigna de futuris rebus Eſdræ per Angelum oſtenduntur pro captivorum ſpe, ac conſolatione.

1 DE ſignis autem: ecce dies venient,in
quibus apprehendentur, qui inhabi-
tant terram in cenſu multo: & abſcondetur
veritatis via, & ſterilis erit à fide regio:
2 Et multiplicabitur injuſtitia ſuper hanc,
quā ipſe tu vides,& ſuper quam audiſti olim:
3 Et erit impoſito veſtigio quam nunc vides
regnare regionem,& videbūt eam deſertam.
4 Si autem tibi dederit Altiſſimus vivere,
videbis poſt tertiam tubam, & relucceſcet
ſubitò ſol noctu, & luna ter in die,
5 Et de ligno ſanguis ſtillabit, & lapis da-
bit vocem ſuam, & populi commovebuntur:
6 Et regnabit, quem non ſperant, qui in-
habitant ſuper terram, & volatilia com-
migrationem facient:
7 Et mare Sodomiticum piſces rejiciet, &
dabit vocem noctu, quam non noverant mul-
ti, omnes autem audient vocem ejus,
8 Et chaos fiet per loca multa, & ignis fre-
quenter remittetur, & beſtiæ agreſtes tranſ-
migrabunt, & mulieres menſtruatæ parient
monſtra,
9 Et in dulcibus aquis ſalſæ invenientur, &
amici omnes ſemetipſos expugnabunt: & ab-
ſcondetur tunc ſenſus, & intellectus ſepa-
rabitur in promptuarium ſuum:
10 Et quæretur à multis, & non invenie-
tur: & multiplicabitur injuſtitia, & in-
contientia ſuper terram.
11 Et interrogabit regio proximam ſuam,
& dicet: Numquid per te pertranſiit Juſti-
tia juſtum faciens? Et hoc negabit:
12 Et erit in illo tempore, & ſperabunt
homines, & non impetrabunt: laborabunt,
& non dirigentur viæ eorum.
13 Hæc ſigna dicere tibi permiſſum eſt mi-
hi: & ſi oraveris iterum, & ploraveris,
ſicut & nunc, & jejunaveris ſeptem die-
bus, audies iteratò horum majora.
14 Et evigilavi,& corpus meum horruit val-
dè: & anima mea laboravit, ut deficeret.
15 Et tenuit me, qui venit angelus, qui
loquebatur in me, & confortavit me, &
ſtatuit me ſuper pedes.
16 Et factum eſt in nocte ſecunda, & ve-
nit ad me Salathiel dux populi, & dixit
mihi: Ubi eras? & quare vultus tuus triſtis?
17 An neſcis, quoniam tibi creditus eſt Iſ-
rael in regione tranſmigrationis eorum?
18 Exurge ergo, & guſta panem, & non
derelinquas nos, ſicut paſtor gregem ſuum
in manibus luporum malignorum.
19 Et dixi: Vade à me, & non appropies
ad me. Et audivit, ut dixi: & receſſit à me.
20 Et ego jejunavi diebus ſeptem ululans, &
plorans,ſicut mihi mandavit Uriel Angelus,
21 Et factum eſt poſt dies ſeptem, & ite-
rum cogitationes cordis mei moleſtæ erant
mihi valdè,
22 Et reſumpſit anima mea ſpiritum in-
tellectus: & iterum cœpi loqui coram Al-
tiſſimo ſermones.
23 Et dixi: Dominator Domine, ex om-
ni ſilva terræ, & omnibus arboribus ejus,
elegiſti vineam unicam:
24 Et ex omni terra orbis, elegiſti tibi
foveam unam: & ex omnibus floribus or-
bis elegiſti tibi lilium unum:
25 Et ex omnibus abyſſis maris repleſti tibi
rivum unum: & ex omnibus ædificatis ci-
vitatibus ſanctificaſti tibimetipſi Sion:
26 Et ex omnibus creatis volatilibus nomi-
naſti tibi columbā unam:& ex omnibus plaſ-
matis pecoribus providiſti tibi ovem unam:
27 Et ex omnibus multiplicatis populis ac-
quiſiviſti tibi populum unum: & ab omni-
bus probatam legem donaſti huic, quem
deſideraſti, populo.
28 Et nunc, Dñe, ut quid tradidiſti unum
pluribus? Et præparaſti ſuper unam radicem
alias,& diſperdidiſti unicum tuum in multis.
29 Et conculcaverunt eum, qui contradi-
cebant ſponſionibus tuis, quique tuis te-
ſtamentis non credebant.
30 Et ſi odiens odiſti populum tuum, tuis
manibus debet caſtigari.
31 Et factum eſt, cùm locutus eſſem ſer-
mones, & miſſus eſt angelus ad me, qui
ante venerat ad me præterita nocte.
32 Et dixit mihi: Audi me, & inſtruam

Digitized by Google

te: & intende mihi, & adjiciam coram te.

33 Et dixi, Loquere, Domine meus. Et dixit ad me: Valdè tu in exceſſu mentis factus es pro Iſrael: an plus dilexiſti eum, quàm qui eum fecit?

34 Et dixi ad eum: Non, Domine, ſed dolens locutus ſum. Torquent enim me renes mei per omnem horam, quærentem apprehendere ſemitam Altiſſimi, & inveſtigare partem judicii ejus.

35 Et dixit ad me, Non potes. Et dixi: Quare, Domine? ad quid naſcebar, aut quare non fiebat matrix matris meæ mihi ſepulchrum, ut non viderem laborem Jacob, & defatigationem generis Iſrael?

36 Et dixit ad me: Numera mihi, quæ necdum venerant, & collige mihi diſperſas guttas, & revirida mihi aridos flores,

37 Et aperi mihi clauſa promptuaria, & produc mihi incluſos in eis flatus: demonſtra mihi vocis imaginem: & tunc oſtendam tibi laborem, quem rogas videre.

38 Et dixi: Dominator Domine, quis enim eſt, qui poteſt hæc ſcire, niſi qui cum hominibus habitationem non habet?

39 Ego autem inſipiens: & quomodo potero dicere de his, quibus me interrogaſti?

40 Et dixit ad me: Quomodò non potes facere unum de his, quæ dicta ſunt: ſic non poteris invenire judicium meum, aut in fine charitatem, quam populo promiſi.

41 Et dixi: Sed ecce, Domine, tu propè es his, qui in finem ſunt: & quid facient, qui ante me fuerunt, aut nos, aut hi, qui poſt nos?

42 Et dixit ad me: Coronæ aſſimilabo judicium meum. Sicut non noviſſimorum tarditas, ſic nec priorum velocitas.

43 Et reſpondi, & dixi: Nec poteras facere eos, qui facti ſunt, & qui ſunt, & qui futuri ſunt, in unum, ut celeriùs judicium tuum oſtendas?

44 Et reſpondit ad me, & dixit: Non poteſt feſtinare creatura ſuper creatorem, nec ſuſtinere ſæculum eos, qui in eo creandi ſunt in unum.

45 Et dixi: Quomodò dixiſti ſervo tuo, quoniam vivificans vivificaſti à te creatam creaturam in unum, & ſuſtinebat creatura, poterit & nunc portare præſentes in unum.

46 Et dixit ad me: Interroga matricem mulieris, & dices ad eam: Et ſi paris, quare per tempus? Roga ergo eam, ut det decem in unum.

47 Et dixi: Non utique poterit: ſed ſecundùm tempus.

48 Et dixit ad me: Et ego dedi matricem terræ his, qui ſeminati ſunt ſuper eam per tempus.

49 Quemadmodum enim infans non parit ea, quæ ſenum ſunt: ſic ego diſpoſui à me creatum ſæculum.

50 Et interrogavi, & dixi: Cùm jam dederis mihi viam, loquar coram te: nam mater noſtra, de qua dixiſti mihi, adhuc juvenis eſt: jam ſenectuti appropinquat.

51 Et reſpondit ad me, & dixit: Interroga eam, quæ parit, & dicet tibi.

52 Dices enim ei: Quare quos peperiſti, nunc non ſunt ſimiles his, qui ante te, ſed minores ſtatura?

53 Et dicet tibi & ipſa: Alii ſunt, qui in juventute virtutis nati ſunt: & alii, qui ſub tempore ſenectutis deficiente matrice ſunt nati.

54 Conſidera ergo & tu, quoniam minori ſtatura eſtis præ his, qui ante vos:

55 Et qui poſt vos, minori quàm vos, quaſi jam ſeneſcentes creaturæ, & fortitudinem juventutis prætereuntes. Et dixi: Rogo, Domine, ſi inveni gratiam ante oculos tuos, demonſtra ſervo tuo, per quem viſites creaturam tuam.

CAPUT VI.

Deus omnia novit, antequam fiant, & omnia creavit propter hominem, omniumque fines conſiderat.

1 ET dixit ad me: Initio terreni orbis, & antequam ſtarent exitus ſæculi, & antequam ſpirarent conventiones ventorum,

2 Et antequam ſonarent voces tonitruum, & antequam ſplenderent nitores coruſcationum, & antequam confirmarentur fundamenta paradiſi,

3 Et antequam viderentur decori flores, & antequam confirmarentur notæ virtutes, & antequam colligerentur innumerabiles militiæ angelorum,

4 Et antequam extollerentur altitudines aeris, & antequam nominarentur menſuræ firmamentorum, & antequam æſtuarent camini in Sion,

5 Et antequam inveſtigarentur præſentes anni, & antequam abalienarentur eorum, qui nunc peccant adinventiones, & conſignati eſſent, qui fidem theſaurizaverunt:

6 Tunc cogitavi, & facta ſunt per me ſolum, & non per alium: & finis per me, & non per alium.

7 Et reſpondi, & dixi: Quæ erit ſeparatio temporum? aut quando prioris finis, & ſequentis initium?

8 Et dixit ad me: Ab Abraham uſque ad Iſaac, quando nati ſunt ab eo Jacob, & Eſau, manus Jacob tenebat ab initio calcaneum Eſau:

9 Finis enim hujus ſæculi Eſau, & principium ſequentis Jacob.

10 Hominis manus inter calcaneum, & manum. Aliud noli quærere Eſdra.

11 Et reſpondi, & dixi: O dominator Domine, ſi inveni gratiam ante oculos tuos,

12 Oro, ut demonſtres ſervo tuo finem ſignorum tuorum, quorum partem mihi demonſtraſti nocte præcedenti.

13 Et reſpondit, & dixit ad me: Surge ſuper pedes tuos, & audi vocẽ pleniſſimam ſonitus.

14 Et erit ſicut commotio, nec commovebitur locus, in quo ſtes ſuper eum.

15 Ideò cùm loquitur, tu non expaveas, quoniam de fine verbum, & fundamentum terræ intelligitur,

16 Quoniam de ipſis ſermo tremiſcit, & commovetur, ſcit enim, quoniam finem eorum oportet commutari.

17 Et factum eſt, cùm audiſſem, ſurrexi ſuper pedes meos, & audivi: & ecce vox loquens, & ſonus ejus ſicut ſonus aquarum multarum.

18 Et dixit: Ecce dies veniunt, & erit quando appropinquare incipiam, ut viſitem habitantes in terra:

19 Et quando inquirere incipiam ab eis, qui

injuſtè nocuerunt injuſtitia ſua, & quando ſuppleta fuerit humilitas Sion:

20 Et cùm ſuperſignabitur ſæculum, quod incipiet pertranſire, hæc ſigna faciam: Libri aperientur ante faciem firmamenti, & omnes videbunt ſimul.

21 Et anniculi infantes loquentur vocibus ſuis, & prægnantes immaturos parient infantes trium, & quatuor menſium, & vivent, & ſuſcitabuntur.

22 Et ſubitò apparebunt ſeminata loca non ſeminata, & plena promptuaria ſubitò invenientur vacua.

23 Et tuba canet cum ſono; quam cùm omnes audierint, ſubitò expaveſcent.

24 Et erit in illo tempore, debellabunt amici amicos ut inimici, & expaveſcet terra cum his: & venæ fontium ſtabunt: & non decurrent in horis tribus:

25 Et erit, omnis, qui derelictus fuerit ex omnibus iſtis, quibus prædixi tibi, ipſe ſalvabitur & videbit ſalutare meum, & finem ſæculi veſtri.

26 Et videbunt, qui recepti ſunt homines, qui mortem non guſtaverunt à nativitate ſua, & mutabitur cor inhabitantium, & convertetur in ſenſum alium.

27 Delebitur enim malum: & extinguetur dolus.

28 Florebit autem fides, & vincetur corruptela, & oſtendetur veritas, quæ ſine fructu fuit diebus tantis.

29 Et factum eſt, cũ loqueretur mihi, & ecce paulatim intuebar ſuper eũ, ante quẽ ſtabam,

30 Et dixit ad me hæc: Veni tibi oſtendere tempus venturæ noctis.

31 Si ergo iterum rogaveris, & iterum jejunaveris ſeptem diebus, iterum tibi renuntiabo horum majora per diem, quàm audivi.

32 Audita eſt enim vox tua apud Altiſſimũ. Vidit enim Fortis directionem tuam, & providit pudicitiam, quam à juvẽtute tua habuiſti:

33 Et propter hoc miſit me demonſtrare tibi hæc omnia, & dicere tibi: Confide, & noli timere,

34 Et noli feſtinare cum prioribus temporibus cogitare vana, & non properes à noviſſimis temporibus.

35 Et factum eſt poſt hæc & flevi iterum: & ſimiliter jejunavi ſeptem diebus: ut ſuppleam tres hebdomadas, quæ dictæ ſunt mihi.

36 Et factum eſt in octava nocte, & cor meum turbabatur iteratò in me, & cœpi loqui coram Altiſſimo.

37 Inflammabatur enim ſpiritus meus valde, & anima mea anxiabatur.

38 Et dixi: O Domine, loquens locutus es ab initio creaturæ, in primo die dicens: Fiat cœlum, & terra: & tuum verbum opus perfectum.

39 Et erat tunc ſpiritus, & tenebræ circumferebantur, & ſilentium; ſonus vocis hominis nondum erat abs te.

40 Tunc dixiſti de theſauris tuis proferri lumen luminoſum, quo appareret opus tuum.

41 Et die ſecundo creaſti ſpiritum firmamẽti, & imperaſti ei, ut divideret, & diviſionem faceret inter aquas, ut pars quædam ſurſum recederet, pars verò deorſum maneret.

42 Et tertia die imperaſti aquis congregari in ſeptima parte terræ: ſex verò partes ſiccaſti, & conſervaſti, ut ex his ſint coram te miniſtrantia ſeminata à Deo, & culta.

43 Verbum enim tuum proceſſit, & opus ſtatim fiebat.

44 Proceſſit enim ſubitò fructus multitudinis immenſus, & concupiſcentiæ guſtus multiformes, & flores colore immutabili, & odores odoramenti inveſtigabilis: & die tertia hæc facta ſunt.

45 Quarta autẽ die imperaſti fieri ſolis ſplẽdorem, lunæ lumen, ſtellarum diſpoſitionem:

46 Et imperaſti eis, ut deſervirent futuro plaſmato homini.

47 Quinto autem die dixiſti ſeptimæ parti, ubi erat aqua congregata, ut procrearet animalia, & volatilia, & piſces, & ita fiebat.

48 Aqua muta, & ſine anima, quæ Dei nutu jubebantur, animalia faciebat, ut ex hoc mirabilia tua nationes enarrent.

49 Et tunc conſervaſti duas animas; nomen uni vocaſti Henoch, & nomen ſecundæ vocaſti Leviathan,

50 Et ſeparaſti ea ab alterutro. Non enim poterat ſeptima pars, ubi erat aqua congregata, capere ea.

51 Et dediſti Henoch unam partem, quæ ſiccata eſt tertio die, ut habitet in ea ubi ſunt montes mille.

52 Leviathan autem dediſti ſeptimam partem humidam, & ſervaſti eam, ut fiat in devorationem quibus vis, & quando vis.

53 Sexto autem die imperaſti terræ, ut crearet coram te jumenta, & beſtias, & reptilia:

54 Et ſuper his Adam, quem conſtituiſti ducem ſuper omnibus factis, quæ feciſti, & ex eo educimur nos omnes, quemque elegiſti populum.

55 Hæc autem omnia dixi coram te, Domine, quia propter nos creaſti ſæculum.

56 Reſiduas autem gentes ab Adam natas dixiſti eas nil eſſe, & quoniam ſalivæ aſſimilatæ ſunt, & quaſi ſtillicidium de vaſe ſimilaſti abundantiam eorum.

57 Et nunc, Domine, ecce iſtæ gentes, quæ in nihilum deputatæ ſunt, cœperunt dominari noſtri, & devorare:

58 Nos autem populus tuus, quem vocaſti primogenitum unigenitum æmulatorem tuum, traditi ſumus in manibus eorum:

59 Et ſi propter nos creatum eſt ſæculum, quare non hæreditatem poſſidemus cum ſæculo? uſquequò hæc?

CAPUT VII.

Abſque tribulationibus non pervenitur ad immortalem vitam: & nunc quidem proſunt orationes juſtorum, poſt extremum autem judicium nihil immutabitur. Variis vitiis ſubjiciunt ſe homines, ſed Dominus eſt miſericors.

1 ET factum eſt, cùm finiſſem loqui verba hæc, miſſus eſt ad me Angelus, qui miſſus fuerat ad me primis noctibus,

2 Et dixit ad me: Surge, Eſdra, & audi ſermones, quos veni loqui ad te.

3 Et dixi: Loquere, Deus meus. Et dixit ad me: Mare poſitum eſt in ſpatioſo loco, ut eſſet altum, & immenſum;

4 Erit autem ei introitus in anguſto loco poſitus, ut eſſet ſimilis fluminibus.

Digitized by Google

5 Quis enim volens voluerit ingredi ma-
re, & videre eum, vel dominari ejus: ſi
non tranſierit anguſtum, in latitudinem
quomodo venire poterit?
6 Item aliud: Civitas eſt ædificata, &
poſita in loco campeſtri: eſt autem plena
omnium bonorum.
7 Introitus ejus anguſtus, & in præcipiti
poſitus, ut eſſet à dextris quidem ignis, à
ſiniſtris aqua alta.
8 Semita autem eſt una ſola inter eos poſita,
hoc eſt, inter ignem, & aquam, ut non capiat
ſemita, niſi ſolummodò veſtigium hominis.
9 Si autem dabitur civitas homini in hæ-
reditatem, ſi numquam antepoſitum peri-
culum pertranſierit, quomodo accipiet hæ-
reditatem ſuam?
10 Et dixi: Sic Domine. Et dixit ad me,
Sic eſt & Iſrael pars.
11 Propter eos enim feci ſæculum, & quan-
do tranſgreſſus eſt Adam conſtitutiones
meas, judicatum eſt, quod factum eſt.
12 Et facti sũt introitus hujus ſæculi anguſti,
& dolentes,& laborioſi: pauci autẽ, & mali,&
periculorũ pleni: & labore magnopere fulti.
13 Nam majoris ſæculi introitus ſpatioſi,&
ſecuri, & facientes immortalitatis fructum.
14 Si ergo ingredientes non fuerunt ingreſſi,
qui vivunt, anguſta, & vana hæc: non pote-
runt recipere, quæ ſunt repoſita.
15 Nunc ergo quare tu cõturbaris,cũ ſis cor-
ruptibilis? & quid moveris tu,cũ ſis mortalis?
16 Et quare non accepiſti in corde tuo,quod
eſt futurum, ſed quod in præſenti?
17 Reſpondi, & dixi: Dominator Domine,
ecce diſpoſuiſti lege tua, quoniam juſti hære-
ditabunt hæc, impii autem peribunt.
18 Juſti autem ferent anguſta,ſperantes ſpa-
tioſa; qui enim impie geſſerunt, & anguſta
paſſi ſunt, & ſpatioſa non videbunt.
19 Et dixit ad me: Non eſt judex ſuper
Deum, neque intelligens ſuper Altiſſimum.
20 Pereunt enim multi præſentes, quia
negligitur, quæ antepoſita eſt Dei lex.
21 Mandans enim mandavit Deus venienti-
bus, quando venerunt, quid facientes vive-
rent, & quid obſervantes non punirentur.
22 Hi autem non ſunt perſuaſi, & con-
tradixerunt ei, & conſtituerunt ſibi cogi-
tamen vanitatis,
23 Et propoſuerunt ſibi circumventiones
delictorum, & ſuperdixerunt Altiſſimo non
eſſe, & vias ejus non cognoverunt.
24 Et legẽ ejus ſpreverunt,& ſponſiones ejus
abnegaverunt, & in legitimis ejus fidem non
habuerunt, & opera ejus non perfecerunt.
25 Propter hoc Eſdra vacua vacuis, &
plena plenis.
26 Ecce tempus veniet, & erit quando
venient ſigna, quæ prædixi tibi, & appa-
rebit ſponſa, & appareſcens oſtendetur,
quæ nunc ſubducitur, terra:
27 Et omnis, qui liberatus eſt de prædi-
ctis malis, ipſe videbit mirabilia mea.
28 Revelabitur enim filius meus JESUS
cum his, qui cum eo ſunt, & jucundabuntur,
qui relicti ſunt in annis quadringentis.
29 Et erit poſt annos hos, & morietur filius
meus CHRISTUS, & omnes, qui ſpi-
ramentum habent, homines.
30 Et convertetur ſæculum in antiquum
ſilentium diebus ſeptem, ſicut in prioribus
judiciis, ita ut nemo derelinquatur.
31 Et erit poſt dies ſeptem, & excitabi-
tur, quod nondum vigilat, ſæculum, &
morietur corruptum:
32 Et terra reddet,quæ in ea dormiunt,& pul-
vis,quæ in eo ſilentio habitant, & promptua-
ria reddent,quæ eis commendatæ ſunt animæ.
33 Et revelabitur Altiſſimus ſuper ſedem
judicii, & pertranſibunt miſeriæ, & lon-
ganimitas congregabitur.
34 Judicium autem ſolum remanebit, ve-
ritas ſtabit, & fides convaleſcet.
35 Et opus ſubſequetur, & merces oſten-
detur, & juſtitiæ vigilabunt, & injuſtitiæ
non dominabuntur.
36 Et dixi: Primus Abraham propter So-
domitas oravit, & Moyſes pro patribus,
qui in deſerto peccaverunt,
37 Et qui poſt eum pro Iſrael in diebus
Achaz, & Samuelis,
38 David pro confractione, & Salomon
pro eis, qui venerunt in ſanctificationem.
39 Et Elias pro his, qui pluviam accepe-
runt, & pro mortuo, ut viveret,
40 Et Ezechias pro populo in diebus
Sennacherib, & multi pro multis.
41 Si ergo modò quando corruptibile incre-
vit,& injuſtitia multiplicata eſt,& oraverunt
juſti pro impiis: quare & nunc ſic non erit?
42 Et reſpondit ad me,& dixit: Præſens ſæ-
culum non eſt finis, gloria in eo frequens
manet: propter hoc oraverunt pro invalidis.
43 Dies enim judicii erit finis temporis hu-
jus, & initium temporis futuræ immortalita-
tis, in quo tranſivit corruptela:
44 Soluta eſt intemperantia, abſciſſa eſt
incredulitas: crevit autem juſtitia, orta
eſt veritas.
45 Tunc enim nemo poterit ſalvare eum,
qui periit, neque demergere, qui vicit.
Et reſpondi,
46 Et dixi: Hic eſt ſermo meus primus, &
noviſſimus, quoniam melius erat non dare
terram Adam, vel cùm jam dediſſet, coer-
cere eum, ut non peccaret.
47 Quid enim prodeſt hominibus in præ-
ſenti vivere in triſtitia, & mortuos ſpera-
re punitionem?
48 O tu quid feciſti Adam? Si enim tu
peccaſti, non eſt factus ſolius tuus caſus,
ſed & noſter, qui ex te advenimus.
49 Quid enim prodeſt nobis, ſi promiſ-
ſum eſt nobis immortale tempus, nos au-
tem mortalia opera egimus?
50 Et quoniam prædicta eſt nobis perennis
ſpes, nos verò peſſimi vani facti ſumus.
51 Et quoniam repoſita ſunt nobis habi-
tacula ſanitatis, & ſecuritatis: nos verò
malè converſati ſumus.
52 Et quoniam repoſita eſt gloria Altiſſimi,
protegere eos, qui tarde converſati ſunt:
nos autem peſſimis viis ambulavimus:
53 Et quoniam oſtendetur paradiſus, cu-
jus fructus incorruptus perſeverat, in quo
eſt ſecuritas, & medela:
54 Nos verò non ingrediemur, in ingra-
tis enim locis converſati ſumus.
55 Et quoniam ſuper ſtellas fulgebunt facies

Digitized by Google

eorum, qui abſtinentiam habuerunt: noſtræ autem facies ſuper tenebras nigræ.

56 Non enim cogitavimus viventes, quando iniquitatem faciebamus, quòd incipiemus poſt mortem pati.

57 Et reſpondit, & dixit: Hoc eſt cogitamentum certaminis, quod certabit, qui ſuper terram natus eſt homo,

58 Ut ſi victus fuerit, patietur, quod dixiſti: ſi autem vicerit, recipiet, quod dico:

59 Quoniam hæc eſt vita, quam Moyſes dixit, cùm viveret, ad populum dicens: Elige tibi vitam, ut vivas.

60 Non crediderunt autem ei, ſed nec poſt eum prophetis: ſed nec mihi, qui locutus ſum ad eos.

61 Quoniam non eſſet triſtitia in perditionem eorum, ſicut futurum eſt gaudium ſuper eos, quibus perſuaſa eſt ſalus.

62 Et reſpondi, & dixi: Scio, Domine, quoniam vocatus eſt Altiſſimus miſericors in eo, quòd miſereatur his, qui nondum in ſæculo advenerunt,

63 Et quòd miſeretur illis, qui converſionem faciunt in lege ejus:

64 Et longanimis eſt, quoniã longanimitatẽ præſtat his, qui peccaverũt quaſi ſuis operibus:

65 Et munificus eſt, quoniam quidem donare vult pro exigentiis:

66 Et multæ miſericordiæ, quoniam multiplicat magis miſericordias his, qui præſentes ſunt, & qui præterierunt, & qui futuri ſunt.

67 Si enim non multiplicaverit miſericordias ſuas, non vivificabitur ſæculum cum his, qui inhæreditabunt in eo.

68 Et donat: quoniam ſi non donaverit de bonitate ſua, ut alleventur hi, qui iniquitatem fecerunt, de ſuis iniquitatibus non poterit decies milleſima pars vivificari hominum.

69 Et judex ſi non ignoverit his, qui curati ſunt verbo ejus, & deleverit multitudinẽ contentionum: non fortaſſis derelinquerentur in innumerabili multitudine, niſi pauci valde.

CAPUT VIII.

Deus in hoc ſæculo miſericors agnoſcitur propter peccatores, plurimi tamen damnantur: at juſtis præmia ſunt repoſita.

1 ET reſpondit ad me, & dixit: Hoc ſæculum fecit Altiſſimus propter multos, futurum autem propter paucos.

2 Dicam autem coram te ſimilitudinẽ, Eſdra. Quomodo autem interrogabis terram, & dicet tibi, quoniam dabit terram multam magis, unde fiat fictile, parvum autem pulverem, unde aurum fit: ſic & actus præſentis ſæculi.

3 Multi quidem creati ſunt, pauci autem ſalvabuntur.

4 Et reſpondi, & dixi: Abſorbe ergo anima ſenſum, & devora quod ſapit.

5 Conveniſti enim obaudire, & prophetare volens. Nec enim tibi datum eſt ſpatium, niſi ſolummodò vivere.

6 O Domine, ſi non permittas ſervo tuo, ut oremus coram te, & des nobis ſemen cordi, & ſenſui culturam, unde fructus fiat, unde vivere poſſit omnis corruptus, qui portabit locum hominis?

7 Solus enim es, & una plaſmatio nos ſumus manuum tuarum, ſicut locutus es:

8 Et quomodo nunc in matrice plaſmatum eſt corpus, & præſtas membra: conſervatur in igne, & aqua tua creatio: & novem menſibus patitur tua plaſmatio tuam creaturam, quæ in ea creata eſt.

9 Ipſum autem, quod ſervat, & quod ſervatur, utraque ſervabuntur: ſervataq; quandoque iterum reddit matrix, quæ in ea creverunt.

10 Imperaſti enim ex ipſis membris, hoc eſt mamillis præbere lac fructui mamillarum,

11 Ut nutriatur id, quod plaſmatum eſt uſque in tempus aliquod, & poſtea diſponas eum tuæ miſericordiæ.

12 Enutriſti eum tua juſtitia, & erudiſti eum in lege tua, & corripuiſti eum tuo intellectu:

13 Et mortificabis eum, ut tuam creaturam: & vivificabis eum, ut opus tuum.

14 Si ergo perdideris eum, qui tantis laboribus plaſmatus eſt: tuo juſſu facile eſt ordinari, ut & id, quod fiebat, ſervaretur.

15 Et nunc, Domine, dicam, de omni homine tu magis ſcis: de populo autem tuo, ob quem doleo:

16 Et de hæreditate tua, propter quam lugeo: & propter Iſrael, propter quem triſtis ſum: & de Jacob, propter quem doleo:

17 Ideò incipiam orare coram te pro me, & pro eis: quoniam video lapſus noſtros, qui inhabitamus terram.

18 Sed audivi celeritatem judicis, qui futurus eſt:

19 Ideò audi vocem meam, & intellige ſermonem meum, & loquar coram te.

20 Initium verborum Eſdræ priuſquam aſſumeretur: & dixi: Domine, qui inhabitas ſæculum, cujus oculi elevati in ſuperna, & aere:

21 Et cujus thronus inæſtimabilis, & gloria incomprehenſibilis: cui aſtat exercitus angelorum cum tremore.

22 Quorũ ſervatio in vento, & igni cõvertitur: cujus verbũ verum, & dicta perſeverãtia:

23 Cujus juſſio fortis, & diſpoſitio terribilis: cujus aſpectus areſacit abyſſos, & indignatio tabeſcere facit montes, & veritas teſtificatur:

24 Exaudi orationem ſervi tui, & auribus percipe precationem figmenti tui.

25 Dum enim vivo, loquar: & dum ſapio, reſpondebo:

26 Nec reſpicias populi tui delicta, ſed qui tibi in veritate ſerviunt.

27 Nec intendas impia gentiũ ſtudia, ſed qui tua teſtimonia cum doloribus cuſtodierunt.

28 Nec cogites, qui in conſpectu tuo falſè converſati ſunt, ſed memorare, qui ex voluntate tua timorem cognoverunt.

29 Neque volueris perdere, qui pecudum mores habuerunt: ſed reſpicias eos, qui legem tuam ſplendide docuerunt.

30 Nec indigneris eis, qui beſtiis pejores judicati ſunt: ſed diligas eos, qui ſemper in tua juſtitia confidunt, & gloria.

31 Quoniam nos, & patres noſtri talibus morbis languemus: tu autem propter nos peccatores miſericors vocaberis.

32 Si enim deſideraveris, ut noſtri miſerearis, tunc miſericors vocaberis, nobis autem non habentibus opera juſtitiæ.

33 Juſti enim, quibus sũt opera multa repoſita, ex propriis operibus recipient mercedem.

34 Quid eſt enim homo, ut ei indigneris,

aut genus corruptibile, ut ita amarus ſis
de ipſo?
35 In veritate enim nemo de genitis eſt,
qui non impiè geſſit; & de confitentibus,
qui non deliquit.
36 In hoc enim annuntiabitur juſtitia tua,&
bonitas tua, Dñe, cùm miſertus fueris eis qui
non habent ſubſtantiam bonorum operum.
37 Et reſpondit ad me,& dixit:Rectè locutus
es aliqua: & juxta ſermones tuos, ſic & fiet.
38 Quoniam non verè cogitabo ſuper plaſ-
ma eorum, qui peccaverunt ante mortem,
ante judicium, ante perditionem;
39 Sed jucundabor ſuper juſtorum figmen-
tum, & memorabor peregrinationis quoque,
& ſalvationis, & mercedis receptionis.
40 Quomodo ergo locutus ſum, ſic & eſt.
41 Sicut enim agricola ſerit ſuper terram
ſemina multa, & plantationes multitudinis
plantat, ſed non in tempore omnia, quæ ſemi-
nata ſunt, ſalvantur, ſed nec omnia, quæ plan-
tata ſunt, radicabunt: ſic & qui in ſæculo
ſeminati ſunt, non omnes ſalvabuntur.
42 Et reſpondi, & dixi: Si inveni gra-
tiam, loquar.
43 Quomodo ſemen agricolæ ſi non aſcen-
derit, aut non acceperit pluviam tuam in
tempore, aut ſi corruptum fuerit multitu-
dine pluviæ,
44 Sic perit: & ſimiliter homo, qui manibus
tuis plaſmatus eſt, & tu ei imago nominatus:
quoniam ſimilatus es ei, propter quem omnia
plaſmaſti, & ſimilaſti ſemini agricolæ.
45 Non iraſcaris ſuper nos, ſed parce po-
pulo tuo, & miſerere hæreditati tuæ. Tu
autem creaturæ tuæ miſereris.
46 Et reſpondit ad me, & dixit: Quæ ſunt
præſentia præſentibus, & quæ futura futuris?
47 Multum enim tibi reſtat, ut poſſis di-
ligere meam creaturam ſuper me: tibi au-
tem frequenter & ipſi proximavi: injuſtis
autem numquam.
48 Sed & in hoc mirabilis es corã Altiſſimo,
49 Quoniam humiliaſti te, ſicut decet te:
& non judicaſti te, ut inter juſtos pluri-
mùm glorificeris.
50 Propter quod miſerię multę,& miſerabi-
les efficientur eis,qui habitant ſęculum in no-
viſſimis, quia in multa ſuperbia ambulaverũt.
51 Tu autem pro te intellige, & de ſimi-
libus tuis inquire gloriam.
52 Vobis enim apertus eſt paradiſus, plan-
tata eſt arbor vitæ, præparatum eſt futu-
rum tempus, præparata eſt abundantia,
ædificata eſt civitas, probata eſt requies,
perfecta eſt bonitas & perfecta ſapientia.
53 Radix mali ſignata eſt à vobis, infir-
mitas, & tinea à vobis abſconſa eſt: & in
infernum fugit corruptio in oblivione.
54 Tranſierunt dolores, & oſtenſus eſt in
fine theſaurus immortalitatis.
55 Noli ergo adjicere inquirendo de mul-
titudine eorum, qui pereunt,
56 Nam & ipſi accipientes libertatem,
ſpreverunt Altiſſimum, & legem contempſe-
runt & vias ejus dereliquerunt.
57 Adhuc autē juſtos ejus conculcaverunt,
58 Et dixerunt in corde ſuo non eſſe Deum:
& quidem ſcientes, quoniam moriuntur:
59 Sicut enim vos ſuſcipient, quæ prædicta
ſunt: ſic eos ſitis,& cruciatus, quæ præparata
ſunt: non enim voluit hominem diſperdi.
60 Sed & ipſi, qui creati ſunt, coinquina-
verunt nomen ejus, qui fecit eos: & ingrati
fuerunt ei, qui præparavit eis vitam.
61 Quapropter judicium meum modò ap-
propinquat,
62 Quæ non omnibus demonſtravi, niſi tibi,
& tibi ſimilibus paucis. Et reſpondi, & dixi:
63 Ecce nunc, Domine, demonſtraſti
mihi multitudinem ſignorum, quæ incipies
facere in noviſſimis: ſed non demonſtraſti
mihi quo tempore.

CAPUT IX.

Judicia Dei, ſicut & alia ejus opera egregia, præcedent aliqua ſigna.

1 ET reſpondit ad me, & dixit: Metiens
metire tempus in temetipſo: & erit
cùm videris, quando tranſierit pars quæ-
dam ſignorum, quæ prædicta ſunt,
2 Tunc intelliges, quoniam ipſum eſt tem-
pus, in quo incipiet Altiſſimus viſitare ſæ-
culum, quod ab eo factum eſt.
3 Et quando videbitur in ſæculo motio
locorum, & populorum turbatio,
4 Tunc intelliges, quoniam de his erat
Altiſſimus locutus à diebus, qui fuerunt an-
te te ab initio.
5 Sicut enim omne, quod factum eſt in ſæ-
culo, initium habet, pariter & conſumma-
tionem, & conſummatio eſt manifeſta;
6 Sic & Altiſſimi tempora initia habent
manifeſta in prodigiis, & virtutibus, &
conſummationes in actu, & in ſignis.
7 Et erit; omnis, qui ſalvus factus fue-
rit, & qui poterit effugere per opera ſua,
& per fidem, in qua credidiſtis,
8 Relinquetur de prædictis periculis, & vi-
debit ſalutare meum in terra mea, & in fini-
bus meis, quoniam ſanctificavi me à ſæculo.
9 Et tunc miſerebuntur, qui nunc abuſi ſunt
vias meas: & in tormentis commorabuntur
hi, qui eas projecerunt in contemptu.
10 Qui enim non cognoverunt me, vi-
ventes beneficia conſecuti:
11 Et qui faſtidierunt legem meam, cùm
adhuc erant habentes libertatem,
12 Et cùm adhuc eſſet eis apertus pœni-
tentiæ locus, non intellexerunt, ſed ſpre-
verunt: hos oportet poſt mortem in cru-
ciamento cognoſcere.
13 Tu ergo noli adhuc curioſus eſſe, quo-
modo impii cruciabuntur: ſed inquire, quo-
modo juſti ſalvabuntur, & quorum ſæculum,
& propter quos ſæculum, & quando.
14 Et reſpondi, & dixi:
15 Olim locutus ſum, & nunc dico, &
poſteà dicam: quoniam plures ſunt, qui
pereunt, quàm qui ſalvabuntur:
16 Sicut multiplicatur fluctus ſuper gut-
tam. Et reſpondit ad me, & dixit:
17 Qualis ager, talia & ſemina: & quales
flores, tales & tincturæ: & qualis operator,
talis & creatio: & qualis agricola, talis cul-
tura: quoniam tempus erat ſæculi.
18 Et nunc cùm eſſem parans eis, his, qui
nunc ſunt, antequam fieret ſæculum, in quo
habitarent: & nemo mihi contradixit.
19 Tunc enim quiſque, & nunc creator in
mundo hoc parato, & meſſe indeficienti, &

lege inveſtigabili corrupti ſunt mores eorum.
20 Et conſideravi ſæculum, & ecce erat
periculum propter cogitationes, quæ in eo
advenerunt.
21 Et vidi, & peperci ei valdè: & ſer-
vavi mihi acinum de botro, & plantatio-
nem de tribu multa.
22 Pereat ergo multitudo, quæ ſine cauſa
nata eſt, & ſervetur acinus meus, & planta-
tio mea: quia cum multo labore perfeci.
23 Tu autem ſi adhuc intromittas ſeptem
dies alios, ſed non jejunabis in eis:
24 Ibis in campum florum, ubi domus non
eſt ædificata: & manducabis ſolummodo de
floribus campi, & carnem non guſtabis, & vi-
num non bibes, ſed ſolummodo flores:
25 Deprecare Altiſſimum ſine intermiſſio-
ne, & veniam, & loquar tecum.
26 Et profectus ſum, ſicut dixit mihi, in
campum, qui vocatur Ardath, & ſedi ibi in
floribus. Et de herbis agri manducavi, &
facta eſt eſca earum mihi in ſaturitatem.
27 Et factum eſt poſt dies ſeptem, & ego
diſcumbebam ſupra fœnum, & cor meum
iterum turbabatur ſicut antè.
28 Et apertum eſt os meum, & inchoavi
dicere coram Altiſſimo, & dixi:
29 O Domine, te nobis oſtendens, oſten-
ſus es patribus noſtris in deſerto, quod non
calcatur, & infructuoſo, quando erant
exeuntes de Ægypto: & dicens dixiſti:
30 Tu Iſrael audi me, & ſemen Jacob
intende ſermonibus meis.
31 Ecce enim ego ſemino in vobis legem
meam, & faciet in vobis fructum, & glo-
rificabimini in eo per ſæculum.
32 Nam patres noſtri accipientes legem,
non ſervaverunt, & legitima mea non cuſto-
dierunt, & factus eſt fructus legis non parens:
nec enim poterat, quoniam tuus erat.
33 Nam, qui acceperunt, perierunt, non
cuſtodientes quod in eis ſeminatum fuerat.
34 Et ecce, conſuetudo eſt, ut, cùm ac-
ceperit terra ſemen, vel navem mare, vel
vas aliquod eſcam, vel potum: cùm fue-
rit exterminatum id, in quo ſeminatum eſt,
vel in quod miſſum eſt:
35 Simul id, quod ſeminatum, vel miſ-
ſum eſt, vel quæ ſuſcepta ſunt, extermi-
nantur, & ſuſcepta jam non manent apud
nos: ſed nobis ſic non factum eſt.
36 Nos quidē, qui legē accepimus, peccantes
perivimus, & cor noſtrum quod ſuſcepit eam:
37 Nam lex non periit, ſed permanſit
in ſuo labore.
38 Et cùm loquerer hæc in corde meo, reſ-
pexi oculis meis, & vidi mulierem in dextera
parte, & ecce hæc lugebat, & plorabat cum
voce magna, & animo dolebat valde, & veſti-
menta ejus diſciſſa, & cinis ſuper caput ejus.
39 Et dimiſi cogitatus, in quibus eram cogi-
tans, & converſus ſum ad eam, & dixi ei:
40 Ut quid fles? & quid doles animo?
Et dixit ad me:
41 Dimitte me, Domine meus, ut defleam
me, & adjiciam dolorem: quoniam valdè
amaro ſum animo, & humiliata ſum valde.
42 Et dixi ei: Quid paſſa es? dic mihi.
Et dixit ad me:
43 Sterilis fui ego famula tua, & non peperi,
habens maritum annis triginta.
44 Ego enim per ſingulas horas, & per
ſingulos dies, & annos hos triginta depre-
cor Altiſſimum nocte, ac die.
45 Et factum eſt, poſt triginta annos exaudi-
vit me Deus ancillam tuam, & vidit humili-
tatem meam, & attendit tribulationi meæ, &
dedit mihi filium: & jucundata ſum ſuper
eum valdè ego, & vir meus, & omnes cives
mei, & honorificabamus valdè Fortem.
46 Et nutrivi eum cum labore multo.
47 Et factum eſt, cùm creviſſet, & veniſ-
ſet accipere uxorem, feci diem epuli.

CAPUT X.

Per mulierem flentem, rurſuſque refulgentem oſtenditur figurari Jeruſalem.

1 ET factum eſt, cùm introiſſet filius meus
in thalamo ſuo, cecidit, & mortuus eſt:
2 Et evertimus omnes lumina, & ſurrexe-
runt omnes cives mei ad conſolandum me, &
quievi uſque in alium diem uſque nocte.
3 Et factum eſt, cùm omnes quieviſſent, ut
me conſolarentur, ut quieſcerem: & ſurrexi
nocte, & fugi & veni, ſicut vides, in hoc cāpo:
4 Et cogito jam non reverti in civitatem,
ſed hìc conſiſtere: & neque manducare,
neque bibere, ſed ſine intermiſſione luge-
re, & jejunare uſque dum moriar.
5 Et dereliqui ſermones, in quibus eram, &
reſpondi cum iracundia ad eam, & dixi:
6 Stulta ſuper omnes mulieres, non vides
luctum noſtrum, & quæ nobis contingunt?
7 Quoniam Sion mater noſtra omni triſti-
tia contriſtatur, & humilitate humiliata
eſt, & luget validiſſime.
8 Et nunc, quoniam omnes lugemus, & tri-
ſtes ſumus, quoniam omnes contriſtati ſu-
mus, tu autem contriſtaris in uno filio?
9 Interroga enim terram, & dicet tibi:
quoniam hæc eſt, quæ debeat lugere caſum
tantorum ſuper eam germinantium.
10 Et ex ipſa ab initio omnes nati, & alii ve-
nient: & ecce, pene omnes in perditionem am-
bulant, & exterminium fit multitudo eorum.
11 Et quis ergo debet lugere magis, niſi hæc
quæ tam magnam multitudinem perdidit, qua
tu, quæ pro uno doles? Si autem dicis mihi:
12 Quoniam non eſt planctus meus ſimi-
lis terræ: quoniam fructum ventris mei
perdidi, quem cum mœroribus peperi, &
cum doloribus genui:
13 Terra autem ſecundùm viam terræ:
abiitque in ea multitudo præſens, quo mo-
do evenit: & ego tibi dico:
14 Sicut tu cum labore peperiſti, ſic &
terra dat fructum ſuum homini ab initio
ei, qui fecit eam.
15 Nunc ergo retine apud temetipsā dolorē
tuum, & fortiter fer, qui tibi contigerūt caſus.
16 Si enim juſtificaveris terminum Dei,
& conſilium ſuum recipies in tempore, &
in talibus collaudaberis:
17 Ingredere ergo in civitatem ad virum
tuum. Et dixit ad me:
18 Non faciam, neque ingrediar civita-
tem, ſed hic moriar.
19 Et appoſui adhuc loqui ad eam, & dixi
20 Noli facere hunc ſermonem, ſed conſen-
ti perſuadenti. Quot enim caſus Sion? Con-
ſolare propter dolorem Jeruſalem.

21 Vides enim, quoniam ſanctificatio noſtra deſerta effecta eſt, & altare noſtrum demolitum eſt, & templum noſtrum deſtructum eſt,

22 Et pſalterium noſtrum humiliatum eſt, & hymnus conticuit, & exultatio noſtra diſſoluta eſt, & lumen candelabri noſtri extinctum eſt, & arca teſtamenti noſtri direpta eſt, & ſancta noſtra contaminata ſunt, & nomẽ, quod invocatum eſt ſuper nos, penè profanatum eſt: & liberi noſtri contumeliam paſſi ſunt, & ſacerdotes noſtri ſuccenſi ſunt, & Levitæ noſtri in captivitatem abierunt, & virgines noſtrę coinquinatę ſunt, & mulieres noſtræ vim paſſæ ſunt, & juſti noſtri rapti ſunt, & parvuli noſtri perditi ſunt, & juvenes noſtri ſervierunt, & fortes noſtri invalidi facti ſunt:

23 Et quod omnium majus, ſignaculum Sion, quoniam reſignata eſt de gloria ſua: nam & tradita eſt in manibus eorum, qui nos oderunt.

24 Tu ergo excute tuam triſtitiam multam, & depone abs te multitudinem dolorum, ut tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet tibi Altiſſimus, requietionem laborum.

25 Et factum eſt, cùm loquebar ad eam, facies ejus fulgebat ſubitò & ſpecies, coruſcus fiebat viſus ejus, ut eſſem pavens valde ad eam, & cogitarem, quid eſſet hoc.

26 Et ecce, ſubitò emiſit ſonitum vocis magnum timore plenum, ut commoveretur terra à mulieris ſono, & vidi:

27 Et ecce ampliùs mulier non comparebat mihi, ſed civitas ædificabatur, & locus demonſtrabatur de fundamentis magnis: & timui, & clamavi voce magna, & dixi:

28 Ubi eſt Uriel angelus, qui à principio venit ad me? quoniam ipſe me fecit venire in multitudine in exceſſu mentis hujus, & factus eſt finis meus in corruptionem, & oratio mea in improperium.

29 Et cùm eſſem loquens ego hæc, ecce venit ad me, & vidit me.

30 Et ecce eram poſitus ut mortuus, & intellectus meus alienatus erat, & tenuit dexteram meam, & confortavit me, & ſtatuit me ſuper pedes meos, & dixit mihi:

31 Quid tibi eſt? & quare conturbatus eſt intellectus tuus, & ſenſus cordis tui? & quare conturbaris? Et dixi:

32 Quoniam dereliquiſti me, & ego quidem feci ſecundùm ſermones tuos, & exivi in campum: & ecce vidi, & video, quod non poſſum enarrare. Et dixit ad me:

33 Sta ut vir, & commonebo te. Et dixi:

34 Loquere, Domine meus, tu in me, noli me derelinquere, ut non fruſtra moriar:

35 Quoniam vidi, quæ non ſciebam, & audio, quæ non ſcio.

36 Aut numquid ſenſus meus fallitur, & anima mea ſomniat?

37 Nũc ergo deprecor te, ut demõſtres ſervo tuo de exceſſu hoc. Et reſpodit ad me, & dixit:

38 Audi me, & doceam te, & dicam tibi, de quibus times: quoniam Altiſſimus revelavit tibi myſteria multa.

39 Vidit rectam viam tuam, quoniam ſine intermiſſione contriſtabaris pro populo tuo, & valdè lugebas propter Sion.

40 Hic ergo intellectus viſionis, quæ tibi apparuit antè paululùm.

41 Qaam vidiſti lugentem, inchoaſti conſolari eam.

42 Nunc autem jam ſpeciem mulieris non vides, ſed apparuit tibi civitas ædificari:

43 Et quoniam enarrabat tibi de caſu filii ſui, hæc abſolutio eſt.

44 Hæc mulier quam vidiſti, hæc eſt Sion; & quoniam dixit tibi, quam & nunc conſpicies, ut civitatem ædificatam.

45 Et quoniam dixit tibi, quia ſterilis fuit triginta annis: propter quod erant anni ſcilicet triginta, quando non erat in ea adhuc oblatio oblata.

46 Et factum eſt poſt annos triginta, ędificavit Salomon civitatem, & obtulit oblationes: tunc fuit, quando peperit ſterilis filium.

47 Et quod tibi dixit, quoniam nutrivit eum cum labore, hoc erat habitatio in Jeruſalem.

48 Et quoniã dixit tibi, quòd filius meus veniẽs in ſuo thalamo mortuus eſſet, & cõtigiſſet ei caſus, hoc erat quæ facta eſt ruina Jeruſalẽ.

49 Et ecce, vidiſti ſimilitudinem ejus: & quoniam filiũ lugeret, inchoaſti conſolari eam: & de his, quę contigerunt, hęc erãt tibi aperiẽda.

50 Et nunc videt Altiſſimus, quoniam ex animo contriſtatus es, & quoniam ex toto corde pateris pro ea, oſtendit tibi claritatem gloriæ ejus, & pulchritudinem decoris ejus.

51 Propterea enim dixi tibi, ut maneres in campo, ubi domus non eſt ædificata.

52 Sciebam enim ego, quoniam Altiſſimus incipiebat tibi oſtendere hæc:

53 Propterea dixi tibi, ut venires in agrum, ubi non eſt fundamentum ædificii.

54 Nec enim poterat opus ædificii hominis ſuſtineri in loco, ubi incipiebatur Altiſſimi civitas oſtendi.

55 Tu ergo noli timere, neque expaveſcat cor tuum: ſed ingredere, & vide ſplendorem, & magnitudinem ædificii, quantum capax eſt tibi viſus oculorum videre:

56 Et poſt hæc audies, quantum capit auditus aurium tuarum audire.

57 Tu enim beatus es præ multis, & vocatus es apud Altiſſimum, ſicut & pauci.

58 Nocte autem, quæ in craſtinum futura eſt, manebis hic:

59 Et oſtendet tibi Altiſſimus eas viſiones ſupremorum, quæ faciet Altiſſimus his, qui habitant ſuper terram à noviſſimis diebus.

60 Et dormivi illam noctem, & aliam, ſicut dixerat mihi.

CAPUT XI.

Apparet Eſdræ in viſione aquila, principatum univerſi uſurpans.

1 ET vidi ſomnium, & ecce aſcendebat de mari aquila, cui erant duodecim alæ pennarum & capita tria.

2 Et vidi, & ecce expandebat alas ſuas in omnem terram, & omnes venti cœli inſufflabant in eam, & colligebantur.

3 Et vidi, & de pennis ejus naſcebantur contrariæ pennæ, & ipſæ fiebant in pennaculis minutis, & modicis.

4 Nam capita ejus erant quieſcentia, & dimidium caput erat majus aliorum capitum, ſed ipſa quieſcebat cum eis.

5 Et vidi, & ecce aquila volavit in pennis ſuis, & regnavit ſuper terram, & ſuper eos, qui habitant in ea.

6 Et vidi, quoniam ſubjecta erant ei omnia ſub cœlo, & nemo illi contradicebat; neque unus de creatura, quæ eſt ſuper terram.

7 Et vidi, & ecce ſurrexit aquila ſuper ungues ſuos. & miſit vocem pennis ſuis, dicens:

8 Nolite omnes ſimul vigilare, dormite unuſquiſque in loco ſuo, & per tempus vigilate.

9 Capita autem in noviſſimo ſerventur.

10 Et vidi, & ecce vox non exibat de capitibus ejus, ſed de medietate corporis ejus.

11 Et numeravi contrarias pennas ejus, & ecce ipſæ erant octo.

12 Et vidi, & ecce à dextera parte ſurrexit una penna; & regnavit ſuper omnem terram.

13 Et factum eſt, cùm regnaret, venit ei finis, & non apparuit locus ejus: & ſequens exurrexit, & regnabat: ipſa multum tenuit tempus.

14 Et factum eſt, cùm regnaret, & veniebat finis ejus, ut non appareret ſicut prior.

15 Et ecce, vox emiſſa eſt illi, dicens:

16 Audi tu, quæ tanto tempore tenuiſti terram: Hæc annuntio tibi, antequam incipias non apparere.

17 Nemo poſt te tenebit tempus tuum, ſed nec dimidium ejus.

18 Et levavit ſe tertia, & tenuit principatum ſicut & priores: & non apparuit & ipſa.

19 Et ſic contingebat omnibus aliis ſingulatim principatum gerere, & iterum nuſquam comparere.

20 Et vidi, & ecce in tempore ſequentes pennæ erigebantur à dextera parte, ut tenerent & ipſæ principatum: & ex his erant, quæ tenebant, ſed tamen ſtatim non comparebant.

21 Nam & aliquæ ex eis erigebantur, ſed non tenebant principatum.

22 Et vidi poſt hæc, & ecce non comparuerunt duodecim pennæ, & duo pennacula:

23 Et nihil ſupererat in corpore aquilæ, niſi duo capita quieſcentia, & ſex pennacula.

24 Et vidi, & ecce ſex pennaculis diviſæ ſunt duæ, & manſerunt ſub capite quod eſt ad dexteram partem. Nam quatuor manſerunt in loco ſuo.

25 Et vidi, & ecce ſubalares cogitabant ſe erigere, & tenere principatus.

26 Et vidi, & ecce una erecta eſt, ſed ſtatim non comparuit.

27 Et ſecundæ velociùs quàm priores non comparuerunt.

28 Et vidi, & ecce duæ, quæ ſuperaverunt, apud ſemetipſas cogitabant & ipſæ regnare.

29 Et in eo cùm cogitarent, ecce unum quieſcentium capitum, quod erat medium, evigilabat, hoc enim erat duorum capitum majus:

30 Et vidi, quoniam complecta ſunt duo capita ſecum.

31 Et ecce converſum eſt caput cum his, qui cum eo erant, & comedit duas ſubalares, quæ cogitabant regnare.

32 Hoc autem caput perconterruit omnem terram, & dominabatur in ea his, qui habitant terram cum labore multo, & potentatum tenuit orbis terrarum ſuper omnes alas, quæ fuerunt.

33 Et vidi poſt hæc, & ecce medium caput ſubitò non comparuit, & hoc ſicut alæ.

34 Superaverunt autem duo capita, quæ & ipſa ſimiliter regnaverunt ſuper terram, & ſuper eos, qui habitant in ea.

35 Et vidi, & ecce devoravit caput à dextera parte illud quod à læva.

36 Et audivi vocem dicentem mihi: Conſpice contra te, & conſidera, quod vides.

37 Et vide, & ecce ſicut leo concitatus de ſilva rugiens: & vidi; quoniam emittebat vocem hominis ad aquilam, & dixit, dicens:

38 Audi tu, & loquar ad te, & dicet Altiſſimus tibi:

39 Nonne tu es, qui ſuperaſti de quatuor animalibus, quę feceram regnare in ſæculo meo, & ut per eos veniret finis temporum eorum?

40 Et quartus veniens devicit omnia animalia, quæ tranſierunt, & potentatu tenuit ſæculum cum tremore multo, & omnem orbem cum labore peſſimo, & inhabitavit tot temporibus orbem terrarum cum dolo.

41 Et judicaſti terram non cum veritate.

42 Tribulaſti enim manſuetos, & læſiſti quieſcentes, & dilexiſti mendaces, & deſtruxiſti habitationes eorum, qui fructificabant, & humiliaſti muros eorum, qui te non nocuerunt.

43 Et aſcendit contumelia tua uſque ad Altiſſimum, & ſuperbia tua ad Fortem.

44 Et reſpexit Altiſſimus ſuperba tempora, & ecce finita ſunt, & ſcelera ejus cõpleta ſunt.

45 Propterea non appareas tu aquila, & alæ tuæ horribiles, & pennacula tua peſſima, & capita tua maligna, & ungues tui peſſimi, & omne corpus tuum vanum,

46 Ut refrigeretur omnis terra, & revertatur liberata de tua vi, & ſperet judicium, & miſericordiam ejus, qui fecit eam.

CAPUT XII.

Ad Eſdræ orationem hujus viſionis datur explicatio cum membris ipſius.

1 ET factum eſt, dum loqueretur leo verba hæc ad aquilam: & vidi,

2 Et ecce quod ſuperaverat caput, & non comparuerunt quatuor alæ illæ, quæ ad eum tranſierunt, & erectę ſunt, ut regnarent: & erat regnum eorum exile, & tumultu plenum.

3 Et vidi, & ecce ipſa non apparebant, & omne corpus aquilæ incendebatur, & expaveſcebat terra valdè, & ego à tumultu, & exceſſu mentis, & à magno timore vigilavi, & dixi ſpiritui meo:

4 Ecce tu præſtitiſti mihi hoc in eo, quod ſcrutaris vias Altiſſimi.

5 Ecce adhuc fatigatus ſum animo, & ſpiritu meo invalidus ſum valde, & nec modica eſt in me virtus à multo timore, quam expavi nocte hac.

6 Nunc ergo orabo Altiſſimum, ut me confortet uſque in finem.

7 Et dixi: Dominator Domine, ſi inveni gratiam ante oculos tuos, & ſi juſtificatus ſum apud te præ multis, & ſi certe aſcendit deprecatio mea ante faciem tuam,

8 Conforta me, & oſtende ſervo tuo mihi interpretationem, & diſtinctionem viſus horribilis hujus, ut pleniſſime cõſoleris animã meã.

9 Dignum enim me habuiſti oſtendere mihi temporum noviſſima. Et dixit ad me:

10 Hæc eſt interpretatio viſionis hujus.

11 Aquilam, quam vidiſti aſcendentem de mari, hoc eſt regnum quod viſum eſt in viſione Danieli fratri tuo.

12 Sed non eſt illi interpretatum, quoniam

ego nunc tibi interpretor.
13 Ecce dies veniunt, & exurget regnum
ſuper terram, & erit timor acrior omnium
regnorum, quæ fuerunt ante eum.
14 Regnabunt autem in ea reges duode-
cim, unus poſt unum.
15 Nam ſecundus incipiet regnare, & ipſe
tenebit amplius tempus præ duodecim.
16 Hæc eſt interpretatio duodecim ala-
rum, quas vidiſti.
17 Et quam audiſti vocem, quæ locuta
eſt, non de capitibus ejus exeuntem, ſed
de medio corporis ejus,
18 Hæc eſt interpretatio, quoniam poſt
tempus regni illius naſcentur contentiones
non modicæ, & periclitabitur, ut cadat:
& non cadet tunc, ſed iterum conſtituetur
in ſuum initium.
19 Et quoniam vidiſti ſubalares octo co-
hærentes alis ejus,
20 Hæc eſt interpretatio: exurgent in ipſo
octo reges, quorum erunt tempora levia, &
anni citati, & duo quidem ex ipſis perient.
21 Appropinquante autem tempore medio,
quatuor ſervabuntur in tempore, cùm inci-
piet appropinquare tempus ejus, ut finia-
tur: duo verò in finem ſervabuntur.
22 Et quoniã vidiſti tria capita quieſcentia,
23 Hæc eſt interpretatio: in noviſſimis ejus
ſuſcitabit Altiſſimus tria regna, & revocabit
in ea multa, & dominabuntur terram.
24 Et qui habitant in ea, cum labore mul-
to ſuper omnes, qui fuerunt ante hos: pro-
pter hoc ipſi vocati ſunt capita aquilæ.
25 Iſti enim erunt, qui recapitulabunt im-
pietates ejus, & qui perficient noviſſima ejus.
26 Et quoniam vidiſti caput majus non
apparens, hæc eſt interpretatio ejus: quo-
niam unus ex eis ſuper lectum ſuum morie-
tur, & tamen cum tormentis.
27 Nam duo, qui perſeveraverint, gla-
dius eos comedet.
28 Unius enim gladius comedet, qui cum eo:
ſed tamen hic gladio in noviſſimis cadet.
29 Et quoniam vidiſti duas ſubalares traji-
cientes ſuper caput, quod eſt in dextera parte,
30 Hæc eſt interpretatio; hi ſunt, quos con-
ſervavit Altiſſimus in finem ſuum, hoc eſt
regnum exile, & turbationis plenum.
31 Sicut vidiſti & leonem, quem vidiſti de
ſilva evigilantem, & rugientem, & loquentem
ad aquilam, & arguentem eam, & injuſtitias
ipſius, per omnes ſermones ejus ſicut audiſti:
32 Hic eſt ventus, quem ſervavit Altiſſi-
mus in finem ad eos, & impietates ipſo-
rum: & arguet illos, & incutiet coram ipſis
diſcerptiones eorum.
33 Statuet enim eos in judicio vivos: &
erit, cùm arguerit eos, tunc corripiet eos.
34 Nam reſiduum populum meum libera-
bit cum miſeria, qui ſalvati ſunt ſuper fi-
nes meos, & jucundabit eos, quoadusque
veniet finis, dies judicii, de quo locutus
ſum tibi ab initio.
35 Hoc ſomnium, quod vidiſti, & hæ in-
terpretationes.
36 Tu ergo ſolus dignus fuiſti ſcire Altiſ-
ſimi ſecretum hoc.
37 Scribe ergo omnia iſta in libro, quæ
vidiſti, & pone ea in loco abſcondito.
38 Et docebis ea ſapientes de populo tuo,
quorum corda ſcis poſſe capere, & ſerva-
re ſecreta hæc.
39 Tu autem adhuc ſuſtine hic alios dies
ſeptem, ut tibi oſtendatur quidquid viſum
fuerit Altiſſimo oſtendere tibi.
40 Et profectus eſt à me. Et factum eſt,
cùm audiſſet omnis populus, quoniam per-
tranſierunt ſeptem dies, & ego non fuiſſem
reverſus in civitatem, & congregavit ſe om-
nis à minimo uſque ad maximum: & venit
ad me, & dixerunt mihi dicentes:
41 Quid peccavimus tibi, & quid injuſtè
egimus in te, quoniam derelinquens nos
ſediſti in loco hoc?
42 Tu enim nobis ſuperes ſolus ex omni-
bus populis, ſicut botrus de vinea, & ſi-
cut lucerna in loco obſcuro, & ſicut por-
tus, & navis ſalvata à tempeſtate.
43 Aut non ſufficiunt nobis mala, quæ
contingunt?
44 Si ergo tu nos dereliqueris, quantò
nobis erat melius, ſi eſſemus ſuccenſi &
nos cum incendio Sion?
45 Nec enim nos ſumus meliores eorum,
qui ibi mortui ſunt. Et ploraverunt voce
magna. Et reſpondi ad eos, & dixi:
46 Confide, Iſrael, & noli triſtari tu,
domus Jacob.
47 Eſt enim memoria veſtri coram Altiſſimo,
& Fortis non eſt oblitus veſtri in tentatione.
48 Ego enim non dereliqui vos, neque
exceſſi à vobis: ſed veni in hunc locum,
ut deprecarer pro deſolatione Sion, ut quæ-
rerem miſericordiam pro humilitate ſancti-
ficationis veſtræ.
49 Et nunc ite unuſquiſque veſtrum in domũ
ſuam, & ego veniam ad vos poſt dies iſtos.
50 Et profectus eſt populus, ſicut dixi ei,
in civitatem:
51 Ego autem ſedi in campo ſeptem die-
bus, ſicut mihi mandavit: & manducabam
de floribus ſolummodò agri, de herbis fa-
cta eſt eſca mihi in diebus illis.

CAPUT XIII.

Altera viſio Eſdræ oſtenditur cum ipſius interpretatione.

1 ET factum eſt poſt dies ſeptem, &
ſomniavi ſomnium nocte.
2 Et ecce de mari ventus exurgebat, ut
conturbaret omnes fluctus ejus.
3 Et vidi, & ecce convaleſcebat ille ho-
mo cum millibus cœli: & ubi vultum ſuum
vertebat, ut conſideraret, tremebant om-
nia, quæ ſub eo videbantur.
4 Et ubicumque exibat vox de ore ejus, ar-
deſcebant omnes, qui audiebant voces ejus,
ſicut quieſcit terra, quando ſenſerit ignem.
5 Et vidi poſt hæc, & ecce congregabatur
multitudo hominum, quorum non erat nu-
merus, de quatuor ventis cœli, ut debella-
rent hominem, qui aſcenderat de mari.
6 Et vidi, & ecce ſibimetipſi ſculpſerat
montem magnum, & volavit ſuper eum.
7 Ego autem quæſivi videre regionem,
vel locum, unde ſculptus eſſet mons, &
non potui.
8 Et poſt hæc vidi, & ecce omnes, qui con-
gregati ſunt ad eum, ut expugnarent eum, ti-
mebant valde, tamen audebant pugnare.

9 Et ecce, ut vidit impetum multitudinis venientis, non levavit manum ſuam, neque frameam tenebat, neque aliquod vas bellicoſum, niſi ſolummodo ut vidi,

10 Quoniam emiſit de ore ſuo ſicut flatum ignis, & de labiis ejus ſpiritus flammæ, & de lingua ejus emittebat ſcintillas, & tẽpeſtates, & commiſta ſunt omnia ſimul, hic flatus ignis, & ſpiritus flammæ, & multitudo tempeſtatis.

11 Et concidit ſuper multitudinem in impetu, quę pręparata erat pugnare, & ſuccendit omnes, ut ſubitò nihil videretur de innumerabili multitudine, niſi ſolummodo pulvis, & fumi odor: & vidi, & extimui.

12 Et poſt hæc vidi ipſum hominem deſcendentem de monte, & vocantem ad ſe multitudinem aliam pacificam,

13 Et accedebat ad eum vultus hominum multorum, quorumdam gaudentium, quorumdam triſtantium: aliqui verò alligati, aliqui adducentes ex eis, qui offerebantur, & ægrotavi à multitudine pavoris, & expergefactus ſum, & dixi:

14 Tu ab initio demonſtraſti ſervo tuo mirabilia hæc, & dignum me habuiſti, ut ſuſciperes deprecationem meam:

15 Et nunc demonſtra mihi adhuc interpretationem ſomnii hujus.

16 Sicut enim exiſtimo in ſenſu meo, væ, qui derelicti fuerint in diebus illis: & multò plus væ his, qui non ſunt derelicti.

17 Qui enim non ſunt derelicti, triſtes erant.

18 Intelligo nunc, quæ ſunt repoſita in noviſſimis diebus, & occurrent eis, ſed & his, qui derelicti ſunt.

19 Propter hoc venerunt enim in pericula magna, & neceſſitates multas, ſicut oſtendunt ſomnia hæc.

20 Attamen facilius eſt periclitantem venire in hunc, quàm pertranſire, ſicut nubem à ſæculo, & nunc videre, quæ contingunt in noviſſimo. Et reſpondit ad me, & dixit:

21 Et viſionis interpretationem dicam tibi: & de quibus locutus es adaperiam tibi.

22 Quoniam de his dixiſti, qui derelicti ſunt: hæc eſt interpretatio.

23 Qui aufert periculum illo tempore, hic ſe cuſtodivit: qui in periculo inciderunt, hi ſunt qui habent opera, & fidem ad Fortiſſimum.

24 Scito ergo, quoniam magis beatificati ſunt, qui derelicti, ſuper eos, qui mortui ſunt.

25 Hæ interpretationes viſionis: quia vidiſti virum aſcendentem de corde maris.

26 Ipſe eſt, quem conſervat Altiſſimus multis temporibus, qui per ſemetipſum liberabit creaturam ſuam: & ipſe diſponet, qui derelicti ſunt:

27 Et quoniam vidiſti de ore ejus exire ut ſpiritum, & ignem, & tempeſtatem:

28 Quoniam non tenebat frameam, neque vas bellicoſum: corrupit enim impetus ejus multitudinem, quæ venerat expugnare eum, hæc eſt interpretatio.

29 Ecce dies veniunt, quando incipiet Altiſſimus liberare eos, qui ſuper terram ſunt:

30 Et veniet in exceſſu mentis ſuper eos, qui inhabitant terram.

31 Et alii alios cogitabunt debellare, civitas civitatem, & locus locum, & gens adverſus gentem, & regnum adverſus regnum.

32 Et erit, cùm fient hæc: & contingent ſigna, quæ antè oſtendi tibi: & tunc revelabitur filius meus, quem vidiſti, ut virum aſcendentem.

33 Et erit, quando audierint omnes gentes vocem ejus: & derelinquet unuſquiſque in regione ſua bellum ſuum, quod habent ad alterutrum:

34 Et colligetur in unum multitudo innumerabilis, ſicut volentes venire, & expugnare eum.

35 Ipſe autem ſtabit ſuper cacumen montis Sion.

36 Sion autem veniet, & oſtendetur omnibus parata, & ædificata, ſicut vidiſti montem ſculpi ſine manibus.

37 Ipſe autem filius meus arguet, quæ adinvenerunt Gentes, impietates eorum has, quæ tempeſtati appropinquaverunt propter mala cogitamenta eorum, & cruciamenta, quibus incipient cruciari:

38 Quę aſſimilatę ſunt flammę, & perdet eos ſine labore per legem, quę igni aſſimilata eſt.

39 Et quoniam vidiſti eum colligentem ad ſe aliam multitudinem pacificam,

40 Hæ ſunt decem tribus, quæ captivæ factæ ſunt de terra ſua in diebus Oſee regis, quem captivum duxit Salmanaſar rex Aſſyriorum: & tranſtulit eos trans flumen, & translati ſunt in terram aliam.

41 Ipſi autem ſibi dederunt conſilium hoc, ut derelinquerent multitudinem gentium, & proficiſcerentur in ulteriorem regionem, ubi nunquam inhabitavit genus humanum:

42 Vel ibi obſervare legitima ſua, quæ non fuerant ſervantes in regione ſua.

43 Per introitus autem anguſtos fluminis Euphratem introierunt.

44 Fecit enim eis tunc Altiſſimus ſigna, & ſtatuit venas fluminis, uſquequò tranſirent.

45 Per eam enim regionem erat via multa itineris, anni unius, & dimidii: nam regio illa vocatur Arſareth.

46 Tunc inhabitaverunt ibi uſque in noviſſimo tempore: & nunc iterum, cùm cœperint venire,

47 Iterum Altiſſimus ſtatuet venas fluminis, ut poſſint tranſire: propter hæc vidiſti multitudinem cum pace.

48 Sed & qui derelicti ſunt de populo tuo, hi ſunt, qui inveniuntur intra terminum meum.

49 Factum erit ergo, quando incipiet perdere multitudinem earum, quę collectę ſunt gentes, proteget eos, qui ſuperaverunt populum:

50 Et tunc oſtendet eis multa plurima portenta.

51 Et dixi ego: Dominator Domine, hoc mihi oſtende, propter quod vidi virum aſcendentem de corde maris: Et dixit mihi:

52 Sicut non potes hæc vel ſcrutari, vel ſcire quæ ſunt in profundo maris: ſic non poterit quiſque ſuper terram videre filium meum, vel eos, qui cum eo ſunt, niſi in tempore diei.

53 Hæc eſt interpretatio ſomnii, quod vidiſti, & propter quod illuminatus es hic ſolus.

54 Dereliquiſti enim tuam, & circa meam vacaſti legem, & quæſiſti.

55 Vitam enim tuam diſpoſuiſti in ſapientia, & ſenſum tuum vocaſti matrem:

56 Et propter hoc oſtendi tibi merces apud

Altiſ-

Altiſſimum, erit enim poſt alios tres dies, ad te alia loquar, exponam tibi gravia, & mirabilia.
57 Et profectus ſum, & tranſii in campum, multùm glorificans, & laudans Altiſſimum, de mirabilibus, quæ per tempus faciebat:
58 Et quoniam gubernat ipſum, & quæ ſunt in temporibus illata: & ſedi ibi tribus diebus.

CAPUT XIV.

Apparet Dominus Eſdræ in rubo, & futura quædam arcana revelat.

1 ET factum eſt tertia die, & ego ſedebam ſub quercu.
2 Et ecce, vox exivit contra me de rubo, & dixit: Eſdra, Eſdra. Et dixi: Ecce ego, Dñe. Et ſurrexi ſuper pedes meos. Et dixit ad me:
3 Revelans revelatus ſum ſuper rubum, & locutus ſum Moyſi, quando populus meus ſerviebat in Ægypto,
4 Et miſi eum, & eduxi populum meum de Ægypto, & eduxi eum ſuper montem Sina, & detinebam eum apud me diebus multis.
5 Et enarravi ei mirabilia multa, & oſtendi ei temporum ſecreta, & finem, & præcepi ei, dicens:
6 Hæc in palā facies verba, & hæc abſcōdes.
7 Et nunc tibi dico:
8 Signa, quæ demonſtravi, & ſomnia, quæ vidiſti, & interpretationes, quas tu vidiſti, in corde tuo repone ea:
9 Tu enim recipieris ab omnibus, converteris reſiduus cum conſilio meo, & cum ſimilibus tuis, uſquequò finiantur tempora.
10 Quoniam ſæculum perdidit juventutem ſuam, & tempora appropinquant ſeneſcere.
11 Duodecim enim partibus diviſum eſt ſæculum, & tranſierunt ejus decima, & dimidium decimæ partis.
12 Superſunt autem ejus poſt medium decimæ partis.
13 Nunc ergo diſpone domum tuam, & corripe populum tuum, & conſolare humiles eorum, & renuntia jam corruptelæ,
14 Et dimitte abs te mortales cogitationes, & projice abs te pondera humana, & exue te jam infirmam naturam, & repone in unam partem moleſtiſſima tibi cogitamenta, & feſtina tranſmigrare à temporibus his:
15 Quæ enim vidiſti nunc contigiſſe mala, iterum horum deteriora facient:
16 Quantum enim invalidum fiet ſæculum à ſenectute, tantum multiplicabuntur ſuper inhabitantes mala.
17 Prolongavit enim ſe magis veritas, & appropinquavit mendacium. Jam enim feſtinat venire, quam vidiſti viſionem.
18 Et reſpondi, & dixi coram te, Domine:
19 Ecce enim ego abibo, ſicut præcepiſti mihi, & corripiā præſentem populū. Qui autem iterum nati fuerint, quis commendabit?
20 Poſitum eſt ergo ſæculum in tenebris, & qui inhabitant in eo ſine lumine.
21 Quoniam lex tua incenſa eſt, propter quod nemo ſcit, quæ à te facta ſunt, vel quæ incipient opera.
22 Si enim inveni in te gratiam, immitte in me Spiritū ſanctum, & ſcribā omne, quod factū eſt in ſæculo ab initio, quę erāt in lege tua ſcripta, ut poſſint homines invenire ſemitam & qui voluerint vivere in noviſſimis, vivant.
23 Et reſpondit ad me, & dixit: Vadens congrega populum, & dices ad eos, ut non quærant te diebus quadraginta.
24 Tu autem præpara tibi buxos multos, & accipe tecum Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, & Aſiel, quinque hos, qui præparati ſunt ad ſcribendum velociter.
25 Et venias huc, & ego accendam in corde tuo lucernā intellectus, quæ non extinguetur, quoadusque finiantur, quæ incipies ſcribere.
26 Et tunc perfectis quædam palàm facies, quædam ſapientibus abſconsè trades: in craſtinum enim hac hora incipies ſcribere.
27 Et profectus ſum, ſicut mihi præcepit, & congregavi omnem populum, & dixi:
28 Audi, Iſrael, verba hæc:
29 Peregrinati ſunt patres noſtri ab initio in Ægypto, & liberati ſunt inde:
30 Et acceperunt legem vitæ, quā non cuſtodierunt, quā & vos poſt eos tranſgreſſi eſtis:
31 Et data eſt vobis terra in ſorté, & terra Siō & patres veſtri, & vos iniquitaté feciſtis, & nō ſervaſtis vias, quas præcepit vobis Altiſſimus:
32 Et juſtus judex cùm ſit, abſtulit à vobis in tempore, quod donaverat.
33 Et nunc vos hic eſtis, & fratres veſtri introrſum veſtrùm ſunt.
34 Si ergo imperaveritis sēſui veſtro, & erudieritis cor veſtrum, vivi conſervati eritis, & poſt mortem miſericordiam conſequemini.
35 Judiciū enim poſt mortem veniet, quando iterum reviviſcemus: & tunc juſtorum nomina parebunt, & impiorū facta oſtendentur.
36 Ad me igitur nemo accedat nunc, neque requirat me uſque dies quadraginta.
37 Et accepi quinq; viros ſicut mādavit mihi, & profecti ſumus in campū, & manſimus ibi.
38 Et factus ſum in craſtinum, & ecce vox vocavit me, dicens: Eſdra aperi os tuum, & bibe, quo te potavero.
39 Et aperui os meum, & ecce calix plenus porrigebatur mihi. Hoc erat plenum ſicut aqua: color autem ejus ut ignis ſimilis.
40 Et accepi, & bibi: & in eo cùm bibiſſem, cor meum cruciabatur intellectu, & in pectus meum increſcebat ſapientia. Nam ſpiritus meus conſervabatur memoria.
41 Et apertum eſt os meum, & non eſt clauſum ampliùs.
42 Altiſſimus dedit intellectum quinque viris, & ſcripſerunt, quæ dicebantur exceſſiones noctis, quas non ſciebant.
43 Nocte autē manducabant panē, ego autē per diē loquebar, & per noctē non tacebam.
44 Scripti ſunt autem per quadraginta dies libri ducentiquatuor.
45 Et factum eſt, cùm compleviſſent quadraginta dies, locutus eſt Altiſſimus, dicens: Priora quæ ſcripſiſti in palam pone, & legant digni, & indigni.
46 Noviſſimos autem ſeptuaginta conſervabis, ut tradas eos ſapientibus de populo tuo.
47 In his enim eſt vena intellectus, & ſapientiæ fons, & ſcientiæ flumen. Et feci ſic.

CAPUT XV.

Prædicuntur multæ calamitates ſæculo ſuperventuræ.

1 ECce loquere in aures plebis meæ ſermones prophetiæ, quos immiſero in os tuum, dicit Dominus.

2 Et fac, ut in charta ſcribantur, quoniam fideles, & veri ſunt.

3 Ne timeas à cogitationibus adverſùm te, nec turbent te incredulitates dicentium.

4 Quoniam omnis incredulus in incredulitate ſua morietur.

5 Ecce ego induco, dicit Dominus, ſuper orbem terrarum mala, gladium, & famem, & mortem, & interitum:

6 Propter quod ſuperpolluit iniquitas omnem terram, & adimpleta ſunt opera nociva illorum.

7 Propterea dicit Dominus:

8 Jam non ſilebo de impietatibus eorum, quæ irreligiose agunt, nec ſuſtinebo in his, quæ iniquè exercent: ecce ſanguis innoxius, & juſtus clamat ad me, & animæ juſtorum clamant perſeveranter.

9 Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus, & accipiam omnem ſanguinem innoxium ex illis ad me.

10 Ecce populus meus quaſi grex ad occiſionem ducitur, jam non patiar illum habitare in terra Ægypti.

11 Sed educam eum in manu potenti, & brachio excelſo, & percutiam plaga ſicut prius, & corrumpam omnem terram ejus.

12 Lugebit Ægyptus, & fundamenta ejus plaga verberata, & caſtigatione, quam inducet ei Deus.

13 Lugebunt cultores operantes terram, quoniam deficient ſemina eorum ab uredine, & grandine, & à ſidere terribili.

14 Væ ſæculo, & qui habitant in eo:

15 Quia appropinquavit gladius, & contritio eorum, & exurget gens contra gentem ad pugnam, & rhomphæa in manibus eorum.

16 Erit enim inconſtabilitio hominibus, & alii aliis invaleſcentes non curabunt regem ſuum, & principes viæ geſtorum ſuorum in potentia ſua.

17 Concupiſcet enim homo in civitatem ire, & non poterit.

18 Propter ſuperbiam enim eorum civitates turbabuntur, domus extererentur, homines metuent.

19 Non miſerabitur homo proximum ſuum, ad irritum faciendum domos eorum in gladium, ad diripiendas ſubſtantias eorum, propter famem panis, & tribulationem multam.

20 Ecce ego convoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad me verendum, qui ſunt ab Oriente, & ab Auſtro, & ab Euro, & à Libano, ad convertendos in ſe, & reddere, quæ dederunt illis.

21 Sicut faciunt uſque hodie electis meis, ſic faciam, & reddam in ſinu eorum. Hæc dicit Dominus Deus.

22 Non parcet dextera mea ſuper peccatores, nec ceſſabit rhomphæa ſuper effundentes ſanguinem innoxium ſuper terram.

23 Exiit ignis ab ira ejus, & devoravit fundamenta terræ, & peccatores quaſi ſtramen incenſum.

24 Væ eis, qui peccant, & non obſervant mandata mea, dicit Dominus.

25 Non parcam illis. Diſcedite filii à poteſtate. Nolite contaminare ſanctificationem meam,

26 Quoniam novit Dominus omnes, qui delinquunt in illum; propterea tradidit eos in mortem, & occiſionem.

27 Jam enim venerunt ſuper orbē terrarum mala, & manebitis in illis: non enim liberabit vos Deus, propter quod peccaſtis in eum.

28 Ecce viſio horribilis, & facies illius ab Oriente,

29 Et exient nationes draconum Arabum in curribus multis, & ſicut flatus, eorum numerus feretur ſuper terram, ut jam timeant, & trepidem omnes, qui illos audient

30 Carmonii inſanientes in ira, & exient ut apri de ſylva, & advenient in virtute magna, & conſtabunt in pugnam cum illis, & vaſtabunt portionem terræ Aſſyriorum.

31 Et poſt hæc ſupervaleſcent dracones nativitatis ſuæ memores, & convertent ſe conſpirantes in virtute magna ad perſequendos eos.

32 Iſti turbabuntur, & ſilebunt in virtute illorum, & convertent pedes ſuos in fugam,

33 Et à territorio Aſſyriorum ſubſeſſor obſidebit eos, & conſumet unum ex illis, & erit timor, & tremor in exercitu illorum, & contentio in reges ipſorum.

34 Ecce nubes ab oriente, & ſeptentrione uſque ad meridianum, & facies earum horrida valde, plena iræ, & procellæ,

35 Et collident ſe invicem, & collident ſidus copioſum ſuper terram, & ſidus illorum, & erit ſanguis à gladio uſque ad ventrem,

36 Et fimus hominis uſque ad ſubſtramen cameli, & erit timor, & tremor multus ſuper terram:

37 Et horrebunt, qui videbunt iram illam, & tremor apprehendet illos: & poſt hæc movebuntur nimbi copioſi

38 A meridiano, & ſeptentrione, & portio alia ab occidente.

39 Et ſuperinvaleſcent venti ab oriēte, & recludēt eam, & nubem, quam ſuſcitavi in ira, & ſidus ad faciēdam exterritationē ad orientalem ventum, & occidentem violabitur:

40 Et exaltabuntur nubes magnæ, & validæ, plenæ iræ, & ſidus, ut exterreant omnem terram, & inhabitantes eam, & infundent ſuper omnem locum altum, & eminentem ſidus terribile,

41 Ignem, & grandinem, & rhomphæas volantes, & aquas multas, ut etiam impleantur omnes campi, & omnes rivi plenitudine aquarum multarum.

42 Et demolientur civitates, & muros, & montes, & colles, & ligna ſilvarum, & fœnum pratorum, & frumenta eorum.

43 Et tranſibunt conſtantes uſque ad Babylonem, & exterent eam.

44 Convenient ad ipſam, & circuibunt eam, & effundent ſidus, & omnem iram ſuper eam, & ſubibit pulvis, & fumus uſque in cœlum, & omnes in circuitu lugebunt eam:

45 Et qui ſub ea remanſerint, ſervient his, qui exterruerunt.

46 Et tu Aſia concors in ſpem Babylonis, & gloria perſonæ ejus,

47 Væ tibi miſera, propter quod aſſimilaſti ei, & ornaſti filias tuas in fornicatione, ad placendum, & gloriandum in amatoribus tuis, qui tecum cupierunt ſemper fornicari.

48 Odibilem imitata es in omnibus operibus ejus, & in adinventionibus ejus: propterea dicit Deus:

49 Immittam tibi mala; viduitatem, paupertatem, & famem, & gladium, & peſtem, ad devaſtandas domos tuas à violatione, & morte; & gloria virtutis tuæ.

50 Sicut flos ſiccabitur, cùm exurget ardor, qui emiſſus eſt ſuper te.

51 Infirmaberis ut paupercula plagata, & caſtigata à mulieribus, ut non poſſint te ſuſcipere potentes, & amatores:

52 Numquid ego ſic zelabor te, dicit Dominus.

53 Niſi occidiſſes electos meos in omni tempore, exaltans percuſſionem manuum, & dicens ſuper mortem eorum, cùm inebriata eſſes,

54 Exorna ſpeciem vultus tui?

55 Merces fornicationis tuæ in ſinu tuo, propter hoc redditionem accipies.

56 Sicut facies electis meis, dicit Dominus, ſic faciet tibi Deus, & tradet te in malum.

57 Et nati tui fame interient: & tu rhomphæa cades, & civitates tuæ conterentur, & omnes tui in campo gladio cadent.

58 Et qui ſunt in montibus, fame peribunt, & manducabunt carnes ſuas, & ſanguinem bibent, à fame panis, & ſiti aquæ.

59 Infelix per maria venies, & rurſum accipies mala.

60 Et in tranſitu allident civitatem occiſam, & exterent aliquam portionem terræ tuæ, & partem gloriæ tuæ exterminabunt, rurſum revertentes ad Babylonem ſubverſam.

61 Et demolita, eris illis pro ſtipula, & ipſi erunt tibi ignis:

62 Et devorabunt te, & civitates tuas, terram tuam, & montes tuos, omnes ſilvas tuas, & lignum fructiferum igni comburent.

63 Filios tuos captivos ducent, & cenſum tuum in prædam habebunt, & gloriam faciei tuæ exterminabunt.

CAPUT XVI.

Horrenda univerſo orbi deſolatio in fine futura.

1 VÆ tibi Babylon, & Aſia, væ tibi Ægypte, & Syria.

2 Præcingite vos ſaccis, & ciliciis, & plangite filios veſtros, & dolete: quoniam appropinquavit contritio veſtra.

3 Immiſſus eſt vobis gladius, & quis eſt, qui avertat illum?

4 Immiſſus eſt in vobis ignis, & quis eſt, qui extinguat illum?

5 Immiſſa ſunt vobis mala, & quis eſt, qui repellat ea?

6 Numquid repellet aliquis leonem eſurientem in ſilva, aut extinguet ignem in ſtipula, mox quando cœperit ardere?

7 Numquid repellet aliquis ſagittam à ſagittario forti miſſam?

8 Dominus fortis immittit mala, & quis eſt, qui repellat ea?

9 Exiit ignis ex iracundia ejus, & quis eſt, qui extinguat eum?

10 Coruſcabit, & quis non timebit? Tonabit, & quis non pavebit?

11 Dominus comminabitur, & quis non funditùs conteretur à facie ipſius?

12 Terra tremuit, & fundamenta ejus, mare fluctuat de profundo, & fluctus ejus diſturbabuntur, & piſces ejus à facie Domini, & à gloria virtutis ejus:

13 Quoniam fortis dextera ejus, quæ arcum tendit: ſagittæ ejus acutæ, quæ ab ipſo mittuntur, non deficient, cùm cœperint mitti in fines terræ.

14 Ecce mittuntur mala, & non revertentur, donec veniant ſuper terram.

15 Ignis ſuccenditur, & non extinguetur, donec conſumat fundamenta terræ.

16 Quemadmodum non redit ſagitta miſſa à valido ſagittario, ſic non revertentur mala, quæ miſſa fuerint in terram.

17 Væ mihi, væ mihi: quis me liberabit in illis diebus?

18 Initium dolorum, & multi gemitus, initium famis, & multi interitus, initium bellorum, & formidabunt poteſtates, initium malorum, & trepidabunt omnes.

19 In his quid faciam, cùm venerint mala?

20 Ecce fames, & plaga, & tribulatio, & anguſtia, miſſa ſunt flagella in emendatione,

21 Et in his omnibus ſe non convertent ab iniquitatibus ſuis, neque flagellorum memores erunt ſemper.

22 Ecce erit annonæ vilitas ſuper terram, ſic ut putent ſibi eſſe directam pacem, & tunc germinabunt mala ſuper terram, gladius, fames, & magna confuſio:

23 A fame enim plurimi, qui inhabitant terram interient, & gladius perdet cæteros, qui ſuperaverint à fame,

24 Et mortui ſicut ſtercora projicientur, & non erit, qui conſoletur eos. Derelinquetur enim terra deſerta, & civitates ejus dejicientur.

25 Non derelinquetur, qui colat terram, & qui ſeminet eam.

26 Ligna dabunt fructus, & quis vindemiabit illa?

27 Uva matura fiet, & quis calcabit illam? erit enim locis magna deſertio.

28 Cupiet enim homo hominem videre, vel vocem ejus audire.

29 Relinquentur enim de civitate decem, & duo de agro, qui abſconderint ſe in denſis nemoribus, & ſciſſuris petrarum:

30 Quemadmodum derelinquuntur in oliveto & ſingulis arboribus tres, aut quatuor olivæ.

31 Aut ſicut in vinea vindemiata racemi relinquuntur ab his, qui diligenter vineam ſcrutantur:

32 Sic relinquentur in diebus illis tres, aut quatuor ab ſcrutantibus domos eorum in rhomphæa.

33 Et relinquetur terra deſerta, & agri ejus inveterabunt, & viæ ejus, & omnes ſemitæ ejus germinabunt ſpinas, eò quòd non tranſierunt homines per eam.

34 Lugebunt virgines non habẽtes ſponſos, lugebunt mulieres non habentes viros, lugebunt filiæ earum non habentes adjutorium:

35 Sponſi earum in bello conſumentur, & viri earum in fame exterentur.

36 Audite verò iſta, & cognoſcite ea, ſervi Domini.

37 Ecce verbum Domini, excipite illud: ne
diis credatis, de quibus dicit Dominus.
38 Ecce appropinquant mala, & non tar-
dant.
39 Quemadmodum prægnans cùm parit in
nono menſe filium ſuum, appropinquante
hora partus ejus, ante horas duas, vel tres,
dolores circumeunt ventrem ejus, & pro-
deunte infante de ventre, non tardabunt
uno puncto:
40 Sic non morabuntur mala ad prodeun-
dum ſuper terram, & ſæculum gemet, &
dolores circumtenebunt illud.
41 Audite verbum, plebs mea: parate
vos in pugnam, & in malis ſic eſtote,
quaſi advenæ terræ.
42 Qui vendit, quaſi qui fugiat: & qui
emit, quaſi qui perditurus.
43 Qui mercatur, quaſi qui fructum non ca-
piat: & qui ædificat, quaſi non habiturus.
44 Qui ſeminat, quaſi qui non metet: ſic &
qui vineam putat, quaſi non vindemiaturus.
45 Qui nubunt, ſic quaſi filios non factu-
ri: & qui non nubunt, ſic quaſi vidui.
46 Propter quod, qui laborant, ſine cau-
ſa laborant.
47 Fructus eaim illorum alienigenæ metent,
& ſubſtantiam illorum rapient, & domos e-
vertent, & filios eorum captivabunt, quia in
captivitate, & fame generant natos ſuos.
48 Et qui negotiantur in rapina, quan-
tum diù exornant civitates, & domos ſuas
& poſſeſſiones, & perſonas ſuas:
49 Tantò magis adzelabor eos ſuper pec-
cata ſua, dicit Dominus.
50 Quomodo zelatur fornicaria mulierem
idoneam, & bonam valdè,
51 Sic zelabitur juſtitia iniquitatem cùm
exornat ſe, & accuſat eam in facie, cùm
venerit, qui defendat exquirentem omne
peccatum ſuper terram.
52 Propterea nolite ſimulari ei, nec ope-
ribus ejus:
53 Quoniam adhuc puſillum, & tolletur ini-
quitas à terra, & juſtitia regnabit in vos.
54 Non dicat peccator ſe non peccaſſe:
quoniam carbones ignis comburet ſuper ca-
put ejus, qui dicit: Non peccavi coram
Domino Deo, & gloria ipſius.
55 Ecce Dominus cognoſcet omnia opera
hominum, & adinventiones illorum, & co-
gitationes illorum, & corda illorum.
56 Dixit enim: Fiat terra, & facta eſt:
fiat cœlum, & factum eſt.
57 Et in verbo illius ſtellæ fundatæ ſunt,
& novit numerum ſtellarum.
58 Qui ſcrutatur abyſſum, & theſauros
illarum: qui menſus eſt mare, & conce-
ptum ejus.
59 Qui concluſit mare in medio aquarum,
& ſuſpendit terram ſuper aquas verbo ſuo.
60 Qui ex'endit cœlum quaſi cameram, ſu-
per aquas fundavit eum.
61 Qui poſuit in deſerto fontes aquarum, &
ſuper verticem montium lacus ad emittēdum
flumina ab eminenti petra, ut potaret terram.
62 Qui finxit hominem, & poſuit cor ſuum
in medio corporis, & miſit ei ſpiritum,
vitam, & intellectum,
63 Et ſpiramen Dei omnipotentis, qui
fecit omnia, & ſcrutinat omnia abſconſa
in abſconſis terræ.
64 Hic novit adinventionem veſtram, &
quæ cogitatis in cordibus veſtris, peccantes,
& volentes occultare peccata veſtra.
65 Propter quod Dominus ſcrutinando
ſcrutinavit omnia opera veſtra, & tradu-
cet vos omnes,
66 Et vos confuſi eritis, cùm proceſſerint
peccata veſtra coram hominibus, & ini-
quitates erunt, quæ accuſatores ſtabunt in
die illo.
67 Quid facietis? aut quomodo abſcondetis
peccata veſtra coram Deo, & Angelis ejus?
68 Ecce judex Deus, timete eum. Definite
à peccatis veſtris, & obliviſcamini iniqui-
tates veſtras jam agere eas in ſempiterno,
& Deus educet vos, & liberabit de omni
tribulatione.
69 Ecce enim incenditur ardor ſuper
vos turbæ copioſæ, & rapient quoſdam ex
vobis, & cibabunt idolis occiſos:
70 Et qui conſenſerint eis, erunt illis in
deriſum, & in improperium, & in concul-
cationem:
71 Erit enim locis locus, & in vicinas
civitates exurrectio multa ſuper timentes
Dominum.
72 Erunt quaſi inſani nemini parcentes,
ad diripiendum, & devaſtandum adhuc
timentes Dominum.
73 Quia devaſtabunt, & diripient ſub-
ſtantias, & de domibus ſuis eos ejicient.
74 Tunc parebit probatio electorum meo-
rum, ut aurum, quod probatur ab igne.
75 Audite, dilecti mei, dicit Dominus:
Ecce adſunt dies tribulationis, & de his
liberabo vos.
76 Ne timeatis, nec hæſitetis, quoniam
Deus dux veſter eſt.
77 Et qui ſervat mandata, & præcepta mea,
dicit Dominus Deus, ne præponderent
vos peccata veſtra, ne ſuperelevent ſe
iniquitates veſtræ.
71 Væ qui conſtringuntur à peccatis ſuis,
& obteguntur ab iniquitatibus ſuis, quem-
admodum ager conſtringitur à ſilva, &
ſpinis tegitur ſemita ejus, per quam non
tranſit homo, & excluditur, & mittitur
ad devorationem ignis.

FINIS.

INDEX
TESTIMONIORUM
A CHRISTO, ET APOSTOLIS
In novo Teſtamento citatorum ex veteri;

Quæ hùc in id congeſta ſunt, ut pii lectores nativam quorumdam intelligentiam, quæ ab ipſo Chriſto vero interprete, & ſpiritu ejus per Apoſtolos ſit tradita, aſſequantur, perſpiciantque in quem uſum ea Apoſtoli, & Evangeliſtæ adduxerint.

G E N E S I S.

1.27. Maſculum, & fœminam fecit eos. Matth. 19.4. Marci 10.6.
2. 2. Requievit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis. Hebr.4.4.
2. 7. Factus eſt primus homo Adam in animam viventem. 1 Cor.15.45.
2.24. Dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ. Matthæi 19. 5. Marc. 10.7. Epheſ.5.31. 1Cor.7.10.
2.24. Erunt duo in carne una. Matth. 19.5. Marc.10.8. 1Cor.6.16. Epheſ.5.31.
12. 1. Exi de terra tua, & de cognatione tua. Act.7.3.
12. 3. Et in ſemine tuo benedicentur omnes gentes. Act.13.25.Gal.3.8.
15. 5. Sic erit ſemen tuum. Rom.4.18.
15. 6. Credidit Abraham, & reputatum eſt illi ad Juſtitiam. Rom.4.3. Jac.2.23. Gal.3.6.
15.13. Erit ſemen tuum perégrinum in terra non ſua. Act.7.6.
17. 4. Quia patrem multarum gentium conſtitui te. Rom.4.17.
18.10. Secundùm hoc tempus veniam, & erit Saræ filius. Rom.9.9.
21.10. Ejice ancillam, & filium ejus. Gal.4.10
21.12. In Iſaac vocabitur tibi ſemen. Rom. 7.7. Hebr.11.18.
22.17. Niſi benedicens benedicam te, & multiplicans &c. Hebr.14.16.
22.18. Quia benedicentur in te omnes. Gal. 3.8. Act.3.25.
25.23. Quia major ſerviet minori. Rom.9.13.

E X O D U S.

3. 6. Ego ſum Deus Abraham &c. Matt.22. 34. Marc.12.26. Luc.20.37.
9.17. In hoc ipſum excitavi te, ut oſtendam in te virtutem meam. Rom.9.17.
12.46. Os non comminuetis ex eo. Jo.19.36.
13. 2. Omne maſculinum adaperiens vulvam. Lucæ 2.23.
16.18. Qui multum non abundavit &c. 2 Cor.8.15.
20.14. Non mœchaberis. Matth.5.27. Lucæ 18.20
20.13. Non adulterabis. Non occides. Non furtum facies. Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium. Non cõcupiſces. Rom.13.9. Luc.18.20.
20.17. Non concupiſces. Rom.7.7.
20.13. Non occides. Matth.5.21. Luc.18.20.
20.12. Honora patrem tuum, & matrem tuam. Matt.15.4. Marc.7.10. Epheſ.6.2.
21.17. Qui maledixerit patri ſuo, vel matri, morte moriatur. Matt.15.4. Mar.7.10.
21.24. Oculum pro oculo, dentem pro dente. Matth.5.38.
22.28. Principi populi tui non maledices. Actor.23.5.
24. 8. Hic ſanguis teſtamenti, quod mandavit ad vos Deus. Hebr.9.10.
25.9. Vide, omnia facito ſecundùm exemplar, quod tibi oſtenſum eſt, &c. Heb. 8.5. Actor.7.44.
32. 1. Fac nobis Deos, qui præcedant nos. Actor.7.40.
33.19. Miſerebor cui voluero, &c. Rom.9.15.
34.33. Non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper caput. 2Cor.3.13.

L E V I T I C U S.

11.44. Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum. 1Pet.1.16.
18. 5. Qui fecerit ea, vivet in illis. Gal.3. 12. Rom.10.5.
19.12. Non perjurabis. Matth.5.33.
19.18. Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Rom.13.9. Gal.5.14. Jac.2.8. Matthæi 22.39. Marc.12.31.
19.18. Diliges proximum tuum. Matt.5.43.
20. 9. Qui maledixerit patri & matri, &c. Matth.15.4. Marc.7.10.
24.20. Oculum pro oculo. Matth.5.38.
26.12. Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, &c. 2Cor.6.16.

N U M E R I.

5.12. Os non comminuetis ex eo. Jo.19.36.

D E U T E R.

4.24. Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt. Hebr.12.29.
5.21. Non concupiſces. Rom.7.7.
5.17. Non occides. Matth.5.21. Luc.18.20.
5.18. Non mœchaberis. Matth. 5. 27. Luc. 18.20.
5.19. Non furtum facies. Luc. 18.20. Rom. 13.9.
5.20. Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium. Luc.18.20. Rom. 13.9.
5. Honora patrem & matrem. Matth.15. 4. Marc.7.10. Epheſ.6.2.
6. 4. Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus tuus eſt. Marc.12.29.
6. 5. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde. Matth.22.37. Marc.12.30. Lucæ 10.27.
6.13. Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies. Matth.4.10. Luc.4.8.

6. 16. Non tentabis Dominum Deum tuum. Matth. 4. 7. Luc. 4. 12.
8. 3. Non in ſolo pane vivit homo. Matth. 4. 4. Luc. 4. 4.
10. 17. Deus perſonam hominis non accipit. Gal. 2. 6.
18. 15. Prophetam ſuſcitabit vobis Dominus Deus. Act. 3. 22.
19. 15. In ore duorum aut trium teſtium ſtabit omne verbum, Matth. 18. 16. Jo: 8. 17. 2 Cor. 13. 1.
19. 21. Oculum pro oculo, dentem pro dente. Matth. 5. 38.
21. 23. Maledictus omnis, qui pendet in ligno. Gal. 3. 13.
25. 4. Non alligabis os bovi trituranti, 1 Cor. 9. 9. Tim. 5. 18.
25. 5. Si quis mortuus fuerit non habens filium. Matth. 22. 24. Marci 12. 19. Luc. 20. 28.
27. 27. Maledictus omnis qui non permanſerit in omnibus &c. Gal. 3. 10.
30. 12. Quis aſcendet in cœlum? Rom. 10. 6.
30. 14. Propè eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo. Rom. 10. 8.
32. 21. Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem, &c. Rom. 10. 19.
32. 35. Mihi vindicta: Ego retribuam, Rom. 12. 19. Hebr. 10. 30.

J O S U E.

1. 5. Non te deſeram, neque derelinquam. Hebr. 13. 5.

R E G. I I.

7. 14. Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium. Hebr. 1. 5.

R E G. I I I.

19. 14. Domine prophetas tuos occiderunt, &c. Rom. 11. 3.
19. 18. Reliqui mihi ſeptem millia virorum. Rom. 11. 4.

J O B.

5. 13. Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum. 1 Cor. 3. 19.

P S A L M I.

2. 1. Quare fremuerunt gentes. Act. 4. 25.
2. 7. Filius meus es tu, ego hodie genui te. Act. 13. 33. Heb. 1. 5. & 5. 5.
2. 9. Reges eos in virga ferrea. Apoc. 2. 27. & 19. 15.
4. 5. Iraſcimini, & nolite peccare. Eph. 4. 26.
5. 11. Sepulchrum patens eſt guttur eorum. Rom. 3. 13.
6. 9. Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. Matth. 7. 23. Luc. 13. 27.
8. 4. Ex ore infantium, & lactentium, &c. Matth. 21. 16.
8. 6. Quid eſt homo quòd memor es ejus. Hebr. 2. 6.
8. 8. Omnia ſubjecit ſub pedibus ejus, 1 Cor. 26. Hebr. 2. 8.
9. 7. Quorum os maledictione, & amaritudine plenum eſt. Rom. 3. 14.
13. 3. Non eſt juſtus quiſquam, non eſt intelligens. Rom. 3. 10.
13. 3. Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem. Rom. 3. 15.
15. 8. Providebam Dominum in conſpectu &c. Act. 2. 25.
15. 10. Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Act. 2. 31. & 13. 35.
17. Ego ero fidens in eum. Heb. 2. 13.
17. 50. Proptereà confitebor tibi in gentibus, Domine, Rom. 15. 9.
18. 5. Et quidem in omnem terram exivit ſonus eorum. Rom. 10. 18.
21. 2. Eli eli lammaſabactani, Matt. 27. 46. Mar. 15. 34.
21. 19. Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, Matth. 27. 35. Joan. 19. 24.
21. 23. Nuntiabo nomen tuum fratribus meis. Heb. 2. 12.
23. 1. Domini eſt terra & plenitudo ejus, 1 Cor. 10. 26.
24. 19. Odio habuerunt me gratis. Jo. 15. 25.
30. 6. In manus tuas commendo ſpiritum meum. Luc. 23. 46.
31. 1. Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates. Rom. 4. 7.
33. 13. Quis enim vult vitam diligere & dies videre bonos. 1 Petr. 3. 10.
39. 7. Hoſtiam & oblationem noluiſti. Hebr. 20. 5.
40. 10. Qui manducat meum panem. Jo. 13. 18.
43. 22. Propter te mortificamur tota die, Rom. 8. 36.
44. 7. Thronus tuus, Deus, in ſeculum ſeculi. Heb. 1. 8.
50. 6. Ut juſtificeris in ſermonibus tuis, Rom. 3. 4.
54. 23. Jacta ſuper Dominum curam tuam, 1 Petr. 5. 7.
61. 12. Unuſquiſque autem propriam mercedem accipiet. 1 Cor. 3. 8. Gal. 6. 5.
67. 19. Aſcendens in altum captivam duxit captivitatem. Eph. 4. 8.
68. 10. Zelus domus tuæ comedit me. Jo: 2. 17.
68. 10. Improperia improperantium tibi ceciderunt ſuper me. Rom. 15. 3.
68. 23. Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum. Rom. 11. 9.
68. 26. Fiat commoratio eorum deſerta. Actor. 1. 20.
68. 22. In ſiti mea potaverunt me aceto, Joan. 19. 28.
77. 2. Aperiam in parabolis os meum, Matth. 13. 35.
77. 24. Panem cœli dedit eis, Joan. 6. 31.
81. 6. Ego dixi, dii eſtis. Joan. 10. 34.
88. 21. Inveni David ſervũ meum. Act. 13. 22.
90. 11. Angelis ſuis mandavit de te. Matth. 4. 6. Luc. 4. 10.
93. 11. Dominus novit cogitationes ſapientum, quoniam vanæ ſunt. 1 Cor. 3. 20.
94. 8. Hodie ſi vocem ejus audieritis. Hebr. 3. 7.
94. 11. Sicut juravi in ira mea. Hebr. 4. 3.
96. 8. Et adorent eum omnes Angeli ejus, Heb. 1. 6.
101. 26. Tu in principio, Domine, terram fundaſti. Hebr. 1. 10.
103. 4. Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, Heb. 10. 7.
108. 8. Et epiſcopatum ejus accipiat alter. Act. 1. 20.
109. 1. Dixit Dominus Domino meo. Matth. 22. 44. Luc. 20. 42. Act. 2. 34.
109. 1. Sede à dextris meis. Hebr. 1. 13.
109. 1. Donec ponam inimicos tuos ſcabellum

lum &c. Heb.1.13. 1Cor.15.25.
109. 4. Tu es ſacerdos in æternum, Heb.5.6. & 7.17.
109. 4. Juravit Dominus, & non pœnitebit eum. Heb.7.21.
111. 9. Diſperſit, dedit pauperibus. 2.Cor.9.9
115.10. Credidi, propter quod locutus ſum. 2 Cor.4.13.
115.11. Omnis homo mendax. Rom.3.4.
116. 1. Laudate Dominum omnes gentes. Rom.15.11.
117. 7. Dominus mihi adjutor: Non timebo quid faciat mihi homo. Heb.13.6.
117.22. Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes. Matth.21.42. Mar.12.10. Luc.20.17. Act.10.11. 1Petr.2.7.
117.25. Hoſanna filio David. Matth. 21. 9. Luc.19.38.
131.11. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. Act.2.30.
139. 4. Venenum aſpidum ſub labiis eorum. Rom.3.13.
145. 6. Qui fecit cœlum & terram, mare, & omnia. Act.14.14. Apoc.14.7.

P R O V E R B.

3. 7. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos. Rom.12.16.
3.11. Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini &c. Heb.12.5.
3.12. Quem diligit Dominus, corripit &c. Hebr.12.6. Apoc.3.19.
10.12. Charitas operit multitudinem peccatorum. 1Petr.4.8.
17.13. Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat. Rom.12.17. 1 Theſſ.5.15. 1Petr.3.9.
20.20. Qui maledixerit patri, vel matri &c. Matth.15.4. Marc.7.10.
25.21. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum. Rom.12.20.
26.11. Canis reverſus ad vomitũ. 2.Pet.2.22.

I S A I A S.

1. 9. Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen. Rom.9.29.
5. 2. Homo plantavit vineam. Matth.21.33. Marc.12.1. Luc.20.9.
6. 3. Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Apoc.4.8.
6. 9. Auditu audietis, & non intelligetis. Matth. 13.14. Marc. 4.12. Lucæ 8.10. Joan.12.40. Act.28.26. Rom.11.8.
7.14. Ecce virgo in utero habebit. Matth. 1.23. Luc.1.31.
8.14. Ecce pono in Sion lapidem offenſionis, & petram ſcandali. Matth.21. 42. Luc.2. 34. Rom. 9. 33. 1 Petr. 2.7. Actor.4.11.
8.18. Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Deus. Heb.2.13.
9. 1. Terra Zabulon, & terra Nephthali. Matth.4.15.
10.22. Si fuerit numerus filiorum Iſrael tanquam arena maris. Rom.9.29.
11. 1. Hujus Deus ex ſemine ſecundùm promiſſionem eduxit Iſrael Salvatorem Jeſum. Act.13.23.
11. 4. Revelabitur ille iniquus, quem Dominus interficiet ſpiritu oris ſui. 2. Theſſal.2.8.
11.10. Ecce radix Jeſſe. Ro.15.12. Act.13.22
21. 9. Cecidit, cecidit Babylon illa magna. Apoc.14.8. & 18.2.
22.13. Manducemus, & bibamus, cras enim moriemur. 1Cor.15.32.
22.22. Hæc dicit Sanctus, & verus, qui habet clavem David. Apoc.3.7.
25. 8. Abſterget Dominus omnem lacrymam ab oculis &c. Apoc.7.17. & 21.4.
28.11. Quoniam in aliis linguis, & labiis aliis loquor populo huic. 1Cor.14.21.
29.13. Populus hic labiis me honorat. Matth. 15.8. Marc.7.6.
29.14. Perdam ſapientiam ſapientum, & prudentiam &c. 1Cor.1.19
33.18. Ubi ſapiens? ubi ſcriba? ubi inquiſitor hujus ſæculi? 1Cor.1.20.
40. 3. Vox clamantis in deſerto. Matth.3.3. Marc.1.3. Luc.3.4. Joan.1.23.
40. 6. Omnis caro fœnum. 1Pet.1.24. Jac.1.10
40.14. Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis inſtruxit eum? 1Cor.2.16.
40.13. Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis cõſiliarius ejus fuit? Ro.11.34.
41.44. Ego ſum primus & noviſſimus. Apoc. 1.8. & 22.13.
42. 1. Ecce puer meus, quem elegi. Mat.12.18
43.19. Ecce nova facio omnia. 2 Cor.5.17. Apoc.21.5.
45. 9. Numquid dicit figmentum ei, qui ſe &c. Rom.9.20.
45.24. Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu. Rom.14.11. Philip.2.10.
49. 6. Poſuite in lucem gentium. Act.13.47.
49. 8. Tempore accepto exaudivi te &c. 2Cor.6.2.
49.10. Non eſurient, neque ſitient ampliùs. Apoc.7.16.
50. 6. Tunc expuerunt in faciem ejus. Matthæi 26.67.
52. 7. Quàm ſpecioſi pedes evangelizantium pacem. Rom.10.15.
52.11. Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini &c. 2Cor.6.17.
52. 5. Nomen Dei per vos blaſphematur. Rom 2.24.
52.15. Quibus non eſt annuntiatum de eo, videbunt. Rom.15.21.
53. 1. Domine, quis credidit auditui noſtro? Joan.12.38. Rom.10.16.
53. 4. Ipſe infirmitates noſtras accepit. Matthæi 8.17.
53. 7. Tanquam ovis ad occiſionem. Act.8.32
53.12. Et cum iniquis reputatus eſt. Marci 15.28. Luc.22.37.
53. 9. Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus. 1Petr.2.23. 1Joan.3.5.
53.11. Qui peccata noſtra pertulit in corpore. 1Petr.2.24.
54. 1. Lætare ſterilis, quæ non paris. Lucæ 23.29. Gal.4.27.
54.13. Et erunt omnes docibiles Dei. Jo.6.45.
55. 1. Et qui ſitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis. Apoc.22.17.
55. 3. Dabo vobis ſancta David fidelia. Act. 13.34.
56. 7. Domus mea domus orationis vocabitur. Matth.21.13. Marc.11.17. Luc.19.46.
59. 7. Contritio, & infelicitas in viis eorum. Rom.3.16.

59.17. Galeam ſalutis aſſumite. Epheſ. 6.17. 1Theſſ.5.8.
59.20. Veniet ex Sion, qui eripiat, & avertat impietatem à Jacob. Rom. 11. 26.
60.11. Et portæ ejus non claudentur per diem. Apoc.21.25.
60.19. Nox ultrà non erit. Apoc.21.23.22.5.
61. 1. Spiritus Domini ſuper me. Luc.4.18.
62.11. Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit. Matth.21.5.
64. 4. Quod oculus non vidit, nec auris audivit &c. 1Cor.2.9.
65. 1. Inventus ſum à non quærentibus me. Rom.10.20.
65. 2. Tota die expandi manus meas ad populum non credentem. Rom.10.21.
66.22. Novos verò cœlos, & novam terram. 2Petr.3.13.Apoc.21.1.
66. 1. Cœlum mihi ſedes eſt. Act.7.49.
66.24. Ubi vermis eorum non moritur. Marci 9.45.

JEREMIAS.

7.11. Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. Matth.21.13.Marci 11.17. Lucæ 19.46.
9.23. Qui gloriatur, in Domino glorietur. 1Cor.1.31. 2Cor.10.17.
10. 7. Quis non timebit te, Domine? Apoc. 15.4.
17.10. Ego ſum ſcrutans renes, & corda. Apoc.2.23.
21.15. Vox in Rhama audita eſt. Matth.2.18.
31. 9. Ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios. 2Cor.6.18.
31.31. Ecce dies venient, dicit Dominus, & conſummabo ſuper domum Iſrael, & ſuper domum Juda teſtamentum novum. Hebr.8.8.
31.33. Hoc autem teſtamentum, quod teſtabor ad illos &c. dabo leges meas in cordibus eorum. Heb.10.16.
51. 8. Cecidit, cecidit Babylon magna. Apoc.14.8.& 18.2.

EZECHIEL.

3. 3. Accipe librum, & devora illum. Apoc.10.9.
20.11. Qui fecerit homo, vivet in ea. Roman.10.5.
32. 7. Sol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum. Matth.24.29.
36.20. Nomen Dei per vos blaſphematur inter Gentes. Rom.2.24.

DANIEL.

9.27. Cùm videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele Propheta. Matt.24.15.Marc.13.14.Luc.21.20.

OSEE.

1.10. Et erit in loco ubi dictum eſt eis, Non plebs mea vos, &c. Rom.9.26.
2.24. Vocabo non plebem meam, plebem meam. Rom.9.25. 1Pet.2.10.
6. 6. Miſericordiam volo, & non ſacrificium. Matth.9.13.& 12.7.
10. 8. Tunc incipient dicere montibus: Cadite ſuper nos: & collibus: Operite nos. Luc.23.30.Apoc.7.16.
11. 1. Ex Ægypto vocavi filium meum. Matth.2.15.
13.14. Abſorpta eſt mors in victoria. 1 Cor. 15.54.Hebr.2.14.

JOEL.

2.28. Et erit in noviſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo. Actor.2.17.
2.32. Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit. Rom. 10.13.Actor.2.21.

AMOS.

5.25. Numquid victimas, & hoſtias obtuliſtis mihi? Act.7.42.
6. 1. Væ vobis divitibus. Luc.6.24.
9.11. Poſt hæc revertar & reædificabo tabernaculum David. Act.15.16.

JONAS.

2. 1. Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus. Matth.12. 40.& 16.4.Luc.11.30.
3. 5. Pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Matth.12.41.Luc.11.32.

MICHÆAS.

5. 2. Et tu Bethlehem terra Juda. Matth.2. 6.Joan.7.42.
7. 6. Veni ſeparare hominem adverſus patrem ſuum, & filiam adverſus matrem. Matth.10.35.Luc.12.53.

AGGÆUS.

2. 7. Adhuc ſemel, & ego movebo non ſolùm terram, ſed & Cœlum. Heb.12.26.

HABACUC.

1. 5. Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus operor ego in diebus veſtris. Act.13.41.
2. 4. Juſtus autem ex fide vivit. Rom.1.17. Galat.3.11.Heb.10.38.

NAHUM.

1.15. Quàm ſpecioſi pedes evangelizantium pacem. Rom.10.15.

ZACHARIAS.

8.16. Loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo. Epheſ.4.25.
9. 9. Ecce Rex tuus venit. Matthæi 21. 5. Joan.12.15.
11.12. Et acceperunt triginta argenteos. Matth.27.9.
12.10. Videbunt, in quem compunxerunt. Joan.19.37.
13. 7. Percutiam paſtorem. Matthæi 26. 31. Marc.14.27.

MALACHIAS.

1. 2. Jacob dilexi, Eſau autem odio habui. Rom.9.13.
3. 1. Ecce ego mitto Angelum meum. Matthæi 11.10.Marc.1.2. Luc.7.27.
4. 5. Ipſe eſt Elias, qui venturus erat. Matthæi 11.14.
4. 5. Quid eſt, quod Scribæ dicunt, quòd Eliam oportebat primùm venire. Matth.17.10.Marc.9.10.
4. 6. Ut convertat corda patrum in filios. Lucæ 1.17.

HEBRAICORUM,

CHALDÆORUM,

Græcorumque Nominum interpretatio.

Aron, Mons, ſive montanus.
Abba, Pater, Syrum eſt verbum.
Abbarum, tranſitus plur. num. ſive tranſeuntes.
Abdemelech, Servus regis.
Abdenago, Servus claritatis.
Abdias, Servus Domini.
Abdon, Servus.
Abel, per aleph, Luctus, Civitas.
Abel, per he in principio, Vanitas, filius Adam.
Abeſſalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater ſpontaneus.
Abiſag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelſus.
Abraham, Pater multitudinis.
Abſalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaja, Dolor, vel triſtitia.
Achaz, Apprehendens, ſive poſſidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, ſive terrenus, aut Rufus.
Adon, Dominus, aut baſis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis, unum eſt ex nominibus Dei, quod interpres aliquando poſuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
Ægyptus, Anguſtiæ, ſive tribulationes. Hebraicè, Miſraim.
Æneas, Laudatus.
Æthiopia, Græcè ardorem ſignificat. Hebraicè Cus dicitur, id eſt, nigredo, vel nigra.
Agabus, Locuſta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Feſtivus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraicè dicitur No, quod interpretatur crudum, ſive irritatio.
Alleluja, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, ſive veritas.
Amaſai, per aleph, Fortis, vel robuſtus.
Amaſai, per ain, Populi munus.
Amalech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmum ſit.
Aminadab, Populus Spontaneus.
Ammon, Populus ejus.
Ammon, Fidelis, aut verax.
Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos, per aleph, Fortis, pater Iſaiæ.
Amos per ain, Oneratus, unus ex duodecim Prophetis.
Amri, per aleph, Amarus, vel loquens.
Amri, per ain, Manipulus, vel dominium, Princeps militiæ Iſraeliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Reſponſiones, ſive cantica.
Andreas, Fortiſſimus.
Anna, Gratioſa, ſive miſericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica Hebraice Pul dicitur, id eſt, caſus, vel ruina, Iſaiæ 66. 34.
Aphrica, Nahum 3. 9. Put. Craſſa, ſive pinguis.
Apoſtolus, Miſſus, legatus.
Arabes, Veſpertini. 2. Par. 26. 2.
Arabes, Pſalm. 71. 15. Hebraicè Saba, id eſt, converſio.
Aram, Celſitudo, Sublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, Quatuor.
Architriclinus, Princeps triclinii.
Areopagita, de Colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Areuna, Arca, vel canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraicè dicitur Ararat, Maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen, ſive maledictio.
Aſaph, Congregans.
Aſer, per ſamec, Vinctus, filius Caath.
Aſer, per ſin, Beatitudo, ſive felicitas, filius Jacob.
Aſſuerus, Princeps, & caput.
Aſſur, Inſidians, ſive beatus.
Aſtaroth, Greges, ſive divitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, Sine cumulo.
Attalia, Augens, vel Nutriens.
Ava, Iniquitas.
Axa, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adjutor.
Azotus, Hebraicè Aſdod, Deprædatio.

B

Baal, Idolum, aut dominans.
Baal, Oſee 10. 14. Arbel legendum, id eſt, pugnavit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confuſio, Commiſtio.
Bala, Inveterata, Turbata, ancilla Rachel, per he in fine.

Bala,

Digitized by Google

Bala, Deglutiens, Deſtruens, Urbs, per ain in fine.
Balaam, Vetuſtas populi.
Balac, Deſtruens.
Banajas, Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias, Benedicens Dominum.
Bar-jona, Filius columbæ.
Barnabas, Filius conſolationis.
Barſabas, Filius converſionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomæus, Filius ſuſpendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bathuel, Filiatio Dei.
Batus, Menſura liquidorum.
Beelphegor, Idolorum hiatus.
Beel-zebub, Idolum muſcæ.
Beera, Puteus.
Behemot, Jumenta, Quadrupedia.
Bel, Vetuſtus.
Bela, Deglutiens, Deſtruens.
Belial, Perverſus, Abſque jugo.
Ben-ennom, Filius divitiarum ſuarum.
Benjamin, filius dexteræ.
Ben-oni, Filius doloris mei.
Bera, Puteus.
Bereſith, In principio: Sic vocatur primus liber legis.
Berſabee, Puteus juramenti.
Beth-abara, Domus tranſitus.
Beth-ania, Domus obedientiæ, vel afflictionis.
Beth-aven, Domus vanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.
Beth-el, Domus Dei.
Bether, Diviſio.
Beth-lehem, Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth-phogor, Domus hiatus.
Beth-ſabee, Domus juramenti, Civitas.
Beth-ſaida, Domus frugum.
Beth-ſames, Domus ſolis.
Bethul, Virgo.
Bezec, Fulgur.
Boanerges, vel juxta S. Hieronymum, Banereem, Filii tonitrui.
Boos, In fortitudine.
Borith, Herba, in qua eſt acrimonia ſaporis.
Boſor, Munitio.
Boſra, idem.

C

Caath, Congregatio, Obtuſio.
Cades, Sanctitas.
Cain, Poſſeſſio, Poſſeſſus.
Caleb, quaſi Cor.
Cana, Zelus, Æmulatio.
Cananæus, id eſt, ex Cana vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitentiæ.
Cappadoces, Hebraice Caphthorim, id eſt, ſphærulæ.
Cariath-iarim, Civitas ſilvarum.
Cariath-ſepher, Civitas litterarum.
Carmel, Cognitio circumciſionis, vel agnus circumciſus.
Carthaginenſes, Hebraicè Tharſis, id eſt: Contemplatio gaudii.
Cedar, Nigredo, Triſtitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus, Triſtis.
Cephas, Petrus à Petra. Syrum.
Ceturas, Aromatizans.
Chæreas, Lætus.
Chaldæa, Hebraicè Chaſdaim, id eſt, Quaſi dæmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaan, Mercator, Negotiator.
Charmel, idem quod Carmel.
Cherub, quaſi magiſter.
Chodchod, Jaſpis.
Chorræi, Furores.
Chriſtus, Unctus.
Chus, Æthiops.
Cin, Poſſeſſio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus, Stipula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cœleſyria, Curva Syria.
Coloſſenſes, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donum, Oblatio.
Core, Calvus, Calvitium, per heth in fine.
Core, per aleph in fine, Vocans, Legens. 1 Par. 9. 19.
Corozaim, Hic eſt myſterium.
Cosbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus, Quaſi miſer.

D

Dagon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damaſcus, Sanguinis ſuccus.
Damaſcus, 1. Reg. 16. Similitudo incendii. Heb. Dumeſec.
Dans, Judicans, ſive Judicium.
Daniel, Judicium Dei.
Darius, Requirens.
Damaſcus, Generationis procuratio.
Dathan, Ritus, Lex.
David, Dilectus.
Debora, Apes, Verbum.
Decapolis, Decem civitatum, (ſub-regio.)
Diabolus, Criminator, Calumniator.
Diabolus, Habacuc 3. 5. Hebr. Reſeph, id eſt, Volucris, Flamma.
Dibre-hajamin, Verba dierum.
Didymus, Gemellus.
Dina, Judicium, vel Judicans.
Dionyſius, Divinitus ſtillatus.
Dithalaſſum, Duo maria.
Doeg, Solicitus, Anxius.
Dor, Generatio.
Dura, Generatio, vel habitatio.

E

Ebal, Acervus vetuſtatis.
Eccleſiaſtes, Concionator.
Eden, Voluptas, Deliciæ.
Edom, Rufus.
Eglon, Vitulus.
Elcana, Deus zelotes.
Eleazar, Dei adjutorium.
Elehanan, Dei gratia, ſive miſericordia.
Eliacim, Dei reſurrectio.
Elias, Deus Dominus.
Eliezer, Dei adjutorium.
Elimelech, Deus meus rex.
Eliſabeth, Deus juramenti.
Eliſæus, Dei ſalus, Deus ſalvans.
Ellehaddebarim, Hæc ſunt verba, ſic incipit quintus liber Legis.
Elnathan, Deus dedit.

Emma-

Emmanuel, Nobiſcum Deus.
Emmaus, Timens conſilium.
Enac, Gigas, Torques.
Encænia, Renovatio, Dedicatio.
Ennom, Ecce illi.
Enos, Homo, vel Vir.
Ephraim, Frugifer, Creſcens.
Ephraim, Hebraicè Ephra, id eſt, Pulverulenta, ſive Plumbea, 2 Reg. 13. 7.
Ephrata, Ubertas, ſive Frugifera.
Ephron, Pulvis.
Eſau, Faciens, Operans.
Eſdra, Adjutor, Atrium.
Eſther, Occulta, Abſcondita.
Etam, Avis eorum.
Etham, Fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias, Fortitudo Domini.
Ezechiel, Fortitudo Dei.
Ezriel, Auxilium Dei.

G

GAbaa, Collis.
Gabriel, Vir Deus, aut Dei.
Gad, Felix, Accinctus.
Gadgad, Felicitas felicitatis, Accinctus exercitus.
Galaad, Abjectio.
Galaad, Acervus teſtimonii.
Galatæ, Lactantes.
Galgal, Rota, Revolutio.
Galgala, Rotæ.
Galilæa, Volubilis.
Gazer, Præciſſio.
Gazophylacium, Ubi theſauri templi ſervabantur.
Gebel, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis triſtitiæ.
Gehennom, Vallis contriſtans.
Gelboe, Revolutio inveſtigationis.
Gerſom, Advena ibi.
Gerſon, exilium ejus.
Giblii, Termini.
Gihon, Pectus, Exitus.
Gog, Tectum.
Golgotha, Calvaria, ubi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, Tranſmigratio.
Gomor, Genus menſuræ.
Gomorrha, Populus rebellis.
Græci, Hebraicè Jevanim, id eſt, Deceptores.

H

HAbacuc, Luctator.
Hananias, Gratia Domini.
Haram, Deſtructus.
Havoth-jair, Oppida illuminationis.
Hebal, Acervus vetuſtatis.
Heber, Socius, Particeps, per theth in principio.
Heber, per ain, Tranſitus.
Hebræus, Tranſiens.
Hebron, Societas.
Heli, Oblatio.
Heliopolis, Hebr. dicitur On, id eſt, Dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, Deſtructio.
Heſron, Sagitta exultationis.
Heva, Viva, Vivens.
Hierapolis, Sacra civitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.
Hor, Mons.
Horeb, Deſertum.
Horma, Deſtructio.
Hur, Libertas.
Hus, Conſilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I

JAbel, Defluens.
Jabes, Siccitas, per ſin in fine.
Jabes, Triſtitia, per ſade in fine.
Jacob, Supplantator.
Jahel, Aſcendens, Damula.
Jahiel, Vivit Deus.
Jairitis, Illuminatus.
Jamin, Dextera, vel Dexter.
Japheth, Dilatatus.
Jaſon, Sanans.
Javan, Decipiens.
Ichabod, Ubi gloria, Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Jebus, Conculcatio.
Jechonias, Præparatio Domini.
Jehu, Ipſe, Exiſtens.
Jehus, Tinea corroſus, per ſin.
Jehus, 1. Paral. 8. 10. Conſilians, per ſade.
Jemini, Dextra, vel Dexter.
Jephthe, Aperiens.
Jerameel, Miſericordia Domini.
Jeremias, Celſitudo Domini.
Jericho, Luna, Menſis.
Jerobaal, Impugnans idolum.
Jeroboam, Impugnans populum.
Jeroſolyma, Viſio pacis, Viſio perfecta.
Jeruſalem, Idem.
Jeſſe, Ens, Exiſtens.
Jesboc, Eſt vacuus.
Jeſus, Hebraice Jehoſua, Dominus ſalvator.
Jethro, Excellens.
Jezonias, Auſcultatio Domini.
Jezrahel, Semen Dei.
Indus, id eſt, De India, Hebraicè dicitur, Hodu, id eſt, Laudatio.
India, Job 28. 16. Hebraicè Ophir, id eſt, Cinis.
Joab, Paternitas, Habens patrem.
Joachaz, Domini apprehenſio.
Joachaz, 2. Par. 34. 8. Apprehendens.
Joachim, Domini præparatio.
Joacim, Domini reſurrectio.
Joas, Diffidens, Deſperans.
Joas, Domini ignis, 4. Reg. 11. 21. Hebr. Jehoas.
Joas, 1. Paral. 7. 8. & 27. 28. Tinea corroſus, per ain.
Job, Dolens, Gemens.
Joel, Volens, incipiens.
Joanan, Gratioſus, Pius, Miſericors.
Johannes, idem.
Jonas, Columba.
Jonadab, Spontaneus.
Jonathan, Domini donum, filius Saul.
Joram, Excelſus.
Jordanis, Fluvius judicii.
Joſaphat, Dominus judex.
Joſeph, Augmentum.
Joſeph, Pſalm. 80. 2. Domini augmentum, Heb. Jehoſeph.
Joſias, Ignis Domini.
Joſue, Dominus Salvator.

Iſaac,

Iſaac, Riſus.
Iſai, Munus, aut Ens.
Iſai. 1 Paral. 2. 13. Vir meus.
Iſaias, Domini ſalus.
Isboſeth, Vir confuſionis.
Iſcariotes, Vir occiſionis.
Iſmahel, Exauditio Dei.
Iſrael, Prævalens Deo.
Iſſachar, Eſt merces, præmium.
Ithamar, Inſula palmæ.
Jubilæus, Buccina.
Judas, Laudatio.
Julius, Lanuginoſus.

L

Laban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adjutorium.
Lechi, Maxilla.
Leci, Lex.
Levi, Copulatus.
Leviathan, Copulatio, Societas ſua.
Lia, Laborioſa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Libya, Hebraicè Lubim, Cor maris.
Lithoſtrotos, Lapidibus ſtratus.
Lot, Involutus, Colligatus.

M

Maacha, Attrita.
Maaſias, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Judicium, Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapientes, vel Philoſophi.
Malachias, Nuntius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mammona, Pecunia, Divitiæ.
Mamzer, De ſcorto natus.
Manahem, Conſolator.
Manaſſes, Oblitus, Oblivio.
Manue, Requies.
Mara, Amara.
Mardochai, Amara contritio.
Maria, Exaltata, amaritudinis mare.
Martha, Provocans.
Maſſa, Onus.
Maſpha, Specula.
Mathuſael, Mortem ſuam poſtulans.
Matthæus, Donatus.
Melchias, Rex Dominus.
Melchi-ſedech, Rex juſtitiæ.
Melchiſua, Rex ſalvator.
Meſopotamia, Regio ſic dicta, quòd duobus fluviis, Euphrate, & Tigri ambiatur.
Micha, Pauper.
Michael, Quis ſicut Deus?
Michæas, idem.
Michol, Quis omnia?
Miphiboſeth, De ore ignominia.
Miſael, Quis poſtulatus?
Misle, Proverbia, nomen libri.
Miſphat, Judicium.
Mna, Libra, Talentum.
Moab, De patre.
Moria, Amaritudo.
Moſa, Azymum, per ſade.
Moſa, 1 Paral. 8. 9. Onus.
Meſollam, Pacificus.
Moyſes, Attractus (ſub. de aquis.)
Myſia, Scelesta.

N

Naaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo, Loquela, Prophetia.
Naboth, idem.
Nabuchodonoſor, Planctus judicii.
Nachor, Raucus, Aridus.
Nadab, Spontaneus.
Nahaſſon, Coluber, Serpens.
Nahum, Conſolator.
Nahim, Pulcher.
Nathan, Donatus.
Nathanael, Donum Dei.
Nazaræi, Separati, Sanctificati.
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per ſade ſcribatur, Cuſtodita, vel Florida interpretatur.
Neapolis, Nova civitas.
Nehemias, Conſolatio.
Neheſtan, Æneum.
Nemrod, Rebellis.
Nephthali, Æquiparatio.
Ninive, Pulchra.
Noe, Ceſſatio, Requies.
Noema, Decora.

O

Obadias, Servus Domini.
Obed, Servus.
Obed-edom, Servus hominis.
Ochozias, Apprehenſio.
Odollam, Teſtimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Elevatio, Holocauſtum.
Onam, Dolor.
Onana, Dolor, Iniquitas.
Oneſimus, Utilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, Pugillus.
Oreb, Corvus.
Oſee, Salvator.
Oza, Fortitudo Domini.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P

Palæſtina, Conſperſa (ſub. cinere.)
Paracletus, Conſolator, Advocatus.
Paraſceve, Præparatio.
Paſcha, Tranſitus.
Pentateuchus, Quinque volumina.
Pentecoſte, Quinquageſima (ſub. dies.)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Diſſipans.
Phares, Diviſio, filius Judæ.
Phares per ſin, 1 Paral. 7. 16. Eques.
Phariſæi, Diviſi.
Phaſe, Tranſitus.
Phaſga, Collis.
Philiſtæa, Conſperſa cinere.
Phinees, Facies confidentiæ.
Phogor, Hiatus.
Phul, Aphrica.
Pigmæi, Hebraicè dicuntur Gamadim.
Probatica, Ovina, locus, ubi pecora ſacrificanda tenebantur.
Proſelytus, Advena, Peregrinus.

Raab,

R

RAab, Pſalm.86. 4. Superba, fortis.
Rabba, Multa, Grandis.
Rachel, Ovis.
Raguel, Paſtor Dei.
Rahab, Lata, Dilatata.
Ram, Excelſus.
Rameſſes, Tonitruum, Tineæ.
Raphael, Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblata, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Reſpha, Extenſio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma, Excelſa, Sublimis.
Ruben, Videns filium.
Ruma, Excelſa.
Ruth, Saturata.

S

SAaph, Cogitans.
Saba, per ſin, Converſio, Captivitas:
Saba, per Samech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabatha, Circuitus.
Sabbatiſmus, Requies, Ceſſatio.
Sabbatum, idem.
Sadducæi, Juſti.
Sadoc, Juſtus.
Sales, Miſſio.
Salem, vel Sallem, Pax.
Salmanaſar, Pax ligata.
Salmon, Pacificus.
Salomith, idem.
Salomon, Pacificus.
Salphaad, Umbra formidinis.
Samaria, Cuſtodia, Adamas.
Samſon, Sol ejus, Nominis iteratio.
Samuel, Poſitus à Deo.
Saphan, Henricius, Cuniculus.
Saphat, Judicans.
Sara, per he in fine, Domina, uxor Abrahæ.
Sara, per heth, in fine, Odorans, Domina odoris.
Sarai, Domina mea.
Sarephtha, Anguſtia buccellæ.
Saron, ſive Sarona, Planities.
Satan, Adverſarius.
Saul, Poſtulatus, Commodatus.
Saul, 1 Reg. 9. 2. Hebraicè Saul, Vulpes.
Scenopegia, Feſtum tabernaculorum.
Schibboleth, Spica.
Sedecias, Juſtus Domini.
Segor, Parva.
Sehon, Eradicatio.
Sela, Diſſolvens, filius Judæ.
Sellum, Pacificus.
Sellum, Manens.
Sem, Nomen, Fama, Poſitus.
Semei, Obediens.
Semei, 1 Paral. 2. 28. Nomen meum.
Sennacherib, Rubus deſtructionis.
Scon, Sonitus.
Sepharvaim, Libri, vel Scribæ.
Sephora, Pulchra, aut tuba, Exodi 1. 15. per ſin.
Sephora, Exodi 2. 21. Avis, Paſſer, uxor Moyſis.
Seth, Poſitus.
Setim, Expanſiones.
Siba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus, Nilus.
Siloe, Miſſus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rubus, Exodi 16. 1. per Samech.
Sin, per ſade, Arma, Scutum.
Sion, Acervus, 2 Reg.5.7.
Sion, Deut.4.48. Strepitus.
Siſara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Cuſtos.
Sophetim, Judices.
Sorec, Vinea.
Stephanus, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, Perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Suſanna, Lilium, Roſa.

T

TArſus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharſis, Contemplatio gaudii.
Thau, Signum.
Tecua, Spes, Funiculus.
Teraphim, Simulachra.
Thomas, Abyſſus, Geminus.
Thopheth, Tympanum, Seductio.
Timæus, Cæcus, Cæcitas.
Timotheus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus dominus.
Tubalcain, Mundana poſſeſſio.
Tyrii, Hebraicè Sorim, id eſt, tribulantes.

V

VAicra, Et vocavit: Liber Levitici.
Vajedabber, Et locutus eſt: Liber Numerorum.
Vaſthi, Potans, Bibens.
Velle ſemoth, Et hæc ſunt nomina: Secundus liber Legis, qui Exodi Græcè vocatur.
Ur, Ignis.
Urias, Ignis Domini.

Z

ZAbad, Dos, Dotatus.
Zabdi, idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zacchæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebee, Victima.
Zelotes, Æmulator.
Zelpha, Diſtillatio oris.
Zorobabel, Alienus à confuſione.

F I N I S.

Digitized by Google

INDEX BIBLICUS,

QUI RES EAS, DE QUIBUS

IN SACRIS BIBLIIS AGITUR,

Ad certà Capita, alphabeti ordine digeſta; revocatas, ſumma brevitate complectitur.

IN hoc Bibliorum Indice, Candide Lector; primus numerus, libri caput denotat; proximè deinde ſequentes uſque ad hoc ſignum † vel (ſi hoc ſignum non adſit) ad proximam uſque ſequentis libri citationem ſunt verſuum in eodem capite ſignatorum notæ. Exempli gratia in voce AARON, *Exod.4. 14. 16. 30. † 5. 1. † 6. 13. † 7. 1. 2. legendum eſt: Exod. c.4. verſ.14. verſ.16. & verſ.30. Item cap.5. verſ.1. cap.6. verſ.13. cap.7. verſ.1. & 2. Cùm autem aſteriſcus, ſeu ſtella in hunc modum (Lev.8.*) numero apponitur, indicium eſt, rem, de qua agitur, per plures verſus in eo capite tractari: vel ſignificat locum illum eſſe inter reliqua diligentiùs notandum. Porrò ſi quod quæris in verſu hic notato, contingat non adeò perſpicuè inveniri: tùm aliquot ex propinquis verſibus antecedentibus, vel ſequentibus tibi erunt perluſtrandi. In librorum nominibus ad faciliorem, & certiorem diſtinctionem id obſervatum eſt, ut Eccle. Eccleſiaſten, Eccli. verò Eccleſiaſticum notet.*

AARON adjungitur fratri ſuo Moyſi ſocius, Exod.4.14. 16. 30. † 5.1. † 6.13. † 7.1.2. Mich. 6.4. fuit pronepos Levi, Exod. 6.16.18. 20. peculiari ritu conſecratur cum ſuis filiis ad miniſterium ſacerdotii, Lev. 8.* Num. 3. 10. Deut.18. 5. Heb.5. 4. ſicut Dominus præſcripſerat, Exod.29. * † 40. 12. Aaronis, & filiorum ſacerdotalis ornatus, Exod.28. * Aaronis ſacerdotis auctoritatem, qui noluerunt agnoſcere, inuſitato genere mortis intereunt. Num.16. 3. 11. 30. 31. Aaron inſigni miraculo oſtenditur præ cæteris à Deo in Sacerdotem ſummum electus, Num. 17. 5. 8. poſt oblationem factam benedicit extenſa manu populo, Levit.9. 22. jure perpetuo accipit pro officio Sacerdotali oblationes, & primitias à populo, Num. 18. 8.9. 11. 12.* & à Levitis decimas decimarum, Num. 18. 26. 28. moritur, Num.20. 29. † 33. 38. Deut.10. 6. † 32. 50. ſuccedit ei in ſummo Sacerdotio Eleazar, Num. 20. 28. Deut. 10. 6. Aaronis laus, Eccli.45. 7. 8.9.*

Abarim mons, unde moriturus jam Moyſes terram Chanaan proſpexit, Num.21. 11. † 27. 12. † 33. 47.* Deut.32. 49.

Abba pater, Mar.14.36. Rom.8 15. Gal.4.6.

Abdemelech propugnator, & patronus Jeremiæ, Jer.38. 7. liberatur à gladio Chaldæorum, Jer.39. 16. 17. 18.

Abdenago appellatur Azarias, Dan.1. 7. mittitur in fornacem ardentem, Dan. 3. 21.

Abdias abſcondit prophetas Domini, 3 Reg.18. 4. 13.

Abdon Judex in Iſrael, Jud.12. 13.

Abel occiditur à fratre Cain, Geneſ.4. 8. 1 Joan.3. 12. de eodem lege Matth. 23. 35. Luc.11. 51. Hebr.11.4. † 12. 24.

Abia vel *Abias* filius Roboam rex Juda, 3 Reg.14.31. † 15.1. 2 Par.13.1. * reliquit Aſa regni ſucceſſorem, 3 Reg.15.8. Matth.1.7.

Abiathar ſacerdos effugit manus Saulis, 1 Reg.22.20. confugit ad David in Ceilam, 23.6. cum Adonia ſe conjungit, 3 Reg. 1.7. amovetur ſacerdotio, 2.27. juxta illud, 1 Reg.2.36.32.

Abidan dux Benjamin, Num.1. 11.

Abigail uxor impii Nabal, 1 Reg.25. 3. nubit David regi poſt mortem Nabal, 25. 42.

Abimelech rex Geraris aufert Abrahæ Saram, Geneſ. 20. 2. init pactum cum Abraham, Gen.21.23.32. init pactum cum Iſaac, Gen.26. 31.

Abimelech filius Gedeonis, Jud.8. 31. occidit 70. ſuos fratres, & ictu lapidis molaris interficitur, Jud.9. 5. 53.* 2 Reg.11. 21.

Abiron effert ſe contra Moyſen, unde & terra dehiſcens eum abſorbet, Num.16.* † 26. 10. Deut.11.6. Pſal.105. 17. Eccli.45. 22.

Abiſag Sunamitis ducitur ad regem David, 3 Reg.1.3. petitur ab Adonia in uxorem, 2.17.

Abiſai filius Sarviæ, 2 Reg. 2. 18. † 16. 9. 21. † 20.6. † 23.18.

Abiu, & Nadab filii Aaron igne abſumuntur, Levit.10.2. † 16.1. Num.3.4. † 26. 61.

Abiud filius Zorobabel, Matth.1.13. appellatur Anania, 1 Par.3. 19.

Abnegatio ſui ipſius, Gen.12.4. † 22.1.9. Deut.33.9. 3 Reg. 19.19. 2 Mach 6.19.23. Matt. 4.19. † 5.29. † 10.39. † 16.24. † 19.21. Marc.10. 21. Luc.9.23. † 14.26. † 17.33. Joan. 12.25.

Abnegatio omnium rerum, Gen. 12.1. Deut. 33.9. Ruth.2.11. 2 Par.25.9. Matth.4.19. † 19. 21.27. Marc.1.18. † 10.28. Luc.5.11. † 14.26. † 18.22. 1 Cor.7.29. Joan.12.25. Phil.3. 7.

Abner præfectus militum Saulis, creat Iſboſeth regem Iſrael, 2 Reg.2.8. paſcitur cum David 3.12. occiditur à Joab, 2 Reg.3. 27.

Abra ancilla Judith, Judith 8. 32. † 10. 2. libertate donatur, Judith 16. 28.

Abram filius Thare habet Sarai uxorem, Geneſ.11. 29. egreditur ex patria in terram Chanaan præcipiente Domino, 12. 4. proficiſcitur in Ægyptum, 12. 10. redit inde in Chanaan, 13. 1. Liberat Loth fratrem ſuum ex manibus hoſtium, 14. 14. accipit promiſſionem ſeminis, 15.4. † 17. 16. † 18.10. concumbit cum Agar, 16.4. accipit promiſſionem ſeminis, & ſignum fœderis, appellaturque Abraham, 17. 5. orat pro Sodomitis, 18.23.

28. 82.

28. 82. Iſaac ei naſcitur, 21. 2. paratus eſt offerre Iſaac, 22. 9. mittit ſervum, qui quærat uxorem filio ſuo Iſaac, 24. 4. moritur, 25. 8. commendatur, Eccli. 44. 20. appellatur pater multarum gentium, & omnium credentium, Gen. 17. 5. Iſ. 51. 2. Matth. 3. 9. Luc. 19. 9. Joan. 8. 39. Rom. 4. 11. 17. 18. † 9. 7. Gal. 3. 8. de ipſo, & ejus ſemine vide Joſue 24. 3. Iſa. 41. 8. † 51. 2. Ezech. 33. 24. 2 Eſdr. 9. 7. Matth. 8, 11. Act. 7. 2. 16. Hebr. 11. 17.

Abrahæ filii qui dicantur, Joan. 8. 33. Rom. 9. 7. Galat. 3. 7.

Abſalom filius David, 2 Reg. 3. 3. occidit ſuum fratrem, & fugit ad Tholomai regem Geſſur, 13. 37. revocatur, 14. 21. 23. conatur patris occupare regnum, 15. 6. concumbit cum patris concubinis, 16. 22. juxta prophetiam, 12. 11. tribus haſtis transfigitur à Joab, 18. 14.

Abſtinentia à quibuſdam cibis. Gen. 1. 29. 30. † 2. 17. † 3. 11. † 9. 4. Exod. 12. 9.* † 13. 6. † 21. 28. † 22. 31. † 29. 34. Lev. 6. 24. † 7. 18.* † 11. 4.* † 17. 27.* † 19. 7. † 22. 8.* † 23. 14. Num. 6. 4. † 18. 10. Deut. 12. 16. † 14. 3.* Tob. 1. 12. Judith. 12. 2. Daniel. 1. 8. 2 Mach. 7. 1. Matth. 12. 4. Marc. 2. 23. Luc. 6. 1. Actor. 15. 29.

Abſtinentia à vino, Lev. 10. 8. † 11. 34. Num. 6. 3. Judic. 13. 4. 14. Jer. 35. 6. Ezech. 44. 21. Luc. 1. 15.

Abſtinendum à cibo, & potu etiam licito propter ſcandalum alterius, 2 Machab. 6. 24. Rom. 14. 20. 21. 1 Cor. 8. 13.

Abſtinentiæ præceptum violare nolentes, Jer. 35. 6.* 2 Mach. 6. 19.* † 7. 2.*

Abuſus veſtium, Iſai. 3. 18. Ezech. 7. 20. Eſth. 14. 16. Matth. 11. 8. Marc. 12. 38. Luc. 7. 25. † 16. 19. † 20. 45. 1 Tim. 2. 9. 1 Petr. 3. 3.

Acceptio perſonarum, vide Perſona.

Acceptio munerum, Exod. 23. 8. Num. 35. 31. Deut. 10. 17. † 16. 19. † 27. 25. 2 Par. 19. 7. Job 15. 34. † 36. 18. Prov. 14. 20. † 16. 27. † 17. 23. † 19. 6. † 22. 9. † 28. 21. Eccli. 4. 26. † 7. 6. † 20. 31. Iſa. 1. 23. † 5. 23. † 33. 15. Judæ 16.

Acedia, 2 Reg. 11.* Prov. 6. 6. † 10. 4. 26. † 12. 11. † 13. 4. † 18. 8. † 19. 15. 24. † 20. 4. 13. † 21. 25. † 24. 30. † 26. 13. † 28. 19. Ezech. 16. 49. Eccli. 33. 26. Rom. 12. 11.

Achab impius rex Iſrael, 3 Reg. 16 29. 30. † 18.* vincit Syrios, 20. 20. 29. init fœdus cum Benhadad rege Syriæ, 20. 34. exercet Tyrannidem in Naboth, 3 Reg. 21. 2. trajicitur telo, & ſanguinem ejus canes lambunt, 22. 38. ſecundùm verba Eliæ, 21. 19. filii ejus pereunt, 4 Reg. 10. 7. 11, ſecundùm illud, 3 Reg. 21. 21. 4 Reg. 9. 7.

Achaja, Actor. 18. 12. 27. † 19. 21. Rom. 15. 26. 1 Cor 16. 15. 2 Cor. 1. 1. † 9. 2. † 11. 10. 1 Theſſ. 1. 7.

Achan lapidatur, Joſ. 7. 25. 1 Par. 2. 7. in valle Achor, Joſ. 7. 24. † 15. 7. Iſai. 65. 10. Oſee 2. 15.

Achaz filius Joatham impius rex Juda, 4 Reg. 16.* 2 Par. 28.* Iſ. 7.* Matth. 1. 9. appellatur Eliezer, Luc. 3. 29. Ezechias filius in regnum patri ſuccedit, 2 Par. 28. 27. Matth. 1. 10.

Achias filius Achitob, ſacerdos Domini, 1 Reg. 14. 3. 18. appellatur Achimelech, 21. 1.

Achimelech ſacerdos dat Davidi panes propoſitionis, 1 Reg. 21. 6. & gladium Goliath, 21. 9. transfigitur, 22. 18. appellatur Ahias, 14. 3. vocatur Abiathar, Marc. 2. 26.

Achior dux Ammonitarum, Judith. 5. 5. traditur in manus filiorum Iſrael, 6. 7. fit Judæus, 14. 6.

Achis rex Geth donat Davidi civitatem Siceleg, 1 Reg. 27. 6.

Achitophel David à conſiliis, adhæret Abſaloni, 2 Reg. 15. 12. dat impium conſilium, 16. 21. ſuſpendit ſe, 17. 23.

Adam creatur, Gen. 1. 27. collocatur in paradiſo, & ligni ſcientiæ uſus ei interdicitur, 2. 15. perſuaſione Evæ præceptum violat, & paradiſo pellitur, 3. 6. 23. Oſee 6. 7. moritur, Gen. 5. 5. Rom. 5. 14. 1 Cor. 15. 22.

Adhortari ad bonum, Gen. 13. 8. † 45. 24. Joſ. 22. 5. 2 Par. 30. 6. † 32. 7. 2 Eſd. 5. 6. 9. Act. 11. 23. † 14. 21. † 20. 17.* 1 Theſſ. 5. 11. Tit. 2.* † 3. 1. Hebr. 3. 12.

Adonias affectat regnum patris ſui, 3 Reg. 1. 5. uxorem petit Abiſag, & occiditur, 2. 17. 25. 34.

Adonibezec capitur, Jud. 1. 6.

Adoratio angelis, & hominibus tributa, Gen. 18. 2. † 19. 1. † 23. 12. † 27. 29. † 33. 3.* † 42. 6. † 43. 26. Exod. 18. 7. Nu. 22. 31. 1 Reg. 20. 41. † 25. 23. † 28. 14. 2 Reg. 9. 6. † 14. 3.* 3 Reg. 1. 16. 23. Judith 10. 20. Eſth. 3. 2. Dan. 2. 46. Act. 10. 25.

Adramelech idolum, 4 Reg. 17. 31.

Adramelech uſus ſubſidio fratris ſui Saraſar, occidit patrem Sennacherib, 4 Reg. 19. 37. Iſai. 37. 38.

Adventus Domini expectandus, Matt. 24. 42. † 25. 13. † 26. 40. Marc. 13. 33. Luc. 12. 40. † 21. 34. Rom. 13. 12. Epheſ. 6. 18. Coloſſ. 4. 1. 1 Theſſ. 5. 6. 1 Petr. 4. 7. † 5. 8. Apoc. 3. 3. † 16. 15.

Adulterium, luxuria, & fornicatio, Gen. 6. 2. † 19. 5. 31. 33.* † 38. 15. Exod. 22. 16. Lev. 18.* † 19. 29. † 20. 10. 13. † 21. 9. Num. 25. 1. 6. Deut. 22. 13. 22. 23. † 23. 17. Jud. 19. 2. 25. 1 Reg. 2. 22. Tob. 4. 13. Prov. 2. 16. † 5.* † 7. 10.* † 22. 14. † 23. 27. † 29. 3. Eccl. 7. 27. Eccli. 23. 25.* † 25. 4. Ezech. 22. 10. Act. 15. 20. Rom. 1. 26. 1 Cor. 5. 1. † 6. 9. 15. † 10. 8. Epheſ. 5. 5. Col. 3. 5. 1 Theſſ. 4. 3. 1 Tim. 1. 10. Hebr. 13. 4.

Adulterium carnale, & ſpirituale prohibetur, committitur, & punitur, Gen. 20. 2. † 26. 7. Exod. 20. 15. Lev. 18. 8. † 20. 10. Num. 5. 13. Deut. 5. 18. † 22. 22. 30. 5. 7. † 13. 26. Sap. 3. 16. Jud. 19. 2. 2 Reg. 11. 2. 4. † 12. 1. 9. Job 24. 15. † 31. 1. 9. Pſal. 72. 27. Prov. 5. 3. 8. 20. † 6. 24. 32. † 7.* Iſai. 57. 1. Jer. 2. 36. † 3. 1. † 5. 7. † 13. 26. Oſee 2. 4. † 4. 2. Sap. 3. 16. Matth. 5. 27 † 14. 3. † 19. 9. Joan. 8. 3. 1 Cor. 6. 10. 1 Theſſ. 4. 3. Hebr. 13. 4. Jacob. 4. 4.

Aduram, ſuper tributa, ſeu quæſtor ærarius Davidis, 2 Reg. 20. 24. poſteà à tributis ipſi Roboam, lapidatur, 3 Reg. 12. 18.

Ægyptiaca captivitas prædicitur, Geneſ. 15. 13. incipit, Exod. 1. 8. 13. Act. 7. 18.

De Ægypto exitus, & liberatio Iſraelis promittitur, Gen. 15. 16. † 48. 21. † 50. 14. Exod. 3. 17. † 6. 6. adimpletur, & exeunt viri 600000. Exod. 12. 37. 41. † 13.* † 14.* Num. 33. 1. Deut. 16. 1. Oſee 13. 4. Mich. 6. 4.

In Ægyptum redire improbè flagitat Iſraeliticus populus, Exod. 14. 11. † 16. 3. † 17. 3. Numer. 11. 5. † 14. 4. † 20. 3.

Contra Ægyptum prophetatur, Iſai. 19. 1. † 21. 18. † 20. 3. Jer. 43. 20. † 44. 30. † 46.* Ezech. 29.* † 30.* † 31.* † 32.*

Ægyptiaca redemptio frequenter in memoria revocatur tamquam ſummum beneficium.

by Google

Exod.20.2. Lev.22.33. † 26. 13. Deut 4. 37. † 5.6. † 7. 8. † 8. 14. † 16. 6. Jud.2. 1. † 6. 8. 1 Reg.10.18. 4 Reg.17.7. Mich.6.4.

Ægyptus affligitur plagis variis, Exod.7. * 8. * 9. 10. * 11. * ut prædixit Dominus, Exod.3. 19.

Ægyptus expugnatur à rege Babyloniæ, 4 Reg.24. 7. Jerem.46.2.

Ægyptii prodeunt in pugnam contra Judam, 2 Paralip.12. 2.

Ægypto potitur Antiochus, 1. Mac.1.17. in Ægyptum fugit Chriſtus Herodem, Matth.2. 13.

Ægrotatio, & morbus pęna peccati, Exod.15.26. Lev.26.16. Num.12. * Deut.7.15. † 28. 27. 60. 2 Reg.24.15. 4 Reg.5.27. 2 Par. 21.18. Joan. 5. 14.

Ægroti viſitandi ſunt, & conſolandi, Gen.48. 1. 4 Reg. 8. 29. † 13. 14. Job 2. 11. Pſal.40.4. Eccl.7.3. Eccli.7.38. Matth.25. 37. 40. Joan.11.3. † 12.9. 2 Cor.1.4.

Quomodo ſe viri ſancti in morbo, & deceſſu ab hac vita habuerint, Gen.49. * † 50. 14. Deut. 31. 1.6. Joſ. 13. * † 23. * † 24. * 1 Reg.12. * 3 Reg.2.1.7. 2 Par.32.24. Tob.4. * Iſai 38.1. 1 Mach.2. 49.61.

Æneas ſanatur, Act.9. 33.

Agabus imminentem famem prædicit, Act.11.28. & Paulo manus injiciendas, 21.11.

Agag rex Amalecitarum capitur à rege Saule, 1 Reg.15. 8. jubente Samuele occiditur, 15.33. juxta prophetiam, Num.24. 20.

Agar ancilla Saræ parit Iſmaelem, Gen. 16. 15. expellitur cum filio ſuo, 21. 14. Galat. 4. 30.

Agareni è ſua terra per Rubenitas profligantur, 1 Par.5. 19.

Aggæus prophetat Judæis, Agg. 1. 3. 1 Eſdr.5. * † 6. 14.

Agrippa audit Paulum, Act.26. 2.

Abias propheta in Silo ſecat pallium in 12. partes, 3 Reg.11. 30. mala prædicit uxori Jeroboam, 14. 6. 10. ſcripſit prophetias, 2 Par 9. 29.

Ahira dux Nephthali, Num. 1. 15.

Alcimus perjurus Judæus adeptus eſt ſacerdotium, 1 Mach. 7. 5. 2 Mach.14. 3. 13. periit ſubita morte, 1 Mach 9. 55. 56.

Alexander rex Græcorum, occiſo Dario, regnum ſuum pueris ſuis diviſit, 1 Mach 1. 7. Dan.7.6. † 8. 8. † 11.4.

Alpha, & omega principium, & finis, primus, & noviſſimus eſt Dominus, Iſa.41.4. † 44.6. † 48.12. Apoc.1.8. † 2.8. † 21.6. † 22.13.

Alphæus, pater Jacobi Apoſtoli, Matth. 10.3. Marc.3.18. Luc.6.15. Actor.1.3.

Altare holocauſti, Exod. 27. 1. † 38. 1. Num.7. * 2 Reg.24.25. 3 Reg.18.32. 4 Reg.16. 15. 2 Paral. 1. 5. † 4. 1. † 15. 8. 1 Eſdr. 3. 2. Ezech.43. 13. 1 Mach.4.47. 53.

Altare incenſi, Ex.30.1.10. † 37.25. † 40.10.

Amalech filius Eſau naſcitur, Gen. 36. 12. 16. pugnat contra Iſrael, Exod. 17. 8. Num.14.43. Jud.6.3. cæditur, 7. * 1 Reg.14. 48. funditus deletur, 1 Reg.15.2.8. juxta verba Exod.17.14. Num.24.20. Deut.25.19.

Aman poſtquam ad honores fuit evectus, fit lethalis hoſtis Judæorum, Eſther 3. * ſuſpenditur, 7. 10. eodem ſupplicio afficiuntur & decem filii ejus, 9. 13.

Amaſa filius Abigail ſororis Davidis, 1 Par.2. 17. fit dux militiæ apud Abſalonem, 2 Reg.17.25. poſt militiæ Davidis præficitur, 19.13. tandem à Joab per fraudem occiditur, 20.10. cauſa cædis ponitur, 2 Reg.19.

Amaſia filius Joas recenſet populum, 2 Paral.25. 5. ulciſcitur cædem patris ſui, 4 Reg.12.21. † 14.5. bello devincit Idumæos, 14. 7. capitur, & occiditur, 14. 13. relinquit ſucceſſorem filium Azariam regem, 15. 1. appellatur Levi, Luc.3. 29.

Amici veri, & ficti, Deut.13.6. † 33. 9. 2 Reg.3.27. † 13.14. † 15.19. † 20.8. Pſal. 40. 10. † 54.14. Prov.14.20. † 18.24. † 27.10. 19. Eccli.6.7. † 7.20. † 9.12. † 12. 14. † 22.25. † 37. 10. Jer.9.4. † 12.6. † 41.1. Daniel. 11. 26. Mich.7.5. Matth.10.35. Luc.12.53. Joan.13. 18. 1 Theſſ.2.14.

Aminadab filius Aram, Matth.1.4. hunc Naaſſon filius ejus in principatu ſecutus eſt, vide Num.1.7. † 7. 12. † 10.14.

Ammon filius Lot, & filiæ ejus, Gen.19. 38. Ammonitæ prohibentur ab ingreſſu templi, Deut. 23. 3. 2 Eſdr. 13. 1. cæduntur ab Iſrael, Jud.11.32. 1 Reg.11. 11. 2 Reg.8. 12. † 10. * † 12. 26. adverſus Ammon prophetatur, Pſal.82.8. Jer.49.1. Ezech.21. 20. † 25. 2. Amos 1.13. Soph.2.8.

Amon filius David oppreſſit ſororem ſuam Thamar, 2 Reg. 13. 14. unde, & ab Abſalone fratre ſuo confoditur, 13. 28.

Amon filius Manaſſe rex Juda occiditur, 4 Reg. 21. 19. 23. ei in regno ſuccedit filius Joſias, 4 Reg.22. 1.

Amorr filius Chanaan, Gen. 10.16. Amorrhæi non patiuntur Iſraelem per ſuos terminos proficiſci, Num.21.23. Jud.11. 19.

Amri impius rex Iſrael, 3 Reg. 16. 16. 17. † 22.23. contra Amri, Mich.6. 16.

Anamelech idólū Sepharvaim, 4.Reg.17.31

Ananias prophetat contra Jeremiam, Jerem.28. 1.

Ananias cum uxore Saphira ſubitò moritur, Actor.5.5. 10.

Anathoth civitas Benjamin, Jerem. 32. 7. ubi & Jeremias eſt natus, Jer. 1. 1. † 29. 27. & ſacerdos Abiathar, 3 Reg.2. 26.

Anathothitę nolunt Jeremiam audire, Jerem.11.21.

Andreas à Chriſto vocatur, Matth. 4. 18. Marc.1.16. Joan.1.40.

Andronicus vicarius Antiochi occiditur, 2 Machab.4. 38.

Angeli, horumque miniſterium, & natura, Gen.16.7. * 18. * 19. * 21.17. † 22.11. † 24.7. † 28.12. † 31.11.65. † 32.24 † 48. 16. Exod.3.2. † 13.21. † 14.19. † 23.20. † 32.34. † 33.2. Num.20.16. † 22.22. Joſ.5. 13. Jud. 2. 1. † 5.23. † 6.11. † 14.20. † 13.3.6.9. 1 Reg.29.9. 2 Reg.14.17. † 19.27. † 24.16. 3 Reg.13. 18. † 19.5. 4 Reg.1.3.15. † 19.35. 1 Par.21.15. 2 Par. 32.21. Pſal.33.8. † 90.11. † 102.20. † 103.4. † 148.2. Iſa.6.6. † 37.36. Dan.3.49. † 6.22. † 8. 16. † 9.21. † 10.5. † 10.16. † 12.1. Zach.2.3. † 3.1.6. † 4.1. † 5.5.10. † 6.4. Malac.2.7. † 3.1. Jud. 13. 20. Tob.5.27. † 6. * 9. * 12, * Tob.7.5. † 8.3. † 10.11. † 11.2. Baruch 6.6. 2 Mach.11.8. Matt. 1.20. † 2.13.19. † 4.11. † 11.10. † 13.39. 49. † 16.27. † 18.10. † 22.30. † 24.31. † 26.53. † 28.2. Marc. 13. 32. Luc. 1. 13. 19. 28. † 2. 9. 15. †

12.8. †16.22. †22.43. Joan.1.51. †5.4. †20.12. Act.1.10. †5.19. †6.15.†7.30.†8.26. †10.3.†11. 13.†12.7.†11.23.†23.9.†27.23.Rom.8.38.Gal. 1.8. †3.19.†4.14. Col.2.18. 2Theſſ.1.7. 1Tim. 3.16. †5.21. Hebr.1.*†2.2.†12.22.†13.2. 1Pet. 1.12. †3.22. 2Pet.2.11. Judæ 9. Apoc.*

Angelorum ruina, Job 4.18.†15.15.Iſa.14.9. Ezech.28.2.14.17. Jo.8.44. 2Pet.2.4.Jud.6.

Angelorum nomine appellantur doctores, & prædicatores, Iſaiæ 33.7.Malach.2.7. †3.1. Matth.10.11. Marc.1.2. Luc.7.27.Galat.4.14. Apoc.2.*3.*

Animæ quorumdam piorum ſtatim poſt mortem ſunt cum Chriſto, 2Cor.5.8. Philip. 1.24.Apoc.14.13.contra eos, qui putant illas uſque in diem judicii quieſcere.

Anna parit prophetā Samuel, 1Reg.1.20.

Anna propheteiſſa laudat Dominum Deum, Lucæ 2. 36.

Annas ſocer Caiphæ, Lucæ 3.2. Joan.18. 13.Actor.4.6.

Antichriſtus, & ejus regnum, Iſaiæ 11.4. Ezech.38*39.*Dan.7.7.19.24. †8.9.23. †9.27. † 12.1. Zach.11.15. Matth. 24.24. Marc. 13.6. Joan.5.43.Actor.20.29. 2Theſſ. 2.3.1Tim.4.1. 2Tim.3.2. 2Pet.2.* 1Joan.2.18.22.†4.3. 2Joa. 1.7.Judæ 18.Apoc.11.7. †12.8. †13. *†14.9.† 17.*†19.20.†20.2.8.

Antiochia ſuſcipit Apoſtolorum de Chriſto prædicationem, Act.11.19.26. †13.1.

Antiochus illuſtris proficiſcitur in Ægyptum, 1Mach.1.18. deſtruit templum, & ſubvertit civitatem Jeruſalem, 1 Mach. 1.23.33. 2 Mach. 5.16. erigit idolum ſuper altare Domini, 1Mach.1.57.moritur,6.16. 2Mach.9.*

Antiochus Eupator, filius prædicti Antiochi, fit rex, 1 Mach.6.17. cum exercitu tendit in Judæam, 6.31. non ſervat Iſraeli fidem, 6.62.cæditur, 7.4.

Antiquæ viæ inquirendæ, & obſervandæ, & à novis declinandum, Jerem. 6. 16. Prov. 22.28. Eccli.8.11. †39.1. Rom.16.17. Galat.1. 6.7.8. 1Tim.6.20.2Tim.4.3. 2Petr.3.17.1.Joa. 2.24. 2Joan.*7. Judæ ℣.18.19.20.

Apollo vir facundus, & Scripturarum peritus, Act.18.24. 1Cor.1.12. †3.4. †16.12.

Apollonius dux in Syria, 1 Mach.3.12. † 10.69.

Apoſtolus magnus eſt Chriſtus, Hebr.3. 1.

Apoſtoli eliguntur ex diſcipulis, Luc.6.13. mittuntur ad annuntiandum regnum Dei in Judæa, Matth.10.* Lucæ 9.24.46. revertuntur, 9. 10. mittuntur in univerſum mundum ad evangelizandum, Matth. 28.19. Marc.16. 15.Lucæ 24.46. Joan.15.16.27. †20.22. Actor. 1.8. †10.42.

Apoſtoli uſi ſunt membranis, ſeu libris, 2 Tim.4.13. hortantur ad ſtudium legendi, 1 Tim.4.13.15.Opifices autem, qui noctes, & dies aliis occupantur, jubentur non immiſcere ſe eccleſiaſticis rebus, Eccli. 38.26.17.

Apoſtoli, & Prophetæ habuerunt ſpiritum Dei, Exodi 4.12. 2Reg.23.2. Dan.9.10. Zach. 7.7. Matth. 10.20. Marc. 13.11. Joan. 14. 17. Act.1.2. †2.4.†4.31. †9.17. †19.6. 1Cor.2.12.† 12.3. 2Cor.13.3. 1Theſſ.4.8. 2Tim.3.16. 1 Petri 1.11. 2Pet.1.21.

Apparitiones Dei, angelorum, & hominum, Gen.32.24. Exodi 3.* Num. 22.21. Joſ. 5.13. 1Reg.28.11. Matth.17.3. †28.2.9. Marc.9.3.† 16.5.9.12.14.Lucæ 9.30. †24.4.15.36. Joan.20. 12.14. †19.26. †21.1. Act.1.10.†16.9.†18.9.

Aqua nihil nocumenti, vel impedimenti affert electis Dei, Exodi 14. 22. Pſalm. 65.6. Iſaiæ 43.2.Jonæ 2.5.

Aqua nominatur Perſecutio, Pſalm. 68.16. † 143.7. Prov.17.14. Matth. 7.25. Lucæ 6.48. Apoc.12.17.

Aquæ aſſimilantur cognitio Dei, & dona Spiritus ſancti, Iſa.11.9. †12.3.†35.6.†43.20.† 44.3. Ezech.47.* Zach.14.8. Joa.4.10.†7.38.

Aqua benedicta, vide Benedictio.

Arad rex Chananitarum pugnat contra Iſrael, Num.21.1.

Aran qui & Ram nominatur, filius Eſron, genuit Aminadab, Ruth. 4. 19. 1 Paral. 2.10. Matth.1.3. Lucæ 3.33.

Aram frater Abraham, & pater Loth, Geneſ.11.27.

Arca Noe, Gen.6.14.†7*†8*Sap.10.4.†14.6. Matt.24.38.Luc.17.27.Hebr.11.7. 1Petr.3.20.

Arca fœderis Domini paratur, Exodi 25.10. 21. Aſſumitur in caſtra contra Philiſthæos, 1Reg.4.5. capitur, 4.11.

Arca quid continebat, Exod.16.24. Deut. 10.2.†31.26. 3Reg.8.9. 2Paral.5.10.Hebr.9.4.

Archelaus regnat loco patris ſui Herodis. Matth.2.22.

Arioli, & aruſpices, Dan.2.2.27. † 4.6. † 5.7.11. Act.19.13. vide Incantatores.

Ariſtarchus ſocius S.Pauli & in itinere, & in vinculis, Act.19.29. †20.4. †27.2. Col.4.10.

Arphaxad rex Medorum à Nabuchodonoſor victus, Judith 1.1.5.6.

Arſaces rex Perſarum, & Medorum ſuperat Demetrium, 1Mach.14.3.

Artaxerxes rex Perſarum recipit litteras plenas querelis adverſùs Judæos, 1 Eſdr. 4.7. 17. reſpondet, jubet ædificationem templi impediri, 4.21. permittit Iſraeli ædificare templum, 2Eſdr.7.*

Aſa filius Abiam rex Juda tollit idola, 3 Reg.15.8.12. ſubſidium quærit à Syris, & moritur, 15.19. 24. Joſaphat filius ejus rex poſt eum, 1Paral.3.10.

Aſaph cantor Davidis, 1 Par.6.39. † 16.5.

Aſarhaddon, poſtquam pater ejus Sennacherib confoſſus eſt, ſuccedit in regnum, 4Reg.19.37. Iſaiæ 37.38.

Aſeneth parit ipſi Joſeph Ephraim, & Manaſſe, Gen.41.50.†46.20.

Aſia ſubjicitur Romanorum imperio, 1 Machab.8.6.

Aſſuerus rex Perſarum inſtruit ſplendidam cœnam, Eſth. 1. 3. accipit Eſther uxorem, 2.9.17. relinquit Darium filium ſuum ſucceſſorem, Dan.9.1.

Aſſur filius Sem filii Noe, conſtituit regnum Aſſyriorum, Gen.10.22. 1Paral.1.17.

Aſſur virga furoris Domini, Iſa.10.5. contra Aſſyrios prophetatur, Num.24.24. Iſa.10. 5.†14.21.†17.3.†30.28.31.†31.8.

Rex Aſſur expugnat Iſraelitas, & transfert in Aſſyriam, 4Reg.15.29.* †16.*†17.* expugnat civitates Judæ, 4 Reg.18.* 2Paral.32.* Ezech.36.*

Aſſyriorum exercitus ab angelo cæditur, 4 Reg.19.37. 2Par.32.21.Iſa.37.36.Eccli.48.24. 1Mach.7.41.2Mach.8.19.Tob.1.21. Jonæ 2.5.

Aſtaroth, Judic.2.13.† 10.6. 1Re.7.3.†12.10.

Athalia filia Amos regis Iſrael, 4 Reg. 8.26. perdit totam ferè regiam ſtirpem, 11. 1. regnat ſex annos in Judæa, 2 Paral. 22. 12. interimitur, 4 Reg. 11. 16. 20.

Athanobius mittitur ad Simeonem, 1 Machab. 15. 28.

Avaritia, Joſ. 7. 20. 1 Reg. 8.3. † 25.3.10. 3 Reg. 21. 2. 4 Reg. 5. 20. 22. Pſal. 36. 16. 21. Prov. 1. 19. † 11. 28. † 12. 27. † 15. 6. 26. 27. † 28. 16. 22. † 30. 15. Eccleſ. 2. 26. † 4. 8. † 5. 9. *† 6. 1. Iſa. 5. 8. † 56. 11. Jerem. 6. 13. † 8. 10. Ezech. 22. 13. Amos 8. 4. Mich. 6. 10. Habac. 2. 9. Eccli. 14. 3. † 31. 3. † 41. 4. 2 Mach. 4. 50. † 10. 20. Matth. 6. 19. † 26. 14. 46. † 27. 3. Marc. 8. 36. Luc. 12. 15. Joan. 12. 4. Act. 5. 1. † 8. 19. † 24. 26. 1 Cor. 6. 10. Epheſ. 5. 3. Phil. 4. 11 Coloſſ. 3. 5. 1 Tim. 6. 9. ad Titum 1. 7. 11. Hebr. 13. 5.

Audiendum verbum Dei, vide Verbum Dei.

Axa filia Caleb traditur Othonieli in uxorem, Joſue 15. 17. Jud. 1. 13.

Azarias filius Amaſiæ rex Juda fit leproſus, 4 Reg. 15. 5. 2 Paral. 26. 19. reliquit filium Joatham regem, 4 Reg. 15. 32. 1 Paral. 3. 12. appellatur Ozias, 2 Paral. 26. 19. Matth. 1. 9. Matath, Lucæ 3. 29

Azarias propheta mittitur ad regem Aſa, 2 Paral. 15. 2.

B

BAal idolum Samaritanorum, 3 Reg. 16. 31 altare Baal deſtruitur, Jud. 6. 25. 30. Sacerdotes Baal occiduntur, 3 Reg. 18. 40. 4 Reg. 10. 25. † 23. 5

Baana, & Rechab ſuſpenduntur, 2 Reg. 4. 12

Baaſa impius rex Iſrael, pugnat contra Aſa regem Juda, 3 Reg. 15. 16. * cum omni progenie ſua extirpatur, 16. 4. 11. ſecundùm verbum Jehu, 16. 1. 2. 3.

Babylonica captivitas 70. annorum prædicitur, Lev. 26. 31. Deut. 4. 26. † 28. 36. 49. 4 Reg. 20. 17. Iſa. 5. 13. 19. Jerem. 13. 19. 24. † 16. 9. † 20. 4. 6. † 25. 8. Ezech. 7. * 12. * 22. 5. Mich. 3. 12. † 4. 10. Habac. 1. 6. Bar. 6. 1.

Babylonicæ captivitatis initium, 4 Reg. 24. * 25. * 2 Par. 36. * 3 Eſdr. 1. 40. 52

Finis captivitatis promittitur, & prophetatur, Lev. 26. 41. Deut. 4. 29. † 30. 2. 3 Reg. 8. 33. 2 Par. 6. 24. 37. Iſa. 14. 1. † 40. 1. † 48. 20. Jer. 12. 15. † 16. 15. † 24. 5. † 25. 12. † 29. 10. † 30. * † 31. 9. † 32. 37. † 16. 27. Ezech. 11. 17. Dan. 9. 2. 5. Bar. 6. 2

Liberatio fit, 1 Eſdr. 1. * 2. * 3 Eſdr. 2. 1

Babylonicæ captivitatis cauſa, 4. Reg. 17. 7. 13. 18. contra Babylonem, Pſal. 136. 8. Iſa. 13. * † 14. 2 4. † 21. 2. 9. † 47. * Jerem. 25. 12. † 50. * 51. * Bar. 4. 27. Apoc. 14. 8. † 16. 19. † 17. * 18. *

Bacchides dux Demetrii, 1. Mach. 7. 8. occidit Judam ex præcepto Demetrii, 9. 18.

Balaam conducitur ad maledicendum Iſrael, Num. 22. * † 23. * docetur à Domino quid illi loquendum ſit, 23. 5. 26. Balaam doctrina, 2 Petr. 2. 15. Apoc. 2. 14.

Balac rex Moabitarum mittit nuntios ad Balaam, Num. 22. 5. Joſue 24. 19. vide Jud. 11. 25. Mich. 6. 5. Apoc. 2. 14

Balthaſſar videt manum ſcribentem, Dan. 5. 5. occiditur, & regnum ejus delabitur ad manus Darii, 5. 30. † 6. 1

Banaias dux Cerethi, & Phelethi, 2. Reg. 20. 23 Davidi à conſiliis, 23. 23. 1. Par. 11. 25. poſteà præfectus militum Salomonis, 3 Reg. 2. 35.

Baptiſmus à Chriſto præceptus, Matth. 28. 19. Marc. 16. 16. Joan. 3. 5

Baptiſmum docuerunt Apoſtoli, & adminiſtrarunt, Act. 2. 38. 41. † 8. 12. 36. † 9. 18. † 10. 47. † 16. 15. 33. † 19. 4. † 22. 16. Rom. 6. 3. 1. Cor. 1. 14. Galat. 3. 27. Epheſ. 4. 5. Hebr. 6. 2

Baptiſmus ſalvat, 1 Petr. 3. 21. Baptiſmus eſt lavacrum regenerationis, Tit. 3. 5

Baptiſmus tollit omnia peccata, Gen. 17. 14. Iſaiæ 44. 3. Ezech. 36 25. Zach. 13. 1. Matth. 18. 14. † 28. 19. Marc. 1. 4. † 16. 16. Joan. 1. 33. † 3. 5. Actor. 2. 38. † 8. 12. 38 † 16. 33. † 18. 8. Rom. 6. 3. 4. 5. 6. * 1 Cor. 6. 11. Epheſ. 5. 26. Coloſſ. 2. 12. * Tit. 3. 5. * Hebr. 10. 22. 1 Petr. 3. 21

Baptiſmus non eſt iterandus, Epheſ. 4. 5. Hebr. 6. 6. † 10. 26. Idem declarat ipſius figura, Gen. 17. 14. 1 Cor. 10. 2

Baptiſmus Joannis, Matth. 3. 6. † 21. 25. Marc. 1. 4. † 11. 30. Lucæ 3. 16. † 7. 29. † 20. 4. Joan. 1. 25. 33. † 3. 23. Actor. 1. 5. † 11. 16. † 13. 24. † 19. 3

Baptiſmus pœnitentiæ prædicatur, Marci 1. 4. Luc. 3. 3. Act. 2. 38. † 13. 24. † 19. 3. Rom. 6. 3. Coloſſ. 2. 12.

Baptiſmi nomine ſignificatur paſſio, Matt. 20. 22. Marc. 10. 38. Lucæ 12. 50.

Baptiſmus in Spiritu ſancto, & igne, Matt. 3. 11. Marc. 1. 8. Lucæ 3. 16. Joan. 1. 33. Act. 1. 5. † 2. 4. † 11. 15.

Baptizandi ſunt parvuli, Gen. 17. 14. Exodi 4. 24. 25. 26. Matth. 11. 28. † 18. 14. † 19. 13. Marc. 10. 14. Lucæ 18. 15. Joan. 3. 5. Act. 2. 39. 41. † 16. 15. 33. † 18. 8. 1 Cor. 1. 16. † 10. 2. † 15. 22. 1. Timoth. 2. 4

Baptizari in Scripturis aliquando exprimitur per verbum illuminari, Hebr. 6. 4. aliquando per renovari, Hebr. 6. 6.

Baptizatus Chriſtus, Matth. 3. 15. Marc. 1. 9. Lucæ 3. 21. in baptizatum delabitur Spiritus ſanctus. Matt. 3. 16. Mar. 1. 8. Luc. 3. 21. Jo. 1. 32.

Baptizat Chriſtus per diſcipulos, Joan. 3. 22. † 4. 2

Baptizata integra domus, 1. Cor. 1. 14. Act. 16. 15. 33. † 18. 8. † 16. 33.

Baptizati accipiunt Spiritum ſanctum, Act. 2. 38. † 19. 3. induunt Chriſtum, Galat. 3. 27. in morte ipſius baptizantur, Rom. 6. 3. in unum corpus baptizantur, 1 Cor. 12. 13. 27.

Baptizatus Simon Magus, Act. 8. 13.

Baptizatus Eunuchus, Act. 8. 38.

Baptizatus Cornelius gentilis, Act. 10. 47.

Barabbas latro dimittitur, Matth. 27. 16. Marc. 15. 15. Luc. 23. 25. Joan. 18. 40. Act. 3. 14.

Bar-Jeſu à Deo per Paulum uſu oculorum privatur, Actor. 13. 11.

Barnabas ponit pretium agri ante pedes Apoſtolorum, Actor. 4. 37. ducit Paulum ad Apoſtolos, 9. 27. mittitur Antiochiam, 11. 22. redit in Jeruſalem, 11. 30. iterùm recipiſe Antiochiam cum Paulo, 12. 25.

Bartimæus viſu donatur, Marc. 10. 46. 52.

Baruch filius Neriæ, Jerem. 32. 12. dictante Jeremia ſcribit librum, qui comburitur, 36. * conſcribit alium, qui populo prælegitur, 45. 1. Baruch 1. 3.

Barzellai providet regi David de cibis, 2 Reg. 17. 27. deducit eum uſque ad Jordanem, 19. 31. * David præcepit, ut filiis Barzellai benefiat, 3. Reg. 2. 7

Barzellai, quoniam ſuæ genealogiæ ſcri-pturam demonſtrare non poterat, rejicitur Sacerdotio, 1 Eſdr.2.61. 2 Eſdr.7.64.

Baſemath filia Salomonis, uxor Achimaas, 3 Regum 4.15.

Bathuel filius Nachor pater Rebeccæ, Gen.22.23.

Beatitudo, ſeu beatorum gaudium, & vita æterna, Sap.3.7.† 5.1.16. Iſa.25.9.† 30.29.† 49.10.† 60.*64.2. Jer.31.1.8.13. Dan.12.13. Matt.13.43.†19.28.†25.* Marc.12.25 Luc.9.33.†16.22. † 22.29. Joan.16.20. † 17.2.24. Rom.8.30. 1 Cor.2.9.†15.41. 2 Cor.12. 3. 2 Timoth.4.8. 1 Petr.1.4.8. † 5.4. Hebr.10.35.† 12.23. Jac.1.12. Apoc.2.* 3.* 7.9.15. † 14.1. † 21.* 22.*

Beatitudo quomodo comparetur, Iſa.25.9. Matth.20 23.† 25.34. Marc.10.40. Joan.3.15 16.36.† 5.24.† 20.29. Actor.2.21.†15.12.† 16.31. Rom.1.16.† 10 4. Eph.1.13. † 2.6. 1 Theſſ.5.9. 2. Theſſ.2.13. 2. Timoth. 1.9. Tit.1.1. † 3.5. 1 Petr.1.9. Hebr.5.12.

Belis & Draconis hiſtoria. Daniel.14.*

Bellum eſt pęna peccati, Levit.26.24. Deut.28.36.49. Jud.2.13. † 3.1.8. † 4.1. †6.1.† 10.6. † 13.1. Iſa.5.25. Jerem.5.15.

In Belli neceſſitate quomodo quis ſe habêre debeat, Exod.17.8.12. 1 Regum 17.20.* 2. Paral.12.2.6 † 14.9 12. † 18.* 20.1. † 32.6. Judith 8. 9. * 1 Mach 3.16.20.†4.6.10.† 7.41. 45. 5. 2 Mach.8.16.19. Deus pugnat pro ſuis, Exod.14.13. Deut.1.30.† 3.22. 1 Reg.17.46. 2. Paral.20.15. Pſalm.17.35.† 143.1. Iſaiæ 36.15. quære victoria.

Bellandum armis quoquè ſpiritualibus, Rom.13. 12.2. 2 Cor.10.4. Eph.6. 11. Galat. 5. 17.

Bellum quibus de cauſis ſuſceperint olim fideles, Gen. 14. 14. Jud.9. 27. † 20.* Joſue 10.1.7. 1 Reg.30.1. 8.

Benedictio, qua homo homini benedicit, Gen.14.19.† 27.4.* † 28.4.† 48.9. Exod.12.32. 39.43. Levit.9. 22. Num.24. 9. * Deut.10. 8. † 33.1. Joſue 8.33.† 14. 13 † 15. 19. † 22.6. 2. Reg.2.20.2. Reg.6.18. † 13.26. † 14.22. † 19. 39. 3 Reg.1.47. † 8.14. 4 Reg.10. 14. 1 Paral. 16.2. 2. Paral.6.3. Judith 15.10. Pſalm.117.26. † 128.8. Prov.27. 14. 1 Machab.2.69. Lucæ 2. 14.† 6.28. Rom.12.14. Hebr.7.2.

Benedictio, qua creaturæ conſecrantur, & ſanctificantur, Exod.28.2. † 29.6.27. Levit.21. 10.† 22.2 † 27.28.29.30. Num.5.17.† 31.6. Joſue 6.14. Judic.17.3. 1. Regum 21.5. 1 Paral.18. 11. 3 Eſdr.1.41. 1. Timoth.4. 5. * Hebr.9.2.3. Hinc conſecratio Sacerdotum, veſtium, altarium, templorum, cereorum, aquæ luſtralis, & cætera.

Benhadad ſervat fidem & pactum cum rege Aſa, 3. Reg.15.20. obſidet Samariam, 20. 1. 4 Reg.6. 24. ægrotat, & moritur, 8. 7.15.

Benhadad filius Hazahel fit rex Syriæ, 4 Reg.13. 24. ſubjicit ſibi Iſraelem, 13. 5

Benjamin filius Jacob naſcitur, Gen.35.16.

Benjamitę abutuntur uxore Levitæ, Jud. 19.25. puniuntur, 20. 41.

Beſeleel inſignis artifex, Exod.31.2. †35.30.

Beſtię, & brutæ animantia non crudeliter tractanda, Gen.13. 13. Exod.23. 12. Num.22. 23.28. Deut.5.14. † 22.10. Prov.12.10. Eccli. 7. 24.

Bethſabee filia Eliam Uxor Uriæ à David cognoſcitur, & parit, 2 Reg. 11.4.27. puer ægrotat, & moritur, 12.15.18. fit uxor Davidis, parit ei Salomonem, 12. 24. 1 Paral. 3.5. Matth.1.6.

Betſaida urbs nativa Andreæ, & Philippi, Joan.1.44. † 12.21. deploratur, Matth 11. 21. Lucæ 10.13.

Bethſamitę graviter puniuntur, 1 Reg.6.19.

Bona opera, pietaſque vera in Deum commendantur, Exod.19. 5. † 20.* † 23. 19. 25. Deuter.5.6.11.16.† 10. 12. Joſue 22. 5. 1 Reg. 15.22. Pſalm.2.10. † 39.7. † 49.14. Prov.3.1. † 14. 31. † 1. 3. Iſaiæ 1.16. † 58. 6. Jerem.22. 3. Ezech.18. 6. Oſeæ 6.11. Mich.6. 8. Zach.7.9. † 8.16. Eccli.35.12. Matth 5.24.29.39. Lucæ 1.75. † 3. 11. Joan.12. 26. Rom.12. * 13.* 14.17. Philip.3.3. Jacob.1.27. vide Opera.

Bonitas, & benignitas Dei erga ſuos, Gen. 18.26.30. Exod.6.1. †9.26. † 11.7. † 20.6.† 34. 6. Num.20.8 Deut.4.29. † 5.10.†7.9. † 10.15. †28.1.† 30.3.† 32.10. 2 Regum 7.12.† 12.13.† 24.14. 3 Regum 8.23. 4 Regum 20.5. 2 Eſdr. 9.8. Sap.11.24. Eccli.2.12. † 18.1. Pſalm.51.5. † 35.7.† 36.25.† 85 5.† 101.* † 135.* † 144 8. Iſaiæ 30.18.† 54.5.7.† 57.7. Jerem.12 15.† 18. 8. Ezech.18.27. † 33.15. Oſeæ 2. 21. Joel 2.13. Jonæ 4.2. Matth.11.28. † 18.19. Luc.1.30. † 6 36. † 15.20.27. † 23.43. Rom.11.4. 2 Cor.1.3. Ephes.2. 4. 1 Tim.1.13.16.

C

CÆcitas, tum corporis, tum animi, Gen. 19.11. Deut.28.28. 4 Reg.6.18. Pſal.68.24. † 145.8. Iſa.6.10.† 42.7.16.18.† 35.5.† 29.18.† 43.8. † 56.10. † 59.10. Sap.2.21. Tob.2.11. 2 Mach.10.30. Matth.15.14. Marc.8.18. Lucæ 4. 19. Joan.9.1.4.† 12.40. Actor. 9.8.18.† 13.11. Rom.1.21. † 11.18. 2 Cor.4.4. Ephes.4. 18. 2. Petr.1.9. 1 Joan.2.11. Apoc.3.17.

Cęci illuminantur, Tob.11.15. Matth.9.30. †20.34. Marc.8.25.† 10.46. Luc.18.35. Joan.9.7.

Ceremonię Eccleſiaſticæ, ſeu cultus externus, Gen.8.20.† 14.18.† 15.9.† 17.10.† 22.* † 26.5. 28. 11. † 33.20.† 43.4. 26. Exod.12.* † 18.20.† 19.* Levit.8.34.† 9.* † 10.19.† 12.* †14.*†23.*†24.* Nu.1.50.†4.*†5.*†6.*†7.*† 8.*†9.*†15.* 1. Par.23.* 1 Eſdr.6.* Matth.2.11

Cæremoniæ, ſeu ritus certi in orando, 3 Regum 8.22.54.† 17.21.† 18.42. 2 Paral.5.12. † Matth.2.11. † 26.30. Marc.14. 35. Lucæ 22. 41. 1 Cor.11.4.* Timoth.2. 8.

Cain primus filius Adam naſcitur, Geneſ. 4.1. occidit ſuum fratrem Abel, 4.8. Sap.10.3. 1 Joan. 3. 12.

Caleb filius Heſron, 1. Paral.2. 18. explorator terræ Chanaan, Num.13.8.31. † 14. 6. 24. 30. 38. poſtulat, & conſequitur terram Hebron: Joſ. 14.6.9. 13.† 21.12. Judic.20. 1 Paralip. 6. 56.

Calix iræ, & furoris, Iſaiæ 51.17. Jerem. 25.15. Pſalm.59.5. † 74.9. Apoc.16.19.

Calix paſſionis, Matth. 20. 22. † 26.38. Marc.10.38 Lucæ 22.42. Joan.18.11.

Camos. vide Chamos.

Cana civitas Galilææ, ubi Chriſtus aquam in vinum mutavit, Joan.2.1

Capharnaum, civitas Galilææ, in qua cœpit Jeſus prædicare, Matth.4.17. Luc.4.31. curat ibidem ſervum Centurionis, Matth.8.13

appellatur civitas ejus, 9. 1. increpatur, 11. 13.

Captivos inviſere, Gen.14.14. 1Reg.30.9. Tob.1.15.Jerem.39.9. Matth.25.37. Act.12.5. 2Tim.1.16. Hebr.13.3.

Captivos non deſerit Deus,Gen.39.21.Sap. 10.13.Iſa.42.7.Act.5.18.†12.17.†16.25.

Carnem ſuam crucifigere quomodò quiſque debeat, Eccl. 19.1. Rom.6.12. †8.12.13. 14. Galat.5.16. Epheſ.4.22. †5.3. Titum 2.12. 1Pet.2.1.†4.2.6.Hebr.12.1.

Caſtitas cœlibum præfertur caſtitati conjugali,Pſal.44.15.Sap.6.20.Matth.19.12. †22. 30. 1Cor.7.25.32.34.38.*Apoc.14.4.

Caſtitas hæc conſulitur ut perfectio evangelica, Matth.19.12. 1Cor.7.25.

Caſtitatis laus, 1 Reg.21.5. Tob.6.16.*Judith 15.11. † 16.6. Pſalm. 44.15. Prov. 22.11. Sap.3.13.14. †4.1.2.†6.20. Eccli.6.28.†26.20. Iſa.7.14.†56.3.4.5.*Zach.9.17.2Mach.14.38. Matth.5.8.48. †19.12. †22.30.*†25.1.Lucæ 1. 27.†20.34.Actor.24.25.Rom.2.7.1Cor.7.25.* 2 Cor.6.5.†11.2. 1 Tim.2.2. †3.2.†4.12. † 5.2. Tit.1.8. † 2.5.Apoc.14.4.

Cavendum à pſeudoprophetis, Matth.7. 15.Marc.8.15.†13.6.Lucæ 17.23.

Caiphas ſummus ſacerdos conſilium dat contra Chriſtum, Joan.11.49. †18.14.prohibet Apoſtolis, ne prædicent, Actor.4.18.

Cephas, vide Petrus.

Cereorum, & lampadum in templis uſus, 2Paral.4.20.

Certi non ſumus de accepta peccatorum remiſſione, vel vita æterna conſequenda, Eccl.9.1.3. Eccli.5.5.Rom.8.17.†11.20. 1Cor. 4.3.4.5. †9.27. †10.12. Philip.2.12. †3.11.13. 1Tim.1.19. 2Petr.3.17. Hebr.3.14.†4.1.

Chamos, ſive Camos, idolum Moabitarum, Num.21.29. huic Salomon ædificat templum, 3Reg.11.7.deſtruitur, 4Reg.23.13.

Chanaan filius Noe maledicitur, Geneſ.9. 25. †10.1.6. laus terræ Chanaan, Deut.11.10. Terra Chanaan promittitur Abrahamo, & ejus ſemini, Gen.12.7.†13.15.†15.18.†17.8.† 26.4.†35.12. Exodi 3.8.17. Levit.20.24.Deut. 9. 6. datur Joſ. 13. 6. quam ob cauſam Deus Chananæos expulerit, Levit. 18.25. Deut.9. 4.†18.12. †20.17. quamobrem paulatim, & non ſimul illas nationes profligaverit, Exodi 23.29. Deut.7.22. Jud.2.23. † 3.1.deſcriptio, & diviſio terræ Chanaan, Geneſ.10.19. Exodi 23.31. Num.26.52. †33.54. † 34. *Joſ.13.* †14.* †15.*†16.*†17.*†18.*†19.* Ezech.47. 13.21.

Chananææ mulieris filia à dæmonio liberatur, Matth.15.28.

Charitas virtus fide præſtantior, Prov.10. 12.Matth.22.38.†25.* ubi à nuptiis excluduntur non habentes oleum charitatis, Marc.12. 33. 1 Cor.12.13.* †13.1.8.13.* Coloſſ. 3.14. 1Tim.1.5. 1 Pet.4.8. 1Joan.4.16.

Charitas fraterna, Gen.13.8. Levit.19.18. Deut.22.1. 1Reg.18.1. Eccli.25.2. Pſal.132.1. Prov.10.12. Matt.7.3. † 19.19. † 22.38. Joan. 13.14.34.†15.12.Rom.12.10.†13.9. 1Cor.13.* Galat.5.14. Epheſ.4.15. † 5.1. Philip.2.2.Coloſſ.3.13. 1Theſſal.4.9. 1Tim.1.5. Hebr.13.1. 1Petr.4.8. 1Joan.3.23. † 4.7. Diligendi etiam inimici, Exodi 23.4. 1Reg.24.5.7.†26.5.†30. 11. 2Reg.19.19. 4 Reg.6.21. Job 31.29. Prov. 25.21.Matth.5.44. Luc.6.27.35.†23.33.Act.7. 60.Rom.12.20 vide Dilectio.

Choreas ducere, Exodi 32.6.19. Jud.11.34. †21.21. 2Reg.6.14. Pſal.149.3.†150.4.

Chriſtus Jeſus verus Deus, & homo promittitur. Gen.3.15.†12.3.†17.19 21.†22.18.†26. 4.† 28.14. † 49.10.Num.24.17. Deuter.18.18. 1 Reg.2.10.35. 2 Reg.7.13. Pſal.2.*21.* 109.1. Iſaiæ 7. 15.†8.3.†9.6.†11.1.10.†28.16.†40.9.† 42.1.†45.1.†46.13.†49.1.†6.10.†50.5.†52.10. †59.20. †53.* †60.1.†62.11. Jer.23.5.†30.9.† 33.15. Ezech. 17.22.† 34.11.15.23. † 37. 24. Daniel.7.13. † 9.24. Mich.5.1. Agg.2.8. Zach. 2.10.†3.8.†9.9.Malach.3.1.

Chriſtus ſecundum promiſſum Dei patris primùm in tempore propter nos verus homo factus, & nobiſcum converſatus, Joan.1.14. Deus in carne manifeſtatus eſt, 1 Tim.3.16. 1 Joan.4.2. Deus miſit filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati. Rom.8.3.

Chriſtus eſt verus Dei filius, Matthæi 3.17. †14.33. † 17.5. Marc.1.11. † 5.7 †9.7.†15.39. Lucæ 1.31. †3.22.†9.3.5. Joan.1.34.49.†6.69. †9.36. †11.27.†19.7. Rom 1.4.†8.3.Hebr.1.2. †5.8.†6.6.†7.3.† 10.29. 2Petr.1.17. 1 Joan.3.8. †4.9.†5.20.

Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto, Matth.1.20. Lucæ 1.31.

Chriſtus natus ex Maria Virgine, Matth.1. 25. Lucæ 1.31. †2.6.11. Galat.4.4. Iſaiæ 7.14. natus in Bethlehem, Matth.2.1.Lucæ 2.6.11. Joan.7.42.Mich.5.1.

Chriſtus ſine peccato, Iſaiæ 53.12. Joan.8. 46. 2Cor.5.21. 1Petr.2.22. 1Joan.3.5.Hebr.4. 15. † 7.26. circumciditur, Lucæ 2.21. baptizatur in Jordane, Matth. 3.16. Marci 1.9. Lucæ 3.21.

Chriſtus manifeſtatur, & demonſtratur certis teſtimoniis, Matth.1.1.16.23.† 3.11.† 8.29. †11.5.†16.16.†17.5.†22.44. †26.64.†27. 53. Marc.9.7.†15.39. Luc.1.31.41. †2.10.16.* †9.29.†22.68.Joan.1.14.29.12.49.†2.11.†3.2. 13.16.35. †5.39. †6.69.†7.40.†9.35. †10.7.24. 36. †11.27.41. †12.17. †14.* †15.25. †17.1.† 20.28. Rom.1.2. †8.3.†9.5. 2Cor.5.19. Galat. 4.4. Philip.2.6. Coloſſ.2.9. 1Tim.3.13. Tit.2. 11.Hebr.1.*†5.* 1Joan.5.20.

Chriſtus eſt agnus Dei, Iſaiæ 53.7. Joan.1. 29. Actor.8.31. 1Cor.5.7. Apoc.5.6.12. † 7.9. 17.†13.8.†14.1.†17.14.

Chriſtus eſt Dominus dominantium, & Rex regum, Ezech.37.24. Pſalm.2.6. †.24.7. Coloſſ.2.10. 1 Tim.6.15. Apoc.1.5. † 17.14.† 19.16. Chriſtus eſt imago Dei, Sap.7.26. 2Corinth.4.4.Hebr.1.3.

Chriſtus eſt lux gentium, & totius mundi, Iſaiæ 2.5. †9.2. †42.6. †49.6. †60.1.19. Matth. 4.16. Lucæ 2.32. Joan.1.4. †3.19. †8.12. †9.5. † 12.35. 46. Actor. 13.47. 1 Joan. 1.5. † 2.8. Apoc.21.23.

Chriſtus verus paſtor, Iſaiæ 40.11. Ezech. 34.* † 37.24. Mich.5.3. Zach.13.7. Matth.26. 30. Marc. 14. 27. Joan. 10. 11. Hebr. 13. 20. 1Petr.2.25.†5.4.

Chriſtus docuit, & prædicavit, Matth.4. 17.5.*6.*7.* Marc.1.14. Lucæ 4.15. † 6.20.* curavit omnem infirmitatem, Matth.4.23.† 8.*†9 1.20.28. Marc.8.23. Lucæ 17.1.

Chriſtus eſt transfiguratus, Matth. 17. 2. Marc.9.2. Lucæ 9.29.

Chri-

Chriſtus per proditorem traditur, quære Judas.

Chriſtus paſſus eſt, Pſalm. 21.* Iſaiæ 53.* Dan. 9.26. Matth. 16.21. †17.12.22. †20.18.22. † 26.37.66. †27.* Marc. 8.31. † 9.11. Lucæ 17. 25. †18.31. †23.* Joan. 18.28.* 19.* Actor. 3.18. † 8.32. † 17.8. Roman. 8.32. 1 Petr. 2.21. † 4.1. Hebr. 2.8.* 13.12.

Chriſtus eſt crucifixus, Matth. 27.35. Marc. 15.24. Lucæ 23.32. Joan. 19.18. Actor. 2.23. †4. 10. 1Cor. 2.2. 2Cor. 13.4.

Chriſti paſſio prædicta, & præfigurata eſt, Geneſ. 22.2. Numer. 21.8. Pſalm. 21. *Iſai. 53.* Dan. 9.26. Matth. 20.22. Joan. 3.14.16. † 8.28. † 12.32.

Chriſtus mortuus eſt, & ſepultus propter peccata noſtra, Matth. 27.49.58. Marc. 15.37. 42. Lucæ 23.45.49. Joan. 19.30.40. Actor. 13.29. Rom. 5.6. †6.10. †8.34. †14.9. 1Cor. 15.3. 2Cor. 5.15. 1 Theſſal. 5.10. ut prædixerat futurum, Matth. 16.21. †20.22.

Chriſtus tertia die reſurrexit à mortuis, Pſalm. 15.10. Matth. 28.6. Marc. 16.6. Lucæ 24.5. Joan. 20.9. Act. 2.24.31. †10.40. †13.30. †17.31. Rom 4.25. †8.34. † 14.9. 1Cor. 15.4.12. 2 Tim. 2.8. idque prædictum, & præfiguratum eſt, Pſalm. 15.10. Jonæ 2.1. Matth. 12.40. †16. 21. †17.22. † 20.22. Marc. 8.31. †9.31. †10.34. Luc. 11.30. † 18.33. Joan. 2.19.

Chriſtus aſcendit in cœlum, Marc. 16.19. Luc. 24.51. Jo. 3.13. †6.62. Act. 1.9. Eph. 1.20. † 4.8. 1Petr. 3.22. Hebr. 4.14. Pſal. 67.19.

Chriſtus eſt Deus, & Dei filius à principio, & ab æterno, Joan. 1.1. †8.58. †17.5.24. Mich. 5.2. Prov. 8.22. Coloſſ. 1.16 Hebr. 1.2.

Chriſtus mediator, reconciliator, & advocatus, Joan. 6.44.65. †10.7. †14.6. Actor. 4.12. Rom. 3.25. †5.2. †8.34. Gal. 3.20. Epheſ. 2.14. 17. Col. 1.19. 1 Tim. 2.5. Hebr. 7.24. † 8.6. † 9. 15. † 12.24. 1 Joan. 2.1. †4.10.

Chriſtus ſedet ad dexteram Dei Patris, Pſal. 109.1. Matth. 22.44. Marc. 16.19. Lucæ 22.69. Actor. 7.56. Rom. 8.34. Epheſ. 1.20. Coloſſ. 3.1. 1Petr. 3.22. Hebr. 1.13. † 10.12. † 12.2.

Chriſtus venturus eſt judicare vivos, & mortuos, Pſal. 95.13. Matth 16.27. †24.30. †25. 21. Luc. 17.24.30. †21.25. Joan. 5.22. Act. 1.11. †10.42. †17.31. Rom. 2.16. 2Cor. 5.10. 1 Theſſ. 4.16. 2Theſſ. 1.7. 2Tim. 4.1. 1Petr. 4.5. Hebr. 9. 28. Judæ 14. Apoc. 1.7. †20.11.

Chriſto omnia tradita ſunt à Patre, & ſubjecta, Matth. 11.27. †28.18. Luc. 10.22. Joan. 3. 35. †17.2. Epheſ. 1.22.

Per Chriſtum cuncta ſunt creata, Pſal. 32. 6. Joan. 1.3. Eph. 3.9. Coloſſ. 1.15. Hebr. 1.2.

Chriſtus manet in æternum, Pſal. 109.4. Iſa. 9.7. Dan. 7.14 Mich. 5 1. Joan. 12.34.

Chriſtus eſt leo, Apoc. 5.5.

Chriſtus eſt ſtella matutina, 2 Petr. 1. 19. Apoc. 22.16.

Chriſtus novit omnia, Joan. 16.30. †21.17. Apoc. 2.23.

Chriſtus eſt unum cum Patre, Joan. 10.30. † 14.10.20. † 17.21.

Chriſtus ſibi reputat fieri, quod Chriſtianis fit, Zach. 2.8. Prov. 14.31. † 17.5. Matth. 10.42. †18.5. †25.35. Marc. 9.40. Lucæ 10.16. Act. 9.4. 1 Theſſ. 4.8.

Chriſtiani appellantur fideles, Actor. 11. 26. †26.28. 2 Cor. 12.7.

Chriſtiani dicuntur ſancti, quia ſanctitatem profitentur, Actor. 9.41. Rom. 1.7. †12.13. †15. 26. †16.2.15. 1Cor. 1.2. †5.1. †14.33. 2Corinth. 5.1.12. † 13.12. Epheſ. 1.1.15. † 5.8.18. †4.12. †6.18. Philip. 1.1. †4.21. Coloſſ. 1.* 1Theſſ. 5. 27. 1Tim. 5.10. Hebr. 6.10. †13.24.

Chriſtianis vivendum ſicut Chriſtus vixit, Galat. 2.19. 1Joan. 1.7. †2.6. †3.3.

Chriſtiani erunt cum Chriſto, Joan. 12. 26. †14.3. †17.24.

Chus filius Cham, Gen. 10.6. 1Par. 1.8.

Chuſai amicus Davidis, nuntiat Davidi, quid in eum meditetur Abſalom, 2Reg. 15.32. † 17.15.16.

Chuſan Raſathaim rex Syriæ regnat ſuper Iſrael octo annos, Jud. 3.8.

Cibus quis Judæis vetitus, Exodi 21.28. †22. 31. Levit. 3.17. †7.23. †11.4. †17.10.13. †19.26. Deut. 12.16.23. †14.7.10. 1Reg. 14.32.

Ciborum, & potus in conviviis luxus, Iſaiæ 5.12. Ezech. 16.49. Lucæ 21.34. † 16.19. Rom. 13.13. Gal. 5.21. 1 Petr. 4.3. 2 Petr. 2.13. vide Ebrietas.

Cibare eſurientes, ſeu fame laborantes, Deuter. 23.4. Jud. 8.5. 1 Reg. 21.3. † 30.8.23. 2Reg. 16.1. Iſaiæ 58.7. Matth. 25.35.

Cibus ſumendus cum gratiarum actione, Vide Gratia.

Cibi delectus habendus, vide Abſtinentia.

Circumciſio carnalis, & ſpiritualis, Gen. 17. 10. †21.4. †34.24. Exodi 4.25. †12.44. Levit. 12. 3. Deuter. 10.16. †30.6. Joſ. 5.2.7. Judith. 14.6. Jerem. 4.4. †6.10. †9.25. 1 Mach. 1.16.51.63. 2Mach. 6.10. Luc. 1.59. †2.21. Joan. 7.22. Act. 7.8. †15.1.24. †16.3. Rom. 2.25.29. †3.1. †4.10. 1Cor. 7.19. Galat. 2.3. †5.2. †6.12. Epheſ. 2.11. Phil. 3.2. Col. 2.11. †3.11.

Claudius Cæſar Romanus præcipit omnes Judæos exire Roma, Actor. 18.2. hujus tempore magna erat in orbe annonæ caritas, Act. 11.28.

Claudius Lyſia mittit Paulum ad Felicem præfectum Cæſareæ, Act. 23.21.30.

Cleopatra filia Ptolemæi traditur Alexandro, 1Mach. 10.58. huic adimitur, & traditur Demetrio, 11.12.

Cleophas ibat cum altero diſcipulo in Emmaus, Lucæ 24.13. cognovit Chriſtum in fractione panis, 24.30.

Cogitationes pravæ, quas odit Dominus, Zach. 8.17. Prov. 6.14. Matth. 15.19. Marci 7.21.

Cogitationes cordis Deus novit, 3Reg. 8.39. 2.Par. 6.30. Joan. 2.25. & nulla latet eum, Job 42.2. Eccl. 42.19. Iſa. 29.15. Matt. 9.4. Heb. 4.12. noverunt eas & alii, quibus Deus voluerit revelare, 4Reg. 5.26. †6.12. Dan. 2.29.*

Cognoſcere licet ſubinde homines ex verbis, & factis, Eccli. 19.27. †27.9. Matth. 7.16. †12.32. Lucæ 6.44.

Cognoſci Deus humana ſapientia non poteſt, niſi ipſe revelet parvulis, & humilibus, Matth. 11.25. †16.17. Luc. 10.21. Joan. 7.28. †8. 19.27. †10.14. †14.4. †15.15. †17.6. Act. 17.23. 1Cor. 1.17.18. †2.6.10. †3.19. Coloſſ. 1.26.

Concionatorum, Paſtorum, & Prophetarum officium. 1 Reg. 12.23. Iſai. 58.1. † 61.1. Jer. 1.5. Ezech. 3.1.9.12. †33.2.7. Act. 3.18.24. vide Epiſcoporum electio, & officium.

Concordia fratrum commendatur, Pſalm.

132. 1. Eccl.25. 2. Rom. 12. 16. idem ſapere, idemque ſentire jubemur, Rom. 12. 16. † 15. 6. 1 Cor. 1. 10. Epheſ. 4. 3. Phil. 2. 2. † 3. 17. † 4. 2. 1 Petr. 3. 8.

Concupiſcentia prohibetur, & punitur, Exodi 20. 17. Num. 11. 33. † 21. 5. 6. Joſ. 7. 21. 24. Eccl. 19. 1. † 42. 11. Job 31. 1. Prov. 6. 25. Matth. 5. 28. Marc. 4. 19. Rom. 6. 12. † 7. 8. † 13. 14. Gal. 5. 16. Coloſſ. 3. 5. 1 Theſſ. 4. 3. 1 Tim. 6. 11. 2 Tim. 2. 22. 1 Cor. 10. 6. 1 Petr. 1. 15. † 2. 11. † 4. 3. 2 Petr. 4. 1. 1 Joan. 2. 16. Jac. 1. 14. † 4. 1. Judæ 23.

Concupiſcentias carnis crucifigere, refrænare, & mortificare jubemur, Eccli. 18. 30. Rom. 6. 12. † 8. 8. 12. † 13. 14. Galat. 5. 16. Epheſ. 4. 22. † 5. 3. Col. 3. 5. Tit. 2. 12. 1 Petr. 2. 1. † 4. 3. 6 Hebr. 12. 1.

Condonandum fratri in nos peccanti, Eccli. 28. 8. Matth. 5. 23. † 6. 14. † 18. 22. 35. Luc. 17. 3. Epheſ. 4. 3. 2. Col. 3. 13.

Confeſſio peccatorum in ſcripturis varia, & multiplex, Geneſ. 41. 9. Lev. 16. 21. 39. † 26. 40. Num. 5. 6. Joſ. 7. 19. 2 Reg. 24. 17. 1 Eſdr. 9. 6. 2 Eſdr. 9. 2. Pſalm. 27. 7. † 31. 5. † 37. 19. † 73. 19. † 94. 2. Prov. 16. 3. † 18. 17. † 28. 13. Eccl. 4. 25. 31. † 7. 34. † 17. 27. Iſa. 33. 15. Dan. 9. 5. Matth. 3. 6. † 16. 19. Lucæ 11. 4. † 18. 13. Joan. 20. 23. Jac. 5. 16. 1 Joan. 1. 8. 9.

Confirmationis ſacramentum, Act. 8. 17. Hebr. 6. 2.

Confiteri Chriſtum, & ejus doctrinam, Matth. 10. 32. Luc. 12. 8. Rom. 10. 9. 1 Petr. 3. 15. vide Erubeſcere Evangelium.

Conjuratio, ſeditio, ejuſque punitio, Num. 16. * † 20. 2. Jud. 9. 23. 31. 34. † 12. 1. 4. 2 Reg. 20. * 3 Reg. 1. 5. Eſther 2. 21. Actor. 5. 36. 37. † 19. 23. † 23. 13. 20.

Connubium, vide Matrimonium.

Connubium ſpiritale inter Deum, & animam, Cantic. * Iſa. 50. 1. † 54. 5. † 62. 4. Jeremiæ 31. 22. Ezech. 16. 7. 8. Oſee 2. 20. Matth. 9. 15. † 22. 2. † 25. 5. Marc. 2. 19. 2 Cor. 11. 2. Apoc. 19. 7. † 21. 2. 9.

Conſcientiæ bonæ tranquillitas, Prov. 15. 15. Eccl. 13. 30. 1 Joan. 3. 21. 2 Cor. 1. 12. conſcientiæ malæ perturbatio, Sap. 17. 10. 11.

Conſecratio ſacerdotum, dierum, altarium, veſtium, cæterarumque rerum, quarum eſt uſus in ſacris, Exodi 28. 41. † 29. 1. 7. 21. 29. 35. † 33. 29. † 40. 11. Lev. 7. 30. 37. † 8. 9. 22. 31. 33. † 18. 21. † 21. 7. 10. † 22. 2. 3. † 23. 12. † 27. 10. 16. 21. 28. Num. 3. 3. † 6. 5. 9. 12. † 7. 1. * † 8. 12. † 18. 10. Joſ. 6. 24. Judic. 16. 17. † 17. 3. 3 Reg. 15. 13. 1 Paral. 10. 10. † 18. 11. † 22. 19. 2 Paral. 2. 4. † 17. 16. † 23. 9. † 26. 18. 1 Eſdr. 3. 5. † 8. 25. Eccli. 49. 9.

Conſilia mala diſſipat Deus, Gen. 11. 7. † 37. 18. † 50. 19. Num. 22. * 2 Reg. 15. * † 17. 14. 2 Eſd. 4. 8. 15. Eſth. 7. 5. * Job 5. 13. Pſal. 2. 4. † 20. 12. † 32. 10. Iſa. 7. 8. † 19. 3. Matth. 27. 62. Actor. 5. 19. † 9. 24. † 23. 12. 19. † 27. 42.

Conſolatio pauperum, vide Eleemoſyna.

Conſortium bonorum, & malorum, vide Societas.

Conſtantia fidelium, 2 Reg. 13. 13. † 16. 26. * 3 Reg. 18. 4. 13. 4 Reg. 3. 13. Sap. 5. 1. Judith. 13. 3. 10. 1 Mach. 1. 65. † 2. 16. 24. † 14. 42. 2 Mach. 6. 10. 19. * † 7. * Dan. 13. * Matth. 14. 3. Act. 4. 8. 13. 1 Theſſ. 1. 6.

Conſtitutiones ſuperiorum poteſtatem conſtituendi habentium ſervandæ ſunt ut ipſius Dei, Exodi 16. 8. Lucæ 10. 16. Actor. 16. 4. 1 Theſſ. 4. 2. 8. Rom. 13. 1 Tit. 3. 1.

Conſulendus Deus dubiis in rebus, & ejus vicarii, Gen. 25. 22. Exodi 18. 19. Levit. 24. 12. Num. 9. 7. 26. † 15. 34. † 27. 5. Deut. 1. 17. † 17. 8. Joſ. 9. 14. Judic. 1. 1. † 18. 5. † 20. 18. 23. † 21. 2. 1 Reg. 10. 22. † 23. 4. 10. 12. † 30. 8. 2 Reg. 2. 1. † 5. 19. 23. † 21. 1. 3 Reg. 14. 2. † 22. 5. 7. 15. 4 Reg. 3. 11. 16. † 8. 8. † 22. 23. 2 Paral. 18. 4. 14. † 33. 18 Pſal. 118. 24. Iſa. 8. 11. † 30. 1. † 45. 11. Jer. 37. 3. 5. † 42. 2. Ezech. 14. 1. 2. Zach. 7. 2. Tob. 4. 19. Eccl. 37. 19. Luc. 16. 29.

Conſulendi non ſunt divini, vel magi, vel incantatores, & arioli, Lev. 19. 31. † 20. 6. Deuter. 18. 11. 1 Regum 28. 7. 9. 3 Reg. 22. 6. 4 Reg. 1. 2. 6. † 3. 13. 2 Paral. 18. 5. Dan. 2. 2. † 4. 5. † 5. 6.

Contriſtare Spiritum ſanctum, Epheſ. 4. 30.

Contriſtari ad pœnitentiam commendatur, 2 Cor. 7. 9.

Contritio vera prædicatur, Jer. 7. 3. Matth. 3. 2. † 4. 17. Luc. 3. 8. † 13. 5. † 24. 47. Actor. 2. 38. † 3. 19. † 8. 22. † 17. 30. † 20. 21. † 26. 20.

Contritioni veræ promittitur remiſſio, ſeu venia, Deut. 4. 29. † 30. 2. 1 Reg. 7. 3. 2 Par 7. 14. † 30. 6. † 34. 26. Job 22. 23. Prov. 28. 13. Pſal. 31. 5. Iſa. 1. 16. † 30. 18. † 45. 22. † 55. 7. † 59. 20. Jerem. 3. 10. 17. † 18. 8. † 29. 12. † 31. 18. 20. Ezech. 18. 21. 27. † 33. 14. Oſee 14. 2. Joel. 2. 12. Jonæ 3. 8. Zach. 1. 3. Malach. 2. 7. Eccl. 17. 23. Luc. 15. 18. Act. 3. 19. † 26. 18. 20.

Contritio quærenda, & amplectenda, dum ſani ſumus, Eccli. 17. 24. † 18. 25.

Contritionis veræ exempla, Jud. 10. 15. 2 Reg. 12. 13. † 24. 10. 17. 2 Paral. 12. 6. † 33. 12. Jonæ 3. * Judith 8. 4. Matth. 26. 74. Lucæ 7. 37. 44. † 15. 18. † 18. 13. † 19. 8. † 21. 62. † 23. 4[illegible]. Actor. 2. 37.

Contritionis falſæ exempla, Gen. 4. 13. † 27. 38. Exodi 8. 8. † 9. 27. † 10. 16. Joſ. 7. 20. Jud. 1. 7. 1 Reg. 15. 24. 30. † 24. 17. 3 Reg. 13. 6. † 21. 27. Sap. 5. 3. 1 Mach. 6. 12. 2 Mach. 9. 12. Matth. 27. 4. Act. 8. 13. 22. Hebr. 12. 17.

Cooperari gratiæ Dei, vide Liberum arbitrium.

Cor, ſive voluntas hominis à Deo pro facto acceptatur, Gen. 4. 4. † 22. 11. Exodi 25. 2. † 35. 5. Deut. 19. 5. Matth. 15. 8. Marc. 12. 41. Lucæ 21. 1. 2 Cor. 8. 12. quære Voluntas pro facto.

Cor mundatur, & ſanctificatur per Chriſtum, Pſal. 50. 4. Joan. 13. 10. † 15. 3. † 17. 19. Act. 15. 9. 1 Cor. 6. 11. Epheſ. 5. 26. 1 Pet. 1. 22. 1 Joan. 1. 7. † 3. 3. Hebr. 1. 3. † 9. 14. † 10. 14. † 13. 12.

Cornelius Centurio convertitur, Actor. 10. 3. 44.

Corona vitæ, 4 Eſdr. 2. 43. Sap. 5. 17. 2 Tim. 4. 8. 1 Petr. 5. 4. Jac. 1. 12. Apoc. 2. 10.

Correptio fraterna, Gen. 37. 21. Lev. 19. 18. Pſal. 140. 5. Prov. 1. 20. † 9. 7. † 10. 17. † 12. 1. † 13. 1. † 15. 31. † 17. 10. † 24. 25. † 25. 12. † 27. 5. † 28. 23. † 29. 1. Eccl. 7. 6. Eccli. 19. 15. † 20. 1. † 21. 7. † 32. 13. Oſee 4. 4. Matth. 18. 15. Luc. 17. 3. Gal. 2. 11. † 6. 3. 1 Tim. 5. 20. 2 Tim. 2. 25. Hebr. 3. 13. Jacobi 5. 19.

Correptio impiorum eſt piis in timorem, & cautionem, vide Impiorum.

Corripiens alterũ qualis eſſe debeat, Matt. 7. 3. Luc. [illegible]. 41. Joan. 8. 3. 1 Tim. 3. 2. Tit. [illegible]. 6.

Crea-

Creator omnium rerum Deus, Gen.1.1. Exod.20.11. 1 Paral.29.10 Pſal.88.12.† 95.5. † 113.15. † 120.2. † 123.8. † 145.6. Iſ. 37. 16. † 40 28. † 42.5. † 44.24. † 45.12. † 48.13. † 51. 13. Jer. 10. 12. † 32. 17. † 51. 15. Zach.12. 1. Jonæ 1.9. Eccli.1.8. Baruch 3. 32. Matth.11. 25. Joan.1.3. Act.4.24. † 14.14. † 17.24. 1 Cor. 8.6. Epheſ.3.9. Coloſſ.1. 16. Hebr. 1. 2. 10. † 3.4. † 11.3. Apoc.4.11. † 10.6. † 14.7.

Creſcere in ſcientia, Epheſ.4. 15. Coloſſ.1. 10. 2 Petr.3.18.

Crux & tribulatio omnibus piè viventibus, Gen.4. 8. † 27.41. † 37.18. 2 Reg.16.5. 13. Eccli.2.1. Pſal.33.20. Prov.24.16. Matth. 10.16.* † 13.21. † 16.24. † 24.9. Marc.13.9. Luc.14.26. † 21.12 Joan.15.20. † 16.1. Act.9. 23. Galat.4.19. 1 Theſſ.3. 3. 2 Timoth.3. 12. 1. Petr. 4. 1. 12. † 5. 10.

Crux à Deo imponitur ad noſtram utilitatem, 2 Reg.7.14. Job 5.17. † 33.16 Prov. 3.11. Jer.46 28. 2 Mach.6.12. Tob.2. 8. † 12. 13. Judith 8. 22. 1 Cor. 11. 32. 1 Petr.4. 17. Hebr.12. 5. Apoc.3. 19.

Per Crucem & res adverſas pertingimus ad cognitionem Dei, & ad æternam gloriam, Exod 1.12. 2 Par.33.11. Jud.8.15.21. Prov.6.23. Matth.7. 24. Luc.24.26. 46. Joan. 12.25. Act. 14.21 Rom.8.17. 2 Cor.4.8.17. † 5. 1. Philip.2. 8. 2 Theſſ.1.* Hebr.2. 9. † 12. 2.

Crux patienter eſt, & læto animo ferenda, Matth.5. 10. † 10.38. Joan.15. 20. † 16. 33. Act.5.41. † 16.25. 2 Cor.8.2. Coloſſ.1. 24. Hebr.10.34. Jac.1.2.12. 1 Petr.4.12. 16.

In Cruce, & afflictione conſolatio, Job 5. 17.* Prov.18. 12. Iſa.26. 12. 19. Thren. 3. 28. Matth.5.10. Joan.15.20. † 16.20.33. Rom. 8.18. 1 Cor.10.13. 2 Cor.1.4.8.

Per crucem experitur nos Dominus, Judith 8. 21. Eccli.2. 1. † 27. 8. Prov.17. 3 Sap.3. 5.6. 2 Theſſ.1.4. 1 Pet.1. 7.

Cultus Dei verus requirit præter opus externum etiam affectum hominis internum, Deut.5.19. † 6.5. † 10.12. † 11.13. † 16. 16. † 28.47. † 30 2. Joſ.22.5. 1 Reg.12.20. Eccl.7.31. Iſ.29. 13. † 64.11. Matth. 15.8. † 22.36. Joan.4. 23.

Cultus externus Deo gratus, vide Cæremoniæ.

Cyrus rex Perſarum permittit captivos Iſraelitas in Judæam redire, 2 Paral. 36. 22. 1 Eſdr.1.1. 2 Eſdr.2. 1. reſtituit eis vaſa quondam à Nabuchodonoſor ablata, 1 Eſdr.1.7. † 5.14. Dan.1.2.

D

DÆmones expelluntur, Matth.8.16.31. † 9.33. † 12.22. † 17.18. Luc.4.35. † 8.2. 28. † 9. 42. † 10.17. † 13.10. Act.5. 16. † 8.7. † 16.18. etiam per malos, Matth.7.22. Marci 9.38. Luc.9.49. Actor.19.13.

Dæmones agnoſcunt, & credunt Deum, Matth.8. 29. Marc.1. 24. † 3.11. † 5. 7. Luc. 4.34.41. † 8.28. Actor.19.15. Jac.2.19.

Dæmonibus immolare nefas, Levit. 17. 7. Deut.32.17. 2 Paral.11. 15. Pſal.105. 37. Bar.3.4. 1 Cor.11. 20.

Dagon idolum Philiſthinorum, Jud.16. 23. 1 Reg.5.2. 1 Mach.10.83. † 11. 4.

Damaſcus metropolis Syriæ vaſtatur à Teglat Phalaſar, 4 Reg.16.9. contra Damaſcum prophetia, Iſ.17.1. † 8.4. Jerem. 49.23. Amos 1. 3.

Damnatio æterna, quæ parata eſt diabolo, & omnibus impiis, Sap.5.* Job 10.22. † 36.12. Iſa.24.21. † 30.33. † 66. 24. Dan.7. 11. Matth.3.12. † 5.29. † 8.12.29. † 13.50. † 18.8. † 22.13. † 23.33. † 25.30.41. Marc.9.47. Luc.3. 17. † 16.23.25. Hebr.10.27. 2 Theſſ.1.8. 2 Pet. 2.4. Judæ 6. Apoc.19.20. † 20 10. † 21.8.

Dan filius Jacob, Geneſ.30.6. tribus Dan quærit ſibi poſſeſſionem, Judic.18.1. pugnat contra Leſem, & expugnat, Joſ.19. 47.

Daniel appellatur Baltaſſar, Dan.1.7. interpretatur ſomnia, 2.31. † 4.7.11. † 18.25. conſtituitur gubernator totius regni Babel, Daniel. 6. 3. projicitur in lacum leonum, 6. 16. liberat Suſannam, 13. 51. 60.

Dare melius quàm accipere, Eccli. 4. 36. Actor. 20. 35.

Dandum ſine acceptione perſonarum, maximè autem domeſticis fidei, Eccl.7.35. † 12.8. Matth.5.42. Luc.6.30.38. Rom.12.13. Gal.6. 10. vide Eleemoſyna.

Darius filius Aſſueri, Dan.9.5. occupat regnum Babel. 6.1. impiam legem ſtatuit, 6.8. præparat regium convivium, 3 Eſdr.3.1.

Darius renovat mandatū Cyri, 1 Eſdr.6.1.

Darius cæditur ab Alexandro rege Macedoniæ, 1 Mach.1. 1.

David filius Iſai (qui Jeſſe appellatur, Matt. 1.6.) à Samuele ungitur, 1 Reg.16.13. interficit leonem, urſum, & Goliath gigantē, 17.34. 49. paciſcitur cum Jonatha, 18.3. † 20.8.16.23. † 23.18. manducat panes propoſitionis, 21.3. ſimulat amentiam coram Achis rege, 21. 13. fugit cum patre, & matre in Maſpha, 22.3. præcidit oram chlamydis Saul, 24.5. mittit ad Nabal decem juvenes, 25.5. tollit haſtam Saulis, 26. 11. fugit ad Achis regem Geth, 27. 2. ungitur in Hebron in regem Juda, 2 Reg. 2. 4. poſcitque eum regem univerſus Iſrael, 2 Reg.5.1. 1 Par.11.3. † 12.38. juxta verbum Jonathæ, 1 Reg.23.17. & Saulis, 24.21. committit adulterium, & homicidium, 2 Reg. 11.* pœnitet eum peccati, 12.13. fugit à facie filii ſui Abſalom, 15. 14. libavit aquam Domino, 23. 16. recenſet populum, 24.2. emit ab Areuna aream, 24.24. conſilium capit de domo Dei ædificanda, 1 Par.17.1. conſtituit operarios, & architectos, 23.* 24.* 25.* 26.* 27.* relinquit ſibi ſucceſſorem Salomonem filium, 3 Reg.1.30. moritur, & ſepelitur, 2.10. Act.2.29. † 13.36. commendatur, Eccli.47.2.

David ſpiritualis (qui eſt Chriſtus) promittitur, Jer.30.9. Ezech.34. 24. † 37. 23.

Davidis filius appellatur Chriſtus, Matth. 1.* † 15.22. † 22.45. Marc.12.35. Luc.20.41. Act.2.29. † 13.22. 2 Timoth.2.8. Apoc.5. 5.

Decimarum uſus, & decimæ, Gen. 14. 20. † 28.22. Lev.27 30. Num.18.21.28. Deut. 12.6. † 14.28. † 26.12. 1 Reg.8.15. 2 Paral.31. 5. 2 Eſd. 10.37. Hebr.7.2.

Decimæ debentur Sacerdotibus, Deut.18. 3. 2 Paral.31.4. vide Sacerdotes.

Dedicatio templi, vel altarium, Num.7. 10.11.84.88. 3 Reg.8.26.63.65. 2 Paral.7.5.9. † 15.8. 1 Eſdr.6. 16.17. 2 Eſdr.12.27. 3 Eſdr. 7. 7. Pſal.29.1. 1 Mach.4. 56.57.59. 2 Mach. 2.9. 12. 20.

Demetrius filius Seleuci exercet tyrannidem, 1 Mach.7. 1. fœdus inire cupit cum Jonatha, 10.3. fœdus ictum violat, 11.53.

Demetrius aurifaber negotium faceſſit Paulo, Actor. 19. 24.

Detractio, Pſalm. 14.3. † 100. 5. Eccleſ. 10.20. Prov. 10.18. † 11. 13. † 16.28. † 20.19. † 26.10. Rom. 1.30. 2 Cor. 12.20. 1 Petr. 2. 1. 12. Jac. 4. 11.

Deus eſt omnipotens, & nihil apud eum eſt impoſſibile, Geneſ. 17.1. † 18.14 † 35. 11. † 43.14. † 48.3. Num. 11 23. 1 Reg. 14.6. 2 Par. 14.11. Sap. 11.22. Job 42.2. Iſai 40.10.* † 46.9. † 50.2. † 59.1. Jer. 32.17.27. Zach. 8.6. Matt. 19.26. Marc. 9.23. † 10.27. † 14.36. Luc. 1.37. † 18.27. Epheſ. 3.20. Apoc. 16.7.14. † 19.6.

Deus omnia regit, & gubernat pro ſua voluntate, Geneſ. 45. 5. † 50. 19. Deut. 8. 18. 1 Reg. 9.* Sap. 12.13. Tob. 7.12. Job 9.5. † 12. 13. Pſal. 102.19. † 113.3. † 126.1. Prov. 10.22. † 16.4.9. † 19.21. † 20.24. † 21. 1.30. Eccleſ. 3.15. Iſa. 26.16. † 45.7. Jerem. 10.23. † 27.5. Dan. 2. 21. † 5.18. Matth. 6.33 † 11.26. † 20.14. Luc 12. 31. Joan. 5.17. Rom. 9.15. 2 Cor. 3.5. Phil. 2. 13. Hebr. 13. 21. Apoc. 4. 11.

Deus eſt pater omnium fidelium ipſi obtemperantium, Deut. 32.6. Pſal. 102.13. Prov. 1.7. Jer. 3.4.14. 19. Malach. 1.6. Matth. 6.9. † 18 14. † 23.8. Luc. 11.2. Joan. 20.17. Rom. 8.15. 1 Cor. 8.6. 2 Cor. 1. 3. † 6.18. Epheſ. 3.14. † 4.6. 1 Theſſ. 1.3. 2 Theſſ. 1.2. † 2. 16.

Deus eſt verax, & fidelis, Exodi 34. 6. Num. 23.19. Deut. 7.9. † 32.4. 1 Reg 15. 29. Iſaiæ 49. 7. Joan. 3.33. † 8.26. Rom. 3.4. 1 Cor. 1.8. † 10.13. 1 Theſſ. 5.24. 2 Theſſ. 3.3. 2 Tim. 2.13. ad Titum 1.2. 1 Joan. 1.9. † 5. 20. Hebr. 10. 23. Apoc. 1.7. 14.

Deus eſt in eſſentia unus, præter quem non eſt alius, Exodi 3.14. Deut. 4.35 † 6.4 † 7.9. † 10.17. † 32.39. 2 Reg. 7.22. 3 Reg. 8.60. † 8.36. 1 Par. 19.20. Sap. 12.13. Iſa. 37.16. † 41.10. † 44. 6.24. † 45.* † 46.9. Oſee 13.4. Tob. 8.20. † 13.4. Eccli. 36.5. Marc. 12.29. Joan. 17.3. 1 Cor. 8.6. † 12.6. Galat. 3. 20. Epheſ. 4.6. 1 Tim. 2.5.

Deus eſt trinus in perſonis, & unus in eſſentia: vide Trinitas.

Deus æternus eſt, nec principium habet, nec finem, ſed eſt ipſe principium, & finis, Gen. 21.33. Exodi 15.18. Job 36.26. Iſa. 41.4. † 43.10. † 44.6. † 48.12. † 57.15. Dan. 7.9. Roman. 16.26. Hebr. 1. 8. Apoc. 1. 8. 17. † 21.6. † 22. 13.

Deus novit, audit, & videt omnia. Exodi 3.19. Num. 12.2. Deut 31.21. 1 Reg. 2.3. † 16.7. 2 Paral. 16.9. Job 14.6. † 22.11. † 28.24. † 31.4. † 42.2. Pſalm. 7 10. † 32.13. † 37. 10. † 89.8. † 130.8. Prov. 5.21. † 15.3.11. † 23.12. † 2.29.15. † 40.29. † 48.4. Jere. 1.5. † 7.11. † 17.10. † 23.24 † 32.19. Ezech. 11.5. Eccli. 16.15. † 17.13 † 23.27. † 39. 24.27. † 40.9. Sap. 1.10. 2 Machab. 9.5. † 12.22. Matth. 6.4. † 21.2. Marc. 2.8. † 14.11. Luc. 22.10. Joan. 1.47. † 13.21. † 16.30 † 21.17. Actor. 15.8. Rom. 8.27. 1 Theſſal. 2.4. 1 Joan. 3.20. Hebr. 4. 13. Apoc. 2. 23.

Deum nemo videre poteſt, Exodi 33. 20. Deut. 4. 12. Joan. 1.18. † 6.46. 1 Tim. 6.16. 1 Joan. 4. 12.

Deus, & divina omnia non poſſunt humana induſtria, aut ingenio comprehendi, Exodi 33.20. 3 Reg. 3.5. Job 32.8. Pſal. 93. 10. † 118.* † 142.8. Iſa. 22.22. † 54.13. Matth. 11.25. † 13.11. † 16.17. Luc. 8.10. † 10.21. † 24.44. Joan. 1.10. † 3.3. † 6.44.65. † 14.8.17. † 17.6. Actor. 16. 14. Rom. 1.19. † 11.33. 1 Cor. 2.* Galat. 1.11. 1 Tim. 6.16. Apoc. 3.7.

Deus eſt immenſus, & incircumſcriptus, 3 Regum 8. 27. 2 Paral. 2.6. † 6.18. Job 11. 8. Pſal. 138.7.10. Iſaiæ 6.3. † 66.1. Jer. 23. 24. Amos 9. 2. Sap. 1.7. Matth. 5.35. Actor. 7.48. † 17. 24.

Deus teſtatur ſe Deum, id eſt ſalvatorem, & conſolatorem Iſraelis, omniumque eorum, qui rite ipſum colunt, & invocant: Geneſ. 17. 1.7. Exodi 6. 2. † 20. 2. † 29. 45. Lev. 26. 11. Pſalm. 17. 3. † 49. 6. Iſaiæ 30. 19. Jerem. 31.33. † 32. 38. Ezech. 37. 23. Joannis 10. 17.

Deus eſt Dominus, ac creator cœli, & terræ, vide Creator.

Deus nihil eorum, quæ fecit, odit, Sapient. 11.25.

Deus eſt Judex totius mundi, reddens unicuique mercedem pro merito, Genef. 18.25. Deut. 10.17. Job 34.11. Pſal. 7.9. † 61.13. † 93. 2. † 95.13. Iſa. 11.3. Eccli. 35.22.27. Jerem. 17 10. † 25. 14 Matth. 16.27. † 25.31. Actor. 17.31. Rom. 2. 6. 2 Tim. 4.8. Hebr. 12.23

Dei miſericordia, patientia, charitas, ſapientia, verbum, quære ſuis quæque locis.

Deo ſoli attributa, ſubinde in ſcripturis, & aliis per communicationem tribuuntur, ut vocabulum, Deus, ſoli Deo tribuitur, Deut. 6.4. † 32.39. 1 Reg. 2.2. Pſal. 85. 10. Marc. 12.29. aliis tribuitur, Exodi 7.1. † 22. 8. 1 Reg. 28. 13. Pſal. 46. 10. † 81. 6.

Deus ſolus bonus, Matth. 19.7. Luc. 18. 19. aliis tribuitur bonitas, Geneſ. 1. 31. † 3.6. † 49. 15. Num. 14.7. 1 Reg. 29.9. 2 Reg 18.27. 1 Paral. 28.8. Tob. 12. 8. Jud. 12.12. 14. Pſalm. 110.10. † 146. 1. Prov. 18.22. † 22.1. Eccl. 7.2. Sap. 8. 19. Eccli. 14.5. Jerem. 7.3. Matth. 7. 17. Marc. 9. 50. Luc. 6. 45.

Deus ſolus ſanctus, 1 Reg. 2.2. aliis ſanctitas tribuitur, Exodi 3. 5. † 12.16 † 22.31. † 28. 2. † 29 29.31. † 30. 29. † 35.2. Levit. 11.44. Num. 16.5. Deut. 6.7. Joſue 5.15. 2 Reg. 22.26. 4 Regum 4.9. Judith 8.29. Pſalm. 5.8. Matth. 7. 6. Rom. 7. 12

Deus ſolus fortis, 1 Regum 2.2. aliis fortitudo attributa, Geneſ. 32.28. † 49.14. Pſal. 53. 5. Cant. 3. 7. Iſaiæ 19.14. Jerem. 9.23. Matth. 12.29. Marci 3. 27. Lucæ 11. 21. Hebr. 11.34. 1 Petr. 5. 9.

Deus ſolus Juſtus, 2 Mach. 1.25. alii quoque juſti, Geneſ. 7.2. † 18.23. Pſalm. 33. 16. † 36.29. 30. Prov. 8.8. Sap. 5. 16. Matth. 1. 19. † 10.41. † 25. 56. Luc. 1.6. Rom. 1. 17.

Deus ſolus pius, Apoc. 15. 4. alii etiam pii, 1 Petr. 2. 9.

Deus ſolus beatus, 1. Tim. 6. 15.

alii beati, Geneſ. 30.13. Pſal. 1.1. † 32. 1.2. † 40.1. † 118.1. † 126.1. Matth. 5.* † 16. 17. † 24.46. Luc. 1.45. † 14.14. Jac. 1. 1.

Deus ſolus potens, 1 Tim. 6. 15.

alii potentes, Exodi 18. 21. Pſalm. 111.2. Lucæ 1. 52. Actor. 8. 27. † 18. 24.

Deus ſolus immortalis, 1 Tim. 6.16.

aliis tribuitur immortalitas, Sap. 1.15. † 4. 1. † 8. 17.

Deus facit mirabilia ſolus, Pſal. 71.18. † 135. 4. Eccleſ. 11. 4.

alii quoque faciunt mirabilia, Deut. 34.12. Eccli. 11.9. † 45.4. 15.

Deus ſolus novit arcanas animi cogitationes, 3 Reg. 8. 39. 2 Par. 6. 30.

alii quoque noverunt, 1 Reg. 9. 19. 4 Reg. 5. 26.

Deus ſolus peccata remittit, Luc. 5. 21. dimittunt & alii, Matth. 18. 18. Joan. 20. 23.

Deo ſoli honor, & gloria, Pſal. 113. 1. Iſai. 42. 8. 1. Tim. 1. 17.

aliis quoque tribuuntur, 4 Regum 14. 10. 2 Paral. 17. 5. Pſal. 149. 9. Eccli. 31. 10. Luc. 14. 10. Joan. 5. 44.

Deus ſolus adorandus, Exodi 20. 5. Lev. 26. 1. Deut. 5. 9. Matth. 4. 10.

aliis adoratio tribuitur, Geneſ. 18. 2. vide Adoratio.

Deo ſoli ſerviendum, Deut. 6. 13. † 10. 20. 1 Reg. 7. 3. Matth. 4. 10. Luc. 4. 8.

aliis etiam poſt Deum ſerviendum, Geneſ. 25. 23. † 29. 20. † 47. 25. 1 Tim. 6. 2.

Deus cujus mali ſit cauſa, & cujus non ſit, vide Malum.

Diabolus ſtudet ſemper perditioni hominum, Geneſ. 3. 1. * 1 Par. 21. 1. Job 1. * 2 * Zach. 3. 1. Matth. 4. 3. 9. † 8. 28. † 13. 19. Luc. 8. 12. † 13. 9. 14. † 22. 31. Act. 5. 3. † 13. 8. 2 Corinth. 4. 4. † 11. 14. Epheſ. 6. 11. 1 Theſſ. 2. 18. 1 Pet. 5. 8. Apoc. 2. 10. † 12. 9. † 20. 7.

Diabolus non plura poteſt, quàm ei Deus permittit. 3 Reg. 22. 23. 2 Paral. 18. 20. Job 1. 12. † 2. 6. Matth. 8. 31. Marc. 5. 12. 13. Epheſ. 2. 2. 2 Tim. 2. 26. Apoc. 20. 7.

Diabolus pater, & princeps mundi, omniumque impiorum, Matth. 4. 9. Luc. 4. 6. Job 41. 25. Joan. 8. 44. † 12. 31. † 14. 30. † 16. 11. 2 Cor. 4. 4. Epheſ. 2. 2. † 6. 12. Coloſſ. 2. 15.

Diaboli imperium per Chriſtum ſublatum, Geneſ. 3. 15. 1 Reg. 17. * Job 26. 13. Iſai. 9. 4. † 14. 8. 12. † 27. 1. † 52. 3. Zach. 3. 2. Matt. 12. 29. Luc. 10. 18. † 11. 22. Joan. 12. 31. Coloſ. 1. 13. † 2. 15. 2 Tim. 1. 10. 1 Joan. 3. 8. Hebr. 2. 14. Apoc. 12. 9. † 20. 2.

Diaboli filii, Joan. 8. 44. Actor. 13. 10. 1 Joan. 3. 10.

Diaconi, Actor. 6. 3. † 21. 8. Philip. 1. 1. 1 Tim. 3. 8.

Diana colitur Epheſi, & in univerſa Aſia, Actor. 19. 27.

Dies noviſſimi, & judicium extremum, 1 Reg. 2. 10. Pſ. 95. 13. Iſai. 2. 10. 19. † 12. 4. 6. 13. † 26. 21. † 27. 1. † 30. 30. † 66. 15. 24. Jer. 30. 23. Dan. 7. 9. Sophon. 1. 2. 14. Malach. 4. 1. 4 Eſdr. 2. 27. † 13. 32. Matth. 12. 36. † 13. 41. 49. † 16. 27. † 24. * † 25. 31. 42. Marc. 13. * Luc. 17. 24. 30. Act. 1. 11. † 3. 20. † 17. 31. Rom. 2. 5. 16. † 14. 10. 1 Cor. 15. * 2 Corinth. 5. 10. 1 Theſſ. 4. 16. † 5. 2. 2 Theſſ. 1. 7. † 2. 1. Tit. 2. 13. 2 Petr. 3. 13. Hebr. 9. 38. Judæ 14. Apoc. 1. 7. † 20. 11.

Dies Domini, Iſa. 13. 6. Jer. 30. 7. Amos, 5. 18. Joel. 2. 1. 31. Sophon. 1. 14. Malach. 4. 1. 4 Eſdr. 2. 27. Philip. 1. 6. † 2. 10. 1 Theſſ. 5. 2. 2 Timoth. 4. 8.

Dies Domini & hora nulli cognita, Matth. 24. 36. 50. Marc. 13. 32. Luc. 17. 24. 30. Act. 1. 7. 1 Theſſ. 5. 1. 2 Petr. 3. 10. Apoc. 3. 3. † 16. 15.

Dies pro annis, Num. 14. 34. Ezech. 4. 6.

Dilectio Dei erga ſuos, Exodi 20. 5. † 34. 14. Deut. 4. 24. † 6. 15. † 7. 8. Joſ. 24. 19. Prov. 8. 17. Eccli. 4. 18. Jerem. 31. 3. Joan. 3. 16. † 10. 11. † 13. 1. 18. † 15. 9. † 16. 27. Rom. 5. 8. Galat. 2. 21. Epheſ. 3. 19. † 5. 2.

Diligendus eſt Deus ſuper omnia, Geneſ. 22. 2. 9. Exodi 20. 6. Deut. 5. 10. † 6. 5. † 10. 12. † 11. 1. 13. 22. † 30. 6. Joſ. 22. 5. Eccli. 7. 32. † 34. 19. † 47. 11. Matth. 10. 37. † 22. 36. Marc. 12. 30. Luc. 7. 47. † 10. 27. Joan. 21. 15. Rom. 5. 5. † 8. 28. 35. 1 Cor. 10. 21. 1 Joan. 4. 17.

Dilectio, vide Charitas.

Dina filia Jacob, Gen. 30. 21. violatur à Sichem, cap. 34. 2.

Dionyſius Areopagita convertitur, Actor. 17. 34.

Diſcordia vitanda, Prov. 6. 19. † 10. 12. † 15. 18. † 16. 28. † 17. 11. † 18. 6. † 30. 33. Matt. 12. 14. 2. Luc. 11. 17. 1 Corinth. 14. 33. Galat. 5. 15. 2 Tim. 2. 23.

Divini, vide Incantatores.

Divites quomodò ſe erga pauperes habere debeant, Lev. 25. 35. Deut. 15. 7. 10. Job 31. 16. Pſalm. 61. 11. Prov. 14. 21. † 17. 5. † 19. 17. † 21. 13. † 22. 7. † 28. 27. † 30. 7. Eccleſ. 11. 1. Eccli. 4. 4. † 7. 35. † 11. 10. † 29. 12. † 31. 8. Iſa. 23. 18. Matth. 6. 19. † 19. 21. Luc. 14. 13. † 16. * † 18. 22. Actor. 2. 45. † 4. 34. 1 Tim. 6. 18. vide Eleemoſyna.

Divitiarum vanitas, & contēptus, & quemadmodum in divitiis non ſit ſperandum. Pſ. 38. 7. † 48. * † 51. 9. Prov. 10. 2. † 11. 4. 28. † 15. 16. † 18. 11. † 22. 16. † 23. 4. † 28. 11. † 30. 7. Eccleſ. 5. 9. 12. † 6. 2. Iſai. 2. 7. Jerem. 17. 3. 11. † 22. 13. Ezech. 7. 19. Sophon. 1. 18. Eccli. 5. 1. 10. † 10. 10. † 11. 7. † 14. 1. † 31. 3. Matth. 1. 22. † 19. 21. Lucæ 8. 14. † 12. 15. 1 Tim. 6. 9. Jacobi 1. 11.

Contra Divites impios, 1 Reg. 25. 2. Job 20. 19. † 27. * Prov. 23. 4. † 28. 8. 20. 27. Eccli. 6. 2. Iſai. 5. 8. † 32. 9. Jerem. 15. 13. Amos 6. 1. † 8. 4. Hab. 2. 5. Luc. 6. 24. † 16. 19. 24. Jac. 5. 1. vide Avaritia.

Doctrina Apoſtolica ſcripta, & non ſcripta firmiter tenenda, Rom. 16. 17. Galat. 1. 8. 11. 2 Theſſ. 2. 15. 1 Corinth. 11. 3. 34.

Doctrina Apoſtolorum eſt Chriſti doctrina, Luc. 10. 16. 1 Corinth. 14. 37. 2 Corinth. 2. 14. 17. † 7. 20. 1 Theſſ. 2. 2. 13. Galat. 1. 11.

Doet ſervus Saulis prodit ſacerdotem Abimelech, 1 Regum 22. 9. 18. cædit ſacerdotes Domini, 22. 18.

Dolus. Jerem. 9. 6. Pſal. 34. 20. † 9. 28. Prov. 12. 17. Marc. 7. 22. Actor. 5. 1. Rom. 1. 29.

Domus ædificata ſuper petram, firma manebit, Pſal. 45. 2. Matth. 7. 24. † 16. 18. Luc. 6. 48. Rom. [illegible]. 35.

Domus corporis noſtri, 2 Corinth. 5. 1. 2 Petr. 1. 14.

Domini, & Dominæ erga ſervos, & ancillas, totamque familiam officium, & poteſtas. Exodi 21. 2. 20. 26. Lev. 19. 13. † 25. 38. Deut. 5. 14. 21 † 15. 16. † 24. 15. Job 31. 13. Prov. 29. 19. Jerem. 34. 9. 14. Eccli. 7. 22. † 33. 31. † 42. 16. Epheſ. 6. 9. Coloſſ. 4. 1.

Donaria recipere ſitne prohibitum, Gen. 14. 22. Exodi 18. 21. † 23. 8. Num. 22. 18. Deut. 10. 17. † 27. 25. 1 Regum 8. 3. † 12. 3. 3 Regum 13. 7. 4 Reg. 5. 16. 2 Par. 19. 7. Job 15. 34. Pſal. 14. 5. † 25. 10. Prov. 15. 27. † 17. 23. Iſai. 1. 23. † 5. 23. † 33. 15. † 45. 13. Ezech. 13. 19. † 22. 12. Dan. 5. 17. Mich. 3. 11. Eccli. 8. 3. † 20. 31. † Act. 20. 33.

Druſilla uxor Felicis præfecti audit doctrinam Evangelicam à Paulo, Actor. 24. 24.

E

Ebrietas, & gula, Gen.9.21. † 19.32.35. † 25.10. Lev.10.9. 1 Reg.25.36. 2 Reg.11.13. † 13. 28. 3 Reg.20. 12. 16. Prov. 21. 1. † 21.17. † 23.1.2.3. 20. 29. † 31. 4 Eccli. 19. 1. † 23.6. † 31.12.17. * 31.35. † 37.32. * Iſ.5. 11.22. † 22.13. † 28.7. † 56.12. Ezech. 16.49. Dan.5. 2. Oſee 4. 11. Joel.1. 5. Mich.2. 11. Abac.2.5. 16. Judith.13. 4 Sap.2. 7. 2 Mach. 16.16. Luc.12.45. † 21.34. Rom.13.13. 1 Cor. 5 10. † 6.10. † 15. 32. Gal.5. 21. Epheſ.5. 18. 1 Theſſ.5.7. 1 Tim.3.3. Tit.1. 7. 1 Petr.4. 3. Hebr.12.16. vide Jejunium.

Ebrietas iram Dei provocat, Iſ. 5. 11. 22. † 28. 1 Dan.5. 2 Joel.1. 4. 5. 1 Cor.6. 10. mentem alienat, Prov.23.31. Eccli. 19. 2. Iſ. 28.1.7. Oſee 4.11. ad libidinem incendit, Prov.20. 1 Epheſ.5. 18. facultates diſſipat, Prov.25.20. Eccl.19.1. ſecretū detegit, Prov. 31. 4 Abac.2.15. ad furorem, & rixas excitat, Prov.20.1. † 23.29. Eccl.31.38. 40. Oſee 7.5.

Ebron, Vide Hebron.

Eccleſia accipitur pro templo materiali, Deut.23. 1 Judic.20. 2 Jud.6.31. Pſal.67. 27. Thren. 1.10. Joel.2.16. 1 Cor.11.18. † 14. 34.

Eccleſia accipitur pro cœtu fidelium. Num. 19.20. † 20.4. 1 Reg.17. 47. 3 Reg.8. 14. 55. 1 Par.29.1. * 2 Par.1.5. Pſal.21.26. † 25.12. † 33. 18. † 106. 32. † 149. 1. 1 Mach.4.37. † 5. 16. † 14.19. Matth.16.18. Actor.5.11. † 8. 1. † 16. 4 Rom.16 16.23. 1 Cor.6. 5. † 11.16. † 12.28. † 14.5. 2 Cor.8.18. 23.24. † 11.8. † 12. 13. Epheſ.5.23. Philip.2.4. 15. Coloſſ. 1. 15. 1 Tim 3.5. 15. Jacobi 5. 14. Apocal. 1. 11. † 22. 16.

Eccleſia pro cœtu unius provinciæ, 3 Reg. 8.14. Actor.9 31. † 11.2. 6. † 12.1. † 13. 1. † 15.1. † 19.32. † 20.17. Rom.16. 2. 1 Cor.1. 2. † 16.1. 2 Cor.8.2. Galat.1.2. 2 Theſſ.1.1. * 1 Petr.5.13. Apoc.1.1. * 3. 1.

Eccleſia pro prælatis, & præpoſitis, 3 Reg.8.14. Matth. 18. 17.

Eccleſia eſt una, & viſibilis præfigurata per unam, & viſibilem arcam Noe, Gen.6.14. 1 Pet.3.20. per civitatem ſanctam Jeruſalem, Apoc.21.2. per hortum concluſum, & fontem ſignatum, Cant.4.12. per unam columbam, 6. 8. per vineam, Pſ.79.9. Cant.2.15. Iſ.5.2. * Jer. 2.21. † 12.10. Matth.20.1. * Marc.12.1. Luc.20. 9. Apoc.14.15. per navem, Luc.5.3. per ſagenam comprehendentem bonos, & malos piſces, Matth.13.47. per agrum, Matth.13.24. per regnum cœlorum, Matth.13. * † 25. *

Eccleſia firmamentum veritatis errare non poteſt, Iſa.29.21. Matth.16. 18. † 28. 20. Luc.22.32. Joan.14. 16. † 16.13. † 17. 11. 20. 1 Tim.3.15. * 1 Joan.2. 27.

Eccleſia eſt corpus Chriſti, Cant.4.7.9. 11. 12. Epheſ.1.22. † 4.4. † 5.23. 1 Cor.12.27.

Eccleſia fidelium naſcitur, & propagatur per ſanam doctrinam, Joan.1. 12. † 3.3. Rom.8.13. † 9.8. Galat.1.20. † 4.19. Epheſ. 1.5. Tit.1.1. 1 Cor.4.15. Philem.10. 1 Petr.1. 23. 1 Joan.3.9. † 5.1. 18. Jacobi 1. 18.

Eccleſia, ſeu fidelium cœtus tenetur ſacerdotibus, paſtoribuſque ſuis, quæ ad vitā ſunt tuendam neceſſaria, ſuppeditare, Deut.12. 19. † 14.27 † 16.11. † 25.4. 1 Eſdr.7.23. Matth. 10. 10. Luc.10.7. Rom.15.27. 1 Cor.9.7.11. Gal.6. 8. Phil.2.29. † 4.10.16. 1 Theſſ.5.12. Heb.13.7. Tenetur etiam pro ſuis præfectis orare, Act. 4.29. † 12.5. Rom.15. 30. Epheſ.6. 18. Phil.1. 19. Col.4.2. 2 Theſſ.3. 1 Hebr.13. 18.

Eccleſia eſt ſponſa Chriſti, Pſal.44. 11. Ezech.16. 9. 2 Cor.11. 2 Epheſ.5. 26. Apoc. 19. 8. † 21. 10.

Eccleſiæ caput eſt Chriſtus, Oſ.1.1. 1 Cor. 12. 27. Epheſ.1.22. † 4.15. † 5.23. Col.1.18. † 2.10.

Eccleſiæ quaſi membra quædam ſunt veri fideles, eidem capiti Chriſto, ejuſque vicario ſubjecti, cujuſcumque nationis fuerint, ſive Judæi, ſive Gentiles, Iſa.43. 9. Joan. 10.16. 1 Cor. 12. 12. Epheſ.3. 6.

Eccleſiæ claves promittuntur, & poteſtas, Matt.16.19. traduntur. Jo.20.23. exercentur, Matt.18.17. vide Excōmunicatio, & Confeſſio.

Eccleſiam ſibi Chriſtus comparavit, & emit ſanguine ſuo, Act.20. 28. 1 Cor.6 20. † 7.23. Epheſ.2.13. Coloſſ.1.14. 1 Pet.1.18. Heb. 9.12. 1 Joan.1.7. Apoc.1.5. † 5.9. † 14. 4.

Eccleſiam ſuam Deus protegit, & cuſtodit, Exod.13.21. † 29.45. Lev.26.12. Deut.7. 20. † 23.14. † 31.3. 3 Reg.6.13. Pſal.90. 1. 11. † 131.13. Iſa.43. 2 Jer.46. 28. Matth.18. 20. † 28.20. Joann.14.23. 2 Cor.6. 16.

Edom frater Jacob filius Iſaac appellatur Eſau, Geneſ.25. 25.

Edumæi negant Iſraelitis tranſitum per ſuam regionem, Num.20. 14. cæduntur, & fiunt ſervi domui Iſrael, 2 Reg.8.14. deficiunt ab Iſrael, & creant ſibi regem. 4 Reg.8. 20. ſuperantur à Juda, 14. 7. 2 Par.25. 11.

Contra Edumæos prophetia, Num.24. 18. Pſ.136.7. Iſa.21.11. † 34.5. Jer.49.7. Thren. 4.22. Ezech.25. 13. 14. † 32. 29. † 35. * † 36. 5. Amos 1.11. Abdiæ 1.1. * vide Eſau.

Eleazar filius Aaron, Exod.6.23. † 28. 4. partitur cum Joſue terram Chanaan, Joſ.14. 1. juxta præceptum Domini, Num. 34. 17. conſecratur Sacerdos, Levitici 8. 24. * fit poſt mortem patris ſummus Sacerdos, Num.20. 26. Deut.10.6. moritur, & ſepelitur, Joſ.24.33. filium habet, cui Phinees nomen erat, Exod.6.25. quem in demortui patris locum ſufficiunt, Num.25. 7. 12.

Eleazar filius Saura occidit elephantem, quo in vulnere procumbente, ipſe oppreſſus ſuffocatur, 1 Mach.6. 43.

Eleazari ſenis Martyrium, 2 Machab.6. 18. 24.

Eleemoſyna pauperibus eroganda, Exod.23. 25. † 23.11. Lev.19.10 † 23.22. † 25.34. Deut.15. 7.10. † 24.19. 3 Reg.17.10. 2 Eſd.8.11. Eſth.9. 22. Pſ.40.1. † 81.4. † 111.9 Prov.3.9.28. † 11.18. 25. † 14.21.31. † 18.17. † 21.13.21. † 22.9. † 28.27. † 31.20. Eccl.11.1. Iſ.58 7. Ezech.16.49. † 18.7. Dan.4.29. Eccli.4.2. † 7.35. † 12.3. † 14.11. † 29. 12. † 35.4. Tob.1.4. † 4.7.17. † 12.9. † 14.12. Mat. 6.3. † 10.42. † 19.21. † 25.35.42. Luc.3.11. † 6.35. † 11.41. † 12.33. † 14.13. † 16.9.21. † 19.8. † 21.1. Act.2.42. † 6.2. † 9.39. † 10.2. † 11.29. † 20.35. Rom.12.8. † 15.26. 1 Cor.16. 1. * 2 Cor. 8. 4. 15. † 9. * Epheſ.4.28. Hebr.13. 16. 1 Joan.3. 17. Jacobi 2.15. quære Miſericordiam.

Eli ſacerdos in Silo, 1 Reg.1.3. filii ejus reprehenduntur, 2.12.22. e ſolio lapſus fractis cervicibus moritur, 4. 18.

Elias, vide Helias.

Eliſæus ungitur propheta, 3 Reg.19. 19. juxta præſcriptum Domini, 19.16. tranſit Jor-

danem, 4 Reg.2.14. ſanat aquam, 2.20. revocat puerum ad vitam, 4. 32. mundat Naaman à lepra, 5. 14. percutit Syrios cæcitate, 6. 18. prædicit rerum abundantiam, 7. 1. ægrotat, & moritur, 13. 14.20. mortuum ejus corpus excitat mortuum, 13. 21. commendatur, Eccli. 48. 13.

Elymas magus fit cæcus, Actor.13. 8.

Emere, & vendere quomodo oporteat, Gen.23.9. 14. † 25.31. † 33.19. † 41. 57. † 42. * Lev.19.13.35. † 25.14. 46. Deut.15.1. † 25. 13. 2 Reg.4.21. Eccli.27.3. † 42.25. Prov.11. 1.26. † 16.11. † 20.10.23. Iſa.13.18. Jer.32.6. Ezech.45.10. Mich.6.10. Matth.7.2. Luc.14. 18. 1 Cor.7. 30. 1 Theſſ.4. 6.

Ephron, quia negabat Judæ tranſitum, funditus perdita eſt, 1 Machab. 5. 46. 2 Machab. 12. 27.

Epiſcopi, eorum electio, & officium, Matt. 20.23.26. Luc.4.16. † 22.26. Joan.10.4.14. † 21. 15. Act.1.24. † 6.3. † 11.22. † 14.20. † 20.28. Rom.13. 16. 25. 1 Cor.3. 5. † 4. 1. † 16.1. 9. 2 Cor.3.6. † 4.5. † 10.8. † 6.4. Epheſ.1.15. † 3. 2 Col.1.23. 1 Tim.3.1. † 4.6. 2 Tim.2.1.15.24. Tit.1.5. 1 Petri 5.2. vide Concionator.

Erubeſcere nullus debet Evangelium, Pſal.39.11. Eccli.42.9. 21. Marc.8.38. Luc. 9. 26. Rom.1.16. 2 Tim.1. 8.

Erubeſcendum propter peccata, Ezech. 16. 52. Eccli. 42. 11.

Eſaias, vide Iſaias.

Eſau filius Iſaac naſcitur, Gen.25. 24. vendit ſua primogenita, 25.31. Hebr.12.16. ſupplantatur à fratre ſuo Jacob, Gen.27.* ducit filiam Iſmaelis, 28.9. † 36.3. procedit contra Jacob cum 400. viris. 32.6. oſculatur ſuum fratrem Jacob, 33.4. in Eſau pugnare prohibetur Iſrael, Deut.2.4. vide Edom.

Eſdras Scriba proficiſcitur ex Babylone, 1 Eſdr. 7. 6. ſeparat mulieres Gentiles ex Iſrael, 9. * † 10.* legit coram multitudine librum Legis, 2 Eſdr.8.2. 3 Eſdr.9. 39. appellatur Joſedec, 1 Par. 6. 15.

Eſurire juſtitiam, Iſai.55. 1. Pſalm. 106. 9. Matth.5. 6. Luc.1. 53. † 6.21. Apocal. 21. 6. † 22. 17.

Eva formatur ex coſta Adæ, Gen.2.21. comedit fructum vetitum, 3. 6.

Evangelium Chriſti ejuſque prædicatio, Gen.3.15. Iſ.53.1. † 55.5. † 61.1. Matth. 1.21. † 11.28. † 29.19. Marc.16.15. Luc.2.10. † 24.46. Joan.3.16. † 6.35. † 8.12. † 10.9. † 12.56. Rom.1. 16. † 3.21.24. † 8.3. 1 Cor.1.15.29. † 4.15. † 15.1. 2 Cor.5. 18. Galat.1.6. 11. Epheſ.1. 13. 1 Tim.1.15. 2 Tim.1.8. † 2.8. 2 Petr.4. 17.

Evangelium affert fiduciam, ſimul & timorem, conſolationem, & terrorem, Matth.3.7. * † 5.20.23. † 7.13.19.23. † 8.12. † 9.15. † 10.33. † 11.12. † 12.37.41. † 13.29.40.50. † 15.23. † 16.27. 18.6. † 20.16. † 22.13.14. † 24.12.24. * † 25.12. 12.30.41.* Marc.10.25.31. † 13. * Luc.3.17. † 6. 24.25. † 9.62. † 12.20.40.48. † 13.5.26.30. † 16. 22. † 17.30.34. † 19.22.* † 20.47. † 21.* Joan.5. 28. † 15.16. Act.5.5.6. * Rom.1.18. † 2.5.6. † 6. 23. † 9.18.* † 11.20.22. † 13.2.3.4. † 14.12. 1 Cor. 3.13.17. † 5.5. † 10.8. † 11.29.* † 15.51. † 16.22. 2 Cor.7.1.8.10. † 13.5. Galat.5.21.24. Epheſ. 5.5. Philem.2.12. 1 Tim.5.24. Hebr.9.27. † 10. 26.27.* Jacobi 4.9. † 5. 1. 1 Petr.4. 18. † 5.8. 2 Petr.1.10. † 2.4.* † 3.10.* Judæ 15.

Evangelizanti debetur neceſſaria vitæ ſuſtentatio, Matth.10.9. Marc.6. 8. Luc.9. 4. † 10.7. Rom.15.26. 1 Cor.9.7. 11.13. Galat.6. 6. 1 Tim.5. 17. 2 Tim.2. 6.

Euchariſtia, Matth.26.26. Marc.14.22. Luc.22.19. 1 Cor.11. 34. * † 10. 16. frequenter ſumenda, Actor.2. 42. † 20. 7. præfiguratur, Exodi 16. 15.

Euchariſtia ſub altera tantùm, nimirùm panis, ſpecie, Joan. 6. 58. data à Chriſto, Luc.24. 30. 31. ab Apoſtolis, Actor.2 42. † 20. 7.

In Euchariſtia non remanet ſubſtantia panis poſt conſecrationem, ſed eſt verum Chriſti corpus, & ſanguis, Matth.26.26. Marc. 14. 22. Luc.22. 19. Joan.6. 51.

Euchariſtiam in publicis ſupplicationibus circumferendam eſſe, præfiguratur, Joſue 6.6.7.11. * 20. 1 Reg. 4. 3. 2 Reg. 6. 4. 5. 6.

Euchariſtia adoranda, Pſal. 21. 28. 30. † 98. 5. Joan.9. 38.

Exactio, cenſus, & tributum debetur principibus, Matth.17.24. † 22. 17. Marc. 12. 16. Luc.20.22. Rom.13. 7.

Excommunicatio à Chriſto inſtituta, & præcepta, Matth.5. 29. † 16. 19. † 18. 8. Marc.9. 42. Joan.20. 23.

Excommunicatio in uſu fuit Apoſtolis, 1 Cor.5. 3. 10. 2 Theſſal.3. 6. 14. 1 Tim. 1. 20. Tit. 3. 10.

Excommunicatio exercenda ad ædificationem, & emundationem Eccleſiæ, & ad correctionem ejus, qui excommunicatur, 1 Cor.5.4. 1 Tim. 1. 20. 2 Theſſ.3. 14. ut ſpiritus ejus ſalvus fiat, 1 Cor. 5.*

Excommunicatio Phariſæorum, Joan.9. 22.34. † 12. 42. † 16. 2.

Excommunicandi, qui in moribus, aut doctrina graviter errantes admoniti nolunt reſipiſcere, Prov.22.10. Matth.18.17. Rom.16.16. 1 Cor.5.* 2 Cor.2.8. 2 Theſſ. 3. * 2 Timoth.1.20. † 6.5. 2 Tim.2.17. 21. † 3. 5. Tit.3.10. 2 Joan. 10.

Excommunicati vitandi, Matth. 18. 17. 1 Cor.5.* Tit. 3. 10.

Exequiæ celebrantur, Geneſ. 23. 2. 3. 50. 10. Deut.34. 8. 2 Reg.3. 31.*

Ezechias filius impii Achaz cùm eſſet rex, tamen pius fuit, 4 Reg.16. 20. frangit ſerpentem æneum, 18. 4. deficit ab Aſſyriis, 18. 7. mittit nuntium ad Iſaiam prophetam, 19. 2. Iſai. 37. 2. decumbit ex gravi morbo, 4 Reg.20. 1. Iſaiæ 38. 1. oſtendit Babyloniis ſuum theſaurum, & reprehenditur, 4 Reg. 20. 12. 14. Iſaiæ 39. 1. 5. commendatur, Eccli. 48. 19.

Ezechiel cum aliis captivis vehitur in Babylonem, Ezech. 1. 1. vocatur, & mittitur, 2. 3. commendatur, Eccli.49. 10.

F

F*Acere* pro ſacrificare in Scripturis, Levit. 15. 15. 30. Numer. 6. 11. 16. † 8. 12. † 9. 2. 4. 10. 14. Judic. 13. 16. Luc. 22. 19.

Fama bona præſtantior divitiis, Prov. 22. 1 Eccle. 7. 2 Eccli.41. 15. 16.

Fames, & annonæ caritas, Gen.12.10. † 26.

1. † 41.*

1. † 41. * 42. * 43. * 44. * 45. * 47. * Ex. 16. 3. Deut. 28. 53. † 32. 24. Ruth. 1. 1. 2 Reg. 21. 1. † 24. 13. 3 Reg. 8. 37. † 18. 2. 4 Reg. 4. 38. † 6. 25. † 8. 1. † 25. 3. 2 Par. 6. 28. † 20. 9. 2 Eſdr. 5. * Pſalm. 36. 19. Iſai. 5. 13. Jer. 14. 1. 12. 15. † 15. 2. † 29. 17. † 34. 17. Ezech. 5. 12. 16. † 6. 11. Joel. 1. * Amos 4. 6. Aggæi 1. 6. 10. † 2. 17. Matth. 24. 7. Lucæ 4. 25. † 15. 14. Act. 7. 11. † 11. 28. Rom. 8. 35. 2 Cor. 8. 14. † 11. 27. Apoc. 6. 8. † 18. 8.

Fames verbi Dei, 1 Reg. 3. 1. 2 Par. 15. 3. Oſee 3. 4. † 4. 1. Amos 8. 11.

Famulorum, famularumque officium, Gen. 16. 4. 6. † 24. * † 30. 25. † 31. 4. † 35. 1. 6. Exod. 21. 2. 20. 4 Reg. 5. 20. 25. Prov. 14. 35. † 17. 2. † 19. 10. † 29. 19. Eccle. 2. 7. Eccli. 7. 22. † 10. 28. Jer. 34. 8. Joel. 2. 29. Lucæ 12. 37. 45. Actor. 12. 13. 1 Cor. 7. 21. Epheſ. 6. 5. Coloſſ. 3. 22. 1 Tim. 6. 1. Tit. 2. 9. 1 Petr. 2. 18.

Felix præfectus Judææ, Actor. 23. 24. † 24. *

Fermentum, mala doctrina, Levit. 2. 11. † 6. 16. Deut. 16. 3. Matth. 16. 6. Marc. 8. 15. Luc. 12. 1. 1 Cor. 5. 7. Gal. 5. 9.

Feſta Judæorum, & in primis feſtum Paſchæ, vide Paſcha.

Feſtum Pentecoſtes, Exod. 21. 16. † 34. 22. Num. 28. 26. Deut. 16. 9. Joann. 5. 1. Act. 2. 1. † 20. 16.

Feſtum tubarum, Levit. 23. 24. Num. 29. 1. 2 Paral. 5. 3.

Feſtum expiationum, Lev. 16. 30. † 23. 27. Num. 29. 7. 8.

Feſtum tabernaculorum, Exodi 23. 16. Levit. 23. 34. Num. 22. 12. Deut. 16. 13. † 31. 10. 1 Eſdr. 3. 4. 2 Eſdr. 8. 15. 17. 2 Machab. 1. 9. † 10. 6. Joan. 7. 2.

Feſtum Sabbati, vide Sabbatum.

Feſtum neomeniæ, Num. 28. 11. 1 Reg. 20. 5. Ezech. 45. 18.

Feſtorum violatio quàm graviter puniatur, Num. 15. 32.

Feſtus præfectus Judææ, Actor. 24. 27.

Fides in Scripturis variè accipitur, videlicet pro fidelitate, & veritate Dei in ſervandis promiſſis, Pſal. 32. 4. Iſa. 11. 5. Thr. 3. 23. Oſee 2. 20. † 5. 9. Rom. 3. 3. pro veritate, & conſtantia verborum inter homines, Gen. 39. 16. † 44. 32. Levit. 6. 2. Eccli. 22. 28. Jer. 42. 5. 1 Machab. 10. 27. 1 Tim. 2. 7. pro virtute Theologica, Sap. 1. 2. † 3. 14. Habac. 2. 4. Matth. 8. 13. † 9. 22. † 17. 20. Marc. 5. 34. Luc. 5. 20. Rom. 3. 21. † 4. 3. † 5. 1. pro fide viva, & formata per charitatem, Hab. 2. 4. Matth. 9. 22. † 15. 28. Marc. 5. 34. † 10. 52. Luc. 7. 50. Rom. 3. 22. Galat. 5. 6. * Hebr. 11. * pro fide mortua abſque charitate, Matt. 7. 21. 22. 1 Cor. 13. 2. † 15. 2. Jac. 2. 26. pro ſponſione, ſeu voto, 1 Tim. 5. 12. pro fiducia, Jacobi 1. 6.

Fides charitate inferior, vide charitas.

Fides viva, quæ per charitatem operatur, magnæ virtutis eſt, Matth. 9. 2. 22. 29. † 21. 22. Marc. 16. 16. Luc. 18. 42. Joan. 1. 12. † 3. 15. 16. 36. † 6. 35. † 7. 38. † 11. 25. † 14. 12. † 20. 29. Act. 3. 16. † 10. 43. † 15. 9. † 16. 31. Rom. 1. 16. † 3. 22. Gal. 3. 8. Eph. 2. 7. Heb. 11. 6. *

Fides non facit nos certos, aut ſecuros de accepta peccatorum remiſſione, aut conſequenda vita æterna, vide Certi.

Fides ſine operibus non juſtificat, 1 Cor. 13. 2. Gal. 5. 6. Jacobi 2. 24.

Fides ipſa etiam appellatur opus bonum, Phil. 1. 6.

Fides eſt una, Epheſ. 4. 5.

Fidei vivæ, & operanti tribuitur juſtitia, & ſalus, Gen. 15. 6. Marc. 16. 16. Luc. 1. 45. † 8. 48. † 23. 41. Joan. 5. 24. † 17. 3. Act. 13. 38. † 16. 31. Rom. 3. 22. † 4. 3. 22. † 5. * † 10. 1. 10. Phil. 3. 9. 1 Petr. 2. 6. Heb. 4. 3.

Fidei prædicatio ad eorum, qui præſunt in Eccleſia, judicium referenda eſt, Gal. 2. 2.

Fidem Gentilium etiam reſpicit Deus, Jer. 39. 18. Matth. 8. 5. 13. † 15. 28. Luc. 7. 9. † 10. 33. † 17. 16. Joan. 4. 47. Act. 10. 3. † 8. 26.

Fideles Deus liberat à communi perditione, & internecione impiorum, Geneſ. 6. * 7. * 8. * 19. * Exod. 8. 22. † 9. 4. 6. 26. † 10. 23. † 11. 7. Num. 16. 20. 26. 31. Jer. 39. 18. Dan. 6. 22. 2 Petr. 2. 7.

Infidelitas, ſeu incredulitas punitur, Gen. 19. 11. 17. 26. Num. 11. 21. † 14. 2. 11. † 20. 12. Deut. 9. 20. 4 Reg. 7. 2. 17. 4 Eſdr. 15. 4. Pſ. 77. 22. Eccli. 2. 15. Matth. 8. 28. † 14. 30. † 17. 17. Marc. 16. 16. Luc. 1. 16. † 24. 24. Joan. 3. 18. 36. † 6. 7. † 8. 24. † 12. 48. † 20. 27. Rom. 11. 20. Hebr. 3. 18. † 4. 2. † 11. 6. Apoc. 21. 8.

Filiorum officium erga parentes, Gen. 9. 23. † 21. 2. 7. † 27. 1. † 28. 7. † 37. 14. * Exodi 20. 12. † 21. 17. Lev. 19. 3. 32. † 20. 9. † 21. 9. Deut. 5. 16. † 21. 15. 18. † 27. 16. Judic. 14. 1. 1 Reg. 2. 11. 18. 22. † 3. 1. 7. † 8. 1. † 18. 5. 3 Reg. 2. 19. 4 Reg. 2. 23. † 12. 2. † 22. 1. 2 Par. 34. 3. Eccli. 3. 1. 8. † 6. 18. † 7. 29. † 8. 7. 11. † 22. 3. † 23. 18. † 25. 10. † 32. 24. Tob. 4. 1. † 14. 5. Job 1. 4. † 8. 4. † 32. 4. 6. Prov. 1. 8. † 4. 1. † 6. 20. † 10. 1. † 13. 1. † 15. 20. † 19. 25. † 20. 11. 20. † 22. 15. † 23. 19. 25. † 28. 24. † 30. 17. Jer. 35. 16. Ezech. 22. 7. Matth. 4. 20. † 10. 35. † 15. 4. † 19. 19. Marc. 10. 19. Luc. 2. 48. † 18. 20. Act. 7. 14. † 22. 3. Epheſ. 6. 1 Col. 3. 20. 1 Tim. 5. 1. 1 Petr. 5. 5.

Fœnum, & herba citò tranſiens omnis homo, Pſal. 89. 6. † 128. 6. Iſa. 40. 6. Eccli. 14. 15. 1 Petr. 1. 24. Jacobi 1. 10.

Fœnus, vide Uſura.

Fornicatio iram Dei provocat, Deuter. 22. 21. Prov. 23. 17. Eccli. 19. 3. Jer. 5. 7. Oſee 4. 14. 1 Cor. 6. 9. 13. 15. Coloſſ. 3. 5. Hebr. 13. 4. corpus enervat, & facultates abſumit, Job 31. 12. Prov. 23. 27. † 29. 3. † 31. 3. Eccli. 9. 6. infamiam affert, Eccli. 9. 10. † 41. 21. fornicationis occaſiones vitandæ, Eccli. 9. 4. 12. † 42. 13. fornicatio non ſolùm in opere externo, ſed & in affectu prohibetur. Exodi 20. 17. Matth. 5. 28.

Fornicatio ſpiritalis, quæ eſt hæreſis, & idololatria, Deut. 31. 16. Jud. 2. 17. Iſa. 1. 21. † 57. 3. Jer. 3. 1. Ezech. 6. 9. † 16. * Oſee 1. 2. † 2. 4. † 4. 15. Apoc. 18. 3.

Fratres, & ſorores Chriſti qui ſint, Matth. 12. 49. † 28. 10. Marc. 3. 33. Luc. 8. 21. Jo. 20. 17. Hebr. 2. 12. Pſal. 21. 23.

Fraus, quære Dolus.

Fructus boni operis, quære Opus.

Fundamentum eſt Chriſtus, 1 Cor. 3. 11. Epheſ. 2. 20. 1 Petr. 2. 6. fundamentum etiam Apoſtoli, Epheſ. 2. 20. Apoc. 21. 14.

& peculiariter Petrus, Matth. 16. 18. * Joan. 21. 15. 17. cujus fides numquam deficiet, Luc. 22. 31.

Fur-

Furtum prohibetur, committitur, & punitur, Exod.20. 15. † 21. 17. † 22. 1. Lev.19. 11. Deut.5.19. † 24.7. Joſ.7.1. 19. Tob.2.21. Prov.6. 30. Oſee 4. 2. 2 Mach.12. 40. Matth. 19.18. Joan.12.6. 1 Cor.6.10. Apoc.9.21.

Fures dicuntur verbum Dei, & doctrinam veram adulterantes, Jerem. 23. 30. Joan.10. 1.

G

G*Aal* opponit ſe Abimelech, Jud. 9. 26. 35. 39.

Gabaonitæ rediment vitam æſtu quodam, Joſue 9. * obſidentur, & obſidione liberantur, 10. 5. * Propter ipſos injuſte à Saule occiſos ſuſpenduntur filii Saulis, 2 Reg. 21. 1.6.9.

Gabelus venit cum Raphael ad nuptias, Tobiæ, Tob.9. 7.

Gabriel apparet prophetæ Danieli, Dan. 8.16. † 9. 21. Zachariæ ſacerdoti, Luc.1.11. Virgini Mariæ 1. 26.

Gad filius Jacob ex Lia, Geneſ. 30. 11. † 25. 26.

Gadditæ recipiunt ſuam hæreditatem, Num.32.* Deut.3.12. Joſ.13. 24.

Gad propheta admonet David, ut non maneat in terra Moabitarum, 1 Reg.22. 5.

Nuntiat Davidi iram Dei, 2 Regum 24. 11. 18. *

Gajus, 1 Cor.1. 14. capitur, Act.19. 29. deducit Paulum in Aſiam, 20. 4. hoſpitio eum ſuſcipit, Rom.16. 23.

Galgal, ſive Galgala, civitas Iſrael, Joſue 4. 19. in Galgal circumciditur populus, & celebrat Paſcha, 5. 2. 7. 10. egreditur inde ad liberandos Gabaonitas, 10. 7. revertitur, 10. 43.

Galilæa recipit Chriſtum, Joan. 4. 45. in Galilæa incipit Chriſtus prædicare, Matth.4. 12. Actor. 10. 37.

Gamaliel vir peritus Legis, Actor.5.34. † 22. 3.

Gamaliel dux Manaſſitarum, Num. 1. 10.

Gaudere, & lætari honeſtè licet, 1 Par. 29. 9. * 2 Eſdr.12. 42. Pſalm.67. 4. Luc.1. 14. 1 Theſſ. 1.6. † 5. 16.

Gaudendum non eſt more Gentilium, Eccle.2. 2. † 7. 3. Oſee 9. 1. Amos 6. 8. Prov. 2.14. Jacobi 4.9. Gaudium in perſecutione, Matth.5.12. Act.5.41. † 20.24. Rom.5.3. Col. 1. 24. Hebr.10.34. † 11.25.

Gaudium ſpiritus, Luc.10.21. Rom.12.12. † 14.17. Gal.5.22. Phil.4.4. 1. Theſſ.5. 16.

Gaudium ſalutis æternæ, Iſaiæ 25. 18. † 26.1. † 33.20. † 65. 12. Sap.3. 1.7. vide Beatitudo.

Gedeon dux, & judex in Iſrael, Jud. 6. * † 7. * † 8. *

Gemitus quis probandus, quis improbandus, Exodi 2. 24. Ezech.9. 4. Tob. 3. 1. 2 Mach.6. 30. Rom.8.22. Jac. 5.9.

Gentium vocatio, Geneſ.49. 10. Num.24. 17. Deut.32.43. 2 Reg.22.44.50. 3 Reg. 8. 41. Pſal.2.8. † 21.28. † 67.32. † 71.8.17. † 85.9. † 86.4. Iſa.2.2. † 11.10. † 19.18. † 25.7. † 27.13. † 29. 17. † 35. * † 41.25. † 43. 5. † 45. 14. † 49. * † 51.5. † 54. * † 55. * † 56.3.6. † 60.3.9. † 65.1. † 66.19. 20. Jer. 9. 24. † 12.16. † 16. 19. Oſee 2.1.24. Joel 2. 28. Mich.4. 2. Soph.3. 9. Zach.2.11. † 8.20. † 9.10. Matth.2.2.7. † 8.11. † 21.31.43. † 22.9. Joan.10. 16. Act.8. 26. 30. † 10.* 1 Cor.12.13. Epheſ.2.10.

Gentilium mores non ſunt nobis imitandi, Lev.18.3. † 20.23. Jer.10.2.

Genu omne flectendum Domino, Pſal.21. 30. Iſai.45.23. Rom.14.11. Phil.2.10.

Gerſon filius Levi, Num. 3. 17. Gerſonitarum miniſterium, 3.25. † 4. 22.

Giezi miniſter Eliſei, 4 Reg.4. 25. fit leproſus 5. 26.

Gladius non cuivis permittendus, Matth. 26.51. Marc.14.47. Luc.22.49. Joan.18.10.

Gladius ſpiritus eſt verbum Dei, 4 Eſdr. 13.9.27. Iſai.11.4. † 27.1. † 31.8. † 49.2. † 66. 16. Epheſ.6.17. Hebr.4.12. Apoc.1.16. † 2.16. † 19.15. 2 Theſſ. 2.8.

Gloria Dei in omnibus quærenda, Joſ.7. 19. Pſalm.115.1. Matth.6.9. Joan.9. 24. † 17. 4. Actor.3. 12. † 12. 23. 1 Cor.6. 20. † 10. 31. Philip. 1. 20. Coloſſ.3. 17. Tit.2. 10. quære Honor.

Gloria beatorum, vide Beatitudo.

Godolia filius Ahicam gladio interimitur, 4 Reg.25.25. Jer.41.2.

Gratia in Scripturis accipitur pro beneficio, Ruth 2.20. 2 Reg.2.6. † 15. 20. Prov.4. 9. Eccli. 7. 37. † 29. 20. pro favore, Geneſ. 6.8. † 18.3. † 19.19. † 39 21. Exod.12.36. Tob. 3.13. Eſther 2 17. Prov.13.15. Eccli.4.25. Dan. 1.9. Act.2.47. † 24.27. † 25. 9. pro præmio, quod à Deo expectatur, Prov.1 9. † 12. 2. 2 Mach.12. 46. Luc.6. 33. 1 Petr. 2. 19. pro dono aliquo gratis dato, Eſther 15. 17. Pſal. 44. 3. Prov.3.22. † 16.23. † 22.11. 1 Cor.12. * Eph.4.7. 1 Petr.4. 10. pro dono ſupernaturali Deo gratum faciente, Pſalm. 83. 12. Luc.1.28. † 2.40. Joan.1.15. Rom.1.7. 1 Cor. 16.23. 2 Cor.1.12. Gal.5.5. Hebr.13. 19. Jacobi 4. 6. pro re grata, pulchra, accepta, & amabili, Prov.31. 30. Eccl.10. 12. Eccli. 7.21. † 11.19. † 26.16.19. † 40. 22. Luc.4.22. Epheſ.4. 29.

Gratiæ donum quàm ſit occultum, & reconditum, quòdque nemo facile illud ſibi arrogare debeat, Job 9. 20. 21. Pſal.2. 11. † 18.13. † 142.2. Prov.14.12. † 20.9. Eccle.9.1. 2.12. Eccli.5.5. Jer.17.9. 1 Cor.4.4. 2 Cor.10. 14. † 13. 5. Gal.6. 3. Philipp. 2. 12. 1 Petr.4. 18. 2 Petr.1.10. 1 Joan.4.1.

Gratia, qua quis hominibus gratus eſt, etiam illa à Deo eſt, Exod. 3. 21. † 11.3. † 12. 36. 4 Reg.25.27. 2 Eſdr.2.5. Pſal.105. 46. Jer.40.2.3.4. Dan.1.9. Tob.1. 13. Act.24. 23. † 27.3. † 28. 19.

Gratus animus erga Deum, & homines commendatur, Geneſ.4. 3. † 8.20. † 14.21. † 23. * † 24.48. † 26.25. Exod.15. 1. Lev.25.6. Numer.15.17. † 31.48. Deut.4. 9. † 6.5. Jud. 5.1. 1 Regum 2.1. † 14.35. † 31.11. 2 Regum 10.2. † 19. 33. 3 Reg.2. 7. 1 Paralip. 29. 10. 20. 2 Paral.15. 11. † 20. 26. Eſther. 6. * Tob. 9.1. † 12.1.7. Eccli.7. 22. † 31. 28. † 35. 13. 1 Machab. 4. 24. † 5. 54. 2 Machab. 3. 33. Matth.11.25. Marc.5. 10. Lucæ 18. 43. Joan. 11. 40. Actor. 4. 21. † 27. 35. Rom. 6. 17. 2 Cor.6. 1. Epheſ. 5. 19. Philip.4.6. Coloſs. 2.7. † 3.15. 1 Theſſal. 5. 18. 2 Theſſal. 1. 3. 1 Tim.4.3.

Gratiæ agendæ ante, & poſt cibum ſumptum, Deut.8.10. 1 Reg.9.13. Iſa.62.9. Matth. 14.19. † 15. 36. † 26. 25. Marc.6.41. † 8. 6. † 14.22. Luc.9.16. Joan.6.11. 23. Actor.27. 35. Rom. 14.6. 1 Cor. 10.30. 1 Tim.4. 3.

Gula, vide Ebrietas, & Ciborum luxus.

H

HÆreticos, & infideles relinquit Deus ad juſtorum probationem, Jud.3. 1. 1 Cor.11. 19.

Hæretici jam inde à temporibus Apoſtolorum extiterunt, 1 Timothei 1. 20. 2 Timoth. 2. 18. 1 Joan. 2. 18. 2 Joan. 7. Apoc. 2. 15.

Hæreticos futuros etiam noſtris temporibus prædictum eſt, Matth.24.5. 24. Joan. 5. 43. 1 Tim.4. 1. 2 Tim.3. 1. 2 Petr.2. 1. † 3. 3. Judæ 18.

Hæreticorum mores, & doctrina, ibidem.

Hæretici vitandi, Deut. 13. 1. Matth.7. 15. Rom.16. 17. 2 Tim. 2. 17. † 3. 5. Tit.3. 10. 2 Theſſ. 3. 14. Joan.2. 10.

Hæretici malè tolerantur à præfectis, Apoc. 2. 14.

Hæretici tollendi è medio, Deut. 13. 5. † 18. 20. 3 Reg. 18. 40. * 4 Reg. 10. 25.*

Hæreſis, fornicatio ſpiritalis: Vide Fornicatio.

Hazael famulus Benhadad regis Syriæ, 4 Reg.8. 11. 15. juxta mandatum Domini, 3 Reg. 19. 15. percuſſit Iſrael in univerſis finibus ſuis, 4 Reg.10.32. † 12. 17. † 13. 3. quemadmodum prophetatum eſt, 4 Reg. 8. 11. 12. moritur, 13. 24.

Helias vir piloſus, & zona pellicea cinctus renibus, 4 Reg. 1. 8.

Heliæ orationis efficacia, 3 Reg.17.1. Jacobi 5.17.18. alitur miniſterio corvi, 3 Reg. 17. 6. excitat puerum mortuum, 17. 19. occidit prophetas Baal, 18. 40. fugit Jezabel, 19.3. mittitur in Damaſcum, ut ungeret Hazael regem Syriæ, 19.15. mittitur ad Achab, 21. 17. ad Heliam miſſi principes quinquagenarii cum ſuis, igne cœlitus demiſſo conſumuntur, 4 Reg.1. 10. aſſumitur per turbinem in cœlum, 2. 12. apparet in transfiguratione Domini, Matth.17.3. Luc.9. 30.

Heliodorus à cubiculis Seleuco tentat theſaurum templi auferre, 2 Mac.3. 7. 13. punitur à Deo, 3. 24.

Heliſæus, vide Eliſeus.

Herodes Aſcalonita occidit innocentes pueros, Matth.2. 16. & moritur, 2. 19.

Herodes Antipas, filius Herodis, tetrarcha Galilææ, Luc. 3. 1. occidit Joannem Baptiſtam, Matth.14. 9. Herodes, & Pilatus morte Chriſti inter ſe reconciliantur, Luc.23. 12. Act. 4. 27.

Herus, & Hera, vide Dominus, & Domina.

Heſron filius Phares, Gen.46.12. Matth. 1.3. relinquit poſt ſe Aram, & appellatur Jephone, Par. 4. 15.

Heſther fit uxor Aſſueri, Eſth. 2. *precibus ſuis apud Aſſuerum latam de Judæis uno die occidendis ſententiam revocat, Eſth. 8. 3. 8.

Hieremias, vide Jeremias.

Hieruſalem, vide Jeruſalem.

Holofernes dux Nabuchodonoſor mittitur contra Iſrael, Judic. 2. 4. blaſphemat Deum, 6. 1. obſidet Bethuliam, 7. 1. proprio gladio cervix ei præciditur, 13. 8.

Caput ejus conſpiciendum ponitur in muris civitatis, 14. 1. totus Aſſyricus exercitus ſe in fugam dedit, 15. 1.

Homo creatus eſt ad imaginem Dei, Gen. 1.26. † 2.7. † 5.1. † 9.6. Sap.2.23. Eccli.17.1. Job 10.8. Pſal.118.73. Jacobi 3. 9.

Homo maledicitur. Gen.3. 17.

Benedicitur in Chriſto, Gen.12.3. † 22. 18. Gal. 3. 8.

Hominis regeneratio, Matth.18.3. Joan. 1.13. † 3.5.6. † 4.14. † 7.38. 1 Cor.4.15. Gal. 4.19. Epheſ.4.22. Col.3.8. Tit.3.5. 1 Petri 1. 23. † 2.2. Jacobi 1. 18.

Homo pulvis, & lutum, Gen. 2.7. † 3. 19. † 18.27. Eccl. 12. 7. Eccli.17.1. † 18. 8. † 41.13. Job 4.19. † 10.8. † 34. 15. Pſal.77. 39. † 102.14. † 143. 4. Iſai. 40. 6.

Homicidium, latrocinium, & ſanguinis effuſio, Gen.4. * † 9.6. † 37.18. Exod. 2.12. † 20. 13. † 22. 2 Levit.24. 21. Numer. 25. 7. * Deut.5.17. † 19.4. 11. † 21. 1. † 27. 24. Joſ. 20.3. Judic.9.5. 1 Reg.18. 17. 2 Reg.3. 27. † 4.7. 12. 3 Reg.2. 5. 25. 34. 46. 4 Reg.14. 5. † 21.16. Proverbior.6.17. † 28.17. Eccli.34.25. 27. Thren.4. 13. Ezech. 11.6. † 22.2. † 24.6. Oſee 4.2. Matth.5.21. † 19.18. † 23.34. † 26. 51. Joan.8. 44. Rom.13.9. Gal.5. 21. 1 Joan. 3. 12. Apoc.13. 10.

Honor, qui ab hominibus proficiſcitur, non magni faciendus, 1 Reg.10.27. 2 Reg. 15. 1. 3 Reg. 1. 5. Eſther 3. 1. * † 6.6. Eccli. 9.16. † 10.29.30. Jerem.9. 23. Matth.6. 1. † 8.4. † 9.30. † 17.9. † 20.21. 26. Marc.1. 44. † 5.43. † 7.36. † 8.26. † 9.8. † 10.35.43. Luc.22. 24. Joan.6.15. † 8.50. † 12.43. Actor. 10. 26. † 14.14. Gal.6.2. Phil.2.3. 1 Theſſ.2.6. 1 Pet. 5.3. 3 Joan.9. Apoc.19.10. † 22.9.

Honor Dei, quære Gloria.

Honorandi parentes, vide Parentes.

Hoſpitalitas commendatur, Iſa. 58. 7. Matth.25.36. Luc.14. 12. Rom.12 13. 1 Timoth.3.2. Tit.1. 8. 1 Petri 4.9. 3 Joan. 5. 9. Hebr.13. 2. Jacobi 1. 27.

Hoſpitalitatis exempla, Gen.18.3. † 19 2. † 24.31. Joſ.2. * Judic.13.15. † 19.4. 9. 3 Reg. 17.17. 4 Reg.4. 8. Job 1.4. † 31. 17. Tob.2. 1. Luc.8.38. † 19. 6. Act.16.15. † 2. 7.

inhoſpitalitas, Jud.8.5. † 19. 18. 1 Reg. 25. 9. 14. Sap.19. 13.

Humilitas Deo grata eſt, Geneſ. 18. 27. † 29. 31. † 41. 40. Judic.6. 15. 1 Reg.1. * † 2. 1. 8. † 7. 9. 10. 2 Reg. 6. 16. 21. 2 Paral. 12.6.8. † 32. 26. † 33. 12. † 34. 26. Judith 4. 7. 11. Pſalm. 33. 19. Prov. 11. 2. † 16. 19. † 18. 12. † 22.22. † 25.7. † 29. 23. Eccli.3. 18. † 7.19. Iſa.57.1. † 57. 15. † 66. 2 Jerem.1. 6. Jonæ 3. 5. † 9.16 Matth.3.1. † 5. 3. † 8. 8. † 11. 20. † 15. 27. † 18.4. † 20. 26. † 21. 5. † 23.7.11. Marc.9.34. † 10. 43. Lucæ 1. 48. † 9. 42. † 14. 7. 11. † 15. 19. † 18. 13. † 22. 26. Joan.13.4 Act. 10. 26. Rom. 11. 20. † 12 16. 1 Cor.4.6. † 15. 8. Philip. 2. 3. Coloſſ. 3. 12. Hebr. 11. 24. 1 Petri 5. 5. Jac. 1. 9. † 4. 10. Apoc.4. 1. † 19. 10.

Hymenæus pſeudoapoſtolus, 2 Timoth. 2. 17.

Hypocriſis, 1 Reg. 15. 11. * † 18. * 2 Reg. 15. 2. 7. 4 Reg. 1 6. 9. Job 8. 13. † 13. 16. † 15. 34. † 20. * † 27. 8. † 36. 13. Prov. 30. 13. Eccl. 1. 36. † 19. 24. Iſa. 29. 13. † 38. 2. Jer. 9. 8. Ezech. 33. 30. Malach. 3. 13. 2 Mach. 6. 24. Matth. 2. 7. 16. † 6. 2. 16. † 7. 5. † 15. 7. † 16. 3. † 22. 18. † 23. * † 24. 51. Marc. 7. 6. Luc. 11. 44 † 12. 1. 56. † 18. 11. Actor. 5. 1. † 8. 18. † 13. 8. Rom. 2. * Gal. 2. 13. 1 Tim. 4. 2. 2 Tim. 3. 5. 1 Theſſ. 5. 22. 1 Petr. 2. 1.

I

J*Abes* in Galaad opprimitur ab Iſrael, Jud. 21. 10. obſidetur, 1 Reg. 11. 1. viri Jabes Galaad exhibent miſericordiam Sauli, & filio ejus, 31. 12.

Jacob filius Iſaac naſcitur, Gen. 25. 23. emit à fratre Eſau primogenita. Gen. 25 31. præcipit Eſau benedictionem, 27. 5. * proficiſcitur ad Laban, 28. 10. videt ſcalam, & vovet votum, 28. 12 20.

ſervit Laban pro duabus filiabus, 29. 18. revertitur in patriam, 31. 17.

luctatur cum Angelo, 32. 24. vocatur Iſrael, 32. 27. † 35. 10. 3 Reg. 18. 31. mittit filios in Ægyptum, 42. 1.

migrat cum tota ſua familia in Ægyptum, 46. * Deut. 10. 22. filios Joſeph adoptat in ſuos. 48. 5. 8.

benedicit duodecim filiis, & moritur, 49. 33. ſepelitur cum patribus ſuis in terra Chanaan, 50. 4. 7. ſecundùm promiſſionem, 47. 29. & ſecundùm mandatum, 49. 29. commendatur, Eccli. 44 24. vide Iſrael.

Jacobus Zebedæi filius vocatur, Matth. 4. 20. occiditur. Act 12. 2.

Jebus appellatur Jeruſalem, Joſ. 15. 8. Jud. 9. 10. 1 Paralip. 11. 4.

Jebuſæos expugnare non poterat Iſrael, Jud 1. 21. ſuperantur tamen à David, 2 Reg. 5. 8.

Jehu filius Hanani prophetæ arguit regem Joſaphat, 2 Paralip. 19. 2.

mittitur ad Baaſam regem Iſrael, 3 Reg. 16. 1. 7.

Jehu filius Joſaphat filii Namſi ungitur, ut rex eſſet Iſrael, ad delendam domum Achab, 4 Reg. 9. 1. 6.

juxta præſcriptum, 3 Reg. 19. 16. occidit Jezabel, 4 Reg. 9. 30. 33.

occidit ſeptuaginta filios Achab, 10. 1. jubet comprehendi, & jugulari fratres Ochoziæ regis Juda, 10. 14. perdit ſervos Baal, 4 Reg. 10. 17. 25. moritur, 10. 35.

Jejunium, & jejunandum eſſe, Joel 2. 12. Tobiæ 12. 8. Matth. 6. 16. * Marc. 2. 20. Luc. 2. 36. † 5. 35. Rom. 13. 3. 1 Cor. 7. 5. 2 Cor. 6. 5. † 11. 27. Act. 13. 2. 3. 14. 22. Ephel. 5. 18. 1 Theſſ. 5. 6. Tit. 2. 2. 1 Petr. 1. 13. † 5. 8. vide Quadrageſima.

Jejunii meritum, Jer. 35. 14 19. Jonæ 3. 7. 9. 10. Judith. 4. 8. † 8. 6. Matth. 17. 21. † 6. 17. Lucæ 2. 37.

Jejunatur pro mortuis, 1 Reg. 31. 13. 2 Reg. 1. 12. † 3. 36. 1 Paral. 10. 12.

Jejunii exempla, Exod. 24. 18. † 34. 28. Deut. 9. 9. 18. Jud. 20. 26. 1 Reg. 7. 6 † 31. 13. 2 Reg. 3. 35. † 12. 16. 2 Par. 20. 3. 1 Eſd. 8. 21. 2 Eſd. 1. 4. Eſther. 4. 3. Pſal. 34. 13. Jer. 36. 9. Daniel. 10. 3. Jonæ 3. 5. Jud. 4. 7. † 8. 5. Tob. 3. 10. Matth. 4. 2. † 9. 14. Luc. 2 37. † 5. 33. Act. 10. 30. † 13. 3. † 14. 23.

Jejunium indictum à rege Saule, 1 Reg. 14. 24. à Joſaphat, 2 Paral. 20. 3. à Ninivitis, & eorum rege, Jon. 3. 5. 7. ab Eſdr. 1. Eſdr. 8. 21. ab Eſther, & Mardochæo, Eſther 4. 16. vide Abſtinentia.

Jeremias propheta ex Anathoth, Jer. 29. 27. vocatur, & à Deo mittitur, 1. 4.

Jeremias perſecutionem patitur, Jer. 18. 19. † 20. 1. † 26. 7. † 33. 1. † 37. 12. † 38. 4. 7.

Jeremias invenit gratiam apud Nabuchodonoſor, Jerem. 39. 11.

Jeremias vinculis ſolvitur à Nabuzardan, Jer. 40. 1.

Jeremias luget Joſiam, 2 Par. 35. 25.

Jericho expugnatur, & exuritur, Joſ. 6. 10. 24. reædificatur ab Hiel, 3 Reg. 16. 34. appellatur civitas Palmarum, Deut. 34. 3. 2 Paral. 28. 15.

Jeroboam filius Nabat, ſervus Salomonis, fit inimicus Iſraeli, 3 Regum 11. 26. 2 Paral. 13 6. fit rex decem tribuum, 3 Reg. 12. 20. juxta verbum Aiæ, 11. 29. erigit duos aureos vitulos, & falſum cultum Dei, 12. 28. 31. ideo e punitur, & exprobratur, 14. 7. † 15 25. † 16. 19. 26. 4 Reg. 3. 3. † 10. 29. 32. † 13 2. 6. 11. † 14. 24. † 15. 9. 18. † 24. † 17. 22. † 23 15.

manus ejus exardeſcit, 3 Reg. 13. 4.

curatur, 13. 6. moritur, 14. 20. tota ejus domus perditur, 15. 29. juxta quod prædictum fuerat, 14. 10. contra Jeroboam, Amos 7. 10.

Jeroboam filius Joas fit rex Iſrael, 4 Reg. 13. 13. † 14. 16. moritur, 14. 29.

Jeroſolymam quæ tribus Jacob inhabitaverint, 1 Par. 9. 3. 2. Eſdr. 11. 1.

Jeruſalem expugnatur à filiis Judæ, Jud. 1. 8. eligitur à Deo in habitaculum, 3 Reg. 8. * 2 Par. 6. 2. † 7. 16.

Jeruſalem appellatur Jebus, Joſue 15. 8. Jud. 19. 10. 1 Paral. 11. 4.

Jeruſalem appellatur Salem, Pſal. 75. 3.

Jeruſalem obſidetur à rege Syriæ, & Iſraelis, 4 Reg. 16. 5. à rege Nabuchodonoſor, 4 Reg. 24. 10. † 25. 1.

Jeruſalem exuritur, & evertitur, 4 Reg. 25. 9. iterum excolitur, & reparatur, 2 Eſdr. 3. * † 6. 15.

contra Jeruſalem, & ejus cives, 4 Reg. 21. 12. † 23. 27. Iſai. 1. 6. † 3. 1. † 22. 1. 8. † 29. 1. 7. † 65. 2. Jer. 4. 3. 9. † 7. * † 12. * † 17. 19. † 19. 3 6. † 21. 3. † 23. 39. † 25. 8. † 32. 3. 25. † 34. 1. † 38. 3. † 39. 8. Ezech. 3. 6. † 4. * † 5. * † 10. 2. † 15. * † 21. 6. † 22. * † 23. * Soph. 3. 1.

Jeruſalem deſtruenda per Romanos, Dan. 9. 26. Zach. 14. 1. Matth. 24. 1. 15. Luc. 13. 35. † 19. 41. † 20. 16. † 21. 6. Joan. 11. 48.

Jeruſalem ſpiritualis, Eccleſia ſancta, Pſal. 12. 1. 3. Iſaiæ 33. 20. † 54. 11. † 60. * † 62. 6. † 65. 16 18. Tob. 13. 19. Baruch. 5. 1. 7. Gal. 4. 26. Hebr. 11. 10. † 12. 22. Apoc. 3. 22. † 21. 2. 10.

Jezabel impia, impii Achab conjux, 3 Reg. 16. 31. † 21. 5. 7.

occidit prophetas Domini, 18. 4. 13. minatur Eliæ prophetæ mortem, 19. 2. à canibus dilaceratur, 4 Reg. 9. 33. juxta verbum Eliæ prophetæ, 3 Reg. 21. 23.

Illumi-

y Google

Illuminati dicuntur Baptizati. Hebr.6 4.

Imagines juſſit Deus fieri, Exod.25.18.* Num 1.8.*

Imagines fecit Salomon, 3 Reg.6.35. † 7. 25.29.36. † 10.19. 2 Par.3.10.14. † 4. 3.

Imaginum uſus, Num.21. 8. Sapient. 16. 6. Joſ. 22.26. * de altari in teſtimonium, & memoriam extructo.

Immiſericordia, & ejus punitio, Exod. 1. 12. Deut.23. 3. Judic.8. 6. 15. 1 Reg. 25. 38. Job 20. 19. Prov. 21. 10. Eccli. 12. 13. Amos 1.6. Matth.18. 30. 34. † 25. 42. Lucæ 16.21.28. Jac.2.13.

Impatientia, & ejus punitio, Exod.14.11. † 15.24. † 16.2. † 17. 2. Num.11. 1. 10. *14. 1. 26. † 21.5. Job 3. 1 Prov.12.16. Eccli. 2 16.

Impiorum dicta, facta, & cogitata contra pios, Sap.2. † Pſalm.9. * 10. * 11. * 13. * Prov.4. 14.

Impiorum proſperitas, Job 10. 3. † 21. 7. 10. Pſal.72.2.8. † 91.8.4. Eſdr.2. 28.31. Jer. 12.1 Habac.1.13. 2 Mach.6.*

Impiorum proſperitas bonis admirationem parit, Job 21. 7. 13. Pſalm.72.2. Eccl.7. 16. Jer.12.1. Habac.1.13. Malac.3.15.

Impii incidunt in mala, quæ piis pararunt, 1 Reg.17.42. † 31.4. Judith, 13.4. Eſth.7.10. Pſal.7.16. † 9.16. † 34. 8. † 36.14. Prov. 26. 27. Eccl.10.8. Eccli 27.28. * Iſai. 33. 1. Jer. 48.* Dan.3.22. † 6.24. † 13.62. Apoc.18.6.

Impii incidunt frequenter in malum, quod timent, Job 6.16. Prov.1. 26. † 10. 24. Iſaiæ 66. 4.

Impiorum ſubita, & improviſa punitio, diſperſio, & everſio, Geneſ.7.21. † 14. 15. † 19. 24. † 34 25. Exod.14.24. Levit. 10. 2. Num.11.33. † 16.31 Joſ.10.9. † 11.7. Jud.4. 20 † 7. 12. 15.21. † 8. 11. † 16.28. 1 Reg.30. 16. 2 Reg.13.28. 3 Reg.16.2. † 18. 40. † 20. 13.19. Job 4.8. † 5.3. † 8.13. † 15. 20. † 18.* † 20.* † 27.14. † 36.12. Pſal.1.5. † 36.* Prov. 1.27. † 6.15. † 10.25. † 12.7. Iſai.5. 24. † 47. 9. Jer.15. 8. Dan.5. 30. 1 Mach.2. 62. † 4. 3. Matth.24.38. Luc.12.20.46. † 16.23.25. † 17. 27. 29. 1 Theſſ.5. 3.

Impiorum punitio bonis eſt ad timorem & cautionem, Deut.13. 11. † 17. 18. † 19. 20. † 21. 21. Prov. 19. 25. † 21. 11. Eccli. 23. 37. Actor.5.11. 1 Tim 5 20.

Impios deridebit Deus, Pſalm.2. 4. † 36. 13. † 58. 9. Prov.1.26. Sap.4. 12.

Impoſitio manuum varia in veteri teſtamento, Gen.48 14. Exod.29.10. Lev.1.4. † 3. 2. Num.27. 23. Daniel 13. 34. Marc.10.16.

Impoſitio manuum in Sacramento Ordinis. & Confirmationis, Act.6.6. † 8.17. † 13.3. † 19.* 1 Tim.4.14. † 5.22 2 Tim.1. 6.

Impudicitia contra naturam, Geneſ. 19. 5. † 38.7. Lev.18.22. † 20.13. Jud. 19.22. 30. Rom.1. 27. 1 Cor.6. 10. Ephes.5. 12. 1 Tim.1. 10. 2 Petr.2. 7. 8.

Incantationes, & maleficia, Exod. 7. 11. † 8.18 † 22. 18. Lev.19.31. † 20.6.27. Num 23. 23 Deut.18.11. 1 Reg.28.* 4 Reg.17.17. † 21. 6. Iſa.2.6. † 44.25. † 47.13. Jer.10.2 Dan.2.2. 10. Mich.5.12. Act.8.8. † 13.6. † 16. 16. † 19. 19. Galat.5.20. Apoc.18. 23. † 21.8.

Inceſtus grave peccatum, Lev.18.6.7. † 20.11.14. Deut.22. 30. 1 Cor.5.1. 2.

Indulgentia, 2 Cor.2. 10.

Infernus, & damnatio parata diabolo, & angelis ejus, vide Damnatio.

Inferni pœna varia. & horribilis, Deut. 32 22. Job 24. 19. Pſal.10.6. † 20.10. † 48. 15. † 111.10. Sap.11.17. Eccli.22.10 Iſa.30.33. † 33. 11.13.14. † 34.9. Jer.9.15. Mal.4.1. Matth.8. 12. Luc.13.27. † 16. 23. Apoc 14. 9. † 18.7. † 20. 14. numquam terminanda. Iſai. 66. 24. Matth.25.41.46 Marc.9.47. 2 Theſſ. 1.9.

Infidelitas, Vide Fides.

Infirmitas corporalis, vide Ægrotatio.

Ingratitudo, & ejus punitio, Gen.31.1 † 40.23. Exod.1.8. Deut.23. 3. * Judic.2. 1. † 6. 8. † 8.33 † 12.1. 1 Reg.10.18. † 12.8 † 25.3. 10. 2 Reg.14. 30. 2 Paral.24. 21. Prov. 17. 13. Iſai.1.2. † 5.4. Jer.2.5.6. Ezech.16. * Oſee 10. 1. † 13.2.6. Mich.6.3. Sap.16.29. 1 Machab. 16.16.19. Matth.11.20. Lucæ 17.18. Joan.11. 46. Rom.1.21. 2 Tim.3. 2.

Inimicus non paſſim contemnendus eſt, 1 Reg.14. 14. † 17. 43. 2 Reg.11. 20. 3 Reg. 20. * 4 Reg.14.8.

Inimico reconciliato non temerè credendum eſt. 1 Reg.24.17. † 26.21. 2 Reg. 3. 26. 1 Mach.12. 24.

Iniquitas abundavit, 4 Eſdr.5. 2. † 14.16. Matthæi 24. 12. 1 Joan. 5. 19. Vide Impii, & Mali.

Innocentia ſua cuique tuenda, & malæ ſuſpiciones amovendæ, Joſue 22.22. 1 Reg. 1.14. 3 Reg.18. 17. Jer.37. 12. Actor.2. 14. † 6.14. † 7.2. † 28.17.

Inobedientia, ejuſque punitio, Geneſ. 2. 16.17. † 19.17.26. Lev.10. 1. † 26.14.* Num. 14.28.41. † 16. 31. † 20.24. Deut.11. 16. 28. † 17.14. † 18.19.20. † 27.16.* † 28.15.* 1 Reg. 12.15. † 13. 11. † 15.24. † 28.16. 2 Reg. 6. 6. 3 Reg.11. 9. † 12. 15.21. † 14.17. † 20. 35.* 2 Paral.7. 19. † 26. 16. 19. Iſai.24. 5. Jer. 11. 3.8.* † 13.8. † 17.27. † 26.4. † 35.* Jonæ 1. 3. Matth. 17. 17. Actor.7. 39. Rom.2 8. Galat. 3. 10. 2 Theſſ.1. 8.

Invidia, & odium, Gen.4.5. † 26.14. † 27. 41. † 30.1. † 37.4.11. Exod.1.8. † 20.13. Lev. 19.17. Num.12.1. † 35.20. 23. Deut.19. 11. 1 Reg.18.7.11. Sap.2.24. Prov.10.12.18. Ezech. 25.15. Dan.6.3. Luc.15.28. Joan.12. 4. Rom. 1.29. † 13. 13. Gal.5. 15.20. Jacobi 3.14. † 4. 2. 1 Petr.2.1. 1 Joan.3.11.15. † 4. 20.

Joab filius Sarviæ. 2 Reg.2. 13. confodit Abner, 3. 27. reconciliat Abſalonem per Thecuam, 14.* confodit Amaſa, 20. 9. confoditur ipſe, 3 Reg 2. 28. 34. juxta mandatum David. 2.5. 7.

Joachaz filius Jehu, rex Iſrael, 4 Reg. 10.35. † 13.1.

Joachaz filius Joſiæ exuitur regno, & vehitur in Ægyptum, ubi & moritur, 4 Reg. 23. 34. captivitas ejus prædicitur, Ezech. 19. 4. appellatur Johanan, 1 Paral. 3. 15. poſt ipſum creatur rex frater ejus Eliachim, 4 Reg.23. 34.

Joachim filius Joacim fit rex Juda, 4 Reg. 24. 8. ducitur captivus à Nabuchodonoſor in Babylonem, 24. 12. 15. dimittitur ex carcere, & ad honores evehitur, 25. 24. appellatur Jechonias, Jer.37. 1. appellatur Neri, Luc. 3. 27. ei ſuccedit patruus Matthanias, 4 Reg.24. 17.

Joacim, anteà dictus Eliacim, filius Joſiæ

fit rex Juda, 4 Reg. 23. 34. 3 Eſdr. 1. 37. combuſſit libros ſermonum Jeremię, Jer. 36. 21. appellatur Melchi, Lucæ 3. 24. moritur, 4 Reg. 24. 1. 5. poſt ipſum conſtituitur rex filius Joachim, 4 Regum 24. 6.

Joanna uxor Chuſæ ſequitur Chriſtum, Lucæ 8. 3.

Joannes Baptiſta filius Zacharię, Luc. 1. 55. 59. 67. Evangelium regni denuntiat, & baptizat, Matt. 3. 1. Marc. 1. 4. 5. Joan. 1. 28. † 3. 23. 26. veſtitus ejus ex pilis camelorum, & victus locuſtæ, & mel ſylveſtre, Marc. 1. 6. noluit haberi major quàm erat, Joan. 1. 19. 20. 26. † 3. 28. mittit diſcipulos ad Chriſtum, Matth. 11. 2. capite truncatur, Matth. 14. 8. dicitur Elias, Malac. 4. 5. Matt. 11. 14. † 17. 10. Lucæ 1. 17.

Joannes filius Zebedæi vocatur, Matth. 4. 21. unicè à Chriſto diligitur, Joan. 13. 23. † 19. 26. † 20. 2. † 21. 7. 20. ſcribit, quæ vidit, Joan. 19. 35. † 21. 24. 1. Joan. 1. 1.

Joas filius Ochoſiæ ſolus evadit, dum ſenatus regius occiditur, 4 Regum 11. 2. coronatur rex in Juda, 11. 12. occidit Zachariam filium Jojadæ, 2 Paralip. 24. 21. Matth. 23. 35. occiditur à ſuis Miniſtris, 2. Paralip. 24. 25. 4 Regum 12. 20. poſt ipſum filius ejus Amaſias rex conſtitutus eſt, 1 Paral. 3. 12. 2 Paral. 24. 27.

Joas filius Joachaz rex Iſrael, 4 Regum 13. 9. pugnat contra Amaſiam, ſubvertit mœnia Jeruſalem, deſtruit templum, & moritur, 4 Regum 14. 13. 16.

Jojada Sacerdos juſſit occidi Athaliam reginam, 4 Regum 11. 15. 2 Par. 24. 14. moritur 14. 15.

Jonas prophetat, 4 Reg. 14. 25. præcipitatur in mare, Jonæ 1. 15. deglutit eum piſcis à Domino præparatus, 2. 1. in cujus ventre erat tribus diebus, & tribus noctibus, ibid. Matth. 12. 40.

Jonathas filius Saulis proſternit Philiſthæos, 1 Reg. 13. 3. † 14. 1. 11. liberatur per populum à patre ob mel deguſtatum occidendus. 14. 45. ferit fœdus cum Davide, 18. 3. † 20. 8. † 23. 18. cæditur, 31. 7.

Jonathas filius Mathathiæ, præfectus militaris Judæorum, 1 Mach. 9. 31. fœdus init cum Demetrio. 10. 3. 15. capitur, 12. 48. occiditur cum ſuis filiis, 13. 23.

Joram filius Joſaphat rex Juda, 3 Reg. 22. 51. occidit ſex fratres ſuos, 2 Par. 21. 14. moritur, 4 Reg. 8. 24. 2 Par. 21. 19.

Joram rex Iſrael, 4 Regum 1. 17. † 3. 1. procedit contra Hazael regem Syriæ, 8. 28. accepto vulnere curatur in Jezrahel, 9. 15. moritur, 9. 24.

Joſaphat filius Aſa rex Juda, 3 Reg. 22. 41. mittit, qui verum Dei cultum doceant in civitates Juda, 2 Par. 17. 7. fœdere jungitur cum impio Achab, 18. 3. ideòque arguitur à propheta, 19. 2. jungit ſe Ochoſiæ, 2 Par. 20. 35. moritur, 21. 1. habuit ſucceſſorem filium Joram, 1 Par. 3. 11.

Joſeph filius Jacob, Gen. 30. 23. videt ſomnium, 37. 5. 9. venditur à fratribus Iſmaelitis, 37. 26. Pſal. 104. 17. falsò accuſatur, Gen. 39. 17. mittitur in carcerem, 39. 20. † 41. 14. conſtituitur dominus univerſæ Ægypti, 45. 40. datur ei filia Putipharis uxor, 41. 45. detegit ſe fratribus ſuis, 45. 1. moritur, 50. 24. oſſa ejus transferuntur ex Ægypto, Exod. 13. 19. ſepelitur in Sichem, Joſue 24. 32.

Joſeph conjux B. Virginis Mariæ, Matth. 1. 16. fugit in Ægyptum, 2. 14.

Joſias filius Amon rex Juda, 4 Reg. 21. 24. † 22.* ejus nativitas prædicta eſt, 3 Reg. 13. 2. legit librum Legis, 4 Reg. 23. 2. celebrat Paſcha, 23. 21. vulneratur à ſagittariis, & moritur, 2 Par. 35. 23. 24. 4 Reg. 23. 29. lugetur, 2 Paral. 35. 24. ei ſuccedit Joachaz, 4 Reg. 23. 30. 34.

Joſue pugnat contra Amalech, Exod. 17. 9. 13. mittitur exploraturus terram Chanaan, Num. 13. 2. eam populo commendat, 14. 6. conſtituitur loco Moyſis dux populi, 27. 18. Deut. 3. 21. † 31. 3. 7. 14. Joſ. 1. 16. mittit exploratores, 2. 1. tranſit Jordanem, 3. 16. erigit duodecim lapides in Galgal, 4. 3. 8. 20. angelus Domini apparet ei, Joſue 5. 13. benedicit populo, 8. 33. aſcendit Joſue ad liberandos Gabaonitas, 10. 7. Sol, & Luna ſteterunt ad imperium Joſue, 10. 12. revertitur Joſue in Galgal poſt liberatos Gabaonitas, 10. 43. percutit 31. reges, 12.* accipit ſuam portionem in diviſione terræ, 19. 49. moritur, 24. 29. Judic. 2. 8. commendatur, Eccli. 46. 1.

Iracundia quantum mali pariat, Gen. 4. 5. Job 5. 2. Prov. 12. 16. † 14. 3. † 15. 18. † 17. 19. † 19. 19. † 27. 3. † 29. 22. Eccl. 7. 10. Eccli. 25. 22. † 28. 6. 14. † 30. 26. Matt. 5. 22. Luc. 4. 28. Galat. 5. 20. Epheſ. 4. 26. Coloſſ. 3. 8. Tit. 1. 7. Jacob. 1. 19.

Ira alterius cedendum potiùs, quàm repugnandum, Geneſ. 27. 42. Prover. 22. 24. † 29. 22. Eccli. 8. 19. Matth. 2. 13.

Iſaias filius Amos, Iſai. 1. 1. vocatur, & mittitur, 6. 8. † 49. 1.

Iſmael filius Abrahæ ex Agar naſcitur, Gen. 16. 15. moritur, 25. 17.

Iſmahel filius Nathaniæ occidit Godoliam, aliosque Judæos, Jerem. 41. 2. 6.

Iſrael appellatur, qui antè Jacob dicebatur, quære Jacob.

Iſrael populus, & hereditas Domini, Exod. 3. 7. † 5. 1. † 6. 7. † 19. 5. Levit. 20. 26. Deut. 4. 20. † 7. 6. † 9. 29. † 10. 15. † 14. 2. † 26. 18. † 32. 9. 1 Reg. 10. 1.* 12. 22. 2 Reg. 7. 23. 3 Reg. 8. 53. Iſa. 19. 25. † 43. 1. Jerem. 13. 11. decem tribus Iſrael ſeparant ſe à domo David, 3 Reg. 12. 3. 9. 16. ſecundùm verba Ahiæ prophetæ, 11. 29. transferuntur in Aſſyriam, 4 Reg. 15. 29. † 17. 6. ſecundùm prophetiam, Deut. 4. 26. multi ex Iſrael ſequuntur Levitas in Jeruſalem, 2 Paral. 11. 13.

Contra decem tribus, vide Samaria.

Judæorum cæremoniæ erant umbra futurorum, Exod. 13. 9. 14. Num. 15. 38. Deut. 16. 1. Ezech. 20. 10. 1 Cor. 10. 1. 2 Cor. 3. 13. Hebr. 7. 17. † 8. 5. † 9. 10. 23. † 10. 1.

Judæorum quædam certæ conſuetudines, Gen. 32. 32. Jud. 11. 40. Ruth. 4. 7. 2 Par. 35. 25.

Judas filius Jacob naſcitur, Gen. 29. 35. neſcius concumbit cum filii ſui uxore Thamar, 38. 15. ſpondet pro fratre ſuo Benjamin, 43. 9. prædicitur ſceptrum non auferendum de Juda, donec veniat Meſſias, 49. 10. Deuter. 33. 7. Judic. 1. 2. 2 Regum 7. 12. 2 Paralip. 6. 6. contra Judam, & Jeruſalem, vide Jeruſalem.

Judas Machabæus eligitur dux fratrū ſuorum, 1 Mac. 2. 66. pugnat ſtrenuè. 3. * † 4. * † 5. *

†7.25. 2 Mach.8.1.†10.16.*†11.6.†12.*†13.*†14.*† 15. cæditur, 1 Mach. 9. 17.

Judas Iſcariotes eligitur in Apoſtolum, Matth. 10 4. init pactum cum Phariſæis, Luc. 22.4 prodit Chriſtũ, Matth 26.20.346. Marc. 14.43. Joan.18.5. ſecundùm prophetiam, Pſal. 40.10.†54.14. †108.8. Joan.6.70.†12.4.† 13. 21.*ſuſpendit ſe, Matth. 27. 4. Act. 1. 18.

Judas Galilæus diſperſus cum ſuis, Actor. 5. 37.

Judas, & Silas cum Paulo, & Barnaba Antiochiam mittuntur, Actor. 15. 22. 27.

Judicabunt ſancti de hoc mundo, Sap.3.8. †5. 1 Matth.19.28. 1 Cor.6.2. Judæ 14.

Judicium perverſum, Eccli.11.9. Matth.7.1. † 12.7. Lucæ 6.37. †7. 33. Joan.7. 24 † 9. 16. Act.28. 4. Rom.2.1.† 14.1.13. 1 Cor.4.5. 1 Tim.5 21. Jacobi 4. 11.

Judicium Dei extremum, & quemadmodum Chriſtus in fine mundi judicaturus ſit, 1 Reg. 2. 10. &c. vide Dies noviſſimi.

Judicium debet præcedere deliberatio, & cognitio cauſæ, Gen.3 11.†11.5.†18.21.Exod. 2.8.†23.2.Deut. 13.6. † 17.9.† 9.18.Joſ.7.19. †22.13. Jud.20.3. 12.Prov.18.13. Eccli.12.7. Dan 13 51. 1 Mach.7.7.

Judicium hominum, vide Opinio.

Judicum officium, & auctoritas, Exod.18. 13.21.†21.*†20.*†23. *Lev.19.15.†24.11.23. Deut.1.13.16.†17.*†18 15.†25,1.†27.19.Joſ. 7 19. 1 Reg 8.1.† 12.5. 2 Par.19.6.Eccli.4 50.† 10.1.†41.12.Pſal.81.* Prov.18.4.19.†24.23.† 28.15.Iſa.5.16.† 10. 1. Jer.5.26.Luc.18.2.†33. 1.13.21. Joan.7.24. * 8.15. Jacobi 2. 4.

Judices Iſrael rexerunt circà 350. annos, Actor. 13. 20.

Judex univerſi mundi eſt Deus, vide Deus.

Judith vidua Bethuliæ dives, & honeſta, Judith 8. 1. * præcidit Holoferni caput, 13. 10. moritur, 16. 28.

Jurare quatenus liceat, vel non liceat, & quàm variis modis contingat, Gen.24.22 † 21. 24.† 22.16. † 24.3.†25.33.†26.31.†31.53.†42. 15.† 47.31.†50.5.Exod.13.19.†20.7.†22.11.† 23.13.Lev.5.4 †19.12.Num.14.21.†30.*Deuter.6.13 †7.8.† 10.20.Joſ.2.12.†6.22 † 9.15.† 23.7.Judicum 21.1.7.18. 1 Reg.14.24.† 19.6. † 24.23. † 25.34. †28.10.†30.15.2Reg.3.35.† 19.7.†21.2.17. 3 Reg.1.13.29.† 2.3.†8.31.†19. 2. 2 Paral.6.22. † 15.14.†36.13.1 Eſdr. 10.5. 2 Eſdr.10.29.Job27.1. Pſalm.14.4.† 21.4.†62. 12.†88.4. †94.11.†10.9. † 105.4. Iſai.14.24.† 19.18.†45.23. † 49.18.†54.9.†65.15. Jer. 4.2. † 5.2.7. †12.16.† 22.5.†44.26.†51.14.Oſee 4. 15. Amos 6.8. † 8. 7. Sophon. 1.5. Zachar.8. 17.Jud.1.12. Eccli.23.9.17.Matth.5.33. † 23. 16.18.20.21.22. Hebr.6.13.16. Apoc.10.6.

Jurandum non eſt temerè, nec per cœlum, nec per terram, nec per aliquid, quod in iis eſt, Matth. 5. 34. Jac. 5. 12.

Juſti verè in hac vita, Luc. 1.6. † 15. 7. Joan. 8.36. † 17.17. 19. 1 Cor.6.11.Hebr. 12. 23. * 2 Petri 2.7. 1 Joan.3.1. 7. Apoc. 3.4.† 14. 5. vide Peccatum.

Juſtitia ſumma perfectio non habetur in hac vita, in qua ſine peccato non vivimus, Gen.6.5.†8.21.Exod.34.7.Num.14.18.3 Reg. 8.46.2 Par.6.36.Job 4.17. † 9.1.15.20. †25.4. Pſal.13.1.†50.7.† 52.1. † 129.3.†142.2. Prov. 20.9. Eccl.7.21.Iſa.64.4. Jerem.2.19.20. †30. 11.Mich.7.2. Nahum 1.3. Sap.12.10. Matth. 6.12.Luc.17.3.10.Rom.3.9. 23. † 7. * Gal. 3. 22. Ephel.2.3. 1 Joan.1. 8. vide Peccatum.

Juſtitia noſtra eſt per Chriſtum, & primam juſtificationem, peccatorumque remiſſionem nulla præcedunt merita, Geneſ. 15.6. Iſa.45.25. † 53.8.13. Jer. 23.6 † 33.16. Dan.6. 22. Habac. 2.4. Zach.9.11.Act.10.43.†13.39. Rom. 1. 17. †3. 22. 24. † 5. 1. 18. † 10. 4.10. 1 Cor. 1.30. Galat.2. 16.†3.11.†5.5. Phil. 3.9. Tit. 3. 7. 1 Petr. 3. 18.

Juſtificatio, qua quis ex juſto fit juſtior, aſcribitur bonis operibus, Eccli. 18.22.Rom. 2. 13. Jac. 2. 21. 24. Apoc. 22. 11.

Juſtificatio impii non ſolùm fidei aſcribitur, ſed etiam aliis virtutibus, ut Spei, Rom.8.23. Charitati, Exod. 20.6. Prov. 10. 12. Luc.7.47.1 Cor.13.4.Gal.5.6.1 Petr.4.8. 1 Joan.4.7.8 9. Timori, Eccli. 1. 27. 28. Pœnitentiæ operibus, Sap.11.24. Ezech. 18.21. 22. Matth. 3.2. 8. Luc.7. ubi ponitur exemplum Magdalenæ, 15. exemplum filii prodigi, 18. exemplum Publicani.

L

L*Aban* hoſpitio excipit famulum Abrahæ, Gen.24.32. mercede conducit Jacob, 29.14.20, perſequitur Jacob, 31. 42.

Labor, & dolor communis omnibus hominibus, Gen.3.17.Exod.20.9.†34.21.Deut. 5.13. Tob.2.19. Pſal.127.2. Prov.6.6. † 10.4. † 14.4.†20.4.Eccl.5.11.Eccli.19.19.Joan.21. 3.Act.18.3. † 20.34. 1 Cor.4.12. Epheſ. 4.28. 1 Theſſ. 2.9. †4.1. 2 Theſſ. 3.8.12.

Labor non ditat ſine Dei benedictione, Gen.3.17.† 26.3.12.†30.27. Deut. 8. 18. Job 41.12. Prov. 10. 22. Eccli. 11.6.

Laboranti merces debetur, Lev. 19. 13. Deut.24.15.†25.4.Tob.4.15. Eccli.7.22.†34. 25.26. Jerem. 22.13. Malac.3.5. Matth.10. 10. Luc.10.7. 1 Cor.9 9.14. 1 Tim.5. 18.Jac.5.4.

Laboris manuum, & agriculturæ laus, & utilitas, Prov. 12.11. † 13.4. † 14.23.†24. 27. † 28. 19.

Lachis traditur in manus Iſraelis, Joſue 10.32. extruitur, 2 Paralip. 11. 9.

Laici ne ſe ſacris præter officium miſceant, Lev.10.1.* Num.1.51. †3.10. nec vaſa ſacrata temerè contingant, Num.1.51. † 4.15.19. 20. †18 7. 2 Reg.6.6. 2 Paral. 26. 18.

Lais oppugnatur à Danitis, expugnatur, ædificatur, & appellatur Dan, Judicum, 18. 27. appellatur Leſen, Joſ. 19. 47.

Laudandus Deus ante, & poſt ſumptum cibum, Deut. 8.10. vide Gratia.

Laudare Deum pro merito non poſſumus, Pſalm.95.4. †105.2. †118.164. † 144.3.Eccli. 43. 2. 32.

Laudes Deo canendæ, Pſal. 46.2. † 146.7. † 149.1. Iſaiæ 12.4. Epheſ. 5. 19. Coloſſ. 3.16. Hebr. 13.15. Jacob 5 13.

Lazarus jacet ante oſtium divitis epulonis, Luc. 16. 20.

Lazarus ſuſcitatur à morte, Joan.11. 43. perſecutionem ſuſtinet à Judæis, 12. 10.

Labbæus, cognomine Thaddæus, diſcipulus Chriſti, Matth. 10 3. appellatur Judas filius Jacobi, Luc.6. 16.

Lepra quomodo cognoſcatur, Lev.13. *14.*

Lepram mittit Deus propter peccatum, Exod.4.4. Num. 12.8. 4 Reg. 5. 1. 27. † 15.5. 2 Paral. 26. 18. 19. 21.

Lepra mundatur, Exod. 4.7. Num. 12. 15. 4 Reg. 5. 14. Matth. 8.2. Luc. 17. 14.

Leproſorum ſegregatio, Lev. 13.49. Num. 5. 2. 4 Reg. 15. 5.

Levi naſcitur, Geneſ.29 34. occidit cum fratre ſuo Simone Sichemitas, 34.25. punitio iſtius facti, 49. 5.

Levitarum habitatio, jus, & debita vitæ ſuſtentatio, Lev.10.12. †25.32. Num.18.21.24. †35.2.7. Deut.10.8. †12.12,19. † 14.27. † 18.1. † 26.11. Joſ. 13. 14. 33. † 18.7. † 21* 2 Eſdr. 10.33.37. † 13. 10. Ezech.48.13. Eccli. 7.32.

Levitarum miniſterium, & officium, Numer. 1.49. † 3.* † 4.1. † 8.* † 18.2.23. Deut.10. 8. Joſ.3.6. 1 Par.6.31.* † 9. 14.* 2 Par.19.8. Ezech. 44. 11.

Levitas aſſumit ſibi in miniſterium Deus pro primogenitis Iſraelis, Num. 3.12. 40.* † 8. 16.

Levitæ puniunt peccatum erecti vituli, Exodi 32. 26.

Levitæ expelluntur ex Iſrael, 2 Paralip. 11. 14.

Lex prima, & præceptum datur, Gen.2. 16. violatur, 3. 4. 6.

Lex decem mandatorum datur Moyſi, Exod. 20.* Deut. 5.*

Legis tabulæ dantur, Exodi 31.18. Deut. 5. 22. franguntur, Exodi 32.19. Deut.9.17. dantur aliæ tabulæ, Exodi 34.27. Deut. 10.1.

Legis natura, officium, & operatio, Rom. 3. 20. †4.15. † 5.20. † 7. 1. 7. Galat. 3. 19. 1 Timoth. 1. 8. Hebr. 7. 18. 27.

Legem Dei ſine ſpiritu ejus non poſſumus implere, Deut. 5 19. Pſal.118.24. Lucæ 18.22. Actor. 15. 10. Rom. 8.2.

Punitio, vel merces eorum, qui Legem Dei prævaricantur, vel obſervant, vide Obedientia, & Inobedientia.

Legis cæremoniæ abrogantur per Chriſtũ. Matth 11.13. Marc.15.38. Actor.13.38. †15.11. †14.11. Rom.6.14. † 7.4. † 7. 3. Gal. 3.13. † 4. 5. Epheſ.2.13. Col.2.14. 1 Petr. 1.11.18.

Lex legitur, Deut. 1.5. † 31.9.11. Joſ.8.33. 4 Reg. 23.2. 2 Eſdr. 8.8. † 9.3. 3 Eſdr. 9.39. 2 Machab. 8. 19. 23.

Lex nova Chriſtianorum conſiſtit potiſſimùm in Charitate, Matth. 5.44. †7.12. † 22. 36. Joan.13.34. Rom. 13.10. Galat.5.14. † 6.2. 1 Timoth. 1. 5.

Lia nubit Jacob Patriarchæ, Geneſ. 29.21. gignit ei multos liberos, 29. 31.

Liber vitæ, Exodi 32. 32. Pſalm. 68. 29. Phil.4.3. Apoc.3.5. † 20.12. † 21. 27.

Liberum arbitrium etiam poſt lapſum in homine manſit, Gen. 4.7. Deut. 30. 19. Joſ. 24.15. Pſal.26.9. Sap.9.10. Eccli.15.18. † 31. 10. 1 Cor. 3. 9. † 7. 37.

Liberum arbitrium cooperatur gratiæ Dei, 1 Reg.7.3. 2 Paral. 2. 14. Pſalm.9.17. †72.13. Prov.10.1.5. 9. Eccli. 2. 20. Iſaiæ 1. 16. 7. 18. † 40.3. †46.8. † 55.6.7. Jerem. 3. 12. 22. † 4. 3.4.14. † 7.3. † 18.8.11. † 25. 5. † 26.13. †32. 15. Ezech 18.21.22.27.28.30.31. † 33. 14. 15. 16.19. Zachar.1.3. Malach. 3.7. Matth. 3.2. 3. † 11.33. † 12.28. Marc. 1. 3. Lucæ 3.4. Joan. 1.23. † 7.37. Actor. 13.19. † 8.22. † 9.6. Roman.10.14. 1 Cor.3.9 † 15. 10. 2 Corinth.7.1. Epheſ. 5.14. Philip.2. 12. 13. † 4.13. Coloſſ.1. 29. †3.9.10. 1 Tim.4.16. 2 Tim.2.21. Hebr. 4. 16. † 12.12.13 Jac.4.8. 1 Petr.1.22. 1 Joann. 3. 3. Apoc. 2. 20.

Libertas Evangelica, Joan.8.32. Rom.6.18. † 8.2.21. Galat. 5.13. 1 Petr. 1. 18. † 2. 16.* 2 Petr. 2. 19.

Libertas prava, & improbanda, Job 11. 12. Jer. 34. 15. Oſee 7. 16. 2 Petr. 2.18.

A lingua mala cavendum, Levit. 19.16. Job 5. 21. Pſal.51.4. † 139.4.12 †120.3. Prov. 4.24. † 10.18. † 11.9. † 12.13.19. †15.2. †16.27. 28. †17.20 †18.* †20.19. †21.23. †26.20. †30.11. Eccl.5.2. Sap.1.11. Eccli.5.16. †25. 2. † 28.* 1 Cor.15.33. 1 Petr. 2.1. Jacobi 1.19. † 3.5.7. † 4. 11. vide Detractio.

Lingua diſcretè moderanda, Prov.10.19. † 12.14. † 13 2.3 † 17.27. †10. 21. †21.23. Eccli 14.1. †20.5. †22. 33. †23.17. Matt.12.36. Luc.6. 45. Jac.1.19. †3.2. 1 Petr.3. 10. vide Loquenda.

Lobna occupatur, Joſ.10.29. deficit à Juda, 4 Reg.8 22. oppugnatur ab Aſſyriis, 19. 8.

Longanimitas, vide Patientia.

Loquenda ſunt vera, honeſta, & quæ audientibus prodeſſe queant, Exod. 22.28. Pſal. 14.* Prov. 13.2. †24.26. † 25.11. †29.20. Eccl. 5. 2. Eccli.7.37. Matth. 5.37. † 12. 36. Epheſ 4. 29. † 5. 3. Col. 3.8. 1 Petr. 3.10.

Loquendi tempus, & opportunitas. Prov. 15.23. †15. 11. Eccl 8.3. Eccli.11.8. †20.6. †32. 9. † 33.4. quomodò loquendum, Job 6.29. Prov.15.4. † 16.20.22. †29. 11. Eccli.4.34. †5. 16. † 6.5. Coloſſ. 4.6.

Loth liberatur ab incendio Sodomorum, Gen.19.15.17. 2 Petr.2.7. uxor ejus mutatur in ſtatuam ſalis, Gen 19.26. Sap. 10.7. Lucæ 17.32. concumbit cum duabus filiabus ſuis, Gen. 19. 31. 35.

Lotio pedum, Gen. 18.4. †19.2. †24. 32. † 43.24. Joan. 13.4.14. 1 Timoth. 5.10.

Lucas medicus, Coloſ. 4. 14. manet cum Paulo, 2. Tim.4. 11.

Lucifer cecidit è cœlo, Iſa. 14. 12.

Lux eſt Chriſtus, Iſa.9.2. † 42.6. †60.1.19. † 49. 6. Joan.1.5. †8.12. †9.5. †12.36.46. 1 Joan. 1. 5. † 2.8.

Lux ſunt Chriſtiani, Prov.4.18. Iſaiæ 62.1. Matth.5.15. Rom.2.19. Phil.2.15.

Lydia purpuraria credit in Chriſtum, Actor. 16. 14.

Lyſias dux exercitus Antiochi, 1 Mach.3. 32. pactum init cum Judæis, 6.58. capitur, & juſſu Demetrii occiditur, 7. 2.

M

MAcha filia Tholmai regis in Geſſur, mater Abſalonis, 2 Reg. 3.3.

Maacha filia Abeſſalon, mater Abiam regis Juda 3 Reg. 15.2. appellatur Michaja, 2 Paral. 13. 2.

Macedonia mittit eleemoſynas pauperibus Jeroſolymitanis, Rom. 15. 26. 2 Cor. 8.1.

Paulus vocatur in Macedoniam, Act.16.9.

Madian filius Abraham, Geneſ.25.2. Deus precipit ut cædantur Madianitæ, Num.25.16.

Madianitæ cæduntur cum ſuo rege, 31. 7. opprimunt Iſraelem, Judic.6. 1. irruit in eos Gedeon, 7.*

Magdalena, vide Maria.

Magi Pharaonis virgas ſuas vertunt in colubros, Exodi 7. 12.

Magi primitię Gentium Chriſtum adorant, Matth. 2. 11.

Magia, vide incantationes.

Malaleel naſcitur, Gen. 5. 12.

Malcho præcidit Petrus auriculam, Joan. 18. 10.

Maledictio, & Benedictio, Gen. 3. 14. 17. †8. 21. †9. 25. †24. 41. †27. 28. †48. 15. 20. †49. 7. Num. 5. 21. Deut. 11. 26. †27. 15. Joſ. 8. 34. Judic. 9. 20. 1 Reg. 17. 43. 2 Reg. 2. 5. †16. 7. 4 Reg. 2. 24. 2 Eſdr. 5. 13. Prov. 26. 2. Jer. 29. 22. †49. 13. Zach. 8. 13.

Maleficia, vide incantationes.

Malum dicens bonum, punietur, Iſa. 5. 20. Malach. 2. 17. Prov. 24. 24.

Malum declinandum, & bonum faciendum, Prov. 3. 7. Iſai. 1. 16. Ezech. 18. 21.

Malorum conſortium vitandum, Pſal. 1. * †25. 4. Prov. 1. 10. †14. 7. †24. 21. †29. 24. Eccl. 8. 18 †13. * 2 Cor. 6. 14. 2 Joan. 10. Apocal. 18. 4.

Malum non eſt reddendum pro malo, Proverb. 20. 22. †24. 29. Rom. 12. 14. 17. 1 Cor. 4. 12. 1 Theſſ. 5. 15. 1 Petr. 3. 9.

Malum pœnæ eſt à Deo, Deuter. 32. 23. 3 Reg. 9. 9. †21. 29. Iſai. 45. 7. Jer. 11. 11. †32. 42. Baruch 2. 2. Amos 3. 6. Jonæ 3. 10. Mich. 1. 12. †2. 3.

Malum culpæ ſummè averſatur Deus, tantum abeſt, ut eum auctorem habeat, Exodi 23. 7. 2 Paral. 19. 7. Judith 5. 21. Job 34. 10. Pſal 5. 5. 7. †44. 8. Prov. 15. 8. 9. Sap. 14. 9 Eccli. 14. 21. Oſee 13. 9. Rom. 9. 14. 2 Cor. 6. 15. Jac. 1. 13.

Malos rectores, & præpoſitos permittit Deus ob peccata populi, 3 Reg. 12. 24. Job 34. 30. Iſa. 29. 10. Ezech. 14. 9. Oſee 13. 11. 2 Theſſ. 2. 11. jubetque obedientiam illis præſtare, Matth. 23. 3.

Malorum etiam miniſtrorum opera utitur Deus, Matth 7. 22. Marc. 9. 38. Luc. 9. 49.

Manahem rex Iſrael, 4 Reg. 15. 14.

Manaſſes primogenitus Joſeph naſcitur, Gen. 41. 51 †48. 14.

Manaſſes impius, filius pii Ezechię rex Juda, 4 Reg. 21. 1. 2 Paral. 32. 33. †33. 1. Jer. 15. 4. ducitur vinctus in Babylonem, & per pœnitentiam convertitur ad Dominum, & exauditus recuperat regnum, 2 Paral. 33. 11. 13. relinquit poſt ſe Amon, 4 Reg. 21. 18. Matth. 1. 10. appellatur Her, Luc. 3. 28.

Manendum eſt nobis in Chriſto, Joan. 15. 4. Rom 8. 1. 1 Cor. 4. 15. †12. 13. Coloſſ. 2. 6. 1 Jo. 2. 6. 28. †3. 24. †4. 12.

Manna, Exodi 16. * Num. 11. 7. Deut. 8. 3. Joſ 5. 12. Pſal. 77. 24. Sap. 16. 20. Joan. 6. 31.

Manſuetudo, Joſ. 7. * 19. 1 Reg. 25 * 2 Reg. 16. 10. Prov. 15. 1. Eccli. 1. 29. Matth. 5. 4. †11. 29. Galat. 5. 23. †6. 2. Ephel. 4. 2. Coloſſ. 3. 12. 2 Tim. 2. 25. Tit. 3. 2.

Mardochæus defenſor, & tutor Eſther, captivus abductus in Babylonem, Eſther 2. 5. 7. à rege ſummo honore affectus, 6. 10. revertitur de captivitate in Jeruſalem, 1 Eſdr. 2. 2. 2 Eſdr. 7. 7.

Mare creatur, Gen. 1. 9. concluditur ſuis terminis, 1. 9. Job 26. 10. †28. 26. Prov. 8. 29. Jer. 5. 22. cedit filiis Iſrael, Exodi 14. 21. ſedatur verbis Chriſti, Matth. 8. 26.

Maria ſoror Aaron laudat Dominum, Exodi 15. 21. fit leproſa, Num. 12. * Deut. 24. 9. moritur. Num. 20. 1.

Maria virgo prænuntiata, Gen. 3. 15. Num. 24. 17. Pſalm. 18. 6. †44. 10 †45. 5. †84. 2. †86. 3. †131. 8. Prov. 31. 10. 29. †9. 1. Cant. 1. * 2. * 3. * 4. * 5. * 6. * Eccl. 24. * Iſaiæ 7. 14. †11. 1. †19. 1. †45. 8. Jerem. 31. 22.

Maria vocatur, & eſt Mater Domini, Luc. 1. 43. Mater Jeſu, Matth. 2. 13. Joan. 19. 25.

Mariæ perpetua virginitas ſignificatur, Exodi 3. 2. Judic. 6. 37. 38. 39. 40. Pſalm. 18. 6. Cant. 2. 2. †4. 7. †6. 9. Iſaiæ 7. 14. †11. 1. †15. 1. 2. †66. 7. Ezech. 44. 2. Dan. 2. 33. Matth. 1. 20. Lucæ 1. 35.

Maria Virgo multis docata virtutibus fide dives, Prov. 31. 18. Lucæ 1. 38. 45 Joan. 2. 5. ſpe plena, Eccli. 24. 24. Joan. 2. 5. charitate perfecta, Eccli. 24. 24 Luc. 1. 56. †2 7. Joan. 2. 3. †19. 25. caſta, vide ſuprà, Mariæ perpetua virginitas, caſtitatem vovit perpetuam, Luc. 1. 35. humilis, Lucæ 1. 38. 48. miſericors, Joan. 2. 3. prudens, Luc. 2. 19. modeſta, Luc. 2. 48. pia, Lucæ 1. 46. 47. benigna, Luc. 1. 40. fortis, Prov. 31. 10. * Joan. 19. 25. ſapiens, Prov. 31. 26. Joan. 2. 5. pauper, Matth. 2. 11. Lucæ 2. 7. 24. patiens, Matth. 2. 13. Luc. 2. 35. virtute præcellens omnes, Prov. 31. 29. Eccli. 24. 25. Lucæ 1. 28. 48.

Maria ſalutatur ab Angelo. Luc. 1. 28. viſitat Eliſabeth, & laudat Deum, Luc. 1. 39. 46. proficiſcitur cum Joſeph in Bethlehem, Luc. 2. 4. in Ægyptum, Matth. 2. 14. revertitur inde in terram Iſrael, Matth. 2. 14. invenit Chriſtum in templo, Luc. 2. 46. aſſiſtit cruci, & Apoſtolo Joanni commendatur, Joan. 19. 25. manet cum Apoſtolis, Act. 1. 14.

Maria Magdalena deflet ſua peccata, Luc. 7. 38. obtinet peccatorum remiſſionem, Luc. 7. 48. liberata à ſeptem dæmoniis, adhæret, & miniſtrat Chriſto, Luc. 8. 2. 3. ungit Dominum, Matth. 26. 6. Marc. 14. 3. Joan. 11. 2. †12. 3. adeſt Chriſto in cruce morienti, Joan. 19. 25. ſtat ad monumentum plorans, Joan. 20. 11. Chriſtus ei apparet poſt reſurrectionem, Marc. 16. 9. Joan. 20. 14. nuntiat reſurrectionem diſcipulis, Joan. 20. 18.

Mariti officium, & auctoritas in uxorem, Gen. 3. 16. Num. 5. 12. 18. †10. 7. 13. Deut. 22. 5. 13. †24. 1. Prov. 5. 18. †18. 22. †31. 10. Eccl. 9. 9. Eccli. 7. 28. †9. 1. †25. 2. 27. †26. 1. Mal. 2. 14. 16. 1 Cor. 7. * †11. 2. 10. Eph. 5. 22. Col. 3. 18. Tit. 2. 4. 1 Tim. 2. 11. 1 Pet. 3. 1.

Martha hoſpitio excipit Dominum, Luc. 10. 38. oſtendit ſuam fidem, Joan. 11. 27.

Mathan ſacerdos Baal occiditur, 4 Reg. 11. 18. 2 Paral. 23. 17.

Mathias eligitur in Apoſtolum, Actor. 1. 26.

Mathuſalem filius Henoch naſcitur, Gen. 5. 21. vivit 969. annis, & moritur, Gen. 5. 27.

Matrimonium, Gen. 1. 27. 28. †2. 21. 22. 23. 24. †3. 6. 12. 17. †4. 1. 17. †9. 1. †19. 26. †24. 3. †29. 21. Ex. 2. 1. †20. 17. Lev. 18. * †20. 10. Deut. 5. 21. †7. 3. †22. 19. †24. 1. Joſ. 23 12. Jud. 3. 6. †14. 2. 7. 15. 1 Eſdr. 9. 2. 2 Eſdr. 13. 23. Eſther 2. 17. Tob. 4. 13. †6. 17. †7. 15. 16. †8. 9 Prov. 18. 22. †19. 14. Eccli. 25. 2. Jer. 3. 1. Matth. 5. 32. †19.

32. † 19.3.7. † 22.24.30. Marci 6.18. † 10.2.6. 7.8.9. † 12.20.* Luc.1.5. † 3.19. † 16.18. † 20. 34. Joan.2.1.2. Rom.7.2.3. 1Cor.7.* Epheſ.5. 31.32. 1Tim.3.2. † 5.9. Heb.13.4. 1Pet.3.1.

Matrimonium indiſſolubile, Geneſ. 2. 24. Matth. 5.32. † 19.7. Marc. 10.11. Luc.16.18. 1Cor.7.10.

Matrimonium ſpiritale, quære Connubium.

Matrimonium cujus rei ſacramentum, Epheſ. 5. 32. confert gratiam & ſanctificationem, 1Theſſ.4.4.

Matthæus publicanus vocatur, Matth.9. 9. † 10.3. appellatur Levi filius Alphæi, Marci 2.14. Lucæ 5.27.

Mathania patruus Joachim conſtituitur rex Juda, 4Reg.24.17. appellatur Sedechias, 1Paral.3.15.

Mathathias Sacerdos oſtendit ſtudium pro tuenda religione, 1Mach.2.24. pugnat ſtrenuè, 2.41. monet filios ſuos ad obſervationem legis Dei, 2.49.65.

Medi occupant regnum Babyloniæ, Daniel 5.31.

Melchiſedech ſacerdos, & rex Salem, Gen.14.18. Pſal.109.4. Hebr.7.1.

Mendacium, Gen.3.4. † 37.19. † 39.17. Lev. 19.11. 2Reg. 1.2.7. 4Reg. 5.25. Prov.6. 19. † 12.22. Sap.1.11. Eccli.7.13. † 20.26.28. † 25. 4. Oſee 4. 2. Joan.8.44. Actor.5.4.8. Eph.4.25. Coloſſ.3.9. vide Teſtimonium.

Menelaus proditor patriæ uſurpat ſibi ſummum Sacerdotium, 2 Mach. 4.24. extremo ſupplicio afficitur, 2Mach.13.4.5.6.

Menſura, qua menſi fuerimus, remetietur nobis, Exodi 21.23. Jud.1.7. 1Reg.15. 33. 2Reg.22.25. Pſalm.17.21. Prov.22.23. Iſai. 33.1. † 65.6. † 66.4. Jerem.50.15.29. † 51.49. Ezech. 16 59. Joel 3.7. Matth. 7.2. Marc. 4. 14. Lucæ 6.38.

Menſuræ, & pondera debent eſſe juſta, Levit.18.35. Deut.25.13. Ezech.45.10. Michææ 6. 11. Amos 8.5. Prov.16.11. † 20.10.

Merari filius Levi, Num.3.17.

Meraritarum officium, 3.33. † 4.42.

Merces debetur operibus, Geneſ.4.7. † 15. 1. Pſal.118.112. Prov.11.18. Sap.5.16. † 10.17. Eccli.2.8. † 11.24. † 18.22. † 36.18. † 51.30.38. Iſaiæ 3.10. Jerem.31.16. Matth.5.12. † 6.1. † 10. 41.42. † 20.8. Marc. 9.41. Lucæ 6.35. † 10 7. Joan. 4.36. Rom. 4.4. 1Cor.3.8. 1Tim.5.18. Apoc.22.12.

Merita operum, Eccli.18.31. † 16.15. † 38. 18. vide Opera.

Merob filia Saulis, 1Reg.14.49. promittitur Davidi in uxorem, 18.17.

Meſſias, id eſt Chriſtus, & verus unctus eſt Dominus noſter Jeſus, Joan. 1.4. † 4.25. † 7. 41. † 11.27. Matth.6.64. Marc. 14.62. Luc.22. 67. Act.17.3. † 18.28. † 19.4. 1Joan.5.1.

Micha parat ephod idolo matris ſuæ, Judic. 17.5. conducit Levitam, 17.7.10. idolum, & ephod auferuntur, ſimiliter & Sacerdos abducitur, 18.13.18.20.

Micha, filius Miphiboſeth, 2Reg.9.12.

Michæas prophetat contrarium pſeudo prophetis, 3 Reg.22.13.15. 2Paral.18.14.

Michael pugnat cum diabolo, Dan.10.13. Judæ 9. Apoc.12.7.

Michol, ſive Michal filia Saulis, datur Davidi in uxorem, 1 Regum 18. 27. juxta promiſſionem regis, 17.25. conſervat Davidi vitam, demittens eum per feneſtram, 19. 12. ſubducitur ei, & datur Phalti, ſive Phaltiel, 25.44. redditur ei, 2Regum 3.14. 15. deridet ipſum ſaltantem coram Domino, 6. 16.

Militare, vide Bellum.

Miniſtrorum etiam malorum opera dignatur uti Dei bonitas, Matth.7.22. Marci 9. 38. Lucæ 9. 49. quos & jubet audiri, Matthæi 23. 3.

Miphiboſeth filius Jonathæ, 2Regum 4.4. invenit gratiam coram Davide, 9.7.* paſcit ei David, 21.7. appellatur Meribbaal, 1Paral.9.40.

Miphiboſeth filius Saulis ſuſpenditur, 2 Regum 21. 8.

Miracula operatur Deus per Sanctos, & eorum reliquias, vide Sancti; & Reliquiæ.

Miſericordia, vide Bonitas Dei: item Charitas.

Miſericordiæ opera proximo exhibenda, 1Reg.15.6. 2Par.26.9.15. Pſalm.111.5.9. Prov. 24.21.31. † 19.7.22. Eccli.4 2.29. † 35.18. Iſa.58. 7. Oſee 6.11. Mich.6.8. Zach.7.9. Matth.5.7. † 9.13. † 10.41. † 18.33. † 25.42. Marc.9.40. Luc. 6.35. † 11.33. Rom. 12.13. Galat.6.12. Col.3. 12. 1Tim.5.10. quære Eleemoſyna.

Miſſa ſacrificium olim prædictum, & prænuntiatum, Lev 6.9.10.11.12. Pſal.22.5. † 109. 4. Iſai.2.2.3. † 19.19.20. † 56.7. † 61.6. † 66.19.20. 21. Jer.31.31. † 33.16.17.18. Dan.12.11. Amos 9.11. Malach.1.10.11.

Miſſæ ſacrificium per varias figuras veteris Teſtamenti ſignificatum, Gen.14.18. † 16.6. † 22.13. Exodi 12.5.24. † 25.30. † 29.2.15. Lev.2. 1.13. † 3.12. † 4.23. † 5.7.11. † 6.15. † 9 8. † 14.4. † 16.3. † 19.21. Num.15.24. † 18.17. 1Reg.21.4. 3Regum 19.6. 4Regum 4.41. Dan.8.12. appellaturque juge ſacrificium, Dan. 11.31. † 12. 11. nec interibit offerens ſacrificium, Jeremiæ 33.18.21.

Miſſæ ſacrificium à Chriſto inſtitutum, Lucæ 22. 19. & ab ejus diſcipulis uſitatum, Actor.13.2.

Miſſæ ſacrificii mentionem facit Paulus, 1Cor.10.16. † 11.21.*

Moab filius Loth, & filiæ ejus natu majoris, Gen.19.37. contra Moabitas pugnare, Iſraeli à Deo prohibetur, Deut.2.8. factus eſt Moab ſerviens Davidi ſub tributo, 2 Reg.8. 2. deficiunt Moabitæ ab Iſrael, 4 Reg.1.1. † 3.5. irruunt latrunculi de Moab in terram Iſrael, 13.20. non admittebantur in eccleſiam, Deut. 23.3. 2 Eſdr.13.1. contra Moab prophetatur, Num.21.29. † 24.17. Pſalm 59.10. † 107.10. Iſai. 16.* † 25.10. Jer.48.1. Ezech.25.8. Amos 2.1. Sophon.2.8.

Moloch idolum, Lev.18.21. † 20.2. appellatur Melchom, 1 Paral. 20.2. Jerem. 49.1. Amos 1.15. Soph.1.5. de Moloch vide item, 3Reg.11.5.7. 4Reg.23.10.

Morbus, vide Ægrotatio.

Mors eſt pœna peccati, Gen.2.17. † 3.19. Rom.5.12.17. † 6.23. 1Cor.15.21. Epheſ.2.1. Col.2.13. 1Tim.5.6. Jac.1.15.

Mors, & certus dies mortis omni homini conſtitutus eſt, Deut.31.14. Joſ.23.14. 1Reg. 26.10. Job 14.5. Pſal.88.49. Eccl.3.3. † 8.8. † 9.5

Eccli.17.1.†41.1 Joan.7.30.†8.20 Rom.5.12. † 6.23. Hebr.9.27.

Mortis hora incertiſſima, Eccleſ.9.12. Matthæi 24.43. Lucæ 12.40. 1 Theſſ. 5.2. 2 Theſſ. 2.2. Jac.4.13.

Mors corporis, juſtis eſt quaſi ſomnus quidam & dormitio. Deut.31.16. 2 Regum 7.12. 3 Reg.2.10.†11.21.43.†14.20. Sap.3.1. Matth. 9.24. Joan.11.11. Actor.7.60.†13.36. 1 Cor. 11.29. 1 Theſſ.4.12.

Mortem noſtram ſua morte devicit Chriſtus. Iſai.25.8. Oſee 13.14. Rom.6.9. 1 Cor.15. 54. 2 Tim.1.10. Hebr.2.14. Apoc.21.4.

Mortem qui ſibi intulerint, Jud.9.54.†16. 30. 1 Reg.31.4. 2 Reg.17.23. 3 Reg.16.18. 2 Machab.10.13.†14.41. Matth.27.5. Act.1.18.

Mortuos lugere quatenus permittatur, aut prohibeatur, Lev.19.28. Deut.14.1.†34.8. 2 Reg.1.11.†3.32.†10.2.†12.16.†14.2.†19.1.† 21.10.13. Eccli.22.10.†38.16. 1 Mach.9.20.† 12.52.†13.26. Matth. .23. Luc.7.13. Joan.11. 31. Act.8.2.†9.39. 1 Theſſ.4.13.

Mortui ad vitam revocantur, 3 Reg.17.20. 4 Regum 4.32.†13.21. Matth.9.25.†27.52. Marc.5.41. Luc.7.3.†8.54. Joan.11.43. act. 9.40.†20.10.

Mortuorum ſepultura, vide Sepeliendi mortui.

Mortuorum ſuffragia, vide Purgatorium.

Moyſes naſcitur ex Levi, Exod.2.1.†6.20. Act.7.20. percutit Ægyptium, & fugit in Madian, Exod.2.15. accipit Sephoram Madianitem uxorem, Exod.2.21.

mittitur ad Pharaonem in Ægyptum, 3.10. *†5.1.†6.12.†7.*†8.*†9.*†10.* revertitur cum uxore & liberis in Ægyptum, 4.20. orat pro Pharaone, 8.12.30.†9.28.33.†10.17.

orat pro populo. 14.15.†17.4.11.†32.11. 13.31. Num.11.2.†14.13.17.†21.7. Deut.9.18. 26. accipit primò tabulas, Exod.31.18. has confringit videns populi idololatriam, Exod.32.19.

accipit iterum novas, 34.28.

in faciem ejus intueri non poterat populus Iſraeliticus, 34.30. 2 Cor.3.7.

mittit exploratores in terram Chanaan, Num.13.2. probat ſe à Deo eſſe miſſum, Num. 16.28.31. videt terram promiſſionis, & moritur, 20.12.†27.12. Deut.34.1.5. apparet in transfiguratione Chriſti. Matth.17.3. Luc.9. 30. commendatur, Eccli.45.1.

diabolus altercatur cum angelo Michaele de Moyſi corpore, Judæ 9.

Mundi corde, Pſalm.23.4.†50.12.†72.1. Matth.5.8. 1 Petr.1.22.

Munditiès interior, & exterior commendatur, Matth.23.25. Luc.11.39. 2 Cor.7.1.

Murmuratores quos imitentur, & quæ illis pœna metuenda, Exod.14.11.†15.24.†16.2.7. 8.†17.2. Num.11.1.*†12.1.9.10.†14.2.27.*† 16.2.†17.13.†20.2.†21.5.* Deut.1.27. Joſ.9. 18. Judicum 8.10. Sapient.1.11. Matth.20.11. Luc.15.2.†19.7. Joan.6.41.* Actor.6.1. 1 Cor.10.10. Judæ 16.

N

N*Aaman* militum præfectus apud regem Syriæ mundatur à lepra, 4 Reg.5.14. Lucæ 4 27.

Naas rex Ammonitarum pugnat contra Jabes, 1 Reg.11.1. moritur, 2 Reg.10.1.

Naas pater Abigail, 2 Reg.17.25.

Nabal vir iniquus, 1 Reg.25.25.26.

Naboth, quia regi Achab vineam negabat, lapidatur, 3 Reg.21.2.13.

Nabuchodonoſor potentiſſimus rex Babylonis, Jerem.27.6. invadit Ægyptum, 4 Regum 24.7. Jerem.46.2. aſcendit in Jeruſalem, 4 Reg.24.1.10.†25.1. Jerem.39.1. juxta prophetiam Jer.25.8.†32.28. erigit auream ſtatuam, Dan.3.1. habitat ſeptem annos inter feras, 4.28.30. ingens ſuperbia ejus, amplitudo dominii, & crudelitas explicatur, Iſaiæ 14.2.8.

Nabuzardan dux militiæ regis Babylonis deſtruit domum Dei, muros Jeruſalem, & populum, qui remanſerat, transfert cum omnibus vaſis templi in Babylonem, 4 Reg. 25.8. Jerem.39.9.11.†52.12.

Nachor avus Abraham, Gen.11.23.25.

Nadab, & Abiu igne conſumuntur, Lev. 10.1.†16.1. Num.3.4.†26.61.

Nadab rex Iſrael, 3 Reg.14.20. cæditur, 15.28.

Nahaſſon filius Aminadab princeps, & dux tribus Juda, Num.1.7.†2.3.†7.12.

Nahum prædicat in Ninive, Nahum 1. *†2.*†3.*

Nathan filius Davidis, 2 Reg.5.14. appellatur Mathatha, Lucæ 3.31.

Nathan propheta mittitur ad regem David, 2 Reg.7.4.†12.1.

Nathanael dux tribus Iſſachar, Num.1.8.

Nathanael videtur à Chriſto, Joan.1.47.

Chriſtus manifeſtat ſe ipſi Nathanael, 21.2.

Nechao rex Ægypti, 4 Reg.23.29. 2 Par. 35.20.†36.3.

Negotiatio, vide Emere, & Vendere.

Nehemias pincerna Artaxerxis, 2 Eſdr.1. 11. mittitur in Judæam ad ædificandum, quæ erant deſtructa, 2.9. appellatur Atherſata, 8.9.

Nemrod potens erat, & robuſtus venator, Geneſ.10.8.

Nicanor dux Lyſiæ, 1 Mach.3.38. & etiam dux exercitus Demetrii, 7.26. minatur ſe ſuccenſurum templum, 7.34. cæditur, 7.43. 2 Machab.15.28.

Nicodemus occultus diſcipulus Chriſti, Joan.3.1.†7.50.†19.39.

Ninive ædificatur ab Aſſur, Gen.10.11. pœnitentiam agit de peccatis ſuis, Jonæ 3.5.* deſolatio, & deſtructio Ninive, Nahum 1.* †2.*†3.* Soph.2.13. Tob.14.5.

ſtabit in judicio, & condemnabit obcæcatos Judæos, Matth.12.41.

Noe filius Lamech, Gen.5.30.

præco divinæ juſtitiæ, 2 Pet.2.5.

ædificat arcam, Geneſ.6.* ingreditur arcam, 7.1.7. egreditur, 8.15.

accipit ſignum fœderis, 9.8.14.

commendatur, Eccli.44.17.

Noemi uxor Elimelech, Ruth 1.2.

Novum Teſtamentum, Jer.31.31. Matth. 26.28. Marc.14.24. Lucæ 22.20. 1 Cor.11.24. Hebr.8.8.†9.15.†10.16.†13.20.

Novum cœlum, & nova terra poſt mundi innovationem, Iſaiæ 65.17.†66.22. 2 Petr.3. 13. Apoc.21.1.

Nudi veſtiendi, Iſa.58.7. Ezech.18.7. Tob. 1.17. Matth.25.26.29. vide Miſericordia.

O

OBed filius Booz ex Ruth, Ruth. 4. 17. Matth. 1. 5.

Obediendum Deo, ejuſque præceptis, & quæ obedientibus ſit conſtituta merces, Gen. 12. 4. † 17. 9. 23. † 22.* † 26. 5. Exod. 1. 17. † 15. 26. † 19. 5. † 20. 6. † 23. 22. 25. Levit. 20. 22. † 26. 3. 11. Deut. 4. 40 † 7.* † 11.* † 13. 4. † 17. 15. † 18. 15. † 24. 8. † 27. 10. † 28. 1. 13. Joſ. 22. 1. 1 Reg. 12. 14. † 15. 22. 4 Reg. 10. 30. 2 Paral. 7. 17. Prov. 1. 8. 33. † 15. 31. Iſa. 1. 19. † 48. 18. † 55. 2. Jerem. 7. 23. † 11. 4. † 17. 24. † 35.* Dan. 3. 16. Eccli. 35. 7. 2 Mach. 7. 30. Matt. 4. 19. † 7. 24. † 8. 21. † 15. 3. † 17. 5. † 25. 3. Luc. 5. 4. † 10. 16. Joan. 2. 7. Actor. 4. 19. † 5. 32. Rom. 16. 19. Phil. 2. 8. 12. 1 Theſſ. 4. 3. † 5. 18. 1 Petr. 1. 22. Jacob. 1. 22.

Obedientia inferiorum erga ſuperiores, vide Subditorum officium.

Oblatio omnis debet eſſe ſine vitio aut macula, Levit. 1. 3. † 3. 1. † 22. 19 Num. 28. 3. 31. Deut. 15. 21. Eccl. 35. 14. Ezech. 43. 23. Malach. 1. 8. 14.

Oblationes Deo gratæ cœlitus accenduntur, Gen. 4. 4. † 8. 20. † 15. 17. Lev. 9. 24 Jud. 6. 21. † 13. 19. 3 Reg. 18. 38. 1 Par. 21. 26. 2 Paral. 7. 1. Mach. 1. 22. † 2. 10.

Oblationes quotidianæ, Exod. 29. 38. Num. 28. 3. 1 Eſdr. 3. 2.

Oblationes propriorum filiorum, Lev. 18. 21. † 20. 2. Deut. 12. 31. † 18. 10. Jud. 11. 39. 4 Regum 3. 27. † 16. 3. † 17. 17. † 21. 6. 2 Paral. 28. 3. Pſalm. 105. 37. Iſa. 57. 5. Jer. 7. 31. † 19. 5. Ezech. 16. 20. 36. † 20. 31. † 23. 37.

Oblationum convivia cum gaudio celebrabantur, Gen. 31. 46. Exod. 18. 12. † 32. 6. Num. 25. 2. Deut. 12.* † 27. 7. 1 Reg. 1. 4. † 9. 12.* † 16. 5. 2 Reg. 15. 12. 3 Regum 1. 9. † 3. 15. 2 Par. 29. 31.

Oblationes impiorum, Gen. 4. 3. 1 Reg. 15. 21. Pſalm. 39. 7. † 49. 7. † 50. 18. Prov. 15. 8. † 21. 27. Eccli. 35. 15. Iſa. 1. 10. † 43. 23. † 61. 8. † 66. 3. Jer. 6. 20. † 7. 20 † 14. 12. Oſee 5. 6. † 8. 13. † 9. 4. Amos 5. 22. Mich. 6. 7. Malach. 1. 7. 13. Matth. 9. 13. † 22. 7. Marc. 12. 33. Heb. 10. 5.

Occidere, vide Homicidium.

Ochozias filius Joram rex Juda, 4 Reg. 8. 24. fugit in Mageddo à facie Jehu, & cæditur, 9. 27. habet ſibi ſucceſſorem Joas regem, 1 Par. 3. 11.

Oculus ſimplex & rectus, Eccli. 35. 12. Matth. 6. 22. Luc. 11. 34.

Oculus nequam, Gen. 6. 2. Prov. 6. 13. Eccleſ. 4. 8. Eccli. 14. 8. † 31. 14. Matth. 6. 22. Marc. 7. 22. Lucæ 11. 34. 1 Joan. 2. 16.

Oculorum cuſtodia quantopere ſit neceſſaria ad vitandum peccata, Geneſ. 3. 6. † 6. 2. † 34. 2. † 38. 15. † 39. 7. 2 Reg. 11. 2.* † 13. 1. Prov. 23. 26. 33. Eccli. 9. 5. 7. 8. 9. 11.* † 25. 28.* † 41. 25. † 42. 12. Judith 10. 17. 18.* † 12. 16. Dan. 13. 8.* Matth. 5. 28. 2 Petr. 2. 14.

Oculus mentis vel intellectus, Num. 24. 3. Deut. 29. 4. Iſai. 6. 9. Luc. 24. 29. Actor. 26. 18. Epheſ. 1. 18.

Odium, vide Invidia.

Odio habenda malitia, Pſalm. 96. 10. † 138. 21. Amos 5. 15. † 6. 8. Rom. 12. 9.

Offerre pro defunctis, 2. Mach. 12. 13.

Officium ſubditorum, vide infra Subditorũ.

Og rex Baſan cæditur, Num. 21. 33. Deut. 3. 2. † 29. 7. † 31. 4. Pſalm. 135. 20.

Oneſiphoro optat Paulus miſericordiam, 2 Tim. 1. 16.

Onias ſummus ſacerdos offert pro Heliodoro, 2 Mach. 3. 32. cæditur, 4. 34.

Operum merita, & retributio, ſeu merces, Pſalm. 118. 112. Prov. 11. 18. Eccli. 36. 18. Iſai. 3. 10. Matth. 5. 12. † 10. 42. † 16. 27. † 25. 34. Rom. 2. 6. 1 Cor. 15. 28. 2 Cor. 5. 10. 2 Tim. 4. 8. Hebr. 6. 10. † 10. 35. † 11. 26. Jac. 2. 24. Apoc. 20. 7. 8. † 22. 12.

Opera mala Deo diſplicent, & pœnam merentur, Gen. 3. 11. † 4. 7. † 6. 3. 5. 6. 7. † 7. 4. † 9. 6. † 11. 4.* † 17. 14. † 19. 20. † 19. 11. 24. 26. † 2[illegible] † 42. 21. † 44. 16. Exod. 3. 9. † 7.* 8.* 9.* 10.* 11.* 12.* 14.* 20.* 21.* 22.* † 31. 13. † 32. 9. 27. 28. 33. Lev. 10. 12. & deinceps per omnes ſacræ Scripturæ libros.

Opera bona Deo grata ſunt, & præmium merentur, Gen. 4. 4. 7. † 5. 24. † 6. 8. 9. † 8. 20. 21. † 20. 7. † 22. 16.* † 26. 4. 5. † 29. 32. Exod. 1. 20. † 20.* † 23. 21. 25. Lev. 11. 43. 44. 46. & ſic deinceps per totam Scripturam.

Operari bene propter mercedem & retributionem licitum eſt, Pſal. 118. 112. Matth. 5. 12. 2 Timot. 4. 8. Hebr. 11. 26.

Non in quolibet Opere homo peccat, 2 Pet. 1. 10. 1 Joan. 3. 6. 9. † 5. 18.

Operum bonorum commemoratio, 4 Reg. 20. 3. Job 6. 2. 3. Pſalm. 17. 21. 22. 25. † 131. 1. Iſaiæ 38. 3.

Opera bona quæ ſint, vide Bona opera.

Opera à nobis proximo exhibita tamquam ſibi facta reputat Deus. ſive bona ſint, ſive mala, Iſaiæ 37. 23. Jer. 10. 19. Zach. 2. 8. Matth. 25. 40. Act. 9. 5. 1 Cor. 8. 12.

Opiniones, & cogitationes hominũ frequenter ſunt erroneæ, Lev. 10. 1. Num. 15. 39. Deut. 12. 8. † 29. 19. 1 Reg. 15. 9. 2 Reg. 6. 6. Prov. 12. 15. † 14. 12. † 21. 2. Iſaiæ 5. 21. † 7. 12. † 14. 13. † 55. 8. Matth. 3. 14. † 16. 22. Mar. 8. 32. Jo. 12. 4. † 13. 8.

Orare in nomine Jeſu, Joan. 14. 13. † 15. 16. † 16. 23. 26. 1 Joan. 5. 14.

Orare quemadmodum oporteat, frequenter ignoramus, Matth. 20. 20. Marc. 10. 35. Rom. 8. 26. Jac. 4. 3.

Orare noctes & dies, Pſal. 118. 62. Luc. 18. 1. 1 Theſſ. 3. 10. 1 Tim. 5. 5. 2 Tim. 1. 3.

Orare ſine intermiſſione, Matth. 7. 7. Lucæ 11. 9 † 18. 1. Actor. 10. 2. Epheſ. 6. 18. Col. 4. 2. 1 Theſſ. 5. 17.

Orare ut fidei prædicatio ſucceſſus habeat felices, Epheſ. 6. 19. Col. 4. 3. 2 Theſſ. 3. 1.

Orare alium pro alio, Jerem. 42. 2. 20. Baruch 1. 13. 2 Mach. 1. 6. Epheſ. 6. 18. Coloſſ. 4. 2. 1 Theſſ. 5. 25. 2 Theſſ. 3. 1. 1 Tim. 2. 1. Jac. 5. 16.

Orare pro inimicis, Num. 16. 22. 46. 2 Machab. 3. 33. Matth. 5. 44. Luc. 6. 28. † 23. 34. Act. 7. 60.

Orare Sanctos cum Chriſto regnantes, vide Sanctos.

Orare pro defunctis, vide Purgatorium.

Oratio quomodò, quando, cui, & ubi fieri debeat, & quid petendum, Num. 11. 16. 24. Deut. 4. 7. Judic. 10. 10. 15. 1 Regum 1. 11. 2 Reg. 22. 2. 7. 3 Reg. 3. 7. Iſaiæ 65. 24. Amos 7. 2. Eccli. 35. 26. Tob. 3. 11.* Judith 4. 11. Matth. 6. 5. 9. † 7. 7. † 18. 19. † 20. 20. † 21. 22. † 26. 38. Marc. 11. 24. † 13. 33. Lucæ 11. 2. 9. † 18. 1. † 22. 40. Joan. 4. 23. † 9. 31. † 14. 13. † 15. 7. † 16. 23. Actorum 1. 14. † 2. 42. † 4.

24.31.† 10.2.† 1.33. Rom.8.26.† 12.12. 1 Cor. 14.13. Epheſ.6.18. Coloſſ.4.2. 1 Theſſal.5.17. 1 Tim.2.1. Hebr.13.18. 1 Petr.3.12. Joan.5.4. Jac.1.6.† 4.3.† 5.13. Apoc.19.10.† 22.9.

Orationes, quæ fiunt quemadmodum oportet, exaudit Deus, Geneſ. 16.11.† 21.17. Exodi 2.24.† 3.7.† 6.5.† 22.23.17. Deuter.4.7.† 15.9. 1 Reg.7.9.10.† 9.16.† 12.18. 2 Reg.22.4.7. 3 Reg.13.6.† 17.22.† 18.36. 4 Reg.14.5.† 20.5. 2 Paral. 32.22.† 33.14. 4 Eſdr. 15.8. Judith 4.8.12. Tob. 3.24. Pſalm. 3.5.† 4.4.† 9.13.† 17.7.† 21.25.† 33.7.† 49.15.† 54.17.† 117.5.† 119.1.† 144.19. Prov.15.29. Eccli.4.9.† 21.6.† 36.24.26.† 48.22. Iſaiæ 30.19.† 37.1 . † 55.7. Jerem.29.12. Thren.3.56. Dan.13.44. Jonæ 2.3. Zachar. 13.9. 2 Mach.3.22. Joan.9 31. Actor.10.4.

Orationes quorumdam quare non exaudiat Deus, Deut. 1.45.† 31.18. Jud.10.1. 1 Reg.8.18. Pſalm.17.42. Prov. 1.28.† 15.29.† 21.12.† 28.9. Eccli.34.29.31. Iſa.1.15 Jer.7.16.† 11.11.14.† 14.12.† 15.1. Ezech 8.18.† 14.16.20. Mich.3.4. Zach.7.13. 4 Eſdr.1.26. 2 Machab. 9.13. Joan.9.31. Hebr.12.17. Jac.4.3.

Orationum Sanctorum exempla, Gen. 32.9. Exodi 32.11.13. Numer. 14.19. Deut. 9.26. 3 Reg.8.15.* 4 Reg.20.3. 2 Paral.6.16.* † 14.11.† 20.6.12. 1 Eſdr.9.6.* 2 Eſdræ 1.* Sap.9.* Eccli.23.2.† 36.1.18.† 51.* Bar.1.17.21.† 2.6.* † 3.1.9. Tob.3.1.12.† 8.7.† 13.1. Judith 9.2.† 16.* Eſth.14.3. Iſa.38.2.† 37.16.† 64.* Jer. 10.24.† 17.13.14.† 18.19.† 32.16. Thren. 5.* Dan 9.6.† 13.42. Jonæ 2.* Habac.3.* 3 Eſdr. 8.74. 4 Eſdr.3.*† 6.38.* 1 Mach.7.37. 2 Mach. 6.10. Act.4.24.

Ordinis ſacramentum, Joan.20.22. 1 Tim. 4.14.† 5.22. 2 Tim.1.6. Titum 1.5.

Oreb, & Zeb interficiuntur, Jud.7.25.

Oſculum pudicum pacis, & charitatis ſymbolum, Geneſ. 29.13.† 45.15.† 48.10. Exodi 4.27. Lucæ 15.20. Actor. 20.37. Rom. 16.15. 1 Cor. 16.20. 2 Cor. 13.12. 1 Theſſal. 5.26. 1 Petr.5.14.

Otium, vide Acedia.

Ozias ſacerdos recipit Achior in domum ſuam, Judith 6.19.

Præſcribit Domini miſerationi tempus quinque dierum, 7.23.

Ozias vide Uſia.

P

P*Actum* cum quibus non ſit ineundum, Exodi 23.32.† 34.15. Deuter.7.3.† 20.13. 3 Reg.20.36.42.

Pactum contra Dei voluntatem cum infidelibus initum, punitur, Jud. 24.27.† 3 5. 3 Reg.20.31.41. 2 Paral.19.2.

Pactum init Deus cum populo, Gen.17.2.7. Exodi 19 5. Deut.5.2. Jer.31.31.33.

Pactum init populus cum Deo, Joſue 24.25. 4 Reg.23.3. 2 Paral.15.12.† 23.16. 1 Eſdræ 10.29.

Parentum officium, Gen.18.19.† 21.19.† 24.2.† 25.6.† 34.4.29.† 49.* Exodi 10.2.† 12.26.† 13.13.14.† 21.10. Levit.9.29. Num.30.6. Deuter.4.9.† 6.7.20.† 11.19.† 21.19.† 22.15.19.† 32.46. Joſ.4.21. 1 Reg.2.23.† 3.13. 3 Regum 2.1. Job 1.5. Pſalm. 77.3. Prov.1.8.† 4.1.† 5.7.† 11.29.† 13.24.† 19.18.† 0.7.† 22.6.15.† 23.13.† 29.17. Eccli.4.23.† 7.25.† 8.11.† 17.1.† 25.10.† 26.13.† 30.1.11.† 33.32.† 42.5. Tobiæ 1.10.† 4.*† 10.13.† 14.5.11. 1 Mach.2.49.64. 2 Mach.6.24.28.† 7.20.21.27. Dan.13.3. Matth.10.37. Epheſ.6.4. Col.3.21. 2 Tim.3.15. Tit.2.4.

Paſcha feſti inſtitutio, & celebratio, Exodi 12.*† 13.6.† 23.15.† 34.18. Lev. 23.5. Num.9.2.11.† 28.17. Deuter.16.1.5. Joſ.5.10. 4 Reg.23.21. 2 Par.30.1.15.† 35.1. 1 Eſdr.6.19. 3 Eſdr. 1.10.† 7.10. Ezech. 45.21. Matth. 26.19. Marc.14.12. Luc.22.7.

Paſtores, præceptores, & alii præfecti: qua debeant eſſe ſolicitudine, & cura in eos, quos ſuæ fidei commiſſos habent, Prov. 27.23.24. Sap. 6.23.26. Ezech. 34.4.* Matth. 18.12.† 24 45. Luc.15.4. Joan.10.11.*† 13.1.*† 17.9.11.*† 18.8. Actor.20.22.28.31. Rom.9.2.3.† 12.7.8. 1 Cor.4.14. 2 Cor.11.28.29. Galat 3.15.

Patiens, & longanimis eſt Deus, Gen.6.3. Exodi 34.6. Num.14.18. Pſalm.85.15 † 102.8.† 144.8. Eccleſ.8.12. Iſa.30.18. Joel.2.13. Jonæ 4.2. Nahum 1.3. Sap.11.24.† 15.1. Matth.18.27. Rom.2.4. 1 Tim.1.16. 2 Pet.4.9.

Patientia, & longanimitas fidelium in omni genere afflictionum, Geneſ. 12.4.6. 2 Reg. 16.10. Job 1.20.† 2.9.† 7.2. Prov. 3.11.† 14.29.† 15.1.† 16.32.† 25.15. Eccli. 1.29.† 2.4. 4 Eſdr. 10.15. Tob. 2.8. 2 Machab. 6.20.† 7.* Matth. 5.39. Rom. 5.3.† 12.12.† 15.4. 2 Corinth. 6.4. Galat.5.22. Epheſ.4.2. 1 Theſſ. 5.14. 2 Theſſ.1.4.7. 1 Timoth.6.11. 2 Tim. 2.3.12. 1 Petr. 1.6.† 2.19.† 3.14.17.† 4.1. 2 Petr. 1.6. Hebr. 10.36.† 11.25.† 12.1. Jacobi 5.7.

Impatientia & ejus punitio, Exod. 14.11.† 15.24.† 16.2.7.† 17.2. Num.11.1.10.† 14.1.28.† 21.6. Job 3.1. Eccli.2.16.

Pauperes, vide Eleemoſyna.

Paulus Judæus ex tribu Benjamin, Rom. 11.1. Phil. 3.5. natus & educatus Tharſi, Act.22.3. perſequitur Chriſtianos, 9.1. Galat. 1.13. 1 Tim.1.13. converſio ejus ſingularis, Actor.9.*

Paulus doctor gentium, Rom. 11.13.† 15.16. Galat. 2.2.8. 1 Timoth. 2.7. 2 Tim. 1.11. prædicat Antiochiæ, Actor.13.16.* Iconii, 14.1. Lyſtris, 14.6.7. Theſſalonicæ, 17.1. Beroeæ, 17.10. Athenis, 17.22.18. 1 Cor.8.1.

vocatur in Macedoniam, Actor. 16.9. capitur, 21.27. deducitur Cæſaream, 23.23.30. vehitur Romam, 27.* 28.* ſiſtitur Neroni, 2 Tim.4.22.

Paulus nemini voluit eſſe oneri, Actor.20.33. 2 Corinth. 11.9.12.† 12.13. 1 Theſſ. 2.9. 2 Theſſ.3.8. vocabatur olim Saulus, Actor.7.59.† 9.1.† 13.1.

Pax quædam temporalis, quædam æterna, Geneſ. 13.6.8.† 26.22.† 45.24. Levit. 26.6. Num.6.27. Jerem.29.7. Eccli.25.2.† 28.15.19. Matth. 5.9. Marc. 9.50. Lucæ 14.32. Actor.9.31. Rom.12.18. 1 Cor.14.33. Epheſ.4.3. 2 Tim. 2.22. 1 Petr.3.11. Hebr.12.14. Jacob.3.18. Apocal.6.4.

Pax interna qualis eſt inter Deum, & ejus amicos, Iſa.2.4.† 9.6.† 11 6.7.† 66.12. Oſee 2.14.20. Mich.4.3. Zach.9.10 Luc.2.14.† 24.36. Joan.14.27.† 16.33.† 20.19. Act.10.36. Rom. 5.1. Epheſ.2.14. Phil 4.7.

Pacem & miſericordiam promittunt mendaces prophetæ, Jerem.6.14.†8.8.12.†14.13.† 23.16. Ezech. 13.10.16. Mich. 3.5. 1 Theſſ. 5.3.

Peccati origo, Geneſ.2.17. † 3.6. Rom.5. 12. 1Cor.15.21.

Peccatum originale, Job 14.4.†15.14.Pſal. 50.7. Rom.3.9.23.†5.12. * effectus ejus, Gen. 8.21. Eccli. 17.30. Rom.5.12.17.†6.23.† 7.8. 11. 13. 17.* Galat. 5.17. Epheſ. 2. 3. tollitur ejus reatus per Chriſtum, Joan. 1. 29. Rom. 3.23.24. † 5.9.15.17.18.19.†6.3. † 7.24. † 8. 1.2.Gal.3.22.Epheſ.2.5.

Peccatum ſolus Deus propria auctoritate remittere poteſt, Exodi 34.7.Pſal 18.13.†31. 5.†102.12. Iſai.43.25.†44.22.† 53.*Jerem.31. 34.† 33.8. Mich.7.18. Matth. 9.2. Marc. 2.5. Lucæ 5.20.†7.48.

Peccatum Sacerdos remittit auctoritate divina, Matth.18.18.Joan.20.23.

Peccatum remittitur per Chriſtum, Iſai. 53.* Dan.9.24. Matth.1.21.† 9.2.† 11.28.†20. 28.† 26.27. Marc.2.5. Luc.24.46. Joan. 1.29. Actor.2.38.† 4.12.† 10.35.43.† 13.38. Rom.4. 25.†5.9. 1 Cor.6.11.†15.3. 2 Cor.5.21.Galat. 1.4.Coloſſ.1.14 Epheſ.1.7.†5.25. 1 Tim.1.15. Tit. 2. 14. 1 Petr. 1. 18. † 2.14. † 3.18. † 4.1. Hebr.1.3.† 9.12.14. 1 Joan.1.7.† 2.12.† 3.5. Apoc.1.5.

Peccatum in Spiritum ſanctum, Matth.12. 31. Marc.3.28. Luc.11.15.†12.10. Hebr.6.6.† 10.26.1. Joan.5.16.

Peccatum vindictam clamans, Gen. 4.10. †18.20. Exodi 22.23.27. Eccli.35.18. Jacobi 5.4.

Peccanti in nos fratri condonandum, vide Remittendum.

propter Peccatum unjus aut paucorum puniuntur multi, Gen.3.*Num.16.20.Joſ.7. * Jud.19.25. 2Reg.24.*

Peccatum contra naturam, Gen.19.*Jud. 19.22. * Levit.20.13. Rom. 1.27. 1 Cor.6.10. 1 Tim.1.10.

Peccatum ex ignorantia, Levit.4.2.† 5.15. Num.15.17.Luc.23.34.Joan.9.41.†15.24.Act. 3.17. 1Tim.1.13.

Peccatum ex malitia & data opera, Nu.15. 30. Eccli.10.14. Matt.28.13. Joan. 11.49. Act. 4.18.Hebr.6.5.† 10.26.

Peccatorum confeſſio, vide ſuprà, Confeſſio.

Peccatum non ſolùm non imputatur, ſed etiam verè remittitur, & anima abluitur ac mundatur, Pſalm.50.12.Actor.2.38. 1 Cor.6. 11. 2Pet.1.9.1.Joan.1.9.

Peculium Dei ejus populus, Exodi 19. 5. Deut. 7.6. † 14. 2. Joan. 1. 11. Epheſ. 1. 14. 1 Pet.2.9.

Pedum lotio, vide ſuprà, Lotio.

Peregrinis benefaciendum eſt, Gen. 18.2. Exodi 22.21.† 23.9. Lev.19.33.† 23.22. Num. 15,15. Deut.10.18.† 14.21.†24.14.17.†26.11. Ezech.22.29.†47.21.Zach.7.10.

Peregrini ſumus, & advenæ in hac vita, Geneſ.15.13.† 23.4.† 47.9. 1Par.29.15.Pſalm. 38.13.† 118.19. 2Cor.5.8. Phil.3.20.Hebr.11. 13. 1Pet.2.11.

Peregrinationes pietatis gratia ſuſceptę ſunt utiles, 3 Reg.8.41. 4Reg.5.17.

Perjurii, & falſi crimen, Exodi 8.8.15.28. Levit.4.5. 1Reg.19.6.* 3Reg.8.31.Jerem.7.9. Zach.5.3.Malach.3.5. 1 Mach.6.62.†7.15.18. †11.53.†13.16.15. 2 Mach 4.34.†12.3.Matth. 26.72. 1Tim.1.10.

Perſæ invadunt Babylonem, Dan. 5. 28. juxta prophetiam Iſaiæ, 21.9. Jer. 51.8.11. 41.55.

Perſeverantia, Geneſ. 19. 15. 16. Job 2. 3. Prov.3.31.†23.17.Ezech.18.24.†33.23. Eccli. 2.2.† 11.11.† 35.9. Matth.10.22.† 15.22.† 24. 13.Luc.9.54. Joan.6.62. Act.2.42.† 11.23.†13. 43.† 14.21. Hebr.3.* 2Pet.2.20. 1 Joan 2.24. Apoc.2.16.

Perſecutio, vide Crux.

Perſonarum acceptio illicita, nec Deus perſonam reſpicit, Lev. 19.15. Deut.1.17.† 10. 17.† 17.2. 1 Reg.16.7. 2 Paral.19.7. Sap.6.8. Job 34.19 Prov.18.5. † 24.23. † 28.21. Eccli. 35.15.16. Iſaiæ 11 3. Malac.2.9. Matth.22.16. Marc.12.14. Lucæ 20 21. A.:.10.34. Rom.2.11. Gal.2.6. Epheſ.6.9. Col.3.25. 1 Petri 1.17. Jac. 2.9.

Petere, vide Orare.

Petrus à Chriſto vocatur, Matth.4.18. confitetur Chriſtum, 16.16. appellatur Simon, 4.18. † 10. 2. Joan.10.2. appellatur Cephas, Joan.1.42. 1Cor.1.12.†3.22. † 9.5. Galat.2.9. appellatur Simon Bar-Jona, & Simon Joannis, Matth. 16. 17. Joan. 21. 15. negat Chriſtum, & de negatione facta pœnitentiam agit, Matth. 26. 69.70. 72. 75. prædicat, & loquitur, Actor. 1. 16. † 2.* † 3.12. * †4.1.† 10.:4. ſanat claudum, 3.4. conjicitur in carcerem, 12.3.

Petrus primus Apoſtolorum, Matth. 10.2. †6.18.†16.24.*Luc.22. Joan.21.17.*

Phacee filius Romeliæ, poſtquam occidit Phacejam, fit rex Iſrael, 4 Reg.15.25.27. pugnat contra Jeruſalem, Iſaiæ 7. 1. occidit de Juda centum viginti millia virorum uno die, 2 Par.28.6.

Phaceja filius Manahem fit rex Iſrael, 4 Reg.15.22.23.

Phanuel turris ſubvertitur à Gedeone, occiſis habitatoribus civitatis, Jud. 8. 8. 13. 17.

Pharao affligitur propter Saram uxorem Abraham, Gen.12.17.

Pharao ſomnia videt, Gen.41. 1. quæ ei à Joſeph explicantur, 41.25.

Pharao Iſraelem opprimit ſervitute, Exod. 1. 8.* ſubmergitur cum omni ſuo exercitu, 14.24.28.

Pharaonis filiam accipit Salomon in uxorem, 3Reg.3.1.

Pharao Nechao capit regem Joachaz, 4 Reg.23.34.

Phariſæus invitat Chriſtum, Lucæ 7. 36.

Phariſæus & Publicanus orant ſimul in templo, Lucæ 18.10.

Phariſæi graviter increpantur, Matth.3.7. †7.1.†16.4.†23.* Joan.8.44. Actor.7.51.†23. 3.Phil.3.2.

Phaſſur percutit Jeremiam prophetam, Jer.20.2.

Phegiel dux tribus Aſſer, Num.1.13.

Phigellus, & Hermogenes avertuntur à Paulo, 2Tim.1.15.

Philippus vocatur à Chriſto, Joan.1.43.re-

cenſe-

Digitized by Google

cenſetur inter Apoſtolos, Matth.10.3. cupit videre Patrem, Joan.4.8.

Philippus diaconus eligitur, Act.6.5. prædicat in Samaria, Act. 8. 5. baptizat Æthiopem eunuchum, Act.8.37. ſuſcipit Paulum, & ſocios ejus hoſpitio, Act.21.8.

Philiſthæi perſequuntur Iſraelem, Jud. 3. 1.†10.7.†15.9. 1 Reg. 4.*†5.*†13.5.† 17.*† 23.1. † 28. 1. † 29. 1. † 31. 1. 2 Reg. 5.17. 22.† 21.15.18.

Philiſthæi cæduntur, Jud.3.31. 1Reg.7.11. †13.3.†14.*†17.50.†18.27.†19.8.†23.5.2Reg. 5.24.†8.1. 4Reg.18.8.

contra Philiſthæos, vide Iſai.14.29.Jerem. 47.1.4.Ezech.25.15.Amos 1.6.Soph.2.5.Zach. 9. 6.

Phinees filius Eleazari, Exod. 6.25. Jud. 20.28. placat Deum zelo ſuo, Num.25.7. 12. Pſalm. 105. 30. mittitur in terram Galaad, Joſ.22.13.

Phinees filius Heli, 1 Reg. 1. 3. periit propter ſua peccata, 4.11.

Phul rex Aſſyriorum copias adducit contra Jeruſalem, 4 Reg.15.19.

Pietas, vide Bona opera.

Pignus ſalutis noſtræ eſt Spiritus ſanctus, Rom.8.16. 2 Corinth. 1.22. † 5.5. Epheſ.1.13. †4.30.

Pigritia, vide Acedia.

Pilatus,& Herodes fiunt amici, Luc.23.12.

Pilatus Chriſtum innocentem morti addicit, Matth.27.26.Joan.19.16.

Plaga Dei,ſeu vindicta, Exod.7.*8.*9.*14.* 4Reg.8.28. 2Par.6.28.Pſalm.77.44.†104.27. Jer.15.2.

Pœna peccati non ſtatim univerſa remittitur remiſſa culpa, Num.14.20,22.23.2Reg. 12.13.14.*†24.*1 Par.21.*

Pœnitentia, & ſatisfactio pro peccatis, Pſalm.6.7.Matth.3.8.Luc.3.8.Act.2.38. †8.22. 2 Cor 7.10.

Pœnitentia prædicatur, Jer.7.3.Matth.3.2. † 4.17.Luc.3.3.8. † 13.3.†24.47. Act.2.38.†3. 19.†8.21.†17.30.†20.22.†26.20.

Pœnitentiæ veræ, & non fictæ promiſſa eſt venia, Deut.4.29.†30.2. 1Regum 7.3. 2Par.7. 14.†20.6.†34.26.Job 22.23.Prov.28.13.Pſ.31. 5.Eccl.17.23.Iſai.1.16.†30.18.†45.22.†55.7.† 59.20.Jerem.3.10.17.†18.8.†29.12.†31.18.20 Ezech.18.21,27.†33.14.Oſee 14.2. Joel.2.12. Jon.3.8.Zach.1.4.Malach.3.7.Luc.15.18.Act. 3.19.†26.18.20.

Pœnitentia agenda eſt, dum ſani ſumus, Eccli.17.24.†18.25.

Pœnitentiæ veræ exempla, Judic.10.15. 2 Reg.12.13.†24.10.17. 2 Paralip.12.6.†33.12. Jonæ 3.*Judith 4.8. Matthæi 26.75.Luc.7.37. 44.†15.18.†18.13.†19.8. † 22.62.†23.41. Act. 2.37.

Pœnitentiæ falſæ exẽpla, Gen.4.13.†27.38. Exod. 8.8.†9.27. †10.16. Joſ.7.20. Judic.1.7. 1Reg.15.24.30.† 24.19. 3 Reg.13.6.† 21.27. Sapient.5.3. 1 Machab.6.12. 2 Machab.9.12. Matth.27.4. Actor.8.13.23.Heb.12.17.

Prædicatores, vide Concionatores.

Præfecti, vide Superiores, & Paſtores.

Precari, vide Orare.

Primitiæ fructuum debentur Deo, ejuſque Sacerdotibus, Exodi 23. 19. † 34. 26. Levit. 23. 10. Num. 18. 13. Deut. 18.4. † 26. 2. 10. 2 Paral. 31.5. 2 Eſdr. 10.35. 37. Proverb. 3.9. Tob.1.7.

Primogenita omnia Ægyptiorum moriuntur, Exodi 12.29. Pſalm.77.51. † 134.8.† 135.10.

Primogenitum omne Deo conſecratur, Exodi 13.2.†22.29.†34.20. Levit.27.26, Num. 3.13.†8.17. Deut.15.19. 1 Reg.1.24. Luc.2.23.

Primogenitorum jura, privilegia, & prærogativæ, Geneſ.25.31.† 49.3. Deuter.21.15. 2Par.21.3.

Primogeniti aliquando à Deo rejiciuntur, Gen.48.17.†49.4.Rom.9.13.

Proditio & ejus punitio, Gen. 37.27. Judic.1.24.1Reg.23.19.Iſa.22.15. 2Machab.3.4. †4.1.†10.20.†13.21.Matth.26.14.47.

Promiſſio, vide Votum.

Promiſſiones Dei cũ conditione fiũt, Deut. 19.8.†28.*†31.4.Lev.26.*1Reg.2,30.Ezec.18. *†33.15.19. Marc.16,16. Joan.3.16.36.†6.47. †8.21.† 13.17.† 15.7.14. Rom.8.17. Col.1.23. Hebr.3.14. 2Petr.1.4. Apoc.2.*†3.*†21.7.

Propheta, vide Concionatores.

Providentia, vide Dei gubernatio, & providentia.

Pſeudoprophetæ,& eorum punitio, & quòd non ſint audiendi, Deut.13.1.†18.20.3Reg.13. 11.† 18.40.† 22.6.10. 4Reg.10.19. Prov.28.10. Iſa.3.11.†28.7.†56.10. Jer.14.13.15.†23.*†27. 9.†28.*†29.8.21.25.Ezec.13.*†14.9.†22.25.† 34.2.8.18.Amos 7,10.Mic.3.5.Zac.13.2.Matt. 7.15.†24.11.Luc.12.1. Act.20.29. 1Cor.15.12. Phil.3.2.Coloſſ.2.8. 1 Tim.4.1. 2 Tim.1,17. † 3.1. 2Petr.2.* 1Joan.4. 1Jud.4.8.*

Pſeudoprophetæ habentur, qui currunt, antequàm per ordinariam poteſtatem mittantur, Jerem.14.14.† 23,32.† 27.15,Ezech. 13.6.

Ptolemæus oppugnatur ab Antiocho, 1Mach. 1.19. iniit amicitiam cum Alexandro filio Antiochi, 10. 51. pugnat cum Alexandro, & moritur, 11.1.18.

Ptolemæus Macer veneno vitam ſuam finivit, 2Mach.10.12,13.

Publius ſuſcipit hoſpitio Paulum, Act. 28.8.

Purgatorium, ideſt locum ubi ſunt animæ, quæ vivorum precibus, & operibus juvari poſſunt, & purgantur, eſſe confirmatur, 2 Mach.12.43.46.*Matth.5.25.†12.32. 1Cor. 3.16. Philip. 2. 10. 2 Tim. 1. 18. 1 Joan. 5.16. Apoc.5.3.13.

Q

QUadrageſimalis jejunii exempla, Moyſes, Exod.24.18.†34.28. Deuter.9.9.18. Elias, 3 Reg.19.8. Chriſtus, Matth.4.2. Vide jejunium.

Quæſtiones inutiles,quæ ſunt vitandæ,Gen. 3.1.6.Prov.25.27.Eccleſ.7.11.Eccl.3.21.Matt. 24.3.Joan.6.52.†21.21.Actor.1.6. 1Tim.1.4.† 6.3. 2Tim.2.16. Tit.3.9.

Quieſcendum à peccatis, Rom.6.6.*Galat. 2. 18.

Quies continget populo Dei, Hebr.4.9.

Quietem, & pacem certam conſequentur juſti, Sapient.3.3.† 4.1.Iſa.57.2.Luc.16. 22. Apoc.14.13.

Quietem invenire animæ ſuæ, Jerem.6.16. Matth.11.29.

R

R*Abba* obſidetur, 2 Reg.11.1.† 12.26. 1 Par.20.1.

Rabſaces Sennacherib archipincerna, 4 Reg.18.17. Iſa.36.37.

Rachel paſcit oves patris ſui, Gen.29.9. traditur Jacob in uxorem, 29 29. clam tollit idola patris ſui, 31. 19. ob difficultatem partus periclitatur, 35.17.

Rahab exploratores miſſos in urbem Jericho excipit hoſpitio, Joſ.2.1. Jacobi 2.25. ſervatur cum ſuis, Joſ.6.17.23.

Rahab uxor Salmon, 1 Par.2.11. Matt.1.5.

Raphael Angelus Domini medicus, & dux Tobiæ, Tob.5.5.†6.*†12.12.

Rationem Deo quiſque pro ſe redditurus eſt, Matt.12.36.†18.23.†25.31.* Rom.14.12. 2 Cor.5.10.

Razias Judæus gladio ſe interimit, 2 Mac. 14.37.41.

Razon adverſarius Iſraelis, 3 Reg.11.23.

Rebecca filia Bathuelis, Geneſ.22.23. uxor Iſaac, 24.50. parit geminos, 25.24.

Rechab pater Jonadab amici Jehu regis Iſrael, 4 Reg.10.15.

Redimere novit Deus ſuos multis modis ex anguſtia, Geneſ.19.* Exod.14.*† 18.8. 1 Regum 23.14.26. 4 Regum 7.* 2 Paralip.18.31.† 20.24. 1 Eſdr.8. 22. Pſalm. 4.9. † 90.3. Eſther 7.5. Iſai.41.10.† 43.1. Daniel.3.91.† 6.21.23. 2 Petr.2.9.

Refugii civitates, Exod.21.13. Num.35.11. Deuter. 4.41. † 19.2.7. Joſ.20.* 3 Reg.1.50.† 2.28.

Regeneratio, vide Homo.

Regeneratio eſt immutatio carnis in ſpiritum, Joan.3 5. carnalium affectionum in ſpiritualem affectum, Rom.8.5.13. infidelitatis in fidem, Joan.1 12. Galat.3.26. 1 Joan.5.1. innovatio mentis per Spiritum ſanctum, Titum 3.5. Galat.4.6. atque adeò carnalis naturæ in divinam naturam, 2 Petri 1.4. Coloſſ.2. 11. ut qui mali fuimus, ſanctificemur, 1 Corinth.6.11. Epheſ.5.8.

Regenerati interius, etiam exterius in novitate vitæ ambulabunt, Rom.6.*†7.6.† 12.1. Epheſ.4.22. Coloſſ.3.9. 1 Corinth.5.7. 2 Cor. 5.15. 1 Petr.4.1.

Reges quid facere, quidve fugere debeant, Deuter.17.19. 1 Regum 8.* 3 Reg.2.2. † 10.9. 2 Paralip.9.1. † 19.5. Sapient.6.*†9.* Job.34. 30. Pſalm.2.10.†100.* Prov.14.28.†19.12.†20. 8.26.†28.15.†29.4.14.†31.4. Jerem.22.2. vide ſuperiorum officium.

Regnum Dei vim patitur, Matth.11.12. Luc. 16.16. Galat.5.16. Apoc.2.*†3.*†21.7.

Regnum Dei ſpirituale, internum, & æternum, Geneſ.49.10. Num.24.17. 1 Reg.2.10.†7. 9.10. 1 Paralip.18.11.†29 2.4. Pſal.2.2.6.†9.8. †21.28.†44.7.†71.1.†109.*†144.11. Iſai.9.6.† 11.*† 32.16.†40.9.†42.1. Jerem.23.5.6.† 33.* Ezec.34.23.†37.24. Daniel.2.44.†4.33.†7.14. 27.†9.24.25. Oſee 3.5. Mich.4.1.4.†5.1. Zach. 9.9. Matth.13.* Luc.1.26.† 12.31.32.†22.29.† 23.2. Joan.6.14. †2.14.34. †18.33.36. 1 Tim. 1.17. Hebr.1.8.†2.9.

Relinquentes omnia propter Chriſtum, cẽtuplum recipient, Matth.19.29. Marc.10.29. Lucæ 18. 29.

Reliquiæ, & veſtes Sanctorum, quam vim à Deo habeant, quidque per eas operetur Deus, ut pallium Eliæ, 4 Reg.2.14. oſſa Eliſæi, 4 Reg. 13.21. fimbria Chriſti, Matth.9.20.†14.36. ſudaria Pauli, Act.19.12. umbra Petri, Act.5.15.

Remittendum proximo in nos peccanti, Eccli.28.8. Matth.5.23.†6.13.†18.22.32. Luc. 17.3. Epheſ.4.32. Coloſſ.3.13.

Repudii libellus, Deuteron.24.1. Iſa.50.1. Jerem.3.8. Malach. 2.16. Matth.5.30. † 19.7. Marc.10.4.

Reſpha concubina Saul, ad quam ingreſſus eſt Abner, 2 Reg.3.7.

cuſtodit corpora eorum, qui in crucem ſublati erant, 21. 10.

Reſurrectio mortuorũ, & carnis ad gloriam facta mutatio, Exod.3.6. Job 14.13.†19.26.† 21.30. Iſa.26.19.†66.14. Ezech.37.1.9. Dan.12. 12. Jonæ 2.11. Soph.3.8.4. Eſdr.2.16.†14.35.2. Mach.7.9.14.23. Matth.22.23.31. Lucæ 20.35. Joan.5.21.28.†6.39.†11.24. Act.24.15. 1 Cor. 15.* 2 Corinth.4.14.†5.* Coloſſ.3.4. Philip.3. 21. †4.3. 1 Theſſ.4.13.16. 2 Tim.2.11. Apoc. 20.12.

Revelationes, & viſiones, Joſ.5.13. 4 Reg. 17.9. 2 Machab.3 24.†5.2.†10.29.† 11.8. vide Apparitiones.

Roboam filius Salomonis, rex Juda conſtituitur, 3 Reg.12.1. deficit Iſrael à Roboam ad Jeroboam, 12.19. præcipit ei Deus, ne pugnet contra Iſrael, 2 Paral.11.2. oppugnatur à Siſac rege Ægypti, 12 2.9.

moritur, 3 Reg.14. 31. regnat Abias filius ejus pro eo, 15.1.

Romani cum Judæis pacis, & ſocietatis fœdera ineunt, 1 Machab.8.14.17.27. † 12.1. † 14.17.20.

Romanorum Gentilium laus, 1 Mach. 8. 2. 9

Romanorum Chriſtianorum laus, Rom. 1. 8.

Romanos deſtructuros Jeruſalem, & templum Domini, Num.24.24. Iſai.5.26. † 6.11. Dan.9.26.† 11.30.31. Luc.19.41.† 21.20. Joan. 11.48.

Ruben primogenitus Jacob naſcitur, Geneſ. 29.32. violat thorum patris ſui, 35.22. dantur ob id primogenita ejus filiis Joſeph, 49.4. 1 Par.5.1. nititur fratrem ſuum Joſeph liberare, Gen.37.21.22.29.

dicit patri, Duos filios meos interfice, ſi non reduxero Benjamin, 42.37. filiis Ruben primò requies datur, Num.32.* Deut.3.12.†29 8. Joſ.1.12.† 13.23. cæduntur, 4 Reg.10.33. transferuntur ad terram Aſſyriorum, 15.29. 1 Par.5.26.

ſecundùm prophetiam, Geneſ.49.4. ædificant altare, Joſ. 22. 10. dimicaverunt contra Agarenos, 1 Par.5.19.

Ruth Moabitis, Ruth.1.4. accipit eam uxorem Booz, & parit Obed, 4.13. 1 Paral.2.12. Matth.1.5.

S

S*Abbatum*, Gen.2.2. Exod.16.23.†20.8.†23. 12.†31.14.17.†34.21.†35.2. Lev.19.3. †23. 3.15.†25.4. Num.15.32.†28.9. Deut.5.12. Iſai. 56.2.4.†58.13.†66.23. Jerem.17.21.27. Ezech.

20.12.

20.12.† 22.8 2 Eſd. 13.16.22. 1 Mach.1.47.† 2 33.41. 2 Mach.15.1. Matth.12.1.10. Marc.2.23 † 3.2. † 6.2. Luc.4.16.31. † 6.1. † 13.11.14. † 14 1. Joan.5.10. † 7.22. † 9.14 Act.13.14.27.44. † 15.21. † 18.4. † 20.7. 1 Cor.16.2. Hebr.4.4. 10.

Sacerdotes Legis & horum munus, Exod. 29.44. † 30.7. Lev.10.1.6. 9. † 21.* † 22.* † 24.3. Num.3. 10. † 4.5. 11. † 10.8. † 18. 1. 7. Deut.21.5. 1 Reg.2.28 35. 1 Par.6. 49. 2 Par. 26.17. Ezech.44.15.20. Hebr.5 7. † 10. 11.

Sacerdotum multitudo in veteri Lege, 1 Par.23.3. ubi numerantur 38000.

Sacerdotum Legis indumenta, ornamenta & ordinatio, Exod.28.* † 29.1. † 39.1. † 40.12. Lev.8. 1.8.

Sacerdotibus dabantur decimæ, & primitiæ. Num.5.9.10. † 18.8.11.* Deut. 18.3. ut liberi à ſolicitudine comparandi victum, poſſent vacare Legi Dei, 2 Par. 31. 4.* vide Decimæ.

Sacerdotibus Legis aſſignabatur neceſſaria vitæ ſuſtentatio, Exod.29.26. Lev.2.3.10. † 5.13. † 6.9. 19. † 7. 6. 32. † 10.13. † 24. 9. Num.3. 48. † 5.9. † 18. 8. 11. 28. Deut.18.1. 1 Reg.2.28. 4 Reg.12.16. 1 Par.6.54. 2 Par.31. 4. 2 Eſdr.10.36. Eccli.45. 25.

Sacerdotes mali, & eorum punitio, Num. 16.* 1 Reg.2.22.* † 3.13. 3 Reg.2.26. Iſai.3. 11. Jer.2.5. † 8 7. Oſee 4. 6. 9. † 5.* Malach. 1.* † 2.1.8. 1 Mach.7.5.9. 21.

Sacerdos, non lex, aut Scriptura ſola, eſt judex quæſtionum exorientium, Deut. 17 9.12. Malach.2.7.

Sacrificium novi Teſtamenti appellatur juge ſacrificium, Dan.11. 31. † 12.11. celebrabitur, donec veniat Dominus, 1 Cor.11. 26. quære Miſſæ ſacrificium, & Oblatio.

Saducæi negant mortuorum reſurrectionem, Matth.22. 23. Actor.4. 1. † 23.8.

Salmanaſar rex Aſſyriorum egreditur primò contra Samariam, & transfert Iſrael cum Oſee rege in Aſſyrios, 4 Reg. 17. 6. ſecundò capit Samariam, 18.9.

Salomonis filii Davidis nativitas promittitur, 2 Reg.7. 12.

naſcitur, 2 Reg.5.14. † 12. 24. ungitur in regem ſuper Iſrael, 3 Reg.1. 32. Dominus apparuit ei per ſomnium nocte in Gabaon, à quo ſapientiam poſtulat, 3.5. 9. 2 Par.1.7. dirimit litem meretricum, 3 Reg.3.16.24. de ejus ſapientia, magnitudine divitiarum, poteſtate, & miniſtris, 2 Par.9.3. init fœdus cum Hiram rege Tyri, 3 Reg.5. 12.

poſtquam ædificavit templum, dedit Hiram viginti oppida, 9. 11. venit ad eum regina Saba, 10.1. Matth.12. 42. Luc.11. 31. ædificavit fanum Chamos idolo Moab in monte, 3 Reg.11. 7.

Chananæos facit ſibi tributarios, 1 Par. 8. 7. ungitur ſecundò in regem, 2 Par 29 22 moritur, 3 Reg.11. 43. ſuccedit ei filius Roboam, 14. 21.

Salus, vide Beatitudo.

Samaria, quæ poſteà metropolis fuit decem tribuum Iſrael, extruitur, 3 Reg 16.17. obſidetur à Syriis, 4 Reg. 6. 24. obſidetur ab Aſſyriis uſque ad tertium annum; capitur, & abducitur populus, 4 Reg 17. 5.

contra Samariam prophetatur, Iſai.7. 10. † 9. 7. Ezech. 23.* Oſee 8.* † 12.* Amos 3. 12. Mich.1. 5.

Samaria nolebat recipere verbum Dei, Luc.9.52. recipit verbum Dei, Act.8.5.

Samaritanus miſeretur vulnerati, Lucæ 10. 33.

Samaritana loquitur cum Chriſto apud puteum. Joan.4. 7.

Samſon naſcitur, Jud.13. 24. juxta promiſſionem Angeli, 13.3. uxorem accipit in Thamnata, & dilacerat leonem, 14.1.5.10.

nocet Philiſthæis, eiſque vim infert, 15. 4. 8. moritur, 16. 29. 30.

Samuel, 1 Reg.1.20. adducitur ad domum Domini in Silo, 1.24. vocatur à Domino, 3.4. 10. congregat univerſum Iſrael in Maſphat, & clamat ad Dominum pro Iſrael 7 5. 9. poſuit filios ſuos Judices Iſrael, 8. 1. probat ſe innocentem, 12.3. interficit Agag, 15. 33.

David regem ungit, 16.13. moritur, 25. 1. prophetat Sauli poſt mortem, 28. 15. 16. Eccli.46. 23. laudatur, Eccli. 46. 16.

Sanaballat præfectus Samariæ conatur impedire templi ædificationem, 2 Eſdr.2. 10

Sanctus eſt Deus, Iſa.6.3. Apoc 4. 8.

Sancti, & mundi eſſe debemus. Lev.11.44. † 19.2. † 20.7.26. † 21.6. Deut.26 19. Epheſ. 5.26. 1 Theſſ.4. 3. 1 Petr.1. 16. qui ſanctus, ſanctificetur adhuc, Apoc.22. 11.

Sanctum Domini, Exod. 35. 2. Levit. 16.* Pſal.113.2. Matth.7.6. Luc.1. 31.

Sancti pro nobis orant, Jer.15. 1. 2 Mach 15.14. Apoc.5.8. † 8.3. propter eorum preces, & merita multa nobis largitur Deus, quamvis illi vita functi ſint, Gen.26.5.24. Exod.32. 13.14. 3 Reg.11.12.13.32.34. † 15.4.5. 4 Reg. 19.34. † 20.6. Iſai.37.35. Eccli.44. 24.

Sanctos oramus ſine injuria Mediatoris, ut pro nobis orent, ſicut & petimus ab aliis hominibus preces, ut Paulus Rom.15. [illegible]0. Col.4. 3. Epheſ.6.19. 1 Theſſ.5.25. 2 Theſſ 3.1. Hebr. 13. 18. Nec mirum Sanctos noſtras preces cognoſcere: quia ſunt ſicut Angeli Dei, Matth.22.30. Luc.15.10. & offerunt Deo noſtras preces, Tob. 12. 12. Apoc. 5. 8. † 8. 3. Nec huic contrarium eſt, quòd Deus ſolus eſt inſpector cordis, quia & homines cognoverunt ſecreta cordium Deo revelante, Dan. 2.29. 4 Reg.5.26. † 6.12.

Sanctorum miniſterio aliquando tribuitur quod ſoli Deo præcipuè convenit, Matth. 18. 16. 18. Joan.20. 13. Rom. 11. 14. 1 Cor.9. 20. 21. 1 Tim.4. 16. Jacob.5. 19. vide titulum Deo ſoli attributa, &c.

in Sanctorum memoriam Deum orare, docent nos majorum exempla. Gen.31.9. † 48. 16. Exodi 32. 13. Deut. 9. 27. 3 Reg. 18. 36. 1 Par.29.18. 2 Par. 5.42. Tob.7. 15. Eſth. 13. 15. † 14.18. Iſa.63.17. Dan.3.35.

Sancti ſunt cum Chriſto in cœlis regnantes, Joan. 12. 26. † 17. 24. 2 Cor.5. 8. Phil.1. 23. Apoc.3.21. † 7.9. † 14.13.

Sancti etiam vita defuncti rectè à nobis laudantur, Eccli.44.* Joan.12.26.

in Sanctis ſuis Deus laudatur, Pſal.150. 1.

Sancti judicabunt, quære Judicabunt.

Sancti faciunt miracula, ut Moyſes & Aaron, Exod.7. † 8. † 9. † 10. † 11. Elias excitat puerum mortuum, 3 Reg. 17. 22. claudit cœlum ne pluat, 17. 1. Jac. 5. 17. aperit clauſum, 3 Reg. 18. 41. 45. Jacobi 5. 18

Eliæ pallium dividit aquas, 4 Reg. 2. 8. 14.

Eliſeus excitat puerum viduæ mortuum, 4 Reg. 4. 35. ſanat aquas miſſo in eas ſale, 2. 21. 22. oleum multiplicat, 4. 6. mittit farinam in ollam, 4. 41. Naaman Syrum ſanat, 5. 14. facit natare ferrum, 6. 6. Eliſæus mortuus per contactum oſſium ſuorum operatur, 13. 21.

Apoſtoli ejiciunt dæmonia, Marc. 6. 13. † 16. 17. Luc. 10. 17. Joannes, & Petrus ſanant claudum, Act. 3. 6.

Petrus excitat Tabitham, 9. 41.

etiam ſola ſua umbra ſanat, 5. 15.

Paulus reſtituit claudum, 14. 9.

etiam per ſudaria curat infirmos, 19. 12. reddit vitæ puerum ex lapſu mortuum, 20. 10.

Sancti plura quoque alia fecere miracula, quæ longum eſſet enumerare, ad Hebr. 11. 32.*

Sanguinis conſperſio, Exod. 24. 6. † 29. 20. Lev. 1. 5. 11. † 3. 2. 8. 13. † 4. 6. 16. † 7. 2. † 8. 19. 30. † 9. 18. † 16. 14 18. † 17. 6. 2 Par. 30. 16. Ezech. 43. 20. Hebr. 9. 13. 14. 19. 21. 22.

Sanguinis Chriſti conſperſio, Heb. 9. 14. † 10. 19. † 12. 24. 1 Pet. 1. 22.

Sanguinis eſus prohibitus, Gen. 9. 4. Lev. 3. 17. † 7. 26. † 17. 10. 14. † 19. 26. Deut. 12. 16. 23. † 15. 23. 1 Reg. 14. 32. Act. 15. 20. † 21. 25.

Sanguinis fluxus ſiſtitur, Matthæi 9. 20.

Sanguinis innocentis effuſio, Deut. 19. 5. 11. † 27. 24. 2 Reg. 20. 9. 3 Reg. 21. 13. 4 Reg. 21. 16. † 24. 4. 2 Par. 24. 22. Prov. 6. 17. † 28. 17. Iſa. 26. 11. Jer. 7. 6. † 22. 3. Ezech. 22. 4. 4 Eſdr. 1. 32. Matth. 23. 34. Luc. 11. 50. Apoc. 6. 10. † 18. 24.

Sanguinis innocentis effuſio clamat vindictam coram Deo, Gen. 4. 10. 4 Eſdr. 15. 8. Apoc. 6. 10.

Sanguine Chriſti empti ſumus, 1 Cor. 6. 20. † 7. 23. Act. 20. 28. 1 Petr. 1. 18. Apoc. 5. 9.

Sapientia divinæ origo, proprietas, laus, & utilitas, Deut. 4. 6. † 29. 9. Job 28. 20. † 32. 7. Eccle. 7. 12. † 9. 13. Sap. 6. 13. 16. † 7.* 8.* 9.* 10.* Eccli. 1.* † 3. 1. 31. † 4. 12. 28. 29. † 21. 13. † 24.* † 39. 14. Luc. 21. 15. Rom. 11. 33. 1 Cor. 1. 17. † 2. 6. 10. † 3. 19. Col. 2. 3. Jacobi 1. 5. † 3. 15.

Sapphira mentitur Spiritui ſancto, & cadit in terra mortua, Actor. 5. 1. 8.

Sara filia Raguelis Tobiæ in uxorem traditur, Tob. 7. 10. 15.

Sarvia, vide Zarvia.

Satisfactio, vide Pœnitentia.

Saul de tribu Beniamin quærit aſinas, 1 Reg. 9. 3. ungitur in regem à Samuele, 10. 1. † 11. 14. Actor. 13. 21. juxta mandatum, 1 Reg. 9. 15. percuſſit Ammon, 11. 11. obtulit holocauſtum, 13. 9. à regno rejicitur, 13. 13. † 15. 22. 26. 28. † 16.* exagitat eum ſpiritus nequam, 16. 14. † 18. 10. † 19. 9. nititur David configere, 18. 10. † 19. 10. perſequitur eum, 23.* trucidat ſacerdotes Domini, 22. 18. mulierem habentem pythonem conſulit, 28. 7. ſeipſum interficit, 31. 4. ſepelitur, 31. 13. filii ejus in crucem tolluntur, 2 Reg. 21. 9.

Scandalum, ſeu offendiculum proximo, nec in vita, nec in doctrina ponendum, Lev. 4. 3. Num. 31. 16. 2 Reg. 11. 14. 1 Eſdr. 8. 22. Prov. 28. 10. 2 Mach. 6. 24. Matth. 17. 27. † 18. 6. Marc. 9. 41. Luc. 17. 1. Rom. 14. 1. 15. 1 Cor. 8.* † 10. 32. 2 Cor. 6. 3. 1 Theſſ. 5. 22.

quicumque nobis ſcandalo eſſe poſſent, vitabimus, Exod. 34. 12. Deut. 7. 2. 16. † 12.* Matth. 5. 29. † 16. 12. Marc. 9. 42. Rom. 16. 17.

Scientia Dei, vide Dei.

Scriptura ſacra unde ſit, & quis ejus uſus, Exod. 17. 14. † 34. 27. Deut. 4. 1. † 17. 18. † 31. 9. Joſ. 1. 8. Iſa. 8. 9. † 30. 8. † 34. 16. Jer. 30. 2. † 36. 2. 10. † 45. 1. Baruch 1. 3. 14. † 4. 1. 1 Eſdr. 8. 2. 3 Eſdr. 9. 29. 4 Eſdr. 15. 1. Dan. 10. 21. Matth. 4. 4. † 22. 29. Luc. 4. 4. † 16. 29. Joan. 5. 39. † 10. 44. † 20. 30. Act. 15. 21. † 17. 11. Rom. 1. 2. † 4. 23. † 15. 4. 1 Cor. 9. 9. † 10. 11. † 15. 3. 2 Tim. 3. 15. 2 Petr. 1. 20. † 3. 2. Apoc. 1. 19.

Scriptura difficilis intellectu, 2 Petr. 3. 16. nec omnia ſcriptis Apoſtoli mandarunt, Joan. 20. 30. † 21. 25. 1 Cor. 11. 34. 2 Theſſ. 3. 15. Joan. epiſt. 2. 12. † epiſt. 3. 18.

Scriptura, nec lex eſt judex, ſed Sacerdos, Deut. 17. 18. Ezech. 44. 24.* Malach. 2. 7. quære Sacerdotum officium.

Seb, & Oreb interficiuntur, Jud. 7. 25.

Seba, quia regnum affectarat, caput præciditur, 2 Reg. 20. 22.

Securitas perfecta de peccatorum remiſſione, aut ſalute conſequenda non habetur in hac vita, Eccle 9. 1. 2. vide Certi.

Sedecias pſeudopropheta, 3 Reg. 22. 11. 2 Par. 18. 10. comburitur, Jer. 29. 22.

Sedecias, vide Zedecias.

Seditioſi puniuntur, Num. 16. 31.* vide Murmuratores.

Seleucus Aſiæ rex, 2 Mach. 3. 3.

Semaja mittitur ad Roboam, 3 Reg. 12. 22. 2 Par. 11. 2. † 12. 5. 7.

Semei maledicit Davidi, 2 Reg. 16. 5. 13. veniam impetrat à David, 2 Reg. 19. 23. occiditur ex præcepto David, 3 Reg. 2. 9. 42. 46.

Sennacherib oppugnat univerſas civitates Juda munitas, 4 Reg. 18. 13. 2 Par. 32. 2. blaſphemat Deum, Iſai. 36.* interimitur à filiis, 4 Reg. 19. 37. Iſai. 37. 37. ſecundum verba Iſai. 10. 33. † 31. 8. † 33. 1.

Sepelire mortuos, opus miſericordiæ, Gen. 23. 19. † 25. 9. † 35. 19. 29. † 50. 5. 13. 25. Num. 20. 1. Deut. 10. 6. † 31. 23. Joſ. 24. 30. Judic. 12. 7. 1 Reg. 25. 1. † 31. 13. 2 Reg. 2. 32. † 3. 32. 3 Reg. 2. 10. 41. 34. † 11. 43. † 13. 29. † 14. 31. 4 Reg. 13. 20. 2 Par. 16. 14. † 24. 16. † 35. 24. Tob. 1. 20. † 2. 3. 7. † 4. 3. 18. † 8. 14. † 12. 12. † 14. 13. 16. 4 Eſdr. 2. 23. Eccli. 7. 37. † 38. 16. Matth. 14. 12. † 27. 58. Joan. 19. 39. Act. 13. 29. 1 Cor. 15. 4.

Sephora, vide Ziphora.

Sermo Chriſtianorum, vide Loquenda.

Serpens æneus erigitur, Num. 21. 8. tollitur, & appellatur Nehuſtan, 4 Reg. 18. 4. cujus typum geſſerit, Joan. 3. 14.

Siba, vide Ziba.

Siceleg, vide Ziceleg.

Sichem filius Hemor Dinam rapit, & concumbit cum illa, Geneſ. 34. 2. necatur, 34. 26.

Signa futurorum, Gen. 9. 12. Exod. 31. 13. Joſ. 2. 18. 1 Reg. 2. 34. † 10. 2. 2 Reg. 5. 24. 4 Reg. 19. 29. Iſai. 38. 7. Tob. 5. 3. Luc. 2. 12.

Signa in memoriam præteritorum, Exod. 12. 3. 8. Num. 15. 38. † 16. 38. 40. † 17. 10. Joſ. 4. 6.*

Signa, & miracula fiunt, ut per ea omnipotentia, veritas, juſtitia, & bonitas Dei innotescat,

teſcat, Exod.4.2.6. † 7.17. † 16.12: Joſ.3.10. 14. 3 Reg.13.4. † 17.14. † 18.38. † 20.13. 28. 4 Reg.5.14. † 20.9. Matth.8.26. † 9.2. † 14.28.

Sehon rex Amorrhæorum concedere noluit, ut Iſrael tranſiret per fines ſuos, Num.21.23. Deut.2.30. percuſſus eſt in ore gladii, Num.21. 24.

Silas cum Paulo mittitur Antiochiam, Act. 15. 27. profectus eſt cum Paulo, 15. 40. remanſit Berœæ, 17. 14.

Silere eſt utile, Prov. 17.20. Eccl. 3. 7. Eccli.20. 6. † 32.12.

Silo locus, in quo fuit domus Dei, Joſ. 18. 1. Judic.18.21. † 20.18. 1 Reg.1. 3. convenerunt omnes in Silo propter Rubenitas, Joſ.22.12. de Silo affertur arca, 1 Reg.4. 4. Jerem.7.12. † 26.6.

Simeon naſcitur, Geneſ. 29. 33. interficit cum Levi Sichemitas, 34. 25. eam ob rem arguuntur à patre, 49. 5. in vinculis tenetur in Ægypto, 42. 25.

Simon in Bethania excipit Dominum, Matth.26. 6. Marc.14. 3. Joan.12. 1.

Simonia, vide Vendi dona Dei.

Simplicibus, & humilibus revelat ſubinde Deus, quod abſcondit iis, qui ſibi videntur ſapientes, Iſaiæ 29. 18. 24. † 32. 4. Eccle.9. 15. Matth.11. 25. Luc.2. 9. † 5. 8. † 10. 21. Act.4.13. 1 Cor.1.24. † 2.1.

Simplex, & rectus, Gen.20.6. Job 1. 8. Matth.10. 16. Act.2.46. Rom.16. 18. Epheſ. 6. 5. Coloſſ.3.22.

Simulatio, & hypocriſis cavenda, Eccli. 1.36. Iſai.32.6. Jer.9.6. Job 15. 34. 2 Mach. 6.24. Matth.23.*

Sobrietas, vide Temperantia.

Societas bonorum quærenda, malorum vitanda, Geneſ.19.15. Lev.7.19. Num.16.25. † 25.4. Joſ.23.12. 2 Paralip.19. 2. Job 31. 1. Pſal.25.4.8. † 36. 1 Prov.1.10. † 4.14. † 6.25. † 13.20. † 20.19. † 22.10. 24. † 23.6. 17. † 24. 1.21. † 29.27. Jer.16.8. Eccli.6.35. † 8.1. 18. † 9.21. † 12.10. † 13.1.20. Tob.1.5. Matth.7. 15. Actor.19.9. 2 Corinth.6. 14. Epheſ.5. 11. 2 Tim.4.14. Apoc.18.4.

Sodoma, & Gomorrha amœniſſimo loco ſita, Gen.13. 10. ſpoliantur, Geneſ. 14. 11. ſubvertuntur à Domino, Geneſ.19. 25. Deut. 29. 23. Sap. 10.6.7. ſecundùm verba Domini, 18. 20. cauſa, Ezech. 16. 49.

Sol, & Luna creantur, Gen.1.16. ſteterunt ad imperium Joſue, Joſ.10.12. retroceſſit Sol decem gradibus ad petitionem Ezechiæ, & preces Iſaiæ, 4 Reg.20. 11. amittit lumen, Matth.25. 45. Marc.15. 33. Luc.23.45.

Solicitudo nimia, Exod.34. 21. Levit. 25. 20. Deut.8. 3. Job 7. 8. Pſalm.54. 23. † 144. 15.16. Prov.10.3. † 13.25. Matth.6.25. † 10.9. 23. † 13.22. † 16.7. Lucæ 8. 14. † 12.22. † 14. 18. † 21.31. 1 Cor.7. 32. Philip.4.6. Hebr.13. 5. 1 Petr.5. 7.

Somnia, & viſiones in quibus olim Deus ſuam voluntatem aperiebat, Geneſ. 20. 3. † 28.12. † 31.24. † 37.5.9. † 40.8. † 41.1. † 46. 2. Num.12.6. Jud.7.13. 15. 1 Reg.3.4.8. 11. † 28.6. 2 Reg.7.4. 3 Reg.3. 5.15. Job 7.13. † 33. 15. Dan.2.1. † 7.1. 2 Mach.15.11. Matth.1.20. † 2.12.13. Act.16.9. † 18.9. † 23.11. † 27.23.

Somnia, & viſiones, quæ non conveniunt cum doctrina Chriſti, & Eccleſiæ, ſunt contemnenda, Deut.13. 1. Eccl.5. 2. Eccli. 34. 1. * Jer.23.16. 25. † 27.9. † 29.8.

Sorobabel filius Salathiel, 2 Eſdr. 12. 1. Marc. 1. 13. Lucæ 3. 27. inſtaurat templum Domini Jeroſolymis, 1 Eſdr. 3. 3. 3 Eſdræ 6.2. Eccli.49.13. genuit Abiud, Matth.1.13.

Sorores, Chriſti, vide Fratres.

Sors, Lev.16.8. Num.17.* † 26.55. † 33.54. Joſ.7.14. † 18. 10. 1 Reg.10. 20. † 14. 17. 42. 1 Par.25.5. 2 Eſdr.11.1. Prov.16.33. † 18. 18. Ezech.21.19. Jon.1.7. Act.1. 17.

Soſipater comes Pauli, Act.20. 4.

Soſthenes princeps Synagogæ percutitur, Actor.18. 17.

Spes juſtorum non in temporalibus rebus, ſed in Deo, ejuſque promiſſionibus fundatur, Gen.26.5. Judic.7.2. 4. 1 Reg.4. 3. † 17.45. † 22.1. 3 Reg.20.28. 1 Par.19.13. 2 Par. 25.7. † 32.7. † 16.7. † 20. 15. 20. Jud. 9. 13. Pſal.9.11. † 13.6. † 21.5.10. † 24.2. † 30.2. † 39. 5. † 61.* † 70.1. † 90.2. † 113.9.10.11. † 141. 6. † 145.5. Prov.3.5. † 22.19. † 28.25. † 30.5. Sap.3. 4. 9. Eccli. 2. 6. 22. † 33. 9. † 34. 14. Iſai.26.4. † 29.19. † 30.1.15. † 31.1. † 36.7. † 40.30. Jer.1.33. † 7.4. † 9.22. † 17.7. † 39.18. Thren.3.24. Ezech.29.6. Oſe.12.6. Mich.7.5. 7. Nahum 1.7. 1 Mach.3.18. Matth.10.17. † 12. 21. Rom.5.2. † 8.24. 2 Cor.5.2. Col.1.27. 1 Theſſ. 1.3. 1 Tim.1.1. † 6.17. Hebr.3.6. 1 Pet.1. 13.

Spes non facit nos ſecuros, nec excludit timorem, vide Timor.

Spes impiorum evaneſcit, & in quibus confidunt, vana ſunt omnia, 4 Reg.18. 21. Job 8.13. † 11.20. † 14. 19. † 20. 4. Prov. 10. 28. † 11.7.23. † 25.19. Sap. 5. 15. Eccli. 5. 1. 10. Iſa. 28. 15. 18. † 30.2.12. † 57. 11. Jer.9. 12. † 17. 7. 1 Mach.2. 62.

Spinæ appellantur ſolicitudines hujus mundi, divitiæ, & voluptates vitæ, Matth. 13.7.22. † 19.22. Marc.4.7.18. † 10.22. Luc.8. 7. 14. † 18. 22.

Spiritus ſanctus promittitur, Iſai. 44. 3. Ezech. 11. 19. † 36. 26. † 39. 29. Joel 2. 28. Matth.3.11. Joan.7. 39. † 14.16. 23. † 15.26. † 16.7. mittitur, Actor.2.1.

Spiritus Dei edocet mentes, Exod. 4. 12. Pſal.31.8. Iſa.54.13. Matth.10.20. Marc.13.11. Luc.12.11. † 21.14. Joan.6. 45. † 24. 16. 26. † 15.26. † 16.13. Rom.8.16.26. 2 Cor.1.22. † 5. 5. Eph.1.13. † 4. 20.21. 1 Joan.2. 27.

Spiritus probandi ſunt, utrùm à Deo ſint, Judith 8.28. 1 Cor.14.29. 1 Theſſal.5. 21. 1 Joan.4. 1.

Sponſus ſpiritualis eſt Chriſtus, Iſa.54. 5. † 62.4. Jer.31.22. Ezech.16.8. Matth.9. 15. † 25. 1. Marc. 2. 19. Lucæ 5. 34. Joan.3. 29. 2 Cor.11. 2. Epheſ.5.24. Apoc.19.7. † 21.2.

Sponſa Chriſti, vide Eccleſia.

Stephanus eligitur, Actor. 6. 5. accuſatur, 6. 11. reſpondet ad accuſationem, 7. * lapidatur, 7. 57.

Stultitia, Prov. 14. 29. † 20. 3. † 26.1. † 27.22. Bar.3.23. Eccl.10.2. Eccli.33.5. Matth. 7.26. † 25.2. Marc.7.22. Epheſ.5.4.

Stultitia eſt apud Deum ſapientia hujus mundi, 1 Cor.1. 18.* † 3. 19.

Stultorum corda in eorum ſunt ore, & contrà ſapientum os in corde eſt, Eccli. 21. 23.

Subditorum officium, Exod.10.28. † 22.28.

Num.

Num.16.* Joſ.1.16. 2 Eſdr. 5.16. Baruch 1. 11. Prov.12.13.† 20.2.† 24.21.† 25.6. Eccl.8. 2.† 10.16. Jer.29.7. Matth.17.24.† 22.16.21. Luc.20.22. Rom.13.1.7. 1 Theſſ.5.12. 1 Tim. 2.1. Hebr.13.17. Tit.3.1. 1 Pet.2.13.

Superiorum judicum, & rectorum officium, & poteſtas in ſubditos, Gen.9.6. Exod.1.8.* † 5.* † 18.13.17.† 22.8 Lev.24.10.23. Num. 11.16.24.† 25.4.† 27.15.18. Deut.1.13.17.† 17.1.† 19.17. Joſ.1.10. Jud.2.7.16. 1 Reg.10. 24. 3 Reg.3.7. 2 Par.19.5.8. Job 29.* † 34. 30. Pſal.81.* Prov.8.15.† 11.14.† 12.24.† 16. 10.† 20.8.† 28.15.† 29.4.14.† 31.4. Eccle.10. 1.12. Sap.1.1.† 6.* Eccli.7.4.† 10.1.24.† 17. 18. Iſaiæ 1.23.26.† 3.2.† 10.1.† 33.1. Jer.5. 26.† 22.2.† 27.* Ezech.22.6.12.† 45.9. Dan.2. 21. Oſe, 13.10. Mich.3.1.9. Matth.22.17.21.† 26.51. Luc.20.22. Jo.3.31.† 19.11. 1 Cor.15. 24. Rom.12.8.† 13.1. 2 Tim.2.1. Tit.3.1. Heb. 13.17. 1 Pet.2.11. Vide Rex, Judex.

Superbia prohibetur, corripitur, & punitur. Gen.3.17.† 11.5.7 Exod.5.2.† 14.26. 1 Reg.17.* 4 Reg.18.19.* † 19.35. Tob.4.14. Judith 9.16.† 13.* Prov.6.17.† 11.2.† 13. 10.† 15.25.† 16.5.18.† 18.12.† 25.6.† 29.23 Eccli.10.9.11.16.† 25.4. Iſa.3.15.17.† 9.8.† 10.8.† 14.9.† 36.* † 37.10.24.† 39.2.5.† 47. 8. Jer 48.29.† 49.16. Ezech.16.49.† 28.2.† 31.10. Dan.4.19.27.† 5.22. Abdiæ 1.3 Malach. 2.11. 2 Mach 9.4.6. Luc.1.47.† 10.15.† 14.7. 11.† 18.11.† 22.24. Act.12.21. Rom.1.30.† 11.20. 2 Tim.3.2. 1 Petr.5.5. 2 Petr.2.18. Judæ 16. Apoc.18.*

Suſanna hiſtoria, Dan. cap.13.*

Syri imperant Iſraeli. Judic.3.8. opprimuntur ab Othoniel 3.10. cæduntur à Davide, eique fiunt tributarii, 2 Reg.8.5. juvant filios Ammon contra David, 10.6. fugientes à facie Iſrael, occiduntur à David, 10.13.18. Samariam obſidentes cæduntur, 3 Reg.20.29. pugnant contra Iſrael. 4 Reg.6. 8. mentis ſtupore immiſſo, quaſi cæci ducuntur in Samariam, 6.18.19.

Obſident Samariam, 6.24. territi à Deo ſolvunt obſidionem, 7.6.7. vaſtantur à rege Aſſyriorum, & transferuntur Cyrenem, 4 Reg.16.9. deſolatio eorum prænuntiatur, Iſaiæ 17.1. Jer.49.23. Amos 1.3.

T

T*Abitha* ſuſcitatur à mortuis, Actor.9. 36.40.

Temperantia in cibo, potu, & concubitu, Tob.6.15. Eccl.3.6. Eccli.31.18.† 32. 7. Dan.1.8.11. Rom.13.13.† 14.17. 1 Cor.7.* Gal.5.23. 1 Tim.3.2. 2 Tim.1.7. Tit.1.8.† 2.6.12. 1 Petr.1.13.† 5.8. 2 Petr.1.6.

Templum Salomonis, quando, quanto tempore, & qua forma ſit extructum, 3 Reg. 6.* † 7.* 2 Par 3.* 4.* promiſſio ejus, 2 Reg. 7.13. extruitur ope Gentilium, 3 Reg.5.* conſecratur. 8.* 2 Par.7.7. profanatur per Achaz, 2 Paral.28.21. iterùm conſecratur per Ezechiam, 2 Par.29.* profanatur. & denuò conſecratur per Manaſſe, 2 Par.33.7.15. exuritur, 4 Reg.25.9. prout prædictum erat, 2 Par. 7.20. iterum extruitur, 1 Eſdr.1.* 3.* 4.* 5.* † 6.2.7. ſpoliatur, & accenditur, 1 Mach.1.23. 32. profanatur, 1.49.57. mundatur, & conſecratur, 4.36. 2 Mach.10.1. ejus devaſtatio, Dan.9.26. Matth.24.2. Marc.13.2. Luc.19.41.

contra Templum prophetatur, Lev.26. 31. 3 Reg.9.7. 4 Reg.21.12. 2 Par.7.20. Pſal. 73.6. Iſa.66.1. Jer.7.3.17.† 26.6.12. Amos 9. 1. Mich.3.12. Zach.11.2.

Templum ſpirituale, & domus Dei, 2 Reg. 7.13. Prov.9.1. Agg.2.8. Matth.7.24.† 16.18. Joan.2.19. 1 Cor.3.16.† 6.19. 2 Cor.6.16. Epheſ.2.20. 1 Tim.1.15. Hebr.3.6. 1 Petr.2. 5. vide Eccleſia.

Templa idolorum, 1 Reg.5.2.† 31.9. 3 Reg.11.7. 4 Reg.10.21.† 17.32.† 19.37. 1 Par.10.10. Baruch 6.16.30.54. Iſai.37.38. Jer.43.12. Dan.14.* 1 Mach.1.50.† 6.2.† 10.83. 2 Mach.6.2. Actor.19.27.

Templum domus Dei, & domus orationis vocatur, Iſai.56.7. Matthæi 21.13. Chriſtus ipſe, & omnes fideles frequenter in templo verſabantur, Matthæi 24.1. Marc.11.11.† 12.35. Luc.2.30.† 19.45. Act.2.46.† 3.1.† 5. 20.21.† 21.26.† 22.17.

in Templo oratur Deus, & exaudit, 3 Reg.9.3.† 8.29. 2 Par.6.19. Matth.21.12.

Templa manufacta non inhabitat Deus, quaſi iis concludi poſſit, vel illis indigeat, ut homo ædibus, 3 Reg.8.27. 2 Paral.6.18. Iſa.66.1. Jer.23.24. Act.7.48.† 17.3.

alioqui Deus in Templis materialibus habitare dicitur, 3 Reg.6.13.† 8.12. 1 Par. 23.25. Pſalm.77.60.† 131.13. Jer.7.3.7. Matth.23.21. Act.7.46.

Templum dicitur locus ſanctus, Geneſ. 28.17. Exod.3.5.

Templum magnis muneribus dotatum, 2 Par.1.* 2.* 2.* 4.* 5.* 2 Mach.3.2.

Templi profanatores à Deo puniuntur, Iſa.56.5.* 2 Mach.3.25.26.* Matth.21.12. Joan.2.15.

Temporis opportunitas in omnibus rebus obſervanda, Eccle.3.1.† 8.5. Eccl.20.6.† 32.20. Rom.12.1.

Tenebræ trium dierum in Ægypto, Exod. 10.22. Pſal.104.28. Sap.17.2.† 19.16.

in Tenebris verſatur mundus, & amat eas, 4 Eſdr.14.20. Iſai.9.1.† 59.9.† 60.2. Joan.1.5.† 3.19.† 8.12.† 12.35. Act.26.17. 1 Theſſ.5.7. 1 Joan.2.11.

Tentare Deum non licet, Exod.14.11.† 17.2 Deut.6.16. Judit.8.11. Matth.4.7. 1 Cor.10.9.

Tentat, ſeu veriùs probat Deus ſuos variis modis, Geneſ.22.1.* Exod.15.25.† 16. 4.* † 20.20. Deut.8.2.† 13.3. Judic.2.22.† 3.1. 2 Paral.32.21. Tob.2.8. Job 1.12.* Sap. 3.5. Eccli.2.4.† 27.18. Zach.13.9. Rom.5.4. 2 Petr.2.9. Jac.1.2.

Tentari non patitur Deus ſuos ſupra id, quod poſſunt, 1 Cor.10.13. 2 Petr.2.9. Apoc.2.10.

Tertullus Orator accuſat Paulum, Act. 24.2.

Teſtamentum, Gal.4.24. Hebr.9.1.† 13. 20. vide Novum Teſtamentum.

Teſtimonium tum verum, tum falſum, Exod. 20.16.† 23.1. Num.35.30. Deut.5.20.† 17.11.† 19.15.18. 3 Reg.21.10. Pſal.26.12.† 34.11. Prov.6.19.† 14.5.† 19.5.9.† 21.28.† 24.28.† 25. 18. Dan.13.34.* Matth.18.16.† 19.18.† 26.59.† 28.13. Marc.10.19. Joan.8.17. Act.6.11. Rom.

13.9.

13.9. 2 Cor.13.1. 1 Tim.5.19. Hebr.10.28. vide Mendacium.

Thaddæus, vide Lebbæus.

Thamar concumbit cum Juda ſuo ſocero, Gen.38 15. gignit geminos Phares, & Zara, 38.27. † 46. 12.

Thamar violatur ab Amnon fratre ſuo, 2 Reg.13.14.

Thamar filia Abſalonis, 2 Reg. 14. 27.

Thare pater Abraham. Gen. 11. 26.

Thebes obſidetur, Jud.9. 50.

Thebni rex Iſrael, 3 Reg.16. 21.

Thecuitis mittitur ad regem David, ut impetret reductionem Abſalom, 2 Reg.14. 2. *

Theglath-Phalaſar devictam magnam partem Iſraelitarum tranſtulit in Aſſyrios, 4 Reg.15. 29.*

Theodas occiſus eſt, Act.5. 37.

Theſaurus minùs diligendus magis diligitur, Oſee 9. 1. Matth.6 19. † 19.22. Marc. 10. 22. Luc. 12. 22. 33. † 18. 23. Joan. 6. 26. 2 Cor.4. 18.

Thola dux in Iſrael, Jud.10. 1.

Tholmai rex Geſſur, 2 Reg.13. 37.

Thomas Didymus paratum ſe offert cum Chriſto ire in mortem, Joan. 11. 16. erat incredulus, 20. 25. 27.

Timendus eſt Deus. & ante oculos habendus, Gen.22. 12. † 31. 49. Exod. 1. 17. † 20.20. Deut.4.9. † 6.2.13.24. † 10.10.20. † 13. 4. Joſ.24.14. Judic.6.10. 4 Reg.17.36. 2 Par. 20.15. Job 1.8. † 28.28. Pſal.26.1. †32.8. † 33. 8.10. † 110.5. † 111.1. † 127.1. Prov.1.7. † 3. 7. † 9.10. † 14.2.27. † 15.16. † 16.6. † 22.4. † 24.21. Eccle.12.11. Eccli.1.11. * † 2.7. 12.18. † 7.31. † 10. 23. † 15.1. † 25.16. † 33.1. † 34. 16. † 41.16. Iſaiæ 8.5. † 41.10. † 43.1. † 51.12. Jer.10.7. † 31.29. Baruch.3.7. 4 Eſdræ 16. 68. Matthæi 10. 28. Lucæ 12.5. 1 Petr.2. 17. † 3. 15 Apoc.14.7.

Timoris Dei fructus, utilitas, & laus, Gen.20.9 Pſal.102.17. † 124.1. † 117.1 Prov. 10.27. † 14.27. † 19.23. †22.4. ejus defectus, cauſa peccandi, Gen.20. 11.

Timore punit Deus, & terrore, Gen.35.5. Exod.23.27. Lev.26. 36. Deut.2.24. †11.25. † 28.10. 65. Joſ 2. 9. † 10.10. Jud.4. 5. † 7.21. 1 Reg.7 10. 4 Reg.7.6. 1 Par.15.17. 2 Par.14. 14. † 17. 10. † 20. 29. Pſal. 9. 20. Jer. 49. 37. Judic.14.14. † 15.1. 2 Machab.3. 24.

Timoris Dei exempla, Exod. 1. 17. † 14. 31. 3 Reg.18.3. 2 Par.19.7. Tob.1. * † 2.9. 13. † 3. 18. † 9. 12. Jud.8. 8. Job.31. 23. Jonæ 1. 16. Prov.31.30. 2 Mach.6. 30. Luc.2. 25. Act. 8.2. † 9.31. † 10.2. 35.

Timor, & ſolicitudo non repugnat fidei, aut ſpei, Pſal.2.11. Eccle.9.1. 2. Eccli. 5. 5. Rom.11.20.* 1 Cor.9.27. † 10.12. Philipp.2. 12. * † 3. 11, 13. Hebr. 3. 14. † 4.1. * 2 Petr. 3. 17.

Timent, & reverentur bonos etiam mali, Gen.20.8. Exod.14.25. 1 Reg.18.12. 4 Reg. 1. 14. 1 Eſdr. 6. 16. 1 Mach. 3. 25. † 12. 28. Marc.6.20. Act.5.13. † 16. 29.

Timotheus circumciditur, & proficiſcitur cum Paulo, Act.16. 3. mittitur cum Paulo in Macedoniam, 19. 22. accepit gratiam per impoſitionem manuum, 1 Tim. 4. 14. 2 Tim.1. 6.

Titum Gentilem noluit Paulus circumcidi. Gal. 2. 3. Titus à Paulo conſtitutus Epiſcopus Cretenſis, Tit.1. 5.

Tobias vir pius, & in pietate conſtans, Tob. 1. 1. * fit cæcus, 2. 11. viſum recipit, 11. 14.

Traditiones etiam ſine ſcripto ab Apoſtolis acceptæ, ſervandæ nobis ſunt, 2 Theſſ.2. 15.

Tradiderunt Apoſtoli quædam viva tantùm voce, 1 Cor.11. 34. epiſt. Joan.2. verſ. 12. & 3. verſ.13. 14.

Tribulatio, vide Crux.

Tributum, vide Exactio.

Trinitas figurata, & declarata, Gen.1.26. † 18.2. Exod.3.6. 15.16. † 4.5. Pſal.32. 6. Iſa. 6.3. † 34.16. † 48.16. † 61. 1. Matth.3. 16. † 10.20. † 17.5. † 28.19. Luc.4. 18. Joan.3. 35. † 14.16.26. † 15.26. † 16.3. 1 Joan.5. 7.

Tripudiare, vide Choreas ducere.

Triſtari immoderatè propter temporalia, minimè laudandum, Prov.12.25. † 15.13. † 17. 22. Eccli.30.22. † 38.19. 1 Mach.6.8. 2 Cor.7. 10.

Tryphon partium Alexandri tranſit ad Emalchuel Arabem, 1 Mach.11.39. cupiens regnum Antiochi occupare, & fingens ſe amicum apud Ptolemaida, dolo capit Jonathan, 12. 39. 49. à Simone accepta pecunia Jonathan occidit cum filiis, 13.19. 23. interimit Antiochum filium Alexandri, 13. 31.

Tuba clangent angeli in conſummatione ſeculi, Matth.24.31. 1 Cor.15.52. 1 Theſſ.4. 16.

V

VÆ, væ, quibus, & quas ob cauſas interminetur Scriptura, Num.21. 29. Eccle.4.10. † 10.16. Iſa.1.4.24. † 3.9.11. † 5.8.18. † 6.5. † 10.1. † 17.12. † 18.1. † 24.16. † 28.1. † 29.1. † 30.1. † 31.1. † 33.1. † 45.9. Jer.4.31. † 13.27. † 22.13. † 23.1. † 45.3. † 48.1. Ezech. 6.11. † 13.3.18. † 16.23. † 30.2. † 34.2. Oſee 7. 13. Joel.1 15. * Amos 5. 18. † 6. 1 Mich.2. 1. Nah.3.1. Abac.2.6.12. Soph.2.5. † 3.1 Judic. 16.20. Eccli.2.14. † 41.11. Matth.11.21. † 18. 7. † 23.13. * Luc.6.24. † 10.13. † 11.42. † 17. 1. 1 Cor.9.16. Judæ, 11. Apoc.8.13. † 9.22. † 11.14. † 12.12. † 18. 10.16.

Vaſthi ſpernit regis imperium, & ab eo repudiatur, Eſth.1.9. 19.

Vendi non debent dona Dei. 4 Reg.5.22.26. * Dan.5.17. Matth.10.8. Act.8. 20. † 20.35. 1 Cor.9.15. 2 Cor.11.9. † 12.13. quære, Emere.

Venter pro Deo eligitur, Rom. 16. 18. Philipp.3. 19.

Verbum Dei ſemper ob oculos ponendum, Deut.4.1. † 6.6.17. † 11.18. Num.15.39. Pſal.1. 2. Prov.3.1. † 4.1.20. † 6.20. † 7.1.

à Verbo Dei non recedendum, Deut. 4. 2. † 5.32. † 28.14. Joſ.1.7. † 23.6. Prov.4. 27. Iſaiæ 30. 21.

Verbum Dei univerſum non eſt ſcriptis traditum Joan.14.26. † 20.21. † 21.25. 1 Cor. 11.34. 2 Theſſ.2.15. 2. Joan.12. 3. Joan.18.

Verbum Dei, non audiendum ſolùm, & loquendum, ſed & corde credendum, & factis præſtandum, Deut.5.1.27. † 6.1. † 31. 12. Iſa.29. 13. Ezech.33.31. Matth.5.22. † 7. 24. † 15.8. † 28.20. Luc.6.47. † 11.28. † 12.47. Joan.13.17. Hebr.4.2. Jacob.1.22.

Verbi Dei contẽptus, & punitio ejus. 3 Reg.

13.4.

13.4. 4Reg.17.14.19. 2 Paral.30.6.10.†36.15. Prov.1.24.28 † 28.9. Iſaiæ 28.14.† 30.9.14. † 65.10.†66.4. Jerem.2.5 †5.12.20.†7.13.† 16.9. †19.*†25.4. Ezech.33.30. Matth.10.14 †11.20. Luc.10.10. Actor.13.45 †18.6. Rom.1.21.30.2. Theſſ.2.10. Hebr.2.3. vide Inobedientia.

Verbum Dei manet in æternum, Num.23. 19. Tob.14.6. Pſal.31.11.† 115.2.†118.39. Iſai. 40.8.†51.6.†54.10. Matth.5.18.† 24.35. Marc. 13.31. Lucæ 16.17.†21.31. 1 Petr.1.25.

Verbum Dei quantæ ſit virtutis, & efficacitatis, Gen.1.* Pſal.32.9. Job 38.11. Iſa.46.10.† 55.11. Matth. 8.13.16. Marc. 1.27. Luc.5.13. 14.†8.24.† 18.42.

Verbum Dei eſt cibus animæ, Deut. 8. 3. Sap.46.26. Jerem.15.16. Ezech.3.3. Matth.4.4. Luc.4.4.

Verba ſunt ponderanda, & non leviter effutienda, Pſalm.111.5. Prov.13.3.†15.2.23. 17.27.† 20.15.† 21.23.† 25.11. Eccl.5.2.† 12. 10. Eccli.5.12.† 20.7.† 45.7.† 28.29. † 32.18. Matth.12.36. Col.4.6. Jacobi, 1.19.

Veritas, Iſ.59.15. 3 Eſd.3.12.†4.33. 4 Eſd. 1.17. Zach.8.16. Epheſ 4.23.

Veſtiendi ſunt nudi, Iſa. 58.7. Tob. 1.17. Ezech.18.7. Matth.25.36. Vide Eleemoſyna.

Veſtium abuſus, vide Abuſus.

Veſtes ſcindere, Gen.44.13. Joſue 7.6. Jud. 11.35. 1Reg.4.12. 2Reg.13.31. 3Reg.21.27. 4 Reg.5.7 † 6.30.† 11.14.† 18.37.† 19.1.†21.11. 19. Eſther 4.1. Jerem.36.24. Joel.2.13. 1Mach. 2.14.†3.47.†4.31.†11.71. Matth.26.65. Actor. 14.13.†16,22.

Via, per quam juſti ambulant, quæ, & qualis ſit, Pſ.118.5. Proverb.3.6.17.†16.5.17 Eccli.5.12. Iſai.26.7.† 35.8.† 40.3. Jerem.31. 21. Oſee 14.10. 1 Theſſal.4.1. Hebr.12.13.

Via juſtorum à Domino dirigitur, Tob.4. 20. Pſalm.16.5.† 24.4.†118.35. Prov.4.12.18.† 13.6.† 16.9.† 20.24. Iſa.48.17. Jerem. 10.23. Mich.4.2.

Via juſtorum remunerationem à Deo expectat, Pſal.24.12. Prov.11.28. Jer.6.16.†7.3.

Via impiorum qualis, Pſal.118.3. Prov.4. 19.26.27.†12.15.†21.2.† 22.5. Iſa.57.10.

Viæ impiorum exitus, & finis, Job 6.18. Prov.14.12.† 28.18. Eccli.2.16.† 21.11. Jer.2. 36.†4.18.

Victoria à Deo expectanda eſt, Geneſ.14. 14. Exodi 17.9. Deuter.7.18. Joſ.11.6. Jud.7. 7. 1 Reg.14.6.† 11.41. 2 Paral.14.11.† 16.8. † 24.24.†25.8. Pſal.117.16. Proverb.21.31. Jud. 9.15.

Victoria potiuntur pauci contra multos, Gen.14.14. Judic.7.4. Joſ.11.1.7. 1Reg.14.6. 14. 2Paral.13.14.†14.11.12.† 24.24. 1Mach.3. 16.22. poſt partam victoriam triumphus inſtruitur, Num.31.13. Judic.11.34. 1 Reg.18. 6. 2Machab.3.7.

Viduis benefaciendum eſt, Exodi 22.22. Deut.16.14.†24.17.19.† 26.12.†27.19. Judith 16.28. Job 24.3.† 31.16. Eccl.4.10. Iſai.1.17. Jerem.22.3. Zach.7.10. Mal.3.5. Matth.23.14. 1 Tim.5.3.16. Jac.1.27.

Viduas pias quid deceat, Jud.8.4. Luc.2. 37. 1 Timoth.5.3.5. Tit.2.3.

Vigilare. Vide Adventus Domini.

Vindicta ſoli Deo, ejuſq; miniſtris, ac magiſtratui commiſſa, unde & aliis eſt prohibita, Gen.15.14. Lev.19.18. Deut.32.35. Jud.8. 20.†16.20. Pſal.7.9.†9.13.†93.1.* Prov.17.11. †20.22.† 24.29.† 28.22. Eccl.28.1. Ezec.23.12. 14. Nahum 1.2 Matth.5.39. Luc.9.54.† 18.6. 7.8. Roman.12.19. Gal.5.10. 1 Theſſ. 5.15. 2 Tim.4.14. Heb.10.30. 1 Petr.3.9. Jacob.5.4. Apoc.6.10. vide Remiſſio.

Vinea, Geneſ.9.20. Deuter.23.24. Iſa.5.1. Cant.8.11. Matth.27.1.†21.33.

Virginitas commendatur, Matth. 19. 12. 1Cor.7.25.* Apoc.14.4.

Virginitas præfertur conjugio, 1Corinth. 7.38.40.

Virgines ſervantur, Num.31.18.†21.11.

Virgines olim, ut nunc concluſæ, 2 Machab.3.19.

Viſitare, & conſolari infirmos, ſeu ægrotos, opus miſericordiæ, Gen.48.1. 4Reg. 8. 29.†13.14. Job 2.11. Pſal.40.4. Eccle.7.3. Eccli. 7.38.†38.13. Matt.25.37.40. Joan.11.3.† 12.9. 2Cor.1.4.

Viſere Sanctos deſiderat Paulus, Rom.1. 11.†15.23.32. Galat 4.20. 1 Theſſ.2.17.

Vita fidelium ad quam regulam ſit inſtituenda, Geneſ.17.1 Exodi 21.11.* Levit.11. 44.† 19.2. † 20.7.29.† 21.8. Matth.5.48.† 11. 29. Lucæ 6.36. Joan.12.26.† 13.13.† 15.12.† 21.15. Rom 6.4.† 8.29.† 13.14.† 15.2. Epheſ. 2.9. † 4.1.23.† 5.1.9. Philip.1.27.† 2.5.14. Coloſſ.2.6.† 3.9.12. * 1 Theſſ.4.3. Tit. 2.11. † 3.8. Hebr.12.2. 1 Petr.1.15. † 2.*†3.17. †4.1. 1 Joan.1.7.†2.6.

Vitæ humanæ brevitas, & vanitas, Gen.3. 19. 2Reg.14. 1Paral.29.15. Job 3.20.†7.6.†8.9. †9.21.25.† 13.28.† 14.1. Pſalm.38.6.† 89.5.9. †101.4.12.† 102.15.† 108.23.†141. 4Eccleſ.2. 23.†3.10.† 7.1. Sap.2.5.†5.9. Eccli.14.18.† 17. 31.† 18.8.† 40.6.† 41.1. Tob.4.23. Iſaiæ 40.6. Lucæ 12.18. Epheſ.5.16. Hebr.13.14. 1Petr.1. 14. Jacobi 1.10.†4.14.

Vitam pro fratribus ponere, Eſther 4.15. Jud.13.3.25. Joan.15.13. 1 Joan.3.16.

Vitis, Gen.49.11. Jud.9.12. Zac.3.10. 1 Mach. 14.12. Joan.15.1. Vitis palmes appellatur populus Iſraeliticus, Oſee 10. 1 Joan.15.5.

Vitulus erigitur in idolum, Exodi 32. 4. Deut.9.16. 3Reg.12.28. 4 Reg.10.29. † 17.16. Pſalm.105.19. Oſee 8.5. Actor.7.40.

Vivendum Deo non ſibi, Rom.14.7. 2Cor. 5.15. Galat.2.20. 2Theſſ.5.10. 1Petri 4.2.

Unctionis extremæ ſacramentum, Jacobi 5.14.

Voluntas noſtra accommodanda voluntati divinæ, 1 Reg.3.18. 2 Reg. 10. 12.† 15. 20. 1Mach.3.60. Matth.6.10.†26.39. Marc.14.36. Luc.22.42. Actor.21.14. 1Cor.4.19. Hebr.6.3. Jacobi 4.15. vide Abnegatio.

Voluntas Dei, Matth.7.21.†12.50. Marc.3. 35. Joann.6.39. Rom.12.2. Epheſ.5.17. Coloſſ. 1.9. Theſſ.4.2. 1 Tim.2.4. 1 Joan.2.17.

Voluntas Dei non eſt, ut aliquis pereat, Ezech.18.23. Joan.6.39. 1 Tim.2.4. 2Petr.3.9.

Voluntatem pro opere acceptat Deus, Geneſ.20.3.6.† 22.9. 2 Regum 11.14.† 12.9. vide Cor.

Voluptas carnis, vide Concupiſcentia.

Votum, Geneſ.28.20. Levit.27.1. Num.6.* †21.2. †30. * Deuter. 23. 21. Judic. 11.30. 1Reg. 1.11. 2 Reg.15.8. Pſalm. 75.12. Eccli.5. 3. Baruch 6.34. Matth.14.7. Actor.18.18.† 21. 23.†23.12.

Votum caſtitatis ſervandæ, ſeu non cognoſcendi virum, Lucæ 1.34.

non ſine damnatione violatur, 1 Tim.5.12.

Urias defert litteras Davidis ad Joab, 2 Regum 11.14.

Urias prophetat contra Jeruſalem, ideòque eductus de *Ægypto*, occiditur à Joachim, Jerem. 26.20.23.

Urias Sacerdos juxta præceptum regis Achaz extruit altare, 4 Reg.16.11.

Uriel angelus Dei, 4 Eſdr.4.1.†5.20.

Uſia rex Juda pugnat adversùs Philiſthæos, ſumit ſibi officium Sacerdotum; adolere volens incenſum, lepra punitur, moritur, 2 Par.26.17.20.23. appellatur Azarias, 4 Reg.15.1. appellatur Ozias, Matth.1.9.

Uſura, Exodi 22.25. Levit.25.35. Deut.23.19. 2 Eſdr.5.7. Pſalm. 14.5. Prov. 22.16. † 28.8. Jerem.15.10. Ezech.18.8.13. † 21.12. Lucæ 6.34. † 19.8.

Uxoris officium, Geneſ.2.22.†3.16. Num. 30.7.13. Deut.22.5. Eſther 1.10.* Tob.10.12. Proverb. 11. 16. † 12.4. Iſaiæ 3.15. 17. 1 Cor. 7.*†11.5.9. † 14.34. Epheſ.5.22. Coloſſ.3.18. 1 Tim.2.11.† 3.11. † 5.2.10. Tit.2.4. 1 Petr.3.1. vide Mariti officium.

Z

Z*Achæus* excipit Chriſtum ſuis ædibus, Lucæ 19.6.

Zacharias filius Jojadæ, ſive Barachiæ ſacerdotis lapidatur, 2 Paral.24. 20. Matth. 23.35.

Zacharias propheta tempore Darii, Zach.1.1.

Zacharias pater Joannis Baptiſtæ, Lucæ 1. 5.

Zadoch filius Abiathar fit ſummus Sacerdos, 3 Regum 2.35.

Zalphaad filiæ poſtulant hæreditatem, Num.27.1.7.†36.2. Joſue 17.3.

Zarvia filia Iſai ſoror Davidis genuit Abiſai, Joab, & Aſael, 2 Reg.2.18. 1 Par.2.16.

Zebedæus pater Jacobi, & Joannis, Matth. 4. 21. uxor ejus Salome intercedit pro filiis apud Chriſtum, Matth.20.20.

Zebee, & Salmana reges Madianitarum capiuntur, Judic.8.*

Zedecias, qui & Mathanias, patruus Joachin ſubſtituitur pro eo in regno Juda, 4 Reg.24.18. Jerem.37.1. obſeſſa à Nabuchodonoſor Jeruſalem, Zedecias effoſſis oculis, ac vinctus, necatiſque coram ſe filiis, in Babylonem ducitur, 4 Regum 25. 1. 6. 7. Jer.39.4.7. † 52. 3. Quemadmodum ei prædictum erat, Jerem.27.12.† 37.16. Ezech.12. 3.† 17.16.† 21.*

Zelus, & Zelotypia, Gen.34.2.25.27. Exodi 32.19. 27. Num. 25.7. Jud. 20.1.8. 1 Reg. 11. 6.† 15.11.32. 3 Reg.18.40. † 19.10.14. 4 Reg. 10.* 1 Machab.2.24. Matth.21.12. Joan. 2. 17. Act.9.1. Philip.3.2.

Ziba ſervus Saulis conſtituitur procurator Miphiboſeth, 2 Regum 9.9. donantur ipſi omnia bona Miphiboſeth, 16. 2. procedit obviàm regi David, 19. 17.

Ziceleg donatur regi David, 1 Regum 27. 5. exuritur ab Amalechitis, 30.1.

Ziphora uxor Moyſi, Exodi 2. 21. circumcidit filium ſuum, 4.25.

Zorobabel, vide Sorobabel.

INDEX EPISTOLARUM,

ET EVANGELIORUM,

Quæ è veteri, & novo teſtamento excerpta, in Eccleſia Dominicis, & aliis feſtis diebus leguntur, juxta Miſſalis reformationem ex decreto ſacroſancti Concilii Tridentini reſtituti, S. Pii V. Pontificis Maximi juſſu editi, & Clementis VIII. auctoritate recogniti.

ADVENTUS.

Dominica prima.
EPISTOLA, Scientes quia hora. Rom. 13.
Evangelium, Erunt ſigna in ſole. Luc. 21.
Dominica ſecunda.
Epiſtola, Quæcumque ſcripta ſunt. Rom. 15.
Evangeliũ, Cùm audiſſet Joannes in vinculis. Matth. 11.
Dominica tertia.
Epiſtola, Sic nos exiſtimet homo. Philip. 4.
Evang. Miſerunt Judæi ab Jeroſolymis. Jo. 1.
Feria quarta quatuor Temporum.
Epiſtola, Erit in noviſſimis diebus. Iſa. 2.
Item Epiſt. Locutus eſt Dñs ad Achaz. Iſa. 7.
Evangel. Miſſus eſt Angelus Gabriel. Luc. 1.
Feria ſexta.
Epiſtola, Egredietur virga. Iſa. 11.
Evangelium, Exurgens Maria. Luc. 1.
Sabbato.
Epiſtola, Clamabunt ad Dominum. Iſa. 19.
Item Epiſtola, Lætabitur deſerta. Iſa. 35.
Item Epiſtola, Super montẽ excelſum. Iſa. 40.
Item Epiſt. Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro. Iſa. 45.
Item Epiſtola, Angelus Domini deſcendit cum Azaria. Dan. 3.
Item Ep. Rogamus vos per adventũ. 2 Theſſ. 2.
Evang. Anno quintodecimo imperii Tiberii. Luc. 3.
Dominica quarta.
Epiſtola, Sic nos exiſtimet homo. 1 Cor. 4.
Evangelium, Anno quintodecimo. Luc. 3.
In vigilia Nativitatis Domini.
Epiſtola, Paulus ſervus Jeſu Chriſti. Rom. 1.
Evangelium, Cùm eſſet deſponſata. Matth. 1.
25. Decemb. IN NATIVITATE DOMINI.
Ad primam Miſſam in nocte.
Epiſtola, Apparuit gratia Dei. Tit. 2.
Evang. Exiit edictũ à Cęſare Auguſto. Luc. 2.
Ad ſecundam Miſſam in aurora.
Ep. Apparuit benignitas, & humanitas. Tit. 3.
Evang. Paſtores loquebantur ad invicẽ. Luc. 2.
Ad tertiam Miſſam in die.
Epiſt. Multifariam multiſque modis. Hebr. 1.
Evang. In principio erat Verbum. Joan. 1.
26. Decemb. *In feſto S. Stephani Protomart.*
Epiſtola, Stephanus plenus gratia. Act. 6.
Ev. Ecce ego mitto, ad finem capitis. Matt. 23.
27. Decembris. *In feſto Sancti Joannis Apoſtoli, & Evangeliſtæ.*
Epiſt. Qui timet Deum, faciet bona. Eccl. 15.
Evangelium, Sequere me. Joan. 21.
28. Decembris. *In feſto SS. Innocentium.*
Epiſtola, Vidi ſupra montem Sion. Apoc. 14.
Evangelium, Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph. Matth. 2.
29. Decemb. *In feſto S. Thomæ Cantuarienſis Epiſcopi, & martyris.*
Epiſtola, Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus. Heb. 5.
Evangelium, Ego ſum paſtor bonus. Joan. 10.
Dominica infra Octav. Nativitatis Domini.
Ep. Quanto tẽpore hęres parvulus eſt. Gal. 4.
Ev. Erant Joſeph, & Maria Mater Jeſu. Luc. 2.
Infra Octavam Nativitatis Domini.
Ep. Apparuit benignitas, & humanitas. Tit 3.
Ev. Paſtores loquebantur ad invicem. Luc. 2.
31. Decẽb. *In feſto S. Sylveſtri Papæ, & Conf.*
Epiſt. Teſtificor coram Deo. 2 Timoth. 4.
Evang. Sint lumbi veſtri præcincti. Luc. 12.
1. Januarii. *In die Circumciſionis Domini.*
Epiſtola, Apparuit gratia Dei. Tit. 2.
Ev. Poſtquã conſummati ſunt dies octo. Luc. 2.
5. Januarii. *In Vigilia Epiphaniæ.*
Epiſtola, Quanto tempore hæres. Galat. 4.
Ev. Defũcto Herode, ecce Angelus Dñi Marc. 2.
6. Januarii. *In Epiphania Domini.*
Epiſt. Surge, illuminare Jeruſalem. Iſa. 60.
Evangelium, Cùm natus eſſet Jeſus. Matth. 2.
Dominica infra Octavam Epiphaniæ.
Ep. Obſecro vos per miſericordiã Dei. Rom. 12.
Evang. Cùm factus eſſet Jeſus annorum duodecim. Luc. 2. uſque ad finem capitis.
In Octava Epiphaniæ.
Ep. Surge, illuminare, Jeruſalem. Iſa. 60.
Ev. Vidit Joannes Jeſum veniẽtẽ ad ſe. Jo. 1.
Dominica ſecunda poſt Epiphaniam.
Epiſtola, Habentes donationes. Rom. 12.
Ev. Nuptię factę ſunt in Cana Galilææ. Jo. 2.
Dominica tertia poſt Epiphaniam.
Ep. Nolite eſſe prudẽtes apud voſmetipſ. Ro. 12
Ev. Cùm deſcendiſſet Jeſus de monte. Matt. 8.
Dominica quarta poſt Epiphaniam.
Epiſt. Nemini quidquam debeatis. Rom. 13.
Ev. Aſcendente Jeſu in naviculam. Matth. 8.
Dominica quinta poſt Epiphaniam.
Epiſt. Induite vos ſicut electi Dei, Coloſ. 3.
Evang. Simile factum eſt regnum cœlorum homini, qui ſeminavit. Matth. 13.
Dominica ſexta poſt Epiphaniam.
Epiſtola, Gratias agimus Deo. 1 Theſſ. 1.
Ev. Simile eſt regnum cęlorum grano ſinapis, Matth. 13.
Dominica in Septuageſima.
Ep. Neſcitis, quòd hi, qui in ſtadio. 1 Cor. 9.
Evangelium, Simile eſt regnum cęlorum homini patrifamilias. Matth. 20.
Dominica in Sexageſima.
Epiſtola, Libenter ſuffertis, 2 Cor. 11.
Ev. Cùm turba plurima conveniret. Luc. 8.
Dominica in Quinquageſima.
Epiſt. Si linguis hominum loquar. 1 Cor. 13.
Ev. Aſſumpſit Jeſus duodecim diſcipulos. Luc. 18.
Feria quarta Cinerum.
Epiſtola, Convertimini ad me. Joel. 2.
Evangelium, Cùm jejunatis. Matth. 6.

Feria quinta.

Epiſtola, Ægrotavit Ezechias. Iſa.38.

Ev. Cùm intraſſet Jeſus Capharnaum, Matt.8.

Feria ſexta.

Epiſtola, Clama, ne ceſſes. Iſa.58.

Evang. Audiſtis, quia dictum eſt antiquis. Matth.5. *Sabbato.*

Ep. Si abſtuleris de medio tui catenam. Iſ.58.

Evang. Cùm ſerò eſſet factum, *ad finem uſque capitis.* Marc.6.

Dominica prima in Quadrageſima.

Epiſtola, Hortamur vos. 2 Cor.6.

Ev. Ductus eſt Jeſus in deſertum. Matth.4.

Feria ſecunda.

Ep. Ecce ego requiram oves. Exodi 34.

Ev. Cùm venerit filius hominis in majeſtate ſua. Matth.25. *Feria tertia.*

Ep. Quærite Dñm, dum inveniri poteſt. Iſ.55.

Ev. Cùm intraſſet Jeſus Jeroſolymã. Matt.21.

Feria quarta quatuor Temp. Quadrageſimæ.

Ep. Aſcende ad me in montem. Exodi 24.

Item alia Epiſtola, Venit Elias in Berſabee. 3 Reg. 19.

Ev. Magiſter, volumus à te ſignum videre. Matth.12.

Feria quinta.

Ep. Factus eſt ſermo Dñi ad me dicẽs. Ezec.18.

Ev. Egreſſus Jeſus ſeceſſit in partes Tyri. Matth.15.

Feria ſexta quatuor Temporum Quadrag.

Ep. Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur. Ezech. 18.

Ev. Erat dies feſtus Judæorum. Joan.5.

Sabbato quatuor Temporum Quadrageſimæ.

Ep. Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum. Deut.26.

Itẽ alia Ep. Si cuſtodieritis mãdata. Deut.11.

Item alia Ep. Orationem faciebant Sacerdotes. 2 Machab.1.

Item alia Ep. Miſerere noſtri, Deus omnium. Eccli.36.

Item alia Epiſt. Angelus Domini deſcendit cum Azaria. Dan.3.

Item alia Epiſtola, Rogamus vos, corripite inquietos. 1 Theſſ.5.

Ev. Aſſumpſit Jeſus Petrũ, & Jacob... Matt.17.

Dominica ſecunda in Quadrageſima.

Ep. Rogamus vos, & obſecramus in Domino Jeſu. 1 Theſſ.4.

Ev. Aſſumpſit Jeſus Petrũ, & Jacobũ. Matt.17.

Feria ſecunda.

Ep. Oravit Daniel Dñm, dicens, Domine Deus noſter, qui eduxiſti populum. Dan.9.

Ev. Ego vado, & quæretis me. Joan.8.

Feria tertia.

Ep. Factus eſt ſermo Dñi ad Eliam Theſbiten, dicens, Surge, & vade in Sarepta. 3 Reg.17.

Ev. Super cathedram Moyſi. Matth.23.

Feria quarta.

Ep. Oravit Mardochæus ad Dñm. Eſther.13.

Ev. Aſcendens Jeſus Jeroſolymam aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuos ſecretò. Matt.20.

Feria quinta.

Ep. Maledictus homo, qui confidit in homine. Jer.17.

Ev. Homo quidam erat dives. Luc.46.

Feria ſexta.

Epiſt. Dixit Joſeph fratribus ſuis, Audite ſomnium meum. Geneſ.37.

Evangelium, Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam. Matth. 21.

Sabbato.

Ep. Dixit Rebecca filio ſuo Jacob. Gen. 27.

Ev. Homo quidam habuit duos filios. Luc.15.

Dominica tertia in Quadrageſima.

Ep. Eſtote imitatores Dei. Epheſ.5.

Ev. Erat Jeſus ejiciens dæmonium. Luc.11.

Feria ſecunda.

Epiſtola, Naaman princeps militiæ regis Syriæ. 4 Reg.5.

Ev. Utique dicetis mihi hanc ſimilitudinem. Luc.4. *Feria tertia.*

Epiſtola, Mulier quædam clamabat ad Eliſæum. 4 Reg.4.

Ev. Si peccaverit in te frater tuus. Matth. 18.

Feria quarta.

Epiſtola, Honora patrem tuum, & matrem tuam. Exodi 20.

Evang. Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur. Matth.15. *Feria quinta.*

Ep. Factum eſt verbum Domini ad me. Jer.7.

Ev. Surgens Jeſus de Synagoga. Luc.4.

Feria ſexta.

Ep. Convenerunt filii Iſrael adverſus Moyſen. Num.20.

Ev. Venit Jeſus in civitatem Samariæ. Jo.4.

Sabbato.

Ep. Erat vir in Babylone. Dan. 13.

Ev. Perrexit Jeſus in montem Oliveti. Jo.8.

Dominica quarta in Quadrageſima.

Ep. Scriptum eſt, quoniam Abraham. Gal.4.

Ev. Abiit Jeſus trans mare Galilææ. Joan.6.

Feria ſecunda.

Ep. Venerũt duæ mulieres meretrices. 4 Reg.3.

Ev. Propè erat Paſcha Judæorum. Jo.2.

Feria tertia.

Ep. Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Deſcende de monte. Exodi 32.

Ev. Jam die feſto mediante. Joan.7.

Feria quarta.

Ep. Sanctificabo nomen meum. Ezech.36.

Item alia Ep. Lavamini, mundi eſtote. Iſ.1.

Ev. Præteriens Jeſus vidit hominem cæcum. Joan.9. *Feria quinta.*

Epiſt. Venit mulier Sunamitis ad Eliſæum. 4 Reg.4.

Ev. Ibat Jeſus in civitatem, quæ vocatur Naim. Luc.7. *Feria ſexta.*

Epiſtola, Ægrotavit filius mulieris matriſfamilias. 3 Reg.17.

Ev. Erat quidam languens Lazarus. Joan.11.

Sabbato.

Ep. In tempore placito exaudivi te. Iſai.49.

Evang. Ego ſum lux mundi. Joan.8.

Dominica de Paſſione.

Ep. Chriſtus aſſiſtens pontifex. Hebr.9.

Ev. Quis ex vobis arguet me de peccato? Joan.8. *Feria ſecunda.*

Ep. Surge, & vade in Niniven. Jonæ 3.

Ev. Miſerunt Principes, & Phariſæi miniſtros. Joan.7. *Feria tertia.*

Ep. Cõgregati ſunt Babylonii ad regẽ. Dan.14.

Ev. Ambulabat Jeſus in Galilæam. Joan.7.

Feria quarta.

Epiſtola, Loquere ad univerſum cœtum filiorum Iſrael. Lev.19.

Evang. Facta ſunt Encænia in Jeroſolymis. Joan.10. *Feria quinta.*

Ep. Oravit Azarias Dominum. Dan.3.

Ev. Rogabat Jeſum quidam Phariſæus. Luc.7.

Feria

Feria ſexta.

Ep. Dixit Jeremias, Domine, omnes, qui te derelinquunt, confundentur. Jer.17.

Ev. Collegerunt Pontifices, & Phariſæi concilium. Joan.11.

Sabbato.

Ep. Dixerunt impii Judæi ad invicem. Jer.18.

Ev. Cogitaverunt principes ſacerdotũ. Jo.11.

Dominica in Palmis.

Poſt benedictionem Palmarum.

Ep. Venerunt filii Iſrael in Elim. Exodi 15.

Ev. Cùm appropinquaſſet Jeſus Jeroſolymis. Matth.21.

Ad Miſſam.

Ep. Hoc enim ſentite. Phil.2.

Ev. Paſſio Dñi noſtri ſecundùm Matthæũ. 26.

Feria ſecunda majoris Hebdomadæ.

Ep. Dominus meus aperuit mihi aurem. Iſ.50.

Ev. Ante ſex dies paſchæ. Joan.12.

Feria tertia majoris Hebdomadæ.

Ep. Dixit Jeremias, Domine, demonſtraſti mihi. Jer.11.

Ev. Paſſio Domini noſtri ſecundùm Marc.14.

Feria quarta majoris Hebdomadæ.

Ep. Dicite, filiæ Sion, Ecce Salvator tuus venit. Iſa.62.

Alia Ep. Domine, quis credidit auditui noſtro? Iſai.50.

Ev. Paſſio Domini noſtri ſecundùm Luc.22.

Feria quinta in Cœna Domini.

Ep. Convenientibus vobis in unum. 1 Cor.11.

Ev. Ante diẽ feſtũ Paſchę, ſciens Jeſus. Jo.13.

Feria ſexta in Paraſceve.

Ep. In tribulatione ſua manè cõſurgẽt. Oſee 6.

Alia Ep. Dixit Dominus ad Moyſen, & Aaron in terra Ægypti. Exodi 12.

Ev. Paſſio Dñi noſtri ſecundùm Jo.18. & 19.

Sabbato ſancto.

Ep. Si conſurrexiſtis cum Chriſto. Coloſſ.3.

Ev. Veſpere autem Sabbati. Matth.28.

Dominica Reſurrectionis Domini.

Ep. Expurgate vetus fermentum. 1 Cor.5.

Ev. Maria Magdalene, & Jacobi, & Salome. Marc.16.

Feria ſecunda.

Ep. Stans Petrus in medio plebis dixit, Viri fratres. Act.10.

Ev. Duo ex diſcipulis Jeſus ibant. Luc.24.

Feria tertia.

Ep. Surgens Paulus, & manu ſilentium indicens. Act.13.

Ev. Stetit Jeſus in medio diſcipulorum ſuorum. Luc.24.

Feria quarta.

Ep. Aperiens Petrus os ſuum, dixit, Viri Iſraelitæ. Act.3.

Ev. Manifeſtavit ſe iterum Jeſus. Jo.21.

Feria quinta.

Ep. Angelus Domini locutus eſt ad Philippum. Act.8.

Ev. Maria ſtabat ad monumentũ foris. Jo.20.

Feria ſexta.

Ep. Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris. 1 Pet.3

Ev. Undecim diſcipuli abierunt in Galilæam. Matth.28.

Sabbato in Albis.

Ep. Deponentes omnem malitiam. 1 Pet.2.

Ev. Una ſabbati Maria Magdalene venit manè. Joan.20.

Dominica in Albis in octava Paſchæ.

Ep. Omne quod natũ eſt ex Deo vincit. 1 Jo.5.

Ev. Cùm eſſet ſerò die illa. Joan. 20.

Dominica ſecunda poſt Paſcha.

Ep. Chriſtus paſſus eſt pro nobis. 1 Pet.1.

Ev. Ego ſum paſtor bonus. Joan. 10.

Dominica tertia poſt Paſcha.

Ep. Obſecro vos tamquam advenas. 1 Pet.2.

Ev. Modicum, & jam non videbitis me. Jo.16.

Dominica quarta poſt Paſcha.

Ep. Omne datum optimum. Jacobi 1.

Ev. Vado ad eum, qui miſit me. Joan.16.

Dominica quinta poſt Paſcha.

Ep. Eſtote factores verbi. Jacobi 1.

Ev. Amen, amen dico vobis: ſi quid petieritis. Joan.16.

In Rogationibus.

Ep. Cõfitemini alterutrũ peccata veſtra. Jac.5

Ev. Quis veſtrum habebit amicum. Luc.11.

In Vigilia Aſcenſionis.

Ep. Unicuique noſtrum data eſt gratia. Eph.4.

Ev. Sublevatis Jeſus oculis in cœlum, dixit. Joan.17.

In die Aſcenſionis Domini.

Ep. Primùm quidem ſermonem feci. Act.1.

Ev. Recùbentibus undecim diſcipulis. Mar.10

Dominica infra octavam Aſcenſionis.

Ep. Eſtote prudentes, & vigilate in orationibus. 1 Petr.4.

Ev. Cùm venerit Paraclitus. Joan.15.

Sabbato in Vigilia Pentecoſtes.

Ep. Factũ eſt, cũ Apollo eſſet Corinthi. Act.19.

Ev. Si diligitis me, mandata mea ſervate. Joan.14.

In Dominica Pentecoſtes.

Ep. Cùm complerentur dies Pẽtecoſtes. Act.2.

Ev. Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit. Joan.15.

Feria ſecunda.

Ep. Aperiens Petrus os ſuum, dixit, Viri fratres. Act.10.

Ev. Dixit Jeſus Nicodemo, Sic Deus dilexit. Joan.3.

Feria tertia.

Ep. Cùm audiſſent Apoſtoli, qui erant Jeroſolymis. Act.8.

Ev. Amen, amen dico vobis, qui non intrat per oſtium. Joan.10.

Feria quarta quatuor Temp. Pentecoſtes.

Ep. Stãs Petrus cũ undecim levavit vocẽ. Act.2

Alia Ep. Per manus Apoſtolorum fiebant ſigna. Act.5.

Ev. Nemo poteſt venire ad me. Joan.6.

Feria quinta.

Ep. Philippus deſcendens in civitatem Samariæ. Act.8.

Ev. Convocatis Jeſus duodecim Apoſtolis. Luc.9.

Sabbato quatuor Temporum Pentecoſtes.

Ep. Exultate, filiæ Sion, & lætamini in Deo veſtro. Joel.2.

Ev. Factum eſt in una dierum, & Jeſus docebat. Luc.5.

Feria ſexta quatuor Temporum Pentecoſtes.

Ep. Effundam ſpiritum meum. Joel. 2.

Alia Ep. Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos. Levit.23.

Alia Ep. Audi, Iſrael, quæ ego præcipio tibi. Deut.26.

Alia Ep. Si in præceptis meis ambulaveritis. Lev.26.

Alia Ep. Angelus Domini deſcendit cum Azaria. Dan.3.

Alia Ep. Juſtificati ex fide pacem habeamus. Rom. 5.
Evang. Surgens Jeſus de Synagoga. Luc. 4.
In feſto ſanctiſſimæ Trinitatis.
Epiſt. O altitudo divitiarum. Rom. 11.
Ev. Data eſt mihi omnis poteſtas. Matth. 28.
Dominica prima poſt Pentecoſten.
Epiſt. Deus charitas eſt. 1 Joan. 4.
Evang. Eſtote miſericordes. Luc. 6.
In ſolemnitate Corporis Chriſti.
Ep. Ego enim accepi à Domino. 1 Cor. 11.
Evang. Caro mea verè eſt cibus. Joan. 6.
Dominica ſecunda poſt Pentecoſten, quæ eſt infra Octavam Corporis Chriſti.
Ep. Nolite mirari, ſi odit vos mundus. 1. Jo. 3.
Ev. Homo quidam fecit cœnam magnã. Luc. 14.
In Octava Corporis Chriſti.
Ep. Ego enim accepi à Domino, 1 Cor. 11.
Evang. Caro mea verè eſt cibus. Joan. 6.
Dominica tertia poſt Pentecoſten.
Ep. Humiliamini ſub potẽti manu Dei. 1 Pet. 5.
Evang. Erant appropinquantes ad Jeſum Publicani. Luc. 15.
Dominica quarta poſt Pentecoſten.
Ep. Exiſtimo, quòd non ſunt condignę. Rom. 8.
Ev. Cùm turbæ irruerent in Jeſum. Luc. 5
Dominica quinta poſt Pentecoſten.
Ep. Omnes unanimes in oratione eſtote. 1 Pet. 3.
Ev. Amen dico vobis, niſi abũdaverit. Matt. 5.
Dominica ſexta poſt Pentecoſten.
Epiſtola, Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu. Rom. 6.
Ev. Cùm turba multa eſſet cum Jeſu. Marc. 8.
Dominica ſeptima poſt Pentecoſten.
Ep. Humanũ dico propter infirmitatẽ. Rom. 6.
Ev. Attendite à falſis prophetis. Matth. 7.
Dominica octava poſt Pentecoſten.
Ep. Debitores ſumus non carni. Rom. 8.
Ev. Homo quidam erat dives, qui habebat. Luc. 16. *Dominica nona poſt Pentecoſten.*
Ep. Nõ ſimus concupiſcẽtes malorũ. 1 Cor. 10.
Evang. Cùm appropinquaret Jeſus Jeruſalem, videns. Luc. 19.
Dominica decima poſt Pentecoſten.
Ep. Scitis, quoniã cùm gentes eſſetis. 1 Cor. 12.
Ev. Dixit Jeſus ad quoſdam, qui in ſe confidebant tamquam juſti. Luc. 18.
Dominica undecima poſt Pentecoſten.
Ep. Notum facio vobis Evangelium. 1 Cor. 15.
Ev. Exiens Jeſus de finibus Tyri. Marc. 7.
Dominica duodecima poſt Pentecoſten.
Ep. Fiduciam talem habemus. 2 Cor. 3.
Ev. B. oculi, qui vident, quę vos videtis. Luc. 10.
Dominica decimatertia poſt Pentecoſten.
Ep. Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones. Gal. 3.
Ev. Dũ iret Jeſus in Jeruſalẽ, tranſibat. Luc. 17.
Dominica decimaquarta poſt Pentecoſten.
Epiſt. Spiritu ambulate. Galat. 5.
Ev. Nemo poteſt duobus dñis ſervire. Matth. 6.
Dominica decimaquinta poſt Pentecoſten.
Epiſt. Si ſpiritu vivimus. Galat. 5.
Evang. Ibat Jeſus in Civitatem, quæ vocatur Naim. Luc. 7.
Dominica decimaſexta poſt Pentecoſten.
Epiſt. Obſecro vos, ne deficiatis. Epheſ. 3.
Evang. Cùm intraret Jeſus in domum cujuſdam principis. Luc. 14.
Dominica decimaſeptima poſt Pentecoſten.
Epiſtola, Obſecro vos ego vinctus in Domino. Epheſ. 4.
Evang. Acceſſerunt ad Jeſum Phariſæi, & interrogavit. Matth. 22.
Feria quarta Quatuor Temporũ Septembris.
Epiſt. Ecce dies veniunt. Amos 9.
Alia Epiſtola, Congregatus eſt omnis populus, Nehem. vel 2 Eſdr. 8.
Evang. Reſpondens unus de turba. Marc. 9.
Feria ſexta quatuor Temporum Septembris.
Ep. Convertere Iſrael ad Dominum. Oſeæ 14.
Ev. Rogabat Jeſum quidam Phariſæus. Luc. 7.
Sabbato quatuor temporum Septembris.
Ep. Decimo die menſis hujus ſeptimi. Lev. 23.
Alia Epiſt. A quinto decimo die menſis ſeptimi. Levit. 23.
Alia Epiſt. Domine Deus noſter. Mich. 7.
Alia Ep. Factum eſt verbũ Dñi ad me. Zach. 8.
Alia Ep. Angelus Dñi deſcẽdit cũ Azar. Dan. 3
Alia Ep. Tabernaculũ factũ eſt primũ. Heb. 9.
Evang. Dicebat Jeſus turbis ſimilitudinem hanc: Arborem fici habebat, &c. Luc. 13.
Dominica decimaoctava poſt Pentecoſten.
Epiſt. Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis. 1 Cor. 1.
Ev. Aſcendens Jeſus in naviculã, tranſfretavit. Matt. 9. *Dominica decimanona poſt Pentec.*
Ep. Renovamini ſpiritu mentis veſtræ. Eph. 4.
Ev. Simile factum eſt regnum cęlorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Matth. 22.
Dominica vigeſima poſt Pentecoſten.
Ep. Videte, quomodo cautè ambuletis. Eph. 5.
Evang. Erat quidam regulus. Joan. 4.
Dominica vigeſima prima poſt Pentecoſten.
Epiſt. Confortamini in Domino. Eph. 6.
Ev. Simile eſt regnũ cęlorum homini regi, qui voluit rationẽ ponere cũ ſervis ſuis. Matt. 18.
Dominica vigeſima ſecunda poſt Pentecoſten.
Epiſt. Confidimus in Domino Jeſu. Phil. 1.
Evang. Abeuntes Phariſæi conſilium inierunt. Matth. 22.
Dominica vigeſima tertia poſt Pentecoſten.
Epiſt. Imitatores mei eſtote. Phil. 3.
Evang. Loquente Jeſu ad turbas, ecce princeps unus. Matth. 9.
Dominica vigeſima quarta, & ult. poſt Pent.
Ep. Non ceſſamus pro vobis orantes. Coloſ. 1.
Evang. Cùm videritis abominationem deſolationis. Matth. 24.

PROPRIUM SANCTORUM.

30. Novembris. *In feſto S. Andreæ Apoſt.*
Ep. Corde enim creditur ad juſtitiã. Rom. 10.
Ev. Ambulãs Jeſus juxta mare Galilęę. Mat. 4.
8. Decemb. *In Conceptione B. M. Virginis.*
Epiſt. Dominus poſſedit me. Prov. 8.
Ev. Liber generationis Jeſu Chriſti. Matth. 1.
21 Decemb. *In feſto ſancti Thomæ Apoſt.*
Epiſt. Jam nõ eſtis hoſpites, & advenę. Eph. 2.
Evang. Thomas unus ex duodecim. Joan. 20.
17. Januarii. *In feſto ſancti Antonii Abb.*
Epiſt. Dilectus Deo, & hominibus. Eccli. 45.
Evang. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19.
20. Januarii. *In feſto SS. Fabiani, & Sebaſt.*
Ep. Sancti per fidem vicerunt regna. Heb. 11
Evang. Deſcendens Jeſus de monte, ſtetit in loco campeſtri. Luc. 6.
25. Januarii. *In converſione S. Pauli Apoſt.*
Ep. Saulus adhuc ſpirans minarum, Act. 9.
Evang. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19.
2. Februarii. *In feſto Purificationis Beatæ Mariæ Virginis.*
Epiſt. Ecce ego mitto Angelum. Malach. 3.

Evang.

Evang. Poſtquam impleti ſunt dies purgationis. Luc.2.

24. vel 25 Febr. *In feſto S.Mathiæ Apoſtoli.*

Epiſt. Exurgens Petrus in medio fratrum dixit. Act.1.

Evang. Reſpondens Jeſus, dixit, Confiteor tibi, pater. Matth.11.

25. Martii. *In feſto Annuntiationis B.M.V.*

Ep. Locutus eſt Dominus ad Achaz. Iſa. 7.

Evang. Miſſus eſt Angelus. Luc.1.

25. Aprilis. *In feſto S.Marci Evangeliſtæ.*

Ep. Similitudo vultus quatuor animaliũ. Eze.1.

Evangelium, Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos. Luc.10.

1. Maji. *In feſto ſanctorum Apoſtolorum Philippi, & Jacobi.*

Ep. Stabunt juſti in magna conſtantia. Sap.5.

Ev. Non turbetur cor veſtrum. Joan. 14.

3. Maji. *In feſto Invocationis S.Crucis.*

Ep. Hoc enim ſentite in vobis. Philip.2.

Evang. Erat homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine. Joan.3.

24. Junii. *In feſto S. Joannis Baptiſtæ.*

Epiſt. Audite Inſulæ. Iſai.49.

Evang. Eliſabeth impletum eſt tempus pariendi. Luc.1.

29. Junii. *In feſto SS. Apoſtol. Petri, & Pauli.*

Epiſt. Miſit Herodes rex manus. Act. 12.

Ev. Venit Jeſus in partes Ceſareę. Matth. 16.

2. Julii. *In feſto Viſitationis B.M.V.*

Ep. Ecce iſte venit ſaliens in mõtibus. Cant.2.

Ev. Exurgens Maria abiit in montana. Luc.1.

22. Julii. *In feſto S.Mariæ Magdalenæ.*

Ep. Surgam, & circuibo civitatem. Cant.3.

Ev. Rogabat Jeſum quidam Phariſæus. Luc.7.

25. Julii. *In feſto ſancti Jacobi Apoſtoli.*

Ep. Puto, quòd Deus nos Apoſtolos. 1 Cor.4.

Evang. Acceſſit ad Jeſum mater filiorum Zebedæi. Matth.10.

26. Julii. *In feſto S. Annæ matris B.M.V.*

Ep. Mulierem fortem quis inveniet? Prov.31.

Evang. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito. Matth.13.

6. Auguſti. *In feſto Transfigurationis Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

Epiſt. Non doctas fabulas ſecuti. 2 Pet.1.

Ev. Aſſumpſit Jeſus Petrũ, & Jacobũ. Matt.17.

10. Auguſti. *In feſto S. Laurentii Martyris.*

Ep. Qui parcè ſeminat, parcè & metet. 2 Cor.2.

Evang. Amen amen dico vobis, niſi granum frumenti. Joan.12.

15. Auguſti. *In Aſſumptione B.M.V.*

Ep. In omnibus requiem quæſivi. Eccl.24.

Ev. Intravit Jeſus in quoddã Caſtellũ. Luc.6.

24. Auguſti. *In feſto S. Bartholomæi Apoſt.*

Epiſt. Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. 1 Cor.12.

Evang. Exiit Jeſus in montem orare. Luc. 6.

25. Auguſti. *In feſto S. Ludovici Confeſſoris Regis Francorum.*

Ep. Juſtũ deduxit Dñs per vias rectas. Sap.10.

Ev. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam. Luc.19.

29. Aug. *In Decollat. S. Joannis Baptiſtæ.*

Ep. Factum eſt verbum Dñi ad me. Jerem.1.

Ev. Miſit Herodes, ac tenuit Joannem. Marc.6.

8. Septemb. *In Nativitate B.Mariæ Virg.*

Epiſt. Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum. Prov.8.

Ev. Liber generationis Jeſu Chriſti. Matth.1.

14. Septemb. *In feſto Exalt. S.Crucis.*

Ep. Hoc enim ſentite in vobis. Philip.2.

Ev. Nunc judicium eſt mundi. Joan.12.

21. Septemb. *In feſto S.Matthæi Apoſtoli, & Evangeliſtæ.*

Epiſt. Similitudo vultus quatuor animalium. Ezech.1.

Evang. Vidit Jeſus hominem ſedentem in telonio. Matth.9.

29. Septemb. *In feſto Dedicationis S.Michaelis Archangeli.*

Ep. Significavit Deus, quæ oportet fieri citò. Apoc.1.

Evang. Acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum, dicentes, Quis putas. Matth.18.

4. Octob. *In feſto S.Franciſci Confeſſoris.*

Epiſt. Mihi autem abſit gloriari. Galat.6.

Evang. Reſpondens autem Jeſus dixit, Confiteor tibi, pater. Matth.11.

9. Octob. *In feſto SS. Martyrum Dionyſii, & ſociorum.*

Ep. Stans Paulus in medio Areopagi. Act.17.

Ev. Attendite à fermento Phariſæorũ. Luc.12.

18. Octob. *In feſto S. Lucæ Evangeliſtæ.*

Epiſt. Gratias ago Deo. 2 Cor.8.

Evang. Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos. Luc.10.

28. Octob. *In feſto SS. Apoſtol. Simonis, & Judæ.*

Ep. Unicuiq; noſtrum data eſt gratia. Eph.4.

Evang. Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. Joan.15.

1. Novemb. *In feſto Omnium Sanctorum.*

Ep. Ecce ego Joan. vidi alterũ Angelũ. Ap.7.

Evang. Videns Jeſus turbas aſcendit in montem. Matth.5.

2. Novemb. *In Commemorat. Defunctor.*

Epiſt. Ecce myſterium vobis dico. 1 Cor.15.

Alia Epiſt. Vir fortiſſimus Judas, 2. Mach.12.

Alia Ep. Audivi vocem de cœlo dicentem mihi. Ap. 14.

Evang. Amen amen dico vobis, quia venit hora. Joan.5.

Aliud Ev. Dixit Martha ad Jeſum. Joan.11.

Aliud Ev. Omne, quod dat mihi Pater. Jo.6.

Aliud Ev. Ego ſum panis vivus. Joan.6.

11. Novemb. *In feſto S.Martini Epiſcopi, & Confeſſoris.*

Ep. Ecce ſacerdos magnus. Eccl.44. & 45.

Ev. Nemo accendit lucernam. Luc.11.

21. Novemb. *In feſto Præſentationis B.M.V.*

Ep. Ab initio, & ante ſæcula. Eccl.24.

Ev. Loquente Jeſu ad turbas. Luc.11.

In feſto S.Catharinæ Virgin. & Mart.

Ep. Confitebor tibi, Domine rex. Eccl.51.

Evang. Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus. Matth.25.

COMMUNE SANCTORUM.

In natali Apoſtolorum.

Ep. Jam non eſtis hoſpites, & advenę. Eph.2.

Ev. Hoc eſt præceptum meum. Joan.15.

In natali unius Martyris Pontificis.

Ep. Beatus vir, qui ſuffert. Jacob.1.

Alia Ep. Benedictus Deus, & pater Domini noſtri. 2 Cor.

Ev. Si quis venit ad me, & non odit. Luc.14.

In natali unius Martyris non Pontificis.

Aliud Evang. Si quis vult venire poſt me. Matth.16.

Ep. Juſtum deduxit Dominus. Sap.10.

Om-

Omne gaudium, Jacobi 1.
Alia Ep. Memor eſto, Dominum Jeſum. 2 Tim.2, Communicantes. 1 Pet.4.
Ev. Nolite arbitrari, quia venerim pacem mittere in terram. Matth.10.
Aliud Ev. Nihil opertum, quod non reveletur. Matth.10. Niſi granum frumenti. Jo.12.

De uno Martyre temp. Paſchali.

Ep. Stabunt juſti in magna conſtantia. Sap.5.
Ev. Ego ſum vitis vera. Joan.15.

De pluribus Martyribus temp. Paſchali.

Ep. Benedictus Deus, & Pater. 1 Pet.1.
Alia Ep. Poſt hæc ego Joannes. Apoc.19.
Ev. Ego ſum vitis. Joan.15.
Aliud Evangelium, Amen amen dico vobis quia plorabitis. Joan. 16.

Commune plurimorum Martyrum extra tempus Paſchale.

Ep. Juſtorum animæ, Sap.3.
Alia Ep. Juſti autem in perpetuum. Sap.5.
Alia Ep. Rememoramini priſtinos dies. He.10.
Alia Ep. Reddidit Deus juſtis mercedē. Sap.10
Alia Ep. Juſtificati ex fide. Rom.5.
Alia Ep. Non ſunt condignæ paſſiones. Ro.8.
Alia Ep. Exhibeamus noſmetipſos. 2 Cor.6.
Alia Ep. Sancti per fidē vicerunt regna. He.11.
Alia Ep. Reſpondit unus de Senioribus, Ap.5.
Ev. Cùm audieritis prælia. Luc.21.
Aliud Ev. Deſcendens Jeſus de monte ſtetit in loco campeſtri. Luc.6.
Aliud Ev. Sedente Jeſu ſuper montem Oliveti. Matth.24.
Aliud Evang. Videns Jeſus turbas aſcendit in Montem, Matth.5.
Aliud Ev. Reſpondens Jeſus dixit, Confiteor tibi, pater. Matth.11.
Aliud Ev. Væ vobis, qui ædificatis monumenta. Luc.11.
Aliud Ev. Qui vos audit, me audit. Luc.10.
Aliud Ev. Attendite à fermento Phariſæorum. Luc.12.

Commune Confeſſoris Pontificis.

Ep. Ecce Sacerdos magnus. Eccli.44. & 45.
Alia Ep. Plures facti ſunt Sacerdotes. Heb.7.
Alia Ep. Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus. Heb.5.
Alia Ep. Mementote præpoſitorum veſtrorum. Hebr.13.
Ev. Homo quidam peregrè. Matth.25.
Aliud Ev. Vigilate, quia neſcitis. Matth.24.
Aliud Ev. Nemo accendit lucernam. Luc.11.
Aliud Ev. Videte, & vigilate, & orate. Mar.13.

Commune Doctorum.

Ep. Teſtificor coram Deo, 2 Timoth. 4.
Juſtus cor ſuum tradet. Eccli.30.
Ev. Vos eſtis ſal terræ. Matth.5.

Commune Confeſſoris non Pontificis.

Ep. Beatus vir, qui inventus eſt ſine macula. Eccli.31.
Alia Ep. Spectaculū facti ſumus mūdo. 1 Cor.4.
Alia Ep. Quæ mihi fuerunt lucra. Philip.3.
Ev. Sint lumbi veſtri præcincti. Luc.12.
Aliud Ev. Nolite timere puſillus grex. Luc.12.
Aliud Ev. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam. Luc.9.

Commune Abbatum.

Ep. Dilectus Deo, & hominibus. Eccli.45.
Ev. Ecce nos reliquimus omnia. Matth.19.

Commune Virginum, & Martyrum.

Ep. Confitebor tibi, Domine rex. Eccli.51.
Alia Ep. Dñe Deus meus, exaltaſti. Eccli.51.
Ev. Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus. Matth.5.
Aliud Ev. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito. Matth.13.

Commune Virginum non Martyrum.

Ep. De virginibus præceptum Domini non habeo. 1 Cor.7.
Alia Ep. Qui gloriatur in Domino. 2 Cor.10.
Ev. Simile eſt regnum cœlorum decem Virginibus. Matth.25.
Aliud Ev. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito. Matth.13.

Commune Mulierum ſanctarum nec Virginum, nec Martyrum.

Ep. Mulierem fortem. Prov.31.
Alia Ep. Viduas honora, quæ verè viduæ ſunt. 1 Tim.5.
Ev. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito. Matth.13.

In Dedicatione Eccleſiæ.

Ep. Vidi civitatem ſanctam Jeruſalē. Apoc.21.
Ev. Ingreſſus Jeſus, perambulabat Jerico. Et ecce vir nomine Zacchæus. Luc.19.

In ſponſalibus.

Ep. Mulieres viris ſuis ſubditæ ſunt. Epheſ.5.
Ev. Si licet homini dimittere uxorē. Matth.19.

Ad tollendum ſchiſma.

Ep. Obſecro vos, ut dignè ambuletis. Eph.4.
Ev. Sublevatis Jeſus oculis in cœlum, dixit Pater ſancte, ſerva eos in nomine tuo. Jo.17.

Pro quacumque neceſſitate.

Ep. Si iniquitates noſtræ contenderint contra nos. Jer.14.
Ev. Habete fidem Dei. Marc.11.

Pro remiſſione peccatorum.

Ep. Condelector legi Dei. Rom.7.
Ev. Petite, & dabitur vobis. Luc.11.

Contra Paganos.

Ep. Oravit Mardochæus ad Dūm. Eſther 13.
Ev. Quis veſtrum habebit amicum. Luc.11.

Tempore belli.

Ep. Acceſſerunt omnes principes bellatorum. Jer.41.
Ev. Dic nobis, quando hæc erunt. Matth.24.

Pro pace.

Ep. Fratribus, qui ſunt per Ægyptū. 2 Mach.1.
Ev. Cùm eſſet ſerò die illa. Joan.20.

Pro vitanda mortalitate, vel tempore peſtis.

Ep. Immiſit Dominus peſtilentiam in Iſrael. 2 Reg.24.
Ev. Surgens Jeſus de Synagoga. Luc.4.

Pro infirmis.

Ep. Infirmatur aliquis veſtrum. Jacobi 5.
Ev. Cùm introiſſet Jeſus Capharnaū. Matth.8.

Pro peregrinantibus, vel iter agentibus.

Ep. Egreſſus Jacob de Berſabee, pergebat Haran. Gen.28.
Ev. Euntes prædicate dicentes: quia appropinquavit regnum cœlorum, Matth.10.

F I N I S.

51051
50.1
Google

590751

Digitized by Google

Digitized by Google

See Service

Digitized by Google

Digitized by Google